

מסכת שבת (מ)

● פרק ראשון - יציאות השבת ● פרק שני - במה מדליקין ● פרק שלישי - כירה ● פרק רביעי -
במה טומנין ● פרק חמישי - במה בהמה ● פרק שישי - במה אשה ● פרק שביעי - כלל גדול ● פרק
שמיני - המוציא יין ● פרק תשיעי - אמר רבי עקיבא ● פרק עשירי - המצניע ● פרק אחד עשרה -
הזורק ● פרק שנים עשרה - הבונה ● פרק שלוש עשרה - האורג ● פרק ארבע עשרה - שמנה
שרצים ● פרק חמש עשרה - ואלו קשרים ● פרק שש עשרה - כל כתבי ● פרק שבע עשרה - כל
הכלים ● פרק שמונה עשרה - מפנין ● פרק תשע עשרה - רבי אליעזר דמילה ● פרק עשרים -
תולין ● פרק עשרים ואחת - נוטל ● פרק עשרים ושתיים - חבית ● פרק עשרים ושלוש -
שואל ● פרק עשרים וארבע - מי שהחשיך

פרק ראשון - יציאות השבת

ב. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז.
יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד.
לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מז.

פרק שני - במה מדליקין

כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד.
לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מז.

פרק שלישי - כירה

לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מז.
מז. מז. מז. מז. מז. מז. מז. מז. מז.

פרק רביעי - במה טומנין

מח. מט. מו. מז. מח. מט. מו. מז. מח. מט. מו. מז.

פרק חמישי - במה בהמה

נב. נג. נד. נה. נו. נז. נח. נט. נז. נח. נט. נז. נח. נט.

פרק שישי - במה אשה

נז נו נח נח נט נט ס ס סא סא סב סב סג סג
סד סד סה סה סו סו סז סז סז

פרק שביעי - כלל גדול

סח סח סט סט ע ע עא עא עב עב עג עג עד עד
עה עה עו עו עז עז

פרק שמיני - המוציא יין

עז עז עח עח עט עט פ פ פא פא פב פב

פרק תשיעי - אמר רבי עקיבא

פב פג פג פד פד פה פה פו פו פז פז פח פח פח פח
פט פט צ צ צז צז

פרק עשירי - המצניע

צא צא צב צב צג צג צד צד צה צה צו צו

פרק אחד עשרה - הזורק

צו צז צז צח צח צט צט ק ק קא קא קב קב

פרק שנים עשרה - הבונה

קב קג קג קד קד קה קה

פרק שלוש עשרה - האורג

קה קו קו קז קז

פרק ארבע עשרה - שמנה שרצים

קז קח קח קט קט קי קי קיא קיא קיא קיא

פרק חמש עשרה - ואלו קשרים

קיב קיב קיג קיג קיד קיד קטו קטו

פרק שש עשרה - כל כתבי

קטו :קטז :קטז :קיז :קיז :קיח :קיח :קיט :קיט :קכ :קכ :
קכא :קכא :קכב :קכב:

פרק שבע עשרה - כל הכלים

קכג :קכג :קכד :קכד :קכה :קכה :קכו :קכו:

פרק שמונה עשרה - מפנין

קכז :קכז :קכח :קכח :קכט :קכט:

פרק תשע עשרה - רבי אליעזר דמילה

קל :קל :קלא :קלא :קלב :קלב :קלג :קלג :קלד :קלד :ק:
לה :קלה :קלו :קלו :קלז :קלז:

פרק עשרים - תולין

קלח :קלח :קלט :קלט :קמ :קמ :קמא :קמא:

פרק עשרים ואחת - נוטל

קמב :קמב :קמג.

פרק עשרים ושתיים - חבית

קמד :קמד :קמה :קמה :קמו :קמו :קמז :קמז :קמת.

פרק עשרים ושלוש - שואל

קמת :קמת :קמט :קמט :קנ :קנ :קנא :קנא :קנב :קנב :קנג.

פרק עשרים וארבע - מי שהחשיך

קנד :קנד :קנה :קנה :קנו :קנו :קנז :קנז:

מתני' יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור: פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוציא שניהם פטורין פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה והכניס שניהם פטורין: **גמ'** תנן התם שבועות שתיים שהן ארבע

רש"י מתני' יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות לשבת ובגמ' מפרש דהכנסות נמי קא קרי יציאות הוציל ומוציא מרשות לרשות: שתיים שהן ארבע בפנים. לאותן העומדים בפנים שתיים מן התורה הוצאה והכנסה דבע"ה וצפ' הזורק (לקמן כו'): צרישיה נפקא לן מויאו משה ויעצירו קול צמחנה וגו' לא תפיקו מרה"י לרה"ה להביא נדבה למחנה לוייה ויום השבת היה כדיליף התם ועל שתיים אלו חייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התרחתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת: שהן ארבע. מדצריהם הוסיפו שתיים לאסור לכתחלה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו ואזיל: ושתיים שהן ד' בחוץ. שתיים מן התורה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ ושתיים מדצריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח לכתחלה אסור ואם עשה פטור כדיליף בגמרא (דף ג.) שנים שעשאו פטורים: פשט העני את ידו. וחפץ בתוכה: ונתן לתוך ידו דבע"ה. דעביד ליה עקירה צרה"ר והנחה צרה"י: או שנטל מתוכה והוציא. החפץ והניח צרה"ה דעביד ליה עקירה [צרה"י] והנחה [צרה"ר]: העני חייב. שעשה מלאכה שלמה והרי

שתיים מן התורה לעומד בחוץ: ובעל הבית פטור. פטור לגמרי ואפי' לכתחלה מותר להא לאו מידי עבד והכי מפרש בגמ' (דף ג.ג.): פשט בעה"כ כו' בעה"כ חייב. והרי שתיים מן התורה לעומד בפנים: פשט העני את כו'. לעבד ליה עקירה ונטל בעה"כ מתוכה והניח בפנים ועבד ליה בעל הבית הנחה: או שנתן לתוכה. לעבד ליה בעל הבית עקירה והוליא העני והניח: שניהם פטורין. שלא עשה האחד מלאכה שלימה אבל אסורין לעשות כן לכתחלה שמה יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת הרי שתיים מדבריהם אחת לעני בחוץ ואחת לבע"ה בפנים וא"ת שנים הן לכל אחד ואחד עקירה לעני ועקירה לבע"ה הנחה לעני והנחה לבע"ה לקמן פריך לה ומשני דלא חשיב אלא עקירות שהן תחלת המלאכה ואיכא למימר שמה יגמרנה: גמ' תנן התם. במסכת שבעות: שבעות שתיים. שבעות של זיטוי להרע או להיטיב שתיים הן להתחייב עליהן קרבן עולה ויורד האמור בפרשה (ויקרא ה) דנפקי מלהרע או להטיב דמשמע להבא אוכל ולא אוכל: שהן ארבע. יש לך לרבות עוד שתיים מריבוי הכתוב לכל אשר יבטא האדם לרבות לשעבר אכלתי ולא אכל לא אכלתי ואכל: (כ"ט)

תוספות מתני' יציאות השבת שתיים שהן ארבע. הקשה ריב"א דדיני הוצאות שבת היה לו לשנות גבי אבות מלאכות אחר פרק כלל גדול לקמן (דף עג.). דהתם קתני אבות מלאכות מ' חסר אחת וקתני הוצאה לבסוף והוה ליה להתחיל כסדר בדברים דמיירי בע"ש מבעוד יום כגון לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה אין שורין דיו וסמנין ואין צולין בשר ואח"כ במה מדליקין וכירה ובמה טומנין שהם דברים הנוהגים עם חשיכה ואח"כ במה בהמה ובמה אשה יוצאה דברים הנוהגים בשבת עצמו ושוב אבות מלאכות של שבת ודרך התנא לשנות כסדר זה כמו שמצינו בפסחים דמתחיל בליל י"ד ושוב בי"ד ושוב בשחיתת פסחים שהוא בין הערבים ואחר כך שונה מאכילת פסחים שהוא בלילה וכן ביומא מתחיל בז' ימי קוד' יה"כ ואח"כ בעיה"כ ואח"כ ליל י"כ ותירץ דהוצאה חביבא ליה לאקדומי משום דממשנה זו שמענין כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ועשיר ודבעי עקירה והנחה ושנים שעשאוה פטורין וידו של אדם חשובה לו כדי על ד' וידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר ור"ת מפרש דדבר ההוה רגיל הש"ס לשנות תחילה וכן במס' ב"ק (דף ב) השור והבור המבעה וההבער ולא נקט כסדר הפרשה וכן מפרש רב האי גבי ד' צריכין להודות בפרק הרואה (ברכות דף נד.): דלא נקט הש"ס כסדר הפסוק ועוד מפרש ר"ת דפתח ביציאות משום דבעי למימר לא יצא החייט במחטו אע"ג דלא שנה המלבן משום אין נותנין כלים

לכובס ולא המעביר משום במה טומנין הוצאה הוצרך לשנות טפי משום דמלאכה גרועה היא כמו שאפרש: **יציאות**. הוצאות הוה ליה למתניי אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יצא איש ממקומו (שמות טז) ודרשינן מינה (עירובין דף יז:): הוצאה אל יצא עם הכלי ללקט המן: **שתיים שהן ארבע בפנים**. כן נראה כמו שמפרש רש"י כאן דמבפנים היינו לבעה"ב העומד בפנים ובחוץ היינו לעני העומד בחוץ שתיים הוצאות והכנסות דחיוב שהן ד' הוצאות והכנסות דפטור ובשבעות פרש"י בפנים היינו הכנסות פנים שנים דחיוב דעני ודעשיר ושנים דפטור ובחוץ היינו הוצאות חוץ ואין נראה מדפירש מילי דעני לחוד ומילי דעשיר לחוד משמע כפי שפירש כאן ולפי' דהתם לא היה לו לערב הוצאות והכנסות יחד ומיהו שמא לפי שהיה צריך להאריך אם היה בא לפרש הוצאות לבד [והכנסו' לבד] מ"מ אין נראה לרבינו אלחנן מדקאמר בגמרא דיקא נמי דקתני יציאות וקמפרש הכנסות לאלתר ולא דייק מדקתני בפנים: **פשט** בעה"ב את ידו כו'. תימה לר"י אמאי צריך למתני תרתי דעני ודבעה"ב וכן בריש שבועות דמפרש בגמרא (דף ג. ושה) שתיים דעני ודבעל הבית מה שייך לקרותו שתיים מה לי עני מה לי עשיר ונראה לר"י דאיצטריך לאשמעי' משום דהוצאה מלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מרה"י לרה"י ולא הוה גמרין הוצאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני ותדע מדאיצטריך תרי קראי בהוצאה כדנפקא לן בריש הזורק (לקמן דף צו: ושה) מויכלא העם מהביא ובספ"ק דעירובין (דף יז:): נפקא לן מקרא אחרינא דדרשינן אל יצא איש ממקומו אל יוציא והתם פירשתי והיינו משום דמלאכה גרועה היא איצטריך תרווייהו חד לעני וחד לעשיר וכן בכל תולדות דאבות מלאכות לא חיישינן שיהא במשכן אלא אבות בלבד ובתולדות דהוצאה בעי' שיהא במשכן דתנן בהזורק (דף צו.) שתי גזוזטראות זו כנגד זו המושיט והזורק מזו לזו פטור היו שתייהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת לויים ובריש הזורק (ג"ז שם:): נמי בעי הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן ודחיק לאשכחינהו במשכן עד דמסיק כל ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה וכל אלו תולדה דהוצאה נינהו ולא אבות שאין אבות אלא מ' חסר אחת וגבי הכנסה נמי אמרינן בפי' במה טומנין (לקמן מט:): הם העלו קרשים מקרקע לעגלה אף אתם אל תכניסו מרה"ר לרה"י וא"ת כיון דהכנסה היתה במשכן מה צריך תו לקמן בהזורק (דף צו:): לפרושי דסברא הוא מה לי אפוקי מה לי עיולי דהזורק ד' אמות ברה"ר משמע דאי הוה משכחת לה במשכן הוה ניחא ליה אע"ג דהתם ליכא סברא וי"ל דאיצטריך סברא להכנסה דבעה"ב דלא הוה במשכן דהם העלו קרשים כו' היינו הכנסה דעני דמסתמא בקרקע היו עומדים שהוא רה"ר ואם תאמר כיון דאיכא סברא אמאי איצטריך בבמה טומנין למימר דהכנסה היתה במשכן וי"ל דתנא ליה איידי דבעי למיתני הם הורידו קרשים מעגלה ואתם אל תוציאו כו' אע"ג דהוצאה נפקא לן מקרא בהדיא איצטריך למיתני שהיתה במשכן משום. דקתני ברישא בברייתא אין

חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן ואם לא היה מוצא הוצאה במשכן הייתי מחייב בכל מלאכות הדומות למלאכה גמורה אע"פ שלא היה במשכן כמו בהוצאה והא דאסמוך קרא דשבת למלאכת המשכן הוה דרשינן למילתא אחריתי: **שבועות** שתיים שהן ארבע. בריש שבועות (דף נ.) מפרש שתיים אוכל ולא אוכל דכתיב בהדיא בקרא להרע או להיטיב דהיינו להבא שהן ד' אכלתי ולא אכלתי דאתי מדרשא והא דלא מפרי שהן ד' אזרוק ולא אזרוק והוה אתיא כולה כרבי ישמעאל ולא הוה צריך לאוקומי בתרי תנאי משום דמתניי בפ"ג (דף ימ:) תנן בהדיא שהן ד' אכלתי ולא אכלתי וא"ת אמאי לא קתני שתיים שהן שמונה [אוכל ולא אוכל] אכלתי ולא אכלתי אזרוק ולא אזרוק זרקתי ולא זרקתי ונראה דלכך פירש רש"י בריש שבועות שאינו שונה אלא דבר וחילופו ור' יצחק תירץ דלא נקט אלא אכלתי ולא אכלתי משום דפליג ר' ישמעאל והוי רבותא טפי אבל אזרוק ולא אזרוק דמודה ר"י לא חש למיתני וא"ת וגבי שבת אמאי קתני שתיים שהן ד' ותו לא ליתני נמי מושיט ומעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר דחייב כדאמר לקמן (דף צו:) וזורק מרשות היחיד לרשות הרבים ומרה"ר לרה"י וי"ל דלא קתני אלא הכנסה דדמיא להוצאה שהוא מרה"י לרה"ר לאפוקי מושיט ומעביר שהוא מרה"י לרה"י וזריקה נמי לא דמיא להוצאה שזה בהולכה ביד וזה בזריקה: (תוספות)

הש"א מתני': יליאות השבת שתיים שהן ארבע צפנים וכו'. פירש רש"י ז"ל: שתיים לחיוב לאותן העומדים צפנים דהיינו הולאה והכנסה דבעל הבית, דתנא להכנסה נמי הולאה קרי לה, שהן ארבע עם הכנסה והולאה דבעל הבית לפטור, וכן לעני. והדר קא מפרש שתיים לחוץ לסליק מינייהו. והוא הנכון. ואחרים פירשו שתיים שהן ארבע צפנים דהיינו הכנסות שבעצות צפנים והן הכנסה לעני והכנסה דבעל הבית. ואינו מחוור דכשצא לפרש לא הוה ליה לערב הכנסות והולאות יחד. ואיכא למידק אמתניתין מאי טעמא פלגינהו רבנן בתרתי דהולאה והכנסה לעני היינו דבעל הבית, ומאי שנא הא מהא, וכדאמרינן בשבועות (יד, ב) גבי ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע, והא ק"ס טומאה אחת היא. ותירצו בתוס', משום דקרא נמי פלגינהו בתרתי קראי ואינטריך תרי קראי בהולאה, דהא צפרק הזורק (לקמן נו, ב) מייתנין לה מויפלא הָעַם מִהָבִיא (שמות לו, ו) וצפרק קמא דעירובין (יו, ב) משמע דנפקא לן נמי הולאה מאל ילא איש מןקמו (שם טז, כט) ודרשינן ביה אל יוליא, דאמרינן התם לוקין על ערובי תחומין לאורייתא, ופריך והא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין הוא, פירוש משום דדרשינן מיניה אל יוליא. ואע"ג דמשני התם מי כתיב אל יוליא אל ילא כתיב ואל ילא קרינן, לאו למימרא דלא נדרש מיניה כלל אל יוליא, אלא לומר דעיקר קרא כי אתא לתחומין הוא דאתא

מדכתיב אל יאל וקרינן ליה אל יאל, אכל לעולם לדחוש מיניה נמי אל יואיל. ותדע לך דהא לרבנן דלית להו ערובי תחומין דאורייתא אל יאל למאי אתא. וכי תימא קרא נמי למאי פלגינהו. אפטר לומר משום דהיא מלאכה גרועה שאילו פנה מזוית לזוית משא גדול פטור והואיל קאת [ברמב"ן: כגרוגרת] מרשות לרשות חייב, מה שאין כן בשאר כל המלאכות שאין אסורות אלא מלד עצמן באיזה רשות שתעשה. והיינו נמי דלא גמרינן לה ממשכן כדגמרינן כולהו שאר מלאכות, ותדע לך נמי דהא בפרק הזורק (לקמן א), (ב) אמרינן הולאה מנין שנאמר (שם לו, ו) וַיִּפְּלֵא הָעַם מִהֶבְיֵא, ואקשינן ודילמא בחול וקאמר להן משה לא תיתו דשלימא לה מלאכה, ואיצטריך לשנויי דגמר העברה העברה מיום הכפורים, אלמא אף על גב דהוי במשכן אפילו הכי איצטריך קרא לפורטה מה שלא הולך בשאר מלאכות, והלכך הולאה חדוש הוא ואין לך בו אלא חדושן ואי לאו דגלי רחמנא בתרווייהו לא ילפינן חדא מחברתה. ואם תאמר אם כן לחשוב להו בתרתי והוי להו ארבעים מלאכות. יא לומר דמכל מקום מלאכה אחת היא ושם אחד יא לה ונחשבת היא כאחד, אלא שהולך הכתוב לגלות בהן שזו וזו אחת הן. ואם תאמר אזכרה שמענו עונש מנין. יא לומר כיון דגלי רחמנא דמלאכות נינהו הרי הן בכלל כל העושה בו מלאכה יומת. (והר"מ) [ור"ת] ז"ל היה אומר שאין שני מקראות להולאה דעני ועשיר, וכן יא שפירשו כדבריו, שאילו כן בתרתי חשבינן להו והו להו מ' מלאכות שלמות. ומכל מקום לא תקשי לן מתניתין דפלגינהו בתרתי דלא דמי לההיא דשבועות (יד, ב) דאמרינן שם טומאה אחת היא, דהתם ודאי אחת היא לפי שאין אתה צריך להודיעו אלא שהוא טמא וכל שהוא טמא אסור ליגע במקדש וקדשיו, אבל הכא דהולאות משתנות זו מזו, דהולאת העני חשובה שמושך לעצמו אינה דומה להולאת בעל הבית שמוציא ממנו, לפיכך מנאום חכמים בשתים. ור"ת ז"ל הביא ראיה לדבריו מדגרסינן בירושלמי בפירקין (ה"א): אמר רבי יוסי עני ועשיר אחד הם ומנו אותם חכמים שנים, ומשמע דהכי פירושן: אחד הם דהולאת שניהם ממקרא אחד נפקא ואפילו הכי מנו אותן במתניתין בשנים לפי שהן הולאות משתנות. ואם תאמר לדבריהם אל יאל איך ממקומו למאי אתא לרבנן דאמרי שאין תחומין דאורייתא, תירץ הרמב"ן ז"ל דדילמא לאזכרת יואל [ברמב"ן: יואל] המן הוא דאתא. (רשב"א)

ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע מראות נגעים שנים שהן ד' יציאות השבת שתיים שהן ארבע מאי שנא הכא דתני ב' שהן ד' בפנים וב' שהן ארבע בחוץ ומאי שנא התם דתני שתיים שהן ארבע ותו לא הכא דעיקר שבת הוא תני אבות ותני תולדות התם דלאו עיקר שבת הוא אבות תני תולדות לא תני אבות מאי ניהו יציאות ויציאות תרי הויין וכי תימא מהן לחיוב ומהן לפטור והא דומיא דמראות נגעים קתני מה התם כולהו לחיובא אף הכא נמי כולהו לחיובא אלא אמר רב פפא הכא דעיקר שבת הוא תני חיובי ופטורי התם דלאו עיקר שבת הוא חיובי תני ופטורי לא תני חיובי מאי ניהו יציאות יציאות תרתי הויין שתיים דהוצאה ושתיים דהכנסה והא יציאות קתני אמר רב אשי תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה ממאי מדתנן המוציא מרשות לרשות חייב מי לא עסקינן דקא מעייל מרה"ר לרה"י וקא קרי לה הוצאה וטעמא מאי כל עקירת חפץ ממקומו תנא הוצאה קרי לה אמר רבינא מתניתין נמי דיקא דקתני יציאות וקא מפרש הכנסה לאלתר ש"מ רבא אמר רשויו קתני רשויו שבת שתיים: אי"ל רב מתנה לאביי הא תמני הויין תרתי סרי הויין וליטעמיד שיתסרי הויין אי"ל הא לא קשיא בשלמא

רפ"י ידיעות הטומאה. האמורות בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה) או נפש כי תגע וגו' ואמרינן במס' שבועות (פ א דף ז ע ב) שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שלאחר שנטמא אכל קודש או נכנס למקדש וילפינן התם (דף 7). שאינו מתחייב אלא בידיעה תחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים כגון שידע שנטמא ונעלם ממנו טומאה ואכל קדש ומשאכל ידע שאכלו בטומאה שתיים הן ממשמעות הכתוב (שם) ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנטמא ממנו טומאה אצל זכור הוא שאכל קדש ופזה מקדש הרי שתיים העלם טומאה לגבי קדש והעלם טומאה לגבי מקדש: שהן ארבע. יש לך לרבות עוד שתיים מריבוי ונעלם ונעלם ב' פעמים לרבות את הזכור לטומאה אצל נעלם ממנו קדש כסבור שחולין הן או נעלם ממנו מקדש: מראות נגעים. ליטמא בהן שנים הן שאת ובהרת: שהן ארבע.

מריבוי ספחת שהוא משמע טפילה כמו ספחני נא אל אחת וגו' (שמואל א ב) מרבה טפילה לזו ולזו תולדה לשאת ותולדה לבהרת ושנו חכמים בהרת עזה כסלג שניה לה כסיד ההיכל שאת כלמר לבן שניה לה כקרום ביצה מראה לשון זכר הוא משום הכי תני שנים שהן ד': תני אבות ותולדות. יציאות והכנסות שהיציאות אבות הן דמויעבירו קול במחנה (שמות לו) לא משמע אלא הוצאות אלא מסברא אמרינן (בריך הזורק דף טו:): מכדי מרשות לרשות הפיד קרא מה לי אפוקי מה לי עיולי: תרתי הויין. דעני ודבעל הבית ומאי שהן ארבע דקתני התם: מהן לחיוב ומהן לפטור. יציאות דעני ודבעל הבית לחיוב ויציאות שתיים של פטור שתי עקירות של הוצאה כגון פשט בעל הבית ידו מלחה לחוץ ונטל עני מתוכה הרי פטור של בעל הבית דקחשיב ליה תנא דמתני' וכגון פשט העני ידו ריקנית לפניו ונתן בעל הבית לתוכה הרי פטור שני של הוצאה (ס"א של עני) שהוא אסור לכתחלה דגזרינן שמה יעשה הנחה על עקירתו והיינו שהן ד' דקתני התם: והא דומיא דמראות נגעים קתני לה מה התם כולהו לחיובא. שבאיזו מהן שנטמא בה ונכנס למקדש חייב ולהכי פריך ממראות נגעים דאילו שבועות וידיעות פלוגתא היא דאיכא מ"ד בשבועות (דף כה). אינו חייב אלא על העתיד לבא ובידיעות נמי איכא למאן דאמר (שם דף יד:): אינו חייב אלא על העלם עומאה: חיובי תני. כדמפרש לקמיה ב' הוצאות וב' הכנסות וכולן לחיוב ביחיד שעשאם עני לבדו או בע"ה לבדו: חיובי מאי נינהו יציאות. כלומר יציאות קתני דמשמע הוצאה לכך מתמה הי מחיובי קתני ע"כ יציאות לחודייהו ותרתי הוא דהויין ומשני הכנסות נמי קתני בהדייהו: מדתנן המוציא מרשות לרשות. קחשיב מנין אבות מלככות בפרק כלל גדול: מי לא עסקינן כו'. דהא ע"כ אהכנסה נמי חייב כדקתני מתני' העני חייב וקתני המוציא: מתניתין. דהבא נמי דיקא דהכנסה נמי קרי הוצאה: דקתני יציאות. ועל כרחיך לא מצית מפרש לה דיציאות לחודייהו קאמר ומאי שהן ארבע חיובי ופטורי דהא מפרש הכנסה ברישא דקתני כיאל פשט העני את ידו לפניו דהיינו הכנסה וקתני לה בפירושא דיציאות אלמא הכנסה נמי קרי לה הוצאה: רבא אמר. דקשיא לך ליטנא דיציאה בין הכא בין התם רשויות קתני רשויות שתיים רשות היחיד ורשות הרבים שהן ארבע בפנים כו' כלומר ועל ידיהן יא לך ארבע איסורין

צפנים וכנגדן בחוץ ומהן לחיוב ומהן לפטור וההיא דקצעות כולהו לחיובא כלאוקימנא: תרתי סרי הויין. ארבעה חיובי ותמניא פטורי פתי עקירות לעני בלא הנחה ופתי הנחות בלא עקירה וכן לבעל הבית כגון פשט העני את ידו מליאה לפנים ונטל בעל הבית מתוכה הרי עקירה לעני והנחה לבעל הבית או שנתן לתוכה והוליא הרי עקירה לבעל הבית והנחה לעני וכן פשט בעל הבית כו' כדקתני לה: פיתסרי הויין. לאיכא למיחשב נמי הנך פטורי דמיתנו גבי חיובי העני חייב ובעל הבית פטור וכן בעל הבית חייב והעני פטור: (כ"ז)

תוספות ידיעות הטומאה כו'. וא"ת ואמאי לא קתני העלמות שתיים שהן ד' העלם טומאה ואכל קדש או נכנס למקדש שהן ד' העלם קדש והעלם מקדש והוה אתי שפיר דלא מצי למיפרך הני תמני הויין כדפריך אידיעות וי"ל דנקט ידיעות כדמפרש התם (פ"ב ד' יד): ידיעות קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה קחשיב בתרייתא דאיתנהו בכל התורה לא קחשיב א"נ ידיעות בתרייתא דמייתי לידי קרבן קחשיב ולהיא לישנא דידיעות קמייתא קחשיב לא שיך למיתני גבי שבועות ושבת ידיעות שבועות וידיעות שבת ולאידך לישנא נמי דקאמר ידיעות בתרייתא דמייתי לידי קרבן קחשיב לא תנא בהו ידיעות כיון דחילוק שתיים שהן ארבע משכחת באיסורא גופיה אבל גבי. טומאה החילוק דשתיים שהן ארבע אינו בא אלא מחמת הידיעה: **מראות** נגעים וכו'. ברוב ספרים גרס שנים שהן ד' וכן בשילהי המזבח מקדש (זבחים פח): ברוב ספרים גרס מראות נגעים ר' דוסא אומר שלשים וששה עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים דממראה יאמר מראות כמו ממחנה מחנות וכי היכי דכתיב ועתה הייתי לשני מחנות (בראשית ניב) ה"נ קתני שפיר מראות שנים ואע"ג דהתם חשיב כולי האי והכא לא חשיב אלא ב' שהן ד' התם חשיב פתיכין ונגעי אדם וראש וזקן ונגעי בתים והכא לא חשיב אלא לבנות כדתנן במס' נגעים (פ"א מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבועות (דף ה.). בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל כו': **התם** דלאו עיקר שבת אבות תני ותולדות לא תני. וא"ת והא במראות נגעים תני אבות ותולדות כדמפרש בשבועות שהן ארבע שאת ותולדתו בהרת ותולדתו אף על גב דהתם לאו עיקר נגעים הוא וי"ל דלא דמי דתולדות דנגעים כתיבי ותולדות דשבת לא כתיבי: **והא** דומיא דמראות נגעים קתני. הא דנקט מראות נגעים טפי משבועות וידיעות משום דאינהו גופייהו לא ידעינן דהוו להו כולהו לחיובא אלא משום דדומיא דמראות נגעים קתני דבכולהו איכא פלוגתא בר ממראות נגעים: **התם** דלאו עיקר שבת הוא חיובי תני פטורי לא תני. לא הוה צריך לומר משום דלאו עיקר שבת הוא אלא משום דדומיא דמראות נגעים קתני דהוו כולהו לחיובא אלא משום דצריך לשנויי הכא דעיקר שבת תני חיובי ופטורי קמסיים נמי התם דלאו

עיקר שבת הוא וגם המקשה לא הקשה דליתני התם כי הכא כיון דידע דדומיא דמראות נגעים קתני אלא פריך דליתני הכא שתים שהן ד' ותו לא: וכי תימא מהן לחיוב ומהן לפטור. רש"י לא פי' כאן לפי שיטתו שבסמוך דעקירות קחשיב ולפי שיטתו היה לו לפרש שתים לפטור בעקירות דבעה"ב: והא יציאות קתני. לא פריך אלא אמתני' דשבועות דהוה כולהו לחיובא ולא משכחת אלא שתים אבל במתני' דהכא משכחת לה כולהו ביציאות כגון שלא יהיו כולם לחיובא שתים דהוצאה שיש בה חיוב חטאת ופטור אבל אסור דאתי לידי חיוב חטאת שהן ד' פטור אבל אסור דלא אתי לידי חיוב חטאת ופטור ומותר בעני וכן בעשיר לפירוש ריב"א בסמוך ולהכי לעיל כי משני הכא דעיקר שבת הוא תני אבות ותולדות לא הוה מצי למיפרך והא יציאות קתני: מי לא עסקינן דקא מעייל מרה"ר לרה"י. ובפ"ק דשבועות (דף ה:) פריך ואימא דקא מפיק מרה"י לרה"ר ומשני א"כ ליתני המוציא לרה"ר מאי מרשות לרשות אפילו מרה"ר לרה"י וא"ת ומ"ש דתני תולדה דהוצאה ולא תני שום תולדה דכל שאר אבות ותירץ ריב"א דבכל שאר תולדות אם היה רוצה לשנותם היה צריך להאריך בלשונו אבל הכנסה דקרויה הוצאה כוללה עמו בקוצר: וקמפרש הכנסה לאלתר. וא"ת ואמאי לא דייק מכח דלא משכחת ארבע בפנים וד' בחוץ בלא הכנסות וי"ל דמשכחת להו כדפירשתי לעיל א"נ דמהא לא הוה שייך למימר מתני' נמי דיקא דמאי אולמא מההיא דשבועות דקיימא עלה דהתם נמי לא משכחת כולהו לחיובא אא"כ תחשוב הכנסות בכלל: רשויות קתני. רשויות שתים שהן ארבע פירוש דשתים קאי ארשויות רשות הרבים ורשות היחיד וקשה לריב"א דאם כן לא הוה ליה למיתני ושתים שהן ארבע בחוץ אלא שתים שהן ארבע בפנים וארבע בחוץ שתים שתים למה לי ופירש ריב"א רשויות שבת יש בהן שני חיובים שהן ד' בפנים ובי' חיובים שהן ד' בחוץ ויציאות נראה לריב"א דהוי כמו תוצאות דאשכחן רשויות דאקרי הוצאות דכתיב (במדבר לד) והיו תוצאותיו הימה ומתרגמינן רשוותיה: (תוספות)

רשב"א [גמרא:] וכי תימא מהן לחיוב ומהן לפטור. כלומר: והכי קתני, אבות מלאכות שתיים לחיוב, שהן ארבע עם היציאות של פטור. לאף על גב דלא קתני אפילו תולדות של חיוב אפילו הכי איירי בהוצאות של פטור, משום דכיון דאיירי בהוצאות של חיוב איירי נמי בהוצאות של פטור הואיל ויש בהן איסור של דבריהם. והא יציאות קתני. איכא למידק למאי דסבירא ליה דהכנסות לא קרינן להו יציאות, היכי ניחא מתניתין דהכא ושמונה יציאות היכי משכח להו. וי"ל דאין הכי נמי דקשיא ליה מתניתין אללא איידי דאיירי במשנה דשבועות פריך עלה. ורבנו יצחק ב"ר אשר ז"ל תירץ (בתוד"ה והא) דאמתניתין דשבועות (ב, א) דתני [יציאות] כולהו לחיובא דהא הוא דקא קשיא ליה,

אבל מתניתין דהכא משכחת לה שנים בלחוד לחיובא דהיינו הולאה דעני והולאה דבעל הבית שיש בהן עקירה והנחה, ואינך כולהו לפטורא בין פטור ומותר ופטור אבל אסור. ולדבריו היינו דאמר רבינא מתניתין נמי דייקא דקתני יציאות וקא מפרש הכנסות לאלתא, כלומר: פשט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית, דאלמא מפשטא דמתניתין דקתני שתיים שהן ארבע לא מ'ו למידק מידי כדאמרן. אמר רב אשי תנא להכנסה נמי הולאה קרי לה, ממאי מדתנן המוליא מרשות לרשות חייב. פירוש: מדקתני (לקמן עג, א) מרשות לרשות ולא קתני מרשות היחיד לרשות הרבים, וכדאיתא בהדיא בפרק קמא דשבועות (ה, ב) דפרכינן עלה ואימא דקא אפיק מרשות היחיד לרשות הרבים, ומשני אם כן ליתני המוליא מרשות היחיד לרשות הרבים מאי מרשות לרשות דאפילו מרשות הרבים לרשות היחיד. והאי דקאמר מי לא עסקינן, מדיוקא דלישנא קא דייק לה. ואיכא למידק דאם איתא דאף מוליא מרשות הרבים לרשות היחיד קאמר, אמאי תני לה במתניתין, והא לא תני התם אלא אבות אבל תולדות לא תני התם כלל, והכנסה תולדה דהולאה הוא כדאמרינן הכא אבות מאי ניהו יציאות, ובפרק הזורק (לקמן לו, ב) נמי אמרינן הולאה אב הכנסה תולדה. ותירץ ר"ת ז"ל (בתוס' שבועות ה, ב) לפי שהולאה מלאכה גרועה היא והוא אמינא שאין לה תולדה לפיכך הולאה לכוללה עמה. והרמב"ן ז"ל (בסוגייתנו) כתב דרב פפא לית ליה דהכנסה תולדה, אלא הכנסה כיציאה גמורה ושניהם אב אחד ומלאכה אחת, ולפיכך מני לה התם ולא מני לה אלא בחדא. ואם תאמר הכנסה דמיקריא אב מנא ליה. יש לומר דנפקא ליה מההיא דאמרינן בפרק צמה טומנין (לקמן מט, ב) דתניא התם הם העלו הקרשים מקרקע לעגלה ואתם אל תכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד. ואי קשיא לך אם כן למאי איצטריכין למילף הולאה מויכלא העם בפרק הזורק (שם), תיפוק ליה ממשכן דקתני התם הם הורידו אתם אל תוציאו. יש לומר דלא איצטריך ויכלא אלא לגלויי דהכנסה והולאה שבמשכן מכלל המלאכות הן וגמרינן לה ממשכן. ואי קשיא לך הא דאמרינן התם בפרק הזורק (שם) ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי לה תולדה הך דהואי במשכן חשיבא [קרי ליה אב] הך דלא הואי במשכן לא חשיבא וכו', דאלמא הכנסה לא הואי במשכן. איכא למימר דאשאר אבות מלאכות ותולדותיהן קאמר ולר"א קאמר אבל הכנסה איתא במשכן, ודאמרינן התם מיהו הולאה אב הכנסה תולדה היא, ההוא לישנא דלא כרב פפא. ומיהו מיהא הוה במשכן כדאמרינן בפרק צמה טומנין (שם) ואפילו הכי קרי לה תולדה כדאמרינן, כדקרי שובט ומדקדק תולדות כדאיתא

בפרק כלל גדול, ואף על גב דהוי במשכן לא חשיבנא להו באפי נפשייהו כדאמרין התם שובט בכלל מיסד מדקדק הוי בכלל אורג. ואם תאמר ומאי אולמא דהואה מהכנסה דקרי לה אב ולהכנסה קרי תולדה כיון דתרווייהו הוי במשכן. יא לומר משום דויכלא העם מהביא טפי משמע הואה, ומיהו לרב פפא כיון דתרווייהו הוי במשכן ולא חשיבא חדא מחברתה שנאן שתייהן בכלל המואיא מרשות לרשות דמלאכה אחת לגמרי הן. ורבא דקא מתרץ רשויות קתני סבר דהכנסות תולדות ולא נשנו בכלל אבות מלאכות, זו היא שיטתו של רבנו ז"ל. ולפי מה שכתבו בתוספות (לעיל ב, א) אפשר דהיה דפרק הזורק כותיה דרב פפא נמי אחיא, שהם ז"ל כתבו (שם) דהכנסה דהתם היינו הכנסה דבעל הבית דליתא במשכן, דאילו הכנסה דעני למה לן למילפא התם מסברא דמה לי אפוקי מה לי עיולי בלאו הכי נמי תיתי לן מדהוות במשכן וכדאמרין בפרק במה טומנין (לקמן מט, ב), אלא ודאי לא נפקא לן מסברא דמה לי אפוקי מה לי עיולי אלא הכנסה דבעל הבית, דהם העלו קרשים מקרקע לעגלה היינו הכנסה דעני העומד בחוץ. הא דאמר רבא: רשויות קתני. פירש רש"י ז"ל (ד"ה פט) דלרבא הכי קתני בין במתניתין דהכא בין במתניתין דהתם, רשויות שבת שתיים רשות הרבים ורשות היחיד, ועל ידיהן יא לנו ד' איסורין בפנים וכנגדן בחוץ. והקשו בתוס' (ד"ה רשויות) דאם כן הוי ליה למיתני שתיים שהן ארבע בפנים וארבע בחוץ, שתיים שתיים למה לי. ועוד הקשה הרמב"ן ז"ל (בסוגייתו) דאם כן לא הוי דומיא דמראות נגעים דהתם השנים מכלל הארבעה. ופירש רבנו יצחק בר' אשר (בתוס' שם) רשויות שבת יא בהם איסורים שהם ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ. ולמאי דקאמר רבא הוה יציאות כמו תולדות כדכתיב (במדבר לד, ה) וְהָיוּ תוֹלְדוֹתָיו הַיָּמָה. וכתב בספר המאור (בסוגייתו) ודוקיא דרבינא דדייק ממתניתין דקא מפרש הכנסות לאלתר לא איתחזי ליה לרבא, משום דהכין סידורא דמתניתין וכו' כמו שכתוב שם. ולי נראה דמעיקרא כי קא סלקא דעתין דיציאות ממש קתני הוה דייק מינה רבינא מדקא מפרש הכנסה לאלתר, אבל השתא דמפרש רבא בלאו הוואות קאמר אלא רשויות ליכא למידק מינה מידי. (רשב"א)

בבא דרישא פטור ומותר לא קתני אלא בבא דסיפא דפטור אבל אסור קשיא מי איכ' בכולי שבת פטור ומותר והאמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר צידת צבי וצידת נחש ומפיס מורסא כי איצטריך ליה לשמואל פטורי דקא עביד מעשה פטורי. דלא קא עביד מעשה איכא טובא מ"מ תרתני סרי הויין פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קא חשיב דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת לא קא חשיב שניהן פטורין והא אתעבידא מלאכה מבינייהו תניא ר' אומר [\[ויקרא ד-כו\]](#) מעם הארץ בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין איתמר נמי א"ר חייא בר גמדה נזרקה מפי חבורה ואמרו בעשותה יחיד שעשאה חייב שנים שעשאה פטורין: בעי מיניה רב מרבי הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומיחייב או דילמא לא א"ל חייב ואינו דומה לידו מאי טעמא גופו ניח ידו לא ניח

כ"ז **דרישא.** העני חייב ובעל הבית פטור ובעל הבית חייב והעני פטור דפטור מחטאת ומותר לכתחלה דהא לאו עקירה עבד ולא הנחה עבד [סהאחר] הניחה בידו: פטור אצל אסור. פטור מחטאת אצל אסור מדבריהם לכתחלה: צידת צבי וצידת נחש ומפיס מורסא. כולהו צפ' ר"א אומר האורג בסיפיה והתם מפרש טעמייהו מנח ליה זהו דפטור ומותר: מורסא. קויטור"א [קויטור"א: כווייה (פ"ע מזוהם)]: מפיס. עולר שתפתח ותלח הליחה: כי איצטריך ליה. לאשמעינן דפטור ומותר בהנך דאית בהו מעשה כגון הני תלת ותו ליכא: איכא טובא. כגון הנך דצבא דרישא: פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת. כגון עקירות שהן תחלת המלאכה דאיכא למגזר דילמא גמר לה אצל הנחות לא מצי למייתי לידי חיוב חטאת דהא ליכא עקירה גבי האי וארבע דקתני בכל חד תרתני דחיובא ועקירה דפטורא דתרתני נינהו פשט העני ידו מלאה לפניו הא חדא או שנתן לתוכה בע"ה וידו של עני היתה ריקנית הא תרתני וכן באידך ורבותי' אומרים פשיטות יד לפניו [לגבי שניהם] בין מלאה בין ריקנית היא תחלת המעשה וההוא הוא דקחשיב דהו להו תרתני בעני ותרתני בע"ה כל חיוב ופטור במסכת שבת בחטאת קאי ובסוגג:

מעם הארץ בעשותה. גבי חטאת כתיב: הטעינו חזירו. שהיה גופו צרה"י והטעינו חזירו לחיהו גופיה לא עקר מידי: אוכלין ומסקין. אורחא למילתא נקט דבר הכריך לשבת ודרך בני אדם להתעסק בהן בשבת: עקירת גופו. שְעַקַר אֶת רַגְלָיו מִן הַבַּיִת לְאַחַר שְׁנַטְעָן: ואינו דומה לידו. הפשוטה לפניס וגופו לחוץ ונתן בע"ה לתוכה דפטור ביה תנא דמתני' אף לעני שהוליאה: ידו לא ניית. הלכך כי הוליאה לא עקר מידי ואין דרך הוליאה בלא עקירה והנחה: גופו ניית. ע"ג קרקע והויא עקירה. ל"א ידו בתר גופו גרידא ל"ג דיתירא היא: (כס"י)

תוספות **בבא** דרישא פטור ומותר. וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לנזיר מוקי לה בפ"ק דמס' עבודת כוכבים (דף ו:): דקאי בתרי עברי דנהרא מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור ואפילו אי מיירי בנכרי דלא שייך לפני עור מיהו איסור דרבנן מיהא איכא כדתניא בשילהי פירקין (דף יט.). נותנין מזונות לנכרי בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו משמע דווקא כשהנכרי בחצר אבל אם עומד בחוץ ופושט ידו לפניס משמע דאסור ליתן להדיא ע"מ להוציא ויש לומר דמיירי בנכרי והחפץ של נכרי דאפילו מכניס ומוציא כל היום אין כאן איסור כלל כיון שאין החפץ של בעל הבית: בר מהני תלת. הקשה ר"ת הא איכא הא דתנן בפרק במה מדליקין (לקמן כט:): המכבה את הנר מפני שהוא מתירא כו' ואם בשביל החולה שיישן פטור ומוקי לה בחולה שיש בו סכנה וא"כ הוא פטור ומותר דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ותירץ דהא מלתא דפשיטא היא ולא איצטריך ליה לשמואל לאשמעי' כדמשני בסמוך דלא איצטריך ליה לאשמעי' פטורי דלא קעביד מעשה וצד נחש מיירי בדליכא סכנה שיוכל להנצל בענין אחר אלא משום צערא שרו ליה רבנן כמו במפיס מורסא וכן מוכח בריש פרק שמונה שרצים (שם קז:): דצד נחש לאו משום סכנה פטור דהא מוקי לה כר"ש דאמר מלאכה שאצ"ל פטור עליה וע"ק לר"י והא איכא הא דתני' בפ' במה אשה (שם סב.). ר"א פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון והוא פטור ומותר דהא בברי' אחרת קתני התם רא"א יוצאה אשה בכובלת לכתחלה ותירץ ר"י בשם ר' אברהם דלא חשיב שמואל. אלא פטורים השנויין במשנה דצד צבי משנה היא בהאורג (שם ד' קו:): הצד נחש ומפיס מורסא משנה היא בעדיות (פ"ב מ"ה) ולספרים דגרסי בפ' במה אשה (שם ד' סב.). איידי דאמר ר"מ חייב חטאת א"ל איהו פטור אבל אסור פי' דר"א קאמר לר"מ לדבריק נמי לכל היותר לא יהא אלא פטור אבל אסור לפי גרסא זו אתי שפיר: **הצד** נחש. הקשה בה"ג דשמואל אדשמואל דהכא סבר שמואל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כר"ש ומשום צערא דגופא שרי ובפ' כירה (ל מן מב.) אמרינן

בדבר שאין מתכוין סבר לה כר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר"י ותירץ ר"ת דשמואל קאמר דלר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור בהני תלת פטור ומותר כמו שמוכיח שמואל בסוף האורג (שם ק'). דודאי פטור ומותר קאמר וליה לא ס"ל כר"ש ומיהו לדידן קי"ל כר"ש דרבא דהוי בתראה סבר כותיה בריש נוטל (שם קמא): **ומפיס מורסא**. בעדיות (פ"ב שם) תנן אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור וא"ת היכי מתחייב אפתיחת פה דמורסא הא אמרינן לקמן בפ' חבית (ד' קו.) כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח ותירץ ר"ת דהאי נמי עשוי להכניס אויר ולהוציא ליחה: **פטורי** דאתי לידי חיוב חטאת. מה שפירש"י דעקירות קחשיב אינו נראה לר"י חדא דעקירה בלא הוצאה אינה אלא טלטול בעלמא ואין בה דררא דחיוב חטאת כלל ועוד דלפ"י הקונט' קחשיב לבע"ה ג' יציאות והכנסה אחת ולעני ג' הכנסות והוצאה אחת ועוד דלא חשיב תרתי לפטור דעני באחת ודעשיר באחת כדחשיב חיובא ברישא ומפרש ריב"א דאתי לידי חיוב חטאת היינו אותו שפושט את ידו ומכניסה או מוציאה דכוותה בבא דרישא חייב חטאת והכא פטור לפי שלא עשה כל המלאכה שחיסר ממנה מעט או עקירה או הנחה והביא ראייה מירושלמי דקאמר לא אתיא מתנ"י אלא פטור שנגד החיוב ומשום הכי לא חשיב אלא פטור של אותו שכנגדו חייב למעלה בבבא דרישא כגון פשט העני את ידו לפני כו' וקתני העני חייב פטורה דידיה חשיב בבבא דסיפא בפשט העני את ידו לפני כו' וכו' וכן לבע"ה: **שניהם** פטורין והא איתעבידא מלאכה מבינייהו. אינו קאי אמתנ"י שהרי רישא דשניהם פטורין דהיינו פשט העני את ידו לפני קבעי לקמן (ד' ד.) אלא קאי אמאי דקאמר פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קחשיב אבל חטאת לית בהו אלא שניהן פטורין כדקתני מתנ"י ואמאי והא איתעבידא מלאכה מבינייהו ולא פריך שיתחייב הראשון דאין סברא דע"י השני שעשה הנחה וגמר המלאכה יתחייב הראשון אלא אשני קא פריך שיתחייב לפי שעל ידו נגמרה המלאכה: **בעשותה**. בכל הספרים גר' העושה את כולה ולא העושה מקצתה יחיד שעשה אותה חייב שנים שעשאוה פטורין פשטיה דקרא נראה דבעשותה קאי אנפש אבל הש"ס דריש ליה אמלאכה כלומר בעשות אותה וכולה מיירי בזה עוקר וזה מניח ואינו אלא כפל מלה וליכא למימר דב' שעשאוה איירי בב' שעשאוה בבת אחת דבפרק המצניע (לקמן צג.) ושם) משמע דצריכי תרי קראי לזה עוקר וזה מניח ולב' שעשו מלאכה בבת אחת ועוד דבאיתמר נמי דקאי אמתניתין נמי קאמר האי לישנא יחיד ועשה אותה וכו' אך קשה דבפרק המצניע (שם.) משמע דזה עוקר וזה מניח נפקא מנפש או מאחת והכא נפקא לה מבעשותה קשה לר"י מדמצרכין קרא לפטור משמע דזה עוקר וזה מניח היה במשכן ובפרק המצניע (ג"ז שם.) נמי פוטר ר"ש זה אינו יכול וזה אינו יכול אע"פ שהיה במשכן כגון ב' שנושאים את הארון ובירושלמי פרק הזורק אהא דתנן שתי גזוזטראות ברשות הרבים כו' היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב אמר רב

חמא בשם ר' מיישא ובלבד על ידי ב' ופריך בכל אתר אמרת ב' שעשאוה פטורין וכאן אמרת חייבין ומשני שכך היתה עבודת הלויים והשתא מה בכך שהיתה במשכן מ"מ הוי ליה לפטור מושיט כיון דשניהם עושין אותה ונראה לר"י דבמושיט אין זה עוקר וזה מניח אלא המושיט עשה עקירה והנחה ולא קשיא ליה בירושלמי אלא אמה שאינו פטור ובכל מקום על ידי חבירו פטור [טפי] כגון ב' שעשאוה וכאן אינו מתחייב אלא על ידי חבירו : **איתמר** נמי כו'. תימה דמייתי סייעתא משמעתא לברייתא ובפרק קמא דקדושין (ד' ו.) פריך יהודה ועוד לקרא וי"ל דנזרקה מפי חבורה דקאמר היינו חבורה של תנאים ור"י תירץ משום דבריי דלעיל לא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא : **עקירת** גופו כעקירת חפץ דמי או לא. נראה לר"י דהכי נמי מצי למיבעי לענין הנחה כגון שהוציא חפץ לר"ה ועמד שם לפוש ולא הניחו ע"ג קרקע אם הנחת גופו הוה כהנחת חפץ או לא וממתני דקתני או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ליכא למיפשט דאיכא לאוקמא שהניחו ע"ג קרקע וא"ת ואמאי לא פשיט ממתניתין (ד' יא :) דקתני לא יצא החייט במחטו שמא ישכח ויצא ואי עקירת גופו לאו כעקירת חפץ דמי אמאי לא יצא בה הא לא מצי למיתי לידי איסור דאורי"י וי"ל דאפ"ה אסרו רבנן : **מאי** טעמא ידו לא ניח. נראה לר"י כלשון אחר דגרס ידו דבתר גופו גרירא בעי עקירה גופו לא בעי עקירה ולמאי דגרס נמי ידו לא ניח מפרש ר"י דהיינו משום דבתר גופו גריר ורש"י פי' ידו לא ניח ע"ג קרקע משמע אפ"ה הוא וידו במקום אחד ונתן לו חבירו לתוך ידו והוציא פטור ואין נראה דבכל ענין שהטעינו חבירו בין על כתפו בין על ידו והוציא חייב דהא קתני או שנטל מתוכה והוציא חייב אלמא הנחת חפץ ביד בע"ה שהוא וידו ברשות אחת הויא הנחה מדחייב העני שעקר מיד בע"ה וכיון דהויא הנחה כשעוקר גופו עם זה שבידו הרי עוקרו ממקום הנחה : (תוספות)

כצ"א הא דאמרין: **צבא** [דרישא] **דפטור** ומותר **לא קשיא** לי (לפנינו איתא: **לא קתני**). קשיא לרבנותינו הרפתים ז"ל (תוס' ד"ה צבא) והא איכא משום ולפני עור לא תתן מכשול. וכי תימא כיון דצבא הושתא יכול הוא להניח בקרקע לית ביה משום ולפני עור כדאיתא בפרק קמא דע"ז (ו, ב) דאוקימנא היא דלא יושיט כוס יין לנזיר דקאי בתרי עברי נהרא, מכל מקום איסורא דרבנן איכא שהוא חייב להפרישו מאיסור. ואוקמוה בעכו"ס. וזה דוחק גדול. ועוד דהעני חייב קאמר ובגוי מי איכא למימר הכי. ומסתברא דפטור ומותר דקאמרין הכא היינו שאין בו משום נדנוד עצירה מחמת הולאת עצמו והכנסת עצמו, לאילו צולחו פטורי דסיפא איכא נדנוד עצירה משום דנגמרה המלאכה על ידו וכאילו הוא עושה המלאכה. תדע דאילטריך קרא לאשמועינן שהוא פטור מצעקותה או מנפש אחת (ויקרא ד, כז), וא"נ בעקירות דאיכא נדנוד עצירה

כיון שעקר מרה"ר והכנים לפנים לאיכא למיחש שמא יניח או שעקר ונתן לתוך ידו של חברו לאיכא למיחש שמא יגמור כיון שהתחיל, אבל פטורי דבבא דרישא דלית להו שום דנוד עבירה מלך עלמן לא חשיב במתניתין, משום דלא איירי התם אלא באיסורין הבאין להן משום הולאות והכנסות של עלמן. כך נראה לי. אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת וכו'. לא אמר אלא היכא דאמרו פטור מחמת שאינה מלאכה גמורה דומיא דמתני' דהבא, אבל פטורי אחריני איכא במסכת שבת שהיא פטור ומותר, דתנן בפרק במה מדליקין (לקמן כט, ב) בשביל החולה שישן פטור ואוקימנא (שם ל, א) בחולה שיש בו סכנה, ופטור ומותר הוא והזריז הרי זה משבח (יומא פד, ב). והקשו בתוס' (ד"ה בר) דהא איכא דתניא לקמן בפרק במה אשה יולאה (סב, א) רבי אליעזר פוטר בכובלת ובכלוחית של פליטון, וזה הוא ודאי פטור ומותר הוא כדתניא אידך (שם) יולאת אשה בכובלת לכתחילה. והם תירצו דהא דנקט התם פטור משום לאדרבי מאיר קאי דאמר (שם) חייבת חטאת ואמר ליה איהו פטור והתם פטור מקרבן קאמר, אלא דבאידך ברייתא גלי לן דמותר לכתחילה. ויש מפרשים (כ"כ הרמב"ן) דשמא ר' אליעזר לא התיר בו לכתחילה אלא בכלוחית של פליטון (כ"ל בכובלת. חי' המיוחדים לר"ן ע"ש), מדשבקה לבר זוגה בברייתא ולא תני אלא בכלוחית, והלכך תני התם פטור משום כובלת דפטור אבל אסור. ואיכא מאן דמפרש (בתוד"ה בר) דלא אמר שמואל אלא בפטור דתניא במתניתין בלבד. הא דאמר שמואל דלד נחש ומפיק מורסא פטור ומותר. כתב ר"ת ז"ל (בתוס' ד"ה הלד): לאו אליבא דנפשיה קאמר, דהא אוקימנא לה בפרק שמונה שרצים (לקמן קז, ב) כרבי שמעון דאמר מלאכה שאין כריכה לגופה פטור עליה, ואיהו במלאכה שאין כריכה לגופה כר' יהודה סבירא ליה דאמר חייב עליה כדאיתא בפרק כירה (לקמן מב, א) ובזבחים בשלהי פרק כל התדיר (לא, א). אלא הכא אליבא דמאן דאמר פטור קאמר, ואנן קיימא לן כרבי שמעון דפטור. פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת קא חשיב. פירש רש"י (ד"ה פטורי): דהיינו עקירות לאפשר דאתי בהו לידי חיוב חטאת אבל הנחות דהיינו פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה ופשט העני ידו ריקם ונתן בעל הבית בתוכה והוליא לחוץ והגית, וכנגדן בצעל הבית, אי אפשר דאתי בהון לידי חיוב חטאת, הלכך לא חשיב להו. וא"ת עקירות דעני ששתיהן נעשות בחוץ אמאי חשיב להו בתרתי, וכן נמי של בעל הבית. ויש לומר כיון שהן משתנות זו מזו שהאחד עקר והכנים ידו מליאה והשני עקר ולא הכנים כלל אלא שהטעין ידו של חברו ברשות שהוא עומד בה חשיב

להו בתרתי. ויש מפרשים [ברמב"ן בשם 'אחרים פירשו'] איפכא, שהנחות קא חשיב משום שעל ידה נגמרה מלאכה והיא עיקר המלאכה שע"י הנחה אתי בהו בעלמא לידי חיוב חטאת, אבל עקירות לאו מידי קא עביד זה. וזה נראה עיקר. והיינו חידושיה דאשמעינן שהיא פטור אף על גב דאיתעביד מלאכה, ועלה הוא דאתמהינן והא אתעבידא מלאכה ואינטרכינן למיתלי בטעמא, משום דכתיב (ויקרא 7, כז) בעשותה או נפש אחת דשנים שעשאה פטורין. ורבו חננאל (בגליון) פירש כפירוש של רש"י ז"ל. והנכון מה שפירש הרב בעל המאור ז"ל (בסוגייתינו) דלא קא חשיב אלא הכנסות והולאות שמרשות לרשות, כגון פשט בעל הבית ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שפשט ידו ריקה ונתן העני לתוכה והכניסה בפנים, וכן פשט העני ידו מלאה בפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוליאה העני בחוץ. הכי גרסינן: איתמר נמי א"ר חייל בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו יחיד שעשאה חייב שנים שעשאה פטורין. ולא גרסינן ואמרו בעשותה יחיד שעשאה כו', דאם איתא למאי אינטריך לאתויי מימרא סיעתא לברייתא. אלא הכי קאמר לא תימא מתניתין רבי דוקא היא דדריש בעשותה למיעוטא אבל רבנן פליגי עליה משום דאיכא דלא דריש ליה למיעוטא, אבל נזרקה מפי חבורה כולהו רבנן מודו בה ולא משום בעשותה אלא מנפש או מאחת, כדנפקא לן בפרק המלניע (לקמן אג, א) זה עוקר וזה מניח מנפש או מאחת. הכי גריס ר"ח ז"ל (בגליון, בשינוי): ידו לא נייה גופו נייה ידו בתר גופו גרירא. ולא בעי' עקירה גופו הוי עקירה. ורש"י ז"ל (ד"ה גופו) כתב דלא גרסינן ידו בתר גופו גרירא דיתרתא היא, אלא הכי גרס: ידו לא נייה גופו נייה. פירוש: ידו לא נייה על גבי קרקע גופו נייה על גבי קרקע והלכך הוי עקירה. ואם תאמר אם כן נתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה אמאי חייב, והא בעינן עקירה והנחה על גבי מקום נח. יש לומר דלא אמרו ידו לא נייהא אלא כשהיא עומדת ברשות אחרת על גבי קרקע והטעינו חזרו בידו והוליא שיהא חייב, דלעולם אין לה הנחה בפני עצמה אלא ברשות שהגוף עומד שם שהיא מונחת אגב גופו, אלא לפי שהיא אין דרכה להיות מונחת על גבי קרקע קאמר [ד]הגוף הוא שעומד על גבי קרקע ולעולם היד נגררת אחריו למאן דאמר בפרק המלניע (לקמן אב, א) דאגד יד שמייה אגד, וכיון דאגדו בידו הוא אף על פי שהניח ידו בקרקע אין זו הנחה, וכדאמרינן לקמן (ה, ב) גבי היה קורא על האסקופה שאף על פי שנת על גבי קרקע לא חשבינן ליה כמונח משום דאגדו בידו הוא. ולענין יד נמי הוא הדין והוא הטעם למ"ד התם אגד יד שמייה אגד, אלא מיהו לרבא דאמר התם בפרק המלניע

לדאגד יד לא שמייה אגד חייב כל שהיא סמוכה לקרקע פחות משלשה כדאיתא התם, אבל ברשות שהגוף שם ידו מונחת היא לכולי עלמא והנותן לתוכה או שנטל מתוכה חייב, וכן אם הטעינו חזירו אפילו בידו ויאלא הוא והניח ברשות הרבים חייב כאילו הטעינו על כתפו, והיינו דכתב הוא ז"ל לידו בתר גופו גרירא יתירתא הוא, דהיינו ידו לא נייה כלומר, משום דבתר גופו גרירא. ויש ספרים דגרסי: אי נמי ידו בתר גופו גרירא היא. ומסתברא דאפילו לאותן ספרים לאו תרי טעמי נינהו אללא דא ודא אחד טעמא סלקון, אללא דהוי חד טעמא בתרתי לישני, כלומר: ואיכא מאן דאמר לה בהאי לישנא, וכענין שאמרו לקמן (ה, ב) אמוראי נינהו ואליצא דרבי יוחנן מר אמר לה בהאי לישנא ומר אמר לה בהאי לישנא. ומדברי רבותינו בעלי התוס' ז"ל (ד"ה מאי טעמא) נראה דשני ענינין הן, וכן פירש רבנו הרב ז"ל, ואיכא בינייהו כגון שהטעינו חזרו בידו והוציא ידו לחוץ וזרק, למאן דאמר ידו לא נייה לא מחייב דהא לא עקר, ולמאן דאמר ידו בתר גופו גרירא הויא עקירה. ואינו מחוור בעיני, דאם כן למאן דאמר ידו לא נייה תקשי ליה מתניתין דקתני פשט העני ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב, ואמאי הא בעינא עקירה והנחה על גבי מקום מונח והא ליכא, דכיון דידו לא חשיבא כמונחת אפילו ברשות שהגוף עומד שם מה לי לענין לתת לתוכה וליטול ממנה מה לי אם הוציאה לחוץ וזרק, אי כמונחת היא כאן וכאן ליהייב אי לאו כמונחת היא כאן וכאן ליפטר, אללא ודאי נראה כדפרישית דלישני בעלמא נינהו. (כסב"א)

ב - **ג** **דף**

א"ל ר' חייא לרב בר פחתי לא אמינא לך כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי דילמא לאו אדעתיה דאי לאו דרבי גברא רבה הוא כספתיה דמשני לך שינויא דלאו שינויא הוא השתא מיהת שפיר משני לך דתניא היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוציאן לחוץ משחשיכה חייב לפי שאינו דומה לידו: אמר אביי פשיטא לי ידו של אדם

אינה לא כרה"ה ולא כרה"י לא דמיא מידו דעני כרה"י לא דמיא מידו דבע"ה בעי אביי ידו של אדם מהו שתעשה ככרמליי מי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה או לא ת"ש היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ תני חדא אסור להחזירה ותני אידך מותר להחזירה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ככרמליי דמיא ומ"ס לאו ככרמלית דמיא לא דכ"ע ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן למטה מעשרה כאן למעלה מעשרה ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מעשרה ולא ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשיכה מבעוד יום לא קנסוה רבנן משחשיכה קנסוה רבנן אדרבה איפכא מסתברא מבעוד יום דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת ליקנסו' רבנן מחשיכ' דאי שדי ליה אתי בהו לידי חיוב חטאת לא ליקנסו' רבנן ומדלא קא משנינן הכי תפשוט דרב ביבי בר אביי דבעי רב ביבי בר אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא התירו תפשוט דלא התירו הא לא קשיא ותפשוט ואיבעית אימא לעולם לא תפשוט ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד בשוגג לא קנסוה רבנן במזיד קנסוה רבנן ואיבעית אימא אידי ואידי בשוגג והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי מר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ואיבעית אימא לעולם לא קנסו ולא קשיא כאן לאותה חצר

ר"י בר פחתי. בן גדולים: לא תשייליה. כלומר שאין לבו למס' זו שמא יתבייש: מבעוד יום. דהיינו דומיא דהטעינו חזרו בצצת דהכא והכא ליכא עקירה דאיסור גביה: שאינו דומה לידו. הפקוטה לפנים וגופו לחוץ ונתן חזרו לתוכה: אמר אביי פשיטא לי. ממתניתין דידו של אדם הפקוטה לרשות אחרת אינה נזרקה אחר גופו לגמרי להיות כרשות שהוא עומד בה בין שהוא רשות היחיד בין שהוא רשות הרבים: כרה"ר לא דמיא מידו דעני. דקתני מתני' דכי נטל בע"ה מתוכה פטור: וכרה"י לא דמיא. אם פקוטה לרשות הרבים: מידו דבע"ה. דקתני נטל עני מתוכה פטור: בעי אביי. השתא דחזינן ללאו בתר גופו שדינן לה לענין איחויזי מדאורייתא אלמא איפלוג רשותא מי אחמור עלה רבנן למיהוי כרמלית דהיכא דהוסיט ידו מלאה לרשות אחרת לא יחזירנה אללו ותהא כד פשוטה עד שתחשך כיון ללאו בתר גופו גרידא נעשית לה רשות אחרת מדרבנן דגזור רשות מדבריהם לשצת שאסור להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולרה"ר וקמו כרמלית כדתניא צפרקין

(דף ו. ד) רשויות לשבת כרמלית לשון יערו וכרמלו שאינו לא הילוך תמיד לרבים ולא תשמיש רה"י: מי קנסוה. הואיל והתחיל בה באיסור: למטה מי. רה"ר הוא קנסוה רבנן ושויה כרמלית ללא ליהדרה: למעלה מי. דאורי פטור הוא כדתנן בהזורק (לקמן ק.) הזורק ד"א זכותל למעלה מי' טפחים כזורק באור ופטור ללא רה"ר למעלה מי' הלכך לא קנסוה ללאו איסורא עביד: ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מי' טפחים ולא ככרמלית דמיא. למהוי רשות לעלמא: כאן מצע"י. הוסיטה מצע"י מחזירה משתחשך ללאו רשות לעלמא היא אלא בתר גופו גרידא: כאן משתחשך. הוסיטה משחשיכה קנסוה ולא שתהא רשות לעלמא דא"כ אף מצעוד יום מיתסרא אלא קנסא בעלמא: מצע"י דאי שדי ליה. כלומר היכא דהוסיטה מצעוד יום שאם תאסרנה להחזירה וישליך מידו החפץ כדי להקל טרחו לא אתי לידי חיוב חטאת ללא הוי עקירה בשבת אלא הנחה לחודיה ואיסורא דרבנן הוא דאיכא דעשה מקלטה וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין קנסוה רבנן שלא יחזירנה אבל היכא דהוסיטה משחשכה דאי שדי ליה מידו על ידי קנס שתאסרנו להחזירה נמלא מתחייב חטאת אם שוגג הוא דעביד ליה עקירה והנחה לא קנסוה רבנן דמוטב שלא נקנסו משנגרום ללא לידי חילול שבת דאורייתא ומדלא חייבת להכי תפשוט בעיא דרב ביבי ללא נמנעו חכמים מלהעמיד דבריהם מפני חשך שמה לא יעמוד האדם בהם ויעשה איסור חמור: הדביק פת בתנור. בשבת בשוגג ונזכר שהוא שבת קודם שתאפה וקיימא לן (לקמן דף קיז:) דרדיית הפת שבות היא שהיא חכמה ואינה מלאכה: התירו לו. את האיסור מדבריהם וירדנה קודם שתאפה ויתחייב משום אופה שהוא אב מלאכה או לא התירו לרדותה ולהוליאה מן התנור: בשוגג לא קנסוה רבנן כו'. ודרב ביבי לא תפשוט מהכא לא לאיסור ולא להיתר דהאי ללא קנסוה בשוגג לאו משום חששא דדילמא שדי להו מידיה הוא אלא משום דלא עבד איסורא במזיד וחזרת ידו אינה אפילו שבות אי לא משום קנסא והכא לא קנים אבל רדיית הפת שבות הוא ונגזרה במנן ומשום קודם שיבא לידי חיוב חטאת לא בטלו גזירתם ולאיסור נמי לא תפשוט מדקנסו במזיד דהתם ליכא למיחש דילמא לישדינהו שיתחייב

מיתת בית דין אצל הכא אי קנסינן ליה מלכדות על כרחיך יתחייב מיתת בית דין:

(כ"ז"י)

תוספות היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום כו'. כשעמד לפוש משחשכה איירי דבלא עמד לא מיחייב אע"ג דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי לא בטלה עקירה ראשונה כדאמר לקמן (ד' ה:) המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ונקט מבעוד יום לאשמעינן דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי דאי הוה נקט טוען עצמו משחשכה ועמד לפוש לא היה משמע מידי דאפילו אי עקירה והנחת גופו לא הויה עקירה והנחה חייב משום עקירה ראשונה: **מהו** שתעשה ככרמלית. כגון שהוציא ידו מלאה לחוץ ולא הדורה אבל בע"א לא דהא תנן בפרק בתרא דעירובין (ד' צח:) עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ולא הויה כרמלית אלא לענין רשות שהגוף שם שדומה יותר לשתי רשויות: **מי** קנסוה רבנן לאהדורה. נראה לר"י דגרס מי אסרוה ולא גרס מי קנסוה דלקמן בסמוך כי מוקמא דלאו ככרמלית דמיא אמרינן דאסור להחזירה משום קנס ושמא הא דעבדוה ככרמלית נמי הוי קנסא ונ"מ דאסור בשוגג מבעוד יום: **כאן** למעלה מ"י. וא"ת למעלה מ"י לכתחלה נמי מותר להוציאה דהוי מקום פטור וי"ל דקמ"ל דאפילו הוציאה מתחלה דרך מטה מ"י מותר להחזירה למעלה מ"י ולא קנסינן ליה: **התירו** לו לרדותה. ואע"ג דאמרינן ברי"ה בפרק י"ט (ד' כט: ושם) כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו' יצאו תקיעת שופר ורדיית הפת שחכמה היא ואינה מלאכה מ"מ מדרבנן אסורה כדאמר בכל כתבי הקדש (לקמן ק"ז: ושם) ולא ירדה במרדה אלא בסכין וכן תקיעת שופר אסור מדרבנן דתנן בפ"ב דרי"ה (ד' לג.) אין מעכבין התינוקות מלתקוע משום חינוך הא נשים מעכבין: **ואיבעית** אימא לעולם לא תפשוט. נראה לר"י דל"ג לעולם לא תפשוט דאע"ג דאיכא שינויא אחרינא דלא תיקשי שני ברייתות אהדדי עדיין איכא למיפשט דרב ביבי מבני בית המדרש מדלא משני איפכא מכלל דלא התירו ולרשב"א נראה דשפיר גריס ליה דממאי דלא משני איפכא ליכא למיפשט דסברי בני בית המדרש דלא התירו דהא דלא משני איפכא לפי שאין נראה סברא לעולם לומר משחשיכה לא קנסוה מבעוד יום קנסוה דאי משחשיכה לא קנסוה שוב אין לומר מבעוד יום קנסוה דהוי כחוכא ואטלולא ואע"פ שאין שייך טעם משחשיכה לומר כמבעוד יום ולעיל ה"פ מדלא משנינן הכי לפי שאין נראה להם סברא לומר כן והוצרכו לומר משחשיכה קנסו מבעוד יום לא קנסו כדי לדחות שלא לפשוט בעיא דאביי א"כ תפשוט בעיא דרב ביבי אע"ג דאיכא למידחי בשינויא קמא ואי בעית למפשט דאביי נאמר כשינויא בתרא וזיל הכא קמדחי ליה כו' מ"מ חדא מינייהו מיפשטה ממה נפשך והשתא א"ש דקאמר ואב"א לעולם לא תפשוט לא דאביי ולא דרב ביבי: **בשוגג** לא קנסוה. ומיירי מבעוד יום דהשתא ליכא למפשט דרב ביבי וא"ת משנויא קמא

נמי נפשוט בעיא דרב ביבי דלא התירו דלמטה מי' אסור להחזירה ואפילו מוקמי' מבעוד יום הא פירשתי דאי מבעווי' לא התירו כ"ש משחשיכה וי"ל דאין לפשוט דהתם מה שלא התירו משחשיכה אע"ג דאתי לידי חיוב חטאת היינו משום מבעווי' דלא שייך טעם זה אבל גבי רדיית הפת לעולם אימא דהתירו: (תוספות)

רש"א היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוליאן לחוץ משחשיכה חייב. הוא הדין להטעין עצמו משחשיכה לפנות מזוית לזוית ועמד לפוש ונמלך להוליאן, אלא דאי נקט הכי הוה אמינא דלא עקירת גופו הויא עקירה ולא הנחת גופו הויא הנחה ואינו חייב אלא אעקירה ראשונה, קא משמע לן דהיה טעון מבעוד יום ועמד לפוש משחשיכה דעקירת גופו הויא עקירה והנחת גופו הויא הנחה. הכי גריס רש"י ז"ל (ד"ה כרה"ר): אמר רבבי ידו של אדם אינה לא כרשות היחיד וכו' כרשות היחיד לא דמיא מידו דבעל הבית כרשות הרבים לא דמיא מידו של עני. ופי' דאינה כרשות שהגוף עומד שם לבטל רשות שהיא פשוטה שם, בין שהיא פשוטה לרשות הרבים והוא כרשות היחיד בין שהיא פשוטה לרשות היחיד והוא עומד כרשות הרבים, כרשות הרבים לא דמיא מידו דעני שפשוטה לרשות היחיד ואפילו הכי נטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה פטור, ואי חשבת ליה כרשות הרבים שהגוף עומד שם היה חייב, וכן לפשט בעל הבית את ידו לחוץ. ואינו מחוור. חלא, דפשיטא שאין היד הפשוטה לרשות היחיד חולקת רשות לעלמה שתעשה רשות הרבים. ועוד, שהבעיא דאיבעיא ליה אם תעשה כרמלית אינה מענין הפשיטות, דידו אינה נגררת אחר הגוף לחייב הנותן בתוכה והנטל ממנה אבל לענין חזרתה אלכו אינה כמוחלקת ממנו, ואין הבעיא אלא אם היא כמוחלקת ממנו להחזירה אלכו. ורבנו חננאל ז"ל (בגליון) גרס איפכא: כרשות הרבים לא דמיא מידו דבעל הבית כרשות היחיד לא דמיא מידו דעני. כלומר: פשיטא לי דידו בתר גופו גרירא כדאמרינן, בין הפשוטה לרשות הרבים בין הפשוטה לרשות היחיד ולעולם אינה בטלה לגבי הרשות שפשוטה שם, אלא הא קא מיבעיא לי אם הוליאנה מלאה פירות אם היא כרשות לעלמה ותהא ככרמלית או נגררת לעולם בתר גופה ומותר להחזירה אלכו. וקשיא לי לפשוט ממתניתין, דקתני פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה בעל הבית פטור, ופטור אבל אסור קאמר דפטורי דאית בהו מעשה נינהו כדאמרינן לעיל, אלמא ידו של בעל הבית שפשוטה לרשות הרבים ככרמלית היא ואסור להכניסה אלכו. וליתא דהתם משום דאחעבידא מלאכה היא דזה

עוקר וזה מניח ולא משום שתעשה כרמלית. ותדע לך דהא פשט העני את ידו לפניו בודאי אינה נעשית כרמלית ברשות היחיד, ברשות היחיד עולה עד לרקיע ואפילו הכי אסור, אבל הכא שהוליא מלאה פירות ואפילו מצעוד יום קא מיבעיא ליה אם נעשית כרמלית ברשות הרבים. ודוקא להחזירה אלכו הא לטלטל ברשות הרבים מותר, כדתנן בפרק בתרא לעירוזין (אח, ב) עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד. מי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה או לא. כתוב בתוס' ללא גרסינן קנסוה, דהא בסמוך דמוקמינן ללאו ככרמלית דמיא, אפילו הכי אמרינן דאם הוליא משחשיכה קנסוה להחזירה. אלא הכי גריס מי אסרו להחזירה, דאף על גב דשרי לטלטולי ברשות הרבים כדתנן התם, מכל מקום עצדוה ככרמלית לענין רשות שאינה היא שם שדומין יותר שתי רשויות, ונפקא [מינה] דאם הוליא בשוגג מצעוד יום אסור. כאן למטה מעשרה כאן למעלה מעשרה. איכא למידק למעלה מעשרה אפילו לכתחילה נמי יהא מותר להוליא ולהחזירה, דמקום פטור הוא. ויש מי שתירץ (תוס' ורמב"ן כאן), ללאו בשהוליא למעלה מעשרה קאמר, אלא שמותר להחזירה למעלה מעשרה, כלומר: הוליא למטה מעשרה מותר להגביה למעלה מעשרה ולהחזיר משם לפניו, משום דלמעלה מעשרה מקום פטור הוא ומותר להוליא מכרמלית למקום פטור וממקום פטור לרשות היחיד. ואף על גב דאמרינן לקמן (ו, א) גבי אסקופה ובלבד שלא יטול מצעל הבית ויתן לעני, ואמרינן נמי לקמן (ח, ב) ובלבד שלא יחליפו וכן נמי בעירוזין (ט, א), הגי מילי ברשויות דאורייתא אבל ברשויות דרבנן מותר להחליף. ויש מי שפירש (רמב"ן, ומובא בריטב"א) דכרמלית של יד הקילו לפי שאינה כרמלית גמורה. ואינו מחוור בעיני מדאקשינן בסמוך משחשיכה דאי שדי להו אתי זהו לידי תקלת חיוב חטאת לא ליקנסיה, ואם איתא דאפשר לאהדורה ככי האי גוונא מהדר ולא אתי לידי חיוב חטאת, ודוחק הוא להעמידה באויר שאי אפשר להגביה. ועוד דאם איתא הו מילי דרבנן כחוכא לא ליהדר מלמטה מעשרה אלא מגביה ליה לידיה לעיל ומהדרה. ולי נראה דאפילו להוליא למעלה מעשרה אסור לכתחילה, דחיישינן דילמא שדי להו, וכדאמרינן בסמוך אידי ואידי למטה מעשרה ולאו ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן מצעוד יום כאן משחשיכה, דאלמא דאף על גב דלאו ככרמלית דמיא אפילו הכי קנסוה כשהוליא משחשיכה או משום דשדי להו או משום דילמא אתי לאפוקי לכתחילה מרשות היחיד לרשות הרבים, והכא נמי למעלה מעשרה אף על גב דלא קנסוה ליה מ"מ אסור לעשות כן משום דילמא משתלי ושדי, וכל דאי שרית למעלה מעשרה אתי

לאפוקי למטה מעשרה ולאו גזירה לגזירה היא דאי לא הא לא קיימא הא. ורצנו הרב כתב לכתחילה אסור משום דמיא למוציא למעלה מעשרה דאסור, כדאמרינן צפרק הזורק (לקמן א, א) א"ר (אלעאי) [אלעזר] המוציא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב. הא דאמרינן: אדרבא איפכא מסתברא מצעוד יום דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת ליקנסיה, משחשיכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא ליקנסיה וכו'. איכא למידק היכי דמי אי בשוגג ולא אידכר למאן אסרו ולמאן התירו להחזירה, ואי בשוגג ואידכר חטאת מי מיחייב וכדאקשינן [בסמוך] (ד, א) אדרב ביבי. ותו מאי קא מדמי ליה לדרב ביבי, דהא אסיקנא דרב ביבי דלאו שוגג קאמר ומשום חיוב חטאת אלא במזיד. ואי אפשר לומר דהכא ליסנא דמעיקרא נקט ומיניה אתה שומע למזיד דמסקנא, דשאני מזיד דהכא משום דמזהר זהיר ביה כי היכי דלא לית לידי חיוב סקילה מה שאין כן דרב ביבי דממילא קא אתי, וכדמוכח בסמוך דאמרינן איבעית אימא לא תפשוט ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד, כלומר: ומזיד דהכא לא תפשוט דרב ביבי דהכא שאני דמזהר זהיר ביה וכדפירש רש"י ז"ל. ותדע לך דהא במסקנא אמרינן דבמזיד דהכא קנסוה רבנן, ובעיא דרב ביבי איפשיטא דהתירו. ויש לומר דהכא ודאי בשוגג ואידכר, וחיוב חטאת דקאמר לאו חיוב ממס שביא עליו קרבן חטאת קאמר אלא חול שבת שיש בו חיוב קאמר. ורב ביבי בהכי נמי מתוקמא למסקנא, כלומר: בין במזיד גמור בין בשוגג ואידכר כדהכא, דלאו חיוב סקילה ממס קאמר, דהא אי אפשר דאפילו במזיד גמור מעיקרו כיון דעכשו הוא צא לרדות ואינו נמנע אלא מחמת שסבור שהוא אסור לעשות כן אם כן סופו אינו אלא שוגג ואינו חייב סקילה, אלא קודם שיבא לידי איסור סקילה קאמר, כלומר: קודם שיתחלל שבת שהוא באיסור סקילה על ידו. והא דאקשינן דרב ביבי אימא בשוגג ואידכר מי מחייב, ודאי הוה מצי לתרוצי הכין, [אלא דתירץ איסור סקילה משום] דהוא ליסנא כולל הכל ולא חיוב חטאת (שאני) [שאני כולל], אבל הכא לא דק בליסנא למימר דאי שדי ליה אתי לידי איסור סקילה משום בליסנא דמעיקרא דרב ביבי נקט. ואם תאמר מכל מקום אכתי היכי אתי למיפשוט דרב ביבי מיהא דשאני שוגג ואידכר, דהכא משום דמזהר זהיר ביה כדאמרינן בסמוך בליסנא דלא תפשוט כאן בשוגג כאן במזיד. איכא למימר דהיא דבסמוך במזיד גמור דאי שדי להו אתי לידי חיוב סקילה מזהר זהיר ביה, אבל בשוגג מעיקרו אף על גב דאידכר כיון דאינו מתחייב סקילה ואפילו כרת נמי לא מחייב לא זהיר ביה כיון דאית ליה טרחא יתירתא למינקט ידו הכין כוליה יומא. ואם תאמר מכל מקום אכתי לא דמיא לדרב

ביצי, להכח אפסר לאפילו בשוגג גמור ולא אידכר ללא שדי ליה, אבל בדרכ ביצי דודאי אתי לידי כך ממילא לא ליקנסוה. איכא למימר דהכי קאמר מדקנסוה הכא שמע מינה לדיכא למיחש כלל שמה יבא לידי איסור שבת ואפילו באיסורא דאתי ודאי ממילא, דאם איתא דחיישינן הכא לא ליקנסוה כיון דאפילו החזירה ליכא איסור כלל ואפילו דרבנן, אלא מדללא חיישינן הכא וקנסוה ביה ודאי בצעיא דרב ביצי דאיכא איסור מלאכה מדבריהם שגאסר במנין לא התירו ולא חיישינן לאיסור הבא לו ממילא. ובתוספות (ד"ה בשוגג) נראה שהם סבורים לומר דאפילו ממזיד גמור דהכא איכא למיפסד מזיד דרב ביצי, דהכא נמי אי אפסר לעכב שם ידו כל היום מלאכה. והא דאמרין בלישנא דאיבעית אימא לא תפשוט כאן בשוגג כאן במזיד. יא לומר דהכי קאמר לעולם מתניתא תרווייהו איכא לאוקמינהו בין בשוגג בין במזיד, ואפילו הכי לא תפשוט [ד]למא תרווייהו מצעוד יום. ואי בשוגג מוקמת להו מדתניא מותר להחזירה ליכא למיפסד בדרכ ביצי דהתירו דהתם מצעוד יום ולא קנסוה אבל בדרכ ביצי דמשחשיכה קנסוה, ומאידיך דאסר ליכא למיפסד לחומרא, דשאני התם דלא אתי לידי איסור סקילה, אבל בדרכ ביצי דאתי לידי איסור חשקו, ואי במזיד מוקמת להו נמי ליכא למיפסד מידי מהאי טעמא דאמרן. והיינו דלא פשטיה לה נמי משנויא דקאמר דאף על גב דשנינן כאן למעלה מעשרה כאן למטה מעשרה ליכא למיפסד מינה דלא התירו דלמא התם מצעוד יום. כאן לאותה חזר כאן לחזר אחרת. ואף על גב דאסור להחזירה קאמר, להחזירה לרשות היחיד קאמר. ולחזר אחרת דקאמר בשפטיהן מאדם אחד, אי נמי בשעירבו. (רשב"א)

א - ד דף

כאן לחצר אחרת כדבעא מיניה רבא מר"נ היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ מהו להחזירה לאותה חצר א"ל מותר לחצר אחרת מהו א"ל אסור ומאי שנא לכי תיכול עלה כורא דמילחא התם לא איתעבידא מחשבתו הכא איתעבידא מחשבתו: גופא בעי רב ביבי בר אביי הדביק

פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת או לא התירו א"ל רב אחא בר אביי לרבינא היכי דמי אילימא בשוגג ולא אידכר ליה למאן התירו ואלא לאו דאיהדר ואידכר מי מחייב והתנן כל חיביב חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה אלא במזיד קודם שיבא לידי איסור סקילה מיבעי ליה אמר רב שילא לעולם בשוגג ולמאן התירו לאחרים מתקיף לה רב ששת וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך אלא אמר רב אשי לעולם במזיד ואימא קודם שיבא לידי איסור סקילה רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא אמר רב ביבי בר אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה: פשט העני את ידו: אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ד' על ד' וליכא אמר רבה הא מני ר'יע דאמר לא בעינן מקום ארבעה על ארבעה דתנן הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרים ר'יע סבר אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא למימרא דפשיטא ליה לרבה דבקלוטה כמי שהונחה דמיא

רפ"י **ל**אֹתָהּ חָכְרָה. שְׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹכָהּ מוֹתֵר לְהַחְזִירָהּ אֶבֶל לְחַכְרָה אַחֲרַת הַסְּמוּכָה לֵה אֶסוּר לְזוֹרְקָה: לְכִי תִיכּוֹל עֲלֶיהָ כּוֹרֵא דְמִילְחָא. בְּזִדְיָחוּתָא אֵהֲדַר לִיה כְּשֶׁתִּמְדוּד לִי כּוֹר שְׁל מִלְחָ אֹמֵר לְךָ טַעֲמוּ שְׁל דְבַר לִישָׁנָא אַחֲרִינָא לְכַשְׁתַּאֲכַל עֲלִיהָ כּוֹר שְׁל מִלְחָ לֹא תוֹכַל לְהַשׁוֹתֵם זֹ לְזֹ: מַחֲשַׁבְתּוֹ. שְׁנִתְכוּוֹן לְפָנֹתָהּ מַחֲכָר זֶה לֹא נִתְקַיֵּימָה הַלְכָךְ לֹא גָזְרוּ אֶבֶל לְחַכְרָה אַחֲרַת נִתְקַיֵּימָה מַחֲשַׁבְתּוֹ וּגְזוֹר דִּילְמָא זִימְנָא אַחֲרִיתִי שְׁדִי לְהוּ לְרַה"ר: וְלֹא אִידְכַר. קוֹדֵם אֲפִייהָ עַל שְׁגָגָתוֹ שְׁהִיא שָׂבַת אוֹ שְׁמִלְאָכָה זֹ אֶסוּרָה: לְמַאֵן הִתִּירוּ. הֵא לֹא מְסִיק אֲדַעְתִּיהָ לְבָא לִישָׁאֵל עַל כֵּךְ: וְאֵלֹא דְאִיהֲדַר וְאִידְכַר. קוֹדֵם אֲפִייהָ: מִי מַחֲיִיב. חֲטָאתָ בְּאֲפִייתּוֹ: תַּחֲלָתָהּ וְסוּפָהּ. תַּחֲלַת הַמִּלְאָכָה וְסוּפָהּ לֹא נוֹדְעָה לוֹ שְׁגָגָתוֹ עַד שְׁנִגְמַרְהָ עֲבִירָה: לְאַחֲרִים. אַחַר שְׁרָאָה וְבָא לְפָנֵינוּ לִישָׁאֵל לְרִדּוּתָהּ קוֹדֵם שְׁיַבָּא חֲבִירוֹ לִידֵי חִיּוּב חֲטָאתָ: וְכִי אֹמְרִים לוֹ לְאַדָּם. לֹא וְחֲטָא אִיסוּר קַל כְּדִי שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב חֲבִירְךָ עוֹנֵשׁ חֲמוּר: בְּהִדִּיא. סְקִילָה וְכִלְשׁוֹן פְּשִׁיטוּתָא וְלֹא כִלְשׁוֹן בְּעִיא מִתְנִי רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא מִילְתָּא דְּרַב צִיבִי: מַעַל גְּבִי מְקוּם ד'. דְּהוּי תְּשׁוּבָ לְמִיהוּי הַנְּחָתוֹ הַנְּחָה וְעַקִּירְתּוֹ עַקִּירָה וִידּוּ לְאוֹ מְקוּם ד' הוּא וְקִתְנִי לֵה מִתְנִי' בִּין לְעַקִּירָה בִּין לְהַנְּחָה דְּקִתְנִי וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שְׁל בְּעַל

הצית הרי הגחה או שנטל מתוכה הרי עקירה: קלוטה. החפץ הואיל ונקלט
באווירה של רשות הרבים כמי שהונחה בתוכו הוא ולא ע"ג ללא נח: (כ"ז)

תוספות כאן לחצר אחרת. ואסור להחזירה דקתני לא להחזירה אצלו קאמר
אלא להחזירה לחצר אחרת: **ומאי** שנא. בזו כנגד זו איירי בדיוטא אחת שנא
ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת דמושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר א"נ בדיוטא
אחת וכגון שאין מפסיק שם רה"ר: **ואלא** דאהדר ואידכר מי מחייב. תימה
דלישני אימא לידי (חיוב) איסור חטאת כדקאמר בסמוך קודם שיבא לידי
איסור סקילה: **וכי** אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. והא דאמר
בבבא מערבין (עירובין ל' ב: ושם) רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא
קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו
דאמר ל"י מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי אבל הכא שלא נעשה האיסור על
ידו אין אומרים לו חטא אפי' איסור קל שלא יבא חבירו לידי איסור חמור
ואומר ריב"א דאפי' למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא
נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא
המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפי' איסור קל בידיים
והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את
רבו ועושה אותו בן חורין ואע"ג דבהאי פירקא (דף לח:) א"ר יהודה כל המשחרר
עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא
כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו
ל"י מצוה דרבים שאני ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם
חטא כדי כו' ואתי שפיר הא דאמר"י בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם)
דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה
דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו וכן בפרק בתרא
דעירובין (דף קג: ושם) כהן שנמצא בו יבלת חבירו חותכה לו לו בשיניו אע"ג
דהוי שבות וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את
רבה בהשולח (גיטין דף לח:) משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות
ודומי' לאנוסין והוי נמי כמצוה דרבים: **קודם** שיבא לידי איסור סקילה. וא"ת
מאי בעיא היא זו אם התירו לרדותה פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו ות"י
ריב"א דאם לא התירו לא מיחייב סקילה כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו
אוסרין לו וכן בפסחים בס"פ האשה (דף צב. ושם) ערל הזאה ואיזמל העמידו
דבריהם במקום כרת אלמא לא מיחייב כרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה
למיעבד פסח וא"ת והיכי אתי לידי חיוב סקילה והא התראת ספק הוא דבשעה
שהדביק פת בתנור שמא היה בדעתו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה
ומה שלא רדה שמא שכח ההתראה ות"י ריב"א דכיון שהדביק תוך כדי דבור של
התראה ובודאי תאפה אם לא ירדנה לאו התראת ספק הוא דודאי לא היה

בדעתו לרדות קודם אפייה ולא הוי התראת ספק אלא בלוקח אם על הבנים למי"ד בפי' ואלו הן הלוקין (מכות דף טו.) בטלו ולא בטלו דשמא לא ישבור כנפיה או לא ישחטנה ועכשיו שמשבר כנפיה אין יכולין להתרותו דלא הויא התראה אלא על הלאו והלאו כבר עבר וכן בשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה דכשמתרין בו בשעת אכילת איסור עדיין מחוסר מעשה אכליה של תנאי קודם שיתחייב מלקות אבל הכא כשמדביק פת בתנור אין האפייה מחוסרת מעשה: **מתני** לה בהדיא. אית ספרים דגרסי בעי רב ביבי ומתני בהדיא בבעיא דרב ביבי איסור סקילה: **והא** בעינן עקירה והנחה מעל מקום ד'. אומר ר"ת דאין רגילות להניח החפץ בפחות מד' וכן היה מסתמא במשכן ועוד אומר ר"י דאל יצא איש ממקומו משמע דקאי נמי אחפץ כלומר ממקומו של חפץ דרשינן בעירובין (פ"א ד' יז): דאל יצא אל יוציא אע"ג דפשטיה דקרא קאי אמקומו של אדם דהיינו ד' אמות מ"מ משמע נמי מקום החפץ ואין מקום חשוב בפחות מד': **אבל** למעלה מ"י ד"ה פטור. יש להוכיח קצת מכאן דמושיט חייב נמי למטה מ"י דאם תמצא לומר פטור לפי שלא מצינו במשכן מושיט למטה מ"י שהעגלות היו גבוהים י' א"כ לימא הכא אבל למעלה מ"י ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט אבל עתה דמושיט חייב למטה מ"י אז לא מצי למימר למעלה מ"י ד"ה חייב דא"כ למטה מ"י מ"ט פטור זורק ומיהו אינו הוכחה דלא מצי למימר דלכ"ע ילפינן זורק ממושיט דא"כ הא דתנן לקמן בהזורק (דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב אלמא לא ילפי' זורק ממושיט אמאן תרמייה ותדע דהא כי נמי נימא דמושיט חייב למטה מ"י הוי מצי למימר דלכ"ע ילפי' זורק ממושיט ובדיוטא אחת בין למטה מ"י בין למעלה מ"י ד"ה חייב ופליגי למטה מ"י בזו כנגד זו דמר סבר אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ומר סבר לא אמרינן אלא דלא מצי למימר דלכ"ע ילפינן זורק ממושיט משום מתני' דהזורק ולמאי שנפרש בסמוך אתי נמי שפיר דלא נקט הכי: **דרבי** עקיבא סבר ילפי' זורק ממושיט. וא"ת והא ע"כ זורק מרשות היחיד לרה"י דרך רשות הרבים לא היה במשכן דאם היה במשכן מה צריך למילף ממושיט ומ"ט נמי דרבנן דפטרי וכיון דלא היה במשכן אמאי מחייב ר"ע דבתולדה דהוצאה שהיא מלאכה גרועה אין לנו לחייב אלא דוקא אותן שהיו במשכן כדפרישית לעיל (ד' ב.) וי"ל דר"ע סבר דזורק דמי טפי למושיט ממאי דדמו שאר תולדות להוצאה: **אבל** למטה מ"י ד"ה חייב דאמר קלוטה כמי שהונחה. כשהחפץ בידו של עני או של בע"ה לא שייך קלוטה דהא כשנותן בע"ה לתוך ידו והוציא לא מחייב תימה לר"י אם ברייתא היא בשום מקום דבעינן הנחה על גבי מקום ד' וכדמשמע קצת בסמוך דא"ר זירא הא מני אחרים היא משמע דפליגי רבנן עליה אם כן היכי קאמר הכא ד"ה חייב אם כן ההיא ברייתא מני ונראה דלא קשה מידי שיעמיד ר"ע ורבנן כמתניתין ולא כההיא ברייתא דניחא ליה להעמיד מתני' ככ"ע: **דאמרינן** קלוטה כמי שהונחה דמיא. וקשה לר"י דמאי פריך למימרא

דפשיטא ליה לרבה מנא ליה דפשיטא ליה לרבה אי משום דקאמר הא מני ר"ע היא היינו משום דלר"ע אית ליה ממה נפשך קלוטה כמי שהונחה דמיא אבל אליבא דרבנן מספקא ליה ולהכי לא הוה מצי למימר הא מני רבנן היא ואם היינו אומרים הא דקאמר לעיל רבי עקיבא סבר קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן כו' הכל מדברי רבה היא הוה אתי שפיר אך אין נראה שיהא מדברי רבה ואומר ר"י דהכי פירושו והא מיבעיא בעי לרבה וכיון דאיכא לספוקי בפלוגתייהו איכא נמי לספוקי דילמא לכולי עלמא לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה ובזו כנגד זו לכ"ע פטור כי פליגי (תוספות)

רפ"א הא דאמרינן: כדבעא מיניה רבא מרב נחמן. לפום מאי דפרישנא (לעיל) דמתניתא מצעוד יום לא דמי לגמרי לבעיא דרבא, דהכא בשהוליאה משחשיכה ואיכא למיקנס זה טפי ללא להדרה לחצר אחרת שלא תעשה מחשבתו, והכי קאמר, [דכסם] דמשחשיכה מפליג רב נחמן בין אותה חצר לחצר אחרת, דילמא מצעוד יום איכא לאיפלוגי נמי. מדשנינן בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי, והדר אמרינן איבעית אימא דכולי עלמא לא קנסין שוגג אטו מזיד, אלמא להאי שנויא נמי בשוגג מוקמינן לה, ובשוגג הוא דשרינן ליה לאהדורה לאותה חצר אבל במזיד אפילו לאותה חצר אסור דקנסין ליה, כדאמרינן לא קנסין שוגג אטו מזיד אלמא במזיד קנסין. ומדקנסין ליה במזיד ולא שרינן ליה כדשרינן להדביק פת בתנור למסקנא, אלמא הא דידו כשהוליאה מצעוד יום דלא אתי לידי איסור שבת דאורייתא והלכך לא חיישין לדילמא שדי ליה. והלכך פסקא דהאי שמעתא, הוליא ידו מלאה מצעוד יום בשוגג אסור להחזירה לחצר אחרת אבל לאותה חצר שרי, ואם הוליאה במזיד אפילו לאותה חצר אסור. ואם הוליא משחשיכה בין בשוגג בין במזיד לאותה חצר שרי דחיישין דילמא שדי להו כדחיישין בדרב ביבי, אבל לחצר אחרת לעולם אסור. אבל הרמב"ם ז"ל (פי"ג מהלכות שבת ה"כ) פסק דבמזיד אסור אפילו לאותה חצר. אילימא בשוגג ולא אידכר למאן התיירו. איכא למידק לוקמה דחזו אינשי ואמרי ליה רדה. ואיכא למימר דכיון דהשתא הוה סבירא לן דמשום חיוב חטאת ממש קא מיבעיא ליה, ככי הא נמי ליכא חיוב חטאת, דכי מודעי ליה ליכא חיוב חטאת דהיינו שוגג ואידכר. ואינו מחוור בעיני דמכל מקום אי לא מודעי ליה אתי לידי חיוב חטאת, ואנן כדי שלא יבא לידי חיוב חטאת קאמרינן. ונראה בעיני דהתיירו לו לא משמע אלא בבה לישראל. הא דאמרינן: וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חבירך. קשיא ליה לר"ת ז"ל (תוד"ה וכי) והא אמרינן צפרק בכל מערבין (עירובין לב, ב) ניחא ליה לחצר דלעביד איסורא קלילא ולא ליעביד עם

הארץ איסורא רבה. ופריק שאני התם שעל ידו הוא נעשה, שאומר לו מלא לך כלכלה זו תאנים מתאנתני. ואם תאמר תפשוט מהתם הא דרב ביבי דהתירו, דהא התירו לו לחבר דליעביד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד עם הארץ על ידיה איסורא רבה, וכל שכן דהתירו לו כי היכי דלא ליעביד איהו ממש איסורא רבה. יא לומר דשאני התם דלא נעשה האיסור עדיין ויכול הוא לתקן על ידי איסור קל, אבל הכא שכבר נעשה האיסור אלא שעתיד ליגמר ממילא דילמא לא התירו. וא"ת אכתי אשכחן שאומרים לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חבירך, מדתנן בגיטין פרק השולח (מא, ב) מי שחלו עבד וחלו בן חורין שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין כדי שיקיים מצות פריה ורביה, ואף על גב דאמר רב יהודה (ברכות מז, ב) המשחרר את עבדו עובר בעשה שנאמר (ויקרא כה, מו) צָקָם תַּעֲבֹדוּ. יא לומר דמצות פריה ורביה שהיא מצוה רבה שעל ידה מתקיים העולם שאני, וכדמשנינן התם גבי רבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה משום דמצוה דרבים שאני שהיא [מצוה] גדולה. ולי נראה דשאני התם כיון דחלו בן חורין לית ביה משום בהם תעבדו משום דחירות שבו. וההיא אמתא (גיטין לח, א) דהו עבדי בה אינשי איסורא, משום שהרבים היו נכשלין בה התירו לו לשחררה וכפורה. הא דאמרין: והא בעיא עקירה והנחה על גבי מקום ארבעה וליכא. איכא למימר דמסברא בעלמא קאמר, לפי שאין דרכן של בני אדם להניח כליהם אלא במקום רחב שיכול להשתמר בו שלא יפול, אבל מקראי לית לן. ושמא נאמר דמפלוגתא דר"מ ורבנן דפליגי בזרק ונח בחור כל שהוא צפרק הזורק (לקמן ק, א) יליף לה, דאפילו ר"מ לא מחייב התם אלא משום דכל שיכול לחוק כחוק דמי, אלמא הנחה על גבי מקום ארבעה בעיא לכולי עלמא, והיינו דקא מקשה הכא להדיא. ואפשר דתנאי גמרא אגמרי לה. ובתוס' אמרו דאפשר דדייקי לה מדכתיב (שמות טז, כט) וְאֵל יִצְחָק יִמְקְמוּ, ודרשינן מינה אל יוציא בעירו בן (יז, ב), ומשמע נמי ממקומו ממקום החפץ, ואינו ראוי ליקרות מקום פחות מארבעה. למימרא דפשיטא ליה לרבה דבקלוטה כמי שהונחה דמי ובתוך עשרה פליגי והא מיבעיא בעי ליה לרבה וכו'. איכא למידק ממאי, דילמא אכתי לא איפשיטא ליה, אלא דבין לליסנא קמא בין לליסנא בתרא מתניתין לא נפקא מדר"ע דלכולהו ליסני אית ליה קלוטה כמי שהונחה דמיא. איכא מ"ד דאי מספקא ליה לרבה, הוה ליה למימר דודאי למעלה מעשרה פליגי אבל למטה מעשרה דברי הכל קלוטה כמי שהונחה דמיא, כי היכי דתיקום מתניתין לכולי עלמא, מדקאמר רבי עקיבא היא אלמא ליכא לאוקומה לעולם

כרצונן. ובתוס' תירצו לרצה הוא הדין דאיסתפקא ליה מעיקרא אי אמרינן לכולי עלמא קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא, ובשתי דיוטות זו כנגד זו כולי עלמא לא פליגי בין למטה מעשרה בין למעלה מעשרה דאינו חייב, דמסוס קלוטה לא מחייב, ומסוס דילפינן זורק ממושיט ליכא, דמושיט גופיה בכי הא פטור, אלא הכא בדיוטא אחת קמיפליגי בין למעלה מעשרה בין למטה מעשרה, דר"ע יליף זורק ממושיט ורצנן סברי לא ילפינן, דמאי שנא הא דלא מספקא, אלא ודאי ספוקי מספקא ליה, אלא דלא חש להאריך כולי האי, דמתוך הני בעיי איכא למשמע דאיכא לספוקי בפלוגתייהו כל מאי דאפשר לספוקי בה, וכיון שכן מנא ליה לרצה דר"ע היא, אלא מסוס דפשיטא ליה בעייה.

ב

-

ד

דף

ובתוך עשרה פליגי והא מיבעיא בעי לה רבה דבעי רבה למטה מי פליגי ובהא פליגי דר"ע סבר קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא אבל למעלה מי דברי הכל פטור ודכ"ע לא ילפינן זורק ממושיט או דילמא למעלה מי פליגי ובהא פליגי דר"ע סבר ילפינן זורק ממושיט ורבנן סברי לא ילפינן זורק ממושיט אבל למטה מי דברי הכל חייב מאי טעמא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא הא לא קשיא בתר דאיבעי הדר איפשיטא ליה דסבר ר"ע קלוטה כמי שהונחה דמיא ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא אלא אמר רב יוסף הא מני רבי היא הי רבי אילימא הא ר' דתניא זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטרינן התם כדבעי למימר לקמן כדאביי דאמר אביי הכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ה וזרק ונח אנופו דר' סבר אמריי שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמריי שדי נופו בתר עיקרו אלא הא ר' דתניא זרק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ר' מחייב וחכמים פוטרינן ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר' שתים אחת משום

הוצאה ואחת משוי הכנסה אלמא לא בעי עקירה ולא הנחה ע"ג מקום ד' על ד' הא איתמר עלה רב ושמואל דאמרי תרווייהו

רפ"י ובהוד' י'. דאילו למעלה מי' לאו אויר ר"ה הוא אלח אויר מקום פטור הוא ואפי' קלוטה ליכא: זורק. ממושיט. דאילו במושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה אפי' למעלה מי' קיימא לן בפ' הזורק דחייב דיליף מעגלות של מדבר שמושיטין את הקרקעים מזו לזו והן רה"י וביניהם ר"ה ולא היו זורקים אותן שלא יתקלקלו: ודילמא הנחה הוא ללא בעיא. מדקתני ר"ע מחייב אכל עקירה בעי מעל גבי מקום ד' מדלא קתני ר"ע מחייב שתים אחת משום הולאה ואחת משום הכנסה: זרק. מרה"ה מתחלת ד' לסוף ד' ונח' ע"ג זיז מכל עץ היוצא מן הכותל קרי זיז: רבי מחייב. אלמא ללא בעי הנחה על מקום ד': שדי נופו בתר עיקרו. והוי כמונח בר"ה על מקום ד' דעיקר מחשב ליה לנוף: מחייב היה ר' שתים. דהוי כאלו נח ברה"י וחזר ונעקר משם והכניס לרה"ה אלמא לא עקירה בעי ולא הנחה בעי ע"ג מקו' ד': (רפ"י)

תוספות בדיוטא אחת דר"ע סבר ילפי' זורק ממושיט ורבנן סברי לא ילפינן אלא דרבה לא חש לפרש כל הבעיות ועוד אומר ר"י דהא דקאמר הש"ס אבל למטה מעשרה ד"ה חייב דאמרינן קלוטה כמי שהונחה היינו לרבנן אבל לר"ע קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא ומחייב משום דילפינן זורק ממושיט דאי סבר כמי שהונחה דמיא לא הוה מצי למילף זורק ממושיט דהא לא דמיא כלל דכיון דכמי שהונחה דמיא הוי [זורק למעלה מעשר'] כזורק מרה"י למקום פטור וממקום פטור לרה"י ולא דמי כלל למושיט שהוא מרה"י לרה"י ורה"י באמצע אלמא ע"כ כיון דסבר ילפינן זורק ממושיט סבר קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא והשתא אתי. שפיר דפריך למימרא דפשיטא ליה כו' ואתי נמי שפיר דלא מצי למימר לעיל אבל למעלה מי' ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט דלר"ע לא מצי למילף כיון דסבר כמי שהונחה דמיא וכן משמע קצת דהא רב חסדא בעי נמי בהזורק (לקמן דף צז.). כמו רבה דהכא ואי הא דקא מסיים קלוטה כמי שהונחה דמיא קאי נמי אדר"ע היכי מצי למימר לרב חסדא דלכ"ע כמי שהונחה דמיא ולקמן בפירקין (דף ח.). משמע דדוקא ברה"י לא בעי רב חסדא הנחה ע"ג מקום ארבעה ומיהו רשב"א פירש בסמוך אף ברה"י לא בעי רב חסדא מקום ד': **ודילמא** הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא. פירש"י דדייק מדלא מחייב ב' אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה וקשה דילמא הא דלא מחייב ב' משום דלא מחייב אתולדה במקום אב ועוד דבסמוך קאמר רב יהודה מחייב היה רבי ב' אע"ג דקתני סתם

רבי מחייב הי"נ לר"ע מנ"ל דלא מחייב שתים ונראה לפרש דפריך הא עקירה בעיא דילפינן ממשכן שהיו נוטלין מתיבתן שהיו בהן ארבע על ארבע ונותנין ליד עושי המלאכה ולפי מה שפירשתי לעיל דדרשינן מאל יצא איש ממקומו אתי נמי שפיר דבעקירה מיירי: **אלא** א"ר יוסף כו'. קשה לרשב"א מה צריכין רבה ורב יוסף להעמיד המשנה כתנאים והא סבירא להו בפ"ב דעירובין (ד' צט. ושם) דמחשבתו משויא ליה מקום דקאמר התם רב יוסף השתין ורק חייב חטאת ופריך והא בעינן מקום ד' וליכא ומשני מחשבתו משויא ליה מקום דאי לא תימא הכי הא דאמר רבה זרק בפי כלב או בפי כבשן חייב וכו' ות"י ר"ת דהא דאמר מחשבתו משויא ליה מקום היינו היכא דלא ניחא ל"י בענין אחר אלא בענין זה כמו משתין ורק שאינו יכול להשתין או לרוק בענין אחר וכן זרק בפי כלב שרצונו שיאכלנו הכלב או שישרוף העץ בכבשן ול"ג התם ונח בפי כלב דנח משמע דאין כוונתו לכך אבל הכא אינו חושש אם מקבל בידו או בכלי אחר והא דאמר לקמן (ד' ה.) הי"א הי"מ היכא דאחשבה לידו אע"ג דניחא ליה שיקבלנו בע"א כמו בידו היינו משום דקאמר דידו של אדם חשובה לו כדי' על ד' אבל בשאר דברים לא משוי ליה מחשבתו אלא היכא דלא ניחא ליה בע"א: **זרק** ונח ע"ג ז"ז כל שהוא ר' מחייב. וא"ת אכתי תקשה לך דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר אבל קשה לספרים דגרסי לקמן בהזורק (ד' צז.) על מילתא דרב יהודה דאמר בסמוך מחייב היה רבי שתים ויתיב רב חסדא וקא קשיא ליה למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב וכו' א"ל רב יוסף מר אדר' מתני לה וקשיא ליה אנן אדר' יהודה מתנינן לה לדברי ר"י דאמר חייב ב' אבל לר' לא מחייב ב' דלא מחייב ר' אתולדה במקום אב אם כן מה תירץ רב יוסף הא מני ר' היא אכתי תקשה דילמא הנחה הוא דלא בעי הא עקירה בעי וי"ל דסבר רב יוסף דדוקא אקלוטה דר"ע דליכא הנחה כלל איכא למיפרך הא עקירה בעי אבל אר' דבעי הנחה ע"ג ז"ז כל שהוא הי"ה דלעקירה סגיא בכל שהוא ומיהו להש"ס בסמוך לית ליה סברא דרב יוסף דפריך ארבי זירא דילמא אחרים בעו עקירת מקום ד' ולא סגיא בכל שהוא כמו בהנחה ולר"ת נראה דגרסינן בהזורק יתיב רב יוסף וקא קשיא ליה א"ל רב חסדא וכו' ואתי שפיר דרב יוסף הוה מתני דברי רב יהודה אדר' ובסמוך דפריך והא איתמר כו' הוה מצי למיפרך הא דקשיא ליה לרב יוסף בהזורק (שם): דרבי לא מחייב אתולדה במקום אב דתניא ר' אומר דברים הדברים אלה הדברים וכגירסת ר"ת נראה דלהווא גירסא דמתני רב יוסף מילתא דרב יהודה דמחייב ב' ארבי יהודה קשה דרב יוסף אדרב יוסף דהתם אומר בהדיא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא מחייב ר"י אלא אחת ויש לדחות דרב יוסף משמ"י דרב יהודה קאמר ורב יהודה מחייב שתים וליה לא סבירא ליה: **באילן** העומד ברה"י ונופו נוטה לרשות הרבים. הכא בשמעתין הוה מצי לאוקמי באילן שעיקרו ונופו כולו קאי ברה"י ויש בעיקרו ד' דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו וחשיבא מקום ד' ורבנן סברי לא אמרינן שדי

נופו בתר עיקרו ולא הוי מקום ד' דברה"י נמי סברא שמעתין דבעינן מקום ד' על ד' מדאמר בסמוך תני טרסקל שבידו הא תינח ברה"י משמע דברה"י נמי מהדרינן לאשכוחי מקום ארבע אלא נקט בכה"ג משום דמילתא דאביי איתמר בפרקין אמילתא דרב חסדא דאמר נעץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב ופריך לימא דרב חסדא דאמר כרבי ומשני דברה"י כ"ע לא פליגי כדרב חסדא והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר ומיירי אפילו אין בעיקרו ד' דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו דהויא כרה"י וחייב אע"ג דלא הוי מקום ד' כדרב חסדא ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו אבל קשה אמאי לא משני אביי לקמן באילן העומד כולו ברה"ר ויש בעיקרו ד' דרבי סבר שדי נופו כו' וחשיב מקום ד' ולרבנן לא הוי מקום ד' דברה"ר מודה רב חסדא דבעינן מקום ד' דברה"י דווקא קאמר רב חסדא כדמשמע לקמן דקאמר ברשות היחיד כולי עלמא לא פליגי כדרב חסדא ויש לומר דברה"ר לא מצי לאוקמי דאי הנוף למטה מג' לא הוה פטרי רבנן אע"ג דליכא ד' דכארעא סמיכתא היא ואי למעלה מג' לא הוה מחייב ר' דכרמלית היא אם רחב ארבע או מקום פטור אם אינו רחב ד' ולרשב"א נראה דברשות הרבים נמי משכחת לה למימר שדי נופו בתר עיקרו כגון שעיקרו פחות משלשה או גבוה ט' ורבים מכתפים עליו דהוה רה"ר ונופו עולה למעלה מג' דלרבי הוי נוף רשות הרבים דשדינן ליה בתר עיקרו כי היכי דשדינן ליה בתר עיקרו לשויא רה"י ולרבנן לא הוי כרה"ר והא דלא מוקי ליה אביי הכי משום דרב חסדא לא בעי מקום ד' גם ברשות הרבים דמ"ש ורב חסדא נקט רשות היחיד משום דבעי לאשמעינן אפילו גבוה מאה אמות משום דרה"י עולה עד לרקיע ואידי דנקט איהו רשות היחיד נקט נמי בתר הכי ברה"י כ"ע לא פליגי כו' ולמאי דמוקי לה אביי לקמן אליבא דרב חסדא הא דנקט ז"ז כל שהוא דהא אפי' ברוחב ד' נמי פליגי אומר רשב"א דנקט כל שהוא משום למעלה מ"י דאי הוי רחב ד' הוי רה"י ולא הוה פטרי רבנן) (אי אין) גדיים בוקעין תחתיו אי סברי כר' יוסי בר' יהודה בהזורק (לקמן ד' קא.) ואין נראה לר"י דמשמע דמשום רבותא דר' נקט לה ואומר ר"י דאי הוה נקיט ז"ז סתמא הוה סלקא דעתך דמיירי ברחב ארבע וטעמא דר' לאו משום שדי נופו בתר עיקרו אלא ה"א דסבר כרבי יוסי בר"י דנעץ קנה ברה"ר ובראשו טרסקל להכי נקט כל שהוא לאשמעינן דטעמא דרבי משום שדי נופו כו' ורש"י שפירש כאן משום שדי נופו בתר עיקרו והוי כמונח ברשות הרבים ע"ג מקום ד' אי אפשר להעמידה דאי למטה מג' לא בעי רחב ד' לכ"ע ולמעלה מג' לא הוי רה"ר אם לא נעמיד בדבילה שמנה וטח בצד הנוף : (תוספות)

הצ"ח הא לאמרינן: לכולי עלמא לא ילפינן זורק ממושיט. הקשו בתוספות: נהי ללא ילפינן זורק ממושיט, ממעביר מיהא לילוף, לחייב מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים אפילו למעלה מעשרה, כלאמרינן צפרק הזורק (לקמן ז', א) צעי רב

חסדא למטה מעשרה פליגי וכו', ופשטה ניהליה רב המנונא מרשות היחיד לרשות היחיד ועובר ברשות הרבים עלמה רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרים, מדקאמר ברשות הרבים עלמה מכלל דבלמטה מעשרה פליגי, ובמאי אילימא במעביר למטה מעשרה מחייב למעלה מעשרה לא מחייב והאמר ר' אלעזר המואבא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת כו' אלמא במעביר כהאי גוונא חייב, וזרק ודאי ממוציא ילפינן ליה כדאמרין בריש פרק הזורק (לקמן או, ב) מכדי זריקה תולדה דהואלעה היא הוואלעה גופא היבא כתיבא, דהא דאמרין התם כל ד' אמות ברשות הרבים גמרא גמירי להו, היינו בין בזורק בין במעביר ברשות הרבים עלמה, אבל זורק מרשות היחיד לרשות הרבים ילפינן ממוציא, והכי נמי הוה לן למילף זורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים ממעביר דמאי שגא. ותיראו דלא ילפינן ממוציא אלא זורק מרשות היחיד לרשות הרבים, דזריקה זו היתה במשכן, אבל מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים לא היתה במשכן ולא ילפינן לה ממוציא, ואין לנו לחייב בתולדה דהואלעה אלא אותן שהיו במשכן. ואף על גב דבסמוך בעינן למימר דלר' עקיבא ילפינן זורק ממוציא אף על גב דלא הוה במשכן. איכא למימר דהוה סלקא דעתך דלרבי עקיבא טפי דמי זורק למוציא ממאי דדמי שאר תולדות להואלעה. אבל למטה מעשרה דברי הכל חייב מאי טעמא דאמרין קלוטה כמי שהונחה דמיא. קשיא אם כן זורק ד' אמות ברשות הרבים היכי משכחת לה. ויש מי שתירץ (תוס' ישנים כאן) דלא אמר רבי עקיבא אלא לחייב אבל לפטור לא קאמר. ואינו מחוור בעיני, דהא לענין גיטין אמרו כן נמי בפרק הזורק (גיטין עט, א), והתם מאי חיוב איכא ומאי פטור איכא. ויש מי שפירש דלא אמרו אלא בקלוטה ברשות אחרת אבל ברשות אחת לא אמרין. ואיכא למימר דזורק ומעביר ארבע אמות ברשות הרבים הלכתא גמירי לה, כדאיתא בפרק הזורק (לקמן או, ב). הא דפרכינן גבי הא דר' עקיבא: ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעינן. פירש רש"י ז"ל: מדלא קאמר ר"ע מחייב שתיים. ואינו מחוור בעיני, חדא, דמחייב כלל הוא ואיכא למימר מחייב שתיים קאמר, וכדאמרין בסמוך גבי הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע רבי מחייב אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתיים. ועוד, דאף לכשתמלא לומר דלא מחייב אלא אחת, דילמא לא משום עקירה אלא משום דלא מחייב אתולדה במקום אב, וכדאמרין בפרק הזורק (לקמן או, ב) דלא מחייב אתולדה במקום אב. ועוד קשיא לי, דאי מדיוקא דלישניה קא דייק לא הוה ליה למימר בלשון דילמא. אלא סברא בעלמא קאמר, דדילמא בגמר מעשה כל דהו סגי

ליה אצל בתחילת מעשה עקירה חשובה בעינא. זרק ונח על גבי זיז כל שהוא חייב. קשיא לן מאי קא מתרץ, דהא אכתי תקשי לן דילמא הנחה הוא ללא דעינן הא עקירה דעינן. ויש מי שתיירץ (בתוד"ה כד) דדוקא על דברי ר"ע ללא דעי הנחה כלל איכא למיפדך הכין דאין נראה לומר גבי עקירה כן, אצל לרבי דדעי הנחה על גבי משהו הוה סבירא ליה לרב יוסף דאף בעקירה כן. ומיהו אי לאו דאיכא לאקשווי עליה עדיפא מיניה הוה מקשה ליה הכין כדפרכינן לקמן (ה, א) על ר' זירא דאמר הא מני אחרים היא. הא דאמרינן: התם כדדעינן למימר לקמן כדאזיי דאמר אביי הכא באילן העומד ברשות היחיד ונפו נוטה לרשות הרבים וכו'. פירש רש"י ז"ל בשזרק מתחילת ד' לסוף ד', דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו והוי כמונח ברה"ר על מקום ארבעה, דעיקר מחשב הנוף כסם שיש בעיקרו ארבעה כד אנו חושבין שיש בנופו ארבעה, דהכל הולך אחר העיקר. ואינו מחוור, דאם כן מאי דוחקיה לאזיי לאוקומה בשתי רשויות העיקר ברשות היחיד ונפו ברשות הרבים, לימא באילן העומד ברשות הרבים רבי סבר שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמרינן, אלא דעל כרחין לא מצי לאוקומה בכי הא, דאי נופו למטה משלשה בכי הא לא פטרי רבנן דכארעא סמיכתא היא בין איכא ארבעה בין איכא ארבעה, ואי למעלה משלשה מקום פטור הוא ולא הוה מחייב רבי, והלכך בנופו נוטה לרשות הרבים נמי אי אפשר דמחייב רבי משום טעמא דחשבינן כאילו יש בנופו ארבעה ומשום זורק מתחילת ארבע לסוף ארבע כדפירש רש"י ז"ל מהאי טעמא דאמרן. ובתוס' (ד"ה באילן) פירשהו משום זורק מרשות הרבים לרשות היחיד, דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו והוי ליה כזורק מרשות הרבים לרשות היחיד, וכיון דשדיא נופו בתר עיקרו להחשיבו כרשות שהוא עומד שדיא ליה נמי בתר עיקרו להחשיבו כארבעה כעיקרו. ובדאי טעמיה לאזיי לאו משום דשדיא ליה בתר עיקרו למהוי כארבעה על ארבעה קאמר אלא למהוי כרשות היחיד שהעיקר עומד בו, דהא אזיי לתרובה אליבא דרב חסדא דאמר דברשות היחיד בהנחה כל דהו סגי כדאיתא לקמן (ז, ב) קא אתי, והלכך אפילו אין בנופו ולא בעיקרו ארבעה חייב לרבי דאמר שדי נופו בתר עיקר, כלומר: למהוי כרשות שהעיקר עומד בו, אלא שהורדך לפרש כן בכאן משום דמשמע להו דסוגיין דהכא אזלא דדעינן הנחה על גבי מקום ארבעה אפילו ברשות היחיד. והביאו ראיה מדפריך לקמן (ה, א) והא ידו קתני תני טרסקל שבידו ובתרי הכי פריך התינח טרסקל ברשות היחיד, דאלמא אף ברשות היחיד מהדרינן לה לאשכוחי מקום ארבעה, אלא ללא מיייתי הא לאזיי אלא לומר כסם שאמר אביי דשדיא נופו בתר מקום

עיקרו, לאלמלא מקום עיקרו הוא העיקר וכאילו נח בעיקרו, אף אנו נאמר שהוא כמונח בעיקרו שיש בו ארבעה. ובדאי לכאורה כולה שמעתין הכין מוכחא, ויש לי ללמד מדאמרינן אלא הא רבי דתניא זרק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע רבי מחייב ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שמים, ואם איתא מאי קא מייתי מינה ראייה דשאני התם לעברה דרך רשות היחיד דסגי לן בזה בעקירה והנחה כל שהוא. ועוד, למה לן לאתויי הא דרב יהודה אמר שמואל הריא ברשות היחיד וברשות היחיד לא מיפלגי בין עקירה והנחה. ועוד, מאי קא מייתי ראייה מדתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא דהוא על כרחין בזיז העומד ברשות היחיד היא והתם איכא למימר דבכל שהוא סגי. ועוד, דאמרינן תינח רשות היחיד מקורה רשות הרבים מקורה מי מחייב. ועוד, דאמרינן לקמן (ה, א) גבי הכנים ידו לחצר חצרו וקיבל מי גשמים והא בעיא עקירה מעל גבי מקום ארבעה וליכא, אלמלא אף ברשות היחיד בעינן עקירה והנחה על גבי מקום ארבעה. אלא דקשיא לי דאם איתא דלא מייתי הכא הא דאביי אלא לומר דקדיא נופו בתר עיקרו כדאביי ולא כדאביי לגמרי, אם כן לא הוה ליה למימר סתמא כדאביי כדבעינן למימר קמן דאדרבה היפך דאביי היא, דאילו לאביי לא קדיא נופו בתר עיקרו לאחשוביה לנוף כארבעה דאם כן קשיא ליה לרב חסדא דלא בעי הנחה על גבי ארבעה ברשות היחיד והכא בעינן, אלא הוה ליה לפרושי בהדיא כאביי ולא כאביי, או לימא התם משום דקדיא נופו בתר עיקרו ולא לידכריה לאביי כלל. ועוד, דאם כן תקשי לן דהכא משמע דבעינן עקירה והנחה על גבי מקום ארבעה אפילו ברשות היחיד, ולקמן משמע דלכולי עלמא ברשות היחיד בכל דהו סגי לן כרב חסדא וקיימא לן כוותיה. ומשום הכי נראה לי דהכא נמי לא קשיא ליה אלא מפשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה, אבל מידו של בעל הבית לא קשיא ליה דברשות היחיד [בהנחה] כל דהו סגי. והא דאמרינן: אי לימא הא רבי דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא חייב די למא התם כדאביי, הכי קאמר אי לימא הא רבי זרק ונח, ההיא על כרחיך ברשות היחיד הוא וטעמא כדאביי [ו]ברשות היחיד לא מיבעיא לי. ואם תאמר אם כן למה ליה לאורוכי כולי האי ולמימר התם כדאביי, לימא ליה התם ברשות היחיד וברשות היחיד לא קא אמינא ותו לא. לא היא, דאילו אמר הכי אכתי תקשי לן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי, משום הכי איטריד ליה כדאביי לתרואי דרבי ורבנן ולומר דרבי מחייב היינו משום דקדי נופו בתר עיקרו וכאילו נח ברשות היחיד ולהכי סגי ליה בכל שהוא, ורבנן דפטרי משום דלא קדי נופו בתר עיקרו

והוא ליה כזורק מתחילת ארבע לסוף ארבע (וזרק) ונח למעלה משלשה דפטור דמקום פטור הוא. והא דאמרין: אלא הא רבי דתניא זרק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע, היינו משום דקלוטה גריעא טובא מהנחה על גבי משהו. ותדע לך דבקלוטה קיימא לן דלאו כמי שהנחה דמיא ואפילו הכי קיימא לן דברשות היחיד בהנחה כל דהו סגי, ומשום הכי קא מייתי רביה מקלוטה דרשות היחיד להנחה כל דהו דרשות הרבים, לומר דאי אמרת בשלמא דברשות הרבים בהנחה כל דהו סגי היינו דברשות היחיד סגי לן בקלוטה משום דאלים כחו של רשות היחיד למהו קלוטה דידיה בהנחה כל דהו דרשות הרבים, אלא אי אמרת דברשות הרבים הנחה ארבעה בעינן מי עדיף רשות היחיד כולי האי דנחשבו ביה קלוטה כמונחת. והא דאמרין: תינה רשות היחיד מקורה תינה טרסקל ברשות היחיד, לאו למימרא דניבעי הנחה על גבי מקום ארבעה ברשות היחיד אלא רבותא בעלמא היא, כלומר: תינה רשות היחיד דאפילו תמלא לומר דהנחה על גבי ארבעה בעינן משכחת לה, ומשום דקתני ברישא דמתניתין פשט העני את ידו קא מדכר הכא רשות היחיד, ומיהו לא אינטרכינן לתרואי ולא לאדכורי כלל אלא רשות הרבים בלבד דהיינו פשט בעל הבית את ידו לחוץ. והא דאמרין: גבי הכנים ידו לחצר חצרו (ולקט) [ווקלט] מי גשמים והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה לאו דוקא מקום ארבעה, אלא הכי קאמר והא בעינן עקירה מעל גבי מקום וליכא. ותדע לך דהתם לאו משום שיעור מקום אתי אלא משום דבעינן מקום לאפוקי קולט. ומיהו אכתי קשיא לי מהא דתנן בעירובין פרה המואל תפילין (לא, ב) לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים וכו' וכן לא ירוק, ואמרין עלה בגמרא (שם לט, א) אמר רב יוסף השתין ורק חייב חטאת, ואקשינן והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה, והא הכא דעומד ברשות היחיד ואפילו הכי בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה. ויך לומר דאסיפא דמתניתין קאי דקתני ברשות הרבים וישתין ברשות היחיד ועלה קא מקשה והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה. אי נמי יך לומר דהנחה הוא ללא בעיא הא עקירה בעיא, ולעולם לכולי עלמא ברשות היחיד בהנחה כל דהו סגי כרב חסדא וכאביי דמתרץ ברייתא דרבי ורבנן אליבא דידיה. וכן פסקו רב אלפסי (לקמן ז, ב) ורבנו חננאל ז"ל (בגליון, וע"ש). והא דתניא בפרק הזורק (לקמן ק, א): זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא ר' מאיר מחייב, כלומר: משום דחוקקין להשלים וחכמים פוטרין, דאלמא אי לאו דחוקקין להשלים אפילו ר' מאיר מודה דרשות היחיד בעי מקום ארבעה, נראה לי דטעמא דהתם לאו משום דבעינן

הנחה ברשות היחיד על גבי ארבעה, אלא לאינו רשות היחיד אלא אם כן יש בחור ארבעה על ארבעה דחורי רשות הרבים הוא, אבל לר' מאיר דאמר חוקקין הרי זה כמונח על גבי מקום ארבעה. כך נראה לוי. ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתיים. איכא דקשיא ליה והא אנן אהא דאמר רב יוסף רבי היא אתינן לפירושי, ורב יוסף הא אמר בפרק הזורק (לקמן לו, ב) דלא מחייב רבי אלא אחת דלא מחייב אתולדה במקום אב. ויש לומר דרב יוסף לא אמר אלא רבי היא סתם, וכיון דדחינן לה מהא דרבי דזיז, קא מהדר תלמודא לאוקמוה כאידך דרבי אליבא דרב ושמואל כי היכי דלא תקשי ליה ודילמא הנחה הוא דלא בעינן הא עקירה בעינן. ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתיים. פירוש: וסבירא ליה להאי מתרץ השתא דהאי דנקטה רבי בזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע לאו דוקא, אלא הוא הדין זורק מרשות היחיד לרשות הרבים ורשות הרבים באמצע. (רשב"א)

א

-

ה

דף

לא מחייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמליא דמיא אבל שאינו מקורה לא וכ"ת הכא נמי במקורה התינח ברשות היחיד מקורה בר"ה מקורה מי חייב והאמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי אבא א"ר הונא אמר רב המעביר חפץ ד' אמות בר"ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר אלא א"ר זירא הא מני אחרים היא דתניא אחרים אומרים עמד במקומו וקבל חייב עקר ממקומו וקבל פטור עמד במקומו וקבל חייב הא בעינן הנחה על גבי מקום ד' וליכא אלא שמע מינה לא בעינן מקום ארבעה ודילמא הנחה הוא דלא בעינן הא עקירה בעינן והנחה נמי דילמא דפשיט כנפיה וקיבלה דאיכא נמי הנחה אמר רבי אבא מתניתין כגון (שקבל בטרסקל) והניח ע"ג טרסקל דאיכא נמי הנחה והא ידו קתני תני טרסקל שבידו התינח טרסקל ברשות היחיד אלא טרסקל שבר"ה רה"י הוא לימא דלא כרבי יוסי בר' יהודה דתניא רבי יוסי בר' יהודה אומר נעץ קנה בר"ה ובראשו טרסקל זרק ונח על גביו

חייב דאי כר' יוסי ברי' יהודה פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני אמאי חייב מרה"י לרה"י קא מפיק אפילו תימא רבי יוסי ברי' יהודה התם למעלה מיי הכא למטה מיי קשיא ליה לר' אבהו מי קתני טרסקל שבידו והא ידו קתני אלא א"ר אבהו כגון ששלשל ידו למטה מגי וקבלה והא עומד קתני בשוחה ואיבעית אימא בגומא ואב"א בננס אמר רבא איכפל תנא לאשמעינן כל הני אלא אמר רבא ידו של אדם חשובה לו כדי על ד' וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן ידו של אדם חשובה לו כדי על ד' א"ר אבין א"ר אילעאי א"ר יוחנן זרק חפץ ונח בתוך ידו של חבירו חייב מאי קמ"ל ידו של אדם חשובה לו כדי על ד' והא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא מהו דתימא ה"מ היכא דאחשבה הוא לידיה אבל היכא דלא אחשבה הוא לידיה אימא לא קא משמע לן א"ר אבין א"ר אילעאי א"ר יוחנן עמד במקומו וקיבל חייב עקר ממקומו וקיבל פטור תניא נמי הכי אחרים אומרים עמד במקומו וקיבל חייב עקר ממקומו וקיבל פטור בעי ר' יוחנן זרק חפץ ונעקר הוא ממקומו וחזר וקיבלו מהו מאי קמבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה שני כחות באדם אחד קא מבעיא ליה שני כחות באדם אחד כאדם אחד דמי וחייב או דילמא כשני בני אדם דמי ופטור תיקו א"ר אבין א"ר יוחנן הכניס ידו לתוך חצר חבירו וקיבל מי גשמים והוציא חייב מתקיף לה ר' זירא מה לי הטעינו חבירו מה לי הטעינו שמים איהו לא עביד עקירה לא תימא קיבל אלא קלט והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ד' וליכא אמר רבי חייא ברי' דרב הונא כגון שקלט מעל גבי הכותל על גבי כותל נמי והא לא נח כדאמר רבא בכותל משופע הכא נמי בכותל משופע והיכא איתמר דרבא אהא דתנן

רש"י מקורה. שיך לה גג: כמאן דמלי. דבר סתום מכל כד הוי כמלא חפלים עד גגו דאין אוירו חשיב אויר הלכך כל הנזרק לתוכו הוי כמונה: התינח רה"י. דבע"ה אלא רשות הרבים דעני מי מוקמת ליה במקורה: לדגלי מדבר. וכל מלאכות דבשבת ממשכן גמרי לקמן מדנסמכה פרשת שבת לפרשת משכן בויקהל: הא מני. ללא בעי מקום ד' אחרים היא: עמד במקומו. זרק חפץ וקבלו אחר עמד המקבל במקומו וקבל: חייב. הזרק דאיהו עבד עקירה והנחה: עקר. המקבל ממקומו ורץ לקראת החפץ וקבלו: פטור. הזרק ללא איתעביד הנחה מכחו: דפשיט כנפיה. פרס בגדו דהוי ד': טרסקל. סל: רשות היחיד הוא. ואמאי מחייב משום הולאה:

לימא. מתניתין ללא חשיב ליה רה"י ללא כרבי יוסי ברבי יהודה: וזרק. מרשות הרבים: ונח על גביו חייב. דאע"ג דלמטה לא הוי קנה רחב ד' הואיל ובראשו ארבע אמרינן גוד אחית מחילה והוי רה"י גמור: למעלה מ'. הוי רה"י הואיל ורחב ד': שלשל. השפיל כמו היה משלשל בחבל: למטה מג'. דהויא כקרקע: והא עומד קתני. העני עומד בחוץ והא יושב הוא: בשוחה. כופף עלמו: ואיבעית אימא. בעומד בגומא וידו סמוכה לשפתה: איכפל תנא כו'. טרח התנא בכל זאת ולא היה לו להודיענו דמוציא מרשות לרשות חייב אלא על ידי דברים הללו שאין דרכן בכך לתני פשט כנף בגדו לפניו דהוי ד': היכא דאחשבה. זה העושה מלאכה נתכוון לתתה ליד חבירו כי מתניתין: אכל היכא ללא אחשבה. שהלכה ונחה מעמא ביד חבירו דהאי דזריק לא אחשבה ליד חבירו לאנחה בגווה ללא נתכוון לכך: עמד. המקבל במקומו וקבל: חייב. הזורק: פטור. הזורק ללא עבד הנחה: מאי קמיבעיא ליה. מאי ספיקא איכא מאיזה טעמא יפטור הא עבד עקירה והנחה: כשני בני אדם דמיא ופטור. דהו ליה שנים שעשאוו לכיון שלא הניח החפץ לילך עד מקום הילוכו ולנוח אלא רץ אחריו ועכבו הויא ליה עקירה קמייתא בלא הנחה: מה לי הטעינו חבירו. דפטור ליה תנא דמתניתין דקתני או שנתן לתוכה והוציא שניהן פטורין: לא תימא היכל. פשט ידו וירדו לתוכה ללא עבד מעשה: אלא אימא קלט. השתא סלקא דעתך כשהיה הקילוח יורד הכה בידו אחת וקבלו בחברתה דעבד ליה עקירה: (כ"ט)

תוספות לא מחייב ר' אלא ברשות היחיד מקורה. נראה לרשב"א דמשמע ליה מדלא נקט מרשות היחיד לרה"י ורשות הרבים באמצע כמו בפלוגתא דר"ע ורבנן וההיא דגיטין פ' הזורק (ד' עט. ושם) גבי היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כו' וקאמר כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא לא סברי דרב ושמואל דהכא דאמרי דלא חייב ר' אלא ברשות היחיד מקורה ולדידהו צריך לשנויי דהתם משום אינטורי כדמשני התם אליבא דרבנן אפילו תימא רבנן כי פליגי רבנן לענין שבת אבל הכא משום אינטורי כו': אמאי חייב מרה"י לרה"י קא מפיק. ואפילו משום מושיט ובדיוטא אחת לא מחייב לפי הירושלמי דמצריך שיקבלנו שני מידו: כאן למטה מי'. וא"ת נהי דרשות היחיד לא הוי ר"ה נמי לא הוי אלא ככרמלית כמו עמוד גבוה שלשה ורחב ד' ואמאי חייב ויש לומר דאין כרמלית בכלים כמו שפירש רש"י לקמן גבי היתה קופתו מונחת כו' קשה לר"י

מה עלה על דעתו של המקשן דע"כ ידע דמתניתין מיירי למטה מי בלא פירכא דר' יוסי בר' יהודה דכל למעלה מי הוי מקום פטור ולא מחייב לכ"ע וא"כ מאי פריך מרבי יוסי ברבי יהודה הא מילתא דפשיטא היא דלמטה מי לא הוה רה"י דהא תנן לקמן בהזורק (לקמן ד' צט.) חולית הבור והסלע שהם גבוהים י' ורחבים ד' הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור ופשיטא דרבי יוסי ברבי יהודה לא איירי אלא למעלה מי: כגון ששלשל ידו למטה מג' וקבלה. וקסבר רבי אבהו דאגד יד שמיה אגד דאי לא הוי שמיה אגד מאי איריא דנטל עני מתוכה אפילו נתן בעה"ב לתוכה יהא חייב העני כשהוציא כיון דיד העני מיירי נמי דהוה למטה מג' דמסתמא יד בעה"ב ויד עני איירי בענין אחד דהא כי נטל מתוך ידו של בעה"ב דהוי למטה מג' הויא יד עני נמי למטה מג' ובכהאי גוונא אפילו נותן בעה"ב לתוך יד העני יהא חייב: בגומא. צריך לפרש בגומא שהיא רשות הרבים כגון שרבים משתמשים בה למ"ד תשמיש על ידי הדחק שמיה תשמיש (לקמן ד' ח:) או בענין שמהלכים שם רבים אבל גומא שהיתה כרמלית או מקום פטור כיון שגופו שם ידו שהיא פשוטה לרשות הרבים לא הויא כרה"ר דבתר גופו גריר אע"פ שהיא למטה מג' כיון דסבר אגד יד שמיה אגד כדפי': ה"מ היכא דאחשבא לידיה. וא"ת ולימא הך ולא ההיא דלעיל וי"ל דה"א דוקא לענין הנחה חשובה כד' על ד' אבל לגבי עקירה לא: כשני בני אדם דמי ופטור. פ"י כי היכי דבשני בני אדם פטור הראשון משום דלא עבד כלל הנחה הי"נ כיון שחטפו מהילוכו ולא הניח החפץ ללכת עד מקום הילוכו לא הויא הנחה דלא נח מכח הזורק או דילמא כאדם אחד דמי וכיון דעביד עקירה והנחה חייב ולא דמי לשנים שעשאוה ור"ח גריס איפכא כשני בני אדם דמי וחייב דאמר לעיל עמד במקומו וקבל חייב וה"נ כי קבלה הוא עצמו ולא חטפה מהילוכו ליחייב דהא איתעביד מחשבתו או דילמא כאדם אחד דמי ופטור דהוי כמו שנותן מימינו לשמאלו דאע"פ שהעבירה ד' אמות פטור: (תוספות)

רצ"א הא לאמרינן: אלא טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא לימא דלא כרבי יוסי ברבי יהודה. הקשו בתוס' (ד"ה כאן) מאי קשיא ליה מדרבי יוסי ברבי יהודה, והא מתניתין על כרחין כלמטה מעשרה מיירי, דאי למעלה מעשרה מקום פטור הוא, ודרבי יוסי ברבי יהודה פשיטא דלמעלה מעשרה היא, דאי למטה מעשרה לא הוי רשות היחיד, ומתניתין היא צפרק הזורק (לקמן לט, א) דתנן חולית הבור והסלע בזמן שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהם והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור, ותניא לקמן (ו, א) גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה זו היא רשות היחיד גמורה. והעלום בגמגום. ואיכא מרבוותא דכתבו דמתניתין אפילו למעלה מעשרה היא, ואף על גב דלמעלה מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא, כיון דקיימא לן (לקמן כב, א) המוליא

משוי למעלה מעשרה חייב וכן (לקמן ת, ז) המעביר ברשות הרבים למעלה מעשרה חייב, הכי נמי אף על פי שידו של עני למעלה מעשרה הנותן לתוכו כאילו נותן ברשות הרבים. וסייעו להא משמעתין דהכא דאקשינן טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא. ואינו נראה בעיני מכמה טעמים. חדא, דהמוליא למעלה או המעביר למעלה מעשרה דחייב על כרחין דוקא באדם אחד שעמד לפוש דעקירת גופו והנחת גופו כעקירת חפץ והנחת חפץ דמי ומשום דגמרינן לה ממשא בני קהת (לקמן זב, א), אבל אם הניחה במקום (אחד) [אחר] דוקא כשהניחה למטה משלשה או שטחה בכותל למטה מי' בדבילה שמינה וכיוצא בה כדאמרינן לקמן (ז, ב), אבל אם העבירה למעלה מעשרה והניחה למעלה מעשרה פטור. ועוד, דאם איתא דכי אקשינן הכא טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא משום דמשמע ליה דידו לעני למעלה מעשרה היא, קשיא טובא והא עומד קתני, כלומר: כדרכו כדאקשינן בסמוך, ולא שיהא שוחה ולא ידיו פרושות לשמים, ואי משום דמתניתין סתמא קתני דמשמע דבכל ענין היא ואפילו בלמעלה מעשרה, מאי קא משני ליה אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה התם למעלה מעשרה הכא למטה מעשרה, מכל מקום מתניתין סתמא תנן ואפילו בלמעלה מעשרה ולמעלה מעשרה רשות היחיד היא. ועוד, דגרסינן בירושלמי (פ"א, ה"א) העני חייב, אמר רב יהודה בשם שמואל והוא שתהיה ידו של עני בתוך עשרה לקרקע. ומסתברא לי דקושיא מעיקרא ליתא, והא דקא מקשינן טרסקל ברשות הרבים רשות היחיד היא לאו למימרא דמשמע לן מתניתין בלמעלה מעשרה, אלא הכי קאמר: מדמוקמת מתניתין בשקבלה העני בטרסקל שבידו ואפילו הכי בעל הבית חייב, אלמא סבירא ליה לתנא דטרסקל לא פליג רשות לנפשיה כעמוד או תל גבוה למעלה מג' דברשות הרבים חולקין רשות לעצמן להיות כרמלית או מקום פטור, דקא סבר תנא דכלים אין חולקין רשות לעצמן, אם כן פליג אדרבי יוסי ברבי יהודה דאילו לרבי יוסי ברבי יהודה אפילו רשות היחיד היא שהיא רשות גמור לאורייתא בזמן שהיא ברשות הרבים למעלה מעשרה וכל שכן שיחלקו רשות לעצמן ברשות דרבנן להיותן כרמלית למטה מעשרה ונתן בעל הבית לתוכו פטור. ומשני כי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הני מילי למעלה מעשרה דאין שם רשות שיבטל הכלי לגמרי דרשות הרבים אינו עולה למעלה מעשרה, אבל הכא למטה מעשרה, כלומר: ולמטה מעשרה דהוי רשות הרבים אין כלי חולק רשות לעצמו להיותו ככרמלית אלא בטל הוא לגבי הרשות, ומעתה לא תקשי לך למטה מעשרה נמי ליהוי כרמלית דהיינו קושיין והיינו דפרקינן דלמטה מעשרה בטיל הוא לגבי הרשות, ולעולם נתן

למעלה מעשרה לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה פטור דמקום פטור הוא, ואף על
גב דכשהיא מג' ועד י' חייב מה שאין כן בעמוד או בתל, הא לא קשיא דאדם אינו
נעשה רשות אלא עומד ברשות וכל שידו תוך רשות הרבים דהיינו למטה מעשרה הרי
זה כמונח בארץ, אבל למעלה מעשרה אף על פי שאינו נעשה רשות מכל מקום לא נח
ברשות הרבים ולא גרע מזרק וטח זכותל למעלה מעשרה דהוי כזרק באויר. כך נראה
לי. איבעית אימא בגומא. כלומר: בגומא שהיא רשות הרבים דרחבה ארבעה ואינה
עמוקה עשרה, וכדרכ יוסף דאמר לקמן (ה, א) תשמיש על ידי הדחק שמייה תשמיש,
דאיכו לרבא דאמר לא שמייה תשמיש וככרמלית הויה הכא אינו חייב (ד)אף על גב דידו
מונחת ברשות הרבים, דהא ידו בתר גופו גרירא. ולי נראה דאפילו לרבא נמי אתיח
דהא סבירא ליה לרבא אגד יד לא שמייה אגד, והלכך כל שידו ברשות הרבים למטה
משלשה אף על פי שגופו עומד בכרמלית והניח בידו כמונח ברשות הרבים וכדאיתא
בפרק המלניע (לקמן כב, א). איכפל תנא לאשמועינן כל הני. הכא משמע לרבא לא
קשיא ליה אלא דלא איכפל תנא לאשמועינן הני, הא דינא גופיה מודי ביה. וקשיא לי
דהא רבא אגד יד לא שמייה אגד סבירא ליה בריש פרק המלניע (שם) ואוקי מתניתין
דפשט העני את ידו לפניו ונטל בעל הבית מתוכה ופשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל
העני מתוכה דוקא כשהיה למעלה משלשה הא למטה משלשה המוליא והמכניס חייב,
ומסתמא כולה מתניתין בחד גוונא מיירי וכולהו צבי בלמעלה משלשה נינהו. ויש לי
לומר דהכא לטעמיהו קאמר להו הא לדידיה בלמעלה משלשה היא דוקא כולה
מתניתין. אי נמי הכא מקמיה דקם רבא בשיטתיה הוה, כדאיתא התם דרבא מעיקרא
סבירא ליה אגד יד שמייה אגד אצוי סבר אגד יד לא שמייה אגד, ולבסוף קם רבא
בשיטתיה דאצוי וקם אצוי בשיטתיה דרבא, והכא מקמי דליקום בשיטתיה דאצוי. ידו
של אדם חשובה לו כד' על ד'. איכא למידק אשמעתין מאי קשיא ליה ומאי אינטריך
רבא למימר דידו חשובה לו כד' על ד' בלאו הכי נמי מחשבתו משויא ליה מקום
כדאמרין בשלהי הזרק (לקמן קב, א) גבי זרק לפי הכלב או לפי הכבשן חייב, ובעירובין
פרק המולא תפילין מכניסן זוג זוג (כט, א) נמי אמרינן השתין ורק חייב ופריך והא
בעינן מקום ד' וליכא ומשני מחשבתו משויא ליה מקום. ותירץ ר"ת ז"ל (לעיל ד, ב
בתוד"ה אלא) דהתם הוא דלא ניחא ליה בענין אחר, דזרק לפי הכלב או לפי הכבשן
כוונתו להאכיל הכלב או לשרוף העץ, וכן השתין ורק אי אפשר לנקות את עצמו אלא
צבי האי גוונא ומשום כך מחשבתו משויא ליה מקום, אבל הכא לא איכפת ליה בין ידו

למניח בכתפו. והא דאמרינן בסמוך הני מיילי היכא דאחשבה לידיה, דמשמע דאפילו היכא דניחא ליה בענין אחר מחשבתו משויא ליה מקום. התם הוא לבתר דאמרינן דידו חשובה לו כד' על ד', והכי קאמר: הני מיילי דידו חשובה לו כד' על ד' היכא דאחשבה לידיה אבל בשאר דברים לבד מידו לא הוה אמרינן הכי במאי דניחא ליה בענין אחר. ומאחתי לראב"ד ז"ל בעירובין פרק המואל תפילין שהקשה בשם הראשונים ז"ל ידו היכי דמי, אי למטה מג' מאי איריא משום דהויא כד' על ד' הא כל פחות מג' לא בעיא הנחה אלא על גבי משהו, ואי למעלה מג' הויא ליה כרמלית, ואי למעלה מעשרה ליהוי רשות היחיד כעמוד. ותירץ הוא ז"ל שאין אדם חולק רשות לעצמו. ותדע לך שהרי למדנו (לקמן כב, א) ממשא בני קהת שהמוציא משא למעלה מעשרה חייב הרי שאין דנין באדם דין עמוד בלמעלה מעשרה, וכן אין דנין בו דין כרמלית ולא מקום פטור, לפי שהוא נע ונד. וזה ראייה למה שכתבתי אני למעלה (בסוד"ה הא דאמרינן אלא) וכבר זכיתי לומר כדבריו. עוד שאל, הא דבעינן הנחה על גבי מקום ד' ברשות הרבים היכי דמי, אי למטה משלשה לא כריד, אי למעלה משלשה כרמלית הוא ופטור. הא ודאי לא אשכחן לה אלא בזרק לרשות הרבים ונח על גבי בעלי חיים כמו שאמרנו, או בזרק לעמוד תשעה ורבים מכתפין עליו שהוא רשות הרבים, ואי הוי ד' מחייב עלה בהנחתו ואי לא לא. והתירוץ הזה השני שלא כדעת רש"י ז"ל (לקמן ה, א) והרמב"ם ז"ל (פי"ד מהל' שבת, ה"ח), שהם ז"ל כתבו לעמוד תשעה ורבים מכתפין עליו היינו אפילו אינו רחב ד' וכמו שכתבתי למטה במקומה (להלן ה, א ד"ה עמוד). הכי גריס ר"ה ז"ל: שתי כוחות באדם אחד כשני בני אדם דמי וחייב או באדם אחד דמי ופטור. ופי' כגון שנעקר ממקומו וקדם ונח במקומו וקיבלה, וכשני בני אדם דמי שזה זורק וזה מקבל וחייב, או דילמא באדם אחד דמי כאילו נתן מימינו לשמאלו דפטור ואע"פ שהעבירה ד' אמות. וכן פירשו בתוס' (ד"ה כשני). ואינו מחוור לי דכיון דא"ר יוחנן עמד במקומו וקיבל חייב נעקר ממקומו וקיבל פטור נעקר הוא ממקומו וקיבל מאי, ודאי משמע דהא [דנעקר הוא ממקומו הוי כעין נעקר חזרו ממקומו וקיבל, כלומר: שקיבלו דרך עקירה שלא נח החפץ מכוחו של ראשון אלא מכוחו של שני, והכא נמי כשנעקר וקיבלו שלא נח מכח זריקה ראשונה. ועוד הקשה הרמב"ן ז"ל דהני לאו שני כוחות נינהו, לעקירה והנחה בכח אחד הן. ויש מי שפירש שקבלה בעקירה ממקומו, והכי קאמר כשני בני אדם זה זורק וזה מקבל דמי וחייב דאף זה עקירה והנחה תרווייהו מכוחו אחי, או דילמא באדם אחד שעשה עקירה ולא הניחה במקום (אחד) [אחר] דמי,

דהא ב'אותו מקום שנעקר ממנו חזר ונח והלכך פטור. וגם זה אינו מחוור בעיני דכשני בני אדם דקאמרינן משמע כשני בני אדם דכוותיה, כלומר: זה זורק וזה מקבל דרך עקירה דפטור. ורש"י ז"ל גרים איפכא: כשני בני אדם דמי ופטור, כלומר: בזה זורק וזה מקבל דרך עקירה לפי שהנחה לא הויא מכח העקירה והויא ליה כשנים שעשאוהו, או דילמא חייב דהא אין כאן שנים אלא אחד והעקירה וההנחה תרווייהו מכוחו אתו והוה ליה אחד שעשאה. וזה נכון. ירושלמי (פ"א, ה"א): אמר ר' יודן פשיטא לר' יוחנן בשזרק בימין וקלט בשמאל שהוא חייב, מה כריכה ליה בשזרק בימין וקלט בימין, רבנן דקסרין ר' שמי בשם ר' אחא מפילו זרק בימין וקלט בשמאל כריכה ליה חייב, אין תימר פיו ופיו כיון שאכלה כאחר הוא ברם הכא ידו כאחר היא. ר' מונא בעי מעתה הויליא כגרוגרת בשתי ידיו יהא פטור משום שנים שעשו מלאכה אחת, א"ל ר' חייא בר אבא והדא היא בעשותה לא כן היחיד שעשאה חייב שנים שלשה שעשו פטורין. (רש"י א)

ב
דף
-
ה

היה קורא בספר על האויסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע ליי טפחים גוללו אצלו משהגיע ליי טפחים הופכו על הכתב והוינן בה אמאי הופכו על הכתב הא לא נח ואמר רבא בכותל משופע אימור דאמר רבא בספר דעביד דנייח מים מי עבידי דנייחי אלא אמר רבא כגון שקלט מע"ג גומא גומא פשיטא מהו דתימא מים ע"ג מים לאו הנחה הוא קמ"ל ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא מים ע"ג מים היינו הנחתן אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים בתר אגוז אזלינן והא ניח או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא ניח דנייד תיקו שמן שצף ע"ג יין מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן דתנן שמן שצף ע"ג יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד ר' יוחנן בן נורי אומר שניהם מחוברים זה לזה א"ר אבין א"ר אילעאי א"ר יוחנן היה טעון אוכלים ומשקין ונכנס ויוצא כל היום כולו אינו חייב עד שיעמוד אמר אביי והוא שעמד לפוש ממאי מדאמר

מר תוך ד' אמות עמד לפוש פטור לכתף חייב חוץ לד' אמות עמד לפוש חייב לכתף פטור מאי קמ"ל שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא דאמר רב ספרא א"ר אמי א"ר יוחנן המעביר חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך אמוראי נינהו מר אמר לה בהאי לישנא ומר אמר לה בהאי לישנא: ת"ר המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר בשלמא בן עזאי קסבר מהלך כעומד דמי אלא רבנן נהי נמי דקסברי מהלך לאו כעומד דמי היכא אשכחנא כה"ג דחייב א"ר ספרא א"ר אמי א"ר יוחנן

ר"י קורא בספר. כל ספרים שלהם עשויים כמגילה: ונתגלגל הספר מידו. וראשו אחד בידו: גוללו אלכו. ובפרק בתרא לעירובין מוקים לה באיסקופת כרמלית כגון גבוה ג' ורחבו ד' ורקות הרבים עוברת לפניו דאי נפל כוליה מידיה ומהדרי ליה מרה"ר לאיסקופה לאו חיוב חטאת איכא הלכך השתא דראשו אחד בידו ואין כאן עקירה אפילו משום שבות נמי לא גזור: היה קורא בראש הגג. שהוא רה"י: ונתגלגל הספר מידו. וראשו אחד בידו: עד שלא הגיע. ראש התחתון: ל"י. התחתונים שהוא אויר ר"ה גוללו אלכו: הגיע ל"י. אסור לגוללו דגזור רבנן משום שבות היכא לאוגדו בידו אטו היכא דנפק מידיה כוליה דלא לייתיה דאיכא חיובא דאורייתא: הופכו על הכתב. כתבו לכד הכותל והחלק כלפי ר"ה שלא יהא מוטל כל כך בצזיון: והא לא נח. ואמאי אסור לגוללו אלכו: משופע. בזלט מלמטה ומאכר מלמעלה דנח ליה על אותו שיפוע: מי עבידי דנייחי. אלא בדבר שיש לו תוך: מהו דתימא. לאו היינו הנחתן דתהוי עקירתו עקירה דהא נידי ואזלו: קמ"ל. דהיינו הנחתן ועקירתן עקירה: שמן שאף ע"ג יין. ועקר השמן והוליאוו לר"ה וה"ה ע"ג מים לענין שבת אבל לענין תרומה לא סגי דלא נקט יין: מחלוקת רבי יוחנן ורבנן דתנו שמן. של תרומה: שאף ע"ג יין. של תרומה: טבול יוס. פוסל את התרומה מן התורה ביצמות צפ' הערל (דף עא.). לא פסל אלא שמן בלבד. לפי שאינו חבור זה לזה ושמן פסול הוא ולא טמא הילכך לא פסיל ליה ל"יין ולענין שבת נמי הוי כדבר אחר האף על המים דלאו היינו הנחתו: היה טעון אוכלין ומשקין. משמע שלא טענו לכך אלא היה טעון ברה"י כדי להוליכו מזוית

לזוית (או מצעוד יום) ומשעקר רגליו נמלך ויאל ונכנס כל היום כולו: אינו חייב עד שיעמוד. ואח"כ יעקור עצמו ללאת דעמידת גופו ודאי כעמידת חפץ דמי הלכך כי עמד ועקר ע"מ ללאת מיחייב אבל בלא עמידה ליכא עקירה אלא עקירה ראשונה והיא לא היתה ע"מ ללאת והתורה לא חייבה אלא מלאת מחשבת וגמרינן ממשכן שיתכוין לעשות המלאת אבל לא יודע שהוא שבת או כסבור שמלאתה זו מותרת: והוא שעומד לפוש. לנוח ההיא היא עמידה ועקירה דבתרה הוי עקירה אבל עומד לכתף לתקן משאו על כתיפו לאו עמידה היא: מדאמר מר. רבה דהוא רביה דאביי: תוך ד' אמות. המעביר ד' אמות ברה"ר ועמד תוך ד' אמות לפוש וחזר והשלים והניח או עמד קס: פטור. שלא העביר ד' אמות בעקירה אחת ואם לכתף עמד בתוך הד' אמות וכשהשלים ד' אמות הניח או עמד קס לפוש חייב ועמידה דתוך ד' לאו עמידה היא שהיתה לכתף: חוץ לד' אמות. המעביר ד' אמות שלימות ועומד חוץ לד' אמות אם לפוש עמד הוי הנחת גופו כהנחת חפץ ואם לכתף עמד אין זו עמידה ואם נטלה אחר מידו אחרי כן שניהם פטורין: אמוראי נינהו. ר' אלעאי ור' אמי: מר אמר לה בהאי ליסנא ומר אמר לה בהאי ליסנא. ומיהו ר' יוחנן חדא זימנא אמרה: חנות. רה"י: פלטיא. רחבה והוא רה"ר: דרך סטיו. מקום אינטבאות שיושבים סוחרים וקס כרמלית עליה דלאו להילוכה הוא כרה"ר: חייב. הואיל ולא עמד בסטיו לפוש אין כאן הנחה אלא בפלטיא: וכן עזאי פטור. כדמפ' קסבר מהלך כעומד דמי ונמלא נעקר מרה"י ומונח בסטיו ועוקר מסטיו ומניח ברה"ר: היכא אשכחן כה"ג. דמפסקא רשותא אחריתי מיחייב דילמא לא חייב רחמנא אלא במוציא מרה"י לרה"ה בהדיא: (רש"י)

תוספות היה קורא בספר על האסקופה. ואם תאמר ולרבה בפרקין דלא גזר בכרמלית גזירה לגזירה גבי לא יצא החייט במחטו (לקמן ' יא :) מאי איריא ספר אפילו כל מילי נמי שרי באגדו בידו כיון דאפילו באין אגדו בידו לא אסור אלא מדרבנן ואי אפשר לאוקמה אלא באסקופת כרמלית כדמסיק אביי בפרק בתרא דעירובין (ד צח. ושש) וי"ל דנקט ספר לאשמעינן אפילו ספר אם אין אגודו בידו אסור לאפוקי רבי שמעון דאמר התם כל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקודש : **בכותל** משופע. אור"י דאיירי כגון שרבים מכתפים עליו דהוי

רה"ר : אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו. ואע"ג דאמרינן בפ"ק דבי"מ (דף ט ושם) ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטי לה לגבי קנין שאני דלא אקרי חצר מהלכת דחצר ילפינן מיד ויד נמי איהו דקא מסגי תותא וקא ממטי לה אבל הכא ממשכן ילפינן ושם לא היה מסתמא אלא כדרך שמצניעים חפצים בני אדם ובעי אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים אם הוא דרך כך להצניע חפצים או לא אע"ג דודאי לאו כמונח דמי דקי"ל רכוב כמהלך דמי ובריש פרק בתרא (דף קנג.) משמע נמי דאם נותן על אדם כשהוא מהלך דלא חשיב הנחה דקאמר מניחו עליה כשהיא מהלכת ונוטל ממנה כשהיא עומדת ואמרינן נמי בהמוציא (לקמן דף כ.) הוציא דיו כשיעור שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב כתיבתם זו היא הנחתם משמע דוקא כתבן שהניחן במקום שישארו שם לעולם אבל אם שפך לכלי אחר לא חשיב הנחה כיון שהוא מהלך : רבי יוחנן בן נורי אמר שניהם כו'. מדנקט טבול יום ולא נקט שני משמע דשמן חשיב משקה דשני אחר מטמא משקין להיות תחלה (דף יד : ושם) ומה שקשה ממנחות פירשתי שם בפסחים : בשלמא לבן עזאי מהלך כעומד דמי. קשה לר"י מה צריך להאי טעמא לימא בשלמא לבן עזאי לא אשכחן כה"ג דמיחייב כדפריך מהא טעמא לרבנן דאי משום דמודה בזורק קאמר האי טעמא הא אכתי לא ידע דמודה בזורק דאי ידע לפרוך נמי לבן עזאי אזורק ומושיט היכא אשכחן כו' ותירץ ר"י דה"ק בשלמא לבי"ע אפילו משכחת כה"ג במשכן פטור דמהלך כעומד דמי אלא לרבנן תקשה היכא אשכחן כו' ובירושלמי פריך על דעתיה דבן עזאי אין אדם מתחייב על ד' אמות ברה"ר לעולם דיעשה כמי שהונחה על כל אמה ואמה ויפטר ומשני משכחת לה בקופץ והש"ס דידן לא חשיב לה פירכא כדאמר בהזורק (לקמן דף צו:) דד' אמות ברה"ר הלכתא גמירי לה ולהכי לא מקשה עלה וכן קלוטה לר"ע אע"ג דכמי שהונחה דמיא בזורק ד' אמות ברשות הרבים חייב ולא אמרינן כמי שהונחה תוך ד' אמות ברשות הרבים וריב"א מספקא ליה כיון דבד' אמות ברשות הרבים לא אמר מהלך כעומד דמי אף על גב דבעלמא כעומד דמי לבן עזאי אם חייב לבן עזאי אפילו עמד לפוש תוך ד' אמות אם לאו וכן אם לא עמד חוץ לארבע אמות כגון שנטלה אחר מידו אם אמרינן מהלך כעומד דמי חוץ לד' אמות אם לאו וכן קלוטה לרבי עקיבא אם אמר כמי שהונחה דמיא חוץ לארבע אמות אפילו קלטה אחר או כלב או שנשרפה כיון דתוך ארבע אמות לא אמרינן נראה לרשב"א לרבי יוחנן דאמר לעיל המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהם והוציאן פטור לית ליה דבן עזאי דלבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי הוה חייב וכן מוכח בהדיא בריש אלו נערות (כתובות דף לא. ושם) : (תוספות)

קצ"א **זכותל משופע.** פירשו בתוס' לדוקא בשרצים מכתפין עליו, הא לאו הכי כרמלית הויא. והרמב"ן ז"ל כתב אף על פי שאין רצים מכתפין עליו, דכל אויר רקות הרצים עד עשרה רקות הרצים הוא, לפני הכותל בין משופע בין אינו משופע שוין הן,

ותנן (לקמן ה, א) למטה מעשרה כזורה בארץ ואוקימנא בפני הכותל ממז' ובדבילה שמונה. ומסתברא כלישנא קמא, דהתם הוא דללא נח במקום מסויים אלא שנחה על פני הכותל מזד דבילה שהיא לחה ושמונה, אבל כאן שהוא מקום מסויים לנוח בו החפץ הרי הוא כחל שאם מכתפין בו הוי כרשות הרבים ואי לא הוי כרמלית. היה קורא בספר על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אללו וכו'. אוקמה אביי בפרק בתרא דעירובין (לח, א) באסקופא כרמלית ורשות הרבים עוברת לפנייה, וכיון דאגדו בידו אפילו שבות נמי ליכא. ולא דוקא ספר אלא הוא הדין לשאר כל הדברים, וספר לרבותא נקטיה משום סיפא דאפילו היה קורא בראש הגג ונתגלגל למטה מעשרה אינו גוללו אלא הופכו על הכתב. הא דבעי רבא אגוז בכלי וכלי כף על גבי מים אי אזלינן בתר כלי או בתר אגוז. איכא למידק ומאי שנא מהא דאמרינן בפרק קמא דמזיעא (ט, ב) גבי דגים שקפלו בספינה ספינה מינח נייחא ומיח הוא דקא ממטו לה. ויך לומר דהתם גבי קנין כל חצר שאין היא ענמה מהלכת קונה אף על פי שאחרים מוליכין אותה כספינה וקלתה הקורה בה, אבל גבי שבת בעינן שיטול החפץ ממקום נח, להכי מספקא לן דילמא אף כשהכלי כף במים ואגוז בתוכו בעינן שיהא האגוז מונח במקום שאינו מתענע אפילו מזד תנועת אחרים. הא דאמרינן: בשלמא בן עזאי קסבר מהלך כעומד דמי. קשיא לן דלא הוה ליה למימר אלא בשלמא בן עזאי לא אשכחן כי האי גונא דחייב אלא רבנן היכי אשכחן כי האי גונא דחייב, ומי הכריכו לומר דטעמא דבן עזאי משום דקסבר מהלך כעומד דמי. ויך לומר דגמרא גמירי לה דטעמא דבן עזאי משום דמהלך כעומד דמי. אי נמי יך לומר דאמסקנא סמיך דאשכחן כי הא דחייב, וטעמיה דבן עזאי על כרחין משום מהלך כעומד דמי, אלא אורחא דתלמודא לברר דבריו דרך קושיא ותירוץ.

פטור כי מנח ליי חייב היינ לייש מי דמי התם כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא הכא אי מנח ליה בסטיו מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמעביר חפץ מתחלת די לסוף די התם לאו אעייג דאי מנח ליה בתוך די אמות פטור כי מנח ליה בסוף די אמות חייב היינ לייש מי דמי התם. לגבי דהאי גברא מקום פטור הוא לכייע מקום חיוב הוא הכא לכייע מקום פטור הוא אלא מידי דהוה אמוציא מרהיי לרהייר דרך צדי רהייר התם לאו אעייג דאי מנח ליה אצדי רהייר פטור וכי מנח ליה ברהייר חייב היינ לייש מתקיף לה רב פפא הניחא לרבנן דאמרי צדי רהייר לאו כרהייר דמי אלא לרי אליעזר (בן יעקב) דאמר צדי רהייר כרהייר דמי מאי איכא למימר אייל רב אחא בריה דרב איקא אימור דשמעת לרייא (בן יעקב) דאמר צדי רהייר כרהייר דמי היכא דליכא חיפופי אבל היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה הלכך להא דמיא אייר יוחנן ומודה בן עזאי בזורק תניא נמי הכי המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכניס ואחד הזורק ואחד המושיט בן עזאי אומר המוציא והמכניס פטור המושיט והזורק חייב: תיר די רשויות לשבת רהיי ורהייר וכרמלית ומקום פטור ואיזו היא רהיי חריץ שהוא עמוק יי ורחב די וכן גדר שהוא גבוה יי ורחב די זו היא רהיי גמורה ואיזו היא רהייר סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רהייר גמורה אין מוציאין מרהיי זו לרהייר זו ואין מכניסין מרהייר זו לרהיי זו ואם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל אבל ים ובקעה ואיסטוונית והכרמלית אינה לא כרהייר ולא כרהיי ואין נושאין ונותנין בתוכה ואם נשא ונתן בתוכה פטור ואין מוציאין מתוכה לרהייר ולא מרהייר לתוכה ואין מכניסין מרהיי לתוכה ולא מתוכה לרהיי ואם הוציא והכניס פטור חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורים אדם עומד על האסקופה נוטל מבעיה ונותן לו נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעיה ונותן לעני מעני ונותן לבעיה ונותן ונותן שלשתן פטורים אחרים אומרים איסקופה משמשת בי רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואם היתה איסקופה גבוהה יי ורחבה די הייז רשות לעצמה. אמר מר זו היא רהיי למעוטי מאי. למעוטי הא דרי יהודה דתני יתר על כן אייר יהודה מי שיש לו בי בתי בשני צדי רהייר עושה

רש"י מידי דהוה אמעבזיר חפץ בר"ה. יותר מד' אמות וכל כמה ללא מנח ליה פטור וכי אנהיה חייב ואע"ג דאיפסיק הילוכא ביני וביני: מתחלת ד' לסוף ד'. אמות מצומצמות: לכולי עלמא מקום חיוב. אם יטלהו חוץ לד' ויניחהו כאן שהרי העבירו ד' שלימות: אלדי ר"ה. מרה"י לר"ה כגון חצר שנפרץ לר"ה דהוי מקום המחילה לדי ר"ה ופליגי בה ר' אליעזר ורבנן בעירובין צפ' כל גגות ואמרי רבנן ללאו כר"ה דמו ואפ"ה כי אפיק מרה"י לר"ה דרך שם חייב: היכא לזכא חיפופי. כגון ההיא דעירובין: היכא לזכא חיפופי. נועלים יתדות קטנות לפני הכותל שיחופו שם עגלות וקרונות ולא יחופו זכותל ופילוהו: מי שמע' ליה. דהוי ר"ה ואפילו הכי כי מפיק לר"ה דרך שם חייב: בזורק. מחנות לפלטיא דרך סטיו דחייב דהא לא נח זכרמלית מידי: המכניס והמוציא פטור. דמהלך כעומד והא נח גופו זכרמלית: ד' רשויות. כולהו מפרש ליה: גדר. כותל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י: סרטיא. מסילה שהולכין בה מעיר לעיר: פלטיא. רחבה של עיר ששם מתקבצין לסחורה: ומצואו'. של עיר רחבים י"ו אמה: המפולשין. משני ראשיהן לפלטיא: ענוש כרת. בלא התראה: ונסקל. בהתראה: בקעה. שדות הרבה קנפני"א {מישור, שדה פתוח, חיצור של שדות} בלע"ז: איסטוונית. שלפני החנויות שיושבים שם סוחרים: והזכרמלית. לקמיה פריך אטו כל הגי ים ובקעה לאו היינו זכרמלית דקתני תנא לעיל: אינן לא ברשות היחיד. משום דדמיא לרה"ר דאין להם מחילות: ולא כרה"ר. דאינן דומין לדגלי מדבר ללאו להילוכא דרבים עבדי: אין נושאין ונותנין בתוכן. כלומר אין מטלטלין בהן אלא בתוך ד' משום דדומין לר"ה וגזרו בהן רבנן אטו ר"ה: ואם הוציא והכניס פטור. וזו היא זכרמלית האמורה למעלה: חצר של רבים. שפתוחין לחצר בתים רבים וחצר פתוחה לרה"ר ובני הבתים יוצאים דרך החצר לרה"ר: ומצואות שאינן מפולשין. שראשו אחד סתום וחצרות פתוחין לו ובני החצרות יוצאין דרך מבוי לרה"ר: עירבו. כל הבתים של חצר יחד צפת וכן לענין המבוי אם עירבו החצרות הפתוחות לו ביחד: מותרים. להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר וכן מן החצרות למבוי: לא עירבו אסורין. מפני שהבית מיוחדת לזעליה והחצר רשות לכולן ונמצא מוציא מרשות לרשות אע"פ ששתיהן רה"י לעשות סייג לתורה להרחיק שלא יוציא מרה"י לרה"ר והך מילתא לאו מחילוק

ד' רשויות היא דצין עירצו צין לא עירצו רה"י היא והמוליח מתוכו לרה"ר חייב: אדם עומד על האסקופה נוטל מעני העומד בחוץ ונותן לו כו'. וזה מקום פטור שהזכר למעלה שאינו חשוב רשות לעצמו לפי שאינו רחב ד' כדמפר' לקמן ובטל אלל רה"י ואלל רשות הרבים: ובלבד שלא יטול כו'. דמזלזל באיסורי שבת לכתחלה לגרום הולאה מרה"י לרה"ר וגזירה דילמא אתי לאקולי ולאפוקי להדיא מרה"י לרה"ר: משמשת שתי רשויות. פעמים שהיא משמשת בתורת רה"י ופעמים כרה"ר ולקמיה מפרק לה בשילהי כולהי שמעתתא: הרי זו רשות לעצמה. אע"פ שהיא מרה"י כדאמרינן לעיל בגדר גבוה י' ורחב ד' הויא רשות בפני עצמה ואין מוליחין מן הבית לתוכה ולקמן מפרק טעמא: בשני לדי רה"ר. זו כנגד זו: (קט"ו)

תוספות מידי דהוה אמעביר חפץ בר"ה. ה"ל למנקט המוציא דאיירי ביה לעיל דכל כמה דלא מנח ליה מיפטר אלא משום דבתר הכי נקט מעביר נקט ליה נמי השתא ובכל עניני העברה בר"ה קאמר: **התם** כל היכא דמנח ליה מקום חיוב הוא. ומוציא ומושיט ומעביר ד"א בר"ה דרך למעלה מ"י דחייב אע"ג דאי הוה מנח ליה למעלה מ"י פטור מ"מ תחתיו במקום שמהלך מקום חיוב הוא אבל סטיו הקרקע נמי מקום פטור הוא: **מידי** דהוה אצדי ר"ה. וא"ת מה פשוט לן יותר דרך צדי ר"ה מדרך סטיו וי"ל דדרך בית שיש לפניו צדדין וכן היה מסתמא במשכן: **היכא** דאיכא חיפופי כו'. ותימה בפי כל גגות (עירובין צד. ושם) פריך ולפלוג בצדי ר"ה דעלמא פירוש ואמאי פליגי בחצר שנפרצה ומשני אי הוי פליגי בעלמא ה"א כי פליגי רבנן עליה ה"מ היכא דאיכא חיפופי אבל היכא דליכא חיפופי מודו קמ"ל משמע דר"א נמי פליג בדאיכא חיפופי וי"ל דה"ק קמ"ל דהיכא דליכא חיפופי דוקא פליגי אבל היכא דאיכא חיפופי מודה רבי אליעזר אי נמי ההיא סוגיא כרב פפא דהכא דלא מחלק: **המושטי** והזורק חייב. וא"ת אמאי מודה במושטי וזורק כיון דלא יליף דרך סטיו מדרך צדי לענין מעביר ה"נ לא נילף בזורק ומושטי וי"ל דלבן עזאי מעביר דרך צדי נמי פטור אע"ג דהיה במשכן משום דמהלך כעומד דמי אבל זורק ומושטי דרך סטיו יליף מזורק ומושטי דרך צדי: **ארבע** רשויות לשבת. ק' לרשב"א ליתני ה' רשויות דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הזורק מר"ה לתוכו או איפכא חייב ואין מטלטלין בו אלא בד"א וי"ל דההיא רה"י גמור אלא לענין דאין מטלטלין בו אלא בד"א עשאוה ככרמלית והרי כבר שנה רה"י וכרמלית ולהכי נמי לא תני חצר שלא עירבו: **כרמלית**. בירושלמי בריש שבת תני ר' חייא כרמל רך (ומלא) לא לח ולא יבש אלא בינוני ה"נ כרמלית אינו לא כרה"י ולא כר"ה: יתר על כן א"ר יהודה הכי מיתני בתוספתא פרק ז' דעירובין אחד חלון שבין ב' חצרות

ואחד חלון שבין שני בתים כו' וגשרים ונפשות ור"ה מקורה מטלטלין תחתיו בשבת דברי ר' יהודה יתר על כן א"ר יהודה כו פירוש יתר ע"כ בשני בתים משני צדי ר"ה דאף על גב דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם כמו בגשרים ונפשות ור"ה מקורה דרישא אפי"ה נושא ונותן באמצע דקסבר ר"י ב' מחיצות דאורי"י כדאמרן בפ' כל גגות (עירובין צה.) וא"ת אמאי לא מייתי הכא מתני' (תוספות)

רצ"א ואסקינא: מידי דהוה אלדי רשות הרבים. ואם תאמר ולידי רשות הרבים גופייהו מנא לן דחייב. יש לומר משום דמסתמא כך הוה במשכן, שכן דרך השוכנים בזהלים שזה נכנס וזה יורא מפני מיתרי האהלים שלא יעכבו זה את זה. ואם תאמר אמאי לא תאמר ליה מידי דהוה אמעביר ד' אמות ברשות הרבים דרך עליו דחייב לפי שכן היה משא בני קהת. מסתברא דהתם משום שהמעביר בעלמו במקום חיוז עומד ולא עובר במקום פטור, אבל כאן שהוא עובר במקום פטור ממש כפי הא לא אשכחן אלא לידי רשות הרבים. ואם תאמר לימא מידי דהוה (אמוציא) [אמוסיט] למעלה מעשרה דחייב שכן העגלות למעלה מעשרה ואף על פי שמעביר במקום פטור. מסתברא דהתם לגבי מוסיט לאו מקום פטור הוא, אלא גזירת הכתוב. ותדע לך דהא רשות הרבים אינו עולה למעלה מעשרה ואף על פי כן מוסיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים אפילו למעלה מעשרה ולא נח ולא עבר לא בתחילה ולא בסוף ברשות הרבים חייב, והכא במעביר מרשות היחיד לרשות הרבים דרך עליו שחול למעלה מעשרה לכולי עלמא אינו חייב אלא בשנח לבסוף ברשות הרבים עצמה, הא לא נח לא. ועוד תדע לך דאילו במוסיט ממש אינו חייב אלא במוסיט בדיוטא אחת הא במוסיט בשתי דיוטות זו כנגד זו ורשות הרבים באמצע פטור, אלא בדיוטא אחת חייב מגזירת הכתוב אף על פי שלא נח ולא עבר ברשות הרבים ולא באוירו. כך נראה לי. הא דאמרינן: היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה. תימא דהא ודאי בעירוזין משמע דאפילו בדאיכא חיפופי אמרה רבי אליעזר, דאמרינן התם צפרק כל גגות העיר (לד, א) גבי פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן, וליפלגו בלידי רשות הרבים דעלמא, כלומר: אמאי מיפלגי בחצר שנפרצה לרשות הרבים, ומשני אי איפלגו בעלמא הוה אמינא כי פליגי רבנן עליה הני מילי היכא דאיכא חיפופי אבל היכא דליכא חיפופי מודו קא משמע לן, אלמא רבי אליעזר אפילו היכא דאיכא חיפופי פליגי. ויש לומר דהכי קאמר קא משמע לן דאדרבא היכא דליכא חיפופי פליגי אבל היכא דאיכא חיפופי מודה להו רבי אליעזר לרבנן דכרמלית

היא, ובמשכן חיפופי הוה ליה דהיינו יתידות ומיתרים שבאהלים הלכך להא דמיא. וטעמיה דבן עזאי משום דמהלך כעומד דמי. (לעיל ה, ב). ואם תאמר אם כן מעביר ד' אמות ברשות הרבים היכי משכחת לה דחייב לבן עזאי. יש לומר דד' אמות ברשות הרבים הלכתא גמירי להו. ואם תאמר אם כן אפילו עמד לפוש תוך ד' יהא חייב. יש לומר דהא נמי הלכתא גמירי לה מהלך חייב עומד פטור. ואם תאמר ליליף מינה בעלמא דמהלך לאו כעומד דמי. יש לומר דילמא שאני התם דמקום חיוב לכולי עלמא כדאמרין בגמרא, אבל סטיו דמקום פטור הוא לכולי עלמא אין דנין קל מחמור להחמיר עליו. ובירושלמי (פ"א, ה"א) מקשו לה ולא אסיקו לה פירוקא, דגרסינן התם: רב חסדא שאל לרב הונא לדעת בן עזאי אין אדם מתחייב בתוך ד' אמות לעולם, כיון שהוליא יעשה כמי שהניחה בכל אמה ואמה ויהא פטור. וקיימא לן כרבנן דמהלך לאו כעומד דמי. ואף על גב דא"ר יוחנן מודה היה בן עזאי בזורק, לאו למימרא דסבירא ליה כוותיה, אלא פירושי הוא דקא מפרש לה וליה לא סבירא ליה. ותדע לך דהא רבי יוחנן גופיה הוא דאמר המפנה הפנים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוליאן פטור, ואילו לבן עזאי חייב כדאמרין בהדיא בכתובות בפרק אלו נערו (לא, ב). ועוד דבהדיא גרסינן בירושלמי (פ"א, ה"א) א"ר יוחנן המפנה מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית חייב. והתימה מן הרב אלפסי ז"ל שכתבה להא דבן עזאי ולהא דא"ר יוחנן מודה היה בן עזאי בזורק. ארבע רשויות לשבת. הקשו בתוס' ז"ל (ד"ה ארבע): אמאי לא תני חמש, וליתני קרפף שהוא יותר מצית סאתים שלא הוקף לדירה שדינו מחולק מאלו, כדאמרין בסמוך (לקמן ז, א) שאסור לטלטל בתוכו אלא בד' אמות ואם הוליא והכניס לרשות הרבים חייב. ויש לומר דהוא רשות היחיד הוא דבר תורה והא תנא ליה אלא דרבנן הוא דגזרו והכי נמי תני הכא בצרייתא חרות של רבים ומצואות שאינן מפולקים ולא חשיב להו צמנין הרשויות מהאי טעמא דאמרן דרשות היחיד לאורייתא הן וכבר תני רשות היחיד וכמו שפירש רש"י זכרנו לצרכה. הא דתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שיש לו שני בתים בשני ילדי רשות הרבים וכו'. תוספתא היא דמתניא בפרק בתרא דעירובין (לפנינו שם הוא בפ"ז, ה"ט) והכי מתניא התם: אחד חלון שבין שני בתים ואחד חלון שבין שתי חרות ואחד חלון שבין שני דוורין וגשרים ונפשות ורשות הרבים מקורה מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה וחכמים אוסרין, יתר על כן אמר רבי יהודה.

(רשב"א)

יהודה.

רבי

אמר

לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך ואמאי קרו ליה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הוי רה"י ה"מ לטלטל אבל לזרוק מודו ליה קמ"ל: אמר מר זו היא רה"ר למעוטי מאי למעוטי אידך דרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין ותכמים אומרים אינו צריך ואמאי קרו ליה גמורה איידי דתנא רישא גמורה תנא נמי סיפא גמורה ולחשוב נמי מדבר דהא תניא איזו היא ר"ה סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין והמדבר אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזמן הזה: אמר מר אם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל בשוגג חייב חטאת פשיטא במזיד ענוש כרת ונסקל אצטריכא ליה הא נמי פשיטא הא קמ"ל כדרב דא"ר מצאתי מגלת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות מ' חסר אחת ואינו חייב אלא אחת איני והתנן אבות מלאכות מ' חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת אלא אימא אינו חייב על אחת מהן והא קמ"ל הא מהנדך דלא מספקן: אמר מר אבל ים ובקעה והאיסטוונית והכרמלית אינן לא כרה"י ולא כרה"ר ובקעה אינו לא כרה"י ולא כרשות הרבים והא תנן הבקעה בימות החמה רה"י לשבת ורה"ר לטומאה בימות הגשמים רה"י (לכאן ולכאן) אמר עולא לעולם כרמלית הויא ואמאי קרי לה רה"י לפי שאינה רה"ר רב אשי אמר

רש"י לחי מכאן ולחי מכאן. בשתי פאות של אחד מן הצתים להיכר בעלמא דקסבר רבי יהודה ב' מחילות הוו רה"י מדאורייתא והא איכא שתי מחילות מעלייתא מחילות של ב' צתים: מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דר' יהודה. בצרייתא ואמרי אין מערבין רה"ר בכך למהוי רה"י ה"מ לטלטל שיהא מותר

לטלטל בתוכה כדקתני אין מערבין רה"ר בכך גזזר זה משום דמי לרה"ר:
אבל לזרוק. שהזרק מרה"ר לתוכה מודו ליה לחייב דשתי מחילות לאוריי' וס'
רה"י עליה: קמ"ל גמורה. כלומר זו היא שנגמרו מניין מחילות שלה שיש לה
מחילות מכל לך כגון חריץ וכן גדר דאמרינן מד' לדדין גוד אסיק פני המחילה על
ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' לדדין וחללו ד' אבל דרבי יהודה לא נגמרו מחילות
שלה למניינן ולא רה"י היא כלל: מפסקתן. לפסי ביראות צפרק צ' דעירובין
דהקילו חכמים משום עולי רגלים צבור צר"ה והצור עצמה רה"י שהיא עמוקה
י' ורחבה ד' והממלא מתוכה ומניח על שפתה חייב והקילו חכמים לעשות ד'
פסין וביניהן י' אמות דהוי חללו רה"י למלאות מן הצור וקאמר ר' יהודה אם
היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה מביניהן דאתו רבים ומבטלי מחילתה והתם
רמינן דרבי יהודה אדרבי יהודה דלעיל דאמר נוסא ונתן באמצע ללא אתו רבים
ומבטלין מחילות ורבנן אדרבנן ומשנינן לה: אינו צריך. והיינו דקתני זו היא רה"ר
אבל הילוך דרבים לבין הפסים לא הוי רה"ר הואיל ואיכא סם ד' מחילות ומאי
גמורה. הכא ליכא למימר מהו דתימא כדלעיל דעיקר עשייתן משום לטלטל
בתוכו וקאמרי רבנן אינו צריך דרשות היחיד היא אפילו לטלטל וכ"ס דהזרק
לתוכה מרה"ר חייב: בזמן שהיו ישראל במדבר. חשיבא רה"ר: בזמן הזה. אינו
מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי: חייב חטאת פשיטא. כיון דתנא
חדא רה"י וחדא רה"ר ניתני סתמא ואם הו"ל והכניס חייב ואנא ידענא דסגגתו
חטאת דהא שבת זדונו כרת הוא: הא נמי פשיטא. דבהתראה סקילה ממקושש:
מגילת סתרים. שהסתירוה מפני שלא ניתנה ליכתוב וכשקומעין דברי יחיד חדשים
שאינו נשנין צ"ה וכותבין אותן שלא יסתכחו מסתירין את המגילה: אינו חייב
אלא אחת. השתא משמע אם עשאן בהעלם אחד שלא נודע לו בין כל אחת ואחת
שחטא אינו חייב אלא אחת דכל חילול דשבת גוף אחד של עבירה הוא: מנינא
למה לי. ליתני אבות מלאכות הזורע והחורש כו' למה לי לאשמעי' מנינא הא
מני להו ואזיל: חייב על כל אחת ואחת. וצא להודיענו סכום החטאות שאדם
חייב באיסורי שבת בהעלם אחד ואשמעינן מ' חסר אחת הן ותו לא שאפי' עשה
תולדותיהן עמהן אינו מביא על התולדה היכא דעשאה עם אביה דה"ל כעושה

וחוזר ועושה דכול' חלל עזירה היא: אינו חייב על אחת מהן. אחת יש בהן שאינו חייב עליה מיתה ולא פי' (רבי) איזו היא ואשמעי' תנא דמתנית' דקתני נסקל דהא הולאה והכנסה מהנך ללא מספקן היא דעל זו לא אמר איסי בן יהודה: צימות החמה. שאין בה זרעים: רה"י לשבת. דהא לאו הילוך לרבים הוא שאין רבים מסתלקין מן המסילה לילך בשדה: רה"ר לטומאה. וספקו טהור דהא לאו מקום סתירה הוא שיט בני אדם נכנסים לה דספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן לה והתם סתירה כתיב ונסתרה והיא נטמאה דבמקום סתירה טמאה היא לבעלה מספק ומכאן אתה דן לשרץ: צימות הגשמים. שהיא זרועה אין אדם נכנס לה: לעולם כרמלית הויא. והזורק מרה"ר לתוכה אינו חייב: (רש"י)

תוספות דכל גגות (עירובין צה.) דקתני התם ועוד אמר רבי יהודה מערבין למבוי המפולש וי"ל דמתני' איכא לפרושי דמערבין בצורת הפתח וקסבר ג' מחיצות דאורייתא אינן ה"א דמתני' איירי במבוי המפולש לרה"ר אבל אין ר"ה עוברת לתוכה להכי מיייתי הברייתא דיתר על כן דאפי' רה"ר (גמורה) עוברת בה מטלטלין ע"י לחי או קורה משום דשתי מחיצות דאורייתא ואע"ג דבפ"ק דעירובין (דף י.) אמתני' דהרחב מי' אמות ימעט משמע דלכל היותר לא התיר רבי יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש היינו מדרבנן אבל מדאורייתא אפי' ברוחב י"ו אמות מטלטלין דאית ליה ב' מחיצות דאורייתא דע"כ צ"ל דרבי יהודה איירי ברה"ר גמורה שבוקעין שם רבים כדמוכח בפ"ק דעירובין דף ו: ושם) גבי כיצד מערבין רה"ר ושם פירשתי וא"ת והא מדקתני סיפא דמבואות המפולשין הו"ו רה"ר שמעי' שפיר לאפוקי מדרי' יהודה דאית ליה ב' מחיצות דאורייתא דלדידה מבואו' המפולשות לא הו"ו רה"ר כיון דאיכא שתי מחיצות וי"ל דמסיפא לא הוה שמעינן לאפוקי מדרי' יהודה דה"א טעמא דרבי יהודה משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפ"ק דעירובין (דף נוו:): להכי אצטריך למתני' זו היא רה"י גמורה למעוטי דרי' יהודה דלא הוי רה"י דלחי וקורה לא חשיב מחיצה: **ואמאי** קרי ליה גמורה כו' מהו דתימא. אומר ר"י דלשון גמורה אדרבה איפכא מסתברא זו היא רה"י גמורה אבל זו אינה רה"י גמורה אבל היא רה"י קצת ורש"י יושבה בדוחק לפי הגמרא: **כאן** בזמן שישראל שרויין במדבר. משמע קצת דאינה ר"ה אלא א"כ מצויין שם ששים רבוא כמו במדבר: **בשוגג** חייב חטאת פשיטא. כיון דאשמעינן דהאי הוי רה"י והאי הוי ר"ה פשיטא דהמוציא מזה לזה בשוגג חייב חטאת: **הא** קמ"ל כרב כו'. מכאן מדקדק ר"י דלא קתני איסי אינו חייב על אחת מהן אלא אסקילה אבל חטאת חייב על כולם דאי קאי אחטאת א"כ כי פריך בשוגג חייב חטאת פשיטא הו"ל

לשנויי הא קמ"ל כרב דהא דמשני במזיד ענוש כרת ונסקל איצטריכא ליה לא משני מידי ומעיקרא ודאי לא היה ידע דמיירי בסקילה מדפריך מדרי' יוחנן דמיירי בחטאת והיינו משום דאינו חייב אלא אחת לא מצי לאוקמי בסקילה דאטו בתרי קטלי קטלין ליה אבל כי קמפרש דאינו חייב על אחת מהן קאמר איסי אז ידע שפיר דלא איירי איסי אלא בסקילה דלא פליג אמתני' דכלל גדול (לקמן עג:) דקתני מניינא למימר דחייב על כל אחת ואחת ואתי שפיר הא דבריש פרק כלל גדול (שם סט.) קאמר ארבי יוחנן דאמר שאם עשאן כולם בהעלם אחת חייב כו' דידע לה לשבת במאי ומפרש דידע לה לתחומים ואלבא דר"ע ולא מצי למימר דידע לה בדאיסי דהא אכולהו חייב חטאת וכן פירש בקונטרס ולקמן בריש הזורק (דף צו:) מייתי לדאיסי לענין סקילה ולא מישתמיט בשום מקום לאתויי לענין חטאת והא דאמרינן לקמן בריש פרק בתרא (דף קנד.) לרמי בר חמא דילמא הכי קאמר כל שחייבין על שגגתו חטאת חייבים על זדונו סקילה אומר ריב"א דאליבא דרמי בר חמא אתיא ההיא ברייתא דלא כאיסי דלאיסי איכא דוכתא דחייב חטאת ולא סקילה: ואמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחת כו'. אין צריך לפרש דפריך דמסתמא לא פליג איסי עלה אלא מדברי איסי נמי יש לדקדק כן מדקתני מניינא כדדייק לקמן בכלל גדול (דף עג:): (תוספות)

רשב"א ואמאי קרו לה גמורה מהו דתימא וכו'. איכא למידק אדרבא מדקתני גמורה משמע לזו היא גמורה ויש לך אחרת שאינה גמורה אלא הוי קלת כרשות היחיד. ונראה שלפיכך פירש רש"י ז"ל (ד"ה קמ"ל) זו היא שנגמר מנין מחיטות שלה מכל כד, פירוש לפירוש גמורה לא קאי ארשות אלא אמחיטות, כלומר: זו היא רשות היחיד שנגמרו מחיטות שלה, הא רשות אחרת שאינה גמורה במחיטות שאין לה אלא שתי מחיטות כגון ההיא דרבי יהודה אינה רשות היחיד כלל ואפילו להתחייב הזורק מרשות הרבים לתוכה. אימא אינו חייב על אחת מהן. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אינו): אינו חייב מיתה על אחת מהן. וכן נראה ודאי דדוקא מיתה הוא דאינו חייב אצל חטאת חייב על שגגתו מדמנין נמי ארבעים חסר אחת, דאי לא מחייב עליה לא כרת ולא חטאת אם כן אמאי מני להו בארבעים חסר אחת. ועוד מדאקשינן חייב חטאת פשיטא ושנינן כרת ונסקל איצטריכא ליה ופרישנא כדרכ, אלמא חיוב חטאת לא מספקא להו לאכולהו חייב חטאת, דאי לא כי אקשינן חייב חטאת פשיטא מיד הוה ליה לשנויי קא משמע לן כדרכ וכיון דבשוגג חייב חטאת פשיטא דבמזיד חייב כרת. ולפי פירוש זה הא דאמרינן בריש פרק מי שהחשיך (לקמן קנד, א) אמר רמי בר חמא הכי קאמר כל שגגתו בשבת חייב חטאת זדונו סקילה אתיא ללא כאיסי בן יהודה, דהא איכא דשגגתו חטאת ואין זדונו

א

-

ז

דף

כגון דאית לה מחיצות וכי הא דאמר עולא א"ר יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין בשלמא רב אשי לא אמר כדעולא אלא עולא מ"ט לא אמר כשמעתיה אמר לך אי דאית לה מחיצות בקעה קרי לה קרפף היא ורב אשי רה"י קתני: והכרמלית אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרה"ר דאע"ג דזימנין דדחקי ביה רבים ועיילי לגוה כיון דלא ניחא תשמישתיה כי כרמלית דמי כי אתא רב דימי א"ר יוחנן בין העמודין נידון ככרמלית מ"ט אף על גב דדרסי בה רבים כיון דלא מסתגי להו בהדיא ככרמלית דמיא אמר ר' זירא אמר רב יהודה איצטבא שלפני העמודים נידון ככרמלית למ"ד בין העמודים כ"ש איצטבא למ"ד איצטבא איצטבא הוא דלא ניחא תשמישתיה אבל בין העמודים דניחא תשמישתיה לא לישנא אחרינא אבל בין העמודין דזימנין דדרסי ליה רבים כרה"ר דמיא אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא לבינה זקופה ברה"ר וזרק וטח בפניה חייב על גבה פטור אביי ורבא דאמרי תרוייהו והוא שגבוה שלשה דלא דרסי לה רבים אבל היזמי והיגי אע"ג דלא גביהי שלשה וחייא בר רב אמר אפילו היזמי והיגי אבל צואה לא ורב אשי אמר אפילו צואה אמר רבה דבי רב שילא כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן אין כרמלית פחותה מארבעה ואמר רב ששת ותופסת עד עשרה מאי ותופסת עד עשרה אילימא דאי איכא מחיצה עשרה הוא דהוי כרמלית ואי לא לא הוי כרמלית ולא והאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב בית שאין בתוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה על גגו מותר לטלטל בכולו בתוכו אין מטלטלין בו אלא ד' אמות אלא מאי ותופסת עד י' דעד י' הוא דהויא כרמלית למעלה מי' טפחים לא הוי כרמלית וכי הא דא"ל שמואל

לרב יהודה שיננא לא תיהוי במילי דשבתא למעלה מי למאי הלכתא
אילימא דאין רשות היחיד למעלה מי והאמר רב חסדא נעץ קנה ברשות
היחיד וזרק נח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב מפני שרה"י עולה
עד לרקיע

ה"י כגון דאית לה מחילות. ואשמעינן דאע"ג דהיקפה יתר מבית סאתים ולא
הוקף לדירה שאין ביתו סמוך לה קודם היקף ולענין לטלטל לתוכה הויא
ככרמלית כדלמרינן בעירובין שאין מטלטלין בו אלא בד' אפ"ה דאורייתא רה"י
היא והזרק מרה"ר לתוכה חייב: כדעולא. דאמר מחילה היא לקרות רה"י אלא
שמחוסרת דירה לכך אסורה לטלטל מדרבנן והא דקתני רה"ר לטומאה כגון שיס
פתחים במחילותיה ונכנסין בזו ויוצאין בזו: עולא. דאמר אמאי קרי לה רה"י כו'
מ"ט לא אמר כגון דאית לה מחילות ורה"י גמורה קאמר וניזיל בתר שמעתיה
דאמר הזרק לתוכו חייב: ורב אשי. אמר לך רה"י קתני וכרמלית לא קרי לה תנא
רה"י: אטו כולהו. הנך ים ובקעה ואיסטוונית לא זו היא כרמלית דהוזכר במנין
רשויות הא קתני אינו לא כרה"י ולא כרה"ר ואין מוציאין כו' ש"מ זו היא רשות
שלישי: לא נלכיה. כרמלית דקתני אלא לאוסופי כרמלית אחריתי כגון קרן זוית
שנכנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרה"ר: לא ניחא תשמיעתיה. שאין יכולין
להכנס לה להדיא דרך הילכו אי נמי בית שפניו עומד באלכסון שזיתו אחת
סמוכה לרה"ר והשניה משוכה מרה"ר ולפנים זוית הבולטת מעכבת את הרבים
מליכנס בהדי' בתוך כניסה של זוית האחרת: בין העמודים. שהיו עמודים ברחבה
ותולין בהם התגרים פרגמטיא וגם אינטבאות היו לפניהם ליסב שם התגרים: לא
מסתגי להו להדיא. שהיו עמודים הרבה באורך ורוחב וזה שלא כנגד זה: לבינה.
סתם לבינה ארכה ורחבה ג' ואין לעציה שיעור יס מהן עבות ויס מהן דקות:
וטח על פניה. כגון דבילה שמינה או טיט: חייב. אם זרק ד"א דהוי כמונח כרה"ר
דכל למטה מי' רה"ר הוא ובלבד שינוח (או) למטה מג' דהוי כקרקע או באויר
כי האי דנדבקה בכותל וכדלמרינן במתני' לקמן הזרק ד' אמות בכותל למטה
מי' טפחים כזרק בארץ וחייב וכי אמר למטה מי' ברוחב ד' כרמלית וכשאין רחב
ד' מקום פטור היינו בתשמיש המסוים כגון גב לבינה וראש כותל או עמוד דהני

מסתיים תשמישתייהו אצל אויר כגון פני הכותל דבר הגדבא צו לא הוי רשותא
לנפשיה אלא אי למטה מי' הוא הוי רה"ר גמור ואי למעלה י' הוא ללא פלטי
ציה רבים הוי אוירא בעלמא מקום פטור כדתנן למעלה מי' טפחים כזרקא באויר
ופטור: על גבה פטור. כדמוקי לה אביי ורבא בגבוהה ג' ללא דרסי צה רבים
דהוי מקום לעלמה: היזמי. דורלא"י (רוג"א: קוז): היגי. איגלטי"ר (איגלינטי"ר: עז
וקד-הבד): אע"ג ללא גבוה ג'. הוי מקום פטור לעלמו ללא דרסי צה רבים עליה
שלא יזוקו: אפילו היזמי והיגי. דדרסי עליה בסנדליהון אצל כואה אע"ג ללא
גבוה לא דרסי עלה ורב אשי אמר אפילו כואה: ה"ג אין כרמלית פחותה מד'.
רוחב ואי לא מקום פטור הוא ומותר לכתחלה להוציא משם לרשות הרבים
ולרה"י: ותופסת. בגובה עד י' ולקמיה מפרק לה: אילימא דאי איכא מחילה י'
כו'. כגון בקעה המוקפת גדר והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה:
וקירוי משלימו. עובי קירוי: על גגו. דגבוה י' הוי רה"י ומותר לטלטל בכלו:
אלא בד'. לכיון ללא גבוה המחילה י' הוי כרמלית אלמא איפכא שמעינן לה: דעד
י' הוי כרמלית. אויר של בקעה או של ים או של קרפף יתר על בית סאתים תופס
את שמו עד י' אצל למעלה מי' אין שם כרמלית על אוירו בדבר שאינו מסויים
כגון פני לבינה או פני כותל או קלט מן האויר למעלה מי' מותר להוציא לכתחילה
משם לרה"י ולרה"ר דאין שם כרמלית עליו כי היכי דאויר למעלה מי' צרה"ר
לאו רה"ר הוא כדתנן לקמן למעלה מי' כזרקא באויר גבי כרמלית נמי לאו כרמלית
הוא ובדבר מסויים כגון ראש עמוד וגב לבינה ליכא לאוקמיה דאי אית ציה ארבע
פשיטא דלמעלה מעשרה לא הוי כרמלית דהא אפילו עמוד צרקות הרבים רשות
היחיד הוא ואי דלית ציה ארבע ולמטה מעשרה מי הוי כרמלית הא קאמר אין
כרמלית פחותה מארבע ואי בדקאי בכרמלית וכיון דלית ציה ד' הוי שם הכרמלית
עליו אם כן מצינו חומר בכרמלית מרקות הרבים דאילו צרקות הרבים כי האי
גוונא מקום פטור הוא ובטל ומותר לרשות הרבים ולרשות היחיד ואנן אמרינן
בשמעתין דהאי תופסת עד י' מקולי רשות הרבים הוא הלכך לא מיתוקמא אלא
באוירא: אילימא. דאין רה"י שולטת בחצר באויר למעלה מי' אלא מקום פטור
הוא ובטל אף לגבי רה"ר: נעץ קנה. סתמיה אין רחב ד': וזרק. מר"ה ונח על

גביו: חייב. כמונח ע"ג קרקע ללא צעי הנחה על גבי מקום ד' צרה"י כדמפרש לקמיה צשמעתין. עד לרקיע. כל אויר שנגד רה"י בין אויר חצר בין אויר עמוד צרה"ה גבוה י' ורחב ד' כנגדו עד לרקיע שם רה"י עליו: (רש"י)

תוספות לא נצרכה אלא לקרן זוית. לא בעי למימר דאיצטריך לצדי רה"ר משום דלר"א כרה"ר דמי ואפילו אית בהו חיפופי או שמא מספקא ליה אי מודה להו רבי אליעזר אם לאו: אבל בין העמודים. כרה"ר דמי אע"פ שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמות הוי רה"ר כיון שבני רה"ר בוקעין בה וחוצ לבין עמודים רחב ששה עשר אמה: וטח בפניה חייב. אומר ר"ת דאם נח למעלה משלשה צריך שיהא בפניה ארבעה על ארבעה ומה שמדובק בפני הלבנה חשוב כמונח עליה אע"פ שאינו אלא באויר וכן הא דתנן למטה מי' כזורק בארץ ומוקי לה רבי יוחנן בדבילה שמינה היינו טעמא נמי דכיון שנדבק בפני הכותל שהוא רוחב ד' על ד' חשוב כמונח עליו וריב"א פי' דאף למעלה מג' לא בעי שיהא בפני הלבנה וכותל ד' על ד' דכיון שרואה את הקרקע חשיב כמונח ע"ג קרקע וקשה לר"י דלעיל (דף ד.) כי פריך אמתניתין דפשט ידו והא בעיא עקירה והנחה מע"ג מקום ארבע לוקי מתניתין במחזיק החפץ בענין זה שרואה את פני הקרקע: אילימא דעד עשרה הוא דהוי כרמלית ואי לא לא הוי כרמלית פרש"י כגון בקעה. המוקפת גדר והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקף לדירה וקשה לר"י דהא רשות היחיד היא בין לעולא בין לרב אשי ולא הוי צריך לאתויי מרב גידל ועוד דהיכי קאמר ואי לא לא הויא כרמלית והרי ים ובקעה אין להן מחיצות ונראה לר"י דהכי פירושו אילימא עד דאיכא מחיצות י' היינו אויר הראוי למחיצות עשרה לאפוקי בקעה מסוככת בפחות מי' על גבי קונדסין דלא הוי כרמלית כיון דאין גבוהה י' והוי מקום פטור ומותר לטלטל בכולו והאמר רב גידל כו': (תוספות)

רש"א א"ר יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים וכו' מחינה היא אלא שמחוסרת דיורין. כלומר: ואסור לטלטל בכולה אלא בד' אמות מדרבנן. וגרסינן בפרק עושין פסין (עירובין כד, א) אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בה פרצה יותר מעשר אמות וגודרו ומעמידו על עשר ודיו, כלומר: מעמידו על עשר לשם דירה ודיו דלמי כמי שהוקף כולו לדירה, ופרצה זו של עשר הוי כפתח ומותר לטלטל בכולו כחצר. לא נצרכה אלא לקרן זוית. הוא הדין דהוה מצי למימר לא נצרכה אלא לצידי רשות הרבים, אלא משום דפליגי ביה ר' אליעזר ורבנן (לעיל ו, א) דלרבי אליעזר הוי רשות הרבים לא צעי לעיולי נפשיה בפלוגתא, ואפילו בצדדים דאית בהו חפופי לא צעי לאוקמה משום

דמספקא ליה אי מודה בהו רבי אליעזר. אבל לפני העמודים כרשות הרבים דמו. ואף על פי שאין בין עמוד לעמוד רוחב שש עשרה שהוא רוחב רשות הרבים לאוריייתא כדאיתא בפרק הזורק (לקמן טו, א), אלא להכא לא מסתברא שיהא העמוד ממעט בשיעור הרשות, שאם כן אפילו נעץ קנה ברשות הרבים ימעטנו. ומיהו קיימא לן כרבי יוחנן דאמר בין העמודים נידון ככרמלית, וכל שכן אלטבא, משום דרבי יוחנן לגבי רב קיימא לן כרבי יוחנן וכל שכן לגבי רב יהודה שהוא תלמידיה דרב. אבל הרמב"ם ז"ל (פי"ד מהל' שבת ה"ו) פסק כרב יהודה, ולא ירדתי לסוף דעתו. ואולי משום דקתני בצרייתא דלעיל (ו, א) האילטוונית ולא מני בין העמודים בהדייהו דהויא רבותא טפי. ואינו מחזור דאם כן ליקשי מינה לרבי יוחנן, ואם בעלי הגמ' לא סמכו על זה להקשות ממנה לרבי יוחנן איך נסמוך עליה לדחות דברי רבי יוחנן דהלכה כמותו בכל מקום לגבי רב ושמואל וכל שכן לגבי רב יהודה תלמידם. ורב אלפסי ז"ל לא כתב מכל זה בהלכות כלום (ואמנם ברי"ף שלפנינו פסק כר' יוחנן. ע"ש בהגה' הב"ח על הרי"ף שאינו מהרי"ף ע"ש). הא דאמר רב יהודה אילטבא שלפני העמודים נידון ככרמלית. תמיהא לי מאי קא משמע לן הא בהדיא קתני בצרייתא והאילטוונית. ועוד מאי שלפני העמודים דקאמר לימא האילטבא סתם. ואולי אפילו באילטבא שאינה גבוהה שלשה קאמר, ומפני שהיא לפני העמודים אינה נוחה לידרס והלכך נפקא ליה מתורת רשות הרבים. אלא שמאלתי בירושלמי (פ"א סוה"א) בהיפך מזה, דגרסינן התם ר' זעירא בשם רב יהודה זעיר בר חיננא בשם ר' חנינא סמטיות שבין העמודים נידונין ככרמלית. רבי שמואל בר חיננא בשם ר' חנינא פירחי העמודים נידונין ככרמלית, לכך כריכא בגבוהין שלשה, עד כאן בירושלמי. ועדיין אני אומר כי יש שבוס בגירסת הירושלמי, ובשאינו גבוהין היא דהא כריכה, דאילו בגבוהין שלשה פשיטא. וז"ע. לבינה ברשות הרבים וזרק וטח בפניה חייב. פירוש: ואף על פי שאין רוחב הלבינה אלא שלשה דסתם לבינות רחבו שלשה וארכו שלשה, ואע"ג דברשות הרבים בעינן הנחה על גבי מקום ארבעה, הני מיילי למעלה משלשה אבל למטה משלשה כארעא סמיכתא דמו. אבל לבינה שהיא גבוהה יותר משלשה אם זרק וטח בפניה למעלה משלשה אומר ר"ת ז"ל (בתוד"ה וטח) שאינו חייב דהא בעינן הנחה על גבי מקום ארבעה על ארבעה, ומקלת מרבני הרפתים ז"ל אמרו (ריבא בתוס' שם) דכל שרואה פני קרקע רשות הרבים כרשות הרבים דמי, וכן נראה מדברי רש"י ז"ל. והקשו בתוספות (שם) אם כן מאי דחיק לעיל (ד, א) גבי מתניתין דפשוט בעל הבית ידו והא בעינן עקירה והנחה מע"ג מקום ארבעה, דילמא

מתניתין שמחזיק החפץ בידו בענין זה שהוא רואה את הקרקע. ואינה קושיא בעיני דפירות לא נייחי בכענין זה, דנתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה מידו פשוטה משמע, דאילו תפסם ממנו העני או שהיה תופס אותם בידו כדי שלא יפלו, אם כן כשתפסם וסגר ידו או שהיתה ידו סגורה ופשטה כדי ליתן לו את החפץ הא קא עביד מעשה, וכעין נתינה או לקיחה היא, ורישא הא דאמרינן בריש מכלתין (לעיל ג, א) דלא עביד מעשה ופטור ומותר קאמר. אביי ורבא דאמרי תרווייהו והוא שגבוה שלשה וכו' אבל היזמי והיגי אף על גב דלא גביהי שלשה. פירוש: משום דלא דרסי בה רבים. קשיא לי והא רבא הוא דאמר בפרק המזניע (לקמן כב, א) המוליא פירות ברשות הרבים למטה משלשה ביד חייב משום דכל סמוך לקרקע בתוך שלשה כקרקע דמי, ויד הא לא דרסי בה רבים. וי"ל דהא דאמרינן אבל היזמי והיגי לאו סיומא דמימרא דאביי ורבא הוא, אלא אנן הא דקאמרינן ומסקינן בה הכי. ואינו מחוור. אלא מסתברא שלא אמרו אלא בדברים שדרך העולם להניחם ולהשליכם ברשות הרבים כגון היזמי והיגי וכיוצא באלו, שהן מושלכין ברשות הרבים ואינם עומדים להסתלק, והלכך כיון שמונעין את הרבים מלדרום שם אין שם רשות הרבים באותו מקום, שאין דין רשות הרבים אלא במקום המוכן לדריסת רבים, אבל יד או כלי שאינן עשויין להתעכב שם אלא לשעה אין חולקין רשות לעצמן אלא עומדין הן ברשות ובטלוי לגבי הרשות. ותדע לך, דהא אפילו כלי גבוה משלשה ועד עשרה אינו חולק רשות לעצמו ולהיותו ככרמלית, דכל שהוא עומד בתוך ארבע הרשות אינו חולק רשות לעצמו, וטעמא דאמרינן, והוא הדין והוא הטעם כאן. כך נראה לי. הא דאמרינן: אילימא דאי איכא מחילה עשרה הוא דהויא כרמלית ואי לא לא הויא כרמלית והא אמר רב גידל וכו'. איכא למידק למה ליה לאקשווי ממימרא דרב גידל, לותביה מדתניא לעיל (ו, א) וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורוחב ארבעה זו היא רשות היחיד גמורה, פירוש והיכי קאמר איהו דאי איכא מחילה עשרה הויא כרמלית. ותנן (לקמן כט, א) חולית הצור והסלע בזמן שהן גבוהין עשרה הנותן לתוכן והנוטל מתוכן חייב. ורש"י ז"ל פירש דהאי לאו אגופא דמחילות ממש קאי, אלא הכא בבקעה שאינה מוקפת לדירה והוא יותר מבית סאתים, וקאמר דאי איכא מחילה עשרה הויא כרמלית אבל פחות מעשרה לא הויא כרמלית, ומשום הכי אקשי ליה מדרב גידל ומסיפא אקשי ליה. והקשו בתוס' דהא לא אפשר, דאי בדאית ליה מחילות גבוהות עשרה לכולי עלמא רשות היחיד הוא, ובין עולא ובין רב אשי קרי ליה לעיל רשות היחיד ולא הוה כריך לאתווי הא דרב גידל, ור' יוחנן נמי אמר לעיל קרפף

יתר מבית סאתים שלל הוקף לדירה וכו' מחיכה היא אללל שמהוסרת ליוכין. ועוד להיכי מני למימר דאי ליכא מחיכה עשרה לל הויא כרמלית, והל קתני לעיל (ו, א) דיס ובקעה ואילטוונית הוו כרמלית והנהו לית לכו מחיכות. ופירשו הם ז"ל לללו מחיכה ממש קאמר אללל אויר הרלוי למחיכה עשרה, וכגון בקעה יתירה מבית סאתים ומסוככת על גבה והסכך על גבי קונדסין ולינו גבה עשרה, והסתל בעינן למימר דאי אין בו אויר הרלוי למחיכה עשרה ללל הויא כרמלית אללל מקום פטור ומותר לטלטל בכלו, והסתל פריך שפיר מדרב גידל. (כשז"ל)

דף ז - ב

אלא דאין רה"ר למעלה מיי מתניי היא דתנן הזורק די אמות בכותל למעלה מיי טפחים כזורק באויר למטה מיי טפחים כזורק בארץ אלא אכרמלית דאין כרמלית למעלה מיי ואקילו בה רבנן מקולי רה"י ומקולי רה"ר מקולי רה"י דאי איכא מקום ארבעה הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור בעלמא הוא מקולי רה"ר דעד יי טפחים הוא דהויא כרמלי למעלה מיי טפחים לא הויא כרמלי: גופא אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב בית שאין תוכו יי וקריו משלימו ליי על גגו מותר לטלטל בכלו בתוכו אין מטלטלין בו אלא בדי אמות אמר אביי ואם חקק בו די על די והשלימו ליי מותר לטלטל בכלו מאי טעמא הוי חורי רה"י וחורי רה"י כרה"י דמו דאיתמר חורי רה"י כרה"י דמו חורי רה"ר אביי אומר כרה"ר דמו רבא אומר לאו כרה"ר דמו אי"ל רבא לאביי לדידך דאמרת חורי רה"ר כרה"ר דמו מ"ש מהא דכי אתא רב דימי אי"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרה"ר ותיהוי כחורי רה"ר התם לא ניחא תשמישתיה הכא ניחא תשמישתיה תנן הזורק די אמות בכותל למעלי מיי כזורק באויר למטה מיי טפחים כזורק בארץ והוינן בה מאי כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו ואי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר דמו למה לי לאוקמה בדבילי שמינה לוקמה בצרור וחפץ

ודנח בחור זימנין משני לה שאני צרור וחפץ דמיהדר ואתי זימנין משני לה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא זרק למעלה מי טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר הא נח בחור וכי תימא מתניי דלית בהו ד' על ד' והאמר רב יהודה אי"ר חייא זרק למעלה מי טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב מפני שרה"י עולה עד לרקיע לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח ע"ג זיז כ"ש ר' מחייב וחכמים פוטרים (אלמא לא בעינן מקום ד' על ד')

רש"י אלא. דאין אויר רה"ר למעלה מי' והוי אוירא מקום פטור: מתני' היא. ולמה ליה לשמואל לאשמעינן: הזרק ד' אמות. ברה"ר ונדבק בכותל כגון דבילה שמינה כדמוקי לה לקמן: כזורק באויר. ופטור ללאו ברה"ר נח ורה"י נמי לא הוי אלא דבר המסויים ורחב ארבע: כזורק בארץ. וחייב לאויר רה"ר משנח משאו הוי הנחה ולא דמי לנח על דבר המסויים למטה מי' דההוא חשיב למיהוי רשות חסוב לעצמו או כרמלית או מקום פטור ולא הויא הנחה ברה"ר: אכרמלית. כדפרישית: ואקילו זה רבנן. לעיל קאי אדרב דימי ורב ששת דאקילו זה רבנן בכרמלית הואיל ואיסורה מדבריהם אקילו זה: מקולי רה"י ורה"ר. רב דימי אשמעינן מקולי רה"י כי היכי דרשות היחיד ליתיה פחות מרחב ד' והמכנים מרה"ר עליו פטור כרמלית נמי לא הוי ומותר לכתחלה להכניס מרשות הרבים ומרה"י עליו ורב ששת אשמעינן דמקולי רה"ר נמי אקילו עלה דאינה תופסת באויר למעלה מי' כרה"י אלא למטה מי' כתורת רה"ר: חקק זו. בקרקע הבית באמצעותו ארבעה באורך ורוחב: והשלימו. במקום חקק לחלל י' גבוה עד הקירוי נעשה כל הבית כולו חורי רה"י כמו כותלי רה"י ובהם חורים כלפי רה"י שהם כרה"י והני נמי כיון דנגד החקק רה"י גמור אינך הוי פיאות של תשמישי רה"י: חורי רה"ר. חורים שהכתלים כלפי רה"ר: לאו כרשות הרבים דמו. אלא רשות לעצמן הן ואם רחבים ד' הוי כרמלית ואי לא הוי מקום פטור: לא נלכיה. והכרמלית דתני בצרייתא אוקמוה רב דימי בקרן זוית כו': תיהוי כחורי רשות

הרבים. ואמאי הויא כרמלית: והא לא נח. וכי חזרה נפלה לתוך ד' אמות לעל כרחך כשמכה זכותל קופלת לאחוריה: ושאני כרור וחפץ גרסינן. כלומר זכותל לחית ביה חור ואפילו הכי לא אוקמיה ר' יוחנן בדנח בחור מקום ללאו אורחיהו לררור וחפץ לנוח ע"י זריקה במקום שנופלין שם: אמאי כזורה באויר. הא ה"ל מרה"ר לרה"י דהוה ליה גבוה י' ורשות לעלמו: רבי מאיר ורבנן. במסכת יומא גבי מזוזה: רבי מאיר סבר. דבר שאין בו שיעור ויש שם עוצי ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור אמרינן כמאן לחקוק דמי והכא נמי לרבי מאיר חוקקין להשלים וחייב וסתם משנה ר' מאיר: דאמר רבי. ללא בעי הנחה על גבי מקום ד': זרק ונח כו'. קס"ד מרה"ר לרה"י: (רפ"ט)

תוספות ואם חקק בו ד' על ד'. וקשה לריב"א מ"ש מסוכה דאינה גבוהה י' דאמר בפ"ק דסוכה (דף ד.). חקק בה להשלימה לי אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה פחות מג' כשרה והכא מהני חקיקה אפילו מופלגת מן הכותל הרבה ותירץ דשאני התם גבי סוכה דבעינן שיהיו מחיצות סמוכות לסכך דילפינן התם (דף ו:) מחיצות מבסכת בסכת בסכות כדאמרי' התם הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה ולהכי בעינן שיהא פחות מג' דצריך לצרף הגידוד של חקק למחיצות כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד הנקב ואע"ג דדופן עקומה מכשרת עד ד' אמות מתרץ לה הש"ס ה"מ היכא דאיכא מחיצות מעלייתא אבל הכא דלשויה מחיצה בפחות מג' מצטרף הגידוד עם המחיצות דהויא סמוך לסכך טפי לא מצטרף: **התם** לא ניחא תשמישתיה. וצדי רה"ר לרבנן לאו כרה"ר דמי אע"ג דניחא תשמישתיה טפי מקרן זוית דהא אפילו ר"א דפליג בצדי רה"ר מודה בקרן זוית כדפריש' לעיל אפ"ה לא הוי כחורי רה"ר דחורי רה"ר ניחא תשמישתיה טפי: **והלכה** ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן. תימה לר"י דבפרק קמא דעירובין (דף יא: ושם) בכיפה דפליגי בה ר"מ ורבנן אמרינן התם דלא אמרינן חוקקין להשלים לר"מ אלא ביש ברגליה ג' וגובהה י' פ"י גבוה ג' טפחים שיש בהן רחב ד' אבל אין ברגליה ג' או שאינה גבוה מ"י לא אמרינן וא"כ היכי אמרינן הכא חוקקים להשלים לר"מ בחור כל שהוא ואומר ר"י דאיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת הבנין שמפולשין לרה"ר ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד רה"ר ולכ"ע הוי חור רה"י דהא חורי רה"י כרה"י דמי ולא פליגי אלא לשווייה מקום ד' על ד' דלרבי מאיר חוקקין להשלים והוי כד' על ד' אבל ממש בחור כל שהוא אפילו ר"מ מודה דלא אמרינן חוקקין להשלים וכן משמע בירושלמי דגרסינן התם על דעתיה דר"מ בין שיש שם ד' בין שאין שם ד' רואין את הכותל כגומם ודוקא אותם שלמעלה מי' חשיבי חורי רה"י אבל שלמטה

מעשרה אין בני רה"י משתמשין שם מפני בני רשות הרבים שמשתמשין בהן וה"פ וכ"ת דלית ביה ד' ואע"ג שהם חורי רה"י הוי כזורק באויר לפי שלא נח על מקום ד' והאמר רב יהודה כו' והא דלא מוקמינן מתני' בחור כל שהו ממש דלא אמרי' חוקקין לכ"ע היינו משום דסתם חורים כך הם ועוד דע"כ הוצרך לאוקמי בדבילי שמיני דבחור כל שהוא ממש דלא אמר ביה חוקקין להשלים ליכא לאוקמי דא"כ למטה מי אמאי כזורק בארץ והא לא נח ע"ג מקום ד' ואצ"ל כפרש"י דפריך מכח דסתם מתני' ר"מ היא אלא ע"כ אי מיירי בחור כל שהוא שאינו רחב ד' צריך לאוקמה כר"מ דאמר חוקקין להשלים דלרבנן אמאי למטה מי כזורק בארץ ויש ליישב פירש"י דהוצרך לפי משום דסתם מתני' ר"מ קפריך דאי לאו הכי הוה ליה למפרך בהדיא וכ"ת דלית ביה ד' למטה מי אמאי כזורק בארץ : (תוספות)

הש"א ואם חקק צו ארבעה על ארבעה והשלימו לעשרה מותר לטלטל זכולו. קשיא לן דהכא משמע דצין שהמחילות רחוקות מן החקק צין מקורבות לעולם מותר, וסתמא קאמר, ומאי שנא מהאי דאמרין צפרק קמא דסוכה (ד, א) סוכה שאינה גבוהה עשרה וחקק בה והשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים פסולה. ותיירא בתוס' להתם צעינן מחילות ממש, והכשר סוכה צמחילות היא ושיהיו סמוכות לסכך ולמטה מן הסיכוך כדאמרין (סוכה יז, א) הרחיק את הסיכוך מן הדפנות פסולה, אבל לענין שבת אין ההקפדה צמחילות ממש שיהיו מכשירות את החקק אלא שיהא החקק נשמר על ידיהן שלא יהיו הרצים צוקעין בו, וכיון שיש צחקק רוחב ארבעה על ארבעה ויש צגבהו כשיעור רשות היחיד עם גובה המחילות והמחילות שומרות אותו מצחוץ, לא חיישינן צין שיהיו על שפת החקק צין שיהיו מרוחקות ממנו כמה. ויש מי שתיירץ דהכא צשיש עשרה צעומק החקק קאמר. ואינו מחוור, דצכולהו נוסחאי חקק צו והשלימו לעשרה גרסינן. ורצא אמר חורי רשות הרצים לאו כרשות הרצים דמו. ודוקא צחור שהוא למעלה משלשה, אבל למטה משלשה כארעא סמיכתא היא. ואצ"י דמשוי ליה כרשות הרצים ואף על גב דהוי למעלה משלשה, ואף על גב דהוי מקום מסויים כעמוד גבוה שלשה צרוחב ארבעה דמשוינן ליה ככרמלית. חור שאני לפי צצני רשות הרצים מלניעין שם כליהם והוה ליה כתל גבוה תשעה דמשוינן ליה רשות הרצים מפני שרצים מכתפין עליו. (הש"א)

אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי כדרב חסדא אלא הכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמריי שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי לא אמריי שדי נופו בתר עיקרו : אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוהה יי ואינה רחבה וי חייב רחבה וי פטור רבא אמר אפי' אינה רחבה וי פטור מ"ט אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מעשרה כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב שבעה ומחצה פטור רב אשי אמר אפי' שבעה ומחצה חייב מ"ט מחיצות לתוכן עשויות : אמר עולא עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב מ"ט פחות משלשה מדרס דרסי ליה רבים משלשה ועד תשעה לא מדרס דרסי ליה ולא כתופי מכתפי תשעה ודאי מכתפין עילויה א"ל אביי לרב יוסף גומא מאי אמר ליה וכן בגומא רבא אמר בגומא לא מ"ט תשמיש על ידי הדחק לא שמייה תשמיש איתיביה רב אדא בר מתנא לרבא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה עשרה ורחבה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרה"ר ולא מרשות הרבים לתוכה פחות מכן מטלטלין וכן בגומא מאי לאו אסיפא לא ארישא איתיביה

ד"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק. מתחילת ד' לסוף ד' ונח אנופו: שדי נופו כו'.
 דחשיב אגב עיקרו דאית ביה ד' ודרב חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן ליגנא אחרינא אמר אביי דרב חסדא דהוי ברה"י אפי' רבנן מודו וכי פליגי רבנן בשדי נופו בתר עיקרו הוא דפליגי: כוורת. עגולה היא: גבוהה י'. כלומר אפי' גבוהה י' אם אינה רחבה ו' באמצעיתה חייב דאכתי חפץ בעלמא הוא ואינה רשות לעלמה דלא הוי רשות דאורי'י אלא גבוהה י' ורחבה ד' על ד' כדאמרי' בעירובין (דף נא.). דכל שיעורין דשבת כריך הן ואלכסונון ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומפקע עיגול שסביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לששה כדאמרינן גבי סוכה העשויה ככבשן (סוכה פ"א דף ז:;) דעל כרחיק כריך שתמלא בתוכו אלכסון של ד' על ד' וכל טפח בריבועו טפח ותרי חומשי באלכסונו הרי

ה' טפחים וג' חומשין ואצ"י לא דק ולחומר"א הוא ללא דק ולהפרישו מאיסור שבת אף ע"ג דיך כאן אלכסון באינה רחבה ששה מחייב ליה מדרבנן עד לאיכא ששה אבל ודאי לענין קרבן לא מיייתי אי הוי"א ה' טפחים וג' חומשין דהוי כזרק רשות: רחבה ו' פטור. דהוי רשות לעצמה ואנן ממשכן גמרינן שהיו זורקין מחטיהן במלאכתן זה לזה ולא היו זורקין רשות וא"ת בדלא גבוהה עשרה נמי רשות לעצמה היא דהא שמה כרמלית ההיא לאו מדאורייתא הוה רשות אלא מדרבנן ולא להקל על דברי תורה בא כגון זו שיפטר מחטאת: אי איפשר. הואיל וגבוהה י' שלא יהא בה קרומיות מן השתי שגבוהים מחצריהם של ערב ועולין למעלה מי' שהוא אויר מקום פטור וכיון דלא ניחא כולה ברה"ר לא הויא הגחה לאיחיובי: כפאה על פיה. וזרקה באינה רחבה ו' קאי: ז' ומשהו חייב. אם גבוהה ז' ומשהו עדיין חייב וכ"ש פחותה מכן אלא אפילו גבוהה ז' ומשהו דאיכא למימר הואיל ומחיצותיה למטה וקיי"ל הלכה למשה מסיני דאמרינן לבד אכתי כולה ניחא ברה"ר דכי מטיא פחות מג' סמוך לקרקע ואמר בהן לבד והויא הגחה אכתי כולה באויר רה"ר היא וחייב: אבל גבוהה ז' ומחלה. וה"ה לשני משהוין פטור דמכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לבד במחיצותיה והרי היא כמונחת נמצאו שוליה למעלה מעשרה ואינה נוחה כולה ברה"ר ובשלא כפאה ליכא למימר לבד דלא אמרינן לבד אלא במחיצות והא מילתא בין לאצ"י בין לרבא לאצ"י נמי מודה דבעינן הגחה כולה ברשות הרבים אלא לאצ"י לא חשיב קרומיות אבל בהא מודה דבלא קרומיות איתא למעלה מי': לתוכן עשויות. להניח בהן דבש ולא לכופן כלפי מטה הלכך אין כאן תורת לבד: תשעה. דוקא נקט דחזי לכתופי דאינו לא גבוה ולא נמוך: וזרק. מתחלת ד' לסוף ד': מכתפי עילויה. וכיון דלרדיך לרבים רה"ר הוא בין רחב בין קצר: גומא. עמוקה ט': מאי. גבי רה"י דעשרה תניא לעיל (דף ו.) עומקה כגובהה דקתני חריץ עמוק י' ורחב ד' רשות היחיד הבא מאי אי אמרי' מנחי ציה בני רה"ר חפלים שבידם עד דהדרי ואתו דרך שם וסקלי ליה ונמצא שפריכים לו רבים הלכך רשות הרבים הוא: ה"ג רבא אמר גומא לא מ"ט תשמיש ע"י הדחק לא שמייה תשמיש הלכך לאו אורח רבים הוא אלא כרמלית הוא: אין מטלטלין. דהוי רה"י לעצמה: פחות מכן. או בגובה

או ברוחב מטלטלין וא"ת פחות מי' ורחבה ד' כרמלית היא לא גזור רבנן לזטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא: מאי לאו. האי וכן אסיפא נמי קאי לפחות מכן מטלטל לכתחלה אלמא רה"ר חשיב ליה ואוקמא בעמוק ט' למסתמסין זו קלת: לא ארישא. אגבזהה י' ורחבה ד' להוי רה"י קתני וכן בגומא: (כ"ט)

תוספות אמר אביי הכא באילן העומד כו'. תימה לר"י דטפי ניחא ליה למימר דפליגי בדרב חסדא ורב חסדא כרבי דלשנויא דאביי דלא שייכא פלוגתייהו בדרב חסדא כ"ש דקשה לרב חסדא דהא איכא ברייתא לקמן בהזורק (דף ק. ושם) דלא כרב חסדא דפליגי רבנן ורבי מאיר בזרק למעלה מעשרה ונח בחור כל שהוא דר"מ מחייב משום דאמרי' חוקקין להשלים והוי כמונח ע"ג מקום ד' וחכמים פוטרין אלמא כולהו מודו דבעינן מקום ד' ברה"י ושמא י"ל דטעמא דרב חסדא דלא בעי' מקום ד' ברה"י משום דאמרי' ביתא כמליא דמי וחשיב כמונח על גבי מקום ארבעה אבל בכותל בעינן שיהא בחור ד' על ד': **רחבה** ששה פטור. פרי"ח דדוקא נקט ששה דדופני הכוורת יש בהן שני חומשין וצריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת וגבוה י' אף ע"ג דאין אויר גבוה י' אלא עם השולים מצטרפין עם האויר לענין גובה דהלכתא גידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין (עירובין דף צג. ושם) אף על גב דרש"י פי' דגידוד ה' ומחיצה ה' היינו שעשה מחיצה ה' על בור עמוק ה' אין פירושו נראה דהא תנן (סס פ"י דף צמ: ולקמן דף צט.) בור וחוליתו מצטרפין ואם כן היכי פליג רב חסדא לומר אין מצטרפין כיון דמתניתין היא ובכל גגות (עירובין דף צג:) אמרינן בהדיא דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא צריך לפרש דגידוד ה' ומחיצה ה' היינו שעשה מחיצה ה' על תל גבוה ה' ואין נראה פירוש ר"ח דהא עובי חוליות הבור מצטרף נמי לחלל הבור לארבעה משום דחזי למינח עליה מידי ולהשתמש כדאמר בפ' חלון (עירובין דף עח.) גבי מלאו כולו ביתדות אלא צ"ל הא דנקט הכא ששה לא דק כדפירש"י: **רחבה** ששה פטור. שהכוורת עצמה נעשית רה"י כשתנוח והוי כזורק מרשות היחיד לרה"י דרך רה"ר דפטור כדאמר לעיל (דף ד.) דלא יליף זורק ממושיט ואפילו לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב רה"י השתא משמע דפשיטא ליה לאביי דחשיבא כאילו נחה אחר שנעשה רה"י ובפ' הזורק (לקמן צמ:) בעי ר' יוחנן בור ט' ועקר ממנו חוליא והשלימו ל"י והניחו ברה"ר עקירת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו ומיחייב או לא ואת"ל כיון דלא הויה מחיצה י' מעיקרא לא מיחייב בור י' ונתן לתוכו חוליא ומעטו מהו הנחת חפץ וסילוק מחיצה כו' וא"כ אביי דפשיטא ליה במחצלת דמבטל מחיצתה דקאמר התם בור ברה"ר עמוק י' ורוחב ח' וזרק לתוכו מחצלת וחלקו פטור משום דהשתא לא הויה רוחב ד' וכ"ש דפטור בעשיית מחיצה משום דכיון דלא הויה מחיצה עשרה מעיקרא לא מיחייב וא"כ

הכא הוי ליה לחיובי מהאי טעמא כיון דלא הויא מחיצה מעיקרא הרי נח ברשות הרבים וחיוב וי"ל דטעמא דאביי משום דלא חשיב לא עקירה ולא הנחה כי אתי בהדי הדדי והכא נמי לא חשיבה הנחה כיון דהנחה ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו והא דפשיטא ליה לרבי יוחנן טפי בעשיית מחיצה מבסילוק מחיצה היינו משום דדילמא עקירה בעינן שתהא חשובה אבל בהנחה לא: **כפאה** על פיה. נראה לריב"א דארחב ששה קאי וכי איכא שבעה ומשהו חייב דכשמגיעות המחיצות תוך שלש אין המחיצות גבוהות י' ועובי השולים אין מצטרפין דבעינן מחיצה הרואה את אויר הכלי שיהא גבוה י' ואע"ג דהיכא דכוורת גבוה י' מצטרפין השולים להיות על גבו רה"י כדאמר לעיל גבי בית שאין תוכו י' כו' וכיון דעל גבו רה"י פטור הזורק מ"מ כיון דאין גבוה י' אלא מחמת לבוד אין אויר פחות מג' מצטרף אלא א"כ יהיו המחיצות גבוהות י' לבד השולים דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות כדפירש בקונטרס תדע דבשולים למטה לא אמרי' לבוד: . **שבעה** ומחצה פטור. דכשמגיעות המחיצות תוך ג' יש שם מחיצות עשרה לבד השולים והרי הוא רשות היחיד וחשיב כנח באותה שעה ושוב אינו מתחייב אע"ג דלאחר מכן נופל לארץ ובטל ממנה רה"י ונעשה כמונח ברה"י אבל אינו רחב ו' אפי' ז' ומחצה חייב דלא אמרי' לבוד אלא במחיצות ומחיצות לא חשיבי אלא כשיש שם רחב ד' אבל כשאינו רחב ד' הרי הוא כשאר חפצים דעלמא ולא אמרינן לבוד: **אי** אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מי'. ולאביי לא חשיב קרומית ליחשב אגודו במקום פטור: **אמר** ליה וכן בגומא. (תוספות)

רשב"א אמר אביי ברשות היחיד כולי עלמא לא פליגי כדרכ חסדא. כלומר: ללא דעינן הנחה על גבי מקום ארבעה. ואי קשיא לך דהא משמע לעיל (ז, ב) דאפילו אביי גופיה הוה סבירא ליה דבעינן הנחה על גבי מקום ארבעה, מדלאמרינן וכי תימא מתניתין דלית ביה ארבעה והא אמר רב יהודה אמר רב אמר ר' חיילא אמר ר' זרק ונחה בחור כל שהוא באלו למחלוקת ר"מ ורבנן, כלומר: ר"מ סבר חוקקין להשלים. ועוד דמהתם נמי משמע דבין לר"מ בין לרבנן דעינן הנחה על גבי מקום ארבעה אלא דר"מ סבר רואין אותו כאילו חקק ורבנן לית להו רואין. ותניא בתוספתא (פי"א, ה"ז) הזורק בכותל למעלה מעשרה טפחים והלכה וישבה לה בחור שהוא ד' טפחים על ד' טפחים חייב. מסתברא [מ]כל הני לשוייה רשות היחיד משום דאינו נעשה רשות היחיד עד שיהא בו ארבעה על ארבעה, אבל ברשות היחיד ממש בהנחה כל דהו סגי. וכן נמי לרבי מאיר דסבירא ליה חוקקין הרי זה רשות היחיד גמורה כאילו חקק בו כבר וכיון שהוא רשות היחיד בהנחה כל דהו סגי. כך נראה לי. **רחבה** ששה פטור. פירוש: לפי שיש לרבע בו ארבעה על ארבעה. ואי קשיא לך ששה למה לי בחמשה ושלשה חומשין

סגיא, לכל טפח ברבוע טפח ושני חומשין באלכסון, נמצאו שמונה חומשין דהוו להו טפח ושלשה חומשין וד' טפחים הרי חמשה ושלשה חומשין. פירש רש"י ז"ל ללא דק ולחומר לא דק לאפרושי מאיסור שבת. ולא מיחזור דהא אמר אינה רחבה ששה חייב, וחייב משמע בשוגג חטאת וצמזיד והתראה סקילה, ואדרבא חומר דאתי לידי קולא הוא. ועוד, דאנן לאו לכתחילה שריא ליה דאפילו רחבה ששה פטור אבל אסור הוא, ואם כן כי קאמרינן פטור לפוטרו ממיתה וקרבן קאמרינן, ובשאינה רחבה ששה חייב מיתה וקרבן. ועוד, לכל היכא דלא דק מקשה לה בגמרא ומתיר לה. ור"ח ור"ב אלפסי ז"ל פירשו דרחבה ששה עם הדפנות קאמר, ור"ל חומש לדופן זה וחומש לדופן זה, פש ליה חמשה טפחים ושלשה חומשין בחללה כדי לרבע בחלל ארבעה על ארבעה. ואם תאמר אם כן אף גבוהה עשרה שאמרו היינו עם עובי השוליים, דכי היכי דעובי הדפנות מכלל הששה גם עובי השוליים מכלל עשרה, ואם כן היכי הוא רשות היחיד. איכא למימר דהוי ליה כבית שאין בתוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה דעל גג מותר להשתמש בכולו, וכגודל ה' ומחילה ה' שמאטרפין (עירובין אג, ב). אלא דקשיא להו לרבנותינו הארפתים ז"ל דאכתי הוה לן לארופי עובי הדפנות לרוחב ארבעה על ארבעה, דהא אי בעי מנח עליה מידי ומשתמש. והביאו ראיה מדאמרינן במסכת עירובין בריש פרק חלון (עה, א) אמר רב הונא עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו, אמר רב אדא בר אבהו ובגובה שלשה, רב אשי אמר אפילו אינו גבוה שלשה מאי טעמא אפשר דתלי ביה מידי, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו, א"ל לא שמיע לך דאמר ר' יוחנן בור וחוליתה מאטרפין לעשרה, אמאי הא לא משתמש ליה, אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי ומשתמש הכא נמי דמנח מידי ומשתמש. והא דאמר ר' יוחנן בור וחוליתה מאטרפין ממתניתין דפרק הזורק יליף לה, דתנן (לקמן כט, א) חולית הבור והסלע בזמן שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, ואקשינן עלה בגמ' למה ליה למיתני חולית הבור ליתני הבור והסלע, אלא הא קמ"ל דבור וחוליתה מאטרפין לעשרה, ופרש"י ז"ל שם בעירובין וכי היכי דשמעינן מינה לגובהה שמעינן מינה לפותיה דהא קתני ורחבין ארבעה, ואם כן הכא נמי גבי כוורת הא אפשר דמנח מידי עליה ומשתמש. והעלו זה בקושיא לדברי ר"ח ז"ל. ואני תמה לדבריהם דהא משמע בהדיא בגמ' דלא אמרינן הכי, מדאמרינן בפרק הזורק (לקמן ק, א) אמר אביי בור עמוק עשרה ורחב שמונה זרק מחללת לתוכו חייב, חלקו במחללת פטור, דהנחת מחללת וסלוק

המחיכה בהדי הדדי קח אתו. ואם איתא מאי סילוק מחיכה איכא, והלא אף המחללת אף על פי שנעשה כותל לצור עולה היא מן המנין, אלא על כרחנו לא אמרו כן בכל כתלים אלא בכתלים עבים העשויים לכסות עליהם ולהשתמש מה שאין כן בכורת ומחללת. ואפשר דמשום הכי נקט אביי מחללת ולא נקט דף, והכא נמי נקט כוורת ולא נקט תיבה או מגדל. ובירושמי אמרו שם בפרק הזורק (פי"א, ה"ב) גבי מתניתין דחולית הבור: אמר רבי יוחנן העומד והחלל מטטרפין בארבעה, והוא שיהא העומד מרובה על החלל, רבי זעירא בעי עד שיהא עומד שכאן ועומד שכאן רבה, א"ר יוסא פשיטא לר' זעירא שאין עומד מלד אחד מטטרף, פשיטא לא שיהא עומד מלד אחד רבה, לא אורכה אלא אפילו עומד השני. רבא אמר אפילו אינה רחבה ששה פטור. פירוש: והוי אוגדה במקום פטור. ודוקא בזורק מרשות היחיד לרשות הרבים דאין אויר רשות הרבים עולה למעלה מעשרה, אבל זרק מרשות הרבים לרשות היחיד כל שאינה רחבה ששה חייב דרשות היחיד עולה עד לרקיע. ולי נראה דאפילו ברשות היחיד פטור, דכל שגבוהה עשרה ורחבה ארבעה יראה מתורת כלי והויא לה רשות לעלמה, וכזורק מרשות היחיד לרשות היחיד הוא, דכל מקום שהיא רשות היחיד היא. כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב. יש מי שפירש (רש"י ד"ה כפאה) דדוקא בשאינה רחבה ששה והלכך אף לכשתכנס למטה משלשה משהו והויא כלבוד הויא כולה תוך רשות הרבים וחייב, אבל ברחבה ששה פטור דפחות משלשה לקרקע כלבוד דמי והויא ליה רשות היחיד דהא גבוהה עשרה ורחבה ששה. ובתוס' (ד"ה כפאה) אמרו דאדרבא ברחבה ששה אמרו, דאי בשאינה רחבה ששה אפילו גבוהה שבעה ומחלה חייב, דליכא למימר לבד אלא במחילות אבל בדפני כלי לא אמרינן לבד, ולא חשיבי מחילות אלא ברחבה ששה אבל כשאינה רחבה ששה אינה אלא כשאר חפצים דעלמא, אלא הכא ודאי ברחבה ששה קאמר. ואם תאמר אם כן גבוהה שבעה ומשהו ליפטר, דהא אמרינן לבד והויא לה כגבוהה עשרה ורחבה ששה. יש לומר דכיון שאינה גבוהה עשרה אלא מחמת לבד ולא אמרינן לבד אלא במחילות, אם כן השוליים אינן מטטרפין לגובה עשרה והרי היא כשאר חפצים דעלמא, אבל בגבוהה שבעה ומחלה כל שהוא סמוך לקרקע שלשה פחות משהו נמאא שיש בגובהן של מחילות ממש עשרה בלא צירוף השוליים והווי להו מחילות, והלכך אמרינן בהו לבד. והרמב"ן ז"ל כתב דלעולם זין ברחבה ששה זין שאינה רחבה ששה לא אמרינן לבד בכלים, ועכשיו כלי הוא, אלא עיקר פטורא משום דכיון שהיא בתוך שלשה נעשית כמונחת, וכשהיא גבוהה שבעה ומחלה הרי הונחה ואוגדה למעלה

[מעשרה], לפיכך פטור ולא משום מחיאות כלל, עד כאן. ולא ירדתי לסוף דעתו, דאם כדבריו למה ליה למימר כפאה על פיה, הוא הדין נמי לשוליה כדאיירינן עד השתא. ואפשר דמשום הכי נקט כפאה על פיה, דאי לא כפאה אפילו בשצעה ומשהו פטור משום דאי אפשר לקרומיות של קנים שצפיה שלא יעלו למעלה מעשרה, אבל השולים חלקים הן ואין קרומיות עולין מהן. ומיהו אכתי קשה לי דעל כרחין רבא משום לבד אחי בה, מדאמר רב אשי אפילו שצעה ומחאה חייב מאי טעמא מחיאות לתוכן עשויות, כלומר: ואינן מחיאות לומר בהן לבד, אלמא רבא דפטור משום לבד נגע בה. ועוד דאי מתורת מונח אתית לה רב אשי אמאי מחייב, וכי פליגי רבא ורב אשי בשלשה סמוך לקרקע אי כמונח דמי או לא. ואם תאמר מכל מקום אפילו כשזרקה דרך שוליה ויש בה שצעה ומחאה ליפטור מהאי טעמא דאמרן, דכל שלשה סמוך לקרקע כקרקע דמי. ראיתי לרבנו ז"ל (הרמב"ן) שכתב דלא קשיא, דקיימא לן כרבא דאמר בפרק הזורק לקמן (ק, א) דתוך שלשה בעינן הנחה על גבי משהו. ומכל מקום תקשי לן לפי מה שפסק שם ר"ח ז"ל כרב חלקיה בר טובי, דאמר בריש פרק הזורק (לקמן ז, א) דלמטה משלשה דברי הכל חייב, דתניא כוותיה התם, ובגיטין נמי בפרק הזורק (עט, א) [תנן] היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג מגורסת, ואקשינן והא לא מינטר, ואמר עולא משמיה דאבימי הכא בפחות מג' סמוך לגג עסקינן, דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי. אלא שיש לתרץ בזו דגט שאני דאפילו קלוט חשבי ליה רבנן כמונח, מה שאין כן לענין שבת כדאיתא התם בפרק הזורק. ומסתברא לי דלא אמרו תוך ג' סמוך לקרקע כקרקע דמי אלא להתחייב בו כאילו זרקו לקרקע ונח בו ממש, אי נמי לקנותו בו כאילו נח ממש בקרקע, אי נמי כאילו נתמלא כל האויר עפר והויא כארעא סמיכתא ואילו היה אותו אויר קרקע מתלקט ועולה עד החפץ מאותו מקום אתה מודד עשרה טפחים לאויר רשות הרבים, אבל שנראה כאילו נשתרצבו שולי הכלי או הגט והגיע לארץ ונחשוב הכלי כאילו אגדו למעלה מעשרה ככי הא לא אמרינן לעולם. כנ"ל. עמוד השעה ברשות הרבים ורבים מכתפין כו'. פירש רש"י ז"ל: ואף על גב דאינה רחבה ארבעה, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ד מהל' שבת ה"ח). ותמיהא לי דהא בעינן הנחה על גבי מקום ארבעה וליכא. ויש לומר דכיון דמשום דמכתפי ביה משויא לה רשות הרבים, ודרך המכתפין לכתף אף על פי שאין בה ארבעה לפי שאין מניחים שם משאם אלא נסמכין בו הרי הוא מקום חשוב וראוי לתשמישו, והרי זה כידו של אדם החשובה לו כארבעה על ארבעה לפי שדרכם של בני אדם להעמיד עליהם בידיהם.

ועוד דכיון דדרכן לכתף עליו מחשבת הרבים משויא ליה מקום, ולא גרע מזרק ונח
צפי הכלב או צפי הכבשן (לקמן קב, א). כך נראה לי. והראב"ד ז"ל פירש (הביאו רבנו
לעיל ה, א ד"ה ידו): דוקא ברחב ד'. דוקא שמכתפין עליו אבל כשאין מכתפין עליו
ואע"ג דראוי לכתף עליו לא, וכדמוכח בהדיא בעירובין (לב, ב) גבי אילן העומד חוץ
לד' אמות ונתכוין לשבות בעיקרו דמייתי עלה הא דעולא (לג, א). והא דאמרינן הכא
תשעה ודאי מכתפי עליה, הכי קאמר: תשעה ודאי ראוי לכתף עליו ודרכן של בני אדם
לכתף עליו וכיון שהוא ראוי לכתף ומכתפין עליו עכשיו כרה"ר הוא, שאילו לא היה
ראוי לכתף עליו אע"פ שהרבים מכתפין עליו לא היינו נוטנין לו דין רשות הרבים כיון
שאינו ראוי לכך. גומא מאי אמר ליה וכן בגומא. פירשו בתוס': וכן בגומא בת תשעה
וכל שכן בת שמונה ובת שבעה, דכל שעמוקה מעט ראוי יותר להשתמש בה, אלא
שאפילו בת תשעה משתמשין בה, וכדמוכח לכאורה בהא דקופה דמייתי עלה דקתני
פחות מכן מטלטלין וכן בגומא, ופחות מכאן כל שהוא פחות מעשרה משמע ואפילו
שמונה ושבעה. וכן נמי ההיא דהניח עירובו למטה מי' (בעמ' ב) דאמרינן צבור דלית
ביה עשרה, ומשמע כל שאינו עשרה ואפילו שמונה ושבעה. ואחרים (רש"י ורמב"ן)
פירשו דוקא גומא תשעה כעמוד תשעה, דכל שהיא תשעה מצנעי בה הרבים כליהם
שאין נדרסין ברגלי בני אדם, הא פחות מכן נדרסין ברגלי בני אדם שהן יוצאין קצת
לחוץ ולא משתמשי בה. ופחות מכאן דקתני בצרייתא דקופה וכן בגומא פחות מעשרה
והוא דהויא תשעה קאמר, וכן ההיא דצור. והראשון נראה עיקר כפשטה של צרייתא.
ועוד דעל כרחין בקופה כל שהיא יותר פחותה ואפילו חמשה וארבעה מותר לטלטל
מתוכה לרשות הרבים דכלי הוא ואם כן גומא נמי דכוותה. הא דאמר רבא: הלוך על
ידי הדחק שמייה הלוך. תמיהא לי הלוך דנקט, דהוה ליה למימר כיתוף על ידי הדחק
שמייה כיתוף, דהלוך מאן דכר שמייה. ועוד ללא כיתוף על ידי הדחק הוא אלא בהדיא
מכתפי עליה, ומאי הלוך על ידי הדחק דקאמר. וראיתי בהלכות מורי הרב רבנו יונה
זכרונו לצרכה דרב יוסף דאמר וכן בגומא לאו לעמוד תשעה מדמי ליה, דהתם לאו
על ידי הדחק הוא דבהדיא מכתפי עליה, אלא רב יוסף לרקק מים שרשות הרבים
מהלכת בו מדמי ליה וכדמייתינן לה עלה במסקנא (בעמוד ב), ובהא מיתרצא לי ליטנא
דהתם הלוך על ידי הדחק הוא, והיינו דאהדר ליה רבא, הלוך על ידי הדחק שמייה
הלוך.

(רש"י א)

נתכוון לשבות ברה"ר והניח עירובו בבור למעלה מ"י טפחים עירובו עירוב
למטה מ"י טפחים אין עירובו עירוב היכי דמי אילימא בבור דאית ביה
עשרה ולמעלה דדלאי ואותביה ולמטה דתתאי ואותביה מה לי למעלה
ומה לי למטה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אלא לאו בבור
דלית ביה עשרה וקתני עירובו עירוב אלמא תשמיש על ידי הדחק שמיה
תשמיש זמנין משני ליה הוא ועירובו בכרמלית ואמאי קרי לה רה"ר לפי
שאינה רשות היחיד וזמנין משני ליה הוא ברה"ר ועירובו בכרמלית ורבי
היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא
תימא דחויי קא מדחינא לך אלא דוקא קאמינא לך דתנן אם היה רקק
מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכה ד' אמות חייב וכמה הוא
רקק מים פחות מ"י טפחים ורקק מים שרה"ר מהלכת בו הזורק לתוכו
ד' אמות חייב בשלמא רקק רקק תרי זימני חד בימות החמה וחד בימות
הגשמים וצריכא דאי אשמעינן בימות החמה דעבידי אינשי לקרורי
נפשיהו אבל בימות הגשמים אימא לא ואי אשמעינן בימות הגשמים אגב
דמטניף מקרי ונחית אבל בימות החמה לא צריכא אלא הילוך תרי זימני
למה לי אלא לאו ש"מ הילוך על ידי הדחק שמיה הילוך תשמיש על ידי
הדחק לא שמיה תשמיש ש"מ אמר רב יהודה האי זירזא דקני רמא
וזקפיה רמא וזקפיה לא מיחייב עד דעקר ליה אמר מר אדם עומד על
האסקופה נוטל מבעה"ב ונותן לו נוטל מעני ונותן לו האי אסקופה מאי
אילימא אסקופת רה"ר נוטל מבעל הבית הא מפיק מרה"י לרה"ר ואלא
אסקופת רה"י נוטל מן העני הא קא מעייל מרה"ר לרה"י אלא אסקופת
כרמלית נוטל ונותן לכתחלה סוף סוף איסורא מיהא איתא אלא
אסקופה מקום פטור בעלמא הוא כגון דלית ביה ד' על ד' וכי הא דכי
אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' טפחים מותר לבני
רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו אמר מר

ובלבד שלא יטול מבעל הבית ונותן לעני מעני ונותן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורין לימא תיהוי תיובתא דרבא דאמר רבא המעביר חפץ מתחילת ד' לסוף ד' ברשות הרבים אע"פ שהעבירו

ר"י נתכוין לשבות ברה"ר. המערב עירובי תחומין עירובו קונה לו שזיתתו שם שיוכל לילך משם לכל רוח אלפים כאילו שבת שם ולריך שיתכוון לקנות שזיתתו במקום שיכול לאכול שם עירובו אם היה רוצה לאוכלו שמתוך כן מועיל לו עירובו לקנות שזיתתו במקום פיתא גורם להתם שייך איניש ואע"פ שהוא בתוך העיר כשקדש היום: למעלה מי' טפחים עירובו עירוב. קס"ד דיכול ליטלו בשבת: אי נימא צבור דאית ביה י'. עמוק: ומאי למעלה דללאי ואותציה. שהגביהו והניחו למעלה מי' מקרקעיתו של צור: ומאי למטה דתתאי ואותציה. שהשפילו והניחו למטה מי' התחתונים אמאי עירובו עירוב הרי הצור רה"י הוא משפת אוגנו ולמטה וכל שמונח בו ברה"י הוא מונח וכיון דנתכוין שתהא שזיתתו ברה"ר ולא הניח עירובו על שפת הצור נמצא הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר ואינו יכול להוציאו מרה"י לרה"ר לאוכלו: אלא לאו. האי למעלה מי' דקתני צבור דלית ביה י' וה"ק אם קרקעיתו של צור למטה מי' דהוי הצור חללו י' והוי רה"י אין עירובו עירוב כל מקום שהונח שם ואם קרקעיתו של צור למעלה מי' דה"ל חללו פחות מעשרה עירובו עירוב ולא חשיב ליה כמונח בכרמלית אלמא תשמיש לרבים חשיב ליה: הוא ועירובו בכרמלית. כגון שהיה צור זה צבקה ונתכוון לשבות על שפתו וצור נמי כיון דלא עמוק י' כרמלית הוא: ואמאי קרי ליה. נתכוון לשבות ברה"ר: לפי שאינה רה"י. דאילו הואי האז צור בחצר אפילו עמוק י' עירובו עירוב: וזמנין משני ליה. רה"ר דוקא קתני וצור שהוא פחות מי' כרמלית הואי כדאמרין דלא שמה. תשמיש ודקשיא לך היכי מאי מפיק ליה על כרחיך קניית עירוב בין השמשות איתא כשקדש היום והוא ספק יום ספק לילה: ור' היא דאמר. בעירובין (דף וד:) לשבות שגזרו חכמים באיסורי שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ודאי ולא בין השמשות הלכך מכרמלית לרשות הרבים שבות בעלמא הוא ובין השמשות ראוי ליטלו משם ולאוכלו לפיכך קנה עירוב: ולא דחויי קא מדחינא לך אלא דוקא. קאמינא לך. דלא שמה תשמיש לרבים: רקא. גרוויל"א ומיס

לפין עליו: ורשות הרבים מהלכת בו. שעוברין באותו רקק צרגליהם: פחות מי'. שאין המים עמוקים י': חייב. שהוא כרשות הרבים גמורה: אלא הילוך תרי זימני למה לי. ליתני בסיפא ורקק מים שצרה"ר הזורק לתוכו חייב רה"ר מהלכת בו לאשמועינן דבעינן שיהא לורך לרבים למה לי הא מרישא שמעינן ליה אלא להכי הדך תנייה דוקא שיהא הילוך לרבים דאף על גב דע"י הדחק הוא שמיה הילוך אבל אם היה לורך רבים לתשמיש לא תשיב רשות לרבים: זירזא דקני. חבילה של קנים ארוכים: רמא וזקפיה רמא וזקפיה. הוליכו אמות הרבה ברשות הרבים כענין הזה שלא נטלו כולו מן הקרקע אלא זקפו והשליכו וחזר וזקפו והשליכו אין זו עקירה: אסקופת רשות הרבים. כגון אסקופת מצוי שאין עליה תקרה ואין גבוה ג' מן הקרקע ולחי של מצוי לפנים הימנה: רשות היחיד. כגון עומדת תחת התקרה או לפנים מן הלחי או גבוהה י' ורחבה ד': אסקופת כרמלית אינה גבוהה י' אלא רחבה ד' היכי קתני נוטל לכתחילה סוף סוף איסור דרבנן איכא: ומקום פטור. מקום שאין בו ארבע על ארבע הוא מקום מסויים שיס לו ראש רחב קלת וגבוה ג' ועומד סמוך לרשות היחיד ולרה"ר והכי מוקים לה בעירוזין בגבוה ג': ובלבד שלא יחליפו. והכי נמי קתני לעיל ובלבד שלא יטול מן העני ויתן לבעל הבית: לרך (רש"י)

תוספות נוכל לומר דוכן בגומא היינו כלומר אפי' גבוה ט' הוי רה"ר דמכתפין בה ע"י הדחק וכ"ש פחות מתשעה דיותר נוח להשתמש בה וכן משמע בסמוך דקאמר אברייתא דמייתי מאי לאו וכן בגומא אסיפא משמע דכל פחות מי' מטלטלין כמו בקופה: ואי אשמועינן בימות הגשמים כו'. בצריכותא חדא סגי דאי תנא חדא זימנא רקק הוה מוקמינא ליה בדדמי ליה להכי תנא תרי זימני רקק אלא כיון דמשכחת צריכותא עביד כאילו תנא בברייתא בהדיא רקק בימות החמה ורקק בימות הגשמים: לא מיחייב עד דעקר ליי ממקומו. תימה מאי קמ"ל פשיטא דלא מיחייב כיון דלא עקר ועוד מה שייך הכא הך מילתא וי"ל דקמ"ל דאע"ג דדרך להוליקם בענין זה שאינן קלין לנושאן והוי כמו עומד לכתף דאמרי' לעיל (דף ה:): דחייב אפי' פטור ומשום דלעיל איירי בכיתוף עמוד ט' ברה"ר ורבים מכתפים עליו נקט ליה הכא ודוקא רמא וזקפיה דכשהניח ראשו האחד חוץ לדי אמות עדיין ראשו השני מונח בתוך ד' וכשחזר ומשליך ראשו [הב'] חוץ לדי אמות עדיין אינו מתחייב דהוי כמגרר החפץ עד שהוציא ראש החפץ חוץ לדי אמות והניחו דאע"פ שחוזר ומושכו לחוץ פטור שלא נעשית

המלאכה בבת אחת אבל אם מגרר זירזא דקני בבת אחת עד חוץ לד' אמות או מרה"י לרה"ר חייב כדאמרינן (לקמן המצניע דף צא:) בגונב כיס בשבת היה מגרר ויוצא פטור משום דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ואומר ר"י דאם מגלגל חבית ד' אמות ברה"ר או מרה"י לרה"ר חייב דהוי כמו מגרר דאינו נח כלל אבל מגלגל תיבה שהיא מרובעת פטור דהוי כמו רמא וזקפיה דא"א שלא תהא נחה קצת: **לימא** תהוי תיובתא דרבא כו'. פרש"י אע"פ שהעבירו למעלה מי' דהוי מקום פטור ולא נהירא דא"כ ה"ל למיפרך מרבנן דאמרי (לעיל דף ה:): המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ומאי פריך נמי לימא תהוי תיובתא דרבא לימא הא רבנן קיימי כוותיה ועוד דבהמוצא תפילין (עירובין דף צח:): תנן עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות ודייק בגמרא הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא המעביר כו' ולפי' הקו' מה ענין זה לזה לכך נראה כפי' ר"ח דמפ' שהעבירו דרך עליו שהעבירו לפניו נגד גופו דה"א כיון שהגיע כנגדו הוי כמונח ונמצא שלא העביר ד' אמות יחד ומשני התם לא נח דאין זה הנחה [דרך עצמו]: (תוספות)

רש"א אלא לאו צבור דלית ביה עשרה וקתני עירובו עירובו. מכאן דקדק מורי הרב ז"ל וכן בתוס' דמותר לטלטל לכתחילה פחות מד' אמות ברשות הרבים, דהא למאן דאמר וכן בגומא דהויא רשות הרבים מטלטלין מתוכה לרשות הרבים לכתחילה דהא עירובו עירובו. והא דאמרינן לקמן בפרק מי שהחשיך (קנג, ב) גבי נותן כיסו לנכרי אם אין שם נכרי וכו', אמר ר' יצחק עוד אחרת היתה ולא ראו חכמים לגלותה מטלטלו פחות פחות מד' אמות ואמאי לא ראו לגלותה דילמא אתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, דאלמא מדוחק התיירו למי שהחשיך לו בדרך דוקא, הא בעלמא לא. התם צמוציאו פחות פחות מד' אמות ואפילו מהלך רב, דגזרינן דילמא אתי לאתויי בזמנא חדא ארבע אמות, אבל בתוך ארבע אמות בלבד שרי. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (פי"ב מהל' שבת, הט"ו). ולכאורה הכין משמע כדבריהם, מהא דתנן במסכת עירובין בפרק המואל תפילין (נח, ב) עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות, דאלמא פחות מד' אמות אפילו לכתחילה שרי. ופחות מד' אמות דקאמרינן היינו ארבע ואלכסונון שהן ה' אמות ושלשה חומשין, לכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונוא, דכל שיעורי דשבת הן ואלכסונון הן, וכדילפינן (עירובין נא, א) ממגרשי הערים (במדבר לה, ה) שהן אלפים אמה מרובעות, וכדאמרינן בעירובין בפרק מי שהוציאוהו (קס) גמרא ויש לו אלפים אמה לכל רוח אמר רב אחא בר יעקב המעביר ד' אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שיעבור ד' אמות הן ואלכסונון. ויש בזה

דעת אחרת למקלת מרבותינו הכרפתים ז"ל, ושם כתבתיה בארוכה בס"ד. והראב"ד ז"ל כתב (וכ"ה בהשגותיו פי"ב משבת הט"ו) ללכתחילה אסור לטלטל ברשות הרבים פחות מד' אמות, דבין ד' אמות לפחות מד' אמות טעו אינשי וגזרינן דילמא אתי לאתויי ד' אמות, כפשטיה דההיא דפרק מי שהחשיך, ולא התירו לעולם אלא במקום הדחק, כגון בא דרך וכיסו עמו, אי נמי במואל תפילין, אי נמי מי שיאל חוץ לתחום בין לאונסו בין לרנונו, ואי נמי אם יש לו שם מקום קביעות כגון ששבת שם והיינו הא דעירוב שנתנו בצור. וההיא דעומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים שבמסכת עירובין פירשה שם הראב"ד ז"ל במטלטל למעלה מעשרה, דאיכא תרתי לפטורא דהוא פחות מד' אמות ומטלטלו למעלה מעשרה שהוא מקום פטור, ואפילו הכי חוץ לד' אמות חייב כדרבא דאמר המעביר מתחילת ארבע לסוף ארבע דרך עליו חייב. ומכל מקום יש לי לומר, לכולי עלמא לא גזרו בבין השמשות לטלטל ד' אמות ברשות אחרת. האי זירזא דקני רמא וזקפה פטור. ולא דמיא למגרר דאמרינן במסכת כתובות (לא, א) הגונב כים בשבת וכו' היה מגרר ויולא פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באין לו כאחד, למגרר שאני לכל שהוא מגרר הרי עקר את כולו ממקומו בבת אחת, מה שאין כן בזירזא דקני דבעידנא דזקיף רישא אכתי סופיה מונח בדוכתיה וכי הדך זקיף רישא אחרינא רישא קדמאה מינח נייה על גבי קרקע, ויש כאן עקירות הרבה בלא הנחות והנחות הרבה בלא עקירות. ועוד דבלאו הכי ההיא דמגרר לא קשיא, דהא אוקמוה התם בפרק אלו נערו (בעמוד ב) בשאירף ידו למטה מג' וקבלה דאיכא עקירה גמורה והנחה.

דרך עליו חייב התם לא נח הכא נח : אחרים אומרים אסקופה משמשת שתי רשויות בזמן שהפתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ואף על גב דלית ליה לחי והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו וכי תימא דלית ביה ד' על ד' והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב

תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו אמר רב יהודה אמר רב הכא באיסקופת מבוי עסקינן חציו מקורה וחציו שאינו מקורה וקירוי כלפי פנים פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ רב אשי אמר לעולם באיסקופת בית עסקינן וכגון שקירה בשתי קורות שאין בזו ארבעה ואין בזו ארבעה ואין בין זו לזו שלשה ודלת באמצע פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ: ואם היתה איסקופה גבוהה י' ורחבה ד' הרי זו רשות לעצמה מסייע ליה לרב יצחק בר אבדימי דאמר רב יצחק בר אבדימי אומר היה רבי מאיר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברה"ר:

ה"י עליו. שהגביהו למעלה מ' ללא שליט ביה אויר רה"ר והוי מקום פטור: חייב. כי הדך אנחיה ורע"ג דדרך מקום פטור אזל: לא נח. במקום פטור והויא ליה עקירה מרה"ר והנחה ברה"ר: הכא נח. במקום פטור ביד העומד על האסקופה: פתח פתוח כו'. קס"ד במבוי שהכשירו בלחי ולחיו לפנים מן האסקופה והיינו דקא מתמה ורע"ג דלית ליה לחי מבחוץ והא אמר רב חמא כו': תוך הפתח. של מבוי דהיינו רחב האסקופה: צריך לחי אחר להתירו. שהלחי המתיר את המבוי סתמיה נגד האסקופה וזקוף עליה וקסבר אסור להשתמש נגד הלחי אלא מחודו הפנימי ולפנים הוי היכר המחילה: וכ"ת דלית ביה רחב ד'. במשך עובי החומה לפיכך אינה רשות לעצמה ומותר להשתמש כנגד הלחי מחודו החיצון שהוא שוק לאסקופה אכל רה"ר ואין לך לחי גדול מעובי החומה שמכאן ומכאן שבהם המבוי ניתר: הכא באסקופת מבוי עסקינן. כדקאמרת אבל לא במבוי שהכשירו בלחי אלא במבוי שהכשירו בקורה וקורת המבוי שיעור רחבה טפח בפ"ק דעירובין (דף יג:): והאסקופה ועובי הפתח מסתמא רחבים הם נמלא חליו של עובי הפתח מקורה וחליו אינו מקורה וכגון שהניח הקורה כלפי פנים לכל המבוי הלכך פתח פתוח כלפנים מחוד החיצון של קורה ולפנים וסבר לה כמ"ד מותר להשתמש תחת הקורה או משום טעם ההיכר מלצר כדמפרש פלוגתייהו בעירובין (דף ח:): אי משום דקורה משום מחילה דאמרינן חודה החיצון יורד וסותם: פתח נעול. והדלת שוקף בפני האסקופה הפנימית וכל האסקופה חוץ

לדלת כלחוץ ואפילו תחת הקורה לכיון לנסתם המצוי בטלה לה קורה וליכא למימר יורד וסותם לכל מחיאה שאין בין חלל המחירות ד' אינן מחירות ולא שייכא בהו תורת גוד אחית ולהכי לא אוקמא באסקופת בית דסתם בית פתח שלו יש לו משקוף מלמעלה ונמלא עובי הפתח כולו מקורה ואפילו פתח נעול אמרינן יורד וסותם שהרי יש בחלל עציו ד' מן הדלת לסתימת פי התקרה וה"ה למאי לאוקמא כולו מקורה אלא שאין ברחב עציו ד' אלא משום דסתם עובי החומה אינו פחות מד': באסקופת בית. שכולו פתח מקורה והיינו טעמא דפתח נעול כלחוץ כגון שקירה עובי הפתח בשתי קורות דאילו תקרה שיש בה ד' אמרינן בה יורד וסותם ותו לא אחי נעילת דלת ומבטל למחיאה ואפילו הוא שוקף באמלעיתו דלא דמי למצוי דקורת מצוי קרה היא ולא הוכרה אלא למצוי הלכך פתח נעול בטלה מתורת קורה דהא אזל ליה מצוי אצל תקרת ד' לא בטלה ירידת סתימתה בנעילת דלת דהלמ"מ מסיני הוא גוד ולבדוד ודופן עקומה במקום ד' והכא טעמא משום דשתי קורות הוו שאין בזו ארבע ולא בזו ארבע ולא ביניהן ג' והדלת מתוקן להיות נועל באמצע הלכך פתח פתוח כלפנים לכיון דאין ביניהם ג' אמרינן לבדוד והוי כחדא ופיה החילון יורד וסותם דהא השתא אית בה ד': פתח נעול כלחוץ. כיון דבאמצע הוא נמלא הוא מפסיק ביניהן ומחלקן זו מזו שאינן נראות יחד לומר בהן לבדוד וליכא למימר בחימונה פיה יורד וסותם דהא לית בה ד': ואם היתה אסקופה גבוהה י' כו'. סיפא דמילתא דאחרים דצרייתא דלעיל והדר נקיט לה לפרושה כמו אמר מר: רשות לעלמה. ואין מטלטלין בה אפילו מן הבית ואף על גב דשניהם רה"י: אומר היה ר"מ. דהוא אחרים כדאמרינן בהוריות: והן רשות אחת. דשניהן רה"י אלא שזה נמוך וזה גבוה: כגון עמוד צרה"י כו'. אסור לכתף עליו מן החצר: משום תל צרה"ר. גבוה י' ורחב ד' דהוי רשות היחיד לאיכא חיובא דאורייתא מרשות הרבים לכתף עליו: (רש"י)

תוספות אע"ג דלית ליה לחי כו'. פרש"י דס"ד דמיירי באסקופת מבוי שהכשירו בלחי ולא נהירא מדקאמר בסמוך לעולם באסקופת בית אלא נראה דמיירי בכל אסקופה בין דמבוי בין דבית בין דחצר ונקט אע"ג דלית ליה לחי משום מבוי דבית וחצר אינו נותר בלחי וקורה אלא בפסים אי"נ נקט לחי משום דבית וחצר נמי ניתרין בלחי מכאן ולחי מכאן ומיירי דקיימא אסקופה כנגד עובי החומה

דהיינו בין לחיים שהוא תוך הפתח והדלת עומדת אצל עובי החומה של צד פנים ולהכי פתח פתוח כלפנים שאותו עובי רה"י גמורה היא שיש לה ג' מחיצות ב' מחיצות מעובי החומה ושלישית לצד פנים אע"פ שמצד רביעית הוא פרוץ במלואו אפי"ה כיון שהפתח פתוח בטל אותו עובי למה שבפנים שיש לו ד' מחיצות פתח נעול כלחוץ דכיון שהוא נעול אינו בטל למה שבפנים והוי כנפרץ במלואו למקום האסור ולא דוקא כלחוץ דהא רה"י גמורה היא מדאורייתא כיון שיש לה ג' מחיצות ואסור לטלטל משם ולחוץ אלא קרי כלחוץ לפי שאינה כלפנים ואסור לטלטל מבפנים לעובי הפתח דרך נקב אם יש בדלת אי"נ יש ליישב כלחוץ כגון שפתוח לכרמלית אבל באסקופה כולה ברה"ר חוץ לעובי החומה ליכא לאוקמא דאי לאו גבוה ג' אפילו פתח פתוח הויא כלחוץ דהוי רה"ר ואי גבוה ג' ורחבה ד' כרמלית היא ולא הויא לא כלחוץ ולא כלפנים ואם אינה רחבה ד' מקום פטור הוא ולעולם הוא כלפנים וכלחוץ ואי קיימא כולה לפנים אי"כ לעולם הוא כלפנים ואי"ת כיון דמיירי באסקופת בית אי"כ מאי פריך אע"ג דלית ליה לחי והא אסקופת בית מסתמא מקורה הוא ואית לן למימר פי תקרה יורד וסותם ואורי"י דע"כ באינו מקורה איירי דבמקורה אפילו פתח נעול נמי כלפנים : **תוך**. הפתח אע"פ שאין בו ד' צריך לחי אחר להתירו. ואי"ת לרבא דמוקי לה בפי קמא דעירובין (דף ט. ושם) דהיינו דוקא בפתוח לכרמלית משום דמצא מין את מינו ונעור לוקי הכא בפתוח לרה"ר ולאביי נמי דלא מפליג התם בין פתוח לכרמלית בין פתוח לרה"ר נוקי באסקופה גבוה ג' דבפ"ק דעירובין (נ"ז שם) מוקי אביי הא דצריך לחי אחר להתירו בדליכא אסקופה ג' או בדליכא אסקופה כלל ואמאי דחיק רב לשנויי בע"א וי"ל דלא מצי לאוקמי הכי דאי"כ אפילו נעול נמי כלפנים וכי קאמר וכי תימא דלית ביה ד' הוה מצי למיפרך אי"ה אפילו נעול נמי : **אמר** רב יהודה אמר רב הכא באסקופת מבוי עסקינן. דוקא באסקופת מבוי פתח פתוח כלפנים כיון שהקורה ראויה להתיר את המבוי אע"פ שמבוי זה אי"צ לקורה שהרי יש לו ד' מחיצות שהפתח והדלת ברביעית מ"מ כיון שראויה להתיר את המבוי מצטרף יחד והוי כאילו מקורה ד' טפחים אבל באסקופת חצר ובית כיון שהקורה אינה ראויה להתיר שם אפילו פתח פתוח הוי כלחוץ הואיל ואינו מקורה אלא חציה ודוקא נקט הכא חציו מקורה דבכולה מקורה אפילו נעול כלפנים דסתם אסקופה שהיא תוך הפתח רחבה ד' אף על גב דאוקי אסקופה דאיירי בה ת"ק באינה רחבה ד' התם מיירי בעומדת חוץ לעובי הפתח ודוקא קירוי כלפי פנים אבל כלפי חוץ אפילו נעול הוי כלפנים דקסבר רב חודו החיצון יורד וסותם כדמסיק בפ"ק דעירובין (דף ה:) וה"ה דהוי מצי למנקט טפח א' מקורה וקירוי באמצעו בלבד שיהא פחות מארבע מחודו החיצון של אותו טפח עד הדלת :. **גזירה** משום תל ברה"ר. אומר ר"י דמבית לעלייה לא אסר ר"י לטלטל דלא יבא לטלטל בכך מרה"ר לעלייה דמינכר מחיצתא ולא טעו אינשי בהכי אלא דוקא תל ברה"י גזר אטו תל ברה"ר דליכא מחיצות וברי

כל גגות (עירובין דף פמ: ושם) מפרש דלא אמר ר"מ אלא כגון עמוד ואמת הריחים דקביעי אבל לא מכתשת ודברים המטלטלים ואומר ר"י דאע"ג דק"י"ל כר"מ בגזירותיו אפילו לגבי רבים כדמוכח בריש אע"פ (כתובות ד' נז.) גבי הא דאמר ר"מ אסור להשהות אשתו אפי" שעה אחת בלא כתובה הכא אין הלכה כר"מ דבפ' כל גגות (עירובין ד' צא. ושם) פסקינן בהדיא הלכה כר"ש דפליג עליה וקאמר א' גגות וא' חצרות וא' קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ושרי לטלטל מגג לחצר: (תוספות)

רש"א אסקופה משמשת שתי רשויות. האי אסקופה דאיירי בה אחרים, אסקופת בית וחצר או אסקופת מצוי, אם של בית וחצר נתונה היא בין שתי מזוזות הבית והמשקוף מקורה עליו, ואם של מצוי הוא מקום גבוה מעט והוא כפתח למצוי ומניחים שם צעזעי האסקופה לחי מכאן ולחי מכאן. ופירש רש"י ז"ל דהשתא קא סלקא דעתך דבאסקופת מצוי עסקינן דהכשירו בלחי, והא דאמר רב יהודה הכא באסקופת מצוי עסקינן, דמשמע לכאורה דעד השתא לאו באסקופת מצוי איירי, הכי קאמר: הכא באסקופת מצוי כדקאמרת אצל לא צניח בלחי אלא שהכשירו בקורה, וכאילו אמר הכא באסקופת מצוי שהכשירו בקורה עסקינן. וקא מתמה ואף על גב דלית ליה לחי, כלומר: שאין לחי אחר חוץ ללחי העומד כנגד רוחב האסקופה, שכן דרך הלחיים להעמידן זקופין כנגד עוצי האסקופה דהיינו פתח המצוי, ואם כן אפילו פתח פתוח אמאי כלפנים, והא דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב תוך הפתח לריח לחי אחר להתירו, וסתמא קאמר אפילו פתח פתוח, דקא סבר אסור להשתמש בין הלחיים שאין הלחי מתיר אלא מחודו הפנימי ולפנים. ואוקמה רב יהודה במקורה, וכמאן דאמר מותר להשתמש תחת הקורה לחודה החיצון יורד וסותם, וקריו כלפי פנים, ולפיכך פתח פתוח כלפנים, כלומר: כל מה שתחת הקורה וממנה ולפנים, אצל פתח נעול אפילו מה שתחת הקורה כלחוץ לכל שהפתח נעול בטלה לה תורת קורה, ובשאיין ברחבה ארבעה לא שייך בה תורת גוד אחית. והא דלא אוקמה באסקופת בית, משום דסתם בית פתח שלו יש משקוף מלמעלה וסתמו רחב ארבעה ונמצא כולו מקורה, הלכך אפילו פתח נעול כלפנים לחודו החיצון יורד וסותם. ואם תאמר לוקמה בקירוי כלפי חוץ ובשאיין ברוחב האסקופה ארבעה, והלכך פתח נעול כלחוץ דבטלה לה תורת קורה, שאין קורה מתרת אלא מקום חשוב שיס ברחבו ארבעה. יש לומר משום דסתם אסקופת מצוי נמי רחבה ארבעה. וכרב אשי נמי לא אוקמה דלא ניחא ליה לאוקמה בשתי קירות. זהו פירוש שמועה זו לפי שיטתו של רש"י ז"ל. ויש מרבוותא ז"ל שהקשו לפירוש דהא אוקימנא

(לעיל ח, ב) אסקופה דרישא באסקופת מקום פטור שאין ברחבה ארבעה, והלכך טפי הוה ניחא לאוקומה נמי האי אסקופה לאחרים בשאין בה ארבעה. ועוד דכי אמרינן וכי תימא בדלית ליה ארבעה על ארבעה והאמר רב חנן כו', לימא ליה לעולם בדלית בה ארבעה ובמקורה וקרויה כלפי חוץ. ומסתברא לי דהא לא קשה ולא מידי דהא ודאי סתם אסקופה בדלית בה ארבעה, ובפרק בתרא לעירובין (קא, ב) בשמעתא דשערי גינה קרי לה לאסקופה כרמלית, אלמא סתמא רחבה ארבעה היא, ולעיל נמי הכי משמע מדאקשינן האי אסקופה היכי דמיא אי אסקופת רשות היחיד כו' אי אסקופת רשות הרבים אי אסקופת כרמלית דאלמא סתמן ארבעה הן, ודאקשינן נמי וכי תימא בדלית ביה ארבעה הכי מוכח. והלכך רב יהודה נמי ניחא ליה לאוקומה הכי וכדמשמע להו מעיקרא, דאי הוה מוקי לה בדלית בה ארבעה הוה משמע דבדלית ליה לא הוה משכח להו פתרי. ומיהו מה שפירש הוא ז"ל דפתח פתוח כלפנים דקתני דוקא מחודה החילון של קורה ולפנים קאמר לא מחוור, דבהדיא גרסינן בירושלמי (פ"א, ה"א) כל זמן שהפתח פתוח כולה כלפנים. ולישנא ודאי הכין משמע, וטעמא דהואיל והותרה מקלתה הותרה כולה, דהא איכא היכרא טובא דמופרשת היא כולה מרשות הרבים או מן הכרמלית העוברת לפנייה ולא אתי לאפוקי לחוץ. ומורי הרב ז"ל פירש: דמעיקרא הוה משמע לן דאיירי בין באסקופת בית בין באסקופת מצוי ובשאין ברחבה ד', ואקשינן אי אסקופת מצוי הניתר בלחי אפילו פתח פתוח אמאי כלפנים, ולפיכך קאמר רב יהודה הכא באסקופת מצוי עסקינן ובשהכשירו בקורה וקירוי כלפי פנים. והא דלא אוקמה במקורה כולה ואפילו הכי פתח נעול כלחוץ הואיל ואין ברחבה ארבעה, משום דפתח נעול כלחוץ משמע שמותר לטלטל מן האסקופה שתחת הקירוי לחוץ לה שאינו מקורה לפי ששניהם כרמלית מדרבנן ורשות היחיד מן התורה, ואי במקורה כולה אי נמי כשהקירוי כלפי חוץ לא מתוקמא ליה לרב, דמאי אמרת בזמן שהפתח נעול כלחוץ ומותר להשתמש עם הרשות העוברת לפנייה, הא לא אפשר, דאי רשות הרבים עוברת לפנייה, הא קא מפיק מן האסקופה שהיא רשות היחיד לאורייתא דהא אית לה שתי מחילות והדלת שהיא נעולה שהיא לה כמחילה שליטת וקא מפיק לרשות הרבים, ואי כרמלית עוברת לפנייה קסבר רב דאף הוא אסור להשתמש מן האסקופה שהיא כרמלית דרבנן לכרמלית גמורה, דהכי סבירא להו לאמוראי בפרק הדר עם הנכרי (עירובין סז, ב) גבי סלע שזים גבוה עשרה ורחב ארבעה שהוא יותר מבית סאתים, לאמרינן התם דאסור לטלטל ממנו לים ומן הים לתוכה. ורב אשי לאוקמה באסקופת בית שהיא

מקורה כולה בשתי קירויות ופתח פתוח כלחוז, בזמן שרמלית גמורה עוברת לפניו
דקסר דמותר לטלטל מרמלית דרבנן לרמלית גמורה, כדאיתא התם בפרק הדר
(ס) צההיא דסלע שזים שכתבנו. ואם תאמר לענין שמעתין אמאי לא אוקמוה במזוי
הניתר בלחי וצפתוח לרשות הרבים דהשתא מותר להשתמש בין הלחיים, ודכ חמא בר
גוריא צפתוח לרמלית דמלא מין את מינו וניעור, דהכי אוקמה רבא בפרק קמא
דעירובין (ט, א). יך לומר משום דסבירא ליה דאי צפתוח לרשות הרבים אפילו פתח
נעול כלפנים דסתמא קאמר. וכבר כתבתי סם במקומה בפרק קמא דעירובין בסייעתא
דשמיא. כגון עמוד צרשות היחיד גבוה עשרה ורחב ארבעה אסור לכתף עליו גזירה
משום תל צרשות הרבים. מסתברא לי, דדוקא בחצר השותפין והוא שלל עירבו, ומשום
דמיא קלת לרשות הרבים שאסור להכניס ולהוליא ממנה לבתים ומן הבתים לתוכה,
אבל צרשות היחיד של אדם אחד אי נמי בחצר השותפין ועירבו לא. ואינו נראה כן
מדברי רש"י זכרנו לצרכה במסכת עירובין (פט, א). וכבר כתבתי בארוכה במקומה
בעירובין בפרק כל גגות (ס) בסייעתא דשמיא. (רשב"א)

ב

-

ט

דף

מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל לא יכנס אדם
למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין ואם התחילו אין מפסיקין
מפסיקין (לקרות ק"ש) ואין מפסיקין לתפלה: **גמ'** הי סמוך למנחה
אילימא למנחה גדולה אמאי לא האיכא שהות ביום טובא אלא סמוך
למנחה קטנה אם התחילו אין מפסיקין נימא תיהוי תיובתא דר' יהושע
בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם
שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה לא לעולם סמוך למנחה
גדולה ובתספורת בן אלעשה ולא למרחץ לכולא מילתא דמרחץ ולא
לבורסקי לבורסקי גדולה ולא לאכול בסעודה גדולה ולא לדין בתחלת
דין רב אחא בר יעקב אמר לעולם בתספורת דידן לכתחלה אמאי לא ישב

גזירה שמא ישבר הזוג ולא למרחץ להזיע בעלמא לכתחלה אמאי לא גזירה שמא יתעלפה ולא לבורסקי לעיוני בעלמא לכתחלה אמאי לא דילמא חזי פסידא בזביניה ומטריד ולא לאכול בסעודה קטנה לכתחלה אמאי לא דילמא אתי לאמשוכי ולא לדין בגמר הדין לכתחלה אמאי לא דילמא חזי טעמא וסתר דינא מאימתי התחלת תספורת אמר רב אבין משיניח מעפורת של ספרין על ברכיו ומאימתי התחלת מרחץ אמר רב אבין משיערה מעפרתו הימנו ומאימתי התחלת בורסקי משיקשור בין כתיפיו ומאימתי התחלת אכילה רב אמר משיטול ידיו ור' חנינא אמר משיתיר חגורה ולא פליגי הא לן והא להו אמר אביי הני חברין בבלאי למאן דאמר תפלת ערבית רשות כיון דשרא ליה המייניה לא מטרחינן ליה ולמ"ד חובה מטרחינן ליה והא תפלת מנחה דלכולי עלמא חובה היא ותנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רבי חנינא משיתיר חגורו

ר"י מתני' לא יקב אדם לפני הספר. להסתפר: סמוך למנחה. קודם למנחה: עד שיתפלל. שמא ישכח ולא יתפלל והא אפילו בחול נמי והא דתני הכא משום דדמי להא דתני גבה לא יכא החייט במחטו ע"ש עם חשכה שמא ישכח ויכא משתחשך: ולא יכנס. סמוך למנחה: לא למרחץ כו'. וטעמא דכולהו משום שמא ימשך עד שיעבור זמן תפלה: ואם התחילו. אחת מכל אלו: אין מפסיקין. אלא יגמור ואח"כ מתפלל ובגמרא (דף י.) מפרש בדאיכא שהות לגמור קודם שיעבור הזמן: מפסיקין לק"ש. דאיתא מדאורייתא: ואין מפסיקין לתפלה. ובגמרא (דף יא.) פריך הא תנא ליה רישא: גמ' מנחה גדולה. התחלת זמן תמיד של בין הערבים מכי מתחיל להעריב דהיינו מחאי שבע ולמעלה דהא חאי שש וחאי שבע חמה עומדת זראש כל אדם וקודרת כנגדה למטה ואינה נוטה לשום דל ומחאי ז' ולמעלה נוטה זרקיע למערב סמוך למנחה מהתחלת שבע: מנחה קטנה. בט' ומחאה שהיו רגילין שלא לאחור יותר מכן כדאמרי' בתמיד נשחט סמוך לה מתחילת י': אם התחילו אין מפסיקין. בתמיה ויעבור הזמן לימא תהוי תיובתא כו' דקתני הכא יגמרו סעודתם: בן אלעשה. חתנו של רבי היה ופזר מעות ללמוד תספורת של כ"ג [נדרי' נא]. שהיה מספר כל ראשו ולא לגמרי אלא מניח כל השערות קלת כדי שיהא ראשו של זה בצל עיקרו של זה והיינו כסוס יכסמו [את ראשיהם] (יחזקאל מד) ומימשיך טובא: בורסקי גדולה. עורות הרבה וכתחלת

תקונן: לכולא מילתא דמרחץ. לחוף ראשו ולהשתטף בחמין וצונן ולהזיע: שמה יצבר הזוג. של מספרים ויהא כריך לחזר אחר זוג אחר: למרחץ. נמי לא תימא לכולא מילתא דמרחץ אלא להזיע בעלמא: יתעלפה. פשמי"ר {להתעלף} זלע"ז: לעיוני בעלמא. שאין זה תחלת עשייתה ואפ"ה לכתחלה לא יכנס לה סמוך למנחה גדולה: דילמא חזי פסידא בזכיניה. שמה נתקלקלו בתוכה העורות: ומטריד. ילטער ויהא טרוד זלערו ולא יתפלל: וסתרו דינא. יסתרו מה שפסקו ויחזרו בהן וחוזר להיות תחלת הדין: מאימתי התחלת הספורת. דנימא שוב אין מפסיק כדתנן אם התחילו כו': מעפורת. סודר ונותנו על זרכיו שלא יפול השער על בגדיו: משיערה מעפרתו הימנו. סודרו הוא ראשון להפשטת בגדיו: משיקשור בין כתפיו. את זרועותיו שקורין זרכייר"א {ריבזי"ר: להפסול את השרוולים} : הא לן והא להו. בני בצל היו חוגרין את עלמן בחוזק וכשאוכלין כריכין להתירם ובני ארץ ישראל לא היו נוהגין כן בהתרת חגורה קודם נטילת ידיים: למאן דאמר תפלת ערבית רשות. במסכת זרכות (דף כז:): מפני שהיא כנגד הקטר חלצים ואימורים שאין מעכזין כפרתן: לא מטרחינן ליה. להפסיק אלא יגמור ואחר כך יתפלל: ולמאן דאמר חובה כו'. בתמיה: (רש"י)

תוספות מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל. והא דאמר בערבי פסחים (דף צט: ושם) ערבי שבתות וערבי ימים טובים לא יאכל עד שתחשך היינו אפילו התפלל לא יאכל כדמפרש התם כדי שיכנס לשבת כשהוא בתאוה אבל לא התפלל אפילו בשאר ימים נמי אסור כדאמר הכא: **ואם** התחילו אין מפסיקין. אפילו התחילו באיסור כדמוכח בסוכה (דף לח.). גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב נוטלו על שולחנו ופריך למימרא דמפסיקין והא תנן אם התחילו אין מפסיקין ולא משני דהכא בהתחילו בהיתר וגבי לולב התחילו באיסור דמצפרא זמניה הוא וה"נ משמע בגמ' דקאמר כיון דשרי המייניה לא מטרחינן ליה ויתיישב נמי הא דקשה בגמרא גבי לימא תהוי תיובתא דריב"ל: **אין** מפסיקין. ודוקא בדאיכא שהות ביום להתפלל כדמשמע בגמרא דקאמר במנחה לא שכיח שכרות משמע דאין לו להפסיד תפלת מנחה ובסוכה (ג"ז שם) בהדיא מוקי מתני' בדאיכא שהות דמשני אמה שהבאתי לעיל הא דאיכא שהות והא דליכא שהות: **לימא** תהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי. משמע ליה דאפילו התחיל מפסיק מדאמר אסור לטעום וא"ת לוקי מתניתין בהתחיל בהיתר דאשכחן גבי הבדלה (ע"פ דף קי.). דקאמר נמי כי האי לישנא אסור לאדם לטעום כלום קודם

שיבדיל ואפי"ה משמע אם התחילו בהיתר אין מפסיקין דקאמר התם הכי אמר רב הבדלה אינה קובעת וה"מ דקבעי ואכלי אבל אתחולי מעיקרא לא מתחלינן ויש לומר דאם התחילו אין מפסיקין משמע ליה אפילו התחילו באיסור כדפירש במתניי: **בתספורת** של בן אלעשה כו'. נראה דהכי הלכתא ושרי סעודה קטנה במנחה גדולה עד זמן תפלה ודוקא סעודה גדולה כגון סעודת אירוסין ונשואין וסעודת מילה אסור ודלא כרב אחא בר יעקב דאסר אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה דהלכה כלישנא קמא דסתם לן הש"ס ורב אשי שהוא בתראה סידר את הש"ס והלכתא כותיה לגבי רב אחא בר יעקב ואמאי דאמר לקמן מאימתי התחלת דין אין להוכיח דמתניתין איירי בתחלת הדין דלא כרב אחא דאיכא למימר דקאי אאם התחילו אין מפסיקין ומיהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה ואם התחילו מפסיקין ואע"ג דהש"ס אי לאו דר' יהושע בן לוי הוה מוקי לה בסעודה קטנה וסמוך למנחה קטנה ואם התחילו אין מפסיקין ולא קי"ל כר' יהושע בן לוי כדאמר בפרק תפלת השחר (ברכות כח:): מ"מ כיון דמסיק סתם הש"ס הכי משמע דבהא דאם התחילו מפסיקין קיימא לן כוותיה ודוקא בהא דאמר דאסור לטעום אפילו פירות לא קיימא לן כוותיה: **הא** לן והא לאו. פי' בקונטרס בני בבל היו חוגרים עצמם בחוזק וכ"מ בסמוך מדקאמר הני חברין בבלי למ"ד תפלת ערבית רשות מכי שרא המיינייה לא מטרחינן ליה ורבי חנינא שהיה בא"י היה אומר לתלמידיו שהיו מבבל ורב שהיה מבבל אומר לתלמידיו שהיו מא"י לפי שדרך היה להתרחק שלא היו יכולין לעסוק כל כך בביתם וקשה דבפרק כיצד מברכין (שם דף מד.) בסופו קאמר רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות ואמר התם לא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה רב נחמן ארב חסדא אינהו אכלי ואנן מברכינן ומאי פריך לימא רב חסדא אומר לתלמידיו שהיו מארץ ישראל וי"ל דקים ליה שבאותה שעה לא היו לפניו תלמידים מארץ ישראל: **למ"ד** תפלת ערבית רשות לא מטרחינן ליה. וא"ת תיפוק ליה משום ק"ש וי"ל כגון שקרא ק"ש ונראה לר"י אפילו למאן דאמר תפלת ערבית רשות אין לבטלה בחנם אלא בשביל שום צורך כמו בשרא המיינייה דהכא או אם יש שום מצוה שאינה עוברת יעשה המצוה ולא יתפלל אע"פ שהמצוה אינה עוברת אבל בחנם אין לבטלה תדע שהרי יעקב תקנה ולמה יש לבטלה בחנם ועוד דאמרינן בפרק תפלת השחר (שם כי: ושם) שהיא כנגד הקטרת אברים שהיא כל הלילה דלא מעכבי כפרה אלא מצוה ה"נ תפלת ערבית מצוה ואין להאריך: (תוספות)

קצ"א רב אחא בר יעקב אמר. לעולם סמוך למנחה גדולה וכתספורת לידן גזירה שמה ישצר הזוג. ולענין פסק הלכה: הרב אלפסי ז"ל (בסוגייתינו) פסק הלכה כהאי לישנא דרב אחא בר יעקב, וכן פסק מורי הרב ז"ל. אצל הר"ז הלוי (בעל המאור

בסוגייתינו) כתב דעיקרא דמילתא כלישנא קמא דגמרא דהוּו מוקי לה למתניתין במנחה קטנה ובסעודה קטנה, דעד כאן לא דייקין עלה ולא נדינן מינה אללא מדר' יהושע בן לוי דאמר אסור לטעום כלום קודם שיתפלל, וההיא דרבי יהושע בן לוי הא אידחיא לה מהלכתא במסכת ברכות (כת, ב) בהדיא, דאמרינן התם בדוכתא ולית הלכתא כריב"ל, והלכך מתניתין כפשטה שמעינן לה, דסמוך למנחה גדולה הא איכא שרות טובא ואפילו סעודה גדולה שריא. ונראין דבריו. ואלא מיהו אפטר דסעודה גדולה דהיינו סעודת אירוסין ונשואין וכיוצא בה אפילו סמוך למנחה גדולה אסורה משום שכרות, וכטעמא דאמרינן לקמן גבי תפלת ערבית למאן דאמר חובה דאפילו שרי המיינייה מטרחינן ליה ומשום דבלילה שכרות שכיחא ואע"ג דאיכא שרות טובא דהא מתפלל והולך כל הלילה, ואפילו התיר חגורו מפסיק. ומיהו אם התחיל לאכול מסתברא שאינו מפסיק בין בסעודה גדולה בין בערבית אפילו למאן דאמר תפלת ערבית חובה, דלמיסר המיינייה דליכא טירחא כולי האי הוא דאמרו דמטרחינן ליה אבל כשהתחיל באכילה לא אמרו. ותדע לך מדאקשינן עלה דההיא למ"ד חובה מטרחינן ליה, והא תנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רב משיתיר חגורו, ולמה לן לאורוכיה כולי האי ולא תווי הא דאמר רב משיתיר חגורו, ממתניתין גופא איכא לאקשווי דקתני ואם התחילו אין מפסיקין, אללא דאי לאו הא דאמר רב משיתיר חגורו הוה אמינא דהתם דוקא בשהתחיל לאכול קאמר ודאין הוא שלא יפסיק אבל בהתרת חגורו מפסיק, ואנן מאן דשרי המיינייה הוא דאמרינן אבל במתחיל לאכול לא. כך נראה לי. עוד נראה לי דאפילו סמוך למנחה גדולה בסעודה גדולה ובתספורת בן אלעשה ובכולה מילתא דמרחץ ובבורסקי גדולה אסור, דהא אוקימנא לה במנחה גדולה ובהני דאמרינן לא הוה קשה לן מידי, דאלמא בכל כי הני ליכא למימר הא איכא שרות טובא, דאינהו נמי ממשכי טובא ודילמא פשע, אבל אם התחילו אין מפסיקין, אללא דבסעודה גדולה מסתברא דאף על גב דהתחיל והתיר חגורו מפסיק, אבל כשהתחיל לאכול אינו מפסיק, והוא הדין לתפלת ערבית שאם התחיל לאכול אינו מפסיק שאינו מפסיק למילי דרבנן כל שיס שרות ביום או בלילה. אבל לכל מה שהוא מחויב דאורייתא מפסיק כגון לולב ושופר וכיוצא בהן, וכמו שאנינו במסכת סוכה (לח, א) לא נטלו נוטלו על שולחנו ואוקימנא התם אפילו יס שרות ביום, וכיון שכן אפילו לקריאת שמע מפסיקין, ואפילו בשהתחיל לאכול ואפילו איכא שרות. והלכך מסתברא דקורא פסוק ראשון דאורייתא והדר אכיל, אי נמי קורא כל קריאת שמע, ולאחר שיגמור כל סעודתו חוזר וקורא קריאת שמע בצרכותיה וסומך

התם לא שכיחא שכרות הכא שכיחא שכרות אי"נ במנחה כיון דקביעא לה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון דכולא ליליא זמן ערבית לא מירתת ואתי למפשע מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המייניה ועוד ליקו הכי וליצלי משום שנא' [\[עמוס ד-יב\]](#) הכון לקראת אלהיך ישראל רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגוי רבא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה כי איכא שלמא . לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא והו עסקי בשמעתא נגה לצלויי והוה קא מסרהב ר' ירמיה קרי עליה ר' זירא [\[משלי כח-ט\]](#) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה מאימתי התחלת דין רב ירמיה ורבי יונה חד אמר משיתעטפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים ולא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא רב אמי ורב אסי הווי יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הווי טפחי אעיברא דדשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי רב חסדא ורבה בר רב הונא הווי יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש לבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדפתי [\[שמות יח-יג\]](#) ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתוב התם [\[בראשית א-ה\]](#) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד עד מתי יושבין בדין אמר רב

ששת עד זמן סעודה אמר רב חמא מאי קרא דכתיב [\[קהלת י-טז\]](#) אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסטים שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית מאכל כל אדם איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתיבי הנכנס לבית המרחץ מקום שב"א עומדין לבושין יש שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפילין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושין יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ותפלה ואינו חולץ תפילין ואינו מניח לכתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה וחולץ תפילין ואין צריך לומר שאינו מניחן כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם והא אמר רבי יוסי בר חנינא מרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה אלא כי קאמר רב אדא בחדתי והא מבעיא בעא ליה רבינא הזמינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון ולא איפשיטא ליה לאו הוא הדין למרחץ לא דילמא

רפ"י לא שכיחא שכרות. אין דרך להשתכר מצע"י לפיכך גומר ויתפלל אצל בלילה עשוי להשתכר בסעודתו: הכון לקראת אלהיך. התנאה לפניו: רמי פוזמקי. נותן אנפילאות חשובים ברגליו ובלע"ז קאלצו"ם {קלצו"פ: נעלי-73} : שדי גלימא. משליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב: ופכר ידיה. חובק ידיו באמצעותיו מרצי"ר {טריצי"ר: לשלב (מלה במלה: להזע) } בלע"ז כחדם המלטער מאימת רבו: חיי עולם. תורה תפלה לורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמזונות: נגה. איחר: מסרהב. ממהר לעמוד: דיינין מתעטפין בטליתן. כשפותחין בדין מאימת שכינה וסלא יפנו ראשן לכאן ולכאן ותהא דעתן מיושבת עליהם: עסיקי וחתו. בדין אחר וכבר מעוטפים הן וכסנגמר אותו דין בא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלתן משיפתחו בעלי הדין בטענות דהכא ליכא למימר משיטעטפו: עמודי. שעליית בית המדרש נשען עליהם: חליץ לבייהו. מטערין שלא עסקו אותו יום בתורה: תנא להו חייא

בר רב. שגדול שכר הדיינים ולא יכטערו ול"נ לאין זה [משמעות] לשון לבייהו
אלא לשון חלש דעתייהו ולשון חלש לבייהו לשון תענית הוא שלא סעדו כל היום
תנא להו חייה בר רב שאין צריכין ליטב ולידון כל היום אלא מקאת היום ומה
שאמר מן הבקר עד הערב מדרש הוא שהשוב הדבר כמעשה בראשית שנאמר בו
ערב וזוקר: שמלכך. דיינך שהדיין קרוי מלך שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ
(משלי כט): לודים. אומה שקורין קנלינש {קניוליז"ש: כנענים} ואוכלי אדם הן והם
רעבתנין: מאכל יורשים. יורשי הון רב שלא טרחו בו ואין עסוקים ודואגין לשוט
אחרי מזונות ולעסוק במלאכה: כזרק אבן לחמת. קשה לגוף ולי נראה לא קשה
ולא יפה: מרחצאות שלהן ג' חדשים היו לו פנימי להזיע ולהשתטף אמלעי שורד
לתוכו מן המרחץ ולובש חלוקה ויואל לחיטון וגומר לביטתו ונח שם שעה מיגיעת
המרחץ: עומדים ערומים. פנימי: מקרא. ק"ש: ערומים ולבושים. אמלעי שיואל
בו ערום וממהר לכסות את עצמו ויואל לחיטון: וחולץ תפילין. מראשו ואין ל"ל
שם אוחזן בידו בתיק שלהן שאינו מניח והא דתני ואין ל"ל כו' אידי דבעי
למיתני מליעתא ואינו מניח ואינו חולץ שאמלעי לא כמרחץ גמור הוא ומקאת
תורת מרחץ עליו הלכך היו בראשו אין צריך לחלוץ היה אוחזן אסור להניחן שם
בראשו אלא יואל לחיטון ומניחן: אף על פי שאין בו אואה. שפינוה משם: בחדתי.
שלא רחץ בו אדם מעולם אלא שהזמינו לכך: (כ"ט"י)

תוספות התם לא שכיחא שכרות וא"ת דברישי פ' בתרא דתענית (דף כו : ושם)
אמרינן שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרינן מנחה ונעילה
דשכיח שכרות חיישינן אלמא גם במנחה שכיח שכרות וי"ל דהתם לענין נשיאת
כפים שאני דאפילו לא שתה אלא רביעית אסור לישא את כפיו : טריחותא
למיסר המייניה ועוד ליקו הכי וליצלי ומשני משום שנאמר הכון לקראת אלהיך
ישראל. ולא חייש לשנויי קושיא קמייתא מכאן שצריך לאזור חלציו כשמתפלל
ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דבעינן אזור שלא יהא לבו רואה את הערוה ודוקא
להן שלא היה להם מכנסים לכך היו צריכים לאזור בשעת תפלה אבל לדין שיש
לנו אבנט של מכנסים אין אנו צריכין לאזור : רמי פוזמקי. מכאן יש להוכיח
שאין להתפלל יחף אלא בט' באב ויו"כ : אי איכא דאית ליה דינא ליעול. משמע
דעדיף דין מתלמוד תורה והא דאמרי' בפ' בתרא דמ"ק (דף יז.). גבי ההוא
דטרקיה זיבורא ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קבלוהו למערתא דדייני
וקבלוהו התם בדיינין שאינן מומחין שפעמים נוטין אחר השוחד : דין אמת

שאני בית הכסא דמאיס : אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר [\[שופטים ו-כד\]](#) ויקרא לו ה' שלום אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתי' [\[דברים ז-ט\]](#) האל הנאמן וכי' ה"נ והאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב שרי למימר הימנותא בבית הכסא התם שם גופיה לא איקרי הכי דמתרגמינן אלהא מהימנא הכא שם גופיה איקרי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר [\[שמות לא-יג\]](#) לדעת כי אני ה' מקדשכם תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם אי"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם מכאן ארשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה אמר אביי שאיף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידינא דחיישי לכשפים מאי אמר רב פפא שאיף ליי מאותו המין איני והאמר רב חמא (בר) חנינא הנותן מתנה לחבירו אי"צ להודיעו שנאמר [\[שמות לד-כט\]](#) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו לא קשיא הא במילתא דעבידא לאגלויי הא במילתא דלא עבידא לאגלויי והא שבת דעבידא לגלויי מתן שכרה לא עביד לגלויי רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא אמר כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב יהיבנא ליה ניהליה אי"ל רבא בר מחסיא הכי אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם יהבה ניהליה אמר חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי אי"ל אין אי"ל היינו דאמר רב מילתא אלבישייהו יקרא אי"ל אמר רב הכי בתרייתא עדיפא לי מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי יהיבנא לך : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם אל ישנה

אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר ששיבתה קרובה שמתוך ששיבתה קרובה עונותיה מועטין שנאמר [\[בראשית יט-כ\]](#) הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער מאי קרובה אילימא קרובה דמיקרבא וזוטא והא קא חזו לה אלא מתוך ששיבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר אבין מאי קרא דכתיב [\[בראשית יט-כ\]](#) אמלטה נא שמה נ"א בגימטריא נ' וחד הוי ושל סדום נ' וב' ושלותה

רס"י שאני בית הכסא דמא"ס. וקס מגונה עליו מס"ה מספקא לן בהזמנתו: ויקרא לו. גדעון להקב"ה ה' קלום: הימנותא. להזכיר אמונה בבית הכסא: כריך להודיעו. מתן פלוני אתן לך וזהו דרך כבוד דשמא יתבייש לקבלה ומתוך כך מתרלין בדברים ואינו בוש בדבר וכן אם נתנה בביתו שלא מידיעתו כריך להודיעו שמידו בזה לו שמתוך כך יהא אוהבו: לדעת כי אני ה' וגו'. להודיעם אני בא שאני רואה לקדשם: שייף ליה משחא. יאפפפנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שתשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה התינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי: ומלי ליה כוחלא. נתן כחול סביב עינו וכן לשונו בתלמוד: לכשפים. שתחשדנו שכשפו: לאגלווי. מי נתנו לו: מתן שכרה כו'. והוא הודיעם [ע"י משה] בעל פה מה שכרה: רב חסדא. כהן הוה כדאמרין (ברכות פ"ז 77 מ.ד.) גבי עיר אחת היתה בא"י ובה שמונים זוגות אחים כהנים הנשואים שמונים זוגות אחיות כהנות ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתיה דרב חסדא דהו נסיבי לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא. זוג של זרוע לחיים וקיבה שנתנה לו ורשאי להאכילן לישראל ואע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידינא נהוג עלמא כתלתא סבי (ברכות 77 כ.ב.) כרבי יאשיה בכלאים וכרבי יהודה בטבילת בעלי קריין לת"ת וכרבי אלעאי בראשית הגז שהיה אומר אינו נוהג אלא בארץ וכן מתנות בימי רב חסדא אכתי לא נהוג כר' אלעאי ובימי ר"נ בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי דאחזו במנהג בראשית הגז בימי ר"נ ולא מחינא בהו ונהגנא כולא כוותיה השתא דנהוג אף במתנות לא

משנינו מנהגא: חדתא. חדשה שלא שמעתיה: מילתא אלבישי' יקירא. מעיל דמיו
יקרים למי שרגיל ללוצקו כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו
אתה מחזר אחריהם: משקל ב' סלעים. לאו דוקא נקט בתלמידי רבינו יצחק הלוי
מלאתי כתונת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונת: שישיבתה קרובה .
שנתישבו זה מקרוב כלומר עיר חדשה: דמקרבא. לנוס קס: וזוטא. ולא כריכין
אתם להקפיד על קיומה: הא קא חזו לה. למה ליה למימר להו: שישיבתה קרובה.
שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושתים דע"כ בוני מגדל
בארץ שנער היו ולא היה ישוב בעולם אלא באותה זקעה כדכתיב (בראשית יא)
ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי בנסעם מקדם ומסם נפולו למקומות אחרים
כשנתפלגו וזנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרבה סדום אינו אלא חמשים ושתים
שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדתיא בסדר עולם אמר רבי יוסי
נביא גדול היה עבר שקראו בנו פלג כי זימיו נפלגה הארץ ואם תאמר בתחלת
ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר באמצע ימיו
לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע באיזו משנותיו אלא
בסוף ימיו לא וחשוב שנותיו של פלג ונמלא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם
וכשחבר סדום שנת ל"ט לאברהם שהרי זו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה
ואברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): ושלותה. האמורה בה גאון שבעת לחם ושלות
השקט היה לה וגו' (יחזקאל טז) וכתוב נתיב לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו'
(איוב כח): (רפ"י)

תוספות שאני בית הכסא. דנפיש זוהמא. תימה בסוף פ"ק דנדריים (דף י'). גרס
בעי רבינא הזמינו לבית הכסא והזמינו לבית המרחץ מהו אלמא במרחץ נמי
מיבעי ליה ויש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום הך דהכא ומיהו יש לקיים
שם הגיר' והכא ה"פ מאי לאו כי היכי דלא איפשיטא ליה מבית הכסא ה"נ לא
איפשיטא ליה מבית המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש זוהמיה להכי לא
איפשיטא ליה אבל מרחץ בתר דבעיא הדר פשטא א"נ הזמינו לבית המרחץ אינו
מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק וכן יש בכמה מקומות:
דמתרגמינן אלהא מהימנא. תימה דשלום נמי מתרגמינן דעבד ליה שלום וי"ל
דהתם קראו שלום על שם שהוא עושה שלום דאי לא קראו שלום אלא בעי
למימר ה' שלום ה' העושה לו שלום א"כ ה"ל למימר ה' שלומו: הנותן מתנה

לחברו צריך להודיעו. ודוקא במתנה שנותן לו ע"י אהבה שאין המקבל מתבייש אבל הנותן צדקה שהמקבל מתבייש מתן בסתר יכפה אף (משלי כא): **יהבה** ניהליה. דמותרת לזרים כפירוש הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (חולין קלב). והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף כה.) חזקה לכהונה חילוק מתנות כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יהבה ניהליה: **ה"ג** נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ואע"ג דבלאו הכי נגזר דכתיב (בראשית טו) ועבדום וענו אותם שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו קודם שנולד יצחק ל' שנים: **ושל** סדום נ"ב שנה. כמו שמוכיח בקוני' שהיה אברהם בן מ"ח שנה כשנבנית סדום ושלותה כ"ו שנים משמע שהיה אברהם בן ע"ג כשהרג את המלכים ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה כשהכה את המלכים דקאמר התם אברהם אבינו כשנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה היה שנאמר ויהי מקץ שלשים שנה וגו' וחזר לחרן ושהה שם ה' שנים שנאמר ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וגו' ואותה שנה שיצא מחרן שנת רעב היתה ירד למצרים ושהה שם ג' חדשים בא וישב לו באלוני ממרא היא שנה שכבש את המלכים ולפי"ז לא היתה שלותה אלא כ"ד וצריך לומר שהיתה בשלוח ב' שנים בתחלה:

א

-

יא

דף

כ"ו דכתיב **{בראשית יד-ד}** שתיים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה שנה וגו': ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר **{עזרא ט-ט}** לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו וה"מ בבתים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת ישמעאל ולא תחת נכרי תחת נכרי ולא תחת חבר תחת חבר ולא תחת תלמיד חכם תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל חולי ולא חולי מעים כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש כל רעה ולא אשה רעה: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר

גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות מאי קראה אמר רב משרשיא **[משלי כה-ג]** שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת אמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפיי בשבת רבי יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי עבדי ליה עיגלא תילתא אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתענית יתיבנא אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה דאמר רב יהודה לוח אדם תעניתו ופורע אי"ל תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפיי בשבת: ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לק"ש: הא תנא ליה רישא אין מפסיקין סיפא אתאן לדברי תורה דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה אי"ר יוחנן לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש כי תני ההיא בעיבור שנה דאמר רב אדא בר אהבה וכן תנו סבי דהגרונאי אמר רבי אלעזר בר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה: **מתני'** לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה שמא ישכח ויצא ולא הלביר בקולמוסו ולא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה: **גמ'** תנן התם לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ה וישתה ברה"י אבל אם הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר

כ"ז עשרים ושש דכתיב שתיים עשרה שנה עבדו את כדלעומר. אין זו שלום וי"ג מרדו אין זו שלום שהיו צהן מלחמות הרי כ"ה שנים וקנת כ"ו נהרג כדלעומר והיתה צלחה כ"ו הנותרים מנ"ב: לרומם בית אלהינו. ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ציהודה: קשקושי ואצרוני. צירניות ומגדלים: רב אשי ראש ישיבה היה במתא מחסיא ומנעם מלהגביה צתיהם יותר מזהכ"נ: תחת ישמעאל. לשמשו: ולא תחת נכרי. אדומים שהיו רשעים יותר: חצר. אומה מצני פרסיים: תלמיד חכם. אם יקניטנו יענישנו וכן יתום ואלמנה מפני שדמעתן מצויה: חולי.

הוא חולי ארוך המנוונה והולך ומתיש כח כגון אשתא וחולי הראש: כאב. הוא
ההולך וזא כגון כאב שן כאב מכה: מיחוש. חששא בעלמא לפי שעה וקל: חללה
של רשות. עומק לבס שהוא אריך להיות לו לב לכמה מדינות למס הקרוב ולכמה
מלחמות ולכמה משפטים והכל ביום אחד: עיגלא תילתא. שלישי לבטן שהוא
משובח מפני שהזהמה בקטנותה אינה עדיין בכחה והולך ראשון ושני אינו זריא:
והא תנא ליה רישא אם התחילו אין מפסיקין. וגבי תפלה קיימינן ולמה ליה
למיהדר למיתני ואין מפסיקין לתפלה: אתאן לדברי תורה. ומילתא אחריתי נקט:
חברים העוסקין בתורה מפסיקין. תורתן לקריאת שמע דזמנה דאוריין ובשכבך
ובקומך ואין מפסיקין לתפלה: אבל אנו. הואיל ומפסיקין תורתנו לאומנתנו כ"ש
שנפסיק לתפלה: עיבור שנה. שהיו עולים שבעה לעלייה ונושאין ונותנין אם השנה
ראויה וכריכה להתעבר כדאמר בסנהדרין (יא:): על האביב ועל פירות האילן ועל
התקופה: מתני' שמא ישכח וילא. משתחשך: ולא יפלה את כליו. מצער כנים
מבגדיו דמתרגמינן בערתי פליתי (דברים כו) ולקמן (יב.) מפרש טעמא: ולא יקרא
לאור הגר. בספר שמא יטה הגר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה ונמלא
מצעיר בשבת: החזן. חזן הכנסת המקרא שבעה הקוראים בתורה ופעמים שאינו
יודע היכן אריכין לקרות למחר ורואה היכן קורין תינוקות של בית רבן בשבת זו
והן קורין בסדר לאור הגר בבית הכנסת ויודע שהיא פרשה של שבת זו ל"א חזן
מלמד תינוקות ורואה היכן יתחילו למחר והיכא יסיימו פרשיותיהן: כיוצא בן.
לעשות הרחקה לעבירה אמרו: לא יאכל הזב עם הזבה. וכ"ש טהור עם הזבה:
מפני הרגל עבירה. מפני שמתוך שמתחדין יבא לבעול זבה שהיא בכרת: גמ' לא
יעמוד אדם זרה"י ויושיט פיו וראשו לרה"ר לאחוז כלי ולשתות גזרה שמא יוליא
הכלי אליו ונמלא מתחייב חטאת: (רש"י)

תוספות ולא תחת חבר. פירש בקונטרס חבר פרסיים ול"נ דפרסיים היו בבבל
מימות כורש כדפירש"י בפ"ב דגיטין (דף יז.) וחברים בימי רבי יוחנן אתו לבבל
כדאמר בהבא על יבמתו (יבמות סג:) ועוד דאמרינן בקדושין (עב.) הראני
פרסיים דומין לחיילות בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה משמע דחברי
אומה אחרת היא והא דאמר בפרק ב' דגיטין (דף יז.) אתא חבא שקל שרגא
מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דבני אדומים מעלי

מפרסיים והתניא אלהים הבין דרכה וגו' ידע הקב"ה שאין ישראל יכולים לקבל רוב גזרותיו של עשו הרשע עמד והגלי' אותם לבבל לאו משום דחברים היו פרסאי אלא עיקר היו הפרסיים והחברים שביניהם היו כפופין להן ומשני הא מקמי דאתו חברי לבבל היו פרסאי מעלו מרומאי והא דקאמר או בטולך או בטולא דבר עשו בתר דאתו חברי לבבל בימי ר' יוחנן כדמוכח בהבא על יבמתו (יבמות סג:) והרשיעו את הפרסיים דרומיים מעלי מפרסאי ורש"י פירש שם דאתו חברי לבבל פרסיים בימי כורש ול"נ כדפרישי' דהא בימי רבי יוחנן אתו חברי ופרסיים בימי כורש וכדמוכח בקדושין (דף עב.) דלאו אומה אחת הן והר"ר יעקב מקורביל מפרש דחברים היו משרתים מפרסיים דומים למלאכי חבלה לפי שלובשים בגדים שחורים ורחבים והיינו דשקל הכומר שרגא להביא לע"ז שלהן: **כגון** אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה. והא דאמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה מסיר אזנו משמוע תורה וגו' וי"ל תורתו היתה אומנתו או עדיין לא היתה שעה עוברת: **כגון** רבי שמעון בן יוחי וחבריו. והא דאמר לקמן (דף לנ:) כי הוה מטי (זמן תפלה) לביש ומכסי ומצלי ההוא מצלי היינו ק"ש: **בעיבור** שנה. שלא יתקלקלו המועדות: **שמא** ישכח ויצא. אליבא דרבא דאמר לא גזרי גזירה לגזירה אין לפרש שמא ישכח המחט דאפילו יצא ליכא איסור דאורייתא כדאיתא בפ"ב דב"ק (דף כו:) הכיר בה ושכחה לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה אלא שמא ישכח את המחט להצניעו עד שיהיה שבת ולבסוף כשיזכור את המחט ישכח שהוא שבת ויצא: **לא** יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י. בהמוצא תפילין (נ. ירובין דף צט.) מוקי לה בחפצים הצריכים לו ודברי הכל פ"י אפי' רבנן דאמרי עומד אדם ברה"ה ומטלטל ברה"י הכא מודו דכיון דצריך לשתות איכא למיחש שמא יביאם אצלו וא"ת השתא נמי כי יכניס ראשו ורובו אמאי שרי הא מפיק מרה"י לרה"ר שלוקח ברה"י ונחית בבטנו ברה"ר דהכי אמר התם השתין מים ורק חייב חטאת ויש לומר דבליעתו היינו הנחתו ואין לחוש במה ששוב נכנסים לתוך מעיו כדאמר (לקמן דף כ.) הוציא דיו לכתוב ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי שפיר הא דפרק אמרו לו (כריתות דף יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב והשתא היכי תני ר"מ הוצאה דלא מחייב עלה עד שתנוח במעיו בהדי הנהו (תוספות)

רשב"א מהא דאמר רב אשי לוזיף מר וליפרע איכא למשמע דאפילו קבל עליו תענית ואמר יום זה לזה ופורע, דאי לא היכי אמר ליה להדיא לוזיף דמנא ליה דלא אמר יום זה. וכן כתב הראב"ד ז"ל במסכת תענית. אבל שמעתי שאין כן דעת רבותינו הארפתים בעלי התוספות ז"ל, דכל שאמר יום זה אינו לזה. וסבור אני ששמעתי מפי מורי הרב זכרוננו לצרכה דהא דרב אשי מדת נדיבות ומוסר היה, שהיה מחזר שאיכל אכלו ואמר

לו שמא לא יום זה אמרת ולוה ותפרע. והראשון נראה עיקר, דהא אפילו באומר סלע
זו ללדקה כל שלא באת ליד גבאי ליה ופורע. (רש"י)

ב

-

יא

דף

וכן בגת איבעיא להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא רבא אמר היא
גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה
דקתני וכן בגת מאי גת אי רשות היחיד תנינא אי רשות הרבים תנינא
אלא לאו כרמלית רבא אמר וכן בגת לענין מעשר וכן אמר רב ששת וכן
בגת לענין מעשר דתנן שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן ופטור
דברי ר' מאיר ר' אלעזר בר' צדוק מחייב וחכ"א על החמין חייב על הצונן
פטור מפני שהוא מחזיר את המותר תנן לא יצא החייט במחטו סמוך
לחשיכה שמא ישכח ויצא מאי לאו דתחובה לו בבגדו לא דנקיט ליה
בידיה ת"ש לא יצא החייט במחטו התחובה לו בבגדו מאי לאו בערב שבת
לא כי תניא ההיא בשבת והתניא לא יצא החייט במחטו התחובה בבגדו
בע"ש עם חשיכה הא מני רבי יהודה היא דאמר אומן דרך אומנתו חייב
דתניא לא יצא החייט במחטו התחובה לו בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו
ולא סורק במשיחה שבאזנו ולא גרדי באירא שבאזנו ולא צבע בדוגמא
שבצוארו ולא שולחני בדינר שבאזנו ואם יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ
ר' יהודה אומר אומן דרך אומנתו חייב ושאר כל אדם פטור תני חדא לא
יצא הזב בכיסו ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך לא יצא ואם יצא
חייב חטאת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"מ הא ר' יהודה א"ל אביי
אימור דשמעת ליה לרבי מאיר במידי דלאו היינו אורחיה במידי דהיינו
אורחיה מי שמעת ליה דאי לא תימא הכי אלא מעתה הדיוט שחקק קב
בבקעת בשבת לר"מ הכי נמי דלא מחייב אלא אמר רב המנונא לא קשיא
כאן בזב בעל שתי ראיות כאן בזב בעל ג' ראיות מ"ש זב בעל שתי ראיות
דחייב דמיבעי ליה לבדיקה זב בעל ג' נמי מיבעי ליה לספירה לא נצרכא
אלא לבו ביום והא מיבעי ליה כדי שלא יטנפו כליו א"ר זירא האי תנא

הוא דאמר כל אצולי טינוף לא קא חשיב דתנן הכופה קערה על הכותל
אם בשביל שתודח הקער' הרי זה בכי יותן אם בשביל

רפ"י וכן בגת. לקמיה מפרש לה: כרמלית. כגון בקעה למדרבנן הוא לאסור
להכניס ולהוליא: מהו. לעמוד ברה"י או ברה"ר ויוסיט ראשו לכתחלה לתוכו
ויסתה: היא היא. כשם שאסרנו זו במשנתנו כך זו אסורה: היא גופה. אפי' יוליא
הכלי מתוכה לרשות היחיד או מתוכה לרה"ר מדרבנן בעלמא הוא: ואנן ניקום
ונגזור. הוסטת ראשו אטו הולאת כלי: אי נימא רה"י. כגון גבוה י' וקאמר ללא
יעמוד ברה"ר ויסתה לתוכה תנינא: ואי רה"ר. כגון אינה גבוה ג': לענין מעשר.
דסתיה על הגת ממס שלא עקרו מסס להוליא חוזה הויא סתיית עראי ופטור
ממעשר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו למעשר אבל להוליא מסס
הוי קבע שאין בדעתו להחזיר המותר ואע"ג ללא נגמר מלאכתו למעשר אסור:
בחמין. שמזגו בחמין טוב אינו ראוי להחזיר המותר שלא יחמיץ את היין מחמת
החמין: מאי לאו דתחובה בצגדו. שאין דרך הולאה בכך ואפי' הולאה לרשות
הרבים משחשכה שבות בעלמא הוא וקא גזור סמוך לחשכה אטו חשכה אלמא
גזרינן לאיסור שבת גזירה לגזירה: כי תניא ההיא. בשבת עאמה דחדא גזירה איכא
גזירה תחובה בצגדו אטו היכא דמפיק בידיים: אומן. המוליא דרך אומנתו שהוא
רגיל ללאת לפרקים כן בחול חייב דהשתא לדידיה ליכא אללא חדא גזירה דגזרינן
סמוך לחשכה אטו חשכה: בקיסם שבאזנו. קיסם ארוך וסוה כעין סרגלא
שמשרטטין בה ספרים שקורין ויר"א {סרגא} בלע"ז ובו משוין את הנסרים כדרך
נגרים שלנו משוים בנטיית קו ולי נראה שכל השנויין כאן אינו אללא שנותנין אותו
בני האומנות עליהן בלאתם לשוק כדי שיכירו מאיזו אומנות הוא וישכרוהו
למלאכה: סורק. בגדים שקורין פיליר"ס {פולונ"ס: כובסים (הדורכים או הלוואים או החובטים
בד כדי לאשפרו)} : במשיכה. הוא קוסר הקולאים שקורין קרדונ"ס {פיחות של קרדה והקרדה
היא אחד הקולאים בשכיחים ביותר בצרפת, ולפעמים משתמשים בשמה כדי להצביע על קולאים סתם} וגם את
הבגד תופר ומחבר בו ב' ראשין כשמותחו על יתדות האומנות לחובטו במקלות
לזקוף את שעריו: אירא. הוא כמר או כמר גפן סותם בו פי הקנה לאחר שהניח
בתוכו פקעויות הערב ומשייר בנקב מלא חוט לאריג וזרקו לקנה והפקיע מתגלגל

לתוכו וללאת אינה יכולה שנסתם הנקב: דוגמא. מעט כמר כצוע אדום ומעט כצוע שחור וכן בכל מיני כצע שמראה בהם דוגמא לאחר כזה תרכו או כזה תרכו: כים. שעושין לזב וקושרו לפי האמה לקבל בו את הזוב: הא רבי יהודה. לזו דרך הולאתו בחול: במידי ללאו היינו אורחיה. כגון כל אלו השנוין למעלה אין דרך הולאתו אלא ביד אפילו לאומן אלא בשעה שהוא רוצה להכריז לעצמו שהוא אומן אבל כים לזב אין דרך הולאתו אלא בכך מי שמעת ליה דפטור: דאי לא תימא הכי. דמודה ר"מ במי שכל דרכו בכך: הדיוט שחקה קב בצקעת. הואיל ואינו אומן ואין דרך חקיקה בכך הכי נמי דפטור לרבי מאיר א"כ לא מחייב ר' מאיר בשבת אלא אומנין אלא על כרחיך הואיל וכל דרך חקיקתו של זה בכך מיחייב והכא נמי הואיל וכל דרך הולאה זו לזה בכך חייב: זב בעל שתי ראיות. חייב לפי שהכים כריך לו לבדוק עצמו אם יראה עוד שליטת ויהיה זב גמור לקרבן וכיון לרכיכה לו הויא ליה לדידיה דרך הולאתו בכך: מיבעי ליה לספירה. דכתיב (ויקרא טו) וכי יטהר הזב וספר לו שבעת ימים ז' נקיים וכריך הוא לכים לזכר לו היום בנקיות שאילו יראה באחד מהן יסתור את הכל דבעינן רלופין דכתיב לטהרתו טהרה אחת לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן: לזו ביום. באותו יום שבת ראה הראיה שליטת דשוב אינו כריך לכים כל אותו היום שאין אותו יום ממנין הנקיים: לא חשיב. הלכך לאו דרך הולאה היא לו: כפה קערה על הכותל. שירדיון גשמים עליו: הרי הוא ככי יותן. דאחשבינהו להנגד משקין הראה בדעתו שכריך להן ואע"ג דלא ניחא ליה נפילה שנפלו על הפירות לאחר זמן הוי מוכשרין לתנן (מכשירין פ"א) כל משקה שתחלתו לרלון אע"פ שאין סופו לרלון מכשיר: (רש"י)

תוספות דמחייב בשעת בליעה אלא אהוצאה מחייב נמי בשעת בליעה כדפרישית ורש"י תירץ בענין אחר בהמוצא תפילין (עירובין דף צט:) ובפ"ב דעירובין (דף כ. ושם) פירשתי ונראה דאע"ג דהלכה כר"מ בגזרותיו בהא דאמר לא יעמוד ברה"ר ומטלטל ברה"י או איפכא לית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דשרו כדמוכח בהמוצא תפילין (שם דף צח:) דאמר מתני ליה רבי חנינא בר שלמיא לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד כו' א"ל שבקת רבנן ועבדת כר"מ: אמר אביי מנא אמינא לה. דגזרינן גזירה לגזירה דוקא בהוצאה גזר אביי וכל הנהו דמייתי ראייה איירי בהוצאה אבל בעלמא לא גזר דהא בריש ביצה (דף ג.) פריך אביי למאן דגזר ביצה שנולדה ביי"ט אטו פירות הנושרים היא גופה גזירה ואנן ניקום

כו' : **אלא** לאו כרמלית. ואע"ג דאין כרמלית בכלים האי גת כיון דמחובר לקרקע לא שמיה כלי : **ואם** יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ. והא דתנן בפרק במה אשה (לקמן דף סב.) **ואם** יצאה אשה במחט הנקובה חייבת חטאת התם לגמרי דרך הוצאה בכך וכן גבי הא דאמר ר"מ אם שכח והוציאה בפיו חייב התם נמי דרך להוציא המאכל בפה : **כל** אצולי טינוף לא קא חשיב. אע"ג דהוי אורחי' בכך כיון דלא הוי אורחיה אלא משום אצולי טינוף לא חשבינן הוצאה כי אורחיה תדע דהא הכופה קערה בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן אע"ג דניחא ליה שנופלים המים ברחוק מן הכותל ע"י הקערה כיון דלא ניחא ליה אלא משום אצולי טינוף לא חשבינן ניחותא לגבי הכשר ה"נ לא חשיב הוצאה כי אורחיה ופריך התם לא ניחא ליה בהני משקין כלל הכא ניחא ליה בהאי כיס לקבולי בי זיבה ובכה"ג שמקבל מים לאצולי טינוף חשוב משקה לרצון כדמוכח מסיפא וכי היכי דחשיב משקין המתקבלין אע"ג דלאצולי מטינוף משום דאחשבינהו קבלתן ה"נ חשיב כיס המקבל זיבה לאצולי מטינוף הוצאה כי אורחיה : (תוספות)

רפ"א אמר אביי היא היא. דקסבר אביי דכולא חדא גזירה היא, דכל כי הגי אי לא הא לא קיימי הא. ואיכא נוסחאי דכתיב בהו הכין בהדיא. ולרבא נמי איכא דוכתא דגזר נמי בכי האי גוונא, דאמרינן בפרק במה אשה יוצאה (לקמן סד, ב) כל שאסור ללאת לרשות הרבים אסור ללאת לחצר, ואפילו בדברים שאם ילא בהם לרשות הרבים פטור דאינו אלא מדרבנן, וטעמא התם מפני שהדבר קרוב הוא לבא לידי פגיעה, לפי שאין האשה עשויה לפשוט תכשיטיה כשיוצאה לחוץ וכן האיך להניח כליו שרגיל בהן. והיינו נמי טעמא דתפילין דאמרינן לקמן (יב, א) דמותר ללאת בהן בערב שבת, וקא יהיב טעמא משום דאדם עשוי למשמש בהן בכל שעה, ואילו לרבא למאי אינטריכא להאי טעמא, דהא לדידיה כל שאילו יוצא בשבת ליכא אלא איסורא דרבנן לא גזרינן ביה בערב שבת, ומאי שנא ממחט התחובה בצגדו לר' מאיר, אלא דטעמא כדאמרן דקרוב הוא לבא לידי פגיעה לפי שהתפילין דרך מלבוש הוא ואין דרך אדם לפושטן כשיוצא לחוץ, והלכך אי לאו דמארה למשמש בהן בכל שעה הוה אסרינן ללאת בהן בערב שבת. הא דאמרינן: **וכן** בגת לענין מעשר. פירש רבנו חננאל ז"ל וז"ל: כסם שהעומד ברשות הרבים ושותה ברשות היחיד אינו מותר לו לשותת אלא אם כן יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה שאם ישארו לו המים מותר להחזירן במקומן, וכן בגת לענין מעשר אינו מותר לו לשותת מן היין שגת קודם שיעשר אלא אם הן אוננין שיתכן לו להחזיר המותר. אבל בחמין שמפסידין את היין דאי אפשר לו להחזיר המותר אסור, שמזגו לחמין וקבע למעשר **אסור**. (רפ"א)

שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן מי דמי התם לא קא בעי להו להני משקין כלל הכא קא בעי להו להאי כיס לקבולי ביה זיבה הא לא דמיא אלא לסיפא עריבה שירד דלף לתוכה מים הניתזין והנצפין אינן בכי יותן ושבתוכה הרי זה בכי יותן אלא אביי ורבא דאמרי תרווייהו ל"ק הא ר' יהודה והא ר' שמעון תני דבי רבי ישמעאל יוצא אדם בתפילין בע"ש עם חשיכה מאי טעמא כיון דאמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה ק"ו מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה { [שמות כח-לח](#) } והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה הלכך מידכר דכיר להו תניא חנניא אומר חייב אדם למשמש בבגדו ע"ש עם חשכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת. לא . יפלה את כליו כו' : איבעיא להו לא יפלה את כליו ביום שמא יהרוג ורבי אליעזר היא דתניא אמר רבי אליעזר ההורג כינה בשבת כאילו הורג גמל ולא יקרא לאור הנר שמא יטה או דילמא תרווייהו שמא יטה ת"ש אין פולין ואין קורין לאור הנר מי אלימא ממתניתין ת"ש אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ דתרווייהו שמא יטה ש"מ אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו אמר רבא לא אמרן אלא דבני מחוזא אבל דבני חקליתא מידע ידעי ודבני מחוזא נמי לא אמרן אלא דזקנות אבל דילדות מידע ידעי ת"ר אין פולין ברה"ר מפני הכבוד כיוצא בו אמר (רב) יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אין עושין אפיקטויזין ברה"ר מפני הכבוד ת"ר המפלה את כליו מולל וזורק ובלבד שלא יהרוג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול אמר רב הונא הלכה מולל וזורק וזהו כבודו ואפי' בחול רבה מקטע להו ורב ששת מקטע להו רבא שדי להו לקנא דמיא אמר להו רב נחמן לבנתיה קטולין ואשמעינן לי קלא דסנוותי תניא רשב"א אומר אין הורגין את

המאכולת בשבת דברי ב"ש וב"ה מתירין וכן היה רשב"א אומר משום רשב"ג אין משדכין את התינוקות לארס ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין חולין בשבת דברי בית שמאי וב"ה מתירין: ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ור"מ אומר יכולה היא שתרחם

רש"י שלא ילקה כו'. דהיינו אלו טינוף לא חשיב ליה הך כפיי': מי דמי. הא לא ניחא ליה בהגך משקין כלל ובראנו לא ירדו ונהי נמי דכפיית קערה חשיבא ליה אנו חשיבותא דמשקין בעינן וכפייה זו אינה אלא לגלות עליהן שאינו חפץ בהן אבל הכא לענין שבת אחשיבותא דהואלא קפדינן והך הואלא דכיס חשיבא דקא מיבעי ליה להאיל על בגדיו: הא לא דמיא. ע"כ אם להכשר זרעים זאת לדמויה לא תדמיה אלא להך: שירד דלף לתוכה כו'. משנה היא במסכת מכשירין (פ"ד משנה ה) השנויה אחר הסיפא דהכופה את הקערה והכי תנו עריבה שירד הדלף לתוכה כו' הניחה שירד הדלף לתוכה מים הניתזין והאפים ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן נטלה לשופכה אלו ואלו מודים שהן בכי יותן ומ"מ יש לשמוע מהך סיפא כדגרסינן בספרים (וכב"ה) נתנה לעריבה זו שירד הדלף לתוכה אע"ג דאלו טינוף הוא אפילו הכי מדלף כפאה גלי דעתי' דאחשבינהו לקבלן והוון חסובים אותן שבתוכה והך הואלא נמי אחשבה לקבולי בהאי כיס האי זיבה אע"ג דזיבה לא ניחא ליה אנו לחיובי אהואלא זיבה לא מהדרינן אלא אהואלא כיס: הניתזין. למרחוק: והאפין. מלמעלה כשהיא מלאה: אינן בכי יותן. ללא ניחא ליה בהו: הא רבי יהודה. דאמר מלאכה שאינה כריכה לגופה שבראנו לא תעשה ואינו כריך לעיקר (תחלתה) [תכליתה] כי הכא שאינו כריך לזיבה זו שעל ידה בא הכיס הזה ואעפ"כ חייב עליה ופלוגתייהו בהמאניע (לקמן דף ג): גבי מואיא המת במטה חייב ואע"ג דהואלא המת לא ניחא ליה ביה ור"ש פוטר: עם חשיכה. ולא חיישינן דילמא נפיק בהו משתחשך: והיה על מלחו תמיד. קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כבר קבע ליה מקום והיה על מלח אהרן: למשמש צבגדו. שלא יהא כרוך בקום דבר פן יוליאנו: הלכתא רבתי. דבר גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת: שמה יהרוג. וביום נמי עסקינן ולאור הנר

דמתני' אלא יקרא קאי: כהורג גמל. כלומר דגדול מאד: או דימא. לאור הנר דקתני אתרוייהו קאי ותרוייהו שמא יטה אצל ביום שפיר דמי: מי אלימא ממתניתין. דקתני לאור הנר בסוף ואפ"ה מספקא לן דאיכא לפלוגי בהו ולמימר דלאור הנר אלא יקרא קאי הכא נמי איכא למימר דאין פולין אפילו ביום ולאור הנר אין קורין קאי: ת"ש. דקתני לאור הנר בתרוייהו: בני מחוזא. מפנקי ולא עבדי מלאכה ובגדיהם רחבים כשל אשה ורכיכים עיון: מידע ידעי. שבגדי האנשים קרין שעוסקין בשדות במלאכה ושל נשים רחבים בתי יד שלהן: דזקנות. קרין במקל ושל אנשים מעונגין רחבים ודומין זה לזה וגזרינן שמא יטה: אצל דילדות. רחבים הרבה ואין של אנשים דומין להם: ברה"ר. בחול: מפני הכבוד. של עוברין של ימאסו: אפיקטויזין. הקאה גומיטא {וומיט"א: סס הקאה} בלע"ז כך מלאתי: מולל וזרק. בשבת מולל להתיש כחן של יחזרו אליו ובלבד של ימולל בדוחק ויהרוג לסבירא ליה הריגת כינה שבות ואבא שאלו כר"א ומחייב חטאת הלכך גזרינן מליכה של יהרוג: מקטע להו. הורגן ובשבת: לקנא. ספל: מאכולת. כינה: מתירין. כדמפרש טעמא בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) מאילים מאדמים דמשכן מה אילים פרים ורצים אף כל שפרה ורבה וכינה אינה פרה ורבה אלא מבשר אדם היא שורכת: וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר. דבהני נמי פליגי ב"ש וב"ה: אין משדכין. בשבת משום ממלא חפך: וב"ה מתירין. דקא סברי חפך ולא חפאי שמים: ואין מנחמין. משום דמלטער עם המלטערין: שבת היא מלזעוק. לריך להרחיב דעתם בתנחומים של ילטערו: יכולה היא שתרחס. אם תכדזה מלהלטער בה: (רש"י)

תוספות ו**שבתוכה** הרי זה בכי יותן. אין זה במשנה אלא שהש"ס מדקדק מדנקט הניתזין והניצפין אינן בכי יותן משמע הא שבתוכה הרי הן בכי יותן: **שמא** יהרוג. פירש הרב יוסף מאורלייניש דכינה היינו שחורה הקופצת דכתיב והך את עפר הארץ והיה לכנים (שמות ח) ודרך שחורה הקופצת לצאת מן הארץ ובזאת נחלקו עליו רבנן אבל פרעוש היא הכינה הרוחשת וחיב עליה אפילו לרבנן כדאמרי' בפי שמונה שרצים (לקמן דף קז: ושם) ואין נראה לר"ת דאמרינן במדרש אף כי אנוש רמה אלו כנים שבראש ובנדה פ"ב (דף כ:) שלח לה מסריקותא מקטל קלמי ופי' בקונטרס מסרק להרוג כנים ואין דרך שחורה הקופצת להיות בראש ועוד בברכות (פ"ז דף נא:) אמרינן ממהדורי מילי

ומסמרטוטי קלמי ודרך כנים לבנות הרוחשות להיות בסמרטוטי מבגדים ישנים ועוד דפרעווש אמר לקמן בפרק שמונה שרצים (דך קז): שהוא פרה ורבה וכינה הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת אדם לכך נראה לר"ת דשחורה הקופצת היא פרעווש וחייב עליה לכ"ע וכינה הרוחשת שרי להרוג כב"ה המתירין ובקונטרס נמי פירש בסמוך דרבה מקטע להו בשבת: מי אלימא ממתניתין. והפושט ס"ד דברייתא דרכה לפרש טפי ממתניתין ועוד דברייתא קתני אין פולין ואין קורין משמע טפי דקאי לאור הנר אתרוייהו מבמתני' דקתני ולא יפלה את כליו: אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו. דרכן היו להיות שוין מכאן נראה לאסור להבחין בין בגדו לבגדי חברו לאור הנר: נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול. נראה לפרש דאבא שאול כרבנן וגזר מלילה דכינה אטו מלילה דפרעווש ומלילה דפרעווש שמא יהרוג וכולה חדא גזירה היא ורש"י פי' דכר' אליעזר סבירא ליה וקשה דמשמע דרבי אליעזר סבירא ליה דלפלות נמי אסור דקאמר לעיל לא יפלה שמא יהרוג ור' אליעזר היא ומיהו י"ל דלעיל לא קאי. הכי: רבה מקטע להו. מפרש ריב"א בחול וקאי אדרב הונא דקאמר זהו כבודו אפילו בחול ואנן סמכינן ארש"י דפי' בשבת וקיימא כבית הלל דשרו בסמוך: (תוספות)

הש"א מדאמרינן: מולל וזורק וזהו כבודו ואפילו בחול. ולא קאמר ובלבד שלא יהרוג, שמעינן מינה דמשום כבודו בלחוד קאמר, אבל אם בא להרוג ואפילו בשבת מותר. ומ"ד ובלבד שלא ימלול ובלבד שלא יהרוג רבי אליעזר היא דאמר הורג כנה כהורג גמל, ולא קיימא לן כוותיה דמדבית שמאי הוא, וקיימא לן כבית הלל דמתירין להרוג מאכולת, ורבא נמי דשדי להו לקנא דמיא ורב נחמן דאמר לבנתיה קטלן, בשבת הוי, דדבר הלמד מענינו הוא. וכן מוכח בירושלמי (פ"א, ה"ג). וטעמא דכנה שמותר להורגה לפי שאינה פרה ורבה דאינה גדלה אלא מן הזיעה, ואנן מאילים ילפינן כדאיתא בריש פרק שמונה שרצים (לקמן קז, ב) מה אילים שפרים ורבים אף כל שפרה ורבה, ומכאן אמרו שם לאסור להרוג פרעווש בשבת לפי שהוא פרה ורבה. ופרעווש יס שפירשו אותו המין השחור שנקרא בערבי בורגות. ויש שאמרו שאותו המין הנקרא בורגות אינו פרה ורבה ואינו נעשה אלא מן העפר, ועל כן פירש כאן ר"ח ז"ל שהכנה היא הפרעווש, לפי שכתוב (שמות ת, יב) והך את עפר הארץ והיה לכנים, אלמא הכנה היא דהוה מן העפר. ואלא מיהו אי אפשר לומר שהיא הפרעווש הנזכר בגמרא, דהא משמע התם צפרק שמונה שרצים שהפרעווש הוא מין שפרה ורבה ואסור להורגו, ולא נחלקו בו רבי אליעזר ורבי יהושע אלא לכודו לפי שאין צמינו ניאוד אבל להורגו כולי עלמא מודו לאסור. ואפשר שאותו פרעווש מין רחש אחר הוא שפרה ורבה ולא הבורגות. והרמב"ן ז"ל

(בסוגיין) כתב שהצורגות מותר ללודו ולהורגו שבכלל מאכולת הוא. ומסתברא ודאי הכין, מדאיבעיא לן היכי קתני אין פולין כדי שלא יהרוג ואין קורין לאור הנר ור' אליעזר היא דאמר ההורג כינה בשבת כהורג גמל, או דילמא אין פולין לאור הנר קאמר אצל כדי שלא יהרוג לא, כלומר: דמותר להרוג ודלא כרבי אליעזר, ואסיקנא דאין פולין לאור הנר קאמר הא ביום שרי, דאלמא משום שמא יהרוג לא דמותר להרוג, ואם איתא דאסור להרוג בורגות הרי אותה המין מצוי בצני אדם ככנה ואם כן יהא אסור לפלות כליו אפילו ביום כדי שלא יהרוג, אללא ודאי משמע מהכא דאותה המין מותר להרוג. (בב"א)

דף יב - ב

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל שבנא איש ירושלים בכניסתו אומר שלום וביציאתו אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין ושבתו בשלום כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כמאן כר' יוסי ואמר רבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפיחה זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא ידכרינך לשלם היכי עביד הכי והאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ואמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו דאמר רב ענן אמר רב מנין ששכינה סועד את החולה שנאמר [\[תהילים מא-ד\]](#) ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבא אמר רבין מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי:

ולא יקרא לאור הנר: אמר רבה אפילו גבוה שתי קומות ואפ"י שתי מרדעות ואפילו עשרה בתים זו על גב זו חד הוא דלא ליקרי הא תרי שפיר דמי והתניא לא אחד ולא שנים אמר ר' אלעזר לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים אמר רב הונא ובמדורה אפ"י עשרה בני אדם אסור אמר רבא אם אדם חשוב הוא מותר מיתבי לא יקרא לאור הנר שמא יטה אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה א"ר אבא שאני ר' ישמעאל בן אלישע הואיל ומשים עצמו על דברי תורה כהדיוט תני חדא שמש בודק כוסות וקערות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק לא קשיא כאן בשמש קבוע כאן בשמש שאינו קבוע ואי בעית אימא הא והא בשמש קבוע ולא קשיא הא בדמשחא והא בדנפטא איבעיא להו שמש שאינו קבוע בדמשחא מהו אמר רב הלכה ואין מורין כן ור' ירמיה בר אבא אמר הלכה ומורין כן ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי קם שמעיה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו ומר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה ס"ל: באמת אמרו החזן כו': והאמרת רישא רואה מאי לאו לקרות לא לסדר ראשי פרשיותיו וכן אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו וכולה פרשה לא

רפ"י בתוך חולי ישראל. שמתוך שכוללן עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותן של רבים: שנא איש ירושלים. אדם גדול היה צירוסלים ושמו שנא: רחמיו. של הקב"ה מרובים: שנתו שלום. נוחו בשנתכם לשלום: בקושי התירו. מפני שמלטער: בתפילה. בחולה: זימנין אמר לה. כלשון קדש וזימנין אמר לה כלשון ארמי והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו. ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניו מן הפרגוד: סועד. סומך בתקות כחו ומשום רבינו יעקב סוער תרגומו של פוקד כלומר מבקר כמו ואת אחיך תפקוד לשלום (שמואל א' יז) ומתרגמי: ואת אחיך תסער לשלום ולהך לינא גרסינן אל תקרי יסעדנו אלל יסערנו: מתעטף. מאימת שכינה כהאם היושב באימה ואין פונה ללדין: ואפ"י גבוה. לליכא למיחש להטייה דכיון דגזור לא פלוג למילתייהו: הא תרי שפיר דמי. שאם יבא להטות יזכירנו חזרו: בשני ענינים. בשתי פרשיות הואיל

וכל אחד מעיין לעלמו אין מכיר במעשה חזירו: במדורה. מדורת אש גדולה אסור
דהואיל ויושצין רחוק זה מזה ועוד שזנבות האודים סמוכים להם אין זה מכיר
צבא חזירו להבעיר ולחתות: מותר. לקרות לאור הגר שאינו רגיל להטות נר בחול
מפני חשיבותו: שמש קבוע. לא יבדוק מפני שאימת רבו עליו אם ימלא בהן דבר
מגונה וזדקן יפה וחייקין להטיה: שאינו קבוע. לא רמיא עליה כולי האי: הא
והא בשמש קבוע גרסי: צדנפטא. שהוא מסריח מותר לבדוק לאורו ללא אחי
להטות: שמש שאינו קבוע צדמשחא מאי. כיון שאינו קבוע אינו מטה אפילו
בחול והלכך בשבת מותר או דילמא צדמשחא הואיל ולא מאיס דרכו להטות בחול
הוא: הלכה. דמותר: ואין מורין כן. שלא יזלזלו: קם שמעי'. דר' ירמיה דהוא
שמש שאינו קבוע בבית רב אסי: אמרה ליה דביתהו. דרב אסי לרב אסי מר לא
עביד הכי: כרביה. ר' ירמיה דאמר הלכה ומורין כן: ראשי פרשיות. ומריאן בפיו
שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בכולה למחר ומסייע את שבעה
הקורין צנקודה וטעמיה בלחש: (כ"ט')

תוספות רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך כו'. ק' לר"ת מה מועלת תפלה לר'
מאיר ור' יהודה דקאמר בפ"ק דר"ה (ד' טז. ושם) הכל נידונים בר"ה וגזר דין
שלהם נחתם ביוה"כ דברי ר"מ ר' יהודה אומר הכל נידונין בר"ה וגזר דין של
כל אחד ואחד נחתם בזמנו בפסח על התבואה ואדם ביום הכפורים ר' יוסי אומר
אדם נידון בכל יום ואמר התם אמר רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי
ואמריעי כר' יוסי משמע דלר"מ ולר' יהודה לא מהניא צלותא וי"ל דהכא בשבת
שבין ר"ה ובין יוה"כ איירי ולפי מאי דמשני התם איבעית אימא כדר' יצחק
דאמר ר' יצחק יפה צעקה לאדם בין קודם גז"ד כו' אתי הכא שפיר: **שבנא** איש
ירושלים. ר"ת לא גריס שבנא דשבנא רשע הוה ולא מסקינן בשמיה דשם רשעים
ירקב כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לח:) אלא גרס שכנא דהוי נמי
שם אדם כדאמר בסוטה (דף כא.) אלא כשכנא אחי הלל ונראה לר"י דשפיר גרס
שבנא דאטו אם אחד רשע ושמו אברהם לא נקרא בשם זה אחר ואשכחן דתרי
שבנא הוו כמו שמוכיח בישעיה (כב) דכתיב שבנא אשר על הבית וכתוב וקראתי
לעבדי לאליקים וגו' וממשלתך אתן בידו וכתוב בתר הכי (שם לו) ויבא אליו
אליקים אשר על הבית ושבנא הסופר משמע דשבנא אשר על הבית כבר מת והיה
אליקים במקומו ושבנא הסופר היה אחר: **שאינ** מלאכי השרת מכירין בלשון
ארמי. לבד מגבריאל כדאמר בסוטה בריש אלו נאמרין (דף לג.) דאמר מר בא
גבריאל ולמדו שבעים לשונות ליוסף ותימה דאפי' מחשבה שבלב כל אדם

יודעים ולשון ארמי אין יודעים : לא ישב על גבי מטה ולא על ספסל. נראה דדוקא כשחולה שוכב בנמוך שלא ישב גבוה ממראשותיו של חולה : רבי נתן אומר קרא והטה. הכא ובמכות (דף ר:) גבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם ובהאשה רבה (יבמות דף צו:) גבי הא שנקרע ס"ת בחמתן לא פריך ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה כו' אומר ר"ת דלא פריך בשום מקום אלא גבי אכילת איסור שגנאי הוא לצדיק ביותר וההוא דערבי פסחים (כסחים דף קג: ושם) דר' ירמיה אישתלי וטעים קודם הבדלה והנהו דמסי ר"ה (דף כא.) דקאמר בסיים תבשילא דבבלאי בצומא רבה דמערבא התם לא הוה מאכל איסור אלא השעה אסורה ובבראשית רבה אמרינן ר' ירמיה שלח לר' זירא חד טרסקל דתאנים ומסיק בין דין לדין מתאכל תאנתא בטבלא הא קאמר עלה ר' אבא בר זימנא בשם ר' אליעזר זעירא אם. הראשונים מלאכים אנו בני אינש ואם הם בני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר : שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי. ללישנא בתרא מבעי ליה ור"ת גריס הא והא בשמש שאינו קבוע איבעיא להו שמש קבוע בדמשחא מאי דשמש שאינו קבוע בודק יפה שלא יעבירוהו אבל קבוע לא מרתת שיעבירוהו בשביל כך כיון שהוקבע כבר : (תוספות)

רש"א וכולה פרשה לא והתניא התינוקות מסדרין פרשיותיהן, ופרקינן: שאני תינוקות לאימת רבן עליהן. קשיא לי דקארי לה מאי קארי לה דפשיטא, לאי לא אדמהדר לאקשווי מזרייתא דתינוקות ליקשי ליה ממתניתין דקתני אצל הוא לא יקרא עמהם, דאלמא הוא לא יקרא עמהם אצל הם קורין לעלמן ומשום לאימת רבן עליהם. ונראה לי דזרייתא שמייעא ליה דהתינוקות מסדרין לעלמן אפילו כשאין רבן עומד עליהן, מדלכא קתני התינוקות מסדרין פרשיותיהן בפני רבן, אלמא סדור כולה פרשה שרי, ומה לי הן כלל רבן ומה לי הן ורבן, ופריק שאני תינוקות דאע"ג לאין רבן מסדר עמהם ליכא למיחש משום דכל שעתא ושעתא אימת רבן עליהן. כך נראה לי. (רש"א)

מיתבי רשב"ג אומר התינוקות של בית רבן היו מסדרין פרשיו' וקורין לאור הנר אי בעית אימא ראשי פרשיותיו ואי בעית אימא שאני תינוקות

הואיל ואימת רבן עליהן לא אתי לאצלווי : כיוצא בו לא יאכל הזב : תניא ר"ש בן אלעזר אומר בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל שלא שנינו לא יאכל הטהור עם הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא ירגילנו אצלו וכי מרגילו אצלו מאי הוי אלא אימא שמא יאכילנו דברים טמאין אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל אמר אביי גזירה שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנין ורבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן אלא שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דברים טמאין בימי טהרתו איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו אמר רב יוסף ת"ש העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל דברי ב"ש אומר לא עולה ולא נאכל שאני התם דליכא דיעות ה"נ מסתברא דהיכא דאיכא דיעות שאני דקתני סיפא רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה ואין חוששין ולא אתמר עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסורים וה"נ מכירין זה את זה נינהו הכי השתא התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי איכא דאמרי ת"ש רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואתמר עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור והני נמי מכירין זה את זה נינהו התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי ת"ש לא יאכל הזב עם הזבה משום הרגל עבירה ה"נ דיעות איכא שינוי ליכא ת"ש [יחזקאל יח-](#) [ו](#) אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ש"מ ופליגא דר' פדת דאמר ר' פדת לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד שנאמר [ויקרא יח-ו](#) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדייהו ואמרי לה אבי ידיהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא אפי' שום קורבה אסור משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב : תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה ומת בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמרה להם כתיב בתורה [דברים ל-כ](#) כי הוא חייך ואורך ימיך בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה

רס"י ואימת רבן עליהן. אין פושטין יד לשום דבר ואפי' בחול אללא על פי רבן: פרעה. גברה כמו ופרעת ימה וקדמה (בראשית כח): שלא שנינו לא יאכל טהור עם הטמאה. מפני הערוה לפי שלא הורכבו לכך שכולן אוכלין חוליהן בטהרה היו ולא היו אוכלין עם נשותיהן טמאות: אטו זב פרוש לאו דברים טמאים האכיל. והלא כל מגעו טמא: מעשרין הן. ולא גזרי' גזירה לגזירה: שתישן עם בעלה. במטה כגון שהוא טמא לליכא למיחש משום טהרה או בזמן הזה שאין בו טהרה מי חיישי' להרגל עבירה או דילמא כיון דליכא היכרא מדכר דכירי: על השולחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אלל הגבינה דקסברי בית שמאי בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא גזרי' העלאה אטו אכילה: ואינו נאכל. עמו: וז"ה אומרים כו'. ש"מ דאסור: לליכא דיעות. שני בני אדם שיזכירו זה לזה וה"ה נמי דמאי לשנויי לליכא שינוי להיכרא ומיהו דעדיפא נקט דאפי' דיעות ליכא: שאין מכירין. ללא אתי חד למשקל מדחבריה ומיכל: אכל מכירין. אסור ואשה ובעלה [נמין] מכירין זה את זה וש"מ דאסור: שינוי ליכא. שאוכלין בדרך אכילה: איכא שינוי. שאין דרך ליטן אללא בקירוב בשר כדכתיב שארה כסותה ועונתה ואמר מר שאר זה קירוב בשר שאם אמר אי איפשי אללא היא צבגדה והוא צבגדו יוליא ויתן כתובה במס' כתובות (פ"ד 7 דף מח.). אלל ההרים לא אכל. בפרק אלו הן הגשרפין בסנהדרין (דף פא.) מפרש ליה שלא נתפרנס בזכות אבות שלא הורכב לכך לפי שהוא לדיק: מה אשת רעהו כו'. דאסור לן יחוד מן התורה בקדושין (פ"ד 7 דף פ.). מאחיד בן אמך: ופליגא. דרב יוסף דפשט מדרשה דהאי קרא לאיסור אדרבי פדת: גילוי עריות. תשמיש ממש ושאר קורבה ואפי' קירוב בשר מדרבנן והיא צבגדה אפי' מדרבנן ליכא למגזר: (רס"י)

תוספות מיתבי התינוקות של בית רבן מסדרין פרשיותיהן כו'. אומר הר"ם לפי הקונטרס שפי' במתני' החזן רואה היכן התינוקות קורין לאור הנר הא דלא פריך ליה ממתני' משום דאיכא למימר דקורין באיסור ואין מוחין בידם אבל הכא דקתני מסדרין משמע שמתרין לעשות כן: רבא אמר רוב עם הארץ מעשרין הן. וא"ת האמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מח.) שיוחנן כהן גדול גזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד וי"ל דה"ק שלא היו מפרישין כולם אלא תרומה גדולה אבל רובן היו מעשרים והא

דחשו הכא טפי למיעוט מבמקום אחר משום דהויא מיעוט דשכיח טובא והיו הרבה נכשלים ומה שקשה דאביי אדאביי ודרבא אדרבא מפורש בפ"ב דכתובות (דף כד. ושם) גבי חיישינן לגומלים: מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. והתם סברא הוא לאסור לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר ורש"י פי' אפי' ביחוד נמי אסור מדאורייתא ואין נראה דמשמע דרוצה לאסור יחוד בנדה תימה דיחוד דאסור מן התורה לא ילפי' מאשת איש ושרי בנדה כדכתיב סוגה בשושנים (סנהד' פ"ד לז.). והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' באשת איש אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא טפי הוה לן למיסר יחוד מהיקשא ולמישרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפתח פתוח לרה"ר מסוגה בשושנים: **ופליגא** דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא כו'. תימה מנא ליה דפליגי דילמא מדרבנן אסור אפי' הוא בבגדו ורש"י דפירש כאן כיון דמדאורייתא לא אסור אלא תשמיש ממש מדרבנן לא אסור אלא קירוב בשר לא נהירא דמסתמא לא פליגי אמתני' דלא יאכל הזב עם הזבה ועוד וכי לית ליה דאשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ומפרש ר"ת דפליגא דר' פדת דכיון דלא אסרה תורה אלא קריבה של גילוי עריות בלבד א"כ אין לנו לאסור ולגזור אלא כעין שאסר הכתוב דהיינו דיעות בלא שינוי כגון לא יאכל הזב עם הזבה אבל הוא בבגדו והיא בבגדה דאיכא דיעות ושינוי לא יסבור ר' פדת דאפי' באשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה שרי ור"י פי' ופליגא דר' פדת כיון דאית ליה דלא שייך לשון קריבה אלא בגילוי עריות ממש וא"כ ואל אשה נדה לא יקרב היינו תשמיש ממש שוב אין ללמוד בהיקש מאשת איש לאסור הוא בבגדו כו' לאפוקי לשון קריבה ממשמעותו ודוחק הוא דהא אשת רעהו לא טמא משמע תשמיש ממש ואפילו הכי אסרי' הוא בבגדו והיא בבגדה: **ופליגא** דידיה אדידיה. והוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (ף יז.) דרב אדא בר אהבה מרכיב לה אכתפיה ומרקד א"ל רבנן אנן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לכוון כי כשורא לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה. היה עושה: (תוספות)

רש"י תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר זא ורחה עד היכן פרעה טהרה בישראל. תוספתא (פ"א, ה"ז): אמר רבי שמעון בן אלעזר זא ורחה עד היכן פרעה טהרה שלא גזרו הראשונים לומר לא יאכל הטהור עם הגדה, שהראשונים לא היו אוכלים עם הגדות, אלא אמרו לא יאכל הזב עם הזבה. (רש"י)

ושימש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי ימיו ולא היה אדם מחזירה דבר פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה בתי בימי נדוּתך מה הוא אצלך אמרה לי חס ושלוּם אפ"י באצבע קטנה לא נגע [בין] בימי לבוּניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה [{ויקרא יח-יט}](#) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב כי אתא רב דימי אמר מטה חדא הואי במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינה: [מתני'](#) ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו ורבו ב"ש על ב"ה וי"ח דברים גזרו בו ביום: [גמ'](#) א"ל אביי לרב יוסף אלו תנן או ואלו תנן ואלו תנן הני דאמרן או אלו תנן דבעינן למימר קמן תא שמע אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ ואלו תנן ש"מ: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד"א אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש באיזמל איני והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא' [{איוב יז-כב}](#) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגזו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: ושמנה עשר דבר גזרו: מאי נינהו שמנה עשר דבר דתנן אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין והספר והידים והטבול יום והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני מפסל פסלי טמויי

רפ"י ושימש תלמידי חכמים. להסבירו סתומות המשנה וטעמיה והוא הנקרא תלמוד: נדוּחֵיךְ. כל שצעה של ראייה ראשונה: ליבּוּנֵיךְ. כגון זבה שסופרת שצעה נקיים משפסקה ורכיכה להיות לובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה: בנדת טומאתה. ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה למרביץ מתהיה בנדתה בהוייתה תהא עד שתבא במים בתורת כהנים: מטה חדא הואי. רחבה ולא קירוב בשר הואי וסבר דשרי בהכי: סינר. פורצייני"ט (הגורה) שהיא חוגרת בו ומגיע ממתנים ולמטה: מתני' ונמנו ורבו. באו למנין ונמלאו של ב"ש מרובין: גמ' ה"ג ואלו תנן הני דאמרן או דלמא אלו תנן הני דבעינן למימר קמן. ואלו קאי אדלעיל לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר ואלו מן ההלכות כו' או דילמא אלו תנן וקאי לקמן אחין שורין דיו: ת"ש. דאתרתי קמייתי קאי אכל אינך לאו משמונה עשר דבר נינהו ולקמן בגמרא מפרש להו: מגילת תענית. לפי ששאר כל משנה וברייתא לא היו כתובין דאסור לכתבם וזו נכתבה לזכרון לדעת ימים האסורין בתענית לכך נקרא מגלה שכתוב במגלת ספר: מחצבין את הלכות. שנגאלין מהן והגם חביב עליהן להזכירו לשבחו של הקב"ה הוא וכותבין ימי הגם לעשותן יום טוב כגון אלן יומין דלא להתענאה בהון כו': אין אנו מספיקין. לפי שהן תדירות. ל"א אין אנו מספיקין מלעשות י"ט בכל יום: אין שוטה נפגע. אין פגע רע בא עליו כלומר אינו מכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירין בהן: בשר מת שצחי. הגדל באדם החי מחמת מכה או מחמת כויה אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו: דברי תורה. כגון נבילה וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים הא ישראל אוכלים וכגון וכן תעשה בשצעה בחודש היכן נרמז קרבן זה בתורה: גרבי. למאור ולמזונות: דרשן. כדדרשין להני קראי במנחות (דף מה). דמשום דאשתרי מליקה בחטאת העוף גבייהו הוצרך להזהירם על מליקת חולין שהיא נבילה: האוכל אוכל ראשון. מן התורה אין אוכל מטמא אדם האוכלו חוץ מנבלת עוף טהור אבל נבלת בהמה לא כדאמר במסכת נדה (פ"ה דמ"ב): מי שאין לו טומאה אלא באכילתה יתה זו שיס לה טומאה קודם שיאכלנה וכ"ש אוכל ראשון שאינו אב הטומאה אבל הן גזרו באותו היום כדמפרש טעמא לקמן בכולהו ושיעורן לפסול את הגויה בחאי פרס בפרק יום הכפורים (יומא ד' פ:)

והתם נמי אמר הנח לטומאת גויה ללאו לאורייתא ומלאתי בספר ערוך משונה
טומאה זו מטומאה לאורייתא דסגי לה בטבילה לתרומה ללא צעיא הערב שמס
דתניא בספרי אין האוכל אוכלים טמאין ולא הקותה משקין טמאין טמא טומאת
ערב: והבא. לאחר שטבל מטומאתו צמים שאובין זו ציוס: וטהור. גמור שנפלו
על ראשו כו': והספר. כל כתבי הקודש תורה נביאים וכתובים פוסלין תרומה
צמגען: והידים. סתמן קודם נטילתן: וטבול יום. ולקמן פריך טבול יום
מדאורייתא הוא: והאוכלין והכלים שנטמאו צמקין. לקמן צעי לה: מאן תנא.
מי הוא האומר כן: פסלי. את התרומה ואתה תרומה לא תפסול אחרת שוב
צמגעה: (רפ"ו)

תוספות בימי לבוניך מהו אצלך. לא משום שיש לחלק בין נדות לליבון דהא אמר
ר"ע בפרק במה אשה יוצאה (לקמן דף סד:) הרי היא בנדתה עד שתבא במים
אלא לפי שידע אליהו שכך היה המעשה (כתובות דף סא. ושם) גבי שמואל
מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא היינו בימי ליבונה אין נראה כדפירשתי
ור"ת פירש שהיו רגילים לטבול שתי טבילות אחת לסוף שבעה לראייתה שהיא
טהורה מדאורייתא בהך טבילה ואחת לסוף ימי ליבון לכך היה מיקל אותו
האיש ורש"י היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה ונראה לר"י
שיש סמך מסדר אליהו דקתני אמר לה שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו
את הפך ומיהו התם מסיים ונגע ביך באצבע הקטנה ומפרק אע"פ (שם) דאמר
אביי מנח' ליה אפומיה דכובא ורבא מנח' ליה אבי סדיא אין ראייה כי שמא דוקא
במזיגת הכוס שיש חיבה יותר כדאמר התם אבל שאר דברים לא ומהכא דקאמר
אכל עמי ושתה עמי יכול להיות שלא הקפיד אלא על השכיבה: **מטה** חדא הואי.
ופלטי בן ליש שנעץ חרב בינו לבינה (סכהדרין פ"ב דף יט:) איכא למימר שרחוק
ממנה היה ביותר והיה פתוח לרה"ר שלא היה משום יחוד או שמא סבר כשאול
שלא היתה מקודשת לדוד ומחמיר על עצמו היה מלבא עליה: רש"י גריס [וכן
ר"ת] ואלו תנן הני דאמרן ומביא ראייה דאומר במדרש (פי' משפטים) כל מקום
שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים אלה פסל את הראשונים ועל המדרש קשה
לר"י דאלה דברי הברית (י' בריס כח) קאי אמה שכתוב למעלה: **ש"מ** ואלו תנן.
דלא קתני בתר הכי כדקתני במתניתין: **אוכל** ראשון ואוכל שני. אי תנן אוכל
ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה אוכל שני ואי תנא אוכל שני הוה אמינא
דאוכל ראשון נמי טמויי מטמא: **והשותה** משקין טמאים. לא שייך בהו ראשון
ושני דלעולם משקין תחלה הוו אע"ג דאכתי לא נגזר כמו שאפרש בסמוך מ"מ
היה בדעתם לגזור מיד וצריכא לאשמעינן משקין ואוכלין כדאמר בסמוך דהך

דמשקין לא שכיח ואי תנא משקין ה"א דוקא משקין דחמירי אבל אוכל לא פסיל כלל: והבא ראשו ורובו במים שאובין. וא"ת תיפוק ליה שהוא טבול יום וי"ל דנפקא מינה דאפילו העריב שמשו פוסל עד שיחזור ויטבול: וטהור שנפלו על ראשו כו': וא"ת מ"ש דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא גזרו נמי בביאה כמו בטבול יום ונראה לר"י דבטהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים סרוחים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג' לוגים מים שאובים [וע"ע תוס' גיטין מז. ד"ה רבא]: (תוספות)

הצ"ח בימי לבונויך מהו אלכך אמרה לו אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר אכל לא עלה על לבו לדבר אחר. יש מקשים ואותו תלמיד שקנה הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה כמה היה טועה, וכי לא היה יודע שאינה טהורה עד שתטבול ותספור, והא כתיב (ויקרא טו, כח) וְסִפְּרָה לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר, ומה הפרש היה לו בין ימי ראייתה לימי ספורים שלה. ויש מפרשים שלא בזבה לאורייתא קאמר, אלא בשראתה בימי נדה דדבר תורה אין כריך ספירת ימים נקיים שאפילו ראתה כל שבעה ולערב פסקה קודם שתשקע החמה טובלת וטהורה לביתה, אלא לאחר שנהגו בנות ישראל שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה ימים נקיים (עי' נדה סו, א), ובאותן שבעה שהיו מתקנת בנות ישראל הוא שהיה מיקל בכך. ועדיין קשה דכל שלא טבלה הרי היא בנדתה וכדאמרין (לקמן סד, ב) שבעת ימים תהיה בנדה בנדתה תהיה עד שתבא במים. ויש אומרים שזה מדרש חכמים הוא ולא היה יודעו. ואינו נכון, מי שקנה הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה שלא היה יודע מדרש חכמים. ועוד דהא משמע דטבילת נדה וזבה מפורשת היא מן הכתוב, דכתיב (במדבר לא, כג) אך במי נדה יתחטא, מים שהנדה טובלת בהם (חגיגה כג, ב). ועוד דכתיב (ויקרא טו, יג) וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים ורחץ בשרו במים חיים וטהר, וכתיב בתריה בזבה (סם כח) ואם טהרה מזוזה וספרה לה שבעת ימים ואחר טהרה, כלומר: אחר כך טהר בטהרה שהזכיר למעלה בזב, ואף על פי שטבילת הזב במים חיים ושל זבה במי מקוה, שמא ממקום אחר מיעטו. אלא המחזור, שבאותן הימים לאחר תקנת בנות ישראל כשהיו משלימות שבעת ימי נדה לאורייתא היו טובלות וטהורות דבר תורה, ואחר כך סופרות שבעה נקיים, והיו נוהגות כן מפני תקנת הטהרות שמא תגע בטהרות, ובאותן הימים היה אותו תלמיד מיקל הואיל וכבר טבלה וטהורה היא דבר תורה. האוכל אוכל ראשון ואוכל שני. פירש רבנו תם ז"ל: שאין זה פסול הגויה, דההיא בדורות הראשונים נתקנה,

ובמסכת יומא (פ, ב) נסתפקא להו בפסול הגויה אי לאורייתא, וההוא נמי אינו פוסל
 במגעו אלא באכילתו, וכדאמרינן נפסל גופו מלאכול בתרומה. וטעמא דההיא משום
 דנגעי בהדדי במעיו וגזרו משום מגע תרומה באוכלין טמאים, ולהכי בעי אכילת [חאי]
 פרס מפני שנתמעט בעיכול עד כביצה ואילו אכל פחות (מאכילת) [מכחאי] פרס היה
 מתמעט יותר מכביצה ואינו מטמא. ואתו תלמידי שמאי והלל וגזרו אף על כביצה
 וסיפסול תרומה אף במגעו. והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו
 ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין. פירש הרמב"ן ז"ל: דאף טהור קאמר וכל שכן בטבל
 ועלה דהיא היא עיקר הגזירה והכל בכלל טהור, אלא שבביאת מים לא גזרו אלא
 בטבל ועלה, לפי שאילו גזרו אף על טהור ממש אין רוב הצבור יכולין לעמוד, שא"כ
 אין לך רוחץ במים שאובים. וא"ת א"כ אי לא הא לא קיימא הא כדאמרינן בסמוך
 (לקמן יד, א). לא היא, דעיקר גזירה משום מים שאובים היא ובהיא הוא דחיישינן
 שמא תבטל, אבל בביאת מים לא חיישינן בה כולי האי דאי קיימא קיימא ואי לא תבטל
 דלאו עיקר גזירה הוא. (רשב"א)

לא מטמו אמר רבה בר בר חנה ר' יהושע היא דתנן ר' אליעזר אומר
 האוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני שני אוכל שלישי שלישי ר'
 יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שלישי שני לקודש ואין
 שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה אוכל אוכל ראשון ואוכל
 אוכל שני מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה דזימנין דאכיל אוכלין טמאין
 ושקיל משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו שותה משקין טמאין
 מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה דזימנין דשתה משקין טמאין ושקיל אוכלין
 דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו היינו הך מהו דתימא הא שכיחי והא
 לא שכיחי קמ"ל והבא ראשו ורובו במים שאובין מ"ט גזרו ביה רבנן
 טומאה א"ר ביבי אמר רב אסי שבתחלה היו טובלין במי מערות מכונסין

וסרוחין והיו נותנין עליהן מים שאובין התחילו ועשאום קבע גזרו עליהם
טומאה מאי קבע אמר אביי שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו
ואלו מטהרין אמר ליה רבא מאי נפקא מינה הא קא טבלי בהנך אלא
אמר רבא שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וטהור שנפלו
על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה דאי
לא הא לא קיימא הא וספר מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה אמר רב משרשיא
שבתחלה היו מצניעין את אוכלין דתרומה אצל ס"ת ואמרו האי קדש
והאי קדש כיון דקחזו דקאתו לידי פסידא גזרו ביה רבנן טומאה והידים
מפני שהידים עסקניות הן תנא אף ידים הבאות מחמת ספר פוסלות את
התרומה משום דר' פרנך דא"ר פרנך א"ר יוחנן האוחז ס"ת ערום נקבר
ערום ערום ס"ד אלא א"ר זירא ערום בלא מצות בלא מצות ס"ד אלא
אימא ערום בלא אותה מצוה הי גזור ברישא אילימא הא גזור ברישא

ר"י לא מטמו. את התרומה להיות שניה והיא תחזור ותפסול אחרים: האוכל
אוכל ראשון. נעשה גופו ראשון ומטמא את התרומה להיות שנייה והיא תחזור
ותפסול שלישי: שני. פוסל ואינו מטמא: שלישי. אינו פוסל תרומה במגעו אבל
הקדשים פוסל ובפ"ב דשחיטת חולין מפרש טעמא דתרוייהו: ר' יהושע אומר
האוכל אוכל ראשון הוא שני וכן האוכל אוכל שני הוא שני. והתם מפרש טעמא
מאינו שהשני עושה שני ע"י משקין דמשקין אפי' הן שניים נעשין תחלה ועושין
מגען שני ואף כאן החמירו בשני לעשות האוכלו כיוצא בו: שלישי שני לקדש.
האוכל אוכל שלישי עושה גופו שני לקדש והתם מפרש טעמא דהאי אוכל שלישי
חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא וטהרתן טומאה היא אלל הקדש הלכך שמירה
דידה לאו שמירה היא לענין קודש וחיישינן באוכל שלישי דידיה דילמא ראשון
הוא והאוכלו שני: בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר באיזו חולין אתה
מוצא אוכל שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאינו חולין גרידא לא משכחת
בהו שלישי: מאי טעמא גזור. באדם האוכל שיהא טמא: ופסיל להו. והתורה
הזהירה על התרומה לשמרה בטהרה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי
לפיכך גזרו באוכל אוכלין טמאין שלא יהא רגיל אלל תרומה: הא שכיחא. שאדם
שותה עם אכילתו: והא לא שכיחא. שיהא אוכל עם שתייתו: ה"ג היו טובלין
במי מערה סרוחים מכונסין. שיש בה מ' סאה מי גשמים שהם כשרים לכל טמא

חוץ מזב לבדו דכתיב ביה מים חיים: והיו נותנין עליהן. על גופן מים שאובין להעביר סרחון המקוה: התחילו. הטובלין ועשו השאובין קבע לפיכך גזרו על השאובין טומאה לטמא אדם אחר טבילתו אבל אין מטמא שום אוכל ומסקה אלא אם כן נטמאו בשרץ: לא אלו. דמקוה לבדה מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין דמתוך שהורגלו הכל בכך לא היו יודעין שלהעביר הזוהמא היו השאובין באין אלא לטהר: מאי נפקא לן מינה. כיון שכולן טובלין תחלה במקוה מאי איכפת לרבנן אם עשאוה הטובלין קבע אחר טבילה: אלא אלו מטהרין. וחיישינן דילמא אתי לבטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין והתורה אמרה אך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יא): מ"ט. הא לאו לאחר טבילה הוה: אי לאו. דגזרו אף על הטהור לא קיימא גזירה הבא אחר טבילה דאמרי מ"ט האי מהאי: לידי פסידא. עכברים מאיין אכל אוכלין ומפסידים את הספר אבל בחולין לא הולכרו לגזור דבלאו הכי נמי לא היו נותנין חול אכל קדש: עסקניות הן. ונוגעין בבשרו ובמקום טנופת וגנאי לתרומה בכך ונמאם לאוכלין כשנוגע בה בידים מסואצות ורבותינו מפרשים חיישינן שמא נגעו [ידיו] בטומאה [ונטמא] וקשיא לי אם כן ניחוש שמא נגע באב הטומאה ונמאם ראשון ויטמאנה ועוד מאי שנא ידים לחודייהו בכל גופו נגזרו לפסול תרומה שמא נגעו ידיו בטומאה ונטמא כל גופו ועוד לא תסגי להו בנטילה אלא בטבילה: ספר תורה ערום. אלא על ידי מטפחת: אילימא הא. דסתם ידים גזור צרישא: הא תו למה לי. הך מי נפקא מכלל סתם ידים: אלא הא גזור צרישא. דסתם ידים לא גזרו (סמוך) לנטילתן מגע לתרומה: (רש"י)

תוספות רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ושני שני. בפ"ב דחולין (דף לד. ושם) מפרש טעמא משום דמצינו שני עושה שני על ידי משקין וא"ת מאי צריך התם להאי טעמא נימא דלהכי שני. עושה שני כדמפרש בסמוך בגמרא משום דזימנין דאכל אוכלין טמאין ושדי משקין דתרומה כו' וי"ל משום גזירה דתרומה אין לנו לעשות אוכל שני שני אם לא שמצינו כזה משום דדמי לחוכא ואיטלולא: זמנין דאכיל אוכלין טמאין כו'. אומר ר"ת דפסול גוייה הנזכרת בכל מקום דאמריי (עירובין פ"ח #דף פב: ושם) וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שיעור שני ביצים ולמ"ד ביצה ומחצה לאו היינו גזירה דהכא דמהך טעמא דהכא אפילו כביצה פסול אלא פסול גויה גזירה קדמוניות היתה וגזרו שלא יהיו באים לטעות ולומר כמו שמותר לאכול תרומה אחר אוכלים טמאין אע"פ שנוגע

התרומה באוכלין טמאין שבמעיו כך מותר להגיע תרומה לאוכלין טמאין מבחוץ ולכך גזרו דהאוכל אוכלין טמאים כחצי פרס שיהא גופו נפסל מלאכול בתרומה אבל ע"י מגע לא גזרו ודוקא כחצי פרס אבל כביצה ליכא למטעי שנשאר בין השינים ונחסר קודם שיגיע למעיו וכיון דאפקי מכביצה אוקמי אחצי פרס אבל גזירה דהכא גזרו שיפסול אף למגע ואף בכביצה משום טעמא דמפרש תדע דגזירה קדמוניות היתה דביומא בפי' בתרא (דף פ: ושם) ס"ד למימר דפסול גויה דאורייתא ובי"ח דבר היו כולם בקיאים ואיך היו טועים לומר דהיא דאורייתא דא"כ חסר להו: **ושקיל** משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו. ואע"ג דמשקים תחלה הוו כדאמר (כרה פ"ח משנה ז) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה הכא דקאמר ופסיל להו משום דאכתי קודם י"ח דבר לא גזרו להיות משקין תחלה כמו שאפרש: **תנא** אף הידים הבאות מחמת ספר. והא דלא מייתי מתני' דמסכת ידים (פ"ג מ"ה) כל כתבי הקדש מטמאין את הידים משום דמצינו למימר דה"מ לקדש להכי מייתי ברייתא דקתני בהדיא תרומה וא"ת ומאי אריא ידים הבאות מחמת ספר משום דר' פרנך אפילו מחמת כל פסולי תרומה נמי כדתנן במסכת ידים (פ"ג משנה ב) כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות וי"ל דהיינו דווקא לקדש דומיא דיד דמטמא את חברתה שאינו אלא לקדש כדמוכח בחגיגה (דף כד:) ופ"ב דחולין (דף לד: ושם) דקאמר מצינו שני עושה שני על ידי משקין הוי מצי נמי למימר דמצינו דע"י ספר שני עושה שני ושמא כשראה שלא קבל רבי אליעזר תשובתו במשקין חזר והשיב לו מכתבי הקדש: **תנא** אף הידים כו'. וא"ת הא דתנן (ידים פ"ג מ"ב) היד מטמא חבירתה ד"ר יהושע אמרו לו כו' א"ל מצינו כתבי קודש כו' א"ל אין דנין דברי סופרים מד"ת ולא מד"ס ע"ש והשתא היכי מייתי ראייה מכתבי קודש שהן שני ומטמאות ידים אף לתרומה ליד דלא מטמא חבירתה רק לקודש וי"ל דאינו חושש רק להשיב על סברתם שאמרו דאין שני עושה שני ועוד נראה לפרש דהיא דכתבי קודש היינו דוקא לקודש ולא היינו גזירה דהכא דידיה הבאות מחמת ספר דר' פרנך ומה שמקשה וכי לית להו לרבנן האוכל אוכל שני שני כיון דאין דנין דברי סופרים מד"ת ולא מד"ס נראה היכא דאיכא טעמא אית להו לרבנן שני עושה שני כגזירה הבאות מחמת ספר משום דר' פרנך והאוכל אוכל שני כדמפרש כאן זימנין דאכיל אוכלין טמאים ושדי משקין דתרומה לפומיה (ת"י): **אף** הידים הבאות מחמת ספר. מדקתני אף משמע דעל הספר גזרו תחלה ואח"כ על הידים הבאות מחמת ספר וכיון דסתם ידים לבסוף גזרו כדאמר לקמן א"כ ידים הבאות מחמת ספר בו ביום גזרו דהא בין גזירה דספר לגזירה דסתם ידים גזרו עליהם וא"כ הוה טפי מ"י"ח דבר ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזרו אלא מקודם לכן הוה אתי שפיר אך לשון אף לא משמע כן ועוד לא יתכן שגזרו על הידים ועדיין ספר עצמו לא היה. פוסל את התרומה: **האוחז** ספר תורה ערום. קצת משמע דלאו דווקא ספר תורה דהא כל כתבי

הקדש תנן במסכת ידים שמתמאין את הידים : בלא אותה מצוה. אם אוחזו ללמוד בו אין לו שכר של אותו לימוד ואם בשביל לגוללו אינו מקבל שכר על הגלילה : (תוספות)

רשב"א הא דאמרינן: ושדי לפומיה ופסיל להו. איכא למידק אם כן טמויי נמי ליטמו. איכא למימר דמשקין שצפיו מאוסין הן ואי שדו לא מטמו אחרים, אלא מיפסל פסיל להו מלאכול. הא דאמרינן: מהו דתימא האי שכיח והא לא שכיח. איכא למידק ולימא משום דזימנין דאכיל אוכלין דתרומה ושקיל משקין טמאין ושדי לפומיה, דהא ודאי שכיחא. יא לומר דכבי הא ליכא למיחש, דלמאן דאכיל אוכלין טמאין איכא למיחש דילמא לא רמי אדעתיה ושדי לפומיה תרומה טהורה דלאו מיזהר זהיר, אבל לאוכל אוכלין טהורים דתרומה ליכא למיחש דההוא מזהר זהיר ולאוכל טהרות לא גזרו שמה יסכה ויטמאם. ועוד יא לומר דבהנהו לא גזרו משום דכבר נמאסו אוכלין שצפיו משלעסן ואין חוששין לטומאתן כל כך שגיגזרו עליהם, אבל לאוכל אוכלין טמאין חששו משום שמה יביא תרומה טהורה ויתגנה לתוך פיו, וההיא שעתא ראויה היא דעדיין לא נפסלה מאכילת אדם והרי הוא מטמא תרומה טהורה הראויה. אילימא הך גזור ברישא הא תו למה לי. פרש"י ז"ל (בד"ה אלא) והלא גזרו סמוך לנטילתן מגע תרומה. וא"ת אכתי אינטריך משום נוטל ידיו לאכילה ומשמרן דנפקי להו מסתם ידים, ואפילו הכי כשבאות מחמת ספר מטמו. יא לומר דכבי הא אפילו נגעו בספר לא מטמו, דלא אמר רבי פרנך אלא מחמת נוגע בספר בסתם ידיו שמה מסואבות הן. והרמב"ן ז"ל (בד"ה אילימא) הקשה ע"ז דא"כ למה נחלקו התנאים האחרונים כר"מ ור' יהודה למה נחלקו [ברמב"ן: ולמה נחלקו מחלוקת אחרות] במסכת ידים (פ"ג מ"ה) איזה ספר מטמא את הידים ומאי נפקא להו מינה, דמכל מקום כל סתם ידים מטמו את התרומה מתקנת הראשונים מתלמידי שמהי והלל דקדימי להו טובא. ופירש הוא ז"ל דהכי קאמר: אילימא הא דסתם ידים גזרו תחילה הא תו למה לי למיגזר במגע ספר, אי בסתם ידיו הא תקנו ואפילו בלא מגע ספר, ואי אפילו במשמר ידיו למה להו למיגזר כבי הא גזירה בפני עצמה, דההיא דרבי פרנך ליתא אלא משום היסח הדעת ושאידיים עסקניות הם. ופריק אלא הך דספר גזרו תחילה וגזרו סתם ולא חלקו בין סתם ידים למי שמר ידיו, ואחר כך הוֹרְכוּ לגזור משום תרומה אפילו בסתם ידים שלא באו מחמת ספר, ותקנה ראשונה כבר פשטה בישראל ולא זזה ממקומה, ולפיכך הוֹרְכוּ האחרונים לגלות איזה ספר מטמא את הידים, שאפילו ידים משומרות הבאות מחמת ספר פוסלות את

דף יד - ב

כיון דהך גזור ברישא הא תו למה לי אלא הך גזור ברישא והדר גזור
 בכולהו ידיים וטבול יום טבול יום דאורייתא הוא דכתיב [\[ויקרא כב-ז\]](#) ובא
 השמש וטהר סמי מכאן טבול יום והאוכלין שנטמאו במשקין במשקין
 דמאי אילימא במשקין הבאין מחמת שרץ דאורייתא ניהו דכתיב [\[ויקרא](#)
[יא-לד\]](#) וכל משקה אשר ישתה אלא במשקין הבאין מחמת ידיים וגזירה
 משום משקין הבאין מחמת שרץ והכלים שנטמאו במשקין כלים
 דאיטמאו במשקין דמאי אילימא במשקין דזב דאורייתא ניהו דכתיב
[\[ויקרא טו-ח\]](#) וכי ירוק הזב בטהור מה שביד טהור טמאתי לך אלא
 במשקין הבאין מחמת שרץ וגזירה משום משקין דזב וידיים תלמידי
 שמאי והלל גזור שמאי והלל גזור דתניא יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי
 בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית שמעון
 בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות שמאי והלל גזרו
 טומאה על הידים וכ"ת שמאי וסיעתו והלל וסיעתו והאמר רב יהודה
 אמר שמואל י"ח דבר גזרו ובי"ח נחלקו ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא
 בג' מקומות דא"ר הונא בג' מקומות נחלקו ותו לא וכ"ת אתו אינהו גזור
 לתלות ואתו תלמידיהו וגזרו לשרוף והאמר אילפא ידיים תחלת גזירתן
 לשריפה אלא אתו אינהו גזור ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידיהו גזור
 וקבלו מינייהו ואכתי שלמה גזר דא"ר יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן
 שלמה עירובין ונטילת ידיים יצתה בת קול ואמרה [\[משלי כג-טו\]](#) בני אם
 חכם לבך ישמח לבי גם אני [\[משלי כז-יא\]](#) חכם בני ושמח לבי ואשיבה
 חורפי דבר אתא

כ"ז"י וזא השמש וטהר. ומקמי הכא לא ואוקמינן להאי קרא בתרומה ביצמות
 צפרק הערל (ד' עד): ואפילו לנגיעה אשכחן קרא התם כל כלי אשר יעשה מלחכה

זהם צמים וגו' והאי נגיעה היא ובעינן הערב שמץ אלמא פסיל צנגיעה דאי לא פסיל למאי קרי ליה וטהר השתא מכלל דמעיקרא לא הוי טהור גמור והאי כלי לאו בר אכילה הוא ומיהו טמויי לא מטמינן דהא לאו טמא איקרי: סמי מכאן. הסר מכאן: מחמת שרץ. שנטמאו בשרץ: דאורייתא היא. שהמסקין ראשון והאוכל שני ופוסל תרומה להיות שלישי: דכתיב וכל משקה וגו'. ואע"ג דהאי במסקין הבאין מחמת אויר כלי חרס כתיב דהא כתיב לעיל מיניה כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל כלומר אם יס בתוכו אוכלין או מסקין והני שניים נינהו שהכלי היה ראשון והם שניים ואוכל הנוגע בהן אינו פוסל את התרומה (א"ה) הא גמרינן מסקין הבאין מחמת שרץ מנייהו בק"ו ובפ"ק דפסחים (דף יח:) וכיון דמקבלי טומאה מדאורייתא ממילא עצדי לאוכל שני דהכי גמרינן סדר טומאה התם דמשקה מטמא אוכל ואוכל משקה דלא משכחת רביעי בקדש אלא בהכי דהא אין טומאה עושה כיוצא בה לא להיות אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה ולא אוכל ומשקה מטמאין כלים דאין כלי מיטמא אלא באב הטומאה: מחמת ידים. לפני נטילה דגזרו רבנן בידיים וכן בשאר כל פוסלי תרומה השנויין לטמא מסקין להיות תחלה: גזירה משום מסקין הבאים מחמת שרץ. לאשכחן בהן שהן ראשונים דאורייתא והא דגזרו בכל טומאת מסקין להיות תחלה ולא גזרו נמי באוכלין גזירה משום אוכל הבא מחמת שרץ היינו טעמא דאחמיר רבנן במסקין משום דעלולין לקבל טומאה שאינן כריכין תיקון הכשר להביאן לידי טומאה אצל אוכלין כריכין תיקון נתינת מים להכשירן לקבלת טומאה כל הכשר שבש"ס לשון תיקון: משקה הזב. היוצא ממנו רוק וזב ומימי רגליו: וכי ירוק הזב וגו'. וכבס בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם ובגדים דהיינו כלים ושאר מסקין היוצאין ממנו גמרינן מרוק מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יוצא אף כל מתעגל ויוצא כגון מימי רגליו: מה שציד טהור טמאתי לך. אינו כריך כאן דטומאת משא ילפינן מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף נה:): אלא בבאין מחמת שרץ. דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.). יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל וגו' אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס כו' אלמא לא אתי כלי טמא ומטמא ליה וכ"ס

אוכל ומשקה וגזור רבנן לדיטמא לענין תרומה משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה: על ארץ העמים. ומשום ספק קבירות שלהן דנכרי מטמא במגע ובמשא ואהל לרבנן ולרבי שמעון נמי דאמר אין מטמאין באהל מטמאין הן במגע ובמשא ורקב: ועל כלי זכוכית. ללא כתיב באורייתא טומאה: תיקן כתובה. שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובה לפי שהיה מיוחד לה כתובתה וכשהיה כועס עליה אומר לה טלי כתובתיך ולאי בכתובות בסוף האשה שנפלו (דף פב:): וגזרו טומאה על כלי מתכות. לקמן מפרש: שמאי וסיעתו כו'. והם עצמן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: ובי"ח דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח שגזרו במחלוקת היו אלא שנמנו ונמלאו ב"ש רבים: שלשה מקומות. לקמן מפרש: לתלות. תרומה על מגען לא אוכלין ולא שורפין: לשריפה. שיהיו שורפין תרומה עליהן: שלמה גזר. דכתיב (קהלת יב) ואיזן וחקר שעשה אזנים לתורה כלומר סייג והרחקה ככפיפה זו שנוטלין אותה באזנים ואין נוגעין בה: עירובין. אזנים להולאת שבת שאסור להוליא מרשותו לרשות חזירו ואע"פ ששניהם רה"י: (כ"ט)

תוספות כיון דהך גזור ברישא הא תו למה לי. ואם תאמר והא נפקא מינה לנוגע בספר מיד אחר נטילה ולא הסיח דעתו ואפילו הכי ידיו טמאות משום דרבי פרנך ויש לומר דמשום הא לא היו גוזרין דמילתא דלא שכיחא היא שיגע בספר מיד אחר נטילה ומיהו השתא דגזור ידים מחמת ספר ברישא אפילו נוגע סמוך לנטילה גזרו עליה שלא חלקו: **סמי** מכאן טבול יום. לא מן המשנה אלא דלא הוי ממנין י"ח דבר: **משקין** הבאים מחמת שרץ. דאורייתא נינהו לרבי עקיבא פריך דאית ליה בפרק קמא דפסחים (ד' י'): משקין לטמא אחרים דאורייתא: **דכתיב** וכל משקה אשר ישתה. האי קרא במשקין הבאין מחמת כלי איירי ומשקין הבאין מחמת שרץ אתיא בק"ו מינה ואם תאמר ומאי פריך דאורייתא נינהו נימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא ליהוי אלא שני כמשקין הבאין מחמת כלי ואוכלין הנוגעין בהן לא פסלי תרומה וי"ל דאין דבר הנוגע בשרץ שלא יהא ראשון ובפ"ק דפסחים (ג"ז שם) הארכת יותר: **אלא** במשקין הבאין מחמת ידים. וא"ת ומה הוצרכו לגזירה זו דכיון דגזרו דידיה פוסלות את התרומה א"כ משקין שנגעו בהן הוי תחלה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וי"ל דהאוכלים שנטמאו במשקין היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה ועד השתא לא נגזרה והא דקאמר במשקין הבאים מחמת ידים ה"ה מחמת כל פוסלי תרומה והא דקמהדר ר' יהושע לרבי אליעזר (חולין פ"ב דף לד.) מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין ואע"ג דאכתי לא נגזרה מ"מ היה

דעתן לגזור מיד : **אלא** במשקין הבאים מחמת שרץ. אומר ר"י דה"ה דהוה מצי למנקט משקין הבאים מחמת ידים שגם הם מטמאים כלי לפסול תרומה כדאמר בברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) ב"ש אומרים נוטלים לידים ואחר כך מוזגים את הכוס שאם מוזגים תחלה יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס אלא נקט משקים הבאים מחמת שרץ לאשמעינן דאפילו הנך לא הוי אלא מדרבנן : **שמאי** והלל גזור. לא בעי לשנויי דשמאי והלל גזור בידים הבאות מחמת ספר ולא בסתם ידים דגזרו טומאה על הידים סתמא קתני דמשמע כל סתם ידים : **ואילו** שמאי והלל לא נחלקו אלא בגי' דברים בלבד. ואם תאמר לימא דבגי' דברים נחלקו ועמדו במחלוקתם ובשאר י"ח דברים נחלקו ולמחר הושוו כדמשני לקמן כי פריך והא. איכא בוצר לגת כו' הא שתיק ליה הלל לשמאי להכי לא מני לה בהדי גי' דברים וי"ל דלא דמי להתם דבהבוצר לגת שתיק ליה הלל לשמאי והודה לו מיד באותו מעמד להכי לא חשיב אבל הכא דכל היום נחלקו ולא הושוו עד למחר לא הוה ליה למימר לא נחלקו ואע"ג דקצת משמע שהיו שמאי והלל עצמן ביום שגזרו י"ח דבר (דהא) כי היכי דקתני (דף יז.) גבי בוצר לגת אותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כו' וה"נ קתני בתוספתא דשבת גבי י"ח דברים מ"מ צריך לומר דשני מעשים הוו : (תוספות)

רש"א אילימא במשקין הבאין מחמת שרץ לאורייתא היא. אף על גב דפלוגתא היא בפסחים (טו, ב) טומאת משקין לטמא אחרים לאורייתא או דרבנן. איכא למימר להכא נקט לה אליבא דמאן דאמר התם לאורייתא, ונקיט לה בדרך הניחא למאן דאמר דרבנן אלא למאן דאמר לאורייתא מאי איכא למימר, כנהוג בהרבה מקומות בתלמוד. עוד יש לפרש דההיא אפילו למ"ד לאו לאורייתא תקנת הגביאים היתה דכתיב (חגי ב, יב) הן ישא איש בשר קדש וגו', ולא משכחת לה מעלות דרביעי בקדש ושלטי בתרומה אלא על ידי משקין טמאין כדאיתא התם (יו, א), ולפיכך קרי ליה הכא לאורייתא כאילו היא לאורייתא ולא מגזירת שמונה עשר דבר. אילימא במשקה הזב לאורייתא הוא. איידי דחקשינן לעיל לאורייתא היא נקט לה נמי הכא, ואפשר היה לחקשויי ההיא טמויי נמי מיטמו. הא לאמרינן: שמונה עשר דבר גזרו ובשמונה עשר נחלקו. מדברי רש"י ז"ל נראה שבאותן שגזרו בהן הוא שנחלקו תחילה, אלא שרבו בית שמאי על בית הלל וגזרו בהם ולמחר חזרו בהם בית הלל והשוו להן והודו למנינן. ויש מפרשים שבשמונה עשר גזרו ובשמונה עשר אחרות נחלקו זו ביום ולמחר הושוו. ולפי דבריהם לא גרסינן הכא והתניא הושוו זו ביום נחלקו ולמחר הושוו, ולפי גירסא זו לא היו אלא שמונה עשר דבר בלבד ובהם נחלקו ובהם הושוו, אלא הכי גרסינן שמונה עשר דבר גזרו ובשמונה עשר נחלקו ובשמונה עשר הושוו. ושמונה עשר שגזרו הם שמפורקים והולכים

בשמועתנו, ושמונה עשר שהשווה הרי שמונה יציאות והכנסות דריש פירקא דעני ודבעל
הבית, תשעה ספר, עשרה מרחץ, י"א צורסקי, י"ב לאכול, י"ג לדין, י"ד חייט, ט"ו
לצל, ט"ז מפלה כליו, י"ז קורא, י"ח לא יאכל הזב, ושמונה עשר נחלקו אלו שבסוף
המשנה והם, ליו, סממנין, כרשינין, אונין, כמר, חיה, עופות, דגים, מוכרין, טוענין,
מגזיהין, עורות, כלים, הרי י"ג, והחמשה הנשאים הם המוזכרים בצרייתא לא ימכרנו,
לא ישאלנו, לא ילנו, לא ימכנו, ולא יתן לו אגרות, הרי חמשה. (רשב"א)

א

-

טו

דף

שלמה גזר לקדשים ואתו אינהו וגזור אף לתרומה גופא אמר רב יהודה
אמר שמואל י"ח גזרו ובי"ח נחלקו והתניא הושוו בו ביום נחלקו ולמחר
הושוו גופא אמר רב הונא בגי' מקומות נחלקו שמאי והלל שמאי אומר
מקב חלה והלל אומר מקביים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי
זה אלא קב ומחצה חייב בחלה משהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים
קמח חייבין בחלה ר' יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין ואידך הלל
אומר מלא הין מים שאובים פוסלים את המקוה שחייב אדם לומר בלשון
רבו שמאי אומר תשעה קבין וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי
זה עד שבאו ב' גרדיים משער האשפה שבירושלים והעידו משום שמעיה
ואבטליון ששלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה וקיימו חכמים
את דבריהם ואידך שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן והלל אומר
מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכמים אומרים לא כדברי זה
ולא כדברי זה אלא מעת לעת ממעט ע"י מפקידה לפקידה ומפקידה
לפקידה ממעט על יד מעת לעת ותו ליכא והאיכא הלל אומר לסמוך
ושמאי אומר שלא לסמוך כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא
דרבוותא בהדייהו והאיכא הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר והלל אומר
לא הוכשר בר מיניה דההיא דהתם קא שתיק ליה הלל לשמאי: יוסי בן
יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומא' על ארץ העמים

ועל כלי זכוכית : והא רבנן דשמנים שנה גזור דאמר רב כהנא כשחלה ר' ישמעאל ברי' יוסי שלחו לו ר' אמור לנו ב' וגי' דברים שאמרת (לנו) משום אביך שלח להם כך אמר אבא ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל פ' שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות למאי הילכתא א"ר יצחק בר אבדימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא אימא שלא דנו דיני נפשות וכי תימא בפ' שנה נמי אינהו הוו והתניא הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן (לפני) הבית מאה שנה ואילו יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן הוו קדמי טובא

רפ"י ולמחר הושוו. שחזרו בהן ב"ה: קב ומחלה. ירושלמי' שהן ז' לוגין וביצה וחומץ ביצה למדה מדברית והוא עומר לגלגולת עשירית האיפה שחייב בחלה כדכתיב עריסותיכם כדי עיסת מדבר והוסיפו שתות בירוסלים נמלא שם מדבריות נכנסות בחמץ ירושלמיות ולוג הנשאר וביצה וחומץ ביצה עולין ללוג ירושלמי שהלוג מדברי ששה ביצים נכנסין בחמשה ביצים גדולים נמלא הלוג חסר ביצה גדולה תן ביצה וחומץ ביצה תחת ביצה גדולה שהחומץ הוא שתות מלבר [נוסף] על הביצה נמלאו ששה ביצים גדולים שהן לוג גדול הרי הן ששה לוגים ירושלמי' דהן קב ומחלה: משהגדילו המדות. היא מדה לפורי שעודפ' שתות על ירושלמית נמלאו הו' לוגין ה': ה' רבעים. לוגין שהן רביעית הקב: חמשה ועוד חייבין. לסבר ר' יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולים משלנו והכי נמי א"ר יוסי בעירובין בפרק כילד משתתפין (דף פג:) כמה שיעור חלי פרס שני ביצים שוחקות והתם מפרס האי ועוד אחד מכ' בביצה לכל ביצה: הין. י"ב לוג: פוסלין. אם נפלו לתוכן קודם שנגלם אבל אם נגלם שוב אינו נפסל ואפילו המשך לתוכן אחרי כן אלף סאה: שחייב אדם כו'. כלומר הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון ורבותי מפרשין [בלשון] משה רבינו ולבי מגמגם שהרי בכמה מקומות לא הקפיד על כך: שני גרדיים משער האשפות. במסכת עדיות מפ' למה הזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש שאין לך אומנות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כהן גדול ולא מלך כדאמרין בקדושין (דף פב.) ואין שער בירוסלים פחות משער האשפות והכריעו בעדותן כל

חכמי ישראל: כל הנשים. הרואות דם: דיין שעתן. לטמא טהרות משעת ראייתן ואילך: מפקידה לפקידה. למפרע זדקה היום ומאלתה טהורה וזדקה לסוף שזוע ומאלתה טמאה חוששין למגעה מזדיקה ראשונה ואילך שמה עם סילוק ידיה ראתה: מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה. שני זמנים הוזכרו זה למפרע להלך אחר הקל שבהן אם מפקידה לפקידה יתר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ואם מעת לעת יתר על מפקידה לפקידה הלך אחר הפקידה: ממעט על יד. ממעט אחריו: לסמוך. פלוגתא היא דב"ק וב"ה גבי מביאין נדרים ונדבות וסומכין ביום טוב: כי קאמר רב הונא היכא לזיכא פלוגתא דרבנותא. שלש מקומות קאמר רב הונא לא נחלקו בהן רבותיהן הראשונים אבל סמיכה כל האצות ב"ד והנשיאים מיוסי בן יועזר עד הלל נחלקו בה במסכת חגיגה: הבואר. ענבים לדורכן בגת לאילו הבואר לצימוקין משקה היוכל מהם אין מכשירים ללא ניחא ליה: שמיא אומר הוכשרו. ביין הגדלף מהן על גביהן ואע"ג דאזיל לאיבוד לארץ ששותת מן הסלים גזירה שמה יבצרנו בקופות מזופפות כדמפרש לקמיה (דף יז). הא שתיק ליה הלל. ולא עמד במחלוקתו כדתניא צפרקין (סם) אותו היום היה הלל כפוף כו': המלכות. הרשעה רומי: פשטה. התחילו לכובשין: הלל ושמעון. רבן שמעון בנו של הלל היה: ורבן גמליאל. הוא רבן גמליאל הזקן: ושמעון. הוא רבי שמעון הנהרג עם הרוגי מלכות והוא היה אביו של ר"ג דלעריה לרבי יהושע בן חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) ושעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (ב"מ פ"ד דף נט:): בפני הבית. בעוד הבית קיים: ק' שנה. אחרונים שלפני החורבן התחיל נשיאותו של הלל ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה אלמא הלל קודם לחורבן ק' שנה: ואילו יוסי בן יועזר. קדים להלל כמה דורות במסכת אבות: (כ"ז)

תוספות אלא שלמה גזר לקדשים. תימה דבפ"ק דפסחים (דף יט: ושם) קאמר רבי עקיבא זכינן שאין טומאת ידים במקדש ופריך ולימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש ומשני רב יהודה ידים קודם גזירת כלים נשנית אי"ל רבה והא תרווייהו בו ביום גזרו דתנן הספר והידים והכלים כו' והשתא מאי קפריך רבה והא ידים דקדש דמיירי התם שלמה גזר וכלים גזרו בי"ח דבר ויש לומר דר"ע אי"ח דבר קאי שהיה מחדש וה"ק זכינן שכשעסקו בי"ח דבר בדיני ידים שלא רצו לגזור טומאת ידים במקדש ורב יהודה דשני ידים קודם גזרת כלים נשנית

דהיינו בימי שלמה ולהכי לא נקט ר"ע אלא ידיים משום דלעולם הוי זה זכות במקדש אפילו בימי שלמה אפילו הכי חוזר ומקשה לו רבה והא תרווייהו כו' משום דלא משמע ליה לישנא הכי: **שלמה** גזר כו'. והשתא לא הוי צריך לשנויי דאינהו גזור ולא קבלו מינייהו אלא אינהו גזור לתלות כו' ואילפא קאמר דידים דגזור שלמה תחלתן לשריפה אלא משמע ליה דקאי אילפא אי"ח דבר [ת"י]: **שמאי** אומר מקב לחלה הלל אומר מקביים. בירושלמי מפרש טעמא דשמאי והלל משום דאיפה י"ח קבים ועשירית מלבר היינו ב' קבין ובאותו שיעור צריך להפריש חלה להלל ושמאי סבר דצריך ב' חלות לעומר שהיו עושין ממנו ב' אכילות אחת בבוקר ואחת בערב וכשיעור אכילה אחת חשיב שמאי עיסת מדבר: **רבי יוסי** אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין. דקסבר ראשית עריסותיכם שכשיפריש חלה שעדיין ישאר כדי עיסת מדבר ואור"ת דאין למחוק בפרק כלל גדול (לקמן דף עז.). ובפי' אלו עוברין (פסחים דף מח.). דמייתי התם חמשה רבעים ועוד חייבין בחלה דאתיא כר' יוסי: **אלא** שלא דנו דיני נפשות. תימה דוקמת ועלית אל המקום דדרשינן מיניה (ס. הדרין יד: פז.). מלמד שהמקום גורם לא כתיב אלא בזקן ממרא ובזקן ממרא גופיה לא כתיב אלא בהמראתו שצריך שימרה עליהם במקומן אבל לדנו יכול אע"פ שאין ב"ד הגדול בלשכת הגזית ואין נראה לומר דבעינן שיהיו במקומן בשעת עבירה כמו בזקן ממרא דהא בזקן ממרא לא על המראתו לבד מיחייב אלא עד שיחזור לעירו ועשה כהוראתו ואהא לא כתיב מקום ועוד דלא מצינו בשום מקום שהיו בודקין אם היו ב"ד בלשכת הגזית בשעת עבירה אם לאו: (תוספות)

רשב"א הא לתנן: **שמאי** אומר מקב חלה. כתבו משמו של ר"ת ז"ל, לכיון דכתיב (במדבר טו, כ) תִּלְוָה פְּרִימוֹ תְרוּמָה ותתנו לכהן, דעינן שיהא זה כדי נתינה, ואין נתינה פחותה מכביצה, וכדקיימא לן דשעור אוכלין בכביצה, ושמאי אזיל בתר דעתא דבעל הבית שהוא מפריש אחד מכ"ד, נמלא מפריש מקב כביצה, והלל אזיל בתר דעתו של נחתום שהוא מפריש אחד משמונה וארבעים, ונמלא מפריש מקביים כביצה. מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה שחייב אדם לומר בלשון רבו. פירש הראב"ד ז"ל: דטעמיה דהלל מפני שהיא המדה הגדולה הנאמרה בתורה, כדכתיב (שמות ל, כד) וְשָׁמַן זֵית הֵינן. ואף על פי שנאמרו בתורה מדות קטנות, כיון דמים שאובין לפסול את המקוה דרבנן אזלינן לקולא ולא מיפסל אלא בשיעורא רבה, ולפיכך שנה לו רבו הין, לגלות לו שפני שנאמרה בתורה הוא פוסל את המקוה. ושמאי סבר תשעה קבין לפי שהן ראויין לשטיפת כל הגוף ועזרא תקנס לבעלי קריים, לפיכך חשיבו כמקוה פסול ופוסלין. וחכמים אומרים שלשת לוגין מפני שהן חשובין, שנתן הכתוב לקרבנות לצור מדה זו

שהיא רביעית ההין ואזלינן בתר שיעורא זוטא. ואף על גב דאשכחן דה לוג שמן, כלכזר מיהא לא אשכחן פחות משלשת לוגין, ולא אשכחן לוג אלא שמן, אכל יין אין פחות מרביעית [ההין] שהוא שלשת לוגין. (רש"א)

דף טו ב

אלא אתו אינהו גזור אגושא לשרוף ואאורא ולא כלום ואתו רבנן דפי' שנה גזור אאורא לתלות למימרא דחדא גזירתא הוה לשריפה והאמר אילפא ידים תחלת גזירתן לשריפה ידים הוא דתחלת גזירתן לשריפה הא מידי אחרינא לא אלא אתו אינהו גזור אגושא לתלות ואאורא ולא כלום ואתו רבנן דפי' שנה גזור אגושא לשרוף ואאורא לתלות ואכתי באושא גזור דתנן על ו' ספקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס ועל ספק עפר הבא מארץ העמים ועל ספק בגדי עם הארץ ועל ספק כלים הנמצאין ועל ספק הרוקין ועל ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה על ודאי מגען (ועל) ספק טומאתן שורפין את התרומה ר' יוסי אומר אף על ספק מגען ברה"י שורפין וחכ"א ברה"י תולין ברה"ר טהורין ואמר עולא אלו ו' ספיקות באושא התקינו אלא אתו אינהו גזור אגושא לתלות ואאורא ולא כלום ואתו רבנן דשמנים שנה גזור אידי ואידי לתלות ואתו באושא גזור אגושא לשרוף ואאורא כדקאי קאי: כלי זכוכית מ"ט גזור בהו רבנן טומאה א"ר יוחנן אמר ר"ל הואיל ותחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס אלא מעתה לא תהא להן טהרה במקוה אלמה תנן ואלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית הכא במאי עסקינן כגון שניקבו והטיף לתוכן אבר ור"מ היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד דתניא כלי זכוכית שנקבו והטיף לתוכן אבר אמר רבן שמעון ב"ג ר"מ מטמא וחכמים מטהרין אלא מעתה

כ"י אתו אינהו. יוסי ויוסי: גזור אגושא לשרוף. תרומה הנוגעת בגוש העפר: ואאורא לתלות. תרומה הנכנסת באורא ואין דבר מפסיק ביניהם כגון שידה

פרוטה מתחתיה: ואכתי. אגושא לשרוף באושא גזור: על ספק בית הפרס. כלומר על ספקו של בית הפרס כגון תרומה שנכנסת לבית הפרס שהוא שדה שאבד בה קבר היינו ספק ללא ידעינן אם האהילה על הקבר אם לאו: ועל ספיקו של עפר ארץ העמים. דכל עפר ארץ העמים מספקא לן בקבר של מת: ועל ספיקו של בגדי עס הארץ. לכולהו מספקא לן שמא ישבה עליהם אשתו נדה כדתנן (חגיגה דף יח:): בגדי ע"ה מדרס לפרוקים: ועל ספק כלים הנמצאים. ללא ידעינן אם טמאים הן: ספק רוקין. כל רוקין מספקא לן דלילמא דזב נינהו: ועל ספק מי רגלי אדם. הך ספק לא דמי להנך דלעיל אלא אפי' מספקא לן אם מי רגלי אדם הן אם מי רגלי בהמה הן דאיכא תרי ספיקי לקולא דאם תמלי לומר דאדם שמא טהור: שכנגד מי רגלי בהמה. רבותא אשמעינן ללא תימא מדהני דבהמה הני נמי דבהמה: ודאי מוגען וספק טומאתו. יודע ודאי שנגע בהן תרומה אבל אינו יודע אם הם טמאים אם לאו כדמפרש בכולהו: שורפים. והיינו אגושא: באושא התקינו. כמה שנים אחר חורבן כדאמרינן בר"ה (פ"ד דף לא.) גבי י' מסעות נסעה שכניה: ואלו חולצין. לגבי טבילה: הזפת והמור גרסינן: בכלי זכוכית. שהן חלקין ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הגדבק בהן לפי שנופל מאיליו והני הוא דמדבקי טובא וקפיד עלייהו ואין חולץ אלא דבר המקפיד עליו: כגון שנקבו. וטהרו מתורת כלי חרס דכלי חרס שבירתו מטהרתו: והטיף לתוכו אבר. דחשיב ליה ככלי מתכות דכל קבלת טומאתו משום אבר המעמידו הלכך אית ליה טהרה במקוה: מטמא. ולא אמרינן בטיל ליה מתורת כלי כשאר כלי חרס הנשבר דקסבר הלך אחר המעמיד ותורת כלי מתכות עליו: אלא מעתה. הואיל ושוינהו ככלי חרס: (רש"י)

תוספות אתו אינהו גזור אגושא לשרוף כו'. וקשה דמכלי זכוכית לא תירץ כלום אפי' לפי המסקנא דהא ליכא למימר דמעיקרא גזור אזכוכית לתלות ולבסוף גזור לשרוף כדמסקינן אגושא דאכלי זכוכית לא שורפים כדאמרינן לקמן דעבוד רבנן היכרא דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים וי"ל דדוקא בטומאת גבן אמר לקמן דאין שורפין תרומה וקדשים דאינו טמא אלא משום דמדמי להו לכלי מתכות אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס שפיר שורפים תרומה וקדשים דהא דמו לגמרי לכלי חרס וכן בלאו הכי צריך לפרש כן לקמן ולספרים

דגרסי הכא אלא מעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו ואתו רבנן דשמונים שנה וגזרו וקבלו מינייהו למימרא דחדא גזרה הואי לשרוף והאמר אילפא כו' אתי שפיר דכלי זכוכית נמי בשינויא קמא תירץ: **ואאזירא** לתלות. תימה דתנן במסכת אהלות (כ"ב מ"ג) אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל עצם כשעורה וארץ העמים וי"ל דהתם מיירי כגון שהביא עפר מארץ העמים לארץ ישראל אי נמי כר' שמעון דאמר קברי עכו"ם אין מטמאין באהל דלא החמירו בארץ העמים יותר מקבריהם ועוד תירץ דההיא משנה נשנית קודם גזירה שגזרו על אזירה אלא על גושא בלבד וכן משמע מדקאמר על גושא לתלות ועל אזירה ולא כלום ואמאי קאמר ועל אזירה ולא כלום לימא דמעיקרא גזרו על תרוייהו לתלות ולבסוף גזרו על גושא לשרוף ועל אזירה כדקאי קאי אלא משום דמוכח ממתניתין דאהלות דמתחלה כשגזרו על גושא לא גזרו על אזירה והא דבעי בנזיר בפרק כהן גדול (דף נד: ושם) ארץ העמים משום אזירה גזרו עליה או משום גושא גזרו עליה הא פשיטא דאזירה נמי גזרו כדקאמר הכא אלא התם הי"פ משום אזירה גזרו עליה שלא יכנס באזיר ארץ העמים בשום ענין אפי' ע"י שידה תיבה ומגדל או משום גושא שהוא מאהיל על הגוש אבל כשאינו מאהיל על הגוש כגון ע"י שידה תיבה ומגדל טהור: **על** ששה ספקות שורפין. אומר ר"י דאפי' איכא ספקות יותר ששורפין את התרומה עליהן כגון סככות ופרעות וכיוצא באלו הכא לא חשיב אלא הנהו דתקינו באושא: **על** ספק בית הפרס. נראה לר"י דמיירי בשדה שנחרש בה קבר דטהור מדאורייתא ולא חיישינן לעצם כשעורה ולא הוי אלא מדרבנן אבל שדה שאבד בה קבר הוי ספיקא דאורייתא כדמוכח במ"ק (ד' ה:) וא"כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברשות היחיד תולין והתנן בפי' ו' דטהרות דכל ספקות ברשות היחיד טמא: **ועל** בגדי עם הארץ. דגזרו עליהם שיהיו כזבין לכל דבריהם ואפילו רוק שלו טמא דאמר בפי' בתרא דחגיגה (ד' כג.) גזירה משום צינורא דעם הארץ ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא אלא שעשאוהו כזב לבד מהיסט ומדרס שלא גזרו עליו כדתנן במסכת טהרות (פ"ז משנה ו) דקתני התם בגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקין אבל כלי חרס המוקף צמיד פתיל ומשכבות ומושבות טהור ואם יש עמהן נכרי או אשה הכל טמא ובהניזקין (גמין דף סא. ושש) משמע נמי הכי דפריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה משמע דהוא אינו מטמא בהיסט ועל ספק רוקין נמי דקאמר דחיישינן שמא של עם הארץ הן שרוקו טמא היינו כדפרישית ולא כפ"ה דפירש דבגד ע"ה טמא דחיישינן שמא ישבה עליו אשתו נדה: **ועל** ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה. פ"ה דספק ספיקא הוא וקשה דבפרק בנות כותים (נדה דן לג: ושם) תנן דאין שורפין עליהן תרומה מפני שטומאתן בספק ורמינהו על ו' ספקות שורפין כו' ומשני דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיקא ומש"ה אין שורפין ולפירוש הקונטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין אע"ג דהוי ספק ספיקא ונראה לר"י דנקט מי רגלי

בהמה משום דכשהן זה אצל זה הן ניכרות טפי שהן של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמה** תנן אלו חוצצין בכלים. וליכא למימר דההיא טבילה בכלים חדשים מיירי כשקונים מן הנכרים כדאמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה:): דצריכי טבילה דהא קתני סיפא בפ"ט דמסכת מקוואות (משנה ה) על השלחן ועל הטבלא ועל הדרגש (ועל הדולבקי) חוצצין: **ורבי** מאיר היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד. ובפרק במה אשה (לקמן דף נט:): דקתני שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו בסולם הלך אחר שליבותיו כו' וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד לא מייתי הכא דהכא קרי מעמיד זה מה שנותנין לתוכם והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו כגון עמודי סולם שמחברים את השליבות: **וחכמים** מטהרין. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו' דילמא הא דמטמא ר' מאיר משום דחשיב סתימה מעלייתא ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות וחכמים לא חשבו ליה סתימה מעלייתא ולכך מטהרים לגמרי ויש לומר דמסתבר ליה דלכולי עלמא הוי סתימה מעלייתא ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות דסבר הכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא לפי שגזרו על כלי זכוכית דסתימה מעלייתא היא אבל אין לפרש

דרבנן

(תוספות)

א

-

טז

דף

לא ליטמו מגבן אלמה תנן. כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה מיטמאין ומטמאין מאויריהן ומיטמאין מאחוריהן ואין מיטמאין מגביהן ושבירתן מטהרתן כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה אבל מידי אחרינא לא אמרי כיון. דכי נשתברו יש להם תקנה שוינהו ככלי מתכות אלא מעתה יחזרו לטומאתן ישנה ככלי מתכות דתנן כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה ואילו גבי כלי זכוכית תנן כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא אין למפרע לא טומאת כלי זכוכית דרבנן וטומאה ישנה דרבנן בטומאה דאורייתא אחיתו בה

רבנן טומאה בטומאה דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה פשוטיהן מיהא ליטמא דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא נינהו עבדי בהו רבנן הכירא כי היכי דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים

רש"י נתר. מין אדמה לבנה {קריי"א: גיר (הלעז חסר בדפוסו החלמוד שלנו)} : מיטמאין ומטמאין מאוירן. נתלית טומאה באוירן. נטמא מן האויר חזר ותלה אוכלין באוירן מטמאין את האוכלים ואע"פ שלא נגעו טמא דכתיב כל אשר בתוכו יטמא ואפי' מלא חרדל שאין נוגע בדפנותיו אלא הסמוך לדפנות: ומיטמאין מאחוריהן. אם נכנס טומאה לתוך אחוריהן מבחוץ במקום חקק בית מושבם כדרך שעושין לכלי עץ: ואין מיטמאין מגבן. דכתיב אל תוכו: יש להן תקנה. להתיכן ולחזור ולעשותן כלים: לטומאתן ישנה. אם נטמאו ונקבו וטהרו וחזר ועשה מהן כלים יחזרו לטומאתן להטעינן טבילה הואיל וככלי מתכות נינהו: טהרו. דאינה כלי: חזרו לטומאתן ישנה. לקמיה מפרש טעמא: פשוטיהן טהורים. דאיתקש עץ ועור לסק דיץ לו בית קבול וכלי עכס איתקש לעץ ועור בפרשת מדין (במדבר לא) כל בגד וכל כלי עור וגו' ואמרי' בהכל שוחטין (חולין דף כה:): להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן העלמות ומן הטלפים וכלי זכוכית לקמן מפרש טעמא אמאי פשוטיהן טהורים מאחר דדמו למתכות: וטומאה ישנה. שיחזרו לה מאחר שטהרו ממנה דרבנן היא כדלקמן בהילכתא: בטומאת כלי מתכות דאורייתא. גזור טומאה ישנה אבל ככלי זכוכית דעיקר תחילת טומאתו ליתא אלא מדרבנן לא גזרו טומאה ישנה: פשוטיהן מיהא ליטמא. ככלי מתכות דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא וכיון דלכותיהו שוינהו ליטמא דליכא לשנויי בהא כדשני' בטומא' ישנה: עבדי רבנן הכירא. בטומאת כלי זכוכית וחילקו בה מטומאה דאורייתא להודיע שהיא מדבריהם ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים ללא שרפי תרומה משום טומאה דרבנן בר מן ו' ספיקות (לעיל דף טו:): (רש"י)

תוספות מטהרין לגמרי משום דחשיבי להו ככלי חרס דאמרי' בתוספתא כלי חרס שטיהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם דא"כ מנלן דרבי מאיר אזיל בתר מעמיד דילמא לאו מדין כלי מתכות מטמא ליה אלא משום דאזיל לטעמיה דאית ליה בתוספתא דכלים דכלי חרס שטיהר שוב יש לו טומאה דתניא התם שולי המחצין ושולי הפחתים וקרקות הכלים ודופנותיהן כו' שיפן ועשאן כלים

ממלאין בהן כו' ומקבלים טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכמים אומרים כל כלי חרס שטיהר שעה אחת שוב כו' ורבינו שמואל גריס ור"מ היא דחשיב סתימה מעלייתא ולא גריס דאמר הכל הולך אחר המעמיד ומפרש דפליגי ר"מ ורבנן בהכי דר"מ חשיב ליה סתימה מעלייתא ורבנן לא חשיבי להו סתימה מעלייתא הלכך מטהרים לגמרי וכי"ע אי הוה סתימה מעלייתא הוה אזלינן בתר מעמיד הלכך לר"מ יש לו טהרה במקוה: **אלא** מעתה לא ליטמאו מגבן. וה"ה דה"מ למימר וליטמאו מאוירן וכי משני דהא דמיטמאו מגבן מפני שנראה תוכן כברן לא מצי למיפרך אכתי ליטמאו מאוירן דאיכא למימר. אה"נ והא דלא תני בהדי נתר וכלי חרס משום דכלי זכוכית מיטמי מגבן: **לא** ליטמאו מגבן אלמה תנן כלי נתר וכלי חרס כו'. וקשה לרשב"א דהוה ליה לאתויי ברייתא דתוספתא דכלים מחט וטבעת ושולי כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מצילין בצמיד פתיל אלמא דמיטמאין מגבן ואמאי מייתי הא דלא מצי לאוכוחי מינה אלא על ידי דיוק כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה כו' ועוד אהך דמייתי איכא למימר דלא חשיב אלא כלי נתר וכלי חרס דהוה דאורייתא דכלי נתר נפקא לן בת"כ דכתיב [וכל] כלי חרס לרבות כלי נתר: ה"ג רש"י מיטמאין ומטמאין מאויריהן ומיטמאין מאחוריהן ואין מיטמאין מגביהן ופירש דמיטמאין מאחוריהן במקום חקק בית מושבן כל שכן דמטמאין אחרים כדמוכח בפ' העור והרוטב (חולין דף קיח.). מרובה מדת לטמא ממת דליטמא דהשתא עיולי עיילא אפוקי מיבעיא והא דלא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהן כדתנן גבי אויריהן משום דגבי אויריהן יש חידוש משניהם מה שאין כן בכלים אחרים שאינם מטמאין ולא מיטמאין מאויר אבל במה שמטמא אחרים מאחוריו אין זה חידוש דאפילו מגבן נמי מטמאין אחרים וכן כל הכלים וכ"ש אלו מאחוריהן דאיכא חקק אבל מיטמאין מאחוריהן תנא לאשמעינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן אפילו הכי מיטמאין מאחוריהן ולהכי לא עריב להו מטמאין ומיטמאין מאויריהם ומאחוריהן משום דבאויריהן הוי חידוש משניהם אבל באחוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד א"נ מטמאין מאויריהן היינו דאורי"י אבל מאחוריהן לא הוי אלא מדרבנן ועוד דמיטמאין מאויריהן היינו כל הכלי אבל מיטמאין מאחוריהן מצי למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד והא דתניא בת"כ מרובה מדת לטמא מליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואין מיטמא מאחוריו מצינו למימר דאחוריו דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב א"נ אינו מיטמא מאחוריו מדאורי"י אבל מדרבנן מיטמא א"נ אפי' מדאורי"י מיטמא מאחוריו והא דקאמר אינו מיטמא מאחוריו היינו כולו דאינו טמא כשקבל טומאה מאחוריו אלא גבו אבל תוכו לא והשתא אתי שפיר הא דאמר"י בפ' אלו מומין (בכורות דף לח. ושם) כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו משמע דגבו מיהא טמא והיינו כי נטמא מאחוריו במקום חקק וקרי ליה זימנין גבו וזמנין אחוריו ומה שכלי חרס מציל היינו אפילו ביש לו חקק

שאם נטמא גבו תוכו טהור גמור והא דתניא בתוספתא דכלים כלי חרס אין לו טומאה אלא מאוירו והיסטו לא אתי למעוטי אחוריו אלא גבו וחקק הוי בכלל אוירא והקשה ה"ר אליעזר הזקן ז"ל לפ"ה דתניא בתוספתא דכלים זה הכלל כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור ואחורים הן משתמשין כפויים ותירץ רבינו שמואל דהתם בכיסוי קדרה ואלפס דאיירי בהם התם לעיל כמו שמפורש הטעם בת"כ יכול שאני מרבה אף חפוי הכלי ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם פרט לכיסוי הכלי שאין עושין בהן מלאכה אבל אחורים פעמים שכופין פניהם למטה ועושין בהן מלאכה בתוך אחורים ור"י מפרש דגרסי הכי מטמאין מאחוריהם פירוש מאויר אחוריהן אם קבלו טומאה מתוכן ואין מיטמאין מגבן פירוש לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן וכ"ש מאויר אחוריהן דאין מקבלין טומאה וה"ה בנגיעת אחוריו נמי לא מקבלי טומאה והא דלא נקט דאין מיטמאין מאחוריהם משום דלא נטעי לומר דהיינו אויר אחוריהן אבל בנגיעת אחוריהן טמא להכי נקטו ואין מיטמאין מגבן דאין כאן אלא נגיעה והא דלא עריב ותני להו מטמאין ואין מיטמאין מאחוריהן ומגביהן היינו משום שלא הוי מפרש רבותא בגביהן ורבותא באחוריהם אבל השתא תנן מטמאין מאחוריהן לרבותא דאפי' באויר אחוריהן מטמאין ואין מיטמא מגבן דאפי' בנגיעה לא מקבלין טומאה: **אלא** כיון דכי נשברו יש להם תקנה. ל"ג אלא דלא הדר ביה ממאי דאמר שוינהו רבנן ככלי חרס דמשום טעם דנשברו יש להם תקנה אין סברא להוריד להם טומאה אלא משום דלכלי חרס דמי לגמרי וכיון דכבר הורידו להם טומאה משום דדמו לכלי חרס משום כיון דנשברו יש להם תקנה שוינהו רבנן כמתכות לענין טומאת גבן: **בטומאה** דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה. וקשה לר"י דאמר במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב. ושם) ריתך כלי לע"ז מהו אמר רב המנונא טומאה ישנה קמיבעיא להו דתנן חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה אלמא אפילו בטומאה דרבנן נמי איכא טומאה ישנה ויש לומר אע"פ דאמר התם בטומאה דרבנן היא מ"מ הכלי מקבל טומאה מדאורייתא אבל הכא כלי זכוכית דלא מקבל שום טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן פשיטא ליה דלא אחיתו להו רבנן טומאה: **עבדי** רבנן היכרא דלא לישרוף תרומה וקדשים. במאי דאין חוזרין לטומאה ישנה לא הוי היכרא דהא כלי מתכות נמי אין חוזרין לטומאה ישנה אלא מדרבנן וליכא היכרא דאורייתא וקשה לר"י דילמא לעולם לכלי חרס דמו דאין מטמאין מגבן והאי דלא תני ליה בהדי כלי נתר וכלי חרס משום דהנהו מיטמאין באויר אבל כלי זכוכית לא מיטמא מאויר דעבדו רבנן היכרא דלא נישרוף וכו' דכה"ג אמר בפרק במה טומנין (לקמן דף מח:): דבית הפך ובית התבלין ר' מאיר מטמא במגע אבל לא באויר דעביד רבנן היכרא ות"י ר"י הבחור דע"כ כלי זכוכית מטמו מגבן מתוספתא דכלים שהבאתי לעיל שאין מצילין בצמיד פתיל ולמאי דפרישית נמי לעיל דדווקא אטומאת גב לא שורפין שאין טמא אלא משום דדמי לכלי מתכות אבל ממה שמטמא מתורת כלי חרס שורפין

דף

טז

ב

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן הואיל ונראה תוכו כברו שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות כלי מתכות דאורייתא נינהו דכתיב במדבר לא-כב אך את הזהב ואת הכסף וגוי' לא נצרכה אלא לטומאה ישנה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בשל ציון המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה הניחא למאן דאמר לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת המת בלבד אמרו שפיר אלא למאן דאמר לכל הטומאות אמרו מאי איכא למימר אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו. א"יב דרצפינהו מרצף: ואידך מאי היא דתנן המניח כלים תחת הצינור לקבל בהן מי גשמים אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים פוסלין את המקוה אחד המניח ואחד השוכח דברי ב"ש וב"ה מטהרין בשוכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומוודים ב"ש בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת אמר רב משרשיא דבי רב אמרי הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים טמאים בשעת פיזור עבים ד"ה טהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר בטלה מחשבתו ומר סבר לא בטלה מחשבתו ולר' יוסי דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת בצרי להו א"ר נחמן בר יצחק אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו: ואידך מאי היא דתנן כל המטלטלי מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר רבי טרפון

רש"י לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וברייתן מן החול הלכך פשוטיהן טהורין ואין בהן טומאה [ישנה]: הואיל ונראה תוכו. מבחוץ דרך דפנותיו לא חשיב גב אלא תוך: בשל איון. בימי שמעון בן שטח היתה: כל כליה. במת שהיתה לריכה להמתין הזאת שלישי ושביעי לפיכך שברתן למהר טהרתן לבו ביום: וריתכן. שולדי בלע"ז [שולדי"ה: לרתך] שמחבר כסף במקום שבר: גדר מי חטאת. נמלאו מי חטאת בטלים שאין להם ממתין ז' ימים אלא שוברן ותשתכח תורת מי חטאת: למ"ד כו'. לא ידענא היכא: אמרו. שיחזרו: בכדי טהרתו. כמוציא רמון: בת יומא. בלא הערב שמע שהרואה שנטמאו ומשתמשין בהן זו ביום ואינו יודע שנסברו סובר שהטבילום: עולה. מועלת: דרלפינהו מרלף. הריקן ושברן כולן כמו מאכולת רופה שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא ואיכא דאמרי שמא לא יקבנו איכא שמא יאמרו כו' ליכא דהא מינכר עשייה שנתחדש כולו וזה נראה בעיני: תחת הצינור. שקבעו ולבסוף חקרו להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאיבה: ואחד כלים קטנים. ללא תימא לא חשיבי: ואפילו כלי גללים. שאינם קרויין כלים לענין קבלת טומאה הו כלים לענין שאיבה: גללים. שייש: כלי אדמה. דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס: מטהרין. דשוכח לא חשיבה שאיבה הואיל ולא לכך נתכוון: בחצר. שלא תחת הצינור ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה שהוא טהור דמניח תחת הצינור וכשהניח בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו ושכחן כדמוקי לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה שרצה שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבתו ראשונה אבל במונח בחצר ואפי' בשעת קישור ונתפזרו לא מוכחא מחשבה קמייתא שפיר מעיקרא הלכך בטלה: במקומה עומדת. במניח תחת הצינור בקישור עבים לא נמנו ורבו עליה לבטל דברי בית הלל ללא חזרו בהן: הניחן. תחת הצינור בשעת קישור עבים ואיחרו גשמים לבוא ויאל למלאכתו ושכחן דברי הכל הואיל ומתחלה לכך נתכוון לא בטלה מחשבתו בשכחתו: דברי הכל טהורים. לליכא גלויי דעתא: בטלה מחשבתו. לכי נתפזרו אסח דעתיה לסבר לא ירדו גשמים עוד: בצרי להו. י"ח דבר שאין זו מן המנין לכל זמן שלא נמנו ורבו הואיל הלכה כבית הלל וטהור: נדות מעריסתן. מיום שנולדה דגזרינן דילמא חזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה

דתניא אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה וכותים
אין דורקין מדרש זה וכי חזיין לא מפרקי לה הלכך גזור בהו רבנן: כל המטלטלין
מביאין את הטומאה. מקום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על
הכלים מביאין להן טומאת אהל המת ליטמא ז' ימים ולהיות אב הטומאה כדין
אהל טמא: בעובי המרדע. אפילו אין בהן פותח טפח אלא בעובי המרדע ולקמן
מפרש ין בהיקפו טפח חוט טפח לריך להקיפו ואף על גב דאהל דאורייתא פחות
מטפח לא הוי דהלכה למשה מסיני הוא כשאר כל השיעורין הכא גזור רבנן היקפו
מקום עציו: (כ"ז)

תוספות רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו. הכא לית ליה לרב אשי טעמא הואיל
וכי נשברו יש להם תקנה שוינהו כו' ומיהו לענין להצריכן טבילה כשהן חדשים
אית ליה לרב אשי האי טעמא בהדיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עה:): **דאמר**
רב יהודה מעשה בשל ציון המלכה. ומייתי ראיה דבימי שמעון בן שטח גזרו
טומאה על כלי מתכות דיחזרו לטומאתן ישנה דהוא היה בימי של ציון המלכה
כדאיתא בפרק ג' דתענית (דף כג:): דאמר מעשה בימי ר"ש בן שטח ושל ציון
המלכה שהיו גשמים יורדים מע"ש לע"ש וכו': **הניחא** למ"ד דלא לכל הטומאות
אמרו. רשב"ג סבירא ליה הכי (בתוספתא) דכלים (פ"יא) גבי ההוא דמייתי לעיל
(כלי עץ וכלי עור כו') ופליג את"ק דאמר סתמא יחזרו לטומאתן ישנה וטעמא
משום דטומאת מת היא זמן מרובה וישבר ולא ירצה להמתין: **אחד** כלים
גדולים. שמרוב גודלן אינן מקבלים טומאה כגון כלי עץ שהן יתרים על ארבעים
סאה שאינן מיטלטלים מלא וריקן אפ"ה מיקרי שאיבה ואחד כלים קטנים
כדתנן במס' כלים (פ"ב מ"ב) ומייתי לה בפי' אלו טריפות (ח לין דף נד:): הדקין
שבכלי חרס הן וקרקותיהן ודפנותיהם יושבין שלא מסומכים שעורן מכדי
סיכת קטן ועד לוג אבל בציר מהכי טהורים: **אף** בנות כותים. תימה לר"י דבריש
בנות כותים (נדה דל"ב. ושם) מוקי לה כר"מ דחייש למיעוטא והאי טעמא לא
שייך אלא למ"ד כותים גרי אמת הן ואם ראתה טמאה מדאורייתא אבל למ"ד
כותים גרי אריות הן לא שייך האי טעמא דאפי' אם ראתה טהורה מדאורייתא
דעו"ג לא מטמאו בזיבה ובשמעתין מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מ"ח דבר
ולמאן דלא חייש למיעוטא או למ"ד גרי אריות הן היכי מני לה ב"ח דבר ועוד
דר' יוסי אית ליה דגרי אריות הן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו: ושם) דאית
ליה תורמין משל עו"ג על של כותים ומשל כותים על של עו"ג והכא חשיב אליבי
בנות כותים ב"ח דבר וי"ל דבנות כותים אתיא לכ"ע וגזרו עליהן שיהיו נדות
שלא יטמעו בהן והא דמוקי התם מתני' כר"מ משום דסיפא מוכחא דלא הוי
משום טימוע דקתני הכותים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהן בועלי

נדות מספק ומסיים ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות דאיירי בהן והא דקאמר התם רבי יוסי מעשה היה בעינבול והטבילוה קודם לאמה לאו משום דחייש למיעוט מייתי ראייה דמיעוט דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי משום טימוע אלא לכך מייתי ראייה דאי לאו דשכיח הוא לא הוי לן למיגזר שיהו נדות מעריסותיהם משום טימוע דלא ליהוי כחוכא ואיטלולא וא"ת היכי חשיב ליה לר"מ ב"י"ח דבר והלא בלאו הכי בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דהכא הוצרכו לגזור משום דדמי לחזקה ורובא שלא ראתה דמסתמא עם יציאתה לעולם לא ראתה ואוקמי אחזקה וסמוך רובא לחזקה ואיתרע ליה מיעוטא ולא הוה חייש רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה ב"י"ח דבר דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא כדמוכח בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט.) וא"ת למ"ד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף לו.): גזרו על בנותיהן משום דבר אחר היינו שיהו נדות מעריסותן אמאי חשיב להו בתרתי גזרות בנותיהן ובנות כותים וי"ל דצריכי דאי גזרו בעו"ג. ה"א משום דאדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל בנות כותים לא ואי גזרו בכותים משום דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מעובדי כוכבים אבל עכו"ם לא: כל המטלטלין. נקט מטלטלין משום שלא גזרו טומאת אהל בעובי המרדע אלא על האדם הנושאן אבל בפותח טפח אפילו במחוברים נמי מביאין את הטומאה דדוקא זרעים וירקות לפי שאין בהן ממש קתני התם דלא מביאין ולא חוצצים דהוי כמו טיפת הברד והשלג וכפור והגליד והמלח אבל אילן המיסך על הארץ קתני התם דמביא את הטומאה: **אקפח** את כו'. לשון שבועה הוא כלומר אקפח את בני אם אין זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת וכענין זה מצינו במקרא ' (בראסית מב) חי פרעה אם תצאו מזה כלומר שלא תצאו מזה: (תוספות)

רש"א הא דאמרינן: הא ניחא למ"ד לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת מת בלבד. פלוגתא היא דרש"ג ורצנן (וסיפאל) [בסיפאל] דהך מתני' גופא היא במסכת כלים (פי"א מ"א), דתנן התם כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין, נשצרו טהרו, חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן הישנה, רש"ג אומר לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת נפש. הא דתנן: המניח כלים תחת הלנוור אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים. פירש רש"י ז"ל: דרבותא משום כלים קטנים, דלא תימא מחמת קטנן אינן נחשבים כלים. ואחרים פירשו, כלים גדולים אפילו העשוין לנחת שאין מקבלין טומאה. והיינו רבותא, דלא תימא אין שם כלי עליהם, כדקתני נמי כלי גללים, ואין צריך לומר קטנים. ולנוור זה שאמרו כאן שקבעו ולבסוף חקרו, אבל בשחקו ולבסוף קבעו תיפוק ליה משום לנוור דהוא גופיה כלי הוא ופוסל את המקוה, כדאיתא בפרק המוכר את הבית (בבא בתרא סו, א). ועוד יש לפרש בלנוור שאין לו בית קבול, שהוא מפולג ופתוח משני לדיו

כרעפים הללו שלנו או מן הצד האחד, שכל כיוצא בזה אינו פוסל את המקוה לפי שאינו עשוי לקבלה, וכדתנן בפרק ד' דמקואות (משנה ג') סילון שהוא כר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל את המקוה לפי שאינו עשוי לקבלה. והוא שלא יהיה לו חק באמצעיתו לקבל אפילו צרות, שאילו כן כלי העשוי לקבלה הוא ופוסל את המקוה, וכדתנן (שם) החוטט לקבל צרות פוסל את המקוה. (רש"א)

א

-

יז

דף

אקפח את בני שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה האיכר עובר ומרדעו על כתפו ואיהל צדו אחת על הקבר טימאו אותו משום כלים המאהילים על המת א"ר עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים שיהו כל המטלטלים מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי המרדע ועל עצמן בכל שהן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח וא"ר ינאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח וגזרו על היקפו משום עביו ולר' טרפון דאמר אקפח את בני שהלכה זו מקופחת בצרו להו א"ר נחמן בר יצחק אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ובאידך ס"ל כר' מאיר : ואידך הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר הלל אומר לא הוכשר א"ל הלל לשמאי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה א"ל אם תקניטני. גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזור שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזור וקבלו מינייהו מ"ט אמר (ר') זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקין שפיר אלא למ"ד אין כלי טמא חושב משקין מאי איכא למימר אלא אמר זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות רבא אמר גזירה משום הנושכות (דאמר) רב נחמן אמר רבה בר אבוה פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה

או לא ונוטל אשכול ענבים לסוחטו ומזלף על גבי ענבים ובשעת בצירה
עדיין משקה טופח עליהם : ואידך אמר

רפ"י אקפח את בני. מלער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו: אקפח.
אקברם לשון חיתוך וקילור: ששמע השומע. כשנשאלה השאלה על ידי מעשה
בבית המדרש ושמע שטמאווה וטעה ולא ידע משום מה טמאווה הם טמאו את
המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שבו
ללא בעינין פותח טפח אלא לשוויה אהל להביא טומאה תחת ראשו השני להביא
טומאה על אחרים אבל לגבי ידיה בכל שבו וטמאווה לאיכר טומאת ערב משום
שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר
שעשאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: אני אתקן שיהו דברי
חכמים. שאומרים עובי המרדע מביא טומאה קיימין יס דבר שמביאין עליו
טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת
מגע מן התורה גזרו עליו בעובי המרדע לטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה
הקיפו משום עביו לכיון דמטמאת ליה על כרחך טומאה לאורייתא לאכרוכיה
הערב שמס והוא לא נגע במת כסבור שמסום אהל אתה מטמאו ומשום שיש
בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי
טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין
מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: וא"ר ינאי
גרסינן: מרדע שאמרו. דמביא את הטומאה על נושאן לטמאו שבעה מדבריהם:
אין בעביו טפח. דאם כן הוי אהל לאורייתא: ולה' טרפון. דאמר לא גזרו שום
גזירה אלא בדין תורה דלא טמאווה אלא טומאת ערב משום מגע בצרי להו י"ח:
בנות כותים כו': ובאידיך. דמניח כלים: סבר לה. ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה
בי"ח דבר ואפיק הא ועייל הך לבנות כותים: מפני מה בוצרין בטהרה. מפני מה
אתה מכריך לבצור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מכריך למסוק זיתים
בכלים טהורים: יכנס. לבית המדרש: והיולא אל יכא. לפי שהיו רוצין לעמוד
במנין: קשה. לפי שהלל נשיא וענוותן: וגזר שמאי והלל. ולא קבלו מינייהו ואתו
תלמידייהו וגזר וקבלו מינייהו: מ"ט. הוכשר הא לא ניחא ליה בההיא משקה

לנפיק וקאזיל לאיבזוד: זקופות טומאות. לאתיא טומאת הכלי ומחשבה ליה למסקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: הניחא למאן לאמר. לא ידענא היכא: חושב משקה. להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אחשביה הוא: מזופפות. כיון דלא אזיל לאיבזוד. ניחא ליה לתיארו: הנושכות. אשכולות הנושכות זו את זו וכשנא להפרידן נסחט המשקה עליהן וכיון דעבד זידיס ולא אפטר כלל סחיטה מכשר: (רש"י)

תוספות **ששמע** השומע וטעה כו' טמאוהו משום כלים המאהילים על המת. פי בקונטרס טמאוהו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאהילים שהן טמאין טומאת ז' כדין הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב מדאורייתא וקשה למה טעה השומע והיה סבור שטמאוהו טומאת ז' כיון דדבר פשוט הוא שאדם הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב ועוד דמן התורה האיכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחבורים דיקרב בדיקרב בחבורים טמא ז' מדאורייתא כדאמר בפ"ב דע"ז (דף ל': ושם) ואפילו בחבורים על ידי אהל טמא טומאת ז' כדמוכח בריש אהלות (פ"א מ"ג) לכך נראה שטמאוהו לאיכר טומאת ז' משום טומאה בחבורים והשומע טעה לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחבורים והיה סבור דמשום אהל טמאוהו כיון שיש בהקיפו טפח לכך שנה כל המטלטלין מביאין טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל בעובי המרדע: אמר רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעובי המרדע. משום אהל לטמא טומאת שבעה אפי' היכא דלא שייך טומאה בחבורים כגון שיש סודר מפסיק בין המרדע לבשרו שהסודר טמא טומאת שבעה משום חבורים דהיינו חבורי אדם במת והאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מינין (נזיר דף מב: ושם) גזרו שיהא אדם טמא טומאת ז' משום אהל שלא יטעו אותם שאין יודעים דין טומאה בחבורים ויאמרו שטמא טומאת ערב משום אהל כיון שיש בהיקפו טפח א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב לכך גזרו שיהא טמא ז' כאדם המיטמא באהל שלא חלקו אפילו יהא מפסיק בינו לבין המרדע שלשה סודרים או ד' ויהא אדם רביעי או חמישי או יותר ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאינן בני קבולי טומאה דלא שייכא בהם טומאה בחבורים ודוקא בעובי המרדע שיש בהיקפו טפח אבל בפחות מכן ליכא למטעי כלל שהיא משום אהל ואף על פי שלא ידעו טומאה בחבורים לא יטעו אלא ישאלו הטעם: ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח. כיון דליכא בהן שום טומאה בחבורין בעי אהל חשוב כבשאר דברים וא"ת למה טמאוהו ז' משום חבורים לר' טרפון והא מרדע פשוטי כלי עץ הוא ולא מקבל טומאה דהא ע"כ איירי שאין הדרבן בתוך המרדע שאם

יש דרבן בתוכו היה מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו דחרב הרי הוא כחלל אפי' ע"י אהל כדמוכח בריש אהלות וכל הפסוק דבחלל חרב דרשינן ליה בטומאת אהל בנזיר פ' כ"ג (דף נג:) ואור"ת דחשיב בית קבול מקום שנותנין דרבן במרדעת ולא הוי בית קיבול העשוי למלאות שאין קובעין אותו שם אלא פעמים מניחין ופעמים מסירין וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן המרדע יש לו אחורים ותוך והא דתנן בפ"ט דכלים (משנה ו) כוש שבלע צינורא ומלמד שבלע דרבן כו' היו טהורים ונכנסו לאהל נטמא פי' הדרבן לבדו נגע בהן ככר של תרומה טהור משמע דמלמד חשוב פשוטי כלי עץ לכך טהור ככר של תרומה שנגע במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרבן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרבן אא"כ ישבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: גוזרני טומאה אף על המסיקה. פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות לא שייך בזיתים דמוהל היוצא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במסי' מכשירין (פ"ו מ"ה) מוהל השמן כשמן י"ל דהיינו במוהל היוצא לאחר אציצה לאחר שעמדו בכומר ב' ימים או ג' ואתיא כר' יעקב דריש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היוצא ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יוצא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור נמי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. ושם) המפצע בזיתים לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו לא הוכשר: הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה. [בתוספתא] דמכשירין (פ"ד מ"ה) גבי עריבה שירד דלף לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר אחת טמאה ואחת טהורה ב"ש אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינו בכי יותן: (תוספות)

רשב"א טמאווה משום כלים המאהילים על המת. פירש רש"י ז"ל: טמאווה טומאת ערב, ומאן דחזא טעה וסבר דמשום טומאת אהל טמאווה טומאת שבעה מדין אהל, ור' טרפון אמר ללא טמאווה אלא טומאת ערב משום דנגע במרדע בעלמנו ולא משום אהל. ויש מקשים והלא המרדע פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל טומאה, ואי צשל מתכת מן הדיו טמא טומאת שבעה דחרב הרי הוא כחלל. וניחא להו דמשום נקבות שבו נכנס חרב המרדע נעשה בית קבול לחרב, ובית קבול העשוי למלאות בית קבול הוא, כדאמר בסוכה (יב, ב) גבי מסככין בזכרים ואין מסככין בנקבות. ואי נמי יש צו חרב המרדע, בטל הוא לגבי המרדע, שהמרדע עיקר וחרב שבו משמש המרדע, וכדתנן (כלים פי"ג, מ"ו) מתכת המשמשת את העץ טהור, ולפיכך אין אומרים זה חרב הרי הוא כחלל. והרמב"ן ז"ל הקשה דאפילו בכלי עץ כל שהוא מטמא צאהל המת או

בנגיעתו באב הטומאה שבמת אומר בו חרב הרי הוא כחלב ומטמא טומאת שבעה, כדמוכה במסכת אהלות (פ"ג מ"ג). אלא טמאווה טומאת שבעה קאמר, אלא שטעה השומע וסבור שמחמת אהל טמאווה, ולא טמאווה מחמת שהאהיל עליו המרדע אלא מחמת שהמרדע נטמא מחמת שהאהיל על המת וטימא את האיכר בנגיעתו, ורבי עקיבא פירש דאפשר דמשום אהל טמאווה כיון שהוא נושא אותו, אבל לאדם אחר וכלים לא. ואם תאמר אם כן מאי נפקא לן מינה כיון שהוא מטמא טומאת שבעה בין כך ובין כך. תירץ הוא ז"ל דדילמא נפקא מינה לנזיר, שאילו משום אהל הנזיר מגלח עליו ומזה שלישי ושביעי, ואילו משום מגע אמרינן במסכת נזיר (נד, ב) בהדיא אטו מאן דנגע בכלים בר הזאה הוא, בתמיהא. ורבי טרפון הודה לו לר' עקיבא, וכמו שאמר לו בכמה מקומות (קדושין סו, ב) עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחייו אני שמעתי ושכחתי ואתה יושב ודורש ומסכים להלכה. והיינו ללא בצרי ליה לר' טרפון. ואיכא נסחאי דמקשו לר' טרפון בצרי להו, ופריק אמר רב נחמן בר יצחק בנות הכותיים נדות מעריסתן בו ביום גזרו. ולפירושן זה סבירא ליה לר' טרפון בכלים שתחת האנור כר"מ דאמר נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל. והא דאמרינן נמי: הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה. פלוגתא היא דר"מ ור' יוסי בתוספתא דמסכת מכשירין (פ"ב, ה"ב), דתניא התם עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והלפין בכי יותן, נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן, במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודים שהם בכי יותן דברי ר"מ, ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן. גזירה משום הנושכות. פירש רש"י ז"ל: אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נסחט המשקה עליהן, וכיון דעביד בידיהם ולא אפשר בלא סחיטה מכשר. ור"ח ז"ל גורס: הגשוכות, ופירש: כשנושך האדם מן האשכול נוטפין ממנו משקה. והרמב"ן ז"ל פירש משמו של הגאון ז"ל: כשאדם בואר כרמו יש מהם שהגרגרים שלהם מדובקים זה לזה ונושקין זו את זו מפני דיבוקן, ואף על פי שמשקה יורא מהן אינו הולך לאבוד שהמשקה עומד נשאר בדיבוק אותן הגרגרים ואינו נופל בקרקע, ומשום הכי הוכשר. (רש"א)

טבי רישבא אמר שמואל אף גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו מ"ט א"ר חנינא גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל אמר רבא אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו (אלא אמר רבא ישראל) כיון דאפשר למעבד חטה אחת כדשמואל ולא קעביד הימוני מהימני אלא גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה גביה ואתי לידי תקלה: ואידך אמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא אף מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו: ואידך אמר באלי אמר אבימי סנוותאה פתן ושמן ויין ובנותיהן כולן מ"יח דבר הן הניחא לרבי מאיר אלא לר' יוסי שבסרי הויין איכא הא דרב אחא בר אדא דאמר רב אחא בר אדא אמר ר' יצחק גזרו על פתן משום שמן ועל שמן משום יין על פתן משום שמן מאי אולמיה דשמן מפת אלא גזרו על פתן ושמן משום יין ועל יין משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום דבר אחר מאי דבר אחר אמר רב נחמן בר יצחק גזרו על תינוק נכרי שמטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור אי הכי לר"מ נמי תשסרי הויין אוכלין וכלים שנטמאו במשקין בחדא חשיב להו: **מתני'** ב"ש אומרים אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין פורסין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב"ה מתירין ב"ש אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין ב"ש אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן בית הלל מתירין עם

רש"י טבי. סם האיסק: רישבא. פורס נשבין לצוד חיה ועוף: גידולי תרומה. אם זרעה ואפי' דבר שזרעו כלה כגון תבואה וקטנית: תרומה טהורה ביד ישראל. ועינו ארה ליתנה לכהן וזרעה לבטלה מתורת תרומה: אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו. אלא חטה אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרשו ס"מ לא חשידי: משום תרומה טמאה ביד כהן. שאסורה באכילה ובא לזרעה וגזר שתהא בטמא הראשון והרי היא תרומה טמאה דחיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי

למיכל בטומאתה: נותן כיסו לנכרי. ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות: סנוותאה. שם מקום: וזנותיהן. במס' ע"ז פרכינן זנותיהן לאורייתא נינהו: כולן מי"ח דברים הן. והא כולהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: הניחא לר"מ. דמנו להו להא דמניח כלים תחת הצינור הוה להו י"ח ט' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' צינור ומרדע וזנות כותים וזוכר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: איכא הא. דמוסיף רב יצחק אלעזרימי על דבר אחר משום ד"א: ועל זנותיהן משום ד"א. ע"ז ועוד גזרו על ד"א שלא הזכר כאן: שמתמא בזיבה. ואפילו אינו זב: אוכלין וכלים שנטמאו במשקין חדא חשיב להו: מתני' סמנין. לכצע: כרשינין. למאכל בהמה זינ"א זינ"א: בקיה (אמה ממספחת הקטניות) {בלע"ז: זב"ה מתירין. משנתן את המים מצעוד יוס: אונין. אריש"א {רישטי"ש: אגודות פשתן} והן אגודות של פשתן מנופץ ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלבן: שיהבילו. שיתחממו: העין. הכצע שיקלוט מצעוד יוס: מתירין. לתתה מצעו"י והיא קולטת כל הלילה: ולא טוענין עמו. על החמור: ולא מגביהין עליו. משאוי על כתיפו דנראה כמסייעו להוליך בשבת: אלא כדי שיגיע למקום קרוב. כלומר שיהא המקום קרוב שיוליכנו שם מצעו"י: (רש"י)

תוספות כיון דאפשר למיעבד כשמואל מהימני. הקשה ריב"א תרומת מעשר דלא אפשר להו למיעבד כשמואל ליגזור ותירץ ר"י דמי"מ אמת הוא שגזרו אף על גידולי תרומה גדולה ורוצה לפרש טעם בכולן: ומהר"ם אמר דתרומת מעשר מהימני הלויים דאין נותנין מעשר אלא לחברים וריב"א תירץ דאותן שהיו חשודים לא היו מפרישין כלל כדאמ' בסוטה וחברים שהיו מפרישים מהימני [תוס' ישנים]: **דילמא** משהי ליה גביה ואתי ביה לידי תקלה. פי' בקונטרס ולכך גזרו דאפי' יזרענה דהוי טמאה וקשה לר"י דאמר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף לד. ושם) שתילי תרומה טמאה טהורים מלטמא ואסורין מלאכול פי' לזרים כדמפרש התם אלמא לכהנים שרי וי"ל כיון דאין נאכלין לזרים משום ריוח פורתא שמטהרין לא משהי גביה והא דהכא חיישינן לתקלה ובספ"ק דפסחים (דף כ:) אמרי ב"ה תעשה זילוף איכא למימר דהכא מודו ב"ה דפעמים שצריך להשהות שנה שלימה עד זמן זריעה: על פתן ושמנן משום יינן. הקשה ריב"א מי"ש שהחמירו טפי ביין לאסור בהנאה מפת ושמן ותירץ מפני שהיין משמח אלהים ואנשים והיו רגילין לנסכו אפי' שלא בפני ע"ז הואיל והוצרכו לאוסרו משום בנותיהם נתנו בו חכמים דין וחומר יין נסך ממש כיון דפעמים היו מנסכין

אותו אפי' שלא בפני ע"ז : הניחא לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הויין. הי"מ נמי למימר אלא לר' טרפון מאי איכא למימי' רש"י חשיב אין פולין ואין קורין בתרתי וכן משמע מדקתני בברייתא אלו מן ההלכות ולא קתני בברייתא אלא הנהו תרתי והא דלא חשיב מבחין בין בגדו לבגדי אשתו ושמש הבודק כוסות וקערות לאור הנר הנך. נפקו מכלל הני תרתי שהן עיקר מיהו קשה דלא מני רש"י הך דלא יאכל הזב עם הזבה דודאי מ"י"ח דבר הוה דקתני לה במתניתין בהדיא ולפי זה אוכל ראשון ואוכל שני חדא חשיב להו א"נ הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו' חשיב חדא משום דאי לא הא לא קיימא הא כי היכי דפתן ושימן ויינן ובנותיהן חשיב גזירה אחת וההיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ דקתני עלה בתוספתא אלו מן ההלכות איכא למימר דהוי בכלל לא יאכל הזב עם הזבה : ועל בנותיהם משום דבר אחר. ואם תאמר הניחא למ"ד דמפרש בפרק ב' דמסכתא ע"ז (דף לו :) דעל בנותיהם גזרו יחוד דשייך למיגזר משום ע"ז אלא למ"ד דעל בנותיהם גזרו נדות מה שייך הך גזירה לע"ז וי"ל דע"ז שגזרו עליהם נדות יפרשו ממגען ולא יטמעו בהם כ"כ : אונין. פי' בקוני' נותנים בתנור ומתלבן וכן משמע בפ"ב (דף כז :) דאמר"י האונין של פשתן משיתלבנו : אין פורסין מצודות כו'. אע"ג דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת שאינו יודע אם יצוד אם לאו מ"מ גזרו לפרוש מצודה דפעמים אתי לידי חיוב חטאת כגון שבשעת פריסתו ילכוד דהכי. קתני בתוספתא הפורס מצודה לבהמה או לעוף ונכנס לתוכה חייב : אלא בכדי שיצודו. וא"ת מנא ידע מתי יבא החיה וי"ל דבירושלמי מוקי לה בפורש בחורשין דמצוין שם חיותא ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב' דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יכול לצוד גם משחשכה : אין מוכרים לנכרי. אף על גב דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת מ"מ מאחר שהנכרי מחמר או עושה בשבת בידים דבר שישראל אסור מן התורה גזרו רבנן עם חשכה כדפירש בקונטרס משום דמיחלף בשלוחו אבל בהנך דברים דרישא שאינו עושה בשבת איסור בידים לא גזרו אי לאו דמיחייב חטאת והיינו טעמא דאין נותנין עורות לעבדן : אין נותנין עורות לעבדן וב"ה מתירין. מכאן היה נראה לר"ת להתיר על ידי קבלנות נכרי לבנות בשבת ועוד מביא ראיה מריחים דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ' דמתירין להניח שם חיתין מבעוד יום ויניחנו כל השבת כל שכן קבלנות על ידי נכרים דשרי ואינו ראיה דידעי כ"ע שהריחים טוחנות מעצמם וידעי נמי שהחטין הושמו שם. מע"ש אבל קבלנות יאמרו שצוה להם בשבת לעשות ועוד מביא ראיה מסוף פ"ק דע"ז (דף כא : ושם) דאמר רשב"ג משכיר אדם שדהו לנכרי מ"ט אריס אריסותיה קעביד וה"נ קבלנותיה קעביד ואף על גב דר"ש בן אלעזר פליג עליה קיימא לן כרשב"ג דסתם מתני' כוותיה והא דאמרין במ"ק (דף יב. ושם) מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר מוקי ר"ת התם כולה שמעתיה באבל ולכך החמיר ול"נ דהתם איכא דמחמרי בחול המועד טפי מבאבל ואפילו למאן

דמחמרי טפי באבל מבחול המועד מודה בשבת דחמיר טפי ונראה לר"י דהא דשרי בשמעתין עורות לעבדן היינו בתלוש דלא מפרסמא מילתא שהנכרי עושה מלאכה בביתו ולא ידעי שהוא של ישראל וכן נמי אמר במ"ק (דף יא : ושם) גבי אבל מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו אבל קבלנות דמחובר דהוי ברשות ישראל דמפרסמא מלתא אסור בתוך התחום דהרואה יאמר שכירי יום נינהו והכי משמע בירושלמי דפירקין דקאמר התם אומני נכרים שהן עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך ביתם מותר אמר ר' שמעון בן אלעזר בד"א בקבולת (תוספות)

רשב"א מתני': אין פורשין מלודות חיה ועוף. פירוש: אף על פי שאינו לך בידים אפילו הכי גזרו דלילמא אתי ביה לידי חיוב חטאת, דפעמים שבשעת פרישתו ילכד חיה או עוף וחייב, כדתניא בתוספתא (פי"ג, ה"ה) הפורש מלודת לבהמה או עוף אם נכנס לתוכה חייב, כך כתבו בתוס'. ואין לנו כריכין לכך אלא לרבה דקא מפרש טעמא דביתא שמיא משום דכל מלאכה שהיא חייב עליה חטאת גזרו עליה מערב שבת, אבל לרב יוסף דמוקי פלוגתייהו בשביתת כלים אי דאורייתא אי לא, לא כריכי להך, דכל שמלודתו פרושה ולוכדת בשבת אסור משום שביתת כלים. ואונין של פשתן. לרב יוסף דוקא בתנור מטלטל, הא בקרקע מותר שאין מוזהר על שביתת קרקעו. בכדי שיילודו. ואם תאמר והיאך ידע מתי תבא החיה או העוף. ויש לומר דפורש במקום גדולי חיות למסתמא יכנסו שם לזמן מועט. והכי איתא בירושלמי (בפרקין ה"ז) דמוקי [לה] בפורש בחורשין. (רשב"א)

השמש אמר רשב"ג נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס נכרי שלשה ימים קודם לשבת ושויין אלו ואלו שטוענין קורת בית הבד ועגולי הגת: **גמ'** מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתן אמר רב יוסף רבי היא דתניא אחד נותן את הקמח וא' נותן את המים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי אומר אינו חייב עד שיגבל א"ל אביי ודילמא עד כאן לא

קאמר ר' יוסי אלא בקמח דבר גיבול הוא אבל דיו דלאו בר גיבול הוא אימא ליחייב לא סלקא דעתך דתניא אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגבל ודילמא מאי אפר עפר דבר גיבול הוא והתניא אפר והתניא עפר מידי גבי הדדי תניא: ת"ר פותקין מים לגינה ע"ש עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו ומניחין מוגמר תחת הכלים (ע"ש) ומתגמרין והולכין כל היום כולו ומניחין גפרית תחת הכלים (ע"ש עם חשיכה) ומתגפרין והולכין כל השבת כולה ומניחין קילור ע"ג העין ואיספלנית על גבי מכה (ע"ש עם חשיכה) ומתרפאת והולכת כל היום כולו אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום מאי טעמא אמר רבה מפני שמשמעת קול א"ל רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלים דתניא [\[שמות כג-יג\]](#) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים אלא אמר רב יוסף משום שביתת כלים והשתא דאמרת לב"ה אית להו שביתת כלים דאורייתא גפרית ומוגמר מאי טעמא שרו משום דלא קעביד מעשה אונין של פשתן מאי טעמא שרו משום דלא עביד מעשה ומינח נייחא מצודת חיה ועוף ודגים דקא עביד מעשה מאי טעמא שרו התם נמי בלחי וקוקרי דלא קעביד מעשה והשתא דאמר רב אושעיא אמר רב אסי מאן תנא שביתת כלים דאורייתא ב"ש היא ולא בית הלל לב"ש בין קעביד מעשה בין דלא קעביד מעשה אסור לבית הלל אע"ג דקעביד מעשה שרי והשתא דאמרת דלב"ש אע"ג דלא עביד מעשה אסור אי הכי

ר"י עם השמש. בעוד החמה זורחת: כלי לזן. שהוא קשה לכבס ולריך ג' ימים ומחמירין על עצמן כב"ש: שטוענין. את הזיתים בקורות בית הכד ואת הענבים בעיגולי הגת שלא היו עוצרין אותן בגלגל כמו שלנו אלא טוענין אותן בקורות כבדין והני דגת קרי עיגולין שהיו דפין עבין עשוין כעיגולין ושזין שטוענין אותן מצעוד יום והמשקה הולך וזב כל השבת ובגמרא (דף יט.) פריך מאי שנא דלא פליגי ב"ש דהא ומפרש משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת דכי אמרי' סחיטת זיתים וענבים אב מלאכה בפ' חבית שנסברה (לקמן דף קמג:) הני מיילי בזיתים וענבים שלא ריסקו מצעוד יום דהוה ליה מפרק דבר ממסאו הגדל בתוכו והיא תולדה דדק אבל הכא אין נותנין קורה על גבי זיתים עד שטוחנין תחלה בריחים וכן ענבים דורכין אותן תחלה ברגל ובלאו קורה נמי משקה נפיק

ממילא אלא ללא נפיק שפיר כי השתא ולא דמי לדש: גמ' מאי שנא זכולהו כו' ל"ג לה הכא אלא לקמן במשנה וסוין שטוענין: מאן תנא נתינת מים לדיו. ואע"פ שלא גיבול הדיו זו היא שרייתן והוי ליקה לדידה בהכי ומיחייב משום לש דהא מתני' ליכא גבול ואפליגו זה מצעוד יום מכלל דבשבת חייב חטאת הוא: האחרון חייב. משום לש שהוא אב מלאכה: אפר. לאו בר גיבול הוא: עפר. בר גיבול הוא לטיט של בנין: והא תניא. תרתי מתניתא חדא דאפר וחדא דעפר: מידי גבי הדדי תנינהו. חדא תניא ר' חייא וחדא תניא רבי אושעיא וחדא מינייהו תניא לעפר בלשון אפר: פותקין. פותחין עושין נגר קטן משפת המעין לגנה: מוגמר. לבונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף: גפרית. תחת כלי כסף שמליירין בהם פרחים ולורות זחרט ומעשנין בגפרית והן משחירות וניכרות וקורין ניל"ר {ניאיל"ר: לגפר (לגלף את המחכת באמצעות גפרית)} : קילור. תחבוסת שקורין לוז"א: ואספלנית. רטייה: זרחיים של מים. וכ"ש זרחיים של יד ושל חמור דאדם מצווה על שזיתת בהמתו: שיטחנו מצעוד יום. מפני שמשמעת את הקול ואושא מילתא בשבת ואיכא זילותא: לרבות שזיתת כלים. דכתיב לעיל מינה למען ינוח שורך וחמורך וגו': והשתא דאמרת בית הלל אית להו שזיתת כלים. דהא על כרחיך האי מתניתא בית הלל מדשרי בהנך וקתני דרחיים אסור משום שזיתת כלים: מוגמר וגפרית אמאי שרו. וה"ה לכל הנך דמתני' הרי המוגמר מונח בערדסקאות ונמצא כלי עושה מלאכה: לא קא עביד הכלי שום מעשה. אלא מונח על הארץ והן בתוכו אבל הרחיים עבדי מעשה ולב"ש כיון דמונחין בגווה היינו מעשה דיליה: מצודות דקא עבדי מעשה. שהפח נקשר ותופס העוף וכן יקוש שפושטים לחיות ללכודן זרגלים כשנוגעין בו קופץ ומתחבר מאליו ולכוד: בלחי. חכה שקורין איימ"א {אי"ס: חכה (ליהר דיוק, הקרם שזקאה החכה)} שהדג זולעו ומהדקו והכלי אינו זו ממקומו: וקוקרי. שעושין סלים פיה אחד רחב ופיה השני קצר מאד והדג (ס"א והחיה) נכנס שם ומוליא ראשו כפי הקצר ואין גופו יכול ללאת וכשבא להחזיר ראשו לפניו ראשי קרומות נכנסין לו תחת לחיו דהשתא לא עביד כלי מידי: והשתא דאמרת כו' ז"ש היא. והא דריחים ז"ש וב"ש לא שני להו זין

היכא דעציד כלי מעקה זין היכא ללא עציד להא אסרי באונין דמתני' וכיון דז"ץ היא: (כ"ט)

תוספות אבל בשכר אסור פירוש שכיר יום בד"א בתלוש אבל במחובר אסור ובעיר אחרת בין בתלוש בין במחובר מותר אמר ר"ש בר כהנא בשם רבי אחא בשבת ובאבל ובע"ז הלכה כר"ש בן אלעזר ורבינו תם נמי כשבנה את ביתו לא סמך על תשובתו ולא רצה להתיר: **ומיהו** בשדה מותר כרשב"ג דבשדה רגילות לעשות באריסות ולא. בשכירות יום וכשישראל אומר לנכרי לתקן מנעלים או לקנות אל יאמר תעשה למחר דא"כ הוי כשכיר יום אלא תעשה לכשתרצה ואם הביא לו נכרי כליו ויודע שכבסן בשבת אסור ללובשן בשבת דאמר לקמן (קכב.) נכרי שהדליק נר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורה (תוספות ישנים): **אבל** דיו דלאו בר גיבול הוא. והא דאמר בבמה מדליקין (לקמן דף כג. ושם) כל השמנים יפים לדיו איבעיא להו לגבל או לעשן לאו דוקא גיבול אלא האי גיבול היינו עירוב בעלמא ואם תאמר והא מורסן דאמר בפרק בתרא (דף קנה: ושם) דלאו בר גיבול הוא וקאמר התם ר' יוסי ברבי יהודה אינו חייב עד שיגבל וי"ל דהתם לגבי קמח קאמר דאינו בר גיבול אבל בר גיבול הוא טפי מדיו ולהכי לא מייתי מיניה הכא אדיו ומכאן קשה על המפרש אהא דאמר בביצה בפרק המביא (דף לב: ושם) קיטמא שרי היינו כשנותנין מים לתוכו לשרוק התנור סביב הואיל ולא בר גיבול הוא והכא משמע דאדרבה דמידי דלאו בר גיבול הוא חייב טפי אלא יש לפרש קיטמא שרי בלא. מים לשרוק התנור סביבו וקמ"ל דלא גזרינן שמא יגבל ב"י: **ומתרפאת** והולכת כל השבת כולה. ואם תאמר הא דאמר בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח: ושם) שורין קילורין מע"ש ומניח תחת העין בשבת וא"כ בשבת נמי שרי להניח ויש לומר דלקמן מיירי באדם בריא ואינו מניח בעין לרפואה אלא תחת העין לתענוג וליכא למיחש לשחיקת סממנים והכא מניח בעין לרפואה ולא שריא אלא מערב שבת: **אונין** של פשתן מאי טעמא שרו. הא דנקיט אונין טפי מדיו וסממנין וכרשינין משום דהתם פשיטא דליכא מעשה כלל אבל באונין התנור עושה קצת מעשה כשמחממו ועוד דבהנך לא הזכיר כלי אבל גבי אונין הוזכר התנור: **ולימא** מר משום שביתת כלים. ואם תאמר למאי. דמסיק מאן תנא שביתת כלים דאורייתא ב"ש מאי פריך רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלים וכי אינו יותר טוב כמו שמפרש רבה שמשמעת הקול ואתי כב"ה וי"ל דלא סבירא ליה לרב יוסף טעמא דהשמעת הקול כלל ומסתברא ליה טפי לאוקמה כב"ש משום שביתת כלים ונראה דרבה סבר דטעמא דב"ש לאו משום שביתת כלים הוא אלא סבר דטעמא דב"ש דגזרינן דילמא אתי למעבד בשבת דאי לרבה נמי טעמא דב"ש משום שביתת כלים למה היה צריך רב יוסף להביא הברייתא והא מתני' היא דאסרי בית שמאי משום שביתת כלים ועוד דאמר לקמן (דף יט.) הני דאי עביד להו בשבת חייב חטאת

גזרו בית שמאי עם חשכה משמע דטעמא דבית שמאי משום גזירה ולא משום שביתת כלים ולרב יוסף לא תקשה אמאי [לא] אסרי בית שמאי טעינת קורה משום שביתת כלים דהתם אתי ממילא טפי מכל הנך דמתניתין ואם תאמר לרבה הך ברייתא דשביתת כלים אמאן תרמייה ויש לומר דרבה סבר דברייתא דשביתת כלים בית שמאי היא והיכא דעביד מעשה אבל היכא דלא עביד מעשה כי הנך דמתני' טעמייהו משום גזירה ומצודות דמתני' בלחי וקוקרי: **והשתא** דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"ת דהלכתא כרב יוסף דמוקי ברייתא כב"ש דהא רב אושעיא קאי כוותיה ולפי' ריחים מותרים דלדידיה לבי"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה דרב אושעיא לא מוקי (תוספות)

קצ"א גמרא: **אבל** ליו **ללאו** **בר** **גיבול** הוא **מנתינת** **מים** (הוא) [ואימאן] **לחייב**. מהכא משמע דליו לאו בר גיבול הוא, ולקמן בפרק צמה מדליקין (כג, א) משמע דבר גיבול הוא, לאמרינן התם כל השמנים יפס לדיו ואיבעיא להו לעשן או לגבול. ויש לפרש דהתם לאו גיבול ממס קאמר, אלא עירוב. ואיכא למידק דהכא משמע דטפי איכא לחיובי היכא דלאו בר גיבול הוא, וקיטמא דלאו בר גיבול הוא לכולי עלמא מנתינת מים מיחייב, וביו"ט פרק המזביל (צ"ה לז, ב) משמע איפכא, לאמרינן התם קיטמא שרי, ופירשו התם רוב המפרשים קיטמא שרי ליתן זה מים הואיל ולא בר גיבול הוא. על כן פירש ר"ת דהכי קאמר קיטמא בלא מים לשרוק פי התנור שרי, וקא משמע לן דלא גזרינן דילמא אחי למיגבול. ואין נותנין חטים לתוך הרחים של מים אלא כדי שיטחנו. פירוש: אפילו לרחים של מים, וכל שכן ברחים שמוליכין בהמות דאדם מלווה על שציתת בהמתו לכו"ע. והשתא דאמרת בית הלל אית להו שציתת כלים כו'. פירש רש"י ז"ל דהא על כרחיך הא ברייתא ב"ה היא מדשרי בהנך וקתני דריחים אסור משום שציתת כלים, מוגמר וגפרית מאי טעמא שרו. ולא ידעתי מה ראה רבנו ז"ל לפרש כן, דהא אפשר דברייתא לרב יוסף ב"ש היא, ופלוגתא דמתניתין בשציתת כלים היא דב"ש אית להו וב"ה לית להו וכדאיתא במסקנא. אלא מסתברא דמאי לאמרינן הכי בהדיא ב"ה אית להו שציתת כלים, היינו משום דקא סלקא דעתך דכיון דלאוקימתא דרבה אחיא ברייתא כב"ה, אם איתא דב"ה לית להו שציתת כלים לא הוה מפיק לה רב יוסף לברייתא לבר מהלכתא ולאוקומיה בשציתת כלים כב"ש, אלא מסתמא ס"ל לרב יוסף דב"ה אית להו שציתת כלים וברייתא ב"ה ולא ב"ש, ופלוגתא דמתני' באונין של פשתן ואמר ליוורה לאו בשציתת כלים היא דהא אפילו ב"ה אית להו שציתת כלים, אלא

פלוגתייהו משום גזירה היא במלכות לאורייתא הנגמרות בשבת דב"ט אית להו וב"ה לית להו, וכיון שכן ברייתא דקתני פותקין מים לגנה ב"ה ולא ב"ט. ואפשר נמי דלרב יוסף ברייתא כולי עלמא היא וכולהו לית להו גזירה, אלא בשביתת כלים גופא פליגי, דב"ה לית להו שביתת כלים אלא היכא דקעביד הכלי מעשה וכדאמרין נמי בגמ' בסמוך, וב"ט אית להו אפילו לא קא עביד מעשה כאונין של פשתן דמתניתין וכדאמרין בגמרא למסקנא. ויש לפרש עוד דעל כרחיק ברייתא ב"ה ולא ב"ט, דאי פלוגתא דמתניתין בגזירה ברייתא לאו ב"ט מדשריא כל הנד, ואי פלוגתא דמתניתין בשביתת כלים ברייתא לאו ב"ט מדשריא מוגמר וגפרית וקס"ד השתא דמנחי בכלים, ואילו דמתניתין קא אסרי אפילו אונין דלא קא עביד כלי מעשה, אלא על כרחין ב"ה היא. ומיהו אכתי לא ניחא לי דאי מדיוקא דמתני' קא דחינן לברייתא מדב"ט לידוק מינה נמי דליתא אפילו כב"ה, מדקא שרי במתני' מאודות חיה ואף על גב דקא עביד מעשה, דהשתא לא ס"ד דמיירי דוקא בלחי וקוקרי, ואי מתרלת לב"ה בלחי וקוקרי תראה נמי לב"ט במוגמר וגפרית דמנחי אארעא, ויותר הוא רחוק לדחות מתניתין דמאודות ולהעמידה דוקא בלחי וקוקרי ולאפוקי מפשיטותא דמאודות כל מאודות במשמע, אבל במוגמר וגפרית הא לא דחיקין כלל כי מוקמינן לה דמנחא אארעא, דהא לא קתני אלא מניח מוגמר תחת הכלים ומתגמרינן והולכין כל השבת, דמשמע לכאורה דכל עיקרא דמילתא לאו משום טרידתא דכלים המתגמרינן אתיא לה אלא משום האי דיהיב המוגמר בדיה, והלכך לאו דחוייה היא כי מוקמת לה במנחי אארעא. כך נראה לי. השתא דאמר רב הושעיא וכו'. וא"ת כיון דשביתת כלים ב"ט ולא ב"ה, מאי טעמא אפקה רב יוסף לברייתא מדב"ה ואוקמה כב"ט. תירלו בתוס' (ד"ה ולימא) משום דלא ניחא ליה לדחוקי כולי האי לאוקומה בהשמעת קול. ולי נראה משום דברייתא הקיטתא דקתני כל הני ואי משום מלכות הנגמרות בשבת ניתני חדא, ועוד קלור ואספלנית למאי תני פשיטא דאפילו בשבת ליכא חיוב חטאת, הלכך אוקמה רב יוסף בשביתת כלים, וברייתא מנקטא סירכיה ואזלא, וסידורא דברייתא הכין, דמעיקרא אשמעינן דפותקין מים לגנה ואף על גב דאתעבידא מלאכה בגופה של קרקע שרי דלא אסרה תורה אלא בכלים ולא בקרקעות, והדר אשמעינן דאפילו בכלים לא אסרה אלא כשהמלאכה נעשית בגופו של כלי אבל לא כשהכלי מתפעל כמוגמר וגפרית שהן מונחים בקרקע והן מתגמרינן ומתגפרינן, והדר אשמעינן שריותא דבגופו של אדם דהיינו קילור, ולא גזרינן משום שחיקת סממנין אף על פי שהן מרפאין והולכין בשבת ואף על גב דבהנחתם בשבת

גזרינו. והדר אשמעין מאי דאסרה תורה, דהיא נתינת חיטין לריחים ומשום שביתת כלים. כך נראה לי. ולענין נתינת חטים לריחים, ר"ח ז"ל (בגליון) פסק הלכתא כרבה דאמר מפני שמשמעת את הקול, משום דרבה ורב יוסף הלכתא כרבה. והלכך אף על גב דקיימא לן דשביתת כלים לאו דאורייתא, בנתינת חטים לריחים אסור משום השמעת הקול וברייתא כולה בית הלל, ופלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמתניתין במלכות שחייבין עליהן חטאת הנגמרות בשבת היא ובגזירה פליגי, בית שמאי סברי גזרינו ובית הלל סברי לא גזרינו. ויש לי להביא ראיה לדברי ר"ח ז"ל, דהא תניא בתוספתא כדעתיה דרבה, דתניא התם בפרק קמא דמכילתין (ה"ט) אמרו להם ב"ש לב"ה אי אתם מודים שאין אולין בשר בכל וביאה ערב שבת עם השיכה אלא כדי שיאכלו אף דיו וסממנין וכרשינין כיוצא בהן, אמרו להם ב"ה אי אתם מודים שטוענין בקורת בית הבד ותולין עגולי הגת ערב שבת עם השיכה אף דיו וסממנין וכרשינין כיוצא בהן, אלו עמדו בתשובתן ואלו עמדו בתשובתן, אלא שב"ש אומרים ששבת ימים תעבד ועשית פל מלאכתך (שמות כ, ט) מלאכתך גמורה מע"ש, ובית הלל אומרים ששבת ימים תעשה מלאכה (שמות לה, ב) עשה אותה כל ששה, אלמא לאו בשביתת כלים פליגי כדברי רב יוסף אלא במלכות הנגמרות בשבת כדברי רבה. ולקמן נמי בגמרא (יט, א) גבי טוענין בקורת בית הבד איכא ספרים דגרסי מאי שנא בכולהו דפליגי ומאי שנא הכא דלא פליגי ומשני התם אחי בהו לידי חיוב חטאת הכא לא אחי בהו לידי חיוב חטאת, וכן גירסת רש"י ז"ל (במשנה, ד"ה שטוענין), אלמא סוגיין בגמרא כרבה. אבל רב אלפסי ז"ל (בסוגייתו. ועי' ב"י סימן רנב) ורבותינו בעלי התוספות ז"ל (עי' תוד"ה והשתא) פסקו הלכתא כרב יוסף דמוקי לה בשביתת כלים, ומדאמר רב הושעיא דבית הלל לית להו שביתת כלים אידחייהא הא דאין נותנין מהלכתא דבית שמאי היא. ויש לסייע סברא זו מדאמרינן להדיא והשתא דאמר רב הושעיא מאן תנא שביתת כלים ב"ש היא מוגמר וגפרית מאי טעמא שרי ב"ש, אלמא לרב הושעיא לא מתוקמא ליה אלא בשביתת כלים וב"ש היא, דאי לא תימא הכי מאי קושיא דילמא ב"ש מוגמר וגפרית מיסר אסרי וברייתא ב"ה היא וטעמא דאין נותנין חטים לריחים משום השמעת קול כדרבה, אלא דאי משמע לכאורה דרב הושעיא אברייתא קאי ועלה קאמר דמשום שביתת כלים היא וב"ש היא. אלא שיש לדחות דילמא הכי קאמר, לטעמיה דרב יוסף דמוקי לה לברייתא משום שביתת כלים השתא דאמר רב הושעיא דשביתת כלים ב"ש היא ועל כרחיך ברייתא ב"ש היא, אם כן מוגמר וגפרית מאי טעמא שרו. (רש"י א)

מוגמר וגפרית מ"ט שרו ב"ש התם מנח אארעא גיגית ונר וקדרה ושפוד מ"ט שרו ב"ש דמפקר להו אפקורי מאן תנא להא דת"ר לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמסין ותניח לתוך התנור ע"ש עם חשכה ואם נתן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו כיוצא בו לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ע"ש עם חשכה ואם עשה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו לימא ב"ש היא ולא ב"ה אפילו תימא ב"ה גזירה שמא יחתה בגחלים א"ה מוגמר וגפרית נמי לגזור התם לא מחתי להו דאי מחתי סליק בהו קוטרא וקשי להו אונין של פשתן נמי ליגזור התם כיון דקשי להו זיקא לא מגלו ליה צמר ליורה ליגזור אמר שמואל ביורה עקורה וניחוש שמא מגיס בה בעקורה וטוחה והשתא דאמר מר גזירה שמא יחתה בגחלים האי קדרה חייתא שרי לאנוחה ע"ש עם חשיכה בתנורא מ"ט כיון דלא חזי לאורתא אסוחי מסח דעתיה מיניה ולא אתי לחתויי גחלים ובשיל שפיר דמי בשיל ולא בשיל אסיר ואי שדא ביה גרמא חייא שפיר דמי והשתא דאמר מר כל מידי דקשי ליה זיקא לא מגלו ליה האי בשרא דגדיא ושריק שפיר דמי דברחא ולא שריק אסור דגדיא ולא שריק דברחא ושריק רב אשי שרי ורב ירמיה מדיפתי אסיר ולרב אשי דשרי (והתניא) אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום התם דברחא ולא שריק איכא דאמרי דגדיא בין שריק בין לא שריק שפיר דמי דברחא נמי ושריק שפיר דמי כי פליגי דברחא ולא שריק דרב אשי שרי ורב ירמיה מדפתי אסיר ולרב אשי דשרי (והתניא) אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום התם בבשרא אגומרי אמר רבינא האי קרא חייא שפיר דמי כיון דקשי ליה זיקא כבשרא דגדיא דמי: ב"ש אומרים אין מוכרין: ת"ר ב"ש אומרים לא ימכור אדם חפצו לנכרי ולא ישאילנו ולא ילונו ולא יתן לו במתנה אלא כדי שיגיע לביתו וב"ה אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה רבי עקיבא אומר כדי שיצא מפתח ביתו

א"ר יוסי בר' יהודה הן הן דברי רבי עקיבא הן הן דברי בית הלל לא בא רבי עקיבא אלא לפרש דברי ב"ה: ת"ר. בש"א לא ימכור אדם חמצו לנכרי אלא אם כן יודע בו שיכלה קודם הפסח דברי ב"ש ובית הלל אומרים כל זמן שמותר לאוכלו מותר למוכרו רבי יהודה אומר

ר"י מוגמר וגפרית מ"ט פרו. הא מנחי בכלים: כגון דמנחי מוגמר וגפרית בארעא. ולא בכלי: גיגית. שהשכר בתוכו ואי אפשר לשופכו לארץ והשעורין נשורין כל השבת יותר מח' ימים והשבת בכלל וכן נר הדולק בשבת וכן קדרה שעל גבי כירה שאי אפשר שלא תלטמק בשבת וכן שפוד המונח בתנור כדתנן (77 יט:) משלשלין את הפסח ולא פליגי ב"ש: דמפקר להו. לכלים ושז אינו מצווה על שביתתן: עסקיות ותורמסין. מיני קטניות ורכינין ביסול יותר: כדי שיעשו. כדי שלא יהנה ממלאכת שבת: יחתה בגחלים. למהר ביסולן: סליק בהו קוטר. של עצים ומשחיר הבגדים ועשן העצים קשה להם וכן בגפרית: לא מגלי. משטח פי תנור וליכא למגזר שמא יחתה בגחלים: לגזור. שמא יחתה בגחלים: עקורה. מעל האור: מגיס. מהפך זה ובמבוסל הוא ביסול: וטוחה. מכוסה בכיסוי שלה וטוחה בטיט סביב דכולי האי לא טרח ומידכר: והשתא דאמר מר. דהנחת קדרה לא אסירא אלא משום חתייה: האי קדר' חייתא שפיר דמי. להשהותה לכתחלה מצעוד יום בתנור והיא מתבשלת כל הלילה דודאי חייתא לאו אדעתא למיכלה לאורתא אנחה התם ומשום למחר לא אתי לחתויי שהרי יש לה שהות גדול ולא דמי לעסקיות ותורמסין שאין כל הלילה והיום די להן: ובשיל שפיר דמי. מבוסלת כל כרכה שפיר דמי להניחה ללא בעי חיתוי: שדא ביה גרמא חייה. ללאו דעתיה למיכליה לאורתא: גדיא. קשי ליה זיקא: שריק. פי התנור בטיט סביב כיסוי אינו מוכן לחתות: ברמא. איל גדול לא קשיא ליה זיקא ואתי לגלויי פי התנור ליטול כיסוי לחתות: דגדיא ולא שריק. איכא חדא לאיסורא וחדא להיתרא: בצפרא אגומרי. שאינו בתנור דאפילו כיסוי ליכא ומוכן להפוך בו ולחתות: לא ישאלנו. שאלה דבר החוזר בעין הלואה בדבר הניתן להוצאה: אלא כדי שיגיע. הנכרי לביתו מצעוד יום ואע"ג דבדידיה קטרח מחמירין ב"ש דמיחלף בשלוחו: בית הסמוך לחומה. של עיר אחרת שהנכרי דר שם שהרי יכול להניחו שם: מפתח

ביתו. של ישראל: הן הן דברי כו'. לא בא ר"ע לחלוק על צ"ה אלא לחלוק על תנא בן מחלוקתו שאמר אליבא דצ"ה לבית הסמוך לחומה וצ"ה ר"ע לומר לא אמרו צ"ה בן אלא כו': (רפ"י)

תוספות לה כבי"ש אלא הש"ס הוא דקאמר הכי הא מני בי"ש היא אליבא דרב יוסף דמוקי לה משום שביתת כלים אבל לרב אושעיא מצינן למימר דמוקי לה כבי"ה ואית ליה השמעת קול כרבה וכן פסק ר"ח דטעמא דריחים משום השמעת קול ואתי כבי"ה ועוד דסוגיא דלקמן לא מיתוקמא אלא כרבה. כדפי' וקי"ל כרב אושעיא דמאן תנא שביתת כלים בית שמאי היא ומותר להשאיל כלים לנכרי ואין לחוש במה שיעשה בו הנכרי מלאכה אבל בהמתו אסור להשאיל דשביתת בהמתו עליו דאורייתא: **ולבית** שמאי אף על גב דלא קעביד מעשה וכו'. השתא דטעמא דבי"ש משום שביתת כלים הנך ג' בבות קמייתא אין שורין דיו וסממנים ואונין ומצודות הוו משום שביתת כלים שהמלאכה נעשית בתוך הכלי ונמצא שהכלי עושה המלאכה אבל מוכרין לנכרי ועורות לעבדן וכלים לכובס לא הוי משום שביתת כלים דבמה שהעורות מתעבדין אין העור עושה המלאכה אלא האדם המעבד עושה המלאכה וכן בגד המתלבן האדם המלבנו עושה המלאכה אלא טעמא דאסרי בית שמאי משום דמיחלף בשלוחו ולהכי נמי מוגמר וגפרית דמוקי בסמוך דמנחי אארעא אף על גב שהכלים העליונים מתגפרים ונצבעים לא שייך שביתת כלים כדפרישי' שהכלי שאין המלאכה נעשית בו אין בהן משום שביתת כלים: **דמפקרא** להו אפקורי. אע"ג דאמר בנדריים (דף מה.) דבעינן הפקר בפני ג' הכא לא בעינן דמסתמא מפקיר להו ואין לסמוך על זה להשכיר סוס לנכרי ולהפקיר דהכא שאני משום דלא אפשר בענין אחר ועוד שאין הדבר מפורסם: **לא** ימלא נחתום כו'. כדמסיק גזירה שמא יחתה אף ע"פ שיש שהות הרבה להתחמם חיישינן שמא יצטנן לפי שרגילים לחמם על אש רפה ויהא צריך לחתות: **גזירה** שמא יחתה. ואם תאמר מעיקרא דלא ידע האי טעמא תקשי ליה מתני' דבשר בצל וביצה וחררה ויש לומר דהתם ידע שפיר דהוי טעמא משום שמא יחתה שאין דבר מפסיק בינו לגחלים: **דילמא** מגיס בה. והוי צובע: **ביורה** עקורי וטוחה. ואין לחוש שמא יגלה ויגיס שאין דרך להגיס כמו לחתות ועוד דשמא מיהדק טפי: **בשיל** ולא בשיל אסור. צ"ל דלא הוי כמאכל בן דרוסאי דאי הוה כמאכל בן דרוסאי שרי להשהותו על גבי כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה: **האי** בישראל דגדיא ושריק. מפרש בה"ג דמכאן ואילך איירי בצלי וכן משמע מדמיייתי עלה אין צולין בשר בצל וביצה ולקמן בפרקין נמי מיייתי לה אמשלשלים את הפסח ולהכי ברחא ולא שריק אסור אפי' בחייא כיון דמייירי בצלי ראוי לאוכלה בלילה ואתי לחתויי: **התם** בבשרא אגומרי. וא"ת לרב אשי דשרי ברחא ולא שריק ולא אסר אלא בשרא אגומרי תיקשי ליה מתני' דאין

נותנין הפת בתוך התנור (דף יט.) ועוד משלשלין את הפסח אמרי' מאי טעמא משום דבני חבורה זריזין הן. כדמפרש לקמן (דף כ:) והא בלאו הכי נמי שרי ויש לומר דמיירי שהתנור פתוח דהוי כמו בשרא אגומרי ונראה דאין הלכה כרב אשי בהאי לישנא דשרי ברחא ולא שריק דסוגיא דלעיל דקאמר כיון דקשי ליה זיקא לא מגלה לה לא אתיה כוותיה וכן סוגיא דלקמן גבי בני חבורה דזריזין הם דמשני האי מנתח פי' וקשי ליה זיקא והאי לא מנתח ולרב אשי אפי' היכא דלא קשי ליה זיקא שרי: ולא ישאילנו כו' אלא כדי שיגיע לביתו. לא מיירי בכלים דאסור לבי' משום שביתת כלים דאפילו ברביעי או בחמישי נמי אלא כגון חלוק ושאר דברים וטעמא משום הוצאה ונראה כשלוחו כדפי'ה: (תוספות)

רפ"א גיגית נר וקדרה [ושפוד] לב"ש אפקורי מפקר להו. ואף על גב דבעלמא בעי הפקר בפני שלשה, הכא דלאפרושי מאיסור הוא לא בעי דמסתמא מפקר להו בגמר דעת. ולי נראה דמשום הפקר בית דין נגעו זה ללב בית דין מתנה עליהם להפריש העם מאיסור, דאי לא תימא הכי ודאי כולי עלמא לאו דב"ש ידעי וכל שכן במקום ב"ה. קשיא לי בשלמא אליבא דרב יוסף ניחא דאיכא לתרומי משום הפקר, אלא לרבה דמפרש טעמא דב"ש משום גזירה במלאכות הנגמרות בשבת, אי הכי גיגית וקדרה לב"ש מאי טעמא שרו. ויש לומר דאף לרבה הוי טעמא משום הפקר, כלומר: שהן מפקירין התבשיל עצמו ודבר המופקר לא גזרו. ודחוק הוא. ואלא יש לומר לרבה ניחא דכיון שאין האיסור אלא מדבריהם ומשום גזירה בנר וגיגית דלא אפשר לא גזרו, ובקדרה נמי לא החמירו לבשל לגמרי מצערב מפני שהיא גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה, ושפוד שאמרו במתניתין היינו משום דגזירתו קרובה ומלויה דשמא יחתה בגחלים, אבל לרב יוסף דמוקי לה בשביתת כלים ודאורייתא הוא לדידיה הוא דקשיא להו גיגית נר וקדרה היכי שרו לה ב"ש. כך נראה לי. מאן תנא [ל]הא דת"ר לא תמלא אשה קדרה עסקיות ותורמסין וכו' ערב שבת עם חשיכה וכו' לימא ב"ש היא. פירש הרמב"ם (פ"ג בי"ב): שהתורמסין והעסקיות אין לריכין בשול הרבה, ולפיכך העמידוהו במסקנא ככולי עלמא ומשום גזירת חתוי, שאף על פי שלא בשלו כל עיקר הרי הן כתבשיל שלא בשל כל רכבו ודעתו עליהן לאכלן לאלתר. וכמדומה שהזקיקו לומר כן, משום דתנא כיוצא בו לא ימלא נחתום קיתון של מים, והמים ודאי אין לריכין אלא בשול מועט. אבל קשה לי, שאם כן היכי הוה מצי לאוקומה אפילו כבית שמאי מעיקרא, דמאי שנא מגיגית נר וקדרה, הכא נמי ליסתרי דאף הני אפקורי מפקרי להו. אלא הפירוש הנכון כמו שפירש רש"י ז"ל, שהן לריכין בשול הרבה, לפיכך אף על פי שהן

חיין גזרינן שמא יחתה בגחלים לאכלן למחר לפי שאין כל היום וכל הלילה די להם, וקיתון של מים כיון שהוא מניחן כדי ללוש בהן למוצאי שבת גזרינן שמא יחתה בהן בשבת כדי שיהיו לו חמין מוכנים ללוש בהן למוצאי שבת מיד. ולפירושו נראה לי שהיה סבור מתחילה דאחיא כב"ש דוקא דאית להן שביבת כלים, וקא סלקא דעתך דטעמא משום דכיון שהן קשין להתבשל והוא מניחן ערב שבת עם חשיכה אינו רואה לאכלן בשבת אלא למוצאי שבת, ודומיא דקיתון של מים דבעי ליה למוצאי שבת, והלכך לא מפקרי להו, כלומר אין לבב"ד מתנה להפקיר כלים כדי להתיר לבשל לאורך חול אלא כדי להתיר בשול הכריך לשבת, כך נראה לי. וגם זה ראייה למה שפירשתי (לעיל ד"ה גיגית) דאפקורי מפקרי להו כ"ד קאמר ולא בעל הגר והקדרה, שאם כן אף כאן נאמר שהוא מפקירן ולישרי ולא אחי לא כב"ש ולא כב"ה. ואסיקנא: גזירה שמא יחתה בגחלים. ועסקיות ותורמסין דוקא, ולא דמי לקדרה חייתא כמו שפירש"י ז"ל לפי שאין כל היום וכל הלילה די להם. אבל לרבנו האי גאון ז"ל מצאתי שכתב בפרק כירה דקדרה חייתא דשריא לאו חייתא ממש קאמר, שאילו אונן אסור להניחן בין השמשות והיינו טעמא דעסקיות ותורמסין, אלא קדרה חייתא זו היא שחמה ללא התחילה לבשל, עד כאן. ואינו עולה יפה לפי דעתו. אי הכי מוגמר וגפרית ליגזור. ואם תאמר לדידיה ללא מסיק אדעתיה האי טעמא דגזירת חתוי, היכי ניחא ליה מתניתין (לקמן יט, ב) דקתני אין כולין בשך בכל וביאה ופת וחררה. יש לפרש דהוה סלקא דעתך דטעמא דהנך משום דלא מפסיק מידי בינם לבין הגחלים איכא למיגזר טפי דלמא אחי לחתוי. אמר ליורה ליגזור אמר שמואל ביורה עקורה. ואפילו הכי בין לרבה בין לרב יוסף קא אסרי כ"ש, משום דכלי ראשון מבשל, וכדתנן (לקמן מז, א) האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין, והלכך איכא למיגזר משום שמא יבשל בשבת אליבא דרבה, ואיכא נמי משום שביבת כלים אליבא דרב יוסף. ואקשינן: ודילמא מגיס. ואוקימנא: ביורה עקורה וטוחה. ומיהו בסקלט את העין איכא למימר דמותר אפילו בשאינה עקורה וטוחה דומיא דקדרה היכא דבשיל דשרי ולא גזרינן משום חתוי בגחלים, ומשום מגיס נמי ליכא דמסקלט את העין ליכא משום מגיס. ואיכא למימר דדוקא טוחה הא לאו הכי לעולם אסור גזירה משום מגיס, ולא דמי לקדרה דדרכן של סממנין להגיס תדיר כדי שלא יחרכו. וכריך עיון. ומהא דקא אמרינן ביורה עקורה וטוחה משמע דאפילו בעקורה איכא משום מגיס, דהגסה בכלי ראשון כבישול. וקשיא לי אם כן האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין היאך מוציאין מהן בכף והלא מגיס. ויש לומר

דבהגסה ראשונה הוא לאיכא משום מבזל לגבי קדרה מפני שמערב את הכל ואיכא משום קרוזי בשולא אבל בשאר הגסות לא, דמראשונה ואילך ליכא בקדרה משום מבזל, והיינו דמפרשינן טעמא דעססיות ותורמסין משום מחתה בגחלים ולא אמרינן משום מגיס, והיינו נמי דמשהין על גבי כירה קטומה ולא חיישינן דילמא מגיס, אבל יורה ש"ל סממנין הוא לאיכא משום מגיס דדרכן בכך להגיס תדיר כדי שלא יחרכו כדכתיבנא. וכן ראיתי להרמב"ן ז"ל שכתב דמסתבר ליה דליכא משום מבזל מהגסה ראשונה ואילך. ועוד יש לי לומר דכל דבזיל כמאכל בן דרוסאי ליכא משום מגיס, דהא מגיס משום מבזל הוא דמחייב (עי' ביצה לד, א) וכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי תו ליכא משום מבזל, וכענין שאמרו בפרק כירה (לקמן מ, ב) שזמן אין בו משום בשול, שיותר לתת אותו אפילו במקום שהיד סולדת בו. האי קדרה חייטא אי בזיל שפיר דמי. פירוש: בזיל כמאכל בן דרוסאי, בזיל ולא בזיל כלומר: שלא הגיע למאכל בן דרוסאי, וכדאמרינן נמי לקמן (כ, א) חנניה אומר כל שהגיע למאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה שאינה גרופה ואינה קטומה, כן פירש רבנו האי ז"ל בפרק כירה, וכן פירשו בתוס' (ד"ה בזיל). אבל דעת הרב אלפסי (ר"פ כירה) והרמב"ם ז"ל (פ"ג מה' שבת ה"ד) בזיל ולא בזיל היינו משהתחיל לבזל ועד שנתבזל כל לרכו, ואפילו נתבזל כל לרכו אם הוא מלטמק ויפה לו אסור. וכן דעת הרמב"ן ז"ל. ומה שאמרו לקמן (כ, א) גבי אין כולין בשר בכל וביצה אלא כדי שיולו מצעוד יום, וכמה, א"ר אלעא ולפנינו: ר' אלעזר אמר רב כדי שיולו כמאכל בן דרוסאי, התם דוקא בשהם עצמן מונחין על גוף האש, וכן החררה פניה כנגד פני האש, לכיון שהגיעו למאכל בן דרוסאי אם יחתה בגחלים יחדך אותן, וכ"כ בפירוש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שבת (הט"ז). וזהו שכתב הרב אלפסי ז"ל לאותה דרב, אע"פ שפסק בפרק כירה שאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה ואינה קטומה ודלא כחנניה. דברחא ולא שריק אסור. פירוש: ואפילו חי, ובכלי מיירי ללא מסיח דעתיה מיניה משום דמתבזל מהרה ואתי לחתויי. וכן כתב הרב בעל ההלכות ז"ל (הל' שבת פ"א) דמכאן ואילך מיירי בכלי, והיינו דמייתינן עלה אין כולין בשר וביצה דמיירי בכלי. דגדיא ולא שריק דברחא ושריק רב אשי שרי ורב ירמיה מדיפתי אסר. והשיא לי, לרב ירמיה קשיא אונין של פשתן, דהתם לא שריק ומשום דקשו ליה זיקא שרו ב"ה. ושמא נאמר לאונין של פשתן קשי ליה זיקא טפי. ואי נמי מוקי לה איהו בשטח פי התנור. ולרב אשי ודשרין הא תנן אין כולין וכו'. פירוש: דסתמא קתני בשר דמשמע כל בשר, ולר' ירמיה ניחא דאפשר לאוקומה בין בגדיא בין

צברחא, אללא לרב אשי ליכא לאוקמה אללא צברחא דוקא, ותיכז הכי נמי דמוקי לה צברחא ולא שריק. כי פליגי צברחא ולא שריק רב אשי שרי ורב ירמיה אסר. ואם תאמר לרב אשי קשיא מתניתין (לקמן יט, ב), דקתני אין נותנין את הפת צתנור ולא חררה על גבי גחלים. וליכא למימר דמתניתין דוקא צתנור מגולה לגמרי, דאם כן כי אקשינן לקמן (כ, א) גבי משלשלין את הפסח, אללא טעמא דבני חבורה זריזין הן הא לאו הכי אסור והא אמר מר גדיא בין שריק בין לא שריק שפיר דמי, מאי קושיא, לישני ליה התם במכוסה והכא במגולה, אללא ודאי סתמא תנור מכוסה הוא. ותיכז בתוס' דגבי פת שייך חתוי גחלים יותר מבשאר דברים. ואינו מחוור לי. ומסתברא לי דרב אשי גופיה לא שרי צברחא אללא משום דקשי ליה זיקא קתא, אללא דרב ירמיה אסר משום דלא קשי ליה טובא, דאי לא תימא הכי תקשי לן מתני' לרב אשי, מאי שנא משלשלין את הפסח דנקט דמשמע טעמא משום דבני חבורה זריזין הן, אלי בעלמא נמי שרי, אללא היינו טעמא, דפסח כיון דלא מינתח לא קשי ליה זיקא כלל אצל צרחא קשה ליה קתא. וסעד לדבר דהא אמרינן והשתא דאמר מר כל מידי דקשי ליה זיקא לא מגלי ליה וכו', אללא ודאי דקשה ליה קתא כדאמרן. כך נראה לי. אמר רבינא האי קרא חייא שפיר דמי כיון דקשי ליה זיקא כבשרא דגדיא דמי. כתב רב אלפסי זכרוננו לברכה (בסוגייתינו): מדקאמר כבשרא דגדיא דמי, שמע מינה דהלכתא כרב ירמיה דאסר צברחא משום דקאי רבינא כותיה. אצל הרז"ה ז"ל (בסוגייתינו) כתב דהכא לרווחא דמילתא קאמר, לומר דקרא לכולי עלמא שריא, ומיהו צברחא נמי דילמא רבינא כרב אשי סבירא ליה, והלכך נקטינן כרב אשי דהוא בתראי. ומלאתי לרבנו האי גאון ז"ל, וזה לשונו: ולענין מאי דקשי ליה זיקא, מסקנא כלישנא בתרא ורב אשי דבין גדיא ובין דבר אחר בין שריק בין לא שריק שרי, עד כאן. (רשב"א)

מזונות לפני הכלב בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו כיוצא בו נותנין מזונות. לפני הנכרי בחצר נטלו ויצא אין נזקקין לו הא תו למה לי היינו הך מהו דתימא האי רמי עליה והאי לא רמי עליה קמ"ל: ת"ר לא ישכיר אדם כליו לנכרי בע"ש בד' ובה' מותר כיוצא בו אין משלחין איגרות ביד נכרי בע"ש בד' ובה' מותר אמרו עליו על ר' יוסי הכהן ואמרי לה על ר' יוסי החסיד שלא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם ת"ר אין משלחין איגרת ביד נכרי ע"ש א"כ קוצץ לו דמים ב"ש אומרים כדי שיגיע לביתו וב"ה אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה והלא קצץ אמר רב ששת ה"ק ואם לא קצץ בית שמאי אומרים עד שיגיע לביתו ובית הלל אומרים עד שיגיע לבית הסמוך לחומה והאמרת רישא אין משלחין לא קשיא הא דקביע בי דואר במתא והא דלא קביע בי דואר במתא: ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת במה דברים אמורים לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי ופוסק עמו על מנת לשבות ואינו שובת דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך ומצור לצידן אפילו בע"ש מותר: ת"ר אין צרין על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם לשבת ואם התחילו אין מפסיקין וכן היה שמאי אומר [\[דברים כ-כ\]](#) עד רדתה אפי' בשבת: אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו וכו': תניא א"ר צדוק כך היה מנהגו של בית רבן גמליאל שהיו נותנין כלי לבן לכובס ג' ימים קודם לשבת וצבועים אפילו בע"ש ומדבריהם למדנו שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין אביי הוה יהיב ליה ההוא מנא דצביעא לקצרא אמר ליה כמה בעית עילויה א"ל כדחיורא אמר ליה כבר קדמוך רבנן אמר אביי האי מאן דיהיב מנא לקצרא במשחא ניתיב ליה ובמשחא נשקול מיניה דאי טפי אפסדיה דמתחיה ואי בציר אפסדיה דכווציה: ושון אלו ואלו שטוענין כו': מאי שנא כולהו דגזרו בהו ב"ש ומ"ש קורות בית הבד ועיגולי הגת דלא גזרו הנך דאי עביד להו בשבת מיחייב חטאת גזרו בהו ב"ש ע"ש עם חשכה קורות בית הבד ועיגולי הגת דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת לא גזרו מאן תנא דכל מידי דאתי ממילא שפיר דמי אמר רבי יוסי (בר) חנינא רבי ישמעאל היא דתנן השום והבוסר והמלילות שרסקן מבעוד יום רבי ישמעאל אומר יגמור משתחשך ורבי עקיבא אומר

רש"י כותה הבבלי. נותנין זו חמץ כדלמרי' באלו עוברין ואינו עשוי לאכול יחד אלא לטבול זו ואינו כלה עד זמן מרובה: **ש"ס יום**. משמתחילין לדרוש בהלכות

הפסח חלה אזהרת פסח עליו: כלב. רמי עליה לזונו: לא ישכיר אדם כליו. לעשות בהן מלאכה בע"ש דנראה שמשכירו לו לאורך השבת: שלא נמאץ כתב ידו. שלא יוליכנו בשבת: אלא אם כן קאץ לו דמיס. דכיון דקואץ לו דמיס בדידיה טרח וב"ש לא מודו בקאץ דאפילו בקאץ פליגי דהא לא עדיף ממוכר ומשאל ונותן מתנה אלא מילתא דב"ה אשמעינן דכלל קואץ לא פליגי דאסור: לביתו. של מי שנסתלח לו: לבית הסמוד. לחומת העיר שנסתלח שם: והלא קאץ. ואמאי אסרי ב"ה הא אינהו שרו לעיל: והא אמרת רישא אין משלחין. אא"כ. קאץ: דואר. שלטון העיר ולו רגילין לשלוח איגרות: שכיחא במתא. משלחין כלל קואץ בכדי שיגיע השליח למר לבית הדואר ולמר לבית הסמוד לחומה ורישא דאין משלחין כלל קואץ כלל דלא קביע במתא ואם לא ימלאנו יהא כריך לילך אחריו בשבת: מפליגין. מפרישין מן היבשה לים וזהו לשון [הפלגת] ספינה על שם שמפליג עצמו מן הישוב ומרבינו יעקב שמעתי בעירובין שאמלעיתו של ים נקרא פילגוס ואף בלשון לעז פילגס [פליג"א: לב ים] : ופוסק. עם הנכרי ע"מ לשבות ואין כריך לשבות: ומאור לבידן. אין אלא מהלך יום ובע"ש היה שם יום השוק כדאמרין בפסחים במקום שנהגו [דף נ:]: ומדבריהם למדנו כו'. ונפקא מינה לשכר הכובס: לקרא. כובס: כמה בעית עלויה. בשכר כיבוס: כבר קדמוך רבנן. שלמדונו שהלכנים קשים לכבסן יותר מן הצובעים: לימשחיה. ימדלנו בנתינתו ובחזירתו: דכוואי. ברותחין: דאחי ממילא. כגון משקין הללו שנסחטים מאליהם ובלבד שיתחיל מצעוד יום: בוסר. ענבים בתחילתן כשהן דקים מוציא מהן משקין לטבל זו בשר לפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ: מלילות. שכולין שלא בשלו כל כרכן מרסקן וטוענן באזנים ומשקה זב מהן ומטבל זו: יגמור. מאחר שרסקן ולכרם בכובד יניחם בכלים ויאלאו מעצמן ומותר לכתחילה: (רש"י)

תוספות **נותנין** מזונות לנכרי בחצר. בשבת אפילו לב"ש דרגיל לאוכלו מיד ודוקא מזונות אבל שאר חפצים אסורים אפילו לב"ה דלא שרי ב"ה אלא בע"ש אבל בשבת לא וא"ת ואמאי נותנין מזונות לנכרי בשבת הא כיון דאין מזונותיהן עליך כדאמרין הכא ובפ"ב דביצה (דף כא:) דמוציא אני את הנכרי שאין מזונותיהן עליך ליתסר כדאמרין בפרק בתרא (דף קנה:). דאסור לטרוח בשבת לתת מזונות לפני חיה משום דאין מזונותי עליך הי"ה ה"ל למיסר בנכרי ויש לומר כיון

דמפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל משום דרכי שלום חשיב קצת מזונותיו עליך לענין איסור טורח שבות דרבנן אבל לענין עשיית מלאכה ביי"ט דהוי איסור דאורייתא לא חשיב מזונותיו עליך: כתוב בא"ז שפ"א חלה נכרי ושלח ליהודי א' ביי"ט שישלח לו מיינו ואם לא ישלח לו ימות והנכרי היה מוחזק בעיר והתיר לשלוח לו ע"י נכרי משום דרכי שלום ושלח אל רבינו שמחה והתיר לו אבל לא ע"י ישראל ולה"ר יצחק נראה דהוא הדין בשבת אם היה הענין כך שהיה דבר ששייך דרכי שלום כגון שהיה הנכרי אלם נראה שמותר לשלוח לו על ידי נכרי לדין דלית לן השתא רשות הרבים דאורייתא [תוס' ישנים]: לא ישכיר. אין לפרש משום שביתת כלים וכב"ש דא"כ אפי' ברביעי ובחמישי נמי אלא כב"ה היא דלית להו שביתת כלים או בחלוק וטלית וכיוצא בהן איירי דלא שייך שביתת כלים ואסור לפי שנראה כנוטל שכר שבת אף על פי שמשכירו יחד חדש או שבוע דאם משכירו ליום אפילו ברביעי ובחמישי אסור כדמשמע בסוף הזהב (ב"מ דף נח.) גבי שוכר פועלים לשמור פרה או תינוק ודוקא לשוכרו דמיחזי כנוטל שכר שבת אבל שאלה שריא: **אלא** אם כן קוצץ לו דמים. מתני נמי דנותנים כלים לכובס ועורות לעבדן איירי נמי בקוצץ והא דפריך והלא קצץ לב"ה פריך: **אין** מפליגין בספינה. אפילו תוך התחום אסור משום שט כדמוכח בפ' תולין (לקמן קלט: ושם) גבי ההוא צורבא מדרבנן דאמר למינס בעינא ואזיל לאידך גיסא ושמר פירי משמע דתוך התחום היה ואפ"ה בלא הערמה אסור: **השום** והבוסר והמלילות. למאי דקאמר בריש חבית (לקמן קמג:) מודים חכמים לר' יהודה בשאר פירות ומייתי מדתניא סוחטין בפגעין ועוזרדין אבל לא ברמונים צ"ל דשום ובוסר יותר עשוין למשקין מפגעין ועוזרדין ומיהו התם מסיק דתרדין אע"ג דלאו בני סחיטה נינהו הואיל ואחשבינהו ה"ל משקין ולפ"ז הא דקתני סוחטין בפגעים לאו סחיטה גמורה קאמר אלא מיתוק בעלמא: **רבי** ישמעאל אומר יגמור. פי' אינו צריך לסלק הטעינה סמוך לחשכה אלא מניחן כל השבת קשה לר"י היכי מוכח דסבר ר' ישמעאל כל דאתי ממילא אפי' עביד בשבת ליכא חיוב חטאת דילמא ר' ישמעאל סבר כב"ה דשרו אפי' בהנך דלא אתי ממילא והא דנקט ריסקן משום רבותא דר"ע ועוד תימה דר"ע דאמר לא יגמור לא כב"ש ולא כב"ה ונראה לר"י דיגמור היינו דיגמור ויאכל בשבת ולא דמי למשקין שזבו שאסורין דגזרינן שמא יסחוט דהכא אפילו יסחוט ליכא איסור דאורייתא משום דאתי ממילא והשתא מייתי שפיר דקסבר ר' ישמעאל כל דאתי ממילא ש"ד אפי' לב"ש כיון דאי עביד ליה בשבת לא מיחייב ור"ע דאמר לא יגמור לא שצריך להסיר הקורה דסבר כב"ה אלא שלא יגמור כדי לאכול משקדש היום דאסורין אפי' לב"ה כשאר משקין שזבו דאסורין דהך סחיטה נמי דאורייתא אע"ג דאתי ממילא ועי"ל דיגמור בידיים משתחשך דלא דמי למתני דלא שרו ב"ה אלא טעינת קורה אבל בידיים לא דהכא כשאין מחוסרין דיכה כדאמר בסמוך והשתא מייתי שפיר דכיון דשרי ר' ישמעאל לסחוט בידיים ולא

גזר אטו מחוסרי דיכה א"כ במחוסרי דיכה נמי סבר דלא מיחייב ובתר הכי קאמר דלרבי ישמעאל במחוסרי דיכה מיחייב ואפ"ה כשאין מחוסרין שרי בידים ולא גזר אטו מחוסרין אבל כר"ע לא אתיא כיון דאסר בשאין מחוסרין דיכה אטו מחוסרין דיכה מכלל דמחוסרין דיכה מיחייב וא"כ אסור עם חשכה לב"ש : (תוספות)

רשב"א מהו דתימא האי רמי עליה והאי לא רמי עליה קמ"ל. פירוש: קמ"ל דאפילו הכי שרי. ולאו למימרא דעכו"ם רמי עליה, דהא ודאי לא רמי עליה כדאמרין במסכת ביצה (כא, ב) גבי לכה ולא לעכו"ם, מרבה חני את הכלבים שמזנותם עליך ומוציא חני את העכו"ם שאין מזנותם עליך. וא"ת א"כ היאך נותנין לפנייהם מזנות אפילו בחצר, והא אמרינן בפרק מי שהחשיך (לקמן קנה, ב) אין נותנין מזנות לפני החזיר בחצר לפי שאין מזנותיו עליך. יש לומר שאני עכו"ם דמשום דרכי שלום חשבינן ליה קלת כמזנותיו עליך, וכדאמר בגיטין (סא, א) מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. ומיהו משמע מהכא דדוקא ליתן לו בחצר על דעת שיאכל בחצר, הא במפרש להוציא אסור. והדין נותן, דאפילו עם חשיכה לא התירו ב"ה להשאיל או ליתן לו כלי במתנה אלא כדי שיכל מפתח ביתו מצדו יום. ובהדיא גרסינן בירושלמי (בפרקין ה"ח) אין נותנין לעכו"ם על מנת ללכת, נטל ויכל אין זקוק לו. והראב"ד ז"ל אסר אפילו בחצר כל היכל דיכול לאשתמוטי מיניה, ולא משום הוצאה אלא משום דלא טרחינן אלא לדברים שמזנותם עליך. והא דקיימא לן (ביצה כא, ב) מזמנין את הגוי בשבת, לאו דספי ליה אלא דמחוינן ליה ושקיל איהו לנפשיה, אי נמי דספינן לדין ואכיל איהו בהדן. הא דאמרין: לא ישכיר אדם כליו לעכו"ם בערב שבת וברביעי ובחמישי מותר. איכא מאן דמפרש, דבין לבית שמאי בין לבית הלל אחיא, ובכלים שאין עושין בהם מלאכה כגון מטה ושלחן וכסא או חלוק, וטעמא דמילתא משום דנראה כעומד ונוטל שכר שבת, אבל ברביעי ובחמישי מותר. ודוקא בהבלעה כגון שמשכיר לו לשנה או לחודש, הא שכירות יום אסור, וכדתניא במציעא בפרק הזהב (נח, א) השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה לשמור את הזרעים אינו נוטל שכר שבת, הא שכיר חודש שכיר שנה נוטל ממנו שכר שבת. ואפילו הכי בערב שבת אסור, דנראה כמשכיר לו לחודש שבת, וכעומד ונוטל ממנו שכר שבת. ודוקא לעכו"ם אבל לישראל מותר אפילו בערב שבת, דלא חשיד למיתן ליה שכר שבת, וכיון שמשכיר לו לחודש או לשבת שרי. ואינו מחוור שאם אתה מתיר להשכיר לישראל משום דלא חשיד ליתן ליה שכר שבת,

אפילו לעכו"ם שרי מהאי טעמא גופה ללא חשיד ישראל דשקיל מיניה סכר שבת. ואיכא מאן דמפרש לה בכלים שעושין בהן מלאכה ומשום שציתת כלים נגעו בה ובית שמאי היא, וכן נראה מדברי רב אלפסי ז"ל שלא כתבה בהלכות. וזה אינו מחוור כלל, דאם כן הוה להו לבעלי הגמרא לפרושי בהדיא דבית שמאי הוא, ולא למיקבעה בגמ' סתם דמשמע דהלכתא היא, ובית שמאי במקום בית הלל אינה משנה. ועוד דאם כן אפילו ברביעי ובחמישי ואפילו בראשון נמי אסור, וכדתניא לעיל (יה, ב) לא ימכור אדם חפצו לעכו"ם, וסתמא קתני ואפילו ביום ראשון. והמחזור שבכולן, דמיירי בכלים שעושין בהן מלאכה ובית הלל היא, ומשום דנראה כעומד ונוטל סכר שבת, ודוקא לעכו"ם, אבל לישראל דלא עביד בהו מלאכה ודאי שרי. אי נמי טעמא דמילתא משום דנראה כשלוחו של ישראל במלאכה שהוא עושה בהן, ואף על גב דשרו בית הלל בערות לעבדן בשנתנן לו עם השמש, התם היינו טעמא משום דקאז [עם] עכו"ם, דכיון דקאז עכו"ם דננפשיה קא טרח ואין לישראל שום ריוח צמה שהעכו"ם עושה בהן בשבת, אבל שכירות כלים יש לו ריוח לישראל בעשיית מלאכתו בשבת ואפילו בהבלעה, דהדבר ידוע שאילו לא היה רשאי העכו"ם לעשות בהן מלאכה בשבת לא היה נותן לו כל כך, והלכך מתהני ביה ישראל ואסיר דמחזי כשלוחו של ישראל, ואפילו הכי דוקא בערב שבת, אבל ברביעי ובחמישי מותר דכולי האי לא אחמור כיון דעכו"ם במלאכתו הוא עוסק, ומאן דחזי נמי סבר לצורך מחר בלחוד הוא דמוגר ליה, הלכך שרי. אמר רב ששת ה"ק אם לא קאז בית שמאי אומרים כדי שיגיע לביתו ובית הלל אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה. קשיא לי, למה ליה לאדכורי הכא בית שמאי, דהא לבית שמאי ליכא מידי בין קאז ללא קאז. ויש לומר משום דבעי לפרושי לבית הלל בשלא קאז בכדי שיגיע לחומה שרי, נקט נמי בית שמאי. אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים הודם השבת. פירש ר"ח ז"ל (בגליון): דוקא בספינה גוששת למטה מעשרה, ומשום איסור תחומין נגעו בה, אבל למעלה מעשרה דליכא משום תחומין שרי. והקשו עליו בתוס' (עי' תוס' הרא"ש כאן), דאם כן כי איבעיא להו בעירובין בפרק מי שהוליאורו (מג, א) אם יש תחומין למעלה מעשרה או לא, הוה להו לאתויי הא דיש תחומין למעלה מעשרה, ולישני במהלכת ברהק. והרב אלפסי ז"ל (בסוגיייתנו) הקשה, דאם כן מאי איריא שלשה אפילו טפי נמי, ועוד לדבר מצוה אמאי שרי והא העמידו דבריהם במקום עשה, וכדתנן (פסחים לא, ב) אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים, ואמרין עלה גבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם

במקום עשה. ולדידי נמי קשיא, דבהדיא גרסינן בירושלמי (בפירקין ה"ח) אין מפליגין בים הגדול לא בערב שבת ולא בחמישי בשבת, וים הגדול למעלה מעשרה הוא. ופירשה רב אלפסי ז"ל, משום עונג שבת, כדאיתא בהלכות. ור"י בעל התוס' ז"ל פירשה, משום שאסור לעבור במים במעבורת ואפילו בתוך התחום משום דהוי ליה כשט, ואסור לשוט גזירה שמא יעשה חבית של שייטין. אי נמי אסור לעבור במעבורת שמא יסייע וקא עביד עובדין דחול. אי נמי דמחזי כמאן דממטי לה לספינה ארבע אמות בכרמלית. ותדע לך, מדגרסינן לקמן בפרק תולין (קלט, ב) חזי מר האי אורבא [מרבנן] דאזיל ונאים במרבא, ועבר בהאי גיסא ואמר למינס קא מכוונא ואזיל וסייר פירי, אמר ליה הערמה (מדרבנן) [בדרבנן] היא ואורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה, אלמא לכתחילה שלא בהערמה אסור, ובהערמה דוקא לאורבא מרבנן הא לכולי עלמא אסור. ומיהו ברביעי שרי לכולי האי לא אחמור רבנן. והא דגרסינן בירושלמי אין מפליגין בים הגדול לא בערב שבת ולא בחמישי בשבת בית שמאי אוסרין אפילו ברביעי ובית הלל מתירין, לאו למימרא שיהו בית הלל מתירין ואפילו בערב שבת, אלא ברביעי קא מיפלגי, דבית שמאי אוסרין אפילו ברביעי ובית הלל מתירין ברביעי דהיינו שלשה ימים קודם השבת. והיכא דהפליגה ספינתו אפילו חוץ לאלפים אמה, מותר להלך בכל הספינה, הואיל ושבת באויר מחילות מצעוד יום, כדאיתא בעירובין בריש פרק מי שהוליאורו (מב, ב). ואותן קרונות שמושכין אותן בהמות, אע"פ שנכנס שם קודם ג' ימים לשבת אפילו מתחילת יום ראשון אסור מן הטעם שאסרו לרכוב בשבת, גזירה שמא יחתוך זמורה להנהיג הבהמה. הא דתנן: אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו של בית אבא לתת כלי לבן שלהם לכובס ג' לפני השבת. לא שהלכה כן, אלא להחמיר על עצמן כדברי בית שמאי. והא דשרו בית הלל לתת עורות לעבדן וכלים לכובס עם השמש, דוקא בקצץ ובקבולת לעכו"ם בדנפשיה קא טרח, הא בשלא קצץ אסור דבמלאכת ישראל קא טרח והוי ליה כשלוהו של ישראל, וכדתניא אין משלחין אגרות ביד עכו"ם בערב שבת אלא אם כן קצץ, אבל בקצץ ודאי הוא דשרי. והא דגרסינן במסכת מועד קטן פרק מי שהפך (יב, א) אמר שמואל מקבלי קבולת חוץ לתחום מותר תוך התחום אסור. הגי מילי בקבולת מלאכת קרקע דיך לו קול וניכר שהוא של ישראל, אבל בשל כלים מותר. ודוקא בביתו של עכו"ם, אבל בביתו של ישראל בין כך ובין כך אסור, כדגרסינן בירושלמי (בפירקין ה"ח): תניא אומנין שהיו עושין עם ישראל בתוך ביתו אסור, בתוך בתיהם מותר, במה דברים אמורים בקבולת אבל בשכירות אפילו

בתוך בתיאם אסור, במה זכרים אמורים בתלום מן הקרקע אצל במחוזר לקרקע אסור. הא דתניא: רבי ישמעאל אומר יגמור משתחשך. לאו למימרא יגמור ממך בידים, דהא לא שרי בית הלל אלא טעינת קורה עם השמש אצל לטעון משחשיכה לא, וכל שכן שלא יסחוט בידים, דאע"ג דמלאכה דאורייתא ליכא כיון שריסקו מצערב מ"מ מדרבנן אסור. וכן פירש רש"י ז"ל, ובהדיא תניא לקמן בפרק תולין (קמ, א) שום שריסקו מערב שבת למחר נותן לתוכו פול וגריסין, ולא ישחוק אלא מערב. (רש"א)

ב

-

יט

דף

לא יגמור ורבי אלעזר אמר רבי אלעזר היא דתנן חלות דבש שריסקו בערב שבת ויצאו מעצמן אסור ורבי אלעזר מתיר ור' יוסי בר חנינא מ"ט לא אמר כרבי אלעזר אמר לך התם הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל הכא מעיקרא אוכל והשתא משקה ור' אלעזר אמר לך הא שמעינן ליה לר' אלעזר דאפילו זיתים וענבים נמי שרי דהא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקו מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין ר' אלעזר ור"ש מתירין ורבי יוסי בר חנינא ברייתא לא שמיע ליה ור' אלעזר מ"ט לא אמר כר' יוסי בר חנינא אמר לך לאו איתמר עלה אמר רבא בר חנינא אמר רבי יוחנן במחוסרין דיכה דכ"ע לא פליגי כי פליגי במחוסרין שחיקה והני נמי כמחוסרין דיכה דמו הורה רבי יוסי בר חנינא כרבי ישמעאל שמן של בדדין ומחצלות של בדדין רב אסר ושמואל שרי הני כרכי דזוזי רב אסר ושמואל שרי א"ר נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ותורי דרידיא ותמרי דעיסקא רב אסר ושמואל אמר מותר וקמיפלגי בפלוגת' דר' יהודה ור' שמעון ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגיז כרבי שמעון שמתיה רב המנונא והא כר' שמעון סבירא לן באתריה דרב הוה לא איבעי ליה למיעבד הכי הני תרי תלמידי חד מציל בחד מנא וחד מציל בארבע וחמש מאני וקמיפלגי בפלוגתא דרבה בר זבדא ורב הונא: **מתני'** אין צולין בשר בצל

וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אין נותנין פת לתנור עם חשכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום רא"א כדי שיקרום התחתון שלה משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד

רש"י לא יגמור. אסור להניחם מבעוד יום תחת כוזבין כדי לגמור משתחשך: ור' אלעזר אומר. הוא ר' אלעזר בן פדת דהוא אמורא: ר' אלעזר היא. הוא ר' אלעזר בן שמוע סתם ר' אלעזר של משנה וברייתא: חלות דבש שהכוורת רודה ועשוין כמין חלות של שעה והדבש בתוכו: שריסקו. כותתו: אסורין. לאותו שבת באכילה: דבש לאחר שזב מן החלות נמי אוכלא הוא הלכך ליכא למיגזר ביה שמה יסחוט משתחשך ללא שייכא ביה סחיטה: הכא. זיתים וענבים דמתני' דמעיקרא אוכלא והשתא משקה איכא למיגזר שמה יסחוט משתחשך דהא ודאי סחיטה היא: ור' יוסי בר' חנינא. הך ברייתא דקתני דפליג ר' אלעזר אף בזיתים ובענבים לא הוה שמיע ליה ומההיא דחלות דבש שהיא משנה בפרק חבית שנסברה לא הוי מלי לדמויה למתני' משום פירכא דלעיל: במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי. דאסורי דטעינתן היא גומרת ונמלא הכל עשוי בשבת: שחיקה. יותר מדיכה לשון או דכו במדוכה (במדבר יא) ורבותי גורסין כי פליגי במחוסרין סחיטה שנידוכו יפה ואין טעינתן גומרת אלא סחיטה ולמאן דגרים שחיק' טעינתן שוחקתן והני דמתני' מחוסרין דיכה הן וטעינתן היא דיכתן היא שוחקתן היא סוחטתן ובהא ר' ישמעאל מודה דאסור: שמן של בדדין. איידי דאיידי בבית הבד נקט ליה שמן המשתייר בזויות הבד תחת הטעינה והוא ניתן לבדדין וכן מחללות של בדדין שמכסין בהן את הזיתים: רב אפר. לטלטולי משום מוקצה דרב סבר כר' יהודה במוקצה ושמאל סבר כר"ש דלית ליה מוקצה והכי אמרינן במי שהחשיך: כרכי דזוזי. זוג של מחללות שמכסים בהן את פרגמטיא של ספינה וזוזי לשון זוג לפי שהן שטים ועשויות כאהל ובתשובות הגאונים מלאתי כרכי דזיווי ומפרש שהוא לשון ספינה בלשון ארמי: עז. העומדת לחלבה: וכן רחל. העומדת לגיזתה: ותורא דרידיא. העומד לחרישה: ותמרי דעיסקא. העומדין להוליכן לסחורה למקום אחר: פלוגתא דר' יהודה כו'. דלר' יהודה דלית ליה מוקצה בפרק אחרון (79 קנו):

אסור לשוחטן ביום טוב אלא אם כן הזמין מצעוד יום ולר' שמעון שרו: חרתא.
שם מקום: לארגיז. אדם אחד היה אמגושי שבנה לאותה העיר ורצ המנונא דר
בה ועדיין מערת קבורתו קיימת שם כך מאלתי בתקובה: והא כר' שמעון סבירא
לן. השתא כדלקמן ואמאי שמתיה: חד מליז. אוכלין ומסקין מפני הדליקה הרבה
לאחר המעורבות: בחד מנא. כדתנן מליזין סל מלא ככרות ואע"ג שיך צו מאה
סעודות: וחד מליז בארבע וחמש מאני. אלא שמקפלין כולן לתוך כלי גדול ונושאן
בפעם אחת: וקא מיפלגי כו'. בפרק כל כתבי הקדש: מתני' חררה. עוגת רכפים
(מלכים א יט) פוגאר"ה {טורטוי"ל: עוגה עגולה} בלע"ז: יקרמו. כמו קרום קרושטי"ן
{קרושטי"ר: לקרום (מדובר בשכבה החיצונית של הלחם)} בלע"ז: התחתון. מפרש בגמרא: משלשלין
את הפסח כו'. והוא נלכה והולך משתחשך ואע"ג דבעלמא אין לולין כדאמרן
הכא שרי דבני חבורה זריזין הן ומדכרי אהדדי ולא אתו לחתויי בגחלים: ומאחיזין
את האור. מעט מעט בעלים של מדורת בית המוקד שהיתה בעזרה והיא
מתבערת והולכת משתחשך ולא חיישינן שמה יהו כהנים לריכין להבעירה
משתחשך כדמפרש בגמרא: בית המוקד. לשכה גדולה היא שהכהנים מתחממין
שם במדורת אש הנסקת תמיד מפני שמהלכין יחפים על רפת שיך בעזרה
כדאמרי' בזבחים (פ"ב דף כד.). הואיל ורלפה מקודשת דכתיב ביום ההוא קדש
המלך את תוך האור וכלי שרת מקודשין דכתיב וימשחם ויקדש אותם מה כלי
שרת לא יהא דבר חוץ בינו לבין כלי שרת אף רלפה לא יהא דבר חוץ בינו לבין
הרלפה: (רש"י)

תוספות שמן של בדדין. פ"ה המשתייר בזוית בית הבד וקשה לר"י דמה לו
להזכיר כאן דין מוקצה ועוד דלמה יהיה השמן מוקצה ותירץ ר"י דקאי אדלעיל
דקאמר דאם טען בית הבד מבעוד יום והשמן זב והולכת כל השבת רב אסר
אותו שמן משום מוקצה דהוי נולד גמור דמחמת קורות והעיגול שעליו לא היה
ראוי בין השמשות לאכילה אע"ג דע"מ כן הניחו וסמך על זה שיזוב כל השבת
כיון דאין משקין בעולם האי סמיכה לאו מידי הוא והוי נולד גמור ולא דמי
לקדרה חייטא דשרי אע"ג דבין השמשות לא חזי לאכילה דהתם כיון דהבשר
בעולם מהני דע"מ כן מניחה וכן מעיינות הנובעות כבר הם בעולם וכן צואת קטן
שהיה כבר במעיו מהני בהן סמיכה ולא דמי לזיתים וענבים שריסקן מבעוד יום
וכן השום והבוטר. שריסקן מבערב דהתם חזו מבערב לאכילה אבל הכא דלא

חזו בין השמשות לאכילה והמשקה אינו בעולם הרי נולד גמור ואסור לרב וא"ת בפ"ב לקמן (דף כמ.) דאמר רב אכל תמרי ושדא קשיייתא לחיותא מאי לאו בפרסייתא ולא קבלה לא בארמייתא וקבלה והשתא היכי המ"ל דהוי פרסייתא והא רב אסר נולד הכא ויש לומר דה"פ מאי לאו בפרסייתא ולא קבלה משום דלא חשיבא ליה רב נולד כיון דמעיקרא גרעין והשתא גרעין אבל הכא שמן הבלוע בזיתים כל זמן שלא יצא הוי נולד גמור ולא הוי משקה: **ושמואל שרי.** תימה דבס"פ נוטל (לקמן קמג.) אמרי' דשמואל הוה מטלטל גרעיני פרסייתא אגב ריפתא פ"י בשולות כל צרכן שאין נשאר מן האוכל עליהם כלל וכיון דשרי נולד כר"ש בלא ריפתא נמי לישתרי ותירץ ר"ת דשמואל מחמיר על עצמו היה לפי שהיה אדם חשוב וכן מוכח סוגיא התם דאמר אביי אי לאו דאדם חשוב אנא: הני כרכי דזוזי רב אסר. לטלטל משום מוקצה תימה דבפ' מפנין (לקמן דף קכח.) אמרינן דרב במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה ובמוקצה לטלטל סבר לה כר"ש והכא אוסר לטלטל לכרכי דזוזי ומפרש ר"ת דכרכי דזוזי הן מוקצה מחמת מיאוס כגון בגדים ומחצלות שמכסין בהם דגים ושאר דברים המלכלכין אותם והתם דקאמר רב דבמוקצה לטלטל סבר לה כר"ש במוקצה שמקצה האדם מדעתו לעיסקא לאוצר שאין בו מיאוס והא דאמר בפרק בתרא (דף קנו:) דאף רב ס"ל כר' יהודה מדכרכי דזוזי דרב אסר מפרש ר"ת דנבילה המתנבלת בשבת מוקצה מחמת איסור הוא דאף לכלבים אינו ראוי מחיים ומוקצה מחמת איסור חמור ממוקצה מחמת מיאוס והא דאמר בפ"ק דחולין (דף יד:) בשמעתא ונסבין חבריא למימר מתני' ר' יהודה היא אימור דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס במוקצה מחמת איסור מי שמעת ליה דיחוי בעלמא הוא ולפי המסקנא נאמר דמוקצה מחמת איסור טפי חמור תדע דהא קאמר התם אימור דשמעת ליה לר' מאיר במבשל דראוי לכוס שוחט דאינו ראוי לכוס מי שמעת ליה משמע דאית ליה לר' מאיר מוקצה מחמת איסור ובפרק כירה משמע דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס גבי מטלטלים נר חדש אבל לא ישן ר' מאיר אומר כל הנרות מטלטלים חוץ מן הנר שהדליקו בו באותו שבת: **וחד מציל בארבע וחמש מאני.** פ"י בקונטרס ומקפלן כולן בתוך כלי אחד ונושאן בבת אחת ואין נראה לר"ת דבפ"י כל כתבי (לקמן דף קכ.) לא פליגי אמוראי בהא דבעיא היא ופשיט דכבא להציל דמי ושרי לכ"ע ומפרש ר"ת דחד מציל בחד מנא אפי' מאה סעודות אבל בארבע וחמש מאני כגון להציל ולחזור ולהציל אפי' באותו חצר לא וחד מציל בד' וה' מאני לאותו חצר ובהא פליגי התם רבה בר זבדא ורב הונא: (תוספות)

הש"א לאו (מי) אתמר עלה אמר רבה בר חנה [לפנינו: אמר רבא בר חנינא] אמר רבי יוחנן במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי דאסור [לפנינו, ליתא לתיבת דאסור] כי פליגי במחוסרין שחיקה. וזולאי רבי יוסי ברבי חנינא לאוקמה למתניתין כרבי

ישמעאל לית ליה דרבי יוחנן, דהא מתני' לכולי עלמא במחוסרין דיכה הן, אלא ודאי לית ליה דר' יוחנן. וקיימא לן כר' יוסי ברבי חנינא דעביד עובדא כר' ישמעאל, ומעשה רב. והתימה מן הרב אלפסי ז"ל, שהביא הא דר' יוסי בר' חנינא והא דרבי יוחנן. ועוד יש תימה בדבריו, שהוא ז"ל פסק בפרק חבית (לקמן קמה, ב) כר"א ור"ש שאמרו בזיתים וענבים שרסקן מערב שבת וילאו מעלמן שהוא מותר, ואע"פ שהן כמחוסרין דיכה כדאיתא התם. וזו מן התשובות שהשיב עליו הראב"ד ז"ל. שכן של בדדיון. פירש רש"י ז"ל: שכן המשתייר בזוית הבד. והקשו בתוס' מה ענין [מוקצה] בכאן. ופירשו הם ז"ל דקאי אדלעיל דאיידי בטעינת קורת בית הבד, וקאמר שאתו שכן שזב והולך מתחת הקורה בשבת רב אסר משום נולד, דבין השמשות לא היה ראוי לא למשקה ולא לאכילה, ולא דמי לקדרה חייטא דההיא מכל מקום בין השמשות היתה בעולם, אבל המשקין האלו בין השמשות לא היו בעולם. אי נמי יש לומר דהתם היה ראוי לכוס, אבל זיתים וענבים מרוסקין לא חזו למידי. הנהו כרכי דזוגי רב אסר ושמואל שרי. פירש רש"י ז"ל: מחללאות שמכסין בהם את הסחורה. ורב אלפסי ז"ל פירש שכרוכות ועומדות לסחורה. והקשה ר"ת דבפרק מפנין (לקמן קכת, א) אמרינן דרב במוקצה לאכילה סבר ליה כרבי יהודה ובמוקצה לטלטול סבירא ליה כרבי שמעון. על כן פירש רבנו תם ז"ל שהן מחללאות שמכסין בהן דג מליח, והן מוקפות מחמת מיאום. והא דדייק בפרק מי שהחשיך (לקמן קנו, ב) מהא דכרכי דזוגי דרב סבירא ליה כרבי יהודה גבי בהמה שמתה, מפרש רבנו תם ז"ל דנבלה שנתנבלה בשבת אפילו לכלבים אינה ראויה דמוקצה מחמת איסור היא, ולהכי דייק שפיר דרב סבר לה כרבי יהודה מהא דכרכי דזוגי, דמוקצה מחמת איסור חמיר ממוקצה מחמת מיאום, כדמוכח בפרק מי שהחשיך (קנו, א) גבי חד אמר במוקצה מחמת מיאום הלכה כר' שמעון. [מתני':] הא דתנן: רבי אליעזר אומר כדי שיקרמו פניה התחתונים. ר"א להקל הוא דאחא. והכי איתא בירושלמי (בפרקין ה"י) דגרסינן התם מודה רבי אליעזר בלחם הפנים שאין קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור, דאלמא הכא הוא דלא בעי אלא קרימה כל דהו הא בלחם הפנים

הפנים בעי קרימה מעליא. (רשב"א)

ובגבולין כדי שתאחוז האור ברובו ר' יהודה אומר בפחמין כל שהוא : **גמ'** וכמה א"ר אלעזר אמר רב כדי שיצולו מבעו"י כמאכל בן דרוסאי איתמר נמי אמר רב אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי נכרים תניא חנניא אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו ע"ג כירה ואע"פ שאין גרופה וקטומה : אין נותנין את הפת כו' : איבעיא להו תחתון האיך דגבי תנור או דילמא תחתון האיך דגבי האור ת"ש ר"א אומר כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור : משלשלין את הפסח : מ"ט משום דבני חבורה זריזין הן הא לאו הכי לא והאמר מר גדיא בין שריק בין לא שריק שפיר דמי התם מינתח הכא לא מינתח : ומאחיזין את האור וכו' : מנהני מילי אמר רב הונא **{ שמות לה-ג }** לא תבערו אש בכל מושבותיכם בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד מתקיף לה רב חסדא אי הכי אפילו בשבת נמי אלא אמר רב חסדא קרא כי אתא למשרי אברים ופדרים הוא דאתא וכהנים זריזין הן : ובגבולין כדי שתאחוז כו' : מאי רובן אמר רב רוב כל אחד ואחד ושמואל אמר כדי שלא יאמרו הבא עצים ונניח תחתיהן תנא רב חייה לסיועיה לשמואל כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא שלהבת עולה ע"י דבר אחר עץ יחידי רב אמר רוב עביו ואמרי לה ברוב היקפו אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו כתנאי ר' חייה אמר כדי שישחת העץ ממלאכת האומן רבי יהודה בן בתירא אומר כדי שתאחז האש משני צדדין ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר **{ יחזקאל טו-ד }** את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר היצלח למלאכה : **{ ירמיה לו-כב }** והאח לפניו מבערת מאי אח אמר רב אחוונא ושמואל אמר עצים שנדלקו באחוונא ההוא דאמר להו מאן בעי אחוונא אשתכח ערבתא א"ר הונא קנים אין צריכין רוב אגדן צריכין רוב גרעינין אין צריכין רוב נתנן בחותלות צריכין רוב מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מסתברא קנים מבדרן אגדן לא מבדרן גרעינין מבדרן נתנן בחותלות לא מבדרן איתמר נמי

רפ"י ובגבולין. כריך להבעיר מדורתן מצעוד יום כדי שתאחוז האש ברובו: ר' יהודה אומר. אם היתה מדורת פחמין אין כריך להאחיז בהן האור אללא כל שהוא

והיא דולקת והולכת דאין דרכה להיות כזה והולכת וא"כ לחתות בהן: גמ' בן דרוסאי. לסטים היה ומצקל ביסולו שליט: איתמר נמי. דמאכל בן דרוסאי חסוב ביסול: כל שהוא. מצוקל ביד ישראל כמאכל בן דרוסאי חסוב אין בגמרו משום ביסולי נכרים: גרוף. מן הגחלים במגריפה שקורין ודילי ודי"ל: יעה, מקדה: קטום. מפזרים אפר מלמעלה כדי להפיג חומו שלא יוסיף הכל בשבת וזה תבטיל שהוא כמאכל בן דרוסאי לא חיישי' אם מתבטל והולך בשבת: לגבי תנור. שהכרות נדבקים בדופני התנור סביב הילכך מצעיא ליה הי קרי תחתון הנך פנים לגבי דופני התנור או פנים הפונים למטה לחלל התנור לכל האור: מדובקים בתנור. וחומרם היא דפנים שכלפי האור ממהרין לקרום: התם מנתח. ואם פותח פי התנור עייל ציה זיקא וקסי ליה: הכא לא מנתח. דכתיב (שמות יב) על ראשו ועל קרבו ואי מגלי ליה לא קסי ליה זיקא הלכך אי לא דזריזין הן אסור: אברים ופדרים הוא דאתא. להתיר את הקטירן כל הלילה אבל מדורת בית המוקד שאינה אורך גבוה אלא אורך כהנים לא הותרה וסמוך לחשיכה היינו טעמא דלא גזור משום דכהנים זריזין הם שכולם היו בני תורה וחרדים ונזכרים ולא אתו לחתוי משתחשך: כל אחד ואחד. כל עץ ועץ ולא תימא כיון שאחזה ברוב מנין העצים: ושמואל אמר. כדי שלא כריך לומר הבא עצים דקים ונניח תחתיהן להבעיר את אלו: תני ר' חייא. צפ' צמה מדליקין לגבי מנורה להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה אלמא ככי האי גוונא הוא הדלקה משום ר"י הלוי וקסה לי חדא דרמי בר חמא קתני לה התם ועוד דלאו מתניתא היא אלא הוא אמר לה בפירוש דמתני' אחריתי ושאר רבותינו תנו לה לענין מדורה ואני מצאתי אותה בת"כ לגבי מנורה: עץ יחידי. כעין אוק"ש (אוק"ש: גמ'—עץ) שלנו: רוב עביו. שיכנס האור בתוך עביו עד רובו: רוב היקפו. מבחוץ: כתנאי. רוב עביו או רוב היקפו: שיסתת. רוב עביו: צ' דדיו. רוב היקפו: זכר לדבר. דשוב הולך ודולק: שני קאותיו אכלה האש. בידוע שתוכו נחר והלכה לחה שלו ונעשה יבש: נחר. פסק לחה שלה ויבש כמו נחר גרוני (תהלים סט) וכן חרה מני חורב (איוב ל): והאח. בשריפת יהויקים המגילה כתיב: אחוונא. ערבה: באחווה. כל העצים נדלקין זה מזה הקטן מדליק הגדול: אין כריכין רוב. להצית את האור ברובן מע"ש אלא מאחיז בהן אור מצעוד

יום לפי שאין כזין והולכים אלא דולקים והולכים: צריכים רוב. לפי שאין שלהבת יכול ליכנס ביניהם: גרעינין. כל תמרה אם עשה מהם מדורה לכשיצטו אין צריכין רוב: נתנו בחתלות. כלים שעושין מלולצין ונתן הכלי מלא במדורה צריכין רוב לפי שצורין יחד ואין השלהבת יכולה להכנס בהן: קנים מצדרן. לכאן ולכאן ואחת מהן היוצאה לא תמלא את הצרתה לצערה הלכך כי לא אגדן צריכי רוב אצל אגדן לא מצדרן ואין צריכין רוב וכן גרעינין: (רש"י)

תוספות איבעיא להו תחתון האיך דגבי תנור. ולפ"ה דפי' דלגבי האור ממהר לקרום ומיבעיא ליה אם תחתון דקאמר ר' אליעזר דגבי תנור והא דקאמרי רבנן עד שיקרמו פניה אחת מפניה ואפילו בעליון סגי ואם תחתון דקאמר ר"א היאך דגבי האור אם כן הא דקאמרי רבנן עד שיקרמו פניה היינו כל פניה תא שמע ר' אליעזר כו' ופושט דר"א לחומר' ומיהו בירושלמי משמע דלהקל בא דקאמר התם ומודה ר"א בלחם הפנים שאין קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור משמע דהכא סגי בקרימה כל דהו אבל בלחם הפנים בעינן קרימה מעליא. ריב"א. למשרי אברים ופדרים. וא"ת אי אברים ופדרים דחול כדפ"ה הא אמר בפרק [במה מדליקין] (דף כד:) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ואי אברים ופדרים דשבת ואשמועינן מבכל מושבותיכם דאע"ג דמצותן כל הלילי ואפשר להקטירן במוצאי שבת אפ"ה דחי שבת הא מעולת שבת נפק מדממעט. עולת חול דהיינו ע"כ אברים ופדרים דחול דשחיטה וזריק' עבר זמנו בשקיעת החמה א"כ אברים ופדרים דשבת קרבים בשבת וי"ל דאתי למשרי אברים ופדרים דחול כשמשלה בהן האור מבעוד יום והא דקאמר ולא עולת אברים ופדרים דחול בשבת היינו דוקא בשלה בהן האור וכן הא דאמר בפרק טרף בקלפי (יומא דף מו. ושם) אברי חול שנתותרו עושה להן מערכה בפני עצמן וסודרן אפי' בשבת ואפי' לרב הונא דפליג התם היינו. דאמר דאין עושה להן מערכה בפני עצמן אבל ד"ה דסודרן על המערכה גדולה היינו כשמשלה בהן האור כדמוכח התם והא דקאמר התם לחד לישנא דדוקא בפסולין אי משלה בהן האור אין אי לא לא לאו משום דכשרים לא בעינן משלה בהן האור אלא ה"ק דדוקא בפסולים אצטריך לאשמעינן במשלה בהן האור אבל בכשרים לא אצטריך לאשמעי' וריב"א מסתפק בשאר קרבנות כשמשלה בהן האור אם נעשו כלחמו של מזבח למשרינהו בשבת אי לאו דדילמא דוקא בתמיד מהני האי טעמא משום דשם תמיד דוחה שבת וקשה דהתם מפיק ליה ביומא מבמועדו ואפי' בשבת והכא מפיק ליה מבמושבתיכם ונראה דעיקר דרשא מבמושבתיכם והתם נקט במועדו ואפי' בשבת אגב דבעי למנקט במועדו ואפי' בטומאה וע"ק והא במושבותיכם אצטריך לשריפת בת כהן דלא דחיא שבת כדדרשי' פ"ק דיבמות

(דף ו: ושם) ופרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לה:): נאמר כאן במושבותיכם כו' אף מושבות האמור כאן כו' וי"ל דהכא מכס דריש מדכתי' מושבותיכם ולא כתיב מושבות והא דדרשי' בפ"ק דקדושין (דף לו. ושם) מושבות דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל וקאמר דסדי"א הואיל ובענין מועדות כתיב תבעי קדוש ב"ד כמועדות קמ"ל לא מלא תבערו אש בכל מושבותיכם דריש כדפירש הקונטרס דההוא לא כתיבא בענין דמועדות ואצטריך לה נמי כדדריש הכא אלא מושבותיכם דכתי' באמור (ויקרא כג) דההוא כתיב בענינא דמועדות: **כדי** שתהא שלהבת עולה מאיליה. אלמא במקום שהקפיד הכתוב שלא יכבה סגי שתהא שלהבת עולה מאיליה ואין צריך שתהא הפתילה שורפת ברובא: **עד** שישחת ממלאכת האומן. אבל למ"ד משתאחוז האור משני צדדין אינו נשחת בהכי ממלאכת האומן ואע"ג דכתיב את שני קצותיו אכלה האש היצלח למלאכה היינו גבי עץ הגפן אבל שאר עצים אין נשחתין כ"כ במהרה ממלאכת האומן: (תוספות)

רשב"א גמרא: קרא כי אתא לאיצריים ופדרים הוא דאתא. כלומר, לאיצריים דחול שמשלה בהן האש מאמס. ולא לעשות להם מערכה בפני עצמן קאמר, דהא אמרינן לקמן (כד, ב) עולת שבת בשבתו (במדבר כה, י) ולא עולת חול בשבת, אלא להוסיף בה אש ולחתות בהן ולהבעיר באותה מערכה עצמה שלהן. והקשו בתוס' (ד"ה למשרי) היכי נפקא לן כל הני דרשות ממושבותיכם, דהכא דרשינן ליה לאיצריים ופדרים ובריך מסכת יבמות (ו, ב) דרשינן מיניה שאין מיתת בית דין דוחה את השבת, ובקדושין פרק קמא (לו, ב) דרשינן מיניה דלא תבעי קדוש בית דין כמועדות. ותיראו דתרי מושבותיכם כתיבא, דבפרשת אמור אל הכהנים כתיב (ויקרא כג, ג) שֶׁבֶת ה'יָא לֵה' כָּכֹל מוֹשְׁבֵי יִשְׂרָאֵל, ומיניה דרשינן בפרק קמא דקדושין דשבת לא בעיא קדוש ב"ד כמועדות, ואף על גב דרש"י ז"ל לא פירש כן שם והכא דרשינן אצריים ופדרים מיתורא, מדהוה ליה למכתב ככל מושבות וכתב ככל מושבותיכם. (רשב"א)

אמר רב כהנא קנים שאגדן צריכין רוב לא אגדן אין צריכין רוב גרעינין צריכין רוב נתנן בחותלות אין צריכין רוב תני רב יוסף ארבע מדורות אין צריכין רוב של זפת ושל גפרית ושל גבינה ושל רבב במתניתא תנא אף של קש ושל גבבא אי"ר יוחנן עצים של בבל אין צריכין רוב מתקיף לה רב יוסף מאי היא אילימא סילתי השתא פתילה אמר עולא המדליק צריך שידליק ברוב היוצא סילתי מבעיא אלא אמר רב יוסף שוכא דארזא רמי בר אבא אמר זאזא :

רס"י רב כהנא אמר קנים שאגדן צריכין רוב. כרב הונא ללא עיילא בהן נורא ולאצדורי לא חיישינן לארוכין הן וכבדין: גרעינין שנתנן בחותלות אין צריכין רוב. כרב חסדא שנוחין לידלק אצל כלל חותלות מצדרי: מדורה. לשון היסק גדול: רבב. שומן ושעווה וכל דבר הניתך: גבבא. שגובבין מן השדה כל"א שטובל"א {אישטובל"א: קש (הנשאר עומד בשדה אחר הקציר): קש. זנבות שבוין אשטרי"ם {אישטרי"ם: קש (בעיקר המשמש למרצץ הבהמות): סילתי. לאחר שעשאוים עמים דקים וצבבל נוהגין כן: השתא פתילה. של בגד הטבולה בשמן ונוח לידלק: אמר עולא המדליק. נר של שבת צריך שידליק ברוב היוצא מראש הפתילה חוץ לנר: שוכא דארזא. יבש הוא ודק ויש כמין אמר בין קליפה לעץ והוא מצעירו משאחזה בו אור: זאזא. מולש"א {טחב} כלעז: (רס"י)

רסב"א הא דאמר רבי יוחנן עמים של צבבל אינם צריכין רוב. ואמרינן: מאי היא, אילימא סילתי השתא פתילה אמר עולא המדליק צריך שידליק ברוב היוצא סילתי מיבעיא. ואוקימנא: בשוכא דארזא. קשיא לי, אכתי תקשי ליה מדעולא, דהא ודאי פתילה עדיפא משוכא דארזא, דפתילה נאחזת בה האור ובשוכא מסכסכת בה האור, כדאיתא לקמן בריש פרק במה מדליקין דטפי עדיפא פתילה משוכא דארזא. ורב אלפס לא הביא בהלכות האי דרבי יוחנן. (גם ברמב"ם פ"ג ה' כ"א השמיט האי דר"י) ומשמע ודאי דהלכתא היא, דהא ליכא מאן דפליג עליה. סליק פרק יליאות השבת (רסב"א)

פרק שני - במה מדליקין

מתני' במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת האידן ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים ולא בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבושל וחכ"א אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו : **גמ'** לכש שוכא דארזא שוכא דארזא עץ בעלמא הוא בעמרניתא דאית ביה : ולא בחוסן : אמר רב יוסף נעורת של פשתן אמר ליה אביי והכתיב **[ישעיה א-לא]** והיה החסון לנעורת (מכלל דחוסן לאו נעורת הוא) אלא אמר אביי כיתנא דדייק ולא נפיץ : ולא בכלך : אמר שמואל שאלתינהו לכל נחותי ימא ואמרי (לה) כולכא שמיה רב יצחק בר זעירא אמר גושקרא רבין ואביי הוו יתבי קמיה דרבנא נחמיה אחוה דריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא א"ל רבין לאביי היינו כלך דתנן א"ל אנן שירא פרנדא קרינן ליה מיתיבי השיראים והכלך והסיריקין חייבין בציצית (תויבתא דרבין) תויבתא איבעית אימא שירא לחוד ושירא פרנדא לחוד : ולא בפתילת האידן : אחוינא : רבין ואביי הוו קאזלו בפקתא דטמרוריתא חזינהו להנהו ארבתא אמר ליה רבין לאביי היינו אידן דתנן אמר ליה ההיא עץ בעלמא הוא קלף ואחוי ליה עמרניתא דביני ביני : ולא בפתילת המדבר : שברא : ולא בירוקה שעל כו' : מאי היא אילימא אוכמתא דחריצי איפרוכי מפרכן אלא אמר רב פפא אוכמתא דארבא תנא הוסיפו עליהן של צמר ושל שער ותנא דידן צמר מכווץ כוויץ שער איחרוכי מיחרך : ולא בזפת : זפת זיפתא שעוה קירותא תנא עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים פשיטא שעוה איצטריכא ליה מהו דתימא לפתילות נמי לא חזיא קא משמע לן אמר רמי בר אבין עטרנא פסולתא דזיפתא שעוה פסולתא דדובשא

רש"י במה מדליקין. לעשות פתילה כל הני דמתני' מפרש בגמרא: לא בזפת ולא בשעוה. לאו לענין פתילה אלא לתת במקום שמן וכל הני מזפת ואילך פסולי שמנים הן: גמ' עץ בעלמא הוא. ופשיטא דלא חזי לפתילה אלא למדורה: עמרניתא. כמין למר יס בין קליפתו לעאו: והיה החסון לנעורת. אלמא חסון לאו נעורת הוא: כיתנא דדייק ולא נפיץ. דכיון דלא נפיץ אין שמן נמשך אחריו נפיץ

קרפר"י {קרפי"ר: לנער (סיב מהשצבים), לפורר (סיב או אריג לחוטיו)} ונעורת מן הדק שבו והכי קאמר קרא פשתן החזק יהפך לנעורת כלומר הגבור יהיה חלש: גושקרא. פסולת של משי העשוי ככובעים והוא בית התולעת וקורין לו פולוי"ל {פולאי"ל: פסולת של משי גולמי (העשוי מהחלק החילוני של הגולם)} ונופלים אותו וטוהו ועושה ממנו בגד ואסור לעשות ממנו פתילה כדאמר בכל פסולי פתילות דמתניתין שהאור מסכסכת בהן קופלת ונפסקת ואין השלהבת עומדת במקומה: גושקרא. על שם פסולת וגם פת סובין כמו כן נקראת במסכת גיטין (דף נו:): מטכסא. לבוש העשוי מאותו כלך: שיראים. מעיל העשוי מעיקר המשי: סיריקין. עשוי מן המשי הרך המתפלל ומלוי במשי וקורין לו במקומנו יד"ש {ייד"ש: שאריות (של משי. מה שזרקים)} : חייבין בליצית. ודלא כמאן דאמר כל בגדי אמר ופשתים דוקא חייבין בליצית מדאורייתא אי נמי מדרבנן קתני מיהא השיראים והכלך אלמא שיראין לאו היינו כלך: אחוינא ערבה ויש כמין אמר בין קליפה לעץ: בפקתא. בקעה: עץ בעלמא הוא. והיכי ליחזי לפתילה: שברא. מין עשב ארוך וקורין אותו אורטי"א {סרפד} : אוכמתא דחריצי. מקום כנוס מים גדל עליהם כמין ירקרוקת: איפרוכי מיפרכן. ולא מצי ליעבד פתילה מינה: אוכמתא דארבא. ספינה המתעכבת במקום אחד במים גדל ירקרוקת סביב קוליה מצחוז: מצחוז כוונן. מפני האור ואין דולק כלל ואין שלהבת אוחזת בו ולא כריך למתנייה: עד כאן. עד ירוקה שעל פני המים פסול פתילות: מכאן ואילך פסול שמנים. שלא יתן חתיכה זפת או שעוה בנר במקום שמן: שעוה אינטריכא ליה. לפי שרגילין לעשות כמין פתילה ארוכה והפתילה לתוכה כמו שאנו עושין: מהו דתימא לפתילה נמי. קאסר לה: פסולתא דזיפתא. לאחר שיוכל הזפת מן העץ זב ממנו על ידי האור פסולת לכול כשמן והוא עיטרין: (רש"י)

תוספות מתני' במה מדליקין כו'. פעמים מפרש מאי דסליק מיניה ופעמים במה שהתחיל: אחד מבושל כו'. הכא מזכיר שאינו פשוט תחילה וכן בכמה מקומות ומה שקשה על גירסת רש"י דסוכה [דף ז.]. מפורש במקום אחר: **בעמרניתא** דאית ביה. וא"ת הא מסיפא שמעינן ליה כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן וכן קשה גבי אידן ויש לומר דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ: **אנן** שירא פרנדא קרינן ליה. פרי"ת דכלך דמתניתין קרינן שירא פרנדא אבל מטכסא לאו היינו שירא פרנדא דלא הוה אחר חורבן כדאמר בפי' בתרא

דסוטה (דף מר:) משחרב בית המקדש בטל שמיר וזכוכית לבנה ושירא פרנדא ור"י מפרש דקאי נמי אמטכסא והא דקאמר התם בטל לא לגמרי בטל אלא שלא היה נמצא כ"כ דהא זכוכי לבנה היתה אחר חורבן דאמריי בפי אין עומדין (ברכות דף לא.) תבר קמייהו זכוכית חירותא בחופת בנו: ותנא דידן צמר מכווץ כוויץ ושער איחרוכי מחרך. ולא איצטריך תנא דמתני' למיתני וא"ת כיון דמתני' נמי סברה דצמר ושער פסולים להדלקה א"כ מאי הוסיפו וי"ל דהוסיפו היינו טעמא מפני שאין מושכין השמן יפה ותנא דמתניתין פסיל להו משום דצמר כוויץ ושער מחרך ולא איצטריך למתני: עד כאן פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמנים. בני נרבונא אוסרין נר שעוה שלנו ומפרשי הכי מהו דתימא לפתילות נמי לא שאם שם נר שעוה בנר שמן יהא אסור קמ"ל מכאן ואילך פסול שמנים כיון שיש בו שמן כשר מותר אבל נר של שעוה בלא שמן אסור להדליק ולי נראה דאם אסור להדליק בלא שמן כי הניחה בשמן נמי אסור כדאמרינן לקמן כרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין דאסור אלא ודאי כי לא הניח בשמן נמי שרי: (תוספות)

רש"א לכך שוכח לחז"ל. ואסיקנא: בעמרניתא לחית ציה. ואם תאמר אם כן מסיפא נפקא, דהא קתני כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. יש לומר איצטריך משום דאין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בהן חוץ. אי נמי יש לומר דלא מיקרי יוצא מן העץ אלא דבר שיוצא מן העץ על ידי כתישה כגון פשתן, אבל עמרניתא דשוכח באפי נפשה קאי ולא מימעטי מדבר היוצא מן העץ. אנו שירא פרנדא קרינא ליה. והא דאמרינן בסוטה בסופו (מה, ב), משחרב בית המקדש בטל שירא פרנדא, לא בטל לגמרי קאמר, אלא שנתמעט ואינו מצוי כבתחילה, וכדאמרינן נמי התם, משחרב בית המקדש בטל זכוכית לבנה, ולא נתבטל לגמרי, כדאיתא בצרכות פרה אין עומדין (לא), או תבר קמייהו כסא דזכוכית לבנה, ואמרינן בשלהי אלו מציאות (ב"מ כט, ב) מי שיס לו מעות של רבית ורואה לאבדן ישתמש בזכוכית לבנה. שעה איצטריכא ליה מהו דתימא לפתילה נמי לא קא משמע לן. יש לפרש מהו דתימא שאפילו עשה מן השעה כעין פתילה, כלומר שעשה מהן כעין נרות של שעה שלנו שקורין קנזילי"ש יהא אסור להדליקן, קא משמע לן מכאן ואילך פסול שמנים, לומר שאינו אסור אלא בשנתן השעה והזפת בנר כמין שמן, אבל כשחברן יחד ועשה מהן פתילה מותר דנמשך הוא יפה אחר הנר. והוא הדין דהוה מצי למימר זיפתא איצטריכא ליה, אלא לפי שדרך לעשות פתילות משעוה ואין דרך לעשות כן מזפת נקט הכא שעה. ומכאן יש להתיר נרות של שעה בשבת. וכן התירו בתוס' (ד"ה עד). וכן נראה מדברי רש"י ז"ל (ד"ה שעה). אבל ראיתי

בתשובת רבנו שרירא גאון ז"ל שכתב בתשובה (אורח"ג ח"א סימן נה) וז"ל: ואזכרה של
שעוה ששאלת, לא חזי לנא מאן דאדליק בשעוה צבי שמשי, וכל רבותא דחזינון הו
אוסרין, עד כאן. וכן אסרו חכמי נרבונא, ופירשו כן מהו דתימא לפתילה נמי לא שאס
עשה נר של שעוה כעין שלנו ונתנו צפך עם שמן שעתה הפתילה שבתוך השעוה דולקת
גם מחמת השמן יהא אסור, קא משמע לן מכאן ואילך פסול שמנים, שלא אסרו אלו
אלא בשאין שם שמן אלא הן, הא יש צו שמן מותר. ואין פירושם מחזור בעיני, דאם כן
היינו שעוה ודבר אחר (לקמן כא, א), ונראה שכל השנויין במשנתנו אפילו נתן צו שמן
כל שהוא אסור, דכולהו אמר רבה דאסור שאין מדליקין בהן בתערובת לפי שאין
מדליקין בהן בפני עצמם. ודוחק הוא לומר דעל ידי פתילה ממשכי בעינייהו וגזרו
פתילה אטו בלא פתילה, ועל ידי תערובת שמן לא גזרו, כדאמרינן (שם) בדרכ ברונא
דבסמוד, דאם כן ליכללינהו רב ברונא לשעוה וזפת וחלב בפתילה בהדי חלב מהותך
וקרבי דגיס שנימוחו. ורבנו הרב (רבינו יונה) נ"ר מן המתירין. (רשב"א)

א

-

כא

דף

למאי נפקא מינה למקח וממכר: ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן
בשבת אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה
בין ע"ג קרקע בין על גבי כירה ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לנר
בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל
נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה
דרב יהודה אמר משחא דקאזא ריש לקיש אמר קיקיון דיונה אמר רבה
בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה ולצלוליבא דמי ומדפשקי רבי ועל
פום חנותא מדלן יתיה ומפרצידוהי עבדי משחא ובענפוהי נייהן כל בריחי
דמערבא אמר רבה פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני
שהאור מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני
שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו

חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו או לא א"ל אין מדליקין מאי טעמא לפי שאין מדליקין איתביה כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו (אמר) רשב"ג של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין א"ל אדמותבת לי מדרשב"ג סייעינהו מדתנא קמא הא לא קשיא מעשה רב מ"מ קשיא מאי לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מ"ט דתי"ק כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו בד"א להדליק אבל להקפות מותר שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו כורכין פתילה ע"ג אגוז איני והאמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק הני מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' [\[שמות כז-כ\]](#) להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא דבוץ: אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה

רפ"י למקח וממכר. למאן דמתני למזבן פטור ליתבי ליה פסולתא לדובשא: אצל עושין מהן מדורה. היסק גדול שאחד מצעיר חצירו: לנר. קרויז"ל {קרויז"ל: מנורה} : צמון קיה. צמון של עוף אחד נותנין צנר ודולק: משחא דקאזא. צמון פטורין מגרעיני כמר גפן שקורין קוטו"ן {כונה} : קיקיון. כעין אותה של יונה: לדידי חזי לי. מין קיקיון דיונה: ומדפסקי רבי. צלעני המים הוא גדל: ועל פוס חנוותא

מדלן יתיה. על פוס החנויות מדלן אותו לכל ולריח טוב: מפראיזוהי. מגרעיניו: נייחין. שוכבין: זריחי. חולין: מסככת. כמין סכין פגומה מסככת בצקר אנמילי"ד {אינמישלי"ר: לסבך, לבלבל} בלע"ז שאין אורו זקוף ונוח במקום אחד אלא נדעך וקופץ ליטנא אחרינא מסככת בהן אינה נכנסת תוך הפתילה אלא סביב מבחוץ כמו סיכסכה אבניו ברואט"ש {ברואט"ש"ט: (הוא) זולה} בלע"ז: שאין נמשכין. ואתי להטות: שמן כל שהוא. שמן הניתן בתוכו ממשיכו לאחר הפתילה: לפי שאין מדליקין. בעינייהו וגזרינן הא אטו הא: כך דבר לעשות פתילה על גבי דבר שאין מדליקין זו. כגון פסול פתילות דמתני': קתני מיהא. דר"ש מדליקין ואע"ג דאגוז לא חזי לפתילה על ידי תערובות שפיר דמי: מעשה רב. הואיל ומעיד שך היו של בית אביו עושין הלכה היא: מאי לאו להדליק. היו כורכים שדליק הפתילה עם האגוז: לא להקפות. לא היו מדליקין האגוז אלא סומך עליה הפתילה להאיפה שלא תטבע בשמן ויאף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): חלב מהותך. פונד"ר {פונד"ר: מומס, מותך} בלע"ז: הני מימשכי בעינייהו. אחר הפתילה ובלא תערובות שמן נמי חזו אלא דגזור רבנן מהותך אטו אינו מהותך הלכך בעינייהו גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור ע"י תערובת אטו בעינייהו: והוא אמר לה. מפרש מאי תלמודא והיכי משמע מהאי קרא: ולא שתהא עולה כו'. ולא שתהא כריכה תיקון והטייה: מצלחי מכנסי הכהנים. ממכנסי הכהנים הצלוחים: היו מפקיעין. קורעין ועושין פתילות בשמחת בית השואבה שהיא בעזרת נסים: ומהמיניהם. של כלאים הם דכתיב ואת האבנט שך משזר ותכלת וארגמן וקי"ל תכלת עמרא הוא ותני' לעיל לענין שבת הוסיפו עליהן של אמר לפסול וקתני מדליקין בהן במקדש: שמחת בית השואבה שאני. ללא כתיב להעלות בה ולאו דאוריית' היא: מאי לאו לכלאים. כגון אבנט: כבתה. נר חנוכה: זקוק לה. לתקנה הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן לה: ומותר להשתמש לאורה. הלכך בשבת אסור שמא יטה לאורך תשמיש: (כ"ז)

תוספות למאי נ"מ למקח וממכר. פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעוה והעטרן כדאמרינן שעוה קירותא לכך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתת לחבירו שעוה יתן לו פסולתא דדובשא ואין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרן

אבל לעיל דקאמר מאי לכש שוכא דארזא לא קאמר למאי נ"מ לפי שלא היו מכירין בשם לכש ומפרש שהוא שוכא דארזא: מפני שאין נמשכין כו' שמעתי ממהר"א זצ"ל ששמע באם שיש רק נר א' כשר בבית ע"י זה יזכור ולא יטה שאר נרות שבחדר ושבמרתף ור"ש מקוצי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוציא יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [תוספות ישנים]: **חלב** מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן כו'. קרבי דגים לאו היינו שמן דגים דשמן דגים שרי ליה מתניי בעיניה (לקן דף. כד.). **שמחת** בית השואבה שאני. תימה היכי שרי להדליק והא לאו צורך קרבן הוא ואמר בפ"ב דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ודוחק לומר לב ב"ד מתנה עליהן דמה צורך יש להן להתנות בשביל זה ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין דכתיב ושאתם מים בששון (ישעיה יב) צורך קרבן חשוב ליה והא דאמר (סוכה פ"ה דף נג.) בוררת אשה חטין לאור בית השואבה לא שהיתה בוררת אלא שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ממכנסי הכהנים הלא היה בהן פשתן דכתיב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר (שמות כח) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא דאסור שמא ידליק בעיניה אבל במקדש לא שייכא הך גזירה ונראה לר"י דכיון שאין מן הפשתן אלא רביע בטל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל: **ומותר** להשתמש לאורה. וא"ת מנא ליה לרבא דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה (תוספות)

רש"א מאי לאו להדליק לא להקפות. וקיימא לן כרבה דאסור. ואני תמה על מה סמכו בדורות הללו, לכרוך גמי על כמר גפן ומדליקין בהו בעששיות של זכוכית. ואפשר לומר, שלא אסרו אלא אותם שמנו חכמים, לפי שהן ראויין להדליקן בפני עצמן, אלא שהאור מסכסכת בהן ועשויות לכבות מהרה, וכן כל כיוצא בהן שהן דולקין והולכין בפני עצמן כאגוז של בית רש"א, לפיכך גזרו ע"י תערוכת אטו בעינייהו, אבל דבר שאין ראוי להדליקו בפני עצמו כורכין עליו דבר אחר שמדליקין, דמאי אמרת דילמא מדליקין בו בפני עצמו, הא אין מדליקין בו בפני עצמו לעולם, שאין דולק לעולם, וכענין שאמרו למעלה (כ, ב) האי עץ בעלמא הוא, כלומר: ואין עושין ממנו פתילה לעולם. **חלב** מהותך וקרבי דגים שנימוחו. פירוש: חלב מחוי והוא כעין שמן. וכן מפורש בירושלמי (בפירקין ה"א). ורש"י ז"ל פירש חלב מהותך מבזבל. ואינו מחזור, דהוה ליה לרב למינקט מבזבל כלישנא דמתניתין. ועוד דהכא משמע דחלב מהותך נמשך הוא אחר הפתילה ואפילו לחודיה בלא תערוכת שמן מדינא שרי אלא דגזרינן ליה אטו שאינו

מהותך, ואילו חלב מבוסל משמע דמחמת עאלמו אסור ככל הנך שמונים דמתניתין. ועוד דלמרינן הכא שמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן לא יתן לתוכו שמן כל שהוא וידליק לפי שאין מדליקין בהן בפני עצמן, ומשמע דכללל הוא לכולה מתניתין, דאי לא הוה ליה למימר חוץ מחלב מבוסל. אלא מאי מהותך מחוי שלא נקרא. וכן מפורש בירושלמי, דגרסינן התם: רב ברונא אמר חלב מטיף לתוכו שמן כל שהוא ומדליק, רבי יוסי בעי, מה אנו קיימין, אם במחוי אפילו לא נתן לתוכו שמן, ותני שמואל כן כל שמתכיזין אותו ואינו קרוש מחוי הוא ומדליקין בו, ואם בשאינו מחוי אפילו נתן לתוכו שמן, אתא רב נחוניאל רב ברונא בשם רב חלב מהותך וקרבי דגים מדליקין בהן, עד כאן בירושלמי, אלמא מחוי שאינו נקרא הוא שמדליקין בו, אבל מחוי שנקרא אין מדליקין בו, אלא שבירושלמי הקלו במחוי אפילו בלא שמן ולא גזרו אטו שאינו מחוי ובגמרינן גזרו. וקרבי דגים שנמחו. גם כאן פירש"י ז"ל (לקמן כד, ב ד"ה שמן): דהיינו שמן דגים. וגם זה אינו מחוור, דשמן דגים שרי במתניתין בלא נתינת שמן. אלא שמן דגים הוא היוצא מן הבשר ונמשך הוא אחר הפתילה, וקרבי דגים הן שנמחו הם עצמן ואינו נמשך היטב אחר הפתילה. וכן פירשו בתוס'. ולקמן (כו, א ד"ה סומכוס) נאריך בו יותר בס"ד. הא דאקשינן: מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהו היו מפקיעין ומהו מדליקין. איכא למידק מאי קא מקשה מינה, והלא יס בו פשתן, דשם כתנא, והוה ליה כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו, ואע"ג דבשבת אסור, היינו משום גזירה דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו, אבל במקדש ליכא למיגזר. ויך לומר דפשתן שבהן דבר מועט הוא, שאין בהן אלא רביע פשתן ושלושת החלקים תכלת וארגמן ותולעת שני, ודבר מועט של פשתן כזה בטל הוא לגבי שאר המינין כאילו אין בו כלל. הא דלמרינן: קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה. איכא למידק ומנא לן מהא דמותר להשתמש לאורה, דילמא היינו טעמא משום דאם כבתה זקוק לה והלכך אין מדליקין בהן בשבת דילמא כביא ואי אפשר לו ליזקק לה. ויך לומר דמדלילטריך לומר בין בחול בין בשבת שמעינן לה, שאם איתא דטעמא דשבת משום דאם כבתה זקוק לה הוא, לימא סתמא אין מדליקין בהן בחנוכה, ואנא ידענא דכל שכן בשבת, דאי אפשר שיזקק לה, אלא ודאי הכי קאמר אין מדליקין בהן בחול משום דכבתה זקוק לה ודילמא פשע ולא מדליק, וכל שכן בשבת דאיכא משום טעמא אחרינא דילמא אתי להטווי, ושמע מינה דמותר להשתמש לאורה. אי נמי יך לומר, דלאו מדיוקא דלישניה דרב הונא נפקא ליה, אלא סברא דנפשיה הוא דקאמר, דכיון דאיכא למימר דאית ליה לרב הונא

הכי, מסתמא לא עבדינן דליפלוג עליה רב חסדא דאית ליה הכין על כרחין מדקאמר
דמדליקין בהן בחול ואין מדליקין בהן בשבת. (רש"א)

דף כא - ב

אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה אי"ר זירא אמר רב מתנה ואמרי
לה אי"ר זירא אמר רב פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן
בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת אי"ר ירמיה מאי טעמא
דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה אמרוה רבנן
קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן
קמיה דאביי משמיה דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתייה
מעיקרא והא גמרה נפקא מינה לגירסא דינקותא וכבתה אין זקוק לה
ורמינהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי
כבתה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק וא"נ לשיעורה: עד
שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן עד
דכליא ריגלא דתרמודאי: ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר
לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק
שמנה מכאן ואילך פוחת והולך וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת
מכאן ואילך מוסיף והולך אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא ר'
יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא חד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין
וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין וחד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג
וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין אמר רבה בר בר חנה אי"ר
יוחנן שני זקנים היו בצידן אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה זה
נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין
מורידין ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר
בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו
ודיו אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה ואי איכא מדורה לא
צריך ואי אדם חשוב הוא אע"ג דאיכא מדורה צריך נר אחרת: מאי

חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה תנן התם גץ היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק חייב גמל שטעון פשתן והוא עובר ברשות הרבים ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל הגמל חייב הניח חנוני את נרו מבחוץ חנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור אמר רבינא (משום דרבה) זאת אומרת נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה דאי ס"ד למעלה מעשרה לימא ליה היה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו ודילמא אי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה: אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום

ר"י אין זקוק לה. הלכך צחול שרי: ואסור להשתמש לאורה. שיהא ניכר שהוא נר מצוה וליכא למיחש להטייה: ולא קבלה. שלא חשבו לסמוך על דבריו: אי זכאי. אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורסה כששמעתייה ראשון: גירסא דינקותא. מתקיים יותר משל זקנה: לשיעורה. שיהא זה שמן כשיעור הזה ומיהו אם כבתה אין זקוק לה: רגלא דתרמודאי. שם אומה מלקטי עלים דקים ומתעכזין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים לבתיהם אור וכשצריכין לעלים יולאים וקונין מהן: נר איש וביתו. נר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד: והמהדרין. אחר המלות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מצני הבית: כנגד ימים הנכנסים. העתידים לבא: ימים היוצאין. שיאלו כבר וזה שהוא עומד בו נמנה עם היוצאין: פרי החג. מתמעטים והולכים בקרבנות דפרשת פנחס: מעלין בקדש ואין מורידין. מקרא ילפינן לה במנחות בפרק שתי הלחם (דף טו.). מבחוץ. משום פרסומי ניסא ולא ברה"ר אלא בחצרו שבתיהן היו פתוחין לחצר: ואם היה דר בעלייה. שאין לו מקום בחצרו להניחה שם: מניחה. מצפנים כנגד חלון הסמוך לרה"ר: הסכנה. שהיה להם לפרסויים חוק ציום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית ע"ז שלהם כדאמרינן בגיטין (פ"ב דף יז:): נר אחרת. לעשות היכר לדבר: ואי איכא מדורה. אש לא צריך נר אחרת לפי

שמשתמש לאור המדורה ויש היכרא שהנר של מצוה היא: ואי אדם חסוב הוא. שאינו רגיל להשתמש לאור המדורה: כריך נר אחרת. לאי לא לא הוא היכר: מאי חנוכה. על איזה נס קבעוה: בחותמו. בהלנע וחתום בטבעתו והכיר שלא נגעו בו: ה"ג ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. לא שאסורין במלאכה שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה: גז. נילוף אישטינאלי"ק (אישטינאלי"א): ייטא : פטיש. קורנס גדול של נפחים: בעל גמל חייב. שלא היה לו להגדיל בחזילתו שתכנס לחנות: זנר חנוכה פטור. חנוני שזרקות פירסום מצוה הניחה שם: זאת אומרת. הא דקתני זנר חנוכה פטור: (רש"י).

תוספות ואין יכול להדליק בשבת וי"ל דא"כ לא הוה צריך ליה למימר בין בחול בין בשבת כיון דחד טעמא הוא אלא ה"ל למימר אין מדליקין סתם מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ שעוד יש טעם אחר בשבת שלא להדליק לבד מטעם חול והיינו שמא יטה וא"כ סבר דמותר להשתמש לאורה ומיהו רב דקאמר מדליקין בין בחול בין בשבת לא היה מצי למימר מדליק סתם דה"א דוקא בחול אבל בשבת אין מדליקין שמא יטה דבסתמא לא הייתי אומר ששום אדם יחמיר לאסור להשתמש לאורה וכן הלכתא דנר חנוכה אסור להשתמש לאורה כרב וכר' יוחנן ואביי נמי קיבלה ורב יוסף נמי משמע לקמן דס"ל הכי וכבתה אין זקוק לה דכולהו סבירא להו רבי ורב הונא יחיד הוא ולית הלכתא כוותיה: דאי לא אדליק מדליק. אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש ליזהר ולהדליק בלילה מיד שלא. יאחר יותר מדאי ומ"מ אם איחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים: **והמהדרין** מן המהדרין. נראה לר"י דב"ש וב"ה לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל אם עושה נר לכל אחד אפי' יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא שיסברו שכך יש בני אדם בבית: **מצוה** להניחה על פתח ביתו מבחוץ. ומיירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרה"ר אבל אם יש חצר לפני הבית מצוה להניח על פתח חצר דאמר לקמן חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות ואמרי' נמי נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם משמע לשני בתים ואם היו מניחים על פתחי בתיהם היה לזה מימין ולזה משמאל אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר: **ובשעת** הסכנה. נראה לר"י דהיינו מכי אתו חברי לבל כדאמר בפי' כירה (לקמן דף מה. ושם) מהו לטלטל שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא וא"ת דעל השלחן נמי יקחו אותו כדאמר בגיטין (דף יז.). רבה בר בר חנה חלש אתא חברא שקל שרגא מקמייהו וי"ל דאין רגילות כ"כ לחפש בבתיים: **שהיה** מונח בחותמו של כ"ג. אם

כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים (נדה פ"ד דף לד.) צ"ל שהיה מונח בחותם
בקרקע שלא הסיטו הכלי : (תוספות)

רשב"א אמר ר' ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש
לאורה. וטעמא דמילתא, משום דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנו, והלכך עשאוה
כמנורה שאסור להשתמש לאורה. ואי נמי כיון דלמנרה הדליקה איכא משום בזויי מנרה.
ואם תאמר רב הונא ורב חסדא היכי שרו, וכי לית להו בזויי מנרה אסור, והא אבא
דכולהו דם (לקמן כב, א). ועוד קשה עלייהו מהא דתניא לקמן (שם ע"ב) מעשר שני
אין שוקלין כנגדו דינרי זהב, וכמו שהקשה ממנה לקמן (שם) למאן דאמר מדליקין
בקניסא דלא חייש לבזויי מנרה. יש לומר דסבירא ליה לרב הונא ולרב חסדא דכל שאינו
משתמש בגופו כשוקל כנגדו או שמדליקין ממנו בקניסא לאו בזויי מנרה הוא, ואף על
גב דמשתמש לאורה, דהא לא משתמש בגופיה ממש, ולא כל המשתמשין שוין ולא כל
הבזויין שוין, וכדמוכח שמעתין דלקמן (שם). והלכתא כמאן דאמר אסור להשתמש
לאורה. דהא כי אתא רבין נמי אמרה משמיה דרבי יוחנן וקבלה מיניה רבין, וא"ל אי
זכאי קבלתיה מעיקרא. ורבא נמי דהוא בתרא הכי סבירא ליה, כדמוכח בסמוך דאמר
וכריד נר אחרת להשתמש לאורה. והר"ז ז"ל כתב דהיא אפילו מאן דאמר מותר
להשתמש לאורה מודה בה, דאי ליכא נר אחרת הרואה אומר לזרכו הוא דאלדלקה. ואינו
מחזור בעיני (כלום) [כלל], דהא ודאי מאן דאמר מותר, מותר להשתמש לאורה כל
תשמיש קאמר, ואמאי ניחוש לנכנסין ויוצאין דאמרו לזרכו הוא דאלדלקה. ועוד נראה
לי, דעל כרחין רבא אסור להשתמש לאורה אית ליה, דאמרינן לקמן (כג, ב) אמר רבא
פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, ואם איתא דמותר
להשתמש לאורה, עושה נר אחד ועולה לו לכאן ולכאן, ומניחה על שלחנו ודיו, כדרך
שאמרו בשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו. ומינה נמי משמע, דאסור להשתמש לאורה
כל תשמיש ואפילו תשמיש דמנרה כגון סעודת שבת וקריאת התורה, ורב אסי נמי אוסיף
בה לקמן (כב, א) אפילו תשמיש כל דהו לאינו נראה כנהנה, דאמר אסור להרבות מעות
כנגד נר חנוכה, כלומר: אפילו מרחוק כנגדה שאינו נראה כנהנה ממנה, והיינו דמתמה
עליה שמואל וכי נר קדושה יש בו. וכ"פ הרב אלפסי ז"ל כדברי כולם להחמי. ואע"ג
דאפליגו רב ושמואל במדליקין מנר לנר (לקמן כב, א), ואוקימנא פלוגתייהו באכחושי
מנרה וצדקא מדליק משרגא לשרגא, וקיימא לן כשמואל דשרי, אבל קניסא לכולי עלמא
אסור משום בזויי מנרה, דאלמא היכא דאיכא משום בזויי מנרה בלחוד הוא דאסור, הא

היכא לזיכא משום בזויי מצוה שרי, והכא בתשמיש דמצוה לאו בזויי מצוה איכא. יס לומר דכל שמתמש בו לא מיפרסמא ניסא דהרואה אומר לכרכו הוא דאלדלקה, והלכך אפילו זיכא משום בזויי מצוה כל היכא דלא מיפרסמא ניסא אסור, והכי נמי משום בזיון מצוה כהרצאת מעות מרחוק כנגדה אסור אף על גב דזיכא משום זיטול פרסומי ניסא. אי נמי יס לומר, דכל שאדם משתמש ממצוה זו לאחרת בזויי מצוה היא זו, דמחזי כמאן דלא חזיבא ליה הך מצוה ועביד מצוה זו תשמיש למצוה אחרת, ולהדליק מנר לנר דוקא הוא דשרי שמואל, משום דכולה מצוה חדא. הא דאמרינן: מצוה משתסקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מסתברא דלאו עכובא היא לומר דקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק, דהא ודאי אילו רצה להדליק מדליק סמוך לשקיעת החמה דהא איכא פרסומי ניסא, וכענין שאמרו לקמן (כג, ב) בנר שבת דעמוד האש משלים לעמוד הענן, ולומר דבמדליק סמוך לשקיעה איכא היכר דלאורכ מצוה שבת מדליקו, והכא נמי דכוותה, אלא דעיקר מצוה לחייבו להדליק אינה אלא משתסקע החמה והראיה הדלקת נר חנוכה בערב שבת, דעל כרחין מקדים עם השכה לרצה דאמר בשלהי פרחין (לד, ב) משתסקע החמה בין השמשות, דבשלמא לרב יוסף דאמר משמיה דרב יהודה אמר שמואל, משתסקע החמה עד שהכסוף העליון והשוק לתחתון יוס, לא הוה ראיה, דאפשר לו להדליק בערב שבת משתסקע החמה עד שישוק העליון לתחתון, אלא לרצה דאמר משתסקע החמה הוי בין השמשות, תקשי דהא תנן (שם, א) ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות, וקיימא לן כוותיה הלכה למעשה, אלא ודאי מצוה קאמר ואילו רצה להקדים עם חשיכה מקדים. אלא מיהו נראה מדברי הרב בעל הלכות, דדוקא קאמר משתסקע החמה, ובערב שבת נמי מדליק משתסקע החמה כרב יוסף, שהוא ז"ל כתב בהלכות חנוכה הא דאמר רב יהודה אמר שמואל (לקמן לה, ב) כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה, ואלמלא כתבה לכוונה זו, למה כתבה בהלכות חנוכה ומאי שייכא דהיא בחנוכה. ואין אורכ לכך, כמו שכתבתי. והא נמי דקתני: עד שתכלה רגל מן השוק. ופרישנא דאי לא אדליק מדליק, לאו למימרא דאי לא אדליק בתוך שיעור זה אינו מדליק, דהא תנן (מגילה כ, א) כל שמאוחו בזילה כשר כל הלילה, אלא שלא עשה מצוה כתקנה, דזיכא פרסומי ניסא כולי האי, ומיהו אי לא אדליק מדליק ולא הפסיד, אלא כעושה מצוה שלא כתקנה לגמרי. וכ"כ מורי הרב ז"ל בהל'. ופירשו בתוס', דלא אמרו עד שתכלה רגל מן השוק, אלא בדורות הללו שמדליקין בחוץ, אבל עכשיו שמדליקין בבית בפנים, כל שעה ושעה זמניה הוא,

דהא איכא פרסומי ניסא לאותם העומדים בצית. ומיהו לכתחילה מראה להדליק משתקע החמה מיד, דזריזין מקדימין למרות, ואמרין לקמן (כג, ב) רב הונא הוה רגיל וחליף אפתחא דר' אבין נגרא, חזא דהוי רגילי בשרגי אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא. אי נמי לשיעורא. פירש הרב אלפסי ז"ל בהלכות, שאם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה, ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו. ונראה מדבריו שאם כבתה שיותר להסתפק ממותר השמן שבנר, וכל שכן הוא שלא היקלה אותו אלא למאותו וכל זמן שדולקת והולכת הא כבתה מותר, דומיא דעלי סוכה ונוי סוכה שמתרין לאחר החג. אבל מקלת מן הגאונים ז"ל אמרו ואם כבתה ונשאר שמן בנר ביום א', מוסיף עליו ומדליק ביום ב', וכן בשאר הימים, ואם נשאר זה ביום אחרון עושה לו מדורה ושורפו במקומו שהרי הוקלה למאותו. ולפי דבריהם, יש לחלק בין זה לעלי סוכה ונוייה, דהתם לאו מקלה להו אלא לימי החג, לפי שעושין להשאיר אחר החג, ולא מקלה להו למאותו לגמרי, אבל שמן ופתילה שעשוין להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקלה אותן למאותו, דאין אדם מצפה מתי תכבה נרו, ואם נשתיירו הרי הן אסורים שהרי הקלה אותן לגמרי למאותו, ודומה לעלי סוכה ונוייה שנפלו בתוך החג שאסורים כדמוכח במסכת ביצה בפרק המביא (ל, ב). נר חנוכה מראה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. פירש רש"י ז"ל: לא ברשות הרבים אלא בחלרו, שבתיהן היו פתוחין לחלר, ואם היה דר בעליה שאין לו מקום בחלר להניחה שם מניחה בפנים כנגד חלון הסמוכה לרשות הרבים. ואינו מחוור בעיניו. מדתנן (ב"ק סב, ב) ומייתנין לה בסמוך הגיח חנוני את נרו מבחוץ, החנוני חייב, רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור מפני שהוליאו ברשות, ואם אין מניחה אלא בפנים, וזה הניחה בחוץ ממש למה פטור, ומי הרשהו, ואם אתה אומר דוקא בשהניחה כנגד חוץ ולעולם בפנים בחלרו, אם כן אפילו חנוני צכי הא אמאי חייב, והלא ניזק ברשות המזיק הוזה, ואדרבא בעל הגמל חייב. אלא מסתברא מבחוץ ממש קאמר. שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. ואף על גב דעכו"ם עשאום פְּזָבִים (לקמן פג, א) וכלי חרס מטמא בהסט (עי' רש"י פסחים סז, ב. ד"ה כלי חרס בהיסט). איכא למימר שמלאוהו בקרקע שאין לחוש להסט. אי נמי מגולה וקודם גזירה היה. אמר רבינא משמיה דרבא זאת אומרת נר חנוכה כריך להניחה בתוך עשרה, דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה, לימא ליה, היה לך להניחה למעלה מגמל ורוכבו. ותמיה לי אכתי בתוך עשרה מנא לן, לימא כריך להניחה למטה מגמל ורוכבו, דהא גמל ורוכבו למעלה מעשרה טפחים הוי טובא. וי"ל דקסבר דכיון דאפקת ליה מעשרים

אמה כסוכה וכמבוי, מוקמינן ליה לעשרה שהוא הכשר סוכה נמי שנתנו לו חכמים שיעור אחד ידוע מן השיעורין הקבועים בשאר המלות, וכיון דמפקת לה מעשרים שהוא למעלה הרבה מגמל ורוכבו אוקמוה אעשרה. ודחינן דילמא לא נתנו זו חכמים שיעור, אלא מניחו באיזה מקום שירצה והוא שיהיה למטה מעשרים לזהו ליה היכירא ופרסומי ניסא, ומיהו אם הניחו למטה מגמל ורוכבו והדליק פשתנו פטור, ללא אטרחהו רבנן ללא ליתיה לאימנועי. ולענין פסק הלכה קיימא לן כרבינא דאמר משמיה רבא, ללא שפקינן מאי דאיפשיטא ליה לרבא ורבינא ונקטינן מאי דאידחי בגמרא בדרך דילמא בעלמא. וכן פסק רבנו חננאל ז"ל. וכן פסק רבנו הרב ז"ל (רבינו יונה). (רשב"א)

א

-

כב

דף

נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי : ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום מאי דכתיב [בראשית](#) [לז-נד](#) והבור רק אין בו מים ממשמע שנא' והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו : אמר רבה נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח והיכא מנח ליה רב אחא בריה דרבא אמר מימין רב שמואל מדפתי אמר משמאל והילכתא משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין : אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב) אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי וכי נר קדושה יש בה מתקיף לה רב יוסף וכי דם קדושה יש בו דתניא [ויקרא יז-יג](#) ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזויות עליו הי"נ שלא יהו מצות בזויות עליו : בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי מהו להסתפק מנויי סוכה כל שבעה א"ל הרי אמרו אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה אמר רב יוסף מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא סוכה תניא חנוכה לא תניא דתניא סככה כהלכתה ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים

אפרסקין שקדים ורמונים ופרכילי ענבים ועטרות של שבליים יינות (של) שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו אלא אמר רב יוסף אבוהון דכולהו דם: איתמר רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין רב אמר אין מתירין ציצית מבגד לבגד ומתירין מבגד לבגד רב אמר אין הלכה כרבי שמעון בגרירה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בגרירה. אמר אביי כל מיילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מדליקין מנר לנר ומתירין מבגד לבגד והלכה כרבי שמעון בגרירה דתניא רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמר טעמא דרב משום ביזוי מצוה אמר להו לא תציתו ליה טעמיה דרב משום דקא מכחיש מצוה מאי בינייהו איכא בינייהו דקא מדליק משרגא לשרגא מ"ד משום ביזוי מצוה משרגא לשרגא מדליק מ"ד משום אכחושי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור מתיב רב אויא סלע של

ה"י פסולה. ללא קלטה זה עינא למעלה מכ' אמה וליכא פרסומי ניסא: כסוכה וכמזוי. דתנן זהו בהדיא בעירובין ומסכת סוכה דפסילי: מלוא להניחה. בחצר או ברה"ר בטפח הסמוך לפתח שאם ירחיקנו להלן מן הפתח אינו ניכר שצעה"ב הניחו פס: מימין. בכניסתו לביתו לימין: מזוזה. קי"ל דזימין דכתיב ביתך דרך ביאתך וכי עקר אינש כרעיה דימנא עקר ברישא: להרלות. למנות: כמה ששפך. בידו ששפך זה ולא ברגלו: נויי סוכה. פירות שתולין זה לנוי: מריה דאברהם. לשון תמיה הוא: תלי. סוכה דתניא בצרייתא בהדיא כדמפרש ואזיל: דללא תניא. בנר חנוכה דמימנא דרב אסי הוא ואינו צרייתא: ועטרה בקרמים. פארה ציריעות של לבעים שקורין אובריי"ץ {אוברי"ץ: מעשה אורג בעבודת מחט} : התנה עליהן. במס' ביצה (דף ל:) אוקימנא באומר איני בודל מהן כל צין השמשות של קידוש יו"ט ראשון ללא חל עלייהו קדושה כלל אבל תנאי אחר אינו מועיל: אבוהון דכולהו. שילמדו כולן ממנו: דס. כיסוי הדם דנפקא לן מקרא וספך וכסה ומפרש זה טעמא שלא יהיו מלות בזויות עליו: מנר לנר. דחנוכה כדמפרש טעמא לקמיה: מתירין. להטיל ציצית מטלית ישן לטלית חדש ובמנחות מפרש טעמא דמאן דאסר: הלכ' כר"פ. דאמר דבר שאין מתכוין מותר ואע"ג דקעביד חריץ והוי

תולדה דחורף או זונה ומשום דהילכתא כרב באיסורי זכוליה הש"ס זר מהני תלת נקטינהו גבי הדדי: כל מיזי דמר. רבה זר נחמני: לעשות חריץ גרסינן: טעמא דרב. מנר לנר משום ביזוי מצוה שמדליק קיסם שאינה מן המצוה מנר של מצוה וממנו מדליק השאר: אכחושי. דמיחזי כמאן דסקיל נהורא ושורב קלת מלחלוחית שמנו: משרגא לשרגא. מציא נר אלל נר ושתיקן של מצוה ולא זקיסם: (כ"ז)

תוספות נר חנוכה שהניחה למעלה מכי אמה פסולה כסוכה וכמבוי. וא"ת הוה ליה למימר ימעט כמו גבי מבוי דאמר התם מבוי דרבנן תני תקנתא ואיכא למימר דנקט פסולה משום דבעי למימר כסוכה שהיא מן התורה אי נמי לא רצה להאריך יכבנה וימעטנה ויחזור וידליקני דלמעטה ולהניחה כמו שהיא דולקת אי אפשר כדמוכח לקמן: **אסור** להסתפק מהן עד מוצאי יו"ט האחרון. והא דשרי אתרוג ביו"ט האחרון טפי מסוכה מפרש בפרק לולב וערבה (סוכה מו:): משום דסוכה בספק שביעי ספק שמיני יתובי יתבינן ואי מתרמי ליה סעודה בין השמשות אכיל ליה התם והואיל ואיתקצי בין השמשות איתקצי כוליה יומא של ספק ח' וט' אבל אתרוג אינו ניטל בספק ז' וח' ולא איתסר בספק שמיני אלא משום דאיתקצי בין השמשות של ז' ואע"פ דבין השמשות של ח' נמי אסור משום שהוא ספק יום הואיל ולא אסור אלא משום ספק יום וספק לילה לא איתקצי בכך כולי יומא מידי דהוה אביצה שנולדה בזה דמותרת בזה אע"פ דבין השמשות אסור משום ספק יום וספק לילה: **סוכה** תניא. משמע דטעמא דנויי סוכה משום ביזוי מצוה וקשה לר"י בפרק כירה (לקמן דף מה. ושם) משמע דטעמא משום מיגו דאיתקצי למצותה ותיירץ דצריכי לתרווייהו דמשום דאיתקצי למצותה לא הוה אסרינן בחולו של מועד דלא שייך מוקצה אלא (בנפל) בשבת וביו"ט ומשום ביזוי מצוה לא הוה אסרינן להו היכא דנפלו אבל השתא דאמרי דאיתקצי וביזוי מצוה אסרינן אפילו נפלו ואפי' בחוה"מ וקשה לר"י כיון דנויי סוכה אסורין משום ביזוי א"כ מאי פריך בביצה בפי המביא (דף ל: ושם) מנויי סוכה אעצי סוכה דקאמר וסוכת החג לא מהני בה תנאה והתני סככה. כהלכתה כו' ומאי קושיא דילמא עצי סוכה לא מהני ביה תנאה דמקרא נפקא כדדריש התם מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות ז' ימים וגוי' ודרשה גמורה היא כדמוכח בפ"ק דסוכה (דף ט. ושם) דב"ש פסלי מהאי קרא סוכה ישנה וב"ה מכשירין דההוא מיבעי ליה לעצי סוכה שאסורין כל שבעה אבל נויי סוכה דלא אסירי אלא משום ביזוי מהני בהו תנאה ועוד בפרק כירה (לקמן דף מה.) משמע בהדיא דעצי סוכה לא אסור אלא משום דאיתקצי למצותה והשיב ר"ת דבין נויי סוכה ובין עצי סוכה היתרים על הכשר סוכה לא אסירי אלא משום ביזוי או משום הואיל והוקצה למצותו ולא אסירי מקרא

אלא דווקא כדי הכשר סוכה והמקשה דפריך בביצה (דף ל:): מנויי סוכה אעצי סוכה לא ידע שיש חילוק בין יותר מכדי הכשר סוכה לכדי הכשר סוכה ומשני באומר איני בודל מהם כל בה"ש דלא חיילא קדושה על נויי סוכה וכן על עצים היתרין על הכשר סוכה מהני בה תנאה אבל עצי סוכה כדי הכשר חיילא קדושה עלייהו על כרחו דבר תורה כל שבעה ולא מהני תנאה והא דקאמר התם ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו ופריך למימרא דמהני בה תנאה כו' ומשני סיפא אתאן לסוכה דעלמא ובתר הכי פריך וסוכת החג לא מהני בה תנאה והתניא סככה כו' לא בעי לשנויי הכל לפי תנאו על יתרות מכדי הכשר סוכה דהכל לפי תנאו משמע בכל הסוכה: **אבוהון** דכולהו דם. הא דלא קאמר אבוהון דכולהו עצי סוכה דנפקי מקרא כדאמר בריש המביא בביצה (דף ל: ושם) אומר ר"י .. דמשום דמעצי סוכה לא הוה ילפינן דשאני סוכה דבמסתפק מהן איכא ביטול מצוה אבל בנויי סוכה ובהרצאת מעות לאור נר חנוכה ליכא ביטול מצוה: **רב** אמר אין מתירין מבגד לבגד. לא מבעיא אי חובת טלית הוא דאסור אלא אפילו חובת גברא הוא נמי אסור כדאשכחן במזוזה דנענש אותו שנטלה בבבא מציעא בסוף פרק השואל (דף קב.). אף על גב דחובת הדר היא ושמואל אמר מתירין אע"ג דשמואל גופי' סבר דחובת טלית היא אפ"ה מתירין כיון שעושהו לצורך בגד אחר וגבי מזוזה שנענש שמא לא היה בדעתו להניח בבית אחר א"נ מזוזה שאני שעשויה להציל מן המזיקין ואע"ג דלכ"ע אין מתירין שלא להניח בבגד אחר אין קשה מה שנהגו להתיר ציצית מטליתות של מתים דדווקא בטלית של חי שהוא בר חיובא אין מתירין: **כל** מילי דמר עביד כרב. קושיא דפ"ק דכתובות (ד' ו) שם כתובה: (תוספות)

רש"א **אבוהון לכולהו דם.** והא ללא קאמר אבא לכולהו עצי סוכה, ואף על גב דנפקא לן מחג הסוכות, מה חג לה' (ויקרא כג, לד) אף עצי סוכה לה', כלאיתא צריץ פרק המציא כדי יין (ביצה ל, ז). יש לפרש משום דאי מהתם הוה אמינא דשאני התם שיש צטול מצוה כשמסתפק מהם וסותר את הסוכה, אצל צסיפוק נויין והרלאת מעות דליכא משום צטול מצוה אימא דשרי, אלא דמדס ילפינן לכולהו. (רש"א)

מעשר שני אין שוקלין כנגדו דנרי זהב ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מנר לנר אבל בקינסא אסר שמואל הא לא תהוי תיובתא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי הא תהוי תיובתא אמר רבה גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וקא מפיק להו לחולין מתיב רב ששת [\[ויקרא כד-ג\]](#) מחוץ לפרוכת העדות יערוך וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי קשיא בין למ"ד משום בזוי מצוה ובין למ"ד משום אכחושי מצוה תרגמא ר"פ בפתילות ארוכות סוף סוף למ"ד משום אכחושי מצוה קשיא קשיא מאי הוי עלה א"ר הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ת"ש דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום שמע מינה הנחה עושה מצוה התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה ת"ש דאמר רבא הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום אא"ב הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינן משום הכי לא עשה כלום אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום התם נמי הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי

ר"י מעשר שני. דינרין שחילל עליהם מעשר שני אין שוקלין כנגדן דינרין של חולין לראות שיהיו שלימים: אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מנר לנר. ממך ולא בקינס ובהא הוא דקרי שמואל ללא חייש לאכחושי אבל בקינסא דביזוי הוא מודה הא לאו הויא תיובתיה דהגך דינרים לחולין לא גופייהו מצוה ואע"ג דלמצוה קבעי להו לקינסא דמיא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי שמואל הואיל ואורך מצוה הוא הא הויא תיובתיה דאסר לשקול ואע"ג דאורך מצוה: לא יכוין משקלותיו. שמה לא ימלאם טובים או ימלאם יתירים ויחוס עליהן ולא יחלל המעשר עליהן ונמלא שביזה המעשר שלא לאורך: ומפיק להו לחולין. כלומר יניחם בחוליהן כמו שהן: נר מערבי. למ"ד במנחות מזרח ומערב מונחין סדר הקנים קרי מערבי נר שני שצדל החיזון שהוא במזרח ולמ"ד לפון ודרום מונחים

אמאעי קרי מערבי על סם שהיה פיו כנגד מערב וכל שאר הגרות כלפי האמאעית דכתיב אל מול פני המנורה דהיינו אמאעי יאירו וגו' של לפון היו פונות לדרום וסבדרום פונות לכפון: נרות. לו"ל"ס {ווא"י"ז: נרות} של זהב שנותנין לתוכן שמן ופתילה: כמדת חצרותיה. חאי לוג שיערו זה ללילי תקופת טבת הגדולים ואם ידלק ביום (ובלילה) בלילות הקארים ידלק אצל פחות לא שלא יכבה בטבת בלילה והתורה אמרה מערב עד בקר: וממנה היה מדליק. הנרות בין הערבים: וזה היה מסיים. הטבת הנרות שלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב ומשנה זו בת"כ שנויה וסבירא ליה דמזרח ומערב מונחין והכי תניא לעיל מיניה להעלות נר תמיד שיהא נר מערבי תמיד שממנו יהא מתחיל ובו יהא מסיים ומדלל כתיב להעלות נרות ש"מ הוקבע נר אחד להתחיל בו בכל יום וזהו נר מערבי השני של מזרח והכי תנן (תמיד לג.). נכנס ומלא נרות מזרחים דולקות מדשן המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מלאו שכבה כגון משמת שמעון הדליק מדליקו ממזבח העולה ונראה בעיני דאמור רבנן קביעותא בנר שני משום דאין מעבירין על המאות וכי עייל בהיכל בקמח פגע ברישא וביה לא מאי לאתחולי דכתיב יערוך אותו לפני ה' כריך שיהא אחד חוץ לו דאי לא לא קרינן ביה לפני ה' והכי אמרינן במנחות (דף נח:): דכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' כו' וזה היה מסיים ההטבה לפי שהשאר היה מטיב שחרית וזו מטיב בין הערבים ואוחז היסנה בידו או מניחה בכלי עד שנותן שמן ופתילה ומדליקה ומדליק ממנה את השאר והא דאמרינן בסדר יומא (דף לג:): הטבת ה' נרות קודם להטבת ב' נרות משמע כולהו הוה מטיב שחרית וליף לה מקראי היינו בשלא הי' הגם מתקיים והי' מולאו שכבה דלא סמך קרא אניסא וכל זמן שהיו ישראל חביבין היה דולק כל היום והיינו עדותה: והא הכא כיון דקביעי נרות. במנורה ולא היה יכול לנתק נר מערבי מן המנורה להדליק בו האחרים על כרחיך הא דקתני ממנה הי' מדליק לא סגי דלאו משקל קינסא: ואלדוקי. לקינסא מנר מערבי ובהיא קינסא מדליק את השאר: בפתילות ארוכות. כל הפתילות יולאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו: סוף סוף למ"ד כו'. דהא לדידיה משרגא לשרגא אסור: אי הדלקה עושה

מלואה. אי המלואה של חנוכה תלויה בהדלקה מדליקין כדאשכחן במנורה: ואי הנחה עושה מלואה. ועיקר מלואה תליא בהנחה: איז מדליקין מנר לנר. להדלקה לאו מלואה היא כולי האי: לאיצעיא להו גרסי'. כלומר דהא מילתא כבר איצעיא לן ומפשטא דהיא צעיא מיפשטא לן הך: היה תפוש נר חנוכה. בידו משהדליקה עד שכבתה: ועומד. לאו דוקא אלא כן לשון הש"ס: ללרכו. להשתמש וליכא היכר ניסא: בפנים. צבית: והוליא לחוץ. כדאמר לעיל ללריך להניחה על פתח ביתו מבחוץ: אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מלואה משום הכי לא עשה ולא כלום. לכיון דזו היא מלואה לריך שתיעשה במקום חיובא: (רש"י)

תוספות וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותם מי שנה כו'. תימה אמאי נקט מי שנה לעולם כל העולם כולו לאורו של מקום הולכין וי"מ וכי אהרן כשהיה נכנס לפנים לאורה היה צריך והלא מי. שנה היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות כדאמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפוח (ורואה בו) ויודע מה בתוכו בחבית ויודע מה בתוכה וכן משמע בת"כ דאכהנים קאי דגרס התם וכי צריכים לנר והלא כל אותן מי שנה לא הוצרכו לנר שנא' כי ענן ה' על המשכן וגוי ומיהו בשלהי כל קרבנות (מנחות ד' כו: ושם) משמע דאשכינה קאי דמייתי לה גבי הא דא"ר אליעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך וקאמר נמי התם לפרוכת העדות עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל וא"ת לאורה אני צריך והלא כל אותן ארבעים שנה: ובה היה מסיים. פירש בקונטרס ובה היה מסיים ההטבה שהשאר היה מטיב שחרית וזה היה מטיב בין הערבים ואוחז הישנה בידו או מניחה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה ומדליקה ומדליק השאר ממנה וקשה לריב"א שאם אפשר להדליק מן הישנה א"כ גם השאר ידליק ממנה ומאי פריך לרב כיון דהוציא הפתילה הישנה מן הנר תו ליכא לא משום בזיון מצוה ולא משום אכחושי מצוה אלא ודאי א"א לעשות כן וכשבא להטיב היה מטיב כל מה שבנר והפתילה היתה כבה מאליה אלא בעוד שהפתילה ישנה בנר מערבי דולקת היה מדליק ממנה השאר והיה מטיב ונותן בה שמן ופתילה חדשה ומדליקה מן השאר ובה היה מסיים היינו ההדלקה: והא הכא כיון דקביעי נרות כו'. כמ"ד בפרק ב' מדות (מכחות ד' פח:) דנר של פרקים היה דמשמע התם דמחובר הוה והיה של פרקים כדי שיוכל להטיבו יפה ואיכא מ"ד התם דלא הוה קבוע אלא היה מסלקו לגמרי בשעת הטבה ואחר כך מניחו: מאי הוי עלה. תימה מאי קמיבעיא ליה ומאי קאמר נמי חזינן אי הדלקה כו' הא לכאורה משמע דהלכה כשמואל דהא רבה עבד כוותיה וא"כ קינסא נמי שרי דהא ע"כ בקינסא פליגי ובביזוי מצוה דהא מאן דמפרש טעמא דרב משום אכחושי מצוה איתותב וצ"ל דאינו תופס דברי רבה עיקר ומבעיא ליה אי הנחה

עושה מצוה ואסור לרב מנר לנר משום ביזוי מצוה כמו בקינסא או הדלקה עושה מצוה ושרי כמו במנורה דלא חיישינן לאכחושי מצוה ומסיק דהדלקה עושה מצוה ושרי אינן מצאתי בשם ריב"ם דמיבעיא ליה אליבא דשמואל דהילכתא כוותיה אי שרי בקינסא אי לאו ומיבעיא ליה אי קי"ל כמו שאמר למעלה דלמ"ד משום בזוי מצוה שרי להדליק מנר לנר לרב ואם כן בקינסא פליגי ושרי שמואל בקינסא או דילמא לא קי"ל הכי ומנר לנר נמי איכא ביזוי מצוה ואסור רב (פ"י) דהנחה עושה מצוה ולא דמי למנורה ודוקא מנר לנר שרי שמואל אבל בקינסא אפילו שמואל מודה דאסור ומסיק חזינן דאיבעיא לן ואפשיט דהדלקה עושה מצוה ומדליק לרב מנר לנר כמו במנורה ולשמואל אפילו בקינסא שרי. דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה כו'. ונפקא מינה אם הדליקה חש"ו או הניחה : (תוספות)

הש"א שזמנו היה מדליק וכו' היה מסיים. פרשתי צ"ח היטב בתשובת שאלה (ח"א סי' עט וסי' שט) בס"ד. חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר. דהא ילפינן ממנורה דכל לזיכא בזוי מצוה שרי ולא חיישינן לאכחושי מצוה, וכיון שכן הכא ליכא משום בזוי מצוה דבשעה שמדליק מדליק ממנו למנוה. ואי הנחה עושה [מצוה] הוה ליה כמדליק בקינסא, דבשעה שמדליק לא מקיים המצוה והלכך אסור, ואפילו בפתילות ארוכות אי אפשר דהא בעינן הנחה לבתר הדלקה, ולקמן נמי (כג, א) הכי גרסינן: מכבה מגביה ומדליקה וחוזר ומניחה מיבעי ליה, דלמאן דאמר הנחה עושה מצוה בעינן הנחה לבתר הדלקה. וקיימא לן דהדלקה עושה מצוה, והלכך מדליקין מנר לנר. ודוקא בפתילות ארוכות, אבל בקינסא אסור לכ"ע דהא איכא בזוי מצוה. (הש"א)

עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוצי"ש מכבה ומדליקה אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה ועוד מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה

הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס: אמר רב ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה א"ר זירא מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא בתר דנסיבי איתתא אמינא השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי: א"ר יהושע בן לוי כל השמנים כולן יפין לנר ושמן זית מן המובחר אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי אמר האי משך נהורי טפי כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא אמר האי צליל נהוריה טפי ואריב"ל כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר איבעיא להו לגבל או לעשן ת"ש דתני רב שמואל בר זוטרי כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר בין לגבל בין לעשן רב שמואל בר זוטרא מתני הכי כל העשנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר אמר רב הונא כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכולם: א"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת מאי ממעט ממעט זמן ונימעוט נס כל יומי איתיה מאי מברך מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה והיכן צונו רב אויא אמר [\[דברים יז-יא\]](#) מלא תסור רב נחמיה אמר [\[דברים לב-ז\]](#) שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מתיב רב עמרם הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי קאי ערום היכי מברך והא בעינן [\[דברים כג-טו\]](#) והיה מחניך קדוש וליכא אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזילזולי בה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן: אמר רב הונא חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות (ואמר) רבא לא אמרן אלא משתי רוחות אבל מרוח אחת לא צריך מ"ט אילימא משום חשדא חשדא דמאן אילימא חשדא דעלמא אפילו ברוח אחת נמי ליבעי אי חשדא דבני מתא אפי' משני רוחות נמי לא ליבעי לעולם משום חשדא דבני מתא וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בהך פיתחא נמי לא אדליק ומנא תימרא דחיישינן לחשד דתניא אמר רבי שמעון בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו מפני גזל עניים ומפני ביטול

עניים ומפני החשד ומשום ויקרא יט-ט בל תכלה מפני גזל עניים שלא יראה בעל הבית שעה פנוייה ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה

הש"י עשקית. כלי גדול של זכוכית בלעז לנטרנ"א {לנפ"א: בית-מנורה של זכוכית} : דולקת. שהדליקה למאות חנוכה בע"ש: ומדליקה. למאות הלילה: היו באותו הנס. שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיזעל לטפסר תחלה ועל יד אשה נעשה הנס: אכסנאי. אורח: בתר דנסיבי. ופעמים שהייתי אכסנאי ללמוד תורה: עליו. בצבילי: בגו ביתאי. בביתי: משוך נהוריה. אינו ממחר לכלות כסמן זית: כליל נהוריה. כלול ומאיר: לגבל. מלאתי בתשוב' הגאוני' שמעשנין כלי זכוכית בעשן שמן זית עד שמשחיר וגורר השחרורי' ונותן בו שמן קימעא ומגבל בו ומייבשו בחמה וממחה אותו לתוך הדיו: לעשן. נמי כדפרישית: שרף. גומ"א {שרף (איזו)} : קטף. פרוני"ל {פרונילוי"ר: עץ שזוף-בר} של יער כמו שאנו עושים משל שרף: הרואה העובר בשוק ורואה באחד החכרות דולק ומלאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה שאמר משם רבינו יעקב ללא הוזקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספיני': הרואה מצרך שמים. שעשה נסים ושהיינו שאין עליו לברך להדליק דהא לא אדליק איהו: מאי ממעט. המדליק בשאר ימים איזו מן השלש ממעט: כל יומי איתיה. שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו: היכן אנו. הא לאו דאורייתא היא אלא מדבריהם: מלא תסור. מן הדבר אשר יגידו לך וגו': מערבין בו. עירובי חכרות ותחומין: משתתפין בו. במצוי לאי בעי מפקר לנכסיה והוא עני וחזי ליה כדתנן מאכילין את העניים דמאי הלכך חשוב דידיה: ומצרכין עליו. המוליא: ומזמנין עליו. ברכת הזימון: ומפריש אותו. אדם שהוא ערום כלומר ללא כריך לצרכי עליה בהפרשתו: והיה מחניך קדוש. ולא יראה כך ערות דבר אפילו דבור דהזכרת השם לא יראה כך ערות דבר: ודאי דדבריהם. כגון נר חנוכה: ספק דדבריהם. כגון דמאי שהפרשתו אינה אלא מספק: ובעי ברכה. קדוש היום: רבא אמר. ספק דדבריהם בעי ברכה ודמאי אפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין: חכר שיך לה צ' פתחים. שיך לבית צ' פתחים פתוחים לחכר כריכ' שתי נרות נר לכל פתח כדמפ' טעמא משום חסדא שהרואה יהא סבור שהבית חלוק והרי הוא של

שני בני אדם ויאמרו האחד אינו מקיים מצות נר: מצ' רוחות. אחד זלפון ואחד במזרח: חשדא לעלמא. בני עיר אחרת העוברין מסם זקוק: אפי' מרוח אחת נמי. סבורין הן שהבית חלוק מתוכו: ואי חשדא זבני מתא. שידעיס שאין חלוק: לסוף שדהו. זגמר קאירו כדכתי' לא תכלה משמע זשעת כילוי ולא שיקאה אותה קודם לכן: מפני זטול ענייס. וכולהו מפרש להו: שעה פנויה. שאין ענייס אללו ויאמר לקרובו עני מהר וטול כאן עד שלא יזאו אחרים אלל עכשיו שמוניחה זגמר קאיר השד' הענייס רואין זכאין: (רז"י)

תוספות **מכבה** ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליק מיבעי ליה. וא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה סגי כיון דהנחה עושה מצוה דאטו מי גרע דלוקה ועומדת מהדליקה חש"ו וי"ל דמיירי שהדליקה מתחלתה לצורך שבת ולכך גרע מהדליקה חש"ו דהתם שמדליקה בעתה ניכר הדבר שהוא מדליקה לשם חנוכה. ריב"א: **שמע** מינה הדלקה עושה מצוה. וא"כ מותר להדליק מנר לנר ומכל מקום כיון שנהגו העולם להחמיר אין לשנות המנהג: **מריש** הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי. נראה דאנר חנוכה קאי ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו כדמוכח במתניתין דכולהו מודו ביה דמדליקין: **כל** השרפים יפים לדיו. פירש בקונטרס שרף גומא ואין נראה לר"ת דהא דיו אין זה גומא כדאמרינן בפ"ב דגיטין (דף יט. ושם) בכל כותבין בדיו בסם ובסקרא ובקומוס ומפרש בגמרא קומוס גומא ודיו נמי אין זה מי עפצים שרגילין להניח בהן גומא דהא בברייתא קתני התם כתבו במי טריא ועפצא דהיינו עפצים כשר משמע דלאו היינו דיו דקתני במתניתין ועוד דכשר משמע דיעבד ובדיו היא עיקר הכתיבה ועוד דבפרק כל היד (נדה דף כ. ושם) אמרינן פלי קורטא דדיותא ובדיק דהיינו דיו שלנו שהוא קשה ולא של עפצים ואין דרך להניח גומא לתוך דיו שלנו אלא שרף [דהכא] היינו לחלוחית של אילן כמו שאנו עושין דיו שלנו וכן יש בנדה בפ"ק (דף י:) גבי בתולה זו שירפה מצוי וזו אין שירפה מצוי וכן בפ' כל שעה (פסחים לט. ושם) ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין דע"כ ההוא שרף היינו לחלוחית ועל כן היה פוסל ר"ת ס"ת שאין כותבין בדיו שלנו דשאר לא מיקרי דיו כדפ"י ואמרי' בפ' הבונה (לקמן קג:) כתבו שלא בדיו הרי אלו יגנזו ומוקמי לה בהקומץ רבה (מכחות דף לד) בס"ת: (תוספות)

רז"א הא דאמרינן: אללא למאן דאמר הנחה עושה מצוה מכבה ומגביהה וכו'. איכא למידק למה מכבה, יגביהנה ויניחנה לשם מצות נר חנוכה, דמי גרעה לזוקה מהדליקה חרש שוטה וקטן דלמאן דאמר הנחה עושה מצוה מהני אם הניחה זן דעת כדמוכח

בסמוך. ויש לומר דמיגרע גרע, דהתם כיון דבשעת הדלקה הוא הא מוכחא מילתא
לשם נר חנוכה הודלקה וכשהניחה בן דעת דיו וספיר דמי, אבל הכא שהיתה דולקת
מאתמוול ליכא פרסומי ניסא דהרואה אומר לכרכו הוא לדלקה. הרואה מצרך שתיים.
מסתברא בשלל הדליק ולא הדליקו עליו בתוך ביתו ואינו עתיד להדליק אותה הלילה,
הא לאו הכי א"ל לצרך, ללא מלינו יואל מן המורה וחוזר ומצרך על הראיה. ויש
מרבנותא ז"ל (עי' במ"מ פ"ג ה"ד ש"כ"כ בדעת הרמב"ם) דפירשו אע"פ שמדליקין עליו
בתוך ביתו כריך לצרך על הראיה. ואין להם על מה שיסמוכו. רבא אמר רוב עמי
הארץ מעשרין הן. פירש רש"י ז"ל (ד"ה רבא): אפילו ספק דדבריהם בעי ברכה, ודמאי
אפילו ספק נמי לא הוי אלא חומרא בעלמא, דרוב עמי הארץ מעשרין הן. משמע
מדבריו דרבא פליג אדאביי. ואיכא למידק, דהא בהדיא אמרינן בברכות (כא, א) ספק
קרא קריאת שמע לא קרא קריאת שמע אינו חוזר וקורא, ספק אמר אמת וליב
ספק לא אמר חוזר ואומר, דאמת וליב דאורייתא קריאת שמע דרבנן, אלמא בספק
דדבריהם אינו מצרך. ואולי נאמר לדברי רש"י ללא אמר רבא הכי אלא בספק דדבריהם
שיש לו עיקר בדאורייתא, כגון יום טוב שני שודאו דאורייתא ומשום ספק יום ראשון
הוא, ואף על גב דברכות מדרבנן מכל מקום כיון דעיקרו משום ספק של תורה מצרכין,
והוא הדיו דמאי שהיינו מצרכין עליו משום שודאו דאורייתא, אלא כיון שרובן מעשרין
ורובא ככולא בעלמא הוא לא בעי ברכה, אבל קריאת שמע דעיקרו מדבריהם ספקו
אינו חוזר וקורא. אבל הרב אלפסי ז"ל כתב בפרק רבי אליעזר דמילה (לקמן נד, א)
מדפי הרי"ף גבי נולד כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית ואינו מצרך עליו,
וכן כתב משמיה דרבנו האי גאון ז"ל (אורח"ג ח"א סימן שפח), ואף על פי שעיקר מילה
דאורייתא. ויש לפרש לפי דבריהם דרבא לא פליג אדאביי ופירוקא אחרינא הוא דמפרק
דמאי, ולעולם ביום טוב שני טעמא כדי שלא יזלזלו בו כטעמיה דאביי, וכיון שכן
ספק נטל לולב ספק לא נטל אפילו ביום טוב ראשון חוזר ונטל ואינו מצרך, לפי
שהברכה מדבריהם וכל ספק דדבריהם אינו מצרך. ולריך עיון. (רש"א)

ומפני ביטול עניים שלא יהו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח בעה"ב פאה ומפני חשד שלא יהיו עוברין ושבין אומרים תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו ומשום [ויקרא יט-ט](#) { [ויקרא יט-ט](#) } בל תכלה אטו כולהו לאו משום בל תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין : אמר רב יצחק בר רדיפה א"ר הונא נר שיש לה שני פיות עולה לבי בני אדם אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאה כמין מדורה ואפילו לאחד נמי אינה עולה : אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף דתדיר או דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא : אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר גברא רבא נפק מהכא נפק מינייהו רב שיזבי דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקת לה אמר לה רב יוסף תניא [שמות יג-כב](#) { [שמות יג-כב](#) } לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן סברה לאקדומה אמר לה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר : אמר רבא דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן דמוקיר רבנן הוו ליה חתנוותא רבנן דדחיל מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן ואי לאו בר הכי הוא משתמען מיליה כצורבא מרבנן : ולא בשמן שריפה וכו' : מאי שמן שריפה אמר רבה שמן של תרומה שנטמאה ואמאי קרו לה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד ובשבת מ"ט לא מתוך שמצוה עליו לבערו גזרה שמא יטה א"ל אביי אלא מעתה ביו"ט לישתרי אלמה תנן אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט גזרה י"ט אטו שבת רב חסדא אמר לשמא יטה לא חיישינן אלא הכא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט והא מדקתני סיפא אין מדליקין בשמן שרפה

ביו"ט מכלל דרישא לאו ביו"ט עסקי' א"ר חנינא מסורא מה טעם קאמר
מה טעם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים
ביו"ט

רש"י ומפני צטול עניים. שלא היו יודעים מתי יקאור אותם: מפני החשד.
שהעוברין רואין בגמר קצירו שהוא מכלה את הכל לא ידעו שנתנה כבר: ומשום
לא תכלה. דמשמע שעת כילוי: אטו כולהו. הני דאמרן לא טעמא דלא תכלה
קא מפרשי מאי שנא שעת כילוי: אמר רבא מפני הרמאין. העוברין על לא תכלה
ואומרים כבר הנחנזה: שתי פיות. שהגרות שלהם של חרס הן ומכוסין ועושים לו
נקב בצדי כסויו להכניס לו הפתילה והוא הפה ולמעלה בכיסויו יק נקב קטן וגם
חלל יק למעלה מן הכסוי וממלאו שמן והוא נכנס דרך הנקב מעט מעט אם יק
בו שני נקבים משני צדדין עולה לשני בני אדם. למהדרין העושים נר לכל אחד
ואחד: עשאה כמדורה. שהאש מתחברת לאמצעיתה ואינו דומה לנר: נר ביתו ונר
חנוכה. נר ביתו בצבת והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות: שלום ביתו.
והכי אמרינן לקמן (דף כה:): ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בצבת שבני ביתו
מאטערין ליטב בחשך: בני תלמידי חכמים. דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה
אור על ידי נר מצוה דצבת וחנוכה בא אור דתורה: דרבי אבין נגרא. חרש עלים:
בשרגא. דצבת: חליף ותני. עובר ושונה כלומר עובר תמיד: דבי נשא. אביו ואיכא
דאמרי חמיו: נפק מינייהו. דחתנו כבנו: מאחריה ומדלקת. נר של צבת סמוך
לחשכה: לא ימיש. קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כתיב וה' הולך לפניו יומם:
עמוד הענן. של יום משלים אורו לעמוד האש שהיה עמוד האש בא קודם שישקע
עמוד הענן אלמא אורח ארעא בהכי: לאקדומי. בעוד היום גדול: תנינא. שונה
אני: שלא יקדים. דלא מינכרא שהיא של צבת: דרחיס. אוהב: הו ליה בנין רבנן.
ואהבתו עליהם כאב על בן: ואי לאו בר הכי. שאינו רגיל לעסוק בתורה: ולשריפה
עומד. שאסור באכילה: שמצוה עליו לבערו. דילמא אחי ביה לידי תקלה דאכילה:
שמא יטה. כדי שיתבער מהר: ביום טוב. דליכא למיחש להטייה לישתרי: בערב
צבת. והוא צריך להדליקה מבעוד יום נמלא שורף קדשים ביו"ט ולקמן בפרקין
(דף כד:): ילפינן מקראי דאין שורפין: (רש"י)

תוספות הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. ונראה לרשב"א כשחל ר"ח טבת להיות בשבת שיש להפטיר בנרות דזכריה משום פרסומי ניסא ולא בהשמים כסאי שהיא הפטרת ר"ח ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא ומה שמקדימים לקרות בשל ר"ח משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסומי ניסא עבדינן תרוייהו ותדיר קודם אבל היכא דלא אפשר למעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף ועוד דבקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא שאינו מזכיר בה נרות כמו בהפטרה ועוד נראה לרשב"א דעל כן הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות. דזכריה: ה"ג חזא דהווי רגילי בשרגא. פי' הבעל והאשה לכך אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא ולקמן אמר חזא דהווי רגילה האשה לבדה לכך קאמר דנפיק חד גברא רבא בזכותה: **דבי נשא דרב שיזבי.** אומר ר"ת דכבר נפטר אביו לכך קאמר בהאי לישנא דאי מחיים הוה ליה למימר דבי אבוה ואומר ר"ת בשם רבינו שמואל שכשכותבין כתובה אם אבי הכלה מחיים כותבין דהנעלת ליה מבי אבוה ואם כבר מת כותבין דהנעלת ליה מבי נשא ולרשב"א נרא' דאפי' מחיים אשכחן דקאמר בי נשא בפרק מי שהחשיך (לקמן דף קכו.) לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי נשא דקגביל וספי לתוריה בטש ביה אתא אבוה אשכחיה כו'. ויכול לכתוב בכתובה כאשר ירצה: **גזרה יו"ט אטו שבת.** וא"ת בכל שמנים שאין מדליקין בהן בשבת נגזור יו"ט אטו שבת ובמתני' תנן אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט משמע דבשאר שמנים מדליקין וי"ל דבשאר שמנים דכיון דאין נמשכין אחר הפתילה כי שרי ביו"ט לא אתי למישרי בשבת דפשיטא הוא דאיכא למיגזר בהן שמא יטה אבל שמן שריפה אי שרי ביו"ט איכא למטעי ואתי למשרי בשבת כיון דנמשך אחר הפתילה לפי שאינו פשוט לעולם דטעמא דמתוך שמצוה עליו לשורפו גזרה שמא יטה הקשה ה"ר אליעזר דהכא מפרש רבה דטעמא גזרה יו"ט אטו שבת ולקמן (דף כד:) מפיק מקרא דהוא לבדו והשיב לו רבינו שמואל דע"כ לקמן הוי רבא שהוא אחר אביי והכא רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו וגם פליג עליה רב חסדא חבירו אך קשה מאי פריך הכא אביי אלא מעתה ביו"ט לישתרי והוא גופיה מפיק לקמן דאין מדליקין בשמן שריפה מעולת שבת בשבתו ונראה לפרש דאביי ורבא לקמן לא קיימי אמאי דקאמר מ"ט אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט ולית להו האי גזרה [תרומה אטו קדשים] אלא קיימי לפרושי מני"ל שאין שורפין קדשים ביום טוב ורשב"א מפרש הכי אלא מעתה ביום טוב לישתרי אי אמרת בשלמא דמיירי ביום טוב שחל בערב שבת וטעמא לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב כדמוקי לה רב חסדא שפיר אלא כיון שאמרת טעמא דאין מדליקין בשבת גזירה שמא יטה השתא לא מצי לפרושי דביום טוב אין מדליקין לפי שאין שורפין. קדשים ביו"ט דהא מה שייך יו"ט למיתני הכא כיון דביו"ט טעמא אחרינא הוא אלא צריך לפרש דביו"ט נמי שמא יטה ומאי יטה שייך ביו"ט ולפי"ז מתיישב לישנא אלא מעתה דמשמע שיש לפרש

בענין אחר שלא יקשה ביו"ט לישתרי ולא קשה דאביי אדאביי ואם תאמר דהכא גזר רבה יו"ט אטו שבת ושבת גופיה שמא יטה א"כ סבר דגזרינן גזרה לגזרה ובריש פירקין קאמר היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה (תוספות)

רש"א הא לאמר רבא נר ביתו וקדוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. תמיה לי דהא ודאי נר ביתו לאורך סעודה קאמר, ואם כן למה ליה משום שלום ביתו תיפוק ליה משום דאפשר לו לקיים את שתייהם דמקדש אריפתא. ואולי נאמר דמלוא מן המוצחך לקדש אחמרא וכלאמרינן (פסחים קו, א) קדשהו על היין בכניסתו, אלא דכי חזיבא ליה ריפתא אפשר לקדש אריפתא משום חזיבותא, ומשום חזוב מלוא מקדש אמיתי דחזיב ליה טפי, הא היכא ללא חזיבא ליה ריפתא טפי מלוא בחמרא, ואפילו הכי נר ביתו עדיף משום שלום ביתו ומקדש אריפתא. והיינו נמי דאילטרין למימר גבי נר חנוכה וקדוש היום נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא, הא לאו הכי קדוש היום עדיף, משום דקדוש על היין מלוא מן המוצחך, ומשום דאפשר לקדש אריפתא הוא דעדיף נר חנוכה, הא לאו הכי קדוש היום עדיף דהוי דאורייתא. וכן כתב בעל ההלכות ז"ל נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא דאפשר דמקדש אריפתא. עוד כתב הרב בעל ההלכות ז"ל: והיכא דקא בעי אדלוקי נר שבת ונר חנוכה, ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק של שבת, דאי מדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה. ודבריו תמוהין דהלכה אינה עושה קבלה, דהא תניא בשלהי פרקין (לה, ב) שש תקיעות בערב שבת וכו' שליטת הדליק המדליק וכו' ושואה כדי לכלות דג קטן או כדי להדזיק פת בתנור, ואמרינן נמי התם אמר רבי יוסי בר' יהודה שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק וכו', אלמא דלוקת הגר אינה קבלה. והדין נותן, שאם אין אתה אומר כן מכי אדליק נר ראשון קבלה ואיתסר ליה להדליק נר שני, ונמלא שאסור להדליק שתי נרות בערב שבת. אלא ודאי ליתא, ואדרבא מדליק דשבת ברישא הואיל ועדיף ותדיר. וכן דעת הרמב"ן ז"ל (בחידושו). הא לאמר אביי לרבא [לפנינו: רבה]: אלא מעתה ביום טוב לישתרי. איכא למידק מאי קא מקשה ליה מיום טוב, דילמא טעמא משום דאין שורפין קדשים ביום טוב, וכדמפרש בגמרא עלה לקמן (כד, ב), ורבא נמי אמאי לא מפרש ליה הכין. ויש לומר דאביי ורבא הכא סבירא להו דלא אסרה תורה אלא שריפת קדשים כלבד לפי שהיא הבערה שלא לאורך היום, אבל שמן תרומה שנטמאת כיון שיט לו בו היתר מותר לו לשורפו דהבערה לאורך היום היא. וא"ת והא אוקימנא לקמן (כד, ב) טעמא דמתניתין (שם), משום שאין שורפין

קדשים ביום טוב, ואיבעיא להו מנא הני מיילי ואמר רבוי אמר קרא (במדבר כח, י) עֲלֵת קָצֵת קָצֵתוּ וְלֹא עוֹלֵת חוֹל בְּשַׁבָּת וְלֹא עוֹלֵת חוֹל בְּיוֹם טוֹב, אלמא רבוי נמי אית ליה דאין שורפין תרומה טמאה ביום טוב. יך לומר דרבוי לאו מתניתין קאי, אלא דאין שורפין קדשים ביום טוב, והא דאוקימנא לקמן טעמא דמתניתין לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, היינו אליבא דרב חסדא, משום דקיימא לן כוותיה דהא תניא כוותיה (לקמן כד, א). אי נמי יך לומר, דרבוי אית ליה דטעמא דמתניתין משום דאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא שמדד במדה גדושה וקסבר דאפילו בשבת דעלמא אסור ואף על פי שמדליקה בחול לפי שהיא דולקת והולכת בשבת, ויך מי שסובר כן בירושלמי (פ"ב, ה"א), ומכיון דשמעיה לרבה דאוקי למתניתין בגזירת שמא יטה, ממילא ידע דרבה לית ליה בשמן תרומה שנטמא משום איסור שריפת קדשים, ומשום הכי אקשי ליה לדבריך ביום טוב ליסתרי. אי נמי יך לומר דרבוי כרב חסדא סבירא ליה דביום טוב שחל להיות בערב שבת עסקינן, וטעמא דכולה מתניתין משום דאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא מדשמעיה לרבה דדחיק ומוקי לה בההיא גזירה דהוא דבר רחוק שיהא מטה כדי שימהר מעט בשריפה מה שהוא מותר ליהנות בו בשריפתו כשמן דעלמא, ודאי דרבה לית ליה בשמן שריפה טעמא משום שריפת קדשים, דאי אית ליה טפי הוה ליה לאוקומה ביום טוב שחל להיות בערב שבת ורב חסדא, ומשום הכי אקשי ליה. והיינו נמי דסייעיה נמי לרב חסדא, מדתניא כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, ומסתמא לכולה מילתא דרב חסדא קא מייתי מינה סייעתא, ולומר דלית ביה משום גזירת הטיה כלל ובשבת דעלמא שרי, והיינו משום האי טעמא דאמרינן דכיון דקא מפרש בצרייתא דטעמא משום שריפת קדשים, ממילא דדחי ודאי ההוא טעמא דגזירת הטיה דטעמא קלישתא הוא, ולא מוקי לה רבה למתניתין בההוא טעמא אלא מדלח אשכח טעמא אחרינא לאוקומי ביה למתניתין. וכיון שכן קיימא לן דבשבת דעלמא מדליקין בו, ואף על גב דדולקת והולכת בשבת, מלאכה היא שנעשית מאליה ולא חיישינן לה, וכדבר חסדא דסבירא ליה הכין. וכתב רבנו הרב ז"ל דמשום כך הכניסו בגמרא הך פיסקא דולח בשמן שריפה באמצע הלכות חנוכה, משום דשייכא בהדלקת נר חנוכה בשבת לרבה.

תניא כוותיה דרב חסדא כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרינן אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים אמר להו רב ששת כתפלה מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה: איבעיא להו מהו להזכיר ראש חודש בברכת המזון אם תימצי לומר בחנוכה דרבנן לא צריך ראש חודש דאורייתא צריך או דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה לא מזכרינן רב אמר מזכיר רבי חנינא אמר אינו מזכיר אמר רב זריקא נקוט דרב בידך דקאי רבי אושעיא כוותיה דתני ר' אושעיא ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחוש"מ ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו ואין בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון ימים שאין בהן קרבן מוסף כגון שני וחמישי (ושני) ותעניות ומעמדות שני וחמישי מאי עבידתיהו אלא שני וה' וב' של תעניות ומעמדות ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בשומע תפלה ואם לא אמר אין מחזירין אותו (ואין בהן קדושה על הכוס) ואין בהן הזכרה בברכת המזון: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דלית ביה מוסף בדידיה לא מדכרינן או דילמא יום הוא שחייב בארבע תפלות רב הונא ורב יהודה דאמרי תרוייהו אינו מזכיר רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו מזכיר אמר אביי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה דרב הוא דאמר רב גידל אמר רב ראש חדש שחל להיות בשבת המפטיר בנביא בשבת אינו צריך להזכיר של ראש חדש שאילמלא שבת אין נביא בראש חדש מי דמי התם נביא בדרי"ח ליכא כלל הכא איתיה בערבית ושחרית ומנחה אלא להא דמיא דאמר רב אחדבוי אמר רב מתנה

אמר רב יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה בשבת א"צ להזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין נביא במנחה ביום טוב

רפ"י בצרכת המזון. בתפלה פשיטא לן שהרי להלל ולהודאה נקבעו כדאמרינן לעיל: לא מזכרינן. לא חייבו להזכיר: אינו מזכיר. אינו צריך להזכיר: מה תפלה בצרכת הודאה. דהא כולה מילתא דחנוכה עיקרה להודאה נתקנה: בהודאה. בצרכת הארץ: ואומר מעין המאורע בעבודה. לבקש רחמים על ישראל ועל ירושלים להשיב עבודה למקומה לעשות קרבנות היום: שני וחמישי. משמע של כל שבתות השנה ומאי עבידתייהו לזכרם ולחלקם משאר ימות השנה: של תעניות. שהיו גוזרים תעניות על הגשמים שני וחמישי [ושני] במס' תענית (דף י.). ושל מעמדות. כלומר לימים של מעמדות שהיו מתעניין ארבעה תעניות בשבת שני וקלישי ורביעי וחמישי ומעין המאורע דידהו תפלת תענית: ערבית. לילי כניסתן ואע"פ שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שנכנס היום והכי נמי אמר רב הונא במסכת תענית (דף יא.): יחיד שקבל עליו תענית אף על פי שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית. ובתשו' הגאונים מלאתי ברייתא שנו רבותינו פעמים אחדים שרוי בתענית ואינו מתפלל ופעמים שאינו שרוי בתענית ומתפלל הא כיצד כאן בכניסתה כאן ביציאתה כלומר ערב תענית אע"פ שעתיד לאכול לאחר תפלה מתפלל תפלת תענית וליל מחרתו אף על פי שעודנו בתענית כשמתפלל תפלת ערבית אינו מתפלל תפלת תענית וסוף דברי הגאונים כתבו אבל אין לנו רגילים לומר ערבית ואפילו שחרית שמה יארע לו אונס חולי או בולמוס ויטעום כלום ונמצא שקרן בתפלתו: אין מחזירין אותו. ללאו דאורייתא נינהו: בצרכת המזון. של ערבית בכניסתו וכ"ש ביציאתו שכבר עבר היום: של חנוכה במוספין. בתפלת מוספין דשבת ור"ח שבתוך ימי חנוכה מהו להזכיר על הניסים בהודאה: בד' תפילות. ערבית ושחרית ומוסף ומנחה וכיון שחובת תפלה זה היום אינה פחותה משאר תפלות של יום: אין נביא בר"ח. הכא נמי הואיל אלמלא ר"ח אין מוספין בחנוכה לא בעי לאזכורי: הכא איתיה (. בשחרית וערבית) ומנחה וכיון שהיום מחויב בארבע תפלות כזו כן זו: המפטיר בנביא במנחה בשבת. מלאתי בתשובת הגאונים שהיו רגילים לקרות בנביא בשבתות

במנחה עשרה פסוקים וזימי פרסיים גזרו גזרה שלא לעשות וכיון שנסתלקו נסתלקו: אין נציח במנחה ביום טוב. ואף על גב דאיתיה שחרית הואיל ומנחה לאו משום יום טוב אתי לא מזכרינן: (רש"י)

תוספות ולא גזריי נתן לתוך חלב מהותך שמן אטו לא נתן דבלא נתן נמי לא אסור אלא אטו שאין מהותך אע"ג דבחלב מהותך גזרינן גזרה לגזרה דגזריי אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה הא לא חשיב גזרה לגזרה דכשאינו מהותך ודאי יטה לפי שאינו נמשך אחר הפתילה אבל הכא משום שמצוה עליו לית לן למימר ודאי יטה ותירץ ר"י דהכא לא חשיב גזירה לגזרה דיו"ט ושבת כי הדדי נינהו כדאמרינן בפרק במה אשה (לקמן דף ס. ושם) גבי סנדל המסומר וקשה לרשב"א דהכא גזרינן יו"ט אטו שבת ובריש כל הכלים (לקמן דף קכד. ושם) מסקינן דלא גזרינן ושמא אין להשוות גזרות של חכמים זו לזו אותם שאינם במלאכה אחת: **גזירה יו"ט אטו שבת**. וקשה לרשב"א הא דתנן בפ"ג דביצה (דף כז: ושם) מעשה ושאל ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ואמרו לו לא יזיזם ממקומם והשתא לרבה אמאי לא יזיזנה והא חזיא להיסק תחת תבשילו דלא שייד בה למיגזר יו"ט אטו שבת כמו בשמן ולפי טעמא דאין שורפין קדשים ביום טוב ניחא וצריך לדחוק דגזרינן חלה בשבת אטו שמן: **תניא** כוותיה דרב חסדא. וא"ת והא משמע חוץ משמן שריפה דאין מדליקין בשבת ולא ביו"ט והיינו דלא כרב חסדא דלדידי מדליקין בשבת וי"ל דה"ק כל אלו שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין ביום טוב וכ"ש אותו שמדליקין בשבת מדליקין ביום טוב חוץ משמן שריפה שאף על פי שמדליקין בשבת אין מדליקין ביום טוב וכ"י: **איבעיא** להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון. תימה דהך מילתא הוה ליה לאסוקי לעיל גבי מילי דחנוכה: **מהו** להזכיר של חנוכה בבהמ"ז. בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום. דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי: **מזכיר** בהודאה. דעל הניסים הודאה היא ולא תפלה: **בבונה** ירושלים. כמו בר"ח שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים ומשום דיעלה ויבא היא תפלה ותחנונים תקנוה בבונה ירושלים דהיא נמי תפלה ובי"ח תיקנוה בעבודה שהיא תפלה להשב ישראל לירושלים: **או** דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה כו'. והא דאמר בפ"ג דמגילה (דף כב: ושם) כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית ציבור וט' באב קורין שלשה ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראש חודש וחולו של מועד קורין ד' היינו מנהג בעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה: **דתני** ר' אושעיא (כוותיה) כו'. מהכא לא הוי בעי למיפשט לעיל דאינו מזכיר חנוכה בברכת המזון דאיכא למידחי דדוקא נקט תעניות ומעמדות אבל חנוכה ופורים אף על פי שאין בהן קרבן מוסף צריך להזכיר משום פרסומי ניסא ואיפכא ליכא למיפשט דדילמא נקיט תעניות ומעמדות משום

תפלת מוסף והוא הדין דחנוכה ומיהו אף בחנוכה ופורים אם לא אמר בתפלה אין מחזירין אותו כדתניא בהדיא בתוספתא דברכות (פרק ת"ה): **תעניות** ומעמדות ערבית שחרית ומנחה כו'. מה שפיי הגאונים שאין אנו רגילין לאומרה ערבית ואפילו שחרית שמא יארע לו אונס חולי או בולמוס ונמצא שקרן בתפלתו ומה שש"צ מתפלל שחרית היינו לפי שא"א שלא יתענה אחד מהם וקשה לר"י אם כן היאך לזה אדם תעניתו ופורע הלא ימצא שקרן בתפלתו קודם תקנת הגאונים ולעיל בפ"ק (דף יא.) דאמר. ליזוף מר וליפרע הלא כבר התפלל תפלת תענית: **אלא** להא דמיא דאמר רב אחדבוי כו'. תימה תרתי מילתא דרב למה לי לאשמועינן יום טוב שחל להיות בשבת וכ"ש ראש חודש דליכא נביא כלל ותיירץ ר"י דחדא מכלל חבירתה איתמר: **שאלמלא** שבת אין נביא במנחה. וקשה לר"י דתנן בפרק שלישי דמגילה (דף כא. ושם ע"ש) בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה ואין מפטירין בנביא ותיירץ ר"ת דנביא דהכא היינו כתובים שהיו מפטירין בכתובים בשבת במנחה כדאמר בפרק כל כתבי (לקמן דף קנ ז): בנהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא ובמגילה איירי בנביא ממש: (תוספות)

הש"א ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון שני וחמישי של תעניות ומעמדות. והוא הדין לכל שאר ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים. ובהדיא תניא בתוספתא (ברכות פ"ג הי"ד) כל יום שאין בו קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים, שחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בהודאה, ואם לא אמר אין מחזירין אותו. גירסא דוקיא: יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה וכו'. ואע"פ ששנינו במגילה (כא, א) בשבת במנחה קוראין ג' ואין מפטירין בנביא, מקומות מקומות יש, ועדיין צפרס מפטירין בנביא במנחה בשבת. וכן הסיב הגאון ז"ל בתשובה (עי' ספר העתים הול' מק"נ עמ' 271). ומגיהי ספרים הגיהו יום הכיפורים שחל להיות בשבת, מפני שהוקשה להם מה ששנינו שם במגילה. וכן כתב בעל המאור ז"ל. (הש"א)

ב - **כד** **דף**

ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דא"ר יהושע בן לוי יום

הכפורים שחל להיות בשבת המתפלל נעילה צריך להזכיר של שבת יום הוא שנתחייב בארבע תפלות קשיא הילכתא אהילכתא אמרת הילכתא כריב"ל וקיימא לן הילכתא כרבא דאמר רבא יו"ט שחל להיות בשבת שליח ציבור היורד לפני התיבה ערבית אינו צריך להזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין שליח צבור יורד ערבית ביו"ט הכי השתא התם בדין הוא דאפילו בשבת נמי לא צריך ורבנן הוא דתקוני משום סכנה אבל הכא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות: ולא באליה כו': חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי: **מתני'** אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט רבי ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת וחכמים מתירין בכל השמנים בשמן שומשמין בשמן אגוזים בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות בעטרן ובנפט ר' טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד: **גמ'** מ"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט מנהני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא **{ שמות יב-י }** ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר שאין ת"ל עד בקר מה ת"ל עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי אמר קרא **{ במדבר כח-י }** עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט רבא אמר קרא **{ שמות יב-טז }** הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו רב אשי אמר (שבת) **{ ויקרא כג-ג }** שבתון

רש"י ככל הני שמעתתא. רב הונא ורב יהודה ורב גידל ורב אחדצוי אללא כתפלה אחת כך חברתה לכל דבר היום ומזכיר: צריך להזכיר של שבת. לומר ותתן לנו את יום המנוח ואת יום הכפורים הזה וחזקתם מקדש הקצת ויוה"כ ואע"פ שאין תפלת נעילה בשבת: יום הוא שנתחייב בד' תפלות. לאו תפלת הלילה בכלל אללא תפלות היום שחרית מוסף מנחה ונעילה: שליח ציבור היורד ערבית. המתפלל ברכת מעין שבע קונה שמים וארץ מגן אבות בדברו: משום סכנת. מזיקין שלא היו בתי כנסיות שלהן בישוב וכל שאר לילי החול היו עסוקין במלאכתן ובגמרן מלאכתן מתפללין ערבית צביתן ולא היו צבית הכנסת אבל לילי שבת צביתן צבית הכנסת וחשו שיס שצביתן ממחרין לצבא וצביתן לאחור תפלה לכך האריכו תפלת הצבור: הכי גרסינן נחום אומר מדליקין בחלב מצושל. והוא מהותך: היינו ת"ק. דאמר ולא בחלב כל חלב במשמע: דרב ברונא. דשרי ע"י תערוכת שמן כל שהוא:

ולא מסיימי. אין ניכר מי אוסר ומי מתיר: מתני' שמן שריפה. שמן של תרומה טמאה ובגמ' מפרק טעמא: רבי ישמעאל אומר כו'. בשבת: עטרן. פסולתא דזיפתא: מפני כבוד השבת. שריחו רע: שמן שומשמין כו'. מסקנא דמילתא דחכמים היא: לנוות. לנון: שמן דגים. מקרבי דגים שנימוחו: פקועות. דלעת מדברי: נפט. מין שמן שריחו רע כדאמרינן בסדר יומא (דף לט.) בא למדוד נפט אומרים לו מדוד לעמך שאין אדם רוצה לסייעו: גמ' מנהגי מילי. דאין שורפין דאי לא ממעט לה קרא אית לן למימר ליתי עשה דבאש תשרופו וידחה את לא תעשה כל מלאכה: שאין ת"ל עד בקר. זימנא אחריתי אלא והנותר ממנו באש תשרופו דהא כתיב עד בקר ברישא: בקר שני. שהוא חולו של מועד והכי משמע והנותר ממנו לבקר ראשון עד בקר שני המתינו ותשרפהו: עולת חול. כגון אברי תמיד של ערב וי"ט שלא הוקטרו מצעוד יום אין מעלין אותן משחשכה וכ"ש קדשים פסולים לא שרפינן: הוא לבדו. קראי יתירי נינהו דמאי למכתב אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם: מכשירין. מכשירי האוכל כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכירים: לבדו. למעוטי מילה שלא בזמנה ללא דחיא שבת וי"ט דאי לא מעטיה קרא איתא בק"ו דתידחי צפ' ר' אליעזר (לקמן קלצ:) דהכי תניא התם ומה לרעת שדוחה את עבודה ועבודה דוחה את השבת מילה שלא בזמנה דוחה אותה דהכי תניא התם מילה דוחה את החרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה ויליף לה מקראי שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שתהא מילה שלא בזמנה דוחה אותה אתא לבדו לאפוקי מהאי ק"ו ללא תדרוש ליה וממילא שמעינן מינה דמארה שאין זמנה קבוע ויכול לעשותה למחר אינה דוחה יום טוב וה"ה לשריפת קדשים טמאים: (כ"ז)

תוספות ולית הילכתא ככל הני שמעתתא. פי' בקונטרס כרב הונא ורב יהודה ורב גידל ורב אחדבוי ואומר ר"י דלא היה לו למנות דרב גידל בהדיהו דאפילו ריב"ל מודה דאין צריך להזכיר של ראש חדש בנביא כיון דנביא ברי"ח ליכא כלל וכן אנו נוהגין שלא להזכיר: איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי. הקשה ריב"א אמאי לא מסיימי והא אמר בהמוכר פירות (ב"ב דף צג:) דכל תנא בתרא לטפויי אתא וי"ל דהכא דאיכא גי' תנאים איכא למימר דלא אתא לטפויי אלא אנחום המדי דאמר מדליקין בחלב מבושל בעיניה ואתו חכמים למימר אפילו

במבושל אין מדליקין בעיניה אבל בנתינת שמן לתוכו מותר וטעמא דתי"ק נמי איכא למימר דאסר בנתינת שמן דומיא דזפת ושעוה ולא מסיימי משום דאיכא למימר תנא בתרא לטפויי אתא: לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט. וא"ת היכי לפינן תרומה מקדשים דקדשים דין הוא שאין שריפתן דוחה יו"ט לפי שאין יכול ליהנות בשעת שריפה ולא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותר' נמי שלא לצורך אלא שלא לצורך אוכל נפש אבל צריך שיהא קצת צורך להתחמם או לשום הנאה אבל הבערה לגמרי שלא לצורך לא הותרה אלא שריפת תרומה טמאה שמותר ליהנו' בשעת שריפה למה יאסר מאי שנא משמן חולין שמותר לשורפו ולהדליקו להנאתו דאטו תרומה לפי שיש מצוה בשריפתה מיגרע גרע ואומר ריב"א דודאי גרע דכיון שאסרה תורה כל הנאות רק הנאת שריפה אם כן הבערה זו אינה לצורך הנאתו אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה שיהנה ממנה בשעת ביעור' ולהכי לא דחיא יו"ט מידי דהוה אנדרים ונדבות דאין קרבים ביו"ט למ"ד משלחן גבוה קא זכו וכן שתי הלחם לדידיה אין אפייתן דוחה יו"ט אע"פ שיש בהן אכילת אדם משום דעיקרן לצורך גבוה ולמ"ד קריבין ביו"ט היינו משום דקסבר דעיקר שחיטתן ואפייתן נמי לצורך אדם אבל שריפת תרומה טמאה ודאי לשם מצות ביעור ולא לשם הנאה הלכך אסור ביו"ט כשאר קדשים ולר"י נראה דלא שייך בשריפת תרומה לומר משולחן גבוה קא זכו ולא דמו לשתי הלחם שהאפייה היא לצורך גבוה שהרי אחר אפייה צריך לעשות בהם תנופה וכן אחר שחיטת נדרים ונדבות עושין מהן לגבוה אבל תרומה טמאה אין עושין ממנה לגבוה כלום וליכא למימר בה משולחן גבוה קא זכו והכי מפרש ר"י לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט פי' גזרו תרומה אטו קדשים וא"ת ומאי איריא אטו קדשים משום דאין שורפין קדשים ביו"ט נגזור משום תרומה שלא לצורך דאפילו שורפין קדשים ביו"ט דאתי עשה ודחי לא תעשה תרומה שלא לצורך אין שורפין דמשמע מתוך פרש"י בסמוך דאין עשה בשריפתה אלא מדרבנן וי"ל דשריפת תרומה שלא לצורך לא שכיח דשום אדם לא ישרפנה חנם כיון שיכול ליהנות בשריפתה וכדמוכח בירושלמי כלשון הזה: **בקר** שני לשריפתו. וא"ת אי בקר שני דוקא ואינו יכול לשורפו בליל מוצאי יו"ט היכי מוכח דאין שריפת קדשים דוחה יום טוב הא ע"כ אינו מטעם דאין שריפת קדשים דוחה יום טוב דהא בליל מוצאי יום טוב נמי אין שורפו ואם כן גזרת הכתוב הוא לשרוף בבקר שני וי"ל הא דאין שורפין בלילה היינו משום דהקפיד הכתוב שלא לשרוף הקדשים בלילה כדאשכחן בשלמים דאין נאכלין לאור שלישי ואפילו הכי אין נשרפין אלא ביום שלישי כדדריש בריש פסחים (ף ג. ושם) ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו כו': **ולא** עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב. תימה כיון דקרא בשבת איירי מנא ליה למדרש ולא עולת חול ביום טוב דילמא דוקא ולא חול בשבת דחמיר מיום טוב וי"ל דאביי סבר כרבי עקיבא דדריש בפרק אלו קשרים (לקמן דף קיד.) עולת שבת בשבת אחרת לימד על חלבי שבת שקריבין

ביום טוב מדאיצטריך קרא למשרי עולת שבת ביום טוב אם כן עולת חול ביום טוב אסור דסבר נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב כדאמר התם ורבי ישמעאל פליג התם ודריש עולת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביי"ה אבל שקריבין ביום טוב לא איצטריך דקסבר נדרים ונדבות קריבין ביום טוב: **ולא** מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו. פירש בקונטרס מה צרעת שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת מילה דוחה אותה שבת שנדחית כו' וקשה בפרק ר"א דמילה (לקמן דף קלב: ושם) לית ליה לרבא האי קל וחומר דקסבר האי דצרעת דוחה את העבודה לאו משום דחמירא אלא משום דגברא הוא דלא חזי והר"ר יוסף פורת לא גריס דאתיא (תוספות)

רש"א ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דא"ר יהושע בן לוי. פירש רש"י ז"ל: דהא דרב גידל נמי מידחיא, והמפטייר בנביא בראש חודש שחל להיות בשבת מזכיר ש' ראש חודש, ואף על גב דהפטרה בראש חודש ליכא כלל מ"מ יום הוא שנתחייב בהפטרה. וכן פסק הרב אלפסי ז"ל. אבל ר"ת ז"ל (ספר הישר סי' רטז) וכן בעל המאור ז"ל אמרו דלא אידחיא הא דרב גידל כלל דהפטרה בראש חודש ליכא כלל, ואיתא להא דרבי יהושע בן לוי ואיתא להא דרב גידל, ולא מידחו אלא הא דרב הונא ורב יהודה ורב אהדבוי דפליגי אדרבי יהושע בן לוי. ורבנו הרב ז"ל (רבינו יונה, והו"ד באגור סימן קנ"ה) הכריע כדברי רש"י והרב אלפסי ז"ל, מדאמרינן סתם לית הלכתא ככל הני שמעתתא, ואם איתא דאיתא לדרב גידל, כיון דלדעתיה דאב"י אף היא דמיא לדרב הונא ובין איתיה ביומיה בין ליתיה ביומיה כלל כולהו חדא אורחא אית להו, הוה ליה לבעל הגמרא לפרושי בהדיא לית הלכתא כרב הונא ורב יהודה ולא כרב אהדבוי, כי היכי דלא ניטעי בהא דרב גידל לאפוקה מהלכתא. ועוד דאם איתא דהא דרב גידל משום דאין נביא בראש חודש כלל הוא, אם כן משמע דהיכא דאיתיה כגון מוספין דאיתיה ערבית ושחרית ומנחה מודה בה רב למזכיר, והא ודאי ליתא, דהא רב אהדבוי משמיה דרב אמר איפכא, ובכדי לא משוינן חלוקא ביני אמוראי ונימא תרי אמוראי נינהו אליבא דרב, אלא ודאי טעמיה דרב גידל כטעמיה דרב אהדבוי דתרווייהו משמיה דרב קאמרי, וכיון דאידחי הא דרב אהדבוי אידחיא נמי דרב גידל, ליום הוא שנתחייב בכך. ואף על פי שיש להשיב, הלכה למעשה הכי שפיר טפי למיעבד, משום דמ"ד מזכיר חייב להזכיר קאמר, ולמ"ד אינו מזכיר לאו אסור להזכיר קאמר אלא אין צריך להזכיר קאמר ואם בא להזכיר מזכיר, וכדאמרינן לעיל (בע"א) גבי הזכרת חנוכה בצרכת המזון אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה. עוד כתב הרב רבנו ז"ל, דאף

על גב לאידחיא הא דרב גידל מכל מקום אינו חותם בה בשל ראש חודש כלל, אלא שאומר מעין המאורע בעבודה ואינו חותם אלא בשל שבת בלבד. וטעמא קאמר דהיאך אפשר דיפה כח ראש חודש בהפטרה דליתא אלא בשביל שבת יותר משלש תפלות הקבועות בראש חודש, אלא ודאי אינו חותם אלא בשל שבת בלבד. אבל המפטיר בנביא במנחה ביום הכפורים שחל להיות בשבת, חותם אף בשל שבת כדרך שהוא חותם בהפטרת שחרית. וראש חודש שחל להיות בשבת, אמרי רבוותא ז"ל (עי' מחזור ויטרי סימן קלא, ובכלבו סי' מג) שאינו מזכיר שבת ביעלה ויבא, וכן כתב רבנו ז"ל, לפי שלא מצינו הזכרה אחר חתימה. לא באליה ולא בחלב, חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב. דאמר לעיל (כא, א) חלב מהותך נתן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק. ולא מסיימי. פירוש: ולא שיהא מהותך כחלב דמתניתין וכמו שפירש רש"י דחלב מהותך היינו חלב מבוסל כדכתבין לעיל (כא, א. ד"ה חלב מהותך), אלא הכי קאמר דתנא קמא אמר לא בחלב וסתמא קאמר, ואיכא למימר דבכל ענין קאמר ואפילו מחוי ואפילו על ידי תערובת שמן, ודלא כרב ברונא, וחכמים לא אסרו אלא חלב מבוסל שנקרש, אבל מחוי על ידי תערובת מישרא שרי, והיינו דרב ברונא, אי נמי איכא למימר איכא, דרבנן קמאי לא אסרי אלא חלב כמות שהוא, אי נמי קרוש שאינו נמשך אחר הפתילה, ואי נמי מחוי ובלא שמן משום גזירה דאינו מחוי, אבל מחוי על ידי תערובת שרי, והיינו דרב ברונא, ורבנן בתראי סברי דאפילו מבוסל דמחוי ואפילו על ידי תערובת אסור, ודלא כרב ברונא, והיינו דלא מסיימי. ואם תאמר נימא כל תנא בתרא לטפויי מילתא קאמר, וכדאמרינן בפרק המוכר פירות (ב"ב אג, ב). תיראו בתוס' משום דלכאורה הוה משמע דת"ק אסר בכל ענין דומיא דשאר שמנים דאיירינן לעיל מיניה כגון שעוה וזפת, ותנא בתרא לא קאי אלא אנחום דהתיר במבוסל וקאמר ליה איהו דאפילו מבוסל אסור, אבל במחוי ובנתנית שמן אפשר דשרי לדידיה. הא דאיבעיא לן: מנא הני מילי. איכא למידק ומנא לן דשרי, דהא לא הותרה הבערה אלא או לצורך אכילה או לצורך מצות היום, הא שלא לצורך מצות היום כלל אסור. איכא למימר, משום דסלקא דעתך אמינא דהוי יום טוב לא תעשה גרידא, ואתי עשה דשריפת קדשים ודחי לא תעשה. ותדע לך מדקא מתרץ רב אשי דהוי יום טוב עשה ולא תעשה ואיתרלא להו בהכין, שמע מינה מעיקרא לא הוה סלקא דעתך הכי. ואם תאמר אם כן רבא למה ליה לאהדורי בתר פירוקא אחרינא, לימא כרב אשי, דהא משמע בפרק קמא דביצה (ח, ב) דרבא סבירא ליה הכי דהוי יום טוב עשה ולא תעשה, מדאקשינן התם גבי כסוי

הדם דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה, מכדי יום טוב עשה ולא תעשה הוא ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה, אלא אמר רבא אפר כירה מוכן הוא לודאי כו', אלמא אית ליה לרבא דיום טוב עשה ולא תעשה. ויש לפרש דרבא לא הדר ביה התם מהך קושיא אלא משום דמסתבר ליה טעמא בתרא. אי נמי דמכל מקום סבירא ליה לרבא דאין עשה דכסוי דוחה יום טוב, דדריש ליה מלכדו (שמות יב, טז), כך תיראו בתום'. ואיכא דקשיא ליה, ותהוי נמי שריפת קדשים עשה וי"ט לא תעשה גרידא אכתי היכי הוה דחי האי עשה ללא תעשה דהא אפשר להמתין למחר ולקיים עשה, כדריש לקיש (לקמן קלג, א) דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה. ותירץ הרמב"ן ז"ל, דלא אמר ר"ל הכי אלא היכא דאפשר לקיים את שניהם עכשיו בלא דחיית לא תעשה, כגון ההיא דיבמות דאמרינן בפרק כילד (כ, ב) גמרא אלמנה לכהן גדול, גבי אלמנה מן האירוסין לכהן גדול, כדר"ל דאמר ר"ל כל מקום וכו' והכא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ול"ת, וכגון ההיא דמנחות דאמרינן בפרק התכלת (מ, א) גבי סדין בלייית שאפשר לעשות לו כן ממינו ולא עבדינן אמר, וכן כל כיוצא באלו, אבל היכא דלא אפשר לקיים עשה היום אלא בדחיית לא תעשה אי אפשר לקיים את שניהם מיקרי, שהרי אי אפשר לקיימן עכשיו. ובדאי הכי משמע כדבריו כדמוכח בריש פרק קמא דיבמות (ו, א), דאמרינן התם, אלא אתיא מבנין בית המקדש, דתניא יכול יהא בנין בית המקדש דוחה את השבת תלמוד לומר (ויקרא יט, ל) את שבתותי תשמורו, הא לאו הכי דחיא, מאי לאו בצונה וסותר. ואם איתא היאך אפשר לומר כן דהא בנין בית המקדש אפשר למחר ואפשר לקיים את שניהם ואם כן דכוותיה היאך אפשר לומר דחיא. ועוד דחינן (סס) לאו בלאו דמחמר, ואקשינן אלא הא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא דחיא, אמאי, לימא שאני הכא משום דאפשר כדר"ל הא בעלמא דלא אפשר דחיא. וכי האי גוונא נמי איכא למידק מדאתינן התם (ע"ב) למיפשטה ממייתת בית דין, ואף על גב דמייתת בית דין אפשר למחר. ומיהו אכתי איכא למידק אשמעתין, בשלמא קדשים איכא עשה דאורייתא בשריפתן אלא תרומה מנא לן, דכל הני קראי דקא מיייתי בקדשים קאי ולא בתרומה טמאה. אלא איכא למימר דאסמכוה רבנן אקדשים. וכן נראה מדברי רש"י ז"ל. והדין נותן הואיל ואפשר ליהנות ממנה בשעת שריפתה יהיה מותר, ואטו משום דאיכא מלוא בשריפתה מיגרע גרע, אם כן אכתי שמן שריפה למה אסרוהו. ויש לפרש דגזירה גרידתא היא דגזרינן תרומה טמאה אטו קדשים, שאם אתה

מתירו בתרומה טמאה אפילו לצורך אתי למשקף קדשים שנטמאו שלא לצורך, וקדשים אסורים דבר תורה. אי נמי יש לפרש שעשו חכמים שריפת תרומה שנטמאת כשריפת קדשים משום דדמיא לקדש, אי נמי משום תקלה, וכיון שעשו אותה כשריפת קדשים של מלוא אף לאיסור עשאוה כמותן. וכי בעינן מנא הני מילי אשריפת קדשים ממש בעינן. הא דאמרינן: צא הכתוב ליתן בקר שני לשריפתו. משמע דשריפתו אינו אלא עד בקר שני ואפילו רצה לשורפו בליל מוצאי יום טוב אינו רשאי. וכן מוכח בירושלמי (פ"ב ה"א). וכן כתב רש"י ז"ל והכי משמע הנותר ממנו לראשון עד בקר שני המתניוהו ותשרפוהו. וטעמא דמילתא לפי שאין שורפין קדשים בלילה, שכן מצינו בשלמים שאינן נאכלין לאור שלישי ואפילו הכי אינן נשרפין עד יום שלישי, כדאמרינן בריש מסכת פסחים (ג, א) וְהִנּוּתָּר (מזבח השלמים) [מִבְּשָׂר הַזֶּבֶחַ] וְגו' צֵאֵשׁ יִשְׂרָף (ויקרא ז, יז) ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה. וגרסי' נמי בירושלמי (בפירקין ה"א) וְהִנּוּתָּר מִמֶּנּוּ וְגו' צֵאֵשׁ תִּשְׂרָפוּ (שמות יב, י) אחר שני בקרים אחר בוקרו של חמשה עשר ואחר בוקרו של ששה עשר וכתוב (ויקרא ז, יז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. מהו להאית את האור במדורת חמץ, מאן דיליף לה מן הנותר אסור, ומאן דלא יליף לה מן הנותר מותר. ואי קשיא לך כיון דקדשים אין נשרפין בלילה, מאי שנא יום טוב שאין מדליקין בו בשמן שריפה, אפילו בחול נמי אין מדליקין. אין ודאי קושיא היא, ובירושלמי מקשו לה, ומתרג' אמר רבי יוחנן ירדו לה בשיטת רבי ישמעאל דרבי ישמעאל אמר תינוק שעבר זמנו נימול בין ביום בין בלילה, ומקשו מה אית לך למימר שמן שריפה שעבר זמנה נשרפת בין ביום בין בלילה, אמר רבי יודה בן פזי מכיון שנטמא כמי שעבר זמנה. עֵלֶת שֶׁצֶת בְּשֶׁצֶתוֹ (במדבר כה, י) ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב. ואף על גב דאמרינן ביומא פרק טרף בקלפי (מו, א) איברי חול שניתותרו עושה להן מערכה בפני עזמן וסודרן אפילו בשבת, ורב הונא אמר דאינו עושה להן מערכה בפני עזמן אלא סודרן במערכה הגדולה, לא קשיא, דהתם באברים שמסלה בהן האור מאמש שכבר נעשה לחמו של מזבח והווי להו כקרבן היום, והלכך דחו מְצַמּוּעָדוֹ (במדבר שם, ב) ואפילו בשבת. כן תירץ ר"ת ז"ל ורבנו יצחק בר' אשר ז"ל. לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאיתא בק"ו. פירש רש"י ז"ל דהוה אמינא דמילה שלא בזמנה תדחי יום טוב מק"ו לרעתה, מה לרעתה שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת מילה שדוחה את הרעתה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינו דין שתדחה את השבת, והכי איתא לקמן בפרק רבי אליעזר דמילה (קלב, א-ב). ואינו מחוור, דהא רבא לית ליה התם האי ק"ו, דקסבר

כרעת לדוחה את העבודה אינו מתורת דחוי אלא משום דגברא לא חזי. וכתוספות פירשו ק"ו ומה נדרים ונדבות שלא נכרתו עליהן שלש עשרה בריתות קרבין ביום טוב מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות לא כל שכן, וקא סבר רבא כמאן דאמר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב. ואינו מחזור בעיני, דאכתי איכא למיפרך, מה לנדרים ונדבות שכן יש בהן אורח היום שהרי נאכלין לצעלים, או שיש בהן אורח היום שאינו בדין שתהא כירתך פתוחה וכירת רבך סתומה (ביצה כ, ב), תאמר בקדשים שאי אפשר ליהנות מהם. ומקלת מרבותינו הכרפתים (הר"י פורת בתוס') יש ללא גרסי ק"ו כלל, וטעמא קאמרי דהא לרבא משמע דקסבר דיום טוב לא תעשה גרידא הוא מדלח מתרץ לה כרב אשי, וכיון שכן בלאו ק"ו ודאי דחיא, דהוה ליה מילה עשה ויום טוב לא תעשה ודאי עשה ודאי לא תעשה. אלא שהיא בכל הספרים, ואף בספרי הגאונים ז"ל מלאהיה. ועוד תמיהא לי מאי קאמר רבא ומאי קא מייתי מילה שלא בזמנה, דהא אנון שריפת קדשים קא מיבעיא לן, ואם לומר דקסם שמילה שלא בזמנה אינה דוחה אף קדשים שלא בזמנו אינו דוחין, הוה ליה למימר בהדיא. וראיתי לרבנו שרירא גאון ז"ל בתשובה (אורח"ג סי' פב) דקל וחומר הוא דסקלינן ממילה שלא בזמנה לקדשים שניתותרו, וז"ל: האי ק"ו דסקלינן ממילה שלא בזמנה לנותר, ומה מילה דאיתותר לאחר זמנה לא חזיא ביום טוב, כ"ש נותר ללא שרפינן ביום טוב, ואיכא דגרסי לה להא מילתא בגמרא, עכ"ל התשובה, ובזה נסתלקו כל הקושיות. אלא דלשון דאחיא בק"ו לכאורה אמילה קאי ולא אשריפת

קדשים.

(רשב"א)

א

-

כה

דף

עשה והוה ליה יום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ביום טוב הוא דאסיר הא בחול שפיר דמי מ"ט אמר רב כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת ואמרה תורה בשעת ביעורה תיהני ממנה היכן אמרה תורה מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [\[במדבר יח-ח\]](#) ואני הנה

נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך ואיבעית אימא מדרבי אבהו דאמר רבי אבהו א"ר יוחנן [\[דברים כו-יד\]](#) ולא בערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמאת ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של קדש שנטמא לאו קל וחומר הוא מה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא קדש חמור לא כ"ש א"ה תרומה נמי לימא ק"ו הוא הא כתיב ממנו ומה ראית מסתברא קדש לא ממעיטנא שכן סימן פנ"ק עכ"ס פיגול נותר קרבן מעילה וכתר אסור לאונן אדרבה תרומה לא ממעיטנא שכן מחפ"ז סימן מיתה חומש

ה"י עשה הוא. למשמע שבות זו: ואין עשה. דכאך תשרופו דוחה יו"ט דהוא לא תעשה ועשה ורע"ג דהדלקת נר ביו"ט מלאכה המותרת היא הואיל והבערת שאר קדשים שאין נהנין מהן נאסרין גם זו לא ילא מן הכלל: הא בחול שפיר דמי. לחייתגנויי מינה: מורה לשרוף את התרומה שנטמאת. לדמיא לקדש ועוד משום תקלה: לא בערתי ממנו. במעשר שני כתיב: בטמא. בין שאני טמא בין שהוא טמא: קדש לא ממעיטנא. מהך חומרא: שכן. יך זו חומרי פנקעכ"ס ורחוי גם לזו חייבין עליו משום פיגול שחט על מנת לאכול חוץ לזמנו ואכל אפילו בזמנו ומשום נותר חוץ לזמנו ממש ולא חשב מתחלה וקרוי קרבן ויך זו מעילה ואף על גב שקדש (הגותר) לאכילת כהנים אין בהן מעילה מ"מ תורת מעילה שייכא ביה אם קדשי קדשים הן יך בהן מעילה לפני זריקה לכל הנהנה מהן ואם קדשים קלים הן יך מעילה באימוריהן לאחר זריקת דמים לאפוקי תרומה דלית בה כלל: וכת. לאוכלה בטומאת הגוף ותרומה במיתה בידי שמים ימיו נקארים אבל אינו הולך ערירי: אסור לאונן. ק"ו ממעשר אבל תרומה מותרת לאונן ביצמות בפרק הערל (דף ע:): זר זר ב' פעמים זרות אמרתי לך ולא אנינות. אונן כל זמן שלא נקבר מתו: מחפ"ז. מיתה בידי שמים לזר האוכלה או כהן טמא וחומש לזר האוכלה בשוגג דכתיב (ויקרא כב) כי יאכל קדש בשגגה ויסק חמישיתו עליו אבל קדש משעה שיש היתר לכהנים כתרומה ויאל מידי מעילה שוב אין חומש בשגגת

אכילתו ויש למוקמי לה בחומשין לחומשא ולא נהירא להא רבינן זיה חומש לחומש זהקדק בפרק הזהב (בבא מליעא דף נד:): (כס"י)

תוספות בק"ו דהא בלאו ק"ו נמי אתיא דאתי עשה ודחי לא תעשה ורב אשי הוא דמשני דיו"ט עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה וקשה לר"י דבפ"ק דביצה (דף ח : ושם) משמע דאית ליה לרבא דיו"ט עשה ולא תעשה הוא גבי אפר כירה דפריך סוף סוף יו"ט עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דכיסוי דוחה לא תעשה ועשה אלא אמר רבא כו' ודוחק למימר דהש"ס ניחא ליה למיפרך דיו"ט עשה ולא תעשה הוא דק"ל כרב אשי אבל רבא אע"ג דלית ליה ליו"ט עשה ולא תעשה מ"מ אין כיסוי דוחה יו"ט מלבדו ור"י מפרש דאתיא בק"ו מנדרים ונדבות דדחו יו"ט אף על גב שלא נכרתו עליהם י"ג בריתות מילה לכ"ש וקסבר רבא דקריבין ביו"ט וליכא למיפרך מה לנדרים ונדבות שהן לצורך גבוה כדפריך בפי' ר' אליעזר דמילה (לקמן קלא :) מה לעומר ושתי הלחם שהן לצורך גבוה דהא לאו חובה נינהו ואפילו חטאות ואשמות לא מיקרו צורך גבוה כיון דאי לא חטא לא בעי לאיתניהו ואית ליה לרבא דיום טוב עשה ולא תעשה כדמוכח בביצה להכי איצטריך ק"ו דאי לאו ק"ו לא הוה צריך קרא למיסר ורבא לא קאי אשריפת קדשים אלא הש"ס מייתי משום דמינה נמי שמעינן דאין שריפת קדשים דוחה יו"ט : הל' יו"ט עשה כו'. ואת הנך אמוראי דלעיל דסברי דיו"ט לא תעשה גרידא נילף מהכא דלא דחי עשה את ל"ת וכי האי גוונא פריך בפ"ק דיבמות (דף ו.ו.) ושמא מיכן לא נילף לפי שיכול לעשות אחר יו"ט [ת"י] : הא בחול שפיר דמי מ"ט כו'. תימה מהיכא תיתי דתרומה טמאה אסורה בהנאה דבעי מ"ט אי ממעשר הקל כדמשמע בסמוך איכא למיפרך מה למעשר שכן הד"ס ט"ב כדפריך בהערל (יבמות דף עד :) וליכא למימר דהוה אסרינן ליה משום דאיכרי קדש דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש או משום דהוקשה לקדשים כדאמר במעילה בפרק הנהנה (דף יט.). דקדש אקשי רחמנא לתרומה וקדש גופיה אסור בהנאה כשניטמא אפילו אותו קדש שהיה מותר בהנאה קודם כמו שלמים נפקא לן שפיר מק"ו דמעשר או מהיקשא דמעשר כדאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כד.). דא"כ מאי פריך ומה ראית ואימא ממנו אתא למעוטי קדש ולא תרומה ואם נמעט קדש מהיכא תיתי איסור תרומה וי"ל דהוה גמרינן תרומה מדאיתקש לבכורים ובכורים למעשר כדאמרינן בהערל (יבמות דף מג :) ולקמן לא סמיך אק"ו אלא אהיקשא סמיך ומיהו קדש אתי שפיר בק"ו ממעשר כדאמרי' בפי' כל שעה (פסחים דף כד.). וליכא למיפרך שכן הד"ס ט"ב דכולהו איתנהו בקדש בר מוידוי ואר"ת דמוידוי לא שייך למיפרך דלא שייך וידוי גבי קדש אבל בתרומה שייך דהא אגב מעשר מתודה נמי אתרומה כדאמר וגם נתתו ללוי זו תרומה ואין לה וידוי בפני עצמה וא"ת אכתי היכי יליף בק"ו קדש ממעשר הא איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כדפריך בפרק בתרא

דמכות (דף יז): ואור"י דלא שייך האי פירכא אלא דוקא גבי חוץ לחומה כדהתם דבעי למילף דאוכל תודה או שלמים חוץ לחומה דלוקה ממעשר ואם תאמר הכא אסרינן הסקה והדלקה באיסורי הנאה וערלה דאסורה בהנאה ושרי ליהנות בשעת ביעור כדאמר בפרק כל שעה (פסחים כז): ולא משכח התם עצים לרבנן דאסורים אלא בשרשיפא וצריך לדחות ולומר דשמן ובשר ותבואה חשיבי בעין טפי בשעת היסק מעצים: **כך** אתה מצווה לשרוף את התרומה. פ"י בקונטרס משום דלא ליתי בה לידי תקלה לפי טעם זה נראה דלאו דוקא שריפה אלא ה"ה שאר ביעור וכ"פ בהדיא באלו עוברין ול"נ דבסוף תמורה (דף לג): קתני תרומה טמאה בהדי הנשרפין וקתני התם הנשרפין לא יקברו ע"כ נראה דשריפה דוקא משום דדמיה לקדש ומדרבנן א"נ מדאורייתא מדאיקרי קדש ואם תאמר דאמר בספ"ק דפסחים (דף כ): גבי תרומה טמאה שתעשה זילוף הא תנן בתמורה הראוי לקבורה קבורה פירוש כגון משקין ויש לומר דלא קאי אלא אערלה וכלאי הכרם ולא אתרומה דשריא בהנאה. **אחת** תרומה טמאה ואחת תרומה טהורה. ואף על גב דדריש רבי אליעזר (בפורות דף לד. וסם) אחת תרומה טהורה ואחת תלויה יניחנה במקום המוצנע ולא במקום התורפה דאסור לגרום לה טומאה התם דריש משמרת תרומותי משמע שתי תרומות צריכות שימור דהיינו טהורה ותלויה והכא דריש מלך: **שכן** פנקעכ"ס. תימה דמצי לאחשובי נמי דחמירי קדשים מתרומה בהא העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים: **פיגול**. היינו חישב לאוכלו חוץ למקומו ובכלל זה הוי אוכל חוץ לחומה דלוקה בקדשים ונותר היינו חישב לאוכלו חוץ לזמנו והוי נותר בכלל זה והוי האי פיגול ונותר כי ההוא דאם עון פיגול הוא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר כו' (פסחים דף טז): ולא כמו פיגול שבכל הש"ס דקרי פיגול דחישב לאוכלו חוץ לזמנו דהיינו נותר דהכא: **כרת**. שאינו מגיע לששים שנה שהוא מיתת כל אדם כדמשמע בשילהי מ"ק (דף כח. ושם) דאמר התם רב יוסף כי הוה בר שיתין שנין עבד יומא טבא לרבנן אמר השתא נפקי לי מכרת א"ל אביי נהי דנפק מר מכרת דשני מכרת דיומי מי נפק מר פירוש כדאמר התם מת ביום א' מיתה של זעם שנים מיתה של בהלה שלשה מיתה של כרת ומיתה בידי שמים אין לה זמן קבוע אלא שמת בשביל עון זה אפי' אין בידו עון אחר ואפי' למ"ד (לקמן דף כה.) יש מיתה בלא חטא בשביל עון זה יקצרו ימיו ומיהו בירושל' קאמר דכרת אינו מגיע לחמשים ומפיק לה מאל תכריתו את שבט הקהתי וגו' וזאת עשו להם וחיו פ"י אמרה תורה עשו להם תקנה שלא ימותו בעבודתן קודם חמשים וכתוב אל תכריתו משמע כרת היינו שמת קודם חמשים ומיתה האמורה בתורה דקאמר התם היינו שמת עד ששים דכתיב במדבר הזה יתמו ושם ימותו ולא נגזרה גזירה אלא על בני עשרים שימותו קודם ארבעים וקרי לה מיתה אבל זרעו אומר ריב"א דאין בכרת אלא בהנהו דכתיב בהו ערירי ואין נראה לר"ת דהא בפרק הבא על יבמות (יבמות דף נה.) קאמר ערירי דכתב רחמנא גבי דודתו למה לי לכדרבא כו'

ואי אין זרעו נכרת אלא דוקא בהנהו דכתיב ערירי מאי קבעי והא דלא קאמר במועד קטן (דף כח. ושם) נהי דנפק מר מכרת דשני מכרת דבני מי נפק מר התם מיירי כשאין לו בנים קטנים ודוקא קטנים נענשים בעון אביהם ולא גדולים כדמשמע בפירקין (דף לב:) ומיהו קשה דבתורת כהנים ממעט אשת אח מן האם מכרת מדכתיב אשת אחיו נדה היא מה נדה יש לה היתר אף אשת אח דיש לה היתר דהיינו מן האב דשריא כשאין לה בנים ובכולי הש"ס משמע דיש בה כרת כמו בשאר עריות דהא מני לה גבי חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן ולפירוש ריב"א אתי שפיר דמצינן למימר דממעט לה מערירי ואין להאריך : (תוספות)

רשב"א כשם שמלוה לשרוף את הקדשים [לפנינו נוסף: שנטמאו] כך מלוה לשרוף את התרומה שנטמאת. פירש רש"י (ד"ה מלוה): כי היכי דלא ליתי בה לידי תקלה. ולדבריו לאו דוקא שריפה אלא כל איבוד כן, ואפילו זורה לרוח או שמריצה לפני כלבו, וכן פירש הוא ז"ל בפרק אלו עוברין (פסחים מו, א) גבי הא דתנן לא יקרא לה שם עד שתאפה. והקשו עליו בתוס' דבשלהי תמורה (לג, ב) קתני תרומה טמאה גבי אלו הן הנשרפין וקתני (שם לד, א) הנשרפין לא יקברו. והא דאמרינן בשלהי פרק קמא דפסחים (כ, ב) גבי תרומה טמאה תעשה זילוף, ואיכא למידק דהא תנן בתמורה הראוי לקבורה קבורה, פירוש משקין. יש לומר דלאו אתרומה קאי אלא לערלה וכלאי הכרם קאי (ולא אתרומה), ולעולם תרומה הראוי לשריפה שריפה דוקא. וטעמא משום דמייא לקודש הטעינוה חכמים שריפה כקודש, אי נמי מדאורייתא טעונה שריפה מדאיקרי קודש. אמר רבא (לפנינו: רב) כשם שמלוה לשרוף את הקדשים שנטמאו כך מלוה לשרוף את התרומה שנטמאת. לא ידעתי מה היתה תשובתו של רבא בהא, דלא הוה ליה למימר אלא משום דר' ינאי (כ"ל: דרב נחמן) א"נ משום דר' אלעזר (דר' אבהו) וכו'. (רשב"א)

ב

-

כה

דף

ואין לה פדיון ואסורה לזרים הנך נפישן ואיבעית אימא קדש חמור שכן ענוש כרת רב נחמן בר יצחק אמר אמר קרא [\[דברים יח-ד\]](#) תתן לו לו ולא

לאורו מכלל דבת אורו הוא: רבי ישמעאל אומר כו': מאי טעמא אמר רבא מתוך שריחו רע גזרה שמא יניחנה ויצא אמר ליה אביי ויצא אמר ליה שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה דאמר רב נחמן בר רב זבדא ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב הדלקת נר בשבת חובה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ואני אומר מצוה מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי ע"ש מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן אמר להן בני לא כך שניתי לכם סדין בציצית בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כדברי בית הלל ואינהו סברי גזירה משום כסות לילה: **[איכה ג-יז]** ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאי ותזנח משלום נפשי אמר ר' אבהו זו הדלקת נר בשבת נשיתי טובה אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ (אמר רבי יוחנן) זו רחיצת ידים ורגלים בחמין ר' יצחק נפחא אמר זו מטה נאה וכלים נאים שעליה ר' אבא אמר זו מטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים: ת"ר איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר: סימן מ"ט ק"ס: רבי טרפון אומר כל שיש לו ק' כרמים ומאה שדות וק' עבדים שעובדין בהן רבי עקיבא אומר כל שיש לו אשה נאה במעשים רבי יוסי אומר כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי מאי טעמא אמר רבה מתוך שריחו נודף גזרה שמא יסתפק ממנו אמר ליה אביי

כ"ז ואין לה פדיון. להוציאה לחולין אבל קדש יש קדש שנפדה כגון שהומם לפני שחיטה: ואסורה לזרים. לעולם אבל קדש יש קדש שמותר לזרים לאחר זריקה כגון מעשר בהמה ותודה וקלמים: הנך נפיסין. בשם: כרת. עדיפא דאית בה תרי חומרי ימיו נכרתין והולך ערירי: ראשית דגנך תתן לו ולא לאורו. מכאן שאין תורמין מן הטמא על הטהור דכתיב תתן לו דבר הראוי לו לאכול ולא לתת לאורו להסיק ומדאיכטריך למעוטי מכלל דבת אורו היא להסקה: ויאל. מאי איכפת לן: חובה. כבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא בפרק בתרא דיומא (דף עה:): רחיאת ידים ורגלים. ערבית ליל שבת: בסדינין המצוייצין. סדינים של פשתן ובהן ליאת של תכלת כלאים אלא שמותר מן התורה דדרשין סמוכין לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך (מנחות פ"ד לט.). מחבין ממנו כנפי

כסותו. שהיו להם סדינים שאינן מצויינים: בית שמאי פוטרין. ואף על גב לילית חובה הוא בכל טליתות שיט לו לאדם ואפילו מונחים בקופסא הני לפשתן פטורין משום דכלאים לא שרא רחמנא ללא דרסי סמוכין: וב"ה מחייבין. דדרסי סמוכין: ואינהו סברי. [תלמידיו] שהיו אוסרין סבור נהי להלכה כב"ה וחייבין מדאורייתא מיהו [רבנן] גזור בהו משום כסות לילה שמה יהא לו כסות שמוחד ללילות ויטיל בו ילית ונמלא לובס כלאים שלא במקום מצוה דכסות לילה לא מיחייב לילית דכתיב וראיתם אותו וביצמות פרכינן וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לפטור את החייב ומשני שב ואל תעשה שאני: הדלקת נר בשבת. שלא היה לו ממה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום שהולך ונכשל והולך באפילה: איזהו עשיר. נפקא מיניה למטרח להדורי אמילתא: נחת רוח בעשרו. שמה בחלקו אם מעט אם רב: שעובדין בהן. בשדות עבודה הלכיכה להם: שמה יסתפק ממנו. ותניא בתוספתא הנותן שמן לנר חייב משום מצעיר והמסתפק חייב משום מכבה במסכת ביצה בגמרא ליום טוב (דף כב.). (רש"י)

תוספות **תתן** לו ולא לאורו מכלל דבת אורו היא. ואם תאמר מידי ולא לאורו כתיב אימא תתן לו ולא דבר שאין ראוי לו כלל וי"ל דאם כן לא לכתוב אלא תתן דאין נתינה פחות משוה פרוטה מדכתיב לו משמע לו ולא לאורו: **הדלקת** נר בשבת חובה. פי' במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לקמן דף לא:): על גי' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר: **חובה**. לגבי רחיצת ידים בחמין קרי ליה חובה דלא הוי כל כך מצוה ומים אחרונים קרי ליה חובה משום סכנה דמלח סדומית ושהרגו הנפש וחמירי טפי מן הראשוני ויש שרוצים לומר דאין לברך אהדלקת נר מדקרי ליה חובה כדאמרינן (חולץ קה.) מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה ואומר ר"ת דשיבוש הוא דלא דמי למים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת וכמה חובי' הן דטעונין ברכה ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צרי' לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת אין נראה דהא גבי כיסוי הדם (שם פ'.) אם כסהו הרוח פטור מלכסותו אפי"ה כשמכסה צריך לברך וכן נולד מהול איכא למ"ד דאין צריך להטיף ממנו דם ברית וכשמל תניא בשילהי פ' ר' אליעזר דמילה (לקמן דף קלז:): המל אומר כו' ובסדר רב עמרם יש המדליק נר בשבת מברך אשר קדשנו כו' ועוד נראה לר"ת שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא

סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (לעיל דף כג.): **מתוך** שריחו רע. ואף על גב דנפט נמי ריחו רע כדאמר בפ"ק (דף יב:) הא בדמשחא והא בדנפטא ובפרק אמר להם הממונה (יומא דף לט.) בא למדוד נפט אומרים לו מדוד לעצמך אין ריחו רע כמו עטרן: **סדין** בציצית ב"ש פוטרין. פירש בקונטרס. ב"ש לא דרשי סמוכין והא דלא קאמר אוסרין משום דסברי בעלמא כלי קופסא חייבין בציצית והכא פטירי דלא שייך למיתני בהו אוסרין ובסיפא דהך ברייתא קתני בפ' התכלת (מנחות דף מ.) א"ר אליעזר כל המטיל תכלת בסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין אמר ר' אם כן למה אסרוה פי' א"כ (כל אותן) שמתמיהין עליו למה עושין כן כיון דהלכה כב"ה ומשני גזרה שמא יקרע סדינו כו' ועוד מתרץ גזרה משום כסות לילה ופירש"י בתשובה אחת שלא גזרו אלא על התכלת אבל במינו חייב והא דא"ל מלאכא לרב קטינא סדינא בקייטא סרבלא בסיתוא ציצית מה תהא עליה היינו ציצית מן המובחר מה תהא עליה אבל ציצית במינו היה עושה ובשמעתין נמי היה להם ציצית של מינו והיו מחביאים מר' יהודה לפי שהיה מחייב לעשות תכלת והיה סבור שעושין כב"ש מדאורייתא ואינהו סבור אפי' לב"ה אסור מדרבנן משום כסות לילה וקשה לר"י דבפרק התכלת (שם דף מא.) מהדר לאתויי דציצית חובת טלית הוא מחסידים הראשונים משארגו בבגד ג' היו מטילין בו ציצית ודחי לה ואמאי לא מייתי מהכא דלא קתני אוסרין ועוד דבה"ג פוסק דחובת גברא הוא מדמברכינן להתעטף בציצית ועוד דאמרינן בפ"ק דיבמות (ד' ד.) גבי כלאים בציצית דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש ואיך יתכן לומר דב"ש לא דרשי סמוכין ועוד דרב עמרם גאון פוסק כב"ש בששה דברים וחשיב הך בהדיהו ועוד אמאי נקט סדין בציצית הוה ליה למנקט כלאים בציצית ונראה לר"ת דכ"ע דרשי סמוכין וב"ש פטרי מדרבנן משום כסות לילה או משום שמא יקרע ופטרי אפילו ממינו מדקתני סדין בציצית ולא קתני סדין בתכלת כדאמר ר' אליעזר בר' צדוק כל המטיל תכלת בסדינו כו' וב"ה מחייבין אפי' תכלת דלית להו הנהו גזרות דב"ש וכב"ש קי"ל כדמוכח בסיפא דהך ברייתא והשתא ניחא דרב קטינא שלא היה לו ציצית כלל וכן תלמידיו של רבי יהודה לא היה להם כלל ציצית דסברי כב"ש ואומר ר"ת דאין לעשות טליתות של פשתן ולעשות בו ציצית אפילו מינו דכב"ש קיימא לן דפטרי והמברך מברך ברכה לבטלה: **גזירה** משום כסות לילה. מדנקט סתמא דש"ס האי טעמא ולא נקט טעמא שמא יקרע משמע דקי"ל כרבי שמעון דפוטר כסות לילה בפ' התכלת (מגחות ד' מג.) וכן משמע בפ"ב דברכות (ד' יד:) דאמר במערבא לא היו אומרים פרשת ציצית בלילה אלא מתחילין דבר אל בני ישראל אמר אביי כיון דאינהו מתחילין אנן נמי מתחילין וכיון דמתחילין מסיימין משמע דמודו כולהו דאין מצות ציצית בלילה ולכך נשים פטורות מן הציצית ורב יהודה ורב עמרם דהו רמי תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה בהתכלת (ד' מג.) ובפרק קמא דסוכה (ד' יא. ישם) משום דסברי דהויא מצות

עשה שלא הזמן גרמא לא קיימא לן כוונתייהו דהא משמע שהם דווקא היו עושין ולא האחרים ובפרק קמא דקדושין (ד' לג:) תנו רבנן מצות עשה שהזמן גרמא שופר ולולב סוכה וציצית: (תוספות)

רש"א הא דאמרין: תָּפֵן לוֹ (דברים יח, ז) ולא לאורו מכלל דבת אורו היא. איכא למידק מידי ולא לאורו כתיב, אימא דאינו ראוי לו ולא לאורו, ואתא למעוטי דאין שם תרומה חל עליה, כדדרשין בפרק ראשית הגז (חולין קלז, א) תָּפֵן לוֹ ולא לשקו מכלל דאין ראשית הגז נוהג אלא ברחלים. ותירץ רבנו תם ז"ל דכל חד וחד מידריש לפי עניינה, דהכא ליכא למימר הכין, דהא ילפינן ביצמות בפרק האשה רבה (פט, א) דהתורם מן הטמא על הטהור שהיא תרומה, ותנן (תרומות פ"ב, מ"ב) התורם מן הטמא על הטהור בשוגג תרומתו תרומה, וכדרכי אילעא דאמר (יצמות שם בע"ב) מנין לתורם מן הרעה על היפה שתומתו תרומה דכתיב (במדבר יח, לב) ולא תשאו עליו חטא וגו', הלכך דרשין מינייהו לוֹ ולא לאורו מכלל דבת אורו היא. הדלקת נר בשבת חובה. איכא מאן דדייק מדקרי לה חובה שמע מינה אינה טעונה ברכה, כדאמרין (חולין קה, א) מים ראשונים מלואה, מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה. ור"ת ז"ל כתב דמים אחרונים לאו משום דאינן טעונין ברכה קרי להו חובה, אלא משום דהן חמורין יותר מן הראשונים לפי שהרגו את הנפש, ועוד שהרי משום מלח סדומית שיס בזה משום סכנת נפשות קרי להו חובה, ומיהו כיון דלית ביה משום חשך איסור אלא משום שמא יבא לידי סכנת נפשות אינן טעונין ברכה, דאינן אלא להלכה בעלמא, אבל הדלקת נר בשבת דאיכא משום מלואה עונג שבת טעון ברכה, ולהכי קריא לה חובה משום דלגבי רחילת ידים ורגלים בחמין חובה היא, דרחילת חמין בערב שבת אינה מלואה כ"כ. וכן כתב רב עמרם בסידורו הידוע, המדליק בשבת מצדך אשר קדשנו במלכותו וכוונתו וכו'. ואומר ר"ת ז"ל שמלואה להדליק לשם נר שבת, שאם היתה דולקת והולכת זקוק לכבותה ולחזור ולהדליק, וכדאמרין לעיל (כג, ב) א"ל ההוא סבא תנא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר. הא דאמרין: ואינהו סבור משום כסות לילה. פירש רש"י ז"ל (בד"ה ב"ש): דטעמייהו דב"ש דפטרי משום דלא דרשי סמוכין, ומתכלת בלחוד הוא דפטרי אבל במינו חייב, וב"ה מחייבי אפילו בתכלת דדרשי סמוכין, ואינהו הטיילו לבן בלחוד ולא תכלת, דאינהו סבור אף על גב דקיימא לן כבית הלל, מכל מקום חכמים גזרו ביה משום כסות לילה. והקשו עליו בתוספות (ד"ה סדיון), דהא קיי"ל דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בכל התורה כולה במשנה תורה דריש בריש פ"ק דיצמות

ד, א). ועוד מדקאמר סדין בליצית ולא קאמר סדין בתכלת משמע דלגמרי פטרי ליה ואפילו ממנינו. ור"ת ז"ל פירש (קס), דאפילו לב"ש דבר תורה חייב ואפילו בתכלת, אלא דפטרי ליה לגמרי ואפילו במינו משום דלא אפשר להטיל בו תכלת, וכדמפרש התם במנחות (מ, ב) טעמא משום כסות לילה אי נמי גזירה שמה יקרע סדינו בתוך שלש ויחזור ויתפרנו והתורה אמרה (דברים כב, יב) תעשה ולא מן העשוי, לפיכך פטרוהו מהכל ואפילו להטיל בו מינו, דתכלת מעכב את הלבן, ובית הלל לית להו גזירה כלל ומחייבי ליה אפילו בתכלת, ואינהו בהא סבור כבית שמאי משום כסות לילה. וכן דעת הרב בעל המאור ז"ל. ולשון אינהו סבור אינו הולמו. מטה מולעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים. פירוש מקושטת מלשון קשט עכמך (בבא מציעא קז, ב בבא בתרא ס, ב), כלומר: מתוקנת והגונה במעשיה וראויה לתלמידי חכמים, וכענין שאמר רבי עקיבא בסמוך כל שיש לו אשה נאה במעשיה. בית הכסא סמוך לשלחנו. פירוש: סמוך בזמן, וכדתנן (יומא כ, א) תמיד כו, א) או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו. אמר ליה אביי ולימא מר מפני שהוא עף אמר ליה חדא ועוד קאמינא [לפנינו: הגירסא שונה]. איכא למידק אי מפני שהוא עף מאי שנא שבת אפילו בחול נמי, כדאמרינן בסמוך אין מדליקין בנפט לבן בחול ואין כריך לומר בשבת. ונראה לי דהכי קאמר ליה, ולימא מר מפני שהוא עף ואין מדליקין בו כלל קאמר, דהא לא קתני אין מדליקין בצרי בשבת אלא סתמא ויש במשמע שאין מדליקין בו כלל, אמר ליה חדא ועוד קאמינא, חדא מפני שהוא עף ואפילו בחול אסור ועוד יש איסור נוסף בשבת מפני שמסתפק ממנו. (רשב"א)

לימא מר מפני שהוא עף חדא ועוד קאמר חדא מפני שהוא עף ועוד גזירה שמא יסתפק ממנו ההיא חמתא דהות סניאה לה לכלתה אמרה לה זיל איקשיט במשחא דאפרסמא אזלא איקשיט כי אתת אמרה לה זיל איתלי שרגא אזלא אתלא שרגא אינפח בה נורא ואכלתה: [\[ירמיה נב-טז\]](#) ומדלת הארץ השאיר נבזראדן רב טבחים לכורמים וליוגבים כורמים תני רב

יוסף אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא יוגבים אלו צידי חלזון מסולמות של צור ועד חיפה: ת"ר אין מדליקין בטבל טמא בחול ואצ"ל בשבת כיוצא בו אין מדליקין בנפט לבן בחול ואצ"ל בשבת בשלמא נפט לבן מפני שהוא עף אבל טבל טמא מאי טעמא אמר קרא [\[במדבר יח-ח\]](#) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך: גופא ר"ש בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר צרי אינו אלא שרף מעצי הקטף ר' ישמעאל אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו ר' ישמעאל בן ברוקה אומר אין מדליקין אלא ביוצא מן הפרי ר' טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמן ומה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים ומה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות ומה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט אלא אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין ומדליקין בשמן דגים ובעטרן רבי שמעון שזורי אומר מדליקין בשמן פקועות ובנפט סומכוס אומר כל היוצא מן הבשר אין מדליקין בו אלא בשמן דגים סומכוס היינו ת"ק איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן אמר אביי

ר"י **שהוא עף.** ונדבק בכותלי הבית ומדליק את הבית: חמתא. חמותה: איתלי שרגא. הדלק את הנר: עד רמתא. שם מקום: לכורמים. לשון מאספים כמו כורמים עליו את הכלים לקמן צפרק רבי עקיבא (דף פח:): וליוגבים. לשון יקבים שעוצרין ופוצעין את החלזון להוציא דמו כדאמרו צפרק כלל גדול לקמן (דף עה.) והניחם נבזראדן ללבושי המלך: סולמא דלור. מעלה הר וקצרה המסילה וגבוהה וקורין אותה פוייא"ה {פוי": רמה}: אין מדליקין בטבל טמא. וכ"ש בטהור ולקמיה מפרש טעמא: מה תרומה טהורה. שהיא לאכילה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך ומקמי הכי אסירא שהרי טבל צמיתה לאוכלה אף תרומה טמאה אע"פ שאין אתה אוכלה אלא מסיקה אסור להסיקו בטבלו: אין מדליקין בצרי. כדמפרש לעיל ועוד כדקתני ואזיל דאינו בא מן הפרי אלא מן העץ שרף בעלמא

והוא ליה כזפת ואינו נמשך ליסנא אחרינא וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר כו' לאו טעמא למילתיה יהיב אלכא הכי קאמר ועוד היה אומר דבר אחר בצרי: עזי הקטף. כך שם: מן הפרי. לאפוקי שמן דגים ועטרן וכרי: אין לך אלכא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהן. כגון פסולי שמנים דמתניתין: ומדליקין בשמן דגים. ואע"ג דדמי לחלב ואינו יולא מפרי: ובעטרן. ואע"ג דמזפת קאתי: סומכוס היינו ת"ק. ר' יוחנן בן נורי דפסיל כל הנך דמתניתין וחלב אימני בהדיהו דהוא יולא מן הבשר ואכסר בשמן דגים: איכא בינייהו דרב צרונא. לאמר לריך לתת לתוכו שמן כל שהוא אי נמי לאכסר חלב מהותך בתערובת שמן כל שהוא חד מהנך תנאי סבר לדרב צרונא לחלב ניתר בתערובת חלב שמן דגים אפילו בעיניה וחד סבר שמן דגים על ידי תערובת חלב כלל וכלל לא: אין זו משום שלש על שלש. לקבל טומאה בג' אלצעות: יולא מן העץ. כמו קנבוס ואמר גפן: ומסככים זו. סוכה הואיל ואינו מקבל טומאה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה כדילפינן במסכ' סוכה (דף יב:) מגרנד ומיקבד: חוץ מפשתן. דילפינן לקמן דאיקרי עץ ומקבל טומאה נגעים אפילו אונין שבו כדלקמן הלכך אין מסככין באונין: (כ"ז)

תוספות ולימא מר מפני שהוא עף. ויהא בהול על ממונו ויבא לכבות תימה דה"ל למימר אפילו בחול נמי ליתסר כדאמר לקמן דאין מדליקין בנפט לבן אפילו בחול מפני שהוא עף: חדא ועוד קאמר. וקשה לר"י דתניא בסמוך הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף משמע דהטעם לפי שאינו נמשך אחר הפתילה ומה הוצרך לבדות הטעם מדעתו: אין מדליקין בטבל טמא. פירש בקונטרס וכ"ש בטבל טהור ואין נראה דלא הוי כ"ש דמהיכא תיתי אלא ה"ה בטבל טהור דילפינן טבל טהור מטבל טמא מה טבל טמא אין לך בו שום הנאה של כילוי אלא מהרמה ואילך אף טבל טהור כן אבל הנאה שאינה של כילוי שרי דלא מצינו בשום מקום שיהא טבל אסור בהנאה ומהכא נמי ילפינן כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה (יבמות פ"ז דף סו:) דהנאה של כילוי אסורה לזרים אבל שאר הנאות שרי דתנן בפרק בכל מערבין (עירובין דף כ:) דמערבין לישראל בתרומה: רבי ישמעאל אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. הא דלא קתני אלא פשתן כדקתני במתניי משום דמתניתין איירי בפסול פתילות והכא איירי בפסול שמנים קשה לרשב"א דרבי ישמעאל דתני במתניי דאין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת משמע שנמשך אחר הפתילה יפה אלא דגזרינן שמא יניחנו ויצא כדמפרש לעיל והכא משמע כל היוצא מן העץ אינו נמשך אחר הפתילה ועטרן

יוצא מן העץ הוא דהוא פסולתא דזיפתא כדאמר לעיל: רבי שמעון שזורי אומר מדליקין בשמן פקועות ובנפט. קשה לרשב"א מה בא לומר רבי שמעון שזורי דהא לרבי יוחנן בן נורי נמי מדליקין בהן מדקאמר אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין משמע דוקא הנהו אבל שמן פקועות ונפט מכשיר ועוד דנפט מכשיר בהדיא רבי יוחנן ואין לומר דרבי שמעון שזורי איירי בנפט לבן דהא אפי' בחול אמר לעיל אין מדליקין בו ואי גרסינן אין מדליקין במילתיה דרבי שמעון שזורי אתי שפיר: איכא בינייהו דרב ברונא. פירש בקונטרס דחד מינייהו סבר דחלב מהותך שרי בתערובות אבל שמן דגים אפילו בעיניה וחד סבר שמן דגים בתערובות אבל חלב כלל וכלל לא והשתא תרוייהו לא סברי בכולה מילתא כרב ברונא ולא משמע הכי ובקונטרס דחק לפי שפירש במתניתין דשמן דגים היינו קרבי דגים שנימוחו ונראה לר"ת דשמן דגים היינו שמן שבא מעינו של דג כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:): נגדו מגלגלתא דעינא תלת מאה גרבי מישחא ובשמן דגים מודה רב ברונא דשרי בעיניה והשתא חד מינייהו סבר לגמרי כרב ברונא: ולא מסיימי. ולא שייך הכא תנא בתרא לטפויי אתא דמוכח קצת דת"ק להחמיר מדקאמר אין לך אלא מה כו' ומדליקין בשמן דגים ובעטרן משמע דווקא הנך מדנחת לפרושי ולא פ"י נמי דרב ברונא: אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן. קשה לריב"א דמשמע דפחות משלש על שלש מסככין אפי' בשל פשתן ובפ"ק דסוכה (דף מז:). אמרינן סיככה במטלניות שאין בהן שלש על שלש פסולה ותירץ דהתם איירי דבאות מבגד גדול שכבר היו ראויות לקבל טומאה אבל הכא מיירי בהנהו שלא היה בהם מעולם שלש על שלש וקשה לרשב"א דאפי' אם לא נארג בו מעולם שלש על שלש מקבל טומאה כדאמר בפרק במה אשה (לקמן דף סג:): אריג כל שהוא טמא ואין מסככין בו וי"ל דהתם מיירי כשאין בדעתו לארוג בו יותר והכא מיירי כשיש בדעתו לארוג בו יותר הלכך אם אין בו שלש על שלש טהור: (תוספות)

רשב"א אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין לריד לומר בשבת. פירש רש"י ז"ל: וכל שכן בטהור. והקשו בתוס' הא מהיכא תיתי, אי משום דאמרינן מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך, הא ודאי ליכא למימר דאין לך בה הדלקה אלא משעת הרמה קאמר, דהא לאחר הרמה ודאי אסור להדליקה. ועוד דלמאן דאמר חולין הטבולין לתרומה לאו כתרומה דמו מאי איכא למימר. אלא טבל טמא דוקא קאמר, והכי קאמר מה תרומה טהורה אין לך אכילה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אכילה דהיינו שריפתה אלא משעת הרמה ואילך, ולעולם טבל טהור מותר להדליק בו, דכיון דשייכא בה אכילה ממנן אין אסור בה אלא אכילה ממנן. ותמיהא לי מאי האי דקתני ואין לריד לומר בשבת, דאיזה אסור נוסף בו בשבת, דאי

משום לאין שורפין קדשים ביום טוב ובשבת, תינח למאן דאמר חולין הטבולין לתרומה כתרומה, אלא למאן דאמר לאו כתרומה מאי איכא למימר. ואל"ע. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר כרי אינו אלא שרף מעלי הקטף. פירש רש"י ז"ל: לשון ראשון, שהוא נתינת טעם למה אין מדליקין בו, מפני שהוא יואל מן העץ, וכל היואל מן העץ אין מדליקין בו מפני שאינו נמשך אחר הפתילה. ולזה הפירוש קשיא, דאם כן למה להו לאבוי ורבא לעיל לפרושי טעמיה דר' שמעון מפני שהוא עף וכן מפני שריחו נודף וגזירה שמה יסתפק ממנו, והא ר' שמעון בן אלעזר עצמו מפרש טעמו. ועל כן היה יותר נראה כלשון שני שפרש"י ז"ל, שאינו נתינת טעם אלא הכי קאמר ועוד היה ר' שמעון בן אלעזר אומר דבר אחר בצרי. אלא שמאלתי בירושלמי (בפרקין ה"ב) מפורש כלשון הראשון, דגרסינן התם תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי מפני שהוא שרף. והלכך יש לי לומר לאבוי ורבא טעמיה דנפשיתהו קאמרי ולא טעמא דרבי שמעון בן אלעזר, משום דקיימא לן שאינו אסור אלא שמנים שמנו חכמים בלבד, הא שאר שמנים אפילו יואל מן העץ שרו, ובהא קאמר רבא דאפילו לרבנן אין מדליקין בו מפני שהוא עף או משום שמה יסתפקו ממנו, כך נראה לי. וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהביא הא לאבוי ורבא ולא הביא הא דר' שמעון בן אלעזר עצמו. סומכוס היינו דרב ברונא דאמר כריך ליתן בתוכו שמן כל שהוא, אי נמי דאכשר חלב מהותך בשמן כל שהוא, דחד מהני תנאי סבירא ליה דחלב מהותך ניתר בתערובת כרב ברונא אכל שמן דגים אפילו בעיניהו ודלא כרב ברונא, ואידך סבר דחלב כלל לא ודלא כרב ברונא ושמן דגים ע"י תערובת וכדרב ברונא. ואינו מחוור. דאם כן ליכא חד מינייהו דאית ליה דרב ברונא, אלא חד מינייהו פליג עליה בחדא ואידך פליג עליה בחדא. אלא ודאי שמן דגים לאו היינו קרבי דגים, וחד מהני תנאי סבר דשמן דגים אפילו בעיניהו, אבל קרבי דגים אפילו ע"י תערובת והיינו דרב ברונא, ואידך סבר דשמן דגים על ידי תערובת אין בעיניהו לא, אבל קרבי דגים כלל לא ודלא כרב ברונא. וכן כתב ר"ח ז"ל דשמן דגים וקרבי דגים תרי מיילי נינהו. וכן דעת רבותינו הארפתים ז"ל (בד"ה איכא). אמר אבוי רבי שמעון בן אלעזר ותנא דבי רבי ישמעאל אמרו דבר אחד. והא דקאמר רבי שמעון בן אלעזר כל היואל מן העץ לאו דוקא, דהוא הדין לכל שאר בגדים חוץ מלמך ופשתים ואף על גב דאין יואל מן העץ כתנא דבי רבי ישמעאל, אלא מדאילטריד למימר חוץ מפשתן דיואל מן העץ נקט כל היואל מן העץ. ואם תאמר

ומנין לו לאזוי הא, די למא רבי שמעון בן אלעזר דוקא קתני. לא היא, דהא אי אפשר למעט שום בגד אלא מדפרט הכתוב (ויקרא יג, מז) בנגעים למר ופשתים, וכיון שכן וקא דריש למר ופשתים למעט שאר יולאזין מן העץ על כרחין אף שאר בגדים נתמעטו. (רשב"א)

דף כו - ב

ר' שמעון בן אלעזר ותנא דבי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד ר' שמעון בן אלעזר הא דאמרן תנא דבי ר' ישמעאל מאי היא דתני דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים מה להלן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים רבא אמר שלשה על שלשה בשאר בגדים איכא בינייהו דר' שמעון בן אלעזר אית ליה לתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דכולי עלמא מיהת שלש על שלש בצמר ופשתים מיטמא בנגעים מנלן דתניא בגד אין לי אלא בגד שלש על שלש מנין ת"ל [ויקרא יג-מז/נח](#)

דף כז - א

מנא ליה נפקא [ויקרא יא-לב](#) מאו בגד דתניא בגד אין לי אלא בגד שלשה על שלשה בשאר בגדים מנין ת"ל או בגד ואביי האי או בגד מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבות שלש על שלש בצמר ופשתים דמטמא בשרצים ורבא גלי רחמנא גבי נגעים והוא הדין לשרצים ואביי איכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב מטמא בהם ואידך אי ס"ד נגעים חמירי לכתוב רחמנא גבי שרצים וליתו נגעים מינייהו ואידך נגעים משרצים לא אתו דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמא בכעדשה אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתני דבי רבי ישמעאל בגד אין לי אלא בגד צמר ופשתים מניין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשירין והכלך והסריקין תלמוד לומר או בגד רבא אמר כי לית ליה להך תנא דבי רבי ישמעאל בשאר בגדים שלש על

שלוש שלשה על שלשה אית ליה והא רבא הוא דאמר שלשה על שלשה בשאר בגדים לרשב"א אית ליה לתנא דבי רבי ישמעאל לית ליה הדר ביה רבא מההיא ואב"א הא רב פפא אמרה רב פפא אמר אף כל לאתווי כלאים כלאים בהדיא כתיבי ביה **[דברים כב-יא]** לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו ס"ד אמינא ה"מ דרך לבישה אבל בהעלאה כל תרי מיני אסור ולא ק"ו הוא ומה לבישה דקא מיתהני כולי גופיה מכלאים אמרת צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא העלאה לא כ"ש אלא דרב פפא בדותא היא רב נחמן בר יצחק אמר אף כל

רפ"י מאו בגד. דכתיב בשרצים או ריבויא הוא: לתניא ל"ג דאי מתניתא היא היכי פליג עלה רבוי ואמר מיבעיא ליה לשלש על שלש הא תנא הני בהדיא שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין אלף דרשא דרבא היא: גלי רחמנא בנגעים. דרבייה מן והבגד וה"ה לשרצים דכיון דכתיב בהן בגד כי התם מיניה ילפינן בבנין רב: שרצים אין שתי וערב מטמא בהן. דבגד כתיב בהו ולא שתי ולא ערב: ואידך אי ס"ד. ורבא אמר לך על כרחיך לשלשה על שלשה בשאר בגדים אתא דאילו ג' על ג' בלמך ופשתים בשרצים מנגעים יליף דאי נגעים חמירי לכחוב רחמנא האי ריבויא בשרצים ולשתוק מריבויא דהבגד בנגעים אלף לדרשא אחריתי אתא: ככעדשה. ונגעים בעינן כגריס: מפיק מאידך. כלומר מולא הוא מסברת אידך תנא דפליג עליה דאשכחן דמרבי שאר בגדים לטומאת שרצים: של עזים. קרי נוטה על שם שאין גוזזין אותם אלף מורטין: רבא אמר כי לית ליה. לתנא דרישא בשאר בגדים בשרצים ג' על ג' דילמד סתם מן המפורש אבל שלשה על שלשה בשרצים אית ליה בהו דאיתרבו מאו בגד: הדר ביה רבא מההיא. ואמר לתנא דבי רבי ישמעאל ורשב"א אמרו דבר אחד ולאו כאבוי אלף לתרווייהו בשאר בגדים טומאת ג' על ג' ליכא שלשה על שלשה איכא: ואיבעית אימא הא. שמעתא דסיפא לאו רבא אמרה אלף רב פפא אמרה לאוקמי תרווייהו תרי תנאי דרבי ישמעאל כהדדי ולמימר דמודה תנא דרישא דיך טומאת שרצים בשאר בגדים: ה"ג דרב פפא אמר אף כל לאתווי כלאים. אף כל דתנא דרישא דקאמר אף כל בגדים סתם אמר ופשתים לאו לפרושי בגדים סתומים טומאת קא אתי דבשאר טומאה ודאי מטמאו שאר בגדים דאיתרבו מאו בגד אלף לפרושי בגד האמור בכלאים סתם ובגד כלאים שעטנז וגו' הלכך לרב פפא לא מפיק האי תנא מילתיה דהאי תנא והך פירוקא דסיפא איהו אמרה ולא איתמר כדאמרת ליה אליבא דרבא דמפליג בין ג' על ג' לשלשה על שלשה אלף הכי איתמר רב פפא אמר לא מפיק האי תנא מאידך תנא דאף כל לאתווי כלאים דכי הוה מוקמינן ליה כרבא הוה כריך לפלוגי דכיון דאף כל לטומאת שרצים נמי אתא על כרחיך אף כל למעוטינהו משלש על שלש כדין נגעים ואו בגד לרבווי שלשה על שלשה ואף על גב דלא מטמו שאר בגדים בנגעים דהא נתמעטו בתרי מיעוטי איתרבו בשרצים אבל לרב פפא לא מיבעי לן לפלוגי דכיון דאיתרבו שאר בגדים לשרצים איתרבו לכל חורת אמר ופשתים בין לשלש בין לשלשה: בהדיא כתיבי ביה. אמר ופשתים לא תלבש שעטנז וגו': (רפ"י)

תוספות נפקא ליה מאו בגד דתניא בגד כו'. פירש בקונטרס דלא / גרסינן דתניא דאי ברייתא היא היכי פליג אבוי ולא פירכא היא דהא אבוי מודה דאו אתא לרבות שאר בגדים לאידך תנא דבי רבי ישמעאל כדאמר אבוי גופיה בסמוך והיינו ההיא ברייתא גופיה דלקמן אלא שקיצרה רבא והא

דקאמר לאבוי האי או מאי עביד ליה היינו אליבא דרשב"א והיך תנא דבי רבי ישמעאל אבל לאידך תנא דבי ר' ישמעאל אתא או לרבות שאר בגדים אפי' לשלש על שלש כדפריש' לעיל ולרבא דאמר דאיך תנא דבי רבי ישמעאל לא מרבה שאר בגדים אלא לשלשה על שלשה לא מפיק האי תנא דבי רבי ישמעאל מאידך וה"נ דהוה מצי למיבעיא הכא ורבא האי או להך תנא דבי ר' ישמעאל מאי עביד ליה דלא פליגי אבוי ורבא אלא אליבא דרשב"א וכמו שדורש אבוי כן צריך למדרש רבא אליבא תנא דבי ר' ישמעאל דהכא: תלמוד לומר או בגד. תימה דלקמן בפרק במה אשה יוצאה (דף שג:) דרשינן מאו בגד דאריג כל שהוא טמא וכי תימא שקולים הם ויבואו שניהם מ"מ כי פריך ואבוי האי או בגד מאי עביד ליה לימא דאיצטריך לאריג כל שהוא ואפי' אם נמחק שם ספרים דכתוב בהן או בגד וניגרוס דיליף מאו בבגד פשתים דכתוב גבי נגעים הניחא לרבא דיליף שרצים מנגעים על ידי דגלי רחמנא וה"ה לענין אריג כל שהוא אלא לאבוי מאי איכא למימר: מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן. אבל בשרצים לא כדאמר בפרק במה אשה (לקמן דף סד.) יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג: אי ס"ד נגעים חמירי. הא ודאי דנגעים חמירי אלא מפר' הר"ם דה"ק אי ס"ד כדקאמרת דאו בגד לרבות ג' על ג' בצמר ופשתים דהא נגעים חמירי: שכן מטמא בכעדשה. ורבא אע"ג דפירכא גמורה היא לא חשיב ליה דלא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא דגלי רחמנא בנגעים דג' על ג' קרוי בגד בצמר ופשתים והוא הדין בשרצים והקשה ה"ר יעקב מקורביי"ל הקדוש ונימא ק"ו [הבי] מה שתי וערב דטהור בשרצים טמא בנגעים ג' על ג' שטמא בשרצים אינו דין שטמא בנגעים ויש לומר דכלים יוכיחו שטמא בשרצים ולא בנגעים אף אני אבוי ג' על ג' וכי תימא מה לכלים שכן אין מטמאין ואין נעשין אהל המת במחור דג' על ג' נמי אין נעשה אהל כיון דלית ביה פותח טפח אי נמי שק יוכיח אי נמי בגד צבוע ובגד נכרי יוכיח שטמא בשרצים ולא בנגעים כדאמר בת"כ וא"ת דהכא משמע דעדשה הוי פחות מכגריס ותימה לר"י בפסחים בריש אלו דברים (ד' סז:) קאמר מצורע חמור מבעל קרי שכן טעון פריעה ופרימה אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא במשהו סבר ליה כרבי נתן דאמר כחתימת פי האמה משמע דחתימת פי האמה לא הוי פחות מכגריס והתם לעיל מיניה קאמר זב חמור משרץ שכן טומאה יוצאה עליו מגופו ואי כעדשה הוי פחות מגריס ומחתימת פי האמה ליפרוך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה ומיהו אי לא משמעתי מסברא אין להקשות דאיכא למימר דכעדשה שהיא עבה כדמרדד לה הוי רחבה טפי מגריס: מניין לרבות צמר גמלים. וא"ת צמר גמלים אמאי לא הוי בכלל צמר ומה צריך ריבוי וי"ל דסתם צמר הוא של כבשים אבל של גמלים לא איקרי צמר סתם אלא צמר גמלים וכן שאר צמר והואיל דיש להם שם לוווי איצטריך ריבוי כדאמר באלו טרפות (חולין דף סב:) אזור ולא אזור כוחלית: ונוצה של עזים. תימה מאי איצטריך ריבוי לנוצה של עזים הא כתיב שק בהדיא בקרא ושק הוי מדבר הבא. מן העזים כדמוכח בפרק במה אשה (לקמן דף סד:) ותיירך ר"י דשק הוי מן השער של עזים וההיא מיקרי שער ולא נוצה ומן הדק דאיקרי נוצה עושים בגדים ולא שק ועל שם שמורטין אותה כמו נוצה התרנגולין קרי ליה נוצה ואור"י דכן משמע בפרק ראשית הגז (חולין דף קלז.) דקאמר דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים דאמר קרא ראשית גז צאנך ואתיא גיזה גיזה מגז כבשי יתחמם (איוב לא) ופריך התם ונילף גיזה גיזה מבכור ויהא נוהג אף בשוורים אמר קרא תתן לו ולא לשקו ופריך נוצה של עזים ליחייב אלמא נוצה לא הויא בכלל שק: הדר ביה רבא מההיא. ומשום שלא יחלוק ההוא תנא דבי רבי ישמעאל אהך הדר ביה מההיא דלעיל ולא מהך דהכא ואית ליה לרבא אף כל לאתויי שרצים וא"ת בריש יבמות (דף ד: ושם) היכי פריך הש"ס והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא ההיא דהכנף מין כנף מנא ליה דלית ליה הא רבא אית ליה דאף כל קאי אשרצים דאי לאו אף כל ה"א דמיירי גבי שרצים בכל בגדים ואו לג' על ג' אבל השתא דאמר אף כל צמר ופשתים איצטריך או לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים אבל שלש על שלש בשאר בגדים לא וי"ל דהתם קאמר אליבא דרב נחמן בר יצחק דאמר אף כל לאתויי ציצית דהשתא ודאי לית ליה דרבא דאיהו מחייב שאר מינים בציצית: אלא הא דרב פפא בדותא היא. תימה לר"י דברישי יבמות (גם זה שם) משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל אף כל לאתויי כלאים כי היכי דליהוי צמר ופשתים מופנה (תוספות)

רשב"ח נפקא ליה מאוּ בְּגַד (ויקרא יא, לב) דתניא. פירש רש"י ז"ל: דלח גרסינן דתניא, דחי ברייתא היא היכי פליג עלה רבוי. ואין לרוב לכה, דרבוי מוקי לה כאידך תנא דבי רבי ישמעאל כדאמר רבוי גופיה בסמוך. ורבא גלי רחמנא בנגעים [לפנינו: גבי נגעים] והוא הדין בשראים [לפנינו: לשראים]. קשיא לי אם כן ליטמא שתי וערב בשראים, מדגלי רחמנא בנגעים. וניחא לי דבגד כתיב ולח שתי וערב, אבל שלש על שלש בגד איקרי אע"ג דלח חזי לעשירים. ועוד דחי אפשר לרבנות שתי וערב בשראים, דדומיא דשק קאמר דבעינן מיטלטל מלח וריקן. ורבוי איכא למיפרך. ודוקא לרבוי אליבא דתנא דבי רבי ישמעאל ורבי שמעון בן אלעזר, אבל כאידך תנא דבי רבי ישמעאל מודה רבוי דרשין ליה כדדריש ליה רבא, ורבא נמי דריש ליה לתנא דבי רבי ישמעאל כדדריש רבוי, ולח פליגי רבוי ורבא אלח אליבא דרבי שמעון בן אלעזר. הדר ביה רבא מההיא. איכא למידק הא אמרין בריש פרק קמא דיבמות (ד, ב) והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא בההיא דהכנף מין כנף וכו', ומנא ליה דלית ליה, הא רבא אית ליה דאף כל קאי אשראים, דחי לחו אף כל הוה אמינא דמיירי גבי שראים בכל בגדים. וחירו בתוס' דשמעתא דהתם אזל כרב נחמן בר יצחק דאמר הכא דאף כל למעוטי שאר בגדים מליציא, ולדידיה תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה הא דרבא אלח כל שאר מינין פטורין מן הליציא. ומיהו אכתי קשיא דפרק התכלת (מנחות לט, ב) משמע דתנא דבי רבי ישמעאל מפיק מדרבא, משמע דרבא אית ליה כתנא דתני השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בליציא, וקא סבר דמדאורייתא קאמר מדקתני בסופא כולן אמר ופשתים פטורין בהם, וכדאיתא התם דפריך מינה לרב נחמן דאוקמה מדרבנן, ומסיק התם דרב נחמן כתנא דבי רבי ישמעאל ורבא כתנא דברייתא, ואם כן תהדר קושין לדוכתיה. ולדידי לא קשיא לי, דהא איכא למימר דרבא לתנא דבי רבי ישמעאל נמי שאר מינין חייבים ואף כל למעוטי שראים הוא דאתא כי הכא, אלח רב נחמן סבר דאף כל למעוטי לגמרי כל בגדים שנאמר בתורה שהם ולית ליה כאידך תנא דבי רבי ישמעאל כדמשמע התם בפרק התכלת, ואי נמי אף כל בליציא הוא דאתא כרב נחמן בר יצחק. והיינו דכי אמר רב נחמן התם בריש פרק התכלת השיראין פטורין מן הליציא איתביה רבא מדתניא השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בליציא, ואם איתא דתנא דבי רבי ישמעאל אית ליה פטורא בשאר בגדים אפילו לדעתיה דרבא, אם כן מאי פריך ליה לרב נחמן מההיא ברייתא דהא רב נחמן על כרחין כתנא דבי רבי ישמעאל סבירא ליה, אלח דקסבר רבא דאף תנא דבי רבי ישמעאל לח אמר אף כל אלח למעוטי שראים וברייתא תנא דבי רבי ישמעאל היא וכדהדרנא ואמר הכא רבא, ורב נחמן נמי כתנא דבי רבי ישמעאל מוקי לה ומדרבנן, וקא דייק לה רב נחמן מדקתני בסופא דברייתא דשאר מינין פטורין ואי מדאורייתא אמר ופשתים בלחוד הוא דפטרי, ופרקינן אי משום הא לא קשיא דכתיב הכנף מין כנף וכו', כלומר: ולעולם שאר מינין פטורין מדאורייתא במינן ותנא דבי רבי ישמעאל נמי היא, וכדתניא בהדיא תנא דבי רבי ישמעאל בגד אין לי אלח בגד אמר ופשתים מנין לרבנות השיראין וכו', ורב נחמן סבר דהאי תנא מפיק מאידך תנא דבי רבי ישמעאל ואיהו סבר כאידך תנא. והרמב"ן ז"ל תירץ, דכל הני אמוראי כולהו סבירא להו דתנא דבי רבי ישמעאל אף כל למעוטי כל מקום שנאמר בתורה בגדים שהם קאמר, וכללל הוא, ולא מיתפקא מכללל אלח משום שרבתה אותם חורה בטומאה דריבה הכתוב מאוּ בגד וכליציא ליכא ריבוי ואפילו לרבא. והא דהכנף מין כנף לא מרבינן מיניה שאר בגדים לתנא דבי רבי ישמעאל אלח מין כנף, לומר דבעינן כולן ממין כנף כדאיתא בפרק התכלת (מנחות לח, א), וכי אית ליה לרבא דשאר מינין חייבין בליציא לחו ממין כנף

ילוף אלא בלאו הכי סבירא ליה דשאר מינין חייבין וקסבר דפליגי רבנן עליה דתנא דבי רבי ישמעאל, והיינו דחשקינן התם בריש פרק קמא דיבמות והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא, דאלמא מיפשא פשיטא להו דלית ליה לרבא דתנא דבי רבי ישמעאל. ולענין פסק הלכה בליכא, רב אלפסי ז"ל (בהלכות קטנות הלכות ליכא) פסק כרב נחמן דאמר התם בפרק התכלת שיראין פטורין מן הליכא מדאורייתא דתניא כותיה דתנא דבי רבי ישמעאל, אבל הם ושאר המינין חייבין בליכא מדרבנן. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהלכות ליכא ה"א) דכיון דלא אשכחן תנא דפליגי עליה דתנא דבי רבי ישמעאל בהדיא ואידך תנא איכא למימר דלא מפקא מיניה כדאמרן הלכתא כותיה, ורב נחמן הכי סבירא ליה כדאיתא בפרק התכלת. ורע"ג דאמרינן בריש מסכת יבמות (ה, א) הא תינח לתנא דבי רבי ישמעאל לרבנן מאי איכא למימר, אליבא דרבא ורב יהודה קאמרינן דסברי דפליגי רבנן עליה, אבל לדידן לא פליגי ולא מוקמינן פלוגתא ביני תנאי שלא לזרז. ויש מי שאומר דהא דתנא דבי רבי ישמעאל אינה הלכה משום דאיתוקם בשיטה, דאמר אביי רבי שמעון בן אלעזר ותנא דבי רבי ישמעאל אמרו דבר אחד. ויש מי שאומר דאביי לפרושי מלתייהו הוא דאתא ולא לאוקמינהו בשיטה, ויש כיוצא בה בפסחים פרק כל שעה (לב, ב) דאמר אביי רבי עקיבא ור' יוחנן בן גורי ורבי אלעזר כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה והא ודאי אפיילו לאביי הלכה פסוקה היא ולא מיקריא שיטה. ורבוחינו בעלי התוספות זכרונם לברכה פסקו הלכה כרבא משום דבתרא הוא. ומנחתא בפירושי רב האי גאון ז"ל שהביא ראיה שהלכה כתנא דבי רבי ישמעאל, מדאמרינן לקמן (כה, א-ב) אלא אמר רבא מברניש דכת"ק דרבי ישמעאל דאמר אמר ופשתים מידי אחרינא לא אתיא בקל וחומר מנוצה של עזים שאין מטמא בנגעים כו', וזה לשון הגאון ז"ל: ולפי דרכנו למדנו שהכריע רבא מברניש כתנא דבי רבי ישמעאל דאמר אמר ופשתים אין מידי אחרינא לא, והוליא את דברי תנא דבי רבי ישמעאל מן ההלכה שהוא מביא נוצה של עזים והשיראין והכלך והסריקון, עד כאן. ולא ירדתי לסוף דעתו, דלגבי נגעים ליכא מאן דפליגי דוקא אמר ופשתים דתרי מיעוטי כתיבי ולא נחלקו אלא בשרצים, ובשרצים הוא דקא מרבה אידך תנא שאר בגדים מרבויה דאו בגד.

לאתווי ציצית ציצית בהדיא כתיב [\[דברים כב-יא\]](#) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וכתוב [\[דברים כב-יב\]](#) גדילים תעשה לך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב [\[במדבר טו-לח\]](#) הכנף מין כנף וכתוב צמר ופשתים יחדיו הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין פוטרין שלא במינן אין פוטרין ס"ד כדרבא קמ"ל אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי לתנא דבי רבי ישמעאל מאי שנא לענין טומאה דמרבי שאר בגדים דכתיב או בגד הכא נמי לימא לרבות שאר בגדים מאשר תכסה בה ההוא לאתווי כסות

סומא הוא דאתא דתניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים ואימא לרבות שאר בגדים מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים: אמר אביי רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רשב"א הא דאמרן סומכוס דתניא סומכוס אומר סיככה בטווי פסולה מפני שמטמאה בנגעים כמאן כי האי תנא דתנן שתי וערב מטמא בנגעים מיד דברי רבי מאיר ורבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד והאוני של פשתן משיתלבנו: מתני' כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: גמ' מנלן דפשתן איקרי עץ אמר מר זוטרא דאמר קרא {יהושע ב-ו} והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: והיוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: מנלן אמר רבי אלעזר גמר אהל אהל

רפ"י לכתובי לילית. ללא מחייבי לילית אלכא בגדי כמר ופשתיס: גדילים תעשה לך. לאלו: סד"א כדרבא. כלומר סד"א ללא דרשינן הני סמוכין לענין טלית למימר דטלית כמר ופשתיס תעשה לילית וללא לשאר טלית אלכא לענין לילית תדרשיה גדילים תעשה לך מלמר ופשתיס וללא משאר מינין כדדריש ליה רבא: כתיב הכנף מין כנף. דהאי כנף קרא יתירא הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם והוא ליה למכתב ונתנו על הלילית פתיל תכלת: מין כנף. מין הטלית יהא הלילית דהכי משמע לילית של כנף תהא ואם של משי הוא לילית של משי פוטר בה: וכתיב כמר ופשתיס. גדילים תעשה לך דמשמע נמי מהן תעשה: סד"א כדרבא. דאמר דהכנף אתא לאשמעינן ללא תדרוש סמוכין למיפטר שאר בגדים דודאי מיחייב מיהא לילית דמינין קמ"ל אף כל ללא תדרוש הכנף הכי אלכא אורחיה דקרא הוא ולאשמעינן דמלכות לילית בשני מיני כבע שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן דהיינו מין כנף דסתמיה לבן: מאי שנא כו'. אליבא דרב נחמן קבעי לה דאמר אף כל לכתובי לילית: אשר תכסה. ריבויא דקרא הוא: לכסות לילה. כסות המיוחד ללילות ללא ניחויב: שישנה בראייה אלכא אחרים. וקרינן ביה וראיתם לאחרים ביום וללא אתי אשר תכסה ומפיק וראיתם: שאינה בראייה. ואי מרבינן לה מאשר תכסה קא עקרת ליה וראיתם: ואימא לרבות שאר בגדים. וללא כסות סומא: קאי בלמר ופשתיס. כדאמר דסמך למר ופשתיס לגדילים מרבה כסות סומא דלמר ופשתיס: מרבה שאר בגדים. בתמיה: אמרו דבר אחד. דדבר המיטמא בנגעים אין מסככין ואע"ג דאינו מטמא בטומאת מגע: הא דאמרן. חוץ מפשתן וללא קאמר חוץ מבגד פשתן משמע אע"ג דלאו בגד שלא נטוה כגון אונין או נטוה וללא נארג אין מסככין הואיל ומטמו בנגעים ואע"ג דלא מטמא בשרצים: סיככה בטווי. הואיל ומטמו בנגעים דכתיב או בשתי או בערב וה"ה נמי לאונין משיתלבנו והאי דנקט טווי לאשמעינן דטווי מטמא מיד דטווייתו הוא גמר מלאכתו וללא בעי שישלה: כמאן. אמרה סומכוס להא כר' מאיר דאמר מטמא מיד שנטווה ל"א כמאן אמרה אביי להאי מילתא דהיא חוץ מפשתן פשתן דווקא קאמר אע"ג דלאו בגד ועל כרחיך אפי' אונין במשמע אלמא אונין מיטמא בנגעים: כי האי תנא. כר' יהודה: משישלה. שיהיו שולין אותו מן היורה ששולקין אותו בה

ללכנו: משיתלכנו. בתנור: מתני' אין מדליקין זו. לעשות פתילה מקנבוס וכגד קנבוס מזמר גפן: אינו מטמא טומאת אוהלים. אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוא כשאר בית וא"ל להטביל האהל ענמו דלא קבל טומאה אלא כלים שתחתיו: אלא פשתן. שאף אהל טמא כדכתיב והזה על האהל ובגמ' יליף דפשתן משתעי קרא: גמ' (רש"י)

תוספות למדרש סמוכין להתיר כלאים בציצית וי"ל דהיינו עד דלא ידע דשעטנז לאפנויי אבל במסקנא דאמר לרבנן שעטנז לאפנויי הכי נמי לתנא דבי ר' ישמעאל וצמר ופשתים לגופיהו אתו הלכך לא צריך אף כל לאתויי כלאים וא"ת לתנא דבי ר' ישמעאל צמר ופשתים גבי לבישה מ"מ ל"ל דמדכתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך שמעינן דכל בגדים צמר ופשתים הן וי"ל דה"א דווקא העלאה אבל בלבישה כל תרי מיני אסירי והשתא ליכא למימר לתנא דבי ר' ישמעאל דתיתי שעטנז שעטנז מהעלאה כדאמר בריש סוגיא ביבמות (דף ד: ושם) דהא השתא איצטריך שעטנז לאפנויי למדרש סמוכין ולא מופנה למדרש מיניה גזירה שוה: רב פפא אמרה. לא בעי למימר רב נחמן בר יצחק אמרה דאמר אף כל לאתויי ציצית דאין לטעות ולהחליף דברי רבא לרב נחמן אלא ברב פפא שהיה תלמידו ומלך אחריו וכשהיה אומר דבר לא היו יודעים אם מדעתו אמרה או למדה לפני רבו: סד"א כי דוקא דרבא. ל"ג כי דוקא דהא מגוף מילתא דרבא הוא דמפיק וברישי יבמות (ג"ז שם) הוא דגרס לה ונראה אע"ג דבפרק התכלת (מנחות ד' לט: ושם) אמר רב נחמן השיראין פטורין מן הציצית קיי"ל כרבא דבתראה הוא וחייב בציצית מדאורייתא: מסתברא קאי בצמר ופשתים כו'. לא שייך למיפרך אדרבה קאי ברואין מרבה רואין קאי ברואין מרבה סומין דהא עיקר המצוה היא בטלית ולא באדם שאם אין לו טלית בת ד' כנפות פטור מן הציצית: רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד. וא"ת דר"ש בן אלעזר קאמר מסככין בו חוץ מן הפשתן משמע אפי' לא נטוה וכדאמרין נמי בפ"ק דסוכה (דף יב: ושם) סיככה באניצי פשתן פסולה ומשמע התם דהיינו דייק ונפיץ אע"ג דלא נטוה וסומכוס קאמר דדוקא בטווי פסולה וי"ל דלרשב"א קאסר מדרבנן וסבר בדדייק ונפיץ לפי שהוא קרוב לטווי וטווי הוא דאסור מן התורה הואיל דמטמא בנגעים והיינו אמרו דבר אחד דהא דקאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה היינו דבר תורה מדאמר מפני שמטמא בנגעים דמדרבנן אין סברא לאוסרו אי מדאורייתא שרי לסכך בטומאת נגעים גזירה משום טומאת מת וכיון דבטווי אסור מדאורייתא א"כ באניצי פשתן יאסור מדרבנן מפני שהוא קרוב לטווי כדפרישית: אונין של פשתן. פי' בקונטרס שלא נטוה ודחק לפרש כן מפני דכבר תנא שתי וערב וקשה לריב"א דמנלן לטמאותו בנגעים הא שתי וערב כתיב ונראה לר"י דאונין היינו מטוה וכן פי' בערוך ושתי וערב דקאמר היינו צמר לפי שבצמר ניכר בין שתי לערב דהשתי הוא מן הלשונוה של צמר הגדול וטווי כלאחר יד ולא כמו שטוויים הערב ודרך היה לשולקו אע"פ שעכשו אין רגילין ואונין של פשתן שהוא הטווי לא הוזכר לא שתי ולא ערב לפי שלא ניכר איזה של שתי ואיזה של ערב כדאמר בפ"ק דמס' ע"ז (ד' יז:): אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתיא והי דערבא איתרחיש ליה ניסא אתא זיבורא (למיתב) על דערבא כו' אלמא לא מינכר בפשתן: כל היוצא מן העץ אין מדליקין. פי' בקונטרס לעיל כגון בקנבוס וצמר גפן ואין נראה לר"ת דא"כ יהא אסור להדליק בו ומעשים בכל יום שמדליקין בצמר גפן וגם טוב מאד לפתילה ואורי' ודאי מותר להדליק בקנבוס וצמר גפן דאינם יוצאים מן העץ אלא זרע הוא כדאמר' במנחות קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים כו' ופשתן נמי מין זרע כמו קנבוס אלא דאיצטריך במתני' למשרי פשתן משום דאיכרי עץ כדכתיב ותטמנם בפשתי העץ וכמו עץ הדעת למ"ד חטה היתה וקרי לה עץ אע"פ שאינה עץ ועוד דאמר בכיצד מברכין (ברכות דף מ: ושם) כל היכא דאי שקלת לפירא ולא הדר אילנא ומפיק לא מברכין עליה בורא פרי העץ ופשתן וקנבוס וצמר גפן אי שקלת לפירא היינו הזרע לא הדר אילנא ומפיק הלכך לאו יוצא מן העץ נינהו: ואין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. והא דאמר לעיל בפ"ק (דף יז:). ועל עצמן בכל שהן משמע דכל הכלים נעשה אהל לקבל טומאה מחמת אהל הכא איירי בדבר הקבוע שחיברו לקרקע אע"ג שמתחילה היה בגד כיון שחיברו לאהל בטלו מתורת בגד ואין מיטמא אלא פשתן אע"פ שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל כו' וקשה

לר"י דתנן באהלות (פ"ח מ"א) אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה כו' והסדינים שהם עשויים אהלים ואיך חוצצין סדינין של פשתן בפני הטומאה והא כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה וי"ל דמיירי בסדינין של משי וקבועין שאינן מטמאים ורשב"א פירש במשניות בע"א: (תוספות)

רשב"א הא דאמרין: רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד. קשיא לן דהא רבי שמעון בן אלעזר כל היולא מן העץ מסככין בו חוץ מפשתן קאמר, דמשמע בכל ענין ואפילו לא נטוה [אין] מסככין בו, וסומכוס לא פסיל אלא בטווי דוקא. ותירצו בתוס' דפשתן משמע דדייק ונפיץ, וקסבר רבי שמעון בן אלעזר דאע"ג דאינו טווי פסול לסכך, וטעמא ידיה משום דכיון דאילו נטוה מטמא בנגעים ופסול דבר תורה השתא דקרוב לטויה פסול מדבריהם, והיינו כסומכוס, דכיון דאמר סומכוס סככה בטווי פסולה מפני שמתמאה בנגעים משמע דפסולה דאורייתא קאמר, וכיון דסבר ליה דטווי פסולה דאורייתא ודאי פסיל לה כשאינו טווי מדרבנן מפני שהיא קרוב לטויה, הלכך תרווייהו אמרו דבר אחד, דרבי שמעון מדפסיל דדייק ונפיץ בודאי סבירא ליה דטווי מטמא בנגעים כסומכוס, וסומכוס נמי דמפסיל נמי בטווי דבר תורה דדייק ונפיץ פסיל מדרבנן כיון דקרוב לטויה. אלא דאכתי קשיא לי ומנא להו דפשתן דרבי שמעון בן אלעזר היינו דייק ונפיץ, דלמא דלא דייק ונפיץ אי נמי דייק ולא נפיץ. ושמא משום דקתני כל היולא מן העץ, משמע שכבר הופרש ויולא מן העץ לגמרי דהיינו דייק ונפיץ. ומכל מקום עדיין קשה דהכא משמע לפי פירושם דדוקא רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס פסלי לה, הא רבנן פליגי עלייהו ומכשרי ליה, ואילו בסוכה (יב, ב) אמרינן באנילי פשתן פסולה בהולני פשתן כשרה והושני פשתן אינו יודע, ומפרשי בגמ' דלא פשיטא להו להכשיר אלא בדלח תרי ולא דייק ולא נפיץ, אבל תרי וכל שכן דדייק ולא נפיץ פסולה, ואף על פי שאינו ראוי ליטמא בנגעים כלל. ויש מפרשים דאדרבא רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד להקל, דדוקא הראוי לטמא בנגעים בלבד אין מסככין בו הא שאר מינין אף על פי שהיא טווי מסככין בו, אבל לרבנן אפילו אינו טווי דאין ראוי לקבל טומאה ואפילו תרי ולא דייק ואי נמי אפילו שאר מינין אין מסככין בהן, דלאו פסולת גורן ויקב נינהו, ואי נמי מדרבנן. אונן של פשתן. פירש רש"י ז"ל: אונן פשתן שלא נטוה. ואינו מחזור, דמהיכא תיתי דליטמא אפילו בנגעים דהא לא כתיב אלא שתי וערב. ובערוך פירש שנטוה, ושתי וערב דקאמר הכא היינו של אמר משום דבזמנא ניכר בין שתי וערב אבל בפשתן לא מינכר, וכדמשמע מדאמרין בפרק קמא דע"ז (יז, ב) כשנתפס רבי אלעזר למינות אמרו לו אמאי קרו לך רבי אמר להו רבן של תרסיים אני, אייתיאו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתיא הי דערבא, אתרחיש ליה ניסא אתאי זיבורא איתיב דערבא אתאי זיבורתא אותיב ליה אדשתיא, אלמא לא מינכר בפשתן, אבל בזמנא מינכר שזה טווי כלפי היד וזה כלאחר היד, ודרך היה לשלקו אע"פ שאין רגילות עכשיו. מתני': כל היולא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אין): כגון קנבוס ואמר גפן. ואינו מחזור, דהא אמרינן בריש פרהין (כא, א) פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהם מה טעם מפני שהאור מסכסכת בהן, ואילו אמר גפן אין לך פתילה שמושכת השמן ושהאור נדלקת בה יפה כמותה. ונראה מדברי ר"ת ז"ל (בתוס' ד"ה כל) שפירש דקנבוס ואמר גפן לאו יולאין מן העץ נינהו אלא מיני זרעים נינהו, כדאמרין (מנחות טו, ב) לא אסרה תורה אלא קנבוס ולוף אבל שאר מיני זרעים מדרבנן הוא דאסירי, ועוד דאמרין בפרק כיצד מצרכין (ברכות מ, א) כל היכא דאי שקלת ליה לפירא דר אילנא ומפיק גוזא בורא פרי העץ אלמא קנבוס ואמר גפן דכי שקלת ליה לפירא לא הדר מפיק לאו עץ נינהו, ולא הולאך

הנא דמתניתין להתיר פשתן אללא מפני שקראו הכתוב עץ דכתיב (יהושע ב, ו) ותטמנס בפשתי העץ. והא דגרסינן בירושלמי (בפרקין ה"ג) אמר רב שמואל בר רב יוחנן כתיב (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, שיערו לומר אין כך עושה שלהבת אללא פשתן בלבד. יש לפרש דדוקא למנורה קאמר, דכדידה כתיב להעלות נר תמיד. אללא דקשיא לי, דהא משמע כריש פרקין (כא, א) דללא אסרו למקדש אללא מה שאסרו בשבת, וטפי פשיטא להו בשבת ממקדש, וכדחני רמי בר חמא פתילות שאמרו אין מדליקין בהו בשבת אין מדליקין בהם במקדש. ונראה לומר דההיא דירושלמי לא בא למעט אללא כל היולא מן העץ כגון עמרניתא דארזא ודערבתא (לעיל ב, ב) דעלה קתני לה. הא דאמרין: כל היולא מן העץ אינו מטמא טומאת אהל אללא פשתן. יש מי שאומר דדוקא בשעושה ממנו אהל וחברו לקרקע דהוי ליה כבית, הא במטלטל כל המאהילין מטמאין. וקשיא לי, דהא ממשכן גמרינן ליה ומשכן מטלטל הוה, ובשמעתין קרשים כעין קרשי המשכן מטהרין ואינהו מטלטלין הוו ועל אדניס היו עומדים. ושמא אפילו מטלטל כיון שעשה ממנו אהל אינו מטמא דגמרינן לה בגזרה שוה וגזרת הכתוב הוה. וכן נראה מדברי רבותינו הכרפתים זכרונם לברכה שכתבו בתוספות אינו מטמא טומאת אהל אללא פשתן ואף על פי שמתחלה היה בגד כיון שיחדו לאהל בטלי ליה מתורת בגד. ואחר כך מלאתי בתוס' כלשון הראשון דכשחברו בקרקע קאמר. (רשב"א)

א

-

כח

דף

ממשכן כתיב הכא [\[במדבר יט-יד\]](#) זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב התם [\[שמות מ-יט\]](#) ויפרוש את האהל על המשכן מה להלן של פשתן קרוי אהל אף כאן של פשתן קרוי אהל אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ו' אף כאן שזורין וחוטן כפול ו' ת"ל אהל אהל ריבה אי אהל אהל ריבה אפילו כל מיילי נמי אם כן גזירה שוה מאי אהני ליה ואימא מה להלן קרשים אף כאן קרשים אמר קרא [\[שמות כו-טו\]](#) ועשית קרשים למשכן משכן קרוי משכן ואין קרשים קרויין משכן אלא מעתה ועשית מכסה לאהל הכי נמי מכסה לא איקרי אהל אלא הא דבעי רבי אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת השתא עור בהמה טהורה לא מטמא עור בהמה טמאה מיבעיא שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב [\[במדבר ד-כה\]](#) ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מקיש עליון לתחתון מה תחתון קרוי אהל אף עליון קרוי אהל: גופא בעי רבי אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא טומאת אהלין מאי קמיבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה תחש שהיה בימי משה קמיבעיא ליה טמא היה או טהור היה אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה תנינא לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. מתיב רבי אבא רבי יהודה אומר שני מכסאות היו אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים רבי נחמיה אומר מכסה אחד היה ודומה כמין תלא אילן והא תלא אילן

טמא הוא ה'ק כמין תלא אילן הוא שיש בו גוונין הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור א"ר יוסף א"ה היינו דמתרגמינן ססגונא שש בגוונין הרבה רבא אמר עור בהמה טמאה דמטמא באהל המת מהכא דתניא עור או בעור ריבה עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן קצץ מכולן ועשה אחת מהן מנין תלמוד לומר **[ויקרא יג-מח]** או בכל מלאכת עור ואיכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור בהמה טהורה עור בהמה טמאה מנין תלמוד לומר או עור ואיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה נגעים יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן שעור טמא בהן ועשה עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אף אני אביא אהל המת שעור טמא בו ונעשה בו עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אמר ליה רבא מברניש לרב אשי איכא למיפרך מה להצד השווה שבהן שכן טמאין בפחות מכזית תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית אלא אמר רבא מברניש

רפ"י ממשכן. ללא הוה ביה קום יולא מן העץ אלא פשתן כדכתיב עשר יריעות קש משזר: סזרין. לטור"ף {ריטור"ש: מפתלים} בלע"ז דכתיב משזר: וחוטן כפול קשה. כדאמרינן בפ' בא לו דסדר יומא (דף עא:): דברים שנאמר בהן קש חוטן כפול קשה ואי קשיא כיון דיליף ממשכן כלים ואלים שחתת גג הבית וכל שאר אהלים ללא דמו למשכן מנלן דמטמו בספרי תניא מנין לעשות שאר המאהילים כאהל אמרת מה מלורע הקל עשה בו כל המאהיל כו': אף כאן קרשים. ואימא דעץ נמי איקרי אהל: משכן קרוי משכן. כגון עשר יריעות קש משזר ומשכן איקרי אהל דכתיב (שמות לט) את משכן אהל מועד: הכי נמי. דמכסה עורות לאו אהל ולענין טומאה נמי לא מקבל: השתא עור בהמה טהורה. כגון אילים מאדמים: מה תחתון. עשה עשרה יריעות עזים לאהל על המשכן דמשכן היינו עשר יריעות המחוצרות בקרסי זהב מלמעלה מהן אהל יריעות עזים ולמעלה מהן מכסה העורות: מאי קמיבעי ליה. הא ממשכן גמר לה ר' (אליעזר) לעיל בריש שמעתין והתם טהורה היא דהוי למלאכת משכן: מכסה אחד היה. חזיו קל אילים וחזיו קל תחשים ולמעלה דקרא אתרווייהו כתיב לבין אילים בין תחשים היה מכסה אחד מלמעלה לאהל יריעות העזים: תלא חזיון . חיה טמאה היא ומנומרת בגוונין: אי הכי. סייעתא היא: קש. קשמת ציפיו בגוונין: עור או בעור. גבי נגעים כתיב או בעור והוה מזי למכתב או עור: ושלקה ביד כהן. משהרצו ביד כהן נעשה נגע ומתחלה לא היה נגע: קצץ מכולן. מכל האמורים בפסוק וחיברן יחד: קרשים מטמאין בכעדשה ומת בכזית ונגעים בכגרים והוא פחות מכזית: אף אני אביא אהל המת שעור טמא בו. כדאמר לעיל מקיש עליון לתחתון דקרוי אהל: שאינה מטמאה בנגעים. דהא אמר ופשתים כתיב: (רפ"י)

תוספות ויפרוש את האהל וגו'. תימה לר"י מנא ליה דהאי אהל היינו שש משזר אימא היינו יריעות עזים דאשכחנא בהדיא דאיקרי אהל כדכתיב ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן וכן משמע פשטיה דקרא ויפרוש את האהל דהיינו יריעות עזים על המשכן דהיינו שש משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ויש לומר דדייק משום דקרא כתיב בהקמת המשכן וחשיב לעיל בסדר הקמתן דמתחלה נתן אדנים ואחר כך הקרשים וכתב אחר הקרשים ויפרוש את האהל משמע היינו יריעות התחתונות שהם שש משזר דהם תחלת הפרשה ותימה דאמאי לא יליף מהא

דמשכן היינו יריעות שש משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה וגו' ומשכן איקרי אהל דכתיב את משכן אהל מועד ושמא אהאי קרא סמיד: אם כן ג"ש מאי אהני ליה. והא דאמר כל פותח טפח מביא את הטומאה היינו מק"ו ממצורע כדיליף בספרי וכדפיר' בקונטרס וא"ת והיכי יליף נימא דיו כמצורע שלא יטמא אלא טומאת ערב ודווקא בעומד או ביושב ולא עובר כדתניא במסכת נגעים ומייתי לה ובפ"ק דקדושין (ד' לג:): טמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא כו' וי"ל דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא מק"ו דמצורע דלית לן למילף אהל אהל ממשכן לענין למעט הבאת טומאה בשאר אהלים דלאו פשתן ולא ילפינן ממשכן אלא לטומאת עצמו אפילו מחובר דדוקא פשתן ולא שאר יוצא מן העץ ולענין אהל שאינו עשוי בידי אדם לרבי יהודה בפ"ב דסוכה (דף כא. ושם) דלא מצינן למילף ממצורע ולא אשכחן ביה קרא לא למעט ולא לרבות אהל שאינו עשוי בידי אדם: אי מה להלן קרשים כו'. פירש בקונטרס דאף עץ יהא קרוי אהל וקשה לריב"א דהא דפנות אין קרויות אהל אלא המכס' שמלמעלה הוא קרוי אהל ומפ' דה"ק אי מה להלן קרשים בהדי פשתן אף כאן בטומאת אהל קרשים בהדי פשתן ואע"ג דאהל אהל ריבה לענין דלא בעינן שזורים ולכפול ששה וכן לענין דלא בעינן צמר ופשתים יחד כי התם אלא אפילו פשתים ולא צמר מ"מ פריך דליהוי קרשים בהדי פשתים דסתם אהל קרוי עם הכיסוי ועם הדפנות: ואין קרשים קרוים משכן. וקשה לרי הא כתיב יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסותו ואמר לקמן בהזורק (דף צח:): לכסות אמה של קרשים ואיכא למ"ד אמה של אדנים אלמא דקרשים איקרי משכן ויש לומר דצדי המשכן איקרי ולא משכן: ריבה עור בהמה טמאה. פירש רבינו שמואל דלהכי איצטריך לרבוויי עור בהמה טמאה כדקתני בת"כ (פ' תזריע) צמר אין לי אלא מין בהמה דקה ונאכל כו' דומיא דצמר שהוא דוקא של כבשים מנין לרבות עור בהמה דקה ואין נאכלת בהמה גסה נאכלת ואין נאכלת עד שתהא מרבה עורות שרצים תלמוד לומר בעור בעור ונראה דהא דנקט בהמה גסה נאכלת אגב אחריני נקט דאיהי לא בעיא קרא דהא בשמעתין ילפינן לענין טומאת אהל כל מין טהורה מאילים: ושלקה ביד כהן. מפרש נמי רבינו שמואל דאיצטריך לרבוויי משום דכתיב והבגד כי יהיה בו נגע צרעת וגו' והראה אל הכהן דמשמע דאם לא היתה בו נגע קודם שהראהו לכהן טהור: שכן שתי וערב טמא בהן. מה שאין כן במת כדנפקא לן בפרק במה אשה (לקמן דף סד.). אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור של בהמה טהורה. וא"ת מנלן דאיירי קרא בעור בהמה טהורה ויש לומר כמו בנגעים דהכא כתיב שק וה"א מה שק מין בהמה דקה ונאכל כדמוכח בת"כ ולקמן דשק הוא דבר הבא מן העזים אף עור מין בהמה דקה ונאכל אע"ג דבת"כ מרבה אף שק הבא מחזיר שהוא דבר טמא אפ"ה הוה אמינא דלא הוקשה עור אלא למשמעות דשק דהיינו של עזים ולא הוקש למאי דמרבי בשק לכך איצטריך ריבוי. הרב פורת: מה לשרצים. וליכא למיפרך שיטמא מת בכעדשה מק"ו דהא כל שיעורים הם הלכה למשה מסיני וקשה לר"י ונילף מת משרצים בגזירה שוה דבגד ועור כדאמר לקמן בפרק במה אשה (ג"ז שם) ואומר ר"י משום דג"ש דאהל אהל ממשכן סתרה לה לכך איצטריך ריבוי ועוד י"ל דג"ש לא איירי בטומאת אהל [המת] עצמו המחובר: (תוספות)

רשב"א הא דלקשינן: אי מה להלן קרשים אף כהן קרשים. פירש רש"י ז"ל: דהכי פריך מה להלן איקרו קרשים אהל אף כהן יהא קרוי אהל. והקשו בתוס' והל"ל קרשים לא עשו מהן אהל דפנות ולא סכך ואינו קרוי אהל אלא סכך. ופירשו הם ז"ל דהכי קאמר: אי מה להלן היו קרשים עם הפשתן הכא נמי לא ליטמא טומאת אהלים עד שיהו שם קרשים ופשתים. וכן מנלתי לרבנו שרירא גאון ז"ל בתשובה. ואינו מחזור, דאי משום הא לא איריא דהיינו דלקשינן לעיל בסמוך אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ששה פירוש והוא הדין לכל שאר הדברים שהיו במשכן כגון תכלת וארגמן ותולעת שני וקרשים, וכי משני אהל אהל ריבה הוא הדין לכולהו. ותירצו בתוס' דלמא קרשים שאני משום דהוה העיקר שהו מעמידין הכל ולפיכך לא יהא קרוי אהל אלא אם כן יש בו קרשים ולא ריבה אהל אלא לענין שאר דברים. ודוקא ליטמא הוא דאמרינן דאינו מטמא אלא אמר ופשתים, דכתיב (במדבר יט, יח) והזה על האהל, אבל להביא את הטומאה כל שהוא טפח על טפח מביא את הטומאה, דלתי מקל וחומר דמלורע,

כדלויף לה בספרי (פרשת חוקת פיסקא ד) וכמו שפירש רש"י ז"ל. השתא עור בהמה טהורה לא מטמא. פירוש: ואע"פ שהיה במשכן להא איכא עורות אילים. עור בהמה טמאה מצעיא. פירוש: לאפילו תמלא לומר דתחש טמא היה מכל מקום לא יטמא. עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן כו'. פירש רש"י ז"ל דלהכי אינטריך לרבות עור בהמה טמאה, משום דתני בתורת כהנים (פרשת תזריע פרק יד ה"א) קָמַר (ויקרא יג, מז) אין לי אלא מין בהמה דקה ונאכל, מין בהמה דקה ואינו נאכל בהמה גסה ונאכל בהמה גסה ואינו נאכל עד שתהא מרבה להביא עורות שרצים מנין, תלמוד לומר (שם פסוק מח) דַעוּר. אלא גמר משרצים דתניא אין לי אלא עור בהמה טהורה וכו'. ואם תאמר ומנא ליה דקרא איירי טפי בעור בהמה טהורה. תירצו בתוס' (ד"ה אלא) כמו שהירצ רש"י ז"ל לטעם בנגעים, משום דכתיב (ויקרא יא, לב) עַק והוא אמינא מה שק מין בהמה דקה ונאכל אף עור מין בהמה דקה ונאכל. והכי תניא בתורת כהנים (פרשת שמיני פרק ח ה"ד) בהדיא דשק הוא דבר הבא מן העזים. ואע"ג דמרבה בתורת כהנים (שם) אף שעשאה מחזיר, אף על פי כן הוא אמינא כי הוקש עור לשק הני מילי למשמעות דשק דהיינו אמר של עזים אבל לא למאי דמרבינן משק בהמה טמאה. ובאהל גופיה כתיב ביה עור בהמה טהורה דהיינו עורות אילים לפיכך היה אומר דאף כאן עור בהמה טהורה. (רשב"א)

ב

-

כח

דף

אתיא בק"ו מנוצה של עזים שאין מטמא בנגעים מטמא באהל המת עור בהמה טמאה שמטמאה בנגעים אינו דין שמטמאה באהל המת ואלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו במלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין תפילין בהדיא כתיב בהו [שמות יג-ט] למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא לעורן והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ אלא לכורכן בשערן ולתופרן בגידן הא נמי הל"מ הוא דתניא תפילין מרובעות הל"מ נכרכו' בשערן ונתפרות בגידן אלא לרצועו' והא"ר יצחק רצועות שחורות הל"מ נהי דגמירי שחורות טהורות מי גמירי מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משה א"ר אלעא אמר רשב"ל אומר היה ר"מ תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא וקרן אחת היתה לו במצחו ולפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנז מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו ש"מ טהור היה דא"ר יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר [תהילים סט-לב] ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס מקרין תרתי משמע אמר ר"נ בר יצחק מקרן כתיב וליפשוט מיניה דמין בהמה הוא כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא ולית ליה אלא חדא קרן איכא למימר מין חיה הוא: מתני' פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה ר"א אומר טמאה היא ואין מדליקין בה רע"א טהורה היא ומדליקין בה: גמ' בשלמא לענין טומאה בהא פליגי דר"א סבר קיפול אינו מועיל

ובמילתיה קמייתא קיימא ור"ע סבר קיפול מועיל ובטולי בטיל אלא לענין הדלק' במאי פליגי א"ר אלעזר א"ר אושעיא וכן א"ר אדא בר אהבה הכא בג' על ג' מצומצמות עסקינן ובי"ט שחל להיות ע"ש עסקינן דכ"ע אית להו דר' יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ודכ"ע אית להו דעולא דאמר עולא המדליק צריך שידליק ברוב היוצא ר"א סבר קיפול אינו מועיל וכיון דאדליק ביה פורתא הוא ליה שבר כלי וכי קא מדליק בשבר כלי קמדליק ור"ע סבר קיפול מועיל ואין תורת כלי עליו וכי קמדליק בעץ בעלמא קמדליק. אמר רב יוסף היינו דתנינא ג' על ג' מצומצמות ולא ידענא למאי הלכתא ומדקא מתרץ רב אדא בר אהבה אליבא דר' יהודה ש"מ כר"י ס"ל ומי א"ר אדא בר אהבה הכי והא"ר אדא בר אהבה

רז"י מטמא בזהל המת. אם עשאו אהל דהא ממשכן גמר ליה ועיקר אהל דכתיב במשכן ביריעות עזים כתיב הא דכתיב בספרים כל מעשה עזים ל"ג ליה דמהכא לא נפקא לן אהל דבכלים הוא דכתיב וכדאמר בעלמא להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים: אלא הא דתני רב יוסף כו'. כיון דרבינן עור בהמה טמאה לאהל המת הא דתני רב יוסף למאי הלכתא מאי דהוה הוה אי לאו למילף מיניה לטומאה: לתפילין. איתמר דהיא נמי מלאכת שמים: לעורן. עור דפוס שלהן שהכתבים של פרשיות מונחים בו דהאי לא מלמען תהיה נפקא דהא לאו תורה כתיבא ביה: שי"ן של תפילין. שיהא העור נקמט מבחוץ ג' קמטין ודומה לשי"ן והרצועה נקשרת כמין דלית ויש רצועה כפופה כמין י' דהיינו שדי וכיון דאות השם נכתב בקמטין שלו מותר בפיד בעינן ומקרא נפיק: אלא לנכרכות בשערן. תניא למהייל דרב יוסף שצריך לקשור חוגרות הפרשיות בשער עור בהמה טהורה ולתופרן בגיד בהמה טהורה: בשערן. בשער מן הקלף כלומר בשל טהורה: לרצועותיהן. שיהיו מעור בהמה טהורה: הל"מ. וכיון דהלכתא רצועות מסיני טהורות נמי הל"מ ומתניתא דרב יוסף לאו הל"מ קאמר: מאי הוי עלה דתחש. הואיל ולרב יוסף לאו לענין מלאכה דמשכן איתמר לא איפשיט בעיין: מקרין תרתי משמע. דסתם מקרין כל קרניו: מהני שקיפלה. כמו שגודלין פתילות: הבהבה. על השלהבת כדי שתהא מחורכת ותדליק יפה: טמאה היא. דבגד כלי הוא ומקבל טומאה אם היה שלש על שלש דקפול אין מבטלה מחורכת בגד הואיל ולא הבהבה: ואין מדליקין בה. כדמפרש טעמא בגמ': גמ' קפול מועיל. לבטולה מחורכת בגד: מלומממות. דאי הוה טפי פורתא לכולי עלמא מדליקין: ובי"ט שחל להיות בע"ש. דשייך ביה איסור מוקצה עסקינן: ואין מסיקין בשברי כלים. שנסברו בו ציום דהוה להו נולד אצל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטלן: ודכולי עלמא אית להו. צריך המדליק להדליק בידיים קודם סילוק ידי רוב היולא מן הפתילה חוץ לנר הלכך על כרחך צריך לעסוק בו לאחר שנפחת משלש הלכך טעמא דר"א דאסר הסבר קיפול אינו מועיל והוה ליה כלי שנסבר ביו"ט וכי קמדליק ביה פורתא כיון דמלומממות היו הוה שברי כלי דפחות משלש לאו כלי הוא והוה ליה כלי שנסבר ביו"ט וכי קמדליק בידיים להשלים רוב היולא בשבר כלי קמדליק והא דאמרין מסיקין בכלים דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת אלא אם כן ריבה עליו עלים מוכנים כדלקמן (דף כט.). קיפול מועיל. ועל כרחך מעי"ט קיפלה דאין גודלין פתילה ביו"ט דתניא בהמביא (ביצה לז:) וכבר נתבטל הכלי מצע"י ואין כאן שבר כלי: היינו דתנינא. שהייתי שונה מרבותי משנה ג' על ג' מלומממות ולא הוה ידענא למאי הלכתא איתמר דאי לענין

טמויי כל שכן דאי איכא טפי דמטמא: ומדקא מתרץ כו'. מילתא באפי נפשיה היא בהמיה למירמי דרב אלא אדרב אלא מדקא מתרץ למתניתין ואוקי לכולי עלמא אית להו אין מסיקין בצברים דהיינו אליבא דר"י דאית ליה נולד ש"מ כו': (רפ"י)

תוספות אתיא בק"ו מנוצה של עזים. וא"ת נימא שתי וערב יוכיח שמטמא בנגעים ואינו מטמא במת אף אני אביא עור בהמה טמאה כו' ועוד קשה אמאי איצטריך קרא בשרצים לעור בהמה טמאה ליתי בק"ו מנוצה של עזים שאין מיטמא בנגעים מיטמא בשרצים וי"ל דאי לא הוה כתיב קרא בשרצים ליכא למילף עור בהמה טמאה בק"ו מנגעים לא בשרצים ולא באהל המת דאיכא למימר שתי וערב יוכיח אבל השתא דכתיב טומאה בשרצים ילפינן שפיר בק"ו מנגעים שיטמא באהל המת וליכא למימר שתי וערב יוכיח דמה לשתי וערב שכן אינו מטמא בשרצי' תאמר בעור בהמה טמאה שמטמא בשרצים הכי נמי יטמא באהל המת: ור"י אומר דליכא למימר שתי וערב יוכיח דהכי עביד ק"ו ומה נוצה של עזים שאין מטמא בנגעים מטמא באהל המת ככלי העשוי מנוצה של עזים עור בהמה טמאה שטמא בנגעים אינו דין שיטמא באהל המת ככליו דהשתא לא שייך למימר שתי וערב יוכיח שמטמא בנגעים ולא באהל המת דשתי וערב אין שייך בו כלי ואין לומר דכל היוצא מן העץ ועצם יוכיח שמטמא בנגעים ואינו מטמא במת דמה שמטמא בנגעים אינו מחמת עצמו אלא מחמת הבית דהא בית שסיככו בזרעים אמר בהעור והרוטב דמטמא בנגעים אבל נוצה והעור מטמא מחמת עצמו. ומהר"ם כתב דליכא למימר שתי וערב יוכיח דמה לשתי וערב שכן אין מטמאין לא במת ולא בש"ז תאמר בעור בהמה טמאה דמטמא דהא כתיב במת ובש"ז כל בגד וכל כלי עור. ולעיל כי פריך מה לשרצים ליכא למימר נגיעת מת וש"ז יוכיח דמה לכולהו שכן פחות מכזית דנגיעת מת בכשעורה וש"ז במשהו או בחתימת פי האמה (והוא ת. ' דאיצטריך קרא בשרצים לאפוקי מהיקש דשק) וזה אין נראה דע"כ דגם לענין אהל הוי ישעורו בכזית להביא טומאה על כל הכלים ועל עצמן אפי' יוצא מן העץ דזהו תלוש קיי"ל דמביא ונ"ל דלא שייך כלל למימר אהל תלוש יוכיח כיון דלא אתינא למילף אלא לענין אהל המחובר דלא מטמא אלא מאי דילפי' ממשכן וכי האי גוונא איכא בפ"ק דמנחות גבי טריפה שהיתה לה שעת הכושר דלא ילפינן מטריפה שלא היתה לה שעת הכושר אפי' במה הצד [ת"י]: והקשה השר מקוצי מאי בעי בסמוך מאי הוי עלה דתחש תיפוק ליה דטהור היה מדאיצטריך קרא בשרצי' לטמא עור בהמה טמאה דאי טמא היה לשתוק קרא בשרצים ותיתי בק"ו מנגעים דהשתא ליכא למימר שתי וערב יוכיח דמה לשתי וערב שכן אין מטמאין באהל המת תאמר בעור בהמה טמאה דמיטמא באהל המת כיון דתחש טמא היה וי"ל דמהכא ליכא למיפשט דטהור היה דאפילו טמא היה כתיב בשרצים דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ועוד אומר רש"י דשרצים לא אתו מק"ו מנגעים דאיכא למיפרך פשוטי כלי עור יוכיח דמטמא בנגעים ולא בשרצים: למאי הלכתא. לא בעי למימר לאשמעינן דתחש טהור היה דמשמע דאתא לאשמעינן שום צורך הוראה: תפילין בהדיא כתיב בהו למען תהיה וגו'. תימה לר"י וכי אין לברייתא לשנות מה שדורש מן הפסוק וכל הנד דמייתי בסמוך וכי לית ליה לרב יוסף לשנות הברייתא לפי שזה אמרו אמורא אחד או ברייתא ואומר רבינו יצחק דהכי פריך תפילין בהדיא כתיב בהו ואי הא הוה אתי לאשמעי' הוה ליה לאתויי קרא אע"כ מילתא אחריתי אתא לאשמעי' ודרשה דמן המותר בפיך היתה פשוטה ולא איצטריך לאשמעי' וקאמר אלא לעורן והאמר אביי שין של תפילין כו' ובזה הלשון הוה ליה לרב יוסף למימר והוה ידעינן שפיר דבעי עור בהמה טהורה דדרשה דמן המותר בפיך היא פשוטה אלא לכורכן בשערן צריך בהמה טהורה הא נמי הל"מ דתניא כו' מדלא קתני רב יוסף בהאי לישנא ונכרכות בשערן ש"מ דמילתא אחריתא אתא לאשמעינן אלא לצועותיהן והא"ר יצחק רצועות שחורות הל"מ וכיון דמצריך שיהו הרצועות שחורות כמו הקציצה כל שכן דבעינן שיהו טהורות כמו הקציצה דסברא הוא להקפיד על הטהרה מעל השחרות ואי הא אתא רב יוסף לאשמעי' לישמעין שיהיו שחורות דהוה שמעינן מינה תרתי שחורות וטהורות ומשני נהי דגמירי שחורות טהורות מי גמירי

דמשחורות ליכא למיגמר טהורות: לא צריכא אלא לכורכן בשערן. קשה לרשב"א אי הא אתא
לאשמעי' אמאי נקט עור במילתיה: (תוספות)

רשב"א אלחא הא דתני רב יוסף לא הוכשר למלאכת שמים אלחא עור בהמה טהורה כלכד למאי הלכתא.
פירש רש"י ז"ל: דאי למילף דתחש טהור היה מאי דהוה הוה. ואם תאמר והא מצעיא לן בסמוך מאי
הוי עלה. יש לפרש דמדלח קאמר הכין בהדיא, וקאמר בהאי ליטנא לא הוכשרו למלאכת שמים, משמע
דאתא לאשמועינן שום דבר הוראה. ובתשובת רבנו האי גאון ז"ל מלאתי שפירש ז"ל: השתא קא מצעיא
לן, הואיל וקם לו קל וחומר דרב הונא [לפנינו: רבא] מצרניש דלית ליה פירכא ולמדנו ממנו דעור
מטמא טומאת אהל, הלכך כמה דגמרינן אהל המת ממשכן בגזירה שוה דאהל אהל מה להלן באהל
דמשכן למר ופשתים אף באהל המת למר ופשתים הם, הכי גמרינן אהל דמשכן מאהל המת מה להלן
באהל [המת] עור בהמה טמאה אף באהל דמשכן עור בהמה טמאה, הכי מן הדין הזה הוכשר לאהל
משכן עור בהמה טמאה. ואם כן הוא, אלחא הא דתני רב יוסף לא הוכשר למלאכת שמים אלחא עור
בהמה טהורה כלכד למאי הלכתא, הואיל ולאהל משכן הוכשר עור בהמה טמאה, ומפריקין לתפילין,
עד כאן. הא דאמרינן: לכרכן בשערן ולהפרן בגידין. איכא למידק והא איהו עור בהמה טהורה קאמר
דמשמע עור ממש. ור"ע. נהי דגמירי שחורות, טהורות מי גמירי. איכא למידק וליזיף נמי רצועות
מהורת ה' צפיד (שמות יג, ט), דהא ברצועות נמי איכא דל"ת ויו"ד. ויש לומר דהנהו לאו כתיבה הן
אלא קשר בעלמא ואינו חשוב כתב. ובתוס' אמרו לקמן בפרק במה אשה (סב, א ד"ה שי"ן) דל"ת
ויו"ד לאו הלכה גמירי להו מסיני, ולא גרסינן (בגמרא להלן שם) אלחא שי"ן שבתפילין הלכה למשה
מסיני, ודייקי לה מהא. ואין לרדך. וכבר הארכתי בה במגילה בריש פרק בני העיר (כו, ב ד"ה תשמישי)
בסייעתא דשמיא. הא דאמרינן הכא: דכולי עלמא אית להו דרבי יהודה וכולי עלמא אית להו דעולא.
הוא הדין דהוה מלי למימר דפליגי בדרכי יהודה, ואי נמי בדעולא, דר' אליעזר אית ליה ורבי עקיבא
לית ליה, אלחא משום דקיימא לן כרבי יהודה ביום טוב וכן כדעולא דאמר לריד להדליק ברוב היוצא
וקיימא לן נמי כרבי עקיבא בהא דפחילת הבגד, לא אוקימנא פלוגתייהו בהכין כי היכי דלא תקשי לן
הלכתא אהלכתא. ואי נמי משמע ליה דבין רבי אליעזר בין רבי עקיבא בשקפלה דוקא קאמרי, ואי
בשקפלה דוקא על כרחין רבי עקיבא נמי ס"ל כרבי יהודה. כך נראה לוי. (רשב"א)

נכרי שחקק קב בבקעת ישראל מסיקה ביו"ט ואמאי נולד הוא לדבריהם דר"א ור"ע
קאמר ליה וליה לא סבירא ליה רבא אמר היינו טעמא דרבי אליעזר לפי שאין מדליקין
בפתילה שאינה מחורכת ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין אלא הא דתני רב יוסף ג' על
ג' מצומצמות למאי הלכתא לענין טומאה. דתנן ג' על ג' שאמרו חוץ מן המלל דברי ר"ש

וחכ"א ג' על ג' מכוונות: אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי רבי יהודה ור"ש מתיר מסיקין בתמרין אכלן אין מסיקין בגרעיניהן דברי רבי יהודה ור"ש מתיר מסיקין באגוזים אכלן אין מסיקין בקליפותיהן דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר רבי יהודה משום דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי והוה ליה נולד ואסור אבל תמרים דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין אימא שפיר דמי ואי אשמעינן גרעינין הוה אמינא דמעיקרא מכסיין והשתא מיגליין אבל קליפי אגוזין דמעיקרא מיגלו והשתא מיגלו אימא שפיר דמי צריכא והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב אכל תמרי ושדא קשייתא לבוכיא אמר ליה רבי חייא בר פחתי כנגדו ביו"ט אסור קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה ת"ש דכי אתא רב לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא מאי לאו בפרסייתא ולא קיבלה לא בארמייתא הואיל וחזי אגב אימייהו א"ל ר' שמואל בר בר חנה לרב יוסף לרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים כיון דאדליק בהו פורתא הוה ליה שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך דעבד כדרב מתנה דאמר רב מתנה אמר רב עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עצים מוכנין ומסיקין רב המנונא אמר הכא בפחות משלשה על שלשה עסקינן ומקולי מטלניות שנו כאן ואזדא ר' אליעזר לטעמיה ור"ע לטעמיה דתנן פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את המרחץ ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הרחיים בין מן המוכן ובין שאין מן המוכן טמא דברי רבי אליעזר ורבי יהושע אומר בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא ושלא מן המוכן טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים זרקו באשפה דברי הכל טהור

רש"י שחקק קב. ביו"ט דהוה ליה נולד: לדבריהם דר' אליעזר ור' עקיבא קאמר. האי דאוקים להו רב אדא אליבא דר' יהודה דחזא פלוגתייהו דלא מיתוקמא אלא אליבא דר' יהודה ומיהו איהו לא סבירא ליה אלא כר' שמעון: טעמא דרבי אליעזר. בהדלקה משום דאין מדליקין בו שאין דולקין יפה ובכל שבתות השנה אסור ולאחז משום נולד: חוץ מן המלל. דרך תופרי בגדים למלול מן הבגדים לכופלן מעט סביב התפירה ואח"כ תופר וג' על ג' סופו לתפור לטלאי בצגד עני לכן אחשבה להיות כלי הלכך צריך להיות בו יותר משיעור המלל כדי שיהא הטלאי שלם על שלם: מכוונות. מלומממות ובהכי אחשבה ור"ע"ג דכשיתפור לא הוה שלם והיינו הך דרב יוסף ולאחז משום דאי הוה טפי לא מיטמא (דכל שכן) אלא לאפוקי מדתנא קמא: מסיקין בתמרים. דאגב דמטלטל להו לאכילה חזו נמי להסקה: אכלן. ביו"ט אין מסיקין בגרעינין ביו"ט דהוה להו נולד: והשתא מגליין. הלכך נולד הוה: והא דרב. דאמר לר' יהודה אין מסיקין בגרעינין לאו בפירוש איתמר: אכל תמרי. בחול: לבוכיא. כירה של רעפים שקורין טיול"ש {טיול"ש: רעפים} והיא חלולה וספרים שכתוב בהן לבי תפי היינו נמי כירה והוא תרגום של בית שפיתת שתי קדרות: קשייתא. גרעינין: בר פחתי. בן גדולים: אכל תמרי. ביום טוב: פרסייתא. תמרים טובים ומתבשלים יפה וכל אוכל שלהם נפרש מעל גרעיניהן ואין הגרעינין ראויין לטלטל ואפ"ה לטלטלן למיטמא לחיותא אלא קיבלה מיניה: בארמייתא. דאין מתבשלות יפה ואין האוכל נפרש מהן ומשתייר בגרעיניהן וחזו לאדם: אגב אימייהו. שיט עוד מאמן עליהן: מרבה. עליהן ומבטלן ברוב: רב המנונא אמר. מתניתין בפחות

משלשה טפחים על שלשה טפחים פליגי לענין טומאה: ומקולי מטלניות. מטלניות הקלות בעינינו דומיא דמתוקנות לפקוק מרחץ למידי ללא חשיב הוא וקיפול לנקט במתניתין משום הבהוב לנקט דוקא ולפלוגתא דהלכה תנא קיפול: פחות משלשה כו'. דאילו שלשה על שלשה חשיבי ולא בטלי ואע"ג דקילי כגון סמרטוטין: שהתקינו לכך. שהקלו לכך: לפקוק המרחץ. נקבים שהמים באים דרך שם למרחץ: ולנער בו את הקדרה. לאחוז בהן שולי הקדרה ולנערה לתוך התמחוי: בין מן המוכן. לקמיה מפרש: (רש"י)

תוספות רבא אמר היינו טעמא דר' אליעזר. משמע דרבא לענין טומאה אית ליה שינויא דרב אדא בר אהבה ולקמן משמע דאית ליה שינויא דרב המנונא דאמר מקולי מטלניות שנו כאן דקאמר והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע על כן נראה דהכא גרס רבה ולקמן רבא ונ"ל דבחנם נהגו אנשים להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובהבת דהא אין הלכה כרבי אליעזר דשמותי הוא ועוד אמרינן לקמן הכא בפתילה שצריך להבהבה עסקינן משמע דיכול להדליק אע"פ שאינה מהובהבת: ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין. קשה כיון דתנא דאפילו בפתילה שאינה מחורכת אין מדליקין כ"ש בסמרטוטין שאינם מחורכין ומיהו בתוספתא גרס ולא בסמרטוטין אפי' מחורכין: אכלן אין מסיקין בגרעיניהן. תימה לר"י דבפרק נוטל (לקמן דף קמב:) אמר למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה פירוש דאסר נבלה שנתנבלה בשבת והא"ל לשמע"י טווי לי בר אווזא ושדי מייעה לשונרא ומשני התם כיון דמסרח דעתיה עילויה מאתמול אלמא כיון דדעתו מאתמול לתת לשונרא כשיסריח למחר שרי אע"ג דכל זמן שלא הסריח חזי לאדם משום דחשיב כאילו הכינו מבעוד יום לשונרא ה"נ מאתמול דעתיה עילויה להסיר הגרעינין כשיאכל התמרים למחר ואמאי חשיב ליה טפי נולד ממייעה דבר אווזא וי"ל דהתם בר אווזא נשחט מעי"ט ואין המעינים צריכים לאווז וכיון דמבעוד יום דעתיה למיתביה לשונרא אם יסריחו חשיבה הכנה מעלייתא אבל הכא הגרעינין צריכין לאוכל וחשיבי כאוכל עצמו עד שיאכל התמרים לכך חשיב להו נולד ולא מהני מה שדעתו עליהם מאתמול: והא דרב לאו בפירוש איתמר כו'. הא פשיטא דרב אסר נולד כרבי יהודה מכרכי דזוזי (לעיל דף יט:): אלא מייתי ראייה דאף בגרעינין דאיכא למימר מעיקרא גרעינין והשתא גרעינין אסר רבי יהודה וא"ת ובאגוזים דמעיקרא מגלו והשתא מגלו מנלן דאסר וי"ל דאע"ג דמטעם זה עושה צריכותא מ"מ מטעם זה לפי האמת אין נראה לו לחלק ביניהם: בין מן המוכן כו'. פירש בקונטרס מוכן דרבי אליעזר קופסא שאינו מוכן תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת ומוכן דר' יהושע תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת ושאינו מוכן זרקו לאשפה ורבי עקיבא מוכן תלאו במגוד ושאינו מוכן הניחו אחורי הדלת וקשה לר"י דהשתא מוכן ושאינו מוכן דהאי תנא לא הוי כאידך ועוד מה להם להזכיר בדבריהם קופסא ואשפה דלא פליגי בה ועוד דבפרק כירה (לקמן דף לט: ושם) קרי לרבי עקיבא מכריע ואמאי והלא לא גילו בדבריהם רבי אליעזר ורבי יהושע שיש לחלק בין תלאו במגוד להניחו אחורי הדלת ונראה לר"י דמוכן דכולהו היינו תלאו במגוד ושאינו מוכן היינו הניחו אחורי הדלת והאי דקאמר אמאי קרי ליה שלא מן המוכן פירש רבי אליעזר אמאי קרי להניחו אחורי הדלת שלא מן המוכן הואיל והוא טמא ומשני משום דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ולא בעי למימר משום דלגבי מגוד לאו מוכן הוא דלא חשיב כולי האי תלאו במגוד מאחורי הדלת דהוה קרי ליה לגביה שלא מן המוכן וכן לר' יהושע קא בעי אמאי חשיב לתלאו במגוד מן המוכן הואיל והוא טהור ומשני דלגבי אשפה מוכן הוא והא דלא קאמר דלגבי אחורי הדלת מוכן הוא משום דלא גריע כולי האי טפי ממגוד דליהוי אינו מוכן לגביה: (תוספות)

הגב"א מסיקין בכלים ואין מסיקין בשצרי כלים דברי רבי יהודה רבי שמעון מתיר. מסיקין בתמרים אכלן אין מסיקין בגרעיניהם. ואיכא למידק מדאמרין לקמן בפרק נוטל (קמב, ב) למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה, והא אמר רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ושדי מעיה לשונרא, ומשני התם כיון

דמסרחי דעתיה עלויה מעיקרא, ואם כן הכא נמי מעיקרא דעתיה אגרעינין מאתמוול לאחר שיאכל התמרים. ודחקו בתוס' דהתם בשנשחטה מאמש, ואף על פי שהיה ראוי למאכל באותה שעה דעתו היה שאם יסריח למחר שיאכילם לשונרא, וכיון שהיה דעתו עליהם ועוד שלא היה האווז כריך לבני מעים אינו כנוול אלא כמאכל בפני עצמו והוא לא הכנה מעלייתא, אבל גרעיני תמרים שהאוכל כריך להם הוא ליה כמאכל אחד והכנתו אינה הכנה מעלייתא והוא ליה כנוול ואסור. והא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכלל אתמר. ואע"ג דמהא לא שמעינן אלא גרעיני תמרים דמעיקרא מכסו והדר מיגלו, אבל קליפי אגוזים לאיכא למימר דכיון דמעיקרא מיגלי והדר מיגלי לא הוא כנוול, וכדעביד מיניה גמרינן כריכותא בסמוך. אפילו הכי איכא למימר דמחדא שמעינן אידך, דלאו טעמא הוא לחלק ביניהן בכך, אלא דלרוחא דמלתא אשמעינן כולהו תלמודא כי היכי דלא ניטעי בה. כי אדליק בה פורתא הוה ליה שבר כלי וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך. מכאן נראה לי דאין איסור ליהנות מן המוקצה, דלא קשיא ליה אלא היכי מהפך בהו, כלומר: שאסור לטלטל, הא אי לא מהפך בהו אף על פי שהתבטל מתבטל בו אין בכך כלום, והיינו נמי דאמרינן לעיל (כח, ב) גבי פתילת הבגד, הכא בשלש על שלש מאומות עסקינן וכולי עלמא אית להו דרבי יהודה וכולי עלמא אית להו דעולא דאמר כריך להדליק ברוב היולא וכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק, כלומר: ואסור להשתמש בידים בשברי כלים, דאלמא אי לית להו דעולא שפיר דמי, ואף על גב דממילא דולק והולך ונעשה שבר כלי ונהנה ממנו ומשתמש לאורו, שלא אסרו אלא לטלטלו או לאכלו ואפילו להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לסמוך בו כרעי המטה ואפילו במקומו שאינו מזיזו ומטלטלו, אבל הנאה הבאה ממילא שפיר דמי. אלא אם כן תדחה דשאני הכא דמיקלל קלי איסורא, הא במוקצה בעין אסור ליהנות ממנו. והראשון עיקר. והא דאמרינן: מרבה עליהם עמים מוכנים. לא מתורת ביטול נגעו בה דכל דבר שהוא בעין וניכר בשעת השמישו אינו בטל, אלא הכא אינו כריך לבטול אלא כריך רוב כדי שלא יראה כמטלטל את האיסור אלא כמטלטל בהיתר, וכי מטלטל בשבר כלי הוא ליה כטלטול מן הדל. כך נראה לי. ויותר מזה כתבתי במקומו בפרק קמא דביאה (ד, ב ד"ה והא) בסייעתא דשמיא. בין מן המוכן בין שלא לפנינו: שלא מן המוכן. פירש רש"י ז"ל (לקמן ע"ב): דמוכן דרבי אליעזר היינו קופסא ושאינו מוכן תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת, ומוכן דרבי יהושע תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת ושאינו מוכן זרקו לאשפה. ואינו מחזור. חדא דלמה לן לאורוכי קופסא ואשפה, כיון דאינהו לא פליגי בהו. ועוד דסתמא מוכן ושאינו מוכן דרבי אליעזר היינו מוכן ושאינו מוכן דרבי יהושע. ובתוס' פירשו דמוכן דתרווייהו תלאו במגוד ושאינו מוכן הניחו אחורי הדלת, והא דקא אמרינן ורבי אליעזר אמאי קרי ליה שלא מן המוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ולא קאמר דלגבי תלאו במגוד לאו מוכן הוא, משום דלא עדיף כולי האי תלאו במגוד מהניחו אחורי הדלת דלקרייה לגביה שלא מן המוכן, והא נמי דאמרינן דרבי יהושע ואמאי קרי ליה מן המוכן דלגבי אשפה מוכן הוא ולא קאמר דלגבי הניחו אחורי הדלת מוכן הוא, מהאי טעמא נמי הוא, דלא גרע אחורי הדלת כולי האי לגבי תלאו במגוד דלימא הכין. (רשב"א)

הניחו בקופסא דברי הכל טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד או שהניחו לאחורי הדלת ר' אליעזר סבר מדלא זרקו באשפה דעתיה עילויה ומאי קרי ליה שלא מן המוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ור' יהושע סבר מדלא הניחו בקופסא בטולי בטליה ומאי קרי ליה מוכן דלגבי אשפה מוכן הוא ור' עקיבא בתלאו במגוד סבר כרבי אליעזר בהניחו אחורי הדלת סבר לה כרבי יהושע והדר ביה ר' ע' לגביה דר' יהושע ממאי אמר רבא מדקתני פתילת הבגד מאי איריא דתני פתילת הבגד ליתני פתילה של בגד מאי פתילת הבגד דעדיין בגד הוא: **מתני'** לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת ואפילו היא של חרס ורבי יהודה מתיר אבל אם חברה היוצר מתחלה מותר מפני שהוא כלי אחד לא ימלא אדם קערה של שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת ורבי יהודה מתיר: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן שפופרת של ביצה בהא קאמרי רבנן דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מינה אבל של חרס דמאיסא אימא מודו ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר רבי יהודה אבל בהיא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן הנך תרתיה בהני קאמר רבי יהודה משום דלא מיפסק אבל קערה דמיפסקא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בהיא בהיא קאמרי רבנן אבל בהני תרתיה אימא מודו לרבי יהודה צריכא: ואם חברה היוצר מתחלה מותר וכו': תנא אם חברה בסיד ובחרסית מותר והאנן יוצר תנן מאי יוצר כעין יוצר: תניא א"ר יהודה פעם אחת שבתינו בעליית בית נתזה בלוד והביאו לנו שפופרת של ביצה ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה על פי הנר והיה שם ר"ט וזקנים ולא אמרו לנו דבר אמרו לו משם ראיה שאני בית נתזה דזריזין הן אבין ציפורה גרר ספסלא בעליתא דשישא לעילא מרבי יצחק בן אלעזר א"ל אי שתוקי לך כדשתיקו ליה חבריא לר' יהודה נפיק מיניה חורבא גזירה עליתא דשישא אטו עליתא דעלמא ריש כנישתא דבצרה גרר ספסלא לעילא מר' ירמיה רבה א"ל כמאן כר' ש אימר דאמר ר"ש בגדולים דלא אפשר בקטנים מי אמר ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר מתיב רב יוסף ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ קתני גדולים וקתני קטנים קשיא לתרווייהו עולא מתרץ לטעמיה ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמיה עולא מתרץ לטעמיה מטה דומיא דכסא ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמיה כסא דומיא דמטה מתיב רבה מוכרי כסות מוכרין כדרךן ובלבד שלא יתכוון בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דאפשר למיעבד כצנועין דכי קטנים דמי וכי לא מתכוון שרי ר"ש לכתחלה תיובתא דר"י רבה תיובתא: **מתני'** המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני נכרים ומפני ליסטי' מפני רוח רעה מפני החולה שיישן פטור כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה חייב רבי יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם:

רש"י הניחו בקופסא. גלי דעתיה דחשיב ליה: במגוד. קביל"א {קבי"א: יתה, וו, זי} לגרע מקופסא ועדיף מאחורי הדלת ואחורי הדלת עדיף מזרקו לאשפה ומוכן דר' אליעזר היינו קופסא ושלא מן המוכן מגוד ואחורי הדלת: ומאי קרי ליה שלא מן המוכן. הואיל ולרבי אליעזר חשיב לקבולי טומאה דלגבי קופסא לאו מוכן הוא: ורבי יהושע סבר כו'. ומוכן דרבי יהושע מגוד ואחורי הדלת

ושלל מן המוכן זרקו לאשפה: ומאי קרי ליה. למגוד מוכן הואיל ולר' יהושע בטל דלגבי אשפה דאיירי בה רבי יהושע מוכן הוא ורבי עקיבא תלכו במגוד קרי מוכן ואחורי הדלת שלל מן המוכן: והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע. ומטהר אף במוכן: מדקתני. במתניתין פתילת הבגד למשמע שעדיין בגד הוא קלת וחשבו בעיניו ואפ"ה קאמר רבי עקיבא במתני' טהורה היא אלמא הדר ביה: של בגד. משמע שקפלה מבגד הבגד משמע שקפל הבגד עצמו שלם ולענין הדלקה כדאוקימנא לעיל טעמא דרבי אליעזר דבעי פתילה מחורכת שתדלק יפה: מתני' שתהא מנטפת. ויתקיים הנר שתהא השמן מטפטף כל שעה לתוך הנר וטעמא משום גזרה שמה יסתפק הימנו וכיון שהקלה לנר חייב משום מכבה ואפי' אותה שפופרת של חרס דמאיסא ליה גזרינן: אבל אם חיברה. ליכא למיחש למשום איסור שבת בדיל מיניה: ויתן ראש הפתילה. השני שהוא יולא דרך הנקב האחר שבנר לשאוב ושמן נמשך דרך הפתילה לראש הדולק: ורבי יהודה מתיר. ללא גזר: גמ' ללא מיפסק. מידי שהוא מונח בתוך חלל הנר למעלה מכיסוי: דמפסקא. שהרי אלל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אימא מודה דנגזור: תנא אם חיברה. בעה"כ עצמו מצעוד יוס בסיד או בחרסית מותר: כעין יולר. שחברה שפיר: דשישא. רכפה של שיס ללא עביד בה חריץ: לעילא מרבי ילחא. לפניו: כדשתיקו ליה חבריא. רבי טרפון וקנים שמפני שלל אמרו לו דבר דימה והעיד דמותר: נפק מיניה חורבה. וינהגו היתר בדבר ור' ילחא סבירא ליה כרבי יהודה לדבר שאין מתכוין אסור ואע"ג דבשייך לא עביד חריץ. גזר אטו עיליתא דעלמא: ריש כנישתא. מפטיר כנסיות המכנים ומוליא ומיישב תלמידים ותינוקות: דכרה. שם מקום כי זכח לה' בצרה (. שעה לד): כר' שמעון. לאמר גורר אדם: ללא אפשר. אלא בגרירה שאין יכול לטולן בידו: מחלוקת בקטנים. ואע"ג דאפשר בטלטול שרי רבי שמעון הואיל ואין מתכוין לחריץ ור' יהודה סבר כיון דאפשר אסור: קתני גדולים. מטה: וקתני קטנים. כסא ורבי יהודה פליג עליה לתנן במסכת ביצה רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררים דאי לאו משום פלוגתייהו למה לי למיתני גדולים השתא קטנים שרי רבי שמעון גדולים מיבעיא אלא תנא קטנים משום ר' שמעון ותנא גדולים משום רבי יהודה: דומיא דכסא. קטנים ובהא הוא דאסר רבי יהודה אבל בגדולים שרי: כסא דומיא דמטה. גדולים ובהא הוא דשרי רבי שמעון אבל בקטנים אסר: מוכרין כרכן. כסות של כלאים לובשו בשוק כדי להראותו למוכרו ללא אסרה תורה אלא לבישה שהיא להתחמם כדרך כל הלובשים והעללה דומיא לבישה נמי דמיתהני בה: ובלבד שלל יתכוין כו'. ור' שמעון הוא דאזיל בתר כוונה: והלנועים. כשרים שמרחיקין עצמן מכל לזות שפתים: והא הכא דאפשר. לכל אדם למעבד שלל על ידי איסור ואפילו הכי שרי: מתני' מפני נכרים. כגון פרסיים שהיה להם יום חג שאין מניחין אור אלא בבית עבודת אלילים שלהם: ומפני הלסטיין. שלל יראו שיס שם אדם ויבאו עליו: ומפני רוח רעה. הבאה עליו וכשאינו רואה נוח לו: פטור. ובגמרא מפרש לכולה: כחם על הנר. שראוהו שמתקלקל וחס עליו וכבה את הפתילה: הנר. קרויזי"ל {קרויזי"ל: מורה} חייב. ובגמרא מפרש לה: פוטר בכוון. מפרש בגמרא (דף לא:): שהוא עושה פחם. בכיבו זה והוי מלככה הרריכה לגופה כדאמר בגמרא: (רש"י)

תוספות גזירה עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא. והא דקאמר בסוף המצניע (לקמן דף צה. ושם) אממר שרא זילחא במחוזא ומפרש דטעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשוויי גומות הכא ליכא

גומות ומפרש בקונטרס דכולה מחוזה רצפה היתה התם אין לגזור מחוזה אטו שאר עיירות אבל בעיר אחת גזרינן עלייה זו אטו עלייה אחרת: ה'ג מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד'ה מותר ול'ג ד'ה אסור דבפרק כל שעה (פסחים דף כ.: ושם) משמע דטפי שרי היכא דלא אפשר מהיכא דאפשר: ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה וכו'. ובענין דלא הוי פסיק רישיה כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים להגין עליו מפני החמה ומפני הצינה: (תוספות)

רשב"א ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. ואף על גב דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, הכא כהיה לבוש יפה שאינו כריך לאותו בגד כלאים לא לחמה ולא לגשמים. (רשב"א)

א

-

ל

דף

גמ' מדקתני סיפא חייב ש'מ ר' יהודה היא רישא במאי עסיקנא אי בחולה שיש בו סכנה מותר מיבעי ליה ואי בחולה שאין בו סכנה חייב חטאת מיבעי ליה לעולם בחולה שיש בו סכנה ובדין הוא דליתני מותר ואידי דבעי למתני סיפא חייב תנא נמי רישא פטור והדתני רבי אושעיא אם בשביל החולה שיישן לא יכבה ואם כבה פטור אבל אסור ההיא בחולה שאין בו סכנה ורבי שמעון היא: שאול. שאילה זו לעילא מר' תנחום דמן נוי מהו לכבות בוצינא דנורא מקמי באישא בשבתא פתח ואמר אנת שלמה אן חכמתך אן סוכלתנותך לא דייך שדבריך סותרין דברי דוד אביך אלא שדבריך סותרין זה את זה דוד אביך אמר [\[תהילים קטו-יז\]](#) לא המתים יהללו יה ואת אמרת [\[קהלת ד-ב\]](#) ושבח אני את המתים שכבר מתו וחזרת ואמרת [\[קהלת ט-ד\]](#) כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת לא קשיא הא דקאמר דוד לא המתים יהללו יה הכי קאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות שכיון שמת בטל מן התורה ומן המצות ואין להקב"ה שבח בו והיינו דאמר ר' יוחנן מאי דכתיב [\[תהילים פח-ו\]](#) במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות ודקאמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו שכשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקב"ה ואמר כמה תפלות ותחנונים לפניו ולא נענה וכשאמר [\[שמות לב-יג\]](#) זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך מיד נענה ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו דבר אחר מנהגו של עולם שר ב'ו גוזר גזרה ספק מקיימין אותה ספק אין מקיימין אותה ואם תמצני לומר מקיימין אותה בחייו מקיימין אותה במותו אין מקיימין אותה ואילו משה רבינו גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות וקיימות הם לעולם ולעולמי עולמים ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים וגו' ד'א ושבח אני וגו' כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [\[תהילים פו-ז\]](#) עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו אמר דוד לפני הקב"ה רבוננו של עולם מחול לי על אותו עון אמר לו מחול לך אמר לו עשה עמי אות בחיי אמר

לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה פתח ואמר [\[תהילים כד-ז\]](#) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד והטו בתריה למיבלעיה אמרו מי הוא זה מלך הכבוד אמר להו' עזו וגבור חזר ואמר [\[תהילים כד-ט\]](#) שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר [\[דברי הימים ב ו-מב\]](#) ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו והיינו דכתי' [\[מלכים א ח-טו\]](#) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו וילכו לאהליהם שמצאו נשותיהן בטהרה שמחים שנהנו מזיו השכינה וטובי לב שנתעברו נשותיהן של כל אחד ואחד וילדה זכר על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו (ולישאל עמו. לדוד עבדו) שמחל לו על אותו עון ולישראל עמו דאחיל להו עון דיום הכפורים ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [\[תהילים לט-ה\]](#) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הודיעני ה' קצי אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימי של אדם ואדעה מה חדל אני אמר לו בשבת תמות אמות באחד בשבת אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא אמות בערב שבת אמר לו [\[תהילים פד-יא\]](#) כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח

רש"י גמ' מדקתני סיפא. כחם על הנר כו' חייב חטאת אם שגג בשבת ששכח שהוא שבת או סבר שכיבוי מותר בשבת: ש"מ ר' יהודה היא. דאמר: מלאכה שאינה כריכה לגופה חייב עליה לכיבוי זה אינן כריך לגופו אלא לכורך דבר אחר שלא תדלק הפתילה או שלא יפקע הנר ואין כך כיבוי הכריך לגופו אלא כיבוי של פחמין כשעושין אותו וכיבוי של הבהוב פתילה שחייבוי נעשה להאחוז בו האור מהר כשירצה להדליקו וכיון דרבי יהודה היא רישא דפטר משום חולה וה"ה לשאר פטורי דמתניתין: אי. להיות זהו סכנת נפשות ומשום פקוח נפש שרי להו ליתני מותר לכתחלה: חייב מיבעי ליה. הואיל ורבי יהודה היא ללא פטר ליה משום דאינה כריכה לגופה: והא דתני רבי אושעיא. בהדיא אצל אסור: ור' שמעון היא. דפטר ליה משום אינה כריכה לגופה: שאול שאילתא. שאלו שאלה: לעילא מר' תנחום. לפניו וכן לשון הש"ס והמקרא שרפים עומדים ממעל לו (ישעיה ו) ועל שם שיראים להתקרב לפניו עומדין מרחוק: דמן נוי. מקום: באישא. חולה תרגום של רעה בישתא: פתח ואמר. כך היו רגילין לפתוח באגדה תחילה והוא דומה לשאלה ודרש: כי לכלב חי. כלומר גדולים החיים ופקוח נפש: אן היא. אנה הלכה: וחזרת ואמרת. לסתור דברי עאמך: לא קשיא. איהו גופיה הוה מפרש להו: דאמר ר' יוחנן. קרא קא דריש במתים חפשי: ושבח אני את המתים. שעסקו בחייהם בתורה ומאות ומתו ראוים לשבחם אפילו מלדיקים חיים שגדולים הן במיתתן מבחייהן: עמד משה. ואין כך לדיק ממנו ולא נענה בזכותו: ד"א ושבח אני את המתים.

הראשונים מן החיים של עכשיו שהראשונים טובים מאלה תדע שמתקיימות גזרותיו של משה ואין מתקיימות גזרות שרים של עכשיו: ותקן כמה תקנות. כי היא דתני במגילה (דף 7. ולב.): משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענייניו של יום: על אותו עון. דבת שבע: דבחו שערס. של בית קדשי הקדשים: כ"ד רננות. רנה תפילה תחינה כתובים בתפילת שלמה עד כ"ד ויש אומרים כ"ד ברכות לתענית ולא נהירא): רהטו שערס בתריה למבלעיה. סברי דעל עאמו אמר מלך הכבוד א"ל שערס מי הוא זה מלך הכבוד אמר איהו ה' עזוז וגבור (תהלים כד): שונאי דוד. משפחת שאול שמעי וכיולא בו: דיום הכפורים. שאכלו ושהו בחנוכה הבית כדכתיב את החג שבעת ימים ושבעת ימים כדאמרינן במועד קטן (דף ט.). ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב מאריה המת. לאו לענין חשיבותא אמרו אלא לענין הלכות שבת וי"ט: קילי. העתידות לבוא עלי: מדת ימי. כמה ימי חיי: מה הדל אני. באיזה יום אני הדל ובטל מן העולם: אמות באחד בשבת. שיוכלו להתעסק בי ובהספדי: כי טוב יום בחריך. כלומר כבר אמרת לפני טוב יום שאתה עומד בחרי ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד בך שלמה להעלות כדכתיב (מלכים א ג) אלף עולות יעלה שלמה וגו': (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רש"א הא לאמרינן: במאי אי בחולה שיש בו סכנה מותר מיבעי ליה. פירש רש"י ז"ל: דהוא הדיון דמיבעי ליה בשאר פטורין דמתניתין כגון עכו"ם ולסטים. ובנמוקי הרמב"ן ז"ל כתוב: ויש לפרש שיודע היה שבעכו"ם ולסטים יש בהן סכנה שכן דרכם לעולם, וספיקן נמי מתירין, ולא הוה קשיא ליה בהו ליתני מותר משום דקא סלקא דעתך דמשום חולה נקט בשאר פטור, ומשום הכי קשיא ליה, אי בחולה שיש בו סכנה היה לו לשנות בכולן מותר, אי בחולה שאין בו סכנה לא הוה ליה למתנייה בהדי שארא והוה ליה למיתני בהאי חייב ובשאר מותר. ואני מנאיתי בירושלמי (בפרקין ה"ה) כלשון רש"י ז"ל, דגרסינן התם גבי מתניתין דהכא א"ר שמואל בר רב יוחנן כיני מתניתין מפני עכו"ם של סכנה ומפני לסטים של סכנה ר' יוסי בעי אי מפני עכו"ם של סכנה ליתני מותר. (רש"א)

ב - **ל** **דף**

כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת

ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה שלחו ליה חתוך נבלה והנח לפני הכלבים ואביך הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו ולא יפה אמר שלמה [\[קהלת ט-ד\]](#) כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת ולענין שאילה דשאינא קדמיכון נר קרויה נר ונשמתו של אדם קרויה נר מוטב תכבה נר של בשר ודם מפני נרו של הקב"ה: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה תחילתו דברי תורה דכתיב [\[קהלת א-ג\]](#) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי ר' ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם שמש יש לו סופו דברי תורה דכתיב [\[קהלת יב-ג\]](#) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מאי כי זה כל האדם אמר רבי (אליעזר) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ר' אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה ומאי דבריו סותרין זה את זה כתיב [\[קהלת ז-ג\]](#) טוב כעס משחוק וכתוב [\[קהלת ב-ב\]](#) לשחוק אמרתי מהלל כתיב [\[קהלת ח-טו\]](#) ושבחתי אני את השמחה וכתוב [\[קהלת ב-ב\]](#) ולשמחה מה זה עושה לא קשיא טוב כעס משחוק טוב כעס שכועס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז משחוק שמשחק הקב"ה על הרשעים בעולם הזה ולשחוק אמרתי מהלל זה שחוק שמשחק הקב"ה עם הצדיקים בעולם הבא ושבחתי אני את השמחה שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עושה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר [\[מלכים ב ג-טו\]](#) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רב יהודה וכן לדבר הלכה אמר רבא וכן לחלום טוב איני והאמר רב גידל אמר רב כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוונה שנאמר [\[שיר השירים ה-ג\]](#) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי מור עובר אלא מר עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים לא קשיא הא ברבה והא בתלמיד ואיבעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דלפתח הא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתיא ואף ספר משלי בקשו לגנוז שהיו דבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו אמרי ספר קהלת לאו עיינינן ואשכחינן טעמא הכא נמי ליעינינן ומאי דבריו סותרים זה את זה כתיב [\[משלי כו-ד\]](#) אל תען כסיל כאולתו וכתוב [\[משלי כו-ה\]](#) ענה כסיל כאולתו לא קשיא הא בדברי תורה הא במילי דעלמא כי הא דההוא דאתא לקמיה דרבי אמר ליה אשתך אשתי ובניך בני אמר ליה רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה אמך אשתי ואתה בני אמר ליה רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע אמר רבי חייא אהניא ליה צלותיה לרבי דלא לשווייה בני ממזירי דרבי כי הוה מצלי אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצילני היום מעזי. פנים ומעזות פנים בדברי תורה מאי היא כי הא דיתבי רבן גמליאל וקא דריש עתידה אשה שתלד בכל יום שנאמר [\[ירמיה לא-ח\]](#) הרה ויולדת יחדיו ליגלג עליו אותו תלמיד אמר אין כל חדש תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתן בעוה"ז נפק אחוי ליה תרנגולת ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידין אילנות שמוציאין פירות בכל יום שנאמר [\[יחזקאל יז-כג\]](#) ונשא ענף ועשה פרי מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום ליגלג עליו אותו תלמיד אמר והכתיב אין כל חדש תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתם בעולם הזה נפק אחוי ליה צלף ותו יתיב רבן גמליאל

וקא דריש עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר [תהילים עב-טז] יהי פסת בר בארץ ליגלג עליו אותו תלמיד ואמר אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק אחוי ליה כמיהין ופטריות ואכלי מילת נברא בר קורא:.. ת"ר לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי מעשה בשני בני אדם

רש"י כל יומא דשבתא. של כל שבתות השנים: הוה יתיב וגרים. שלא יקרב מלאך המות אליו שהתורה מגינה ממות כדאמרינן בסוטה (דף כא.): סליק ובחיש באילני. מנענע המלאך באילנות להשמיע קול הימה: וכלבים של בית אבא רעבים. לשתי שאלות הללו הוצרך: ולא יפה אמר כו'. שבתקנת הכלבים לא האריכוהו לשנות טלטול נבילה ואת האריה המת אסרו לטלטל אלא על ידי ככר או תינוק ל"א שהקדימוהו תשובת הכלב לתשובת האריה לשון רבותי: ולענין שאילתא. דמהו לכבות: דשאלנא קדמיכון. דרך ענוה אמר דהוה ליה למימר דשאלתון קדמי: קרויה נר. נר אלהים נשמת אדם (משלי כ): מוטב תכבה נרו כו'. לאו מהכא יליף חלול שבת דפיקוח נפש נפקא לן מוחי בהם ולא שימות בהם אלא להטעימן הדבר באגדה המושכת את הלב לפי שהיו באים לשמוע הדרשה נשים ועמי הארץ והיו צריכין הדרשנין למשוך את לבבם: תחלתו וסופו. וכ"ש שיך עוד בינתיים: קודם השמש. אם יעמול בתורה שקדמה לשמש יש יתרון: לזות. כוונתא שולא"ש {שול"ז: ששוע} : מהולל. משובח: משחוק שמשחק עם הרשעים. שנותן להם שעה משחקת כדי להאכילן חלקן ולטורדן מן העולם הבא: שמחה של מלוא. כגון הכנסת כלה: שחוק. שחוק ממך שאין דעת שוחק מיושבת עליו ואפילו אינו של לזון מ"מ אין בו יישוב: קלות ראש. לזון: קחו לי מנגן. מלוא היא להשקות עליו שכינה: לדבר הלכה. צריך לפתוח במילי דבדיחותא ברישא: לחלום טוב. אם בא ליטן מתוך שמחה מראין לו חלום טוב: נוטפות מר. מרירות מחמת אימה: ודחי רבנו. נפתח לבס מחמת השמחה: מעזי פנים. שלא יזיקוני: ומעזות פנים. שלא ילא עלי שם ממזרות דהוא עז פנים: בדברי תורה. מותר לענות כאולתו: הרה ויולדת יחדיו. ביום שהרה זה יולדת ולד אחר כמו תרנגולת וכיון שמשמשת בכל יום נמלאת יולדת בכל יום דהכי משמע קרא בכל עת שהיא מתעברת יולדת שממרת לגמור אורת הולד לזמן מועט: בא ואראך. טרח לענותו כאולתו כדי להעמיד דברי תורה על מכונן: ליגלג. זו אוולת: כלף. מין אילן הטוען ג' מיני פירות אביונות וקפריסין וכלבין וכי איתיה להאי ליתיה להאי כדאמר בריש חזקת הבתים: פיסת בר. משמע גלוסקאות שרחבות כמין פס יד ומשמע כלי מילת כמו כחונת פסים: בר. כמו לשבור בר (בראשית מז) ולענין כלי מילת בר נקי כמו ברה כחמה (שיר ו): כמהין ופטריות. שיואלין כמות שהן בלילה אחד ורחבין ועגולין כגלוסקאות: נברא בר קורא. סיב כמין לבוש מצוייר גדל סביבות הקור של דקל כשהוא רך קור ענף האילן כשהוא רך יולא בכל שנה קודם שיתקשה קרוי קור: (רש"י)

שהמרו זה את זה אמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יטול ד' מאות זוז אמר אחד מהם אני אקניטנו אותו היום ע"ש היה והלל חפף את ראשו הלך ועבר על פתח ביתו אמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שאין להם חיות פקחות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות אמר לו בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין החולות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו א"ל בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין בצעי המים אמר לו שאלות הרבה יש לי לשאול ומתירא אני שמא תכעוס נתעטף וישב לפניו א"ל כל שאלות שיש לך לשאול שאל א"ל אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל א"ל הן א"ל אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישראל א"ל בני מפני מה א"ל מפני שאבדתי על ידך ד' מאות זוז א"ל הוי זהיר ברוחך כדי הוא הלל שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוז והלל לא יקפיד: ת"ר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה א"ל שבכתב אני מאמינך ושבועל פה איני מאמינך גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנזיפה בא לפני הלל גייריה יומא קמא א"ל א"ב ג"ד למחר אפיך ליה א"ל והא אתמול לא אמרת לי הכי א"ל לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור. שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר [\[שמות כח-ד\]](#) ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד אמר הללו למי אמרו לו לכהן גדול אמר אותו נכרי בעצמו אלך ואתגייר בשביל שישימוני כהן גדול בא לפני שמאי אמר ליה גיירני על מנת שתשימוני כהן גדול דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה א"ל כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא כיון שהגיע [\[במדבר א-נא\]](#) והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר א"ל אפי' על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם [\[שמות ד-כב\]](#) בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי א"ל כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל א"ל ענוותן הלל ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתני תחת כנפי השכינה לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה: אמר ר"ל מאי דכתיב [\[ישעיה לג-ו\]](#) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת

ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפ"ה [\[ישעיה לג-ו\]](#) יראת ה' היא אוצרו אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו א"ל עירבת לי בהן קב חומטון א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העלייתה תנא דבי ר"י מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה ואינו חושש: אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו

רפ"י שהמרו. נתערבו כמו שממרין את היונים לסנהדרין (דף כו:): מי כאן הלל. כלום כאן הלל ולשון גנאי לנשיא ישראל: מפני מה ראשן של צבליים סגלגלות. בילוני"ה {בישלו"ק"פ: מוארכים יתר על המידה} בלעז שאינו עגול לישנא אחרינא ראשן של צבליים סגלגל עגול: תרומות. רכות: שדרים בין החולות. והרוח נושבת ונכנס בתוך עיניהם ובמקום אחר מפרש תרומות לשון עגולות בית מושב שלהן ואף כאן אני אומר כן ומפני שדרים בין החולות שינה אותם המקום שלא יהא סדק של עיניהם ארוך כשלו ויכנס בו החול וכן רגליהם של אפרקיים רחבות שלא יטבעו בצלעי המים ורבותינו מפרשים שדרים בין צלעי המים והולכין יחפין ומתפשטין רגליהן לפי שהמנעל דוחק הרגל ומעמידו על דפוס שלו: כדי הוא הלל. ראוי לכך: הוליאו בניזיפה. דתניא הבא לקבל דברי חברות חוץ מדבר אחד וכן גר הבא להתגייר וקבל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו במסכת בכורות (דף ל:): גייריה. וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו ללא דמיוא הא לחוץ מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שבעל פה אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו: אפיך ליה. כגון תשר"ק: לאו עלי קא סמכת. מנין אתה יודע שזו אלף וזו בית אלא שלמדתיך וסמכת עלי דעל פה נמי סמוך על דברי: אמת הבנין. מקל שהוא אמת ארוך ומודדים בו אורך הבנין שהיו קולטין עם האומנין כך וכך אמות בכך וכך דמים: דעלך סני לחברך לא תעביר. ריעך וריע אביך אל העוזב (משלי כז) זה הקב"ה אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאו שיעבור חבריך על דבריך ל"א חבריך ממש כגון גזלה גנבה ניאוף ורוב המלות: אידך. שאר דברי תורה: פירושה. דהא מילתא הוא לדעת איזה דבר שנאו זיל גמור ותדע: סופר. מלמד תינוקות: טכסיסין. תיקוני תרכי המלך לפי הכבוד: שלשתן. הגרים הללו: סדר זרעים. שעל אמונת האדם סומך להפריש מעשרותיו כראוי: חוסן. לשון יורשין ועל ידי אשה נולדו יורשין: סדר נזיקין. מושיען מזהיר לפרוש מהיזק ומהתחייב ממון: דעת. עדיף מחכמה: היא אולרו. הוא עיקר החשוב בעיניו לאלור ולעשות סגולה לזכרון: קבעת עתים. לפי שאדם כריך להתעסק בדרך ארץ שאם אין דרך ארץ אין תורה הולך לקבוע עתים לתורה דבר קרוב שלא ימשך כל היום לדרך ארץ: בפריה ורביה. היינו חוסן: צפית לישועה לדברי הנביאים: הבנת דבר מתוך דבר. היינו דעת: קב חומטון. ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע: ואינו חושש. למוכרה בדמי חטין ללא אונאה היא שהרי שמירתן בכך: (רפ"י)

תוספות שהמרו זה את זה. דיני אסמכתא מפורש במקום אחר (בבא מציעא דף עד. ושם): אמונת זה סדר זרעים. מפרש בירושלמי שמאמין בחי העולמים וזרע: (תוספות)

דף לא - ב

יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו בהי עייל מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד אמר רב יהודה לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנאמר [\[קהלת ג-יד\]](#) והאלהים עשה שייראו מלפניו ר' סימון ור' אלעזר הוו יתבי חליף ואזיל ר' יעקב בר אחא א"ל חד לחבריה ניקו מקמיה דגבר דחיל חטאין הוא א"ל אידך ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא א"ל אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את בר אוריין הוא תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר דגבר דחיל חטאין הוא דא"ר יוחנן משום ר' אלעזר אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר [\[דברים י-יב\]](#) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' וכתוב [\[איוב כח-כח\]](#) ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו' שכן בלשון יוני קורין לאחת הן תסתיים: דרש רב עולא מאי דכתיב [\[קהלת ז-ז\]](#) אל תרשע הרבה וגו' הרבה הוא דלא לירשע הא מעט לירשע אלא מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף דרש רבא בר רב עולא מאי דכתיב [\[תהילים עג-ד\]](#) כי אין חרצובות למותם ובריא אולם אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שאינן חרדין ועצבין מיום המיתה אלא שלבם בריא להן כאולם והיינו דאמר רבה מאי דכתיב [\[תהילים מט-יד\]](#) זה דרכם כסל למו יודעין רשעים שדרכם למיתה ויש להם חלב על כסלם שמא תאמר שכחה היא מהן ת"ל ואחריהם בפייהם ירצו סלה: כחס על הנר כו': ר' יוסי כמאן ס"ל אי כר' יהודה ס"ל אפילו בהנך נמי ליחייב ואי כר"ש ס"ל פתילה נמי ליפטר אמר עולא לעולם כר' יהודה ס"ל וקסבר ר' יוסי סותר על מנת לבנות במקומו הוי סותר על מנת לבנות שלא במקומו לא הוי סותר א"ל רבה מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן והתם סותר ע"מ לבנות שלא במקומו הוא א"ל שאני התם כיון דכתיב [\[במדבר ט-יח/כ/כג\]](#)

דף לב - א

ראשית קראתי אתכם על עסקי ראשית הזהרתי אתכם נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם אם אתם מקיימים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם ומ"ש בשעת לידתן אמר רבא נפל תורא חדד לסכינא אביי אמר תפיש תירוס אמתא בחד מחטרא ליהוי רב חסדא אמר שבקיה לרויא דמנפשיה נפיל מר עוקבא אמר רעיא חגרא ועיזי ריהטן אבב חוטרא מילי ואבי דרי

חושבנא רב פפא אמר אבב חנואתא נפיש אחי ומרחמי אבב בזיוני לא אחי ולא מרחמי וגברי היכא מיבדקי אמר ריש לקיש בשעה שעוברים על הגשר גשר ותו לא אימא כעין גשר רב לא עבר במברא דיתב ביה עכו"ם אמר דילמא מיפקיד ליה דינא עליה ומתפיסנא בהדיה שמואל לא עבר אלא במברא דאית ביה עכו"ם אמר שטנא בתרי אומי לא שליט ר' ינאי בדיק ועבר ר' ינאי לטעמיה דאמר לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס שמא אין עושים לו נס ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו אמר רבי חנין מאי קראה [\[בראשית לב-יא\]](#) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת רבי זירא ביומא דשותא לא נפיק לביני דיקלא אמר ר' יצחק בריה דרב יהודה לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטר אמר מר עוקבא מאי קראה [\[דברים כב-ח\]](#) כי יפול הנופל ממנו ממנו להביא ראיה תנא דבי רבי ישמעאל כי יפול הנופל ממנו (ממנו) ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב. ת"ר מי שחלה ונטה למות אומרים לו התודה שכן כל המומתין מתודין אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיו חש בראשו יהי דומה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר עלה למטה ונפל יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגרדום לידון שכל העולה לגרדום לידון אם יש לו פרקליטין גדולים ניצול ואם לאו אינו ניצול ואלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים ואפי' תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול שנאמר [\[איוב לג-כג\]](#) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו': ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד לזכות ניצול שנאמר מליץ אחד מני אלף: תנו רבנן על שלש עבירות נשים מתות יולדות רבי אלעזר אומר נשים מתות יולדות ר' אחא אומר בעון שמכבסות צואת בניהם בשבת וי"א על שקורין לארון הקודש ארנא. תניא ר' ישמעאל בן אלעזר אומר בעון שני דברים עמי. הארצות מתים על שקורין לארון הקודש ארנא ועל שקורין לבית הכנסת בית עם תניא ר' יוסי אומר שלשה בדקי מיתה נבראו באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה נדה וחלה והדלקת הנר חדא כר' אלעזר וחדא כרבנן תניא רשב"ג אומר הלכות הקדש תרומות ומעשרות הן הן גופי תורה

רש"י ראשית קראתי אתכם. ראשית תבואתה (ירמיהו ז): עסקי ראשית. ראשית עריסותיכם (במדבר עו): הרנינו נוטל נשמתכם. ותאבד רביעית דמכם ויכבה נרכס ויבטל קם ראשיתכם ונשים נטוּו על כך כדלמרינן בצראשית רבה היא איבדה חלתו של עולם שעל ידה נטרד אדה"ר שנתרס כחלה וכבתה נרו של עולם ופכה דמו ועוד שזרכי הבית תלוין בה: נפל תורא. לארץ שהוא עומד לשחיטה הכל אומרים חדו לסכינא עד שלא יקום ויהא טורח להשליכו כך הואיל ואיתרע מזלם מזומנת פורענתה לבא: תפיס תירוס אמתא. תרבה פשעים השפחה וכוון תלקה בחצטה אחת: תפיס תרבה: תירוס. פשע והתרכה: מחטרא. בטדו"ר ובטדור"א: הבהא) בלע"ז כלומר אשה עומדת ליסורי לידה על עונשה של חוה ומרפין לה עונשין הרבה לאותו מלקות: שזקיה לריוא. לסיכור אינך כריך להפילו שהוא יפול מאליו כך האשה עומדת לילד משנתעברה והיא זריכה לבקש להקב"ה לפתוח רחמה והוא נמנע והיא מתה מאליה כל הני משל הדיוט נינהו: רעיא חגרא ועיזי רהיטין. קלים לרוץ ואינו יכול להגיען ולהלקותן על סרחונן: אבב חוטרא מילי. כשהיא באה לפני גדרות לאן קם הוא מדבר עמה להלקותה על פשעה ואבי דרי לבית הדיר של לאן באין לחשבון. גדרות לאן מתרגמינן חוטרינ דען (במדבר לב) כלומר האשה כשהיא בצריאות פעמים שזכיותיה תולין ואין כח במקטרג להזכיר עונה אבל משהגיעה לפתח הסכנה וזריכה לנסים קם מזכירין עונותיה ומעשיה אם ראויה היא לנס אם לאו: אבב חנואתא נפיש אחי ומרחמי. לפתח החנות שמהלקים בו מזונות ויש קם עושר הרבה אחים והרבה אוהבים יש הכל נעשים אוהבים: מרחמי. אוהבים: אבב בזיוני. במקום שיש הפסד ועוני לא אחי ולא מרחמי כך בשעת הסכנה הורע מזלה והשיבותה וחדלו פרקליטין שלה: וגברי היאך מיבדקי. מעשים שלהם להזכיר עונם וזכותם: כעין גשר. כל מקום סכנה כגון קיר נטוי ויואל לדרך: דילמא מיפקיד. נכרי דינא על חטאיו

ומתפיסנא בהדיה: מצרא ספינה שעוברין בה את הנהר: בדיק. הספינה שלא יהא בה נקב: מנכין. פוחתין: קטנתי מכל החסדים. הוקטנו ונתמעטו זכותי בשביל החסדים אשר עשית וגו': יומא דשותא. שמנשבת זו הרוח דרומית חזקה המפלת חומות ועוקרת אילנות: לביני דקלי. שלא יפיל הרוח דקל עליו: ממנו להביא ראייה מאחר שהוא נופל כריך למאור ממנו וממעשיו ראייה לזכות: משעת ימי בראשית. דכתיב קורא הדורות מראש (ישעיה מא) שנגלו לפניו הדורות ומעשיהם וקנס פורענחס: שהרי. כשניתנה תורה עדיין לא נפל זה והכתוב קראו נופל: על ידי חייב. בע"ה זה שלא קיים מצות מעקה: אומרים העומדין שם: שכן דרך כל המומתים מתודין. כדתנן בסנהדרין שכל המתודה יש לו חלק כו' שכן מצינו בעבן שאמר לו יהושע כו' בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מד:): לשוק. מצויים שם מריבות ובעלי דינים נכרים וישראלים: דומה כמו שנמסר לסרדיוט. להוליכו לפני השופט: חש בראשו. חששא בעלמא מיחוש קל: נתנהו בקולר. הוי טפי משנמסר לסרדיוט וגרוע מעולה לגרדום שאין דנין שם אלא להריגה ועל סרחון חמור וכריך פרקליטין גדולים: עלה למטה. שחלה הרבה שצריך לעלות וליפול למשכב: ואלו הן פרקליטין. שעושה למטה ראי לב"ד של מעלה תשובה ומעשים טובים: באותו מלאך. שמליץ עליו זכות והוא אחד מני אלף ואפילו הוא עצמו מעיד עליו חובה ניטול באחת של זכות שנאמר מליץ אחד מני אלף במליצתו של מלאך אין אלא אחת מאלף להגיד ישרו ומשמע נמי שהמלאך המליץ הוי אחד מני אלף דהא מלאך כתיב מכלל דהשאר מגידים עליו חובה אלא מדלא כתיב אם יש עליו מליץ מלאך אחד מני אלף איכא למידרשיה אמלאך ואמליצה: יולדות. בשעת לידתו: שלש עבירות. הנך דמתניתין: יולדות. בחורות ואפילו שלא בשעת לידה: רבי אחא אומר. היולדות מתות על עון שמכבסות: ארנא. כך היו קורין מגדלות שלהם פריט"י (יפרייט"א: ארון) ובלשוננו משטי"ר (משטי"ר: מזנון. קיטון לשמירת דברי-אוכל וכלי-בית) : בית עם לשון ביזוי שמתקבצין בו הכל: ולארון הקדש ארנא. אין קורין אותו ארון הקדש: דקיי. עונות שבדקין אותן בהן בשעת סכנה כרבנן דאמרי יולדות: דקיי. שמדבקין ומקרבין מיחה לפני זמנה כו' אלעזר דתני יולדות: (כ"ט)

תוספות על שקורין לארון הקדש ארנא. לא ארון שעשה בצלאל קאמר דמסתמא לא היו מזכירים ארון שהיה לפני כמה שנים שנגנז בבית הראשון אלא לארון שבבית הכנסת אע"ג דבכל דוכתי קרי ליה תיבה כדתנן העובר לפני התיבה היורד לפני התיבה (ברכות ס"ה דף לד.) אור"י אשכחן נמי דקרי ליה ארון כדאמר תשעה וארון מצטרפין (שם פ"ד א"א) : (תוספות)

ב - לב דף

ונמסרו לעמי הארץ תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם שנאמר **[משלי כב-כז]** אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיד רבי אומר בעון נדרים בניים מתים כשהן קטנים שנאמר **[קהלת ה-ה]** אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם ת"ר בעון נדרים בניים מתים דברי ר' א"א בר"ש ר' יהודה הנשיא אומר בעון ביטול תורה בשלמא למאן דאמר בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול תורה מאי קראה דכתיב **[ירמיה ב-ל]** לשוא

הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון נדרים נמי מהכא לשוא הכיתי את בניכם על עסקי שוא מכדי ר' יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר בטר דשמעה מר"א בר' שמעון פליגי בה ר' חייא בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה למ"ד בעון מזוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני ולפני נדרש לפניו ולפני פניו: פליגי בה ר"מ ור' יהודה חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מזוזה דכתיב [\[דברים יא-כ\]](#) וכתבתם על מזוזות ביתך וכתיב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למ"ד בעון ציצית מ"ט א"ר כהנא ואיתימא שילא מרי דכתיב [\[ירמיה ב-לד\]](#) גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון מזוזה נמי מהכא דכתיב [\[ירמיה ב-לד\]](#) לא במחתרת מצאתים שעשו פתחים כמחתרת אמר ר"ל כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשי לוי ב' אלפים וח' מאות עבדים שנא' [\[זכריה ח-כג\]](#) כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם וגו': סימן שנא חלה תרומה נגזלת דינא שבועה שיפוכתא גילויא ונבלותא: תניא ר' נחמיה אומר בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים. ר' אלעזר בר' יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעין זרעים ואחרים אוכלין שנאמר [\[ויקרא כו-טז\]](#) אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם אל תקרי בהלה אלא בחלה ואם נותנין מתברכין שנאמר [\[יחזקאל מד-ל\]](#) [ו] ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך: בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריז טל ומטר והיוקר הוה והשכר אבד ובני אדם רצין אחר פרנסתן ואין מגיעין שנאמר [\[איוב כד-יט\]](#) ציה גם חום יגזלו מימי שלג שאול חטאו מאי משמע תנא דבי רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים ואם נותנין מתברכין שנאמר [\[מלאכי ג-י\]](#) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר (רב) א"ר עד שיבלו שפתותיכם מלומר די: בעון גזל הגובאי עולה והרעב הוה ובני אדם אוכלים בשר בניהן ובנותיהן שנאמר [\[עמוס ד-א\]](#) שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שומרון העושקות דלים הרוצצות אביונים אמר רבא כגון הני נשי דמחוזא

רס"ז ונמסרו לעמי הארץ. שלא מסרו לב"ד למנות שומריין לדבר והאמינה תורה את כל אדם עליהן והן הן גופי תורה שחברים אוכלין פתן וסומכין שניטל ממנו חלה ותרומה ומעשרות והקדש נמי מסור לכל אדם להקדיש וכל הקדש ע"פ כל אדם והן גופי תורה שהיינו כריכים לחוש במטלטלין שמא הקדישו וחזר בו ואלע"ג דתקון רבנן דמאי מ"מ תורה האמינתו ורבותי מפרשים הלכות הקדש כגון יין לנסכים כדמפרש בחומר בקדש (חגיגה דף כז:) שעמי הארץ נאמנים עליו וקשיא לי אי מדרבנן קאמר דחשיב מאי דהימננהו רבנן לא הוה ליה למיתני תרומות ומעשרות דרבנן לא הימננהו: אם אין לך לשלם. עולות והקדשות שתדור: משכבך. אשתך: אל תתן את פיך. בנדר לחטיא את בשרך לחייב את בניך: לפני המלמד. גזבר של הקדש: כי שגגה. בשוגג הפלתי לנדור ולא אשלם: על קולך. בשביל קול נדריך: לשוא הכיתי. בתמיה וכי בחנם הכיתים אינו אלא בשביל המוסר דהיינו תורה לא לקחו לא למדו לשון לקח: על עסקי שוא. ששקרו בנדריהם דדמי לשבועה: והא בעון נדרים אמר בדרייתא קמייחא ומשני היא קמייחא בטר הך איתמר דמעיקרא אמר בעון ביטול תורה ובהר דשמע מר' אלעזר דשמע מר' שמעון אבה דהוה רביה דרבי בעון נדרים אמר איהו נמי הכי: מקרא נדרש. למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו קאי אקרא דלקמיה דמשתעי במזוזה ולא לפני פניו ולמדהם אותם את בניכם: ולפני פניו. ואף בעון בטול תורה קאמר: גם בכנפיך. בשביל כנפיך שצטלת מלאתם נמלאו עליך חובת דם נפשות אביונים נקיים בניס קטנים שלא חטאו: כמחתרת. שאין לה פלימין הכי אמר קרא לא במחתרת פתחיהן מלאתים שלמים במלתי כי על כל אלה הכיתי דהאי קרא בטר

לְשׂוּא הַכִּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם כְּתִיב: בַּכֶּנֶף אִישׁ יְהוּדִי. בַּכֶּנֶף הַכֶּנֶף יִחַזְקוּ בַכֶּנֶף עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל לֶשׂוֹן הָרִי שָׂבַע מֵאוֹת לְשָׁבָעִים לֶשׂוֹן וְאַרְבַּע כַּנְפוֹת יֵשׁ לוֹ הָרִי אֲלָפִים וְשִׁמְנָה מֵאוֹת: שְׁנֵאת חֲנוּם. שָׁלַח רָאָה בּוֹ דָבָר עֲבִירָה שִׁיחָא מוֹתֵר לְשִׁנְאוֹתוֹ וְשׁוֹנְאוֹ: מְרִיבָה רַבָּה. מִדָּה כְּנֹגֵד מִדָּה: וּבְנֵי קְטָנִים מֵתִים. אֲהַבְתּוּ נִיטְלַת מִמֶּנּוּ הֵיינו נְמִי בְּמִדָּה: בְּמִכּוֹנֵס. בְּאוֹלְרוֹת יֵין וְשִׁמֶן וּמִתּוֹךְ כִּךְ בָּאָה מֵאַרְבַּע בַּשְּׁעָרִים שְׁמוֹכְרִים בְּיוֹקֵר: בַּחֲלָה. בַּעֲוֹן חֲלָה: וְהַפְקֵדָתִי. כִּמוֹ לֹא נִפְקֵד מִמֶּנּוּ אִישׁ (בְּמִדְבָר לֹא) אֲמַעֵט אֶת מָה שְׁעֲלִיכֶם שְׁכַנְסַחֶם כִּבְר: הַשְּׁמִים נַעֲלָרִים. וּמִתּוֹךְ שְׁאִין גְּשָׁמִים הַיּוֹקֵר הוּא: וְשָׁכַר אֲבָד. שָׁכַר רִיחָה: לֵיָה גַם חוּם. לֵיָה כִּמוֹ אוֹוִי דְבָרִים שְׁלוֹיִתִי אֲחַכֶּם בַּשְּׁעַת הַחוּם הֵיינו תְּרוֹמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת: (כִּז"י)

תוספות מקרא נדרש לפניו ולפני פניו. תימה לר"י דב"ק דקדושין (דף לד. ושם) דאמר כל מצות עשה כו' ופריך ונקיש מזוזה לתלמוד תורה פי' וליפטרי נשים ממזוזה כי היכי דפטירי מתלמוד תורה ומשני לא ס"ד דכתיב למען ירבו ימיכם וגו' אטו גברי בעו חיי נשי לא בעו חיי והשתא הא קאי נמי אתלמוד תורה כדמשמע הכא אע"פ שאין הנשים חייבות וי"ל דבת"ת הוה מחייבין נמי מהאי טעמא אי לא מיעט קרא בהדיא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם אבל במזוזה דליכא מיעוט אלא היקשא מהאי טעמא אית לן למימר דאין להקיש: רבי יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר. והכא לא משני דאף בעון ביטול תורה קאמר כדמשני לקמן (דף לג:): גבי אף על לשון הרע דהתם שייך למימר דאף קאמר דבברייתא שניה שמביא אחריה קאי נמי אתנא קמא דקאמר על לשון הרע וקאמר איהו אף שאוכלים דברים שאינם מתוקנים אבל הכא אי אף קאמר א"כ ברייתא דלעיל דלא קאי את"ק הוה ליה למינקט נמי בעון ביטול תורה: בעון ציצית כו'. דוקא בימיהם שהיו מלבושיהם כך בארבע כנפות היו נענשים מי שלא היה להם ציצית כדמוכח (מנחות מא) גבי א"ל מלאכא לרב קטינא כו' אבל השתא שאין העולם רגילים במלבושים כאלו אין צריך לקנות. אך טוב לקנות טלית ולברך עליו בכל יום כדאמר בסוף פרק קמא דסוטה (דף יד.). וכי לאכול מפריה היה רוצה משה אלא אמר משה מצוה שאוכל לקיים יתקיים על ידי [ת"י]: (תוספות)

א

-

לג

דף

דאכלן ולא עבדן וכתוב [\[עמוס ד-ט\]](#) הכיתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם וכתוב [\[יואל א-ד\]](#) יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק ויתר הילק אכל החסיל וכתוב [\[ישעיה ט-יט\]](#) ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו איש בשר זרועו יאכלו אל תקרי בשר זרועו אלא בשר זרעו: בעון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה חרב וביזה רבה ודבר ובצורת בא ובני אדם אוכלין ואינן שבעין ואוכלין לחמם במשקל דכתיב [\[ויקרא כו-כה\]](#) והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית וגו' ואין ברית אלא תורה שנאמר [\[ירמיה לג-כה\]](#) אם לא בריתי יומם ולילה וגו' וכתוב [\[ויקרא כו-כו\]](#) בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים וגו' וכתוב [\[ויקרא כו-מג\]](#) יען וביען במשפטי מאסו: בעון שבועת שוא ושבועת שקר וחילול השם וחילול שבת חיה רעה רבה ובהמה כלה ובני אדם מתמעטין והדרכים משתוממין שנה [\[ויקרא כו-כג\]](#) ואם באלה לא תוסרו לי אל תקרי באלה אלא באלה וכתוב והשלחתי בכס את חית השדה וגו' וכתוב בשבועת שקר [\[ויקרא יט-יב\]](#) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך ובחלול השם כתיב [\[ויקרא כב-לב\]](#) ולא תחללו את שם קדשי ובחלול שבת כתיב [\[שמות לא-יד\]](#) מחלליה מות יומת ויליף חילול חילול משבועת שקר: בעון שפיקות דמים בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל שנאמר [\[במדבר לה-לג\]](#) ולא תחניפו וגו' ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן

בתוכה הא אתם מטמאים אותה אינכם יושבים בה ואיני שוכן בתוכה: בעון גלוי עריות ועבודת כוכבים והשמטת שמיטין ויובלות גלות בא לעולם ומגלין אותן ובאין אחרים ויושבין במקומן שנאמר [\[ויקרא יח-כז\]](#) כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ וגו' וכתוב ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה וגו' וכתוב [\[ויקרא יח-כח\]](#) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה ובעבודת כוכבים כתיב [\[ויקרא כו-ל\]](#) ונתתי את פגריכם וגו' וכתוב והשמותי את מקדשיכם וגו' ואתכם אזרה בגוים בשמיטין וביובלות כתיב [\[ויקרא כו-לד\]](#) אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם וגו' וכתוב [\[ויקרא כו-לד/לה\]](#)

ב

-

לג

דף

על המעשר ר' אלעזר בר' יוסי אומר על לשון הרע אמר רבא ואיתימא ריב"ל מאי קראה [\[תהילים סג-יב\]](#) והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר ת"ש כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היה שם רבי יהודה ור' אלעזר בר' יוסי ור"ש נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה נענה רבי יהודה ברבי אלעאי ראש המדברים בכל מקום ואמר אע"פ שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאין דברים טמאים סלקא דעתך אלא שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים נענה ר' שמעון ואמר בעון ביטול תורה אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נכרים יוכיחו שמבטלין את ישראל תינוקות יוכיחו שמבטלין את אביהן תינוקות של בית רבן יוכיחו התם כדברי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור א"ר יצחק בר' זעירי ואמרי לה א"ר שמעון בן זיורא מאי קראה [\[שיר השירים א-ח\]](#) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו' ואמרינן גדיים הממושכנין על הרועים ש"מ אף על לשון הרע נמי קאמר ש"מ ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גבייהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מיייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא א"ל לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוון משלחי מנייהו והוון יתבי עד צוארייהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר"ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד [\[שמות כ-ח\]](#) זכור וחד כנגד [\[דברים ה-יב\]](#) שמור א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתבי דעתייהו שמע ר' פנחס בן יאיר חתניה ונפק לאפיה עייליה לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי בגופיה הוה קא בכי וקא נתרו דמעתי עיניה וקמצוחא ליה א"ל אוי לי שראיתך בכך א"ל אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי ר"ש בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי ר"פ בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא דכתיב [\[בראשית לג-יח\]](#) ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו [\[בראשית לג-יח\]](#) ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ור' יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם אמר איכא מילתא דבעי לתקוני אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה

רס"ז על המעשר. האוכל פירותיו טבלים והוא במיתה בידי שמים וזהו מיתתו מדה כמדה דלדך גרונו נכנס במעיו: יסכר. אסכרה: לכרם. זה בית המדקש שיושבין שורות שורות ככרם כך מפורש בירושלמי בצרכות: מכה זו. אסכרה: ראש המדברים. במאות המלך שצהו עליו לדבר תחלה ככל מהום כלקמון: פה גומר. לשון הרע והוא צא על כך לפיכך מתחיל דמעיים ומסיים צפה שהלך מבין

לספר לשון הרע וזודה הדברים מלבד: פה גומר. הכל יואל מן הגרון: דברים טמאים סלקא דעתך. וכי עונשה מיתה דבשלמא לשון הרע עונשה מיתה דכתיב (תהלים קא) מלשני בפתר רעהו אורו אלמית: מתוקנין. מעושרים שהטבל במיתה בידי שמים כדלפיך באלו הן הנשרפים (סנהדרין דף פג.): בעון בטול תורה. דענוש נמי מיתה כדאמרן מקרא נדרש לפני פניו למען ירבו ימיכם הא אם לא תלמדו יתמעטו: נשים יוכיחו. שאינן ממות על דברי תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנתיבכם ומתות באסכרה אמר להן אף הן מבטלות את בעליהן: תינוקות יוכיחו. שאינן בני לימוד אמר להן אף הן בעון שמבטלים את אביהם להוליכין לחמה ולזנון ולפייסן באגוזים: של בית רבן. לא בטלין ולא מבטלין: אם לא תדעי כך. לשמור מצוה לאי כך ובקשי רחמים בזכות עקבי האלון אבות הראשונים שהיו רגלי האלון וחזוקם ורעי בזכותן את גדויתך תינוקות שלך שלא יתפשו על משכנות הרועים רועי הדור ופרנסו: ש"מ אף על לשון הרע. ולא פליג אמעשר דהא קאמר הכא שהם אוכלין דברים שאינן מתוקנין: בן גרים. בן גר וגזירת היה: של אומה זו. רומיים: שוקין. סדר מושב שוקי עיירות וחולותיהן: וסיפר דבריהם. לתלמידים או לאביו ואמו ולא להשמיען למלכות ונשמעו על ידו למלכות: יתעלה. להיות ראש המדברים: איברי להו חרובא. לאכול פירותיו ועינא דמיא לשתות: בחלא. בחול שהיו פושטין בגדיהם שלא יבלו ומכסין ערותן בחול: כרבי. חורשים: ועוסקין בחיי שעה. דאפשר על ידי נכרים והקב"ה הוא מחלק מזון וריוח לעושי רצונו: משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש. שנאמר (ישעיה סו) ואשם לא חכמה והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר אף הנדונים בו במשמע מה שבתות למינוי שלהם אף חדשים למינוי שלהן והאי ודאי בפושעי גיהנם משתעי דכתיב לעיל מיניה ויאחו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי הכי הני לה בסדר עולם (פ"ו): די לעולם. בעוסקי תורה אני ואתה: תרי מדלני. חבילות של הדם להריח בשבת: מדלני. כמו מעדנות כימה (איוב לח): אריך. מתקן ומחליק: פילי. בקעים סדקים מחמת החול: וקמאוחו ליה. לר' שמעון שהדמעות מלוחין ומכאיבין את המכה בתחלתן: אתקין מילתא. כדרך ששעה יעקב כשניאול מיד עשו: שלם בנופו. שנתרפא מאלעטו: שלם בתורתו. שלא שכת תלמודו מפני טורח הדרך: תיקון להם. דברי חן וחנייה ולי נראה מויקן את חלקת השדה לשון תיקון: (ד"י)

תוספות ג' ר"ת הלך רבי יהודה בן גרים וסיפר דברים ונשמעו למלכות ויש ספרים שכתב בהן יהודה ואין נראה לרבינו תם דאמרין בפרק קמא דמועד קטן (דף ט.) כי הווי מיפטרין ר' יהודה בן גרים ור"ש בן חלפתא מר' שמעון בן יוחי אמר ליה לבריה אנשים הללו אנשי צורה הם זיל גביהו דליברכוך מכלל דגברא רבה היה ובסוף שמעתא ל"ג גל של עצמות בלשון גנאי אלא נח נפשיה: (תוספות)

א - לד דף

ואית להו צערא לכהנים לאקופי אמר איכא איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה א"ל ההוא סבא כאן קיצץ בן זכאי תורמסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היכא דהוה קשי טהריה וכל היכא דהוה רפי צייניה אמר ההוא סבא טיהר בן יוחי בית הקברות א"ל אילמלי (לא) היית עמנו ואפי' היית עמנו ולא נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו תלמידי חכמים לא כל שכן יתב ביה עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות: **מתני'** ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר ספק חשכה ספק אינו חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות אבל מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין: **גמ'** מנא הני מילי א"ר יהושע בן לוי אמר קרא **[איוב ה-כד]** וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמור רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר וכו' צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלינהו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא וקיימתי מסברא הא גופא קשיא אמרת שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עם חשכה אין ספק חשכה ספק אינו חשכה לא והדר תני ספק חשכה ספק אינו חשכה מערב: סימן בגופיא זימרא ציפרא בחבלא דמילתא: א"ר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב לא קשיא כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצרות ואמר רבא אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולאחד עירב עליו בין השמשות זה עירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה עירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה שניהם קנה עירוב מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי בין השמשות ליליא הוא קמא ליקני בתרא לא ליקני בין השמשות ספקא הוא וספקא דרבנן לקולא: (ואמר) רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר

שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא ירתיח אמר ליה אביי אי הכי בין השמשות נמי ניגזר א"ל סתם קדירות ורתחות הן ואמר רבא

רש"י ואית ליה לערא לזקופי. שהיה אותו שוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולין ליכנס עם מפני טומאה ורריך להקיף לך אחר ארוך: איכא דידע דליתחזק טהרה. בהאי שוק מימיו שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו: כאן קיץ בן זכאי. שהלן ועקרו לאחר גידולו: תורמסי תרומה. הכריכות לשמרון בטרהה וגם הוא היה כהן כלאמרין וכתוספתא דפרה] (פ"ג) אם מה שעשו ידי שכתתי: עבד איהו נמי הכי. היה מקלץ תורמסין ומשליכן עם ונעשה גם ואף המת במקום שהוא עם וליינו למקום הקבר הכי מפרש בפסיקתא דפרשת העומר ובסדר זרעים ירושלמי: היית. במעמד: ונמנית. הסכמת לדעתנו להיות מן המניין: מפרכסות זו את זו. את שער חברה להיות נאה: גל מעלמות. כמה שנתקב בשרו ונפל מזמן הרבה: מתני' עם חשכה. שאם ימהר להזכירם מצעוד יום יפגעו ויאמרו עדיין יש שהות: עשרתם. פירות האילן לסעודה שבת שאף אכילת עראי של שבת קובעת למעשר כלאמרין במסכת ביצה (דף לד): לשבת עונג איקרי מכל שהוא הוי עונג: ערבס. ערובי תחומין והלירות והגי תרי שייכי למימרינהו בלשון שאלה דשמא כבר עשו אבל בנר לא שייך הדלקתם לדבר הנראה לעין הוא: ספק חשכה. כגון בין השמשות אין מעשרין את הודאי דהיקון מעליה הוא אע"ג דשבת בעלמא היא קבבר גזרו על השבות אף על בה"מ: ואין מטבילין את הכלים. דהוי נמי שבות כלאמרין במסכת ביצה (דף יח). דנראה כמתקן כלי: ואין מדליקין את הנרות. כ"ש דספיקא דאורייתא היא וזו ואין רריך לומר זו קתני: אבל מעשרין את הדמאי. ללא דמי למתקן רוב ע"ה מעשרין הן: ומעריבין. עירוב ובגמרא פריך הא הני לעיל עם חשכה ערבס מקמי ליהוי ספק: וטומנין את החמין. ונתן בקופה של מוכין להיות חומס משחמר בהן אבל משחכה ודאי אין טומנין בהן כדמפרש בגמ' גמ' עם חשכה. מצעוד יום הוא ויש שהות לעשר ולערב: בעירובי תחומין. היקון מעליה דלשכמה רבני תחומין אקראי ואפי' למאן דאמר תחומין דרבנן כלאמרין בעירובין (דף נא). ילפינן מקום מקום ומקום מניסה כו' אבל עירובי חרות חומרא בעלמא הוא ולא מיקרי שביחה מעלייתא וספקא דבין השמשות שפיר דמי: בין השמשות קונה עירוב. שהוא תחילת קדושת היום: נאכל. שאכלו כלב או אדם: שעירב עליו מצעוד יום. הניח עירוב לסוף התחום מצעוד יום ולא הספיק להחשיך ממש עד שנאכל בין השמשות: שניהם קנו עירוב. לגבי האי שנאכל בין השמשות משוינן ליה ליליא ואמרין כבר קדש היום בעוד העירוב קיים וקנה עירוב דהלכה כר' יוסי דאמר בעירובין (דף לה). ספק עירוב כשר ולגבי דהאי שהונח עליו בין השמשות ונתקיים עד שחשכה משוינן לבין השמשות יממא ועדיין לא קדש היום כשהונח ונמלא שהיה עם כבר בשעת קניית עירוב: בתרא ליקני. זה שהונח עליו בין השמשות: קמא לא ליקני. שהי נאכל מצעוד יום: ה"ג ספקא דרבנן היא. כלומר הא מילתא דמספקא לן אי בין השמשות יממא או ליליא במילתא דרבנן איתרע לן בעירובי תחומין דרבנן וכל ספקא דרבנן לקולא: ה"ג אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל. כגון לומר ומוכין: משחכה. כדתנן במתניתין: וטומנין את החמין טעמא דספק חשכה הא ודאי חשכה. אין טומנין וספק הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל דלילו בדבר המוסיף הבל אפילו מצעוד יום אסור כדתנן בפ"ד (דף מז): אין טומנין לא בגפת כו' גזירה שמא ימלא קדרתו נלכטננה כשירלה להטמינה וירתיחנה תחילה ונמלא מבשל בשבת: אי הכי בין השמשות נמי ניגזר. דהא שבות מעלייתא היא דהא איכא גזירת אסור דאורייתא ותנא דמתניתין אית ליה דגזרו על השבות ביה"ש דקתני אין מעשרין את הודאי: רותחות הן. שסמוך לביה"ש הוא מעבירם מעל האור וליכא למיחש לשמא נלכטננה וירתיחנה: (רש"י)

תוספות עבד איהו נמי הכי. מפר"ת כמו יעקב אבינו ותיקן מילתא: כל היכא דהוה קשי טהרה. כדאיתא בנדה בפרק האשה (דף סא. ושם) דתניא אמר רבי יוסי בן שאול מעשה בסלע שהיו מחזיקין בה טומאה כו' אמר להו הביאו לי סדינין הביאו לו ושראן במים ופרסו עליו מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב: לא קשיא כאן בעירובי תחומין כו'. נראה לר"ת כפירוש הקונטרס דבעירובי תחומין מחמירין משום דאית להו סמך מן המקרא וכן פר"ח וכן יש בירושלמי וכן משמע בפרק מי שהוציאווה (עירובין דף מו: וסם) גבי הא דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב רב פפא אמר איצטריך סד"א ה"מ עירובי חצרות אבל בעירובי תחומין אימא לא ומעיקרא היה מפרש ר"ת דעירובי חצרות חמירי טפי דאין מערבין אלא בפת כדמשמע בפרק הדר (שם דף עא:) ובחלוך (שם דף פא. ושם) אבל בעירובי תחומין מערבין בכל דבר חוץ ממים ומלא ואין נראה דהא ר"מ ס"ל דתחומין דאורייתא בפרק בכל מערבין (שם לה.) ואפ"ה אית ליה בהדר דעירובי חצרות בפת ובעירובי תחומין מערבין בכל דבר דלא אשכחן דפליג ר"מ אסתם משנה דבכל מערבין וטעמא דמקילי בתחומים דלא בעי פת משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה: נאכל עירובו משחכה. לאו דווקא וה"ה לא נאכל: שניהם קנו עירוב. פירש בקונטרס דרבא איירי בעירובי תחומין וכן משמע לשון צא וערב ואע"פ דספק חשכה אין מערבין עירובי תחומין ו"מ לכתחילה אבל בדיעבד כשר כו' יוסי דאמר (עירובין פ"ג דף לה.) ספק עירוב כשר וקשה לרשב"א דר' יוסי לית ליה התם גבי נפל עליו גל או נשרף או תרומה ונטמאה ספק עירוב [כשר] אלא משום חזקה כדתניא התם בהדיא (דף לו.) כיצד אמר רבי יוסי ספק עירוב כשר כו' אבל בספק כי הכא שהניחו בין השמשות או נאכל בין השמשות לא מכשר ומפר"ת דהבא מיירי בעירובי חצרות וכן פר"ח וכן מוכח בסוף הדר (שם דף עו.) וצא אשכחן נמי דלאו חוץ לעיר קאמר כמו צא ושכור לנו פועלים (ב"מ דף פג.). (תוספות)

רשב"ח אמרו לו שנים לא וערב עלינו. פירוש: עירובי חרות, וכן פירש ר"ח ז"ל ועיקר. דלילו בעירובי תחומין הא תנו ספק חשכה ספק אינה חשיכה אין מערבין. ואין נראה לומר דהני מיילי לכתחילה אבל בדיעבד עירובו עירוב, דהא תנו בפרק בכל מערבין (עירובין לה. א)

נתגלגל חוץ לתחום נפל עליו גל או נקרף תרומה ונטמאת מצעוד יוס אינו עירוב, משחשיכה הרי זה עירוב, אם ספק רבי מאיר ורבי יהודה אומרים הרי זה חמך גמל, רבי יוסי ורבי שמעון אומרים ספק עירוב כשר, ועד כאן לא מכשרי רבי יוסי ורבי שמעון אלא כגון תרומה ונטמאת לאמרינו העמד תרומה בחזקה והשתא הוא נטמאת, וכדליתא החם (לו, א) ספק בתרומה טהורה עירב ספק בתרומה טמאה עירב אין זה ספק עירוב כשר, וכן בנתגלגל חוץ לתחום לאמרינו השתא הוא נתגלגל, אבל הניח עירובו בין השמשות לספיקא הוא וליכא חזקה לא, וכן כתב רבנו הרב ז"ל. ורש"י ז"ל שפירשה בעירובי תחומין לא מחוור. בין השמשות ספיקא דרבנן הוא ולקולא. פירוש: לאו למימרא דבין השמשות גופיה דרבנן, אלא ספק בשל תורה הוא, והכא הכי פירוש: הנחת עירוב בין השמשות ספיקא דרבנן, דעירוב דרבנן הוא וספיקא דרבנן לקולא. כך היא גירסת הגאונים ז"ל וכן היא בהלכות רב אלפסי ז"ל: אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפילו מצעוד יוס, גזירה שמא ירתיה, אמר ליה רביי אי הכי בין השמשות נמי לגזור, סהם הקירות בין השמשות רותחות הן. ואמר (רבא) ורבה מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשיכה, גזירה שמא יטמין ברמז, ויטמין, גזירה שמא יחטה בגחלים. ופירשה הרמב"ם ז"ל (פ"ד מה' שבת ה"ב) מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף מצעוד יוס וכתנן (לקמן מז, ב) אין טומנין לא בגפה ולא בזבל וכל הטמנה מצעוד יוס הוא, גזירה שמא ירתיה, כלומר: שמא מחוד שיטמין בדבר המוסיף העלה קדירתו רתיה ויטעך לגלותה ולהסיר המרתחת משתחך ויחזור ויכסה ונמאל מטמין בדבר המוסיף בשבת ואסור. אי הכי אפילו בין השמשות נמי לא יטמין בדבר המוסיף, אמר ליה סהם הקירות בין השמשות כבר נחו מרתחתן, כלומר: כבר נגמרה המרתחת ושוב לא העלה מרתחת וליכא לגמור. ואמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף משחשיכה וכתנן במתניתין ספק חשיכה ספק אינה חשיכה טומנין הא ודאי חשיכה אין טומנין, כלומר: כלל כלל ואפילו בדבר שאינו מוסיף, גזירה שמא יטמין ברמז, כלומר: שהוא אפר וגחלים מעורבין יחד ואף הוא אינו מוסיף הבל ואתי לחתויי. וזה קשה הרבה, חדא דהיאך אפשר למצעוד יוס אסור להטמין בדבר המוסיף ובין השמשות מותר. ועוד שהוא אומר דסהם קירות בין השמשות כבר נחו מרתחתן, ואנו סהם קירות רותחות הן קאמרינן. ואלו מהשבות הראב"ד ז"ל שהשיב עליו בהשגות. ועוד קשיא לי, ומאין לו דבין השמשות מותר בדבר המוסיף שהיה מקשה כל כך להדיא אי הכי בין השמשות ליתסר. ואי משום הא דתנן במתניתין דהכא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה טומנין וסתמא קתני טומנין בכל דבר ואפילו בדבר המוסיף, הא ליתא, דספק חשיכה ספק אינה חשיכה לאו דוקא ספק חשיכה הא קודם לכן לא, אלא אדרבה רבותא קא משמע לן דאפילו בין השמשות טומנין וכל שכן מצעוד יוס ודומיא דמערבין, ואם איתא אפילו בדבר המוסיף יטמין סמוך לחשיכה וכל שכן מצעוד יוס, אלא ודאי מתניתין בדבר שאינו מוסיף דוקא. והראב"ד ז"ל (בהשגות סס) פירש לפי הגירסא הזאת, גזירה שמא ירתיה, דכיון דהטמין בדבר המוסיף גלי אדעתיה דרותח קא בעי לה לאורחא וזימנין דמפסיק רתיה משום דאריך זמניה ומרתח לה משחשיכה, אי הכי בין השמשות נמי ליתסר בדבר שאינו מוסיף, דכיון דשהה מלהטמין מחזי דרותח קא בעי ליה לאורחא, אמר ליה סהם קירות בין השמשות רותחות הן לאורחא ולא הפסוק רתחתן. עד כאן. ועדיין אין זה נכון בעיני, דכיון דבדבר המוסיף עסקינן, היכי אהשינן סהם אי הכי בין השמשות ליגזר, כלומר: בדבר שאינו מוסיף, דאם איתא הוה ליה לפרושי הכי בהדיא. אלא שיש לי לומר בזה, דכיון דאמר בין השמשות לא יטמין תו לא אלתריך למימר בהדיא בדבר שאינו מוסיף דכבר מבואר וידוע דכל הטמנה אינה אלא בדבר שאינו מוסיף. ואינו מספיק. ורש"י ז"ל גרים בקמיתא בדבר שאינו מוסיף ובאחרונה בדבר המוסיף. והוא הגכון, דרמז דבר המרתח הוא וכל דבר המרתח מוסיף הבל. (רשב"א)

מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל ואפילו מצעוד יוס גזירה שמא יטמין ברמז שיש בה גחלת אמר ליה אביי ויטמין גזירה שמא יחטה בגחלים: ת"ר ביה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה מטילין אותו לחומר שני ימים ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון זהו לילה דברי רבי יהודה ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו אמר מר מטילין אותו לחומר שני ימים למאי הלכתא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לענין טומאה כדתנן ראה שני ימים בין השמשות ספק לטומאה ולקרוב ראה יום אחד בין השמשות ספק לטומאה הא גופה קשיא אמרת איזהו ביה"ש משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין הא הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון לילה הוא והדר תנא הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון בין השמשות אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל כרוך ותני איזהו ביה"ש משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין והכסיף התחתון ולא הכסיף העליון נמי בין השמשות הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הכי קתני משתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין יום הכסיף התחתון ולא

הכסיף העליון ביה"ש הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ואזדו לטעמייהו דאיתמר שיעור ביה"ש בכמה אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל מאי ג' חלקי מיל אילימא תלתא פלגי מילא נימא מיל ומחצה אלא תלתא תילתי מילא נימא מיל אלא תלתא ריבעי מילא ורב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל שני חלקי מיל מאי שני חלקי מיל אילימא תרי פלגי מילא לימא מיל ואלא תרי רבעי מילא לימא חצי מיל אלא

רש"י מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הכל ואפילו מבעוד יום. כדחנן לקמן לא בגפת ולא בזבל ואף על גב דסתם הטמנה מבעוד יום הוא דהא אסרינן משחקה: ברמז. אפר המעורב בגחלים: ויטמין. דהא מבעוד יום הוא: גזירה שמא יחטה בגחלים. משחקה שבא לבשל הקדרה שלא בשלה כל כרכה וגזרו אף בשישלה כל כרכה עד שיגרוף או שיקטום והכי מסקינן בפרק כירה (דף לז): דאמר רבי קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו מבעוד יום כל כרכן והצטיל שבישל כל כרכו וכן אמר רבי יוחנן: מן היום ומן הלילה. כלומר ספק יש בו משניהם: ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה. הרי ג' ספיקות לפיכך מטילין עליו חומר שני הימים ולקמן מפרש למאי הילכתא שייד לומר שמא יש בו משניהם: מאדימין. שנראה לדמומית חמה בעצבים: הכסיף. השחיר: התחתון. תחתון של כיפת הרקיע הסמוכה לארץ: עליון. גובהה של כפה אינה ממחרת להכסיף ולקמן פריך מאי קאמר דקשיא סיפא ארישא: חצי מיל. זהו שיעור אורך בין השמשות ולאחר חצי מיל הוא לילה: כהרף עין. כשיעור קריאת עין ברפיון ולא בחזקה: זה נכנס. הלילה נכנס והיום יורא יליאת זה עם כניסת זה כשהם מתפרשין קרי בין השמשות וכל דמקמי הכי הוא יום מעליא: למאי הילכתא. יטילו עליו ספק שמא משניהם יש בו בשלמא ספק כולו מן היום איכא למימר לענין מולאי שבת להביא אשם חלוי ספק כולו מן הלילה לענין לילי שבת אלא חומר שניהם למאי הילכתא: ראה שני ביה"ש. זיבה דזב מטמא בימים ובראיות בין שראה שתיים ביום אחד בין שראה שתיים בשני ימים רופים בין שראה אחת בשני ימים כגון בין השמשות חשיב ליה כשתי ראיות משום ימים דלפינן מלכזר ולנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים וראיות בגופיה מיפרשא כדחנניא במגילה (דף ה.) מנה הכתוב שתיים וקראו טמא כו': ספק לטומאה ולקרבו. ספק טמא ספק טהור ספק חייב קרבן עם הטומאה ספק אינו חייב קרבן אבל טמא שבעה דזב בעל שתי ראיות או שני ימים כל תורת טומאת זבין עליו ושלשי מביאחו לדי קרבן וזה שראה שני בין השמשות ספק יום אחד הוא וטמא בשני ראיות או שני ימים רופים הן וטמא נמי בתורת ימים ספק ב' ימים שאין רופים הן וטהור מטומאת שבעה אלא כבעל קרי בעלמא דלאו שתי ראיות ביום אחד איכא ולא שני ימים רופים איכא ספק שנה ג' ימים רופים דזב גמור הוא אף לקרבן כיצד שמא בין השמשות הראשון כולו מן היום וביה"ש השני כולו מן הלילה ונמצא יום אחד הפסק ביניהם וטהור או שניהם מן היום והוא לכה שני ימים רופים וכן אם שניהם מן הלילה הו לכה נמי שני ימים רופים או שמא אם הראשון מן הלילה והשני מן היום הו לכה נמי שתי ראיות ביום אחד וטמא שבעה בכל אלו ואין כאן קרבן או שמא שתייהן הראיות היו מקצתן ביום ומקצתן בלילה ויש כאן שלשה רופים וכן אם הראשונה מקצתה ביום ומקצתה בלילה והשניה כולה מן הלילה או הראשונה כולה מן היום והשניה מקצתה ביום ומקצתה בלילה הו לכה ג' ימים רופים וטעון קרבן הלכך ספק אף לקרבן ומביא חטאת העוף הבאה על הספק ואין נאכלת דשמא לאו בר קרבן הוא ומליקת חולין נבלה: ראה אחת ביה"ש ספק לטומאה. שמא מקצתה ביום ומקצתה בלילה והיינו חומר ב' ימים וטמא ז' או שמא כולה או מן היום או מן הלילה ואין כאן חלא אחת: פני מזרח מאדימין. עדיין לא הכסיף אפי' תחתון: כרוך ותני. שני הדברים בכרך אחד בתורה אחת: ואזדו לטעמייהו. דרבה סבר שיעור ביה"ש נפיש ורב יוסף סבר זוטרי: (כ"ט)

תוספות רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין. פירש רשב"א דאין להסתפק בו אלא כשהוא כהרף עין ולא בזמן גדול כמו שמסתפק בו תנא קמא אבל אין לפרש רבי יוסי אין מסתפק בבין השמשות כלל והכי קאמר כהרף עין אני מכיר ובקי בו מתי זה נכנס זה יוצא ויודע אני מתי הוא יום מתי הוא לילה דהא בתוספתא דמסכת זבים בפ"ק קתני וכן היה ר' יוסי אומר ראה אחד בין השמשות ואחד ודאי ספק לטומאה ולקרבו פירוש שראה במוצאי שבת ביה"ש וביום שני ראה ביום ספק לטומאה דשמא בין השמשות כולו מן היום והי יום מפסיק וטהור או שמא כולו מן הלילה והו שני ימים רופים וטמא ושמא מן היום ומן הלילה ואיכא שלשה ימים רופים וחייב קרבן אלמא דר' יוסי נמי מספקא ליה בההוא כהרף עין: ספק לטומאה ולקרבו. פירש בקונטרס דשמא בין השמשות הראשון כולו מן היום ושני כולו מן הלילה ול'נ דאי ראשון כולו מן היום שני נמי כולו מן היום ותו דאמר לקמן בשמעתין (דף לה:): העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך ולפירוש הקונטרס הא איכא למימר שמא בין השמשות דע"ש כולו יום ומוצאי שבת כולו לילה ולא יתחייב חטאת אלא אשם ומפרש רשב"ם ספק לטומאה ולקרבו שראה בין השמשות במוצאי שבת וביה"ש דמוצאי יום שני דשמא בין השמשות שניהם כולו מן היום או כולו מן הלילה מפסיק יום אחד ביניהם ואין כאן טומאה או שמא חציו מן היום וחציו מן הלילה והו רופים וטמא טומאת שבעה ומתחייב קרבן וקשה לפירושו חדא דשני ימים בין השמשות משמע רופים ועוד דלפי זה לא משכחת טומאת ז' בלא קרבן ולישנא משמע ספק טומאה לחוד ולקרבו לחוד ועוד קשה לר"י דאם מייירי כשראה כל בין השמשות כמו העושה מלאכה שני בין השמשות כדמפרש רשב"ם א"כ בראה אחת חייב קרבן דהא ביה"ש הו לכל הפחות חצי מיל דהו אלף אמה דשיעור מיל הו אלפים אמה כדפי' רש"י בפרק שני שעירים (יומא דף ס'. ושם) ואמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סג.) ראה אחת מרובה כג' שהיא כמדגין לשילה שהם שתי טבילות ושני סיפוגין הרי זה זב גמור ובתוספתא בריש מסכת זבין משמע היינו שיעור ק' אמה לכך מפרש ר"ת דמייירי שלא ראה כל בין השמשות אלא שעה אחת מועטת דבין השמשות זה ושעה אחרת בין השמשות אחר ובכל שהוא שבין השמשות יש להסתפק שמא כולו מן היום או כולו מן הלילה או חציו יום וחצי לילה והשתא אתי שפיר דספק לטומאה דשמא הראשון כולו מן היום והשני כולו מן הלילה ומפסיק יום ביניהם

רשב"א ואי זהו בין השמשות משתקע החמה וכל זמן שפני מזרח מאדמיין וכו'. איכא למידק הני תנאי במאי פליגי, דהא ודאי עד לאח הכוכבים הוי יממא וכדלמרינן בריש פרק קמא דמסכת ברכות (ב, א-ב), ודייקי לה מדכתיב (נחמיה ד, טו) וְאֶנְחֵנוּ עֲשִׂים בְּמִלְחָתָהּ וכו', והנן בפרק שני דמגילה (כ, א) וכו'ן שעשו משעלה עמוד השחר כשר, ודייקי לה בגמרא (שם ע"ב) מנא הני מיילי אמר רבי זירא אמר קרא ואנחנו עושים במלכה וגומר וכתוב (שם פסוק טז) (והיה) וְיָהוּי לָנוּ הַלְיָהּ מִשְׁמֵר יְהִיִּם מְלָכָה, וכי היכי דנפקא לן מההם דמעלות השחר הוי יממא הכי נמי נפקא מינה דעד לאח הכוכבים הוי יממא. והו דתניא לקמן (לה, ב) רבי נתן אומר כוכב אחד יום, שנים בין השמשות, שלשה לילה. ויש לומר דבהא דלמרינן עלה דההיא פליגי, לא כוכבין הנראין ביום ולא כוכבים שאין נראין אלא בלילה אלא כוכבים בינונים, דמר סבר כל שנראין עד שהכסוף והשואה לתחתון כוכבים בינונים, ומר סבר עד חצי מיל, ומר סבר אפילו לאחר זמן. וההיא נמי דלמרינן בפסח שני (פסחים נד, א) דמשקיעת החמה ועד לאח הכוכבים מהלך ד' מילין נמי לא הוי שיעורא ברירא להו, דבההיא מספקא להו איהו מהלך אדם בינוני. הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון נמי בין השמשות. קשיא לי אי הכי למה ליה פני מזרח מאדמיין, לימא משתקע החמה ועד שיכסוף העליון והשואה לתחתון. ויש לומר דאי אמר הכי לא ידעינן מאי הכסוף דקאמר, והשחא הכי קאמר כל זמן שפני מזרח מאדמיין, כלומר: ואפילו נסתלקה אדמימות מן התחתון עדיין בין השמשות עד שיכסוף העליון שאין שם אדמימות כלל, ומכלל זה דהכספה שאמרנו היינו הסתלק האדמימות. ולרב יוסף דאמר כל זמן שפני מזרח מאדמיין יום, תחתון של פני מזרח קאמר. כך נראה לי. ואזדו לטעמייהו דלמחר שיעור בין השמשות בכמה רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה חלקי מיל. איכא למידק האשעתין, דהכא משמע דמשקיעת החמה ועד לאח הכוכבים ליכא אלא תלתא רביעי מיל, ואילו בפסח שני (פסחים נד, א) תניא משקיעת החמה ועד לאח הכוכבים ארבעת מילין, דתניא התם רבי יהודה אומר עוביה של רקיע אחד מעשרה ביום, הדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות ומעלות השחר ועד הגז החמה ארבעת מילין משתקע החמה ועד לאח הכוכבים ארבעת מילין, אלמא אפילו לדעת רבי יהודה הוי משתקע החמה ועד לאח הכוכבים שהוא לילה ארבע מילין, נמצאת אומר דשיעור בין השמשות לרבי יהודה ד' מילין, והכא אמר רבה שלשה רביעי מיל. והירץ ר"ח ז"ל בספר הישר (חלק החידושים סי' רכ"א): דב' שקיעות הן, השקיעה הראשונה היא שהשקע החמה בעובי הרקיע עד גמר השקיעה שהלכה כל עובי הרקיע, ואז היא יליאת הכוכבים והוא שיעור ד' מילין, אבל השקיעה האמורה כאן היא סוף השקיעה, לפי שכל זמן שהיא כנגד חלונה ועדיין אינה מהלכת אחרי הכפה פני מזרח מאדמיין כנגד מקומה של חמה, והוא מה שאמרנו כאן כל זמן שפני מזרח מאדמיין. וזהו שאמרנו כאן משתקע החמה כלומר: משקיעה כבה, ושם בפסחים אמרו משקיעת החמה כלומר: שקיעה עגמה בכלל. והיינו נמי דלמרינן לקמן (לה, ב) אמר ליה רבא לשמעיה אהון דלא קים לבו בשיעורא דרבנן אדאיכא שמשא בריש דקלי אדליקו שרגא, דאלמא למאן דקים ליה בשיעורא דרבנן אע"ג דליכא שמשא אפילו בריש דקלא אלא דנסתלקה זריחה מן הארץ לגמרי אפילו הכי תלין שרגא דלכתי יממא הוא. ולזה הפירוש הסכים הרמב"ן ז"ל. אלא שהוקשה לו הא דלמרינן בסמוך (לה, א) הרואה לידע שיעורו של רבי נחמיה יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזה שיעורו של רבי נחמיה, ופירש רש"י ז"ל: שחמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי ההרים ובחור שירד ויטבול בים ויעלה הוי לילה, ומשמע מיהא דמתחלת שקיעת החמה אנו משערין. והירץ הוא ז"ל, אם אדם מניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול עדיין יום הוא ועלנה לו טבילה, ומאותו זמן ואילך מתחיל בין השמשות לרבי נחמיה, והרואה לידע מאיזה זמן מתחיל שיעורו של רבי נחמיה קאמר. והביא ראיה מן הירושלמי (ברכות פ"א ה"א), דגרסינן התם רבי שמואל בר חייא רבי יודן בשם רבי חנינה התחיל לו גלגל חמה לשקוע אדם עומד בראש הכרמל וירד וטבול בים הגדול ועולה ואוכל בתרומתו חזקה ביום טוב. ואין פירושו בזה מחזור בעיני. שהרי לרבה התחלת בין השמשות לרבי יהודה ורבי נחמיה אחד הוא, ואם כן למה ליה למימר הרואה לידע באיזה זמן מתחיל שיעורו של רבי נחמיה, לימא הרואה לידע שיעורו של רבי יהודה ורבי נחמיה, כלומר: זמן התחלת בין השמשות שלהם. אלא נראה לי שבתוך שיעור זה נכלל כל בין השמשות לרבי נחמיה, ולפי שאין הכל בקיאות בתחלת השקיעה האחרונה כדי שיעמוד ממנה על סוף השקיעה ושיהא מותר לו לאכול בתרומתו, קא יהיב השתא שיעורא דכולי עלמא בקיאות בו, דמכי הוי שמשא בראש הכרמל ירד משם ויטבול בים ויעלה וכשיעלה שם ידע שכבר נשלם זמן בין השמשות ומותר לו לאכול בתרומתו, ויעלה דקאמר אין פירושו ויעלה מטיבולתו, אלא יעלה דומיא דירד, כלומר: ירד מראש הר הכרמל ויטבול ויעלה אל ראש ההר ויאכל שם, וזה שיעורו של בין השמשות לרבי נחמיה, כלומר: סוף שיעורו. אבל לדידי קשיא לי מה שאמרנו בירושלמי בפרק קמא דמסכת ברכות (ה"א) דגרסינן התם: רבי חנינה חבריהון דרבנן בעי, כמה דתימא ערבית נראו שלשה כוכבים אף על פי שהחמה נחונה באמצע הרקיע, פירוש: באמצע עובי הרקיע, וימר אף בשחרית בו, פירוש: אף על פי שהתחילה החמה ללכת ועדיין הוא בעובי הרקיע נדון אותו כלילה ומפני מה אמרו מעלות השחר הוה יום, אמר רבי בא כתיב (בראשית יט, כג) השמש יאל על הארץ וכו' בא לוערה וכתוב (ויקרא כב, ז) ובא השמש וטהר הקיץ יליאתו לביאתו, מה ביאתו משיחכה מן הבריות כלומר: שנתכסה זריחתו מן הבריות והתחיל להשתקע ברקיע אף יליאתו משיחכה לבריות דהיינו משהתחיל ליכנס ברקיע, אמר רבי בא כתיב (בראשית מד, ג) הבוקר אור התורה קראה לאור בוקר, תני רבי ישמעאל בבקר בבקר (שמות טז, כ"א) כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר, אמר ר' יוסי בר' בון אם אומר את ליתן עוביו של רקיע כלילה בין בערבית בין בשחרית, נמצאת אומר שאין היום והלילה שוין, ותני באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוים, אמר רבי חייא נלפינה מדרך הארץ שרי מלכא נפיק אף על גב דלא נפיק אמרין דנפיק שרי מלכא עייל לא אמרין דעל עד שעתא דיעייל, עד כאן בירושלמי, אלמא משמע דבערבית משעה שהתחיל להשתקע בעובי הרקיע הוי לילה. ורביד לי עיון. (רשב"א)

תרי תילתי מיל מאי בינייהו איכא בינייהו פלגא דדנקא וחילופה בחלתא דאמר רבה חלתא בת תרי כורי שרי לטלטולה ובת תלתא כורי אסור לטלטולה ורב יוסף אמר בת תלתא כורי נמי שרי בת ארבעה כורי אסור אמר אביי בעי מיניה דמר בשעת מעשה ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי כמאן כהאי תנא דתנן כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריא אע"פ שיש להם שולים והן מחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים אמר אביי שמע מינה האי גודשא תילתא הוי אביי חזייה לרבא דקא דאוי למערב א"ל והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין א"ל מי סברת פני מזרח ממש לא פנים המאדימין את המזרח. א"ד רבא חזייה לאביי דקא דאוי למזרח א"ל מי סברת פני מזרח ממש פנים המאדימין את המזרח וסימניך כוותא: ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל: א"ר חנינא הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזהו שיעורו של ר' נחמיה א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים וזו היא בארה של מרים אמר רב מעין המיטלטל טהור וזהו בארה של מרים: אמר רב יהודה אמר שמואל ביה"ש דר' יהודה כהנים טובלין בו למאן אילימא לר' יהודה ספקא הוא אלא ביה"ש דר' יהודה לר' יוסי כהנים טובלין בו פשיטא מהו דתימא בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה קא משמע לן דשלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשות דר' יוסי אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה לענין שבת והלכה כר' יוסי לענין תרומה בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא אבל לענין תרומה מאי היא אילימא לטבילה ספקא היא

רש"י פלגא דדנקא. אחד מ"ב במיל דשיעורא דרבה תלת ריבעי מילא היינו תשעה פלגי דנקא ושיעורא דרב יוסף שמונה פלגי דנקא. דנקא שותי: וחילופה. איפליגו רבה ורב יוסף בחלתא דהתם שיעורא דרב יוסף נפיש מדרבה רבה דאמר הכא חלתא אמר התם תרי ורב יוסף דאמר הכא תרי אמר התם חלתא: חלתא. כוורת: שרי לטלטולה. דתורת כלי עליה: בת חלתא. גדולה יותר מדאי ואין תורת כלי עליה: בעי מיניה דמר. רבה: בשעת מעשה. שהייתי לריך לדבר: כמאן. הא דאפי' בתרתי כורי לא שרא: קש. זכות שובלין אשטריי"ס ואשטריי"ס: קש ובור ספינה אלכסנדריא. ספינה גדולה שפורשים בה לים הגדול ומי הים מלוחין ועושין כלי גדול כמין בור ונותנין לתוכו מים יפים: לח. אין בו גודש: שהן כוריים. ששים סאה. ביבש שהגודש מחזיק שליש בכלים שלהם שהיו עשוין כים שעשה שלמה גובהו כחצי רחבו והם עגולים: טהורין. דאיתקש כלי עץ לשה דמיטלטל מלא וריקן וזהו אינו מיטלטל מלא דגדול יותר מדאי ואם יטלטלוהו ישבר בדיהם: דאוי. מביט ערב שבת לראות אם יש שם אדמומית חמה: פנים המאדימים את המזרח. לערב חמה שוקעת במערב וזהו הכוונה שם מרים. שהיא מתגלגל עם ישראל במדבר בזכותה של מרים דכתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים וסמיד ליה ולא היה מים לעדה: טהור. מלקבל טומאה וטובלין בו דלאו ככלי דמי להיות המים הנובעין ממנו כשאובין ואין לך מעין מיטלטל אלא בארה של מרים: כהנים טובלין בו. ואע"פ שצריכין הערב שמש אחר טבילה לאכול בתרומתו קסבר יממא הוא ויש שהות אחריו לשקיעת החמה: ספק הוא. לדידה הואיל וקרי ליה בין השמשות כוליה ספקא הוא ושמש טבולו בליה ואין כאן הערב שמש: אלא בין השמשות דרבי יוסי לרבי יהודה לא גרסינן דהא בהדיא אמר שמואל בין השמשות דר' יהודה כהנים טובלין בו ומאן דגריס ליה מפרש הכי אלא בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה והכי אתמר בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה כהנים טובלין בו ואשמעינן שמואל דבין השמשות דר' יוסי קדים לדר' יהודה ותחילת בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי ליליא הוא ודר' יוסי לר' יהודה יממא הוא והא בעי הערב שמש נהי לדר' יהודה יממא הוא מיהו היכי טביל הא בין השמשות דר' יהודה ספק לילה הוא וכיון דבין השמשות דר' יוסי כהרף עין מקמי דסליק מטבילה שלים ועייל בין השמשות דר' יהודה וספק לילה הוא ואין כאן הערב שמש ולא מילתא היא לדיכא למימר דר' יוסי קדים מדקאמר בסופא אלא דרבי יהודה לר' יוסי ופרכינן פשיטא ואי הוה לן לספוקי דלימא דר' יוסי קדים מאי פשיטותא טובא אשמעינן שמואל דאשמעינן דבין השמשות דר' יהודה קדים: פשיטא. לר' יוסי כהנים טובלים בו דר' יהודה דהא ספקא דר' יוסי כהרף עין וכל למעלה הימנו יממא הוא ושיעוריה דר' יהודה נפיש טובא ומעריב שמשיה: בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה. בסופו הוא נכלל וכי שלים דר' יהודה ליליא הוא אפי'

לר' יוסי וכי טביל בסוף בין השמשות דר' יהודה חו ליכא הערב שמש קא משמע לן שמואל דכל בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי יממא הוא וכשר לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש: בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא. כלומר מדקאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה להכי והלכה כר' יוסי להכי ש"מ מספקא ליה הלכך על כרחך לחומרא בעי למיזל ובשלמא כי אמר הלכה כר' יהודה לענין שבת איכא. למימר דלחומרא אמרה ובע"פ אמר שאם עשה בו מלאכה מביא חסם תלוי אבל במו"פ לא עבדין כוותיה למימרא דביה"ש דידיה ליליא הוא: אילימא לטבילה. דכ"ל דכהנים טובלין בדר' יהודה כדקאמר ר' יוסי והא לר' יוחנן דר' יהודה ספיקא הוא מדלענין שבת קאי כוותיה לחומרא: (כ"ז)

תוספות דהעושה מלאכה בשני בין השמשות היינו שעשה כל בין השמשות או שעשה בשניהם בתחילת בין השמשות וכן הא דתניא בתוספתא דמסכת זבים בפ"ק דשני בין השמשות ודאי לטומאה וספק לקרבן מיירי נמי דידעין כגון שראה בשניהם בתחילת בין השמשות ועוד י"ל דמיירי כשראה כל בין השמשות דר' יוסי תני לה דאמר בין השמשות כהרף עין וליכא ביה שיעור שלשה ראיות: תרי תילתי מיל. קשה דהכא משמע דמשקיעת החמה עד הלילה ליכא אלא תלתא ריבעי מיל ור' יהודה גופיה בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צד. ושם) סבר דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ארבע מילין וצאת הכוכבים לילה הוא כדאמרין בריש פ"ק דפסחים (דף ב. ושם) וכדמוכח קרא (נחמיה ד) ואנחנו עושים במלאכה וגו' דמיניה מפי' בפ"ב דמגילה (דף כ:): דמעלות השחר יממא הוא ואומר ר"ת דהתם מיירי בתחילת שקיעה והכא משתשקע מסוף שקיעה אחר שנכנסה חמה בעובי הרקיע אבל תימה לר"י דבמאי פליגי דהא ודאי משעת צאת הכוכבים הוי לילה כפי' וי"ל דאמרין לקמן לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים כו' אלא בינונים והשתא פליגי דלר' יהודה מספקא ליה בכל כוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסף העליון אם הם בינונים אם לאו וע"ק דניחזי אנן באדם בינוני שילך מתחילת שקיעת החמה ד' מילין כדאמר בפסחים י"ל דמספקא להו מהו אדם בינוני: ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי. לית הילכתא הכי שיתבטל ממנו תורת כלי משום כובדו דאמר בפ"ב דעירובין (דף קב. ושם) ההיא שריתא דהוה בי רבי פדת דהוי שקלי לה עשרה ושדי לה אדשא אמר תורת כלי עליה אפילו אביי גופיה לא קיבלה כדאמרין בפרק כירה (לקמן דף מה:): מנרתא שאני שאדם קובע לה מקום א"ל אביי והרי כילת חתנים דאדם קובע לה מקום ומותר לנטותה ולפורקה בשבת אלא אמר אביי כו' והא דאמרין בשילהי כל כתבי (לקמן קכא:): פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בשתי ידים אמר ליה כאותן של בית אביך פירוש שהן גדולות ולא כר"ח ורש"י שפירשו כאותן של בית אביך שהם קטנות דהא מוכח בהדיא בפ' כירה (לקמן מו.): דמנורות דלית להו חדקי דכולי עלמא שרי דהיינו פמוטות גדולות: וירד ויטבול ויעלה. פי' בקונטרס ובתוך כדי שירד ויעלה הוי לילה וקשה דלא ה"ל למינקט סימנא דטבילה אי לאו דאתא לאשמעינן דטבילה מעליא היא ובירוש' משמע בפ' (ב') [א'] דברכות דמשיעלה מתחיל בין השמשות והשתא קמ"ל דשפיר טבל ועלה לו הערב שמש וה"ה דלפי זה הוה ליה למינקט הרוצה לידע בין השמשות דרבי יהודה אלא שמא סבר כרב יוסף דבין השמשות דרבי יהודה אינו מתחיל משתשקע החמה אלא משהכסף התחתון: (תוספות)

רשב"א חלתא בת תרי כורי שרי לטלטולה בת תלתא כורי אסור לטלטולה. קשיא לי דהוה ליה למימר בת תרי כורי שרי לטלטולה בת תרי כורי ומשהו אסור לטלטולה. ונראה דמשום דרב יוסף שרי אף בת תלתא נקט רבה תלתא אסור, ורב יוסף נמי הואיל ואמר רבה תרי ותלתא אמר איהו תלתא וארבעה והוא הדין לתלתא ומשהו. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה לענין שבת. כלומר: בכניסת שבת, והיינו לחומרא אבל בימיאחו לא אלא כרבי יוסי. וכי קאמר וכרבי יוסי לענין תרומה, הוא הדין דהוה מלי למימר לענין מואלי שבת. ומהא דרבי יוחנן לא שמעינן אי כרבה אי כרב יוסף. והרב אלפסי ז"ל פסק כרבה משום דקיימין לן (ב"ב קיד, ב) דכל היכא דפליגי רבה ורב יוסף הלכתא כותיה חוץ משדה ענין ומחלה, ועוד דספיקא לאורייתא הוא ולחומרא נקטינן. ומורי הרב ז"ל פסק כרב יוסף, דכי קיימא לן כרבה הני מילי כל היכא דפליגי בסברא דנפשייהו ומשום דאמרין בהוריות (יד, א) רב יוסף סיני רבה עוקר הרים, אבל הכא מפי השמועה הם חולקים, מר אמר לה משמיה דרב יהודה ומר אמר לה משמיה דרב יהודה. ועוד דסוגיין הכא כרב יוסף, דאמרין דאבי חזייה לרבא דקא דוי למערב אמר ליה והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין אמר ליה פנים המאדימין את המזרח, והיינו כרב יוסף דקא דאוריין למערב למחזי אס פניו מאדימין ואכתי יממא הוא כרב יוסף, דאי כרבה ולמיחזי אס שקעה חמה, מאי קא אמר ליה אביי והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין, והלא פני מזרח המאדימין דלדכר דברייתא אינו סימן ליום וגם לא סימן לסוף בין השמשות, דהא בין השמשות מושך והולך עד שיכסוף העליון והשורה לתחתון. ומיהו אף על גב דמתחזי מהאי עובדא דכדכר יוסף סבירא ליה לא עבדין ביה עובדא לקולא אלא לחומרא. אלו דבריו. ועוד יש להביא ראיה מדברייה דקא מייתי בירושלמי בפרק קמא דברכות (ה"א) כל זמן שפני מזרח מאדימין זהו יום, הכסופו זהו בין השמשות, השחירו זהו לילה, והא אתיא כרב יוסף. ועם כל זה יש לי ללמד זכות על דברי הרב אלפסי ז"ל, חדא דהא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה בציון השמשות כמאן, והלכך פסק כרבי יהודה בהכנסת השבת שהוא הסייעור המוקדם וכרבי יוסי לענין תרומה ומואלי שבת שהוא הסייעור המאוחר שבכולו, וכיון שכן על כרחין לחומרא אזלינן בכולהו. ועוד דאם איתא לימא הלכה כרבי נחמיה לענין שבת, דלדידיה התחלת בין השמשות משתקע החמה ואף על פי שפני מזרח מאדימין, אלא ודאי רבי יוחנן כרבה סבירא ליה, וכי נקט רבי יהודה הוא הדין דהוה מלי למימר כרבי נחמיה דהתחלת בין השמשות שוה לשניהם, אלא משום דרבי יהודה קדים דברייתא נקט רבי יהודה, ועוד דמשום דרבי יהודה שעוריה משיך טפי מדרבי נחמיה ואפילו הכי לא קיימא לן כותיה לא באפוקי שבתא ולא לגבי תרומה נקטינן לדריי יהודה. ומאי דקשיא ליה לרבנו הרב ז"ל, יש לי לומר דהא דקא דוי למחזי אס הכסופו פני מזרח דהיינו סלוק אדמימות מן המזרח לגמרי דהכספת פנים היינו סלוק אדמימות כמו שכתבתי למעלה (לד, ב ד"ה הכסוף) וכדי לערב או להטמין קא דוי ביה, ואמר ליה מי סברת דסלוק אדמימות מן המזרח בלבד בעינן סלוק אדמימות כל פני מערב בעינן. כך נראה לי. (רשב"א)

אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דר' יוסי א"ר יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תנ"ה כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה א"ר יוסי לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינונים א"ר יוסי בר' זבידא העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך א"ל רבא לשמעיה אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן מאי במתא חזי תרנגולא בדברא עורבי אי נמי אדאני: ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחנויות שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין ותוקעין ומריעין הווי להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי ישמעאל שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאים ליכנס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין חנויות פתוחות ותרסיין מונחין התחיל לתקוע תקיעה שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי (בר) חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו אמר לו אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלטל וחצוצרות אינם מיטלטלין אמר רב (יוסי) לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אביי וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים

רש"י אלא לאכילה. וכולה מילתא דר' יוחנן לחומרא דלא תימא כי שלים בין השמשות דר' יהודה ליליא הוא וניכול וממילא נמי לענין מולאי שבת לא אמרינן כר' יהודה דנימא דר' יוסי ליליא הוא ושתי: בשני בין השמשות. ערב שבת ומולאי שבת בהעלם אחד אין כאן עוד אשם הלוי אלא חטאת: ממה נפשך. אי ליליא הוא חייב על ערב שבת ואל מולאי שבת אינו כלום ואי יממא הוא חייב על מולאי שבת ואין על ערב שבת כלום וכגון דעבד ליה כל בין השמשות לכיכא לפוקי להאי בתחילתו ולהאי בסופו: בשיעורי דרבנן. בין השמשות: אהלו. הדליקו את הנר מבעוד יום: חזו תרנגולין. היושבים על הקורות מבעוד יום וכן העורבים שגדה: אדאני. עשב הקרוי מלון"א ומלון"א: חלמית (גמא בר). ועליון שלו נוטין ללד החמה שחרית כפופין למזרח ובהלוי היום זקופין ולערב כפופים מאד למערב: שש תקיעות. אף התרועות בזמן דסדר שלהן תקיעה תרועה ותקיעה: להבטיל ממלאכה שבשדות. ויהא להן שעות ליכנס לעיר: להבטיל העיר. ממלאכה: והחנויות. ממקח וממכר: לחלוץ תפילין. והדלקת נר ברביעית: להדביק פת בתנור. ועדיין יש שעות כדי שיקרמו פניה שהיו ממהרים התקיעות כדי להוסיף מחול על הקדש: ותוקע ומריע ותוקע. הרי שש: ושבת. חל שבת עליו: מלעדור. מלחפור: ויכנסו כולם כאחד. שלא יחשדו הנכנסים באחרונה לומר שעסקו במלאכתן אחר ששמעו קול השופר שאין הכל מכירין מי קרובים ומי רחוקים: תריסין. הן דלתות החנויות ומסלקין אותן ומניחן ע"ג יתדות ומוכרין עליהן תכלין ושאר דברים ולערב מחזירין אותן לפתחים: חמין. מים חמין למזוג בהן יין לשותה: סילק המסלק. קדרות העשויות להסתלק למאכל הלילה: והטמין המטמין. את הרלויות למחרת: חזן הכנסת. שמש הליבור: להוליך שופרו לביתו. שהיה גג מיוחד בגובה העיר ואמלעיתה לתקוע שם ומשם מוליכו לביתו אלמא אחתי לא נקיט קדושת שבת עלייהו: לשיעורין. פעמים שביחו קרוב פעמים שביחו רחוק: בראש גגו. שתקע שם: שאין מטלטלין. אפילו בראש היחיד: והתניא שופר מיטלטל. לפי שכפוף ראשו וראוי לשאוב בו מים ולשתות התינוק: חלוצרות. פשוטה ואינה ראויה אלא לתקוע והוי דבר שמלאכתו לאיסור ואסור משום מוקלה: (רש"י)

תוספות אלא לענין אכילה. קשה דמשום שיעורא פורתא דהוי כהרף עין לא הוי ליה למיפסק כר' יוסי וליכא למימר דכהרף עין דר' יוסי אינו מיד אחר בין השמשות דר' יהודה ומתאחר הרבה אחריו א"כ הא דאמר רב יהודה כו' בין השמשות דר' יהודה לרבי יוסי כהנים טובלים בו מאי איריא בין השמשות אחר בין השמשות דר' יהודה נמי כהנים טובלים לר' יוסי וי"ל דאינו מתאחר כל כך

שיהא שיעור טבילה בינתיים א"נ ספק היה להם אם היה מתחיל מיד אחר דר' יהודה או מתאחר הרבה ולהכי איצטרך למיפסק דלא אכלי כהנים תרומה עד דודאי שלים בין השמשות דרבי יוסי: הקשה ה"ר פורת דבשבת גופיה הוה מצי למינקט הלכה כר' יהודה בע"ש וכו' יוסי במוצאי שבת וכן לענין תרומה הוה מצי למימר הלכה כר' יהודה לענין טבילה וכו' יוסי לענין אכילה ונראה לר"י דניחא ליה לאשמועינן רבותא דאפי' בשבת דחמיר מיקל ר' יוסי ושרי לעשות מלאכה בבין השמשות דר' יהודה ואפי' בתרומה דקיל משבת או בתרומה דרבנן מחמיר ר' יוסי דלא אכלי כהנים עד דשלים בין השמשות דידיה: רבי יהודה הנשיא אומר שלישיית לחלוץ כו'. פירש"י ורביעיית להדליק את הנר וכן משמע דלא פליג אתרתיא קמייתא ועוד דאמר בסמוך שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא וליכא למימר נמי דאף לחלוץ תפילין קאמר ומדליק נמי בשלישיית מדקאמר אל"ג' להדליק את הנר כמאן כר' נתן משמע ולא כר' יהודה הנשיא וקשה דבס"פ ד' מיתות (סנהדרין דף טח. ושם) גבי שחלה ר"א ואותו היום ע"ש היה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפילין גער בו אביו ויצא בנויפה אל"ג' היאך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות אלמא הדלקת נר קודם לחליצת תפילין וי"ל דשאני התם דמשום חוליו איחרו מלהדליק את הנר לפי שהיו טרודין בו עד שהיה סמוך לחשכה ולכן אמר יעסוק באיסור סקילה קודם ואדרבה משם יש ראייה דחליצת תפילין קודמת מדרצא הורקנוס לחלוץ תפילין קודם הדלקה ומסתמא היה יודע שכך היו רגילין לעשות: שש תקיעות. כמו שפירש בקונטרס שהיו תוקעין תקיעה תרועה תקיעה אע"ג דקצת משמע לקמן דשלוש ראשונות תקיעות הן דקתני התחיל לתקוע תקיעה שניה לאו דווקא נקט תקיעה וכן מוכיח בפרק החליל (סוכה דף נג: ושם) דתנן אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש ואין מוסיפין על מ"ח תקיעות וחשיב באותן מ"ח שלש להבטיל את העם ממלאכה ואמר בגמרא מתניתין דלא כר' יהודה דתניא רבי יהודה אומר הפוחת אל יפחות משבע והמוסיף אל יוסיף על ט"ז ומפרש במאי פליגי ר' יהודה סבר תקיעה תרועה תקיעה אחת היא ואם ג' להבטיל את העם ממלאכה כולן תקיעות למה היה ר' יהודה מחשיבם כאחת: והתניא שופר מטלטלין כו'. תימה לר"י הא ע"כ האי דשרי לטלטל שופר היינו לצורך גופו או לצורך מקומו דמחמה לצל אפי' ר' שמעון אסר כמו שאפרש בסמוך דשופר מלאכתו לאיסור הוא וברייתא דלעיל דאסר להצניעו היינו מחמה לצל והוי כמו מרא שלא יגנב בפרק כל הכלים (לקיין דף קכד:): דהיינו טלטול שלא לצורך ואומר ר"י דמשמע ליה דאסר בברייתא דלעיל אפי' לצורך גופו ומקומו מדקתני לפי שאין מטלטלין ולא קתני לפי שאין מצניעין וא"ת וכיון דאיידי הכא הא דמטלטל שופר היינו לצורך גופו א"כ חצוצרות אמאי אין מטלטלין וי"ל דחצוצרות מוקצה יותר משופר כמו שאפרש בסמוך ומיהו מתוך פירוש הקונטרס משמע דשופר הוי מלאכתו להיתר: (תוספות)

רשב"א דלא אכלי כהני תרומה עד דשלים בין השמשות דרבי יוסי. איכא למידק ומאי נפקא מינה דהא לכתר דשלים בין השמשות דרבי יהודה מתחיל בין השמשות דרבי יוסי, ובין השמשות דרבי יוסי כהרף עין ואין אדם יכול לעמוד בו, ובשיעורא זוטא כי האי מאי נפקא לן בין סוף בין השמשות דרבי יהודה לסוף בין השמשות דרבי יוסי. ויש לומר דכי אמרינן (בעמוד א') דשלים בין השמשות דרבי יהודה והדר מתחיל בין השמשות דרבי יוסי, לאו למימרא דכי שלים דרבי יהודה הדר מתחיל מיד דרבי יוסי, אלא למימרא דלא עריב דרבי יוסי בגו בין השמשות דרבי יהודה אלא לכתר דרבי יהודה הוי דרבי יוסי, ולעולם לא מתחיל מיד אלא לאחר זמן. וכתב מורי הרב ז"ל דמסתברא דבין השמשות דרבי יוסי אינו מתאחר לאחר בין השמשות דרבי יהודה כשיעור טבילה, מדאמר רב יהודה אמר שמואל (ספס) בין השמשות דרבי יהודה לרבי יוסי כהנים טובלין בו, ומדאמרי הכי ולא אמרי לכתר דשלים בין השמשות דרבי יהודה לרבי יוסי כהנים וכו' אלמא אין הפסק ביניהם כשיעור טבילה שלם, ושיעור טבילה פחות מנ' אמה דתנן (זבים פ"א מ"ה) ראה אחת מרובה כשלם כמגדיון לשינה שהן [כדין] שהי טבילות ושני ספוגין הרי זה זב גמור ותניא בתוספתא בתחלת מסכת זבין (ה"ד) רבי אומר משל למה הדבר דומה לחבל של מאה אמה ראה בתחילת מאה ובסוף חמישים אמה ובסוף מאה אמה הרי זה זב גמור. סילק המסלק. פירש רש"י ז"ל: קדרות הראויות להסתלק למאכל הליכה. ונראה לי לפי פירוש, דלתיא הא דתנא דבי רבי ישמעאל כרבי יהודה, דלית ליה לקמן פרק כירה (לז, א) דלפילו לשהות אין משהין אלא על גבי כירה גרופה וקטומה, ומתניתין (דלקמן לו, ב) לשהות תנו, אבל לחנניה (דלעיל כ, א) לא היו כריכין לסלק כלל. ואפשר היה לפרש דסילק המסלק והטמין המטמין חדא היא, כלומר סילק המסלק מאכל הראוי לצורך מחר והטמין, משום דטומון אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל אסור להניחו על גבי דבר המוסיף הבל, וכדתיא (לקמן מז, ב ע"ש) קופה שטמן בה אסור להניחה על גבי נפת של זיתים, ולא מפקא האי תנא דבי רבי ישמעאל מדחנניה. כך נראה לי. הא דתניא: ושהיה כדי להדביק פת בתנור ולכלות דג קטן. קשיא לז, דהא משמע דלפילו ליכא שיעורא אלא כדי להדביק הפת בתנור ושיקרמו פניה קודם חשיכה כד שרי ואף על פי שרדייתא בשבת, והכין נמי משמע דמתניתין דפרק קמא (יט, ב) דקתני ואין נותנין פת כו' אלא כדי שיקרמו פניה, ואילו דפרק קמא בשמעתא קמייתא (ג, ב. ה, א) משמע דרדיית הפת מדרבנן מיהא אסירא, וכדבעא רב זיבי בר אבוי דבביק פת בתנור התיירו לו לרדוהא קודם שיבא לידי איסור סקילה או לא. ורתיא לר"ח ז"ל דבמסכת ראש השנה ראש השנה ריש פרק יום טוב שחל להיות בשבת, דרדיית הפת שאסרוה היינו בפת רכה שהיא כעין עיסה שרדייתו היינו עריכתו, והיינו דרב זיבי דקודם שיבא לידי חיוב חטאת קאמר, כלומר דעדיין לא קרמה פניה, הא כשנאפה היטב שרי ואפילו לכתחילה. והאריך לפרש כן שם, מפני שהתיירו שם (ר"ה כט, ב) תקיעת שופר אי לאו משום גזירה שמה יעבידו ד' אמות ברשות הרבים, ודייקין לה מדכתיב (ויקרא כג, ז) כל מלאכת עבודה לא תעשו ילאו תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, דאלמא אינה מלאכה ומשאר שריא ואפילו לכתחילה. וליתא, חדא דהא דקאמרינן התם היינו לומר דמדאורייתא לא אסירא ונפקא מינה דמקום מלאה שרי. ותדע לך דהא ודאי תקיעת שופר שלא במקום מלאה אסירא וכליתא בשמעתין דהכא, ובפרק בתרא דראש השנה (לג, א) גם כן גבי מתעסקין עמהו עד שילמדו, ואמרינן נמי בפרק כסוי הדם (חולין פד, ב) תקיעת שופר תוכיח שספיקה דוחה יום טוב ואין ודלא דוחה שבת, ורע"פ שאינה מלאכה אלא חכמה. ועוד דהא תניא לקמן בפרק כל כתבי (ק"ז, ב) שכת פת בתנור וקדש עליו היום מזלין מזון שלם סעודות וכו' דאלמא בשבת בלבד התיירו לרדות הא במדביק לכתחילה לא התיירו. ואריך לי עיון. אחר כך מלאכה להרמב"ן ז"ל בספר המלחמות (לעיל ד, א), דהכא ברודא בסכין ולצורך שבת, וכהיא דשכת פת בתנור, שלא גזרו בשבת כלאחר יד לצורך שבת בין בצל להליל בין בעלמא. ועדיין אינו מחזור בעיני כל הצורך, חדא דדחקין הכא ומוקמינן ככדי מזון שלם סעודות דוקא, ועוד היא לריכה לי עיון.

לתינוק בציבור נמי חזי לגמע לתינוק עני ותו הא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את חצוצרות מני אלא לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' שמעון הא ר' נחמיה ומאי שופר נמי חצוצרות כדרב חסדא דא"ר חסדא הני תלת מילי אישתני שמיייהו מכי חרב בית המקדש חצוצרתא שופרא שופרא חצוצרתא למאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה ערבה צפצפה ערבה למאי נ"מ ללולב פתורה פתורתא פתורה למאי נ"מ למקח וממכר אמר אביי אף אנו נאמר הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דמצד אחד כשירה ומשני צדדים טריפה אמר רב אשי אף אנו נאמר בבל בורסיף בורסיף בבל

רש"י לתינוק עני. שעל הציבור לפרנסו: הא ר' יהודה. שופר מיטלטל וחצוצרות אינן מיטלטלין דמוקפה הוא אכל שופר תורת כלו עליו כדאמרנו לעיל: הא. דקתני תרוייהו מטלטלין ר' שמעון היא דלית ליה מוקפה: הא. דקתני אף שופר אין מטלטלין ר' נחמיה דאמר רפי' תרוד רפי' טלית אין ניטלין אלא לזרדך תשמישו המיוחד ועיקר שופר לאו לגמוע מים קאי: ומאי שופר. דקתני בההיא דר' נחמיה דאקדמית בה לחצוצרות לאיסורא וכיון דתני אין מטלטלין את השופר תו לא כריך למהני חצוצרות דכ"ף היא הואיל ואינו ראוי לגמע בו תינוק אלא שופר דתנא רישא הוא חצוצרות וחצוצרות דתנא בסיפא הוא שופר לחישהו שמיייהו כדרב חסדא: לשופר של ראש השנה. אין תוקעין אלא באותו שעם הארץ קורין חצוצרות והוא שופר או אם בא עם הארץ לשאלו במה יתקע אומרים לו בחצוצרות: לפניה. פסולה ללולב ועלה שלה עגול וקנה שלה לבן כדאמרנו בסוכה: פתורה. מתחילה היו קורין לגדול פתורה ולקטנה פתורה ועכשיו נשתנו: אף אנו נאמר. אף אנו יכולים להוסיף אדרב חסדא לומר שגם זה נשתנה: הובלילא. מתחילה היו קורין להמסס הובלילא ולבית הכוסות בי כסי ועכשיו נשתנו: המסס. הוא הסמוך לבית הכוסות עשוי סגלגל כמין כדור וכתוכו קליפות קליפות הרבה סגלגל של ריחים וקורין אינפי"ל ואינפי"ו: המסס. הקיפה השלישית של מעלי-הגירה: ודפון דק מאל: בית הכוסות. סוף הכרם שקורין פאנל"א ופנל"א: בטון (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי הגירה) ויש בו עובי שקורין דובלון ודובלון: פימה. כפל של שומן) ותוכו עשוי כמין כוס עובי בית הכוסות דופן כפולה ודבוקין הכפלים זה בזה בשומן: מאל א'. שלא יקב אלא א' מן הכפלים כשרה שחבירו סותמו: מז' לדדין. שניקבו שניהם טריפה ובבית הכוסות הוא לאיכא לפלוגי בין כל א' לשני לדדין אכל בהמסס רפי' מאל א' שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהדופן דק מאל: (רש"י)

תוספות הא ר' יהודה. לר' יהודה מטלטלין שופר אע"ג דמלאכתו לאיסור שרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו כדמוכח בפרק כל הכלים (לקמן קכד): דאמר רב מכבודות של מילתא מותר לטלטל בשבת ושל תמרה אסור פירוש לפי שמלאכתו לאיסור ור' אלעזר אמר אף של תמרה במאי עסקינן אילמא לצורך גופו ומקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא ס"ל דשרי דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ואי ר' יהודה אסור והא רב סבר כר' יהודה דאית ליה מוקצה ובפרק תולין (לקמן דן קמא: ושם) גבי הא דפריך לאביי [ורבא] ממנעל שעל גב האימום משמע בהדיא דשרי ר"י בדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ותניא נמי בפרק כירה (לקמן דף מד.) ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אבל בחצוצרות אסור משום דכיון דלא חזי למלאכת היתר אלא מעט מקצה ליה לגמרי ממלאכת היתר והוי כמטה שיחדה למעות והניח עליה מעות דאמר רב יהודה א"ר (לקמן דף מד:) דאסור לטלטלה ומוקי לה כר' יהודה וכמו קינה של תרנגולים דמשמע לקמן (דף מה:) דאסור לר' יהודה אפי' לצורך גופו ומקומו: הא ר' שמעון. דלית ליה מוקצה אלא מוקצה מחמת חסרון כיס ודוקא לצורך גופו או מקומו הוא דשרי אבל מחמה לצל מודה ר"ש דאסור דנתן בפרק כל הכלים (לקמן דף קכב:): נוטל אדם את הקורנס לפצע בו את האגוזים קורדום לחתוך בו דבילה אבל מחמה לצל אסור וכו' שמעון היא מדקתני סיפא מחט של יד לטול בו את הקוף ובהנחניקין (סנהדרין דף פד:): מוקי לה כר' שמעון ובשילהי האורג (לקמן קז.). נמי מוכח מינה דמפיס מורסא מותר לכתחילה וההיא דמפיס מורסא מוקמא כר"ש בריש פ' ח' שרצים (לקן דף קז:): ובפ' בתרא (לקמן קכז.). נמי פשיטא לן דמתניתין דכל הכלים אתיא כר"ש דקאמר דבמוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר"ש דנתן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה וגבי מכבודות של תמרה (דף קכד:): דפריך אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה ואי שרי ר"ש אף מחמה לצל מאי קושיא דילמא ר' אלעזר כר"ש ס"ל: הא ר' נחמיה: ההיא דאסרה שופר וחצוצרות דתניא בפרק חבית (לקמן דף קמו.) אפי' תרוד אפי' טלית אפי' סכין אין נוטלין אלא לצורך תשמישן ופי' בקונטרס תשמישן המיוחד להם ומשמע לפי' דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לשום צורך דהא מיוחד למלאכת איסור ואנן בעינן שיהא מיוחד לצורך אותו דבר שנוטלו בשבת וקשה לר"ת דאמר בפרק חבית (ג"ז שם) חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ומוקי לה כר' נחמיה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לה. ושם) הכא במנעול דקטיר במיתנא ובעי סכינא למיפסקיה ומוקי כר' נחמיה ואמאי אסור בסכין כיון שהוא עומד ומיוחד לחתיכה והר"ר שמעון הזקן הקשה לפירוש

הקונטרס דהיכי קאמר רבא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד.) ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו אין מחמה לצל לא היכי שרי לצורך מקומו והלא אין זה תשמיש המיוחד לו ודוחק ר"ת לומר לפי' הקונטרס דקערות אחר שאכלו בהן דדרך להסירן כל שעה חשיב צורך מקומו תשמיש המיוחד לו ונראה לר"ת דלא שרי ר' נחמיה אלא תשמיש הרגיל לעשות בו בחול אפי' אינו תשמיש המיוחד לו ואפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי כיון שדרך אותו תשמיש לעשות ממנו בחול כגון קורנס לפצע בו את האגוזים וקורדום לחתוך בו את הדבילה והיינו לצורך תשמישו דקאמר כלומר מה שרגיל לעשות בו בחול ולא אתא לאפוקי אלא מחמה לצל וכגון תשמיש שאינו רגיל לחתוך כגון חותלות של תמרים בסכין או מנעול דקטיר במיתנא ושופר נמי אין דרך בחול לגמע בו מים לתינוק והסקה בכלים דתניא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) אין מסיקין בכלים כו' ומוקי לה כו' נחמיה ומביא ר"ת ראייה מפרק כל הכלים (ג"ז שם) דתנן כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך ומפרש רבה בגמרא דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא והשתא מה לו להזכיר דבר שמלאכתו לאיסור כיון דמתניתין לא איירי אלא במלאכתו להיתר אלא ודאי משום ר' נחמיה נקטיה דבעי למימר ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' דבר שמלאכתו להיתר כו' ומשום דמשוה ר' נחמיה מלאכתו להיתר למלאכתו לאיסור נקט מלאכתו לאיסור דלר' נחמיה תרוייהו לצורך גופו שרי ולצורך מקומו לא ולרבה תרוייהו לצורך גופו ומקומו שרי מחמה לצל לא ולשון אפי' משמע נמי הכי: למחט שנמצאת. דתניא באלו טרפות (חולין דף נ. ושמ) ובהמדיר (כת בות דף עו:) מצד אחד כשירה מב' צדדין טרפה ופי' בקונטרס בעובי בית הכסות הוא דאיכא לפלוגי הכי אבל בהמסס אפי' מצד אחד שלא נראה הנקב לחוץ טרפה דאין זו סתימה והקשה ה"ר אליעזר ממ"ץ דהא תנן המסס ובית הכסות שניקבו לחוץ משמע דבהמסס נמי לא מיטרפה אלא בנקב מפולש ואור"י דהאי לחוץ לא לגמרי לחוץ אלא כלומר לצד חוץ לאפוקי ניקבו זה לתוך זה דכשירה כדקתני בתר הכי וקמ"ל דמצד אחד כשירה אע"ג דניקב עור אחד שלם אבל הא דקתני מב' צדדין טרפה אין חידוש אי נמי מב' צדדין טרפה נמי חידוש הוא דקמ"ל אע"פ ששוכב על המסס וס"ד שמגין כמו חלחולת שנקבה וירכים מעמידין אותה דכשירה קמ"ל דהכא טרפה ור"ת אומר דבהמסס נמי מצד אחד כשירה ופשיטא דלא הוא טרפה אא"כ ניקב נקב מפולש לחוץ דאין סברא שיהיה טרפה בשום מקום אלא בנקב מפולש והא דנקט בברייתא בית הכסות לאשמועינן מצד אחד כשירה אע"ג דניקב עור שלם ונפקא מינה הא דשמעינן דאישתני שמייהו אע"ג דדינם שוה דאי לא אשמעינן ה"א דהאי דקתני מחט שנמצאת בעובי בית הכסות היינו דקרו השתא בי כסי שאין לו אלא עור אחד והוא אתי למימר דדוקא בההוא מצד אחד כשירה אבל במאי דקרו הובלילא אפי' מצד אחד טרפה כיון שניקב עור אחד שלם להכי אשמעינן דאישתני שמייהו דאפי' בהובלילא מצד אחד כשירה ועוד אור"י דמצד אחד למימר כפי' רש"י דבהמסס אפי' מצד אחד טרפה דחיישינן שמא ניקב לחוץ וחזר והבריא כמו ישב לו קוף בוושט דהכי הלכתא התם דחיישינן שמא הבריא וחוששינן לספק דרוסה ואפי' למאן דלא חייש התם בקוף שמא במחט שהוא דק חייש והא דבעי באלו טרפות ניקבו לחוץ היינו כגון דידיעין דשוב לא הבריא כגון שאכלה מחט בפנינו ושחטוה מיד: (תוספת)

רש"ח לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' שמעון הא ר' נחמיה. פירוש: הא דתניא שופר מטלטל והלוארות אין מטלטלין, ר' יהודה היא דשרי דבר שמלאכתו להיתר קתא ורע"פ שעיניו תשמישו לאיסור כגון קורנס של נפחים לפצע בו אגוזים, ודוקא לצורך גופו או לצורך מקומו, אבל מחמה לכל או כדי שלא יגנב לא, ואסר כלי המיוחד לאיסור ואפילו לצורך גופו ולצורך מקומו, כמטה שיחדה למעות והגיה עליה מעות דאין מטלטלין אותה כלל כדאיתא לקמן (מד, ב) ואוקימנא כר' יהודה. והלכך שופר שמגמעינן בו מים לפעמים לצורך גופו ולצורך מקומו שרי, אבל הלוארות שאינה ראויה לגמע בה מים כלל ומיוחדת היא לתקיעה לאסירא היא לה כמטה המיוחדת למעות ואסירא. והא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את הלוארות, ר' שמעון היא דשרי מטלטל אפילו כליים המיוחדים לתשמישו איסור לצורך גופן ולצורך מקומו. והא דתניא שאין מטלטלין לא את השופר ולא את הלוארות, ר' נחמיה היא דאמר אפילו טלית אין ניטל אלא לצורך תשמישו בלבד, כלומר: לצורך תשמישו המיוחד לו. ואם אמר מכל מקום לכולי עלמא כלי שמלאכתו לאיסור אין מטלטלין אותו אלא לצורך גופו ולצורך מקומו הא שלא יגנב לא, ותדע לך מדגרסינן בפרק כל הכלים (לקמן קכד, ב) רבי אלעזר אומר אפילו מכבדות של תמרה מטלטלין, והוינן בה במאי עסקינן אילימא מחמה לכל בהא לימא רבי אלעזר אפילו מכבדות של תמרה מטלטלין, ואי סלקא דעתך דר' שמעון ככהיה גונא שרי, מאי קושיא דלמא ר' אלעזר כר' שמעון סבירא ליה, אלא שמע מינה דכלי שמלאכתו לאיסור אפילו לרבי שמעון אין מטלטלין אותו מחמה לכל ולא כדי שלא יגנב, וכיון שכן מאי דוחקין דאוקימנא היא דשאין מטלטלין לא את השופר ולא את הלוארות כר' נחמיה, לוקמה ככולי עלמא, דהא היא כדי שלא יגנב היא וכדאמרין בהדיא, אלא מקום יש לו בראש גגו ששם מניח שופרו. ויש לומר דלישנא קא דייה דקתני לפי שאין מטלטלין דמשמע דאין מטלטלין כלל. הא דאמרין: למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכסות. כדכתיב בפרק אלו טרפות (חולין נא, א ד"ה מחט) כסיעתא דשמיא. הדרן עלך פרק במה מדליקין (רש"ח)

רש"י לנייטי נשים. דקיימא לן בני בצל בקיאוין סכריך לכתוב גט לשמה והמביא גט משם אין כריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובני שאר אריות אין בקיאוין וקריך ועכשיו בני בורסיף היא בצל ובכל של עכשיו היא בורסיף והן עמי הארץ כדלמרינן בעלמא (סנהדרין דף קט). בור שאפי שנטלו מימיו ואני אומר נפקא מינה לנייטי נשים לענין שינה שמו ושמה ושם עירו ועירה פסול וקריך לכתוב שם של עכשיו: (רש"י)

תוספות נפקא מינה לנייטי נשים. מה שפ"י בקונטרס לענין שינה שם עירו ושם עירה אין נראה לרשב"א דבבל הוא שם מדינה ולא שם העיר כדאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עא). כל הארצות עישה לארץ ישראל וארץ ישראל עישה לבבל וקאמר נמי התם. עד היכן היא בבל ולא אשכחן שום דוכתא עיר ששמה בבל אלא מדינה היא ואין כותבין שם מדינה בגט: (תוספות)

רש"י עד שיגרוף. פירש רש"י ז"ל: משום דמוסיף הבל, וכבר פרש"י ז"ל בפרקין דלעיל (לד, ב) גזירה שמה יחתה גחלים. ופירש כן הוא ז"ל מפני שהוא מפרש ענין הפרק הזה אף בהטמנה, והוא סבור שכל גרוף וקטום וכן קש וגבבא אין מוסיפין הבל. ואני תמיה לדבריו, שהוא ז"ל גורם לעיל בסוף פרק במה מדליקין (שם) מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף מבעוד יום גזירה שמה יטמין ברמז, ופירש הוא ז"ל רמז גחלים ואפר מעורבין, והיינו כקטומין, אלמא אף קטומה מוסיף הבל. ועוד קשה עליו דהא מהדרינן לאוקומה למתניתין להחזיר אבל לשהות משהין ומתניתין חנניה היא, ואי בהטמנה לא התיר חנניה לשהות בהטמנה בכירה שאינה גרופה ואינה קטומה ואפילו כמאכל בן דרוסאי, משום דהויא ליה הטמנה בגחלים ממש דמוסיפין הבל ואסור ואפילו מבעוד יום. ואף רש"י ז"ל בעלמא פירש כן לקמן (לז, א) גבי חוכה וגבה, לחוכה אסור כשאינה גרופה וקטומה משום דהויא ליה הטמנה ברמז דאסרינן מבעוד יום. אלמא עיקר משנתנו זו אינה הטמנה, אלמא כמו שפירשו רב האי גאון ור"ח ז"ל. וז"ל רב האי גאון ז"ל: אין טומנין את הקדרה בדבר שמוסיף הבל בחומה ואפילו מבעוד יום, אבל שהו על גבי כירה אינה הטמנה שלא הניח את הקדרה עלמה בתוך אש שאין קטום אלמא לתלויה עליו וש ביניהם ריח או להניח כסא בתוך אש והקדרה עליו וכך אנו עושין, עד כאן. וממה שכתב שלא התירו להניח את הקדרה בתוך אש שאין קטום, משמע דסבירא ליה להגאון ז"ל דבתוך אש קטום טומנין שאינו מוסיף הבל, וכחותה גירסא דגרסי הגאונים ז"ל בשלח פרק במה מדליקין (לעיל שם) מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משאשיכה גזירה שמה יטמין ברמז, דאלמא רמז דבר שאינו מוסיף הוא. ומיהו תימה כיון שאין הקטימה אלמא קטימה כל שהוא וכדאיתא בירושלמי (פ"ג ה"א) וכדמוכח נמי בגמרא (לקמן לז, א) דאמר גחלים שעממו הרי הן כקטומין, היאך אפשר שלא יוסיפו הבל, ומכל מקום למדנו מדבריו שאין משנתנו בהטמנה אלמא בשהו ובשאין הקדרה נוגעת כלל באש. ור"ח ז"ל כתב כן, שענין משנתנו אינה הטמנה אלמא כעין כסא של ברזל והקדרה יושבת עליו והיא תלויה באבנים או בכיולא בהן, אבל הטמנה על גבי גחלים דברי הכל אסור, דקיימא לן הטמנה בדבר המוסיף מבעוד יום אסור. עד שיגרוף או עד שיתן את האפר. גרסינן בירושלמי (פ"ג ה"א): הגורף עד שיגרוף כל כרכו, מן מה דהני הגורף כריך לטאט בידו, הדא אמרה עד שיגרוף כל כרכו, הקוטם עד שיקטום כל כרכו, מן מה דהני מלכה עליה נעורת של פשתן הדא אמרה אפילו לא קטם כל כרכו, כלומר שאין כריך לקטום עד שלא יהא האש ניכר בו אלמא כיון שקטם קלה מוכחא מילתא שהוא מהיאש ממנו ואינו רוצה בחתוי. והכי נמי משמע בגמרא, מדלמרינן (לקמן שם) גחלים שעממו הרי הן כקטומין, והוא הטעם שאמרנו דכיון שעממו ולא חשש ללבותן מוכחא מילתא שאין קפיד (בחתוי) ובחתוין, ועוד אמרו (שם) קטמה ונתלבתה סומכין לה ומקיימין עליה, כלומר שהיא כקטומה. ומכל מקום לענין גורף, נראה מהירושלמי שהוא כריך לגרוף לגמרי עד שלא ישאר בו אש כלל. ואם תאמר כיון שהוא כריך לגרוף לגמרי, מפני מה אסרו (לז, ב) בתנור גרוף. פירש הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' שבת ה"ו) מפני שאי אפשר שלא ישאר בו ניטוף אחד וממנו ראוי לחתות ולהסיק. ולדבריו כריכין אנו לומר, דבכירה גרופה התירו מפני שאף על פי שגשאר בה ניטויות מתוך שהבלה מועט אינה ראויה להתחמם בניטויות מועטין הנשארים ולא יהיב דעתיה ולא אתי לחתוי, אבל תנור מתוך שהבלו רב יהיב דעתיה ומחתה. ודומיא דקש וגבבא, דבכירה שרי אפילו בשאינה גרופה ובתנור אסור. והר"ז הלוי ז"ל (ד"ה ואם תשא) פירש מדוחק קושיא זו, דגריפה שאמרנו לא שיהא כריך לגרוף ולהוציא חוץ מן הכירה, אלמא שיגרוף ויסלק גחלים לז' אחד ויניח הקדרה במקום הגרוף, והלכך בתנור הגרוף איכא למיגזר דילמא אתי לחתוי בגחלים שבתנור. ואינו מחזור בעיני כלל, דאם איתא מאי קא מיבעיא לן בגמרא (לקמן לז, א), בכירה שאינה גרופה וקטומה מהו לסמוך, דודאי טפי איכא למיגזר לחתוי בגחלים בשקדירה וגחלים בכירה עלמה ממאי דאיכא למיגזר בשקדירה שמוכה לה מחוץ, וכיון שכן כיון דבגרופה מתחת קדירה שרי כל שכן כשהקדירה מחוץ לגמרי. ועוד דהא לאביי משמע לקמן (לז, ב) דכופח שהסיקוהו בגפת ובעצים אי גרופה שרי, ואפילו הכי בשאינה גרופה אין סומכין לה, וזה דבר רחוק. ודוחק הוא לומר דטפי עדיף גרופה משום דמעשיו מוכיחים עליו, כיון שגרף וסלק לז' אחד לא יהיב דעתיה תו לחתווי ואסותי אסח דעתיה מיניה אבל שאינה גרופה אפילו בסמיכתה איכא למגזר. והנכון שנאמר דגרופה ממש בעינן, אלמא דבתנור כיון שהבלו רב ומרתיה אינו נראה כגרוף אלמא כמי שיש שם גחלים, ואתי לאשהוי או לאהדורי בכירה שאינה גרופה ואתי לחתוי, אי נמי אתי לאשהוי או לאהדורי בתנור גופיה לאינו גרוף. והאי תבשיל דתנן במתניתין, יש לי לומר דלמאן דאמר לשהות תנן, אם הסיקוהו בקש ובגבבא אפילו אינה גרופה ואי נמי בגפת ובעצים בגרופה וקטומה, משהין עליה אפילו לא הגיע למאכל בן דרוסאי, דהא טעמא משום חתוי גחלים ובקש ובגבבא ואי נמי בגפת ובעצים כשגרף וקטם ליכא בכירה משום חתוי גחלים, וכל שכן במאכל בן דרוסאי וכל שכן במאמטמא ויפה לו, אבל למ"ד להחזיר תנן אבל לשהות משהין אף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה, היא תבשיל דמתניתין דוקא בשגוע למאכל בן דרוסאי וכדתי בהדיא חנניה כל שהגיע למאכל בן דרוסאי משהין על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה, אבל בשיל ולא בשיל שלח הגיע בשולו למאכל בן דרוסאי לא אלמא אי שדא גרמא חיה ואי נמי בקדירה חייתא כדאיתא שלח פרק קמא (לעיל יח, ב).

ודוקא כשהסיקוה בגפת ובעלים, אבל בקש ובגבבא לעולם משהין בין הגיע למאכל בן דרוסאי בין לא הגיע, דהא ליכא משום חתוי בקש ובגבבא שבכירה ולא שבכופח, אבל להחזיר לעולם אינו מחזיר אלא כשהגיע למאכל בן דרוסאי הא קודם לכן לא דנמלא מבשל בשבת. ויש לחלוק ולומר דכל שלא הגיע למאכל בן דרוסאי אין משהין ואפילו בגרופה וקטומה ולא כשהסיקוה בקש ובגבבא, משום דכיון דבשיל קלח ולא הגיע למאכל בן דרוסאי אפילו בקש ובגבבא יהיב דעתיה ומחתה, וכענין שאמרו בעפסיות ותורמוסין (שם) דכיון דלריכין בשול גדול יהיב דעתיה ומחתה, ואפילו בקש ובגבבא שייך חתוי בכי הא דהא גזרינן ביה בתנור (לקמן לה, ב). והיינו דכי אקשי בשלהי פרק קמא (שם) אמר ליוורה ליגזור (אילטריכא) [אילטריכין] לאוקומה ביוורה עקורה ולא אוקמינן בגרופה וקטומה ואי נמי בקש ובגבבא, משום דלמר ליוורה קודם שיקלוט את העיני הרי הוא כתבשיל שלא הגיע למאכל בן דרוסאי. ומיהו הראשון נראה עיקר, משום דבגרוף מיהא בכירה ליכא למיחש ולמיגזר למידי. וההיא דלמר ליוורה לא ניחא ליה לאוקומה בכירה גרופה כיון דכולהו אינך מיירי בתנור, והלכך ניחא ליה טפי לאוקומה אף בתנור כיון דאשכח ביה נמי היתירא. ולשון תבשיל כולל הוא אף תבשיל שלא הגיע למאכל בן דרוסאי. בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל. מדקאסרי בית שמאי תבשיל שמע מינה דאפילו בגרופה אית ליה גזירת חתוי, וכיון שכן נראה לי לחמין שהתירו דוקא בשוחמו כל רכב בערב שבת מפני שמלטמק ורע להם הא קודם לכן לא, דהא אפילו בחמין איכא למיגזר משום חתוי גחלים וכדלחניא (לעיל יה, ב) לא ימלא נחתום חבית של מים ויניחנה בתוך התנור. ואפשר דהוא הדיו לתבשיל שמלטמק ורע לו, ולא אסרו אלא בתבשיל המלטמק ויפה לו כסתם תבשיל מלטמק ויפה לו וכדמשמע בגמרא (לקמן לה, א), דתבשילין מדרבי מאיר דלמר שכתה קדרה על גבי כירה ובשלה בשבת חמין שהוחמו כל רכב ותבשיל שבשל כל רכב בין בשוגג בין במזיד יאכל לאידך דרבי מאיר דלחניא לעיל מינה (לו, א) שתי כירות המתאימות וכו' משהין על גבי גרופה וקטומה ואין משהין על גבי שאינה גרופה וקטומה ומה הן משהין בית הלל אומרים חמין אבל לא תבשיל, דשמע מינה דסתם תבשיל היינו מלטמק ויפה לו, דאי לא מאי קושיא דלמא דסתם מלטמק ויפה לו לפיכך אין משהין והכא במלטמק ורע לו לפיכך מותר. אלא איש לדחות דהתם הא פליג בה רבי יהודה ואמר חמין מותרין מפני שמלטמקין ורע להם ולפיכך מותר ותבשיל שבשל כל רכב אסור מפני שמלטמק ויפה לו, דלמא רבי מאיר במלטמק ויפה לו נמי שרי. אבל מדתבשילין מדרבי יהודה דדרבי יהודה איכא למידק דלמא הכא ביפה לו וכדאמר(י) בהדיא והתם במלטמק ורע לו, אלא שמע מינה דסתם תבשיל מלטמק ויפה לו. ועוד מדתבשילין תבשיל שבשל כל רכב אסור מפני שמלטמק ויפה לו ולא קהני תבשיל שמלטמק ויפה לו אסור, אלמא כל שמלטמק ויפה לו נקיט בלשון תבשיל וכל מלטמק ורע לו נקיט בלשון חמין, כלומר: חמין ותבשיל הדומה לו שמלטמק ורע לו. ועוד דכל היכא דלחני חמין ותבשיל משמע דהרי גווי נקיט, כלומר: מלטמק ורע לו ומלטמק ויפה לו, דאי לא ליתני דהא והוא הדיו לאידך. ומדבית הלל דברייתא אליבא דרבי מאיר שמעינן לבית שמאי דמתניתין, דכי היכי דלבית הלל אליבא דרבי מאיר משמע דלא אסרו אלא תבשיל המלטמק ויפה לו הכי נמי לבית שמאי דמתניתין דאית להו כבית הלל דברייתא לא אסרו אלא במלטמק ויפה לו, הא מלטמק ורע לו הכי הוא כחמין ושרי. כך נראה לי. ורש"י ז"ל שפירש חמין דלא כריכי ביסולי דליכא למיגזר משום שמא יחתה אבל לא תבשיל דניחא ליה בביסוליה ואתי לחתוי, לאו למימרא דליכא במים משום חתוי, דהא תניא (לעיל יה, ב) לא ימלא נחתום קיתון של מים ויתנגו בתוך התנור ערב שבת עם חשיכה ופירשו בשלהי פרק קמא (לעיל שם) גזירה שמא יחתה בגחלים, אלא טעמיה כדפרישית, דבחמין דהוחמו כל רכב קאמר דלא אתי לחתוי מלטמק ורע להו, אבל תבשיל אפילו בשל כל רכב אתי לחתוי מלטמק ויפה לו, ובחוס' (ד"ה חמין) פירשו דלבית שמאי אפילו חמין שלא הוחמו כל רכב שרי ואף על גב דמתבשילין ויפה להם, משום דכיון דאין יפה להם אלא עד שיוחמו כל רכב אבל משם ואילך לא ועוד דקלין להתבשל, אף על גב דהשתא יפה להם לא אתי לחתוי דכלא חתוי מתבשילין היטב. ומכל מקום לבית הלל שרי בכל ענין, בין חמין שהוחמו כל רכב ותבשיל שבשל כל רכב ובין לא בשיל כל רכב, ואפילו לא בשיל כמאכל בן דרוסאי וכל שכן מלטמק ויפה לו, דבכירה גרופה וקטומה לא חיישינן לחתוי כלל. (רש"י א)

פרק שלישי - כירה

מתני' כירה שהסיקוה בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין: **גמ'** איבעיא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומני חנניה היא דתניא חנניה אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום או דילמא לשהות תנן ואי גרוף וקטום אין אי לא וכל שכן להחזיר ת"ש מדקתני תרי בבי במתני' ב"ש אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל ב"ש אומרים נוטלין אבל לא מחזירין וב"ה אומרים אף מחזירין אי אמרת בשלמא לשהות תנן הכי קתני כירה שהסיקוה בקש ובגבבא משהין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא ישהא עד שיגרוף או עד שיתן אפר ומה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל וב"ה אומרים

חמין ותבשיל וכי היכי דפליגי בלשהות פליגי נמי בלהחזיר שבית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי קתני כירה שהסיקה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן אפר ומה הן מחזירין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין הא תו למה לי

רש"י מתני' כירה עשויה כעין קדירה ונותנין . קדירה לתוכה: קש. זנבות השבולין: גבבא. הנגבב מן השדה אישטובל"א (קש) : גפת. פסולת של שומשמן שהוליא שומנו: עד שיגרוף. הגחלים משום דמוסיף הכל וטעמא פרישנא בפרק דלעיל שמא יחאה בגחלים: או עד שיתן אפר. על גבי גחלים לכחותם ולכנסם: בית שמאי אומרים. נותנין עליה חמין אחר שגרפה ללא כריכי לבשולי דליכא למגזר שמא יחאה: אבל לא תבשיל. דניחא ליה ביסוליה ואתי לאחתויי ח"נ נתקיימה מהשבתו ומיחזי כמבשיל: לא מחזירין. בשבת דמיחזי כמבשיל: אף מחזירין. הואיל וגרוף: גמ' קטום. היינו נתן אפר על הגחלים דלפר מתרגמינן קיטמא: תרי צבי. בית שמאי אומרים חמין וכו' ותו תנא בבא אחריתי נוטלין ולא מחזירין: ומה הן משחין. בגרוף וקטום: פליגי נמי בלהחזיר. את המותר לשבות כגון חמין לבית שמאי וחמין ותבשיל לב"ה: אלא אי אמרת להחזיר תנן הכי קתני. כלומר ע"כ הכי מפרשא: ב"ש אומרים נוטלין ולא מחזירין. ע"כ לתבשיל קיימי דהא שרו בחמין: הא תו למה לי. הא תנא ליה רישא אבל לא תבשיל: (כש"י)

תוספות מתני' כירה שהסיקה בקש ובגבבא. נראה לר"י דקש היינו זנבות השבולים שנשאר בשדה הנקרא אשטובל"א בלעז ותבן הוא הנקצר עם השבולת דהכי משמע לקמן בפרק שואל (לקמן דף קנ:). דקאמר בשלמא קש משכחת לה במחורב אלא תבן היכי משכחת לה ומסיק בתבנא סריא והא דאמר בריש המקבל (בבא מציעא דף קג.) גבי מקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור משום דאמר ניחא לי דתיתבן ארעאי הוה ליה למימר דתיתקש דהנשאר בקרקע נקרא קש כדפירש רש"י אלא משום דתיתבן משמע טפי לשון זיבול נקט ליה: לא יתן עד שיגרוף. פירש בקונטרס משום תוספת הבל ואין נראה לר"י דאפילו גרופה וקטומה היא מוספת הבל יותר מכמה דברים השנויין בבמה טומנין ועוד דחנניה שרי להשהות אף כשאינה גרופה ולא אסרו מוסיף הבל אלא דוקא בהטמנה אבל להשהות שרי וכשאינה גרופה אסרי רבנן דחנניה שרי להשהות אף כשאינה גרופה ולא אסרו מוסיף הבל אלא דוקא ותבשיל היינו אפי' לא בשיל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי דהא כי מוקי מתניתין להחזיר תנן הוי מתניתין כחנניה דשרי חמין ותבשיל להשהות על גבי כירה אפילו בשאינה גרופה אפילו לא בשיל כל צרכו ולא כרבנן ואמאי ודילמא מתניתין אפילו כרבנן ומתני' בחמין ותבשיל שנתבשלו כל צרכן דמודו רבנן דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אלא ודאי משום דסתם חמין ותבשיל כמאכל בן דרוסאי נמי משמע ומיהו סתם חמין ותבשיל הוי נמי בשיל כל צרכו כדמוכח בסוף שמעתין (דף לח.) גבי קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר אע"פ שיש לדחות ושם אפרש בע"ה ואפילו אי סתם חמין ותבשיל לא הוה בשיל כל צרכו צריך לומר הא דאסרי בית שמאי להחזיר היינו אפילו חמין שהוחמו כל צרכן וכן לבית הלל באינה גרופה מדקאמר בגמרא (דף לח:) ואף רבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דאמר רבי אושעיא פעם אחת כו' והעלנו לו קומקומוס של חמין ומזגנו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו ואי לא אסיר בהוחמו כל צרכן מנא ליה דמחזירין אפילו בשבת דילמא הוחם כל צרכו הוה ואם תאמר ואם סתם חמין ותבשיל הוי בין בשיל כל צרכו בין לא בשיל אם כן סברי בית שמאי מצטמק ויפה לו אסור כיון דאסיר תבשיל שבישל כל צרכו ואם כן היכי שרי חמין שלא הוחמו כל צרכן והא יפה לו הוא ואור"י דודאי תבשיל אסרי בית שמאי משום דלעולם יפה לו אע"ג דנתבשל כל צרכו אבל חמין שאין יפה להם אלא עד כדי צרכן אבל מכאן ואילך רע להן כדמוכח לקמן לא אסרי בית שמאי דליכא למיגזר שמא יחאה דבלא חיתוי יוחמו כל צרכן: וב"ה אומרים אף מחזירין. אפילו בשבת מחזירין כדאמר בגמרא ולשון נוטלין נמי משמע דבשבת מיירי דבחול לא הוה צריך למיתני נוטלין ולמאן דאסר להחזיר אסר אפילו בחול לבית הלל כשאינה גרופה ולבית שמאי אפי' בגרופה מדקאמר בגמרא לדברי האומר מחזירין אפילו בשבת משמע דעיקר פלוגתא הוי בחול ועוד מדקדק רת מדקאמר לא יתן עד שיגרוף ואי לא יתן לא יחזיר בשבת הוא איך יגרוף או יקטום בשבת והוה ליה למימר אלא אם כן גרף וקטם אלא בחול נמי אסור להחזיר וא"ת מה שיעור הוא נותן לאסור בע"ש דהיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר ואומר ר"י דמשעה שלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר ומיהו בשבת אפילו רותח אסור להחזיר למאן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דילמא קומקומוס של חמין רותח הוה ועוד אומר ר"י דמצינו למימר דבערב שבת נמי אסור להחזיר אפילו רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתיח מבע"י וקשה לרשב"א היכי שרי להחזיר קדרה על גבי כירה בשבת והא אמר בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לנ: ושם) דביצים וקדרה וחביתא ופוריא מלמטה למעלה אסור משום אהל ואור"י דכי אסרו חכמים אהל עראי ה"מ כשעושה הדפנות תחלה ואח"כ הכיסוי אבל הכא שדופני הכירה כבר עשויות מאיליהן לא אחמור רבנן לאסור ליתן קדרה על גבה ומיהו הא דאמר בהמוצא תפילין (עירובין דף קב.) גבי דיכרי דרב הונא דאמר ליה כרוך בודיא ושייר בה טפח למחר מוסיף על אוהל עראי הוא משמע דבלא שיור אסור אע"ג דהדפנות כבר עשויות אור"י התם משום דדמי אהל טפי אסור אפי' בלא עשיית דפנות אבל קדרה דלא דמי אהל כולי האי לא אסרו חכמים בלא עשיית דפנות: (תוספות)

לעולם אימא לך להחזיר תנן וחסורי מיחסרה והכי קתני כירה שהסיקה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן את האפר אבל לשהות משהין אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום ומה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל והך חזרה דאמרי לך לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת בית שמאי ובית הלל שבית שמאי אומרים נוטלין ולא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין ת"ש דאמר ר' חלבו א"ר חמא בר גוריא אמר רב לא שנו אלא על גבה אבל לתוכה אסור אי אמרת בשלמא להחזיר תנן היינו דשני בין תוכה לעל גבה אלא אי אמרת לשהות תנן מה לי תוכה מה לי על גבה מי סברת ר' חלבו ארישא קאי אסיפא קאי ובית הלל אומרים אף מחזירין ואמר ר' חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לא שנו אלא על גבה אבל תוכה אסור תא שמע ב' כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה ואינה קטומה משהין על גבי גרופה וקטומה ואין משהין על שאינה גרופה ואינה קטומה ומה הן משהין בית שמאי אומרים ולא כלום ובית הלל אומרים חמין אבל לא תבשיל עקר דברי הכל לא יחזיר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין אי אמרת בשלמא לשהות תנן מתני' מני רבי יהודה היא אלא אי אמרת להחזיר תנן מתניתין מני לא רבי יהודה ולא ר' מאיר אי רבי מאיר קשיא לב"ש בחדא ולבית הלל בתרתי אי רבי יהודה קשיא גרופה וקטומה לעולם אימא לך להחזיר תנן ותנא דידן סבר לה כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא דאילו תנא דידן סבר לשהות ואף על פי שאינו גרוף וקטום ורבי יהודה סבר בלשהות נמי גרוף וקטום אין אי לא לא איבעיא להו מהו לסמוך בה תוכה וגבה אסור אבל לסמוך בה שפיר דמי או דילמא לא שנתא תא שמע שתי כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה וקטומה משהין על גבי גרופה וקטומה ואף על גב דקא סליק ליה הבלא מאידך דילמא שאני התם דכיון דמידליא שליט בה אוריא תא שמע דאמר רב ספרא אמר רב חייא קטמה ונתלבתה סומכין לה ומקיימין עליה ונוטלין ממנה ומחזירין לה שמע מינה לסמוך נמי קטמה אין לא קטמה לא ולטעמיה דנוטלין ממנה דקתני קטמה אין לא קטמה לא אלא תנא נוטלין משום מחזירין הכא נמי תנא סומכין משום מקיימין הכי השתא התם נוטלין ומחזירין בחד מקום הוא תנא נוטלין משום מחזירין אלא הכא סומכין בחד מקום הוא ומקיימין בחד מקום הוא מאי הוי עלה ת"ש כירה שהסיקה בגפת ובעצים סומכין לה ואין מקיימין א"כ גרופה וקטומה גחלים שעממו או שנתן עליה נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה אמר ר' יצחק בר נחמני א"ר אושעיא קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו

רש"י לעולם אימא לך להחזיר תנן. ואילו לשהות אע"פ שאינו גרוף שרי: והך חזרה דאמרי לך. לא יחזיר עד שיגרוף דכי גרוף מיהא שרי: לאו דברי הכל היא. ולבית שמאי לא סבירא להו: לא שנו. שריותא דמתני' אלף על גבה דלא נפיש הבלא כולי האי אבל תוכה אסור: אי אמרת בשלמא להחזיר תנן. אבל לשהות משהין אפילו בשאין גרופה כדמחזירין ליה חסורי ורבי חלבו אשכחתיא דלשהות על שאינה גרופה קאי: היינו דשני בין תוכה לעל גבה. דכי משהי לתוכה דשאינה גרופה מטמין ממך ברמז: אלף אי אמרת לשהות תנן. דאפילו לשהות בעי גרופה כיון דגרופה ומבעוד יום הוא נותנו לתוכה מה לי תוכה מה לי על גבה: ארישא. עד שיגרוף: אסיפא קאי. דאיידי בחזרה אבל רישא לשהות הוא ובין תוכה ובין גבה שרי: שתי כירות המתאימות. מחוברות יחד וקיר של חרס מפסקת ביניהם: משהין על גבי גרופה וקטומה. ללא חיישינן משום דסליק לה הבלא מאידך: ומה הן משהין. על הגרופה: לא יחזיר. בשבת: א"כ. רישא דמתניתין לשהות קאמר דבעי גרופה ובלשהות פליגי בחמין ובהבשיל ובגרוף וסיפא פליגי בחזרה מתני' ר' יהודה היא אלף אי אמרת להחזיר תנן דבעי גרופה אבל לשהות לא בעי גרופה ופלוגתא דחמין ותבשיל כשאינו גרוף כדקמחסת ומתלכת לה: קשיא לב"ש בחדא. דקאמרי ב"ש במתני' משהין חמין אף בשאינו גרוף והכא קאמר רבי מאיר לב"ש דאפילו גרוף ולא כלום וכ"ש כשאינו גרוף והא כולה חדא פירכא היא דבית שמאי לא שני להו בין גרוף לשאינו גרוף: ולב"ש בחרתי. דמתניתין שרי בית הלל לשהות חמין ותבשיל אף בשאינו גרוף והכא קתני דבגרוף חמין אין תבשיל לא ובשאינה גרוף אין משהין כלל ולענין חזרה בגרוף תנן במתניתין לב"ש מחזירין והכא קתני עקר דברי הכל לא יחזיר: ואי ר' יהודה. דאמר נמי כי מתניתין מ"מ גרופה וקטומה קשיא דמתניתין תלכת דפלוגתא קמייתא בשאינו גרוף ושרו ב"ש חמין ובית הלל חמין ותבשיל והכא קתני אין משהין על גבי שאינה גרופה ואינה קטומה כלל ופלוגתא דלשהות בגרופה וקטומה: בחמין ותבשיל ונוטלים ומחזירין. דמוקי פלוגתא דב"ש וב"ש בשהיית חמין ותבשיל דבית שמאי שרו חמין ותבשיל לא וב"ש חמין ותבשיל ולא כר' מאיר דאמר לב"ש לא כלום: מהו לסמוך. קדמה אלף דופן הכירה בלא גרופה שהכירה מטלטלת היא ומזיכרים אותה על גבי קרקע: גבה. עובי שפתה או כסוי שעל חללה: דמדלי. הקדמה על גבי הכירה: ונתלבתה. חזרה והובערה: התם נוטלין ומחזירין בחד מקום. ולא שייך למתני מחזירין עד דתני נוטלין: נעורת. ארישטי"ש וארישטי"ש: פסולת של פשתן: שהוחמו כל צרכן. דליכא למיחש לחיתויי: (רש"י)

תוספות לעולם אימא לך להחזיר תנן וחסורי מיחסרה כו'. משום דקיי"ל כחנניה כמו שאפרש בע"ה דחיק לאוקמא מתני' כוותיה: א"כ להחזיר תנן היינו דשני בין תוכה לעל גבה. פי' בקונטרס משום דאי להחזיר תנן א"כ לשהות משהין אפילו באינה גרופה

להכי שני בין תוכה דהוי מטמין ממש ברמץ לעל גבה וקשה להר"ח דלחנניה אפילו תוכה משהין אפי' באינה גרופה דהא תנן (.) לעיל דף יט: ולא חררה על גבי גחלים אלא עד שיקרמו פניה הא קרמו פניה שרי אע"ג דחררה בתוכה היא ובלאו הכי אור"י דבחנם דחק רש"י לפרש כן דאיכא למימר שפיר היינו דשני לן בין תוכה לעל גבה מהא דשרי להחזיר בגרופה ובהשהא דוקא לא ניחא ליה לחלק אבל בהחזרה ניחא ליה שפיר לחלק כדמוכח במאי דמשני מי סברת ארישא קאי אסיפא קאי כו' קשה לר"י היכי בעי למימר אליבא דרב דמתניתין להחזיר תנן אם כן אתיא מתניתין כחנניה ורב דלא כחנניה דהא חנניה שרי במצטמק ויפה לו דהא דתנן (שם) אין צולין בשר וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אתיא כחנניה וביצה אמרינן לקמן דמצטמק ויפה לו הוא ורב אסר לקמן דמצטמק ויפה לו וי"ל דבלאו הכי לא סבר לה רב כשום תנא דהא ר"מ ור' יהודה אסרי באינה גרופה אפילו במצטמק ורע לו ורב שרי במצטמק ורע לו אפילו באינה גרופה דבגרופה לא אשכחן שום אמורא דאסר אפילו יפה לו ועוד דרב קאי אמילתיה דרבי יוחנן דאיירי באינה גרופה וכן רבי יוחנן דשרי לקמן חמין ותבשיל שבישל כל צרכו באינה גרופה אבל לא בישל כל צרכו אסור לא אשכחן תנא דסבר הכי: מהו לסמוך. באינה גרופה קבעי ואי מתניתין להשהות תנן קא בעי להשהות ולהחזיר ואי להחזיר תנן ושרי להשהות אפי' תוכה וגבה בעי להחזיר ולהשהות היכא שאינו מבושל כמאכל בן דרוסאי: תא שמע כירה שהסיקה כו'. ומסיק דשרי לסמוך ומכל מקום אין ללמוד מכאן לסמוך אצל האש דשאני הכא דדופני כירה מפסיקין בינו ולאש: (תוספוט)

רשב"א גמרא: אי אמרת בשלמא להחזיר תנן היינו דשני בין מתוכה ולפנינו: תוכה] לעל גבה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אי): אי אמרת בשלמא להחזיר תנן, רב חמא בר גוריא אשירותא ללשהות בשאינה גרופה קאי, והיינו דכתובה אסרי משום דהוה ליה מטמין בדבר המוסקיף הבל אבל על גבה שרי, אלא אי אמרת לשהות תנן דלפילו בלשהות אי גרוף וקטום אין אי לא לא, אפילו כתובה נמי ליטחרי דהא הוה ליה מטמין בדבר שאינו מוסקיף הבל. ואינו מחזור כלל. חדא דליהו חזיל לטעמיה דמפרש לה למתניתין בהטמנה, וליתא כדכתבינא לעיל (כו, ב ד"ה עד שיגרוף). ועוד דלפילו קטומה דבר המוסקיף הוא. ועוד דמה לו לדחוק ולפרש דרב חמא קאי אשירותא ללשהות בשאינה גרופה, דהא בשירותא דחזרה נמי איכא לאפלוגי בין תוכה לעל גבה וכדלמרינן בסמוך. אלא הכי פירושה: בשלמא אי להחזיר תנן כרישא היינו דאיכא לאפלוגי בין תוכה לגבה, אלא אי אמרת ללשהות תנן בשהייה מה לי תוכה מה לי גבה, אלמא נותנין דמתניתין להחזיר הוא ועלה קאי רב חמא, ופריק אין הכי נמי דאשירותא דלהחזיר קאי ומיהו לאו ארישא דמתניתין קאי אלא ארישא קאי. ואם תאמר אי מהימנן ליה רב לידוק מאידך דרב, דהא אמרינן לקמן (עמוד ב) רב ושמואל דלמרי תרווייהו מלמטמק ויפה לו אסור, וכל שכן כמאכל בן דרוסאי דמלמטמק ויפה לו. ויש לומר דרב גופיה כרבי יהודה סבירא ליה דפליג דלחנניה ואפילו תמלא לומר דמתניתין להחזיר תנן, אלא הכא משום דרב קא מפרש לה למתניתין קא מייתי מינה, דהא לא שנו קאמר ואפירושא דמתניתין קא מהדר היכי תנן. ואם תאמר לידוק מדדרי יוחנן דפסק (לקמן מו, א) כסמא מתניתין ואפילו הכי אמר רב שמואל בר רב יהודה אמר רבי יוחנן (לקמן עמוד ב) תבשיל שבשיל כל צרכו מותר, דאלמא כמאכל בן דרוסאי אסור ודלא כחנניה. יש לומר משום דלמוראי ניהו ארישא דרבי יוחנן דאיכא מאן דאסר ואיכא מאן דשרי, דהא איכא רב ששת משמיה דרבי יוחנן דלמרי (שם) דמתניתין להחזיר תנן. רבי יהודה אומר מה הן משהין בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל. מסתברא לי דלרבי יהודה משהין אפילו בשאינה גרופה חמין שהוחמו כל צרכו ותבשיל שנתבשל כל צרכו המלמטמק ורע לו, משום דמחלף נפקא לן אידך, דכיון דבגרופה משהין אפילו מלמטמק ויפה לו משום דאיכא משום חמין וכל גרינן אטו שאינה גרופה, מניילא בשאינה גרופה משהין מלמטמק ורע לו דליכא למיגזר שמא יתהו, דלא אשכחן תנא ולא אמורא דשרי לשהות בגרוף וקטום ואסר בשאינו גרוף במלמטמק ורע לו. והא דתניא לקמן (לח, א) שכת קדרה על גבי כירה ובשלה בשבת וכו' רבי יהודה אומר חמין שהוחמו כל צרכו מותרין מפני שמלמטמק ורע להן וכו', דאלמא משמע לכאורה דדוקא שכת ובדיעבד אבל לכתחילה אפילו הוחמו כל צרכו אסור. לא היא, דהא משום תבשיל נקטה ולומר דלפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו כיון דמלמטמק ויפה לו אסור ואפילו בדיעבד, אבל לעולם מלמטמק ורע לו דליכא למיגזר משום חמין אפילו בשאינה גרופה שרי. והיינו דלמרינן בשלהי פירק קמא (לעיל יח, ב) האי קדרה חייבת אי נמי בשיל שפיר דמי, דההיא משמע דלכולי עלמא אמרינן לה. וכן כל מידי דקאי ליה זיקא דשריא ההם, משום דליכא למיחש לחמין. ועוד מסתייע לי הדיון סברא, דרב ושמואל (לקמן עמוד ב) אמרי הכין בהדיא, דאסרי מלמטמק ויפה לו ושרו מלמטמק ורע לו ואפילו בשאינו גרוף ואינו קטום, ואתיא דרב ושמואל כרבי יהודה וכמתניתין למאן דלמרי לשהות תנן. אבל איכו היינו אומרים דלרבי יהודה כל דבר אסור בשאינו גרוף ואפילו מלמטמק ורע לו, א"כ רב ושמואל דלמרי כמאן. ולקמן (עמוד ב ד"ה הא דלמרי) נכתוב זה יותר בארוכה בס"ד. אלא אי אמרת להחזיר תנן מתניתין מני לא רבי מאיר ולא רבי יהודה. קשה לי מאי קשיא ליה מתניתין מני, ואמאי דחיק ואוקי לה כרבי יהודה וסבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא, לימא הא מני חנניה היא. ונראה לי משום דרבי מאיר ורבי יהודה איירו בהדיא בחמין ותבשיל ובשהייה ובחזרה כדאיירי בהו מתניתין, וחנניה לא איירי בהדיא בהו אלא בשהייה בלבד, משום הכי קא מהדר לאוקומה כחד מהני תנאי. איבעיא להו מהו לסמוך. פירוש: האי בעיא לכולהו לישיני היא, למאן דלמרי לשהות תנן קא בעי מהו לשהות בסמיכה, ולמאן דלמרי להחזיר תנן קא מיבעיא ליה מהו לסמוך בחזרה בשאינה גרופה. ואף על גב דקא מייתי משתי כירות המתאימות דמייירי בשהייה, מינה נשמע לחזרה למאן דלמרי להחזיר תנן. וכן אתא מפרש בכולהו אינד קא מייתי. ודלא כדברי הרב אלפסי ז"ל דאייתי ראייה מהא לפסוק קמא דלמרי לשהות תנן. ואע"ג דקא סליק הבלא מאידך. הא דאיצטריך לאורוכי בלישניה ולמימר הכין, מסתברא משום דליהו חייש קתא למאי דמהדר ליה דלמא שאני התם דכיון דמדליא שליט בה אוירא. (רשב"א)

שמע מינה מצטמק ויפה לו מותר שאני הכא דקטמה אי הכי מאי למימרא הובערה איצטריכא ליה מהו דתימא כיון דהובערה הדרא לה למילתא קמייתא קמשמע לן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו ואפי' גחלים של רותם ש"מ מצטמק ויפה לו מותר שאני הכא דקטמה אי הכי מאי למימרא הובערה איצטריכא ליה היינו הך גחלים של רותם איצטריכא ליה אמר רב ששת אמר ר' יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל צורכן ותבשיל שלא בישל כל צורכו עקר לא יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן אפר קסבר מתניתין להחזיר תנן אבל לשהות משהין אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום אמר רבא תרווייהו תננהי לשהות תנינא אין נותנין את הפת בתוך התנור עם חשיכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה הא קרמו פניה שרי להחזיר נמי תנינא בית הלל אומרים אף מחזירין ועד כאן לא קשרו בית הלל אלא בגרופה וקטומה אבל בשאינה גרופה וקטומה לא ורב ששת נמי דיוקא דמתני' קמ"ל אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה תבשיל שבישל כל צורכו וחמין שהוחמו כל צורכו ואפי' מצטמק ויפה לו אמר ליה ההוא מדרבנן לרב שמואל בר יהודה הא רב שמואל דאמרי תרווייהו מצטמק ויפה לו אסור אמר ליה אטו לית אנא ידע דאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מצטמק ויפה לו אסור כי קאמינא לך לרבי יוחנן קאמינא אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי אתון דמקרביתו לרב שמואל עבידו כרב שמואל אנן נעביד כרבי יוחנן אמר ליה אביי לרב יוסף מהו לשהות אמר ליה הא רב יהודה משהו ליה ואכיל א"ל בר מיניה דרב יהודה דכיון דמסוכן הוא אפילו בשבת נמי שרי למעבד ליה לי ולך מאי אמר ליה בסורא משהו דהא רב נחמן בר יצחק מרי דעובדא הוה ומשהו ליה ואכיל אמר רב אשי קאמינא קמיה דרב הונא ושהין ליה כסא דהרסנא ואכל ולא ידענא אי משום דקסבר מצטמק ויפה לו מותר אי משום דכיון דאית ביה מיחא מצטמק ורע לו הוא אמר רב נחמן מצטמק ויפה לו אסור מצטמק ורע לו מותר כללא דמלתא כל דאית ביה מיחא מצטמק ורע לו לבר מתבשיל דליפתא דאף על גב דאית ביה מיחא מצטמק ויפה לו הוא והני מילי דאית ביה בשרא אבל לית ביה בשרא מצטמק ורע לו הוא וכי אית ביה בשרא נמי לא אמרן אלא דלא קבעי לה לאורחין אבל קבעי לה לאורחין מצטמק ורע לו לפדא דייסא ותמרי מצטמק ורע להן בעו מיניה מרבי חייא בר אבא

רש"י מצטמק. מתמעט וכוי' רטוי'ט ורישטרייני'ט: מהכוז, מצטמק: לשון שדים לומקי (הושע ט) כמו שאתה אומר בלשון זווי נטוה ובבלשון דק נטדק וכן כל חיבה שראש יסודה כד"י כשהיא מתפעלת נותן ט' אחר כד"י: מותר. להשהות ככירה דאי לא במצטמק ויפה לו קאמר מאי אתא לאשמעינן אלא ע"כ במצטמק ויפה לו קאמר ואפילו הכי לא גזרו משום חיתוי האויל ונתבשל כל צרכו ותנא חמין לאשמעינן דבעינן שהוחמו כל צרכן מבעוד יום: שאני הכא דקטמה. וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בצמוקי: גחלים של רותם. חמין יותר משאר גחלים ואינם ממהרין לכבות כדלמרינן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף ע"ד): משאין עליה. ואע"פ שלא קטמה ואמוראי ניהו אליבא דר' יוחנן: מתניתין. דקתני עד שיגרוף: להחזיר תנו. דלא שרו בית הלל להחזיר עד שיגרוף ופירוקא דמתניתין כדלמרינן לעיל חסורי מיחסר הלכך עקר לא יחזיר האויל ואינה גרופה: תרווייהו תננהי. בין לשהות בשאינה גרופה תנינא כהדיא סהם משנה דמותר ועקר לא יחזיר נמי תנינא ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמעינן: הא קרמו פניה שרי. והיינו לא בישל כל צרכו ותנור לאו גרוף וקטום הוא ואי נמי גרוף בתנור לא מהניא גריפה כדתנן במתניתין וכו"ש פת דלדעתא לבשולי יהביה בגויה: ועד כאן לא שרו כו'. דמתניתין אלאחר שיגרוף קאי דקתני לא יתן עד שיגרוף ובין למ"ד לא לא יחזיר מ"מ חזרה דסיפא אגרוף וקטום מהדר: ורב ששת נמי דיוקא דמתני' קמ"ל. משום דלא מתני לה בהדיא הא קרמו שרי ואנן דמשהינן קדירה על גבי כירה שאינה גרופה אדחנניה סמכינן האויל ותנן סהם מתניתין כוותיה כדלמרינן הא קרמו שרי ואע"ג דלא בישל כל צרכו ואמר רב ששת משמיה דרבי יוחנן כוותיה דמתניתין דפרקין משום חזרה הוא דבעי גרופה אבל לשהות לא וכל הני אמוראי דאסרי בכרי מתניתין לשהות תנן: מהו לשהות. בשאינה גרופה: מסוכן הוא. רגיל לאוחזו בולמוס וצריך לאכול מאכל מתוק וטוב: מרי דעובדא. מדקדק במעשיו: מיחא. קמח. כסא דהרסנא. גיס המבושלים בשמן בקמח: דאית ביה בשרא. מצטמק ויפה לו שזמן הבשר משכר כח הלפת כדלמרינן בכרכות (דף מד): לאורחין. צריך חתיכות חסודות לשום לפנייה ואין דרך כבוד בתבשיל הצטמק שאין הבשר ניכר בו. לפדא. מאכל שעושה מתאנים: תמרי. מאכל תמרים: (רש"י)

תוספות שמע מינה מצטמק ויפה לו מותר. פירש בקונטרס דאי האי תבשיל במצטמק ורע לו מאי אתא לאשמעינן וקשה לר"י הא איצטריך לאפוקי מדברי מאיר ורבי יהודה דאסרי בשאינה גרופה אפילו חמין דמצטמק ורע להם ועוד קשה כיון דהשתא ס"ד דמשום דהובערה הדרא למילתא קמייתא כי משני שאני הכא דקטמה מאי פריך מאי למימרא הא איצטריך טובא לאפוקי ממאי דס"ד מעיקרא ונראה לר"י דהשתא ס"ד דלא חשיבא קטומה כלל משום דהובערה ואשמעינן דהדרא למילתא קמייתא דאי חשיבא קטומה אמאי נקט בישל כל צרכו אפי' לא בישל כל צרכו שרי דאפילו רבי מאיר דמחמיר מכולהו תנאי שרי בחמין שלא הוחמו כל

צרכן כדפירשנו לעיל דסתם חמין ותבשיל הוי שלא הוחמו כל צורכן ופריך שמע מינה מצטמק ויפה לו מותר דהא סתם תבשיל אמר לקמן דמצטמק ויפה לו הוא ומשני שאני הכא דקטמה פירוש וחשיבא לגמרי קטומה וה"ה אפילו לא בישל כל צרכו שרי והא דנקט בישל כל צרכו לאשמעינן דאי לאו קטומה אפילו בישל כל צרכו אסור משום דמצטמק ויפה לו הוא ופריך אי הכי מאי למימרא אף על גב דאשמעינן דאי לא קטמה אסור מ"מ מדנקט למילתיה בלשון היתר משמע דהתירא אתי לאורוי לן ואף על גב דאשמעינן דלא הדרא למילתא קמייתא נראה לו דהא לא איצטריך לאשמעינן דסברא הוא דלא הדרא למילתא קמייתא ואף על גב דמעיקרא הוה בעי למימר דהדרא למילתא קמייתא לאו משום דסברא הוא לומר כן אלא משום דנקט במלתיה בישל כל צרכו היה ר"ל כן כדפרישית ומשני דמכל מקום אצטריך דמהו דתימא כו' ועוד יש לומר שאני הכא דקטמה דלאו לגמרי מהניא קטימה אלא דוקא משום דבישל כל צרכו אבל לא בישל כל צרכו אסור משום דהובערה והשתא אתי שפיר הא דנקט הכא קטמה והובערה ולעיל נקט ונתלבתה דנתלבתה הוי פחות מהובערה והויא לגמרי כקטומה ופריך א"ה מאי למימרא דהא בלאו מילתיה מסברא ה"ה דלא הדרא למילתא קמייתא כמו בנתלבתה ושרי ואפי' לא בישל כל צרכו ובלשון איסור ה"ל לאשמעינן ולא בלשון היתר ומשני הובערה איצטריך ליה ואי לאו מילתיה לא היה פשוט היתר אלא הוה ס"ד למימרא דהדרא למילתא קמייתא: אמר רב ששת אמר ר' יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה תבשיל שלא בישל כל צרכו כו'. פסק ר"ח דהלכה כרב ששת אמר ר' יוחנן דרבא דאמר תרוייהו ונתנהי סבירא ליה כוותיה וכן פסק רש"י דסתם מתניתין דפרק קמא (ד"ד יט): כחנניה ומותר להשהות אפי' באינה גרופה אבל להחזיר ודאי אסור אפי' כגרוף וקטום ואפי' בישל כל צרכו כדפי' לעיל: דיוקא דמתני' קמ"ל. פי' רש"י דקמ"ל דקרמו פניה שפיר דמי ואין נראה דדיוק פשוט הוא דהא כיון דתנא עד שיקרמו פניה ממילא שמעינן דקרמו פניה שרי ונראה לפרש דדיוקא דמתניתין דכירה אתא לאשמעי' דלהחזיר תנן וחסורי מחסרה והכי קתני: מהו להשהות. באינה גרופה ולא בישל כל צרכו קבעי או במצטמק ויפה לו: (וחספות)

רשב"א שמעת מינה מצטמק ויפה לו מותר. פירש רש"י ז"ל: דאי מצטמק ורע לו מאי אתא לאשמעינן. והקשו עליו בחוס' דלמא איצטריך לאפקוי מדרבי מאיר דאסר לעיל בשאינה גרופה אפילו חמין למצטמק ורע להם. ועוד הקשו למאי דקא סלקא דעתין למצטמק ויפה לו מותר אפילו בלא גרופה וקטומה, אם כן אמאי קתני קטומה. ועוד כי משני שאני הכא דקטמה מאי קא פריך אי הכי מאי למימרא, דטובא קא משמע לן דאיצטריך לאפקוי ממאי דקא סלקא דעתין מעיקרא דהדרא למלתא קמייתא אלא אף על גב דהובערה לא הדרא למלתא קמייתא. ועוד קשיא לך, היכי ניחא ליה טפי במאי דהדר משני הובערה אצטריכא ליה, דהיינו פירוקא קמא דקאמר שאני הכא דקטמה, כלומר: וקא משמע לן דלא הדרא למלתא קמייתא. ועוד דכי אקשינן אי הכי מאי למימרא, אדרבה הוה ליה לאקשויי, אי הכי אמאי קתני חמין שהוחמו כל צרכן והבשיל שבשיל כל צרכו אפילו לא הוחמו כל צרכן ואפילו תבשיל שלא נתבשל כל צרכו נמי. ובחוס' דחקו בפירוקא. וגם מן הגדולים ראיתי שדחקו בה הרבה. ולי נראה, דמעיקרא קא סלקא דעתך דהא דנקט קטמה הא קא משמע לן, דאף על גב דקטמה ונתלבתה היא כקטומה לגמרי כי הובערה הדרא למלתא קמייתא, והוה ליה למיתני קטמה והובערה אין משהין עליה אלא חמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שנתבשל כל צרכו, אלא דנקט ליה בלשון היתר משום דמלתא אגב אורחיה קא משמע לן דכל שבשיל כל צרכו משהין עליה אף על פי שחזרה למילתא קמייתא, אלמא מצטמק ויפה לו מותר. ועוד דכל היכא דנקט חמין ותבשיל היינו תבשיל המצטמק ויפה לו, וכדכתבינא לעיל (לו, ב ד"ה ביה) דחמין הוו כלל למצטמקים ורע להם ותבשיל השנוי עמהם הוה כלל למצטמקים ויפה להם. ועוד דאי במצטמק ורע לו לא איצטריך לאשמעינן כדפירש רש"י ז"ל, דאי לאפקוי מדרבי מאיר לא איצטריך, דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה (עירובין מו, ב), ועוד דפליגי אמתניתין. ודחי שאני הכא דקטמה, כלומר: לא כמו שאתה סבור דאיסורא דהובערה איצטריכא ליה, אלא אדרבה משום שריותא דקטמה שרינן בה במצטמק ויפה לו, והיינו דנקט לה בלשון היתר ולא נקט לה בלשון איסור דלימא אין משהין עליה אלא חמין שהוחמו כל צרכן. וקא סלקא דעתך השתא דהכי קאמר, דשאני הכא דקטמה וקמ"ל דאע"ג דהובערה הרי היא כקטומה גמורה ובקטומה ונתלבתה, והלכך כי אקשינן אי הכי מאי למימרא עדיפא מינה הוה מאי לאקשויי אי הכי מאי שנתבשיל כל צרכו אפילו לא בשל נמי ואפילו לא בשל כמאכל בן דרוסאי דקטומה לא חיישין לחתיי, אלא אורחא דתלמודא דבכין דמלתא דלחתיי בה שקיל וטרי, והלכך אקדים ואקשי במאי דחיישין דהיינו שריותא דמצטמק ויפה לו, כלומר: הא דאתא לאשמעינן דמצטמק ויפה לו שרי מאי למימרא, ובמאי דפריך ליה אחריתו להו כוליה קושיי. הובערה אצטריכא ליה, מהו דתימא דהדרא למלתא קמייתא קא משמע לן. כלומר: לא כמו שאתה סבור, דשאני הכא דקטמה דקאמינא לא שאתא כקטומה גמורה אלא כקטומה ואינה קטומה, ואיצטריכא ליה לאשמעינן, דאי לא אשמעינן הוה אמינא כיון דהובערה הדרא למילתא קמייתא ולא תהא כקטומה כלל ויהא אסור בה מצטמק ויפה לו, קא משמע לן כיון דקטמה אף על גב דהובערה משהין עליה מצטמק ויפה לו והוא שבשיל כל צרכו, משום דהובערה כקטומה ואינה קטומה גמורה. כך נראה לי. ורב ששת ולפנינו נוסף: נמין דיוקא דמתניתין קא משמע לן. פירש רש"י ז"ל: דיוקא דמתניתין דפרק קמא (לעיל יט, ב), דלא מיפרשא בהדיא דאי קרמו פניה שרי. ואינו מחוור, דכיון דקתני אלא אם כן קרמו בודאי מיפרשא בהדיא דאם קרמו פניה שרי. אלא דיוקא דמתניתין דפירקין דהכא (לעיל לו, ב) קא משמע לן, דלא מיפרשא אי להחזיר תנן ואי לשהות תנן, ואדרבא סתמא כמאן דאמר לשהות תנן דהא למאן דאמר להחזיר תנן איצטריכין לחסוריה. הא דאמר רב שמואל בר רב יהודה אמר רבי יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה חמין ולפנינו: תבשילן שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבשיל כל צרכו ואפילו מצטמק ויפה לו. תמיהא לי דאמר כמאן לא כחנניה ולא כרבי מאיר ולא כרבי יהודה, דאיילו לחנניה אפילו לא בשל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי, ואילו לרבי מאיר אפילו חמין שהוחמו כל צרכן בגרופה אין בשאינה גרופה לא, ולרבי יהודה מצטמק ויפה לו מיהא בשאינה גרופה לא. ובשלמא רב שמואל דאסרי מצטמק ויפה לו וקא שרו מצטמק ורע לו לא קשיא לי דאינהו דאמרי כרבי יהודה וכדכתבינן לעיל (עמוד א ד"ה רבי) דלרבי יהודה מצטמק ורע לו אפילו בשאינה גרופה שרי, אלא רבי יוחנן דאמר כמאן דלא אשכחן תנא דלית ליה הכין, דאם איתא כי אמרינן בריש פרקין (לעיל לו, ב) האנין לא יתן לא יחזיר אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומני חנניה היא וכו', אכתי מנא ליה לחנניה היא ולא

רבנו לזמא רבנו וכי קתני דאין מחזירין אבל לשהות משהין חמין ותבשילי ה"מ חמין שהוחמו כל כרכו ותבשילי שבשכל כל כרכו אבל כמאכל בן דרוסאי לא ודלא כחנניה אלא כרבנו, אלא ודאי משמע דליבא תנא דאית ליה הכין, ועוד קשיא לי, דהא אמר רבי יוחנן (לקמן מו, א) הלכה כסתם משנה וא"כ היאך אמר הכין, דבין למ"ד מחזירין בין למ"ד משהין מתניחין ללא כי הא דרבי יוחנן, ואע"ג דלמרין בעלמא (יבמות טז, ב ופ"ג) דלמוראי נינהו ואלביא דרבי יוחנן, לעולם קא בעי לה ומפרק לה, וראיתי בפירושי רבנו האי גאון ז"ל ענין שיראה ממנו דרב ששה משמיה דרבי יוחנן ורב שמואל בר יהודה משמיה דרבי יוחנן לא פליגי, אלא מר אמר חדא משמיה דרבי יוחנן ומר אמר חדא משמיה דרבי יוחנן, שך כתב וזה לשונו: והלכה כמאן דאמר להחזיר תנו, ונסתייעה בפירוש דאמר רב ששה אמר רבי יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעלים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל כרכו ותבשילי שלא בשל כל כרכו ויחר דבריו, וסייעה עוד מדאמר רבא תרווייהו תננהי וכו', ואף רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן כמות זה בחמין שהוחמו כל כרכו ותבשילי שבשכל כל כרכו ואפילו במצטמק ויפה לו וכו'. ובסוף דבריו כתב עוד: נמאל המותר בשני פנים, (שחמו) ושהוחמו ולא בשלו כל עיקר, ושבשלו כמאכל בן דרוסאי ואפילו בשלו כל כרכו. אלמא מדקאמר ואפילו בשלו כל כרכו, משמע שהוא ז"ל סבר דרב שמואל בר יהודה משמיה דרבי יוחנן רבותא אשמעינן דאפילו נתבשל כל כרכו ומצטמק ויפה לו שרי אע"ג דאיכא למגזר כיון שבתחוי מועט כדי לזמקו סגי ליה דלמא יהיב דעתיה ומחתה, ורב ששה אשמעינן בלא נתבשל כל כרכו ורב שמואל בר יהודה אוספי אפילו נתבשל כל כרכו ומצטמק ויפה לו וכל שכן כשלא נתבשל כל כרכו. ומסתייעה הדין סברא, מדרב דאמר הכא מצטמק ויפה לו ובשלהי פרק קמא גמרא אין לזין בשך בלא ובינה אלא כדי שיזולו מבעוד יום (לעיל כ, א) איבעיא לן ועד כמה, אמר רב כדי שיזולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי, דאלמא טפי אסיר נתבשל כל כרכו ואריך להצטמק ויפה לו מלא נתבשל כל כרכו בין מצטמק ויפה לו בין רע לו. ואף על פי שיש בזה תירוץ אחר לדעת הרב אלפסי ז"ל וכמו שכתבתי שם (לעיל יח, ב ד"ה האי) גבי קדרה חייתה. ואם תאמר אם כן למאן דאמר מצטמק ויפה לו אסור, כלומר: משום שקרוב לזימון ויהיב דעתיה ומחתה, אם כן אפילו מצטמק ורע לו כל שהוא קרוב לזימון אסור, דילמא יהיב דעתיה ומחתה כדי לגמור אותו בשול מועט. יא לומר דכיון דמצטמק ורע לו לא מחתה דמסתפי דילמא מצטמק ומתפסד, וכמו שכתבתי למעלה גבי חמין. ותבשילי דמתניחין למאן דאמר להחזיר תנו אבל להשהות משהין כל תבשילי במשמע, בין הגיע למאכל בן דרוסאי בין נתבשל כל כרכו ואפילו מצטמק ויפה לו, ורבי יוחנן לטעמיה דאמר הלכה כסתם משנה, ורב סבר דמתניחין בתבשילי שנתבשל אפילו כל כרכו ומצטמק ורע לו ואי נמי במצטמק ויפה לו ובשלא נתבשל כל כרכו, אבל בנתבשל כל כרכו ומצטמק ויפה לו אסור. ומיהו לא מחזור, דחנניה כללל קא כחיל כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי משהין, ולאו דוקא כמאכל בן דרוסאי ממש הא פחות מכן ויחר על כן לז, אלא כל שהוא כמאכל בן דרוסאי ולמעלה מותר. ועוד דמאי דאיבעיא לן בשלהי פרק קמא כדי שיזולו עד כמה ואמר רב כמאכל בן דרוסאי, לאו דוקא ולומר דיתר מכן אסור, דאם איתא הוה ליה לתנא דמתניחין (לעיל יט, ב) למיחוי כדי שיזולו והוא שלא יתבשל כל כרכו. אלא אפשר דרב כרבי יהודה סבירא ליה דתבשילי המצטמק ויפה לו בשאינה גרופה לא, והיהא דשלהי פרק קמא דכלל ובינה משום דלא חתי לחתויי מפני שפניהם על פני האש ואי מחתה בהו חריד להו. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' שבת ה"ז) וזו היא דעתו של הרב אלפסי ז"ל. ובמצטמק ורע לו דמשמע דשרי רב בנתבשל כל כרכו ואפילו לכתחילה, בהא נמי כרבי יהודה סבירא ליה, למאי דאתחזי לי אליבא דרבי יהודה דכתביבנא לעיל (לז, א ד"ה רבי יהודה). ואם תמצי לומר דרבי יהודה אפילו במצטמק ורע לו בשאינו גרוף לכתחילה אסור, וכסתמא דברייתא דרבי יהודה דשתי כירות המתאימות (לעיל לז, א) דמשמע דעל גבי כירה שאינה גרופה כלל כלל לא, איכא למימר דרב תנא הוא ופליגי וכן שמואל, ואי נמי שמואל כרב. כך נראה לי. אחון דמקריביתו לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל. כלומר: משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור (פסחים ג, ב), אנו נעביד כרבי יוחנן דשרי מצטמק ויפה לו. כיון דמסוכן הוא אפילו בשבת נמי שרי. תמיהא לי אי משום הא אפשר בקטום דקטימה כל שהוא סגי, וההוא ודאי מוסיף הבל הוא וכל שכן שמשמר חומו של תבשילי. דהא רב נחמן בר יצחק מארי דעובדא הוא ומשהי ליה ואכיל. הכא גרסינן רב נחמן בר יצחק, ולקמן גבי הלכתא מצטמק ויפה לו אסור גרסינן רב נחמן סתם דהוא רב נחמן בר יעקב דהוא רביה דרבא, כי היכי דלא תקשי דרב נחמן דארב נחמן, וכן הגירסאות בספרים שלנו. ויש ספרים דגרסי בתרווייהו רב נחמן בר יצחק, ולפי אותן ספרים נלטרך לומר, דההיא דאמר רב נחמן מצטמק ויפה לו אסור לאו אליבא דנפשיה קאמר אלא אליבא דמאן דאמר מצטמק ויפה לו אסור, והכי קאמר הלכתא למאן דאמר מצטמק ויפה לו אסור כל דאית ביה קמחא מצטמק ורע לו הוא וכו', ובאילו הלכתא אכללל דמלתא קאי. ואינו מחזור כלל. וגירסת הספרים שלנו יחר נכונה. הא דבעו מיניה מרבי חייל שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מהו. יא לפרש דבשלא הגיע למאכל בן דרוסאי, וכן פירש רש"י ז"ל, וכן פירשה רב האי גאון ז"ל. ולכולי עלמא איתא, בין לחנניה בין לרבנו, והיינו דקאמר ובשלה בשבת דמשמע שנתבשלה בשבת דמעיקרא לא נתבשלה, ואילו הגיע למאכל בן דרוסאי לא נתבשלה אלא מערב שבת דכל שהגיע למאכל בן דרוסאי אין בו משום בשולי עכו"ם לכולי עלמא, וכן בשך בלא ובינה לזין אותם ערב שבת כל שהגיע למאכל בן דרוסאי קודם חשיכה (דלעיל כ, א). ואף על גב דאייחיונו עלה הא דתניא שכתב קדרה על גבי כירה וכו' במה דברים אמורים בחמין שלא הוחמו כל כרכו ותבשילי שלא בשל כל כרכו, דמשמע דנתבשל כמאכל בן דרוסאי אלא שלא נתבשל כל כרכו, כלומר: כמאכל כל אדם. ההיא רבי מאיר ורבי יהודה היא דפליגי עליה דחנניה, ולדידהו כל שלא נתבשל כל כרכו לא שנת הגיע למאכל בן דרוסאי לא שנת לא הגיע למאכל בן דרוסאי, דלא נתבשל כל כרכו כללל הוא להגיע ולשלא הגיע, ומדדבי מאיר ורבי יהודה נשמע לידון, דכי היכי דלדידהו בין לא הגיע בין הגיע כיון שלא נתבשל כל כרכו אסור, לדין נמי קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי אסור. ועוד דבשלא הגיע למאכל בן דרוסאי אין הפרש בין רבי יהודה ורבי מאיר לחנניה, ומשלא הגיע למאכל בן דרוסאי קא מייחיי רביה. והלכך מצעיא זו ומכל הסוגיא שנאמרה עליה ליכא ראייה לדברי האומרים

שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מהו אישתיק ולא א"ל ולא מידי למחר נפק דרש להו המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ולא שנא מאי ול"ש רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו להיתירא מבשל הוא דקא עביד מעשה במזיד לא יאכל אבל האי דלא קא עביד מעשה במזיד נמי יאכל רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא מבשל הוא דלא אתי לאיערומי בשוגג יאכל אבל האי דאתי לאיערומי בשוגג נמי לא יאכל מיתביי שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל בד"א בחמין שלא הוחמו כל צורכן ותבשיל שלא בישל כל צורכו אבל חמין שהוחמו כל צורכן ותבשיל שבישל כל צורכו בין בשוגג בין במזיד יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר חמין שהוחמו כל צורכן מותרין מפני שמצטמק ורע לו ותבשיל שבישל כל צורכו אסור מפני שמצטמק ויפה לו וכל המצטמק ויפה לו כגון כרוב ופולים ובשר טרוף אסור וכל המצטמק ורע לו מותר קתני מיהא תבשיל שלא בישל כל צורכו בשלמא לרב נחמן בר יצחק לא קשיא כאן קודם גזרה כאן לאחר גזרה אלא רבה ורב יוסף דאמרי להיתירא אי קודם גזרה קשיא מזיד אי לאחר גזרה קשיא נמי שוגג קשיא מאי גזירתא דאמר רב יהודה בר שמואל א"ר אבא אמר רב כהנא אמר רב בתחילה היו אומרים המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל וה"ה לשוכח משרבו משהין במזיד ואומרים שכחים אנו חזרו וקנסו על השוכח קשיא דר' מאיר אדר' מאיר קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דר' מאיר אדר' מ' לא קשיא הא לכתחילה הא דיעבד דר' יהודה אדר' יהודה נמי לא קשיא כאן בגרופה וקטומה כאן בשאינה גרופה וקטומה איבעיא להו עבר ושהה מאי מי קנסוהו רבנן או לא ת"ש דאמר שמואל בר נתן א"ר חנינא כשהלך רבי יוסי לציפורי מצא חמין שנשתהו על גבי כירה ולא אסר להן ביצים מצומקות שנשתהו על גבי כירה ואסר להן מאי לאו לאותו שבת לא לשבת הבאה מכלל דביצים מצומקות מצטמקות ויפה להן נינהו אין דאמר רב חמא בר חנינא פעם אחת נתארחתי אני ורבי למקום אחד והביאו לפנינו ביצים מצומקות כעוזרדין ואכלנו מהן הרבה: ב"ה אומרים אף מחזירין: אמר רב ששת לדברי האומר

רש"י שכח קדירה. אליבא מאן דאסר: המבשל בשבת. משנה היא: ולא שנא. אבל האי דשכח קדירה. לא שנא בין שוגג למזיד והכי דרש להו סתמא ולא פירש אי שוגג מדמה לה ומותר לאוכלה אי אמזיד מדמה לה ואסור: במזיד נמי. אם השקה על גבי כירה מבעוד יום יאכל: דלא אתי לאיערומי. ולעשות מזיד ולומר שוגג הייתי דלא נחשדו ישראלי על השבתות: דאתי לאיערומי. דאסור דרבנן הוא וקילב ליה ואתי לשהוי מזיד ויאמר שכחתי: מיתביי שכח קדירה כו' בשוגג. כגון האי דשכח יאכל בשבת: במזיד. דלא שכח אלא הניח לא יאכל: ובשר טרוף. דגלי דעתיה דלא לאורחיס קבעי לה: וכל המצטמק ויפה לו. כלומר וכן כל שאר המצטמק ויפה להם אסור לאוכלן אם השגן מזיד: קתני מיהת. בשלל בישל כל צורכו דש חיובו בין שוגג למזיד במשקה קשיא בין לרבה ורב יוסף דקרו מזיד בין לרב נחמן דאסר שוגג: בשלמא לרב נחמן. מני לתרוי כי תניא ההיא דשוגג יאכל לפני גזירה דאמרינן לקמן דגזרו על השוכחין וכי איתמר דר' חייא בר אבא דתרינא אליביה דשוגג אסור לאחר גזירה: אלא דרבה ורב יוסף. דאמרי אליבא דר' חייא בר אבא להתירא אף במזיד: אי קודם גזירה. איתמר דר' חייא: קשיא מיהא מזיד. דהכא תניא במזיד לא יאכל: ואי לאחר גזירה קשיא נמי שוגג. דאפי' שוגג ה"ל למיסר דאילו מתי' קודם גזירה נשנית: המבשל בשבת. בידים דאיכא חויבא דאורייתא: וה"ה לשוכח. דהמשהה נמי מבעוד יום אם שכח בשוגג יאכל ואם במזיד השקה לא יאכל כאילו בשלה בידים בשבת: קשיא דר' מאיר אדר' מאיר. דתנן לעיל בריש פירקין לר' מאיר אליבא דב"ה חמין אבל לא תבשיל והכא שרי חמין ותבשיל שבישל כל צורכו: וקשיא דר' יהודה אדר' יהודה. דהתם א"ר יהודה חמין ותבשיל והכא אסר תבשיל שבישל כל צורכו: הא לכתחלה. משנה קמיתא לשהת לכתחלה קמיתרי והך בהשקה כבר קאמר דמותר לאוכלה: כאן בגרופה וקטומה. ההיא דלעיל איירי בגרופה וקטומה דקתני בה משנה על גבי גרופה וקטומה ואין משנה על שאינה גרופה ומה הן משנהין על הגרופה שהתנו לשהת ר"מ אומר כו' הלכך אפי' לכתחלה שרי ר' יהודה והכא כשאינה גרופה הלכך דיעבד אסר: עבר ושהה במזיד מאי. מותר לאוכלה או לא: חמין לא אסר. דמצטמק ורע לו: ביצים אסר. דמצטמק ויפה לו: מאי לאו לאותו שבת. אסרן עליהן באכילה: לא לשבת הבאה. אסר להן עכשיו שלל לעשות כן לשבת הבאה אבל באכילה שרו: מכלל דביצים מצומקות כו'. בעיא היא: והביאו לפנינו. בחול: כעוזרדין. שנצטמקו עד שנעשו דקות כעוזרדין קורמ"ש וקורמ"ש: פירות העוזר (שיח בר) (ברוב הדפוסים הגרסה "עוזרד", אבל מסתבר שאינה נכונה) בלע"ז ומדאמר ואכלנו הרבה מכלל דיפה להן: (רש"י)

תוספת שכח קדרה על גבי כירה ובישלה בשבת מהו. אע"ג דקיי"ל כחנניא הכא בעי בדלא בשיל כמאכל בן דרוסאי דמודה ביה חנניא אי נמי בעי אפי' בקידרא חייטא והא דשרינן בפ"ק (דף יח: ושם) קידרא חייטא היינו דוקא בתנור שחומר רב דבלא חיתוי יתבשל עד למחר. אבל כירה דשליט בה אורא אסור דאיכא למיחש שמא יתנה: אבל האי דלא קעביד מעשה במזיד נמי יאכל. תימה דהא אמר בפ"ק (שם) לא תמלא אשה קדרה עססיות כו' ואם נתנה למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר מברייתא דמייתי: בשלמא לרב נחמן בר יצחק כאן קודם גזירה כו'. תימה לר"י לימא תרווייהו קודם גזירה והא דשרי בברייתא שווג היינו בבשיל כמאכל בן דרוסאי ורב נחמן איירי בדלא בשיל כמאכל בן דרוסאי כדפי' ותיריך ר"ת דבישלה בשבת משמע שלא היתה קודם לכן כלל מבושלת ולא בעי למימר נמי דרב נחמן סבר כו' יהודה דאסר תבשיל אפי' בישל כל צרכו וכ"ש לא בישל משום דדילמא ר' יהודה לא איירי אלא במזיד אבל בשווג מודה לר"מ דשרי אפי' לא בישל כל צרכו: קשיא דר' מאיר אדר' מאיר. כאן משמע דסתם חמין ותבשיל היו נמי מבושלת כל צרכו דאי לאו הכי לא הוה פריך מידי ורשב"א אומר דאפי' אי סתם חמין ותבשיל היו בלא בשיל כל צרכו פריך שפיר דהא: באינה גרופה משמע בברייתא דלעיל דאין משהין כלל אפי' בישל כל צרכו דאי הוה שרי בישל כל צרכו ה"ל לפרש מה הן משהין באינה גרופה כדמפרש אגרופה והכא שרי ר"מ בישל כל צרכו אפי' באינה גרופה מ"מ נראה דסתם חמין ותבשיל היו נמי בבשיל כל צרכו מדפשיטא ליה לתלמודא דמאן דאסר להחזיר אסר אפי' בישל כל צרכו כדמוכח גבי ואף ר' אושעיא סבר כו': הא לכתחלה הא דיעבד. לא סגי בהאי שינויא דהא לעיל שרי ר' מאיר סתם חמין דהויא אפי' לא הוחמו כל צורכן אפי' לכתחלה והכא אסר חמין שלא הוחמו כל צורכן אפי' דיעבד אלא צריך לשנויי כדמשני אקשיא דר' יהודה אדר' יהודה הא בגרופה וקטומה הא בשאינה גרופה ואדרבי יהודה נמי צריך לשינויא (דהכא) דהא לכתחלה הא דיעבד דהא בשאינה גרופה אסר לעיל אפי' חמין שנתבשל כל צרכו והכא שרי אלא דאיכא לשנויי הא לכתחלה הא דיעבד: עבר ושהה מאי. בדלא בשיל כמאכל בן דרוסאי ליכא לאוקמי דהא כבר פשט לעיל לאיסורא כרב נחמן בר יצחק ונראה לר"י דמבעיא ליה בבשיל ובשווג ואליבא דר' יהודה אע"ג דאין הלכה כר' יהודה אי אסר מצטמק ויפה לו דוקא במזיד או דילמא אפי' בשווג ומייתי ראייה ממעשה דר' יוסי דאסר ומשמע ליה דאפי' בשווג היה מדקאמר ונשתהו ולא קאמר ושיהו ומיהו לשון עבר ושהה משמע במזיד כמו עברה ולשה דפסחים (דף מב.) ואומר רשב"א דקודם גזירה בעו דאחר גזירה פשיטא דאסור בשווג כמו מזיד: לא לשבת הבאה. כולה סוגיא בשאינה גרופה דבגרופה ליכא שום אמורא דאסר כדפרישית לעיל והיינו כרב דאסר לעיל מצטמק ויפה לו: (תוספת)

רשב"א למחר נפק דרש ליה המנבשל בשבת שווג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר כו'. קשיא לי בשלמא לרב נחמן בר יצחק דלמרא לאיסורא שפיר קא מייתי מדרבי מאיר דאפילו הימא דהלכה כרבי יהודה מכל שכן קא מייתי, כלומר: דאפילו רבי מאיר דמיקל טפי בההיא בהא לא שניא לאיסורא, אלך לרבה ורב יוסף דלמרו להתיירא מאי קא מייתי מדרבי מאיר, והא קיימא לן כרבי יהודה דאסר ביומיה אפילו בשווג, ואפילו לרב דמורי להו לתלמודיה כרבי מאיר מכל מקום בפירקא דריש כרבי יהודה (חולין טו, א), והכא היכי דריש כרבי מאיר. ויש לומר דכיון דמבשל ממש מורה לתלמידים כרבי מאיר, בשוכה קדירה ונתבשלה ממילא מדרש נמי דרשי כרבי מאיר. דרבי מאיר אדרבי מאיר לא קשיא הא לכתחילה הא דיעבד. איכא למידק אכתי קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר, דהא בברייתא דלעיל (לז, א) קא שרי לכתחילה אפילו חמין שלא הוחמו כל צרכו, דסתם חמין שלא הוחמו כל צרכו נינהו, ואילו הכא קא אסר במזיד אפילו דיעבד כל שלא הוחמו כל צרכו. ויש לומר דאשנויא דרבי יהודה קא סמיך בהא, דכאן בקטומה כאן בשאינה קטומה. והא נמי דאקשינן דרבי יהודה אדרבי יהודה ושנינן כאן בגרופה כאן בשאינה גרופה, על כרחין נמי אינה לן למימר דאשנויא דרבי מאיר סמיך, דאי לא אכתי קשיא ליה מברייתא דלעיל דלא שרי רבי יהודה מידי לשהות בשאינה גרופה, ואילו הכא קא שרי מיהא חמין שהוחמו כל צרכו, אלך על כרחין אשנויא דרבי מאיר סמיך בהא כאן לכתחילה כאן דיעבד. וכן הירלו לה בתוס'. אבל לדידי לא קשיא לי בדרכי יהודה, דאפילו לכתחילה נמי שרי כל מלעמק ורע לו אפילו בשאינה קטומה וכמו שכתבתי למעלה (לז, א ד"ה רבי יהודה). הא דאיעביא לן עבר ושהה מאי. קשיא ליה לרבנן ד"ל, מאי קא מבעיא ליה, אי בדלא בשיל כמאכל בן דרוסאי הא פשטינן לעיל לאיסורא כרב נחמן בר יצחק ואפילו בשוכה וכל שכן עובר ומשהה, ואי במלעמק ויפה לו פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה היא, ואי הלכתא כמאן קמבעיא ליה ליבעי הכי בהדיא גבי ההיא ברייתא, ועוד דרבי יהודה ורבי מאיר הלכה כרבי יהודה (עירובין מו, ב). והראב"ד ז"ל פירש דמלעמק ויפה לו ודאי קא מיבעיא ליה ובמשהה בשווג קאמר, וקא מיבעיא ליה רבי יהודה דברייתא אמזיד דרבי מאיר פליג או דילמא אפילו אשווג כדמחמיר במבשל ממש, וכי אמרינן נמי הנסו אף על השוכה, דוקא שוכה אבל שווג לא. ומיהו עבר ושהה לא משמע דוקא שווג ולא מזיד, דאדרבה לכאורה משמע במזיד, וכדאמרינן בעלמא עבר ואפה מאי (ביצה יז, א) עברה ולשה מאי (פסחים מב, א), ואי הכא בשווג דוקא הוה ליה למימר שגג ושהה מאי. ועוד מאי קא מייתי מדרבי יוסי דמלא ביצים מלומקות ואסר להם, דילמא הם במשהין במזיד. ויש לומר דזו דנשתהו בשווג משמע, ועוד דסתמא דמילתא לא שיהו במזיד אלא שווגין היו כלומר: כסבורין שהיה מותר לעשות כן, ואף על פי כן אסרו להם, ופריך לא אסר להם לאותה שבת אלא לשבת אחרת כלומר: שיזהרו שלא לעשות כן לשבת אחרת. והרב אלפסי ז"ל גריס: עבר ושהה, וכן נראה שהרמב"ם ז"ל (פ"ג מהלכות שבת ה"ט) פירשה בשבת ושהה. ולדבריהם כי אמרינן הנסו אף השוכה, דוקא בשלל נתבשל כל צרכו אבל מלעמק ויפה לו דלמא בשוכה לא אסרו. והקשה עליהם הראב"ד ז"ל מהא דמלא ביצים מלומקות ואסר להם, והיהו אי כסבורין היו מאי שניא שכתת אותה שבת (לשכתת) ומשכתת שבת אחרת, אלך דשווגין היו והודיע אותן שהוא אסור ולא יעשו כן עוד. ומורי הרב ז"ל פירש דהך בעיא אמילתיה דרב נחמן בר יצחק קיימא דלמרא תרווייהו לאיסורא, אי נמי אגזיתא, וקא מיבעיא ליה דילמא עד כאן לא הנסו לא בשווג ולא במזיד אלך בבשיל ולא בשיל ומשום דנתבשל לגמרי בשבת, אבל בנתבשל כל צרכו אע"ג דמלעמק ויפה לו לא הנסו. והא דתינו רבי יהודה אומר חמין שהוחמו כל צרכו מותרין תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור מפני שמתבשל ויפה לו, לא שמיע ליה למאן דבעי לה כי היכי דלא שמיע להו לרבה ולרב יוסף דלמרא להתיירא. ואף רש"י ז"ל פירש עבר ושהה במזיד. ונכון הוא. אלך דקשיא לי אם כן אמאי לא פשטו מדרבי יהודה וסלקא דבעיא ולא איפשיטא, ומי נימא דכולהו לא שמיע להו ברייתא, וזה דבר של תימיה, ועדיין הדבר צריך תלמוד. ומכל מקום נראה מכאן דאפילו מלעמק ויפה לו אסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה ודלא כחנניא. וכתב רבנו האי גאון ז"ל דאליבא

דמאן דאסר מטמק ויפה לו קא מיבעיא ליה, אבל אנו לא סבירא לן כותיה. ומורי הרב ז"ל הכין כתב, למשום דרב ושמואל סבירא להו (לעיל לו, ב) מטמק ויפה לו אסור ומאן דמקרב לגבייהו מיבעיא ליה למיעבד הכין וכדקאמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי (שם), משו"ה אינטריד למידע אס עבר ושהה מאי אי שרי או אסור. ולענין פסק הלכה: הרב רבנו אלפסי ז"ל פסק כמאן דלאמר לשהות תנו, דאפילו לשהות אי גרוף וקטום אין ואי לא לא, וכל שכן להחזיר. והלכך כירה שאינה גרופה וקטומה אסור להשהות עליה תבשיל שלא בשל כל זרכו וחמין שלא הוחמו כל זרכו ואפילו מטמק ורע לו, אבל תבשיל שבשל כל זרכו וחמין שהוחמו כל זרכו משהין ואף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה ודוקא מטמק ורע לו, אבל מטמק ויפה לו אסור עד שיגרוף או עד שיתן את האפר. וראיותיו שהביא בהלכות אין הכרח באחת מהן, דכל אותן בעיות שנעשו במהו לסמוך שנשמך עליהן הרב ז"ל אין בהם כדי הכרח, דאפילו למאן דלאמר להחזיר תנו איכא למיבעיא נמי לענין סמיכה בחזרה, וכמו שכתבנו לעיל במקומה (לו, א ד"ה איבעיא), וההיא דלקמן (עמוד ב) נמי דאביי דלאמר איילימא על גבה ובמאי אי בשאינה גרופה על גבה מי שרי, לא מכרעה אי בשאינה ואי בחזרה. וכי תימא מכל מקום איכא לכוויעה להא דרבנו אלפסי ז"ל מדלכריכו (לעיל ס) לדחוקי ולחסורי למתניתין אלביא דחנניה, ולרבי יהודה אחיא מתניתין כפשה. לא היא, דלדברה דוק מינה מדלחוקינן לחסורי מתניתין כי היכי דתיקום כחנניה שמע מינה דכחנניה קיימא לן ומשום הכי מהדרין לאוקומה לסתמא דמתניתין כותיה, דאי לא לא טרחינן ולא משכנינן נפשין אדידיה לדחוקי מתניתין ולחסורי ולפרוקי. ורבנו האי גאון ז"ל (עי' ס' העתים עמ' כז) פסק כחנניה דכל שהו כמאכל בן דרוסאי משהין על גבי כירה שאינה גרופה ואינה קטומה בין מטמק ורע לו בין מטמק ויפה לו, מדמחסינן ומפרקינן לה אלביא דחנניה וסלקא בהוא פירוקא, ומדרב ששה אמר רבי יוחנן ומדסייעוה רבא ואמר תרווייהו תננה, ומדלמרינן מכדי תרווייהו תננה רבי יוחנן מאי אחא לאשמועינן, ופרקינן דיוקא דמתניתין אחא לאשמועינן, אלמא פשיטא להו דמתניתין דיקא הכין וכל שהגיע למאכל בן דרוסאי שרי. ואף רב שמואל בר יהודה אמר בכמות זה אף בחמין שהוחמו כל זרכו ומטמק ויפה לו, ולא פליג אלידך דרב ששה אלכ לדחוקי אחא אף בנתבשל כל זרכו ומטמק ויפה לו, וכדכתיבנא לעיל (שם ד"ה הא דלאמר). ואף על גב דרב ושמואל (לעיל ס) אסרי במטמק ויפה לו וכל שכן בשלל נתבשל כל זרכו, אפילו הכי רב ושמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ועוד דהא סייעה רבא דהוא בתרא ואמר תרווייהו תננה, ועוד דמר עוקבא ממישן אמר אנו נעביד כרבי יוחנן, ואף על גב דלאמר ליה לרב אשי אותן דמקרביתו לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל, משום דהוה כדברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור. וכללל דרב נחמן דלאמר (לעיל ס) דכל דאיה בה מיחא וכו', לדבריהו דרב ושמואל קאמר ולית הלכתא אלכ כרבי יוחנן וכדסייעיה מר עוקבא ממישן, ובעיא דעבר ושהה אלביא דמאן דאסר מטמק ויפה לו היא ואנו לא סבירא לן כותיה. אלו דברי הגאון רבנו האי ז"ל. ועוד יש לומר, דאפילו תמני לומר דרב נחמן דלאמר הלכתא מטמק ויפה לו אסור הכי סבירא ליה לדידיה, מכל מקום אנו כרבא ורב עוקבא ממישן דלאמר ליה לרב אשי הלכה סבירא לן דבתראי נינהו. ועוד דהא רב נחמן ובר יבחקן מארי לעובדא עביד עובדא לנפשיה (לעיל ס) ומעשה רב. ואף על גב דרבי יוסי אסר להו בפרוי, לא עדיף מדרבי יהודה ולא קיימא לן כותיה. וכן פסקו גם בתוס' (לעיל ס ד"ה אמר). ואף רש"י ז"ל (לעיל ס ד"ה ורב) מן המתירין. ועליהם סמכו במקומות אלו לנהוג היתר בדבר, וכדלחין הם וראיותיהם לסמוך עליהם. ומי שהטיל פשרה (בעל המאור בסוגיין) בין רב ששה אלביא דרבי יוחנן ורב שמואל בר יהודה, לומר דרב ששה איירי במטמק ורע לו ולפיכך אפילו לא נתבשל כל זרכו שרי ורב שמואל בר יהודה איירי במטמק ויפה לו ולפיכך אסר אלכ אס כן נתבשל כל זרכו אינו אלכ מן המתמיהו, חדא דסתם תבשיל מטמק ויפה לו הוא, ועוד דכל דנקט ליה תבשיל בהדי חמין משמע לכאורה תבשיל מטמק ויפה לו, ומעובדא דרבי מוכח דביאה יפה לו, ואפילו הכי תנא דמתניתין דפרק קמא (לעיל יט, ב) אין אלוין בשר בכל זביאה אלכ כדי שיזלו מבעוד יום ופירש רב (לעיל כ, א) כמה יזלו משהגיע למאכל בן דרוסאי. והתימה הגדול שבבעל הפירוש הזה נסמך על ההיא דרב דבשר בכל זביאה (כ, א) לפסוק כחנניה, ואף על פי כן אסר מטמק ויפה לו בשלל נתבשל כל זרכו. ועוד דאי מתניתין להחזיר תנו אבל לשהות משהין אף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה ומתניתין חנניה היא, אס כן אפילו מטמק ויפה לו ואלא נתבשל כל זרכו שרי, דהא מתניתין תבשיל סתמא קתני ומשמע כל תבשיל. ועוד דהא למאן דלאמר מתניתין לשהות תנו אחינן לאוקומה (לעיל לו, א) מתניתין כרבי יהודה, ורבי יהודה תבשיל המטמק ויפה לו קאמר מדלוחביה מדידה לדידיה מברייחא דתבשיל אסור מפני שמטמק ויפה לו, אלמא תבשיל דקתני באידך ברייתא קמאה נמי מטמק ויפה לו הוא, ואפילו הכי אמרינן דמתניתין מני רבי יהודה היא. אלכ שאין לאותו הפירוש עיקר. והנכון שבכלל הדברים מה שכתב רבנו האי גאון ז"ל, והוא המסכים לפרק כל הקושיות וליישב את הכל על אופניו, ונשאר המנהג על כוריו. והלכך כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי בין נתבשל כל זרכו בין לא נתבשל כל זרכו ואפילו מטמק ויפה לו, משהין בין בכירה שאינה גרופה בין בתנור, דבשהיה אין הפרש בין תנור לכירה, והנהו דפרק קמא (לעיל יח, ב) דשרינן בנתבשל בתנור נינהו. וקדירה חייתא נמי שרי דלא אחי לחתויי, אבל בשיל ולא בשיל דהיינו שלא הגיע למאכל בן דרוסאי אסור, ואי שדא ביה גרמא חיא שפיר דמי. וכדברי רבנו האי גאון ז"ל (הובא לעיל יח, ב ד"ה מאן) קדירה חייתא ואי נמי גרמא חיא דלא הוחמו קודם השיכה אסור, והיינו ברייתא דעססיות ותורמוסין וקיתון של מים דלכרינן עם השיכה בפרק קמא (יח, ב). אבל לדידן לא קשיא דעססיות שלנו דקשין הן אלכ בישול ואפילו בעי להו למחר לא מסח דעתיה מלכתוויי לפי שהן כריכות בישול רב ואפילו כל הלילה אינו מספיק להם, וקיתון של מים נמי כיון שהם קלים להתבשל הוה להו חיים גמורים כתבשיל דבשיל ולא בשיל, וכדכתבינן לעיל במקומה. וכן מאי דקשה ליה זיקא כגדיא דמנתח וכולהו הנך דפרק קמא (לעיל ס) שרי, כיון דקשי ליה זיקא לא מגלי להו. לדברי האומר מחזירין, מחזירין אפילו בשבת. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מחזירין): שבת, יום שבת, שלא תאמר לא התירו אלכ סילק בלילה והחזיר, אבל יום מכיון שסילק נראה כמי שאין דעתו להחזיר אלכ לאכילה דהשתא בעי לה וכי החזיר דמי למניח לכתחילה ואסור, קא משמע לן. וקשיא לי דאם כן מה ראה יש מדרבי יוחנן דלמא התם בשסילק בלילה. ויש לי לומר לדברי רש"י זכרנו לברכה דכיון שסלקו כדי למוזג לו ומזוגו כל שכן הוא דמחזי כמי שגומר דעתו שלא להחזירו, ולא שנא יום ולא שנא לילה. ויש מי שפירש שבת היינו משתחשד,

שלא תאמר לא הרינו אלא בין השמשות. וכתוב פירשו דמתניתין מצעוד יוס סמוך לחשיכה, ככדי שלא יוכל להתחמם קודם חשיכה אילו היה אוננת קרי מחזיר, וכדי שיוכל להתחמם קודם חשיכה קרי משהה. ותדע לך מדקתני עד שיגרוף ולא קתני אלא אם כן גרף, דאלמא משמע דחזרה בשעה הראויה לגריפה היא, ואתו בגמרא למימר דאפילו להחזיר בשעת ממש שרי. (רש"א)

ב

-

לח

דף

מחזירין אפילו בשבת ואף ר' אושעיא סבר אף מחזירין אפי' בשבת דא"ר אושעיא פעם אחת היינו עומדים לעילא מר' חייא רבה והעלנו לו קומקמוס של חמין מדיוטא התחתונה לדיוטא העליונה ומזגנו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו ולא אמר לנו דבר א"ר זריקא א"ר אבא א"ר תדאי לא שנו אלא שעודן בידו אבל הניחן ע"ג קרקע אסור א"ר אמי ר' תדאי דעבד לגרמיה הוא דעבד אלא הכי א"ר חייא א"ר יוחנן אפילו הניחה על גבי קרקע מותר פליגי בה רב דימי ורב שמואל בר יהודה ותרוייהו משמיה דרבי אלעזר אמרי חד אמר עודן בידו מותר ע"ג קרקע אסור וחד אמר הניחן על גבי קרקע נמי מותר אמר חזקיה משמיה דאביי הא דאמרת עודן בידו מותר לא אמרן אלא שדעתו להחזיר אבל אין דעתו להחזיר אסור מכלל דעל גבי קרקע אע"פ שדעתו להחזיר אסור איכא דאמרי אמר חזקיה משמיה דאביי הא דאמרת על גבי קרקע אסור לא אמרן אלא שאין דעתו להחזיר אבל דעתו להחזיר מותר מכלל שבעודן בידו אע"פ שאין דעתו להחזיר מותר בעי ר' ירמיה תלאן במקל מהו הניחן על גבי מטה מהו בעי רב אשי פינן ממיחם למיחם מהו תיקו:

מתני' תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא ה"ז ככיריים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור: **גמ'** תנור שהסיקוהו סבר רב יוסף למימר תוכו תוכו ממש על גביו על גביו ממש אבל לסמוך שפיר דמי איתביה אביי כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי הוא ככיריים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור ואסור הא ככירה שרי במאי עסקינן אילימא על גביו ובמאי אילימא כשאינו גרוף וקטום אלא כירה כי אינה גרופה וקטומה על גביו מי שרי אלא לאו לסמוך וקתני הרי הוא כתנור ואסיר אמר רב אדא בר אהבה הכא בכופח גרוף וקטום ותנור גרופה וקטומה עסקינן הרי הוא כתנור דאע"ג דגרוף וקטום על גביו אסור דאי ככירה כי גרופה וקטומה שפיר דמי: תניא כוותיה דאביי תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא אין סומכין לו ואין צריך לומר על גביו ואין צריך לומר לתוכו ואין צריך לומר בגפת ובעצים כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא סומכין לו ואין נותנין על גביו בגפת ובעצים אין סומכין לו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי כופח היכי דמי אי ככירה דמי אפילו בגפת ובעצים נמי אי כתנור דמי אפילו בקש ובגבבא נמי לא אמר ליה נפיש הבליה מדכירה וזוטר הבליה מדתנור היכי דמי כופח היכי דמי כירה א"ר יוסי בר חנינא כופח מקום שפיתת קדרה אחת כירה מקום שפיתת שתי קדרות אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא כירה שנחלקה לאורכה טהורה לרחבה כופח בין לאורכו בין לרוחבו טהור: **מתני'** אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו להם חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתיה אם ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה: **גמ'** איבעיא להו גלגל מאי אמר רב יוסף גלגל חייב חטאת אמר מר בריה דרבינא אף אנן נמי תנינא

רש"י מחזירין אפילו בשבת. ביום המחרת ולא תימא פלוגתייהו משחשכה והתם הוא דקרו משום דמוכחא מילתא דאדעתא דאהדורי לאורך מחר שקיל ליה אבל ביום לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי ובטלה לה הטמנה וה"ל כמטמין לכתחלה: קומקמוס. יורה קטנה: דיוטא. עלייה: למקומו. לכירה: אבל הניח על גבי קרקע אסור. להחזיר דבטלי לה הטמנה דאתמול והוי כמטמין לכתחלה: לגרמיה. יחיד הוא דבדר ואין הלכה כמותו: תלאן במקל מהו. כעודן בידו דמי או כהניחן ע"ג קרקע דמי: פינן ממיחם למיחם מהו. מי הוי כמטמין לכתחלה ואסור להחזיר לכירה או לא: מיחם. קומקמוס שמתחם בו חמין: מתני' תנור. מתוך שקצר למעלה ורחב למטה נקלט חומו לתוכו טפי מכירה: כופח. בגמרא מפרש לה עשוי חלל ככירה אבל ארכו כרחבו ואין בו אלא שיעור שפיתת קדירה אחת וכירה יש בה שפיתת שתי קדירות: גמ' על גביו. על שפתו: אבל לסמוך. אלל דופנו: הא ככירה שרי. כלומר מדקתני הרי הוא כתנור מכלל דאי הוה מדמי ליה לכירה הוה שרי ושמענין מינה דכירה שהוסק בגפת ובעצים שרי: ובמאי קאי. קס"ד בשאינה גרופה ואי על גבה מי שרי: תניא כוותיה דאביי. דאסור לסמוך אנתור: אפי' בגפת ועצים. לשתרי בגרופה וקטומה: שנחלקה לאורכה. הרי בטלו שתי שפיתותיה שנחלקה רחבה לשתיים הלכך טהרה מטומאתה שהרי ניתנה: נחלקה לרחבה. נמלאו שתי השפיתות

קיימות זו לזדה וזו לזדה: כופח בין לאורכה בין לרחה טהורה. שהרי רכה כרחה וכולה מקום שפיתה רחה: מתני' אין נותנין בינה כד המיחם. קוממום של נחשה: כשכיל שתגלגל. שתללה קלת עד שתהא מגלגלת: ולא יפקיענה כסודרין. לא יפצנה על סודר שהחם בחמה כדי שתללה מחומו של סודר: בחול ובחבק דרכים. שהחמו מכה חמה ובגמרא מפרש אמאי לא פליג רבי יוסי בהא: והביאו סילון. מבעוד יום: של כונן. כדי לחממן להמים נמשכין ובאין כל השבת: לתוך אמה. של חמי טבריא: אם בשבת. אותן שצלו בשבת: ה"ג כחמין שהחמו: (רפ"י)

תוספת אפילו בשבת. פירש בקונטרס בשבת ביום המחרת ולפ"ז ה"ל למינקט אפי' ביום השבת ולמאי דפרישית דעיקר פלוגתייהו בחול אתי שפיר: פינה ממיחם למיחם מהו. וא"ת דבפרק במה טומנין (לקמן דף נא.). תניא וכן היה רשב"ג אומר לא אסרו אלא באותו מיחם אבל פינה ממיחם למיחם מותר אלמא במיחם אחר שרי טפי והכי משמע איפכא ואור"ת דהכא גבי השהה ע"ג כירה כשהוא באותו מיחם שהוא חם לא אתי לחתויי אבל במיחם אחר שהוא קר אתי לחתויי אבל גבי הטמנה שרי טפי כשהוא קר דבחייתו מועט לא יועיל: ורשב"ג מפרש בשם ר"י דהתם בהטמנה דהוי לצורך מחר ליכא למיחש לחיתויי דבלא חיתויי יתחמם הרבה אבל הכא דבעי לה בלילה איכא למיחש לחיתויי ומיהו קצת משמע התם דמיירי במטמין בלילה (ת"י). תנור שהסיקוהו בקש ובגבא לא יתן כו'. אי להחזיר תנן הכא נמי האי לא יתן לא יחזיר אבל להשהות משהה אפילו בתנור שאינו גרוף וקטום כדמשמע בפ"ק (דף יח:): דשרינן קידרא חייטא ובשיל כמאכל בן דרוסאי אפילו באינו גרוף וקטום ומשמע התם דבתנור איירי דקאי אהא דקתני התם לעיל לא תמלא אשה קדרה עססיות כו': אילימא בשאינה גרופה. האי לישנא לאו דוקא דאביי סבר דלא מיתוקמה בגרופה דבגרופה לא מסתבר ליה שיהא חילוק בין גפת ועצים לקש ובגבא דאי הוה מצי אביי לאוקמה בגרופה כדמוקי לה רב אדא לא הוה מצי למפשט מידי ורב אדא דמוקי לה בגרופה סבר דיש לעולם יותר חום כשהסיקה בגפת ובעצים אע"ג דגרופה מבקש ובגבא: תניא כוותיה דאביי כו'. יש דגרסי בספא כופח שהסיקוהו בגפת ובעצים אין סומכין לה דאי גרס סומכין לה לא אתא כוותיה דאביי דאית ליה דבכופח נמי אין סומכין כדאמרין לעיל וי"ל דאי גרסינן סומכין איכא לאוקמה בגרופה ונקט גפת ועצים לרבותא דאפילו הכי סומכין לה: לא יטמיננה בחול. אע"ג דאמר בלא יחפור (ב"ב דף ימ. ושם) דחול דקריר מקרר דחמים מחים והכא ביצה היא קרה הכא מיירי בחול שהחם בחמה דומיא דבבק דרכים: מעשה והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין כו'. מבעוד יום הביאוהו כדפירש בקונטרס ואין שום איסור כלל בהבאה כדתניא בפרק קמא (דף יח.). פותקין מים לגינה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה ואסרו ברחיצה גזירה שמה יערבם בשבת ולערבם בשבת אסור משום תולדות האור וחשיבא כחדא גזירה ואם היינו מפרשים דבסילון היו בו נקבים וכשהיו רוחצים בשבת היו פותחים הנקבים ומתערבין הצוננין בחמין הוה אתי שפיר טפי דהשתא ליכא אלא חדא גזירה אטו חמי האור אך בגמרא מדמי לה להטמנה מבעוד יום ויליף מינה לאסור (תוספת)

רשב"א מכלל דעודן בידו אף על פי שאין דעתו להחזיר מותר. פסק רבנו האי גאון ז"ל כלישנא קמא ולחומר, וזה לשונו: ודאמרת כי עודן בידו מותר להחזיר דוקא דעתו להחזיר הוא דשרי אבל אין דעתו להחזיר עקרה דעתיה מנהון, ואם הניחו על גבי קרקע אפילו דעתו להחזיר אסור, כיון דליכא תרי לישני דלאורייתא עבדינן לחומר. והכין נמי (בב"י) ובעין דאמרין בהו תיק"ו אסורין דלאורייתא ניהו. עד כאן. וכן כתב ר"ח ז"ל. ולאו דלאורייתא ממש קאמרי דהני דרבנן ניהו, דכשהגיע למאכל בן דרוסאי היא מתניתין, דאי לא אפילו דעתו להחזיר ואפילו עודן בידו אסור להחזירו דמכשיל הוא, אלא ודאי כנתבשל הוא וליכא חלף איסורא דרבנן, אבל דעתן של גאונים ז"ל דכיון דאסרוהו משום דמחזי כמבשל וקרוז הדבר לכל לדי איסורא דלאורייתא הויה לה כדלאורייתא, ולפיכך הלכו בה להחמיר כשל תורה. וכן הסכימו כל הפוסקים לפסוק זה להחמיר, הרב אלפסי ז"ל והרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' שבת ה"י) והר"ם הלוי ז"ל (ד"ה ואם). הא דלייק אביי: במאי אילימא בשאינה [לפנינו: כשאינו] גרופה וקטומה אלא כירה כי אינה גרופה וקטומה [לפנינו: נוסף: על גביו] מי שרי וכו'. איכא למידק מאי קאמרי, דלמא בגרופה וקטומה והרי הוא כתנור דאף על גב דגרופה וקטום על גביו אסור, דאי בכירה שפיר דמי, וכאוקמתא דרב אדא בר מתנה. יש לומר דקסבר אביי דכופח גרוף וקטום אפילו על גביו שפיר דמי, דלא עדיף גרוף וקטום מקש וגבבא דכל שקש וגבבא שרי אף גרוף וקטום שרי, והלכך כופח דקש וגבבא הרי הוא ככירים ואפילו על גבה שרי הוא הדיו לגרוף וקטום, משום הכי סבירא ליה דמתניתין דכופח לית לה אוקמתא אלא כשאינו גרוף וקטום. ולהאי פירושא לישנא דקאמר אילימא בשאינה גרופה וקטומה לאו דוקא, אלא הכי הוה ליה למימר, ובמאי עסקינן אילימא על גביו ובשאינו גרוף וקטום הוא כלומי: ועל כרחין בשאינו גרוף וקטום הוא, ולא דק בלישנא. ולפום הדיו פירושא נמי שמעינן דתנור אסור לעולם בין בגרוף בין בשאינו גרוף, דכיון דאסרינן ליה אפילו לסמוך ואפילו הוסק בקש ובגבבא דהא תניא כוותיה דאביי, הוא הדיו בגפת ועצים ואפילו גרוף וקטום. וכן נראה עיקר. נמצא עכשיו לפי פירושא זה, דיש דבדרי אביי להקל ולהחמיר ובדבר אדא נמי להקל ולהחמיר, אלא במה שאביי מחמיר מיקל רב אדא ובמה שמיקל אביי מחמיר רב אדא, דאביי מחמיר בסמיכת תנור ומיקל ככופח גרוף וקטום אפילו על גביו, והלופא דרב אדא שהוא מחמיר ככופח גרוף וקטום על גביו לשויה כתנור ומיקל בסמיכת תנור. וקיימא לן כאביי באיסור סמיכת תנור דהא תניא כוותיה, אבל לא קיימא לן כוותיה להקל ככופח גרוף וקטום על גביו, אלא הרי הוא כתנור וכפירושא דרב אדא, דהא לא תניא כוותיה דאביי. וכן פסק רב אלפסי ז"ל. ולענין סמיכת כופח, לכולי עלמא בגרוף וקטום שרי, דהא כאביי אפילו על גביו שרי בגרוף וקטום. ואף על גב דקתני במתניתין בגפת ובעצים הרי הוא כתנור וקא מפרש אביי הרי הוא כתנור לענין סמיכה, לאו לגמרי לאשווי לתנור ואפילו בסמיכה בגרוף וקטום, דכיון דקתני בקש ובגבבא הרי הוא ככירה מינה שמעינן דהרי הוא כתנור דקאמר היינו כדמפרש בגפת ובעצים בשאינו גרוף וקטום הרי הוא כתנור לענין סמיכה. וכל שכן דלרב יוסף ורב אדא שהוא מותר, דלדידהו אפילו סמיכת תנור שרי. ואפשר נמי דאביי הכין סבירא ליה, והא דלא אוקמה למתניתין בגרופה וקטומה כרב אדא, משום דבעי לאוקמה למתניתין אפילו בשאינה גרופה. דהא דקתני בגפת ובעצים הרי הוא כתנור דאי ככירה שרי משמע ליה בכל ענין, דאלמא כירה שרי בכל ענין והיינו לסמוך, ומכלל דתנור אסור לעולם ואפילו לסמוך ואפילו גרוף וקטום. ולמאי דכתבינן לעיל (ע"א ד"ה ולענין פסק הלכה) דסוגיא דגמרא מכרעת למתניתין (דלעיל לו, ב) בהחזיר תנן אכל

לשהות משהיו, תגור נמי דוקא להחזיר הוא לאסור בין לחוכו בין על גביו בין סמוך לו, והוא הדין לכופה שהוסק בגפה ובעלים לחוכו ועל גביו אבל לסמוך סומכין ואפילו בחזרה, אבל לשהות משהיו בכל מקום ואפילו בשאינו גרוף וקטום, וכדכתבין לעיל. מהני: אין נותנין בינה בלד המיחס. פירוש: תולדת האור [כאור]. ואסיקנא בגמ' שאם גלגל חייב חטאת. ולא יפקיענה בסודרין ורבי יוסי מהיר. פירוש: להפקיענה בסודרין, אבל בלד המיחס תולדת האור הוא לכולי עלמא אסור, וכדכתבין (לקמן קמה, ב) חוץ מקוליס האספנין שהדחתו זה הוא גמר מלאכה, ואמרינן נמי בהדיא בגמרא (שם) בתולדת האור כולי עלמא לא פליגי לאסור. (רשב"א)

א

-

לט

דף

כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח ישן וקולייס האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ: ולא יפקיענה בסודרין: והא דתנן נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיצננו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן אמר רב נחמן בחמה דכ"ע לא פליגי דשרי בתולדות האור כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גזרינן תולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גזרינן: ולא יטמינה בחול: ולפלוג נמי ר' יוסי בהא רבה אמר גזרה שמא יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמזיז עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח מיתבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמא יטמין ברמץ ליכא למיגזר אלא למאן דאמר מפני שמזיז עפר ממקומו ליגזר סתם גג לית ביה עפר ת"ש מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין וכו' בשלמא למאן דאמר גזרה שמא יטמין ברמץ היינו דדמיא להטמנה אלא למאן דאמר מפני שמזיז עפר ממקומו מאי איכא למימר מי סברת מעשה טבריא אסיפא קאי ארישא קאי לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר והכי קאמרי ליה רבנן לר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא תולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן אמר להו הוא תולדות אור הוא דחלפי אפיתחא דגיהנם אמר רב חסדא

רש"י גמ' כל שבה בחמין. כל מלוח שבה בחמין מע"ש חוזרין ושורין אותו בחמין בשבת ואין בו משום תיקון שהרי נתקן כבד: מדיחין. שאין זה גמר מלאכתו אבל לא שורין: חוץ מדג מלוח ישן או קולייס האיספנין. דג שקורין טונינ"א (טונה): שהדחתו זה גמר מלאכתו. מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ זהו ביטולו וחייב: והא דתנן. בפרק חבית נותנין כו' המים אונן: בחמה. בשמש: דשרי. דאין דרך ביטולו בכך וחמה צורך לא מיחלפא לזיגור הא אטו הא: בתולדות האור. כגון אם הוחס הסודר הזה צורך מתחילה: לאסיר. דהוי ביטול: תולדות חמה. שהוחס הסודר בחמה: אטו תולדות האור. דמאן לחזי סבר תולדות האור נינהו: שמא יטמין ברמץ. דמאן לחזי סבר מכדי האי לבשולי והאי לבשולי ותרווייהו דרך הטמנה מה לי רמץ מה לי חול ומשום הכי מודה ר' יוסי: שמא יזיז עפר. שמא לא יהא שם חול עקור לכל הכורך ואתי לאזוזי עפר הדבוק והוי חופר גומא: עפר תיחוח בעומק דליכא למיחש למזוזי: גג רותח. שרתחו חמה: ואין מגלגלין בסיד רותח. דהוא תולדות האור: ליכא למיגזר. בגג רותח דהא לא מטמין ליה: אלא. לשמא יזיז עפר ויכסנו בו ליגזר: לתוך אמה של חמין. וחמי טבריא לאו תולדות האור נינהו ואפ"ה אסרו להו ומודה בהא ר' יוסי: דמיא להטמנה. שמטמין מים במים: מי סברת מעשה אסיפא קאי. לסייעתא דחול ואבק ולאורוי תולדות חמה כי האי גוונא אסירי לדברי הכל: ארישא קאי. אפלוגתא ורבנן הוא דאמרי לה אבל לר' יוסי כה"ג לא מיתסר אלא משום דהני תולדות האור נינהו: והא מעשה. דחמי טבריא תולדות חמה נינהו ודמי לאפקעתא דסודרין דליכא למגזר לשמא יזיז ואסרי להו: (רש"י)

הוספות להטמין מבעוד יום בדבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ ושמא יחתה ולר"י נראה דמה שהיו מתערבין צונן בחמין לא הוה דמי להטמנה וליכא למילף מינה דאיכא למימר דאסרי להו מפני שמבשל המים צוננין ונראה לו דסילון לא היה מתערב בחמין כי היה מוקף מחיצות מכל צד והיו מתחממין המים צוננים שבסילון מחמת חמי טבריא ולא היו רוחצות בחמי טבריא עצמן לפי שריחן רע והשתא דמיא להטמנה שמים צוננין היו נטמנין בתוך החמין להתחמם: כל שבא בחמין מלפני השבת. פירוש שנתבשל לגמרי כדמפרש לקמן בפרק חבית (דף קמה:): כגון תרנגולת דרבי אבא שורין אותו בחמין אפילו בכלי ראשון וכל שלא בא כו' מדיחין אותו לפירוש רשב"א דמפרש דעירו ככלי שני אתי שפיר הכא דאין שורין אותו בכלי ראשון אבל מדיחין אותו בכלי ראשון דרך עירו אבל לפר"ת. דמפרש דעירו הוי בכלי ראשון ע"כ מדיחין אותו בכלי שני קאמר וא"כ מאי איריא מדיחין אפילו שורין נמי ואומר ר"י דאפילו בכלי שני אין שורין דהואיל דהמים חמין מיחזי כמבשל ואע"ג דתנן לקמן (דף מב:): אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי היינו דוקא תבלין שהן עשוין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל א"כ ה"ה שורין אותו כיון דאירי בכלי שני והא דנקט מדיחין לאשמעינן דאפילו הדחה היא גמר מלאכה במניח הישן וקולייס האיספנין: שמא יטמין ברמץ. אבל

הפקעת סודרין לא גזרו אטו שמא יטמין ברמץ דסודרין לא דמו לרמץ ואתו סודרין שנתחממו באור לא בעי ר' יוסי. למיגזר דאין דרך לחממן כל כך שלא יהיו נשרפין: מפני שמזיז עפר ממקומו. פי' בקונטרס מתוך שלא יהיה לו חול עקור כל הצורך לכסות אתי לאזוי עפר הדבוק והוי חופר גומא וקשה לריב"א דהא ליכא איסורא דאורייתא בחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה לרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וצריך לומר לפי פירוש הקונטרס גזירה שמא יחפור הגומא לטמון הביצה בתוכה ור"ת הקשה לפירוש הקונטרס דמאי דמשני בסמוך סתם גג לית ביה עפר אדרבה הא סתם גג יש בו מעזיבה וכיון דגזרינן שמא יחפור לגזור שמא יחפור במעזיבה ויכסה ועוד שמצא בספרים ישנים מפני שמזיז עפר ממקומו ולפירוש הקונטרס צריך לגרוס שמא יזיז ומפרש ר"ת שמזיז עפר שהוא מוקצה ממקומו כשתחוב הביצה מיזו ליפול נטמנת מעצמה בתוך העפר וסבר רב יוסף דטלטול מן הצד שמיה טלטול ואיכא בינייהו עפר תיחוח היינו שהוא תיחוח כל כך כשמניח הביצה מיזו ליפול נטמנת מעצמה בתוך העפר ואינו מזיז עפר ממקומו בידיים והשתא אתי שפיר דסתם גג לית ביה עפר כל כך שיוכל להטמין בתוכו דלחפירת מעזיבה לא חיישין ולפירוש זה הוה מצי למימר איכא בינייהו עפר מוכן ובלאו הכי איכא בינייהו טובא כגון גג דאית ביה עפר שמא יטמין ליכא למימר ושמא יזיז איכא וכגון מעשה דאנשי טבריא דשייך יטמין ולא שייך יזיז אבל קשה לרשב"א דקאמר בסמוך אלא למ"ד שמא יזיז עפר לגזור ולהאי פירוש לא שייך למימר לגזור אלא הוה ליה למימר ליתסר ויש ליישב דמשום דכל איסורי דרבנן הם גזירה אטו דאורייתא נקט האי לישנא ועוד פירש רבינו תם בספר הישר שמזיז עפר ממקומו והוי חופר שהוא תולדה דחורש אפילו בעפר תיחוח כגון חול ואבק דרכים כדמוכח בביצה (דף ח. ושם) דקאמר והא קעביד כתישה בעפר תיחוח והא קעביד גומא אלמא בעפר תיחוח שייך נמי גומא והא דקאמר הכא איכא בינייהו עפר תיחוח היינו כל כך תיחוח כשמניח ביצה עליו נשקעת מאליה דבההוא ודאי לא שייך חורש וקשה לפי דאמאי פליג רבה ארב יוסף ולא חייש למה שמזיז עפר מדקאמר אלא למאן דאמר שמזיז כו' משמע דלרבה ניחא ויש לומר דרבה סבר דלא שייך גומא אלא כשנוטל בידו מן העפר ונשאר מקום מן הגומא אבל בנעיצת ביצה לא שייכא גומא לפי שאינה ניכרת: איכא בינייהו עפר תיחוח. פירש בקונטרס דבעפר תיחוח לא שייכא גומא והא דמשמע בביצה (שם) דבעפר תיחוח נמי שייך גומא צריך לומר לפי דהתם איירי שיש מעט עפר תיחוח וסביבו קרקע קשה דכשמסיר עפר תיחוח תשאר הגומא קיימת אבל הכא כשיש עפר תיחוח הרבה כשיעשה גומא אינה מתקיימת כי דופני הגומא יפלו ולא יוכלו להתקיים לפי שאין הקרקע קשה: ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח. קשה אדמפליג בין תולדות חמה לתולדות האור לפלוג בתולדות חמה גופייהו בין גג רותח לחול ואבק דרכים וגג דאית ביה עפר ולמ"ד דשמא יטמין ברמץ אתי שפיר דמפליג בין גג רותח לסיד רותח שלא כדרך הטמנה אבל בתולדות חמה גופייהו לא מצי למיפלג אלא בין דרך הטמנה לשלא כדרך הטמנה דבחול נמי אם אינו מטמינו בו אלא מגלגלו על גביו שרי: אלא למ"ד שמא יזיז וכו'. וא"ת לרב יוסף אטו מי לית ליה גזירה שמא יטמין ברמץ והא מהאי טעמא אסרינן להטמין בדבר המוסיף הבל ויש לומר דמבעוד יום איכא למיגזר שמא יטמין ברמץ ושמא יחתה אבל הכא לא שייך למיגזר דאטו אי שרינן לבשל בחמי חמה ניחוש דילמא אתי לבשל בחמי אור בשבת וא"ת הא אסרינן משחשיכה להטמין אף כשאין מוסיף הבל גזירה שמא ירתיח ויש לומר דהני מילי בדבר המבושל איכא למיחש שמא ירתיח. אבל בישול גמור כי הכא לא טעו אינשי אטו תולדות חמה: (תוספות)

השב"ח גמרא: כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת. פירוש: שבא בחמין מלפני השבת ונתבשל כמאכל בן דרוסאי דשון אין בו משום בשולי עכו"ם והלכך שורין אותו אפילו בחמין ככלי ראשון, אבל לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי והוי דבר שמתבשל בכלי ראשון כהכלין וכיוכל בה אסור, וכדתנן בפירקין (לקמן מז, א) האלפס והקדירה שהעבדיו מרותחין לא יתן לתוכן תכלין. וכל שלח בל בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין. פירוש: שמשליכין עליו מים חמים ומדיחין אותו בהם. ולמאן דסבירא ליה דעירוי דכלי ראשון לאו ככלי ראשון, הכא נמי שרי להדיחו בעירוי דכלי ראשון. ואי עירוי דכלי ראשון ככלי ראשון, הכא לא שמדיחין אותו בקלוח מים שהוא מערה מכלי ראשון האמור, אלא לאחר שעירה אותו בתוך כלי שני מדיחו בתוכו, וכדתנן (לקמן מז, ב) אבל נתון הוא לתוך הקערה ולתוך התמחוי. ולקמן גבי ההיא מתניתין דהאלפס והקדירה (שם בעמוד ח ב"ד"ה האלפס) נאריך בה בסייעתא דשמיא. רבה אמר גזירה שמא יטמין ברמץ ורב יוסף אמר גזירה שמא יזיז ולפנינו (במקום 'גזירה שמא יזיז'): מפני שמזיז עפר ממקומו. והא דרבה ורב יוסף לרבי יוסי בלחוד הוא דלאתריד אבל לרבנן לא איצטריך, דאינהו אפילו להפקיעה בסודרין אסרי משום תולדת האור ואף על גב דליכא לא משום גזירת רמץ ולא משום גזירת שמא יזיז עפר ממקומו. ואף על פי שהביא הרב אלפסי ז"ל הא דרבה ורב יוסף, לברור פירושא דמתניתין בלבד הוא שכתב כן. הא דלמרינן: מאי בינייהו עפר תיחוח. פירש רש"י ז"ל (ד"ה עפר): דלמאן דאמר שמא יטמין ברמץ איכא, ולמאן דאמר שמא יזיז עפר ממקומו ליכא, דהא בעפר תיחוח ליכא משום גומא. ואיכא למידק מדלמרינן בפרק קמא דביצה (ז, ה. א) גבי דקר נעוץ, והא קא עביד כתישה. בעפר תיחוח, והא קא עביד גומא, הא מני רבי שמעון היא דאמר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, אלמא בעפר תיחוח איכא משום גומא. ויש לומר דהכא בעפר תיחוח הרבה בעומק וזמן הצלדין דבעפר תיחוח ממש ליכא משום גומא, אבל ההם בעפר תיחוח מועט ששיתלק העפר התיחוח נעשה גומא בדפנות של קרקע קשה. ואינו מחזור בעיני כל הצורך. דאם כן למה דחק והעמידה שם אליבא דרבי שמעון בלבד, ואפשר נמי להיות הלכתא כרבי שמעון, לוקמה בעפר תיחוח הרבה דליכא משום גומא לכולי עלמא. ועוד היכי קא מקשינן להדיח והא קא עביד גומא, דמנא ליה דבעפר תיחוח מועט קאמר דלמאן דליתא ליה טובא דליכא גומא, דעפר תיחוח סתם טובא משמע וכדהכא. ומלאתי כאן לרבנן האי גאון ז"ל שפירש בהיפך, דלמאן דאמר גזירה שמא יטמין ברמץ ליכא דרמץ בעפר לא מיהלף, אבל למאן דאמר גזירה שמא יזיז עפר ממקומו איכא, והשתא איתא היא דמסכת ביצה שפיר. אלמא דקשיא לי דהא אהבנן ממעשה שעשו אנשי טבריא ואמרינן בשלמא למאן דאמר גזירה שמא יטמין ברמץ היינו דלמיה להטמנה, ואם איתא אפילו למאן דאמר שמא יטמין ברמץ היכי ניחא והא לא דמיה לרמץ, דמי דמיה הטמנה במים טפי לרמץ מהטמנה בעפר תיחוח. וז"ע. ולרבה דאמר גזירה שמא יטמין ברמץ. בדין הוא דלפילו מבעוד יום נמי ליחסר, וכדלמרינן נמי בכל דבר המוסיף הבל אפילו מבעוד יום וכמעמא דמעשה שעשו אנשי טבריא שאסרו להם חכמים משום הטמנה לדעת רב חסדא ואף על גב דהתם מבעוד יום היה, אלא היינו טעמא דלא מיהסרא מבעוד יום לרבה משום דכל שהוסף בערב שבת מן החמה מלעטון הוא לגמרי בליל שבת והוה ליה בשבת דבר שאינו מוסיף הבל. ואם תאמר ורב יוסף מאי טעמא לא אמר כרבה, אטו לית ליה גזירת הטמנה בדבר המוסיף הבל. כתב מורי הרב ז"ל דקסבר שלא גזרו אלא בדבר המוסיף מלך

עלמנו כגון גפה ומלח וכיוצא בזה, אבל הכא שאין חומן מצד עלמנו אלא מחוס השמש וכשהסלקם ממקומן יתקררו הלכך אפילו במקומן לא גזרו. ואם תאמר והא חול דבר המוסף הבל הוא ולכולי עלמא ליתאסור משום הטמנה ואפילו מבעוד יום, וכדחנן (לקמן מו, ב) אין טומנין לא בסיד ולא בחול. יש לומר ההם בהבטיל רוחא אבל לונן לא, וכדאמרין עלה בפרק לא יחפור (ב"ב יט, א) דחמימי חמים דקרירי קריי. ויש לי לומר לפי פירושן של רבנו האי גאון ז"ל, דרב יוסף לא פליג עליה דרבה דאיהו נמי אית ליה גזירת הטמנה, אלא שהוסף בטעמו לומר דאפילו בדבר שאין בו משום הטמנה כעפר תיחוח אפילו הכי אסור משום שמה יזיז עפר ממקומו. ואף על גב דבמתניתין אבך דרכים קתני דבדידיה לכולי עלמא איכא משום גזירת הטמנה, ניחא ליה למינקט טעמא דשייך בעפר ואבך ולאשמעינן דאבך לאו דוקא. והא דאקשינן לרב יוסף ממעשה שעשו אנשי טבריה, ואמרין בשלמא למאן דאמר גזירה שמה יטמין ברמץ היינו דמייא להטמנה אלא למאן דאמר גזירה שמה יזיז עפר ממקומו מאי איכא למימר, דלמא רב יוסף לית ליה כלל כבי הא גזירת הטמנה, דאי לא לימא ליה רב יוסף תרתי אית ליה וההם משום הטמנה. לא היא, אלא משום דרב יוסף פריש טעמא דהא מתניתין דלא יטמיננה בחול משום שמה יזיז עפר ממקומו, ועלה אייתי הא דאנשי טבריה על כרחין בחר טעמא דהיהא גרידא, והלכך אקשינן ליה מיניה, ולעולם רב יוסף מודה הוא לרבה דמודה רב יוסף בכל דבר דאיכא למיגזר משום הטמנה, אלא דהא מתניתין עיקרה משום שמה יזיז עפר הוא דנפקא מינה אפילו לעפר תיחוח. ועם פירושן של רבנו האי גאון ז"ל גם כן איתרצא לי קושיא אחריתי דקשיא לי, רבה אמאי נקט רמץ דמוסוף הבל הוא הא משחשיכה אפילו בדבר שאינו מוסף הבל נמי אסור, אלא דרבה לאו משום דבר המוסף הבל נקט לה אלא משום דאבך דמי לרמץ. ואפשר נמי דלפירושן של רש"י ז"ל כן, ואבך ועפר תרווייהו לרמץ דמי ובדידיה מיהלפו. ולכולי עלמא אפילו הימאי לומר דבעפר תיחוח ממש שייך איסור גומא בפירות לא שייך, דאם כן אסור ליטול קמח ביום טוב ללוב אליבא דרבי יהודה דומיא דלקר נעוץ בעפר תיחוח. וגרסינן הכא בירושלמי (ה"ג): תמן אמרין חמה מותרת תולדות חמה אסורין ורבנן דהבא אמרין בין חמה בין תולדת חמה מותרין, ואמרין מתני' פליגא על רבנן דהבא לא יטמיננה בחול ובאבך דרכים, ופרקינן שניא היא שהוא עושה חריץ, אינו (אסר) ואמרן בקמח יאות, אלא דאבך דקמח אין בו משום חריץ ומשום גומא. רש"י ג' אומר מגלגלין בינה על גבי ג' רוחא. והא דרש"י ג' סבירא ליה כרבי יוסי, דאינו לרבנן דאבך אף תולדות חמה אף זה אסור. ובהדיא גרסינן בירושלמי (שם): מתני' פליגא על רבנן דההם, דתני רש"י ג' אומר מגלגלין בינה על גבי ג' רוחא וכו', מה עבדין ליה רבנן דתמן, פתרון לה חלוקין על רש"י ג'. אמר רב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריה ואסרו להם רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסף הבל ואפילו מבעוד יום. איכא למידק למה לן ממעשה שעשו אנשי טבריה, והא בהדיא חנן (לקמן מו, ב) אין טומנין לא בגפת ולא במלח וכו', וההיא ודאי אפילו מבעוד יום קאמר, מדתנן (לקמן מט, א) טומנין בגיזי כמר ואין מטלטלין אותן, ומדתני אין מטלטלין אותן שמע מינה דטומנין דקאמר היינו מבעוד יום, דאי לאחר שחשיכה היאך טומנין והלא אין מטלטלין אותן, אלא ודאי מבעוד יום, ומה שהתיר בגיזי כמר אסר בגפת דהיינו אפילו מבעוד יום. ויש מפרשים דאי מתניתין הוא אמיינא הני מיילי בין השמשות וכרבי דאמר (לעיל ה, ב) כל שהוא משום שבות לא גזרו בבין השמשות, והלכך בגיזי כמר אף על פי שאין מטלטלין אותן בשבת בבין השמשות התירו, אבל בגפת שהוא מוסף הבל לא. ואם תאמר כיון דבין השמשות לא גזרו בשל דבריהם, אם כן אפילו בדבר המוסף הבל יטמין כדרך שהוא מטמין מבעוד יום. איכא למימר דבאיסור הטמנה החמירו. כך תירצו בתוס'. ויש מפרשים דהכי קאמר ממעשה שעשו אנשי טבריה ואסרו להם חכמים בטלה הטמנה, כלומר: שעל אותה מעשה גזרו עליה, דומה למה שאמרו מעדותו של רבי יוחנן בן גדגדא נשנית משנה זו. ומהא שמעינן דמטמין בדבר המוסף הבטיל אסור אפילו דביעבד. וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא בלונן שנתחמם או נלעמק ויפה לו, אבל בעומד בחמימותו כשעה ראשונה אין לחוש. ואם תאמר היכי מפרש רב חסדא מעשה דאנשי טבריה משום הטמנה, והא הוא טעמא דהטמנה ליתיה אלא לרבה בלבד ואליבא דרבי יוסי אבל לרבנן לא נאסר אלא משום דגזרינן בחולדת חמה, ואפילו לרבי יוסי נמי אליבא דרב יוסף ליתיה אלא משום תולדת האור. ויש לומר דרב חסדא כרבה סבירא ליה דמשום גזירת הטמנה היא, ורבנן נמי משום תרי טעמי אסרי להו משום דהוחמו בשבת ומשום הטמנה בדבר המוסף הבל. דקסבר רב חסדא דאסיפא קאי כיון דלא תני לה בחר ההיא דרישא ובין רבנן בין רבי יוסי מודו בה, וכיון דאמאי דקא מודי ביה רבי יוסי לרבנן קא מיייתי לה, הא שממע דבין רבי יוסי בין רבנן חד טעמא אית להו בההוא מעשה. דאי לא, לא ניחא למימר דהכי קאמר לא יטמיננה באבך דרכים לרבנן משום תולדת חמה ולרבי יוסי משום הטמנה, ומעשה שעשו אנשי טבריה ואסרו להם חכמים, לרבנן משום תולדת חמה ולר' יוסי משום הטמנה, דזה דבר רחוק שיביא מעשה על הודאת בעלי המחלוקת ושיהא הטעם מוחלק לגמרי. ולפי פירוש זה היה דאבך דרכים, נמי משום תרתי אסור לרבנן. ועוד תדע לך, דאי לאו הכי מאי קא מיייתי עלה מעשה שעשו אנשי טבריה, דמבעוד יום היה, וכדאמר רב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריה וכו' בטלה הטמנה בדבר המוסף הבל מבעוד יום, ואילו חלוקת רבי יוסי ורבנן במטמין בשבת היא אבל מערב שבת לכולי עלמא שרי. אלא כדאמרן, דהיהא לחול ואבך דרכים לכולי עלמא משום הטמנה אית בה לדעת רבה ורב חסדא דמפרשי לה דאסיפא קאי, ולומר לכולי עלמא אסור ואפילו מבעוד יום ואפילו בחולדת חמה דבר שאינו מטמין בליה כחמי טבריה, והוא הדין לחול ולאבך דרכים בשבת דאיכא משום הטמנה, ומה שלא אסרו בהן מבעוד יום מפני שהן מטמנין בליה לגמרי כמו שכתבנו למעלה (בד"ה הא). ויש לדחות, דמדקאמר להם חכמים בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין קא מיייתו ראייה, ולומר דמינה שמעינן דחמין שהוחמו בחולדת חמה אסורין בין בשתייה בין בכחייה. ומכל מקום אינו מחוור, דאם כן נלטרך לומר דרבנן דרבי יוסי לית להו לגמרי כרבנן דאמרן להם, דרבנן דטבריה על כרחין משום הטמנה אסרו, דאי משום איסור תולדת חמה בלבד והלא מערב שבת הביאורה ומשהה על גבי תולדת חמה לא שמענו מי שמחמיר עליו לשהות, וכל שכן למאן דאמר להחזיר תנן, ועוד דאינו כן נלמוד ממנה דלשהות תנן. ואם תאמר דלא אסרו להם אלא סילון הפתוח שהמים נגרין תמיד ואלו ששתייה בשבת עכשיו הוחמו לאחר חשיכה, אבל סילון הסהוס שצאו מימיו בחוכו מערב שבת מותר, לא היא, למידי הוא טעמא אלא לרב חסדא, הא איהו קאמר דממה שאסרו להם חכמים בטלה הטמנה בדבר המוסף מבעוד יום, שמע מינה שהוא סובר דאפילו אותן

שנשאתהו שם מבעוד יום אסור כנ"ל. ומשום הכי כתב הרב אלפסי ז"ל לחלוקתו דרבה ורב יוסף, אף על פי שפסקו בחולדת חמה כרבונו. ויש מפרשים דקסבר רב חסדא דאפילו לרבנו דאסרי תולדות חמה הני מיילי לבשל בהם לכתחילה בשבת, אבל מותר להניח קיתון של מים אונן מערב שבת באמבטי של חמי טבריא. דמאי אמרת גזירה שמא יעשה כן מערב שבת בחולדת האור, אפילו עביד הכי ליכא איסורא דאורייתא, ועוד אפילו על גבי האש ממאש התיירו (לעיל דף יח, ב) לשהות קדירה חיה מיהא לכולי עלמא, הלכך כשאסרו להם חכמים לא משום תולדת חמה אסרו אלא משום הטמנה בדבר המוסיף הבל. ואינו מחוור בעיני. דאם כן למה הביאורו גבי לא יטמנה בחול ובאבק דרכים דלרבנו לא הוי טעמא אלא משום תולדת חמה, אלא אם תאמר כלשון הראשון שכתבתי דרבנו נמי בהיא דחול משום תרי טעמי אסרי לה. (הש"א)

ב לט דף

ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום אמר עולא הלכה כאנשי טבריא א"ל רב נחמן כבר תברינהו אנשי טבריא לסילוניהו: מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו אימא סיפא בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא כבית שמאי דתנן בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו א"כ ראויין לשתיה וב"ה מתירין א"ר איקא בר חנניא להשתטף בהן כל גופו עסקינן והאי תנא הוא דתניא לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר הכי איתמר מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר ינאי אמר (רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא

הש"י בטלה הטמנה. נאסרה הטמנה בדבר המוסיף הבל דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהלונגין מתחממין בכך ואע"ג דממילא אסור: לסילוניהו. לסילוניהו שלהן שחזרו בהן: ראויין לשתיה. דמחיס להו לשתיה ואי בעי רוחץ בהן פניו: להשתטף. שנותן על גופו ומשתטף: והאי תנא. ר' שמעון היא דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר בחמין שהוחמו בשבת אסור הא שהוחמו ממתמול שרי ואי בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסור כרחיכה דאפי' בית הלל לא שרי להחם בי"ט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא: לא ישתטף. בשבת: בין בחמין. ואפי' הוחמו בחול: בכלי: דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מילתא דתולדות האור נינהו ואחי להחם בשבת כגון נותן לונן בחמין: אבל בקרקע. כגון אמבטאות של מרחלאות והן חמי האור: מותר. דבטלי להו מתורת חמין: והא מעשה דאנשי טבריא כו'. אלמא במילתיהו קיימי: (הש"י)

תוספות ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם בטלה הטמנה מבע"י בדבר המוסיף הבל. וא"ת מה צריך למילף ממעשה דאנשי טבריא הא מתני' היא דאין תומנין בדבר המוסיף הבל בפרק במה תומנין (לקמן ד' מז: ושם) ומבע"י איירי דמשחשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמרין בפ"ב (לעיל דף לד.). ואורי' דמתניתין דלקמן איכא לאוקמא בבין השמשות אבל מבעוד יום ה"א דשרי וא"ת והא קתני תומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואי בין השמשות איך תומנין בהן והא אסור לטלטל וי"ל דהוה מוקמינן כו' דאמר (לעיל ד' ח:): כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וא"ת אי כו' אתיא אי מבעוד יום שרי להטמין ביה"ש נמי שרי דכל דבר שהוא משום שבות כו' וי"ל דה"א בהטמנה החמירו וה"ר שמואל מוורדין מפרש ממעשה אנשי טבריא בטלה הטמנה דאסור אפי' לאכול כדקתני ואסורין בשתיה וה"ר. יונה מפרש בטלה אפי' בקדירה חייטא והיינו דקאמר בטלה משמע לגמרי מכל דבר: אלא פניו ידיו ורגליו כו'. הכל היה יכול לדקדק מסיפא דקתני בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט אילימא רחיצת כל גופו הא הוחמו מע"ש שרי והא לקמן אסר רחיצה בי"ט דקאמר למחר נכנס ומזיע אבל רוחץ לא ודוקא שטיפה שרי בבית החיצון אלא דרך. הש"ס מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק ומיהו קשה לרשב"א דמגופה דמתניתין הוי מצי למידק בלא הך ברייתא דמיתני ואסורים בשתיה כ"ש פניו ידיו ורגליו דאסרי אלא אם כן ראויין לשתיה. נראה לר"י דווקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש דהא לית להו מתוך (ביצה ד' יב. ושם) ובפ"ב דביצה (ד' כא: ושם) אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתני' אפי' כב"ש דקתני ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני

ומותרין בשתיה מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה כדאמר בפרק הדר (עירובין ד' סח.) נשייליה לאימיה אי צריכה נחיימו אגב אימיה ודוקא בכדי שיעור לרגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלנים חשודים דפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה: וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין שהוחמו ביו"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בביצה בהמביא ולקמן (דף מ. ושם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. וסם) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה אבל זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא לבריאות והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע. ה"ה אפי' הוחם בו ביום אלא נקט מעי"ט דאפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ לא: בין בחמין בין בצונן. נראה לר"י דהיינו אפי' חמין שהוחמו מעי"ט דהא אוסר אפי' צונן ומסתמא בהנך חמין אסיר ר' יהודה ועוד דמסתמא לא מיירי בדעבדי איסורא והאי תנא הוא דקאמר היינו ר"ש ועוד אומר ר"י דיש להוכיח דבחמין שהוחמו מעי"ט פליגי דאמר בפרק חבית (לקמן ד' קמז.) ושם) מה חמי טבריא חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתטף אפי' לכתחילה מני ר"ש היא . דתניא לא ישתטף כו' ואי בשהוחמו בשבת פליגי אבל מערב שבת שרי ר' יהודה אמאי צריך לאוקמה כר"ש לוקמה כר' יהודה ובהוחמו מעי"ט דהא דומיא דחמי טבריא קתני: והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו. הקשה ה"ר אליעזר ממ"ץ מאי פריך התם הוחמו בשבת כדקתני חמין שהוחמו בשבת משמע דבהוחמו מעי"ט שרי והכא בהוחמו מעי"ט פליגי כדפרישית ומפרש ה"ר יוסף דס"ל להש"ס דמחמיר ר"מ כ"כ דאוסר אפי' צונן מחמיר נמי לאסור ע"ש אטו שבת ולהכי פריך והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו בהוחמו בשבת ורב חסדא קאמר אבל בקרקע ד"ה מותר אפי' בהוחמו בשבת דהא לר"מ אי הוה אוסר להו בהוחמו בשבת בהוחמו מעי"ט נמי הוה אוסר וקשה דר"מ אוסר להשתטף בצונן אפי' בקרקע כדמסיק דבקרקע פליגי ובפרק שמונה שרצים (לקמן דף קט. ושם) משמע דשרי דקאמר התם רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ורמינהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול כו' ומוקים בתרייתא כו' מאיר וי"ל דבקרקע דהכא דאסר היינו דומיא דכלי דדמי לרוחץ בחמין והתם בנהר התירו שנראה כמיקר בנהר ואפי' בחמי טבריא לא דמי לאדם רוחץ בחמין: אמר רבה בר בר חנה) הלכה כר' יהודה. אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה הכא משום דר' יהודה מכריע הוא אין הלכה כסתם וקשה דבפרק קמא דפסחים (דף יג. ודף כא. ושם) פריך ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה אע"ג דסבר דרבן גמליאל מכריע הוא דפריך בתר הכי ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע וי"ל דסתם דהכא גריע מההוא סתם דהכא סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כמכריע ומיהו אי לאו הכרעה הוה הלכה כסתם מתני' אע"ג דמחלוקת בברייתא: (לעיל) הא חמין שהוחמו מבעוד יום מותרים והתניא חמין שהוחמו כו'. תימה לוקי היא ברייתא דאסרה בכלי משום דהרואה אומר היום הוחמו ומתניתין בקרקע כמשמעה כדמפליג בסמוך בין כלי לקרקע וי"ל דדוקא בשיטוף דקיל איכא לפלוגי אבל ברחיצה דחמירא לא מסתברא לפלוגי בהכי: (תוספות)

השב"ח אמר עולא הלכה כאנשי טבריא. פירוש: דקסבר עולא דלא אסרו הטמנה מבעוד יום בחולדת חמה, שלא אסרו אלא במטמון בשבת ענמה, ומה שאסרו להם חכמים לא משום הטמנה אסרו אלא מפני שהוחמו בשבת בחמי חמה, ולאו אפי"ה קאי אלא ארישא קאי, ורבי יוסי לא מודה להו דהא ורבנן הוה דמייחו לה. והכין משמע בירושלמי (דפרקין ה"ג) דגרסינן התם: תמן אמרין חמה מותרת תולדות חמה אסורין ורבנן דהכא אמרין בין חמה בין תולדות חמה מותרת, מתניתא פליגא על רבנן דהכא לא יטמיננה בחול ובאבן דרכים וכו' כדליתא התם עד על דעתיהון דרבנן מתמן מעשה שעשו אנשי טבריא סלקא על דעתיהון דרבנן דהכא לא סלקת מתניתא כמעשה שעשו אנשי טבריא, כלומר: לא עלתה הלכה כמעשה שעשו אנשי טבריא. ועוד יש לומר עולא כרב יוסף סבירא ליה דרבי יוסי אפילו בשבת ענמה לא אסר אלא משום שמה יזיז עפר ממקומו, הא לאו הכי הטמנה גופה בחולדות חמה מותרת, וסבירא ליה לדליה להלכתא כרבי יוסי, אבל רבנן אסרו משום תולדות חמה ועוד משום הטמנה ואפילו במטמון בהן מבעוד יום, אבל לעולם האי מעשה דאנשי טבריא רבנן הוה דמייחו לה ולא הוה דו רבי יוסי. אמר ליה רב נחמן כבר תבדינהו רבנן ולפנינו: אנשי טבריא לסילונייהו. ומדשתיק ליה עולא לרב נחמן ולא אהדר ליה שמע מינה קבלה מיניה, והלכך הלכתא כרבנן, והכין פסק ר"ח [בגליון] והרב אלפסי ושאר הגאונים ז"ל. ועוד דהוה להו רב חסדא ורב נחמן חרי לגבי עולא, וקיימא לן כרבים. וכן הסכימו לדעתם מורי הרב ז"ל (רבינו יונה) והרמב"ם ז"ל (בסוגייתיו). ועוד כתב הרב מורי ז"ל, דרב נחמן דאמר ליה לעולא כבר תבדינהו רבנן לסילונייהו לא שמעינן ליה דפליג דרבי יוסי, דהא איכא למימר בהבאת סילון של כונן בחוד חמה של חמין דוקא הא אסרינן משום דלמיה להטמנה וכרבה דאמר גזירה שמה יטמין ברמז, ואפילו הכי הלכה כרבנן דאסרי לבשל בחולדת חמה, דאמר רבינא לקמן (מ, ב) המבשל בחמי טבריא חייב, ואסיקנא מאי חייב דקאמר מכת מדרות מדרבנן, וכיון דאין בהם משום בשול מן התורה שמעינן מינה תולדות חמה נינהו ואפילו הכי אסור לבשל בהן מדרבנן. וקיימא לן כרבה דאמר גזירה שמה יטמין ברמז, הלכך אסור להטמין קיתון של כונן באמבטי של חמי טבריא מע"ש אע"ג דתולדות חמה נינהו, אבל להניח על גביו כלא הטמנה מערב שבת מותר ובשבת אסור. ע"כ. אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת וכו' והתניא חמין שהוחמו מערב שבת וכו'. איכא למידק למה ליה לאקשווי מצרייתא ומדיוקא דהא הוחמו מערב שבת מותרין, לידוק ממתניתין גופה דקתני אסורין ברחיצה ובשתיה, דאלמלא אסורין בכל הנאה לזיומן ואפילו לרחוץ בהן מקלח גופו ואין לריד לומר כל גופו. ויש לי לומר דניחא ליה לאתויי מרחיצה ממנ. והם תאמר לידוק כולה מילתא מסיפא דקתני ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב, ובמאי, אילימא רחיצת כל גופו, הא הוחמו מערב יום טוב שרי, והתניא לקמן (מ, א) מרחץ שפקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ויולא ומשתטף בבית החיצון דאלמלא משמע דבבית הפנימי לא, אלא פניו ידיו ורגליו, לימא תנן סתמא בבית שמאי. ותיכילו בתוס' דניחא ליה למידק מרישא כל מאי דמזי למידק מינה. הא דתנן בית שמאי אומרים לא יחס אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראוין לשתיה. שהוחמו לשתיה קאמר, אבל אם הוחמו לרחיצה בלבד אסורין. ותדע לך, דהא בעינן לאוקומה מתניתין בבית שמאי ואילו במתניתין תנן ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה, אלמלא ראוין לשתיה אלא כיון שהוחמו לדעת רחיצה אסורין. ועוד דבית שמאי לית להו מתוך שהותרה

הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך (ביצה יב, א-ב) וכל שכן לית להו הוואיל. אלא הכי קאמר אלא אם כן ראוי לשתיה, וראויין להכא פירושו מוכנין. ובית הלל מתירין. משמע דאפילו בית הלל לא שרו אלא לרגליו כלומר: למקאת גופו, אבל לרחוץ בהו כל גופו אסור, והבין נמי מוכחא כולה שמעתין דהכא. ואיכא למידה, דהא ודאי מדשרו בית הלל להחם לרגליו מסבר סברי דהנחת הגוף הרי הוא כאוכל נפש ובכלל אשר יאכל לכל נפש (שמות יב, טז) הוא, ומהאי טעמא נמי הוא דשרו (ביצה כא, ב) מדורה להתחמם כנגדה מפני שהיא שוא לכל נפש וכל הנחה השוא לכל נפש הרי היא בכלל אשר יאכל לכל נפש כדאיתא בריש פרק קמא (דביצה) ודכתובות ז, א, וזיעה נמי דבר תורה מותרת קודם גזירה כדאיתא בהדיא במסכת ביצה בפרק המביא (לב, א) וכדאיתא נמי לקמן בסמוך (מ, א), אלא שגזרו עליה מפני הבלטין שהיו מחמין ביומן והיו אומרים מערב שבת הוחמו וגזרו עליהן אפילו להזיע כדאיתא בסמוך, וכיון שכן ליכא איסורא דאורייתא כלל ברחיצת כל הגוף וכל שכן בזיעה, אם כן מפני מה אסרוה ביום טוב דהא ליכא גזירה כלל דמאי איסורא אחי מינה. ואם תאמר גזירה משום שבת, הא ליתא דליכא למיגזר כלל יום טוב אטו שבת בדברים של אוכל נפש. ויש מפרשים, דכיון דאיכא ביום טוב נמי איסור במדיח ופך הקקע (לקמן מ, ב) ואי נמי משום סחיטת אלוטית (לקמן קמז, א) עשו יום טוב כשבת. ואינו מחזור בעיני כלל, דאי משום הא נגזר אפילו בחמי טבריא, שהגזירה ההיא שוא היא בחמי טבריא כמו בחמי האור. אבל בתוס' אמרו דרחיצת כל הגוף אסורה דבר תורה דליתא אורח כל נפש, אלא דומיא דמוגמר שנאסר מן הטעם הזה בפרק קמא דכתובות (סג), אבל רחיצת פניו ידיו ורגליו הוי אורח כל נפש, וכן הזיעה שוא לכל נפש דמשום רפואה היא, וכיון דרחיצת כל הגוף אסורה דבר תורה משום לתא לידה אסרו את הזיעה. והביאו ראיה מן הירושלמי (דפרקין ה"ג) דבעי התם מותר לשתות ואסור לרחוץ, ומתוך משום דכתיב אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, והתם בירושלמי התיירו רחיצת כל גופו אבר אבר. ולפי דברי רבותינו ה'רפאים ז"ל נ'טריך לומר, דרחיצת כל גופו בפעם אחת מפני שאינה שוא לכל נפש אסורה דבר תורה, אבל רחיצת כל גופו אבר אבר מותר דבר תורה, משום דכיון דרחיצת אבר אחד אורח כל נפש ומותר לא חלקנו באברים שנאמר רגליו כלבד מותר אבל זרועו או שוקו אסור, וכיון שכן נמא' שעה שהוא רוחץ אבר זה בהיתר הוא רוחץ וכשחוזר ורוחץ את השני גם הוא בהיתר הוא רוחץ, אלא שאסור מדרבנן. והיינו דלקמן בסמוך (מ, א) משמע דברייתא דרחיצת כל גופו אבר אבר אינה אסורה אלא מדבריהם, מדקתני ואין לריד לומר חמין שהוחמו ביום טוב, כלומר: דאסורין ברחיצת כל הגוף ואפילו אבר אבר, דלמא' משמע דאסור מדרבנן קאמר ברישא. לא ישתתף אדם כל גופו בין בחמין בין בלוגן דברי רבי מאיר וכו'. שמועה זו כולה נחבטו בה הראשונים ורבו פירושיה. והנכון שנאמר, כי חמין אלו שנחלקו עליהם דברייתא הם שהוחמו מערב שבת. וכן נראה לי לדקדק מן התוספתא (פ"ד ה"ג) ששנו שם דברייתא זו ושם מלאהי סיפא דברייתא זו: אמר רבי יהודה מעשה בביתא בן זונין שהיו ממלאין לו לוי של לוגן מערב שבת ונותנין עליו בשבת כדי שיקרה אלמא חמין שאסר רבי יהודה היינו אפילו הוחמו מערב שבת. והכי פירושה: דרבי מאיר דאסר בין בחמין בין בלוגן משום דלית ליה גזירת מרחצאות אפילו בלוגן, לפי שדרכן של רוחצין להשתטף בלוגן אחר רחיצה, וכדאמרינן לקמן (מא, א) רחץ בחמין ולא נשתטף בלוגן דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו ללוגן, ורבי יהודה נמי אית ליה גזירת מרחצאות ודוקא בחמין אבל בלוגן לא, משום דהרבה פעמים אדם נותן עליו לוגן כדי להקרה, ורבי שמעון לית ליה גזירת מרחצאות כלל בחמין שהוחמו מערב שבת, ומתניתין רבי שמעון היא, ואסורין ברחיצת דקתני לא רחיצה ממש אלא שיטוף, וחמין שהוחמו בשבת אסורין הא מערב שבת מותרין ואפילו להשתטף בהן כל גופו, וברייתא דקתני חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו ההיא ברחיצה ממש ודברי הכל, ואם תמצי לומר בשטיפה רבי מאיר ורבי יהודה היא ודלא כרבי שמעון. הכי גרסינן: אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר. וכן היא ברוב הספרים, וכן היא גירסתן של גאונים ז"ל. והכי פירושה: מחלוקת בנטל בכלי ונותן על גביו, לפי שדרכן של רוחצין בכך לאחר שהזיעו נותנין עליהם מים חמין בכלי, וכדמוכח דברייתא דמרחץ שפקקו נקביו (ב) דמיייתין בסמוך (מ, א), אבל בקרקע אין דרך הרוחצין להשתטף במים הנתונים בקרקע. והא מעשה שעשו אנשי טבריא בקרקע הוה. כלומר: שהיו אותן מי הסילון נגרין בעומק בקרקע, ואפילו הכי אסרו חכמים להשתטף בהם בשבת. ואם תאמר מאי קושיא היא בחמין שהוחמו בשבת אבל הוחמו מערב שבת מותרין. לא היא, דהכא קא מקשה הכי, והא מעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם חכמים מפני שהוחמו בשבת ואוקימנא כרבי שמעון, והוחמו מערב שבת לרבי מאיר ורבי יהודה הוה שהוחמו בשבת לרבי שמעון, והלכך כדרך שאסרו לרבי שמעון בשבת ואפילו בקרקע הכי נמי לרבי מאיר ורבי יהודה אפילו כשהוחמו מערב שבת. ואם תאמר ליהדר ולימא מתניתין בקרקע וכוולי עלמא. יש לומר דאמאי דאוקימנא לה כרבי שמעון סמין ולא בעינן דליפלוג רב חסדא אמאי דאמר רב איקא. ועוד דמקלת ספרים יש גרסי רב איקא אמר רב, ולא פליג רב חסדא עליה דרביה, ולפיכך ניחא לן טפי לאפוכה לרב חסדא ואמר מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור. (כצ"ח)

. הדר ביה ר"ע לגביה דרבי יהושע. ואי מכללא מאי דילמא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא א"ל אנא בפירוש שמיע לא אתמר חמין שהוחמו מע"ש רב אמר למחר רוחץ בהן כל גופו אבר אבר ושמואל אמר. לא התירו לרוחץ אלא פניו ידיו ורגליו מיתבי חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו תיובתא דרב אמר לך רב לא כל גופו בבת אחת אלא אבר אבר והא פניו ידיו ורגליו קתני כעין פניו ידיו ורגליו תא שמע לא התירו לרוחץ בחמין שהוחמו מע"ש אלא פניו ידיו ורגליו ה"נ כעין פניו ידיו ורגליו תניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אבר אבר ואצ"ל חמין שהוחמו בי"ט רבה מתני לה להא שמעתא דרב בהאי לישנא חמין שהוחמו מע"ש למחר אמר רב רוחץ בהן כל גופו ומשייר אבר אחד איתביה כל הני תיובתא תיובתא א"ל רב יוסף לאביי רבה מי קא עביד כשמעתיה דרב א"ל לא ידענא מאי תיבעי ליה פשיטא דלא עביד דהא איתותב. דילמא לא שמיעא ליה ואי לא שמיעא 'ודאי עביד. דאמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת דעביד כשמואל מטילין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר"ש בגרירה כחומרי דרב עביד כקולי דרב לא עביד ת"ר מרחץ שפקקו נקביו מע"ש למוצ"ש רוחץ בו מיד פקקו נקביו מע"ש למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון אמר רב יהודה מעשה במרחץ של בני ברק שפקקו נקביו מע"ש למחר נכנס ראב"ע ור"ע והזיעו בו ויצאו ונשתטפו בבית החיצון אלא שחמין שלו מחופין בנסרים כשבא הדבר לפני חכמים אמרו אף על פי שאין חמין שלו מחופין בנסרין ומשרבו עוברי עבירה התחילו לאסור אמבטיאות של כרכין מטייל בהן ואינו חושש מאי עוברי עבירה דא"ר שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מע"ש התחילו הבלנים להחם בשבת ואומרים מערב שבת הוחמו אסרו את החמין והתירו את הזיעה ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים מזיעין אנחנו אסרו להן את הזיעה והתירו חמי טבריה ועדיין היו רוחצין בחמי האור ואומרים בחמי טבריה רחצנו אסרו להן חמי טבריה והתירו להן את הצונן ראו שאין הדבר עומד להן התירו להן חמי טבריה וזיעה במקומה עומדת אמר רבא האי מאן דעבר אדרבנן שרי למיקרי ליה עברינא כמאן

רס"ז הד"ר ביה רבי עקיבא. כדלמרינן בפירקין דלעיל (דף כט:): לָשׁוֹן מְכַרְעַת מְטָה כִּף מְאֻזְנִים וּמְכַרְעַת אֶת שְׁכַנְגָּדוֹ כְּגוֹן הַכֹּל בְּחַמְיָן אֲסוּר הַשְּׂתָחָה הוּא לִיהוּדָא ר' שְׁמַעוֹן דְּמַתִּיר בְּחַמְיָן יָחִיד בְּמַקּוֹם שְׁנַיִם נִמְלָא ר' יְהוּדָה מְכַבֵּד אֶת כִּף הַמְּשַׁקּוּלָה שְׁהָרִי ר' יְהוּדָה עִם רְבִי מֵאִיר שׁוֹיִם לְאִיסוּר וּבְטוֹנָן מוֹתֵר הוּא לִיהוּדָא ר' מֵאִיר בְּטוֹנָן יָחִיד בְּמַקּוֹם שְׁנַיִם נִמְלָא ר' יְהוּדָה מְכַבֵּד אֶת כִּף הַמְּשַׁקּוּלָה: ה"מ. דא"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע במכריע במשנה כי הדין דמטלניות: כעין פניו. כלומר כל אבר בפני עצמו: רוחץ בהן כל גופו. ביחד אלא שמשייר אבר אחד: איתביה כל הני. וליכא לטנויי כעין פניו ידיו ורגליו דהא כל גופו יחד קאמר חוץ מאבר אחד: א"ל רב יוסף לאביי. משום דגדל אביי בבית רבה בר נחמני שהיה ראש קודם לרב יוסף ומת היה שואלו רב יוסף איך היה רואהו נהג: מי עביד כשמעת' דרב. דהא מילתא דרחינה: מאי תבעי ליה. שיטה דהש"ס פרכא ליה: לא שמיע ליה. לרבה הא תיובתא משום הכי מספקא ליה לרב יוסף ברבה דילמא עביד כרב: ואי לא שמיעא ליה. אמאי מספקא ליה לרב יוסף: הא ודאי עביד. רבה ככל מילי כרב: כחומרי דרב הוא עביד.. בר מהני תלת חומרי אכל כקולי דרב איכא דלא עביד והא קולא היא ודילמא לא עביד: שפקקו נקביו. שלא ילא חמימותו: רוחץ בו מיד. ואין כריך להמתין בכדי שיעשה ל"א שפקקו נקביו אותן נקבים שמרחץ מתחמם על ידיהן שאור ניסקת מבחור מתחתיו לוי"ה ועיקר רוחץ בו מיד שהרי לא נסתם אכל בשבת לא שהרי גזרו על הרחיכה: ומשתטף בבית החיצון. שלפני המרחץ ולא בתוך המרחץ שלא יאמרו רוחץ הוא כדלמרינן דאסרו את הרחיכה אכל הזיעה התירו והיאך היא זיעה עומד או יושב בבית המרחץ ואינו נותן מים עליו והוא מתחמם ומזיע: מחופין בנסרים. ולא היו כרכין לחוש שמא נתחממו בשבת מחומו של מרחץ: התחילו לאסור. את הזיעה: אמבטיאות. בתי מרחץ גדולים: מטייל בהן. מהלך בתוכן לפי דרכו ולא להזיע: ואינו חושש. שמא יאמרו מזיע הוא ואע"ג דאסרו את הזיעה: מאי עוברי עבירה. דקאמר לעיל שאסרו זיעה על ידיהן: אסרו להן את החמין. לגמרי: ועדיין היו רוחצין בחמין. שהוחמו מע"ש: שאין הדבר עומד. שלא היו ליבור יכולין לקבל מתוך שאסרו להם את הכל: במקומה עומדת. לאיסור: (רס"ז)

תוספות דילמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא אע"ג דלא קאמר במשנתנו הכא משמע דאין הלכה כמותו משום דסתם מתני' דלא כוותיה: הלכה כדברי המכריע. הכרעה כגון קולי מטלניות שר"א ור"י הזכירו בפירוש בדבריהם מוכן ושאינו מוכן דהיינו תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת שגילו בדבריהם שיש סברא לחלק ביניהם אלא שנראה להם דסוף סוף אין לחלק ביניהם לכך. הוי ר' עקיבא שמחלק ביניהם מכריע וכן ר' יהודה הוי מכריע דר' שמעון ור"מ הזכירו בדבריהם חמין וצונן והכרעה שלישית דלא הויא הכרעה הוי כי היא דפ"ק דפסחים (דף כא.) חבית של יין של תרומה שנטמאה ב"ש אומרים תשפך הכל וב"ה אומר תיעשה זילוף אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל ובבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת משום דלא הזכירו ב"ש וב"ה בדבריהם בית ושדה ולא גילו שיש סברא לחלק בין בית לשדה חשיב לה הכרעה שלישית ולא כפירוש הקונטרס דפירש התם דטעמייהו דב"ש לא משום תקל' אלא מטעם אחר כמו משום ריחא אלא משום דלא הזכירו בדבריהם בית ושדה כדפי' וה"ה דהוה מצי למימר ליה דאין הכרעה תלמיד הכרעה כדאמר הכא אלא רבותא אמרו דאפי' לא היה תלמיד אינה הכרעה והא דתנן בברכות (דף מג:) ב"ש אומרים מברך על השמן ואח"כ מברך על ההדס ואח"כ על השמן א"ר גמליאל אני אכריע שמן זכינן לריחו וזכינן לסיכתו הדס לריחו זכינן לסיכתו לא זכינן וא"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע פר"ת התם דהויא כהכרעה שבכל הש"ס ולא נהירא דלא הויא הכרעה אלא כדפי' והתם אינו אלא מפרש טעמא דבית שמאי ור"ח פי' אין הכרע' שלישית מכרעת היינו הכרע' דור שלישית כמו ר' ישמעאל בר' יוסי שהיה דור שלישית לב"ש וב"ה ולא דוקא דור שלישית אלא ה"ה שני ובכל מקום נקט הכרעה שלישית משום ברייתא דפסחים: למוצאי שבת רוחץ מיד. דוקא לרוחץ אבל להזיע נכנס אפי' בשבת

ומזיע כמו ב"ט כדאמר בסמוך דאפי' בשבת הוי זיעה שריא עד הגזירה ולאחר גזירה אפילו ב"ט אסרו דאיום טוב קתני משרבו עוברי עבירה התחילו לאסור והוה מצי לערובינהו וליתנינהו מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת או מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ולמוצאי שבת ויום טוב רוחץ מיד אלא אי עריב ותני להו הוה אמינא דדוקא בשבת אסרו הזיעה ולא ביום טוב דעובדא דמייית בשבת הוה להכי מפליג להו השתא משרבו עוברי עבירה קאי איום טוב אבל לא אשבת דזיעה לא הזכרה גבי שבת: אלא שחמין שלו מחופין בנסרים. פי' בקונטרס שלא היו צריכין לחוש שהוחמו בשבת מחום המרחץ משמע שסובר שנסתטפו בחמין שהוחמו מע"ש ולעיל אסר רבי יהודה גופיה ושמא יחלק בין שבת ליום טוב ומיהו בתוספתא גרסינן ונסתטפו בצונן אלא שחמין שלו מחופים ולא יסברו העולם שרחצו בחמין: (תוספות)

רש"א דאי [לפנינו: ואין] מכללא [לפנינו נוסף: מאי דלמא] הני מיילי במתניתין אבל בדרייתא לא. איכא למידק מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר, וכדאמרין בכתובות פסקה שני דייני גזירות (קט, א) גבי כל מקום קאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו, ואבעיא להו התם במתניתין או אפילו בדרייתא, ואהדרין מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר, וכן במנחות פסקה הקומץ רבה (לא, א-ב) אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשי בה רב חנינא מסורא פשיטא מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר. ויש לומר דהכא הכי קאמר: דלמא אמר רבי יוחנן בפירוש במשנתנו, דלא שמיע ליה לרב יוסף מימרא בלישנא דוקא, ואהדר ליה אנא בפירוש שמיע לי. וכיון דלא איפסיקא להו מימרא היכי קאמר אי במשנתנו או בכל מקום, לא עבדינן עובדא כדברי המכריע בדרייתא. וכן פסקו הגאונים ז"ל. וכן כתב הרב אלפסי ז"ל פסקה קמא דקידושין (כד, ב). ואם תאמר היכי פסק רבי יוחנן כרבי יהודה, והא אוקימנא מתניתין כרבי שמעון, ואיהו קאמר (לקמן מו, א) הלכה כסתם משנה. ואף על גב דאמרין בעלמא (יבמות טז, ב וט"ז) אמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן, מכל מקום לא שתיק גמרא בשום מקום דלא ליקשי לה אלא מקשה לה ומפרק לה אמוראי נינהו. ויש לומר דרבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח, דהנן לקמן בפסקה חבית (קמז, א) הרוחץ במי מערה ובמי טבריא מסתפג אפילו בעשר אלונטיות ולא יביאם בידו, ורבי יוחנן (שם עמוד ב) מתני לה להא כבן חכינאי, ודייקין עלה בגמרא (בע"א) קתני מי מערה דומיא דמי טבריא, מה מי טבריא בחמין אף מי מערה בחמין, הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא, מכלל דהשתטף אפילו לכתחילה, מני רבי שמעון היא, וכיון דהיא אחיא כרבי שמעון והני לה כבן חכינאי הוה ליה מתניתין דהכא סתם ואחר כך מחלוקת, ואין הלכה כסתם. וזה דחוק בעיני, דאף על פי ששנה אותה בן חכינאי, מכל מקום אין מחלוקת שניה בפירוש באתה משנה, והיאך נעשה זה כסתם ואחר כך מחלוקת. אבל בתוס' תירצו דכיון דאיכא מחלוקת בדרייתא ואיכא הכרעה במקום מחלוקת בדרייתא, ובהכרעה לא אמר רבי יוחנן שסתם הלכה כסתם משנה. וזה נכון. ומכל מקום מפני שהוא אומר בעלמא הלכה כסתם משנה הורגך לפסוק כאן בפירוש הלכה כרבי יהודה, ולא סמך על מה שכבר אמר הלכה כדברי המכריע ואף על פי שרבי יהודה מכריע כאן. ואין כריך לומר חמין שהוחמו ביום טוב. מדתני ואין כריך לומר חמין שהוחמו ביום טוב ולא תני והוא הדין לחמין שהוחמו מערב יום טוב, שמעינן מינה דדוקא הוחמו ביום טוב אבל הוחמו מערב יום טוב רוחץ בהם כל גופו אבר אבר. והרב אלפסי ז"ל תירצו בשם גאון לרחוץ בהן כל גופו, וכמו שכתב במסכת ביצה (כא, ב) גבי מתניתין דלא יחס אדם חמין לרגליו. ואף הרמב"ם ז"ל (בסוגייתו) נראה שהסכים לדבריו. ונראה לפי דבריהם, כי מה שפסק רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה בדרייתא בשבת בלבד היא שניה ולא איום טוב. למוצאי שבת רוחץ בו מיד. הוא הדין דהוה מצי למיתני למחר נכנס ומזיע כדרך ששנו ביום טוב, דגזירת שבת ויום טוב בבת אחת הוה וגזירה חדא הויא בדרייתא זו קודם שגזרו על הזיעה נשנית מדתני מרחץ שפקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע. והדע כך דחדא גזירה הואי, מדתניא בהא בדרייתא משרבו עוברי עבירה התחילו לאסור, ואמרין מאי עוברי עבירה ומייתו הא דרבי יהושע בן לוי בתחילה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת ואע"ג דהא בדרייתא דידן איירי ביו"ט דקאמר אמרין מעשה במרחץ צבני ברה שפקקו נקביו מערב יו"ט, אלמא שבת ויו"ט נגזרו כאחד, אלא משו"ה לא קתני בדרייתא גבי שבת למחר נכנס ומזיע דקתני ביום טוב, משום דאין דרך להזיע בלא שיטוף חמין לכסוף ובשבת אסור להכי נקט לה ביום טוב ולא בשבת, ואי נמי להכי תני הכין ביום טוב לאשמועינן דאפילו ביום טוב דוקא זיעה אבל לא רחיצה לפי שכבר גזרו על הרחיצה. והא דקתני ומשתטף בבית החיטון. כתב מורי הרב ז"ל (רבנו יונה) דכונן קאמר, אבל לא בחמין ואע"פ שהוחמו מערב יום טוב. והביא ראיה מן התוספתא דתניא התם בהדיא (פ"ד ה"ב): מרחץ שסתמו נקביו מערב יום טוב נכנס ביום טוב ומזיע ויולא ורוחץ בצונן, אמר רבי יהודה מעשה במרחץ של בני ברה וכו' עד ויולאין ורוחצין בצונן אלא שהיו חמין שלה מחופין בנסרים. ומשום הכי דקדקו שהיו חמין שלה מחופין בנסרים, גזירה שלא יאמרו בחמין רחצו. ומה שהצריכו לפקוק נקבים מערב יום טוב אף על פי שלא היה משתטף כלל בחמין ואף על פי שלא גזרו עדיין על הזיעה, לפי שלא יבא לרחוץ בהן דכיון שמתחממין והולכין ביום טוב או בשבת יטעו לרחוץ בהם ולפיכך הצריכו לפקוק את נקביו, הא לא פקק אינו נכנס כלל אפילו להזיע בלבד. התחילו העלנין להחם חמין בשבת. תמיהא לי והלא לא נחשדו ישראל על השבתות, וכדתניא (גיטין נד, א) נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות. ומאליה בירושלמי (דפרקין ה"ג) שלא היו מחממין בשבת אלא היו פוקקין נקבים מערב וממלאין עינים מערב, ובשלאן הזה שנו אותה סם: בראשונה היו סותמין את החמין מערב שבת ונכנסין ורוחצין בשבת, ונחשדו להיות ממלאין אותה עינים והיא דולקת והולכת בשבת, אסרו להם רחוצה והתירו להם זיעה. אלא שעדיין קשה לי וכי מה איכפת להן אם היתה דולקת והולכת בשבת, והתניא (לעיל יח, א) פותקין מים לגנה ערב שבת עם השיטה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה. ויש לומר דכיון שנקביו פתוחין והוא דולק והולך בעודו רוחץ בו ודאי אתי לחטוי, ולפיכך אסרו בדולק בשבת והתירו בפוקק, וחזרו ואסרו. (רש"א)

כי האי תנא אמבטיאות של כרכים מטייל בהן ואינו חושש אמר רבא דוקא כרכין אבל דכפרים לא מ"ט כיון דזוטרין נפיש הבליייהו ת"ר מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו ת"ר מיחם אדם אלונטית ומניחה על בני מעים בשבת ובלבד שלא יביא קומקומוס של מים חמין ויניחנו על בני מעים בשבת ודבר זה אפי' בחול אסור מפני הסכנה ת"ר מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתן ר' יהודה אומר מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר רשב"ג אומר אשה סכה ידה שמן ומחממתה כנגד המדורה וסכה לבנה קטן ואינה חוששת איבעיא להו שמן מה הוא לתנא קמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא שמן אע"פ שהיד סולדת בו מותר קסבר ת"ק שמן אין בו משום בשול ואתא רבי יהודה למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו לא זה הוא בשולו ואתא ר' שמעון בן גמליאל למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא שמן אע"פ שאין היד סולדת בו אסור קסבר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו ואתא ר' יהודה למימר הפשרו לא זהו בשולו ואתא רשב"ג למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רשב"ג היינו ת"ק איכא בינייהו כלאחר יד א"ר יהודה אמר שמואל אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר והיכי דמי יד סולדת בו אמר רחבא כל שכריסו של תינוק נכוית א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי ואמר לי טול בכלי שני ותן שמע מינה תלת שמע מינה שמן יש בו משום בשול וש"מ כלי שני אינו מבשל וש"מ הפשרו זהו בשולו היכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא וכ"ת בלשון חול א"ל והאמר אבבי דברים של חול מותר לאומרן בלשון קודש של קודש אסור לאומרן בלשון חול אפרושי מאיסורא שאני תדע דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של ר' מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ובקש להדיח קרקע ואמר לו אין מדיחין לסוך לו קרקע אמר לו אין סכין אלמא אפרושי מאיסורא שאני הכא נמי לאפרושי מאיסורא שאני אמר רבינא שמע מינה המבשל בחמי טבריה בשבת חייב דהא מעשה דר' לאחר גזירה הוה ואמר ליה טול בכלי שני ותן איני והאמר רב חסדא המבשל בחמי טבריה בשבת פטור מאי חייב נמי דקאמר מכת מרדות א"ר זירא אנא חזיתיה לר' אבהו דשט באמבטי ולא ידענא אי עקר אי לא עקר פשיטא דלא עקר דתניא לא ישוט אדם בבריכה מלאה מים ואפי' עומדת בחצר לא קשיא הא

רש"י כי האי תנא. דאמר לעיל משהתחילו עובדי עבירה התחילו לאסור הזיעה והרי לא נאסרה אלא ע"י הרוחצין בחמין מאתמוול ואומרים מזיעין אנחנו ואין כאן אלא עבירה דבריהם שאסרו את החמין: נפיש הבליייהו. ומזיע: מפשיר. מחמם לשון פושרין: מיחם אדם. מחמם: אלונטית. טיול"א ומגנהו ונראה לי בגד שמסתפגין בו דבכל דוכתא קרי לה אלונטית: על גבי מעיים. כשהוא חם במעיו מחממין לו כלי או בגד ומניחו עם ומועיל: ובלבד שלא יביא קומקומוס כו'. שמא יפכו עליו ונמלא רוחץ בשבת בחמין: מפני סכנה. פעמים שהן רותחין: לא שיחמו. לא שיניחם עם עד שיחמו: אלא שתפיג צינתן. במהקתן שתפיג שתחלף כמו וריחו לא נמר (ירמיה מה) מתרגמין וריחיה לא פג: לא בשביל שיבשל. שלא תניחנו עם כדי בישול שההא היד סולדת בו: סכה ידה. אכל להפשירו בפך כדרך שעושה בחול לא ופליג אדרב יהודה: להתירא. מאי דאסר רבי יהודה בשמן בישול שרי ת"ק ומיס דוקא נקט ולא שיחמו דיש בהן בישול אבל שמן אע"פ שהיד סולדת דהיינו בישול דר' יהודה שרי לת"ק: סולדת. נמשכת לאחריה מדלגה שלא תכזה וזהו לשון ואסלדה בחילה (איוב ו) ואלדג ברעדה ואמשך מתלונתי מדלגת יום הדיון אם הייתי יודע שמיחתי קרובה ולא יחמו: שמן יש בו משום בישול. הלכך לא כדי שיבשל אלא כדי שיפשר שרי הפשרו אין זה בישול: ואתא רבי שמעון למימר הפשירו זהו בישול. הלכך כדעבדין בחול לא ליעביד אלא כלאחר יד על ידי שינוי: לאיסורא. אמרה תנא קמא לשמן דמיא הוא דשרי להפשיר אבל שמן הפשירו זהו בישול: איכא בינייהו כלאחר יד. דלתנא קמא אפי' ע"י שינוי אסור: והיכי דמי. סלוד יש ססולד מרתיהה מועטת ויש שאינו סולד: נכנסתי. בשבת ובחמי טבריה הוה שלא נאסרו כלאמר לעיל התירו להם חמי טבריה: באמבטי. כגון בריכה עשויה בקרקע שהמים נכנסים עם ונאספין: ובקשתי להניח עם פך שמן. להפשיר לשוך הימנו קודם הרחיצה: טול. מן המים: בכלי שני. שיטננו מעט דכלי שני אינו מבשל ואח"כ תן הפך לתוך אותו כלי שני דהך אמבטי שהחמין נמשכין לה מן המעין חשיב לה ככלי ראשון שנתחו בו שאע"פ שהעבירו מעל האור מבשל כדתן לקמן (ד' מב). האילפס והקדירה שהעבירן מרתחין לא יתן לתוכן תבלין: וש"מ הפשירו. במקום הראוי לבישול: זהו בישול. דהא להפשיר בעלמא הוא דקבעי ואסר ליה: והיכי עביד הכי. להורות הוראה שהוא דבר תורה בבית המרחץ: להרהר. בדברי תורה: דברים של קדש. דברי תורה: אסור לאומרן. במקום הטעופת ואפי' בלשון חול: אין מדיחין. דלמא אחי לאשווי גומות: דהא מעשה דרבי אחר גזירה הוה. שגזרו על הזיעה ועל כרחין בחמי

טבריא הוא רבי יהושע דאמר לעיל בימי רבי הוה אלמא בימי רבי כבד נגזרה: וקאמר ליה טול בכלי שני. אבל ראשון לא אלמא יש בהן משום בישול: מרדות. רדוי: שט. קף: דשט באמצעי. בשבת: ולא ידענא אי עקר. רגליו מן הארץ קסבר כי תנו אין שטין על פני המים במשילין פירות בנהר גדול תנו דליכא למגזר שמא יעשה חבית של שייטין כדאמרינן התם אבל באמצעי לא: אי לא עקר. רגליו: לא יאטו. דאע"ג דליכא למיגזר אסור: ופילו עומדת בחצר. דליכא למיגזר שמא יתיו מים ברגליו חוץ לארבע אמות: הא. לאסיר: (רש"י)

תוספות מפני שמפשייר מים שעליו. בכולה שמעתא ובמתניתין גבי מיחם שפינהו משמע דלהפשייר מים לצורך שתייה מותר להפשייר לא זהו בישול. והכא דאסורין מפרש ריב"א דדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרוחץ גופו: ובלבד שלא יביא קומקומוס כו'. פירוש כל זמן שהאלונטית שם שמא יפלו המים על האלונטית ואתי לידי סחיטה אי נמי לא יביא משום רפואה וגזרו אטו שחיקת סממנים טפי מבאלונטית דלא מיחזי כרפואה כ"כ: ושמע מינה כלי שני אינו מבשל. תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יד סולדת אפי' כלי שני נמי ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל ויש לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר: וכי תימא בלשון חול קאמר ליה. ואע"ג דאסור להרהר נימא דאין אסור להרהר אלא בלשון קדש והוא הרהר בלשון חול: (תוספות)

רשב"א הא דתנו רבנן מתחמם אדם כנגד המדורה וכו' ובלבד שלא ישתטף בלונן ויתחמם כנגד המדורה. פירש ר"ת ז"ל (ספר הישר סימן רכו): מפני שנראה כמפשייר מים שעליו. וסייעה מדגריסין בירושלמי (דפרקין ה"ד) יורד אדם וטובל בלונן ועולה ומתחמם כנגד המדורה דברי רבי מאיר והכמים אסורין, יאות אמר רבי מאיר מה טעמון דרבנן, כההיא דאמר רבי זעירא בשם רב חייל מותר להפשייר במקום שהיד שולטת ואסור להפשייר במקום שאין היד שולטת. ויש מקשים לפירוש זה דהפשייר ענינה מותרת היא, שהרי שנינו (לקמן מא, א) אכל נותן לתוכו מים כדי להפשיירו, והניחא נמי בסמוך לא בשביל שיחמו אלא כדי שהפיג ינתנו, והפגת ינתנו היינו הפשר כדמוכחא כולה שמעתין, ושמע מינה דהפשר מותר אפילו כנגד המדורה ממש. ומיהו אינו קשה כל כך דמתניתין וברייתא לא שרו אלא בהפשר דלא אפשר למיחזי לידי בישול כגון מים מרובין ואי נמי כנגד המדורה במקום שאין היד סולדת בו, אבל בירושלמי פירשנו להניח בהפשר שבמקום שהיד סולדת בו. והדע לך דאם כן למהביה בירושלמי להניח סברא דמתניתין דאטו מי לא ידעי לה למתניתין, ואי נמי פליגא ההיא דמתניתין לימא מתניתין פליגא על רבנן. ויש מפרשים (עי' רמב"ם פ"ב ה"ג) שאינו משום אסור עצמו של הפשר, אלא שנראה כרוחץ במים פורקין. ונכון הוא. מביא אדם קיתון של ולפניו, ליתא לתיבתי 'של' מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שהפיג ינתנו. פירש רש"י ז"ל (ד"ה לא): לא שיניחם שם עד שיחמו אלא שהפיג ינתנו במקומו. ונראה מתוך פירושו שאפילו כנגד המדורה ממש במקום הראוי לבשל מותר להפשייר, שלא אסרו אלא שלא יניחם כדי שיחמו כלומר: שיתבשלו אבל כדי הפשר מותר בכל מקום. ובודאי שכן נראה מלשון כדי שיחמו וכדי שהפיג ינתנו. ולדבריו הא דאמר רב יהודה אמר שמואל אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר, לא במקום שהיד סולדת ומקום שאין יד סולדת קאמר, אלא כשהניחו עד שהתא יד סולדת קאמר. ומכל מקום על גבי האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל, דהא אפילו הבשיל שנתבשל כל רכבו אסור להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה וכל שכן לתת לכתחילה ואפילו להפשייר, ולא התירו כאן אלא כנגד המדורה בלבד. וקשיא לי, דהא תנו (לקמן מא, א) המיחם שפינהו לא יתן לתוכו לונן כדי שיחמו אלא נותן לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשיירו, ופירשה רב אדא בר מתנא המיחם שפינהו ממנו מים לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיחמו אלא מים מרובין כדי להפשיירו, ואם איתא דבכל מקום מותר להפשייר ובכל שזיהר שלא יחס, אם כן אפילו מועטין יהא מותר ובכל שזיהר שלא יניחם שם כדי שיחמו. ואין מן הסברא לומר דמיחם שפינהו ממנו מים אם נתן לתוכו מים מועטין מיד יאובו המים חמין ואי אפשר להפשייר בו מים מועטין, דמי עדיף מאש. ושמא יפרש רש"י ז"ל, דכיון שדרכו לתת לתוך המיחם או לתוך הכוס לעמוד שם ומסתפקין מהן מעט מעט, חיישין שם יתן לתוכו מים מועטין שמא יתעכבו שם עד שיחמו, אבל כנגד המדורה לא חיישין דנגד המדורה פעמים שאדם מתחמם שם פעמים שאדם מפשייר שם. ועוד יש לי לומר דאורחא דמלתא נקט, שדרך ליתן לתוכו פעמים להחם פעמים להפשייר, מועטין להחם מרובין להפשייר. ועדיין קשה לי לפי גירסת הספרים והיא גירסתו של גאונים ז"ל, הא דאמרינן בסמוך במעשה דר' יוחנן בר אבדימי שנתנו אחר רבי לבית המרחץ ואמר לו טול בכלי שני ותו, ואמר שמע מינה תלת, שמע מינה שמן יש בו משום בישול, ושמע מינה כלי שני אינו מבשל, ושמע מינה הפשרו לא זהו בשול, אלמא אף על פי שהפשרו לא זהו בשולו להפשיירו בכלי ראשון לא, מפני שלא התירו להפשייר במקום הראוי לבשל גזירה שמא יבשל. אבל רש"י ז"ל ורבותינו בעלי התוס' ז"ל גורסים: ושמע מינה הפשרו זהו בשולו, ולפי גירסתם אינו קשה עליו מה שהקשיתי. אבל מכל מקום אין גירסתם עולה יפה, דאם איתא מה לי ראשון מה לי שני כל מקום שהוא מתבשל אסור, דלא אמרו כלי ראשון וכלי שני אלא מפני שזה מבשל וזה אינו מבשל. ותנינא (לקמן תמא, ב) כל שבה בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בה בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן וקוליס האספנין שהתחתו זהו גמר מלכתו, אלמא כל שהוא מתבשל בין בכלי ראשון בין בכלי שני ואפילו בהדחה בעלמא חייב. ושמא נאמר, דכיון דההיא דרבי בחמי טבריא הוה כדאיתא בסמוך ובחמי טבריא אפילו מבשל לגמרי אינו מדאורייתא, לא אסרו אלא בכלי ראשון דבעלמא מבשל, אבל כלי שני כיון דבעלמא אינו מבשל ואף כהן ליכא אלא הפשר דבעלמא אינו בישול אע"ג דלגבי שמן הפשרו זהו בישולו לא גזרו עליו בכלי שני. ומכל מקום אינו מחוור, דאם כן האי מסקנא דאמרינן ושמע מינה תלת, פליגא אדרב יהודה אמר שמואל דאמר בשמן אין יד סולדת בו מותר, ואפילו כנגד המדורה, אלמא הפשרו לא זהו בשולו. ועוד דהיאך אפשר דשמעין מינה הפשרו זהו בשולו, אדרבה נימא משום דסבירא ליה הפשרו לא זהו בשולו

קאמר ליה דיכול ליתן בכלי שני דאי הפשרו זהו בשולו אף בכלי שני היה אוסר, וזה היה יותר פשוט וראוי לומר כדי שתהא תקנתו פשוט
לאורייתא, דכי היכי דבתולדות האור כל שהפשוט בשולו אסור בכלי שני בשלו בחמי טבירה נמי אסרו מדבירה כן. והנכון שנאמר, שלא
החירו להפסיר אלא במקום שאין היד סולדת בו, אבל במקום שהיד סולדת בו אסור אפילו להפסיר גזירה שמה יניח שם עד שיתבשל,
ואפילו בכלי ראשון של חמי טבירה אסרו כן משום דכל מאי דתקון ענין לאורייתא תקון. והכי איתא בירושלמי דגרסוין התם בריש פירקין
דכירה: אמר רבי זעירא בשם רב יהודה מותר להפסיר במקום שהיד סולטת בו ואסור להפסיר במקום שאין היד סולטת בו, ואפילו במקום
שאין היד סולטת עד היכן, ר' יודה בן פזי ר' סימון בשם רבי יוסי בר חנינא עד כדי שהוא נותן ידו לתוכה והיא נכזית. ובהא מיתרלא לן
הא דלמרינו לקמן בריש פירקין דמה טומנין (מה, א) רבה ור' זירא איהלעו לבי ריש גלותא, חזיוה לההוא עבדא דלגנא כוזא דמיא אפומא
דקומקמא, נזיה רבא, אמר ליה ר' זירא מאי שנא ממיחם על גבי מיחם, אמר ליה התם אוקומי קא מוקים הכא אולודי קא מוליד, ודייקי
בה רבואתא ז"ל היכי דמי, אי אנחיה לבשל מאי טעמא דר' זירא, מי לא ידע מתניתין דקתני אין נוהנין בינא בלד המיחם בשביל שתגבל
דחולדת האור לכולי עולם אסור וחייב חטאת, ואי להפסיר מאי טעמא דרבה והא קתני המיחם שפינהו וכו' אבל נותן הוא לתוכו או לתוך
הכוס כדי להפסיר, ונחיה הכא ממלא אדם קיתון של מים ונותן כנגד המדורה. ועוד תניא בהדיא בתוספתא פ"ד (ה"ה) ממלא אדם כוס
של יין ונותן על פי מיחם לא שיחם אלא שתפיג אינתו, ותיירז רבנו יצחק בר' שמואל הידוע בעל התוס' ז"ל, דלעולם להפסיר אלא שהיה
ראוי להתבשל שם, ור' זירא סבר דכיון שאין דעתו רק להפסיר מותר, והיינו מיחם על גבי מיחם, ורבה סבר דהתם הוא דשרי מפני שכבר
הוחמו ואינו יכול אלא להעמיד חומן, אבל הכא שהן ראויין להתבשל אפילו להפסיר אסור לכל שהוא מוליד חום כלומרי: שמתחיל בו בשול
במקום הראוי לבשל אסור גזירה שמה יבשל, ואף על פי שיש בזה תירוץ אחרים כמו שנכתוב שם בס"ד. ומכל מקום מסתברא דאינו
אסור כנגד המדורה ולא בכלי ראשון אלא כוונתו שלא נתבשל וגזירה הפשוט אסור, אבל כוונתו שנתבשל אפילו בכלי ראשון או כנגד המדורה
ואפילו במקום שהיד סולדת בו מותר, והוא שלא יתן על גבי האש או על גבי כירה ממש. ותדע לך, דהא תניא (לעיל לט, א) כל שבה
בחמין מלפני השבת שריון אוחו בחמין בשבת, כלומרי: אפילו בכלי ראשון, ואע"ג דחולדת האור כאור והמבשל בה חייב חטאת כמבשל על
האש ממש. ואע"פ שאסור להחזיר על גבי כירה שאינה גרופה וליתן לכתחילה אפילו בגרופה וקטומה ואפילו דבר חם ומבושל לגמרי, התם
היינו טעמא משום דמחזיר מבושל לפי שדרך בשול בכך, אבל כנגד המדורה או בכלי ראשון שאין דרכם של בני אדם לבשל כן רוב הפעמים
אינו נראה כמבשל אלא כמפיק אינה. והלכך כל היכא דליכא למיגזר באתו דבר ממש משום בשול, כמים או שמן שלא נתבשל וכוונתו בהן
אסור גזירה שמה יבשל לידו בשול, אבל מה שנתבשל לא גזרינו שמה יבשל בעלמא. ופינה ממיחם למיחם דסלקא לן בחיקו לעיל
(לח, ב), ההיא במחזיר מיחם שני על גבי כירה היא ובמקום שהיה מיחם ראשון נתון. ולא עוד אלא אפילו תבשיל שלא נתבשל כלל אם
הוא דבר קשה להתבשל, כגון שריון וכו"ב שאינו מתבשל בכלי ראשון ולא כנגד המדורה, אפילו במקום שהיד סולדת בו מותר. וכלל דמלתא
כל מקום שאין בא שם לידו בשול וכל דבר שאין בו משום בשול בין בכלי ראשון בין כנגד המדורה מותר, ולא אמרו יד סולדת אסור אלא
במים ויין ושמן שהם קלים להתבשל ובחמין שלא הוחמו כדי בישולן, והראיה מדלמרינו לקמן (מה, ב) בגמרא האילפס והקדירה שהעבירן
מרתחין לא שנו אלא תבלין אבל מלח לא דלפילו בכלי ראשון לא בשלה והיינו דרב נחמן דלמר רב נחמן כריכא מילחא בישולא כבשרא
דחורא, ועוד מדלמרינו הכא שמו אף על פי שהיד סולדת בו מותר קסבר שמו אין בו משום בישול, ולמרינו נמי גבי עובדא דרבי דאמר לו
לרבי יצחק בר אבדימי טוב בכלי שני ותו שמע מינה שמו יבשול בשול, דלמלא אס לא היה בו משום בישול אפילו כנגד המדורה
במקום שהיד סולדת או בכלי ראשון מותר. וממה שאנו כריכין לדעת לכל מקום שאמרנו כדי שתפיג אינתו היינו הפשוט, והפשוט היינו כל שלא
הגיע לבישולו וכדמוכח בכולה שמעתין, ועוד תנן המיחם שפינהו לא יתן לתוכו כוונתו בשביל שיחמו אלא נותן לתוכו או לתוך הכוס כדי
להפסיר. ומכלל דברים אלו מותר לתת על גבי קדירה בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל לרכו כגון פלנדיש וכוונתו בהן כדי לחממן
ואפילו תהא היד סולדת בו ואף על פי שהקדירה נתונה על גבי האש, לפי שאין דרך בישול בכך ואינו אלא כוונתו בלד המיחם או כנגד
המדורה והרי אין כאן משום חשך בישול, אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי מיחם ודאי מסתברא דאסור, דהא נראין הדברים
שאסור להטמין משחשקה אפילו תבשיל שנתבשל כל לרכו ואפילו בדבר שאינו מוסיק, דפרקין דבמה טומנין ובמה אין טומנין בסתם תבשילין
שנוי לא שנה הגיע למאכל בן דרוסאי ולא שנה קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי ולא שנה נתבשל כל לרכו ובין מלמטה ויפה לו ובין מלמטה
ורע לו, מדלפליגו בפרקין דהכא באילין מילי בענין שיהיו ולא איפלוגו בהו גבי הטמנה שמע מינה לא שנה הכי ולא שנה הכי לעולם
אסור, ואף על גב דקיימא לן (לקמן נח, א) דמותר להטמין את האונן, ואפשר דבין לשמרו מן החום ולהעמידו בלינתו ובין להפיק אינתו
קלת, אפילו הכי על גבי מיחם אסור, דכיון שהוא נותן על גבי דבר חם ומטמין אפילו בדבר שאינו מוסיק ואפילו במה שהטמין בו המיחם
מערב שבת אסור, והיינו כרבה דנזיה לההוא גברא דמנח כוזא דמיא אפומא דקומקמא כדאיתא בריש פירקין דמה טומנין (מה, א) וכמו
שפירש שם מורי הרב רבינו יונה ז"ל, ונראין דבריו לכל שהוא מוליד חום בדרך הטמנה על גבי דבר חם כמטמין את האונן על גבי מיחם
אסור, ומכל מקום להטייל עליה כלי לשמרה מן העבדים או שלא תהלכך בעפרורית שרי שאין זה כמטמין להם אלא כשומר וכנותן
כיסויו על גבי קדירה, וכל שכן אם הכלי שמוטל עליה רחב שלא יגע בה שאין זו הטמנה, כן נראה לי. דהא מעשה דרבי לאחר גזירה הוא.
כתוב בספר המאור איכא דקשיא ליה ההיא דגרסוין בפרק תפלת השחר (בבבב, ב) פעם אחת התפלל רבי בערב שבת וכו', ואוקומא
להזיע וקודם גזירה, הכא נמי ממאי דבחי טבירה ולחחר גזירה דלמא בחמי האור וקודם גזירה כי ההיא דהתם, וי"ל אינו לא נכנס אלא
להזיע לא היו נוהנין לו פך שמן לכוך, אלא ודאי לרחיכה ממש נכנס כההיא דלמרינו (לקמן מה, א) רחץ ולא סך מעיקרא דומה לנותן מים
על גבי חבית, הלכך על כרחין בחמי טבירה ולחחר גזירה הוה מעשה, עד כאן. לאפשרי מאיסורא שאני. איכא למידק והיכי הוה סלקא
דעתין דלישבעיה למעבד איסורא ולא אמר ליה, איכא למימר משום דהוה מאי למימר ליה כמאן דלא כריך להכי ולא לימא ליה אין מדיחין

ואין סכין דלשון הוראה הוא, וממילא שמעינן דלפרושי מאיסורא שרי למימר אפילו בלשון הוראה, וכן נמי שרי למימר עבד ליה הכי והכי ואף על גב דממילא הוה הוראה כהיא דאמרינן טול בכלי שני ותן ולומר דכלי ראשון אסור, ובירושלמי (פ"ג ה"ג) התיירו אפילו לשאלו הלכות בית המרחץ בבית המרחץ, דגרסינן החם שאלין הלכות בית המרחץ בבית המרחץ והלכות בית הכסא בבית הכסא כהלא רבי שמעון בר יוחאי [לפנינו: רבי שמעון בן אלעזר] על מסחי עם רבי מאיר אמר ליה מהו שגדיח אמר ליה אסור מהו שנקנה אמר ליה אסור, ולא כן שאל שמואל לרב מהו לענות אמן במקום המטונף אמר ליה אסור, ואסור דאמרינן לך אסור, אשכח חני [לפנינו נוסף: אין] שאלין הלכות בית המרחץ בבית המרחץ והלכות בית הכסא בבית הכסא, וכתב הרמב"ן ז"ל (בסוגייתנו) דמסתברא דגמירא דינן לא שריא אלא לפרושי מאיסורא, ומעשה דרבי מאיר נמי לאו הכי הוה קדמייתא לה בירושלמי אלא דקאמר הכא בקש להדיח לו וכו'. (רשב"א)

א

-

מא

דף

דלית ליה גידודי הא דאית ליה גידודי: וא"ר זירא אנא חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה ולא ידענא אי נגע אי לא נגע פשיטא דלא נגע דתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאוה כבולשת דתנן בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתא לא מנסכי ה"נ כיון דבעית לא אתי להרהורי והכא מאי ביעתותא ביעתותא דנהרא איני והאמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו לא קשיא הא כי נחית הא כי סליק כי הא דרבא שחי ר' זירא זקיף רבנן דבי רב אשי כי קא נחתי זקיפי כי קא סלקי שחי ר' זירא הוה קא משתמיט מדרב יהודה דבעי למיסק לארעא דישאל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר [\[ירמיה כז-כב\]](#) בבלה יובאו ושמה יהיו אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא ואיתי ואיסק אזל אשכחיה דקאי בי באני וקאמר ליה לשמעיה הביאו לי נתר הביאו לי מסרק פתחו פומייכו ואפיקו הבלא ואשתו ממיא דבי באני אמר אילמלא (לא) באתי אלא לשמוע דבר זה דיי בשלמא הביאו נתר הביאו מסרק קמ"ל דברים של חול מותר לאומרם בלשון קדש פתחו פומייכו ואפיקו הבלא נמי כדשמואל דאמר שמואל הבלא מפיק הבלא אלא אשתו מיא דבי באני מאי מעליותא דתניא אכל ולא שתה אכילתו דם וזהו תחילת חולי מעיים אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת וזהו תחילת ריח רע הנצרך. לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו ע"ג אפרו וזהו תחילת ריח וזהמא רחץ בחמין ולא שתה מהן דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא הסיקוהו מבפנים רחץ בחמין ולא נשתטף בצונן דומה לברזל שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן רחץ ולא סך דומה למים ע"ג חבית: [מתני'](#) מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה: [גמ'](#) היכי דמי מוליאר הגרוף תנא מים מבפנים וגחלים מבחוץ אנטיכי רבה אמר בי כירי רב נחמן בר יצחק אמר בי דודי מאן דאמר בי דודי כ"ש בי כירי ומאן דאמר בי כירי אבל בי דודי. לא תניא כוותיה דרב נחמן אנטיכי אע"פ שגרופה וקטומה אין שותין הימנה מפני שנחוששה מחמתה: [מתני'](#) המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן: [גמ'](#) מאי קאמר אמר רב אדא בר מתנא הכי קאמר המיחם שפינה ממנו מים חמין לא יתן לתוכן מים מועטים כדי שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן

[רש"י](#) דלית ליה גידודי. שאין שפתה גבוהה שיהיו המים עמוקים אלא שפתה כמו באמצע דכיון שאין עמוקים סם כי מטי סמוך לשפתה נועץ רגליו בקרקע וחופר וממחה העפר לתוך המים דמי למגבל ולי נראה דלית ליה גידודי שרי דלא דמי לנהר אלא לכלי דלית ליה גידודי דמיוא לנהר ואסור: שהניח ידיו. כשהיה רוחץ משום לניעות: אי נגע. באמה: כאילו מביא מבול לעולם. שמתחמם ובא לידי קרי וזה קלקולו של דור המבול מוציאים שכבת זרע לבטלה דכתיב כי השחית כל בשר וגו' (בראשית ו): כבולשת. עשאוה להא דר' אבהו בולשת חיילות גיים הבא לעיר על סם שמחפשין ובולשים את העיר קרי לה בולשת: בשעת שום. כגון שהוא של אותה מלכות: כאילו כופר. דנראה שהוא בוש בדבר: כי נחית. לנהר פניו כלפי הנהר ואין כאן משום לניעות אסור לכסותו: כי סליק. ופניו כלפי העם מותר משום לניעות: ר' זירא זקיף. דחייש לדבר שלא יראה ככופר: משתמיט. היה ירא ליראות לו משום דהוה בעי רבי זירא למיסק לארעא דישאל רב יהודה לא סבירא ליה וירא פן יגזור עליו מליכד: בבילה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי וגו'. ור' זירא אמר כך האי קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בשני דיני גזירות (כחובות קיא): הביאו לי נתר. לחוף את ראשי וקאמר להו

בלשון הקודש: פתחו פומיכו. ויכנס הבבל בית המרחץ לתוך הגוף ויוליא הבבל של זיעה: ואשחו. מן מים חמין ואפי' לא הוחמו אלא לרחינה: מותר לאומרו. בבית המרחץ ואפי' בלשון קודש: הבבל. למרחץ הנכנס דרך הפה: מפיק הבבל. דזיעה: ולא הלך ד' אמות. קודם שיפן: מרחבת. אינה מתעכלת לעשות זבל: ריח רע. ריח הפה: ריח זוהמא. כל גופו מזוהם בזיעה תמיד: ולא הסיקוהו מבפנים. שאינו מטיב לכלום: ולא הכניסוהו לזון. שהן מחזקין את הברזל: למים ע"ג חבית. על שוליו ולדדיו שאינם נכנסים לתוכו: מחני' מוליאר הגרוף. מן הגחלים מצע"י: שותין. ממנימו בשבת ואע"פ שהוחמו קצת מחמת הכלי לפי שאינו מוסיף הבבל אלא משמר ומקיים חום שלהם שלא יטנגו בגמרא מפרש מוליאר מים מבפנים וגחלים מבחוץ כלי שיפן בו בית קיבול קטן אלא דופנו מבחוץ מחובר לו ונתון עם גחלים והמים בקיבולו הגדול ורבותינו מפרשים מוליאר שני שולים ואנטיכי בי דודי מחינה בינתיים ולי נראה להפך דאם כן ה"ל למיתני מים מלמעלה וגחלים מלמטה ועוד נחשטה דחני באנטיכי לשון שולים הן והן אומרים לשון נחשטה ושאני נחשת מחרם: אנטיכי. מפרש בגמרא: גמ' בי כירי. חלל יש בכירה אלא חלליה שהגחלים בו ומים נתונים בחללה השני ואע"ג דדמי למוליאר מיהו כירה דופנה עב והאור תדיר בתוכה כל ימות החול ודופנה חם מאד ומוסיף הבבל במים אע"פ שגרופה מן הגחלים: בי דודי. יורה גדולה עושין לה שתי שוליים ונותנין גחלים בין שניהם והמים על העליונים: וכל שכן. דבי כירי אסור כדפרישית שמתוך שהאור תדיר בו ודופנו עב מרחיח: אכל בי דודי לא. שהרי הוא כמוליאר: שנחשטה. נחשטה שלה אלמא ביורה של נחשת קאי ונחשת משמר רתיחתו ואני אומר נחשטה לשון שולים כדכתיב (יחזקאל טז) יען השפך נחשתך ולשון של המשנה נחשתו של תנור במסכת כלים (פ"ח מ"ג) ושאני אנטיכי ממוליאר דמתוך שהשולים מכוסים חומם משתמר ואע"ג שגרפו גחליהם: מחני' המיחם. קומתו של חמין: שפינהו. כולה מחניחין מפרש בגמרא: גמ' מאי קאמר. מאי פינהו ומאי לא יתן והדר אמר אכל נתן: (כ"ז)

תוספות פשיטא דלא נגע דתניא ר' אליעזר אומר כו'. ואע"ג דרבנן פליגי עליה ושרו בפרק כל היד (נדה יג. ושם) לא שרי אלא משום ממוזות שלא יראה ככרות שפכה ויוציאו לעז על בניו שהן ממזרים: רחץ ולא סך. ול"ג מעיקרא דהא בכולי הש"ס רחיצה קודם סיכה דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב:) רחצו סכו וקרא כתיב ורחצת וסכת (רות נ) מיהו קרא איכא לאוקמי בסיכה שהיתה מתקשטת עצמה לריח טוב לכן לא היתה סכה בתחלה שעל ידי רחיצה היתה מעברת הסיכה מעליה: מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת. פי' בקונטרס לפי שאין מוסיף הבבל אלא משמר ומקיים חום שלהן ואנטיכי אפי' גרופה אין שותין הימנה לפי שמוספת הבבל ואין נראה דלא שייך למיגר במוסיף הבבל אלא בהטמנה גזירה שמא יטמין ברמץ ועוד דדוחק לומר דמתני' איירי כשעשה האיסור ועוד דאנטיכי אסור בכל ענין לשתות הימנו אפילו בהשהאה ואי להחזיר תנן משהין אפילו באינו גרוף ועוד אי משום תוספת הבבל אסרה ליה מתני' בשתיה תקשה לרבה ורב יוסף דשרו לעיל (דף לח.) בשבכ קדרה ע"ג כירה ובשלה בשבת אע"ג דלא נתבשלה כמאכל בן דרוסאי ואפי' במזיד ונראה כפי' ה"ר פורת מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת שמוזגין המים חמין ביין לפי שהמים אינם כ"כ חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוזגין לתוכו אבל אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה לפי שאנטיכי יש בה הבבל יותר ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה וכ"מ בירושלמי: (תוספות)

רש"א מחניחין: מוליאר הגרוף שותין ממנו ולפינו: הימנו בשבת. פירש רש"י ז"ל לפי שאינו מוסיף הבבל אלא משמר ומקיים חום שלהם שלא יטנגו, אכל אנטיכי אף על פי שגרופה וקטומה אין שותין ממנה לפי שמוסיף הבבל, וקא מקשו עלה בתוספות טובא חדא דאין להזכיר מוסיף הבבל אלא גבי הטמנה שהיא אסורה גזירה שמא יטמין ברמץ, ועוד אם מחמת הוספת הבבל למה המתין לאסור עד השתא, לימא הכין גבי תנור שהסיקוהו בקש וגבבה וליתני ואם נתן אין אוכלין ממנו בשבת כדתיב הכא, ועוד לימא דהוי תיובתיה מהכא למאן דאמר (לעיל לו, ב) להחזיר תנן אכל לשהות משהין אף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה, דהא קתני הכא דדוקא גרוף אכל שאינו גרוף אין שותין, ועוד דהכא הך דאנטיכי במאי מיתוקמא, דהא סתמא קתני אף על פי שגרופה אין שותין ממנה ולא פירש אי בשהחזיר אי נמי בששהה אי במזיד אי בשוכח דמשמע דבכל ענין אסור, ועוד דאי משום תוספת הבבל קא אסרה מתניתין בשתייה תיקשי לרבה ורב יוסף דאמרי לעיל (לה, א) שכן קדירה על גבי כירה ובישלה בשבת מותר בין בשוגג בין במזיד ומיירי בבשיל ולא בשיל, ועוד מאי שנא גרוף אפילו קטום נמי, וכיון דבכולהו מחניחא (לעיל לו, א) הני גרופה וקטומה, עד שיגרופו או עד שיתן את האפר, הכא נמי הוה ליה למיתני הגרוף או הקטום. ופירשו בתוספות דהכי קתני מוליאר הגרוף שותין ממנו במזיגה ביין, כלומר לפי שאין המוליאר הגרוף חם הרבה והלכך כשמוזגין יין במימיו אין היין מתבשל בתוכו, אכל מים שבאנטיכי חמין ביותר ואם בא למזוג מהן ביין בין בכלי ראשון בין בכלי שני נמצא מתבשל, ולפי פירוש זה דוקא גרוף התירו אכל קטום לא, לפי שהקטומה אינה אלא כל שהוא ואפילו קטומה והובערה שרי ואם כן עוד הוא מחמם ומוסיף חום והרי המים חמין וראויין לבשל כאילו לא גרפו ולא קטום, ולא אמרו קטומה אלא להיכר שלא יבא לידי חיטוי, כך יש לי לתרץ לפי פירושם. אכל מורי הרב רבינו יונה ז"ל הקשה עליהם והא חמין לתוך אונן בכל מקום מותר בין בכוס בין בספל בין באמבטי כדאיתא לקמן (מב, א), ועוד היכי פסיק ותני אין שותין, יתן לתוכו מים מרובין דומיא דמיחם שפינהו דמפרשין בגמ' לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיחמו אלא נתן הוא לתוכו מים מרובין כדי להפשיקו, ולא גזרינן מרובין אטו מועטין, ועוד דלא הוה ליה למיתני אין שותין ממנו דחמין שבתוכו מותרין הן ושותין מהן, והוה ליה למיתני אין מוזגין ממנו אי נמי לא יתן לתוכו כדרך ששנו במיחם. ופירש הוא ז"ל שאסרו האנטיכי מפני שרגילין היו לתת לתוכו מים תדיר ולהוסיף בו מים, ומפני שהגחלים מתחתיו ואי נמי מפני שדופנו עב חומו הולך ומוסיף, והלכך אף על פי שהמים האוננים מתפשטין בתוך המים החמין שבתוכו לשעתו לאחר שעה הם מתחממין והולכין בחום האנטיכי עד שמתבשלין עם, וזה לא ידע ויחשוב מאחר שבשעת נתינתו לא נתבשלו ולא הוחמו אלא הופשרו הרי זה מותר, ואינו אלא אסור

כיון לזכורו מתחממין בחוכו, ולפיכך אפרו אפילו המים שהוחמו בו בערב שבת שמא יוסיף בו מים בשבת, ומה שאסרו מוליאר שאינו גרוף מן הטעם שאמרו בירושלמי (ה"ג) מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות, כלומר שהמוליאר פתוח מתחתיו ונ"א: נקוב וחלוץ ונכנסת הרוח בחוכו ומבעיר את הגחלים בשבת ודומה למבשל בשבת, זה חורף פירוש של מורי הרב ז"ל, ונכון הוא. ובאמת כי ממה שאמרו בירושלמי נראה שלאסור מים שהוחמו בו מערב שבת אמרו, מדגרסין התם מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת, גרוף אין שאינו גרוף לא, אמר רב אשיאן מפני שהגחלים נוגעות בגופו אמר ר' חנינא בריה דר' הלל מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות אמר רבי יוסי ברבי בון מפני שהוא עשוי פרקים פרקים והוא מתירא שמא יתאכל דבוקו והוא מוסיף מוי, אנטויי אף על פי שהיא גרופה אין שותין ממנה ר' חנינא רבי יסא ר' אחא אבא בר רב חנה בשם רבי יוחנן מפני שהיא מתחממת מכותליה רבנן דקארין בשם רב חונא אם היתה גרופה ופתוחה מותר. אבל לדידי קשיא לי אם לאסור מים שהוחמו בו מערב שבת היה להם לסדר משנה זו קודם משנת אין נותנין בינה בלד המיחם, לפי שמראש הפרק ועד אותה משנה מיירי בתבשילין וחמין שמערב שבת, אבל מאותה משנה ולמטה לא דברו אלא בחמין ותבשילין המתבשילין או מתחממין או מתפשטין בשבת, כבינה בלד המיחם, ולא יפקיענה בסודרין ולא יעמיננה בחול ובאבך דרכים, ומעשה שעשו אנשי טבריא לדמרו להן חכמים בחמין שהוחמו בשבת, וכן המיחם שפינהו לא יתן לתוכו קונן, והאלפס והקדרה שהעבירין מרותחין, שכל אלו כמתבשילין בשבת, והיאך אפשר שכל המשניות של מעלה ושל מטה בתבשילין ובחמין שבשבת וזו באה באמצע שהיא בחמין שהוחמו מערב שבת. ומשום הכי היה נראה לפרש דהכי קאמר: מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת, כלומר: אם נתן לתוכו מים בשבת ונפשרו שותין ממנו, אבל בשאינו גרוף לא ואפילו קטום, מפני שהגחלים נוגעות בגופו והוי ליה כנותן על גבי האש ממש ואסור אפילו בדיעבד ואע"פ שלא נתבשל אלא שהופשרו, וכענין אותה דרבי יהודה דאסר אפילו בדיעבד ואפילו בשוכח תבשיל שנתבשל כל ארבו ומנטמק ויפה לו, ואע"פ שאין כאן משום בשול וכדתיא בברייתא דלעיל בריש פרקין (לה, א) ומשום גזירה, והכא נמי גזרינן ואפילו בדיעבד. ואנטויי אע"פ שגרופה וקטומה אין שותין ממנה כלל, לפי שאנטויי מתוך שהוא חם ביותר מפני שחושפו מחמתו לעולם אי אפשר להפשיר בו ואפילו נתן לתוכו מים מרובים כדי מילואו, וכאותה שנינו בברייתא לקמן בסמוך (מב, א) אבל באמצעי חמין לחוד קונן אבל לא קונן לחוד חמין, דמתוך שהוא חם ביותר אי אפשר לתת לתוכו מים כל כך שיהפשרו בחוכו אלא לעולם יבואו לידי חימום. ודין הוא דלתיני הכא מוליאר הגרוף נותנין לתוכו מים כדי להפשירן כדתינו גבי מיחם שפינהו, אלא משום דסליק ממעשה שעשו אנשי טבריא שאמרו להם חכמים בשבת בחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיכה ובשתייה ביום טוב בחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיכה ומותרין בשתייה, תנא הכא נמי שותין ואין שותין. כך נראה לי. אלא שאין נראה כן מן הירושלמי וכמו שכתבתי למעלה. ויש לפרש פירוש בירושלמי כך, מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת, הא אינו גרוף לא, ואמאי לא יהא כמשהה על גבי כירה שאינה גרופה, ופירש ר' אשיאן מפני שהגחלים נוגעות בגופו, ולא התייר כינה שאינה גרופה ואפילו למאן דאמר להחזיר תנן אלא כשאין גחלים נוגעות בגופה של קדירה הא נוגעות לא מפני שהוא כטומן ואסור משום טומן בדבר המוסיף הבל. ומה שהתירו לסמוך לכירה שאינה גרופה וקטומה וכדתינו לעיל (לו, א), התם הוא דמפסיק כלי אבל הכא שהגחלים נוגעות ממש בגופו של כלי שהמים בחוכו הרי זה כהטמנה, וכענין שכתבנו למעלה (לו, ב ד"ה עד) בשם רב האי ז"ל ו"ר ח"ה ז"ל. ור' חנינא פירש מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות, כלומר: שכיון שהרוח נופח באש והולך ומתבער בשבת הרי זה כמבעיר כירה תחת קדירה, וגזרינן דלמא אחי גופיה לכתויי ואפילו בקטומה. ושמא ר' חנינא חולק הוא על מה שפירש ר' אשיאן, ולומר שאין משום הטמנה במה שהגחלים נוגעות מלדו ולא מתחתיו ולא מכל לדיו. ורבי יוסי בר' אבין פירש מפני שהוא עשוי פרקים פרקים והוא מתירא שמא יתאכל דבוקו והוא מוסיף מוי, ולפיכך גזרו ואסרו עליו אפילו אותן שהוחמו מערב שבת כדי שלא יבא להשהות בו ויבא לידי בשול. ומכל מקום אנו למדין מן הירושלמי, דאין משהין בכירה חלולה שהרוח נכנסת בתוכה, ואם עבר ושהה אסור, מפני שהוא נראה כמבעיר ממש תחת קדירה וגזירה שמא יתהה בגחלים ואפילו בכירה קטומה. ואם כן כירות הללו שלנו שהן פתוחות מתחת ונוקבין אותן בקרקעיות כדי שהא הרוח מנשבת בהן ותבער בגחלים, אסור לשהות בהם ואפילו בקטומה. ושמא לא אמרו אלא במוליאר מפני שהוא חלול ממש והרוח נכנסת בו וגחלים בוערים ממנו, הא בכירה שלנו אין הבערת הרוח ניכרת בהן כל כך ולא גזרינן. ואי נמי איכא למימר דר' אשיאן ורבי יוסי בר' בון לא הודו לו ולא גזרו בהכין. וכל הגי מילי מדרבנן נינהו והלכה כדברי המיקל, ופוק חזי מאי עמא דבר, וכאותה שאמרו בירושלמי (פאה פ"ז ה"ה. מעשר שני פ"ה ה"ב) כל הלכה שהיא רופפת בידך ואין אתה יודע מה טיבה פוק חזי מאי

שפינהו קתני אלא אמר אביי הכי קאמר המיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמום אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ור' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור אמר רב ל"ש אלא להפשיר אבל לצרף אסור ושמואל אמר אפי' לצרף נמי מותר לצרף לכתחילה מי שרי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא שיעור להפשיר אבל שיעור לצרף אסור ושמואל אמר אפי' שיעור לצרף

ר"ש והלא מלכא. כשכלי מתכות הם ונותן לתוכו לונן מחזקים את הכלי וזו היא גמר מלכא האורפין שרתחת האור מפעפעתו וקורב להשקר והמים מלכא פועפועיו פולדו"ר ולתדן בלע"ז: שפינהו. משמע שפינו לעצמו מעל האור: הכל ללכא. שפינהו ממנו החמין: הכי איתמר לא שנו. דפינהו שרי לתת לתוכו לונן: אלא שיעור להפשיר. ולא ללכא כגון שלא מלכא כולו ורב משמע ליה פינהו כרב אלא שפינה ממנו חמין: אפילו שיעור ללכא שמלכא כולו מותר. (ר"ש)

תוספות והלא מצרף: וליכא לשנויי בשלא הגיע לצירוף כדמשני בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לד: ושם) דסתם מיחם הגיע לצירוף הוא: מידי מיחם שפינה הימנו מים קתני המיחם שפינהו קתני. תימה והכתיב ופנו את הבית (ויקרא יד) ואנכי פניתי הבית (בראשית כד) סולו פנו דרך (ישעיה כז) וכן בש"ס פנו מקום לבר ליואי שאינו מפנה אלא מה שבתוכו וי"ל כיון דבכמה מקומות הזכיר פיניו על הדבר המפנין כגון המפנה חפציו מזוית מזוית מפנין ד' וה' קופות פנו כלים (מבית) הטומאה (תבן) ועתיד לפנותו לא הוה ליה למנקט פינהו. אלא פנה ממנו מים כיון דאיכא למיטעי: מיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ורבי יהודה היא. אבל לר"ש שרי אפי"ן שמצרף כיון דאינו מבשל כגון שיש בו מים הרבה שאין המיחם מביאין לבשל רוב המים שבתוכו כדאשכחן בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לד: ושם) שאין מבשל ומצרף דקאמר רבי יהודה מביאין עששיות של ברזל ומטילין לתוך המים שתפיג צינתן ואם היה מבשל היה אסור ואפי"ן פריד והלא מצרף ואפי"ן דאביי סבר כר"ש דהא אמר לעיל כל מיילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל וחד מינייהו הלכה כר"ש בגרירה ומסתמא אביי כרבה רביה סבירא ליה מ"מ מוקי מתניתין כרבי יהודה משום דקשיא ליה מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני ורב אדא לא חייש לקושיית אביי ומוקי לה כהלכתא כר"ש ולי"ג לעיל אמר רב אדא בר מתנא אמר רב דרב סבר כר' יהודה בגרירה ועוד דבהדיא מוקי בסמוך מתני' כר' יהודה וצ"ל דלא הוי פסיק רישיה שיכול להיות שלא יצרף דבפסיק רישיה מודה ר"ש והא דפריד והלא מצרף ה"ק והלא שמא מצרף קשה דהכא משמע דבצירוף אסור ר' יהודה נמי דבר שאין מתכוין ובפרק אמר להם הממונה גריס רש"י ה"מ דאורייתא אבל הכא צירוף דרבנן ולי"ג אין שבות במקדש ומפרש דדוקא בדבר שהוא מן התורה אית ליה לר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור אבל בצירוף שהוא דרבנן לא ומיהו בלאו הכי קשה לפי' דהא ר' יהודה אסור בגרירה במתניתין דביצה דפרק י"ט (דף כג:): דנתן ואינה נגדרת אלא ע"ג כלים דמשמע אבל ע"ג קרקע לא ומוקמינא כר' יהודה דאסור באין מתכוין אפי"ן דבגרירה ליכא איסורא דאורייתא אפי' במתכוין כדמשמע בסוף פירקין דהוי חורש כלאחר יד ועוד דשמעתא דהתם קשה דמשני אביי אפי' תימא כשהגיע לצירוף דבר שאינו מתכוין מותר ופריד ומי אמר אביי הכי והתניא ימול בשר ערלתו אפי' במקום בהרת יקוף דברי רבי אושעיא והוינן בה קרא ל"ל ואמר אביי לא נצרכה אלא לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור והשתא אמאי לא מייתי הדיא דביצה דהיא משנה שלמה דאסור ר' יהודה דבר שאין מתכוין ומייתי מילתיה דאביי ועוד מוחק הספר דגרס ואין שבות במקדש לכך נראה לפרש התם אביי אמר אפילו כו' דבר שאין מתכוין מותר פי' מותר לר' יהודה ולא אסור ליה ר' יהודה דבר שאין מתכוין אלא מדרבנן ופריד מימול בשר ערלתו דמוקי אביי דאיצטרך לר' יהודה קרא א"כ ש"מ דאסור ר' יהודה אין מתכוין מן התורה ומשני וה"ג ה"מ בכל התורה כולה פי' בכל התורה כולה חוץ משבת אסור מן התורה אבל צירוף דגבי שבת לא אסור אין מתכוין אלא מדרבנן. דכיון דאין מתכוין לא הויא מלאכת מחשבת ושרי דאין שבות במקדש והשתא א"ש הכא וסוגיא דהתם וקשה דבפרק ספק אכל (כריתות דף כ: ושם) א"ר אשי כגון שנתכוין לכבות העליונות והועברו התחתונות מאליהן ת"ק סבר לה כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין אסור ולכך קאמר דחייב חטאת ומאן דפטר כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר אלמא משמע דדבר שאין מתכוין אסור לר"ש אפי' בשבת מן התורה וי"ל דהתם הוי פסיק רישיה שאי אפשר כלל לכבות העליונות אם לא יועברו התחתונות וחשיב מלאכת מחשבת ואפי"ן דהוי פסיק רישיה פטר ר"ש משום דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאינו צריך להבערת התחתונות והא דנקט לישנא מתכוין ושאינו מתכוין ולא נקט ת"ק כר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה כו' משום רבותא דר"י נקט דלא תימא דלא מחייב ר"י מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא במקום שמתכוין לעשות המלאכה כגון מכבה גחלת של עץ שלא יזקו רבים שמתכוין לכיבויה אבל התם שאינו מתכוין להבעיר התחתונות לא קמ"ל כיון דהוי פסיק רישיה חייב ובההיא דבההיא דהתחמם והועברו גחלים להתחמם ומאליהן נקט הא ר"י דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב הא ר"ש כו' אפי"ן דאין כוונתו להבעיר מדפטר ר"ש דאי כוונתו להבעיר הויא צריכה לגופה מ"מ כיון דניחא ליה בהך הבערה לא קרינן ביה שאינו מתכוין ולהכי לא נקט לישנא דאין מתכוין אבל בנתכוין לכבות העליונות לא ניחא ליה בהבערת התחתונות כלל שהרי בא לכבות שייך לישנא דאין מתכוין אפי"ן דהוי פסיק רישיה ור"ש שרי בחותה גחלים להתחמם אפי"ן דבפרק הבונה (לקמן קנ. ושם) משמע דהתולש לאכילה או לבהמה בארעא דידיה חייב חטאת בכל שהוא אפי"ן דאין מתכוין ליפות הקרקע לא דמי לכל מלאכה שאינה צריכה לגופה כגון חותה להתחמם דהתם אפי"ן שאין מתכוין ליפות אפי"ן דניחא ליה אבל בחותה אינו נהנה בהבערה זו דבלא הבערה זו יתחמם וכיון שאינו נהנה בברור לא נתכוון להבעיר והויא מלאכה שאינה צריכה לו: לא שנו אלא להפשיר. מתוך פי' הקונט' משמע דמפרש הסוגיא כן לא שנו אלא בדבר שאין שייך צירוף אלא פישור כגון מיחם שפינהו אבל לצרף פי' בדבר ששייך צירוף כגון מיחם שפינו ממנו מים אסור ושמואל אמר אף לצרף כלומר אף בדבר ששייך צירוף מותר ומשמע אפי' במתכוין ולהכי פריד ולצרף לכתחילה מי שרי אלא אי איתמר הכי איתמר לא שנו דפינה ממנו מים שרי לתת לתוכו לונן אלא שיעור להפשיר ולא לצרף כגון שלא. מלאהו כולו דליכא צירוף עד שימלאנו על כל גדותיו ורב מפרש פינהו כרב אדא והא דפריד לעיל והא מצרף משום דמשמע ליה הא דקאמר אבל נותן לתוכו מים מרובין שיש שיעור לצרף מדקאמר מרובים אבל כשפינהו והמים בתוכו א"א להיות צירוף ודוחק ור"י מפרש בענין אחר דבפינהו נמי איכא צירוף כשמלאהו ובפינהו ממנו מים כל שהוא יש בו שיעור לצרף מדפריד לעיל והלא מצרף ולא משני שאין בו שיעור לצרף ועוד מדקאמר אביי אבל מיחם שפינה ממנו מים אסור מפני שמצרף משמע דהתם פשיטא ליה שמצרף ולא שייך לפלוגי ביה דבכל שהוא הוא מצרף וה"פ לא שנו אלא להפשיר פי' שמתכוין להפשיר השתא סבירא ליה דמייירי רב אפי' בשיעור לצרף אבל לצרף שמתכוין לצרף אסור כר"ש ומפרש פינהו שפינה ממנו מים כרב אדא אי נמי פינהו עם המים כאביי ומייירי כשיש בו שיעור לצרף כגון שממלאו כולו מים צוננין דאפי"ן דהמים חמין

שבתוכו לא נסתלקו יש שיעור לצרף ומחלק בין אין מתכוין למתכוין כר"ש ולא כאב"י דמוקי לה באין בו שיעור לצרף וכו' יהודה וכו' פריך אליבא דשמואל ולצרף לכתחילה מי שרי ה"ה דהוה מצוי למפרך אליבא דרב כיון דסבר דהלכה כרבי יהודה בגרירה דהיינו בדבר שאינו מתכוין מאי דוחקיה לאוקמי מתני' כשיש בו שיעור לצרף וכו' ש' לוקמה כשאין בו שיעור לצרף כאב"י וכו' רבי יהודה דסבירא ליה כוותיה אלא אדשמואל קפריך דעדיפא ליה אלא אי איתמר הכי איתמר השתא מפרש מתניתין כאב"י לגמרי שפינהו עם. המים וה"פ לא שנו אלא שיעור להפשיר שאינו ממלא המיחם על כל גדותיו אבל. שיעור לצרף אע"פ שאינו מתכוין אלא להפשיר אסור כרבי יהודה דסבר כוותיה אבל פינה ממנו מים לעולם אסור דבכל ענין יש שיעור לצרף כדפי' וכי קאמר אב"י אבל מיחם שפינה ממנו מים כו' ה"ה דמצי למימר בד"א בשיעור להפשיר אבל שיעור לצרף אסור אלא ניחא ליה למינטק האי לינא משום דמלשון פינהו דייק דאתיא כו' יהודה שמואל אומר אף שיעור לצרף מותר כר"ש וא"ת מדקאמר שמואל אף שיעור לצרף אם כן מוקי מתני' כאב"י דייק שפינהו דלרב אדא דמפרש שפינה ממנו מים לעולם יש שיעור לצרף ומאי אף שיעור לצרף דקאמר שמואל וכיון דמפרש כאב"י אם כן נידוק דווקא פינהו הא פינהו ממנו אסור כר"י וי"ל דשמואל קאי אמילתיה דרב וקאמר אף שיעור לצרף שרי דאנא סבירא לי כר"ש מוקמי' מתני' כוותיה דרב אדא כשפינה ממנו מים ויש לעולם שיעור לצרף: לא שנו אלא להפשיר. פ"ה דרב משמע ליה מתני' פינהו כרב אדא שפינה ממנו המים ושיעור להפשיר כשלא מלאהו ושיעור לצרף כשמלאהו וקשה כי פריך לעיל והלא מצרף לימא כשלא מלאהו ועוד מדקאמר אב"י אבל מיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שהוא מצרף משמע בכל ענין הוא מצרף אפי'. לא מלאהו וי"ל דמשמע ליה פינהו כאב"י וקאמר לא שנו אלא שיעור להפשיר שלא נתן בו מים כ"כ שיצטננו החמין אבל נתן בו מים כ"כ שיצטננו החמין אסור ואע"פ שאינו מתכוין לצרף מיתסר (תו"י בשם מהר"ש ממירזבורג): (תוספות)

רשב"א גמרא: הא קא' לפנינו: והלא' מרף הא מני ר' שמעון היא וכו'. ואם תאמר לימא ליה כשלא הגיע לזירוף וכו' עלמא, וכדמשני בזומא (לה, ב) גבי עשיות של ברזל מטיילין לו. ונראה לי משום דמתניתין סתמא קתני המיחם שפינהו. ועוד דאם איתא, כי מפלוג בין להחם בין להפשיר ליפלוג וליתני כדירה, במה דברים אמורים בשלא הגיע לזירוף אבל הגיע לזירוף לעולם אסור. ועוד דניחא ליה לאוקומה כרבי שמעון להלכתא כוותיה, אבל הרי' דיומא על כרחין אוקמה בשלא הגיע לזירוף משום דרבי יהודה תני לה. ואם תאמר היכי מוקמינן לה כרבי שמעון, והא אב"י ורבא דלמרי תרוייהו (לקמן עה, א' ו"ג) מודה רבי שמעון בפסוק רישיה ולא ימות. תירץ הרשב"א ז"ל, דהא דרב אדא וכן נמי היא דאב"י בסמוך דאמר אבל פינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שהוא מרף דהא מני רבי יהודה היא, היינו מקמי דשמעיה מרבא, הא לכתר דשמעיה מרבא דאמר מודה רבי שמעון בפסוק רישיה ולא ימות סבריה, ומתניתין על כרחין בשלא פינה ממנו מים אבל פינה ממנו מים אפילו כרבי שמעון אסור. ומפורש הוא בפרק רבי אליעזר דמילה (לקמן קלג, א) בשמעיה דמילה דוחה את הנרעה, דמעיקרא הוה סבירא ליה לאב"י דרבי שמעון אפילו בפסוק רישיה ולא ימות שרי עד דשמעיה מרבא וסבריה. ואינו מחוור, דאם איתא הוה ליה לאקשויה הכא והא אב"י ורבא דלמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסוק רישיה ולא ימות דקמקשה בעלמא (כגון לקמן עה, א). ועוד אם כן ליתא אפילו לדשמואל דאמר אפילו שיעור לזרף, ולא כן דעת הגאונים ז"ל אלא בין פינה ממנו מים בין שלא פינה ממנו מים נתן לתוכו כדי לזרף ואינו חושש, וכן פסק ר"ח ורובנו האי גאון ז"ל. אלא יש לומר דמיחם לאו פסוק רישיה ולא ימות הוא, דאפשר לזרף הגיע לזירוף, מפני שהמים שבתוכו מונעין אותו להתחמם ולבא לידי זירוף. ואע"ג דקא' מקשה להדיא והלא מרף, לאו למימרא שמרף בודאי אלא ה"ק והא שייך ביה זירוף והלכך איכא למיחש שמא יזרף. כך תירצו בתוספות (ד"ה מיחם). מתקין לה אב"י מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני, שפינהו קתני. ואם תאמר והא כתיב (ישעיה נז, יד) פנו דרך, וכתיב (ויקרא יד, לו) ופנו את הבית פניתי (את) הבית (בראשית כד, לא), וכן רבים. יש לומר לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, וכדלמרינן (עירובין כ, ב) המפנה חפציו מזוית לזוית, וכן רבים. ואע"ג דלמרינן (כתובות עז, ב) פנו מקום לבד ליוצא והמפנה את האור (ראה לקמן קכו, ב), אפי' הוה ליה למיתני שפינה ממנו מים כי היכי דלא ניטעו בה, כיון דנפקא מינה לרבי שמעון ולרבי יהודה לענין זירוף. ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שהוא מרף ור' יהודה היא. ואם תאמר והא אמר אב"י (לעיל כב, א) כל מיילי דמר עביד כרב בר מהני תלה, וחדא מינייהו גורר אתם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ, ומסתמא אב"י כרביה סבירא ליה, אם כן היכי מוקי לה למתניתין כרבי יהודה. יש לומר דאב"י ודאי כרבי שמעון סבירא ליה, אלא דמתניתין קשיתיה מדקתני המיחם שפינהו ולא קתני המיחם שפינה ממנו מים, אלמא כשפינה ממנו מים אסור וכרבי יהודה, ומיהו איהו לאו כי הא מתניתין סבירא ליה אלא כרבי שמעון. והיינו דלעיל רבי אב"י למימר אבל פינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר, דאי משום דאחא אב"י למימר מדנפשיה דכדי זירוף אסור ומשום דרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור, למה ליה למימר אבל פינה ממנו מים, אפילו בלא פינה ממנו מים מצי לשמענין, ולימא הני מיילי שיעור להפשיר אבל שיעור לזרף, כלומר: מרובין כל כך המים שיצטננו המים שבמיחם לגמרי וילרפו את המיחם אסור וכרב דבסמוך. אלא דאב"י לאו מדעתיה דנפשיה קאמר לה אלא טעמא הוא דקא' מפרש, דמהאי טעמא הנא הנא פינהו ולא הנא פינה ממנו מים, לאשמעינן דרבי יהודה היא ובפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר, והוא הדין לפינהו שלא יתן לתוכו מים מרובין כדי לזרף, דלעיל דמתניתין דוקא, ולומר דמועטין כדי שיעור להחם ואי נמי מרובין שיהא בהן כדי לזרף לגמרי מים שבתוך המיחם ולזרף את המיחם אסור וכרבי יהודה, ולא התייר אלא בשיעור בינוני שיהא בו שיעור להפשיר דוקא וכדכר. ופלוגתא דרב ושמואל בלוקימתא דאב"י, דאילו לאוקימתא דרב אדא כל מה שהוא נותן יש בו כדי לזרף, דכיון שנותן מים לזרף לאחר שפינה ממנו מים חמין בין מרובין בין מועטין מרפין, וכדמשמע מדפריך בהדיא לרב אלא והלא מרף ולא שני בשאין בהם כדי לזרף, וכן נמי מדאמר אב"י אבל פינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שהוא מרף. ושמואל דמפרש לה למתניתין כאב"י ולא מפרש לה כרב אלא אע"ג דסבירא ליה כרבי שמעון, מהאי טעמא דאמרן הוא דלישנא דפינהו קשיתיה, ולא מיהו סבירא ליה לשמואל דאע"ג דמתניתין פינהו קתני לאו דוקא אלא הוא הדין לפינה ממנו מים, משום דלא קפיד הנא דמתניתין אלא שלא יתן כדי שיחמו הא כדי שיצטננו המים שהם במיחם שפיר דמי, ולא תנא כדי להפשירן אלא

לאשמועינו דאפילו להפסיד שרי. ואפשר דאביי נמי הכי סבירא ליה, אלא משום דשמעיה לרב אלא דאמר דמתניתין דוקא כרבי שמעון ומתניתין שפניה ממנו מים קתני, אמר איהו דלדרכה מתניתין פינהו קתני ואי איכא למידק טפי איכא למידק דכרבי יהודה אחיא דדוקא פינהו אבל פינה ממנו מים כלל וכלל לא, ואלא מיהו בין דדיקא מתניתין הכי או לא איהו כרבי שמעון סבירא ליה. אמר רב לא שנו אלא שיעור להפסיד. ואי קשיא לך דהיינו שיעור להפסיד והיינו שיעור לכרף, וכדמשמע לעיל מדאמר רב אלא אבל נותן לחוכו מים מרובין כדי להפסידו ואקשינו עלה והלא מלכא, אלמא כל שהן פושרין יש בהן כדי לכרף. לא היא, דכבר כתבנו דכל שהוא נותן לתוך המיחם שאין בו מים חמין יש בו כירוף בין שיתן בהן כדי להפסיד ואפילו אין בהם אלא כדי שיחמו, אבל בנותן לתוך מיחם שיס בו מים חמין לעולם אין המים חמין שכתוב מניחין אותו להכטרף עד שיכטנו לגמרי, וטעמא שהמים האונגין הם שמלכרפין אבל לא הפושרין. אבל רש"י ז"ל נראה שפירש שיטה זו בענין אחר, והוא ז"ל סבור דפלוגתא דרב ושמואל דרב אלא שייכא, ושיעור לכרף היינו בשנותן לתוך המיחם מים מרובין כדי מילוחו שיהא מלא על כל גדותיו, אבל כשאינו נותן כדי מילוחו אינו מלכרף. וכי אקשינו לעיל אדרב אלא והלא מלכרף, אמר מרובין כדי להפסידו אקשינו, כלומר: דכיון דלא חלקת במים מרובין אלא אדרבא משמע דכל שהוא מרבה בשיעורו טפי עדיף ואפילו כדי מילוחו של מיחם ואמאי והלא מלכרף. זו היא שיטתו של רש"י ז"ל לפי מה שנתראה מלשונו. (רשב"א)

מותר למימרא דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה והאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יזוקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ ואי ס"ד סבר לה כרבי שמעון אפילו של עץ נמי בדבר שאין מתכוין סבר לה כרבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה אמר רבינא הלכך קוץ ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מד' אמות ובכרמלית אפילו טובא: אבל נותן כו': ת"ר נותן אדם חמין לתוך הצונן ולא הצונן לתוך החמין דברי בית שמאי ובית הלל אומרים בין חמין לתוך הצונן ובין צונן לתוך החמין מותר בד"א בכוס אבל באמבטי חמין לתוך הצונן ולא צונן לתוך החמין ורבי שמעון בן מנסיא אוסר אמר רב נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא סבר רב יוסף למימר ספל הרי הוא כאמבטי א"ל אביי תני ר' חייא ספל אינו כאמבטי ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא דספל הרי הוא כאמבטי ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא מי סברת רבי שמעון אסיפא קאי ארישא קאי ובית הלל מתירין בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך החמין ורבי שמעון בן מנסיא אוסר צונן לתוך חמין לימא רבי שמעון בן מנסיא דאמר כב"ש הכי קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינא ליה לרבא דלא קפיד אמנא מדתני רבי חייא נותן אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך חמין אמר ליה רב הונא לרב אשי דילמא שאני התם דמיפסק כלי אמר ליה מערה איתמר מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין: מתני' האילפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין

רש"י שאין מתכוין לכך: גחלת של מתכת. משליכין לחוץ פסולת של כרזל דלא שייך כבוי בהכי מדאורייתא ומדרבנן אסורה והיכא דאיכא נוקא לרבים לא גזרו על השבות: אבל לא של עץ. דאסורא דאורייתא היא וחייב סקילה: אפילו של עץ נמי. דהא לרבי שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכל כיבוי אינו כריד לגופו חוץ מעושי פחמין או מהבהבי פחילה: הלכך. כיון דאמרת לא גזרו שבות דכיבוי מתכת במקום נוקא לרבים: קוץ ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מד' אמות. עד שיסלקנו לזידי רשות הרבים דאסורא דרבנן הוא: ובכרמלית. דטלטול ידיה דרבנן: אפילו טובא. יעבירנו בעקירה אחת: חמין לתוך צונן. דקסבר תתאה גבר ואין החמין מרתחין את הצונן אלא מפשירין: ולא צונן לתוך חמין. שהתחונים מרתחין את העליונים דתתאה גבר: בכוס. דלשתייה קבעי להו ולא ניחא ליה שיחמו הרבה ועוד דכלי שני הוא: אוסר. אפילו חמין לתוך צונן: ספל הרי הוא כאמבטי. ואף על גב דכלי שני הוא הואיל ולא לשתייה אלא לרחיכה אסירי דניחא ליה שיחמו הרבה וגזרינן: אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא. בתמיה דהא לרבי שמעון אפילו חמין לתוך צונן אסור לא משכחת חמין שהחמו ואפילו מע"ש שלא יהיו כריכין להפיג רתיחתו ואם כן לא ירחוץ אפילו פניו ידיו ורגליו בחמין: מי סברת ר' שמעון אסיפא קאי. דלא שרי ת"ק אלא חמין לתוך צונן. ואתא איהו ואסר אף חמין לתוך צונן: ארישא קאי. לשתייה וצונן חמין דקשרו ב"ה קאסר: מתני' שהעבירן. מן האור: מרותחין. בין השמות: לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל: (רש"י)

תוספות אפילו של עץ נמי. ואם תאמר ומאי ס"ד דמקשה וכי משום דסבר שמואל כרבי שמעון באין מתכוין יסבור כמותו במלאכה שאינו צריך לגופה וי"ל דס"ד דמקשה דודאי הא בהא תליא משום דסבר רבי יהודה דמלאכה שאינו צריך לגופה חייב עליה היכא דמתכוין בשאין מתכוין נמי החמירו חכמים אבל לרבי שמעון דפטור עליה מן התורה אף במתכוין לא חש לאסור מדרבנן כשאין מתכוין כיון דמתכוין עצמו ליכא אלא איסורא דרבנן ומיהו לפי האמת לאו הא בהא תליא דשמואל אע"ג דבמלאכה שאינה צריכה לגופה סבר כרבי יהודה דחייב [מתיר] באין מתכוין ולרבי יהודה נמי אסור אין מתכוין אפילו בגריירה דמתכוין עצמו לא אסיר אלא מדרבנן כדאמר ליקמן ובשילהי כל התדיר (זבחים דף צא: ושם) דאמר שמואל המתנדב יין מביאו ומזלפו ע"ג האשים ופריך והא קא מכבה ומשני דסבר דבר שאין מתכוין מותר ופריך כי הכא דאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת אבל לא של עץ והשתא אומר רשב"א דפריך מכ"ש דכיון דסבר שמואל דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב א"כ סבירא ליה נמי בשבת דבר שאין מתכוין אסור דסבר המקשה דהתם דהא בהא תליא כמו מקשה דהכא וכיון דבשבת אסור אין מתכוין כ"ש בעלמא אך הקשה דמשמע דאי הוה סבר שמואל מלאכה שאינה צריכה לו פטור עליה הוה אתי שפיר ואמאי והא מלאכה שאינה צריכה לגופה בשאר איסורים דלאו שבת חייב עליה וכיון דסבירא ליה דהא בהא תליא א"כ אמאי קאמר התם דבר שאין מתכוין מותר: נותן אדם חמין לתוך צונן. אפי' בכלי ראשון דחמין לתוך צונן אינו מבשל כמו שאפרש ולא צונן לתוך חמין אפילו בכלי שני דגזרי ב"ש כלי שני אטו כלי ראשון וב"ה דפליגי ושרו צונן לתוך חמין היינו דוקא בכלי שני כדקתני בד"א בכוס משמע דבכלי ראשון מודו ב"ה ולא משום דסברה הך ברייתא דתתאה גבר כדפירש בקונטרס דאם כן יקשה מהכא למ"ד עילאה גבר ולמאן דאמר תתאה גבר נמי הא מבשל כדי קליפה כמו שאפרש ליקמן בע"ה אלא נראה כמו שאומר ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצונן של מטה מרובים שדרך ליתן המועט במרובה ולכך אין מבשלים חמין המועטים כלל לפי שמתערבין בצונן המרובין ומתבטל חמין מותן ולא צונן לתוך חמין שהחמין של מטה מרובין ומתערבין בהן הצונן המועטין ומתבטלין: אבל באמבטי כו'. נראה דהאי אמבטי איירי כגון שהוא כלי שני ולא הוה כההוא אמבטי דלעיל דקאמר בקשתי להניח פך באמבטי מדקאמר ספל אינו כאמבטי והאי ספל ע"כ כלי שני דאי כלי ראשון אמאי אינו כאמבטי וכוותיה אמבטי הוה כלי שני ועוד דאי באמבטי שהוא כלי ראשון איירי לא הוה ליה למינקט אמבטי אלא מיחם שהוא לשתייה דומיא דכוס ומדנקט אמבטי משמע דבכלי שני איירי ואתא לפלוגי בכלי שני בין כוס שהוא לשתייה לאמבטי לפי שחמין הרבה ואיכא למיגזר דהרואה אותן חמין כל כך סבור דכלי ראשון הוא ובמתני' דנקט במיחם שהוא ראשון לא יתן לתוכו מים הוה מצי למימר באמבטי שהוא שני לא יתן לתוכו מים אלא דמתני' מיירי בשתייה ומפליג בין מיחם לכוס: מי סברת ר"ש בן מנסיא אסיפא קאי ארישא קאי. היינו דוקא למאי דס"ד לרב יוסף מעיקרא אבל למאי דמסקי' דספל אינו כאמבטי קאי אסיפא בכוס וסבר שפיר ר"ש בן מנסיא כב"ה דאפילו צונן לתוך חמין מותר ואתא מתני' דשריא לתוך הכוס אליבא דהלכתא דהלכה כר"ש בן מנסיא וא"ת למאי דסלקא דעתך דארישא קאי ואסר בכוס צונן לתוך חמין מאי קמ"ל רב יוסף דספל הרי הוא כאמבטי כוס נמי הרי הוא כאמבטי לר"ש בן מנסיא דהלכתא כוותיה וי"ל דרב יוסף לב"ה אתא לאשמעינן דשרו בכוס: נותן אדם קיתון של מים. וא"ת ואמאי לא מייתי ברייתא דלעיל דספל אינו כאמבטי ואמאי איצטריך נמי רבי חייה למיתני תרויהו וי"ל דהשתא קמ"ל בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין דההיא דספל אינו כאמבטי ה"א דקאי אר"ש בן מנסיא דאסר באמבטי אפי' חמין לתוך צונן ועליה קאמר דספל אינו כאמבטי ושרי חמין לתוך צונן אבל צונן לתוך חמין ה"א דאסור ואפשר ההיא דלעיל היינו הך דהכא אלא שקיצרה ונקט לישנא דרב יוסף דמייתי עלה: שאני התם דמפסיק כלי. וא"ת דאמר לעיל (דף מ:) טול בכלי שני ותן אבל בכלי ראשון לא אע"ג דמפסיק מנא וי"ל דהתם בכלי ראשון והכא דבכלי שני שאני: (תוספות)

רשב"א גחלת של מתכת אבל לא של עץ וכו'. ואסיקנא במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה, והאי מתכוין לכבות הוא אלא שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה. ואם תאמר אם כן אפילו גחלת של מתכת ליתסה. כבר פירש רש"י ז"ל דבההיא לא שייך כבוי דאורייתא אלא דרבנן, והיכא דאיכא נזקא דרבים לא גזרו על השבות. ואם תאמר כיון דשמואל כרבי יהודה חמרה לשמעתיא, אכתי גחלת של מתכת היכי מכבה והלא מנרף. לא היא, דעד כאן לא חוקימנא לה כרבי יהודה אלא משום דאסר לכבות גחלת של עץ ובהא הוא דאמר כרבי יהודה, אבל מאי דשרי לכבות גחלת של מתכת ולא חייש לנרוף לאו כרבי יהודה אלא כרבי שמעון, דהא דבר שאין מתכוין הוא ודבדב שאין מתכוין כרבי שמעון סבירא ליה. ואי נמי לירוף כרבי יהודה מדרבנן היא ולא גזרו בה רבנן משום נזקא, וכדלחמירין במסכת יומא בפרק אמר להם הממונה (לד, ב) אבל הכא לירוף ודרבנן הוא. ושמא בכל לירוף קאמר ואפילו דכלים. ואם תאמר היכי מסקינן הכא דשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה כרבי יהודה סבירא ליה ואפילו במקום הזיקא לא שרינן ליה במלאכה דאורייתא, והא אמר שמואל (לקמן קז, א) ומוזבא לעיל ג, א) כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת וחדא מינייהו אידת נחש, וההיא כרבי שמעון היא וכדלחמירין בפרק שמנה שרצים גמרא הגדן שלח ללורך פטור (לקמן קז, ב) איכא דמתני לה אהא הלך נחש בשבת וכו' מאן הנא אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. איכא למימר דשמואל בזההיא לאו כרבי שמעון סבירא ליה, והא דחשיב לה בהדי פטור ומותר הכי קאמר, למאן דפטור בזה לאו פטור ואסור הוא אלא מותר לכתחלה, וכדדייק לה שמואל בפרק רבי אליעזר דלורג (לקמן קז, א) מלישנא דמתניתין. אבל רבנו האי גאון ז"ל כתב דרבי יהודה אפילו במקום הזיקא אסר, אלא דשמואל לא סבירא ליה כוותיה במקום דאיכא הזיקא, ומשום הכי התיר ללוד את הנחש ולכבות גחלת של מתכת, אבל גחלת של עץ אסור לכבותה. ומה הפרש ביניהן, שגחלת של עץ אדמדמת היא וכיון שגחלת פורשין ממנה עוברי דרך ואין באין לידי הזיקא, אבל גחלת של מתכת אף על פי שגחלתה כיון שהיא חמה שורפת היא (ומכאן) ואינה נרחיית ומזקה. אלו דברי הגאון רבנו האי ז"ל. וכן כתבו בעל ההלכות ז"ל (בה"ג פ"ג ה"ד) ור"ח ז"ל (בגליון). ומן התימה הוא, היאך התיר שמואל אידת נחש שהיא מלאכה דאורייתא משום הזיקא. ויש לומר דכיון דלרכו להזיק ורבים ניזוקין בו כסכנת נפשות חשיב ליה שמואל, דאי אפשר לרבים ליזהר ממנו דאם זה יזהר זה לא ישמר ממנו, משא"כ בגחלת של עץ היא אינה הולכת ומזקה וכל אחד יכול להשמר ממנה, אבל רבי יהודה לעולם אסר ואפילו במקום נזק. ומדבריהם למדנו דרבי יהודה אפילו במלאכה דרבנן לא שרי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואפילו במקום הזיקא דרבים, שהם ז"ל כתבו בגחלת של מתכת קא שרי בה שמואל ופליגי בה ארבי יהודה, וכבוי גחלת של מתכת ודאי מדרבנן, וכדלחמירין פרק רבי אליעזר דמילה (לקמן קלד, א) ממתקין את החרדל בגחלת ואוקימנא בגחלת של מתכת אבל לא בשל עץ משום דהא לאו דאורייתא הוא דאורייתא. בדבר שאין מתכוין סבר לה כרבי

שמעון במלחמה שאינה נריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה. ומהא שמעינן ללאו הא בזה חלי, אלא שהמקשה היה סבור דמילתא תליא הא בזה היא. ואי נמי יא לומר דקסבר דכיון דפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון היא ונדבר שאין מתכוין סבר לה כרבי שמעון הכי נמי בפלוגתייהו דמלחמה שאינה נריכה לגופה סבר לה כרבי שמעון, ואסיקנא ללא. ונחן אדם חמין לתוך לון אכל לא לון לתוך חמין. פירש רש"י ז"ל משום דתתאה גבר. ואינו מחוור דאם כן בפרק כיצד לולין (פסחים עו, א) דפליגי בזה מילתא רב ושמאלא חד אמר תתאה גבר וחד אמר עילאה גבר, לוחזיה מהא למ"ד עילאה גבר. ועוד דהא אפילו למאן דאמר תתאה גבר מודה דכדי קליפה אסור, דלמקרה ליה תתאה לעילאה מיבלע בלע, ואם כן אפילו חמין לתוך לון הרי מבשל כדי קליפה וליהסר. אלא ודאי נראה דבמים שהן מתערבין אלו לתוך אלו ליכא למימר בזה תתאה ועילאה. ובתוס' (ד"ה נוחן) פירשו שדרך המערה שנותן המועט לתוך המרובה, והלכך חמין מועטין לתוך לון מרובין אין בהם כח לבשל, אבל לוננין מועטין לתוך חמין מרובין מתבשלין. וגם זה אינו מחוור בעיני, דהכא סתמא קהני לא שניא מרובין ולא שניא מועטין, ולתוך הכוס ואפילו לתוך המיחם רגילות הוא לתת לון הרבה כדי להפסיד מפני שהן עשויין לשתיה ואין אדם שותה חמין גמורין אלא פושטין, והוא ליה למיתני הכי לון לתוך חמין כדי שיחמו אסור וכדי להפסיד מותר, וכדחני במתניתין. אלא נראה דכלים אלו בין כוס בין אמבטי וספל כולן כלי שני הם. וכן פירשו הגאונים ז"ל. וכן כתב הרמב"ם ז"ל. והכי נמי משמע מדאקשין לקמן אלא לרב נחמן רחיה בחמין מי ליכא, ואי איתא משכחה לה בכלי שני. ואע"ג דאמבטי דלעיל (מ, ב) גבי עובדא דרבי משמע דכלי ראשון הוא מדאמר ליה טול בכלי שני והן, אמבטי דהכא כלי שני הוא, דהא אמבטאות הרבה יא והכא דבר הלמד מענינו אמבטי דומיא דכוס. ומהם נמי משמע לי דהכא אפילו בנותן מים מרובין ואפילו כדי מילואו של אמבטי ושל ספל קאמר, דאי לא הא משכחה לה בנותן מים מרובין כדי להפסידהו, שהרי אין אדם רוחץ במים חמין שהוא מסלד בהן. והכא הכי פירושה: נוחן אדם חמין כל שהן לתוך הלון, לפי שהן מתקררין בערוין ומתערבין ממש בתוך הלון ואין כח בהן לבשל, ואפילו בבחי' מכלי ראשון, דאפילו תמאלא לומר בעלמא דערוי דכלי ראשון ככלי ראשון, הני מילי כגון שמערה על גבי תבלין וכיוצא בהן שאין חמין מתערבין בתוכן אלא מכין עליהם בקילוחן ומבשלין, אבל מים במים הן מתערבין ממש בתוך הלון ואין בהן כח לבשל אדרבא כל שהן נופלין הן מלוננין, וכל שכן הכא בכוס שהוא כלי שני שאינו מבשל. אבל לון לתוך חמין אסור, משום דגזור בית שמאי כלי שני אטו כלי ראשון והאיל ואפשר דתתי בכלי ראשון לידו איסורא דאורייתא דכלי ראשון מבשל. ובית הלל מתירין אפילו בלונן לתוך חמין, דכלי שני אינו מבשל, ואפילו נתן לתוכן לוננין מועטין דאין בחי' לתוכן לידו בשול אלא לידו הפסד. והא דתנן במתניתין אבל נתון לתוכו או לתוך הכוס כדי להפסיד ומפרישין עלה בגמרא אבל נתון לתוכו מים מרובין כדי להפסידהו, משום מיחם הוא דלמירינן אבל בכוס כל שהוא נתון לתוכו היינו להפסידהו. אבל באמבטי שעומדין לרחיץ אדם מחממין הרבה, והלכך לון לתוך חמין אסור לעולם שאי אפשר לבא לידו הפסד אלא לידו ביטול ואפילו נתן באמבטי כדי מילואו, ואף על פי שהוא כלי שני ובעלמא אינו מבשל הכא שאני לפי שדרךן לחממן יותר מדאי. וספל כיוצא בו למאי דהוה סבירא ליה לרב יוסף מעיקרא, אבל במסקנא לא מדחני רבי חייה ספל אינו באמבטי, דמים שבספל אינו חמין כל כך ואינו אלא ככוס, והואיל וכלי שני הוא לעולם מותר שאינו בא אלא לידו הפסד, ואפילו היו מים שהיד סולדת בהן לאחר שנתערבו לון לתוכו, אינו מחמת הלון שבו להיות יד סולדת אלא מחמת הרחשונים שלא נלטנו. ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דספל הרי הוא באמבטי ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא וכו'. מהא משמע דרב יוסף רב נחמן סבירא ליה, דאי לא מאי קושיא, משכחה לה לרב יוסף בחמין לתוך לון כבית הלל בין בספל בין באמבטי ולרב נחמן בספל, אלא משמע דכהדדי סבירא להו. ואם תאמר אם כן למאי דמתרץ דרבי שמעון בן מנסיא ארישא קאי, למה ליה לרב יוסף דאמר ספל הרי הוא באמבטי, לימא הרי הוא בכוס דכולהו אסירי. ועוד לישתוק מינה לגמרי, דמי תיסק אדעתין דגרע טפי ספל מכוס. תירצו בתוס' ללאו אליבא דרבי שמעון בן מנסיא איכתיבא ליה למתנייה ולאו אליבא דהלכתא קאמר לה, אלא אליבא דבית הלל דשרי בכוס ואסרי באמבטי. ולענין פסק הלכה איכא למימר דאמבטי אפילו חמין לתוך לון אסור כרבי שמעון בן מנסיא ורב נחמן דפסק הלכתא כוותיה, דהא דחנין ומוקמינן לה לרבי שמעון בן מנסיא ארישא היינו למאי דקא סלקא דעתין מעיקרא דספל באמבטי כי היכי דנשכח רחיה דשריא בשבת, אבל למסקנא דאסקינן דספל אינו באמבטי הו לא כרייבין לאוקומא דרבי שמעון ארישא אלא אסיפא, אבל ברישא דכוס מודה רבי שמעון דשרי וכמתניתין דחני אבל נוחן הוא לתוך הכוס, ורבא ללא קפיד בספל לא פליג אדרב נחמן. אבל הגאונים ז"ל (עי' רבי"ה ח"א עמ' 206) לא פסקו כן, דסבירא להו דהא דרבי שמעון בן מנסיא לעולם ארישא קאי. ונראה דקא סברי מדקאמר מי סברת אסיפא קאי ארישא קאי דלמא קושטא דמלחא הכין, דאי לא לימא דלמא ארישא קאי. ועוד דמדאלטרין רב הונא בריה דרב יהושע למימר חזינא ליה לרבא דלא קפיד אמנא משמע דאיכא מאן דפליג בה, והיינו דר"ש בן מנסיא ורב נחמן דסבירא ליה כותיה, דאי לא למה ליה למימר חזינא ליה דלא קפיד פשיטא, הלכך דרבי שמעון בן מנסיא ליתא, דאע"ג דפסק רב נחמן כותיה הא רבא דהוא בתרא דלא קפיד בה ועבד בה עובדא. וספל הרי הוא ככוס, ואע"ג דמערה לתוכו לון לתוך חמין ללא מפסיק כלי שרי וכדחני רבי חייה, וכל שכן כוס וכסתמא דמתניתין דנותן לתוך הכוס, ואפילו באמבטי נמי כבית הלל בחמין לתוך לון. ומתני': האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נתון הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי. פירש רש"י ז"ל: לתוך הקערה או לתוך התמחוי אחר שעירה לתוכן את החמין, אבל לתת לתוך הקערה ולערות עליהן מן האלפס לא דערוי דכלי ראשון ככלי ראשון, ולפיכך אסור לערות מים מכלי ראשון על התרנגולת כדי למלגה מפני שהוא כמבשל הדם בתוכה. ולדבריו הא דאמרינן בפרק בתרא דע"ז (עד, ב) נעוה ארתחו, אפילו בעירו דכלי ראשון הוא, ולא בעי שיתרחו תחתיו. וכן פירש ר"ת ז"ל. אבל ר"ח ז"ל פירש סם: ארתחו ארתחוהו באש, כלומר: נעוה של חרס רתחה מתחתיו באש. וכן פירש רבנו שמאלא ז"ל נוחן לתוך הקערה ולתוך התמחוי ומערה עליהם דעירו דכלי ראשון ללא ככלי ראשון, דלא אשכח איסורא אלא בנותן בתוך הקדרה ובתוך האלפס דמשמע לתוך הקערה לעולם מותר, אלא דרישא דוקא וסיפא בין בנותן תבלין לתוכה ומערה עליהן בין במערה לתוך הקערה ואחר כך נוחן את התבלין. ועוד מביא רחיה מדקיימא לן תתאה גבר, ואי אמרת ערוי מבשל אם כן עלאה גבר. ועוד דכיון

דקוימא לן תהא גבר היאך נחיר להגעיל בערוי דכלי ראשון כמו שפירשו הם בענינה ארתחו, והא כוליה כלי בלע האיסור והערוי אינו מפליט אלא כדי הליפה, אלא ודאי אין הגעלת כלי שנבשל בו איסור רותחין מכלי ראשון. ואולי הם ז"ל לא אמרו כן אלא בין נסך שאין בליעתו אלא כדי הליפה. ונשאלה שאלה לגאון ז"ל, והשיב בערוי דכלי ראשון אינו מבשל מהא דהאלפס והקדרה, מדלח מפליג בעקרה עגמה. והא דאמרין בזבחים פירק דס חטאת (לה, ב) חנו רבנן **אֶשְׁרֵי תִבְשֵׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר** (ויקרא ו, כא) אין לי אלא שבשל בו, עירה לתוכו רותח מנין תלמוד לומר בו ישבר, אלמא דעירה לתוכו רותח חשיב בשול, לא היא, דההם היינו טעמא משום שבלע כלי חטאת ואע"פ שלא נבשל בו. והדע לך דההם קרי ליה לערוי בלוע בלא בשול, מדבעינן תסם תלאו באויר תנור מהו, תא שמע אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח, ומהדר בלוע בלא בשול לא קמבעיא לי כי קמבעיא לי בשול בלא בלוע, אלמא עירה לתוכו חשיב בלוע בלא בשול. ור"ת ז"ל הביא ראיה ממה שאמרו בירושלמי כאן (ה"ה) ובפרק קמא דמעשרות (ה"ד) דערוי דכלי ראשון ככלי ראשון ומבשל, דגרסינן התם: מהו ליתן תבלין מלמטון ולערות עליו מלמעלה, רבי יונה אמר אסור וערוי ככלי ראשון הוא ופליג עלה רבי יוסי, חיליה דרבי יונה מן הדא אחד שבשל ואחד שעירה לתוכו רותח וכה הוא ואמר הכין, אמר ר' יוסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מתבשלין, התיב רבי יוסי בר' בון והתני אף בכלי נחשת כן אית לך מימר כלי נחשת בולע, פירוש התיב רבי יוסי בר' בון אי טעמא משום דכלי חרס קל לבלוע בפחות מכדי בשול סמיני, והתניא אף בכלי נחשת ויש לך לומר שכלי נחשת קל לבלוע דבתימה מועטת של כלי שני, הא אינו אלא מפני שערוי ככלי ראשון והלכך אף בכלי נחשת כן, והוא הדין לתבלין שהן מתבשלין בערוי דכלי ראשון. ומיהו אינה ראיה, דלדבריה יש ללמוד משם דאינו ככלי ראשון, מדמסיק התם מהו לערות עם הקלוח אמר רבי חנינא בריה דרבי הלל מחלוקת דרבי יונה ורבי יוסי, רבי יצחק בן גרפתא בעא קומי רבי מנא עשה כן בשבת חייב משום מבשל עשה כן בבשר והלכך חייב משום מבשל, א"ל כיי דאמר רבי זעירא איזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו וכה איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו, עד כאן בירושלמי. אלמא ערוי אינו ככלי ראשון ואינו מבשל, וכרבי יוסי לפליג עליה דרבי יונה ואע"ג דעירה לתוכו. והא דאמרין אף בכלי נחשת כן ור"ך מריקה ושטיפה, התם לאו משום בשול הוא אלא משום בלוע, וכדאיתא בגמרא בזבחים בפרק דס חטאת (לה, ב). (רש"א)

ב - **מב** **דף**

אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: **גמ'** איבעיא להו רבי יהודה ארישא קאי ולקולא או דילמא אסיפא קאי ולחומרא ת"ש דתניא רבי יהודה אומר לכל אילפסין הוא נותן לכל הקדירות רותחות הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשלה ובכלי שני לא בשלה א"ל אביי תני רבי חייא מלח אינה כתבלין דבכלי שני נמי בשלה ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן צריכא מילחא בישולא כבשרא דתורא ואיכא דאמרי סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשלה בכלי שני לא בשלה א"ל אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בשלה והיינו דאמר רב נחמן צריכא מילחא בישולא כבישרא דתורא: **מתני'** אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן: **גמ'** אמר רב חסדא אע"פ שאמרו אין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה אבל כופה עליה כלי שלא תשבר אמר רבה מ"ט דרב חסדא קסבר תרנגולת עשויה להטיל ביצתה באשפה ואינה עשויה להטיל ביצתה במקום מדרון והצלה מצויה התיירו והצלה שאינה מצויה לא התיירו איתיבי אביי והצלה שאינה מצויה לא התיירו והתניא נשברה לו חבית של טבל בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה בגולפי חדתי דשכיחי דפקעי איתיביה נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ניצוצות נמי שכיחי

רש"י אבל נותן הוא לתוך הקערה. דכלי שני אינו מבשל: תמחוי. כעין קערה גדולה שמערה כל האילפס לתוכה ומשם מערה לקערות: ר' יהודה אומר לכל וכו'. בגמ' מפרש אהי קאי אכלי ראשון או בכלי שני: חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר. שהן מבשלין את התבלין כשהן רותחין: ציר. הנוטף מן הדגים כשכובשים אותן במבש: גמ' ארישא קאי. אילפס דקא אסר ת"ק וקאמר ר' יהודה לכל אילפסין הוא נותן דכלי ראשון לא מבשל: או דילמא אסיפא קאי. אקערה ותמחוי דקא שרי ת"ק וקא אמר ליה רבי יהודה בכל קערות ותמחויין מודינא לך חוץ מדבר שיש בו חומץ ואפילו כלי שני נמי לא: דבכלי ראשון נמי לא בשלה. ומותר ליתן ואפילו בכלי ראשון משהעבירו מן האור: מתני' אין נותנין. בשבת: כלי תחת הנר. לקבל בו שמן המטפטף משום דשמן מוקפה הוא

וקסבר אין כלי ניטל בשבת אלא לאורך דבר הניטל אי נמי קסבר אסור לטבול כלי מהיכנו להוסיב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו (משום) דהוי קבוע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלככה וכלי זה משיפול בו השמן המוקצה יהא אסור לטבול: מותר. להניחה סם: ואין ניאותין. נהנין: גמ' אע"פ שאמרו אין נותנין כלי תחת הרנוגלות לקבל ביצתה. כשהיא מטיילתה במקום מדרון שמא תתגלגל ותקצר ומדיקא דמתניתין שמעינן לה דדמי לנותן כלי תחת הנר לקבל בו שמן: אבל כופה עליה כלי. ולא תימא אין כלי ניטל אלא לאורך דבר הניטל: באשפה. ויש לחוש שמא תקצר כרגלי אדם וכופה עליה כלי: והאלה מצויה התירו. לטבול כלי לכרכה ואף על פי שהביאה דבר שאינו ניטל בשבת: שאינה מצויה כגון מדרון וטיפטוף דשמן דמתני': נשברה לו חבית של טבל גרסינן: מביא כלי. ואף על גב דטבל דבר שאינו ניטל הוא וחבית לא שכיחא דפקעה: גולפי. חביות: נותנין כלי. מתניתין היא ומותיב ליה מינה: ניאותות. שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא ידלק מה שתחתיה ואע"ג דניאותות לא מיטבולי ולא שכיחי: (כ"ה)

תוספות אבל נותן הוא לתוך הקערה כו'. מהכא ליכא למידק דעירוי ככלי שני מדקתני לא יתן לתוכה תבלין ולא אשמעינן רבותא אפילו שלא יערה על הקערה שתבלין בתוכה דאדרבה דוק מסיפא דקתני אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני מערה על הקערה שתבלין בתוכה ורבינו שמואל מביא ראיה דעירוי ככלי שני מהא דקי"ל תתאה גבר ולר"י נראה דעירוי ככלי ראשון ומביא ראיה דבזבחים בפרק דם חטאת (דף זה: ושם) ת"ר אשר תבושל בו אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מניין תלמוד לומר [אשר תבושל] בו ישבר אלמא דעירוי חשיב מבשל ובירושלמי בפרק כירה בעי מהו ליתן תבלין מלמטה ולערו עליו מלמעלה ר' יונה אמר אסור דעירוי ככלי ראשון חיליה דר' יונה מן הדא אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח ודחי ר' יוסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מתבשל השיב רבי יוסי בר בון והתניא מניין שבכלי נחשת כן תלמוד לומר ואם בכלי נחשת בשלה אית לן למימר כלי נחשת בלע בתמיה פי' ע"י עירוי אם אינו מבשל לא בלע אלמא דמסיק דעירוי ככלי ראשון ונראה דעירוי לא הוי ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבשל כדי קליפה דהא קי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא כוותיה בכיצד צולין (פסחים עו.) ומ"מ מבשל כדי קליפה דאמר התם תניא כוותיה דשמואל חם לתוך צונן או צונן לתוך צונן מדיח ופריך חם לתוך צונן אדמיקר ליה בלע אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן מדיח וכן משמע בשילהי מסכת ע"ז (דף עו.) דאמר מר עוקבא זבן יורה מעכו"ם אהדר ליה גרנפא ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי עירוי ככלי ראשון מאי איריא משום דבלע בניצוצות אפילו בלע בליעה גמורה פלט בניצוצות שהוא עירוי אלא ודאי לא מבשל אלא כדי קליפה ואם עירו רותחים על התרנגולת צריכה קליפה וכלי שתשימו ע"י עירוי כגון קערות יכול להגעילן ע"י עירוי דכבולעו כך פולטו אבל כלי שנתבשל בו איסור לא סגי להגעילו על ידי עירוי והא דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף עד:) דרש רבא נעוה ארתחיה דהתם מסתמא ע"י עירוי שאני התם דאותה נעוה לא בלעה ע"י רותח: לכל קדרות רותחות הוא נותן. נראה דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דכלי ראשון מבשל אף כשהעבירו מעל האור: והיינו דר"י. נראה דאף לפי' הקונטרס שפי' דבכל מקום דאיכא לישני דפליגי בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר אחרון ולר"ת בשל סופרים הלך אחר המיקל וכן לריב"א שפירש שבכל מקום איכא דאמרי טפל לגבי לשון ראשון שהוא עיקר הכא הלכה כלישנא בתרא דלשינא קמא פליג ברייתא דרבי חייה אדרב נחמן ולשינא בתרא היינו דרב נחמן ומתוך כך פסק רבינו שמואל שמותר לתת מלח בתבשיל בשבת אפילו בכלי ראשון שהעבירו מן האור והמחמיר כלישנא קמא שלא ליתן מלח בקערה כל זמן שהיא סולדת בו תבא עליו ברכה: ואם נתנוהו מבעוד יום מותר. הלשון דחוק דהוה ליה למימר אבל מבעוד יום נותנין: ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן. איכא לאוקמה כר"ש דמתיר מותר השמן שבנר ואין ניאותין דקתני הכא היינו כל זמן שדולק דבמוקצה מחמת מצוה מודה ר"ש כדאמר בגמ' לקמן (דף מה.) אין מוקצה לר"ש אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולא שבנר ממש קאמר דההיא אסור בלאו הכי משום מכבה כדאמר בביצה פ"ב (דף כב. ושם) המסתפק ממנו חייב משום מכבה אלא כלומר שמן המטפטף מן הנר והטלטול דנר עצמו אין לאסור מטעם דהוקצה למצותו ולא אסור לטלטלו אלא משום דנעשה בסיס לדבר האסור כדאמרינן בסוף פירקין (דף מז.) הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור אבל מטעם דהוקצה למצותו לא היה אסור לטלטלו שאין ביטול מצוה במה שמטלטלו: אע"פ שאמרו חכמים אין נותנין כו'. אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ה"ל למימר דתנן במתניתין וכלי לקבל ביצה לא שמעינן אלא מדיוקא דמתני' אלא משום דבעי למימר אבל כופה עליה כלי נקט ביצה: הצלה שאינה מצויה לא התירו. פי' בקונטרס לדבר שאינו ניטל וגרס בההוא דפריך אביי מינה בסמוך נשברה לו חבית של טבל בראש גגו דטבל אינו ניטל וקשה לריב"א דאי גרס בה טבל אמאי פריך לרב יוסף מברייתא אחרת מהך דהכא הוה ליה לאקשווי ועוד דבפרק כל כתבי (לחמן דף קיז: ושם) משמע בהדיא דלא גרסי' בברייתא דהכא טבל דלא בשל טבל מיירי דקתני סיפא נזדמנו לו אורחין מביא כלי אחר כו' ונראה לו לפרש דהצלה שאינה מצויה לא התירו לטרוח בכל דבר אפילו בדבר הניטל משום טירחא: שאינה מצויה לא התירו. והא דאין נותנין כלי תחת הנר לקבל שמן חשיב הצלה שאינה מצויה לפי שרגילים לעולם לתת כלי תחת הנר מבעוד יום וניצוצות אע"ג דקאמר בסמוך דשכיחי לא שכיחי כולי האי שיחושו לתת סם כלי מבעוד יום ולהכי חשיב לה הצלה מצויה: (תוספות)

רשב"א גמרא: נשברה לו חבית בראש גגו. פירש רש"י ז"ל: חבית של טבל שאינה ראויה לטבול. והקשו עליו בתוספות אם כן ליתני של טבל, כדחני במתניתין דלקמן (מג, א) חבית של טבל שנשברה. ועוד דהא קתני סיפא (לקמן קיז, ב) נזדמנו לו אורחים מביא כלי אחר והולט כלי אחר ויכרף, ואי בטבל אורחים מאי עבדיתייהו. אלא ודאי במעושה, ואפילו הכי אסור משום דהאלה שאינה מצויה לא התירו אפילו בדבר הראוי אלא אם כן הוא לאורך השבת. ותדע לך מדאקשינן (לקמן מג, א) דלף ולא מפרקינן דלכף הראוי דלקמן (שם), אלמא אפילו דלכף הראוי לא התירו. ואי קשיא לך בדבר הראוי אמאי לא. תירץ הרמב"ן ז"ל משום דבכל הלאה איכא למיחש למאי דאמרינן בפרק כל כתבי הקדש (לקמן קיז, ב) מתוך שאלם בהול על ממונו אי שרית ליה אחי לחתויי דרך רשות הרבים, ואף על פי כן התירו בכלי אחד משום איבוד ממונו, ואי אמרת דלא חיישי רבנן להלכה שאינה מצויה היה להם לאסור הכל משום גזירה דשמא יביא כלי, עד כאן. ניאותות שכיחי. פירש רש"י ז"ל (ד"ה שאינה): אבל טפטוף דשמן לא שכיח והלכה שאינה מצויה היא. אבל בתוס' פירשו דלכא לא שרינן נתינת כלי תחת הנר לקבל את השמן, לא משום דטפטוף לא שכיח, אלא דאדרבא מתוך שהיא נעשויה לטפטוף רגילין הן להניח כלי תחת הנר בערב שבת, והלכך נתינת דבשבת היא הלכה שאינה מצויה. ואם תאמר אם כן אף בניאותות נאמר כן דהא אמרינן דשכיחי. יש לומר שכיחי קל

איתבייה. כופין קערה על הנר שלא יאחז בקורה בבתי גחניי דשכיח בהו דליקה וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל ובארוכות המטה בכשורי חדתי דעבידי דפקעי נותנין כלי תחת הדלף בשבת בבתי חדתי דשכיחי דדלפי רב יוסף אמר היינו טעמא דרב חסדא משום. דקא מבטל כלי מהיכנו איתבייה אבני חבית של טבל שנשברה מביא כלי אחר ומניח תחתיה א"ל. טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות א"ר הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה דרפי דאי בעי שקיל ליה נותנין כלי תחת הדלף בשבת בדלף הראוי כופין את הסל לפני האפרוחין שיעלו וירדו קסבר מותר לטלטלו והתניא אסור לטלטלו בעודן עליו והתניא אע"פ שאין עודן עליו אסור א"ר אבהו בעודן עליו כל בין השמשות מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא א"ר יצחק כשם שאין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה כך אין כופין עליה כלי בשביל שלא תשבר. קסבר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת מיתביי כל הני תיובתא ושני בצריך למקומו תא שמע אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה ביום טוב אין מטלטלין לא לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה כלי בשביל שלא תשבר הכא נמי בצריך למקומו. ת"ש פורסין מחצלות על גבי אבנים בשבת באבנים מקורזלות דחזיין לבית הכסא ת"ש פורסין מחצלות על גבי לבנים בשבת דאישתור מבנינא דחזיין למיזגא עלייהו ת"ש פורסין מחצלת על גבי כוורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד הכא במאי עסקינן דאיכא דבש א"ל רב עוקבא ממישן לרב אשי תינח בימות החמה

רש"י איתבייה כופין קערה. של חרס על גבי הנר כו' גחניי. נמוכין: וכן קורה שנשברה כו'. משנה היא לקמן: שנשברה. בשבת: ארוכות המטה. לימונ"ש ויוליס (מוטות אורד בעגלה. במחשקה וכו'. כאן במיטה של פקיסו): בספסל. לכלי הוא ומותר לטלטלו: בכשורי חדתי. שלא נדקו עדיין וכשמכביד משא הבית עליהן שהיו טחין על גגותיהן בטיט שכיחי דפקעי: תחת הדלף. לקבלו: טעמא דרב חסדא. דאין נותנין כלי תחת התרנגולת: מפני שמבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו עושה מוקצה: מוכן הוא. שאין בו מוקצה אלא איסורו ואם בא אחד ועבר על דברי חכמים שאסרו לתרום בשבת ותיקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאוכלו הלכך לאו מבטל כלי מהיכנו חשיב ליה: אין בהן ממש. ומותר ליטול אחר שנפלו לתוכו: וכן קורה כו'. קס"ד שמהדקו שם ולינו יכול שוב ליטלו: הראוי. לקטיה כל אלו משניות הן: כל בין השמשות. אבל נחמו שם משחשיכה מותר ליטלו אם אין האפרוחים עליו: בצריך למקומו. להשתמש במקום הכלי ומתוך שיכול ליטלו לאורך מקומו מוליכו למקום שירצה: לכסות בה את הכלי. לכסות פי כלוחית: על גבי אבנים. מפני הגשמים שלא ימחו או לא יקבלו סיד מאחר שפרויות במים: מקורזלות. ראשן חד וראויות לקינוח דהוי דבר הניטל: למיזגא. להשען שכל הסבתו כך היתה יושב קלת ונשען קלת על שמאלו: (רש"י)

תוספות דמבטל כלי מהיכנו. בפרק בתרא פירש בקונטרס דאסור משום דמתחזי כסותר וכאן פירש דחשיב כאלו מחברו שם בטיט: טבל מוכן הוא אצל שבת. אף על פי שאסור לטלטלו כדתנן בפרק מפנין (לקמן קכו): מ"מ לא חשיב מבטל כלי מהיכנו כיון דאם עבר ותיקנו מתוקן ק' לרשב"א דתנן במסכת תרומות בפ"ב (משנה ג) ומייתי לה בהניזקין (גיטין נד). המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ולישנא דקאמר הכא אם עבר ותיקנו משמע במזיד מדלא קאמר שאם שגג ותיקנו ונראה דנקט עבר כגון דלית ליה פירי אחריני דאמר בביצה בפרק י"ט (דף יז): דאפילו במזיד יאכל עוד הקשה דבפרק בתרא (דף קנד): תניא היתה בהמתו טעונה טבל ועשית מתיר את החבלים והשקים נופלים ואע"פ שמשתברין משמע דאסור להניח תחתיהן כרים וכסתות אלמא טבל לאו מוכן הוא ואור"י דאף על פי שמשתברין לא קאי אטבל אלא אעשית ועוד הקשה כי היכי דאמר דאם עבר ותיקנו מתוקן ה"נ כשמניח כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה נימא שאם עבר והסיר הביצה מותר הכלי לטלטל ואם כן ביטלת תורת ביטול כלי מהיכנו ולא פירכא היא דהא כמו שהכלי עם הביצה אין לה היתר אבל טבל יש לו היתר על ידי תיקון ועוד הקשה היכא דאית ליה פירי אחריני בשוגג אמאי יאכל נימא מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא ועוד מ"ש דהכא אמר דאם עבר ותיקנו מתוקן ובביצה בפ' אין צדין (דף כו: ושם) גבי בכור לר"ש דאמר אין רואין מומין ב"ט אמר. שאם עבר וביקרו אינו מבוקר ואדא בר אוכמי דאמר בשוגג מבוקר אמרינן התם דליתא דמשבש ותני: כופין את הסל. לעיל לא מצי פריך מינה דהצלה מצויה היא: בעודן עליו. אבל אחר שירדו מותר לטלטלו נראה לר"י דקסבר דאין מוקצה לחצי שבת דלמ"ד בפ' אין צדין (ביצה כו: ושם). דיש מוקצה אסור לטלטלו אף אחר שירדו וקשה לרשב"א למ"ד יש מוקצה לחצי שבת אמאי כופין את הסל לפני האפרוחים והא מבטל כלי מהיכנו וק"ל דאסור לבטלו דבסוף פירקין פריך סתמא דהש"ס והא קא מבטל כלי מהיכנו וכן בפ' מפנין (לקמן קכח): ובפ' בתרא (דף

קנד: פריך אליבא דרב הונא אע"ג דלא מצינו שהיה סובר כן משמע דלכ"ע אסור לבטל כלי מהיכנו וכן אפרש בסמוך ו"ל דלמ"ד יש מוקצה לחצי שבת הך דכופין את הסל מוקי כר"ש דלדידיה ודאי שרי לטלטל הסל כשירדו דאפי' מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא לית ליה דהא מתיר להסתפק מן הנר שכבה א"נ הא דיש מוקצה לחצי שבת היינו לאכילה ולא לטלטול וא"ת רב יוסף דמפרש מתני' משום דאסור לבטל כלי מהיכנו לא אתיא מתני' כר"ש דלדידיה לא מבטל כלי מהיכנו כיון דשרי לאחר שכבה כי היכי דלא חשבינן הכא כפיית הסל ביטול כלי משום דשרי אחר שירדו ו"ל דלא דמי דהכא. ודאי לא חשיב ביטול כלי כי מיד כשבאו על הסל בידו להפריחם ולהבריחם משם: בעודן עליו כל בין השמשות. תימה הא כיון דבידו להפריחם למטה היו גמרו בידי אדם ולית לן למימר מיגו דאיתקצאי לבין השמשות כדמוכח בפ' אין צדין (ביצה כו:): דפריך ר' זירא למ"ד יש מוקצה לחצי שבת והא פולין ועדשים דמבשלים בי"ט דמעיקרא חזו לכוס כי שדינהו בקדרה חייתא אידחו להו גמר בישוליהו אישתרו להו א"ל אביי ולטעמיך תקשי לך קדירות דעלמא דהא קדירות דשבתא בין השמשות רותחות הן ולאורתא קא אכלינן מינייהו אלא גמרו בידי אדם לא קמבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה גמרו בידי שמים ו"ל דשאני קדירות אם הוה צריך להו בין השמשות היה מקרין וכן פולין ועדשים רצונו שיתבשלו בלא שום דיחוי אבל הכא רצונו היה שיעלו האפרוחין על הסל שלכך כפאו והרי שעה אחת הקצה אותו לצרכן ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא: ושני ליה בצריך למקומו. ההיא דנותנין כלי תחת הדלף איכא נמי לשנויי בדלף הראוי כדשני לעיל ובפרק משילין (ביצה לו. ושם) משני ליה הכי לרבי יצחק תימה לר"י מ"ש דגבי שמן תנא אין נותנין וגבי ניצוצות נותנין בתרוייהו הוה מצי למתני נותנין בצריך למקומו או בתרוייהו אין נותנין באין צריך למקומו ונראה לר"י דמעיקרא אשמעינן דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת וגבי ניצוצות דבתר הכי אשמעינן דבצריך למקומו שרי אי נמי ר' יצחק אית ליה נמי דאסור לבטל כלי מהיכנו ולהכי גבי שמן אין נותנין אפילו בצריך למקומו ולרב הונא נפרש בסמוך דאית ליה נמי תרוייהו אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ואסור לבטל כלי מהיכנו ואם נאמר דלרב יוסף לא אתיא מתניתין כר"ש דכיון דלדידיה מותר לאחר שכבה לא חשיב ביטול כלי אם כן מצינן למימר דאפילו רבה אית ליה דאסור לבטל כלי מהיכנו ואיצטריך למימר דהצלה שאינה מצויה לא התירו כדי לאוקמה מתניתין כר"ש וא"ת מאי צריך בכל הני משניות לאשמעינן דבצריך למקומו שרי ויש לומר דלגבי ניצוצות איצטריך לאשמעינן דלא תימא אפילו בצריך. למקומו אסור משום דילמא אתי לכבווי וכן ההיא דכופין קערה שלא תאחו כו' וההיא דקורה שנשברה נראה לרשב"א דאיצטריך לאשמעינן דלא חיישינן שמא יעלה את הקורה דאסור להעלות כדתנן בפ' שואל (לקמן קנא:): וכן קורה שנשברה סומכין אותה כו' לא שתעלה אלא שלא תוסיף: כופה עליה כלי שלא תשבר כו'. כל הנהו דמיייתי ידע המקשה דמצי לשנויי בצריך למקומו אלא שרוצה לידע אם יש לתרץ בענין אחר: דאייתור מבניינא. כדאמר לקמן בפ' כל הכלים (דף קנד:): הני לבני דאייתרי מבניינא שרי לטלטולינהו: (תוספות)

רשב"א הא דלמרינו: טבל מוכן הוא אלל שבת, שאם עבר ותקנו מתוקו. לאו למימרא שיהא מוכן גמור וראוי לטלטלו, דהא תנן לקמן בפרק מפנין (קכו, ב) אין מטלטלין את הטבל. אלל הכי קאמר: דאילו עבר ותקנו מתוקו אשתכח דקליש איסוריה וכל חשבינן ליה כמטבל כלי מהיכנו. ואם תאמר אם כן נמלאת מטבל ואין מטלטלין כלי מהיכנו, שהרי אף בביתא אם עבר וסילח הביאה מתוכו חזר הכלי להיתרו. ויש לומר דאינו דומה לטבל שאפשר שיפקיע איסורו ממש, מה שאין כן בביתא שאי אפשר להפקיע איסורו ולעולם הכלי בטל מהיכנו כל זמן שהביאה בתוכו. ואם תאמר לרב יוסף אחיא מתניתין ללא כרבי שמעון, דלדידיה מותר השמן שצנר לאחר שכבה מותר כדאיתא לקמן (מד, א). יש לומר שאני התם דבעוד שהוא דלוק מיהא הויא איסורא דאורייתא, ואף על גב דשמן המטפטף גופיה דרבנן מכל מקום בדאורייתא החמיכו. איתביה כל הני תיובתא ושני בצריך למקומו. יש מפרשים דר' יצחק נמי אית ליה הא דרב יוסף דלמרא אין מטלטלין כלי מהיכנו, ודייקי לה מדאורייתא בפרק משילין (ביצה לו, א) הא דתנן (שם לה, ב) נותנין כלי תחת הדלף אליבא דר' יצחק בדלף הראוי ולא מוקמינן לה בצריך למקומו, ועוד מדמוקי מתניתין (דלקמן מז, ב) דנותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בצריך למקומו על כרחין מתניתין נמי דאין נותנין כלי תחת הנר לקבל את השמן אף היא אפילו צריך למקומו, דאי לא ליפלוג וליתני דדידה, ואפילו הכי תנן דאין נותנין, וטעמא לפי שאין מטלטלין כלי מהיכנו. והא דר' יצחק עדיפא מדרב יוסף, דרב יוסף לית ליה אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל, ור' יצחק סבירא ליה תרתי דאין מטלטלין כלי מהיכנו ועוד שאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל. והיינו דרב הונא, דאית ליה כדר' יצחק כדלמרינו בסמוך (בעמוד ב) זילו אמרו לרב יצחק כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בצבלי, ופשיטא להו בפרק מי שהחשיך (לקמן קנד, ב) דאית ליה אין מטלטלין כלי מהיכנו. וכיון שכן כל הנך מתני' דמוקמינן להו בצריך למקומו, לאו למימרא דסגי ליה בהכין, דלכתי איצטריך לן למימר בהו כל הני פירוקין דפריק בהו רב יוסף משום דלא יבטל כלי מהיכנו. וכן כתב מורי הרב רבנו יונה ז"ל. תא שמע אבל כופה עליה כלי שצביל שלח תשבר, הכא נמי בצריך למקומו. פירשו בתוספות (ד"ה כופה) שהמקשה היה רוצה לידע אם יצטרך להעמידה בצריך למקומו, דהא בהנהו דמיייתי בסמוך לא בעי לשנויי הכין. ולי נראה דלישגח דברייתא קשייתה, דמדקתני אין נוטלין אותה לכסות בה את הכלי אבל כופה עליה כלי משמע דהכי קאמר אף על פי שאין מטלטלין אותה מטלטלין את הכלי מהמתה, אלמא כלי ניטל לדבר שאינו ניטל, ומשני בצריך למקומו.

דאיכא דבש בימות הגשמים דליכא דבש מאי איכא למימר לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות והא מוקצות נינהו דחשיב עלייהו הא לא חשיב עלייהו מאי אסור אי הכי הא דתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה בד"א כשחשיב עליהן אבל לא חשיב עליהן אסור הא קמ"ל אע"פ שחשיב עליהן ובלבד שלא יתכוין לצוד מני אי ר"ש לית לי' מוקצה אי ר' יהודה כי לא מתכוין מאי הוי הא דבר שאין מתכוין אסור לעולם ר' יהודה מאי ובלבד שלא יתכוין לצוד שלא יעשנה כמצודה דלישבוק להו רווחא כי היכי דלא ליתצדו ממילא רב אשי אמר מי קתני בימות החמה ובימות הגשמים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים קתני ביומי ניסן וביומי תשרי דאיכא חמה (ואיכא צינה) ואיכא גשמים ואיכא דבש אמר להו רב ששת פוקו ואמרו ליה לר' יצחק כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל דא"ר הונא עושין מחיצה למת בשביל חי ואין עושין מחיצה למת בשביל מת מאי היא דא"ר שמואל בר יהודה וכן תנא שילא מרי מת המוטל בחמה באים שני בני אדם ויושבין בצדו חם להם מלמטה זה מביא מטה ויושב עליה וזה מביא מטה ויושב עליה חם להם מלמעלה מביאים מחצלת ופורסין עליהן זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו ונמצאת מחיצה עשויה מאליה איתמר מת המוטל בחמה רב יהודה אמר שמואל הופכו מטה למטה רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו היכא דאיכא ככר או תינוק כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דלית ליה מ"ס טלטול מן הצד שמיה טלטול ומ"ס לא שמיה טלטול מן הצד דמי אי דאיכא ככר או תינוק מ"ס הדליקה אמר ר' יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה היכי דמי אי דאיכא ככר או תינוק מ"ס דתנא קמא אי דליכא מ"ס דר' יהודה בן לקיש אלא לאו בטלטול מן הצד פליגי דמר סבר טלטול מן הצד שמיה טלטול ומ"ס לא שמיה טלטול לא דכ"ע טלטול מן הצד שמיה טלטול והיינו טעמא דר' יהודה בן לקיש דמתוך שאדם בהול על מתו

רש"י דאיכא דבש. דבר הניטל: שתי חלות. כל הכוונה עושין אותה הדבורים חלות חלות של כפיחית דבש ושעוה וכשרודים אותן מניחין בה שתיים שיתפרנסו מהן הדבורים כל ימות הגשמים כדתנן בהמוכר את הספינה (ב"ב פ. ה.) הלוקח חלות כוונתו של חבירו מניח שתי חלות דסתמא לא מכרן: מוקצות נינהו. לדבורים הדך הוה ליה דבר שאינו ניטל ואפ"ה מטלטלין מחללתן להלכתן: דחשיב עלייהו. מחללתן לאכילה: ומני. היא שהכרכת לתרומה כשחשיב וקתני דדבר שאין מתכוין מותר כר"ש: אי ר"ש. אמר למה לי לאוקמיה בשחיב: שלא יעשנו כמנוחה. שלא יכנסה כולה אלא דנשבוק רווחא שיוכלו ללכת כי היכי דלא ליתצדו כהאי כיסוי ממילא ואע"ג דלא מיוכין למילד אסור: רב אשי אמר. לעולם דאיכא דבש טובא ודקשיא לך ימות הגשמים מי קתני בה ימות הגשמים: לשמעתיך. דאין כלי ניטל לדבר הניטל: מת המוטל בחמה. ויש לחוש שמא ימהר להסריח: ויושבין בצדו. ע"ג הקרקע כדי שיטערו מחוס הקרקע ויטערו להביא מטות ליכב עליהן והמטות יהיו למחילה כדמסיים ואזיל: חם להם למטה. מן הקרקע שרתחו חמה: ופורסין. על ראשן ללכ: זה זוקף מטתו. שיהא המחללת מונחת עליה וכן זה נמצאת מחילה עשויה מאליה ולכשייראו נשמטין והולכין להם ודוקא נקט חם להם מלמטה ברישא שזיבאו המטות לשיבה ברישא והדר מחללת לפרוש עליהן ללכ ואוחזין אותה בידיהן עד לאחר שעה שזקפוס וישמטוס דהוה ליה כי הווא דלמרינן (עירובין דף קא.) האי מדורתא מלמעלה למטה שרי אכל לחתוי מעיקרא מטות ללכך האהל לא דהוה ליה מלמעלה למעלה כדרך בנין וק"ל אין עושין אהל בתחילה בשבת: הופכו מטה למטה. עד שמגיע ללכ: מן האד. כללית יד: אי דליכא. והאי מצילין דקאמר ר' יהודה בן לקיש דמטלטל ליה להדיא הוא: מאי טעמא דר' יהודה. אלא לאו מן האד הוא דקשרי: (כ"ט)

תוספות דחשיב עלייהו. וא"ת והא אסור לרדותם כדתניא בסוף פרק המצניע (לקמן צה. ושם) הרודה חלות דבש בשוגג חייב חטאת דברי ר"א ולרבנן שבות מיהא איכא והוי דבר שאינו ניטל וי"ל דמייירי ברדיוות ומנוחות שם בכורות אי נמי רגילות שיש דבש צף ע"ג חלות ואותו אינו צריך רדייה: שלא יעשנו כעין מצודה. וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דאי עביד כעין מצודה דאסור והא לא משמע מברייתא דאע"ג דאינו מתכוין אסור וי"ל דאמר בפ' משילין (ביצה לו: ושם) דקמ"ל דס"ד במינו ניצוד אסור שאין במינו ניצוד מותר: רב אשי אמר כו'. ססתמא רב אשי חשיב מיד כן לרב עוקבא כששאלו אלא שסידר הש"ס תירוץ שלו תחילה ורשב"א אומר דשניהם חשיב רב אשי דבמסכת ביצה גרס א"ל לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות ובשינויא דהכא גרס ואב"א מי קתני בימות החמה כו': כבר תירגמו רב הונא לשמעתיך. בפרק בתרא (דף קנד:) משמע דאית ליה נמי לרב הונא דאסור לטלטל כלי מהיכנו דפריך אמילתיה דקאמר התם רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהן והא קמבטל כלי מהיכנו ומשני בשליפי זוטרי וא"ת אכתי תקשה ליה התם דהא רב הונא סבר הכא דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל וי"ל דמייירי בצריך למקומו וא"ת וכי פריך ליה התם מההיא דהיתה בהמתו טעונה טבל ועששית לימא דמייירי באין צריך למקומו וי"ל דהוה מצי לשנויי הכי דה"נ הוה מצי לשנויי בשליפי ברבבי ור"י מתרץ דאיסור דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל שרי. היכא דאיכא הפסד מרובה וכן משמע דקאמר התם מהו דתימא כי היכי דלהפסד מרובה חששו כו' משמע חששו והתירו לטלטל אף לדבר שאינו ניטל דמה חששו להתיר אם לא זה האיסור: חם להם מלמטה. תימה בלא שום חום מאי איסור איכא שיביאו כל אחד. מטה לישב עליה ותו אמאי מיייתי ברישא מטה והדר מחצלת ימתינו עד שיחם להם גם מלמעלה וביאו מטות ומחצלות יחד ונראה דאחמור רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי כל כמה דאיפשר למיעבד: ופורסין עליהן זה זוקף כו'. דוקא בכה"ג כמו שפי' רשי אבל מטה למעלה אסור משום אהל כדאמר' בהמביא כדי יין (ביצה לב: ושם) אמר רב יהודה מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן ביעתא וכן קידרא וכן חביתא ופוריא דהא דאמר' בהמוצא תפילין (עירובין קב.) גבי דיכרי דרב הונא אתא לקמיה דרב א"ל זיל כרוך בודיא

ושייר בה טפח למחר פשוטה מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי אבל בלא שיור אסור היינו משום שהמחיצות התחתונות היו כבר עשויות ואם היה פורש עליהן היה עושה אהל כדרך לעשות אהל ואע"ג דרב הונא אית ליה הכא דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל. מה שהיה מוסיף למחר לא חשיב טלטול או שמא היו מושיבין שם אדם א"נ משום הפסד מרובה שרי כדפירש לעיל: זה זוקף מטתו. תימה לר"י דרבא לא שרי אלא בשביל חי ובפ' מי שהוציא אוהו (סם מד. ושם) תניא זוקף את המטה פורס עליה סדין שלא תפול החמה על המת ועל האוכלין והתם מוקי לה במחיצה רביעית שסוכה כשירה בלאו הכי ולא היא אלא תוספת אהל אבל מ"מ (אין) ניטל הכלי בשביל מת ויש לומר דהתם נמי לא שרי אלא בענין שאומר כאן שעושה בשביל חי אי נמי שיש אוכלין עם המת: ונשמט והולך לו. ואין צריך לישאר שם תחת האהל כדי שיהא נראה שנעשה בשביל חי כיון דבשעת עשייה היה נראה שעושה בשביל חי: דכ"ע טלטול מן הצד שמייה טלטול. נראה לר"י דכן הלכה מדלא קאמר דכ"ע לא שמייה טלטול וכגון דליכא כבר ותינוק ואין לו אלא מטה אחת וטעם דרבי יהודה בן לקיש מתוך שאדם בהול בו'. אלא משום דהלכתא דשמייה טלטול נקט הכי וקשה לר"י דבריש כל הכלים (לקמן קכג.) פסיק רב נחמן כר' אלעזר בן תדאי דקסבר לא שמייה טלטול וע"ק דרב אדרב דהכא סבר שמייה טלטול ובסוף פ' תולין (שם קמא.) אמרי בי רב טלטול מן הצד לא שמייה טלטול ובדוכתא אחריתי פריך מדרב אאמרי בי רב ובפרק השואל (ב"מ קב:) ובפרק בית כור (ב"ב קה:) מצריך מילתיה דרב ודאמרי בי רב ועוד אמאי אסור (תוספוט)

רשב"א לא נכרכה אלא לאותן שתי חלות. ואם תאמר והא תניא לקמן בפרק המצניע (אה, א) הרודה חלות דבש צבצת בשוגג חייב חטאת דברי רבי אליעזר, ואפילו רבנן דפליגי עליה מודו לאסור משום שבות, וא"כ לכו"ע הוה דבר שאינו ניטל. י"ל דהכא בחלות רדיות ומונחות בכורת. לעולם רבי יהודה ומאי שלא יתכוין וכו'. ואם תאמר אמאי לחק ומוקי לה כרבי יהודה, לוקמה כרבי שמעון ואע"ג דלא חשיב עלייהו, והתירא כפשיטה. יש לומר דמהדר לאוקומה ככולי עלמא. אבל הר"ז ז"ל כתב דר' יצחק בשיטת רבי יהודה אמרה, לדלדיה דמחמיר במוקפה נחמיר ביה נמי שלא לטלטל אפילו כלי המוכן מחמתו, אבל לרבי שמעון דמיקל במוקפה נקל נמי לטלטל את הכלי אפילו לדבר שאינו ניטל לדלדיה במוקפה מחמת חסרון כים וביאה שנוגלה צבצת וכיוצא בהו, ומשום הכי אינכרכינן לשנוייה אליבא דרבי יהודה. אבל מורי הרב ז"ל כתב דר' יצחק אפילו כרבי שמעון, ולמר כדלית ליה. ובתוס' תירלו כעין התירוף הראשון, ופירשו דהכי פירושא, אליבא דמאן אינכרכינן לשנוי בשחשב עליהו על כרחין זה אינו אליבא דרבי שמעון לדלדיה לית ליה מוקפה אלא לרבי יהודה אימא סיפא וכו', וכן מוכח בביאה בריש פרה משילין דגרסינן התם עלה דהא (לו, א) במאי אוקימתא כרבי יהודה אימא סיפא, ומ"מ היה יכול לתרץ הדרי בי ואפילו לא חישב ור"ש היא. רב אשי אמר מי קתני בימות החמה וכו'. פירשו בתוס' דאף התירוף הראשון השיבו רב אשי לרב עוקבא כדמוכח במסכת ביאה בפרק משילין (שם), דהדיא גרסינן התם אמר ליה לא נכרכה אלא לאותן שתי חלות ואיבעית אימא מי קתני בימות החמה וכו'. והא דרב אשי לא דייקא דלית ליה כר' יצחק, דלתרואה אליביה קא תתא ולמא לדלדיה לא סבירא ליה, והלכך ליכא מיניה ראייה לפסוק כר' יצחק. ורבנו אלפסי ז"ל כתב בפרק מי שהשחיד (לקמן קנד, ב) דליתא לר' יצחק. וכן הסכים לדעתו כאן הר"ז הלוי ז"ל. אבל רבי מורי הרב ז"ל פסק כר' יצחק כמו שכתב בהלכותיו. כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבלי איכא למידק והא רב הונא הוא דאמר בפרק מי שהשחיד (שם) היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, אלמא לית ליה לרב הונא הא דר' יצחק, אלא מטלטלין כלי לדבר שאינו ניטל. תירלו בתוס' דהתם הוא דוקא משום דלהפסד מרובה חששו, כדי שלא תתקלקל הבגמה ולא ישתברו הכלים. וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל שם בפרק מי שהשחיד. ואף על גב דאוקימתא התם בשלישי זוטרי דאפשר לשומטן מתחתיהו ולא הוה מבטל כלי מהיכנו, אבל בשלישי דרבי לא משום דהוה מבטל כלי מהיכנו דלמא להפסד מרובה נמי לא חששו, טלטול כלי לדבר שאינו ניטל אינו חמור כל כך והתירוהו במקום הפסד מרובה, אבל ביטול כלי מהיכנו חמור יותר ואפילו במקום הפסד מרובה, ואף על פי שניהם מדבריהם. ולעולם רב הונא כר' יצחק סבירא ליה, וכדאמר רב ששת הכא דתרגמה דר' יצחק בבבלי. וכה כתב הראב"ד ז"ל בפרק מי שהשחיד, וגם הר"ז הלוי ז"ל כאן ובפרק מי שהשחיד. אבל הרמב"ן ז"ל הקשה לדברי ר' יצחק אפילו משום הפסד מרובה לא התירו לטלטל אלא לדבר הניטל וכדמוכח בפרק משילין, דתנן התם (ביאה לה, ב) ומכסין את הפירות בכלים מפני הדלף וכן כתיב וכן כתיב שמו, ותאמר עלה (שם לו, א) אמר עולא אפילו אוריא לבני ר' יצחק אמר פירות הראוין, ואוריא ר' יצחק לטעמיה וכו', ואוקמא עולא למתניהו דטבבא, ואקשינן בשלמא למאן דאמר דלטבבא היינו דקתני כתיב יין וכדי שמון אלא למאן דאמר פירות הראוין הא תנא ליה פירות, כתיב יין וכדי שמון אינכרכינן ליה מהו דתימא להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו קא משמע לן, והא פירות דהפסד מרובה הוא ואפילו הכי אין כלי ניטל אלא בראוין, ועוד דחבית ולבנים וכוורת דכל הני הפסד מרובה הוא, ואפילו הכי אקשינן מינייהו לר' יצחק ואינכרכינן לתרואהו, שמע מינה דר' יצחק אפילו במקום הפסד מרובה אמרה לשמעתייהו. ועוד דכיון דתרוייהו של דבריהם נינהו, מאי טעמא שרו משום הפסד מרובה לטלטל כלי ולא התירו לטלטל כלי מהיכנו. אלא ודאי שמעינן מהתם דרב הונא לית ליה הא דר' יצחק, וכמו שכתב שם הרב אלפסי ז"ל, והכא דילמא בספרי דיוקני לא גרסי רב הונא. והראב"ד ז"ל פירש כאן, דהכא הכי קאמר, כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבלי, שלא אמרו אין כלי ניטל אלא למעט אורך מה, הא במקום הלכה כולן ניטלין. וזה דחוק דאדרבה התירו יותר במת מבשר הלכות, וכדאמרינן (לקמן קמב, ב) לא אמרו ככר או תינוק אלא לגבי מת בבבלי, ובסמוך לקמן (מד, א) אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה בן לקיש במת. כלומר: אבל בממון לא. והרב אלפסי ז"ל לא כתב הא דרב ששת כלל, לומר דליתא כר' יצחק ולא קיימא לן כוותיה. ואי קשיא לך לפסק הרב אלפסי זכרנו לברכה הא דתני שילא מרי. יש מי שפירש דהיא דוקא כשאפשר לעשותו בשביל חי וכדתיב ואזיל, הא לא אפשר עושין אפילו בשביל מת ממש. ומכל מקום למדנו מדבריהם, דכל היכא דאפשר בלאו הכי אין מטלטלין כלי לדבר שאינו ניטל. ואפשר דשמעתין מוכחה דלכולי עלמא אין כלי ניטל אלא לאורך, דהא לרבה לא התירו לטלטל להלכה שאינה מזויה ואפילו בדברים הניטלין, ובר' יצחק נמי דוקא בנרדך למקומו הא בלאו הכין לא, ולא מזינו מי שהתיר לטלטל להלכה שאינה מזויה ואפילו בדברים הניטלים. ומיהו יש בדבר לדון ולהקל, דמה שלא התירו כאן לטלטל אפילו לאורך דבר הניטל כגון מי שנשברה לו

חזית בראש גגו אלא דוקא בהלכה מלויה, היינו דוקא במקום הלכה, שבהלכות החמירו כדי שלא יבא לטלטל ולהביא אפילו מרשות הרבים כדי להליל מתוך שהוא בהול על ממונו, וכדאמרינן בפרק כל כתבי הקדש (לקמן קיז, ב), מכדי בהתירא קא טרח ליליל טפי, אמר רבה מתוך שהוא בהול על ממונו אי שרית ליה אחי לכבוויי, אמר ליה אביי אלא הא דחניא נשצרה לו חזית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויכרך התם מאי גזירה איכא, התם נמי איכא גזירה שמה יביא כלי דרך רשות הרבים. ומכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה. מביאין מהלכת ופורשין עליהן. ואע"ג דקיימא לן דאין עושין אהל עראי בתחלה ביום טוב וכל שכן בשבת, כדאיתא לקמן בפרק תולין (קלז, ב) ובעירובין פרק מי שהוציאוהו (מד, א). הני מילי כדרך שעושין אהלים ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה כדכחא שרי, וכההיא נמי דפרק המביא כדי יין (ביצה לב, ב. לג, א) דאמר רב יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסור וכן ביצתא וכן פוריח וכן חזיתא. זה זוקף מטה. איכא למידק, הכח לא שריח אלא בשביל חי, ואילו במסכת עירובין פרק מי שהוציאוהו (ס) תניא זוקף את המטה ופורס עליה סדין שלא תפול החמה על המטה ועל האוכלין. ויש לומר דעל המטה ועל האוכלין דוקא קאמר כלומר: כשיש אהלים, אבל על המטה בלבד לא. והא דחניא זוקף את המטה ופורס עליה סדין דאפילו מלמעלה למעלה, הא אוקמינן לה התם דרופין רביעי שאינו אלא תוספת בעלמא. מר סבר טלטול מן הגד שמייה טלטול. איכא למידק היכי אמר רב הכא דשמייה טלטול, והא אמרינן לקמן בפרק תולין בסופו (קמא, א) אמרי בי רב טלטול מן הגד לא שמייה טלטול, והא פרכינן לקמן מדאמרי בי רב לרב, ובפרק השואל (ב"מ קב, ב) ובפרק בית כור (ב"ב קה, ב) משמע ודרבן ואמרי בי רב לא פליגי. ועוד מי נימא פליגא דרב אמתניתין דתנן בפרק נוטל (לקמן קמב, ב) מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלות מאליהן, ותנן (ס) אבן שעל פי החבית מטה על כדה והיא נופלת מאליה. ואע"ג דהתם באוכח אבל במניח נעשה בסים לדבר האסור (כדאיתא בגמרא ס), הכא אי אפשר דמייירי במניח דאם כן מאי טעמא דמאן דשרי. ואפילו מה מערב והוא מונח אס והולך אפילו הכי לא נעשית המטה בסים לו, לפי שאין המטה כריכה למת אלא אדרבא כריח הוא להטילו על גבי קרקע כדי שימתין, וכדתנן (לקמן קנא, א) שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול כדי שימתין. וקיימא לן כרבי אלעזר בן הדאי דאמר פנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים תוחב להן כוש או כרכר והן ננערות מאליהן, ואמר רב נחמן הלכה כרבי אלעזר בן הדאי כדאמר בריש פרק כל הכלים (לקמן קכג, א), ועד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא כשאין מקאתו מגולין אבל כשמקאתו מגולין מודו, אם כן רב דאמר כמאן. והירצו בהוס' דלא אמרו טלטול מן הגד לא שמייה טלטול אלא כשהוא כריח לטלטל האיסור מחמת דבר המותר, כפנה שטמנה בתבן וכאבן שעל פי החבית ומעות שעל הכר וכיוצא באלו שאינו כריח לטלטל את האיסור אלא מחמת שריח למטה אבל הכא הוא כריח לטלטל את המטה מחמת עצמו של מת שלא ישריח בחמה ושלל ישרף בדליקה אסור, אלא דשמואל שרי דקסבר דכל טלטול מן הגד שרי. וקיימא לן כרב דאמר. ומכל מקום למדנו מדבריהם שאם היה כריח לאותה מטה שהוא מוטל עליה מותר ואפילו לרב. אבל הרב אלפסי ז"ל כתב דכי אמרינן טלטול מן הגד שמייה טלטול הני מילי כגון טלטול אבנים ומה שהוא כאבן וכיוצא בדברים אלו, אבל טלטול אוכלין המעורבין עם דברים אסורין והוא כריח לאוכלן בשבת כגון פנה שטמנה בתבן ופוגלח שטמנה בעפר וכיוצא בהן כפי האל לא שמייה טלטול. ולא ירדתי לסוף דעתו, שהרי שנינו (לקמן קמא, א) הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו, והקש הרי כאבן הוא ולמה התירו בו טלטול מן הגד. ודברי התוס' נראין בעיני עיקר. ואולי אף הרב אלפסי ז"ל היה נחווין לומר, דלא אסרו אלא טלטול אבנים ומה וכיוצא בהם בזמן שהן מטלטלין לאורך עצמן, אבל טלטול דבר האסור מחמת דבר המותר

כפנה פוגלח וכיוצא בהן מותר. (רשב"א)

מד **דף**

אי לא שרית ליה אתי לכבוויי א"ר יהודה בן שילא א"ר אסי א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה בן לקיש במת: אין ניאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן: תנו רבנן מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר: **מתני'** מטלטלין נר חדש אבל לא ישן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת: **גמ'** ת"ר מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה ר"מ אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת ר' שמעון אומר חוץ מן הנר הדולק בשבת כבתה מותר לטלטלה אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם ור' אליעזר בר' שמעון אומר מסתפק מן הנר הכהה ומן השמן המטפסף ואפי' בשעה שהנר דולק אמר אביי רבי אליעזר ברבי שמעון סבר לה כאבוב בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כאבוב בחדא דלית ליה מוקצה ופליג עליה בחדא דאילו אבוב סבר כבה אין לא כבה לא ואיהו סבר אע"ג דלא כבה אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם מאי שנא הני אמר עולא סיפא אתאן לר' יהודה מתקיף לה מר זוטרא אי הכי מאי אבל אלא אמר מר זוטרא לעולם רבי שמעון וכי קשרי רבי שמעון בנר זוטא דדעתיה

עלויה אבל הני דנפשי לא והתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר התם קערה דומיא דנר הכא קערה דומיא דכוס א"ר זירא פמוט שהדליקו בו בשבת לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר למימרא דרבי יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסור לית ליה והתניא ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר זירא פמוט שהדליקו עליו בשבת ד"ה אסור לא הדליקו עליו ד"ה מותר: אמר רב יהודה א"ר מטה שיחדה למעות אסור לטלטלה מיתבי רב נחמן בר יצחק מטלטלין נר חדש אבל לא ישן

רפ"ז חי לא שרית ליה וכו'. אבל פמוט לחמה לא שרי: מתני' מטלטלין נר חדש. שאינו מאוס וחזי לאישהמושי להדיא שלא דלק בו נר מעולם: אבל לא ישן. דמוקצה מחמת מיאוס הוא: גמ' חוץ מן הנר שהדליקו. ואף על גב שצבא אסור דלית ליה לרבי מאיר מוקצה מחמת איסור ולית ליה מוקצה מחמת מיאוס: חוץ מן הנר הדולק בשבת. בעוד שהוא דולק אסור שמה יכבה הנר: עשית. כוס גדול של זכוכית שקורין לנפ"א וזית-מטרה של זכוכית: לא יזיז ממקומו. ואפילו כבה הנר ולקמן מפרש טעמא: מן הנר הכבה. דכיון דכבה והולך לא מחייב הו' משום מכבה: כבה אין לא כבה לא. ללא שמעינן ליה לרבי שמעון דשרי במתני' אלא מותר שמן שצנר ושצקערה דמשמע לאחר שצבה: מאי אבלי. מדקאמר אבלי מכלל דבנר מותר: בזוטא. דלעתי' עליה מצע"י סבר שיכלה השמן מהר ואשתמש בנר לכשיכבה: אבל הני. לא חסיק אדעתיה שיכבו כל היום: ור' שמעון מחיר. וקערה נפישא השיא קערה חקערה: דומיא דנר. קתני לה דזוטרא: פמוט. מנורה של מתכת ואינה מאוסה: לדברי המתיר. ר' מאיר המחיר בנר ישן: אוסר. בהאי דמוקצה מחמת איסור כדקתני לעיל חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת: לדברי האוסר. רבי יהודה האוסר בנר ישן של חרס התם הוא דמאוס אבל הכא שרי ולית ליה מוקצה מחמת איסור: נר של מתכת. לא מאיס כגון של נחשת ללא בלע: שיחדה למעות. מיתסרס בהזמנה בעלמא ואע"פ שלא הניח עליה מעולם: מטלטלין נר חדש. והא רבי יהודה קאמר לה דלית ליה מוקצה אלמא לא מיתסרס בהזמנה מדקאמר אבלי לא ישן ולא קתני אבלי לא המיוחד לכך: (רפ"ז)

תוספת רב הכא טלטול מן הצד הא תנן בפ' נוטל (לקמן קמב:) מעות שע"ג הכר מנער את הכר והן נופלות ואבן שעל פי החבית מטה על צדה וכו' ומוקי לה רב התם בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והכא (חשיב) בשוכח. מדשרי שמואל וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו כל השבת אפילו מניח חשיב כשוכח כי ההיא דמנער את הכיסוי והם נופלות אע"פ שבמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואפי' רבנן דרבי אלעזר בן תדאי שרו בכי האי גוונא דהכא דהא שרו פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה ובמכוסה כולה פליגי דרבי אלעזר שרי אפי' מכוסה כולה דתוחב בכוש או בכרכר ואומר ר"י דיש לחלק דהכא עיקר הטלטול לצורך מת ולא דמי לכל הנהו שעושה עיקר הטלטול לצורך כר וחבית ולא לצורך מעות ואבן ולהכי לא מיתי הכא פלוגתא דר' אלעזר בן תדאי ורבנן וע"ק לר"י דאפי' בטלטול דמת שיש לאסור יותר משאר טלטול מן הצד כדפי' שרי שמואל ובסוף במה טומנין (לקמן דף נ:) אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דצה ושלפה והדר דצה שרי ואי לא אסיר ופירש בקונט' לקמן דאסור משום טלטול מן הצד וכן קשה דרב הונא אמר התם האי סליקוסתא דצה ושלפה והדר דצה שרי ואי לא אסור א"כ אסור טלטול מן הצד ובסוף תולין אמרי בי רב טלטול מן הצד לא שמייה טלטול ואמרי בי רב היינו רב הונא כמו שמפרש ר"ת בספ"ק דסנהדרין (דף יז: ושם) ונראה לר"י דרב הונא ושמואל לא אסרי התם משום טלטול מן הצד אלא משום שמסיר עפר ומרחיב הגומא ואידי דאיירי לעיל מיניה בגומא נקטה ומותיב מהטומן לפת וצנונות דתם לפת וצנונות לאו דצה ושלפה ולהכי חשיב הש"ס תיובתא ור"ה ושמואל הו' ידעי לה דמתני' היא בסדר זרעים אלא דדחקי לאוקמה בדצה ושלפה והש"ס לא ניחא ליה לאוקמה הכי ועומדת בתיובתא: מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבווי. ואע"ג דגבי ממון אמרינן איפכא אי שרית ליה אתי לכבווי היינו משום שאין מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שיהא טרוד להציל ישכח שהיום שבת ויבא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרית ליה אתי לכבווי במזיד: שבנר ושבקערה אסור ור' שמעון מתיר. ואחר השבת מותר אפי' לר' יהודה וה"נ תניא לקמן גבי נויי סוכה אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון אבל בתר הכי שרי וקשה לר"י דמ"ש מנר חנוכה דתניא כבה ליל ראשון מוסיף עליו בליל ב' ומדליק בו כבה ליל ח' עושה לו מדורה בפני עצמו מפני שהוקצה למצותו ואומר ר"י דנר חנוכה עיקרו לא להנאתו בא אלא לפרסומי ניסא ומשום חביבותא דנס אינו מצפה שיכבה אלא מקצה לגמרי למצוה אבל נר שבת להנאתו בא יושב ומצפה שיכבה ולכך מותר וא"ת ומ"ש נר שכבה דאסור לטלטל לר' יהודה מסוכה רעועה דעלמא דמהני בה תנאי כדאמר לקמן בשמעתין ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ומוקי לה במסכת ביצה (דף ל:) בסוכה דעלמא ורעועה דאתמול דעתיה עילויה שתפול ונר נמי דעתיה עילויה שיכבה ואמאי אין מועיל תנאי להסתפק ממונא השמן ולר"י נמי יועיל תנאי להסתפק מן השמן המטפסף בשעה שהנר דולק וי"ל דהתם סוכה דעלמא היתה עשויה מזמן גדול ועתה ביה"ש אינו בודל ממנה ויושב ומצפה מתי תפול אבל נר עיקר הקצאתו הוא ביה"ש ודחיה בידו לצורך שבת וחמיר טפי ולא מהני ביה תנאי: לדברי המתיר אסור. פי' בקונטרס לדברי ר' מאיר וא"ת מאי קמ"ל הא בהדיא קאסר ר' מאיר נר שהדליקו בה באותו שבת וי"ל דה"א ה"מ בנר של חרס דאית ביה תרתי מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור קמ"ל דאפי'. בשל מתכת דלא מאיס ולית ביה אלא מוקצה מחמת איסור אסור ר' מאיר ואין נראה לר"ת דלפי זה הא דמסיק דברי הכל אסור לא הו' אלא ר' מאיר ור' יהודה דקאי עליהו ולא ר"י ומפרש וכן פר"ח לדברי המתיר היינו ר' שמעון אסור כגון בפמוט דהא פמוט גדול הוא ככוס וקערה ועשית כמו פמוטות של בית ר' דשילהי כל כתבי (לקמן קכא:) לדברי האוסר היינו ר' מאיר ור' יהודה דאסרי בנר חרס שהדליקו בו באותו שבת וה"מ בנר של חרס דאיכא תרתי מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור אבל בנר מתכת שרו ומסיק דאפי' בשל מתכת אסור ר' מאיר וה"נ אמרי' בפ"ק דחולין (דף טו.) ע"כ לא שרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס אבל בשוחט לא: מטה שיחדה למעות אסור לטלטלה. נראה דאפי' לצורך גופה או לצורך מקומה אסור דכיון שיחדה למעות שוב אין עושין ממנה שום תשמיש והוא כחוצרות דאסור לטלטלה לרבי יהודה אפילו לצורך גופה ומקומה ולרבי שמעון לא אסור שום מוקצה לצורך גופו ומקומו אלא מוקצה מחמת חסרון כיס: (תוספות)

רש"א כי שרי רבי שמעון בנר זוטרא דלעתיה עלויה אכל הני דנפישו לא. ואם תאמר נר נמי שמו שבו מיהא ליתסר, דהא לענין שמו הרי הוא כגדול שאין דעתו עליו, שדרכו דולק והולך עד שיכלה שמו שבו. יש לומר כיון דהייב דעתיה על הגר עצמו ומאפה אימתי חכמה נרו אף על המותר שבשמן נוחו דעתו, אכל כגדולים לגמרי מסלק דעתו מהו. אמר ר' זירא פמוט שהדליקו עליו [לפנינו: בו בשבת] לדברי המתיר אסור לטלטלו. פירש רש"י ז"ל (ד"ה לדברי): פמוט מנורה קטנה ולדברי המתיר דהיינו רבי מאיר אסור לטלטלו, אכל לדברי שמעון ודאי מותר דאפילו בנר של חרס שהדליק בו באותה שבת התיר. ואינו מחוור, מדאמרין בלישנא בתרא פמוט שהדליקו עליו דברי הכל אסור, ומדאמרין לדברי הכל משמע דאף רבי שמעון בכלל. אלא נראה כדברי ר"ח ז"ל שפירש פמוט מנורה גדולה ולדברי המתיר היינו בין רבי מאיר בין רבי שמעון. (רש"א)

דף מד ב

ומה נר דלהכי עבידא כי לא הדליק בה שרי לטלטולה מטה דלאו להכי עבידא לא כ"ש אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב מטה שיחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלה לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה לא יחדה למעות יש עליה מעות אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו עליה בין השמשות אמר עולא מתיב ר' אליעזר מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה ואין מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא אף על גב דהוה עליה ביה"ש ההיא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה ורב כרבי יהודה סבירא ליה

רש"י הניח עליה מעות. אפילו בחול הרי הוקצה לאיסור ואסור לטלטלה ואפילו נסתלקו המעות מבעוד יום ולא דמי לנר של מתכת דשרי רבי יהודה דהתם בלא יחדו: לא יחדה למעות. אין עליה מעות בשבת: מותר לטלטלה. ואע"ג דהניח עליה מעות בחול: והוא. נסתלקו מבעוד יום. שלא היו עליה כל בין השמשות אכל היו עליה כל בין השמשות איתקיי לכולי יומא: מוכני שלה. גבי שידה תנו במסכת כלים והיא עגלה של עץ מוקפת מחיצות למרכב אנשים ונשים: מוכני. אופן: בזמן שהיא נשמטת. כעין אופני עגלה שלנו שאדם יכול לסלקו מן העגלה: אינו חיבור לה. דחשובה היא כלי לעצמה דאי שידה בת קבולי טומאה היא כגון שאינה מחזקת מ' סאה בלא ונטמאה השידה לא נטמא המוכני ואי לאו בת קבולי טומאה היא ונגעה טומאה במוכני המוכני טמאה לעצמה דלא חשיבה משידה והיא מטלטלה מלאה וריקנית דיש לה בית קיבול: ואינה נמדדת עמה. לענין טומאה כדפרישית דכלי עץ המחזיק מ' סאה בלא שהן כוריים ביבש טהור כדאמר' בדמא מדליקין (דף לה). דכלי עץ איתקש לשק שהיא מיטלטל מלא וריקן וזו אינו מיטלטל מלא ותנו במסכת כלים ומייחנין בגמ' דמנחות השידה ב"ה אומרים נמדדת מבחוץ דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי גדול ואם מחזיק אותו כלי מ' סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מ' סאה דקסבר אף עוביה נמדד עמה והמוכני אינו נמדד עמה להשלים דרואין כאילו ניטל המוכני ואח"כ נתנו השידה לתוך הכלי: ואינה מצלת עמה באהל המת. דאם השידה מחזקת מ' [סאה] דאינה מקבלת טומאה מצלת באהל המת והיא אהל לעצמה ולא שנכנסה לבית שהמת בו דא"כ אין כאן הלכה שהרי הגג מאהיל על הטהרות מלמעלה אלא כגון שנכנסה לבית הקברות כדאמרין בעירובין ר' יהודה אומר אף בבה"ק מפני שיכול לחוץ בשידה חיבה ומגדל בפרק בכל מערבין דקסבר אהל זרוק כלומר אהל המיטלטל שמיה אהל ומפסיק כלפי הטומאה והמוכני אם הוא גבוה מדופני השידה וכלים [בולטים] מלמעלה מדופני השידה וגובה המוכני מגין עליהם אינו מצילן דמוכני כלי הוא לעצמו ומקבל טומאה ואינו חוץ בפני הטומאה ורבותי דוחקין ומפרשין אותה באהל המת ממש ובשל חרס המוקפת כמיד פתיל והרבה תשובות יש חדא דנמדדת לא שייך בשל חרס דלא איתקש לשק ובין מיטלטל ובין אינו מיטלטל טמא ועוד אם המוכני מוקף כמיד פתיל יכל בפני עצמו כלים שבתוכו ועוד בפירוש נשנית במסכת כלים בהלכות כלי עץ והלכות כלי חרס נשנו לבדן והלכות כלי עץ נשנו לבדן: ההיא ר' שמעון היא. ומיהו מעות לא חזו מידי ומודה רבי שמעון דעודו עליו אסור: (רש"י)

תוספות ומה נר דלהכי עבידא כו'. פי' בקונטרס דדייק מדקתני אבל לא ישן משמע דוקא ישן אבל חדש אפילו יחדו וקשה לר"י דלמאי דמסיק נמי מטה שיחדה והניח עליה מעות כו' תקשה ליה מנר של מתכת דשרי ר' יהודה אפילו יחדו לעיל מדקתני חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת אבל לא הדליקו בה באותה שבת אע"פ שיחדה והדליקו בה בחול שרי ונראה לר"י דלא דייק כלל מדקתני אבל לא ישן אלא דוקא בנר של חרס הוא דקאמ' דלהכי עבידא שתחלת עשייתה היא להדליקה והוה כמו יחדו שמיד

שמדליקין בה פעם אחת נמאסת ואין ראויה לתשמיש אחר ולכך תחלת עשייתה אינה אלא להדלקה אע"פ שראויה לתשמיש אחר בין עשייה להדלקה מ"מ אין עושין אותה לכך שאין זה אלא זמן מועט אבל בנר מתכת אין עשייתה להדלקה לבד דראויה כל שעה לתשמיש אחר: לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה. וחצוצרות דאסר ר' יהודה לעיל (דף לו.) נראה לר"י דאסר אפי' לא תקע בה חצוצרות לא חזיא אלא לתקיעה ואין לחלק בין תקע ללא תקע אבל מטה ונר חזי לתשמיש אחרינא: יש עליה מעות אסור לטלטלה. ע"כ במניח איירי דבשכח תנן פרק נוטל (לקמן קמיב:) מנער הכר והן נופלות ובמניח בשבת איירי דבהניח מבעוד יום והיו עליה בין השמשות אפילו אין עליה מעות אסור לטלטלה כדקאמר בסיפא דמילתיה וקשה דאיך יכול להיות שמניח לדעת בשבת וי"ל כגון שהניח נכרי או תינוק לדעת ישראל וא"ת אמאי לא מוכח מהכא בפ' אין צדין (ביצה כו:) דאין מוקצה לחצי שבת וי"ל דאיכא לאוקמא כגון שהניח לדעת ישראל כדי להסירם אחר שעה והוון כגמרו בידי אדם ולמאי דפרישית לעיל דהא דיש מוקצה לחצי שבת היינו באיסור אכילה ולא בטלטול א"ש: מוכני שלה. פי' בקונטרס דגבי שידה תנן לה במסכת כלים (פי"ח מ"א) והיא עשויה למרכבת אנשים ונשים ואין נראה לר"י דאי חזיא למדרס לא שייך בה מדידה דלא איתקש לשק ולא בעינן מיטלטל מלא וריקן כדמוכח בפרק אלו מומין (בכורות לח.) ושם) דפריך ושאינן לו תוך בכלי שטף מקבל טומאה הוא והא דומיא דשק בעינן ומשני בהגך דחזו למדרסות לכך נראה דאינה עשויה אלא לכלים והא דאמר לקמן בפרק רבי עקיבא (דף סד.) ושם) שלש תיבות הן תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמא מת פי' אבל מדרס לא לפי שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו והבאה במדה טהורה מכלום פי' שיש לה מ' סאה אור"י דפריך לומר דלא קאי אפתחה מצדה דכיון דחזיא למדרס אפילו באה במדה טמאה כדפי': ואין מצלת עמה באהל המת. פי' בקונט' בבית הקברות שהכלים על דופני השידה וקשה דמי יביא טומא' על הכלים ומפרש ריב"א דמיירי שפיר דקיימא השידה באהל המת ומוקפת צמיד פתיל ואע"ג דכלי עץ אינו מציל בצמיד פתיל היכא דמקבל ארבעים סאה מציל כיון דלא מקבל טומאה כדתנן במסכת כלים ואלו מצילין בצמיד פתיל כלי גללים כו' וכלי עץ הטהורים ואין צ"ל דמוכני יש לו בית קיבול אלא פשוטי כלי עץ הוא ויש נקב בשידה בצדה והכלים בתוך השידה והמוכני חופפת שם וממעטת אותו נקב עד שאין נשאר פותח טפח וקאמר כיון דנשמטת אינו ממעט דדוקא כי מבטלו שם ממעט בחלון כדמוכח בלא יחפור (ב"ב כ: ושם) דפריך אהא דקתני דכלי חרס ממעט בחלון הא קחזי ליה פי' ולא מבטל התם והיכי ממעט ומשני דמטונף ומיירי שאינו סותם כל הנקב דאם סותם כל הנקב אפי' אינו מבטלו שם סותם כדאמר בפ' בתרא (דף קנז.) בימי אבא שאול בן בטנית פקקו את המאור בטפיח והתם לא בטלוהו שאם ביטלוהו בשבת היה חייב משום בונה דהא מוסיפים על הבנין אלא ודאי בלא ביטול איירי ואפ"ה סותם ובכלי עץ אמרינן נמי בפ' בתרא דמגילה (דף כו:) ההיא בי כנישתא דרומאי דהות פתיחה לההוא אנדרונא דהוון מחתי בה מיתי בעו כהני למיזל לצלווי התם אמרו ליה לרבא אמר להו זילו דלו תיבותה ואותבוהו אבבא דה"ל כלי עץ העשוי לנחת ומסתמא לא היו מבטלין אותו שם שהרי ס"ת מניחין בתוכו ומיהו תבן וגרוגרות אין להם דין כלים דאפי' סותמין כל החלון צריכין ביטול כדמוכח בפרק לא יחפור (ב"ב יט:) ולר"ת אין נראה לפרש דמוכני הוא אופן דאין דרך להניח מעות על האופן דקתני ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות ומפרש דמוכני היינו כן של שידה כמו את הכיור ואת כנו (שמות ל) וכמו מכונות במלכים (א ז) פי' בסיס שהשידה מונחת עליו ויש בשידה נקב מתחתיה כנגד המוכני והיא בבה"ק והטומאה נכנסת דרך נקב בשידה ואין המוכני מצלת כיון שהיא נשמטת ואין מבטלין אותה שם ומיירי נמי שאין סותמת כל הנקב אלא ממעטת אותו מפותח טפח כדפי' לעיל וצ"ל דמיירי שאין הטומאה כנגד הנקב דכשהטומאה נגד הנקב אפילו אין בו פותח טפח בוקעת ועולה כדאמר בפ"ק דסוכה (דף יח.) ושם) ארובה בבית ואין בה פותח טפח טומאה כנגד ארובה כל הבית טהור לפי שבוקעת ועולה וכן במסכת אהלות ומייתי לה בהעור והרוטב (חולין קכה:): חבילי המטה וסריגי חלונות כו' פירסן על המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור והתם אין בנקבים פותח טפח דקתני רישא דמפסיק בין בית לעלייה: אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות. מפרש ר"י דכשהיא נשמטת היא כלי בפני עצמה אבל כשהיא נשמטת מותר לגוררה אע"פ שיש עליה מעות דכיון שאינם ע"ג השידה שהיא עיקר הכלי שרי: הא אין עליה מעות שריא אע"ג דהוון עליה כל בין השמשות. קשה לרשב"א דמאי פריך לוקמא בשכח ולהכי אין עליה מעות אע"ג דהוון עליה כל בין השמשות שריא כדאמר בפרק נוטל (לקמן קיב:): ובזמן שיש עליה מעות אסור לגוררה אפי' בשכח שהוא טלטול גמור וקמ"ל דבאינה נשמטת שרי לגוררה טלטול גמור ומתוך דע"כ במניח איירי דהא אין גוררין אותה משמע אפי' לצורך מקומה ואי בשכח הא אמרי' בפרק נוטל (ג"ז שם) לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו (ומיהו מטה שיחדה והניח עליה מעות איכא למימר דמודה ר"ש דמדקפיד עליה מיחד לה מקום כדאמרי' בריש כל הכלים (שם קכג.) ושם) הכל מודים כיון דקפיד עליה מיחד לה מקום ופר"ת דהכל מודים אפי' ר"ש והא דפריך לעיל מנר היינו משום שאין לחלק בין מטה לשאר דברים אלא כשהניח עליה מעות ולפ"ז לא קשה לעיל אפי' הקונטרס שפי' דדייק מדקתני אבל לא ישן): (תוספות)

הש"ח ומה נר לזהכי עבדל' כי לא אדליק בה שרי לטלטלה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מטלטלין): מדקתני אכל לא ישן ולא קתני אכל לא את המיוחד לכך אלמא לא מיתסר בהזמנה אלא בהדלקה, ובלשנא בתרא דאוקימנא בשהניח עליו מעות, פירש ולא דמי לנר של מתכת שאם לא הדליקו בו באתו קצת מותר וכדקתניא כל הנרות של מתכת מטלטלין אותן חוץ מן הנר שהדליקו בו באתו קצת משום דהוא בשלל יחדו. ואיכא דקשיא ליה אם כן מאי קא דייק בלישנא קמא מדקתני אכל לא ישן דדוקא ישן אכל בהזמנה לא, דלמא הוא הדיון להזמנה והכא רבותא קאמר אכל לא ישן אף על פי שלל הזמנה משום דהוה ליה מוקצה מחמת מיאוס מה שאין כן בשל מתכת. על כן פירש בחוס' דנר של מתכת אף על פי שיחדו לכך מותר לטלטלו אם לא הדליקו עליו באתו קצת, מפני שאין מדליקין בו אלא לפעמים, והלכך דוקא הדליקו בו באתו קצת הא לא הדליקו בו באתו קצת שרי שרי לא נעשה בשבת זו בסיס לדבר איסור, ולא דמיא למטה שיחדה למעות מפני שהיא עשויה להניח עליה מעות בכל שעה ולפיכך הרי היא כאילו הניחו שם מעות בשבת, והוא הדיון לנר של חרס שאף הוא מדליקין בו תמיד ומשום הכי ישן אסור ולעולם הרי הוא כבסיס לדבר האיסור. ואם תאמר אם כן מאי טעמא אסרינן לנר של חרס ישן משום מוקצה מחמת מיאוס, אפילו בלא מיאוס נמי ליסר כיון דמיוחד הוא לאיסור דמטה. נראה לי משום דעיקרא דמיכתא משום מיאוסו הוא, דמשום שהוא נמאס בהדלקתו ואינו ראוי למלאכה אחרת אדם מדליק בו בכל שעה, אכל של מתכת שאינו מאוס אדם עליו ואינו מדליק בו בכל שעה. ומיהו לענין עיקר קושיא הרשאונה נראה לומר דאינה קושיא, דהא מדקתני מטלטלין נר חדש אכל לא ישן ולא קתני אין מטלטלין נר ישן אכל מטלטלין את החדש נראה דעיקר משום שריותא דנר חדש הוא דלתא, וכיון דלא תנא איסורא אלא בישן שמע מינה דכל חדש מותר ואפילו מיוחד לכך מדלל קתני אכל לא את המיוחד לכך, כדברי רש"י ז"ל. ומיהו בנר של

מתכת נראין דברי התוספות לפיכך יחדו והדליק בו לשבת אחרת מותר, שהרי פמוט ודאי לכך הוא עשוי וכיון שהדליק עליו לכך הוא מיוחד, ואפילו הכי אם לא הדליקו עליו באותה שבת לכולי עלמא שרי. אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב מטה שיחדה למעות. הסיף לי דהוה ליה למימר הכי איתמר אמר רב הונא מטה שיחדה למעות וכו', דהא מימרא דאיתנין עלה רב הונא הוא דאמרה ולא רב יהודה וכדי אמרה ולא משמיה דרב. ונראה לי דהא דרב יהודה אמר רב ידעא להו דאיתמר הכין, ומשום דרב הונא ורב יהודה תרווייהו תלמידי דרב הוה אמרינן דהא דרב הונא דרב היא, והכי קאמרינן אלא אי איתמר דרב הונא הכי איתמר כדאמר רב יהודה משמיה דרב ותרווייהו מיניה דרב שמייעא להו. מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חבור לה וכו'. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מוכני): דגבי שידה חנו לה במסכת כלים (פ"ח מ"ב) והיא עגלה של עץ מוקפת מחילות למרכב אנשים, ופי' מוכני אופן, ופי' אינה מלכלת עמה באהל המת כגון שגובה המוכני מגין על הכלים שעל לפני השידה ואין מלכלת מפני שהמוכני כלי לעצמו ומקבל טומאה. והקשו עליו בתוס' טובא, חדא שאם מוכני הוא האופן לא היה לו לומר מוכני בלשון יחיד אלא בלשון רבים, שאין עגלה הולכת באופן אחד. ועוד שאין האופן עשוי להניח עליו מעות. ועוד כי מה שפירש שאם היו כלים על לפני השידה אין האופן מגין עליהם, אינו מחוור, שאע"פ שהמוכני כלי לעצמו הוה ליה פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה וכל שאינו מקבל טומאה חוץ בפני הטומאה. ועוד כי מה שפירש גם כן שהשידה עשויה למרכב אנשים, אינו מחוור, דאם כן למה נמדדת שהרי כל הראוי למדרס טמא אף על פי שהוא מחזיק יותר מארבעים סאה, דלא גמרינן משק בכלים העשויין למדרסאות וכדאיתא בצבורות בפרק אלו מומין (לח, א), וכיון דמטמא מדרס מטמא טומאה מתה. ועוד שכל שהוא מקבל שום טומאה אינו מזיל באהל המת. אלא הפירוש המחזור כמו שפירש ר"ח ור"ת ז"ל, שהמוכני הוא בסיס שהשידה יושבת עליו מלשון את כנו (עיין שמות ל, כח) כן של זהב (עיין יומא לו, ב), והשידה הזו עשויה לשמור בחוכה כלים או פירות ומכוסה היא מלמעלה, ולפיכך בזמן שהיא גדולה אינה מקבלת טומאה שהוקש לשק, ואם השידה נקובה כנגד לפני המוכני בזמן שאינה נשמטת הוה ליה כלי אחד ואין המוכני מקבל טומאה ולפיכך חוץ בפני הטומאה, אבל בזמן שהיא נשמטת הוה ליה כלי בפני עצמו ומטלטל הוא מלא וריקן ולפיכך אינו חוץ בפני הטומאה. ואין גוררין אותה ובשבת בזמן שיש עליה מעות. ואם האמר בזמן שיש עליה מעות אף על פי שאינה נשמטת ממנו מפני מה גוררין אותה. תירץ רבנו אפרים ז"ל בשיש בשידה פירות או כלים, והלכך בשאינה נשמטת הוה ליה הכל כלי אחד ונעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ומותר לגוררה, וכדתנן (לקמן קמא, ב) נוטל אדם כלכלה מלאה פירות והאבן בחוכה וכתוס' פירשו דבזמן שהיא נשמטת אינו בטל לגבי השידה, וכיון שנעשה בסיס לדבר האסור אסור לגוררה, אבל בזמן שאינה נשמטת הרי הוא בטל לגבי השידה, ואף על פי שנעשה הוא בסיס לדבר האסור לא חשיבין השידה לבסיס לו מפני שהמוכני טפלה לשידה. הא אין עליה מעות שריא אע"ג דהוה עליה כל בין השמשות. ואם תאמר מאי קושיא, דלמא בשוכה, דכל זמן שהוא עליה אסור לטלטלה טלטול גמור אבל אם נטלו מותר לטלטלה כדאיתא בפרק נוטל (לקמן קמב, ב) גבי מעות שעל הכר. תירצו בתוס' דאין גוררין אותה בזמן שיש עליה מעות משמע להו דאין גוררין אותה כלל ואפילו לאורך גופה ולאורך מקומה, והלכך על כרחין לא מיירי בשוכה אלא במניח, דאי בשוכה אפילו בעודן עליו מותר לאורך מקומו. כדאמרינן התם לא שנו אלא לאורך גופו אבל לאורך מקומו מטלטלן ועודן עליו. הא מני ולפנינו: הדין רבי שמעון היא. ואם תאמר והא מודה רבי שמעון בכוס וקערה ועשית. ויש לומר דהכא נמי דעתו עליה ומכאן אימתי יפלו או ינטלו המעות מעליה, והוה ליה ליה דומיא דנר קטן. (רשב"א)

א - מה דף

הכי נמי מיסתברא דרב כר' יהודה סבירא ליה דאמר רב מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר ע"ג דקל בי"ט אי אמרת בשלמא דרב כרבי יהודה סבירא ליה היינו דשני בין שבת לי"ט אלא אי אמרת כרבי שמעון סבירא ליה מה לי שבת ומה לי י"ט ורב כרבי יהודה ס"ל והא בעו מיניה דרב מהו לטלטולי שרגא דחנכתא מקמי חברי בשבתא ואמר להו שפיר דמי שעת הדחק שאני דהא א"ל רב כהנא ורב אשי לרב הכי הלכתא אמר להו כדי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן חטים שזרען בקרקע וביצים שתחת תרנגולת מהו כי לית ליה לר' שמעון מוקצה היכא דלא דחייה בידיים היכא דדחייה בידיים אית ליה מוקצה או דילמא לא שניא א"ל אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולית ליה הוקצה למצותו והתניא סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונין ואפרכלי של ענבים ועטרות של שבולין יינות שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו וממאי דר' שמעון היא דתני ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה בי"ט אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ושויין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו כעין שמן שבנר קאמרינן הואיל

והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין מוקצה לרבי שמעון אלא כעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לר' שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד ומידי אחרינא לא והתניא היה אוכל בתאנים והותר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות בענבים והותר והעלן לגג לעשות מהן צימוקין לא יאכל עד שיזמין וכן אתה אומר באפרסקין וחבושין ובשאר כל מיני פירות מני אילימא רבי יהודה ומה היכא דלא דחייה בידיה אית ליה מוקצה היכא דדחייה בידיה לא כל שכן אלא לאו ר' שמעון היא לעולם רבי יהודה ואוכל אצטריכא ליה סד"א כיון דקאכיל ואזיל לא ליבעי הזמנה קמ"ל כיון דהעלן לגג אסוחי אסחי לדעתיה מינייהו בעא מיניה רבי שמעון בר רבי מרבי

רש"י מניחין נר. מצעוד יוס: ע"ג דקל. וידלק שם בשבת דליכא למיחש לכשיכבה לישקליה מיניה ונמלא משהמש במחומר כיון דהאקיייה לדבר האסור בין השמשות איתקיי לכולי יומא: ואין מניחין כו' ב"ט. דשקיל ומנח ליה ומשתמש באלין: מה לי שבת כו'. בשבת נמי שקיל ליה לכשיכבה: שרגא דחנוכה. אחר שכבה: מקמי חבדי. שלא יראהו בהכר כדאמרין בפרקין דלעיל (דף כב): דנותנו בטפח הסמוך לרשות הרבים וידעו שהדליקו בו נר והס גזרו שלא להדליק אי נמי ביום חגס אין מניחין לדלוק אור אלא בבית ע"ז: חבדי. שם אומה שהיתה עם פרסיים: הכי הילכתא. בתמיה: בשעת הדחה. סכנה אלמא שלא בשעת הדחה אסור: שזרעו בקרקע. ועדיין לא השרישו מהו ללקוט ולאכול: אין מוקצה לר' שמעון בדבר הראוי. אלא בשמן שבנר בשעה שהוא דולק כדחניא לעיל: הואיל והוקצה למצותו. לשבת: הוקצה לאיסורו. איסור כיבוי: והוקצה למצותו לית ליה. בתמיה דקס"ד שזרעו שזרעו דאויכא תרתי מוקצה למצוה ומוקצה של שעת דליקתו משום איסור כיבוי אבל מוקצה למצוה גרידא לא אסר ואפילו בשעת המצוה: והתניא סיככה. לסוכה כו': קרמים. בגדי כבועים שקורין אורביני"ל וכו' מעשה אורג בעבודות מהטו: אפרסקין. פירסקין"י ופירסקין"ש: אפרסקים: בלע"ז: ינות שמים. בכלי זכוכית: עד מולאי יו"ט האחרון. והכא מוקצה למצוה איכא מוקצה לאיסור ליכא דאי משום סתירת אהל כי מטא חולו של מועד לשתרי דומיא דנר שכבה: והא ממאי דר' שמעון היא. דמותיבנא לך מיניה: דתני ר' חייא כו' אין נוטלין עלים. בפסח ועלרת מסוכה העשויה לכל ואפילו נפלו משום מוקצה דאיתקציא מחמת סתירת אהל ב"ט: אלא מן הסמוך לה. אם סמך חבילות עלים אלא דופנה ליכא איסור מוקצה דדעתיה עילויה מאתמול למויסקלינהו למחר דלא סתרי בהו אהלל ומיהך דתני ר' חייא בר יוסף הוי מלי לאותבי ברישא אלא ניהא ליה לאותבי ממתניתא דר' חייא ור' אושעיא כדאמרין בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא כו': ור' שמעון מתיר. אם נפלה דלית ליה מוקצה והכי מוקמינן ליה במסכת ביצה: ושזין בסוכת חג. שהוקצה למצוה דמותרת כל שבעה אלמא כל שעת מצוה נהוג מוקצה שלה ואע"ג דליכא איסור סתירה: כעין שזרעו שזרעו קאמינא. ולא משום איסור אלא משום מצוה דהואיל דהוקצה למצוה דשבת הוקצה לכל זמן איסור דליקתו ולא יותר דאין מצוה אלא בשעת דליקתו ומשכבה אין בו מצוה אבל בסוכת חג מצוה כל שבעה והקצתה כל זמן מצוה: אלא גרוגרות ולמוקין. גרוגרות תאנים שמעלה לגג ליבשן ומשנתהו שם מעט אין ראויים לאכילה עד שיתייבשו וכן אימוקים דענבים: היה אוכל בתאנים. רבותא אשמע' דהוה אכיל ואזיל מכיון דאסקינהו אסח דעתיה ואקלן: חבושין. קויני"ץ וקדוויני"ץ: חבושים (פירות): וכן אתה אומר כו'. ואע"ג דהני חזי כל שעתא אפ'י נשתהו לא נתקלקלו מיהו הואיל ואקלינהו אסורי: אי נימא ר"י. למה לי הגך דנקט דחנינהו בידיה אפ'י הכניסן נמי לאורכו בעו הזמנה: (רש"י)

תוספות הכי נמי מסתברא דרב כו' יהודה ס"ל. בכמה מקומות אשכחן דרב סבר כו' יהודה דאסר מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות ואילו לר' שמעון שרי דהא שרי חצוצרות אפ'י תקע בה כמה זימני ודכרכי דזוזי (לעיל דף יט): אלא דבעי לאוכחי דסבר כו' יהודה במיגו דאיתקציא בין השמשות כו': מקמי חבדי בשבתא. שביום חג שלהם לא היו מניחין נר אלא בבית ע"ז ומאי דקמבעיא ליה בנר חנוכה טפי מבנר שבת משום דלצורך אכילה היו מניחים להם ואע"ג דבשעת הסכנה אמרינן בבמה מדליקין (לעיל דף כא): דמניחה על שולחנה ודיו הכא מיירי אם יארע שלא הניחה על שולחנה א"נ אומר ר"י דשעת הסכנה דלעיל לאו סכנת חברים קאמר אלא סכנת גזירה שגזרו שלא להדליק נר חנוכה: היכא דדחייה בידיה אית ליה. ואף על גב דנר שכבה שרי ר' שמעון אף על גב דדחייה בידיה דהתם שאני כיון שכבר פסק דיחוי שלה אבל הכא לעולם הן דחויין כל זמן שמונחין שם: אלא שזרעו שזרעו. לאו דווקא שבנר דהוא אסור משום מכבה כדאמר בפ"ב דביצה (דף כב.) המסתפק ממנו חייב משום מכבה אלא המטפס מנר ומשום דמוקצה למצותו לא אסור נר הדולק לטלטל כדפרישית לעיל אלא כדאמר בסוף פירקין משום דהוי בסיס לדבר האסור תימה לר"י דאמאי נקט שזרעו שזרעו טפי ה"ל למינקט אין מוקצה לר' שמעון אלא גרוגרות וצימוקין דדמו טפי לחיטין שזרעו דלא איתקציא לא מחמת מצוה ולא מחמת איסור וליכא למימר דסבר ר' יוחנן דלר' שמעון אין מוקצה בגרוגרות וצימוקין דהא רבי קאמר בסמוך דאית ליה לרבי שמעון מוקצה בגרוגרות וצימוקין ומסתמא לא פליג: עד מוצאי"ט האחרון של חג. הקשה ר"ת ביום טוב האחרון דלא אסר אלא מטעם מיגו דאיתקציא בין השמשות מחמת יום שעבר והא רבי שמעון שרי מותר השמן שבנר אף על גב דהוקצה בין השמשות למצותו משום יום הבא ונראה לר"י דבמה שאוסרת הברייתא יום טוב האחרון לא איתא כו' שמעון: ולא מן הסמוך לה. בפרק המביא כדי יין (ב. צה ל. ושם) גרס במשנה אלא מן הסמוך לה ופריך בגמ' והא קסתר אוהלא ומשני מאי מן הסמוך לה סמוך לדפנות והשתא אי גרס בברייתא דהכא אלא מן הסמוך לה הוי בסמוך לדפנות ואי גרס ולא מן הסמוך לה מיירי במה שעל הסכך וטעמא משום דסתר אוהלא כדאמר התם: ואם התנה הכל לפי תנאו. בריש המביא (ג"ז שם) פריך עלה והא קא סתר אוהלא ומוקי לה בסוכה נפולה וברעועה דמתמול דעתיה עלה: אלא בגרוגרות וצימוקין. בירושלמי פ' שמסריחין בינתיים כיון שמתקלקלין כל כך אין דעתו לקחתם עד שיתקנו היטב: וכן אתה אומר באפרסקין. אף על פי שאין מתקלקלין כל כך מקצה אותם מדעתו: היכא דלא דחייה בידיה אית ליה מוקצה. כגון הא דתנן בפרק מפנין (לקמן כו'): ולא את האוצר ותנן נמי בפרק בתרא (דף קנו:) רבי

יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה כו': ואוכל איצטריכא ליה. מדנקט אוכל במוקצה דדחייה בידיים נראה דאזיל ואכיל שרי ליה לר"י במוקצה דלא דחייה בידיים כגון גבי אוצר: (תוספות)

רשב"א הכי נמי מסתברא דרב כרבי יהודה סבירא ליה. תימא למה ליה למידק מדוכתא אחרניא מהא דמטה גופה שמעינן לה, מדקאמר יחדה והניח עליה מעות אסור לטלטלה ואילו לרבי שמעון אפילו הניח עליה מעות שריא, דומיא דנר שלא הדליקו עליה באותה שבת (לעיל מה, א), ודומיא דחלוטרות דשרי רבי שמעון ואפילו תקע בה (כדאיתא לעיל לו, א). יש לומר דמטה שאני דאיכא למימר דילמא אפילו רבי שמעון מודה בה, דכיון שהא מיוחדת למעותיו אדם קובע לה מקום ומקצה אותה לגמרי מדעתו מחמת חסרון כיס. והרמב"ן ז"ל תירץ דמשום דהך מיימרא תיכילא הוא דקאמרינן אלא אי איתמר הכי איתמר בעינן לכהויי ראיא ממקום אחר. ואינו מחוור בעיני כלל, דעל כרחין היא ודאי רב יהודה בלשונה אמרה משמיה דרב דהוא רביה דרב הונא נמי ומיניה שמיעא ליה, וכמו שכתבתי למעלה (מה, ב ד"ה אלא). כי לית ליה לרבי שמעון מוקצה היכא דלא דחייה בידיים היכא דדחייה בידיים אית ליה. ואם תאמר הא נר הא דחייה בידיים ואפילו הכי שרי רבי שמעון. יש לומר דשאני הכא דאיתא קאי בדחויי והוא ליה ככוס וקערה. ואם תאמר אם כן לידוק מכוס וקערה דאפריי. יש לומר שאני התם דמקצה ליה מדעתיה לגמרי דלא מסיק מדעתיה דכבה וכל היכא דדולק והולך אי אפטר לטלטלה, אבל הכא דאפטר לטלטלה מע"ג דקאי בדחויי קמא דלמא רבי שמעון משארא שרי. אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שצנר בשעה שהוא דולק. פירוש: שמן המטפטף. ותדע כן דמקא סלקא דעתך דהא דהוקצה למאנותו והוקצה לאיסורו דוקא בעינן, ואילו שמן שצנר ממש אפילו ליכא משום מזהב על כרחין אסור רבי שמעון, דהא תניא (ביצה כב, א) המסתפק ממנו חייב משום מכבה, ועוד דכל היכא דהוא דולק הרי הוא בסיס לדבר האסור, וכדאמרינן בשלהי פירקין (לקמן מז, א) הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור. והא ממאי ולפנינו: וממאי דרבי שמעון היא דתני ר' חייא בר יוסף כו'. ואם תאמר כיון דאי לא הא מאידך דעטרה דקמין לא מצי למיידק, למה ליה לכהויי, לידוק מהא בלחוד דתני ר' חייא בר יוסף. יש לומר משום דאמרינן (חולין קמא, א-ב) כל דבריהא דלא מיתניא בי רבי חייא ורבי הושעיא לאו דבריהא היא איצטריכא ליה לכהויי היא דבריהא דסככה כהלכתה דמיתניא סתם דמיתניא בי רבי חייא ורבי הושעיא. ואם תאמר היכי מצי לאוקומה לה היא כרבי שמעון, והא מדתני אסור להסתפק עד מוצאי יום טוב האחרון אלמא אית ליה להאי תנא מגו דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי יומא, ואילו לרבי שמעון לית ליה, דהא נר שכבה לדידיה מותר ומוכני נמי היכא דלית ביה מעות מע"ג: דהוה עליה בין השמשות. תירץ ר"ת ז"ל דהא דאוקומנא לה כרבי שמעון לאו כולה דבריהא מוקמינן לה כוותיה אלא מאי דקתני דאסור להסתפק ממנו, ואתא כולה כרבי שמעון לבר מהא דתני עד מוצאי יום טוב האחרון. ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו. הקשו בתוס' ז"ל (לעיל מה, א ד"ה שצנר) מאי שנא נר שכבה דאסור לרבי יהודה מסוכה רעועה דמועיל בה הנאי הואיל ודעתו עלויה מאתמול (ביצה לו, ב), ולרבי שמעון נמי יועיל לשמן המטפטף בשעה שהוא דולק. והם ז"ל דחקו בחיובו. אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבירושלמי (דפרקין ה"ז ע"ש) הביאו דבריהא דמפרשת בהדיא דתנאי מועיל בנר, דגרסינן התם: תני אם התנה עליו מותר, מה אנו קיימין אין כרבי מאיר אפילו התנה יהא אסור ואין כרבי שמעון אפילו לא התנה יהא מותר אלא כרבי יהודה נר מאוס הוא, הוי מאן דתנא אם התנה עליו יהא מותר רבי שמעון דתני אבל כוס וקערה ועששית אף על פי שכבו אסור ליגע בהן רבי טבי בשם רב חסדא אפילו רבי שמעון דו אמר תמן מותר מודה הוא הכא שהוא אסור כו'. ופירש הוא ז"ל שהם הקשו שם בירושלמי על דבריהא זו דתני בנר שבת אם התנה עליו מותר מני אי רבי מאיר אין תנאי מועיל בו לפי שהם סבורים שם בירושלמי לרבי מאיר דכל המיוחד לאיסור אסור, ואי רבי יהודה כל שכן שאין אדם יכול להתנות על הדבר המאוס שלא יהא מיוחד מקאהו, ובסוף העמידוהו כרבי שמעון ככוס וקערה ועששית דמודה בהו רבי שמעון דאפריי ואם התנה עליהן מותר, והוא הדין בנר של מתכת לרבי מאיר ולרבי יהודה דמהני בהו תנאה דומיא דסוכה. עד כאן. לעולם רבי יהודה היא ואוכל אצטריכא ליה וכו'. תמיהא לי אמאי דחיק ומוקי לה הכין, לוקמה כרבי מאיר דלית ליה אלא מוקצה שדחאו בידיים. ואפשר דמשום דליתא לרבי מאיר אלא או כרבי יהודה או כרבי שמעון מהדר תלמודא לאוקומה כחד מינייהו, וכענין שאמרו בריש פירק קמא דגיטין (ה, א) מעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן כרבי יהודה, מהדרינן אדרבי מאיר דסתם מתניתין רבי מאיר, מהדרינן אדרבי אלעזר דהלכתא כוותיה בגיטין. (רשב"א)

ב - **מה** **דף**

פצעילי תמרה לרבי שמעון מהו א"ל אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצימוקין בלבד ורבי לית ליה מוקצה והתנן אין משקינן ושוחטין את המדבריות אבל משקינן ושוחטין את הבייתות ותניא אלו הן מדבריות כל שיוצאות בפסח ונכנסות ברביעה בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום ר' אומר אלו ואלו בייתות הן ואלו הן

מדבריות כל שרועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים איבעית אימא הני נמי כגרוגרות וצימוקין דמין ואי בעית אימא לדבריו דר"ש קאמר ליה וליה לא סבירא ליה ואיבעית אימא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לית לי מוקצה כלל לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דיוצאות בפסח ונכנסות ברביעה דבייתות נינהו ורבנן אמרו ליה לא מדבריות נינהו אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן אמרו הלכה כרבי שמעון ומי א"ר יוחנן הכי והא בעא מיניה ההוא סבא קרויא ואמרי לה סרויא מר' יוחנן קינה של תרנגולת מהו לטלטולי בשבת אמר ליה כלום עשוי אלא לתרנגולין הכא במאי עסקינן דאית ביה אפרוח מת הניחא למר בר אמימר משמיה (דרב) דאמר מודה היה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון [אפי'] בבעלי חיים שמתו שהן מותרין מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן בדאית ביה ביצה והאמר רב נחמן מאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד דלית ליה מוקצה לית ליה נולד דאית ביה ביצת אפרוח כי אתא רב יצחק בר' יוסף א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה ור' יהושע בן לוי אמר הלכה כרבי שמעון אמר רב יוסף היינו דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אמרו הלכה כרבי שמעון אמרו וליה לא סבירא ליה א"ל אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דר' יוחנן כר' יהודה הא ר' אבא ורבי אסי איקלעו לבי ר' אבא דמן חיפא ונפל מנרתא על גלימיה דר' אסי ולא טילטלה מאי טעמא לאו משום דרבי אסי תלמידיה דר' יוחנן הוה ור' יוחנן כרבי יהודה ס"ל דאית ליה מוקצה א"ל מנרתא קאמרת מנרתא שאני דא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי הורה ריש לקיש בצידן מנורה הניטלת בידו אחת מותר לטלטלה בשתי ידיו אסור לטלטלה ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא בנר כרבי שמעון אבל מנורה בין ניטלה בידו אחת בין ניטלה בשתי ידיו אסור לטלטלה וטעמא מאי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הואיל ואדם קובע לה מקום אמר ליה אביי לרב יוסף והרי כילת חתנים דאדם קובע לו מקום ואמר שמואל משום רבי חייא כילת חתנים

רש"י פלעילי תמרה. תמרים הנלקטים קודם בישולן וכוונתן אוחס בסלים שעושין מלובלין והן מתבשלות מאלהיהן מהו לאכול מהן קודם בישולן מי מודה בהן דמוקצות הן כגרוגרות וצימוקין או לא: אלא כגרוגרות וצימוקין. דאיכא תרתי דדחינהו בידים ולא חזו: ור' לית ליה מוקצה. דקס"ד מדבעי מיניה אליבא דרבי שמעון אלמא הוה שמייע ליה מאכזה דכרבי שמעון סבירא ליה: משקין. דרך להסקות בהמה לפני שחיטה שהיא נוחה להפשיט: המדבריות. הדבריות: כרביעה. כמרחשון: ואלו מדבריות כל שרועות באפר. והני מיהא אסירי אלמא אית ליה מוקצה: איבעית אימא הני. מדבריות נמי כגרוגרות דמי דדחינהו בידים ויש טורח ליתך ולהביאם: ואיבעית אימא. היא דפלעילי תמרה לדבריו דרבי שמעון קאמר ולר' לא ס"ל: ה"ג אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן אמרו הלכה כר' שמעון: אמרו. בני הישיבה: סרוייהו קרוייהו. על שם מקומו: כלום עשוי. לשום השמיש: אלא לתרנגולין. הלכך ה"ל מלחכתו לאיסור ואסור אלמא אית ליה מוקצה: דאית ביה אפרוח מת. דלא חזי למיכל ולכלבים נמי לא חזי ואף על גב דא"ר שמעון מחתכין את הנבלה לפני הכלבים הני מילי במסוכנת אבל בריאה לא דלא הוה דעתיה מחתמום לכלבים והאי אפרוח שמת בשבת נמי לא הוה דעתיה מחתמום לכלבים: הניחא למר כו' דאמר מודה היה ר"ש. דאע"ג דאמר מחתכין הנבלה לפני הכלבים ה"מ במסוכנת דדעתיה עליה מחתמום לכלבים אבל מודה הוא בבעלי חיים כלומר בדבריהם שמתו שאסורין שפיר התרכלת דלרבי שמעון גופיה לא חזי לכלבים: מאי איכא למימר. הא חזי לכלבים: דאית בה ביצה. שנוכלה היום ומודה ר' שמעון בנוכח: והא אמר רב נחמן כו'. בשמעתא קמייתא דביצה: דאית בה ביצת אפרוח. וכלב לא אכיל לה משום קליפה: וליה לא סבירא ליה. לר' יוחנן לא סבירא דתיהו הלכה כר' שמעון והיינו דרב יצחק: ואת לא הסברא. ומקמי דשמעת ליה דלרב יצחק לא הוה ידעת דר' יוחנן כר' יהודה: בשתי ידים אסור לטלטלה. כדמפרש טעמא לקמיה דלאו לטלטולי עבידא דאדם קובע לה מקום: ור' יוחנן אמר אנו אין לנו. שום היתר בהלכות טלטול נרות: אלא בנר. ישן כרבי שמעון דמחיר אבל מנורה כו' הלכך אי לאו מדרב יצחק לא הוה ידענא ליה אבל השתא ידענא דכר' יהודה סבירא ליה ככולהו בר ממוקצה מחמת מיאוס דנר ישן: (רש"י)

תוספות לדבריו דר' שמעון קאמר ליה וליה לא סבירא ליה. משמע דמספקא ליה אי ר' סבר לה כר' שמעון ותימה אמאי לא מוכח מההיא דלקמן דסבר כר"ש דאמר פעם אחת הלך ר' כו' והורה במנורה כר"ש בנר וכן מבריייתא דמייתי באין צדין בכור תם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מי שבקי במומין ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט כו' ומיהו במאי דמתיר לראות במומין לא אתי כר"ש אלא במאי דלית ליה מוקצה ומיהו רש"י לא גריס בכור תם אלא בכור שנפל לבור והשתא מצי אתי כר' יהודה ויראה אם היה בו מום זה מעי"ט: הכא במאי עסקינן דאית ביה אפרוח מת. פירש הר"ר יוסף דלא נקט אפרוח חי משום דחי חזי לשתק בו תינוק כשבוכה ואין נראה דהא בההיא דכופין את הסל לפני האפרוחין (לעיל דף מג.) משמע דאסור לטלטל ועוד אי מחיים שרי אמאי קאמר בסמוך דמודה ר"ש בבעלי חיים שמתו שאסורין אלא ודאי בעלי חיים מוקצין הם כגרוגרות וצימוקין ומוקצה אותם גם מכלבים ולא דמי לבשר תפל שמתו לר"ש מדפריך בפרק מפינן (לקמן קכח.) על רב הונא דשרי והא תלמיד דרב הוה ורב כו' יהודה סבירא ליה אבל לר' שמעון משמע דשרי משום דאינו מקצהו מכלבים כמו בעלי חיים: דאית ביה ביצה. דאסור משום נולד צ"ע דר' יוחנן גופיה מפרש טעמא דביצה משום משקין שזבו ואפשר דמשום הכי לא הוה אסר ר"ש לטלטלה אלא לאכילה: דאית ביה ביצת אפרוח. נראה לר"י דאסור לר' שמעון משום דכיון דאית ביה אפרוח הוי כמו גרוגרות וצימוקין וקא מיבעיא ליה לסבא קרוייהו אי שרי לטלטולי על ידי שינער משם הביצה אי חשיב כמו מניח או כשכח והשיב לו רבי יוחנן כלום עשוי אלא לתרנגולין ואין זה כשכח אלא כמניח ואסור: אמר ליה מנרתא שאני. וא"ת אמאי לא מוכח מהא דא"ר יוחנן בפ' לולב וערבה (סוכה מו:) דסוכה אפי' בשמיני אסורה אלמא אית ליה מיגו דאיתקצאי כו' כר' יהודה ותיריך ר"י דנר אינו מוקצה למצוות מטלטול שאין ביטול מצוה בטלטול ולא דמי לסוכה דאיתקצאי ביה"ש מחמת מצוה ולהכי אינו יכול להוכיח מסוכה אנו: לעיל לאו משום דר' אסי תלמידו דר' יוחנן כו'. וא"ת דילמא ר' אסי כרב רביה סבירא ליה כדאמר לעיל גבי שרגא דחנוכה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב

הילכתא הכי ונראה דרב אסי דלעיל לאו היינו ר' אסי דהכא דההוא דלעיל חבירו של ר' אסי חבירו של ר' אמי: אין לנו אלא בנר כר' שמעון. פי' במוקצה מחמת מיאוס דהיינו נר ישן שלא הדליקו בה באותה שבת ולעיל דפסיק כרבי יהודה היינו בהדליקו בה באותה שבת דהוי מוקצה מחמת איסור והא דפסיק בפרק בתרא כר"ש בנבלה לפני הכלבים אף על גב דנבלה מוקצה מחמת איסור היא כדפר"ת (לעיל יט: ד"ה ושמואל) התם לא דחייה בידים אבל הכא דדחייה בידים סבר כר' יהודה ולפי זה לא קיימי ר' יוחנן וריב"ל דפסיק כר' שמעון אחדא ברייתא דר' יוחנן קאי אברייתא דכל הנרות של מתכת מטלטלין כו' אבל במאי דקאמר ר' יהודה בברייתא דלעיל מטלטלין נר חדש אבל לא ישן לא סבר רבי יוחנן כוותיה וריב"ל אברייתא דמטלטלין נר חדש קאי דבהיא ברייתא שרי (תוספות)

רצ"ח ואי בעית אימא לדבריו דרבי שמעון קאמר ליה וליה לא סבירא ליה. פירוש: מהא לא תשמע מינה כלום, ואלא מיהו רבי כרבי שמעון סבירא ליה וכלאמר רבי יהושע בן לוי בסמוך (מו, א) פעם אחת הלך רבי לדיוספרא והורה במנורה כרבי שמעון בנר. והאמר רב נחמן מאן דחיה ליה מוקצה אית ליה נולד. איכא למיידק והא רבי יוחנן הוא דלית ליה כרב נחמן כההיא אוקמתא בריש פרק קמא דביצה (ב, א). דחיה סבר (שס ג, א) דטעמא דביצה שנובלה ביום טוב משום גזירת משקין שזבו. ויש לומר שאלו מן הדברים שנאמרו בגמרא לרווחא דמלתא לתרואי אליבא דכולי עלמא. ורבי יוחנן אמר אנו אין לנו אלא בנר כרבי שמעון. פירוש: אין לנו כרבי שמעון מתיר אלא בנר וכטעמא דאמרן לפי שהוא מלפני אימתי תכבה נרו, אבל במנורה מודה רבי שמעון וכטעמא דמפרש בסמוך ואזיל, ומיהו רבי יוחנן לית ליה אפילו בנר כרבי שמעון. (רצ"ח)

דף מו - א

מותר לנטותה ומותר לפרקה בשבת אלא אמר אבבי בשל חוליות אי הכי מ"ט דר"ש בן לקיש דשרי מאי חוליות כעין חוליות דאית בה חידקי הלכך חוליות בין גדולה בין קטנה אסורה לטלטלה גדולה נמי דאית בה חידקי גזירה אטו גדולה דחוליות כי פליגי בקטנה דאית בה חידקי מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן ומי א"ר יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן. מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה ואין מצלת עמה באהל המת ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא ואע"ג דהוו עליה ביה"ש א"ר זירא תהא משנתניו שלא היו עליה מעות כל ביה"ש שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן א"ר יהושע בן לוי פעם אחת הלך רבי לדיוספרא והורה במנורה כר' שמעון בנר איבעיא להו הורה במנורה כר' שמעון בנר להיתרא או דילמא הורה במנורה לאיסורא וכו' שמעון בנר להיתרא תיקו רב מלביא איקלע לבי רבי שמלאי וטילטל שרגא ואיקפד ר' שמלאי ר' יוסי גלילאה איקלע לאתריה דר' יוסי ברבי חנינא טילטל שרגא ואיקפד ר' יוסי בר' חנינא ר' אבהו כי איקלע לאתריה דר' יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא כי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרגא מה נפשך אי כרבי יהודה סבירא ליה ליעבד כרבי יהודה אי כר' שמעון סבירא ליה ליעבד כר' שמעון לעולם כר' שמעון ס"ל ומשום כבודו דר' יוחנן הוא דלא הוה עביד א"ר יהודה שרגא דמשחא שרי לטלטולה דנפטא אסור לטלטולה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו דנפטא נמי שרי לטלטולה (דהואיל וחזי לכסות ביה מנא) רב אויא איקלע לבי רבא הוה מאיסן בי כרעיה בטינא אתיבי אפוריא קמיה דרבא איקפד רבא בעא לצעוריה א"ל מ"ט רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו שרגא דנפטא נמי שרי לטלטוליה א"ל הואיל וחזיא לכסויי בה מנא אלא מעתה כל צרורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזיא לכסויי בהו מנא א"ל הא איכא תורת כלי עליה הגי ליכא תורת כלי עליה מי לא תניא

רצ"י מותר לנטותה. דהתם כילת חתנים אין לה גג טפח שנקליטין יולאין לשני ראשי המטה באמצעה אחד לכאן ואחד לכאן ונתן כלונס' מזה לזה ומשליך האהל עליה והוא שופע לכאן ולכאן וכיון שאינו רחב טפח אינו אהל ואין בו לא בנין ולא סתירה: בשל חוליות. במנורה של פרחים שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמלא עושה כלי: חידקי. חיתוכין סביב לה קרוני"ש וקריני"ש: חייאס) דומה לפרקים ומאן דחזי סבר של פרחים הוא: גדולה. הואיל ודרכה לעשותה של חוליות כי אית ביה חידקי סברי דחוליות הן ואסור אפילו לריש לקיש כדאמר לעיל ניטלת בשתי ידים אסור לטלטלה: כי פלוגי בקטנה דאית בה חידקי. דכולי עלמא ידעי דלאו חוליות נינהו: גזרינן. אטו חוליות: ומי אמר רבי יוחנן הכי. הלכה כר' יהודה: תהא משנתניו. דמוכני דקתני הא אין עליה מעות שריא כגון שלח היו עליה בין השמשות והכי תיזק מינה טעמא דיש עליה מעות כשקדש היום הא אין עליה כשקדש היום שריא: לדיוספרא. מקום: איבעיא להו. חדא הוראה הואי והכי קאמר הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה ר' שמעון מתיר בנר ישן או דילמא שתי הוראות הוה הורה במנורה לאיסור כדאמרן דחידקי וגזרינן אטו חוליות וכו"ש הורה בנר להיתר: וטלטל שרגא. נר שכבה: לעולם

כרבי שמעון סבירא ליה. דאי סבירא ליה דאסור לא הוה מטלטל ליה לכבוד ר' יהושע בן לוי דלעבד איסורא: שרגא דמשחא. שלח נר של שמן: קרי לטלטולה. אחר שכבה כר' שמעון דלא מאיס: אבל נפטא. דמסרה אפילו רבי שמעון מודה דלא חזי אלא למלאכתו: איקפד רבא. משום טינוף המטה: ובעה לכעוריה. בשאלות: (רז"י)

תוספת רבי שמעון נר שהדליקו באותה שבת והא דלא פסיק רבי יוחנן כרבי מאיר דהא סבר לגמרי כוותיה דשרי מוקצה מחמת מיאוס ואסור מוקצה מחמת איסור נקט רבי יהודה משום דבכל מקום הוזכר גבי מוקצה ועוד דלא מצינו דאית ליה לרבי מאיר מוקצה מחמת איסור גרידא אלא בנר ישן דאיכא תרתי מחמת מיאוס ומחמת איסור אך לפי זה קשה לרשב"א דמשמע דנקט במנורה אין לנו כרבי שמעון אבל רבי שמעון מיהא שרי במנורה ולמאי דמפרש טעמא דמנורה משום דאדם קובע לו מקום היכי שרי רבי שמעון הא אמרי' בריש כל הכלים (לקמן דף קכג.) הכל מודים בסיכי וזירי ומזורי כיון דקפיד עלייהו מיחד להו מקום ונראה לפרש דרבי יוחנן פסק כרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס וכ"ש במוקצה מחמת איסור כדמוכח בפרק בתרא (דף קנז.) דקאמר בכולי שבת הלכה כרבי שמעון בר ממוקצה מחמת מיאוס וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כרבי שמעון בר ממוקצה מחמת איסור דהיינו שהדליקו בה באותה שבת והא דקאמר אנו אין לנו אלא בנר כרבי שמעון לאו משום דסבר כוותיה בנר אלא כלומר אין לנו שיתיר אפי' רבי שמעון דמיקל אלא בנר אבל במנורה אסור והשתא קיימי תרויהו אחד ברייתא ולא מצוי נמי למינקט רבי מאיר: והא כילת חתנים דאדם קובע לה מקום. פי' רשב"א דאדם קובע לה מקום כמו למנורה ואפי' שרי שמואל אלא ודאי לא חשיב קביעות שלה ושל מנורה קביעות אלא היכא דקבע מקום לגמרי כדאמר בפ' כל הכלים (לקמן דף קכג.) ושם): דחוליות בין גדולה בין קטנה אסורה. קשה לר"י דבפ"ב דביצה (דף כא:): תנן ג' דברים ר"ג מחמיר כב"ש וחשיב אין זוקפין את המנורה ומשמע דב"ה שרי ומפרש התם בגמרא הכא במנורה של חוליות עסקינן משום דמיחזי כבונה דב"ש סברי יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים וב"ה סברי אין בנין כו' אלמא שרי ב"ה מנורה של חוליות להחזיר ומאן דשרי בסוף פירקא להחזיר מטה של חוליות ברפוי איכא לאוקמא ה"נ ברפוי אבל למאן דאסור קשה ותיירך ר"י דהתם מיירי כגון שהחוליות מחוברין יחד ואינם מתפרקין ופעמים מטין אותן ופעמים זוקפין אותן: הורה במנורה להיתרא וכר"ש בנר נמי להיתרא או דילמא במנורה הורה לאיסורא וכר"ש בנר להיתרא. וא"ת אמאי לא קאמר נמי או דילמא הורה במנורה להיתרא וכר"ש בנר וכרבי שמעון בנר לא סבירא ליה דכה"ג איתא באלו טריפות (סולין דף נו: ושם) הורו בטרפחת כרבי בזפק לא סבירא להו וי"ל דהכא לא שייך למיתלי מנורה בנר כדחילי טרפחת בזפק דילמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק וכרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק וכרבי בזפק לא שייך למיתלי מנורה בנר כדחילי טרפחת בזפק דהכא אין טעם אחד לשניהם דנר משום מוקצה ומנורה משום בנין ועוד דלא בעי למימר דר' לא סבר כר"ש משום דרבי"ל פסיק לעיל כר"ש ואם תאמר ובההיא דאלו טריפות אמאי לא קאמר נמי תרויהו להיתרא כדאמר הכא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא וכר' בזפק נמי להיתרא ומיהו בלאו הכי מגיהין שם הספרים ול"ג הורו בטרפחת לאיסורא דהא כ"ע שרו לה דתניא התם היא האם היא טרפחת היא שלחופית ובניטל האם הוה עובדא והאכילה רבי טרפון לכלבים ואמר הלכה חמורך טרפון ואמר ליה רבי עקיבא טועה בדבר משנה אתה וגרס התם הורו בטרפחת להיתרא וכרבי בזפק להיתרא כו' ורש"י פי' הורה במנורה להיתרא כו"ש בנר וחדא הוראה היו ואין נראה דאין לתלות מנורה בנר ועוד דאכתי הוה ליה למיבעיא או דילמא תרויהו להיתרא: דנפטא אסור לטלטלה. פי' בקונט' אפילו לר"ש וכן משמע דהא שרגא דמשחא דשרי לטלטלה היינו לר' שמעון ועוד מדפריך רבא בסמוך לרבה ורב יוסף מ"ש מצרורות שבחצר ואי שרי ר' שמעון דנפטא תיקש' ליה לכ"ע אליבא דרבי שמעון לכך פי' בקונט' דהכא אליבא דר' שמעון קאי ואע"ג דרב אית ליה מוקצה גבי מטה שיחדה למעות. ורבה נמי אית ליה כדאמר אבבי כל מילי דמר עביד כרב ורב יוסף נמי משמע דאית ליה מוקצה בפ' נוטל (לקמן קמב:): דקאמר כמה חריפא שמעתתא דדרדקי אימור דאמור בשכח לפתחילה מי אמור הכא אליבא דר"ש. קאמר וליה לא ס"ל ומיהו נראה לפרש דהכא מיירי נמי אליבא דרבי יהודה ולא מיירי בהדליקו בו באותה שבת וה"ק שרגא דמשחא של מתכת שרי לטלטלה ואפילו לרבי יהודה כדתניא לעיל (ז' מד') כל הנרות של מתכת מטלטלין דנפטא אסור אפי' לרבי שמעון דמאיס טפי מנר ישן ורבה ורב יוסף שרו אפי' לרבי יהודה דלא [עיי' תוס' מנחות מא: ד"ה כל מילי]: (תוספות)

רשב"א הלכך לחוליות בין גדולה בין קטנה אסורה. איכא למידק דכפרה שני דביאה (כא, ב) תנן שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי וקא חשיב חדא מינייהו אין זוקפין את המנורה ביום טוב, ואוקימנא בגמרא (סס כב, א) במנורה של חוליות משום דמיחזי כבונה בית שמאי סברי יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים ובית הלל סברי אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים, אלמא שרי אפילו לזוקף מנורה של חוליות וכל שכן דשרי לטלטל. ויש לומר דההיא במנורה רפוייה, וכדברי רבן שמעון בן גמליאל דאמר בסוף פירקין (לקמן מז, ב) אם היה רפוי מותר גבי מטה של חוליות. ובתוס' הקשו לחירוז זה דאם כן תקשי למאן דאסור לקמן ברפוי. ולדידי נמי קשיא לי דאי הוה ברפוייה תקשי לו, דהא בהדיא רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי, ואילו במטה רפוייה מתיר רבן שמעון בן גמליאל אפילו לכתחלה, ומי נימא דמיקל רבן שמעון בן גמליאל במה שהיו בית אביו מחמירין. אלא קשו י"ג לי לומר דהכא לאחריים והתם לעלמין, וכמו שאמרו לו סם (ביאה כא, ב) ומה נעשה לבית אביך שהן מחמירין על עלמין ומקילין אלכ אחריים. ותיירא הם ז"ל דמנורה דהתם מיירי במנורה של חוליות מחוברין יחד ואינן מפורקין ופעמים מטין אותן ופעמים זוקפין אותם, והא דהכא בשל חוליות מפורקין. אבל הרב אלפסי ז"ל לא הביא בהלכותיו כלל הא דרבי יוחנן דהכא, לומר שאין הלכה כן, משום דמשמע ליה דרבי יוחנן אחיא כמאן דאמר י"ג בנין בכלים, והלכך במחזיר כל נרבו ואפילו שלח תקע חייב חטאת ומשום הכי קא אסור הכא לטלטלה משום דמיחזי כבונה, וקסבר רבי יוחנן דההיא דשרו בית הלל התם ברפוייה ובשאינו מחזיר כל נרבו, ומשום שמחת יום טוב תהיו אפילו לזוקפה והוא שלח החזיר כל נרבו אבל בשבת אסור לטלטל, אבל אנו דקיימא לן דלחין בנין בכלים אלא אם כן תוקע וכדלחמירין כר"ש פרה כל הכלים (לקמן קכב, ב) גבי דלת של שידה תיבה ומגדל שרינו לטלטל אפילו בשבת, ואי רפוייה שריא אפילו להחזיר וכדלחמירין לקמן (מז, ב) גבי מטה גלגליתא. ומכל מקום אינו מחווה, דהא משמע דמסקנא דגמרא כי הא דרבי יוחנן, מדקא מתמהינן אי הכי מאי טעמא דריש לקיש, ועוד מדמסקינן וכיילינן הלכך לחוליות בין גדולה בין קטנה אסורה, גדולה נמי ואית בה חידקה אסורה גזירה טעו גדולה של חוליות. ובפרק קמא דביאה (י, א ד"ה הכי) כתבתו יותר בסיעתא דשמיא בשמעתא דמוחלתא השיטה. הא דאקשינן הכא: מי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כהתם משנה ותנן (כלים פ"ח מ"ב)

מוכני שלה וכו'. ואיטריד רבי זירא לחרץ תהא משנתנו בשלח היו עליה מעות כל בין השמשות שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן. תמיהא לי דהא אדרבה אקשינן בשלח מי שהחשיד (לקמן קנו, ב. קנו, א) ומי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון והאמר רבי יוחנן הלכה כהם משנה והנן (בינה לא, א) אין מבקעין עמים מן הקורה ולא מן הקורה שנסברה ביום טוב, ואקשינן עליה נמי מן סחמות אחרות דהנן (שם כט, ב. א) מתחילין בערימת התבן אבל לא בעצים שבמוקלה, והנן (שם מ, א) אין משקיין ואין שוחטין את המדבריות אבל משקיין ושוחטין את הבייתות, ואיטריד לשנויי רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח דהנן (לקמן קמג, א) מגביהין מעל השלחן עגמות וקליפין וכו'. וכיון שכן מאי קא מקשה הכא ממוכני שלה דהא איכא סתמי אחריני טובא כרבי יהודה, ומאי קא מתרץ לה נמי שלא לשבור דבריו של רבי יוחנן דהא איכא אחרינא דתקשי ליה. ועוד קשיא לי אמאי לא מייתי התם הא דמוכני. ויש לומר דהכא במוקלה מחמת איסור בלבד הוא דקאמר רבי יוחנן הכא דהלכה כרבי יהודה, אבל בשאר מוקלה כרבי שמעון סבירא ליה וכדאמרינן התם, והלכך לא מלי לאותביה מהנך סתמי דמייתין התם דמוקלה מחמת איסור חמיר טפי. והתם נמי לא אוחבינן עליה הא דמוכח מהאי טעמא גופא. והכא נמי לא ניחא ליה לשנויי רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח, דהנן אין משקיין ושוחטין את המדבריות וכל שכן הכא דמוקלה מחמת איסור, שלא לשבור נמי דבריו רבי יוחנן דפסק בשאר מוקלה כרבי שמעון. וכן הלכה דבשאר מוקלה הלכה כרבי שמעון, ובמוקלה מחמת איסור בלחוד הלכה כרבי יהודה, וכדאיתא התם בשלח פרק מי שהחשיד. שרגא דמשחא שרי לטלטולה דנפטא אסור. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אבל): דנפטא אסור אפילו לרבי שמעון. וכן נראה ודאי דהתם שרגא דחרס משמע, וכדתינא (לעיל מד, א) מטלטלין נר חדש אבל לא יאן ודברי רבי יהודה ותינא (שם ע"ש) רבי יהודה אומר כל הגרות של (חרס) ומתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו עליו באותה שבת, אלמא סתם נר היינו של חרס עד שיפרוט של מתכת, והלכך אי כרבי יהודה אפילו דמשחא נמי אסור. ואי קשיא לך נמי דהא רבה כרבי יהודה סבירא ליה, דהא אמר רבי (לעיל כב, א) כל מיילי דמר עביד כרב ורב כרבי יהודה סבירא ליה (לעיל מד, ב). יש לומר התם לאפקויה מדשמואל, אבל הכא הליא באשלי כרבי רבי יהושע בן לוי פסק כרבי שמעון (לעיל מה, ב). (רשב"א)

ב - **מו** **דף**

השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הנטלים בחצר ואמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליה הכא נמי הואיל ואיכא תורת כלי עליה א"ר נחמן בר יצחק בריך רחמנא דלא כסיפיה רבא לרב אויא רמי ליה אביי לרבה תניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר אלמא לר' שמעון לית ליה מוקצה ורמינאו רבי שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן הכי השתא התם אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו הכא אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום מימר אמר מי יימר דנפיל ביה מומא ואת"ל דנפיל ביה מומא מי יימר דנפיל ביה מום קבוע ואם תמצי לומר דנפיל ביה מום קבוע מי יימר דמזדקק ליה חכם מתיב רמי בר חמא מפירין נדרים בשבת [ונשאלין לנדרים שהן] לצורך השבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקק לה בעל התם כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ת"ש נשאלין לנדרים של צורך השבת בשבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקק ליה חכם התם אי לא מיזדקק ליה חכם סגיגא ליה בג' הדיוטות הכא מי יימר דמזדקק ליה חכם רמי ליה אביי לרב יוסף מי אמר ר' שמעון כבתה מותר לטלטלה כבתה אין לא כבתה לא מאי טעמא דילמא בהדי דנקיט לה כבתה הא שמעינן ליה לר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר דתניא ר' שמעון אומר גורר אדם כסא מטה וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מיכוין גזר ר"ש מדרבנן כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דרבנן כי לא מיכוין שרי ר"ש לכתחילה מתיב רבא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דכי מיכוין איסורא דאורייתא איכא כי לא מיכוין שרי רבי שמעון לכתחילה אלא אמר רבא

רש"י השירים. אצדעות: הרי הן ככל הכלים. אע"פ שאסור ללכת בהן לרה"ר כדאמרי' בפרק במה אשה יוצאה (לקמן נטו): גזירה דילמא שלפא ומחויא מיהו תורת כלי עליהן ומותר לטלטלן שלא כדרך מלבוש: מומו ניכר. גבי ככור קאי: מי יימר דמזדקק ליה חכם. שימאל חכם שיזקק לו ביו"ט לראות אם מום קבוע הוא או לא: מפירין נדרים: בעל לאשתי: ונשאלין לנדרים. לחכם להחירן: שהן לצורך שבת. כגון נדר שלא יאכל היום: ואמאי. מותרת לאכול ואפי' שרי לה בעל ליהסר לה משום מוקלה דהא אסחה דעתה ואמרה מי יימר דמזדקק לה בעל: על דעת בעלה. ע"מ אם יראה הבעל וסמכה עליה דמזדקק לה ביום שמעו: הכא מי יימר כו'. והדיוטות לא מלו למישרייה לככור אלכא במום הידוע לכל כגון מחוסר אבר: איסורא דאורייתא. כיבוי אב מלאכה הוא חריץ ליכא

איסור לאורייתא לחופר כללית יד הוא לחופר לאמר לקמן תולדה לחופר וחייב ה"מ חופר כדרכו במרא וקרדוס: מוכרין כדרכו. ואפי' של כלאים לובשו להראותו בשוק: ובלבד שלל יתכוין. להנחת חימום והא ר"ש היא מדאזיל בתר כוונה: (רש"י)

תוספות ואמר עולא מה טעם. להכי איצטריך לפרושי האי טעמא משום דמשמע ליה דסבר האי תנא כמאן דאסר לקמן להתקשט בהן בחצר מדקתני הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר פירוש ככל הכלים שמלאכתן לאיסור דשרי לצורך גופן ומקומן ולהכי מפרש עולא דאיכא תורת כלי עליה וקשה לר"י דאמר בפ' מי שהפך (מ"ק יב: ושם) ר' יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא [עי' פי' רש"י שם] שמע ר' אמי ואיקפיד אמר רב יוסף מ"ט איקפיד והתניא השירים והנזמים כו' ומאי פריך מינה אדרבה מינה משמע דאסור לצאת בהן כדפי' והתם קאמר נפק דמשמע דרך מלבוש ונראה לר"י דחומרתא דמדושא היינו טבעת של עץ כמו שמפרשים רבותיו של רש"י ולא של אלמוג כמו שהוא מפרש דאלמוגין מפרש בראש השנה (דף כג.) כסיתא והכא קאמר דמדושא אלא של עץ אחר הוא ששמו מדושא ואין שם תכשיט עליו וכשיוצאים בו דרך מלבוש לא היו קישוט אלא טלטול בעלמא ולהכי ידע רב יוסף דר' אמי לא איקפד אלא משום טלטול והשתא מייתי שפיר מהך ברייתא דשרי לטלטל לצורך גופו או לצורך מקומו כשאר כלי שמלאכתן לאיסור דניטלין לצורך גופו או לצורך מקומו ונפק לחצר קאמר אבל לרה"ר אסור כדאמר ר' בפ' הדר (עירובין סט. ושם) ההוא גברא דנפיק בחומרתא דמדושא חזייה לר' יהודה נשיאה כסייה אמר כגון זה מבטל רשות לר' יהודה: והתנן ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן. קשה לר"י מאי קא פריך הא ע"כ טעמא דר"ש לאו משום מוקצה אלא משום דסבר דאין רואין מומין ביו"ט דהא ר' יהודה דאית ליה טפי מוקצה שרי התם בריש אין צדין (ביצה כה: ושם) בכור שנפל לבור ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט וי"ל דדייק מדלא קתני ר"ש אסור לפי שאין רואין מומין ביו"ט דהוה משמע לכתיחלה אסור אבל בדיעבד מבוקר ומדקתני אין זה מן המוכן משמע דהוי מוקצה ואפי' בקרו אינו מבוקר ובהכי פליגי דר' יהודה סבר רואין מומין ביו"ט הלכך לא הוי מוקצה דמיירי בנפל בו מום מעי"ט כדמוקי לה התם ור"ש סבר אין רואין ולכך אפי' ביקרו אינו מבוקר משום מוקצה ואי' דבביצה משמע דאביי סבר כאדא בר אוכמי דאמר לר"ש היכא דנפל בו מום מעי"ט אם בקרו מבוקר דאמר אביי התם כוותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלת בבי בברייתא (ומוקמא ההיא ברייתא כאדא בר אוכמי) וע"כ הא דשני ליה בין נפל בו מום קבוע מעי"ט לנפל בו מום ביו"ט משום דבנפל בו ביו"ט איכא תלתא מי יימר כדקאמר בסמוך ובנפל בו מעי"ט ליכא אלא חד מי יימר דמיזדיק ליה חכם מאי קשיא מנר שכבה דליכא כל הני מי יימר וי"ל דחזר בו אביי ולית ליה (דאדא בר אוכמי) משמע מתני' דרב אושעיא דאדא בר אוכמי משבש ותני דמתני' דהתם נמי דיקא כרב אושעיא כדמפרש התם: מי יימר דנפל ביה מומא. נראה דכל הני מי יימר דקאמר רבה לאו דווקא דהא ר"ש אסר אפי' בנפל בו מום קבוע מעי"ט דהשתא ליכא אלא חד מי יימר דמיזדיק ליה חכם דהא קאי אר' יהודה דלא שרי אלא כשהיה בו מום קבוע מעי"ט דהא פריך אהא דקאמר ר' יהודה ואם לאו לא ישחוט פשיטא ומשני לא צריכא דנפל ביה מאתמול מום עובר והשתא הוה ליה מום קבוע מהו דתימא כיון דדעתיה עליוהי נשחטיה קמ"ל א"כ הא דקאמר אם יש בו מום יעלה וישחוט היינו ע"כ מום קבוע מעי"ט ואפי' לאדא בר אוכמי דשרי ר"ש בדיעבד בחד מי יימר מ"מ בנפל בו מום עובר מעי"ט דאיכא תרתי מי יימר לכאורה משמע התם דאסר לכך נראה דלאו דווקא הן דאפי' בחד מי יימר סגי וכן מוכחא מאתקפתא דרמי בר חמא דפריך מחד מי יימר: מי יימר דמיזדיק לה בעל. ואע"ג דפירות שנדרה מהם אינם מוקצין לענין טלטול דהא חזו לשאר בני אדם מ"מ אית לן למימר מיגו דאיתקצאי בין השמשות מאכילתם איתקצאי לכולי יומא אי נמי מיירי בפירות שלה ואסרתן לכל אדם: מי יימר דמיזדיק לה בעל. תימה מי דמי התם ודאי לא מיזדיק ליה חכם דאין רואין מומין ביו"ט אבל הכא דאין לך איסור בדבר מיזדיק לה בעל ולית לן למימר מי יימר דהא לר' יהודה דקסבר רואין מומין ביו"ט לא אמרי' מי יימר וי"ל דבעל נמי לא ניחא להזדקק דזימנין דשרי נדרים שנדרה לדבר מצוה: התם אי לא מיזדיק ליה חכם סגי ליה בג' הדיוטות אבל הכא כו'. ואע"ג דבפ"ק דחולין (דף יח:) אמר רב יהודה אמר ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה היינו דוקא במומין מובהקין כגון ניסמת עינו נקטעה ידו נשברה רגלו כדאמרינן בשילהי כל פסולי המוקדשין (בכורות לו:) וה"נ דהוה מצי למימר מי יימר דמיזדיק ליה ג' הדיוטות דודאי לא מיזדיק ליה משום דאין רואין מומין ביו"ט והא דנקט דמיזדיק ליה חכם משום דחכם שרי בכל מומין: ולפי' א"ש גבי טבל דאמר אם עבר ותיקנו מתוקן דדוקא חכם אמר הכא לא מיזדיק אבל בג' הדיוטות לא אמר מי יימר ומיהו לפי מ"ש בפנים ה"ג המ"ל כו' לא א"ש טבל כדפי' לעיל ולהכי נקט חכם משום דמתיר בכל מומין ועיקר טעמא משום דהכא איכא איסורא והתם ליכא והא דנקט התם אם לא מיזדיק ליה חכם סגי בג' הדיוטות אע"ג דשרי חשיב מוקצה אי לא סגי ליה בג' הדיוטות [ת"י]. כבתה אין לא כבתה לא. כן דרך הש"ס דאע"ג דהוה מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא חוץ מן הנר הדולק בשבת מייתי סיפא ודייק מינה: .. דכל היכא דקמכוין איכא איסורא דאורייתא. ואי' דהכא בכיבוי ליכא איסורא דאורייתא לר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא וי"ל דה"ק דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא כגון בפתיחה וצריך להבהבה אע"פ שזה התירוץ דחוק הוא הא בלאו הכי פריך ליה שפיר הרב מור"ת: (תוספות)

רשב"א מי יימר דנפיל ביה מומא ואם תמצי לומר נפיל ביה מומא מי יימר וכו'. כל הני מי יימר לאו דוקא, אלא לרווחא דמלתא נקט להו. ותדע לך, דהא דהויא קא מיייתי מפירין נדרים ליכא אלא חד מי יימר דמיזדיק לה בעל, ובנשאלין לנדרים מי יימר דמיזדיק ליה חכם. מתיב רמי בר חמא מפירין בשבת ללורך השבת ואמאי לימא מי יימר דמיזדיק לה בעל. קשיא לי הכא מאי מוקצה איכא, ואע"ג דלא הוי חזי לדידה משום נדרה הא הוי חזי לאחריני וכל דחזי לאחריני לאו מוקצה הוא, וכדתנן לקמן בפרק מפנין (קכו, ב) מפנין תרומה ואמרינן עלה בגמרא (שם קכו, ב) פשיטא, ופרקינן לא כריכא בתרומה ביד ישראל, מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קא משמע לן כיון דחזי לכהן שפיר דמי. ויש לומר דהכא נמי בטלטול ודאי שרי, דהא לא אקלייה מדעתיה לגמרי ואפילו לטלטול כיון דחזי לאחריני, אלא מאכילה בלחוד הוא דאקלייה לדידיה, ומאכילה קא מקשה ליה דומיא דפירות שאין זמינן במחוצר שהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומי שבלו מותר לטלטלן (ביצה כד, ב. כה, א). ואם תאמר והא כיון דמקצה ליה מאכילה אף בטלטול אסור, דמאי שנא מנגרונת וזימקין דמשום דלא חזי ליה לאכילה ומקצה להו מאכילה חשיבין להו מוקצה גמור ואסור לטלטולי להו. יש לומר דשאני התם דלא חזי לאכילה לא לדידיה ולא לאחריים. ואם תאמר והא משמע לקמן בסמוך (מו, א) דכל מידי דלא חזי למריה אע"ג דחזי לאחריני חשיבין ליה מוקצה גמור ואסור לטלטלו ואפילו ללורך אחריני דחזי להו, וכדאמרינן קורטין כי רבי מי חשיבי והניא בגדי עניים לעניים

בגדי עשירים לעשירים. יש לומר דשאני התם דכיון דגבי עשירים לא חזי למידי מלד גריעותיה אקצויי מקלה ליה לגמרי ולא מסקי אדעתיהו ליתן לעניים דחזי להו, אבל הכא דאפילו לדידיה חזי ליה אלא דאריה דאיסורא רכיב עליה וחזי לאחריני לא מקלה ליה לגמרי. כל היכא דקא מכין איכא איסורא דאורייתא כי לא מכין גזר רבי שמעון. איכא דקשיא ליה והא הכא אפילו מכין לכבוד איכא איסורא דאורייתא לרבי שמעון, דהא מלכא שאינה כריכה לגופה היא. ויש לומר דמשכחה לה בפתיחה שרדין להבהבה. ואי נמי בכל פתיחה, דכיון דאיכא דוכתא דמחייב עליה מדאורייתא גזר אפילו שלא במתכין ואפילו דוכתא דלא אחי בה ליה איסורא דאורייתא. (רשב"א)

א

-

מז

דף

הנח לנר שמן ופתילה הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור א"ר זירא א"ר אסי א"ר יוחנן אמר ר' חנינא אמר רבי רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה א"ל רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והתנן נוטל אדם בנו והאבן בידו או כלכלה והאבן בתוכה ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכלכלה מלאה פירות עסקינן טעמא דאית בה פירי הא לית בה פירי לא [דניאל ד-טו] אישתומם כשעה חדא ואמר הכא נמי דאית בה קרטין אמר אביי קרטין בי רבי מי חשיבי וכי תימא חזו לעניים והתניא בגדי עניים בגדי עשירים לעשירים אבל דעניים לעשירים לא אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של ריעי אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא גרף של ריעי מאיס והאי לא מאיס ועוד גרף של ריעי מיגלי והאי מיכסי אלא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים מיתבי ושויין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל אמר אביי בגלילא שנו לוי בר שמואל אשכחינהו לרבי אבא ולרב הונא בר חייה דהו קיימי אפיתחא דבי רב הונא אמר להו מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת אמרו ליה שפיר דמי אתא לקמיה דרב יהודה אמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת מיתבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור רבי סימאי אומר קרן עגולה חייב קרן פשוטה פטור אינהו דאמור כי האי תנא דתניא מלבנות המטה וכרעות המטה ולוחים של סקיבס לא יחזיר ואם החזיר פטור

רש"י לדבר האסור. לשהבת דכפי האי מוקפה מודה ר"ש שהכלי טפל לשהבת בעודה בו ולאו משום דחייב לכבייה: בסים. מושב את בנו מתרגמינן בסיםיה: א"ר רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה. של לבונה באפרה קס"ד באפרה עם אפרה קאמר שהאפר מוקפה ולא היו כריכין לו ואשמעינן דאגב מחתה דאיכא תורת כלי עליה טלטלה עם אפרה: נוטל אדם. הכלכלה בשבת והאבן בתוכה: הא ליכא פרי לא. דכלי נעשה בסים לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי דידיה והכי נמי נעשית מחתה בסים לאפר ורבי יוחנן שמעי' ליה לעיל דכדר' יהודה סבירא ליה: דאית ביה קרטין. שגשתיירו מן האור ולבונה דחזיא להריח ואגב לבונה מטלטל למחתה עם אפרה דומיא דכלכלה מלאה פירות והאבן בתוכה: קרטין. של שזר לבונה: בי רבי. דנשיא ועשיר הוה מי חשיבי: בגדי עניים. שלש על שלש או שחוטן עבה הוה בגדים לעניים לענין טומאה: בגדי עשירים. שלשה על שלשה הוה בגדים לעשירים וכל שכן לעניים אבל בגדי עניים לעשירים לא הוה בגד גבייהו ולא מקבלי טומאה הכא נמי בי רבי בטלי קרטין: אלא אמר אביי. הא דקרי ליה לטלטל מחתה באפרה משום דאפרה מאיס עליה לראותה והוי כגוף של רעי דתניא במסכת ביצה (דף לו:): מותר להוציאו לאשפה שבחצר: גרף. כלי חרס המוכן לכך: מיכסי. כל מחתות מכוסות הן ויש בהן נקבים להוציא הריח: כנונא. כלי נחשת שמביאין בו האור לפני שרים להתחמם: אגב קטמיה. שהיו כריכין לאפרו לכסות רוק או לואה וא"ת מה עד איסור יש כאן היינו רבותא דאע"ג דאיכא עליה שברי עצים והא דר' רומנוס נמי האי מחתה באפרה דקאמר מחתה בשביל אפרה שהיה כריך לו ודעתיהו עליה מאתמוול ורבותא אשמעינן (כיון) אע"ג דאיכא עליה שברי עצים דהוי ככלכלה של פירות והאבן בתוכה: ושזין. ר' יהודה ור"ש שנחלקו בנר ישן: בגלילא שנו. שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדים של פשתן מזויין להם הלכך לא בטלי ונעשה נר בסים להן: טרסיים. נרפי נחשת או גרדיים והולכין מעיר לעיר למלאכתן ונשאין עממן מטות של פרקים: חייב חטאת. הוא תחלתו וגמרו ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אב לכל גומרי מלאכה ולא משום בנין דאין בנין בכלים: קנה מנורה. שזולאין ממנה קנים לנרות הרבה ונוטלין הימנה ובשעת האורך מחזירין אותו: קנה של סיידין. העוין ומלבנין הבית בסיד יש להן קנים של פרקים ונותן מטלית ברשעה ושזין בסיד המחוי וטח את הבית וכשהוא טח מלמטה אי אפשר לו אלא בקנה קצר וכשהוא הולך ומגביה מוסף קנה על קנה ומארכיו: פטור. שאין זה גמרו שהרי כריך לחזור ולפרקו תמיד: קרן עגולה וקרן פשוטה. שניהם מין כלי זמר והוא עשוי נקבים

נקבים ככברה ומכנים בהן חלילים ומוזיאון קולות הרבה קרן עגולה מעשה אומן הוא ולריך לתקוע בנקבים בחזק והוא מלכה ובהקדו פשוט מכניסו כריות ודרכו לפרקם תמיד ופטור קתני מיהת בקני מנורה דחייב והוא הדין למטה של טרסיים: אינהו. רבי אבא ורב הונא בר חייה: דאמור כי האי תנא. כרבי שמעון דמתיר לכתחלה: מלכנות המטה. כעין רגלים קטנים ויש להן בית קיבול ומכנים לתוכן ראשי כרעי המטה שלא ירקבו בארץ: לווחים של סקובים. עץ קטן כמין דף שחוקעין בקשת שקורין אבגלטר"א (ארכולטיט"א: בליסטר"א: פלגיו מושך החז: (כ"ז))

תוספות הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור. איצטריך למימר בשמן דנעשה בסיס לדבר האסור דאי לאו הכי לא היה הנר אסור לטלטל דהוי בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמר בסמוך כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא אע"ג דאיכא עליה שברי עצים ואם תאמר פתילה אמאי קאמר דהויא בסיס לדבר האסור היא עצמה הויא דבר האסור כדאמר לקמן ושיון שאם יש בה שברי פתילות שאסור לטלטלה וי"ל דשברי פתילה הוי שברי כלים ודמי לצורות אבל פתילה שלימה שהיא כלי הוה שרי אי לאו דנעשה בסיס לדבר האסור: לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה. השתא ס"ד דאפר מחתה מוקצה הוא: ואמר רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן כו'. תימה אמאי לא פריך בלאו מילתיה דרבי יוחנן ממתני' דפ' נוטל (לקמן דף קמב): דתנן מעות שע"ג הכר מנער את הכר והן נופלות וכן אבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת אבל טלטול גמור אסור ואור"י דה"א דשאני מעות דחשיבי ולא בטלי ואבן שע"ג החבית ה"א דמייירי שהוא מתוקן לסתום פי החבית והחבית צריכה לה ולכך לא בטלה: בגדי עניים לעניים. אומר ר"ת דדוקא בטומאת מדרס דבייחוד תליא מלתא אבל בשאר טומאות לא תליא מלתא בייחוד דאפי' היה מוטל באשפה מריבין מוהבגד דשלש על שלש מיטמא בין לעניים בין לעשירים דבקר'א לא מפליג מידי ומייתי ר"ת ראייה דתנן במסכת כלים (פרק כ"ז מ"ב) דבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס משום שלש על שלש לטמא מת וע"כ בעשירים מיירי דבכ"ח תנן התם בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס וא"ת הכא דפריך מברייתא אמאי לא פריך ממתני' דבכ"ח דכלים שהבאתי ואור"י דאי ממתני' ה"א דבגדי עניים היינו כעין שק שעיקרו עשוי לעניים ואפי' ביד עשירים אינו צריך שלשה על שלשה אבל שאר בגדים בעי שלשה על שלשה שאינו עומד אלא לעשירים להכי מייתי ברייתא דלא שייך לפרשה הכי: הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא. פי' כנונא מחתה והיינו מחתה באפרה דלעיל פי' אגב אפרה שהוסק מע"ש דמוכן הוא דחזי לכסות בה רוק או צואה וקשה דמשמע דוקא אגב קיטמא שרי הא לאו הכי נעשה בסיס לדבר האסור ואילו בפ"ב דביצה (כא: ושם) אמר גבי אין מזמנין נכרי בשבת משום שיורי כוסות פריך וניטלטלינהו אגב. כסא מי לא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא אף על גב דאיכא עליה שברי עצים ומאי פריך שאני כנונא דאגב קיטמא מטלטל לה אבל בכוס ליכא אלא דבר האסור ואור"י דשיורי כוסות לא חשיבי למיהויו כוס בטל לגבייהו אף על גב שאין היתר עמהן בכוס טפי גרעי משברי עצים שעם הקיטמא כנונא: אע"ג דאיכא עליה שברי עצים. נראה לרבינו תם דשברי עצים חשיבי טפי מאבן שבכלכלה דאם לא כן מאי קמ"ל ואדמקשי ליה מברייתא דשיון כו' ליסייעיה ממתני' דכלכלה והאבן בתוכה אלא שברי עצים חשיבי טפי ויש לדמות שברי עצים לגבי אפר כשברי פתילה לגבי שמן: בגלילא שנו. פי' בקונט' שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדי פשתן מצויין להם ואין נראה לר"ת דהא אמרי' בשילהי ב"ק (דף ק"ח): לוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל משמע שמצוי פשתן הרבה שם ומפרש ר"ת בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן ולהכי לא בטלי שברי פתילה אגב שמן וכן משמע ב"ק דסנהדרין (דף י"א): גבי טול איגרת וכתוב לאחנא בני גלילא עילאה ותתאה כו' דזמן ביעורא מטא לאפרושא מעשרא ממעטני זיתא ואמר בנזיר בפרק בית שמאי (דף לא:): בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא ויין היה מצוי להם הרבה כדאמר בהמוציא יין (לקמן ע"ח). גבי מים כדי לשוף בהן את הקילור וקאמר בגלילא שנו דרפואת מים שכיח טפי משתיה שהיה להן רוב יין והיו שותין הכל יין ואפילו הכי חמרא עדיף להו ממישחא כי השמן היה להם בזול יותר ורש"י פי' נמי בהמוציא (שם) שמחמת עניותא היו עושין רפואה מן המים ואין עושין מן היין רק שתייה ולפיכך היתה רפואת מים שכיחא ואין נראה דכיון שלא היה להם יין לשיפות הקילור א"כ שכיחא שתיית מים טובא ואמרי' בעלמא אף ערב יוה"כ בגליל שהיו מרבים בסעודה משמע שעשירים היו [וע"ע תוספות חגינה כה: ד"ה בגלילא]: (תוספות)

רשב"א מחתה באפרה. ואם תאמר והא אפר כירה מוכן הוא (עי' ב"ב, א). יש לומר הכא בשאין לריבין לו ואין דעתו עליה, וכמו שפירש רש"י ז"ל (ד"ה א"ר רומנוס). בגדי עניים לעניים ובגדי עשירים לעשירים. פירוש: שלשה על שלשה דהיינו בגדי עשירים, מטמאין טומאת מדרס לעשירים וכל שכן לעניים. אבל בגדי עניים דהיינו פחות משלשה על שלשה, לעניים הוה דמטמא טומאת מדרס אבל לעשירים לא מטמא טומאת מדרס. אבל מכל מקום מטמא הוה לשאר טומאות אפילו לעשירים, דלא אימעוט אלא מטומאת מדרס בלבד. ותדע לך, דהא תנן הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס ומשום שלש על שלש לטמא מת ואיתא נמי בפרק כ"ז מכלים (מ"ב), ועל כרחין היינו לעשירים דאינו לעניים אפילו בפחות מכן מטמא טומאת מדרס כדתנן ההם בפרק כ"ח (מ"ח) בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה על שלשה טמאים טומאת מדרס, אלמא לטמא מת אפילו לעשירים מטמא בשלש על שלש. וטעמא דמדמראות משום דמדמרא ביהוד דליתא מילתא ואין עשירים מיוחדין בפחות משלשה על שלשה לשיבה, אבל עניים מיוחדין אותה ועשירי שיהיה בטלה דעתו אלא עשירים, אבל שלש על שלש לשאר טומאות טמא דהא חזי. והיינו דבפרק ב"ב (לעיל כו, ב) לא מפלגינן בשלש על שלש בין לעניים בין לעשירים. ויש מפרשים (עי' רש"י ד"ה בגדי): בגדי עניים בגדים גסים, בגדי עשירים בגדים דקים. הוה מטלטל כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. כלומר: משום דאפר כירה מוכן הוא, והוה ליה בסיס לדבר המותר ולדבר האסור ומותר. ואם תאמר אם כן כי הקשינו עליה מושין שאם יש שם שברי פתילה שאסור לטלטלה ליסייעיה ממתניתין דכלכלה. יש לומר דשברי עצים דמו לשברי פתילה, דהוה הוא שלא יהו שברי עצים בטלים לגבי כנונא כי היכי דאין שברי פתילה בטלים לגבי נר ושמן לפי שהן חשובין לגבן, מה שאין כן בכלכלה שהפירות חשובין והאבן אינה חשובה. ועוד דעיקר הטלטול אינו אלא מחמת הפירות ולא מחמת האבן ואין האבן עשויה לינטל בכלכלה, אבל עצים כנונא ושברי פתילה כנר מקומן הוה ועשוין הן לינטל באותן כלים. ואיכא למידק דהכא משמע דדוקא אגב קיטמא שרי הא לאו הכי נעשה בסיס לדבר האסור דהיינו שברי העצים, ואילו בפרק שני דביצה בסופו (כ"א, ב) גבי אין מזמנין את הגוי ביום טוב

אמרנו כי רב אחא בר יעקב אמר אפילו בשבת נמי אין מזמנין גזירה משום שירי כוסות, ופריך ונטלטלינהו אגב כסא דהא אמר רבא כי הוינא בי רב נחמן הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שבדי עאים, ומאי קושיא שאני כנונא הואיל ואיכא קיטמא דנעשה בסים אף לדבר המותר (דו) מילא לכלכלה והאבן בחוכה, אבל כוס לזיכא אלא שירי כוסות בלחוד דאסורין אסור לטלטלין. ותיירא דחוס' דהכי פריך, דכי היכי דמטלטלין כנונא אגב קיטמא ואין הכנונא והקיטמא בטלין לגבי שבדי עאים שבה משום דלא חשיבי, הכי נמי שירי כוסות לא חשיבי למיהוי כוס בטל לגבייהו. ור"ת ז"ל תירץ דהא דאמרין הכא דמטלטלין כנונא אגב קיטמא, היינו לפי שאין יכול לנער שבדי העאים ממנה כדי שלא יתפזר האפר שבתוכה, וכן כלכלה מלחה פירות והאבן בחוכה בשאינו יכול לנער האבן כדי שלא יפלו הפירות ויטנפו, דהכי מוקמינו לה בפרק נוטל (לקמן קמא, א) בפירי דמטנפי, ומשום הכי בעינן שיהא בו אפר וכן פירות בכלכלה שאילולי הן היה יכול לנער את האבן ושבדי העאים ולא בעינן להו כדי להתיר הטלטול מחמת היתר הפירות והאפר, אבל שירי כוסות אע"פ שאין דבר עמהם מטלטלין אהו אגב כוסות לפי שאינו יכול לנערם לפי שהן דבוקין אל הכוס. ואין תירומו זה מחוור כל האורך. דהא משמע דעיקר היתר משום היתר הפירות, כלומר: מפני שנעשה בסים לדבר המותר ולדבר האסור ומותר. אינהו דאמור כי האי תנא וכו'. איכא למידק דרב ושמואל דוקא בחוקע האמרי, דאי לא בין לתנא קמא בין לרבן שמעון בן גמליאל פטור אבל אסור ואפילו במחזיר כל לרכו, לזיכא מאן דאיה ליה כבית שמאי דאמרי במסכת ביצה (כא, ב. כב, א) דיש בנין בכלים גבי זקיפת מגורה. ורבי אבא ורב הונא בר חייה על כרחין ברפוי וכשאינו תוקע, דהא אוקימנא להו כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם היה רפוי מותר, וכיון שכן מאי קא מקשה להו רב יהודה מדרב ושמואל אינהו לחוד ורב ושמואל לחוד. ותיירא דחוס' דהכי קא מקשה להו רב יהודה, מדרב ושמואל אמרי דבחוקע חייב חטאת על כרחין בשאינו תוקע ואפילו ברפוי לכתחילה מיהא אסור, וכדאמרין לקמן (עמוד ב) גבי מטה גללניהא, מאי דעתיך בנין מן הגד הוא נהי דאיסורא דאורייתא לזיכא איסורא דרבנן מיהא איכא. ואינהו סבור אע"ג דבתקע חייב חטאת לא תקע מותר לכתחילה ולא גזרינו, וכרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם היה רפוי מותר. (רשב"א)

ב - **מז** **דף**

אבל אסור ולא יתקע ואם תקע חייב חטאת רשב"י אומר אם היה רפוי מותר בי רב חמא הוה מטה גללניתא הוה מהדרי לה ביומא טבא א"ל ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאורייתא לזיכא איסורא דרבנן מיהא איכא אמר ליה אנא כרשב"ג סבירא לי דאמר אם היה רפוי מותר: **מתני'** נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: **גמ'** והא קמבטל כלי מהיכנו אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: לימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור ותסברא אימור דאמר ר' יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכי תימא הכא נמי בשבת והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בע"ש ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה מע"ש ואין צריך לומר בשבת אלא אמר רב אשי אפילו תימא רבנן שאני הכא מפני שמקרב את כיבוי:

רש"י יתקע. בחזק על ידי יתדות שקורין קויני"ש וקויני"ז: טריזים: מטה גללניתא. טירנדל"ן וטוריניד"ן: ז: מיטתא מסתובבת, מתקפלת) והוא כעין של טרסייס: מן הגד. מפני שאינה תקועה ומהדקה בחזק קרי לה מן הגד כלומר ע"י שינוי גמ' והא קא מבטל כלי מהיכנו. ללא יוכל לטעו משם כל היום דנעשה בסים לניצוצות לימא תהוי תיובתיה דרב הסדל דאסר בפירקין (דף מג.): אין בהן ממש. משכבו ומותר לטעו: כרבי יוסי. בכל כהני הקדש דתני עושה מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנין כדי שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אסור בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל האור והן מתבקעים ומכבין את הדליקה: בערב שבת. כגון זה שנתן המים מצעוד יוס בכלי תחת הנר: וכי תימא הכא נמי. אין נותנין לתוכו מים בשבת קאמר ור' יוסי היא: והתניא. אפילו בע"ש אסור ואי לגרם כיבוי מדמית לה אפילו כרבי יוסי לא מיתוקמה דבע"ש לא אמר רבי יוסי: אלא אמר רב אשי. מתניתין אפילו לרבנן ללא דמי לגרם כיבוי דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקע להו וגרמא בעלמא הוא אבל זה שנתן המים ממש תחת הנר מכבה ממש הוא וגזירה מצעוד יוס אטו משחשכה: שמקרב את כיבוי. זימן כיבוי להדיא והוה ליה מכבה ממש אי הוה יזיב ליה בשבת: (רש"י)

תוספת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. ולעיל נמי מיירי ברפוי וקשה קצת דהיכי פליגי כולי האי דמר מחייב חטאת ומר שרי אפי' לכתחלה ועוד הא אין בנין וסתירה בכלים ועוד תקשה לרב יהודה הך ברייתא דליכא תנא דמחייב חטאת ויש לומר דהכי קאמר לעיל הא רב ושמאל דאמרי תרווייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת כשאינו רפוי ואם כן ברפוי אין סברא להתיר לכתחלה: ימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור. הוה מצי למימר וליטעמיך הא רבי יוסי גופיה לא אמרה אלא בדליקה משום דאדם בהול על ממונו אי שרינא ליה אתי לכיבוי והכי מפרש בכל כתבי (לקמן ק:). אבל הכא ליכא למגזר דהא יש כלי תחת הנר ואינו בהול ובכמה מקומות בהש"ס יכול לומר וליטעמיך ואינו אומר: מפני שמקרב את כבוי. פירוש דגזרינן ע"ש אטו שבת ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות ואם תאמר מאי שנא שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה דשרינן בפ"ק (דף יז:). עם השמש והכא אסרינן מע"ש שלא יבא לעשות בשבת ותירץ הרב פור"ת דהתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת דהא אב מלאכה הן אבל הכא איכא למיחש דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הניצוצות ואיכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידיים או שיגביה הכלי עם המים כנגד הניצוצות כדפרישית ואף על גב דבאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר' שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא החמירו אטו כיבוי דחיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי ורש"י דפי' דהוה מכבה ממש לאו דוקא אלא כלומר שיוכל לבא לידי כיבוי ור"ח גריס כפירוש ר"ח מפני שמקרב כיבוי דהתם הוא דשרי לעשות מחיצה מכלים שיש בתוכן מים שאינו מכבה כלום עד שיתבקעו הכלים אבל הכא אין הפסק בין מים לניצוצות ומיד נכבות כשנופלות בכלי והוי כמחיצת מים דאסירא כגון מחיצת שלג וברד וקשה לפירושו דבירושלמי מוקי מתני' כר' יוסי אבל לרבנן אפי' מחיצות של מים מותר ובפ' כל כתבי (לקמן ק:). נמי שרו רבנן דר' יוסי בטלית שאחז בו האור מצד אחד ליתן עליו מים מצד אחר ואם כבתה כבתה ונראה דלפי הש"ס שלנו יש לחלק דבמחיצה של מים אע"ג דאין דבר מפסיק מ"מ שרי שאין האש נופלת לתוך המים להדיא כי הכא שהמים תחת הניצוצות ומקרב כיבוי טפי ועוד דאיכא למימר דהש"ס שלנו אוסר במחיצות של מים לרבנן ומשום הכי מוקי מתניתינן כרבנן ופליג אירושלמי ולא דמי לטלית שאחז בו האור מצד אחד שאינו אלא שלא תתפשט האור ומה שרגילים לתת מים בזכוכית שקורין לאמפ"א ונותנין עליה שמן בע"ש אין זה קרוי קירוב כיבוי דכיון שאין מתכוין לכיבוי כלל אלא להגביה את השמן לא שייך למגזר מידי שמא יעשה בשבת ושרי אפי' לר' יוסי וכ"ש לרבנן דאל"כ אפי' בלא מים אסור שהניצוצות נופלות בשמן: ועוד איכא למימר דתלמוד שלנו אסר מחיצה של מים לרבנן ומש"ה מוקי מתני' כר' יוסי ופליג אירושלמי ול"ד לטלית שאחז בו האור מצד אחד שאינו אלא שלא תתפשט האור [ת"י]: (תוספות)

רשב"א מפני שמקרב את כיבוי. פירוש: אם אהה מחירו לעשות כן בערב שבת אחי למיעבד אפילו בשבת, ופעמים שגם נתינתו יפלו הניצוצות והוא מגביה הכלי ומכבה אותו. ואם תאמר ומאי שנא ממנוחות היה לגים ועופות ושריית דיו וסממנים וכל הנך דפרקין קמא (לעיל יז, ב) דשרו בית הלל עם השיכה ולא גזרינן דילמא אחי למיעבד בשבת. יש לומר התם דאב מלאכה היא לא חיישינן דמיבדל דיולי אינשי מינייהו דכולי עלמא ידעי דאסירי זהירי בהו, אבל בנתינת מים תחת הנר לא רמי אנפשיה ולא חשיבא ליה מלאכה וסבר דשרי ויהיב ומקרב כיבוי. ולפי פירוש זה ליכא למיחש לנתינת מים מערב שבת בתוך עששית של זכוכית שקורין לנפאליש, דהא ליכא למיגזר לשמא יתן לתוכו בשבת דהא מיזהר זהירי בהו אינשי. ויש מפרשים מקרב את כיבוי לפי שהמים תחת הניצוצות ונופלות לתוכו, ואינו דומה אפילו למחיצת שלג וברד דשרו רבנן וכלאיהא בירושלמי (דפרקין ה"ח), וכדמשמע נמי בפרק כל כתבי הקדש (לקמן ק, ב) גבי טלית שאחז בו האור דשרו רבנן דרבי יוסי ליתן עליה מים מלך אחד ואם כבתה כבתה. וטעמא משום דהכא אין דבר מפסיק בין המים לניצוצות וכל זמן שהן נופלות הרי הן נופלות לתוך המים וכבות, אבל התם שאין המים תחתיו אלא מן הצד ואין האש נופלת לתוך המים להדיא לא חשיבנן ליה מקרב כיבוי. ולפירוש זה איכא למידק אם כן היאך נותנין מים בעששיות שהרי ניצוצות נופלות בהו להדיא, ולא עוד אלא להדליק בהו כל עיקר היאך מותר שהרי ניצוצות נופלות לתוך השמן וכבות. ויש לומר דהתם אינו מתכוין לכבות אלא להעלות השמן ושיהא הנר דולק יפה והלכך לכולי עלמא שרי ואפילו לרבי יוסי, אבל הכא דמתכוין לכיבוי אסור. הדרן עלך פרק כירה (רשב"א)

פרק רביעי - במה תומנין

מתני' במה תומנין ובמה אין תומנין אין תומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסייד ולא בחול בין לחין בין יבשין ולא בתבן ולא בזגין ולא במוכין ולא בעשבין בזמן שהן לחין אבל תומנין בהן כשהן יבשין: **גמ'** איבעיא להו גפת של זיתים תנן אבל דשומשמן שפיר דמי או דילמא דשומשמן תנן וכל שכן דזיתים ת"ש דאמר ר' זירא משום חד דבי ר' ינאי קופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים ש"מ של זיתים תנן לעולם אימא לך לענין הטמנה דשומשמן נמי אסור לענין

רש"י מתני' במה תומנין. הבא לסלק קדירה מעל גבי כירה ולטומנה בדבר אחר ואמרו חכמים אין תומנין בדבר המוסקיף הכל אלא בדבר המעמיד הכל מי הוא המוסקיף ואסור: גפת. פסולת של בית הכד של שמן שהוא כנוס יחד וחם מאלו: לחין. יש בהן הכל

הרבה יותר מיבשין; זגיון. פסולת של יקב יין; מוכין. כל דבר רך קרוי מוכין כגון אמר גפן ותלשי אמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים: גמ' קופה שטמן בה. שנתן בה מוכין וטומן בה קדירה: לענין הטמנה. לטומנו בתוכה: (רש"י)

תוספות מתני' במה טומנין וכו' אין טומנין לא בגפת. פירש הר"ר יוסף בשם רבינו שמואל דמיירי בבשיל ולא בשיל אבל קדרא חייתא ובשיל שרינן בפרק (דף יח:) ואין נראה לר"ת דהא אית לן לאוקמא מתנייתין בסתם קדרות שהן מבושלים בין השמשות ועוד דמסתמא איירי מתני' דומיא דמתני' דכירה דמיירי בבשיל כמאכל בן דרוסאי ונראה לר"ת שיש לחלק בין השאה להטמנה דודאי להשאות מותר כשהוא מאכל בן דרוסאי שאין חיתוי מעט מועיל לו שהרי מגולה הוא ושליט ביה אורא אבל הטמנה שעושין לצורך מחר והוא מוטמן יש לחוש שמא יחתה שמעט חיתוי מועיל לו ליתפס חומו וגזרו להטמין בכל דבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה: (תוספות)

רשב"א במה טומנין וזמנה אין טומנין. פירשו בשם רבנו שמואל ז"ל (עי' תוד"ה במה): דכולה פרקין דהכא מיירי בבשיל ולא בשיל, אבל בחייתא אי נמי בבשיל כל כרכו שרי, דהא אמרינן בשלהי פרק קמא (לעיל יח, ב) דקדירה חייתא אי נמי בבשיל לא גזרינן שמא יחתה בגחלים, ואיסור הטמנה אינו אלא משום גזירת חתוי כדאיתא בשלהי פרק במה מדליקין (לעיל לה, ב). אבל ר"ת ז"ל (בתום) שם ובספר הישר סימן רלה) ורבנו יצחק הזקן ז"ל לא הודו לו, משום דסתם קדרות בין השמשות הם מבושלות ובסתם קדרות איכא לאוקומי מתנייתין. ועוד נראה לי דאילו יש חיוב בהטמנה כמו בשהיה, היה להם לבעלי הגמרא לפרש הענין כך כמו שפירשו בפרק כירה והיה להם לחלק כאן כמו שחלקו שם בנתבשל כל כרכו או מלמטה ורע לו ובלא נתבשל כל כרכו ומלמטה ויפה לו, אלא שאין בהטמנה חלוק כלל. ונתן ר"ת ז"ל טעם לדבר, לפי שהשהיה מן הסתם אינה אלא לאכול לערב וחומה משתמר עד שעת אכילה, ועוד כיון שהוא מניחה מגולה ושליט בה אורא אין חתוי מועיל לו כל כך ואין החום נתפש בה והלכך אף הוא אינו בא לידי חתוי, אבל הטמנה שהוא מניחו למחר אע"פ שהוא טומן אס לא יחתה בו מתקרב והולך ובמעט חתוי חומו נתפש ומועיל והלכך אחי לחתוי, ולפיכך גזרו שלא להטמין בדבר המוסיף שמא יטמין ברמץ ואחי לחתוי. גמרא: קופה שטמן בה אסור להניחה על גבי גפת של זיתים. מסתברא מדקאמר קופה שטמן בה אסור להניחה ולא קאמר קדרה שטמנה בקופה אסור להניחה על גבי גפת של זיתים, שמע מינה שאף על פי שאולי הקדרה טומנין בתוך הקופה אפילו הכי אסור להניח הקופה על גבי דבר המוסיף הבל ואע"פ שמוסיף הקופה בינו ובין הקדרה, ושמע מינה שאין קטימה מועיל להטמנה וכל שכן הוא. ואפשר שאפילו אין הקופה דבוקה ממש על גבי גפת של זיתים אלא שהיא תלויה עליו אסור, לכיון שטמנה גילה דעתו שהוא רואה להניחה למחר ומקפיד עליה שישתמר חומה ואחי לחתוי, לכיון דמשום גזירת חתוי הוא מה לי נוגעת בדבר המוסיף מה לי אינה נוגעת כל זמן שגילה דעתו שהוא מקפיד שישתמר חומה. ועוד נראה לי דעל כרחין הכא בכל ענין מיירי ואפילו בשאינה נוגעת על גבי הגפת ממש, שאילו בנוגעת ממש למה לי משום שטמן בקופה אפילו לא טמן כלל יהא אסור שהרי כל זמן שפני הקדרה דבוקין על פני דבר המוסיף הבל זו היא הטמנה וכמו שכתבנו בריש פרק כירה (לעיל לו, ב ד"ה עד) משמן של גאונים ז"ל שהטמנה במקחט הטמנה היא ואין הדבר תלוי בהטמנת כל הקדרה, ותדע לך מדקתני במתניתין (לקמן מט, א) כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי והן נופלות, אלמא כסוי הקדרה היה מגולה ואף על פי כן לא התירו אלא בדבר שאינו מוסיף אבל בדבר המוסיף אסור, ואם תאמר דוקא בשכולה טמונה חוץ מפיה, אם כן נתת דבריך לשיעורין. אלא נראה דמה שלא אסרו כאן אלא בשטמן בקופה היינו אפילו בשאין שולי הקדרה והקופה דבוקים על פני הגפת אלא אפילו בתלויה עליו מפני שהוא מעלה הבל ומרתיח קצת למה שהוא עליו וכל זמן שהוא טומן מוגלה דעתו שהוא מקפיד להיות חומו משתמר ואחי לחתוי, אבל כל זמן שאינו מניח ממש עליו ואף הוא אינו מקפיד עליו להטמינה כבר גילה דעתו שהוא מתיאש ממנו ואינו מקפיד אס אין תבשילו חס ולא אחי לחתוי. ודוקא כשהדבר שהוא מטמין בתוכו הוא דבוק עם הקדרה שזו היא הטמנה, אבל אם הוא רחוק ממנו ויש ריוח ביניהם אין זו הטמנה, אלא כחותה שהתירו בפרקין קמא (לעיל יח, ב) קדרא חייתא ובשיל לתוך התנור, שלא גזרו אלא במה שנתנין סביב לקדרה כגון רמץ וגזירה משום שמא יטמין ברמץ, אבל בתנור וכיוצא בו כגון כלי חרס רחבים שאין דופניהם דבוקים לדופני הקדרה ויש אויר ביניהם מותר. וכן אמרו בתום. ויש מפרשים: קופה שטמן בה אסור להניחה על גבי גפת של זיתים ודוקא בששולי הקופה נוגעין בגפת, דהוה ליה כטומן בדבר שאינו מוסיף וטמן את הכל בדבר המוסיף. ואם כן לדבריהם הא דר' זירא אתא לאשמעינן דאפילו טמן בקופה שדפני הקופה מדליין בין הקדרה והגפת אסור. ואינו נראה כן, אלא דוקא בשטמן קאמר וכמו שכתבתי. כך נראה לי. לעולם אימא לך דשומשמן נמי אסור וכו'. וכן הלכה. וכתב מורי הרב רבנו יונה ז"ל לכיון דלא איפשיטא בעיין מוקמינן מתניתין על סתם משמעוהיה, דקתני ולא בגפת סתמא דמשמע אפילו דשומשמן. ועוד מדנקט ר' זירא לענין אסוקי הבלא גפת של זיתים ולא גפת סתם כמתניתין, שמע מינה דמתניתין דקתני גפת סתם אפילו דשומשמן קאמר. וליכא למימר דאשמעינן ר' זירא דגפת דקתני במתניתין גפת של זיתים תנו, דהא ודאי לא שמעינן דינא דהטמנה מדינא דאסוקי הבלא. עד כאן. ואף על גב דלחינן למיפשט מינה איפכא, מדנקט גפת של זיתים שמע מינה דשומשמן לא, הכין ודאי הוה סלקא דעתין מעיקרא, אבל השתא דלחינן הני מילי לענין אסוקי הבלא מסתבר ודאי הכין, מדנקיט לה ר' זירא באסוקי הבלא ואינטידיך לפרושי בהדיא גפת של זיתים לומר דלענין אסוקי דוקא גפת של זיתים

זיתים אבל לענין הטמנה אפילו דשומשמן. (רשב"א)

אסוקי הבלא דזיתים מסקי הבלא דשומשמן לא מסקי הבלא רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא חזיוה להווא עבדא דאנח כוזא דמיא אפומא דקומקומא נזהיה רבה א"ל ר' זירא מאי שנא ממיחם על גבי מיחם א"ל התם אוקומי קא מוקים הכא אולודי קא מוליד הדר חזייה דפרס דסתודר אפומיה דכובא ואנח נטלא עילויה נזהיה רבה א"ל ר' זירא אמאי אמר ליה השתא חזית לסוף חזייה דקא מעצר ליה א"ל מאי שנא מפרונקא א"ל התם לא קפיד עילויה הכא קפיד עילויה: ולא בתבן: בעא מיניה רב אדא בר מתנה מאביי מוכין שטמן בהן מהו לטלטלן בשבת א"ל וכי מפני שאין לו קופה של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין לימא מסייע ליה טומנין בגיזי צמר ובציפי צמר ובלשוונות של ארגמן ובמוכין ואין מטלטלין אותן אי משום הא לא איריא הכי קאמר אם לא טמן בהן אין מטלטלין אותן אי הכי מאי למימרא מהו דתימא חזי למזגא עליהו קמ"ל: רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא איתיביה רב חנן בר חסדא לרב חסדא מתירין בית הצואר בשבת אבל לא פותחין ואין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביו"ט ואין צריך לומר בשבת לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי תניא נמי הכי אין נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת ביו"ט ואין צריך לומר בשבת נשרו מחזירין אותן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר רב יהודה אמר רב הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב כהנא

רש"י אסוקי הבלא. כגון זה שהטמין בדבר אחר והניח קופה על הגפת לזיכא ללא שהגפת מעלה הכל למעלה ומרתיח קדרה שבקופה: אפומא דקומקומא. מיחם של חמין והכוזא היתה מלאה כונן: נזהיה. גער בו: מאי שנא ממיחם על גבי מיחם. דתניא בדרייתא בסוף פרקין דרשי: התם אוקומי מוקים. שהמיחם העליון גם בו יש מיחם חמין והתחתון אינו אלא מעמיד חומנו שלא יפוג: דסתודר. סודר של ראש: לכובא. קנקן: נטלא. כלי שקורין יין מן הכובא: דקא עכר. שהיה סוחטו מן המים שנבלעו בו: מאי שנא מפרונקא. בגד העשוי לפרוס על הגויגית שפורסין אותו בשבת: לא קפיד עליה. אם שריו צמים שהרי לכך עשוי ולא אתי לידו סחיטה: מוכין. אינו אלא לעשות מהן לכדין שקורין פלט"ר (ופלטרי"ש: לדיים (מצעים של זבד)) ומוקלין הן למלאכה ואסור לטלטלן ואלו שטמן בהן מי אמרינן יחדו להטמנה ואיכא תורת כלי עליהן ומותר לטלטלן בשבת או לא: עומד ומפקיר לכך. קופה של מוכין שדמיה יקרין אין דרך בכך ולא בטלי להטמנה: גיזי של כמר. כמות שנגזזו: כיפי כמר. לאחר שגפלוה ושטחוה כמין מחלכות משטיחין: לשונות. לאחר שכבעו וסורקין אותן כעין לשונות ארוכין לטוותן: ואין מטלטלין אותן. קס"ד דהכי קאמר ואע"פ שטמן בהן אין מטלטלין אותן: אם לא טמן בהן כו'. ומילי מילי קתני ברישא אשמועינן דטומנין בהן דלא מוספי הבלא ואשמועינן סיפא דסתם מוכין מוקלות ניהו אבל הני דטמן בהן הוי כמי שיחדן לכך: למזגא. להיכב עליהן: לאהדורי אודרא לבי סדיא. להחזיר מוכין שנפלו מן הכר לתוכן: מתירין בית הצואר. שדרך הכובסים לקורקין: אבל לא פותחין. לכתחילה להשתא עביד ליה מנא: בחדתי. שלא היו מעולם לתוכו אסור להשתא עביד ליה מנא: בעתיקי. להחזירו לכך זה שנפלו ממנו: הפותח בית הצואר. של חוק לכתחילה: חייב חטאת. להשתא קמשוי ליה מנא וחייב משום מכה בפטיש והיינו גמר מלאכה: (רש"י)

תוספות דזיתים מסקי הבלא. מכאן יש לאסור להניח גחלים תחת הקדרה אפי' יתן עליהן אפר אין להטמין קדרה עליהם שהרי הגחלים מעלין הבל למעלה כמו גפת של זיתים ויש תימה היאך אנו מטמינין על כירות שלנו שקורין אשט"א ואע"פ שגורפין אותו הוא מוסיף הבל כמו גפת של זיתים ואומר ר"י שיש ליתן טעם לקיים המנהג דגבי גפת איכא למיחש שמא יטמין כולה בתוכה אבל בכירות שלנו לא שייך למיחש הכי ועוד יש שעושין חפירה גדולה ועושין בה בנין לבנים סביב מכל צד ומלמטה ומחמין אותה היטב וגורפין אותה ומטמינין בה את הקדרה ולא דמיא למטמין בדבר המוסיף הבל דלא אסרו אלא כשמטמין ומדביק סביב הקדרה דומיא דרמץ אבל תנור או חפירה יש אויר בין הדפנות לקדרה אין לאסור יותר מהשהאה אף על פי שכל הקדרה בתוך התנור ורבינו ברוך פ' שיש לחלק בין תוספת הבל דגפת לתוספת הבל דכירה שלנו לפי שהכירה אין חומה אלא מחמת האש ולעולם מתקדר והולך אבל הגפת מוסיף הבל מעצמו ואומר רבינו שמואל דמותר לשום תפוחים אצל האש סמוך לחשכה אע"פ שלא יוכלו לצלות מבע"פ דנאכלין טפי כמו שהן חיינ מתבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דשרי ואע"ג דבפ"ק (ד' ינ:) תנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבע"פ אע"פ שפעמים אוכלים בצל חי מ"מ אינו ראוי לאכול חי כמו תפוחים ורוצה להפיג חריפותן ולמתקן בבישול ואם הטמין תפוחים עם הקדרה אסור להחזיר כרים וכסתות על הקדרה. שעמהן או להוסיף על אותן כרים אע"ג דאם אין שם תפוחים מותר להחזיר כדתנן בפירקין (ד' נא.) כסהו ונתגלה מותר לכסותו ולהוסיף נמי אמרינן בגמרא (שם.) אם בא להוסיף מוסיף כשיש עם הקדרה תפוחים אסור דאם מחזיר קודם שנתבשלו נמצא מבשל בשבת ומה שנהגו להסיר הקדרה מעל הכירה ומניחין על הקרקע עד שיגרפו הכירה שמא סבירא לן כהך לישנא דריש כירה (לעיל דף לח:) דשרי חזקיה משמיה דאביי הניחו על גבי קרקע אם דעתו להחזיר: מאי שנא ממיחם ע"ג מיחם. קשה לר"י דבברייתא גופה דשרי מיחם ע"ג מיחם בסוף פרקין קתני בהדיא ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהו משומרין ואומר ר"י דברייתא לא שמיע ליה ולא מכח ברייתא פריך אלא ממעשים בכל יום שנותנין מיחם על גבי מיחם תימה דהיכי דמי אי יד סולדת בו היכי הוה בעי למישרי אע"פ שמבשל מי לא ידע דתולדות האור כאור דתנן (לעיל דף לח:) אין נותנין ביצה בצד המיחם ואמר אם לגלגל חייב חטאת ותנן נמי (דף מא.) המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן ואי להפשיר היכי מסיק דאסור והא תניא בפ' כירה (דף מ:) נותן אדם קיתון של מים כנגד המדורה לא בשביל שיחמו

אלא בשביל שתפוג צינתן והיינו הפשר כדמוכח סוגיא דהתם ורב יהודה נמי קאמר התם אחד מים ואחד שמן יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר ואין לחלק דגבי מדורה יזהר שלא יבשל כיון שהוא אצל האש אבל הכא אפילו אין יד סולדת בו אסור דשמא יבא לטעות ויניח עד שיתבשל דהא גבי מיחם שרינן לתת לתוכו מים מרובין כדי להפשירן ולא גזרינן אטו מים מועטין אע"פ שאינו אצל האש ונראה לרשב"א דהא דשרינן לתת קיתון של מים כנגד המדורה היינו ברחוק מן המדורה שלעולם לא יוכל לבא לידי בשול אבל בקרוב אסור אפי' להפשיר דילמא משתלי ואתי להניחן שם עד שיתבשל ולהכי מסיק הכא דאסור ולא בשביל שיחמו דקתני התם היינו כלומר במקום שיכול לבא לידי שיחמו והלשון דחוק קצת: מאי שנא מפרונקא. פר"ח דאמר רבא בפרק תולין (לקמן קלט:): האי פרונקא אפגא דכובא שרי דלא אהל ולא חיישינן שמא יסחוט: התם לא קפיד. פר"ח בפ"ק דכתובות (דף ו.ו): וכי מפני שאין לו קופה של תבן כו'. וא"ת מאי קבעי הא תנן במתניתין טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן והיינו אפילו טמן דהא קתני בהדיא כיצד עושה מנער את הכיסוי והן נופלות וכי מיייתי מברייתא דמסייע ליה לייתי ממתניתין דלא מצי למדחי ממתניתין כדדחי ברייתא וליכא למימר דמתני' איכא לאוקומי בשל הפתק כדמוקי לקמן רבינא ע"כ סוגיא דהכא לא סביגא כרבינא מדלא מוקי ברייתא דמיייתי בשל הפתק ותיירך ר"י דגיזי צמר. חשיבי טפי ממוכין ואסורים לטלטל יותר ואע"כ דרבא קאמר לקמן דאפילו גיזי צמר טמן בהן מטלטלין אין לחוש אי פליגא אאביי דהכא כיון דלא קיימא לקמן מילתיה דרבא ולמאי דמשני רבינא מילתיה דרבא ומוקי מתניתין בשל הפתק ודרבא בשאין של הפתק אומר רשב"א דה"נ מייירי במוכין של הפתק ולא פליגא דרבא אדאביי אך ק"ק דמאי משני בסמוך מהו דתימא חזי למזגא עלייהו כיון דמייירי בשל הפתק היכי ס"ד דשרי לטלטל משום דחזי למזגא עלייהו: ה"ק אם לא טמן אין מטלטלין אותן. אמוכין קאי ולא אגויז צמר דגיזי צמר אפי' טמן אין מטלטלין: הא בחדתי הא בעתיקי. אומר ר"י שאם נתקו חוטי הסרבל אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי כיון דעתיקי ובלבד שיתנם בענין זה שלא יהא לחוש שמא יתקע דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור נראה דאסורין להחזיר כדאסרינן בריש כל הכלים (דף קכב:): החזרת שידה תיבה ומגדל גזירה שמא יתקע: (תוספות)

רשב"א אמר ליה התם אוקומי קא מוקים הכא אלוכלי קא מוליד. ואם תאמר דקארי לה מאי קארי לה, והא קתני בהדיא כההיא ברייתא גופא (לקמן נ"א, ב) דמיחם על גבי מיחם לא בשביל שיחמו אלא שיהיו משומרין. י"ל לומר בהא דר' זירא לא הוה ידע ליה לההיא ברייתא ולא מינה קא מותיב, אלא הכי קאמר ליה: מאי שנא ממיחם על גבי מיחם דהא מעשים בכל יום דמניחין ולא מיחם אדם בדבר. ואינו מחזור בעיני, דהוה ליה למימר והא מעשים בכל יום דמניחין מיחם על גבי מיחם, שכן דרך התלמוד לומר כיוצא באלו. אלא נראה לי שר' זירא לא היה יודע כל אותה ברייתא אלא רישא דברייתא, ויש כיוצא בזה בהרבה מקומות בתלמוד שהמקשה יודע תחלת הברייתא או סופה ואינו יודע כולה ומקשה ממנה, וכיוצא בה אחת בפרק לא יחפור (ב"ב כו, א) גבי אין פורשין נשבים ליונים. אמר ליה התם אוקומי קא מוקים. איכא למידק היכי דמי, אם הגיח כדי להפשיר, מאי טעמיה דרבא והא קתני בפרק כירה (לעיל מא, א) אבל נתן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן והניח (לעיל מ, ב) מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפיג אינה והפגת אינה היינו הפשיר וכדכתיבנו לעיל (מ, ב ד"ה מביא) ואי להחם מאי טעמיה דר' זירא דהא קתני התם דאסור, וי"ל דהכא בשהניחו כדי להפשיר אלא שהיה הקומקום כל כך חם שאילו היה מניחו שם זמן רב היה מתחמם בו, ומפני זה אסרו רבא ולומר שלא התירו כנגד המדורה אלא במקום שאי אפשר לבא לידי בישול וכמו שכתבתי למעלה בפרק כירה (שם), וכדמשמע נמי בירושלמי שכתבתי שם משום דגזרינן שמא יסהה ויבוא לידי בישול והלכך גזרו אפילו בתחלת בישול, ורבי זירא סבר דקיון דסוף סוף אינו מתכוין להחם אלא כדי שתפיג אינתן שפיר דמי, כן תירך ר"י הזקן הידוע בעל התוספות ז"ל. אבל מורי הרב רבינו יונה ז"ל הקשה אי באסור הנחה בלא הטמנה קא מייירי מאי שייכא הכא, התם בפרק כירה הוה ליה לאתויי גבי ברייתא דמביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה, ועוד הא דתניא דמניחין מיחם על גבי מיחם דמיייתין עלה בהטמנה היא, דאי לא אמאי עריב לה ותני בהדי דיני הטמנה וכדתינח לקמן בשלהי פרקין (נ"א, ב) ליתנייה בסיפא דברייתא ולא לפסוק דדיני הטמנה, ולפום הכי פירש הוא ז"ל דהכא בהנחה כוזא אפומא דקומקומא כדי להטמין שניהם בדבר שאינו מוסף אבל היה מעשה ובשבת היה, וכגון שפסקה הקומקום מצעוד יום דמותר לגלותו ולכסותו בשבת וכדתינח לקמן (נ"א, א), והיה הו"א להטמין הכוזא אפומא דקומקומא דקיימא לן מותר להטמין את האונן ואפילו להפיג אינתן כדבעינן למיכתב לקמן (שם, ד"ה אמר), ומשום הכי הוה סלקא דעתיה דרבי זירא שאפילו על גבי מיחם נמי שרי, ורבה אסר דלא התירו להטמין את האונן אלא בדבר שאינו מוסף אבל על גבי מיחם אסור מפני שהוספת חם המיחם ניכר בו והוה ליה כמטמין על גבי דבר המוסף אבל, שלא התירו במיחם על גבי מיחם אלא מיחם דוקא שאין חומו של תחתון ניכר בעליון שאינו אלא משמר חומו, והביא ראיה מן התוספתא (פ"ד הי"ד) דקתני בה בהדיא טומנין מיחם על גבי מיחם וקדירה על גבי קדירה כו'. מאי שנא מפרונקא. פירש ר"ח ז"ל דאמר רבא בפרק תולין (קלט, ב) האי פרונקא אפגא דכובא שרי, דלא הוה אהל ולא חיישינן שמא יסחוט. אי משום הא לא איריא הכי קאמר אם לא טמן בהם אין מטלטלין אותן. איכא למידק ליסייעיה ממתניתין (לקמן מט, א) דקתני בהדיא בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוה עושה נוטל את הכסוי והם נופלין מאיליהן, אלמא אף על פי שטמן בהן אין מטלטלין אותן וכדדייקינן מינה לקמן (מט, ב), וי"ל דאי מהתם הוה דחי ליה דלמא גיזי צמר חשיבי טפי אבל מהאי ברייתא דקתני בהדיא ולא במוכין הוה מיייתי ליה, ואף על גב דלקמן לא משמע דגיזי צמר חשיבי טפי, מכל מקום הכא הוה אפשר לדחויי הכין, והא דאביי הלכתא היא ובשל הפתק וכדאמר רבינא לקמן (נ, א) כי היכי דלא נפיק ליה

מה בין זו למגופת חבית א"ל רבא זה חיבור וזה אינו חיבור רמי ליה ר' ירמיה לרבי זירא תנן שלל של כובסין ושלשלת של מפתחו' והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה עד שיתחיל להתיר אלמא שלא בשעת מלאכה נמי חיבור ורמינהו מקל שעשה יד לקורדום חיבור לטומאה בשעת מלאכה בשעת מלאכה אין שלא בשעת מלאכה לא א"ל התם שלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקו לבין העצים הכא שלא בשעת מלאכה נמי ניחא ליה דאי מיטנפו הדר מחוור להו בסורא מתנו לה להא שמעתא משמיה דרב חסדא בפומבדיתא מתנו משמי דרב כהנא ואמרי לה משמיה דרבא מאן תנא הא מלתא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו א"ר יהודה אמר רב ר"מ היא דתנן בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה מטמאין במגע ואין מטמאין באויר דברי ר' מאיר ור"ש מטהר בשלמא לר"ש קסבר לאו ככירה דמו אלא לר' מאיר אי ככירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו אי לאו ככירה דמו אפילו במגע נמי לא ליטמו לעולם לאו ככירה דמו ורבנן הוא דגזרו בהו אי גזרו בהו אפילו באויר נמי ליטמו עבדו בהו רבנן היכרא כי היכי דלא אתי למשרף עליה תרומה וקדשים תנו רבנן מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא אמר רבא דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה ושלל בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה

רש"י מה בין זו למגופת חבית. דתניא בפרק חבית שנסכרה (לקמן דף קמו). מביא אדם חבית ומתיז את ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים: מגופה. אינה מן החבית עצמה ואע"פ שדבוקה בו אינו חשוב חיבור שהרי ליטול עומדה אבל הבגד כשנארג כולו חבור: שלל של כובסין. דרכם לשלול הבגדים זה עם זה קטנים עם הגדולים כדי שלא יאבדו: ובגד שחפרו בכלאים. והן שתי חתיכות של בגד אמר שחפרו בחוט של פשתן דולחי סופו ליקרע ולהפיר זה מזה משום חיבור כלאים וכן שלל של כובסין סופן להפיר אפ"ה חיבור לטומאה ואם נטמא זה נטמא זה: עד שיתחיל להתיר. דמעשה מוציא מיד מעשה וכיון שיתחיל להתיר גלי על ידי מעשה דלאו חד בגד הוא: שלא בשעת מלאכה. כגון שלל של כובסין שלא הורכב לשלולו אלא משום שעת כיבוס ואפילו הכי חשיב ליה חיבור אחר כיבוס: מקל. של עטים בעלמא: שעשאו יד לקרדום. שלא קבעו לתוכו. חיבור: בשעת מלאכה ואע"פ דבאנפי נפשיה פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה הכא בית יד הוא ונתרבו ידות לכל תורת כלי או האוכל בפ' העור והרוטב (חולין קיח.). לזורקו. למקל ומלניע הקורדום לבדו: ניחא להו. שיהו שלולין: דאי מיטנפי הדר מחוור להו. ע"י השלל הזה: להא שמעתין. דלקמיה מאן תנא להא כו'. כל המחובר לו כגון שלל של כובסין דאמרן לעיל חיבור ונטמא אף זה שלא נגעה בו הטומאה ואי לאו דחיבור הוא הוי טהור ואע"ג דנגע בהאי דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה. כירה זו מיטלטלת היא ומחוברת לה כלי חרס קטנים. בית הפך שמושיבין בחוכו שמון להפסיר: מטמאין במגע. אם נפלה טומאה באוירן או באויר הכירה ונגעה הטומאה לשולי הכירה נטמאו גם אלו או נגעה טומאה לשוליהם של אלו נטמאת הכירה: ואין מטמאין בטומאת הכירה כלומר בטומאת האויר שאם נפל שרץ באויר הכירה ולא נגעה הטומאה בדופניה היא טמאה לכלי חרס מטמא באויר והן טהורין שאין חיבור לה אלא לענין מגע כדמפרש טעמא לקמיה: ור' שמעון מטהר. במגע את מי שלא נגעה בו הטומאה דכל חד כלי באנפי נפשיה הוא אלמא לרבי מאיר חיבור ופליגי עליה: אפי' באויר ליטמו. מחמת כירה אם נטמאת כירה מאחריה בלא נגיעה: גזרו בהו. דליהו חיבור מדרבנן: עבוד בהו רבנן היכרא. ללא עבדו להו ככירה ממש ליטמא באויר כי היכי דלידעו שחיבור מדבכיהם ולא לשרוף על טומאתן תרומה וקדשים: איזמל של רהיטני. פלייני"א (ומקטועה) שממחקים בה את התריסין ונתנין הדבר לתוך דפוס של עץ המתוקן לו ולאחר מלאכתו נוטלו הימנו: חיבור לטומאה. נטמא זה טמא זה: ואין חיבור להזאה. ולריך להזות על שניהם: (רש"י)

הוספות וכי מה בין זה למגופת חבית. פי' בקונטרס דתניא לקמן בפרק חבית (דף קמו. ושם) רשב"ג אומר מתיזה בסייף ומניחה לפני האורחין ואין נראה לר"י דא"כ מאי משני זה חיבור וזה אינו חיבור התם נמי חיבור הוא דרשב"ג שרי להתיז אפילו גוף החבית עם המגופה כדמוכח התם דבעו מיניה מרב ששת מהו למיבר? חביתא בבורטיא כו' אמר להו לפתחא קא מכיין ואסור ופריך מהא דשרי רשב"ג ראשה בסייף ומשני התם ודאי לעין יפה קא מכיין אבל הכא אי לעין יפה קא מכיין ליפתחיה מיפתח והא דאסור למיבר? חביתא היינו בגוף החבית דחביתא חבית גופא משמע ועוד דמגופה שרי דתנן במתני' אין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין משמע דשרי רשב"ג אפי' בגוף החבית דלעין יפה קא מיכוין והכי הוה ליה לשנויי בשמעתין הכא לפתחא מכיין התם לעין יפה מכיין ופיר"ת וכי מה בין זה. לנקיבת מגופת חבית דתנן בפ' חבית (גם זה שם) אין נוקבין מגופת חבית דברי ר' יהודה וחכמים מתירין וא"ת [התם] לכ"ע לא מיחייב חטאת כדאמר התם בגמ' דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח אבל הכא פתח בית הצואר עשוי הוא להכניס ולהוציא ואם כן מאי קשיא ליה ויש לומר דהכי פריך כיון דמחייבת חטאת בפתח בית הצואר משום דעשוי להכניס ולהוציא א"כ נמי גבי מגופה אם עשוי להכניס. ולהוציא היה חייב חטאת הלכך השתא נמי שאינו עשוי אלא להוציא היה לאסור מדרבנן ומשני זה חיבור וזה אינו חיבור שהמגופה אינה מן החבית ואפילו אם היה

עשוי נקב שבמגופה להכניס ולהוציא לא היה חייב חטאת לכך שרו רבנן: חיבור עד שיתחיל להתיר. האי חיבור היינו לטומאה ולא להזאה כדתנן במסכת פרה (פי"ב מ"ט) וא"ת ואמאי לא מייתי מתני' דמסכת פרה וי"ל משום דלא קתני בה עד שיתחיל להתיר ולא הוה מצי לאוכוחי מינה דשלא בשעת מלאכה נמי חיבור: אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא. אההיא דשלל של כובסים קאי וכן פירש בקונטרס דבההוא דמקל שמא אפי' רבי שמעון מודה דכיון שצריך הקרדום למקל הוא חיבור: עבדו רבנן היכרא כו'. וגבי שלל של כובסין איכא נמי היכרא מה שאינו חיבור להזאה והכא גבי כירה לא שייך הך היכרא דלית ביה הזאה: אי חיבור הוא אפי' להזאה נמי כו'. קשה לר"י דבשלל של כובסין נמי תקשה לן הכי אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לאו חיבור הוא לטומאה נמי לא ורבא נמי דקאמר דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה אמאי לא קאמר דבין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה גזרו בה רבנן טומאה כי היא דשלל של כובסין ותיירץ ר"י דשלל של כובסין ודאי לא הוא חיבור אלא מדרבנן אפילו בשעת מלאכה שאינם צריכים זה לזה ולהכי מדמה לה לבית הפך ולבית התבלין שכל אחד הוא תשמיש בפני עצמו ולהכי אינו חיבור להזאה כיון דמדאורייתא אינו חיבור אבל מספורת של פרקים פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוא חיבור דבר תורה כיון שמשמשין שניהם תשמיש א' וצריכים זה לזה בשעת מלאכה מה שאין כן בשלל של כובסים שאין תשמיש בגד זה צריך לזה כלל והא דפריך אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא לאו דוקא ועיקר קושייתו הוא דאמאי אינו חיבור להזאה ורשב"א מפרש דגבי שלל של כובסין אתי ליה שפיר אע"ג דאינו חיבור להזאה משום דלא הוא חיבור מן התורה גזרו רבנן שיהא חיבור לטומאה כיון שכל בגד טמא בפני עצמו מן התורה אבל גבי מספורת פריך שפיר אי לאו חיבור הוא מדאורייתא אם כן אמאי גזרו חכמים טומאה כלל דהא כל פרק בפני עצמו טהור מדאורייתא לרבנן דתנן במס' כלים בפ"ג (מ"א) מספורת שנחלקה לשנים רבי יהודה מטמא וחכמים מטהרים אף על גב דאיכא למימר דהתם מיירי כשאינה של פרקים ולפי זה הא דאמר השחור והזוג של מספרים אף על פי שנחלקו טמאים אתי כרבי יהודה ודוחק והא דאמר דגזרו על הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אף על גב דשלא בשעת מלאכה טהור גמור הוא ואין צריך הזאה כלל מ"מ כשחוזרים ועושים בו מלאכה חוזר לטומאתו ישנה והחמירו חכמים בטומאה ישנה שלא תועיל לו הזאה שלא בשעת מלאכה כיון שאינו חיבור דבר תורה וגזרו על הזאה שבשעת מלאכה אטו הזאה שלא בשעת מלאכה. רשב"א: דבר תורה בשעת מלאכה חיבור תימה מאי שנא ממוכני דאמר (לעיל דף מד:): בזמן שהיא נשמטת דאינו חיבור וצריך לחלק: (תוספות)

רשב"א מאי ולפנינו: מה] בין זה למגופת חבית. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מה) דתניא בפרק חבית (קמו, א) רבן זכריה ליהוסיף: שמעון בן גמליאל אומר מביא אדם חבית של יין ומחזי ראשה כסיוף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושף, והקשו בתוספות (ד"ה וכו') דלא כן מאי קא פריך דהא טעמא דרבן זכריה ליהוסיף: שמעון בן גמליאל הם משום דלעין יפה קא מכווין ולא לפיתחא אבל הכא לפיתחא קא מכווין ואסור, ועוד מאי קא משני זה חיבור זה אינו חיבור, הם נמי חיבור הוא דהא מגופה של חבית עלמא שרי להחזי משום דלעין יפה קא מכווין, וכדמוכח הם דבעו מיניה מרב שסת מהו למיברז חביתא בצורטיא ואמר להו אסור, ופריך עלה מהא דרבן שמעון בן גמליאל דשרי להחזי ראשה כסיוף, ומשני הם לעין יפה קא מכווין אבל לפתחא קא מכווין דלוי לעין יפה ליפתחיה מפתח, ושמעון מינה דמגופה של חבית קא מחזי, מדקא מייתי לה על הא דמיברז חביתא בצורטיא, דהיא על כרחין בגופה של חבית עלמא היא דלוי במגופה בהדיא שרי לה במתניתין דקתני הם אין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מחזיקין, אלא ודאי בגוף החבית אסר רבי זירא ודכותה שרי רבן שמעון בן גמליאל ואף על גב דחבור הוא משום דלעין יפה קא מכווין, והוה ליה לשנויי הכא בשמעתין הם לעין יפה קא מכווין הכא לפתחא קא מכווין. ורבינו הם ז"ל (ד"ה וכו') פירש וכו' מה בין זה לנקיבת מגופת חבית דתנו בפרק חבית (לקמן קמו, ב) אין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מחזיקין, וא"ת מאי קשיא ליה הם הוה ליה פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא ואפילו לרבי יהודה אינו חייב חטאת, אבל הכא דעשוי להכניס ולהוציא לכולי עלמא אסור וחייב חטאת, י"ל דהכי קא מקשי אם איתא דפותח בית האורח חייב חטאת, הם במגופה אף על גב דאינו עשוי להכניס ולהוציא הוה ליה למיסר מיהא דרבנן כיון דאינו עשוי להכניס ולהוציא היה חייב חטאת, ומשני זה חיבור שהוא הכל כלי אחד, אבל מגופה אינה מן החבית ואפילו היה אורח נקב עשוי להכניס ולהוציא לא היה חייב חטאת לפי שאין המגופה מן גופה של חבית עלמא. תנו שלל של כובסין ולפנינו נוסף: ושקללת של מפתחות והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור עד שיתחיל להתיר. לאו הכי תני לה במתניתין אלא הכי תנינו לה בפרק בתרא דמסכת פרה (פי"ב מ"ט) שלל הכובסין והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה ואינו חיבור להזאה, אלא משום דעיקר ברייתא שנויה בשמעתין קאמר הכא תנו, ומשום דבמתניתין לא מפרש עד מתי הוא חיבור ובברייתא קא מפרש עד שיתחיל להתיר דמינה קא דייקוין דאפילו שלל בשעת מלאכה הוא חיבור, משום הכי קא מייתי ברייתא ולא מייתי מתניתין. מאן תנא הא מילתא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו. פירוש היינו היא דשלל של כובסין וכן פירש רש"י ז"ל. ואמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא. ורבנן פליגי עליה, ואף על גב דגבי מספורת של פרקים הוא חיבור לטומאה אפילו לרבנן, שאני הם שניהם עושין מעין מלאכה אחת מה שאין כן בשלל של כובסין שאין בגד זה עושה מלאכה אחת עם בגד זה, וכן בית הפך ובית התבלין. עבדו בהו רבנן היכרא כי היכי דלא לייתי לשרוף עלייהו תרומה וקדשים. ובשלל של כובסין איכא היכרא טובא כיון דלא הוא חיבור להזאה, אבל כלי חרס דלאו בני הזאה נינהו איצטריכו למעבד בהו האי היכרא דלא ליטמו באורי. מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה ולפנינו נוסף: נמי] אי לאו חבור הוא אפילו לטומאה נמי. ואיכא למידק אמאי לא אקשי נמי הכין גבי שלל של כובסין דבדידיה נמי קתני במתניתין חיבור לטומאה ואינו חיבור להזאה, ורבא נמי דקא מתרץ דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה, אמאי לא מתרץ כדמתרצין בההיא דבית הפך עבדו רבנן היכרא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים, וי"ל דרבא פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוא חיבור דבר תורה האויל ופניהם עושין מלאכה אחת מה שאין כן בבית הפך ובשלל של כובסין, ומהאי טעמא נמי לא אקשינו ליה גבי שלל של כובסין, דכיון שאינו עושין מלאכה אחת פשיטא ליה דאפילו בשעת מלאכה דהיינו בשעת חיבור אינו חיבור דבר תורה, ומה שאינו חיבור להזאה היכרא הוא דעבדי בה. (רשב"א)

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בזמן שהן לחין: איבעיא להו לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת. עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **מתני'** טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גמ'** א"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר **[תהילים סח-יד]** כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **מתני'** טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי והן נופלות ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גמ'** יתיב ר' יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא גבייהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלין להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי

רש"י וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיבור: ועל הזאה שבשעת מלאכה. שלא יהא חיבור הלכך חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה כלל: לחין מחמת עצמן. מחמת טפי מלחין מחמת משקין שנופלין עליהן משיבשו: ה"ג מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה: ממרטא דביני אטמי. ממרטא הנמרט מביין ירכותיה של בהמה שהיא מלא זיעה והוא לח מעצמו להכי קרי ליה מרטא דלאו בר גיזה הוא: מתני' נעורת. דק דק שנועריין מן הפשתן וקורין ארישט"ש וארישטי"ש: פסולת של פשתן: נסורת. שמשכרס הנגרים מן העצים: ובפירות. כגון חטין וקטניות: כנפי יונה. נוטה: גמ' שלא יפיח. שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: שלא יישן בהן. שמא יפיח או יראה קרי אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים נקיים בהפחה שיכולין להעמיד עצמן: ינקרו את מוחו. שהוא תחת התפילין. ינקרו לשון ניקור עינים: קסדור. מנישטרא"ל (מנישטרי"ל: פקיד, שטרך) שהיה ממונה על כך: כנפי יונה. כדמפרש לקמיה מפני שהם מלכות והם מגינין לישראל והוא להם ככנפים ליונה שהיא נמשלת ליונה והמאות ככנפים: כנפיה מגינות עליה. מן הגנה ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש גפה מה שאין כן בשאר עופות: הרי הוא כזבל. דמוסיף הבל: מתני' שלחין. נעורת כמו והפשיט הרגום ושלח: ומטלטלין אותן. בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן דחזו למזגא עלייהו: ואין מטלטלין אותן. דמוקלות הן לטוות ולחרוג: כיצד הוא עושה. זה שטמן בהן כיצד יטול קדרתו האחיל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: נוטל כסוי. של קדרה שיש תורה כלי עליה ואף על גב שהן עליה לא חיכפת לן דלא נעשית בסים להן שאין עשוי אלא לכסות קדרה: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל. כשבא לטול הקדרה מטה הקופה על צדה: שמא יטול. הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לחוד גומא שישבה בהן ואם ינטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: נוטל ומחזיר. בגמרא מפרש לה: גמ' שלחין של בעה"ב תנן. דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי וחזי למזגא עלייהו: אבל של אומן. שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אותן: (רש"י)

תוספות: ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדם קאמר דהוי חיבור לטומאה משמע אבל לא להזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה: אבל לא בכסות לחה כו'. נראה דרבי אושעיא פליג אמתני': כאלישע בעל כנפים. להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו נס בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי וזמה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר ואין תימה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן ל.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרין בפ"ק דראש השנה (דף יז.) פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי באותן שעושין מחמת מרד ומבזין המצוות ושוחקין ברצועה שבידם ובראשם כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין נמנעו מלעשות מצוה אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם המניח תפילין וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ם אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך וצ"ע שם: אביי אומר שלא יפוח בהן. שיוכל. לשמור עצמו מלהפח עד. שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אבל לא חייש שמא ישן דאע"ג דפעמים יוכל לזיזהר משינה ורבא מצריך גם שיוכל להעמיד עצמו בשעה שתאחזנו השינה שלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה דאסור לישן בהן כדתניא בפרק הישן (סוכה כו. ושם) דאסור לישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת עראי: שלא יישן בהן. משום שלא יפוח בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש כדאמר בפ' הישן (ג"ז שם): דא"ר יוסי ילדים לעולם חולצין מפני שרגילין בטומאה ופריך לימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן שמא יבאו לידי הרגל דבר אבל משום קרי לא בעי למיסר: נטלם מראשו. ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ושם) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור היינו. משום דבשנויי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: כנפיה מגינות עליה. אור"י דאמרין במדרש כל העופות כשהן יגעין נינוחין ע"ג סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת באחת ונינוחת באחת: טומנין בשלחין ומטלטלין אותן הא דאמר בפ"ק דביצה (דף יא.) נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחילתן פ' כדי שישחוט לצורך יו"ט אבל עור דמערב יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמ קט'): קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר משמע דעור בלא בשר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (ג"ז שם) דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דביצה נמי מיירי בעור בהמה דקה והא דתנן בפ' כל כתבי (דף ק.) פורסין עור גדי על גבי התבה כו' צריך לומר לפי דמיירי כשיחדו לשיבה ור"ת מפרש דהכא מיירי ביבשין דחזי למזגא עלייהו והתם בלחין: (תוספות)

רשב"א: וגזרו טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה. ואם תאמר, ליגזור נמי במקל שעשאו יד לקורדם. י"ל שאני מקל דעשוי אדם לזורקו לבין העצים שלא בשעת מלאכה ואין אדם מאניעו מה שאין כן במספורת של פקקים. מרטא דביני אטמא. לשון רבינו האי גאון ז"ל יש בין יריכות הבהמה במקום שמשתיין כמר לח ואינו יבש לעולם ואפילו אורגין אותו ואפילו בלה נמצא לח ולא יבש. תפילין כריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי טעמא ולפנינו: מאי היא? אמר רביי שלא יפוח בהן. פירוש כריכין גוף נקי היודע לזיזהר שלא יפוח בהן כלומר שיזהר לסלקם בשעה שצריך להפחית, וכן פירש רש"י ז"ל (ד"ה שלא), וכן פירשו גם בתוספות (ד"ה רביי). רבא אמר שלא ישן בהן. פירוש רביי לא פליג אדרבא דאף הוא סבר דאסור לישן בהם בין שינת קבע בין שינת עראי וכדתניא בסוכה פרק הישן (כו, א), ומוקמינן לה התם דמנחי ארישיה, אלא דרביי לא חייש לשמא ישן בהם דהרבה פעמים שאין אדם יכול להעמיד עצמו שלא ישן, ורבא בעי שיהא יכול להעמיד על עצמו שלא ישן בהם, וטעמא דמילתא דאסור לישן בהם כדי שלא יסיח דעתו מהן ואי נמי שלא יפוח בהן, אבל משום חשש קרי לא דבעל קרי אינו אסור בהן, וכדמוכח בסוכה בפרק הישן (שם, ב) דאמר רבי יוסי ילדים לעולם חולצים מפני שרגילים בטומאה ופריך לימא קסבר רבי יוסי בעל קרי אסור בתפילין, ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן שמא יבא לידי הרגל דבר, אלמא משום קרי לא אסרינן. נטלם מראשו. וא"ת והיכי עביד הכי והא אמרינן (סנהדרין עז, ב) בשעת השמד אפילו אמורה קלה יהרג ואל יעבור, וי"ל דהני מיילי במזות לא תעשה אבל במזות עשה לא דשך ואל תעשה שאני דלא מוכחא מילתא. וא"ת אם כן היכי מסר נפשיה ומנח והלא מתחייב בנפשו, וי"ל דאע"פ שאינו מחויב ליהרג על קיומה אפילו הכי רשאי למסור נפשו עליה ומקבל שכר, שכל מזוה שמסרו ישראל נפשו בשעת השמד מוחזקת בידם ומקבלין עליה שכר הרבה. ואמרו (בבבאראית) ו"ל: בויקרא רבה (פרשה לב, א) מה לך יואל לסקל על שמלתי את בני מה לך יואל ליזכב על שנטלתי את הכול. ואפילו על התפלה שהיא מזוה מדרבנן, מסר דניחל עצמו עליה (ועי' רמב"ן

אבא שלחא הוה ואמר הביאו שלחין ונשב עליהן מיתבי נסרין של בעה"ב מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן ואם חישוב לתת עליהן פת לאורחין בין כך ובין כך מטלטלין שאני נסרים דקפיד עלייהו ת"ש עורות בין עבודין ובין שאין עבודין מותר לטלטלן בשבת לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד מאי לאו לא שנה של בעל הבית ולא שנה של אומן לא של בעה"ב אבל של אומן מאי אין מטלטלין אי הכי הא דתני ולא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד לפלוג וליתני בדידה בד"א בשל בעה"ב אבל בשל אומן לא כולה בבעל הבית קמייירי כתנאי עורות של בעה"ב מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן ר' יוסי אומר אחד זה ואחד זה מטלטלין אותן: הדור יתבי וקמביעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו ר' חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו ר' יונתן בר' אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא כנגד מלאכה ומלאכתו ומלאכת שבתורה ארבעים חסר אחת בעי רב יוסף [\[בראשית לט-יא\]](#) ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא או לא א"ל אביי וליתי ספר תורה ולימני מי לא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום אמר ליה כי קא מספקא לי משום דכתבי [\[שמות לו-ז\]](#) והמלאכה היתה דים ממנינא הוא והא כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס או דילמא ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא והאי והמלאכה היתה דים הכי קאמר דשלים ליה עבידתא תיקו תניא כמאן דאמר כנגד עבודות המשכן דתניא אין חיבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן הם זרעו ואתם לא תזרעו הם קצרו ואתם לא תקצרו הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה ואתם לא תכניסו מרה"ר לרה"י הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע ואתם לא תוציאו מרה"י לרה"ר הם הוציאו מעגלה לעגלה ואתם לא תוציאו מרה"י לרה"י לרשות היחיד מאי קא עביד אביי ורבא דאמרי תרווייהו ואיתימא רב אדא בר אבהו מרשות היחיד לרה"י דרך רשות הרבים: בגיזי צמר ואין מטלטלין: אמר רבא לא שנו אלא שלא טמן בהן אבל טמן בהן מטלטלין אותן איתביה ההוא מרבנן בר יומיה לרבא טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה

רש"י שלחא הוה. אומן לעבד עורות: ואמר. בחול: הביאו שלחין ונשב עליהן. אלמא לא קפיד: דקפיד עליהו. שמה יתקלקלו: ולא אמרו עבודין. לא הוזכרו לחלק בין עבודין לשאינו עבודין: אלא לענין טומאה. דעבודין מקבלין טומאה ולא שאינן עבודין: לפלוג בדידה. בטלטול גופיה איכא לפלוגי בשל אומן בין עבודין לשאינו עבודין דעבודין קפיד עלייהו: בד"א. דעבודין מותר לטלטלן בשל בעה"ב אבל של אומן מותר שעבדן קפיד עלייהו: כולה דבעה"ב איירי. ומהדר לפלוגי דבעה"ב דאיירי ביה ולא אשכח לפלוגי אלא לענין טומאה ואי שקביה לבעה"ב דאיירי ביה ונקט אומן מפסקה למילתיה טפי מדהשתא: הדור יתבי. הנך רבנן דלעיל: כנגד עבודות המשכן. אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו רכיבין למשכן ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה: שבתורה. שכתובים בכל התורה והכי קאמר קרא (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה כמנין כל מלאכה שבתורה: לא זז משם. לא ידענא איכא איתמר ומיניה [\[אפשר\]](#) לענין וי"ו גמחון איתמר מדפרכינן לה נמי בקדושין גבי וי"ו גמחון ומתרכינן איניהו הוה בקיאי בחסרות ויתרות ש"מ לענין אוחיות איתמר והכא ליכא לשנויי הכי: משום דכתוב והמלאכה היתה דים. ואי מנינן לתרווייהו הוה ארבעים ומדתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת איכא חד דלא ממנינא ובהני תרי דאיכא למימר דלא מלאכה נינהו ולא ידענא הי מינייהו נפיק והכי קא מיבעיא ליה והמלאכה היתה דים ממנינא היא ומלאכה ממאן קאמר והכי קאמר המלאכה שהיו עושין היו עושין די לא פחות מן האורח ולא יותר מן האורח כגון ריודי טסין לציפוי הקרשים לדי היו מרדדן אותם וכן בטווי של יריעות והאי לעשות מלאכתו הוא דמפיק ומסייע למאן דאמר במסכת סוטה לעשות צרכיו נכנס לשכב עמה אלא שנתאחז לו דמות דיוקנו של אביו ואמר לו עתידין אחיך ליכתב על אבני אפוד רכונך שימחה שמך מביניהם כו' או דילמא האי לעשות מלאכתו ממאן הוא ומסייע לה לאידך: והאי והמלאכה היתה דים. לאו מלאכה היא אלא כדמשמע קרא בהבאת נדבה וכמאן דאמר שלימא ליה עבדתא מלאכת ההבאה שלא היו רכיבין עוד וכל מידי דרמי עליה דאינש קרי ליה עבדתא כדאמרינן במסכת סוטה (דף גג.) דטילת עבדתא דאמר סנאה לאיתויא להיכלא ואינו אלא אבא מלאכה להחריב: הם זרעו וקצרו סמנין. לכבוע תכלת ועורות אילים וטחנו ולשו נמי סמנין לכבוע ואופה דתני במתני' באבות מלאכות הוא ביסול סמנין אלא דנקט סידורה דפת והכי מפרש בפרק כלל גדול [\(לקמן דף עז:\)](#): קרקע. רשות הרבים: עגלה. רשות היחיד שגבוהה י' ורחבה ד': דרך רשות הרבים. לאויר שבין העגלות רשות הרבים: אבל טמן בהן מטלטלין אותן. ה"ד השתא דמילי מילי תני מתניתין ולאו אהנך דטמן בהן קאי: ההוא מרבנן בר יומיה. אותו היום בא לבית מדקשו תחלה [\(רש"י\)](#)

תוספות אבא שלחא. פ"ח ואמר הביאו לי שלחין בשבת והלכה כר' יוסי דקי"ל מעשה רב וכן נראה דאי בחול מיירי כדפי' בקונט' ולא מייתי ראייה אלא דאומן נמי לא קפיד טפי הוה ליה לאתויי דר' יוסי אבוה דשרי לקמן בהדיא של אומן: לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד. פרש"י שאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד ואם תאמר והא אמר בזבחים בפ' דם חטאת (דף צג: ושם) מניין לרבות עור משהופשט תלמוד לומר אשר יזה עליה תכובס יכול אף עור שלא הופשט תלמוד לומר בגד מה בגד מקבל טומאה אף כל דבר המקבל טומאה משמע דעור משהופשט מקבל טומאה ויש לומר דהתם כשיחדו לישיבה והכא כשלא יחדו ואפ"ה מותר לטלטלו בשבת והא דאמר רבא בריש כל הכלים [\(לקמן כג.\)](#) מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא גבי מחט

שניטל חורה או עוקצה ה"פ מדלענין טומאה לאו מנא הוא אפי' ע"י יחוד דניטל חורה או עוקצה טהורה ולא מהני בה יחוד והא דתנן במסכת כלים בפרק י"ג (משנה ה) מחט שניטל חורה או עוקצה טהורה ואם התקינה למיתוח טמאה אומר ר"י דהתם מיירי כשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתוח אבל ביחוד בעלמא למיתוח אינה טמאה אבל היכא דהוי מנא לענין טומאה ע"י יחוד לגבי שבת הוי מנא בלא יחוד וכן משמע התם דקאמר תרגומא אביי אליבא דרבא בגלמי דזימנין דמימליך עלייהו ומשוי להו מנא להכי מותר לטלטלה אע"ג דאכתי לא אימליך עלה והיא טהורה: ארבעים אבות מלאכות חסר אחת כנגד מי. דהרבה מלאכות יש דדמיין להדידי והוה לן למחשבינהו כולן כאחת כדפריך בפרק כלל גדול (לקמן עג): היינו זורה היינו בורר היינו מרקד ומשום חילוק מועט שביניהם לא הוה מחלקינן להו אי לאו דקים להו דל"ט מלאכות הן כנגד שום דבר לכך בעי כנגד מי: כנגד כל מלאכה שבתורה. לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן א"כ היכי ידעינן לדידיה היינהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאו אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזרק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושיין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים להשלים מנין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתיים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרידא אית לן לאחשבינהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג): עוד מילתא דהואי במשכן אע"ג דאיכא דדמיה לא חשיב לה: הם העלו קרשים כו'. אפילו רבנן דפליגי ארבי יוסי בריה יהודה גבי נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל ולית להו גוד אחית מודו בעגלה שהיא רשות היחיד כיון דעגלה גופה יש אורך בזקיפה עשרה ורוחב ארבעה אע"פ שתחתיה רשות הרבים ובריש כל גגות (עירובין פט.). [ד"ה במחיצות] הארכתי יותר: ואתם אל תכניסו. ואפ"ה לא הויא אב כדפרישית לעיל (דף ב.). [ד"ה פשט]: (וחספות)

הש"ח הביאו לן שלחין וגשש עליהן. פירוש: בשבת, וכן פירשו כל הגאונים ז"ל (עי' תוד"ה אבא בשם ר"ח). ורש"י ז"ל (ד"ה ואמר) שפירש בחול היה מעשה, אינו מחזור, דאם כן מאי קא מייתי מינה ראייה דילמא עין יפה נהג בהן מפני האורחים. ועוד רבי יאמרעל אלמיייתי מהא ליתו מאידך דאבוה דאמר לקמן בהדיא דמותר. אלא ודאי בשבת היה מעשה, וניחא ליה לחתויי מהא דעבד עובדא בנפשיה. כנגד מלאכה ולפנינו נוסף: מלאכות ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת. פירש ר"ח ז"ל (בגליון): שכתובין בתורה מלאכה ומלאכות ס"ח, טול מהם ג' מלאכות הכתובים בויקרא (בראשית ב, ג-ג) שאינו כווי וד' שכתוב בהן ויעשית, ויעש, תעשה, ולקח לך מן הארץ (בראשית לג, יד), וי"ד שכתוב בהן פל מלאכה עבדה הרי כ"ח, נשאר מ'. וככללם ששתי ימים תאכל מאות וגו' לא תעשה מלאכה (דברים טז, ח), ולמה זה, כי בפירוש אמרו בתלמוד ארץ ישראל בפרק כלל גדול (במכילתין פ"ו ריש ה"ב) שבא להשלים ל"ט מלאכות שבתורה. ויש מי שהוסיף מכלל חלו הארבעים ויבא הדיקה לעשות מלאכות (בראשית לט, יא) נשאר ל"ט, ויש מי שהוסיף והמלאכה היתה ז'ים (שמות לו, ז) ולדברי הכל נשאר ל"ט. ואי קשיא לך למאן דיליף ממלאכות שכתבו בתורה אטו מדעת עלמן ברכו להן חכמים המלאכות. ועוד דבהדיא תנן בפרק הזורק (לקמן לו, א) המושיט חייב שכן היתה עבודת הלויים. ויש לומר דכולהו ילפי ממשכן מדנסמכה פרשת שבת למלאכה המשכן, אלא דמר יליף כולה מילתא ממשכן, ומר לא יליף מניינן ממשכן אלא ממלאכה ומלאכות, וחשיבותן כלומר אבות המלאכות בלחוד ילפינן ממשכן. ואם האמר אס כן מאי קאמרינן בסמוך תניא כמאן דאמר ממשכן דתניא אין חייבין אלא במלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, והא כולי עלמא מודו בהא. יש לומר דמדקתני הם זרעו ואתם לא חזרעו קא מפייע ליה, דמינה משמע דעיקרא דמילתא מהתם יליף וממלאכות שמשכן אזהרינהו רחמנא.

א - **נ** **דף**

נוטל את הכיסוי והן נופלות אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין אותן איתמר נמי כי אתא רבין א"ר יעקב א"ר אסי בן שאול אמר רבי לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין אותן רבינא אומר בשל הפתק שנו תניא נמי הכי גיזי צמר של הפתק אין מטלטלין אותן ואם התקינן בעל הבית להשתמש בהן מטלטלין אותן תנא רבה בר בר חנה קמיה דרב חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר הוא תני לה והוא אמר לה הלכה כרשב"ג איתמר רב אמר קושר ושמואל אמר חושב ורב אסי אמר יושב אע"פ שלא קישר ואע"פ שלא חישב בשלמא רב הוא דאמר כתי"ק ושמואל נמי הוא דאמר כרשב"ג אלא רב אסי דאמר כמאן הוא דאמר כי האי תנא דתניא יוצאין בפקורין ובציפא בזמן שצבען (בשמן) וכרכן במשיחה לא צבען (בשמן) ולא כרכן במשיחה אין יוצאין בהם ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום אע"פ שלא צבע ולא כרכן במשיחה מותר לצאת בהן אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו אבל אם היה (עליו) מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מבעוד יום מנענעו בידו ש"מ ומאן תנא דפליג עליה דרשב"ג רבי חנינא בן עקיבא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא פעם אחת הלך רבי חנינא בן

עקיבא למקום אחד ומצא חריות של דקל שגדרום לשום עצים ואמר להם לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנסב עליהן למחר ולא ידענא אי בית המשתה הוה אי בית האבל הוה מדקאמר אי בית המשתה הוה אי בית האבל הוה דוקא בית האבל או בית המשתה דטרידי אבל הכא קשר אין לא קשר לא אמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא דבה והוא שיחד לו קרן זוית אמרו רבנן קמיה דרב פפא כמאן כרבן שמעון בן גמליאל דאי כרבנן האמרי בעינן מעשה אמר להו רב פפא אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה אלא מידי דבר עבידא ביה מעשה אבל מידי דלא בר מיעבדא ביה מעשה לא נימא כתנאי בכל חפין את הכלים חוץ מכלי כסף בגרתקון הא נתר וחול מותר והתניא נתר וחול אסור מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר בעינן מעשה ומר סבר לא בעינן מעשה לא דכולי עלמא לא בעינן מעשה ולא קשיא (הא רבי יהודה הא ר' שמעון) הא רבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הא ר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר במאי אוקימתא להא דשרי כר"ש אימא סיפא אבל לא יחוף בהם שערן ואי ר"ש משרא קשרי דתנן

רש"י נטול את הכיסוי. אלמא בהגך דטמן נמי קאסר לטלטולי אלף על ידי כיווי: יחדן להטמנה. לעולם: רבינא אומר. לעולם כדקאמר רבא אם טמן בהו מותר לטלטל דכמאן דיחדן להכי דמו ורבא לאו אמתניתין קאי דמתניתין בגיזין של הפתק דולחי עתיד להחזירן משם ולא יחדן לכך: הפתק. מערכה גדולה שעורכין ומושיבין להקרותן לסחורה שקורין ט"ש (ועמה) בין של בגדים בין של אמר בין של חגבים ובשר מלוח: חריות. ענפים קשים כעץ משהקשו שדראות של לולבין ונפלו עליון שלהן קרי להן חריות: שגדן. כל (לקיטה) וקליטת תמרים קרי גדירה: כריך לקשר. לקשר יחד מבעוד יום להוכיח שלישיבה עומדים ואם לא קשר יחד אסור לטלטלן למחר דלא הוי יחוד במחשבה: ורב אסי אמר ישב. עליהו מבעוד יום: ואע"פ שלא חישב. עליהו לישב למחר גלי דעתיה דלישיבה קיימי: פקורין. פשתן סרוק שנותנין על המכה: בליפא. אמר מנופץ הניחן על המכה: בזמן שצבעו בשמן. גלי דעתיה דלמכה קיימי להניחן עליה בשבת דלאו לרפואה נינהו אלף שלף ישרטו מלבושיו את מכתו והוה ליה כמלבוש דעלמא אבל לא צבעו בשמן דלאו מלבוש נינהו הוה ליה משאוי ואין יוצאין בו לר"ה: ואם יאל בהו כו'. היינו כרב אסי דאמר ישב אע"פ שלא קשר ולא חישב: אף אנו נמי תנינא. כרב אסי: קש. סתמיה לטינא קאי ללבוש או להפקה ומוקפה הוה ואם היה נתון על המטה ולא לכבד עליו ובא בשבת לכבד עליו והוארך לנענעו ולשוחו לשכיבה שלף יהא כבוד וקשה: לא ינענעו בידו. שאסור לטלטלו: אבל מנענעו בגופו. כלאחר יד: או שהיה עליו כר או סדין. ששכב עליו מבעוד יום ואע"פ שלא יחדו לכך ולא חישב עליו דהיינו כרב אסי: ומאן הנא. דלעיל דאמר כריך לקשור ופליג אדרבן שמעון: ולא ידענא. זעירי קאמר לה: דטרידי. ולא יכלו לקשור מבעוד יום והתם הוה דשרי בלא קישור אבל בעלמא לא: מכניס מלא קופתו עפר. לכסות בו אורה ורוק ומערה העפר בזיתו לחרץ ונטלו תמיד לכל כרכיו: והוא שיחד לו קרן זוית. דהוי כמוכן ועומד לכך אבל נחנו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוה בטל לגבי הרקיעית הבית ומוקפה ואסור: כרבן שמעון. דשרי במחשבה בעלמא שאין מעשה מוכיח שעומד לעשות כרכיו: דבר מעביד מעשה. שכן מעשה הוה שיכול לעשות בו מעשה הוכחה: לימא כתנאי. הא דרב יהודה דבימינו דלאו בר מעשה: חפין. משפפין את הכלים בשבת ללחחון: חוץ מכלי כסף בגרתקון. כמין עפר שגדל בחביות של יין וקורין לו אלוף"ם וְרִיף (אלום). מלא גבישי המורכב בעיקר מגפרת האלגון ומגפרת החמר, ובימי-הביניים היו משתמשים בו שימושים רבים) והוא עיקר תקון כלי כסף וגורר אותו שהכסף רך והוא ממחק שהוא אב מלחכה: אבל נתר וחול מותר. דלא גריד ליה לכסף: מאי לאו. הא דתניא אסור לאו משום דגריד ליה אלף משום מוקפה קאסר ליה ותנא דשרי כגון שהכניס מלא קופתו לכך ועירה על גבי הרקע ומאן דאסר קסבר בעינן מעשה וזה לא יוכל: לא דכולי עלמא. במידי דלאו בר מעשה לא בעינן מעשה דאיהו הוה דרב יהודה וטעמא מאן דאסר דזימנין דגריד ואף על גב דלא מיכוין לגרור אסור כרכי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ומאן דשרי כר"ש ומיהו גרתקון אסור דולחי גריד ומודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימנה: לא יחוף בהו. בנתר וחול שערן בשבת מפני שמשירו: (רש"י)

תוספות אלא אי איתמר כו'. אין גירסא זו נכונה דלכאורה משמע שלרוב עצמו היה מקשה וטפי הוי ניחא אי הוה גרס אלא אמר רבא אבל לפי זה הוה צריך לומר דרבינא לפלוגי אתא: רבינא אומר בשל הפתק שנו. ומילתא דרבא דקאמר מעיקרא ובשאינה של הפתק ותימה דרבא קאמר לא שנו משמע דאמתניתין קאי והא מתניתין מיירי בשל הפתק וי"ל דרישא מיירי בכל גיזי צמר בין של הפתק בין שאינם של הפתק דאין מטלטלים אותן וקאמר רבא לא שנו בהנהו שאינה של הפתק אלא שלא טמן בהן אבל טמן בהן מטלטלים אותן והא דקתני סיפא כיצד הוא עושה כו' בשל הפתק קאמר ואע"פ שטמן בהן אין מטלטלין כיון שלא הזמין: ורב אסי אמר ישב אע"פ שלא קשר ושלא חישב. רבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי מדקאמר בסמוך רב אסי שהוא בתראה מתני' נמי דיקא ור"ת פוסק כרב מכח קושיא כמו שמפורש בפרק כל הכלים (לקמן דף קכו. בד"ה ר"י אומר ושם): בפקורין ובציפא. פר"ח כיפה שיש בה שער ונותנין אותה בראש הקרח ונראה שהוא שער ראשו: אבל לא צבעו בשמן אין יוצאין בהן. לאו דוקא אין יוצאין דאפילו לטלטלם אסור לפי שאינם מוכנים אלא נקט אין יוצאין אגב רישא ובסמוך נמי דקאמר אבל יצא בהן שעה אחת מבעוד יום לאו דוקא יצא דהוא הדין ישב בהן בביתו: ואם יצא בהן שעה אחת כו'. אע"פ שלא צבע ולא חישב היינו כרב אסי דאמר ישב אע"פ שלא חישב ולא קישר קשה לר"י רישא דקתני יוצאין בהן בזמן שצבעו מאי אריא צבעו אפילו חישב נמי דהא כיון דמתיר יצא אע"פ שלא צבע ולא חישב כל שכן חישב ולא צבע דלכאורה ישיבה גריעה ממחשבה וכן נמי יציאה ותיירך דהא דקאמר צבעו לא לצאת בהן בשבת אלא כדי לצאת בהן מבעוד יום ואחר כך נמלך ואפ"ה יכול לצאת בהן בשבת: ולא ידענא אי בית האבל הוה. פי' אי משום בית האבל התייר אי משום בית המשתה: (תוספות)

רש"א אלא אי איתמר הכי איתמר לא שנו אלא שלא יחדו להטמנה אבל יחדו להטמנה מטלטלין אותו. כתב רבנו האי גאון ז"ל: והלכה כמו שאמרנו משמיה דרבא בשנייה שאם יחדו להטמנה מטלטלין אותו, והאי רבינא כוותיה דקאמר משנתנו בשל הפתק, עד כאן. ולא הבנתי דבריו, דהא משמע דרבינא קאי כלישנא קמא דרבא ולתרוצה למתניתין ללא תקשי אדרבא הוא דלתו, דאילו בשייחוד להטמנה אפילו בשל הפתק נמי מטלטלין אותו. אבל הרב אלפסי ז"ל הביא אוקמתא בתרייתא דרבא ולא הביא דברי רבינא. והוא מן התימה, דרבינא בתראה הוא וקיימא לן כוותיה. וכן פסק הרב רבנו יונה ז"ל דבשל הפתק אם יחדו להטמנה מטלטלין אותו, דהא דתני ר' יוסי ולפנינו: אסיו בן שאול אמר רבי לא שנו אלא שלא יחדו להטמנה בשל הפתק הוא כרבינא, אבל במוכין וגיזי אמר שאינו של הפתק אפילו לא יחדו להטמנה אם טמן בהן מטלטלין אותו כדאמר רבא בקמיייתא. ואף על גב דרבא אמתניתין קאי כדמשמע מדקאמר לא שנו, ומתניתין הא אוקימנא בשל הפתק. יש לומר דמתניתין בכל מוכין וגיזי אמר קא מיירי, ורישא הכי קאמר טומנין בגיזי אמר ואין מטלטלין אותו אם לא טמן בהם, ואם טמן בהם מטלטלין אותו אם אינו של הפתק, ואם של הפתק אין מטלטלין אותו. והרב בעל ההלכות ז"ל גם הוא כתב דמוכין שטמן בהן מטלטלין אותו. ודאמר (רבא) ואביי ליעיל (מה, א) וכי מפני שאין לזה קופה של תבן מפקיר קופה של מוכין היא נמי בשל הפתק. ורב אסי אמר יושב אף על פי שלא קשר ואף על פי שלא חשב. מדקאמר יושב ואף על פי שלא חשב מסתברא דמוסיף הוא על דברי שמואל, דטיפי עדיף חשב ולא יושב ולא חשב, ומדסייעיה רב אסי לרב אסי (מדתניא) ומדתנן הקש שעל המטה מנענעו בגופו וכו' שמע מינה הלכתא כרב אסי וכל שכן אם חשב עליהן כשמואל ואף על פי שלא יושב. וכן פסק רבנו האי גאון ז"ל, וזה לשונו: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שאם חשב אף על פי שלא קשר מותר, ומאי ניהו קשר שקשר חוטי אחד בלאחד. ואף על גב דרב סבר לה כהנא קמא, הכא קמו להון שמואל ורבה בר בר חנה בחד טעמא והלכה בהדיא איתמרא קמיה דרב, ודבר אסי הלכה ניהו דהא סייעה רב אסי ממתניתין ואמר שמע מינה. עד כאן. ומורי הרב רבנו יונה ז"ל כתב כן ומסתברא לן דרב אסי אפילו יושב קאמר וכ"ש חשב דמיחדי לשיבה טפי. והא דתניא יולאין בפיקרין ובליפה בזמן שזכעו בשמן וכרבו במשיחה, ואילו מחשבה לא מהניא. ההם משום דלא מוכחא מילתא דמיחדי למכתו ומיחדי כמוליא בשבת, אבל ילא בהן מצעוד יום מוכחא מילתא. ופירוש איפה ופיקרין פירש רבנו האי גאון ז"ל פאה נכרית שעושה איש קרח לכסות את ראשו כמי שיש לו שערה. ורש"י ז"ל פירש בענין אחר. (רש"א)

דף נ - ב

נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלא הא והא ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה האי תנא אליבא דר' יהודה סבר גריר והאי תנא אליבא דר' יהודה סבר לא גריר במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא אבל פניו ורגליו מותר הא מעבר שיער איבעית אימא בקטן ואיבעית אימא באשה ואיבעית אימא בסריס אמר רב יהודה עפר לבינתא שרי אמר רב יוסף כוספא דיסמין שרי אמר רבא עפר פלפלי שרי אמר רב ששת ברדא שרי מאי ברדא אמר רב יוסף תילתא אהלא ותילתא אסא ותילתא סיגלי אמר רב נחמיה בר יוסף כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי בעו מיניה מרב ששת מהו לפצוע זיתים בשבת אמר להו וכי בחול מי התירו קסבר משום הפסד אוכלין לימא פליגא דשמואל דאמר שמואל עושה אדם כל צורכו בפת אמרי פת לא מאיסא הני מאיסי אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי אייתו לקמייהו ברדא אמימר ורב אשי משו מר זוטרא לא משא אמרו ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב ששת ברדא שרי אמר להו רב מרדכי בר מיניה דמר דאפילו בחול נמי לא ס"ל סבר לה כי הא דתניא מגרר אדם גלדי צואה וגלדי מכה שעל בשרו בשביל צערו אם בשביל ליפות אסור ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא רוחף אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר [\[משלי טז-ד\]](#) כל פעל ה' למענהו: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול וכו': אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי (אמר רב) הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר תנן וחכמים אומרים נוטל ומחזיר היכי דמי אי דלא נתקלקלה הגומא. שפיר קא אמרי רבנן אלא לאו אף על פי דנתקלקלה הגומא לא לעולם דלא נתקלקלה והכא בחוששין קמיפלגי מר סבר חוששין שמא נתקלקלה הגומא ומר סבר אין חוששין אמר רב הונא האי סליקוסתא דצה שלפה והדר דצה שריא ואי לאו אסיר אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דצה שלפה והדר דצה שרי ואי לאו אסיר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר בגורדיתא דקני שפיר דמי אמר. ליה רב מרדכי לרבא מתיב רב קטינא תיובתא הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היה מקצת עליו מגולים אינו חושש

רש"י נזיר. כחול ככל אדם בשבת: חופף. שערו בנתר וחול: ומפספס. מנפץ שערו כיוון דליתו מתכוין מותר ועל כרחיך ר"ש קא אמר לה אלמא נתר וחול זימנין דליתו משיר ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות: אבל לא סורק. במסרק דודאי משיר: אלא הא והא. הגך תרחי מתני' דלעיל דפליגי בנתר וחול ר' יהודה ומאן דאסר סבר זימנין דגריר ור' יהודה האמר דבר שאין מתכוין אסור ומאן

דשרי סבר לא גריר כלל ואין כאן משום ממחקה: במאי אוקימתא כר' יהודה ה"ג. ול"ג להא דתניא אסור דהא תרווייהו כר' יהודה אוקימתא להו ועוד דהי ספיר דפריד אכל פניו ידיו ורגליו מותר לאו ספיר דההיא דתניא אסור הוא אלא ספיר דההיא דתניא מותר דהכי תני בה לא יחוף בהן פניו אכל פניו ידיו ורגליו מותר והא מלתא גבי דהי מותר פריכא ליה לעיל: דקטן אשה וסריס. דלית להו זקן: עפר לבינתא. כתיבת לבינה: שרי. לחוף פניו ואפי' מי שיש לו זקן: כוספא דיסמין. פסולת שומשמי: עפר פילפלי. שחיקת פלפלין: בדרא שרי. לרחוף פניו: אהללא. שורש עשב ששמו אהל: אסא. דהס: סגלי. עשב שקורין ויא"ל ויאול"א: סגל, סיגליה (פרח) ויש בו שלשה עליו: כל היכא דליכא רובא אהללא שפיר דמי. ואפי' הו טפי מחלתא אהללא ופליג אדרב יוסף דרב יוסף חלתא אהללא דווקא קאמר שהאהל עשוי ללבן ולחצא כבורית ומשיר שיער: לפצוע זיתים. בליאי"א ובלאי"ר: לחבוט, לטפתו בלע"ז על הסלע למתק מרירותו: כל אורכו. בין תשמיש בין לפרר אותה ולמחאה בתבשיל רוחה: משום ליפות את עצמו אסור. משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב): בשביל קונוהו. לכבוד קונוהו דכתיב (בראשית ט) כי בללם אלהים עשה וגו' ועוד דהרואה בריות נאות אומר ברוך שכה לו בעולמו: כל פעל ה' למענהו. הכל ברא לכבודו: שאם נתקלקלה הגומא. שנפלו הגיזין למקום מושב הקדרה: שאסור להחזיר. לפי שמיזי הגיזין לכאן ולכאן: שפיר קאמרי רבון. ומאי טעמא דר' אלעזר: חוששין. אי שרית ליה ליטול לכתחילה בקופה זקופה פעמים שנתקלקלה ואתי נמי להחזירה הלכך תקון ליה רבנן להטות קופה על כדה: סליקוסתא. עשב שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כד עפר לח ותוחבין אותו ונתנו לפני שרים וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ואי מצעוד יום לנה לתוך העפר ושלפה והדר לנה שפיר דמי ליטלה למחר ולהחזירה שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מצעוד יום ואינו מזיז עפר: סכינא דיני אורכי. שנועלין סכין בין שורות הלכנים שבבנין להשתמר: בגורדיחא דקני. קנים הדקלים שיוצאין הרבה בגזע אחד ותחפין זה בזה שפיר דמי לנעוץ בתוכן סכין לשמרו ואין חוששין שמה יגרוור הקליפה וחייב משום מוחק: מתיב רב קטינא תיובתא. להנך רבנן דאמרי דאי לא לנה ושלפה אסור: הטומן לפת. להשתמר בקרקע שכן דרכו הא דנקט מקלה עליו מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולאו משום מידי אחריני דאי אין מקלה עליו מגולין אין לו במה לאוחזה אלא"כ מזיז העפר בידים: (ה"ז)

תוספת רבי שמעון אומר נזיר חופף ומפספס כו'. ומיירי בנתר וחול דתנן בתר הכי בפ' ג' מינין (נזיר דף מב.) ר' ישמעאל אומר נזיר לא יחוף ראשו באדמה לפי שמשיר את השער: אבל לא סורק. התם מפרש טעמא משום דלהשרת נימין המדולדלות מתכוין: במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא כו'. בשלמא אי כר"ש אתיא שפיר דאיכא למימר דשערות פניו ידיו ורגליו אינם. נושרות מהר ולא הו פסיק רישיה ושרי אבל בראשו אסור דהו פסיק רישיה אבל השתא דאוקימתא כר' יהודה אע"ג דלא הוה פסיק רישיה הוה לן למיסר: מהו לפצוע זיתים בשבת. פירש בקונט' להכותם על הסלע למתק מרירותן ומיבעיא ליה אי אסיר בשבת משום שווי אוכלא ותיקוני אוכלא ופריד ובחול מי התירו דאיכא הפסד אוכלין שנפסד המשקה הזב מהן: וקשה לפ"ז דבפ' חבית גבי דיני שחיטה ה"ל למיתני ועוד מה הפסד אוכלין יש כיון שעושה לתקנם ומפרש ר"י מהו לפצוע לחוף פניו ידיו ורגליו כי ההוא דלעיל ודרך מי זיתים להעביר וללבן כדאמר במסכת ע"ז חולטין ברותחין או מולגן במי זיתים ופריד ובחול מי התירו דאיכא הפסד דנמאסין לאכילה. (ת"י) בשביל צער. ואם אין לו צער אחר אלא שמתבייש לילך בין בני אדם שרי דאין לך צער גדול מזה: הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסורה להחזיר. ואפי' לר"א בן תדאי דאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכג.) תוחב בכוש או בכרכר והן נערות מאליהן דטלטול מן הצד לא שמייה טלטול וכן קי"ל הכא עדיף טפי מטלטול מן הצד שצריך לטלטל אילך ואילך כשרוצין להטמין: אי לא נתקלקלה הגומא פשיטא. טפי הוה ליה למפרך מ"ט דמאן דאסר: גורדיחא דקני. מין אילן כפירוש הקונטרס כדמשמע בעושין פסין (עירובין יט): ומיירי למטה מג' דליכא איסור משתמש במחובר כדאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכה:) ובפרק בתרא דעירובין (דף ק.) : הטומן לפת וצנונות כו'. ע"כ בשלא השרישו מיירי דבהשרישו לא היו ניטלין בשבת ואם תאמר בשלמא כלאים ושביעית איצטריך לאשמעינן דלא גזרינן כשמתכוין להטמין אטו דילמא אתי לנוטעה אבל מעשר אמאי נקטיה דאפי' השרישו לא שייך מעשר כיון דליכא תוספת ואי נקטיה דשרי לעשר מן התלוש ממקום אחר עליו או לעשותו מעשר על התלוש ולא חיישי' דילמא אתי לעשר מן התלוש על המחובר או להפך א"כ הוה ליה למינקט תרומה דבכל דוכתא רגיל להזכיר תרומה על זה כדאמר (תרומות פ"א מה) אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברין ואומר ר"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כמו שאנו רואין שומיין ובצלים שמתוספין אפי' כשמונחין בחלון ועל אותו תוספת קאמר דלא בעי לעשורי דוקא נקט הטומן אבל במתכוין לנטיעה חושש משום כולן: מקצת עליו מגולים. משום דבעי למתני וניטלין בשבת נקט מקצת עליו מגולים כדפירש בקונטרס ובערוך משמע דמשום כולהו נקט דפירש בשם רב האי גאון דגרס אם היו מקצתם מגולים שאם האמהות טמונים בקרקע והעלים מגולים הרי זו זריעה מעולה אלא דוקא מקצתן מגולים אינו חושש משום כלאים ושביעית דלאו זריעה היא ומה שהקשה והלא זריעה מעולה היא לאו פירכא היא דבלא השרישו איירי כדפרישית ולפירושו קשה דבפרק חלון (עירובין דף עז.) ושם קאמר רב יחיאל כפה ספל ממעט ופריד והא ניטלת בשבת (תוספת)

רשב"א דתנן רבי שמעון אומר נזיר חופף ומפספס אכל לא סורק. לאו רבי שמעון תני(א) במתניתין אלא סתמא קתני, והכי תני(א) לה בנזיר פרק שלשה מינין (לכז, א. מה, א) נזיר שגלח בין בזוג בין בתער או שפספס [לפניו: שסיפף] כל שהוא חייב נזיר חופף ומפספס אכל לא סורק רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער, אלא דבגמרא (שם) אמרינן עלה הא מני רבי שמעון היא דאמר (לעיל כב, א) דבר שאין מתכוין מותר ולפיכך הכניסו כאן רבי שמעון בלישנא דמתניתין משום דרבי שמעון היא. והרבה כיוצא בזה בתלמוד. ואחרת יש בריש פרקין (מה, ב) היא דתנן שכל של כובסין וכמו שכתבתי עליה למעלה (שם ד"ה תנו). והא דתנן: אכל לא סורק. אמרינן עלה התם (בנזיר מה, א) משום דכל הסורק להסיר נימין המדולדלות קא מחוין. ופירוש חופף אפילו בנתר ובחול, ותדע מדקתני רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער. עפר לבינתא. כתב רבנו האי גאון ז"ל יש שמפרש לבנה ממש, ויש אומרים

לבינתא של לבונה כנרד לוצאן בלשון ערב, וכך אנו סוברים. מהו לפצוע זיתים בשבת. פירש רש"י ז"ל (ד"ה לפצוע): כדי למהך מיריתו. ואינו מחוור. דאם כן מאי קא מתמה וכו' בחול מי התירו אדרבא אפילו בשבת יהא מותר דתקון אוכל כזה למהקו למה יאסר, והכא לאו משום אחיטה קא בעי דאם כן הוה ליה למיבעי הכין בהדיא ולא היה לו לשאול כן ככאן אלא לקמון בפרק חבית בהלכות אחיטה. אבל רבנו האי גאון ז"ל פירש לפצוע זיתים לממשא ידא. וזה נכון. והכא בחוששין קא מיפלגי מר סבר חוששין שמה נתקלקלה הגומא. פירש רש"י ז"ל: אי שרית ליה ליטול בקופה זקופה פעמים שנתקלקלה הגומא ואתי נמי להחזירה. והקשה עליו מורי הרב ז"ל דאם כן חוששין שמה נתקלקלה הגומא הוה ליה למימר. אלא הכי קאמר מר סבר חוששין שמה נתקלקלה הגומא שחם נטלה בקופה זקופה לא יחזיר עד שיחברר לו שלח נתקלקלה הגומא הא סתמא דילמא נתקלקלה הגומא, ומר סבר סתמא לא חיישין. כן פירש מורי הרב ז"ל. וכפירושו מלאחי לרבנו האי גאון ז"ל. אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דלה שפיר דמי. פירש רש"י ז"ל (ד"ה סליקותא), דהא דאסרי רב הונא ושמואל היכא דלא דלה משום דמזוז עפר ממקומו. ואינו מחוור. דאם כן קשיא דשמואל אדשמואל, דהא אית ליה לשמואל דטלטול מן הגד לאו שמה טלטול, כדאיתא לעיל בפרק כירה (מג, ב) דאמר שמואל מת המוטל בחמה הופכו ממטה למטה קסבר טלטול מן הגד לא שמה טלטול. ועוד דטלטול כהאי גוונא לא אשכחן אמורא דאסר, דהא איפסיקא הלכתא כרבי אלעזר בן תדאי (לקמון כג, א) וכמה סתומות נסתמו כן, וכמו שכתבתי שם בפרק כירה באותה שמועה (ד"ה מר). אלא טעמא דרב הונא ושמואל הכא משום עשיית גומא. וכן נראה מדברי רבנו האי גאון ז"ל שפירש גזריתא דקני שפיר דמי שחם יא בין נדבכי הבנין קנים או שהיה הבנין קנים מותר לבעלה לכתחילה שאין לקנים גומא. עכ"ל. יא ספרים דגרסי: אם היו מקאת עליו מגולין. וכתב רבנו האי גאון ז"ל (עיי' תוד"ה מקאת) דטעות הוא, שחם האמהות טמונין והעליון מגולין הרי זו זריעה מעולה, אלא דוקא אם היו מקאתן מגולין. נראה שהוא ז"ל אינו גורס אותו כלל אלא כך אם היו מקאתן מגולין. ויא גורסים אם היו מקאת העליון מגולין. והכל עולה לטעם אחד. ולפי גירסא זו וגירסת רבנו האי גאון ז"ל הא דנקט מקאתן מגולין בין לענין שבת בין לענין כלאים וצדיעית ומעשר נקט לה. אבל רש"י ז"ל (ד"ה הטומון) גורס: אם היו מקאת העליון מגולין, ומשום שבת נקט לה אבל לענין כלאים וצדיעית ומעשר לא. וטעמא דאין בהם משום כלאים וצדיעית ומעשר פירש בירושלמי (כלאים פ"א ה"ט) באגודה, כלומר: שעשה מהן אגודה וטמנה. ודוקא טומן שאינו רואה בהשקפתו אבל מהכחין לזריעה לא, וכדאיתא התם בירושלמי. ודוקא בשלח השרישו הא השרישו אסור ליעטן בשבת משום תולש, ומדקתני ולא משום מעשר ומשמעו דמייירי בשקפתו וניהוספו שחם לא ניהוספו אפילו השרישו ואפילו זרעו לשם זריעה גמורה אין בו משום מעשר, ואף רש"י ז"ל כן פירש, ומיהו בשבת דוקא בללא אשורו וכדאמרן. אבל רבנו האי גאון ז"ל פירש: ולא משום מעשר דאי איכא התם שמה ראשי לפתות לא מאטרפי לחיובינהו להגך במעשר, כלומר: שחם יא כאן שמה ראשי לפתות שלא נתעשרו וטמן עם אלו ואחר כך עקרו אינו כלפתות חדשות להאטרף עם אלו. ולדבריו נראה לי לזכיר להעמידה בשאר הגידולין על העיקר, שחם לא כן היאך יאטרף הלפת עממו למעשר השמנה שלא נתעשרו כלל ובעיא היא בנדריים פרק הגודר מן הירק (נז, ב) בגידולין שרבו על העיקר אם מבטלין את העיקר לא הא לא רבו פשיטא דלא, וואתנין למיפשטה התם מדאמר רבי יוחנן ליטרא בללים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה, אלמא אתיאן גידולין ומבטלין עיקר, ודחינן דילמא לחומר, והכא אם היה כל שיעור הלפתות מאטרף עם שמה החדשות הו חומר לאתי לדי קולא וכמעשר מן הפטור על החיוב ומהחויב על הפטור. ומלאחי בפירושי המשנה לרבנו שמשון ז"ל (כלאים פ"א מ"ט ד"ה ונטליון) שהקשה עליו למה שפירש דמעשר בעי יכירוף, שלא מצינו כן בשום מקום אלא גבי מעשר בהמה, דמעשר ירק פשיטא דמחייב על כל לפת ולפת. יא מי שכתב דלית הלכתא כי הא מתניתין דקתני אם היו מקאתן מגולין ניטלין בשבת דאלמא בשאינו מגולין כלל אינו ניטלין, ואנו הא קיימא בן כר' אלעזר בן תדאי (לקמון כג, א) דאמר לענין פגה שטמנה בחבן וחררה שטמנה בגחלים תוחב לה ככוס או בכרית והן ננעדות דטלטול מן הגד לא שמה טלטול (לקמון כג, א). אבל מורי הרב ז"ל כתב דהלכתא היא, וטעמא דכיון שהיתה גומא זו מכוסה ולא היתה ניכרת שם כל עיקר מיחזי השתא כעושה גומא מה שחם כן בחבן וגחלים דלית בהו משום עשיית גומא בפרק אלו קשרים ובכת"י: עובדין (פסחים מז, ב). (רשב"א)

א - נא דף

לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשבת תיובתא: **מתני'** לא כשהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך כשהו ונתגלה מותר לכסותו ממלא את הקיתון ונותן לתחת הכר או תחת הכסת: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל מותר להטמין את הצונן אמר. רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ממלא אדם קיתון ונותן תחת הכר או תחת הכסת אמר ליה אבבי טובא קמ"ל דאי ממתני' הוה אמינא ה"מ דבר שאין דרכו להטמין אבל דבר שדרכו להטמין לא קמ"ל

אמר רב הונא (אמר רב) אסור להטמין את הצונן והתניא רבי התיר להטמין את הצונן לא קשיא הא מקמיה דלישמעיה מר' ישמעאל ברבי יוסי הא לבתר דלישמעיה. כי הא דיתבי רבי ואמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי אבא התיר להטמין את הצונן אמר כבר הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה שאלו ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי דהא רבי ישמעאל ברבי יוסי דממלא מקום אבותיו הוה וכפוף ויושב לפני רבי וקאמר כבר הורה זקן אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה אטמין לי צונן ואייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע רבי אמי ואיקפד אמר רב יוסף מ'ט איקפד כרבוותיה עביד חדא כרב וחדא כשמואל כשמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר להטמין את הצונן כרב דאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שהוא נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים (הוא) סבר. אדם חשוב שאני: ת"ר אע"פ שאמרו אין טומנין אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה אם בא להוסיף מוסיף כיצד הוא עושה רשב"ג אומר נוטל את הסדינין ומניח את הגלופקין או נוטל את הגלופקין ומניח את הסדינין וכן היה רשב"ג אומר לא אסרו אלא אותן מיחס אבל פינה ממיחס למיחס מותר השתא אקורי קא מקיר לה ארתוחי קא מירתח לה טמן וכיסה בדבר הניטל בשבת או טמן בדבר שאינו ניטל בשבת וכיסה בדבר הניטל בשבת הרי זה נוטל ומחזיר טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל בשבת או שטמן בדבר הניטל בשבת וכיסה בדבר שאינו ניטל בשבת אם היה מגולה מקצתו נוטל ומחזיר ואם לאו

רש"י לא משום כלאים. דאין זו שחילה: ולא משום מעשר. דנימא בטלה לה אגב קרקע והרי הוא כלוקטה מתחלה ויהא רביד לעשר על הנוסף שמה ניהוסף: וניטלין בשבת. שאוחזה במקל עליה המגולין ולא חייב אם העפר ניזוז מאליו וה"ה לסליקוסתא: מתני' לא יכנסו משתחשך. הא פרישנא טעמא בפ"ב (דף לז). מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזירה שמה ירתיה: ממלא הקיתון. של כונן: ונתון לתוך הכר. שלא יחמו בחום הקיץ והחמה כגון כר וכסת של לבדין שאינו מחמם: גמ' מותר להטמין את הצונן. מפני החמה שלא יחמו ולא גזרינן אטו הטמנה כדי שיחמו: אי ממתני' הוה אמינא הני מילי. כגון מיס לוננין שאין דרכן להטמין תחת כר וכסת לחממן שאין מתחממן בכך הלכך ליכא למיגזר: אבל דבר שדרכו להטמין. לחמם כגון הבשיל אימא לא יטמיננו מפני החמה: התיר להטמין את הצונן. מפני החום: זקן. ר' יוסי: ממלא מקום אבותיו. גדול כאביו: היה כפוף ויושב לפני רבי. מפני כבוד הנשיאות ולא היה מורה לפניו אע"פ שגדול הימנו: כבר הורה זקן. גדלו וגשאו עליו: אטמין לי לונן. בשבת: ואייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה. שהחמן נחתם נכרי וכו' ולאשמועינן דאין בהו משום בשולי נכרים: כרבוותיה. כרבוותיו: אדם חשוב שאני. שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר: אין טומנין את החמין משחשכה ואפילו בדבר שאינו מוסיף הבל. וכדאמרינן שמה ימלא קדחתו לוננת כשירלה להטמינה וירתיחנה בשבת אבל אם בא להוסיף כיוסו על כיוסו משחשכה מוסיף: גלופקרא. קו"ט (שמלה). כוחות (הנגד העיקרי של נדר ואשה בימי-ההינייסי) ויש בו הבל יותר מן הסדינין ונוטל את הגלופקרא בימות החמה אם ירא שמה יקדיח תבשילו מחמת רוב כיוסו: וכן היה רשב"ג. מיקל קולח אחריתי בהטמנה: לא אסרו. להטמין משחשכה אלא במיחס שהוחמו בו דהתם הוא דאיכא למיגזר שמה ירתיה: אבל מפנה הוא ממיחס למיחס אחר ומטמין זהו לשון התוספתא והיינו נמי פינהו ממיחס למיחס מותר דהשתא ליכא למיגזר שמה ירתיה דהשתא אקורי קא מיקר להו במתכוין ארתוחי מרתח להו בהמיה: טמן. הקדחה בדבר הניטל מה שנתן סביבותיה הוי דבר מוכן. וכיסה. על פיה נמי דבר המוכן כגון כלי: או שטמן בדבר שאינו ניטל. וכיסה בדבר הניטל: הרי זה נוטל ומחזיר. דהואיל והכיוסו ניטל מגולה ואוחזה אבל טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל או אפי' טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל אם אין מקלח פיה מגולה לא יטול דאין לו במה יאחזה ואם תאמר יפנה סביבותיה הואיל ודבר הניטל הוא ויאחזה בדופניה ויטנה על כדה ויפול הכיוסו כי היא דתנו לקמן (פרק נוטל דף קמב:) האבן שעל פי החבית מטה על כדה והיא נופלת ואם היתה בין החביות מגביהה ומטה על כדה והיא נופלת הא אוקימנא התם בשבת אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והיכא דמגולה מקלחו אין זה טלטול שמלדדו והכיוסו נופל מאליו: (רש"י)

תוספות הוא ואמאי ממעט ומשני דאית לה אוגנים וחבריה בארעא ופריד וכי יש לו מאי הוי והתנן הטומן לפת כו' ואי גרס מקצת מגולים מאי פריד הא לא דמי לספל שיש לו אוגנים ואומר ר"י דיש לומר דבנטיעה איכא קרקע קשה ודבוק ביותר ומדמה ליה לספל שיש לו אוגנים ואין להקשות לפירוש הערוך דמאי פריד מינה לשמואל לימא דהך משנה סבר טלטול מן הצד לא שמה טלטול כאלעזר בן תדאי ומקצת מגולין נקט משום אחריני ולא משום שבת ושמואל סבר כרבנן דאיכא למימר דמשמע ליה דמשום שבת נמי נקט לה מדלא תנא בהדיא וניטלין בשבת אפילו מכוסין ש"מ דמכוסין אסורין כרבנן ואפ"ה מקצתן מגולין שרי: כשהו ונתגלה מותר לכסותו. נראה לר"י דה"ה דמותר לגלותו בידים ולחזור ולכסותו כמו שמואל ליטול הקדרה ולהחזירה והא דנקט כשהו ונתגלה משום דנתגלה מבעוד יום איירי דומיא דרישא לא כשהו מבעוד יום וקאמר דמותר לכסותו משתחשך אבל אם גילהו בידים מבעוד יום כדי לכסותו משתחשך אסור לכסותו משתחשך דמיא לתחלת הטמנה: אילו היה ר' יוסי קיים היה כפוף כו'. פי' רבינו שלמה מחמת נשיאותו דהא ר"י היה גדול מרבי כדמוכח בפ"ב דנדה (דף יד: ושם) דאמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי לר' חמא בר ביסנא כדברי רבי אומר לך או כדברי אבא אמר ליה כדברי רבי אמור לי אמר ליה זהו שאומרים עליו דאדם גדול הוא שמניח דברי הרב ושומע דברי התלמיד ור"ת מפרש דודאי מתחלה היה רבי תלמידו של רבי יוסי אבל אח"כ נתחכם רבי כדקאמ' התם ור' חמא סבר רבי ריש מתיבתא שכיחי רבנן גביה ומחדדן שמעתיה: כיצד הוא עושה רשב"ג אומר נוטל את הסדינין כו'. נראה לר"י ולה"ר פור"ת דל"ג כיצד הוא עושה דרשב"ג פליג את"ק דלא שרי אלא להוסיף אבל להחליף אסור ורשב"ג שרי אף להחליף וכ"ש ליטול ולהחזיר אותו דבר דלא הוי כל כך תחלת הטמנה והיינו דקאמר וכן היה רשב"ג אומר כלומר שהיה מיקל קולא אחריתי גבי הטמנה: אבל פינה ממיחס למיחס מותר. ול"ד להווא דכירה דבעי בפרק כירה (לעיל לח:) פינה ממיחס למיחס מהו דהתם רוצה

בחמימותן לכך יש לאסור כשהוא צונן אבל הכא גבי הטמנה כל כמה שהוא צונן טפי שפיר דמי כדאמר לעיל רבי התיר להטמין את הצונן וא"ת ורבי לא ידע לעיל דמותר להטמין את הצונן וכי לא ידע דשמיע ליה מאבוה הכא דשרי וי"ל דהכא דוקא דמוכח מילתא שנתכוון לצנן שפינהו ממיחם למיחם אבל קיתון של מים דלא מוכח מידי יהא אסור להטמין. מתוספות רבינו יהודה (ת"י): או שטמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל. הקשה בקונט' יפנה סביבה ויאחזנה בדופניה ויגביהנה ויטנה על צדה כדתנן בפרק נוטל (לקמן קמב): היתה בין החביות מגביהה כו' ומתוך דהא אוקמינן התם בשכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור וקשה דאי חשיב הכא כמניח אם כן במגולה מקצתה היאך נוטל ומחזיר מה בין זה לאבן שעל פי החבית דאסרי' במניח אפי' להטותה על צדה ועוד קשה לר"ת דהא תנן נוער את הכיסוי והן נופלות אפי' אינן מגולות מקצתן ועל כן אומר ר"ת דלא חשיב כמניח כיון שדעתו ליטלו בשבת ובפ' נוטל (שם דף קמג.) נמי תנן בית שמאי אומרים מגביהין מעל גבי השלחן עצמות וקליפים וב"ה אומרים מסלק את הטבלא ומנערה ולא חשיב לב"ה כמניח והכא מיירי בכיסוי כעין כלי חרס שנותנים על הקדרה שהקדרה בלועה בתוכה ואי אפשר לנער הכיסוי אלא אם כן יגביהו קצת ור"י מפרש כגון שטמן הקדרה בקופה בדבר הניטל ולמעלה מן הקדרה מילא כל הקופה בדבר שאינו ניטל שאי אפשר לו להגיע לקדרה אם לא יטלטל דבר שאינו ניטל בידיים: (תוספות)

רשב"ח אמר רב יהודה אמר שמואל מותר להטמין את הצונן. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מותר): להטמין שלח יחמו ולא גזרינן אטו הטמנה כדי שיתמו. ונראה מדברי הרב ז"ל שמהטמין את הצונן כדי לחממו אסור ואע"פ שהוא מטמין בדבר שאינו מוסף הבל. אבל הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' שבת ה"ד) פירש אפילו לחממו. וכן נראה מדברי הגאונים ז"ל. וכן דלחי נראין הדברים, לכולהו פירקין בהטמנה לזהם קא מיירי ולא בהטמנה לזהעמיד כנה ושלח יתחמם, ועוד מדדחינן אי ממתינתיה הוה אמינא הני מיילי דבר שאין דרכו להטמין, ואם להטמין שלח יחמו אין לך דבר שדרכו להטמין שלח יתחמם יותר מן המים בימות החמה. וכתב הרמב"ן ז"ל (בחי' דו'קא) דוקא בדבר שאינו מוסף אבל בדבר המוסף אסור ואפילו מבעוד יום ואף על פי שהוא צונן גמור. והואכך לפרש כו, כדי שלח תאמר דכדך שהתירו להטמין אפילו משחשכה בדבר שאינו מוסף, דאלמא שאני צונן גמור מחמין שהרי אסרו להטמין את החמין משחשכה ואפילו בדבר שאינו מוסף הבל, הכי נמי לישרי להטמין הצונן מבעוד יום אפילו בדבר המוסף שלח גזרו בצונן כלל לחתוי גחלים. והביא ראיה ז"ל מדרב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריא (לעיל לט, א-ב). ודבר ברור הוא. אע"פ שאמרו אין טומנין את החמין בדבר המוסף הבל אם בא להוסיף מוסף, כיצד רבן שמעון בן גמליאל אומר נוטל את הסדינין ומניח את הגלופקריין וכו'. כתב מורי הרב ז"ל (רבינו יונה): איכא מרביותא ז"ל ללא גרים כיצד, משום דקשיא ליה הרי אין דברי רבן שמעון בן גמליאל פירוש לדבר זה דרבן שמעון בן גמליאל לגלות ולחזור ולכסות הוא מחיר וברישא דברייתא לא התרנו אלף להוסיף. ומביאויין ראייה מן התוספתא (פ"ד הי"ב) דלא תתני בה כיצד. ולפי דבריהם הא דרבן שמעון בן גמליאל פליגא, והלכתא כהנא קמא שלח התיר אלף להוסיף. ובכולהו ספרי גרסינן כיצד, ומיתחזי לן דהכי פירושא, כיצד אם בא להוסיף מוסף מי אמרינן לא התרנו להוסיף אלף אם כן כסה מתחילה בדבר המשמר חומו וכתבו כגון גלופקריין וכיוצא בו או דילמא אפילו בדבר קל כגון סדינין שאינו משמרין חומו כיון דמהני כל שהוא כסהו מבעוד יום חשבינן ליה, ופרשאה מתוך דברי רבן שמעון בן גמליאל שאמר נוטל את הסדינין ומניח את הגלופקריין ופולה זו ואין כריך לומר זו תתני. ומאינו בתלמוד ירושלמי (פ"ד ה"ג) שהורכו לפרש דבר זה, והכי גרסינן התם: תני אין טומנין משחשכה אבל מוסיפין עליו כסות וכלים, כמה יהא עליהם ויהא מותר לכסותו, רבי זיקא בשם רבי חנינא אמר אפילו מפה, אמר רבי זעירא ובלבד דבר שהוא מועיל, אמר רבי חנינא כל הדברים מועילין, אמר רבי מתניא ויאוח, ולפינוי נוסף: איבון מאן דנסיב מרטוט ויהיב ליה על רישיה בשעת כינתא דילמא לא כביש כינתא. עד כאן לשון מורי ז"ל. לא אסרו אלף באותו מיחם אבל פינן ממיחם למיחם מותר. תוספתא (פ"ד הי"ב): לא אסרו להטמין אלף במיחם שהוחמו בו מערב שבת אבל מפנה הוא לתוך מיחם אחר או לתוך קיתון אחר ומטמין. הא דתניא: טמן וכיסה בדבר הניטל וכו'. פירש רש"י ז"ל (ד"ה טמן): טמן קרוי מה שנתן סביבות הקדרה וכיסוי קרוי מה שנתן על פיה, והלכך כשטמן בדבר שאינו ניטל אם כיסה בדבר שניטל מגולה ואוחזה, אבל טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל אם אין מקצת פיה מגולה לא יטול דליו לו במה יאחזנה, וליטול מלמטה ולנער את הכיסוי דומיא דהאבן שעל פי החבית (דלקמן קמב, ב) אי אפשר, משום דהוה ליה מניח ולא התירו אלף בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור (כדליתא לקמן סס), והיכא דהוה מקצת פיה מגולה אין זה טלטול שמלדדו והכיסוי נופל מאליו. ויש להקשות לאם כן אפילו מקצת הכיסוי מגולה היאך יטלטל והלא נעשה הכיסוי בסיס לדבר האסור, דאטו נר שעל גבי הטבלא פנוי מי מנער את הטבלא ומעוה שעל גבי הכר כל הכר מגולה ובמניח לא יגע בו (סס). ושמעתי משמו של הראב"ד ז"ל דהיכא דמקצת פיה הקדרה מגולה לא נעשה האוכל בסיס לדבר האסור, והקדרה נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר, כגון כלכלה מלחה פירות והאבן שתותר לטלטלה אפילו במניח, כדליתא בפרק נוטל (לקמן קמב, א). וגם זה אינו מחזור בעיני. שאפילו כשאין מקצתה מגולה האוכל עצמו לא נעשה בסיס, וככת"י נוסף: שאין הדבר שאינו ניטל עומד ממש על האוכל אלף על כיסוי הקדרה, והקדרה היא שנגעית בסיסו לדבר המותר ולדבר האסור ולעולם יהא מותר. ועוד מאי שנא מפנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים דתוחב לה ככוס או ככר כדברי רבי אלעזר בן תדאי בפרק כל הכלים (לקמן קכג, א) וקיימא לן כותיה כדליתא (סס). ונראין דברי הר"ז הלוי ז"ל (בסוגייתיו) שפירש שהכיסוי הוא תחת ההטמנה והוא כיסוי לקדרה או לכשיביל בלא קדרה, ואם היתה קדרה מגולה כיון שאין הכיסוי מגיע עד הרצף אף על פי כיסה בדבר שאינו ניטל וטבל ומחזיר שמתנער את הקדרה והכיסוי נופל, ואין אומריין בזה נעשה בסיס לדבר האסור לפי שאינו אלף לאורך שעה ודעתו היה מאתמו לטול ממנה בשבת, ואם לא היתה הקדרה מגולה כל עיקר כגון שהכיסוי שלה מקיף אותה מכל דפנותיה ומגיע עד לקרקע אינו ניטל ומחזיר. ע"כ. אלף שקשה לו קצת. שהיה לו לומר כיסה בדבר שאינו ניטל וטמן בדבר הניטל לפי שהכיסוי קודם להטמנה. ועוד דמאי שנא דנקט איסור בכיסוי והיתר בהטמנה, לימא נמי איפכא אפילו כיסה בדבר הניטל וטמן בדבר שאינו ניטל אם מגעת ההטמנה עד לקרקע אינו ניטל. אלף שבזו יש לומר שאין דרך להטמין עד לקרקע או להניח פיה מגולה בלא הטמנה. גם הטעם שאמר שאינו בסיס לדבר האסור מפני

שאינו אלא ללמד שעה אינו מחזור בעיניו, שהרי אסרו (לעיל מו, א) נר ושמן ופתילה מפני שנעשו בסיס לדבר האסור ואף על פי שאין הגר בסיס לכל היום אלא ללמד מקצת הלילה שהרי אדם מצפה מתי תכבה נרו (לעיל מו, ב). אבל נראה כמו שכתב הוא ז"ל בפרק כל הכלים (לקמן פס) לפי שאין הקדירה נעשית בסיס להטמנה ולכיסוי ואינה תשמיש להם אלא אדרבה הם תשמישין להקדירה, וה"ל כפגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים שהתבן והגחלים תשמיש לפגה וחררה ואין הפגה והחררה תשמיש להם. (רש"א)

ב

-

נא

דף

אינו נוטל ומחזיר. רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי היא כזבל מניחין מיחס על גבי מיחס וקדירה על גבי קדירה אבל לא קדירה על גבי מיחס ומיחס על גבי קדירה וטח את פיה בבצק ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהיו משומרים וכשם שאין טומנין את החמין כך אין טומנין את הצונן רבי התיר להטמין את הצונן ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש:

רש"י הרי זה כזבל. דמוסיף הכלל ואין טומנין בה אפילו מצעוד יוס: מיחס. של נחשת: קדירה. משל חרס יס ספרים שכתוב בהן אבל לא מיחס על גבי קדירה ומפרשים טעמא מפני שהקדירה מרבה חמימות ומוספת הכלל למיחס אבל בתוספתא גרסינן ומיחס על גבי קדירה: וטח את פיה בצבקה. הנילוש מצעוד"י כל הנך מניחין נמי בשבת: ולא שיחמו. שיהא העליון טונן ונתנו כדי שיחוס מחמו של תחתון: אלא שיהו משומרים. שהיו שניהן חמין ונתנו על גביו של זה כדי שיהא חומו משתמר בהן: ואין מרזקין. כמו מרסקין משברין לחתיכות דקות כרד גל"א (קנח) בלע"ז: כדי שיזובו מימיו. משום דקא מוליד בשבת דמי למלאכה שצורא המיס האלו: אבל נותן לתוך הכוס. של יין בימות החמה כדי ללגן ואע"פ שנימוח מאליו ואינו חושש: (רש"י)

תוספות אינו נוטל ומחזיר. נראה לרשב"א דהיינו כרשב"ג דאמר בפרק נוטל כל היכא דאיכא איסורא והיתרא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן אבל לרבנן דפליגי עליה שרו במכוסות לגמרי ליטול בידים דבר שאינו נוטל דבפרק נוטל (לקמן קמב:): מתני' דהיתה בין החביות מגביה ומטה על צדה מוקי לה כרשב"ג משמע דרבנן דרשב"ג שרו לטלטל את האבן עצמו: אין מרסקין לא את השלג ולא את הברד. מכאן יש לזהר שלא ירחוץ ידיו בשלג וברד בשבת ופעמים שמתקרשים ויש ברד מעורב בהם אין לרחוץ בהן דאי אפשר שלא ירסק הברד וכל הזהיר בו תבא עליו ברכה: (תוספות)

רשב"א הא דתניא: אין מרסקין [לפנינו: מרזקין] לא את השלג ולא את הברד. פירש רש"י ז"ל (ד"ה כד): משום דקא מוליד בשבת דמיא למלאכה שצורא את המיס האלו, אבל נותן לתוך הכוס אע"פ שנמוח מאליו. ומה שכתב הרב ז"ל משום דקא מוליד לאו למיסר משום נולד קאמר, אלא שהאיסור הוא משום סרך מלאכה לפי שהוא כצורא ומוליד את המיס הללו. אבל בספר התרומה (הל' שבת, סי' רלד ורלה) כתוב שהוא אסור משום נולד, ולפיכך אסר ליתן קדירה או פנאדה שקרש שמנוניתא כנגד המדורה, משום דמעיקרא עב וקפוי ועכשיו נמחה ונעשה כולו והוא ליה נולד. ולדבריו אפילו בחמה אסור דהוא ליה נולד. ואינו מחזור. דאם כן למה התירו לתת לתוך הכוס, דמכל מקום הרי הוא נפטר בתוך הכוס והרי הוא נולד בשבת ואסור. ועוד דהא פירות דלאו בני סחיטה נינהו סוחטין לכתחילה (לקמן קמג, ב. קמג, ב), ואפילו תוהים ורמוזים היוצא מעלמן אם לאוכלין מותר (לקמן קמג, ב). אלא לעולם לא אסרו אלא לרסק ביד מפני סרך מלאכה. ולי נראה דמשום גזירת סחיטה בפירות העומדין למשקה נגעו בה מפני שהברד והשלג למימיהן הן עומדין, ולפיכך לתת לתוך הכוס מותר שאינו נראה כסוחט. ועוד הקלו בו לרסק בתוך הכוס כפירות דלאו בני סחיטה והתירו לרסק אפילו ביד לתוך הכוס וכלתני בתוספתא (פ"ד הט"ו) אבל מרסק הוא לתוך הקערה. וטעמא דמילתא, לפי שאף על פי שנקרש ונעשה עב הכל יודעין שאין בו אוכל ושמיימו נסחטין מתוכו אלא מים הן מתחלתו ועד סופו אלא שנקרשו לפי שעה ולפיכך הקילו בהן לסוחטין לתוך הקערה או לתוך הכוס, אלא שהחמירו בהן לסחטין ולרסקן בפני עצמן. כך נראה לי. הדרן עלך פרק במה טומנין (רש"א)

פרק חמישי - במה בהמה

מתני' במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה יוצא הגמל באפסר ונאקה בחטם ולובדקים בפרומביא וסוס בשיר וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר. ומזין עליהן וטובלן במקומן: **גמ'** מאי נאקה בחטם אמר רבה בר בר חנה נאקתא חירותי בזממא דפרזלא: ולובדקים בפרומביא: אמר רב הונא חמרא לובא בפגי דפרזלא לוי שדר זוזי לבי חוזאי למיזבן ליה חמרא לובא צרו שדרו ליה שערי למימר דניגרי דחמרא שערי אמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין לפני רבי של זו בזו מהו נאקה באפסר לא תיבעי לך כיון דלא מינטרא ביה משאוי הוא כי תיבעי לך גמל בחטם מאי כיון דסגי ליה באפסר משאוי הוא או דילמא נטירותא יתירתא לא אמרי' משאוי הוא אמר לפניו ר' ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא ארבע בהמות יוצאות באפסר הסוס והפרד והגמל והחמור למעוטי מאי לאו למעוטי גמל בחטם לא למעוטי נאקה. באפסר במתניתא תנא לובדקים וגמל יוצאין באפסר כתנאי אין חיה יוצאה בסוגר חנניה אומר יוצאה בסוגר ובכל דבר המשתמר במאי עסקינן אילמא בחיה גדולה מי סגי לה סוגר ואלא בחיה קטנה מי לא סגי לה סוגר אלא לאו חתול איכא בינייהו תנא קמא סבר כיון דסגי לה במיתנא בעלמא משאוי הוא וחנניה סבר כל נטירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה לוי בריה דרב הונא בר חייא ורבה בר רב הונא הוה קאזלי באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא חלש דעתיה דרבה בר רב הונא אמר אימא ליה מילתא כי היכי

רש"י מתני' במה בהמה יוצאה כו'. לפי שהאדם מלווה על שביעת בהמתו בשבת ומידי דמינטרא ביה בהמה הוה הכשיר ואורחא ולא הוה משוי ומידי דלא מינטרא ביה הוה משוי: אפסר. קביטור"א וקביטור"א: אפסר (חלק מהרמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם): נאקה. דרומי"ל וגמל חד-דשתי: בחטם. מפרש בגמרא: ולובדקים בפרומביא. מפרש בגמ': בשיר. כמו אלעדה סביב לוארו וטבעת קבוע בה ומכניסין בו רצועה או חבל ומושקין בהמה: וכל בעלי השיר. כגון כלבים זיידים וחיות קטנות שנותנין שיר לצווארם לנזי: יוצאין ונמשכין. מפרש בגמ': ומזין עליהם במקומן. כמו שהם בצוואר הבהמה אם נטמאו: וטובלן במקומן. מכניסין בהמה למים להטביל את השיר: גמ' מאי נאקה. ומאי חטם: חירותי. שהיא קשה להשתמר מפני שצורחה: בזממא דפרזלא. מוזי"ל ומודי"ל: זמס, מחסום (לפי כלב או שאר בעלי-חיים): בלע"ז נוקב את חוטמו ומכניסו בתוכו והוא כמין טבעת: חמרא לובא. חמור הבא ממדינת לוב כמו הכושים והלובים דאסא בדברי הימים (ב טז): בפגי דפרזלא. פרי' ופרי"ס: רסן) כעין שלנו פגי כמו זה קנה חמור ובית פגי (ב"מ ד' ט). קיבלי"ל וקביני"א: רמת-ראש) בית ראשה ולחיה: לרו שדרו ליה שערי. לרו מעותיו ושלוו לו שעורים בצרור מעותיו ולא לרו לקנות לו חמור מפני שהוא רחוק מבבל מהלך חצי שנה כדאמר בהגוזל (ב"ק ד' קיב): והשיאוהו ענה לקנות חמור במקומו ויחילנו שעורים תמיד ונמלא חמורו טוב ומשובח: ניגרי דחמרא שערי. פסיעותיו של חמור לפי שעורים שהוא אוכל: מחליפין. שאילתם נאקה באפסר וגמל בחטם מהו משוי הוא ואסור: לאו למעוטי גמל בחטם. והכי קאמר ארבע בהמות הללו משתמרים באפסר ואסורות לנאח בחטם: לא למעוטי נאקה באפסר. דהואיל ולא מינטרא ביה משאוי הוא אכל נטירותא יתירתא כגון חטם לגמל לאו משאוי הוא: יוצאין באפסר. לובדקי נמי מינטרא ביה: ה"ג כתנאי אין חיה יוצאה בסוגר: כתנאי. נטירותא יתירתא אי משוי הוא או לא: בסוגר. קולח"ר וקולר (מילה ארמית, הקיימת גם בצרפתית, ולכן חשבה ללעז) של חבל כדמתרגמינן ויתנהו בסוגר בקולרין (יחזקאל יט): בחיה גדולה. כגון דוב: קטנה. כגון נמייה וחולדה: חתול. לא בעי נטירותא אפילו כחיה קטנה שאינו האב לברוח כל כך: במיתנא. חבל קטן: הלכה כחנניה. ונטירותא יתירתא לאו משאוי הוא: חלשא דעתיה דרבה בר רב הונא. שהיה גדול וכסבור שעשה מדעת: (הש"י)

תוספות מתני' במה בהמה יוצאה. דאדם מוזהר על שביעת בהמתו דכתיב למען ינוח וגו' ומיהו לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו כדמוכח בריש מי שהחשיך (לקמן קנג.) ובריש נדרים (דף ב:) דייק בהך דהכא ובכל הני דלעיל דאיכא דוכתא דתנא ברישא הא דסליק מיניה ואיכא דוכתא דתני ברישא הא דפתח ביה: חמרא לובא. אומר ר"ת דלובא היינו מצרים דכתיב (נחום ג) פוט ולובים היו בעזרתך ואמרינן בירושלמי גריס הבאים מלוב מהו להמתין להם שלשה דורות ומייתי עליה דהדא עלם מצראה דצווחין ליה לוב: או דילמא כל נטירותא יתירתא לאו משוי היא. וא"ת תפשוט ממתניתין דתנן ולובדקים בפרומביא אע"ג דסגי לה באפסר כדאמר בסמוך תנא לובדקים וגמל יוצאים באפסר ופרומביא עדיפא מאפסר דאמר לקמן חמור שעסקיו רעים כגון זה מהו לצאת בפרומביא בשבת אלמא משמע דעדיף מאפסר וי"ל דלא הוה נטירותא יתירתא ואורחיה נמי בהכי ולא חשיב משוי: קדמיה חמרא דלוי. משמע שמכבדין בדרכים ובפ' אמר להם הממונה (יומא נז.) נמי אמרינן שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו וכן מצינו במלאכי השרת שבאו אצל אברהם וכו' והקשה ר"ת דבפ' שלשה שאכלו (ברכות מז.) מסיק דאין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה ותיירץ רבינו תם דהתם כשאין הולכים בחבורה אחת אלא כל אחד הולך לצורך עצמו אבל כשהולכים בחבורה אחת מכבדים בכל מקום: (תוספות)

רש"י ארבע בהמות יוצאות באפסר וכו' מאי לאו למעוטי גמל בחטם לא למעוטי נאקה באפסר. כלומר: לא למעוטי שמירה מעולה קא אחי, אלא למי שדרכו להשתמר בשמירה מעולה דמוחר לנאח בפחותה ממנה קא אחי, ולא שמועינן שיש מהו להקל, כגון סוס וחמור

שדרך הסוס בשיר וחמור דהיינו לובדקים וכדמפורש במתני' בסמוך שדרכו ללכת בפרומביא ואפילו הכי שרי בפחותה ממנה דהיינו אפסר, אבל לעולם גמל בחטם דהיינו שמירה יתירתא שרי, ויש מהן להחמיר כגון נאקה באפסר לפי שאינה שמירה לו כלל. וקשיא לי דהוה ליה למימר לא למישרי סוס וחמור באפסר, דלילו נאקה באפסר הא משמע דפשיטא להו בלא הא דרבי ישמעאל דכיון דלא מינטרא ביה כלל משוי הוא ולא לא אכטריכא אלא למישרי סוס וחמור באפסר ולומר דשמירה הויה להו. ויש לומר דאין הכי נמי דהכין עיקרא דלריכותא דרבי ישמעאל לפוס מאי דדחינן השתא, אלא משום דאמר איהו מאי לאו למעוטי גמל בחטם נקט איהו נמי למעוטי. ואם תאמר אמאי לא מוכח מסוס וחמור דאף על גב דסגי להו באפסר אפילו הכי שריא בהו שיר ופרומביא. יש לומר דסוס דרכו בשיר ואע"ג דסגי ליה נמי באפסר אין זה דרכו של בריות לדקדק וללמאס בשמירות לומר דאין משמירין אלא במה שהן משמירין לא יותר מכן ולא פחות מכן, אבל חטם לגמל שמירה יתירתא היא מאד שאין דרכו של בריות לעשותה לפתס גמלים והיא היא דקא מיבעיא לן. קדמיה חמריה דלוי וכו'. הקשה ר"ת ז"ל (הוד"ה קדמיה) דהכא משמע דמכבדין בדרכים, והכין נמי משמע דיומא דפרק אמר להם הממונה (לז, א) דלמרינן התם שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימינו קטן בשמאלו וכו', ואילו בדרכות פרק שלשה שאכלו (מו, ב) אמרינן אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים. ותיקן דהתם בשאין הולכים לענין אחד והלכך אין אחד מהם כריד להמתין ולכבד את חברו, אבל כאן בשמירין לענין אחד. (הש"א)

א

-

נב

דף

דאיתותב דעתיה א"ל חמור שעסקיו רעים כגון זה מהו לצאת בפרומביא בשבת א"ל הכי אמר אבוב משמיה דשמואל הלכה כחנניא תנא דבי מנשיא עז שחקק לה בין קרניה יוצאה באפסר בשבת בעי רב יוסף תחב לה בזקנה מהו כיון דאי מנתח לה כאיב לה לא אתיא לנתוחה או דילמא זימנין דרפי ונפיל ואתי לאתויי ד"א ברה"ר תיקו תנן התם ולא ברצועה שבין קרניה אמר (ליה) ר' ירמיה בר אבא פליגי בה רב ושמואל חד אמר בין לנוי בין לשמר אסור וח"א לנוי אסור ולשמר מותר אמר רב יוסף תסתיים דשמואל הוא דאמר לנוי אסור ולשמר מותר דאמר רב הונא בר חייה אמר שמואל הלכה כחנניא א"ל אביי אדרבה תסתיים דשמואל הוא דאמר בין לנוי בין לשמר אסור דאמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין לפני רבי של זו בזו מהו אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא ד' בהמות יוצאות באפסר הסוס הפרד והגמל והחמור לאו למעוטי גמל בחטם סמי הא מקמי הא ומאי חזית דמסמית הא מקמי הא סמי הא מקמי הא (דאשכחן שמואל הוא דאמר לנוי אסור ולשמר מותר דאתמר) רב חייה בר אשי אמר רב בין לנוי בין לשמר אסור ורב חייה בר אבין אמר שמואל לנוי אסור ולשמר מותר מיתבי קשרה בעליה במוסרה כשרה ואי ס"ד משאוי הוא [במדבר יט-ב](#) אשר לא עלה עליה עול אמר רחמנא אמר אביי במוליכה מעיר לעיר רבא אמר שאני פרה דדמיה יקרין רבינא אמר במורד': הסוס בשיר וכו': מאי יוצאין ומאי נמשכין אמר רב הונא או יוצאין כרוכין או נמשכין ושמואל אמר יוצאין נמשכין ואין יוצאין כרוכין במתניתא תנא יוצאין כרוכין לימשך אמר רב יוסף חזינא להו לעילגלי דבי רב הונא יוצאין באפסריהן כרוכין בשבת כי אתא רב דימי אמר ר' חנינא מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן בשבת איבעיא להו כרוכין או נמשכין ת"ש כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר חנינא מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן כרוכים בשבת אמרוה רבנן קמיה דרב אסי הא דרב שמואל בר יהודה לא צריכא מדרב דימי נפקא דאי ס"ד דרב דימי נמשכין קאמר מדרב יהודה אמר שמואל נפקא דאמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין היו לפני רבי של זו בזו מהו אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא ארבע בהמות יוצאות באפסר הסוס והפרד והגמל והחמור אמר להו רב אסי איצטריך להו דאי מדרב יהודה נפקא הוה אמינא אמר לפניו ולא קיבלה מיניה קמ"ל דרב דימי ואי דרב דימי הוה אמינא ה"מ נמשכין אבל כרוכין לא קמ"ל דרב שמואל בר (רב) יהודה: ומזין עליהן וטובלן במקומן: למימרא דבני קבולי טומאה נינהו והתנן טבעת אדם טמאה וטבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעו'

רש"י דאיתותב דעתיה. להודיעו שלא נהכוונתי: בפרומביא. מי הוי נטירותא יתירתא לגביה או לא: הלכה כחנניא. ולא איכפת לן אי הוי נטירותא יתירתא: יוצאה באפסר. אם תחבו בחקיקת קרן אבל בקשירה בעלמא לא דילמא שלפא מרישה מחדך שראשה דק והיא מתנתקת לכלא ולכאן כשמושכין אותה ואתי לחתויי ארבע אמות דקשות הרבים: תחב לה בזקנה. שקשר שער זקנה כמין נקב ותחב האפסר לתוכו: מנתחא. מנתקת וקופלת אנה ואנה לכרוח מידו: כאיב לה. הזקן שנתלש השער ומכאריה: תנן התם. בסוף פרקין ולא פרה ברצועה שבין קרניה: לנוי. שארבעה וקולעה לנוי בין קרניה כמין קליעה מקרן לקרן ואינו ארוחה בה: לשמיר. שארוחה בה: אסור. דפרה מינטרא בלא אחיזה אלא מוליכה לפניו וקסבר נטירותא יתירתא משוי הוא: ולשמר מותר. קסבר נטירותא יתירתא

לֹאֵוּ מִשּׁוּי הוּא: אֲרֻבַּע בְּהֵמוֹת. וְקָס"ד דֵּהֵכִי קְאָמַר בְּאַפְסָר יוֹלְאָו' וְלֹא בְּחַטָּס אֲלֵמָא נְטִירוּתָא יִתְרַחַא מִשּׁוּי הוּא: וּמֵאִי חֲזִית. דְּמִסְמִית הָא דְשִׁמּוּאֵל מִקְמִיָּה הֵיִיא סְמִי הֵיִיא מִקְמִי הָא: לְאִיתְמַר. בְּהֵדִיא דְשִׁמּוּאֵל הוּא דְשָׂרִי וְהוּא דְמַחְלִיפִין כְּדִלְקוּיִמְנָא לְלֹא לְמַעֲוִטִינְהוּ מִחַטָּס אֲלֵא לְמַעֲוִטִי נֶחֱקָה מִאַפְסָר לְלֹא מִינְטֵרָא בִּיה: קְשָׁרָה בְּעֵלְיָה. לְפָרָה אֲדוּמָה: בְּמוֹסְרָה. אַפְסָר: בְּמוֹלִיכָה מַעֲיָר לְעִיר. וְסַחֵס פָּרָה פּוֹנָה לְמִקּוּם מִרְבַּץ שְׁלָה וְכִרְיָד לְאֹחֲזָה כְּשִׁמּוּלִיכָה לְעִיר אַחֲרָתָּה וְלֹאֵוּ נְטִירוּתָא יִתְרַחַא הוּא אֲלֵא אֲוֹרַחָא יֵיא: שְׁאֲנִי פָּרָה. אֲדוּמָה: דְּלִמְיָה יִקְרִיִּס. וְבַעֲיִי נְטִירוּתָא יִתְרַחַא מִשְׁנֹלְדָה: יוֹלְאִין כְּרוּכִין. הֲרַכּוּעָה סְבִיב כְּוָרָחַן וְאֵע"פ שְׁאִינוּ אֲוֹחֲזָה לְלֹא מִשּׁוּי הוּא לְלִנּוּי נְמִי אֲוֹרַחֲיִיָּהוּ הוּא נְמַשְׁכִּין. שְׁמוּסָכָה בְּרַכּוּעָה הַקְּבֻעָה בְּטַבְעַת הַשִּׁיר: יוֹלְאִין נְמַשְׁכִּים. לְנְטִירוּתָא אֲוֹרַחָא הוּא: וְאִין יוֹלְאִין כְּרוּכִים. לְלִנּוּי לְלֹא אֲוֹרַחָא הוּא: כְּרוּכִין לִימְשָׁךְ. כְּרוּכִים בְּרִיחַ שִׁיכּוּל לְהַכְנִים יָדוּ בִּין הַכְּרָךְ לְאֹאֲרָה אִוּ יִנִּיחַ מַעֲטָא מִן הַחֲבַל שְׁאֵס בָּחַת לְבָרוּחַ יִמְהַר וְיִאֲחֲזָנָה: מוֹלְאֹת. פְּרֻדָּתָּה: לֵאִי ס"ד דְּרַב דִּימִי נְמַשְׁכִּין לְחוּד קְאָמַר. אֲבָל כְּרוּכִין לֹא וְלֹא אֲתָא לְאַשְׁמַעֲיָין אֲלֵא דְמוֹלְאֹת מִשְׁתַּמְרֹת בְּאַפְסָר וְלֹא הוּי מִשּׁוּי לְהוּ: מִדְּרַב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל נִפְקָא. דְּקָס"ד דְּקִיבְלָה רַבִּי מִינִיָּה דְּרַבִּי יִשְׁמַעְלֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי: טַבְעַת אֲדָס. שְׁנוּתָא בְּאַלְבַּע לְנוּי: טַמְאָה. דְּתַכְשִׁיט הוּא וּמִמְדִּין יִלְפִינן דְּמִנָּה בְּהֵן תַּכְשִׁיטִין אֲלַעְדָּה וְלִמִּיד וְגו' וְאֲכֹלְהוּ קָאִי תַּחַחְטָאוּ אֲתָס וְשְׂבִיכָס (בְּמַדְבַּר לָא): טַבְעַת בְּהֵמָה. כְּגוֹן שִׂיר: טַבְעַת כְּלִים. כְּעִין שְׁעוּשִׁין בְּרַחֵשׁ יְדוּת הַכְּלִים: וְשִׂאֲרָה כָּל הַטַּבְעוֹת. כְּגוֹן הַעֲשׂוּיוֹת לְלֵלָתָּה: (רַש"י)

תוספות אמר שמואל הלכה כחנניא. פר"ח דהלכה כרב דאמר בין לנוי בין לשמר אסור מדמשני אביי ורביא דהווי בתראי אליביה הדיא דקשרה בעליה במוסרה ועוד דקיי"ל דהלכתא כרב באיסורי הלכך אומר הרב פור"ת דכל נטירותא יתירתא אסור כגון פרה באפסור ובכל נוי בהמה אסור לצאת ומיהו עגלים יוצאות באפסור כדאמר בסמוך ויוצא סוס ברסן דאורחיה בהכי או באפסור אבל בשניהם ברסן ובאפסור אסור ומותר להשים הרסן או האפסור בראש הסוס בשבת ואין בו איסור טלטול דמוכן הוא לבהמה ואדם המנהיג סוס ברשות הרבים יזהר שלא יוציא ראש החבל מתחת ידו טפח ומה שבין ידו לסוס יגיבה מהן הקרקע טפח דהכי אמרינן לקמן בפרקין ומותר לכרוך חבל האפסור סביב צואר הבהמה ולצאת דהא עגלי דרב הונא ומולאות של בית רבי יוצאים כרוכין: אדרבה תסתיים דשמואל הוא דאמר כו'. תימה לרשב"א מה ראייה מייתי מדאמר שמואל מחליפין לפני רבי כו' דלכאורה משמע דהא דקאמר לעיל לא למעוטי נאקה באפסור דכל זה מדברי שמואל: קשרה בעליה במוסרה. הוה מצי לשנויי הא מני חנניא היא והא דמשמע בריש הכונס (ב"ק נה): דמוסרה שמירה פחותה היא היינו דוקא בשור: או יוצאין כרוכין. פי' בקונט' דמכוון לנוי וכן פירש במתניתין וקשה לרשב"א ולהרב פור"ת דלעיל משמע דלנוי לכ"ע אסור ותיירך הרב פור"ת דבהא פליגי דרב הונא סבר דנטירותא נמי איכא בכרוכין שאם רוצה הבהמה לברוח יתפסנה בכריכת האפסור ולא הוי משוי ושמואל סבר כרוכין לא הוי נטירותא: במתניתא תנא כרוכין לימשך. רב הונא מתירך כרוכים לימשך שיש חלל בין אפסור לצואר שהוא נוח לימשך כשירצה ושמואל סבר לימשך דוקא שיש חבל תלוי באפסור: בבאין מנוי אדם לנוי בהמה. פירש"י ובעודו לאדם נטמא ובחנם פירש כך דאפילו אחר שיחדו לבהמה מקבל טומאה שאינו עולה מלקבל טומאה מכאן ואילך אלא בשנינו מעשה כדמוכח בפ"ק דסוכה (דף יג): גבי קוצר לאכילה ונמלך לסיכוך ורש"י בעצמו פירש כן בריש במה אשה (לקמן נח): וכופת שאור שיחדו לשיבה דאמר טהור אור"י דמירי כשיש שינוי מעשה: ומזין עליהם במקומן. אצטריך לאשמעינן במקומן דלא חיישינן שמא תפול הזאה על הבהמה ויפסלו דתנן במסכת פרה (פ"ב מ"ג) נתכוון להזות על האדם והזהר על הבהמה אם יש באזוב [לא] ישנה: וטובלי' במקומן. הקשה הר"ר אליעזר אמאי לא מקשה הכא טבילה מאן דכר שמייה כדפריד' בריש במה אשה (דף נז). אמאי דתנן ולא תטבול עד שתרחיב ותיירך ר"ת דהכא לא פריד' משום דמתני' מיירי בדין כלים שמחלק בין כלי לכלי ואיזה מותר לצאת בו ואיזה אסור ואגב אורחיה אשמעינן שאר דיני כלים ומזין עליהם וטובלן במקומן דכן דרך התנא כי ההוא (לקמן דף סו). דקייטע יוצא בקב שלו ואם יש בו בית קבול כתותין טמא אבל בריש במה אשה דמירי בדיני כלים ואשמעינן דין טבילה אשה פריד' שפיר טבילה מאן דכר שמייה: (תוספות)

רשב"א אמר ליה הכי אמר אבון משמיה דשמואל הלכה כחנניא. תמיהא לי למאי איצטריך ליה להא דשמואל, דהא משמע דלכולי עלמא חמור שעסקיו רעים יולא בפרומביא, ואפילו גמל אם עסקיו רעים וזכרין לכך יולא אף בחטס. והדע לך דהא לרב דאסר פרה ברצועה שבין קרניה אקשינן עליה מפנה במוסרה ופרקין במוסרה, ועגלי דרב הונא נמי נפקי באפסריהו ואף על גב דרב הונא חלמדיה דרב דאסר פרה ברצועה דלמלא משום דעגלי סתמן מורדיו שרי, וחמור שעסקיו רעים נמי דכוותה. ולוי נמי הכי בעי מיניה חמור שעסקיו רעים מהו ללאת בפרומביא דלמלא אף למלא דאסר בנטירותא יתירתא קא מיעביא ליה. ויש לומר דרבנן קאמר ליה וקושטא דמילתא קאמר דסבירא ליה דאפילו בעלמא כל נטירותא יתירתא שפיר דמי. אמר ליה אבוי אדרבה תסתיים דשמואל [לפנינו נוסף: הווא] דלמר בין לנוי בין לשמר אסור. איכא למיקא מאי שנא דסמך אהא טפי מההיא דרב הונא בר חיילא. ויש לומר משום דבכולי הלמודא אמרינן דרב יהודה דסמכא דדייה וגמיר טפי, וכדלמרינן בפרק קמא דחולין (יה, ב) דאפילו ספיקי דגבדי גמיר. ואם תאמר אם כן רב יוסף דגמיר מיניה דרב יהודה כדליתא תהם אמאי שביק דרביה וסמך דרב הונא בר חיילא. יש לומר משום דקסבר דההיא דרב יהודה נמי ללא למעוטי גמל בחטס אלא למעוטי נאקה באפסור וכדלמרינן לעיל (נח, ב). ולמסקנא נמי דאסקנא (דרב ושמואל אמרו) [דשמואל אמר] לנוי אסור לשמר מותר אית לן נמי למימר הכין דההיא דארבע בהמות למעוטי נאקה באפסור. ואם תאמר אם כן אבוי אמאי דחיייה הא דרב הונא בר חיילא ומשוי ליה טוועה כיון דאיכא ללוקומה להא וזהא. יש לומר דסבירא ליה לאבוי דלמעוטי נאקה באפסור לא איצטריכא דפשיטא דקיון דלא מנטרא ביה משוי הווא וכדלמרינן לעיל בגמרא (סס), ולמשרי נמי סוס וחמור באפסור לא משמע ליה דאיצטריכא דפשיטא ליה. והר"ן הלוי ז"ל כתב דתרי גוויי נטירותא יתירתא הווא, כל נטירותא יתירתא שאלין בני אדם עושין כן בחול כלל בשבת הוי משוי, וזהו גמל בחטס, ובהא אפילו שמואל מודה כהסודותיה דמסהיד משמיה דרבי ישמעאל ברבי יוסי, וכל נטירותא יתירתא שמקתא בני אדם מלזין לעשותה בחול בשבת לא הוי משוי, וזהו החול בסוגר כחנניא, מידי דהוה אלוודקים שיואל באפסור ויואל אף בפרומביא ואלא אמרינן משוי הווא לרבדי הכל, ובפרה ברצועה שבין קרניה איפליגו זה רב ושמואל רב מדמי לגמל בחטס ושמואל מדמי לחתול בסוגר לחנניא ולבודקים בפרומביא לרבדי הכל והלכתא בהא כרב דאסר, ואף על פי שדחה הרב אלפסי ז"ל הא דלמרינן הלכה כחנניא לדידן לא מידחיא וכדפרישנא. עד כאן.

והקשו עליו (הרמב"ן המלחמות) דהא בגמרא מדמו היא דחנניה לגמל בחטם דהא מוקמינא לה כהנא, ולתנא קמא דחנניה גמל בחטם אסור ולחנניה מותר. ועוד דפרה נמי מקאתן מוליאין אותה במוסירה ואפילו לרב, וכדמתרינא לה להיא דפרה במוסירה אליבא דרב במוליכה מעיר לעיר ואי נמי במורדת. ומדעתי שאינו קשה עליו כל כך, דשמא בההיא דחנניה ותנא קמא לא גריס הר"ז הלוי ז"ל כהנאי אלא תנו רבנן ומילתא בלפני נפשה היא דקא מייחתי תלמודא, ומקאת ספרים נמי הכין כתיב זהו. וההיא נמי דפרה במוסירה לא מוכחא דמלויה מוסירה קתה בפרה, דההיא היינו במוליכה מעיר לעיר אבל בעיר לא שייכא כלל. אלא נראה דהא קשיא עליה, דאם איתא מאי קאמר רב יוסף הסתיים דשמואל הוא דאמר לשמר מותר דאמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה ודאחא בין לרב בין לשמואל קיימא לן כחנניה ודפרה ודחוד] הוא דפליגי אי דמיא לההיא או לא, ואם תאמר דלרב יוסף לא שאני ליה בין הכין להכין, אם כן תקשי לן נמי לדידיה דשמואל אדשמואל והדרת קושין לדוכתין. והרב אלפסי ז"ל ושאר הגאונים ז"ל פסקו הלכה כרב, מדאשכחן רבאי ורבא ורבינא דבבבאי נינהו דקא מתרבי הא דפרה במוסירה לאוקומה אליבא דרב שמע מינה דכוותיה סבירא להו. אבל הרשב"ד ז"ל כתב דיותר ראוי לפסוק כשמואל, מדחזינן לרבה בר רב הונא דקא פשיט לבעיא דלוי בריה דרב הונא בר חייא מדשמואל ולא פשיט לה מדרב אלמא הלכתא כשמואל. ועוד דהא דחני דבי מנשה מסייעא ליה לדשמואל, דחני דבי מנשה עז שחקוק לה בקרניה יואלה באפסר בשבת, והא ודאי עז באפסר נטירתא יתירתא. ואי משום פירוקי דרבאי ורבא ורבינא דפריקו אליבא דרב, האי סוגיא בעלמא היא ואין דוחין מילתא בריבא ושמתא בריבא מקמי סוגיא. אלו דברי הרב ז"ל. ונראין דבריו, אף על פי שאותה שהביא מדחני דבי מנשה ולפנינו: מנשיאן לא מכרעא כדא ואפשר לכולי עלמא מודו בה, דעז שאני משום דמנתה ומורד והוא ליה כעגלי דרב הונא וכפרה מורדת. שאני פרה דמיה יקריין. כלומר: ודרכן של בעלים לשמרה שמירה מעולה כזו אף בחול, וכיון דבכול דרכה כך אף בשבת אינו משוי. ומינה שמעינן לסוף ופרד בזמן הזה, לכיון דלכא בחול בפרומביא, אפילו בשבת אינו משוי ואפילו לרב. במתנתא תנא יואלין כרוכין לימשך. ושמואל מתרץ לה לטעמיה כרוכין ובלבד שיאחר קאתו לימשך בו, ורב הונא מתרץ לה לטעמיה כרוכין רפויין לימשך בהו. (רשב"ד)

ב

-

נב

דף

טהורות א"ר יצחק (נפחא) בבאין מנוי אדם לנוי בהמה ורב יוסף אמר הואיל ואדם מושך בהם את הבהמה מי לא תניא מקל של בהמה של מתכת מקבל טומאה מה טעם הואיל ואדם רודה בהן ה"נ הואיל ואדם מושך בהן: וטובלן במקומן: והאיכא חציצה א"ר אמי בשריתכן לימא ר' אמי כרב יוסף סבירא ליה דאי כר' יצחק (נפחא) דאמר בבאין מנוי אדם לנוי בהמה כיון דריתכן עבד בהו מעשה ופרחה לה טומאה מינייהו דנתן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה סבר לה כרבי יהודה דאמר מעשה לתקן לאו מעשה הוא דתניא ר' יהודה אומר לא אמר שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל במתניתא תני במחוללין שאל תלמיד אחד מגליל העליון את ר' א שמעתי שחולקין בין טבעת לטבעת אמר לו שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא חדא היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא והתנן טבעת אדם טמאה וטבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעות טהורות כי קאמר ליה איהו נמי דאדם קאמר ליה ודאדם דא ודא אחת היא והתניא טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו ולקשר בה בין כתפיו טהורה ולא אמרו טמאה אלא של אצבע בלבד כי קאמר ליה איהו נמי דאצבע קאמר ליה ודאצבע דא ודא אחת היא והתנן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה כי קאמר ליה איהו נמי כולה של מתכת קאמר ליה ועוד שאל שמעתי שחולקין בין מחט למחט אמר ליה שמא לא שמעת אלא לענין שבת דאי לענין טומאה דא ודא אחת היא ולענין טומאה דא ודא אחת היא והתנן מחט שניטל חורה או עוקצה טהורה כי קאמר ליה בשלימה ובשלימה דא ודא אחת היא והתנן מחט שהעלתה חלודה אם מעכב את התפירה טהורה ואם לאו טמאה ואמרי דבי ר' ינאי והוא שרישומה ניכר כי קאמר ליה בשיפא קאמר לי' ובשיפא דא ודא אחת היא והתניא מחט בין נקובה בין אינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרינן נקובה אלא לענין טומאה בלבד הא תרגמא אביי אליבא דרבא בגלמי: [מתני'](#) חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה בו זכרים יוצאין לבובין רחלות יוצאות שחוזות כבולות וכבונות העזים יוצאות צורות רבי יוסי אוסר בכולן חוץ מן הרחלין הכבונות רבי יהודה אומר עזים יוצאות צורות ליבש אבל לא לחלב:

רש"י טהורות. ללא משום תכשיט מיטמאו דאין תכשיט לכלי וכלי נמי לא הוו אלא תכשיט כלי ומיהו בעודן מחוברות לכלי מיטמו עם הכלי דהוי יד לכלי דכל המחבר לו הכי הוא כמורו: בבאין מנוי אדם לנוי בהמה. מתני' כגון שנעשה שיר זה לתכשיט אדם ובעודו לאדם נטמא ולאחר טומאתו נתנו לבהמה וצריך להטיבולו מטומאתו ראשונה שלא יגע בטהרות: הואיל ואדם מושך בהן את הבהמה. חשיב ליה כלי תשמיש דאדם: מקל של בהמה. שרודין בו את הגמל או את הנאקה אי נמי כענין שעושין להנהיג

את הדוב: של מהכת. דאילו של עץ פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה: מאי טעם. הרי אורכ בהמה: רודה. מכה ומייסרה: והאיכא חילצה. שטבעת הקבוע בשיר קבוע בו בחוזק ואין המים נכנסין סם: בשריתכן. הכה בפטיש עד שנתפצץ ונתרחק הנקב סביב סביב: כרב יוסף סבירא ליה. דאמר כשהן של בהמה נמי מקבלי טומאה הואיל ואדם מושך בהן הלכך כי ריתכן לאחר טומאה אכתי במילתייהו קיימי ולא פרהה טומאתן דאכתי חזו לבהמה: דאי כרבי ינחק. דאמר לא מקבל טומאה חלף בעודן לאדם טומאה זו שקבלו בעודן לאדם כיוון דריתכן ושוב אין נאים לאדם בטלי להו מתורת תכשיט וטהרו מטומאתן: יורדיו לידי טומאתן במחשבה. מאחר שחישב עליו שיניחנו כמות שהוא עכשיו ולא יוסיף תיקון אחר הוא גמר מלאכתו ומקבל טומאה: ואין עולין מטומאתן. מאחר שחישב על העור לעשות שטיח ירד לידי טומאה ואם חזר וחישב עליו לרצועו' וסנדלים לא בטל מתורת כלי ולא טהר בכך עד שיתן בו חזמל דהוי שנינו מעשה הא בשנינו מעשה מיהא עולה מטומאתו: לתקן. וזו היא תקונו לאורכ בהמה: לאו מעשה הוא. לבטל מתורת כלי: במחוללין. מתחלה נעשו חלולין רחבים שיש חלל בדביחתן שנתן טבעת בתוך טבעת כמות שהוא רחב: שחולקין. יש חילוק בהלכותיהן ואיני יודע מהו חילוקן: אלא לענין שבת. לענין הולאת שבת יש חילוק בין יש עליה חותם לשאין עליה חותם כדאמר לקמן בפ' במה אשה (דף נט.). דא ודא אחת היא. כל טבעות דין אחד להן: שהתקינה לחגור בה מתניו. שקבעה בראש רצועה ועשאה כמין בוקלל (אבסו) שעושין לסרגין של סוסין: ולקשור בה בין כתפיו. בתי זרועותיו בראל"ר"א (ויבדל"י: הפשיל את הפשוט): : טהורה. דהדר הויא לה כטבעת כלים ולא דמיא לאדם מושך בהם שאינו משתמש בה כלום אלא מונחת ועומדת לרצועה ומיהו עם הרצועה מקבלת טומאה אבל אם היה נוטלה ומחזירה אינה מקבלת טומאה לעלמה: כי קאמר ליה איהו נמי. דא ודא אחת היא: דאלבע קאמר ליה. ולענין שבת יש חילוק: אלמוג. עני אלמוגים והוא נאה: טמאה. דבת טבעת אזולין ופשוטי כלי מתכות טמאים: היא של אלמוג טהורה. דפשוטי כלי עץ הוא: אלא לענין שבת. לענין הולאת שבת יש חילוק בין נקובה לשאינו נקובה דנקובה תניי חייב חטאת ובשאינה נקובה כגון אישפינג"ל"א (אישפינג"ל"א: סיכה (שאינה נקובה", בניגוד למחט רגילה שהיא נקובה)) שהיא תכשיט תניי אינו חייב חטאת בפרק במה אשה (דף נז:): חורה. חור שלה: עוקלה. פונטא (פוינט"א: חוד) : חלודה. רואירא"ה (רידויל"א: חלודה) : והוא שרישומה. של מחט ניכר דהוי כלי וטמאה ל"א שרישומה של חלודה ניכר בבגד היינו עיובת תפירה וטהורה: בשפאל. נישפת (בכתיב הוד מופיע הלעז לימיד"א: פורה, ששופה בפרייה) בשופינא שקורין לימ"א (פרייה) שאין בה חלודה: מותר לטעולה בשבת. בזכר דהא חזיא ליטול את הקוץ ותורת כלי עליה: ולא אמרו נקובה. חלוקה להלכותיה אלא לענין טומאה בלבד דנקובה מקבלת טומאה ושאינה נקובה לא: הא תרגמא אבוי. בפרק כל הכלים: בגלמי. שהוא גולם שנקלטה מן החוט ועומדת לינקב התם הוא דכל זמן שלא נקבה אינה מקבלת טומאה דהא לא נגמרה מלאכתה ולענין טומאה כלי מעשה כתיב (במדבר לא) שגמר כל מעשהו ומיהו לענין שבת שריא דזימנין דממליך עלה ומנח לה הכי ומשוי לה מנח לנטילת חוץ אבל מחט שנגמרה מלאכתה כגון אישפינג"ל"א (וכה לעיל) שאינה עומדת לינקב דא ודא אחת היא לטומאה: מתני' מרדעה. בשטי"ל (אוכף) ומניחין אותה כל היום על החמור לחממו דאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה: שהיא קשורה בו. בגמ' מפרש: זכרים. אילים: לבובים שחזות כבולות וכבונות. מפרש בגמרא: כרורות. דהיון כרורות פעמים ליבש שמהדקן כדי שלא יחלבו עוד ויתעברו או יהו שגמנת לאכול ופעמים לחלב לשמור חלבן שלא יטפטף לארץ וקושרין להם כיס דדדיהו: ר' יוסי אוסר בכובן. דמשוי הוא: חוץ מן הרחלים הכבונות. שהוא שמירת כמין שלא יטנף והוי להו תכשיט: יולאות כרורות ליבש. ר' יהודה סבירא ליה כתנא קמא דלאו משוי הוא ומיהו ליבש דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא נפיל ואתי לאיתויי אבל ליחלב דלא מיהדק שפיר חיישינן: (כ"ט)

תוספות והא איכא חציצה. פירש בקונטרס שטבעת תקוע בשיר בחוזק ואין המים נכנסים שם ואומר ר"י דצריך לומר שפעמים מסירים אותו ועושים מהן מלאכה בפני עצמן שאם כל שעה היו קבועים בצואר הבהמה היה הכל חשיב כלי אחד ולא הוי חציצה וה"ר פור"ת פירש והא איכא חציצה לפי שהוא דבוק בצואר הבהמה: בשריתכן. להכי לא מוקי לה במחוללין דאין דרך השיר להיות כן: טבעת שהתקינה לחגור בה מתניו. נראה לר"י דהיינו לחגור מלבושו שהן רחבים ואוגדם כנגד מתניו בטבעת כעין שפי בקונטרס לקשור בה את כתפיו: היא של אלמוג וחותמה של מתכת. וא"ת והא יש בה בית קיבול מקום מושב החותם וי"ל דאין זה בית קיבול דאמרינן בית קיבול העשוי למלאות לא שמה בית קבול: והתניא מחט בין נקובה בין אינה נקובה. נראה לר"י דלא פריך אליב' דאבוי דאיהו הוה מפרש שאינה נקובה היינו שניטל חורה או עוקצה אלא אליב' דרבא פריך דלדידיה לא מצינן לפרש הכי כדמוכח בריש כל הכלים (לקמן קכג). ותימה לר"י דכיון דלא ידע המקשה דמייירי בגלמי א"כ בלאו הכי תקשה ליה לרבא כדפריך בריש כל הכלים (ג"ז שם): (תוספות)

רשב"א דבאין מנוי אדם לנוי בהמה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה דבאין): שנטמאו בעודן לאדם. ולחנם פירש כן, דלפילו לאחר שצאו לנוי בהמה מקבלין טומאה, שאין עולין מידי דין קבלת טומאה בלא שנינו מעשה, וכן פירש רש"י ז"ל עלמנו בפרק במה אשה ואלה (לקמן נח, ב ד"ה של בהמה) גבי זוג בהמה ועשאו לללת. והכין מוכח בפרק קמא דסוכה (יג, ב. יד, א) גבי קרר לאכילה ומנמך עליהן לסיכוך דלפילו לבטל קבלת טומאה מכאן ולהבא לא מהניא מחשבה. וכופת שאור שיחדה לשיבנה דאמרינן (חולין קכט, א) דע"י יחוד טהורה מלקבל טומאה, התם נמי בשיש בו שנינו מעשה. וטובלין במקומן. איכא למידק אמאי לא תאשי הכא טבילה מאן דכר שמה, כדאקשינן בריש פרק דבמה אשה ואלה (לקמן נז, א) גבי הא דתנו לא טבול בהם עד שתרפס. ותירצ ר"ת ז"ל (בע"א בתוד"ה וטובלי) דכיון דאייירי הכא בדיון של כלים איזה מותר ללאת בו ואיזהו אסור אגב גררא נמי איירי בדיון טבילתן, דהכי אורחא דתלמודא כההיא דהקייטע יולא בקב שלו ואם יש

לו בית קבול כתיבתו טמא (דלקמן סה, ב. סו, א), אבל בפרק במה אשה יולדה דמיירי בדיון כלים מאי שייך למיתני התם דין טבילת האשה. וטובלין במקומו והאיכא האיכה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה והאיכא): שהטבעת תקועה בשייר בחוץ ואין המים נכנסין שם. ויש לומר לפי פירושן שפעמים מוליחין הטבעת מחוכו ומשתמשין בו לעצמו, דאם לא כן הרי הכל כלי אחד ואין כאן חליפה. אלא דקשיא לי דמקומו אלאחר בהמה משמע. והכי איתא בירושלמי (פ"ה ה"א) דאקשינן התם איתמר לא הטבול בהם עד שתרפס והכא איתמר הכין ופריק לא קשיא כאן ברפויס כאן באפויס. הכא במאי עסקינן בשריהבן. ואם תאמר לוקמה ברפויין וכדאמרין במסקנא בחלוין. תירץ רבנו תם ז"ל (הו"ד בחוס' הרא"ש) דאגב אורחיה ניהא ליה לאשמועינן דכרב יוסף סבירא ליה, ואפילו למסקנא דאמרין דאיתא נמי כרבי יוחנן נפחא, איכא למימר דהיא גופא קא משמע לן דמעשה לתקן לאו מעשה הוא. היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה. דהוי ליה פשוטי כלי עץ. ואם תאמר והא איכא בית קבול מושב החוהס. יש לומר בית קבול העשוי למלאות הוא. (רש"י א)

א

-

נג

דף

גמ' אמר שמואל והוא שקשורה לו מע"ש אמר רב נחמן מתני' נמי דיקא דקתני אין החמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו היכי דמי אילימא שאינה קשורה לו כלל פשיטא דילמא נפלה ליה ואתי לאתויי אלא לאו שאינה קשורה מע"ש מכלל דרישא שקשורה לו מע"ש ש"מ תניא נמי הכי חמור יוצא במרדעת בזמן שקשורה לו מע"ש ולא באוכף אע"פ שקשורה לו מע"ש רבן שמעון בן גמליאל אומר אף באוכף בזמן שקשורה לו מע"ש ובלבד שלא יקשור לו מסריכן ובלבד שלא יפשוט לו רצועה תחת זנבו בעא מיניה רב אסי בר נתן מר' חייא בר רב אשי מהו ליתן מרדעת על גבי חמור בשבת אמר ליה מותר א"ל וכי מה בין זה לאוכף אישתיק איתביה אוכף שעל גבי חמור לא יטלטלנה בידו אלא מוליכה ומביאה בחצר והוא נופל מאיליו השתא ליטול אמרת לא להניח מיבעיא אמר ליה ר' זירא שבקיה כרביה סבירא ליה דאמר רב חייא בר אשי אמר רב תולין טרסקל לבהמה בשבת וקל וחומר למרדעת ומה התם דמשום תענוג שרי הכא דמשום צער לא כל שכן שמואל אמר מרדעת מותר טרסקל אסור אזל ר' חייא בר יוסף אמרה לשמעתא דרב קמיה דשמואל א"ל אי הכי אמר אבא לא ידע במילי דשבתא ולא כלום כי סליק ר' זירא אשכחיה לר' בנימין בר יפת דיתבי וקאמר ליה משמיה דר' יוחנן נותנין מרדעת על גבי חמור בשבת א"ל יישר וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא רב נמי אמרה אלא שמעיה דהוה מסיים ביה ואין תולין טרסקל בשבת א"ל יישר וכן תרגמה אריוך בבבל דכולי עלמא מיהת מרדעת מותר מאי שנא מאוכף שאני התם דאפשר דנפיל ממילא רב פפא אמר כאן לחממה כאן לצננה לחממה אית לה צערא לצננה לית לה צערא והיינו דאמרי אינשי חמרא אפי' בתקופת תמוז קרירא לה מיתבי לא יצא הסוס בזנב שועל ולא בזהרורית שבין עיניו לא יצא הזב בכיס שלו ולא עזים בכיס שבדדיהן ולא פרה בחסום שבפיה ולא סייחים בטרסקלין שבפיהם לרה"ר ולא בהמה בסנדל שברגליה ולא בקמיע אע"פ שהוא מומחה וזו חומר בבהמה מבאדם אבל יוצא הוא באגד שעל גבי המכה ובקשישין שעל גבי השבר ובשיליא המדולדלת בה. ופוקקין לה זוג בצוארה ומטיילת עמו בחצר קתני מיהת ולא סייחין בטרסקלים שבפיהם לרה"ר לרה"ר הוא דלא הא בחצר שפיר דמי מאי לאו בגדולים ומשום תענוג לא בקטנים ומשום צער דיקא נמי דקתני

רש"י גמ' מתניתין נמי דיקא. לקמן בהאי פירקא: אף באוכף. דאיהו נמי מהני לחממה: ובלבד שלא יקשור לו מסריכן. פוטרא"ל ופייטרי"ל: סמלון (רתמת-חזה); דמיחזי כמי שרובה להטעינו משוי: רצועה תחת זנבו. פושל"א (רתמת זנב) שנותנים שם שלל חרד האוכף והמשוי על אורחה כשהיא יורדת לעמק והמסרך שלל חרד על זנבה כשהיא עולה על ההרים: מהו ליתן מרדעת. ולא ללאת לרה"ר אלא בחצר ומפני הכינה: ה"ג אמר ליה מותר א"ל וכי מה בין זה לאוכף אישתיק: איתביה כו'. כסבור הא דאישתיק משום דלא אשגח ביה דסבר אוכף נמי שרי ואותיביה מצרייתא דאסור ליטול והשתא ליטול אמרת לא להניח מיבעי' דדמי כאילו כריך להטעינה משוי: כרביה. רב: טרסקל. סל מלא שעורים תולין לה בצוארה ופיה נתון לתוכו ואוכלת ותענוג בעלמא הוא שלל חרד לשוח אורחה לארץ: לער. של כינה: מרדעת מותר. דלערא היא הלכך אורחה דכתיב ולא משוי הוא: לשמעתא דרב. דשרי בטרסקל: אבא. חבדי כמו אברך אבא למלכא (בראשית מא): שמואל קרי אריוך על שם שהיה בקי בדינין ופוטט כמלך השופט על הארץ לשון ריכא מלך (ב"ב דף 77 ע' 7): והא רב נמי אמרה. דכיון דשרי בטרסקל כ"ש מרדעת: מאי שנא מאוכף. שאסור ליטול וכ"ש להניחו: דנפיל ממילא. דקתני מוליכו ומביאו לחצר והוא נופל מאיליו: כאן לחממה. מרדעת כריך לחממה ומותר משום לער לכינה אבל נטילת אוכף אינו אלא שיטען שנתחממה ע"י משאוי שגשאה מבעוד יום ואי לא שקיל ליה לא איכפת לן שהרי הוא יטען מאליו דאמרי

אינשי וכו'; בזנב שועל. שחולין לו בין עיניו שלא ישלוט בו עין; זהרורית. לנוי: ככיס שלו. שחולין לו באמתו לקבל זנב ולכדוק מנין ראוותיו שאינו תכשיט לו: ככיס שבדדיהן. לקבל חלב הנוטף חי נמי שלא ישרטו דדיהן על הקואים שהיו דדיהן נסין: כחוסם שבפיה. שחוסמין אותה שלא תרעה בשדות אחרים וכשמגיעין למקום מרעיחם נוטלין אותה הימנה: כסנדל שברגליה. ששושין לה סנדל של מתכת שלא יזיקוהו האבנים: קמייע. כתב לרפואת חולי: מומחה. שריפא כבר ג' פעמים: וזה חומר בבהמה מנאדם. קס"ד השתא דחקמייע קאי דלמרינן לקמן בפרק במה אשה יולאה (ד' סא.) שהאדם יולא בקמייע מומחה וכל הני דקתני לא תאל הנך דלאו שמירת גופה הוא אלא משאוי וסנדל משום דלימא מיסתליף ואחי לחתויי: אגד שעל גבי המכה. ליכא למימר אחי לחתויי: קשישין שעל השבר. בהמה שנסבר בה עגס עושין לה דפין מכאן ומכאן וקושרים אותו פס והן מעמידין העגס שלא ינוד אנה ואנה עד שמתחבר: ובשליח המדולדלת בה. שיצתה מקתחה: ופוקקין לה זוג. אכל כשאינו פקוק אפי' בחצר לא תאל מפני שהעינבל שבחוכה מקהש ומוליד קול לכך פוקק בלמך או במוקין שלא יקשה העינבל שבתוכה: זוג. אישקלי"ט ואישקילי"ט"א: זוג (פעמוון): עינבל. בטדי"ל ובטי"ל: ענבל (לשון הפעמוון): ומטיילת. באותו זוג בחצר אכל לא תאל בו לרה"ר כדמפרש לקמן בפרקין (דף נד: דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: מאי לאו. כשייחיס גדולים קאמר לנוארין ארוך ואין להם זעור לשון ולאכול מע"ג הקרקע ותולה להן טרסקל לתענוג וקשיא לשמואל: קטנים. ארכובותיהן גבוהין ואורחן קטן ויש להם זעור לשון ע"ג הקרקע ולאכול: (רש"י)

תוספות והוא שקשורה לו מע"ש. רש"י פי' לקמן דבקשורה מע"ש הוא מלבוש החמור אבל באינה קשורה מע"ש הוא משאוי ועוד יש לפרש דבאינה קשורה מע"ש מיחזי כמתכוין להוצאת המרדעת וה"ר מור"ת פירש דמיחזי כאילו מתכוין להוליך הבהמה למקום רחוק: אילימא שאינה קשורה לו כלל פשיטא. ולא בעי למפרך דמרישא שמעינן לה דקתני בזמן שהיא קשורה הא אינה קשורה לא דדרך משניות כן במסכת ע"ז (דף לה:): אלו דברים אסורין באכילה כבשים שדרכן לתת לתוכן יין כו' ובסיפא (שם דף לט:): קתני ואלו מותרים באכילה כו' וכבשים שאין דרכן לתת כו' ובפרק אלו טרפות (חולין דף נד.) קתני אלו כשרות אע"ג איכא מינייהו דשמעי' מרישא וא"ת ונפשוט מרישא דבקשורה מערב שבת איירי מדאיצטריך למיתני בזמן שהיא קשורה דבלאו הכי הוה ידעי' דאיירי בקשורה דאי באינה קשורה פשיטא דאסור דילמא נפלה ואתי לאתויי כדקאמר הכא אילימא כו' אלא ודאי בזמן שקשורה מע"ש קאמר וי"ל דמרישא לא תפשוט דאדרבה ה"א דלהכי תנא בזמן שהיא קשורה לאשמעי' דאפי' קשורה בשבת דאי לא תנא ליה ה"א דוקא בקשורה לו מע"ש אבל בקשורה בשבת לא קמ"ל להכי דייק מסיפא: מהו ליתן המרדעת ע"ג חמור בשבת. ואין לאסור משום דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל דבהמה חשיבא כדבר הניטל כיון דיכול למושכה ולהוליכה בכל מקום ורב אסי בר נתן דבעי אם אסור אין לפרש משום דמיחזי כרוצה להוליך הבהמה למקום רחוק דא"כ היכי דייק דמאן דשרי טרסקל כ"ש מרדעת. ואין לפרש נמי דבעי למיסר בחצר אטו רה"ר כדאמר גבי אשה בפ' במה אשה (לקמן דף סד:): דגבי בהמה לא גזרו כדתיניא בסמוך גבי זוג ומטיילת עמו בחצר אלא נראה לר"י דטעמא משום טרחא דשבת ואע"ג דשריא קרצוף בפ"ב דביצה (דף כג.) התם יש לה צער ביותר א"נ לא שרי אלא בי"ט אבל בשבת אסור: אוכף שע"ג החמור. וא"ת ויתיר האוכף וינער ויפול כדאמר. בפ' כל כתבי גבי היתה בהמתו טעונה טבל כו' וי"ל דהתם מיירי בשקין שתוכל הבהמה להתקלקל אבל מחמת האוכף לא תוכל הבהמה להתקלקל לכך לא התיירו. תולין טרסקל. וא"ת ותאסר משום דמשתמש בע"ח כי היכי דאסור להניח נר על גבי דקל בשבת משום דמשתמש במחומר וי"ל דהתם מנענע הענפים אבל הכא אינו מנענע הבהמה בכך ורב אסי ברבי נתן דבעי למיסר. אפסר משום דילמא אתי להשתמש בבוע"ח (ת"י): אריוד.. שם מלך כדכתיב אריוד מלך אלסר (בראשית יד) ונקטי' טפי משאר מלכים לפי שמובלע בו לשון ארי: דשמעיה דקא מסיים בה כו'. אע"ג דקיי"ל. כרב באיסורי היינו לגבי שמואל לחודיה אבל הכא ר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי רב קאי כשמואל וברייתא דאוכף נמי קיימא כשמואל למאי דמשני כאן לחממה כאן לצננה ומתני' דאין סכין ומפרכסין לבהמה דמיייתי לקמן נמי פליגא אדרב כדפירש בקונטרס: מאי לאו בגדולים ומשום תענוג. וא"ת ומאי קושיא דילמא הכא מיירי בטרסקל שנתלה מע"ש אבל לתלות בשבת אפי' בחצר אסור ותיירך דדייק מדנקט רה"ר גבי טרסקל טפי משאר דכולהו נמי ברה"ר איירי אלא נקט רה"ר דבחצר מותר בכל ענין: (תוספות)

רשב"א אלא לאו שאינה קשורה לו מערב שבת. פירש מורי הרב ז"ל: כדי שלא ישתמש בלדדי הבהמה. וכן נראה מן הירושלמי (פ"ה ה"ב). ורש"י ז"ל פירש (ד"ה אחיביה. ולקמן נה, ב ד"ה כדלמרון) בענין אחר. לא יאל הסוס בזנב שועל ולא בזהרורית שבין עיניו. הכא משמע דכל דלנוי בהמה אסור, וכדלמרינן נמי לעיל (נה, א) גבי פרה ברעוה שבין קרניה דבין לרב בין לשמואל לנוי אסור. ואיכא למידק מדלמרינן לקמן (נה, ב) אין חמור יולא בזוג אע"פ שהוא פקוק משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא, אלא משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא אסור הא משום נוי מותר. ויש לומר דלרבותא נקט ליהוא טעמא, דאפילו תמאל לומר דלנוי מותר הכא אסור. ויש מפרשים (עני' תוס') רי"ד ד"ה ולא בזוג) דלנוי הרגיל לכל בחול אפילו בשבת שרי והיינו טעמא דזוג, אכל רעוה דקרני פרה וזהרורית שבין עיני הסוס אינו רגיל בכל אלא מקלה אנשים עושים כן לעתים ולפיכך אסור דהוי ליה כמשוי. (רשב"א)

דומיא דקמיע ש"מ: אמר מר ולא בקמיע אע"פ שהוא מומחה והא אנן תנן ולא בקמיע שאינו מומחה הא מומחה שפיר דמי ה"נ שאינו מומחה והא אע"פ שהוא מומחה קתני מומחה לאדם ואינו מומחה לבהמה ומי איכא מומחה לאדם ולא הוי מומחה לבהמה אין אדם דאית ליה מזלא מסייע ליה בהמה דלית לה מזלא לא מסייע לה אי הכי מאי זה חומר בבהמה מבאדם מי סברת אקמיע קאי אסנדל קאי ת"ש סכין ומפרכסין לאדם ואין סכין ומפרכסין לבהמה מאי לאו דאיכא מכה ומשום צער לא דגמר מכה ומשום תענוג ת"ש בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן אדם שאחזו דם מעמידין אותו במים בשביל שיצטנן אמר עולא גזירה משום שחיקת סממנין אי הכי אדם נמי אדם נראה כמיקר א"ה בהמה נמי נראה כמיקר אין מיקר לבהמה ולבהמה מי גזרינן והתניא היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה ולא גזרינן דילמא אתי לאתווי אמר רבינא כגון שהיה תחום שלה מובלע בתוך תחום שלו ר"נ בר יצחק אמר שחיקת סממנין גופה תנאי היא דתני' בהמה שאכלה כרשינין לא יריצנה בחצר בשביל שתתרפה ורבי אושעיא מתיר דרש רבא הלכה כרבי אושעיא: אמר מר לא יצא הזב בכיס שלו ולא עזים בכיס שבדדיהן והתניא יוצאות עזים בכיס שבדדיהן אמר רב יהודה לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתנן העזים יוצאות צרורות רבי יוסי אוסר בכלן חוץ מן הרחילות הכבונות ר' יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא ליחלב ואיבעית אימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא כאן ליבש כאן ליחלב תניא אמר ר' יהודה מעשה בעזים בית אנטוכיא שהיו דדיהן גסין ועשו להן כיסין כדי שלא יסרטו דדיהן: ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה א"ל אבבי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית אמר רב יהודה בא וראה כמה קשים מזונותיו של אדם שנשתנו עליו סדרי בראשית אמר רב נחמן תדע דמתרחיש ניסא ולא אברו מזוני: ת"ר מעשה באדם אחד שנשא אשה גידמת ולא הכיר בה עד יום מותה אמר רב בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא הכיר בה בעלה אמר לו רבי חייא זו דרכה בכך אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו: זכרים יוצאין לבובין: מאי לבובין אמר רב הונא תותרי מאי משמע דהאי לבובין לישראל דקרובי הוא דכתיב [\[שיר השירים ד-ט\]](#) לבבתני אחותי כלה עולא אמר עור שקושרין להם כנגד לבם כדי שלא יפלו עליהן זאבים זאבים נפלי אנקיבות לא נפלי משום דמסגו בריש עדרא וזאבין בריש עדרא נפלי בסוף עדרא לא נפלי אלא משום דשמני ובנקבות ליכא שמני ותו מי ידעי בין הני להני אלא משום דזקפי חוטמיהו ומסגו כי דוו רב נחמן בר יצחק אמר עור שקושרין להן תחת זכרותן כדי שלא יעלו על הנקבות ממאי מדקתני סיפא והרחלים יוצאות שחוזות מאי שחוזות שאחזין האליה שלהן למעלה כדי שיעלו עליהן זכרים רישא כדי שלא יעלו על הנקבות וסיפא כדי שיעלו עליהן זכרים מאי משמע דהאי שחוזות לישראל דגלויי הוא דכתיב [\[משלי ז-ג\]](#) והנה אשה לקראתו

רפ"י דומיא דקמיע. משום חולי: והא חנון חנון. גבי אדם לקמן בפ' במה חשה (דף ס.): הא מומחה שפיר דמי. מאי שנא בהמה מאלה: מזליה. מלמד שכל ומליץ עליו: אי הכי. דבהמה נמי נפקא בקמיע המומחה לבהמה: מאי זה חומר. אדם נמי לא נפיק אלא בקמיע מומחה לאלה: אסנדל קאי. וזה חומר דקתני ולא בהמה בסנדל שברגליה: סכין. שמן: ומפרכסין. גלמי מכה: ומשום צער. ואלפילון הכי לבהמה לא וקשיא בין לרב בין לשמואל דשרי במרדעת: לא דגמר מכה. שנתרפאה המכה וסיכה ופירכוס משום תענוג ולרב ולאי קשיא וההיא מתניתא קמיתא דלכופי נמי קשיא ליה דנתי נמי דלכניה ליכא צער תענוג מיהא הוא אלא רב תנא הוא ופליגי: שאחזה דם. אנפודור"א (אויפודור"א: שלשול. מהלח מעיים): אין מעמידין כו'. אלמא אפילו צער נמי אסור: גזירה משום שחיקת סממנין. במידי דרפואה גזר רבנן דאי שרית שום רפואה אתי למישרי שחיקת סממנין והוא איסורא דאורייתא דהוי טווח: אין מיקר לבהמה. אין דרך להקיר בהמה הלכך כולי עלמא ידעי דלרפואה קמיכוין ואתי למישרי שחיקת סממנין: ומי גזרינן. במקום פסידא כי האי גוונא: חוץ לתחום. קס"ד חוץ לתחום שלו היתה עומדת בהמה: שהיה תחום שלה מובלעת בתוך תחום שלו. דחוץ לתחום דקתני חוץ לתחום שלה שהבהמה המסורה לרועה המיוחד הרי היא כרגלי הרועה וזה הקורא לה בעליה ויכול ללכך כגון שהיא שבת קרוב לאותו מקום ואפילו הכי לא יביאנה ממנו בידיו הואיל והיא יאלה חוץ לתחומה אין לה אלא ד' אמות ומיהו קורא לה והיא באה דלא הוזהר הוא על תחום בהמתו ובכלבד שלא יביאנה ממנו בידיו: תנאי היא. דאיכא דלא גזר שאר רפואות אטו שחיקת סממנין: שאכלה כרשינין. הרבה ועל ידי אכילה מרובה אחזה חולי שקורין מיניזון"א ומינישוני"ש: שלשול) ואריכה להשתלשל ולהוליא רעו ומריאה: כדי שתרפה. גרסין הכא לשון ריפוי שיהיו מייעה רפויים בשלשול ומוציאה רעו: לא יריכנה. גזירה בכל רפואה אטו שחיקת סממנין: דמיהדק. דליכא למיחש דילמא נפיל ואתי לאתווי: תנאי שקלת מעלמא. איבדת כולם שאין אתה מוצא תנאים שנחלקו בכך דחוקי הנך תרתי מתניית' חדא כמר וחדא כמר: תנאי היא. במתניתין ר"מ שרי ר' יוסי אסר: ליבש. מיהדק שפיר ולענין משוי נמי לא הוי משוי דלורד גופה היא דחלבה מכחשה: ליחלב. הוי משוי שטוענת את החלב בכיס: גסין. גדולין ונגררין על הקולין ומסרטיין דדיהן: שנשתנו עליו כו'. ולא זכה ליפתח לו שערי סכר: תדע. דקשין: דמרחשי ניסא. מן השמים לכמה הכלות לנפשות אדם: ולא איברו מזוני. ואין נס זה רגיל שיבראו מזונות ללדיקים בביהם שימאלו חטיין גדילין באורחותיהן: גידמת. ידה הטועה: זו דרכה בכך. לכפות כל חשה עצמה וכ"ש זו שהיתה כריכה לכך: תותרי. קופל"א (ומה) שמחברין אותם בקשר שנים

שנים שלא יזכרו: לזכרנו. קרבתנו אלך מחמת נוי מעשך: דרך זכרים לחזו בהמה בלבה: אנקבות לא נפלי. בתמיה: דמסוגי. מהלכין: בסוף עדרך לא נפלי. בתמיה: כי דוו. מביטין כאן וכאן לפיך מתקנאין בהם כסבורים שרואים להלחם בהם: אליה. זנב שלהן קושרים כלפי גבן שלא יכסה ערותן: (רש"י)

תוספת כגון שהיה תחום שלה מובלע בו. ומ"מ לא התירו אלא דרך קריאה אבל לילך מעבר לבהמה ולרודפה לעיר לא: תנאי היא. רב יהודה ידע שפיר דתנאי היא אלא דניחא ליה לאוקמי תרי סתמי דברייתא אליבא דחד תנא: כאן ליבש כאן ליחלב. פי' בקונט' ליחלב שיקבלו בכיס את החלב וקשה דהא ודאי משוי הוא ולכ"ע חייב דהויא מלאכה הצריכה לגופה ופי' ה"ר פור"ת ליחלב לשמור החלב בדדיהן שלא יזוב לארץ ושרי ת"ק דהוי כמו רחלים כבונות דחשבי' ליה מלבוש אף על פי שאינו עשוי לצורך עצמן אלא לשמור הצמר ור"י פירש דבין ליבש ובין ליחלב תרוייהו עבדי להו כדי שלא יסרטו דדיהן כדאמרינן בסמוך וליבש בזמן שאינו חפץ בחלב שרי לפי שמהדקו וליכא למיחש דילמא נפיל ואתי לאתויי אבל ליחלב שאינו רוצה שיתייבשו אינו מיהדק איכא למימר דילמא נפיל ואתי לאתויי: שקושרין להן כנגד זכרותן כו'. ולשון לבובין הוי שלא לקרב כמו ובכל תבואתי תשרש (איוב לד) וכמוהו הרבה: ממאי מדקתני סיפא. טפי הוי ליה לאתויי כבולות דהוי ממש כעין זה אלא משום דשחוזות הוי ברישא: (תוספות)

רש"י לא יריגנה בחר כשביט שתרפה ורבי יאשיה מקל ולפנינו: אושעיא מתירין. שמעתי משם הרשב"ד זכרנו לזכרה דמדקתני רבי יאשיה מקל ולא התני רבי יאשיה מתיר שמע מינה אין מורין כן. אבל ה"ר אשך פירש דלדברא מדדדש הלכה כרבי יאשיה, שמע מינה הלכה ומורין כן דהוי לאו הכי לא הוה דריש לה, וכדאמרינן בפרק קמא דחולין (טו, א) כי מורי להו רב לחלמדיה מורי להו כרבי מאיר כי דריש להו בפרקא דריש להו. (רש"י)

א - נד דף

שית זונה ונצורת לב: הרחלים יוצאות כבולות: מאי כבולות שמכבלין אליה שלהן למטה כדי שלא יעלו עליהן הזכרים מאי משמע דהאי כבול לישנא דלא עביד פירי הוא דכתביב **מלכים א ט-יג** מה הערים [האלה] אשר נתת לי אחי ויקרא (להן) ארץ כבול עד היום הזה מאי ארץ כבול א"ר הונא שהיו בה בני אדם שמכובלין בכסף ובזהב אמר ליה רבא אי הכי היינו דכתביב **מלכים א ט-יב** כי לא) ישרו בעיניו מפני שמכובלין בכסף ובזהב לא ישרו בעיניו אמר ליה אין כיון דעתיירי ומפנקי לא עבדי עבידתא רב נחמן בר יצחק אמר ארץ חומטון היתה ואמאי קרי לה כבול דמשתרגא בה כרעא עד כבלא ואמרי אינשי ארעא מכבלא דלא עבד פירי: כבונות: מאי כבונות שמכבנין אותו למילת כדתנן שאת כצמר לבן מאי צמר לבן אמר רב ביבי בר אבבי כצמר נקי בן יומו שמכבנין אותו למילת: והעזים יוצאות צרות: איתמר רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר' יוסי ואיכא דמתני להא שמעתא באפי נפשיה רב אמר ליבש מותר ולא לחלב ושמואל אמר אחד זה ואחד זה אסור ואיכא דמתני לה אהא עזים יוצאות צרות ליבש אבל לא לחלב משום ר' יהודה בן בתירא אמרו כך הלכה אבל מי מפסי איזו ליבש ואיזו לחלב ומתוך שאין מכירים אחד זה ואחד זה אסור אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא כי אתא רבין אמר ר"י הלכה כת"ק: **מתני'** ובמה אינה יוצאה לא יצא גמל במטולטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל

מכניס חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך: **גמ'** תנא לא יצא הגמל במטולטלת הקשורה לו בזנבו אבל יוצא הוא במטולטלת הקשורה בזנבו ובחוטרתו אמר רבה בר רב הונא יוצא הגמל במטולטלת הקשורה לה בשילייתה: לא עקוד ולא רגול: א"ר יהודה עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור מיתבי עקוד שתי ידים ושתי רגלים רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור הוא דאמר כי האי תנא דתניא עקוד עקידת יד ורגל או שתי ידים ושתי רגלים רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור ואכתי לא דמי בשלמא רישא וסיפא ניחא מציעתא קשיא אלא הוא דאמר כי האי תנא עקוד עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם רגול שלא יכוף ידו על גבי זרועו ויקשור: ולא יקשור גמלים: מאי טעמא אמר רב אשי משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: אבל מכניס: אמר רב אשי לא שנו אלא לענין כלאים כלאים דמאי אילימא כלאים דאדם והתנן אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך אלא כלאים דחבלים והתניא התוכף תכיפה אחת אינה חיבור לעולם כלאים דחבלים והכי קאמר ובלבד שלא יכרוך ויקשור אמר שמואל ובלבד שלא יצא [חבל] מתחת ידו טפח והא תנא דבי שמואל טפחיים אמר אביי השתא דאמר שמואל טפח ותנא דבי שמואל טפחיים שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן

רש"י שית זונה. נוטריקון לשחזות: שית. בית הבשת: שכבולין. לשון כבלי ברזל קשורה: ויקרא להם. בעשרים ופחים עיר שנתן שלמה לחירם משתעי קרא: מכובליו. מעוטפין ומקושרין: עבדותא. אנגריא של מלך: חומטון. מלחה ומתבקעת: דמשתגרא בה כרעא. טובעת בה הרגל: עד כבלא. פרק התחתון שקורין קויל"ה (קויל"ה: הרסול): שמכבנין. קושרין בגד סביבו ביום שנוכל שלמרו נקי ומשמר אמרו שלא יטנף: למילת. לעשות מלמרו כלי מילת: מכבנין. על שעושין מנין קרסי מתכת לחבר הבגד כמו תנתן כביינתי לבתי (גיטין דף טו.) נושק"א וסיכה, מכבנה (לוי, במילוטו (מס' 596), מדייק אזו: "סיכה הסוגרת את הבגד בלואחריו". אך ראה לקמן נז.) בלע"ז: באנפי נפשה. ולא אפלוגתא דמתני': ואיכא דמתני'. להא דשמואל אהא: כך הלכה. לייבש מותר ולחלב אסור: אבל מי מפיס. מי מטיל גורל ומבחין איזו ליבש ואיזו לחלב והרואה אותם כרורות ליבש אומר לחלב הוא ואתי למישרי תרווייהו: כת"ק. דמתני' דשרי בתרווייהו: מתני' מטולטלת. י"מ פושל"א (רחמת זנב) שתחת זנבו וי"מ מרדעת והאחרון נראה בעיני דאי רצועה שתחת הזנב קשורה ומחוברת לסרגא ואיך תפול וטעמא דמתני' משום שמא תפול ומייתי לה הו"א: לא עקוד ולא רגול. מפרשין בגמ' שעוקדים ידיהם עם רגליהם כבבלים שלא יברחו: ולא יקשור גמלים זו לזו וימשוך. האחד כדמפרש בגמרא: ובלבד שלא יכרוך. החבלים בכרך אחד ובגמרא מפרש טעמא: גמ' בזנבו ובחוטרתו. דכיון דקשורה בשניהם לא נפלה: חוטרותו. חלד"א (דנשא) איש לכל גמלים על גביהם: בשלייתה. דכיון דכתיב לא מנתחא לי' ול"נ מטולטלת כר קטן מלא מוכין נוהנין לו תחת הזנב כדי שלא תשחית הרצועה הבשר לפי שהמשוי שעל גבה כשהגמל יורד מכביד ויורד כלפי אורחה אלף שהרצועה מעכבתו: יד ורגל. אחד מן הידים ואחד מן הרגלים כובל ביחד: יד על גב זרועו. אחד מידיו כופף כלפי מעלה וקושר כדי שלא יהו לו אלף ג' רגלים לכרות: שתי ידים. כאחד או שתי רגלים כאחד: ואכתי לא דמי. האי תנא לדרב יהודה: רישא וסיפא ניחא. כדכר יהודה אבל מצינתא דקתני או שתי ידים או שתי רגלים קשיא לדרב יהודה דלא קרי עקוד אלא יד ורגל כיחא בן אברהם דכתיב (בראשית כב) ויעקד כפף ידיו ורגליו לאחוריו וקשר יד ורגל יחד ונפשט אורחו לאחוריו: לחינגא. לשוק למוכרס חינגא ע"ש שסובבין את השוק מחולות מחולות עגולות של בני אדם: לענין כלאים שנוי. האי שלא יכרוך דמתני' לא שייך ביה איסור שבת אלא משום כלאים אסור ליה כדמפרש ואיזל: כלאים דחבלים. איש בהן חבלי אמר וחבלי פשתן וכי כריך להו הו כלאים וידו מתחממת באחיזתו וקסבר דבר שאין מתכוין אסור: אי נימא כלאים דלדס. דכי כריך להן סביבות ידו נמאל קשור עם הגמלים ופעמים שהן מושכין שום דבר ונמאל אדם וגמל מנהיגין יחד: והתנן אדם מותר עם כולם. עם כל הבהמות לחרוש ולמשוך שלא אסרה תורה אלא שני מיני בהמה יחד כעין שור וחמור ומשנה זו במסכת כלאים: התוכף. בגדי אמר ופשתים: בתכיפה אחת. כגון ע"י מחט פעם אחת או שקשר קשר אחד: אינו חיבור. דכתיב (דברים כב) אמר ופשתים יחדו לא אסרה התורה אלא חבור יפה המתקיים: כריכה וקשירה. בשתי תכיפות: שלא יאח חבל. ראש החבל לא יאח מתחת ידו טפח למטה דלמי כמי שנושאה בידו ולא מתחזיא שהיא מאפסר הגמלים: שמואל. דאמר טפח לאורווי הלכה למעשה אחת לאשמעינן דהבא לימלך לפנינו אמרינן ליה טפח שלא להקל באיסורין ומיהו עד טפחיים ליכא איסור: (רש"י)

תוספות עד כבלא. מפרש ר"י עד השוק כדאמר בפ' במה אשה (לקמן דף כג:) בירית באחת כבלים בשתיים שמניחין הכבלים בשוק: רב אמר ליבש מותר כו'. וא"ת לימא מר הלכה כמר וי"ל משום דאיכא דמפכי להו לתנאי: הלכה כר' יהודה בן בתירא. הא .. דנקט ר' יהודה בן בתירא ולא נקט ר' יוסי משום דבמקום שאין עושין כלל אלא כדי ליבש שרי ר' יהודה בן בתירא דלא שייך התם מי מפיס ור' יוסי אוסר משום דילמא נפיל: ר"ת גריס אמר רב הלכה כת"ק ושמואל אמר כו' וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן הלכה כתנא קמא ואתי שפיר איכא דמתני לה לדרב ושמואל דלעיל אהא: והתנן אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך. וא"ת אפי' יהא אדם נמי אסור תקשה דמאי כלאים שייך הכא כיון שאינו מושך בעגלה ובקרון דהא בשבת איירי ואין לומר דאסור להנהיג בכלאים אפי' לא ימשוך שום דבר דאם כן יהא אסור להוליך ולהיזיז ממקומו שור פסולי המוקדשין דחשיב כשני מינים כדאמר' בפרק בתרא דמכות (דף כב.) המנהיג בשור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב שני גופים וי"ל דה"ק אילימא כלאים דאדם והא דקתני ובלבד שלא יכרוך בחול קאמר כדאוקימנא לעיל (פ"ב דף כג:) ולא בשמן שריפה דאיירי ביו"ט ומיירי שמושכין שום דבר אי נמי י"ל דחשיב משיכה מה שנושאים שניהם את החבלים: (תוספות)

רשב"א ליבש אבל לא לחלב. פירש מורי הרב ז"ל: מפני שאין דרכן ללאת כן בחול מפני שבשעה שהחלב מתכנס בלדין הן חולבין אותו, אבל בשבת כדי שלא יטפטף ויאבד קושרין להם בגד כדי שלא יטפטף והוא ליה משוי. כי אחא רבין אמר רבי יוחנן הלכה כתנא קמא. פירש רש"י ז"ל (ד"ה כת"ק): כתנא קמא דמתניתין דשרי לגמרי. אבל רבנו האי גאון ז"ל פירש כתנא קמא דברייתא דלא שרי אלא ליבש אבל לא לחלב. וכן נראה. הדרן עלך פרק במה בהמה (רשב"א)

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח כי תניא ההיא בחבלא דביני ביני: **מתני'** אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק ולא בסולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו ואין התרנגולים יוצאין בחוטין ולא ברצועה שברגליהם ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין העגל יוצא בגימון ולא פרה בעור הקופר ולא ברצועה שבין קרניה פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים: **גמ'** מאי טעמא כדאמרן: ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק: משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא: ולא בסולם שבצוארו: א"ר הונא בי לועא למאי עבדי ליה להיכא דאית ליה מכה דלא הדר חייך ביה: ולא ברצועה שברגלו: דעבדי ליה לגיזרא: ואין התרנגולין יוצאין בחוטין: דעבדי ליה סימנא כי היכי דלא ליחלפו: ולא ברצועה: דעבדי ליה כי היכי דלא ליתברו מאני: ואין הזכרים יוצאין בעגלה: כי היכי דלא לחמטן אלייתה: ואין הרחלים יוצאות חנונות: יתיב רב אחא בר עולא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משעה שגוזזין אותה טומנין לה עזק בשמן ומניחין לה על פדחתה כדי שלא תצטנן אמר ליה רב חסדא א"כ עשית' מר עוקבא אלא יתיב רב פפא בר שמואל קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר בשעה שכורעת לילד טומנין לה שני עזקין של שמן ומניחין לה אחד על פדחתה ואחד על הרחם כדי שתתחמם א"ל רב נחמן אם כן עשיתה ילתא אלא א"ר הונא עץ אחד יש בכרכי הים וחנון שמו ומביאין קיסם ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה אי הכי זכרים נמי כיון דמנגחי זכרים בהדדי ממילא נפלן שמעון נזירא אמר קיסמא דריתמא בשלמא דרב הונא היינו דקתני חנונות אלא לרבנן מאי חנונות דעבדינן להו מילתא דמרחמינן עלייהו: ואין העגל יוצא בגימון: מאי עגל בגימון א"ר הונא בר נירא אמר ר' אלעזר מאי משמע דהאי גימון לישנא דמיכף דכתיב **[ישעיה נח-ה]** הלכו כאגמון ראשו: ולא פרה בעור הקופר: דעבדי לה כי היכי דלא למצויה יאלי: ולא ברצועה שבין קרניה: אי לרב (דאמר) בין לנוי בין לשמר אסור אי לשמואל (דאמר) לנוי אסור לשמר מותר: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: וחדא פרה הויא ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו רב ורבי חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא מאי דכתיב **[ישעיה ג-ד]** ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו

רש"י והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח. אבל כל כמה דבעי ניופק מתוחיה ידיה: בחבלא דביני ביני. שבין ידו לגמל בההוא קאמר כמה דבעי נהוי ובלבד שיגביהנו מן הקרקע טפח כדי שתהא נראה הבהמה נמשכה בו דאי לא לא מיתחזי נטירותא דבהמה אלא כמשאוי בעלמא שאין נראה שאוחז ראשה בידו: מתני' בזוג. אישקליט' א' ואישקליט' א': זוג (פעמון): אע"פ. שחללו פקוק בזמון שאין העיניכל שבו מקשה להשמיע קול ובגמ' מפרש טעמא: סולם ולרצועה וכל הגך דמתניחין מפרש בגמרא וכולהו משום דחיים עלייהו ואי נפלי אחי לאחיו: עגלה. כגון קרון קטן שעושין לו תחת זנבו שראש זנב אותו האיליס רחב כמין כר קטן ואין בו עגס אלא שומן ועב וכדו וכשנגרר לארץ נשרט ונשחת ועושים לו עגלה מתגלגלת אחריו כשהוא הולך והזנב קשור עליה: קופר. שרץ הוא שנימיו חזין כמחט וקורין לו הריט' (ואירט' קופר) וקושרין עורו דדי הפרה שלא יניקוה שרצים: ולא ברצועה שבין קרניה: דמשאוי הוא לה כדמפרש בגמרא: גמ' כדאמרן. שאינה קשורה בו מע"ש דלא גלי מאתמול שיהא נריכה לכך שיהא לה למלכוד: פקוק. סתום: לחינגא. לשוק למכור ותולין לו זוג להנאותו: בי לועא. שקושרין אלל הלחי: דלא הדר חייך לה. שלא יוכל להחזיר ואחרו לכד המכה לחככה בשיניו וקושרין בראשו וחשובים הן יותר מקשישין שעל גבי השצר ואי נפלו חיים עלייהו ומייתי להו בשגגה: לגיזרא. אנטורטלייר' (ואינטרטייליו'י: להתקש ז' בזו (רגל ברגל)) בלעז בהמ' שפסיעותיה קצרים ומכה רגליה זה בזה עושין לה כמין טבעת של עקלים או רצועות עבות וקושרין אותה למעלה מפרסות הרגל מקום שמנקשין זו בזו: דלא ליחלפו. בתרנגולי חכמיהם: דלא ליחברו מאני. שקושרין שני רגליה יחד ברצועה קצרה שלא תוכל להרים רגליה ולהתיז: דלא ליחמטן. שלא ילקו בסלעים וטרשים בלני' (בלני'י: לחטוט) בלע"ז: לאחר שגוזזין אותה טומנים לה עזק בשמן. עד שיגדל כמרה: עזק. אמר גפן או כל דבר רך: פדחתה. מלחה: עשיתה מר עוקבא. ניהגת ברחל זו חשיבותה של מר עוקבא שהיה עשיר ואב בית דין וכי דרך חשיבותה לכך: ילתא. ראשו של רב נחמן: דרני. תולעים: קיסמא דריתמא. קיסם של רוחם שמניחין לה בחוטמה: בר נירא. עול קטן שמניחין לעגל בראשו שיהיה למוד לכוף ראשו לכשיגדל: דלא למצויה יאלי. שלא יניקוה עמוקה שקורין שגשוא' (שגשוא'י: עמוקות): בין לנוי בין לשמר אסור. דכל נטירותא היתחא אמרי' משאוי הוא: (מתנו) בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא. ארבעתן יחד: חלופי ר' יוחנן. יש מחליפין ר' יוחנן ומעייל ר' יונתן: נתפס. נענש על עבירות שבידו: בכל העולם כולו. בכל ישראל כגון מלך ונשיא שאפשר לו למחות שיכאין מפניו ומקיימין דבריו: (רש"י)

תוספות מאי טעמא דילמא נפיל ואתי לאתויי. אע"ג דאוקימנא לעיל דאיירי בקשורה הכא מפרש לפום משמעות ריהטא דמתני' ומשום שהאריך לעיל לא חש להאריך הכא ומתוך פי' הקונט' משמע דל"ג דילמא נפיל ואתי לאתויי: משום דמיחזי כמאן דאזיל לחיננא. אבל משוי אינו שבטל אגב אפסר ומשום דילמא נפיל נמי ליכא למיחש כדחיש גבי זוג בריש במה אשה (לקמן דף נח: ושם) דהכא מיירי באריג ואמר התם כל שהוא אריג לא גזרו: דלא למצויה יאלי. פירש"י שאנשווא"ש דהיינו עלוקה ואין נראה דאין מוצאות אלא דם ועוד דהוה ליה למימר עלוקות ולא אשכחן דקרי להו יאלי בשום מקום ונראה דיאלי היינו נמי קופר דמתני' כדאמר בריש בבא בתרא (דף ד.). גבי הורדוס אהדר ליה כליאל דיאלי ונקרינהו לעיניה והאנקה מתרגמינן יאלי (ויקרא יא) והוא שקורין הירצוין. הוה מעשר ר' אלעזר בן עזריה כל שתא ושתא. הקשה ר"ת דאמר בפ' בתרא דבכורות (דף נג: ושם) דאין מעשר בהמה נוהג אחר החורבן מפני התקלה א"כ בזמן הבית הוה מעשר ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעיסר וא"כ מאי קאמר דהוה מעשר כל שתא ושתא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו שהרי רבי יוחנן בן זכאי משך נשיאותו אחר החורבן שנה או שנתים דכמה תקנות תקן אחר החורבן כדתנן משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי ואחריו ר"ג היה נשיא שנתים או ג' קודם שמינו רבי אלעזר בן עזריה כדאמר בפרק תפלת השחר (דף כז:): אשתקד צעריה לרבי צדוק וקודם לכן צעריה לרבי יהושע על תקנת המועדות וכשהעמידוהו נשיא היה בן י"ח שנה כדאמר התם הרי בשעת החורבן היה בן י"ד או ט"ו לכל היותר וי"ל דקודם גזרה הוה מעשר אי נמי אפוסרופוס הוה מעשר בקטנותו והר"ר אלחנן מפרש הוה מעשר אחר חורבן בהמת ארנונא למלך: רב ר' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתני. פירוש מתני הך שמעתא דאמר בסמוך והשתא פסק הש"ס למילתיה וקאמר בכלי (הש"ס) כל כה"ג זוגא מיחלפא רבי יוחנן כו' ולא קאי מתני אחילוף כך קבל רבינו שמואל בשם רבינו שלמה ששמע מרבי אליעזר

רבו:
(תוספות)

א

-

נה

דף

זקנים מה חטאו אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשרים רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי היא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה א"ל לא סבר ליה מר [\[משלי כא-ג\]](#). אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה א"ל שיננא רישך בקרירי רישא דרישיך בחמימי הא יתיב מר עוקבא אב ב"ד דכתיב [\[ירמיה כא-יב\]](#). בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליהם וגו' א"ל ר' זירא לר' סימון לוכחינהו מר להני דבי ריש גלותא א"ל לא מקבלי מינאי א"ל אע"ג דלא מקבלי לוכחינהו מר דא"ר אחא בר' חנינא מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב [\[יחזקאל ט-ד\]](#) ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תיו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה וגו' א"ל הקב"ה לגבריא לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה לפניו רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם (אמר) לפניו רבש"ע אם לפניך גלוי להם מי גלוי והיינו דכתיב [\[יחזקאל ט-ו\]](#) זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התיו אל תגשו וממקדשי תחלו וכתוב ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו ומיד [\[יחזקאל ט-ב\]](#) והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש הבדים וקסת הסופר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחושת מזבח הנחושת מי הוה אמר להו הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני ומאן נינהו ששה אנשים א"ר חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומכלה ומ"ש תיו אמר רב תיו תחיה תיו תמות ושמואל אמר תמה זכות אבות ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות ור"ל אמר תיו סוף חותמו של הקב"ה דאמר רבי חנינא חותמו של הקב"ה אמת (אמר) ר' שמואל בר נחמני אלו בני אדם שקיימו את התור' כולה מאלף ועד תיו מאימתי תמה זכות אבות אמר רב מימות הושע בן בארי שנא' [\[הושע ב-יב\]](#) אגלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי ושמואל אמר מימי חזאל שנאמר [\[מלכים ב-יג-כב\]](#) וחזאל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יהואחז וכתוב ויחן ה' אותם וירחמם ויפן אליהם למען בריתו את אברהם יצחק ויעקב ולא אבה השחיתם ולא השליכם מעל פניו עד עתה ר' יהושע בן לוי אמר מימי אליהו שנאמר [\[מלכים א-יח-לז\]](#) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי [את] כל הדברים האלה וגו' ורבי יוחנן אמר מימי חזקיהו שנאמר [\[ישעיה ט-ו\]](#) למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת וגו': אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון אין מיתה בלא חטא דכתיב [\[יחזקאל יח-ב\]](#) הנפש החוטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו' אין יסורין בלא עון דכתיב [\[תהילים פט-לג\]](#) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם

רש"י זקנים. סנהדרין: רישך בקרימי. אני שאני רבך איני נכוח אצל מר עוקבא שהוא ראש לי וכך ואב ב"ד יכולה בחמיו: דכתיב ביה דוד וגו'. לך ענג אלא מי שבידו לשפוט: חוץ מדבר זה. שגא' במקרא זה שהוליא דבור לטובה ומפני ענגש תוכחה חזר בו: והתוית תיו על מלכות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה. אלו לדיקים: שלא יאטו בהם מלאכי חבלה. שאני רואה לטוב בעירי: היינו דכתיב. מעיקרא ועל כל איש אשר עליו התיו אל תאסוף ולבסוף וממקדשי תחלו: ממקדשי. שהודה למקטרג מדת הדין וחזר מן הטוב: מי היה מזבח הנחשת. בימי יחזקאל והלא שלמה גנזו ועשה מזבח אבנים של ל"ב אמה דכתיב (מלכים א' ח) כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל כהדם האומר לחזקו ננס פלוני ופסול לטובת: ממקום שאומרים פירה. מן הלוים שאומרים פיר בכלי נחשת: תיו תמות. לרשעים: חותמו של הקב"ה אמת. אמלעית לאותיות וראשון ואחרון על שם אני ראשון ואני אחרון ואני הוא: אלו בני אדם שקיימו התורה כולה: התיו סימן להם שקיימו התורה מראש עד סוף: ואיש לא יאכלה. שאין עוד זכות לטובת שאכלה: ויפן אליהם למען בריתו את אברהם וגו' ולא השליכס מעל פניו עד עתה. אכל מלאן ואיך השליכס ולא פנה אל ברית אבות: ה' אלהי אברהם ואלהי יצחק וישראל היום יודע. אשה זוכר ברית. אברהם יצחק וישראל מדקאמר היום יודע ותו לא מכלל דתמה ועל ידי רחמים הזכרה להם בימי חזאל: בימי חזקיהו. דכתיב מעתה ועד עולם קנאת ה' כבאות תעשה זאת ולא זכות אבות: בלא חטא. וחטאו של אדם גורם לו מיתה: בצטט. וזננעיס. היינו יסורים וקאמר שאין באין אלא משום פקידת עון: (רש"י)

תוספות ואע"ג דלא מקבלי לוכחינהו מר. היינו היכא דספק אי מקבלי כדאמר בסמוך לפנייהם מי גלוי אבל היכא דודאי לא מקבלי הנח להם מוטב שיהו שוגגין ואל יהיו מזידין כדאמרין בהמביא כדי יין (ביצה דף ל. ושם) ובפרק שואל (לקמן דף קמה:) גבי תוספת יוה"כ: ועל הרשעים תי"ו של דם. לא מקרא קאמר הכי אלא מסבר' דהא דכתיב והתוית תיו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה היינו בצדיקים גמורים: מזבח נחשת בימי שלמה מי הוה. כדכתיב ששלמה הסירו כי היה קטן מהכיל וא"ת והא כתיב בדברי הימים (ב') ויעש שלמה את מזבח הנחשת וי"ל דדרשינן ליה כי הכא מזבח שאומרים לפניו שירה בכלי נחשת: קצף אף וחימה. קשה לרשב"א דאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (דף ד. ושם) כתיב חימה אין לי וכתיב נוקם ה' ובעל חימה ומשני כאן לישראל כאן לנכרים אלמא דאין להקב"ה חימה על ישראל ואהיה דמס' ע"ג קשה דבס"פ ארבעה נדרים (דף לב.). אמר חימה משה הרגו דכתיב חימה אין לי ופריך והא כתיב כי יגורתי מפני האף והחימה ומשני תרי חימה הוו: ושמואל אמר תמה זכות אבות ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות. אומר רבינו תם דזכות אבות אצל ברית אבות לא תמה דהא כתיב (יקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקב אף לאחר גלות ואנן אין אנו מזכירין זכות אבות אלא הברית ומפרש דשמואל דאמר מימי חזאל דייק מדכתיב למען בריתו ולא למען זכותו ואומר ר"י דבויקרא רבה (פ' לו) דייק מעד עתה כדפי' בקונטרס ולר"י נראה דלא פליגי שמואל ור"י אלא שמואל קאמר דרשעים תמה אבל לצדיקים לא תמה וצדיקים איירי ר"י תדע דהא ר"י אמר בסמוך דמימי חזקיהו תמה זכות אבות והכא קאמר דאף בשעת חורבן דבתר הכי תחון זכות אבות ועל זה אנו סומכין להזכיר זכות אבות ובשלהי ויקרא רבה רבי אחא אומר לעולם זכות אבות קיימת ולעולם אנו מזכירים אותם וכן הוא אומר כי אל רחום וגו' ולא ישכח את ברית אבותיך וגו': אין מיתה בלא חטא. פי' (מיתה) לפי שהגזרה באה אף על השגגה ואין יסורים בלא עון של מזיד כדאמר ביומא (דף ו: ושם) חטאים אלו השגגות ועונות אלו הזדונות ואף על גב דאמר (שבועות דף ח: ח) גבי שעיר של יח"כ להגין עליו מן היסורים משמע דיסורים באים על שוגג הכא מיירי ביסורי נגעים שהן מכוערים כדמיתיי קרא: (תוספות)

דף **נה** **ב**

מיתבי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה א"ל והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו א"ל [קהלת ט-ב] מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאים מתו שגא' [במדבר כ-ב] יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם מיתבי ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב [שמואל ב-ז-ה] ואת עמשה שם אבשלום תחת יואב (שר) הצבא ועמשה בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הוא והלא בת ישי הואי דכתיב [דברי הימים א-ב-טז] ואחיותיהן צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש מני אילימא תנא דמלאכי השרת והא איכא משה ואהרן אלא לאו ר"ש בן אלעזר היא וש"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותיבתא דרב אמי תיבתא: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר [בראשית לה-כב] ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד שכולן שקולים כאחת אלא מה אני מקיים [בראשית לה-כב] וישכב את בלהה פילגש אביו מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה

תניא ר"ש בן אלעזר אומר מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר [\[דברים כז-ב\]](#) ארור שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אביו עלבון אמו תבע אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמד ובלבל את מצעה אחרים אומרים שתי מצעות בלבב אחת של שכינה ואחת של אביו והיינו דכתיב [\[בראשית מט-ד\]](#) אז חללת יצועי עלה (אל תקרי יצועי אלא יצועיי) כתנאי פחו כמים אל תותר ר' אליעזר אומר פזתה חבתה זלתה ר' יהושע אומר פסעתה על דת חטאת זנית ר"ג אומר פיללתה חלתה זרחה תפלתך אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי ר' אלעזר המודעי אומר הפוך את התיבה ודורשה זעזעתה הרתעתה פרחה חטא ממך רבא אמר ואמרי לה ר' ירמיה בר אבא זכרת עונשו של דבר חלית עצמך חולי גדול פירשת מלחטוא: ראובן בני עלי בני שמואל דוד ושלמה ויואש סימן: אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה שנאמר [\[שמואל א א-ג\]](#) ושם שני בני עלי (עם ארון ברית האלהים) חפני ופנחס כהנים לה' סבר לה כרב דאמר רב פנחס לא חטא מקיש חפני לפנחס מה פנחס לא חטא אף חפני לא חטא אלא מה אני מקיים אשר ישכבון את הנשים מתוך ששהו את קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום גופא אמר רב פנחס לא חטא שנאמר [\[שמואל א יד-ג\]](#) ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן ה' וגו' אפשר חטא בא לידו והכתוב מייחסו והלא כבר נאמר [\[מלאכי ב-יב\]](#) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה אלא לאו שמע מינה פנחס לא חטא אלא הא כתיב [\[שמואל א ב-ב\]](#) אשר ישכבון יושכבן כתיב והכתיב [\[שמואל א ב-ב\]](#) אל בני כי לא טובה השמועה א"ר נחמן בר יצחק בני כתיב והכתיב מעבירים א"ר הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב והכתיב בני בליעל מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר

רש"י בעטיו של נחש. בעלמנו של נחש שהשיא לחוה ולא בחטא אחר שלח חטאו. בעטיו כמו עטא וטעם (דניאל ב): ואחיותיהם. בדני ישי משתעני: אלא לאו ר"ש בן אלעזר. דלמא משה ואהרן בחטאם מתו ומודה בהני: כל האומר ראו בן חטא. במעשה בלהה: דכתיב. בההוא קרא: ויהיו בני יעקב וגו'. להוליך מלבך שלח תחשדנו: ויבא חטא זה לידו. ויגזור הקב"ה שיהיו מן המקללים: אחת של שכינה. כך היה יעקב עושה בארבעה אהלי נשיו מעמיד מטה לשכינה ובאותו אהל שהוא רואה בו השכינה הוא בא וכן אותו הליכה: חללת. אותו שם שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלח כתיב יצועי עלית טעם אחר עד שלח נבנה אהל מועד היתה שכינה מאיבה באלהי כליקים: פחו. נטרקוהו הוא: פזתה. לשון עמא פזיזא (לקמן דף פח.). פזתה מיהרת בעלמך ויחטאת: זלזלת: פיללת. להנלך מן החטא: חלתה. ויחל משה (שמות לב): זעזעת'. ירחת לחטוא לר' אליעזר ור' יהושע חטא ור' בן גמליאל ולמודעי בקש לחטוא ולא חטא: חלית. חולי גדול להתאפק לכבוש ירך: כל האומר בני עלי חטאו. באשת איש אינו אלא טועה ומיהו בזיון קדשים חטאו: דלמא רב. לקמן בשמעתין פנחס לא חטא ויליף לה מקרא ור' יונתן יליף לה לחפני מהאי קרא דמקיש חפני לפנחס: ששהו את הנשים. שהיו מסרבין להקריב שום קרבן אלא בקושי כדכתיב (שמואל א ב) גם בטרם יקטירו את החלב וגו' וכשהיו זבות ויולדות באת ממוקם אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו משהין מלהקריבם והנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבו והיו שוהות שם ולא היו חוזרות אלל בעליהן עד שראו קיניהן קרבין והיו טהורות לקדשים ולכנסם לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאילו שכבום שהיו מונעים אותן מפריה ורביה: פנחס לא חטא. באשת איש ישכבון את הנשים אינו אלא חפני לבדו: ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה'. בשילה נושא אפוד הרי שמיחסו לשבח ומזכיר עליו שם פנחס אבי אביו: אפשר בא חטא לידו והכתוב מייחסו. לשבח ואת בן. בנו מייחסו אחריו והכתיב גבי עבירה לנואפים יכרת ה' לאיש וגו' והאי קרא בבא על הנכרית ועל הזונה מיסתעני כדדרשין ליה באלו הן הנשרפין דכתיב לעיל מיניה כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ודרשין כי חלל יהודה קדש ז' זונה וכן הוא אומר לא תהיה קדשה וגו': ער. חריף להבין ולהורות בין החכמים כדלמרי' בעירובין (דף נג): אהרנית ערנית: ואם כהן הוא כו'. וכאן מייחס כהן מגיש מנחה אחר פנחס: והכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם ה' אביהם היה מוכיחם: והא כתיב מעבירים אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב. קשה בעיני שם החכם הנזכר כאן כי אומר אני שטעות גדול הוא ול"ג לה לא מילתא שהרי בספרים מוגהים כתיב מעבירים וגם. במסורה הגדולה במקום שמויין שם כל התיבות ללא כתיב בהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והם מנויין ע"פ החשבון וזו אינה קשיא דהאי מעבירים לאו לשון עבירה הוא אלא לשון ויעבירו קול במחנה (שמות לו) וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירים ומכריזין וקובלים עליכם והאי מעבירים לשון רבים הוא ואע"פ קאי ולא חבני עלי שהרי הם היו עובדים ולא היו מעבירים את אחרים: (רש"י)

תוספות ארבעה מתו בעטיו של נחש. והא דכתיב (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ברוב בני אדם קאמר: וש"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורים בלא עון. ואע"ג דבמאי דקאמר אין יסורין בלא עון לא איתותב: כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה. פירוש במאי דכתיב אשר ישכבון לא חטאו אלא מבזים קדשים היו כדכתיב (שמואל א ב) בטרם יקטירו החלב וגו': מעבירים כתיב. הש"ס שלנו חולק על ספרים שלנו שכתוב בהם (מעבירים) וכן מצינו בירושלמי בשמשון והוא שפט את ישראל ארבעים שנה מלמד שהיו פלשתים יראים ממנו כ' שנה אחר מותו כמו בחייו ובכל ספרים שלנו כתיב כ' שנה (שוסטים טז): מתוך שהיה לו לפנחס למחות. ופליג אר' יונתן דאמר שניהם לא חטאו: (תוספות)

בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנאמר [\[שמואל א ח-ג\]](#) ויהי (כי זקן שמואל ובניו לא הלכו) בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו מיחטא נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים [\[שמואל א ח-ג\]](#) ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזור בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר [\[שמואל א ז-ז\]](#) והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן כתנאי ויטו אחרי הבצע ר' מאיר אומר חלקם שאלו בפייהם רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים ר' עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע ר' יוסי אומר מתנות נטלו בזרוע: א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר [\[שמואל א יח-יד\]](#) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו' אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו אלא מה אני מקיים [\[שמואל ב יב-ט\]](#) מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע שביקש לעשות ולא עשה אמר רב רבי דאיתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע רבי אומר משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות שביקש לעשות ולא עשה [\[שמואל ב יב-ט\]](#) את אוריה החתי הכית בחרב שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת ואת אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו שנאמר [\[שמואל א יז-יח\]](#) ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח מאי ערובתם תני רב יוסף דברים המעורבים בינו לבינה [\[שמואל ב יב-ט\]](#) ואותו הרגת בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו מאי טעמא מורד במלכות הוה דאמר ליה [\[שמואל ב יא-יא\]](#) ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים אמר רב כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה דכתיב [\[מלכים א טו-ה\]](#) רק בדבר אוריה החתי אביי קשישא רמי דרב אדרב מי אמר רב הכי והאמר רב קיבל דוד לשון הרע קשיא גופא רב אמר קיבל דוד לשון הרע דכתיב [\[שמואל ב ט-ד\]](#) ויאמר לו המלך איפוא הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל (בלא) דבר וכתוב וישלח המלך ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל (מלא) דבר מכדי חזייה דשקרא הוא כי הדר אלשין עילויה מ"ט קיבלה מיניה דכתיב [\[שמואל ב טז-ג\]](#) ויאמר המלך (אל ציבא איה) בן אדוניך ויאמר ציבא אל המלך הנה (הוא) יושב בירושלים וגו' ומנא לן דקיבל מיניה דכתיב [\[שמואל ב טז-ד\]](#) ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבושת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן (בעיני) המלך ושמואל אמר לא קיבל דוד לשון הרע דברים הנכרים חזא ביה דכתיב [\[שמואל ב יט-כה\]](#) ומפיבושת בן שאול ירד (לפני) המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כיבסו וגו' וכתוב ויהי כי בא ירושלים לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפבושת ויאמר אדוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח

רס"ו בני שמואל חטאו. במתק שוחד והטיית דין: לחזניהם. שמשיהם ששוכרין אותן לילך ולהזמין את הנקראים לדין: ולסופריהם. לשטרתי בירורין ולגארות שום: מלאי הטילו על בעלי בתים. נותנים להן פרגמטיא לעסוק בה ולתת להם השכר ומתוך כך היה נמשך להם להטות דין כשצאין לפניו לדון והיינו חטאם: חלקם שאלו בפייהם. מעשר ראשון הראוי להם שלום היו שאלו בפייהם מתוך שהיו גדולי הדור ושופטים לא היו מונעים מהם ושאר לויים עניים מלמעלה ולר' מאיר לא חטאו בהטיית משפט: קופה יתירה. יותר מן הראוי: מתנות. זרוע לחיים וקידה והם לא היו כהנים ל"א מתנות לוויה כגון מעשר וקרא כתיב ונתן לכהן ודרישין ולא שיטול מעמנו בשחיטת חולין כפ' הזרוע (דף קלג.) וה"ה לכל מתנות כהונה ולוויה: דוד חטא. בבת שבע קודם שקבלה גט: שקבש. לשכב עמה קודם שקבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה שאם ימות לא תיזקק ליבוס או שמא יהרג ואין מעיד עליו ותתענג אשתו או שמא יהא שבו כלאמרין לקמן כל היוצא למלחמת בית דוד כו': משונה רעה זו. בכתיבתה ובלשונה: שהיה לך לדונו. על שמרד במלכות כללמון: ליקוחין יש לך בה. קדושין תופסין בה שאינה אשת איש כדשמואל כו': גט כריתות. על תנאי שאם ימות תהא מגורשת מעכשיו ופעמים שהיא טרוד בלאחור ופולחו מן המלחמה: ואת ערובתם תקח. במלחמת שאלו כתיב: דברים המעורבים ביניהם. היינו קדושין תקח תבטל ע"י גט שצדיא להם מן המלחמה: בחרב בני עמון. כאותן שהורגים בני עמון שלא מדעתך: ואדוני יואב. לאו אורח ארעא לקבל עליו מרות אחרים בפני המלך: רק בדבר אוריה. מקרא כתיב כך בדבר אוריה שגרם לו שיהרג אבל בבת שבע לא חטא: לשון הרע. לקמיה מפרש: בלא דבר. אינו חכם בתורה והוא מלאו מלא דבר וחכם בתורה: חזייה דשקרא הוה. מתחילה מלאו שקרן ככך: כי הדר אלשין עליה. ציבא על מפבושת כשהיה דוד בורח מפני אבשלום מאי טעמא קיבל מיניה: איה בן אדוניך ויאמר הנה יואב בירושלים. כי אמר היום ויבא וישיבו לי את מומלכת אבי דברים הנכרים חזא ביה. במפיבושת כשנהרג אבשלום

וחזר דוד למלכותו וכל לפניו לא עשה רגליו ולא עשה שמו כסבור דוד שניכרים דברי ליבא שנלכטער על שחזר דוד ולא קיטט עזמו ועוד היה מכפה כשקשיבויהו במלכות יתנאה ויסתפר לכך לא קבל דבריו ואמר לו אחה וליבא תחלקו הקדה והוא השיבו קשה אין לי ללעוק אלא על מי שהביאך הלום הנה שמלכטער על שובו ואם לא שראה בו דברים הניכרים היה חוזר ממה שאמר הנה כך כל אשר למפיכות ואע"פ שמהר ואמר לו מתחלה הנה כך כל אשר למפיכות אין זו קבלה כי כל זמן שלא היה דוד קצ למלכותו יודע היה שאין מתנתו מתנה ולא אמר לו אלא על תנאי אם יראה אמת בדבריו: (ק"י)

תוספות שהיה לך לדונו בסנהדרין. קשה לר"י דפ"ק דמגילה (דף יד: ושם) אמרינן גבי נבל דמורד במלכות לא בעי למדייניה ואוריה מורד במלכות הוה כדאמר בסמוך ויש לומר דודאי צריך לדונו ולידע אם הוא מורד במלכות אבל לעיין בדינו ולעשות הלנת דין ולהמתין עד למחר אין צריך וכן משמע דבסנהדרין (דף לו. ושם) אמר שדן דוד את נבל בסנהדרין מויחגריו איש חרבו וגו': ליקוחין יש לך בה. אף על גב דאפילו חטא נמי יש לו בה ליקוחין דהא אנוסה היתה ושריא לבעל וה"ה לבעול מ"מ ליקוחין יש לך בה משמע לא היה לך בה עבירה: גט כריתות כותב לאשתו. פרש"י על תנאי שאם ימות במלחמה תהא מגורשת מעכשיו וצריך לומר לפירושו דאף על גב דאוריה בא מן המלחמה התנאי היה שאם לא ישוב בסוף המלחמה שיהא גט אך קשה דתנן במי שאחזו (גיטין דף עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ואם כן לר' יהודה היתה אשת איש גמורה ונראה לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלא שום תנאי והא דאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט. ושם) מוטב שיבעול אדם ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מדוד קרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשים בצנעה והעולם סבורים שהיא אשת איש: דאמר ליה ואדוני יואב. פרש"י דמורד במלכות הוה משום דקאמר ואדוני יואב ואין נראה דאין זה מורד שלא היה בלבו להמליכו ולקריתו מלך אלא כמו שפירש רבינו מאיר דהוי מורד משום דבסיפא דקרא כתיב ואני אבא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי וגו' שדוד אמר לו לעשות ולא רצה לעשות: רק בדבר אוריה החתי. קשה דהא איכא מעשה דהסתה בריש פ"ב דיומא (דף כב:) וי"ל דלא חשיב ליה דלא הוה דלא הוה כל כך. עון גדול וגם שגג: (תוספות)

דף נו - ב

עבדך וירגל בעבדך אל אדוני המלך ואדוני המלך כמלאך האלהים ועשה הטוב בעיניך ויאמר לו המלך למה תדבר עוד דבריך אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה ויאמר מפיבשת אל המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדוני המלך בשלום אל ביתו אמר לו אני אמרתי מתי תבא בשלום ואתה עושה לי כך לא עליך יש לי תרעומות אלא על מי שהביאך בשלום היינו דכתיב [\[דברי הימים א ח-לד\]](#) ובן יהונתן מריב בעל וכי מריב בעל שמו והלא מפיבשת שמו אלא מתוך שעשה מריבה עם בעלי יצתה בת קול ואמרה לו נצא בר נצא נצא הא דאמרן בר נצא דכתיב [\[שמואל א טו-ה\]](#) ויבא שאלו עד עיר עמלק וירב בנחל אמר רבי מני על עסקי נחל אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר דוד למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה אמר רב יהודה אמר רב אילמלי לא. קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל ע"ז ולא גלינו מארצנו: אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר [\[מלכים א יא-ד\]](#) ולא היה לבבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דוד אביו כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מיחטא נמי לא חטא אלא מה אני מקיים [\[מלכים א יא-ד\]](#) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו ההיא כרבי נתן דר' נתן רמי כתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו והכתיב כלבב דוד אביו כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מיחטא נמי לא חטא הכי קאמר ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו ללכת אחרי אלהים אחרים ולא הלך והכתיב [\[מלכים א יא-ז\]](#) אז יבנה שלמה במה לכמוש שקוף מואב שבקש לבנות ולא בנה אלא מעתה [\[יהושע ח-ל\]](#) אז יבנה יהושע מזבח לה' שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה אלא כדתייא רבי יוסי אומר [\[מלכים ב כג-ג\]](#) ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר מימין להר המשחה אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרות שקוף צדונים וגו' אפשר בא אסא ולא ביערם יהושפט ולא ביערם עד שבא יאשיה וביערם והלא כל ע"ז? שארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלה בהן לשבח אף ראשונים לא עשו ותלה בהן לגנאי והכתיב [\[מלכים א יא-ו\]](#) ויעש שלמה הרע בעיני ה' אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לדבר אחר ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ה' אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו אלף מיני זמר ואמרה לו כך עושין לעבודה זרה פלונית וכך עושים לע"ז פלונית ולא מיחה בה אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול [של רומי] במתניתא תנא אותו היום שהכניס ירבעם שני עגלי זהב אחד בבית אל ואחד בדרך נבנה צריף אחד וזהו איטליאה של יון: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר יאשיהו חטא אינו אלא טועה שנאמר [\[מלכים ב כב-ב\]](#) ויעש הישר בעיני ה' וילך בכל דרך דוד אביו אלא מה אני מקיים

מלכים ב כג-כה וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב וגו' שכל דין שדן מבן שמנה עד שמנה עשרה החזירן להן שמא תאמר נטל מזה ונתן לזה תלמוד לומר בכל מאודו שנתן להם משלו ופליגא דרב דאמר רב אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומנו אבא אבא דרבי ירמיה בר אבא ואמרי לה אחא אחוה דאבא אבא דרב ירמיה בר אבא דאמר מר רבי אבא ואחא אחי הוה אמר רב יוסף ועוד אחד בדורנו ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא והיינו. נתן דצוציתא אמר רב יוסף הוה יתיבנא בפירקא והוה קא מנמנס וחזאי בחילמא דקא פשט ידיה וקבליה:

רש"י על עסקי נחל. ומה על נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה בנחל נפשות הלכו על אחת כמה וכמה אם גדולים חטאו קטנים מה חטאו: ולא עבדו ישראל עבודה זרה. שעל ידי שנחלקה המלכות העמיד ירבעם העגלים שלא יעלו ישראל לירושלים לממשלתו של רחבעם: שלמה חטא. בע"ז: כדר' נתן. דשני קרא הטו ללכת והוא לא הלך: הכא נמי דבנה. קשיא היא: אלא. מהכא תילף ללא בנה דהתניא רבי יוסי אומר כו': להר המשחה. לשון שמון דמתרגמינן משחא והוא הר הזיתים: מקיש ראשונים. מקיש את בנינו של שלמה לביעורו של יאשיהו מה יאשיהו לא עשה ביעור זה והלו בו מן השמים לשבח הואיל וביעור השאר שנעשה משמת יהושפט אף שלמה לא עשה בנין זה והלו בו לגנות מתוך שלא מיחה בנשיו: שמש. לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"ז: ואל יכתב בו דבר זה. ללמדך שקשה התוכחה במי שבידו לימחות: מיני זמר. כלי שיר: נעץ קנה. ושרטון מדבק בו עד שנוסף והולך וגדל שרטון חול ורפש וטיט שהיס גורש: כרך גדול של רומי. שהוא מירר לישראל והוא (איטליא) של יון במסכת מגילה (דף ו:): ביום שהעמיד ירבעם את העגלים נבנה כריף אחד. באותו שרטון שגדל גם בימי שלמה כריף כוך קטן מליידן שעוין מן קנים ומן ערבה ומאז נחוספו בתים על בתים: איטליאה. גם העיר והיא ממדינת יון וכשנטלה רומי מלכות יוונים לכדוהו ונהפך להם: יאשיהו חטא. דכתיב שב אל ה' משמע דחטא מעיקרא: מכן ח'. שיצב על כסא מלכותו דכתיב בן ח' שנה וגו': עד בן י"ח. שאלא חלקיה את הספר ועיין דקדק בתורה ובדיניה בכתב ובעל פה והבין שמה טעה בדינא: נטל מזה. ממי שנתן לו תחילה: ה"ג ואמרי לה אחא אחוה דאבא אבא דרב ירמיה בר אבא: נתן לטויתא. על שם ניטויין דנורא שהמלאך פשט את ידו וקיבל תשובתו ליטא אחרינא על שאחזו המלאך בליטת ראשו: (רש"י)

תוספות אלא מעתה אז יבנה יהושע כו'. הקשה הר"ר אלחנן דבחלק (סנהדרין דף צא:) מפקינן מדכתיב אז יבנה יהושע ולא כתב אז בנה מכאן לתחיית המתים מן התורה אם כן אתא לדרשה ה"נ אתא לדרשה דהכא ואומר ר"י דמ"מ פריך מדלא כתיב שבקש לבנות אלא יבנה ש"מ שרוצה לומר שבנה כהוא דיהושע דודאי בנה: מה אחרונים לא עשו ותלה בהן כו'. לא שייך למימר הכא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדאמר בפ"ק דחולין (דף. ושם:) גבי נחש נחשת שביער חזקיה דהתם לא ביערוהו אבותיו שהיו יראים לבערו לפי שעשאו משה על פי הדבור אבל הכא למה היו מניחים מלבערם: דצוציתא. אומר ר"ת דאמר במדרש שהיה נר דולק על ראשו: ראשו: (תוספות)

פרק שישי - במה אשה

דף - נז

מתני' במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בהן עד שתתפרם ולא בטוטפת ולא בסרביטין בזמן שאינן תפורים ולא בכבול לרה"ר ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינה נקובה ואם יצאת אינה חייבת חטאת: **גמ'** טבילה מאן דכר שמה אמר רב נחמן בר יצחק אמר רבה בר אבא מה טעם קאמר מה טעם לא תצא אשה לא בחוטי

צמר ולא בחוטי פשתן מפני שאמרו חכמים בחול לא תטבול בהן עד שתרפם וכיון דבחול לא תטבול בהן עד שתרפם בשבת לא תצא דילמא מיתרמי לה טבילה של מצוה ושריא להו ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר בעא מיניה רב כהנא מרב תיכי חלילתא מאי א"ל אריג קאמרת כל שהוא אריג לא גזרו ואיכא דאמרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא אריג לא גזרו ואיכא דאמרי אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינא לאחוותי דלא קפדן עלייהו מאי איכא בין הך לישנא ובין הך לישנא איכא בינייהו דטניפן להך לישנא דאמר כל שהוא אריג לא גזרו הני נמי ארוג ולהך לישנא דאמרת משום קפידא כיון דטניפא מקפד קפדא עלייהו תנן התם ואלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן אמר רב הונא וכולן בראשי הבנות שנינו מתקיף לה רב יוסף למעוטי מאי אילימא למעוטי דצואר ודמאי אילימא למעוטי דצמר השתא רך על גבי קשה חוצץ רך על גבי רך מיבעיא ואלא למעוטי דחוטי פשתן השתא קשה על גבי קשה חוצץ קשה על גבי רך מיבעיא אלא אמר רב יוסף היינו טעמא דרב הונא לפי שאין אשה חונקת את עצמה איתבייה אביי הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהן אבל לא בחבקיין שבצואריהן ואי אמרת אין אשה חונקת את עצמה חבקיין שבצואריהן אמאי לא אמר רבינא

רש"י מתני' במה אשה יולאה. דהוי תכשיט ולא משוי ואיכא דהוי תכשיט וגזר ביה רבנן דילמא סלפא ומחויא לחברתה חשיבותו ודילמא אחי לחיתויי ד' אמות: לא בחוטי צמר ופשתן ורצועה שבראשה. שקולעת בהן שער: שבראשה. אכולהו קאי ודגמ' מפרש טעמא: ולא תטבול בהן. משום חליצה: עד שתרפם. שתחירם קלת שיהיו רפויין ויכנסו המים ביניהם לְשָׁעַר: טוטפת וסרביטין. מפרש בגמרא והשווין הן וחישינן דילמא סלפא ומחויא לחברתה: בזמן שאין תפורין. עס השבכה שקורין שקופיי"א וקויפ"א: שנים עשוי קשה) אבל תפורין ליכא למיחש לחחויי שאינה נוטלת השבכה מראשה ברה"ר שתגלה כל שער: כבול. מפרש בגמ' לרה"ר. אבל לחצר שרי וכל הנזכרים למעלה אסורים אף לחצר שמה תרגילם ברה"ר וחלף גזירה היא דגזר בהם שלא תתקטט בהם בשבת כלל ובכבול התירו כדמפרש לקמן בפרקין (דף סד:): שלא לאסור את כל תכשיטיה ותחגנה על בעלה: עיר של זהב. כמין נושא וסיכה, מכבנה (נראה שזו סיכה המשמשת תכשיט, אך ראה לעיל נד.) ומליירין זה כמין עיר: הטבלא. מפרש בגמרא (לקמן דף נט:): חותם. אורה לחתום זה איגרת או כל דבר סגור: שאינה נקובה. כגון אישפיגל"א ואישפינגל"א: סיכה (ראה לעיל נה:): ואם יאלת אינה חייבת חטאת. דכולהו תכשיטין נינהו ורבנן הוא דגזר בהו דילמא סלפא ומחויא: גמ' טבילה מאן דכר שמה. מה ענין טבילה אלל הלכות שבת: ושריא להו. ומתרת אוחס לטבול בשבת שעל הטבילה לא גזרו כדאמרין במסכת ביצה (דף יח.) אדם נראה כמייקר ואין נראה כמתקן עצמו: תיכי חלילתא. שרשרות של חוטין חלולות ועגולות: מהו. לקלוע בהן שיערה וללאת בשבת שאינה יכולה למוחתן ולדוחקן על השער בחזקה והמים נכנסין בה ומיבעיא ליה מי הוי חליצה ולא תלך בהן בשבת משום גזירת טבילה מזה או לא הוי חליצה: כל שהוא אריג לא גזרו. ללאת בו בשבת דלענין חליצה לא חייץ ללא מלי לאהדוקי שפיר: לאחוותי דלא קפדן עלייהו. ליטלן מראשן כשהן רוחות בחמין אלמא עיילי בהו מיא שפיר חפילו להנאת רחיהו וכיון שכן לענין טבילה נמי לא כריכין להתירן ומותר ללאת בהן בשבת דהא אי מתרמי טבילה לא שרו להו לא משום חליצה ולא משום הפידא: דמיטנפי. שנטנפו הנך תיכי בטיט: הא נמי אריג הוא. והא קאמר לא גזרו כלל ללאת ולהאי לישנא דלא קפדי משמע דאי קפדי לנטלן מראשן כשהן רוחות אסור ללאת בהן בשבת ואלע"ג דלענין איהדוקי לא חייצי ומותרות לטבול בהן הלכך הני כיון דמיטנפי מקפד קפדן שלא להיות בראשן בשעת טבילתן מפני שהמים ממחין את הטיט ומלכלך בשרן בעלייתן מן הטבילה ואלע"ג דחליצה לא הוי דהא עיילי בהו מיא מיהו כיון דשקלי לה משום טינוף אחי לחיתויינהו ואסור ללאת בהן וללישנא קמא לא גזרו אלל במידי דחייץ לטבילה ורבותי מפרשין הך הפידא לענין חליצה כדקי"ל רובו ומקפיד עליו חוצץ (עירובין דף ז:): וקשיא לי בגוה טובא חדא דכי איתמר ההוא במידי דמיהדק איתמר ואשמעינן דלע"ג דלא עיילי ביה מיא כיון דלא קפיד עליה השיב כגופיה וטבל לגבי שערו אבל במידי דלא מיהדק ועיילי ביה מיא מאי חוצץ איכא למימר הא לאו חוצץ הוא ואי איתת למימר דההוא חוצץ דהתם לא דק בלישנא ומיהו כל מידי דקפיד עלייהו אסור היכי אמרינן הכא האי נמי אריג הוא ומותר כיון דפשיטא לן דהיכא דמיטנפי מקפד קפדן על כרחיך חייץ דהא רב הונא בריה דרב יהושע אהלכה למשה מסיני לא אתא לאיפלוגי: ואלו חולצין בחדם. משום דתני התם אלו חולצין בכלים תני לענין טבילת חדם ואלו חולצין בחדם: של צמר ושל שער אין חולצין. דלא מיהדק על גבי שער: הבנות קטנות. ואורחא דמילתא נקט: וכולן בראשי הבנות שנינו. לא תימא שבראשי הבנות ארצועות לחודייהו קאי אלל אחוטיין נמי קאי: למעוטי מאי. אשמעינן רב הונא דחוטיין נמי בראשי הבנות שנינו: אילימא למעוטי. חוטיין הקשורין בצוארין ללא חייצי: ודמאי. הי חוטיין אתא למעוטי דלא חייצי בצואר צמר קרוי רך לגבי פשתן ולגבי שער: על גבי קשה. שער: ע"ג רך. בשר: מיבעיא. בתמיה הא ודאי על גבי רך טפי מיהדק: לפי שאין אשה חונקת עצמה. להדק חוטיין בצוארה וקושרתן בריוח שיהו רפין: בחוטיין שבאזניהם. שנתנין שם שלא יתם הנקב: חבקיין. ענקי רצועות שאינן מזהבות רחבות דלאו לתכשיט עבידן דומיא דחוטיין שבאזניהן: חבקיין. לשון קילקלי והבא (לקמן דף סד.)

תוספות מתני' במה אשה כו' לא בחוטי צמר. מפרש בגמ' משום דילמא מיתרמי לה טבילה של מצוה ושרי להו ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברה"ר אומר ר"י דהיינו דוקא בחוטיין שאינן נתונין בקליעת השער אבל חוטיין הנתונין בקליעת השער יוצאה בהן דבהנהו ליכא למיגזר דילמא שריא להו כדתנן בהמצניע (לקמן דף צד:): דאיכא לכל הפחות איסור שבות בגודלת וסברא הוא דכי

היכי דיש איסור בעשיית קליעה ה"נ יש איסור בסתירת קליעה וא"ת מהאי טעמא תהא אשה אסורה לצאת בטלית דהא ודאי שריא לה בשעת טבילה וניחוש דילמא אתי לאתויי וי"ל דבדברים שהם עיקר מלבוש ליכא למיגזר דאפילו בחול אין דרך ללכת כלל ממקומו עד שילבישם אלא דוקא בדברים קטנים יש לחוש שאין מקפיד אם אינם עליו ורגילות הוא בחול כשמתיירן פעמים נושאן בידו עד ביתו ונראה לר"י דדוקא בדברים שרגילות להסירן כדי להראותן או משום חציצה או משום קפיצא גזרו שלא לצאת דשמא כשיסיר ישכח שהוא שבת ואתי לאתויי אבל דברים שמותר לצאת בהן שאין רגילות להסירן מותר לקשור ולהתיר ברה"ר דליכא למיחש למידי דאם יהא זכור שבת בשעת התרה לא אתי לאתויי ואם לא יהיה זכור שבת אפילו נאסר להתיר ולהסיר לא יועיל וכ"מ לקמן (דף סא). דקתני בברייתא וקושר ומתיר קמיע אפילו ברה"ר והא דאיצטריך התם לאשמעי' דשרי אע"פ שכל דבר מותר להסיר כדפרישית איצטריך לאשמעינן דלא אסרינן משום דמיחזי דקושרו עליו שלא לרפואה ומתכוין להוציא כי היכי דאסור בפילפל וגרייר מלח לכתחילה לתת בפה בשבת או להחזיר אלא כמלבוש גמור חשיב מחמת הרפואה: השתא רך על גבי קשה חוצץ כו'. וא"ת דילמא רב הונא נקט וכולן בראשי הבנות לרבותא דאפילו בראשי הבנות דהוי רך ע"ג קשה חוצץ ואור"י דבלאו רב הונא הוה ידעינן דבכל מקום חוצצין אפילו בראש אלא ודאי למעוטי שום דבר אתא: השתא קשה ע"ג קשה חוצץ. סבר הש"ס דקשה ע"ג רך חייץ טפי מקשה ע"ג קשה ורך ע"ג קשה לא חייץ כקשה ע"ג קשה דהא לר' יהודה חוטי צמר אין חוצצין דהוי רך. על גבי קשה וחוטי פשתן דהוי קשה ע"ג קשה חוצצין וחוטי שיער דהוי נמי קשה על גבי קשה לכ"ע אין חוצצין אף על פי שחוטי פשתן חוצצין לכולי עלמא: אלא א"ר יוסף. לפי שרב יוסף בעצמו מקשה שייך לומר אלא: (תוספות)

רשב"א מתינו: לא בחוטי למר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועה שבראשי הבנות ולפנינו: שבראשן. רבותינו בעל החוס' ז"ל (ד"ה במה) פירשן ללא מיידי בשקלעה בהן שעה, דאם כן מאי חיריא משום דילמא מתרמיא לה טבילה של מראה ואחיא לאתויינהו היפוח ליה משום שהיא סותרת, וכדלמרינן בפרק המלניע (לקמן לה, א) הגודלת חייבת משום בונה וכיון שכן הסותרת חייבת משום סותר, ואפילו למאן דלמר (לקמן לה, ב) דלינה חייבת משום בונה מכל מקום מדרבנן איכא, ולא עוד אלא כיון דליו סותרת חייבת ללא חיישין לטבילה דהא לא שלפה, והלכך יולאה בהן בשקלעה שעה. גמרא: דילמא מתרמיא לה טבילה של מראה ושריא להו ואחיא לאתויינהו ד' אמות ברשות הרבים. ואם תאמר אם כן אפילו בחוגר שבמתניה לא תלא שמה תהירו ותולכנו. יש לומר שלא אסרו להן חכמים אלא הכשיתין קטנים וכיוצא בהן שאינה מרגשת בהן בכל שעה וחיישין דילמא תשלי אבן דברים גדולים לא. וכן כתבו בתוספות (ד"ה במה). עוד אמרו בתוספות דכל מה שהתירו חכמים ללאות בו מותר להתיר ולהקשור אפילו ברשות הרבים ולא חיישין דילמא אחי לאתויינהו. וטעמא דמילתא, דכיון שהתירו חכמים ללאות בהם מפני שאין כאן אורח התרה, לא שייך בהו שלא תתיר כדי שלא תוליד, דאי אמרת שהיא שכה אף היא מתרת ומולכה דהא שכה היא, ואי אינה שכה אף היא אינה מולכה. והיינו דתניא גבי קמיע מומחה לקמן (סא, א) וקושר ומתיר אפילו ברשות הרבים. והא דלמרינן התם (סס עמוד ב) אי אמרת קמיע יש בו משום קדושה זימנין דמלכיד לבית הכסא ואחיא לאתויינהו ד' אמות ברשות הרבים, הכי קאמרי: וכיון דאפשר לעל כרחיה אחי למיסקף דילמא אף הוא שוכח ומעביד. (רשב"א)

ב - **נז** **דף**

הכא בקטלא עסקינן דאשה חונקת את עצמה דניחא לה שתראה כבעלת בשר: ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בחוטי שער א"ל אביי הלכה מכלל דפליגי וכי תימא אי לאו דשמעינן מתנא קמא דאיירי בחוטי שער איהו נמי לא הוה מייירי ודילמא כשם קאמר להו כי היכי דמודיתו לי בחוטי שער אודו לי נמי בחוטי צמר איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער תניא נמי הכי חוטי צמר חוצצין חוטי שער אין חוצצין ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה מני אילימא רבי יהודה אפילו חוטי צמר נמי אלא לאו רבנן היא וש"מ בחוטי שער לא פליגי ש"מ: לא בטוטפת: מאי טוטפת א"ר יוסף חומרתא דקטיפתא א"ל אביי תהוי כקמיע מומחה ותשתרי אלא אמר רב יהודה משמיה דאביי אפוזיינו תניא נמי הכי יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין הקבועין בה איזו טוטפת ואיזו סרביטין א"ר אבהו טוטפת המוקפת לה מאזן לאזן סרביטין המגיעין לה עד לחייה אמר רב הונא עניות עושין אותן של מיני צבעונין עשירות עושין אותן של כסף ושל זהב: ולא בכבול: אמר רבי ינאי כבול זה איני יודע מהו אי כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי או דילמא כיפה של צמר תנן וכ"ש כבלא דעבדא אמר רבי אבהו מסתברא כמ"ד כיפה של צמר תנן ותניא נמי הכי יוצאה אשה בכבול ובאיסטמא לחצר ר"ש בן אלעזר אומר אף בכבול לרה"ר כלל אמר רשב"א כל שהוא למטה מן השבכה יוצאין בו כל שהוא למעלה מן השבכה אין יוצאין בו מאי איסטמא א"ר אבהו ביזויני מאי ביזויני אמר אביי אמר רב כליא פרוחי ת"ר ג' דברים נאמרו באיסטמא אין בה משום כלאים ואינה מטמאה בנגעים ואין יוצאין בה לרה"ר משום ר"ש אמרו אף

רש"י בקטלא עסקינו. בגד חשוב לחלות בצוארה כנגד לבה שלא יפול מה שהיא אוכלת על בגדיה ויש לו מקום שנאים כעין שעושים למכנסים ותוחב בו רצועה רחבה ומוללתו סביב הרצועה שהבגד רחב הרבה וקושרת הרצועה סביב לראשה וחונקת עצמה בחוץ כדי שתהא בשרה בולטת ותראה בעלת בשר ומחוד שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה: מכלל דפליגי. בתמיה והא ת"ק לא איירי בפערה שמע מינה בשער מודה ללא מיהדק על גבי שער: דילמא. האי דלדכר שער: כסם קאמר להו. כסם קאחס מודים לי בחוטי שער אודו לי בחוטי אמרי: חומרתא דקטיפתא. קשר שעוין לפרפוחות קיטוף עין רע שלא תשלוט: ותיהו קמיע מומחה. דקתני מתני' ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מומחה שפיר דמי: אפוזיני. פרוטוי"ל ופרוט"ב: ז"ל, נזר (תכשיט המונח על המצח) של זהב: שבעה. קופי"ה (קופי"א: שום עשוי רשה) לאי שלפא ליה מיגליא ראשה: המקפת. את הפדחת מאוזן לאוזן: המגיעים עד לחייה. על ראשה כורכתו ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן: אי כבלא דעבדא תנו. חותם שעוין לעבד בכסותו לסימן הוכחה שהוא עבד ובהוא קתני מתני' דשפחה לא תלא בו: אבל כיפה של אמר. ככובע שחת השבכה דמקרי נמי כבול ומתקשט בו: שפיר דמי. דכיון דמיגליא שער לא שלפא ומחויא: או דילמא כיפה תנו. ללא תלא דחייקין דילמא שלפא ומחויא מתחת השבכה ואינה מגלה וכל שכן כבלא דעבדא: ככבול ובאסטמא. לקמיה מפרש מאי באסטמא ומדקתני כל שהוא למטה מן השבכה ש"מ כיפה תנו: כליא פרוחי. מלפת קטנה לאחר קישוריה שקולעת ראשה וכסתה יש שערות קטנות שיואלין חוץ לקישוריה והן נקראין פרוחי על שמפריחין ויואלין לחוץ ואוגדתן לתחת קישוריה ע"י מלפת קלרה: כליא. מונעת אותן שערות מללאת: אין בה משום כלאים. שעשויה כמין לבד שקורין פולטר"א (פילטר"א: מלע-לגד) (העשוי מחומרים, שהם רק כפוסים יחד, ולא ארוגים) ואינה טוויה: ואינה מטמאה בנגעים. מהאי טעמא גופיה דגבי נגעים כתיב נמי בגד ויליף מכלאים שוע וטווי: (רש"י)

תוספות הכא בקטלא עסקינו. תימה דמשמע דקטלא טעמא משום חציצה וא"כ אמאי תני במתניתין בסיפא בהדי חוטי צמר ברישא הוה ליה למיתנייה ואומר רשב"א דקטלא נמי דבר של נוי הוא ויש לחוש דילמא שליף ומחויא ומיירי מתני' ברפוי דליכא חציצה ולכך אין לאוסרו אלא משום תכשיט אבל ברייתא דהכא איירי במיהדק דליכא למיחש דילמא שלפא שאינה מסירה לפי שלא תראה בעלת בשר וא"ת ומאי דוחקיה לאוקמא ברייתא משום חציצה לוקמא ברפוי ומשום משלפא כמתני' וי"ל דברייתא משמע ליה דטעמא משום חציצה דומיא דרישא דקתני הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהם דלא איצטריך דליכא למיחש דילמא שלפא ומחויא דפשיטא הוא דמאי נוי שייך בחוטין אלא איצטריך לאשמעינן דאין בו חציצה ואינה מסירתן בשעת טבילה וה"ל סיפא טעמא משום חציצה: תניא נמי הכי כו'. מדתני וסרביטין הקבועים בה ודרך לקבוע אפוזיניו בסבכה אבל חומרתא דקטיפתא אין קובעין: אי כבלא דעבדא תנו. תימה אי כבלא דעבדא תנו אמאי קתני טפי גבי אשה וי"ל דבעי למיתני בסיפא דמתני' יוצאה ככבול ובפאה נכרית לחצר ופאה נכרית לא שייכא אלא באשה וא"ת אמאי לא תני נמי ברישא פאה נכרית בהדי כבול דאין יוצאין בה לרה"ר ויש לומר דמילתא דפשיטא היא דאסור לצאת בה. לרה"ר דודאי משלפה משום דמחכו עלה וא"ת אי כבלא דעבדא תנו אמאי שרי בחצר טפי משאר דברים אבל אי כיפה של צמר תנו ניחא דשרי בחצר שלא תתגנה על בעלה כדמפרש עולא לקמן (דף ס'): וי"ל דכבלא דעבדא שרי כדי לעשות בו קורת רוח לרבו שאם היה כל היום כבול אפילו בחצר בדבר מועט שיעשה העבד כנגד רבו סבור רבו שדעתו למרוד בו ואתי לידוי קטטה ולקמן דפירש"י דבסיפא מודו כ"ע דכבול כיפה של צמר היא קשה לר"י דהא משמע הכא למ"ד כבלא דעבדא תנו שרי כיפה של צמר אף לרה"ר: אין בה משום כלאים. פרש"י משום שאינה טווי וריב"א אומר דמשום הכי אין להתיר דהתנן הלבדים אסורין מפני שהן שועין אלא משום דאיסטמא דבר קשה הוא ובדבר קשה לא אסרו רבנן משום כלאים כדאמר בפרק קמא דביצה (דף ט: ושם) א"ר הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדה דנרש שריא אע"ג דשאר לבדים אסורין האי שריא לפי שהיא קשה וכן משמע ביומא פרק בא לו (דף סמ). רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן ולכך שרי להציע תחתיהם כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדה דנרש שריא וקשה לר"ת דאמרין בפ"ק דערבין (דף ג:): הכל חייבים בציהים ליום וישראלים ופריך פשיטא ומשני כהנים איצטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו כו' לך ליחייבי והשתא היכי אישתרי להו והא בגדי כהונה קשין הן וכה"ג לישראל נמי שרי ואומר ר"ת דדבר שהוא שוע טווי ונוז [ובדרך מלבוש והעלאת] דאסור מן התורה אין חילוק בין רך לקשה דככל ענין אסור מן התורה אבל בכלאים דרבנן כגון לבדים שאינם אלא שוע שרי בקשין אפילו ללבוש כיון דאין בהו כלאים אלא מדרבנן ובגדי כהונה נמי כיון דשרי מדאורייתא להציע תחתיהן כדתניא לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציעו תחתך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כו' שרי אפילו מדרבנן כיון דקשין הן דבקשין לא גזרו רבנן כלל ובדבר רך נמי היכא דלא שכיח כריכה מותר להציעו תחתך כגון מרדעת החמור וכרים וכסתות ומילי אחרני דחשיב במס' כלאים ועל אותן קוטש פורפונטש השיב ר' יצחק שאם יש בתוכן בלאי בגדים של צמר ושל פשתן ונתחב בהן המחט שתי תפירות דאסורין בהעלאה אפילו חוט התפירה של קנבוס או של משי שלא התירו כרים וכסתות אלא בהעלאה אבל בהעלאה לא אבל אם אין בתוכן רק גיזי צמר יכול להיות דמותר אף בהעלאה שאין חוט התפירה מחברן לבגד כלל אלא שמחבר ומקרב שני הבגדים של פשתן שהן כסוי הקוטש משני צדין ומתוך כך מתהדק הצמר שבינתים ואין זה חיבור כחיבור אריג או תפירה או קשירת חבלים דבמה בהמה: ואינה מטמאה בנגעים. קשה לר"י מאי איריא בנגעים אפי' במת ושרץ לא מטמא דבעינן טווי ואריג כדאמר לקמן (דף סד). ואומר ר"י דמטמא במת ושרצים מק"ו דפכין קטנים שטהורין בזב וטמאים במת ושרץ איסטמא שטמא בזב דשייך בה מדרס כמו בכפה דאמר (כלים תרק כ"ח משנה ה) כפה שנתנתו לס"ת טהור מן המדרס אינו דין שיטמא במת ושרץ ובערוך פי' איסטמא חתיכה של בגד מוזהב וקבועין בה אבנים טובות ומרגליות ולפי' ניחא דמטמא במת ושרצים כשאר תכשיט אבל בנגעים לא שאין הבגד עיקר כ"א הזהב ואבנים טובות ומהאי טעמא נמי אין בה משום כלאים: (תוספות)

רש"י גירסת הגאונים ז"ל (ע"י רמב"ן בשם ר"ח): הכא בקטלא עסקינו. ובמשנתנו גרסינן ולא בקטלא, דקטלא איכא משום תכשיט ולא משום דילמא מזדמנא טבילה של מלוא מלכל ערבה והני לה בהדי חוטי אמר וחוטיו פשתן, וקטלא לית בה משום תכשיט אבל אית בה משום טבילה של מלוא. אבל רש"י ז"ל (ד"ה בקטלא) גרים קטלא. ופירושו כמו הגנוי במשנתנו. ובודאי דקטלאות יש בהן משום חליצה, וכדתניא בתוספתא דמקואות (פ"ו ה"ד ע"ש) השירים והטבעות והקטלאות אולין חולקין רפויין אינן חולקין. ואם תאמר אם כן אמאי

לא ערבה ותני לה בהדי הנהו דרישא דמתניתין, ואם תאמר דקטלא אית בה משום תרתי משום חליצה ומשום תכשיט ולהכי תני לה בסיפא ולומר דאפילו משום תכשיט אפירא, אם כן מאי קא מקשה מיניה הכא דילמא הכא לאו משום חליצה אלא משום תכשיט. ויש לומר דתרי גוויי טבלאות נינהו, חדא דנסכא וההיא היא תכשיט ולית בה משום חליצה דמשום דקשה לא מיהדקא לה משום דכאיב לה והיינו ההיא דמתניתין, ואיכא דלכועה וההיא מהדקא לה כדי שתראה בעלת בשר דמשום שהיא רכה לא כאיב לה וההיא לית בה משום תכשיט ואית בה משום חליצה, והכא משום דתני לה בהדי חוטין שבאזן דלית בה משום תכשיט ולא איטריד אלא לאשמועינן דלא כריכה למישלפה בעידן טבילה, שמע מינה דאכל לא בקטלא דתני היינו נמי משום טבילה ולא משום תכשיט. וכן כתבו בתוספות (עי' הוס' רא"ש). אמר רב נחמן אמר שמואל מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שעיר. ודוקא בראשי הבנות אינו חולצין לפי שאין שעיר נקשר היטב על גבי שעיר, אבל על גבי בשר נקשר היטב וחולצין דקשה על גבי רך חוץ וכלאמרין לעיל (בעמוד א'). וקשיא לי דהא אמרינן בפרק בתרא דנדה (סז, א-ב) נימא אחת קשורה חולצת שלש אינו חולצת שתיים אינו יודע. וי"ל דה"ל בחוטי המשולשין. וכן מצאתי ביבולאמי (דפרקין ה"א ע"ש). דגרסי' התם: שמואל אמר לית כאן של שעיר על דרבי יהודה אלא של אמר הא של שעיר ד"ה אינו חולצין. רבי בא בשם רבי זעירא בשם רבניו נימא אחת חולצת שתיים ספק שלש אינו חולצת, ר' יוסי בעי קשר נימא אחת לחברתה אחת היא לשתיים שתיים הן שתיים שלש שלש הן. ככלא דעבדא. פירוש: ושפחות נמי יולאות בהן, דהא בלא תלא אשה קתני לה. ואם תאמר אי ככלא דעבדא למה התיירו (לקמן סד, ב) בחזק, דבשלמא אי כיפה של אמר התיירו לה בחזק משום שלא תהנה על בעלה, אבל ככלא דעבדא אמאי. הירצו בחוס' דפעמים שאינו עושה רצון רבו וסבור רבו דמשום דלית ליה חותם הוא רואה עצמו כבן חורין ואתי לאינצויי. ויש מפרשים דבתכשיטין גזרו שאין דרך לשלפן מחזק לרשות הרבים [אבל] בסימני עבדים לא גזרו. וכן דלאי נראה, דחותם גנאי הוא לו וכל שאחה מזכירו להתיירו נהנה הוא וזכור הוא ליטלו. הקשה הרמב"ן ז"ל (בחיזוקין) למאן דאמר כיפה של אמר תנו אמאי אסורה והא תחת שבכה היא ופירא האמר רבי שמעון בן אלעזר, והנו (לקמן סד, ב) יולאה אשה בטוטפת ובסרביטין הקבועין בה, וטעמא משום דלא מישלפה שבכה שאינה פורעת ראשה. ותיירץ שהכיפה אינה כולה תחת השבכה אלא מקצתה כנגד גובה הראש ואפשר לה לשלוף הכיפה ועדיין השבכה מחפה את ראשה, ורבי שמעון מחיר כיון דעל השעיר ממש היא למטה מן השבכה. אין בה משום כלאים. ומדקתני אין בה משום כלאים סהם ולא קתני אין בה משום כלאים דאורייתא, שמע מינה דאין בה משום כלאים כלל ואפילו דרבנן. ולא משום דאינו אריג דהא קתני (כלאים פ"ט מ"ט) הלכדין אסורין מפני שהם שועין ואף על פי שאינו טווין וארוגין, אלא טעמא דמילתא מפני שהם קשין וכל שהוא קשה ואינו כלאים דאורייתא לא גזרו ביה רבנן ואפילו בהעלאתו אבל כלאים דרבנן ורכין אסורין בהעלאתו, אבל להציעו תחתיו מותר ובלבד שלא יהא גזרו נוגע בהן, קאים וכלאים דאורייתא בהעלאתו אסור דבר תורה, דבגדי כהונה קאים הן ואפילו הכי לכהן הוא דשרי להו רחמנא לכולי עלמא אסור, ומשום הכי אמרינן בפרק קמא דערבין (ג, ב) ובמנחות (מג, א) דאיטריד למיתני הכל חייבין בציצית כהנים לויים וישראלים וכהנים איטריד ליה דכתיב (דברים כב, יא) לא תלבש שעטנז וסמך ליה (שם פסוק יב) גדלים תעשה פך סד"א כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים והני כהני הואיל ואשחרי כלאים לגבייהו ליתנהו בציצית קמ"ל, אבל להציע תחתיו מותרין הואיל וקשין הן, אבל היכא דלית בהו תרתי כלאים דרבנן וקשין מותרין הן לגמרי וכלאמרין בפ"ק דביצה (טו, א) האי נמטא גמלא דנרש שריא. וס' (ד"ה אלא) כתבתי יותר בס"ד. (רשב"א)

אין בה משום עטרות כלות ושמאל אמר ככלא דעבדא תנו ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו לא קשיא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה במאי אוקימתא להא דשמואל דעבד ליה רביה בחותם שבכסותו אמאי לא דילמא מיפסק ומירתת ומיקפל ליה ומחית ליה אכתפיה כדבר יצחק בר יוסף דא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו בשבת חייב חטאת וכי הא דא"ל שמואל לרב חיינא בר שילא כולהו רבנן דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי חתימי לבר מינד דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא: גופא אמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו זה וזה מקבלין טומאה ולא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבכסותה זה וזה מקבלין טומאה ולא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה זה וזה מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"ל מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידיהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנו

הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים ידיהו מקבלי טומאה והא תניא כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדבר הונא בריה דרב יהושע דאמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: אמר מר לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בזוג שבכסותה זה וזה אין מקבלין טומאה וזוג דבהמה אין מקבלין טומאה ורמינהו זוג של בהמה טמאה

רש"י אין זה משום עטרות כלות. גזרו עליהן שלא תלך בהן מחורבן ואיך משום לער במס' סוטה (דף מט.): ושמואל אמר. כבול דמתני' ככלל דעבדא ופליג אר"י אבהו: חותם שבצוארו. הוא ככלל דעבדא והו עושין אותו משל טיט: דעבד ליה רביה. אית ליה אימתא ולא שקיל ליה מזארו להולוכו בידו. מיפסק. החותם ונשבר ומירחת מרבו שלא יאמר שהוא נטלו להראות בשוק שהוא בן חורין: ומקפל ליה. הטלית על כתפיו כדי שלא יראה החותם ולא יבינו שנפל דומי הטלית על כתפו כמשוי: חייב חטאה. דאינו תכשיט אלא בזמן שבוש דרך מלבוש: כולהו רבנן לא ליפקו בסרבלי חתימי. היו עושין חותמות לטליתות שלהן כעין עבדים להראות שהן כפופין לריש גלותא לא ליפקו דאי מפסקי מרתתי ומקפלי להו: ללא קפדי ערך. אם תלך בלא חותם: יורא העבד בחותם שבצוארו. ובשל טיט ללא קפיד עליה לאתויי ואי משום דמירחת מאי חורבא נפקא מינה משום אימתא דרביה לא מייתי ליה בדיה דהא לאו הוכחה היא דעבדות אלא כשישנו על זארו או בכסותו: וזה אין מקבלין טומאה. ללא לניו עבד שיהא טמא משום תכשיט וע"ג דבשל מתכת מוקמינן לה להא לקמן מיהו לאו לניו דליה הוא אלא לגנאי וכלי תשמיש נמי לא הוי: זוג. לניו עבד: ולא בזוג שבצוארו אבל יורא הוא בזוג שבכסותו. לקמיה מפרש טעמא: מקבלין טומאה. שתכשיט הוא: שבכסותה. עושים לסוסים מעילין שלא יטנפו: לא תלך. כדלמרינן באידך פרקין (ד' נד): דמתחזי כמאן דאזיל לחינגא: אין מקבלין טומאה. דאין תכשיט לבהמה: לא אידי ואידי דעבד ליה רביה. דאע"ג דכבול דמתניתינן אוקימנא דעבד איהו לנפשיה דהא הוא דאיכא לאוקמיה בסתם חותמות של טיט דאי מיתבר אין מקפיד עליו להביא שבריו לבית אדונו הלכך ליכא לאוקמיה דעבד ליה רביה דאי עבד ליה רביה לא הוה מיתבר דכל זמן שלא נפסק לא שקיל ליה מזארו משום אימתא דרביה ואי מיפסק לא קפיד עליה בעליו משום פסידא דליכא פסידא הלכך לא מייתי ליה אבל הך לא איכא לאוקמא בשל טיט כדמסתברא לקמן מסיפא הלכך אפילו עבד ליה רביה נמי אסור דאי מיפסק קפיד עליה משום פסידא ומירחת עבד ומייתי ליה בדיה: דבר המקפיד עליו רבו. אם יאבד לא יא דאי מפסיק מייתי ליה: מסתברא. דבשל מתכת האי מדאיטריך למיתני אין מקבלין טומאה וטעמא משום דלא לניו עבדא: הני הוא ללא מקבלין טומאה. משום דלא כלים נינהו הא שאר כלי מתכות מקבלין: כלים דידהו. דמתכות: אלא אי אמרת. כלים דידהו כלי העשוי מטיט כזה שאינו מלכדן כבשן מעשה ידי יוצר דניהו קרוי כלי חרס אלא כלי אדמה מי מקבל טומאה בתמיה: כלי גללים. אפיעי בקר שעשה מהן כלי: דמיחא מומחא. שארנו כבגד ותו לא מיפסיק: לא גזרו. ללאות בו ודבר הונא לנענין אריג כי האי גוונא נמי אימתא דאשמעינן ללא חיישינן תו ללמא מיפסק: (רש"י)

תוספות והאמר שמואל יוצא העבד בחותם כו'. ולא בעי לאוקמי מתניתין בחותם שבכסותו דניחא ליה לאוקמה דעבד איהו לנפשיה ואיירי מתני' בכל חותמות: הא דעבד איהו לנפשיה. קשה לרשב"א אמאי שריא מתני' דעבד איהו לנפשיה בחצר כיון דליכא קפידא דרבו וי"ל דאיכא קצת קפידא אבל לא כל כך כמו בעבד ליה רביה: במאי אוקימתא להא דשמואל דעבד ליה רביה כו'. אבל אי מיירי דעבד איהו לנפשיה אתי שפיר דבצוארו ליכא למיחש דלמא פסיק ליה בידים כדי שלא יבינו הרואין שהוא עבד אבל בכסותו איכא למיחש דלמא מקפל טליתו לכסות החותם ולא ידע דיש בזה חיוב חטאת אבל דעבד ליה רביה משום אימתא דרביה ירא לקפל והשתא נמי ידע הש"ס לדרב יצחק אלא דלא ידע שיש לחוש דילמא מיפסיק ובתר דמשני מייתי דרב יצחק ונחת לפרושי שיש חיוב חטאת בקיפול: דילמא מיפסק ומרתת ומקפל ליה. דניחא ליה טפי שיהיה מקופל משיראה רבו שנפסק לגמרי ויסבור שבמזיד פסקו למרוד בו: לא תצא בהמה כו'. דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא כדפי' בקו' דלא מצין למימר משום דילמא מיפסיק ואתי לאתויי דהא לעיל (ף נד) מפרש דזוג אסור משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא ולא קאמר דלמא מיפסק דומיא דחותם: מאי שנא זוג שבצוארו דלמא מיפסיק ואתי לאתויי. והא דתנן לקמן (דף סו): בני מלכים יוצאין בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה אומר ר"י דמיירי בזוגין יקרים שיוצאין בהן בני מלכים כגון של כסף ושל זהב דליכא למיחש בהו דילמא מיפסיק דמסתמא תקועין הן יפה בשלשלאות של כסף והכא מיירי בזוג דעלמא דומיא דזוג של בהמה ולמאי דמוק לה בגמרא באריג בכסותו אתי נמי שפיר: ה"ב' דמחי. וא"ת כי היכי דזוג איירי במחי הכי נמי איירי חותם שבכסותו במחי ואם כן אמאי אסור וי"ל דזוג מותר לפי שדרך לאורו בבגד שאין שום בגד שלא יהא ראוי לניו ותכשיט כזה ולא הטריחוהו לפוסקו מכל בגדים ולגנות הבגד אבל חותם אין דרך לעשותו בכל הבגדים שאינו יפוי הבגד ולכך גזרו חכמים אפילו בארוג בכסותו שיהא צריך לפוסקו אטו היכא שאין ארוג וא"ת אדמפלגי בין זוג שבצוארו לזוג שבכסותו ליפלוג בזוג שבכסותו גופיה בין מחי ללא מחי ויש לומר דניחא ליה לאשמעינן זוג שבצוארו אסור אפילו בחתיכת הבגד שסיב צוארו ואינה יכולה ליפול אלא ע"י חתיכה: כדבר הונא כו'. ואע"ג דמילתא דרב הונא אייתי לעיל (דף נז.) גבי חציצה מדקאמר כל שהוא אריג משמע דה"ק בין לענין חציצה בין לענין דלמא מיפסיק לא חיישינן באריג: אע"פ שחברו בדלת וקבעו במסמרים טמא. והא דאמר בהקומץ רבה (נחות דף כד.) סדין שעשאו וילון טהור מן המדרס לאו משום קביעות גרידא טהור אלא מיירי שעשה שום שינוי מעשה. והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מח): כפה שנתנתו לספר טהור מן המדרס אף על פי שלא עשתה שום שינוי מעשה כיון דנאסר בהנאה ע"י כן חשוב כשינוי מעשה: (תוספות)

רש"א ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל וכו', לא קשיא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה. והוא הדין דהוה מצי לתרוצי כאן בשל טיט כאן בשל מהכתה וכדאיתא בסמוך, ואי נמי כאן בכסותו כאן בלוארו, אללא דניחא ליה לאוקומי למתניתין בכל החותמות ובכל מקום שהוא נחון בין בכסותו בין בלוארו. הא דלקשינו: במאי אוקימתא להא דשמואל דעביד ליה רביה בלפנינו נוסף: חוהם שבו כסותו אמאי לא. ואוקימנא משום דילמא מפסיק ומקפל. הוא הדין לדעת המקשה דלית ליה פתרי אללא דהכין, אללא דסבירא ליה למקשה דבשלמא אי עביד ליה איהו לנפשיה איכא למויגזר דילמא מפסיק ומקפל, משום דמימר אמר אי לא מקפלנא השתא אמר רבי דאימלכי וסקלי ואי מקפלנא לא רמיא לנפשיה דמימר אמר לאו לכסויי עביד דהא מנפשיה עביד ליה, אבל אי עביד ליה רביה אי מפסיק לא מקפל ליה דמאי אהני ליה דאי חזי ליה רביה חשיד ליה דמשום דבעי לכסויי הוא דמקפל והלכך לא מיקפל, ואהדר ליה דאף דעבד ליה רביה נמי איכא למיחש להכי. כולהו רבנו ולפנינו נוסף: דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי חתימי. פירש רש"י ז"ל (ד"ה כולהו) שהוא סימן לנאימתו ריש גלותא. אבל רבנו האי גאון ז"ל פירש בענין אחר, וז"ל: כך פירש גאון דבי רבינו, שהיו המלכים טובעין בקרן כל טלית חסובה מטבע של מלך כדי שלא להבריחה מן המס וכדי שיודע שגלוקה מנתו ממנו, ע"כ אם הפול בשבת אפשר שיתירא ויפקל טליתו ויניחה על חפפו, ומי שאינו מהירא מן המלכות אינו פוחד. עד כאן. וזה נראה יושר. (רש"א)

ב - **נח** **דף**

ושל דלת טהורה של דלת ועשאו לבהמה טמאה של בהמה ועשאו לדלת אף על פי שחיברו לדלת וקבעו במסמרים טמא שכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה לא קשיא הא דאית ליה עינבל הא דלית ליה עינבל מה נפשך אי מנא הוא אע"פ דלית ליה עינבל אי לאו מנא הוא עינבל משוי ליה מנא אין כדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר **[במדבר לא-כג]** כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש אפי' דיבור יבא באש במאי אוקימתא בדלית ליה עינבל אימא מציעתא ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה אי דלית ליה עינבל מי מקבלי טומאה ורמינהו העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות ספרים ולמטפחות תינוקות יש להם עינבל טמאין אין להם עינבל טהורין ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם ה"מ בתינוק דלקלא עבידי ליה אבל גדול תכשיט הוא ליה אע"ג דלית ליה עינבל: אמר מר ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן למאי חזו אמר אביי הואיל שההדיוט יכול להחזירו מתיב רבא הזוג והעינבל חיבור וכי תימא הכי קאמר אע"ג דלא מחבר כמאן דמחבר דמי והתניא מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה ואמרין מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה ואי לא חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא ואמר רבה דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה שלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שהיא בשעת מלאכה ועל הזאה שהיא בשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אלא אמר רבא

רש"י ושל דלת טהור. דלת מחובר לבית הוא שהוא חבור לקרקע ואינו כלי לקבל טומאה וזוג העשוי לו בטיל לגביה כדאמרי' בריש פרקין דלעיל כל המחובר לו הרי הוא כמוהו: של דלת ועשאו לבהמה טמאה. מכאן ולהבא ואע"פ דלא עבד ביה מעשה אללא שחישב עליו ותלואו והלייה לאו מעשה היא שכל הכלים יורדים לידי תורת טומאה במחשבה שלו: של בהמה ועשאו לדלת טמא. ואפי' מכאן להבא יקבל טומאה שאין חיבורו מעשה עד שישנהו מכמות שהיה: שאין עולין מטומאתו. מחורת טומאה שירדה להן ואע"פ שעדיין לא נטמאו משנמלך עליהן אין עולין מלקבל טומאה אללא בשינוי מעשה: עינבל. בטדי"ל ובטי"ו: ענבל (לשון הפעמון) שעשוי בחורב להשמיע קול: אי מנא הוא. דתכשיט חשיד ליה: עינבל משוי ליה מנא. בתמיה משום העינבל מי הוי תכשיט: אין. עינבל משוי ליה מנא ולא משום תכשיט אללא משום כלי: כל דבר שיבא באש. בכלי מתכות משעני במעשה מדין: אימא מליעתא. זוג דאדם: מי מקבל טומאה. אפי' דאדם: העושה זגין למכתשת. שמפטמין בה סממנין להקטיר לריח דקיי"ל בכריתות (פ"א ד' ו) שהקול יפה לנפשות: ולעריסה. שהתינוק שוכב בתוכה שקורין ביר"ה וביר"ז: עריסה ותולה בו זגין לקשקש כדי שישמע התינוק וישן: ולמטפחות ספרים. כשנשאין אותן לבית הכנסת שהתינוקות של בית רבן קורין שם מקשקשין הזגין והתינוקות שומעין ובאין: ולמטפחות תינוקות. שתולין בלוארו: ניטלו עינבליהם כו'. (אם ניטלו קודם שנטמאו תורת טומאה עליהם ומקבלין טומאה כדמפרש טעמא לקמיה מעיקרא כי אין להם עינבל דקחני טהורין דעדיין לא נגמרה מלכתו אללא משירדה להם תורת טומאה לא בטל שם כלי מעליהם בנטילת העינבל) ואם ניטל לאחר שנטמאו עדיין טומאתו עליהן דלא הוי ככלי שנסבב ובעל מחורת כלי ליתר

מטומאחתו: הדיוט. שאין כריד אומנו: הזוג והעינבל חיבור. כשהן יחד הרי הן כלי אחד נטמא זה נטמא זה הזה על זה טהור זה וכיון דקרי ליה חיבור שמע מינה דכי נתפרדו הוי כלי שניטל מקתו ואף על גב דהדיוט יכול להחזירו כל כמה דלא אהדריה לאו שלם הוא: וכי תימא. דהאי חיבור דקאמר הכי קאמר אפי' מפורדים קרינן ליה חיבור ואתא לאשמעי' דאם נתפרדו משנטמאו לא עלו מטומאחתו: הא תניא. גבי ההיא: מספורת של פרקים. ששני סכינים שלה מתפרדו: ואיזמל של הדיטני. פליגה ופליגי'א: מקטעהו של אומנים תריסר שנותנים האיזמל לתוך בין שני עצים העשויין לכך ולאחר מלאתו נוטלו ומלניעו: חיבור לטומאה. ואם נטמא זה נטמא זה: שלא בשעת מלאתה. הואיל ואין כריכין להיות מחוברין הו' להו כשני כלים ואין חיבור ואף על פי שמחוברין דע"כ שלא בשעת מלאתה דומיא דשעת מלאתה קאמר ובשעת מלאתה מחוברין הן אלמא במחוברין עסקינן וגזרו לחומרם על הטומאה ליהוי חיבור ועל הזאה דלא ליהוי חיבור ומשום הכי קתני חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה לעולם: אלא אמר רבא. לא תימא הואיל והדיוט יכול להחזיר דודאי חד מנא הואי דקתני בצרייתא הזוג והעינבל חיבור וכי מיפרדי הוי כלי שניטל מקתו ואינו מקבל טומאה העינבל לעצמו אבל הזוג טמא לעצמו דלא בטל ליה מחורת כלי: (רפ"י)

תוספות אין כדר' שמואל כו'. דחשיב ליה כלי תשמיש דאדם משום דבעי ליה לקלא דע"י הזוג ששומע יודע היכן בהמתו עומדת ומוצאה ע"י כך והוי כמקל של בהמה של מתכת דטמאה הואיל ואדם רודה בה וכ"מ לקמן גבי בירית טהורה דמשמע [קול] בכלי מתכות אינו טמא אלא היכא דבעי ליה לקלא והא דמשני הא דאית ביה עינבל הא דלית ביה עינבל ולא מחלק באית ביה עינבל בין בעי ליה לקלא בין לא בעי אומר ר"י דלא שכיח שיעשו עינבל אלא אם כן בעי ליה לקלא: כל דבר אשר יבא. ואע"ג דהאי קרא לא לגבי טומאה כתיב אלא לגבי הגעלה מסתברא דהתם אין דיבור מעלה ומוריד ואם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה: מתיב רבא הזוג והעינבל חיבור. פי' בקונטרס מדקרי ליה חיבור ש"מ דכי נתפרדו הוי כלי שניטל מקצתו ואע"ג דהדיוט יכול להחזיר כל כמה דלא אהדר' לאו שלם הוא וקשה לר"י דהא מעיקרא נמי הוי ידענא דהוי כלי שניטל מקצתו ולהכי פריך למאי חזו ומשני דודאי באפי נפשה לא חזו לא זוג ולא עינבל אלא משום דהדיוט יכול להחזירו ומה שפירש נמי והתניא כו' גבי ההיא מספורת של פרקים לא עיין דההוא דזוג ועינבל משנה היא במסכת פרה (פ. ב' משנה ח) וההיא דמספורת בתוספתא דכלים ומפרש הרב פור"ת בשם ר' שמואל הואיל והדיוט יכול להחזירם ואע"ג דהשתא בלא עינבל לא חזי מידי כיון דהדיוט יכול בקל להחזירה כמאן דמיחברי דמי ואם נטמא העינבל נטמא גם הזוג כאילו הן מחוברין נפקא מינה דלכשיחברו יטמא הזוג את הנוגע בו ומיהו בלא חיבור לא יטמא כי אם העינבל לבדו שנגע בטומאה והכי משמע לישנא דקאמר וכי תימא ה"ק אע"ג דלא מיחברי כמאן דמיחברי דמי משמע דאביי הכי סבירא ליה דמדמתי טעמא בחזרת הדיוט משמע דסבר דלא חזי השתא למידי ואי לאו כמחבר חשיב ליה היאך יקבל טומאה מאחר דלא חזי מידי בלא חזרה: מתיב רבא הזוג והעינבל חיבור. שאם נטמא זה נטמא זה וה"מ כשמחברים אבל שלא בשעת חיבור אם נטמא זה לא נטמא זה ולא חיישינן להדיוט יכול להחזיר דהשתא מיהא לאו מחוברין נינהו וממשנה זו אין לנו להוכיח דמייירי בשעת חיבור כדקאמר וכי תימא כו' אבל מכח ברייתא מוכיח דבשעת חיבור מייירי ומברייתא גרידתא הוה מצי רבא לאותוביה לאביי אלא דניחא ליה לאקשווי מהך דמייירי בזוג ועינבל בהדיא לאביי דאייירי נמי בזוג ועינבל: (וכי תימא כו') והתניא מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני. שתי ברייתות הן במסכת כלים כל אחד בפני עצמה וברייתא קתני בהדיא דכשאינן מחוברין מקבל כל א' טומאה בפני עצמו וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאתה שיהא חיבור לטומאה ליטמא זה כשניטמא זה משום דדמי לשעת מלאתה אבל שלא בחיבורין משמע דאפי' גזירה דרבנן ליכא ואם נטמא זה לא נטמא זה דלא חייש למה שהדיוט יכול להחזירו: (אלא) אמר רבא הואיל ויכול להקישו. פי' מקבל טומאה הזוג אבל עינבל דאין ראוי להקישו לא ומספורת ואיזמל נמי בלא חיבור ראויין למעין מלאתה ראשונה ומקבלי טומאה כל אחד בפני עצמו כדתני בתוספתא: אלא אמר רבא כו'. פירש בקונטרס דטומאה לא פרח הימנו כשנפרד משקיבל הואיל וראוי להקישו והוה ליה ככלי (עץ) שניקב בפחות ממוציא רמון דלא טהר מטומאה ומשמע שרצה לומר דמכאן ואילך לא מקבל טומאה וקשה לר"י דלמה לא יקבל טומאה כיון דנפחת פחות מכשיעור דהוי כאילו שלם לגמרי ונראה לר"י דודאי גם מקבל טומאה מכאן ולהבא ולקונטרס דחקו לפרש כן משום דכשלא היה להם עינבל טהורין ולא מקבלי טומאה אף על גב דראוי להקישו ואינו דומה דכשלא היה בו עינבל מעולם ודאי טהור דכיון שעומד ליתן בו עינבל דהא עביד לקלא והוי גולמי כלי מתכות אבל משנגמר שהיה בו עינבל אף על פי שניטל מקבל טומאה שלא בטל מתורת כלי שהיה עליו קודם לכן והר"ם הביא ראיה מחמת שתפרה ושייר פחות ממוציא רמון דטהורה (חולין קלח). אפ"ג דחמת שלם שנקרע (תוספות)

רשב"א פל קב קבא יבא קבא (במדבר לא, כג) אפילו דבור אסור. ואם תאמר והא קרא בניעולי עכו"ם כתיב. איכא למימר אם אינו ענין לבניעול לבניעול אסורי עכו"ם אין לחלק בין יש להן עינבל לשאין להן עינבל תנהו לענין טומאה, ואסיפיה דקרא קאי אך במי נדה יתחטא. הואיל והדיוט יכול להחזירו. פירש רש"י ז"ל: לפיכך לא פרח ממנו טומאתו הישנה, אבל אינו מקבל טומאה מכאן ולהבא. ואיטריד לפרש כן משום דקתני אין להם עינבל טהורין, דאלמא אין טומאה יורדת להן כל שאין להן עינבל. ובאידיך נמי דרבא דאמר הואיל וראוי להקישו על גבי כלי חרס פירש כן ואמר דהוי כניקב בפחות ממוציא רמון שלא פרח ממנו טומאה ישנה וטהור מכאן ולהבא. אבל בתוס' לא הודו לו, אלא טומאתו עליהן לגמרי ואפילו לקבל טומאה מכאן ולהבא, דכיון שנגמרה מלאתה שהיה להם עינבל וגם עקשו הדיוט יכול להחזירו לאביי או שהיא ראוי להקישו על גבי כלי חרס לרבא לא יאחו מחורת כלי, אבל כל שלא היה להן עינבל אחתי לא ירדו לידי כלי וגולמי כלי מתכות הן ולפיכך טהורין לגמרי. והקשו בתוס' לפירוש רש"י ז"ל דאי בטומאה ישנה לא פליגי בה אדאביי דכל שהדיוט יכול להחזירו לא פרח ממנו טומאה ולא פליגי אלא בלהבא, וכדמוכח בפרק שלשה שאכלו (ברכות נ, ד) דגרסינן התם מטה שאבדה חליה או שנגנבה חליה או שחלקוה אחין או שותפין טהורה החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא (כלים פ"ח מ"ט), ומפרש רבא התם דלמפרע לא משום דפרחה ממנו טומאה, והיינו דוקא באבדה ואבל לא אבדה לא פרח ממנו טומאה אפילו לרבא הואיל והדיוט יכול להחזירה אע"פ שאינה ראויה עכשיו למלאתה הראשונה ואע"ג דהכא בעי הוא שיהא ראוי למלאתה הראשונה, אלא על כרחין שלטומאה ישנה אף רבא מודה דלא פרח ממנו כל שהדיוט יכול להחזיר אבל מכאן ולהבא הוא דבעי שיהא ראוי למלאתה הראשונה, אלא

ודאי הכא לקבל טומאה מאן ולהבא אמרו כדלמין. הא דמוחיב רבא הזוג והעינבל חבור. הרבה פירושים נאמרו בה, והמחור שצבון הוא מה שפירש רבנו שמואל ז"ל. והכי קאמר: אבי אמר הואיל והדיוט יכול להחזירו ויכול להחזירו הכי הוא כאלו לא ניטל, ואע"ג דהשתא בלא עינבל לא חזי למידי כיון דהדיוט יכול להחזירו ודבר קל הוא להצטרף כמו שירצה כמאן דמחברי דמו ואם נטמא העינבל נטמא אף הזוג כאלו הן מחוברין, ונפקא מינה דלכשיחברו יטמא הזוג את הנוגע, ומיהו בלא חבור לא יטמא כי אם העינבל לבדו שנגע בטומאה. והכי מוכח לקמיה דקא מוחיב ליה רבא לאביי וכי הימא הכי קאמר אע"ג דלא מחבר כמאן דמחבר דמי מכלל לאביי הכי סבירא ליה, דכיון דתלי טעמא בחזרת הדיוט אלמא סבירא ליה דלא חזי השתא למידי אלא משום סברא דחזרה מקבל טומאה מאחר דלא חזי למידי בלא חזרה. מוחיב רבא הזוג והעינבל חבור שאם נטמא זה ונטמא זה והגוי מיילי כשמחברין אבל שלא בשעת חבור אם נטמא זה לא נטמא זה ולא חיישינן להדיוט יכול להחזירו והשתא מיהא לאו מחוברין נינהו, ומלשון המשנה הזאת אין לשמוע אם בשעת חבור אי לא כדפריך וכי הימא וכו' אבל דעתו של רבא להוכיח עליה מזרייתא דלקמן דבשעת חבור מיירי ותקשי לאביי, ומינה הוה מלי לחאווייה לרבא ומשום דהך מיירי בזוג ועינבל בהדיא אלימא ליה לאתקשווי מינה לאביי דאייירי נמי בזוג ועינבל. וכי הימא הכי קאמר הזוג והעינבל לעולם חבור אפילו כשנתפרדו ואע"ג דלא מחברי כמאן דמחברי דמי ואם נטמא זה ונטמא זה משום טעמא דהדיוט יכול להחזירו ומחוסר חזרה לאו מחוסר מעשה הוא, והתניא וכו' מספורת של פריקים ואיזמל של רהיטני שתי ברייתות הן במסכת כלים (בתוספתא כלים ב"מ פ"ג ה"ב וה"ו) כל אחת בפני עצמה, וברייתא דידהו קתני בהדיא דכשאין מחוברין מקבלת טומאה כל אחת ואחת בפני עצמה, וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאכה שיהא חבור לטומאה שיטמא זה בשביל זה משום דדמי לשעת מלאכה, אבל שלא בחיבורן שמעינן דאפילו גזירה דרבנן ליכא ואם נטמא זה לא נטמא זה, והעינבל לבדו לא יקבל טומאה כלל אע"ג דהדיוט יכול להחזירו, וקשיא לאביי. אלא אמר רבא הואיל וראוי וכו', ומספורת ואיזמל נמי בלא חבור ראוי למעין מלאכה ראשונה ומקבלין טומאה כל אחד ואחד בפני עצמו כדתניא בתוספתא. (קצ"ח)

א - נט דף

הואיל וראוי להקישו על גבי חרס איתמר נמי אמר ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו על גבי חרס ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק ור' יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה והתניא [\[ויקרא טו-כב\]](#) וכל כלי אשר ישב עליו וגו' יכול כפה סאה וישב עליה כפה תרקב וישב עליה היא טמא תלמוד לומר אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לשיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ר' אלעזר אומר במדרסות אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ור' יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו איפוך קמיינתא ומאי חזית דאפכת קמיינתא איפוך בתרייתא הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעין מלאכה ראשונה (. דתניא). סנדל של בהמה של מתכת טמא למאי חזי אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה ור' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה ור' יוחנן אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על קוצין ועל הברקנים מאי בין רב לר' חנינא איכא בינייהו דמאיס בין ר' יוחנן לר' חנינא איכא בינייהו דיקיר: ולא בעיר של זהב: מאי בעיר של זהב רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים דדהבא

רש"י הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס. ומשמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה ראשונה והוה ליה ככלי שניקב בפחות ממוליא רימון דקיי"ל ללא טיהר מטומאתו משום דראוי למלאכתו והשתא איתרצו כולהו דבהמה טהורה בלא עינבל כדקתני במתני' קמיינתא דלאו מנא הוא ובעינבל טמא כלאוקמינן בבהרייתא דעינבל משוי לה מנא ודאדס גדול אף בלא עינבל טמא דלחכשיט הוא ולא בעי עינבל והיינו דקתני בקמיינתא דמקבלין טומאה דקטנים דלקלא עביד קבולי הוא דלא קביל בלא עינבל כדקתני אין להם עינבל טהורים בשלא היה לו עינבל מעולם לא נגמרה מלאכתו נטלו עינבלין בין לפני טומאה בין לאחר טומאה טמאים דלא נשתברו כשיעור: ה"ג לה בת"כ וכל הכלי אשר ישב עליו. רישא דקרא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי במשמע ואפי' אין עשוי לשיבה: תרקב. חזי סאה פי' תרי וקב: ת"ל אשר ישב. מדלח כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכתיב ישכב ישב משמע שישכב עליו תמיד וישב עליו תמיד במיוחד לשיבה ולישיבה וגבי משכב נמי דריש ליה התם הכי ובכל הספרים כתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקרא אחר הוא ומפרשים אותו התלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו שתי ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיוחד לשיבה קאמר ולא היא דשתי ישיבות דקאמר טובא כריכי כדמפרש התם וישב אע"פ שלא נגע אלא ישב או נתלה ולא נגע טמא דאיטריך למיכתב גבי זב שטימא כלי בשיבתו ואע"פ שלא נגע ואיטריך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא ביושב עליו

אע"פ שלא נגע ועוד בת"כ לאו אההוא קרא קתני לה: ר' אלעזר אומר במדרסות כו'. בין בתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למהיו אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון ג' על ג' שנטמאו מדרס למהיו אב הטומאה ונחלקו טהור מן המדרס דאמרין בו עמוד ונעשה מלככתנו הראשונה שהיה ראוי לשיבה והרי עתה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בכל חד שלש על שלש והוי כלי לקבל טומאה מיהו מחורת אב הטומאה טהור לו: ואין אומרים. לענין אב הטומאה של טומאת מת עמוד ונעשה מלככתנו כלומר אם נטמא ונשבר ועודו ראוי למלככה בעלמא שאין מעין מלככה ראשונה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלככתנו ראשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש דבתחלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלככתנו ראשונה דנימא אם אינו מיוחד למה לא יקבל טומאת מת דהא כלי מעשה כתיב: אומר כו'. דאי לא עביד מעין מלככה ראשונה טהור ועל כרחיך לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין שגשבר ולטהרו כדפרישית דליכא לפרושא כי הויא דמדרסות ולמימרא דכלי שאינו עשוי למה לא יטמא במה דהא כתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל כל הכלים: איפוך קמייתא. דר' יוסי בר' חנינא לר' יוחנן: סנדל של בהמה. שלא לזוק בפרסותיה בצבנים: למאי חזי. אי משום בהמה אין תכשיט לבהמה: מניחו ברגליו. הוא בעלמא האויל ולשם סנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן: איכא בינייהו דמארי. לרב לא מטמא דאין ראוי לשתות ורב סיכה לית ליה הסבר אין מוליכין שמן למלחמה לסוך וה"ה בין רב (בין) לר' יוחנן נמי איכא בינייהו דמארי: בין ר' חנינא וכו' איכא בינייהו דיקיר. כבד ואין ראוי בו לברוח: (כ"ז)

תוספות פחות ממוציא רימון מקבל טומאה ועוד קשה לר"י לפי הקונטרס דלטומאה שהיתה עליהן שלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיוס יכול להחזירו בלא טעמא דראוי להקישו כדאשכחן בפ' שלשה שאכלו (ברכות נ:) גבי מטה דאפי' מפורקת לא פרח טומאה מינה אא"כ נגנבה או שאבדה חציה או שחלקה אחים או שותפים שאין סופן לחברה ולא איצטריך כלל לטעמא דהקשה אלא לענין לקבל טומאה מכאן ולהבא דהאי טעמא הואיל והדיוס יכול להחזירו לא מהני לקבל בה טומאה כדקתני התם החזירה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ולאבי נמי הוה בעי למימר דמשום דהדיוס יכול להחזירו מקבלין שניהן זוג והעינבל טומאה מכאן ולהבא וריצב"א הביא ראיה לפי' הקונט' דתניא בתוספתא דמשום דהדיוס יכול להחזירו מקבלין שניהן זוג והעינבל טומאה מכאן ולהבא וריצב"א הביא ראיה לפי' הקונט' דתניא בתוספתא דפירוש הקונט' ינחא דטהורין דלא מקבלי טומאה מכאן ולהבא אבל לפר"י קשה אמאי טהורין ור"י השיב דכמה ברייתות יש בתוספתא דפירוש הקונט' ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק. קשה לרשב"א דע"כ בלא ייחדו מיירי מדקאמר הואיל וראוי משמע בראוי בעלמא אפי' בלא ייחדו ועוד דביחדו לכך לא הוה פליג ר' יוסי בר' חנינא ועוד דביחדו אפי' לא היה לו עינבל מעולם נמי מקבל טומאה ועוד אי ביחדו מיירי מאי פריך דר' יוחנן אדר' יוחנן הא התם ע"כ איירי בלא ייחדו דביחדו אפי' במדרסות נמי אין אומרים עמוד ונעשה מלככתנו ולקמן בס"פ המצניע (דף צה: ושם) גבי ניקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ופי' בקונטרס אם ייחדו לרימונים ואי לאו פי' הקונט' דהתם הוה נחא וי"ל דאפי' לפירוש הקונטרס הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה הדיוס יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע בו מים חשיב כלי אפי' בלא ייחדו ולמ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דבעי מעין מלככה ראשונה אתי שפיר בכל ענין דאפי' לא בעינן בעלמא ייחדו הכא אתי שפיר דלא מהני גמוע מים משום שעומד עדיין למלככתו ראשונה להחזיר בו העינבל ואומר לו עמוד ונעשה מלככתנו וכ"ש דאי בעינן בעלמא ייחדו דאתי טפי שפיר: ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלככתנו. לפירוש הקונט' קשה לר"י למה ליה לאתויי ברייתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתיה דר' אלעזר ור' יוחנן אלא נראה לר' יצחק כפירוש ריב"א אומרים במדרסות עמוד מעל תרקב זה ונעשה מלככתנו שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י שאתה יושב עליו הואיל ואינו מיוחד לכך כדקתני בברייתא ואין אומרים בטמא מת עמוד גמוע מים בזה הזוג או בזה הסנדל של בהמה ונעשה מלככתנו ליתן בו העינבל כדי להשמיע הקול וליתן סנדל ברגלי הבהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיוחד לכך והוי בר קבולי טומאה דחשיב כלי ע"י גימוע מים ור' יוחנן אמר אף אומר כו' דבעינן שיהא ראוי למלככתו ראשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלככה אחרת אבל הקשת זוג ע"ג החרס והנחת סנדל של בהמה ברגלו כשבורח מן הקרב הוי מעין מלככה ראשונה ולהכי הוי בר קבולי טומאה ולא שייך למימר ביה עמוד ונעשה מלככתנו דהיינו נמי מלככתו: סנדל של בהמה של מתכת. ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש בסמוך דדרך הבהמה לקלקלו וריינו שמואל גריס סנדל של בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל של סיידין דלקמן (סי): הואיל וראוי לשתות בו מים במלחמה. וא"ת והא בזוג שלא היה בו עינבל מעולם לא מטמינן משום דחזי לגמוע והכא חשוב כמו זוג שלא היה בו עינבל מעולם דכיון דנעשה לצורך בהמה אינו מקבל טומאה וי"ל דתחלתו נמי עשוי לשתות בו מים במלחמה או לסוך אלא שעיקרו עומד לבהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלככתנו למאן דבעי מעין מלככה ראשונה: בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו. תימה א"כ יטמא מדרס ותניא בתוספתא דכלים פרק כיפה ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור: ולא בעיר של זהב. אור"ת דלאו היינו נושקא כדפי' בקונט' דהא אמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מס:) מאי עטרות כלות עיר של זהב משמע דעשוי הוא כעין עטרה ואע"ג דאמרי' התם בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות חתנים וכלות והכא לא אסרו אלא בשבת אור"ת דדוקא לחתנים וכלות גזרו ולא לשאר בני אדם: (תוספות)

רשב"א ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים ולפינו נוסף: לתינוק. פירשן בתוס' (ד"ה ורבי): אע"פ שלא יחדו לגמע בו אלא מן הסהם כיון שהוא ראוי עדיין למלככה אחרת מקבל טומאה אע"ג דלא יחדו. ותדע לך מדקאמר הואיל וראוי ללכמא בראויות הליא מלכא ואע"ג דלא יחדו. ועוד דאי ביחדו מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא דלא ליטמא משום גימוע. ועוד מה לי לא הוה ליה עינבל מעולם מה לי הוה ליה, הואיל והוא יחדו לגמוע בכל ענין הוה ליה לקבל טומאה. וקשיא ליה דלקמן בפרק המצניע (כ"ה) משמע דבעינן דוקא שיחדו למלככה אחרת הא לא יחדו אע"ג דחזי ליה לא מקבל טומאה, דאמר רבא חמש מדות בכלי חרס וכו' ניקב כמוציא זית טהור מלכבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים, ופירשן רש"י ז"ל (שם ד"ה טהור): טהור הוא מלכבל טומאה עמוד משום תורת סהם כלי חרס ששיעורו בזיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים שאם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם תחילה היה מיוחד

לרמונים לא נטהר, אלמלא בעינין יחוד. והיכלו להכא שאני הואיל ומעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה יכול להחזיר בו העיניכל איכא למימר דחשיב ליה כלי על ידי דבר מועט שעדיין ראוי לגמיע בו מים קודם חזרת עיניכל הלכך אפילו בלא יחוד סגי ליה. (רשב"א)

ב

-

נט

דף

כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה במאי קמיפלגי ר"מ סבר משוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא דילמא שלפא ומחויא ליה ואתיא לאתויי ור"א סבר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא משלפא ומחויא כלילא רב אסר ושמואל שרי דאניסכא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא עיקר רב אשי מתני לקולא דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב כלילא שרי אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא רבה אריכא [דאיטלע] לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ור' אפס כדקאי קאי ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שכיב לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דכי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא בר' חמא יתיב בראש וכתוב בהו בצדיקים [\[אייוב בב-כח\]](#) ותגזר אומר ויקם לך וגו' דרש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא דרש רבה בר אבוב במחוזא כלילא שרי ונפקו תמני שרי כלילי מחדא מבואה אמר רב יהודה אמר רב שמואל קמרא שרי איכא דאמרי דארוקתא ואמר רב ספרא מידי דהוה אטלית מוזהבת ואיכא דאמרי דאניסכא ואמר רב ספרא מידי דהוה אאבנט של מלכים א"ל רבינא לרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי א"ל תרי המייני קאמרת אמר רב אשי האי רסוקא אי אית ליה מפרחייתא שרי ואי לא אסיר: ולא בקטלא: מאי קטלא מנקטא פארי: נזמים: נזמי האף: ולא בטבעת שאין עליה חותם: הא יש עליה חותם חייבת אלמא לאו תכשיט הוא ורמיניהו תכשיטי נשים טמאים ואלו הן תכשיטי נשים קטלאות נזמים וטבעות וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם ונזמי האף ואמר רבי זירא לא קשיא הא ר' נחמיה הא רבנן דתניא. היא של מתכת וחיתמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחיתמה של מתכת טהורה ורבי נחמיה מטמא שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו

רש"י כדעבד ליה ר' עקיבא לדביתהו. במסכת נדרים (דף נ:). כלילא. על פדחתה היא קושרתו מאזן לאזן יש שכולו טס זהב שקורין לימ"א ולמ"א: טס, להב (לוח דק של מחכת) ויש שעושין ממשי טווי עם הזהב שקורין פריז"ש ופרי"ש: (מר) מהקטט (בחוטי זהב): דניסכא. טס העשוי כולו מניסכא דהיינו זהב או כסף דבר הניתך: לחסיר. מגו דחשיב גזירה דילמא שלפא ומחויא: דארוקתא. רעועה שמזויירת בזהב ובאבנים טובות: אניסכא. לאית ביה עיקר ומחויא ליה ומר סבר ארוקתא הוא עיקר דידיה ולא חשיב ליה ולא מחויא ליה: כולי עלמא לא פליגי דשרי. דארוקתא עיקר: בפירוש אמרת לן משמיה דרב. לפני חלייד קודם שקכחת הלמודך: כלילא שרי. אלמא דרב אשי עיקר דמוקי פלוגתא בדניסכא אבל בארוקתא מודה רב ואיכא לאוקמי לדידיה בארוקתא: גברא רבה אריכא ומטלע. לוי איטלע דאחוי קידה קמיה דרבי: נח נפשיה דרבי אפס. במסכת כתובות בהנשא (קג:). אמרינן דכי שכיב רבי אמר רבי חנינא בר חמא ישב בראש ולא קיבל עליו ר' חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו פתי שנים ותיב רבי אפס ברישא ומתוך שהיה רבי חנינא חשוב לא נכנס לבית מדרשו והיה יושב בחוץ ומשום כבודו ישב לו לוי אלכו: וקאתי להכא. שלא היה רבי חנינא גדול הימנו לא בתורה ולא בשנים ולא ניכף ליה לוי ובא לכאן: לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה. שהרי זקן ממנו: קמרא. אבנט חשוב יש שעושין אותו טס של זהב ויש שעושין אותו רעועה משבצות זהב ואבנים קבועות בו: מידי דהוה אטלית מוזהבת. דהוי תכשיט ושריא ולמישלף ואחוי נמי לא חיישינן שאין דרך להתיר אזורו בשוק ויפלו בגדיו: אבנט של מלכים. שעשוי כולו דניסכא וכל ישראל בני מלכים ראויים לו: תרי המייני קאמרת. הא ודאי משאוי הוא ואסור לשון תלמידי רבינו יצחק נ"ע וכתלמידין רבינו הלוי מנאחתי מותר והראשון נראה לי משום דגבי הלכה לדיקה מנינו לר' יוסי שמנה עשר כלים והתם חד חגור הוא דמנינו בכל כתבי הקדש (לקמן דף קב.) ואי שני חגורות שרי לכתחילה נימני התם תרי: רסוקי. חותכת מעיל רחבה: אי אית ליה מפרחייתא. רעועות קצרות

תלויות בה לקושרה בהם ולהדקה סביבותיו: שרי. דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא משתרי קטרי ונפיל ואחי לאיתוי: מפרחיתא. פינדל"א ופינדל"א: סרטיס, חפיות (להדק בגד על הגוף) בלע"א: מנקטא פארי. מושטני"א ולבזה (החוכה בד המקטת אח בית החזה, שהיא קשורה בשוכים ובה חוטי זהב) והוא בגד שיש לו שניים כעין מכנסים ומכנסת בו רצועה רחבה וקושרת סביב ארצה והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר בזהב וי"מ כמין חלי עגול עשוי כמין כלבוס אוחתת בו מפתחי חלוקה והפנס בולע ארצה והוא של זהב לוי"ה: נזמי האף. אצל נזמי האוזן מותרין לכתחלה דטריחא לה מילתא למישלף ואחויי מפני שאזניה מכוסות בקישורין: ולא בטבעת שאין עליה חוהס. קתני מהניתין דאם יאלת פטורה להכשיט הוא לה ומשום דילמא משלפא ומחויא הוא דמיהסר: הא יא עליה חותם חייבת חטאת. ללאו תכשיט הוא והוי משאוי: נזמים. נזמי האוזן: וטבעת בין שיש כו'. כלומר וטבעת שאמרנו בין שיש עליה כו': הא רבי נחמיה. דאמר עיקר טבעת אדעתא דחותם הוא חייבת חטאת דחותם לאו תכשיט הוא דאין דרך לאשה לחתום ולשלוח שלוחים שאין חותם עשוי ללא לחדס גדול וממונה והא דקתני תכשיט הוא רבנן דאמר גופה של טבעת עיקר ואדעתא דטבעת נפקא ביה וטבעת ודאי תכשיט הוא: טמאה. דטבעת עיקר והוא ליה פשוטי כלי מתכות: היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה. דהוא ליה פשוטי כלי עץ: הלך אחר סמלוניו. ואם של מתכות הם טמא: סמלוניו. העול שלהם לא היה פגום כשלנו אלא חלק ונוקבים בו שני נקבים וביניהם כעובי עורף השור ותוחבין בהן שתי יתדות והם סימלוניו: (כ"ז)

תוספות מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה. אומר ר"י דדוקא בכלילא שרי שמואל הכא וכן רבי אליעזר דוקא בעיר של זהב שאין כל הנשים רגילות בהן אלא אשה חשובה אבל שאר תכשיטי נשים אסירי אפי' לאשה חשובה דאין לחלק בין הנשים והביא רביה מס"פ כירה (לעיל דף מו:): דקאמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומה דחק לומר כן כיון דחזי לנשים חשובות דאפי' לרבנן דאסרי בעיר של זהב לאשה חשובה מודו בשאר תכשיטים אליבא דשמואל דשרי כלילא אפילו לרבנן: אבנט של מלכים. שמלבושם הוא ואין להם אבנט אחר ה"נ שרי האי קמרא לאיתתא דמלבושה היא ולא משלפא ומחויא: תרי המייני קאמרת. לשון אחד פי' בקונטרס לאיסור ואע"ג דחשיב בפ' כל כתבי (לקמן דף קכ:): בי"ח כלים פונדא וחגור ופי' התם בקונטרס דפונדא הוא אזור היינו כגון שיש בגד מפסיק בינתיים אבל תרי המייני זה על גב זה אסור ולא דמי לכמה מלבושים שאדם לובש בשביל הקור אבל תרי המייני מה הנאה יש ואין דרך לחגור ומשוי הוא: מנקטא פארי. פירורי הפת ותכשיט הוא: נזמי האף. ונזמי האוזן שרו כדפי' בקונטרס ואע"ג דאמר לקמן הבנות יוצאות בחוטיין שבאזניהן ואמר בגמ' דשל מיני צבעונים אסירי דילמא משלפי הואיל ותכשיט נינהו התם יותר קל ליטלם מנזמי האוזן: הא יש עליה חותם חייבת חטאת. אסיפא סמך דקתני בהדיא דחייבת חטאת: רבי נחמיה מטמא. נראה לר"י דברישא מטהר דלא בעי למימר הלך אף אחר חותמה אלא דוקא אחר חותמה שהוא עיקר וכן משמע בהדיא בתוספתא דמסכת כלים דתניא טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג רבי נחמיה מטהר. שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה: (תוספות)

רשב"א רבי מאיר סבר משוי הוא. כלומר: מתוך כובדו. ואי נמי שאינו עשוי לתכשיטות אלא להראות עושר. ושמואל אמר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא. ולאו למימרא דשמואל כרבי אליעזר דעיר של זהב סבירא ליה אלא מיסב סבר דבהא כולי עלמא מודו בה, דכל היכא דלא הוי חשוב כולי האי לא ליפוק ביה אפילו חשובה דאי כולהו נפקי ביה גזרינן ביה דילמא נפקא ביה אשה חשובה ואשה שאינה חשובה נמי ושלפא ומחויא, וכל היכא דחשוב טובא כעיר של זהב סבירי רבנן לכיון דחשוב כולי האי אף אשה חשובה נמי שלפא ומחויא ורבי אליעזר סבר כיון דחשובה כולי האי דנפקא בעיר של זהב אף היא חשובה לנהוג שררה בעלמא ולא שלפא ומחויא, אצל חשוב ואינו חשוב ככלילא דנסכא דקמרא שמואל כיון דחשובה כל כך דלא נפקא בה אלא אשה חשובה ואינה חשובה כל כך שחאה שולפת ומראה לכלי עלמא שפיר דמי. אמר מר יהודה אמר רב שעת קמרא שרי. פירוש המיינא, מדקאמרין בסמוך קמרא עבוי המיינא מאי אמר ליה תרי המייני קאמרתא דלמא קמרא נמי היינו המיינא, והמיינא היינו חגור וכדאמרין בפרק קמא (לעיל ט, ב) הני חבירין בבבלי מצי שרו המיינא לא מטרחינן להו. וכן פירש רבנו האי גאון ז"ל. איכא דאמר דלאנסכא ואמר רב שעת מידי דהוא לאנסכא של מלכים. מכאן הביא ר"ת ז"ל (ספר הישר סימן רד. ובחוס' לקמן סב, א ד"ה וחילופיהו) ראהי דלא אסרו תכשיטין באיש אלא באשה, שהרי קמרא דלאנסכא (תכשיטין) הוא וקא שרי ליה משום ומידין דהוי לאנסכא ואמר רב שעת מידי דהוא לאנסכא נשים. אלא דאיכא למימר שדברו בהווה דדרך נשים להתקשט ואין האנשים מתקשטים. ועוד ראהי מדקאמרין לקמן (סא, א-ב) גבי קמיע מומחה ובלבד שלא יקשרנו בשיר ובטבעת אלמא שיר וטבעת עמנו שרי. ונראה לי דאין זו ראהי, דאילו היה מותר לקשור בשיר ובטבעת היו טפילה לקמיע ושירי מידי דהוא אלכוהית של פליטון (לקמן סב, ב). אצל בירושלמי (דפרקין ה"א) מפורש כדבריו, דגרסי' התם תכשיטין למה הן אסורין אמר ר' אבהו ע"י שהנשים שהנניות היא מהרתן להראותן לחברתה והיא שכתה ומהלכת בהן ד' אמות. ואע"פ שאמרו שם בירושלמי במקום אחר (בסוף ההלכה ה"ג) והאיש על ידי שאינו שוחץ מותר, נשמענייה מן הדא מעשה דרבנן גמליאל דבבלי שירד לטויל לתוך חצירו ולפניו נוסף: בשבת] ומפתח של זהב בידו וגערו בו חביריו משום תכשיט הדא אמרה העשוי לתכשיט אסור הדא אמרה העשוי לכך ולכך הדא אמרה אחד האיש ואחד האשה הדא אמרה אפילו במקום שאמרו לא תלך ואם יאלת אינה חייבת אסור ללכת בו לחצרה, דאלמא אפילו באיש גזרו. איכא למימר דפליגא אהאיא דר' אבהו, ובשל רבנן הלך אחר המיקל. ועוד דפסא דמתניתין ושמתתא דגמירין הכין דייקי, הלכך באיש מותר. והא דאמרין לקמן (סב, א) גבי טבעת שיש עליה חותם ושאיין עליה חותם וחילופיהו באיש, לאו אחיוב חטאת ופטור אבל אסור קאי דנשמע מינה דטבעת שיש עליה חותם באיש פטור אבל אסור, אלא אחיוב חטאת בלאחוד קאי, כלומר: חילופיהו באיש דכשאין בה חותם הוי משוי וחייב חטאת, אבל כשיש עליה חותם הוי תכשיט והלכך מותר אפילו לכתחילה. וטעמא משום דאנשים דעתא מיושבת עליהם ואינם מתפארים להראות תכשיטיהם כנשים. ואי קשיא לך הא דתנן (לקמן סו, ב) ובני מלכים בזוגין וכל

אדם אלא שדברו חכמים בזהוה ואוקימנא בגמרא (לקמן ס, א) באריג בכסותו הא לאו הכי אסור. יש לומר דמתניתין בקטנים שדעתו קלה עליהן כנשים, אבל גדולים אפילו אינו אריג בכסותו שרי, ומאי כל אדם דקתני כל אדם (גדול) וקטון. אבל בירושלמי (דפרקין ה"ט ע"ג) אמרו מהו כל אדם הכל במשמע בין קטנים בין גדולים. ולפי זה יש לומר דטעמא דזוגין משום דחיישינן דילמא מחייבו עלייהו ואתי למישלף ולחטויי. וכן התיר הגגיד ז"ל בתכשיטי אנשים. אבל רבנו גאון ז"ל ור"ח ז"ל (בגליון ס, א) אסרו, וכך אמרו: והדיו כך הוא שיהיה האיש מותר ללכת בטבעת שיש עליה חותם והאשה בטבעת שאין עליה חותם מפני שתכשיט הוא להם וכל תכשיט שרי, אלא מפני גזירה דרבא דאמר (לקמן סב, א) פעמים שהאשה נותנת לבעלה והאיש נותן לאשתו ולפיכך אסרו אחד האיש ואחד האשה. והוא מן התימה שלא נאמרו לקמן דברי רבא אלא לתרואא למתניתין דקתני בטבעת שיש עליה חותם חייבת חטאת ואמרינן בגמרא דאיש כשאין עליה חותם חייב חטאת, והקשינו והא הוצאה כללית יד הוא, ופריק רבא דלאו כללית יד הוא להם דפעמים שהאיש נותן לאשתו להניחו בקופסא והאשה נותנת לבעלה להוליכו לאומן והן נושאין באצבעו, ולא בא רבא לאסור שאין עליה חותם באשה ואיש עליה חותם באיש מההוא טעמא. ועכשיו שלא הוזכרו בכך בין אנשים ואפילו נשים, הנח להן לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין. הא יש עליה חותם חייבת. הוא הדיו והוא מלי לחטויי מסיפא (לקמן סב, א) דקתני בהדיא ולא בטבעת שיש עליה חותם ואם ילכה חייבת חטאת, אלא אורחא דהלמודא הוא בהרבה מקומות דכי קאי ברישא דייק מרישא ושביק סיפא דמפרשא בהדיא ואי נמי מסיפא אע"ג דמפרשא ברישא בהדיא. ולי נראה דהכא נחא ליה למידק מרישא דבטבעת שאין עליה חותם פטורה אבל אסורה דאלמא תכשיט פטור אבל אסור, הלכך כיון דלכסוף לא סגיאל דלא דייק מרישא נחא ליה טפי למידק כולה מילתא מרישא. הא דקתני: רבי נחמיה מטמא. אסיפא דוקא קאי, אבל ארישא דהיינו היא של מתכת וחותמה של אלמוג מטהר, דלדידיה הכל הולך אחר החותם. ובדיו הוא דליתני ורבי נחמיה מחליף, והכי קתני בירושלמי בפרקין (ה"ג). והכין תני לה בתוספתא בדוכתא (כלים ב"מ פ"ג ה"ח) בהדיא. (רפ"א)

בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסי הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני יש עליה חותם תכשיט דאיש אין עליה חותם תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר טומאה אשבת קרמית טומאה [\[במדבר לא-נא\]](#) כלי מעשה אמר רחמנא וכלי הוא שבת משום משוי אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי: ולא במחט שאינה נקובה: למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה אוגרת בה שעה א"ל אביי ותהוי כבירית טהורה ותשתרי אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף הואיל ואשה חולקת בה שעה בשבת למאי חזיא אמר רבא טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שעה בשבת מניחתה כנגד פדחתה: [מתני'](#) לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת: **גמ'** סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלפי הגזרה היו והיו נחבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים רבי אילעאי בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים רמי בר יחזקאל אמר בבהכ"נ היו יושבין ושמעו קול מאחורי בהכ"נ כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן

רש"י בקולב. הוא כמין עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה ומיטלטל והחנוני מעמידו לפני חלון חנונו ומסמכין תחובין בו ותולין בהן אבנטים ורכועות למכור: בערסה. אישתרייד"א ואישתרייד"א: מאזניים (באיטלקית. נראה שהמילה אינה מרש"י) בלע"ו והן מאזניים גדולות לסקול כמר ושעוה ונחשת והן של עץ: הלך אחר שלשלותיו. שלחיו בהן ואם של מתכת הן טמאות: המעמיד. גוף הטבעת מעמיד החותם והעול מעמיד את סמליו והקולב את מסמרותיו והסולם את שליבותיו שהרי בהם קבועים והערסה הוא עץ ארוך שהקנה שקורין יי"ש"א ויש"א: מוט, אסל של מאזניים והלשון תחוב בו והשלשלות קבועות בקנה וכולן העץ ארוך מעמידן שהוא פלי"ל (קנה המאזניים) שקשי כפות המאזניים תלויות בב' ראשין: רבא אמר. ברייתא דקתני וטבעת היא תכשיט בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם לאו ארישא דאיידי בתכשיטי נשים קיימי תרווייהו אלא חד תכשיט דאיש וחד תכשיט דאשה ולדלדיו קתני: טומאה אשבת

קרמית. הא דקתני וטבעת בין שיס עליה כו' לאו ארישא קאי דקרי ליה תכשיט נשים אלא הכי קאמר וטבעת שאמרו שנטמאת בין שיס עליה חותם ללאו תכשיט הוא מיהו כלי מעשה הוא בין שאין עליה חותם דהוי תכשיט וכי קתני רישא תכשיטי נשים אשאין עליה חותם: למאי חזיא. לתכשיט דקתני אינה חייבת חטאת: אוגרת בה שיערה. היואלא חוץ לקישוריה כורכתו סביב המחט ותוחבת המחט בשבכה מתחתיה שלא יראה שיערה: ותיהוי כבירית. דתנא מתניתין (לקמן דף סג.) בירית טהורה מלטמא ויואלאין בה והיא כמין אלעדה שעושה לשוקיה מעל בתי שוקיה להדקן שלא יפלו על רגלה: טהורה. ללאו תכשיט היא אלא תשמיש לבתי שוקיה והוי כטבעת הכלים לחמין טהורות בפרקין דלעיל ויואלאין בה שצריך לה עם בתי שוקיה ולא הוי משאוי ויואלאין דכיון דלעניעותא היא לא שפלא ומחוי והאי מחט נמי לעניעותא דשער באשה ערוה ולא מחויא ואמאי לא תלא לכתחילה: חולקת. לכאן ולכאן באמאע ראשה שקורין גריוו"ל וגריוו"א: פסוקה, שזיל (בשערות) בלע"ז: ובשבת למאי חזיא. הרי בשבת אינה חולקת שיערה: טס של זהב יש לה על ראשה. האחד והשני עוקץ הוי: בחול חולקת שיערה. בעוקץ: ובשבת. תוחבת העוקץ בשבכה והטס שבראשה השני מונח על פדחתה: מתני' סנדל המסומר. של עץ הוא ותוחבין מסמרות למעלה לחזק התחתון עם העליון (העץ עם העור שלמעלה הימנו ויש לו שתי פיות ותוחב רגלו בו) ובגמרא מפרש מאי טעמא גזרו ביה: ולא ביחוד. ולא בסנדל יחוד: בזמן שאין ברגלו מכה. בש"ס ירושלמי מפרש דלא ליחשדיה דטעין ליה לחבירה תותי כנפיה ולשון רבותי דילמא מחייכי עליה ושקיל דשליף ליה וממטי ליה בידו' בשכחת שבת ומיהו בזמן שיס ברגלו מכה שרי ובגמרא בעי בהי מינייהו יהיב ליה: ולא בתפילין. כדמפרש טעמא בגמרא (לקמן דף סא.). ולא בקמיע. שכותבין וטוענין לרפואה: שאינו מן המומחה. אבל בקמיע מומחה שרי לתכשיט הוא לחולה כחוד ממלבושיו: שריון קסדל ומגפיים. מפרש בגמרא: אינו חייב חטאת. דכולהו מין מלבושין נינהו בחול למלחמה: גמ' שלפי הגזירה היו. בני אדם הנשמטים מן הגזירה היו: הנכנס יכנס. הרואה ליכנס יכנס שהנכנס יראה תחלה שאין אדם רואה: והיואלא אל יאל. שמא יש אויבים מבחוץ והוא לא ידע ויראוהו ויבינו שאנו כאן: נהפך סנדלו. שיס לו שתי פיות ויכול לנועלו מב' דדדיו אבל ניכר מי הוא לפניו ומי הוא לחזור וכשנועלו זה הפוך נראה הנכנס כאילו הוא יואל וניכר מקומו בקרקע: והרגו זה את זה. בדחיקתן שהיו סנדליהן מסומרין כעין אותם שעושין לרגלי הסוסים ראשיהן עבים: אל יאל. האיש בשבת כדמפרש לקמיה דבשבת היה מעשה ומעין המאורע אסרו: אלמא תנן. במסכת ביצה: (רש"י)

תוספות רב נחמן בר יצחק אמר טומאה אשבת קא רמית. דאפילו בלאו טעמא דהוי תכשיט לאיש היא טמאה מכל כלי מעשה והשתא בין לרבא בין לרבא נחמן בר יצחק מוקמי תרוייהו כרבי נחמיה ולא מטמא מטעם תכשיט דאשה אלא מטעם תכשיט דאיש או מטעם דהוי כלי מעשה ולצדדין קתני בין לרבא בין לרבא נחמן בר יצחק: למאי חזיא. פי' בקונטרס למאי חזיא והא משוי הוא וקשה לר"י דאם כן מאי משני הואיל ואשה חולקת בה שיערה אטו משום הכי לא הוי משוי והא אינו לא מלבוש ולא תכשיט אלא נראה לפרש למאי חזיא אלא היא רגילה לצאת בה בחול אמר רב יוסף כו' ובתרי הכי פריך ובשבת למאי חזיא נהי שרגילה לנושאה בשביל שצריכה לחלק בה שיערה בשבת תיהו משוי כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט ובקונטרס פי' בסמוך בשבת למאי חזיא והלא בשבת אינה חולקת שיערה וקשה לר"י חדא דהא מנא ליה דאסור לחלק בה שיער בשבת ועוד דאמאי פריך והא אסור אפילו יהא מותר תקשה והא משוי הוא: הואיל ואשה אוגרת בה שיערה. נראה לר"י שתוחבת המחט בתוך הסבכה ודוחקת את הסבכה כדי שלא יפלו שערותיה חוץ לקישוריה והשתא אתי שפיר דהויא ענין בירית שאוחזת בתי שוקיה שלא יפלו ולא כפירוש הקונטרס: ותיהוי כבירית טהורה ותשתרי. פירש בקונטרס דכי היכי דהתם לא חיישי לדילמא משלפא ומחויא הואיל ולצניעותא עבידא ה"נ לא ניחוש למישלף ואחויי מהאי טעמא וקשה לר"י דהא כבלים אין יוצאין בהן בשבת דחיישינן דילמא משלפא להו משום דהוי תכשיט כמו שאפרש אע"ג דלצניעותא עבידא כמו בירית דהכל ענין אחד אלא שבירית באחת וכבלים בשתיים כדאמרין לקמן (דף סג.): ועוד דלמה לו להזכיר כאן טהרת בירית הוה ליה למימר ותיהוי כבירית ותשתרי ונראה לר"י דה"פ ותהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה משום שאינה תכשיט דאינה נוי לאשה כיון דאינה כ"א באחת והויא כטבעת הכלים דאינה כ"א לצורך בתי שוקים ה"נ האי מחט שהיא טהורה לפי שאינה אלא כטבעת הכלים תשתרי דאינה תכשיט וא"ת אמאי לא משני השתא כמין טס של זהב יש לה בראשה כדמשני לאידך שינויא דבסמוך וי"ל דאם היתה אוגרת בה שיערה לא היתה מניחתה לעולם כנגד פדחתה ואינה חשובה תכשיט אלא טס וקשה לרשב"א לפירוש זה דכיון דמחט שאוגרת בה שיערה היא טהורה היכי קאמר לעיל (דף נב): אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא הרי יש חילוק אפילו בשלימה דאותה שאינה אוגרת בה טמאה ואותה שאוגרת בה טהורה וצריך לומר דאטומאה נמי פריך ותיהוי טהורה כבירית שהיא טהורה גם תשתרי לצאת בה: ומניחתה כנגד פדחתה. השתא לא היה צריך לומר שחולקת בה שיערה כלל אלא האמת מפרש: ושמעו קול מעל גבי המערה. קול של סנדל המסומר: (שייך לע"ב) לא בסנדל המסומר ולא במנעל שאינו תפור. תימה לר"י והא קתני סיפא זה הכלל כל שניאותין בו משלחין אותו ביו"ט ומפרש בגמ' דכל שניאותין בו בחול קאמר וסנדל המסומר נאותין בו בחול ואמאי אין משלחין אותו ביו"ט וי"ל דהחמירו בו לפי שבא תקלה על ידו כי היכי דאסור ליה בשמעתין ר' אלעזר בר' שמעון לטלטלו לכסות בו את הכלי או לסמוך בו כרעי המטה אע"פ שאר כלים שמלאכתן לאיסור שרי לטלטל לצורך גופן ומקומן וזה הכלל דקתני התם לא קאי אלא אמנעל שאינו תפור ונראה לר"י דאפי' לרבנן דר' אלעזר דשרי לטלטל לצורך גופו ומקומו אסור לשלחו ביו"ט אע"ג דשילוח משום שמחת יו"ט חשיב כמו לצורך גופו מדשרי לשלוח דברים שמלאכתן לאיסור כיון שבאת תקלה על ידו ליכא. שמחת יו"ט: (תוספות)

רשב"א ותיהוי כבירית טהורה ותשתרי. לפי פירוש רש"י ז"ל נראה דכדי נקט הכא טהורה, שאין עיקר הקושיא אלא תיהוי כבירית ותשתרי. ואינו נכון, דאם כן אמאי נקט טהורה ולא אורחא דתלמודא הכין. ויש מפרשים דתתי פריך, כלומר: תיהוי כבירית לגמרי שתהא טהורה שאינה לא כלי ולא תכשיט אלא לעניעותא בעלמא עבידא ואנן אמרינן בריש פרק במה בהמה (לעיל נב, ב) דלענין טומאה זה זה שוין, ותשתרי נמי ללאת בה הואיל ולעניעותא עבידא לא שפלא. ואינו נכון בעיני, דאי טהורה אמחט קאי הוה ליה למימר ותהוי כבירית

טהורה ושקרא אי נמי וטהור ותשחרי, אלא אביהית משמע. וכתום' פירשו דהכי קאמר: ותיהוי כביהית שהיא טהורה משום שאינה תכשיט אלא טבעת הכלים ועל ידי כך מותר ללכת בה בשבת ללכת למיחש למיחש ואחויי, הכא נמי שהיא טהורה שאינה אלא כטבעת הכלים תשחרי לאינה תכשיט. ואם תאמר אם כן היכי אמרינן לעיל דלענין טומאה דא ודא אחת היא, והא איכא לאיפלוגי בין אגרת בה שעה לשאינה אגרת. מסתברא דמשום דהא לא מיתניא הכין כביהיתא לא מותיב לה, ואינה נמי בשאין אגרת בה שעה אהדר ליה וא"נ בשאינה אגרת בה שעה בעא מיניה וכדאמרינן (לעיל נב, ב) גבי אכבע קאמר ליה. והא דאמרינן: (הא תינה בחול) בשבת מאי איכא למימר ולפנינו: בשבת למאי חזיא. פירש רש"י ז"ל (ד"ה ובשבת): הרי בשבת אינה חולקה בה שעה. והקשו עליו בתום ז"ל דהא דמנא ליה דאסור לחלוק שער בשבת אדרבא משמע דשרי דהא תנו (נזיר מב, א) נזיר חופף ומפספס והוא הדיון בשבת דקיימא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מהכין מותר, ועוד דאטו משום דאסור לחלוק בה שער הוא דאין יולאין בה הא אילו היה מותר לחלוק בה שרי אדרבא הוה ליה כלי ואסור ללכת בו. אלא הכי פירושא: בשבת למאי חזיא והלא אינה תכשיט. ומפרקינן כמין טס יש לה בראשה והיא נוי לה שמיניתה כנגד פדחתה. ושמעו קול מעל גבי המערה. פירוש: קול סנדל מסומר. (רשב"א)

ב

-

ס

דף

(משלחין כלים ב"ט בין תפורין בין שאינן תפורין) אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור (בי"ט) בשבת מ"ט דאיכא כינופיא ב"ט נמי איכא כינופיא תענית צבור איכא כינופיא ליתסר מעשה כי הוה בכינופיא דאיסורא הכא כינופיא דהתיארה הוה ואפילו לר' חנינא בן עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה הני מילי ירדן דשאני משאר נהרות אבל י"ט ושבת כי הדדי נינהו דתנן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחזק אבל לנוי מותר וכמה לנוי ר' יוחנן אמר חמש בזה וחמש בזה ור' חנינא אמר שבע בזה ושבע בזה א"ל ר' יוחנן לרב שמן בר אבא אסברא לך לדידי שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת בתרסיותו לר' חנינא ג' מכאן וג' מכאן ואחת בתרסיותו מיתבי סנדל הנוטה עושה לו שבע דברי רבי נתן ורבי מתיר בי"ג בשלמא לרבי חנינא הוא דאמר כרבי נתן אלא רבי יוחנן דאמר כמאן הוא דאמר כר' נהוראי דתניא ר' נהוראי אומר ה' מותר ושבע אסור א"ל איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי רבי יוחנן עבידו כר' יוחנן אנו נעביד כרבי חנינא בעא מיניה רב הונא מרב אשי חמש מהו א"ל אפילו ז' מותר ט' מאי א"ל אפילו ח' אסור בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי תפרו מבפנים מהו א"ל מותר ולא ידענא מ"ט אמר רב אשי ולא ידע מר מ"ט כיון דתפרו מבפנים הוי ליה מנעל בסנדל גזרו ביה רבון במנעל לא גזרו ביה רבון בעא מיניה ר' אבא בר זבדא מר' אבא בר אבינא עשאו כמין כלבוס מהו א"ל מותר איתמר נמי אמר רבי יוסי בר' חנינא עשאו כמין כלבוס מותר א"ר ששת חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר תניא כוותיה דרב ששת לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה ור' אלעזר בר' שמעון אוסר נשרו רוב ממסרותיו ונשתייר בו ד' או ה' מותר ורבי מתיר עד שבע חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה מותר עשאו כמין כלבוס או כמין טס או כמין יתד או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר הא גופה קשיא אמרת נשרו רוב מסמרותיו אע"ג דנשתיירו ביה טובא והדר תני ארבע או חמש אין טפי לא א"ר ששת לא קשיא כאן שנגממו כאן שנעקרו: ארבע או חמש מותר: השתא חמש שרי ארבע מיבעיא א"ר חסדא ארבע מסנדל קטן וחמש מסנדל גדול: ורבי מתיר עד שבע: והתניא רבי מתיר עד שלש עשרה נוטה שאני השתא דאתית להכי לרבי יוחנן נמי לא קשיא נוטה שאני אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב מתנה אין הלכה כר' אלעזר בר' שמעון פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בהא קמ"ל אמר רבי חייא אי לאו דקרו לי בבלאי שרי איסורי שרינא ביה טובא וכמה בפומבדיתא אמרין עשרין וארבע בסורא אמרין עשרין ותרתין אמר רב נחמן בר יצחק וסימינך עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתי: ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה:

רש"י משלחין כלים ב"ט בין תפורין בין שאינן תפורין אבל לא סנדל המסומר. אלמא לאו בר מנעלי' ב"ט הוא דהא קתני התם כל שנאותין בו ב"ט משלחין אותו: איכא כינופיא. שאין עושין מלאכה ונקבלין לכהני כנסיות ולכהני מדרשות כי היא מעשה דהוה כינופיא: דאיסורא. בעשיית מלאכה: ואפילו לרבי חנינא בן עקיבא. בפרק חומר בקדש גבי נושא מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה שנמלא כזית מן המת תחוב בקרקעית' של ספינה ונטמאו וקאמרי רבון דגזרו שלא יעביד אדם מי חטאת בספינה ולא על הגשר ולא ישיטם על פני המים אחד ירדן ואחד שאר נהרות ופליג ר' חנינא ואמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה ולא גשר ושאר

נהרות גזירה שגזרו מחמת מאורע אין להם לגזור אלף מעין המאורע: דשאני משאר נהרות. ברוחב או בעומק: אלף לחזק. שמסמרותיו נעשו לחזק העקב שקורין שול"א (סוליה) עם הפנתא שקורין אינפיי"א (אינפייני"א: פנה (העור העליון של הנעל)) אבל לנו מותר ללא גזרו אלף מעין המאורע והנהו לחזק היו כסתם מסמרים דסנדל: שתיס מכאן. ללא חילון אחד בראשו ללא האלכבעות ואחד ללא עקיבו ושתיס מכאן ללא פנימי לעבר בין הרגלים: תרסיותיו. רלעותיו: סנדל הנוטה. שתחתיו שלו אינו פוה שעב מזד זה ודק מזד זה וכשדורס נוטה ללא הדק וריך להגביהו שיהא פוה ללא שכנגדו: איפה. פס חכס וכוו של ר' רחבה דפומבדיתא הוה: תפרו מפניס. שתן מנעל של עור לפניס מן הסנדל תפרו פורדרי"ץ (פורדרי"ץ: ממולא, מכוסה מפניס (בשכנה של חומר אחר)) בלע"ז: מותר. שמעתי מרבי יוחנן וטעמא לא ידענא: מותר. לקבוע בו מסמרים מבחוץ: עשא. למסמר כמין כלבוס בלע"ז טינפיילו"ן והרס דו-חודי) שני ראשין חדין וכפופין ונועץ שני ראשיס בעץ כדלמרי' בסוטה (יט): כלבוס של ברזל מטילין לה לחוך פיה: מותר. הואיל ונשתנה משאר מסמרים ללא גזרו אלף מעין המאורע: חיפהו. מלמטה: אבל מטלטלין אותו. דהורת כלי עליו: אוסר. דילמא אחי לנועל: נקרו רוב מסמרותיו כו'. לקמן מפרש לה: מותר. הואיל ונשתנה מכמו שהיה דמעין המאורע גזרו: עשא. לראש מסמר רחב כמין טס או שעשאו חד כמין יתד: אע"ג דאישתאר טובא. ובלבד שיהיו מעוטו: שנגממו. מלמעלה ורשומו ניכר בתוך העץ אפילו טובא דהא מינכר שאינו כברייתו: שנקערו. לגמרי שאין ניכר שהיה בו יותר ד' או ה' [אין] טפי לא לוי"ה ולשון חיבורי אפכא: נוטה שאני. שכולן כריכין לו להשוותו ואין אחד מהן לחזק: השתא דלחית להכי. לחלק בין נוטה לשאין נוטה: לרבי יוחנן נמי. דקפרכת לעיל מינה ואמרי דלמחר כמאן איכא נמי לתרזי לעולם כרבי נתן ונוטה שאני דההם מחיר עד שבע אבל אין נוטה ה' ותו לא: מסתברא טעמא. דאסור לטלטל שמא ינעלנו: בכלאי שרי איסורי. ד' חייא מבבל הוה כדלמרינן בסוכה עלו ר' חייא וכוו ויסודה: עד דלחא רבי חייא. כשעלה מבבל לארץ ישראל וכוו דרך סוריא מפומבדיתא: חסר תרתי. נפלו שתיס ממסמרותיו כדדך: לכורא חסר. (תרתו) דומה אלף דומה: (רש"י)

תוספות אין בין יו"ט לשבת כו'. ואע"פ דבפ' משילין (ביצה דף לז. ושם) ולקמן בפ' כל הכלים (דף קכד. ושם) מוקמינן לה כב"ש דאי כב"ה הא אמרי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מ"מ דמי טפי יו"ט לשבת הואיל ולא שריא שאר דברים אלא מטעם שהותרה לצורך אוכל נפש: השתא חמש שרינן כו'. בפרק קמא דסוכה (ד' ב: ושם) גבי רבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה לא פריך השתא חמשים כו' וכן בריש אע"פ (כתובות דף נו. ושם) גבי אבל חכמים אומרים משהה אדם עם אשתו אפילו שתיים ושלוש שנים בלא כתובה ונראה לר"י דכל היכא דפשיטא ליה דבעי למימר אפי' טובא לא פריך אבל הכא ליכא לפרושי ד' וה' אפילו טובא דא"כ התרתה סנדל המסומר וכן בפרק בנות כותים (גדה דף לז: ושם) פריך [גבי] וכמה היא קישויה ר' מאיר אומר אפילו מ' ונ' יום דליכא למימר אפילו טובא דאין סברא שיחשב דם קישוי מיום תחילת עיבורה ומשמע ליה בכל הני דשיעורא בתרא דוקא ולהכי פריך דלימא שיעורא בתרא ולא לימא שיעורא קמא ולקמן בפרק מפנין ד' וה' קופות (דף קכו:) פריך נמי השתא חמש שרי ד' כו' משמע ליה דטפי לא שרינן משום טורח שבת ומשני רב חסדא ד' מאוצר קטן חמש מאוצר גדול ושמואל משני ד' וה' אפילו טובא כדאמרי אינשי דסבר אפילו טובא מצי לפנות ובלבד שלא יגמור את האוצר פי' קרקעית האוצר משום אשווי גומות וכדארמין התם וא"ת דבפרק אע"פ (כתובות דף ס. ושם) אמרינן תינוק יונק והולך אפילו ד' וה' שנים ולא פריך אף על גב דהוי דוקא . מדפריך התם מחבילתו על כתפו ומשני אידי ואידי חד שיעורא וי"ל הא בכחוש הא בבריא והא דאמרינן בפרק הזרוע (חולין דף קלב:) כהן טבח שתיים וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות אומר ר"י דנקט שתיים לרבי דאית ליה בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) דבתרי זימני הויא חזקה וג' לרשב"ג:) (תוספות)

רשב"א ללא סנדל מסומר ולא מנעל שאינו תפור. ואם תאמר והא קתני התם (ביצה יד, ב) כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו, ואם תאמר דאמר (שם טו, א) כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב, וסנדל המסומר הא נאותין בו בחול. יא לומר דסנדל המסומר החמירו הואיל ובאת בו תקלה ונגזרה בו גזירה, וזה הכלל דכל שנאותין בו או מנעל שאינו תפור קאי. אין בין יום טוב לשבת אלף אוכל נפש בלבד. ואע"ג דבפרק כל הכלים לקמן (הקד, א-ב) ובמסכת יום טוב פרה משילין (לו, א) מוקמינן לה כבית שמאי דאילו לבית הלל הא אמרי (ביצה יב, א) מתוך שהותרה הולאה ללורך הותרה נמי שלא ללורך, מכל מקום טפי דמי יום טוב לשבת הואיל ולא הותרה בו מלאכה בשאר דברים שאין בהם לורך אוכל נפש. (רשב"א)

וחייה בר רב אמר באותה שאין בה מכה אלמא קסבר לשום תענוג עביד וזו שיש בה מכה מכתה מוכחת עליה ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב הונא דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא הב לי מסנאי יהב ליה דימין אמר ליה עשיתו מכה ודילמא כחייא בר רב ס"ל והכי קאמר עשית של שמאל מכה ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן כתפילין כך מנעלין מה תפילין בשמאל אף מנעלין בשמאל מיתבי כשהוא נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל אמר רב יוסף השתא דתניא הכי ואמר רבי יוחנן הכי עבד ודעבד הכי עבד אמר ליה אביי דילמא רבי יוחנן הא מתני' לא הוה שמיע ליה ואי הוה שמיע ליה הוה הדר ביה ואי נמי שמיע ליה וקסבר אין הלכה כאותה משנה אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתיהן ומנו מר בריה דרבנא הכי עביד סיים דימיניה ולא קטר וסיים דשמאליה וקטר והדר קטר דימיניה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דלא קפיד תנו רבנן כשהוא נועל של ימין ואחר כך נועל של שמאל כשהוא חולץ חולץ של שמאל ואח"כ חולץ של ימין כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואח"כ רוחץ של שמאל כשהוא סך סך של ימין ואח"כ של שמאל והרצה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו: ולא בתפילין: אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אלא אפילו למ"ד שבת זמן תפילין הוא לא יצא דילמא אתי לאיתויי ברה"ר ואיכא דמתני לה אסיפא ואם יצא אינו חייב חטאת אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמ"ד שבת זמן תפילין הוא אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אינו חייב חטאת מ"ט דרך מלבוש עבידא. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה: אמר רב פפא לא תימא עד דמומחה גברא ומומחה קמיע אלא כיון דמומחה גברא אף על גב דלא מומחה קמיע דיקא נמי דקתני ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו מומחה ש"מ: ת"ר איזהו קמיע מומחה כל שריפא ושנה ושלש אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה לא שנכפה אלא שלא יכפה וקושר ומתיר אפילו ברה"ר ובלבד שלא יקשרנו

רש"י הא יא כנגלו מכה. איכא למידק דנפיק ביחיד והשתא בעי תלמודא ביה מרגליו נפיק: סנדל לשם כער עביד. שלא ינגף ביהדות הדרכים וילטער הילכך כשרואין אותו לולע ויודעין שיס כרגליו מכה אין חושדיו אותו שטוען את השני בידו אלא מכירין בו לפי מעשיו שפרסותיו קשות ואינו מלטער ביהדות הדרכים ולא נועלו אלא משום מכה ודיו בזה לבדו וללשון רבותי אי נמי מחכו עלה דלא חזו למכה לא שלף לה דמלטער ביהדות הדרכים מחמת המכה: לשום תענוג עביד. אדם איסטניס ורך ומכירין מתוך מעשיו שנעל נעלו אחת שהיא איסטניס וזו מכתה מוכחת עלה ומבינין שהמכה מונעתו מלנעול ולא חשדי ליה ולענין אחוסי נמי לא מחייבי עליה: עשיתו מכה. ורבי יוחנן סבירא ליה דהנועל סנדלים נועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין וקס"ד דהכי קאמר ליה א"כ שבעול זה שוב לא אנועול של שמאל אחריו והנני יואל ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה אלמא קסבר באותה שיס בה מכה נועל: ודילמא כר' חייא סבירא ליה. דאמר באותה שאין בה מכה נועל והכי קאמר ליה א"כ הכיני יואל ביחיד בזו של ימין ועשית את רגלי של שמאל כאילו יא בה מכה דאלא ביחיד באותה שאין בה מכה: ואזדא ר' יוחנן. דאמר עשית מכה דשמעין מינה דאי הוה נעיל דימין ברישא תו לא הוה נעיל דשמאל בתריה לטעמיה דאמר דשמאל חשיבא: תפילין בשמאל. כדילפינן במנחות (דף לז.) מעל ידכה מלא יד כהה דהיינו שמאל כהה לענין תשמיש: הוה הדר ביה. ולא עבדינן כר' יוחנן: אין הלכה. וכרבי יוחנן בענין למעבד: יואל ידי שניהם. עביד כתריוהו: וסיים דשמאליה וקטר. נמאל נעילת ימין קודמת לשמאל כי מתניתא והקירה שמאל לשל ימין כר' יוחנן: חולץ של שמאל. דזהו כבודו של ימין ככולהו גרסינן של ימין ברישא חוץ מחולץ: לא תימא כו'. בפרק בתרא דעירובין (ד' לה:) מייחתינן פלוגתייהו בגמרא: דילמא. שקיל להו מרישא אם בא לפנות וממטי להו ד' אמות: דמומחה גברא ומומחה קמיע. שעשה אדם זה קמיע זו לג' אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא ג' אנשים והקמיע מומחה שריפא כהב זה ג' אנשים א"כ שכתב אדם זה ג' מיני קמיעים של ג' מיני חלאים לג' אנשים היינו איתמחי גברא בכל קמיעים שיעשה לעולם ומומחה קמיעה שנעשית וקמיע זו לג' אנשים מחולי זה בין שכתבה רופא זה בין שכתבה רופא אחר נעשה הקמיע מומחה: אלא כיון דאיתמחי גברא. בג' מיני קמיעות לג' בני אדם לע"ג דלא איתמחי קמיע שלא ריפא קמיע זה אדם מעולם: מן המומחה. משמע מאדם מומחה: ולא קתני בזמן שאינו מומחה. דליהו משמע דקפיד אמומחה קמיע עלמנו קמיע אינו אלא לשון קטר ודעיקרין של שרשי סמננין נמי קרוין קמיע: ולא שנכפה. כלומר לא תימא דלא יא אלא מי שבא עליו החולי כבר פעם אחת: נכפה. היינו חולי שאדם נופל מחמתו לארץ ומכהו בראשו במוחו ומפילו: אלא שלא יכפה. שבא ממספחת נכפין ודואג שלא יכפה: (רש"י)

תוספות דעבד הכי עבד. פירוש דברייתא לא פליגא ארבי יוחנן ולא ר' יוחנן אברייתא וה"פ כתפילין אע"ג דימין חשובה לענין בהן יד ובהן רגל וכן לענין חליצה יכול לנעול של שמאל תחילה ברייתא נמי קמ"ל דאע"ג דשמאל חשובה לתפילין יכול לנעול של ימין תחילה וא"כ אמאי הקפיד רבי יוחנן על רב שמן שנתן לו של ימין כיון דיכול לנעול איזה שירצה תחילה ונראה לר"י דה"פ דעבד הכי עבד מי שרוצה לחבב של שמאל משום מצות תפילין הרשות בידו ומי שרוצה לחבב של ימין יותר משום חשיבות של ימין הרשות בידו ורבי יוחנן היה דרכו לחבב כל שעה של שמאל יותר ורב שמן בר אבא (לא) היה יודע מנהגו: וסיים דשמאליה וקטר. אומר ריב"א דדוקא לענין קשירה הוא דחשיבא של שמאל טפי משום דחשיבות תפילין הוא בקשירה אבל איכא לא ולהאי טעמא יש לנעול של ימין תחלה במנעלים שאין בהן קשירה: דילמא מיפסקי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר. קשה לר"י דאפילו לא חיישינן דילמא מיפסקו אסור משום דזימנין דאיצטריך לבה"כ ואתי לאתויינהו ד"א ברה"ר דהכי אמר לקמן גבי קמיע ומתוך פי הקונטרס משמע דלא גרס דילמא מיפסקו ופי' דילמא שקיל להו מראשו אם בא ליפנות והקדוש מקורב"ל אומר דגרסינן לה שפיר ואיצטריך טעמא דמיפסקו לתפילין של יד דאין צריך לחלוץ כשצריך לבה"כ אלא של ראש משום ש"ן: עד דמימחי גברא ומימחי

קמיע. נראה לר"י שאם כתב לחש אחד בשלש איגרות וריפאו שלשתן ג' בני אדם כל אחד אדם אחד היינו מומחי גברי וכאשר רפאו שלשתן אדם אחד בעיא היא בסמוך אי מימחי גברא או לא ודוקא לאותו לחש הוא מומחה אבל לשאר לחשים לא ודוקא שכתבם הוא אבל אחר לא ואם כל אחת מאיגרות ריפא שלש פעמים אפילו אדם אחד מומחות שלשתן ואין הלחש מומחה כל מקום שהוא אלא דוקא איגרת לבדה שהומחת והיינו מומחה גברא ומומחה קמיע שקמיע זה הומחה שריפא שלש פעמים וכתבו אדם מומחה שכתב שלשה קמיעין והועילו שלשתן: אע"ג דלא מימחי קמיע. נראה דכל שכן מימחי קמיע ולא גברא שהמחאת קמיע עדיפא מהמחאת הרופא כדמוכח לקמן דבהמחאת קמיע פשיטא ליה דאיתמחי אפילו בחד גברא ובאיתמחי גברא מספקא ליה אי איתמחי בתלת קמיע לחד גברא אי לא: אע"ג דלא מימחי קמיע. קשה לרשב"א היכי משכחת לה דאיתמחי גברא ולא קמיע כיון שהאיש מומחה לכתוב לחש זה א"כ אגרת זו שכתב ודאי תועיל ואומר ר"י דנ"מ שאם אבדה מחאתו שכתב ג' קמיעים ולא הועילו אם הומחה הקמיע מועיל אפילו אבד אדם מחאתו: ולא קתני בזמן שאינו מומחה. קשה לרשב"א דילמא לעולם בעינן תרוייהו ואי הוה תני הכי הוה משמע מומחה קמיע ולא גברא וי"ל דאינו מומחה משמע שפיר בין אגברא בין אקמיע דהא לקמן תניא איזהו קמיע מומחה כו' ומוקמינן לה לאמחויי גברא: (תוספות)

רשב"א אלף אפילו למאן דאמר שבה זמן תפילין הוא לא ילא דילמא מיפסקי ליה לרועה ואחי לכתויי ארבע אמות. רש"י ז"ל (ד"ה דילמא) לא גריס דילמא מיפסקא לרועה, דבלאו הכי איכא למיגזר דילמא איצטרך לבית הכסא, וכדחניא לקמן (סב, א), וכדאמרין בסמוך (לקמן ע"ב) לגבי קמיע של כתב, אלף הכי גריס דילמא אחי לכתויינהו ד' אמות ברה"ר ופירש משום דזימנין דמיצריך לבית הכסא. אבל בתוס' (ד"ה דילמא) יישבו גירסת הספרים, דנפקא מינה לתפילין של יד דליכא משום בית הכסא הואיל ומחופות עור, דתפילין של ראש היינו משום ש"ן דכתיב בהו כדליתא לקמן (סב, א). אלף כיון דאיתמחי [לפנינו: דמומחה] גברא אף על גב דלא איתמחי קמיעא. וכל שכן איתמחי קמיעא ואף על גב דלא איתמחי גברא. ואיתמחי גברא היינו שריפא שלשה אנשים בשלשה קמיעין מוחלקין, אבל לחדם אחד בשלשה מיני קמיעין סלקא בסמוך (בעמוד ב) כתיב משום דילמא האי גברא הוא דמקבל כתבא. ואיתמחי קמיע היינו שריפא שלשה בני אדם או אפילו שריפא לחדם אחד שלשה פעמים, וכדחניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא וסנה ושלש. ואף על גב דאמר רב פפא (סס) פשיטא לי תלתא קמיעי לתלתא גברי תלתא תלתא זימני איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא, משום גברא נקט הכין הא משום קמיעא אפילו לחדם

סגי.

אחד

לחדם

דף סא - ב

בשיר ובטבעת ויצא בו ברשות הרבים משום מראית העין והתניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא ג' בני אדם כאחד לא קשיא הא למחויי גברא הא למחויי קמיעא אמר רב פפא פשיטא לי תלת קמיע לתלת גברי תלתא תלתא זימני איתמחי גברא ואיתמחי קמיע לתלתא קמיע לתלתא גברי חד חד זימנא גברא איתמחי קמיעא לא איתמחי חד קמיע לתלתא גברי קמיעא איתמחי גברא לא איתמחי בעי רב פפא תלתא קמיע לחד גברא מאי קמיעא ודאי לא איתמחי גברא איתמחי או לא איתמחי מי אמרין הא אסי ליה או דילמא מזלא דהאי גברא הוא דקא מקבל כתבא תיקו. איבעיא להו קמיעין יש בהן משום קדושה או דילמא אין בהן משום קדושה למאי הילכתא אילימא לאצולינהו מפני הדליקה ת"ש הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן אותיות ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונשרפים במקומן אלא לענין גניזה ת"ש היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה יגוד ויגזזנו אלא ליכנס בהן בבית הכסא מאי יש בהן קדושה ואסיר או דילמא אין בהן קדושה וש"ש ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה הא מן המומחה נפיק ואי אמרת קמיעין יש בהן משום קדושה זמנין דמיצטרך לבית הכסא ואתי לאיתויינהו ד' אמות ברה"ר הכא במאי עסקינן בקמיע של עיקרין והתניא אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין אלא הכא במאי עסקינן בחולה שיש בו סכנה והתניא אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה אלא כיון דמסי אף על גב דנקיט ליה בידיה נמי שפיר דמי

רש"י בשיכר. אלעדה: מפני מראית העין. ללא מיחזי כמאן דבעי ליה לרפואה אלף לתכשיט ולאו תכשיט הוא אלף מחמת דלוגת חולי: והתניא כל שריפא ג' בני אדם. ולעיל קתני כל שריפא וסנה ושלש אפילו אדם אחד: הא לכתויי גברא כו'. הא דקתני ג' בני אדם משום דסתם ג' בני אדם שלשה מיני חלאים ואיירי בג' מיני קמיעין שאינן דומין זה לזה ולכתויי גברא שנגעה מומחה בכל קמיעים שיעשה לעולם כדאמרין בב"ק (דף לז.) נגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל אבל הקמיע אינו מומחה אם יכתוב רופא אחר אחד מהו; והא. דקתני כל שריפא וסנה ושלש מיירי בחולי אחד וכתבו זה הלחש וריפא ג' פעמים או לחדם אחד או לשלשה ולכתויי קמיעא מיירי דנעשה הקמיע לבדו מומחה על יד אדם זה או אם כתבם שלשה רופאים נעשה קמיע של לחש

זה מומחה מיד כל אדם: תלחא קמיעי. ג' מיני לחש: תלחא תלחא זימני. כל לחש ריפא שלשה פעמים ואפילו אדם אחד: אתמחא גברא. בכל קמיעות לעולם שהרי הומחה בשלשה מיני קמיעים: ואתמחוי קמיע. שלשה קמיעין הללו נעשים מומחים מיד כל אדם שהרי ריפא כל אחד ג' פ ואין לומר מזל הרופא גורם לחיזן הדבר תלוי במזל הרופא אלא בחכמתו ואין לומר נמי החולה גרם שמתרפא על ידי קמיעין שהרי בשלשה אנשים הוחזק: קמיעא לא אתמחי. לברא מיד רופא אחת: חד קמיע לתלחא גברי. לחולי אחת: קמיעא אתמחי. מיד כל אדם: גברא לא אתמחי. לקמיע אחר שאינו של לחש ושל חולי זה: תלחא קמיעי. של שלשה מיני חולי: קמיעא ודאי לא אתמחי. מיד אדם אחר שהרי לא ריפא אלא פעם אחת: מזליה דהאי גברא. מלאכו של חולי זה דמקבל קמיעא ור"ת ממתני' דלעיל שמעינן לה דקתני כל שריפא ושנה ושלש דמשמע לאדם אחד ואוקימנא דאתמחי קמיעא ולא אמרינן מזליה הוא לא דמי ההם חד קמיעא הוא וליכא למיתלייה במזל אלא דגברא אלא בקמיע הגי ודאי בגברא תלוי או ברופא או במתרפא הלכך מיבעיא לן במאי ניתליה: לאכוליהו. בשבת לחצר המעורבת כשאר כתבי הקדש: הברכות. שחקנו חכמים כגון תשעה של ר"ה שיש בהן מלכיות וזכרונות וסופרות: מענינות. מפרשיות הרבה שכותבין בהן את מקראות של רפואה: היה כתוב גם יגוד. יקח מקום השם ויגנוזו: סתם בית הכסא שלהן בשדות: שיש בו סכנה. אי שקיל ליה מיניה דקרי למיעל בהן לבית הכסא משום פיקוח נפש: אף על גב דנקיט ליה בדיה. תכשיטו הוא הלכך אי נמי מייחי ליה ד' אמות בידים לא מחייב: (רש"י)

תוספות כל שריפא שלשה בני אדם כאחד. נראה לר"י דגרסינן כאחד והכי פירושו מדקתני כאחד אלמא משמע דבג' קמיעים מיירי ולעיל קתני כל שריפא ושנה ושילש משמע קמיע אחד ומשני דההוא דלעיל לאמחוי קמיע והך לאמחוי גברא וה"ה אפילו לא נתרפאו יחד אלא הא דנקט כאחד לאשמעינן דבג' קמיעין מיירי ולאמחוי גברא: תלתא קמיעין לג' גברי תלת תלת זימני. פירוש שכתב לחש אחד בג' איגרות וכל אחת הועילה לג' אנשים או לאחד שלש פעמים קשה לרשב"א קמיע ג' היכי אתמחי הלא מיד כשנתרפא האדם שלישי בקמיע ג' [פעם א'] אתמחי גברא וכיון דאתמחי גברא ודאי שאותה האיגרת תועיל מכאן ואילך וי"ל כגון דשני קמיעין הללו ריפאו תלת זימני לתרי גברי וקמיע שלישי לחד מהנדך תרי גברי תרי זימני והשתא מימחו כבר תרי קמיעי וגברא וקמיע שלישי אכתי לא אתמחי וחזר וריפא קמיע שלישי אדם שלישי דהשתא בא בבת אחת המחאת גברא והמחאת קמיע: תלת תלת זימני. הוה מצוי למימר חד תלת זימני ואינדך חד זימנא אלא בעי למימר שיהיו שלשה קמיעין מומחין: חד קמיע לתלת גברי. נראה לר"י דה"ה לחד גברא תלת זימני דודאי לגבי המחאת גברא הוא דמבעיא ליה בסמוך אי אתמחי בחד גברא מתלת קמיעי אבל לענין המחאת קמיע דעדיף לא קא מיבעיא ליה דפשיטא דתלינן בהמחאת קמיע ולא אמרינן מזליה דהאי גברא הוא דמקבל כתבא והאי דנקט לתלתא גברי משום רבותא דאפילו הכי גברא לא אתמחי: תלת קמיע לחד גברא מאי. תימה תיפשוט ליה מדתני לעיל איזהו קמיע מומחה כל שריפא שלשה בני אדם ומוקמינן לה לאמחוי גברא משמע דוקא תלת גברי אבל חד גברא לא מדלא קתני כל שריפא אדם א' בג' קמיעין ובקונטרס פי' בפי' א' מימחי גברא מימחי קמיע שעשה אדם זה קמיע לשלשה אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא שלשה אנשים והקמיע מומחה שריפא כתב זה ג' אנשים ולהאי פירושא נמי לא אימחי גברא אלא דוקא לאותו לחש וקשה לר"י לפירוש זה דהא אמרינן לקמן חד קמיע לתלתא גברי קמיע אתמחי גברא לא אתמחי ויש ליישב לשון הקונטרס דה"ק שעשה אדם זה לחש זה בשלשה איגרות לג' אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא לג' אנשים והלחש מומחה שריפא לחש זה ג' אנשים וגם זה אין נראה לר"י דאם בענין זה נמי קרוי חד קמיע לתלתא גברא הדרא קושיא לדוכתיה ואם הוא קרוי בענין זה תלתא קמיע לתלתא גברי חד חד זימנא הא אמרינן לקמן דגברא אתמחי ולא קמיע לכך נראה לר"י כדפירש וכן פירוש אחר שפי' בקונטרס מיושב מן הראשון: הא לאמחוי קמיע. פירש בקונטרס דנעשה הקמיע לבדו מומחה ע"י אדם זה תימה דהוא עצמו פירש בסמוך גבי תלת תלת זימני דכל לחש שריפא ג' פעמים נעשו ג' קמיעות הללו מומחים מיד כל אדם אע"פ שרוצה לומר הקונטרס שרופא אחד כתבם מדפירש ואין לומר שמזל הרופא גרם וכן נראה ודאי עיקר דלא ע"י אדם זה לבד נעשה הקמיע מומחה אלא אף מיד כל אדם דהא אמרינן בסמוך תלתא קמיע לתלתא גברי תלת תלת זימני אתמחי גברא ואיתמחי קמיע והאי תלתא קמיעי לתלתא גברי דקאמר איירי שרופא אחד עשאם דבענין אחר לא אתמחי גברא וא"כ האי דקאמר נמי תלת תלת זימני איירי נמי ברופא אחד כמו רישא וקאמר דאתמחי קמיע והיינו ע"כ מיד כל אדם דאי מיד רופא זה הא בלאו הכי הוא מומחה בכל קמיעין שבעולם וממה שפירש נמי גבי תלת תלת זימני כל לחש ריפא ג' פעמים ואפילו אדם אחד חזר בו מזה דפירש אתמחי קמיע ואין לומר מזל החולה גרם שמתרפא ע"י קמיעתא שהרי בשלשה אנשים הוחזק משמע דלא אמרינן אתמחי קמיע אלא א"כ ריפא ג' אנשים: אתמחי קמיע. פירש הקונטרס ואין לומר מזל הרופא גרם דאין הדבר תלוי במזל הרופא אלא בחכמתו משמע שרוצה ליתן טעם אמאי אתמחי קמיע במזל הרופא היה לנו לתלות שכבר הומחה שריפא ג' אנשים בג' מיני קמיעים ולא היה לנו לתלות בקמיע ולא ידע רשב"א מה טעם נתן על זה דהא לא אתמחו שאר קמיעין של שאר חולאים אע"ג דהרופא אתמחי בכל קמיעין שבעולם ה"נ אלו ג' קמיעים נמי לתלות ברופא אלא צריך לתרץ כמו שפירשתי ללשון ר"י בענין שיבא המחאת קמיע והמחאת גברא בבת אחת:

והתניא רבי אושעיא אומר ובלבד שלא יאחזנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים [אלא] הכא במאי עסקינן במחופה עור והרי תפילין דמחופה עור ותניא הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין ברחוק ארבע אמות ונכנס התם משום שי"ן דאמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר אביי ד' של תפילין הלכה למשה מסיני ואמר אביי יו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני: ולא בשריון ולא בקסדה ולא במגפיים: שריון זרדא קסדה אמר רב סנוארתא מגפיים אמר רב פזמקי: מתני' לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ולא בכוליאר ולא בכובלת ולא

בצלוחית של פלייטון ואם יצתה חייבת חטאת דברי ר' מאיר וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פלייטון: גמ'

אמר עולא וחילופיהן באיש אלמא קסבר עולא כל מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ומידי דחזי לאשה לא חזי לאיש מתיב רב יוסף הרועים יוצאין בשקין ולא הרועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכן של הרועים לצאת בשקין [אלא] אמר רב יוסף קסבר עולא נשים עם בפני עצמן הן איתביה אביי המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה ואי אמרת נשים עם בפני עצמן הן והא מצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות התם קסבר ר"מ לילה זמן תפילין הוא ושבת זמן תפילין הוא הוה ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא אמר רבה (בר בר חנה הזמן גרמא נשים חייבות והא הוצאה כלאחר יד היא אמר רבי ירמיה באשה גזברית עסקינן אמר רבה (בר בר חנה אמר רבי יוחנן) תרצת אשה איש מאי איכא למימר אלא אמר רבא פעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסא ומניחתה בידה עד שמגעת לקופסא ופעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל אומן לתקן ומניחה בידו עד שמגיע אצל אומן: ולא בכוליאר ולא בכובלת: מאי כוליאר א"ר מכבנתא כובלת אמר רב חומרתא דפילון וכן אמר רב אסי חומרתא דפילון ת"ר לא תצא בכובלת ואם יצתה חייבת חטאת דברי ר"מ וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בכובלת לכתחלה במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר משאוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא ודילמא שלפא ומחויא ואתיא לאיתוייה ורבי אליעזר סבר מאן דרכה למירמיה אשה שריחה רע אשה שריחה רע לא שלפא ומחויא ולא אתיא לאיתוייה ארבע אמות ברשות הרבים והתניא ר' אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון לא קשיא הא כי קאי אדרבי מאיר הא כי קאי אדרבנן כי קאי אדרבי מאיר דאמר חייב חטאת אמר ליה פטור כי קאי אדרבנן דאמרי פטור אבל אסור אמר איהו מותר לכתחלה

רש"י שלח יאחזנו. ללא הוא תכשיט שלו אלא דרך מלבוש: במכוסה עור. לזיכא גנותא חי מעייל לבית הכסא ולא בעי למישקליה: חולץ תפילין. ורע"ג דמכוסה עור שהארבע אגרות שהפרשיות כתובות בהן תחובות בדפוסין של עור: התם משום שי"ן. שעשויה מעור החיטון עלמנו קומט בו ג' קמטין כעין שי"ן משדי והל"ט והיו"ד עשוין בקשר שקושר הרצועה אחת ללפון ואחת למזרח כמין ד' ורצועה קטנה מאד תלויה בה ואין בה אלא כפיפה כמין יו"ד וכופאה בעוד העור לח והיא כופה לעולם: זרדא. כרוני"א ושריון (מין כותונת מטוסה בתחיתות מהכה): סנוארתא. כובע עור תחת כובע המתכה: פזמקי. אנפליאות של ברזל במלחמה: מתני' בכוליאר. מפרש בגמרא וכן כובלת: פלייטון. בלסמ"א ובלסמ"א: משה לרפואה (מלה במלה: שמו אפרסמון) משחא דאפרסמא: חייבת חטאת. הסבר לכו תכשיט ניהו: גמ' אמר עולא וחילופיהן באיש. אטבעת קאי דטבעת שיש עליו חותם אם ילא פטור ואם אין עליו חותם ויאל חייב חטאת: שקין. שמתכסין בהן מפני הגשמים שקין מלבוש שק: אלא כל אדם. אלמא רע"ג ללא רגילי ביה מנו דלגבי האי תכשיט לגבי האי נמי תכשיט הוא: המוצא תפילין. בשבת בשוק או בדרך: מכניסן. לעיר דרך מלבוש: זוג זוג. דרך שהוא לובש בחול אחד בראש ואחד בזרוע וחולצן וחוזר ומניח זוג אחר ומכניסן וכן כו': ואחד האשה. ורע"ג ללא תכשיט דאשה ניהו מנו דהוה תכשיט באיש שרי אף לאשה: לילה זמן תפילין הוא וכן שבת. הלכך לעולם זמנם הוא ואין להם זמן קבוע שתהא מלכות מצות עשה שהזמן גרמא להפטר נשים מהן הלכך נקט לילה וצבת משום דפלוגתא בתרווייהו ואי הוה סבירא ליה לרבי מאיר בחד מינייהו ללאו זמן תפילין הוא נמלא זמן קבוע לתפילין והוה להו נשים פטורות: נשים חייבות. הלכך תכשיטין הן לה: והא הוצאה כלאחר יד הוא. אמתני' קאי והוצאת טבעת שמוציאתה דרך מלבוש באצבע וזה שאינו תכשיט לה אמאי חייבת חטאת הרי לא הוציאה כדרך כל המוציאות שכל המוציאת דבר שאינו תכשיט לו מוציאת אותו בידים ולא דרך מלבוש: גזברית. ששולחת חותמות המיד לממונין תחתיה לאחר תנו כך וכך מעות לפלוגי והרי חותמה בידה הלכך רגילה היא להניחה באצבעה ומיהו תכשיט לא הוה לדידה דאין דרך נשים בכך ומיהו דרך הוצאתה של זו בכך: איש מאי איכא למימר. דקאמר עולא וחילופיהם באיש דמחייב אטבעת שאין עליה חותם והא הוצאה כלאחר יד הוא שאין דרכו להוציא בזו דרך מלבוש: להקפסא. אישקרייני"ה ואישקריי"ו: קופסא (בעיקר לתכשיטים) בלע"ז כדי להניעה עם וי"מ שהקופסא חתומה בו וכשפותחה חוזרה וחומתה בה ולא נהירא דאם כן מנחתה באצבעה עד שמחזירתה לבעלה מיבעי ליה: אלא אומן לתקן ומניחה באצבעו. אלמא דרך הוצאה היא: מכבנתא. נשקא"ה ונשקא"ה: סיכה. מכבנה (ראה לעיל נה): ע"ש שמכבנת וקופרת מפתחי החלוק: חומרתא דפילון. קשר שקשור בו סם ששמו פילון וריחו ערב ובלע"ז בלסמ"א ובלסמ"ו: שמו אפרסמון (זוהי האורה האוטלית של המילה לעיל. לפי בלוגהיים (ב' ע' 124). גם היא מרש"י) ואשה שריחה רע טוענת עליה: ורבנן סברי תכשיט הוא. הלכך אם יאלתה פטורה ומיהו לכתחלה לא תלא דילמא שלפא ומחויא: למרמיה. להניח בלוארה כמו שקיל ורמי: ה"ג

ואשה שריחה רע לא שלפא ומחויא. סגנות הוא לה: והתניא ר' אליעזר פוטר. והכא שרי לכתחלה: הא. דקתני פוטר: כי קאי ארי' מאיר. בההיא מתנית' לא איירו רבנן אלא ר"מ לחודיה וגבי חיוב דר"מ שייד למיתני רבי אליעזר פוטר ואע"פ שהוא מתיר לכתחלה: הא כי קאי ארבנן. במתנית' דלעיל דאיירו רבנן בה ואמרו פוטר פריש ר' אליעזר בהדיא למיתחיה לאיפלוגי עליהו ואמר יולאה לכתחלה: (בב"ב)

תוספות והתניא ר' אושעיא אומר ובלבד כו'. תימה לר"י דילמא משום מראית העין דוקא הוא אסור מדרבנן כמו קושר בשיר ובטבעת דהשתא ליכא למיגזר דאפילו מייתי לה ליכא איסורא מדאורייתא ואומר ר"י דשלא יאחזנו בידו משמע אפילו בקומצו דליכא מראית העין אלא איסורא דאורייתא איכא ואפילו למ"ד. כל דבר שאסרו חכמים משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור הכא לא שייד למיגזר דאפילו עומד בשוק ונושאן בקומצו אין כאן מראית העין: שי"ן של תפילין. ול"ג דלית ויו"ד של תפילין כו' כדמוכח בפ' במה מדליקין (לעיל כ:). גבי הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים כו' ומוקי לה לרצועותיהן ולא פריך דלית של תפילין הלכה למשה מסיני כדפריך גבי שי"ן: וחיילופיהן באיש. אור"ת דאחיוב חטאת קאי: וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. פירוש דהוי משוי וליתסר וא"ת והא הוצאה כלאחר יד היא ושריא משום בזיון תפילין וי"ל כיון דמשוי הוא ויכול לבא לידי חיוב חטאת היכא דמוציא בלא שינוי משום בזיון לא שרינן ליה: (תוספות)

רשב"א ואמר רבי דלית ויו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני ולפנינו: הגירסא פונה ע"ש. לא גרסי ליה בתוס' (ד"ה שי"ן) כלל, דלית ויו"ד לאו הלכה נינהו. ותדע לך מדאמרינן בפרק במה מדליקין (לעיל כה, ב) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין, ואקשינן תפילין בהדיא כתיב זהו (שמות יג, ט) לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ וּפְרַקְיָנָה לְעוֹרְךָ, ואקשינן והא אמר רבי דלית ויו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני ופרקינן לרצועותיהן, ואי איהא לפרוד נמי רצועות והא אמר רבי דלית ויו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני כדאקשינן גבי לעורן משי"ן. אמר עולא וחיילופיהן באיש. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אמר): דאטבעת בלחוד קאי, אבל במחט איש ואשה כי הדדי נינהו. וכן פירש רב האי גאון ז"ל. וכן מוכחא כל הסוגיא. ורב אלפסי (בסוגיא) פירש בין בטבעת בין במחט, וזלזל נראו דבריו. מכניסין זוג זוג אחד האיש ואחד האשה. ואם תאמר דילמא משום דהוצאה כלאחר יד הוא באשה התירו. יש לומר אי משום הא מאי איירא זוג זוג אחד האיש ואחד האשה. ואם תאמר דילמא משום דהוצאה כלאחר יד הוא באשה התירו. יש לומר אי משום הא מאי איירא זוג זוג אחד האיש ואחד האשה. ואם תאמר דילמא משום דהוצאה כלאחר יד הוא באשה התירו. יש לומר אי משום הא מאי איירא זוג זוג אחד האיש ואחד האשה.

זוג	זוג	אפילו	טובא	נמי.	(רשב"א)
-----	-----	-------	------	------	---------

ב - סב דף

ומאיר ר' מאיר דתניא לא תצא אשה במפתח שבידה ואם יצאת חייבת חטאת דברי רבי מאיר רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוהית של פלייטון כובלת מאן דכר שמה חסורי מחסרה והכי קתני וכן בכובלת וכן בצלוהית של פלייטון לא תצא ואם יצאה חייבת חטאת דברי רבי מאיר רבי אליעזר פוטר בכובלת ובצלוהית של פלייטון במה דברים אמורים כשיש בהם בושם אבל אין בהם בושם חייבת אמר רב אדא בר אבהו זאת אומרת המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי חייב דהא אין בה בושם כפחות מכשיעור בכלי דמי וקתני חייבת רב אשי אמר בעלמא אימא לך פוטר ושאי הכא דליתיה לממשא כלל: [עמוס ב-1] וראשית שמנים ימשחו אמר רב יהודה אמר שמואל זה פלייטון מתיב רב יוסף אף על פלייטון גזר רבי יהודה בן בבא ולא הודו לו ואי אמרת משום תענוג אמאי לא הודו לו אמר ליה אביי ולטעמיך הא דכתיב [עמוס ב-1] השותים במזרקי יין ר' אמי ור' אסי חד אמר קנישקנין וחד אמר שמזרקין כוסותיהן זה לזה הכא נמי דאסיר והא רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא ושתה בקנישקנין ולא אמר ליה ולא מידי אלא כל מידי דאית ביה תענוג ואית ביה שמחה גזרו רבנן אבל מידי דאית ביה תענוג ולית ביה שמחה לא גזרו רבנן: [עמוס ד-1] השוכבים על מטות שן וסרוחים על ערשותם אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שהיו משתינין מים בפני מטותיהן ערומים מגדף בה ר' אבהו אי הכי היינו דכתיב [עמוס ג-2] לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתנין מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא א"ר אבהו אלו בני אדם שהיו אוכלים ושותים זה עם זה ודובקין מטותיהן זו בזו ומחליפין נשותיהן זה עם זה ומסריחין ערשותם בשכבת זרע שאינו שלהן א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות ואלו הן המשתין מים בפני מטותו ערום ומזלזל בנטילת ידים ושאתו מקללתו בפניו המשתין מים בפני מטותו ערום אמר רבא לא אמרן אלא דמהדר אפיה לפורייה אבל לבראי לית לן בה ומהדר אפיה לפורייה נמי לא אמרן אלא לארעא אבל במנא לית לן בה ומזלזל בנטילת ידים אמר רבא לא אמרן אלא דלא משא ידיה כלל אבל משא ולא משא לית לן בה ולא מלתא היא דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא ושאתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה וה"מ הוא דאית ליה ולא עביד: דרש רבא בריה דרב עילאי מאי דכתיב [ישעיה ג-1] ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל

ומשקרות עינים דהוה מלאן כוחלא לעינייהו ומרמזן הלודן וטפוף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה [\[ישעיה ג-טז\]](#) וברגליהן תעכסנה אמר רב יצחק דבי ר' אמי מלמד שמטילות מור ואפרסמון במנעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהן יצר הרע כארס בכעוס מאי פורענותיהם כדדריש רבה בר עולא [\[ישעיה ג-כד\]](#) והיה תחת בושם מק יהיה מקום שהיו מתבשמות בו נעשה נמקים נמקים [\[ישעיה ג-כד\]](#) ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות בצלול נעשה נקפים נקפים [\[ישעיה ג-כד\]](#) ותחת מעשה מקשה קרחה מקום שהיו מתקשטות בו נעשה קרחים קרחים [\[ישעיה ג-כד\]](#) ותחת פתיגיל מחגורת שק פתחים המביאין לידי גילה יהיו למחגורת שק [\[ישעיה ג-כד\]](#) כי תחת יופי אמר רבא היינו דאמרי אינשי חלופי שופרא כיבא [\[ישעיה ג-יז\]](#) (וספח) ה' קדקוד בנות ציון אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתוב התם [\[ויקרא יז-טו\]](#) לשאת ולספחת וה' פתחן יערה רב ושמואל חד אמר שנשפכו בקיתון וחד אמר שנעשו פתחיהן כיער אמר רב יהודה אמר רב אנשי ירושלים אנשי שחף היו אדם אומר לחברו במה סעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה בין גורדלי או

רש"י ומאי רבי מאיר. היכא חשכון לחייבי בה רבי מאיר כלל רבנן ופליגי רבי אליעזר עליה: בד"א. דרבי אליעזר פטר והאי פטר היינו מותר לכתחלה כדלוקימנא: כשיש בה בושם. פליטון יס בההוא חומרתא העשויה כקמיע דכיון דיס בה בושם חששטי היא לזו שריחה רע ולמשלף ואיתויי נמי לא חייש כדלמרחן דגנות הוא לה: אבל אין בה בושם. חומרתא לחודא לאו חששטי הוא וחייבת: זאת אומרת. הא דקתני אין בה בושם חייבת אלמא דקסבר רבי אליעזר המואילא אוכלין בשבת בכלי פחות מכשיעור ולא מיחייב על הולאת אוכלין פחות מגרורת כדלקמן (דף עו:) חייב מיהא על הכלי ולא אמרינן הכלי טפל להן ולא מיחייב עליה שלא נהכיון להולאת אוכלין ופלוגתא היא על סהם משנה השנויה בפרק המאניע (לקמן דף אג:) דקתני פטור אף על הכלי: דהא אין בו בושם כפחות מכשיעור דמי. שהכלי קלט את הריח ושיעור הולאת בשמים בכל שהוא וכיון שאינו כל שהוא הוא ריחה פחות מכשיעור (הוא) וקתני חייבת ולא אמרינן נעשה כלי טפל לריח שבתוכו ואריחא לא מיחייב דפחות מכשיעור הוא: ושאני הכא. ליכא למימר נעשה כלי טפל לריח שאין בו שום ממש ואפילו פחות מכשיעור לא מיקרי אבל פחות מכשיעור בדבר שיש בו ממש נעשה כלי טפל לו ופטור: ראשית שמנים. מובחר שבשמנים: גזר. משום אער חורבן: ואי אמרת. זה פליטון והאי קרא בהענוג משתעי שלא היו נוהגים לב לדברי הנביאים הניבאים על הפורענות ועסוקים בהענוגים: ולטעמיה הא דכתיב. בהאי ענינא השותים במזרקי יין ורבי אמי ורבי אסי פירשו זהו הנישקנין כלי זכוכית ארוך וכו' שני פיות ויין נזרק מזה לזה: שזמזקין. על ידי אומנות כדלמך בהחליב (סוכהדף נג.) מטייל בתמני כסי: הכי נמי דלמך. למשתי שהא בקנישקנין: משתינין. דלייק מסרוחים: לידי עניות. דלמרינן בע"פ (פסחים דף קיא:) שרא דעניותא נביל שמה ונביל קרי ליה ואוהב מקום מיאום ומשתיין מים לפני מטחו היינו מיאום: ערום. אורחא דמילתא נקט מתוך שהוא ערום אינו יואל לחוץ להשתין דטורח הוא לו ללבוש וללאת: אבל לבראי לית לן בה. שהקילוהו ארוך וניתז למרחוק: משא ולא משא. שאינו רוחץ ומשפסף יפה אללא מעט מים כגון רביעית מלומאס: על עסקי חשיטתיה. שאינו רואה לקנות לה: גבהו. היינו קומה זקופה: והלכנה נטויות גרון. שהיו הולכות עקב בצד גודל. למעט בהילוכם שהיו מסתכלין בה והיא שוהה בפסיעותיה ודרך נטוין גרון לילך בנחת לפי שאינו רואה לרגליו: ומשקרות עינים דמליין כוחלא. לשון סיקרא: ומרמזן. את הבחורים: סיקור. לשון הבטה: הלודן וטפוף שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה. שתראה אפה על ראש חברה והוא נוי לה ונשואות היו לפיכך מספר בגנותו: וטפוף. כמו על דלטפת אטפוף (אבות פ"ב מ"ו): תעכסנה. כמו וכעכס אל מוסר אויל (משלי ז) והוא ארס של נחש וקרי לה עכס על שם שאינו מטיילו אללא על ידי עכס: בכעוס. נחש כעוסה: נמקים. כמו המק בשו (זכריה יד) כללול. בנדי"ל ובינדי"ל: רגד, חגורה: נאה: נקפים. חבורות לשון המנקה רגלו וניקה שכבי היער (ישעיה י): מתקשטות. היינו שער שסורקות ומפרכסות: מתקשטות. דומה למקשה כעין נוטריקון: פתיגיל. נוטריקון פתח גילה אותו מקום: כי תחת יופי. כי כל אלה יבא לך תחת יופי: כיבא. קיוטור"א וקיוטור"א: כווייה (פגע מזהם): ליחה כמו שיחנא וכיבי דקדושין דפלימו (דף פא:): פתהן. כמו פתחיהן: שנשפכו בקיתון. שופכות דם זיבה: יערה. כמו ותער כדה (בראשית כד): כיער. נתמלאו שער ונמאסות לתשמיש: אנשי שחף. מדברים בלשון גאווה ולעגי שפה: סעדת. השמיש: פת עמילה. בעולה: שאינה עמילה. בתולה: פת עמילה. ברייא"א"ה ובריי"ד: (לחם) מעוך, מעוקה (נזול היטב) בלע"ז: גורדלי. לכן היה: (רש"י)

ביין חרדלי במסב רחב או במסב קצר בחבר טוב או בחבר רע א"ר חסדא וכולן לזנות אמר רחבה אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל ומשחרבה ירושלים נגנזו ולא נשתייר אלא כשעורה ומשתכח בגזאי דצימצמאי מלכתא: **מתני'** לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכ"א אינן אלא לגנאי שנאמר **ישעיה ב-ד** וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה בירית טהורה ויוצאין בה בשבת כבלים טמאים ואין יוצאין בהן בשבת: **גמ'** מאי באלה קולפא: ר' אליעזר אומר תכשיטין הן לו: תניא אמרו לו לרבי

אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן לפי שאינן צריכין שנאמר **ישעיה ב-ד** לא ישא גוי אל גוי חרב ותהוי לנוי בעלמא אמר אביי מידי דהוה אשרגא בטיהרא ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד שנאמר **דברים טו-יא** כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא כל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא **ישעיה סד-ג** עין לא ראתה אלהים זולתך ואיכא דאמרי אמרו לו לר' אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן אף לימות המשיח אינן בטלין היינו דשמואל ופליגא דר' חייא בר אבא א"ל אביי לרב דימי ואמרי לה לרב אביי ואתי רב יוסף לרב דימי ואמרי לה לרב אביי ואתי רב יוסף לרב יוסף מ"ט דר"א דאמר תכשיטין הן לו דכתיב **תהילים מה-ד** חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך א"ל רב כהנא למר בריה דרב הונא האי בדברי תורה כתיב א"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו א"ר כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר: סימן זרות: א"ר ירמיה א"ר אלעזר שני תלמידי חכמים המחדיין זה לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם שנאמר **תהילים מה-ה** והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדרך ולא עוד אלא שעולין לגדולה שנאמר **תהילים מה-ה** צלח רכב יכול אפילו שלא לשמה תלמוד לומר **תהילים מה-ה** על דבר אמת יכול אם הגיס דעתו ת"ל **תהילים מה-ה** וענוה צדק ואם עושין כן זוכין לתורה שניתנה בימין שנאמר **תהילים מה-ה** ותורך נוראות ימינך רב נחמן בר יצחק אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה דאמר רבא בר רב שילא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא א"ר ששת מאי דכתיב **משלי ג-טז** אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינין בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא א"ר ירמיה אמר ר' שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא מקשיב להן שנאמר **מלאכי ג-טז** אז נדברו יראי ה' וגו' אין דיבור אלא נחת שנאמר **תהילים מז-ז** ידבר עמים תחתינו מאי ולחושבי שמו א"ר אמי אפילו חישוב לעשות מצוה . ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה א"ר חנינא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר **קהלת ח-ח** **ה** שומר מצוה לא ידע דבר רע א"ר אסי ואיתימא ר' חנינא אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שנאמר **קהלת ח-ד** באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה וסמיד ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה הקדוש ב"ה שומע לקולן שנאמר **שיר השירים ח-ג** היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני ואם אין עושין כן גורמין לשכינה שמסתלקת מישראל שנאמר **שיר השירים ח-ח** ברח דודי ודמה וגו' אמר רבי אבא א"ר שמעון בן לקיש שני ת"ח המדגילים זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא אוהבן שנאמר **שיר השירים ב-ד** ודגלו עלי אהבה אמר רבא והוא דיזעי צורתא דשמעתא והוא דלית להו רבה במתא למיגמר מיניה (א"ר) אבא א"ר שמעון בן לקיש גדול המלוה יותר מן העושה צדקה ומטיל בכיס יותר מכולן (א"ר) אבא אמר ר' שמעון בן לקיש אם תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש הוא חגריהו על מתניך אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו אמר רב כהנא אמר רבי שמעון בן לקיש ואמרי לה אמר רב אסי אמר (ריש לקיש) ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש כל המגדל כלב רע בתוך ביתו מונע חסד מתוך ביתו שנאמר **איוב ו-ד** למס

רש"י ביין חרדלי. שחור כלומר לבנה או שחורה: במסב רחב. מיסב מטה שמיסב עליה בשעת אכילה ולענין ניאוף אשה שמנה: קלר. כחוקה: חבר טוב. אשה טובה מראה: לימנמאי מלכתא. כך שמה: מתני' באלה. מפרש בגמ' קולפא מנא"ה ומנא"ה: אָהוּ בלע"ז: וכתתו חרבותם. ואי תכשיטין ניהו לא יהו בטלין לעתיד: בירית. בגמרא מפרש: טהורה. אינה מקבלת טומאה: ויוצאין בה. דלא קלפא ומחויא שלא יראה שוקה: ככלין טמאין. בגמ' מפרש לה: גמ' שרגא בטיהרא. נר בזהרים מתוך שאינו כריך אינו נאה אבל בזמן הזה שהוא עת מלחמה תכשיטין הן: ופליגא. הא דקתני בטלין לימות המשיח פליגא דשמואל דלשמואל אין בטלין לימות המשיח: לא יחדל. משמע לעולם אלמא יש עניות ועשירות ש"מ נחמות שנבאו הנביאים ולא יהיה כעניני עוד (זכריה יד) לא לימות המשיח נתבאו שהן מן העולם הזה דאם כן חדל לך אביון: מסייע ליה. כרייתא דקתני בטלין לימות המשיח לרבי חייא בר אבא: לא נתבאו. דברי נחמות שלהן: עין לא ראתה. עין של נביאים לא שלטה לראותו: בדברי תורה כתיב. הוי זכיר לחזר על משנתך שהיא מזומנת לך בשעת הדין להביא ראיה כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה והוא הודך והדרך: דליגמר איניש. לגרום שמעתא מרביה ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה: והדר ליסבר. טעמיה דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא ותלמודיה הוה קים ליה מדהוה בר תמני סרי: המחדיין. שואלין ומשיבין ולא לקפח אלא להתחדד: והדרך. כמו וחדרך: ותורך.

ותלמדך: למימיניו. של תורה שמפשטין טעמיהן בדקדוק ובוררין כימין המיומנת למלאכה: עושר וכבוד ליכא. בתמיה כיון דליכא אורח ימים כ"ש עושר וכבוד: למשמאלין בה. שאין יגיעים בה כל ארכן אי נמי מיימיניו בה עוסקין לשמה משמאלים שלא לשמה: הנוחין זה לזה. נושאין ונותנין בה בנחת רוח מהעסקין כדי שילמדו זה מזה: ידבר עמים תחתינו. ישפיל וכל פלות בנחת ל"א הנוחין מנהיגין זה את זה להבנתה של הלכה כמו לך נחה (שמות לב) ידבר תרגום של ינהג: ומי יאמר לו מה תעשה. אומר מלות ויכל לומר לו: המקשיבין. מלמדים זה את זה ומבינים זה מזה ולישנא דקרא נקט: בגנים. בתי מדרשות: חזירים מקשיבים. זה לזה להם אני אומר שישיעוני קולם ואלענס: ברח דודי. בתריה כתיב: המדגילים. מאספין זה את זה ואומרים בא ונלמוד ונבין בין שנינו הואיל ואין לנו רב ללמדנו: אורחא. אורח הדבר קאת למדו מרבים: גדול המלוה. לפי שאין העני בוש בדברי: ומטיל לכיס. מעות ומלאי להשתכר בהן למחצית שכר ואידי דאיירי רבי אבא אמר ריש לקיש נקט כל הגי מילי דאגדתא דאמר להו ר' אבא משמיה: חוגרו. הדבר בו סופך ליהנות מהלמודו: אל תדור בשכונתו. שאינו יודע בדקדוקי מלות ואין חסידותו שלם וסופך ללמוד ממנו: מונע חסד. שאינו מניח העניים לבא לפתחו: למס. דהיינו כלב: (רש"י)

תוספות אין בין העוה"ז לימות המשיח. אע"ג דהשתא אין ירושלים ואין בהמ"ק ואילו לימות המשיח יהיה הכל בנוי צ"ל דהא אין (תוספות) בין לאו דוקא: (תוספות)

דף **סג** **ב**

מרעהו חסד שכן בלשון יונית קורין לכלב למס רב נחמן בר יצחק אמר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר [\[איוב ו-יד\]](#) ויראת שדי יעזוב ההיא איתתא דעיילא לההוא ביתא למיפא נבח בה כלבא איתעקר ולדה אמר לה מרי דביתא לא תידחלי דשקילי ניביה ושקילין טופריה אמרה ליה שקולא טיבותיך ושדיא אחיזיזי כבר נד ולד אמר רב הונא מאי דכתיב [\[קהלת יא-ט\]](#) שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט עד כאן דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר טוב ריש לקיש אמר עד כאן לדברי תורה מכאן ואילך למעשים טובים: בירית טהורה: אמר רב יהודה בירית זו אצעדה מתיב רב יוסף בירית טהורה ויוצא בה בשבת ואילו אצעדה טמאה היא ה"ק בירית תחת אצעדה עומדת יתיב רבין ורב הונא קמיה דרב ירמיה ויתיב רב ירמיה וקא מנמנם ויתיב רבין וקאמר בירית באחת כבלים בשתיים א"ל רב הונא אלו ואלו בשתיים ומטילין שלשלת ביניהן ונעשו כבלים ושלשלת שבו משויא ליה מנא וכ"ת כרבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יוחנן מניין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר [\[במדבר לא-כג\]](#) כל דבר אשר יבא באש אפילו דיבור במשמע בשלמא התם קא בעו לה לקלא וקעביד מעשה הכא מאי מעשה קעביד הכא נמי קא עביד מעשה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתולותיהן נושרות עשו להן כבלים והטילו שלשלת ביניהן שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא היו בתולותיהן נושרות איתער בהו ר' ירמיה אמר להו יישר וכן א"ר יוחנן כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מניין לאריג כל שהוא טמא מצ"א א"ל אביי וציץ אריג הוא והתניא ציץ כמין טס. של זהב ורוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד ה"א למעלה וקודש למ"ד למטה ואמר ר' אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו בעיר רומי וכתוב קדש לה' בשיטה אחת כי סליק רב דימי לנהרדעא שלח להו דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי ברם כך אמרו משום רבי יוחנן מניין לתכשיט כ"ש שהוא טמא מצ"א ומניין לאריג כ"ש שהוא טמא [\[ויקרא יא-לב\]](#) מאו בגד תנו רבנן אריג כ"ש טמא ותכשיט כ"ש טמא אריג ותכשיט כ"ש טמא מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג אמר רבא אריג כל שהוא טמא מאו בגד תכשיט כל שהוא טמא מצ"א אריג ותכשיט כל שהוא טמא [\[במדבר לא-נא\]](#) מכל כלי מעשה א"ל ההוא מרבנן לרבא ההוא במדין כתיב א"ל גמר

רש"י מרעהו. מונע חסד ורע"ג דלא כתיב מונע ממילא משמע שכל חיבה שראשה מ"ס משמעת נטילה היא כמו ויקח מידם (שמות לב) אדור גוים מארצו (תהלים י): למיפא. לאפות עיסה שהשאל בעה"ב תנורו: שקילי ניביה. נטולות ד' שיניו שהוא נושך בהן אותן שיניים קרי ניבין כדאמרין באלו טרפות (חולין דף נט). גמל ניבי אית ליה: שקילי טופריה. נטולות אפרניו מלכרוטו: שקולא. נטולה עובדת ומטולת על הקוליס: טיבותיך. טובת הנחת נחמתך כמו מחזיק טוב הגרי"א וגרי"ד: טובה (במשמעות של לעשות טובה למישהו" או "בלי טובות", כלומר מעשה חסד): בלע"ז: עד כאן. עד ודע כי על כל אלה וגו': עד כאן לתורה. שמה בהלמודך למוד משמחה ומטוב לב והלך בדרכי לבך להבין מה בכלך לפי ראות עיניך: מכאן ואילך למעשים טובים. ודע כי על כל אלה על כל מה

שלמדה סופר ליתן את הדיון אם לא תקיים: אלעדה. של זרוע: ואילו אלעדה טמאה היא. דכתיב (במדבר לא) במעשה מדין אלעדה ומיד וגו' וכתב תחטאו אתם ושיבכם: תחת אלעדה. שבזרוע עומדת בשוק להחזיק בתי שוקיה שלל יפלו ויראו שוקיה הלכך טהורה דלחו לנוי היא וכלי השמיש נמי לא היא כלי המשמש כלי דומיא דטבעות הכלים דאמרינן בפרקין דלעיל דטהורין ויואלין בהם לזרד לבישה היא ומישלף ואחויי נמי ליכא למישה דלא מיגליא לשוקה: בירית באחת. משוקיה: ושלשלת משוי להו מנא. בתמיה דקתני ככלים טמאים: וכי תימא דכר' שמואל כו': משמיע קול בכלי מהכות. בריש פרקין: ועשו להו שלשלת כו'. הלכך שלשלת השמיש אדם הוא ולא השמיש כלי דלא תקבל טומאה ואין יואלין בהו דילמא שלפא לשלשלת שהיא של זהב ומחויא דכי שקלת לשלשלת לא מיגליא שוקה שהיא בירית במקומה עומדת: ישר וכן אמר ר' יוחנן. יפה אמרה וכן שמעתי מר' יוחנן: מליץ. שהוא דבר מועט ומנחו עם תכשיטי כהן: יו"ד ה"א מלמעלה קדש למ"ד מלמטה. כלומר השם שלם בשיטה עליונה וקדש למ"ד בשיטה תחתונה שלל להקדים שאר אותיות למעלה מן השם מאחר ששני שיטין היו ורבינו הלוי שונה קודש לה' מלמטה והיא היא: אני ראינו ברומי. שנכנס לאור המלך ליטול מה שירצה במס' מעילה (דף טו:) במעשה בן חלמיון: כי סליק רב דימי לנהרדעא. חזר בו ממנה שאמר ליץ אריג הוא: מאו בגד. דכתיב גבי שרצים או בגד או עור או ריבוי הוא: אריג ותכשיט כל שהוא. הלוי אריג והלוי תכשיט שאינו אריג וכולו הוא כל שהוא כלומר דבר קטן: מוסיף שק על הבגד. דכבר זה שהשק טמא משום אריג ולקמיה מפרש ליה: הוא במדין כתיב. גבי טומאת מת ושרץ ממת לא יליף להחמיר דמה למת שכן טומאתו חמורה: (דף"ג)

תוספות ואילו אצעה טמאה היא. פ"ה דכתיב במעשה מדין אצעה וצמיד וגו' וכתב תחטאו אתם ושיבכם ולא נהירא דע"כ תחטאו לא אכל השבי קאי דהא בהמות נמי הוו בשבי ולא בני קבולי טומאה (מהם) כל כלי מעשה דקאי אכל הכלים שנלקחו וילפינן לקמן כלי כלי משרצים: בירית תחת אצעה עומדת. פי' בקונטרס בשוק להחזיק בתי שוקיה שלא יפלו ויראו שוקיה וקשה לפי' זה דא"כ בכלים אמאי אין יוצאין למאי דס"ד השתא דאין חילוק בין בירית לכבליים אלא שזה באחת וזה בשתיים לכן נ"ל דאפשר ליטול בלא גילוי שוקים ומש"ה בכלים אין יוצאין בהן דילמא שלפא ומחויא דתכשיט לנוי הם אבל בירית שהיא באחת לא שלפא ומחויא דאין זה תכשיט דכיון שאין לה אלא באחת גנאי היא לה ומש"ה ניחא דבירית טהורה דלא תכשיט לנוי הוא וכלי תשמיש נמי לא הוא אלא כלי המשמש כלי דומיא דטבעת הכלי דאמר לעיל דטהור וכן פירש הקונטרס וטעמא דכבליים טמאים משום דתכשיט הם לנוי כדפי': וכתוב עליו בשני שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד למטה. נראה לר"ת שהיה כתוב יו"ד ה"א בסוף שיטה ראשונה וקדש ל' בתחת שיטה שניה והשתא נקרא יפה ואין לפרש כמשמעו דא"כ אינו נקרא כהלכתו: מניין לאריג כל שהוא שהוא טמא ת"ל או בגד. וא"ת והא לעיל בפרק במה מדליקין (דף כו. ושם) לא מרבינן אלא ג' על ג' וי"ל דהתם מיירי בבא מבגד גדול אבל הכא מיירי באריג כל שהוא דמתחלה לא היה דעתו להוסיף עליו ותרוייהו שמעינן מאו בגד דשקולים הם דחשיב כל שהוא אריג מתחלה כמו ג' על ג' מבגד גדול וא"ת ואכתי בגד כל שהוא למה הוא טמא והא בעינן שיטלטל מלא וריקן דומיא דשק וי"ל דראוי הוא לכוף ולקפל וליקח בו מרגלית או מחט ואם תאמר א"כ פשוטי כלי עור אמאי טהורין הרי ראויין הם לקפל בו שום דבר כמו הכא וי"ל דמיירי בעור שלוק שהוא קשה: מניין לתכשיט כל שהוא טמא. ואם תאמר תיפוק ליה דתכשיט כל שהוא טמא מדכתיב בכלי מדין טבעת ויש לומר דאפשר שהטבעת היא עבה וגדולה מאד ולא הוי כל שהוא: אריג ותכשיט. פי' חציו אריג וחציו תכשיט טמא מכאן משמע דמ"מ בעינן שיעור קצת דאל"כ חציו דכ"ש מאי הוי: ההוא במדין כתיב. פ"ה ובמדין הויא טומאת מת ושרץ ממת לא יליף להחמיר דמה למת שכן טומאה חמורה ומשני גמר כלי כלי משרץ פירוש מה כלי האמור בשרץ מטמא בשרץ אף כלי האמור כאן מטמא בשרץ וקשה דא"כ הוה ליה למיפרך ההוא בטומאת מת כתיב ועוד כי משני גמר כלי כלי הוה ליה לשנויי גמר בגד ועור לג"ש לכן נ"ל דההוא במדין כתיב בשלל מדין ולא מיירי הך פרשה בטומאה כלל והיכי יליף דאריג ותכשיט כל שהוא טמא מכל כלי מעשה ומשני גמר כלי כלי פי' כי היכי דכלי דכתיב גבי שרצים מיירי לענין טומאה הכי נמי כלי דכתיב גבי מדין לענין טומאה: (תוספות)

רש"ח בירית באחת ככלים בשחים. נראה לי דלרבינו שני כלים הן, והבירית הוא טבעת הכלים ואין נותנין אלא באחת אצל ככלים הוא כלי אחר והוא עשוי לתכשיט ונותנין בשחים, דאילו (נחו) ונתנה] שתי בירית בשתי שוקיה אמאי טמאין ואמאי אין יואלין דלחו משום דהו שחים הו להו מנא. יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה. יש מפרשים שכתוב קדש ל' בשיטה שניה בראש שיטה, ושם מלמעלה בסוף שיטה ראשונה כזה: (אויז) ואינו נראה, שאין דרך כתיבה וקריאה כן. אצל רבנו הם ז"ל פירש: שם מלמעלה בראש שיטה שניה וקדש ל' מלמטה בסוף שיטה ראשונה כזה: (אויז) ומפני שאדם פוגע בחילה בראש שיטה שניה קוראהו למעלה ולמעלה במקום זה הקדמה. מנין לתכשיט כל שהוא שהוא טמא מליץ. ואם תאמר לימא מטבעת דזוטר טפי. יש לומר דניחא ליה לאחויי מליץ שהוא כלי קטן ותכשיטו משהו, וכל שהוא דקאמר חכמה מילתא קאי, כלומר: שהוא תכשיט שגופו כל שהוא ותכשיטו כל שהוא, אצל טבעת הוא עשוי לתכשיט ממש. כך חירכו בתוספות. מנין לאריג כל שהוא שהוא טמא מאו בגד (ויקרא יא, לב). ודוקא בבגד שאין רגליו לארוג בו יותר ולא בא מבגד גדול דעכשיו יש לרבנותו מאו בגד, כלומר שהוא בגד בפני עצמו, אצל הא דבעינן בעלמא שלש על שלש אי נמי שלשה על שלשה הני מילי בבא מבגד גדול. ואם תאמר והיכי מרבינן אריג כל שהוא מאו בגד, והא אפיקתיה בפרק במה מדליקין (לעיל כו, א) לרבא שלשה על שלשה בשאר בגדים ולאבי לרבנות שלש על שלש בצמר ופשתים דמטמא בשרצים. יש לומר דכוליה או בגד אייתר ליה דליתא להמן בסמוך ודרשינן חלה מאו וחדא מבגד. אריג ותכשיט כל שהוא טמא מפל פלי מעשה (במדבר לא, נא). ואם תאמר למאי איצטריך, דהא אריג כל שהוא בפני עצמו טמא ותכשיט כל שהוא בפני עצמו טמא, וכיון שכן מאי למימרא דכשהו מחוברין ביחד שהוא טמא. ופירשו בתוספות (עיי' תוס' הרא"ש) דלריג שהוא תכשיט קאמר, דאילו אריג כל שהוא שאינו תכשיט רבינן מאו בגד, ותכשיט של מתכת כל שהוא רבינן מליץ, אצל הייתי אומר דדוקא של מתכת דומיא לריץ אצל דאריג לא, קא משמע לן דאפילו תכשיט כל שהוא של אריג טמא מכל כלי

מעשה. הוא במדין כתיב. פירש רש"י ז"ל (ד"ה הוא): בטומאת מת, טומאה שזכרה במדין בטומאת מת הוא וכדכתיב בה (במדבר לא, יט) תִּתְקַטְּפוּ אוֹתוֹ וְכוּ' אִתְּכֶם דְּהֵיִינוּ הַזֹּאת, והכי קאמר היא בטומאת מת כתיב דחמיר אכל בשאר טומאות דקילי מנא לן. ואינו מחוור. חדא דהוה ליה למימר בהדיא הוא בטומאת מת כתיב. ועוד דהא טומאת מת וטומאת שרץ ילפינו מהדדי בסמוך (לקמן סד, א) מִבְּגַד וְעוֹר בְּגָד וְעוֹר (ויקרא יא, לב. במדבר לא, כ). ועוד דאם כן הא דמרבין אריג כל שהוא מאו בגד דכתיב גבי שרצים ליפרוך נמי הוא שרצים כתיב בטומאת מת מנין, דבשרצים נמי איכא למיפרך מה לשרצים שכן טומאתו מרובה אי נמי מה לשרצים שכן כבעדשה וכדאמרין בסמוך (לקמן סס). אלא הכי פירושה: הוא בשלל של מדין כתיב גבי קרבן שהקריבו אנשי הכבא ולא משתעי מידי בטומאה וטהרה בהיא פרשתא, ואע"ג דכתיב בפרשה הראשונה דמשתעי בטומאה וטהרה תחתאו אחס ושביכס, לאו ככולה שביה קא משתעי דהא איכא בהמה ונפש אדם שהביאו מן השבי. ותמיה לי דאם כן אלעדה וקמיד טבעת עגיל וכומז נמי בשלל מדין כתיבי (במדבר לא, נ) ולא בפרשת טומאה וטהרה שלמעלה, ואם כן מנא לן דמקבלי טומאה, והיכי אקשי הכי להדיא לעיל ואילו אלעדה טמאה. ונראה לי משום דהנהו נמי הוו בכלל כלים דכתיב גבי טומאת מת וכדכתיב (במדבר יט, יח) וְהָיָה עַל הָאֵהָל וְעַל הַנֶּפֶשׁוֹת וְעַל וְכָל הַפְּלִים וְלִפְנֵינוּ: "עַל הָאֵהָל וְעַל כָּל הַפְּלִים וְעַל הַנֶּפֶשׁוֹת", אכל אריג ותכשיט כל שהוא לא הוי בכלל סתם כלים, והלכך אינטריך לרבווי מכל כלי. אחר כן מלאכי הישר (חלק החידושים סי' רמו) שגשג מן הקושא הזאת, וכן כתוב שם: וכל הני כלים דכתיבי נמי הם כגון אלעדה וקמיד ילפינו מכל כלי, וכיון דנפקא לן לגבי טומאת מת ילפינו מבגד או עור לגבי טומאת שרץ. עד כאן. (רש"י א)

א - טו דף

כלי כלי מהתם: מוסף שק על הבגד שטמא משום אריג: אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסף שק על הבגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי אמר רבי יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו תנו רבנן [ויקרא יא-לב](#) שק אין לי אלא שק מניין לרבות את הקילקלי ואת החבק ת"ל או שק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אומר במת [במדבר לא-ב](#). וכל כלי עור וכל מעשה עזים וגו' תתחטאו לרבות הקילקלי ואת החבק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ודין הוא טימא בשרץ וטימא במת מה כשטימא בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף כשטימא במת לא טימא אלא טווי ואריג הן אם היקל בטמא שרץ שהיא קלה נקיל בטומאת המת שהיא חמורה תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר [ויקרא יא-לב](#) בגד ועור בשרץ ונאמר [במדבר לא-ב](#) בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף בגד ועור האמור במת לא טימא אלא טווי ואריג ומה בגד ועור האמור במת טמא כל מעשה עזים אין לי אלא דבר הבא מן העזים מניין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה תלמוד לומר או שק והא אפיקתיה לקילקלי וחבק הני מילי מקמי דליתיה ג"ש השתא דאתי גזירה שוה אייתור ליה ואין לי אלא בשרץ בטומאת מת מניין ודין הוא טימא במת וטימא בשרץ מה כשטימא בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף כשטימא במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים הן אם הרבה בטומאת ערב שהיא מרובה נרבה בטומאת שבעה שהיא מועטת תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף בגד ועור האמור במת עשה דבר אפנויי מופני) מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע דכתיב [ויקרא כב-ד](#) איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וסמיד ליה איש אשר יגע בכל שרץ וכתיב ביה בשכבת זרע וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע בגד ועור דכתב רחמנא בשרץ למה לי שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא הניחא למאן דאמר מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין אלא למאן דאמר למידין ומשיבין מאי איכא למימר דמת נמי אפנויי מופנה מכדי מת אתקש לשכבת זרע דכתיב [ויקרא כב-ד](#) והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וכתב בשכבת זרע וכל בגד וכל עור בגד ועור דכתב רחמנא במת למה לי ש"מ לאפנויי: [במדבר לא-ג](#) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז א"ר אלעזר עגיל זה דפוס של דדין כומז זה דפוס של בית הרחם אמר רב יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן מחוך דבר המביא לידי גיחוך אמר רבה בר אבובא אמר להן משה לישראל שמא חזרתם לקלקולם הראשון אמרו לו לא נפקד ממנו איש אמר להן אם כן כפרה למה אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו מיד ונקרב את קרבן ה' תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה מפני

רש"י כלי כלי. בשראים כתיב כל כלי אשר יעשה מלחכה וגו' ומגופיה דקרא דשראים לא מצי יליף דאשר יעשה מלחכה לאו כלי חכשיט משמע: שק. הוא עשוי מנוצה של עזים שאף על פי שאינו אריג אלא קלע קטן עשה מנוצה של עזים לתלות בו בתי נפש לזאר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג: קולע ג' נימין כו'. ג' חוטין של מטוה של נוטה של עזים זבועה: ותולה בזואר בתו. וקליעתה זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חילתא בריש פירקין דקרי להו אריג והא דקאמר אע"פ שאינו אריג כלומר לאו אריג ממש: אין לי אלא שק. העשוי לזבוע רועים: קילקלי. מסרך של סום שקורין פייטרא"ל (פייטרא"ל: סמלון (רחמת-חזה)). חבק. אינגלא (חבק (רצועת-בטן לבוס וכיו"צ)) של סרגא ואוכף ועושין אותה מנוצה של עזים טווי ואריג: יכול שאני מרבה החבלים והמשיחות. לאיא"ל ולינו"ל: חוט (כאן של נוטה עזים); שעושין למדוד וקולעין מן הגולה כמו שנתלשה ואינו טווי ולא דמי לקולע שלש נימין דלעיל דהתם טווי הוא וזו היא אריגתו: יכול שאני מרבה כו'. הואיל וכתיב כל: ודין הוא שלל נרבה. ולא כריך קרא למעוטי: הן. תמיה הוא וכי דברים כוונים הם: אם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה. כלומר אם היקל מלטמא חבלים ומשיחות היקל לך בשרץ שטומאתו קלה טומאת ערב: נקל. גם אנוחנו בזנין אב זה במת שטומאתו חמורה טומאת ז': השתא דלתיא גזירה שיה. וכי היכי דיליף מת מסרך למעוטי חבלים ומשיחות יליף נמי שרץ ממת לכל מעשה עזים לרבות קילקלי וחבק: אין לי אלא בשרץ. לאו שק התם כתיב: אם ריבה. לטמא דבר הבא מזנב הסום בטומאת ערב הוא דריבה: שהיא מרובה. שכל המגעות טומאת ערב הן בין דשרץ ונבילה ושכבת זרע מנגע הזב ומגע טמא מת: נרבה לנו בטומאת ז' שכן מועטת היא. שאינה בכל המגעות אלא במגע המת בלבד: מופנה. כריך שהיא גזירה שיה זו מב' תיבות דבגד ועור מופנין למדרא זה שלא יהו כריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד גזירה שיה ה"ל כמאר דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה: דאי לאו מופנה. אמרינן לגופן באו ולא ילפינן להא מילתא מינייהו: דאיכא למיפרך כו'. וה"ה דמצי למימר הכי אגזירה שיה קמיייתא ומהו אסקי לכולה ברייתא ברישא ופריך אהא דסליק מינה ובשינויא דמשנינן בהא מתרבה נמי קמיייתא: לאי. באמת: וכתיב ביה בשכבת זרע. דבגד ועור טמאים הם בו: מלד אחד. הכתובין בשרץ מופנים כדאמרן אכל הכתובין במת אין מופנין: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא במסכת נדה בהמפלת (דף כב:); אלא למאר דאמר למידון. אם אין תשובה: ומשיבין. אם יש להשיב: מאי איכא למימר. הרי יש להשיב שכן מטמא בכעדשה: והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תלך ממנו שכבת זרע: דפוס של דדון. שמונחות בו: גיחוד. ליגוטה: לקולקלס. של מעשה שטים לזנות את זנות מואב שמא כך עשיתם במדין לכך אתם כריכין קרבן: לא נפקד. לא נחסר מדת יהודית: (כ"ש"י)

תוספות מניין לרבות את הקילקלי והחבק. ואם תאמר והא לא מיטלטל מלא וריקן ואי משום דאפשר לקפלה אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמר לקמן גבי קב הקיטע דאע"ג דיש לו בית קיבול לראש שוקו אם אינו עשוי לקבל טהור וי"ל דהני נמי לשם כל צורכן הן עשויין מתחלה אך קשה דלעיל פ' במה מדליקין (דף כז. ושם) מפיק דבר הבא מן העזים דמטמא בשרצים מאו בגד וקילקלי וחבק באין מן העזים ומפיק להן הכא מאו שק וע"ק דהתם מרבה לנוצה של עזים לג' על ג' ואילו שק שיעורו בדי' ואומר ר"י דתרי גווינו נוצה של עזים הוו והתם מיירי [בדקה] שעושים ממנה בגדים חשובים והלכך איתרבו לשלשה על שלשה כמו שאר בגדים והכא מיירי בנוצה גסה שממנה עושין קילקלי וחבק וחבלים ומשיחות ושק: שמע מינה לאפנויי. הקשה ה"ר אליעזר ממין כיון דאיתקש שרץ ומת לשכבת זרע א"כ ג"ש דבגד ועור ל"ל דכל מה שיהיה במת ניתן בשכבת זרע וכל מה שיהיה בשכבת זרע ניתן בשרץ וכן להפך דהא קי"ל דבר הבא מן ההיקש חוזר ומלמד בהיקש חוץ מן הקדשים: מידי הרהור מי יצאנו. וא"ת והא אפילו יפת תואר הותרה להם וי"ל דמכל מקום שייך בה איסור כדאמרין (קדושין דף כב.) וחשקת בה ולא בחברתה: (תוספות)

רש"י מנין לרבות קילקלי וחבק. ואם תאמר והלא אין מטלטלין מלא וריקן, ואם תאמר מפני שראוי לקפלו ולשים בו שום דבר, מכל מקום כיון שאינו עשוי לכך לא חשבינן ליה כמטלטל מלא וריקן. וכדתנן לקמן (סו, א) גבי קב הקיטע ואם יש לו בית קיבול לראש שוקו לא חשבינן ליה בית קיבול כיון שאותו בית קיבול אינו עשוי לטלטל בתוכו שום דבר, וכמו שפירש רש"י זכרנו לזכרה שם. ותירלו בחוס' (ד"ה מנין) דאף קילקלי וחבק נמי על כרחין אייה לן למימר דעשוי לכל תשמיש. ולדידי קשיא לי דהא אינטריך למעוטי חבלים ומשיחות משום דאינו אריג ואף על גב דאין עשויין לטלטל מלא וריקן ואינו ראוי לכך. וצריך לי עיון. מה לטומאת שרצים שכן מרובה. פירש רבנו האי גאון ז"ל שהיא מלויה. ואינו מחזור, דאם כן הוה ליה למימר שכן מלויה. והנכון מה שפרש"י ז"ל, דכל שאר הטומאות הקלות שאינן לריכות שבעה כטומאת מת קרי טומאת שרץ, וכדקרינן חטאת חלב כל חטאות שיש בהן כרת, ומרובה מרובה ממש קאמר. בגד ועור דכתיב (במדבר לא, כ) גבי מת למאי אינטריך שמע מינה לאפנויי. ואם תאמר אם כן בגד ועור דכתיב גבי מת וגבי שרץ (ויקרא יא, לב) למאי אינטריכי הא כולוהו אתו מהיקשא דשכבת זרע, דכל מה שנאמר בשרץ כאילו נכתב בשכבת זרע ומה שנכתב בשכבת זרע יליף מת מיניה והוא הדין למה שנכתב במת יליף שכבת זרע מיניה והדר יליף שרץ מיניה. ויש לומר דכל מילתא דלתיא בהיקשא טרח וכתב לה קרא. (רש"י"א)

שזנו עיניהם מן הערווה אמר רב ששת מפני מה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורפה: **מתני'** יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה ובטוטפת ובסרביטין בזמן שהן תפורין בכבול ובפאה נכרית לחצר במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה בפילפל ובגלגל מלח וכל דבר שניתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר שן תותבת שן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרים: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן זידה משום דלא מאיס אבל חבירתה דמאיס אימא לא ואי אשמעינן דחבירתה דבת מינה הוא אבל דבהמה לאו בר מינה הוא אימא לא צריכא תנא ובלבד שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה בשל זקנה בשל ילדה בשל זקנה בשל ילדה בשל זקנה בשל זקנה אמאי גנאי הוא לה אידי דתנא זקנה בשל ילדה תנא נמי ילדה בשל זקנה: בכבול ובפאה נכרית לחצר: אמר רב כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית רבי ענני בר ששון משמיה דר' ישמעאל אמר הכל ככבול תנן בכבול ובפאה נכרית לחצר בשלמא לרב ניחא אלא לרבי ענני בר ששון קשיא רבי ענני בר ששון משמיה דמאן קאמר ליה משמיה דר' ישמעאל בר יוסי רבי ישמעאל בר יוסי תנא הוא ופליג ורב מאי שנא הני אמר עולא כדי שלא תתגנה על בעלה כדתניא **[ויקרא טו-ג]** והזוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין עד שבא ר"ע ולימד אם כן אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה אלא מה ת"ל והזוה בנדתה בנדתה תהא עד שתבא במים אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנן ולא בזוג אע"פ שפקוק ותניא אידך פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר תנאי היא דתניא

רש"י שזנו. לשון מזון שנהנו במראית העין: תכשיטין שבחוץ. טבעת: תכשיטין שבפנים. כומו: לומר לך המסתכל באצבע. שהיא מקום טבעת כמסתכל במקום כומו שהרי כפרה זו על שנסתכלו בה: מתני' בחוטי שער. שקולעת בהן שיערה: בין משלה. הלואין: בין משל בהמה. כוון של סוס: שהן תפורין. לסבכה דחו לא שפלא להו לאחויי: לחצר. אכבול ופיאה נכרית קאי דאסרו לעיל לזיפק בה לרה"ר ואיזיטריך לאשמעינן לחצר מותר וכבול דסיפא דמתני' לא חיפלגו בה אמוראי דלכולי עלמא כיפה של כמר: פיאה נכרית. קליעת שער חלושה ואזכרתה על שיערה עם קליעתה שחראה בעלת שער: במוך שבאזנה. שנותנת לזבוע ליחה של אורת האזן: שבסנדלה. להענוג: לנדתה. באורתו מקום שיבלע בו הדם ולא יטנף בגדיה: פלפל. פלפל ארוך נותנת אשה בפיה שריחה רע: גלגל מלח. כמו גרגיר מלח לרפואת חולי שיניים: שנתנה לתוך פיה. מצעוד יום: שן תוחבת. נותנת בלחייה ממקום אחר והיא של זהב: רבי מתיר. ללכת בה: וחכמים אוסרין. דכיון דמשונה משאר השיניים דילמא מיחייכי עלה ופקלה לה מהתם וממטי לה בידה ובגמרא אמרינן דשך זהב נקט דווקא ל"א שן תוחבת שן של אדם היתה ואהיתירא דלעיל קאי ולא פלוגתא דרבי ורבנן והכי קאמר בפלפל ובגלגל מלח וכן תוחבת שן של זהב רבי מתיר כו': גמ' דלא מאיס. וליכא לזימור דמשלפא ליה משום דמחכו עלה וממטי ליה בידה: דבת מינה הוא. ולא מינכר ולא מחייכי עלה: ובבלבד שלא תצא זקנה. בחוטי שער של ילדה וילדה בשל זקנה דלכנות על שחורות או שחורות על לבנות מאיס ואחי למישלף: כל שאסרו חכמים. בריש פקדון חוטי כמר ופשתן טוטפת ופאה השנויים במשנה שאסור ללכת בהן לרה"ר: אסור ללכת לחצר. ואף על גב דשרי לטלטלוניהו דתורת כלי עליהן כדאמרו רי הן ככל הכלים הנטלים בחצר מיהו דרך מלבוש אסור דמרגלה ליה ונפקא ביה לרה"ר: חוץ מכבול ופיאה. שמותר לחצר דתנן במתניתין וטעמא מפרש לקמיה: הכל ככבול. כל הנאסרים לא נאסרו אלא לרה"ר אבל לחצר מותרים ככבול: בשלמא לרב ניחא. מדנקט הני וצדיקניהו לאונן דמיתני בהדיהו לאיסורא ברישא דמתניתין מכלל דכולהו אף לחצר באיסוריהו קיימי: כדי שלא תתגנה. התירו לה קלח קישוטים הנאים: כדתניא. דחשו רבנן להכי: בנדתה. היו דורשין הראשונים כמשמעו כדבר המנודה ומרחיקה מבעלה: שלא תכחול. עיניה: ולא תפקוס. שרק על פניה טינפאנ"ל וטיפיטין: אדם (לפרכוס הפנים) בלע"ז והוא אדום: תהא בנדתה. בטומאתה: עד שתבא במים. לטבול ואע"פ שזבנו ז' שלה ופקס מעיינה: כל שאסרו חכמים משום מראית העין. שלא יחשדוהו באיסור כוון שריון וקסדא ומגפיים או לא יקשור גמלים זה בזה דמיתני כחזיל לחינגא: ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק. ואינו מוליד קול לא תצא בהמה בו וטעמא פרישאנא בפ' במה בהמה (לעיל דף נד:) משום דמיתני כחזיל לחינגא: ותניא. בצרייתא דבבבא דליכא מראית העין מותר: (רש"י)

תוספות ובמוך שהתקינה לנדתה. פ"ה באורתו מקום שיבלע בו הדם ולא יטנפו בגדיה ול"נ דא"כ אצולי טינוף הוא ומשוי הוא כדאמר בפ"ק (דף יא:) דכל אצולי טינוף לא חשיב ומשוי הוא לכן נ"ל שלא יפול על בשרה ותייבש עליה ונמצא מצערה: ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת. פירש ה"ר פורת גזירה משום שחיקת סממנים כיון דלרפואה הוא ול"נ דאם כן אם נפל אמאי לא תחזיר האמר בפרק בתרא דעירובין (דף קב: ושם) מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה וע"כ לא אסרינן להחזיר הרטיה אלא משום שמא

ימרח והכא לא שייך מירוח דאין שייך מירוח אלא בדבר לח כגון רטיה אבל בפלפלין ובגלגלא לא שייך מירוח לכן נ"ל ובלבד שלא תתן לכתחלה מפני שנראה כמערכת להוציאה ולפירוש זה כל הנך דלעיל מוך שבאזנה ובסנדלה אסורין לתת לכתחלה וא"ת א"כ היכי שרו לקמן פורפת על האבן או על האגוז והא נראה כמערכת וי"ל דהתם ניכר הדבר והכל יודעין דלכך צריכה וליכא שום חששא אבל בדבר שהיא נותנת בתוך פיה אינם יודעין למה היא נותנת: ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה וילדה בשל זקנה. כך היא עיקר הגירסא והשתא פריך שפיר בשלמא זקנה בשל ילדה שבו הוא לה פירוש ומשום הכי איצטריך לאשמעינן שלא תצא דאפילו הכי מחכו עלה אלא ילדה בשל זקנה אמאי גנאי הוא לה פירוש אמאי איצטריך לאשמעינן דלא תצא פשיטא דכיון דגנאי הוא לה ודאי מחכו עלה ושקלה להו וכיון דתנא זקנה בשל ילדה אסור כל שכן ילדה בשל זקנה ודוחק הוא לומר זו וא"צ לומר זו קתני ואית דגרסי איפכא ובלבד שלא תצא ילדה בשל זקנה וזקנה בשל ילדה ואינו מיושב דא"כ אמאי פריך ילדה בשל זקנה אמאי שהרי כך הוא דרך הש"ס לשנות הפשוט תחלה והרב פורת מיישב גירסא זו וה"פ אלא ילדה בשל זקנה אמאי איצטריך גנאי הוא לה דלעולם לא תצא בהו אפילו בחול: רבי ענני ברבי ששון אמר הכל ככבול. ונראה דהלכה כרבי ענני מדאמר מילתיה משמיה דרבי ישמעאל בר' יוסי ור' ישמעאל תנא הוא ופליג ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל ור' ענני דמתיר בחצר היינו אפילו בחצר שאינה מעורבת דבחדר מעורבת ליכא שום חדוש אם כן נשים מותרות להתקטט בבית ובחצר בטבעות ובתכשיטין ואנו שאין לנו רה"ר גמור דכל רה"ר שלנו כרמלית היא שהרי אין מבואות שלנו רחבות י"ו אמה ולא ס' ריבוא בוקעים בו הרי הוא כחצר שאינה מעורבת ומותרות נשים שלנו להתקטט בטבעות ובתכשיטים כפר"ת והקשה ר"ר דאפילו אי רה"ר שלנו חשיב ככרמלית היכי שרו כמו חצר והאמר לקמן פרק כל כתיב (דף קכ.). גבי דליקה דמותר להציל בחצר שאינה. מעורבת ולא בכרמלית ואומר רבינו ברוך כיון דלדידהו הוה להו רה"ר גמורה לא מדמו כרמלית לחצר שאינה מעורבת ואסרינן כרמלית משום רה"ר אבל אנו שאין לנו רה"ר כלל אין להחמיר בכרמלית כ"כ וה"ר שמשון מצא כתוב בשם רבינו שר שלום דדבר שהוא רגילות להראות זו לזו אסור וכשאנים רגילות מותרות ונשי דידן אינן מראות תכשיטיהן וטבעותיהן ומש"ה מותרות לצאת בהן וסוף דבר אמרו הקדמונים דמותרות לצאת בהן דמוטב יהו שוגות ואל יהו מזידות: (תוספות)

רצ"ח מנהיג: בטוטפת ובסרביטין בזמן שהן תפורין. ואם תאמר והא מרישא (לעיל נו, א) שמעת מינה דקתניו ולא בטוטפת ולא בסרביטין בזמן שאינן תפורין הא תפורין יולאין, והא נמי דקתני ככבול ובפאה לחצר מרישא שמעת מינה דקתני ולא ככבול כרשות הרבים הא בחצר יולאה. ויש לומר דאורחא דתנא הכין דתני איסורא והדר תני התירא משום חדא דמאיצטריך ליה למיתני בהיתר, וכדתני (חולין מג, א) אלו טרפת ניקב הלב לבית חללו וכו', והדר תני (ספ נד, א) אלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו, וכן רבים. ככבול. פירש רש"י ז"ל (ד"ה לחצר): דהאי כבול דסיפא לכווי עלמא היינו כיפה של אמר, מדמפרש טעמיה בגמרא כדי שלא תהגנה על בעלה. ואינו מחזור, דאם כן הוה להו למיפרד מינה לשמואל דאמר (לעיל נח, א) ככבול דרישא (דמתניתין לעיל נו, א) ככבול דעבדא. אלא האי נמי לשמואל כבולא דעבדא הוא, ולדידהו לאו משום האי טעמא שרו ליה אלא משום קטטה ואי נמי ללא גזרו בחותם שבבעדים דלוינהו מידכר דכירי ושלפי ליה דניחא להו כהנין להעביר מהן חותם של עבדות, וכמו שכתבתי לעיל (נו, ב ד"ה כבולא). בזמן שהתקינה לנדתה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה לנדתה): כדי שלא יטנפו בגדיה. ואינו מחזור, דאם כן אלו טינוף לא חשבינן. וכדאמרין בפרק תמא (לעיל יא, ב) כמים של זב. אבל בתוס' (ד"ה ובמוד) פירשו: כדי שלא יטפטפו על בגדיה ויהייבש עליה ויסרט את הבשר. שן תוחבת שן של זהב. פירש רש"י ז"ל (ד"ה שן): דכולה חדא מילתא היא, כלומר: שן תוחבת שהיא שן של זהב. ואינו מחזור, דאם כן שן שן למה לי. ופירוש אחר פירש דהתני קאמר, ושן תוחבת אהתירא דרישא קאי, כלומר: ויולאה גם כן בשן תוחבת אבל בשן של זהב פליגי. וגם זה אינו מחזור, דאם כן ובשן תוחבת הוה ליה למיתני. אלא תרתי נינהו ובתרווייהו פליגי, כלומר: שן תוחבת פירוש שן נכרית תרגום תושב וכן שן של זהב רבי מתיר דלא חיישינן לנפילה וכן נמי לא חיישינן למישלף ורחויי דכל מידי דמייגניא ביה לא אחי לחחויי והכמים אופרים דחיישינן דילמא נפלה ואתי לחחויי. ומיהו דברייתא (לקמן סה, א) תניא דבשל כסף דברי הכל מותר, והיינו טעמא משום דכיון שאינה ניכרת בין השינים לא שלפה ומחויא, ואי נפלה נמי לא חשיבא ליה ולא אחי לחחויי דאזל לבי אומנא ועבדא אחרינא דלא כסיפא ליה מילתא דסברה דאומנא לא מרגיש בה משום דרכין של נשים לעשות תכשיטין של כסף בצורת כל הדברים, אבל שן דאי מתאבדי האי לא משכחא אחרינא אי נפלה אחי לחחויי. גמרא: בנדתה תהא עד שחבא במים. ולוקנים הראשונים איכא למימר דנפקא לן מבמי נדה יתחטא (במדבר לא, כג) דאמרין בשלפי עבודה זרה (עה, ב) מים שהגדה טובלת בהן, ורבי עקיבא סבירא ליה דילמא היא לטהרות אבל לבעלה דחולין הוא לא לריכה. (רצ"ח)

א **סה** **דף**

שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם רבי אליעזר ורבי שמעון אסורין: ובמוד שבאזנה: תני רמי בר יחזקאל והוא שקשור באזנה: ובמוד שבסנדלה: תני רמי בר יחזקאל והוא שקשור לה בסנדלה: ובמוד שהתקינה לה לנדתה: סבר רמי בר חמא למימר והוא שקשורה לה בין יריכותיה אמר רבא אע"פ שאינו קשור לה כיון דמאיס לא אתיא לאיתווי בעא

מינה רבי ירמיה מרבי אבא עשתה לה בית יד מהו א"ל מותר איתמר [נמי] אמר רב נחמן בר אושעיא א"ר יוחנן עשתה לה בית יד מותר רבי יוחנן נפיק בהו לבי מדרשא וחלוקין עליו חבריו רבי ינאי נפיק בהו לכרמלית וחלוקין עליו כל דורו והתני רמי בר יחזקאל והוא שקשור לה באזנה לא. קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק: בפלפל ובגלגל מלח: פלפל לריח הפה גלגל מלח לדורשיני: וכל דבר שנותנת לתוך פיה: זנגבילא אי נמי דרצונא: שן תותבת שן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרין: א"ר זירא לא שנו אלא של זהב אבל בשל כסף דברי הכל מותר תניא נמי הכי בשל כסף ד"ה מותר של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרין אמר אביי רבי ור' אליעזר ור' שמעון בן אלעזר כולהו סבירא להו דכל מידי דמיגניא ביה לא אתיא לאחויי רבי הא דאמרן ר' אליעזר דתניא ר' אליעזר פוטר בכובלת ובצלוחית של פלייטון ר' שמעון בן אלעזר דתניא כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שהוא למטה מן הסבכה יוצאה בו למעלה מן הסבכה אינה יוצאה בו: מתני' יוצאה בסלע שעל הצינית הבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפי' בקיסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות וכל אדם אלא שדברו חכמים בהוה פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת: גמ' מאי צינית בת ארעא ומאי שנה סלע אילימא כל מידי דאקושא מעלי לה ליעבד לה חספא אלא משום שוכתא ליעבד לה טסא אלא משום צורתא ליעבד לה פולסא אמר אביי שמע מינה כולהו מעלין לה: הבנות יוצאות בחוטין: אבוה דשמואל לא שביק להו לבנתיה דנפקי בחוטין ולא שביק להו גניאן גבי הדדי ועביד להו מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי לא שביק להו יוצאות בחוטין והאנן תנן הבנות יוצאות בחוטין בנתיה דאבוה דשמואל דצבעונין הוו לא שביק להו גניאן גבי הדדי לימא מסייע ליה לרב הונא דאמר ר"ה נשים המסוללות זו בזו

רש"י שוטהו בחמה. מי שגשרו כליו בדרך בני גשמים: אבל לא כנגד העם. שלא יאמרו ככסן בשבת האי תנא סבר למידי דמשום מראית העין מותר בחדשים: אוסרין. כרב: עשאה לו בית יד. למוך שבארתו מקום מהו למיסריה דילמא שקלה וממטא לה בידים ללא מאיס לרחוזה בבית יד שלה: עשאה. לה בית יד מותר. ללא אמרין לא מאיס ללא אפילו בבית יד מאיס: רבי יוחנן נפיק ביה לבי מדרשא. במוך שבארתו שהיה זקן והיתה לו כוחה האוזן מרובה: וחלוקין עליו חבריו. מפני שלא היה קשור באזנו והוא יולא בו לרה"י: הא דמיהדק. דר' יוחנן היה תוחב באזנו יפה ומיהדק ולא בעי קשירה ודרכי בר יחזקאל בדלח מיהדק ל"א התלמידי רבינו הלוי דרבי יוחנן קשור הוה ובית מדרשו סמוך לביתו הוה ולא היתה רה"י מפסקת: והא תני רמי והוא שקשור כו'. וכי קשור מיהא אפילו לרה"י מותר ואמאי קאמר לבי מדרשו ולא קאמר לרשות הרבים ומשני דר' יוחנן קשור ולא מיהדק הקשר ולשון ראשון מיושב מזה: לדורשיני. לחולי השניים: זנגבילא. גינזירו וייניב"ר: זנגויל: דרצונא. קנמון: לא שנו. דחכמים אוסרין אלא של זהב שמשנה במרחא משאר שינים ודילמא מבזו לה ושקלה לה בידה וממטיא: אבל של כסף. שדומה לשאר השינים דברי הכל מותר לשון רבותי ולי נראה טעמא דשל זהב משום דהשיבא ואחי' לרחויי לכך אסור אבל של כסף לא השיבא ולא אחי' לרחויי וללשון רבותי קשיא לי הא דאמר אביי רבי ור"ש בן אלעזר כו' ואי טעמא דרבנן משום דחייכי עלה הוא מאי שנא רבי דקחשיב ליה רבנן נמי לאו לרחויי חייכי ויש לתרץ דרבנן מיסר האסרי מכל מקום ורבי מתיר דקסבר לא חייכו עלה ולא שלפא להו ומיהו ה"ל למיחש דלמא שלפא לה משום רחויי אלא לא שלפא משום דחי מחוי לה גנתא היא: רבי הא דאמרן. ללא חייש דילמא שלפא: פוטר בכובלת. ואוקימנא דהאי פוטר מותר לכתחילה הוא ואמר טעמא מאן דרכה למיפק בכובלת אשה שריחה רע ולא שלפא ומחויא גנתה: למטה מן הסבכה. כגון כיפה של אמר: יולאה בה. ללא חיישין דילמא שלפא ומחויא דמיגלי שערה ומגניא בה שהבכה נוי הוא לשער: מהני' סלע. מטבע הוא: כינית. מפרש בגמ': הבנות קטנות. שמנהכות אזניהם ואין עושין נזמים עד שיגדלו ונתתין חוטין או קסמים באזניהם שלא יסתמו אזניהם לוי"ה: ואפילו. רבותא קאמר דאע"ג דלאו תכשיט נוי הוא אורחא בהכי ולא משאוי הוא ויש מפרשין חוטין שקולעת בהן שערה לאסרין לגדולה בריש פרקין ההם משום דשכיחא בהו טבילה אבל קטנות דלא שכיחא בהו טבילה שרי ולשון ראשון הגון מזה חלא דקטנות נמי לריכות טבילה לטומאת מגע משום טהרות ואף נדות נמי שכיחות בהו כדתינא (נדה דף לב.). מעשה שהיה והטבילה קודם לאמה ועוד מדקתני אפי' בקיסמין איכא למישמע דחוטין נמי אאזנים קיימי דאי חוטי הראש לא שייך למיתני אפי' בקסמין: ערביות. נשים ישראליות שבערב: יולאות רעולות. דרך ערביות להיות מעוטפות ראשן ופניהם חוץ מן העינים וקרי לה בלשון ערבי רעולות היינו הרעלות דכתיב גבי תכשיטי נשים בספר ישעיה: מדיות. נשים ישראליות שבמדי: פרופות. שמעטפות בטלית ותולה הרעועה בשפתה האחת כנגד אורחה ובשפתה השנית כורכת אבן או אגוז וקושרת הרעועה בכרך ואין הטלית נופל מעליה: פורפת. כמו קרסים דמתרגמינן פורפין כל המחבר בגד לחבירו קרי פריפה: ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת. ובגמ' פריך והאמרת רישא פורפת: גמ' בת ארעא. מכה שהיא תחת פרסת הרגל וקושר בה סלע לרפואה: דאקושא. שהיא קשה ומגינה על המכה מקוים ויתדות דרכים: שוכחא. ליחלוחית היואלא מן הכסף ובלע"ז רוי"ל ורוד"י: חודה (מדובר כאן בחמץ הכסף) ויפה למכה שוכחא כמו דשחד טפי דלאו מליאות (ב"מ דף קו.) ומשחכין כנחשת דענית (דף ח.). ליעבד טסא. דכספא טיבעא למה לי אלא משום אורחא לטיבעא מעליא למכה ולאו שוכחא: ליעבד פולסא. עגול של עץ ויטור עליו: אמר אביי ש"מ. ממתני' דנקט סלע: כולהו בהדדי מעלו לה. ולהכי נקט סלע דליתנהו לכולהו אקושא ושוכחא: ויורחא: לא שביק להו לבנתיה כו'. מפרש לקמן טעמא דכולהו: גניאן גבי הדדי. ליסן זו אלל זו בעודן בחולות: מקואות ביומי ניסן. של מים

מכונסין או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם: ומפלי ביומי תשרי. שטובלות בפרת ומפני הטיט שלח יהא חליה נותנת המפץ תחת רגליהן: לזבעונין. וחייש למישלף ואחוויי: המסוללות. מתחככות משום תאות תשמיש: (רש"י)

תוספות לעיל אמר רב כל מקום שאסרו חכמים כו'. י"מ דאין הלכה כרב מדתני בחולין (דף מא.). אין שוחטין לתוך גומא ברשות הרבים שלא יחקה האפיקורסים ובחצר מותר ומיהו אין זה ראייה דבחצר מותר דאף הרואה אותו אומר לנקר חצרו הוא צריך אבל בעלמא שאם יראה אדם הרואה יחשדנו אפילו בחדרי חדרים אסור: ליעבד לה פולסא. פ"ה חתיכה של עץ ויצור עליה צורה ולפירושו נחא מה שמקשים דבעלמא אמר מאי אסימון פולסא ופ"ה התם היינו דבר שאין עליו צורה וקשה דהכא משמע דפולסא הוא דבר שיש עליו צורה ולפירוש"י נחא דפירש ליעבד פולסא בלא צורה ויצור עליו הצורה אבל לפיר"ת קשה דפירש אסימון הוי של מתכת ויש עליו צורה אבל אינה חשובה ואינה יוצאה אם כן הכא מאי איריא סלע אפילו אסימון ושמא י"ל דצורת סלע צריך: ומפצי ביומי תשרי. פ"ה מפני הטיט שלא יהיה חציצה ונותנות המפץ תחת רגליהן ורבינו תם פירש שהיו נותנות מפצי זקופות שלא יראו אותן העולם ויתביישו מהם ולא יטבלו היטב: (תוספות)

רש"י עשה לו בית יד מהו. רש"י ז"ל ורבונו האי גאון ז"ל פירשו אמוד שהתקינה לנדה. אבל הראב"ד ז"ל פירשה אמוד שהתקינה לזונה ושכסנדה. כלומר: אם עשה לו בית יד כריך קשירה או לא. ונראה שפירש כן מדלמא רב נחמן בר הושעיא אמר רבי יוחנן עשה לו בית יד מותר, דמשמע מהאי לישנא דמשום בית יד הוא דמותר, שאילו להחיר אפילו בבית יד היה לו לומר אפילו עשה לו בית יד מותר. וכן נראה גם מהירושלמי (דפרקין ה"ה), דגרסין התם א"ר זעירא עשה לו רב חייא בר אשי בית יד למוד שבלאזנו. אמר רבי רבי ורבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר כולהו סבירא להו דכל מידי דמינינא ולפנינו נוסף: ביהו לא אחיא לאחוייה. תמיהא לי דהא אפילו לכויל עלמא לא אחיא לאחוייה, דהא בירית מהאי טעמא הוא דשרינן (לעיל סג, ב). ועוד דלישנא דמינינא לא שייך שפיר בכיפה של אמר אלח משום אניעותא. ועל כן נראה לי דכל הני לא נפקו בהו אלח משום מוס שן תותבת וכובלת ולוחית של פליטון דלמאן לעיל (סב, א) מאן דרבה למיפק בלוחית אשה שריחה רע, והלכך סברי רבנן דכיון שמומה ניכר דכל הרואה אותה יולאה בשן של זהב כבר הוא יודע ששינה חסר וכן הרואה אותה יולאה בכובלת כבר יודע שהיא בעלת ריח רע, וכיון שאינה יכולה להעלים מומיה אף היא אינה מקפדת ושלפה ומחויא. ורבי סבר אע"פ שיכירו שהיא בעלת מוס לא שלפה ומחויא, כי היכי דלא תתגנה בהראות מומיה בעין. וכן הטעם בכיפה של אמר שאין אשה מקפדת עממה בראותה כיפה אלח אשה שהיא קרחת מפאת ראשה, והיינו דתני לה בהדי פאה נכרית, והיינו דשרו לה טפי כבול בחצר כדי שלא תתגנה על בעלה משאר תכשיטין, ואפילו כובלת ולוחית של פליטון לא תחירו לה בחצר אע"פ שהיא גנאי לה וקרוב להתגנות בכך על בעלה, אלח שמע מינה דכיפה כריכה לה טפי לסלק גנותה. כך נראה לי. מתני': בחוטין וכו' שבאזניהם. כלומר: ולא חיישין לטבילה משום דלא מיהדק ולא חיישי, כדפירש רש"י ז"ל. ולא כפירוש השני שפירש דבקליעת הראש קא מייירי ומשום דבקטנות לא חיישין לטבילה, דאין פירוש זה מחוור כמו שדחה הוא ז"ל בפירושו. ועוד דבהדיא תני דבדיחא דמיייתין בריש פרקין (לעיל נו, א) דבנות יולאות בחוטין שבאזניהם אלח לא בחבקין שבאזניהם, ומפירשין לה התם משום טבילה. ועוד מדלמא רבנן דגמ' אבוא דשמואל לא שביק להו לבנתיה נפקו בחוטין שבאזניהם, ואקשינן עליה ממתניתין דתני דבנות יולאות בחוטין, ובנתיה דאבוא דשמואל נשאות הוו וכדלמא רבנן עבד להו מקואות ביומי ניסן ומפלי ביומי תשרי, ואפילו הכי קא מקשה ליה ממתניתין. ומפלי ביומי תשרי. פירש רש"י ז"ל (ד"ה ומפלי): לשום תחת רגליהן מפני טיט הנהרות. וכן פירש הרב דפרק בתרא דנדה (סז, א) גבי אשה לא תטבול בנמל מפני הטיט. וכן היה נראה מאותה סוגיא שם לכאורה, מפני שאמרנו שם סמוך לנתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה ואע"ג דהשתא ליכא אימר דריוני נפל, וגם אותה שלא תטבול בנמל למד מן הענין, ושניהם משום חליה. ויש מקצת ספרים שכתוב בהן שם גם בהיא לא תטבול בנמל אע"ג דהשתא ליכא אימר דריוני נפל, וזה בפירוש של רש"י ז"ל (בגדה שם ד"ה דריוני) מפורש. ומכל מקום אינו נראה, לפי שאין טיט בנמל יותר מבשאר נהרות. ועוד שאין חולץ אלח טיט היון דהיינו טיט הבורות וטיט היוצרים בלבד, כמו ששנינו במסכת מקואות בפרק ט' (מ"ב). ובגירסאות מדויקות ששם (בגדה) לא גרים אע"ג דליכא השתא אימר דריוני נפל. והגאונים לא גרסו ליה כלל. והנכון כפירוש הגאונים ז"ל שפירשו דמשום כניעות היה עושה להו כן, מפני שהו מחיראות שמא יבא אדם ויסתכל בהו ולפיכך ימירו לטבול ואינו טובלות כדרכו, ולפיכך היה עושה להו מפלי להיות כמסך להבדיל בין הנהר וצין העם לכניעות בעלמא, והוא הדין והוא הטעם לראותה שלא תטבול בנמל. נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה פסולות): לכהן גדול משום דכתיב ביה (ויקרא כא, יג) אשה בקחוליה וקח, שהיו כל בתוליה קיימין. ואין זה מחוור, דבפרק הערל (יבמות עו, א) משמע דמשום זנות קא חסר ליה, דלמרינן התם לית הלכתא לא כבדא ולא כאבא, כבדא הא דלמרינן, כאבא דלמרינן רב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה, ואפילו לרבי אלעזר דלמרינן (שם סא, ב) פנוי הבא על הפנויה ושלח לשם אישות עשהה זונה התם באיש אלח באשה פריאותא בעלמא הויא, אלמא משמע דטעמיה דרב הונא משום זונה קא חסר לה ואפילו לכהן הדיוט. ואי קשיא לך הא דלמרינן בפרק הבא על יבמתו (שם נט, ב) אנוסת עלמא ומפותה עלמא לא ישא ואם נשא ונשוי, אנוסת חבירו ומפותה חבירו לא ישא ואם נשא[ו] רבי אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל, ודלמרינן (שם ס, א) אע"פ מאי טעמא דרבי אליעזר אמר רב הונא אמר רב וכן אמר רב גדל סבר לה כרבי אלעזר דלמרינן פנוי הבא על הפנויה עשהה זונה, ואקשינן ומי סבר ליה וכוותיה[ו] והא קיי"ל דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי (שם מט, ב), ואילו בהא לית הלכתא כרבי אלעזר דלמרינן רב עמרם (שם סא, ב) אין הלכה כרבי אלעזר, ואי איתא דרב הונא בשיטת רבי אלעזר אמרינן ומשום זונה קא חסר לה לכהונה מאי קא קשיא ליה התם דמוקי ליה לרבי אליעזר בן יעקב כרבי אלעזר היינו משום דלדידיה סבירא ליה כרבי אלעזר. ויש לומר דהלמודא קא קשיא ליה היכי קאמר הכין רבי אליעזר בן יעקב, דאי בשיטת רבי אלעזר אמרינן תיקשי לן הלכתא אלהלכתא. ואי נמי יש לומר דמדרב קא מקשה ליה לרב עמרם דרב

דף

סה

ב

פסולות לכהונה לא סבר כי היכי דלא לילפן גופא נוכראה ועביד להו מקוה ביומי ניסן מסייע ליה לרב דאמר רב מטרא במערבא שהדא רבה פרת סבר שלא ירבו הנוטפין על הזוחלין ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד: פורפת על האבן כו': והאמרת רישא פורפת אמר אביי סיפא אתאן למטבע בעי אביי אשה מהו שתערים ותפרוף על האגוז להוציא לבנה קטן בשבת תיבעי למ"ד מערימין תיבעי למאן דאמר אין מערימין תיבעי למאן דאמר מערימין בדליקה התם הוא דאי לא שרית ליה אתי לכבוויי אבל הכא אי לא שרית ליה לא אתי לאפוקי או דלמא אפילו למאן דאמר אין מערימין בדליקה התם דרך הוצאה בכך אבל הכא אין דרך הוצאה בכך אימא שפיר דמי תיקו: מתני' הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מאיר

רש"י פסולות לכהונה. לכהן גדול דלא הויא בתולה שלימה דאע"ג דכהן גדול ביומיה לא הוה הוהיל ודרך זנות חשיב ליה לאו אורח ארעא: דלא לילפן גופא נוכראה. ויתאוו לשכב עם איש: מטרא במערבא. בארץ ישראל: שהלא רבה פרת. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי ארץ ישראל ושמים על אחיהם ואבוא דשמואל נמי כרב סבירא ליה דאמר פרת גדל ומימיו מתכרכין ע"י גשמים: וסבר שמא ירבו נוטפים. היינו גשמים על הזוחלין הנובעין ותנן במסכת מקואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה ושינוי בת"כ אך מעין ובור מקוה מים יכול מילא על כהפו ועשה מקוה בתחילה יהא טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין המעיין מטהר בזוחלין ומקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקו וקיימי לאפוקי שאם הטביל בו כלים דרך זחילתו כשהו נמשכין ויורדים למקוה לא עלתה להם טבילה דבור ומקוה כתיב דקו וקיימי אבל נובעין מטהרין כמו שהו זוחלין ומושכין מגובה לנמוך כדרך כל הנהרות הלכך ביומי ניסן שהנהרות גדילים ממי הגשמים של ימי החורף ומהפסח השלגים חייש שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין שניתוספו בנהר מן הגשמים על הזוחלים החיים ובטלו הזוחלין החיים בנוטפים ואין תורת מעיין עליהן לטהר בזוחלין אלא באשבורן ועביד להו מקואות דקו וקיימי ואני קבלתי מרבינו הלוי משום דספק זיבות נינהו וזבה טעונה מים חיים ואי אפשר להעמיד שמועתו משום דאמרינן חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים וזבה אינה טעונה מים חיים וחזרתה ובדקתי לפרשה וכן נראה בעיני כמו שפירשתי ורובא דעלמא מפרשים נוטפין כשאובין ולא מילתא היא דתנן הנוטפין כמקוה: דהו להו שאובין ל"ג: מכיפה מיברך. משפתו וממקורו ומסלעו סלע מתרגמין כיפה מכיפה מיברך ולא ממי הגשמים: ופליגא דידיה אדידיה. דשמואל אשמואל: אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אדם וכלים הטובלין בהו דרך זחילה וריחך להמשיכן למקוה ולטבול במקוה: אלא פרת ביומי תשרי. שחלבו הגשמים ורבו הזוחלין עליהם ויש תורת מעיין על נהרות המושכין אלמא סבירא ליה שגדילין ממי הגשמים ואני שמעתי בבכורות מטהרין בזוחלין שהנוטפין שבתוכן מטהרין בריבוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהו להיות זב וזבה טובלין בהו בטבול הזוחלין: והא אמרת רישא פורפת. והיא דלא לכתחלה קאמר בשבת דאי מצטער יום ולאשמועינן דיוצאה בו בשבת הא תנא רישא מדיות פרופות: סיפא. דקתני לא הפרוף: אחאן למטבע. דלאו בר טלטול הוא אבל אבו שהקאה לכך ראוי לטלטול: להוציא לבנה הקטן. לאוכלו: היבעי למאן דאמר. פלוגתא בכל כתיבי הקדש (לקמן דף קכ). לובש כל מה שיכול ללבוש דברי רבי מאיר ואפילו עשרה חלוקים זה על זה רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים כדרך שהוא לובש בחוץ: דרך הוצאה בכך. כגון מוכרי כסות מוליחין אותו דרך מלבוש: מתני' הקיטע. שנקטעה רגלו: יוצא בקב שלו. דמנעל דידיה הוא: (רש"י)

תוספות פסולות לכהונה. פי' לכהונה גדולה דלאו בתולה שלימה היא ואע"ג דכהן גדול בימי שמואל לא הוה היה מחמיר וי"מ משום זונה ופסולות אף לכהן הדיוט וכן משמע בפ' הערל (יבמות עו). דקאמר התם לית הלכתא [לא כברא ולא] כאבא (עד דקאמר) [וקאמר] ואפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשה זונה כו' משמע דטעמא משום זונה: שהדא רבה פרת. פי' הקונטרס פרת מעיד שהוא יורד מא"י לבבל וגדל ממי גשמים ולא נהירא שהרי בבל במזרח א"י קאי וכל הנהרות יורדים ממזרח למערב לכך פ"ת שהיו מכירים שירדו הגשמים לא"י ע"י שחזור פרת לאחוריו על ידי גדילתו בא"י מתוך הגשמים: שמא ירבו הנוטפים. פירוש מי גשמים על מי נהרות שהיו זוחלין והוה להו מקוה ואמרינן דאין מקוה מטהר בזוחלין כ"א באשבורן דתנן

במסכת מקוואות (ו'ה מ"ה) הזוחלין כמעייין והנוטפין כמקוה ותניא בת"כ יכול מילא מים על כתיפו ועשאו מקוה בתחילה יהא טהור תלמוד לומר מעייין מה מעייין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעייין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין פי'. אף בזוחלין וכ"ש באשבורן תלמוד לומר אך מעייין מעייין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ומהו אשבורן דקו וקיימי ויש מפרשים שלא היה רוצה להטבילן בהן משום דהוה להו ספק זבות וזב וזבה טעונים מים חיים ושמא ירבו הנוטפין והוה להו מכוונסין ולא נהירא חדא דמ"ט עביד להו מקוואות והא בעינן מים חיים ועוד (דבת"כ) [דבתוספתא פ"ג דזבים] קאמר חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים והזבה אינה טעונה מים חיים וא"ת ולשמאל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי זב דבעי מים חיים איך יטבול ביומי ניסן וי"ל במעייין מכוסה שאין מי גשמים יורדין בתוכו וא"ת אמאי חיישינן שמא ירבו הנוטפים לימא קמא קמא בטיל כדאמר בפ"ה דמסכת ע"ז (דף עג.) המערה יין נסך לבור אפילו כל היום כולו כשר דאמרין קמא קמא בטיל וי"ל דלא מהני טעמא דקמא קמא בטיל כיון שהאיסור רבה מכשיעור והיא דין נסך דקאמר קמא קמא בטיל היינו קודם שרבה האיסור עד כדי נתינת טעם בהיתר: דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיתברך. פי' ממקומו ומסלעו סלע מתרגם כיפיה מנביעתו מיתברך ולא ממני גשמים וא"ת והא קא חזינן שמחמת הגשמים הם גדילים וי"ל כדאמר במסכת תענית (דף כה:) שאין לך טפח יורד מלמעלה שאין טפחיים עולים כנגדו מלמטה ואור"ת דהילכתא כוותיה דשמואל ומייתי ראייה מפרק בתרא דכורות (דף נה:) דתניא רבי מאיר אומר לא פרת שמו אלא יובל שמו ולמה נקרא שמו פרת דה"ה לכל נהרות והא דנקט פרת משום שהוא גדול מכל נהרות ולפי שהוא מא"י וקאמר התם מסייע ליה לשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיתברך ועל זה אנו סומכין לטבול בנהרות אפילו אם גדלו מאד: הקיטע יוצא בקב שלו. פי' הקיטע שנקטעה רגלו עושה כמין .. דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו ואינו [ס"ה והוא] נסמך עליו ומש"ה יוצא בקב שלו דמנעל דידיה הוא ור' יוסי אוסר דלאו תכשיט הוא ואינו מנעל והוי משוי והקשה רבינו תם דבמסכת יומא (דף ח: ושם) משמע דלכ"ע מנעל הוא ואסור לנעול בו ביוה"כ ולענין שבת בהא הוא דפליגי דרבי יוסי גזר דילמא מיפסיק ואתי לאתויי ורבי מאיר לא גזר וי"ל דה"ה נ"הא פליגי דטעמא דר' יוסי דכיון דלא הוי של עור לא מיהדק ואיכא למיחש דילמא מיפסיק ואתי לאתויי אך קשה מהא דאמר בגמרא חלצה בסנדל כו' חליצתו כשרה ואמר שמואל ר"מ הוא משמע דר' יוסי חליצתו פסולה ואמאי כיון דמנעל הוא וי"ל דהאי נמי בהא תליא דכיון דלענין שבת גזר דילמא מיפסיק אינו ראוי להלך בו ודמי לקטן שחלץ במנעל גדול דחליצתו פסולה כדאיתא בפ' מצות חליצה (יבמות קג:) משום דנעלו כתיב נעלו הראוי לו וא"ת היכי גזרי דילמא נפיל ואתי לאתויי הלא אין לו אלא רגל אחד ואי נפיל לא יזוז ממקומו ואומר ר"י דמיירי שנושא בידו מקל ועיקר הליכתו היא בסמיכת המקל והשתא אי נמי מיפסיק יוכל להלך מכאן יש להתיר למי . שכוחו גידי שוקיו ללכת במקלו בשבת והרב פור"ת פי' דקיטע יש לו סמך שקושר בכרעו ומגיע לארץ והשוק כפופה לאחוריה ובראש השוק במקום הרגל עושה לו קב להראות כמו שיש לו רגל ובהא פליגי ר' יוסי סבר כיון שאינו נסמך עליו אלא תלוי באויר חיישינן דילמא נפיל ור"מ לא חייש ולפי זה אין ראייה להתיר לקיטע לצאת במקלו אמנם יש להתיר מסיפא דמתניתין דאינו אוסר אלא סומכות שלו לפי ששוקיו תלויין באויר ודילמא נפיל ואתי לאתויי (אבל הכסא) והספסלים שבידו אינו אוסר ואינהו הוו דומיא דמקל וק"ל לפי זה אמאי מטמא ליה רבא משום מדרס כיון שאינו נסמך עליו ושמא כשהוא יושב פעמים הוא נסמך עליו ולכך עושה לו בית קבול כתיבין שלא יזקק בקשר העץ שהוא יושב: (תוספות)

רשב"א סבר שמא ירבו נוטפין על הזוחלין. ואם תאמר כי רבו מאי הוי. והא תנינא במסכת מקוואות (פ"ה מ"ג) מעין שהוא מושך כנול וריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמות שהיה, ופרת נהר גדול ומושך הוא לעולם. יש לומר דלא ריבה ממש קאמר, אלא שהוסיף עליו, מכל מקום מי המעין רבים על הנוטפין. ויש מי שהקשה על זה דאם כן ליתני הוסיף ולא ליתני ריבה. ויש לומר עוד דההיא דמקוואות בשריבה בתוך המעין בעלמא, כלומר: בתוך הגומא, וכיון שהוא נותן בתוך עיקר המעין עצמו, הרי כל המים נחשבים כמי המעין, אבל במרבה בתוך הנהר המושך מתוך המעין נפסל כרוב האובין או כרוב הנוטפין, ובמרבה המעין גם כן דוקא ובמקום] זחילתן בין באובין בין בדוכא, אבל שלא במקום זחילתן כיון שזחילתן זו אינה אלא מחמת הנוטפין הרי הנוטפין ואין מטהרין אלא באשבורן, וכמו ששנינו שם בספא דההיא מתניתין דמקוואות היה עומד וריבה עליו והמשיכו שיהו למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא, ותנן נמי בפרק קמא דמסכת מקוואות (מ"ז) למעלה מהן מעין שמימיו מועטין שרבו עליהם מים שאובין שיהו למקוה לטהר באשבורן. ואם תאמר עוד, כי רבו נוטפין על הזוחלין נמי נימא קמא קמא בטיל, וכדאמרין בפרק בתרא דעבודה זרה (עג, א) גבי יין נסך שנפל לבור, כי אהא רב דימי אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל. וכלאים נמי היאך (נוספים) [גאסריס] בתוספת אחד ומאתים לימא ראשון ראשון בטל. ובגדרים נמי בפרק הגודר מן הירק (גז, ב) גבי כלל שיקרו בשביעה ונטעו בשמינית דאמרין כשרבו גידוליו על עיקרו מותר בגידולי היתר מעלין את האיסור, ואמאי נימא ראשון ראשון בטל. תירץ ר"ת ז"ל (תוס' בב"ק ק, ב ד"ה אמר). דלא אמרו ביין נסך קמא קמא בטיל אלא במערה מעט מעט בהפסקות, אבל כלל הפסק לא אמרין דליבטיב, והלכך נוטפין שירדין כלל הפסק ואי נמי בגידולי זרעים שמתרבין בכל שעה כלי הפסק הרי אנו רואין כאילו כל הכל ביחד ואינו בטל. אלא שהקשה לתירומו, הא [תנן] במסכת מקוואות (פ"ז מ"ב) ומייתנין לה ביבמות פרק הערל (פב, ב) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו, וברבו מיהא פסול ולא אמרין קמא קמא בטיל ואע"ג דקא יהיב לסיורין. ויש לומר דהתם הוא מיירי במי פירות וכדמשמע הכי בהדיא במקומה במסכת מקוואות, ואפשר דבמי פירות החמירו. ואם תאמר מאי קא מדמה לה התם ביבמות לתרומה בזמן הזה דרבנן, דהא פסול מי פירות למקוה לאורייתא, דהא ממעט להו בפרק כסוי הדם (חולין פד, א) מדכתיב מים יהירא. ותירצו בתוס' (בב"ק סג) דהתם דוקא להטביל בו מחטין ונזירות דמלאורייתא לא בעו ארבעים סאה אלא מדרבנן בעלמא והלכך כיון שיש שם רובו של מקוה מים כשרים כשר, ומיהו בעינן דלישתארו רובו ומשום הכי מוכח מינה התם [ד]בדרבנן בעי רבייה. ועדיין הקשו בתוס' מהא דמסיק רב דימי בפרק שלישי דכורות (כב, א) גבי הלוקח ליר מעם הארץ משיקו במים וטהור מה נפשו אי רובא מיא סלקא להו השקה אי רובא ליר לא בעי השקה, ומסיק לא שנו אלא לטבול בו פתו אבל לקדרה לא, מלא מין את מינו וניעור, אלמא אע"ג דנתבטלו המים בתוך הירי כי נפלה לקדרה ניעורו, וכל שכן דלא אמרין ראשון ראשון בטל ואפילו בהפסקה. ותירצו דלימא לגבי הא החמירו בטהרות יותר מן האיסורין. והא דתנן (תרומות פ"ה מ"ח) סאה של תרומה שנפלה למאה חולין ולא הספיק להעלותה עד שנפלה שם סאה אחרת לא תעלה, דאלמא אף באיסורין לא אמרין

המא' המא' בטיול. לא היא דהתם משום דלא נחבטלה לגמרי אלא כריך הוא להרים סאה של תרומה קודם שיהא מותר וכיון שצריך להרים לא שייך ביה למימר ראשון ראשון בטל. ואיכא למידק, אמאי אמרו שמה ירבו נוטפין על הזוחלין אפילו מחאה על מחאה נמי פסולין, וכדחנן במסכת עדיות (פ"ז מ"ג) העיד רבי יצחק ולפנינו: דוקן על הזוחלין שרבו על הנוטפין שכשרין אלמא מחאה על מחאה פסולין. ויש לומר דהכא לאו דוקא שמה ירבו נוטפין ממש קאמר, אלא לפי שאי אפשר ללמאס לא דייק בלישנא. והרמב"ן ז"ל (בסוגיייתו) תירץ שהזוחלין שהלכו למקום הנוטפין ונחערבו הרי הן כנוטפין עד שירבו עליהן אבל הנוטפין שנתערבו בזוחלין הרי הן כזוחלין עד שירבו עליהן, והלכך מימי פרת ביומי ניסן שהנוטפין באין עליהן לא היו נפסלין אלא אם כן רבו עליהן הנוטפין. וכתבו בתוס' (ד"ה שמה) שהנוטפין הוא שאין מטהרין אלא באשבורן אבל מעין מטהר בין בזוחלין בין באשבורן, דלע"פ ששינו (מקואות פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה, לאו דוקא בזוחלין אלא משום נוטפין דוקא במקוה ולא בזוחלין שנו שהמעין למעלה מהן שמטהר אפילו בזוחלין. ותדע לך מדתנן בפרק קמא דמקואות (מ"ז-ח-ס) שזה למקוה לטהר באשבורן וכו' למעלה מהן מי מעין שהן מטהרין בזוחלין, ואם איתא דהאי באשבורן ולא בזוחלין והאי בזוחלין ולא באשבורן מאי למעלה מהן, האי בחד גוונא מטהרי והאי בחד גוונא מטהרי. (ותנן) [ותנן] נמי (תוספתא מקואות פ"א ה"ז בשני ע"ש) מעין שהוא כר וחקהו ועשאו רחב מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא במקום שיכולין לילך שם מתחילה, אלמא מעין נמי מטהר הוא באשבורן. ותנן נמי (פרה פ"ח מ"ח ומקואות פ"ה מ"ד) כל הימים כמקוה שנתאמר (בראשית א, י) וְלִמְקוֹה הַיָּמִים קָרָא יָמִים רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כֹּל הַיָּמִים מִטְהַרִּין בְּזוּחַלִין, ומסתמא משמע דר"י לא פליג אהא דמטהרין באשבורן אע"ג דהשיב להו כמעין לטהר בזוחלין. ועוד מדאמרין הכא אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד משמע דדוקא בזוחלין הוא דאין מטהרין בשאר הימים הא באשבורן מטהרין, ואיך יטהר פרת ביומי ניסן באשבורן ניוחש שמה לא רבו הנוטפין והו' להו זוחלין רובא ולא יטהרו באשבורן, אלא ודאי שהמעין מטהר בכל ענין. מסייע ליה לרב דאמר רב מטרעא במערבא שהדא רבא וכו'. כבר כתבתי בנדרים פרק אין בין המודר (מ, א ד"ה חמר) בסייעתא דשמיא. סיפא אחאן למטבע. אבל שאר אפילו לכתחילה. ותמני מאי שנה מטבע מאי שנה אבן, דאף היא אינה מטלטלת כמטבע ואין לה תורת כלי. ובירושלמי (פ"ו ה"ז) גרסינן: הני רבן שמעון בן גמליאל אומר לא שנו אלא מטבע ואבן הא באגוז מותר מפני שהוא מיטלטל, ואמר רב אדא בר אבהו אחיא דרבן שמעון בן גמליאל כרבי מאיר כמה דרבי מאיר אמר דבר שהוא מיטלטל מותר כן רבן שמעון בן גמליאל אומר דבר שהוא מיטלטל מותר. מתני': הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי אוסר. פירש רש"י ז"ל: דמנעל ולא מנעל פליגי, דרבי מאיר סבר מנעל הוא ולפיכך יוצא בו, ורבי יוסי סבר לאו מנעל הוא ואינו לו אלא משוי ולפיכך אינו יוצא בו. ובדאי לכאורה (כפירושן) [כפירושן] משמע מסוגיא דגמרא דהכא (פ, א), דאמרין אף שמואל הדר ביה דתנן (יבמות קא, א) חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצה כשרה, ואמרין מאן תנא אמר שמואל רבי מאיר היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר, אלמא מדאוקומנא הא דחליצה בפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי שמע מינה דבמנעל ולא מנעל פליגי, דחליצה במנעל ולא מנעל תליא מילתא. ומדרב הונא נמי שמעין לה, דתנן סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת דברי רבי עקיבא ולא הודו לו, ואמר רב הונא מאן לא הודו לו רבי יוסי מאן הודו לו רבי מאיר. ואלא מיהו לא מחוור. דהא אסיקנא בפרק בתרא דיומא (עה, ב) ואמרין ואלא אמר רבא דכולי עלמא מנעל הוא ובהא פליגי מר סבר גזרינן דילמא משתמיט ואחי לאחוי ומר סבר לא גזרינן, וטעמא דשמואל ורב הונא דשמעתין דאוקימו מתניתין דחליצה דלא כרבי יוסי היינו נמי מההוא טעמא דרבא, דכיון שקשה ומשתמיט לא קרינן ביה נעלו (דברים כה, ט) הראוי להלך בו לדעת רבי יוסי, וע"ג דליא ביה שנאי, מהוך שהוא קשה ואין בו עור לא מיהדק ומשתמיט ואין ראוי להלך בו. והא דמשמע התם בפרק מצות חליצה (יבמות קג, א) דאי מחופה עור חולצת בו לכולי עלמא, התם הוא דכיון דמחופה עור אף הוא מתהדק ורצונותיו נקשרות היטב ולא משתמיט. אלא דאיכא למידק אם כן דשמואל ורב הונא בשיטת רבא אמרו, מאי טעמא אמר רבא מאן לא הודו לו רבי יוחנן בן גורי ולא אמר כרב הונא. ועוד התם בפרק מצות חליצה (שם קג, ב – קג, א) דתניא חלצה בסנדל של שעם ושל סיב ובקב הקיטע חליצה כשרה וכו' במוך בסמיכת הרגלים ובאנפליא של בגד חליצה פסולה, ואמרין קב הקיטע מני רבי מאיר היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר באנפליא של בגד אחאן לרבנן, וסתמא דמילתא הני רבנן דקאמרין היינו רבי יוסי פליגי בהדי רבי מאיר בקב הקיטע, ואם איתא דלא פליגי במנעל ולא מנעל אלא בקב דמשתמיט ואינו יכול להלך בו, אמאי מוקי אנפליא של בגד כרבנן הא בשאר לא פליגי וכולהו שוין בהו. ואיכא לתרזי בהא, דהתם מתרץ לה אליבא דרבי מאיר דמוקי פלוגתייהו בפרק בתרא דיומא (שם) במנעל ולא מנעל, והיינו נמי דמתרץ לה אביי התם (ביבמות שם) ואמר מדסיפא רבנן רישא [נמי] רבנן ובמחופה עור, עד דאתא רבא ואוקמה כולה כרבי מאיר ומשום דלא מגין כלומר: אף סיפא רבי מאיר והוא הדין לרבי יוסי דבהא לא פליגי. ואלא מיהו אחתי קשיא הא דהכא, אמאי לא מוקי רבא ליהיא דסנדל של סיידין כדאוקי לה רב הונא. ויש לומר דאף [ד]שמואל ורב הונא דהכא סבירא להו דבמנעל ולא מנעל פליגי ולפיכך לרבי יוסי אינה חולצת בו, אבל לרבא רבי יוסי נמי לגבי חליצה מודה הוא דחולצת, ומשום הכי אוקמה רבא ליהיא דסנדל של סיידין דקתני בגוה ולא הודו לו כרבי יוחנן בן גורי, דאילו לרבי יוסי חולצת בו אע"פ שאינו יוצא בו בשבת. ואילו נפרש כן נלטרך לומר, דהא דאמר רבא דהתם בפרק מצות חליצה מדרישא רבי מאיר סיפא נמי רבי מאיר הוא הדין דהוא מלי למימר דכולה ברייתא כולי עלמא היא דלגבי חליצה לא פליגי, אלא כלפי מאי דסבירא להו מעיקרא דבמנעל ולא מנעל פליגי ותברוה רישא רבי מאיר וסיפא רבנן אמר להו רבא דאפילו כולה רבי מאיר היא. ואי נמי איכא למימר, דהתם לאו לאפקוי מדרבי יוסי אוקמה רבא כרבי מאיר, אלא לאפקוי מדרבי יוחנן בן גורי דלדידיה לא הוי מנעל כלל. וכן כתבתי שם ביבמות (ד"ה הא). ועדיין קשה לי היא דחולצת בסנדל של עץ דאוקי שמואל הכא כרבי מאיר, אמאי לא פליגי בה רבא וקומה ככולי עלמא, כדפליגי באוקמתא דרב הונא דהיא דסנדל של סיידין. ואולי נאמר דשאל עץ שהוא קשה ועשוי לישמט מודה רבא דרבי יוסי לטעמיה דאף לחליצה פסול דאינו ראוי להלך בו, וההיא דסנדל של עץ [ד]מתניתין וברייתא דהכא ובפרק מצות חליצה ודאי כרבי מאיר אחיין כפשטא דסוגיא דהכא

ודהתם, אבל בשל סיידין זהא פליג רבא, או משום דהוי של שעם כדפירש הכא רש"י ז"ל ואינו קשה כל כך ולא משתמיט כשל עץ, או אפילו הוי של עץ כדפירש רבנו שמואל ז"ל אלל משום דאית ליה בסנדל ולא משתמיט קבא הקיטע. כך נראה לי. ואלל מיהו עדיין נאטרך לומר על כרחין דברייתא דהתם דקתני בשל סבז ובשל שעם ובקב הקיטע חליצה כשרה ואוקימנא לה כרבי מאיר, לאו כולה רישא מוקמינן לרבא כרבי מאיר דוקא, אלל קב הקיטע בלחוד, אבל סנדל של שעם ושל סבז כולי עלמא היא. ואי קשיא לך כיון דאסיק רבא התם (ביומא) דכולי עלמא מנעל הוא, היכי נפיק ביה איהו ביום הכפורים. לא היא, דכולי עלמא דקאמר היינו רבי יוסי ורבי מאיר, אבל לרבי יוחנן בן גוריון לאו מנעל הוא, וכדאמר רבא הכא מאן לא הודו לו רבי יוחנן בן גוריון, דלדידיה לא הוה מנעל אלל של עור, כדכתיב (יחזקאל טז, י) ואנעלך תחש וכדאמרין התם בפרק מצות חליצה (יבמות קב, ב), וקיימא לן כרבי יוחנן בן גוריון. ואם תאמר מכל מקום היכי נפיק ביה ניגזר דילמא משתמיט ואתי לאתויי, דבהא לא אשכחן דפליג עליה דרבי יוסי אלל רבי מאיר ורבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי (עירובין מו, ב). ולפיכך נראה לי כמו שכתבתי דבשל שעם ושל סבז אף רבי יוסי לא גזר משום דאינו קשה כל כך ולא עביד לאשתמוטי כשל עץ. ואם תאמר עוד, לאביי דסבירא ליה דמנעל ואלל מנעל פליגי דאלמא כל שאינו מנעל אין יוצאין בו ללאו תכשיט הוא אלל משוי, אם כן היכי נפיק ביה איהו, דאי מנעל הוא כרבי עקיבא ורבי מאיר אין יוצאין בו ביום הכפורים, ואי לאו מנעל הוא כרבי יוסי וכרבי יוחנן בן גוריון, מכל מקום לא ליפוק דמשוי הוא. ונראה לי דלאביי בגזירה נמי פליגי אי גזרינן דילמא משתמיט או לא גזרינן, כלומר: דרבי יוסי תרתי אית ליה, ללאו מנעל הוא ועוד דעביד לאשתמוטי, דאי משום דלאו מנעל בלחוד הוא לא הוה אסור ליה, דכל מידי דמגין ודרכן של בריות ללאת בו בחול להנאת תשמישו לאו משוי הוא, מידי דהוה אלנפליא של בגד שאינו מנעל לכולי עלמא ויוצאין בו, ומשום משתמיט בלחוד נמי אי מנעל הוה לא הוה אסור ליה, דאי מלבוס הוא לא אסרו מלבוסיו עליו ולא גזרו במלבוסיו דילמא משתמיט, אלל משום דאינו מנעל ועוד דמשתמיט גזרינן לרבי יוסי, ורבי מאיר סבר דמנעל הוא ומשום גזירה דילמא משתמיט לא אסרינן ליה עליה כדאמרן, והלכך בשל סבז ובשל שעם דלא משתמיט כשל עץ כדאמרן שרי משום דלאו מנעל כרבי יוסי ורבי יוחנן בן גוריון. ואכתי קשיא לי, אמאי איצטרך אביי התם ביומא לאוקומה להאיא דקב הקיטע דלאית ביה כתיחין ומשום תענוג, תיפוק לי דלכולי עלמא אסור ממה נפשך, לרבי מאיר משום מנעל ולרבי יוסי משום דלאו מנעל והוי משוי דעירוב הולאה אף ליום הכפורים כשבת (כריתות יד, א). ומתוך הדוחק יש לי לומר, דודאי בין מאן דמיייתי מינה רביה בין אביי דדחי לה סבירא להו דמנעל ואלל מנעל פליגי, ומה"ט גופא אית להו לרבי מאיר ורבי יוסי למימר ביוה"כ, אלל דמדתני בהאיא ברייתא ושון אסור ללאת בו ביוה"כ משמע להו דעוד מטעמא אחרינא דשניהם השוין בו לענין יום הכפורים ואינו בשבת אסרי ליה, ולכולי עלמא קאמר, כלומר: ושון דבר מן הדיון טעמא דמנעל ומשוי אסור, ואי סלקא דעתך דמשום ההוא טעמא דמנעל או משוי השוין בו לענין יום הכפורים דאסור, למה להו למימר דשוין ביוה"כ שאין יוצאין בו פשיטא דאסור לדידהו ממה נפשך כדאמרן, ומשום הכי אוקמה אביי בדלית ביה כתיחין ומשום תענוג, דקסבר בלא מנעל אסור משום עינוי, ולקרא דהענו את נפשתיכם (ויקרא טז, כט) סמכי ליה. ונפקא מינה להיכא דלאו מנעל וכיכא נמי למיגזר דילמא משתמיט וכיון דנפליא של בגד דמיהדק שפיר ולא משתמיט ולא מנעל הוא לכו"ע ואפילו הכי אי אית ביה כתיחין אסור משום תענוג, וכדאמר התם ביבמות בפרק מצות חליצה ומנהא יליף לה. ועיקר בעיא דהתם דפרק בתרא דמסכת יומא (עה, א-ב) מהו ללאת בסנדל של שעם ביום הכפורים, כלומר: מי אמרינן דמנעל בלחוד אסור או דילמא אף כל מידי דמגין כמנעל. ואתי למפשטה מזרייתא דקב הקיטע דאינו מנעל לרבי יוסי ואפילו הכי קתני דברייתא ושון אסור ללאת בו ביום הכפורים אלמא כל מידי דמגין כמנעל אסור, דמדאוצטרכינן למיחני ושון אסור ללאת בו ביום הכפורים על כרחין בלא טעמא דמנעל ומשוי קאמרין ולכולי עלמא אסור, והלכך אף לדין דקיימא לן דלאו מנעל הוא, ולית לן נמי דכל מידי דלאו מנעל אסור משום משוי דהא אנפליא של בגד אע"ג דלאו מנעל הוא לכולי עלמא כדליתא בפרק מצות חליצה (יבמות קב, ב) – קג, א) אפילו הכי יוצאין בה דקתני התם דברייתא, אפילו כן מידי דמגין כמנעל אסור. ודחי אביי דאין דלחי משמע דקב הקיטע טעמא חדתא אית להו בגויה כדקאמרנא, אלל מיהו לאו משום דמגין הוא וכדקא סלקא דעתך, אלל בדלית ביה כתיחין ומשום תענוג, והוא דיון דאנפליא דאינו מגין אי אית ביה כתיחין אסור ללאת בו ביום הכפורים, וכדאמר אביי נמי התם בפרק מצות חליצה (קב, ב), אבל ודאי אפילו לית ביה כתיחין לרבי מאיר אסור משום מנעל ולרבי יוסי אסור משום משוי ואי נמי משום דקשה ואין לו תוך ועביד לאשתמוטי, אבל לדין דלא קיימא לן כרבי מאיר דאמר מנעל הוא ולא כרבי יוסי דאסר כל מידי דלאו נעל ומשוי שרי, ואי נמי טעמא דרבי יוסי משום דמשתמיט הני מילי בקב הקיטע דקשה ואין לו תוך כנעל דאיכא למיחש לאשתמוטי אבל בשל שעם דאינו קשה כל כך ואי נמי בשל עץ דיש לו תוך כנעל דלא עביד לאשתמוטי שרי. ואתא רבא ואוקמה בטעמא אחרינא ואמר דוקא נעל בלחוד הוא דאסור אבל מידי אחרינא לא ואפילו מגין כנעל ואפילו אית ביה כתיחין ואינהו דאסרי ליה ביום הכפורים משום מנעל הוא, הא לדין קיימא לן כרבי יוחנן בן גוריון דלאו מנעל הוא ומשום הכי שרי, והא דקתני דברייתא ושון ביום הכפורים, לאו משום טעמא חדתא קאמר אלל לאשתמוטי דפלוגתייהו לאו מנעל הוא אלל לכולהו מנעל הוא ובשבת בגזירה דילמא משתמיט הוא דפליגי, והלכך ביום הכפורים לכולהו אסור משום מנעל ולדין דאינו מנעל שרי, ולאשתמוטי בשל שעם שאינו קשה כשל עץ או בשל עץ ויש לו תוך כנעל לא חיישינן דלא עבידי לאשתמוטי

לאשתמוטי וכדאמרן. כך נראה לי. (רשב"א)

ורבי יוסי אוסר ואם יש לו בית קיבול כתייתן טמא סמוכות שלו טמאין מדרס ויוצאין בהן בשבת וכנסין בהן בעזרה כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בעזרה לוקטמין טהורין ואין יוצאין בהן:

גמ' אמר ליה רבא לרב נחמן היכי תנן אמר ליה לא ידענא הילכתא מאי אמר ליה לא ידענא איתמר אמר שמואל אין הקיטע וכן אמר רב הונא אין הקיטע אמר רב יוסף הואיל ואמר שמואל אין הקיטע ואמר רב הונא אין הקיטע אנו נמי ניתני אין הקיטע מתקיף לה רבא בר שירא לא שמיע להו הא דמתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב בקיטע דבי רב אין הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מאיר ור' יוסי מתיר ומחוי ליה רב איפוך אמר רב נחמן בר יצחק וסימנא סמך סמך ואף שמואל הדר ביה דתנן חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ או של שמאל בימין חליצה כשרה ואמרין מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מ' ר' יוסי אוסר ואף רב הונא הדר ביה דתניא סנדל של סיידין טמא מדרס ואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת דברי ר' ע' ולא הודו לו והתניא הודו לו אמר רב הונא מאן הודו לו ר' מאיר ומאן לא הודו לו ר' יוסי (אמר רב יוסף) מאן לא הודו לו ר' יוחנן בן נורי דתנן כוורת של קש ושפורת של קנים ר"ע מטמא ור' יוחנן בן נורי מטהר אמר מר סנדל של סיידין טמא מדרס הא לאו להילוכא עבדי אמר רב אחא בר רב עולא שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו: ואם יש לו בית קיבול כתייתן טמא: אמר אביי טמא טומאת מת ואין טמא מדרס רבא אמר אף טמא מדרס אמר רבא מנא אמינא לה דתנן עגלה של קטן טמאה מדרס ואביי אמר התם סמיך עילויה הכא לא סמיך עילויה אמר אביי מנא אמינא לה דתניא מקל של זקנים טהור מכלום ורבא התם

רש"י ור' יוסי אוסר. דלאו תכשיט הוא: ואם יש לו בית קבול כתייתן שנתקו בו כדי קיבול כתייתן של בגדים רכין ומוכין להניח ראש שקו עליה: טמא. מקבל טומאת מגע אבל אם אין לו אלא בית קבול ראש שקו ואינו מניח שם כתייתן לאו בית קבול לטומאה והוא ליה כפשוטי כלי עץ ודומיא דשק בעיני שקבול שלו עשוי לטלטל על ידו מה שנתנו לחוכו אבל שקו אינו מיטלטל ע"ג הכלי: סמוכות של קיטע יש קיטע בשתי רגליו מהלך על שקו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור לשקויו: טמאין מדרס. אם זכ הוא דהא לסמיכת גופו עבדי ומדרס הזכ עושה אב הטומאה: ויולאין בהן בשבת. דתכשיט ידיה הוא: ונכנסין בהן בעזרה. דלע"ג דתנן (בבב"ב דף נד.) לא יכנס אדם להר הבית בזמננו בני לאו מנעל ניהו דלאו בראש רגלו הן: כסא. יש קיטע שיצבו וכו' וכו' גידי שקו ואפי' על ארכובותיו אינו יכול לילך ועושה כמין כסא נמוך ויוצב עליו וכשהוא מהלך נסמך על ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדחף לפניו וחוזר ונה על אחריו והכסא הקור לו מאחוריו: סמוכות. של אותו קיטע עושה לה סמוכות של עור או של עץ לראשי שקו או רגליו התלוין וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קתה: ואין יולאין בהן בשבת רבותיו אומרים מפני שאינם כריכין לו כל כך ולא נהירא לי טעמא ואיכא למימר דליידי דתלו ולא מנחי אחרעא זימנין דמשחלפי: ואין נכנסין בהן בעזרה. דמנעל ניהו: לוקטמין. טלמא"א וטלמא"א: מפכה) נעשין לשחוק להבעית חינוקות: טהורים. מלבד טומאה דאינו לא כלי תשמיש ולא תכשיט: גמ' היכי תנן. הקיטע יולא ורבי יוסי אוסר או אין הקיטע יולא ורבי יוסי מתיר: בר שירא: קיטונא. חדר קטן של בית המדרש: סמך. ר' יוסי אוסר שתי חיבות שיש בהן סמך סמך זו אלא זו: או של שמאל בימין. סנדל של שמאל נעל בימין וחלצה לחליצה בימין הוא דגמר רגל רגל ממזרע: מאן תנא. דסנדל של עץ חשיב נעלו: סנדל של סיידין. מוכרי סיד וכשמחמסקין בו נועלין אותו ושל עץ הוא מפני שהסיד שורף את העור: ואמר רב הונא גרסי': מאן הודו לו ר' מאיר. דאמר הקיטע יולא בקב שלו: ור' יוחנן בן נורי מטהר. דלאו אורחא לעשות מהא אלא מהניס ומנעל נמי לאו אורחיה מעץ אלא מעור זה לשון רבותי ולי נראה סנדל של סיידין של קש הוא ור' יוחנן בן נורי מטהר בכלי קש דלאו עץ ניהו ור' עקיבא כעץ חשיב להו דקשין הן: קש. זנבות השבלים: ואין טמא מדרס. דלא מסתמך עליה הא דנקט טומאת מת ה"ה לכל טומאת מגע אלא משום דאמר אין טמא מדרס שהוא אב הטומאה נקט נמי טומאת מת והכי קאמר נעשה אב הטומאה ע"י מת דכלי עץ שיש לו בית קבול הוא ומקבל כל טומאת מגע ואהל ועל ידי כל הטומאות הוא נעשה ראשון ועל ידי מת שהוא אבי אבות הטומאה נעשה אב הטומאה ואין נעשה אב הטומאה ע"י מדרס דקסבר לאו לסמיכה עבדי אלא לתכשיט ואומרים לו עמוד ונעשה מלכתו: . עגלה של קטן. ללחק בה ולטלטלו עליה: טמאה מדרס. הואיל ופעמים שיוצב עליה והיא נמי זימנין דמסתמך עליה: טהור מכלום. לא מדרס ולא שאר טומאה לא מטמא מדרס משום דלאו לסמיכה עבדי שעל רגלו מהלך ור' יוחנן בן נורי דמיסתמך עליה לפרקים ופאר טומאה נמי לא דפשוטי כלי עץ הוא אלא ע"ג דזימנין דמסתמך עליה הואיל ועיקר עשייתה אינה לכך אינה טמאה מדרס ואין לומר משום דפשוט הוא יהא טהור ממדרס דלא הוזכרה טהרת פשוטי כלי עץ אלא לטומאת מגע ואהל דטעמא משום דליתקש לשק הוא וזבי מת ושרלים הויא היקישא: (רש"י)

תוספת סנדל של סיידין. פ"ה מוכרי הסיד וכשמתעסקין בסיד נועלין אותו ושל עץ הוא מפני שהסיד שורף את העור זה לשון רבתי ול"נ סנדל סיידין של קש הוא וכפ"י זה נראה דהכי תניא בתוספתא סנדל של קש ר' עקיבא מטמא כו': טמא מדרס ולא הודו לו. וא"ת ואמאי לא הודו לו ומי גרע מכופת שאור שיחדו לישיבה דקיי"ל דטמא מדרס דגבי מדרס לא בעינן דומיא דשק דכל דבר המיוחד למדרס טמא מדרס וי"ל דלשון שפירש רש"י של קש הוא ניחא דכיון דלאו בר קיימא הוא אינו טמא ולא דמי לכופת שאור שהוא בר קיימא והכי אשכחן במשניות דקתני גבי האלון והאגוז ורימון שחקקום תינוקות למוד בהן עפר שמקבלין טומאה ואילו גבי לפת ואתרוג שחקקו קתני שאינן מקבלין טומאה לפי שאינן מתקיימין וללשון שפירש שסנדל הוא של עץ קשה שהרי ראוי הוא להתקיים כיון שהוא של עץ ושמה י"ל דהיינו טעמא דמטהר סנדל דלא חשיב עביד להילוכא מה שמטייל בו הואיל ואין רגילות לעשות מנעל להילוך כמותו דכוותה בשפופרת כיון שאין רגילות לעשותה מקנים לא חשיבה כלי ולא דמי לכופה שרגילות לעשות לישיבה כמותה: כוורת הקש ושפופרת של קנים ר"ע מטמא. ואם תאמר והיכי מטמא (לענין טמא מת) כיון דלא חזי לישיבה לא מטמא מדרס ולענין טומאת מת הא לא כתיב בפרשה אלא כלי עץ ועור ובגד ושק וי"ל דקש נמי חשיב של עץ כדאמר (ברכות דף מ.) פרי שאכל אדם הראשון חטה היתה אי נמי הך טומאה דרבנן היא: ורבי יוחנן מטהר. לפירוש אחרון שפי' בקונטרס דסנדל של קש הוא מדמי שפיר כוורת לסנדל של סיידין ולאידך פירושא שפי' דסנדל של עץ הוא צ"ל דמייתי הכי דכי חשיב של עץ יוחנן מטהר בכוורת של קש לפי שאין רגילות לעשותה מקש הכי נמי במנעל של סיידין לפי שאין רגילות לעשות מנעל של עץ מטהר: והא לאו להילוכא עביד. הקשה הר"ר אליעזר ממיץ לרשב"א מאי פריך והלא משעת מלאכתו הוא מהלך בו ולכך הוא נעשה ותיירץ לו דסנדל של סיידין לאו לנעול עשוי אלא אחד מכלי אומנתו של סיידין הוא ועשוי כעין סנדל ויכול לתת רגלו בתוכו לנעולו אך אין עשוי רק לטוח בו את הבית ופעמים שנועל בו ומטייל בו עד שיגיע לביתו ולהכי פריך והא לאו להילוכא כו' ור"י פירש הואיל ואין עשוי כלל לנעילה רק לשמור מנעליו שלא ישרפו בסיד לאו להילוכא עביד ומכל מקום משני לו שכן הסייד כו': רבא אמר אף טמא טומאת מדרס. פי' הרב פור"ת הא דלא קתני ברישא דמתניתין ואם יש לו בית קיבול כתיבתין טמא מדרס כדקתני בסיפא משום דהוה משמע אבל אם אין לו בית קיבול טהור מן המדרס אבל טמא טומאת מת ולא היא דהא פשוטי כלי עץ הוא ולהכי תנא טמא סתמא דבכה"ג טמא הא אין לו בית קיבול כתיבתין טהור לגמרי וא"ת למה לי בית קיבול כתיבתין תיפוק ליה דכל הטמא מדרס טמא טומאת מת וי"ל דבית קיבול כתיבתין עושין אותו ראוי למדרס: עגלה של קטן. פ"ה עגלה שהקטן יושב עליה ול"נ דא"כ מאי קמ"ל פשיטא דאין לך מיוחד למדרס גדול מזה לכך נ"ל דהיינו עגלה שעושין לקטן להתלמד להלך טמא מדרס דנשען עליה: (תוספת)

רשב"א סמוכות שלו טמאין מדרס. פירש רש"י ז"ל (ד"ה ואם, סמוכות): שהקב הוא חקוק להניח בו ראש שקו, וסמוכות היינו סמוכות של הקיטע כי יש קיטע בשהי רגליו והולך על שקויו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור בשקויו. והקשו עליו בתוס' דאם כן אינו יכול להלך בלתי אותו קב ולמה אסר רבי יוסי ללכת בו, וכל שכן ללכת (ביומא עה, ב) דמפרש טעמא דרבי יוסי משום דלמא משתמיט ואחי לכתויה והלא אינו יכול להלך בלתי אותו קב. ועוד דאם כן היכי מטהר ליה אביי מטומאת מדרס וקא מפרש טעמא משום דלא סמיך עלייהו, והלא כל גופו נשען עליו. ויש מי שתיירץ שהוא נשען על מקלות שבידו ואין הקב כריד לו כל כך להשען עליו, ואינו ללכת כמקל של זקנים כדאמר אביי בגמרא. ויש מי שפירש שהקב הוא ככורה רגל, ונתנו בראש שקו כדי שיחשבו הרואים שהוא רגל, ועושה לו סמוכות ונתון ארכובותיו עליהן וכופה שקו לכתויה וקושר הסמיכה ליריכו והוא נשען עליו ומהלך בו, ולפעמים שהוא מסיר הסמיכה ונשען על הקב. ולפיכך נחלקו אביי ורבא, דלאביי טהורה מכלום לפי שאינו כריד לישען עליו ללכת על הסמוכות, ואע"פ שלעתים מניח ראש שקו על גבי הקרקע עם הקב דבר מועט הוא ואינו לו ללכת כמקל של זקנים, ורבא אמר דעפי עדיף מיניה כדאיתא בגמ'. והיינו נמי דאסר ליה רבי יוסי משום משוי או משום גזירת דילמא משתמיט ואחי לכתויה. ומכל מקום מדברי רש"י ז"ל נלמד דדבר פשוט הוא דיכול להלך במקלות שבידו אף על פי שאינן קשורין בו, הואיל ואינו יכול להלך בענין אחר. וגם לפירוש השני יש להחיר כן, מדקתני סמוכות שלו ומשמע ששתי סמוכות יש לו וכגון שנקטעו שתי רגליו וכיון שכן אינו יכול להלך בלתי מקלות שבידו ואפילו הכי לא אסר להו. והא דקתני כסא סמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת, כבר פירש רש"י ז"ל משום דאניהו תלו ולא מנחי ארבעא זימנין דמשלפי. וכן התיירו בתוס', ואמרו משמו של ר"ת ז"ל שהתיר ללכת אחד שנוולו גידי שקויו ללכת במקלו שבידו. גמרא: סנדל של סיידין. פירש רש"י ז"ל: שהוא של שעם, ומוכרי הסיד נועלין אותו כשמתעסקים בו מפני שהסיד מפסיד את העור. והקשה עליו ר"ת ז"ל דאם כן היכי מקשה עלה והלא לכו להלכות עבדי, והלא הולך בו כשמתעסק בסיד. ועוד שהוא נשען עליו, והניח בתורת הכנים (פרשת מוארע פרשת זבים פרק ב ה"ז) אין לי ללכת יושב עומד נתלה ונשען מנין כו'. ולפיכך פירש רבנו שמואל ז"ל דכלי הוא מכלי אומנות הסיידין לטוח בו הירות הבית, והוא מברזל ועשוי כעין סנדל שלמטה הוא ארוך ורחב כשולי סנדל, ובאמצעותו יש לו בית קבול כדי אחיזת בית יד, ואותו בית יד מקיפו משפתו אל שפתו לשים בו כשהוא טח בו, ולעתויה ערב מניח רגלו בתוכו ומוליכו כך עד ביתו, ומשום הכי קאמר דלאו להלכות קא עבדי. ומיהו בתוספתא (כלים ב"ב פ"ד ה"ב) משמע דפירש רש"י ז"ל דסנדל של סיידין היינו של קש, דהניח התם סנדל של קש רבי עקיבא מטמא מדרס ואשה חולצת בו וכו'. ובירושמי נמי גרסינן במסכת יבמות (פי"ב ה"ב ע"ג היטב): סנדל של עץ חבירא בשם רב והוא שיהו חבטיו של עור, תמן אמרין בשם רב והוא שיהו תרסותיו של עור, רבי אילא בשם רבי יוחנן ואפילו כוולו של עץ כשר, מתניתא מסייעא לרבי יוחנן סנדל של קש טמא מדרס והאשה חולצת בו דברי רבי עקיבא אבל חכמים לא הודו לו למדרס, עד כאן בירושלמי, והיא היא הברייתא השנויה כאן, אלמא סנדל של סיידין של קש הוא כדברי רש"י ז"ל. ומכל מקום מה שאמרו שם בירושלמי דחכמים דהיינו רבי יוחנן בן נורי לא הודה לו דוקא למדרס, אינו מסכים עם סוגיית הגמ' שזכאן, ומיהו טעמא דמילתא לא כמו שפירש רש"י ז"ל דמשום דלא חשיב כשל עץ מטהר רבי יוחנן בן נורי, דהא אפילו כופת שאור שיחדה לישיבה טמאה מדרס, כדמוכח בפרק העור והרוטב (חולין קכט, א). אבל בתוס' (ד"ה טמא) פירשו טעמא דרבי יוחנן משום דאין תורת כלי עליו דחשיב ליה כדבר שאינו מתקיים וגרע טפי מכופת שאור. ורבי עקיבא סבר דכיון שמתקיימין לפי שעה כלים גמורים הם, ואפילו טומאת מת בלא יחוד לישיבה מטמא רבי עקיבא לכוורת ולשפופרת דהא סתמא קתני רבי עקיבא מטמא. והכי תניא בתוספתא דכלים בפרק מלא תרווד רבב (ב"מ פ"א ה"ג) העושה כלי מדבר שהוא של

מעמיד טמא מדבר שאינו של מעמיד טהור, הלפת ואתרוג והדלעת שחקקום התינוקות למוד זהו העפר טהוריו, האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות טמאין, ופירשהו הם ז"ל דבר המעמיד הוא דבר המתקיים, ולדעת דהשיב דבר שאינו מתקיים היינו לדעת למה דומיא לפת, אבל כלי עץ חשוב הוא. והא דלחשינו והא לאו להלכותא קא עביד, הכי קאמר: כיון שאינו נועלו להנחת הלוכו אלכא כדי להגיל מנעלו שלח ישרפו בסיד הרי הן כאלו אינן עשוין להלך, ומשני כיון שהוא מטייל בהן לעתותי ערב עד ביתו עבידי להלוך חשבינו להו. מאן הודו לו רבי מאיר. איכא למידק והא קתני בההיא דלחשינו לעיל בסנדל של עץ חליפתה כשרה, דאלמא לכתחילה לא ואוקימנא כרבי מאיר. ויש לומר דהא דלחשינו מאן הודו לו רבי מאיר לאו ארשה חוללת בו קאי אלכא חיוולאין בו בשבת. ואי נמי אהכשרא דסנדל של סיידין קאי ולומר דהוי מנעל אף לרבי מאיר. וכתום אמרו דהא דקתני לעיל חליפתה כשרה הוא הדין לכתחילה, ואידי דקא בעי למיתני סיפא באנפליא של בגד חליפתה פסולה ואפילו דיעבד תנא רישא חליפתה כשרה. אביי אמר טמא טומאת מת ואינו טמא טומאת מדרכ. איכא למידק אם כן סבירא ליה לרבי ללאו להלכותא עביד, וכיון שכן היאך אשה חוללת בו לרבי מאיר, דהא פסלינו בפרק מנחת חליפה (יבמות קד, א) לכולי עלמא של זקן שעשה לפי כבודו ומשום ללאו להלכותא עביד. ותיירו כתום 'עני' תום 'רא"ש' כאן) דלגבי חליפה כל איכא דעביד קתה להלוך שרי אבל לטומאת מדרכ לא מטמא אלכא דלעביד להלוך ממא. (רשב"א)

ב - **סו** **דף**

לתרוצי סוגיא עבידא הכא לסמוך עילויה הוא דעבידא וסמיד עליה: טמאין מדרכ ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן לעזרה: תני תנא קמיה דר' יוחנן נכנסין בהן לעזרה א"ל אני שונה אשה חולצת בו ואת אמרת נכנסין תני אין נכנסין בהן לעזרה: לוקטמין טהורה: מאי לוקטמין אמר ר' אבהו חמרא דאכפא רבא בר פפא אמר קשיירי רבא בר רב הונא אמר פרמי: **מתני'** הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: **גמ'** מאי קשרים אמר אדא מרי אמר רב נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה קשורי פואה אמר אביי אמרה לי אם תלתא מוקמי חמשה מסו שבעה אפילו לכשפים מעלי אמר רב אחא בר יעקב והוא דלא חזי ליה שמשא וסיהרא ולא חזי מיטרא ולא שמיע ליה קול ברזלא וקל תרנגולתא וקל ניגרי אמר רב נחמן בר יצחק נפל פותא בבירא מאי איריא בנים אפי' בנות נמי מאי איריא קטנים אפי' גדולים נמי אלא מאי קשרים כי הא דאמר אבין בר הונא א"ר חמא בר גוריא בן שיש געגעועין על אביו נוטל רצועה ממנו של ימין וקושר לו בשמאלו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך תפילין וחילופא סכנתא אמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא סחופי כסא אטיבורי בשבתא שפיר דמי ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא מותר לסוך שמן ומלח בשבת כי הא דרב הונא מבי רב ורב מבי ר' חייה ור' חייה מבי רבי כי הווי מביסמי מייתי משחא ומילחא ושייפי להו לגוייתא דידייהו וגוייתא דכרעייהו ואמרי כי היכי דציל הא משחא ליציל חמריה דפלניא בר פלניא ואי לא מייתי שיעא דדנא ושרי ליה במיא ואמר כי היכי דליציל האי שיעא ליציל חמריה דפלניא בר פלניא ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא מותר לחנק בשבת ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי רב פפא מתני בן רב פפא מתני בנים ותרוייהו מתני להו באבין בר הונא רב זביד מתני בן קמייתא מתני באבין בר הונא והאי מתני לה ברבה בר בר חנה דאמר רבה בר בר חנה לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי כדמפרשי ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני ת"ר יוצאין באבן תקומה בשבת משום ר"מ אמרו אף במשקל אבן תקומה ולא שהפילה אלא שמא תפיל ולא שעברה אלא שמא תתעבר ותפיל אמר רב ימר בר שלמיא משמיה דאביי והוא דאיכוון ואיתקל בעי אביי משקל דמשקל מאי תיקו ואמר אביי אמרה לי אם לאשתא בת יומא לישקול זוזא חיוורא וליזיל למלחתא וליתקול מתקליה מילחא ולצייריה בחללא דבי צואר בנירא ברקא ואי לא ליתוב אפרשת דרכים וכי חזי שומשמנא גמלא דדרי מידי לישקליה ולישדייה בגובתא דנחשא וליסתמיא באברא וליחתמי בשיתין גושפנקי ולברזוליה ולידריה ולימא ליה טעונך עלי וטעונאי עלך אמר ליה רב אחא בריה דרב הונא לרב אשי ודילמא איניש אשכחיה ואיפסק ביה אלא לימא ליה טעונאי וטעונך עלך ואי לא לישקול כוזא חדתא וליזיל לנהרא ולימא ליה נהרא נהרא אוזפן כוזא דמיא לאורחא דאיקלע לי וליהדר שבו זימני על רישיה ולשדיין לאחוריה ולימא ליה נהרא נהרא שקול מיא דיהבת לי דאורחא דאיקלע לי ביומיה אתא וביומיה אזל אמר רב הונא

רש"י לתרוצי סוגיא. לתקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שגליו ושקויו רותתות ולא לסמיכת כל גופו: אני שונה אשה חולצת בהן. אלמא נעל קרינא ביה: חמרא דאכפא. חמור הנישא ככתפיים הליניס עושין אותו ונראה כמי שרוכב עליו ובמקומנו נקרא

ארדפיס"א (ארדיפוליא: חוקי, תחפוט, מרבוף) : קישורי: אשקל"ש אישקל"ש: קבויס (מדובר כאן בקבויס שהו כלונסאות גבוהים, והאדם המדק אותם לרגליו והולך במקום טיט, או משתמש בהם כדי להתגשגש למעלה ולראות מרחוק (משמעות מס' 3 במילון אבן-עזרון). ראה גם תוספות דה"מ קישורי) שמהלכין בהם במקום טיט וקשיא לי נהי דטהורין מטומאת מגע דפשוטי כלי עץ נינהו אבב מן המדרס למה טהורין: פרמי. טלמוסא וטלימשי"א: (מפכה) הנקשרת על הפרטוף להבעית הבנים קטנים: מתני' בקשרים. מפרש בגמרא: בזגין. אישקל"ש (אישקל"ש: פעמונים (בסוגייתו הפעמונים הם לני, כמו במעיל הכהן הגדול); של זהב לני: גמ' אלא מרי. כך שמו: קשרי פואה. גרנ"א (פואה (עשב, שמשורש מפיקים כבע אלוס)) קושרים בקשרים ותולין בצואר לרפואה ולא ידעתי לאיזה חולי: מוקמי. מעמידין החולי שלא יגדל: . ה'. קשרים: מסו. מתרפאין: נגרי. פסיעות: נפל פוחא בצירא. נפל רפואת הפואה בצור לאין אדם נזהר בכל אלו: מאי איריא בנים. לרב יהודה פריך אי קישורין דמתני' לרפואת חולי נינהו מאי איריא בנים: געגועין. ברמור"ט וברמור"ש: חשק, געגועים (מלה במלה: געיות אהבה)) מגעגע עליו ואינו יכול לפרד ממנו ורפואה זו לא שייכא בנקבות שאין האב מחבבן כל כך מתחילתן שיהיו מגעגעין עליו: תפילין. שיד ימינו קושרתו לשמאלו זהו סימן לניסא: סנתא. שמגעגע יותר מדאי: אחופי כסא. כוס שיש בו הבב כגון שעירו ממנו מים חמין וכופהו על הטיבור למי שחש במעיו ואוחז הכוס את הבשר ומושך אליו את המעיים ומושיבן במקומן: לסוך. בכפות ידיו ורגליו: דרב הונא מבי רב. שהיה בא מבי רב שהוא רבו וכן רב מבי ר' חייא ור' חייא מבי רבי: מבסמי. שרורין שהיו משקין את התלמידים ואלו מפני שהשוין הן היו עושין להן דבר להפג את יינן: לגוייתא דידיהו. תוכי ידיהם דהיינו קף: דלייל שהולך ונעשה לכול כל שעה מחוס הבשר: שיעא דנלא. מגופת החבית: לילי האי שיעא. מחמת המים: ליחנק. מי שנפרקה חוליא של מפרקה אוראו ונופלת בגרונו תולין אותה בראשו שיהא אוראו נפשט ודומה לחניקה: לפופי. לכורכו בצגדים וקשרו בחגורה רחבה ומתישבין פרקי אבריו שהן רכין וגשמתין בחבלי הלילה וקורין אנמלטווי"ר (מייטל"ר: לחת) בלע"ז: מתני בנים. שהי שמועות דאירי בקטנים היה שונה בשם רבי (אבא) בר הונא משמיה דרב חמא בר גוריא: בן. חדא שמעתא דאירי בקטן מתני בשמיה: תרוייהו. געגועין ולפופי: כל מנייני. כל לחישות ומפני שכופלין אותן יש ג' פעמים ויש יותר קרי להו מנייני: בשמא דלמא. פלוני בן פלוני: דמיפרא. כל לחשים שפורש מניין כמה פעמים שיאמרו ויכפלו אותה: כדמפרא. כופלין אותה כפי מניינו ודלא מיפרא בהם סתם כפילתן ארבעין וחד זימנין: אבן תקומה. אבן שנושאות אותה נשים עוברות שלא יפילו וקורין לה קוטאנ"א (קוטניי"א: מעמיד (מתקן) שבעזרתו מחזיקים מעמד)) בלע"ז: במשקל. שום דבר ששקלוהו כנגדה: ולא שהפילה. ולא תאמר שלא התיירו ללאת בה אלא לאשה שעלוה להפיל עוברת שהפילה כבר עובר אחר: ולא שעיברה. שידוע לה שהיא מעוברת: והוא דאיריין ותקל. שנמאח החפץ מאליו למשקל האבן ולא שחיסרו ממנו או הוסיפו עליו לכוונתו: בת יומא. שאחזתו בכל יום: זוזא חיוורא. כרוף וחדש: למלחחא. במקום שריפת המים שעושין נגרים על שפת הים להמשיך מים לבריכות רחבות העשויות לכך וכשנתמלאו סוהם החריצין והשמם שורף את המים שמלוחין הן ונעשה מלח: בחללא דבי אורו. תחת גרונו כנגד מפתחי חלוקו לשון רבינו הלוי: נירא ברקא. לייל וניר (כמין עין במתקן-אריגה, שבו השתי עובר) של שער: פרשת דרכים. מקום ששני דרכים מתפראים: שומשמנא גמלא. נמלה גדולה: דדי מידי. שטוען כלום: לישקליה. לשומשמנא: בגובחא דנחשא. כמין קנה של נחשה: ולסתמייה באברא. יסתום פיה בעופרת: גושפנקי. חותמות ולאו דוקא שיתין נקט ולאו דוקא חותמות של אורה אלא סתימות הרבה זו על זו שעה על העופרת ושבו זפת ושבו טיט: וליברזוליה. ינענענו: ולידריה. ישאנו: ולימא ליה. לשומשמנא: טעונך עלי. מה שהיית נושא אשאנו: וטעונאי. החולי שלי: איניש אשכחיה וליפסיק ביה. חולי כזה שזה עושה וכי אמר ליה טעונך עלי זהו חולי של חברו: כוזא חתא. כלי חרס קטן חדש: אוחפן. הלוי: וליהדריה ז' זימני ארישיה. יקיפנו סביבות ראשו: (כ"ט)

תוספות קישורי. פי' הקונטרס אשקצ"ש והקשה בקונטרס ור"י תירץ דכיון שאינם עשויים אלא ללכת דרך העברה בטיט אינו טמא מדרס ובערוך פירש דקישורי היינו אשקצ"ש שעושין הליצני והן גבוהין מאד ואינן אלא לרקד עליהן ולא להילוך עבידי: (תוספות)

לאשתא תילתא לייטי שבעה סילוי משבעה דיקלי ושבעה ציבי משבעה כשורי ושבעה סיכי משבעה גשורי ושבעה קטימי משבעה תנורי ושבעה עפרי משבעה סנרי ושבעה כופרי משבעה ארבי ושבעה בוני כמוני ושבעה ביני מדיקנא

דכלבא סבא ולצירינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא א"ר יוחנן לאשתא צמירתא לישקל סכינא דכולא פרזלא וליזל להיכא דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא ליחורוק ביה פורתא ולימא [\[שמות ג-ב\]](#) וירא מלאך ה' אליו וגו' למחר ליחורוק ביה פורתא ולימא [\[שמות ג-ג\]](#) ויאמר משה אסורה נא ואראה למחר ליחורוק ביה פורתא ולימא [\[שמות ג-ד\]](#) וירא ה' כי סר לראות וגו' א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ולימא [\[שמות ג-ה\]](#) ויאמר אל תקרב הלום וגו' אלא ליומא קמא לימא וירא מלאך ה' אליו וגו' ויאמר משה וגו' ולמחר לימא וירא ה' כי סר לראות ולמחר ויאמר (ה') אל תקרב הלום וכי פסק ליה ליתתיה ולפסקי ולימא הכי הסנה הסנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקב"ה שכינתיה עלך אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קודשא בריך הוא שכינתיה עלך וכי היכי דחמיתיה אשתא לחנניה מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי כן תחמיניה אשתא לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמוהי לסימטא לימא הכי בז בזייה מס מסייא כס כסייה שרלאי ואמרלאי אליו מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין בזך בזיך בזבזיך מסמסיך כמון כמיך עיניך ביך עיניך ביך אתריך בך זרעיך כקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית לכיפה לימא הכי חרב שלופה וקלע נטושה לא שמייה יוכב חולין מכאובין לשידא לימא הכי הוית דפקיק דארזי וואוסי דגורייתא אשכחתון לשידאי בר שיריקא פנדא במישרא דכרתי חבטיה בלועא דחמרא חטרתי: ובני מלכים בזגין: מאן תנא א"ר אושעיא רבי שמעון היא דאמר . כל ישראל בני מלכים הם רבא אמר באריג בכסותו ודברי הכל: [\[מתני' יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה דברי ר"מ וחכמים אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי: גמ' יוצאין בביצת החרגול דעבדי לשיחלא ובשן של שועל דעבדי לשינתא דחייא למאן דנייס דמיתא למאן דלא נייס: ובמסמר מן הצלוב: דעבדי לזירפא: משום רפואה דברי רבי מאיר: אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי הא אין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו \(וצובע אותו\) בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי דתניא \[\\[ויקרא יג-מה\\]\]\(#\) וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסי בדיקלא כי האי תנא תנא בפרק אמוראי קמיה דר' חייא בר אבין א"ל כולהו אית בהו משום דרכי האמורי לבר מהני מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו ולימא הכי חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד אין בו משום דרכי האמורי לאדרא לימא הכי ננעצתא כמחט ננעלתא כתריס שייא שייא](#)

רש"י לחשתא חילתא. שחפת שלישית שבה מנ' ימים לג' ימים: סילוי. ענבים קטנים: ושבעה ימי. קמנים: קשורי. קורות: ושבעה ימי. יתדות קייבל"ש (קייביל"ש: יהדות) בלע"ז: משבעה גשורי. גשרים: ז' סינרי. אגור הדלת חור האסקופה שצ"ר הדלת סובב בו: סופרי. זפת שזפתין הספינות: ארבי. ספינות: ושבעה בוני כמוני. גרעיני כמון ל"א בוני כמון גרסי' מלא אגרוף: ושבעה ביני מדיקנא דכלכלא סבא. שבעה נימי מזקן כלב זקן: אשתא למירתא. חולי שמחממת וקודחת את הגוף: ורדיני. סנה: ליחורוק. אישקרני"ד (ואינקריני"ד: לחוז (חריז)) כמו דמיבלע חירקיהו דאלו טריפות (חולין דף נמ:): ויאמר משה משום סיפיה מדוע לא יבער הסנה: כי סר. סיסור החולי: אל תקרב הלום שלא יקרב זה החולי אליו: ליתתיה ולפסקיה. סמוך לקרקע ליתתיה יספיל: דמייכת שחתה שפילה: דחמיתא אשתא. שראית האש: לסימטא. שחין קרו"ג (קרו"ג: מורסא) בלע"ז: בזבזיה מסמסייה כסכסייה. שמות המלכאים על שם שקורעים וממסמסים ומכסכסים אותו בז לשון בזעה: מארעא דסדום. כך הוא הלחש ולא מסדום באו: בזך בזיך. אין לו משמעות אלא כך הוא הלחש: עיניך ביך מראיך ביך שלא תאדים יותר: אתריך בידך. שלא תרחיב: כקלוט. שנקלט זרעו בשירי בטנו שלא יוליד: לכיפה. אונפול"ש (אונפול"ש: דועות (הפיחות בעור, מלאות נוזלים)) אבעבועות כך לשון רבי יצחק ברבי מנחם נ"ע ולשון רבותי לכיפה למי שחפפה עד: לימא הכי. לחש בעלמא הוא: הוית דפקיק דפקיק הוית. לחש הוא: ליט חבר ומשומת. מקולל ונאשך ומשומת יהא עד זה ששמו בר טיט בר טינא: לשידא דבית הכסא. אם הזיק לימא לחש זה: אקרפוי דארי. בראש הארי זכר: ואלאוי דגורייתא. ובחוטם לביאה נקבה: אשכחתא לשידאי בר שיריקא פנדאי. כך שמו: במישרא דכרתי חבטיה. בערוגת כרשין הפלתיו: בלועא דחמרא חטרתי. בלחי החמור הלתינו: מאן תנא. דקתני וכל אדם ואפילו עני שזירפא: רבי שמעון. בפרק שמונה שרצים: בני מלכים. הלכך לעני נמי חיזא ולא גותא דידיה דליתחזיא כיוהרא ופליף חי נמי דמגו דחידוש הוא שליף ומחוי: באריג בכסותו. דלא שליף ליה ומחוי: מתני' דרכי האמורי. ניוחש הוא וכתוב ובחוקותיהם לא תלכו (ויקרא יח): גמ' לשיחלא. לכאב האוזן ותולין באזנו: לשינתא יש שעשאו כדי שיישן ויש כדי שלא יישן: דחייא. של שן שועל חיי: לזירפא. נפח מכה דכל פרזלא זריף והאי מסי לזירפא: שיש בו משום רפואה. שנתית רפואתו כגון שתייה כוס ותחבוסת מכה ופרכינן הא אין בו כו' כגון לחש שאין ניכר שיהא מרפא יש בו משום דרכי האמורי בתמיה: דליכחוש חיליה. שעל ידי שהוא שמו וכחו רב פירותיו נושרין: דליחזייה אינשי. ולסימנא עבדי ליה לאודעי למשיר פירותיו: טמא טמא. הוא עצמו אומר טמא רחוק מעלי: כובסי. אשכול תמרים וסימן הוא שמשיר פירותיו: בפרק אמוראי. בפרק אחד ששנוי בתוספתא דמסכת שבת בהלכות דרכי האמורי: א"ל. רבי חייא לתנא: כולהו אית בהו. כל השנויות שם אל תטעה לומר באחד מהן אין בו משום דרכי האמורי אלא ככולן אתה שונה יש בו לכך מהני ב' אלו שאפרש לך: מי שיש לו עצם וכו' ולחש דנעצתא כמחט אלו ב' לדם אין בהם: חד חד נחית. לחש הוא: לאדרא. עכס של דג שישב לאדם בושט: שייא שייא. לחש הוא רד רד: (רש"י)

תוספות בני מלכים יוצאין בזגין מאן תנא ר"ש היא כו'. פי' הקונטרס וליכא למיחש דילמא מחייכי בהו ואתו לאתויי וא"ת מכל מקום ליחוש דילמא איפסיק ואתי לאתויי כדאמרינן לעיל גבי עבד דלא יצא בחותם שבצוארו וי"ל דהכא מיירי בתלויים בשלשלת דלא מיפסקי וריב"א פירש דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפילו אי פסיק ומייתי לה ליכא איסור והכי איתא בירושלמי ר' זעירא אומר בזוג שבצוארו ומהו כל אדם דקתני במתניתין בין קטנים עשירים בין קטנים עניים מתניתין פליגא עליה דרבי זעירא ולא בזוג שבצוארו כאן בגדולים כאן בקטנים פירוש ההוא דלא יצא בזוג שבצוארו בגדולים דלמא מיפסיק ואתי לאתויי והא דשרי הכא בקטנים דליכא למיחש כדפי' מ"מ יש לדקדק אמאי נקט בני מלכים כיון דליכא חששא אי מייתי להו קטן בידיה וי"ל דאי לאו בני מלכים הוו מחייכו עליה בני מלכים כל שעה ואי אפשר שלא ישמע אביו מעולם ויטלם אביו בידו ואתו לאתויי אבל אי בני מלכים לא מחייכי אם כן אפילו אי מיפסיק ליכא למיחש דילמא מייתי להו אבוה דלא שכיח שיהא אביו בצדו בשעה שיפסוק: (תוספות)

רשב"א כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. פירוש: כל שיש בו משום רפואה בין אם אין לחש, דלפילו לחשים שיש בהו ממש ומועילין לרפואה יש בהרבה מקומות בהלמוד שהן מותרין. ותניא בתוספתא פ"ח דמכילתין (הי"א ע"ג) אלו דברים מותרין היה מתחיל במלכתו ונתן שבה והודאה לפני המקום, בחזית או בעיסה מתחיל הוא שחכנס בהו ברכה ולא חכנס בהו מארה, לוחשין על המעים ועל הנחש ועל העקרב ולא מדרכי האמורי. ואפשר דלפילו לחשים שאין לנו יודעין אם יש בהו משום רפואה אם לאו מן הספק מותרין, ולא אסרו אלא אותן שהן בדוקין ודבר ברור שאין בו משום רפואה. וכן נראה שפירשו בתוס'. הדן ע"ך פ"ק במה אשה (רשב"א)

דף סז - ב

האומר גד גדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר גד אינו אלא לשון ע"ז שנאמר **ישעיה** **סה-יא** העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי דונו דני יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר אין דן אלא לשון ע"ז שנאמר **עמוס ח-יד** הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן האומר לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנביך לטובה יש בו משום דרכי האמורי האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרכי האמורי המבקעת ביצים בכותל (והטח) בפני האפרוחים יש בו משום דרכי האמורי והמגיס בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרכי האמורי המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין בשברי זכוכית מפני הסכנה תנו רבנן נותנין בול של מלח לתוך הנה בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הנה בשביל שתמתין ותדליק אמר רב זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר משום בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרכי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון:

רש"י האומר גד גדי. התמזל מזלי: וסנוק לא. עוף אל תהי: אשכי ובושכי. יוס ולילה: יש בו משום דרכי האמורי. וכן ככולן עד סוף פירקא גרסינן הרי זה מדרכי האמורי וה"ג בתוספ': הוא בשמה והיא בשמו. הוא ואשתו מחליפין שמותיהו זה בזה בלילה משום ניהוש: דוני דני. התחזקו חביותי: דן. אינו חק האמורי אלא ע"ז ממש וחייב משום קורא בשם עבודת גלולים: האומר לעורב כרה. כשהוא קורא אומר לו כן מפני שהוא מבשר בשורות ולחש לו לחש זה: שקרא ערבית. איחר יותר מאשר חביריו ול"נ שקרא כעורב: שקראה גברית. כתרנגול כמו קרא גברא (יומא דף כ:); אשתה ואותיר כדי שתהא ברכה מלויה בינו: המבקעת ביצים בכותל. ואית דגרסי ביצים מקבעת לאחר שיאלו האפרוחים מחזרת הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפנייהו זהו לחש שלא ימותו: המרקדת לכותח. כשעושה כותח מרקדת. לפניו והוא ניהוש שיתחזק: המשתקת לעדשים. כשנותנת בקדירה משתקת את כל העומדים כדי שיתבטלו ולגריסין מלוותה: ה"ג אבל נותנין קיסם של תות. מורי"ר (ע"ז-והה"ס) וחזק הוא כחומץ ומועיל לכבול ואין זה לחש: ה"ג אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית. אע"פ שמשום דרכי האמורי אין בו אסרו חכמים מפני הסכנה שלא יבלע: בול של מלח. מלח אגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק שאין זה ניהוש אלא מסייע ממש שהמלח לולל את השמן וימשך אחר הפתילה: טיט וחרסית. מלננין את השמן ואינו דולק מהר: דמכסי שרגא דמשחא. שעושה לו כיסוי למעלה ממנה לידלק: נפט. כשמגלין אותו האור הולך וגמשך אליו ומבעיר: חמרא וחיי. כשמוזגין ונותנין כוס אומר כן לברכה בעלמא: (רש"י)

רשב"א מתני': הוידע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. ואמרין בכריתות בפרק אמרו לו (טז, ב) דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק. ופרש"י ז"ל כאן שאי אפשר שלא שמע בינתיים שאותו יום שבת היה. והקשו עליו בתוס' ידיעת היום לא מעלה ולא מוריד, ידיעת חטא בעינו, מדכתיב (ויקרא 7, כג) או הודע אליו חטאו, ותדע כך מלמרינו לקמן (ע, ב – ע"א, א) קלר וטחן בשגגת שבת וזדון מלאכות כו' ונודע לו על קצירה וטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות כו' קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה, אלמא בקלר וטחן בשגגת שבת אין אותה ידיעה מחלקת לחטאות ידיעת חטא בעינו. ועוד דהא דחייב על כל שבת ושבת ביודע עיקר שבת איכטריד למוסף בגמ' (לקמן סט, ב) מהר"א, ואי כפרש"י ז"ל פשיטא קרא למה לי, אלמא שמע מינה גזירת הכתוב הוא בשבת. ועוד דהנן בכריתות פרק אמרו לו (טז, א) אמר רבי עקיבא שאלתי את רבי אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו וכו', ואמר (לחייב) [לי חייב] על כל אחת ואחת קל וחומר מנדה וכו', ופירש רב חסדא (שם עמוד ב) דשגגת שבת וזדון מלאכות בעא מיניה אי ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק או לא, ופשט ליה דהויין ידיעה לחלק, ואקשין עליה (שם יז, א) אי ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק בעא מיניה ופשט ליה מנדה, נדה מאי ימים שבינתיים אית בה, ופירש כגון שבת עליה וטבלה וראתה וחזר ובה עליה וטבלה וראתה וחזר ובה עליה דטבילות שבינתיים הויין ידיעה כימים שבינתיים, אלמא אע"פ ששהתה עקר שנים שלא טבלה לא אמרינו אי אפשר שלא שמע בינתיים שגדה היתה באותו זמן. ועוד דאפילו למה שחירז כגון שטבלה בינתיים טבילות מאי ידיעה הויין, דילמא טבלה לטומאת נגיעתה בשרץ וטבלה או למת ומשום טהרות ואי נמי טבלה להקר ומאי ידיעה הויין. על כן פירשו הם ז"ל דגזירת הכתוב הוא בשבת דימי החול הווי ידיעה לחלק, וכן ימי טהרה הויין כידועה לחלק, וילפינן לנדה ומשבת דימי היתר שבינתיים הויין ידיעה לחלק, ותרתי בעא מיניה ימים שבינתיים אי הווי ידיעה לחלק ועוד שבתות אי כגופין מחולקין דמו או לא, והא דפשט ליה מנדה שבתות כגופין מחולקין דמו פשט ליה אכל לענין ימים שבינתיים למהווי כידועה אדרבא נדה משבת ילפינן. ולפי פירוש זה שפירשנו נראה שאפילו טבלה שלא בפניו והוא לא ידע אפי' הכי חייב על כל ביאה, דימי היתר שבינתיים מחלקין. אכל ראיהי בשם רבנו שמואל ז"ל שפירש ימים שבינתיים הויין ידיעה, דכיון שנודע לו יום החול הווי הפסק להעלמות, שהרי יא מן הפסק הראשון ויודע שעכשיו הוא חול, וכן בנדה מאחר שראה אותה טובלת וידע שטהרה ועכשיו אין לו פסק שיודע בודאי שהיא טהורה ידיעה היא. ולפי הפירוש הזה נראה שהוא כריד שידע בטבילות. חייב על כל [אבו] מלאכה ומלאכה. פירוש: למאן דלמר ההם במסכת כריתות (טז, ב) כגופין מחולקין דמו חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת, ולמאן דלמר לאו כגופין מחולקין דמו דוקא על כל אב מלאכה ומלאכה של כל השבתות חייב אחת, דהא ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק לפי שאין השגגות בימים אלא במלאכות. (רשב"א)

פרק שביעי - כלל גדול

מתני' כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת הוידע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת הוידע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל

רש"י מתני' כלל גדול. בגמרא מפרש אמאי קרי ליה גדול: השוכח עיקר שבת. כסבור אין שבת בתורה: אינו חייב אלא חטאת אחת. בגמרא (לקמן 77 סט:) יליף לה שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כי האי גוונא כתיב דכולא חדא שגגה היא וקרבו אשגגה אחת: הוידע עיקר שבת. איש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות: ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. על ידי שגגת שבת ששבת היום מדקתני סיפא הוידע שהוא שבת מכלל דרישא בדאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתיים שחטא: חייב על כל שבת ושבת. חטאת אחת לכל שבת ואע"פ שלא נודע לו בינתיים והעלם אחד הוא אמרינו ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק שא"א שלא שמע בינתיים שאותו היום הויא שבת אלא נזכר לו במלאכות שנעשו בו ושגגה קמייחא משום שבת הוא דהואי והא אחיידיע ליה ביני ביני הלכך כל חדא שבת חדא שגגה היא ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא דכולה שבת חדא שגגה דהא לא שגגה מלאכות דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג: הוידע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות כולה חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתיים ולענין שגגת שבת הוא דאויכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק אכל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת דשגגה לאו בשבת הויא אלא במלאכות ושגגות טובא הווי לשבת אחת ובגמרא (לקמן 77 ע.) יליף פעמים שהוא חייב על

כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת ומסתברא לחיובא בזדון שבת וסגנת מלאכות לאיכא סגנות טובא ופטורא
בסגנת שבת וזדון מלאכות דחלא סגנת היא: (רש"י)

תוספות מתני' כלל גדול. כל היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת כו'. פי' בקונטרס אע"פ שלא נודע לו בינתים אמרינן ימים
שבינתים הויין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו יום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות וקשה לה"ר אליעזר
דאמר בגמרא (לקמן דף עא.). קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות
קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה פירוש ואינו חייב אלא אחת ובשבת אחת איירי דבשתי שבתות היה חייב שתיים דימים
שבינתים הויין ידיעה לחלק אלמא אע"פ שנודע לו קודם קצירה אחרונה שאותו יום שבת הוא דהא בזדון שבת קצר וטחן אפי' הכי
לא הויא ידיעה וחשיב העלם אחד כיון שלא נודע לו שחטא שהרי סבור שהמלאכה מותר' וטעמא משום דכתיב או היודע אליו חטאתו
שיהיה לו ידיעת חטא ועוד הקשה ריב"ם דבגמרא מפקינן לה מקרא ואי כדפי' בקונטרס שאי אפשר שלא נודע לו למה לן קרא
ועוד קשה לה"ר דתנן בפרק אמרו לו (כריתית דף טז.). א"ר עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה
מעין מלאכה כו' אמר ליה חייב על כל אחת ואחת ק"ו מנדה כו' ופליגי התם אמוראי בגמרא היכי בעי מיניה וקאמר בסוף שמעתא
ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעא מיניה אי ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק או לא נדה מאי ימים שבינתים
איכא ומשני שבא עליה וטבלה וראתה וחזר ובא עליה והתם אפילו איחרה כמה שנים ולא טבלה חשיב הכל העלם אחד אלא
כשטבלה ימי היתר שבינתים אע"פ דלא ידע כמי שידע דמי ה"נ גבי שבת אע"פ שלא שמע ימי היתר שבינתים הויין ידיעה לחלק
דגזרת הכותב היא שתהא שמירה לכל שבת ותימה דהתם יליף רבי אליעזר שבת מנדה ואדרבה בשבת כתיב קרא ובנדה לא כתיב
ונראה לה"ר דהא דנפקא לן מקרא בגמרא היינו כרבי אליעזר ברבי שמעון דהתם דאמר לא כך שאלו רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא
הבא על הנדה והשיב לו רבי אליעזר דחייב על כל אחת ואחת ק"ו משבת: (תוספות)

דף - סח

אב מלאכה ומלאכה העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת: **גמ'** מ"ט תנא כלל גדול
אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא
כלל גדול והא גבי מעשר דקתני כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות
תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות
איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו
שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם
בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו
של מעשר יותר משל פאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פאה ליתא בתאנה וירק דתנן כלל אמרו בפאה כל
שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיסטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפאה אוכל למעוטי ספיחי סטיס וקוצה
ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמיהין ופטירות ולקיסטתו כאחת למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי
ירק ואילו גבי מעשר תנן כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיסטתו כאחת
ומכניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרויהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים
אבל הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי
כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני
היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא
מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה

רש"י אב מלאכה דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהווי' תולדות
דאב אחד או אב ותולדה שלו דלוינו חייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שתי תולדות של אב
אחד אינו חייב אלא חטאת אחת דהרי הוא כעושה וחוזר ועושה בהעלם אחד ואין חיוב חטאות בהעלם אחד אלא בגופי עבירה
שאין דומין או בחילוק שבתות לענין סגנת שבת: גמ' עוד כלל אחר. לקמן בפירקין (דף עה:): ולא כלל בו אלא ב' דברים כל הכשר
להניע וכל שאינו כשר להניע וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי ליה גדול: וגבי שביעית. בפרק (בנות שוח): גבי מעשר. בפ"ק
דמסכת מעשרות: אית ביה אבות. ארבעים חסר אחת שהוצרכו למשכן ותולדות הדומות לכלל אחת הויא תולדות ידיעה אבות דשביעית
זריעה וקצירה וזמירה וצמירה דכתיבין תולדות שאר עבודות שבשבת וזכרם כדאמרין במועד קטן בפ"ק (דף ג.): ולבר קפרא דתנא.

בתוספתא ידידה במעשר מאי אבות כו': אלף לאו היינו טעמא. משום אבות ותולדות אלף דבר שנאמר בו כלל ועונפו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: שבת איתא. לאיסור ידידה בין בדבר שהיה תלוף מבעוד יום כגון טוחן ולש בין בדבר שמחובר משקדש היום: ואילו שביעית. בדבר שהיה מחובר משקדש שביעית איתא אבל בדבר שהיה תלוף לפני שביעית ליתא: שביעית. נמו איתיה במאכל בהמה דכתיב ולזהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה) מעשר ליתיה במאכל בהמה דמלאורייתא דגן תירוש ויאהר כתיב ורבנן תקון פירות האילן וירק דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו': איתיה בתאנה וירק. מדרבנן: כל שהוא אוכל כו'. דגבי פירה קציר כתיב מה קציר מיוחד קציר בו כל אלו: למעוטי ספיחי סטים וקוזה. שעומדים לכבוע להכי נקט ספיחים לאין דרך ללוקטן בשנה שנזרעים אלף לסוף ד' וה' שנים שהשקטין מתפשטין בארץ ומשביחין ושורש שלהן עיקר והא דנקט הני ולא נקט שאר מינים שאינן ראויין לאכילה משום דליידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דכפיהא ומעשר ליתנהו לשון רבינו הלוי: סטים ווישד"א ווישד"א: איסטים. פסגל (כמה שמאורשו מפיקים כבוע כחול) וכן תרגם להלן עט. אך ראה פט: קו" וורנל"א וורנל"א: פואה: ומכניסו לקיום למעוטי ירק. כגון לפת וקפלוטות: ואילו מכניסו לקיום ולקייטתו כאלה לא תגן. דכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג בפירות האילן וצירק בין מין למין: מתניתין. דפטור בחד חטאת: כתיבוק שנשבה. ולא ידע שבת מעולם: אבל הכיר ולכסוף שכת. הוה ליה כשוכה שהיום שבת וידע עיקר שבת וחייב על כל שבת ושבת: שהיתה שכותה ממנו. מעולם: לתני הכיר ולכסוף שכת. לחייב ואע"ג דלכוכא למימר ימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק וכ"ץ הא דלכוכא למימר ימים שבינתים הוויין ליה ידיעה לחלק: (כ"ץ)

תוספות וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן בשביעית (כ"ץ מ"א) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ פירוש שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעור ואע"ג דקתני התם בבבא אחריתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: והא גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו'. תימה למה ישנה בראשון כלל גדול כיון דאינו גדול מן השני וצ"ע: דאית ביה אבות ותולדות. ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (דף ב:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות וא"ת במעשר איכא נמי אבות ותולדות דמדאורייתא דגן ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות וא"ת ובכלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא צריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו: גדול עונשו של שבת משל שביעית. לפירוש הקונטרס דמפרש בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרוצה לפרש שביעית במחובר איתא היינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וקשה לר"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ושביעית ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש בין במחובר ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמי דקתני שהשבת חלה על הכל ושביעית לא חלה אלא על עבודת הארץ בלבד: ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר כו'. נראה לרשב"א דאחרים לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: ואילו פאה ליתא בתאנה וירק. לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקייטתן כאחד ואינן רק ח' אילנות דחשיב בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום דנלקטת כמה פעמים (ב"ב דף כח:) אכל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה אלא בדגן ותירוש ויצהר דסתם קציר דכתיב גבי פאה הוא דגן וכתיב כי תחבוט זיתך כי תבצור כרמך והא דדריש בת"כ יכול שאני מרבה קישואין ודלועין שיהיו חייבים בפאה ת"ל ובקוצרכם את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם נמי דריש מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה שלא תקנו פאה בירק ובתאנה ודדמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום דאין לקייטתן כאחד דבר מועט הוא פאה ידידה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריח שמתבטלין לפי שאין יודעים זמן לקייטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא חשיב ויפסידו יותר ממה שריוחו במקום אחר: ספיחי סטים וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקצת הם ראויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נוהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים משום דשמא סטים וקוצה עצמם אינם ראויים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש או שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: גר שנתגייר בין הנכרים. בפני ג' ולא הודיעוהו מצות שבת דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרין בהחולץ (יבמות דף מז:): (תוספות)

רשב"א גמרא: גבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר הנא כלל גדול. כלל גדול שבשביעית הוא ששנינו בפרק שביעי (מ"א) כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ, יש לו שביעית ולדמיו שביעית, יש לו ביעור ולדמיו ביעור. ועוד כלל אחר היא, ששנינו פס (במ"ב) ועוד כלל אחר אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ומתקיים בארץ, יש לו שביעית ולדמיו שביעית, אין לו ביעור ולא לדמיו ביעור, ואע"ג דכלל גדול קא חשיב ארבע, ובעוד כלל אחר נמי קא חשיב ארבע, היינו גוליה דקמא משום דקמא תני יש לו ביעור ובכתרא תני אין לו ביעור. והא דקתני התם (פ"ה, מ"א) כלל גדול אמרו בשביעית כל המיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא, ואע"ג דלא תני כלל אחר בתריה. איכא למימר דלכלל האמנעי קאי, דכיון דתניא עוד כלל אחר אמרו, תנא בתריה כלל גדול. וכללות ששנינו במעשר הוא ששנינו בפ"ק דמעשרות (מ"א) כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ חייב במעשר, ועוד כלל אחר אמרו כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל, אע"פ שהוא שומרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול. שבת ושביעית לאית בהו אבות ותולדות. אבות שבשביעית הנהו דכתיבי באורייתא, ואידך דרבנן קרי להו תולדות. ואם תאמר אם כן במעשר איכא אבות ותולדות, כגון תירוש ויאהר לחייבין לאורייתא ואידך דרבנן נינהו. תירוש בתוספות ללא שייך אבות

והולדות אלח במידי לוחי זיה חכור מלחכה. ולח הבנחי, להא גבי נזקין תנו אבות והולדות. ואם תאמר עוד אים כן בכלל שני דשבת ובכלל שני דשביעיית ליתני נמי גדול מהאי טעמא. ויש לומר דלכלל גדול דרישא קיימי, כלומרי: עוד כלל אחר גדול אמרו. ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות והולדות איכא. ואם תאמר לבר קפרא טפי ניחא, דלדידיה לאו משום אבות והולדות, אלח בכולהו משום דקא בעי למיתני עוד כלל אחר. יש לומר דבר קפרא לח תני אלח חד. ואי נמי ניחא ליה לפירושי נמי הא דבר קפרא כטעמא דמתניתין. ואילו פאה ליתח בתחנה וירק. פירש ר"ת ז"ל: דמדאורייתא דגן תירוש ויאהר דוקא ליתנהו בפאה, משום דפאת שך בקלרד כתיב (ויקרא כג, כב) וקאיר דגן משמע, וכתיב (ויקרא יט, י) וכרמך לח תעולל, וכתיב (דברים כד, כ) כי תחבוט זיתך לח תפאר אחריך, הא כל שאר האילנות ושאר הדברים אינו חייבים דבר תורה. והא דדרכשונו להו מקראי בתורה כהניס (קדושים פרה א, פי' ז), אסמכתא בעלמא ניהו, דהכי נמי מרבה בספרי (בחוקתי פרשתא ח פ' י"ב) כל מיילי לגבי מעשר, אע"ג דכתיב בהו בהדיא מעשר דגןך תירושך ויאהרך (דברים יד, כג). ובתחנה וירק היינו טעמא דלח תקון בהו פאה, משום דלית בהו ריוח לעניים, אדרבא מהבטלו ממלאכתו על כך כיון שאין יודע זמן לקיטתו, וצריך נמי כיון שאינו מכניסו לקיום דבר מועט הוא, ואי אפשר שלא יתבטל עליו יותר ממה שמרויח, ועוד דכיון שאין עושין ממנו גורן אין העם יודע מתי ילקטנו ויתבטל עליו [שהיה] יושב וממתין. והא דנקט תחנה לאו דוקא, אלח הוא הדיו לכל שאר האילנות שאין נלקטין כאחד, והיינו דלח חשיב התם (פאה פ"א מ"ה) במחוייבי פאה אלח שמונה אילנות בלכד הא כל השאר פטורין, ותאנה לריבוא נקטה אע"ג דחייבת בצבורים. גר שנתגייר בין הגוים. פירוש: בפני שלשה, אלח שלח הודיעוהו מלכות שבת, אבל נתגייר בינו לבין עממו אינו גר וכדאיתא ביבמות פרה החולץ (מו, ב). מהא דרב ושמואל דאוקימו מתניתין: בשהיתה עיקרה של שבת שכוחה ממנו. נראה לי גם כן קושא לפרש"י דמתניתין, דכיון שהיתה עיקר של שבת שכוחה ממנו מאי ימים שבינתיים איכא והאיך שמע שהיה שבת, ואפילו ללישנא בתרא מתניתין נמי בין שהכיר ולבסוף שכה בין שהיתה עיקרה של שבת שכוחה ממנו. אבל לפירוש שני דאוקימו לה בגזירת הכתוב ניחא. ואע"ג דרש"י ז"ל חזר על דלדי דבר כדו להולמו, אפילו הכי לא נחייב. תנו כל השוכה עיקר שבת לאו מכלל דהו ליה ידיעה. פירוש: לישנא דשוכה קא דייה, דלח שיך שוכה אלח במי שידע, דאיך אינו יודע קרי ליה. ליתני הכיר ולבסוף שכה וכל שכן הא. איכא למידק דלמא רבואת קמ"ל, דאפילו יודע עיקר שבת אינו חייב על כל אב מלאכה ומלאכה וכדבעינו נמי למימר בסמוך אלח על כל שבת ושבת. ויש לומר דהכי קאמר ליתני הכיר ולבסוף שכה, וכל שכן היודע עיקר שבת, דאי לאשמועינו קילוחא, ליתני היודע עיקר שבת אינו חייב [אלח] על כל שבת ושבת, וכדתניא ברישא דמתניתין השוכה עיקר שבת אינו חייב אלח אחת, אבל השתא דתני חייב על כל שבת ושבת, משמע דלריבואת לחיובא הוא, ואם כן ליתני הכיר ולבסוף שכה וכל שכן היודע עיקר שבת, ומכל מקום אף הוא לריך למיתני היודע עיקר שבת לאשמועינו נמי פטורא, וא"כ ליערב וניתני הכיר ולבסוף שכה, וכן היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת, והיינו נמי דבית דפריק מאי היודע שידעה ושכחה. הדרינו ואקשינו ליה, אבל לח שכה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה, אדתני היודע שהוא שבת כו', ליתני היודע עיקר שבת, כלומר אים כן מדלח תני תרתי הכיר ולבסוף שכה, והיודע עיקר שבת, אלמא דוקא שידעה ושכחה חייב על כל שבת ושבת בלכד, אבל היודע עדיין עיקר שבת חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. (אב"ד"א)

ב - שח דף

אבל לא שכחה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה אדתני היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה ליתני היודע עיקר שבת וכל שכן הא אלא מתניתין כשהכיר ולבסוף שכה ודרב ושמואל נמי כהכיר ולבסוף שכה דמי והכי איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים כהכיר ולבסוף שכה דמי וחייב ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו דוקא הכיר ולבסוף שכה אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים פטור מיתבי כלל גדול אמרו בשבת כל השוכה עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא אחת תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר בין הנכרים ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת וחייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל ע"ז אחת ומונבז פוטר וכך היה מונבז דן לפני רבי עקיבא הואיל ומזיד קרוי חוטא ושוגג קרוי חוטא מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה אמר לו ר' עקיבא הריני מוסיף על דברייך אי מה מזיד שהיתה הידיעה בשעת מעשה אף שוגג שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה אמר לו הן וכל שכן שהוספת אמר לו לדברייך אין זה קרוי שוגג אלא מזיד קתני מיהא כיצד תינוק בשלמא לרב ושמואל ניחא אלא לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש קשיא אמרי לך רבי יוחנן וריש לקיש לא מי איכא מונבז דפטור אנן דאמרינן כמונבז מאי טעמא דמונבז דכתיב [במדבר טו-כט] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה וסמך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה הקיש שוגג למזיד מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה ורבנן

האי תורה אחת מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדמקרי ליה ר' יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה וכתוב

רפ"י אבל לא שכחה. לעיקר שבת חלל ששכח שהיום שבת מאי: חייב על כל רב מלאכה. דע"כ אי הוה סבירא ליה דלוינו חייב חלל אחת לכל שבת ושבת הוה ליה למיכרך ולמיחני הכי מי שידע עיקר שבת ושכחה וכן היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת: ליתני היודע עיקר שבת. דהוה שגגת שבת וזון מלאכות הרבה חייב על כל מלאכה רע"ג דככל שבת ליכא חלל חלל שגגה וכו"ש שגגת מלאכות וזון שבת דליכא שגגות הרבה: כהכיר ולבסוף שבת דמי. ומתניתין איכטריך למינקט הכיר ולבסוף שבת חלל חלל חלל חייב על כל שבת ושבת: פטור. דקסברי רבי יוחנן ור"ל אומר מותר חנוס הוא ולא שגגה היא: וחייב על הדם. שאכל כל ימיו אחת וכן על כל דבר כרת שבתורה: מזיד קרוי חוטא. דכתיב (ויקרא ה) בשבועת העדות נפש כי חטאת ושמעה וגומר ולא כתיב ביה ונעלם: הריני מוסיף על דבריך. כלומר אם כך באת לדרוש ג"ש ללמד שוגג ממזיד בל ואוסף גם אני על דבריך עוד ובה תראה אם יעמדו דבריך: אף שוגג שהיה לו ידיעה בשעת מעשה. תחייבהו גם בזו חטאת: כ"ש שהוספת. על דברי והרי אתה מסייעני וגם בזו אני אומר שהוא חייב ולקמן מפרש במאי שגג: קתני מיהא. רישא תינוק שנסבה לבין הנכרים חייב: בשלמא לרב ושמואל ניהא. דלוינו נמי מחייבי ואיכא לאוקמי דהוא הדין לכהיר ולבסוף שבת כי מתניתין וברייתא דקתני תינוק היא גופא איכטריך לאשמעינן פלוגתא דמונבז ורבנן: מאי טעמא דמונבז. אבנין רב דלוי לא סמיך למיעבד שוגג דומיא דמזיד דהאי שוגג חלוף דמזיד וליכא לדמיינהו דהאי חייב והאי פטור: מקיש שוגג. לענין חטאת למזיד לענין כרת ואף על גב דלא דמי ע"כ הקישן הכתוב: ורבנן. הך הקישא בעיא לכדברי יהושע ב"ל: תורה אחת יהיה לכם. גבי קרבן ע"ז כתיב בפרשת שלח כך אנשים: (רפ"י)

תוספות אבל לא שכחה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה. תימה לר"י מנא ליה למידק הכי אימא דלא שכחה נמי אינו חייב על כל מלאכה ומלאכה אלא על כל שבת ושבת כמו בהכיר ולבסוף שבת ותנא הכיר ולבסוף שבת וכו"ש הא כדפרי' ומה שפ' בקונטרס דדייק דחייב על כל מלאכה ומלאכה מדלא כייל להו אהדדי מי שידע עיקר שבת ושכחה והיודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת דהוה משמע דוקא על כל שבת ושבת ולא על כל מלאכה אין נראה לר"י דא"כ היכי פריך לעיל ליתני הכיר ולבסוף שבת וכו"ש הא לא בעי למימר דלא ליתני' כלל במשנה אלא ה"פ מדקתני חייב על כל שבת ושבת ולא קתני אינו חייב אלא על כל שבת דהוה משמע ולא על כל מלאכה ומלאכה משמע דעיקר מתניתין חיובא אתא לאשמעינן דחייב על כל שבת ושבת ולא פטורא דאינו חייב על כל מלאכה ואם כן ליתני הכיר ולבסוף שבת דהוי רבותא טפי וכו"ש האי דחייב על כל שבת ולא הוה צריך למתנייה בהאי בבא אלא ה"ל למיתני בתר הכי בבבא אחריתי היודע עיקר שבת אינו חייב אלא על כל שבת ושבת לאשמעינן דאינו חייב על כל מלאכה והשתא דייק שפיר אבל לא שכחה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה מדלא תני בבבא אחריתי דאינו חייב אלא על כל שבת ושבת: ליתני היודע עיקר שבת וכו"ש הא. תימה לר"י לרבה דאמר בכריתות בסוף פרק אמרו לו (דף טז:) דבזון שבת ושגגת מלאכות לא מיחייב אבל שבת ושבת ודייק ממתניתין דהכא דלא קתני חייב על כל אב מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת ולדידיה היכי פריך הכא ליתני היודע עיקר שבת הא לא מצי למיתני הכי דאם כן הוה משמע דלא מיחייב היודע עיקר שבת אבל שבת ושבת ותירץ דהכי פריך דליתני היודע עיקר שבת דחייב אבל אב מלאכה של כל שבת ושבת ורשב"א מפרש דאי הוה תני בהדיא היודע עיקר שבת חייב על כל אב מלאכה ליכא למידק דלא מיחייב אבל שבת מדלא קתני חייב על כל אב מלאכה של כל שבת דלא צריך למיתני' דמרישא שמעינן ליה דקתני בהכיר ולבסוף שבת דחייב על כל שבת ושבת כ"ש יודע עיקר שבת כדאמר לעיל: וכו"ש האי. ה"נ לא בעי למימר דלא ליתני' כלל במשנה דאם כן הוה אימנא דחייב נמי על כל שבת ושבת ואינו כן לרבה דכריתות אלא ליתני בבא אחריתי היודע שהוא שבת אינו חייב על כל שבת: כי הכיר ולבסוף שבת דמי. פירש בקונטרס דלהכי לא תנא במתניתין שבת מעיקרו דהיינו תינוק שנשבה דלא תימא דהכיר ולבסוף שבת חייב על כל שבת וקשה לר"י דמ"מ ליתנייה וליתני נמי בתר הכי הכיר ולבסוף שבת אינו חייב אלא אחת דכה"ג פריך לעיל ליתני הכיר ולבסוף שבת וכו"ש הא כדפרישית ונראה לר"י דודאי אי הוה תני חייב חטאת דהוה אתי לאשמעינן נקט הכיר ולבסוף שבת דהוי רבותא טפי ומיהו קשה לר"י דמ"מ ליתני השתא דקתני אינו חייב אלא אחת דפטורה אתא לאשמעינן נקט הכיר ולבסוף שבת דהוי רבותא טפי ומיהו קשה לר"י דמ"מ ליתני תינוק שנשבה דלא נטעה לומר דפטור כרבי יוחנן וריש לקיש והדר ליתני הכיר ולבסוף שבת: אבל תינוק שנשבה פטור. פירש בקונטרס דקסברי אומר מותר אנוס הוא ואין נראה דטעמייהו כמונבז כדאמר בסמוך וטעמא דמונבז מפרש לקמן דיליף מקרא והא דאמר בפ"ב דמכות (דף ז:?) גבי גלות בשגגה פרט למזיד ומפרש (אביי) [צ"ל רבא] פרט לאומר מותר ופריך ליה (רבא) [צ"ל אביי] אומר מותר אנוס הוא לאו דוקא קאמר אנוס דבכל מקום מחייבין ליה אלא לגבי גלות דוקא ממעט (אביי) [צ"ל רבא] אומר מותר משום דטובה בשגגה כתיב התם דהא בפירקין מחייבי אומר מותר בע"ז ובחלב רע"ג דכתיב בהן בשגגה (ורבא) [צ"ל ואביי] פריך ליה אומר מותר אנוס הוא ולא הוה ליה למיתני בכריתות בשגגה פרט למזיד אלא פרט לאנוס דיותר דמי וקרוב לאנוס מלמזיד: וחייב על הדם אחת. רע"ג דמילתא דפשיטא היא דאכל מה שאכל דם אינו חייב אלא אחת כיון שאין בדם חילוק איסור כמו שיש בשבת חילוק מלאכות וכל אדם נמי בלא תינוק שנשבה אכל דם ודם אינו חייב אלא אחת אלא אומר ר"י דמיידי דאפי' אכלן בכמה תמחיין דר"י (לקמן דף עא.) אדם אחר חייב על כל תמחוי אפי' בהעלם אחד ובתינוק שנשבה אינו חייב אלא אחד אך קשה לרשב"א דמאי איכטריך תו לאשמעינן ולמתני ועל החלב אחד: כל שכן שהוספת. כדפירש בקונטרס דאף בזו מחייב ומחייב נמי כי ליכא ידיעה בשעת מעשה דהא רבי יוחנן וריש לקיש סברי כמונבז ומחייבי הכיר ולבסוף שבת ותניא נמי לקמן שגג בזה ובהו זהו שוגג האמור בתורה ומוקמינן לה כמונבז והיינו טעמא משום דסברא הוא דלא איתקש שוגג למזיד לאפוקי ליה ממשמעות שגגה דאדרבה שוגג משמע דלית ליה ידיעה בשעת מעשה ולא אתא היקשא אלא לחייב נמי כי אית ליה ידיעה בשעת מעשה ומיהו קשה לר"י דהא פטרי מהיקשא תינוק שנשבה מהאי טעמא נמי יפטור הכיר ולבסוף שבת: (תוספות)

מאי שנה רישא ומאי שנה סיפא אמר רב ספרא כאן מידיעת שבת הוא פורש וכאן מידיעת מלאכה הוא פורש א"ל רב נחמן כלום פריש משבת אלא משום מלאכות וכלום פריש ממלאכות אלא משום שבת אלא אמר רב נחמן קרבן דחייב רחמנא אמאי אשגגה התם חדא שגגה הכא טובא שגגות הויין: חייב על כל מלאכה ומלאכה: חילוק מלאכות מנולן אמר שמואל אמר קרא [שמות לא-יד] מחלליה מות יומת התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד האי במזיד כתיב אם אינו ענין למזיד דכתיב [שמות לה-ב] כל העושה מלאכה יומת תנחו ענין לשוגג ומאי יומת יומת בממון ותיפוק ליה חילוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לר' נתן דתניא ר' נתן אומר [שמות לה-ג] לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת מה ת"ל לפי שנאמר [שמות לה-א] ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה מלאכה דברים אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני יכול עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ת"ל [שמות לד-כא] בחריש ובקציר תשבות ועדיין אני אומר על חרישה ועל הקצירה חייב שתיים ועל כולן אינו חייב אלא אחת ת"ל לא תבערו אש הבערה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה הבערה שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה שמואל סבר לה כרבי יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת דתניא הבערה ללאו יצאת דברי רבי יוסי ר' נתן אומר לחלק יצאת ותיפוק ליה לחילוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לר' יוסי דתניא רבי יוסי אומר [ויקרא ד-ב] ועשה מאחת מהנה פעמים שחייבים אחת על כולן ופעמים שחייבין על כל אחת ואחת אמר ר' יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוסי אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה הנה שהיא אחת ששמעון מאחת

רש"י מאי שנה רישא. דגגנת שבת וזוון מלאכות לא מיחייב אלא אחת לכל שנה וסיפא דזוון שבת וסגנת מלאכות חייב על כל מלאכה ומלאכה: כאן מידיעת שבת הוא פורש. רישא כי אמרו ליה שבת הוא פורש מן המלאכה ומכיר שחטא ועל כך הוא מביא קרבן הלכך סגנת שבת היא ועל השבת הוא לריד להביא: כאן מידיעת מלאכות הוא פורש. כי אמרי ליה שבת הוא לא פריש דהא נמי ידע וכי אמרי ליה מלאכה חשונה היא זו פריש הלכך על מנין המלאכות יביא: כלום פריש משבת אלא משום. דכי אודיעיה שבת הוא הכיר שחטא על המלאכות וכלום פריש ממלאכה כלומר ע"י ידעת המלאכות אלא משום שבת דכי אמרו ליה מלאכות הן הכיר שחילל שבת: חילוק מלאכות. שגופי מלאכות מתחלקים לחטאות אע"פ שבהעלם אחת: מות יומת. מיתות הרבה: בממון. לאפוקי קרבנות: מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה: דברים. משמע חרי' ה' לרבות חד הרי שלשה אלה בגמטריא ל"ו הרי ל"ט: ת"ל בחריש ובקציר תשבות. כלומר בלאו לא הבערו הוה לך למילף מהאי חס לא שיש להשיב: ועדיין אני אומר על חריש וקציר חייב שתיים. חס עשאן בהעלם אחד שהרי הוסיאם מן הכלל לחלקן לשתיים ומשמע אזהרה לקציר לעצמה ואזהרה לחריש לעצמה: ועל כולן אחת. דבחדא מלאכה כיוונייהו וחד לאו ובדבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד כו' לא דיינינן ליה דהוי ליה כלל בלא תעשה ופרטי בעשה ואין נטין אותו בכלל ופרטי אי נמי הוי חריש וקציר שני כחובין הבאין כחד ואין מלמדן דהוה ליה למיכתב חד: ת"ל לא תבערו כו'. וחריש וקציר לדרשה אחרינא אי כו' עקיבא דדריש ליה בעלמא (ר"ה דף ט.) לענין תוספת שביעית אי כרבי ישמעאל לענין שבת מה חריש קציר קציר קצות ללמד על קציר העומר שזוהי שבת: בכלל היתה. ללא תעשה כל מלאכה: להקיש אליה. כל שאר המלאכות שכללו עמה בכלל אף מדה בחורה כל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל כו': ללאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמרו בה: לחלק. כדאמרן מה הבערה מיוחדת: ועשה מאחת מהנה. האמור לענין חטאות הוה ליה למכתב ועשה אחת ולשחוק אייתר ליה שאר' מ"ם דמאחת וכל חובת מהנה לדרשה ודרוש הכי פעמים שכל מעשה עבירותיו חשבו אחת ופעמים שהוה קרוי הנה לזון רבים: וא"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוסי. כלומר מאי דריש ביה דלכתי מ' דמהנה ומ' דמאחת למאי אתא: אחת מאחת. אחת הוה ליה למכתב וכתיב מאחת וכן נמי הנה ה"ל למכתב (הנה) ולמדך פעמים שהוה הנה) וכתיב מהנה ודרוש אחת והנה בלא מ"ם הכי פעמים אחת שהוה הנה שבת [אחת] לבדו הוה מחלל ויש כאן חטאות הרבה דלזלי בחד מלאכות ופעמים הנה שהוה אחת מלאכות הרבה עשה ואינו חייב אלא אחת דבהנך תרי גווני איכא למשמע ועשה אחת וחייב הנה ואיכא למימר נמי הכי ועשה אחת הנה עשייתו הוה אחת אע"פ שהוה הנה [וחייב א'] ומ"ם יתיבה [דרוש הכין] לרבות שהחובת שם משמעון דלע"ג שנתכונן לעשות חובה גדולה האויל ושהו חובות הרשאות שם במקום אחר הן חייב והיינו מאחת מקאת המלאכה ולא כולה יביא חטאת: (רש"י)

תוספות אם אינו ענין למזיד דהא כתיב כו'. ואם תאמר ולימא אם אינו ענין למזיד משום דאטו בתרי קטלא קטלת ליה וי"ל דאי לאו קרא אחרינא דמיינת הוה מוקמינן ליה להאי קרא במזיד ומות יומת דברה תורה כלשון בני אדם אבל השתא דלא איצטריך למזיד מוקמינן ליה ע"כ בשוגג ולחייב קרבן על כל א': יכול שאם עשאן כולם בהעלם אחד כו'. תימא א"כ מניינא דקרא דברים הדברים אלה הדברים למה לי כיון דלא אתא לחלק ויש לומר דצריך למניינא לפי שיש מלאכות שאין חשבות ואיצטריך מניינא לאשמעין דכולהו הויין מלאכות להתחייב עליהן ומיהו ממתנתין דמ' מלאכות דייק שפיר דבהעלם אחד חייב על כל אחת דלא הוה צריך למניינא כיון דמני כולהו בהדיא ומיהו קשה לר"י דלקמן בהזורק (דף צז:) משמע דהאי מניינא אתיא לחלק דאמר התם למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים כו' ופי' בקונטרס התם דהכי פריך הוואל ומניינא לא אתא אלא לחילוק חטאות ואי ס"ד דמחייב אתולדה במקום אב טובא ה"ל למינין ופי' מה שפירשו דמניינא לא אתא אלא לאשמעין דכולהו חשבות מלאכות להתחייב עליהם לא הוה פריך מידי ונראה לר"י דגרס הכא כמו במכילתא דתניא התם רבי נתן אומר לא תבערו אש למה נאמר לפי שנאמר ויקהל משה שמואל לפי שנאמר ויקהל משה שמואל בלאו קרא נמי הוה אמרינן הכי כל כמה דלא נפקא לן לאו לא תבערו ה"א דמניינא אתא למימר שאינו חייב על אחת או שתיים עד שיעבור כל ל"ט וכיון דכתיב לא תבערו דילפינן מיניה דחייב על כל אחת בפני עצמה אם כן מניינא אתא למימר דא"ט דווקא הוא דחייב על כל אחת ואחת אבל אתולדה במקום אב לא והשתא מוכח שפיר בהזורק דרבי לא מחייב אתולדה במקום אב ואתי נמי שפיר להאי גירסא דקתני לפי שנאמר דברים הדברים וגו' יכול כו' דמשמע דמתוך קרא הדברים הוא דמשמע ליה דאינו חייב עד שיעבור כולן וכן בפ"ק דפסחים (דף ה:) לפי שנאמר לא יראה לך יכולי ויקבל פקדונות מן הנכרים אבל לגירסת הספרים מאי קאמר לפי שנאמר בלאו קרא נמי הוה אמרינן הכי כל כמה דלא נפקא לן חילוק מלאכות משום מקום: על חרישה וקצירה חייב שתיים. וא"ת מנא ליה דחייב שתיים נימא דלא מיחייב אתרווייהו אלא אחת וי"ל משום דכתיב בחריש ובקציר דמשמע תרי מילי מדלא כתב בחריש וקציר: ועל כולן אינו חייב אלא אחת. פירש בקונט' משום דהוי ליה כלל בלא תעשה ופרטי בעשה וקשה דכלל נמי כתיב בעשה וביום השביעי תשבות ועוד דגבי כלל ופרטי דוקא הוה דאמרינן בפרק קמא דמו"ק (דף ג.) דלא דיינינן כשאין הכלל בלשון הפרט אבל לגבי דבר שהוא יצא מן הכלל לא אשכחן בשום מקום ועוד דבמועד קטן איכא למ"ד דנין ונראה כפי' אחרון שפי' בקונט' דלא ילפינן מחריש וקציר משום דהוה שני כתובים הבאים כחד ובה"ג אמרינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין סז:) אוב וידעוני בכלל כל המכשפים היו כו' ופריך וליהו אוב וידעוני שני כתובים הבאין כא' ואם תאמר והיכי יליף מלא תבערו כל שכן דהוי ג' כתובים הבאין כחד ואין מלמדן לכ"ע וכו' דחריש וקציר אתא לבדדרשינן בריש מו"ק (ד' ד.) מה חריש רשות כו' אם כן היכי הוה בעי למילף מיניה מעיקרא הא לא אתי להכי ואומר ר"י דלא הו' ג' כתובים מדלא כתביניהו או כולהו בלאו או כולהו משום סיפיה דקרא דכתיב בכל מושבותיכם דדרשינן מיניה ביבמות (דף ו.) ובסנהדרין (דף לה:) דאין רציחה הבערה ללאו יצאת. וא"ת והא איצטריך למיכתב לא תבערו משום סיפיה דקרא דכתיב בכל מושבותיכם דדרשינן מיניה ביבמות (דף ו.) ובסנהדרין (דף לה:) דאין רציחה דוחה שבת וי"ל דהוה מצי למיכתב בלישנא אחרייתי ולא לכתוב לא תבערו ומשום דדרשינן בפ"ק (דף כ.) אבל אתה מבעיר כו' לא הוה צריך למיכתב לא תבערו: מאי טעמא דר' יוסי. פי' בקונט' כלומר דאכתי מ"ם דמאחת ומהנה למה לי ולשון מאי טעמא אינו משמע כן ונראה לר"י דה"פ מ"ט דר' יוסי הא איצטריך קרא לשם משמעון ולאבות ולתולדות ומנא ליה דחייב על כל אחת ואחת ומפרש דמאחת שם משמעון מהנה לאבות ותולדות ומ"מ מדסמכינהו להדדי דרשינן אחת שהיא הנה והנה שהיא

שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה דזון שבת ושגגת מלאכות הנה שהיא אחת שגגת שבת וזדון מלאכות ושמואל אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת לא משמע ליה: בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה זה בידו מהו א"ל הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת אדרבה הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת אלא אמר רב אשי חזינן אי משום שבת קא פריש הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ואי משום מלאכה קפריש הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת א"ל רבינא לרב אשי כלום פריש משבת אלא משום מלאכות כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת אלא לא שנת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר ר' יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת אי אמרת בשלמא העלם זה זה בידו חייב על כל אחת ואחת שפיר אלא אי אמרת העלם שבת בידו אינו חייב אלא אחת היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר ליה כרבי יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע ליה שבת בלאו אלא אי סבר לה כרבי שמעון בן לקיש דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע ליה שבת במאי דידע לה בתחומין ואליבא דרבי עקיבא: אמר רבא קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות ונדע לו על קצירה וטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות וחזר ונדע לו על קצירה ועל טחינה של זדון שבת ושגגת מלאכות

רפ"ז מהנה לרבות תולדות. כלומר היוצאות מהן מן האבות: אחת שהיא הנה. דלמפרן פעמים שחייב על כל אחת ואחת מאי היא כגון שעשאן בזדון שבת ושגגת מלאכות דליכא שגגות טובא והנה שהיא אחת דלמפרן פעמים שחייב אחת על כולן מאי היא כגון שגגת שבת וזדון מלאכות דידע שהמלאכות אסורות בשבת אבל שבת שגגת שבת היום: לא משמע ליה. דמיבעיא ליה כוליה לך משמעון ולתולדות: זה זה. שבת ומלאכות: מהו. חייב אחת על כולן או על כל אחת ואחת וקמבעיא ליה הא דתני לעיל (דף סט.) שגג בזה וזאת זהו שגג האמור בתורה מהו לחיובי חלה או לחיובי אכילה וממנהי דהאזכר עיקר שבת דליתו חייב אלא אחת לא שמעין ליה דהאזכר עיקר שבת חלה שגגה היא וכי מיבעיא לן בידע עיקר שבת אבל מלאכות הללו אינו יודע שאסורות ועוד נעלם ממנו שהיום שבת דליכא למיתלי שגגה אלא מלאכה ומלאכה הואיל ויודע עיקר שבת ואיכא למתלי בהעלם שבת וחלה שגגה היא: אי משום שבת קא פריש. זה שפירש מן העבירה וכל להחכיר אי משום שבת היתה שאמרו לו שבת היום ופירש אשתכח דמשום העלם שבת היה עושה: ה"ג ואי משום מלאכות הללו קא פריש שאמרו לו מלאכה היא זו ופירש הרי העלם מלאכה בידו וזיל בתר מלאכות: כלום פריש משבת אלא משום מלאכות. כשאמרו לו שבת היום הבין שהמלאכות הללו אסורות דלי לא אסורות למה הוזקקו לומר שבת היום: אלא לא שנת. ואינו חייב אלא אחת: עשאן לכולן. היינו נעלם זה זה בידו דהא לא ידע שבת במידו כיון דכל הלכותיה נעלמות ממנו אין חילוק היום משאר ימים: א"ל כו' היכי משכחת לה. דמיחייב לוינך אלא חלה ע"כ בזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דמשכחת לה והכל מאי זדון שבת איכא: הניחא לר' יוחנן כו'. משכחת ליה שבת שגגת שבת וזדון מלאכות ללא מחייב אלא חלה: וחזר וקלר. כגרוגרת וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דמשכחת לה והכל מאי זדון שבת איכא: הניחא לר' יוחנן כו'. משכחת ליה שבת שגגת שבת וזדון מלאכות ללא מחייב אלא חלה: וחזר וקלר. כגרוגרת וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות דמיחייב רתי ולא טרע לו בינתיים שחטא: ונדע לו. אחרי כן על הקצירה ועל הטחינה כלומר ר' עזר לא על ז' ו"כ ע"כ שתיקו: (ע"כ שגגת שבת וזדון מלאכות. והפריש חטאת וחטאת זו מכפרת על שתיקו דהא חלה הוא דמיחייב עליה: (רפ"ז)

תוספות שם משמעון. האי לישראל לא הוה צריך למימר כיון דאליבא דר' יוסי קאי דסבר בפ' הבונה (לקמן ד' קג:) דאפי' שריטה אחת על שני נטרים או שני שריטות על נטר אחד חייב ניחא ליה למנקט לישנא דמתני' דהבונה (שם.) א"ר יהודה מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון: לא משמע ליה. שמואל דלא כר' נתן ודלא כר' יוסי וצ"ל דמקבלה קים ליה לשמואל הכי: העלם זה זה בידו מהו. אמר ר"י דאפי' לא ידע לשבת בשום מלאכה חשיב ליה העלם זה זה כדמוכח בסמוך דקאמר (ר"י) אי אמרת בשלמא העלם זה זה בידו חייב כו' אלמא אע"ג דלא ידע לשבת במידו חשוב העלם זה זה וצריך לחלק בין זה לשוכח עיקר שבת דהכא אינו שוכח כל כך דכי מדכרו ליה מדכר אבל שבת עיקר שבת היינו עיני תינוק שנשבה לבין הנכרים: אמר ליה הרי העלם שבת בידו כו'. בשבועות בפ"ב (י"ט.) בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה זה בידו מהו א"ל הרי העלם טומאה בידו וחייב והתם בפ"ג (דף כו.) נמי השיבו הרי העלם שבועה בידו וחייב התם שפיר דמהדר ליה לחומרא והא דמהדר ליה הכא לפטור משום שגגת שבת עיקר דעיקר המצוה היא משום שבת: חזינן אי משום שבת קא פריש כו'. פי' בקונטרס שאמרו לו שבת היום ופירש וקשה דשמא כי הוה אמרי ליה נמי מלאכה היא היה פורש אפי' לא יזכירוהו שבת אלא נראה לר"י דה"פ אי משום שבת קא פריש שאומר בעצמו דאי הוה מודעי ליה אשבת לבד היה פורש ואי הוה מודעי ליה אמלאכות לא היה פורש א"כ העלם שבת עיקר שהוא היה שוכח יותר ואי משום מלאכות פריש דשילינן ליה ואמר דאי הוה מודעי ליה אמלאכות לא היה צריך לאודועיה אשבת ואי הוה מודעי ליה אשבת הוה צריך לאודועיה אמלאכות הרי העלם מלאכות עיקר וחייב על כל אחת ואחת אבל כשנייהם שכוחות בשוה מזה לא פשט כלום ולא בא רב אשי אלא לפשוט מקצת הבעיא כלומר לפעמים נוכל להבחין איזו העלמה עיקר ול"ג מה שכתוב בספרים ואי כי מודעי ליה אשבת אכתי צריך לאודועיה אמלאכות העלם מלאכות בידו כו' דלפי מה שפי' ר"י אכתי הוה צריך לפרושי וכי מודעת ליה אמלאכות לא הוה צריך לאודועיה אשבת אלא גרסי' ואי משום מלאכות קא פריש כו' וקאמר רבינא כלום פריש משבת אלא משום מלאכות כו' כלומר כיון ששניהם שכוחים במה שיה שוכח יותר מזה לא נפקא מיניה מידי אלא לא שנת ותרווייהו תבעי ורשב"א מקיים גירסת הספרים ומפרש דרב אשי בא לפשוט דהעלם זה זה חייב אי משום שבת קפריש שהשבת שכוחה יותר העלם שבת בידו ואי כי מודעת ליה אשבת אכתי צריך לאודועיה אמלאכות אפילו אי כי נמי מודעת ליה אמלאכות צריך לאודועיה אשבת דהוי העלם זה זה חשיב כהעלם מלאכות וחייב וכן מוכח מדנקט לעיל אי משום שבת קא פריש והכא נקט אי כי מודעת ליה אשבת כו' והא דקאמר כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת ח"פ אלא משום שבת ותהא שגגת שבת עיקר ולא מחייב אלא חלה דבענין אחר לא הוה פריש מידי כיון דבשניהן שוה חייב על כל אחת: נדע לו על הקצירה ועל הטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות. פי' רבינו שמואל שנוע לו והפריש קרבן וקודם שנתכפר חזר ונדע לו על הקצירה וטחינה של שגגת מלאכות אבל אם לא נדע לו עד אחר הכפרה אין נגררין וצריכין שתי חטאות דלכ"ע כפרה מחלקת ודוקא הפריש קרבן אבל אם לא הפריש קרבן וחזר ונדע לו על קצירה וטחינה של שגגת מלאכות יביא איזה שירצה דבו תליא מילתא אם ירצה יפריש חטאת אחת על שגגת שבת ונגררין של שגגת מלאכות עמה או אם ירצה יפריש ב' קרבנות על הקצירה וטחינה של שגגת מלאכות ויגררו עמהן של שגגת שבת כדאמר רבא בסמוך אבל שני יתיי חלב בהעלם אחד ונדע לו על אחד מהן כו' הביא קרבן על הראשון כו' אלמא אע"ג דנדע לו על הראשון תחלה הואיל ועדיין לא הפריש קרבן עליו אינו גורר האמצעי עמו כדי להתחייב קרבן על השלישי אלא אם ירצה יביא קרבן על האמצעי ויתכפרו כולן וא"ת דהשתא משמע דסבר רבא דאין הפרשות מדנגררות של שגגת מלאכות עם של שגגת שבת והיינו כריש לקיש ורבה גופיה לא פסיק כוותיה בהחולץ (יבמות לו.) אלא בג' מקומות ומיהו מתוך פי' ר"ח שפירש דהלכתא כרבה רבו של אביי משמע דגרס רבה וכן משמע שמזכירו לפני אביי וכן בסמוך דקאמר מילתא דפשיטא לה לרבה ואביי ואפי' גרסי' רבא י"ל דלא איירי ביבמות אלא בדברים הנוהגים בזמן הזה מיהו תימה לר"י לקמן דמיבעיא לן אי פליגי בהפרשות מחלקות או לא תפשוט דבהפרשות פליגי דאי בדיעות פליגי אבל הפרשות מחלקות לכ"ע א"כ רבה ואביי דסברי הכא דאין הפרשות מחלקות כמאן וי"ל דאיכא למדחי דהכא מייירי שלא הפריש עד אחר שחזר ונדע לו גם על שגגת מלאכות והא דנקט ונדע לו על שגגת שבת היינו כלומר שלבסוף הפריש על שגגת שבת: (תוספות)

קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה אבל נודע לו על קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות קצירה גוררת קצירה וטחינה שמעמה וטחינה שכנגדה במקומה עומדת אביי אמר טחינה נמי גוררת טחינה שם טחינה אחת היא ומי אית ליה לרבא גרירה והא איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני אמר רבא הביא קרבן על ראשון ראשון ושני מתכפרין ג' אינו מתכפר הביא קרבן על השלישי שלישי ושני מתכפרין ראשון אינו מתכפר הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולן אביי אמר אפילו הביא קרבן על אחד מהן נתכפרו כולן בטר דשמעה מאביי סברה אי הכי טחינה נמי תגרר לטחינה גרירה אית ליה גרירה דגרירה לית ליה מילתא דפשיטא להו לאביי ורבא מבעיא להו זירא דבעי רבי זירא מרבי אסי ואמרי לה בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא קצר וטחן חצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר וטחן חצי גרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות מהו שיצטרפו אמר ליה הלוקין לחטאות ולא מצטרפין וכל היכא דחלוקין לחטאות לא מצטרפי והתנן אכל חלב וחלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אכל חלב ודם ונתר ופגול בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת זו חומר במינין הרבה ממין אחד וזו חומר במין אחד ממניין הרבה שאם אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית ממין אחד חייב משני מינין פטור והוינו בה ממין אחד חייב צריכה למימר ואמר ריש לקיש משום בר תוטני הכא במאי עסקינן כגון שאכלו בשני תמחויין ורבי יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין מהו דתימא אמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא קא משמע לן דלקולא לא אמר לחומרא קאמר והא הכא דחלוקין לחטאות וקא מצטרפי אמר ליה מר ארישא מתני לה קשיא ליה אן אסיפא מתניין לה ולא קשיא לן משני מינין פטור צריכה למימר ואמר ריש לקיש משום בר תוטני לעולם ממין אחד ואמאי קרי ליה שני מינין שאכלו בשני תמחויין ור' יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין והא קא משמע לן דאמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא מדיפא מין אחד ושני תמחויין

רש"י קצירה גוררת קצירה. שניה כשפרחה וטחינה גוררת את הטחינה השניה ונתכפרו כולן דקיימא לן אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וזה שעשה שתי קצירות בהעלם אחד שלא נודע לו בין קצירה לקצירה שחטא וזע"פ שהעלמה של שניה חלוק קצת משל ראשונה סוף סוף העלם אחד הוא דלא נודע לו חטאו ביניהם וידועות וחסות] הוא דמתלכת הלכך חטאה זו שבלה על הקצירה וטחינה ראשונה אחריויהו קיימא ונתכפרו עם הקצירה כל קצירות שעליו שנעשו בהעלם אחד ועם הטחינה נתכפרו כל הטחינות שעליו כשעשאן בהעלם אחד: אבל נודע לו על הקצירה. אחרונה שזדון שבת ושגגת מלאכות והפריש עליה קרבן והוליו ובקרבן זה לא שייכה טחינה שעמה דהא אכל חלה מיחייב אי היה מתודעי ליה תרווייהו: קצירה גוררת קצירה. ראשונה: וטחינה שעמה. של ראשונה: וטחינה. אחרונה. שכנגדה של ראשונה: במקומה עומדת. וכי מתודעי ליה מיחייב עלה: קצירה גוררת קצירה. כמשפט לשני זיתי חלב בהעלם אחד הן וטחינה שעם קצירה ראשונה היינו משום גרידה דלף על גב דעיקר קרבן לאו משום קצירה דבהדה אחא הואיל ואיכפר ליה בהדי קצירה בתרייהו גרידה לטחינה שעמה בהדה שהרי שתיהן היו תלויות בקרבן אחד ואין כפרה לו כלל זו: וטחינה שכנגדה עומדת במקומה. דגרידה לגרידה לא אמרינן לאיכפרי טחינה אחרונה עם טחינה ראשונה משום שני זיתי חלב בהעלם אחד דהא קמיימא גופה בגרידה היא דמייכפרה: גם טחינה אחת היא. וזע"ג דקמיימא גופה בגרידה אחת אמרינן בגרידה לגרידה: ומי אית ליה לרבא גרידה. אטחינה שעמה פסיד דמגררה עם הקצירה וזע"ג דקרבן לאו אהיהא קצירה איכפר דלוקי כולהו לאו גרידה איכא דקצירה וקצירה בהעלם אחד לאו גרידה היא דכל עם עבידה הנכפל כמה פעמים כהעלם אחד אין בו אלא חטאת אחת: ראשון ושני מתכפרין. שרי בהעלמו היה: שלישי אין מתכפר. ולא אשכחיה וזע"ג דהא ראשון ושני מתכפרו הראשון שבהעלמו ליגרייה לשלישי עמו כשפרחו וזע"ג דלא שייך דהדי ראשון: הביא קרבן בו'. שכשהפרישו הזכיר בו גם אחרו זית: הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולם. ואין זה גרידה אלא כולם בהעלם של זה היו: אביי אמר בו'. דלית ליה גרידה: בטר דשמעה. רבא מאביי דאמר אפילו הביא קרבן על אחד מהם. נתכפרו כולם דלית ליה גרידה הדד ביה איהו ואמר להיהא דלעיל דמייכפרה טחינה שעמה בגרידה: אי הכי. דכאביי סבירא ליה דלמר גרידה: טחינה. שעמה דאיכפרה בגרידה תגרוך נמי לטחינה שכנגדה משום שני זיתי חלב בהעלם אחד: גרידה דגרידה. כי תך טחינה קמיימא לא איכפרה אלא בגרידה דלא עליה ולא על הקצירה שעמה בל קרבן אלא דלגרידי בהדי קצירה הלכך לא הדרה גרידה לבהרייהו משום שם טחינה: מילתא דפשיטא להו. דזדון שבת ושגגת מלאכות וזדון מלאכות ושגגת שבת אין הלוקין לחטאות כדקאמרי דה מתכפר בקרבן של זה ולא אמרינן כשני העלמות נינה ויחייב חד אודון שבת ושגגת מלאכות וחד אשגגת שבת וזדון מלאכות וזע"ג דחד גופה דעבידה היא מספקא ליה בו: קצר או טחן. קצר או טחן: חזר וקצר בו'. ולא נודע לו ביניהם על חטאו: מהו שיצטרפו. קצירה וקצירה לכשיעור ויתחייב מי היו העלם אחד ומצטרפי או דילמא: כשני העלמות נינה ולא מצטרפין: הלוקין לחטאות. אי הוי שיעור לכל חד אין אחד מהן מתכפר בקרבן הבא על חבדו הלכך לא מצטרפי: הכי נרסין. וכל היכא דחלוקין לחטאות לא מצטרפי והא תנן בו': חלב וחלב. שני זיתים והפסיק ביניהם יותר מכדי אכילת פרס דהוה להו שתי אכילות: קאם אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית. באותו העלם וכגון שלא שהה מתחילתו של ראשון עד סוף גמר אכילתו אחרון יותר מכדי אכילת פרס ממין אחד מצטרפין: איכא למימר. הא דלא אכילתו הוא דקשתי אכילות לוכא למאן דלמר חייב: הוטיני. גם חכם שני תמחויין. שני מיני תבשיל אחד ללי ואחד שלוק: ורבי יהושע היא. בכריתות דלמר תמחויין מחלקין לאוכל שני זיתים בהעלם אחד בשני תמחויין לחייבו שתי חטאות ואיכתיבא לאשמעינן דלענן חצי שיעור מצטרפי דמהו דתימא בין לקולא כי הכא בין לחומרא כגון שיעור שלם אמר רבי יהושע דחלוקין הן גבי שני זיתי חלב וזע"ג דק' (דף ס"ג.) ובמס' מעילה (דף י"ז:) לענין קרבן פשיטא ליה דאין מצטרפין: (תוספות) אסיפא מתניין לה. ולא איתמר הכי: (רש"י)

תוספות גרירה דגרירה לית ליה. ומה שגוררת קצירה וטחינה שמעמה לא חשיב גרירה דגרירה כדפי' בקונט' דמה שגוררת קצירה וטחינה לא חשיב גרירה כיון דהוי בהעלם אחד אבל טחינה שכנגדה חשיבא גרירה משום דקצירה של זדון שבת אינה גוררת טחינה של שגגת שבת אלא על ידי הקצירה שמעמה היא נגררת שיעור קרבן אינה בשבילה ור"י נראה דקצירה חשיבא גרירה מדקאמר קצירה גוררת קצירה אבל היתה דטחינה לא חשיבא גרירה דגרירה שאינו יכול לכפר על הקצירה אא"כ תתכפר הטחינה עמה וזע"ג דשני זיתי חלב בהעלם אחד לא חשיבא גרירה מ"מ קצירה וקצירה שאני שהאחת בשגגת שבת והאחת בזדון שבת וטעמא דמאן דאמר בסמוך דקצירה וקצירה אין מצטרפין היינו משום דלית ליה גרירה וקשה לרשב"א לפי זה הוה מצי למצוא פלוגתייהו דאביי ורבא אפילו בשלשה קצירות כגון שקצר בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר בזדון שבת ושגגת מלאכות ונודע לו הראשונה וחזר וקצר בשגגת שבת וזדון מלאכות דלרבא הביא קרבן על הראשון שני נתכפר שלישי לא נתכפר ולאביי גם שלישי נתכפר: ממין אחד חייב פשיטא. הוה מצי לשנויי הא מני רבן גמליאל היא כדאמרינן בסמוך: אן אסיפא מתניין לה. אפילו ארישא הוה מצי לשנויי כגון שאכלו בשני תמחויין ולאפוקי מרבי יהושע דאמר תמחויין מחלקין אפילו לקולא אלא דניחא ליה לאוקמי כר' יהושע: משני מינין פשיטא. אף על גב דלענין מלקות מצטרפין כדאמרינן בפרק בתרא דמס' ע"ז (דף ס"ג.) ובמס' מעילה (דף י"ז:) לענין קרבן פשיטא ליה דאין מצטרפין: (תוספות)

דף עב

בעל חמש בעילות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתנינו לי עד שאבעול הכי נמי דאינו חייב אלא אחת א"ל מעשה דלאחר הפרשה קאמרת מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא כי אתא רב דימי אמר למאן דאמר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה בעל חמש בעילות בשפחה חרופה חייב על כל אחת ואחת אמר ליה אביי הרי חטאת דבעינן ידיעה בתחלה ופליגי ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש אישתיק אמר ליה דלמא במעשה דלאחר הפרשה קאמרת וכדרב המנונא א"ל אין כי אתא רבין אמר הכל מודים בשפחה חרופה והכל מודים בשפחה חרופה ומחלוקת בשפחה חרופה הכל מודים בשפחה חרופה דאינו חייב אלא אחת כדעולא והכל מודים בשפחה חרופה דחייב על כל אחת ואחת כרב המנונא ומחלוקת בשפחה חרופה למ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה מחלוקת דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש: איתמר

רש"י צ"ע ה' בעילות בשפחה חרופה. בשוגג ונדע לו בין כל אחת ואחת אינו חייב אלא אחת להכי נקט שפחה חרופה משום דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה כדתנן בכריתות (דף ט.) ה' מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה הבא על השפחה ביאות הרבה וכו' וכי חנו מתני' דנפטור בקרבן אחד הני מילי במזיד שהורו מן המביאים על המזיד כשוגג דכתיב (ויקרא יט) בקורת תהיה ומלקות בשוגג ליכא וגבי מזיד רבי קרא דנפטור בקרבן אחד על ביאות הרבה כדכילוף ההם וכ"ש על ביאות שוגג הרבה בהעלם אחד אבל שוגג ונדע לו בין ביאה לביאה למאן דבעי ידיעה בתחלה בשאשם ודאי חשיב הוא לחלק לאשמות כהבאת כפרה המחלקת לעושה מזיד ואיך להביא על כל אחת ואחת לחיובא דר' יוחנן דאמר לעיל באוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונדע לו בשתי ידיעות שמביא חטאת על כל אחת ואחת דחשיבא ליה חיובא ידיעה כאלו הביא קרבן בין ידיעה לידיעה הכא נמי חשיב חיובא ידיעה כאלו הביא קרבן בין ביאה לביאה ואשמעינן עולא דלמאן דלא בעי ידיעה בשאשם בתחלה אינה חשובה לחלק בינתיים ואינו חייב אלא אחת דכיון דלא חשיבא ליה ידיעה לא מחלקת והא מילתא דעולא נקט לה הכא משום דרב דימי דליידי בעל פה ופרכין ענה מפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש: המתנינו. שלא תקריבוהו עד שאבעול עוד: כי אתא רב דימי. לא פליג דעולא אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא: חייב על כל אחת ואחת. קס"ד השתא לרב דימי הא דתנן הבא על השפחה ביאות הרבה אינו חייב אלא אחת הני מילי מזיד אי נמי שוגג בהעלם אחד אבל שוגג ונדע לו בינתיים למאן דחשיבא ליה ידיעה בשאשם. מחלקת ואפילו לריש לקיש: והרי חטאת דבעי ידיעה בתחלה. שאשם הביא חטאתו קודם שטרע על החטא אינה מכפרת דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו והביא: ופליגי ר' יוחנן וריש לקיש. וקאמר ריש לקיש דאין ידיעות מחלוקת להתייב בשתיים על שני זיתי חלב בהעלם אחד אלמא לא חשיבא ליה חיובא ידיעה כחילוק כפרה וגבי שפחה חרופה בידיעות שזין ביאה לביאה לאו כהבאת קרבן חשיב לחלק וכי היכי דמזיד לדידה מביא אחת על כולן הכא נמי מביא אחת על כולן ולא דמי לידיעות שזין אכילת חלב לאכילת חלב שמחלוקת לדברי הכל להם חיובי אשגגות הוא וכוון שיש ידיעה בינתיים הויין ליה שתי אשגגות: אמר ליה אביי דילמא. הא דפסקת למאן דבעי ידיעה חייב ואפילו לריש לקיש: במעשה דלאחר הפרשה קאמרת. וכאשתפתא דרב המנונא דלעיל אבל בידיעה קודם אפילו לר"ע פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש היא לרבי יוחנן דחשיבא ליה ידיעה לחלק באכילת חלב אפילו שתי אכילות שנאכלו בהעלם אחד ה"ל מחלקת וריש לקיש דאמר התם לא מחלקת ה"ל אפי' דזין ביאה לביאה לא מחלקת דבין ביאה לביאה דהכא כשתי אכילות חלב בהעלם אחד ונדע לו על כל אחד ואחד לכדו דמייא: הכל מודים. ר' יוחנן וריש לקיש בשפחה חרופה דיש חיובא: והכל מודים. בה דאין חיובא: שניהם בה דלר' יוחנן יש חיובא ולריש לקיש אין חיובא וכולהו מפרש להו: כדעולא. למאן דלא בעי ידיעה בתחלה דלפי' ר' יוחנן מודה לר' טרפון לא חשיבא ידיעה לחלק וכי א"ר יוחנן ידיעות מחלוקת ואפילו בין שתיים הנעשות בהעלם אחד ה"ל בחטאת דחשיב ידיעה דולה: והכל מודים. ופליגי ר"ל דיש חיובא ואפילו לרבי טרפון כגון בביאה שלאחר הפרשה כדרב המנונא: ומחלוקת. דרבי יוחנן ור"ל בשפחה חרופה ואפילו דמאן דחשיבא ליה ידיעה דאשם לר' יוחנן דאמר ידיעת חטאת הואיל וחשיבא היא מחלקת אפי' חטאת דהעלם אחד הכא נמי מחלקת בין דהעלם אחד בין דשתי העלמות ולר"ל דאמר ידיעה דחטאת אף על גב דחשיבא לא מחלקת עבירות דהעלם אחד הכא אפילו דשתי העלמות לא מחלקת (רש"י)

תוספות בעל חמש בעילות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת. אבל למאן דבעי ידיעה בתחלה הוי פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דלר' יוחנן כיון שהיא ידיעה שהיא גורמת כפרה מחלקת אפילו ידיעות של אחר הבעילות כ"ש ידיעות שזין ביאה לביאה מחלקות ור"ל דסבר דידיעות לא מחלקות הכא בשפחה חרופה אפילו ידיעות שזין ביאה לביאה אין מחלקות אע"ג דגבי חלב מודה ר"ל דידיעות שזין אכילה לאכילה מחלקות לא דמי דהתם בשגגה תלה רחמנא וידיעות מחלקות אשגגות אבל בשפחה חרופה שמביא על הזדון. כשגגה אין הידיעה חשובה לחלק אבל למאן דלא בעי ידיעה בתחלה אפילו רבי יוחנן מודה כיון שאין הידיעה גורמת כפרה דלא חשיבא לחלק אפי' בין ביאה לביאה כל שכן אחר כל המעשים וא"ת הניחא אי איכא אשם תלוי בשפחה חרופה אתי שפיר למאן דלא בעי ידיעה דאינו חייב אלא אחת שאין הידיעה גורמת כפרה שיכול להביא אשם ולהתנות כמו במעילה אבל אי לית בה אשם תלוי דהא לא אשכחן בשום מקום בשפחה חרופה אשם תלוי אמאי אינו חייב אלא אחת ליחייב שתיים דהא צריך ידיעה אחת לכל הפחות דאם לא נודע לו לא היה יכול להביא שום קרבן והרי אותה ידיעה גורמת כפרה ויש לומר דאפי' אין אשם תלוי בשפחה חרופה יכול להביא אשם על תנאי ולהתנות בשלמים ואפילו למאן דאמר אין מביאין קדשים לבית הפסול דהשתא ממעט ליה מאכילתו מ"מ לא חשיב גורם כפרה כיון דאם עבר והתנה מה שעשה עשוי הוא דנקט עולא שפחה חרופה ולא נקט מילתיה במעילה דגבי מעילה הוא דתנן דאשם ודאי לא בעי ידיעה משום דאמת לאשמעינן דאפי' בין מעשה למעשה לא חשיבא ידיעה לחלק אבל במעילה פשיטא דמחלקת כמו בחטאת וכן משמע בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ט.) דאמר בעא מיניה ר' חייא טירנאה מר' יוחנן הבא על ה' שפחות בהעלם אחד מהו א"ל חייב על כל אחת ואחת ומ"ש מה' העלמות בשפחה אחת אמר ליה התם אין גופים מוחלקין הכא גופים מוחלקין והיינו דלא בעי ידיעה אלמא דלא מחלקות אפי' ידיעות שזין ביאה לביאה ואית ספרים דגרסי במילתיה דעולא ונדע לו בין כל אחת ואחת והיינו דכפרישית וא"ת תפשוט מדעולא דלר' יוחנן ידיעות מחלקות וי"ל דעולא את"ל קאמר: מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל והפריש קרבן כו'. תימה מאי פריך רב המנונא דאי קסבר דהפרשה מחלקת בין ביאה לביאה כשבעל במזיד בשוגג נמי יש לחלק והיכי מדמה ליה לידיעה שאין מחלקת במזיד ואי קסבר דאין הפרשה מחלקת במזיד הכי נמי דלא מחלקת בשוגג ונראה לר"ל דהכי פריך כיון דלא מחלקת בין ידיעות שזין מעשים לידיעות שלאחר מעשים אלא מעתה הפרשות נמי דאין מחלקות לר"ל לאחר כל המעשים את"ל דבהפרשות פליגי ואפי' לר' יוחנן איכא למימר דהכא מודה דאין הפרשות מחלקות דדוקא גבי חטאת קאמר דמחלקות משום דאיכא נמי בהדי הפרשות ידיעות חשבות שגורמות כפרה אבל הכא דליכא אלא הפרשה לחודא אפי' רבי יוחנן מודה דלא מחלקת אחר כל המעשים ה"ל דלא מחלקת בין ביאה לביאה והא דאי סברא היא דמחלקת ואין מתכפר בקרבן שכבר הפריש עבירה שאחר הפרשה אמר ליה מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא פ' איני משוה בין מעשה למעשה לאחר כל המעשים: כי אתא רב דימי אמר למ"ד בעי ידיעה כו'. השתא ס"ד דמייירי בידיעה וקאמר דאפי' לריש לקיש מחלקת כיון דגורמת כפרה ואפילו לאחר כל המעשים ולהכי פריך והרי חטאת כו' ומסיק דלאחר הפרשה קאמר ואומר ר"ל דרב דימי פליג דעולא מדנקט למ"ד בעי ידיעה משמע אבל למאן דלא בעי ידיעה לא משוה אותו להפרשה דלאחר כל המעשים ואין לתמוה על סברא דרב דימי דה"ל עולה מכפרת אעשה דלאחר הפרשה אף על גב דבעיא היא בפרק קמא דזבחים (דף ו.) ולא אפשיט דחייב ליה הש"ס בסוף הסוגיא דחויא בעלמא הוא א"ל התם בעי אליבא דעולא דאמר הכא דאין קרבן מכפר אעבירה דאחר הפרשה דילמא עולה דדורון היא מכפרת א"ל אין רוצה לפשוט התם מדברי האמוראים אלא ממשנה או מברייתא כדאשכחן בפרק [אין בין המזיד (נדרים דף ק:)] ורשב"א מפרש דהא דנקט למאן דבעי ידיעה רבותא נקט דאפי' לידיעה לא מייחב לר"ל על כל אחת אלא במעשה דלאחר הפרשה ולא פליג אעולא: (תוספות)

נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור לחתוך את התלוש וחתך את המחובר רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא אמר פטור דהא לא נתכוון לחתיכה דאיסורא אביי אמר חייב דהא קמיכוין לחתיכה בעלמא אמר רבא מנא אמינא לה דתניא חומר שבת משאר מצות וחומר שאר מצות משבת חומר שבת משאר מצות שהשבת עשה שתיים בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות וחומר שאר מצות משבת ששאר מצות שגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת: אמר מר חומר שבת משאר מצות שהשבת עשה שתיים בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות היכי דמי אילימא דעבד קצירה וטחינה דכוותה גבי שאר מצות אכל חלב ודם הכא תרתי מיחייב והכא תרתי מיחייב אלא שאר מצות דלא מיחייב אלא חדא היכי דמי דאכל חלב וחלב דכוותה גבי שבת דעבד קצירה וקצירה הכא חדא מיחייב והכא חדא מיחייב לעולם דעבד קצירה וטחינה ומאי מה שאין כן בשאר מצות אע"ז וכדרי אמי דא"ר אמי יזבח וקיסר וניסך בהעלמה אחת אינו חייב אלא אחת במאי אוקימתא בע"ז? אימא סיפא חומר בשאר מצות ששאר מצות שגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת האי שגג בלא מתכוין דע"ז? היכי דמי אילימא כסבור בית הכנסת הוא והשתחוה לה הרי לבו לשמים ולא דחי אנדרטא וסגיד לה היכי דמי אי דקבלה עליה באלוה מזיד הוא ואי דלא קבלה עליה באלוה לאו כלום הוא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר אלא באומר מותר משא"כ בשבת דפטור לגמרי ע"כ לא בעא מיניו רבא מרב נחמן אלא אי לחיובי חדא אי לחיובי תרתי אבל מפטרי לגמרי לא

רש"י נתכוין להגביה את התלוש. כגון דנפל סכין בערוגת הירק ונתכוין להגביהו: וחתך את המחובר פטור. דכתיב אשך חטוף בה ודקשינן בכריחות פטר למתעסק דכדי אחר ועשה דבר זה וסוגג היכי דמי כגון שנתכוין לכך אבל שגג דסכר שאין היום שבת או סכר שמלככה זו מותרת וזה מתעסק בהגבהה היה ולא בחתיכה: דהא לא חיכוך אחתיכה דאיסורא. כשגגת שבת או כשגגת מלאכות אלא מתעסק בחתיכה הישר הוא שיודע שהוא שבת ויודע שחתיכה מחובר אסור: משא"כ בשאר מצות. טולה מפרש לה ואילו: שגג בלא מתכוין. לקמן מפרש לה: חלב ודם. דומיא דטחינה וקצירה שהן שני גופין: אלא גבי שרר מצות היכי דמי. דפטור: כגון חלב וחלב. דהעלם אחד: דכדי אמי. במסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות יליף למילתיה מקרא דלחן חילוק חטאות לעכו"ם: והשתחוה לה. והיינו שגג שהיא ע"ז בלא מתכוין שלא נתכוון להשתחוות לע"ז: הרי לבו לשמים. ומה חיוב יכ כן אפי' ידע שהוא בית ע"ז והשתחוה בו לשמים און חיוב כאלו: אנדרטא. אורת המלך שעושין לכבוד המלך והשתחוה לה וכל לשם אלהות: מאהבה ומיראה. מאהבת אדם או מיראת אדם השתחוה לע"ז וקרי ליה שגג בלא מתכוין כלומר שגג בכדי דסבור כיון דלחן מתכוין לבו באלוה מותר: אלא באומר מותר. כגון גר שנתגייר בין הנכרים כסבור שאין ע"ז בתורה וקרי ליה שגג בלא מתכוין: דפטור לגמרי. בתמייה: עד כן לא קבעי מיניה רבא מרב נחמן. העלם זה זה בידו מהו לעיל בפירקין (דף ע"ג) דהיינו אומר מותר דלחן און שבת בתורה היינו העלם זה זה: (רש"י)

תוספות נתכוין להגביה את התלוש. פירש בקונטרס כגון סכין מוטל בערוגת ירק ונתכוין להגביה וחתך את המחובר א"כ הא דפליגי בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר היינו לחתוך תלוש וחתך מחובר אחר אבל לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר משמע דחייב לכ"ע וקשה לר"ת דבסוף פ' ספק אבל (כ. יתות ימ): אמר שמואל המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומוכח התם דאפילו בנתכוין ללקוט תאנה זו וליקט תאנה אחרת פטר שמואל ולקמן בפרק הזורק (דף צ"ז): פטר רבא נתכוין לזרוק ארבע זורק שמנה כי לא אמר כל מקום שתרצה תנוח וכל שכן בנתכוין לזרוק בצד זה וזרק בצד אחר דלא נעשה כלל רצונו או נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דפטור ונראה לר"ת דהכא מיירי בנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר וחותך מה שהיה מתכוין אלא שלא היה יודע שהיה מחובר ופליגי אביי ורבא בקרא דאשר חטא בה דמוקי ליה רבי אליעזר בפרק ספק אכל (שם יט): פטר למתעסק והכי איתא התם בהדיא דקאמר עלה לרבא משכחת לה שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר לאביי שנתכוין להגביה את התלוש כו' ושמואל דפטר מטעם מלאכת מחשבת היינו בנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דלא נעשה מחשבתו והשתא אתי שפיר דקאמר לקמן דמפרש שגג בלא מתכוין דשאר מצות היכי דמי כגון דסבור שומן הוא ואכלו דהיינו ממש דומיא דשבת לפר"ת: הניחא לאביי דאמר חייב. פי' הניחא לאביי בהא דמשכחת גבי ע"ז שגג בלא מתכוין אבל מ"מ גם לאביי לא מיתוקמא ברייתא שפיר בהכי דהא אם חלל שבת מאהבה ומיראה נמי חייב ולהכי איצטריך בסמוך לאוקמא אליבא דאביי שגג בלא מתכוין ה"ד דסבור רוק הוא ובלעו: עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן כו'. ואת אמאי לא מייתי מתני' דהשוכח עיקר שבת דאינו חייב אלא אחת ולא היו פטור לגמרי וי"ל דניחא ליה לאתויי מרבא דמספקא ליה בהעלם זה זה דהיינו אפי' תרתי מיחייב דכי אוקי הכא באומר מותר היינו בנתעלמה ממנו לפי שעה דהיינו דומיא דהעלם זה זה בידו כדפי' לעיל דאם לא נודע לו מעולם איסור ע"ז אינו ישראל כלל כיון שמוחה בע"ז דדוחק להעמיד בתינוק שנשבה לבין העכו"ם: רבא אמר פטור. ואם תאמר והא אמר בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע"ד). דע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים ה"פ אפילו מאן דמחמיר לא מחמיר אלא בע"ז ג"ע ושפיכות דמים דאם כן דטעמא דרבא דפטור הוי משום הכי מאי מייתי אביי בפ' ד' מיתות (סנהדרין ס"א): מכמה ברייתות לימא דאתיא כמ"ד בפרק בן סורר (כס ע"ד). יהרג ואל יעבור דפלוגתא דתנאי היא וי"ל דסבר רבא דאפי' מ"ד דחייב למסור את עצמו אם לא מסר עצמו לא מיחייב מיתה בבית דין וקשה לרשב"א דאמר רבא במסכת ע"ז הכל היו בכלל לא תעבדם כשפרט לך הכתוב וחי בהם יצא אונס משמע דלא מפיך אלא אונס מיתה אבל שאר אונסים הוו בכלל לא תעבדם (וחייב) והכא פטור אפי' מאהבה דליכא אונס מיתה וי"מ דההיא דאמר יהרג ואל יעבור היינו בסתם אע"ז דלא מקבל עליה לאלוה אבל הכא במפרש דקעביד מאהבה ומיראה אי נמי אפילו בסתם ובע"ז שהכל אין עובדין אותה אלא מאהבה ומיראה דומיא דהמן דמייתי עלה התם להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמותך יכול אפי' נעבד כהמן ת"ל לא תעבדם [וקאמר רבא כהמן ולא כהמן דאילו התם מיראה והכא לאו מיראה] ומההיא גופא נמי יש לדקדק דחייב אע"ז דלא קבל עליה באלוה דמשמע דאסר נעבד כהמן דומיא דאדם שכמוהו דשרי והיינו בלא קיבלו עליו באלוה ועוד דאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס'): הפוער עצמו לפעור זה הוא עבודתו אע"ז דקא מכוין לבזויה הזורק אבן למרקוליס זה היא עבודתו אע"ז דקא מכוין למירגמיה אלמא דחייב אע"ז שאין מקבל עליו באלוה ומיהו יש לפרש אע"ז דקא מכוין לבזויה מכוין לעבודה דרך בזיון וברגימה זו והא דלא דחי ראיות דאביי בעובד מאהבה ומיראה סתם משום דסתם עובד כמדעתי דמי ואי' ולמאי דפטר רבא אמאי לא השתחוה מרדכי להמן וי"ל כדאמרין במדרש ששתי צורות היו על לבו ועוד משום קידוש השם כדאשכחן בירושלמי במסכת שביעית בפ"ד כגון פפוס ולוליוס אחיו שנתנו להם מים בזוכית צבועה ולא קבלו מהם: באומר מותר. והא דמעטינן בפ"ב דמכות (דף ז': ושם) בשגגה פטר לאומר מותר שאני גבי גלות דטובה בשגגה כתיבי התם ולהכי נמי אמר בסוף פ"ב דב"ק (דף כו': ושם) היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם לענין גלות פטור משגגה לענין שבת פטור משום דבעינן מלאכת מחשבת והשתא תיפוק ליה דגבי שבת נמי כתיב בשגגה אלא ודאי דוקא גבי גלות מעעטינן משום דכתיבי בשגגה טובא: (תוספות)

אלא לאו רישא בעכו"ם וסיפא בשאר מצות ושגג בלא מתכוין בשאר מצות ה"ד דסבור דשומן הוא ואכלו משא"כ בשבת דפטור דנתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור ואביי שגג בלא מתכוין ה"ד דסבור רוק הוא ובלעו משא"כ בשבת דפטור דנתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור אבל נתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר חייב: איתמר נתכוון לזרוק שתיים וזרק ארבע רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא אמר פטור דלא קמיכוין לזריקה דארבע אביי אמר חייב דהא קמיכוין לזריקה בעלמא כסבור רשות היחיד ונמצאת רשות הרבים רבא אמר פטור ואביי אמר חייב רבא אמר פטור דהא לא מיכוין לזריקה דאי סורא ואביי אמר חייב דהא קא מיכוין לזריקה בעלמא וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההוא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לחתיכה דאיסורא אבל נתכוון לזרוק שתיים וזרק ארבע בלא תרתי לא מיזרקא ליה אימא מודה ליה לאביי ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לזריקה דארבע אבל כסבור רה"י ונמצא רה"ר דמכוין לזריקה דארבע אימא מודי ליה לאביי צריכא תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מיניא למה לי וא"ר יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא חייב משכחת לה דידע דאסורא שבת וידע לה איסור מלאכות וקא טעה בשיעורין אלא לרבא דאמר פטור היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר לה כ"ר יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אר"פ שהיזיד בלאו משכחת לה דידע לה לשבת בלאו אי סבר לה כרשב"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי דידע לה בתחומין ואלביא דר"ע: **מתני'** אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר והדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנ והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה שתי נירין והאורג שני חוטיין והפוצע שני חוטיין הקושר והמתיר והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור [שתי תפירות] הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו והממחקו והמחכתו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

רש"י דסבור שומן הוא ואכלו. והיינו דשגג דסבור שומן הוא ולא נתכוין ללכוד חלב והייב ואף על פי דמתעסק הוא לרבא דהא לא מתכוין ללכילת איסור חייב דלמר שמואל בכריתות (פ"ד דף יטו:) בהלבי' ועריות מתעסק חייב שכן נהנה אבל בשבת פטור דלא נהנה והיינו סייעתא לדידיה דלמר נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור: ואביי. אמר כך לעולם כי האי גוונא אף בשבת חייב ללאו מתעסק הוא והיכי דמי מתעסק דשאר מצות חייב קסבר רוק הוא שיהיה חלב ניומה ובלעו דלא איכוין ללכילת דרוק לאו בר לכילת הוא אלא בליעה דכתיב (איוב ז) עד בלעני רוקי ועלתה בידו לכילתה דהא לא איכוין ללכילתה ודכוותיה דשבת דפטור נתכוין להגביה ועלתה בידו חתיכה: דהא לא איכוין לזריקה דאיסור. ויהא שוגג בשבת או במלאכה אבל זה אינו שוגג לא בשבת ולא במלאכות אלא מתעסק בדבר אחד של היתר ועלתה בידו חתיכה: ואריכא. לאיפולוגי בטולתה אף על גב דדמי להדדי: דלרבע בלא תרתי לא מזדקיק. וזה שנתכוין לשתיים חזק ארבע נעשית מחשבתו דהא לא ככלל ד' שתיים הלכך לאו מתעסק הוא: דלא איכוין לזריקה דארבע. ובזרי מהני לא אם זריקה עלה: אבל כסבור רה"י הוא וכו'. דנתכוין לזריקה גמורה: משכחת לה. להאי שנתכחה תורת כל הלכות שבת ממנו ואפי' הכי חייבא ליה כזוון שבת ושגגת מלאכות לחיוביה אבל חלל כוון דידע ליה לשבת בלתיסור וטעה בשיעורין שנתכוין לפחות מכשיעור ועשה כשיעור ולככולו יס שיעור: אלא לרבא דלמר פטור היכי משכחת לה. דמיחייב שום אדם על כל מלאכה ומלאכה שבהעלם אחד על כרחך כזוון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעית ללשכוחיה והכא דליעלימו כולתו מיניה מלי זדון שבת איכא כמה ניכר לו שבת משאר ימים: מתני' הורה. ברחם לרוח: הבורר. פסולת בידיו: המרקד. כנפה ובגמ' פריך הני כולתו חלל היא דלשפירש פסולת מתוך חובל נעשות פסולת: האופה. לא היה במשכן דלא שייך אלא בפת ופת לא שייכא במלאכה המשכן אבל כולתו קמייתא הואי בסממנין של כבד הכלת וארגמן וחולעת שני ובגמרא פריך דשבת חלל משכן דהוי בסממנין ונקט אופה ושיעורו של חלל כגורגרת חוץ מחורש דככל שהוא לקמן בפרק הבונה (דף קג.) גוונא אמר. וכל שאר מלאכות שייכי בצמר של מלאכה המשכן: המלבנ. מכבסו בנהר: המנפצו. רש"י (לפסוקי (סו"ב או אריג לחוטיו)) בלע"ז: המיסך. אורכ"ז (לשבתות) לערוך את חוטיה השתיים לקראת האריגה): בתי נירין. לז"ש (לז"ש: נירים) שנתן שני חוטיין בתוך הכית ניר ובגזן ובמלבוש וכולתו אינו מפרש שיעורו לקמן בפרק האורג: הפוצע. מנתח פעמים שיש בשני חוטיין יותר מלאי ומנחה מן ומקלסן לזרוך והני כולתו ממיסך ואיך עד קושר ומחיר שייכי בידיעות ולקמן מפרש מאי קושר ומאי מחיר איכא: ותופר וקורע. בידיעות הוא: על מנת לתפור. פעמים שהקנה עגול ואינו יכול לתופרו יפה אלא"כ קורעו כדמפרש בגמרא אבל קורע קבל לתפור לא הוי במשכן: הגל את הצבי. וכל מלאכה עורו נוהגת בתחשים למשכן בעוונותיהן: המולחו. לעור: ממחוק. מגרר שער: מחתכו. מקלעו ומחשכו לרצועות וסנדלים: כותב ומחוק. לקמן (דף קג:) מפרש למאי מיבעיא למשכן שכן רוסמין על קרשי המשכן לידע איזה צד זוגו וכותב אות צדו ואות צדו ומחוק פעמים שטעה: מכבה ומבעיר. בלא שחתת הדוד של סממנין: מכה בפטיש. הוא גמר כל מלאכה שכן אומן מכה בקורסם על הסדן להחליקו כגמר מלאכה ומתניחין נמי לא מיחייב ליה אלא כגמר מלאכה: (רש"י)

תוספות אלא לאו רישא בעכו"ם וסיפא בשאר מצות. תימה לר"י דלוקמא כולה בשאר מצות ומאי מה שאין כן בשאר מצות כגון שחט וזרק בחוץ דאינו חייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לד:) שם תעשה עשן עשית אחת ור' אבהו נמי דפליג מודה דלרבי ישמעאל בשחיטה וזריקה ולר' עקיבא בהעלאה וזריקה דאינו חייב אלא אחת דמחזק קרא נפקי ושגג בלא מתכוין כגון שנתכוון לשחוט בהמת חולין והיה צריך לשל חולין ונמצאת של קדשים כדוותר בשבת נתכוין לחתוך תלוש ונמצא מחובר ולא היה צריך אלא לתלוש דפטור דמלאכת מחשבת בעינן וי"ל דלא מציינן לפרושי הכי דמשמע דפטור בשבת לפי ששגג בלא מתכוין דכה"ג אפילו נתכוין למחבר זה ונמצא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת וליכא לאוקמי נמי דמיירי כשנעשה מחשבתו כגון שהיה צריך לחתוך מה שחתך אלא שהיה סבור שהוא תלוש ונמצא שהוא מחובר הא ליכא למימר דכה"ג אם פטור לענין שבת מאשר חטא בה פטור נמי לענין חוץ ומיהו עוד קשה דלוקמא כולה בשאר מצות כגון נרבע לזכר ורבע את הזכר והבא על הבהמה והביא בהמה עליו דבין לאביי ובין לר' אבהו לר' עקיבא אינו חייב אלא אחת והשתא שגג בלא מתכוין מיתוקם שפיר דמיפטר בשבת מאשר חטא בה ובגון שנעשית מחשבתו וגי עריות לא מיפטר שכן נהנה: העושה שני בתי נירין. צריך לפרש למה פירש כאן ובאורג ובפוצע ובתופר ובכותב שיעור טפי מבשאר: הקושר והמתיר. צ"ע אי מיחייב במתיר שלא על מנת לקשור אי לא ומדלא תני ליה כדתני מוחק ע"מ לכתוב אין לדקדק דהכי נמי לא קתני סותר ע"מ לבנות ובפ' במה מדליקין (לעיל לא:) אמרינן בהדיא דבעינן סותר ע"מ לבנות ולפי מה שפירש רש"י בגמרא (דף עד:) דאי מתירי ליה תרי קיטרי בהדי הדדי בשני חוטיין זה אצל זה שרי חד ומניה חד משמע דמיחייב בלא על מנת לקשור ולשון קטר לא משמע כפירושו אבל ר"ח פירש וכן משמע בירושלמי כשנפסק חוט בשני מקומות ונקטר מתירין ב' הקשרים ומשליכין לחוץ האמצעי וחוזרין וקושרין שתי הראשים זה בזה ואין בו אלא קשר א' ולפי זה משמע דבעי מתיר ע"מ לקשור והא דלא תני ליה במתיר ובסותר פירשתי בפרק ב' דף (דף לא:) ד"ה וסותר: (תוספות)

גמ' מנינא למה לי א"ר יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: הזורע והחורש: מכדי מכרב כרבי ברישא ליתני חורש והדר ליתני

זורע תנא בארץ ישראל קאי דזרעי ברישא והדר כרבי תנא הזורע והנוטע והמבריק והמרכיב כולן מלאכה אחת הן מאי קמ"ל הא קמ"ל העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת א"ר אחא א"ר חייא בר אשי א"ר אמי זומר חייב משום נוטע והנוטע והמבריק והמרכיב חייב משום זורע משום זורע אין משום נוטע לא אימא אף משום זורע אמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתיים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע א"ר יוסף האי מאן דקטל אספסתא חייב שתיים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אביי האי מאן דקניב סילקא חייב שתיים אחת משום קוצר ואחת משום זורע: והחורש: תנא החורש והחופר והחורץ כולן מלאכה אחת הן אמר רב ששת היתה לו גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש אמר רבא היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה משום חורש אמר רבי אבא החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה ואפילו לרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה ה"מ מתקן האי מקלקל הוא: והקוצר: תנא הקוצר הבוצר והגודר והמסיק והאורה כולן מלאכה אחת אמר רב פפא האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי חייב שתיים אחת משום תולש ואחת משום מפרק רב אשי אמר אין דרך תלישה בכך ואין דרך פריקה בכך: והמעמר: אמר רבא האי מאן דכניף מילחא ממלחא חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע: והדש: תנא הדש והמנפץ והמנפט כולן מלאכה אחת הן: הזורה הבורר והטוחן והמרקד: היינו זורה היינו בורר היינו מרקד אביי ורבא דאמרי תרויהו כל מילתא דהויא במשכן

רש"י גמ' מנינא למה לי. ליתני רבית מלאכות הזורע והחורש כו' ואנא חזינא אי חרבעין ניהו: שאם עשאן כו'. ובה להודיעך שאם נתעלמו כל הלכות שבה ממנו חייב כמה חטאות עליו: מכרב כרבי. חורשין: כו"ץ קשה היא ואין יכול לכסות כלל חרישה ואשמעינן דהא נמי חרישה היא: כולן מלאכה אחת הן. דזומר נמי ללמוחי אילנא הוא ונפקא מינה דלוי עבד ליה כוון בהדי זורע לא מייחייב אלא דהא דהעושה מלאכות הרבה כו' זורע אב מלאכה ונוטע נמי אב מלאכה הוא דליינו זורע אלא שזה בזרעים זה באילנות וכן מבריק ומרכיב אב זומר תולדה: זומר חייב. משום תולדה נוטע ללמוחי עביד: ונוטע גופיה וכן מבריק ומרכיב: חייב משום זורע. כזומר אינו נמי זורע זה זה אב בזרעים זה אב באילנות: משום נוטע לא. למבריק ולמרכיב קאי: אימא אף משום זורע. דהך זריעה באילנות ואי עבד ליה בהדי זורע מייחייב חדא ותו לא: זומר. להלמיה האפן: וצריך לעצים. להסקה משום דלריך להם הוא תולדה דקוצר דלריך נמי לזכור: דקטל אספסתא. שמה וקוצרין אורו ג' פעמים בחדש וחורז וזמנא: דקניב סילקא. חורז דקניב מן המחובר וחורזין וגלזין: החורץ. עושה חריצין בקרקע: מלאכה אחת הן. אינו חייב אלא אחת דכולהו לפי שרי ארעא עבידי: גבשושית. תל קטון: בבית. שייך בנין שמתכוין להשוות קרקעיתו: משום חורש. דמפרי ארעא: גומא וטממה. צעפר היינו חורש שהעפר שמיילכה בו הוא רפוי וטוב לזריעה והשואה לקרקע להיות נזרע עם השדה: אלא לעפרה. לכסות זרעה: פטור עליה. ואין כאן משום בנין בבית דקלקול הוא ולזריעה נמי לא חזיא אב לא אם היה צריך לה חייב משום בונה: לרבי יהודה. צעפר המזניע (לקמן כג'): גבי מוליא את המת צמטה: מתקן. כמו מוליא את המת לקוצרו אינו צריך לגופה דהוא לא למת אלא לפנות ביתו והוא לא צריכה לגופה כגון שחורף צריך לחפץ זה במקום אחר: מקלקל הוא. את ביתו: גודל. בתמרים: ומוסק. בזיתים: אורה. בתאנים: דלדא פיסא לדיקלא. ורק פיסה רגבים דלדא: ואתר תמרי. השיר התמרים: תולש. תולדה דקוצר: מפרק. תולדה דש שפסק תבואה משבליה לשון פורק מן החמור דישאכרנא"ר: ודישירנא"ר: לפירוק (בהמה ממשאה)) כע"ז רבינו לוי וגם בתשובת רבינו משולם האלו מלאכה זו אף זה מפרק התמרים מן המכבדות: אין דרך תלישה ופריקה בכך. על ידי זריקה אלא או ביד או בכלי ותולש כללית יד הוא ופטור: דכניף מלחא ממלחא. שצבר מלח ממשרפות מים דמתרגמינן חריצי ימא (יהושע יא) שמשוך לחורב מים מן הים והחמה שורפתו והן נעשין מלח ואותו חריץ קרי מילחא: משום מעמר. שאף הוא כמאסף בשבילן הוא: המנפץ. פשתן בגבולין: והמנפט. אמר גפן בקשה כדרך האומנין ואלמר גפן גידולי קרקע הוא להכי קרי נפוט דליה תולדה דש שפסק גרעינין ממנו ולא קרי ליה תולדה מנפץ לכמה: ה"ג היינו זורה היינו בורר היינו מרקד. היינו. כמו הי ניהו כלומר דמשלמי להו תנא דמתניתין תלת והלך כולן מלאכה אחת הן דמפריש אוכל מן הפסולת: (רש"י)

תוספות מכדי מכרב כרבי ברישא והדר כו'. לא שייך למידק הכי בהא דקתני המכבה ברישא והדר המבעיר דהכא כל סידורא דתת נקט כסדר לבד מחרישה: משום זורע. אין להוכיח מכאן דצריך להתרות אתולדה משום אב דהא לא קאמר שצריך להתרותו משום זורע אלא דאם התרה בו משום זורע דחייב אבל בריש פרק תולין (לקמן קלח.) משמע קצת דצריך להתרות אתולדה משום אב דקאמר משמר משום מאי מתירין ביה (שיהא חייב) רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד וגם זה יש לדחות דהכי פירושו משום מאי מתירין ביה שיהא חייב רבה אמר משום בורר אבל אם התרו בו משום מרקד פטור כיון דמתרהו משום דבר שאינו דומה לו הוא סבר שהוא מעליג בו ופטור אבל אם התרה בו סתם אל תשמר חייב ונראה שגם ר"ח רוצה לפרש כן ועוד ראינו דברי רבי בבא קמא (דף ב.) קאמר לר' אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה ולא משני דלכהי קרי ליה אב דצריך להתרות אתולדה [משום] אב: זומר וצריך לעצים חייב שתיים. והא דאמר בפ' זה בורר (סנהדרין דף כו.) תו חזינה להווא גברא דהוה קא כסח אמר להן כהן וזמיר אמרו ליה יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אף על גב דהכא אמר חייב משום נוטע התם מייירי בה"ג שאין האילן מיתקן בכך אלא מתקלקל: וצריך לעצים. נראה דאפילו לר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה בעינן צריך לעצים דלא מיקרי בעצים קוצר אלא בעינן זה מידי דהוה אקורע על מנת לתפור ומוחק על מנת לכתוב וכדאמר רבי יוחנן לקמן בפ' חבית (דף קמה.) אחד כבשים ואחד שלקות שחטן לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ואמאי שרי לגופן ליהוי כמלאכה שאינה צריכה לגופה אלא טעמא לפי שאין דרך דישה בכך: ואחת משום מפרק. אין נראה לר"י כמו שמפרש רש"י שמפרק האילן ממשאו מן הפירות שעליו אלא כמו שפירש רבינו שמואל שיש על התמרים קליפה העליונה וכשהוא מכה בתמרים מפרק את הקליפה מן התמרים והוי כמו דש שמפרק את התבואה מן השבולת: מפרק. פירש"י דהוה תולדה דדש וקשה לר"ת דבשיליה המצניע (לקמן צה.) אמר דחולב חייב משום מפרק ואי הוה תולדה דדש הא אמר לקמן גבי הפוצע חלון דלרבנן אין דישה אלא בגידולי קרקע ואין לומר דדוקא חלון שהוא דג פטרי רבנן דלא הוי גידולי קרקע אבל בחולב מחייבי דבהמה חשיבא גידולי קרקע כדמוכח בריש בכל מערבין (עירובין דף כו:) דהא [ע"כ טעמא דרבנן משום] דלפינן להו מסממנין שבמשכן דאין דישה אלא בגידולי קרקע לגבי דבר הגדל ממש מן הקרקע לא חשיבא בהמה גידולי קרקע כדאמרין בהשוכר את הפועלים (ב"מ פט.) מה דיש מיוחד שהוא גידולי קרקע ופועל אוכל בו אף כל כו' יצא החולב והמגבן כו' דוחק לומר דברייא דהמצניע אתיא כו"י דפליג לקמן אדרבנן ונראה לר"ת דמפרק חייב משום ממוח דכחולב ממוח את הדי ומחליקו ואין נראה לר"י דבפרק חבית (לקמן קמד:) אמרינן חולב אדם לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה ולר"ת מה לי לתוך הקדרה מה לי לתוך הקערה ולפירוש הקונטרס א"ש דמעיקרא כשהיה בדין חשיב אוכל וכחולב לתוך הקדרה (דהשתא) נמי הוי אוכל ולא דמי לדש שנשתנה ונראה דלפירוש הקונטרס הלכה כרבי יהודה דהאמר בפרק אע"פ (מתיבות ס.) אמר רבי מרינוס גונח יונק חלב בשבת מ"ט מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צער לא גזרו רבנן ופסיק התם רב יוסף הלכתא כרבי מרינוס ואין נראה לומר דאף לרבנן אסור מדרבנן דמיחזי כמפרק ואף על גב דלא אסירא אלא מדרבנן לא שרי אלא משום דאיכא תרתי כלאחר יד ובמקום צער: (תוספות)

רשב"א אימא אף משום זורע. ומוזי נכו יאירי מפרש דרב פריש לן דכי קתני טוון מלאכה אחת הן דמשמע דהוה רבית, היינו משום זורע ונוטע, אבל כוליהו איך תולדה ניהו. (רשב"א)

אע"ג דאיכא דדמיא לה חשיב לה וליחשב נמי כותש אמר אביי שכן עני אוכל פתו בלא כתישה רבא אמר הא מני רבי היא דאמר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואי חשיב כותש הוא ליה ארבעים וליפוק חדא מהנך ולעייל כותש אלא מחוורתא כדאביי: ת"ר היו לפניו מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברור ואם בירר חייב חטאת מאי קאמר אמר עולא הכי קאמר בורר ואוכל לבו ביום ובורר ומניח לבו ביום ולמחר לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב חסדא וכי מותר לאפות לבו ביום וכי מותר לבשל לבו ביום אלא אמר רב חסדא בורר ואוכל פחות מכשיעור בורר ומניח פחות מכשיעור וכשיעור לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור אלא אמר רב יוסף בורר ואוכל ביד בורר ומניח ביד בקנון ובתמחוי לא יברור ואם בירר פטור אבל אסור ובכברה לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה רב המנונא מידי קנון ותמחוי קתני אלא אמר רב המנונא בורר ואוכל אכל מתוך הפסולת בורר ומניח אוכל מתוך הפסולת פסולת מתוך אוכל לא יברור ואם בירר חייב חטאת מתקיף לה אביי מידי אוכל מתוך פסולת קתני אלא אמר אביי בורר ואוכל לאלתר ובורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעשה כבורר לאוצר וחייב חטאת אמרוה רבנן קמיה דרבא אמר להו שפיר אמר נחמני הו לפניו שני מיני אוכלין וביירר ואכל וביירר והניח רב אשי מתני פטור רבי ירמיה מדיפתי מתני חייב רב אשי מתני פטור והא תני חייב לא קשיא הא בקנון ותמחוי הא בנפה וכברה כי אתא רב דימי אמר שבתא דרב ביבי הואי ואיקלעו רבי אמי ור' אסי שדא קמיייהו כלכלה דפירי ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור אי משום עין יפה הוא דמכוין חזקיה אמר הבורר תורמוסים מתוך פסולת שלהן חייב לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור שאני תורמוסים

רש"י אע"ג דאיכא. אחריתי בהדה דדמיא לה חשיבינהו לתרווייהו כחבות ואע"ג דחדל נינהו: וליחשב נמי כותש. חטון במכשתה להסיך קליפתן דהואי במקדש כסממנין אלף לאו משום דדמיא לך לא חשיב לה דהא נמי מופרקה מלבוש הוי: שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. לכך אע"ג דהואי במקדש ואם מלאכה הוי כיון דתנא ליה דא לא תנא לה זורה ובורר ומקדש סידורא דפת נינהו וכיון דהו במקדש והכא אחילא בסידורא דפת תנינהו כדלמרינן גבי אופה דה"ל למתני ממש ולא אופה דלא היה במקדש אלף משום סדורא דפת נקט והתא הוילא אופה בפת כממשל כסממנין אלף כתישה הוילא דלמתי וכתשי לעשות סלת נקיה אלף עניים לא טעמי הלכך לא תנא לה ומיהו ודאי לא מלאכה הוי ובכלל דא הוי: רבי הוי. דילוף לקמן בפרק האורח (דף כ"ז:) דברים הדברים הנה הדברים למניינא: וליפוק חדא מהנך. או זורה או בורר או מרקד דהו חזקא ליופק מינייהו חדא וליהני הך דהכי עדיף למיתני חתי מהא ותרתי מהא מלמיתני ולמיתכיל לתתא זימני כדלמתי וליפוק חדא דלא כילי ביה מויד: הו לפניו מיני אוכלין גסוף ו"ג עני: ולא יברור. לקמיה פריך מתי קאמר דבישא תנא בורר והדר תנא לא יברור: ולמחר. לנורח מה: וכי מותר לאפות ולבשל לבו ביום. וה"ל אב מלאכה הוי כיון דלמחר חייב חטאת: פחות מכשיעור. פחות מכשיעור: וכי מותר לאפות פחות מכשיעור. נהי דחויב חטאת ליוכא חטאת מיהא ליוכא דקיימא לן הוי שיעור אסור מן התורה בפרק בתרא דיומא (דף ע"ז.) והכי קתני בורר לכתלה: בקנון. כלי עץ שעושין כעין כיור רחב מלאחריהו וקרי מלפניו ובעלי מעטע עושים אותו והבורר בו קטנית וכן קטנית במקום הרחב ומנונעו והקטנית מפני שהיא סגולה מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסולת נשאר בכלי: פטור אלף אסור. מותר לכתלה לא הוי דדמי לברייה וחייב חטאת לא הוי דלכלה יד הוי דעיקר בייה בנפה וכברה אלף ביד לא דמי לבורר כלל: מידי קנון ותמחוי קתני. ה"ה נמי לפריך מידי נפה וכברה קתני אלף חדא מינייהו נקט: אוכל מתוך הפסולת. לא דרך ברייה הוי: ובורר ומניח לאלתר. לאלתר לאלתר שאין זה דרך בוררין: לנורח. להנטי: נחמני. אביי: והתניא. לעיל חייב ופי' בבורר ומניח לאלתר מותר לכתלה הויא ופטור אלף אסור ליוכא: שבתא דרב ביבי הוי. הגיע יומו להיות עומד ומשמש על התלמידים: וקדא קמיייהו. ולא רצה לברור האוכל מתוך העליון ולתת לפני כל אחד ואחד אלף שטון והם נוטלים ואוכלים ובשעת זה נפרש האוכל מחליו: הבורר תורמוסין. לאחר ששקלן הוי בורר אוכל מתוך הקליפה: (רש"י)

הוספות אע"ג דאיכא דדמיא לה חשיב. והא דלא חשיב שובט ומדקדק לפי שהם לגמרי בכלל מייסד ואורג ולא חשיב נמי מנפץ אע"ג שבמשכן היו מנפצין פשתן לעשות יריעות ושאר דברים משום דהיינו דש ממש אלא שזה בתבואה וזה בפשתן אבל זורה ובורר ומרקד הם שלשה דברים: שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. וא"ת מ"מ ליחשב כתישה כסממנין דהוה במשכן ואע"ג דעני אוכל פתו בלא כתישה לענין סממנים מלאכה חשובה היא ואומר ר"י דלאו דוקא אוכל פתו אלא ה"ה דעני צובע בסממנים בלא כתישה וא"ת מרקד נמי לא ליתני שכן עני אוכל פתו בעישה בלושה כדאמר בסוף פרקין ויש לומר דרוב עניים אין אוכלין בלא הרקדה אלא שלענין חלה מצטרפין הסובין דקרינן ביה מלחם הארץ כיון דיש עניים שאוכלים בעישה בלושה ור"ת פירש בע"א ולא נתיישב לר"י: הו לפניו שני מיני אוכלין גרסי'. וכן פירש ר"ח דבאוכל מתוך אוכל שייכא ברירה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו שרואה לאכול אותו שאינו חפץ בו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאכול וכן משמע בירושלמי דגרס הבורר אוכלים מתוך אוכלים חזקיה אמר כו': בורר ומניח. פי' לצורך אחרים: וכי מותר לאפות פחות מכשיעור. והמתקן ס"ד פחות מכשיעור הוי דרך אכילה: מתקיף לה רב המנונא מידי קנון ותמחוי קתני. פי' הקונטרס דה"ה הוה מצוי למימר מידי נפה וכברה קתני וקשה לר"י מאי קמשני רב המנונא לדידיה נמי תקשה מידי [אוכל] מתוך פסולת קתני ועוד בסמוך פירש הקונטרס והתניא חייב דהיינו הך דהכא ומשני דבנפה וכברה מייירי והיכי משני הכא מידי נפה וכברה קתני ונראה להבינו יצחק דדוקא מקנון ותמחוי פריך וה"פ מידי קנון ותמחוי קתני כיון דנחת לפרושי דיני ברירה דביד מותר ובנפה וכברה חייב חטאת לא היה לו להניח מלשנות קנון ותמחוי דפטור אבל אסור: בורר ואוכל אוכל מתוך פסולת. משמע דאוכל מתוך פסולת אין דרך ברירה בכך וקשה דבריש פרק תולין (לקמן קלח). אמרי' מה דרכו של בורר אוכל מתוך פסולת וי"ל דהתם בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברירה היכי שרי לב"ש הא אינהו אסרי לברר כדרכו וצ"ע שם: והתניא נוטל את האוכל ומניח את הפסולת ואי בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברירה היכי שרי לב"ש הא אינהו אסרי לברר כדרכו וצ"ע שם: והתניא חייב. פי' בקונטרס דהיינו דלעיל וקשה לר"י דלמאי דמוקמינן לה בנפה וכברה משמע דוקא לבו ביום אסור אבל לאלתר אפי' בנפה וכברה שרי ובפ"ק דביצה (גם זה שם.) משמע דבנפה וכברה אסור בכל ענין דתנן ב"ה אומרים בורר כדרכו בקנון ובתמחוי אבל לא בנפה ובכברה ולא מפליג בין לאלתר לבו ביום ועוד לכאורה לעולא דלעיל הוי בורר לבו ביום כמו לאלתר לאביי וא"כ שרי לעולא בנפה וכברה אפי' לבו ביום ובמתני' דביצה אסר לכל הפחות לבו ביום ונראה לר"י דברייתא דלעיל איירי בבורר ביד והכא דמוקמינן לה בנפה וכברה ברייתא אחריתא היא ואפי' לאלתר חייב חטאת וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דפירש שיש ג' דינין בבורר לאלתר דביד מותר לכתלה בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור בנפה וכברה חייב חטאת: ולא ידענא אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור. פי' לא ידענא מה שלא ביררם תחלה קודם שהביאם לפניו אבל אין לפרש מה שלא ביררם בשעה שהניח לפנייהם דא"כ מאי קאמר אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור דהא לכ"ע שרינן אוכל מתוך פסולת (תוספות)

דשלקי ליה שבעא זימני ואי לא שקלי ליה מסרח וכפסולת מתוך אוכל דמי: והטוחן: א"ר פפא האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן אמר רב מנשה האי מאן דסילת סילתי חייב משום טוחן אמר רב אשי אי קפיד אמשתחא חייב משום מחתך: והלש והאופה: אמר רב פפא שבק תנא דידן בישול שממנין דהוה במנא קא מיכיון קמ"ל דמירפא רפי והדר קמיט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דארתח כופרא חייב משום מבשל פשיטא מהו דתימא כיון דהדר ואיקושא אימא לא קמ"ל אמר רבה האי מאן דעבד חביתא חייב משום שבע חטאות תנורא חייב משום שמונה חטאות אמר אביי האי מאן דעבד חלתא חייב אחת עשרה חטאות ואי חייטיה לפומיה חייב שלש עשרה חטאות: הגוזז את הצמר והמלבנו: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת משום גוזז ואחת משום מנפץ ואחת משום טווה רב כהנא אמר אין דרך גזיזה בכך ואין דרך מנפץ בכך ואין דרך טווי בכך ולא והתניא משמיה דרבי נחמיה שטוף בעזים וטוו בעזים אלמא טווה על גבי בהמה שמה טוויה חכמה יתירה שאני תנו רבנן התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות (וא"ר) שמעון בן לקיש תולש חייב משום גוזז קוטם חייב משום מחתך מורט חייב משום ממחק: הקושר והמתיר: קשירה במשכן היכא הואי אמר רבה שכן קושרין ביתדות אהלים (קושרים) ההוא קושר על מנת להתיר הוא אלא אמר אביי שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים אותה א"ל רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר וכי תימא דאי מתרמי ליה תרי. חוטי קיטרי בהדי הדדי שרי חד קטר חד השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מ"מ"ה הקב"ה עושין אלא אמר רבא ואיתימא רבי עילאי שכן צדי חלוון קושרין ומתירין: והתופר שתי תפירות: והא לא קיימא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא שקשרין: הקודע על מנת לתפור: קריעה במשכן מי הוה רבה ורבי זירא דאמרי תרווייהו

רש"י דשלקי ליה שבעא זימני. למתקן: ואי לא שקלי ליה לאוכל מתוך הפסולת מהו דתנין דמי וזימון ע"י שגשק הרבה: מסרח. והלכך אוכל נמי כל זמן שעמורכו בו הוי פסולת ומיהו אוכל הוא ומחמירין עליה למיהו הוא דשקיל פסולת מתוך אוכל ול"נ הכורח תורמוסין מתוך פסולת שלהן משקלקן פעם אחת ממתיקין ומעשין אותן המים ובורר המחולקות שלהן כמו שעושין לפולין וכן בכל פעם ופעם וזה בורר האוכל ומניח הפסולת ואי לא שקלי ליה מסרח גרסינן הלכך משקלקום פעמים ושקל חשיב ליה פסולת האוכל ואי שקיל להו הכי דלא הדר שקיל להו מסרחו וכשהוא נוסף מתוך שאר מינין גרועין המעורבין בהן פסולת מתוך אוכל דמי להנהו שאר מינין לא מסרחו דגמר להו בישוליהו פעם ראשונה ושניה ורבינו הלוי גרים ואי שקילי ליה מסרחו כשנוטלו נימוח בין אלבעותיו ונמאם הלכך הוא דשקיל הוי פסולת והגשח הוא אוכל עד שחוזר ונוטלו: דפריס סילקא. מ"מ גרסינן ולא בסמ"ך דפריס בהעור והרוטב (חולין דף קכ). מאי קיפא פימא מינאי"ר (לקרוז, לרסק) בע"ז מחתכו הדק: דסלית סילתי. ע"מ דקיס להבעיר אש: ואי קפיד אמשתחא. לחותכן במדה: מחתך. העור מקלכו במדה: ונקט אופה. דלא שייך במלככת המשכן כלל: סודרא דפת. שהתחיל בו נקט ואופה במקום שקול דסממנין הוא דהוא בישול דפת: דשדא סיכתא. שהשליך יחד לח לתנור חס לבישול שיתקשה: לשרוי. לחוק ואין כאן בישול: דמרפי רפי. ע"י חוס האור והמים שבתוכו יולאין ולאחר שילאו מימיו ממיט מתקשה ובי רפי ברישא הוי בישול: דלרתח כופרא. שהתין דפת: דהדר ארופי. חוזר ומתקשה: חביתא. של חרס: שבע חטאות. טוחן הרגבים ושוחקן הדק הוי טוחן ובורר האכורות הגרות מחובן הרי קשים ומתקין בנה ומגבל הטעם דהיינו לש וממנה הטעם כשעושה הגולם שיהא חלק הרי ממחך ומציער את האור בכבשן ומלככו בתוכו הרי מבשל חיובא דחופר ליכא דלוינו כריד אלל לעפרה: תנור חייב שמונה. דלאחר שרפוי בכבשן הוא טח עליו טפילה שיהא עב וחמום מתקיים והוא גמר מלככתו ואמרינן לקמן (דף עה): כל מידי דהוי גמר מלככת חייב משום מכה בפטיש אבל גבי חבית ליכא משום מכה בפטיש דמאליה נגמרה מלככתו בתנור: לחתא. כוונה של קנים: חייב י"א זומר הקנים והוא כריד להם חייב משום קולח משום גוטע אכסם יחד הרי זה מעמר ביכר יפות הרי זה בורר החליקין הרי זה ממחך עשאו דקות מלכת קנים או שלש הרי זה טוחן חתכן במדה הרי זה מחתך הפוך השתי הרי זה מוסך ארב אחת למעלה ואחת למטה כדי להעמידו הרי עושה שתי בתי ניחין ארב הרי זה אורג חתך לאחר אריגתה כדי להשוותה הרי זה מכה בפטיש כדאמרינן לקמן וע"ה) האי מאן דשקיל ארופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש הרי י"א: ואי חייטיה לפומיה. לעשות לה שפה הוסיף כאן חופר וקושר שרירי לקשור לאחר התפירה ומשום בונה ליכא לחיוביה לא חבית ולא בתנור ולא בכורת דלוינו כבשן מלככו דלוינו כריד אלל הפשטה אלל בעור וי"מ קודח נקבים בע"ז שחוחבין בו ראשי הקנים של שתי ומחייב ליה משום טוחן ולא נהירא לי דההיא טחינה מלככת שאינה כריכה לגופה היא וטוב לי לפיכך שעושה אותן דקות והוי כמאלו דסלית סילתי: שטוף בעזים וטוו בעזים. קרא קדריש טוו את העזים (שמות לה) בגופן של עזים משמע: חכמה יתירה. כדכתיב וכל אשה חכמה לב אלל להדיוט אין דרכו בכך והוי כללתי יד: התולש את הכנף. גולה גדולה מן כנף העוף: והקוטמו. לאחר שתלכו חופר ראשו שהוא דק ורחוי להניחו בכר וכסתו: והמורטו. ללד זנבו שהוא קשה מורט שערו מכלו ומשליך הקנה ונתון השיער בכר וכסתו: משום מחתך. דקפיל לחתוך עד מקום שהוא רחוי וגם מן הקנה אורג כובעים ועושה כובעים מנפי עוף בלא שיער: משום ממחק. דתנן גבי עור הממחקה: ביתדות אהלים. נוטלים יחידות בקרקע כדכתיב יחידות המשכן וקושרין אריעות בהן במיתריהם: קושר ע"מ להחיר הוא. וכי האי גוונא פטרינן ליה לקמן דתנן כל קשר שאינו של קיימא. אין חייבין עליו: בהדי הדדי. בשני חוטין זה אלל זה: שרי חד. לאחר אריגתו מחיר האחד מפני שבוטלתי ונרתיק: וקטר חד. כלומר מניח כמו שהוא: השתא כו' אין עושין. כששמתו נראה הקב בידיעה שחוטיה הוי כפולין וזהו גפון ומתחלה הוי זריחין בכך וכי מתרמו לה תרי קיטרי קושרין האחד ונתקין החוט השני מלמטה ולמעלה ומספקו בחוט ארוך וקושרין למעלה ולמטה ואין שם קשרים סמוכין: לדי חלזון. ללבוש התכלת דמנו והוא כמין דג קטן ועולה אחת לשבעים שנה: קושרין ומתיוקין. שכל כשחות עשויות קשרים והן קשרי קיימא ופעמים שרירי לטוול חוטין מרשת זו ולבוסוף על זו מחיר מכלו וקושר מכלו: והא לא קיימא. הכי וכיון דלא קיימא. לאו מלככת היא: שקשרין. שקשר שני ראשי החוט: (רש"י)

תוספות האי מאן דפריס סילקא. דוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי: מהו דתימא לשרורי מנא קא מכיון. ה"פ ואין בו בשול כלל קמ"ל דנהי דלשרורי מנא קא מכיון בשול מיהא יש בו דמירפא רפי והדר קמיט וחייב אבל אין לפרש קמ"ל דלא אמרי' לשרורי מנא קא מכיון דבפרק אין מעמידין (ע"ז לח). אמרי' גבי האי נכרי דשדא סיכתא לאתנא אי קבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי ופריד פשיטא ומשני מהו דתימא לבשולי מנא קא מכיון קמ"ל לשרורי מנא קא מכיון: חביתא ותנורא וחלתא. פי' רש"י דמשום בונה לא מיחייב דאין בנין בכלים ואין נראה דדוקא במחזיר מטה ומנורה של חוליות אמרי' דאין בנין בכלים אבל כשעושה לגמרי כל הכלי מיחייב משום בונה דאמרינן בריש הבונה (לקמן ד' קב): האי מאן דעיייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה וצ"ע דלא ליקשי ממנפח בכלי זכוכית דסוף פרקין: חכמה יתירה שאני. והעושים אותם בטלה דעתם אצל כל אדם כדאמרינן בהמצינע (לקמן ד' צב): גבי אנשי הוצל: שכן צדי חלוון כו'. בריש אלו קשרים (לקמן קיא): פירש בקונט' קושרין ומתירין פעמים קושרין את המכמורת ופעמים מתירין אותם: (תוספות)

חייב מיתה והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו מגושטא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי תסתים דרב דאמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה דאי ס"ד חרשי הכתיב **[דברים יח-ט]**. לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות רב תסתים אר"ש בן מצי אר"ר הושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר **[ישעיה ה-ב]** ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו אר"ר שמואל בר נחמני אר"ר יוחנן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר **[דברים יד-ו]** ושמרם ועשייתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים היא אומר זה חישוב תקופות ומזלות: הצד צבי וכו': תר"ר הצד חלון והמוצו אינו חייב אלא אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מ"ט דרבנן קסברי אין דישה אלא לגדולי קרקע ולי חייב נמי משום נטילת נשמה אמר רבי יוחנן שפצעו מת רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה: השוחטו: שוחט משום מאי חייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום נטילת נשמה

רש"י לרנא. תולעת ומנקב בו קב הטן ועגול וכרד לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלל החל הפיריה עשויה קמטין קמטין: המוחח חוט של הפיריה. כגד התפור ועומד והנית החוט ארוך והתפרדו שתי החיכות הבגד זו מזו במקלת וחוטו התפירות נמשכין ומותח את ראשי החוט להקב ולהכריז זו היא הפיריה וחייב: והלומד דבר אחד מן המגוש. מין הממשכו לע"ז אפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: והודע כו'. הני תלת שמעתתא שמעינהו (מר) זוטרא מרב כי גדלי וגרסינהו: אמגושא. לחמרינן בכל דוכתא רב ושמואל פליגי ביה: חד אמר חרשי. מכשף: וחד אמר גדופי. מין האדוק בע"ז ומגדק תמיד את השם ומסית אנשים לע"ז: דלי סלקא דעתך חרשי. ועטמא משום דכתיב לל ימלא כד גו' וקא חשיב מכשף: והא כתיב. לעיל מיניה לל תלמד לעשות כדי שעשה: להבין. שחובל לעמוד בהן ואם יעשה נביא שקר לפניך שחבין שהא מכשף: הסתים גדופי הוא. הלכך כל דבריו דברי ע"ז והסתלק מעליו שלל ישרא' לעיני העמים. שחכמה הניכרת היא שמראה להם סימן לדבריו שהיכל החמה והמזל' שמעינן דבריו שאומר שנה זו גשומה והיא כן שנה זו שחונה והיא כן שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה במזל תלוי הכל לפי השעה המתחלה לשמש בכניסת החמה למזל: והפועל. דוחקו בידיו שילא דמו: אינו חייב אלא אחת. משום יזדה אבל לפגיעה לוכח חיוב: בכלל דישה. שפסק דמו הימנו כמפרק הובאה מקשין שלה: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. כלומר לגבי נטילת נשמה היא מתעסק בדבר אחר וכל הויה מלאכת מחשבת שאינו מתכוין שיהיה: טפי ניחא ליה. שדס הכי טוב מדי המה וכיון דכל עלמנו מתכוין וטורה לשומרו שלל ימות בידו אפי' מת אין כחו אלא מתעסק וכי מודה ר' שמעון במידי דלכ איכפת ליה אי מהירמי ומיהו איכוניו לל מייכוני: דליציל ציבעיה גרסינן. שהחל מראית כבעו כלולה: שחט משום מאי מייחייב. שחטיה במלאכת המשכן היכא ומאי עבידה' אי מעורות חילים מאלמים למה לי בהו שחטיה בחניקה נמי סגי: (רש"י)

תוספות שכן יריעה שנפל בה דרנא כו'. תימה לר"י דברי האורג אמרי' קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה ומשני דעבידא ככיסתא ואומר ר"י דבמשכן היו אומנים ביותר והיו נזהרים שלא היו עושים ככיסתא והתם לא קאמר שנפל בה דרנא דנקט דשכיח טפי ועוד דהתם בעי לאשכוחי קורע על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא יריעה שנפל בה דרנא צריך לקורעה מתחלתה ועד סופה ויש בה כמה תפירות ואע"ג דהשתא לא משכח' במשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא סברא הוא דבשתי תפירות היו דבר חשוב: אמגושא. פי' בערך דפליגי בהא דאמר רב פפא באלו מולחין (מו"ק יח). פרעה אמגושי היה דכתיב הנה יוצא המימה חד אמר לעשות כשפים היה יוצא אחד אמר גדופי שהיה עושה עצמו ע"ז שהיה אומר לי יאורי ואני עשייתני ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל במאי דאמר רב פפא אלא פליגי אמגושא שזכר בשום מקום במשנה או בביריתא: הצד חלון. למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלון דדרך לפצועו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מייחייב משום נטילת נשמה ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מייחייב בצידה שלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמרי' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז): השולה דג מן הים כיון שיבש בו כו' הכא שמה חלון דרכו לפרסח ולקרב מיתתו וצ"ע דבירושלמי משמע דצד חלון לא מייחייב משום צידה: וליחייב נמי משום נטילת נשמה. ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור מריד שפיר דהיכא דאיכא תקון קצת חייב כדאמרי' בפסחים (דף עג.) בסוף אלו דברים והכא נמי במה שממיתו יש תקון קצת שאינו מפרסח לכאן ולכאן ונוח ליטול ממנו הדם ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה אתי שפיר נמי לרבי יהודה דהשתא ליכא תיקון כלל ומיהו שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמייחייב מקלקל בחבורה מדמשני מתעסק הוא אצל נטילת נשמה ולא קאמר מקלקל הוא: מתעסק הוא אצל נטילת נשמה. האי מתעסק לאו דוקא דהא מתעסק בחבורה חייב לר"ש דאמר בס"פ ספק אבל (כריתות יט): הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב וטעמא כדיליף בהאורג (לקמן קו). מדאיצטרך למישרי מילה מכלל דמקלקל בחבורה חייב ולא חיישנן למלאכת מחשבת דמקלקל דעלמא לא מיפטר אלא משום מלאכת מחשבת כדאמר בס"פ דחגיגה (דף י): ומתעסק דהכא היינו דבר שאין מתכוין כיון דאין מתכוין כלל למלאכה מותר אפי' בחבורה אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת כמו כל איסורים שבתורה דלא שייך בהו מלאכת מחשבת ושרו אין מתכוין כדאמר מוכרי כסות מוכרין כדרךן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה כו' (כלאים פ"מ משנה ה) וכן מוכח ב"פ דכתובות (ד' ה): דאמר את"ל דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש פירוש בדבר שאין מתכוין ואת"ל הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש בדבר שאין מתכוין תו ליכא לספוקי במקלקל דאפי' מקלקל בחבורה חייב כיון דאין מתכוין מותר: טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה. פי' אע"ג דהו פסיק רישיה דמודה ר"ש הכא מיפטר משום דהו מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפי' מקלקל בחבורה חייב כיון דאין מתכוין מותר: טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה. פי' אע"ג דהו פסיק רישיה דמודה ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה ה"מ במידי דניחא ליה אי מתרמי דהו צריכה לגופה אבל במידי דלא איכפת ליה לא מודה ורש"י פי' דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו במאי דלא איכפת ליה אי מתרמי וליתא דהא מוזרד זרדין בארעא דחבריה פטר ר"ש בפ' הבונה (לקמן קג). והתם לא איכפת ליה אי מתרמי אלא כדפי' בריש שמונה שרצים (לקמן קז). דחובל בהן חייב משום דהו תולדה דשוחט וחייב משום נטילת נשמה ונטילת הדם היינו נטילת נשמה כדכתיב כי הדם הוא הנפש ולכך ח' שרצים שיש להם עור חייב בנצור הדם אע"פ שלא יצא דכיון שנצור סופו לצאת אלא שעתה העור מעכו ושאר שרצים שאין להם עור אינו חייב עד שיצא מהם דם אבל בנצור הדם ולא יצא לא מייחייב דכיון שלא יצא סופו לחזור דאם היה סופו לצאת היה יוצא מיד שאין העור מעכו והשיב לו ר"ת דם חלון הראוי לציבעיה מיפקד פקיד ולא מייחייב על אותו הדם משום נטילת נשמה ועל דם אחר היוצא עמו נמי לא מייחייב דלא ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה אבל אין לפרש דנטילת נשמה היינו שמחליש אותו דבר שחובל בו דגבי דם בתולים מה צריך לחלישות האשה וגבי מילה מה צריך לחלישות התינוק. אלא לנטילת הדם קרי נטילת נשמה כדפי': שוחט משום מאי מייחייב. לאו אשוחט דמתני' קאי דההוא פשיטא דלא הו אלא משום נטילת נשמה

דצובע	תנן	בהדיא	במתני'	אלא	אשוחט	דעלמא	קאי:	(תוספות)
-------	-----	-------	--------	-----	-------	-------	------	----------

ב - **עה** **דף**

משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא ליתו דרי בתרא וליחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא דליתוס בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו ליזבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: היינו מולח והיינו מעבד ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו אפיק חד מינייהו ועייל שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישראל חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי ואפילו רבה בר

רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מיכליה עץ: והממחוק והמחכתו: אמר רבי אחא בר חנינא השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייה בר אבא ג' דברים סח לי רב אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי המגרר ראשי כלונסות בשבת חייב משום מחתך הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק והמסתתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר ר' שמעון בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש הצר צורה בכלי הממנח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש א"ר יהודה האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש והני מילי דקפיד עלייהו: והכותב שתי אותיות: ת"ר כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים פטור מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב אמר רבי מנחם בר' יוסי וזה חומר במחוק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: רבה ור' זירא דאמרי תרויהו כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: אלו אבות מלאכות: אלו לאפוקי מדר' א דמחייב על תולדה במקום אב: חסר אחת: לאפוקי מדר' יהודה דתניא ר' יהודה מוסיף את השובר והמדקדק אמרו לו שובר הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג: מתני' ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו וכל שאינו

כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניע: **גמ'** כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא אמר לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כ"ש עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך כיון דחלשא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי בר חנינא האי דלא כר"ש דאי כר"ש האמר לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע:

רש"י משום קובע. קובע את הבקר של בית הקטיטה ולקמן מפרש אחאי מיכוין לקובעו ולצניעה הואי בזמקן אב מלככה: משום נטילת נשמה. נטילת נשמה הואי בזמקן בלילים מחלומים ותפש וחלזון: אף משום קביעה. גפקא מינה לחיוביה תרתיה: מילתא דאמרי אימא כו'. דבר הימה אמרתי להכיר לצניעה בשיטתו דכ"ד אני לומר בו דבר טעם דלא יחור דמי בתרתי הסומעים וליחבו עליו: קובע בקר במאני נחא ליה. להאי שוחט בצניעה הבקר היינו חוצא ואנו אומר בו טעם: נחא ליה לחלוט בית הקטיטה דמלא. סיהא קובע דם: כי היכי דניחאיה אינשי. שנסחטה היום וניחו ונזנבו: היינו מולח היינו מעבד. אטו מליחה לאו תורף עיבוד הוא: ועי"ל שירטוט. לפי שדרך הרבנות קשהוהו בלא ללחבו משרטוטו תחלה כפי מה שהא רוחה להאריך ולהכריח ולקלח החיבור ואחר כך מעביר הספין לך השרטוט וכן בעורות המשכן כשהחוט: קבעי ליה לאורחא. שומלחה הרבה: הף בין העמודים. כגון עמודי אכסדראות שעשויים חלונות חלונות נגמקין בחלונות בין עמוד לעמוד והף שם בקרקעית הנבין שנסענין עליו כפי סיהא חלק חייב משום ממחק: המגרר ראשי כלונסות. סיהא דאפוקי אוריין וחדוין: ממרח רטיה. מחלוק החבוקת על המכה: מסתה את האבן. לאחר שנקרחה מן הסר והצדקה מחליקה: משום מכה בפטיש. שהא גמר מלככה: אב ככלי זרה. ככלי שעומד לכך לנארות: מנפח ככלי זכוכית. כשהוא נעשה על ידי נפוח: דקפול דאוריין. ראשי חושין התלוין בידיעה במקום קשרין כשהוא בה חוט וקשריהו וכן קפין וקסמים דקפין שנארגו בה בלא מתכוין ונטילין אותם ממנה לאחר לחיבה גמר מלככה הוא וחייב משום מכה בפטיש: כבד אות אחת גדולה כו' פטור. שבהרשי המשכן שהים היו כותבים אחת בזו ואחת בזו כדי לזווג כספרתים אותן: מחק אות אחת כו' חייב. שאין מלאכה מחיקה חשובה אלא ע"מ לכתוב והיא ש' מקום לשתי אותיות: אמר רבי מנחם ככרי יוסי. הא קמ"ל מאן תלה קמא ר' מנחם ככרי יוסי: לאפוקי מדרבי אליעזר. דהא אמרן דלא נמוט כאן אלא להויעניו מין חטאות של העלם אחד והנח הרי אלו למעטוי שאם עשה חולדותיה עמיהו דמינו מציא עליהן חטאת וללא כרבי אליעזר דמחייב חולדה עם האב ככריהו: שובט. משוה השתי בככרי קפין רי"ל ורי"ז: ככר (או ככר) (הוא אחד אחד מחלקי גול האורגים. משמעות המלה הגרפתית לפי גרונזה: סרגלון): : מדקדק. כשמותח חוט הערב מכה בככר עליו במקומות מקומות ליישבו שלל יהא מחוח יותר מדאי שהמחיה מעכבתו מהתכח יפה עם הארג: שובט הרי הוא בכלל מיסך. דהיינו מיסך ממך שמסדר חוטי השתי: הרי הוא אורג. דהיינו אורג ממך ולא דמי לזורה ובורר ומרקד דזה בקשין וזה בכרורות וזה בקמח: מתני' כל הכשר להצניע. שהא מין העשוי לזכך האדם: ומצניעין כמוהו. כמות זה כלומר שאם בו שיעור הראוי להצניע: אין חיוב אלא למצניע. אם נעשה חביב לאלם א' והצניעו חייב על הוצאתו אם חזר והוציאו אבל חסר אינו חייב עליו דלגביה לאו מלככה הוא: גמ' מ"ד דם נדה. אינו כשר להצניע כ"ש עץ אשרה דאסורי הנאה ניהו ומאסוי וריד לזכר: כיון דהנשא. המאכיל דם האדם לחתול נעשה חלב אותו אדם: הא. דתנא כל הכשר להצניע ויש בו שיעור שרבו ב"ח עשויין להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם עם הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעורים שבמשנה אלא למצניעין אותו קודם לכן וחזר המצניע והוציאו משמע דוקא בהצניעו חייב ואומר ר"י דיש ליישב פירושו דמה (תוספות רש"י)

תוספות אין עיבוד באוכלין. אין להתייר מאן מליחת אוכלין דאסור מדרבנן מליחה בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח:): ואפילו ב"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יא.): השף בין העמודים בשבת חייב. פירש ר"ח דשף העור על העמוד כדי להחליקו וכן משמע בירושלמי ורש"י פירש ששף קרקעית שבין עמודי חלונות ולא נהירא: והמסתתת את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש. אבל משום מחתך וממחק לא מחייב דמירי שכבר היא מרובעת ומתוקנת אלא שמיפה אותה ועושה בה שירטוטין ויפוי כעין שעשוי עכשיו מסתתי האבנים. ר"י וכן ריב"א: הרי אלו לאפוקי מדרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב. וא"ת מרישא שמעינן לה דתנן העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וי"מ דה"ק מעין מלאכה אחת היינו שתי תולדות מאב א' אבל האב ותולדה ידיה מיחייב תרתי קמ"ל: חסר אחת לאפוקי מדר' יהודה. תימה דמצינא דרישא שמעינן לה וליכא למימר תנא ושייר דהא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאקשווי דהא מאלו דרישא שמעינן לאפוקי מדר' אליעזר דאיכא למימר דנקט ברישא אלו אבות משום דקאי אדקתני לעיל חייב על כל אב מלאכה וי"ל דמצינא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבי יהודה דאיכא למימר דלא חשיב אלא מלאכות חשובות אבל שובר ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו משום דאינם מבוררות כל כך וכה"ג משני בפ"ק דקדושין (דף טז): גבי אלו מעניקין להן דבר שיש לו קצבה קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני: לאפוקי עצי אשרה. דלא כרבי יהודה דאמר בפרק רבי עקיבא (לקמן דף צ.) אף המוציא משמשי ע"ז כל שהוא חייב אלא כת"ק דפליג עליה כן פירש בקונט' התם וקשה לרשב"א הא דקאמר הכא מ"ד דם נדה כ"ש עצי אשרה מנא ליה דילמא סבר כרבי יהודה ומחייב בעצי אשרה שמצניעין אותו לשריפה: הא דלא כר' שמעון. פירש בקונטרס הא דתנן כל הכשר כו' שרבו בני אדם עשויים להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו משמע מדבריו דלא מחייב ר' שמעון אלא בסתם בני אדם שרגילין להצניעו שאתו שיעור חשוב להן ואפילו לא הצניעו הוא ולקמן פי' לא נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למצניעין אותו קודם לכן וחזר המצניע והוציאו משמע דוקא בהצניעו חייב ואומר ר"י דיש ליישב פירושו דמה (תוספות רש"י)

רשב"א מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב. פירוש: משום דהוא ליה כמותח שתי אותיות, וע"ג דלא בעינן כדי סיהא מקום לכתוב שתי אותיות גדולות כמותח שמחק דהא לא אפשר, מכל מקום בעינן כעין אות שמחק סיהא בינונית, ומאותה כתיבה שמחה, שאם היא כתיבה אשורית בעינן נמי אשורית, דלוי לא אינו חייב לפי שאין תנוח אות קטנה אשורית שלל יהא בה כדי לכתוב שתי אותיות בכתיבה שאינה אשורית כגון מיש"ק שנתו, וא"כ מאי גדולה, ולא קתני גדולה אלא לאפוקי סיהא מקום כעין אותה שמחה לכתוב שתי אותיות בינוניות מאותה אות שמחה, שאם הוא חל"ק סיהא מקום לכתוב שני אלפין בינוניים, ואם הוא בי"ח סיהא מקום לכתוב שני ביהין בינוניים או אחרות דומיא דהני, דלוי לא אינו כך מוחק אות אפילו בינונית שלל יהא בה לכתוב שני ווי"ן או שני יודי"ן ומאי גדולה דקתני, דלוי לומר מאי גדולה הוא הדין בינונית, ולאפוקי וי"ו או וי"ד קא אתי שאם מחקם אינו חייב משום דלא הו גולות, דהו דחוק הוא מלה, ועוד דהינה בלתי כתיבה מאי איכא למימר. ומיהו מכל מקום לא בעינן סיהא שם דומיא דשם משמעון או יא מיהיה דלא נאמרו אלו אלו חייב משום מלאכת מחשבת בלבד, דסלקא דעתך למינא כיון דלוי כמתכחהו אלא לכתוב שבעין או יתירה לא לחייב, קא משמעין לן כיון דשם הוא חייב, אבל כותב שתי אותיות בלתי אות שהייה חייב, דהא הו בקרשים ז"ח ט"י כדי לזווג ואף על פי שאינם פס. כן ראיתי לתלמוד אחד בשם רבו הרשב"א ז"ל. והידועים המיוחסים לר"ן.

המיוחסים	לר"ן.	הדקן	עלך	פקה	כלל	גדול	(רשב"א)
----------	-------	------	-----	-----	-----	------	---------

א"ר אלעזר הא דלא כר"ש בן אלעזר דתניא כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובה אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה: מתני' המוציא תבן כמלא פי פרה עצה כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי שום ועלי בצלים לחים

כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: **גמ'** מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטניות כי אתא רב דימי

אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל ר' יוחנן אמר חייב ר"ש בן לקיש אמר פטור באורחא א"ר יוחנן הכי לצמרא הדר ביה אמר רב יוסף שפיר עבד דהדר דהא לא חזי לגמל א"ל אביי אדרבה כדמעיקרא מסתברא דהא חזי לפרה אלא כי אתא רבין אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר פטור ריש לקיש אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור אכילה על ידי הדחק לא שמה אכילה ויבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: אמר ר' יוסי בר חנינא אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן וכל דלא שוו בשיעוריהו מי מצטרפין והתנן הבגד ג' על ג' והשק ד' על ד' והעור ה' על ה' מפץ ו' על ו' ותני עלה הבגד והשק השק והעור והמפץ מצטרפין זה עם זה ואמר ר"ש מה טעם מפני שראויין ליטמא מושב טעמא דראויין ליטמא מושב אבל אין ראוי ליטמא מושב לא אמר רבא

רש"י א"ר אלעזר הא. דקתני מתניתין דאינו כשר להצניע והצניעו אחר. הוא מתחייב על הוצאתו וכל אדם פטורין. ללא כר' שמעון בן אלעזר: מתני' עצה. מפסק בגמרא: כמלא פי גמל. נפיש שיעורא מפי פרה אכל כמלא פי פרה לא מחייב דהא לא חזו לפרה: עמיר. קשין קל שבלין: פי טלה. נפיש מפי גדי הלכך עמיר ללא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דלויכא מלא פי טלה אכל עשבים הואיל וחזו בין לטלה בין לגדי מחייב אפי' כמלא פי גדי: לחין. הרחויין לחדם כגרוגרת דזה שיעור לכל מחלט אדם לשבת אכל כמלא פי גדי לא לחיים לא חזו לגדי: גמ' המוציא תבן כמלא פי פרה. והוציאו להאכילו לגמל שפי גמל גדול מפי פרה: דהא חזי לפי פרה. הלכך שיעור חשוב הוא ולכל מי שיוציאו לא פקע שיעוריה בהכי: חייב. דהאזכר שיעורא דחזו לפרה הלכך כשר להצניע הוא ומצניעין כמוהו: עצה. לא חזי לפרה אלא ע"י הדחק אלא לגמל הוא דחזו וזה הוציאו לפרה: רבי יוחנן אמר פטור. דהא לגמל דחזו ליה ליכא שיעורא וחי משום דלצורך פרה הוציאו ולגבה איכא שיעור אכילה ע"י הדחק ללא לחיכה היא הלכך לא משערי' ליה בפרה: און מצטרפין לחמור שבהן. מי ששיעורו גדול הוא קל ואינו מצטרף להשלים שיעורו של חמור דהא לא חשיב כי הוציא אכל החשוב משלים את הקל לכשיעור תבן מצטרף עם עצה להשלי' פי גמל ועצה און מצטרף עם החבן להשלים מלא פי פרה: מי מצטרפין. אפילו להשלים חמור את הקל: ג' על ג'. לטומאת מדרס הזב ליעשות אב הטומאה: הבגד והשק מצטרפין. שהבגד משלים שיעור השק שק עשוי מנולה של עזים: ואמר ר' שמעון מה טעם. מצטרפין: הואיל וראויין ליטמא מושב. אם ירכיף משנים יחד לטלאי מרדעת של חמור כשיעורו לענין מושב הזב אם קלע משנים מהן ותקן טפח על טפח לטבש עליו מיטמא ליה אב הטומאה כמושב הזב דהניח המקצע מכוון טפח על טפח טמא מושב ואמרינן טעמא כפ"ק דסוכה הואיל וראוי לטבול על גבי חמור שאינו מקפיד אם הוא משני מינין: (רש"י)

תוספות שמצריך לקמן הצנעה היינו לאדם עשיר שאין דרכו להצניע ומכל מקום פירוש מילתיה דר"ש צריך לפרש כמו שפירש כאן דאי מייירי במצניעין לאותו דבר עצמו שמפורש במשנה כמו שפירש התם אם כן כולוהו הוה מצי למימר בכל שהוא בכדי שיפת קילור כדתנן בפ' המצניע (לקמן פ'): דלרפואה בכל שהוא ואתיא כר"ש מדלא קאמר התם בגמ' הא דלא כר"ש כי היכי דקאמר (דף צא). הא דלא כר"ש בן אלעזר ומהתם נמי יש לדקדק דר' שמעון תסם בני אדם שרגילין להצניעו מחייבי אפי' לא הצניעו מדקתני המצניע לזרע כו' וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו משמע בלא הצנעה וכו' נמי אתיא כדפי' ואין לפרש דבעשיר שאין דרכו להצניע לא מחייב לר"ש אפי' בהצניעו דהא אמר בהמוציא יין בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא ר"ש אומר בד"א במצניע כו' ומפרש מצניע דרבנן בתלמוד שאמר לו כו' דבר שאינו חשוב לכל אי אצניעה רביה אין לא לא ודומיא דהכי נראה דהוי מצניע דר"ש דתליא מילתא באותו שהצניעו היינו בעשיר קשה לרשב"א דמהאי טעמא דקאמר הכא מתני' דלא כר"ש משום דמתני' סתמא קתני דחייב משמע שכל בני אדם חייבין עליו אפי' אותן שאין חשוב להן שיעור זה מהאי טעמא נמי הוה ליה למימר בההיא דפרק המצניע דהוא דלא כר"ש ושמא י"ל דהכא דנקט לפרושי הוה ליה לפרושי טפי: אכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה. והא דאמר בפ' כיצד הרגל (ב"ק דף יט.) אכילה ע"י הדחק שמה אכילה ה"מ לענין ניזקין דלא חשיבין ליה משונה אבל לאחשובה לענין שבת לא חשיבא אכילה: אידי ואידי חד שיעורא הוא. והא דנקט במתני' כמלא פי טלה ולא נקט כגרוגרת לאשמעי' דמשום אכילת טלה נתנו בו חכמים שיעור זה דאי נקט כגרוגרת לא הוה ידעינן למה נתנו בו חכמים שיעור זה: מפני שלא שוו בשיעוריהם. אבל אותם ששוו גוון עמיר ועלי שום ועלי בצלים לחים מצטרפין וכן חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן ראוי לגמל שמה אגב העצה הוא ראוי הבגד והשק והעור כו'. דוקא בכה"ג הבגד והשק והעור אבל הבגד והעור והשק והמפץ אין מצטרפין שאין ראויין להתחבר יחד והמחברין בטלה דעתו ואין טמאים מדרס. ר"י: ואמר ר"ש מה טעם כו'. תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ ראוי לחברן וחזו למדרס וכיון דחזו למדרס פשיטא דמצטרפין לטומאת מדרס דהא אפי' כופת שאור שיחדה לשיבה טמאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קסט.) והכא בטומאת מדרס איירי מדקאמר הבגד שלשה על שלשה דלענין טומאת מדרס אפי' ג' על ג' כדפרישית לעיל ואור"י דודאי הא דקתני הבגד שלשה על שלשה לא מייירי אלא למדרס אבל סיפא דשק ואור ומפץ מייירי נמי בטומאת מדרס והכי איתא במס' כלים בפכ"ז הבגד שלשה על שלשה [למדרס ומשום ג' על ג'] לטומאת מדרס ד' על ה' המפץ ו' על ו' שוו בין למדרס בין לטמא מדרס דהא אפי' כופת שאור שיחדה לשיבה טמאה מדרס כדאמרינן בפ' ר' עקיבא (לקמן פד:): הואיל וראויין ליטמא מושב. פי' בקונטרס אם קיצע משנים וצירף יחד לטלאי מרדעת החמור וההיא דהמקצע מכולם טפח על טפח דמעילה היינו שבין כולם יש טפח ואין נראה לר"י דמה צריך להביא ראיה שראויין להצטרף בלאו טעמא דמושב נמי שמעינן ממתני' דהא שראויין להצטרף יחד באותו סדר כמו ששנויים בגד לשק ושק לעור ועור למפץ דדוקא נקט לפי שאלו ראויין להצטרף יחד ונראה לר"י כמו שפי' ריב"א דהואיל וראויין ליטמא מושב היינו הואיל ושוו שיעוריהן לענין מושב וכמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף יז:): דהמקצע מכולן היינו מאיזה מהן שיקצע יהא טמא ואע"ג שכן אין שיעורן שוו מצטרפין הואיל ולענין מושב שיעורן שוו והא דקאמר ה"ג חזו לדוגמא היינו נמי דשיעורן שוו לדוגמא כדתנן בפרק המצניע דלדוגמא כל שהוא הלכך מצטרפין אפי' לענין דבר דלא שוו שיעוריהו וה"ה דהוי מצי למינקט הכא ולזרע ולרפואה דהו נמי בכל שהוא אלא דלא כל דברים שייך בהו זרע ורפואה אבל דוגמא שייכא בכל דבר והא דקאמר בסוכה המקצע מכולן כו' הואיל וראוי לטלות על גבי חמור לשון הואיל וראוי לאו דוקא דדוקא אם עשה מהן טלאי ויחדן לכך טמא בטפח על טפח וכן מצניע לקמן בפ' א"ר עקיבא (דף צ.) הואיל וראויין למתק הקדרה דהוה ליה למימר הואיל וממתקין דהא מייירי שנפלו לתוך הקדרה. ר"י: תוספתא המקצע למשכב אין פחות משלשה על שלשה למושב טפח ולמעמד כל שהוא: (תוספות)

ה"ג חזיא לדוגמא: **מתני'** המוציא אוכלים בגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששנו בשיעוריהן חוץ מקליפתן וגרעיניהן ועוקציהן וסובן ומורסנן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשין שמתבשלות עמהן: **גמ'** וסובן ומורסנן לא מצטרפין והתנן חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא ר' יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מ"ט לא אמר ר' אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

רש"י הכה נמי חזי. ביחוד: לדוגמא. מי שיש לו למכור לזכר מכולן ונתן לפני חלונו להראות שיש לו למכור מכולן וניחא ליה שיהו מחוברין יחד דלידי דזוטרי כל חד וחד היות מסורתי: מתני' אוכלים כו'. למאכל אדם: ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאינו אוכל ואין משלימין השיעור: ועוקציהן. זב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסובן. קליפת חטין הגושרת מחמת כתישה: ומורסנן. הגשאר בנפה: ר' יהודה אומר. כל הקליפין אין מצטרפין. כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמצטרפות אוחן: שמתבשלות עמהן. לאפוקי קליפה חילוניה שהן גלות כחוכה הגושרת בגורן: גמ' בלוסה. מעורבת בסובנה ובמורסנה הלכך לחם הארץ קרינן ביה ומיהו לענין שבת מידי דחשיב בעינן וסתמייהו דהני ללא אוכל ניהו: פולין חדתי. קליפתן מצטרפין: כזבובין. לפי שהן שחורות: (רש"י)

תוספות חמשת רבעים קמח ועוד גרסי' כדמרי' בפ"ק (דף טו.): (תוספות)

פרק שמיני - המוציא יין

מתני' המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה דבש כדי ליתן על הכתית שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית ר"ש אומר כולן ברביעית ולא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: **גמ'** תנא כדי מזיגת כוס יפה ומאי כוס יפה כוס של ברכה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזוגנו ועמוד על רביעית אמר רבא אף אנן נמי

רש"י מתני' המוציא יין. חי: כדי מזיגת הכוס. כשיעור שנתנין יין חי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכות ולמזוג אותו בהן ובגמרא מפרש ביחוד כוס משערו: כחית. שגבני הסופים והגמלים מחמת המשאות רדו"ש (רידושידור"א: קהיון, פנימיות) בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לה.) דבש והדבש למאי חיז לכתחלה דמלי אכל רכותי פירשו כחית מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: לפון. קשקש ולחמחות בהן: קילור. שנתנין על העין לודיי"א (לח"ה: א) מהשח לעין חולה) בלע"ז: רביעית. בינה ומחלה רביעית הלוג: שופכים. מים כרוחים ובגמרא מפרש למאי חזו: כולן ברביעית. אף היין והחלב והדבש: ולא נאמרו. שיעורין שצמקנה אלא למצניעיהן לזכר וחזר המצניע והואילו חייב אכל שאר כל אדם שהואילו אינו חייב וסבירא ליה לר"ש דמצניע עלמו בעי שיעורא זוטא ובעלזי מהא שיעורא לא מחייב כדאמרין בספרין דלעיל (דף עה) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר להצניע ואין מצניעים כמיהו שיתחייב עליו מצניע: גמ' תנא. בתוספתא המוציא יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני': כוס של ברכה. ברכת המזון שהצרכו חכמים ליפותו כדאמר' (בבבב"ב דף נא.) עמוד ועיסוף דהוא ופטיפה חי ומלא: אמר רב נחמן גרסי' ולא גרסי' דלמא: שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו. יין חי רובע של רביעית הלוג: כדי שימזוגנו. במים שלשה חלקים מים ואחד יין: ועמוד על רביעי'. הלוג: (רש"י)

תוספות מתני' המוציא יין. חלב כדי גמיעה. הקשה רבינו אפרים דתניא בשיחיה המצניע (לקמן צה.) החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת ואין חילוק בין מוציא לחולב דהא לקמן בפירקין אמרי' דהמעבד עור שיעורו כמוציא עור ותיריך ר"י דסתם חלב לגמלא דנפיש מגרוגרת והתם מייירי בחולב לגבינה דאחשביה אחשביה וכן מוכח כדדי גמלא נפיש מגרוגרת דבפ' בתרא דיומא (פ. א) גבי שותה ביה"כ איכא דמחייב ברביעית ואיכא למ"ד בכדי גמלא ובעירובין (דף פב:) משמע דשעו סעודות יש בקב ובפרק חולן (שם פ. א:) משמע שיש י"ח גרוגרות בשתי סעודות ואי כד גמלא פחות מגרוגרת א"כ הוה יותר מדאי חלוקים זה מזה ומיהו כגרוגרת דהמצניע (לקמן צה.) איירי ביבש אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמלא ולפי זה צריך לפרש דסתם חלב הוא לגבינה והוא דמחייב הכא בכדי גמלא היינו במפרש בהדיא לשתיה אבל אי סתם חלב הוא לאכול ולשתות ולא לגבינה אפי' היה מפרש בהדיא לגבינה היה חייב אכדי גמלא דזוטרא הואיל וסתמו לכך כדאמרין לעיל המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב דהא חזי לפרה וי"מ כשחלב כבר בעין מחייב בכדי גמלא אבל חולב. לא מחייב אלא כגרוגרת דאין אדם טורח לחלוב בפחות מגרוגרת דכה"ג אמרי' לקמן (דף עמ.) דאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור ומיהו אומר ר"י דלא דמי דהתם אין המים חשובין מחמת שראוי לגבל בהן את הטיט כמו הטיט עצמו שהוא מגובל כבר אבל הכא כשחולב להוציא מן הדיד בכדי גמלא. יש לו להיות חשוב כמו במקום אחר: כדי גמיעה. פי' הר"ר מלא לוגמא ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף פ. א.) צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהכא היינו רביעית הלוג כדפי' הקונט' ועוד יש לדקדק דהיינו רביעית דפרק ג' מינין (נזיר לה.) הם רביעית הלוג מדרפין ותו ליכא והאיכא רביעית נוטלין ידיים ובמסכת ידים (פ"א מ"א) משמע בהדיא דהו רביעית הלוג ועוד דעברני פסחים (פסחים קט:) משמע דכוס הוא רביעית של תורה ומתוך חשבון דמקוה משמע דהיינו רביעית הלוג והוא דקאמר היינו מציג ולא מציג דמיקרי חי כדאמר' בפ' בן סורר (סנהדרין ע.) עד שיאכל כרטימא בשו וישתה יין חי ומוקי לה התם במזיג ולא מזיג ובברכת הארץ מוסיף מים עד שיהא מזוג כראוי כדאמר בפ' שלשה שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ ולא כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין בברכת הארץ ובני נרובא מפרשים דחי קאי אכוס שצריך שיהא שלם ואתי שפיר דכל אותן דברים דחשיב התם הוה כולהו בכוס ולא בין וכן בפרק בתרא דמכות (דף טז:) רישק ט' נמלים ואחד חי דהיינו שלם דאפי' מת חשיב בריה כדאמר בסוף פ' גיד הנשה (חולין דף קב:) ועמוד על רביעית. ואע"ג דאמרין בו ערבי פסחים (דף קז.) המקדש אם טעם מלא לוגמא יצא ומלא לוגמא הוה טפי מרביעית כדמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שישלכו לצד אחד ויראה כמלא לוגמא כדמפרש ביומא אהנהו דהתם ועוד יש לומר דדוקא מקדש: אף אנן נמי תנינא. דכוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שיעורו לכשימזוגנו ועמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהו רביעית וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשימזוג בעינן שיהא רביעית כמו בהוצאה אבל הא דבעינן יין רובע. רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ייענין דהא מזיגה היא על חד תלת והא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעית מילתא אבא אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד משום דמהאי טעמא דחזי לכוס של ברכה חשיב ומיחייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מחייב בפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק ודקאמר מים בכד ומצטרפין לגבי שבת מידי דחשיב בעינן: (תוספות)

תנינא המוציא יין כדי מזיגת כוס ותני עלה כדי מזיגת כוס יפה וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית ורבה לטעמיה דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דתנן והמזוג שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני ועוד מים בכד ומצטרפין א"ל רבא הא דקאמרת שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני לחד דרפי א"נ התם משום חזותא אבל לטעמא בעי טפי ודקאמרת מים מכד ומצטרפין לענין שבת מידי דחשיב בעינן והא נמי הא חשיב תנא יבש בכזית דברי רבי נתן אמר רב יוסף רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד רבי נתן הא דאמרן ורבי יוסי ברבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה דם נבלה ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין א"ר יוסי ברבי יהודה אף כשטמא ב"ה לא טמא אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אמר אביי דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא דבעי רביעית אלא ביין דקליש אבל בדם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר' יהודה התם דכזית סגי ליה ברביעית אלא בדם דסמיך אבל יין דקליש כזית הוא יותר מרביעית וכי מפיך פחות מכזית ליחייב: חלב כדי גמיעה: איבעיא להו כדי גמיעה או כדי גמיעה א"ר נחמן בר יצחק בראשית כד- יז הגמיאני נא מעט מים מכדך איבעי' להו

רש"י תנינא. ממתינתו נמי שמעינן דהוה שיעורו מדתני בְּשֵׁר מִשְׁקֵין רְבִיעִית שִׁמְעִין מִינֵיהּ דְּלֹאן הוֹלָהּ בְּמַשְׁקָהּ הִרְאֵוּ לְשָׁחִייהּ בְּפִתּוּת מְרִבְעִית הֶלְכָךְ עַל כִּרְחִיךְ כִּי שִׁיעוּרָא בֵּין כִּי מְזִיגָת כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה שִׁיעוּר הִרְאֵוּהָ לְשָׁחִייהּ רְבִיעִית נֶקֶט וְהִיטוּ רּוֹבַע רְבִיעִית דְּכִי יִהְיֶה עַל חַד תְּלַת מִיָּא כְּדֵיךְ הַמְזִיגוֹת הִרְאֵוּהוּ לְשָׁחִייהּ יַעֲמוּד עַל רְבִיעִית יָס טוּעִים בְּשִׁמְעוּנָהּ וְזוּ לְוָמֵר [רְוֹבַע] רְבִיעִית רּוֹבַע הַלּוֹג וְיַעֲמוּד עַל רְבִיעִית עַל לֹג שְׁהוּא רְבִיעִית הֶקֶב וְטוּעוֹת הוּא בִּידֵם וְרִבּוּתוֹ לֹא אֲמַרְו כֵּן וְרַחֲוִי יָס לְדַבֵּר בְּמֵס' נִזְר (דף לה.) רְבִיעִית הֵן חֲמֵשׁ סוּמְקַתָּא כְּלוּמַר שְׁנֵאמְרוּ בֵּין וְדֵם וְהִי חִיּוּרְתָא שְׁנֵאמְרוּ בְּשֵׁר מִשְׁקֵין וְחֲשִׁיב לֵהָא הוֹלָהּ שְׁנֵת דְּשֵׁר מִשְׁקֵין גְּבִי חִיּוּרְתָא וְעַל כִּרְחִיךְ הִנּוּהוּ כּוֹלְהוּ בְּרִבְעִית הַלּוֹג נִינְהוּ דְּקָא חֲשִׁיב בְּהִייוּהוּ רְבִיעִית שְׁמֹן לְנִזְר דִּהוּא חֲוֵי שִׁיעוּרָה שֶׁל שְׁמֹן הַתּוֹרָה בְּמַנְחוֹת וְחֲוֵי לֹג שְׁמֹן לְתוֹרָה יִלְפִינן בְּמַנְחוֹת (דף פח.): שְׁחֵי בְּמַנְחוֹת בְּדַבְרֵי. לְכָא מִזֵּי לְמַלְכָּא מִמַּתְנִיתוּן: חֲדָא. דְּחַמְרָא לֹא דְרֵי מִיָּא אֲלָא עַל חַד תְּרִין בְּמֵס' נֵהָ (פ"ב דף יט.) חֲמֵשָׁה מַרְחָה דְּמִי טַמְאִין הֵן וְחַד מִיּוּטִיהוּ כְּמוּזָג וּמְפָרֵשׁ בְּמַשְׁנֵה וּכְמוּזָג שְׁנֵאמְרוּ כְּךָ בְּשֵׁנֵי חֲלָקֵי מִים וְאֶחָד יוּן: מִן הָיִין הַשִּׁירוּנִי. שְׂגַל בְּשֵׁרֹן שֶׁם מְדִינָה הוּא: וְעוֹד מִים בְּכַד וּמִצְטְרְפִין. אִי טַעֲמָא דְּמַתְנִי יוּן מְשׁוּם דְּלָכִי מְזִיג לִיָּה וְיֹרְחָה לְשָׁחִייהּ יָהּ כִּי רְבִיעִית הִשְׁתָּא מִיָּהּ כִּי מְפִיק לִיָּה עֲדִיין לֹא נִמְזֹג וְאִין כְּאֹן שִׁיעוּרָא מִים שְׁעוֹק בְּכַד הַיָּחָף מִצְטְרְפִין לְחִיּוּבֵהּ אֲלָא עַל כִּרְחִיךְ טַעֲמָא לֹאן מְשׁוּם לְדַחֲזִיב לְשָׁחִייהּ רְבִיעִית כְּשֵׁר מִשְׁקֵין הוּא אֲלָא חֲוֵי שִׁיעוּרָה וְאֵשׁ"ג דְּכִי מְזִיג לִיָּה לֹא הוּי רְבִיעִית: דְּרַפִּי. רָךְ: א"נ הֵס מְשׁוּם חִזּוּתָא. נֶקֶט לִיָּה וְנִיָּה נִמִּי דְּרֵי עַל חַד תְּלַת בְּטַעֲמָא מְרִילִית דֵּם לֹא הוּי אֲלָא בְּשֵׁנֵי חֲלָקֵים מִים וְאֶחָד יוּן וְאִי יִהְיֶה בֵּיהּ עַפִּי דֵם הַדּוּמָה וְכֵם יִרְוֶה הוּא וְטוּרָה: יָהּ חֲשִׁיב. לְחִי לְרַבּוּי בֵּיהּ מִיָּה: יֵבֶשׁ. יוּן קְרוּב: בְּכִזֵּית דְּמַעֲיָרְתָא הוּא בֵּיהּ רְבִיעִית וְבְּקְרוּשׁ רְבִיעִית שְׁלִמָה בְּעִינן דְּלֹאן בְּרַ מְזִיגָה: ר' יְהוּדָה אֲזִינֵהוּ ר' דְּרִיסֵי מְקוּלֵי כו'. לֹאן. לְחִיכָא הֵן וְהוּ לֹא לְחִיכָא טוּבָא אִיכָא אֲלָא כְּשֵׁנְכֵסוּ לְכֵסֵם בִּיבְנֵה וְהִיעִידוּ כָל אֶחָד וְאֶחָד עַל אֹהוּ שְׁבִידוּ בְּמֵס' עֲדוּת הַעִיד ר' יְהוּדָה עַל אֲלָו: ב"ש מְטַהְרִין. דְּלִינּוּ כְּכָסֵר לְטַמָּא כְּנַבְלָה בְּכִזֵּית וְכֵם תּוּרָה מִשְׁקֵין לְטוּמְאָה קֵלָה. לִי נִרְחַל דְּהָא דְּב"ש מְטַהְרִין מְטוּמְאָתָא נְבִלּוֹת לְחוֹרָא קְאָמְרָ שְׁלָא יִטְמָא אֲלֵם אֲכַל טוּמְאָה קֵלָה יָס כּו: עַל כִּזֵּית. שְׁהוּא שִׁיעוּר נְבִלָה לְטַמָּא אֲלֵם וְהִיטוּ אֲמַרְו דְּכִי אֶחָד שְׁכִזֵּית הֵיכֵן כְּשֵׁנְמֻתָּהּ הוּי רְבִיעִית: עַד כְּאֹן לֹא קְאָמְרָ ר' נָחֵן הִכָּא. דְּכִזֵּית יֵבֶשׁ בְּעִי רְבִיעִית לֹא וְכִזֵּית מְרִבְעִית לֹא לִיכָא כִזֵּית יֵבֶשׁ כְּדִקְאָמְרָ דְּכִזֵּית קְרוּב הוּא כִי רְבִיעִית: אֲלָא בֵּין דְּקֵלָשׁ. וְכִשְׁהוּא לֹא רַב נְפֹחָ וּכְשֵׁמְחֵיבֶשׁ נִמְכָּה לְשִׁיעוּרָא קֵטָן: אֲכַל דֵם. כְּשִׁהוּא לֹא הוּי סִמְךָ עַב וְקְרוּב לְהִיּוֹת קְרוּב וְכִשְׁנֵשׁ אֲיֵנוּ נִמְכָּה לְשִׁיעוּרָא קֵטָן אֲלָא מַעַט וְכִזֵּית יֵבֶשׁ לֹא בְּעִי רְבִיעִית לֹא וְדֵם נְבִילּוֹת מְטַמָּא בְּפִתּוּת מְרִבְעִית: (רש"י)

תוספות דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו'. והא דאמר' בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין לז.) גבי סנהדרין אל יחסר המזג אם הוצרך אחד מהם לצאת אם יש כ"ג יוצא כו' היינו שליש סנהדרין משמע דמזיגה על חד תרין אומר רבי' א' דרבא דוקא הי' מוזג כמשפט המזיגה על חד תלת כדאמר בהנהגה (ב"מ ס.) אמר רבא מזיגה ידי מידע ידיעא ובכידע מעברין (עירובין נד.) דמי האי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אבל שאר העולם האוהבים יין חזק אין מוזגין אלא על חד תרין ואין נראה לר"י דא"כ מאי פריך אביי לוקי מתני' דנדה במזיגת שאר בני אדם אלא נראה לר"י דקרא דאל יחסר המזג בין השירוני משום דליכא לאוקומי לקרא בסתם מזיגה דהוי רביע דרביע סנהדרין למאי חזו אבל שליש חזו לדיני נפשות ומיהו להווא לישנא דהתם משום חזותא דלא מחלק בין יין השירוני קשה ויש לפרש משום חזותא כדי שלא יפסיד המראה דרך המזוג על חד תרין ולא יותר: חדא דתנן והמזוג שני חלקי מים. ואי' לאביי דסתם מוזג על חד תרין אדרבה תקשה אמאי איצטרך לפרש שני חלקי מים הוה ליה למימר כמוזג סתם וי"ל דס"ד דאגב אורחיה קמ"ל דהכי הוי כל מוזג: ועוד מים בכד ומצטרפין. אע"כ טעמא לאו משום דלכוי מוזג ליה הוה רביעית חזי לשתיה כשאר משקין אלא הכי שיעורא אע"ג דלכוי מוזג ליה לא הוי רביעית כדפירש בקונטרס אלא משום דין חשוב הוה וראוי להצניע לכוס של ברכה ואע"פ שאינו ראוי לכוס של ברכה בלא מים מ"מ הוי כמו מים שמצניען לשוף בהן את הקילור אע"פ שאינו ראויין בלא קילור ואביי לא פליג אלא בהא דלא מצריך רביעית מוזג אבל רובע רביעית יין חי צריך לכוס של ברכה כדמשמע בערבי פסחים (דף קח:) דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה מיתבי ד' כוסות הללו צריך שיהא בהם כדי רביעית אידי ואידי חד שיעורא הוא כדי מזיגת כוס יפה לכל אחד ואחד היינו כדי רביעית משמע דרביעית דברייתא היינו לכל ארבע כוסות דהוי לכל חד רובע רביעית שהוה מזיגת כוס יפה והא דקתני התם בסיפא דברייתא אחד חי ואחד מוזג ה"פ אחד ושתה אותו רובע רביעית כמו שהוה חי ואחד ימוזג ושתה ומיהו קשה לר"י דבסמוך קאמר אביי ע"כ לא קאמר ר' נתן הכא דכזית בעי רביעי' כו' משמע דסבירא ליה לאביי דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי ולפי מה שפירש בקונטרס בסמוך דביין קרוש בעי רביעית משום דאינו ראוי למזיגת כוס מצניע למימר דלעולם סבר אביי דאפי' בין מוזג לא בעי רביעית אבל קשה לר"י לפי הקונטרס דאי כזית יבש לא חי למזיגה למה חשוב מטעם שהיה בו רביעית מתחלה מאי שנא מגרוגרת שצמקה דריש המצניע (לקמן צא.) ונראה לר"י דרבי יוסף ואביי סבירא להו דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי כדמשמע בסמוך וברייתא דערבי פסחים דקתני שיהא בהן כדי רביעית היינו לכל אחד ומה ששנה במתניתין יין באנפיה נפשיה אע"ג דהוי ברביעית כשאר משקין היינו משום דלא נטעה בדברא לומר דחשיב בכדי שראוי למוזג ולעמוד על רביעית והא דלא תנא בהדיא המוציא יין חי ברביעית משום דניחא ליה למיניקט כדי מזיגת הכוס דמשום ההוה טעמיה דראוי להצניע לכוס של ברכה הוה דמחייב בהוצאת רביעית אבל אי מפסל כוס של ברכה על ידי מגימה או שנגע בו נכרי לא מחייב ברביעית משום דראוי לשתיה ישראל או נכרי משום דלא מצניע ליה כשיעורו וטר כולי האי הואיל ולא אע"כ מזיגה ובעיא תקון ולא חשיב כשאר משקין שראויין בלא כוס יפה והא דקתני התם בסיפא דברייתא אחד חי ואחד מוזג ה"פ אחד ושתה אותו שחשוב יותר מנייה משום דלא מצניע ליה להכי: הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. משמע דם חשיב בבשר ותימה א"כ אמאי צריך קרא בפ' בהמה המקשה (חולין הנה) וד' דהא אמרין דבטומאת מת בעינן אין גזעו מחליף דעצם ואפילו בשל הוה מטהרין אי לא דאין גזעו מחליף דגזעו נעשה שצלת ודם גזעו מחליף הוה ועוד ו"ל דהא תנא והכא לא בטמא דם נבלות משום שיכול לקרוש אלא אתי ליה שום דרש' דרש' דם נבלות טמא והאי טעמא דיכול לקרוש איצטרך שלא יטמא הוה אלא ברביעית ולא פחות שאז יש בו שיעורו בשל אלא בלאו קרא מודו כ"ע דלא הוי בבשר ולהכי איכא תנא בפרק המנחות והנסיכים [מנחות קג: וע"ש קד. ד"ה הואיל] דאמר שהעידו על דם נבלות שהוא טהור וכן משמע בכל מקום דם לא הוי בכלל בשר נבלה דבפרק כל שעה (פסחים יב.) מפיך דגיד וחלב מותר בהנאה משום דבשחות' נבלה היא וחלבה וגידה הותרו וכי פריך התם והרי דם כו' משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה ובמעילה (דף יז.) נמי בפרק קדשי מזבח מפיך דם השך מוזה מוזה אלא כוס חמא וטמא

השרץ	מוזה	לכס	הטמא	משום	דלא	בכלל	שרץ	(תוספות)
------	------	-----	------	------	-----	------	-----	----------

דף ע"ז - ב

גראינין או גרעינין אמר רבא בר עולא **[ויקרא כז-יח]** ונגרע מערכך איבעיא להו אוממות או עוממות אמר רב יצחק בר אבדימי **[יחזקאל לא-ח]** ארזים לא עממוהו בנן אלהים איבעיא להו מאמציין תנן או מעמציין א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן **[ישעיה לג-טו]** ועוצם עיניו מראות ברע ת"ר המוציא חלב של בהמה כדי גמיה חלב של אשה ולובן של ביצה כדי ליתן במשיפא של קילור **[קילור]** כדי לשוף במים בעי רב אשי כדי שיפה או כדי אחיזה ושיפה תיקו: דבש כדי ליתן על הכתית: תנא כדי ליתן על פי כתית בעי רב אשי על כתית אפומא דכולה כתית או דילמא אמורשא קמא דכתית לאפוקי הודרנא דלא תיקו: אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה ברא שבלול לכתית ברא זבוב לצירעה יתוש לנחש ונחש לחפפית וסממית לעקרב היכי עביד ליה מיייתי חדא אוכמא וחדא חיורא ושלקי להו ושייפי ליה ת"ר חמשה אימות הן אימת חלש על גבור אימת מפיגע על ארי אימת יתוש על הפיל אימת סממית על העקרב אימת סנונית על הנשר אימת כילבית על לוייתן א"ר יהודה אמר רב מאי קרא **[עמוס ה-ט]** המבליג שוד על עז: רבי זירא אשכח לרב יהודה הוה קאי אפיתחא דבי חמוה וחזייה דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה א"ל מ"ט עיזי מסגן ברישא והדר אימרי א"ל כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא מ"ט הני מכסיין והני מגליין הני דמכסיין מינייהו מכסיין והני דלא מכסיין מינייהו מגליין מ"ט גמלא זוטר גנובתיה משום דאכל כיסי מ"ט תורא אריכא גנובתיה משום דדייר באגמי ובעי לכרכושי בקי מ"ט קרנא דקמצא ריכיא משום דדיירא בחילפי ואי קשיא גדיא ומתעוררא דאמר שמואל האי מאן דבעי דליסמיה לקמצא לשלופיניהו לקרני' מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא דדיירי אדפי ואי עיול קטרא מתעוררא דשא דרך שם דרגא דרך גג מתכוליתא מתי תכלה דא ביתא בא ואיתיב בה ביקתא בי עקתא כופתא כוף ותיב לבני לבני בני הוצא חציצה חצבא שחוצב מים מן הנהר כוזה כוזה שוטיא שטותא משיכלא מאשי כולה משכילתא משיא כלתא אסיתא חסירתא בוכנה בוא ואכנה לבושה לא בושה גלימא שנעשה בו כגלם גולתא גלי ואיתיב פוריא שפרין ורבין עליה בור זינקא בור זה נקי סודרא סוד ה' ליראיו אפדתא אפיתחא דין ת"ר שלשה כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר: שמן כדי לסוך אבר קטן: אמרי דבי ר' ינאי שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו מיתביי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו מאי לאו אבר קטן גדול ואבר גדול של קטן בן יומו אמרי לך דבי ר' ינאי לא ה"ק שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו לימא כתנאי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו דברי ר' שמעון בן אלעזר ר' נתן אומר כדי לסוך אבר קטן מאי לאו בהא קמיפליג דר"ש בן אלעזר סבר אבר קטן של קטן ור' נתן סבר אבר קטן גדול או אבר גדול דקטן אבל אבר קטן של קטן בן יומו לא לא דכולי עלמא אבר קטן דקטן בן יומו לא

רש"י גראינין. מהניחין דפרקין דלעיל חוץ מקליפתו וגרעיניהו: ונגרע. והגרעינין זרקוין ונגרעוין מהוך האוכל: אוממות. גבי גחלים מייחנין ליה כפיכד זולין גחלים יכול עוממות ת"ל אי אש יוכל שלהבת כו': עממוהו. לא החשיכו מראיתו להיות הם נאים ממנו: מאמציין. לקמן גבי עינים של מט בפ' שואל (דף קנ"א): במשיפה של קילור. שרגילין לשוף בחלב של אשה: כדי לשוף במים. לשני עינים: כדי שיפה או כדי אחיזה ושיפה. מה שנדבק באכזבתוהו לבד מה שנתון בעיניו: אפומא דכולה כתית. וכל מכה קרויה פה: מורשא קמא. עליון של מכה: שבלול. לימ"א (חילזון עירוס): לכתיה. מניחה (לכתית) עליו: זבוב לצירעה. עמוס ה-ט. למו שעקרו צירעה כותש זבוב ומניחה עליו: לחפפית. מין שחין: סממית. אייראניא"ה (אורייתא: אש: עכב"ש) בעל"ז: לעקרב. עקיפת העקרב כותש סממית ומניחה עליו: ושיף. ומושה: מפגיע. היה קטנה וקולה גדול וזומע וירא שהה' בריה גדולה ובורח: יתוש. נכנס לפיל בחוטמו וכן סממית לעקרב נכנס לו באזנו: סנונית. ארוניא"ל (ארוניא"ל: סנונית) נכנסת תחת כנפי הגשר ומעכוו מפרישת כנפיו: כילבית. שרץ קטן ונכנס לג' גדול באזנו: המבליג שוד על עז. המחזיק שדוד על הגבור: כל חללי עלמא. פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם: מסגיין בריש עדרא. מהלכות בראש העדה: ברישא השוכא. סתם עזים שחורות סתם רחלות לבנות: מכסיין. זנב: והני מגליין. העזים און להם אליה: הני דמכסיין מינייהו. רחלים שאנחנו מתחנן מנמין גם הן מכוסות: לאכלה כיסי. קואים לפיכך זבוב קצר כדי שלא ידבקו בה הקואים: ובעי לכרכושי בקי. להבירח החושן: קמלא. ארבע ו"ג קמלא ונמלה: חילפי. ערבה: ואי קשיא נדיח ומתעוררא. ואם היתה קשה תגוד ותקער בשחכה בעליו: ומתעוררא. יסתמו עיניה שמראות עיניה הלוייה בה כדשמואל: תימרא דתרנגולא מילדא לעילא. ריש של עין התחתון כשעוצם עיניו עולה למעלה מן העליון וכשאר כל בריה העליון שוכב על התחתון: משום דדייר אדפי. שעולה בלילות על הקרקע והקורות כריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס בעיניו: מתכוליתא. דבר שמטפילין בו כגון כותח או שאר לישות: מתי תכלה לא. לכשיכלה מה נאכל ו"ג מתי תכלה לא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו נאכל אלא מעט מעט: ביהא בל ואיחיב. שדרך לישב בבית: בקתא. בית לר' וקטן: בי עקתא. בית לר' כופתא. מתכתש ל"א מדה לחטין ו"ג: כמין גולם עץ עשוי לשיבה כמו כופת שאור שיחה לשיבה דתיירא בפסחים (דף מה): כוף חיב. כפוף אותו ושב עליו: לבני לבני בני. מתקיים לדורות הרבה: הולא. גדר קואים או לובאים: חליפה. אינו דבר קיימא אלא חליפה בעלמא: כוזה. כלי חרס קטן: כוזה. כלאמר דבר מועט וקל כמו זה מהו חשוב למלאותו לי מיינד במתנה: שוטיא. דב של הדם שמרקחו בו לפני כלה: שטותא. נראה המרקד כשוטה: משיכלא. ספל גדול שהכל רוחלים ידיהם ורגליהם ממנו: משו כוזה. רוחח את הכל: משכילתא. ספל קטן ונאה: משיא כלתא. מיוחד לחשובים כמו כלה ואשה חשובה לרחוץ ממנו: אסיתא מורטייא"ר (מזוכה): הסויתא. שחפר החקיקה מפניו: כוכנא. עזי שכותשין בו: לבושא. חלוק עליון שקורין שרוק (מעפורת, חלוק): לא בושה. למנוע הבושה שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרויים ורעים: כגולס. שאין לו חיתוך אברים: גולתא. מקטורין נאה: גלי ותיב. כשהוא יושב מנלה עלמו שלא ישב עליו שלא יכלככו ולא יפוטו בקרקע וישיב שערו ויקרע ויכלה: בור זינקא. בור שיכשו מימיו קורין כן: נקי. חסר מימיו: סודרא. דרך תלמידי חכמים לעטוף סודר: אפדתא. ערקלון של מלכים: אפדתא. אל פתח זה יבאו הכל אם למשפט אם לשבת המלך: אבר קטן. אחד מפרקי אצבע קטנה: דגדול. של אדם גדול והאי קטן אצבע קטן והאי קטן אבר קטן והאי קטן אבר קטן והאי קטן אבר קטן. אבר קטן וקטן בן יומו אבר קטן גדול או אבר גדול דקטן אבל אבר קטן של קטן בן יומו לא דכולי עלמא אבר קטן דקטן בן יומו לא: (רש"י)

תוספות דרבי שמעון בן אלעזר סבר אבר קטן של קטן בן יומו כו'. תימא דאדרבה איפכא מסתברא דר' נתן דקאמר אבר קטן משמע טפי של קטן בן יומו מרשב"א דאמר אבר קטן וקטן בן יומו דהא לעיל פריך ארבי ינאי דמפרש אבר קטן דמתניתיין אבר קטן של קטן בן יומו דהוי בלישנא דר' נתן מברייתא דקתני בה בלישנא דרשב"א ויש לומר דלמאי דמשני הוי סברא איפכא ונקט הכא כדמסיק לעיל ואית ספרים דגרסי איפכא ואין נראה דהא מסיק דרשב"א אבר קטן של קטן בן יומו ולמאי דגרס איפכא לא הוי כמסקנא לא לפי דמיייתי השתא ולא לפי מה שדוחה לא דכולי עלמא כו': (תוספות)

נייר מחוק כדי לכתוב על צלוחית קטנה של פלייסטון עור כדי לעשות קמיע (דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזה) קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל דיו כדי לכתוב ב' אותיות כחול כדי לכתוב עין אחת דבק כדי ליתן בראש השפוף זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פיטפוט סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב. סיד כדי לסוד קטנה שבבנות ר' יהודה אומר כדי לעשות ככלכל רבי נחמיה אומר כדי לסוד אונדפי: גמ'

חבל נמי ליחייב כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה כיוון דחריק במנא לא עבדי אינשי תנו רבנן הוצין כדי לעשות ארון לסל כפיפה מצרית סיב אחרים אומרים כדי ליתן על פי משפך קטן לסנן את היין רבב כדי לסוך תחת אספגין קטנה וכמה שיעורה כסלע והתניא כרגורגת אידי ואידי חד שיעורא הוא מוכין כדי לעשות דבור קטנה וכמה שיעורו כאגוז: נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין: תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות (של קשר מוכסין) ורמינהו המוציא נייר חלק אם יש בו כדי לכתוב שתי אותיות חייב ואם לאו פטור אמר רב ששת מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין רבא אמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין מיתביי המוציא נייר מחוק וטרפס פרוע אם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות או בכולו כדי לכתוב ע"פ צלוחית קטנה של פלייסטון חייב ואם לאו פטור בשלמא לרב ששת דאמר מאי שתי אותיות שתי אותיות של קשר מוכסין שפיר אלא לרבא דאמר שתי אותיות דידן ובית אחיזה דהיינו קשר מוכסין הכא בית אחיזה לא צריך קשיא תנו רבנן המוציא קשר מוכסין עד שלא הראהו למוכס חייב משהראהו למוכס פטור רבי יהודה אומר אף משהראהו למוכס חייב מפני שצריך לו מאי בינייהו אמר אביי איכא בינייהו רהיטי מוכסא רבא אמר מוכס גדול מוכס קטן איכא בינייהו רב אשי אמר חד מוכס איכא בינייהו מפני שצריך לו להראות למוכס שני דא"ל חזי גברא דמוכס אנא: ת"ר המוציא שטר חוב עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך לו מאי בינייהו אמר רב יוסף אסור לשהות שטר פרעו איכא בינייהו רבנן סברי אסור לשהות שטר פרעו ורבי יהודה סבר מותר לשהות שטר פרעו אביי אמר דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרעו והכא במודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו קמפלגי תנא קמא סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ורבי יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ומאי עד שלא פרעו ומשפרעו

רפ"ד נייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב לפיכך כריך שיעור גדול לכרוך ע"פ צלוחית: קלף כדי לכתוב פשה קטנה. דאיידי דדמו יקריס לא עבדי מנייה קשרי מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מיתביי בשיעורא זוטא: דיו לכתוב שתי אותיות. בלרשא עכ שתי חוליות של כלי או על קרשים לזווגו: כדי לכתוב עין אחת. לקמן פריך עין אחת הך לא כחלי: דקה. גליה: כדי ליתן בראש השפוף. בגמרא מפרש לה: כדי לעשות נקב קטן. כלי שנותנין בו כסף חי סותם פיו בזפת או בגפרית וטוקב בתוך הסחיתה נקב דק להוציא בו: חרסית. לכינה כחשה: לעשות פי כור. שהמפות נכנס בו: פטופו. רגל למקום מושב הכור שהיו מושיטין על כן העשו לכך כגון טרפיוד (טרפיוד): חרובה (בעלת שטף רגליים)) לשפות הקדירה: סובין כדי ליתן ע"פ כור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין צורפין זהב באש של סובין: לסוד קטנה שבבנות. טופלות סוד להשיך את השיער: גמ' חבל נמי ליחייב. בשיעורא זוטא: לחזי נמי לתלמי לנפה וכברה: דחריק. כעין חריק מתוך שהוא קשה פוגם את העץ: הולא. של לובני דקל: כפיפה מצרית. סל העשו מאורי דקל: סיב. ודילי"ת (ודיל"ת: קטוקת) בגדל סביב הקל כעין מלבוש וכרך סביבותיו ועולה: על פי משפך. אונדפו"ר (אונדפוד"ר: משפך) : לסנן את היין. שבעמכ הפסולת והקמחים מליכנס לפי הכלי: רבב. שומן או שמן: אספגין. ריקה שנותנין בתנור וטוחין תחתיו אליה: וכמה שיעורה. של איספגין: כדור. פלוטי"ל (פלוטי"ל: כדור) : נייר חלק. שלא נכתב בו מעולם: שתי אותיות. קס"ד שתי אותיות דיון זוטרו: קשר של מוכסין. לא בעי גליון לבית אחיזה שאוחזו טורו כפשו פשוט ורחוה: בלובן. גליון: הכא בית אחיזה לא כריך. שיכול לאוחזו במקום המחוק והשטר במקום הכתב: משהראהו למוכס. ורחוה שמחל לו ראש הנזהר את המכס שוב אין כריך לו ולא חזי למידי: מאי בינייהו. כלומר במאי פליגי ולמאי קאמר רבי יהודה לר"ח: רהיטי מוכסא. קוראנ"ש (רל"ש) (עובדי המכס שתפקידם לרוץ) ולעז זה הוא גרסה מאוחרת החסרה בכל כתבי היד וברור שאינו מראש"ל} צר"ן אחר העובדים להעליל עליהם שלא נתנו המכס וטורה לעובדים לחזור למוכס ומנדיע החוסה להראות לאלו ולת"ק לא מנעו ליה להכי דכי רהיטי בחריה הדל לגבי מוכס: מוכס קטן. פעמים איש מוכס גדול שטורה לו לעמוד על הגשר כל היום וממנה מוכס קטן וזה מתחלה אינו מראה החוסה של מלך אלא לגדול ולרבי יהודה כריך לו שהרי הקטן ימנענו מלעבור ולת"ק אין כריך לו שהגדול מוסר לו סימן דברים ואומר לקטן ועובר: למוכס שני של מעבר אחר ולא לפוטרו מן המכס אלא להראות שהוא נאמן וחשוב ואינו מזכירה עצמו מן המכס כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן: משפרעו. (זוה) פטור לקמיה מפרש לה: מאי בינייהו. כלומר מאי פלוגי ולמאי קאמר רבי יהודה לר"ח: רהיטי מוכסא. קוראנ"ש (רל"ש) (עובדי המכס שתפקידם לנהיג עולה הלכך מלכה לא משהי ליה לאור ע"פ צלוחיתו משום איסור וזה נמי לא משהי ליה שמה יבא לידי מלכה ויחזור ויחבטנו: מותר. הלכך כי הוציאו מלכה חייב לר"ח לו לכרוך ע"פ צלוחית: במודה בשטר שכתבו. הוה מודה שכתבו כריך לקיימו ולומר לא פרעתי וכל כמה דלא אמר הכי לאו שטר"ה הוא חי לאו משכה שהדי להכיר החחיתה דמחין קא משוי ליה שטר"ה ליה דאמר ככתבו זה נמי הא קאמר פרעתי הפה שאסר הוא הפה שהתיר הלכך משפרעו כלומר משיאמר פרעתי פטור דלא כריך ליה ור' יהודה סבר אין כריך לקיימו דכיון דמודה שכתבו וזהו ההי הוא כאלו קיימיה חותמיה וגובה בו כ"ז שמוציאו: (רפ"ד)

תוספות רבב. פירש בקונטרס שומן או שמן וע"כ אינו שמן דשמנו בנו תנו בו חכמים שיעור אחר במתני' : תחת איספוגין קטנה. ואע"ג דבפ"ל כל שעה (פסחים ל): אמרינן אין טשינ את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה הא אמר התם בהיא פירא דכעין תורא שרי: והמוציא קשר מוכסין חייב. אצטר"ח לאשמועינן אפילו כתב על הקלף אע"ג דקתני בסמוך דשיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין: ובית אחיזה. בשעת כתיבה צריך בית אחיזה וקשר מוכסין צ"ל דיכול לכתובו בלא אחיזה ובקונטרס פי' בשעה שרואה בו בעי אחיזה: ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. ומשום הכי כי אמר ליה פרתעי פטור דאין השטר ראי לגבות בו ומיירי שיועד שלא יוכל כלל למצוא עדי קיום וא"ת כי לא פרע נמי אמאי חייב מה תועלת יש בשטר כיון שאינו יכול לקיימו שאם יטעון הלוה פרעתי או מזוייף פטור ואם יודה זה אינו מכח השטר וי"ל דמועיל לו השטר דמתוך כך נזכר הלוה שלוה ממנו אי נמי לטרוף ממשעבדי אם יודה הלוה שאינו מזוייף וא"ת ומשפרעו אמאי פטור המוציא נהי דלא חזי לגבות חובו הא ראויה ליה לצור ע"פ צלוחיתו ואע"ג דאסור להשהות שטר פרעו הכא היאך נוציאנו מידו כיון שהוא עומד וצווח שאינו פרעו וי"ל דמיירי כיון שאמר אין לי עדים ואין לי ראייה ולא אמצא קיום ואפילו מצא אחרי כן אינו מועיל ולכן אסור להשהות שמה לבסוף יקיימונו ויגבה בו שלא דין או לא הוא טענינו ללקוחות וליתומין מזוייף הוה אתי שפיר דאסור להשהותו אך פירשתי בבבא קמא ובבבא מציעא ובגיטין דטענינו ללקוחות וליתומין פרעו ומזוייף ושם הארכתי ואם תאמר ואמאי לא קאמר איפכא דת"ק סבר אין צריך לקיימו ומשפרעו הוי כמשמעו שפרעו ממש ולכן פטור דאסור להשהות שטר פרעו שמה יגבה בו פעם אחרת שכשיטעון הלוה האמת שפרעו לא יאה המלוה צריך לקיימו ויגבה בנית ור' יהודה סבר צריך לקיימו ואף משפרעו חייב דצריך הוא לצור על פי צלוחיתו ואין אסור להשהות דמיירי כגון בידוע שלא ימצא עדי קיום ולא יוכל לגבות שנית דכשיטעון הלוה האמת שפרעו יצטרך המלוה לקיימו ויש לומר דאף לר' יהודה הוה אסור להשהותו שמה יקיימו באקראי ימצא עדי קיום בו שלא דין: רש"י גריס דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וכן נראה דהכי קי"ל דאית ליה לרב נחמיה הכי בפרק שני דכתובות (דף יט.) וקיימא לן כוותיה בדיני: (תוספות)

עד שיאמר לוח פרעתי ולא פרעתי רבא אמר דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו והכא בכותבין שובר קמפילגי תנא קמא טבר כותבין שובר ורבי יהודה טבר אין כותבין שובר רב אשי אמר מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני דאמר ליה חזי גברא דפרע אנא: עור כדי לעשות כו': בעא מיניה רבא מרב נחמן המוציא עור בכמה א"ל כדתנן עור כדי לעשות קמיע [המעבדו בכמה א"ל לא שנא] לעבדו בכמה א"ל לא שנא ומנא תימרא כדתנן המלכין והמנפץ והצובע והטווה שיעורו כמלא רוחב הסיט כפול והאורג ב' חוטיין שיעורו כמלא רוחב הסיט (כפול) אלמא כיון דלשווייה קאי שיעורא כטווייה ה"ל כיון דלעבדו קאי שיעורו כמעובד ושלא לעבדו בכמה אמר ליה לא שנא ולא שני בין מעובד לשאינו מעובד איתביה המוציא סמינין שרוין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא ואילו בסמינין שאינן שרוין תנן קליפי אגוזים וקליפי רמונין סטיס ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן [לפי] סבכה הא איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב לפי שאין אדם טורח לשרות סמינין לצבוע בהן דוגמא לאירא והרי זרעוני גינה דמקמי דזרעינהו תנן זרעוני גינה פחות מכגורגרת רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה ואילו בתר דזרעינהו תנן זבל וחול הדק כדי לזבל בו קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא הא איתמר עלה אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה והרי טיט דמקמי דליגבליה תניא מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית והוינן [בה] שופכין למאי חזו וא"ר ירמיה לגבל בהן את הסיט ואילו בתר דגבליה תניא טיט כדי לעשות בהן פי כור התם נמי כדאמרן לפי שאין אדם טורח (בהן) לגבל את הסיט לעשות בו פי כור ת"ש. דאמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא שלשה עורות הן מצה וחיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיה ודלא עפיץ וכמה שיעורו תני רב שמואל בר רב יהודה כדי לצור בו משקולת קטנה וכמה אמר אבבי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיה ולא עפיץ וכמה שיעורו כדתנן עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיה ולא עפיץ וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט קתני מיהת כדי לצור בו משקולת קטנה ואמר אבבי ריבעא דריבעא דפומבדיתא התם בבישולא והתנן הבגד שלשה על שלשה למדרס השך ד' על ד' העור ה' על ה' מפץ ו' על ו' בין למדרס בין למת ותאני עלה הבגד והשק והעור כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה ההוא בקורטובלא:

רש"י עד שיאמר פרעתי ולא פרעתי. כלומר עד שלא אמר פרעתי חייב משאמרו פרעתי פטור דכטל ליה: דכולי עלמא כריך לקיימו. והכא דפרעו ולא פרעו ממס קאמר ובשטר מקוייס ודכולי עלמא חסור להארת שטר פרע: והכא בכותבין שובר קא מילגגי. יג גורסין ת"ק סבר אין כותבין שובר על שטר פרוע אהא המכריכו לשמור שוברו מן העכברים אלא מחזיר לו ושורפו וחסור להארתו ורבי יהודה סבר כותבין שובר ועל ידי שובר מותר לשהות שטר פרוע לזכור ע"פ כלוחיתו ולא היא חדא דכיון דחסור לשהות שטר פרוע אפי' על ידי שובר נמי חסור להארתו שמא יאבד השובר זה חוזר וגובה בו ועוד לכרי יהודה אין כותבין שובר שמענין ליה שבבא בתרא (דף קע"ג) דתנן מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף רבי יוסי אומר יכתוב שובר וה"ל ת"ק סבר כותבים שובר והכי קאמר משפרעו ליה והאילו מלוא בשבת פטור שאינו כריך לו ויהא אמתה כיון דרחוי לזכור ע"פ כלוחיתו הוא דבעי אהדורי לזכור לא משהי ליה שמא יבא לידי מלוא ויחזיר ויחזיר ע"פ כלוחיתו ולא מלוא ליה לא איכפת ליה לזכור אלא לזכור דמלוא חבב ליה לזכור עינאיה ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר הלכך כריך הוא המלוה דבעי אהדורי ואי לא מהדר ליה חוזר ותובעו לו מה שפרעו ולא כגי ליה בשובר ללריך לשומרו מן העכברים: רב אשי אמר. פלוגתיהו כשהואילוף ליה הוא ומה הוא כריך לו דקאמר ודאי לא לזכור דשומרו סתימת פי כלוחית לא משהי ליה שמא יבא ליד המלוה אלא משהי ליה להראותו לשאר בעלי חובות ולההלבלל שהאף פורע חובותיו: המוציא עור בכמה. משום דבעי למיבעי מיניה הגך בעייה אחריניהא בעא מיניה הא ודף על גב דמהגי' היא: לעבד. עור העומד לעבדו ועדיין לא עבדו בכמה שיעור האלחתו: המלכין. כמ"י. כדי הפרש אכבע מהאמה: כפול. שני כטיין: אלמא. כיון דמנפץ ומלכין לטווייה קאי שיעוריה כטווייה: שאלא לעבדו. אינו עומד לעבד: דוגמא. כלומר מעט כעין שמרתיין לזוגמא לומר וזכה אתה בזה: לאירא. והוא כשיעור הכריך לאירא של גרדי כהוסיס פי קנה שפקעית הענב נתונה בו: קליפי אגוזים. קליפה למה שעל קליפי האגוז: סטיס. וישורא (וישד"א): איסטיס, פסקל (כמה), משורשן מפקיס (כע כחול) וכן תרגם לעיל ס"ח, אך ראה להלן פטו): פואה. וירנ"א (ורנ"א: פואה): פי סבכה. קופ"א (קופ"א): שדים עשוי רשת) ותניין בגד באמלעתיה והאי שיעורא נפיס: שאין אדם טורח כו'. ואם בא לשהות שורה כדי פי סבכה אבל עור טורח אדם לעבד כדי קמיע ומעובד נמי פחות מכדי קמיע לא חשיב: חמשה. גרעינין: ואילו בתר דזרעינהו תנן. דקלח אחד חשוב: כרישא. קפלוט: הא איתמר עלה. לקמן בפרק רבי עקיבא מהרץ לה רב פפא הכי: ניימא. גרעינין: מלח כמשמעו. שאין לה אום תיקון: קמיה. משהין אותו בקמח ומים: עפיץ. מהקנין אותו בשחיקה עפצים כמו שגשון כאן בשחיקה קליפת ארז שקורין טנא טנא טנא: דבעי (אבקה של קליפת ארז המשמשה לביעוד עורות) ורש"י אינו מתרגם כאן את המונח של התלמוד, אלא מזכיר את החומר השונה, שמשמשים בו בדפוס לזכות מלכה. כפי הגרסא, נזקק למלה "ארו" כדי לזכור עץ, שצבוי ספק הוא מה שאנו קוראים "אלון", וככל אופן אינו יכול להיות הארז המקראי, שאינו גדל בארצות מערב-אירופה): וכמה שיעורו. להוצאת שבת: רבעא דריבעא דפומבדיתא. רובע לטירא של פומבדיתא דרך הסוחרים לזכור משקולת של עופרת כדי שלא תפחת לפי שהמכת נשחקת תמיד ונפחת מאליו: קמיע. בציר שיעוריה מכלי לזכור משקולת: לכתוב גט. ותנן (גיטין דף פה). גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ושמו ושמה והעדים והזמן ושיעור זה קטן מכולן: וקתני מיהת כו'. אלמא שיעור דלון מעובד נפיס: בבישולא. לח כמו שהופשט קרי בשולל כיון בשולל שהאף לא דלכתי לא חזי לעיבוד אבל יבש חזי לעיבוד וכוון דחזי לעיבוד הוא כמעובד: שלשה על שלשה לטומאת מדרס. אבל למגע שלש על שלש והן אכבעו: כך שיעור להוצאת שבת. אלמא שאין מעובד חמשה עשרים בעיני ומתניחין מוקי כמעובד: בקורטובלא. מבשלו כרותחין ומתקשה ליבש עליו ולככות לזכותות שקורין פושטוויי"ל (פלדישטו"ל: כסא מתקפל) ומטות ולעשותו ואלון: (רש"י)

תוספות ת"ק טבר כותבין שובר. ומיירי שבר יש לו שובר ולכך משפרע פטור דאין זקוק להחזיר השטר ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר וקשה דהרי צריך להחזירו ללוה שלא יצטרך לכתוב שובר: חזי דגברא דפרע אלא. כרב אשי תניא בתוספתא דמכילתין ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חייב מפני שמשמרו לבעל חוב ולשאר אמוראי קשה לרשב"א: אלמא כיון דלשווייה קאי. הוא ליה למינקט כיון דלאריגה קאי שהוא רחוק יותר אלא שמא לאו כולה קיימא לאריגה: כדי לכתוב עליו את הגט. סבירא ליה כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי דל' מאיר אין כותבין על הדפתרא דתנן בגטין (דף כא): אין כותבין על נייר מחוק ועל הדפתרא וחכמים מכשירין ואמר בגמ' מאן חכמים ר' אליעזר ובחנם פי' בקונטרס שיעור גט קטן מכולן דהא אשכחן דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין ונייה דרגע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וטעמא דקלף שהוא חשוב אין מצניעין אותו לקשר מוכסין וכן יש לפרש כאן: וקתני מיהא כדי לצור ואמר אבבי. קשה לר"י דלא הוה ליה לאתויי מילתא דאבבי הכא: (תוספות)

רש"י ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר. ופירש רש"י ז"ל (ד"ה והכא בסופו): ופע"פ שכבר פרעו כריך להחזיר לו מעותיו אם לא ימלא השטר, וזו זה מחודש שלא נמלא בשום מקום אלא בזה. וככה הראה ז"ל להא גטון צפיוויסיס. וראיתי ללמד מן הגדולים שכנה בשם הרשב"א ז"ל לנפקא מינה לדין דקיימאן לו כריכין דכותבין שובר, שאם יש נאמנות בשטר כיון שכתבו בו ויהא נאמן כשני עדים כשרים לעולם, שאין כותבין שובר, ואם לא יתן לו שטר מחזיר לו מעותיו ואכיל הלה והדי, ואינו מספק לא חותם ידו ולא העדלח עדים לפי שכבר האמינו כשני עדים. ומיהו אם כתב בו כפית דין שובר הא ודאי אין מחזיר לו כלום, אלא חרבה נגזין אותו לכתחילה כפית דין כיון דקיימאן לו כותבין שובר. עד כהן. הדקן ערך פקד המנואל יין (רש"י)

קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה: ורמינהו קלף ודוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה מאי מזוזה שבתפילין וקרי להו לתפילין מזוזה אין והתניא רצועות תפילין עם התפילין מטמאות את הידים בפני עצמן אין מטמאות את הידים רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש הנוגע ברצועה טהור עד שיגע בקציצה רבי זכאי משמו אומר טהור עד שיגע במזוזה עצמה והא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל מכלל דרישא במזוזה עצמה עסקין הכי קתני קלף ודוכסוסטוס שיעורן בכמה דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל: אמר רב דוכסוסטוס הרי היא כקלף מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין תנן קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל (קלף אין דוכסוסטוס לא) למצוה ת"ש הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שיער למצוה והתניא שינה פסול אמזוזה והתניא שינה בזה ובזה פסול אידי ואידי אמזוזה והא דכתבינהו אקלף במקום שיער אי נמי אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא שינה בזה ובזה תנאי היא דתניא שינה בזה ובזה פסול רבי אחא מכשר משום רבי אחי בר חנינא ואמרי לה משום רבי יעקב בר' חנינא רב פפא אמר רב דאמר כתנא דבי מנשה דתנא דבי מנשה כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס כשרה כתבה מאי אילימא מזוזה מזוזה אקלף מי כותבין אלא לאו תפילין וליטעמך תפילין אגויל מי כותבין [אלא] כי תניא ההיא בס"ת לימא מסייע ליה כיוצא בו תפילין שבלו וספר תורה שבלה אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין הא מורידין עושין דכתיבא אמאי לאו דכתיבא אדוכסוסטוס לא דכתיבא על הקלף ומזוזה אקלף מי כותבין אין והתניא כתבה על הנייר ועל המטלית פסולה אמר רבי שמעון בן אלעזר רבי מאיר היה כותבה על הקלף מפני שמשתמרת השתא דאתית להכי לרב נמי לא תימא דוכסוסטוס הרי הוא כקלף אלא אימא קלף הרי הוא כדוכסוסטוס מה דוכסוסטוס כותבין עליו מזוזה אף קלף כותבין עליו מזוזה: דיו כדי לכתוב:

רש"י דוכסוסטוס. קלף שניטלה קליפתו העליונה: מזוזה. שמע והיה אם שמוע: שכתפין. דהס"ד אגרות ל' פראשיות וקיער בחד מינייהו דהיינו שמע קטנה שבהם: מטמאות את הידים. לענין תרומה כדאמרן ב"ח דבר פ"ק (דף יד.); קלילה. הוא הדפוס של עור שחתוך ל' בתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוך: במזוזה. הן האיגרות שהן בתוך הכתוב: והא מדקתני סיפא. דהייחא דלעיל קלף כדי לכתוב בו' מכלל דרישא בו' וקשיא רישא אסיפא: שיעורן. של כל אחד כמנה: כדי לכתוב עליו מזוזה. אדוכסוסטוס דלא חזי לתפילין וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין: קלף אין דוכסוסטוס לא. הוי בשיעורא זוטא כי האי אלא בכדי לכתוב ב' פראשיות דמזוזה וחי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעוריה כשיעור זוטא דתפילין: למזוזה. מזוזה מן המוכרח קלף בעינן וסתמא לכל איניש מזוזה מעלייתה עביד הלכך לא מנעו דוכסוסטוס לתפילין וה"ל אין מנעינן כמוהו: למזוזה. אם כתבה על הקלף: הא דכתב אהקלף אפי' במקום שיער. וכ"ש במקום בשר דהילכתא מזוזה במקום שיער והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר: רבי אחי מכשר. ורב מוקי לר' אחי אלתפילין דכתבן על דוכסוסטוס ואמר כוונתו: נייה. של עשבים: גויל. מעובד בעפלים: מסייע ליה. לרב: כיוצא בו. רישא דכרייתה תפילין של יד עושין אותן של ראש ואתון של ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין בו: ס"ת שבלה. אין מחתכין ממנה יעשה שפראשיות שמע והיה אם שמוע כתובה לקובען במזוזה: דכתיב. הך תפילין אמאי: לאו דכתיב אדוכסוסטוס. שהוא כשר למזוזה הלכך הא מורידין עושין: אהתא דלחית להכי. דמזוזה אהקלף כשרה: לא תימא. במילתיה דרב דוכסוסטוס הרי הוא בו': (רש"י)

תוספות קלף ודוכסוסטוס בו'. גויל הוא עור שלם אלא שהשירו השיער והיינו דאמר בריש בבא בתרא (דף ג.) גויל אבני דלא משפין אלמא שאינו מתוקן קרי גויל וכשחולקין אותו לשנים אותו שכלפי שיער קרוי קלף וכלפי בשר הוא דוכסוסטוס ואומר ר"ת דבלשון יון קורין לבשר סוסטוס ודוך פי' מקום כמו דוך פלן לכך קרי ליה דוכסוסטוס כלומר מקום בשר וקלפים שלנו יש להן דין קלף וכותבין עליהן ס"ת תפילין ומזוזה לצד בשר ודלא כאומר שקלפים שלנו הם דוכסוסטוס לפי שמגררין האומנין המתקנים אותן קליפתן העליונה ונשאר הדוכסוסטוס דא"כ היאך כותבין עליהם תפילין דמסקינן הכא דתפילין דוקא על הקלף וי"מ דקלף דוכסוסטוס אינם מעופצים וקשה דא"כ פסול לכתוב עליהן ס"ת ותפילין ומזוזה דבעינן ספר ולהכי פסיל במסכת מגילה (דף יט: ושם) לכתוב מגילה על הדפטרס משום דנקראת ספר ולקמן משמע דכשרין וא"ת קלפים שלנו דלא עפיצין היכי מיתכשרי ואומר ר"ת דתיקון שלנו חשיב כעיפוף וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות לח:): דקאמר קרע הבא בב' יתפור בג' אל יתפור ותניא אידך בשלש יתפור בד' אל יתפור ולא פליגי הא דעפיצין הא דלא עפיצין אלמא ס"ת כשר בלא עפיץ והיינו בתיקון טוב כשלונו ובפ"ק דיגיון (דף יא.) גבי שטר והא בעינן דבר שאינו יכול . להזדייף ומשני דעפיצין משמע דאי לא עפיצין יכול להזדייף ופסול ואנן סהדי דשלונו אינו יכול להזדייף אלמא חשוב כעפיץ: והא מדקתני סיפא בו'. הוה מצי למיפרך ברייתא גופא רישא לסיפא ומשמע דאמתני' מהדר לפרוכי ואומר ר"י דכן מצינו בהמפקדי (ב"מ דף לו.) גבי רומי גול אגול בו' דברי רבי טרפון ממאי דמתני' ר' טרפון היא מדקתני עלה דההיא בו' והוה מצי למיפרך הנהו תרתי אהדי ופריך אמתניתין דהמפקדי: תנן קלף כדי לכתוב עליו בו'. אין לפרש דהכי פריך מדנקט קלף מכלל דדוכסוסטוס לא דא"כ לעיל דמשני מאי מזוזה שבתפילין אכתי תקשה ליה מתניתין דקתני קלף ומשמע ולא דוכסוסטוס וברייתא ותנת שיעור דדוכסוסטוס כקלף אלא הכא סמך אברייתא דלעיל: אידי ואידי אמזוזה הא דכתבה בו'. וא"ת אמאי לא קאמר אידי ואידי אלתפילין קלף במקום שיער ודוכסוסטוס במקום בשר ויש לומר דניחא ליה לקיומי לשינויא קמא דשני אמזוזה וה"ה דה"מ למימר אידי ואידי אלתפילין: ורבי אחא מכשר. וא"ת ואי סבר רב כרבי אחאי לימא נמי קלף הרי הוא כדוכסוסטוס וי"ל רב מפרש דרבי אחאי לא מפרשה אלא אלתפילין: אלא לאו אלתפילין. והא דקתני כתבה לשון נקבה היינו מזוזה שבתפילין: תפילין אגויל מי כותבין. וא"ת הא דתנן בפ"ק דמגילה (דף ח:): אין בין ספרים לתפילין ומזוזה אלא. שהספרים נכתבים בכל לשון ותפילין ומזוזה אין נכתבות אלא בלשון אשורית אמאי לא קתני נמי שתפילין ומזוזה אין נכתבין על הגויל ואומר ר"י דלא קתני לה משום דלא מיפסלי בגויל מחד טעמא אלא משום שזה דינו בקלף וזה דדוכסוסטוס אבל הא דנכתבים אשורית הוי מחד טעמא כדדרשינן התם בגמרא והוי בהווייתן יהו ועוד דאפי' עצמן אינן שוין שזה על הקלף וזה על הדוכסוסטוס ומיהו קשה דהוה מצי למייתי שהספרים נכתבים על הנייר שאינו מחוק דדוקא על נייר מחוק פסול ס"ת במסכת סופרים אבל תפילין אין נכתבים אלא על העור כדמוכח בריש פרק שמונה שרצים (ליקמן קח.) וצ"ע בירושלמי בפ"ק דמגילה ואם תאמר נייר שאינו מחוק נמי ליפסיל בספר תורה כדפסלינן מגילה דסוטה משום דכתיב בספר ונראה דנייר נמי דקתני במגילה [דסוטה] היינו במחוק ואף על גב דלא פריש כדאשכחן הכא גבי ספר תורה דקתני נייר סתם ומיירי במחוק כדאמרין במסכת סופרים: הא מורידין עושין. אע"ג דפרשת והיה אם שמוע רחוק מפרשת שמע עושין דקאמר היינו שאם פרשת שמע כתובה בסוף העמוד יכתוב אחריה והיה אם שמוע בגליון או אם היה פרשת והיה אם שמוע בראש העמוד יכתוב למעלה בגליון פרשת שמע: השתא דאתית להכי בו'. אומר ר"י דמילתיה דרב סתמא נשנית בבית המדרש דקלף ודוכסוסטוס שוים והיה סבור בתחילה דלענין תפילין קאמר ולא מצי קאי עד דמסיק השתא דלענין מזוזה קאמר והא דתניא לעיל שינה בזה ובזה פסול מזוזה אף קלף כותבין עליו מזוזה: (תוספות):

ת"ר. המוציא שיער כדי לגבל בו את הטיט [טיט] לעשות פי כור של צורפי זהב: סיד כדי לסוד: תנא כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות אמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו [לשנים] בנות עניים טופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים טופלות אותן בשמן המור שנאמר [אסתר ב-יב]. ששה חדשים בשמן המור מאי שמן המור רב הונא בר חייה אמר סטבת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביאה שליש תניא רבי יהודה אומר אנפיקנון שמן זית שלא הביאה שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן הבשר רב ביבי הויה ליה ברתא טפלה אבר אבר שקל בה ד' מאות זוזי הוה ההוא נכרי בשבביתיה הויה ליה ברתא טפלה בחד זימנא ומתה אמר קטל רב ביבי לברתי אמר רב נחמן רב ביבי דשתי שיכרא בעיין בנתייה טפלא אנן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתן טפלא: ר' יהודה אומר כדי לסוד כלכול: מאי כלכול ומאי אנדיפי אמר רב צידעא ובת צידעא למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. הא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש זוטא מדרבנן ונפיש מדרבי נחמיה מיתבי. א"ר נראין דברי רבי יהודה בחבוט ודברי רבי נחמיה בביצת (הסיד ואי ס"ד צידעא ובת צידעא אידי ואידי חבוט אלא אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי אנדיפא מתקיף לה רב כהנא וכי אדם עושה מעותיו אנפרות אלא אמר רב כהנא שנתות כדתנן שנתות היו בהין עד כאן לפר עד כאן לכבש ואיבעית אימא מאי אנדיפא אפוטא וכי הא דההוא בר גליל [דאינקלע לבבל] דאמרו ליה קום דרוש לנו במעשה מרכבה אמר להו אדרוש לכו כדדרש רבי נחמיה לחבריה ונפקא ערעיתא מן כותל ומחתייה באנדיפי ומית ואמרו ליה מן דיליה דא ליה: **מתני**: אדמה כחותם המרצופין דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כחותם האיגרות זבל וחול הדק כדי לזבל קלה של כרוב דברי רבי עקיבא וחכ"כ כדי לזבל כרישא חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד קנה כדי לעשות קוממוס ואם היה עבה או מרוסס כדי לבשל בו ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה

באילפס גמ' על מלא כף סיד תנא כדי ליתן על פי כף של סיידין מאן תנא דחול מעלי ליה לסידי אמר רב חסדא רבי יהודה היא דתניא לא יסוד אדם את ביתו בסיד א"כ עירב בו תבן או חול ר"י אומר תבן מותר חול אסור מפני שהוא תרכסיד רבא אמר אפילו תימא רבנן קילקולו זהו תיקונו: קנה כדי לעשות קולמוס: תנא קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו בעי רב אשי קשר העליון או קשר התחתון תיקו: ואם היה עבה כו': תנא טרופה בשמן ונתונה באילפס אמר ליה מר בריה דרבינא לבריה מי שמיע לך ביצה קלה מאי היא אמר ליה ביעתא דצילצלא מאי טעמא משום דזוטרא אימא דציפרתא אישתיק אמר ליה מידי שמיע לך בהא [אמר ליה הכי] אמר רב ששת ביצת תרנגולת ומאי קרו לה ביצה קלה שיערו חכמים אין לך ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת ומאי שנא כל שיעורי שבת כגרוגרת והכא כביצה אמר ליה הכי אמר רב נחמן כגרוגרת מביצה קלה:

רש"י שיער. יפה לטיט: ה"ג טיט כדי לעשות פי כור של צורפי זהב: אצבע קטנה. דרכן לסוד את כל הגוף להאדיר: שהגיעו לפירקן ולא הגיעו. שהביאו שתי שערוה ולא באו לכלל שנים הראויות לכך ומתביישות בדברי: טופלות. מושחות: אנפיקנון. דהן במנחתו (דף פה): אין מביאין אנפיקנון הוא שמן זית שלא הביא שליש: ולמה סכין אותו. היינו שמן המור: טפלה. כסיד: שקל בה ד' מאות זוזי. שנתיהה וקפלו עליה המהוגנין לה ונתנו (לה) ממון השכר משחיר ומרבה שיער: כלכול צידעא. טינפלא"א (לדע, רקה) וסדין אותה להשכיב השיער: בת צידעא. למטה הימנה להסיר שיער דק והוא אנדיפי: למימרא דשיעורה דר' יהודה נפיש. בתמיה והא קיימא לן גבי גמי דשיעורה דרבי יהודה זוטא ומחמיר בשיעורי שבת: ומשני נפיש מד' נחמיה וזוטא מדרבנן. דלמרי לסוד אצבע קטנה: בחבוט. סיד הגימור במים הרבה דהוא עשוי לסוד כלכול: ודברי רבי נחמיה בביצת הסיד. הנגבל במים ועשוי ביצים זוטות"ס (מטונו"ש: גוש"ס) בלע"ז הוא עשוי לסוד אנדיפי ואי ס"ד אנדיפי נמי שיעור הוא כגון בת צידעא: אידי ואידי. כלכול ואנדיפי תרומיהו כסוד חבוט ונמוח סדין אותו: אנדיפא. כלי חרס וכו' שני דדין אחת למעלה ואחת למטה וכפורה למלאותו סתם את הדל התחתון ולשון אנדיפי שתי פיות כדתניא (עירובין דף קל). מעלין בדיופי ובתוספתא גרס באנדיפוי: אנפרות. הפסד לשון יין בכלי כהוה והיון ממחה הסיד ויולא: שנתות. סמינא כלי חרס גדול ויש בו בליטות בליטות כמין אגוזים קטנים עד כאן לסאה עד כאן לסאחוס וסדין אותו כסיד כדי שיהיו לבנות ונכרות: כדתנן במנחות: שנתות היו בהין: עד כאן לפר. חלו ההין: עד כאן לאל. שלישית ההין: עד כאן לכבש. רביעית ההין דכתיב חצי ההין יהיה לפר ג'ו' כן לשון מורי החון מפי אביו ששמע מ' שמעון ורבותי מפרשים אנדיפא כל הגוף ומתוך שחיו עשוי להשכיב השיער חלל להאדיר בעי סוד עב: אנפרות. שחיו סוד בהו לאחר שקנאו לחייש שמה תמות כי דתיהה דההוא נכרי: שנתות. כלומר אבר אבר יטפלה ואי אפשר בלשון זה ולא נאמר שיער חלל להאדיר בעי סוד עב: אנפרות. שחיו סוד בהו לאחר שקנאו לחייש שמה לפירוש שנתות היו בהין: אפוחא. פתחא שלא במקום שיער ולהאדיר: ערעיתא. ארעיה: באנדיפי. פתחתו: מן דיליה לא ליה. מידו היתה זאת לו שלא היה לו לדרוש במרכבה: מתני' אלמנה. ארזול"י (ארזול"א: חומר, טין): מרלופין. שקין העשין מקליפת עץ גדול שגשחין בהן פרקמטיא בספיטות וחומתין אותם: כחותם האיגרות. שחומתין אותם שלא יקרב אש בהן אלא מי שגשחלחו לו ושיעורא דרבנן זוטרי: כרישא. קפלוטו ושיעוריה זוטרי משל כרוב: על מלא כף סיד. בגמרא מפרש כף של סיידין טרזול"י (טרזול"א: כף של סיידיים) בלע"ז: מרוסס. סדוק סדקין הרבה כמו והכה הבית הגדול כסיסים (עמוס ו): ביצה קלה. בגמרא מפרש לה: גמ' לא יסוד אדם את ביתו כסיד. לאחר חורבן מאוס אבילות של ירושלים: תבן או חול. שלא יחל לכן כל צרכו. סיד חזק ומתקשה יותר משאם לא עירב בו: קילקולו זהו תיקונו. דאי לאו דמתקבל ליה ומשחירו לא היה מישחרי הלכך ע"כ הא דקשיא ליה מעליותא היא לגביה ומשערין ביה ורבותי מפרשין קילקולו לובן זה תיקונו לענין חזקו ולא נהירא לי דקילקולו זהו תיקונו משמע דשם הקלוקול מתקנו ובהאי ליגנא אין שם הקלוקול מתקנו ולמה הזכיר קילקולו כאן הכי הוה [זיה] לתרז"י נהי דאשחורי משחירי אחזוקי מחזיקי: קשר עליון. של אמלע היר או קשר תחתון של אמלע האלבע: טרופה בשמן. שמהרת לבשלה: דליכלתא. עוף קטן: כל שיעורי שבת. באוכלין וכל האלחון וקלירתן וטחינתן כגרוגרת: כגרוגרת. מביצת תרנגולת שהיא ממהרת לבשל ולא כביצה שלמה שערות: (רש"י)

תוספות המוציא שיער כדי לגבל בו את הטיט טיט כדי לעשות פי כור גרס בתוספתא וכן גרס רש"י ולהך גירסא שיער כדי לגבל בו את הטיט כשיעור טיט הנעשה מרביעית שופכין אבל לספרים דגרסי שיער כדי לגבל בו טיט לעשות פי כור של צורפי זהב קשה דאמר לעיל אין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור ויש לפרש דמירי בטיט שהוא מגובל כבר ואחר הגיבול נותנין בו שיער כדי לתקנו: שהגיעו לפירקן ולא הגיעו. פירוש בסמוך לפירקן שקרובות להנשא ועושות כדי ליפות וללבן עצמן כדאמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נט:): הרוצה ללבן את בתו ישקנה חלב ויאכילה אפרוחין סמוך לפירקה: [שייך לקמן פא.] למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. ואע"ג דאשכחן תרודו שהוא גדול הרבה כדאמר בגיזר בפרק כ"ג (דף נ:): גבי מלא תרודו רב קמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת יד ור' יוחנן אמר מלא חפניו התם ודאי מייירי בתרודו גדול כדתנן במסכת כלימ' ב"י (משנה ב.) שאמר מידה גסה מלא תרודו רב קמה כמלא תרודו גדול של רופאים אבל הכא להוצאת שבת מידי דחשיב בעיני תרודו קטן חשוב הוא הרבה (א"נ) חף סלקא דעתך שהוא חף גל שהוא גדול ומשני בחפי פותחת שהן קטנים: (תוספות)

מתני' עצה כדי לעשות תרודו רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף זכויות כדי לגרור בו ראש הכרזת צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אלעזר בר יעקב אומר

כדי לזרוק בבהמה. גמ' למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש האי קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש אמר עולא חפי פותחת: תנו רבנן חפי פותחת טהורין קבען
בפותחת טמאין ושל גל אף על פי שחיברן בדלת וקבען במסמרים טהורין שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: זכויות כדי לגרור בו: תנא סוכות כדי
לפצוע בה שני נימין כאחת: צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אלעזר כו': אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן והוא שמרגשת בה וכמה שיעורו תניא רבי אלעזר בן
יעקב אומר משקל עשרה זוז: זנין על לבי מדרשא אמר להו רבתי אבנים של בית הכסא שיעורן בכמה אמרו לו כזית כאגוז וכביצה אמר להו וכי טורטני
יכניס נמנו וגמרו מלא היד תניא רבי יוסי אומר כזית כאגוז וכביצה (ר"ש ברבי יוסי אומר משום אביו מלא היד: ת"ר (בשבת) ג' אבנים מקורזלות מותר
להכניס לבית הכסא וכמה שיעורן ר"מ אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא כמחלוקת כאן כך מחלוקת באתרוג התם מתני'
הכא ברייתא אלא כמחלוקת באתרוג כך מחלוקת כאן אמר רבי יהודה אבל לא את הפאיס מאי פאיס אמר רבי זירא כרשיני בבלייתא אמר רבא אסור למשמש
בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול מתקיף לה מר זוטרא ליסתכן כלאחר יד אמר רבי ינאי אם יש מקום קבוע לבית הכסא מלא היד אם לאו כהכרע מדוכה
קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר מיתבי עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות ואלו הן האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולובי
גפנים ומוריגי בהמה בלא מלח ושדרו של דג דוג מליח שלא בישל כל צורכו והשושה שמרי יין והמקנח בסיד ובחרסית (בצרור שקינח בו חדרו ויש אומרים
אף התולה עצמו בבית הכסא לא קשיא הא בלח הא ביבש ואיבעית אימא כאן מצד אחד וכאן מב' צדדין ואיבעית אימא הא דידיה הא דחבריה א"ל אביי לרב
יוסף ירדו עליה גשמים ונטשטשו מהו א"ל אם היה רישומן ניכר מותר בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב

רש"י מתני' תרודו. כף קוליר (כף [של סכו"ס]): חף. קס"ד לפותחת של חף עכמה ושיעורה נפיש מתרודו (הלענ' שקיודור"א (חף) חסר בדפוסים, ופירושו: מעטל): כרכר. עץ יש לאורגין וראשו חד: כדי לזרוק בבהמה. דלח טרח איניש למשקל צרור משום עוף להבריחו דקבלא בעלמא דרמי ליה אייל ליה: גמ' והא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש. גבי לעשות תלמי: חפי פותחת. שינים הקבועים בה ולא היא עכמה ועושים אותם מעלם: חפי פותחת טהורין. דלל זמן שלח חבנן בה אינן ראויין לכלום: טמאין. דכלי עכס ככלי מתכות ופשוטיהן טמאין בהכל שוחטין (חולין דף כה): ואי משום דמחובר לפותחת וכל המחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול ומקבל מפתח: ושל גל. ואם הפותחת הזאת אינה של כלים כגון של שדה ומגלל אלף של גל כמו טרוקי גלי כגון דלתות שערי החצר אע"פ שחבנן בפותחת האיל וחבנן זה בדלת היא ודלת בנין מחובר לקרקע טהורין: סוכות. זכויות ועל שם סוכות קרי סוכות ועל שם שהיא זכה קרי זכויות: והוא שגמגמה. בהמה נצרו זה בהכח: שיעורן בכמה. להתחייב עליהן אי נמי לטלטלן בחצר ולהכניסן לבית הכסא ואידי ואידי חד שיעורא הוא דמזידי דחי להו מיחייב על האולתו: כזית כאגוז כביצה. שלש מניסין לקיטות ומקנח זו אחר זו אחת כזית אחת כאגוז ואחת כביצה בתחלה מקנח פי הרעי בקטנה להסיר רעי הגדבק שם שהגדולה פוחסת ומלכלך סביבותיו: טורטני. מאזנים יכניס לשם לקול: מלח היד. בין שלשתן או אפילו הן ד' וה' ובין כולן מלח היד: מקורזלות. ביקועו' (ביקוד"ש: חרות, בעלות שפה חדה והגרסה כדפוסים, הגרסתו כמלה עברית, משוּבָּרָת) שהיו ראיות לקיטות: מותר להכניסם. בתוך ד' אמות או בחצר דלח להסיר לטלטלונה: כלאגוז. כל אחת ואחת: התם מתני'. פלוגתא דתהורו מתני' היא במסכת סוכה והיא סוכה כפי התלמידים: והכא ברייתא. ויש הרבה תלמידים שלא שאלוהו והוא תולה הידועה בשאינה ידועה: כך מחלוקת כאן. ובסממנא בעלמא אמריה דלח תשכח לגיטא דברייתא ואם תשכחה הזכר ממשתנה דלח: חלל לא הפאייס. כמו שקל פיסת רגב (סנהדרין דף סד). שקורין גלשטי"א (גוש אדמה) דהואל ומיפרכה לא חזי לקיטות ואסורה לטלטל: כרשיני כבלייתא. הכי מיקרו משום שכלל ארץ למה היא והמחרישה מעלה רגביס: למשמש. הגלגל ליפנות ואינו יכול ליפנות אמרינן לקמן בפירקין דממשמש נצרו כגבוק והוא נפתח וקא סלקא דעתך דקאמר ובשפת אסור למשמש כלל כדרך שממשמש בחול: ליסתכן. דאמר מר (תמיד פ"א דף כז) עמוד החוזר מביא אדם לידי הדקוק: ומשני כלאחר יד. האי כדרך דקאמר רבא כדרך הממשמש בחול בלא שינוי משום השרת נימין אבל כלאחר יד כגון אוחז צרור כב' אכזעוהו שפיר דמי: אם יש מקום קבוע לכה"כ. שאם יסקירו לו ערביה יקנח בהם שחרית מכניס שם מלח יד: כהכרע. כשיעור המכריע כלאגוז נפיש מכזית וזוטר מכביצה: מדוכה קטנה. מלכחה לאסור אסור לטלטל. ואם יש עליה עד. קטנה המעיד שעשויה לכך מותר לטלטלה לקיטות: תחתוניות. פיג"ש (פיג"ש: תלמיס (טהורים לזרות תלמיס)): לובי גפנים. אותן פילוזין הגדלן בגפן וקורין וודיל"ש (וודיל"ש: קטנות וראש פסחים לט.).: מוריגי בהמה. כל שער שיש בהמה העשוי כמורג שהוא פגום וחרוקה כמורג חרוץ חדש כלומר כל מקום שאין הבשר חלק כגון קליפת הלשון וכגון החיד שיש בו כמין קולין וכפגיומות וכבית הכסות: שקינח בו חדרו. אסור ואחריות נמי קאי: החולה. שאינו יושב אלמלא קינח בו חדרו לא חזי לקיטות ורב ששת אמר לעיל אם יש עליה עד מותר: לח. לא חזי יבש חזי: מלח אחר. בלוחו כל שקינח בו חדרו לא חזי לקיטות אבל בלד שני חזי: ידיה. שהיה קיטות שעליה שלו: ונטשטשו. אותו עד: מהו. מי בטיל לייחוד ידיהו לא ללח: אי קשומן ניכר מותר. דקיון דמאיס לא חזי לכשמים ולא מיבעיל ליה מבית הכסא: (רש"י)

תוספות חפי פותחת טהורין. פי' בקונטרס שינים של עצם ונותנין אותם בפותחת לפתוח וקודם שלא נקבעו אין ראויין לכלום קבען בפותחת טמאין דכלי עצם כמתכות ופשוטיהם טמאים כדאמר בהכל שוחטין (חול. נ דף כה): ואי משום דמחובר לפותחת והמחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול דמקבלת מפתח ומה שפירש דפשוטי כלי עצם טמאים כדאמר בהכל שוחטין לא דק דהתם לא איירי אלא בגולמי כלי עצם אבל פשוטי כלי עצם הא תנן ומיית לה בפ"ק (דף טז): כלי עץ כלי עור כלי עצם כלי זכויות פשוטיהן טהורין ומה שפירש דחפין הן של עצם קשה לר"י דגבי כלי מתכות מיתניא בתוספתא דכלים ועוד דאי בשלא נקבעו אין ראויין לכלום אם כן פשיטא דטהורין ומה שפי' שפותחת יש לה בית קיבול לקבל המפתח לא לא חשיב בית קיבול שאין המפתח עשוי לטלטל ע"י אותו בית קיבול כמו הקיטע יוצא בקב שלו (לעיל דף סו). דטהור כשאין בו בית קיבול כתיבין דפי' בקונט' דמה שמניח ראש שוקו בתוכו לא חשיב בית קיבול שאין השוק מיטלטל על ידו ועוד דפי' דפותחת גורמת טומאה לחף אדרבה תנן במס' כלים בפ"ג (משנה ו) פותחת של עץ וחפין של מתכת טמאה פותחת של מתכת וחפין שלה של עץ טהורה אלמא בטר חפין אזלינן ואע"ג דמשמע דאתיא כרבי נחמיה דלא אזיל בטר מעמיד אלא בטר תשמיש דהיינו חותם ברייתא דשמעת' נמי נראה לר"י דאתיא כוותיה דקתני סיפא דהכא טבעת של מתכת וחותם של אילמג ר' נחמיה מטהר ונראה לר"י דבחפין של מתכת איירי ואע"פ שלא נקבעו ראויין הם קצת ליתנם בפותחת ואפילו הכי טהורין דגולמי כלי מתכות טהורין קבען בפותחת טמאין שנגמרה מלאכתן וכן משמע בסמוך דטעמא משום גמור מלאכה דקתני ושל גל אע"פ שחברן לדלת כו' דמשמע מה שקבען לדלת יש לו לגרום טומאה אלא כיון שאין להם פותחת [וחף] קבוע בגל טהור: אסור למשמש בצרור. פירש בקונטרס הנצרך לפנות ואינו יכול אסור משום השרת נימין וא"ת והא ואע"ג דמשמע דאתיא כרבי נחמיה דלא אזיל בטר מעמיד אלא בטר תשמיש דהיינו חותם ברייתא דשמעת' נמי נראה לר"י דאתיא כוותיה דקתני סיפא דהכא טבעת של מתכת וחותם של אילמג ר"ח ואם לאו כהכרע מדוכה קטנה של בשמים והכרע פי' רגל כמו כרעי המטה וכן מפרש בירושלמי כמלא רגל מדוכה קטנה של בשמים: אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר. מילתא באפי נפשה היא פירוש מותר לקנח בה אפילו גדולה יותר מכביצה או אם יש הרבה ממלא היד מותר לטול כולן

דכיון דיש עליהן עד הזכנו כולן: (תוספות)

חסדא מהו העלותם אחריו לגג א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רבינא למרימר ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבוס של בהמה הכי השתא התם אדם קובע מקום לטעודה הכא אדם קובע מקום לבית הכסא אמר רב הונא אסור לפנות בשדה ניר בשבת מאי טעמא אילימא משום דוושא אפילו בחול נמי ואלא משום עשבים והאמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה והתולש ממנה בשבת חייב משום דרבה דאמר רבה היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש גופא אמר ר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה והתולש ממנה בשבת חייב חטאת אמר רב פפי ש"מ מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטולי מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך אמר אביי פרפיסא הואיל ואתא לידן לימא ביה מילתא היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות מיחייב משום תולש היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע חייב משום נוטע א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת מאי טעמא אילימא משום סכנה אפילו בחול נמי ואלא משום כשפים אפי' בחול נמי לא ואלא משום השרת נימין דבר שאין מתכוין הוא אמר להו רב נתן בר אשעיא גברא רבה אמר מילתא נימא בה טעמא לא מיבעיא בחול דאסור אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו שפיר דמי קמ"ל רבא מתני לה משום השרת נימין וקשיא ליה דר' יוחנן אדר' יוחנן מי א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת אלמא דבר שאין מתכוין אסור והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופץ ומפספס אבל לא סורק אלא מחוורתא כדרב נתן בר אשעיא מאי כשפים כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא הוה קא אזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותנן בהדיכו ולא אותבוה אמרה איהי מילתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריהא אמרה להו מאי איבעידי לבו

רש"י מהו להעלותם אחריו לגג. אם עלה קם לפנות מי חיישונן לטיהרא יתיראה או לא: עזובה את לא תעשה. דכתיב (דברים כב) והתעלמת מהם פרט לזקן ואינו לפי כבודו והכא נמי טלטול דרבנן אלףו דלא תסור אסמכותו רבנן ובמקום כבוד הבריות נחה: משלפניו. קממין המוטלין על גבי קרקע וכל אמרינן מתקיף ניהו: לחתום. לטול הבשר ענין השניס והלכות ביניהן: מן האבוס. שהוא מוכן אלמלא העמידו דכריהם במקום כבוד הבריות שפעמים שגראה מנחין ונגזי הוא לו: התם אדם קובע לסעודה. והיה לו להכין קם מהתמוז: הכא אדם קובע לכה"כ. בתמיה פעמים שמואל אדם קם והולך למקום אחר בית הכסא לא היה מזוי להם בבתיהן שהיו דיון בבתיהן בעלייה מפני דוחק בחיוב: בקעה ניר. הרישה ראשונה ועומד לזריעה: משום דוושא. ובקעה חזירו מפני שדג את נירו ומתקשה (את) החרישה: משום עשבים. שמתמה לחלוותי בניר עשבים עליון על הצרור וכשהוא מתקנח בו נחלשיו: מותר להקנח. דלוי מתכוין להטוב ומוחר להלכה כר"ע: והטובש ממנו. בבתיהן חייב דמקום גידולו הוא א"ע"פ שהא צרור ואינו עפר: שקיל מעילאי. ממקום גבשושית: ושדי לתתאי. למקום גומא ומשום החרישה והוי תולדה דחורש: בבית. שייך בנין וזה משמיה גומות בנין הרלפה הוא ובקעה מתקן החרישה: מדריש לקיש. דאמר מותר להקנח בו וכל אמרינן צרור זה העשבים שעלו מלחלוותי הקרקע הן יולאין וכשנגזיהו הרי הוא כעוקרן מגידוליהן: האי פרפיסא. עיזין נקוב שזרעו בו ובתשובת הגאונים מלחתי שעשין חולותי מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכ"כ או ט"ו יוס לפני ר"ה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה צבצית וזרעים לחוכן פול המלרי היו חיונית וקוויין לו פורפיסא וזומח ובערב ר"ה נוטל כל אחד שלו ומחזירו סביבות ראשו צבצעה פעמים ואומר זה תחת זה וזה חליפתיה וזה תמורתיה ומשליכו לנהר: שרי לטלטולי. ולא אמרינן תולש הוא: לזורך. קיטח כבוד הבריות: חייב משום תולש. דאינו נהגה שוב מריח הקרקע ו"ל דהאי חייב למו דווקא אלא אסור משום דמי להטוב דלי חייב משום קאמר לזורך היכי שרי רבנן איסור כרת וסקילה משום קיטח ודומה לו בעמכת סנהדרין (דף סב). הבא על הבריות חייב משום נגז"ל דלאו מלאכותיה הוי אלא מדרבנן: משום סכנה. שלא יתקן בו שני הכרסא שהיא תלויה בן: משום כשפים. כדלקמן בשמעתין: השרת נימין. שמשיך את השיער מפני שהוא חדוד: דבר שאין מתכוין הוא. ושמעינן ליה לר' יוחנן דלאמר דבר שאינו מתכוין מותר לקמן בשמעתין: לא מיבעיא בחול. שאין איסור טלטול בצורות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יוכל לקנח בצרור: אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו. להתות בו אור או לחשוף מים מגבא אימא שפיר דמי דמוטב שיקנח בו מלטלטול צרור: קמ"ל. ללא אי משום סכנה אי משום כשפים: חופץ. מחליק שערו: ומפספס. קרפיר ולהפריד (שערות סבוכות), להחיר את הסבך): להחיר את הסבך): אבל לא סורק. במסרה דולדי משיר שיער ומזוה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אבל חופץ ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיך דבר שאין מתכוין מותר: מטרוניתא. נכרית היה: אמרה מילתא. לכשפים ואסרתה לצרבה ולא זזה ממקומה: אמרי אינהו מילתא. על ידי קם טהרה: (ש"י)

תוספות מהו העלותם לגג. פי' בקונט' מי חיישינן לטרחא יתיראה וקשה לר"י א"כ הא דפריך דאסור ליטול קיסם משלפניו תיקשי לכולה שמעתין דשרי לטלטל אבנים מקורזלות ונראה לר"י דהכא מבעיא ליה משום דבית הכסא קרוב על הגג ויכול להכין שם מע"ש ומהדר ליה דאפי"ה שרי ולהכי פריך ליה דאסור לטלטל קיסם משלפניו לפי שהיה יכול להזמין מאתמול אבל אכילה שמעתא לא מצי פריך שדרכן היה לפנות בשדה ובית הכסא רחוק ולא אטרחוהו רבנן להכניס שם מע"ש וגם אם יזמינם שמה יקחם אחר: וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבוס כו'. נראה לר"י דלאו דוקא מן האבוס אלא מן הראוי לאבוס דליכא למימר דכשאינו באבוס אסור דבטל אגב קרקע דהא תנן בהמביא כדי יין (ביצה דף לג): וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק אלמא לאו בטל הוא והא דלא שרו בקיסם לחצות שיניו אלא להדליק משום דסברי לא ניתנו עינים אלא להסקה אבל בדבר הראוי לאבוס בהמה שרי אפי' לחצות שיניו ור"א דאמר התם נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות שיניו ומגבב מן החצר ומדליק סבר דמה שבבית מוכן לכל מה שירצה אפי' לחצות שיניו אבל שבחצר אינו מוכן אלא להסקה: והניחו ע"ג יתדות מיחייב משום תולש. האי מיחייב מכת מרדות מדרבנן כדפירש בקונטרס מדשרי ריש לקיש וקשה לר"י דאמר' בפ"ק דגיטין (דף י'): א"ר יוחנן עציץ נקוב המונח ע"ג יתדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן דלר"י פטור מן המעשר כדמפליג בין ספינה גוששת לשאינה גוששת ולרבנן חייב אמר רבא דילמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן אלא דספינה דלא מפסיק אויר אבל עציץ דמפסיק אוירא אפילו רבנן מודו הא בשמעתין חשיבין ליה כמחובר מדאורייתא אפי' הניחו על גבי יתדות ולא מיחייב משום תולש אלא מדרבנן ונראה לר"י דשמעתין לא סברא דחזיא דרבה דהתם: והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה כו'. וא"ת והא בהגוזל קמא (ב"ק קב) ובפ"ק דמס' ע"ז (דף יז). אמר בתרי מסכתות אין סדר למשנה והכא סתם בניר ופילווגא בפרק שני דביצה (דף כג): ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה שכובשת ואין הלכה כסתם דשמא סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין לומר דלר' יוחנן אפי' סתם ואח"כ מחלוקת הלכה כסתם דהא משקינן בהחולץ (יבמות מב): אליבא דר' יוחנן דרמי לך לא חש לקימחיה סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם ותירץ רבינו שמואל מורדון דבמחלוקת ואח"כ סתם בחדא מסכת לכ"ע הלכה כסתם כדפריש בפ"ק דמס' ע"ז (דף יז). בהא בפסיק כר"י דכל המשנה ידו על התחתונה פשיטא דמחלוקת ואח"כ סתם הוא אבל בתרי מסכתות כל אמוראי סברי דאין הלכה כסתם ור' יוחנן אית ליה דאפי' בתרי מסכתות הלכה כסתם או סתם במתני' ומחלוקת בברייתא דמסתמא סתם לבסוף ואין לנו לומר שסתם רבי קודם ושוב חזר ממה שפסק ואמוראי יניחו אליבא דרבי יוחנן כדאמר באלו טרפות (חולין)

דלא מקנה לכו בחספא ולא קטיל לכו כינא אמניכו ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה: אמר ליה רב הונא לרבה בריה מאי טעמא לא שכיחא קמיה דרב חסדא דמחדדן שמעתיה אמר ליה מאי איזיל לגביה דכי אזילנא לגביה מותיב לי במילי דעלמא א"ל מאן דעייל לבית הכסא לא ליתב בהדיא ולא ליטרח טפי דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה א"ל הוא עסיק בחיי דברייתא ואת אמרת במילי דעלמא כ"ש זיל לגביה היו לפניו צרור וחרס רב הונא אמר מקנה בצרור ואין מקנה בחרס ואין מקנה בצרור מיתבי היו לפניו צרור וחרס מקנה בחרס ואין מקנה בצרור תיובתא דרב הונא תרגמא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא אליבא דרב הונא באוגני כלים: היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנה בצרור ואין מקנה בעשבים וחד אמר מקנה בעשבים ואין מקנה בצרור מיתבי המקנה בדבר שהאור שולטת בו שינוי התחנות נוסרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין הנצרך לפנות ואינו נפנה רב חסדא ורבינא חד אמר רוח רעה שולטת בו וחד אמר רוח זוהמא שולטת בו תניא כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו דתניא הנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו וזו היא תחלת רוח זוהמא הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רב חסדא יעמוד וישב יעמוד וישב רב חנן מנהרדעא אמר יסתלק לצדדין רב המנונא אמר ימשמש בצרור באותו מקום ורבנן אמרי יסיח דעתו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל שכן דכי מסח דעתיה לא מפני אמר ליה יסיח דעתו מדברים אחרים אמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דשפך קדורה ת"ר הנכנס לסעודת קבע יהלך י' פעמים של ארבע [ארבע] אמות ואמרי לה ד' פעמים של עשר עשר אמות ונפנה ונכנס וישב במקומו: **מתני'** חרס כדי ליתן בין פצים לחברו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר **ישעיה ל-ד**: לא ימצא במכיתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר ליה רבי יוסי משם ראייה **ישעיה ל-ד**: ולחשוף

מים מגבא: **גמ'** (איבעיא להו שיעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דרבי מאיר נפיש דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש לייט לה במנא זוטרא והדר לייט לה במנא רבה אמר אביי **מתני'** [נמי] לחתות אש מיקידה גדולה: רבי יוסי אומר משם ראייה: שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר ורבי מאיר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי לא לישתכח ליה:

רש"י דלא מקנהוהו בחספא. שאוכל לעשות לכו כשפים: ולא קטיל לכו כינא אמניכו. ואין אדם הורגין כינה בצנדיקס: ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסיר גינאה. אין אדם מויליין אש וכישיא וכלל מאגודה שאוגדין הגננים ואוכלים אלא אדם מחזיקו האגודה החילה ש"מ כל הני קשה לכשפים: מותיב לי במילי דעלמא מושיבני לפניו בדברי חנם שאינו תורה: לא ליתבי בהדיא. במהרה ובחזק לפי שנתחם הקבץ בחזק וניתקו שיני הכרכשא ויולתה: ולא ליטרח טפי פדוימבר"א (פרימבר"א: ללחוך, להחלמץ) בלע"ז: מקנה בצרור. בשבת אע"פ דלאו בר טלטול הוא בעלמא: ואינו מקנה בחרס. משום סכנה: מקנה בחרס. שיש תורת כלי עליה: בלוגני כלים שהם חלקים ואינו מקרעין את הבשר: ואינו מקנה בעשבים. שהעשבים לחים וחותכין את הבשר וכותונו מפרשים משום הליקה ואינו יודע מהו דאי בעשבים מחוברין מי איכא מאן דשרי וכמזומה אני דמוקמי לה במחוברין ומקנה בהו בחיבורן: ואינו מקנה בצרור. דלאו בר טלטול הוא הלכך מקנה בעשבים כשהו במחובר ולא יזום ומשום שימוש במחובר לא מיתסר כדאמרי' בעיורבין פסקה ג' (דף לז): דלא אסרו אלא בלין ובקנים עוזרדין לפי שהן קשין: שינוי נוסרות: שיני הפה מכרכשא: לחין. אין אור שולט בו: רוח רעה. ריח הפה שהוצל מרקב במעיים ויולא ריח דרך פיו: רוח זוהמא. כל גופו מסריח בזיעה מסרחת שהריח נבלע בבשרו ובחבריו והוא בו לזיעה מזוהמת: ואינו יכול לפנות. שאין הקבץ נפתח: יסתלק ללדין. כשדק עלמו בזויה זו יסתלק לזויה אחרת ויבדוק: טייעא. ישמעאל: הנכנס לסעודה. קבע. ונלאו הוא לו אם יטורף לעמוד מן הסעודה ולפנות: י' פעמים. ימתין בין פעם לפעם ויבדוק עלמו: ואמרי לה ד' פעמים של י' י'. דהכי עדיף טפי שהיולך מרובה מוריד הזבל לנקביו: מתני' בין פצים לחברו. כשמתדיין פלימין ועמודים וקורות ועשין סוחר של קורות על הארץ ויש חלל בין זה לזה סומכן מתחתיו שלא יתעסק: זכר לדבר. דחרס חשיב בחתיית אור: לחשוף. לללות וחברו חשפי שובל (ישעיה מז) חשפי מים שעל הגמיה שהלטרבי לעבור הגשמים ושריעת נהרות: מגבא. גומא שמים נקבלין בחוכה: גמ' מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש. אהתפתח הוא כלומר לפי דבריהם נראה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחתות בו אור ולא פי' שיעורא וחרס פורחא חזי לחלח גחלת ואילו לקבל רביעית מים נפיש שיעורא וכי מעיינת בקרא לחשוף מים זוטרי דלוי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה שלא אחר בה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכי דרך המקללים כן: אמר אביי מתני'. דקאמר רבי מאיר לחתות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה איתו ראו לחתות בה אלא בחרס גדול מפני שהאור נכוה: שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלייט לה בה ש"מ דחזי: אפילו מידי דלא חשיב. כגון לחשוף מים לא לישתכח בה ולעולם לא חשיב שיעורא אלא לחתות

אור:

(רש"י)

פרק תשיעי - אמר רבי עקיבא

מתני' אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא. כנדה שנאמר **ישעיה ל-כב**: תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא. גמ נתן התם מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה

רש"י מתני' אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. משום דבעי למוניה בהדיהו מניין שמרחיצין את המילה כיול לכו להנך דדמיין לה: במשא. אדם הגוססא: תזרם כמו דוה וגו'. עבודה זרה משתעי: גמ' כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אחרו כותל מחילה אף לבית עבודה זרה: אסור לבנותו דקמתני לעבודה זרה: (רש"י)

תוספות **מתני'** אמר רבי עקיבא מניין לע"ז כו'. פי' בקונטרס דנקט לה הכא משום דבעי למיתני מנין שמרחיצין את הקטן ואין נראה דא"כ בההוא הוה ליה להתחיל ועוד דהוה ליה למתנייה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דתנא לעיל בסוף המוציא קראי דאסמכתא גבי חרס נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דתזרם כו' הוא סמוך לההיא קראי דאיתיה לעיל לא ימצא במכיתתו חרש וגו': אסור לבנותו. אפילו למ"ד בפרק קמא דמס' ע"ז (דף ג). נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי מס' שאין נראה כל כך לע"ז כונתו אלא שנתן כדי שיחיהו לעבור אבל הכא נראה כאילו בונה לה בית ר"י: כונס לתוך שלו ד"א. במסכת ע"ז פריך עלה והא שביק רווחא (תוספות)

לה:

ומשי

זרה

לעבודה

היה שלו ושל ע"ז נידון מחצה על מחצה אבניו ועציו ועפריו מטמאים כשרץ שנאמר **[דברים ז-כז]** שקץ תשקצנו וגו' רבי עקיבא אומר כנדה שנאמר **[ישעיה ל-כב]** תזרם כמו דוה מה נדה מטמאה במשא אף ע"ז מטמאה במשא אמר רבה תזרם דאמר קרא נכרינהו מינד כזר צא תאמר לו הכנס אל תאמר לו ואמר רבה במשא דכ"ע לא פליגי דמטמאה דהא אתקש לנדה כי פליגי באבן מסמא רבי עקיבא סבר כנדה מה נדה מטמאה באבן מסמא אף ע"ז מטמאה באבן מסמא ורבנן סברי כשרץ מה שרץ לא מטמאה באבן מסמא אף ע"ז לא מטמאה במשא אף ע"ז אינה לאבירין אף ע"ז אינה לאבירין ואלא הא דבעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאבירין או אינה לאבירין תיפשוט ליה מהא דלרבנן אינה לאבירין רב חמא בר גוריא אליבא דרבי עקיבא בעי לה ור"א אמר באבן מסמא דכ"ע לא פליגי דלא מטמאה כי פליגי במשא רבי עקיבא סבר כנדה מה נדה מטמאה במשא אף ע"ז מטמאה במשא ורבנן סברי כשרץ מה שרץ לא מטמאה במשא אף ע"ז לא מטמאה במשא ור"ע למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשי ורבנן למאי הלכתא איתקש לנדה מה נדה אינה לאבירין אף ע"ז אינה לאבירין

[רש"י] היה שלו ושל ע"ז. שהיה חלי מקום הכולל של ע"ז. נזון מחלה על מחלה. המחלה שלו נחשבת כחרכב אמוה של כניסה לפי שחייבוהו חכמים להרחיקו משלו כרכב אמוה וליכנס כולו בתוך שלו. שקץ שקץ כשרץ שאינו מטמא במשא. נדה מטמאה במשא. אדם הנושא דליתקש לזכ והוא כנדה והוא זכוב את זכוב וגו' (ויקרא טו) חזב מטמא במשא דכתיב (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו ויטמא עד הערב והנושא חומוה וגו' אף הזב במשמע חומוה: באבן מסמאה על גבי יחידות וכלים תחתיה כדכתיב (לויאל ו) והיתה אבן חלל ושמנה על פוס גובה ונדה או זכ יושבין עליה אע"פ שלא הכיזו על הכלים טמאים הכלים דכתיב כל אשר יהיה תחתיו: למשמשין שאין הכלים המשמשין מטמאים לה במשא ולא באבן מסמאה: למשא. אבל לא באבן מסמאה דהכי האני יקשה דשרץ. ולקשה לנבלה. דלית בה משא ולית בה אבן מסמאה והכי עדיף דהו לא כריד לקושה לשרץ למעוטי מאבן מסמאה: אינה לאבירין. אש נחחד ככר ממנה מטמא במשא ובחלה משום תורת אכר מן החי אבל לא משום תורת אכר מן הנדה ונפקא מינה דלא מטמא באבן מסמאה: אף ע"ז אינה לאבירין. כגון ע"ז של חוליות אכר אכר ממנה אינו מטמא כלל משום ע"ז: דבעי רב חמא. לקמן (דף פג): אליבא דרבי עקיבא בעי לה. דלקשה לנדה (למשא) מי אמרינן להא נמי איתקש או דילמא לחומרמא מקישין לקולה לא מקישין: דלא מטמאה. דהא איתקש לשרץ וכשרץ כתיב מנע ולא כתיב משא: למשמשיה. תירוצא יהי: (רש"י)

[תוספות] אבניו ועציו ועפריו מטמאים כשרץ. ואפי' למ"ד בפי"ג דמסכת ע"ז (דף מא): ע"ז שנשברה מאליה מותרת הא מוקי לה בירושלמי כגון שהשתחוה לכל אבן ואבן וכל עץ ועץ וכל עפר ועפר דהוי ע"ז שלימה: אמר רבה במשא כ"ע לא פליגי דמטמאה דהא איתקש לנדה. קשה לר"מ מ"ט דרבנן אי את להו הא דאמר בסוף שמעתי (ף כג): טומאה דע"ז דרבנן היא ולקולא מקשינן א"כ אמאי מטמאה במשא נימא דהיקישא נדה דאינה לאבירין והיקישא דשרץ דלא מטמאה במשא ואי סברי רבנן דלחומרמא מקשינן אימא אהני היקישא נדה לטמוי באבן מסמא ודשרץ לטמוי בכעדה ולר' עקיבא נמי אי לחומרמא מקיש אמאי איצטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה לימא לטמוי בכעדה ואי לקולא מקיש לא תטמא אפילו במשא והיקישא נדה דאינה לאבירין והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא וכן לר' אלעזר אליבא דר' עקיבא ונראה לר"ת דגרסי' לעיל בספרים אמר רבה תזרם דאמר קרא נכרינהו מינד כזר צא תאמר לו הכנס אל תאמר לו הכנס אל תאמר לו פירוש כיון דכתיב כבר ברישא וטמאתם את צפוי פסילי כספך וגו' ל"ל תו למימר תזרם כמו דוה אלא לומר שמאד יש להרחיק ואתא למימר אע"ג דשאר קראי נדרשות לקולא משום דטומאת ע"ז דרבנן נמדה ילפינן לחומרמא מ"ש' קאמר רבה לכ"ע מטמא במשא דאית להו דרשא דתזרם ולרבנן נמי הוי מטמא באבן מסמא כנדה אי לאו דממעטין מדאיתקש לשרץ: באבן מסמאה. פי' בקונטרס אבן מונחת על גבי יחידות נדה וישבת עליה וכלים תחת האבן וטמא מוכל אשר יהיה תחתיו וקשה דבת"כ מפיך אבן מסמא מוכל המשכב וקרא דכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן בפרק בנות כותים (נדה לב): לעליונו של זב ובת"כ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא א"כ אפי' כלים שאין ראוי למשכב ומושב ובת"כ מוכח בהדיא דכלים שאין ראויין למשכב ומושב אין להם אפי' טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפי' דף ע"ג יתידות נמי ומפרש ר"ת דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כבידה ואין הכלים מרגישים כובד הזב והנדה מחמת כובד האבן ומסמא היינו משא גדולה שצריכה שימה כדכתיב והייתה אבן חזא ושמת על פוס גובה אף קשה דבת"כ מרבה אבן מסמא מוכל המשכב משמע דמרבא מטעם משכב ומושב ובכל הש"ס מטעם דהוי מטעם משא דבמיתני' קרי ליה משא ובפי' בתרא נדה (דף כט): תנן הזב והזבה מטמאין במשא ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא וברישי דם הנדה [נדה נה]. דמעט מדה מאבן מסמא מוהנושא אותם ובתוספתא דכלים תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט הזב ע"ג אבן מסמא והיסט [היינו] משא כדאמר בהעור והרוטב (חולין דף קנז): אטו נושא לאו היסט הוא משמע ע"ג אבן מסמא שהכלים ע"ג האבן דלא שייך כלל למשכב ומושב ועוד דמדדס כלי חרס טהור וי"ל דהא דמרבא בת"כ אבן מסמא מטעם משכב ומושב היינו כשהזב ע"ג האבן והכלים עליה טמא מטעם היסט דהיינו משא הזב והיינו היסט הזב ע"ג אבן מסמא דתוספתא וא"ת בריש דם הנדה (נדה דף נד): דמעט דם הנדה ממשכב ומושב מהיא יושבת מאי פריך תו אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא כיון דכבר מיעט מאשר היא יושבת מדוה ממשכב ומושב היכי שלקא דעתך תו למימר דמטמא באבן מסמא ואור"י דאבן מסמא נפקא לה משום דרשה דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין להכי איצטריך התם למעוטי מדוה אף מאבן מסמא שהיא טומאה קלה: ורבנן סברי כשרץ כו'. וא"ת אמאי איצטריך שרץ למעוטי אבן מסמא תימוק ליה מדאיתקש למת (לקמן' ו' פ' כג). וי"ל דכיון דגלי לן קרא נכרינהו מינד כזר דאית לן לאקשויי לנדה לחומרמא לא הוה ממעטי ממת אבן מסמא בע"ז כיון דאיצטריך היקישא דמת לשיעור כזית א"כ לכדאמר בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז): מה ע"ז במחומר לא מיתסרא אף קבר במחומר לא מיתסר: ולרבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ כו'. תימא לר"י מאי קמיביעיא ליה הא איצטריך לאפוקי שלא יטמא באהל המת דמנדה דילמא לא ילפינן שרץ קולא דהא בעי רב חמא בר גוריא בסמוך אי ישנה לאבירין אע"ג דנדה אינה לאבירין ויש לומר דלענין דליבא בע"ז חומרמא דמת שפיר ילפינן מנדה ואע"ג דהיקישא נדה לחומרמא קולא נמי אית לן למילף והא דמספקא ליה לענין אבירין משום דלא דימי דאבירי נדה אין אדם יכול להחזירם אבירי ע"ז מיהא אומן יכול להחזירם א"כ הא דקאמר למאי הלכתא וכן הא דקא משני למשמשין היינו את"ל דילפינן קולא מנדה: למשמשיה. פירש בקונטרס שאין כלים המשמשין לע"ז מטמאין לא במשא ולא באבן מסמא משמע דאי לאו דאיתקש לשרץ הוה מטמי בע"ז באבן מסמא ותימא דרבנן דהיקישא דשרץ לא אתא למשמשיה מנלן דמשמשין לא מטמא במשא כמו ע"ז עזמה דלקמן קאמר רב אשי אליבא דרבה משמשין בין הן שהיטו אחרים בין אחרים שהיטו אותן טהורין ונראה לר"י דאי לאו דאיתקש משמשין לשרץ לא הוה מטימין להו כלל ורבנן דמטמא למשמשיה מדכתיב שקץ תשקצנו כי חרם הוא משמע כל דבר שהוא חרם פירש שאסור בהנאה הוי כשרץ ומשמשין אסור בהנאה ובה לא יתיישב פי' הקונטרס דמכי חרם הוא לא משמע למעוטי משמשין דלא מטמא במשא דאין שום יתור לכך אבל הא דמשמשיה וטמא משמע שפיר: ולקשה רחמנא לנבלה. אמאי דהוקשה למת ליכא למיפרך דלוקש לנבלה דהא איצטריך למת לכדדרשין בנגמר הדין ובקונט' פי' דהכי פריך ולוקשה לנבלה משום דאז לא הוה צריך לאקושה לשרץ: ורבי אלעזר אמר כו'. מי רבנו שמואל דבמילתיה דר' אלעזר ל"ג ר"ע למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה דהא איצטריך למעוטה מאבן מסמא כדאמר דכ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא דהא איתקש לשרץ ולפי זה מצינן למימר דטעמא דר' אלעזר דכ"ע לא פליגי דלא מטמא באבן מסמא לאו משום דאיתקש לשרץ אלא בלא שום יתור לא מחמירין כולי האי לטמאות באבן מסמא ולפי זה גרסי' שפיר ור"ע למאי הלכתא כו' והא דפריך בתר הכי ולקשה רחמנא לנבלה לא פריך לוקשה לנבלה ותו לא צריך לאקושה לשרץ דהשתא נמי לא צריך לאקושי משום הכי לשרץ אלא הכי פריך דהוה ליה טפי לאקושה לנבלה דדמאי ממש לנבלה אבל לנדה לא דמאי נדה מטמאה באבן מסמא משא"כ בע"ז: (תוספות)

ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא לוקשיה לנבלה אין הכי נמי אלא מה נדה אינה לאברין אף ע"ז אינה לאברין אלא הא דבעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים תיפשוט ליה מהא בין לרבנן בין לרבי עקיבא דאינה לאברים רב חמא בר גוריא כרבה מתני ובעי לה אליבא דרבי עקיבא מיתבי ע"ז כשרץ ומשמשיה כשרץ רבי עקיבא אומר ע"ז כנדה ומשמשיה כשרץ בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה מי אלימא ממתני דקתני עזי ואבניו ועפרו מטמאין כשרץ ואוקימנא מאי כשרץ דלא מטמא באבן מסמא ה"ל דלא מטמא באבן מסמא מיתבי נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה וליטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן והתניא ויקרא טו-ב דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל מטמאין בזיבה ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ואבן מסמא שלה ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטתה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה מתקיף לה רב אשי מאי הן אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהיסטן את אחרים ובין אחרים שהיסטן אותן טמאים ע"ז שהיסטה אחרים טהורין אחרים שהיסטן אותה טמאים משמשיה בין הן שהיסטן את אחרים ובין אחרים שהיסטן אותן טהורין ע"ז בין הן שהיסטן את אחרים ובין אחרים שהיסטן אותן טמאים משמשיה בין הן שהיסטן את אחרים ובין אחרים שהיסטן אותן טהורין ע"ז בשלמא אחרים שהיסטן אותה משכחת לה אלא היא שהיסטה את אחרים היכי משכחת לה אמר רמי בריה דרב ייבא כדתנן הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה כרע הזב טמאין

רש"י ור' עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא. לחודה לוקשה לנבלה: כרבה מתני לה. דלמר לעיל דר"ע לאבן מסמא נמי איתקש לנדה ולא מצי לאקושה לנבלה: ובעי לה אליבא דר' עקיבא. מי מקוש נמי לענין נדה לחינה לאברים או לא: ניהל. דקתני לרבנן כשרץ אלמא לא מטמא במשא: ממוני. דמסכת ע"ז אבניו ועזיו כו': ה"ג נכרי ונכרית וע"ז ומשמשיה כו'. ול"ג מנע נכרי ונכרית גזרו חכמים עליהן טומאת זבין: הן ולא היסטן. ה"ד היסטן משמע שהיסטו דהיינו משא ולא כשאר היסטיות שבה"ש דמשמע שהטמא הסיט האחרים: בשלמא לר"א ניהל. דקתני ולא היסטן דמשמע דלא מטמא במשא ולקמן פריך מאי הן הן טמאין קאמר פשיטא הקשה היסטן טמא הם מיבעיא הכי איבעי ליה למתני מנען ולא היסטן: לכל דבריהם. אלמא מטמא במשא דמי לא מטמא אלא במגע מאי זבין לומא כטמא מתיס: אלא. הא משכחתא היא ובעי לתרוצי ורבה מתרץ לטעמיה ורבי אלעזר לטעמיה: ואבן מסמא שלהן גרסי' גבי נכרי ונכרית בין בתרלחא דרבה בין בד' אלעזר והכי אמרינן בפרק בתרא דמסכת נדה (דף סט:): נכרי ונכרית מטמאין באבן מסמא: ר' אלעזר מתרץ לטעמיה כו' ע"ז היא ולא היסטתה. ולא משא שאינה מטמאה במשא: מתקיף לה רב אשי מאי הן. אי רבה ורבי אלעזר היסט דבריהם לטמאין כשון משא משמע להו שהיסטו אחרים דהיינו משא מאי הן והיסטן הן ולא היסטן דקתני בין לר' עקיבא בין לרבנן אי לזימרא דהן עמנן טמאים פשיטא דמי טהורים הם היסט מנח להו הכי איבעיא לאיפלוגי ע"ז אין היסטתה טמא ר' עקיבא אומר היסטתה טמא: אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהיסטו אחרים. והיינו היסטן דקתני בה ככל היסט שבמטמא: בין אחרים שהיסטו אותן. דהיינו משא וזהו הן דקתני דבריהם והכי משמע הן והיסטן דליקטנא דבריהם משא שהזכירו חכמים נכרי ונכרית בין הן שהיסטו על ידי אדם בין היסטן כלומר מה שהיסטו הן טמאין תדורת זבין עליהם דזב שהסט ע"ז אדם או היסט את האדם ואת כל דבר טמאיהו דתנן (זבין פ"ה משנה ב) כל הגושא על גבי זב טמא היינו היסט וילפינן לה במסכת נדה (ד' ג.) מוכל הגושא ככל אשר יהיה תחתיו ומקמי' לקראתם ע"ב דה"ה וכל הגושא ככל אשר יהיה הזב תחתיו דהיינו נישא על גבי הזב: ע"ז שהיסטה את אחרים טהורים. דליקטנא לשרץ להכי שלב טמא לא בהיסט ולא באבן מסמא אליבא דרבה קמתרץ לה רב אשי: אחרים שהיסטו טמאים. דהיינו משא ומודו רבנן דמטמאה במשא דליקטנא לנדה: רבי עקיבא אומר. ע"ז נמי כנכרי ונכרית בין שהיסטה בין שהיסטה וה"ה לאבן מסמא דליקטנא לנדה והכי תני רב אשי לבריהם אליבא דרבה נכרי ונכרית הן המשא שלהן והיסטן ע"ז היא המשא שלה ולא היסטתה משמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן משמשיה לא הן ולא היסטן וממילא לר' אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז ומשמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז היא ולא היסטתה דמשא טמא ולא באבן מסמא דהוא דומיא דהיסט משמעין לא הן ולא היסטן כך נראה לי סוגיא זו ולא פירשו רבותינו כן והם פירשו מאי הן דליקטנא דרב אשי לדברי עקיבא קאי ולא קשיא ליה אלא דתני לה בשלש רבין והכי קשיא ליה כיון דר"ע אע"ז לחודה אמאי תנא הן והיסטן היא והיסטה איבעיא ליה למיתני ולא נהירא לי דקשיא לי טובא בגוה חדא דלא אתקפתא היא דכיון דלמדת דתנא מחסרתא היא ואופי מוספין עלה פסיר מיתני בה ל"ע בין לרבה קאמר ר"ע אכולהו קאי וקאמר הן והיסטן לר' אלעזר נמי קאי אכולהו דהכי קאמר ר' עקיבא ע"ז לענין היסט דהיינו משא כנכרי ונכרית וכו' הן והיסטן והכי תני רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן ועוד מ"ש דלא מיפלגי בין היסטו להיסטו אלא בתרלחא דרב אשי ומאי דוחקיה לפלוגי בהו אי לכו דון דבריהם משמע ליה שהיסטו והיסטן משמע ליה שהיסטו ועוד דסוף סוף בתירוץ דרב אשי לא מיהרלחא אתקפתיה דמי הן משום מגע משמשיה קאמר הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי נכרי ונכרית הכא נמי ה"מ לתרוצי כלישנא קמא ומאי אתקפתיה: היכי משכחת לה. שהחפץ יסית אדם או חפץ אחר: כרע הזב טמאין. שהרי היסטן זב והיסטן זב על כי האי גוונא כתיב בין בכלים בין באוכלין ומשקין בכלים כתיב וכלי אשר יגע בו הזב והניח בה"כ יכול יטמאו מאחוריו נאמר כאן בו ונאמר להלן אשר תבוסל בו מה להלן מאחוריו אף כאן מאחוריו א"כ למה נאמר אשר יגע בו פשיטא מי גרע משאר טומאות שמתמאין כלי חרס מאחוריו כיון דכתיב גבי שרצים ל"ל למכתב"י הכא אלא להביא מגעו שהוא ככולו ואפי' מאחוריו ואיזה חיה היסטו וגבי אדם נמי וכל אשר יגע בו הזב ואי משום מגע הא כתיב נגע בבשר הזב אלא להביא מגעו שהוא ככולו ואפי' מאחוריו ואיזה חיה היסטו וגבי אדם נמי וכל אשר יגע בו הזב ואי משום מגע הא כתיב נגע בבשר שיתמא הזב כלי שטף במגע והלא כבר נאמר הגושא ככולו ואפי' מאחוריו ואיזה חיה היסטו וגבי אדם נמי וכל אשר יגע בו הזב ואי משום מגע הא כתיב נגע בבשר למה נאמר וכל כלי עץ וגו' להביא אוכלין ומשקין וכלים הנשאין ע"ג הזב דכספיה דקרא דלשר יגע בו הזב כתיב דאוקמינן דמשקניו בהיסט והיינו דתנן כל הגושא על גבי הזב טמא: (רש"י)

תוספתא מיתבי ע"ז כשרץ ומשמשיה כשרץ. מברייטא אלים ליה למיפרך ממתני' משום דקתני בה משמשיה משמע דע"ז דומיא דמשמשיה דלא מטמו במשא: ומשמשיה בין הן שהיסטו כו'. בשנוייה קמא לא מדכר משמשיה משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דברייטא אבל רב אשי הוצרך לפרש דמשמשיה לא הן ולא היסטן ולא הוי' בכלל הא דקתני בברייטא הן ולא היסטן: ורבי עקיבא. הרב מור"ט לא גריס משמשיה במילתיה דר"ע דלא פליג במשמשיה ארבנן: הזב בכף מאזנים כו'. במס' זבין (פ"ר משנה ה) גרסינן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב בכף שנייה כרע הזב טהורין פי' ממדרס ומ"מ טמאין כדון היסט הזב כרעו הן טמאים פי' ממדרס כיון

ב פג דף

כרעו הן טהורין כמאן אזלא הא דתניא כל הטמאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה לימא דלא כרבי עקיבא דאי כרבי עקיבא איכא נמי ע"ז אפילו תימא ר' עקיבא תנא זב וכל דדמי ליה בעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים היכא דהדיט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמחברת דמי כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה מאי כיון דאין הדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי או דילמא הא לא מחסרה ואיכא דבעי לה להך גיסא היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמתברא דמי כי תיבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה מאי כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי או דילמא השתא מיהא קשלפה ושריא תיקו בעי רב אחדבוי בר אמי ע"ז פחותה מכזית מהו מתקיף לה רב יוסף למאי אילימא לענין איסורא לא יהא אלא זבוב בעל עקרון דתניא [שופטים ח-לג] וישימו (להן) בעל ברית לאלהים זה זבוב בעל עקרון מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה אלא לענין טומאה מאי כיון דאיתקיש לשרץ מה שרץ בכעדה אף ע"ז נמי בכעדה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף ע"ז בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא ת"ש דתניא ע"ז פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר [מלכים ב כג-ו] וישלך את עפרה (אל) קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית ורבנן למאי הלכתא איתקיש לשרץ דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא בכעדה אימא לחומרא למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ לטמוי בכעדה לנדה לטמוי באבן מטמא אקשה רחמנא למת לטמויי באהל טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן: מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר

[משלי ל-יט] דרך אניה בלב ים: גמ' פשיטא אניה בלב ים היא הא קמ"ל כים מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנינה אומר נלמדה משק מה שק

מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים הא נמי בלב ים היא למ"ד כשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן למ"ד אניה בלב ים היא נמי אניה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים א"ר יהודה אמר רב. לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא' [במדבר יט-יד] זאת התורה אדם כי ימות באהל אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה אמר ר"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא

רש"י כרעו הן. ושארן הן את הזב: טהורין. דתנן כל שהזב נשאל עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב האדם הכל כל שאר כלים ואוכלים חוץ מיטמאין מחמת משכב ומושב כהניא (לעיל דף נט). מי שמוחד לסיבה יא זה שאומרים עמוד ונעשה מלכתנו ומהו אפי'ו ראשון לטומאה מחמת משא הזב נמי לזי כתיב משא הזב בלשון כתיב והנושא אותם וגו' והא דלמר לעיל נכרי ונכרית וע"ז שהסיעו החרים טמאים בלשון קאמינין: כל הטמא' המסיעות. אחרים כגון בפק מאזנים או חרס טמא מה שהסיע את חברו טהורין: שאל מלינו לו. בשאר טומאות שכתובה אלף בזה: וכל דדמי ליה. ולחוי מריבויא דזב וע"ז מנדה גמרי דהיינו זב: וקנה לזבירים. כגון של חוליות וקנה לטומאה אבר אבר או לז: הדיוט יכול להחזירה. שאין לר"ך חומן לכך: פחותה מכזית. והיא שלמה: לענין איסור. לראשון בהנאה: ומחבקה ומנשקה. וזהו לשון ברית והנה חלמה לחוקים בה וע"ז: היא: הא איתקש למת. כלקמון אל קבר בני העם: ורבנן למאי הלכתא כו'. לתקפתא היא לרבנן דלמרי אניה מטמאה במשא למאי הלכתא אמרו חלבייהו דאיתקש לנדה דאינה לאברים ולשרץ ללא מטמאין במשא למת דאינה מטמאה בכעדה כולה לקולא: אימא. כולהו לחומרא: רבנן. לכל הנך היקשות דכרי קבלה ניהו ואסמכתא בעלמא ופקדן תשקמו לזו לשון שרץ ממש הוא אלף עיקר קרא לנכות לה שם לנגזיא חלה: מהני' שהיא טהורה. שאינה מקבלת טומאה: בלב ים. הרי היא כים: גמ' פשיטא אניה בלב ים היא. לזו פירכא היא אלף פירוש למתני' נלמדה משק. שהרי כלי עץ היא והוקשה לשק לענין טומאה: אף כו'. חו איה מיטלטל' מלחה דגדולה היא: ספינה של חרס. ללא איתקש לשק: אי נמי ספינת הירדן. איכא בינייהו שהיא קטנה ומיטלטלת מלחה ויקנית לפי שהנהר קטן: הא נמי בלב ים. דים לזו דוקא וכל הנהרות נמי טהורין הן: נשנית משנה זו. של מסכת כלים דתני בה ספינת הירדן טמאה ולא נתגלה הטעם למה: (רש"י)

תוספות ע"ז ישנה לאברים כו'. בשל חוליות מבעיא ליה אבל ע"ז שנשתברה פשיטא ליה דלא מטמאה ולא משום היקשא דנדה פשיטא ליה בנשתברה דדמיה לגמרי לנדה שאין אדם יכול להחזירה דא"כ אמאי קאמר לעיל דמבעיא ליה אליבא דר' עקיבא אליבא דרבנן נמי מצי למיבעי דהא דנפקא להו דע"ז אינה לאברים מנדה הני מילי כנשתברה לגמרי אלא ודאי בלא נדה פשיטא ליה דנשתברה טהורה: כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט כו'. לענין טומאה מבעיא ליה כדפי' הקונט' ולעיל נמי מיייתי אפלוגותא דרבי עקיבא ורבנן אבל לענין איסורא דאורייתא לא שייך למילף מנדה ואע"ג דאסור בהנאה בטומאה דרבנן מביעיא ליה אי פרוחא אי לאו משמע דדהדיוט יכול להחזירה פשיטא דאסירה אפילו ללישנא בתרא מדבעי לענין טומאה בהדיוט יכול להחזירה דאי איסור הנאה דאורייתא שרי כ"ש דלא מטמא וקשה לר"י דבפרק ג' דמסכת ע"ז (ד' כט:) פליגי רב ושמואל בע"ז שנשתברה מאליה דרב אמר צריכה לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין ע"ז צריכה לבטל אלא דרך גדילתה ובעי לאוקמא פלוגתייהו בשברי שברים מסיק דבע"ז של חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה קא מיפליג דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה כו' לא בטלה משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב מודה דשריא ונראה לר"י דהתם פליגי בחוליות קטנים דכשמתפרקין הוו כעין שברי שברים דקאמר התם מעיקרא אבל הכא מיידי בחוליות גדולות דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה: וישימו להם בעל ברית וגו'. האי קרא בשופטים כתיב וקשה לר"י למה לא הביא קרא דמלכים (ב א) זבוב בעל עקרון ולמה ליה לאתויי ברייתא וי"ל דאי מהתם ה"א זבוב גדול היה אלא שהיה לו דמות זבוב לכך. מיייתי מהכא שהיה קטן כשאר זבובים דקתני ומניחה בתוך כיסו ודריש לה מדכתיב בעל ברית משמע שכרתו להן ברית להיות כל שעה אצלם ומסברא קאמר זה זבוב. בעל עקרון: מה מת בכזית אף ע"ז בכזית. תימא [לר"י] לרבי עקיבא אי ישנה לאברים נוקי האי היקשא לקולא דבעי כזית אברים אבל ע"ז שלימה אפילו אין בה כזית דומיא דמת כשהוא שלם דמטמא אפילו אין בו כזית. כדאמר בניזיר בפרק כ"ג (דף ג.) ויש לומר דמת אפי' אבר שלם שאין בו כזית טמא כדאמרינן נמי התם א"כ כלי אבר אחד כמו כולה ואם תאמר אכתי מצי לאוקמא היקשא בחוליה אחת שכנגדה במת לא חשיב אבר וי"ל דהיא אפילו כזית לא מטמא דכשברי שברים חשיבא: נלמדה משק. דספינה אינה מיוחדת למדרס אל על פי שכל שעה יושבין בה בני אדם מכל מקום עיקרן עשויות לפרגמטיא ואומר בה עמוד ונעשה מלאכתנו דאי ספינה מיוחדת למדרס לא הוה ילפינן משק כדאמרינן בריש אלו מומין (בכורות לח.) דמדרסות לא איתקוש לשק: לאפוקי ספינה שאינה מיטלטלת מליאה. ומה שמילטלת בים לא חשיב ליה לטולטל כיון דעיקר הילוכה מחמת המים: (תוספות)

רש"א אלף זהו זכוב בעל עקרון. חימה למה הביאו זו הכרייתא, אי למומר זכוב עבודה זרה היא, פשיטא, דלא קרא כתיב (מלכים-ב א, ט) דבעל זכוב קלפי עקרון. ואיכא למומר אי מקרא הוה אמינא גוף גדול הוא אלף שנקרא בו, אבל השתא דכתיב (שופטים ה, ג) וישימו, משמע שמשמין אותה בתוך חיקה, אלמלא גוף קטן הוא. ואין זה נכון לרף על פי כן אפשר שהיא (גדולה) מזוית. ורש"י ז"ל פירש שזכוב הוא כמשמעו אבל לכך כריך לברייתא לומר שהיא עבודה זרה גמורה ואלוהין בה, מלשון שיהא לשון אהבה וחיבה, כלומר: שלא חלמך בעקרון הוא שעשו כך לזכר עבודה זרה בעלמא, ואינה עבודה זרה גמורה ואינה אלוהין בה. ובידו שלמי (פ"ט, ה"א) מלכתי: אבל בע"ז שלימה אפילו כל שהוא דא"ר יוסי בר בון בשם ר' חמא בר גוריא הבעל ראש גויה היה ובאטין היה, וישמיה להם בעלי בריה לאלהים, פירוש בריה הוא ראש הגויה שבו הבטיח, והוא נמי לשון בעל, ונראה שהגירסא (כאפיון) ונאפיון היא שהיה קטן כגריעין של אפיון וכן הוא בירושלמי כתי"ל לידן, וכן הוא בירושלמי ע"ז פ"ג, ה"ו. ועיין רמב"ן. ולפי זה לא מייחי ראייה משום לשון זכוב אלף מלשון בעל בריה, לומר שהיו אלוהין בלזרה ראש הגויה שנקרא בעל, והא דקתני זה זכוב בעל עקרון, מפני שנקרא בעל אומר כן, או שהוא דבר קטן מזכוב. הרשב"א ז"ל. ומלקוטי רבנו שללאל אשכנזי שבה, נדפס בסוף ספר הבית. וכן הוא בחידושי הרמב"ן, עי"ש. (רש"א)

דף פד - א

ולחנניא טיטול על ידי שוורים שמייה טיטול (אין) דתנן שלש עגלות הן עשויה כקתיידא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום ואמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת שלש תיבות הן תיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת והבאה במדה טהורה מכלום ת"ר מדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר אמר רב אביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא ומדרס כלי חרס מגלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא ויקרא טו-ה ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה דבי ר' ישמעאל תנא ויקרא טו-כו כמשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא מפך במת מנין

רש"י ולהנניא. דלמר ספינה המיטלטלת מלכה טמאה אפילו אינה מיטלטלת אלף על ידי שוורים מרוב גדולה הוי טיטול ועמאה: כההדרא. קרה ומקפת משלש דלדן: טמאה מדרס. שלשיבה מיוחדת היא: כמטה. שהיא ארוכה ומתחיתה מקבלת כמטה של עור שאין בה שום נקב: טמאה טומאת מת. כלומר מקבלת שאר טומאות כולן חוץ מטומאת מדרס דכלי הוה לקבל טומאה ולשיבה אינה מיוחדת שטעוניה בה פרגמטיא ואומר לו עמוד ונעשה מלכתו והא דקתן טמא מת משום דלא הוה טמאה הוא והכי קאמר אב הטומאה הוא על ידי מת ולא על ידי זב: וכן אבנים. העשויה להוליך בה אבנים: טהורה מכלום. אינה מקבלת שום טומאה לפי שפירושה מתחיתה נקבים גדולים ולא כלי הוא דכל הכלים שיעורן כרמונים: ואמר רבי יוחנן כו'. אלמלא אף על גב דקל עץ איתקש לקב דבעיני מיטלטל מלא וריקן וזו אינה מיטלטלת אלף על ידי שוורים קאמר טמאה טמא מת: חיבה שפתחה מצדה טמאה מדרס. לפי שמשמשה שכיבה עם מלכתה שמשמשת בה דרך פתחה ואין כריך לומר לשכב עליה עמוד ונעשה מלכתה: מלמעלה. פתחה כחותן שלטו: טמאה טמא מת. כלומר נעשה אב הטומאה על ידי מת כשאר כל הכלים הראויין לקבל טומאה שאם היה אלף חלה המת עליהן נעשין אב הטומאה ולענין שאר טומאות הויין ראשון לטומאה ככל הכלים ולא שמעינן ממנהיחין אלף דכלי הוה לטומאה ומדרס לא הוה דאינה מיוחדת לשכיבה לרדך לומר לו עמוד יק מקשין הבל על משנה זו הא דלמר רבי יוחנן בפרק במה אשה (לעיל דף נט). אף אומר בטומאת מת עמוד ונעשה מלכתו והבל הוא שפיהם כדי איתמר היא לענין כלי שגביר ועודנו ראו למלכה ולא מעין מלכה ראויה לקאמר רבי יוחנן דטהור טמא מלכתו ודאמר בו עמוד ונעשה מלכתו הראשונה והרי הוא אינו ראוי אלף לומר שהיא מיוחדת למת ולא למלכה אחרת לא הוה איתקש לקב דבעיני מיטלטל מלא וריקן (כל אשר באלף יטמא וכל כלי פתוח וגו') וכל טמא מת שבתלמוד הגזכר אלף מדרס הוא הדין לטמא שרץ או לטומאת נבלה ולא הזכר מת אלף משום דעל ידי מת נעשה אב הטומאה וכמון על ידי מדרס אלף בל לטמא אלף לומר שהוא כלי מקבל כל טומאה חוץ מטומאת מדרס אם יש עליו זב אינו נעשה אב הטומאה: הבאה במדה. חיבה גדולה שאינה מיטלטלת ויש לה חוץ מלמעלה להשתמש בחוכה: טהורה מכלום. למדרס לא חזיא הוואיל וחלוכה מלמעלה אינה משמשת שכיבה עם מלכתה ולשאר טומאות לא חזיא דלינה מיטלטלת מליאה ולא איתקש מה לשון בלה במדה ולי נראה על שם אנשי מדות כלומר שכריכה למוד ארכה ורובה: מדרס כלי חרס טהור. שאם יש עליו הזב ולא נגע באוירו טהור ואינו מטמא משום מדרס ולקמיה יליף לה מקרא: מאי קאמר. מה ענין ספינה אלף מדרס ספינה טהורה אף מטומאת מגע ולמדרס לא חזיא: ומגעו טמא. אם נגע הזב בחוכה: וספינה של חרס טמאה. במגעה: כחנניא. דיליף טעמא משק וחרס לא איתקש לקב: כתנא דידן. דיליף מבלב ים והא נמי בלב ים היא: מאי קאמר. על כרחיך טהורה ממגע קאמר ומאי אף הוה לא טהור תנא קמא כלי ממגע דנימא אף זו כיוצא בו: וספינת הירדן טהורה כתנא דידן. דיליף מבלב ים לא שנה גדולה לא שנה קטנה והוא הדין נמי דמאי לתרוי וספינה של חרס טהורה בהר דמפיקין דתנא קמא לרבי יוסי אלף משום דשכיחא טפי של עץ משל חרס: משכבו. הוא והמשכב הזכר כאן: כלי חרס אין לו טהרה במקוה. דכתיב ויבד און לו טהרה אלף שבירתו: מפך. של קנים: במת מניין. שהוא טמא לפי שמינו שפאטי כלי עץ טהורין מטומאת מגע שרץ מגיין שכלי הראוי למשכב ומושב מקבל טומאת מגע במת: (רש"י)

התוספות ולחנניא טיטול על ידי שוורים שמייה טיטול. נראה לר"י אפילו ביש בה מ' טאה תימה לר' יצחק אמאי נקט חנניא הא רבנן נמי לא פליגי בהא דמה שמטהרין ספינת הירדן היינו משום דרך אניה בלב ים (משלי ל) ולא משום דלא שמייה טיטול עוד נדראה דספינת הירדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן ממתניחין אבן טמאה הוה מצי לאוכוחי דלחנניא שמייה טיטול: ואמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקתני במטה טמאה טמא מת לא מצי לאתויי ראייה דאיכא למימר שמיטלטלת על ידי בני אדם: שלש תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מיייתי לה דאי משום דהיא סיפא דהיהא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי הדין דג' עריבות שהן בינתים: הבאה במדה טהורה מכלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מצידה דחזיא למדרס לא בעי מיטלטל מלא וריקן כדאמר'י בבכורות (דף לה): אלא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תם דלמה לו להגיה של עץ וספינת הירדן לא הוה ליה אלא לאפוכי שמיניא קמא דת"ק ספינה של חרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה כחנניא וקא דרבי יוסי אמגנ דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו תם כגו' ר"ח דגרסינן במילתיה דרב אביד וספינה של חרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא כמו מגע [דכלי חרס] ופריך מאי אף דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק אלא אדקדוק דברי דדייקין הא מגעו טמא אלא א"ר פפא ה"ק כו' וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן כמו מדרס כלי חרס דקתני תנא קמא בהדיא דטהור: מה הוא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהוה זב בעי מים חיים אלא משום דבעי למיקט מקוה גבי משכב ומושב ולענין מים חיים לא מצרכי' שיהא טעון במשכב ומושב כזב דלא בעינן אלא דדמי ליה פורתא דאית ליה טהרה: לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיחדה לשיבה טמאה מדרס כדאמרין בהעור והרטוב (חולין דף קכט). א"ע דלית ליה טהרה במקוה ואומר

רבינו תם דיש במינו בגידולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ: מפך במת מניין. מירש בקונטרס דמיירי במפך של עץ ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדמוכח בפרק קמא דסוכה (דף טז.). דאמר מטה מיטהרת איברים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון ארוכה ושתי כרעים ואומר ר"ת דהא במפך של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לבד מטומאת מדרס כדפירש לעיל בפרק במה אשה (דף סו.). והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תחטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיבי התם אף על גב דכתיב וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ דלא שייך למילף הכי אלא משק דכתיב (בראשית מב) ויהי הם מריקים שקיהם ולהכי נקט גמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מלא וריקן אף על גב דבגד גמי כתיב גבי שק או בגד או עור או שק: (תוספות)

ב פד דף

ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת מפך שטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת ואמאי הא לית ליה טהרה במקוה א"ל ר' חנינא שאני התם הואיל ואיכא במינו א"ל רחמנא ליצלן מהאי דעתא אדרבה רחמנא ליצלן מדעתא דידך וטעמא מאי תרי קראי כתיבי כתיב [ויקרא טו-ה] ואיש אשר יגע במשכבו וכתביב וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא הא כיצד יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא [במדבר יט-ט] וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא מי לא עסקינן דיחידניהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור: מתני' מנין לערוגה שהיא ששה טפחים שזרועין בתוכה חמשה זרועוין ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע שנא' [ישעיה סא-יא]

כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: גמ' מאי משמע אמר רב יהודה כי כארץ תוציא צמחה תוציא חד צמחה חד תרי תרי זרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה

רש"י ודיו הוא ומה פכין קטנים. של חרס שטהורין בזב שאינו מטמאין על ידו בקום טומאה ללמדנו לא חזו דאין עשוין לישיבה ועוד שהן של חרס ובמגע לא לטמא דאין מטמאות אלא מאוירין ואין יכול להכניס אלבעו לתוכן מפני שפיהן רב והביטוי לא דלפקיה רחמנא בלשון נגיעה דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט ובהעור והרוטב (חולין קכז) אמר נמי הכי לגבי טומאת משא את שבה לכלל מנע בה לכלל משא אע"פ שאפשר ליגע בחוט השדרה ותניא בת"כ דשער הזב מטמא הנ"מ כלי הראוי לנגיעת שער ולהכי אפקיה רחמנא בלשון נגיעת שער דכתיב (ויקרא טו) והנגוע בשער הזב: טמאין במת. בזהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח: מפך שטמא ציב. דהא חזי למשכב וכתיב וכל המשכב וגו' ומהכא נפקא לן בעלמא (גדה דף מטו) דכל המטמא במדרס מטמא טומאת מת ואפילו פשוטי כלי עץ: ואמאי. טמא בזב טומאת מדרס: והא לית טהרה במקוה. דכי כתיב טבילה בפרשת פקדתי וכתובתו מדין כתיבא והג' כלים דכתיבי התם ליפנין להו טבילה אבל פשוטי כלי עץ שלא נכתבו שם לענין טומאה לא ליפנין להו טבילה ולית להו טהרה במקוה דהא לא כתיבא בהו כי היכי דלזכר ומשקה אין להם טהרה במקוה לפי שלא נלמדו להם טבילה בחוריה: שאני התם דלזכר במינו. יש בכלי עץ שיש להן טהרה במקוה כגון מקבלים: רחמנא ליצלן מהאי דעתא. דכיון דלדידיה ליכא טהרה במקוה לא שאני מכלי חרס: וטעמא מאי. היכא כתיבא דמקום דלזכר במינו אע"ג דלדידיה ליכא [ומיטמא ניהל] הואיל ואקשיהויה לזב עלמנו בעי דהיה ליה טהרה לדידיה: כתיב משכבו. מקיש משכבו לזב וכתיב וכל המשכב. אע"ג דלא דמי לזב דהא לא כתיב משכבו: וכל כלי פתוח. כלי חרס קאמר שהטומאה נכנסת לו דרך פתחו: מי לא עסקינן. מי לא משמע במקרא דלפי' ייחדו לאוהו כלי לאשתו נדה ליגב עליו כל ימיה אמר קרא דמזיל על מה שכתוב בזהל המת ואי טמא מדרס היכי מזיל והא כל דבר טומאה אין חוץ בפני הטומאה אלא ש"מ דאין מדרס בכלי חרס הלכך כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכלל טומאה ובהיסט נמי לא מטמא ליה כדפירשית לעיל דכל שכל בהלל מנע לא בהלל משא לפיכך מזיל על מה שכתוב: מתני' שזרועין בתוכה ה' זרועוין. ולא היו עירבוב שיש בה כדי להפריש ביניהם הפסח הראוי: ד' מד' רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן: ואחת באמצע. גרעין אחד ואע"פ שכל אלל הקרנות סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקים זה מזה אין כאן בית מיוחד דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להו עירבוב דהא אכלאים הפיד קרא אבל לניקה לא חיישינן אפילו בכלאי הכרס דלורייא דכתנן (ב"ב דף קו.) זה סומך לגדר מכלן וזה סומך לגדר מכלן ואע"ג דינקו מתחלו וכו' כלאי זרעוין דרבען דלא חיישינן לניקה דכתנן גבי ראש חור לקמן בשמעתין וגבי ג' שורות והיי' יש כאן היכר גדול רוח זו זרועה לפון ורוח זו זרועה מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוין הרוחות לריד הרחקה כלי יניקה דאין שם היכר ואי הו מקרבי הו עירבוב המפסק ד' גרעוין ד' הרוחות טועה דאי הרחקה משום יניקה ט' זרעוין יש לזרוע בו ד' בד' הקרנות ואחד בכל רוח ורוח באמצע וא' באמצע הערוגה ויש בין כל אחד ואחד ג' טפחים כשיעור יניקה טפה ומחלה לכל אחד הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע שכתבו זו לזרע שכתבו זו ג' טפחים לא אויפת לן ללענין כלאים היכר בעלמא הוא דבעינן כדפירשית: זרועיה. ובגמ' מפרש היכי משמע ה' זרעוין בו' טפחים: גמ' הוליא חד למחה חד זרועיה תרי תלמייה חד. וקשה טפחים דליכא למיפך מקרא (ב"ב)

תוספות מה פכין קטנים שטהורין בזב. תימה דמסא ותרקב ותיבה שפתחה למעלה יכול לעשות ק"ו דלא מטמא מדרס מטמא במת מפך שטמא מדרס אינו דין שיטמא במת וי"ל דמה להגב שכן עשויין אב הטומאה מה שאין כן במפך דכיון שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה כדמוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קד): אבל קשה דמפכים גדולים מצי למיעבד ק"ו דלא מטמו מדרס כדאמר הכא דמדרס כלי חרס טהור ומטמא במת וי"ל דספי ניהא ליה למיעבד ק"ו מפכים קטנים שטהורין מכל טומאת הזב לגמרי וקשה דבמעיינות הזב מנולן דלא מטמו פכין קטנים דנהי דבשיער הזב לא מיטמו היינו משום דבעיא ראו לנגיעת שער כדפירש בקונטרס דמבשר הזב נפקא טומאת שיער אבל רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא דלא בעיא ראו לנגיעת שער וא"ת והיכי עביד ק"ו מפכין קטנים מה לפכין קטנים שכן מטמאין מאוירן ואמר במפך כו' וליכא למימר דעביד ק"ו הכי מה זב הקל שאין מטמא פכין קטנים מטמא מפך מת החמור דמטמא פכין קטנים אינו דין שיטמא מפך דמה [לזב שכן] מטמא במשכב ומושב ויש לומר דאיכא למימר שאר כלים יוכיחו שאין מטמאין מאוירן ומטמאין במת אף אני אביא מפך מה לטמא כלים שכן נעשין אב הטומאה פכין קטנים יוכיחו: שטהורים בזב. שאינו יכול ליגע בתוכם לפי שפיהם צר ובהיסט נמי לא מטמו כדפירש בקונטרס דאת. שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל היסט וא"ת א"כ כלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בהיסט ובפ"ק דנדה (דף ה:) אמר שאינו. ניצול במעת לעת שבנדה ובפ' הניזקין (גיטין דף סא:); נמי פריך וליחוש שמה תסיטם אשתו נדה ואור"ת דצמיד פתיל חשיב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח ולא דמי לקולית נבלה דאמ' בעהור והרוטב (חולין קכו:); מחוסר נקב כמחוסר מעשה דמי אע"פ שחישב עליה לנוקבה אין טמאה במשא דהתם שמתא אינה עומדת לניקה אלא ע"י מחשבה אבל מוקף צמיד פתיל שתמו עומד ליפתח: מפך שטמא בזב אינו דין שיטמא במת. מק"ו דהכא קי"ל בכל דוכתא דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת וא"ת כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב דמטמא בהיסט כדפירשית לעיל וטהור במת ואומר ר"ת דלא שייך למימר יוכיח מצמיד פתיל דמה שהוא בהיסט הזב היינו משום דהוי כאילו נגע הזב בתוכו כדאמרי' איזהו מגע שהוא ככולו הו אומר זה היסטו ובמת אם היה כזית ממנו בתוכו היה טמא: והא לית ליה טהרה במקוה. תימה דבסוף כיצד הרגול (ב"ב דף קה:); קאמר עלה דמפך דהכא וקא מיייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת ז' מה שייך להוכיח טומאת ערב וז' כיון דאין לו טהרה לעולם וי"ל דהאי ק"ו אהני נמי לפשוטי כלי עץ המיוחריין מדרס דטמאין במת ומיייתי הא לטומאת ז' אי נמי ברייתא אירי בכל מפכים עץ בין במפך שיפה גמי ובמפך נץ קאמר התם דמיייתי ליה לטומאת

שבעה דאית ליה טהרה במקוה: מי לא עסקין דייחדינהו לאשתו נדה. מי' בקונטרס ואי מיטמא מדרס היכי מציל והלא כל דבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה אלא ש"מ דלא מיטמא מדרס כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכל טומאה ובהיסט נמי לא מיטמא דכ"ד שלא בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא ואין נראה דודאי מטמא בהיסט כלי חרס מוקף צמיד פתיל כדמוכח בנדה (ה:): ובגיטין (סא:): כדפירשתי לעיל ומפרש ר"ת דמדכתב וכל כלי דייק דמי לא עסקין דייחדינהו לאשתו נדה דכל טומאות הבאות דרך גב יש לנו לטהרו מדכתב וכל הילכך אפילו ייחד להו לשיבה טהורים אבל בהיסט מטמו דטומאה הבאה דרך תוך הוא דחשבינן כאילו נגע בפנים כדאמרין איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ור"י מפרש דלא בעי למימר דמייירי קרא בכל ענין אפי' ישה עליהם אשתו נדה או היסטין אלא אם ייחד כלי חרס לאשתו נדה טהור דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי (ייחד) טמא לא יציל בצמיד פתיל אפי' ג' דלא ישה עליו דאפי' שבמת אינו מקבל טומאה מגבו כיון דבמדרס יכול לקבל טומאה אין לו לחוץ באהל המת ומסופק ר"י בכך: מניין לערוגה שהיא ו' כו'. י"א דערוגה ו' נפקא לן מדכתב לחיינו כערוגות הבושם (שיר ה) ומשמע לחיינו לשון לוחות והם היו ו' על ו' מכלל דערוגה נמי כן היא: ארבע על ארבע רוחות הערוגה. באמצע הרוח כדמוכח בגמרא לפי מה שאפרש בעז"ה ומה שפירש הקונטרס דכלאי זרעים דרבנן אינו נראה לר"י דהא אמרי' בפ' כל הבשר (חולין קטו). כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא ואין נראה לומר דלהרבת האילן קרי כלאי זרעים משום דבספ"ק דקידושין (דף לט.). מפי' הרכבת האילן משדך לא תזרע כלאים ועוד דהתם בקידושין אמר אההיא מילתא גופא בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בחו"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בחו"ל ופריך ואלא הא כתיב שדך ומשני ההוא למעוטי זרעים שבחו"ל (ובפ' המביא) משמע דבא"י אסירי מדאורייתא ואפי' לר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שיעזר חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו להתחייב משום כלאי הכרם דלא תזרע כרמך אבל אלאו דלא תזרע שדך מודה דחייב: (תוספות)

רשב"א מתני': מנין לערוגה שהיא גשה על גשה טפחים שזרעין בחוכה חמשה זרעונים וכו'. כריך להרכיק בין זרע לזרע ג' טפחים כשעור יניקה זרעים (ב"ב ז, א), ולע"ג דכל זרע וינק עד ג', לא חש לעכוז וניקוהו, והיינו דקאמר לא ינקי מהלדי ולא קאמר לא ינקי אלהדי דלא חש אלא שכל ינקו זרע זה מהזרע האחר עלמנו. ופירש"ה מה"ר קורקוס הל' כלאים פ"ד ה"ט ג"ס הכשב"א. (רשב"א)

דף פה - א

וקים להו לרבנן דחמשה בשיתא לא ינקי מהדי ומנלן דהא דקים להו לרבנן (דחמשה בשיתא) מילתא היא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב **[דברים יט-ד]** לא תסיג גבול רעך [אשר גבולו ראשונים] גבול שגבולו ראשונים לא תסיג מאי גבולו ראשונים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן (מאי) דכתיב **[בראשית לו-ב]** אלה בני שער החורי יושבי הארץ אטו כולי עלמא יושבי רקיע ניהו אלא שהיו בקיאים בישובה של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזית מלא קנה זה לגפנים מלא קנה זה לתאנים וחורי שמריחים את הארץ וחוי אמר רב פפא שהיו טועמין את הארץ כחויא רב אחא בר יעקב אמר חורי שנעשו בני חורין מנכסיהן אמר רב אסי ערוגה תוכה ו' חוף מגבוליה תניא נמי הכי ערוגה תוכה ששה גבוליה בכמה כדתנן רבי יהודה אומר רוחב כמלא רוחב פרסה א"ר זירא ואתימא רבי חנינא בר פפא מ"ט דר' יהודה דכתיב **[דברים יא-ג]** והשקית ברגלך כגן הירק מה רגל טפח אף גבול נמי טפח אמר רב ערוגה בחורבה שנינו והאיכא מקום קרות אמרי' בי רב משמיה דרב בממלא את הקרות וליזרע מאבראי ולא לימלי מגואי

רש"י קים להו לרבנן דהם ערוגה הגזרעת בה' זרעונין כך היא מדהה להמשך זרעונין בשיתא טפחים לא ינקי אמלעו ופירושה מהלדי דשיעור יניקה כל זרע טפח ומחלה עם מקום הזרע הרי מן הזרע הגזרע (סמוך לגבולה) ובגבול הערוגה כנגד האמלעו ועד האמלעו ג"ט ומאלו השנים אלו למדים דסבר תנא דידן שניקה הזרע טפח ומחלה מלכא קבע מקום לזרע הגזרע אלא הגבול להאשבו אלא הקרן אלא אפי' אם בל לזרעו כנגד אמלעייתא זרעו אלמלא בהרחת ג' טפחים סגי ולע"ג דלענין כלאים היכר' בעלמא בעינן ולא חייסין ליניקה כדתנן לקמן בשמעתי גבי ראש תור וגבי ב' שורות מיהו הפרש זרעוני ערוגה דלא להו ערבוז ליכא היכר' בצלר' משיעור יניקה גזבי ראש תור ופתי שורות דלקמן איכ' היכר' הלכך כי רמזו לן קרא ה' זרעונין בערוגה בשל ו' טפחים קאמר: ומנלן לן דהא דקים להו לרבנן. בשיעור יניקה מילתא היא למישמך עלה ולומר בקיאות הן החכמים בעבודת אדמה לזרע כמה יונקים שלא תחמה לומר מי הודיע לבריות שיעור יניקה ואין ויכולו לעמוד על כן: גבול רעך. לזרע סמוך למיזר' להכחיש קרקעו כשיעור אשר גבולו הראשונים ומי הם ראשונים אמוריים וחויים שהיו בקיאים בכך כלאשכחן בבני שעיר: מלא קנה זה. קנה המדה שבו מודדין הקרקע: לזית. ראונו בגלגל זיתים זה לתאנה והו' יודעין להפריש את הארץ בין קנה לקנה בריחה וטעמה היכן לזיתים היכן הוא לתאנים וממילא דבקיאים היו כשיעור יניקה: שמריחים. סרם את התיבה וזרעה: וחוי. למה נקרא חוי: שטועמין את הארץ. לאיזה דבר ראויה: כחוייא. כחש שמאלכו עפרי: שנעשו בני חורים מנכסיהם. שנטרדו מנחלתם ולא הולרכו לעבוד אדמתן כדכתיב ובני עשו יירשום (דברים ב): אמר רב אשי ערוגה. שאמרנו לריכה להיות ו' חוף מגבוליה שהיו מניחין בערוגה קרקע חלה סביבות הרעיה למקום דישה כשהוא משקה הרעים מהלך בגבולין ואשמעינן רב אשי דלא תימא ו' עם הגבולין ופשהניח טפח חלק לכאן וטפח חלק לכאן לא תהא ערוגה מקום יניקה אלא ארבע ואין הפרש בין אמלעו לשכנגדו אלא טפחים: בכמה. כמה רחבן להיות ערוגה כהלכתה ותהא עליה תורת הערוגה לכל דבריה כדלקמן להחיר ראש תור ירק הנכנס לה והיאולא ממנה לזיתא כשיעורא לא חשיב למיהו לה קולי' עדה: פרסה. פרסה רגל: והשקית ברגלך. להטעין על חפצך מים ולהלך ברגלך סביבותיה להשקותה למ"ל ליה למכתב רגלך לומר שבמקום מהלכו להשקותה כשיעור רגל הוא: אמר רב ערוגה בחורבה שנינו. במשנתנו להחיר בה' זרעונין אבל לא סביבותיה ערוגות שהרי לא פירשו לך אלא הפרש זרעונין שחוכה ואם זרע ערוגות סביבותיה לא תוכל להרחיק בין אותן שבתוכה ולזרוע אותן שברוחות הערוגה סמוך לגבול להרחיקה מן האמלעו כשיעורו לפי שאתה מקריבו אלא זרע הגזרע שבתוכה אלא גבולה שאין ביניהן אלא שני טפחים של גבול הערוגה ואין ג' בעינן: והא איכ' מקום קרות. מאי דוחקיה דלא לאוקומיה בערוגה בין הערוגות מוקפת מכל ג' ד' ערוגות שהן ח' כזה ולזרוע באמלעו וכן כפולן ה' זרעונין והא איכ' בכל ערוגה מקום קרות וזויתיה ואתה יכול להמשיך זרע רעיון שזרע בגבולן של ז' ללפון ושל ז' לדרוס של ז' למזרח ושל ז' למערב ולזרוע אותן גרעונין אלא הקרות ואין כריך להמשיכן ממנה אותן שבתוכה מפני שאלה אלא הפרש טפח ואמאי אמר רב בערוגה שבתוכה שנינו: בממלא את הקרות. רב מוקי מהניחין בממלא את כל הרוח של ערוגה ללפון מן המזרח למערב וכן רוח דרומי אבל המזרחי והמערבי זרע מעט ויניח הפרש מכאן ומכאן (פיה) הלכך אי אתה יכול לזרוע עוד בערוגה שאללה ללפון ואלא לדרוס מפני עירבוז של ב' הערוגות: ולזרע מאבראי. ויקפיה ערוגות מכל כד ואת הקרות שבתוכה לא ימלא ומאי דוחקיה דרב לאוקומיה בערוגה שבתוכה שאין שם אלא היא: (רש"י)

תוספות וקים להו לרבנן דחמשה בשיתא לא ינקי. ואומר ר"ת דמכל מקום איצטרך קרא דאי לאו קרא ה"א אפי' דלא ינקי איכא עירבוז ואסור קמ"ל קרא דבכה"ג ליכא עירבוז ובקרא לחודיה נמי לא שגי דלא הוה ידעינן חמשה בכמה שרי קרא אבל השתא דקים להו לרבנן דחמשה בשיתא. לא ינקי אית לן לאוקמי קרא בשיתא וא"ת אבתי ינקי מהדי דאין כאן ג' טפחים בין זרע לזרע דחסר מקום הזרעים שכל הערוגה אינה רק ששה טפחים ואומר ר"ת דלא קשה מידי דאמות של כלאים

ג) היתה שדה זרועה ירק כו' רש"א עד שיהיה התלם מפולש ולעיל הבאתיה א"ר ששת בא עירוב וביתל את השורה פירוש מבטל הפסק התלם לא היו היכירא ותלם היינו שורה ובני ארץ ישראל קרו ליה תלם ובני בבל קרו ליה שורה רב אשי אמר אין עירוב מבטל השורה: איתביה הנוטע שתי שורות כו' מותר. דשתי שורות של דלועין מפסיקין בין קישואין לפול המצרי דקישואין דלועין לא היו כלאים דמיכרי כדתנן בסיפא דהך ולעיל הבאתיה נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא ובלבד כו' וכן דלועין ופול המצרי מיכרי אבל קישואין ופול המצרי הוי כלאים אבל שורה של קישואין כו' אסור דשורה אחת של דלועין לא מפסקה בין קישואין לפול המצרי וכי היכי דקישואין ופול המצרי מבטלין שורה של דלועין שבאמצע ה"נ עירוב זרעוני הערוגות מבטל תלם שהפקיע ומשני שאני התם דאיכא שראכא שהן גדולים וגסים והכא בזרעונים דקין דלא מבטלי עומק התלם ומפסיק: אמר ר' יוחנן הרוצה למלאות כל גינתו ירק עושה בה ערוגה ו' על ו' ועוגל כו'. פירוש עושה. ערוגה מרובעת ו' על ו' ובתוכה מרובע עוד ה' על ה' והיה הפסק בין האמצעי לחיצון חצי טפח מכל צד ועוגל בה בתוך הריבוע הפנימי ה' על ה' וימלא העוגל במין אחד ובקרנות ריבוע הפנימי יזרע מין א' בכל קרן וקרן (כזה) והשתא הוי בריבוע הפנימי ה' מינין ואע"פ שבין זרע שבתוך העוגל לזרע. שבקרנות אין הפסק רק משהו אין לחוש דעוגל הוי היכירא בלבד שיהא ג' טפחים בין זרע קרן זה לקרן זה וכן יכול לעשות ערוגות בכל סביביותה בענין זה דהשתא יש ג"ט בין ערוגה לערוגה דריבוע החיצון חצי טפח חרב וכן לאחרת הוי טפח וב' גבולין שהיו ב' טפחים הרי ג"ט וא"ת מאי איריא ששה אפי' ה' על ה' נמי ועוגל בה ארבע כיון דעוגל חשיב היכירא ויש לומור דעוגל ה' חשיב היכירא אבל ד' לא: והא איכא ביני ובניי. ט"ד דממלא כל הקרנות וזרע בקרנות ריבוע החיצון עד הגבול והרי אין הפסק בין ערוגה זו לאחרת אלא שני טפחים של שני הגבולים ומשני במחריב בין הביניים שמניח חצי טפח הסובב ריבוע הפנימי הכל חרב ואינו ממלא אלא קרנות של ריבוע הפנימי דהשתא יש הרחקה שלש טפחים אי נמי זידע לה שפיר דמניח חצי טפח חרב אלא דמריך אמאי דקאמר למלאות כל גינתו דהשתא אינו ממלא כל גינתו ומשני במחריב כו' ור' יוחנן דקאמר למלאות כל גינתו ירק לבד מן הביניים קאמר איתביה רבינא לרב אשי עבודת ירק בירק אחר ששה טפחים פי' ערוגה שהתירו בה חמשה זרעונים דהיינו עבודת ירק בירק אחר ואין אותה כטבלא מרובעת קאמר איתביה רבינא לרב אשי עבודת ירק בירק אחר ששה טפחים פי' ערוגה שהתירו בה חמשה זרעונים דהיינו עבודת ירק בירק אחר ואין אסור דלא חשיב תנא היכירא ומשני דלא בא תנא להחמיר אלא להקל להתיר ראש תור ירק הנכנס לה והוצא ממנה דבמרובעת שרי אבל בעגולה אין ראש תור ניכר והא דאמר לעיל אין ראש תור ירק לערוגה מערוגה לערוגה קאמר אבל משדה גדולה לערוגה יש ראש תור כן עיקר פי' השמועה ולפי' הקונט' והא איכא מקום קרנות לשון מקום קרנות לא שמעו כפירוש וגם מה דמדמה לראש תור וכל הסוגיא מיושבת כפי' ו' ו' ומה שפירש' והא איכא מקום קרנות ויכול להמשיך של זו לצפון ושל זו לדרום ואין צריך להמשיכו מכנגד אותו שבחברתה אלא טפח לא דק דא"כ אינם מרוחקין אלא כמו שעולה האלכסון של טפחים על טפח ואינו עולה אפי' לשני טפחים ושני חומשים שאלכסון של טפח על טפחים פחות מאלכסון של טפח על טפח (כזה): (תוספות)

רש"א הרוצה למלאות כל גינתו ירק עושה ערוגה ועוגל בה חמשה. ופירש רש"י עוגל בתוכה חמשה עגולין של ה' אמות וזרעו עד לאחרי. ופירש והאיכא ביני ביני, כלומר, הרי יש גבול העגולה, ומשני אין הכי נמי במחריב הביניים, וכל גינתו דקאמר היינו תוכן של ערוגות ואגבול לא קפידו והקשה הרשב"א על זה לאיך עלה בדעתו שזרע הגבול והלא און דרך לזרעוה ותו ליהו לו להקשה שאם זרע הגבול הוי ערוב. לכן פירש ולא פירך אלא על חצי טפח שבין עוגל למרובע, דבשלמא קרנות זרע להו כיון שמה שצפנים הוי בעוגל איכא היכירא, אבל אחרת הוי טפח ארבע אמות שאלה יהיה ניכר. ומשני אה"נ דיניה אחרת חרב, וכל גינתו קרי ליה דלחצי טפח לא קפיד ולא חשיב ליה. ורב אשי אמר אם היה העוגל זרוע שקי זרע אחרו טפח חצי אחרו טפח ערב וכו'. [מהרי"י קורקוס שם הל' טו. (רש"א)]

א פו דף

כטבלא מרובעת כטבלא הוא דשרי הא לאו הכי אסור התם לאקולי בה קולא אחרינא להתיר ראש תור היוצא הימנה: **מתני'** מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי (שתהא) טמאה שנא' [שמות יט-טו] היו נכונים לשלשת ימים מנין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר [בראשית לד-כה] ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים מנין שקושרין לשון של זהירות בראש שיער המשתלח שנאמר [ישעיה א-יח] אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו מנין לסיכה שהיא כשתייה ביוה"כ אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנא' [תהילים קט-יח] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: **גמ'** רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה סיפא כר"א בן עזריה דאי כרבי אלעזר בן עזריה טהורה שמענא ליה מאן דלא מוקי כתנאי תנא רישא טהורה ומוקי לה לכולה כר"א בן עזריה ומאן דמוקים כתנאי רישא רבנן וסיפא כר' אלעזר בן עזריה תנ"ר פולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ו' עונות ר' עקיבא אומר לעולם ה' ואם יצאתה מקצת עונה ראשונה נותנין לה מקצת עונה ששית אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא בשלמא ר' אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בה' עביד פרישה בה' ור' ישמעאל כר' יוסי דאמר בד' עביד פרישה אלא רבי עקיבא כמאן לעולם כר' יוסי כדאמר רב אדא בר אהבה משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד בהשכמה עלה דכתיב [שמות לד-ד] וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני בהשכמה ירד דכתיב [שמות יט-כד] לך רד ועלית אתה ואהרן עמך מקיש ירידה לעלייה מה עלייה בהשכמה אף ירידה בהשכמה למה ליה למימרא להו והא אמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר ואמר רבא ואיתמיא רב פפא תלמיד חכם מאפיל בטלותו ומותר

רש"י כטבלא מרובעת. אלא חמשה עגולה לאו ערוגה היא: ההם. דבעי מרובעת לחאפוקיה שדה קאמר להחיר ראש תור כו' ולית ליה לר' יוחנן הא דלמר לעיל און ראש תור בערוגה אי נמי אית ליה מערוגה לערוגה אבל מעשה לערוגה יש ראש תור: מתני' היא טמאה. דיום השלישי אכתי לא מסרחה שכבת זרע ורחויה להקטו ולהיות ולד נזכר הימנה וקרין שכבת זרע הרחוי להזריע: לב' ימים. דהקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה וקס"ד ע"ש יום הפרישה קאמר דבד' שבבת פירשן מנשותיהן וקבלו תורה שבבת שחור רביעי לאותם שקימשו מטותיה' בדביעי לפני הפרישה וטבלו לילי שבת ולא חש הכתוב אם יפלטו שכבת דמסרח ואינו שכבת זרע הרחוי להזריע אבל אם פלטו ע"פ שבשלישי עמלות לכך הפרישן שלשה ימים: מנין שמרחיצין. דלף ביום ג' מסוכן הוא: כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. מקיש סיכה לשתייה: גמ' רישא. דמתני' דלא כר' אלעזר בן עזריה. דלילו לזידו' שמעתי ליה פולטת ביום השלישי טהורה לקמן בדרישתא: וסיפא. דקתני מרחיצין את המילה כו' ר' אלעזר בן עזריה דהוא אמר לה קמן בפרק ר' אליעזר: מאן דלא מוקי כתנאי. דדחיי מוקי ומתנין בתרי טעמי או משכב לה ומפירש לה דלא לאוקמי כתנאי משכב לה היא משכבתה היא ותני בה טהורה: ומאן דמוקים לה כתנאי. דניחא ליה לאוקמי כתנאי מלמאמר משכבתה היא ומלאוקמי בתרי טעמי מוקי נמי להאי כתנאי ופולגתא היא בהמשפוקי (ב"מ מה). גבי הכית דלמר ר' יוחנן מאן דמתרגס ליה הכית תנא ומלאוקמי בתרי טעמי מוקי רישא ר' ישמעאל וסיפא רבי עקיבא ואי הוא זרע עשה מלי לאוקמי בתרי טעמי מוקי וחד תנא ואיכא דמוקי לה התם בחל תנא ומוקי סיפא בשניהם במקום שאינו מקומה: ביום השלישי. כגון ששמשא בה' ופלטת שכבת זרע עשה בה' עונות שלמה ליל ה' וה' ליל ו' ו' ל"ג שמשא יום ה' עם חשיכה דלא אישתייה אלא מקאת ה' וליל ו' ו' דליכא אלא ב' עונות שלמות. העונה או יום או לילה: ר' ישמעאל אומר פעמים שהן כו'. בלא לחלוף ולומר דפולטת בג' לשימשה עמאה אבל פולטת בד' טהורה ומודיעא כן דמקאת היום ככחו דלא הקפידה תורה אלא במנין של הימים ולא במנין העונות: ופעמים שהם ד' עונות. שלמות שאם שמשא ד' שבבת עם חשיכה פליטה עמאה

עד תחלת שבת: פעמים שהם ה' עונות. כגון שמשה בתחלת היום קל ד': פעמים שהן ו'. כגון שמשה בתחלת ליל ד' בין השמשות: נותנין לה מקלע עונת ו'. להשלים ה' וכל הפולטת בתוך ה' עונות שלמות עמאה: אמרוה. להא חתפתא דלקמיה: בשלמא כו'. פלוגתא דרבנן ור' יוסי צבייחא ומייתא לה בהאי פירקא לקמן לרענן בה' בשבת פרק ו' ור' יוסי גד' וכי' בשבת ניהו עשרת הדברות וכו' דבשבת נהו ע"כ בליל שבת עבלו ולא שחריית כדמתחז לקמן שפא יהי הללו טובלין והללו מהלפין להקבל תורה הלכך בשלמא ר' אלעזר כרענן דלמרי בחמשה בשבת עבוד פרישה ויש שפא פרקא אלף עם חשיכה ומדטבלו ליל שבת ולא חשו שפא הפלגנה עוד ש"מ דפולטת בג' טהורה ומקלע היום של השמש ככולו: ור' ישמעאל. דאומר בג' עמאה גד' טהורה קסבר גד' עבוד פרישה כר' יוסי דהוה ליל שבת רביעי ומיהו יש שפא פירקא עד סמוך לחשיכה וליכא אלף ד' עונות ליל ה' וה' ליל ו' ו' ופליגי הכי משטבלו פליטתן טהורה דלכא הקפידה תורה אלף בימים: אלף רבי עקיבא. דלמך כל ה' עונות עמאה אם הפלגת כמאן ומיהו למד דלעונות קפיד קרא הא ימים כתיב וקיימא לן מקלע היום ככולו: לעולם. ר' עקיבא כר' יוסי ודכרז אלף דלמך משה כל עליוזיה בהשקמה עלה וכל ידיוזתיו בהשקמה הלכך ידיוה דכתיב: ויכד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם דהיינו פרישה בהשקמה רביעי היתה ומלחוקה להפריקן בהשקמה ש"מ עד ה' עונות שלמות קפיד קרא: ופרכין למה ליה למימרה להו. שחריית בללו הכי נמי לא הוה משמשי: דלמך רב הונא. דלון משמשין ביום דכתיב (משלי יט) בוזח דרכיו ימות דעבי לניעותא שפא יתחבלו: (רש"י)

תוספות מנין לפולטת כו' שנא' היו נכונים לשלש ימים. אע"פ שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתידי להיות טומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפידה על זבין ומצורעין ובעולי נדות היינו משום טעמא דתניא בפרק מי שמתו (ברכות כב.) כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה הלחן באימה וביראה וברתת בזיע כו' מכאן אמרו זבין ומצורעין ובעולי נדות מותרין לקרות בתורה נביאים ולשונות במשנה ובש"ס בהלכות ובאגדות ובעולי קריין אסורין פירוש דבעל קרי אינו באימה וביראה דמחמת קלות ראש הוא בא: אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים וגו'. ומיהו ראייה גמורה לא הוי משום דקרא לא מישתעי בשתייה אלא ברחיצה משום דמשמע מים דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי וקשה לר"י דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) קאמר דרחיצה איקרי עינוי מנלן א"ר זוטרא מהכא ותבא כמים בקרבן וגו' מים דומיא דשמן מה שמן מאבראי כו' ופריך והא הוי תנא איפכא נסיב לה דתנן מנין לסיכה כו' ומאי פריך הא תנא דמתני' קאמר שאין ראייה לדבר אלא זכר לדבר משום דמים דומיא דשמן כדפרישי' ואומר ר"י דפריך הכי דאי חשיבא ראייה גמורה דרחיצה כסיכה כדקאמרת לא הוה ליה להאי תנא למעבד מינה אפי' זכר בעלמא קשה לרשב"א דאמאי מייתי האי קרא שאינו אלא זכר בעלמא הוה ליה לאידין קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסודך לא סכתי (דניאל י) דהוי דרשה גמורה ומיניה נפקא לן בפרק בתרא דיומא (שם) דסיכה איקרי עינוי: תני רישא טהורה ומוקי לה כו'. אומר ר"י דמשום הכי אינו מגיה למיתני טהורה כדי לאוקמי כולה כרבי אלעזר אלא בלאו הכי איכא דתני טהורה ואיכא דתני טמאה הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו לשנות כאותן ששניין טהורה ומאן דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טמאה וא"ת אכתי הויא מתני' כתנאי דרישא דמתני' רבי עקיבא קתני לה וסיפא דמתני' פולטת טהורה היינו דלא כר"י דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה וי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא בתריי בבי דסמוכות זו אחר זו אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מהיא דפולטת לא קפיד וא"ת למאן דתני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות ינו) דמשמע כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי היו נכונים לשלש ימים דמוכח דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ביה אל תגשו אל אשה: פעמים שהן ד' כו'. במלתא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות בענין זה פעמים שהן שתיים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום דסבר ברביעי עבוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא בעי למתלי כמו שתולה רבי עקיבא: בהשקמה עלה. אליבא דרבי עקיבא איירי: ישראל קדושים הן כו'. ובלאו הכי היו מורשין דאמר בוזח דרכיו ימות זה המשמש מטנו ביום ועוד דקראן קדושים ואתם תהיו לי מלכת כהנים וגוי קדוש: (תוספות)

דף פו - ב

והא טבולי יום ניהו אביי בר רבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו ניתנה תורה לטבול יום יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעת' א"ל רבינא למרימר ניתנה קאמרת או ראייה קאמרת אמר ליה ראייה קאמינא וליטבול ביני שימשי וליקבלו תורה ביני שימשי אמר רבי יצחק **[ישעיה מח-טז]** לא מראש בסתר דברתי וליטבול בצפרא דשבתא וליקבלו תורה בצפרא דשבתא א"ר יצחק שלא יהא הללו הולכין לקבל תורה והללו הולכין לטבילה א"ר חייה ברבי אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים שש עונות שלמות בעינן אמר רב חסדא מחלוקת שפירשה מן האשה אבל פירשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא לחה מתיב רב ששת **[ויקרא טו-ז]** וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע פרט לשכבת זרע שהיא סרוחה מאי לאו שפירשה מן האיש לא שפירשה מן האשה בעי רב פפא שכבת זרע של ישראל במעי כותית מהו ישראל דדאיגי במצות חביל גופייהו עכו"ם דלא דאיגי במצות לאו דילמא כיון דאכלין שקצים ורמשים חביל גופייהו ואם תמצא לומר כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו במעי בהמה מהו אשה (היא) דאית לה פרוזדור סרוחת אבל בהמה דלית לה פרוזדור לא או דילמא ל"ש תיקו: ת"ר בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו אמר רבא דכולי עלמא בר"ח אתו למדבר סיני כתיב הכא **[שמות יט-א]** ביום הזה באו מדבר סיני וכתביה התם **[שמות יב-ב]** החדש הזה לכם ראש חדשים מה להלן ר"ח אף כאן ר"ח וחוליה עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל כתיב הכא **[שמות כ-ח]** זכור את יום השבת לקדשו וכתביה התם **[שמות יג-ג]** ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה מה להלן בעצמו של יום אף כאן בעצמו של יום כי פליגי בקביעה דירחא רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא ובהא בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתריי בשבא אמר להו **[שמות יט-ו]** ואתם תהיו לי ממלכת כהנים

רש"י והא טבולי יום ניהו. כיון דלפולטהו שמעינן דכלילי שבת עבלו הוה להו טבולי יום כשקבלו תורה שפא היה להם הערב שמש אחר העבילה וכיון דהכי הוה חזקא למימר דמבע"ז עבלו עס ופ"ה פליטתן טהורה וצ"ל להו חלף עונה חליבא דכולהו: ראויה קאמינא. ראויה ליתן לטבולי יום וקסברי הני תנאי לא הקפידה תורה על טבולי יום דלא כתיב הערב שמש אלף לענין הקדים הלכך כל ג' ימים האמורים לענין פרישה הווקחו להיות קודם טבילה ומיהו לא ניתנה לטבולי יום לפי שטבולו מבטוי' ולא פלטו ואם היו פולטות יחזרו ויטבולו משתחשך אבל לא הוצרכו לכך: וליטבולו בי שמש' וליקבלו תורה בי שמש'. לילי שבת קרי בי שמש' בכל דוכתא מפני שבין השמשות שלו חלוק מכל ימים והוצרכו להזכירו בכמה מקומות והכי פריך לר' עקיבא דלמך הקפידה תורה על מנין העונות ולא הקפידה אלף על חמש למה לא קבלוה צלילה מדהמתין עד הבקר איכא למימר שהקפידה על פליטת הלילה ואיכא ו' עונות: לא בסתר דברתי. במקום ארץ חשך וליילה חשך הוה: ליתבולו בשבתא בצפרא. ולמה הוצרכו ליד בהשקמה דיום אי פרשו עם חשכה גד' ויטבולו בשבת שחריית ואם פלטו לאחר טבילה טהורין דהא עבדו ה' עונות שלמות ואם פלטו לילי שבת ונטמאו לא איכפת לן וטובלין שחריית דהא בעל קרי טובל ביומו ואת אמרת ניתנה תורה לטבולי יום ויש ספרים דגרסינן ביה תרי לישני וגרסינן הכי לרבי אלעזר לישמשו ביממא דחמשא לר' ישמעאל לישמשו עקיבא לישמשו ביממא דלרבעה ואומר אני שהוה שיבוש והגורסו טעה ולא ידע לפרש מהו שאמר ר' ישמעאל פעמים שהן ה' עונות כו': אבל חכמים אומרים ו' עונות שלמות. סברי להו כר' יוסי דלמך בארבעה עבדו פרישה ובהשקמה כר' עקיבא ולית להו שטבולו צלילי שבת אלא סבירא להו דאזון שטבולו לילי שבת ופלטו לאחר טבילה הוצרכו לטבול בשבת שחריית ולפיכך נחשבכה שכניה מליתו עד הבקר ולא משום לא בסתר

דברתי לחודיה: שפירשה מן האשה. כגון פולטות שכבת זרע שקבלה מזכר הוא לאמר ר' אלעזר בן עזריה דברתי יומי מסרחת מפי שמתחממת בגופה: אצל פירשה מן האיש. על הנגד מטמאה לעולם: כל זמן שהיא לחה. ומיהו משיבשה לל מטמאה דתו לל חזירא להזיעו: מאי לאו שפירשה מן האיש. על הנגד ומטמאה לל לחה מסרחת ללל חתני פרט לכשיבשה: קל ישראל במעמי כוחיה מהו. מי מסרחת בג' מימי כישראלית ואי פלטה ליה בחר ג' טהור הנוגע בטופה או לל ולהכי נקט שכבת זרע קל ישראל לילכו דכתיב במסכת נדה קריו טהור בפ' בנות כותים (נדה דף ז.ל): לדייני במלכות. לקיים מלכות וחדרים בדבר ומתוך הלנה מתחממת כדכתיב (ההלים לט) חם לבי בקרבי: חזיל. חם: לאית לל פרוזדור. עקר כותלי בית הרחם בולט מן השניס ולחון וזית הרחם הו מן השניס ולפניס: אשה אית לל פרוזדור. לפיכך לל שלטענה לל חזירא ומתחממת: בו' בחלק טו'. דלל דכתיב וכספה הענן ששה ימיס ויקרל לל משה ביום השביעי כבידל ללו כר' וסו הגלילי דלמר בפ' ק' דיומא (דף 7) זה היה מעשה אחר עשרת הדברות ור' יוסי כבידל ליה למשה וכל ישראל עומדים להקבל עשרת הדברות ולל כל הכתוב ללל לחלק כבוד למשה: כתיב הכל. הזה הזה לגזירה שיה: מה להלן. זכור את היום הזה בעלמנו קל יום הזכירה דלילת מלריס נלמר ללו כדכתיב הזה אף כלן בעלמנו קל יום הזכירה דשבת נלמר להן זכור את יום וגו': כדביעל דירחל. בלזיה יום הקבוע החלש: משום חולשאל דלורחל גרסינן: בחרו בשבאל חמר ללו ואלס תהיו לי. ומשה עלה ויקרל ללו כל הענין עד ללה הדברים אשר דלבר וגו' הדברים הללה נלמרו לו למחרת ביחלס כללמרינן כל עליותיו בהשכמה הו ואפי' למלן דלית ליה בהשכמה יוד דלל חקש אית ליה בהשכמה עלה דלל דהילל כתיב קרל: (רש"י)

תוספות וליטבלו ביני שימשי וליקבלו תורה ביני שימשי. פירש בקונטרס דלר' עקיבא פריך ור' אומר דאדר' אלעזר בן עזריה ור' ישמעאל נמי פריך דנילף מהכא דאעונות קפיד קרא דאי אימים לקבלו תורה בי שימשי: וליטבלו בצפרא דשבתא. הא ודאי לא פריך אלל לר' עקיבא דס"ל דאעונות קפיד קרא דנימא דילמא בעינן שש עונות וכי תימא אם היו פולטות בסוף ליל שבת מתי יטבלו ליטבלו בצפרא דשבתא אבל לר' אורי' ישמעאל לא פריך דנימא דילמא קפיד רחמנא אעולות דפעמים היא קולא כגון אם שימשה בתחילת הלילה דאי קפדינן אעונות משעברו ה' עונות טהורה והשתא דקפיד אימים אינה טהורה עד יום רביעי ומיהו מצנין למימר דפריך דילמא קפיד אעונות ואימים אתרווייהו לחומרא כששימשה בתחילת הלילה ניזיל בתר יומי וכי שימשה בסוף היום ניזיל בתר עונות: אמר ר' יצחק שלא יהא הללו הולכים לקבל תורה. וא"ת א"כ מה צריך רבי יצחק לדרשה דלא מראש בסתר דברתי ויש לומר דאיצטרין דאי לאו הכי ליטבלו בתחילת לילי השבת ומחצות לילה ואילך יקבלו תורה אבל ביום אם היו מאחרים עד שיטבלו כולם היו מתבטלין מת"ת: אבל פירשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא לחה. הקשה ר"ת דמתני' היא דתנן בפרק דם הנדה (נדה נד:) הוזב והניע והרוק ושכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבישין ומיהו לא קשה כולי האי דאיכא למימר מטמאין לחין תוך ג' ור"ת מפרש דהכא זכור שנובע ופלט זרע דומיא דאשה והתם בראה קרי וכן פי' ר"ח: וכתב התם החדש הזה לכם. תימה דבפרק קמא דפסחים (דף ו:) פריך אהאי קרא גופיה ממאי דבריש ירחא קאי וי"ל דודאי בריש ירחא קאי דאמר' במדרש (מכילתא) שהראחו הקב"ה למשה באצבע ובפסחים לא פריך אלא דבעי למילף מינה הא דאמר רשב"ג שדורשין לפני הפסח בהלכות הפסח שתי שבתות שהרי נביא עומד בר"ח ומוהיר על הפסח וממאי דנביא בריש ירחא קאי ונהי דבראש חדש אמר ליה הקב"ה דילמא משה כשאמר לישראל בארבע' בירחא או בחמשא הוה קאי ומסיק דיליף מדבר ממדבר דבההוא דבההוא דחדש השני אמירת משה לישראל היתה בו ביום כדכתיב באחד לחדש השני ויתילדו על משפחות וגו' וא"ת דאמאי לא יליף הכא מדבר ממדבר כדיליף התם דהכא נמי כתיב מדבר באו מדבר סיני ויש לומר דטפי ניחא ליה למילף הזה הזה ולא מדבר במדבר: בתלתא אמר ללו מצות הגבלה. לכו"ע הגבלה קדמה לפרישה דתלתא ויאמר כתיבי וסברא הוה דכל אחד נאמר ביומו קמא כתיב ואתם תהיו לי וגו' ובבתרא כתיב מצות פרישה ומצות הגבלה ובאמצעי לא כתב ביה מידי שיעשה משה שליחות לישראל ואית לן למישידי מצות הגבלה אהיהא אמירה ולא מצות פרישה שהרי מיד אחר אמירה אחרונה כתיב מצות פרישה: (תוספות)

רש"י אכל חמשים אומרים קש עונות שלמות. הכי גרסינן: אכל חמשים אומרים שלש עונות, וזה גרסא רש"י. וכסף משנה הלכות אבות הטומאה פ"ה ה"א. (רש"י א)

דף פז - א

בתלתא אמר ללו מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר ללו מצות חולשא דאורחא בתלתא אמר ללו ואתם תהיו לי בארבעה אמר ללו מצות הגבלה בה' עבוד פרישה מיתבי **[שמות יט-י]** וקדשתם היום ומחר קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו דתניא ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבך את הלוחות הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידינא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידינא ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה **[שמות יט-יא/טו]**

דף פז - ב

לחנייתן רב אחא בר יעקב אמר למסען וקמפלגי בשבת דמרה דכתיב **[דברים ה-יב/טז]**

לרבנן ח' חסדים עבוד ת"ש דתניא בסדר עולם ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו פסחיהן בחמשה עשר יצאו ואותו היום ע"ש היה ומדריש ירחא דניסן ערב שבת ריש ירחא דאירי חד בשבא וסיין בתרי בשבא קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי הא מני רבנן היא ת"ש רבי יוסי ואומר בשני עלה משה וירד בשלישי עלה וירד בד' יד ושוב לא עלה ומאחר שלא עלה מהיכן ירד אלא ברביעי עלה וירד בחמישי בנה מזבח והקריב עליו קרבן בששי לא היה לו פנאי מאי לאו משום תורה לא משום טורח שבת דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריאל תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי כמאן כרבנן: [שמות יט-יז] ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחרשורש דכתיב [אסתר ט-יג] קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר אמר חזקיה מאי דכתיב [תהילים עו-ט] משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב [בראשית א-לא] ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ה' יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מוזיר אתכם לתוהו ובוהו: דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרין אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר [שמות לג-ו] ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב א"ר חמא בר' חנינא בחורב טענו בחורב פרקו בחורב טענו כדאמרן בחורב פרקו דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו' א"ר יוחנן וכולן זכה משה ונטלן דסמין ליה ומשה יקח את האהל אמר ר"ל עתיד הקב"ה להחזיר לנו שנאמר [ישעיה לה-ג] ופדויי ה' ישוּבוּ ובאו ציון ברנה ושמתח עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בן דכתיב [תהילים קג-כ] ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עושי והדר לשמוע א"ר חמא ברבי חנינא מ"ד [שיר השירים ב-ג] כתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעלו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא וקא מיץ בהו וקא מבען אצבעתיה דמא א"ל עמא פוזיא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו א"ל און

רש"י לרבנן ח' חסדים עבוד. ולא היו בין פסח דלשהקד לפסח דהאינדא אלף ב' ימים וגמלא דלשהקד בע"ש: כשני עלה משה. ושמע ואחם תהיו לו וירד והגיה: בג' עלה. ושמע הגבלה וירד והגיה: בג' ירד. להפריש: ושוב לא עלה. עד קבלת הדברות שעלו כולם: ומאחר שלא עלה מהיכן ירד. דלמח' בד' ירד ולא אמרת עלה וירד אלא אימא בד' עלה וירד ושוב לא עלה: וכחמישי בנה מזבח. כדכתיב ויבן מזבח תחת ההר: מאי לאו משום תורה. לא היה לו פנאי לעלות שקבלו כולן יחד את הדברות: עליה דרב חסדא. לפני רב חסדא לפי שרע חסדא ושב והקשרן עומד קאמר עליה דדומה כמו שהעומד למעלה מן היושב: אוריאל תליתאי. תורה נביאים וכתובים: לטם תליתאי. כהנים לויים ושאר מלאכים: על יד תליתאי. משה תליתאי לבטן מרים החרן ומשה: ביום תליתאי. לפרישה: תחתית ההר. תחת ההר ממזג: גיגית. קובץ (נגיגית, מניכל גדול ועגול) שמיטלין בה שכי: מודעה רבה. שאם יזמינס לדון למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יכ' להם תשובה שקבלו בחורב: בימי אחרשורש. מהאבת הנס שנעשה להם: דין. תורה. בתחילה. קודם שאמרו ישראל נעשה ונשמע: יראה. שאלו לא יקבלו ויחזרו העולם לתוהו ובהו כד"ל: ולבסוף. כשקבלו: יום הששי. מאי שאל דכתיב ה' ביום גמר מעשה בראשית: מלמד שהתנה כו'. הששי משמע הששי המיוחד בבהמות אחר כללמרינן בעלמא (חולין דף כ"א). היך המיומנת אף כן ויהי ערב ויהי בקר שאל גמר בכרסית תהי ביום הששי והוא ו' בסיון שנתנה בו תורה ומיבוי דה' דריש ביה נמי הא: שני כתרין. מוזו שכניה: מלה ועשרים. וכל ח' וא' נטל כתר: טענו. הכתרים והכי משמע את עדים ואשר היו להם מהר חורב: בחורב פרקו. דמשמע נמי ויתנצלו את עדים מהר חורב: ומשה יקח. אותו עדי לשון אחר את האהל לשון בעלו נרו (איוב כט) והוא היה קירון עור פניו: עושי דברו לשמוע. מוכיחן לעשות קודם שישמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבלו עליהם אם לאו: פריו קודם לעלו. כך דרכו וחלוה משאר חילנות חטאת פירותיו קודם לעלו: אכבעתא דודיה. אכבעתא דליו: וקא מיץ בהו. היה ממעכן כרגליו ואינו מבין מהוה טירדא: עמא פוזיא. נמהר: דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה (רש"י)

תוספתו כפה עליהן הר כנגיית. ואע"פ שכבר הקדימו נעשה לנשמע שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן והא דאמר בפ"ק דמס' ע"ז (דף ב:) כלום כפית עלינו הר כנגיית דמשמע דאם היה כופה עליהן לא היה להן תשובה והכא אמר דמודעה רבה לאורייתא היינו על מה שלא קבלוה אבל מה שלא קיימיה איכא תשובה: מודעה רבה לאורייתא. והא דאמר בדברים (דף כה). שכתת משה בריית עם ישראל על התורה והמצוות והשביעם על כך ובפ' אלו נאמרין (סוטה לז): שקבלו את כל התורה בהר גריזים ובהר עיבל אור"ת דע"פ הדיבור היה והרי כבעל כרחם אבל בימי אחרשורש קבלו מדעתם מאהבת הנס ומה שכרת עמהן ברית יהושע לעבוד את ה' התם לא קבלו אלא שלא לעבוד ע"ז כדכתיב (יהושע כד) חלילה לנו מעזוב את ה' וכן משמע כוליה עניינא: אמר רבא הדר קבלוה בימי אחרשורש. תימה לר"י דבמגילה (דף יז). גבי אסתר ברוח הקודש נאמרה אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם ה"א להו ידי עדיפא מדידהו קיימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה ואמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר משמואל דלית ליה פירכא והשתא דשמואל נמי אית ליה פירכא דרבא גופיה מוקי האי קרא לדרשה אחריתי ובפ"ק דחגיגה (דף י). גבי היתר נדרים פורחין באויר קאמר כולהו אית להו פירכא וחשיב פירכא הא דצריך קרא לדרשה אחריתי ואי גרסינן התם רבה אתא שפיר אי נמי ה"ק במגילה כולהו אית להו פירכא ששאר תנאים מוקשים בסבתם כדאמר התם אבל שמואל אינו מוקשה כל כך אלא דאיצטרך קרא לדרשה אחריתי: שני כתרין. של הוד היו לפיכך כשנטל משה קרן עור פניו: ירדו ק"כ ריבוא. מדכתיב ויתנצלו דריש תרי זימני ויש ספרים שכתוב בהן בדאי וינצלו לא נאמר אלא ויתנצלו ואע"ג דגדולה מאד טובה ממדת פורענות הכא נמי גדולה היא שמלאך טוב היה קלוש שני כתרין ומלאך חבלה לא היה בו כח כי אם להסיר אחד: פריו קודם לעלו. הקשה ר"ת שיהי אנו רואים שגדל כשאר אילנות ומפרש דתפוח היינו אתרוג וריח אפך כתפוחים מתרגמינן כריחא דאתרוגא ואתרוג פריו קודם לעלו שדר באילן משנה לשנה ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עליו אחרים הוי פריו קודם לאותם עלים אך תימה שמביא קרא כתפוח בעצי היער דבהאי קרא לא נמשלו ישראל לתפוח אלא הקב"ה דכתיב בן דודי בין הבנים וקרא דריח אפך כתפוחים (שיר ז) הוה ליה לאתויי טפי: (תוספות)

רשב"א מכאן מודעה רבה וכו' קיימו מה שקבלו ככר. הא דלמרינן באגדה מכאן מודעה רבה. ומתרג' קבלוה בימי אחרשורש, ק"ל וכו' מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו. אם קודם אחרשורש לא היו ממוין למה נעשו, ואם נאמר מפני שעברו על גזירת מלכס, א"כ בטלה מודעה זו, ועוד למה הכריסם לקבלה וכו'. ו"ל דמתחילה אע"פ שהיה להם מודעה מ"מ לא נתן להם את הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה, כמו שפירש בחורה בכמה פרשיות וכו'. ויפ"ן לָּהֶם חֶלְוָה גוֹים (תהלים קה, מז) וגו' פֻּעְבּוֹר יִשְׁמְרוּ (שם שם, מה) וגו', והם עומדים בתחלה לא עזבו בדבר כלל ולא אמרו כמודעה כלום, כאלו מסרו נפשם מעצמם אמרו כל אֲשֶׁר דָּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (שמות יט, ח), ולפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ. ואלו משגלו יג' מודעה על הדבר דכתיב (יחזקאל ב), (ל) וְהִנֵּנִי עֹלָה עַל הָרְוַחְסָה הַזֹּאת לֹא תִהְיֶה אִשֶׁר תֵּחַם אֲמָרִים נְהָה גְּלוּסִים וגו' וכדלמרינן באגדה חלק (סנהדרין קה, א) על שמתכו רבו כלום יג' עליו, לפיכך כשכחו לארץ בביתא שניה בימי עזרא עמדו מעלמן וקבלוה בלשון שאלו יעטעו עוד שום תרעומת והיינו בימי אחרשורש שהוליא ממות לחיים והוה זה חזיב להם יותר מגדולה מלאים. והכותב בעין יעקב כשם הרשב"א. ועי' בעץ יוסף שם. הדרן עלך פרק אמר רבי עקיבא עד כהן ליקוט מדברי רבנו (רשב"א)

דסיגני בשלימותא כתיב בן [\[משלי יא-ג\]](#) תומת ישרים תנחם הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו [\[משלי יא-ג\]](#) וסלף בוגדים ישים: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב [\[שיר השירים ד-ט\]](#) לבבתני אחותי כלה לבבתני באחת מעיניך בתחילה באחת מעיניך לכשתעשי בשתי עיניך אמר עולא כלה מזנה בתוך חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא [\[שיר השירים א-יב\]](#) עד שהמלך במסיבו נרדי וגו' אמר רב ועדיין חביבותא היא גבן דכתי' נתן ולא כתב הסריח ת"ר עלובין ואינון עולבין שומעין חרפתן ואינון משיבין עושיין מאהבה ושמהין ביסורין עליהן הכתוב אומר [\[שופטים ה-לא\]](#) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו א"ר יוחנן מאי דכתיב [\[תהילים סח-יב\]](#) ה' יתן אומר המבשרות צבא רב כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות תני דבי ר' ישמעאל [\[ירמיה כג-כט\]](#) וכפטיש ימוצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות אמר רב חננאל בר פפא מ"ד [\[משלי ח-ו\]](#) שמעו כי נגידיים אדבר למה נמשלו דברי תורה כנגיד לומר לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף ד"ת יש בם להמית ולהחיות היינו דאמר רבא למיימינין בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא ד"א נגידיים כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה קושרים לו שני כתרס: א"ר יהושע בן לוי מ"ד [\[שיר השירים א-ג\]](#) צור המור דודי לי בין שדי ילין אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אף על פי שמיצר ומימר לי דודי בין שדי ילין [\[שיר השירים א-יז\]](#) אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי מי שהכל שלו מכפר לי על עון גדי שכרמתי לי מאי משמע דהאי כרמי לי שנא דמכניש הוא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן כדתנן כסא של כובס שכורמים עליו את הכלים: וא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב [\[שיר השירים ה-ג\]](#) לחיינו כערוגות הבושם כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים וכיון שמדיבור ראשון נתמלא דיבור שני להיכן הלך הוציא הקב"ה הרוח מאזורתיו והיה מעביר ראשון ראשון שנאמר [\[שיר השירים ה-ג\]](#) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים: ואריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל שנאמר [\[שיר השירים ה-ו\]](#) נפשי יצאה דברו ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר [\[תהילים סח-י\]](#) גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה ואמר ר' יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותן שנאמר [\[תהילים סח-ג\]](#) מלאכי צבאות ידודין ידודין אמרו תיקרי ידודין אלא ידודין: ואריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו אמר להן לקבל תורה בא אמרו לפנינו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר דם [\[תהילים ח-ה\]](#) מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמה ישרפוני בהבל שבפיהם אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה שנאמר [\[איוב כו-ט\]](#) מאחז פני כסא פרשז עליו עננו ואמר ר' נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה [\[שמות כ-ב\]](#) אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים אמר להן למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים בין עמים אתם שרויין שעובדין

רפ"ז דסיגין בשלימותא. התהלכנו עמו בחוס לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יענונו בדבר שלא נוכח לעמוד בו: בתחלה. בקבלה שקבלתם אחת הוא אללם ולכסוף כשקיימתם שמים יק: לכבתי. קרבתני: עברה. הצופה דעולבנות לישנא דחולפתא היא והכי אמר במס' גיטין: מזה בתוך חופתה. כשחאל בשעמדתו בסני ועשו העני: במס' סוטה. בחופתו: נתן. עזב ריחו הטוב לאחרים: ועדיין חביבותא היא גבן. א"ע"פ שהמקרא מספר בגוהוט הראה לנו לון חכה מדלח כתיב הסריח: העלבים ואינם עולבים. אחריים בלון עליהם בחולפה ולא הן על אחריים: עושין מאהבה המקום ושמחים ביסורים. על עליהם הבאה עליהם: ככל רב. כל האומות: מה פטיש. מתחלק הסלע על ידו לכמה ניצוצות: למיימינים. עפוקים בכל כחם וטרודים לעת סודה כחלם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר: קושרים לו שני כתרס. לדבר שהיה בו ממש ונראה כדכתיב רוחים את הקולות (שמות כ): א"ע"פ שמיצר ומימר לי דודי. בעגל שאמר הורד עדין: בין שדי ילין. אמר מיד לעשות לו משכן להיות מלומלמת שכינתו בין שני הכדים שנה"א במקדש ראשון כשני שדים דוחקין וכולטין כפרות כנגד הפתח: עין גדי. עון עגל שהוא מין בהמה לון אחר לון עב"ס העורכים לגד שלון (ישעיהו סה): שכרמתי. שאספתי להתאות אלהות הרבה כדכתיב אלה אלהיך ישראל (שמות לב): שטרמים עליו. שמאספין עליו את הנבזים והוא דף ארובה ומנוקבת נקבים הרבה ומניח המוגמר החיה והכלים מתגמרין מדרך הנקבים לישנא דמיכנש גרסינן: מעביר ראשון. לגן עדן: מור עובר. על שהעביר. גשם נדבות גבי מתן תורה כתיב בספר תהלים: י"ב מיל. זו היא מלת מחניהם והיו הקרובים לדיבור חוזרין מפחד הקול עד קלה המחנה: מדדין אותן. מסייעין אותן להתקרב מעט מעט שהיו חלשים כלשה המדדה את צנה בתחלת הילוסו: ידודין. משמע הם עלמם ידודין: ידודין. מדדין אחריים: התקע"ד. באלפים שנה שקדמה תורה לעולם היו עתידין דורות הללו להכרות שנאמר (תהלים קה) דבר אלהיך לך וראה הקב"ה שאין העולם מתקיים בלא תורה כל כך והעבירין ולא בראו ותנה לכ"ו דורות הכי שחסרו התקע"ד מאלף: מה אליר שמך. אליר הוא הרבה בארץ ואין ראו כך ליתן הודך שם כי אם על השמים: פירש שדי מזיו. נוטריקון של פירש: (רפ"ז)

תוספות ולא כתיב הסריח. לשון מגונה לא היה לו לכתוב אלא כלומר ולא כתב ערב ריחו דהוה משמע הסריח אלא כתב נתן לשון חביבות: מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות. הקשה רבינו שמואל והא קרא משמע דהפטיש ממוצץ את הסלע מדלא כתיב והפטיש ימוצצו סלע וכן אנו רואין שהפטיש ממוצץ סלעים וליכא למיגרס מה סלע מתחלק לכמה ניצוצות דהא דיבור דהיינו תורה נמשלה לפטיש ולא לסלע ובקונטרס פי' מה פטיש מתחלק הסלע על ידו ואינו מיושב שהדיבור הוא עצמו מתחלק ואינו דמיון גמור ואומר ר"ת דקרא מיירי באבן הממוצץ ברזל דאמר במדרש חזית מעשה באחד שקנה סנפירין ובא לבדקה נתנה על הסדן והכה עליה בקורנס נחלק הפטיש ונשבר הסדן וסנפירין לא זו ממקומו הה"ד וכפטיש ימוצץ סלע ואף על גב דלא כתיב ימוצצו סלע הרבה פסוקים יש בענין זה אבנים שחקו מים (איוב יד) פי' שחקו אותן מים ואתו שפיר דאמר ב"ק דקדושין (דף ל:): תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד ואם אבן הוא נמוח שנה אבנים שחקו מים פירוש שחקו אותם מים ואם ברזל הוא מתמוצץ פירוש אם יצר הרע מתחזק עליו כברזל מתמוצץ שנאמר וכפטיש ימוצץ סלע ואף על פי דהתם מדמה יצה"ר לפטיש וכאן מדמה ד"ת לפטיש אין לחוש דמקרא אחד יוצא לכמה טעמים: (תוספות)

עבודת גלולים שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם שוב מה כתיב בה כבוד את אבך ואת אמך אב ואם יש לכם שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם מיד הווא לו להקב"ה שנאמר [\[תהילים ח-ג\]](#) ה' אדונינו מה אדיר שמך וגו' ואילו תמה הודך על השמים לא כתיב מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנאמר [\[תהילים סח-יט\]](#) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות בחדם בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות אף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר [\[במדבר יז-יב\]](#) ויתן את הקטורת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע: וא"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא אמרה לו [\[איוב כח-כג\]](#) אלהים הבין דרכה וגו' הלך אצל ים ואמר לו אין עמדי הלך אצל תהום א"ל אין בי שנאמר [\[איוב כח-יג\]](#) תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי אבדון ומות אמרו באזינו שמענו שמעה חזר ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה אמר לו לך אצל בן עמרם הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה א"ל הקב"ה למשה משה בדאי אתה אמר לפניו רבונו של עולם חמודה גזוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר לו הקב"ה למשה הוואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר [\[מלאכי ג-כב\]](#) זכרו תורת משה עבדי וגו': וא"ר יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו משה אין שלום בעירך אמר לפניו כלום יש עבד שנתן שלום לרבו א"ל ליה לך לעזרני מיד אמר לו [\[במדבר יד-יז\]](#) ועתה יגדל נא כח' כאשר דברת (אמר) ר' יהושע בן לוי מ"ד [\[שמות לב-א\]](#) וירא העם כי בושש משה אל תקרי בושש אלא באו שש בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל לטוף ארבעים יום בתחלת שש שני בא לטוף מ' יום בא שטן ועירב את העולם אמר להן משה רבכם היכן הוא אמרו לו עלה למרום אמר להן באו שש ולא השיגו עליו מת ולא השיגו עליו הראה להן דמות מטתו והיינו דקאמרי ליה לאהרן [\[שמות לב-א\]](#) כי זה משה האיש וגו': א"ל הווא מרבנן לרב כהנא מי שמיע לך מאי הר סיני א"ל הר שנעשו בו נסים לישראל הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר שנעשה סימן טוב לישראל הר סימנאי מיבעי ליה א"ל מ"ט לא שכחת קמיה דרב פפא רב הונא בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא דרב חסדא ורבה ברי' דרב הונא דאמרי תרווייהו מאי הר סיני הר שירדה שנהא לעכו"ם עליו והיינו דאמר ר' יוסי ברי' חנינא ה' שמות יש לו מדבר צין שנצטוו ישראל עליו מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו מדבר קדמות שנתנה קדומה עליו מדבר פארן

רש"י קנאה יש ביניכם. שאתם באים על ידה לדי רצויה: מסר לו. למדו: באלם בשכר. שחרפוך וקראוך אדם נוצר מאלמה לטון שפלות: מסר לו סודו. להקטיט מחמתה קטורת בשעת מנפה ולעמוד בין המתים ובין החיים: ואי לאו דלמך ליה. מלאך המות: מנא ידע. הלא בחורה לא נכתב: בדאי אהי. בתמיה: קושר כתרים. כנון הגן דלמרי' ספרק הבונה (דף קד.) תגא דקו"ף לגבי רי"ש וכן שפטי"ג ג"ץ שפטי"ג כל אות ג' זיונים כדלמרינו (במנחות דף כטו) רש"י הי"ז נמתח לימין ולשמאל כנגד מעע וכן רש"י הש"י השמאלו וכן כל ראשי שבע אותיות הללו בכל מקום שכן: אין שפוט. אין דרך ליתן שפוט: בעירך. במקומך: לעזרני. לומר תלח מלאכתך: מיד. בעליה אחרת אמר לו יגדל נא כח' ה' בא השטן. הוא יצר הרע המחטיא את האדם הוא העולם ומסטיין והאומרו' דהוא מלת הדיו אין האון בעיני: כשעלה משה. לבר אמר להם לטוף מ' יום אני בא בתוך שש שעות הם סבורים שאותו יום שעלה בו מן המנין היה והוא אמר להם מ' יום שלימים יום וליכור עמו ויום עלייתו אין ליכור עמו שהרי ב' בסיון עלה נמלא יום מ' י"ז בתמוז היה ב"ז בא שטן ועירב את העולם והיחא דמות חשך ואפילה דמות ענן וערפל וערוביאל לומר ודאי מת משה שהרי בלא ככר שש ולא באו ואי אפשר לומר שלא טעו אלא ביום המעונן בין קודם חלות לאלהי שפטי' לא יכר משה עד יום המתה שאלמר ושיכיומו ממחמת וגו': בלא שש. שקבע לכו: שנהא לעכו"ם. שלא קבלו בו תורה: (רש"י)

תוספות תורה היכן היא. וא"ת וכי שטן לא היה יודע מתן תורה וי"ל דאמרינו במדרש לפניו ילך דבר שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה שלא יקטר לומר אומה שעתידיה לחטוא לטוף מ' יום בעגל אתה נתת להם התורה והוא שטן והוא מלאך המות כדאמרי' בפ"ק דב"ב (דף טז.) ואמרי' נמי בסנהדרין (דף כו:) תושבי שניתנה בחשאי מפני השטן: לטוף מ' יום אני בא. פירש בקונטרס דאיתו יום שעלה בו אינו מן המנין והוא היה אומר להם מ' יום שלימים יום וליכור עמו ויום עלייתו אין ליכור עמו שהרי ז' בסיון עלה נמצא יום מ' היה ב"ז בתמוז ואין נראה לר"י בן רבינו מאיר דבהדיא משמע בפ"ק דיומא (דף ד.) דיום עלייה מן המנין דקאמר התם בשלמא לר"ע משכחת להו דב"ז בתמוז נשתברו הלוחות כ"ד דסיון ושיתסר דתמוז מלו להו מ' יומין ובשיבסר בתמוז נחת אלמא חשיב יום עלייה ואיכא מ' יום ומ' לילה כשתחשוב לילה שאחר היום ועוד אם לא תחשוב יום עלייה. לא ישלמו מ' ימים אחרונים עד אחר יום הכפורים ושלמו ביוה"כ שאז א"ל הקב"ה למשה סלחתי כדברך גם מה שפרש"י בפרשת כי תשא שב"ט בתמוז עלה קשה לר"י שאז לא תמצא ששלמו מ' ימים אחרונים ביום הכיפורים: מדבר צין. קשה לר"י דע"כ מדבר צין לאו היינו מדבר פארן בתחילת דרומה של ארץ ישראל כדכתיב באלה מסעי והיה לכם פאת נגב ממדבר צין על ידי אדום וכתבי ונסב לכם הגבול מנגב וגו' והיו תוצאותיו מנגב לקדש ברנע וקדש ברנע היינו פארן דכתיב בשילוח מרגלים וישלח אותם משה ממדבר פארן ובספר (יהושע יד) כתיב שאמר כלב בשלוח אותי משה מקדש ברנע לרגל את הארץ וכן באלה הדברים כתיב ונבא עד קדש ברנע ומפרש מיד שלוח מרגלים ועוד דכמה מסעות היו ממדבר פארן עד מדבר צין דבסוף בהעלותך כתיב ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן ובאלה מסעי כתיב ויסעו העם מחצרות ויחנו ברמתה א"כ רתמה היינו פארן וחשיב כמה מסעות עד מדבר צין וכן בין פארן לסיני מהלך י"א יום דכתיב אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע א"כ מדבר צין ופארן וסיני לאו הכל אחד ואור"י דהכל מדב' אחד וגדול היה דע"כ סיני היינו פארן דכתי' הופיע מהר פארן ובפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לה.) דרשינן מפארן הופיע ממונן לישראל גבי שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור ול"ג בריש מסכת ע"ז (דף ב:) מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן דהוה משמע דפארן היא אומה אחרת כמו שעיר אלא גרס מאי בעי בשעיר ומאי בעי בתמימן וסיני נמי היינו מדבר צין דכתיב מדבר צין היא קדש וסיני איקרי קדש דכתיב בספר (תהלים כט) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש משמע דהיינו בשעת מתן תורה ומיהו קשה לר"י דהא מדבר קדמות היה מזרחה של ארץ ישראל דכתיב (דברים ב) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון וגו' שהיתה במזרח של א"י דכתיב (שם ד) בעבר הירדן מזרחה שמש ומדבר צין ופארן היינו בדרומה כמו שמשמע בפסוקים שהבאתי ואיך יתכן דמדבר קדמות היינו מדבר סיני: (תוספות)

ב פט דף

שפרו ורבו עליה ישראל מדבר סיני שירדה שנהא לעכו"ם עליו ומה שמו חורב שמו ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו הר סיני שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה חורבה לעכו"ם עליו: מגין שקושרין לשון של זהורית וכו': כשנים כשני מיבעי ליה א"ר יצחק אמר להם הקב"ה לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסודרות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלו ילבינו: דרש רבא מאי דכתיב [\[ישעיה א-יח\]](#) לכו נא ונוכחתי יאמר ה' לכו נא ובואו נא מיבעי ליה יאמר ה' אמר ה' מיבעי ליה לעתיד לבא יאמר להם הקב"ה לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו לפניו רבש"ע אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו [\[בראשית טו-ג\]](#) ידוע תדע ולא בקש רחמים עליו אצל יצחק שבייך את עשו [\[בראשית כז-מ\]](#) והיה כאשר תרד ולא בקש רחמים עליו אצל יעקב שאמרת לו [\[בראשית מד-ד\]](#) אנכי ארד עמך מצרימה ולא בקש רחמים עליו אצל מי נלך עכשיו יאמר ה' אמר להן הקב"ה הוואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלו ילבינו: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד [\[ישעיה סג-טז\]](#) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירו אתה ה' אבינו וגואלנו מעולם שדך לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך אמר אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים אפשר מדבר קדמות היה מזרחה של ארץ ישראל דכתיב (דברים ב) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון וגו' שהיתה במזרח של א"י דכתיב אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם [\[שמות ד-כב\]](#) בני בכורי עכשיו בני ולא בניך ועוד כמה חטאי כמה שנותיו

של אדם שבעים שנה דל עשרין דלא ענשת עלייהו פשו להו חמשין דל כ"ה דלילותא פשו להו כ"ה דל תרתי סרי ופלאג דצלווי ומיכל דובית הכסא פשו להו תרתי סרי ופלאג אמ אתה טובל את כולם מוטב ואם לאו פלאג עלי ופלאג עליך ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך פתחו ואמרו (כי) אתה אבינו אמר להם יצחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקב"ה ומחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים [ישעיה סג-טז] אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו דכתיב: [חושע יא-ד] חבבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה ואהיה להם כמרימי עול על לחיהם ואט אליו אוכיל: [מתני' המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה תבלין כדי לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה קליפי אגוזין קליפי רמונים איסטיס ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכה מי רגלים נתר ובורית קמוליא ואשלג כדי לכבס בגד קטן פי סבכה

רבי יהודה אומר כדי להעביר את הכתם: **גמ'** תנינא חדא זימנא קנה כדי לעשות קולמוס אם היה עב או מרוסס כדי לבשל ביצה קלה שביצים טרופה ונתונה באילפס מהו דתימא תתם הוא דלא חזי למידי אבל עצים דחזו לכבא דאקלידא אפילו כל שהוא קמ"ל: תבלין כדי לתבל ביצה קלה: ורמינהו תבלין שנים וג' שמות ממין אחד או משלשה מינין (ושם אחד) אסורין ומצטרפין זה עם זה ואמר חזקיה

רש"י שפרו ורבו. דכל אחד נהעברה אשתו זכר במטות שרבו כסם לההליכס ולא ידענא היכא רמיחא: כשני מיבעי ליה. דומיא דשכב דלא כחיב כשגלים: ארד עמך אלעלה נס ענה. כלן רמז ד' גלות נס ריבויא הוא: יאמר ה'. אתה אמור התוכחה וכן לנו תולין: ימחו. הרחיק שחטאו ויחזקש קמך בעולם כפתעשה דין בעוברין על דבריך: קרחת לכן בני כבורי ישראל. שהיה גלוי לפניך שהן עתידין לומר לפניך כסויי נעשה ושמע לקבל עולך מאהבה כעניס: דל עשרין דלא ענשת להו. שכן מלניו בעור המודבר שלא ענש הקב"ה אלף מכ' שנה ומעלה דכתיב (במדבר יד) במדבר הזה יפלו פגריכם וגו' מכן כ' שנה ומעלה אשר הליטתם עלי: כי אתה ראינו. כנגד יצחק אמרו והוא אמר להם הראו כנגד הקב"ה שהוא ראיכם: בשלשלאות של ברזל. כדרך כל הגולים שהרי ע"פ גזרת גלות ירד לך: כשגביל חיבת האדם משכחיס למארים חבבליס ולא בשלשלאות: כמרימי עול על לחייהם. כאלם הסובל ומסויע למהות להרים עולה מעל אורחה בלוחין ובמקלות: ואת אליו אוכיל. הטיחי לך כס להכיל את עבודת הפרך: מהני' ביצה קלה. כבר מפורש שזה ביצה חרנוגות שהיא קלה לבשל ולא בשיעור כל ביצה שיערו אלף כרנוגות מביצה קלה: ומצטרפין. כל מיני תבלין זה עם זה: קליפי אגוזים. הגדילה ע"פ הקליפה בעודן לחין: סטיס. קרו"ג (קורטס?) וממנו מפיקים כבש כהו-כתום. אך ראה לעיל סח. ו-עט, וראה הערה בספר: || פואה. ווינ"ל ווינ"ל (פואה): פי סבכה. בראש הסבכה שעשה בקליפה נוחן מעט כגד: נתר. מין אדמה שקורין ניטר"ל (נתר חנקת האשלבן): קמוליא ואשלג. בגמרא מפרש להו: את הכתם. של דם נדה שאלו הסמנין מעבירין על הכתם של דם נדה כנגד לטהרו: גמ' התם. הוא דקולמוס מרוסס לא חזי למידי אלף להסקה: ככא דאקלידא. שן של מפתח: ורמינהו. אתמני' דקתני תבלין מצטרפין שני מינין לכשיעור: ב' וג' שמות. פלפל לכן שחור וארוך או אפילו מן ג' מינין והם (שם אחד) של אסור אסור אם חיבלו בהן את הקדירה: ומצטרפין. לתבילה אם אין בכל אחד כדי לתבל ונטרפו וחבולו: ואמר חזקיה. הא דקתני מצטרפין: (רש"י)

תוספות תבלין שנים ושלשה שמות והן מין אחד. פירש רש"י כמו פלפל ארוך פלפל לבן פלפל שחור ולפי' הא דקתני בסיפא ר"ש אומר ב' שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אין מצטרפין משכחת לה שני מינין משם אחד כעין שמצינו לקמן (ד' ז). תרי גוויי אהלא אבל תימה וכי בשביל שיש להם שם אחד יש להן להצטרף יותר מה מעיל השם לגרום הצירוף כיון שהם שני מינין ואין טעמם בשוה ומפרש ר"ת דג' עיני אסור כגון של ערלה או של כלאי הכרם ושל אשירה ושל עיר הנדחת קרי ג' שמות כדאמרין שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומים ובפרק המקבל (ב"מ קיא). עובר בכל השמות הללו וכן משמע בהדיא בירושלמי בריש פ"ב דמסכת ערלה דקתני התרומה ותרומת מעשר ותרומ' של דמאי והחלה והבכורים עולין באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וקאמר עלה בגמרא לרבי שמעון נצרכו אע"ג דאמר ר"ש אין שני שמות מצטרפין הכא מודה שכולם שם תרומה: אסורין ומצטרפין. לכאורה נראה מדתני אסורים ותנא תו מצטרפין דאסורין היינו לאסור את הקדירה ומצטרפין למלקות ואף על גב דלענין חיוב חטאת אמרי' בפ' כלל גדול (לעיל כא). דחלב ופיגול ונתר אין מצטרפין למלקות מצטרפין ובפרק בתרא דע"ז (דף סו.) דפליגי אביי ורבה דאביי סבר בתר טעמא אזלינן וקאמר אביי מנא אמינא לה דתנן תבלין ב' וג' שמות כו' א"ב דבתר טעמא אזלינן כולהו חד טעמא נינהו א"ב בתר שמא אזלינן האי שמא לחוד והאי שמא לחוד ורבה אמר הא מני ר"מ היא דאמר כל איסורין בשתורה מצטרפין זה עם זה שטאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל משמע דלאביי אתיא אפי' אליבא דרבנן דר"מ אע"ג דע"כ פליגי עליה לכל הפחות לענין מלקות סבר אביי דלא פליגי אלא בב' מינין אבל בב' איסורין ומין אחד לא הוא דאמר ריש לקיש בפרק התערובות (זבחים עח.) הפיגול והנתר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו למלקות איירי דבטמא לא שייך ביה חטאת ועוד מדקאמר התם ש"מ התרתא ספק לא שמה התראה ומדמבטלין זה את זה היה משמע דשני איסורין לרבנן דר"מ אין מצטרפין צ"ל דאע"פ שמבטלין זה את זה כשבולן מצטרפין הן למלקות וכן מוכח במעילה בפרק קדשי מזבח (דף יז:) דתנן הפיגול והנתר והטמא אין מצטרפין וקאמר בגמרא לא שנו אלא לטומאת ידים אבל לאכילה מצטרפין והא דאיצטריך לאתויי קרא דלאכילה מצטרפין מלא יאכל כי קדש הם כל שבקדוש פסול בא הכתוב ליתן לא אעשה על אכילתו פירוש מדנאמרו בלאו אחד מצטרפין לא איצטריך אלא לר"ש דאמר ב' שמות אין מצטרפין ובקדוש מודה משום קרא דרבי אליעזר אבל לרבנן אפילו בעלמא מצטרפין והא דתנן בב' קדשי מזבח (מעילה נח.) הערלה וכלאי הכרם מצטרפין אתיא שמיר כרבנן אליבא דאביי ומיהו לפי זה מצטרפין דרישא לא היו פירושא כמו אין מצטרפין דרבי שמעון דצירוף דרבי שמעון היינו לאיסור דאי למלקות הא אית ליה כל שהוא למכות ור"ת מפרש דאסורי' ומצטרפין הכל מיירי להצטרף לאסור את הקדירה ולא למלקות א"ר אסורין בניתנת טעם אם נפלו בקדירה ומצטרפין לאסור בתערובת יבש בלא ניתנת טעם והשתא הוי מצטרפין כמו אין מצטרפין דסיפא דרבי שמעון: (תוספות)

א - צ דף

במיני מתיקה שנו הואיל וראויין למתק קדירה טעמא דחזו למתק את הקדירה הא לאו הכי לא חזו למתק: קליפי אגוזין וקליפי רמונים סטיס ופואה כדי לצבוע בגד קטן: ורמינהו המוציא סמינים שרייין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא (הא איתמר עלה) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו לפי שאין אדם טורח לשרות סממנים לצבוע בהן דוגמא לאירא: מי רגלים: תנא מי רגלים עד בן מ' יום: נתר: תנא נתר אלכסנדריה ולא נתר אנפטרין: בורית: אמר רב יהודה זה חול והתניא הבורית והחול אלא מאי בורית כבריתא מיתבי הוסיפו עליהן החלביצין והלעינון והבורית והאהל ואי ס"ד כבריתא כבריתא מי איתא בשביעית (והתנן) זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאלו לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא הבורית ואהלא (אלא) תרי גוויי אהלא: קימוליא: אמר רב יהודה שלוף דוך: אשלג אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי שונאה שמה ומשתכח בנוקבא דמרגינתא ומפקי ליה ברמצא דפרזלא: **מתני'** פלפלת כל שהוא ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתכות כל שהן מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מטפחותיהם כל שהוא

שמעניעין אותן לגוונן רבי יהודה אומר אף המוציא משמשי ע"ז כל שהוא שנאמר [דברים יג-יח] ולא ידבק בידך מאומה מן החרם: **גמ'** פלפלת כל שהוא למאי חזיא לריח הפה: עיטרן כל שהוא: למאי חזיא לצילחתא: מיני בשמים כל שהן: ת"ר המוציא ריח רע כל שהוא שמן טוב כל שהוא ארגמן כל שהוא

ובתולת הורד אחת: מיני מתכות כל שהן: למאי חזו תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן ת"ר האומר הרי עלי ברזל אחרים ואומרים לא יפחות מאמה על אמה למאי חזיא אמר רב יוסף לכלייה עורב ואיכא דאמרי אחרים אומרים לא יפחות מכלייה עורב וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה נחשת לא יפחות ממעה כסף תניא רבי אליעזר אומר לא יפחות מצניורא קטנה של נחשת למאי חזיא אמר אביי שמחטטין בה את הפתילות ומקנחין הנרות: מקק ספרים ומקק מטפחת: א"ר יהודה מקק דסיפרי תכך דשיראי ואלא דעינבי ופה דתאני ופה דרימוני כולחו סכנתא הוא תלמידא דהוה יתבי קמיה דר' יוחנן הוה קאכיל תאני אמר ליה רבי קוצין יש בתאנים א"ל קטליה פה לדיון: **מתני'** המוציא קופת הרוכלין אף על פי שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת זרעוני גינה פחות מכגורגרת ר' יהודה בן בתירה אומר חמשה

רש"י במיני מתיקה. עסקינן שכולן מיני מתיקה קדימה לכל מין אחר און מלטרף ומתניחין לא מפליג: דוגמא לאירא. מעט אמר שהוה כמין דוגמא שמרחה הצבע לבע"ה כזה החפץ או כזה והוה כדי ליתן בחירה של קנה של גרדי ושיעורה מועט: גסרות. ומתני' בשאינן שרויין והבא לשרות אינו שורה פחות מכדי כגון: חפצין. מקום: הוסיפו עליהם. לענין שביעית: החלביין. לערו"ן (לייטרון): נץ-חלב (חסת-ארנבת?); והלענון. לענה: כבדית'. גפריה: קיש לו עיקר. שגשג בארץ ולפי דעמי תורניסא דגרסינן במס' ע"ז דבר שאין לו שורש הוא כמו זה ולא כמו שמפסקין אותו פיוני"א (פיו"ן: אורן): שוף דוץ. לא איתפסק אבל כך שמו וכתב יד אחד מזוי כאן הלענו: טרלפני"א, ונראה שפירוש: שרף-אלה (השערה בלבד): כדמלא דפחולא. פורייוזא (פורייוז"ר: מקדח) של ברזל: מתני' פלפלת כל שאו. ואינו פלפל שזנו ובגמרא מפרש כל שאו למאי חזי: מיני בשמים כל שהן. לריח טוב: מיני מהכות כל שהוה. ראו לדברך קטן: שמלענין אותו לרפואה ל"ג: מקק ספרים. חכילת תולעת אורכת הספרים ומקדחן ושמו מקק: שמלענין אותו לגונן. שכל דבר קטן טעון גניזה: מאומה. אלמא אחשביה קרא לליוזא והוה דתן (לעיל דף עה). כל שאינו כשר להניע בו' ולוקימנא למעוטי עמי אשייה דלא כר' יהודה: גמ' לללחחא. כלב חלי הראש: ריח רע. שמעשנין בהן חולין והינוקות כגון חלמית להבדיח מעליו מזיקין: ארגמן. כצע שרעבין בו ארגמן וטעמא לא איתפסק וכו' שגם הוא ראו להרית: בחולת הוורד. עלה של ורד בחור אחת: מיני מהכות כל שהוה. מתני' הוה: הרי עלי ברזל. לנדק הבית: לכלי עורב. טבלאות של אמה היו עושין והן חזין כסכין סביבותיה ומסמנין חזין כסוכן ומחפין בהן גגו של היכל למנוע את העורבים מליבש: ממעה כסף. נחשת שזה מעה כסף: לטורא. מזלג קטן ופעין שטוין בו זהב ולנדק הבית למאי חזי: שמוחטין בו פחולות. ומקבין לרשיהן לעדויו חושבן מוקי"ר (למחוט נכ"י): בלע"ז: מקק דסיפרי הכך דשיראי. כל אלו חולעין הן שכל מין ומין וחלוקין בשמותיהם הכך חילוף פה הוה: כולוה סכנתא. ללחולין: קוליס יא כהאנים. היה תולעת יושב וקוצר בכרונן ודומה שהוא קוצר: קטליה פה לדיון. רגו פה לדיון: מתני' רוכלין. מוכי בשמים לקיטוטי נשים ויש להן קופות קטנות ללכודת בשמים: אינו חייב אלא חטאת אחת. דכולה חדא הוואה היא: פחות מכגורגרת. דלע"ז: דכל האוכלין שיעורן כגורגרת הני כיון לזרעיה קיימי בפחות מכגורגרת נמי מחייבי: (רש"י)

תוספות והואל וראויין למתק הקדירה. הואיל וממתיקין הוה ליה למימר כדפי' בסוף כלל גדול (דף עו. ושם) וא"ת היכי מיירי אי נותן טעם אפילו שאר מינין נמי ואי אין בהם נותן טעם אפי' מיני מתיקה נמי לא וי"ל דאפילו ביש בהן נותן טעם שרי בשאר מינין דנותן טעם לפגם הוא. ר"י: מי רגלים בן מ' יום. אין גירסא זו נכונה דמשמע של קטן בן מ' יום ובגדה פרק האשה (דף סב.) גבי ז' סממנין מעבירין קתני כל הני דהכא ומי רגלים וקא בעי התם בגמרא דילול או מזקן ואית דגרסי של מ' יום ואין נראה דהתם נמי תניא ומי רגלים שהחמיצו וכמה חימוצן שלשה ימים ונראה כספרים דגרסי עד מ' יום דמג' ימים עד מ' מעבירין אותם על הכתם אבל תוך ג' ולאחר מ' אין מעבירין: בורית זה החול. ואע"ג דבפ' המוציא (לעיל פ:) יהיב בחול שיעורא אחרינא כדי ליתן על פי כף של סיד אומר רבינו מאיר דהתם מיירי בחול שנותנין בסיד אבל הכא איירי בחול שמלבנין בו את הבגדים ולספרים דגרסי הכא בורית זה אהלא אתי שפיר: תרי גוויי אהלא. ולעיל דלא שני תרי גוויי חול (או לגירסא אחרת תרי גוויי אהלא) משום דקיים ליה דליכא בהו תרי גוויין ויש ספרים דגרסי לעיל מאי בורית אהלא ולפי זה אתי שפיר דה"ק לעולם כדאמר מעיקרא דבורית זה אהלא ותרי גוויי אהלא: לא יפחות ממעה כסף. תימה לר"י דלא יפחות מפרוטה הוה ליה למימר כי היכי דתניא בפרק בתרא דמנחות (דף קו:) הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא יפחות מדינר כסף: מכילא עורב. בערך בערך כל פי' דבמקדש ראשון מפני רוב קדושה שהיתה בו לא הוה צריך כליא עורב וליתא דבפ"ק דמועד קטן (דף ט.) מוכח בהדיא שהיה במקדש ראשון כליא עורב: המוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא אחת. תימה דמאי קמ"ל פשיטא דאפילו בהוציא וחזר והוציא אינו חייב אלא אחת כמו בקצר וחזר וקצר כ"ש בבת אחת ואפילו רב יוסף דמחייב אליבא דר' אליעזר בקצר וחזר וקצר בפרק אמרו לו (יומא דף טו.) בהוצאה אחת פשיטא דפטור ותיקף ר"ת דמיירי כגון שנודע לו על מין זה ונתכפר וחזר ונודע לו על מין אחר אפי"ה פטור דהוי הכל כמו דבר אחד ואע"ג דבפרק המצניע (לקמן צנ:) תניא ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי ומוקי לה רב אשי ששגג בזה ובהו ונודע לו וחזר ונודע לו ובפולוגתא דרבי יוחנן ור"ל דוקא בכלי ואוכלים שבתוכו מחלקין ידיעות אבל באוכלין שבתוך הכלי אפילו כפרות אין מחלקות ור"י מצא בירושלמי אילו הוציא והוציא כלום הוא חייב אלא אחת לא נצרכה אלא לר"א שלא תאמר מינין הרבה יעשו כהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אחת ואחת קמ"ל פי' דס"ד דמינין מחלקין כדא"ר יהושע תמחויין מחלקין ומיהו ה"ל לחזיר ר' יהושע: (תוספות)

ב - צ דף

זרע קישואין שנים זרע דילועין שנים זרע פול המצרי שנים חגב חי טהור כל שהוא מת כגורגרת צפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותו לרפואה ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו: **גמ'** ורמינהי זבל וחול הדק כדי לזבל קלה של כרוב דברי ר' יעקב אומר כדי לזבל כרישא אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה: זרע קישואין: ת"ר המוציא גרעינין אם לנטיעה שנים אם לאכילה כמלא פי חזיר וכמה מלא פי חזיר אחת אם להסיק כדי לבשל ביצה קלה אם לחשבון שנים אחרים אומרים המש ת"ר המוציא שני נימין מזבזבז הסוס ומזבזבז הפרה חייב שמצניעין אותו לנישבין מקשה של חזיר אחת צורי דקל שנים תורי דקל אחת: ציפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא: מאי ציפורת כרמים אמר רב פליא ביארי אמר אביי ומשתבח בדיקלא דחד נבארא ועבדי לה לחוכמא אכיל ליה לפלגא דימיני' ופלגא דשמאליה רמי לה בגובתא דנחשא וחתים לה בשיתין גושפניק ותלי לה באיברא דשמאלא וסימניך **קתלת יב**] לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו וחכים כמה דבעי וגמר כמה דבעי ואכיל ליה לאידך פלגא דאי לא מיעקר תלמודו: ר' יהודה אומר אף המוציא כו': ותנא קמא סבר לא מאי טעמא דילמא אכיל ליה יא הכי טהור נמי דא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב והוה קמערב שושיבא אפומיה אמר ליה שקליה דלא לימרו מיכל קאכיל ליה וקערב משום **ויקרא יא-מג**] בל תשקצו את נפשתיכם אלא דילמא מיית ואכיל ליה ורבי יהודה אי מיית קטן מסיפד ספיד ליה:

רש"י זרע קישורין, חסוב הוא וחייב בשני גרונין; המוציא חוב חי כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחק בו כדמפרש רבי יהודה בסופא דמתני'. מת. הרי הוא כשאר אובלין וחייב בכרונגרה; ליפורת כרמים. לקמיה מפרש מאי היא ומאי רפואתו: שמצניעין אותו לקטן כו'. ות"ק מהאי טעמא נמי מחייב ליה בחגב טהור ומיהו אטמא פליגי דלא מנציגי ליה לשחק דילמא אכיל ליה כדלקמן: גמ' כדי לזבל. אלמא זרע הבא מנרעין אחד חשיב: הא דזריעי. מאחר שקן זרעין חשיב כל אחד ואחד ואדם טורח לזבל אחד מהם אבל לזבל זריע אין אדם טורח לזרוע גרגיר אחד: המוציא גרעין. גרעיני תמרה: בינה קלה. כנרונרת מצניעה שהיא קלה לזבל וזו של הננולה: לחצו. כמו שנתנים לסימן עדות לכל דינר פשוט: אחרים אומרים ה'. דעד ד' כללות חשיב איניש ולא מינשי ואין לרדף לתת סימן אבל חמש מינשי ומיהו סימנא לכוהן: לניצבין. לזרע עופות ובלע"ז לז"ש ולז"ש: חבלים, לולאות (מלכות); : מהקשה של חזיר. נימון קשין שבשדרה של חזיר: אחת. לחזיר לאושכפי לתת בראש המשיחה של תפירה: זרי קלים. נרסים קלופים לעשות סלים: שמים. לשתי בתי נימון: תורי דקל. דקון מזורי והן מן הסוב הגדל סביבותיו ולא ידעתי למאי חזי: פייולי ביידי. כך שמו; ומשכח בדקלא דחד נבאר. בדקל בחור שלא נכרך עדיין אלף בסיב א' שגדל סביבותיו וטורכו: לחוכמא. לפתוח הלב: גובתא. קנה: שיתין. לאו דוקא אלף מכספה כסויין הרבה כגון זפת ושעורה על גבה ואדמה: גושפנקי. חותמות: ותלי ליה באיברא דשמאל'. בזרוע השמאלית: וסימן לב כסיל. כגון זה שזריך לפקח לב לשמאלו: ואכיל לאידך פלגא. בתר לחכום: ואי לא. אכיל ליה אלף שדי ליה: מיעקר תלמודו. וחכמתו שלמד על ידו נעקר ממנו: ות"ק סבר. חוב טמא לא מנציגי ליה לקטן לשחק: דילמא אכיל. ואפי' למאן דחמך קטן אוכל נבלות אין ב"ד מציין עליו להפרישו מודה הוא דלא יחייב ליה בידי דתניא (ביבמות דף קד.) לא תחבלום לא תחבלום להזיזו גדולים על הקטנים: אי הכי טהור. חי נמי דילמא אכיל ליה ואי משום דאין בו איסור אבר מן החי דחגב אין טעון שחיטה אית ביה מיהא משום כל תקנה במסכת מכות (דף טז:) כדכר בהא כו': שזיבא. מין חגב טהור: אלף. לאו משום דחייש דילמא אכיל ליה חי אלף דילמא מיית ואכיל ליה ואכיל טמא אלף טהור ש"ז: מוספד ספיד ליה. תיגון ולאו אורחיה למיכליה: (רש"י)

הוספות אם לנטיעה שתיים. פי' אותם שהם ראויים לנטיעה אי נמי כלומר במקום שרגילין לנטוע והוא שתמא לנטוע דאי במוציא ממש לנטיעה הא אמר בריש פ' המצניע (לקמן צא.) מחייב היה ר' מאיר במוציא חטה א' לזריעה: שמצניעין אותו לחזיר. מירוש שראוי ליתן לעובד כוכבים או למכור לו אבל ישראל אסור לגדל חזיר: דלא לימרו מיכל קא אכיל ליה ועבר משום בל תשקצו. אומר רשב"א דמשמע מכאן דחגב טהור אין טעון שחיטה מדלא קאמר דלא לימרו דקאכיל ליה בלא שחיטה ועוד דת"ק קאמר בסמוך בחגב חי טמא דילמא מיית ואכיל ליה ובטהור לא חייש והיינו משום דמותר בלא שחיטה ובתוספתא דמסכת תרומות תניא אוכל אדם חגבים בין חיון בין שחוטין ואפי' דאסור לאכול חי משום בל תשקצו מ"מ מותר לחתוך ממנו אבר ולאכולו על ידי רחיצה ואין בו משום אבר מן החי ורש"י הביאו באלו טרפות (חולין דף סו.) מה"ג דמפיק חגבים אין טעונין שחיטה מדכתיב ואת כל נפש השורצת אלו חגבים מדכתיב חגבים אחר דגים משמע דאין טעונין שחיטה כדגים ואפילו עוף הוא פטרינן ליה בולא כלום אי לאו דהוקש לבהמה כדאמר בהשוחט (שם כו.): ועובר משום בל תשקצו. משמע דשושיבא שרי ואומר ר"ת דבפ"ב דמס' ע"ז (דף לו.) גבי איל קמצא דמפרש רב פפא דהיינו שושיבא ורב חייא בר אשי אמר משמיה דיעולא וסוסל וקאמר התם דבראשו ארוך היינו שושיבא כ"ע לא פליגי דאסור אלא גרס כ"ע לא פליגי דשרי דהא משמע דשושיבא שרי ולית ביה אלא משום בל תשקצו וסתם מתניתין דפרק אלו טריפות (חולין דף סה:) שרי ראשו ארוך לכך נראה לר"ת דגרס כ"ע לא פליגי דשרי: (תוספות)

רש"י מתני' המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה כו'. תמיהא לי למה הוצרך לחזור ולשנות כאן, שהרי כבר שנינו כן בפרק כלל גדול (עה. ב) דתנן התם כל שאינו כשר להצניע, ואין מצניעין כמיהו, והוציא בשבת חייב אלף המצניע. ויש לומר דהא לאשמועינן דלפיו שכת למה הצניעו והוציא, חייב שעל דעת רבא שהיה הוא עושה, וכלאוקים לה אביי. גמרא: למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא. כלומר: דלפיו לא תשקצו מהחלה להצניע אלף שהוציא עכשיו לזריעה חייב דהא תשקצו, ודוקא במוציא לזריעה וכיוצא בזה, לפי שאין אדם טורח לזרוע נימא אחת, וכדלמרינן בפרק המוציא (עט, א) אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע, לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה, אבל אי טרח ולפקיה לכך חייב לדבר חסוב הוא לכך, מה שאין כן במוציא לזריעה שהוציא להצניעו והוציא להצניעו חייב בשבת מנרונרת. והדע לך מלדמרינן לקמן (לא, א) בעי רבא הוציא חלי כרונגרה לזריעה ותפחה ונמלך עליה להצניע מהו, דאלמא דוקא תפחה, הא לא תפחה אף על פי שתפחה ממש להצניע פטור ומן הטעם שאמרנו. כך נראה לי. (רש"י א')

פרק עשירי - המצניע

מתני' המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה והוציא בשבת חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעורו חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: **גמ'** למה ליה למיתני המצניע ליתני המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהצניעו ושכח למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה שתמא

רש"י מתני' המצניע בכל שהוא. דהא תשקצו: אלף כשיעורו. בכל אחד שיעור המפורש לו בזרעונין חמשה זרע קישורין או דילועין או פול המצרי שנים ובשאר דברים כגון יין או אובלין או גמי כשיעור המפורש בכלל גדול ובהמוציא: חזר והכניסו. זה שהצניע פחות מכשיעור והוציא אם חזר ונמלך שלא לזרועו והכניסו: אינו חייב. בהכנסה זו אלף אם כן יט' בו שיעור שלם דכיון דנמלך עליו שלא לזרועו ביטל מחשבתו והרי הוא ככל אדם: גמ' ליתני המוציא זרע בכל שהוא חייב. ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרה להבי דהא דבעינן שיעורא היינו טעמא כדלמרינן שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא בו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה כהדיא גלי דעתיה דטרח ואחשביה: אמר אביי. ודאי מוציא לזריעה חייב ואף על גב דלא אלנעיה מעיקרה ומתניתין דבעי מנעי במוציא סתם קאמר כגון לטלטלו מציה לבית דליתו חייב אלף משום דתשקצו דתשקצו בהצניעה ואם תאמר כבר שנו בכלל גדול (עה.) כל שאינו כשר להצניע אינו חייב אלף מנעי הא מנעי חייב הכא במאי עסקינן דלזרעין למתניה כגון שהצניעו האי מנעי לזרע או לדוגמא ושכח למה מנעי והשתא מפיק ליה סתמא לטלטלו מציה לבית: (רש"י)

הוספות מתני' המצניע וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו. תימה לר"י דאמאי איצטרך למיתני ליה לא תנא ליה חזר וזימנא בפרק כלל גדול (לעיל דף עה:) ושאינו כשר **הצניע** **אינו** **חייב** **אלא** **המצניע:** **(תוספות)**

מהו דתימא בטולי בטלה מחשבתו קמ"ל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חטה אחת לזריעה פשיטא כל שהוא תנן מהו דתימא כל שהוא לאפוקי מגרורת ולעולם עד דאיכא כזית קמ"ל מתקיף לה רב יצחק בריה דרב יהודה אלא מעתה חישוב להוציא כל ביתו הכי נמי דלא מחייב עד דמפיק לכוליה התם בטלה דעתו אצל כל אדם: וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו: מתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר. דתניא כלל א"ר שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמותו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציא נתחייב זה במחשבתו של זה אמר רבא אמר רב נחמן הוציא כגרורת לאכילה ונמלך עליה לזריעה אי נמי לזריעה ונמלך עליה לאכילה חייב פשיטא זיל הכא איכא שיעורא זיל הכא איכא שיעורא מהו את"ל התם שיעורא מהו דתימא בעינן עקירה והנחה בחדא מחשבה והא ליכא קמ"ל בעי רבא הוציא חצי גרורת לזריעה ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו את"ל התם הוא דמחייב דזיל הכא איכא שיעורא זיל הכא איכא שיעורא הכא כיון דבעידנא דאפקה לא הוה ביה שיעורא אכילה לא מחייב או דילמא כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מחייב אמחשבה דזריעה השתא נמי מחייב ואת"ל כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה מחייב אמחשבה דזריעה השתא נמי מחייב הוציא כגרורת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה מהו הכא ודאי כי אישתיק אמחשבה קמיינת לא מחייב או דילמא בתר השתא אזלינן ומחייב ואת"ל בתר השתא אזלינן ומחייב הוציא כגרורת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה מהו יש דחוי לענין שבת או אין דחוי לענין שבת תיקו: בעא מיניה רבא מרב נחמן זרק כזית תרומה לבית טמא מהו למאי אי לענין שבת כגרורת בעינן אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן לעולם לענין שבת ובא דאיכא פחות מכביצה אוכלין והאי משלימו לביצה מאי מדמצטרף לענין טומאה מחייב נמי לענין שבת או דילמא כל לענין שבת כגרורת בעינן א"ל תניתיה אבא שאול אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרורת ואמאי לימא מדלענין

רש"י מהו דתימא. כיון דכשם בשעת הוצאה שלא היה זכור בהצנעתו: בטלה לו מחשבתו. ואין כאן לא חשיבות מחשבת האנשה ולא מחשבת הוצאה: קמ"ל. דכל העושה הם על דעת הראשונה עושה ובחשיבותיה קמא קאי: כל שהוא תנן. וסהם משנה רבי מאיר: לאפוקי מגרורת. דשאר אוכלין: חלה מעתה. דמתני' בדעתיה תלינן כדקאמרת משום דעל דעת ראשונה מחשבת ליה שיעורא: חושב להוציא כל ביתו. בהוצאה אחת דלא אחשבה חלה אם כן הוציא כולה כחד: הכי נמי. דכי אפקא פורתא פורתא לא מחייב: בטלה דעתיה. ושיעורא דחשיב לאינשי חשיב: וכל אדם אין חייבין חלה כשיעורו. ואע"פ שהוכשר לזה והצניעו: כגוררת. איכא שיעורא לחיובא ולהוצאה וכ"פ לזריעה דשיעורא בכל שהוא: ותפחה. ועמדה על גרורת קודם הנחה: ונמלך עליה לאוכלה. והגיהה מהו: את"ל. כההיא דע"ג דעקירה והנחה לאו בחדא מחשבה הואי מחייב: התם הוא דזיל הכא כו'. בשעת מחשבה ראשונה היה צו כשיעור למחשבתו ושיעור למחשבה שניה הלכך מילטרפי עקירה והנחה: אבל הכא בעידנא דאפקה לא היה צו שיעור. למחשבה שניה של הנחה ולא מילטרפי הנחה לעקירה: כיון דאילו אשתיק. בהך שניה אית צו שיעור לזריעה ומחייב: השתא נמי מחייב. הואיל ויש שיעור למחשבה אחרונה ובשיעור זה איכא שיעורא למחשבה ראשונה ויותר: לא מחייב. דהא בשעת הנחה ליכא שיעור למחשבה קמיינת: בתר השתא. בתר מחשבה דהשתא אזלינן לענין הנחה: יש דחוי. מה שחסרה בינתים אילו אהיה כההיא שעתא לא מחייב מי אמרינן תורת דחוי נדחה לו מחיוב חטאת ובעטלה לה עקירה וכי הדר תפחה והגיהה היא הנחה בלא עקירה: אי לענין טומאה. דמיעביד לך אם נטמא לטמא טומאת אוכלין או לאו כביצה בעינן: והאי משלימו. שנהא חאלו והשלימו וע"ג הנחה זו נטמא: מאי. מדחשיב הך זריעה לענין טומאה חשיב נמי לענין שבת כאלו הוא כגרורת ומחייב או לא: (רש"י)

תוספות מתקיף לה רב יצחק. מירש בקונטרס דמריך אבבי וקשה דאמאי נטר ליה עד הכא ואומר הרב פור"ת בשם רבינו שמואל דאדרב יהודה אבוב פריך וה"פ כיון דאמרת דמוציא חטה אחת לזריעה חייב אע"פ שאין רגילות משום דבתר מחשבתו אזלינן ה"ג כשיחשב להוציא כל ביתו ניזול בתר מחשבתו ולא נחייבנו בפחות כיון בפחות מיכן אינו חשוב בעיניו ומשני התם בטלה דעתו אצל כל אדם דאין אדם שלא יהא חשוב בעיניו פחות מכן אבל הכא יש בני אדם שחשוב להם חטה אחת לזריעה: או דילמא בתר השתא אזלינן. משמע דאי בתר השתא אזלינן ליכא למיעביד מידי מדקאמר את"ל בתר השתא אזלינן הוציא גרורת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה מהו ולא מיעביד ליה אקמיינת ואמאי אכתי תיבעי ליה אי הוה דחוי אצל שבת או לא כדבעי בסמוך דהא מיד כשצמקה נדחית וי"ל דדוקא היא דבסמוך חשיב ליה דחוי שדחית בין משיעור ראשון בין משיעור אחרון אבל הכא דמשיעור אחרון מיאת לא נדחית לא חשיב ליה דחוי: אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן. משמע דלא מקבל אוכל טומאה בפחות מכביצה ומה שהביא רש"י מת"כ דאוכל מקבל טומאה בכל שהוא דתניא מכל האוכל משטמא בכל שהוא יכול יהא מטמא אחרים ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בבית אחת הוא אומר זה ביצת תרנגולת אומר ר"ת דאסמכתא היא דה"ג מעשר ירק מריבין בת"כ מכל מעשר הארץ ולא הוא אלא אסמכתא בעלמא והא דמריך בפרק כל שעה (פסחים ד' לג'): למ"ד משקין מיעבל בליעי מהא דתנן טמא מת שחטט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורים ואי מיעבל בליעי אמאי טהורים ומוקי לה בענבים שלא הוכשרו לאימת קא מיתבשרי לבי שחטט להו וכי שחטט להו בציור ליה שיעוריה אתי שפיר גם לפי הקונטרס דאע"ג דמקבל טומאה בכל שהוא מ"מ בציור ליה שיעורא מלקבל הכשר לפירוש הרב פור"ת דמפרש בשם רש"י בפ' חבית (לקמן קמה). דאין אוכל מקבל הכשר בפחות מכביצה ועמא משום דמאשר אוכלין ונגעו בהאי בצק בפסח דאיסורו חושבו מצטרף אע"ג דבלא צירוף פחות מכביצה הוה מצי לאוקמי דנגע שרץ בכזית שבסידקי עריבה בפסח דאיסורו חושבו מקבל טומאה בשאר ימות השנה אי קפיד אין אי לא אלא דלענין קבלת טומאה עצמה לא נפקא לן מינה מידי דבלאו הכי אסורה משום חמץ להכי נקט לענין טמא אחרים ומייית רבינו תם ראה דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה דתניא בפרק אלו עוברין (שם מד). המקפה של תרומה השום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו והוינן בה מקום מגעו אמאי פסל הוא לא הוי כביצה ורש"י ל"ג הכי אלא גריס והא בטל ברובא ומפרש דהכי פריך מקום מגעו אמאי פסול הוא בטל שום ושמן אגב מקפה דהא משום הכי קתני ברישא פסל את כולן ואין נראה למחוק הספרים ועוד נהי דבטלי ברישא להחמיר להקל לא אמרינן דבטלי ועוד דלא שייך למימר דבטלי השום והשמן כיון שהן בעין מדקתני לא פסל אלא מקום מגעו ועוד (דתימא בתוספתא) בד"א בזמן שהיא גוש בקערה משמע שהן בעין ואין להאריך ורש"י חור בו בכריתות (דף כא.) וגבי פרה מיטמא אוכלין (חולין דף פב.) והא דאמר בפ"ק דחולין (דף כד): התורה העידה על כלי חרס אפילו מלא חרדל לאו דוקא חרדל אלא כלומר מלא ביצים ומשום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני כו' ומקבל טומאה מדרבנן נקט ליה: אי לענין שבת כגרורת בעינן. הוה מצי למיפרך אמאי נקט זרק ואמאי נקט תרומה ולבית טמא: כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלים כו'. אור"י דלהכי נקט זרק דהשתא בהדי הדדי קא אתיין דלא מחייב לענין שבת עד דנח כדאמר בפרק המוציא (לעיל דף ט.) תוך ג' לרבנן בעיא הנחה על גבי משהו אבל מכניס מבי אתי תוך ג' איכא איסור שבת ואיסור טומאה ליכא עד דמצטרף ולא. (תוספות)

רשב"א מתקוף לה רב יצחק כיהי דרב יהודה וכו'. פירש רש"י ז"ל (ד"ה חלה): דלארביי קאי ולחוי מתניתין כששכח למה הלניעו, ואפילו הכי אזלינן בתר מחשבתו הראשונה. ואינו מחזור. שאם כן היה לו לבעל הגמרא לסדר דכרי ר' יצחק אחר דכרי אבוי ולא פסיק ביניהם בהא דרב יהודה. ובתוספות (ד"ה מתקיף) פירשו דלהא דרב יהודה אבוי קאי, משום דפירש כל שהוא היינו אפילו חטה אחת האוכל ועל ידי מחשבתו אהה מחייבו דכרי שאינו ראוי להוציא אפילו לזריעה שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה, חלה שאנו הולכין לגמרי אחר מחשבתו, אם כן חשב להוציא כל ביתו הכי נמי. ופרקינן התם בטלה מחשבתו אצל כל אדם, כלומר: שאין כח בידו שלא להתחייב מה שהוא חשוב אצל הכל, אבל להתחייב מה שאינו חשוב אצל הכל לטעמו כדכר רש"י וכו' כיון שאף השיעור הוא רחוק הוא ותשוב אצל כל חלה שאין וטוחין בזה לכתחלה. פשיטא זיל הכא איכא שיעורא וזיל הכא איכא שיעורא. קשיא לן, מאי חושב שהי דרך התלמוד הוא כן בהרבה מקומות לפתוח דבכך פשוט כדי לשלול אחריו מה שצריך לחשוב, ואף על פי שאלה רבא לשלול אחריו הוציא חצי גרורת לזריעה. והוציא כגרורת לאכילה, עשה להן פתח מזה אע"פ שיעור יריבה, ולמה הוצרך לתת טעם מהו דתימא בעינן עקירה והנחה בחדא מחשבה, בלאו הכי יוחא. ובפירקין (כ"ב, ב) תנינן המוציא ככר לרשות הרבים חייב, והא אינה כריכה חלה משום דבעי למינתו הוציא וזוהי נזכר פטורין. וינחה לו למרא דשמעתא קמיינת ר' נחמן, ואיהו על גבי הך בעייתא, חלה רבא הוא דליבעיא ליה, ומשום הכי אקשינן לך נחמן, למה ליה לשמעינן הכי פשיטא. בהא דבעי רבא הוציא חצי גרורת לזריעה ותפחה ונמלך

עליה לזכירה מהו. הקשה הרמב"ן ז"ל (בסוגייתנו), מאי קא מיבעיא ליה, דהא איהו הוא דאמר במסכת מנחות בפ' כל המנחות בראות מזה (נד, א), כל היכא דמעיקרא הוה ביה והשתא לית ביה הא לית ביה, וכל היכא דמעיקרא לית ביה והשתא אית ביה מדרבנן, כי פלוגי דמעיקרא הוה ביה ואמרו וזכור והפתח, מר סבר יש דחוי בלאסורין, ומר סבר אין דחוי בלאסורין, וכיון שכן גבי שבת נמי דלית ביה והפתח היכי מחייב. ומרן הוא ז"ל, דהכא בגרונגרא ממש עסקינן, ואמרין ההם שאני גרונגרא הואיל ויכול לשלון ולהחזירין לכמות שהיו, וכיון שכן שפתחה יש בה שיעור, ומיהו בעוד שלא הפחה לא השיבא שיעור ואפילו למאן דלמר ההם (פס נה, א) גבי הרומה דשיעור הוא. ואינו מחזור בעיני כל האור, דמאי שנא שבת מאי שנא הרומה, הא אפילו קודם ששלקה השבינו ליה ההם לענין הרומה מעשר תחלתה מדרומין גרונגרא על ההלכות שבמנין, ואף על גב דהשתא בליר ליה שיעורא. ולי נראה דאינו דומה שיעור האלף שבת לשאר האסורין, דלילו פגול וזכור וחלב לא חייבה התורה בהם אלף בשיעור אכילה דהיינו כזית, וכיון שכן כל שאין בו כזית אף ע"פ שפתח ונראה ככזית הרי אין בו כזית ולא נהנה גרונגרא בכזית, אבל האלף שבת בחשיבותה הליא מלחא, וכל שדרך הכריות להחשיב ולהצניע חייבין עליו כפואלחא, ועל כן אין שיעור האלף אחד לכל הדברים אלף כל אחד ואחד לפי מה שהוא חשוב, עד שהעלו הענין שאפילו מה שאינו חשוב לכל ואין מלניעין כמיהו והלניע המלניע חייב, וכיון שכן אף פחות מגרונגרא שפתחה ונראה (ככזית) ובגרונגרא מחשיבין אותו ומלניעין כמיהו ולפיכך חייב. כך נראה לי. וזכר כזית הרומה לבית טמא מהו. ואסיקנא כגון שהיה פחות מכביצה ארובין וכזית זה מלטרף לכביצה, ומשום דאסור שבת ואסור טומאה בדי הדדי אחיין, ומשום הכי נקט זכר ולא נקט האלף, דלילו האלף קדים ליה אסור שבת לטומאה, דכשיכיר ידו למטה משלשה מיד הוא ליה כמזנה לענין שבת, ואפילו לרבנן דבעי הגמה על גבי משהו, הני מילי בזרקא אבל במעביר לא וכדלמרינן לעיל דפרק המזוזה (פ, א), ולענין טומאה לא נטמא עד שנתחבר ממש לארובין. ונקט נמי הרומה דלילו חולין לא עבד ולא מיד, שהרי החולין מותרין הן באכילה אף לאחר שנטמאו. ואם האמר לע"פ דמלטרף לענין טומאה היך יתייבש לענין שבת, דהא בעינן עקירה והגמה בדבר חשוב ואילו בהגמה איכא דבר חשוב כיון דמלטרף לארובין, אבל בשעת עקירה דלא היה שם אלף כזית אינו חשוב. יש לומר עקירה לזרז הגמה היא, וכיון דבשעת הגמה היא חשוב, אף עכשיו חשיבין ליה כדבר חשוב, דהא לזרז אותו הגמה עקרה, ודאי חייב, ואילו זרקו לבית טמא שהור פשיטא ליה לחייב האלף וזר לוקה עליו בכזית גם ראו לזכירה כהניס, אבל כשנטמא בטל חשיבותו דאף זר אינו לוקה עליה, וכדלמרינן במסכת יבמות בריש פרק הערל (עג, ב) דהארכה בטומאה לעמדה אינו לוקה עליה, וליכא אלף אסור עשה דכתיב (דברים טו, כב) בְּשֶׁעִירָךָ תִּחַלְּלוּ לֹאֵהוּ וְלֹא לְאַחֵר וְלֹאֵהוּ הִבַּח מִכֹּל־עֵשָׂה עֵשָׂה, והיינו דלא בעי לה הכא אלף שזרקו לבית טמא ומשום אירוף ארובין שבה, והלבך בשעת עקירה ודאי שיעור הראוי לענין שבת הוא ביה, כן מרן רבנו שמואל. אבל הרמב"ן ז"ל הקשה עליו שאם מפני שראויה היתה לזכירה כהניס אם כן אף החולין ראוי לזכירה כל אדם, וכן בהא נמי דמלניעין בלחם הפנים מדלפקיה איפסול ליה, אכתי קאי דהא חשיב הוא דזר וכהו לוקין עליו בכזית. ועוד שאם כן כל הארובין האסורין לחייב בכזית. ונראה לי שיעקר טעם רבי שמואל ז"ל אינו אלף מפני שהיא ראויה לזכירה כהניס כלומר: מחייבת להם הכתוב גְּמֻרְקָם יֵאָח (במדבר יח, ה) וְגו' מְשֻׁמֶת־תְּרֹמְתְךָ (פס, ח), מה שאין כן בחולין, ועם דברי רבי שמואל ז"ל עלה לנו תירוץ למה נקט כזית, הואיל ואינו מחייב אלף משום אירוף ואם כן אפילו פחות מכזית, אבל עם דברי הרב ז"ל אינו קשה, דמשום עקירה נקט כזית דפחות מכזית אינו כלום. ועוד יש לומר דדוקא כזית משום דחשיב בעלמא ללקות עליו, מה שאין כן בפחות מכזית, דאפילו לרבי יוחנן דלמר (יומא עג, ב) הני שיעור דלוריייתא אסורא בעלמא הוא דלויבא. ואע"ג דלגבי הרומה טמאה ליכא חיוב בין כזית לפחות מכזית, דאפילו בכזית ליכא אלף עשה כדלמרינן, ופחות מכזית נמי איכא אסורא דלוריייתא מדרבי יוחנן דלמר הני שיעור דלוריייתא והיימא לן כותיה, מכל מקום כיון דבעלמא חייבת כזית ללקות עליו ופחות מכזית לעולם לא, הכא נמי כזית הוא חשוב פחות מכזית לא הוה חשוב. הא נקט הכא: כגון דלויבא ארובין פחות מכביצה. ולא אמר דלויבא פחות מכביצה הרומה, משהבדל דאפילו איכא פחות מכביצה ארובין חולין, והדיון טרוח דהא תלמודא משום אירוף הוא דבעי, ואפילו על ידי אירוף דחולין מיטמא כזית של תרומה. אבל ראיתי לרבינו האי גאון ז"ל (מובא ב"ח על הגליון) שכתב אי לענין טומאה כביצה ארובין כענין, שאם טימא תרומה פחות מכביצה פטור, ואהדרין לעולם לענין שבת וכגון שזרקו לאותו בית טמא תרומה פחות מכביצה ואיתה ההם וזרק עכשיו כזית שהוא משלימו להאורא דלויבא ההם לכביצה. ע"כ. ואינו יודע למה האריך לפשך כך, דאפילו כזית מקבל טומאה על ידי אירוף ומתחייב הוא עליה משום טמא תרומה. ומיהו דוקא בשלל היה שם אלף פחות מכביצה ארובין, שלל ירדה להן טומאה אלף ע"י אירוף הכזית דלזו מקבל טומאה אף כזית זה, אבל כל יא שם כביצה ארובין כבר נטמאו בלא אירוף כזית זה, ואע"פ שנלטרף להם כזית זה לא נחוסף להם טומאה שכבר שכעו להם טומאה, וכיון שכן אין מלטרפין עם זית זה שקבל טומאה על ידיהם כאילו הוא משיעור הכביצה, ואינו אלף כזית העומד לעלמו שאינו מקבל טומאה ולפיכך נקט הכא פחות מכביצה וכענין שדמרו בנמחות דפרק האומן רכב (כד, א) גמ' שהי מנחות שלל נקמטו ונתעברו, בעי רבא עשרון שחלקו ונטמא אחד מהו והניחו בכסא וזרז טבול יום ונגע בזהו טמא מהו, מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא, כלומר: שבע ליה טומאה אותו חזי נטמא כבר ולפיכך אינו מלטרף לטהור לטמא, ואע"פ שאם היו שניהם טהורין ונגע בזהו מהם פשיטא ליה דמלטרף. מהא דלמרינן הכא: למאי אי לענין טומאה כביצה ארובין בעינו. שמעינן דלזו ארובין מקבלין טומאה פחות מכביצה, והכי נמי משמע מדהנן במסכת אהלות (פי"ג, מ"ה) אלו ממעטין בחלון פחות מכביצה ארובין, וקתני סופא (במ"ו) זה הכלל, הטהור ממעט והטמא אינו ממעט, אלמא פחות מכביצה אינו מקבל טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים שאינו כן לא היה ממעט. והא דתניא בספרא (ויקרא יא, לד) שמיני פרשה ז ט, א) מכל האוכל, מלמד שהוא טמא בכל שהוא. יש מפרשים אותה בצירוף כלי כגון היא דתניא (פסחים מד, א) המקפה של תרומה והשום של חולין ונגע טבול יום במקלחן פסל אח טול, והא דתניא דפרק קמא דחולין גמרא (כד, ב) הטהור בכלי חרס וזרז ע"פ שלל נגעו כו', נאמר (ויקרא יא, לג) אוכל לטמא ונאמר אוכל לטמא מה חובו האמור לטמא ע"ג שלל נגע, חובו האמור לטמא גם כן ע"פ שלל נגע, ואמרין עלה ההם מנא לן חזר רבי יוחנן התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלח חרדל, כלומר ואילו מחמת נגיעה לא היה אפשר שיטמא אלף לכל היותר בגרניו שליש, אלף שכל גרניו וגרניו מיטמא מאויר כלי, דלמלא אפילו כל שהוא מקבל טומאה. יש לומר דלאו דוקא מלח חרדל, דהתם לא איירי בהאי דינא דכביצה ופחות מכביצה, אלף הכי האמר התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלח חרדל, ולעולם כשיש בהו חרדל גדולות כביצה. ור"פ ז"ל כתב בהרבה מקומות (פסחים לג, ב ד"ה בכביצה ועוד) דכל שהוא ארובין מקבלין טומאה, אבל לטמא אחרים בעינו כביצה. ושמעון דהכא בלאוהו היא חרדלית, והיא נמי דלמר בלאות היא (רשב"א)

ב - צא דף

יוצא בכזית לענין שבת נמי בכזית הכי השתא התם מדאפקיה חוץ לחמות העזרה איפסיל ליה ביוצא אשבת לא מחייב עד דמפיק ליה לרה"ר הכא שבת וטומאה בהדי הדדי קאתיין: חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: פשיטא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שזרקו לאוצר ומקומו ניכר מהו דתימא כיון דמקומו ניכר במילתיה קמיינתא קאי קמ"ל מדורקיה לאוצר בטולי בטליה: **מתני'** המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציא בין שהוציא אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה אע"פ שרוב פירות מבוין פטור עד שיוציא את כל הקופה:

גמ' האי אסקופה מאי אילימא אסקופ' רה"ר פטור הא קא מפיק מרה"ר לרה"ר אלא אסקופה רה"ר בין שחזר והוציא בין שהוציא אחר פטור הא קא מפיק מרה"ר לרה"ר אלא אסקופה כרמלית והא קמ"ל טעמא דנח בכרמלית לא נח בכרמלית מחייב מתני' דלא כבן עזאי דתניא המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב וכן עזאי פטור: קופה שהיא מליאה כו': אמר חזקיה לא שנו אלא בקופה מליאה קישואין ודלועין אבל מליאה חרדל חייב אלמא קסבר אגד כלי לא שמיא אגד ור' יוחנן אמר אפי' מליאה חרדל פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיא אגד א"ר זירא מתני' דלא כחזקיה דיקא ודלא כר' יוחנן דיקא כחזקיה לא דיקא דקתני עד שיוציא את כל הקופה טעמא דכל הקופה הא כל הפירות פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיא אגד כרבי יוחנן לא דיקא דקתני אע"פ שרוב

פירות בחוף טעמא דרוב פירות הא כל פירות אע"ג דאגידא קופה מגואי חייב אלמא קסבר אגד כלי לא שמיא אגד ואלא קשיא חזקיה מתרץ לטעמי' ור' יוחנן מתרץ לטעמיה חזקיה מתרץ לטעמיה עד שיוציא את כל הקופה בד"א בקופה מליאה קישואין ודלועין אבל מליאה חרדל נעשה כמי שהוציא את כל הקופה וחייב ר"י מתרץ לטעמיה אע"פ שרוב פירות בחוף ולא רוב פירות בלבד אלא אפילו כל פירות פטור עד שיוציא את כל הקופה מייתיבי המוציא קופת הרוכלין ונתנה על אסקופה החיצונה אע"פ שרוב מינין בחוף פטור עד שיוציא את כל הקופה קס"ד בצררי קשיא לחזקיה אמר לך חזקיה הכא במאי עסקינן באורנסי מתיב רב ביבי בר אבבי הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהיה איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד ואי סלקא דעתך אגד כלי שמיא אגד קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת אי דאפקיה דרך פיו הכי נמי הכא במאי עסקינן דאפקיה דרך שוליו והאיכא מקום חלמה

רש"י שיעורן כנגוררת. אם הוליון לכה"ר בשבת: ואמאי לימא. כחזית מיחייב דהא חשיבה הולאה לענין איפסולי ביוזא דאי חכילה הוא עובר בלאו דכל שנקודש פסול בל הכותב ליתן לא חשעה על חכילתו ואכילה כחזית: חוץ לחומת עזרה. להיקף החיל שלפני עזרת נשים או לעזרת נשים שהיא בחיל: בהדי הדדי אחיין. עדד לחתנה ונטרף עם השאר (לא קבל עומארתו מן האויר דהא) לא היו ביה שיעור: פשיטא. כיון דלא זרעיה בטליה ממחשבה קמייחא והוא ליה ככל אדם: אמר אביי. מתינתין בשלל נמך עליו בפירוש אלא שזרקו לאורר עם פירותיו והו' ביטול מחשבה מדלא אלנעיה לחודיה ולמיתנייה איטרדיך כגון שמקומו ניכר שלא נעברך יפה עם השאר והרי הוא ניכר ביניהם: מ"ד כיון דמקומו ניכר במילתא קמייחא קאי. דהוא ליה כמאן דאלנעיה לחודיה: ה"ג קמ"ל מדזקיה לאורר בטולי בטליה: מתני' על האסקופה. בגמרא מוקי לה באסקופה כרמליה: מלאכתו בבת אחת. עקירה ממקום חוב והנחה במקום חוב (והב"ל) הוא ליה עקירה ממקום חוב והנחה במקום פטור והדר עקירה ממקום פטור והנחה במקום חוב: עד שיוציא. כלומר אלא אם כן הוליון כדאשגוה כל הקופה ובגמ' מפרש לה: גמ' או נימא איסקופה רה"ר. כגון גבוהה ט' ורחב ארבעה ורבים מתפתין עליו דחזיא לרבים לכחופי כדלמך בפ"ק (דף הו.) קשות היחיד. גבוהה י' ורחבה ד' כי חזר והוליוה לייחב לאיכא עקירה מנה"י והנחה כרה"י: אלא האסקופה כרמליה. מג' ועד ט' ואלא ט' בכלל] ואינה מקורה ורחבה ד': הא לא נח מיחייב. ואע"ג דהעבירו דרך כרמליה ולא אמר מהלך כעומד דמי ואיכא הנחה גופו דהוי כהנחה חפץ: מחנות. רה"י: פלטיא. רה"ר: סטיו. מקום מוקף איטרבאות ליטב והוא כרמליה דלא בקעיה ביה רבים להדיא: קישואין ודילועין. שהן ארוכין ועדיין יש מהם פנים וכל מה לאגיד גלויא כל דהו לאו הולאה היא: אבל מליאה חרדל. שהרי יש ממנו כוכן בחוף אע"פ שעל ידי הכלי הוא לאגד לנד פנים חייב לאגד כלי לא שמיא אגד לומר לא ילא כוכו ועדיין אגדו בידו פנים זהו לשון הש"ס לענין שבת כל כמה דלא נפיק ליה כוליה קרי ליה אגוד לאגודו שייך לגבי רשות קמא: בד"א. דעד שיוציא את כל הקופה: במליאה קישואין. שהן ממלאין בארכין את כל רוחב הקופה וכל כמה דלא נפק כולה קופה לא נפיק אינהו: ר' יוחנן מתרץ לטעמיה. תרתי קמני מתנתין לאו חו' וז' דסיפא [מוכחא] דקמני כל הקופה ולא קמני כל הפירות והכי קאמר אף על פי שרוב הפירות מבחור או אפילו כל הפירות מבחור נמי פטור עד שיוציא כל הקופה: רוכלון. מוכרי בשמים: קס"ד בצררי. שהיה בה כרור של בשמים שחוקין כדי אפקה למקלת קופה נפיק בהיה פורתא כמה כרורות כוכן והתני פטור אלמא אגד כלי שמיא אגד: באורנסי. אגודות שרשין ארוכין או קנה או קיפופה של קנמון שהן ארוכין: הגונב כיס בשבת חייב. בהשלומוין ואע"פ שגזנן שכתב נתייב בגניבה בשעה שהגביה הכיס בבית הבעלים: היה מגרר ויוצא. שלא קנהה בהגבהה אלא בהולאה מבית הבעלים: פטור. מהשלומוין: שהרי איסור שבת כו'. ובכתובות פריך אי דלפקיה לכה"ר איסור גניבה ליכא דקשות הרבים לאו מקום קנייה היא ומוקי לה בלדי רה"ר אי נמי שפירוף יודו למטה מג' וקבלה: קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת. דכיון שהוליוהו מקלתו קנה כל המעות שמבחוץ שיכול להוליוהו דרך פיו ולענין שבת משפטר דלגודי גבי רשות היחיד עד ליה הכלי: דרך שוליו. וכיון דלא מלי למשקל לא קני בהגבהה: הא איכא מקום חלמה. מקום התפירה שיכול לקרוע ולהוליוהו. חלמה שולדורא [שולדודור"ל]: תפר ומלה במלה: (יתורף) כמו בעור והרובע (חולין כגג.) שאני עור דחלים: (רש"י)

תוספות אתון בהדי הדדי דוקא נקט כזית תרומה דאיכא איסור לאוכלו בטומאה אבל פחות מכזית לא וכן כזית חולין כיון דאין איסור לאוכלו בטומאה לא שייך לומר מיגד דמצטרף לענין טומאה מצטרף לענין שבת וא"ת מ"ש כזית תרומה מחצי זית דהא בתרומה טמאה ליכא אלא עשה כדמוכח בהערל (ביבמות דף ג.) דהאוכלה בטומאה עצמה אינו לוקה וחצי זית נמי הא קי"ל בר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה (יומא עד.) וי"ל דמ"מ כזית חמיר טפי שהרי זית הוא שיעור ללקות עליו בכל מקום דוקא לבית טמא אבל לבית טהור לא אע"ג דחשיב ללקות עליו זר האוכלו מש"ה לא חשיב בפחות מגורגרת כיון דאיסור זרות לא בא ע"י הוצאה זו: פחות מכביצה אוכלין. ה"ה דה"מ למימר דאיכא כביצה אוכלין שאין הם צריכין לצירוף וכזית לבד צריך לצירופן א"נ אור"י דנקט דוקא פחות מכביצה אבל כביצה אפשר דאין מצטרף כיון שקודם צירוף כבר בטמא דילמא שבע לה טומאה דבעיא היא בהקומץ רבה (מנחות כד.) גבי עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו בכלי ונגע טבול יום בטמא מהו מי אמר שבע לה טומאה ולא נטמא הטהור אע"ג דאם היו שניהם טהורים ונגע טבול יום באחד מהן שניהם טמאין דכלי מצרף מה שבתוכו לקדש השתא דשבע לה טומאה לא מצטרף או דילמא לא אמרי' שבע לה טומאה ומשום דהתם מספקא לן נקט פחות מכביצה: קס"ד בצררי קשיא לחזקיה. ואלימא ליה ממתני' משום דסתם קופת הרוכלים אית ביה צררי וכ"מ מדקתני ובה מינין הרבה ומשני באורנסי ובה מינין הרבה אורחא דמילתא נקט וכל המינין ארוכים: (תוספות)

רש"י ואי סלקא דעתך אגד כלי שמיא אגד, קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת. כתב רש"י ז"ל (ד"ה שהרי): במסכת כתובות (לא, ב) פריך דלפקיה היכא, אי דלפקיה לרשות הרבים איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא, ומוקי לה בלדי רשות הרבים, אי נמי דליקף יודו למטה משלשה וקבלה. ולפי דבריו הכי פירושא, קדים ליה איסור גניבה דמכיון שילא מקלת הכלי בחוף וקבלו הוא בידו, כל פרוטה ופרוטה שכתוב קניה בהגבהה, כיון שילא דרך פיו שהוא יכול להוליוה המעות משם, ואי נמי אפילו דרך שוליו משום דאי בעי מתקניו לחלמה. ואוקימנא בנסכא, והוא שמעינן דבכלי של מוכר היכא דלא משתקיל ליה לא קני ואפילו בהגבהה, ויש מפרשים דהכא סביבא לן כמאן דמוקי לה ההם בדלפקיה לרשות הרבים, ולענין מיקנה משם לא קני, ומיהו לענין גניבה מיחייב, מכיון דלפקיה מרשות בעלים ואי בעי שקול ליה. כך היא גירסה הספרים: והא איכא מקום חלמה דאי בעי מפקע לה, בנסכא, וכיון דאיכא שנין מפיך ליה עד מומיה ושרי וקיל, ושנין אגיד מגואי, לזיכא שנין, אי בעיה אימנא דלית ליה ומכריכי. אבל רבנו האי גאון ז"ל גריס: והא איכא שנין, דליכא שנין, אי נמי אית ומכריכי. ופירש משמא דכבוותא ז"ל דקושיא היא אמאן דלויטרדיך לאוקומיה בדמפיך ליה דרך שוליו ובנסכא, כלומר למה לן לדחוקי ולחוקמה בהכין, אפילו חימא דמפיך דרך פיו לא מלי שקיל עד דנפק כוליה משום דשנין שפיו קארוין שכן דרך ארוך כיסוין, ופריה לזיכא שנין, כלומר דניחא ליה לאחוקמה ככל כוס אפילו דלית ליה שנין, ואי נמי שקיל עד דנפק כוליה משום דשנין שפיו קארוין שכן דרך ארוך כיסוין, ופריה לזיכא שנין, כלומר דניחא ליה לאחוקמה ככל כוס אפילו דלית ליה שנין, (רש"י)

עליוה וכן אמר רבא לא שנו אלא בקופה מלאה קישואין ודלועין אבל מלאה חרדל חייב אלמא קסבר אגד כלי לא שמיא אגד אביי אמר אפילו מלאה חרדל פטור אלמא קסבר אגד כלי שמיא אגד קם אביי בשיטתיה דרבא קם רבא בשיטתיה דאביי ורמי דאביי דאביי ורמי דרבא אדרבא איתמר המוציא פירות לרה"י אביי אמר ביד פטור בכלי פטור ורבא אמר ביד פטור בכלי חייב איתמר ביד חייב והתנן פטור בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מותכה או שנתן לתוכה והכניס שניהן פטורין התם למעלה מג' הכא למטה מג': מתני' המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שכן משא בני קהת כלאחר ידו

ברגלו בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו ובפונדתו ופיה למטה בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו במנעלו בסנדלו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין: גמ' אמר

ר"א המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני קהת ומשא בני קהת מנלן דכתיב [במדבר גכז-] על המשכן ועל המזבח סביב מקיש מזבח למשכן מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות ומשכן גופיה מנלן דכתיב [שמות כז-טז] עשר אמות אורך הקרש וכתב [שמות מז-יט] ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב משה רבינו פרשו מכאן אתה למד גובהן של לויים עשר אמות וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת איתתכח דהוה מידלי טובא ואיבעית אימא מארון דאמר מר ארון תשעה וכפרת טפח הרי כאן י' וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלרע איתתכח דלמעלה מ' הוה קאי וליגמר משה דילמא משה שאני דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה אמר רב משום רבי חייא המוציא משאוי בשבת על ראשו חייב חטאת שכן אנשי הוצל עושיין כן ואנשי הוצל רובא דעלמא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב משום רבי חייא אחד מבני הוצל שהוציא משאוי על ראשו בשבת חייב שכן בני עירו עושיין כן ותיבטל דעתו אצל כל אדם אלא אי איתמר הכי איתמר המוציא משאוי על ראשו פטור

רש"י מפקע. קורע: כנסכא. שהן החיכות הרוכות וכל זמן שמקלחן פנים לא קנה: ופרכין וכיון דליכא שגליון. רצועה שקורין אשטולד"ץ (אישטולד"ץ: שגליון, שרוכות): מפיך ליה עד פומיה ושקיל. וכיון דמלמי למשקלניהו קני ולענין שבת לא מתייבש עד דמפיק ליה לשגליון דעל ידו הוא אגוד ליה"י שהרי לא יפלו: ומכרי עיניהו שאין יכול להולאו צלל שגליון: קם אביי בשיטתיה כו'. שניהם חזרו בדבריהם והחליפום: ביד חייב. משאילא הפירות והע"פ שגופו פקעות היחוד ולא אמרינן אגד גופו שמיא אגד: ככלי פטור. כל זמן שיז מקלח הכלי בביתו: ביד פטור. דלאגד גופו שמיא אגד לידו בחר גופו גרידא בכלי חייב וקשיא דהחריב למה שהחליפו שיתון: התם למעלה מג'. וטעמא משום דלא נח ולא משום אגד גופה: והכא למטה מג'. דליכא למיפטר' משום הגנה דמנוחא דמי: מתני' שכן משא בני קהת. כהנה שאר (במדבר ז) וימין ושמאל ויחיק אורח ארעא ובסם רבינו יתח בר יהודה מלאתי שאמר בשם רב האי שמואל דהש"ס ירושלמי ופקודת הלעזר בן אהרן הכהן שמו המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד וזמן המשחה [שמן] אחד צימון [שמן] אחד ששמאל והקטורת בחיקו והחבתיון כהנה: מרפקו. אישטולד"ץ (אישטולד"ץ: ביד-שחי ורלה בנדלה ל:): פונדתו. אזור חלוק: ופיה למטה. און דרך הולאה בכך אבל פיה למעלה דרך הולאה: שפת חלוקו. שפה התחונה: גמ' המוציא משאוי למעלה מ'. מעבירו בלחור בידו ואינו על כתפו וגובה מן הארץ [עשרה] קלמך דאי במונח על כתפו מתניחין היא והא דהנן [לקמן דף ק. ה.] הזוכה ד' אמות כותל למעלה מעשרה כוזק בלחור אלמא און למעלה מעשרה קטות הרבים דווקא זורק אבל מעביר חייב דליף מכני קהת במשקו: אשר על המשכן וגו'. כקלעי החלל משחתי: אף מזבח. גובה י' אמות והלחך לפוכבו בקלעים של י' אמות רחב ומה אני מקיים וגו' אמות קומתו (שמות כז) משפת סוכב ולמעלה ומה אני מקיים וקומה ה' דקלעים משפת מזבח ולמעלה כך מפורש בזבחים (דף טז) שהיו הקלעים ט"ז אמות: מכאן אמה למד. דקפ"ד אשר הלוים נמי גבייה כמשה: תלחא מלעיל. וכיון דמזבח י' אמות והוא נשאר כהנה כדכתיב (במדבר ז) ולבני קהת לא נתן (עגלות) וגו' והלוים י' אמות כי מלבו ליה חילתא למעלה מלפניהו או מכתיופו נמלא גבוה מן הארץ קרוב לשלש של י' אמות דהו טופח טפי יוחר מ' טפחים: ואיבעית אימא. לא גבייה לויס ולא ממונח ממרינן דשמה לויס לא גבייה אלא י' אמות ואון משאון דמזבח גבוה מן הארץ אלא ב' או ג' טפחים ומתרון גמר לה ר' אלעזר: אשתכח דלמעלה מ' קאי. טובא אפילו און גובהן של לויס אלא ג' אמות כמונו הוי י"ח טפחים ואון אנו הוי למטה מכתפיהו אלא ו' טפחים וב' שלשי טפח אשתכח גבוה י' ויוחר: וליגמר משה. שפרש המשכן ומלא דגובהן של לויס עשר אמות ונילף מלוים נשאי המזבח: דלמר מר. כמסכת נדרים: אנשי האל. היו נשאו כדי מים ויון על ראשיהו ואון לחוץ חותם בידים: (רש"י)

תוספות דאי בעי מפקע ליה. נראה לר"י שכיסינן שלהם לא היו תפירות בחוץ כמו שלנו ולהכי פריך ממקום התפירה ולא ממקום אחר: ורמי דאביי דאביי. קים ליה להש"ס דהך מילתא דמיינא איתמר בתר דהדרו בהו: התם למעלה מג'. ונהי דלאו שמיא אגד הנחה ליכא כדפירש בקונטרס הקשה ה"ר אלחנן לרבה דמוק' מתני' בריש מביילתין (דף ד. ד.) כר"ע דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא בהך בבא דמיינא הכא אמאי שניהם פטורין והלא למעלה מג' לר' עקיבא כמו למטה מג' לרבנן וי"ל דרבה סבר אגד גוף שמיא אגד ור"י מפרש התם למעלה מג' ואית לן למימר דשמיא אגד דאמר בב"ק (ג. א.) דידו בתר גופו גרידא הכא למטה מג' דלאו שמיא אגד: לאחר ידו ברגלו. ולספריים דגריס כלאחר ידו י"ל דברגלו הוי פירוש כלאחר ידו ומיהו גירסא קמא ניהא טפי דהכי תניא בברייתא בגמרא: במרפקו. הוא שקורין קוד"א ולא כמו שפירש בקונטרס אישטולד"ץ ש' מנתן באהלות (פ"א מ"ח) ר"ח אברים באדם שלשים בפיות היד י' בכל אצבע שנים בקנה שנים במרפק אחד בזרוע שנים בכתף כו' משמע דמרפק הוא למטה מן הזרוע וכן בפרק האומר משקלי (ערכין יט): ידו ורגלי עלי ממלא חבית מים ומכניס ביד עד העציל וברגל עד הארכובה ולעציל קרי ליה מותניתיך דהתם במרפקו ותרגום דידי מרפקי ידיה (יחזקאל ג) משמע דעציל היינו קוד"א שהוא ביד כנגד ארכובה ברגל ובפ"ב דזבחים (דף יק.) לא יחגרו ביזע שאין חוגרין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם ואי אצילי היינו אישטולד"ץ היאך יחגרו למעלה מהם ועוד א"כ כנגד אציליהו היאך חוגרין אדרבה שם היא מקום זיעת אלא ודאי היינו קוד"א וכן יש להוכיח מכאן דלא כמפרש דמקום תפילין הוי בקנה למטה ממרפק דבכל מקום אמרינן תפילין בזרוע ובמס' אהלות (פ"א מח) משמע דזרוע הוא למעלה ממרפק ועוד דבפ' האומר משקלי (שם ד' יט): פריך וביד עד העציל והכתוב והיה לאות על ידך ותנא זה קיבורית ומשני דאורייתא קיבורית כולה פירוש קרויה יד בנדרים הלך אחר לשון בני אדם משמע דמקום תפילין למעלה מן העציל): המוציא בפיו כו'. והא דתנן באמרו לו (כריתות י' יג.) אם היתה שבת והוציא בפיו חייב ה"מ אוכלים שדרכן להוציאן בפיו בשעת אכילה: איתתכח דלמעלה מ' הוה קאי. דמכתף אדם עד לארץ שלש אמות כדאמר בתרום מגלת אסתר פרשנדתא אצטליב על תלת אמינן וכן כלהו וראשיהם היו קטועים ומוקד דאמר (יומא לא.) דהוי כל גופו עולה בתר אפילו ראש באמה על אמה ברום ג' אמות דכשינסכ במים עולים למעלה מראשו וכוכין דאמר בסוף המוכר פירות (ב"ב דף ק.) דאורכין ארבע אמות היינו עם ראש וצואר ועובי הארון עם מה משמשקין ארון בתוך חוכן טפח או טפחים וגי היק ראה דהצריך ארבע אמות בריש בבתרא (דף ק.) משום צואר וראש ובקל יגביה עצמו שיכול לראות לכך צריך ארבע אמות והא דאמרינן במי שהוציאוהו (עירובין דף מח.) דמקומו של אדם ארבע אמות היינו כשפושט ידו למעלה מראשו: (תוספות)

רש"י איתון. יש מפרשים לגמרי מהפסין דרבה לרזבי ולרזבי לרבה, כלומר: דלרזבי אמר ביד פטור בכלי חייב ורבה אמר ביד חייב בכלי פטור, והע"ג דלמר רבא לקמן ה., ח) בעינן הגנה על גבי משהו, הגי מילי בזורק אבל כמעביר לא ודלמרינן לעיל כפרק המנופח (א. ח) גמרא דיו לכתוב בו שחי אוחיות. ואיכא דקשיא ליה, דה"ר אבדו אוקי מתניתין (לעיל ב. ח) דפשת העני את ידו לפנים ותון לתוך ידו של בעל הבית, כשלא ידו למטה משלשה (לעיל ה. ח), ואפילו הכי תהני נטל בעל הבית מחובה שניהם פטורים, ורבה לא פליג עליה, אלא דקשיא ליה איכפל תנא לאשמועינן כל הני. ויש לומר דרבה דקשיא ליה נמי פליג עליה, אלא דלא חשבה קושיא דלדחיייה מהיהו סבירא, אלא משום דלא חשבה דליכפל תנא לאשמועינן כל הני. ואי נמי יש לומר דבדינא דרישא בלחוד דהיינו נתן לתוך ידו של בעל הבית הוא דלא פליג רבה עליה דבדיניה איורי רבי אבהו, אבל כשפליג דהיינו נטל בעל הבית מחובה, אי למטה משלשה כרישא חובבי מחייב רבא ופליג דלרבי אבהו, ומשום דרבה סבר אגד יד לא שמיא אגד, ורבי אבהו סבר דלאגד יד נמי שמיא אגד, ואי נמי לידו בחר גופו גרידא. וכתב רב האי גאון ז"ל דלפניהו ביד חייב וליכא מאון דפטור, אלא מאון דפטור בשלש אמות ידו למטה מג', ומאון דלא פטר בשלש אמות ידו למטה מג', ודלדוקי מתניתין רבי אבהו נתן לתוך ידו של בעל הבית, והע"ג דהא דקשיא עליה איכפל תנא לאשמועינן כל הני, ולא הביא במתניתין, מימלא מיהא לא בטל הוא ולא נפק הדין טעמא מהלכתא. ונראה דהוא ז"ל מפרש דהא דפריקין הכל, התם למעלה משלשה הכל למטה משלשה ארוימונא לפולהו, כלומר: התם למעלה משלשה, והוא הדין לרזבי, ורבה למטה משלשה, ורבי אבהו ירשא דמתניתין בלחוד הוא דמוקי בלמטה משלשה, אבל סיפא דמתניתין בלמטה משלשה הוא וכלדאוימונא לה הכל. והה דחוק. ויש מפרשים (ע"י רמב"ן בסוגיאיתו) דכתיב בלחוד הוא דמפסינן, אבל יד כדקחי קחי, אפי' אמר בין ביד בין בכלי חייב, ורבה אמר בין ביד בין בכלי פטור, ורבה בעיקרא דמימלא פליג על ר' אבהו, ובי דקשיאן הכל וביד חייב אלדביי בלבד הוא דלחשיב. מתני': לאחר ידו ברגלו ובפיו. פירוש: שלל דרך אכילה, הא בשעה שאורח אוכל ונתכוון להולאו כך חייב, דמחשבתו משאוי ליה מקום. וכדתנן בכריתות (ג. יג.) יש אוכל אכילה אחת והייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד כו', ר"מ אומר אם היה שבת והולאו בפיו חייב, ואמרינן עלה לקמן בשלחי פקח הזורק (קה, ח) אמאי והא אין דרך הולאה בכך, ופרכין כיון דקח מכיון מחשבתו משאוי ליה מקום חייב. ובמרפקו. פירש רש"י ז"ל: מרפקו שחיו שקורין אישטולד"ץ. והקשו עליו דמרפק היינו אציל וכדלמרינונן על גל אפלי' ידו (יחזקאל ג, יח) מרפקי ידיה, ועוד דהנן בערכין פקח האומר משקלי (יט, ח), משקל ידי עלי רבי יהודה אומר מביא חבית מים ומכניס עד מרפקו

והוא, והגוף שבדייתא (בע"כ) רבי יהודה אומר ממלא חבית מים ומכניס עד האליל, אלמלא היינו מרפק היינו אליל, ואליל היינו קובד"ו, וכדלמרינן במסכת סופרים (פ"ג, ה"א) לא יניח אדם ספר תורה על ברכיו ויניח אלילו עליו, ואין דרך להניח השחי אלל הקובד"ו. ועוד דהיה דערכין תניא וברגל עד הארבעה, דלמלא מרפק ביד היינו כנגד ארבעה ברגל, וארבעה היינו ראש השוק, וכולה שמעתא דערכין ודאי הכין מכרעה, ותנן במסכת אהלות (פ"א, מ"ח) גבי רמ"ח אברים בלשון שנים בקנה שנים במרפק אחד בזרוע ארבע בקנה אלמלא מרפק למטה מן הזרוע. והרמב"ן ז"ל (בסוגיותיו) תירץ שכל אורו ע"ס מהחילתו ועד השחי נקרא מרפק, ואליל דהתם בערכין, היינו עד החילת הפרק, והיה נמי דרמ"ח אברים היינו החילתו מפני שיש בו שני עצמות שקורין חכמי הטבע קובד"ו עליון וקובד"ו תחתון, ומפני שרלה לחלק אורו (מסוף) הפרק האיל החילתו בלשון מרפק וסופו בלשון זרוע, ולפיכך לענין משנתנו ראוי יותר לפרש שחי כמו שפירש רש"י ז"ל, לפי שכן דרך אדם להוליא תחת שחיו ולא להוליא בקובד"ו. גמרא: גירסת הספרים: ומשכן גופיה מנא לן דכתיב (שמות לו, כח) עָשָׂר אֲמַת אֶרֶץ הַקָּדָשׁ, וכתיב (שם מ, יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֵהָל עַל הַמִּשְׁכָּן, ואמר רב, משה רבנו וכו'. כלומר: לכל שבטו כמותו, וכדלמרינן בסמוך ואינו נכון. אבל רב האי גאון ז"ל לא גרים ליה כלל, דכיון דגמרינן למזבח שהוא עשר, ממילא ידעינן דאף הלוים קומתו עשר, מדכתיב גבי מזבח גופיה (במדבר ז, יד) וַיִּקְרָא עֲלָיו קְסָיו עור פתח.

דף צב - ב

ואת"ל אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם: **מתני'** המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור לאחריו ובא לו לפניו חייב באמת אמרו האשה החוגרת בסיני בין מלאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוזר רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין: **גמ'** מאי שנה לפניו ובא לו לאחריו דפטור דלא אתעביד מחשבתו לאחריו ובא לו לפניו נמי הא לא אתעביד מחשבתו א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא ומאי קושיא דילמא לפניו ובא לו לאחריו היינו טעמא דפטור דנתכוון לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה לאחריו ובא לו לפניו היינו טעמא דחייב דנתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה אלא מאי קושיא דיוקא דמתני' קשיא המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור הא לאחריו ובא לו לאחריו חייב אימא סיפא לאחריו ובא לו לפניו הוא דחייב הא לאחריו ובא לו לאחריו פטור א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא ומאי קושיא דילמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לאחריו ובא לו לאחריו דחייב דאיתעבידא מחשבתו אלא אפילו לאחריו ובא לו לפניו איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ולא איתעביד מחשבתו לא לחייב קמ"ל דנתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה דחייב ולאחריו ובא לו לאחריו תנאי היא דתניא [המוציא מעות בפונדתו ופיה למעלה חייב פיה למטה רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרינן אמר להן ר' יהודה אי אתם מודים בלאחריו ובא לו לאחריו שהוא חייב ואמרו לו ואי אתה מודה כלאחר ידו ורגלו שהוא פטור אמר ר' יהודה אני אמרתי דבר אחד והן אמרו דבר אחד אני לא מצאתי תשובה לדבריהם והן לא מצאו תשובה לדברי מדקאמר להו אי אתם מודין לאו מכלל דפטרי רבנן וליטעמך דקאמרי ליה אי אתה מודה מכלל דמחייב רבי יהודה והתניא לאחר ידו ורגלו ד"ה פטור אלא לאחריו ובא לו לאחריו ד"ה חייב לאחר ידו ורגלו דברי הכל פטור כי פליגי בפונדתו ופיה למטה מר מדמי ליה לאחריו ובא לו לאחריו ומר מדמי ליה לאחר ידו ורגלו: באמת אמרו האשה כו': [תנא כל באמת הלכה היא: רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין]: (תנא) שכן בלברי מלכות עושין כן. **מתני'** המוציא ככר לרשות הרבים חייב הוציאוהו שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ור' שמעון פטור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר אביי ואמרי לה במתניתא תנא זה יכול זה יכול רבי מאיר מחייב ור' יהודה ור' שמעון פטורים זה אינו יכול זה אינו יכול רבי יהודה ור' מאיר מחייבים ורבי שמעון פטור זה יכול זה אינו יכול דברי הכל חייב תניא נמי הכי המוציא ככר לרשות הרבים חייב הוציאו שנים רבי מאיר מחייב ורבי יהודה אומר אם לא יכול אחד להוציאו והוציאו שנים חייבין ואם לאו פטורים ורבי שמעון פטור מנא הני מילי דתנו רבנן **[ויקרא ד-כז]** בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה כיצד שנים שהיו אוחזין במלגז ולגוזין בכרכר ושובטין בקולמוס וכותבין בקנה והוציאו לרשות הרבים יכול יהו חייבין תלמוד לומר בעשותה העושה את כולה ולא העושה מקצתה

רש"י מתני' המתכוין להוציא לפניו. כגון שזכר מעות כסדינו כדי שיהיו תלויין לפניו ובא לו לאחריו: פטור. דלא נתקיימה מחשבתו וה"ל כמתעסק ולא מתכוין: לאחריו ובא לו לפניו חייב. בגמ' מפרש טעמא: סיני. כעין מכנסיים קטנים וחוגרת אורו לפניו ואם תלחה בו שום דבר להוציא ובא לו לזד אחר חייבת: שכן ראוי להיות חוזר. דכרו להיות חוזר סביבותיה ומתחלתה ידעה שפופו להתפחד: ר' יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך למוסרם לרבים אף הם חייבים בהוצאתן אפילו לא נתקיימה מחשבתן כגון הוציא על מנת לתתן לרץ זה ונתנו לזה כך לשון רבותי וכו' מגמגמ: גמ' מי ששנה זו לא שנה זו. ה"ק פטר בתריוויה ותנא בתרא מחייב בתריוויה: ועלתה בידו שמירה פחותה. ואין ספקי דלא יניחא ליה אבל סיפא כל שכן דניחא ליה: דיוקא דמתני' קשיא. דיוקא דמזינן למידק ממתני': לאחריו ובא לו לפניו הוא דחייב. דעלתה בידו שמירה מעולה: וחכמים פוטרינן. שאין דרך הולאה בכך: אנו אמרתי דבר אחד. אי אתם מודים כו': והם אמרו דבר א'. אי אתה מודה כו': מכלל דמחייב רבי יהודה. בתמיה הא ודאי דברי הכל פטור דלא מפיקי אינשי הכי: לאחריו ובא לו לאחריו דברי הכל חייב. דיש מוציאין כן בשמירה פחותה: לאחר ידו דברי הכל פטור. דאין מוציאין כן: מר מדמי לה לאחריו. דשמירה פחותה היא ומר מדמי לה לאחר ידו דלא דמי למוציא לאחריו דהתם משתמרים הן מן הגנבים אבל אלו נוספין מאלוהין ואין מוציאין כן: שכן בלברי מלכות עושין כן. דעשתו למוסר ליה ואין מוצאו ודבר המנכך נחוץ ומנא אחר ומוסרו לו: מתני' הוציאו שנים פטורין. כדלפנין בעשותה יחיד ולא שנים: חייבים. וטעמא מפרש בגמרא: גמ' זה יכול. להוציא לבדו זה יכול להוציא לבדו והוציאו שניהם: ר"מ מחייב. דלא דריש בעשותה להבי אלא לפטור יחיד שעשה בהוראת ב"ד כדלקמן: ור' יהודה פטור. דלאו אורחיה דבתי וסתם מתני' ר' יהודה היא: זה אינו יכול זה אינו יכול. דלדוכחיהו להוציא שנים בהא סביבא ליה לרבי יהודה כרבי מאיר דחייב ורבי שמעון פטור דיליף מקראי כדלקמן: זה יכול זה אינו יכול. והוציאו שניהן דברי הכל חייב ולקמן מפרש הי מנייניהו חייב: ה"ג הוציאוהו שנים ר' מאיר מחייב ול"ג פטור: ר' יהודה אומר אם לא יכול אחד. כלומר כל אחד ואחד: ואם לאו. אלא זה יכול זה יכול פטור וממילא דברי האי גוונא ר' מאיר מחייב: מלגז. פורק"א [קלשון] בת ג' שנייה ומתפסין בה תבואה גוונין והוא מעמר דהוא אב מלככה: ולגוזין. מאספין השכלין: בכרכר ושובטין. דהוא מיסך כדלמרא פפרק כלל גדול (לעיל דף עה) שזכר הרי הוא ככלל מיסך: בקנה והוציאוהו כו'. וכל הנך זה יכול זה יכול וניהו: (רש"י)

תוספות ואת"ל אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם. משמע דעל אתרא נמי אמר דבטלה דעתן וכן בריש בכל מערבין (עירובין דף כח). פריך ובלל היו רובא דעלמא והתניא כו' וכן בתר הכי פריך ופרסאי היו רובא דעלמא וקשה דבפ' חבית (לקמן קמ"ד) גבי של בית מנשיא היו סוחטים ברמונים ופריך בית מנשיא היו רובא דעלמא ומשני אין דהתנן המקיים קוצים בברם כו' שכן בעריבא מקיימין קוצים לגמליהן ופריך מי דמי עריבא אתרא הוא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם חשוב מנהג עריבא דלכל העולם נמי אם היה להם רוב גמלים הוון נמי מקיימי אבל בית מנשיא אחד גברא בטלה דעתו אע"ג דלכל העולם אם היה להם רמונים הרבה

היו טוחטין: רבי יהודה אומר אף מקבלי... פיתקין. מפרש רבינו שמואל שיש אדם ממונה למלך שנושא פיתקין של מלך לידע מנין גבוריו וחייליו ובית אוצרותיו ונושאתו אותו בכיסיהן התלוין באזריהן ואתן כיון חוזרין פעמים לפנין ולאחריהן והוי ממש דומיא דסינר דלעיל שהוא חוזר ותיק/דר' יהודה לא השיב ליה חוזר והא דמייתי בגמרא תנא שכן לבדלי מלכות עושין כן כלומר שחוזר דבענין זה מיירי רישא [דברייתא] [דמתני]: תברא מי ששנה זו כו' תיק ה"ל למינקט לאחריו ובא לו לפניו פטור ולתנא בתרא דמחייב הוה לו למינקט לפניו ובא לו לאחריו דהוי רבואתא טפי אלא דהשתא לא ידע שיש בזה שום חילוק: הא לאחריו ובא לאחריו פטור. לעיל (דף צא:) גבי חזקיה משני נעשה ובפ"ק דקדושין (דף ה.) גבי נתנה היא ואמרה היא ובכמה דוכתי לא משני: זה אינו יכול זה אינו יכול ר"מ ורבי יהודה מחייבין. מה שהקשה ריב"א אמאי לא אמרינן טחתא אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלישה כדאמר גבי כופר מפורש בפרק ד' ו' (ב"ק דף מ. ד"ה כופר): (תוספות)

רש"ב א' מדקאמר ליה אי אהם מודים בלאחריהו ובא לו לאחריהו שהוא חייב מכלל דפטרי רבנן. פירושו: לאו ממאי דקאמר ליה אי אהם מודים קא דייהק, דלכרעא בכל מקום אמאי ללא פליגי קאמרי הכי, ולומר כמו שהם מודים בזה אודו לי בזה, אלם מדקאמר הם לא מאלו תשובה לכדי קא דייהק, קא סלקא דעתך דהכי קאמר הם לא מאלו תשובה והלוק לחלוק ביניהם ואעפ"כ לא חזרו בהן, דלמלא סברי דאף במוציא ולאחריהו ובא לו לאחריהו הוי בלאחריהו ידו ופטורין. אף מקבלי פתקין כן. פירש רש"י ז"ל (ר"ה רכי יהודה, סקן): פתקי המלך פעמים מוציאין אותן למוסרין לרץ זה וכשאינו מוציאו לזה מוסרו לרץ אחר ומפני שדבר המלך נחוצ, ואעפ"כ שלא נתקיימה מהשבתו שהוליה על מנת שיתנו לרץ זה ונתנו לרץ אחר. ולונו מחזור. ולונו דומה לנתנו בלאחריהו ובא לו לפניו או לאחריהו ונדא לפניו, אבל רב האי גאון ז"ל פירש בלגלי מלכות חוגרין בסניג, ותולין פתקין בנתניהם פעמים שצאין לפניהם פעמים שצאין לחזור וללא אכפת להון. וזה נכון. זה יטוב זה אינו יכול. פירושו: כל יטוב שכחול הוא שיכול להוציאו בלאותו ענין שהוא אוחזו עכשיו וכל שאינו יכול פירושו שאינו יכול להוציאו בלאותו ענין שהוא אוחזו עכשיו, ואעפ"כ שיש בכחו לתקנו ולהוציאו בענין אחר, דמכל מקום כיון שהוא אוחזו עכשיו בענין שהוא אינו יכול להוציאו, לא איכפת לן פתקי רש"ב א')

צד - זק

בעיגול של דבילה והוציאו לרשות הרבים בקורה והוציאו לרה"ר רבי יהודה אומר אם לא יכול אחד להוציאו והוציאו שנים חייבין ואם לאו פטורין ר"ש אומר אעפ"כ שלא יכול אחד להוציאו והוציאו שנים פטורין לכך נאמר בעשונה יחיד שעשאה חייב שנים שעשאה פטורין במאי קמיפליג בהאי קרא **[ויקרא ד-בז]** ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשונה ר"ש סבר לתלמי מיעוטי כתיבי נפש תחטא אחת תחטא בעשונה תחטא חד למעוטי זה עוקר זה מניח וחד למעוטי זה יכול וחד למעוטי זה אינו יכול זה רובי יהודה חד למעוטי זה עוקר זה מניח וחד למעוטי זה יכול זה יכול וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד ר"ש יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב ר"מ מי כתיב נפש תחטא אחת תחטא בעשונה תחטא תרי מעוטי כתיבי חד למעוטי זה עוקר זה מניח וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד: אמר מר זה יכול זה אינו יכול דברי הכל חייב הי מנייהו מייחייב אמר רב חסדא זה שיכול דאי זה שאינו יכול מאי קא עביד אמר ליה רב המנונא דקא מסייע בהדיה אמר ליה מסייע אין בו ממש אמר רב זביד משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב על גבי המטה וארבע טליות תחת רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש רגליו, שמעון מטהר היה רוכב על גבי בהמה וד' טליות תחת רגלי הבהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על ג' ואמאי הא קמסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב יהודה מדיסקרתא לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש ושאי הכא דעקרה לה לגמרי וכיון דזימנין עקרה הא וזימנין עקרה הא ליהוי כזב המתהפך מי לא נתן זב שהיה מוטל על ה' ספסליו או על ה' פונדאות לאורכן טמאים לרחבן טהורין ישן ספק מתהפך עליהן טמאין אלא לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב פפי משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא

רש"י א' עיגול וקורה גדולים הן ואין אחד יכול להוציאו: ואם לאו. שיכול אחד להוציאו: נפש תחטא. משמע נפש ולא נפשות: חד למעוטי זה עוקר. מרשות הרבים: זה מניח. ברשות היחיד לכל כמה דלא כתיב אלם חד מיעוט מסתברא דהאי הוא דממעט דהאי קעביד פלגא והאי פלגא וליכא חד דמסייע בכולה: וחד. יתורא למעוטי אף על פי דעבדי כי הדדי דהאי עביד כולה והאי עביד כולה ומיהו זה יכול זה יכול הוא דממעט דללא אורחיה למעבדה בתרי: וחד. יתורא למעוטי תו זה אינו יכול וזה אינו יכול דאף על כן לא יתורחיהו למיעבד בתרי מעוטיהו: יחיד שעשאה בהוראת ב"ד. הווי ב"ד שחלב מותר והלך יחידו ועשה על פיהם דלטוס הוא ורבי שמעון לטעמיה דלמר בהוראת יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב: תרי מיעוטי כתיבי. נפש אחת חד מיעוטהו הוא דלחורחיה דקרא לאשתעיה הכי: זה שיכול. דליוה עבדה בכולה: אין בו ממש. מי שאינו חלם מסייע דכרז ואם בא לעשותו לבלו אינו יכול אין בו ממש ולא חשיב מיד ואל מפיטר אידך: אף חנו נמי תנינא. דמסייע אין בו ממש: היה. זב יושב על גבי מטה: וד' טליות. טליות: טליות: שאינה יכולה לעמוד על ג'. וכיון דהא אינו יכול זה אינו יכול כל אחד ואחד כולי מעשה עביד וגבי מדרס הזה בענין שינשא רובו עליו בת"פ ר"י שמעון מטהר. ר' שמעון לטעמיה דלמר זה אינו יכול זה אינו יכול נמי אינו חלם כמסייע ופטור (ל"א דבעי שיפור זיבה לזה ושיפור זיבה לזה כלומר רובו של זה מכביד על כל אחד ואחד ואפילו מסייע לא הוי): מפני שיכולה לעמוד על ג'. הלכך כל אחד ואחד ה"ל רביעי ואינו חלם מסייע וסתמא כר' יהודה דהא יוכל וזה יכול קרי מסייע: דעקרה ליה לגמרי. עוקרה הרגל מן הארץ ואפי' מסייע לא הוי. ופרוכין ואי טעמא משום דעקרה ליה כיון דזימנין דעקרה האי וזימנין עקרה האי ובכל ג' איכא לספוקי שמה הכבידה עליהן ולא עקרתו לטמינהו מספק כזב המתהפך על ה' פונדאות דמטמינן ליה מספק: פונדאות. כמין חריתין כיסאם ארוכהם וזוחנין בהן מעות ובלעז ביד"ש [בבב"ד] ש' [ארנקים] הגסגרים בקשרי חוטיים) ורואין לשמש שכביה עם מלככתו שיושב עליהם והם מלכות מעות וזוחת פיהם וטובל ואין צריך לומר לו עמוד ונעשה מלככתו: לאורכן. כגון שהיה שוכב על מיעוטי או פרקתו ואורכו מוטל על אורכן: טמאים. גרסין במשנה דטהרות דאף לומר בכל אחת מהן שינשא רובו עליו פעמים על או פעמים על זה: לרחבן טהורין. לפי שאורכו מוטל על רחבן ואין רובו נישא על אחת מהן: יאן. לו עליהן לרחבן: ספק נתהפך. על ארכו ונמלא כוכו נשען על אחת מהן: טמאות. דכל חלם איכא למימר על זו נתהפך אלמלא מטמינן מספק וההם נמי אי משום עקירה הוא ויטמינהו מספיקא אללא לאו טעמא משום דלכולהו הווי כל חלם חלם מסייע ואין בו ממש כן נראה בעיני משנה זו ורבתי לאורכן טהורין ופיסור טעמא דלאורכן טהורין משום דלמרי שמה ביניהן שכן ולא עליהם וקשיא ל' א"כ לקולא תלינן ואמאי תני סיפא ספק נתהפך טמאים: (רש"י)

[תוספות] תלתא מיעוטי כתיבי. והא דנקט בעשונה בברייתא טפי מהנד משום שהוא מיעוט אחרון שבפסוק ובהא פליגי ולא ידע ר"י דאמאי נקט דמילתיה דר' שמעון יחיד שעשאה חייב כו' ולא נקט לישנא דלעיל העושה את כולה ולא העושה את מקצתה ושמה לישנא דשנים שעשאה פטורין משמע טפי אפי' זה אינו יכול זה אינו יכול: חד למעוטי זה עוקר זה מניח. וזה כתב אות אחת ובא חברו וכתב אות שניה לא איצטרך קרא אלא אהוצאה דה"א אהכנסה ואהוצאה' תוא דקפיד רחמנא וליחייב אפי' בלא הנחה: ה"ג ורבי שמעון יחיד שעשאה בהוראת ב"ד לא צריך קרא ול"ג ר"ש לטעמיה דלמר יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב כדפירש בקונטרס דהא נתן בהדיא בפ"ק דהוריות (ד' ג.) הלך ונעשה על פיהן בין הביאו כפרתן בין לא כו' ר' שמעון פטור ומפרש טעמא תולה בב"ד אנוס הוא: אמר מר זה יכול זה אינו יכול. נראה

לר"י דהאי אינו יכול היינו אפי' בעל כח הרבה אלא שהוא נושא הקורה בענין זה בכי האי גוונא שאלמלא אחר לא היה יכול לנושאה לבדו כגון באצבע או תופשה בענין זה שאינו יכול לנושאה לבדו דמה לנו לכחו כיון דהשתא מיהא אינו יכול לנושאה: הי מניינה מיחייב. לא בעי למימר שיהא פטור אותו שיכול וליחייב שאינו יכול דאין זה סברא אלא קאמר דליחייב נמי אפילו יכול כמו לר' יהודה ור"מ דאמרי לעיל זה אינו יכול זה אינו יכול חייב: אמר רב זביד משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא. פירוש דמסייע אין בו ממש קשה לר"י דהכא אית ליה לרב זביד דמסייע אין בו ממש וכן רב אשי בסמוך ובפ"ב דביצה (דף כב.) אמרין אממר כחל עינא. על יד נכרי בשבת א"ל רב אשי מאי דעתין כו' ואמר רב כהנא חולה שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה הא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח א"ל איכא רב זביד דקאי כוותך ושני ליה מסייע אין בו ממש משמע דרב זביד ורב אשי סוברים דיש בו ממש ואין לומר דהא דאמר הכא אין בו ממש לא שיפטר לגמרי אלא דאין בו חיוב חטאת דהא מיייתי רב אשי דעבודתו כשרה משמע דאפי' פטורא דרבנן ליכא א"כ לענין שבת נמי מכלל שיש בו איסורא דרבנן ומיהו לרב אשי איכא למימר דבתר דשמעה דממימר סברה אלא לרב זביד קשה דאיהו גופיה קאמר משמיה דרבא דאין בו ממש ואמימר היה הרבה אחר רבא ואפי' אחר רב פפא שהיה תלמידו של רבא ושמה בתר מעשה דאמימר שמעה רב זביד משמיה דרבא ולא מרבא עצמו ועוד אור"י דהכי פריך התם והא קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח ואע"ג דמסייע אין בו ממש בעלמא הא אית לן למימר דאסרו משום שחיקת סממנין ומשני דאין בו ממש אפילו לענין זה: ור"ש מטהר. פי' בקונטרס דר"ש לטעמיה דפטר זה אינו יכול זה אינו יכול [ואינו] נראה לרשב"א דאשית התם דגלי רחמנא דאיכא קרא לפטור ונראה דטעמא משום דבעי שיהיה רוב הזב נישא על כל אחד וכן משמע במסכת זבים פ"ד (משנה ה) דתנן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע הזב טהורין כרעו הן טמאין ר"ש אומר ביחיד טמאין פי' כשאין אלא משכב אחד או מושב אחד במרובין טהורין שאין כ"א נושא רובו: היה רוב ע"ג בהמה. בעומדת איירי דאי במהלכת כל שעה עוקרת רגל הא' ועומדת על ג' וטמא מה שתחתיהן שאינה יכולה לעמוד על שתיים: מפני שיכולה לעמוד על ג'. וה"ל כל רגל אינו יכול והג' אחרים יכולין: וכיון דזימנין עקרה הא וזימנין הא ליהוי כזב המתהפך. ואפילו ברה"ט טמא: לאורכן דמסייע אין בו ממש בעלמא אלא נישא עליו ור"י אומר דמצי למימר דאתיא אפילו כרבנן וטעמא דטהורות משום דה"ל כל אחד מסייע שאין בו ממש ומהך רישא הוה מצי למיפרך דמטמאין לאורכן מספיקא אלא ניחא ליה למיפרך מספיקא דמפרש בה טעמא אמאי טמאין: (תוספות)

רשב"א לך נלמד (ויקרא ד, כז) צַעֲשָׂה, יחיד שעשאה חייב שנים שעשאה פטורין. עיקר דרשא העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, אלף הא דלמד הכל בעשותה יחיד שעשאה חייב, פירושו הוא לומר בעשותה העושה את כולה הוא לבדו ולא העושה את מקצתה וחברו מקצתה, כלומר: אף על פי שעשאה כולה בין שניהם. רש"י ז"ל גרים: רבי שמעון לטעמיה דלמד יחיד שעשאה בהוראת בית דין חייב. ואין הגירסא מחוורה. דלדרכה בהוראת (ג, ט) תנינן וכו' ב"ד וידעו שטעו וחזרו בזה בין שהביאו כפתרין בין שלא הביאו כפתרין, והלך היחיד ועשה על פיהן ר"ש פטור ר"א אומר ספק. ויש מהלכים (ע"י רמב"ן בסוגיאנו) דלמיניה דהס דכיון שחזרו בהם וידעו שטעו, ידיעון קיימיה ודמי שזכר הוא דמי שארי עליהו היה סומן. והר"ם בר' יוסף ז"ל חירך דהתם הוא דלכא כפרה הכל ליכא כפרה. ואינו מחוור. דמכל מקום מנא לן דר' שמעון אית ליה הכי, והיכן אמרה לנימא רבי שמעון לטעמיה. אבל רבנו האי גאון והגאונים ז"ל (ע"י בר"ח על הגליון) גורסים, ורבי שמעון יחיד שעשאה בהוראת ב"ד לא לרדין קרא, כלומר: דפשיטא משום דלחוס הוא. הי מניינה מחיוב וכו' רב המנוגא אמר משום דקא מסייע דהדיה. יש מהקים והיאך אפשר זה שיהיה עושה המלכה פטור, והא שאינו יכול ואינו עושה המלכה היא חייב, והיאך אמר כן רב המנוגא. והיר"מ הר"מ בר יוסף ז"ל, משום דמספקא לן דשמא אורו שיכול חייב, לפי שהאור עושה עיקר המעשה, או שמא אורו שאינו יכול חייב, לפי שהאור עושה בכל כחו, ומחייבים ליה משום דמדינתא ליה לזה אינו יכול וזה אינו יכול דחייבין לרבי מאיר ורבי יהודה, (והלכך) (והיכול) לפטור מדמינן ליה לזה אינו יכול וזה אינו יכול דפטור לרבי יהודה, ופשיטא רב הסדא דזה שיכול יש לחייב מפני שהוא עיקר, ואמר ליה רב המנוגא, דלדרכה זה שאינו יכול ומסייע בכל כחו יש לחייב, ואמר ליה מסייע אין בו ממש. ומכל מקום בין רב הסדא בין רב המנוגא שניהם מודים דאין לחייב אלף האחד לבדו. ואינו מחוור. שהטעם בזה אינו יכול זה אינו יכול ואינו מסייע בכל כחו, אלף מפני שהגוי בכל אחד. ועוד קשיא לי דלמי משום הא. שאינו יכול לר' שמעון אלא חייב, דהא לר' שמעון זה אינו יכול זה אינו יכול פטורין. ועוד יבול אמאי פטור לרבי מאיר, דהא זה יכול זה יכול לרבי מאיר שניהם חייבין, וסתמא דמלתא הכא אינו חייב אפילו לרבי מאיר אלף האחד, וכולהו שוו בהא, דלמינו סברא שהיו שניהם חייבין לרבי מאיר ולא יאה חייב אלף האחד לרבי יהודה ורבי שמעון, שכוון דכיונין ואמרין זה יכול זה אינו יכול דכדי הכל חייב, משמע דכולן שוין בהא בין בחיוב בין בזהות החיוב. ויש מהפכים דמשום דקתני דבני הכל חייב, והא משמע לזה דלמינו חייב אלף האחד, ומשום כך שאלו אינה ראויה לחייב יותר, ואמר רב הסדא זה שיכול, שהמלכה נעשית על ידו, דזה שאינו יכול בעל הוא אלף היכול, אע"ג דמחייב ר' יהודה בזה אינו יכול זה אינו יכול הכל לא, ורב המנוגא אמר דלפיו שאינו יכול חייב לרבי יהודה מפני שמייע, וכדמחייב ר"י בזה אינו יכול זה אינו יכול, ואמר ר"ח מסייע אין בו ממש, ואינו דומה לזה אינו יכול זה אינו יכול, דהתם המלכה נעשית ע"י שניהם ואי אפשר להעשה ע"י האחד, ולפיכך אין אחד מהם מסייע אלף שניהם עשין מעשה. והא גם זה אינו מחוור בעיני כל האורן מן הטענה שכתבתי. דלמינו אפשר להלך בדברי זה ולומר דלפיכך דר"י קאמר רב המנוגא ולא חליבא דהגך, דלדידהו מאי איכא למימר, וכולהו שוין בדברי זה. ומסתברא ודאי דלרב המנוגא אף מי שאינו יכול קאמר דחייב וכדברי הפירוש האחרון, אלף דהכי פירושא: רב הסדא אמר יכול חייב לכופי עלמא, ואפילו לרבי יהודה ור' שמעון מפני שהמלכה כולה נעשית על ידו, ואינו דומה לזה אינו יכול זה אינו יכול, דהתם כל אחד עושה המלכה וראוי לעשות את כולה וכאלף עשאה כולה התורה פטרתו, אבל זה אינו יכול זה אינו יכול יחיד שעשאה קרינן ביה, ומי שאינו יכול חייב אלף מסייע ומסייע אין בו ממש ואפילו לר"מ. ואינו דומה לזה אינו יכול זה אינו יכול, דהתם כל אחד עושה מעשה ואין אחד מהם מסייע אלף עושה מעשה כחבירו. ורב המנוגא אמר שאפילו המסייע יש לחייב לכופי עלמא, לר"מ מפני שעושה מעשה בכל כחו, ור"מ בכל ענין מחייב, והא גם כן עושה הוא מעשה בכל כחו, והוי ליה בזה אינו יכול זה אינו יכול, והוא הדין לרבי יהודה מן הטענה הזו לנעשה הוה לנעשה רב המנוגא, ולרבי שמעון דפטור בכל ענין בין בשניהם יבולין בין זה לנעמו זה לנעמו בין בזה אינו יכול זה אינו יכול, שבידא ליה לרב המנוגא דהכא מודה, משום דקשה יבול זה אינו יכול זה אינו יכול לחד למעבד כולה ולא עבד, קרינן ביה העושה כולה ולא העושה מקצתה, והוא הדין והוא הטעם ליה אינו יכול זה אינו יכול, כיון שאין אחד מהם יכול לעשותה, דלא קרינן ביה יחיד שעשאה, אבל בזה אינו יכול זה אינו יכול, היכול חייב על כרחו דבדידהו קרינן ביה יחיד שעשאה, וכיון שהיכול חייב, אי אפשר לפטור את השני משום שעשאה, שאלם כן אף היכול ליפטר, וכיון שכן מחייבין אורו מיהא משום מסייע, ואמר ליה רב הסדא מסייע אין בו ממש ופטור. היה יושב על גבי מטה ורכב עליות וכו' ורבי שמעון מטהר. מה שפירש רש"י ז"ל בפירוש שני דטעמא דר' שמעון דבעיא שיעור זבה לזה ושיעור זבה לזה, כלומר: שיהא זב מכבד על כל אחד ואחד, אינו מחוור, דהא אחיא למפשא מיהא דמתניין דלא בעיא שיעור לכל אחד ואחד, ואם איתא תנאי היא דהא ר' שמעון בעי שיעור זבה לכל אחד ואחד, אלף הגשון הראשון עיקר, דר"ש לטעמיה בזה אינו יכול זה אינו יכול. היה רוכב על גבי בהמה וכו' טהורות מפני שיכולה לעמוד על שש. פירש רש"י ז"ל (ד"ה מפני): דכל אחד ואחד הוי ליה רביעי ואינו אלף מסייע, וסתמא בר' יהודה דזה יכול זה אינו יכול קרי מסייע. ומסתברא דלפיו ר"מ מודה בזה דעד כאן לא קאמר ר"מ אלף בזה יבול זה אינו יכול, דכיון דכל אחד יבול אנו רואין ונאכלין כל אחד עושה מעשה, דלמיה מהא יקרא עושה ואינה מהא יקרא מסייע, וכן בזה אינו יכול זה אינו יכול, כיון ששניהם לריבין ליה הכי כל אחד עושה מעשה ואפילו לרבי יהודה, אבל כאן כיון שאין הרביעי לרדין לשלשה ואורו הרביעי אינו מסייע נמאם שכל אחד מהם ראויה להקרא מסייע, ואינו כזה יכול זה אינו יכול שאין האחד ראויה להקרא אלף מסייע. ולפי מה שכתבתי אני (למעלה ד"ה חז) פטורין לכ"ע ואפילו לרבי מאיר. וכיון דזימנין עקרה הא וזימנין עקרה הא, ליהוי כזב המתהפך. קשיא לי מאי כיון, דכשתמלא לומר דלא עקרה כל שכן דהיה לנו לטמא אליבא דמ"מ מסייע יש בו ממש, ולא ה"ל כיון, אלף ה"ל למימר אע"ג דזימנין עקרה ליה לגמרי ליהוי כזב המתהפך, ונ"ל דה"פ דלא איתא דמסייע יש בו ממש, אלף דהכא אחי לטהורין משום דזימנין עקרה ליה לגמרי, דלדרכה כ"ש שיש לטמאיהו לא מהמת מסייע אלף

מחמת שהזב נשען עליו ממש דהוי כזב המתהפך, ואלומי הוא דללים לקושייה. (רשב"א)

רבי יוסי אומר הסוס מטמא על ידי החמור על רגליו שמשענת הסוס על ידי וחמור על רגליו ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא ר' אליעזר אומר רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו ינטל הכלי ותינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו עבודתו פסולה ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רבינא אף אנן נמי תנינא קיבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשרה ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש ש"מ: אמר זה יכול זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב איבעיא להו בעינן שיעור זה או דילמא שיעור אחד לכולם רב חסדא ורב המנונא חד אמר שיעור זה ושיעור זה וחד אמר שיעור אחד לכולם אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב על גבי מטה וארבע טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות מפני שאין יכולה לעמוד על שלש ואמאי ליבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבים ואמאי ליבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם אמר רבינא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו וטבחו חייבין ואמאי ליבעי שיעור טביחה לזה ושיעור טביחה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם ואמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין ואמאי ליבעי שיעור הוצאה לזה ושיעור הוצאה לזה לאו משום דאמרינן שיעור א' לכולם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דילמא דאית ביה כדי לבשל ביצה קלה לזה וביצה קלה לזה א"ב לישמעינן קנה דעלמא מ"ש דגרדי ודילמא דאית ב' כדי לארוג מפה לזה וכדי לארוג מפה לזה אלא מהא ליכא למשמע מינה תני תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ורבי שמעון מחייב כלפי לייא אלא אימא חייבין ור"ש פוט: **מתני**: המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכזית מן הגבלה וכעדשה מן השיץ חייב ורבי שמעון פוט:

גמ'

ת"ר המוציא אוכלין כשיעור אם בכלי חייב על האוכלין ופטור על הכלי ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי שמע מינה אוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתים אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון

רש"י הסוס מטמא בידיו. אם הזכ כוכב עליו וטליות החת החת מידיו של סוס טמאה לכל החת רגלו טהורה שאין משענתו על רגליו והא דתנן לעיל ד' טליות החת רגלי הבהמה טהורות לא כרבי יוסי: כהן העומד. על גבי כלי או אבן או שום דבר החוצץ בינו לבין הרצפה ועד עבודתו פסולה דכתיב וזאת ככל אחיו הלוים העומדים שההא עמדתו כשהא אחיו ותנא דבי ר' ישמעאל הואיל ורצפה מקודשת וכלי שרת מקודשין בו' בזה: שאל פסולה לעבודה כדלמך בפ"ק דחולין (דף כב.) כל מקום שנאמר רצפה וכהנה חינו חלף ימין: שיעור זה. גרוגרת אם ארוכה הוא: שיעור זיבה. שיעור רובו עליו וזכיר להיות כאן ד' זבים: נעל אחד בפניו. זו היא לידה: נעלו שנים פטורין. ור' יהודה הוא דפטור בשניהם יכולין: שיעור. לידת כזי לכל אחד ואחד חלף שמע מינה שיעור אחד לכולם ומד' יהודה נשמע לר' מאיר בשניהם יכולים דכהא לא פליגי: חייבין לשלם. השלומי ד' וה': קנה גרדי. אורחה דמילתא והיא העולה ויורד בשתי קנה דעלמא. שאינו עומד חלף להסקה דהו שיעורו כעלם דלילו הוא שיעורו כדי לריגה: כלפי לייא. כלפי היכא נהפך דבר זה הא רבי שמעון הוא דפטור שנים שהוציאו: מהני' את החי במטה. וחי לא מחייב ע"כ האלחא דהוא מקיל ע"מנו וטשא ע"מנו: וכן כזית מן המת. חייב אם הוציא דהואיל ומטמא הוצאה חסובה היא להליל ע"מנו מן הטומאה: ור' שמעון פוט. אפילו במת שלם דהו מלחכה שאינה כריכה לגופה וכל מלחכה שאינה כריכה (לגופה) חלף לסלקה מעליו הו מלחכה שאינה כריכה לגופה דכדכתיב לא בזה לו ולא היה כריך לה הלכך לאו מלחכה מחשבת היא לר' שמעון: גמ' ופטור על הכלי. שהיא טפלה לחובל: ואם היה כריך לכלי. להשתמש בו השמים אחר מקום שמוציאו הם: חייב. על כל אחד ואחד כי הכי דמחייב ליה תרתיה אחרתיה הוצאות בהעלם אחד: (רש"י)

תוספות שמשענת הסוס על ידי. הכי תנן לה במס' זבים פ"ד (משנה ז) היה רוכב על גבי בהמה וארבע טליות תחת רגלי בהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על שלש חיתה טלית אחת תחת שתי ידים תחת שתי רגליות תחת יד ורגל טמאה רבי יוסי אומר הסוס מטמא בידיו בו' ונראה לר"י דרבי יוסי לא פליג אלא ארישא אבל אסיפא דקתני תחת שתי רגליות טמאה לא פליג דאף על גב דמשענת הסוס על ידי דבר פשוט הוא דבלא שתי רגליו לא היה יכול לעמוד קשה לר"י מה ראה רב פפי להביא מסיפא ולא מייתי מרישא ממילתייהו דרבנן כדאיתיה לעיל ואומר ר"י דמשום דמרישא איכא לדחויי דבעי למימר לעיל שאני הכא דעקרה לגמרי אבל א' יוסי ליכא למידחי דטעמיה מ"ש דעקרה דא"כ לא יטמא הסוס אפילו בידיו דפשיטא נמי דעקרה להו: ויכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו פסולה מהכא ליכא למיפשט דמין במינו חוצץ דאבן הוא ממין הרצפה ומין בשאינו מינו חוצץ דכלי אינו ממין הרצפה ובעיא הוא בפ' הוציאו לו (יומא דף נח.) בהניח סבי בתוך המזרק וקיבל בו את הדם דודאי סבי מבטל ליה אבל כלי ואבן לא מבטל ליה דאבן נתקלים בה ההולכים שם: אמר זה יכול זה יכול רבי מאיר מחייב איבעיא להו בו' תימה לר"ח דאמאי בעי לה אליבא דרבי מאיר ומצי למיבעי בזה אינו יכול זה אינו יכול אליבא דר"י דקימא מתני' כותיה ונראה דגירסא זו טעות וגרסי' אמר זה אינו יכול זה אינו יכול ואומר ר"י דאין למחוק הסוסים משום זה דהא דלא נקט זה אינו יכול בו' משום דאין רגילות באין יכול שלא יהא בו שיעור לכל א' ועל ג' ר"ח קשה לר"י דמאן דבעי שיעור זה לזה אטו מי לא שמעי ליה מתני' דמיתיה בסמוך לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין אבל לגיר' הספרים דפליגי בזה יכול זה יכול איכא למימר דבאין יכול מודו כולוהו דשיעור אחד לכולם ומאן דמיתיה סיעתא מצבי שנכנס לבית אין נראה לו לחלק בין שניהם יכולין לאין יכולין ומיהו לגי' ר"ח איכא למימר דמאן דבעי שיעור לכל אחד ואמר דצבי שנכנס לאו דוקא אחד אלא כלומר שנים: ואמאי ליבעי שיעור טביחה כו'. אבל מנגבו דרישא לא מצי למיפרך דהתם לא בעי שיעור דתשלומי כפל נוהה בכל דבר ובכל שהוא: דילמא דאית ביה כדי לארוג מפה לזה כו'. והא דלא נקט קנה דעלמא לאשמעינן דאע"ג דאין רגילות לארוג שתי מפות בקנה אחד אם יש שיעור לארוג מפה לזה וזה חייב: אלא אימא חייבין ור' שמעון פוט. ובקנה כבד דה"ל זה אינו יכול זה אינו יכול: ששגג על האוכלין והזיד על הכלי. וחייב על הכלי היינו סקילה כפ' רש"י ורבינו שמואל קשה לו לאוקמי ברייתא בחיוב סקילה דבכל דוכתא איירי בחיוב טטאת והגיה הגירסא כגון ששגג על הכלים והזיד על האוכלין ולא התרו בו דליכא באוכלין לא סקילה ולא חטאת ועל הכלי חייב חטאת ואין נראה לר"י לא פי' הקונטרס ולא פי' רשב"י דכשהזיד באחד אינו חייב חטאת על השני ששגג בו דלא שב מידעוניהו הוא כיון שהזיד כיון שהזיד באחד מהן ונראה דהשתא דמוקי ברה"ק בכלי חייב לענין סקילה ור"פ דברייתא המוציא אוכלין כשיעור בכלי חייב סקילה על האוכלין כגון שהתרו בו על האוכלין ופטור על הכלי אם התרו בו משום כלי ואם היה צריך לכלי חייב סקילה אף אם התרו בו משום כלי ופרך והא אף על הכלי קתני משמע דחייב שתיים: (תוספות)

רשב"א

גירסת הספרים: אמר מר זה אינו יכול זה יכול רבי מאיר מחייב איבעיא להו בעינן שיעור לכל אחד ואחד וכו'. ורב האי גאון ז"ל דחה לגירסא זו בשתי ידים, שאי אפשר לדבעי להו דלכ הלהבחה, וגרים אמר מר זה אינו יכול זה אינו יכול, ומשום דמחייב בה ר' יהודה וקיימא בן כותיה, ועוד הביא ר' אחא מלחמינן אף אנן נמי תנינא, כפי שנכנס לבית ולא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין, דהיינו כר' יהודה דלמך בזה אינו יכול זה אינו יכול חלף דבזה אינו יכול זה אינו יכול חלף דלעבידא להו. ואין כריך למחוק הגירסא דמדר"מ נשמע לרבנן, ומשום הכי אלטרקינן למבעי מהא דר"מ משום דלכך רחוק הוא שיהא שיעור גדול כל כך שלא יהא האחד יכול להוציאו ולא יהא שיעור זה וזה. ולא עוד חלף שיהא כדבר שאי אפשר, דשיעורי שבה אינן גדולים כל כך, שיתמלא דבר שיהא שיעורו גדול כל כך שלא יוכל אחד להוציאו ויפילו היה תשך ודל כה, חלף שאפשר להעמימו כגון שהוציאו בכלי ואין כריך כלל, ומתוך כדבר שכל כלי אין אחד יכול להוציאו. שמע מינה אובל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתיים. כלומר: ש"מ לויכא תנא דפבישר ליה הכין, והיינו קוממבו דמספקא בן אליפיה בפרק אורח ואת בנו (חולין פג, ב) ולא אפשרתא התם, דלמא נפשוט מהא. ותמיהא לי הכי ממני למה לאובל שני זיתי חלב בהעלם אחד, דהא הכא בעת אחת מפיק להו וכפי האי גוונא ליכא לחיובת תרתיה ופילו תמלא לומר בקצר וקצר או חלב ואכל בהעלם אחד שהוא חייב תרתיה, דלשו מי שבעל בעת אחת כדי שני זיתים מי איכא למימר שיהא חייב שתיים. ותדע כן דהא איכא בכריתות פרק אמרו לו אכלת חלב, (טו, א) דר"מ מחייב תרתיה בקורבן כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת בהעלם אחד, ואפילו הכי בקצר כשני כגרוגרת בעת אחת אינו חייב חלף אחת, וכדלמרינן התם גבי קצר וקצר היכי משכחה לה ללא מחייב, כגון שקצר שתי כגרוגרת בעת אחת אבל קצר כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת חייב שתיים. ויש לומר דכיון שהן שני שמוט דהיינו אוכלין וכלי, וגופין מחולקין, אפילו בעת אחת חשבינן ליה כזה אחר זה, וכדלמרינן התם הכא במאי עסקינן בדלית המולדה על גבי חלנה וקלאן בעת אחת דמשום הכי מחייב ר"א הואיל וזמנות מחולקין וגופות מחולקין, דכותיה גבי קצר וקצר היכי משכחה לה ללא מחייב כגון שקצר שתי כגרוגרת בעת אחת. וכתיה קשיא לי אמאי לא אוקמה כר"א דלית ליה ההם בכריתות בפרק אמרו לו (פג, א) בעל אחרותיה שהיה חמות לבין שהיה חמות למו וחזר וקצר עלה חייב

אלא לענין אחר כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילו במשכן הוא גוף (איסור) המלאכה ושורשו ולפי זה אתי כולהו שפיר הוצאת המת אין צריך למת ובמשכן היו צריכין להוציא את צד נפש שלא ישכנו אינו צריך לנחש ובמשכן היו צריכין לתחש וחלוזן ומפיס מורסא להוציא ליהח המזיקתו ואין עומד להכניס אויר ולהוציא ליהח תמיד אע"פ שנעשה פתח גמור שהרי ראו (הוא) להכניס ולהוציא אם היה צריך מ"מ לא דמי לפתחים שבמשכן שהיו עומדין להכניס ולהוציא אבל לעשות לה פה דמיא למשכן וחיוב והריגת המזיקין אין צריך להם ובמשכן היו צריכין לעורות אילים הנשחטים וחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה ובמשכן היו צריכין לגומא לנעוץ בה או לדבר אחר וזב בכיס שלא יטנפו כליו היו אינה צריכה לגופה שאינו צריך לכיס עצמו ואפילו למנות ראיותיו או נקיים דצריך הכיס מ"מ אין צריך להוצאה זו דה"ל שגי ליה א יתיב בחד דוכתא ומכבה גחלת שלא יזוקו בה רבים וכחש על הנה ועל השמן או על הפתילה המהובהבת כבר אין צריכין לגופן שבמשכן לא היה כיבוי אלא לעשות פחמין בכיבוי זה ומתקנין על ידי כיבוי זה שיהיו ראויין למלאכת הצורפין וכיבוי מ"מ לא דמי יקדיו הסממנין בכיבוי לא היה במשכן כי זהירים היו שלא להרבות אש יותר מדאי וכן סותר ע"מ לבנות נמי לא מחייב ר' שמעון דבעי שתהא צריכה לגופה אלא כגון שסותר ע"מ לתקן יותר ממה שהיה בתחלה כגון שהבנין האחרון טוב מן הראשון כדמוכח בשמעתין דחס על הנה וכן קורע על מתו או שובר כלים למירמי איתמא אינשי דביתיה אין צריכין לגופה דבמשכן היתה קריעה לצורך תיקון דבר הנקרע ואע"ג דבהוצאה לא בעי רבי שמעון שיהא לגמרי כמו שהיה במשכן דלא בעי מר לעשות לו טס או ס"ת להגיה אע"פ שבמשכן הוצאת הנדבה היתה כדי לתקנה לעשות ממנה משכון וכלים במקלקלים כגון מכבה וסותר וקורע מסתברא דצריך שיהא על מנת לתקן כמו במשכן ולא חשיבי המקלקלים צריכות לגופה עד דהוי לגופו ולגופה הוא דלא קרי לה לגופו ולגופה כיון דבעו תרוייהו בכלל לגופה היא אבל לגבי מר וס"ת כיון דלא בעי אלא לגופו דהא לא בעי במר לעשות בו טס וס"ת כדי להגיה בו לא הוי בכלל לגופה ולפי שצריכות לגופה הוי כעין דהוי במשכן כמו שפיר' הוצרך להשמיענו במר דלא בעינן לעשות לו טס כמו שהיה במשכן ורש"י דפירש דברצונו לא היתה באה לו ולא היה צריך לה שאינה אלא לסלקה מעליו כמו צד נחש שלא ישכנו או מכבה גחלת שלא יזוקו בו רבים דברצונו שלא היה בעולם וכן בפרק במה מדליקין (לעיל דף לא): פירש חכש על הפתילה המהובהבת כבר דאינה לגופה משום דאין צריך לכיבוי זה ואם לא הובערה מעולם הוה ניחא ליה דהואיל וחס עליה כי אית בה טפי הוה ניחא ליה בה קשה מסותר על מנת לבנות כמו בתחלה וקורע בחמתו למירמי איתמא אינשי דביתיה דהתם צריך למלאכה ורוצה הוא שיהא בעולם ואין לומר דלא ניחא ליה שיצטרך למירמי איתמא אם כן מפיס מורסא לעשות לה פה יהא פטור דברצונו היה שלא היה מורסא מעולם וכן קורע יריעה שנפל בה דרגא על מנת לתפור דברצונו לא היה נופל בה וכן תופר בגד קרוע ברצונו שלא היה קרוע אלא צריך לפרש כדפירשתי: (שייך לע"ב) גדול כבוד הבריות שדוחה את כל תענה שבתורה. קשה לר"ת דאבי טלטול דהוי איסורא דרבנן לא שרינן משום כבוד הבריות אלא ע"י ככר או תינוק כדאמר בפרק במה מדליקין (לעיל דף ל): ובפרק כירה (שם דף מג): ויש לומר דשאני טלטול דאפשר על ידי ככר או תינוק לכך לא התייר בענין אחר: (תוספות)

רש"י א' וכפלוגתא דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש. פירש רש"י ז"ל (ד"ה פלוגתא): לרב ששה ללא חוקמה בטודע לו וחזר וטודע לו, ורב אשי לאוקמה בכינו, פליגי בפלוגתא דר"י וריש לקיש, דרב ששה כר"ל ולפוס כך לא מלי לאוקמה בטודע לו וחזר וטודע לו, ורב אשי כרבי יוחנן. ואינו מחזור. דמנא ליה דרב ששה כר"ל וכוון לקיימא לו כר' יוחנן אלא ללא חסוקה אדעתיה לאוקמה בכינו, ואי נמי ללא קשיא ליה האף על הכלי. אלא הכי פירושא: רב אשי אמר בטודע לו וחזר וטודע לו וכפלוגתא דר' יוחנן ורש"י, למר בטודע לו וחזר וטודע לו מיה, דיומיות לבד מחלקות, ולמר בטודע לו ללא הפסקה, ואי נמי ללא הפסקה למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה בפרק כלל גדול (ע"ב, ג), דבי ויאלק. פירש רש"י ז"ל (ד"ה כתי): אידי עשות, וקושין ומניחין על הבוס כשהן חיון. ומה שאמר קושין לא דק דמותר ר' נתן בכפות. וכי האף גאון ז"ל פירש בזיאתו, הגן וכיוצא בו שהמלקים דרין בהם עופות קורין אותן בוא, והאמר העוסק בהן קורין אותן בלשון פרסי בלזא, ובזמן שהן יותר מאלה קורין להן בזיאתו, ויש להם סוסים מיוחדים הנקראין סוכיא דבזאזרין. פירש היה רבי שמעון אף בזמנא דההה לקובדו. פירוש: משום דאף זו מלאכה שאינה כריכה לגופה, לפי שאין לו הגאה לא בהולאתו ולא בקבורתו, אבל הגאה היא מניעת הטומאה שהיא מונעת ממנו בהולאתו, וכן (לקמן קו, ב) אית נהש שלא יאכנו נקראת מלאכה שאינה כריכה לגופה, שאינו אלא מניעת הזיק ואין לו הגאה בגופה של מלאכה, וכן (לעיל לא, ב) כבוי פתילה ונחלים מלאכה שאינה כריכה לגופה, שאין הגאה לו בגופו של כבוי, אלא כבויי של פתילה שאינה כריכה לגופה ונחלים לעשות מהם פחמים שהוא לריק להדליקם ולכבותם, והכבוי בעלמא הוא ההקוין ממש. ואם האמר אם כן חופר יריעה שנפל לה דרכא (לעיל ע"ב, א) לא יחא חייב שאינו צריך לגופה של תפיחה, שכלעמו לא נפל בה דרכא ולא היה צריך ללאתה מלאכה, יש לומר דמכל מקום כיון שנפל סם דרכא לריק הוא ללאתה תפיחה ונהנה הוא ממנה, כחולש מן המחובר דכלעמו לא היה מחובר ואינו צריך שיהא מחובר כדי שתלוש ממנה, ואף על פי כן מאלה שהוא מחובר לריק הוא לתלוש ונהנה הוא מלאתה תלושה ממש, ומלאכה הכריכה ממש הוא. והמוליא ריח רע כל שהוא, ששניו בפרק א"ר עקובא (לעיל ג, א) שהוא חייב, אף רבי שמעון מודה בה ובשהולאיו לצורך רפואה לגמרי כדית רע, והרבה עושין כן. וכן פירשה הר"ז ה"ו ז"ל. (רש"י א')

ב צד דף

אף במוציא את המת לקבורו אמר רבא ומודה ר' שמעון במר לחפור בו וספר תורה לקרות בו דחייב פשיטא דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משכחת לה מהו דתימא עד דאיכא לגופו ולגופה כגון מר לעשות לו טס ולחפור ספר תורה להגיה ולקרות בו קא משמע לן הווא שכבא דהוה בדרוקרא שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית א"ל רבי יוחנן אחוה דמר בריה דרבנא לרב נחמן בר יצחק כמאן כר"ש אימר דפטר ר"ש מחיוב חטאת איסורא דרבנן מיהא איכא א"ל האלהים דעיילת ביה את ואפילו לר' יהודה (שרי) דמי קאמינא לרה"ר לכרמלית קאמינא גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה תנן התם התולש שימני טומאה והכוה המחיה עובר בלא תעשה איתמר אחת משתים חייב אחת משלש רב נחמן אמר חייב רב ששת אמר פטור רב נחמן אמר חייב אהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחרייתא אזלה לה טומאה רב ששת אמר פטור השתא מיהת הא איתא לטומאה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה חייב הא חצי זית פטור והתניא חצי זית חייב מאי לאו הא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית והא דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול: **מתני'** הנוטל

צפרניו זו בזו או בשינוי וכן שעריו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרין משום שבות: **גמ'** אמר ר"א מחלוקת ביד אבל בכלי חייב פשיטא זו בזו תנן מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי והא דקתני זו בזו להודיעך כחו דר' אליעזר קא משמע לן ואמר רבי אלעזר מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור פשיטא צפרניו תנן מהו דתימא רבי אליעזר לחבירו נמי מחייב והא דקתני צפרניו להודיעך כחן דרבנן קמ"ל: וכן שערין כו': תנא הנוטל מלא פי הזוג חייב וכמה מלא פי הזוג אמר רב יהודה שתיים והתניא ולקראה שתיים אימא וכן לקראה שתיים תניא נמי הכי הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתיים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לר"א במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור שנאמר **[דברים כ"ה-ה]** לא ילבש גבר שמלת אשה תניא. ר"ש בן אלעזר אומר צפרון שפירש רובה וציצין שפירש רובן ביד מותר בכלי חייב חטאת מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מותר לכתחלה הכי קאמר פירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור ורובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת אמר רב יהודה הלה כרבי שמעון בן אלעזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא שפירש כלפי מעלה ומצערות אותו: וכן הגודלת כו': גודלת כוחלת ומפוקסת משום מאי מחייבא אמר רבי אבין א"ר יוסי בר' חנינא גודלת משום אורגת כוחלת משום כותבת פוקסת משום טוהו אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו וכי דרך אריגה בכך וכי דרך כתיבה בכך וכי דרך טוהה בכך אלא א"ר אבהו לידי מפרשא לי מיניה דר' יוסי בר' חנינא

רש"י אף במוציא את המת לקבורו. ולא חימא לא פטר אלא במניחו לחוץ דאין אורח לא לגופו של מוציא ולא לגופה של הוציא דאפילו הוא אורח המת פטור: מר לחפור בו. שהא אורח המוציא: מר לעשות לו טם ולחפור. מרה שנתקף פיו וארץ להשיב עליו כמין טם דק שיהא רחוי לחפור: להגיה ולקרותו: לחפוקיה לכרמלית. שהיה מוטל בזיון או בדליקה או בחמה וחי משום טלטול מניח עליו ככר או חינוק: לא תעשה. לאו דלא תסור כי הכל: החולש סימני טומאה. שהי עשרות לטות שהבהרת מטמאה בהן: והכוה את המחיה. מחיה בשר חי והוא סימן טומאה בשאלת הכוה זה לבעלה משום מחיה ולטהרה: עובר בלא תעשה. דהשמר בנגע הנרעת (דברים כד): אחד מב'. שכל היו זה אלא שהי עשרות וחלש האחד: חייב. דשקלא לטומאה שאין מטמאה בפחות מב' דהכי ילפינן לה בח"כ שיער שנים וחייב מלקות: מאי לאו הא דתני חייב דלפיק חזי זיה מזויה. דשקליה וברציה לשיעורא: והא דתני פטור דלפיק חזי זיה מזויה ומחלה. דאף על גב דמלמאם לשיעור לאו מילתא היא ולא אמרינן אהני דאי שקיל מיניה פורחא חו ליחא לשיעורא: ממת גדול. דלא אהני מידי: מחני' וכן שער. חולש שער ראשו בידי: וכן הגודלת. שעררה: וכן הכוחלת. עיניה: וכן הפוקסת. יש מרבוחי אומרים מתקנת שעררה במסרק או ביד' ויש שמפרשין טחה כמין זכר על פניה וכשנטולו מאדמים הנשק: רבי אליעזר מחייב. ככולס חטאת והכמים אורסין משום שבות וטעמא דרבי אליעזר מפרש בגמרא משום מאי מייחייב: גמ' מחלוקת ביד. בהא שנטולו בידו ולא בכלי הוא דפטרי רבנן שאין דרך גזיזה בדרך בחול: מהו דתימא בכלי נמי פטרי רבנן. דאין כאן משום גזוז דלא שייך אלא בלמא בהמה: מחלוקת לעלמו. בהא הוא דמחייב ר' אליעזר שיקוב לאמן ידו לעלמו לתקנו בלא כלי: אבל בחכמה. אין יכול לאמן את ידו לטוב יפה בלי כלי: פשיטא לפרני תנן. של עלמו: הנוטל מלא פי האוג. מלא ראש המספריים: חייב. בשבת לרבנן בכלי לר' אליעזר אף ביד וזהו שיעורו: והא תנא. בההיא ברייתא בסופא ולקריהה שהיא הורה לא תשימו קרהה (דברים יד) שהיה הוא קרהה מכלל דפי האוג לאו ב' שיערות נינהו: תניא נמי הכי. ככב יהודה דאמר שהיה: רבי אליעזר אומר. בלחח הוא חייב ולא בעינן מלא פי האוג: אהת חייב. שבחחח הוא מקפיד שלא יהא נראה כוקן: שמהל אשה. ודקן השקיס להקפיד על כך ולהתנאות: אינן. כמון רטעות דקות הפורקות מעור האלכס סביב הפפור: שפירשו רובן. קרובין ליתנהו: מי איכא מידי בו'. כיון דבכלי חייב חטאת ביד איכא שבות גזירה אטו כלי: כלפי מעלה. ללא הפפורן התחילו לפרוש דקא מלערו ליה עפי: משום כותבת. שמוכיבה מחול סביב העין כלמס המולך קולומס סביב האות: טווה. שמתקנת שעררה בין אלכעוטיה ופושטתו כשהוא נכרך ולשון השני עושה מאותו זכר כמין חוט: (רש"י)

תוספות אהני מעשיו דאי משתקלא חדא כו' באחת מארבע דאי משתקלא. חדא אחריתי נמי לא אזלא לה טומאה כ"ע מודו דפטור דהוי כמו חצי זית ממת גדול: והא דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול. וה"ה דהוה מצי לאוקמיה כגון דליכא אלא חצי זית בלבד אלא דניחא ליה לשנויי בחצי זית ממת גדול דהוי רבותא טפי דאי ליכא אלא חצי זית מן הכל פשיטא דפטור דווקא חצי זית אבל כזית ממת גדול חייב אע"ג דאי משתקלא זית אחר לא אזלא טומאה מ"מ אהני מעשיו דמשחנתו לא גריר בתר המת וכשיוציאו המת מן הבית וישאר כזית זה יטמא כל הבית ונמצא שעתה בהוצאה זו הוא גורם טהרה: ממת גדול. לאו דווקא גדול אלא כלומר מב' זיתים או ג': אבל בכלי. ד"ה חייב. היינו רבוי יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה וא"ת ודילמא רבנן כר"ש שבירא להו ומנא ליה דמחייב בכלי ויש לומר דא"כ ליפליגי בכלי להודיען חן דרבנן והא דקאמר מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי היינו פירוש דס"ל כר"ש וכדפרישית אבל רש"י פירש דפטרי משום דלא שייכא גזיזה אלא בצמר ואין נראה לר"י דבהא ליכא למיטעי דבכל בעלי חיים שייכא גזיזה כדאמר לעיל התולש כנף חייב משום גזוז: והוא שפירשו כלפי מעלה. פירש בקונטרס כנגד ראשי אצבעותיו שהן למעלה כשמגביה ידיו ור"ת מפרש שכלפי גוף קרי כלפי מעלה כדאשכחן בב"ב דנדה (דף יג): דקאמר מן העטרה ולמעלה והתם היינו לצד הגוף: פוקסת. מה שפירש בקונטרס פוקסת היינו סורקת ביד או במסרק אין נראה דבגמרא משמע דהוי כעין טויה וסריקה אינה כעין טויה כלל ועוד דא"כ היה שונה סורקת כדתנן (נזיר דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק: וכי דרך אריגה בכך. ואף על גב דקולע נימין חשיבא אריגה כדאמרינן בפרק במה אשה (לעיל ד' סד.) הכא בשער לא חשיבא אריגה כמו בבגד ועוד דהכא אין סופה להתקיים שעומדת לסתירה: (תוספות)

רש"י מי הקמינה לרשות הרבים לכרמלית הקמינה. יש מפרשים (עו' רש"י ד"ה לאפוקי) דווקא על ידי ככר או חינוק, דכיון דאפשר לתקן הטלטול על ידי ככר או חינוק מהקנין, ולא הוי להוציא לכרמלית אלא מפני שהי אפשר בלאו הכי ומשום כבוד הבריות הותרו. והרמב"ן ז"ל (בסוגיא דהוי) כתב דנראה דכיון שר"י להוציא לכרמלית, שהי אפילו בלא ככר, כדי שלא ירבה בהוצאה, שהוצאת החינוק עלמה אסורה היא לכרמלית ואם המת הותר [בכרמ"ן] נוסף: בהוצאה] מפני כבודו יתירו בהוצאת החינוק והככר. ויש לו לומר דכל שהוא בחוץ נראה שהי הוציא אלא ככר או חינוק, מפני שיש לתקן איסור הטלטול על ידי כד, וכיון דכל שאר טלטול המת שברשות היחיד לא הותרו בלא ככר וחינוק, נראה שלא הותרו כן בלאו הכי. ואם בלאו הכי, ויש להכריע בזה, יראה כחובל דעך כאלו לא הותרו לטלטל בלא ככר, ועשוי אהה אסור בככר ומחוי בלא ככר, הלכך לא אפשר בלא ככר או חינוק. ומכל מקום יש לעיין דמהכא משמע דאפילו לרבי שמעון אסור להוציא לרשות הרבים עלמה, ואמאי והלא ליכא בהוצאה המת אפילו מרשות לרשות בלאו הכי, ואם אסורא בעלמא, ומשום כבוד הבריות נחיר לר"ש כמו שאנו ממירין לרבי יהודה בכרמלית ועל ידי חינוק. ובשם ר"ח ז"ל ואמרון שלא הותרו כבוד הבריות אלא דבר שיעקרו מדברי סופרים כגון כרמלית, אבל לרשות הרבים לא, דהכא מי מפיק במלאכה שלו אם הוא כריך לגופו אם לאו, שהרי אפשר בהוצאה המת שהיא בזה אורח לגופה של מלאכה כגון אותה שאמרו בירושלמי (פ"י ה"ה) במת עבו"ם שהוציא לכלבו, ואפילו אמריה לעבו"ם שהיא שבות שאין בה מעשה לא החיור כל שיש בה החול שבה באבות מלאכות, וכל שהו דכררה דאסורא דאורייתא גנאי הוא למת ואין היתור משום כבודו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל. והרשב"ד ז"ל פירשה לזו בשאינו מוציא לכבודו של מת, חדא דיוהר הוא מתקבד בבית ממה שהוא מתקבד בכרמלית, ואם מפני שלא יסריח בחום הבית הוציאוהו לכרמלית, והלא ממטה למטה (לעיל מג, ב) לא הותרו להפכו כדי שלא יסריח וכל שכן להוציאו לכרמלית, אלא הכא משום כבוד החיים הוא שהחיר, מפני שהיה מסריח וכדי לסלק מהם ריחו כדי שלא יהיו מלוכלכין בו החיור. ולענין מחלוקת רבי יהודה ור"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה פסק ר"ח ז"ל (על הגליון לקמן לה, ב) הלכה כרבי שמעון. מדאשכחן לרבא דהוא בחרא דסביירא ליה סתויה פסקו נוטל אדם את בנו (לקמן קמא, ב). ורבנו האי גאון ז"ל גם הוא נראה מדבריו שהוא פוסק כן, וכן פסק הרשב"ד ז"ל (פ"א מהל' שבת ה"ז). אבל הרב אלפסי ז"ל נראה שפוסק כרבי יהודה, מפני שכתב (ט, ב) דפיי ה"י) פסק כיה (מב, ה) הוא דאמר שמואל מכניו גהלה של מתכה ברשות הרבים אבל כל של עץ, ואמרינן התם (שם) דשמואל סביירא ליה כרבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה, וכן השמיט הרב ז"ל פסק שמונה שרלים (קז, ב) אותו ג' שמועות דליתנהו נהם ומפיק מורסא ולידה כבי דאוקימנא כר' שמעון. וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"א, ה"ז) כרבי יהודה. והרמב"ן ז"ל כתב לקמן בסוף פסקו כל כתבי הקדש (הכא, ב ד"ה ברלון) שאף הרב אלפסי ז"ל כר"ש הוא פוסק, שהרי הביא משנתנו שפסקה במה מדליקין (כטו, ב) דקתני חוץ מן הפחולה מפני שהוא עושה פחם ואוקמה כרבי שמעון, והני מתניתין דמפיק מורסא ולידה נהם ככר כתבן בפסקה האורג (קז, ה) דללמא הבי סביירא ליה, ומה שכתב בפסקה כיה (מב, ח) הוא דשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה [ד]סביירא ליה כרבי יהודה, בל לגמדת דלמאי דסביירא לן כר"ש אפילו של עץ נמי שרי. והא דתנן פטור, דלפיק חזי זיה מזויה ומחלה. איכא למידק מאי דוקייהו לאוקומה הכין, לימא דלא היה ביה אלא חזי זיה ומחלה. ויש לומר דמן המת משמע דפריש מן המת. ואי נמי יש לומר דאי הכי פשיטא ולא (רש"י)

בו הרמב"ן ז"ל ביום טוב פרה אין לזון (ביאה כו, ב) בספר המלחמות. ועוד יש לומר טעם בענין איסור הידיה כדי שלא יבא בחורשין וילמד, וגמלא בטל משמחת יום טוב. ובפ"ק דביאה (הל' יב) גרסונו בירושלמי מהו להעמיד חלב, אם אהה אומר כן, אף הוא מעמיד מיום טוב לחוב. אבל בתוס' (ד"ה הרי"ה) אמרו דלף מחובר בחלוב נפש מותר דבר תורה, והבא לא קאי לחלב דבש, אלא האגר תרתי דהיינו מכבד ומכבד. והא דלמרינו בפרק קמא דביאה (ג, א) גזירה שמה יעלה ויהלוא, איירי סמוך לחשיכה, ואפשר הבא נמי ברודה סמוך לחשיכה קאמר, ואי נמי ברודה בפירוש לזרד חול, ולביאה דמ"ד הם בפרק אלו עובדין (פסחים מח, א) דר' אליעזר ליה ליה האור, אבל למאן דלמחר הם דר"א אית ליה האור אי אפשר לאוקומה בביתו, אלא אפילו בעושה לזרד חול לא לבי. ולפי דברי התוס' איכא למימר דלפילו דבבא דרישא קאי, ואכילתו קתני ביום טוב במוזד לוקה אח הארבעים, ומיירי בחובב ומחבץ סמוך לחשיכה. ומכל מקום אין דרכם מחוורת, דודאי הכין משמע דמחובר אסור ביום טוב דבר תורה. חולב חייב משום מפרק. ואיכא למידק דהא אמרינו בפרק כלל גדול (לעיל עג, ב. עה, א) דאין דישה ואין עומר אלא בגדולי קרקע. ופירש"י ר"ת ז"ל בספר הישר בכתובות (סימן כג) בפרק אעפ"י (ס, א) דהי גוויני מפרק וניהו, מפרק בגדולי קרקע היו תולדה דש, ומפרק דלאו גדולי קרקע כגון הבא היו תולדה דממחה, שממחה הדל ומשקה ממנה החלב. אבל רש"י ז"ל (ד"ה מפרק) פירש שהוא תולדה דש. ולדידיה תקשי בן הא דהא אין דישה אלא בגדולי קרקע. גם לפירושו של ר"ת ז"ל קשה מדלמרינו בפרק חבית (לקמן קמד, ב) חולב אדם לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה, ואם איכא דחולב חייב משום ממחה, אפילו כשחולב נמי לתוך הקדרה לייבב דהא ממחה דהד, דלענין ממחה מה לי לתוך הקדרה מה לי לתוך הקערה. אבל לפירש"י ז"ל ניחא דכל שהוא מפרק בתוך הקדרה היו ליה כחולב הבא לתוך אורכ ואינו כדושה, אלא שאף לדברי רש"י נמי קשיא איך, דאין דישה אלא בגדולי קרקע. ויש לומר דר"א ליה הכין, ולא קיימא בן כותיה, ולפי זה חולב אינו אסור דבר תורה. ואי קשיא בך דהא אמרינו בכתובות (ס, א) פירש"י ר"ת ז"ל בספר הישר בכתובות (סימן כג) בפרק אעפ"י (ס, א) דהי גוויני מפרק וניהו, מפרק ולעולם לא כבירה בן כותיה וכן כתב רב האי גאון ז"ל, אבל ר"ח גאון ז"ל כתב דחולב מפרק גמור הוא וחייב, מההיא דמס' כתובות (שם) ואיכא נמי ביבמות (קיד, א). ולדבריו בהמה נמי גדולי קרקע מיקרי, וכדלמרינו בעלמא (עירובין כו, ב) גבי מעשר שני מה הפרט מפורש פרי וגדולי קרקע והאם פקר זלאו כתיב (ויקרא כז, לב). טעמא מאי אמור דגון דלמא אחי לשאויי גומות. פירוש: רבנן דלמרי אינו אלא משום שבות, אבל לרבי אליעזר דמחייב אי אפשר לומר כן, דהיכי מייחיי ליה חטאת וכל שכן ליה מיהא משום גזירת שאויי גומות, עד שידע בך שהשאה ארוח ממא, אלא טעמא דר"א דחשיב מכבד ומכבד מהקו ממש כבונה, ואי נמי מחייב משום מכה בפטיש. והאידינא דסביבא בן כר' שמעון שרי אפילו לכתחילה. פירש"י רש"י ז"ל (עיר"ק ר"ה כרבי שמעון) וכן בתוס' (ד"ה והאידינא) דלא קאי אלא אמרינו בלבד, משום דלא הוה פסוק רישיה ולא ימות, אבל מכבד אסור אפילו לר"ש, ולא פליגי רבנן הבא אמרי אינו חייב אלא משום שבות אלא במכבד בלבד, אבל במכבד כולי עלמא מודו, והא דקתני אחד זה ואחד זה אשבת ויום טוב קאי. וכן מפורש בתוספתא (פ"ו ה"י) וכתמים אומרים אחד שבת ואחד יום טוב אינו אלא משום שבות. ומפשיעא דהון סברא מדלמרינו בפרק מפנין (לקמן קכו, א) אמר שמואל מאי אכל לא את האורג שלא יגמור את האורג טול, משום דלחי לשאויי גומות, אבל אתחילי מתחילין, ומני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה, אלמא אפילו ר"ש מודה בכבוד הבית דלמחר, דהוה ליה פסוק רישיה ולא ימות, ואפילו ביום טוב אסור לכבד את הבית ואפילו בין המטות, כי הוא אחד משלשה דברים (ביאה כב, ב) שהיה עושה ר"ג להקל ואין חכמים מודים לו. ועוד דלמרינו בפרק כל הכלים (לקמן קכד, ב) ר"א מתיר אף בשל תמרה, ומתמהיני במאי אילימא מתמהיני ללל, בהא לימא ר"א אף של תמרה, ומאי תמהינא אי סביבא ליה כר"ש דשירי. אבל הרי"ף ז"ל הוה גאון ז"ל כאלו. ובעל הלכות גדולות (הלכות שבת פ"ז) כד פסק, דלפילו מכבד בדבאי שרי, והא דלמרינו בריש פירש"י פירש"י (שם) אבל לא את האורג גומות, לאו משום דלחי לשאויי גומות מחוץ כבוד קאמר, דהא לאו במכבד אלא בגומר בכבד בלא כבוד איירי, ואף על פי כן אסור משום שמה יראה שם גומות וישארה אורגם דלעת קאמר, לפי שלא ראה אורגם עד עכשיו ודך מכבדי אורג בכך לפי שנגעו טולו גומות ועשוין למלכות מפני האורחין. וההיא דביאה (שם) דהתיר ר"ג לכבד בין המטות ולא הוה לו חכמים, שלא הרי"ף ז"ל בתפוסה (ש"ת הרי"ף סימן יח) דהיינו חכמים היינו ר' יהודה, ולא קיימא בן כותיה אלא כר"ש, וההוא דמכבדות של תמרה דפרק כל הכלים (שם) גירסא אחרת יש לגאונים ז"ל בה, והבי גרסו: ואי מתמהיני ללל בה לימא ר"א אף של תמרה, סביבא ליה כר"ש דלמך דבר שאין מתכוין מותר. ורמינא רבי שמעון אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב אלא להכשר זרעים בלבד. איכא למידק מאי קושיא, דלרבי דבייתא כמתניתין דלענין שבת נקוב כשאינו נקוב, דהא כילי ר"ש דברייתא ללל נקוב כשאינו נקוב חוץ מהכשר זרעים בלבד. ויש מפרשים (עיר"ק רמב"ן בסוגיא) דדינא דמתניתין לא קשיא ליה, אלא ליבא דמתניתין קא קשיא ליה, דמדקתני במתניתין ר"ש פוטר בזה ובזה משמע ליה דר"ש עושה נקוב כשאינו נקוב לכל דבר, דאי לפטור בלבד התולש מעלין נקוב, הוה ליה למיתני התולש מעלין נקוב חייב ור"ש פוטר, אלא להכי תנא פוטר בזה ובזה, לאשמועינן דזה כזה לכל דבר, והיינו נמי דלמרינו דר"ש נקוב כשאינו נקוב מאי ליה, ואילו לא קשיא ליה אלא מאי דפטר התולש בשבת מעלין נקוב, הוה ליה למימר אלמא לר"ש נקוב בתלוש הוא, ומשום הכי קשיא ליה דהא דברייתא קתני מיהא דלענין הכשר זרעים לא הוה נקוב כשאינו נקוב. חדל דפוטרי בזה ובזה לא משמע שיהיה כלל גדול כל כך שלא יהא חקוק נקוב משאינו נקוב בשום מקום, דהא לא מפקי דברייתא מיניה אלא הכשר זרעים שיהא ראוי עליו להקשות. ועוד דאי דקדאמרת דלישנא דמתניתין כלל רבה לכל מילי, מאי קא מתרד לכל מילי ר"ש בתלוש משוי ליה, ושאינו לענין טומאה דהתורה ריבנה טהרה אלל זרעים, דהא דלחי טעמא דברייתא קאמר לענין דברייתא אמאי חלק ר"ש בין הכשר זרעים לשאר דברים, אלא לענין קושיתו לא אנוח בן כלום, דלחתי תקשי בן כלל דמתניתין, כיון שאי אפשר למהו נקוב כשאינו נקוב לענין הכשר זרעים מיהא, אם כן היכי קתני במתניתין פוטר בזה ובזה, דמיני שמעינן דזה כזה לגמרי. ועוד דדוחק הוא לומר דמאן דמקשה דמכרייתא לא הוה ידע טעמא דברייתא גופא, מאי שנא הכשר זרעים משאר מילי, אמאי בזה כהקוב ובעלמא כשאינו נקוב. וכן אין לפרש דהכי קשיא ליה דברייתא קתני אין בין נקוב כשאינו נקוב, וסביבא ליה דלחומר קאמר לכלל מילי שאינו נקוב מנקוב, דלם כן הוה ליה למיתני אין בין שאינו נקוב לנקוב. ועוד דהדיא תניא במס' בבלאים (פ"ו, מ"ח) עליון נקוב מקדש ושאינו נקוב אינו מקדש, ר"ש אומר זה וזה (אסורין) ואסורין ולא מקדשין, אלמא ר"ש לקולא חזיב בנקוב, וכל שכן דלא חזיב בשאינו נקוב לחומר. והפירוש המחזור מה שפירש בתוס' (ד"ה ורמינא) דדינא דמתניתין קא קשיא ליה, היכי פטר ר"ש בחולב מן הנקוב דהא לגבי הכשר משוי ליה לנקוב כמחויב, וברייתא גופא לא הוה קשיא דקא סלקא דעתך דאין בין נקוב כשאינו נקוב דקתני, היינו לכל מילי דתלוי בדרך כגון כלאים ומעשרות ושביעית ופאה, משום דכתיב בהו: אֲרֵיָךְ אוֹ אֲרֵיָךְ אוֹ אֲרֵיָךְ אוֹ אֲרֵיָךְ, ומשום דסביבא ליה לר"ש דלפילו נקוב לאו שדה וכרם מקרי ולא דלמחר מקרי, אבל לכל שאר מילי דלא תלוי בדרך כגון חלוב ומחויב כהכשר זרעים יש הפרש בין נקוב כשאינו נקוב, והא דקתני אלא להכשר זרעים בלבד, לאו הכשר זרעים ממש קאמר בלבד, אלא הכשר זרעים והדומה להם בלבד קאמר, והלכך שבת נמי ליייבב, והא סלקא דעתיה דמקשה הכין משום דלא הוה ידע לפרושי מאי שבת הכשר זרעים משאר מילי, ופירק לא דקדק"ה, אלא הכשר זרעים דוקא קאמר כפשיטא דברייתא וטעמא דקדמני וכו'. (רש"י א')

ב צה דף

אלא להכשיר זרעים בלבד א"ל לכל מילי רבי שמעון בתלוש משוי ליה ושאינו לענין טומאה דהתורה ריבנה טהרה אצל זרעים שנאמר [ויקרא יא-ז](#). על כל זרע זרע אשר יזרע בעא מיניה הוהא סבא מרבי זירא שורש כנגד נקב מה לי א"ר שמעון אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי זימנא חדא אשכחיה דיתבי וקאמר ומודה ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו א"ל השתא שורש כנגד נקב בעאי מינך ולא אמרת לי ולא מידי ניקב בכדי טהרתו מביעיא אמר אביי ואי איתמר להא דרבי זירא הכי הוא דאיתמר ומודה רבי שמעון שאם ניקב למטה מרביעית אמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב כמציא משקה טהור מלטמא גיסטרא ועדיין

כלי הוא לקדש בו מי חטאת ניקב כבונס משקה טהור מלקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר בו זרעים ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זיתים טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ניקב כמוציא רימונים טהור מכלום ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו אמר רב אסי שמעתי כלי חרס שיעורו כמוציא רימון אמר ליה רבא שמא לא שמעת אלא במקף צמיד פתיל והא רבא הוא דאמר מוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו לא קשיא

רש"י אלא להכשיר זרעים. הזרעים בתוכו עדיין נקוב אינו מקבל הכשר לטומאה ושאינו נקוב מקבל הכשר להלוט הוא והא רבי שמעון קאמר ליה וה"ג ר"ש אומר אין בין נקוב כו' לזילו לרבנן איכא טובא דהא מיחייבי אנהוב משום שבת ופטרי אשאינו נקוב: כלל מילי. לשבת ולקנות במשיכה ולא בכסף ולפרוזבול שאינו נכתב אלא על הקרקע: אשר זרעו. כדרך שאדם מוציא לזריעה למעטו מחובר כל זה להכי להגי זריעות יחירי דקרא ומיהו שאינו נקוב הלוט גמור הוא: מה לי אמר רבי שמעון. מי מודה דהא במחבר הוא האו שורש ואי הלשון ל' בשבת מיחייב: זימנין. פעם אחת: שאם ניקב. העדיף בכדי טהרתו ושאם נטמא נטהר בשבירה זו והיינו כמוציא זית דהנן במסכת כלים (פ"ג מ"א) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומודה ר' שמעון דהא דהשיב מחובר כל הזרעים שכתובו דהו ל' הוא כלי: ניקב בכדי טהרתו מיבעיה. דהו ל' שפוקי ביה בהנך דל'א כנגד הגב ואת פטת להו דכולהו מחובר ניהו: אי תאמר לדברי ירמיה. דמודה ר"ש בשום נקב: הכי הוא דליתאמר. שאם ניקב למטה מרביעית שאינו מחזיק רביעית מן הגב ולמטה דבזיר מהכי ל'א כלי הוא: חמש מדות גרסי: כמוציא משקה. נקב דק מלך שמשקה יול'א כו: טהור מלטמא גיסטרא. כלומר אם כלי שלם הוא אינו נטהר בכך אבל אם היה שבר כלי והיה ראוי להשתמש בו ממקבל טומאה משגבר כדתנן הן וקרקרוהו ודופנותיהן יושבין שלא מסוכמין כו' באלו טרפות (חולין דף נ"ד) וניקב שוב כמוציא משקה אינו טמא עוד משום חרס: גיסטרא. שבר כלי ולקמיה מפרש טעמא דאין שבר כלי חשוב להלנינו משניקב ולומר הבא גיסטרא אחר ונגיח תחתיו לקבל טיף טיף הנוטף מזה אבל אם היה כלי שלם וניקב מעט אין מאבדין אותו אלא אומר הבא גיסטרא אחר ונגיח תחתיו ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת. כלומר אם כלי שלם היה וניקב כמוציא משקה עדיין כל חרס כלי עליו ואפי' לקדש בו מי חטאת באשר פרה דבעינן כלי ראוי דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי וכו' שמקבל טומאה: ניקב ככונס משקה. שאם מושיבו על המים נכנס בתוכו דהיינו נקב רחב קצת: טהור מלקדש בו מי חטאת. טהור ל'א דוקא אלא כמו טהר יומא (בבבא דף כ"ג) כלומר בטל לו מחורט כלי לענין מי חטאת: ועדיין כלי הוא לענין הזרעים. הזרעים בתוכו דכתלשין ניהו ואפילו לרבנן שאין נקב זה ראוי להריח לחלוות הקרקע: ניקב כשורש קטן. הו טפי מבכונס משקה: טהור מלהכשיר זרעים. לרבנן דהו עדיף נקוב: ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים. שהוא שיעור לטומאה בכל כלי חרס העשוי לאוכלין סתם כל זמן שלא יחדו לרימונים ומקבל עדיין טומאה: טהור מלקבל בו זיתים. כלומר מלקבל עוד טומאה משום חרס סתם כלי חרס שהרי שיעורו כזיתים ואם היה עליו טומאה נטהר ממנה: ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים. שאם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם היה מיוחד לרימונים מהחילה לא נטהר: טהור מכלום. משום כלי אלא ח"כ מניינו לגיסטרא יומא בחורט גיסטרא: ואם היה מוקף צמיד פתיל. והוא בזהל המת אין טומאה נכנסת בו דרך נקב ומלי על כל מה שכתוב: עד שיפחת רובו. דכל כלי פתוח כתיב (שם) דרך פתח נכנסת לו טומאה ול' דרך נקביו: אלא במוקף צמיד פתיל. שאם ניקב כמוציא רימון אינו מלי: (רש"י)

תוספות לשאינו נקוב דלכל מילי נקוב ושאינו נקוב שוין ואזלינן לחומרא דבמקום דהו תלוש חומרא חשבינן תרויהו כתלוש ואי הו מחובר חומרא כמו שבת וכלאים חשבינן תרויהו כמחובר אלא בהכשר זרעים דלא החמירו לאחשוי נקוב כתלוש כשאינו נקוב אלא אוקמיה אדיניה ליחשב כמחובר וצ"ל לפי זה דאין תורמין לר"ש מן הנקוב על מירות הגדלים בקרקע כמו באינו נקוב דאזלינן לחומרא ור"י פי' דהכי פריך ר"ש אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב אלא הכשר זרעים בלבד וכיון דגבי הכשר זרעים חשוב נקוב כמחובר אע"ג דהו להקל שאינו מקבל הכשר ש"מ מדאורייתא חשוב כמחובר דאי מדאורייתא חשוב כתלוש היכי הוה מטהרין להו מדרבנן כשנגעה דנקוב חשיב מחובר מדאורייתא ובכל מילי נקוב ואינו נקוב כמחברים חוץ מהכשר זרעים בלבד דאחמיר רבנן לטמוי כשאינו נקוב והשתא משני שפיר שאני לענין טומאה כו' דהתם הוא דכתב רחמנא בהדיא דחשיב נקוב כמחובר אבל לכל מילי חשיב כתלוש ולהכי פטר במתני' אבל קשה לאלו הפירושים דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה משמע דעדי לאיתוי מבריתא דלא משוי נקוב כשאינו נקוב זה אינו ויש לפרש דה"ק. אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה ורמינהו כו' דאדרבה שאינו נקוב כנקוב משוי ליה ועוד פ"י דה"ק אין בין נקוב לשאינו נקוב מעשר ופאה וכלאים דכיון דכתיב בהו שרד וכו' וכן במעשר כתיב היתוא השדה שנה שנה חשיב תלוש בין נקוב בין שאינו נקוב ואין בו חילוק אלא לענין הכשר זרעים וכל דמי ליה כגון שבת שאינן תלוש בדבר שהוא חשוב שדה אלא בתלוש ומחובר ובהנהו לא הו נקוב כשאינו נקוב ולפי זה אתי שפיר הא דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה ורמינהו דלא משוי נקוב כשאינו נקוב: ומודה ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו. פי' כמוציא זית דסתמו של כלי חרס לאוכלין ושיעורו כמוציא זית ונראה לר"י דהיינו טעמא דמודה משום דבטל אגב קרקע כשניקב בכדי טהרתו דוקא בניקב כמוציא זית אבל בכלי המיוחד למשקין אע"פ שטהרתו כבונס משקה לא אמרי' דבטל דאפי' לרבנן לא חשבי ליה כמחובר כבונס משקה אלא כשורש קטן כדאמר בסמוך: טהור מלקדש בו מי חטאת. וכ"ש דטהור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין: טהור מלהכשיר בו זרעים. משמע דכלי חרס בעי נקיבה ודלא כפי' הקונט' בפ"ק דגיטין (דף ז.) שפירש דספינה של חרס דכיון שהיא של עפר חשובה כנקובה ועת לקצר: ניקב כמוציא רימון טהור מכלום. תימה לר"י היכי קאמר דטהור מכלום והלא אם יחדו לגיסטרא מקבל טומאה כדפי' בקונט' וכפירושו דאין כן הוא שהרי אפילו אם נשברו בשברים דקים מקבלים השברים טומאה בתורת גיסטרא כשנשאר בשברים שיעור המפורש במסכת כלים (ס"ב משנה ב) ומייתי לה פ"ה אלו טריפות (חולין נ"ד) הדקים שבכלי חרס הן וקרקרוהו ודופנותיהן יושבין שלא מסוכמין שיעורו בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו' ועוד קשה לרש"ב דהו מצי למימר שש מדות בכלי חרס וי"ל דכשנשבר לגמרי השברים ראויין לגיסטרא אבל כשהכלי שלם אלא שניקב כמוציא רימון אין ראוי לגיסטרא ואפי' יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם אבל מתוך פי' הקונט' משמע דכשניקב כמוציא רימון הוא לגיסטרא דפירש טהור מכלום משום כלי א"כ מצנינו משום גיסטרא ולפירושו הוא דלא נקט'ו מדות דלא מיירי אלא כשיכול להשתמש כדרך ניקב כמוציא רימון אין ראוי אלא אם כן מטחו על צידו: שמא לא שמעת אלא במוקף צמיד פתיל. תימה לר"י דילמא במיוחד לרימונים שמע ואצטרף לאפוקי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוציא זית אין לו טומאה כו' וי"ל דמשמע דבסתם כלי חרס איירי בלא יחדו ולכא למימר דלענין הכשר זרעים. שמע כמ"ד בסמוך שיעורו כמוציא רימון לפירש הקונט' דפירש דלענין הכשר זרעים פליגי דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבא סבירא ליה דלענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן: (תוספות)

רש"י ועדיין כלי הוא לקבל רימונים. פירוש: אם יחדו לרימונים, אבל סתם כלי חרס שיעורו כמוציא זיתים וכתנן במס' כלים (פ"ג, מ"א) וכמו שכתב רש"י ז"ל (ד"ה ועדיין). ובמקום ולפנינו: "ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו. ואם מוקף צמיד פתיל כפי מלי על מה שכתובו אע"פ שלא הוקף צמיד פתיל כיון שלא נפחת רובו דקלי פתוח כתיב (במדבר יט, טו) כך פירש"י ז"ל, וז"ל דלענין צמיד פתיל בעינן סתימה מעליא וכדמכאן ההם במשנת מסכת כלים (פ"ג מ"ג), הני מילי דרך פיו ואפילו נקב כל שהוא, ומו הדרדיו כשנפחת בכדי שיעורו, כדכתיב רובו ובזרטי כמוציא רמון, אבל בפחות מכן לא בעינן סתימה כלל. אבל ר"ח ז"ל (בחוס' ד"ה ולענין) הקשה היאך אפשר שיהיה נקוב כמוציא זית או כמוציא רמון ויהא מלי בהל המת, והא ראוי בנגיעה ממקום הנקב. ולפיכך פירש הוא ז"ל דלעולם בשסה הנקב היטב, אלא דעד רובו א"כ עד מוציא רמון קרוי כלי, ומלי בלמדי פתיל, אבל יותר מכן אינו כלי, ואפילו הקיפו צמיד פתיל אינו מלי, דהו ליה כלאוכלין שגבן בטיט דלמרינן בזבחים (ג, ד) דאינו מלי בהל המת, ואם תאמר אי"כ מהו חל מבעיה ליה התם לרבא במסכת פ"ק (קה, א) גבי חבית שנקבה וסתמוה שמיים אהך חלית והניח חלית מהו, דלמלא לא בעי סתימה גמורה. יא וומר דהכי קאמר סתם חלית והניח חלית סתם מן השמיים מהו שיזכרוהו, אהך חלית חלית מהו, דלמלא לא בעי סתימה כלל פשיטא דחיתא מללא. (רש"י)

הא ברברבי והא בזוטרי אמר רב אסי שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גיסטרא בלבד מאי טעמא אמר רב זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר' אבין ור' יוסי בר' אבדא חד אמר כמוציא רמון וחד אמר כשורש קטן וסימניך אחד המרבה ואחד הממעיט אמר רב חיינא בר כהנא משמיה דרבי אליעזר כלי חרס שיעורו כמוציא זיתים ומר קשישא בריה דרבה מסיים בה משמיה דרבי אליעזר והרי הן ככלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו:

רש"י ברברבי, ברובו: זוטרי, כמוציא רמון בטל ליה מכלי: שונין, התנאים שונין בדייתא: כלי חרס, דשיעור הראשון האמור בו לכתבו במקרה משום כלי: ככונס משקה. הוא למכיל ליה מיהא מתורת מי טהלת ולא אמרו נקב מוציא משקה חשוב נקב לכלים אלא לגיסטרא דהתם ודאי אי נקבה הכי כמוציא משקה משדל שד ליה: שאין אומרים הבא גיסטרא. אחרת לגיסטרא זו להניח תחתיה לקבל הטיפין אבל כלי שלם חסון עליו ומשום נקב פורתא לא שדו ליה ומניחין גיסטרא תחתיה: פליגי בה. בהכשר זרעים: וסימן. ללא הטיעו למימך חד אמר כמוציא זית: אחד המרבה ואחד הממעט וכלכד שיטין כו'. בדייתא היא (מנחות קי). והיא כך לסמן שאחד מן האמוראים ריבה לשער בגדול שבשלתו ואחד ממעט לשער בקטן שבשלתו ולא בדיעונו כונס משקה ומוציא משקה ליכא למיטעי בהן לענין זרעים: שיעורו כמוציא זיתים. לטהר מטומאה: הכי הוא ככלי גללים. משניקב כמוציא זית ואפילו יחדום לרמונים והא דתנן כלי בעלי בתים שיעורו כרמונים גבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פ"ג מ"א): (רש"י)

תוספות הא ברברבי והא בזוטרי, פי' בקונטרס ברברבי ברובו זוטרי כמוציא רמון וקשה לר"י דאין זו שיעורו ומה קרי ברברבי ומה קרי זוטרי לידע איזה הוא כמוציא רמון ונראה לר"י דברברבי כמוציא רמון ובזוטרי שמוציא רמון הוא יותר מרוב סגי ברוב והא דקאמר עד שתיפחת רובו לא קאי אשיעור דמוציא רמון אלא אשיעור דמוציא זית: ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו. פירש רש"י דאין טומאה נכנסת דרך נקב דכל כלי פתוח כתיב דדרך פתחו נכנסת ולא דרך נקב ומקשינן דתנן בפ"י דמסכת כלים (מ"ב) ואלו מצילין בצמיד פתיל כו' ומצילין בין מפייהם בין מצדיהם משמע דצריך שיהא מוקף צמיד פתיל כשניקב מצידו ועוד דתנן בתר הכי זמנה מקיפין בדין ובחרסית כו' ובכל דבר שהוא מתמרח ואין מקיפין לא בבעץ ולא בנפרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד משמע דנקב כל שהוא נכנסת. טומאה ועוד דתנן התם ומייתי לה בהגוזל קמא (ב"ק קה). חבית שניקבה וסתמיה שמרים הצילוה פקקה בשמע דצריך שיהא מוקף צמיד פתיל כשניקב מצידו ועוד דתנן בתר הכי זמנה מקיפין ואומר ר"י דאנים קושיות לפירוש הקונט' דודאי בפתח נכנסת טומאה אפילו דרך נקב קטן ובענין עד שישתם לגמרי כל הפתח ולהכי צריך מירוח וההיא דבין מפייהם בין מצדיהם לא מיירי שניקבו כשבר מן הצד אלא נעשה לצורך פתח וההיא דהגוזל דחבית שניקבה מיירי כשנפתחה רובה או כמוציא רמון דחשיב כפתח ובעי סתימה לחומרא בצמיד פתיל ובכונס משקה פירוש כיון שעשוי למשקים ואוכלים ויש בו נקב כונס משקה אינו מציל בצמיד פתיל על מה שבתוכו דגורו אטו ההוא דמיוחד למשקין לחודייהו ולענין קבלת טומאה הוי כלי כיון שמיוחד לאוכלין ובנקב כי האי נכנסה טומאה ותיירך ר"י דהא דבעי הכא נפתח רובו או כמוציא רמון היינו דוקא בניקב במקום שנשאר עוד שיעור כלי מן הנקב ולמטה כשיעור המפורש בההיא דמייתי באלו טריפות (חולין נה). אבל ניקב למטה במקום שאין נשאר למטה מן הנקב כשיעור כלי הוי שיעור לאוכלים בכונס משקה כי ההוא דמסכת כלים (ע משנה ח) ור"ת מפרש בשמעתין הכי עד שיפחת רובו מועיל צמיד פתיל אם הנקבים נסתמים אבל בנפתח רובו או במוציא רמון שוב אין מועלת סתימה אלא הוי ככונסין שגבולן בטיט שאין ניצולין כדאמרינן בריש זבחים (דף ג:) דכיון שנפתח רובו בטלו להו מתורת כלי וההיא דחבית שניקבה וסתמיה שמרים מיירי בשלא נפתחה כשיעור וסתמו שמרים כל הנקב והא דבעי רבא [התם] [בב"ק שם] (סתם) אגף חציה מהו ה"פ אגף חציה וסתמיה שמרים חציה מאי מי הוי סתימה מעליא או לא ומייתי מפקקה בזמורה דלא חשיבא סתימה בלא מירוח בין זמורה לחבירתה הכא נמי לא חשיבא סתימה אגף חציה וסתמיה שמרים חציה ומשני התם לא קאי הכא קאי: פליגי בה תרי אמוראי. פי' בקונטרס דלענין הכשר זרעים פליגי ואומר ר"ת דמסכת עוקצין (פ"ב משנה ג) תנן דהכשר זרעים כשורש קטן אלא אמר ר"ת דלענין מוקף צמיד פתיל פליגי: שיעורו כמוציא זיתים. וא"ת מתני' היא במס' כלים (פ"ג מ"א) העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים וי"ל דאיצטרך ליה לאשמעינן דלא מהני בה יחוד לרמונים ולאמוקי מדרבא ולהכי מסיים בהו לפרושה הרי הן ככלי אבנים שהם טהורין בכל ענין: (תוספות)

רשב"א לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי, פירש רש"י ז"ל: ברברבי – ברובו, בזוטרי – כמוציא רמון. וכן משמע לכאורה מדלמרא רבא נקב כמוציא רמון טהור מכלום, ואם הוקף בצמיד פתיל עד שיפחת רובו, דלמלא רובו יותר ממוציא רמון. והקשו עליו בתוספות מהתנן במסכת כלים (פ"ג, מ"ז) חבית שנקבה וסתמיה שמרים הילכה, והרי חבית כלי גדול הוא ואם הולכים בו אחר רובו היאך אפשר לשמרים לכתוס רובו, וההיא גבי למיד פתיל תנינן לה במסכת כלים פירק אלו כלים (פ"ג, מ"א) מצילין בצמיד פתיל, ובתוספתא (פ"ג, מ"א) הקני עלה ר' יהודה אומר אין למיד פתיל מבפנים, כילד חבית שנקבה וסתמיה שמרים אינה מללח והכמים אומרים מללח. על כן פירשו בתוס' (ד"ה הא) ברברבי – כמוציא רמון, בזוטרי – ברוב. וההיא שבנקבה כמוציא רמון, ואפשר לשמרים לכתוס כמוציא רמון. ולפי דבריהם נראה לפירש דהא דאמר רבא וצמיד פתיל עד שיפחת רובו לאו אמוציא רמון דמליק מיניה קאי, אלא מלתא בלנפוי נפשה קאמר, כלומר: ויש מדה אחרת בכלי חרס שאינה לטהרת עממו אלא לטהרת כלים שבחובו, שא"ע שנקב מציל בצמיד פתיל עד שיפחת רובו, ועלכך בזוטרי ובפתח ממוציא רמון, ומשום דשיעור רובו הוי דינא, ומוציא רמון חומרא להחמיר עליו אפילו במעוטו, לפום כן נקט רבא רובו משום דליהו דינא. ומיהו לעיקר קושיא תוס' שהקשו ממנהיחין דחבית שנקבה, כתב הרמב"ן ז"ל דליה קושיא, דחבית כלי העשוי למשקין הוא, וכל העשוי למשקין שיעורו בכונס משקה בצמיד פתיל, ודעתנן במס' כלים (פ"ט, מ"ח) נקב העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים, העשוי למשקים שיעורו במשקין, העשוי לכך ולכך מטיילין אותו לחומרא בצמיד פתיל ובכונס משקה. פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר כמוציא רמון וכו'. פירש רש"י ז"ל (ד"ה פליגי): דהכשר זרעים פליגי. והקשו עליו בתוס' דהא דהדיח תנן במסכת עוקצין פ"ב (מ"ז) גבי הכשר כמה הוא שיעורו של נקב כדי שיהא בו שורש קטן. והם פירשו לענין למיד פתיל ובסתם כלי. והרמב"ן ז"ל (בסוגייתו) הקשה דסתם כלי חרס לאוכלין הוא, ושיעורו כזיתים או יותר ושורש קטן פחות מכן הוא. ופירש הוא ז"ל דהכשר זרעים הוא, כדברי רש"י ז"ל, ולכרימי שמעון קאמרי דליהו מיקב בנקב ואפילו הכי בהכשר בעי טפי. וולדבריו אני תמיה היאך נחלקו סתם אמוראי אליבא דר"ש דלית הלכתא כותיה. ולדברי כולם אני תמיה אם להכשר זרעים או לצמיד פתיל הוא, למה הכניסו דברי רבי יוחנן ולפנינו: עולא בלמנעו, דלמעלה אחר דברי רבא רבא ורב אסי היה לו לאמרה. ולכך עיון. הדקן עלך פירק המנעו (רשב"א)

פרק אחד עשרה - הזורק

מתני' הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חייב. מרשות היחיד לרשות הרבים באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים מטרין כיצד שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב והזורק פטור שכן היתה עבודת הלויים שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין:

רש"י מחני' הזרק רבי עקיבא מחייב. טעמא מפרש בגמרא: כיולד שחי גזוזטראות כו'. רבנן קאמרי להו: גזוזטראות. זיזין היוצאין מן הכותל ומניחין עליהן נסרים להלך: זו כנגד זו. בשני לדי רה"ר והו' רה"י גבובות ו' ורחבות ד': פטור. שלא מצינו זיקה והושתה במלכות המשכן מה"י לרשות היחיד ורחב רה"ר מפסיק ביניהן שלא יהיה עבודה הלוים כך להושתה הרשעים מעגלה לעגלה שבזדה אלא לעגלה שלפניה (ושלחמריה) שארבע עגלות היו לפני מריי שהיו נושאין הרשעים המשכן והן הולכין שהים אחת זו בצד זו כדלמרינן בגמ' ושהיו פורקין את המשכן לטעון על העגלות היו מעמידין העגלות כדרך הליכתן שהים זו אצל זו סמוך למשכן ושהים זו אצל זו לפניהם דרך הליכתן לאורך רה"ר שהיו רוצים להלך אחר עמוד הענן האולך לפניהם ופורקו המשכן היו מושיטין הרשעים לאותן שעל שחי העגלות הסמוכות למשכן והן מושיטין לאותן שלפניהם אבל מעגלה לעגלה שבזדה לא היו כריכין להושיט שהרי שהיו סמוכות לפורקי המשכן: היו שהיו בדיוטא אחת. כלומר בעליהם אחת באורך רה"ר על פני הצידי ויש הפסק רה"ר ביניהם: הזרק פטור. הואיל ולמעלה מ'י ולא מצינו זיקה מה"י לרה"ר דרך רה"ר במשכן לא באורך ולא ברוחב: והמושיט חייב. שמצינו הושתה כיוצא בה למעלה מ'י במשכן מה"י לרה"י וקצת אורך רשות הרבים מפסיק ביניהם: כך היה עבודה הלוים. ומפרש ואולי כיולד מצינו כוז בעבודתו. שבשתי עגלות זו אחר זו כרשות הרבים פורקי משכן מושיטין לאותן שעל העגלות שאכלן והן מושיטין לאלו שלפניהם אבל לא זורקין שאין אותן הרשעים נזרקות מפני כובדן: (רש"י)

תוספות מחני' הזרק. כיצד שתי גזוזטראות כו'. תימה לרבה דמוקי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן (לעיל ד' ד.). בקלוטה ופליגי למטה מעשרה לא אתי שפיר כיצד דהא לא קאי אדלעיל דהבא איירי בגזוזטראות למעלה מעשרה דומיא דעגלות ואפילו ר' עקיבא נמי מודה התם ולמאן דמוקי פלוגתייהו למעלה מעשרה אתי שפיר ומיהו יש בירושלמי איכא דתני כיצד ואיכא דלא תני כיצד ומפרש התם דההוא אמורא דמוקי פלוגתא למעלה מעשרה תנא כיצד וההוא דמוקי לא למטה מעשרה לא תני כיצד. (תוספות)

רש"י מחני' שהי גזוזטראות כרשות הרבים זו כנגד זו המושיט והזרק מוז לזו פטור. כלומר: שלא היה הושתה כוז במשכן. שהיו בדיוטא אחת ולפניה נוסף: המושיט חייב וזרק פטור והמושיט חייב כך היה עבודה הלוים. קשיא לי והא הושתה הרשעים על גבי עגלות, כשחי דיוטות כרשות הרבים זו כנגד זו היה, שהרי העגלות לאורך רשות הרבים היו, ורחבן לרוחב הרשות וארכן של הרשעים הנהוגין על רוחב העגלות לרוחב הרשות היה, כדלמרינן בגמרא שמהן למדנו רוחב רשות הרבים שהוא שש עשרה אמה, ואם כן על כרחנו לרוחב רשות הרבים היו מושיטין הרשעים, ובין שכן ארבעה מושיט מוז לזו כשהן זו כנגד זו כרשות הרבים ליחייב (כרשות הרבים) שכן היה עבודה הלוים, ובשתייהן בדיוטא אחת כלומר: לאורך רשות הרבים ליפטר שלא היה עבודה הלוים כן. עד שראיתי לרבנו האי גאון ז"ל ענין יראה שאין ההקפדה כשהגזוזטראות לרוחב הרשות או לארכה, אלא בשתי הגזוזטראות עשויות לעשות דיוטא אחת כעגלות ששהיו נעשות דיוטא אחת, או שחי דיוטות שלא כעגלות של מדבר, ומפני שאין דרך לקרות רה"ר כשמושיט מוז לזו בשני לדי רה"ר פטור, אבל כשהן לאורך הרשות שדרך לעשותן לדיוטא אחת חייב. וזה לשונו: שהי גזוזטראות זו כנגד זו כרה"י, גזוזטרא רה"י היא, וכשהים זו כנגד זו כרה"י ומפולגות זו מוז ואינן דומות לדיוטא אחת, אלא זו רשות לעגמה והיא רה"י וזו רשות לעגמה והיא רה"י וכי' אבל אם הגזוזטראות שהיו העומדות כרה"י מוכנות להיות דיוטא אחת ורשות אחת, ובאיהו כל שמריכבין נכר מוז לזו על גבי רשות הרבים כדי להיות שהיו דיוטא אחת ורשות אחת, אם עשאן כן מצעוד יום הרי הן כרשות אחת ומותר לטלטל מוז לזו על גבי אותה הנכר שהיא מתוח מוז לזו על גבי רשות הרבים, כדתנן ההם (עירובין עה, ב) לענין חריץ שבין שתי חירות, עמות עשרה ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחת, והנן עלה נהן עליה נכר שהיא רחב ארבעה טפחים, וכן שני גזוזטראות זו כנגד זו, מערבין אחת ואין מערבין שנים, פחות מכלן מערבין שנים ואין מערבין אחת, והכי קאמר בב' גזוזטראות כחריץ, אם נהן על שני הגזוזטראות נכר שהיא רחב ארבעה, וגזוזטראות גבהן עשרה הרי הן כרשות אחת, ואם הנסרים מוציבין ביניהן מצעוד יום אלא שקדש היום ולא חורבו, אסור להושיט מוז לזו ובין זולתו, ואם הושיט חייב, כי כך היו העגלות שנמסרו במדבר ללוים. שהי עגלות זו אחר זו כרשות הרבים, והיו מותחין הרשעים ומניבין קרש על שתי עגלות ראשון זה על זו וראשון זה על זו כנסר שפירשנו ענינו למעלה, והיו שהיו בדיוטא אחת המושיט מוז לזו חייב, כי כן היה דרכן של לויים בחול שהיו מושיטין את הרשעים מוז לזו והוא מלאכתו, ולפיכך העושה כן בשבת חייב, אבל לא היו זורקין כדי שלא לנהוג בזיון בקרשים, ולפיכך הזרק מוז לזו פטור אבל אסור. והואו כפיכך:

כפירוש ז' כי בטורה גדול נעלה לטו. ע"כ. (רש"י)

ב צו דף

גמ' מכדי זריקה תולדה הוצאה היא הוצאה גופה היכא כתיבא א"ר יוחנן דאמר קרא **[שמות לו-ו]** ויצו משה ויעבירו קול במחנה משה היכן הוה יתיב במחנה לוי ומחנה לוי רה"ר הואי וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"ר דידכו לרה"ר וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה מלאכה כדכתיב **[שמות לו-ז]** והמלאכה היתה דים וגו' גמר העברה העברה מיהו"כ כתיב הכא ויעבירו קול במחנה וכתיב התם **[ויקרא כה-ט]** והעברת שופר תרועה מה להלן ביום אסור אף כאן ביום אסור אשכחן הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפוקי ומה לי עיולי מיהו הוצאה אב הכנסה תולדה ומכדי אהא מיחייב אהא מיחייב אמאי קרי לה האי אב ואמאי קרי לה האי תולדה נפקא מינה דאי עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מיחייב תרתי ואי עביד אב ותולדה דידיה לא מיחייב אלא חדא ולר"א דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרו לה אב ואמאי קרו לה תולדה הך דהואי במשכן חשיבא קרי לה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא לא קרי לה אב אי נמי הך דכתיבא קרי אב והאי דלא כתיבא קרי תולדה והא דתנן הזרק ד' אמות בכותל למעלה מ'י טפחים כזורק באויר למטה מ'י טפחים כזורק בארץ והזורק בארץ ד' אמות חייב זרק ד' אמות ברה"ר מנלן דמיחייב אמר ר' יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה אורגין מחטיין למה להו אלא שכן תופרי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי במחטיין דילמא בתוך ארבע הוו יתבי אלא אמר רב חסדא שכן אורג יריעות זורקין בוכיאר ביריעה והלא אגודו בידו בניסכא בתרא והא במקום פטור קאזלא אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשואליהן ודילמא גבי הדדי הוו יתבי מטו הדדי בחפת ודילמא שלוחיו הוו משלחי ותו מי שאילי מהדדי והתניא לודא **[שמות לו-ד]** איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ממלאכתו הוא עושה ואינו עושה ממלאכת חבירו ותו מעביר ד' אמות ברה"ר מנלן דמחייב אלא כל ד' אמות ברה"ר גמרא גמירי לה: אמר רב יהודה אמר שמואל מקושש מעביר ארבע אמות ברה"ר הוה במתניתא תנא תולש הוה רב אחא ברבי יעקב אמר מעמר הוה למאי נפקא מינה לכדבר דאמר רב מצאתי מגלת סתרים ב' ר' חייא וכתוב ביה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (ואם עשאן כולם בהעלם אחת) ואינו חייב אלא אחת אחת ותו לא והתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מניינא למה לי וא"ר יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם א' חייב על כל אחת ואחת אימא אינו חייב על אחת מהם רב יהודה פשיטא ליה להמעביר חייב ומתני' פשיטא ליה דתולש חייב ורב אחא בר יעקב פשיטא ליה דמעמר חייב מ"ס הא מיהת לא מספקא ומ"ס הא מיהת לא מספקא: ת"ר מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר **[במדבר טו-לב]** ויהיו בני

ישראל במדבר וימצאו איש וגו' והלהן הוא אומר [במדבר כז-ג] אבינו מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי ר' עקיבא אמר לו ר' יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כיסתה ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק

רש"י גמ' מכדי זריקה תולדה להולאה. על כרחיך תולדה היא לכל נמנית באבות מלאכות ותולדה להולאה היא שאין כך תחת תולדת אב אחר דמעין הולאה היא האמורה באבות מלאכות: מחנה לוי ר"ה הוא. שהיו הכל מוויין אלל משה רבינו: מנה"י דידכו. מההלכות: דשלימה ליה עבדוקתיה. שהיה הנדבה כדי להשלים: סברא היא. להיות הכנסה תולדת הולאה שהיא מעין לה כשאר תולדות שהיא מעין מלאכות: מכדי האחי מיחייב והאחי מיחייב. כדתנן (לעיל פ"א ב.) שפט העני יוד לפנים: נפקא מינה. דכל אבות מלאכות: שתי אבות. דלח דמיון ושתי תולדות דשתי אבות: ולכ"ר כו'. במסכת כריתות פסקא אמרו לו: והא דתנן. בפירקין: בכותל. כדמתיק לה בדבילה שמינה ונדבקה: כוזק באויר. ופטור דלח נח ברשות הרבים דלח רה"ר למעלה מעשרה וברה"י נמי לא נח שאינו מקום מסוים שהיא רחבו ד' שהרי לא נח ברשא כותל אלא בפניו: כוזק בארץ. דלח רה"ר הוא וחיוב וכיון דלח רה"ר הוא ונח בכל דהו מיחייב ורשותא לנפשיה לא הוי לא כרמלית ולא מקום פטור הויל ובפניו נח ולא נח כדראשו שהיא מקום מסוים: תופרי יריעות. מעשה רוקם: גבי הדלי. בתוך חמה אחת ואין כריכין לזרוק אלא להושיט: מנו אהדי במחמין. כשמתחין את החוט מכן זה את זה במחט: בוכיאר. כלי שקנה של ערב נחון בו שזרקין בין שני דופני היריעה: והלא אגזו בידו. חוט של ערב הוא ארוח והקנה נכרך בחוט ואינו נשמט ממנו: בניסבא בתרא. בחוט האחרון של קנה שהקנה נשמט מהחוט והבוזיאר נופל: ניסבא. זריקה אחרונה של חוט לזון המיסך: והא במקום פטור אולא. בין דופני היריעה ואין זה רשות הרבים אלא מקום פטור דלח רחב ד': לשאליהו. אורגי יריעה אחרת ויש לו לזה שנים: ה"ג ודלמא שאליהו גביהו הווי יתבין: מנו אהדי בחפת. אי גביהו הווי יתבי מגיעין יוד של זה בשל זה בשפת היריעה כשמתחין חוט הערב: בחפת. כמו חפת חלוקה (יומא ד' עז:): שלחופי הווי משלחפי. לעולם גבי הדדי הווי יתבי אלא שאין מכוונים אלא זה נמשך לפנים וזה לאחור: ואין עושה ממלאכת חיבור. שכולם מוכנים בכלי אומנותם ולא הורכבו לישאלו: מעביר ד' אמות הוא. לא הלשן ולא עימון אלא העביר ד' אמות לכך נהרג: מעמר. הלשון ומפוזריו היו ועמרו כדלמרו (לעיל ד' עג:): האי מאן דלניף מלחא חיוב משום מעמר: מגילה סתיים. שהסתיקה לפי שאין כותבין הלכות: ואינו חייב אלא אחת. על כרחיך לענין שוגג קלמא ולחטאת דבמזיד תרי קטלי לא מקטלי ובהכי פריך והא חנו כו': ואינו חייב על אחת מהן. מיהא יש בהן אחת שאינו נהרג עליה ולא פירש איוו היא והאשקא לרב יהודה אין זו העברה שהרי נהרג מקושקש עליה ולמניהתא אין חושב באותו ספק: (רש"י)

תוספות הוצאה גופה היכא כתיבא. ואע"ג שהיתה במשכן כדאמר הם הורידו קרשים מעגלה כו' מכל מקום אי לאו דכתיב לא הווי מחייבי עלה לפי שמלאכה גרועה היא כדפי' לעיל (דף ב.). וממאי דבשבת קאי. ר"ח ל"ג כל זה עד אשכחן הוצאה דהא אפילו בחול קאי נפקא ליה שפיר דהוצאה מלאכה הוא דהא רחמנא קרייה מלאכה כדכתיב ואיש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש וכתיב ויכלא העם מהביא אלמא קרי להוצאה מלאכה וכן דריש בהדיא בירושלמי: הכנסה מנלן סברא הוא כו'. וא"ת מה צריך להאי סברא כיון דהוות במשכן כדאמר הם העלו קרשים לעגלה כו' דהא בסמוך משמע גבי זריקה דאם היתה במשכן הווי אתי ליה שפיר וי"ל דבזריקה נמי איכא סברא מה לי ע"י הוצאה מה לי ע"י זריקה דאי לאו סברא לא הווי מחשבינן לה תולדה דהוצאה ואי לא הוות נמי במשכן לא הווי מחייבין עלה מסברא לפי שמלאכה גרועה היא: ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי לה אב כו'. הווי מצי למימר דנפקא מינה לענין התראה כדפי' בפ' כלל גדול (לע. ל עג:): ואיכא למימר דהיינו דקמשיני הך דהוות במשכן חשיבא כו'. אית דגרסי הך דהוות במשכן חשיבא קרי לה אב והך דלא הוות במשכן חשיבא קרי לה תולדה ולפי זה יש מלאכות דהווי במשכן גוון מנכש ומשקה זרעים דלא חשיבי ולא הווי אבות וכן אי גרסינן דהוות במשכן וחשיבא קרי לה אב אבל אי גרסינן הך דהוות במשכן חשיבא וקרי לה אב הך דלא הוות במשכן לא חשיבא וקרי לה תולדה לפי זה התולדות לא הווי במשכן: אי נמי הך דכתיבא קרי לה אב. הך לישנא לא איצטריך אלא משום הוצאה: ודילמא שלחופי הווי משלחפי. הכי נמי הווי מצי למיפרך דילמא תוך ארבע אמות הווי יתבי: (תוספות)

רש"י גמרא: הולאה גופה היכא כתיבא. לא הוי ליה למימר אלא הולאה גופה במשכן היכי הווי, כדבעי פסקא כלל גדול (לעיל עז, ב) קשיה במשכן היכי הווי, אלא משום האולאה מלאכה גרועה בעיה היכא כתיבא, דאי לא, לא מחייבי עלה אע"ג דהווי במשכן וכדכתיבין בריש מכלתין (ב, ב ד"ה יאירא). ומשום הכי איכא לגרים הבא וממאי דנשכח קאי וכו' ומרי העברה העברה וכו', דאי לא לא מחייבין עלה אע"ג דהווי במשכן. אלא מיהו רבינו האי גאון ז"ל כתב דלא גרסינן ליה וטעוהו הוא, דמעיקרא לא אישפתה ליה אלא מנא ליה דהווי מלאכה, ומעדיקין משום דכתיב (שמות לו, ו) אל יעשו עוד קלחקה וכו' ויכלא העם מהביא, דלמלא הבלה דהווי הולאה קרויה מלאכה. וכן כתבה הרמב"ם ז"ל בזה הלשון בספרו (פ"ג, ה"ח). והוא הכוון. הכי גרסינן: הך דהווי במשכן חשיבא הך דלא הווי במשכן לא חשיבא, הך דכתיבא קרי לה אב הך דלא כתיבא קרי לה תולדה. ופירושן, הווי במשכן חשיבא משום שאר מלאכות, וכתיבא חשיבא משום הולאה, דהכנסה נמי הווי במשכן שהווי הגוים מכניסין הגדה ממתנה לוייה ללשכות, אלא הך דכתיבא כתיבא ומפרש בה קרא קרי ליה אב. ובשאר מלאכות נמי אף על גב דאיכא מינייהו במשכן ואע"פ קרי להו תולדות כשבוט ומקדק (לעיל עה, ב. ולקמן לו, ב). היינו משום דבכלל האחרות הווי לגמרי ואינו בדין שהווי מחולקין מהו לגמרי לענין חטאת. ואיכא למימד אמאי לא קלמא דנפקא מינה נמי אפילו לר"א דאי עבד אב ואב ידיה בעלמא אחד, כגון דש ודש אינו חייב אלא אחד, ואילו עבד אב ותולדה כגון דש ומפקא מחייב תרתי. ולאו מלתא דאם כן לקרינהו לכולהו אבות או מלאכות. ואכתי איכא למימד דלמלא ליהי קרי ליה תולדות דאי מתרו ליה משום אב ידיה מחייב, וכדלמרינו (לקמן קלח, א) משום מאי מתרינו ביה משום בורכ, ואילו הווי כולהו אבות ומתרה ביה משום אב אחר כגון שמתרה למפקא משום דש לא מחייב. ויש לומר דלר' אליעזר כיון שהווי מוחלקות לחטאות מן האבות להתחייב בהן במקום אב, אינו בדין שיתחייב על תולדה כי מתרה ביה משום אב ידיה. זקא ארבע אמות ברשות הרבים מנא ליה דמחייב. פירוש: דקא סלקא דעתך (דזריקה ברשות הרבים מנא ליה דמחייב), דזריקה ברשות הרשות הוא הווי תולדה להולאה דהווי היא נמי ברשות הרשות, אבל זריקה ברשות הרבים מנא ליה דמחייב, ואסיקנא דהא נמי גמרא גמרינן לה, כלומר: הווי תולדות להולאה ולא שהיה מלאכה בפני עצמה, דאם כן הווינו להו ארבעים או ארבעים ואחת ואנו ארבעים חסר אחת הווי, ואם כן לדידן מנא לן דמחייב על זריקה ועל העברת ארבע אמות ברשות הרבים וכן (א, ב) קרינן ליה לזריקה ארבע אמות תולדה להולאה, דלתיא למפטק דר' יהודה מחייב אתולדה במקום אב מדהנחא מרשות הרבים לרשות היחיד ועבר ארבע אמות ברשות הרבים ר' יהודה מחייב וחכמים פטרינו, וקא סלקא דעתך דר' יהודה מחייב תרתי קלמא, דלמלא זריקה ארבע אמות ברשות הרבים תולדה להולאה היא. ובספר המאור כתוב לפי שארבע אמות בכל מקום קונית לו וכרשותו דמיון, ובשמואלא חולה הוא כן כוזק או כמעביר כמוליא מרשות היחיד לרשות הרבים דמיון. א"ר יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטותיהן. תמיהא לי לרבי יאשיה ולרב הסדא דילפי ליה מאורגי יריעות או מתופרי יריעות, אם כן ארבעים הווי דמחין דילוף לה מהבלא לאו תולדה היא. וביבוסלמי (ה"א) גרסינן ר' יודא עבד ארבע אמות כד"ה מלאכה בפני עצמה, על דעתיה דרבי יודא ארבעים מלאכות יניהו ונתניהו, לא אחיב במתניתיה אלא מילין דכל עמא מודו בהו, ר' זעירא משום רבי יוחנן מתופרי יריעות למד ר' יודא, שהרי תופרי יריעות מזרקין מחטותיהו אלו לאלו, וזה כדברי שכל מי שלמד אותה ממשכן אינו עושה אותה תולדה אלא אב, וארבעים הווי. ואי אפשר לתרץ לרבי יאשיה ולרב הסדא כמו שהירצו ביבוסלמי דאנו ארבעים חסר חד הווי, ואם כן זורק ומעביר ארבע אמות ברשות הרבים לא מחייב, דאי מחייבא להו אף אחת אומר דארבעים הווי, ואי אמרת דאנו אלא ארבעים חסר אחת על כרחין מעביר חוזק ארבע אמות ברשות הרבים פטור, דמנא ליה דמחייב, וזכיר לי עיון. אלא משום דלא קמה, לא דייקנא ביה כולי האי. הא דלמרינו: והא במקום פטור קא אולא. מסתברא דלאו דוקא במקום פטור, אלא כרמלית קלמא דמקום אורגי יריעות רשות הרבים מקורה היה והיינו כרמלית, ועוד דיריעה עצמה רחבה ד' באמה והווי כרמלית, ואר"י יאשיה ורב הסדא נמי הווי ליה לאשקוי הכי והווי כרמלית היא, כדלמרו דמקורה הוא, אלא דעידפא מינה תקשי ליה. כך נראה לי. אימא אינו חייב (אלא) על אחת מהן. ככר כתיבא בריש פסקא פסקא קמא דמכלתין (ו, ב. ד"ה אומא) כשייעתא דשמיא. (רש"י)

ואלא הא גמר גזירה שוה ג"ש לא גמר אלא מהיכא הוה **[במדבר יד-מד]** מויעפילו הוה כיוצא בדבר אתה אומר **[במדבר יב-ט]** ויחר אף ה' בם וילך מלמד שאף אהרן נצטרע דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריד התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ואלא הכתיב בם ההוא בניזיפה בעלמא תניא כמאן דאמר אף אהרן נצטרע דכתיב **[במדבר יב-י]** ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת תנא שפנה מצרעתו אמר ריש לקיש החושד בכשרים לוקה בגופו דכתיב **[שמות ד-א]** והן לא יאמינו לי וגו' וגליא קמי קוב"ה דמהימני ישראל אמר לו הן מאמינים בני מאמינים ואתה אין סופך להאמין הן מאמינים דכתיב **[שמות ד-לא]** ויאמן העם בני מאמינים **[בראשית טו-ו]** והאמין בי"י אתה אין סופך להאמין שנאמר **[במדבר כ"ב]** יען לא האמנתם בי וגו' ממאי דלקה דכתיב **[שמות ד-ו]** ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו': אמר רבא ואיתימא רבי יוסי בר' חנינא מדה טובה ממרת לבא ממדת פורענות דאילו ממדת פורענות כתיב **[שמות ד-ו]** ויוציאה והנה ידו מצורעת כשגל ואילו במדה טובה כתיב ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו מחיקו הוא דשבה כבשרו **[שמות ז-יב]** ויבלע מטה אהרן את מטותם א"ר אלעזר נס בתוך נס: מרה"י לרה"י כו': בעי רבה למטה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמ"ס אמרינן קלוטה כמה שהונחה ומר סבר לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה אבל למעלה מעשרה דברי הכל פטור ולא ילפינן זורק ממושיט או דילמא למעלה מעשרה פליגי ובהא פליגי דמר סבר ילפינן זורק ממושיט ומר סבר לא ילפינן זורק ממושיט אבל למטה מי דברי הכל חייב מאי טעמא קלוטה כמה שהונחה דמאי אמר רב יוסף הא מילתא איבעיא ליה לרב חסדא ופשטה ניהליה רב המנונא מהא מרה"י לרה"י ועובר ברשות הרבים עצמה ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרים מדקאמר ברשות הרבים עצמה פשיטא למטה מעשרה פליגי ובמאי אילימא במעביר למטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מי' לא מחייב והאמר ר' אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת אלא לאו בזרק ולמטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מעשרה לא מחייב ש"מ בקלוטה כמה שהונחה פליגי ש"מ ופליגא דר' אלעזר דאמר ר"א מחייב היה ר' עקיבא אפילו למעלה מי' והאי דקתני רה"י עצמה להודיעך כחן דרבנן ופליגא דרב חלקיה בר טובי דאמר רב חלקיה בר טובי תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מעשרה דברי הכל פטור מג' ועד י' באנו למחלוקת ר' עקיבא ורבנן תניא נמי הכי בתוך ג' דברי הכל חייב למעלה מי' אינו אלא משום שבות ואם היו רשויות שלו מותר מג' ועד עשרה ר"ע מחייב וחכמים פוטרים אמר מר אס הוא רשויות שלו מותר לימא תהוי תיובתיה דרב דאיתמר שני בתים בשני צדי רה"י רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה ולא. מי אוקימנא לההיא כגון דמידלי חד ומתני חד דזימנינן נפל ואתי לאתויי אמר ליה רב חסדא לרב המנונא ואמרי ליה רב המנונא לרב חסדא מנא הא מילתא דאמור רבנן כל פחות מג' כלבוד דמי אמר ליה לפי שאי אפשר לה לרשות הרבים שתילקט במלקט וברהיטני אי הכי ג' נמי ותו הא דתנן. המשלשל דפנות למעלה למטה אם הן גבוהין מן הארץ שלשה טפחים פסולה הא פחות מג' כשרה התם היינו טעמא משום דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה תינח למטה למעלה מאי איכא למימר אלא כל פחות משלשה כלבוד דמי הלכתיא גמירי לה. ת"ר מרה"י לרה"י ורה"י באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרים רב ושמואל דאמרי תרווייהו לא חייב רבי אלא ברה"י מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמילא אבל שאינו מקורה לא אמר רב חנא אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתיים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה יתיב רב חנא וקא קשיא ליה

רש"י ואלה הא גמיר גזירה שוה. וא"כ לא כסתו התורה דהוה ליה כמפורש ומשני רבי יהודה בן בתירא לא גמיה ואין חסדן ג' טעמא: ואלה. לרבי יהודה: מהיכן היה. באיזו חטא מת דכתיב כי בחטאו מת: מויעפילו. ויעפילו לעלות וגו' שלח הרשיע כ"כ כחילול שבת: שפנה מלכתו. קדם ונתרפא: והנה ידו מצורעת. היינו לוקה בגופו: ויוציאה והנה ידו. אחר הוציאה מצורעת כשגל ובמדה טובה כתיב מחיקו והנה שבה: נס בתוך נס. לאחר שחזר ונעשה מטה בלען ולא כשהוא חנין דלא כתיב ויבלע חנין אהרן: ולא ילפינן זורק ממושיט. שהיה בעבודת הלויים למעלה מעשרה מרשות היחיד לרשות הרבים באמצע וספח דקתני הזורק פטור והמושיט חייב דברי הכל היא: או דילמא למעלה מי' פליגי. ומשום הכי פליגי ופטרי רבנן דאין כאן חזיר רה"י זורק ממושיט לא ילפינן ורבי עקיבא יליף וספח רבנן דאמרי לה: ועובר גרסין מרה"י לרה"י ועובר ברשות הרבים עצמה. ולא גרסין ברישא הזורק: והא אמר ר' אלעזר. בהמלניע ויליף ממשא בני קהת דאין: אלא לאו בזרק. מיידי מהניתא חן מהניתא וקתני בכייתא עצמה ובהא הוא דמחייב ר' עקיבא משום דנקלטה באיזו של רה"י: למעלה מעשרה. דיליף זורק ממושיט: ופליגא דרב חלקיה. הא דר' אלעזר: תוך שלשה דברי הכל חייב. ואע"ג דלא נח מודו דכמותה דמי: פטור. דלא ילפינן זורק ממושיט: באנו למחלוקת. ובקלוטה כמה שהונחה: משום שבות. שזרק מרשותו לרשות הרבים ולא משום הפסק רה"י דהוא הדין נמי אם היה אכלו עד שיערבו: ואם היו. שתיהן הרשויות שלו מותר לכתיבה: אסור לזרוק מזה לזה. ואפילו הן שלו דאי משלו לשל חבירו לא היה שרי שמואל: לאו מי אוקימנא. בעירובין: דמדלי חד ומתני חד. דמתוך כך כריך לאמנו ידו מגובה לנמוך או מנמוך לגובה טריד בה ודילמא לא זיק על הגג ונפל לרה"י ואחיו לאתויי וזהו נקט ואחיו לאתויי דאיתו משום נפילת רה"י ליכא חיוב חטא דמתעסק הוא אכל הולאה דלא נחשוון לזרוק לרה"י: כלבוד דמי. לרשות שאינו גבוה ג' בטל אכל רה"י: אמר ליה. סברא היא: לפי שאי אפשר. להחליק רה"י מגבשושית כאילו נלקטו במלקט ורהיטני פליגייה (מקלועה) בלע"ז והו' בשני גוויי כלים של עץ וברזל חד געוץ בתוכו ובהו משוה פני רוחב הקרש ומחלוקה הלכך בגבשושית נמי רה"י: אמר ליה. אי מסברא אפילו ג' נמי: המשלשל. מחיל לזרוק דופני הסוכה בערב כלפי מעלה ומשלשל ובה כלפי מטה: משלשל. מורי: אם גבוהות מן הארץ ג' טפחים פסולה הא פחות מג' כשרה. דאמרינן כלבוד כמי שנכפף עליהן ונשלמו עד למטה הכל לאו טעמא דחילוקה הוא נראה לי דהכי גרסין מאי איכא למימר: ההם משום דהויא לה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. ובפחות משלשה ליכא ביעת גדיים: חנינא למטה למעלה מאי איכא למימר. למעלה היכא דאמרינן כלבוד למעלה בכמה דוכתין כגון מקיפין ג' חבלים דעירובין (דף טז:) וכגון שהחיק את הסיוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה (סוכה דף ז:). כמאן דמלי. מתוך שהוא חושך ומלא הכל: אבל שאינו מקורה. כגון חרץ: וקא קשיא ליה. בהא דאגמיה רביה: (רש"י)

תוספות גזירה שוה לא גמיר. ואם תאמר וליגמר מר' עקיבא שהוא קבלה מרבו ואור"ת שהיה להם בקבלה מנין ג"ש שבכל התורה וזו היתה יתירה על החשבון לפיכך לא קיבלה: (תוספות)

רשב"א בעי רבה למטה מעשרה פליגי וכו' אבל למעלה מעשרה דברי הכל פטור. פירש רש"י ז"ל (ד"ה ובלא) ואי דהכי פליגי, הא דקתני שני גזוטרותא דביתא אחת הזורק פטור טובי עולמא היא, כלומר: דלויא לזוטרותא בלמעלה מעשרה וכו' עולמא. ואם תאמר אם כן מאי כילד, פירוש בתום' דהאי כילד לאו אפגותא דר' עקיבא ורבנן קא מהדר, אלא מלחא באפשה נפשה היא, ואגזוטרותא קאי, כלומר: כילד דין שני גזוטרותא, ודכוותיה ביבמות פירק ר"ג (ג, א) והכמים אומרים יש גט אחר גט ויש הליאה אחר הליאה כילד טו, ולא קאי ארישא, אלא כילד דין יבם ויבמה קתני כדליתא התם (נב, א). ומיהו יש ספרים דלא גרסי הכא כילד, ויש לפרש דאי מוקמינן פלוגתיהו בלמטה מעשרה אבל בלמעלה דברי הכל פטור לא גרסין כילד. ואי מוקמה פלוגתיהו אפילו בלמעלה מעשרה גרסין כילד, וספח רבנן הוא ולא רבי עקיבא. וזכירא למי (סס) נמי איתא הכין: שמואל אמר לא שנו אלא למטה מעשרה הא למעלה אסור. פירוש: אסור כלבד אבל פטור מחטאת, ור' אלעזר אמר אפילו למעלה מעשרה, דה"ל חילבא בשם ר"א מעגורה למד רבי עקיבא ועגולת לא למעלה מעשרה איתו, שהי גזוטרותא אית דתני כילד ואת דלא תני כילד, על דעתיה דר"א אית כאן כילד על דעתיה דשמואל לית כאן כילד, והה מבוחר כמו שאמרנו. ובמאי אילימא במעביר למטה מעשרה הוא דמחייב למעלה מעשרה לא מחייב והא אמר ר"א הא מילתא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב. פירוש: לאו למימרא שהמעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים ולא הניחו ברשות הרבים שיהא חייב, אלא הכי קאמר: במאי אילימא במעביר דוקא אבל לא בזרק ומשום קלוטה לאו כמי שהונחה דמי, אלא דמעביר הוא דחייב ומשום דכתיב ליה לרבי עקיבא דמהלך כעומד דמי, אם כן אפילו למעלה מעשרה נמי וכו' א. ובהו' במסכת עירובין (גב, א) מלחתי למעביר מרשות היחיד לרשות

היחיד דרך קשות הרבים חייב, ודייקו לה מהא. ואין זה מחזור לי כלל. וקם הארכתי בפרק בכל מערבין (ד"ה כשרבים) גבי נתנו פליגי ב"ד. ופליגי דרב חלקיה בר טובי. פירשנו רבנו האי גאון ז"ל: דרב חלקיה פליגי אחריו, דאדר' אלעזר פליגי דקאמר דר"ע מחייב למעלה מעשרה, ורב חלקיה קאמר דלמעלה מעשרה כולי עלמא לא פליגי דפטור, ועוד דא"ע דבין לר"א בין לרב המנוגד רבנן פטרי בלמעלה מעשרה כר' חלקיה, מכל מקום לא מעינין להו דקא מפלגי לרבנן בין תוך שלשה זבין למעלה משלשה, ומשמע נמי מברייתא דרב המנוגד דפליגי תוך שלשה קא פטרי רבנן, מדקתני ועבר בראשונה הרבים עלמא, וכדבא דאמר לקמן (ה, א) גבי חוליה הבור והסלע, תוך שלשה לרבנן לריד הגנה על גבי משה, ואילו

חייבו לרב חלקיה תוך שלשה קא פטרי רבנן, מדקתני ועבר בראשונה הרבים עלמא, וכדבא דאמר לקמן (ה, א) גבי חוליה הבור והסלע, תוך שלשה לרבנן לריד הגנה על גבי משה, ואילו

דף צו ב

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר. דברים הדברים אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני אמר ליה רבי יוסף מר אהא מתני לה וקשיא ליה דרבי אדרבי און אדרבי יהודה מתנין ולא קשיא לן דתניא מרה"י לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברה"ר רבי יהודה מחייב וחכמים פוטריין אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתיים אחת משום הוצאה ואחת משום העברה דאי ס"ד חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי הא אפיק לה מרה"ר לרה"ר ממאי דילמא לעולם אימא לך ר' יהודה חדא הוא דמחייב ורבנן פטרי לגמרי והיכי משכחת לה כגון דאמר עד דנפקא ליה לרה"ר תנוח ובהא קמיפלגי דר' יהודה סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה ואיתעבידא ליה מחשבתו ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה ולא איתעבידא ליה מחשבתו אבל אתולדה במקום אב לא מחייב רבי יהודה לא ס"ד דתניא רבי יהודה מוסיף אף השובט והמדקק אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסד מדקדק הרי הוא בכלל אורג מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי וש"מ מחייב היה רבי יהודה אתולדה במקום אב ממאי דילמא לעולם דעבדה להא לחודה והא לחודה ורבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב ובהא קמיפלגי דר' יהודה סבר הני אבות נינהו ורבנן סברי הני תולדות נינהו תדע דקתני רבי יהודה מוסיף אי אמרת בשלמא אבות מאי מוסיף מוסיף אבות אלא אי אמרת תולדות מאי מוסיף איתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לא חייב רבי יהודה אלא אחת א"ל רבינא לרב אשי ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דמחייב היה ר' יהודה שתיים אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה אמר ליה. באומר כל מקום שתוצה תנוח: פשיטא נתכוון לזרוק שמונה זורק ארבע הרי כתב שם משמעון נתכוון לזרוק ארבע זורק שמונה מהו מי אמרינן הא אפיק ליה או דילמא היכא דבעי הא לא נח ולא היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי וא"ל באומר כל מקום שתוצה תנוח ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כמה דלא כתיב שם לא מכתוב ליה שמעון הכא כמה דלא זריק ארבע לא מיזדקקי ליה תמי: תנו רבנן הזורק מרשות הרבים לרה"ר ורשות היחיד באמצע ד' אמות חייב

רפ"י דברים הדברים אלה הדברים. גבי שבת דכתיב בויקהל אלה הדברים אשר כוה וגו' דברים משמע תרין ה"א מרבי חד הא תלת אלה בגימטריא תלמין וקם חלו ל"ט כו' ומיניין כמה לי על כרחיך דלעת כמה חטאות אדם מתחייב בהעלם אחד על השבת ואי מחייב אתולדה במקום אב בהעלם אחד לו חו טובא: אמר ליה רב יוסף. לרב חנא: מר מתני לה. להא דרב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתיים אחת מהא דרבי: רב יהודה לכו אהא אמרה חלף אדר' יהודה מהני לה ולא קשיא ליה דלא אשכחן בעלמא דפטרי ר"י אתולדה במקום אב: מרה"ר לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר. קודם שהנחה דלויכא תרתי הוואה וזיקה ארבע אמות: ה"א ואחת משום העברה. ורבנן פטרי אהעברה משום דלא סביירא לה קלוטה כמה שהונחה ותהו כמי שהונחה משיטתה צפתה וחזרה ונעקרה ונחה לכוף ד' אבל חייב הוא משום הוצאה: ואיתעביד ליה מחשבתו. שנהא ביזיאתה מיד הלכך חייב משום הוצאה אבל משום העברה לא מחייב וא"ע"ג דחשיב ליה כמה שהונחה ונעקרה והונחה משום דהויה תולדה במקום אב: אף האובט. עס שאר אבות מלאכות להא דלמרון לכך נמנו שאר עשאר בהעלם ח' חייב על כל ח' וא"ל: שובט. מכרכר בכרכר: ומדקדק. לאחר שמתח החוט של ערב מכה בכרכר בב' וגו' מקומות וי"מ מדקדק משום האריגה כשיש חוטין כרוכין זה עם זה ומובדלים מן השאר משום חותן בכרכר או במחט: מאי לאו דעבדינהו לטולא. שובט ומדקדק בהדי שאר מלאכות דהא מוסיף קתני ומיזדקק ואורג נמנו עס אבות מלאכות ואלה תולדותיה: כדקתני שובט בכלל מיסד: מאי מוסיף. הרי לא נמנו אלא אבות: ולמאי דסלק אדעתיה כו'. נתי נמי דמחייב אתולדה במקום אב הכא לאו תרתי איכא דלי להכא לכוף ד' בעי לה דתנוח הכא לא מחייב אהעברת ד' דלא עבר מתחלת לכוף ד' ברה"ר אלא אהוצאה לתוהיה הוא דמחייב והוצאה אריבא הוא דעבד: ואי להכא. אכל היאיה קבעי לה דתנוח הכא לכוף ד' לא בעי לה דתנוח וליתא לזריקה ד' ולא מחייב לה דבעינן עקריה מתחילת ד' ברה"ר והגהה לכוף ד' ברה"ר והכא עס יאיתא הפתח הא לא נח והעביר לכוף ד' נתייבד אחריויהו ומיהו אהוצאה הוא דמחייב דנתקיימה מחשבתו דהא נח ברה"ר: באומר כל מקום שהוצה תנוח. וכיון דלא איכפת ליה הויא ליה קיום מחשבה בתרווייהו: הרי כתב שם משמעון. דתנו לקמן בפ' הבהוה (לקמן דף קג) דחייב בב' אוחות ואף על פי שנתכוון למלאכה גדולה: ולא היינו דבעי מיניה כו' ואמר ליה באומר כו'. הא לא אמר הכי לא מחייב אלא אש כן נחה במקום מחשבתו הכי נמי בתרווייהו מיפטר לא שנה נתכוון לזרוק שמונה זורק ארבע זורק שמונה פטור: ה"א ודקאמרת הרי כתב שם משמעון. ואנתכוין לזרוק שמונה זורק ד' דפשיטא ליה לחיובא קא מוהיב מי דמי ההם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב שמעון הלכך כי כתב שם בכונה כתבי והא עבד ליה מלאכה דיב שם אדם בב' אוחות הללו: הכא כל כמה דלא זריק ד'. שהנחה לכוף ד' לא מזדקק ליה המנוגד בתמיה הלכך כי נח לכוף ד' לא נתקיימה מחשבתו ולא דמי לשם משמעון לשון אחר ה"א אמר מר הרי כתב שם משמעון מי דמי כו' והיא היא: מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד"א חייב. אש עבר ברה"ר ד"א ופשי"ע"י לזרוק חייב: (רפ"י)

תוספת למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא כו'. הקשה ה"ר מור"ת מנא ליה דמחייב אתולדה במקום אב דילמא הא דמחייב שתיים היינו כשנודע לו וזרז נודע לו ובפולגותא דר' יוחנן וריש לקיש דמחייב אפילו בהוציא והוציא בהעלם אחת ואור"י דאם כן לא היה רב יהודה משמיענו שום חידוש שחייב שתיים ועל כרחיך אתא לאשמעינן דרבי מחייב אתולדה במקום אב: לא ס"ד דתניא ר' יהודה מוסיף כו'. לפי מאי דקס"ד דטעמא דרבי יהודה משום דמחייב אתולדה במקום אב אמאי נקט טפי שובט ומדקדק איכא למימר דס"ד דרבנן נמי מחייב אתולדה במקום אב ולא פליגי אלא שובט ומדקדק ואמרי דלאו היינו תולדה אלא היינו ממש מיסד ואורג אי נמי לא מחייבי רבנן אתולדה במקום אב ולדבריו דרבי יהודה קאמרי: מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי. אין הלשון מיושב דמשמע דלמסקנא לא קאי הכי וזה אינו דלמסקנא נמי דמפ' דר' יהודה חשיב להן אבות מיירי נמי דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי דאי בדעבד האי לחודיה והאי כדגרסינן בכמה ספרים בהא לא הוה פליגי רבנן בעליה דתיפוק ליה דמשום תולדה הוה מחייבי ואומר ר"י דאין למחוק ושפיר גרסינן ליה וה"פ לעולם דעבדה האי לחודיה והאי לחודיה ופליגי במזיד ולענין התראה דלרבי יהודה צריך להתרותו משום שובט ומדקדק ולרבנן משום מיסד ואורג וה"ה דהוה מצו למידיח דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי ורבי יהודה סבר הני אבות נינהו אלא דניחא ליה לדחויי דעבדי האי לחודיה והאי לחודיה דהשתא ע"כ טעמא דר"י לאו משום דמחייב אתולדה במקום אב אלא משום דאבות נינהו: הרי כתב שם משמעון. הך פשיטתא לא קיימא כדמסיק ורבינא נמי דפריך לרב אשי אמילתא דר"י אי להכי קבעי לה להכא לא קבעי לה סבר דלא דמי לכתב שם משמעון דאי דמי לא הוי פריך מידי דהא כי קא בעי דתנוח בסוף ד' כשנחה בתחלת רה"ר ע"י קליטה הרי כתב שם משמעון וכי אצלה תו ד"א ליחייב עלייהו דנעשית מחשבתו ראשונה ולהכי קאמר הש"ס לאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי דלא הוה ליה לאיתויי מילתיה דרבינא אלא שרוצה לטתור לו אף מה שהיה פשוט לו הרי

כתב שם משמעון: הכי גרסינו ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כו'. ואי גרסי' ואמאי והרי כתב שם משמעון אתי נמי שפיר אלא שהוא קושיא ולספרים דגרסינן אמר מר פריך לפי מאי דס"ד מעיקרא: (תוספות)

רש"א ונגון דלמחר עד דנפקא לרשות הרבים תנוה. פירוש: לא שאמר סתם בלשון הזה עם יליאתה תנוה, דאם כן תנוה ותעמוד משמע, והרי לא נהא אע"פ שלענין שפת הויא מונחת. אלא הכי קאמר רואה אני שחאה כמנחה לענין שפת עם יליאתה, שלא אחייב בהאלה אלא בהנחה יליאתה לרשות הרבים, ומשום הכי מחייב לר' יהודה כיון דסבירא ליה דקלוטה כמי שהנחה. הרמב"ן ז"ל (בסוגייתו). הא דלמרינו: ממאי דלמא לעולם דעבד חדא חדא ולפנינו: דעבדה להא לחודא והא לחודא. המיהא לי מאי קאמר, דהא כיון דלוקי פלוגתייהו דרבנן סברי תולדות נינהו ור' יהודה סבר אבות נינהו, אם כן אפילו עבדיניהו תרוייהו בהדי הדדי מחייב ר' יהודה אחתייהו משום דאבות נינהו. ויש לומר דכלפי מאי דקאמר ליה רב יוסף דקא עבדיניהו תרוייהו בהדי הדדי, כלומר: דעיקר דכתיב רבי יהודה לחיוביהו דעבדיניהו תרוייהו בהדי הדדי, ומשום אב ותולדותו, קא מהדר ליה איהו דלאו דעבדיניהו תרוייהו פלוגי אלא אפילו דעבדיניהו חדא חדא, ואי אבות נינהו או תולדות נינהו פלוגי. כך נראה לי. אחרת נמי רבה ורב יוסף דלמרי תרוייהו לא חייב רבי יהודה אלא אחת. כלומר: דלא מחייב ר' יהודה החולקה במקום אב, אבל רב יהודה משמיה דשמואל סבירא ליה דמחייב תרתי ומשום חולקה במקום אב. ואי נמי איכא דלמרי דשמואל סבירא ליה זורק ד' אמות ברשות הרבים אב חשיב ליה ומשום אב מחייב ליה, וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל. והכי נמי איחא בירושלמי (ה"א) דלמריהו תהם טעמיה דר' יהודה משום דזורק הוא ליה אב, והוא הירושלמי שכתבתי לעיל (א, ב ד"ה א"ר יאשיה) דגרסוין תהם ר' יודה עבד דארבע אמות ברשות הרבים מלאכה פני עמנו, על דעתיה דר' יודה ארבעים מלאכות נינהו, כ' זעירא בשם רבי יוחנן מחסידי יריעות למד ר' יודה שהיו זורקין את המחטין אלו לאלו. ותמיהא לי למה לא העמידוהו כן בגמרא ודאודך לדחוק דרבנן פטרי לגמרי, ואם האמר כדי שלא נעשה רבי יהודה חולק על מנין ארבעים ספר אחת, הא ליהא, דעל כרחין ר' יהודה פלוגי ולדידיה שפי הוה דהא איכא סוגיט ומדקדק דעבדי ליה אבות כדאיחא בסמוך. ויש לומר משום דפשיטא דמלתא הכין מכרעה ליה טפי דר' מחייב חדא משמע והמכרים פטריים נמי לגמרי משמע, דלפירו רב יוסף לא הוה מסיק ליה מהאי משמעותא אלא משום דלא הוה משכח ליה פתרי דהיאך אפשר דליפטרו רבנן לגמרי דהא חא מפיח, הא לאו הכי נישא דחא טפי משמע דפטרי לגמרי. ואיכא למיודק אשמעתין, דהבא משמע לכופי עמלמא דר' יהודה חיה ליה קלוטה, ואילו בעירובין פרה המולא תפילין (א, ב) תן היה קורא כדאש הגג ונתגבלל הספר מידו, עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אלא, מההגיע לעשרה טפחים והפכו על הכתב, רבי יהודה אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא חוט גוללו אלא, דאלמא אפי' גון ד' לרבי יהודה בעינן הנחה ע"ג משה. וי"ל דלית ליה לר' יהודה אלא כדאש שהנחה שם וא"ר היכא דלמרי כ"מ שהרלה תנוה, אבל תהם דליתו רואה שנינוה שם הספר דליתו רואה שיתגבלל הספר מידו, בהא לית ליה קלוטה ובעינן הנחה על גבי משה. והרמב"ן ז"ל (לעיל עמוד א ד"ה הא דתניא) תירך דר' יהודה לית ליה קלוטה אלא היכא דרואי לנוה שם כגון זורק שנקלטה כולה בלאו כשות הרבים, אבל כמעבדי אי נמי בהלוי ועומד שאין סופו לנוה שם, שדבר אחר גורם לו שלא ינוה כגון הויא דעירובין דחלוי ועומד ואינו בעלמא קלוט בלאו, לית ליה קלוטה. ואם האמר בין להדין סבירא בין בלפניא תמא, רבא דלמרי לתמן (ה, א) דלעולם בעינן הנחה על גבי משה ואפילו בזורק כמאן סבירא ליה. ועוד הויא אמרינן תהם בפרק המולא תפילין (סא, א, ב) גבי ההיא דהיה קורא בספר לימא רבא כתגאי אמרה לשמעתייהו, דהא רבא לאו כחד מנייהו וכדלמרי. יש לומר דסבר רבא דמדד' יהודה נשמע לרבנן, הכי הוי דר' יהודה דלית ליה קלוטה ברובה שהנחה, כי הקלוטה במקום שאינו רואה שהנחה בעי הנחה על גבי משה ואפילו תוך גלשה, לרבנן נמי דלית ליה קלוטה בשום מקום הכי נמי בעו הנחה על גבי משה ואפילו תוך גלשה, ודלמרינן תהם לימא רבא כתגאי אמרה לשמעתייהו, לאו כולה שמעתייהו קאמר, אלא דסבר כר' יהודה בהא דעבי הנחה על גבי משה כל היכא דלית ליה קלוטה. כן תירוצו בתום (עו' תום' ר"א"ש לתמן ה, א ד"ה אחזרו). הא דלמרינו: לאו היינו דלמרי ליה רבינא לרבא ולפנינו: לרב אסין ואמר ליה בלאו כן מקום שהרלה תנוה. פירוש רב האי גאון ז"ל ורש"י ז"ל וד"ה ולאן דלפירו אקמייחא קאי, כלומר: אפילו נתחבן לזורק שמונה זורק ארבעה דפשיטא כך דליתו חייב שהרי לא נעשית מחשבתו, דהא אמר ליה רבא לרבינא דדוקא בלאו כן מקום שהרלה תנוה, הא לאו הכי פטור משום דלא בעי לה הכא ולא נעשית מחשבתו, וגרסי' הכי אמאי הכי כתב שם משמעון: ולא גרסי אמר מר, וקושיא היא דקא מוקשה אמאי דפטור אפילו בנתחבן לזורק שמונה זורק ארבעה, כלומר: מאי שאנ מכותב שם משמעון, ופרקינן תהם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב ליה שמעון, אבל הכא כל כמה דלא זריק ארבע לא מזדריק תמניה, בתמיהא, כלומר: מי דמי זורק לכותב כותב כל כמה דלא כתב שם ש"ן מ"ם כל חדא בלפי נפשא לא מיכתבי ליה שמעון, והלכך הרי ארבעינא מלאכה גמורה מדעתו, אבל זורק מי לא יכול למיזרק תמניה בבה אחת כי לא נה בנייהו כלל, והלכך כי נה בסוף ד' לא מדעתו נח ולא ארבעינא מחשבתו. וכתב רבינו האי גאון ז"ל ומיפרא שאר פרה ספק כילד הרגל מועדת (בבא קמא ב, ב) נתחבן לזורק שמונה זורק ארבע אי אמר כל שהרלה תנוה אין ואי לא לא. ותמא בעיני קא שזו מחודשת כאן בתלמוד, דלאחר שאמר פשיטא לי מבעיא ליה וחולק התלמוד אפילו בלאו שהיה פשיטא לשואל. ויש מי שגורס אמר מר הכי כתב שם משמעון. ולפי גירסא זו נתחבן לזורק שמונה זורק ארבע חייב כדלפשיטא ליה מעיקרא. והא דלמרינו: לאו היינו דלמרי ליה רבינא (לרבה) וברבא. אנתחבן לזורק ד' זורק ח' בלאו קאי ובהיא הוא שטרינן, אלא דהשאה הוא דקא מהדר ומדקדק אנתחבן לזורק שמונה זורק ארבעה דפשיטא ליה ומדמינן לה לכתב שם משמעון, ומתמה ואילו מי דמי תהם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב שמעון, אבל זורק אפשיטא שמונה ע"ג דלא נח בסוף ארבע, וביריב"א וביריב"א ובידיושי ה"ן נוסף: ופרקינן ה"ן כמה דלא זריק ארבעו לא מזדריק תמניה, כלומר: אי אפשר שהנחה בתמניה אלא אם כן עבדי בתוך ארבע. ולפירוש זה הא דקא פשיטא נתחבן לזורק שמונה זורק ארבע חייב הבא סלקא. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ג, הכ"א). ולפי דבריו הא דלמרינו לעיל (בעמוד א) מילדי חד ומתיה חד גזירה דלמא נפלה ואתי לחווי, דמשמע דוקא גזירה דלמא אחי לחווי הא דלמא נפלה בלאו לא, תהם היינו טעמא דנתחבן ליהרר ועלה בידו איסור נתחבן לזורק שמים זורק ארבע, אבל אם זרק מרשות הרבים לרשות הרבים וזכות היחיד בלאו נתחבן לזורק ארבע אמות ברשות הרבים ונפלה ברשות היחיד חייב, דהוי ליה ככותב שם משמעון דהואלה זורקה מלאכה אחת הן, דזריקה חולקה דהואלה היא ואפילו זריקה ארבע אמות ברשות הרבים, כדאיחא לעיל (א, ב). והיא דפרק כילד הרגל (סא) דמייח מינה רחיה רבנו האי גאון ז"ל, גם שם הפכו הגירסא וגרסי נתחבן לזורק ארבע זורק שמונה. (רש"א)

א צ דף

פחות מארבע אמות פטור מאי קמ"ל הא קא משמע לן רשויות מצטרפות ודלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: אמר רב שמואל בר יהודה אמר רב אבא אמר רב הונא אמר רב המעביר ד' אמות בר"ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר איני והא עגלות דמקורות הויין ואמר רב משום רבי חייה עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רה"י כי קאמר רב בדראתא מכדי אורכא דעגלה כמה הואי חמש אמינן פותיא דקרב כמה הואי אמתא ופלגא כמה מותיב תלתא פשא ליה פלגא דאמתא כי שדי ליה מר ביני וביני כלבוד דמי מי סברת קרשים אפותייהו הוה מנח להו אחודן מנח להו סוף סוף סומכא דקרב כמה הוי אמתא כמה הוה מותיב ארבעה פשא לה אמתא כי שדי לה מר ביני וביני כלבוד דמי הניחא למ"ד קרשים מלמטן עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע שפיר אלא למ"ד כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלה עוביין אמה מאי איכא למימר א"ר כהנא באטבעי אטבעי היכא מנח להו אגבא דעגלה עגלה גופא מקורה הואי

רש"י פחות מארבע פטור. דמשום הולאה לא מחייב דלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: רשויות. השווה: מלכרפות. רשות הרבים זו עם רשות הרבים זו ודלא כר' יוסי דלמרי בפרק המולא יין (לעיל פ. א) אף בהעלם אחד לרשות אחד חייב לשתי רשויות פטור ועוד קא משמע לן דלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה: מקורה. מוכסה: והא

אמר שמואל ביתדות ת"ר קרשים מלמטן עוביין אמה ומלמעלן כלין והולכין עד כאצבע שנאמר **[שמות כו-כד]** יהיו תמים על ראשו ולהלן הוא אומר **[יהושע ג-טז]** תמו נכרתו דברי רבי יהודה רבי נחמיה אומר כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה שנאמר יחדיו והכתיב תמים ההוא דליתו שלמין ולא ליתו דניסרא ואיך נמי הכתיב יחדיו ההוא דלא לישלחופיניהו מהדדי בשלמא למ"ד כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה היינו דכתיב **[שמות כו-כב]** ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצעות דאתי פותיא דהני ממלי ליה לסומכא דהני אלא למ"ד מלמטן עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע האי עייל והאי נפיק דשפי להו כי טורין: **[שמות כו-כח]** והבריח התיכון בתוך הקרשים תנא בנס היה עומד **[שמות כו-א]** ואת המשכן תעשה עשר ריעות אורך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה שדי אורכייהו לפותיא דמשכן כמה הוא עשרין ותמני דל עשר לאיגרא פשא להו ט' להאי גיסא וט' להאי גיסא לד' יהודה מיגליא אמה דאדנים לר' נחמיה מיגליא אמה דקרשים שדי פותייהו לאורכא דמשכן כמה הוא ארבעין דל תלתין לאיגרא פשא להו י' לר' יהודה מכסיא אמה דאדנים לר' נחמיה מיגליא אמה דאדנים **[שמות כו-ז]** ועשית ריעות עזים לאהל וגו' אורך היריעה האחת שלשים באמה וגו' שדי אורכייהו לפותיא דמשכן כמה הוא תלתין דל עשר לאיגרא פשא להו עשר להאי גיסא ועשר להאי גיסא לר' יהודה מיכסיא אמה דאדנים לר' נחמיה מיגליא אמה דאדנים תניא נמי הכי **[שמות כו-ג]** והאמה מזה והאמה מזה בעודך לכסות אמה של אדנים דברי ר' יהודה ר' נחמיה אומר לכסות אמה של קרשים שדי פותייהו לאורכיה דמשכן כמה היא מ' וארבע דל תלתין לאיגרא פשא להו ארבע סרי דל תרתי לכפלא דכתיב **[שמות כו-ט]** וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל פשא להו תרתי סרי פותייהו דכתיב חצי היריעה העודפת תסרח אלא לר' נחמיה מאי תסרח תסרח מחברותיה תנא דבי ר' ישמעאל למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושפוליה מהלכין אחריה ת"ר חרוצים היו קרשים וחלולים היו האדנים

רש"י אמר שמואל ביתדות. לא היו מקורות מלמטה אלא יתדות היו וריוח ביניהן כעין אותן שלנו העשויות להביא עזים. ולי נראה פי' דלמטי כמו אטבא דספרי האמור במנחות (ד' לב.) והוא גלואו' (והחית-עץ כפופה בקנה) כלע"ז מבעק מקל אחד כראשו ונשך בו דפי הקוטרס והכי קאמר רב כהנא בלמטי לא היה נתון ריוח בין כל סדרא וסדרא כדקאמרת דמתוך שהסדר גבוה ג' קרשים כל אחד רחבו אמה וחצי ומושבו חצר שהוא אמה של עובי ותו לא הכי הן נופלות זו על זו אלא מושיב שתי שורות של שלש שנים זו אלא זו כמין אטבי ששתי כלעות האטבא סמוכות זו לזו כן מושיב לראש העגלה האחת ומחזיקות זו את זו ומגלה מקום מושב הסדר ב' אמות וכן עושה לראש השני ואמת הריוח באמצע ופרכיני היכא מנח להו לקרשים אגבה דעגלה והא עגלה גובה מקורה הואי ותניח לדיניה וביניהן כו' כדפרי' ולגשון רבותי אין לשון הגירסא נראה כפירושן ולמה הזכירו אותן טעמה כן לשלחופיניהו לקרשים שבשני סדרים הפנימית שלא יהו טבעותיהן מכוונות זו את זו: ולהלן הוא אומר תמו נכרתו. מה תמו הנאמר להלן לשון כלייה אף תמים האמור כן לשון כלייה: שנה' יחדו. כולן שוות: דלא לייחי דנסרח. קרש אחד מב' החיות: דלא לישלחופיניהו. אחד לפנים ואחד לחוץ אלא מושיב הקרשים מכוונות זה אל זה שיעמדו הקרשים מכוונים עוביה של זו כנגד עוביה של זו: ואחי פותיא דהני ומגלה סומכא דהני. שכשהושיב ששה קרשים למעבר נמאל רחבו ששע אמות והמשכן רחבו י' נמאל חסר הכותל חצי אמה לנפון וחצי אמה לדרום ומבוא שני קרשים אחד למקצוע זה אחד למקצוע זה ומושיבן אלל השש ורוחב הקרש אמה וחצי נמאל חצי האמה ממלא וסותם חסרון הקיר מערבי והאמה מכסה עביו של קרש הדרומי החיתון נמאל האווית וחצי נמאל רחב הקרש של מקצוע בולט ויואל לדרום מלמעלה חוץ מעביו של דרומי וכן לנפון: דשפי להו. לרוחב ב' קרשים שבמקצוע ומקדן למעלה מרחבן שלא יהו בולטין: כי טורין. הריס הללו שהן משופעין ומב' לדדים: בנס היה עומד. שאחר שהקרשים כולן נהווין בלדנים לנפון למעבר ולדורים היה נותנו ומבדיל לשלש הרוחות ואין כך אומן יוכל לעשות כן ובנס היה נכפף מאליו: דל עשר לאיגרא. לרחב חלל המשכן שהוא י' אמות: לרבי יהודה. דלמר למעלה כלן עוביין של קרשים לכאבע אינו ממעטין בידיעה וכפופרשן לרחב המשכן נופלות ששע אמות לנפון ומכסין ע' אמות לקרשים מבחוץ ואמה של אלדנים מגולה שהאלדנים גבהו אמה וחלולין הם והקרשים חרוטין למטה באמצע חצי אמה רחב בגובה אמה ונשאר חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן והן שתי ידות לקרש האחד ומחסר מן הידות מבחוץ ומשני לדיניהן לרכוב על עובי דופני האדן כשנועץ שתי הידות בשני אלדנים כדי שיהיו הקרשים תפופות ומשולבות אשה אל אחותה ולא יהא עובי האדן מפסיק ביניהן: לרבי נחמיה. דלמר אף מלמעלה עוביין אמה ממעט עובי הקרשים הדרומיות והאפוניות אמה לכאן ואמה לכאן באורך הידיעות ואינו נופלות אלא ח' אמות לכל לז: מיגליא אמה מן הקרשים. חוץ לאלדנים ואמה דלדנים: שדי פותייהו לאורכא דמשכן. בלחצר שחברו ה' יריעות לבד וכל אחד ד' אמות רחב הכי כ' אמות ונגדן במחברת השנית שהיא של ה' יריעות. הרי מ' ל' מהן היוין גג למשכן לאורכו ועשר העודפות: לרבי יהודה. דלמר אין עובי הקרשים שבמעבר ממעט בהו נמאל איו"ד אמות כולן הליוות ומכוסות כל י' אמות של אורך הקרש הרי אף האלדנים של כל מערבי מכוסין: ועשית ריעות עזים. אלו יריעות עליונות הפדוסות על יריעות התחתונות העליונות קרויות אהל כלומר לגג ומכסה והתחתונות קרויות משכן עלמון שהן לנוי תכלת וארגמן ותולעת שני: מיכסיא אמה דלדנים. שנסארת מגולה מן התחתונות יפסוה העליונות: לרבי נחמיה מיגליא אמה דלדנים. ועודפת של יריעה זו הארך לכסות אמה דקרשים שלא כסוה התחתונות: בעודף. שיריעות האהל עודפת על יריעות המשכן ב' אמות יהיה סרוח על כיווה התחתונות לכסות מה שלא כיווה: ארבעים וארבע. ד"א יריעות היו: תרתי דכפלא. שהיתה נוטה רוחב חצי יריעה על רוח מזרחית שלא היו שם קרשים שהוא פתח למשכן ואין שם אלא מסך פרוש כמו וילון כדכתיב ועשית מסך לפתח האהל וגו': בשלמא לרבי יהודה. דלמר עובי הקרשים לא ממעט בידיעות היינו דכתיב חצי הידיעה העודפת בעליונות וימר מן התחתונות הסכרה על אחורי המשכן סרוח על כל אורך הקרשים והאלדנים של מערב ונגררות בארץ: מאי חסרה. אמה אחת נגררת ותו לא שהרי עובי הקרשים מיעט בה אמה: מחברותיה. חצי הידיעה סרוחה מחברותיה אמה ממנה לכסות האלדנים ואמה נגררת: ושיפוליה. שולי בגדיה כך היתה יריעה של אחרינו נגררת בארץ: חרוצים היו קרשים. כמו שפירשהי חצי אמה באמצע רחבו מלמטה בגובה אמה ונשארו הידות לכאן ולכאן וגם הם חרוצים מבחוץ כשיעור עובי דופן האדן כבחה ובגובה אמה עד הארך לרכוב על האדן שיהו משולבות קרש על קרש ולא יפסיק עובי שני האלדנים ביניהם: וחלולים היו האלדנים. שפאותו חלל היו תוקעין ידות הקרשים: (רש"י)

תוספות דל עשר לאיגרא. בכולה שמעתא אמר דרוחב המשכן י' אמות וקשה לר"י דמנא ליה לה"ש"ס הא דילמא המשכן היה רוחבו י"א אמה והקרשים נאמר שלא היה עוביין אלא חצי אמה ושני קרשים למקצעות המשכן היו סותמות אמת אויר מכאן ואמת אויר מכאן והוא הכותל ואמה עובי להיות כנגד עובי הקרשים של צד צפון ודרום ומאי חזית למימר איפכא שחצי אמה לכאן וחצי אמה [לכאן] הוא למלאות חסרון הכותל ואמה עובי להיות כנגד עובי הקרש הדרומי והצפוני ואומר ר"י דמבית עולמים ילפינן לה שהיה אורכו ששים אמה ורוחבו עשרים ה"נ במשכן רחבו שלוש ארכו: תנא בנס היה עומד. אומר ר"י דהא דקאמר שברוח התיכון היה מסבב ג' רוחות פליגא אברייתא דמלאכת המשכן דהתם אמר שלא היה נס אלא היו שם חמשה שנים למעלה אחד מתחיל מתחילת אורך המשכן עד חציו והשני מתחיל משם ואילך עד סוף הרוח וכן למטה היו שני בריחים כזה הענין אבל האמצעי היה הולך מרוח מזרח עד רוח מערב והיינו מן הקצה אל הקצה ולא היה מקיף כל שלש רוחות: (תוספות)

רש"י ואסוקתא בה: אמר שמואל ביתדות. כלומר: שהיו מניחין יתדות ועמודים של קלעים על חלל העגלה תחלה בשתי וערב, והא הן דלא תהאין ועליהן מניחין את הקרשים, ובזמן שהיתה לבד על העגלה אמר רב שהתחיה קשות הרבים. וכ"ז ז"ל (ד"ה אמ רב כהנא) פירש בענין אחר. ויש מי שפירש אטבי היכא מנח להו אגבה דעגלה. כלומר: שאין

דרך להגיע אלף על כפיו העגלה כשהעגלה מקורה ועליון בגובה האטמוספירה, ואם אחת מעמידה בחלטי עגלה גופא מקורה הוא, אמר שמואל בזמן שחזר בלחוד וכדבר (חסדל) ובהגלו, ואפי' לא במקורה נכנסים אלף בשיש אגבה העגלה יחידות בלבד שעלויהן תוחבין האטמוספירה, ואפי' מפני מה דחקו להעמידה בכך, לוקמה בשלון שם כיום. הידן רבינו האי גאון ז"ל, דמתחילת ליקא למימר אלף בזמן שיש עליון שום דבר ולא בזמן שהן מנוגלות לגמרי. דשפי ליה כתיבין ולפנינו: דשפי ליה כי טוריון. כך גרים רבינו האי גאון ז"ל, ופירש דעריז בשלון פרסי חתיכות בגד שחופרין בשפת החלוק כמין כים, לשים בו מעות שקורין אלגי"ב, והוא רחב מלמטה והולך ומתקצר עד כאצבע מלמעלה. (רשב"א)

צט - דף

ונראין קרסין בלולאות ככוכבים ברקיע ת"ר יריעות התחתונות של תכלת ושל ארגמן ושל שש ועליונות של מעשה עזים וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות דאילו בתחתונות כתיב **[שמות לה-כה]** וכל אשה חכמת לב בידיה טו ואילו בעליונות כתיב **[שמות לה-כו]** וכל הנשים אשר נשא לבן אותה בחכמה טו את העזים ותניא משום ר' נחמיה שטוף בעזים וטווי מן העזים: שתי גזוזטראות כו': אמר רב משום רבי חייה עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן רה"ר אמר אביי בין עגלה לעגלה כמלא ארך עגלה וכמה ארך עגלה ה' אמות ל"ל בד' ופלאג סגי כי היכי דלא לידחקו קרשים אמר רבא צידי עגלה כמלא רחב עגלה שתי אמות ומחצה למה לי באמתא ופלאג סגיא כי היכי דלא לידדו קרשים אלא דקי"ל דרך רה"ר שש עשרה אמה אגן דגמרינן לה ממשכן דמשכן חמיסרי הואי אמתא יתיירא הואי דהוה קאי בן לוי דכי משתלפי קרשים הוה נקיט להו: מתני' חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור: **גמ'** למה לי למיתני חולית הבור והסלע ליתני הבור והסלע מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן בור וחוליתא מצטרפין לעשרה תניא נמי הכי בור ברה"ר עמוקה י' ורחבה ארבעה אין ממלאין הימנה בשבת

רש"י ונראין קרסין בלולאות. מילתא אחריתי היא שהי מחברות היו היריעות כל אחת ואחת ה' יריעות תפורות זו עם זו במחט על פני כל ארכן ובאמצע היה מחבר בקרשים מחברה עם מחברה שהיו לולאות בשפת חוליתיה של כל מחברה באמצע המשכן אלו כנגד אלו כדכתיב מקבילות הלולאות וגו' (שמות כו): נשא לבן. יחידות חכמה משמע: בין עגלה לעגלה. שפלה ה' אמות כמלא אורך העגלה: למה לי. אורך העגלה ה' אמות: דברע ופלאג סגי. אשם מסדרן על רחבן אינו מסדר על ה' אמות יותר מג' והכי דברע ומתלה יכול לסדרן ואי מסדרן בחודן יותר מד' לא יסדר מפני הפסקת מקום הבריחים שבאמצע הסדרים ובפלאג אמה נמי חסגי ליה: דלא לידחקו. אשם בא לסדרן על רחבן: כדי עגלה. חלל שבין דפנות לאופנים ועובי הדופן ועובי האופן: כמלא רחב עגלה. שני האדדים כמלא רחב חללה דהיינו אמה ורביע לכל כד: למה לי. רחבה תרתי ופלאג אשם מפני ששם יטערך להאזיב מן הקרשים לחוכה יכניס: באמתא ופלאג סגי. וישכיסם בה על חודן: כי היכי דלא לידדו קרשים. שלא יהיו הקרשים המוטלים לאורכן על דופנותיה לרחבן מדדן ונטין לכאן ולכאן ששם מושבות הקרשים קצר מתוך שהן ארוכות ויולאות לחוץ הרבה יכבד אחד מן הראשון כשהן מדדן בהליכתן ויפלו: חמיסרי היינן. שהי העגלות ההולכות זו בצד זו רחב כל אחת ה' אמות הרי י' וה' אמות ריוח שבין עגלה לעגלה הרי ט"ז ואשם תאמר יותר מעשרים הן שהי הקרשים אורכן י' אמות והן מוטלות על גבי דופני עגלה לרחבה נמלא אורך הקרשים הרי כ' אמה לכן מה שצריך למשך קרשי כל עגלה ועגלה ללא החיצון של עגלה שלא יגיעו ראשי הקרשים זו בזו ומעכבין את היורד העגלות אין זה תשובה שהקרשים למעלה מעשרה הן שהעגלה גבוה י' וזבני רה"ר לית לן למיחשב אלף מקום העגלות וריוח שביניהן שהוא למטה מ'י' דכל למעלה מ'י' לאו רה"ר היא הלכך לא חשיב ליה: אמתא יתיירא הואי. עוד לריך להיות ברחב הדרך ערוך אמה שתתן חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן לשני אדדין החיונות של צ' עגלות: דקאי בן לוי דאי משתלפי. זו מוז לייפול לחוד אורי שביניהם: הוה נקיט להו. נכנס לבין האויר אמה שביניהם ועומד בחצי אמה שיש בין העגלה לדדוין ומתקן את הסדר זו על זו שלא תפול העליונה וכל הדרך הוא מהלך אחורי העגלה וכשרואה אותו משתלפת אל תוך האויר רץ לחוד בליטת הקרשי' שצדדוין עד שנגיע ללחמ האויר שביניהם ודוחק עצמו לעמוד בחצי אמה עד שיחזיר השלפת למקומה ועל סדרה: מתני' חולית הבור. קרקע חפירת הבור נותנין סביבותיו להקיף כמין חומה כמו שאנו נותנין הקיף עזים או אבן סביב פי הבור: גמ' למה לי למתני חולית הבור והסלע. פשיטא לן דסלע נקט לענין גובהה ובור לענין עומק שנטבל מחוכו ומוליא לרשות הרבים דאי לענין גובהה כגון למוריד מחוליא למטה וכגון דרחבה ארבע למה לי למיתניא כלל הא תנא ליה סלע אלף ודאי למוליא מתוך אונני כוז נקט לה וכיון דהכי הוא חוליא למה לי ליתני הבור לעומק והסלע לגובה: מצטרפין לעשרה. לשויה הבור רה"ר יחידית ואשם האויר מתוך אונן חוליא חייב: (רש"י)

תוספות שתי גזוזטראות כו'. מיייר שסתום למטה בשום דבר ואין גדיים בוקעים תחתיהם או שיש מחיצות למעלה מן הגזוזטרא דתו לא חיישין לבקיעת גדיים וכן עגלות היו רה"ר אע"פ שתחתיהם רה"ר לפי שיש מגוף העגלה עד למעלה מן הקרשים הרבה יותר מעשרה: בין עגלה לעגלה. כמלא אורך עגלה. לסימנא בעלמא נקטיה ואגב אורחא קמ"ל דאורך עגלה חמש אמות: כי היכי דלא לידחקו קרשים. פרש"י אם באת לסדרן על רוחבן וקשה דהא מסיק לעיל דמנח להו אוחזין אלא נרא' לפרש דלא לידחקו קרשים אע"פ דדי היה בארבע וחצי לטבעות שהן זו כנגד זו והיו שם אטבעי כדמפרש שהן גלוא"ש מכל מקום מפני כובדן משתרבבים ודוחקין זה לזה אם לא שיש ריוח גדול ביניהם ורוחוקין: למה לי באמתא ופלאג סגי. לשיטת רש"י ששתי עגלות היו מפורקות זו מזו ויש הפסק ביניהם ה' אמות וכל אחת טעונה לבד משוי של קרשים קשה דהיאך יכולין קרשים שכל כך כבדין שאורכן עשר אמות ורוחבן אמה וחצי ועוביין אמה לעמוד על ב' אמות ומחצה רוחב ועוד דמריך באמתא ופלאג סגי איך יכול כ"כ כובד גדול לעמוד באמתא ופלאג וכל שכן למ"ד כליון והולכין עד כאצבע שלא היו יכולין לעמוד ועוד היאך היו יכולים שתי עגלות להלך זו בצד זו בט"ז אמות א"כ היו הקרשים נוקשין זה בזה ועוד שצריך לומר למירושו שהקרשים היו נותנים על האהלים או על החצרות מלמעלה מ'י' מכל צד ב' אמות ומחצה כמו שפי' בקונטרס בעצמו שהרי אורך שני הקרשים הוא כ' אמה ורה"ר אינו רוחב כ' אשם ט"ז אמה ועוד מנלן דשתי עגלות היו הולכות זו בצד זו למילף שיהא רה"ר ט"ז אמה שמא היו הולכות כולן זו אחרי זו והיה רה"ר קטן או ארבעת יחד והיה רה"ר גדול הרבה ונראה לר"ת ששתי עגלות היו מחוברות יחד שהיה שם עץ ארוך ט"ז אמה והיו ארבע אופנים כמו לשתי עגלות ושתי תיקוני דפנות כמו לשתי עגלות ובין עגלה לעגלה כמו אורך עגלה פירוש בין דופן עגלה זו לדופן עגלה זו ה' אמות וצדי העגלה כמלא רוחב העגלה מכל צד וצד דבין דופן העגלה עם האופן שתי אמות ומחצה ולא כפירושו הקונטרס שפי' אמה ורביע לכל צד ורוחב שתי העגלות עם צידיהן ט"ז אמה ומדופן עגלה זו החיצון לדופן עגלה זו החיצון י' אמות באורך הקרש והיה משכיב הקרש על שתי דופני העגלות ושתי עגלות אחרות לפנינהן שאם היו הולכות זו אצל זו היו נוקשות זו בזו או אחרי זו היו הולכות יפה והשתא מריך שפיר באמתא ופלאג סגי דהואיל ועל שתי העגלות היה משכיבן הוה ט"ז דלא לידדו ומשני דאפילו הכי מיידידו: אמתא יתיירא הואי. בצד העגלה דהוי קאי בה בן לוי וצריך לו אמה דגברא באמתא יתיב כדאמר בפ"ק דסוכה (ד' :) גבי סוכה העשויה ככשבן ואע"פ שפעמים היה הולך מצד זה ופעמים מצד זה מ"מ היה די לו באמה אחת שמאיה צד שהיה רוצה ליכנס היה מטה העגלה לצד אחר והיה נכנס בין האהל לעגלה ומתקבץ אף על פי שהיה רחוק מן הקרשים שתי אמות ומחצה כשיעור צד העגלה מכל מקום היה יכול להוסיף ידו ושלטן או על ידי מקל או על ידי שום דבר: מסייע ליה לה' יוחנן דאמר בור וחוליתא מצטרפין לעשרה. וא"ת ומה צריך למתני' לאשמעין הא תנינא דאי זימנא בפרק בתרא דעירובין (ד' צט:;) בור ברה"ר וחוליתו גבוהה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין ממנו בשבת ומוקי רבי יוחנן בגמרא בסמוכה לה וקא משמע לן דבור וחוליתא מצטרפין לעשרה ויש לומר דדרך תנא להשמיענו בקוצר אע"ג

שכבר השימועו במקום אחר כדאמרינן בריש ברכות (דף ב.ב.) מילתא אנב אורחיה קמ' דהעריב שמשו אוכל בתרומה אע"ג דמשנה שלימה היא במס' נגעים (פ"ד מ"ג) העריב שמשו אוכל בתרומה וכהנה רבות בהש"ס אי נמי מיתורא דמתניתין שמעינן דמצטרפין לארבעה ולהשתמש על גבה מיירי משום דמנח עליה מידי ומשתמש כדאמרינן בפרק חלוץ (עירובין דף עח:): ומיירי כשהחוליא גבוה עשרה דבאינה גבוה י' לא מיחייב נוטל ונותן על גבה והשתא אתי שפיר הא דקתני במתניתין גבוהין עשרה והא דנקט נמי על גבן ואי מתניתין להצטרף לעשרה קאמר ואין החוליא גבוה עשרה לא אתי שפיר הא דקתני גבוה עשרה והנותן על גבן נמי אינו חייב כשמינח על גב החוליא כשאנה גבוה עשרה: (תוספות)

רש"ח אמר רבא ולידי עגלה כמלא ונפניו נוסף: רוחב עגלה. פרש"י ז"ל (ד"ה ציו): בין שני לידי עגלה דנמנאלה כל העגלה מן הקלה אל הקלה עם הלדדים והאופנים חמש אמות. ומה שאמרו בין עגלה לעגלה ה' אמות, לא מחמת אורך הלדדיו, אלא מחמת אורך הקרשים, ובין עגלה לעגלה דקאמרי לא מגוף העגלה קאמרי, אלא מאופן עגלה לאופן עגלה קאמרי, כי הוא ז"ל פירש שהקרשים אינו מוטליו על שתי עגלות, אלא על עגלה אחת, והקרש עורך מכאן ומכאן, דנמנאל רוחב העגלה אוכל מן הקרש שתי אמות וחצי, ונמנאל הקרש עורך בין שני לדדיו שבע אמות ומחלה, כל מה שתי אמות ומחלה מכאן ושתי אמות ומחלה מכאן חוץ ללדדיו, וכן הקרש האחר האחר על עגלה השנייה, ושתי העגלות היו הולכות זו בצד זו לרוחב הדרך, נמנאל איש בין ארופ עגלה לאופן עגלה חמש אמות ואין יותר כדי שלא יגיע הקרש כצדו לקרש שצדו ויעכבו את הליכתו, וכי קאמרי כמלא אורך עגלה לא דק. והרב ז"ל הקשה על דברי עגמו, דאם כן היכי ילפינן לרוחב קשות הרבים שהוא שש עשרה אמות מעגלה, והלא יותר מעשרים ואחד הוא, שהרי הקרשים ארכין עשר אמות והן מוטליו על דפני העגלה לרחבן ונמנאל ארכין של הקרשים לרוחב הדרך, הרי עשרים אמה לבד מאמה שהיה לרדף למשך קרשי כל עגלה ועגלה לבד החיטון של עגלה כדי שלא יגעו הקרשים זו בזו ויעכבו הלך העגלות. והרדף הוא ז"ל שאין מתחשבין מן הקרשים, לפי שהקרשים למעלה מעגלה הן, ולגבי קשות הרבים לית ליה למישב אלא מקום העגלות ורוחב שביניהן, וז"ל השיב עליו כמה תשובות: חלה דכיון דלא היה הקרש שוכב אלא על עגלה אחת, היחך הקשו בלחמיה ופלגא סגיא, והלא הקרשים גדולים ועבים כל כך, היחך אפשר להם במושב אמה וחצי, והיחך שיער המהקה ודקה כל כך שאפשר להן בלחמיה אמה וחצי, ועוד שאפילו תחשוב מקום העגלות בלבד היה טפי מט"ו אמה, לחי אפשר לקרבו כל כך כדי שלא יעכבו הקרשים הלך העגלות, ועוד אם מן העגלות אנו מתחשבין אף אנו לא נחשוב אלא מקום העגלות עצמן ואינו אלא עשר לדברי רש"י ז"ל, כי מקום פניו שצין עגלה לעגלה אינו אלא מחמת אורך הקרשים, והקרשים אינן מתחשבין לפי דבריו, ועוד דמכל מקום אע"פ שהקרשים למעלה, כריכין היו להניח מקום פניו בין האלהים יותר מעשרים ואחד אמה כדי שיוכלו הקרשים לעבור שם, ונמנאל הדרך רחב כרוחב הקרשים ומקום בן לוי. ועוד אם לא היה הקרש מוטל אלא על עגלה בפני עצמה, מנא ליה שהיו שתי עגלות הולכות ביחד זו בצד זו, דלמא זו אחר זו ממש היו הולכות, או דלמא אחת מהדמה ואחת מאחריה, או שמה ארבעתן היו הולכות זו בצד זו ונמנאל קשות רחב מאלה, ועוד קשיא לי לדידי דבכל השמועה אינו קורא עגלה אלא להעגלה ולשאר קורא לדדיו, ואם כן כשאמרו בין עגלה לעגלה כמלא אורך עגלה היינו בין עגלה עצמה לעגלה עצמה, כלומר: מן החלל ועד החלל ולא מן האופן לאופן. ועוד כיון דאמרי בין עגלה לעגלה כמלא אורך עגלה, סתמא דמלתא שאין אחת אומר אורך עגלה אלא לחלל אורך העגלה, כך בין עגלה לעגלה היינו מחלל העגלה לחלל העגלה. אלא הפירוש הנכון כמו שפירשו הגאונים ז"ל. שהקשה היה מוטל ראשו האחד על עגלה זו וראשו השני על העגלה השנייה וראש הקרשים מלוממין על דופן החלל העגלות, ולידי עגלה כמלא רוחב עגלה, כל כך וכל קאמרי נמנאל מן האופן ועד האופן שבע אמות ומחלה, והיינו דאמרינן דבין עגלה לעגלה כרוחב עגלה, לפי שמחלל עגלה זו עד סוף האופן שתי אמות וחצי וכן לעגלה השנייה, ונמנאל אופני שתי העגלות שעליהן שוכבין הקרשים סמוכין זה לזה, ונמנאל בין סוף עגלה זו לסוף עגלה זו ט"ו אמות. משיע עגלה ליה לרבי יוחנן דאמר בור וחוליהה מצטרפין לעשרה, וכי היכי דמצטרפי לעשרה, הוא הדין דמצטרפי רחב כחלי החוליא לחלל הבור לרוחב ארבעה. וכן פרש"י ז"ל בערובין פרק המואל תפילין (לט, ב. ע"ג בד"ה קולט וד"ה א"ו). ובכ"ש בעירובין עה, ב ד"ה מצטרפין בלחמיה והוא שהיה העומד רבה על החלל, ר' זעירא בעי עד שהיה עומד שכלן ועומד שכלן רבה, אמר ר' יוסא פשיטא לר' זעירא שאין עומד מלד אחד מצטרף, פשיטא ליה שהיה עומד מלד אחד רבה, לא כורכא דלא אפילו עומד השני. ע"כ בירושלמי. אע"פ איש בו קתה גמגום ונראה כעטות ידי סופר, מכל מקום למדנו משם דדוקא כשהעומד רבה על החלל. וכן נראה לי לדקדק מדאפיי דאמר לקמן (ה, א) בור עמוק עשרה ורחב שמונה חלקו במחללה פטור דהנחת חפץ וסילוק מחליה בהדי הדדי אהו, ואם איהא דכל מחליה מצטרפת לחלל הבור, אם כן לא סילקה מחללה זו מרוחב הבור כלום, שאף היא מצטרפת לחלל, אלא כמו שכתבתי, ויותר מזה כתבתי בדין פרק קמא דמכילתין (ה, א) ד"ה רחבה גבי זרק כוונה כשיעטתא דשמיא. (רש"ח)

ב צט דף

אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים ואין שותין הימנה בשבת אא"כ הכניס לה ראשו ורובו ובור וחוליהה מצטרפין לעשר' בעא מיניה רב מרדכי מרבא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' וזרק ונח על גביו מהו מי אמרינן הרי עקירה באיסור הרי הנחה באיסור או דילמא כיון דממקום פטור קאתיא לא א"ל מתניתין היא אתא שייילה לרב יוסף א"ל מתניתין היא אתא שייילה לאביי א"ל מתני' היא אמר להו כולכו ברוקא דהדדי תפיתו א"ל ואת לא תסברא והתנן הנוטל מהן ונותן על גבן חייב א"ל דילמא מתני' במחט מחט נמי א"ל דלא מדליא פורתא דאית ליה מורשא א"ל דרמיא בחריצה אמר רב מישא בעי רבי יוחנן כותל ברה"ר גבוה י' ואינו רחב ארבע ומוקף לכרמלית ועשאו רה"ר זרק ונח על גביו מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ד' מקום פטור הוא או דילמא כיון דעשאו רה"ר כמאן דמלי דמיא אמר עולא קל וחומר לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש איתמר נמי א"ר חייא בר אשי אמר רב וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן כותל ברה"ר גבוה י' ואינו רחב ארבע ומוקף לכרמלית ועשאו רה"ר הזרק ונח על גביו חייב לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש בעי רבי יוחנן בור תשעה ועקר ממנו חוליא והשלימה לעשרה מהו עקירת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו ומיחייב או לא מיחייב ואם תימצא לומר כיון דלא הוי מחיצה עשרה מעיקרא לא מיחייב בור י' ונתן לתוכה חוליא ומיעטה מהו הנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדי הדדי קאתו מיחייב או לא מיחייב תיפשוט ליה מדידיה דתנן הזרק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כזרק באויר למטה מעשרה כזרק בארץ והזרק בארץ ארבע אמות חייב והוינן בה והא לא נח ואמר רבי יוחנן בדבילה שמינה שנינו ואמאי הא קא מעט מארבע אמות התם לא מבטל ליה הכא מבטל ליה בעי רבא זרק דף ונח על גבי יתידות מהו מאי קמביעיא ליה הנחת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו היינו דרבי יוחנן כי קמביעיא ליה לרבא כגון דזרק דף וחפץ על גביו מאי כיון דבהדי הדדי קאתו כהנחת חפץ ועשיית מחיצה דמי או דילמא כיון דלא אפשר דלא מידלא פורתא והדר ניח כעשיית מחיצה והנחת חפץ דמי תיקו אמר רבא פשיטא לי מים על גבי מים היינו הנחתן אגוז על גבי מים

רש"י מחיצה י'. שהיא הממלא עומד לפניו מן המחיצה וממלא: ואין שותין הימנה. לעמוד על שפתה ולשאוב בכלי ולהכניס ראשו לחללה ולשתות כהנה לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"ר שמה ימשוך הכלי אליו: אלא אם כן הכניס ראשו ורובו. למקום שהוא שותה: הרי עקירה באיסור. מרה"ר: הרי הנחה באיסור. ברה"ר: ממקום פטור קאתיא. שאף אפשר שלא הגביה החולה למעלה מן העמוד שהוא מקום פטור שאינו אויר רה"ר ואויר רה"ר נמי לא הוי דמי אמרינן רה"ר עולה עד לכיעה ה"מ כנגד רה"ר אבל האי מקמי דלמיטי לאויר עמוד אגביהה למעלה מעשרה: מתניתין היא. הנוטל מהן והנותן על גבן חייב: כדוקא דהדדי תפיתו. כולכס רוק אחד אתם

רוקיקים: זאת לא הסברה. דמתני' היא: צמחט. דאזינה גבוהה: דאזינה לא. לבלע מורשא נמוך מי' וכיון דכולה גבוהה י' בר מהאיא מורשא ואזינה לא הוי מקום חסוד הוי ליה חורי רשות היחיד: אי נמי דמאיא. מחט בחריץ שבסבל שבראשו ולא נפל למעלה מי' אלל לחוד י': מוקף לכרמלית. בטהא זה הקיפו עקבה שהיה כרמלית ועל ידו נעשית רה"י כגון שהוקף לדירה או לא הקיפו בו אלל בית סלחתי: חרקה. מרה"י ונה על ראשו מה: או דילמא כיון. דכותל זה עשאה לכרמלית או רה"י: כמאן דמלי דמיה. והוי אלל ראש כחיעא סמוכתא כל החלל: לאחריס. כל החלל עשאו רה"י: לעמא לא כל שכן. ראש הכותל: ועקר ממנה חוליה. והניחו ברה"י מי מחייב אע"ג דמקמי עקירה לאו רה"י הוה בשעת עקירה מיהא רה"י הוה: וסילוק מחילה. בהנהגה זו נסתלקה מחילת הבור שנתמעטה מעשרה מי מהני האי מיעוטא למיפטריה או לא: בדבילה שמינה. שגדבק בפני הכותל: ואמאי. מיחייב הא מתני' ד' אמות קמי' ואפילו מלמאמנות וכי נח בפני הכותל נתמעט הזיקה מד' אמות כדי מקום הדבילה וקמי' חייב כיון דמעיקרה ד' אמות הוה: האם לא מיבטיל ליה. דבילה הלכך לאו מיעוט הוה: על גבי יחידות. דקות שהיו גבוהות י' ואין רחבות ד' ודף זה רחב ד' עשאו רשות היחיד: מהו. להחייב בזיקה זו: והפך על גביו. ואם תימא לומר הוה אם תימא לומר כר' ויחנן דנתנת חפץ ועשיית מחילה בהדי הדדי לא מחייב הכא ודאי אדף לא מחייב מיהו אהפך מהו לחיוב: דלא אפשר דלא מידלי. החפץ מעל הדף בשעת הגהת הדף והדר ניח: כעשיית מחילה. ברישא והדר הנחת החפץ דמי חייב דבשעת הגהתו כבר נעשה דף רה"י: היינו הגהתו. ואם נטל מקלקו והואיל הוה עקירה: (רש"י)

הוספות אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים. אבל פסין לא מהני אלא בבאר מים חיים או בור הרבים כדתנן בפרק עושין פסין (עירובין דף קכב:). אבל בור היחיד עושין לו מחיצה כו' ודוקא עמוק י' ורוחב ארבע דהוי רה"י אבל פחות מיכן דהוי כרמלית לא החמירו כל כך ומשתי שפיר בפסין. הרב פור"ת: או דילמא כיון דממקום פטור קא אתיא לא. ואם תאמר ומאי קמיבעיא ליה תיפשוט מדתניא בפ"ק (דף ו'). המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ואחד המושיט ואחד הזורק חייב ואמרין לעיל (דף צב.). המוציא משוי למעלה מעשרה חייב ומפרש הרב פור"ת דדוקא כשפסקו כחו במקום פטור קמיבעיא ליה כגון שזרק למעלה מי' כנגד אויר רה"י וירד האבן באלכסון ונחה על העמוד דירידה זו אינו מכחו הראשון אלא כח כחו היא וכיון דממקום פטור קא אתיא יש הפסק בין עקירה ראשונה להנחה אבל אם זרק ממש כנגד העמוד שלא הלכה באלכסון כלל אלא הלכה מכחו עד העמוד ודאי חייב ודוקא בזרק מבעיא ליה כדפי' אבל מוציא ומכניס פשיטא ליה דחייב והא דמצינן רביא מהנושא והנותן ע"ג חייב היינו משום דמשמע ליה דמייירי בכל ענין בין בזרק בין במושיט כדתניא ברישא הזורק פטור והמושיט חייב והשתא לא דמי למוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו דהתם מכחו בא לרה"י: ומוקף לכרמלית ועשאו רה"י. ואמר ר"י דמשמע דדוקא מוקף לכרמלית דכיון דמוקף לכרמלית אין כ"כ כנגד אויר רה"י וירד האבן דלאחרים עושה מחיצה אבל מוקפת לרה"י ועשאו רה"י פשיטא דלעצמו נמי מהני ומשום חורי רה"י ליכא לחיוביה כמו רמיא בחריצא דלעיל דלא ניחא תשמישתיה לבני רה"י כולי האי על הכותל: לאחרים עושה מחיצה כו'. גבי חוליא דבור לא שייך למימר הכי ליחייב המשתמש מרה"י על גבה כיון שאין החוליא עצמה גבוה י': ואמאי והא קא ממעט מארבע אמות. פירש בקונטרס דמשמע ליה דמייירי אפילו בד' אמות מצומצמות שעובי הדבילה ממעט מד' אמות וקשה לר"י דבענין זה אין נראה שיתחייב כיון שאיננו מבטלים את הבור כו' ומוציא חצי קופה לרה"י דאינו חייב עד שיצוינה כולה לחוף דאטו אם זרק אדם רומח וכל דבר ארוך כל שהוא יתחייב כיון שראשו אחד יצא חוץ ל' אמות ואם בזרק ד' אמות הכי גמירי לה שיתחייב בה"ג א"כ היכי פשיט מינה ועוד דאמאי משמע ליה טפי בהאי דזרק ארבע אמות בכותל דהוה ממוצממות משאר ארבע אמות השניות בכל הש"ס ונראה לר"י דמייירי הכא שזרק חוץ לארבע אמות כמו בכל מקום והכי פריך והא קא ממעט מד' אמות שמקום הדבילה נתבטלה מתורת רשות הרבים שבטל לכותל והרי הוא ככותל על ולא הוי עוד על גביו רשות הרבים ואם זרק מחט או קוף ד' אמות ונח על הדבילה או נתקע בתוכו היה פטור דהרי מקום הדבילה נתמעט מדין רשות הרבים ואפי"ה חייב והואיל ובתחילת הזיקה עד קודם הנחה היה שם רה"י עליו והנחה ומיעוט רה"י בהדי הדדי קא אתו והא נמי הוה לן למימר הנחה וסילוק מחיצה בהדי הדדי קאתו ומשני התם לא מבטלי ולהכי לא מבטל רה"י: זרק דף כי הנחת חפץ ועשיית מחיצה כו'. וא"ת אפילו ליכא בקיעת גדיים היכי חשוב לשווייה תחתיו רה"י מ"ש מטרסקל ועמוד ברה"י גבוה י' ורחב ד' ואין בעיקרו ד' דאמרין (לקמן דף קא). זרק ונח על גביו חייב משמע דוקא על גביו אבל תחתיו לא ואומר ר"י כגון שיש שתי מחיצות של יחידות ובשלישית אמרין פי תקרת דף יורד וסותם: (תוספות)

רש"י או דלמא כיון דממקום פטור קא אתא לא. איכא למימדק והפשוט מדכן עזאי, הניחא בריש פרה קמא דמכילתו (ו, א) אחד המוציא ואחד הזורק ואחד המכניס חייב, כן עזאי אומר המוציא והמכניס פטור המושיט והזורק חייב, פירוש: מחנות לפלטיא דרך סטיו. ועוד דהא אמר רבא לעיל (ה, ט) המעביד ד' אמות דרך עליו חייב, ואמרין (כב, א) המוציא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן היה משא בני הקה. ועוד תניא (קא, א) רבי יוסי בר יהודה אומר נעץ קנה בכשות הרבים ובראשו טרסקל חרק ונח על גביו חייב, ואוקומנא בריש מכלתו (ה, א) למעלה מעשרה. ועוד תניא (קא, א) עמוד בכשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ושן בעיקרו ארבעה ושן פקלש שלו שלשה חרקה ונח על גביו חייב, וכל הגי ממקום פטור קא לחיוב. ומיהו הא דעמוד וההיא דר' יוסי נכחה דלא קשיא ליה, דלחי להו כדלחי מתניתין דחוליות הבור והסבל. ומוקף ליה במחט או אית להו מורשא, וההיא דרבא נמי לא תקשי ליה, דמאמורא לא פשט ליה. אלל ברייתא דבן עזאי תקשי, וכן משא בני הקה אמאי לא פשטו לה מינייהו. והרמב"ן ז"ל (בסוגייתו) תירץ דכל יוכי דעקר ממקום חייב ונח במקום פטור ובאור של מקום חייב ממש לא מיעביא ליה דחייב, כי קא מיעביא ליה בשנה בעמוד העמוד בכשות הרבים שאיורו הוא חורי של קשות הרבים והוי מקום פטור, דכי אמרין דכשות היחיד עולה עד לרקיע, הגי מולי קשות היחיד גמורה במחילתו כגון חצר אלל עמוד לא, וכן דעת רבינו האי גאון ז"ל בזה. וכיון שכן כשזרק על גבי עמוד דממקום פטור קא אתיא, ובמקום פטור הוא עומד, כלומר: שכולו עומד בלאור מקום פטור אלל שהוא נח על מקום חייב, פטור, אלל נעץ קנה ובראשו טרסקל שש לו מחילות הרי כולו נח במקום חייב, ועמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה ושן בעיקרו ארבעה ושן פקלש שלו שלשה חרקה ונח על גביו ומוציא משוי למעלה מעשרה הנחתה במקום חייב הוא, הלכך חייב. ולא מחזור בעיני, דהא מוציא משוי למעלה מעשרה אם עמד לפוש מי לא מחייב, וכן מעביד דרך עליו ועמד בסוף ארבעה מי לא מחייב. ובהוס' אמרו דשאני מעביד ומוציא שכן הוי במשקן, ואינו מחזור בעיני ועדיין לריבה הלמוד. ומכל מקום חני תמה כל שהוא מניח על גבי הסבל או על גבי החוליא למה יתחייב, והא אגד כלי במקום פטור כיון דלאורי העמוד מקום פטור, וכדלמרינו לעיל בריש פרה קמא (ה, א) גבי כוורת. ויש לומר דלא אמרו אלל בשאכלי עצמו אורכל כל גובה הרשות ועוד אגרו במקום פטור כגון שנעץ קנה גבוה יותר מעשרה בכשות הרבים, אלל כשאין גופו של כלי גבוה כל כך שיהא אורכל כל גובה הרשות לא, והיינו נמי דכי אמרין לעיל בפירא המוציא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני הקה, אמרין והתם מנא ליה, ו[א]י[ט]רסקלן למיפך ממונח או מארוך דמדלי תקיעתו מן הרשות יותר מעשרה, ואמאי הא לא הוי ליה למימר אלל שהיה גבוה או של ארון הנשע על הכתף, למעלה מעשרה טפחים חייב. כותל בכשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה ומוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד. מהתברר דהא דלאיטריקו למימר כל הגי, משום דמעיקרה היה מקום פטור, ועכשוו כשגדר הכרמלית ועשאה מניחא על ידי מחילה זו רשות היחיד, הלכך מיעביא ליה כיון דלא נחחדש שום דבר בגופו כן כותל זה ומעיקרה היה מקום פטור, אי אולינו ביה בתר מעיקרה, או דלמא כיון דמכלל מקום על ידה נעשה רשות היחיד אף היא מותרת בכשות היחיד, אלל אם התחלה גדר כרמלית דברכע מחילות, פשיטא ליה דלע"פ שאין המחילות רחבות ד' חייב, כמחילות רה"י ברה"י כשהוא מניח בראש המחילה דהוי ליה כחורי רשות היחיד שכן בכשות היחיד. הכא מבטל ליה התם לא מבטל לה. הקשו בתוספות (ד"ה ואמרי): וכי לא מבטל לה מאי הוי הא ליכא ד' אמות, דאטו אם היה בידו חפץ של ד' אמות והניחו מי חייב, והלא כל שאינו כולו חוץ ל' אמות הוא, ומאי שנא הא. והירצו הם דהכא נמי בשוקה חוץ לרבע אמות כדון כל שיעורי שבה, והכי קא פריך אי אמרת דהנחה וסילוק מחילה בהדי הדדי אהו, נמצא דבילה זו ממעטת רוב הרשות לגבי דבילה אחרת או חפץ אחר לפי שאי אפשר לזרק אחר להחייב, דהוי כלימו הוסיף במקום הנחת הדבילה בעובי המחילה ואינו רשות היחיד להחייב עליו, אם כן גם זה לא יתחייב עליו. והאדר ליה דכיון דלא מבטל לה אינה ממעטת ולא מבטל מחילתה בהנחתה. זרק דף ונח על גבי יתדות מהו. וסבירא ליה לרבא דלמרינו פי תקרה יורד וסותם דאי לא הוי רה"י וכדלמרי' נמי לקמן (קא, א) גבי נעץ קנה ברה"י ובראשו טרסקל. ור"י ז"ל פירש בערבובין (כה, א) בתוס' ד"ה אכסדרה. וזה, א' בתוס' ד"ה שחי' דלא אמרין פי תקרה יורד וסותם בד' מחילות, ובלבדי איכא לחוקמה דלדיה לה שחי מחילות. ועדיין כריך לי תלמוד שהרי מחילה שהגדין בוקעין בה הוא, ואינו מחילה. (רש"י)

לאו היינו הנחנת בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו מי אמרינן בתר אגוז אזלינן והא ניח או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא ניח תיקו שמן על גבי יין מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן דתנן שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן ר' יוחנן בן נורי אומר שניהם חיבור זה לזה אמר אביי בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה שמנה זרק לתוכה מחצלת חייב חילקה במחצלת פטור לאביי דפשיטא ליה דמחצלת מבטלא מחיצה כל שכן חוליא דמבטלא מחיצה לרבי יוחנן דמיבעיא ליה חוליא מחצלת פשיטא דלא מבטלא מחיצת' ואמר אביי בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה ארבעה מלאה מים זרק לתוכה חייב מלאה פירות זרק לתוכה פטור מ"ט מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא תניא נמי הכי הזרק מן הים לאיסרטיא ומן האיסרטיא לים פטור ר"ש אומר אם יש במקום שזרק עמוק עשרה ורחב ארבעה חייב: **מתני'** הזרק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים מעשרה טפחים

כזרק בארץ הזרק בארץ ארבע אמות חייב: **גמ'** והא לא נח א"ר יוחנן בדבילה שמינה שנינו א"ר יהודה אמר רב א"ר חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן לר"מ דאמר חוקקין להשלים מיחייב לרבנן דאמרי אין חוקקין להשלים לא מיחייב תניא נמי הכי זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא ר"מ מחייב וחכמים פוטרינן א"ר יהודה אמר רב תל המתלקט עשרה מתוך ארבע זרק ונח על גבי חייב תנ"ה מבוי ששנה לתוכו ונעשה מדרון לרה"ר או שנה לרה"ר ונעשה מדרון לתוכו אותו מבוי אינו צריך לא לחי ולא קורה רבי חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט

עשרה מתוך ארבע זרק ונח על גבי חייב: **מתני'** זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות פטור חוץ לד' אמות ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב: **גמ'** והא לא

נח אמר ר' יוחנן והוא שנח על גבי משהו תניא נמי הכי זרק חוץ לד' אמות ודחפתו הרוח והכניסתו ואע"פ שחזרה והוציאתו פטור אחתו הרוח משהו אף על פי שחזרה והכניסתו חייב אמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה על גבי משהו יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה רבינא למרימר

רש"י לאו היינו הנחתו. ואם נעלו משם לאו עקירה היא: שמן על גבי יין. לענין שבת מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן: דתנן שמן. של תרומה: שלף על גבי יין. של תרומה משום הכי נקט טבול יום משום דפוסל ואינו מטמא הלכך לא פסל אלא שמן כגבד דלאו חיבור הוא למיחויה כחזר ואילו היה טמא היה מטמא ליה לטמן וטמן פסל ליה ליון: שניהם חיבור. דהוי כחזר ונפסל אף הוין ולענין שבת נמי לרבנן הוא ליה כלאו על גבי מים ולרבי יוחנן הוא ליה כמים על גבי מים: זרק לתוכה מחלוקת. משום סיפא נקט ליה דבעי למימר חלקה במחלוקת פטור לאשמעיה דהנחת חפץ וסילוק מחיצה כהדדי פטור והכא סילוק מחיצה דזיל הכא ליכא ארבעה זיל הכא ליכא ד' דכר ליה עובי מקום מחלוקת: כל שכן חוליא. דסילוק מחיצה ודאי הוא דמבטל ליה: לרבי יוחנן מחלוקת פשיטא ליה דלא מבטלה. דאי נמי אמרינן סילוק מחיצה והנחת חפץ כי הדדי פטור הכא חייב דלא מבטל ליה הלכך לאו סילוק מחיצה היא: זרק לתוכה. מרה"ר מידי דניחא כגון אבן או מים: חייב. ולא אמרינן כיון דמלאה הוא לא הוי רה"ר דמבטל להו מחלוקת: מלאה פירות. פטור דבטיל מחלוקת כאלו מלאה עפר: תניא נמי הכי. דמים לא מבטלי מחיצה: מן הים לאיסרטיא. מדרגות ליה"ר פטור: איסרטיא. הוא סרטיא: ר"ש אומר אם יש. בים במקום שזרק גומא מיוחדת לבדה עמוקה עשרה ורחבה ד' רה"ר לענמה היא ולא הוי כשאר ים אף על גב דים נמי עמוק הוא וממילא שמעין מדרג"ש דמים לא מבטלי מחיצה: גמ' רבי מאיר ורבנן. דאיפליגו בחוקקים להשלים בפ"ק דיומא (דף יא: ובעירובין ד' יא: ובר"מ דלמך חוקקין להשלים במקום) שזק כדי לחוק הכא חייב דרוחין החור כאלו הוא ארבע: תל המתלקט. שהוא מדרון והולך ומתלקט מעט מעט עד שגובהו י' מתוך ד"א הכי הוא כאלו זקוף כולו והוי רה"ר במקום גובהו ואם זרק מרה"ר ונח על גבי חייב וזקוף נקט מתוך ד' אמות דאי מתוך ה' הכי הוא כשאר רשות הרבים דניחא תשמישיתה להילוך: ונעשה מדרון לרה"ר. שהיה קרקע המבוי גבוה מקרקע רה"ר והולך לשפע אלכ פתחו לגד רה"ר או שהיה שזה לרה"ר ונעשה מדרון לתוכה שהיה רה"ר גבוה מקרקע המבוי וכניסת המבוי נמי מן הפתח ולפנים גבוה כקרקע רה"ר כדבא אמה או חצי אמה ורח"כ הוא נעשה מדרון לגד דופן האמצעי: אותו מבוי אינו צריך לחי. דלוחו גובה שגבד הפתח הוא ליה מחיצה אף על פי שהוא משפע והולך: מהני' זרק חוץ לד"א ונתגלגל בו' חייב. לא שפול לרז"ל ד"א לא לריכא למימר אלא שהיה נגלגלהו מן האויר לתוך ד' אמות: גמ' והא לא נח. חוץ לד' והאמי אזלינן בתרה: שנה ע"ג משהו. שעמד קתל ורח"כ' והוא נגלגל והוא הדיון אם אחתו הרוח באויר ועכבתו מעט ואחר כך הכניסתו דחשיב נמי הנחה אם בתוך ג' הוא: ודחפתו הרוח. בעודו באויר: אחתו משהו. הרוח עכבתו במקומו מעט: לרבנן. דפלגי עגליה דר"ע בזרק מרה"ר לרה"ר וכה"ר בחלוקת דלית להו קלוטה כמי שהונחה לא הימא בתוך ג' מודו אלא אפילו תוך ג' נמי לרז"ל סינח ואם עבר רה"ר כולה פטור ונפקא מינה נמי לזרק ד' אמות וכשגבד לנח והגיע לתוך ג' נזכר שגגהו עד שלא נח פטור כדאמרינן במהני' (דף קב.) עד שתהא החלחו וסופו שגגה וכל אמרינן עד שלא נזכר הוא ליה מונה: (רש"י)

תוספות פירות מבטלי מחיצתא. וא"ת ומ"ש מדבילה שמינה דאמרינן לעיל דלא מבטלי ואביי דהכא אית ליה שנינוא בדבילה שמינה שנו כדאמר בפ"ק (דף ז:): זימנין משני ליה בכותל דלית ביה חור ובדבילה שמינה כו' וי"ל דבילה אינה עומדת כל כך להתבטל שם בכותל כמו שרגילין לבטל פירות בבור כעין תבואה אי נמי דבילה דבר מועט הוא ולא מבטלא אבל בור מלא פירות או חציו מבטל רה"ר וי"ה דגרעין אחד או דבר מועט לא מבטל רה"ר וא"ת היכי מועט הני פירות והא אמר בפרק חלון (עירובין עח:): כל דבר הניטל בשבת אינו מועט ואפי' אי איירי הכא בטבל שאין ניטל בשבת מ"מ כיון דניטל מן התורה הזרק לתוכו אמאי פטור ואומר ר"י דמן התורה מועט כל דבר ואפילו הניטל ומדרבנן הוא דגזרו דדבר הניטל אינו מועט ולהכי לא קאמר מותר לזרוק בתוכו אלא קאמר הזרק לתוכו פטור משמע דאיסורא דרבנן איכא ואפילו בחריץ שבין שתי חצרות אמרו דדבר הניטל אינו מועט אע"ג דהוי לוקלא דלא אסרי אהדי אבל ק"ק דבפרק חלון (שם) מייית על בית שמילאוהו תנן דהוי לענין אהל דאורייתא: והלכה ונחה בחור כל שהוא כו'. בחור מפולש איירי והאי חוקקין להשלים היינו לשויה מקום ד' כדפי' בפ"ק (דף ז:): והא לא נח. וא"ת מאי פריך והתניא לעיל (דף ז:). תוך ג' ד"ה חייב אע"ג דלא נח ואין נראה לומר דאתוך ד' אמות קאי אמאי פטור הא לא נח וא"כ כשנח אחר כך חוץ לארבע יתחייב דהא (מתנייתין) נמי הכי משמע דאחוז לד' אמות פריך אמאי חייב וי"ל דפריך לרבא דאמר תוך שלשה לרבנן בעי הנחה ע"ג משהו: אחתו הרוח משהו כו'. פי' שעייבתו ע"ג קרקע או אפי' באויר כדפי' בקונט' דחשיבה אחיזת הרוח כמונח על גבי משהו ונראה דע"ג קרקע אפי' ל' יהודה דהיינו רבנן דקאמר רבא דצריך הנח' מודה) דלא בעינן כדפי' לעיל (דף ג.) ומיהו ק"ק דבסמוך מסקינן איפכא דמתגלגל כיון דאין סופו לנוח לאו כמונח דמי אבל האי כיון דסופו לנוח כמונח דמי וחזר ר"י לפרש דודאי רבי יהודה סבר כר"ע קלוטה כמו שהונחה היכא דבעי שתנוח שם כי ההוא דפירקין אבל בההוא דפרק בתרא דעירובין (דף ז:): היה קורא בספר דלא בעי שתפול שם בעי ו' יהודה הנחה על גבי משהו ורבא קאמר דר"ע לית להו קלוטה כמו שהונחה דמיא בשום מקום אפי' רצונו שתנוח שם אפילו תוך ג' ולא ס"ל כברייתא דלעיל דקתני תוך ג' ד"ה חייב אלא סבר כברייתא דהכא דקתני אחתו הרוח משהו ומתנייתין נמי משמע דאיירי בנח משהו כדאורי' ר' יוחנן דומיא דרישא דקתני תוך ד' אמות פטור דאיירי בשנח דאי לאו הכי אמאי מיפטר רב חלקיה בר טוביה דאמר לעיל תוך שלשה ד"ה חייב מוקי מתנייתין בדלא נח ורישא דקתני פטור מייירי כגון שפסק כחו ומחמת הרוח נתגלגל חוץ לארבע: (תוספות)

רשב"א חלקה במחלוקת פטור לאביי דפשיטא ליה דמחלוקת מבטל מחלוקת כל שכן חוליא דמבטל מחלוקת. מהאי לינשא משמע לי דהא דלכיי אע"ג דלא מבטל לה למחלוקת. דאי כשכבתה מאי כל שכן דקאמר היא היא, ולרבי יוחנן דבעי בחוליא, מחלוקת אמאי פשיטא ליה. וקשיא לי דאם כן אפילו זרק לתוכה מחלוקת לאביי ליפטר, דומיא דזרק חוליא. ועוד קשיא לי דאם כן מהנייתו דהזרק באויר למטה מעשרה טפחים כזרק דלמטה מעשרה טפחים עגלה והא לא נח ואלטרק"ר ל"ל לזוקמה דבבילה שמינה, לאביי היכי מוקי לה. דאי דבבילה שמינה אמאי חייב, דהא הנחה וסילוק מחיצה כהדדי הדדי קא אהו אע"ג דלא מבטל לה התם, וכי הימא דמוקי לה בחור, הא אביי גופיה והוא דקא דחי ליה לרבה כפרק

המה למתלכן (ז, ב) דאי אפשך לאוקומא בחור משום דלכור ופיץ מיהדר וקאחי, ואי נמי משום דמתניתין אי אפשך דמיייר בדלות בה חור, מדקתני רישא למעלה מעשרה טפחים כורק באורי ובלתיאחא הם. ומתוך הדוחה יש לי לומר דחלקה במחללה כשמצטלה שהרי מתקוין הוא לעשות מחילה, אבל זרק מחללה שאינו חלף להצניעה שם חייב, ממה שהוא נתיב ברשות איתו מבטל הדין, ומתניתין דאזרק למטה מעשרה טפחים, נמי בדבילה שמינה כדריב יוחנן משום דלא מבטל לה. והא דלמירין כל שכן חוליא, ורבי יוחנן דמבעיא ליה חוליא ומחללה שפיטא ליה. היינו משום דאין דרכן של בריות לבטל מחללה בבור לעשותה מחילה גמורה קיימת, ולמחר הוא עשוי לפלגה. וא"ה אי הכי ליפולג ולימא אפיבו בזרק מחללה, ולימא זרק מחללה חייב ואם בטלה פטור. יש לומר דלאורחא דמלתא נקט, ולא עשוי לעשות מחילה במחללה, ואינו עשוי למעט אה עומקה במחללה. מלמה פירות. פירוש: מאמש זרק על גביהו היום, אבל לא האמר דלם זרק בה פירות שייבטלו מחילתה. וא"ה פירות דמאמש נמי למה מבטלין מחילתה, והא דעתו לפתוח ואינו שם חלף להצניעו. פירש רבנו האי גאון ז"ל בשאין דעתו לפתוח חלף שבטלו שם, ולדבריו אף ע"ג דלאן חלף עשוי לבטל פירות בבור ובעלה דעתו חלף כל חלף, לגבי שבת היו מיעוט. ובהוספת (ד"ה פירות) פירשו בפירות של טבל שאינו יכול לסקח משם כל אותה שבת, ובטליו הם ליומן שם. ויש מפשט (הרמב"ן בסוגיא דה"ה) וכן דעת הרמב"ם בס"ד הכ"ג ע"ג) דלע"ג דלא בטלו כלל משום דפירות מבטלין מחילתו. דמחילתו נכרות בעינין בעומק ורוחב בשעת זריקה והכא לייבא, אבל מים לא מבטלין היכר מחילתו. רבי שמעון אומר אם יש במקום זרק עומק עשרה ורחב ארבעה חייב. ואיכא למיידק אדמסייע ליה מדר"ש לזריקה דפטורי, דאלמא מיא מבטלי מחילתה. ויש מי שפירש דה"ה ור"ש לא נחלקו בהא דלכילוי עלמא לא מבטלי מחילתה, חלף בעיקרה דמלתא פליגי, דה"ה סבר דבור עמוק עשרה ורחב ארבעה בכרמליה, הרי הוא בכרמליה, ור"ש סבר רשות היחיד הוי. ונראה לי טעמא משום דאי עיקר פלוניאיהו במיאי אי מבטלי מחילתה או לא, ליפולג בבור מלא מים דמחבר פלוניאיהו ביה טפי. והו דעת הרמב"ם ז"ל שכן כתב (פ"ה מהלכות שבת ה"ז). דבור עמוק עשרה ורחב ארבעה בכרמליה דינו בכרמליה. אבל הרמב"ן ז"ל (בהשגותיו) הפך עליו ואמר, דלכילוי עמלא בור שבכרמליה רשות היחיד הוא, חלף חלף שאני שהמסן אפין עליו והרי הכל במקום אחד, והו העעם שחלקה "ח"ק על ר" שמעון, אבל בור שביבשה רשות היחיד הוא לכילוי עמלא. ואומר אני שזה כ"ז משה ז"ל סמך על ההוספת דמכלתין דתניא כפיק י (ה"ב) איסרעא על גבי בקעה זרק מן האיסרעא לבקעה פטור, ר"ש אומר אם יש במקום שזרק עומק עשרה טפחים זה רבי חייב. חלף אף שיש לקדקד עליו מהא דתניא וקא מייחוי לה כריש פיק קמא דמכלתין (ה, ב) גבי השמיש על ידי הדקה, נתכוון לטוב ברה"ה והניח עירובו בבור למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב, למטה מעשרה טפחים און עירובו עירוב, ואחיה לפירוש הא דקתני למעלה מעשרה טפחים בבור לית ביה עשרה טפחים, אלמא השמיש על ידי הדקה שמה השמיש, ומשני ליה הוא ועירובו בכרמליה, אבל למטה מעשרה טפחים כלומר: בעומק עשרה טפחים און עירובו עירוב דהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, אלמא בור עשרה ורחב ד' בכרמליה רשות היחיד הוא. וכדברי הרמב"ן ז"ל. ויש לי לתרץ לדעת הרמב"ם ז"ל דהא מני ר"ש הוא, דלמאוד פחות מן המפורש בתוספתא. חלף דקשה לי קמא דלם כן הוי ליה למימר התם והא מני ר"ש הוא כיון דלרבנן כל הוי ליה גיב, ודקדקתמינין בשפירתא אחרינא דפירתי התם דקתמרינין וזמנין משיני ליה הוא כבה"ד ועירובו בכרמליה רבי הוא דלמר כל שהוא משום שבת לא גזרו עליו כיון שפירתא. ועוד יש לקדקד על דברי הרמב"ם ז"ל מהא דתניא בעירובין פירק הדר (ט, ב) שלע שביב גבוי עשרה ורחב ארבע און מטלטלין לא מחוור לים ולא מן הא לתוכו, דלמלא חלף ש"ה סהים בכרמליה מקוף את הסלע והיא בחורב אפיבו הכי און כלע דין כרמליה חלף הרי הוא רשות היחיד גמורה. וזו גם כן אחת מן התשובות שהשיב עליו הרמב"ן ז"ל בהשגות. ואף בזו יש לי ללמוד עליו זכות, דהתם הוא מפני שמוחלק מן הים לגמרי וניכר הוא שאינו ממנו זכר ים זה סלע, ואע"פ שהם מקוף אותו מכל לדדיו, אינו נעשה בכך בכרמליה, שאם כן אף כל העולם יהא כרמליה, שהרי מקוף אותו אוקיאטום, וכאלוה שאלמרו בפקר עושיין פסין (שם כב, ב) אי הכי כולי עמלא לא לזיבוי דהא מקוף ליה אוקיאטום, והוא הדין והוא הטעם לספניה שדים בזמן שגובהה עשרה שאסור לטלטל מחוה לים כדלמרינין לקמן (בעמוד ב). חלף שלפי טעם זה היינו לריבוי זומר, דהל גבוי עשרה ורחב ארבעה בכרמליה שביבשה דינו בכרמליה, שאף הוא אינו ניכר שיהא מובדל ומוחלק מן הכרמליה. והיהו דלמרינין הל גבוי עשרה ורחב ארבעה מטלטלין בחבורו עד בית האחסים, כהל שגבות הרבים מתיחא. ואי נמי יש לומר דבהל כולי עמלא לא פליגי ואפיבו רבנן מודו ביה שאפיבו בכרמליה הוי רשות היחיד, שכל שהוא גבוי ניכר שהוא מקום בפני עצמו ומוחלק מן הכרמליה לגמרי, אבל בור אינו ניכר כל כך בתוך הכרמליה ומכלל הכרמליה הוא נחשב שאינו נחלק ממנו, והיינו דלם חלק ר"ש בתוספתא חלף בעומק משום דגבוהה אפיבו רבנן על פליגי עליה, והוא הדין והוא הטעם לספניה שדים. אח"כ באה לירי השבוע הרב ז"ל (הרמב"ם) בעלמא שהשיב לחכמי לטובי שהקשו לו על זה. וכן השיב להם: ויראה לי מדריכסן שיש בספר שילם חסרון דברים, והו נוסח הספר בור שבכרמליה היא הוא בכרמליה, אפיבו עומק מאה אמה אום און בו ארבעה. עכ"ל הרב ז"ל. וגם זה ענין מנומנם בעיני. והלא מקום פטור אחד מן הד' קצוות הוא, ולמה לא יחלק גם כן רשות לעמלא ויהיה בור ז"ל מקום פטור, וכי יהיה דינו חמור כשהוא בכרמליה מבור שהו כבה"ש שאם און בו ז"ל על ר' דהוי מקום פטור. הא דלמר רבי יהודה אמר רב אמר רב חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונהה בבור כל שהוא. פירש רבינו האי גאון ז"ל דדוקא בבור גבוי עשרה מנומנמו, אבל למעלה מעשרה לא נחלקו כ"מ ורבנן בהו, כיון דממקום פטור קא חלף ליה. ולא ידעתי לכוף דעת הרב ז"ל, דלדרכה, למעלה מעשרה, למעלה ממנו כמה ששמע, (אם כן) ודאי לאו הכי הוי ליה למימר זרק בחור גבוי עשרה. הא דקתני: מבוי ששור לחבור ונעשה מדרון לרה"ה וכו'. במתקטק עשרה מתוך ארבע הוי, ובההוא דמסיים ר"ה ב"ג המתקטק עשרה מתוך ארבע זרק על גבי חייב, ובהדיא קתני בה בתוספתא (פ"ה, ה"ד) מבוי ששור לרשות היחיד ועשוי מדרון לרשות הרבים, אם יש גובה עשרה טפחים בחור ד' אמות און לריך לחי וקורה וכו', הל כדשות הרבים ר' חנינא ז"ג אומר אם גובה עשרה טפחים בחור ד' אמות נטל הימנו ונתן על גבי חייב. וזו היא הנתיחה עמלא שהביא כאן בגמרא, חלף שדך בעלי הגמרא לקרץ בלשון הבדיחות בהרבה מקומות ולשנת בלשון, ובכדל שיהא הבדיחה קיימת. ומתני': הא דקתני זרק בחור ארבע ונתגבל חוץ לארבע. מסתברא דזרקת לתומו על דעת שנתה בחיה מקום שתרלה, שאם נתהוון לזרקת בחור ארבעה, הוי ליה למיתינת נתכוון לזרקת שאים זרקת ארבעה. ועוד דלם הוי לה דומיא דכסיפא, דכל עמלא לא באה חלף לכאזר דין נתגבל. וכיון שכן, רישא דוקא בשנת משום בחור ארבע וחור ונתגבל. הא לאו הכי אמאי פטור הא נהה מכוון חוץ לארבעה. וכן פירשו בתוספות דדוקא בשנת חור ארבעה. ופירשו זה הוא הדין מההו מלי לכתשוי רישא אמאי והא לא נח ולקומה בשנת ע"ג משהו, חלף דניחא ליה להאדורי טפי בתי פטורה. כך נראה לי. הא דלמר ר' יוחנן והוה שנה על גבי משהו. נראה לי פירושו והוה שנה משהו ועל גבי משהו, ולומר דלפילו העמידו הרוח, וכתתני אחתו הרוח משהו אע"פ שחורה והכניסו חייב. אמר ליה רבינא למרימר לאו היינו מתניתין ור"ה יוחנן והוה שנה על גבי משהו. פירוש: ומאי איכרירי רבא לאשמענו, ותמיהא לי ומנא ידע רבינא דשמעה רבא להא דרבי יוחנן. ויש לומר דהכי קאמר ולא הוינו מתניתין דפירש רבי יוחנן עלה והוה שנה על גבי משהו, אם כן רבא אמאי עבדלא שמועה בפני נפשה, יפרש כך אמתניתין כדפירש בה רבי יוחנן, והלכך ליה דלא שמעינן ממתניתין מאי דשמענו מהא. דלילו פירש כן אמתניתין הוי אמיהא דוקא דמתגבלל שאין סופו לנחה, כלומר: שאין ראו נחה שם ואפילו נפלה שם, והלכך לא עדיף חוץ שלשה ידיה מממשא, אבל מקום שסופו לנחה בו, כלומר: שראוי לנחה בו אינו נפלה בו הוי אמיהא דלף חוץ שלשה שבו כממשע. קא משמע לו. ובהא נמי מתרלה לי קושיא אחרינהו, דקשיא לי הכי פשיטא ליה כולי האי לריבנא דבעינן דנתנה הנחה על גבי משהו דקשיא ליה נמי אמאי איכרירי רבא לאשמענו, דהא איכא רב חלקיה בר טובי דלמר לעיל (ז, א) חוץ שלשה כולי עמלא לא פליגי דחייב, וכדייתה מסייעא ליה דתניא בהדיא חוץ שלשה דרבי הכל חייב. ועוד דשפטא דמתניתין בעירובין פיק המואל פתיגין (ז, ב) דבענ דר"י דלם כרבא, דתנן היה קורא בראש הגג ונתגבלל הספר מידו למעלה מעשרה טפחים גוללו אלכו וכו', ר"י אומר אפיבו אינו מסולק מן הארץ חלף כמלא החוט גוללו אלכו, ואמרינו עליה בגמ' מאי טעמא דר"י דבעינו הנחה על גבי משהו ואחשין ולא חלף דלמר רבא חוץ שלשה לרבנן ריך הנחה על גבי משהו, לומר דכאן אמרה לשמעתיה. והוצרכו לדחוק ולומר דכולה ר"י היא, ואכתי חלף ליה ליה הכין, ורב חלקיה נמי אפשר דלית ליה הכין, אם כן מלתא דלריבא לאשמענו היא. חלף דבמה שפירשתי ניחא דלא קשיא ליה חלף אמאי לא פירש הכי אמתני' וכד' יוחנן, ועבדה שמועה בפני נפשה. ומכל מקום איכא למיידק ריבא דהא קתני בברייתא דהיא כממשע, ויש לומר דרבא סבר דהיא כממשע היא, דהא קתני בחיך ברייתא הכא בזרק חוץ לארבע אמות והפתחו הרוח והכניסו פטור, אחתו הרוח משהו אע"פ שחור והכניסו חייב, ומתניתין דהכא נמי דייקא לה הכין, דעל כרחיך רישא דקתני חוץ ארבעה ונתגבלל חוץ לארבע בשנת חור ארבעה (לעיל ד"ה הא דקתני), דלפילו עבדה חוץ שלשה ליה מאן דלמר שיהא כמנוחה. דבזרקת ארבע אמות ברשות הרבים אפיבו חוץ ג' ליכא מאן דפטור, דלפטורו ברשות אחת ליכא מ"ד, אם כן סיפא נמי דקתני חוץ לארבע ונתגבלל לחור ארבע חייב דוקא בשנתה, הלכך משבש לה רבא להיא ברייתא דרב חלקיה מקמי דיקרא דהא מתניתין ומקמי הא ברייתא דלחזרו הרוח. ואם האמר מאי קא מקשה ליה ההם בעירובין (זא, ב) לימא כתתני אמרה לשמעתיה ומאי קא מתרץ ליה כולה רבי יהודה, דהא על כרחיך רבא כתתני אמרה, דהא תנא דרב חלקיה לא בעי הנחה על גבי משהו. יש לומר דהכי קאמר לימא כתתני אמרה, ומאי חזא דשדק רבנן ואמר כדרי יהודה, ורב חלקיה דלמא לא תקשי ליה מתניתין, דאיכא למימר דלדדיו תנתי, ואי נמי שאני התם דמתגבלל שאין סופו לנחה כדלתי ליה נמי אמיימר לריבנא, ומשכשם לה לאחא ברייתא דלחזרו הרוח מקמי הא ברייתא דהיא ברייתא דקתני חוץ שלשה דרבי הכל חייב, ומשא דשפטא דמתניתין דעירובין רבנן פליגי עליה דר' יהודה ולא בעי הנחה על גבי משהו, ואע"פ דהתם אפיבו קוטה חוץ עשרה אית להו לפי שפטא דמתניתין, מכל מקום שמעינן מינה דלרבנן הנחה לא בעי ודלדקשין מיניה לרבא ואמרינו לימא רבא כתתני אמרה לשמעתיה. ומסתברא דלחבכת כרבא, מדפשיטא ליה לריבנא דמתניתין דייקא כווחיה, ורבי יוחנן נמי הכי משמע ליה ופשיטא דלמלא נמי משמע דמרימר איח ליה הכין. ור"ה ז"ל (על הגליון (רשב"א)

ב - ק דף

לא היונו מתני' וא"ר יוחנן והוא שנה ע"ג משהו א"ל מתגלגל קאמרת מתגלגל אין סופו לנוח אבל האי כיון דסופו לנוח אע"ג דלא נח כמאן דנח דמי קמ"ל: **מתני'** הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו ד' אמות חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים רקק

מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק בתוכו ד' אמות חייב: **גמ'** א"ל הוא מרבנן לרבא בשלמא הילוך הילוך תרי זימני הא קמ"ל הילוך ע"י הדחק שמה

הילוך תשמיש ע"י הדחק לא שמה תשמיש אלא רקק רקק תרי זימני למה לי חד בימות החמה וחד בימות הגשמים וצריכי דאי תנא חדא ה"א ה"מ בימות החמה דעבידי אינשי דמסגי לאקורי נפשייהו אבל בימות הגשמים לא ואי אשמעינן בימות הגשמים דכיון דמיטנפי לא איכפת להו אבל בימות החמה לא אביי אמר איצטריך סד"א ה"מ היכא דלא הו"ד אמות אבל היכא דהו"ד אמות אקופי מקפי ליה רב אשי אמר איצטריך ס"ד אמנא ה"מ היכא דהו"ד אמות אבל היכא דלא הו"ד אמות ארבעה קא מטלטל מכרמלית לרה"י א"ל רב נחמן לרבה בר אבהו ולרב הונא דאמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא זימנין דליכא עשרה **מתני'** הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן הספינה לים ומן הספינה לחבירתה פטור ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אם אינן

קשורות אע"פ שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו: **גמ'** איתמר ספינה רב הונא אמר מוציאין הימנה זיז כל שהוא וממלא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי

עושה מקום ארבעה וממלא רב הונא אמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא קסבר כרמלית מארעא משחינן ואוירא מקום פטור הוא ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא כי היכי דליהוי ליה היכא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ארבעה וממלא קסברי כרמלית משפת מיא משחינן מיא ארעא סימכתא וקא מטלטל מכרמלית לרה"י א"ל רב נחמן לרבה בר אבהו ולרב הונא דאמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא זימנין דליכא עשרה וקא מטלטל מכרמלית לרה"י אמר ליה גמרינן דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה והא מורשא אית לה אמר רב ספרא גשושי אזלי קמה א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא שופכין דידיה היכי שדי להו וכ"ת דשדי להו באותו מקום מאיסי ליה דשדי להו אדפנא דספינה והא איכא כחו כחו בכרמלית לא גזרו ומנא תימרא דתניא ספינה אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא מן הים לתוכה

רש"י לא היונו מתנייתו. דקתני חוץ לכרבע אמות ונתגלגל כו' חייב ואמר ר' יוחנן והא שנה הא לא נח לא מדלח אוקמא רבי יוחנן כגון שצב לתוך שלשה: מתגלגל קאמרת. דבר שהרוב מנגלגו בחוץ קאמרת: כיון דסופו לנוח. וזכור עד שלא נח נימא כמנחה דמי דהא סופו לנוח וכבר צב לתוך ג' מתני' וכמה הוא רקק מים. כמה עומקו דנימא אחי רה"י הוא ולא נעשה כרמלית: רקק. גריב"א וחול. ח"ץ (שנתערבו בהם מים): : גמ' הילוך הילוך. דנקט תרי זימני רשות הרבים מהלכת בו חד למימרא דאי אין רגילין להלך בו פטור וכי רגילין להלך בו חייב ואע"ג דהילוך ע"י הדחק הוא וחד לאשמעינן דדוקא הילוך ע"י הדחק שמה הילוך אבל תשמיש לרבים ע"י הדחק כגון גומא תשעה כרה"י אע"ג דחזיא ללכנועי ביה כומתא וסודלא לא הו"ד תשמיש למהיו הוא גומא רה"י כעמוד ט' שהרבים מכחפין עליו דלמרינן צפ"ק דהו"ד רה"י: אלא רקק תרי זימני למה לי. לאשמעינן הילוך על ידי הדחק אחריו: דלא הו"ד אמות. רחב דלא טריחא להו מילתא לעבור בחבורו ונח לעבור מלחקהו וליכ' לראשן שהוא כלה קס: אבל היכא כו'. הדך תניא זימנא אחריתי לאחיוי הא: ה"מ. דהו"ד רה"י: היכא דהו"ד רחבו ד' אמות. דלאו אורחיה למפסעי אלא עברי בגויה: אגודא דגמלא. על דף צנצנא המוטל לרוחב הגשר קשאר הדפים ומובדל מחביריו: חייב. ואע"ג דליכא דמיפסעו פסעי ולא מנחי כרעיהו עלה אויכא טובא דעברי עליה: מתני' מן הים ליבשה. מכרמלית לרה"י: מן הים לספינה. מכרמלית לרה"י: מטלטלין מזו לזו. ובגמרא פריך פשיטא: שמוקפות. סמוכות זו לזו כמו אין מקוהין שתי חביות (ביצה דף כג:); אין מטלטלין מזו לזו. דמהפסק כרמלית מופרש מהדדי ואנן מוקמינן לה בגמרא שהספינות של שני בני אדם וע"י עירוב מטלטל מזו לזו הלכך כי מופרש ומפסקה כרמלית בטל עירוב: גמ' ספינה. המפרש בספינה בים: מוציא זיז כל שהוא. מדופני הספינה על המים להיכר בעלמא כדמפרש ואזיל: וממלא. מן הים ומנכים לספינה: מקום ארבעה. חלל ד' מוקף מחיטות קטנות ומחילה הלוייה מתרת במים: כרמלית מארעא משחינן. י' של אויר קנתנו חכמים לאיסור כרמלית כדלמרינן צפ"ק (דף ז.) ותופסת עד י' מקרקעות הים משחינן להו ואוירא שהוא למעלה מ' ואפילו הן מים הו"ד מקום פטור הלכך בהיתורא קא שקיל לכתחלה: דליהוי ליה היכרא. לכרמלית גמורה: ארעא סמיכתא היא. וכל המים כרמלית הן: סמיכתא. עשה: זימנין דליכא. במים עמוקה עשה ואי נמי מארעא משחינן טובה כרמלית היא: גמרינן אין ספינה מהלכת בו. דכל היכא דתניא ספינה וכל תני עריבה גדולה היא: והא מורשא אית לה גרסי'. ראש הספינה הו"ד ומנציה מן המים ואפילו הו"ד המים פחותין מ' אין גושאש קס ואם ממלא כנגד אותו מקום מטלטל מכרמלית לרה"י: גשושי אזלי קמה. בני אדם מממששים בכלונסות את עומק המים ואין מניחין לילך הספינה אלא במקום עמוק שמה תמהר לילך ותשכון לחרץ בתקום מושבה: עושה לה מקום ד'. אלמא כל המים כרמלית הן: שופכין דיוהי. מים רעים כגון רחילת כוסות וקערות: מאיסי ליה. המים שימלא קוב דרך אותו מקום: דשדי להו. כ"מ שילעה על דופני הספינה והן יורדין לים. והא אויכא כחו. נהי דלא זיקק להדיא לים מיהו מכחו הן צלון לים: (רש"י)

תוספות עושה מקום ארבעה וממלא. פירש בקונטרס עושה מחיצות קטנות ואין נראה לר"י ולר"י דהא תנן בפרק כיצד משתתפים (עירובין דף פז:) גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה מים בשבת א"כ עשו לה מחיצה גבוה י' כו' אלא עושה מקום היינו שיהיה הזיז רחב ארבע טפחים כדי שלא יהיו המחיצות עשויות לפחות מארבע ולמאן דשרי הכא בזו כל שהוא לא תקשי דמוקי התם כשאין המים עמוקים י' אי נמי התם גזרינן שמה יעלה הים שירטון כדגזרינן בפרק קמא דעירובין (דף ח. נ.) אבל ספינה לעולם אין מהלכת בפחות מ' ולא שייך למגור: גמירי דאין ספינה מהלכת למטה מ'. והא דקאמר בפרק מי שהוציא אוויר (עירובין דף מג.) במהלכת ברקק התם מייירי בספינה קטנה אבל הכא בספינות גדולות שטוענין אותן ביותר ונשקעות הרבה במים ואין מהלכות בפחות מ' ומיהו צ"ל דאף הכלי שדולה בו ונשקע במים הו"ד למעלה מ' דאי לאו הכי היאך ממלא: ודילמא מורשא אית לה. פירש ר"ח דילמא יש מורשא לקרקע שסמוך לספינה שהקרקע גבוה שם ואם יוציא דרך שם יהיה למטה מעשרה במקום מילואו כיון שהקרקע גבוה שם אבל רש"י דמפרש מורשא דספינה לא יתכן לשון ודילמא דגרסינן בכל הספרים וגרסינן והא מורשא אית לה: כחו בכרמלית לא גזרו רבנן. והכי נמי משני בפרק תולין (לקמן דף קמא.) גבי האי מאן דשחי במיא כו'. וק' לר"י דבפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פח.) אמרי' גבי גזוזטרא שהיא למעלה מן המים לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור משום שהמים נדחין מכחו חוץ לארבע אמות אלמא כחו בכרמלית אסור ויש לומר דגזוזטרא פעמים שהיא סמוכה למקום שרה"י מהלכת וגזרו כחו בכרמלית משום כחו ברשות הרבים אבל בספינה דלעולם הו"ד כחו בכרמלית לא גזרו: (תוספות)

רש"י ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא כי היכי דליהוי ליה היכא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ארבעה וממלא קסבר כרמלית מארעא משחינן ואוירא מקום פטור הוא ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי אלא כי היכי דליהוי ליה היכא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ארבעה וממלא קסברי כרמלית משפת מיא משחינן מיא ארעא סימכתא וקא מטלטל מכרמלית לרה"י א"ל רב נחמן לרבה בר אבהו ולרב הונא דאמר מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא זימנין דליכא עשרה וקא מטלטל מכרמלית לרה"י אמר ליה גמרינן דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה והא מורשא אית לה אמר רב ספרא גשושי אזלי קמה א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא שופכין דידיה היכי שדי להו וכ"ת דשדי להו באותו מקום מאיסי ליה דשדי להו אדפנא דספינה והא איכא כחו כחו בכרמלית לא גזרו ומנא תימרא דתניא ספינה אין מטלטלין לא מתוכה לים ולא מן הים לתוכה

אבל אסור. ופירש הוא (ז"ב) ללא משום זרק מברמליה לסיפיה אלא משום דלא ליה למיחלף בברמליה בעלמא, והלכך היכרא בעי ובהיכרא סגי ליה. ואם האמר אס כן לטובי עלמא לישתרי ואפילו לבשחמלא לומר דמניח משחינו, דהא מכניס מברמליה למקום פטור וממקום פטור לסיפיה. יא לומר דסביורא ליה לרב הסדר ולרבה דרב הונא כמלא דאמר בעירובין (פז, ב) דאפילו ברכשויות דרבנו אמרינו ובבבד שלא יחליפו, ולהדין סברא אין חיובו בין שיהא היזו למטה מעשרה בין שיהא למעלה מעשרה שהוא מקום פטור לטובי עלמא, אפילו הכי אסור כדלמארן דאפילו ברכשויות דרבנו אמרינו ובבבד שלא יחליפו. עושה מקום ארבע וממלא. ואיכא למידק האי מקום ארבע היכי דמי, אי למעלה מעשרה היינו רשות היחיד, ואי למטה מעשרה היינו כרמליה, ולעולם מטלטל הוא מברמליה לרשות היחיד. פירש רבנו האי גאון ז"ל בשם הגאונים ז"ל: שאותו מקום כגון היבנה פחותה או כל פחותה, ונמצא סיוע בחלמוד ירושלמי (בפרקין ה"ה) דגרסינן התם: אמר רב המנונא נטר שהוא נחון לסיפיה ואין בו רוחב ארבע, מותר לישב בו ולעשות רכביו בשבת, אמר ר' מונא איבוי אמר היבנה פחותה ירושה, אמר ר' בון מאן דבעי למעבד תקנה לאילפא מוציא נטר חוץ לשבשה שאין בו רוחב ארבע ואת רוחה את המחיצות כאילו עולות דלמך ר' יעקב בר אבא בשם רב המנונא כל שלשה ושלשה שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן, ר' יצחק בר' אלעזר מפקד ליה לר' יהושע בר שמי דהוא פריש, מעבדלא ליה כל פחות וכו'. ע"כ בירושלמי. דלמלא משמע שהוא כריד לפחות אותו ולעשות אותו כמין היבנה פחותה או כל פחותה. ואתיא כמותה דתניא בעירובין בפרק כ"ד משתהפין (פז, ב) רבי חנינא בר עקיבא אמר גזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות, חוקה בה ארבעה על ארבעה וממלא, כלומר דלמרינו כוף וגוד, ואע"ג דתנא דמתניחיה דהאם ליה כוף וגוד ולא שכו עד לאיכא מחיצה ממש (על) [שן] עשרה טפחים, וכדתנן התם (ספ) גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה אלא אם כן עשה לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה, וקיימא לן בתנא דמתניחיה. שאני התם דהוא בחצר ויכול לעשות מחיצה ממש לא התירו לו אלא במחיצה גמורה של עשרה, אבל בסיפיה איכא למימר מודו ליה לרבי חנינא בן עקיבא, ועוד קולא אחרת התירו בסיפיה שלא תריבו דף ארבע אמות על ארבע אמות וזוהרין או ארבעה על ארבעה, אלא אפילו ארבע על ארבע ובחוקה בה משחו סגי ליה ודולה דרך החק. אבל ר"ת ז"ל פירש דעשה מקום ארבע דקאמר הכא, היינו מקום חק של ארבע קאמר, ולעולם בדרך של ארבע אמות כדי שיהא עשרה טפחים לכל רוח משפת החק ועד שפת הדרך שנוכל לומר בו כוף כמותה ממש של רבי חנינא בן עקיבא. ואין והלשון [שכח] נראה כך. גמירי דאין ספיה מהלכת בפחות מעשרה טפחים. כלומר: שיהא למטה ממקום שקיעתה עשרה טפחים, דאי משפת המים אכתי היאך ידלה וישקיע עלי מים, נמצא דולה מברמליה ממש, דמארעא ועד מקום דלי ליכא עשרה. הא דלמר רב הונא כרמליה מארעא משחינו. לא פליגי דלמרינו לעיל (בע"ה) מיהא לא מבטלי מחיצתה, דהאם הוא צדדי"ע שפולה עד לרקיע וכיון דמיהא לא מבטלי מחיצתה נמצא זה משתמש ברה"י, אבל בברמליה שאורו הוא מקום פטור כי שקיל למעלה מעשרה טפחים אי מארעא משחינו על כרחי"ו פטור, ולא משום דמיהא מבטלי מחיצתה, אלא משום דסביורא ליה דמיהא נמי רשות הו לעלמן כל שהן בברמליה אבל ברכשויות היחיד לא. דלמא מורשא אית ליה. פירש ר"ח ז"ל (בגליון לקמן קא, ב): סמוך לסיפיה במקום שהוא דולה. (רש"י"א)

א - קא דף

ר' יהודה אומר עמוקה עשרה ואין גבוהה עשרה מטלטלין מתוכה לים אבל לא מן הים לתוכה מ"ש מן הים לתוכה דלא דקא מטלטלין מברמליה לרה"י מתוכה לים נמי קמטלטל מרשות היחיד לברמליה אלא לאו אחודה ושי"מ כחו בברמליה לא גזרו ש"מ אמר רב הונא הני ביצאתא דמישן אין מטלטלין בהן אלא בארבעה ולא אמרו אלא שאין בפחות משלשה ארבעה אבל יש בפחות מג' ארבעה לית לן בה ואי מליניהו קני ואורבני לית לן בה מתקיף לה רב נחמן ולימא גוד אחית מחיצתא מי לא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר נעץ קנה ברה"י ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב אלמא אמרינו גוד אחית מחיצתא ה"נ נימא גוד אחית מחיצתא מתקיף לה רב יוסף ולא שמיעא להו להא דאמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום רבי חייה ותני עלה וחכמים פוטרין אמר ליה אביי ואת לא תסברא והתניא עמוד ברה"י גבוה עשרה ורוחב ד' ואין בעיקרו ד' ויש בקצר שלו ג' וזרק ונח על גביו חייב אלמא אמרינו גוד אחית מחיצתא הכא נמי גוד אחית מחיצתא מידי איריא התם הוא ליה מחיצה שהגדיים בוקעין בה הכא הוא לה מחיצה שאין הגדיים בוקעין בה א"ל רב אחא בריה דרב אחא לרב אשי גבי ספינה נמי הא איכא בקיעת דגים א"ל בקיעת דגים א"ל בקיעת דגים לא שמיא בקיעה ומנא תימרא דבעא מיניה רבי טבלא מרבין מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה וא"ל אין מחיצה תלויה מתרת

רש"י עמוקה. הספינה: עשרה. לתוכה דהוה רשות היחיד: ואין גבוה. שפחה י' מן המים כגון שמאוקעת במים מכובד משאיה: מטלטלים מתוכה לים. דרך דופנותיה כגון שופכין כדמפרש ואזיל דכחו בברמליה לא גזרו: אבל לא מן הים לתוכה. דאין תשמיש מן הים לתוכה דרך דפנות שאם ימלאו וישליך על הדפנות ירדו לקרקעית הספינה ולהכי נקט עמוקה י' דאי חניה עמוקה י' היא גופה כרמליה ומטלטל להדיא חף מן הים לתוכה ואין גבוהה נמי י' דוקא נקט דאי גבוהה י' מותר לטלטל מן הים לתוכה דמברמליה לרה"י דרך מקום פטור קא מטלטל דלכריד להגביה את ידו למעלה מי' ואע"ג דברשות דאורייתא מרה"ד לרה"י מייחביב בכה"ג (לעיל דף ת.). כרמליה מיהא דרבנו היא ולא גזרי: אלא לאו אחודה. שופך שופכים על חודה והן יורדין דרך דפנותיה לים: ביאלתא. ספינות קטנות וקצרות מלמטה עד כחודו של ספון שקורין קוייט"י (קוייט"ט: סירונת (סירה קטנה)): אין מטלטלין בתוכו. דלאו רה"י ויניהו שאין ברחבו ארבע מלמטה לפיכך אין מחיצותיהן מחיצות: ולא אמרו אלא. בשקלה שלהן גבוה שלש שאין רחב ד' למטה בעוד שלא הגביהו ג' מקרקעיתו ושפי' יש ברחבו י' גובה לא משתרי דיוון דתחתונות לאו מחיצה ויניהו הוה ליה תלויה: אבל יש בפחות מג' גובה רוחב ד'. שעד שלא הגביהו ג' הרחיבו ד' הרי הן כמי שקרקעיתן עולה עד כאן ומחיצותיהן מחיצות: אורבני. ערבה דקה: ואי מליניהו. עד מקום רחבו הרי הן כשרות לטלטל אם יש משפת רחבו ולמעלה י': ולימא גוד אחית. מנגד מדת רחבו העליון ולמטה כאילו הן יורדות עד הקרקע מבחוץ: טרסקל. אין עמוק י' ואנו מודדים לו גובה י' שמדת הקנה עולה לו בגובהו והקנה אין רחב ארבעה אלא שאנו אומרים במחיצות הטרסקל גוד אחית ונמצאו מקיפות את הקנה והוה ליה היקף המחיצות מן הקרקע ולמעלה לשוייה ראשו רה"י ואם זרק מרה"ר ונח על גביו חייב: ומטו בה. יש שמטין בדבר להכריע ולומר שר' חייא אמר: וחכמים פוטרין. אלמא לא אמרי' גוד אחית להחיר מחיצה תלויה: ואת לא תיסבכא. דלמרי' כה"ג: ואין בעיקרו. רחב ד': ויש בקצר שלו ג'. אותו קצר של עיקרו שאינו רחב ד' יש בו גובה ג' והיינו דרובא דליכא למימר לבדו ממקום שכלה רחבו לקרקע א"פ' הוה רה"י: דלמרי' גוד אחית מחיצה. סביב מחיצותיה מנגד רחבה ולמטה כאילו הוא כולו שהוה: ה"ו. כבייתא דמשן נמי נימא גוד אחית: מידי אייריא התם כו'. כולה אבוי אמר לה לרב יוסף דהא דמיייתא ראייה וחכמים פוטרין כו' ראי' היא לכאן הא לטרסקל דקפטי רבנו: משום דהוה מחיצה שהגדיים בוקעין בה. מלמטה בדרך תחת מחיצות הטרסקל שהם פשוטות להן מן הקנה לכל ד' ובקיעת גדיים מעכבה מלמדיה גוד אחית שהרי עובדין תחתיה אבל בסיפיה ליכא בקיעת גדיים שאין לך עובד תחתיה וכן בעמוד אין דרך להתחבר בו ולעבור תחת שיפועו שאינו אלא מעט: בקיעת דגים לא שמה בקיעה. לפי שאין נראין: בחורבה. שדרך להיות בה מחיצות שנפלו תחתיה וקיימות מלמעלה ותלויות: מהו שתתיר. לטלטל בחורבה שלא הא כפדוה לרה"י: (רש"י)

תוספות רבי יהודה אומר עמוקה י ואין גבוהה י מטלטלין מתוכה לים. וא"ת היכי מיייתי סייעתא מדרבי יהודה כיון דרבנן פליגי עליה ואור"י דבהא לא פליגי אלא בעמוקה י וגובה י דרבנן סברי דמכרמלית לרה"י דרך מקום פטור אסור אע"ג דרשויות דרבנן ור' יהודה שרי אבל בעמוקה י ואינה גבוהה י לטלטל מתוכה לים לא פליגי עליה רבנן דהכי איתא בתוספתא [מ"א] דספינה שבים גבוהה י ועמוקה י אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה ר' יהודה אומר אם עמוקה י ואין גבוהה י כו' וק"ר ר' יהודה בעמוקה י וגבוהה י לא מבעי' דמותר לטלטל גמור הואיל ודרך מקום פטור קא מטלטל אלא גם באינה גבוהה י יש תקנה לטלטל כגון ע"י כחו כדמפרש הש"ס וקשה לר"י דהשתא לרבי יהודה שרי לטלטל דרך מקום פטור ברשויות דרבנן ואפילו רבנן לא פליגי אלא בשאינו עושה הנחה במקום פטור ובפרק כיצד משתתפין (עירובין דף טז:) פריך לזעירי דאמר אסור להחליף דרך מקום פטור מכרמלית לרה"י ולזעירי קשיא פלוגתא דרשב"ג ורבנן דפליגי בהא ומשני לה והשתא רבנן דהכי איתא דלא כותיה וי"ל דמ"מ הני תנאי דהתם כיון דמצוי לאוקמי כותי' מוקים להו: עמוקה י ואין גבוהה י. מהכא אין להקשות למ"ד לעיל מארעא משחינן דהכא מייירי בדליכא זוז כל שהוא להיכירא: הני ביציתא דמישן. לפירש"י דמפרש שהן קצרות מלמטה קשה דכי היכי דבטיל מדין רה"י משום דלית בהו ד' ה"ג ליבטיל מדין כרמלית כדאמר בפ"ק (דף ז.) דאין כרמלית פחותה מד' ואקילו בה רבנן מקולי רה"י דאי הוי מקום ד' כרמלית ואי לא מקום פטור ועוד מאי פריך לימא גוד אחית מחיצה מה מועיל שיאה המחיצות מבחוץ כיון שמבפנים אין שם ריוח מקום ד' ולא ניחא תשמישם ודופן הספינה שבצד מבטל גוד אחית כמו חלוקה במחצלת דלעיל ועוד למה לי מלינהו קני ואורבני אע"ג דלא מלאן כיון דכחל לאמלאת חשיב רה"י כדאמר בפרק חלון (ירובין דף עת.) משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש גבי מלאו כולו ביתידות ונראה כפ"ח דביציתא הם ספינות קטנות העשויות להלך באגמים ועל שם שמהלכות על בצעי המים קרי להו ביציתא ויש להם דפנות וקרקעית העשויות נסרים נסרים ויש חלל בין הנסרים והמים נכנסין שם ויושבין בה כמו במים והיא עשויה כך שאפילו תתהפך אינה נטבעת לעולם וקאמר רב הונא כיון שהיא פרוצה דינה ככרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' ולא אמרו אלא בזמן שאין בין נסר לנסר חלל פחות מג' אבל אם יש בין נסר לנסר חלל פחות מג' כלבוד דמי ואע"ג שהמים נכנסין בה לא חותשין ונראה דל"ג שאין בפחות מג' ד' ואי מילא כל החלל קני ואורבני מותר לטלטל בכולה: מתקיף לה רב נחמן. למה לך כולי האי לימא גוד אחית מחיצתא לא מצי לאקשויי אמאי הא תנן בפ' כיצד משתתפין (עירובין דף כז:) גזוהטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה אא"כ עשו לה מחיצה י מה צריך מחיצה בה לא מחיצה י' תסיגי כמו בטרסקל דדוקא על גבי חשיב ליה ר' יוסי ברבי יהודה רה"י אבל למטה לא דלחכי לא אחתי גוד אחית אי נמי הא לימא גבי גזוהטרא מחיצה י' היינו לטלטל אבל לזרוק לא בעי מחיצה י' כמו בטרסקל והכא הכי פריך לימא גוד אחית דכי היכי דא"ר יוסי בר' יהודה גוד אחית כשאין שם מחיצה י' למיחוי רה"י להתחייב ה"ג בספינה שיש שם מחיצה י' אית לן למימר גוד אחית אף לטלטל: ויש בקצר שלו ג'. פ' בקונט' גבוה י' מן הארץ וקשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה הוי כמו בטרסקל ומבטלי בקיעת גדיים גוד אחית ונראה לר"י דהאי בקצר שלו ג' היינו שיש בעובי הקצר ג' ובעמלה רב' ד' שייך ביה גוד אחית: ומנא תימרא דבעא מיניה ר' טבלא כו'. וא"ת אמאי לא פשיט טפי ממתני' דכיצד משתתפין (שם דף ז.) גזוהטרא שהיא למעלה מן המים רחב דמשתתפי במחיצה דלמעלה ואור"י דאי ממתניתין ה"א דה"ה אף בשאר מחיצות שאינן של מים מתרת מחיצה תלויה ולהכי מיייתי מרבי טבלא דמפרש הטעם קל הוא שהקילו חכמים במים: (תוספות)

רשב"א אלא לאו החודה ושעמ מניה כמו בכרמלית לא גזרו ביה רבנן. וא"ת אדמסייע ליה מדר' יהודה, לוחביה מדרבנן דאמר ליה מתוכה לים ולא מן הים לחובה. חילתו בתוספות (ד"ה רבי יהודה) רבנן ורבי יהודה לא פליגי אלא בגבוהה עשרה ועמוקה עשרה, ובהא פליגי רבנן סברי דלא מטלטלין להדיא מחובה לכרמלית, ואע"פ שמתלבלב מרשות היחוד לכרמלית דרך מקום פטור שהאוויר הוי מקום פטור כשעמלה ידו על דפני הספינה לשפוך לים, דסביחא להו לרבנן דאין משתמשין להדיא מרשות היחוד לכרמלית דרך מקום פטור, ואפילו למ"ד ההם בערובין (פז, ב) דלא אמרינן דכשויות דרבנן וכלכד שלא יחליפו, הני מילי בזמניה [וזמקום] פטור אבל בלא הגנה לה. ור' יהודה סבר דבגבוהה עשרה ודאי משתמש, לטלטל גמור דרך מקום פטור הוא משתמש, אלא אפילו בשאינה גבוהה עשרה יש לעשות התנה כגון שפוך דרך חודה. והביאור ראייה לפי' זה מן התוספתא (פרק י"א ה"ח) דמתפסקה שם מחלוקתו בגבוהה עשרה, דמניא התם: ספינה שבים גבוהה עשרה טפחים, אין מטלטלין לא מחובה לים ולא מן הים לחובה, ר"י אומר עמוקה עשרה ואינה גבוהה עשרה וכו'. אלמא פלוגתייהו דוקא בגבוהה עשרה היא. ולפי פירוש זה הא דבעי רב הונא ז"ל כל שהוא ורבה ורב חסדא מקום ארבעה לרבנן בלחוד הוא, אבל כפי' איתו כריך שהרי יכול להשתמש להדיא דרך מקום פטור. אלמא כמו בכרמלית לא גזרו בהו רבנן. הקשו בתום' (ד"ה כח) דבפרק פולג (שם פה, א) גבי גזוהטרא שהיא למעלה מן הים אמרינן, אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלכות אבל לשפוך אסור, וקא' יהיב טעמא ההם משום שהמים נחזין מכו חוץ ל' אמות, ואמאי והא כחו בכרמלית הוא. ומיכיל דהתם דכחך בדיו הוא דליגזור, דאי שכיח ליה אחי לאחויי לזד אחר של ביתו דהוא רשות הרבים גמורה, אבל הכא בספינה ומכל כדדיה ליכא אלא בכרמלית לא. הני ביציתא דמישן. לפי מה שפירש רש"י ז"ל (ד"ה א"ו) שהן קצרות למטה שאין להם ארבעה, הקשו בתוספות (ד"ה הני) אם כן כיון שאינה רשות היחוד אפילו בכרמלית לא הוי, דאין כרמלית פחותה מארבעה כדאמרין בריש פרק קמח' דמלכותו (ז, א) דהקילו בו מקולי רשות היחוד, אם כן מקום פטור הוא ומשתמש בכולה. ועוד דמאי קאמר אי מליניהו קני ואורבני לית לן בה, דכיון שיכול למלאוה אפילו לא מילא, כדאמרין בעירובין פרק חלון (עה, ג) גבי עמוד בכשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ד', דבעא מיניה רב אחא כביה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו, אמר ליה לא שמיע לך דאמר ר' יוחנן בור וחוליייה מנערפין לעשרה, אמאי והא לא משתמש ליה, אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי ומשתמש ליה הכא נמי דמנח מידי ומשתמש, דלמלאו כל שיכול להגיה ולהשתמש בו כדכחש ארבעה, אפילו קודם הגנה חשוב כרשות היחוד. וזו נראה בעיני שאינו קושיא, דהתם הוא דכחש ארבעה אלא שהתדות התחובות בו אינן רחבין ארבעה, וכיון שהעיקר שהן תחובין ויש בו רחב ארבעה אין התדות מבטלות הרשות האויל ואף בהן יכול להניח מידי ומשתמש, מה שאין כן בבא לעשות רשות לפתחיה שאילו מילא רשות הרבים יהותו כדכחש ארבעה לא יעשה רשות היחוד כדך משום דלי בעי מנח עליה מידי, ובור וחוליייה כיון שיש בהן ארבעה ויכול להשתמש אי מנח ביה מידי שפיר דמי, אבל כחו שהיא קצרה מלמטה מארבעה אינה רשות היחוד אף על פי שיכול למלאוה עד שימלאנה. אבל מה שהקשו עליו בדראשונה קשה. ופירשם זה ז"ל כמו שפירש רבינו האי גאון ז"ל ורבנו חננאל ז"ל, דפירש ביציתא דמישן ספינות קטנות עשויות לשמש את הגדולות, ומחור שהם קלות ומלהבות על בצעי המים קרי להו ביציתא, מישן שם מקום, ומשני שהוא מקום אגמי מים עושין שם ביציתא להלך באגמים, ויש להן דפנות ומחילות וקרקעיות עשויות לשמש את הגדולות, ומחור שהם קלות ומלהבות על בצעי המים קרי להו ביציתא, מישן שם מקום, ומשני שהוא עושין ואפילו תתהפך במים אינה נטבעת, ואמר ר"ה כיון שהיא פרוצה לים שהוא כרמלית דינה ככרמלית, ולא אמרן אלא שאין בה פחות משלשה נסר רחב ארבעה אבל אם יש פחות משלשה נסר רחב ארבעה, רשות היחוד הוא ומטלטלין בכולה, ואם אין פחות משלשה נסר ארבעה ומילא החלב שבין נסר לנסר קני ואורבני מותר לטלטל בכובה, ופריך רב נחמן אמאי אמרת אם אין פחות משלשה נסר רחב ארבעה אין מטלטלין אלא בד' אמות, נימא גוד אחית מחולתא שרואין דפני הספינה כחילו הן מחוברות עם הסכר שהוא קרקעה. זהו תורף פירוש רבינו האי גאון ז"ל. ויש לעיין אם כפירושו למה לריך נסר רחב ארבעה, דכיון דאין בה בין נסר לנסר שלשה הרי זה כלבוד. ויש בהקצר שלו שלשה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה א"ו) גובה שלשה, ואפילו שלשה קאמר וכל שכן פחות מכן דהוי ליה לבדו. אבל בתום' אמרו דלא יתכן, דאם כן הוי ליה כנענע קנה כדאמר הרבנים דפליגי רבנן עליה דר' יוסי, משום דאין רחב ארבעה במים אינה נטבעת, ואמר ר"ה כיון שהיא פרוצה לים שהוא כרמלית דינה ככרמלית, ולא אמרן אלא שאין בה פחות משלשה נסר רחב ארבעה אבל אם יש פחות משלשה נסר רחב ארבעה, רשות היחוד הוא ומטלטלין בכולה, ואם אין פחות משלשה נסר רחב ארבעה ומילא החלב שבין נסר לנסר קני ואורבני מותר לטלטל בכובה, ופריך רב נחמן אמאי אמרת אם אין פחות משלשה נסר רחב ארבעה אין מטלטלין אלא בד' אמות, נימא גוד אחית מחולתא שרואין דפני הספינה כחילו הן מחוברות עם הסכר שהוא קרקעה. זהו תורף פירוש רבינו האי גאון ז"ל. ויש לעיין אם כפירושו למה לריך נסר רחב ארבעה, דכיון דאין בה בין נסר לנסר שלשה הרי זה כלבוד. ויש בהקצר שלו שלשה. פירש רש"י ז"ל (ד"ה א"ו) גובה שלשה, ואפילו שלשה קאמר וכל שכן פחות מכן דהוי ליה לבדו. אבל בתום' אמרו דלא יתכן, דאם כן הוי ליה כנענע קנה כדאמר הרבנים דפליגי רבנן עליה דר' יוסי, משום דאין רחב ארבעה במים אינה נטבעת, ואמר ר"ה כיון שהיא פרוצה לים שהוא כרמלית דינה ככרמלית, ולא אמרן אלא שאין בה פחות משלשה נסר רחב ארבעה אבל אם יש פחות משלשה נסר רחב ארבעה, רשות היחוד הוא ומטלטלין בכולה, ואם אין פחות משלשה נסר רחב ארבעה ומילא החלב שבין נסר לנסר קני ואורבני מותר לטלטל בכובה, ופריך רב נחמן אמאי אמרת אם אין פחות משלשה נסר רחב ארבעה אין מטלטלין אלא בד' אמות, נימא גוד אחית מחולתא שרואין דפני הספינה כחילו הן מחוברות עם הסכר שהוא קרקעה. זהו תורף פירוש רבינו האי גאון ז"ל. והם ז"ל פירשו דבעובי קאמר, כלומרי: אם כלל הקצר שלו יש שלשה טפחים בעובי. (רשב"א)

ב קא דף

אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים ואמאי הא איכא בקיעת דגים אלא ש"מ בקיעת דגים לא שמה בקיעה: ספינות קשורות כו': פשיטא אמר רבא לא נצרכה אלא להתיר ביצית שביניהן א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת מטלטלין מזו לזו תנן אלא אמר רב ספרא לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו וכדתניא

ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגין ובין מזידין בין אנוסין בין מוטעין חזרו להיתרן הראשון וכן מחצלות הפרוסות (לר"ה) מערבין ומטלטלין מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרשו בין שוגגין בין מזידין בין אנוסין ובין מוטעין חזרו להיתרן הראשון שכל מחיצה שנעשה בשבת בין שוגגין בין במזיד שמה מחיצה אינו והאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר אביר שמואל ואפילו קשורות בחוט הרבל היכי דמי אי דיכול להעמידן פשיטא אי דאין יכול להעמידן אמאי לעולם דיכול להעמידן ושמואל לאפוקי מדנפש' קאתי דתנן קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה דבדר שאין מעמידה אין מביא לה טומאה ואמר שמואל והוא שקשורה בשלשלת של ברזל לענין טומאה הוא דכתיב במדבר יט-טו בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל אין אבל לענין שבת כיון דיכול להעמידה (היכר בעלמא הוא) אפילו בחוט הסרבל:

רפ"י אלא במים. כגון גזזטרע שהיא למעלה מן הים דתנן בעירובין (דף פז): דעשה מחיצה הלוייה סביב וממלא וכן בור שצין שחי חכרות וחלקו במחיצה תלוייה מלמעלה ממלא זה מכאן וזה מכאן ורף על פי שלא עירבו (שם דף פו): הלא היכא בקיעת גביס. גבי גזזטרעא כך נראה שיטתו זו בעיני ועל מה שפירשנו ברוחי תמהתי [שהם פירשן] דהאי מילי אירחי ההם משום דהוה ליה מחיצה שהגדיים בוקעים בה רב יוסף קא מהדר ליה ללכיי הכי מילי אירחי הך דעמדו לדהכא ההם משום דהוה מחיצה שהגדיים בוקעים בה וזכריה לגוד אחיה הלכך אמרינן בה גוד אחיה אבל גבי ספינה לזיכא בקיעת גדיים ללא אמרינן גוד אחיה ותמהתי אם אמרו ברוחי כן דלי אפשר לאמרו דהא ב"ק דלעירובין בתי דוכתי (דף יד: ודף טז). אמרינן בקיעת גדיים לטעמו גוד אחיה ללא לימריה במחיצה הלוייה והכל היכי אמרינן דמהני גבי גוד אחיה ועוד מאי דחוקיה דרב יוסף לטעמי הכי נומא ליה הלא מני רבי יוסף כרבי יהודה הלא לטעמי גבייה לטעמי גוד אחיה ללא הפכירא הלא דלמי רבי יוסף כרבי יהודה הלא דהא חזינן דהכמים פטורים גבי טרסקל אלא ע"כ הלא מילי אירחי מסקנא דמילתיה דלכיי הלא ולמימרי דרבנן קאמרי לה דלא דמיא לטרסקל אלא לטעמייה: פשיטא. דמטלטלין: ללא נכרע. מטלטלין דמהני אלא לטלטל מזו לזו דרך ביצית קטנה שצין שחי הגדולות ורע"פ שאינה קשורה ניחיה ע"י קשריה שהים החילוטות ולא חיישינן דילמא משקבלא מצינויהו וקא מטלטל דרך חויר כרמלית: ביצית. היינו ביציתא דלעיל: משה. כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו: שפיר קאמרי. בתמיה: מזו לזו תנן. משמע שאין אחרת מפסקת ליכנס בה המטלטל הזה: לערב. הלא אשמועינן במתניהון דלפילו שחי הספינות לטעמי בני אדם שצריכין לערב מערבין ומטלטלין: נפסקו. בטל העירוב מפני שנפרדות: שוגגין. שגגת שבת או שגגת מלאכה: מוטעין. מתעסקין בדבר אחר לקושרו ונקשר: זה מחללות הפרוסות. ועשו מחילות הרבה וקברו יחידים בזה או בזו: ללא שנו. דמה מחיצה: אלא לזרוק. לחייב הזרקת מחיצה לר"ה או להפך: אבל לטלטל. להיות מותר לטלטל בחוכה אסור מדכרייה: אמזיד איתמר. ושמואל קנסא ודקתני מתני' חזרו להיתרן הראשון ומוטעין ומוטעין קאי ובי קתני מזידין אשמה מחיצה קאי ולזרוק כרב נחמן: בחוט הסרבל. שקפוינן בו את בית האורא שקפוינן מוני"ל (ומני"ל: ג'ומה): להעמידן. שלא יתפרדו: לפירוקי מדנפשיה. מומילתא דלמיר בעלמא דבעינן שגללותא של ברזל ואשמועינן הכא ללא בעינן כי ההם: לקשרה. לטעמייה: בדבר המעמידה מביא לה טומאה. אם היה ראשון אחד קשור בחבל המת מביא טומאה לכלים שבספינה ולכפינה עצמה כגון ספינת הירוק שמקבלת טומאה כדלמרינן (לעיל דף פג): ואמר שמואל והוא שקשרה בשלשלת של ברזל. הלא קשרה בדבר המעמידה שגללת של ברזל הוא כדמפסק טעמא ואילו כלומר קשרה בדבר שרבינן להעמידה בו דהיינו שגללת מביא טומאה שמשמאה את הספינה להיות אב הטומאה: בדבר שאינו מעמידה. כלומר שאינו רגיל להעמיד בה כגון מילי דלחו מתכות און מביא לה טומאה דלילו ספינה ללא מיטמאה מממת אורו כלי להיות אב הטומאה אלא ראשון לטומאה ואינה מטמאה כלים שבתוכה ואשמועינן שמואל הכא דהאי קשורות דמתניהון אף על גב דבדר המעמידה בעינן כל שהוא מעמידה לענין שבת כפר ולא דמי למעמידה דהתם: (רש"י)

תוספות פשיטא אמר רבא לא נצרכא כו'. השתא ס"ד דמיירי ששתי הספינות של אדם אחד ולהכי פריך פשיטא וכשאין קשורות אין מטלטלין דזריה שמה יפול החפץ אל המים ומטלטל מרה"י לברמלית ואתי לאתויי אע"ג דלעיל גבי ב' בתים (דף צז). לא גזרינן דילמא אתי לאתויי הכא בספינות דלא קביעי איכא למיגזר טפי דילמא נפיל ומסיק לא נצרכא אלא לערב ולטלטל וקמ"ל דעירוב מהני בספינות אע"פ שאין קבועות שם דס"ד כיון שאין עתידות להיות שם לא ינה עירוב קמ"ל דמהני ועוד מפרש ר"י דמעיקרא נמי הוה איירי בספינות של שני בני אדם וצ"ע עירוב קאמר דמטלטלין מזו לזו ואפ"ה פריך פשיטא דמהני עירוב ולהכי כשאין קשורות אין מטלטלין דלא מהני התם עירוב ומסיק לא נצרכא אלא לערב ולטלטל ואפילו נפסקו כיון דחזרו ונתקשרו וכדנתיא כו': נפסקו נאסרו. ולא דמי לעירוב דרך הפתח ונסתם דאמר רב הונא רב יהודה בספ"ק דעירובין (דף יז). דשבת הואיל והותרה הותרה דהכא כיון דנפסקו הוה כאילו הוה רה"ר ביניהם ואם עירבו ג' בתים (ביניהם) ונפל האמצעי ונעשה רה"ר פשיטא דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה: כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דקתני חזרו להיתרן הראשון אף במזיד לא לגמרי חזרו להיתרן הראשון ונעשה רה"ר דאורייתא ומיהו אספינות לא א"ש דבלא חזרו ונתקשרו הוה רה"ר דאורייתא ור"ת מפרש דחזרו להיתרן הראשון אפילו אמזיד ור"ג דאמר דבמזיד לא הוה מחיצה אלא לזרוק ולא לטלטל היינו שיע"י המחיצה נעשה רה"ר אבל ספינות דבלאו הכי הוה רה"ר כי קשרו אפילו מזיד שרי לטלטל ומחצלות הפרוסות ברה"ר איירי שיש מחצלות מפסיקות בין שתי חצרות נתגלגלו נאסרו שהרי הן כחצר אחת והם עירבו שנים חזרו ונפרשו חזרו להיתרן הראשון ומטלטלי אלו לבאן ואלו לבאן הוא דקאמר שכל מחיצה הנעשה בשבת שמה מחיצה טעמא קאי היכי למילתיה דאפילו היכא דע"י המחיצה נעשה רה"ר היא מחיצה או לזרוק או לטלטל כ"ש מחיצה זו שאינה עשויה אלא להיתר עירוב כבתחלה דהיא מחיצה ומסיפא דהיא מחיצה הנעשית בשבת כו' פריך לר"י וההיא דכל גנות (עירובין דף גג): כותל שבין שתי חצרות שנפל ואיכא דשרי התם לטלטל עד עיקר מחיצה לא דמי להכא דהתם איירי שלא היה אלא בית אחד בחצר זה ואחד בחצר זה אבל הכא כשיש רבים כאן וכאן אמרינן נתגלגלו נאסרו וצ"ע בשמעתא דדירורין הבאין בשבת (עירובין שם) דאמר שבת הואיל והותרה הותרה: קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה. פי' בקונטרס כגון שראשו אחד באהל המת ולא יתכן חזא דמאי קאמר לאפוקי מדשמואל מה שייכא הא לדשמואל דהתם הוא משום חרב הרי הוא כחלל ולא משום קשירה ועוד אמאי קתני קשורה אפילו השלשלת מונחת על הספינה בלא קשירה וטעמא ויעוד דלישמעינן בהדיא דחבר הרי הוא חלל ולשון הבאת טומאה נמי לא שייך בכ"ה ונראה לרבינו שמואל דלא גרסינן מביא לה את הטומאה אלא מביאה את הטומאה ומשנה היא בפ"ח דאהלות (משנה ה) ורישא דהך בבא קתני אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והעוף הפורח וטלית המנפפת וספינה שהיא שטה על פני המים מירוש שאם יש מתחתיה מת מצד אחר וטרהה מצד אחר אינה מביאה טומאה מצד זה אלא דלא חשיבי אהל כיון שמנענעים תמיד וקתני דאם קשרה בדבר המעמידה מביאה את הטומאה ומפרש שמואל והוא שקשרה בשלשלת של ברזל וזו דוקא קצת של ברזל אלא כלומר שקשורה בחזק עד שאינה מתנענעת וזה מקומה וכן דרך קשרה לזכור דבר חזק מזכיר ברזל כמו אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת (טוטה דף לח): וכמו כפי צאן ברזל (ב"ק דף פט). לפי שהן באריותיו וקשים כברזל ול"ג לענין טומאה הוא דכתיב בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל ושיבוש הוא אלא משום דנקט שלשלת של ברזל טעו לומר דטעמא משום דחבר הרי הוא כחלל אלא גרסינן ה"מ לענין טומאה דבעינן אהל שיהא נח לגמרי אבל גבי שבת שהטעם הוא משום רשות אחת בחוט הסרבל סגי: (תוספות)

רש"י לא נצרכא אלא לערב ולטלטל מזו לזו. וכתב הראב"ד ז"ל דקא משמע כן דלע"פ שהן גבורות עשרה טפחים ואין ביניהם ללא פתח ולא כולם, עירוב מועיל בהם ומטלטלין מזו לזו, מה שאין בו בשני חצרות שאין מעורבות זו בזו אלא או דרך פתח או דרך כולם שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים בתוך עשרה, או דרך כולם גבוה עשרה וכתב הרעבה, וספינות אלו אע"פ שאין בהן אחד מכל אלו מותר לערב ולטלטל מזו לזו. וטעמא דמלכתא מפני שהן כבתים ולא כחצרות, ואמרינן בעירובין (עו, ט) ביחא כמאן דלמילא דמי. ובתוספות אמרו דהא קא משמע לן, דסקלה דעתא אמינא דלא התנו ערוב אלא בדבר הקבוע תמיד כגון בתים וחצרות, קא משמע לן. כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. פירש רש"י ז"ל: על נגללו במזיד דקתני הלא בכרייתא איתמר, ובי קתני חזרו להיתרן הראשון אשארלה. והקשו עליו בתוס' דלאם כן למה שנה בכרייתא מזידין. על כן פירש ר"ת ז"ל דנעלמא איתמר כלומר: במחיצה שנעשית לכתחילה במזיד, אבל זו אינה נעשית לכתחילה שאינה באה ללחור עירובו ככתחילה וכל שעה היא רשות היחיד הלכך אף מויד מועיל ללא קנסיון כפי הא כיון שאין זה אלא מעמיד דבר על חצרות הראשונה. קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה, בדבר שאין מעמידה און מביא לה טומאה, ואמר שמואל והוא שקשרה בשלשלת של ברזל לענין טומאה שגללת קרב אמר רחמנא (במדבר יט, טו) חרב הרי הוא כחלל. כך היא גרסתא הספרים וכן גרס רש"י (ר"ה דכ"ב). ופירש הוא ז"ל: בדבר המעמידה דבר שדרכו להעמידה בו דהיינו שגללת של ברזל, ודבר שאין מעמידה שאין דרכו להעמידה בהן כגון הכלים שאינן של ברזל, ולומר שאם קשרה בשלשלת של ברזל ורשאו האחר באהל המת, הרי השגללת מטמאה את הספינה דהרי הוא אבי אבות הטומאה כחלל עצמו, וספינה זו ספינת הירוק שמקבלת טומאה (לעיל פג, ט), והרי הספינה חוצצה ומטמאה כלי שבתוכה דהרי היא אב הטומאה, אבל דבר שאין רגיל להעמידה כגון הכלים אע"פ שנגעו בתם אין אלא חבל הטומאה, והן מטמאות את הספינה להיות וכל הטומאה, ואינה מטמאה את הכלים שבתוכה שאין מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה. ואין פירוש מחזור. דלאם כן למה לי קשרה אפילו נעשה נמי, ועוד דמביא לה טומאה כהכלל משמע, דליון הלשון הזה בשום מקום בניגויה אלא מביא דרך אהל, ועוד דבדבר המעמידה אינו משמע כן, דלי בדבר הרגיל קאמר שהוא שגללת של ברזל לא הוה ליה לשמואל ליימרי והוא שקשרה בשלשלת של ברזל, אלא אמר שמואל מאי דבר המעמידה שגללת של ברזל. ועוד מה ענין זה לענין עירוב שיטתך שמואל לאשמועינן ללא ניטעי בה, דנבעי נמי שגללת של ברזל. ולפירש פירש ר"ת

בפי כלב. ל"ג נחמה בפי כלב דנחה משמע מעצמה כדא"ר יוחנן בפ"ק (לעיל דף ה.). זרק חפץ ונח לתוך ידו של חבירו חייב ומסיק דקמ"ל אף על גב דלא אחשביה לידיה והכא מסיק דקא מכיון ומחשבתו משווא ליה מקום: רבי מאיר אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו כו'. פי' בקונטרס דלהכי נקט אם היתה שבת דמשום יוה"כ לא מיחייב דאין עירוב והוצאה ליוה"כ ולא הויא מסקנא הכי בפרק אמרו לו (כריתות דף יד.). דנדחו דברי רפרם שהיה מפרש כן ומסיק דנקט שבת כדי להרבות בחטאות ולחייבו אף משום שבת [יוה"כ]: והוציאו בפיו חייב. כולו בהדי הדדי קא אתו דבליעתו הויא הנחה אע"פ שמהלך כדאמרין (לעיל דף פ.). כתיבתן זו היא הנחתן ואע"ג דפיו למעלה מ"י ואינו רחב ד' בטל הוא אגב רה"ר ולא דמי לבוכיאר ביריעה דאמר בריש פרקין (לעיל דף צו:): דבמקום פטור קא אויל דהתם מקום קביעות הוה טפי דמי לטרסקל דאמר בפ"ק (דף ה.). דלמטה מ"י הוי רה"ר והכא אפילו למעלה מ"י בטל אגב רשות הרבים ועוד דמעביר למעלה מ"י כלמטה וחשיב מונח ברשות הרבים: (תוספות)

רש"ח הכי גרסין בחוספות (ד"ה אמר): זרק בפי הכלב. לחלו לגירסת הספרים לגרסי ונחה בפי הכלב, משמע שלא נחטון שתנוה בפי הכלב ואם כן לא הוי כמקום ארבעה, אכל בשזרק לנוח בפי הכלב מחשבתו משווא ליה מקום. אם היתה שבת והוציאו. פירש כש"י ז"ל (ד"ה אף) דקסבר דאין עירוב והוצאה ליום הכפורים. ואינו מחוור, דזעירי ולפנינו: פרס] דהוה בעי למידק מנייה הכין ממקומה בפיק אמרו לו אכלת חלב (כריתות יו, א) איתוהב, ואסיקנא דזעירי ברייתא היא, אלא הא אסיקנא דהתם דלהכי נקט אם היה שבת לטפויי אסיורי, דאף משום שבת (היה) [חייב]. הדרו עלך פיק הזורק (רש"ח)

פרק שנים עשרה - הבונה

דף קב - ב

מתני' הבונה כמה יבנה ויהא חייב הבונה כל שהוא והמסתת והמכה בפטיש ובמעצד הקודח כל שהוא חייב זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב (וכן) רשב"ג אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב מפני שהוא כמתקן מלאכה: **גמ'** כל שהוא למאי חזיא א"ר ירמיה שכן עני חופר גומא להצניע בה פרוטותיו דכוותה גבי משכן שכן תופרי יריעות חופרין גומא להצניע בה מחטיהן אביי אמר כיון דמשכתי לא עבדי הכי אלא שכן עני עושה פיטפטי כירה קטנה לשפוט עליה קדירה קטנה דכוותה גבי משכן מבשלי סמנין לצבוע יריעות שחסרה מלאכתן עושין פיטפטי כירה קטנה לשפוט עליה יורה קטנה רב אחא בר יעקב אמר אין עניות במקום עשירות אלא שכן בעה"ב שיש לו נקב בבירתו וסותמו דכוותה גבי משכן שכן קרש שנפלה בו דרנא מטיף לתוכה אבר וסותמו אמר שמואל המצדד את האבן חייב מיתבי אחד נותן את האבן ואחד נותן את הטיט הנותן את הטיט חייב וליטעמיך אימא סיפא רבי יוסי אומר ואפילו העלה והניח על גבי דימוס של אבנים חייב אלא תלת בנייני הוו תתא מציעא ועילא תתא בעי צודדי ועפרא מציעא בעי נמי טינא עילאי בהנחה בעלמא: והמסתת: מסתת משום מאי מיחייב רב אמר משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש העושה נקב בלול של תרנגולים רב אמר משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש עייל שופתא בקופינא דמרא רב אמר משום בונה ושמואל אמר משום מכה בפטיש וצריכא דאי אשמעינן קמייאת בההיא קאמר רב משום דדרך בנין בכך אבל עושה נקב בלול של תרנגולים דאין דרך בנין בכך אימא מודה ליה לשמואל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דדמי לבנין דעבדיה לאוירא אבל שופתא בקופינא דמרא דאין דרך בנין בכך אימא מודה ליה לשמואל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר שמואל אבל בהנך תרתי אימא מודה ליה לרב צריכא בעא מיניה רב נתן בר אושעיא מרבי יוחנן מסתת משום מאי מיחייב אחוי ליה בידיה משום מכה בפטיש והאנן תנן המסתת והמכה בפטיש אימא המסתת המכה בפטיש ת"ש

רש"י מתני' הבונה שאמרו באבות מלאכות כמה יבנה כו': מסתת. מרבע. את האבן ומתקנה הכל לפי המקום שיש מקומות שרגילין להחליק ויש מקומות שרגילין לחרוץ בה חריצים חריצים בארץ אשכנז: המכה בפטיש. גם הוא באבות מלאכות והוא בלעז פי"ה (מעדר) שמופץ בו את האבן מן הסלע לאחר שהכב את האבן סביב ומבדיל מן ההר קלף הוא מכה בפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת והוה גמר מלאכה של חוצבי אבן וכל הגומר בשבת מלאכה תולדה מכה בפטיש היא: מעלד. אף הוא כמו קורנס גדול של ברזל לבנין של ברזל: והקודח. נוקב עץ או אבן כותל: כל שהוא. אכולהו קאי אמסתת ומכה בפטיש וצמעלד והקודח: כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת. שיש מהקיימת כיוצא בו וואין מוסיף עליה: בשבת. אעושה מלאכה קאי: על הסדן. בלע"ז אינקלומ"א (אינקלומ"א: א) : קורנס. מרטי"ל (פטיש) : מפני שהוא כמתקן מלאכה. ורע"פ שאינו מכה על הפעולה אלא על הסדן ובגמרא מפרש מאי מתקן: גמ' דמסתת. מעלין חלוקה המחטין רח"ל (רד"ל"א: חלוקה) : פטפטי. רגלי כירה כמין כלי ברזל שקורין טרפיי"ד (טרפיי"ד: חלוקה) (בעל"ז ש"ס רגליים) { מעמידין הכירה של חרס: מבשלי סמנין למצווע שחסרה מלאכתו. שגמלמו זמר זביעתו וחסרה למלאכתו והוצרכו לחזור ולבשל סמנין ולצבוע מעט: יורה קטנה גרסינן הכא: אין עניות במקום עשירות. לא עשו דבר צממטם אלא הכל מתחלתו דייס והתיר. בירה נאה שהוא אוכל וסובב מקפיד על חור קטן שבה אם מגונה הוא וסותמו בטיט: דנלא. תולעת: המללד את האבן. מושיבה ומללדה עד שמתקיימת בקרקעית יסוד הבנין יפה מתוך שהוא מללדה הוא מכינה תחתיה ומושיבה בארץ חייב ואפילו לא נתן טיט הוי בונה כל שהוא דיש מקיימין כן בלא טיט: הנותן את הטיט חייב. אכל הנותן האבן פטור: דימוס. שורת אבני חומה אלאמה בהנחה בעלמא חייב ואפילו לא ילד ועדיפא הא מדשמואל: אלא. לאו קושיא תלחא בנייני הוי: תחא. יסוד החומה תחתית שמושיבין אבנים על הארץ בלא טיט כלודי ועפר כל עממו אינו אלא לללד את האבן שהשב בשוה ולא תהא תלחא ולכאן ויהא עפר סביב לה לסומכה ובהוא אמר שמואל מילתיה וצרייתא במיעטא כל הבנין כולו שמון היסוד עד שורה העליונה בעי נמי טינא עם האידוד: עילאה. דימוס העליון שאין על גבו עוד דימוס אינו חושש אם נוטה האבן לללד אחד הלכך בהנחה בעלמא סגי והוא מילתא דרבי יוסי: משום מאי. איזו תולדה מן האבות הוא: מכה

הקרקע נינהו רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו באגם שנו אביי אמר אפילו תימא בשדה דלאו אגם וכגון דלא קמיכוין והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לא צריכא דקעביד בארעא דחבריה: **מתני'** הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו בין משום אחד בין משתי שמות בין משתי סמנויות בכל לשון חייב אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום ורשם שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו א"ר יהודה מצינו שם

קטן משום גדול שם משמעון ומשמאל נח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל: **גמ'** בשלמא אימין ליחייב משום דדרך כתיבה בכך אלא אשמאל אמאי הא אין

דרך כתיבה בכך א"ר ירמיה באטר יד שנו ותהוי שמאל ידידיה כימין דכ"ע ואשמאל ליחייב אימין לא ליחייב אלא אמר אביי בשולט בשתי ידיו רב יעקב . בריה דבת יעקב אמר הא מגי ר' יוסי היא דאמר לא חייבו שתי אותיות אלא משום ורשם והא מדסיפא ר' יוסי היא רישא לאו ר' יוסי כולה רבי יוסי היא: א"ר יהודה מצינו: אלא ר' יהודה שתי אותיות והן שני שמות הוא דמחייב שתי אותיות והן שם אחד לא מחייב והתניא **[ויקרא ד-כב]** ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם ועד שיארוג כל הבגד ועד שיעשה כל הנפה ת"ל מאחת אי מאחת יכול אפילו לא כתב אלא אות אחת ולא ארג אלא חוט אחד ולא עשה אלא בית אחד בנפה

רש"י הקודח. וכל הקודח ע"מ למלכות הוא לתקוע בו יחד ושלח למלכות. קרי טוק: בשלמא לרב. דלמר נקב הוא בנין האי נמי בנין הוה כל שהוא רע"פ שימללאו הכי הויל לבנין שקודה החור: חד מוכחא. קדה חור: אלא לשמאל. דלמר נקב לאו בונה הוא בשלמא נקב גדול איכא למימר מכה בפטיש אבל זה שעומד לסתום לאו גמר מלכא הוא: דזעזעה ברמנא דפרזלא. במסמור ארוך של ברזל: ושקיה בגוויה. ולתבש בה: דהא קפיוא דקבא. בגולס גדול הרואי לחוק בו קב חקק שלג לוגין ורע"פ שעתיד להסיק יק שמקיימין קו: מאמין ודיו. מרגילס ומכונס להכאה הרואיה למלכא מה גדולה או מכה קטנה: מרדלי טסין משקן. לציפוי קרשים: עושין כן. מדין ג' על העם ואחת על הסך להחליק הקורנס שלא יבקע העם שהוא זה ועבלי מעבע במקומנו ראויה עושין כן: מתני' מקרסס. קוץ ענפים יבשים מן איבן לתקנו: מזרז. וזרזין לחין חדשים של עץ זה ופעמים שהן מרובין ומכחישים האיבן ומחייבין קוץ וקוץין אותם ממנו: אם לתקן. את האיבן או את הקרקע והקלו מן המחובי: ביאה קלה. כנגררת מביאת תרנגולת שקלה היא לשלש מכל הביצים: גמ' לביזרע דקרה. לזרע בתוכה נימא של דלעת ורע"ג שגטני (לעיל דף כ"ט) לענין הולאה זרע דלועין שנים שאין אדם טורח בנימא אחת ה"מ הולאה דכי מפיק תרתי מפיק כי הדדי שאינו זרע אחת לבדה אבל לענין חרישה כל גומא וגומא בחפי נפשה עבדי לה: עושין. עשב שקרוין קרישפ"ל קרישפ"ל קרישפ"ל: עולש וכל מלאכה את המלה במילונים, אך ברור שמדובר בירק "מסולסל" (ראה ברכות נח: וזכרנו סו:), וסביר מאד שהוא מה שאנו קוראים היום עולשן: וזרזין, מין קנים הם ובעודן רכים וזרזין אותם למלאכה אדם נתקשו מעט ראוין למלאכה בהמה יבשו עומדין להסקה: חטו כולה לא ליפות את הקרקע נינהו. הרי הקרקע מתייפה מאליו: בלגס. שאין כריח ליפות: בלערה דחבריה. לא איכפת ליה ליפות: מתני' בין משום אחד. שתייה אלפינו: משתי שמות. אלפי ביה: משתי סמנויות. אחת דיו ואחת בסיקרה: בכל לון. של כל כתבים וגופן של כל אומה ואומה: משום רוסס. סימן שהיו עושים קרשי המשכן לפני שפרקין אותו ולבסיקומהו לא יחלפו סדר הקרשים ואתה ר' יוסי למימר דלפינו לא כתב אלא רשם שני קשימות בעלמא לסיומן חייבו: מצינו שם קטן כו'. הא אחת לאשמועין רבי יהודה רע"ג שלא נגמר מלכא שנתכוין לכתוב חובה גדולה וכתב מקלה ואתו מקלה הויה המתקיימת במקום אחר חייבו: גמ' הא מגי רבי יוסי היא. דלא בעי כתיבה אלא רוסס בעלמא ובשמאלו רוסס מיהא הויה: והן שני שמות. כגון הך דנקט במתני' שאינו קרוי שם: בית אחד בנפה. לאחר שהסך נכריס של שתי עושה בלריגת או חס מחייב לא מחייב מדלג נקט רבי יהודה חד מהנך: אחת. כולה במשמע: כל השם. התיבה קרוי שם: בית אחד בנפה. לאחר שהסך נכריס של שתי עושה בלריגת ערב נלך אחד מלמטה ואחד ממעלה והן קרוין בתים והם עונבין את השתי כדרך כריביתו ועומד האריג וביה אחד אין מתקיים ומשום ללא חוטין נינהו קרי להו בית כמו בתי גיזין שאין לה בתי גיזין אחרים: (רש"י)

תוספות בשלמא לרב מחזי כמאן דחר חורתא לבניינא. אע"ג דלא דמי לעושה נקב בלול של תרנגולין דהתם עשוי להכניס ולהוציא מ"מ מטעם בנין כל דהו מחייב כמו מעייל שופתא בקופינא דמרא ומסתתא אלא לשמואל דמשום בנין כל דהו לא מחייב אמאי חייב הא אין כאן גמר מלאכה: אם לבהמה כמלא פי הגדי ואם להיסק. פירוש שאינם ראוין לאכילה דאי לאו הכי מחייב אשיעורא זוטא כדאמר לעיל (דף עו). המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב: באגם שנו. ומתני' דלא שייך לאוקמי באגם אומר ר"ת דאיירי באיבן יבש שאינו מתקן כלום: לא צריכא דעביד בארעא דחבריה. פי' בערוך (ערך סבר) דבפסיק רישיה דלא ניחא ליה כגון דקעביד בארעא דחבריה וכגון באחר שאינו אוהבו והקוצץ בהרת בשעת מילה שאין לו הנאה מותר לכתחילה ואפילו איסור דרבנן ליכא והתיר ר' חביה שפקוהו בפשתן להסיר הפקק ולמשוך ממנו יין בשבת אע"פ שא"א שלא יסחוט כשמיסיר הפקק והוי פסיק רישיה כיון דאינו נהנה בסחיטה זאת שהיין נופל לארץ ומותר אינו נראה דהא פסיק מורסא להוציא ממנו ליחה היה אסור אי לאו משום צערא דגופא אע"פ שאינו נהנה כלל בבנין הפתח ואינו מתכוין כלל לבנין הפתח אלא לניקה בעלמא וכן הביא רשב"א ממחט של יד ליתול בה את הקוף דמוקי לה בהנחנקין (סנהדרין דף פד:): כר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ומשום צערא שרי ואע"פ שאינו נהנה בחבורה היה אסור אי לאו משום צערא דגופא והא דקאמר לא צריכא דעביד בארעא דחבריה היינו דלא מחייב חטאת אבל איסורא איכא והא דקאמר בשיליה כול הדתיר (בבב"א פ"א): המתנדב יין במיאו ומזלפו על גבי האישים ופרזי לה כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר מיירי דלא ראה הוה פסיק רישיה שמזלפו בטיפות דקות א"ע על גבי האיברים אפשר שלא יכבה האש ובפרק לובב הגזול (סוכה דף לג:): גבי אין ממעטין ב"ט משום ר"א. בר"ש אמרו ממעטין ומרזק והא קא מתקן מנא ומשני כגון שליקטן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופרזי והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי משמע כפי' הערוך דכשאינו נהנה מותר אע"ג דהוי פסיק רישיה וליכא למימר כיון דאית ליה הושענא יתירא אינו מתקן כלום דא"כ אמאי קאמר התם דסבר לה כאבור דאמר דבר שאינו מתכוין מותר מיהו י"ל דאיתו תיקון מועט כמו . מיעוט ענבים דלא אסיר אלא מדרבנן לא גזרו חכמים כשאינו נהנה: בארעא דחבריה. פי' דהויה מלאכה שא"צ לגופה: (תוספות)

רשב"א אלא לשמאל לאו גמר מלכא הוא. פירושו: משום דקודה הוא שקודה כדי לגסי בו מסמר או דבר אחר, וכיון שכן אינה גמר מלכא אלא שמתקן תיקון כדי להגמר בדבר אחר דהיינו המסמר. דהא קפיוא דקבא. פירש רש"י ז"ל: (ד"ה דהא) שחקה כדי קפיוא דקבא ענקה גדולה הרואיה לחוק בו קבא. ורב האי גאון ז"ל פירש: כגון שעשה סימן לידע היכא דוכחא דקפיוא, כמו (מנחות פ"ג, ט) שנתות היו בהן. אלא אביי ורבא דלמרי תרוייהו שכן מרדלי טסין למשכן עושין כן. יק פירש דלביי ורבא על רבה ורב יוסף פליגי, שאלמו דלמינו מחמת שמתקן ידו אלא שכן היה במשכן, והיינו דלמרינו אלא. אבל רבינו האי גאון ז"ל פירש דלביי ורבא לפירש דבני רבה ורב יוסף אחו, דלמינו כמו שחלה סבור דמתקן את ידו לעשות מלכא קה חמרי, אלא מפני שמתקן את ידו לבנין הכותב בכותה מלכא עלמה שהוא עושה וזה מכלל המלכא הוא כדי שיעשה מלכא כתיקון, ואינו זומא לנטול את המנבל לקצור ואינו קוצר, אלא התחלת המלכא הוא כדלמרינו. ובידועלמי (בפרקין ה' א') מתקן על הא דרבן שמעון בן גמליאל. דלמרינו חסם וקשיו על הא דרבן שמעון בן גמליאל נטל לקצור ולא קצר שמה כלום הוא, אמר רב אלה אחיה דרבן שמעון בן גמליאל כר"י, דנקיט השוכט והמקשהק על החריג הרי זה חייב, מפני שהוא כמשיב ידו, ואף הכא מפני שהוא כמשיב ידו. אם לחכמה כנגררת את כלהמה כמלא פי גדי אם להסיק כדי לבשל ביאה קלה. פירושו: אם רחוי לחכמה שיעורו כנגררתה, ואם רחוי לחכמה כמלא פי גדי, ואם הו יבשן שאינם ראוין לגדי אלא להסיק, שיעורו כדי לבשל ביאה קלה. אבל אם רחוי לחכמה אף על פי שמוצילו להסיק, שיעורו כנגררתה, וכדלמרינו דקרא כלל גדול (לעיל עו, א') המוציא תבן כמלא פי פרה למגל, כולי עלמא לא פליגי דחייב דהא חזי לפרה. לא כריכא דעביד בארעא דלאו דליתיה. פירש בערוך (ערך פסק) דכל מידי דלית ליה הנאה, אף על גב דלא דפסיק רישיה ולא ימות שרי. ומיהו רחוי מיהא, ומיהו רחוי אחריתי (פוכה לג, ט). ואף רבינו האי גאון ז"ל כתב בלשון הזה: ואוקימנא דקא עביד בארעא דלא ליתיה, אף על פי שהקרקע מתייפה (אף ואין) עדיפות לזה החולש בתיקונו, ואיכא ורמי לחייב מיהו אף על גב שהוא יודע שהקרקע מתייפה אין זאה בבעתה ואינו רואה, ולפיכך אינו חייב אלא על שיעור שחייב עליו. עד כאן. ובפ"ק דכתובות (א, ה' ד"ה הא) בשמעתיא דמהו לבעול בתחילה בשבת, הארכתי בה. משני סימנויות. פירש רבינו האי גאון ז"ל: שאינו אחריתי ידועות ככתב שהן נקראות, אלא סימנין בעלמא, כגון נוגי"ן הופוכין דכתבי (בבב"א פ"ג, ל) גבי ויהי קבוע הַרְחֵק כדמפרש גמ' דכל כתיבי הקדש (לקמן קטו, ט), וסימנויות דכתבי בהדיה כהגלויס (קז, כג) ודמפרש בגמרא דלרביעא דלשי שנים הן (כ"ה ז, ט). אבל רש"י ז"ל (ד"ה משתי) פירש: משני סימנויות, האחד דלוי והאחד בסיקרא. ואינו מתווד בעיניו, דבכא ז' אינה אלא בלורה האחרונה, ובכא שניה במינין שהן נכתבין, ולמטה הוה ליה למיתני הא. (רשב"א)

ב ק דף

ת"ל אחת הא כיצד אינו חייב עד שיכתוב שם קטן משם גדול שם משמעון ומשמואל נח מנחור דן מדניאל ג' מגדיאל רבי יהודה אומר אפילו לא כתב אלא שתי אותיות והן שם אחד חייב כגון שש תת רר גג חח א"ר יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא אינו חייב אלא משום רושם שכן רושמינו על קרשי המשכן לידע איזו היא בן זוגו לפיכך שרט שריטה אחת על שני נסרין או שתי שריטות על נסר אחד חייב רבי שמעון אומר [ויקרא ד-כב] ועשה אחת יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארוג כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה ת"ל מאחת אי מאחת יכול אפילו לא כתב אלא אות אחת ואפילו לא עשה אלא בית אחד בנפה ת"ל אחת הא כיצד אינו חייב עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה מתקיימת ר' יוסי אומר ועשה אחת ועשה הנה פעמים שחייב אחת על כולן ופעמים שחייב על כל אחת ואחת קתני מיהא רבי יהודה אומר אפילו לא כתב אלא שתי אותיות והן שם אחד חייב לא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל אפילו לא כתב אלא ב' אותיות והן שם אחד חייב כגון שש תת רר גג חח ור"ש היינו ת"ק וכ"ת אלף [ישעיה מה-ה] דאזרך איכא בינייהו דת"ק. סבר אלף אלף דאזרך לא מחייב ור"ש סבר כיון דאיתיה בגלטורי בעלמא חייב למימרא דר"ש לחומרא והתניא הקודח כל שהוא חייב המגור כל שהוא המעבד כל שהוא הצר בכלי צורה כל שהוא רש"א עד שיקדח את כולו עד שיגרוור את כולו עד שיעבד את כולו עד שיצור כולו אלא ר"ש הא אתא לאשמעינן עד שיכתוב את השם כולו ומי מצית אמרת הכי והתניא רש"א ועשה אחת יכול עד שיכתוב את השם כולו ת"ל מאחת תריץ ואימא הכי יכול עד שיכתוב את הפסוק כולו ת"ל מאחת ר' יוסי אומר ועשה אחת ועשה הנה פעמים שחייב אחת על כולן ופעמים שחייב על כל אחת ואחת א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוסי אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת אחת שמעון מאחת שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה זון שבת ושגגת מלאכות הנה שהיא אחת שגגת שבת וזון מלאכות: א"ר יהודה מצניו שם קטן משם גדול: מי דמי מ"ם דשם סתום מ"ם דשמעון פתוח אמר רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר מיתבי [דברים ו-ט] וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפין עיינין עיינין אלפין ביתין כפיין כפיין ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רישין דלתין יהיין חיתין חיתין יהיין ויין יודין יודין ויין זיינין נונין נונין זיינין סיתין פיפין פיפין סיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מימין סמכין סמכין מימין סתומין פתוחין פתוחין פתוחין פרשה פתוחה לא יעשה סתומה סתומה לא יעשה פתוחה כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגזו הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיהם בשביעי כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם מ"ם מכאן רמז לניסוך מים מן התור' ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום נמי סתום ועשאו פתוח כשר מי דמי פתוח ועשאו סתום

רש"י ה"ל אחת. שהיא מלאכה שלמה במקום אחד: שם משמעון. ולגבי בגד נמי שני חוטין ובנפה שני בחין שמקיימין כך לפי שאין אדם אורג בגד ביום אחד ועושה נפה בבת אחת ומחיל ועושה כדי קיום שלא יהא נסחר מאלו: אפילו לא כתב. מחיבה גדולה: אלא ב' אותיות של שם אחד כגון שש תת. והן מחיבות גדולות כגון שש משפלת משפך ששם תת מתחלף תתנו וכ"ש אם נכתבו לקטנה החילה: שקיולא בה מתקיימת. ולקמיה פריך היינו ת"ק: ר' יוסי אומר. מפרש למילתיה לקמן: היינו ת"ק. שש תת: וכ"ת אלף אלף דלאזרך. שהם שתי אותיות מחיבה גדולה אבל לא מצניו שהיא חובה קטנה בכל המקרא: כיון דליתא בגלטורי. קמיעות וכתבים של מכשפות ושל שמות קורין בלשון לטי"ו [לטינית] של מינין קלטרסו [קלטורי] ש: סימנים [של כישוף] ורגילין וספרין לכתוב בהן חיבות של שתי אותיות ואינם חיבות במקום אחת: המגרי. כלונסות או תלפיות דהיינו תולדה דממחה: הקודח כל שהוא. קחת הנקב ואע"פ שלא עבר עובי העץ לראות בעבר האני: כל שהוא. מן הגזירה: את כולו. כל מה שנתכוין לגרר או לעבד מתחלה בבת אחת: כל השם. כל החיבה: מ"ט דר' יוסי. היכי דריש ליה: אחת מאחת. אחת ה"ל למכתב ולשקוף וכתיב מ"ם יתייה ומהנה יתייה: הנה מהנה ח"נ הנה הוא ליה למכתב וכתיב מהנה מ"ם יתייה ומאחת יתייה הלכך למדקשיניה לכולהו כתיבניה ודרוש אחת הנה בלא מ"ם הכי אחת שהיא הנה הנה שהיא אחת לחרי גוויי איכא למידקש משמעוטייהו ועשה עבירה אחת והיא לו הנה חייב חטאות הרבה אי נמי ועשה אחת עשייתו חשובה לו כלאחת ואע"פ שהנה היא משמע שהרבה עבירות עשה והיינו הנה שהיא אחת הלכך תרוייהו דריש ביה פעמים שהיא כן ופעמים שהיא כן כדמפרש לקמיה: אחת שמעון. כלומר דריש מ"ם יתייה אחת היא משמע דליתו חייב עד שיכתוב כל החיבה שנתכוין לכתוב: מאחת שם משמעון. כתב מאחת למימר דלפילו לא כתב אלא מקאתה ובלבד שהיא מקוימת במקום אחר דומיא דלחת דרישיה דקרא: הנה היא משמע אבות כתב מהנה לרבויה תולדות: אחת שהיא הנה. דלמרו לליל ה"ר כגון שעשאו בזון שבת ושגגת מלאכות ואע"פ דכולן אינן אלא חיובו שבת אחת מחייב לכל מלאכה ומלאכה גופי מלאכות מחלקין והיול ואיכא שגגה טובע: הנה. שהיא אחת שגגת שבת וזון מלאכות. שאף על פי שהן גופי מלאכות הרבה אינו חייב אלא אחת דלדא שגגה היא: מי דמי כו'. זה שנתכוין לכתוב שם משמעון מ"ם פתוחה כתב והיכי קרי ליה מתקיימת במקום אחר והא לא היא: וכתבתם. דתפילין ומזוזה: הם. שלם כהלכתה: אלפין עיינין. יש שכתובין כן מפני שדומין בקריאתן: ביתין כפין. דומין בכתובתן: גמין לדין. דומין בכתובתן אלא שזה למעלה וזה למטה: זיינין נונין. פשוטין: כפופין. כף קף לדין נון: פשוטין. הכפולות שלהן פשוטות: ממין סמכין. מ"ם סתומה שדומה לסמך: סתומין. מ"ם סתומה: פתוחין. מ"ם פתוחה: כתבה. לספר תורה: כשירה. בדילוגין אריה ולבינה: מכאן רמז כו'. כלומר מ"ם דונסכיהם דריש ליה פתוחה [שמע מניה] בפתוח ועשאו סתום דכשר ומדפתוח ועשאו סתום כשר הוא הדין נמי סתום ועשאו פתוח כגון שם משמעון וכשר להתקיים במקום שם: (רש"י)

הוספות בגלטורי בעלמא חייב. פירוש א"א שכותבין בקמיע וכן פירש ר"ח ויש מפרשים א"א היינו אמן אמן (סלה) שכותבין בקמיעין וליתא דהיינו נוטריקון וחייב אפילו באחד ורבנן דפטרי במתני' פטרי אפילו בב' וגי': א"א דאזרך איכא בינייהו. לא דוקא דהא ת"ק פטר אפי' שתי אותיות משם אחד עד שיכתוב שם משמעון אלא משום ר"ש נקטיה דאפי' בהא מיחייב: המעבד כל שהוא. לא דוקא כל שהוא אלא כשיעור המפורש בהמוציא (לעיל דן עט): ולא נקט כל שהוא אלא לאפוקי מדר"ש דאמר שיעבד כל העור: תריץ הכי יכול עד שיכתוב כל הפסוק כו'. וא"ת ומ"ם אריגה מהני דהכא לא מחייב ר"ש עד שיתקן את כולו וי"ל דבאריג שעושה דבר חדש שאינו בעולם מחייב שפיר בשני בתי גירין אבל עיבוד שאינו אלא תיקון העור בעלמא וכן גורר וצר צורה בעי ר"ש עד שיתקן את כולו: סיתין פיפין. מכאן נראה לר"ת שצריך לכוף ראש הסית לתוכה דדמי כעין פ': בשביעי כמשפטם גרסינן. כדמוכה בפרק קמא דתענית (דף ב: ב) וכן הוא במסורת הגדולה ודלא כרש"י דגרס בשמיני בס"פ לוב וערבה (סוכה דף מז:): (תוספות)

רשב"א המעבד כל שהוא. לאו דוקא, דהא אמרינן בפרק המוליא (עט, א) שיעור המעבד כדי לכתוב קמיע. אלא לאפוקי מדריש שמעון דלמרו עד שיעבד את כולו, נקטו אינו כל שהוא. וזה אומרת סתום ועשאו פתוח כשר. פירוש: וכן פשוט שעשאו כפוף, דהא תנן נמי דן מילתא. ואיכא למידק מנא ליה הא, דלמא כשכתב שם ב"מ"ם סתומה וזן ב"ג"ן פשוטה. ומסתברא דהא ליתא, דלמא כן לאו זהו שם משמעון אלא חיבה אחרת היא, ולא מקלמא חובה הראשונה היא זו, ואפשר נמי דפטור הוא דלמלאכה אחרת היא לכתבמלאכה לומר דסתום שעשאו פתוח ופתוח שעשאו סתום פסול. ועוד דהא מפרשין לעיל בפרק הזרק (זו, ב) משום דכל חימת ללא מיתביב של לא מכתוב שמעון, כלומרי: וזו היכה פוטוה מתחלה, ואם

איחא הא לא מייחבא שמעון בשם הזה. כך נראה לי. שלא יכתוב אלפיין עיינוין ועיינוין אלפיין. פירש רש"י ז"ל (ד"ה אלפיין): כי האריך לומר כן מפני שקדמוני בקריאתו, שיש בני אדם שקורין לאלפיין עיינוין ואלפינוין אלפיין. ואינו מחזור בעיני, דזה אינו כגבול כתיבת תמה, אלא מהפך לגמרי הוא הענין ומאבדו, שאילו כתב במקום את השמים ואת הארץ, עת השמים ועת הארץ היה מחריב העולם. אלא שלא יכתוב אל"ף כענין שיראה ממנה אורת עיי"ן הפוכה, שאם ירחיק הרגל השמאלי מן הקו האמצעי יראה כאילו עיי"ן הפוכה כזה: (לוי"ד) ומכאן יש ללמוד שר"ד לזקוף ראש הקו האמצעי בכתיבת האלף ולא כזה: (לוי"ד) שאילו לא כן לא היה כזורת העיי"ן אפילו בשוהית ממה הרגל השמאלי. ואבן דלמך שלא יכתוב אלפיין עיינוין אמר נמי ולא עיינוין אלפיין, אף על פי שאי אפשר לכתוב עיי"ן כזורת אל"ף, ועמו שאמר שלא יכתוב טיחיין פפיין בגררא ללא יכתוב פפיין טיחיין. חיחיין והי"ן. כלומר: שלא ירחיק הקו האחרון, מנג האות כעין ה"ה, וכן כריך להיות שני חטופרות לחי"ת בגנה כגון זה: (לוי"ד) ולא כגון זה: (לוי"ד) ותעד מדתו בפיקון (דף קה, ב) נחשוון לכתוב חי"ת וכתב שני זיינוין, והניא נמי בגמרם כגון שנטלו לגג של חי"ת ועשאו שני זיינוין, דלחמא לשני ראשי הגג יש כמין חטופרות כזורת הזי"ן. זיינוין טוי"ן טוי"ן טוי"ן זיינוין. כלומר: טוי"ן פשוטה, ומכאן שר"ד לעשות לגוי"ן חטופרת כזה: (לוי"ד) שהיא כזורת זי"ן, ולא שיעשה אותה כראש כפוף כגון ראשו של וא"ו כזה: (לוי"ד) שאילו כן היה לו לומר וזי"ן טוי"ן טוי"ן וזי"ן. טיחיין פפיין. כלומר: שלא ירחיק הקו האחרון מן האות כגון זה: (לוי"ד) ומכאן דקדק ר"ת ז"ל שר"ד לכוף הקו האמצעי בתוך העי"ת כזה: (לוי"ד) שאם לא יטוף אותו אפילו כשירחק הקו האחרון לא ידמה לפ"ה, שהרי הקו האמצעי של פ"ה כפוף לתוך האות. (רש"י ח"א)

א - קד דף

עלוי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה דאמר ר' ירמיה ואיתנימא ר' חייא בר אבא מנפפך צופים אמרום ותיסברא והכתיב [ויקרא כז-לד] אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מיהוה הואי מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו ואכתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסודום גופא א"ר חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (רהב בהר) סרו ורס: אמרי ליה רבנן לריב"ל אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוונתיהו אל"ף ביי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים מ"ט פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גמול חסדים לרוץ אחר דלים ומ"ט פשוטה כרעיה דל"ת לגבי גימ"ל דלימציה ליה נפשיה ומ"ט מהדר אפיה דל"ת מגימ"ל דיתן ליה בצינעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה ה"ו זה שמו של הקב"ה ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וכן אותך ומטיב לך ונתן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח סתום נוי"ן כפופה נוי"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט ס"ע סמוך עניים ל"א סימנין עשה בתורה וקנה אותה פ' כפופה פ' פשוטה פה פתוח פה סתום צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנדו ראש קו"ף קדוש רי"ש רשע מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ומ"ט כרעיה דקו"ף תלניה דאי הדר ביה ליעיל ויעול בהך מסייע ליה לריש לקיש) דאמר ר"ל מ"ד [משלי ג-לד] אם לציים הוא יליץ ולעניים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא ליטור מסייעים אותו שייך שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומ"ט שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי א"ת ב"ש אותי תעב אתאור לו ב"ש בי לא חשק שמי יחול עליו ג"ר גופו טימא ארחס עליו ד"ק דלתותי נעל קרניו לא אנדע עד כאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים א"ת ב"ש אם אתה בוש ג"ר ד"ק אם אתה עושה כן גור בדוק ה"ץ ו"ף חציצה הוי בינד לאף ז"ע ח"ס ט"ן ואין אתה מזדעזע מן השטן י"ם כ"ל אמר [שר של] גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם לים כל אמר הקב"ה אח"ס בטי"ע גיי"ף אני חס עליהם מפני שבעטו בגיי"ף דכ"ף דכים הם כנים הם צדיקים הם הל"ק אין לך חלק בהן ומר"ן ש"ת אמר גיהנם לפני רבונו של עולם מרי זניני מזרעו של שת א"ל א"ל ב"ם ג"ן ד"ס להיכן אוליכך לגן הדס ה"ע ו"ף אמר גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם עיף אנכי ז"ץ ח"ק הללו זרעו של יצחק ט"ר י"ש כ"ת טר יש לי כיתות כיתות של עובדי כוכבים שאני נותן לך:

רש"י עלוי קא מעלי ליה. שהיתה מס הסומה בלוחות אבל מס פתוחה לא היה בלוחות כדמפרש מנפפך טופים אמרום וכיון דאמר רב חסדא מס וסמך שבלוחות בנס היו עומדים לא אפשר לאוקומיה אלא בסתומה דהואיל והכתב היה נראה משני עבריהם היה לה ליופול אם לא שבנס היה עומד אבל פתוחה אין לה נס ע"כ מנפפך דרבי ירמיה דאמר טופין אמרום בפתוחים קאמר יש שמקשין סוגיא זו על סוגיא דאמר כמגילה דרמינן הא דר' ירמיה דהא דרב הסדא אלמא תרווייהו בסתומין ואין זו קושא שכן דרך הש"ס מהפך הסברא כאן כדי שיקשה ובמקום אחר מהפכו לפי הקושא ואי היה בעי ההס לתרוי כי איתמר דרב הסדא בסתומין ור' ירמיה בפתוחין הוה מתרץ ליה אלא חירוקא מעליא שני ליה ההס וה"נ: מיהוה הוה. תרווייהו ולא ידעי הי בלמנע תיבה כו' ונקרא מבחוץ. האותיות הפוכות והתיבה הפוכה ולא אשמעינן אלא שהיה החק נוקב את כל הלוח ולפיכך היו מס וסמך בנס: נבוב בהר סרו ורס. לא היו בלוחות אלא חיבה בעלמא נקט: אלף בינה. למוד תורה: מ"ט פשוט כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת. ולא לגבי ב"ה: מ"ט פשוט כרעיה דל"ת לגבי גימ"ל. ולא לגבי ה"ה: א"ה שמושקה קתה לגבי גימ"ל: דלימציה ליה. עני נפשיה ולא יטריחנה לבעל הבית לרדף אחריה: ה"ו. כמו אני והו (פוכה דף מה). שמות הם: ומטיב לך. היינו טי"ת: ירושה. היינו וי"ד: כתר. היינו קף: לעולם הבא. היינו למד: מאמר פתוח ומאמר סתום. יש דברים שנתן רשות לדורשן ויש שאתה מנודה לסותמן כגון מעשה מרכבה: נאמן כפוף. אדם כשר כריך להיות כפוף ועניו וסופו להיות פשוט וחקוף לעולם הבא: סימנים. של סדר שמועות דתנא או אמורא בגימ"ל דלא תשכח אחת מזה כגון אלו שבש"ס: פה פתוח. בשעת המוסכים פזר: פה סתום. בשעת המפזרים כנס אם יש גדול ממך: במנדו ראש. ברתה ועגוה יחירה: מ"ט מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש. לישנא דמעליא הוא שאחוריו של רי"ש לגבי הקו"ף שאין הקב"ה רוצה להסתכל בפני ראש: כמין דקו"ף. כמין זי"ן שעשין בסופו של גג קו"ף: כרעיה דקו"ף חיליא. שאינה נדבחה עם גנה: ליעול בהך. יקוף תחת רגלי הקו"ף ויכנס בפתח של ימין: מסייעין אותו. ומכיון לו פתח: הוא יליץ. מעלמא יליץ לא יסייעוהו ולא ימנעוהו: ואם לעניוים. ולמדה טובה הוא נמשך: יתן חן. ויסייעוהו מן השמים: מקרבן מיליה. אותיות הרבובות שאלתן קרובות כסדרן של אלפא ביתא. אמת מרחקן מיליה. זו בתחילת אל"ף בית וזו בלמנע חו בסוף: אחד כרעא. כל אות ואתו שבו עומתה על רגל אחד: אמת מלבן לבונו. מושכבין תחתיהו אותיות' כמין לבניה דאל"ף הרי יש לה ב' רגלים ומושכה טוב ורגל השני רחב: אתחלה לו. בתמימה וכן כולן: ע"כ מדת הרשעים. כן הוא נדקש אלל רשעים: אם את בוש. מלחטוא: גר דה גור בדוק. נפך תהא לרוביה תחת כסאי ודוק שמים: לים כל. גיהנם קרוי יש כל לפי שהרוב הולכים שם: אמר שר של גיהנם. לים עלי תו את כל העולם ואפילו ישראל: אמר ליה אח"ס בטי"ע גיי"ף. אלפא ביתא היא אלל א"ת ב"ש וכולן סודות בעפר יצירה: אני אחוס עליהם על שבעטו בגי"ף. בניאוף: דכ"ף. נטריחון: דכים כנים צדיקים: אין לך. גיהנם חלק בהן כיון שר"ד. אלפא ביתא היא אלל א"ת ב"ש ואומר שר של גיהנם זניני מזרעו של שת. כל העובדי כוכבים וישראל: אל בנס. אמר לו הקב"ה לא יחלק לך חלק בהם: ג"ן ד"ס. אמר הקב"ה אוליכום לגן הדס לגן עדן: ה"ע ו"ף. הגני עף כרעב: ז"ץ ח"ק. הללו זרעו של יצחק הם ולא אתנם לך: ט"ר י"ש כ"ת. שמור לי והמתן ויש לי כתות אחרות: (רש"י)

תוספות נתכוון לכתוב ח' וכתב שני זיינין. וא"ת מאי איריא נתכוין... לכתוב ח' דלא נעשית מחשבתו אפילו נתכוין לכתוב ז' אחד וכתב שני זיינין פטור כמו נתכוין לזרוק ב' זרוק ד' (לעיל דף עג). וכן קשה אברייתא. דמיייתי בגמרא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתיים חייב אמאי חייב מ"ש מנתכוין לזרוק שתיים זרוק ד' וי"ל דמייירי כוון שהיה צריך לכתוב שתי אותיות איזה שתי אותיות שהיו דהשתא נתכוון לדבר איסור וגם נעשית מחשבתו ואפילו הכי פטור כדמפרש בגמ' משום דבעי זיינין וא"ת מאי איריא נתכוין לכתוב ח"ת אפי' נתכוון לכתוב שני זיינין וכתב בלא זיון פטור וי"ל דנקט נתכוין לכתוב ח' לרבותא דדוקא כתב שני זיינין דבעי זיון פטור אבל כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב ואע"ג דהשתא מיהא לאחת הוא דמתכוין: שיחור. פירש רש"י איידרמני"ט ואין נראה דאמאי הוה קרי ליה רבי חייא בל"א ולא נקט ליה בלשון מתני': בן סטודא. אור"ת דהא בן סטודא דאמרין הכא דהוה בימי פפוס בן יהודה דהוה בימי רבי עקיבא כדמוכח בפרק בתרא דברכות (דף סא:): אמר רב חסדא דלא כר' יהודה. וא"ת רב אחא ברבי יעקב דקאמר אההיא דקאמר רב חסדא בפ' שני דגיטין (דף כ. ב.) גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא נתכוין לכתוב כו' ודחי רב אחא בר יעקב דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי התם גבי תורה אלא משום זה אלי ואנוהו אבל גבי גט מודו א"כ מתני' דהכא כמאן אתיא וי"ל דדוקא בגט שהיה כתוב שלא לשמה הוי כתב עליון כתב לכולי עלמא שהאחרון מתקן יותר מן הראשון שעושהו לשמה אבל כשאין כתב העליון מתקן כלום לכ"ע לא הוי כתב ובהכי מייירי מתני' ואתיא ככ"ע ורב חסדא דקאמר הכא דמתני' אתיא דלא כר"ל לטעמיה דקאמר התם גבי גט באנו למחלוקת ר"ל ורבנן ומשמע ליה דמתני' דהכא בכל ענין איירי אפי' כשממתקן בכתב האחרון אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ מתני' לא איירי בכל ענין דבגט לא משום איירי: התם מחוסר מעשה. בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף בז.). בהניח בשר על גבי גחלים ונצלה בו כגרוגרת בשני מקומות איכא מאן דמחייב ואיכא מאן דפטור מאן דמחייב סבר דלא דמי לכתב על שני כותלי הבית שאין מזיק שם חסרון קריבה כמו כאן: (תוספות)

רשב"ח מתני': וככל דבר שהוה חושם. ואמרין בגמרא לאחויי מאי לאחויי הא דהני רב חיינא כהבו כמי עריא ופלא כשר, הני ר' חייא כהבו בלחך כשחור ובשיחור כשר, ומהכא משמע דהלכות שבת כהלכות גיטין, ובענין שיקחוב דבר של קיימא ועל גבי דבר של קיימא, וכמו ששנינו לענין גיטין (גיטין יט, א), ובהלכה שנינו בתוספתא כן בכאן (פ"ג, ה"ו) המהיר על העור כהבנית כתב פטור, הרוקם על העור כהבנית כתב חייב, בקלפיו אגוזים בקלפיו רמונים בדם הקרוק וכהלכך הקרוק על עלה זה ועל עליו חרוב ועל ועל עלה דלענת ועל כל דבר של קיימא חייב, על עלי כרצין ועל עלי חזיון ועל עלי ירקוח ועל כל דבר שאינו של קיימא פטור, זה הכלל כתב דבר של קיימא דבר דבר שאינו של קיימא או דבר שאינו של קיימא על דבר של קיימא פטור, עד שיקחוב דבר שהוה של קיימא על דבר שהוה של קיימא. וקורע ורוקם על העור (דבר של קיימא) מלאחי חלף בין התוספתא והירושלמי כאן בגמ' (ה"ד). ובתוספתא (גיטין פ"ג ה"ו) קורע פטור ורוקם חייב, ובירושלמי קורע חייב ורוקם פטור. כתב על גבי כתב פטור. ודוקא דיו על גבי דיו, אבל דיו על גבי גבי סיקרא למרינן בגיטין פקח המביא תניין (יט, א) שהוה חייב שתיים, אחת משום מוחה ואחת משום כותב, ובסיקרא על גבי דיו פלוגי בה התם, אמרי לה חייב ואמרי לה פטור, אמרי לה חייב מוחה הוא, ואמרי לה פטור מהלכל הוא. ובירושלמי בפרקין דהכא (ה"ד) גרסין והוה שכתב דיו על גבי דיו וסיקרא על גבי דיו וסיקרא, אבל אם כתב דיו על גבי דיו וסיקרא על גבי דיו חייב, רבי יוחנן בר משקשא בשם רבנן דתמן חייב שתיים משום כותב ומשום מוחה, וכתב ולא המטיף רבי יוחנן בר שלום ור' מתנא, חד אמר בשלל עירב נקודות וזורנא אמר אפי' עירב נקודות, וכתב לא השפך וכו'. בלחך כשר. ואמרין בגיטין (יט, א) והא תניא פסול, לא קשיא הא בלחך הא במיחא דלחך. והכמיס אומיים און השם מן המובחר. פירוש: לדידהו אינו כתב כלל דהא תנן כתב על גבי כתב פטור, אלף לטעמיה דרבי יהודה קאמרי ליה, כלומי: אפילו לדידך דהוי כתב, אודי מיהא לגבי כתיבת השם שאינו מן המובחר, והכין איהא בירושלמי (ה"ה) בשיטתו השיבואו בשיטתך שאתה אומר כתב הוא, אף הוא אינו מן המובחר. אמר רב אשי ולפנינו: רב אשי אמרן אפילו חיימא רבנן להשלים שאני. ולכאורה הוה משמע דדוקא להשלים את הספר אבל להשלים את השם לא, דלש איהא ליתני להשלים את השם ואנא ידענא דכל שכן להשלים את הספר. אבל בתוספתא (פ"ג, ה"ב) גרסין כתב אות אחת להשלים את השם, אות אחת להשלים את הספר חייב. ואיהא נמי בירושלמי בפרק האורג (ה"א). כתב אות אחת בעבירה ואתה חתם בעבירה חייב. פירוש: כתב אות אחת במגילה בעבירה ואתה חתם במגילה בעבירה. אבל רב האי גאון ז"ל כתב: כך היו הראשונים ז"ל מפשקים כי טעמיה ופירוש סמוכות זו לזו, והיה שער של זו מסוייד בסיד עד קנה העיר, וכן שער של זו מסוייד בסיד עד קנה העיר, ואם הכתוב אות גדולה עד קנה זו, כלשר יכתב על השער (ים) והשנין אות גדולה כמוה עד קנה זו לזו, אע"פ שאין קרובות זו לזו הרי הרוואה את זו ומהלך עד שרואה את זו, יודע הוא כי חוראמתו הן ומכוונות זו לזו, והיינו דלמרין כתיבה היא זו אלף היא מחוסרת קריבה ע"כ. ודבר דחוק הוא זה. אבל מלאחי בירושלמי (דפרקין ה"ד) ענין יורה על פירוש זה, דגרסין התם ר' יעקב רבי יוסף בשם ר' אלעזר כתב אות אחת בעבירה ואתה חתם בעבירה חייב, והא תניא ואם אינו נהנין זו עם זה פטור, אמר ר' בא בר ממל תפחר בסיד דק. מהא דלמרין: הכא במאי עסקינן כוון שנטל לגנו של ח"ת ועשאו שני זיינין. שמעין דכי האי גוונא לא מיקרי חק חובתה, שאינו אלף כמפריד בין שני אותיות דבוקות, וכן שנטלו לגנו של דל"ת ועשאו ר"ש אינו אלף כדיו שנפל על גבי האות ומעבירו. תנא נתכוון לכתוב אות אחת ועלו בידו שתיים חייב. איכא למידק ולהוי כנהסון לזרוק שתיים חייב וזו חזקה ארבע דפטור. ויש לומר דהכא בשקויה שתיים אלף שעבשו היה מהכיוון לכתוב בלחך מהו ועלו בידו שתיים, ובגון דלא נתכוון לכתוב שתי אותיות ידועות אלף אחת אותיות שידמנו לו, וכההיא דלמרין לעיל (ז, ב) כל מהום שתרלה תנות. ובהא נמי מתיראל מתניחין דקתני נתכוון לכתוב ח"ת ועלו בידו שני זיינין פטור, דאף בהא איכא למידק מאי שנה נתכוון לכתוב ח"ת ועלו בידו שני זיינין, אפילו נתכוון לכתוב זי"ן וח"ת וכתב ט"ו וכו' פטור, שלא נתכוון לאלף, מידי דהוי אנתהוון לככות זה וככה זה דפטור כלאיהא בכריתות (כ, א), אלף דמתניחין כנתהוון לכתוב שתיים חזו שתיים שיעלו בידו, אבל עכשיו היה כותב ח"ת ועלו בידו שני זיינין, ומכל מקום דעתו הוא שאם יזדמנו לו דרך מקרה אותיות הכריתות זיון שזיינס, ומשום הכי למרינן הא דבעי זיוני הא דלא דעי זיוני. (רשב"ח)

דף קה א

ועלו בידו שתיים חייב והתנן פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני: כתב אות אחת נוטריקון רבי יהושע בן בתירה מחייב וחכמים פוטרינן: א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן אבירא מנין ללשון נוטריקון מן התורה שנהא' **[בראשית יז-ה]** כי א"ב המו"ן גימט נתתיך אב נתתיך באומות בחר נתתיך באומות המון חביב נתתיך באומות מלך נתתיך לאומות ותיק נתתיך באומות נאמן נתתיך לאומות ר' יוחנן זידיה אמר **[שמות כב-ב]** אנכי נוטריקון אנא נפשי כתיבת יהיבית רבנן אמרי אמירה נעיתה כתיבה יהיבה איכא דאמרי אנכי למפרע יהיבה כתיבה נאמנין אמירה דבי רבי נתן אמרי **[במדבר כב-ב]** כי יר"ט הדרך לנגדי. יראה ראתה נטתה דבי רבי ישמעאל תנא **[ויקרא כג-ד]** כרמ"ל כר מלא רב אחא בר יעקב אמר **[מלכים א ב-ח]** והוא קללני קללה נמרצ'ט נוטריקון נואף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורר הוא תועבה הוא ר"ג בר יצחק אמר **[בראשית מד-טז]** מה נדבר ומה נצטד"ק נכוניס אנחנו צדיקים אנחנו טהורים אנחנו

דכיס אנחנו קדושים אנחנו: **מתני'** הכותב ב' אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים ר"ג מחייב וחכמים פוטרינן: **גמ'** במאי קמיפלגי ר"ג סבר אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי יש ידיעה לחצי שיעור:

רש"י ועלו בידו שתיים חייב והתנן פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני: כתב שני זיינין. וא"ת מאי איריא נתכוין... לכתוב ח' דלא נעשית מחשבתו אפילו נתכוין לכתוב ז' אחד וכתב שני זיינין פטור כמו נתכוין לזרוק ב' זרוק ד' (לעיל דף עג). וכן קשה אברייתא. דמיייתי בגמרא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתיים חייב אמאי חייב מ"ש מנתכוין לזרוק שתיים זרוק ד' וי"ל דמייירי כוון שהיה צריך לכתוב שתי אותיות איזה שתי אותיות שהיו דהשתא נתכוון לדבר איסור וגם נעשית מחשבתו ואפילו הכי פטור כדמפרש בגמ' משום דבעי זיינין וא"ת מאי איריא נתכוין לכתוב ח"ת אפי' נתכוון לכתוב שני זיינין וכתב בלא זיון פטור וי"ל דנקט נתכוין לכתוב ח' לרבותא דדוקא כתב שני זיינין דבעי זיון פטור אבל כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב ואע"ג דהשתא מיהא לאחת הוא דמתכוין: שיחור. פירש רש"י איידרמני"ט ואין נראה דאמאי הוה קרי ליה רבי חייא בל"א ולא נקט ליה בלשון מתני': בן סטודא. אור"ת דהא בן סטודא דאמרין הכא דהוה בימי פפוס בן יהודה דהוה בימי רבי עקיבא כדמוכח בפרק בתרא דברכות (דף סא:): אמר רב חסדא דלא כר' יהודה. וא"ת רב אחא ברבי יעקב דקאמר אההיא דקאמר רב חסדא בפ' שני דגיטין (דף כ. ב.) גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא נתכוין לכתוב כו' ודחי רב אחא בר יעקב דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי התם גבי תורה אלא משום זה אלי ואנוהו אבל גבי גט מודו א"כ מתני' דהכא כמאן אתיא וי"ל דדוקא בגט שהיה כתוב שלא לשמה הוי כתב עליון כתב לכולי עלמא שהאחרון מתקן יותר מן הראשון שעושהו לשמה אבל כשאין כתב העליון מתקן כלום לכ"ע לא הוי כתב ובהכי מייירי מתני' ואתיא ככ"ע ורב חסדא דקאמר הכא דמתני' אתיא דלא כר"ל לטעמיה דקאמר התם גבי גט באנו למחלוקת ר"ל ורבנן ומשמע ליה דמתני' דהכא בכל ענין איירי אפי' כשממתקן בכתב האחרון אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ מתני' לא איירי בכל ענין דבגט לא משום איירי: התם מחוסר מעשה. בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף בז.). בהניח בשר על גבי גחלים ונצלה בו כגרוגרת בשני מקומות איכא מאן דמחייב ואיכא מאן דפטור מאן דמחייב סבר דלא דמי לכתב על שני כותלי הבית שאין מזיק שם חסרון קריבה כמו כאן: (תוספות)

נעימה: כרמל. גבי מנחת העומר כתיב גרש כרמל שמביאה כשהיא לחה בעוד שהזרע נפוח והכר של קש מלא הימנו: מהני' אחת שקרית ואחת בין הערבים. כיון דהו"ל שקות ביניהם כדי לידע הוה ליה כשהי העלמות: גמ' יש ידיעה לחצי שיעור. לחלק כדי שלא יטורף עמו חצי האחר: (רש"י)

תוספות והתניא פטור. אין נראה לר"י לגרוס והתניא דאמאי לא הוה פריך ממתני' ומיהו איכא למימר דמתני' לא קשיא ליה מדקתני וכתב שני זיינין ולא נקט ב' אותיות אחרות דלא בעי זייני משמע דמשום זיון פטר ליה אבל מברייתא דקתני סתמא פריך שפיר אבל קשה דאי ברייתא היא הא דפריך מינה אמאי נקט נתכוין לכתוב אות אחת ועלו ביזו שתיים אפי' נתכוין לאותן שתיים שכתב וכתבן בלא זיון פטור כיון דמוקמי לה בדבעי זייני דהא בברייתא לא קתני וכתב שני זיינין דנוכל לומר דאתי לאשמעינן הא כתב שתי אותיות אחרות דלא בעי זיון חייב כדפירשתי במתניתין לכך נראה דמתני' פריך וגרסינן והתנן: רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור נראה דטעם דרשב"ג משום דכתיב או הודע אליו חטאתו ידיעת חטאת הוא דשמה ידיעה אבל ידיעה דלאו חטאת לאו שמה ידיעה: ורבנן סברי יש ידיעה לחצי כו'. פירש בקונט' הא דנקט אות אחת שחרית ואחת בין הערבים כיון דהוי שהות בינתים כדי לידע חשיב כשתי העלמות ואין נראה חדא דהוה ליה לפרש שיעור שהות ועוד דאמר לעיל כתב אות אחת בציפורי ואת אחת בטבריא חייב אע"ג דמסתמא יש שהות כדי לידע ונראה דמייירי שידע בינתים ואחת שחרית ואחת ערבית נקט לרבותא דאף על גב דיש עם הידיעה הפסק ושהות גדול בינתים מחייב ר"ג: (תוספות)

רש"י ח' כתיב נתחן באומות. דלחן דזקסין ה"א בחי"ה, וכמו שאמרו ביכושלמי פקח כלל גדול (ה"ב) גבי לבנות מלכות ארבעים חסר אחת, מנין ללבנות מלכות מן התורה, רבי חנינא דלפירושין בשם ר' אבהו אל"ף הדי, למ"ד הלחין, ה"א חמשה, דבר הדי, דכריס חרין, מכלל לבנות מלכות ארבעים חסר אחת שכתוב בתורה, רבנן דקסין אמרין מן התורה לא התורה לא התורה כלום, אל"ף הדי, למ"ד הלחין, ח' תמינה, לא מתמנעין רבנן דקסין בין ה"א לחי"ה. הדין עלך פקח הגונה (רש"י ח')

פרק שלוש עשרה - האורג

מתני' רבי אלעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחילה ואחת על האריג חייב וחכ"א בין בתחילה בין בסוף שיעורו ב' חוטין העושה שתי גירין בנירין בקירוס בנפה בכברה ובסל חייב והתופר ב' תפירות והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות: **גמ'** כי אתא רבי יצחק תני שתיים והאנן תנן ג' לא קשיא הא באלימי הא בקטיני אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא תלתא תרי סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא סתרי ואמרי לה להאי גיסא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי ידיעי תניא האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב וחכמים אומרים בין בתחילה בין בסוף שיעורן ב' חוטין ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין הא למה זה דומה לאורג לצלול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין והאורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב סתמא כר"א תניא אידך האורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב ר"א אומר אפילו אחד ובשפה שני חוטין ברוחב שלשה בתי גירין חייב למה זה דומה לאורג לצלול קטן שני חוטין על רוחב ג' בתי גירין והאורג ב' חוטין על הגס ועל האימרא חייב סתמא כרבנן: העושה ב' בתי גירין כו': מאי [בנירין] אמר אביי תרתי בבתי גירא וחדא בנירא: בקירוס: מאי בקירוס אמר רב מצוביאת: והתופר ב' תפירות: הא תנינא באבות מלאכות והתופר ב' תפירות משום דקבעי למיתנא סיפא והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות קתני נמי התופר והקורע הא נמי תנינא באבות מלאכות אלא משום דקבעי למיתני סיפא הקורע בחמתו ועל מתו משום הכי קתני [התופר שתי תפירות]: והקורע ע"מ לתפור שתי תפירות: היכי משכחת לה

רש"י מתני' רבי אלעזר. אחת לפירושי שיעור אורג שנתו באבות מלאכות (לעיל דף עג). דתנן ההם שני חוטין: בתחילה. אם זו תחלת אריגתו של בגד: ואחת על האריג. אם מוסף הוא על האריג שיעורו באחת דלמטרף עם השאר: בתי גירין. שנתו ב' חוטין של שתי בנייה שקורין ליה"ש ולי"א: ניר ורחל ליעיל סו:} : בנירין ובקירוס. מפרש בגמרא: בנפה בכברה. הג' לכו גירין ממש חלל משער ומרכיב חוט ח' [של ערב] בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בן פקח: גמ' כי אחת ר' יצחק תני. מתני' הכי ר"א אומר האורג ב' חוטין בתחלה ולא פליג ר"א ארבען חלל באחד על האריג: לחצי גיסא. חלומי ג' ולא ב' משום דשני סתרי דמתוך עובדין אינו נדבקים יפה זה בזה וקטיני משוייב: ואמרי ליה לחצי גיסא. חלומי שנים חייב: דידיעי. דבר הגרחה הוא אבל קטיני בשנים פטור: ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין. יש שאורגין סביב [הבגד] השפה באורך הבגד כולו מן אחר של [שתי] ורוחב ברוחב הבגד כשיעור שלשה בתי גירין והאורג בו שני חוטין חייב: למה זה דומה. כלומר להכי מחייבי באריג קצר כי האי ולא אמרי כמלל רוחב הסוף דמשערינן במתני' באורג באמצע הבגד: דומה לאורג ללול קטן. חגורה קצרה שאינה רחבה יותר משלשה בתי גירין: על הגס. אריג הרפה: על האימרא. תחלת הבגד שאורגין בו ערב ממין אחר לאימרא: ובשפה. לאורך השתי כולו עושין אוחת: תרתי בבתי גירא וחדא בנירא. ב' פעמי' מרכיב לחוט של שתי בבתי גירא דהיינו שקורין ליה"א [פיי"א: ח' ג' ק' (קלה חוט השתי, הנקשר לכובד עליון של הנו"ל): ואחת בנירא. ופעם שלישית מרכיב על חוט הגרעא שקורין ליה"א [ניר ורחל ליעיל סו:} המורכב על הגרעא: מלכותה. בידיעת גרעין האורגין בגלל הוא וקורין לימיי"ש [ליאוי"ש: דושה (במתקן הטווייה של הגברים) ואינה מופיעה בכחבי היד חלל רק בדפוס סונטינו, ומכאן שאינה מלת רש"י] והיא במקום הקנה העולה ויורד בידיעת אריגות נשים שקורין פרי"ש [דושה (במתקן הטווייה של הנשים) ואינה מופיעה בכחבי היד חלל רק במהדורת בומברג, ומכאן שאינה מלת רש"י]: הא תנינא ליה באבות מלאכות. ולמה לי למיהדר ולמתנייה הכא הואיל ולא לפרושי בה מידי אחת בשלמא אורג מאוס פלוגתא ופתי בתי גירין לאשמועינן בנירין ובקירוס ובנפה ובכברה וסל דלח תנא לה הסם: (רש"י)

תוספות מתני' האורג. אומר ר"י דה"ה חכ"א בין בתחלה בין בסוף ול"ג בין באמצע בין בסוף דא"כ הוה משמע בסוף הבגד ממש והתם אפי' רבנן מודו דחייב אפילו באחת דאמרין סוף פרק הבונה (לעיל דף קד): אבל אי לא גרסינן באמצע אתי שפיר דבסוף לא בסוף ממש קאמר: (תוספות)

רש"י ח' מתני' ואחד על האריג. יש לפרש אחד על שנים, שהרי עם האחד הזה הרי הוא מלאכה מתקיימת, ויש לפרש ואחת על שלשה. ופלוגתא היא ביכושלמי (ה"א), דגרסינן ההם אשכחתי על דר"א פעמים שלשה בתחלה, פעמים שנים על גבי אחד ארוג מאתמול, פעמים אחד על גבי שנים ארוגים מאתמול, רבנן דקסין בעיין מהו אחד על האריג אחד על גבי שלשה, רבנן דהכא אמרין אחד על גבי שנים. וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שני חוטין. פירוש: בין בתחלה שיעורו בין בהשלמת השיעור, אבל בסוף ממש דהיינו סוף הידיעה אפילו באחד חייב, כהנינא לעיל בשלמי פקחין דהבונה (הד, ב) כתב אות אחת והשלמה לספר ארבע חוט אחד והשלמה לבגד חייב, ואוקומנא אפילו לרבנן ללהלשם

ב קה דף

דעבדה כי כיסתא: **מתני'** הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין והמקלקל ע"מ לתקן שיעורו כמתקן. שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה כמלא

רחב הסיט כפול והאורג שני חוטין שיעורו כמלא הסיט: **גמ'** ומיניהו הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואע"פ שמחלל את השבת יצא ידי קריעה לא

קשיא הא במת דידיה הא במת דעלמא והא מתו קתני לעולם במת דידיה ובהנך דלאו בני אבילות נינהו ואי חכם הוא חייב מיחייב. דתניא חכם שמת הכל קרוביו הכל קרוביו ס"ד אלא אימא הכל בקרוביו הכל קורעין עליו הכל חולצין עליו הכל מברין עליו ברחבה לא צריכא דלאו חכם הוא ואי אדם כשר הוא חייב מיחייב דתניא מפני מה מתים בניו ובנותיו של אדם כשהן קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר כדי שיבכה ערבונא שקלי מיניה אלא מפני שלא בכה והתאבל על אדם כשר שכל הבוכה על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו בשביל כבוד שעשה לא צריכא דלאו אדם כשר הוא ואי דקאי בשעת יציאת נשמה חייב מיחייב דתניא ר"ש בן אלעזר אומר העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרפה לא צריכא דלא קאי בשעת יציאת נשמה תינח מתו אלא חמתו אחמתו קשיא חמתו אחמתו נמי לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה חייב עליה הא ר"ש דאמר. מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה אימר דשמעת ליה לר' יהודה במתקן במקלקל מי שמעת ליה א"ר אבין האי נמי מתקן הוא דקעביד נחת רוח לציצור וכהאי גוונא מי שרי והתניא ר"ש בן אלעזר אומר משום חילמא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן נורי המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד ע"ז שכן אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד א"ר אבין מאי קראה **[תהילים פא-ג]** לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוא אומר זה יצר הרע לא צריכא דקא עביד למירמא אימתא אאינשי ביתיה כי הא דרב יהודה שליף מצביייתא רב אחא בר יעקב תבר מאני תבירי רב ששת רמי לה לאמתיה מוניני ארישא רבי אבא תבר נכתמא אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גזויו שנאמר **[תהילים נו-ט]** נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך א"ר יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקבורו בחייו שנאמר **[יהושע כד-ל]** ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש מלמד שרגש עליהן הר להורגן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה שנאמר **[ישעיה כז-ח]** בסאסאה בשלחה תריבנה איתיביה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן **[יהושע כד-לא]** ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע א"ל בבליאי ימים האריכו שנים לא האריכו אלא מעתה **[דברים יא-בא]** למען ירבו ימיכם וימי בניכם ימים ולא שנים ברכה שאני וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אחד מן האחין שמת

רש"י דעבדה. הבגד: כי כיסתא. הולכת ומתקפלת שאין הבגד שוק וכולט צננד כמין כים וכריך לקרוע הבגד למטה ומוכל לפניו והתפירה מתיישבת: מתני' הסיט כפול. מפרש בגמרא הסיט הוא הספק שבין אצבע לאמה כמו שאדם יכול להרחיבו ואם טוה וליבון וניפץ וצבע שהן כולן אבות מלאכות חוט א' לרוך כשיעור הזה חייב: האורג ב' חוטין שיעורו. ברוחב הבגד כמלא הסיט שאע"פ שלא ארצו על פני כל רוחב הבגד חייב: גמ' נראה בעיני דהכי גכס' ורמיניהו הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואע"פ כו' ולמאי דגרס הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו אע"פ כו' לא ידענא מאי ילא ידי הקריעה שייך למימר דבחמתו ואמאי נקט בחמתו: ילא ידי הקריעה. שאדם חייב לקרוע על מתו: הא במת דידיה. כדכתיב דקתני חייב במת דידיה שחייב לקרוע עליו הלכך קריעה דידיה לאו לקלוק הוא אלא תקון: והא מתו. נמי קתני בחמתו: לעול' במת דידיה. שמוטל..... עליו לקוברו ומיהו בהנך דלאו בני אבול' נינהו שאינן מאותן האמורים שפסקת בהניס (ויקרא כא) אבולו ונחמו בנח ובתו ואחיו ואחותו: ופרכינן ואי חכם הוא. זה שמת חייב מיחייב נמי לקרוע וכיון דמיחייב מתקן הוא ואמאי פטור: חולצין. יולאים לפניו חלוצי כהן חלוקו קרוע עד שכתופו חלוצה ערומה: מצרין עליו ברחבה. שהיו מצרין האבלין ברחבה סעודה ראשונה שאכל אוכל אבולו משלו ואסור דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל (כד) לחם אנשים לא תאכלו: ערבונא שקלי. קודם שיהטעו נטלו משכונתו: לס"ת שגשרף. הרואה לס"ת שגשרף חייב לקרוע כדאמרין במו"ק (דף כו). צמגילה שגשרף יהויקים דכתיב לא פחדו ולא קרעו בגדים אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוות: הא ר' יהודה כו'. ומתו אמתו הכי נמי הוא מצי לתרוצי אלא מעיקרא אהדר לאוקמינהו כחד תנא ולא מתוקמא אלא כר' יהודה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא כמוציא את המת לקבורו: נחת רוח לציצור. שמשך את חמתו: מי שרי והא תניא כו'. אלמא לאו מתקן הוא שמלמד ומרגיל את יצרו לבא עליו: כך. משמע שחייב לקרוע כדאמרין במו"ק (דף כו). צמגילה שגשרף יהויקים דכתיב לא פחדו להראותם שהאזן כועס ויגורו מלפניו: מוניני. איר של דגים קטנים: נכתמא. כיסוי הכהן: נודי ספרתה אהר. לרון לנוד לו (איוב ב) ויקברו אותו. ביהושע כתיב: שרגש עליהן הר להורגן. שלא הספידו כראוי: מדה כנגד מדה. הוא לא נתחבל על שנתקלרו ימי החכם אף לחיו לא יחשו מן השמים: צבלא. למבדל סליק: ימים האריכו. שכלו וימיהם בטוב דחשיב אריכות ימים כדאמר' בסדר יומא (דף עא). כי אורח ימים ושנת חיים ויסופו וכי יש כך שנים של חיים ושנים של חיים אמר רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם שמתהפכות עליו מרעה לטובה: (רש"י)

הוספות הכל חולצין עליו. אומר רשב"א דאפי' אינו רבו חייב כדאמרין במו"ק (דף כה). מי תני רבו שמת חכם שמת תני והא דאמר בשילהי פרק אלו מציאות (ב"מ לג.) רבא קרע עליה דההוא גברא דאסבריה זוהמא ליסטרוון היינו קרע שאינו מתאחה כדין תלמיד לרב כדתני בפרק אלו מגלחין (מו"ק דף כו.): דתניא ר"ש בן אלעזר אומר העומד על המת כו'. משמע ליה להש"ס דמייירי אפי' באינו כשר: הא ר' יהודה והא ר"ש. פי' בקונט' דבהאי שינויא נמי משני דלא קשה מתו אמתו והא דלא קאמר אלא משום דלא הוצרך אמורא לעיל וקשה לר"י דע"כ תרווייהו במת דעלמא כדקתני בברייתא דלעיל דיצא ידי קריעה וא"כ הויה מלאכה שאינה צריכה לגופה כיון שהיא צורך מצוה כדמוכח לקמן ונראה לר"י דלא מתרץ אלא חמתו אחמתו אבל בעל מתו לא פליגי דבמת דעלמא פטור דמקלקל הוא ובמת דידיה דאיכא מצוה חשיב מתקן אע"ג דלקמן משמע דלצורך מצוה לא חשיב ר"ש תיקון דהא יליף ממילה והבערת בת כהן דמקלקל בחבורה ובהבערה חייב התם מקלקל הוא לגמרי שאינו צורך אחר אלא מה שהוא צורך מצוה אבל גבי קריעת אבל הוא תיקון הבגד על ידי קריעה שיוכל לשובש בכל שעה ואית בו חימום ועוד כמו שמחלק לקמן ר"ת דהתם התיקון בא לבסוף שבשעת חבורה והבערה אינה באה הכשר מצוה עד הגמר אבל הכא בשעת קריעה בא התיקון ולא חשיב מקלקל: לא צריכא דקעבד למירמא אימתא כו'. השתא הוה מצי לאוקמי תרווייהו כו' יהודה ומתני' דלא עבד למירמא אימתא דבלא"ה מוקמינן לקמן כו' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור אלא דניחא ליה לאוקמי מתני' בדעביד למירמא אימתא דאי בחמתו פשיטא דפטור: (תוספות)

רשב"א גמרא: ואע"פ שחילל את השבת ילא ידי קריעה. כלומר: אף ע"פ שעשה הקריעה באיסור און כריך לחזור ולקרוע, וכיוצא בזה (דפרקין ה"ג) מקשה עליה, בעון קומי רבי כל הכמה לתחמו תמן האוטו חטלוה עבדת כיפר ומביא אחרת, ואימא אף הכא לא ילא ידי קריעה, אלא כו' שמעון דר"ש אומר עד שיהא לו טורח בגופו של דבר, אמר לו תמן הוא גורם לעלמנו בדם הכא את גרמתו, אמר ר' יוסף ואפילו תמן את גרמתו לו שאלולא שאמרה לו ויביאלו היקר היה מתכפר לו, הוי סוכר מימר דר"ש הוה, דחריב בעון קומי

ר' יוסף, לא כן א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יולדק מנה גזולה אין אדם יולא בה ידי חובתו בפסח, א"ל חנון גופיה עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה, כך חנו אומרים הולא מנה מה"ה לר"ה אינו יולא בה ידי חובתו בפסח. חמתו חמתו נמי לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון. נראה מדברי רש"י ז"ל (ד"ה הא ר"י), להשתא דלחיוני להכי, מתו נמי דמתניתין היינו ר"ש, ואפילו במה ידידיה דבעי אבולי עליה, ודהיאן מלאכה שאינה כריכה לגופה כהואיל את המת לקברו, אלא דמעיקרא קא מהדר לאוקומה כולה כחד חנא, ולאוקמינהו מהניתין וכייחא כר' יהודה, וכיון דלא אפשר ליה לאוקומיה חמתו דמתניתין ודכייחא כחד חנא, הדרינו ומקמינו כולה מהניתין דהיינו מה וחמתו כר"ש, ודכייחא כר"י. וכתום (ד"ה הא ר"י) מפרשים לעולם מהו אמרו לריבוי להרוגי כדתיאלא, דאי במתו ממש שראוי להחזיק עליו אפילו ר"ש מודה דחייב דמלאכה הכריכה לו מקרי הולא ומלוא קא עבדי. ואינו מחזור, דל"כ אף המולא את המת לקוברו יהא חייב, דמלוא קא עבדי, דדוחק הוא לומר דהתם לא רמי עליה ממש להולא, דאפשר ע"י אחרים, אבל קריעה הוא חייב בכך, דמת מלוא מתי למימך, ואנו המולא את המת סתמא חנו. ויש מפרשים (ע"י רמב"ן בסוגיאיו) משום דלריבוי ללבוש בגד קריע כל שבעה וקרעו לפניו, אף לר"ש מקרי מלאכה הכריכה לגופה. וגם זה אינו מחזור בעיני, דהא משמע הכא דאף אדם כשר אי נמי שאר בני אדם דלאו כשרין אי קאי בשעת יולא נשמה הכי הן כמתו, והנהו אינו חייבין ללבוש בגד קריע אלא מהחין הן מיד. ועוד דאפילו חמוי וחמתו אס החליפו אינו חייבין לקריע אלא אותו בגד שנתקריע אסור ברחו, וכן הוא כל זמן שגבשו לריבוי שיהא קריע לפניו, הא אס ראה להחליף מהחין אינו קריע (מו"ק כד, א), ודברי רש"י ז"ל נראה לי עיקר. הא ר' שמעון והא ר' יהודה. ואיכא למידק היכי מוקמינו מהניתין כר"ש, והא מהניתין קתני וכל המלקטין פטורין ואוקימנא לה לקמן על כרחין כרבי יהודה. ואיכא למימר דלון הכי נמי דהוא מצי לאקשויי הכין אלא דעדיפא מיניה אקשי ליה, ולמסקנא דלסקינא קריע למימנא אימתא על אנשי ביתיה, כולה רבי יהודה נינהו, ומתניתין בקריע למעבד נחת רוח לילכו, ומתניתא למימנא אימתא אלאשי ביתיה, אבל רש"י (לקמן הו, א ד"ה מתני) ור"ח ז"ל (על הגליון סג) פירשו, דרישא דמתני' ר"ש, וסיפא דהיינו המלקטין פטורין ר"י, אבל לריבוי לעיני דהא חד בבא הוא וחד פטורא כייל להו. (רש"י א)

דף קו

ידאנו כל האחין כולן אחד מבני חבורה שמת תדאן כל החבורה כולה אמרי לה דמת גדול ואמרי לה דמת קטן: וכל המלקטין פטורין: תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן כל המלקטין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואם ת"ל משנה חובל בצריך לכלבו מבעיר בצריך לאפרו והאנו תנן כל המלקטין פטורין מתניתין רבי יהודה ברייתא רבי שמעון מ"ט דר' שמעון מדאיצטריד קרא למישראל מילה הא חובל בעלמא חייב ומדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן שמע מינה מבעיר בעלמא חייב ורבי יהודה התם מתקן הוא כדבר אשי דאמר רב אשי מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סמנין: שיעור המלבן כו': רב יוסף מחוי כפול רב חייא בר אמי מחוי פשוט: מתני'. ר' יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב וחכ"א צפור למגדל

רש"י ידאנו. ייראו מן המיתה: דמת גדול. יש לדאוג הולא ושלטה מדה דרין כדאש הבית: ואמרי לה דמת קטן. שבעלקלה מתחילין מן הקטן: חוץ מחובל. באדם דמלקטל הוא וחייב דתנן (ב"ק פו). החובל בחבירו בשבת פטור משלם מפני שגדון בנפשו: ומבעיר את הגדיש מקלקל הוא וחייב דתנן (שם דף לז): והוא שהדליק את הגדיש פטור מן תשלומין מפני שגדון בנפשו: אינה משנה. דאם מקלקל הוא פטור: בצריך. לם הולא מן החבילה לכלבו ואם מקלקל הוא אכל נחבל מתקן הוא אכל הכלב: והא תנן כל המלקטין פטורין. ואפ"י חובל ומבעיר וקשיון אהדי ובר' אבהו פריך: מתני' ר' יהודה. דלויא ליה מקלקל בחבורה פטור ולא אימפרש היכא ול"ג מתני' ר' יהודה היא דלאמר מלאכה שאינה כריכה לגופה חייב עליה הלכך חובל דחובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו משכחה לה דלע"פ דמלקטל הוא אכל מלאכה עכמה מתקן הוא אכל אחרים ובר' יהודה כי האי גוונא מלאכה הוא משום תקון אחרים אבל מקלקל אינו מתקן פטור ואע"ג דרישא דמתני' אוקימנא כר"ש דקתני קריע על מתו פטור יוסף ר"י: וברייתא ר"ש היא. דלאמר מלאכה שאינה כריכה לגופה פטור עליה הלכך אין לך חובל ומבעיר שאין מקלקל ואפ"י מבעיר עזים לקדחתו מקלקל הוא אכל עזים ומה שהא מתקן אכל אחרים לר"ש לא חשיב דהא מלאכה שאינה כריכה לגופה היא אלא משום דמלקטל בחבילה ובהבערה חייב כדיליף לקמיה: מדאיצטריד קרא. וביום השמיני ביום יחידא ואפ"י בשבת ומילה חובל הוא מכלל דשאר מקלקטין בחבורה חייב: ומדאסר רחמנא הבערה דבה כהן. בשבת (לקמן) פריך ר' אליעזר: מה לי מתקן כלי. הא נמי מתקן גבדא הוא ויש מלאכה בחיקון זה: ביטול פתילה. שהוא מלתיק פתילה של אבר ונתנה לתוך פיה ודך ביטול הוא זה וחייב על הביטול שאינו מקלקל האבר בביטולו אלא מתקן וטורף: סמנין. של מלאכת המשכן: רב יוסף מחוי. האי הסיט כפול דמתני' כפול ממש בכיוון קצר שבין אצבע לאמה משער שני פעמים: מחוי פשוט. בכיוון שבין גודל לאצבע פעם אחד הוא כפול דמתניתא שיש בו כפלים כאותו שבין אמה לאצבע: מתני' הגד קפור. עד שהכניסו למגדל משטיי"ר (משטיי"ר): מזנון לשמירת אוכל ורואה לעיל לב.)) בלע"ז חייב דזו היא ידיתו אבל אם הכניסו לבית אינו ינוד בכך שיואל לו דרך חטונתו: (רש"י)

תוספות חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא כו'. פי' רבינו שמואל דר' אבהו סבר כר"ש דאמר מקלקל בחבורה חייב ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה ובהבערה פטור וצריך לכלבו ולאפרו לא חשיב מקלקל וחייב אפי' לר' יהודה וכן משמע בסמוך מתוך פי' רש"י וקשה דא"כ אמאי א"ל פוק תני לברא דאטו משום דס"ל כר' יהודה מאן דתנא כר"ש משתקינן ליה דכה"ג פריך בפ"ק דחולין (טו). ע"כ נראה דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר"ש פליגי דר' אבהו סבר דחובל ומבעיר אע"פ שאינו צריך לכלבו ולאפרו חייב לר' שמעון דגמר ממילה והבערת בת כהן ור' יוחנן סבר דר"ש נמי לא מחייב א"כ איכא קצת תיקון כגון דצריך לכלבו ולאפרו דמילה והבערה איכא קצת תיקון שהוא צורך מצוה אבל לר' יהודה אפי' צריך לאפרו ולכלבו פטור דאין זה תיקון חשוב דאין דרך לחבול בחבירו כדי ליתן לכלבו או לשרוף גדיש בשביל האפר אע"ג דכל שוחט מקלקל הוא כדאמרי' בפ"ק דחולין (דף ה). סכין של ע"ז מותר לשחוט בה מודה ר' יהודה לענין שבת דחייב דדוקא לענין ע"ז חוב מקלקל דתקון ולא יבדק בידך מאומה מן החרם ולא חשיב ליה נהנה כיון דקלקולו יתר על תקונו ור"ת מפרש דהא דחשיב לר' יהודה מקלקל שצריך לכלבו ואפרו שאין התיקון בא באותה שעה אלא לאחר מכן דלאחר שנעשית חבורה בא הדם ולאחר שכלתה הבערה בא האפר אבל בשוחט בשעת הקלקול בא לו התיקון שמוציאה מידי אבר מן החי וקריע למימנא אימתא אינשי דביתיה חשוב ליה לר"י נמי תיקון לפי שבשעת הקלקול בא לו התיקון וכן בהריגת המזיקין (לקטן קבא): חייב לר' יהודה דא התיקון בשעת הקלקול ולר"ש פטור משום דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה וקריע ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לתבוע דמחייב לכ"ע אע"פ שבשעת הקלקול אינו בא התיקון היינו בשעת הקלקול גורם התיקון יותר טוב לבסוף ותיקון גמור הוא שהרי אינו יכול לעשות התיקון אלא ע"י הקלקול: בחובל וצריך לכלבו בו. ור' אבהו דמחייב אפי' באין צריך לכלבו כיון דאין צריך כלל הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאע"ג דמחייב ר"ש מקלקל בחבורה מ"מ בעי צריכה לגופה כדאמרי' בריש הנחניקין (סני: דרין פד): מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש האמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור (לקמן דף קבא): ובס"פ ספק אבל (כריתות דף כ): וי"ל דאפי' במקלקל גמור משכחת לה דהויא צריכה לגופה כגון חובל ומבעיר באיסורי נהא שסבר שיכול ליתן לכלבו ולבשל בו קדרה ור' אבהו אע"ג דלא חשיב צורך מצוה תיקון מ"מ צריכה לגופה חשיב וא"ת צריך לכלבו ולאפרו היכי חשיב צריכה לגופה מ"ש מחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה וי"ל דלא דמי דהכא הוא צריך לנטילת נשמה כדי לתת לכלבו דהיינו הדם כי הדם הוא הנפש ומבעיר נמי צריך להבערה כדי לעשות אפר כמו מבעיר כדי לבשל קדרה אבל חופר גומא נעשית מאליה ואינו נהנה ממנה כלום: מדאצטריד קרא למישרי מילה כו'. וא"ת למה לי למילף ממילה ניחף כולה מילתא מהבערת בת כהן דלא דמי שבת דבהבערה איכא נטילת נשמה ופריך נמי לא מחייב אלא משום נטילת נשמה וי"ל דלענין מקלקל בחבורה ליכא למילף מהבערה דהתם התיקון בא בשעת הקלקול אבל לענין מקלקל בהבערה יליף חובל דאחר הבערה בא התיקון כדפי' אי נמי אי לאו דילפינן ממילה דמקלקל בחבורה חייב ה"א דרציוה דוחה את השבת דלאו מלאכה היא והבערה לחודה היא

דאימעטע משום דמקלקל בהבערה חייב: דאמר רב אשי מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי. לאו משום דסבר כר' יהודה אלא מפרש הוא אליבא דר' יהודה: מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סמנין. אין מפרש כמו שבישול סמנין מתקן להיות יותר חשובים כך פתילה חשובה יותר ע"י בישול דאי היינו טעמא דר' יהודה שאר מיתות ב"ד דלא דחו בשבת מילין כיון דלא שייך בהו תיקון דהבערה לא אסרה תורה אלא משום תיקון פתילה ועוד שריפת בת כהן גופה מנלן דלא דחינן היבא דתיקון הפתילה מאתמול ואומר ר"י דה"ה מה לי בישול פתילה לצורך שריפת בת כהן מה לי בישול סמנין לצורך צביעת בגד דכי היכי דבישול סמנין לצורך צביעה חשוב תיקון ה"ג בישול פתילה לצורך שריפה ומהבא נפקא לן שפיר דכל שאר מיתות ב"ד חשוב תיקון משום מצוה דאי לאו שריפה עצמה חשיבא תיקון משום בישול פתילה לא הוה אסורה א"ע"ע שמתקנת בכך דכיון שאינה אלא משום שריפה לא הוה חשיב תיקון ולא מייחב וכן מוציא מרא לחפור לקבור בו מת לר"ש כמו מוציא כיש לקבל בו זיבה בפי"ק (דף יא.) וא"ת בשלמא לר' יהודה שפיר שמעינן דהבערה ללאו יצאת או לחלק מדלא כתב לא תעשה מלאכה בכל מושבותיכם וכתב הבערה ש"מ ללאו יצאת או לחלק כדמרישית בפרק כלל גדול (לעיל דף ע.) [ד"ה הבערה] אלא לר"ש דאיצטריך למיכתב הבערה לחייב מקלקל בהבערה מנא ליה דיצאת ללאו או לחלק וליבא למיזר דנפקא ליה לחלק מאחת מהנה כדמפיק ליה ר' יוסי דהא בפרק הבונה (לקמן דף קיג:) פליג ר"ש בהדיא אר' יוסי ודריש ליה לדרשה אחריתי וי"ל דנפקא ליה לחלק מהיבא דנפקא ליה לשמואל בפרק כלל גדול (לעיל דף ע.) והשתא אתי שפיר הא דהוה קשה שמואל דאמר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יוסי דהשתא כר"ש ש"ל ובפי"ק דיבמות (דף ו:.) קאמר דאיצטריך קרא למיסר הבערת בת כהן משום דהוה סלקא דעתך למישרי מקל וחומר מעבודה דדחיא שבת היינו כר' יהודה דחשיב ליה תיקון אבל לר' שמעון איצטריך קרא בהבערה לחייב כל מקלקל בהבערה הך פלוגתא דמקלקל בחבורה מפרש רש"י דנפקא לן מפלוגתא שאינה צריכה לגופה משמע דלא בני לר' שמעון צריך לכלבו ולאפרו ולפי זה צריך לומר דר' אבהו כר"ש ור' יוחנן כר' יהודה ואין נראה כדפי' לעיל וצ"ל דהך פלוגתא דמקלקל בחבורה קבלה היתה בידם: (תוספות)

רש"ז א כל המקלקל פטורין חוץ מנוחל ומבעיר. אוקימנא כר"ש, ומתניתין כדיל ותני כל המקלקלין ולא מפקינן חובל ומבעיר ר"י היא. ומפני שלא מצינו למהלוקה הזה עיקר בשום מקום, דקדק רש"י ז"ל (ד"ה מנחיל) דנפקא ליה ממהלוקתו במלאכה הגריכה לגופה, ויחוד הענין לפי שכל המלאכות ממשכן גמרינן להו וכולן לריכות היו לגופן ותיקון היה בהם, ולפיכך סבר ר"ש דכל מלאכה שאין לו תיקון וטורף גוף המלאכה ממש, פטור עליה, וכיון שכן מילה בשבת מן הסתם מותרת שהרי יש בו חבלה וקלקול אלל התיקון, ותיקון המילה שהוא עשה המטה לטו תיקון בגוף הדבר אלל שהיא מטה ותיקון מטה און מתחשב לו, אע"פ שהוא מתקנו לתרומה ולקדשים ולכיתות פסחים, אין אותו תיקון בגוף המילה אלל אלל אחריים ומלאכה שאי"ל לגופה היא, וכיון שכן לא היתה התורה לריכה להחיר מילה בשבת, אלל לאשמועינן דאע"ג דמקלקלין בעלמא פטורים המקלקל בחבורה חייב, וחידוש הוא שחשבה תורה במילה. וכן הבערה דבת כהן מן הסתם מותרת היתה. לפי שכל מבעיר מקלקל הוא ותיקון הוא אלל אחריים ומלאכה שאי"ל לגופה היא, ולפיכך כשאסר הכתוב הבערה דבת כהן, לחדוש בא לאשמועינן דמקלקל בהבערה חייב. ור' יהודה סבר דמלאכה הגריכה בלבד בעינן, כלומי: שיהא זה תיקון מזל אחד או בגופה של המלאכה או אפילו אלל אחריים, ולפיכך מילה אסורה היתה שהרי יש בה תיקון אלל אחריים כמו שאמרנו, ולפיכך הוצרך הכתוב להחירה, וכן הבערה דבת כהן מן הדיו אסורה היא דהרי יש בה תיקון האבר שהוא מלרפו, והרי הוא כפסול סמנין, ולא אסרה התורה הבערת בת כהן אלל מזל תיקון האבר, אבל הבערה גופה דבת כהן קלקול גמור הוא ומותר היה לולא התיקון שיש בה מזל אחר שהוא בישול הפחילה. (ולריך עיון לרבי שמעון בבישול הפחילה שהיא מלאכה הגריכה לגופה לרב אשי וולרבי שמעון אין לומר כן, וכן בפרק קמא דיבמות (ו, ב) אומר כן. ולריך עיון בהבערה לחלק דוקא לרבי יהודה, וכן וקבורת) מת מטה לרבי שמעון לידחי ושבחו. ולעולם מקלקלין גמורין אפילו בחובל ומבעיר נמי פטורין, ולא משכחת לה לרבי יהודה דחייב אלל בשיש בן תיקון אלל אחריים, חובל בצריך לטמ לכת לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו. וא"ת מכל מקום למה הוצרך הכתוב לאסור הבערה דבת כהן. ויש לומר דלא הבערו לרבי יהודה לחלק (עי' לעיל ע, א.) ומשבת דמיניה דרשינן הבערה דבית דין כדאיתא בביש פק קמא דיבמות (ו, ב) איצטריך, כי היכי דלא ידחי מיתה בית דין שבת מקל וחומר כדאיתא ההם ביבמות. ועדיין לריך לתרץ (שיטה) וקושיא) הראב"ד ז"ל דקשה (עליו) וליהן אס כן לרבי יהודה שאר מיתות ב"ד יהיו מותרות בשבת, דהא מקלקל גמור הוא. ויש לומר לרבי יהודה נמי שאר מיתות אסורות, דיש בהם תיקון מזל שהן מתבערין מתוך העדה, והויה לה כהולאת כזית מן המת ובעדה מן השקץ (לעיל ג, ב) דחשיב תיקון ההקחה הטומאה וסילוק הנזק. והא דלמינן מה לי בישול פתילה לרבותא נקטין, ולא לריך. ולרבי שמעון לא חשיבא ליה בישול הפחילה תיקון. ומיהו אפשר דרב אשי לאו ומשום דלא סביחא ליה כר' ש"ש, אלל קא מפרש טעמא דר' יהודה. והתם נמי ביבמות ומיתות דהיו טעמא, ואמר אימת דשמעת ליה לרבי יוסי דהבערה ללאו יצאת בני מילי הבערה דעלמא, הבערה דב"ד בישול פתילה הוא ולאמר רב אשי מה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנין, התם הוא משום דבין לרבי יוסי בין לר' נתן ליה להו דרבי שמעון, דהא לר"ש הבערה לגופה איצטריכא ולחדושא ולא יצאת לה לחלק ולא ללאו, ומלאכה הבערה דבת כהן אסורה לר' שמעון מזגלי בה קרא, ושאר מיתות ממילא, ואיצטריכא מושבות כי היכי דלא נדחי מק"ו מעבודה. ואכתי קשיא לי כיון דקיים מטה לא חשיבא לה תיקון בגופה של דבר ומלאכה שלא לצורך הוא, אס כן קבורת מת מטה תדחי שבת, ובשלמא לרבי יהודה כיון שיש תיקון אלל המת אסור, וכ"ל לייבא הפירה בקרקע הקלול, אלל לרבי שמעון קשיא. ויש לומר לרבי שמעון אין הכי נמי דקרי. והא דקאמרינן התם קבורת מת מטה חוכיה שאינה דוחה את השבת, דלא כרבי שמעון ולרבי שמעון ודאי דוחה, והעד דכפרת המלניע (לד, א-ב) פוטרי היה רבי שמעון במוציא את המת לקברו, וכללל כיוול אפילו כמת מטה. זה נראה לי לפי שיטת רש"י ז"ל. ורבי שמואל ז"ל דקדק מתוך דבריו וכו' וקשה עליו וכו'. ועוד קשה דמי עדיף מקלקל ממהקו, מהקו לריך לגופה מקלקל לא לריך לגופה, ובספר הישר (פי"ו רל) פירש וכו'. ויש לי לקדקה, אס במקלקל בחבורה חשיב לצורך גופה, אס כן כל המקלקלין פטורים חוץ מנוחל ומבעיר הכי קאמר כל המקלקלין ואפילו יש בהן טורף פטורים, והיו משכחת לה לפטורה, והראב"ד ז"ל כתב כללל דמלאכה הגריכה לגופה וכו'. (רש"ז א)

דף קו - ב

וצבי לגינה ולחצר ולביבירין [חייב]. רשב"ג אומר לא כל הביבירין שוין זה הכלל מחוסר צידה פטור שאינו מחוסר צידה חייב: **גמ'** תנן התם אין צדין דגים מן הביבירין ב"ט ואין נותנין לפנייהם מזונות אבל צדין. היה ועוף ונותנין לפנייהם מזונות ורמינהו. ביבירין של חיות ושל עופות ושל דגים אין צדין מהם ביום טוב ואין נותנין לפנייהם מזונות קשיא חיה אחיה קשיא עופות בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן אלא עופות אעופות קשיא וכי תימא עופות אעופות נמי לא קשיא הא ביבר מקורה הא ביבר שאינו מקורה והא בית דמקורה הוא ובין לרבי יהודה ובין לרבנן צפור למגדל אין לבית לא אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרוו עסקינן לפי שאינה מקבלת מרות דתנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמה צפור דרוו מפני שדרה בבית כשבדה השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביבר גדול הא בביבר קטן היכי דמי ביבר קטן אמר רב אשי כל היבא דהייט בתריה ומטי ליה בחד שיחיא ביבר קטן ואידך ביבר גדול אי נמי כל היבא דגמיל טולא דכתלים אהדדי ביבר קטן ואידך ביבר גדול ואי נמי כל היבא דליבא עוקצי עוקצי ביבר קטן ואידך ביבר גדול: רשב"ג אומר וכו': אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אמר ליה אבבי הלכה מכלל דפליגי א"ל מאי נפקא לך מינה א"ל גמרא גמור זמורתא תהא ת"ר הצד צבי סומא וישן חייב חיגר וזקן וחולה פטור א"ל אבבי לרב יוסף מ"ש הני ומ"ש הני עבידי לרביי הני לא עבידי לרביי והתניא חולה חייב אמר רב ששת לא קשיא הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אובנא ת"ר הצד חגבין גזין צרעין ויתושין בשבת חייב דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שבמינו ניצוד חייב וכל שאין במינו ניצוד פטור תניא אידך הצד חגבים בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אלעזר בן מהבאי אומר אס היו מקלחות ובאות פטור ארישא קאי או אסיפא קאי ת"ש. הצד חגבין בשעת הטל פטור בשעת השרב חייב אלעזר בן מהבאי אומר אפילו בשעת השרב אס היו מקלחות ובאות פטור: **מתני'** צבי שנכנס לבית ועל אחד בפניו חייב ועלו שנים

פסוקים לא יכול אחד לנועל ונעלו שנים חייבין ור"ש פוסק: **גמ'** א"ר ירמיה בר אבא אמר שמואל הצד ארי בשבת אינו חייב עד שיכניסנו לגורזקי שלו: **מתני'** ישב האחד על הפתח ולא מילאהו ישב השני ומילאהו השני חייב ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובה השני וישב בצידו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו:

רש"י וצ"ל. נאמר משהכניסו לביתו ונעל בפניו אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו ידה: המחוסר ידה. שקשה לתופסו עם כדמפרש בגמרא: גמ' ביבין. קרפיות מוקפין: אין לדון מהו צ"ט. אלמלא לאו נאמר ועומד קא חשיב ליה ש"מ המכניסו לכיבד אין זו ידה: ואין נותנין לפניו מזונות. כיון דהו מוקף לא מצי למטרח עלייהו: הא רבי יהודה. הריא ליה דין רבי יהודה הוה דכמתניתין לא חשיב ליה ידה עד שיכניסו לבית: עופות חטופות קשיא. דהא בין לבי יהודה בין לביתו כפיר למגדל קאמרי: כיבד מקורה. הוה נאמר: בלפור דרור. מהני דקתני לפור לבית לא בלפור דרור עסקינן שדכרה לרור בבית ככשהו ושמתת מזוית לזוית: שהיה דלתיה להכי. לאוקמינהו לתרומיהו כרבנן: חיה אחיה נמי. מוקמי כרבנן: והא כיבד קטן. מהניחין דבהל: והא. מהניחין דביאה בביבד גדול: קשיא. מרובה שהוה לחוח בה: עוקלי. פירות להשטת בה: ואיך. כל מי שאינו קו: מכלל דפליגי. והא אוקימנא דרבנן נמי בביבד קטן אמרי: מאי נפקא לך מינה. כ"ס כיון דלא פליגי עליה הלכתא כוותיה: זמרתא תהא. אומר השמועה בזמירה בעלמא בלא ארד: סומא וישן עבידי לרבווי. לשמט כשמרגישין יד אדם: ארבלנא. עייפות שאינו יכול לזוז ממקומו נאמר ועומד הוא: הגזין. מין חגב טהור הוא ונאכלין: בזמני נאמר. כגון חגבים והגזין: שאין בזמני נאמר. ליריעו ויהושין שאין לאורך: חגבים בשעת הטל. עיניהם מתעוררות והרי הן נאמרין ועומדין: מקלחות. הרבה ביחד שהן מזונות ליקח: ארישא קאי. דאף בשעת הטל אם מקלחות וברוח שרי וחי לא חסור: מהני צבי שנכנס. מאליו: ונעל אחד בפניו. זו היא ידה: נעלו. שנים פטורים. דהוה ליה שנים שעשהו: לא יכול אחד לנועל. אורחיה הוא לנועל בשנים והרי לכל אחד מלכתה דכלא איהו לא מתעבדה: ורבי שמעון פוסק. לטעמיה דרביש קרתי למיפטר זה אינו יכול זה אינו יכול בפרק המלניע (לעיל צ"ב): גמ' א"ר אביי ורבי אבהו חופסו אין זו ידה שכשכעס משתח והלך: עד שיכניסנו לגורזקי שלו. בית משמר העשוי לו כמין חיבה: מתני' השני חייב. שהוה לרור: הא למה. שני זה דומה מאחר שנאמר ע"י הראשון: לנועל את ביתו לשומרו. ולא לזוז: ונמצא צבי. שהוה נאמר כבד שמור בתוכו וכן אע"פ שעמד הראשון אין זה אלא כשומרו לצבי שהיה לו מאתמו: (רש"י)

תוספות ואין נותנין לפניו מזונות. אין לפרש דטעמא משום דדיגים מיתזני שפיר במים להכי לא טרחינן דחשיבי כאין מזונותיהם עילך. דהא דלאו מילתא דפסיקא היא דלדיגים מצויין מזונות ולא לחיה ועוד דבסמוך בעי לאוקמי בעי לאוקמי אין צדין חיה ועוף ואין נותנין לפניו מזונות בביתו שאינו מקורה וכי בשביל שאינו מקורה מצויין להם מזונות ור"ש דפירש כיון דאין צדין מוקצין וינהו להכי אין נותנין לפניו מזונות ואין טרחינן בשבילם אין נראה כלל דהא תנן לקמן ב' בתרא (דף קנה): ונתנים. מים לפני אוזנים ותרגומים ולפני יוני הרדסיאות אע"ג דמוקצין הן בשבת ונראה לר"י כל היבא דהוה כניצוד ועומד מדאורייתא כגון אוזין ותרגומין ויוני הרדסיאות אע"ג דמדברנן אסור לצודן כדתנן בפרק שמונה שריצים (לקמן דף קז). חיה ועוף שברשותו הצדן פטור משמע אבל אסור כיון דמדאורייתא כניצוד ועומד נותנין לפניו מזונות וכן חיה ועוף שבביתו מקורין דחשיב טפי מזונותיהם עילך אבל כאן שמן התורה אין ניצודין לא חשיב מזונותיהן עילך והוה כאותו שהן כל שעה בשדה כמו יוני שובך ויוני עלייה ואתי שפיר לפי זה הריא דריש אין צדין (ביצה דף כד). דקתני התם במתניתין רש"י אומר זה הכלל המחוסר צידה אסור כו' וקאמר בגמרא היכי דמי מחוסר צידה כגון דאמר הבא מצודה ונצודנו אמר ליה אביי לרב יוסף והרי אוזנים ותרגומים דאמר הבא מצודה ונצודנו ואמר הצד אוזנים ותרגומים ויוני הרדסיאות פטור והשתא קשה מאי פריך והא פטור משמע אבל אסור ובמתניתין קתני נמי רש"י אומר מחוסר צידה אסור ולמאי דפי' הכא אתי שפיר דרש"י קאי ארישא דקתני אין צדין ואין נותנין לפניו מזונות וקאמר רש"י אומר מחוסר צידה אף ליתן מזונות וא"כ מחוסר צידה דאורייתא חשיב ליה ולהכי פריך שפיר: הלכה מכלל דפליגי. אע"ג דר' יהודה פליג מ"מ פריך אביי שפיר דאי לאוקמי מדריש יהודה אתא לימא אין הלכה כרבי יהודה הכא אתי שפיר דלא קבעי היכי דמי מחוסר צידה דהא כבר פי' דהיבא דאיכא עוקצי ביבד גדול ומסתמא דהיינו מחוסר צידה דרש"י אבל בריש אין צדין (ביצה דף כד). קשה אמאי קבעי ה"ד מחוסר צידה הואיל וכבר פי' ביבד גדול וביבד קטן לרבנן ונראה לריב"א משום דהתם קתני במילתייהו חיה ועוף ועלה קאי רש"י אע"ג דקבעי ה"ד מחוסר צידה בעופות אבל אחיה לא קבעי דזה כבר פירש וכן משמע דכל הנהו דמיייתי עלה לא מיירי אלא בעופות אבל הכא לא איררו רבנן בעופות אלא בחיה גרידא: היבא דנפלי טולא דכתלים. היה להם שיעור הכתלים שוה והיו יודעין שיעורן: למה זה דומה לנועל ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו. ואם תאמר מאי אולמא הך מהך ונראה לריב"א דס"ד דבא וישב בצידו ליתסר משום דמיחזי דלהסיף שמירה לצבי הוא בא: (תוספות)

רש"י ואין נותנין לפניו מזונות. פירש רש"י ז"ל: כיון דמוקצין הן לא מצי מיטרח עלייהו. והקשו עליו בתוספות דהא תנן (לקמן קנו, ב) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הגבלה לפני הכלבים, ובפרק מפנין (קכו, ב) אמרו מטלטלין את הלוח מפני שהוה מלכד לעורבים, ומאן דאמר התם לא חסר אלמא משום שאין דרכם של ישראל לגדל עורבים. ועוד קשיא לפיו חוזין ותרגומין הוה נותנין לפניו מזונות. ופירשו הם ז"ל דלוינה מלכד גזירה שמה יבא לזיד ידה, והלכך כל שהוה מחוסר ידה דאורייתא חסור, וכל שאין מחוסר ידה דאורייתא מותר. והביאו רמיה מלמתינו בפ' אין קטין (בילה כד, ח) הוה דמי מחוסר ידה אמר רב יהודה (אמר שמואל) כל שאומר הבא מצודה ונצודנו, א"ל רב יוסף והא חוזין ותרגומים שאומר הבא מצודה ונצודנו ותניא הך חוזין ותרגומים ויונים דלמדיק בההיא מאי קושיא, דהא פטור אבל חסור, דכל פטורא דשבת פטור אבל חסור, וההיא גבי שבת מהניא. אלמא הכי פירוש דלמתינתין דקתני כל שמחוסר ידה חסור קאי, ופירוש חסור ליתן לפניו מזונות, וה"ל חיוה מחוסר ידה שגזרינן עליו שלא ליתן לפניו מזונות, ואמר רב יהודה אמר שמואל כל שאומר הבא מצודה ונצודנו, ולפי' אקשי ליה רב יוסף דאלמא כל שאומר הבא מצודה מחוסר ידה דאורייתא כיון דגזרינן, והא חוזין ותרגומים שאומר הבא מצודה ונצודנו ואפילו הכי האן פטור אלמא לאו מחוסר ידה דאורייתא, וכיון שכן הוה גזרינן ביה שלא ליתן לפניו מזונות שמה יתד. אבל בירושלמי דפריך (ה"י) מפורש לפי שאין עושין תקנה לרב שחייב מן המוכר, וכדברי רש"י ז"ל. ויש לפרש דההיא דכלבים ועורבין לא קשיא, לפי שמוכרין הן למלכתו וברשותו הם מזונותיו עילוי, אבל מה שאינו ברשותו ואין נאמרין חסור לפי שאין מזונותו עילוי, ומה שהוה בביבד קטן הרי הוא כנצוד וברשותו הוא, לפיכך נותנין לפניו מזונות שאף הם מזונותו עילוי. אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי. איכא למידק ולמאי ליה איהו, דהא ר' יהודה פליג בכל ביבין. ולאו מלכתא הוה דלמדיק מדר' יהודה לא לרבי דפשיטא דהלכה כחכמים, ועוד שלא היה לו לומר הלכה כרשב"ג אלמא הלכה כחכמים, ולא הוה רב יוסף לפסוק כרשב"ג אלמא לאפוקי מחכמים ופריך הקשה הלכה מכלל דפליגי. (רש"י)

דף **קז** **א**

גמ' אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב נכסה לו צפור תחת כנפיו וישב ומשמרו עד שתחשך מתיב רב נחמן בר יצחק ישב הראשון על הפתח ומלאהו ובה השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור מאי לאו פטור אבל אסור לא פטור ומותר הכי נמי משתברא מדקתני

סיפא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו מכלל דפטור ומותר ש'מ איכא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אע"פ שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור מאי לאו פטור ומותר לא פטור אבל אסור הא מדקתני סיפא הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו מכלל דפטור ומותר ש'מ. אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר חדא הא וממאי דפטור ומותר דקתני סיפא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו ואידך המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור וממאי דפטור ומותר דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוף ואידך הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב וממאי דפטור ומותר דתנן כופין קערה על הנר בשביל שלא תאחז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך:

רש"י גמ' תחת כנפיו. תחת כנפי כסותו ואין יכול ללכת שנענל בפניו מאליו: יושב ומשמרו. כן ואינו כריך לפתוח לו חלון לחיטו אלא שומרי: לנועל את ביתו. דכל אדם עושין כן: המפיס. מבקע מורסא קויתורי"א וכווייה (פלע מזוהס): : אם לעשות לה פה. בחוספתא תני הכי אם לקולפה ולעשות לה פה כדרך שרופאים של עכשיו עושין דמתקן לה פתח: חייב. משום בונה פתח או משום מתקן כלי מה לי לתקן מכה מה לי לתקן כלי: ואם להוציא לחה. של עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד: פטור. ומותר לחין כאלו חיקון ורבעני נמי לא גזור בה שבות משום לערל: ומחט של יד. נייטלת בשבת: ליטול בה את הקוף. והיינו דומיא ללמה דמלכער ליה ואינו חושש אם יסתם מיד וקאמר נייטלת לכתחילה מחט של יד היא מחט שחופרין בה בגדים ומשום דקתני בהיה ושל שק לפתוח בה את המלת קרי לה להאי מחט של יד: קערה. של חרס: סופין. לכתחילה ולא שיכבה את הגר ואשמעינן דכלי נייטל להלכת דבר שאינו נייטל בשבת: על עקרב שלא תשך. ואע"ג דממילא מתאיד: (רש"י)

התוספות וממאי דפטור ומותר דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוף. למאי דמסיק בריש פ' הנחנין (סנכדר. ן דף פה.). דאתיא כר"ש אתי שפיר דמייירי אפילו ודאי תביל ומשום שאינה צריכה לגופה שרי אבל לפי מאי דפריך התם והא דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוף ליחוש דילמא תביל לא פשיט הכא מיניה שפיר דבמפיס מורסא דודאי עושה פתח שמה יאה אסור ואומר ר"י דאפילו למאי דס"ד התם פשיט שפיר דמסתבר דכבולי עלמא אתיא אפילו כר' יהודה וכיון דרבי יהודה דאסר בעלמא דבר שאין מתכוון אפילו אינו פסיק רישיה שרי הכא משום צערא דגופא לר"ש נמי במפיס מורסא דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שרי לכתחילה מהאי טעמא: (תוספות)

רשב"א אף אנו נמי תנינא אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור מאי לאו פטור ומותר לא פטור אבל אסור. תמיהא לי והיאך אפשר לומר כן שיהא השני אסור, אטו אלו כל הראשון ובא שני ונטלו אחר שניטול מה איסור יס בדבר. ועוד תמיהא לי מאי קאמר ר' אבהו נכנסה לו כסור תחת כנפיו יושב ומשמרה, דלמלא דוקא יושב ומשמר אצל נטל לא, ואמאי אפילו ליטול למה לא כיון שכבר ניטול. ויש לומר דמדאורייתא ודאי מותר, אלא שאסור לטלטל משום טלטול דמקורא, ומכל מקום אחא לאשמעינן דיושב ומשמר ולא גזרינן אטו כל לכתחילה, ומתאי טעמא נמי הוא דהוא מלי למימר השתא דשני פטור אצל אסור לישב שם אחר עמידת הראשון מפני שגריה כחילו הוא אלו עכשיו וגזרינן אטו כל לכתחילה. תוספתא (פ"ג ה"ו): יושב אחד על הפתח ובא אחר ואלו מבפנים, היושב על הפתח חייב והאזנו פטור, הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו. פירוש: כחילו יש כפי ניטול בחור הבית והבית סגור, ובא זה ונועל עוד בפניו במנועול, אף על פי שגורס שמירה על שמירתו מותר, ולא אמרינן הרי זה כלנו אלו לא נעל הוא במנועול שמה היו ללחות נפתחות וכפי נמלט, כך שני זה אחר שישב הראשון, ואי נמי כשהיה שם צבי השור ובא זה ונועל שאף על פי שנועל הצבי אין אומרים למה שיפתח ביתו כדי שיצא הצבי, לפי שבשעה שנועל בהיתר נעל לשמור מה שבתוכו, ואפילו נתכוון לשמור הצבי שגם הוא מכלל חפצי ביתו הוא ונועל לשמרו לכתחילה. תוספתא (שם): יושב אחד על הפתח ונמצא צבי בתוכו, אע"פ שמתכוון לישב עד שתהשך פטור מפני שקדמה ידית כדי למחשבה, אין לך שהיא חייב אלא המתכוון לצוד, אצל קדמה ידית למחשבה פטור. ואפשר דפטור דקתני הכא פטור אצל אסור הוא, כיון שעל ידי מעשיו הוא ניטול ולא היה נטול מתחילה, והיינו דקא תני במתניתין לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו וכו', והבא קתני ונמצא צבי בתוכו. ויש לומר דפטור ומותר קאמר, לומר שאינו כריך לפתוח כיון שלא נתכוון לצידה ונמצא ניטול בתוכו בלא מתכוון ואינו מוסיף עכשיו צידתו למה יפתח ומאי דהוא היה, דכיון דלא בעיד איסורא דאורייתא צידתו בתחילתו הרי הוא מותר בסופו. ובירושמי (דפרקין ה"ו) נראה שהתירו לנועל לכתחילה ביתו לשמור ביתו ולצידו שבתוכו, דכיון שהיא אורח ביתו אע"פ שעל ידי כך ניטול הצבי ממילא מותר, ובלבד שלא יתכוון לשמור את הצבי בלבד, דהכי גרסינן בירושלמי בפרקין דהכא: ר' יוסה בר' בון בשם ר' חונא היה צבי רץ דכרכו ונתכוון לנועל דכרכו בעדו ובעד הצבי מותר, ראה חיתוק מבעדע בהר ונתכוון להעלותו ולהעלותו נחיל של גדים עמו מותר, ר' יוסי בר' בון בשם ר' חונא היה מפקח בגל ונתכוון להעלותו וזהעלמות כדור של ארובים עמו מותר. ולפי זה הא דאמרינן ונתכוון לנועל בעדו, לא בעדו בלבד קאמר, אלא אם נתכוון לנועל אף בעדו קאמר, ולומר שאינו כריך לנועל בעדו מותר אע"פ שמתכוון שיהא הצבי ניטול בתוכו (ע"כ). הדכון עלך פירק האורג (רשב"א)

פרק ארבע עשרה - שמנה שרצים

מתני' שמנה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל בהן חייב ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור חיה ועוף שברשותו הצדן פטור והחובל בהן חייב: **גמ'** מדקתני החובל בהן חייב מכלל דאית להו עור מנא אמר שמואל רבי יוחנן בן נורי היא דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר שמנה שרצים יש להן עורות רבה בר רב הונא אמר רב אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא לענין טומאה דכתיב **ויקרא יא-** **לא** אלה הטמאים לכם לרבות שעורותיהן כבשרן אבל לענין שבת אפילו רבנן מודו ולענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד משמנה שרצים האמורים בתורה החובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין עור אלא

רש"י מתני' שמנה שרצים. החולד והעכבר וגו' (ויקרא יא): האלו. חייב שבמינו ניטול: והחובל בהן חייב. דיש להן עור כדמפרש בגמרא והוא ליה חבורה שאינה חוזרת והוא ליה חולדה דשוחט. לוי"ה. ל"א כיון דיש להן עור נכבד העור בדם הנלכד בו דחייב משום אובע: ושאר שקצים ורמשים. כגון חולעת ונתשים ועקרבים: החובל בהן פטור. דאין להם עור: שלא לצורך פטור. דאין במינו ניטול והוא מלאכה שאינה צריכה לגופה ור' שמעון הוא דמטוקי לה בגמ': חיה ועוף שזכרשורו. פטור אם אדם שרירי ניטולין ועומדין: והחובל בהן חייב. דיש להן עור: גמ' שמנה שרצים יש להן עורות. ופליגי דרבענן דאמרי בהעור והרובע האנקה הכח והלגטא והחומט עורומיהן מטמאין כפעקשה ככשרן אלא הני ארבעה לית להו עור: אלה הטמאים. בתר והאנקה והכח כתיב ודרשינן ה' יחיה הטמאים לרבות שעורותיהן ככשרן וכתיב אלה למעטו הקד לקדמא קמא החולד והעכבר והאז: אפילו רבנן מודו. דיש להן עור: (רש"י)

התוספות מתני' שמנה שרצים החובל בהן חייב. לשון שפי' הקונטרש משום נטילת נשמה עיקר כדפי' בפרק כלל גדול (לעיל דף עה.). הצדן לצורך חייב. וא"ת מ"ש דאיצטריך הכא למיתני טפי הצדן לצורך חייב בכל חיובי דשבת נמי לא מחייב ר"ש אלא לצורך ואומר ר"י דלהכי תנא ליה הכא לאשמעינן דבשאר שקצים ורמשים

שאינן להן עור צריך שיתכוון לשום צורך דסתמיה לא לצורך קיימי אבל בשמונה שרצים דרישא דיש להם עור סתמייהו ניצודין לצורך עורן להכי תני צדן בהדי חובל מחייב נמי משום עור: שלא לצורך פטור. פירש רש"י דאין במינו ניצוד. ואינו נראה דהא מאן דפטר אין במינו ניצוד פטור אפילו לצורך אלא יש לפרש דאפילו במינו ניצוד פטור משום הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה ור"ת מחקו מן הפירושים: אמר שמואל ר' יוחנן בן נורי היא דאמר שמונה שרצים יש להם עור. תימה לר"י דע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן אלא לענין טומאה אבל בשבת דילמא מודו ליה דהא עור של עגל הרך הוי כבשר לענין טומאה והחובל בו בשבת חייב וכן עור של עוף מסתמא הוי כבשר שרץ הוא ותנן חיה ועוף שברשותו החובל בהן חייב וי"ל דעור של עגל הרך ושל עוף אע"ג דחשיבי עור הוי כבשר לענין טומאה משום דרכיכין וראוין לאכילה אבל עור ח' שרצים סבר שמואל דטעמא דרבנן דחשיבי ליה כבשר משום דאזיל בתר גישתא כדמפרש בהעור והרוטב (חילין דף קכב:). ולא משום רכיכות דלא רכיך כולי האי וכיון דלית להו ממשות עור החובל בהן פטור כמו בשאר שרצים ורמשים: ע"כ לא פליגי רבנן אלא לענין טומאה דכתיב אלה הטמאים. וא"ת והא מסקינן בפ' העור והרוטב (שם) דבגישתא קמיפליגי ופי' בקונט' התם דרבנן לא דרשי הטמאים ואיכא למימר דרב דהכא לטעמיה דתני התם תנשמת ולא אזיל בתר גישתא ומיהו בלאו הכי א"א לומר התם כדפי' הקונטרס דאמאי איצטרך למימר התם רב תנא הוא ופליגי והא ע"כ ברייתא דדריש הטמאים קיימא כרב ע"כ נראה דרבנן דמתני' דהתם נמי אית להו דרשה דהטמאים אבל לית להו למינהו הפסיק הענין וכתב הטמאים לרבות ואלה למעט ומוקמינן ריבויא אהנהו ארבע דלית להו גישתא האנקה והכח והלטאה והחומט ורב מרבה כל הנהו דכתיב בתר למינהו וגם תנשמת בכלל וקצת קשה דאמרינן לקמן מאן ת"ק רבי יהודה דאזיל בתר גישתא והא רבנן נמי אזלו בתר גישתא ואפילו הכי דרשי הטמאים וה"נ נימא לרבי יהודה וא"כ נמי נימא עד כאן לא פליגי רבי יהודה אלא לענין טומאה דכתיב הטמאים אבל לענין שבת מודה: (תוספות)

רש"י א' מתני': האזן והחובל בהן חייב. פירוש: החובל בהן עד שגלגל הדם, דכיון שיש להם עור הוא מעכב את הדם מללאת ולמלא העור מעכבו היה יולל, וכיון שכן אין חבובה חזרת וחייב משום נטילת נשמה שבלוחו מקום כי הדם הוא הגוף, אבל שאר שרצים ורמשים אילו נעקרו הדם ממקומו לגמרי עד שתהא חבובה חף הוא היה יולל בחוץ כיון שאין להם עור שיעכבנו, אבל אילו יאלץ לחוץ חף בשאר שקלים היה חייב ומשום נטילת נשמה. אבל רש"י ז"ל פירש, דלחיסור החבילה משום טובע, ולדבריו פטור של שאר שקלים, משום שאין להם עור שיעכבנו. ואינו מחזור, לפי שבפכה חלו טריפות (חולין מו, ב) חארמינן בהדיא דלף שאר שקלים ורמשים אם יאלץ מהן דם חייב, ומפני נמי טעמא דשאר שקלים משום דלא הדרה בריא ומשום נטילת נשמה, ועוד מה לורף כבציעת עורו, וכאותה שארמה בפכה כלל גדול (עה, א) שוחט מפני מאי מחייב, רב אמר משום טובע, אמר רב מלתא דחמרי אימא בה מילתא דלא ליהו דרי בתרלי וליחבו עלה, טובע מאי ניחא ליה, ניחא דליתווס בית השחיטה דמה דליחוז אינשי ולזבנו מיניה, ואם כן הכא מאי ניחא ליה. אלא מיהו בירושלמי בפכה כלל גדול (ה"ב) משמע כדברי רש"י ז"ל, דגרסינן התם מה זביעה היה במשקו, שהיו משרבטין בבהמה ועורות חלים מאדמים, אמר ר' חסי הלא אמרנו העושה חבובה ונלכר הדם חייב משום טובע, המאליים ארום בשפה חייב, והמזליא את הדם חייב משום נטילת נשמה שבלוחו מקום. ואולי אם הוא לריך לנטעו אוחו מקום לטום ענין קאמר שהוא חייב חף משום טובע, ולהחייב שהם משום טובע ומשום נטילת נשמה, וכדאמרינן בפכה כלל גדול (עה, א) משום טובע אין משום נטילת נשמה ללא, אימא חף משום טובע. והאזן לצורך חייב שכל לצורך פטור. פירש רש"י ז"ל: שכל לצורך לפי שאין במינו ניצוד. ואינו מחזור, דאם כן אפילו לצורך נמי פטור. אלא משמע דשמונה שרצים האמורים בחובה אין לרכן להזיק וכל ידיון היא לצורך, אבל שאר שקלים ורמשים שרדכן להזיק פעמים אדם לך שכל לצורך, כלומר שכל יזיקו ומשום הכי תני פלוגתא בספיה, והוא הדין לנישא. הרמב"ן ז"ל. חיה ועוף שברשותו האזן פטור. ירושלמי (ה"א): לא אמר אלא שברשותו, הא אילו ברשות אדם חייב, אמר ר' יוסי הלא אמרנו שור שמרד האזן נשבת חייב. (רש"י א')

דף קז

למה שמנו חכמים אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא הא למה שמנו חכמים קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן נורי הנך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ולא מטמאין [אמר רב] אדא בר מתנה תריץ הכי וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים ואכתי לענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים האמורים בתורה החובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות ואינו היא חבובה שאינה חוזרת נצור הדם אע"פ שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן ת"ק רבי יהודה דאזיל בתר גישתא דתנן ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה לענין שבת מודו ליה אי הכי האי דברי רבי יוחנן בן נורי דברי רבי יוחנן ומחולקתו מיבעי ליה תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחולקתו בעא מיניה לוי מרבי מנין לחבורה שאינה חוזרת דכתיב [ירמיה יג-בג] היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו מאי חברבורותיו אילימא דקאי ריקמי האי ונמר חברבורותיו נמר גוויני מבעי ליה אלא ככושי מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבובה אינה חוזרת: ושאר שקלים כו': הא הורגן חייב מאן תנא א"ר ירמיה ר"א היא דתניא ר"א אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה אבל שאר שרצים ורמשים דפריין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים מה אילים דפריין ורבין אף כל דפרה ורבה א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והתניא טפויי וביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב ורבי יהושע פוטור אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא אמר רבי יהודה אמר ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא. המפסי מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רבי יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לפרואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אמר שמואל השולה דג מן הים כיון שיש בו כסעל חייב א"ר יוסי רב אבין ובין סנפיריו אמר רב אשי לא תמא יבש ממש אלא אפילו דעבר ירירי אמר מר בר המדורי אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמיעה חייב מאי טעמא אמר רבא בר המדורי אסברא לי לאו אמר רב ששת האי מאן דתלש כשותא מהיזמי והיגי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו הכא נמי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי האי מאן דתלש

רש"י ב' למה שמנו חכמים. נשחיתת חולין חלו שעורותיהן כבשרן והא ודאי משבחה היא אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור דהא עורותיהן כבשרן קאמרי: ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר. אלא לאחות ד' שלא מנו חכמים חולד ועכבר וצב ותנשמת אבל האנקה הכה והלטאה והחומט אין עורן חלוק מבשרן ולא הוי חבובה ומ"מ קשיא לרב: א"ל רבא והא למה שמנו חכמים. ולא טעני תנא בין מנו ללא מנו: אין עור מטמא כבשר כו'. והכי קאמרי ליה דקאמרת לענין שבת יש להן עור אבל לענין טומאה עורותיהן כבשרן דליתרבו מהטמאים אין עור מטמא כבשרן אלא לאחות ארבעה שמנו: מכלל ד' יוחנן כו'. בתמיה והא קתני התם גבי טומאה דכל ח' שרצים לר' יוחנן בן נורי יש להן עורות: תריץ הכי. סמי מבחייתא אלא ותני אין עור למה שמנו חכמים ומיהו לרב לא תקשי דהכי קאמרי ליה לענין שבת מודינא כן דהחובל בהן חייב אבל לענין טומאה פליגא דלחן עור לאחות ד' שמנו: שרצים שיש להן עורות. לאחות ד' שלא מנו: נלכר הדם. נאסף ונאסף במקום אחד שוב אילו

חוזר ונבלע: מאן ת"ק. דהך מתניתא דאמר בשלמים ק"ש לון עורות דמשמע דיש מהן דפטור: רבי יהודה היא דלענין טומאה לא ילף מאלה הטמאים אלא הוא דלית ליה גישה שעורו עב ויש לו עור ממש אינו כבשר וקארינו עב הוי כבשר והלטה ממש דעורה עב משוי ליה בחולבה בעבור והרובץ הלכך לענין שבת נמי לאו עור הוא בשלם מן אנהה וכן וחומט אבל לרבנן דהעור והרובץ שמו הלטה כדן שעורותיהן כבשרן אלמא דטעמייהו לאו ממש עור ולא עור אלא ממש דקרא דלענין טומאה הוא דפליגי ממש קרא אבל לענין שבת מודו דולחי עור הו: דכ"י ר' יוחנן בן טרי. דקתני בההיא כרייתא דלעיל לענין שבת כיון דלא אפלגו רבנן עליה אלא לענין טומאה דכ"י ר' יוחנן בן טרי ומחוקתו מיבעי ליה: מנין לחבורה שאינה חוזרת. ולמילך דההיא דחוזרת לאו חבורה היא כגון הנך דלון לון עור שנלכר בו הדם חוזרת חוזרת לקדמותה או מכה קטנה שלא נלכר הדם: איולימא דקאי ריקמי ריקמי. וגמר ממש אמר קרא שהוא מטמא בגוונים: אלא ככופי טי. והאי נמר לון המורה היהפך טוי עורו וגמר דכריכותיו כלומר וימיר חבורת עורו לחזור לקדמותו שלא יתקשה העור במקום המכה: גמל. משום גדול הוא נקט ליה: מאילום. אילום מלדמים שנקטו למלאכת המשכן כשכיל ערוותיהן: והא אמר מר. בשמעתא דמיתא דמס' ע"ז: ביזי כינים. קס"ד כינים כשאינן מבייחין: הטפיון. שירון (ש"יירו"ש: חקקים זעירים ביותר (חקריות הגבינה?) [מאז מהדורת סולניו נהפכה המלה הלועזית מתוך טעות למלה העברית "שירון" מחמת העניין]) הטפיון וביזי כינים מתניתא היא ולא ידענא היכא תניא: הא פרעוש. ממקום שאינו ניטור ועומד כגון מעל גבי קרקע או מבגדיו מבחוץ: הוליו ממה ליה. מלאכה שאינה נכירה לגופה היא שהפתח היא המלאכה וזה אין לר"ך להיות כן פתח מעבשיו: הא נחש. נמי הלידה היא המלאכה וזה אינו לר"ך ללידה אלא שלא תשכנו ואם יודע שתעמוד ולא חזיקו לא היה לך: השולח דג. שהיה ניטור ועומד מבעוד יום: כסלע. כחוש סלע: חייב. משום נטילת נשמה דחו לא חייב עבד כרי. שנגעו בו וחוט היריון נמשך מן האלבע: דלכל. עקר שהפליחו על ידי דלדול זה: בר המדורי אסברא לי. טעמא דהא מילתא: כשותא. הומלן (קשות) (למה) שממנו מכינים את הברכה)) וגל מתוך ההיזמי מריח הקרקע שההיזמי יונק ממנו: מייחייב. ואף על פי שאינו מחובר לקרקע כדלמרינן בעלמא (עירובין דף קה: מהוילת רבי: רכ"ז)

תוספות אמר אביי אין עור חלוק במשך כו'. מסקנא דפירכא היא מאביי דודאי אליבא דאביי פליגי לענין שבת אבל למאי דמפרש רבא ורב אדא לא פליגי מידי לענין שבת ותימא הוא כיון דלא קיימא שינויא דאביי היכי פריך מינה: הצד את הפרעוש כו' ר"י פוטר. משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י בשם הרב מרת דא"ה אם נושך האדם מותר ליקחנה ולהשליכו מעליו דמשום צער שרי אבל אם הוא באותו ענין על האדם שאינו ירא שינשכנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו: יש ספרים גרסי מ"ט מחייב רבי אליעזר לאו משום דפרה ורבה ושיבוש הוא דהא אפילו בכינה מחייב רבי אליעזר ופרעוש נקט לרבותא דרבי יהושע דאפילו פרעוש פוטר ושינויא נמי דמשני לא משמע דגריס ליה ור"ת נמי מחקו מספרו: כיון שישב בו כסלע. בניצוד ועומד במים מיידי מדלא מחייב ליה עד שיבש כסלע: (תוספות)

רשב"א גמרא: אמר ר' יהודה מאן ת"ק רבי יהודה דלוי בטר גישה. פירש ר"י ז"ל: דלית ליה אלה הטמאים, אלא משום דלוי בטר גישה אמר דהני לית ליה עורות, הלכך מתניתין דהחובל בהן ודחי לך כותיה. והקשו עליו בחוס' דהא רבנן נמי אזלי בטר גישה מדלח מנו הגשמת באלו שעורותיהן כבשרן דלוי שעורותיהן כבשרן ואמרינן ההם בגמרא (חולין קכב, ב) מ"ט תני נמי הגשמת ופירקין רבנן אזלי בטר גישה ולא פליגי בהדי ר"י אלא בגישה דהלטה, ואפילו הכי אמר רב לעיל עד כן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן טרי אלא לענין טומאה דכתיב (ויקרא יא, לא) אלה הטמאים לכם. ולפיכך פירשו הם ז"ל דכולהו אית להו דקרא דאלה הטמאים לכם, ולומר דעורות יש להם, אלא שהזווה ריבחה אותן לטומאה כבשר, אלא דקרא מיעט וריבחה דכתיב אלה הטמאים, אלה מיעוט הוא וה' דהטמאים ריבחה, והלכך כל דלית ליה גישה דעור ממעטין מאלה ואינו מטמא כבשר, וכולו אינו מטמאין כבשר דמריבין מהטמאים, ולית להו למינהו הפסיק הענין, אלא כיון דמיעט הכתוב וריבחה אזלינן בהו בטר גישה, אלא דבגישה דהלטה פליגי רבנן ורבי יהודה. והם ז"ל חזרו והקשו לפירושם, דאם כן בסמוך דקאמר מאן רבנן דר' יוחנן בן טרי, ר' יהודה דלוי בטר גישה מכל מקום מנח ליה דפליגי רבי יהודה, לימא נמי דער כן לא פליגי אלא לענין טומאה משום דכתיב אלה הטמאים, אבל לענין שבת לא פליגי כדקאמר רבנן, ולא העלו בו דבר. ולי נראה דהאי חובל לא אולח כההיא דפרק העור והרובץ (ספ) דהם מפרש טעמא דרבנן משום דלוי בטר גישה, ומאן דלוי בטר גישה לא לריש כלל אלה הטמאים ולמינהו הפסיק הענין כדליתא ההם, ואיחזי נמי תני הגשמת כדקאמרינן ההם רב תנא הוא ותנא הגשמת, ושמה סביב ליה לרב דרבנן נמי חנו הגשמת, כל מאן דלית ליה אלה הטמאים הני אפילו תגשמה, דלי לא לא לכתביה רחמנא לתגשמה כהדי לחנה והכה, לכתביה גבי החלד והעכבר, והא דקאמר רב הכא דרבנן לא פליגי אלא לענין טומאה ומשום דכתיב אלה הטמאים, חזל לטעמיה דהם, אבל למ"ד הם דרבנן לא חנו תגשמה, לית ליה אלה הטמאים, אלא טלה מלחא משום דלוי בטר גישה, בין לענין טומאה בין לענין שבת. הא דלמרינן: מושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר ששמייה דחייב משום עוקר דבר מגדולו. הקשה הרמב"ן ז"ל, דהא חולש כגן מן העוף (לעיל עה, ב) וכן גוזז כשהו חיון, לא מחייבין הכתי חלה משום עוקר דבר מגדולו וחלה משום חולש או גוזז, וכן (לעיל גז, ב) הוטל שערו או שפמו ופרינו, דלמלא ליכא משום עוקר דבר מגדולו אלא בגדולי קרקע כמו שאין דישה אלא בגדולי קרקע (לעיל עה, א), והכי נמי משמע בבבבב (כה א) גבי חולש אמר מבטור, דחולש לאו היינו גוזז, וכנגדו ביום טוב מותר לית ביה משום עוקר דבר מגדולו. ולפיכך פירש הוא ז"ל דלכלל את העובר משום נטל נשמה הוא חייב, והכי קאמר רע"ג דהאי עובר ליה ליה כדדייה נשמה, כיון דגידולו תלוי בגשמת אמו העוקרו חייב משום נטל נשמה ממנו, ללאו מאן אמר רב ששה בגדולי קרקע דמאן דחליש כשותא מהיזמי שניקתה תלוייה כדלמרי' בעירובין בפרק בכל מערבין (כה, ב) דקטלין ליה להיחמתה ויבשה כשותא, ומחייב משום עוקר דבר מגדולו הוא משום נטילת נשמה, דומיא דחובל שהוא משום נטילת נשמה מאחד אחד, וכירכא דלשנא נקט, וכן נראה מדברי הרמב"ם (פי"א, ה"א) מהלכותיו. ומה שאמרו בירושלמי בפרק כלל גדול (ה"ב) רבנן דקרינן אמרינן היא דלד נטל וכל דבר שהוא מבגדיו מן חיותו חייב משום חולש, לא אחי בשטותה דגמרא דילן. הא פרעוש כשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. פירוש: פטור אבל אסור, וכתום (ומרו) אש יחייב אש יטבט וכל שכן אם נטל חותו, יכול להסירו דלית אלא כמתעסק דהוה כקון בקשות הרבים. (רשב"א)

דף קח - א

פירטא מאונא דחצבא מחייב משום עוקר דבר מגידולו מתיב רב אושעיא התולש מעציץ נקוב חייב ושאינו נקוב פטור תתם לאו היינו רביתיה הכא היינו רביתיה: היה ועוף כו': אמר רב הונא כותבין תפילין על גבי עור של עוף טהור אמר רב יוסף מאי קמ"ל דאית ליה עור תנינא החובל בהן חייב א"ל אביי טובא קמ"ל דאי ממתניתין הוה אמנא כיון דאית ביה ניקבי ניקבי לא קמ"ל כדאמרי במערבא כל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב מיתבי רבי זירא (ויקרא א- יז) בכנפיו להכשיר את העור ואי ס"ד עור הוא היכי מרבי ליה קרא א"ל אביי עור הוא ורחמנא רבייה איכא דאמרי א"ר זירא אף אנן נמי תנינא בכנפיו לרבות את העור אי אמרת בשלמא עור הוא היינו דאיצטריך קרא לרבייה אלא אי אמרת לאו עור הוא אמאי איצטריך קרא לרבייה אמר ליה אביי לעולם אימא לך לאו עור הוא ואיצטריך סד"א כיון דאית ביה פירצי פירצי מאיס קמ"ל בעא מיניה מר בריה דרבינא מרב נחמן בר יצחק מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור א"ל אם יבא אליה ויאמר מאי אם יבא אליה ויאמר אי דאית ליה עור אי דלית ליה עור הא חזינן דאית ליה עור ועוד התנן עצמות הדג ועורו מצילין באהל המת אלא אם יבא אליה ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה: שמואל וקרנא הוו יתבי אגודא דנהר מלכא חזינהו למיא דקא דלו ועברי א"ל שמואל לקרנא גברא רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה וקא דלו מיא לאקבולי אפיה קמיה זיל תהי ליה אקקניה אזל אשכחיה לרב

א"ל מניין שאין כותבין תפילין אלא על גבי עור בהמה טהורה א"ל דכתיב [שמות יג-ט] למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך מניין לדם שהוא אדום שנאמר [מלכים ב ג-כב] ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם מניין למילה שבאותו מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי אימא לבו דכתיב [דברים יג-טז] ומלתם את ערלת לבבכם אימא אזנו דכתיב [ירמיה ו-ג] הנה ערלה אזנם דנין ערלתו תמה מערלתו תמה ואין דנין ערלתו תמה מערלת תמה א"ל מאי שמך קרנא א"ל יהא רעוא דתיפוק ליה קרנא בעיניה לטוף עייליה שמואל לביתיה אוכליה נהמא דשערי וכסא דהרסנא ואשקיה שוכרא ולא אחוי ליה בית הכסא כי היכי דלישתלשל לייט רב ואמר מאן דמצערן לא לוקמוה ליה בני וכן הוה: כתנאי מניין למילה שבאותו מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי דברי ר' יאשיהו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר [בראשית יז-יד] ועל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו מקום שיכרך בין זכרות לנקבות ת"ר כותבין תפילין על גבי עור בהמה טהורה ועל גבי עור חיה טהורה ועל גבי עור נבלות וטרפות שלהן ונכרות בשערן ונתפרות בגידן והלכה למשה מסיני שהתפילין נכרות בשערן ונתפרות בגידן אבל אין כותבין לא על גבי עור בהמה טהורה ולא על גבי עור חיה טהורה ואינו צריך לומר על גבי עור נבלה וטרפה שלהן ואין נכרכין בשערן ואין נתפרות בגידן וזו שאילה שאל ביתוסי אחד את ר' יהושע הגרסי מניין שאין כותבין תפילין על עור בהמה טהורה דכתיב [שמות יג-ט] למען תהיה תורת ה' בפיך מדבר המותר בפיך אלא מעתה על גבי עור נבלות וטרפות אל יכתבו א"ל אמשול לך משל למה"ד לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו איספקלטור) איזה מהן משוּבח הוי אומר זה שהרגו מלך אלא מעתה יאכלו אמר ליה התורה אמרה [דברים יד-כא] לא תאכלו כל נבלה ואת אמרת יאכלו א"ל קאלסו: מתני' אין עושין הילמי בשבת

רש"י פיטורא. פטריות בול"ין (בול"י"ץ: פטריות): מאונגא דחכמא. פעמים שהוא גדל בשפת הדלי ממים: ושאינו נקוב פטור. משום דלא מחובר בקרקע עולם הוא: לא היו רביהיה. דלון דרך זריעה שם אכל אלו שאמרו. הוא עיקר גידולו: נקבי נקבי. מקום מושב נולת: לא נכתבו. דהמנא אמר וכתבתם כתיבה תמה שלימה ולא מופסקה: כנפיו. בעולת העוף משהני שישמענו בעור כנפיו בו ומקטים כנפיו כל כנפי הגוף בל"ש (פלומי"ש: נולת (הגדלות) ולהבדיל מהפלומה שכן הנולות הקטנות המכסות את כל הגוף) בל"ש נולת הוא הדקה שהיא בבשר כמין זכר שאין לה פראים קשים: להכשיר את העור. לימדך הכתוב שאינו צריך הפשט כעולת בהמה שפסל בה את העור: פירלו. היינו נקבי: מאי אם יבא אליה ויאמר. יהיה ואיסור אין חלי בו ללא בשמים היא: והתן עצמותה הדג ועורו מאליו בזהל המתה. לפי שאין מקבלין טומאה כדתיבא בה"כ עור יכול עורות שדים כו' ועצמותה הדג נמי דכלי עכש דמקבלים טומאה מכל מעשה עזים וליפניו לה להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים אכל לגים לא וכל שאינו מקבל טומאה חוץ בפני הטומאה ושמה זו במס' כלים: דהו דלו. גליהו מנביה: לאקבולי אפיה. לעשות מחילה סביבו כשהוא נפנה על דופניו הספינה שלא יראה גילויו. ע"כ לקנה: ועכירי. ענין לעבד משום לעבדו שאף הוא עבדו ומפני שלא היה רוח מנשבת ורחה המים נעשין גלון הבין שלכבוד אדם גדול הוא והנדר היה משוך מא"ל לבב"ל: הריח בו בקנקנו אם היו הוא חוץ החמיץ כמו בת היתה דלמך גבי יין נסך (ע"ז ד' סו): כלומר דקנהו אם חכם הוא אם לאו: מנין לרס שהוא אדום. דגבי נדה דם כתיב ותגן (דהר"י ע"ג). ה' דמים טמאים באשה וכו' משום דמראיתו אדומה אף על גב דשחור תנא בהו אמרינן שחור אדום הוא אלא שנקנה: ולאמר להבן ערלתו. גבי נטיעה (ויקרא ט"ו): תמה. באותיותיה ערלתו: ואין לנין ערלתו מעלת. דלון זו אמירה תמה שאינו מפורש בחוק התיבה ערלת מה: חיפוק קרנא בעיניה. הבין בו שלכבודו: בל"ש אוקליה נהמא דשערי. כדי לשלש דרופא היה שמואל: ולא אחוי ליה בית הכסא. שמואל כך מתהפך ומתבלבל הבל דמיעו ומתהוגג כו': ונכרות. האונקות: בשערן. של אלו ואחר כך מכניסין בדפוסיה הקלאה שלהן: אספקלטור. שר הטבחים בלשון יוני: זה שהרגו מלך. ואלו לקו ע"י בורחן: קאלסו. משוּבח טעם זה: מהני' הילמי. שלמוי"ר"א (שלמוי"ר"א) מי מלח (של שימורים): (רש"י)

תוספות ואי ס"ד עור הוא היכי מרבי ליה קרא. תימה לר"י הא אפילו נוצה שבכנפים מרבה קרא וי"ל דבהמה נמי אשכחן שהיה קרב שיער שבזקן תיישים וצמר שבראש רחלים כדאמרין בזבחים (דף פה:) ובחולין (דף צ). דלא קפיד קרא אלא אהפשט עור וה"נ אע"פ שהנוצה קריבה אי עור הוא צריך הפשט: ר"ח ל"ג וקדלו מיה לאקבולי אפיה אלא הכי רס חזנהו. שמואל למיה דקדלו ועכירי אמר שמואל גברא רבה קאתי וחש במיעיה פ' שמע שמואל שמועה שאדם גדול היה בא בספינה וידע שמואל שישתה מן הנדר אותו אדם גדול ומתוך כך יחוש במיעו לפי שהמים היו עכורים מחמת הרוח שהיה מבלבלם ולפי ששמואל היה רופא מומחה א"ל לקרנא זיל תהי ליה בקנקניה פי' תראה אם הוא חכם וראוי לכבודו אביאנו לביתו ואעשה לו רפואה ואכבדנו לפי מה שראוי לו: מניין לדם שהוא אדום. וכל אותן ד' מינין דמרבינן מדמיה דמיה יש בהן צד אדמומית: איזה מהן חשוב אותו שהרגו מלך. וא"ת תינח מתו מאליהן נחורות ועקורות מאי איכא למימר וי"ל כיון דמתו שרי א"כ מן המותר בפיך לאו דוקא אלא ממין המותר בפיך קאמר: אין עושין הילמי בשבת. הלכה כרבנן דבפרק קמא דעירובין (דף י'): אמר אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחין ואמר נמי התם פוק חזי מאי עמא דבר ופי' בקונטרס וכבר נהגו העם בלחי משהו וכיון דאין הלכה כר' יוסי בלחיים כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חיננא דפליג התם בלחיים מודה בהילמי ושרי לעשות מי מלח בשבת ליתן על עופות צלויין ואם נותן מלח על העופות ואח"כ נותן משקין עליהם שרי אפילו לרבי יוסי שהשמונית ממתק המלח כמו שמן: (תוספות)

רש"י ה"ג ר"ח ז"ל: אמר ליה שמואל לקרנא גברא רבה אחי ממעברא וחס כמעיה וחזניהו שמואל למיה דקח דלו לקבליה ועכירי. פירוש: דשמואל שמע דלדס גדול בא בספינה, והיה רוחה המים עולין למעלה ע"י הרוח והיו עכורות מטיט ועפירות והיה יודע שהיה סוטה מאותו נהר ואותו המים משלשלו, לכך אמר דחס כמעיה. מתני': אין עושין הילמי בשבת אכל עושין מי מלח. ירושלמי (דפיקון, ה"ב): מה בין הילמי מה בין מי מלח, הילמי כריכה אומן מי מלח לון כריך אומן. (רש"י)

דף קח - ב

אבל עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן לכתחלה לתוך המים או לתוך המלח: **גמ'** מאי קאמר א"ר יהודה אמר שמואל ה"ק אין עושין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין: א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובין בין מועטין: איבעיא להו רבי יוסי לאסור או להתיר אמר רב יהודה להתיר מדלא קתני רבי יוסי אסור א"ל רבה הא מדקתני סיפא ואלו הן מי מלח המותרין מכלל דר' יוסי לאסור אלא אמר רבה לאסור וכן אמר רבי יוחנן לאסור תניא נמי הכי אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך יאסור אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל א"ר יוסי וכי מפני שהללו מרובין והללו מועטין הללו אסורין והללו מותרין יאמרו מלאכה מרובה מותרת אלא אלו ואלו אסורין הן ואלו הן מי מלח המותרין נותן שמן ומלח או שמן ומים ובלבד שלא יתן מים ומלח לכתחלה: (עזין צנון ואתרוג סימן): תני רבי יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין מאי מי מלח עזין רבה ורב יוסף בר אבא דאמרי תרווייהו כל שהביצה צפה בהן וכמה אמר אביי תרי תילתי מילחא ותילתא מיה לאמי עבדי לה א"ר אבהו למורי"סא תני רבי יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה

בשבת רב חזקיה משמיה דאביי אמר צנון אסור וביצה מותרת אמר רב נחמן מריש הוה מלחנא פוגלא אמינא אפסודי קא מפסידנא ליה דאמר שמואל פוגלא חורפי מעלי כיון דשמענא להא דכי אתא עולא ואמר במערבא מלחי כישרי כישרי ממלח לא מלחנא טובלי ודאי מטבילנא תני ר' יהודה בר חביבא אתרוג צנון וביצה אילמלא קליפתן החיצונה אינו יוצאין מבני מעיים לעולם כי אתא רב דימי אמר מעולם לא טבע גברא בימא דסדום אמר רב יוסף הפוכה סדום והפוכה מילה גברא הוא דלא טבע כשורא טבע אמר ליה אביי לא מביעיא קאמר לא מביעיא כשורא דאפילו בכל מימות שבעולם לא טבע אלא אפילו גברא דטבע בכל מימות שבעולם בימא דסדום לא טבע למאי נפקא מינה כי הא דרבין הוה שקיל ואזיל אחוריה דרבי ירמיה אגודא דימא דסדום אמר ליה מהו למימשי מהני מיא בשבת א"ל שפיר דמי מהו למימץ ולמיפתח אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר' זירא זימנין א"ל משמיה דרב מתנה זימנין אמר לה משמיה דמר עוקבא ותרוייהו משמיה דאבוב דשמואל ולוי אמרין חד אמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר וחד אמר רוק תפל [אפילו] על גב העין אסור תסתתים דאבוב דשמואל הוא דאמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר מדאמר שמואל שורה אדם פיתו בין ונותנו על גב העין בשבת דשמיעא ליה ממאן לאו דשמיעא ליה מאבוב וליטעמיך הא דאמר שמואל רוק תפל אפי' ע"ג העין אסור דשמיעא ליה ממאן אילימא דשמיעא ליה מאבוב אלא לוי ולא חדא אמר אלא חדא דשמיעא ליה מאבוב וחדא דשמיעא ליה מלוי ולא ידעינן הי מאבוב הי מלוי אמר מר עוקבא אמר שמואל שורה אדם קילורין מע"ש ונותן על גב עיניו בשבת ואינו חושש בר ליואי הוי קאי קמיה דמר עוקבא חזייה דהוה מייץ ופתח אמר ליה כולי האי ודאי לא שרא מר שמואל שלח ליה רבי ינאי למר עוקבא לישדר לן מר מהנך קילורין דמר שמואל שלח ליה שדורי משדרנא לך דלא תימא צר עין אנא אלא הכי אמר שמואל טובה טיפת צנון שחרית ורחיצת ידיים ורגלים בחמין ערבית מכל קילורין שבעולם תניא נמי הכי אמר רבי מנא משום רבי יהודה טובה טיפת צנון שחרית ורחיצת ידיים ורגלים ערבית מכל קילורין שבעולם הוא היה אומר יד לעין תיקצץ יד לחוטם תיקצץ יד לפה תיקצץ יד לאוזן תיקצץ יד לחסודה תיקצץ יד לאמה תיקצץ יד לפי טבעת תיקצץ יד

רפ"ז אכל עושה כו'. מפרש בגמ': והלא הוא הילמי בין רב בין מעט. ואם המזכיר אסורים אף המועטים אסורים ואם אלו מותרים אף אלו מותרין ובעמורא מפרש להחומר א"ר יוסי דכוכן לביסור מפני שהוה כמעבד מתקן את האוכל הגתו לתוכו כדי שיתקיים: ואלו הן המותרין וטו שמו לתוך מים בתחלה. קודם שיתן המלח וטו שמו לתוך המלח בתחלה קודם שיתן המים מהשמן מעבד שאין המלח מתערב ופה עם המים ומתקן את כחו מהיות מי מלח עזין אכל לא יתן מים ומלח תחילה אפילו וטו שמו לכסוף דבשעה שנתן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד: גמ' מאי קאמר. מאי הילמי ומאי מי מלח: לאסור או להיתר. האי דקאמר שניהן שוין לביסור או להיתר: כשין. ירה שכובס להתיקיים: גיטורא. כלי שבור של חרס ואינו רחוי לכל תשמש כשם ומקלון אותו לכך: שהביאה אפה בהם. כח המלח מעבד מלשקע: למוריסא. של גיס: אין מולחין כנון וביצה. ג' וד' תחיתו יחד שהמלח מעבדן ועשין קשין והוה תיקון: מריש הוה מלחנא פוגלא. כשבתא: פוגלא. כנון: כשני. תולין גבוהים עיגול על עיגול: מימלח לא מלחנא. שחיס יחד: טבולי. בשעת אכילה מטבילנא ואכילנא: קליפה חלוטה. דביצה היא החלבון אלא חילוי דהני כהדי אתרוג וזנון קליפה נקט בה נמי לשון קליפה: אין יולאין מבני מעים. שמתקשין ומתקשין ועליון: לא טבע גברא בימא דסדום. מפני שהמים מלוחין וכן מליחתן מעבדו מלבוש: והפוכה מילה. דברים האמורים בה הפוכין: כשורא טבע. בתמיה: מהו למימשי מהני מיא גרסינן. מי אסור משום רפואה דגזור רבנן ככל רפואות בשבת משום שחיקה סממנין ואלו מרפאות את העין: שפיר דמי. דלאו מוכחא מילתא דלרפואה עבד אף על פי שמרפאין שרי דטעמא דרפואה דלסירא ליתא אלא גזירה שמא ישחוק סממנין דדמי לטחינה שהוה אב מלחנה: מהו למימץ ולמפתח. לשון אין מעמאין את המת (לקמן דף קנ"א): עולם עיניו כשהוה רוחץ מהן בשבת מהו שיקציר ויפתח עיניו כדי שיוכנס מהן לעין: כיוצא בו שמעתי. דהיכא דמוכחא מילתא דלרפואה עבד אסור ומימץ ומפתח נמי מוכחא מילתא והא אסהדוהא דרב דימי דלמר לא טבע גברא בימא דסדום נפקא לן מניה הא כיון דמליחי טובא. מסו ואסר למימץ ולמפתח: זימנין א"ל וכו'. שקבל משניהם: ותרוייהו. רב מתנה ומר עוקבא: משמיה דאבוב דשמואל ולוי אמרי. תרתי מילי אמור חדא משמיה דאבוב דשמואל וחדא משמיה דלוי: חד אמר. או אבוב דשמואל או לוי: יין בתוך העין. דעמיץ ופתח אסור דמוכחא מילתא: על גב העין מותר. דלמרי לרחייה בעלמא עבדי: רוק תפל. שלא טעם כלום משניעור משנתו: אפילו על גב עין אסור. דמוכחא מילתא דלרפואה דליבו לרחייה מאיס להכי נקט רוק תפל לפי שהוה חזק ומרפא: וליטעמיך כו'. א"כ לוי ולא חדא אמר בתמיה והא חדא משמיה דהתם כדלמנין: שורה. במים: קילורין. לזי"א (משכה לעין חולה) בלע"ז: ונותן ע"ג עיניו. דלדידיה כיון דלאכרובה לשרותה מע"ש איכא היכרח וליכא למיגזר ומאן דחזיניהו סבר דרחייה בעלמא היא דכסבר שהוה יין: כולי האי ודאי לא שרא. דמוכחא מילתא: מר עוקבא הוה שכוח גבי מר שמואל ואב"ד היה בימיו כדלמנין לעיל (דף נה. וכוועד קטן דף טז). לית צעניו: ורחייה ידיים ורגלים בחמין ערבית. נמי מאכרחה העינים: הוא היה אומר. ר' מנא: יד לעין. שחרית קודם שיטול ידיו: תיקצץ. טוה לו שתקצץ שרוב רעה שורה על היד ומסמתו וכן כוכן: לחסודה. ריבדא דכוסילתא פלימא"ה (פלימא"ה: איזמל (להקזת דם)) בלע"ז: לפי טבעת. נקב הרעי שעגול כטבעת: תיקצץ. ולא תגע שוב בעין או באוזן קודם נטייה: (רפ"ז)

תוספות	אין	פירוש	לקטע	זה	תוספות
--------	-----	-------	------	----	--------

דף קט

לגיגית תקצץ יד מסמא יד מחרשת יד מעלה פוליפוס תניא רבי נתן אומר בת חורין היא זו ומקפדת עד שירחוף ידיו ג' פעמים א"ר יוחנן פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה ומרבה שיער בעפעפים תניא נמי הכי רבי יוסי אומר פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה ומרבה שיער בעפעפים ואמר מר עוקבא אמר שמואל עליון אין בהם משום רפואה אמר רב יוסף כוסברתא אין בה משום רפואה אמר רב ששת כשות אין בהן משום רפואה אמר רב יוסף כוסברתא אפילו לדידי קשה לי אמר רב ששת גריגיא אפילו לדידי מעלי ואמר מר עוקבא אמר שמואל כל מיני כשות שרו לבר מטרזא אמר רב חסדא שריקא טויה שרי פיעפועי ביעי אסור דביתהו דזיערי עבדא ליה לחייה בר אשי ולא אכל אמרה ליה לרבך עבדי ליה ואכל ואת לא אכלת זעירי לטעמיה דאמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמשתתי הכי לאו מידי קעביד הכא נמי כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד ואמר מר עוקבא מי שנגפה ידו או רגלו צומתה בין ואינו חושש איבעיא להו חלא מאי אמר רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרי חלא לא אמר רבא והני בני מחווא כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי מסי להו רבינא איקלע לבי רב אשי חזייה דדריכא ליה חמרא אנבא. דכרעיה ויתב קא צמית ליה בחלא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הלל חלא לא א"ל גב היד וגב הרגל שאני איכא דאמרי חזייה דקא צמית ליה בחמרא אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר. רבא הני בני מחווא כיון דמפנקי אפי' חמרא נמי מסי להו ומר נמי הא מפנק אמר ליה גב היד וגב הרגל שאני דאמר רב אדא בר מתנה אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת ת"ר רוחצים במי גרר במי חמתן במי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ורמינהו רוחצים במי טבריא ובים הגדול אבל לא במי משרה ולא בימה של סדום קשיא ים הגדול אים הגדול א"ר יוחנן לא קשיא ר"מ א"ר ר' יהודה

דתנו כל הימים כמקוה שנאמר [בראשית א-י] ולמקוה המים קרא ימים דברי ר' ר' יהודה אומר ים הגדול כמקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק

רש"י לניגית. שמיטין בה שכי: תיקאך. ללא תיגע קודם טיילת שחריה: יד. לעין מסמא קודם טיילה: יד. לאון מחרשה: יד. לפה או לחוטם: מעלה פוליוס. ריח החוטם והפה וז' ניד לזמה לאו לענין שחריה נקט לה אלא משום מביאה לידי קרי ובמסכת נדה (דף יג:) אמרינן בה תפאך משום האי מעמא ומשום דהניח בה נמי לטוואה דתיקאך תנייה נמי גבי הנך וכו' יד לפי טבעת למשמש בה תמיד מביאה לידי תחתונות: בת חורין היא. הרוח השורה על הידים לפני טיילה: ומקפדה. בטיילתו לטוילה יפה עד שישפוך מים יפה ג' פעמים על ידיו: פוך. אם נותנו בעיניו: מעביד בת מלך. אם הזיקה לעיניו: עליון. כך שם העשב: אין בהם משום רפואה. באכילתו להאיר העינים ללא מסו: כוסברה. אלוינדר"א (אלוינדר"א: כוסבר): אפילו לדידי. דמאור עינים אלא קשה לי לכאב העין אם ארכנו: גרינאל. אורוג"א (אורה) וממ המובא במלכים, ומכונה היום בן-החדל): אפילו לדידי. דמאור עינים אלא מעליה לוי: כל מיני כשות שרי. למוכל בשבת כדתנן במתני' כל האוכלים אוכל אדם לרפואה ללא מוכחא מילתא: לבר מטרוא. שאין אדם אוכל אלא לרפואה ומוכחא מילתא: שריקא טוילא. לשרוק ולטווח שמן וביצים מגולגלין על הכלי כשהוא חם משחכה שרי ובבבד שלא יאיר רוחה כדי לבשך ולא אמרינן דמי למתקן: פיעפועי ביעי. לטרוף ביצים מגולגלין בקערה: אסור. דמתחזי כמאן דבעי למשדניהו בקדרה: עבדא ליה. שריקא טוילא: לרפך. זעירי: משמרת. שמשננין בה שמרים: כיון דמשחתי הכי. שראוי לשתותו כמו שהוא בלא סינון: דמיחיל הכי. בלא שריקא: שנגפה. שנגפלה ולקחה לשון פן תגוף (ההלים א) דם מגפתה (מכסרין פ' מ"ח): לומתה בין. לשכך הדם: דמפנקי. מעונגין הן וכל דבר שהוא חזק קצת קשה לבשך ולומתה: דלריכא ליה חמר. חמור דרך לו על גבול: שאני. שמכחו קשה ומסוכן ומחללין עליו את השבת: רוחין זמי גר. ואלע"פ שהן מלוחין קצת דרך לרפוח בהן וכל מוכחא מילתא לרפואה היא: אבל לא צים גדול. לקמן מפרש טעמא: ולא צמי משרה. ששורין בו פשתו ואין דרך רחילה בהן אלא לרפואה דמסו וכן צימה של סדום למלוח טובא ואין רוחין בה אלא לרפואה ומוכחא מילתא: הא. דקתני רוחים בים הגדול ר"מ היא דמשוי כל הימים כי הדדי ולא מפליג בין ים הגדול לשאר הימים: והא. דתני אין רוחין רבי יהודה היא דמפליג בין ים הגדול לשאר ימים: כל הימים כמקוה. לכל תורת מקוה ואין להם תורת מעיין ומה בין מקוה למעיין המעיין כשר לטבילה זב והזאת קפור מטרע דמים חיים הן ולקדש מי חטאת דבטוליה מים חיים כתיב בזב כתיב (ויקרא טו) ורחץ בשבו במים חיים במטרע כתיב (שם יד) אל כלי חרס על מים חיים במי חטאת כתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי ומטהר טמאים הטובלים במימיו כשהן זוחלין ומתלחמים שהרי זה דרכו של מעיין כל עצמן זוחלין הן ומקוה שהן מים מוכסוין הם הטובלים במימיו דרך זחילתן במקוה טמאים אינה טבילה עד שיהא במקוה אשבורן של חוויין ועומדין והכי תניא בתורת כהנים אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן זהו פירוש מטהר בזוחלין בכל מקוה ואני לא שמעתיו כן ואין המקוה כשר לטבילה זב ולהזיית מטרע ולקדש מי חטאת וכל הימים כמקוה שהכתוב קראן מקוה: רבי יהודה אומר. לא קרא הכתוב מקוה אלא לים הגדול דביה משחתי קרא כמעשה בראשית ששם נקוו כל מי בראשית: ולא נאמר ימים. בלשון רבים אלא מפני שמעורבין בו מיני ימים הרבה שכל הנחלים הולכים אל הים: רבי יוסי אומר כל הימים. וים הגדול תורת מעיין מים זוחלין עליהן לענין שהם מטהרין בזוחלין מפני שדרך להיות נחלים זוחלין עליהן זה דרכו אבל פסולין הן לתורת מים חיים שהכתוב קראן מקוה: (רש"י)

תוספות עליו אין בהם משום רפואה. מי' בקונטרס דבאכילה מיירי ואין נראה לר"י אלא איירי להשים על העין דבהכי איירי כולה סוגיא ועוד אי באכילה מיירי היכי אטר רב ששת גריגיא כיון דמאכל בריאין הוא והתנן כל האוכלים אוכל אדם לרפואה: לדידי אפילו כוסברתא קשי לי. קשה לר"י א"כ אמאי איצטרך למימר רב יוסף כוסברתא אין בו משום רפואה כיון דמזקת לעינים כ"ש דלא מרפאה ואומר ר"י דה"ק אין בה משום רפואה כלומר יש שטעמן וסבורין שיש בה רפואה ואין בה רפואה אלא מזקת לעינים ויכול להיות שמהנה אותו בשום ענין: שריקא טוילא. פירש ר"ח מים שמשננין ממעי אבטיח ושותים כדי לשלשל ור"ל דמותר לסנן מים שבמעין כדמסיק כיון דמיתכיל הכי לאו מידי קעביד אבל מפעמי ביעי אסור דלא מיתכיל בלא סינון והשתא אתי שפיר דה"ק ר"ח דשייכא הא מלתא להבא דמיירי ברפואה: רוחין במי גרר במי חמתן במי טבריא. והא דתנן בפ' חבית (לקמן דף קמז). הרוחץ במי מערה במי טבריא ודייק בגמרא דיעבד אין לכתחילה לא התם מיירי ברוחץ בגומא דדמיא למרחץ אבל בנהר מותר לכתחילה כדפרישית לעיל בפרק כירה (לעיל למ: ד"ת והא) ורבינו נסים כתב במגילת סתרים דהא דקתני הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא משום מי מערה אבל במי טבריא אפילו לכתחילה שרי ולא קתני במי טבריא אלא ללמד על מי מערה שהן חמין דומיא דמי טבריא וטעמא משום דמי טבריא מגולין אבל מערה מכוסה היא כדאמר בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:): דמערה עבידא דמטללא ונפיש הבלא וחיישינן שמא יזיע ומש"ה לכתחילה לא: רבי יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין. נראה לרבי"א דטעמא משום דכל שעה הולכים ושיבים מכאן לכאן והוי כזוחלין הלכך יש להם לטהר בזוחלין כמו שאר נהרות אבל מים חיים אינם שהרי אינם נובעים הלכך מיסתבר טפי מה שהכתוב קראן מקוה היינו למסלן ממים חיים: הא ר"מ והא רבי יהודה. תימה היכי מדמי הא פלוגתא לפלוגתא דלעיל דמיירי ברפואה: (תוספות)

רשב"א עליו אין בהם משום רפואה. פירש רש"י ז"ל: באכילתו. ואינו מחזור לדבר למד מענינו הוא וכולה שמעתא ברפואת העין מיירי, ועוד דלם כן כי קאמר רב ששה גריגיא אפילו לדידי מעלי לך, למיטר אכילתה, ואי אמרת אכילה דהא תנן (בעמוד ב) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, וגריגיא מיקל אכלי לה אינשי ומאכל בריאים הוא. אלא לשים על גבי העין קאמר. שריקא טוילא שרי. פירש רש"י: לטווח לזי בכנים טרופות, ובבבד שלא יאיר הם כל כך שיתבטלו בו. ואינו מחזור, דלם כן פשיטא ומאי קא משמע לך, דהא אין לאו הכשר אוכלין כל כך לנטעה בו לאיסור, ואין יאסור רב חייל בר אבא, ועוד דמה דומה לנהיג מים לזלוין ויין לזלוין לתוך המשמרת קא מייחזק ענה. ור"ח ז"ל פירש שהוא מעי האבטיח, וקא שרי ליה לסנן אותו כמסננת כמים לזלוין ויין לזלוין לתוך המשמרת, ועושיין כן מפני שהוא טוב לשלשל בני מעים. פיעפועי ביעי. פירש רש"י ז"ל: לטרוף ביצים בקערה, והוא אסור משום מריחת העין שגבחה כמי שגבחה לבשך בקדרה. וגם זה אינו מחזור, דבר הלמד מענינו הוא, ובענין רפואה עסקינן. ור"ח ז"ל פירש דמין ירק הוא כמו פפעפון והלוגלוגות דעירובין ואמרינן מערבין בפעפועין בפירש בכל מערבין (כה, א), ופירש בירושלמי בסוף מסכת פאה (פ"ה, ה"ז) הקולין. ורש"י ז"ל פירש שם בעירובין שהם ירקות ששם נטלש. אבל קשה לי דכיון דמערבין בהם אלמא אכלי להו אינשי, אם כן אמאי אסור דהא תנן וכל אוכלין אוכל אדם לרפואה. ונתן אדם מים לזלוין ויין לזלוין לתוך המשמרת בשבת. וזוקא לתוך המשמרת לפי שאין אדם מקפיד עליה ולא אחי לידי סחיטה, ובאותו שאמר בפירש במה עומיין (לעיל מה, א) (אבל) גדין דסודורא אפומא דחביהא אסור, ומאי שנא מפרוקתא, (רשב"א)

אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה לענין שבת מי שמעת להו אלא אמר רב נחמן בר יצחק לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי במאי אוקימתא לבתרייתא דלא אישתהי אי דלא אישתהי אפילו במי משרה נמי דהתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סודם ואף על פי שיש לו חוטיים בראשו במה דברים אמורים שלא נשתאה אבל נשתאה אסור אלא ים הגדול אים הגדול לא קשיא הא ביפין שבו הא ברעים שבו מי משרה אמי משרה נמי לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי: **מתני'** אין אוכלין איזביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבוברואה כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל

המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכוס עיקרין מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: **גמ'** אמר רב יוסף אזוב

אברתה בר המג איזביון אברתה בר הינג עולא אמר מרוא חיורא עולא איקלע לבי רב שמואל בר יהודה אייתו לקמיה מרוא חיורא אמר היינו אזוב דכתיב באורייתא רב פפי אמר שומשוק א"ר ירמיה מדיפתי כוותיה דרב פפי מסתברא דתנן מצות אזוב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין ושומשוק הוא דמשתכחא הכי למאי אכלי ליה לקוקיאני במאי אכלי ליה בשבע תמרי אוקמתא ממאי הויה מקימחא דשערי (במנא) דחליף עליה ארבעין יומין: אבל אוכל הוא את יועזר: מאי יועזר פותק למאי אכלי ליה לארקתא במאי אכלי ליה בשבע תמרי חיורתא ממאי הויה מאומצא ומאי אליבא ריקנא ומבישרא שמנא אליבא ריקנא ומבישרא דתורא אליבא ריקנא מאמגוזא אליבא ריקנא ומגירי דרוביא אליבא ריקנא ומשתי מיא אבתריה ואי לא ליבלע תחלי חיורתא ואי לא ליתב בתעניתא וליתני בישרא שמנא ולישדי אגומרי ולימיץ גרמא וליגמע חלא ואיבא דאמרי חלא לא משום דקשי לכבדא ואי לא ליתני גורדא דאסינתא דגרידא מעילאי לתתאי ולא מתתאי לעילאי דילמא נפקא אידיד פומיה ולישלקה בשיכרא בי שיבבי ולמחר נסכריון נקבין דידיה ולישתי וכי מפני מפני אפשיחה דקלא: ושותין אבוברואה: מאי אבוברואה חומטריא מאי חומטריא חוטרא יחידאה למאי עבדי ליה לגילויא ואי לא ליתני חמשא כלילי וחמשא כוסתא דשיכרא ונישלוקינהו בהדי הדדי עד דקיימא אאנפא ונישתי אימיה דרב אחזביו בר אמי עבדה ליה לההוא גברא חד כלילא וחד כוסתא דשיכרא שלקה ואישקיתיה ושגרא תנורא וגרפתיה ואותביתיה לביתא בגויה ונפק כהוצא ירקא רב אוי אמר רביעתא דחלבא מעיזא חיורתא רב הונא בר יהודה אמר ליתני ארתונא חליתא ולחייקה ולימלייה דובשא ולותבה בי מיללי דנורא וליכליה רבי חנינא אמר מי רגלים בני ארבעים יום ברזינא לזיבורא רביעאה לעקרבא פלגא ריבעא לגילויא ריבעא אפילו לכשפים מעלו אמר רבי יוחנן אניגרון ואבנגר ותיריקה מעלו בין לגילויא בין לכשפים האי מאן דבלע חיורא לכוליה כשותא במילחא וליתהיה תלתא מילי רב שימי בר אשי בלע חיורא אלהו גברא דבלע חיורא אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי איבא דאמרי רב שימי בר אשי בלע חיורא אלהו אידמי ליה כפרשא אוכליה כשותא במילחא וארהטיה קמיה תלתא מילי ונפק מיניה גובי גובי האי מאן דטרקיה חיורא ליתני עוברא דחמרא חיורתא וליקריה ולותביה עילייה והני מילי דלא אישתכח טרפה הוא

רש"י אימור דפליגי לענין טומאה וטהרה. ומשום קרא: לענין שבת. לטעמא משום רפואה הוא מי שמעת להו: הא דאשתהי. גנוייה אסור דמוכחא מלחא לרפואה קא מכוין: הא דלא אישתהי. אלא רחצין ויאל מות: בתרייתא. דקתני רוחצין בלחא אישתהי: חטטין. מהלני"ן (פ"ט) : שלא נשתהי. בחור המים נדחה כמיקר בעלמא: בפיין. שכן רוחצין ביה בחול לכימיה שאינה לרפואה: ברעים. אין רוחצין דמוכחא מלחא לרפואה ותרוייהו בדאשתהי: מי המשנה אמי המשנה לא קשיא. הך דקתני רוחצין במי המשנה אהך דקתני דלעיל דקתני אכל לא במי המשנה הא דאשתהי הא דלא אשתהי: מהני' איזביון. מפרש בגמרא שאינו מאכל בריאים ומוכחא מלחא לרפואה אכיל ליה: אבל אוכל הוא את יועזר. שהרבה אוכלין אותו כשהו בריאין (בבב"א פ"ד הל"ג פ"ד) ופ"ד, שפירוש: סוג של נענע וכלה כהב היכן מלחא : ממי דקלים. מפרש בגמרא: וכוס עיקרין. משקה שבתשין לתוכו עיקרי ירקות ובשמים ובגמרא מפרש ליה: מפני שהן לירוקה. לחולי של ירקון ואינו מאכל בריאים: ללמאן. אם אינו חולה: גמ' אמר רב יוסף אזוב. דאורייתא שהוכשר להזאה הוא שקורין אברתה בר המג: איזביון. דמתניתין הוא שקורין אברתה בר הינג ויש מרבתי מפרשים בר המג שגדל במקום גמי בר הינג שגדל בין ההגים רונג"ן (רונג"ש: ק"ט) : עולא אמר. אזוב דאורייתא הוא מרוא חיורא בלע"ז שג"א (ש"א): מרואה (למח) : שומשוק. הוא אזוב דאורייתא: ג' קלחים. דאגודה כתיב ואין אגודה פחות מג' ובהן ג' גבעולין. בכל קלה ג' גבעולין קנים דקים ענין של נקבות: לקוקיאני. חולעים שבני מעים: דחליף עליה מ' יומי. משנתחו: פותק. בלע"ז פולח"ל (פולח"ל: סוג של נענע) : לאשתהי. חולעים שבכבד: ממאי הוי. החולי: מלוממא. שר גנחלים: אליבא ריקנא. קודם אכיליה: ומגירי דרוביא. לובלי חילתן כעין לובלי גפנים: רוביא. חילתן פינגרי (פינגרי: חילבה (גרנרנית יוונית, למח המשמש לחבלין)) : ומשתי מיא בתרייהו. האוכל אחד מאלו קודם אכילה ושותה אחריו מים: ואי לא. אי לית ליה פותק א"ר אכליה ולא אישתהי: תחלי. שחלי כריש"ן (קריש"ן: שחליים) : לימין גרמא. יהא מוצץ אכר יפה מאורו שר וימץ שמנו בפיו: גורדל דאשתהי. קליפה גרודה מן הסנה: מעילאי לתתאי. שהה גרודה מלמעלה למטה: למח נפק. החולעים: אידיד פומיה. דרך פיו: בי שבי. בין השמשות בחשכה דשמי. ל"א בי שבי בבית אחד משכניו שלא ירחיק הוא הריח שאור קשה לו: נסכרין נקבים דיליה. יסתם נחיריו שלא ירחיק ל"א יסתם נחיריו ונקבי אזוניו שלא יאל כח המשקה גמול: מפני אפשיחה. מקום שנקשה הדקל אישכר"ר (אישכר"ר: לגזום, ללכל) : חוטרא יחידאה. עץ הגדל יחידי בלח ענף: לגילויא. מי ששתה מים מגולין: חמשה כלילי. ורדיון: כוסאשת דשיכרא. כוסהו: עד דקיימי אלנפקא. שיעמדו על מדה מחקה אנפק והיא רביעית הלוג כדלמרינן בחזקת הבתים (ב"ב נה): ושגרא תנורא. הסיקה תנור. וגרפתיה. מגחלים שיצטן קלה: ואותבה לביתא בגויה. שיצב עליה ולא יכוה: ונפק מיניה. הקיא הררם שבלע: הולא. עלה של לובל: אחרון חילתה. מתוק: ולחייקה. לגויה יחוקה בתוכו חקק: וליתבה די מיללי דנורא. מניחו ע"ג גחלים לוחשה שיתבשל האחרון בדבש: בני מ' יום. שעברו עליהם מ' יום. ל"א של חיורק מן יום: ברזינא לזיבורא. כוס קטן מלח ושמן ברזינא מאורן מי רגלים שותין למי שנקשו לרעה ומתפאה: רביעתא לעקרב. רביעית לוג למי שעקרו עקרב: פלגא ריבעא לגילויא. חזי לוג: רבעא. לוג: אניגרון ואבנגר ותיריקי. מים שנשלק בהם בנגרי מין עשב ששמו בנגרי ושהם אניגרון מי שלק תרדיון כדלמרינן (ברכות דף לה) אניגרון מיה דסלקא ותיריקי כרי: אידמי ליה כפרשא. תוספו ומיסקו שהפחד והמרוצה והככות מהיטין כמו ומחמם ומת הנחש בתוכו: גובי. החיכות החיכות יאל הנחש ממנו: גובי טרונג"ן (טרונג"ן: קטעים) בלע"ז: דטרקיה. נסכו: עוברא דחמרא חיורתי. עובר הנמלח במעי חמורה לבנה: ללא אשתכח טרפה. האם: בר (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רש"י במה דברים אמורים בשלל נשתהא עם אכל נשתהא עם אסור. פירוש: אמי משקה וימה של סודם קאי, אכל במי טבריא אפילו נשתהא, תדע דהא קתני בבב"א רוחצין במי טבריא ובים הגדול, אכל לא במי משקה, ואי בלא נשתהא אפילו במי משקה נמי. ים הגדול אים הגדול לא קשיא, הא בפיון שבו הא ברעים שבו. ומסתברא לי דמילתא פסיקתא קתני, יפין שבו אפילו נשתהא, רעין שבו אסור אפילו לא נשתהא, מללח החיור כלן שהו כלל, והא דקתני בבב"א קמיתא לא בים הגדול ולא במי משקה, לכו למימרא שיהא זה כזה ותרוייהו בדאשתהי, אלא תרוייהו לאיסורי האי כדנייה והאי כדנייה. ויש מפרשים דוקא בדאשתהי מתנייה לה בהדי מי משקה, ולפי דבריהם יש לי לומר דמה שלא הזכיר כלן אשתהי ולא אשתהי, משום דסמך אמאי למנן מעיקרא דלוקים היא לכן רוחצין בים הגדול דוקא בדאשתהי, ואכתי על היא חיורא קיימא, אלא דלוקיה השתה דלא כולא מלחא תלוי בשאי בלחור, אלא חף בפיון שבו רעיון שבו. וכפדרא רשונה נראה מדברי הר"ח"ף ז"ל. מהני' אין אוכלין איזביון ביום שבת. תוספתא (פי"ג, ה"ז): אין לועסין מנטכילא בשבת, אימתי בזמן שמתכוון לרפואה ואם מפני ריח הפה הרי זה מותר. יושלמו (דפרכין ה"ג): אין אוכלין איזביון ביום שבת. והסרי ה' ממך כל חולי (דברים י, טו) ז' שפיה, רב חונה ומני לה בשם ר' אליעזר בן יעקב והסרי ה' ממך כל חולי זה רעיון, דה"ר אליעזר נתן עול כירול על אחרך זה רעיון, אמר ר' אבון והסרי ה' ממך כל חולי, זה יצר הרע שרששו מתוק ופופו מר. (רש"י)

בר קשא דפומבדיא דטרוקיה חייוא הוה תליסר חמרי חירותא בפומבדיא קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה הואי חדא בההוא גיטא דפומבדיא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא חייוא דרבנן טרוקיה דלית ליה אסותא דכתיב [קהלת יח-] ופורץ גדר ישכנו נחש אמרו ליה אין רבי דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא [בבבא] ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא טרוקיה חייוא ומית האי מאן דכרכיה חייוא לינחות למיא וליסחוף דיקולא ארישא ולהדקיה מיניה וכי סליק עילויה לישידה למיא וליסלוק וליתי האי מאן דמיקני ביה חייוא אי איכא חבריה בהדיה לירכביה ארבע גרמידי ואי לא לישואר נגרא ואי לא ליעבר נהרא ובליליא לותביה לפוריא אארבעה חביתא ונגיגי בי כוכבי ולייתי ד' שונרי וליסרינהו בארבעה כרעי דפורייה וליתי שחפי ולישדי התם דכי שמע קלי אכלי ליה האי מאן דרהיט אבתריה לירחיט בי חלתא האי איתתא דחזיא חייוא ולא ידעה אי יהיב דעתיה עילוה אי לא יהיב דעתיה עילוה מאנה ונשדייה קמיה אי מכרך בהו דעתיה עילוה ואי לא לא יהיב דעתיה עילוה מאי תקנתה תשמך קמיה איכא דאמרי כ"ש דתקיף ליה יצירה אלא תשקול ממזיה ומטופרה ותשדי ביה ותימא דישתנא אנא האי איתתא דעיילי בה חייוא לפיטעה ולתבה אתרתי חביתא וליתי בישרא שמנה ולישדי אגומרי וליתי אגנא דתחלי וחמרא ריחנתא ולתבו התם וליטרוקינהו בהדי הדדי ולינקוט צבתא בידה דכי מירח ריחא נפיק ואתי ולישקליה וליקלייה בנורא דאי לא הדר עילוה: כל האוכלין כו': כל האוכלין לאיתויי מאי לאיתויי טחול לשיניו וכרשינו לבני מעיים כל המשקין לאיתויי מאי לאיתויי מי צלפין בחומץ א"ל רבינא לרבא מהו לשתות מי רגלים בשבת א"ל תנינא כל המשקין שותה ומי רגלים לא שתו אינשי: חוף ממי דקלים: תנא חוף ממי דקרים מאן דתנא מי דקרים שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים שיוצאין מן שני דקלי מאי מי דקלים אמר רבה בר ברונא תרתי תלמי איכא במערבא ונפקא עינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי אמר עולא לרבי שתי שיכרא דבבליא ומעלי מינייהו והוא דלא רגיל ביה ארבעין יומין רב יוסף אמר איתום המצרי תילתא שערי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא רב פפא אמר תילתא חיטי ותילתא קורטמי ותילתא מילחא (וכמונא). וסימניך סיסאני ושתי להו בין דבחא לעצרתא דקמייט מרפי ליה ודריפי קמייט ליה: וכוס עקרין: מאי כוס עקרין אמר ר' יוחנן ליייתי מתקל זוזא קומא אלכסנדריא ומתקל זוזא גביא גילא ומתקל זוזא כורכמא רישא ולישחקינהו בהדי הדדי לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא לירקונא תרין בשיכרא ומיעקר לזבה תלתא בחמרא ולא מיעקרא ואי לא ליייתי תלתא

רש"י קשא. ממונה למנכ' וישראל היה: דילמא חייוא דרבנן. שעבר על נידוי חכמים ונחש הגושקו על כך און לו רפואה לפיכך לא נמלך לו רפואה: אין רבינו כר היה: דכי נח נפשיה דרב גזר רב יצחק. שהיו ממעטים משמחה אותה שנה ולא יחא אדם מביא אסא וגידמי להילולא בטבלא כשהו רגילים להביא הסם וענפי דקלים לשמנה לפני החתן והכלה וכשמביאים אותן לפנים מקשקים לפנים בשוק בבואם בחופים וזוגין בטבלא אשקליט"א [אשקליט"א: פעמון] וגזר שלא יתקשו לפנים עוד: דכרכיה. וכך דכרכיה: וליסחוף דיקולא. סל: ארישה. דחייוא למעלה מראש: וליהדיקה מיניה. יוריד הסל מעט מעט לנח הנחש ויבדיל בו הנחש מבשרו שיעלה על הסל שאם אוזחו בינו או מנתקו בחזקה יעבור ושכנו: וכי סליק. הגהש על הסל ימהר וישלכנו במים ויברח לו: דמיקני ביה חייוא. כועס ודוקף אחריו ומריח ריח פעמיו ודופר: לירכביה ארבע גרמידי. שיפסקו עקבי פעמיו ולא יוכל להריחו: לישואר נגרא. חריץ של מים ידלוג: ארבע חביתא. שלח יעלה אליו מהר ולא ירחיק ריחו: די כוכבי. במקום גבוה של יעלה דרך הגג ויפיל עלמנו עליו: שחפי. ענפים וקסמים וכל דבר המקשקש זה בזה ומשמיע קול כשיעבור עליהו ויגישו החתולים ויאלכדוהו: די חלתא. בין החולות שאין נחש יכול לרוץ עם ויחזור לאחוריו: אי יהיב דעתיה עלה. לתחות תשמיע: תשלח מאנה. הפשוט צנדיה ותשליכס לפני: מאי תקנתא. אי יהיב דעתיה עלה: תשמך קמיה. עם בעלה ותהנהג בפניו: ותשדי ביה. ותזרק ביה: דתשחא אנה. דרך נשים לזכש בעלמא הוא: דעיילי בה חייוא. כשהוא חב לאב נכנס כולו בלוחו מקום: ליפסעה. יפסקו את רגליה זה מזה: אתרתי חבית. מקצתה על זו ומקצתה על זו כדי שיפתח רחמיה: ונשדי אגומרי. כי היכי דליסלוק ריחא: אגנא תחלי. סל מלחא שחליים: ריחנתא. שיש לו ריח טוב: וליהבו הסם. על גבי קרקע תחת מושבה: וליטרוקינהו בהדדי. היו והשחליים כדי שיעלה ריחא: אשקליט"א [טניול"א: ש' כבת]: דאי לא. קלי ליה הדר עילוה: לאיתויי טחול לשיניו. אשק"פ שקשה לשיניו. אשק"פ שקשה לשיניו כדאמרין בבבבא (דף מד): סד"א כיון שקשים לאדם לאו אורחיה למיכליהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכחא מילחא וניהסר קמ"ל: כלפי. פרי של כלף קפיו"ד [שח-כלף]: תלמי. דקלים נטיעות מין תמיים שנקרא בשלשן ארמי תלמי: כסא קמא. דשח מהנהג מילחא: זכ שבעים במקצת: אידך. כוס שני: משקל. מלח: היכי דעיילי. כלוליס: הכי נפקי. שמנקין מעיים מן הרע מראשונים: והוא דלא רגיל. למשחוי שיכרא כבר עברו מ' יום: רב יוסף אמר זיתום המצרי. הוא מי דקרים ועל שם שזקרים את החולי: תלתא קורטמי. כרכוס: סיסני. כלי שנותנין בו תמיים כדאמרין בעלמא (ב"מ דף סז): ואי אגבדינהו בסיסני קננהו וסימניך דלא תחליף שמעתתא שם כלי זה והא לך סימן שיש בו שני סמנים רב יוסף אמר שערי: בין דבחא לעצרתא. בין שפח לעצרתא: דקמייט. עזור: קומא אלכסנדריא. שרף אילנות של אלכסנדריא: גביא גילא. אלו"ס [ג'רף] (אלום). מלח גבישי המורכב בעיקר מנפרת האשלגן ומנפרת החמרן, וזמין-הבנינים היו משתמשים בו שימוש רב (רש"י: כורכמא רישא). כרכוס של גן קרו"ג אורינטל (קרו"ג אורינטל"ל: כרכוס (קורטוס) מזרחי: הגדל בגנים: לזבה. הגך תלתא מיני לשיקיה בחמרא: ולא מיעקרא. אינה נעקרת מלילד לפי שהיו מפיש חוזקן של סמנים ומתפאה מן החולי: לירקונא תרי. מנייהו לשיחא בשיכרא וזו רפואתו ומיעקר. מלחוליד: לזבה תלתא בחמרא. הדר נקט ליה משום הגך רפואתו דנקט ואזי: ואי לא כו'. כולוה לא מעלי חלל לזבה: (רש"י)

תוספות חייוא דרבנן טרוקיה דלית ליה אסותא. אע"ג דגבי בן דמא בן אוחוה של ר' ישמעאל בפרק ב' דמס' ע"ז (דף כז:) קאמר שלא עבר על דברי חבירים שנאמר ופורץ גדר ישכנו נחש אע"ג דלא הוה ליה אסותא שהרי מת התם לא היה לו רפואה מזומנת אבל הכא שהרפואה היתה מזומנת ונאבדה ממנו במזל רע קאמר דלית ליה אסותא: וליתי אגנא דתחלי. משמע הכא דהנחש אוהב שחליים וכן בשלהי דנדרים (דף צא:) דקאמר ליה נואף לבעל לא תיכול מהני תחלי דטעמינהו חייוא וא"כ יש בהן משום גילוי ובפרק ב' דמס' ע"ז (ל: ושם) אמר דשחליים אין בהם משום גילוי וי"ל דהתם לא ממש שחליים קאמר אלא בהנך דאמר התם (מס' ע"ז דף סז.) וכן היו עושין בעברי שבתות בצמרי [נותנין חומץ לתוך גריסין] והיו קורין אותו שחליים אי נמי בשילהי נדרים (דף צא:) מייירי דהוה ביה חלא כדמסקינן התם במס' ע"ז (דף ל:) אבל אית בהו חלא מיגרי בהו והכא נמי חמרא מיגרי בהו: רב יוסף אמר זיתום המצרי. ר"ת כל דך מילתא מחק מספרו ואומר דל"ג אלא בריש אלו עוברין (כסחים מב:) ונראה לר"י שמחקה משום דזיתום המצרי מותר לשתות כדנתיבא בפרק בתרא (דף קנו.) ושון שבוחשת את השתית ושותין זיתום המצרי ואומר ריב"א דאין צריך לחמוק דרב יוסף לא קאי לפרש מי דקרים דמתני' אלא אמילתיה דעולא קאי דאמר שיכרא בבבליא מעלי מינייהו ואומר רב יוסף דזיתום המצרי מעלי מינייהו מיהו משמע כפירוש הקונט' דמתני' קאי מדלא קאמר בהדיא זיתום המצרי מעלי מינייהו: סיסאני. ולא קאמר וסימניך סמך סמך כדאמר בשילהי במה אשה (לעיל סו.) משום דשערי לא

קפיזי שמכי פרסאי ונישלוך בחמרא ונשקיייה ונימא לה קום מזוביך ואי לא לותבה אפרשת דרכים ולינקטה כסא דחמרא בידה וליתי אינשי מאחורה וליבעתה ולימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי בונא דכמונא ובונא דמוריקא ובונא דשבלילתא ונישלוך בחמרא ונשקיייה ונימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי שיתין שיעי דדנא ולשפיה ולימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי פשטינא ולישלוך בחמרא ולשפיה ונימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי חרנוגא דהיגתא רומיתא וליקלי וליסבה בשחקי דכיתנא בקייטא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא ואי לא ליכרי שבע בירי וליקלי בהו שבישתא ילדה דערלה ולינקטה כסא דחמרא בידה ולוקמה מהא ולותבה אהא ולוקמה מהא ולותבה אהא ואכל חדא וחדא לימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי סמידא וליסבה מפלגא לתתאי ולימא לה קום מזוביך ואי לא ליתי ביעתא דנעמיתא וליקלי וליסבה בשחקי דכיתנא בקייטא ובשחקי דעמר גופנא בסיתוא ואי לא ליפתח לה חביתא דחמרא לשמה ואי לא לנקיט שערתא דמשכתח בכמותא דכונא חיוורא אי נקטה חד יומא פסקה תרי יומי ואי נקטה תרי יומי פסקה תלתא יומי ואי נקטה תלתא יומי פסקה לעולם: לירקונא תרין בשיכרא ומעיקר ואי לא ליייתי רישא דשיבוטא דמילחא ולישלוך בשיכרא ולישתי ואי לא ליייתי מוניני דקמצי ואי ליכא מוניני דקמצי ליייתי מוניני דנקירי וליעיליה לבי בני ולישפיה ואי ליכא בי בני לוקמיה בין תנורא לגודא אמר רבי יוחנן הרוצה שיחממנו יקנחנו בסדינו רב אחא בר יוסף חש ביה עבד ליה רב כהנא ואיתסי ואי לא ליתי תלתא קפיזי תמרי פרסייתא ותלתא קפיזי דקירא דנישתרופי ותלתא קפיזי אהלא תולענא ולישלוקינהו בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי עילא בר חמרא וליגלח מציעתא דרישא ולישביק ליה דמא מאמפיתיה ולותביה ארישיה וליזהר מעיניה דלא ליסמי להו ואי לא ליתי רישא דברחא דמנח בכיבשא ולישלוך בשיכרא ולישתי ואי לא ליתי דבר אחר חוטרנא וליקרעיה ולותביה אליביה ואי לא ליתי כרתי מכבתותא דמישרי ההוא טייעא דחש ביה אמר ליה לינאי שקול גלימאי והב לי מישרא דכרתי יהיב ליה ואכלה א"ל אושן גלימיד ואיגני ביה קלי איכרך גנא ביה כד איחמס וקס נפל פורתא פורתא מיניה: לירקונא תרין בשיכרא ומעיקר ומי שרי והתניא מניין לסירוס באדם שהוא אסור ת"ל [ויקרא כב-כד] ובארצכם לא תעשו ככם לא תעשו דברי ר' חנינא הני מילי היכא דקא מיכוין הכא מעצמו הוא דאמר ר' יוחנן הרוצה שירסר תרנגול יטול כרבלתו ומסתרסר מאליו והאמר רב אשי רמות רוחא הוא דנקיטא ליה אלא בסריס והאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן

רש"י קפיזי. כלי מחזיק ג' לוגין: שמכי. ככלים: פסאחי. גדולים הם: קום מזוביך. הדלי מזוביך כמו ויעמוד השמן (מלכים ב' ד') וליבעתה. יבעתנה כלי ידעיתה פסאחי: בונא. מלא אגרוף: מוריקא. כרכוס: שבליתא. הלחן פנגרי"ג (פיוגר"י: חילצה (בגרנניה ויוניה, למח המשמש להבלין)): שיעי דלנא. מגופת חבית: וכסיפיה. לכשיסורו במים: פשטינא. עשב שאינו גדל בקומה אלא הולך ופשט על גבי קרקע: חרנוגא. מין עשב הוא שגדל אלל ההיגס: היגתא רומיתא. מין הגח הוא שנקראת רומית': וליסבה בשחקי דכיתנא. יקחו אותו האפר בכלאי כנדי פסחן בקיץ: דעמר גופנא. קוט"ן (כותנה): ליכרי שב בירי. שבעה גומות: שבישתא דערלה. זמורות של כרס ילדה: ולינקטה כסא דחמרא. יאחזו כוס של יין בידה והשכ על הגומא: ולוקמה מהא. מעל גומא זו וישבוה על זו ועל כל עמידה נימא לה קום מזוביך: קמחא דסמיתא. קמח סולת: וליסבה. יסוכו אותה ממנו: דנעמיתא. בת היענה: ליפתח לה חביתא דחמרא לשמה. כלומר יין הרבה השתה המיד: שערתא דמשכתח בכמותא דכונא חיוורתי. שערתה הנמצאת בגלגלי פרדה לבנה: אי נקטה. לה בידה חד יומא פסקה חמשה תרי יומא חת דגריס נקטה חלא נימא גרעין אחד: לירקונא. דלמרון בעיל קומא וגיבא גילח וסורמחא תרי בשיכרא ומעיקר: ואי לא. לזית ליה אי נמי עבד וכל אהני: רישא דשיבוטא. ראש דג ששמו שיבוטא: דמילחא. שהוא מלוח: מוניני דקמצי. ליר חבית: דנקירי. מין עופות קטנים: ולישפיה. ושפספסו בו: בין תנור לגודא. בין תנור לבית במקום חס שיזיע ויאל החולי: הרוצה שיחממנו. ליה: יקנחנו בסדינו. יעטפנו בסדינו יפה או בסדין של חולה אחר של חולי זה: עבד ליה רב כהנא. רפואה זו של סדין: קירא דנישתרופי. שעה הפכה וטופפת מסורת מנתמלה ועודפת: אהלא. לוגין (אלוה"י: חלוואי, חָהֵל): תולענא. ארוס: עילא בר חמרא. עייר בן חנוניה: וליגלח. החולה: מליעתא דרישיה. אמעיתא רחשו: ולישבוה ליה דמא מאמפיתיה. יקח לעייר ממלחו: ולותביה ארישיה. יפך הדם על התגלחת: ולזהר מעיניה. שלא יכנס מדם זה בעיניו: רישא דכרתא. של אי: דמנח כבשא. כבש בחומץ או בציר: דבר אחר חוטרנא. חזיר טלוא בחברבורות מנומר: מכבתותא דמישרי. מלמלע הערונה שהם חריפים: אושן גלימיד. השאילוני הטלית: ואיגני בה. ואישן בה: קלי. מעט: איכרך גנא. נכרך זה וישן בה: נפל פורתא פורתא. קדחה הטלית מחוס שריפת החולי שילא עם הזיעה ונפלה החיות קדוח: ומי שרי. לשמות כוס עיקרין: לא תעשו. קרי ביה כל היעשו: ומסתרסר מאליו. ואע"ג דסירוס אסור בידים: והא אמר רב אשי. דההוא לאו סירוס הוא אלא רמות רוחא נקיטא ליה להרנגול ומניטול ודוה הוא מהתכל ואינו משמש אבל בסירוס אפילו מניטול אסור: אלא בסריס. הך דשרי למישתי כוס של עיקרין במי שהו סריס כבר עסקין: (רש"י)

תוספתו והתניא מניין לסירוס שהוא אסור. וא"ת אפילו לא אסור סירוס תיקשי ליה דליתסר משום פריה ורביה וכ"ת משום דהוי מצי לשנויי ביש לו בנים הא משמע בישו הבא על יבמתו (יבמות דף ט"ה:) גבי דביתו דר' חייא דאי הוה מיפקדה אפריה ורביה לא הוה שתיא סמא דקרתא אע"ג דהוי לה שתי נקבות ושני זכרים משום בבקר וע' [את] דרע' ולעב אל תנח ידך (קהלת יא) ובאשה לא שייך סירוס אוקי במסקנא לרבי יוחנן בן ברוקה דמחייב בפריה ורביה בעקרה וזקנה ולא מקוה ביש לה בנים ויש לומר דמסירוס ניחא ליה למפרך משום דאיכא למ"ד בפרק הבא על יבמתו (שם דף ט"א:) כיון דקיימא פריה ורביה תו לא צריך: תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו. מכס קא דריש והא דאמר בחגיגה (דף י"ד:) שאלו את בן זומא מהו לסרסוי כלבא אמר להו שבארצכם לא תעשו כל שבארצכם לא תעשו התם נפקא לן מארץ דמפרש בשאלות דרב אחאי דהא חובת הגוף הוא מה לי בארץ מה לי בחו"ל אלא האי בארץ לכל אשר בארץ אתא והכא מכס דריש כדפי' ומה שמפרש בשאלות דהא דאסר לשתות סמא דקרתא היינו כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואע"ג דקיי"ל כ"ר"ש דשרי היינו דוקא בשבת משום דבעינן מלאכת מחשבת אבל בכל התורה כולה סבירא לן כרבי יהודה ואין נראה לר"י דבכל התורה כולה קיי"ל כ"ר"ש דשרי כדמשמע לעיל בפ' המוציא (פ"א) דאמר ר' יוחנן סבר כסתם משנה דנזיר חופף ומפספס וכי' היינו כרבי שמעון דשרי דבר שאינו מתכוין וכן משמע בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף ל"ד.) דשמואל סבר כ"ר"ש בכל התורה כולה דדבר שאין מתכוין שרי גבי המקיז דם בבכור דפסק שמואל התם כ"ר"ש דשרי להקיז ופריך עד השתא לא אשמעינן שמואל דדבר שאין מתכוין מותר דאמר רב חייא בר אשי כו' ואי יש חיזוק בין שבת לדעלמא איצטריך התם שפיר לפסוק כ"ר"ש אע"ג דכבר אשמעינן בשבת הלכה כ"ר"ש והכא אתיא אפילו לר' שמעון דפסיק רישיה הוא דודאי יסתרסר בשתי' כוס עיקרין: (תוספות)

רשב"א הגי מילי היכא דקא מכוון הכא לא מכוון. כהן רב אחא בשאלותו שלו (פ' אמור ט"ו קה): אסור למשתא סמא דקרתא אפילו מעלי לגופא, דכתיב (ויקרא כב, כד) ובארצכם לא תעשו. ואע"ג דלא מכוון וקיימא לן כרבי שמעון דכבר שאין מתכוון, הגי מילי לענין שבת, אבל במילי דעלמא כ"י יהודה קיימא לן. ולדברי הא דקאמר הגי מילי היכא דקא מכוון הכא לא מכוון, פירושו ומותר כרבי שמעון, דהא בפלוגתא דרבי שמעון ור' יהודה שייכא. והקשו עליו בתוס' דולאי כל מאן דלית ליה דבר שאינו מתכוון מותר בכל מילי אית ליה הכין, לא שנת שבת ולא שנת מילי דעלמא. ותדע לך מדלמור רבי יוחנן דפסק המוציא (פ"א, ט) אסור לקנח בחרס בשבת, וקא מפרכ עולא טעמא ההם משום השתא נימון ואע"ג דלא מיכוין אסור, ואקשינן ומי אמר ר"י הכין, הא אמר ר"י הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק, ומאי קושיא דלמח בעלמא אית ליה דבר שאין מתכוון מותר אבל לענין שבת לא, ובכורות פרק כל פסולי המוקדשין (ל"ה, ט) גבי מקיז דם לבכור, אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון, ופריך למו עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוון מותר, ואם איתא, מאי קא פריך, עד השתא אשמעינן במילי שבת, והשתא אשמעינן אפילו בשבת מילי. ולדברי נמי קשיא, דלא איתא דהא בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון דכבר שאין מתכוון שייכא, כי קאמר דא"ר יוחנן הרוצה שירסר תרנגול יטול כרבלתו, היה ליה למימר דלמור ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן נזיר חופף ומפספס, ואפילו המצי לומר לניחא לי לאתויי טפי הא דתרינגול דלייבי בסרוס ממש, אכתי מאי קא מיייתי מההיא, דההיא אפילו במתכוון היא, וכדלמרינן הרוצה שירסר תרנגול. ועוד כי דחי לה רב אשי מינה ואמר, והאמר ר' יוחנן רמות רוחא הוא דנקיט ליה, ליהדר ולית' ריאה מאידך דרבי יוחנן, דלמור הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס. ובתוס' אמרו דהא

ללא דרכי שמעון וכי יודעה שייכא, דבהא אפילו רבי שמעון מודה בה משום דפסוק רישיה וכל ימות הוא, ואפילו לפיכך הערוך (ערך פסק) דלמך דלפילו בפסוק רישיה פליג רבי שמעון בכל שאינו נהנה ממנו, וכדמוכח הוה ללעיל דריש פסק הבונה (לעיל קג, א) גבי חולש עולשין, דלחשינו והא אבני ורבא דלמרי תרווייהו מודה רבי שמעון בפסוק רישיה ולא ימות, ופרקינן ההם דעביד בארעא דלאו דידיה, איכא למימר דהי מיילי לענין שבת משום דכתיב ביה מלאכה מחשבת, אבל במיילי דעלמא כל פסוקי רישיה ולא ימות מודה ביה רבי שמעון. והעד לך מדפריך הלמודא בזבחים בפרק כל התדיר (לא, ב) גבי מהנדב יין מולפז על גבי האשים, והא מכבה, ואע"ג דההם לא מכוון לכבו ולא ניהא ליה. ומכל מקום אכתי קשיא לי, מאי קא מיייתי מדרכי יוחנן דלמך הראה שיערם תרנגול דההם לא מכוון. ויש לומר דלכחותא נקטיה דליתו סבירא ליה דלא אסרה חויה אלא בנוגע ממך במקום סידום, וכדכתיב (ויקרא כג, כד) ומעוד וכתות ותחוק וכתוה, אבל בשאינו נוגע באבר עגמו מותר וכדכר דלתי ממילא היא, והיינו דקאמר הגי מיילי היכא דקא מכוון ליגע באבר אבל היכא דלא מכוון ליגע באבר עגמו לא כדכ"י ואף על גב דמחכוון לפרוסו וכל שכן הכא דלא מכוון. (רש"י א)

דף קיא - א

הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב שנאמר **[ויקרא ו-ג]** לא תאפה חמץ **[ויקרא ב-א]** לא תעשה חמץ במסרס אחר מסרס שהוא חייב שנאמר **[ויקרא כב-ד]** ומעוד וכתות ותחוק וכתוה אם על כרות חייב על נתוק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כרות שהוא חייב ואלא בזקן והאמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנעורתי אלא באשה ולר' יוחנן בן ברקא דאמר על שניהם הוא אומר **[בראשית א-כח]** ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו מאי איכא למימר בזקניה אי נמי בעקרה: **[מתני']** החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא החושש במתינו לא יסוך וין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא שמן ווד בני מלכים סכין שמן ווד על מכותיהן שכן דרכן לסוך בחול ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם: **[גמ']** רמי ליה רב אחא אריכא דהוא רב אחא בר פפא לר' אבהו תנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ למימרא דחומץ מעלי לשינים והכתיב **[משלי י-ב]** כחומץ לשינים וכעשן לעינים לא קשיא הא בקיורא דפרי הא בחלא ואיבעית אימא הא והא בחלא הא דאיכא מכה הא דליכא מכה איכא מכה מסי ליכא מכה מרפי: לא יגמע בהן את החומץ: והתניא לא יגמע ופולט אבל מגמע ובלוע אמר אביי כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן רבא אמר אפי' תימא מגמע ובלוע כאן לפני טיבול כאן לאחר טיבול ונימא מדלפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי דשמעינן ליה לרבא דאית ליה הואיל דאמר רבא ליכא מידי דבשבת שרי וביום הכפורים אסור הואיל דבשבת שרי ביוה"כ נמי שרי הדר ביה רבא מהך ממאי דמהך הדר ביה דילמא מההיא הדר ביה לא ס"ד דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ: החושש במתינו כו': אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב הלכה כר' שמעון למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה והאמר רב שימי בר חיאי משמיה דרב האי מסוכרייא דנזייתא

[רש"י] הכל מודים. אע"פ שנחלקו בזכור שחזו דם אי מקיזין או אין מקיזין דהוי מטיל מוס בעל מוס ואיכא למאן דשרי להקישו ולעשותו צו מוס מודין הם במחמץ מנחה אחר מחמץ שכל עשייתיה של מנחה נאסרו בחימוץ: דכתיב לא תאפה חמץ לא תעשה חמץ. אפיה בכלל היתה ולמה יאלת להקיש אליה מה אפיה מיוחדת שהיא מעשה והייבין עליה בפני עגמה כו' והכל מודים שהם לשה הראשון בחימוץ ובה השני וערכה בחימוץ והשלישי אפיה כולם חייבין: כורת. שאינו נתקן לגמרי אלא חותבן ותלויין בכיס: אלא זקן. פסקא מלידה: והא אמר ר' יוחנן. פסקא מי שחזו במסכת גיטין: הן הן החזירוני לנעורתי. הרפואות האמורות שם למי שאינו כריח בשתמיש ואמר ר' יוחנן דלמך שוקנתי החזירוני אותן רפואות לנעורתי להשמיש אלמא זקן מוליד: אלא באשה. שאינו מוודה בפריה ורביה דלמרי' ביממות פרו ורבו ומלאו את הארץ ובשקיה איש דרכו לכבש ואין דרכה של אשה לכבש: מתני' מטבל כדרכו. מהכלו ופחו בחומץ: לא יסוך בהן יין וחומץ. דלון חרס סך אורו אלא לרפואה: אבל לא שמן ווד. לפי דמיון יקרו ואינו מזוי ומוכחא מילתא דלרפואה עביד: שכן דרכן לסוך בחול. בלא מכה: גמ' קיורא. יין שלא נתבשל כל כרכו בענביו קשה לשינים: ליכא מכה מרפי. אומת הבשר והשינים נרפים רחוקין זה מזה דשיילצ"י ר' ודישילצ"י ר': לחלוצ נמלה במלה: לחלוצ נעליים, אבל כאן הכוונה לרופא את החנוכיים, שהיו דפקים יותר מדלוי צשייניס}} מתחלצות: לא יגמע ופולט. דמוכח דלרפואה היא: לפני טיבול. לפני אכילה מותר שדרכן היה לטבול בחומץ בכל יום והרואה אומר זה טיבולו ולמחר טיבול אסור הכל יודעין שכבר סעד וטבל כל כרכו: ונימא מדלפני טיבול שרי כו'. דלון כך שאסור למקצה השבת ומותר למקצתו דהא שמעינן לרבא בפרק י"ט במסכת ביצה דלמך גבי טבילה הואיל ככי האי גוונא דקתני ההם דלון מטבילין כלים בשבת ואדם טובל ואמרינן כלים מ"ט לא אמר רבא מפני שנתאח כמתקן כלי אבל אדם נראה כמיקר ואמרי' תינה בשבת דשריח רחילה ביוה"כ דלמך רחילה והכל יודעין דטובל הוא ומתקן עגמו מאי איכא למימר הא איכא למיגזר אטו מתקן עור ככי ואמר רבא ליכא מידי דלמך שבת דבשבת לישתרי וכויה"כ ליתסר הואיל ובשבת לא הוה למיסריה ביוה"כ נמי לא גזר עליה: הכא גרסי' הדכ ביה רבא מהא. דקודם טיבול ומוקי מהתנין במגמע ופולט כלכתי וזו נאמרה תחלה והדר ביה: דילמא מההיא הדר ביה. וסבר דביום הכפורים אסור לטבול ולכא אמרינן הואיל והיהא איתמר כרישא: למימרא דרב. בקולי (נ"א בטולי) שבת סבירא ליה כר' שמעון והא אמר כו': האי מסוכרייא. בגד כורכין דבזרח חבית של חרס מפני שאין הנקב שוה: (רש"י)

[תוספות] להביא נותק אחר כורת כו'. פירש"י דכורת היינו שכורת ביצים ממקום חיבורן ועדיין הם בכיס ונותק הוי שנותק מן הכיס ומשליכן לארץ קשה לר' דבפרק על אלו מומין (בבבורת דף לט:) קאמר דנתוק וכתוה לא הוי מוס בגלוי דהא איתנהו פי' איתנהו בכיסים ונראה לר' דכרות הוי שלא נכרתו לגמרי ממקום חיבורן אלא עדיין מעורים קצת ונתוק היינו שניתקו לגמרי אלא שהם בכיס: אלא בזקן. הכא לא שייך למיסר משום מסרס אחר מסרס דזקנה לאו סירוס היא: בזקנה ובעקרה. באשה נמי לא שייך בה מסרס אחר מסרס דאין שייך בה סירוס: כי תנן נמי מהתנין במגמע ופולט תנן. וסיפא דקתני אבל מטבל הוא כדרכו ה"ה דה"מ למימתי במגמע ובלוע אלא אורחא דמילתא נקט: לא ס"ד דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן. תימה מאן לן דמהא הדר ביה דילמא מטעם דמפרש התם דאין מטבילין בשבת משום דמיחייב כמתקן כלי ויפרש דאסור לטבול משום גזירה שמה יעבירנו ד' אמות ברה"ר או כשאר טעמי דמפרש התם והני טעמי לא שייכי באדם הלכך מותר ביוה"כ בלא טעמא דהואיל דלכוחו אמוראי לא פריך התם ביוה"כ ליתסר אלא לרבא ואומר ר"י דלא מסתבר להפוכי תרי מיילי משום חדא דתרי מיילי נינהו חדא מטעם דנראה כמתקן וחדא הא מילתא דאית ליה הואיל ולהכי ניהא ליה טפי למימר דהדר מהך דהכא ויהיו שני דבריו קיימים וא"ת ונוקי הך ברייתא דטובלין כדרכן כמ"ד טבילה בזמנה מצוה ורבא כמ"ד לאו מצוה וי"ל משום דטבילה בזמנה מצוה לא הוה שרינן איסור תיקוני מנא ובפרק כל כתבי הקודש (לקמן דף קכא.) משמע דאפי' למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה טובלין כדרכן כל חייבי טבילות דתניא התם ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול משמע דאי בעי טביל אע"ג דסבירא טבילה בזמנה לאו מצוה וא"ת דתניא בפרק בתרא דיומא (פח.) הזב והזבה ובוועל נדה וטמא מת טובלין ביוה"כ טמא מת היכי טביל ומה תועלת לו אותה טבילה הא אין טבילה בלא הזאה והזאה לא דחי יוה"כ כי היכי דלא דחיא שבת כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים (דף סט.) וליכא למימר שתועיל לו טבילה לענין שיוכל להזות למחר דהא תנן בסוף מסכת פרה דהוא עצמו טובל בלילה ומהו ביום משמע שצריך להזות ביום שטבל וי"ל דלעולם אין צריך לטבול ביום הזאה והתם קמ"ל דיכול לטבול בלילה אע"ג דטבילה היא כתלתא הזאה דאין הזאה בלא טבילה והזאה ביום היא א"נ התם איירי בטבילה דלמחר הזאה כדאמר בספרא הקדים טבילה להזאה לא עשה ולא

כלום משמע דאיכא נמי טבילה לאחר הזאה: טובלין כדרך בין בט' באב בין כו'. בפ"ק דתענית (דף יג.) .. פליג עליה ר' חנינא סגן הנהנים ואמר כדי בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת בשנה והלכתא כוותיה כדאמר בירושלמי: למימרא דרב כר"ש ס"ל. פי' בקוב"ט למימרא דרב בכולי שבת כר' שמעון סבירא ליה ולי נראה דאם כן הוה ליה לאקשויי מרכיני דזווי דרב אסר בפרק קמא (דף יט): וכמה אמוראין דמחלקין באיסורי שבת כדאמר בפרק מפנין (לקמן קכח.) במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה במוקצה לטלטול כו' ונראה לר"ת דמשמע ליה דטעמא דר' שמעון במתני' משום דשרי דבר שאין מתכוין ות"ק אסר ליה אפי' לתענוג משום דזימנין לרפואה קעביד ואסר בעלמא דבר שאין מתכוין ור"ש דמקיל בעלמא קשרי נמי הכא בשאין מתכוין לרפואה והשתא אתי שפיר: האי מסוכרייתא דזימנין אסור להדוקה ביוםא טבא. פי' שיתמך גיגית של שכר אסור להדוקה משום שחיטה כדפירש בקוב"ט וכך פירש ר"ח אף על גב דלא אשכחן דהוה חייה לשיטה אלא גבי מים כדאמר בפרק ואלו קשרים (לקמן דף קיג): גבי היה מהלך בשבת ופגע באמת המים דאמר לנחות במיא אתי לידי שחיטה ובפרק חבית (לקמן דף קמז.) אמר הרוחץ במי מערה ונסתפג באלונית לא יביאנה בידו ומפרש בגמרא משום דאתי לידי שחיטה ובפרק שואל (לקמן דף קמח.) ובריש המביא כדי יין (ביצה דף לג.) גבי נשי דלא משניין ניפרוש סודרא פירוש על הכד דלמא מישימיט במיא ואתי לידי שחיטה אבל גבי יין לא גזרין משום שחיטה כדאמר בפרק תולין (לקמן דף קלט): מסנין את היין בסודרין (תוספות)

רש"י | אלף זקן. השיא לי ומי גרע זקן מסרים. ואיכא למימר לחין הכי נמי דמסרס אחר מסרס גזירת הכתוב הוא, וטעמא דקרא משום דכל שכיולא בו כלומר חבור שכיולתו מוליד וזה מסרסו אין ניכר שהיה סרים מהחילתו וגרעה כמסרסו עכשיו ולפיכך סרסרס הקפיד הכתוב, אבל זקן שאין ראו להוליד לפי דרכן של כבויה שוב לא הפקידה התורה בסירוס ידיה. בזונה אין נמי בעקרה. כלומר: לזכא משום שיטול פריה ורביה, ומשום סירוס נמי ליכא דכאשה ליכא משום סירוס, דלדס זכרן הוא דלא חרס רחמנא. כל חייהי טבילות טובלני דרכן זון חתשהה פלג זון ביום הכיפורים. כתבו בתוס' דטובלני אפילו לח"ל טבילה בזמנה לאו מזה, דהא רבי יוסי כרבי יהודה לית ליה טבילה בזמנה. כדאיתא בגדה (ג), א' בשמעתא דטועה וכלדמרינו נמי לקמן בפרק כל כחבי הקדש (קכ"א, א'), ורפילו הכי קתני בכייתא (ע"ג) הז והזבה והמזרוע והמזרועת וטובעל נדה וטמא מת טבילתו ביום נדה ויולדת טבילתו בלידה בעל קרי טובעל והולך כל היום כו' ר' יוסי אמר מן המנחה ולמעלה אינו כריך לטבול קאמר אבל לא יטבול לא קאמר. וטעמא דמלחא, דף על גב דלאור כחיהא ורפילו לראשית ארבעו במים, הני מילי שלל לאור אבל לאור מוחר וכלדמרינו (יומא ג, ע) מי שיש לו חטיון דראשו סך כדרכו ואינו חושש, ואמרינו נמי (ע"ג) שומרי פירות עוכרין עד לאורן במים. למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה והא אמר רב שמי וכו'. ואיכא למימר מאי קושיא, אטו מאן דלית ליה בחדא כר' שמעון, מי לית ליה בכולה שבת כותיה, והא שמואל לית ליה כותיה בדבר שאין מתכוין, ובמלכא שאינה כריכה לנפשה לית ליה כותיה, כדאיתא בפרק ביצה (מ"ג, א') גבי המיחם שפניה, ואמוראי טובעל דסבירא להו כר' שמעון בחדא ובהדא כר' יהודה, ויש שפירשין דקבלה היתה ביום כל מאן דלית ליה כר' שמעון בהא לית ליה בכל קולי שבת כותיה. ואינו מחייש ע"ל הלכך. ובתוס' פירשו, דר' שמעון שרי מטעם דבר שאין מתכוין, ותנא קמא חרס אפילו מתכוין לתענוג ולא לרפואה, וכי קאמר ר' שמעון כל ישראל בני מלכיה הם, לא מחמת מעלתא קאמר, חלף כלפי דלכר תנא קמא לטבילי עלמא דרוץ מגני מלכיה, קאמר ליה לדבר זה כל ישראל מותרים בו כבני מלכיה דכל אדם סך בו לתענוג, ולפיכך פריך ליה מהא דלבר שאין מתכוין. ואינו מחוור בעיני, דהא קתני במתניתין בני מלכיה סכין שמו ורד על מכותיה, ועל קאמר ר' שמעון כל ישראל בני מלכיה דלמלא אפילו במתכוין לרפואה שרי ליה ר' שמעון. ועוד תנו בפרק במה אשה יולדה (סו, ב) ובני מלכיה בזוגין ולא בני מלכיה בלבד אמרו אלא אפילו כל אדם אלא שדבר חכמים בהוה, ואמרינו ע"ל בגמרא (סו, א') מאן תנא רבי שמעון היא דאמר כל ישראל בני מלכיה, דלמלא טעמא דרבי שמעון משום דכל ישראל ראוין לכך מחמת מעלתא קאמר ולא משום דבר שאין מתכוין. ובספרי המאור כתוב דהכי קים ליה דבכל השבת כולה לא סבר לה כר' שמעון, ע"כ, כלומר ומשום הכי קא מתמה ומי סבר לה כלל כר' שמעון. האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה ביוםא טבא. פירש רש"י ז"ל: העץ שחובטין בדברא שצדדי השפיה כורכין עליו מטילה או נערה של פשתן וכשמהדקו בדברא אחי לידי שחיטה, וכלדמרינו לקמן (קמ"א, א') להדוקי אורכא אפומא דשישא. ור"ת ז"ל כתב בס' הישר (סי' ר"ג) דלון האוסור משום שחיטה, דלס כן הוה ליה למימר לא יזהק דלמלא אחי לידי שחיטה, וכלדמרינו הם לא ליהדוק אורכא אפומא דשישא דלמלא אחי לידי שחיטה, אלא טעמא דהא משום דלמלא מבטל ליה ומשוי ליה דופן, כדלמרינו (לקמן קכ"א, ב) כיון דהדוקה שוייה דופן לקרוייה. ועוד דתרי גוויי שחיטה נינהו חד משום ליבון וחד משום מפיק בידים ואינו משום לבון, דלכך של בני אדם לבון (ביין) וככנס כליהם במים, וההיא בין אזלי לאיבוד מים הגסחטים בין דלל אזלי לאיבוד אסור משום שחיטה, והיינו דלכר רבה להאור דסדר דסתורד אפומא דחביהא כדאיתא בבייש פרק במה טומנין (לעיל מה, א') וההיא במים היא, והיינו נמי דלמרינו בפרק אלו קשרים (לקמן קי"ג, ב) ליעבר זימנין דמיתווסן מאניה במיא ואתיא לידי שחיטה, אבל ביין ליכא משום שחיטה כדלמרינו בפרק תולין (לקמן קלט, ב) מסנין את היין בסודרין, דלמלא לא חיישין דלמלא אחי לידי שחיטה כיון דאזיל לאיבון, ואי משום ליבון לא מלכני אינשיו כלום בשאר משקין, דלדברא מהלכבין ולעולם איכא ריחא וחזתא. אבל בשאין הדבר הגסחט הולך לאיבון איכא משום שפיר, והיינו דלמרינו לקמן בפרק תולין (קמ"א, א') להדוקי אורכא אפומא דשישא דלמלא אחי לידי שחיטה והשמן הגסחט טפל לתוך הכלי. והרב בעל הערוך ז"ל (ע"ג) סבר וע"ד פסק) גם כן כתב כו, דכל היכא דאזיל לאיבון דלל ניהא ליה אף על גב דהוה פסוק רישיה שרי, והביא ראייה מההיא דלמרינו לעיל בפרק הבונה (ק"ג, א') לא כריכה דעביד בארעא דלאו דלמרינו, ועוד דלמרינו בפרק בולב הגזול (סוכה ג', ב) גבי אס היו עבדו מרובין מעליו וכו' לא ילקטו, דאי לית ליה השענה אחרייהו שרי. ועוד בפרק במה מלטיקין (לעיל כ"ט, ב) מוכרי כוהה מוכרין כדרכן ואין חוששין משום כלליהם, ועוד ביומא (ל"ג, ב) דלמרינו עשיות של ברזל מטיבין לתוך האגון ואף על גב דלמרינו, וכל הני פסוקי רישיה נינהו. ומשום הכי פירש הוא ז"ל משום דלמלא מבטל לה ומשוי ליה דופן, כמו שפירש רבנו תם ז"ל. ואי נמי דהא מסוכרייתא היא אפומא דנזייתא ומשום שחיטה, כהיא דלדורכא אפומא דשישא, ובריך פירק קמא דכתובות (ו, א') כחבתיה בחרוכה כשייעתא דשימא.

הדרן | ע"כ | פירש | שמה | שר"ס | (רש"י)

דף קיא

אסור להדוקה ביוםא טבא בההיא אפילו ר"ש מודה דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והאמר רב חייה בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייה בר אבין מתני לה בלא בגרי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר"ש אלא אמר רבא אני וארי בשבתורה תריגמא ומנו רבי חייה בר אבין הלכה כר"ש ולא מטעמיה מאי הלכה כר' שמעון ולא מטעמיה אילימא הלכה כר"ש דשרי ולא מטעמיה דאילו ר"ש סבר מסי ורב סבר לא מסי וסבר רב לא מסי והא מדקתני בני מלכיה סכין על גבי מכותיהן שמו ורד מכלל דמסי אלא הלכה כר"ש דשרי ולא מטעמיה דאילו ר"ש סבר אף ע"ג דלא שכיח שרי ורב סבר אי שכיח אין ואי לא שכיח לא ובאתרא דרב שכיח משחא דוודא:

רש"י | אסור להדוקה. בנקב משום שחיטה ואע"ג דלא קא מכוין לשחוט אלמלא ס"כ כר"ש כ"כ בדבר שאין מתכוין: הלכה כר' יהודה. בדבר שאין מתכוין לסוכו: בלי בכרי. מתני לה לפגותא דרב קמולא בלא אמוראים האומרים משום אלף הם עצמם נחלקו בה: תריגמא. ללא חוקאי דרב דתריגמא. הלכה כר"ש. דשרי בשמן וורדי: אבל לא מטעמיה. דלון הטעם כדכרי: דאילו ר"ש סבר מסי. ואפ"ה שרי דלון כך דמותה לזו ואסור לזה: מכלל דמסי. אפי' לח"ק דאי לא דמסי לחאי אינטיקין ליה: אע"ג

ללא שכיח. שכן ווד במקומו של זה הסך ממנו וממיו יקרים והכל יודעין שאינו כמו אלף לרפואה שרי לכל ישראל בני מלכים הם ור' יהודה אוסר למוכחא מילתא וכד נמי כר"י ס"ל אלף במקומו הוא דקרי דשכיח דסכין שכן ווד ולא מוכחא מילתא: (רש"י)

תוספות וטעמא משום דאין אדם חושש לסחוטו כיון דע"י סחיטה אינו יכול לנקותו מריחו וחזונו גם אין דרך לסחוט בגד לצורך משקה שבו אבל מ"מ אסור לסחוט כדי סחיט ליה מתלבן הבגד קצת והוי מכבס או משום מפרק כמו סוחט זיתים וענבים כדאמר' בפרק מפנין (לקמן כח:). אם היתה צריכה שכן חבירתה מביאה לה בשערה ומריד והא אתי לידי סחיטה אלמא יש סחיטה בשמן ובפרק תולין (לקמן דף קמא). קאמר רבא לא ליהדוק אינש אודרא אפומא דישא דילמא אתי לידי סחיטה ופי' בקונט' כד של שמו ובפרק נוטל (לקמן דף קמג). ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו משום סחיטה ולהכי אסור להדוקה וא"ת דאמר בפרק בתרא דיומא (דף עז:). ההולך להקביל פני רבו או פני אביו או פני מי שגדול הימנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש ואמר נמי בפ"ב דביצה (דף ית). גבי טבילת כלים בשבת דנדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ולא גורין דילמא אתי לידי סחיטה וי"ל דמצוה שאני ואם תאמר היכי שרי התם ליכנס בבגדיה ונדה נמי איך טובלת בבגדיה נימא שרייתו זהו כיבוסו כדאמר' בזבחים בפרק דם חטאת (דף צד:). וי"ל דדוקא היכא דאיכא טיפת דם או טינוף אמר שרייתו זהו כיבוסו דבהכי מייירי בפי' דם חטאת ומצא ר"י מוגה בספר הישר דלא אמר שרייתו זהו כיבוסו דבבר שאינו כ"א לכלוך כמו סיפוג באלונטית וקינוח ידים במפה והני שהולכין במים עם הבגדים הוי נמי דרך לכלוך ולא דרך נקיון ועל תינוק שלכלך בגדי אמו במי רגלים אין לזרוק עליו מים דשרייתו זהו כיבוסו ושמוע ר"י מפי הנשים שהתיר ר"ת [ליטול ידיה] ולקנח ידיה בבגד כיון שהוא דרך לכלוך כדי שתוכל להתפלל ולברך ואין נראה לר"י שהרי היא מתכוונת לטהר הלכלוך ודרך ריחצה וליבון היא זה הקינוח: מודה ר"ש בפסיק רישיה. והא דאמר גבי לא ליהדוק אינש אודרא אפומא דישא דילמא אתי לידי סחיטה ולא הוי פסיק רישיה יש לחלק דהתם מייירי בכיסוי שאינו בולע כ"כ וגם אינו סותמו כל כך בחוזק שאינו חושש רק שיהא מכוסה אבל הכא שהוא בצד היגית בולע הרבה וגם מהדקו בחוזק כדי שלא יצא היין והוי פסיק רישיה: ושלש מחלוקות דבבר. אית ספרים דל"ג ליה: (תוספות)

רשב"א הא דבעי רב אהדבוי עניניה לר' מאיר מאי. ולא חיפשיטא. הימנה אמאי לא פשטוה מההיא דהניחא לקמן (קניג, ב) הכל עלי לא יתא קושרו אלף עונבו, וההיא ר"מ היא מדפריך מינה בפרק קמא דפסחים (יא, א) לרבנן דר' יהודה דהיינו ר"מ, גבי ר' יהודה אומנ' בודקין אור י"ד. (רשב"א)

פרק חמש עשרה - ואלו קשרים

מתני' ואלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על היתרן ר"מ אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי אין חייבין עליו: **גמ'** מאי קשר הגמלין וקשר הספנין אילימא קטרא דקטרי בזממא וקטרא דקטרי באיסטרידא האי קשר שאינו של קיימא הוא אלא קיטרא דזממא גופיה ודאיסטרידא גופה: ר"מ אומר כל קשר כו': בעי רב אחדבוי אחוי דמר אחא עניבה לר"מ מהו טעמיה דר"מ משום דיכול להתירו באחת מידי הוא והא נמי יכול להתירו או דילמא טעמא דר"מ משום דלא מיהדק והא מיהדק תיקו: **מתני'** יש לך קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין קושרת אשה מפתח חלוקה וחוטי סבכה ושל פסקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדירה של בשר ראב"י אומר קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא והדר תני קושרת אשה מפתח חלוקה אפילו לכתחילה הכי קאמר יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין ומאי ניהו

רש"י מתני' ואלו קשרים. המנוין בחכמות מלכות דקתני הקושר והמתיר קשר של קיימא שאינו מחיכו לעולם דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפקות: קשר הגמלין וקשר הספנין. בגמרא מפרש לה: כך הוא חייב על היתרן. כולפי' בכלל גדול (לעיל דף עז:). מניידי החלזון שנזכרין לפקדים להתיר קשרי רשות הקיימות כדי לקרן או להרחיבן: שיכול להתירו. ללא הדקיה: אין חייבין עליו. ואפי' עשאו לקיימא: גמ' זממא. מנקבין לנאקה בחוטמ' ונותנין בה טבעת של רצועה וקושרין אותה ועומדת שם לעולם וכשרוה לקושרה לבהמה קושר רצועה ארוכה באותה טבעת וקושרין בה ופעמים שמתירה: קטרא דקטרי בזממא. זהו קשר הרצועות שקושרין בטבעת: איסטרידא. גם הוא כמין טבעת שעושין מן עקל או מן רצועה נקב שבראש הספינה ואותו קשר מתקיים וכשרוה להעמידו קושר רצועה באותה טבעת ומעמידה בה וכשרוה להתיר מתיר הרצועה וטובה: קטרא דקטרי באסטרידא. קשר רצועה הארוכה: עניבה. ומהדקה שפיר לר"מ מהו: מתני' יש לך קשרין שאין חייבין עליהן. חטאת כמו שחייבין על קשר הגמלין אלף פטור אבל אסור ובגמרא מפרש הי ניהו: מפתח חלוקה. כמו שיש לנלחיים כעין לשונות לכאן ולכאן וקושרים של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין דכיון דכל יומא שרו ליה לא דמי מידי לקשר של קיימא ומותר לכתחילה: סבכה. קוויפ"א (קוויפ"א: שבים עשוי רשת): ושל פסקיא. אזור רחב וחוטין תלויין בראשו לקושרו בהו וקורין פינדור"ם (פינדנ"ץ: סרטיס, כתפיות (להדק בגד על הגוף)): ונודות יין. של עור שטופין פיהם וקושרין: וקדירה של בשר. פעמים שקושרין בגד לפיה: קושרין בפני הבהמה. חבל ברוחב הפתח: גמ' (רש"י)

תוספות מתני' ואלו קשרים. עניבה לר"מ מהו. וא"ת אמאי לא פשיטא מדתנן לקמן חבל עלי שניפסק לא יהא קושרו אלא עונבו ומוכח' בפ"ק דפסחים (ד' יא). דהנהו רבנן היינו ר"מ דפריך התם מינה לרבנן שהם ר"מ וי"ל דהתם נמי פריך מספק אם הנהו רבנן הם ר"מ כמו שמתפק כאן: (תוספות)

קטורה דקטרי בזממא וקטירא דקטרי באיסטרידא חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ויש שמוותרין לכתחילה ומאי ניהו קושרת מפתחי חלוקה: מפתח חלוקה: פשיטא לא צריכא דאית ליה תרי דשי מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטיל קא משמע לן: וחוטבי סבכה: פשיטא לא צריכא דרויחא לה מהו דתימא מישלף שלפא לה קא משמע לן דאשה חסה על שעה ומישראל שריא לה: ורצועות מנעל וסנדל: איתמר התייר רצועות מנעל וסנדל תני חדא חייב חטאת ותניא אידך טור אבא אסור ותניא אידך מותר לכתחילה קשיא מנעל אמנעל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבא אסור בדרבנן מותר לכתחילה בדבני מחוזא סנדל אמנעל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבא אסור בדחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחילה בסנדל דנפקי ביה בי תרי כדרב יהודה דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא הוה ליה ההוא זוגא דסנדלי זמנין דנפיק ביה איהו זימנין נפיק ביה ינוקיה אתא לקמיה דאביי א"ל כה"ג מאי א"ל חייב חטאת א"ל השתא פטור אבא אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרת לי מאי טעמא א"ל משום דבחול נמי זימנין נפיקא ביה אבא זימנין נפיק ביה ינוקא א"ל אי הכי מותר לכתחילה רבי ירמיה הוה קאזיל בתריה דר' אבהו בכרמלית איפסיק רצועה דסנדליה אמר ליה מאי ניבעד לה א"ל שקול נמי לח דחזי למאכל בהמה וכוון עילוייה אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה אמר ליה מאי אביעיד ליה א"ל שבקיה מאי שנא מדרבי ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר והא מנא הוא דאי בעינא הפיכנא ליה מימין לשמאל א"ל מדקמתרץ רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה ש"מ הלכה כרבי יהודה מאי היא דתניא סנדל שנפסקו שתי זוגיו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת: מאזניו או אחת מתרסיותיו או שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת אבל לא לענין חליצה והוינן בה ר' יוחנן אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן מדלענין טומאה מנא הוה לענין שבת נמי מנא הוה אבל לא לחליצה דלאו מנא הוה והתנן חליצה של שמאל בימין חליצתה כשרה ואלא אליבא דרבי יהודה מדלענין טומאה לאו מנא הוה לענין שבת נמי לאו מנא הוה אבל לא לחליצה דמנא הוה אימר דאמר' חליצה של שמאל בימין חליצת' כשרה היכא דלמילתי' מנא הוה הכא למילתיה לאו מנא הוה דהא אמר ר' יהודה נפסקה החיצונה טהור אלמא לאו מנא הוה לעולם אליבא דר' יהודה אימא וכן לחליצה והא קמשמע לן דכי אמרינן חליצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה היכא

רש"י קטורה דקטרי בזממא. רצועה ארוכה שמכניסין בטבעת אסור לכתחילה לקושרה שם מפני שפעמים שמיניה שם שבע או שבעים וקושר ומחיר ראש האחד שהתן ביתא או בעומד שאסור בו האנקה והגמול: תרתי דשי. שתי פתחים היינו ארוך לקושרת והויין זו למעלה וזו למטה זו לימין וזו לשמאל ואם אינה מהרת אלף האחד יכולה לפושטת וללבוש בדוחק: מהו דתימא חלף מינייהו בטולי מבטיל לה. ותיהו קשר שך קיימא וכוון לכל ידעו הי מינייהו תרווייהו ליחסרו קא משמע לן: פשיטא. דהא כל זימי שריא לה: דרויחא. לא חקתו כראשון אלף קושרתו כריוח שכולה ללבוש כשהיא קשורה: מהו דתימא מישלף שלפא לה. מראשון הכי וזהו לה קשר שך קיימא: חייבה על שעה. שמה חליצה בדוחק ותינתק שעה ודפסקיה נמי איכא לשנויי כה"ג מהו דתימא מחתא ליה דרך גרלה ויולאה קמ"ל דלח עבדה הכי משום נתייעתא: דלאושכפי. בקשר שהאושכף עושה כשהחוב הרצועה מנעל קושר קשר מחוץ שכל חלצה הוא קיים לעולם: דדרבנן. כשקושרים סביב רגליה און קושרין בדוחק שפעמים שחלצו כשהוא קשור ונעל כשהוא קשור ומיהו קשר שך קיימא לה הוה שבשעת הטיט מחירין אותו וקושרין אותו בדוחק שכל ידבק בטיט וישמט מרגליו: דבני מחוזא. שהם רחבי לבב ומקפידים על לבושיהו ועליליהו להיות מכוונין וקושרין אותו בדוחק וזכירן להחירו ערבייה: דטייעי דקטרי אושכפי. בסנדלים של ישמעאלים סוחרים שהאושכפים קושרים בהן הרצועות בקשר קבוע: דדחומרתא דקטרי אינהו. אלו סנדלים של ארץ הנגלים של ארץ ישראל וכוונתם להחיר אותם וקושרין ומתירין ופעמים שמתקיים שבת או חשך: דנפקי ביה תרי. וזכירן כל אחד ואחד לקשר לפי רגלו הלכך בכל יום קושרו ומתירו: כה"ג. אשני מחירו עכשו ונעל בני וצבת היהיה: השתא פטור אבא אסור הוה קשיא לי. אמאי אסור: מ"ט. קשיא לך: א"ל משום דבחול נמי. אני מחירו בכל יום וקושרו החינוק לפי רגלו: אי הכי מותר לכתחילה. ומעיקרא סבר דלח רגיל למעבד הכי וקטורא דלאושכפי הוה כרגיל להיות קבוע: איפסיק רצועה דסנדליה. ונפל הסנדל מרגלו ש"ע"י הרצועה הוה עומד שהסנדל פתוח מעל גביו ודלדיו של ע"ז און שך עור שקור וקשה והרצועות נקשרות על גב הרגל ומעמידות אותו: שקול נמי לח דחזי למאכל בהמה. דראוי לטלטול: וכדון. במקום הרצועה ונעלו עד שהכנס: אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף. דחלצה: במקום שפול מרגלך ולא תטלטל בידך להנתיבו: ומ"ש מדר' ירמיה. דשרא ליה ר' אבהו לנועלו ע"י גמיו: ההם. בכרמלית כגון בקעה לא הוה מינטר: והא מנא הוה. ואמאי אסור לטלטלו והא עדיין תורת מנעל עליו: דאי בעינא הפיכנא מימין לשמאל. שהסנדל יש לו שתי תרסיות והן של עור מקום קביעות הרצועות אחת מבחוץ ואחת מצפנים לבין שני רגלים כעין שיש למנעלים שגנו וכשנפסק הפנימי ראו הוה לקטור ואע"ג שתיקונו ניכר וגנאי הוה מיהו לכך נפיק לך מיתחזי וכשנפסקה חיצונה אינו הגון שוב לקטור והך דאביי חיצונה איפסיק משום הכי אסריה רב יוסף אפילו לטלטלו וא"ל אביי והא אכתי מנא הוה דהפיכנא ליה לרגל האחרת וגמלאה החיצונה פנימיה: א"ל מדקתא מתרץ רבי יוחנן. למילתיה דר"י לקמן ומפדש לה: ש"מ הלכה כר"י. דאמר משנפסקה החיצונה לאו מנא הוה: אציו. שכלפי גב הרגל שאוחזו בהן כשנועלו: תרסיותיו. מקום קביעות הרצועות: קפך. שול"א בלע"ז (סוליה) שחתה פרסות הרגל: טהור. דחו לא מתקני ליה וא"ל מתקני ליה הדוש הוה והשתא מיהא בטיול ליה: טמא. לא פרהה טומאה מעליו דלחיה מנא הוה ואפילו נפסקה החיצונה דאי בעי מפיד ליה מימין לשמאל וגמלאה חיצונה נעשית פנימיה: ואמר עולא גרסי': אליבא דמאן. מהני תנאי א"ר יוחנן דמאי דסביחא ליה לענין טומאה ס"ל לענין טלטול שבת אבל לענין חליצה מודה לבר פלוגתיה: אילימא לרבנן. אשמעינן רבי יוחנן דכי היכי דלענין טומאה משוי ליה מנא לענין שבת נמי מנא הוה אבל לחליצה לאו מנא הוה ואינו כשר לחליצה כשנעל בו סנדל שמאל והלכה כשר ואי נפסקה חיצונה דסנדל של שמאל אמאי לא הוה כשר לחלוץ הואיל ובעלמא סנדל הוה משום דחזי להפוכי ר"י חזי להפוכי: אלא אליבא דר"י. דאמר ר' יוחנן למילתיה ולחשמעינן דבחליצה מודה ר"י דמנא הוה כגון שנפסקה חיצונה של שמאל והפוכי לימין וחולץ וכדנן של שמאל בימין חליצתה כשרה: אימר דאמרין חליצה כשרה. היכא דלח נפסקו תרסיותיו: דלמילתיה. כרגל העשוי לו מנא הוה: הכא למילתיה לאו מנא הוה. דהא ר"י לענין טומאה וצבת לאו מנא משוי ליה: אימא וכן לחליצה. כדמפדש ואזיל ואשמעינן דכי אמרינן חלצה כו' ואליבא דרבנן לאו מנא (רש"י)

תוספות אימור דאמר' חליצתה כשרה היכא דלמילתיה מנא הוה. והא דלא מוקים לה אליבא דרבנן אבל לא לחליצה משום דלמילתיה דהיינו בשמאל לאו מנא הוה היינו טעמא משום דכיון דמנא הוה לידהו לשבת ולטומאה אף על גב דלמילתיה לאו מנא הוה כשר הוה לחליצה כיון דשל שמאל בימין חליצתה כשרה אבא לר' יהודה דלמילתיה לאו מנא הוה ומלמידי אחרים נמי לאו מנא הוה מסתבר דלאו מנא הוה חליצה: (תוספות)

רש"י הא דלמילתיה: פטור אבא אסור קא קשיא לי. יש מפדש אפילו אי אמרת לי פטור אבא אסור הוה קשיא לי. ואינו מחוור, דהוה ליה למימר פטור אבא אסור קא מציעא לי, אלא נראה דלמילתיה קאי, והכי פירושא, פטור אבא אסור דקתני בכריתא דלעיל קשיא לי דלח חשכתה ליה טעמא דלח ידענא הכי אוקמיא, דאי ככי האי קשיא לי אמאי, אבא בכריתא דקתני חייב חטאת פטור אבא אסור דקתני בכריתא דלעיל קשיא לי דלח חשכתה ליה טעמא דלח ידענא הכי אוקמיא, דאי ככי האי קשיא לי אמאי, אבא משמע דבחד גוונא מיירי, ואם כן אי לאו מנא הוה רבי ירמיה היכי שרי לטלטולה ואפילו בכרמלית ללח מינטר, דהא לא שרו לטלטול במקום פסולא. ועוד אמאי לא שרף ליה ואע"ג דלאו מנא הוה, דהא כיון דלפסיק השתא גבנת ואכתי חזי למלחמה קתא דהא חזי לכסויי בה מנא ולמסמך בה כרעי המטה, ותנן (לחמן קנד, ב) כל הכלים הניטלין בשבת שבריהו ניטלין ולבד שיהו עושין מעין מלחמה. ואי אפשר לומר דאינהו כר"י סביחא להו דבעי מעין מלחמה הראשונה, דאם כן רבי אבהו היכי שרי אפילו בכרמלית, ועוד דאי אפשר דסביחא ליה בהא כר"י דהא טעמא דרבי יהודה ההם משום נולד, ואנן לא קיימא לן כותיה גוונא בשבת. והבן הראב"ד ז"ל דלפדש דר' יוסף סביחא ליה כר' יהודה, ור' יוחנן סביחא ליה הכין דלחיה בשמעתין דממתרץ לה אליבא דר' יהודה כו', ור' אבהו לא סביחא ליה כותיה והיינו דשרא ליה לר' ירמיה, ואינו מחוור, דהא משמע דר' יוסף ור' אבהו לא אפליגו במידי בהא, מדקתא מקשה ליה מאי שנא מדרבי ירמיה וקא מהדר ליה ההם מינטר והבא לא מינטר, ולא אמר ליה איכה סבר מנא ואלח סברי לאו מנא. ועוד תירץ

הראש"ד ז"ל דרב יוסף ור' אבהו סביבא להו כר' יהודה דוקא בסנדל שנפסקה אחד מאזניו ללא מצטיל ליה אינוש ממלכתהו בהכי להודיה לכסויי ביה מנא ארו לסמוך בו כרעו המטה אלא דעתו לתקויה ולההדויה למלכתהו, הלכך כיון דלא חזי ליה לטועלה לכוילה שבת מוקפה הוה, ומשום הכי אמר ליה רב יוסף שבתיה ללאו מנא הוה, ודוקא בחזק דמימנר דמקשה ליה אינוש מדעתיה עד דמתקו ליה, אבל בכרמליה דלא מימנר לא מוקשה ליה אינוש אלא דעתיה עליה לטלטה על ידי גמי ליה. אימנר דאמרינן הלכה בשל שמאל בימין חליפתה כשהיה היכא דלמילתיה מנא הוה הכא למילתיה לאו מנא הוה. ואיכא למידק דאם כן מאי קא מוקשה כי מוקמינן לה כרבנן אבל לא לחלילה ללאו מנא הוה, והא הני הלכה בשל שמאל בימין וכו', לימא ההם משום דלמילתיה מנא הוה הכא למילתה לאו מנא הוה, דלפניו לרבנן לא משום ליה מנא, אלא משום דחזי לאפוכא משמאל לימין, אלאמא למילתה דהיינו לשמאל לאו מנא הוה. ואם לומר לרבנן כיון דחזי לאפוכא לימין ולכך חזי ולא לשמאל שפיר חזי לחלילה, דהשתא קא שמאל דחזי לשמאל אפילו הכי הלכה בה בימין חליפתה כשהיה, האי דכל עממו לא הוה מנא לרבנן אלא משום דחזי לימין וקאי להפוכא לימין לא כל שכן, אבל כר' יהודה דמשום דלפסר להפוכא לימין לא משוי ליה מנא עד דמתקו ליה ומהפך לה מנא, איכא למימר הכין, דכיון דחזי להשתא לאו מיניה למילתיה ולא קאי להפוכא, אע"ג דלפסר דמתקו ליה ומהפך ליה לימין השתא מיחא לאו מנא. (רש"ד"א)

ב קיב דף

דלמילתיה מנא הוה אבל הכא למילתיה לאו מנא הוה ומי א"ר יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס. (נפסקה שניה ותיקנה טהור מלטמא מדרס אבל טמא מגע מדרס) מאי לאו לא שנה פנימית ולא שנה חיצונה לא פנימית דוקא אבל חיצונה מאי טהור תהי הכי אדתינן נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ניפלוג בדידה בד"א שנפסקה פנימית אבל חיצונה טהור אמר רב יצחק בן יוסף איחא משנתנו בסנדל שיש לו ארבע אזנים וארבע תרסיותים שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן כי אתא רבין אמר רב חנן בר אבא אמר רב הלכה כרבי יהודה ורבי יוחנן אמר אין הלכה כר' יהודה ומי א"ר יוחנן הכי והא מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ כר' יהודה סבירא ליה אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן תנן הילכתא ככלי בעלי בתים שיעורן כרמונים בעי (רבי) חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רימון מהו אמר ליה ר' יוחנן רבי שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרינן לך מאי שנה ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי מתקנה ראשונה ואמרת לן עליה פנים חדשות באו לכאן נמי פנים חדשות באו לכאן קרי עליה לית דין בר אינש איכא דאמרי כגון דין בר אינש אמר ר' זירא אמר רבא בר זימונא אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים: ונדודות יין ושמן: פשיטא לא צריכא דאית ליה תרתיה אוני מהו דתימא חזא מינייהו בטולי מבטל לה קמ"ל: קדירה של בשר: פשיטא לא צריכא דאית לה שלאכא מהו דתימא בטולי מבטל לה קמ"ל: רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרה כו': פשיטא לא צריכא דאית לה תרתיה איסרי מהו דתימא

רש"י לחוקמיה לרבי יוחנן ולמימנר וכן לחלילה וללשמינן מנא הוה דא"כ מאי אהא לאשמינן ר' יוחנן כיון דלמילתיה מנא הוה כהדין הוה ליה מהתניתין ומשום דלפניו לא מיפסק דתנן הלכה בשל שמאל בימין חליפתה כשהיה והיינו דלמר לעיל דמתרץ רבי יוחנן חליפיה דר' יהודה: ומי אמר ר' יוחנן הכי. דהלכה כר' יהודה: עמא מדרס. אם היה ע"כ ז' והיה עמא מדרס לא טהר מטומאתו כשנפסקה ועודנו אב הטומאה: מאי לאו. אפילו חילונה ומשום דחזי לאפוכי ולתקנה וה"ה אע"ג דלא חוקנה דע"כ אי כשנפסקה פריחה לה טומאתה תו לא הדרה אלא להכי נקט תקנה משום סיפא לאשמינן רבואה דלע"ג דתיקנה לראשונה כי הדר נפסקה שניה טהור מן המדרס: אדתינן נפסקה שניה. אע"פ שתקנה טהור מן המדרס דכיוון שנפסקו שתייהן בעילי ליה: אבל עמא מגע מדרס. והוי רשון לטומאה דעדיין כלי הוה דחזי למילתיה דהא מיתקנה לראשונה ואף למדרס הוה רחוי אי הוה נעיל ליה ז' ז' מכאן והבטח מהו מטומאת מדרס קמייחא דהויא עליה טהר' כלאמרינן לקמן פנים חדשות באו לכאן וכל תורת מנענע שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה לראשונה הלכה לה וכיון דכלי הוה רשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומאה וכל זמן שהוה כלי ורחוי לקבל טומאה לא טהר מטומאת המגע: ליפלוג כו'. למה לי למינקט נפסקה שניה דלפסקו שתייהן הא ע"כ הא שניה החילונה הוה ומשום הוה לחודה הוה ליה למינתי טהור מן המדרס: הך דמדרס: ד' אזנים ד' תרסיותים. והך דלפסקו שניה דקתני תרווייהו בחילונות קאמר וסתמא כרבי יהודה דכיון דלפסקו חילונות טהור: שלא לשבר דבריו של רבי יוחנן. דאמר הלכה כרבי יהודה: אמוראי נינהו. רבה בר רב הונא אמר ליה רבין דאמר: כל כלי בעלי בתים. לגבי כלי עץ תנא לה במסכת כליים: שיעורן כרמונים. לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חיים עליה ולא מצטיל ליה: וחזר וניקב כמוליא זית. אלל קב הראשון: עד שהשלים. הסמימה למוליא רימון: הא מתקנה לראשונה. ולא בעל מתורת מנענע: פנים חדשות. משירדה לו טומאת מדרס נחשקו פנים הללו ואין זו הראשון שכבר נתקבל בו כדי ביטולו: לית דין בר אינש. אלא מלאך: כגון דין בר אינש. נכבד בטולא: חמורו דר' פנחס. מפורש בהכל שוחטין (חולין דף ז'.) ודרכי חנינא במסכת תענית (ד' כד.). תתוי אוני. אזנים כשופלים לתותו ובאחת מהן יכול להוליא היין: שאלכא. ברט"ו (ברכות) וזכובות: } מהו דתימא מבטל ליה. לקשר שעל פיה ומוליא מה שבתוכו דרך שאלכא: תרי איסורי. שני חבלים קושר כהנה הפתח זה למעלה מזה ליטול אחרינא תרי איסורי שקושרין היום בשני ידיו הפתח ולא היתה תלויה בה מאתמול: (רש"י)

הוספות סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה כו'. פירש בקונטרס דהוא הדין לא תיקנה טמא מדרס דאי כשנפסקה פריחה לה טומאה תו לא הדרה לה והדין עמו דלא מצינו טומאה ישנה אלא בכלי מתכות ולעיל נמי אמרי' ניטלה אחת מאזניו ואחת מתרסיותיו טמא והא דנקט ותיקנה פירש בקונטרס דנקט משום סיפא לאשמינן דאע"ג דתיקנה כי נפסקה שניה טהור מן המדרס אבל משום דקתני סיפא אבל טמא מגע מדרס לא נקט ותיקנה דאפילו לא תיקנה ונפסקה שניה טמא מגע מדרס כדפי' בקונטרס משום דעדיין כלי הוה לאישתמושי ביה תשמיש אחרינא וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כליים בפ' כ"ו (משנה ז') לא תספיק לתקן את הראשון עד שנפסקה שניה טהור ורש"י בעצמו חזר בו והגיה אבל טמא במגע מדרס דעדיין כלי הוה חזי למילתיה דהא איתקנה לראשונה והשתא נקט ברישא דוקא ותיקנה דאי לא תיקנה כי נפסקה שניה אינו טמא אפילו מגע מדרס כדקתני סיפא בהדיא ואגב דנקט ברישא ותיקנה נקט נמי בסיפא: אבל טמא מגע מדרס. הקשה ה"ר שמעון אמאי טמא מגע מדרס הא שבע לה טומאה ובהקומץ רבה (מנחות כד.). בעי רבא גבי עשרון שחלקו מי אמרינן שבע לה טומאה או לאו וליכא למימר כיון שדרס עליו הזב ברגלו יחף דאם לו מדרס ומגע מדרס יחד דבבת אחת לא אמרינן שבע לה טומאה כדמוכח בהקומץ רבה (ג"ז שם) א"כ איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס אלא על כרחך אחר שנטלה הראשונה וניתקנה בא לו מגע מדרס כמו שפירש בקונטרס שנוגע בעצמו ואם כן נימא דשבע לה טומאה ולפי' הקונטרס קמא ניחא דאפילו נפסקו שתי אזניו טמא מגע מדרס ומפרש ה"ר שמעון דלא אמרינן שבע לה טומאה כשהטומאה באה לו מגופו כמו הכא שטומאת מגע באה לו שנוגע בעצמו כדפי' בקונטרס ולפירושו אתיא כרבי מאיר דאמר טומאת בית הסתרים מטמא דמה שנוגע בעצמו טומאת בית הסתרים היא זהו דוחק דבפ' בהמה המקשה (חולין דף עב.) ובפ' העור והרוטב (שם דף קכט.) פריך בפשיטות טומאת בית הסתרים היא משמע דלא קי"ל כר"מ ובפרק שני דעירובין (דף כד.) פירש בקונטרס דבשעת פרישתו דאזון קיבל טומאה מאביו ואין נראה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) אמרינן דבעינן דבאות מבגד גדול ונראה לר"י כשתיקן אוזן ראשונה באה לו לאוזן טומאת מדרס ומגע מדרס יחד והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה: נפלוג וניתני בדידה בד"א. קשה לר"י אדפריך ניפלוג וניתני בדידה תיקשי ליה גופה (דברייתא) אמאי טמא מגע מדרס הלא כיון שנפסקה החיצונה בטל לה מתורת כלי ואומר ר"י דהוה בכלל קושיות הש"ס דניפלוג וניתני בדידה וממילא ידעינן דטמא מגע מדרס אינו אמת: עד שהשלימו למוציא רימון מהו. והא דתנן במסכת כליים (פ"ו מ"ז) יימונים שאמרן שלשה אחוזים זה בזה לא שהשיעור בשלשה רימונים אלא מפרש מה

שאמר למעלה הרימון לא גדול ולא קטן אלא בינוני וקאמר דהיינו בינוני כשלשה האחוזים זה בזה וגדילים יחד אבל הרימונים הגדילים אחד אחד או שנים הם גדולים ואותן שגדילים ארבעה יחד הם קטנים): רבי שנית לנו סנדל. תמוה לה"ר אלחנן אמאי לא מייתייה היא סייעתא דמטה דמתניה מקמי חך (כלים פ"ח משנה ו) מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אם לא הספיק לתקן את הראשונה כו': לא צריכא דאית לה שלאכא. לא גריסין דאית לה תרי שלאכא דלמה צריך לתרי שלאכא כיון שיש לו פתח: (תוספות)

רש"י א' אבל טמא מגע מדרס. פירש רש"י ז"ל: מחמה שנגע בעלמא כשהיה אב הטומאה. ואינו מחוויר, חלף דהא במסכת מנחות פרק הקומץ רפה (מנחות כד, ב) גבי שחי מנחות שלא נקמו, אצעי'א ליה לרביה עשרון שהלקו וטמא אחד מהם והניחו בכסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו, מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא, ולא פשטוה מהא, ללא אמרינן שבע ליה טומאה. ועוד דהתם אחי'א למיפשיטא מדהתן סדון שנטמא מדרס ועשאו וילון, טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס, אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה, אלף שאלם נגע בו הזב טמא מגע הזב, כי יגע בו הזב מיהא ואפילו לכסוף טמא מדרס ומגע הזב, אמאי לימא שבע ליה טומאה אלמא לא מיטמא ליה מגע מדרס משום מדרס הראשון ומשום נגע בעלמא. ועוד דלחי'א נמי למיפשיטא מסיפא דההיא, דהתייב מודה ר' יוסי בשני סדינין המקופלן ומוגחין זה על גב זה וישב זב עליהן שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מגע מדרס, אלמא התחתון בלחוד הוא דלמיטמא דטמא מגע מדרס, משום דנגע בעליון, אבל עליון לא טמא מגע מדרס משום דנגע בעלמא וגם לא משום דנגע בהתחתון, דלמלא בעליון אמרינן שבע ליה טומאה, וטעמא דמלחא משום דאפילו לרבי'א לא אצעי'א ליה היכא דנגעו לא מהני'א מידי בההיא שעתא דנגע בו, לכפר היה טמא מדרס, דעד כאן לא אצעי'א ליה ללא בעשרון שהלקו וטמא חזרו בכסא וחזר טבול יום ונגע בטמא דמהני'א נגיעתו לטמא חזרו הטהור, וככי הא הוא דאוסתפיקא ליה דלמא לא אמרינן שבע ליה טומאה, והלכך בסדון העליון לא אפשר לטמאויי מגע מדרס מחמת נגיעה עמא ולא מחמת נגיעתו כדמחמתו, דטומאה מגעו לא מהני'א מידי, אבל התחתון שהיה טהור ובהא לו בהדי טומאה מדרס ומגעו בסדון העליון, היה סביר'א ליה דלא אמרינן ביה שבע ליה טומאה, ומכל מקום למדנו דלכופי'א עלמא אמרינן שבע ליה טומאה לגבי מגע עמא. ובתוס' פירש, טמא מגע מדרס מחמת האון הראשונה שהיתה טהורה לגמרי, ונטמאה במגע מחמת חזרה, ואף על גב דנדי מדרס מיטמא מחמת חזרה הסנדל יהו כסנדל עמא, מכל מקום מקבלת טומאת מגע דלא שייך לומר שבע ליה טומאה האילו וטומאת מדרס דיהו לאו מחמת עמא בהא לו ללא מחמת שנתחברה בסנדל וחזרה להיות כסנדל, ועוד דבהדי קא חתו לה, וכדבעי' למימר התם גבי ההיא דשני סדינין דהתחתון טמא מדרס ומגע מדרס משום דנגע אחת אחת ליה, ואנן און דחייילי עליה שתייה בבת אחת חיייל נמי אסנדל, כיון דלאן וסנדל הכל כלי אחד. ובתוס' עירובין (כד, א ד"ה אב) מלאחי תירוז אחר בשם רבינו משאון ז"ל, שכדכר המקבל מגע מעלמא לא שייך למימר שבע ליה טומאה, וכיון דמגופיה אחי'א ליה טומאה אלימא למיהל כפי טומאה דלחיא ליה מעלמא, ולהכי קיימא טומאת מגע מדרס דסנדל כל שעתא ושעתא, וכן בכר דלכר מן החו ליהאיה דפרק העור והרוטב (חולין קכט, ב) דלמרינן התם גבי חתך בשך מאכר מן החי, חשב עליו ורח"ל החכו טמא טומאת אוכלין, שאחר שנגעה אוכל במחשבתו ככל טומאה מטמאה, וכי"ל דלאמר ביה הסתרים מטמא, ולא אמרינן שבע ליה טומאה דלכר מן החי. וארי'ו לי תלמודי, דלסן כן אף סדון העליון יהא טמא אף מגע מדרס מחמת נגיעתו בעלמא. (רש"י א')

דף קיג

חדא מינייהו בטולי מבטיל קמ"ל אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב א"ל אביי הלכה ככלל דפליגי אמר ליה מאי נפקא לך מינה אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא: **מתני'** קושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר כלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו: **גמ'** חבל דמאי אי לימא חבל דעלמא רבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא אלא חבל דגרדי למימרא דרבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ורבי יהודה סבר לא גזרינן ורמינהו חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו ורבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבנו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן אלא קשיא חבל בחבל מחלף עניבה בקשירה לא מיחלפא דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם לא משום דמיחלפא עניבה בקשירה אלא עניבה גופה בקשירה היא א"ר אבא אמר רב חי'א בר אשי אמר רב מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבוס איתביה רבי אחא אריכא דהוא רבי אחא בר פפא לרבי אבא חבל שבאיבוס קושרו בפרה ובשפרה קושרו באיבוס ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו וקשור בפרה ובאיבוס התם חבל דעלמא חבל דגרדי אמר רב יהודה אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת בעו מניה מרב יהודה כובד העליון וכובד התחתון מהו אין ולא ופירא בדיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת אפילו כובד העליון וכובד התחתון אבל לא את העמודים א"ל רבא לרב נחמן מאי שנא עמודים דלא אילימא דקעביד גומות גומות ממילא קא היי'ין דתנן הטומן לפת וצונות תחת הגפן אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטל'ין בשבת בשדה לא אתי לאשוויי גומות הכא בבית אתי לאשוויי גומות בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי כלי קיואי כגון כובד העליון וכובד התחתון מהו לטלטלן בשבת אמר ליה אין מטלטל'ין מה טעם לפי שאין ניטל'ין: **מתני'** מקפלין את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת רבי ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכיפורים לשבת וחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים אבל לא של יוה"כ בשבת ר"ע אומר לא של שבת קריבין ביום הכיפורים ולא של יום הכיפורים קריבין בשבת: **גמ'** אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא ובאדם אחד נמי לא אמרן אלא בחדשים אבל בישינים לא וחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל בצבועים לא ולא אמרן אלא שאין לו להחליף אבל יש לו להחליף לא תנא של בית רבן גמליאל לא היו מקפלים כלי לבן שלהן מפני שהיה להן להחליף אמר רב הונא אם יש לו להחליף יחליף ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא כיון דכל יומא לא קעביד והאידין הוא דקא עביד לא מיתחזי כרמות רוחא **ישעיה נח-יג** וכבודתו מעשות דרכיך וכבודתו שלא יא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא. דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול ממצוא חפצך חפצך אסורין חפצי שמים מותרין ודבר דבר

רש"י ז' חדר מינייהו. אחד מן הראשונים וול"א חד מינייהו מבטל ליה כשיוצי'א הבהמה לא יתיר ללא תחתון ויוצי'אנה בדוחק: מכלל דפליגי. בתמיה ואמאי איפלגו הא דמי להגר דלעני: מתני' קושרין דלי בפסקיא. ע"פ הכור דפסקיא לא מבטל ליה התם: אבל לא בחבל. דמבטל ליה התם והוי קשר של קיימא שחי קשור ותלוי שם תמיד: וכדי יהודה מתיר. בגמרא מפרש: גמ' בחבל דגרדי. פליגי דלכיד לה ולא מבטל לה: חבל דלי שנספק. בלאמצעיתו: לא יהא קושר. דקשר של קיימא הוא לעולם: כורך עליו. מהדר שני ראשי הפסקה זה על זה וכורך עליהם פונדא חזר חלוך או פסקיא פישא"א (ראשונה): ובלבד שלא יענבנו. לחבל דר"ל סכר גזרינן עניבה אטו קשייה ורבנן לא גזרו: מיחלף. אינו ניכר בין זה לזה ואי שרינן בגרדי חתי למשיך דעלמא: וקושרו בפרה. ראשו אחד והשני בצבוע ולא חיישינן שמת'א כשקור הפרה לא יתיר ללא הקשר שבראשה ויבטל החבל בצבוע שיהא מוכן לכך או יתיר שברצונו ויבטל אותו שבראשה וגמלא האחד של קיימא: כלי קיואי. כלי אורגים ואידי דאורייתא בחבל דגרדי נקט לה הכא: מותר לטלטל. לשני הקנים לתשמש אחר ואשמעינן דליו גרדי מקפיד עליהם ולא הוי מלאכתא לאיסור: כובד העליון והתחתון. אשכחנא"ש

וְקָדְדִים וְהַכּוּזָב הַעֲלִיזִין וְהַתְּחַתּוּן הַסְּגֻלִּים, שְׁכּוּרְכִים עֲלֵיהֶם אֶת חוּטֵי הַשָּׂהִי בְּגוֹל הָאֲוֹרְגִים: } : מֵהוּ. מִי אֲמַרְיִן אִיִּדֵי דִיקְרֵי לֹא חֲזוּ סַתְמִייהוּ לְהַשְׁמִיךְ אַחֲרֵיהֶן וְהוּא לִיה דְּכִר שְׁמֵלְכַתּוּ לְאִסּוּר: וְרִפְיָא בִיזִיה. רְפוּיָה הִיתָה הַתְּשׁוּבָה בְּפִיו אֶם לְאִסּוּר אֶם לְהַחֲרִי: הַעֲמוּדִים. טְרִוּרִי"שׁ [טְוִלְיִירִ"שׁ: מִתְּקַנֵּי אַרְיָגָה] בְּלַעֲ"ו אֲרֻחַס הַמְּנוּקָבוֹת שְׁאוּרְיִן בְּהוּ נַשְׁמִים: דְּקָא עֲבִיד גּוּמָא. כְּשׁוֹלְלָן מִן הָאֲרָץ שְׁהוּן תְּחֻבוֹת בְּגוּמָא מִזִּין הַעֲפֵר וְעֲבִיד גּוּמָא מִקּוּס הַעֲמוּד. מִקְלָת עֲלִיו מְגוּלָיו. מִשּׁוּם נִיטְלוּן בְּשַׁבַּת נִקְטָה לָא דְלֵי לֹא הִיוּ מְגוּלָיו אִין לֹא בְּמַה לְאוּחֹה: אִינוּ חוּשָׁשׁ. לְפִי שְׁאִינָה מוּשְׁרָתָה: וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר. לְהִיֹּת בְּטִילָה בְּנִיטְעִיהָ זֶו וּכְשׁוֹנְטָה לִיטְרָךְ לְחֹזֵר וּלְעַשְׂרֵי: לְפִי שְׁאִין נִיטְלוּן. אִף בְּחֹל מִפְּנֵי כּוּבְדוֹן הַלְכָן כֹּל מִלְּאֲכַתּוּן לְכָךְ: מִתְּנִי' מִקְּפִלִין אֶת הַכְּלָים. בְּגֵדִים כְּשׁוֹפְשֵׁטִין מִקְּפִלִין מִפְּנֵי שְׁמַתְרַכְכּוּן מִכִּיבוּסִם וּמִתְּקַמְטֵי' מִקְּפִלִין מִקּוּפְלִים: אִפִּי ד' אִו ה' פַּעֲמִים. כְּדִי לְחֹזֵר וּלְכּוּבְשָׁן בּוּ בִּיּוּס: מִיּוּהִ"כ לְשַׁבַּת. כְּגוֹן אֶם חָל יוּהִ"כ לְהִיֹּת בְּעַ"שׁ: קְרִיבִין בִּיּוּהִ"כ. שְׁחַל לְהִיֹּת בְּמוֹלָאֵי שַׁבַּת: גְּמִ' בְּשִׁנֵי בְּנֵי אֲדָם. כְּשִׁמְקַפְלִין אֲתוּן מִפְּשִׁטִין קְמִטְעִין וְנִלְאִין כְּמִתְּקַנִין: יִשְׁנִים. קִיפּוּלִין מִתְּקַנֵּן יוֹתֵר מִן הַחֲדָשִׁים שְׁחֲדָשִׁים קָשִׁין מֵאֲלִיָּהוּן וְאִין מִמֵּהֶרֶן לְקַמּוּט: כְּבוּעִין. קִיפּוּלִין מִתְּקַנֵּן: יֵשׁ לוֹ. אַחֲרִים לְהַחֲלִיף הַיּוֹם לֹא: כְּלִי לְבֹן שְׁלֵהוּ. רְבוּחָא נִקְטָה וְכֹל שְׁכָן כְּבוּעִים: יֵשׁ לוֹ לְהַחֲלִיף יַחֲלִיף. מִי שִׁיךְ לוֹ בְּגֵדִים לְבַד מֵאֲתוּן שְׁלֵכֵשׁ בְּחֹל יַחֲלִיפֵשׁ בְּשַׁבַּת: יִשְׁלַשְׁל בְּצַגְדִּין. כְּלִפִּי מִטָּה שִׁירָא אֲרוּכִים וְהוּא מִדַּת עֲשָׂרִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם וְאִינֵם לְרִיכִים לְסַלֵּק בְּגֵדֵיהֶם מִן הָאֲרָץ בְּשִׁבְלֵי מִלְּאֲכָה וְכּוּבֵד שַׁבַּת הוּא: מְכַדּוּתִי. שְׁמַכְבְּדִין בְּעֵלְיָהוּ: שְׁלֹא יֵהֵא הִיּוֹכֵךְ כּוּ' לְחַמֵּן מִפְּרַשׁ לְהוּ: מִמְטוֹא חֲפֵכֵךְ. כִּי הֵהוּא דְלִמְרִינֵן בְּעִירְבוּיָן (דָּף לַח): לֹא יִטְוִיל אֲדָם לְסוּף שְׁדָהוּ בְּשַׁבַּת לִידַע מַה הִיא לְרִיכָה [אַחֲרֵי הַשַּׁבַּת]: חֲפִלֵי שְׁמִים מוּתְרִים. כְּגוֹן פּוֹסְקִים דְּקָה וּמְשַׁדְּכִין עַל הַחֲיִטּוּקוֹת לִיֹּאֲרֵם [לְקַמֵּן קַג]: (כִּשׁ"י)

תוספות | כלל אמר ר"י. תימה היבא קאי אי אמילתיה קמייתא התם מתיר לגמרי והכא קתני אין חיבינן עליו משמע הא איסורא איכא כדדייק הש"ס לעיל וי"ל דה"ק כל קשר שאינו של קיימא אין חיבינן עליו הא של קיימא חיבינן עליו ואפי' עניבה לאפקי מדרבנן דאמרו עניבה לאו היינו קשירה א"נ אמאי דקתני ברישא אין חיבינן עליהם קאי רבי יהודה: התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי. וקמ"ל רב דלא גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא וכו' יהודה א"נ אפי' רבנן מודו דאפי' בחבל דעלמא לא שכיח שיהיה קשר של קיימא כשקושרו בפרה ובאבוס ולהכי לא גזור בחבל דגרדי: מקפלים כלים כו'. מכאן למדנו דאסור לקפל טליתות של ב"ה לפי שהם צורך מחר: אבל יש לו להחליף לא. וישנו ש.. לנו להחליף אסור ומסתפק ר"י אי קרי יש לו להחליף כשאין לו יפה כזה: (תוספות)

רש"י | מהני: קושרין דלי בפסיקיא חבל לא בחבל. כתבו בתוס' ללא מיירי בדליים שלנו שאינם הקבועים בכו, אלא בדליים הקבועים, חבל שלנו חפילו חבל דעלמא ללא דגריי אִינוּ קָשֵׁר שֶׁל קִימָא כִּיּוֹן דְּלִינּוּ עֲשׂוּי לְעוּמֵד שֶׁם זְמַן מְרֻבָּה. כֹּלל אֲמַר ר' יְהוּדָה כֹּל הַקֶּשֶׁר שֶׁאִינוּ שֶׁל קִימָא אִין חִיבִין עֲלָיו. אִיבָא לְמִידָק מִדְּקַמְנֵי אִין חִיבִין עֲלָיו מִשְׁמַע הֵא אִסּוּרָא אִיבָא, וְאֵם כֹּן הִיכִי קַתְנֵי ר"י מִחֻז דְּמִשְׁמַע לְכַתְּחִילָה, וְעוּד דֵּהֵא אִפִּילוּ רַבְנָן לֹא מִחִיבֵי בִּיה הַטָּהֵל אֲלָא מִיכֵר אֲסִרִי. וְיֵשׁ לּוֹמֵר דְּר"י לֹא אֲדַרְבֵּנָן קָאִי אֲלָא מִילְתָּא בְּחַפְזֵי נִפְשָׁה יֵהֵא, וְנִקְטָה אֵלֵי לִשְׁנָא לּוֹמֵר הֵא שֶׁל קִימָא חִיבִין וְאִפִּילוּ בְּעִנְיַתָּה וְכִלְאֲמַרְיִנָן בְּגִמְרָא לְדַרְי' עֲנִיבָה גּוּפָא קְשִׁירָה יֵהֵא, וְלֹאפּוּקֵי מִדְּר"מ אֵתִי דְלֹאֵר עֲנִיבָה לֹאֵר קְשִׁירָה יֵהֵא. גְּמִרָא: אֵם הִיוּ מִקְלָת עֲלִין שְׁלֹ מְגוּלָיו וְכו'. כִּךְ גְּרִים רִש"י ז"ל: וְהַגְּאוּנִים ז"ל אִינֵם גּוֹרְסִין אֲלָא אֵם הִיָּה מִקְלָת עֲלִין שְׁלֹ מְגוּלָה, וְכַכֵּי כַּתְּחִיבָה בְּאֲרוּכָה שְׁלֵהִי פְרָק בְּמַה טּוּמְוִין (לְעוֹל ג, ב) בְּפִיעֵתָא

דף קיג - ב

שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור הרהור מותר בשלמא כולוה לחיי אלא שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול מאי היא כי הא דאמר רב הונא אמר רב ואמרי ליה אמר ר' אבא אמר רב הונא היה מהלך בשבת ופגע באמת המים אם יכול להניח את רגלו ראשונה קודם שתעקר שניה מותר ואם לאו אסור מתקיף לה רבא היכי ליעביד ליקף קמפיש בהילוכא ליעבר זימנין דמיתווסן מאני מיא ואתי לידי שחיטה אלא בהא כיון דלא אפשר שפיר דמי אלא כדבעא מיניה ר' מר' ישמעאל בר' יוסי מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת א"ל וכי בחול מי הותרה שאני אומר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ומהדר ליה בקידושא דבי שמישי בעא מיניה ר' מר' ישמעאל בר' יוסי מהו לאכול אדמה בשבת א"ל וכי בחול מי הותרה שאני אומר אף בחול אסור מפני שהוא מלקה אמר ר' אמי כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל מבשר אבותיו וי"א כאילו אוכל שקצים ורמשים דכתיב [בראשית ז-ג]. ויחא את כל היקום וגו' אמר ריש לקיש למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו לשם א"ר יוחנן למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצטללו לשם [וי"א] כאילו אוכל] שקצים ורמשים והא דאי איתמחויי איתמחו אמרי כיון דמלקי גזרו ביה רבנן דהא ההוא גברא דאכל גרגישתא ואכל תחלי וקדחו ליה תחליה בלביה ומית [רות ג-ג] ורחצת וסכת ושמת שמלותיך א"ר אלעזר אלו בגדים של שבת [משלי ט-ט]. תן לחכם ויחכם עוד אמר רבי אלעזר זו רות המואביה ושמואל הרמתי רות דאילו נעמי קאמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך וירדת הגורן ואילו בדידה כתיב ותרד הגורן והדר ותעש ככל אשר צותה חמותה שמואל דאילו עלי קאמר ליה [שמואל א ג-ט]. שכב והיה אם יקרא אליך ואמרת דבר ה' כי שומע עבדך ואילו בדידי' כתיב ביה ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך ולא אמר דבר ה' [רות ב-ג]. ותלך ותבא ותלקט בשדה אמר רבי אלעזר שהלכה ובאת הלכה ובאת עד שמצאה בני אדם המהוגנין לילך עמהם [רות ב-ה]. ויאמר בועז ננערו על הקוצרים למי הנערה הזאת וכי דרכו של בועז לשאל בנערה אמר ר' אלעזר דבר חכמה ראה בה שני שבלין לקטה שלשה שבלין אינה לקטה במתניתא תנא דבר צניעות ראה בה עומדות מעומד נופלות מיושב [רות ב-ח]. וכה תדביקן עם נערוי וכי דרכו של בועז לדבק עם הנשים א"ר אלעזר כיון דחזא [רות א-ד]. ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה אמר שרי לאידבוקי בה [רות ב-ד]. ויאמר לה בועז לעת האוכל גשי הלום א"ר אלעזר רמו רמו לה עתידה מלכות בית דוד לצאת ממך דכתיב ביה הלום שנאמר [שמואל ב ז-ח]. ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי אדני ה' ומי ביתי כי הביאתני עד הלום [רות ב-ד]. וטבלת פתך בחומץ א"ר אלעזר מכאן שהחומץ יפה לשרב ר' שמואל בר נחמני אמר רמו רמו לה עתיד בן לצאת ממך שמעשיו קשין כחומץ ומנו מנשה [רות ב-ד]. ותשב מצד הקוצרים א"ר אלעזר מצד הקוצרים ולא בתוך הקוצרים רמו רמו לה עתידה מלכות בית דוד שתחלק [רות ב-ד]. ויעבט לה קלי ותאכל אמר רבי אלעזר ותאכל בימי דוד ותשבע בימי שלמה ותותר בימי חזקיה ואיכא דאמרי ותאכל בימי דוד ובימי שלמה ותשבע בימי חזקיה ותותר בימי רבי דאמר מר אהוריריה דרבי הוה עתירי משבור מלכא במתניתא תנא ותאכל בעולם הזה ותשבע לימות המשיח ותותר לעתיד לבא: [ישעיה יטו]. ותחת כבודו יקד יקוד כבודו אש א"ר יוחנן ותחת כבודו ולא כבודו ממש ר' יוחנן לטעמיה דר' יוחנן קרי למאניה מכבדותי ר"א אומר ותחת כבודו תחת כבודו ממש ר' שמואל בר נחמני אמר תחת כבודו כשריפת בני אהרן. מה הלך שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים א"ר אחא בר אבא אמר רבי יוחנן

רש"י | שֶׁלֹא יֵהֵא דְבוּרְךְ שֶׁל שַׁבַּת כְּדְבוּרְךְ שֶׁל חוּל. כְּגוֹן מִקָּה וּמִמְכֵר וְהַשְׁבּוּעוֹת: הַהֲרוּךְ מוֹתֵר. לְהַרְהֵר בְּכֹךְ וְכִי יִלְאוּת אִנִּי כִּירִךְ לְהוֹיָא עַל שֶׁ זֶה: אֵם יִכּוֹל לְהִנָּח רַגְלוֹ רִאשׁוֹנָה. שְׁעַקֵר מִלֵּד זֶה: קוּדֵם שְׁתַּעֲקֵר שֵׁנִיה. שְׁאִין רַחֲבֵה יוֹתֵר מְכִיל פְּסִיעָה וְגַבְלוֹ אַחַת לֵלֵד זֶה וְשֵׁנִיה לֵלֵד זֶה: מוֹתֵר. אִף לְדַלְג וּלְעַקּוֹר אֵת זֶה קוּדֵם שְׁנֵה רִאשׁוֹנָה: אֲסוּר. לְקַפְּזֵי: לִיקָף. לְמִקּוּס שְׁהֵאֲמָה כֹּלָה שֶׁם: לִיעֲבֵר. שְׂאִיִם רַגְלוֹ בְּמִים: זִמְנִין דְּמִיתוּסוּן מֵאֲנִיָּה. יִשּׁוּרוּ בְּמִים: שְׁפִיר דְּמִי. לְדַלְג: מַהוּ לְפִסּוּעַ פְּסִיעָה

גסה. מי עבר משום מעשה לרכיך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה ציטנית אמה: קידושא דבי שמשי. השותה מיון של קידוש בליגי שבתות: מהו לאכול אדמה. ארז"ל (חומר, טין) בלע"ז מי גזרו בה משום שחיקה סמנים כשאר רפואה או לא: שהיא מלקה. מביא לידו חולי: מבשר אבותיו. שמתו גם בגולה: שקאים ורמשים הא ודאי אתמחיו אתמחו ולא נעשו עפר: אלף כיון דמלקי. גזרו בה משום אובל שקאים ורמשים: קדחו ליה החלל. נקלטו השחלים באלמה וגדלו בעמיו ונגע כלבו ומה: שמתחיד. וכי ערומה היתה אלף שמתות מיוחדות והיינו דשנת: ותרד הגורן והרד ותעש. גם ככה ולכמה שמתות נאות שלא יפגשו בה כשהיא מקושטת ויאמרו זונה היא: שמואל. שהיתה שכנה קוראה לו מתוך ההיכל ולא היה יודע מי קורא לו וכתיב ההם ויבן עלי כי ה' קורא לנער ויאמר לו כך שכב והיה אם יקרא אליו ואמרת דבר ה' כי שומע עבדך והוא לא רצה להזכיר השם שמה אין זו שכונה: בני אלם המהוגנין. שנקוראים ליכך עמהם: לישאל בנערה. כל נערות שרואה היה דרכו לישאל מי הן א"כ מסתכל בהן היה: שני שכלין לקטה. כשהיא רואה שני שכלין שנפלו מן הקוראים לוקטתן אכל שלש שוככות יחד אין לוקטתן דהכי היא מתניחין (פאה פ"ו משנה ה) שני שכלים לקט ג' אינו לקט: עומדות. שכלים עומדות ששכה בועז לוקטת מעומד דשכחה קמה גמי הוי שכהה: נופלות. אותן שנשרו מן הקוראים לוקטת מיושב ואינה שכה ליעבן משום לניעות: רמז רמז לה. רוח הקדש נזרקה בו: מלך הקוראים. כל הקוראים הפסיקו בינו לבינה ולא הוסיפה בתוכם או אללו רוח הקדש נזרקה בו ולרמזו שמתכות בית דוד היואלת משניהם עתידה ליהלל דלילו יצפה בתוכם לא היה זה רמז הפסקה בין שניהם: ותאכל ותשבע. לשון עושר הוא דוד שלמה וחזקיה כתיב בהן עושר שהיו מביאים להן כל מלכי ארץ מנחה: אהורייה. ממונה על הסוסים ופרדות שבו: ותחת כבודו. אידי דליירי בקרא בפלוגתא דרבי יוחנן ור"א ורבי שמואל בר נחמני נקטיה להאי הכא: ה"ג רבי יוחנן אומר תחת כבודו ולא כבודו ממש רבי יוחנן לטעמיה דר"א קרי למאניה מכבדתי ר"א תחת כבודו ממש ר' שמואל בר נחמני אומר תחת כבודו כשריפת בני אהרן כו' והיו פירושא בין לרבי יוחנן בין לר"א גופו נשקר אלף רבי יוחנן משמע ליה תחת כבודו כמו תחת רגליו לשון תחתית וכבודו היינו בגדיו וה"ק תחת בגדיהם של חייבותיו של סנחריב יקד יקוד ולא בגדיהם נשקרו ור"א משמע ליה תחת לשון חליפין כמו ישלם תחת השור (שמות כה) משום דר"א לא קרי למאניה מכבדתי לכך ע"כ כבודו היינו גופו וה"ק כבודו ממש ישקר ותחתיו היא אפר ושריפת כיקוד אש ורבי שמואל משמע ליה תחת כו' יוחנן וכבודו כו"א הלכך קרא כו' יוחנן מילדק ותחת כבודו נשקר ולא כבודו ממש והאי כבודו גופו הוא והלכך כשריפת בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים כדלמרינו בסנהדרין ב"ל מיתות (ד' נב): (רש"י)

תוספות שלא יחא דבורך של שבת כדבורך של חול. פי' בקונטרס כגון מקח וממכר ואין נראה לר"ת דהא כבר נפקא ממצוא חפצך אלא אומר ר"ת כדאמר בויקרא רבה (פ' לד) ר"ש בן יוחי הוה ליה אימא סבתא דהות מישתעיא סיגיא אמר לה אימא שבתא הוא שתקה משמע שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול ובירושל' אמרי' בטורח התיירו בשאלת שלום בשבת: (תוספות)

רשב"א שלא יחא דבורך של שבת כדבורך של חול. פירש רש"י ז"ל: כגון מקח וממכר והשכונות. והקשו עליו דהיינו ממטא חפצך. אבל בירושלמי (דפרקין ה"ג) אמרינו שאפילו דבור בעלמא לרבותו בו כדכר שהוא מרבה לדבר בחול אסור, דגרסינן התם: אמר ר' חנינא בדוחק התיירו שאלת שלום בשבת, אמר ר"ש בר אבא ר"ש בן יוחי כד הוי מהמיה למהמיה משתעיא סניין הוה אמר לה אימא שבתא היא, הני אסור לשאלו לרבותו בשבת, ר' זעירא שאל לר' חייא בר אבא מהו למימר רוענו וזנו פרנסנו, אל"ל טופס ברכה כך הוא. (רשב"א)

דף קיד א

מניין לשוני בגדים מן התורה שנא' **[ויקרא וד]** ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ותנא דבי רבי ישמעאל לימדך תורה דרך ארץ בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גנאי הוא ת"ח שיצא במנעלים המטולאים לשוק והא רבי אחא בר חנינא נפיק אמר רבי אחא בריה דרב נחמן בטלאי על גב טלאי ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רב על בגדו חייב מיתה שנאמר **[משלי ח-לו]** כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי רבינא אמר רבד איתמר ולא פליגי הא בגלימא הא בלבושא ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מאי דכתיב **[ישעיה כג-א]** כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף ערום בבגדים בלואים ויחף במנעלים המטולאים תנן התם רבב על המרדע חוצץ רש"ג אומר עד כאיסר האיטלקי ועל הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני צדדין חוצץ רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל אף מצד אחד חוצץ בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מר' חנינא מרדעת מצד אחד או משני צדדין אמר ליה זו לא שמעתי כיצא בה שמעתי דתנן רבי יוסי אומר של בנאין מצד אחד ושל בור משני צדדין ולא תהא מרדעת חשובה מבגדו של עם הארץ מאי בנאין אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטיבעות העין זה המקפיד על חלוקו להופכו ואמר רבי יוחנן איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הציבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואמר ואפי' במסכת כלה ואמר רבי יוחנן איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים והנ"מ למיטרח בריפתיה ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה למנוייה פרנס על הציבור אי בחדא מסכתא באתריה אי בכוליה תנויה בריש מתיבתא ר' שמעון ב"ל אמר אלו כלים האולירין הבאין ממדינת הים למימרא דחיורי ניינהו והאמר להו רבי ינאי לבניו בני אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים לבנים שמה לא אזכה ואהיה כחתן בין אבלים שחורים שמה אזכה ואהיה כאבל בין חתנים אלא בכלים האולירין הבאין ממדינת הים אלמא סומקי ניינהו לא קשיא הא בגלימא הא בלבושי: ר' ישמעאל אומר מקפלין כו': ת"ר **[במדבר כח-ג]** עולת שבת בשבת לימד על חלבי שבת שקריבין ביום הכיפורים יכול אף של יוה"כ בשבת ת"ל בשבת דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר עולת שבת בשבת לימד על חלבי שבת שקריבין ביום"ט יכול אף ביוה"כ ת"ל בשבתו כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל נדרים ונדבות קריבין ביו"ט וכי איצטריך קרא ליוה"כ לדברי ר"ע נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט וכי איצטריך קרא למישרא ביו"ט אמר ר' זירא

רש"י מניין לשוני בגדים. שהוא דרך כבוד לפני המקום: ולכך בגדים אחרים. והוא"ל את השן הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים כשעת הולאת השן שאינה עבודה חשובה כדי שלא ימאסו בגדיו החשובים שעובד בהן עבודה חכילה ושחיה כגון קיטור וניסוך: ותנא דבי ר' ישמעאל. כדכשא דהאי קרא: בגדים שבישל בהם קדירה לרבו. דומיא דהולאת השן: אל ימזוג בהם כוס לרבו. לפיכך הוזקק ללבוש בגדים פחותים: רבב. שזמן והלבו: חייב מיתה. שצריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו: משניאי. שממאסין עצמן בעיני הנכריות והבכיות אומרים אוי להם ללומדי התורה שהם ממאוסים ומגונים נמא"ל זה משניאי את התורה: רבד איתמר. רבב זרע לשון מרדעים רבדתי ערשי (משלי ז) ריפדתו וקושטתו בשמים מינים המכניסים תאוה וחזק לוי: בגלימא. שהוא עליון אפי' רבב: כלבוש. שהוא תחתון רבד אין רבב לא: על המרדעת. של חמור: חוצץ. כל דבר חוצץ לענין טבילה דקפיד עליה וכל חליצה שמקפיד עליו חולצתה: תנן התם. במסכת מקוואות וקטט לה משום דבעי למימר של בנאים כו' לומר שצריך תלמיד חכם מקפיד על לבושו: משני צדדין. לר' ישמעאל דלמרא בבגד מאד אחד או מצד צדדין. לר' ישמעאל דלמרא בבגד מאד אחד

מכרעת מאי אמר בה: ר' יוסי אומר שכל בנאים. פליג אר"י יהודה ואמר לר' ישמעאל כגד של בנאים דהיינו הלמדי חכמים שמקפידין על לבושהו מלד אחד ושל בור מב' לדין: שמחזירי ל' אבדה בטביעת עין. כיון שאמר אני מכירה אע"פ שאינו טהור בה סימן כלאמר באלו מציאות (ב"מ כג): המקפיד על הלכותו להופכו. לובאן כשהוא הפוך מקפיד עליו והופכו שמקפיד עליו שלל יראו התפירות המגונות ואימתי החלוק: בכל מקום. בכל הש"ס ואפי' במסכת כלה ללא כגונו בה אינשי וזה נתן ל' וגרסה מסכת כלה כביחיה היא כלה בכל ברכה אסורה לבעלה כנדה: ת"ח שני עיניו מלווין לעשות מלאכתו. כלאמר בפרק ז' דיומא (דף עב): כתוב א' אומר ועשית לך ארון עץ וכתוב אחד אומר ועשן ארון עליו שטים וגו': למיטרה כריפתי. דבר שאינו יכול לטרוח בו וחיי תלוין בו: אם יודע להשיב במסכת שהיא עוסק בה ממנוס אותו פרנס בלהיה: ואם כפוליה תויה. דקאי בה מסכת ומהדר במסכת אחריתי: אלו כלים האולייירין. הא דתנן בנאון מלד אחד היינו כלים של אולייירין בלגים שיש להם אלגטיאות השוכות להתעטף בהם בני אדם השוכים בלאהס מן המרחץ ומקפידים על טיטוף מעט ובנאים לשון בי בני (לעיל דף גג): למימרא דחזירי נינהו. מדמקפידין על רבב שעליהם לזיווי סומקי לא מייגטו בטיוף פורתא: שמה לא אזהר. ואשב בין אותן שגזונו בנייהם שדומין לשולי קדירה: גלוימי. סומקי: חלבי שבת. כיון ארבי תמיד של בין הערבים קריבים במואלא שבת והוא יום הכפורים: עולת שבת בשבתו. משמע למידרש בלא וי"ו ומשמע דעולת שבת קריבה בשבת אחרת לימור על חלבי שבת כו': ויכול שלף ק"ב שבת ת"ל בשבתו. וי"ו מיעוטו הוא בשבתו ולא בשבת אחרת: שקריבים בי"ט. שחל להיות במואלא שבת: נדרים ונדבות. פלוגתא היא במסכת ביצה (דף יט. ו) ור' ישמעאל סבירא ליה כמאן דלמר קריבין הלכך כיון לנדריס ונדבות שיכול להמתין ולשחטן בחול ולהקריבן נשחטים ונקריבין ביום טוב קל וחומר בחלבי שבת ששחטו כדרכן בזמן וניתוחו הלכך לא איטריך קרא עולת שבת בשבתו ללא ליום הכפורים: (רש"י)

תוספות ואפילו במסכת כלה. פי' בקונט' דלא רגילי בה אינשי והוא נתן בלבו לגורסה ובקדושין פי' לגריעותא בפרק האיש מקדש (דף ממ): גבי ע"מ שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון בן זומא אלא כל ששואלין אותו דבר הלכה ואפי' במסכת. כלה ופי' בקונטרס אפי' במס' כלה שהיא קלה ונראה דהכא משמע (ואומר) דנקט ליה משום חשיבות שיודע אפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי ראי למנותו פרנס אבל התם קתני דבר אחד מתלמודו משמע אפי' לא למד אלא מסכת כלה ואמר הימנה דבר אחד הרי זה חכם ומיהו בפירוש רש"י דקידושין וכן בפי' רבינו חננאל אין כתוב בהן דבר אחד מתלמודו ורבינו יצחק מפרש דהאי מסכת כלה היינו דרשות הסודות מהלכות ההג כדאמרינן בלא יחפור (ב"ב כב). רב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה וקאמר אייהו ת"ח שראוי למנותו על הציבור באתריה כדאמר בסמוך במסכת' באתריה כיון שיודע להשיב בכל מקום שישאלוהו באותה מסכת אפי' במס' כלה שרגילין בה ראוי למנותו בעירי אבל בצרי מהכי אין ראוי למנותו והא דהוצרך לחזור ולהשמיענו בסמוך אי במסכת' באתריה אע"ג דכבר השמיענו כאן לפי שרצה לחלק בין מסכת לכוליה הש"ס והשתא הוי דהכא כי הוא דקידושין (דף ממ): הא בלבושא הא בגלימא. הא דר' ינאי בגלימא כדמשמע בפ' כל היד (נדה דף ב). גבי שחור כחרת ור' יוחנן אמר אלו כלים האולייירין הבאין ממדינת הים למימרא דאוכמי נינהו והאמר ר' ינאי כו' לא קשיא הא בגלימא הא בפתורי דר' ינאי בגלימא דהיא סומקי דשחורים לא הוו כדמסיק הכא אבל פתורי הוו אוכמי ולבושא חזירי: חלבי שבת קריבין ביוה"כ. אומר ר"י דכל היכא דקתני תרי שבי דהו בהדי הדדי תריא כאחרים דאמרי אין בין עזרת לעזרת אלא ד' ימים בלבד והכי מפרש הש"ס בפ' בתרא

בתרא דסוכה דף נד:

דף קיד - ב

כי הוינא בבבל הוה אמרי הא דתניא יוה"כ שחל להיות ע"ש לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין דברי הכל היא כי שליקנא להתם אשכחיתיה ליהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דיתבי וקאמר ר' עקיבא היא דאי רבי ישמעאל כיון דאמר חלבי שבת קריבין ביום הכיפורים ליתקע כי היכי דליהוי ידעי דחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים ואמינא ליה אנה כהנים זריזין הן אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי מי אמרין כהנים זריזין הן והתנן שלש להבטייל את העם ממלאכה שלש להבדיל בין קודש לחול כדאמר אביי לשאר עמא דבירושלים הכא נמי לשאר עמא דבירושלים וליתקע כי היכי דלידעי דשרי בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר ורב שישא בריה דרב אידי אמר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ושבות קרובה התירו והתנן יום טוב שחל להיות ערב שבת תוקעין ולא מבדילין ומצאי שבת מבדילין ולא תוקעין ואמאי ליתקע כי היכי דלידעי דשרי בשחיטה לאלתר אלא מחזורתא כדרב יוסף אמר רבי זירא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא יוה"כ שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק אמר רב מנא תנא מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק ת"ל [שמות טז-כג]. שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתוב [שמות כג-י] לא תעשה כל מלאכה אלא לאו אקניבת ירק ש"מ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יוה"כ שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק מיתבי מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק ת"ל שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתוב לא תעשה כל מלאכה אלא לאו בקניבת ירק לא לעולם למלאכה ולעבור עליה בעשה ול' תניא כוותיה דרבי יוחנן יוה"כ שחל להיות בשבת

רש"י כי הוינא בבבל. כשלאמתי תורה בבבל קודם שעלוהי לא"י: לא היו תוקעין. שש תקיעות שחוקעין בע"ש להבטייל ולהבדיל משום דיוה"כ קודם כשבת ואסור בכל מלאכה: וצמו"ט. אם חל בו יוה"כ: לא היו מבדילין. בתפלה המבדיל בין קדש לקדש כמו שמבדילין בי"ט שחל להיות במוצ"ש: דברי הכל היא. לא הוה מסיקנא אדעתא דהויא בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא דמתניתין: רבי עקיבא היא. דהשיב ליה יוה"כ שבת הלכך לא בעי למתקע להבדיל בין זה לזה להיכרח דלא תקעין אלא בין יום קל ליום חמור וכי היכי דבשבת לא תקעו להבדיל כהנים מלהקריב חלבי שבת ביוה"כ נמי לא תקעין להבדיל מלהקריב חלבי יוה"כ בשבת: דאי ר' ישמעאל. כיון דקיל ליה יוה"כ משבת ליתקע להבטייל מהקריב חלבי יוה"כ בשבת ובתקיעה זו יבינו שהוא יום הקל ולכפיתו יוה"כ צמוצאי שבת ולא יתקעו ידעו שמוחר להקריב בו חלבי שבת: זריזים הם. בקיאים הן בכל ואין לריכין סימן לכתיב בהן יודו משפטין ליעקב (דברים לג): והתנן. במסכת סוכה: ג' להבטייל בו'. ומני להו בתקיעות שבמקדש אין פוחתין מן"א תקיעות במקדש וקס"ד מדתקעו' להו במקדש להיכרח דהנהי' תקעי להו: כלאמר אביי. בסדר יומא פפרק ג' גבי נכנסת שעשה הילני המלכה על פתחו של היכל בשעה שהתחמה זרחת יציאות יציאות הימנה והכל יודעים שזמן ק"ש הגיע ומותבין ורמינהו הקורא ק"ש עם אנשי משמר לא יא' אלמלא לאו בזמנא קריין ואמר אביי הא סימן דנכרשת לשאר עמא שיקראו ק"ש בעונתה וליתקע. בין לר"ע בין לרבי ישמעאל לאודעי דקל הוא משבת דיוה"כ שרי בקניבת ירק תלוש לנתח העליון מן הקלחין כדי להשוותם שיהו מוכנים לחתכן ולפרמן דלמרין לתמן דשרי משום דהוי עיניו שרואה ומזמן ואינו אוכל: קניבה. כי היא דכלל גדול (לעיל עג): האי מאן דקניב סילקא אלא דתאם במחורב והכא בתלוש: לפי שאין דוחין שבות להתייר. תקיעת אופר שבות הוא וקאמרתי לדידהיה לאודעי היתר בקניבת ירק אין דוחין שבות להתייר אלא להסור כגון יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין להבטייל ולהבדיל: ורב שבת בריה דרב אידי אמר לעולם דוחין שבות להתייר. אי הוא מייבעי' הן היתרה האודע' אבל השתא דלא מייבעי' הן קניבת ירק ביוה"כ שחל להיות בע"ש שהרי בשבת לא יבשלום ולא תהא תקיעה זו אלא להודיענו היתר בשנה אחרת שחולק יוה"כ שחל להיות שבת לא היתרה: כגומר דחייב שבות היתרו לאורך דבר קרוב ולא לאורך דבר רחוק: תוקעין. להבטייל את העם ממלאכה המותרת ביו"ט כגון אוכל נפש ולהבדיל בין הקודש ובין החול: ולא מבדילין. בתפלה ועל הכוס דלא תתנו לומר הבדלה אלא ביציאת קודש ובכניסת חול ולא בכניסת קדש וביציאת

חול' דהתם שייך לקדושי יומא וקדוש יום שמקדשין על היין הוי היכירא ליה: מולאי שבת. ואם חל יו"ט במוולאי שבת מבדילין בתפלה ועל הכוס המבדיל בין קודש לקודש מפני שהקודש חמור ואלא נכנסת קל: ולא תוקעין. מבעוד יום להבטיח ולהבדיל דהא הוולאי חמור והיום לא נעשו שום מלאכה: ואמאי. אי ס"ד דוחין שבות להחיר ללודך דבר קרוב יתקע משתקפה לידע דשכיטא לאלתר: אסור בקניבת ירק. ולא מבעי בשבת דעלמא לאסור מאסו שבות דקטורה משבת לחול ללא אפילו האידנא דיש כלן עיניו דהא בשאר יוה"כ ששאר שבות אסור זה מותר השתא דחל בשבת לא שרו רבנן: אמר רב מנא תנא כו': ת"ל. בשבת בראשית שבתו שבת הקש ושבתו משמע שבות: וגמאי. בחיה קניבה אסור לן קרא: חילומא במלאכה. כגון מחובר: הא כתיב לא תעשה כל מלאכה. והא חו למה לוי: אלא לאו לקניבת ירק. בעלמא בתלוא דמימי ללא מלאכה קאי עליה בעשה דשבתו שבות וכיון דמלאכותא אסור בכל שבתות השנה הכא לא שרינן ליה משום עגמת נפש למידי אסור דלורייתא ובשאר יוה"כ שרי לעגמת נפש ואע"ג דכתיב ביה נמי שבתו שבות לאו ממלאכה הוא אלא מכל דבר המעכב מלהתענות מדממכין לו עניניהם הכי דרשין לה בפרק בתרא דיומא (ק"ד ע"ג). לכהיה וסיכה ודומין להם: (ר"פ י')

תוספות ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים. הך תקיעה בע"ש קאמר כדפירש בקונטרס אבל יוה"כ שחל באחד בשבת לא תקעי במוצאי שבת להודיע שיה"כ הוא קל דאדרבה מתוך התקיעה יהא נראה שהוא חמור דכל תקיעות שתוקעין בע"ש או ע"ט תוקעין בכניסת חמור ולהכי אמר בסמוך י"ט שחל במוצ"ש מבדילין ולא תוקעין ולא תקעי להודיע דחלבי שבת קריבין ב"ט ומיהו התם דבר ידוע הוא ש"ט קיל הוא משבת והא דפריך עלה בסמוך ואמאי ליתקע כי היכי דלידעו דשירי שחיסה אלתר אותה תקיעה אינה אלא להודיע שהוא אלא להודיע שיהא אלא להודיע ש"ט קל הוא משבת והא דלא קאמר הכא ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי יוה"כ אין קריבין בשבת דהא כי לא תקעי נמי מחמת שבת ויוה"כ שוין אין קריבין של זה בזה אם כן התקיעה אינה מוכחת שלא יהיו קריבין של יוה"כ בשבת והא נמי לא בעי למיפדך ולבידיל במוצאי שבת דלידעו דחלבי שבת קריבין ביוה"כ דהא אפי' מבדיל בבית הכנסת ברבים אין פרסום בהבדלה כמו בתקיעה: וליתקע כי היכי דלידעו דשירי בקניבת ירק. ה"ה דהוה מצי למיפדך אליבא דר' ישמעאל ליתקע כי היכי דלידעו שמציעין את המטות מיוה"כ לשבת אלא ניחא ליה למיפדך לכו"ע: אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להחיר. לעיל כי פריך ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין כו' לא הוה מצי לשנויי הכי דאין זו התרה מה שמתירין להקריבם אלא חומרא הוא שיקטרו האימורים ולא יבאו לדידי נותר ויש חומרא בדבר שחייבין להקטירם: אלא לקניבת ירק. נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא דאי מדאורייתא ביוה"כ נמי ליתסר והא דאמר בפרק כל גדול (לעיל ע'): האי מאן דקניב סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי בתלוש כדפירש בקונטרס ולא דמי לאה דאמר בפרק כל גדול האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות: לעולם למלאכה. וקניבת ירק דבריייתא היינו שעושים דק דק דהוי איסור דאורייתא דמי ליתקע כי היכי דלידעו דשירי בשחיסה. לא להודיע ד"ט קיל אלא להודיע שהוא לילה וכן אומר ר"י מה שתוקעים במוצאי יוה"כ אינו אלא להודיע שהוא לילה ואיכילו את בניהם שהתענו וגם להכין סודות מוצאי יוה"כ שהיא ענין י"ט כמו שידע הפייטן אחר גמר מיצוי אכול בדצוי ורצוי ולא כמחזורים שכתוב בהן שהתקיעה זכר ליובל כי למה תוקעין בכל שנה ושנה וכי היה יובל בכל שנה ושנה: (תוספות)

רש"י וליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים. כלומר: ליתקע כשחל יום הכפורים בערב שבת, דהא מקילתא לחמירתא התקעין כי היכי דלעטבו ולא לקריבין חלבי יום הכפורים בשבת, ומינה ידעי דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים, דיום הכפורים קיל משבת. ואם תאמר אמאי לא אמר כי היכי דלידעו דחין חלבי יום הכפורים קריבין בשבת. יא לומר דאי משום הא לא הוה לריבוי למיתקע, דכי לא תקעו נמי אמרינן משום שנייה שוין הוא ואין של זה קרב בזה. ואם תאמר לימא וליבדיל כלומר כשחל במוצאי שבת כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים, והא עדיפא טפי דהוה קרוב. ויש לומר [דבזה] ליבא פכוסו לרבים דכל חד חד ומדיל בתוך ביהו וליבא פכוסו, מה שאין כן בתקיעה. ותדע לך, מלאמרינן לקמן וצבות קרובה התירו, והתנן יום טוב שחל להיות במוולאי שבת מבדילין ולא תוקעין, ואמאי ליתקע כי היכי דלידעו דשכיטא לאלתר, ואם איתא אמאי והא מבדילין, אלא שמע מינה לויכא הוכחה אלא בתקיעה. ואם תאמר היכי קאמר הכא ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים, כלומר לשנה אי מיקלע במוולאי שבת, והא שבות רחוקה היא וצבות רחוקה לא התירו. ואפשר היה לומר להכא כדיו תוקעין, דמקילתא לחמירתא תוקעין, וממילא ידעי דכי מיקלע במוולאי שבת חלבי שבת קריבין כו. ואם תאמר לימא אין דוחין שבות להחיר, כמו שאמרו לקמן בסמוך. גם בזה יש לומר כמו שהרנו דמקילתא לחמירתא תוקעין, ויש עוד להרץ ללא רמי אנפשיה הכין, אלא מפי משנינן לקמן אין דוחין שבות להחיר. וצבות קרובה התירו והתנן יום טוב שחל להיות במוולאי שבת מבדילין ולא תוקעין, ואמאי ליתקע כי היכי דלידעו דשכיטא לאלתר. פירוש: ולאו למימרא דשאר מולאי שבת תוקעין להחיר את העם במלאכה, דהא קתני רישא (חולין כו, ב) כל מקום שיש הבדלה אין תקיעה, ובברייתא דפרק צמה מדלקין (לה, ב) לא תני אלא תקיעה דערב שבת, ואם איתא לא לישתמיט תנא דליתני בשום זכותא תקיעה דמוולאי שבת. אלא הכא משום דכאוי לתקוע כי היכי דלידעו דשכיטא כדו שיתעסקו בשמחה יום טוב, אבל במלאכה חול מלי איכפת לן אי עבדי לאלתר אי לא עבדי דנתקע כי היכי דלידעו דשכיטא במלאכה. אבל הרמב"ם ז"ל (פ"ה, ה"ב) למד מכלן שתוקעין בכל מולאי שבת להחיר במלאכה, ואינו מחזור כדלמנן. יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק. פירש רש"י ז"ל: להסיר העליון הרעים. ואינו מחזור, דאם כן היינו בורר. ובוט' נראה שפירשו לחתוך הירק. ולא דקדקו, דאם כן הוה ליה טוחן. אבל בירושלמי (פירקין הלכה ג') פירש דהתא ירק, שכן אמרו שם ויבדיל שם הוא מותר להדיח כבשין ושלקין, וכן שנו בתוספתא (פ"ג, ה"ח) ופירוש עגמת נפש שששקו לעגמת נפש, וההירד עכשיו לקבד כדי שלא יטרך לערב לתוך הא הכל וירעב ויהיה נפשו עגומה, ורש"י ז"ל לא פירש כן, וזה נכון. ומה שהתירו מן המנחה ולמעלה, יש מפרשים משום דקודש לכן נראה כמתקן ללודך היום, אבל מן המנחה ולמעלה דרכן של בני אדם לתקן מאכלן ללודך הערב. ויש מפרשים דקודש המנחה נפשו מתאווה לאטול וחוששין דלמא אחי למיכיל, אבל מן המנחה ולמעלה דומה כמי שיש לו פת בסלו ואינו מתאווה לאטול ולא חיישין דלמא אחי למיכיל.

הכין ערך פסק ואלו הקשים (רש"י)

דף קטו

מותר בקניבת ירק (ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יום כיפורים שחל להיות בחול) מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש דבי רב יהודה מקנבי כרבא דבי רבה גרדי קארי כיון דחזא דהו קא מחרפי אמר להו אתא איגרתא ממערבא משמיה דר' יוחנן דאסיר:

רש"י מותר בקניבת ירק. דשבות לאו איסורא דלורייתא הוא אלא דרבנן והכא משום עגמת נפש שמתקן ואינו לוכד והרי קרוב לעינו שרי ודוקא מן המנחה ולמעלה שהוה שוף ומנפה לעת אכילה ואיכא עגמת נפש טפי: כיון דחזי דהוי קא מחרפי. מקדימין לפני המנחה דהשתא לאו עגמת נפש הוא: אמר להו. לאינשי בתייה: אחא איגרתא ממערבא כו'. כי היכי דלכבול מנייה: (רש"י)

דפליג במתנין בפ"ק דמגילה (דף ח:): דאף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית ופירש הרב פור"ת דהיינו טעמא כיון דלא ניתנו ליכתב אסור לקרות בהן משום דדברים שכתב אסור לאומרו בעל פה וקשה דאין זה אי אתה רשאי לאומרו בעל פה כיון שאינו אומרו בלשון הקדש אלא באותו לשון כשהו כתובין דהא שרי למימר בעל פה תרגום דמתרגם רב יוסף: עילמית יונית. אומר ר"י דאתיא כרבי יהודה דאסור שאר ספרים לכתוב יונית ולא התיר אלא בס"ת בלבד אבל רבנן שרו אף בשאר ספרים כדאמר בפ"ק דמגילה (דף מ:). ובדיו ספר איוב תרגום. משמע שבימי התנאים כבר נעשה תרגום כתובים וכן תניא במגילה (דף כא:): במגילה ובהלל אפילו עשרה קורין. ועשרה מתרגמין מה שאין כן בתורה אע"פ שיונת לא עשאו מ"מ שוב נעשה בימי התנאים ודלא כאומרים דתרגום של כתובים רב יוסף עשאו: (תוספות)

דף קטו - ב

אילמא תנא קמא דרבי יוסי ודילמא בהא קמיפליג מר סבר ניתנו לקרות בהן ור סבר לא ניתנו לקרות בהן אלא רבי יוסי ותנא דגיפסית ת"ר הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן אותיות של שם ומעניינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפים במקומן [הן ואזכרותיהן] מכאן אמרו כותבי ברכות כשרופי תורה מעשה באחד שהיה כותב באיזן באו והודיעו את רבי ישמעאל והלך רבי ישמעאל לבדוקו כשהיה עולה בסולם הרגיש בו נטל טמוס של ברכות ושקעו בספל של מים ובלשון הזה אמר לו רבי ישמעאל גדול עונש האחרון מן הראשון בעא מיניה ריש גלותא מרבה בר רב הונא היו כתובין בסם ובסיקרא בקומוס ובקנקנתום בלשון הקדש מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין תיבעי למ"ד אין מצילין תיבעי למ"ד אין מצילין הני מילי היכא דכתיבי תרגום ובכל לשון אבל הכא דכתיבי בלשון הקדש מצילין או דילמא אפי' למ"ד מצילין ה"מ היכא דכתיבי בדיו דמיקיים אבל הכא כיון דלא מיקיים לא א"ל אין מצילין והא רב המנונא תנא מצילין א"ל אי תניא תניא מאי תניא אמר רב אשי כדתניא אין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו בעא מיניה רב הונא בר חלוב מרב נחמן ס"ת שאין בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין אותה מפני הדליקה או אין מצילין א"ל ותיבעי לך פרשת ויהי בנסוע הארון גופה היכא דחסר פרשת ויהי בנסוע לא קמיבעיא לי דכיון דאית ביה הזכרות אע"ג דלית ביה שמונים וחמש אותיות מצילין כי קא מיבעיא לי ס"ת שאין בו ללקט מאי א"ל אין מצילין איתנייה תרגום שכתבו מקרא ומקרא שכתבו תרגום וכתב עברית מצילין מפני הדליקה ואצ"ל תרגום שבעזרא ושבעניאל ושבתורה תרגום שבתורה מאי ניהו [בראשית לא-מז] יגר שהודתא ואף על גב דלית בה שמונים וחמש אותיות כי תניא ההיא להשלים איבעיא להו הני שמונים וחמש אותיות מכוונסות או מפורזות רב הונא אמר מכוונסות רב חסדא אמר אפילו מפורזות מיתבי ס"ת שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין תיובתא דרב הונא תרגמה רב חסדא אליבא דרב הונא בתיבות ת"ר [במדבר י-לה] ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניו מלמעלה ולמטה לומר

רש"י אילמא ת"ק. כרב הסדר ור' יוסי כרב הונא: דילמא. טעמא דת"ק משום דקסבר ניתנו לקרות בהן והי' דר' יוסי קאי כרב הונא מיהו כרב הסדר לא קאי ולא חד דהא רב הסדר אפי' למ"ד לא ניתנו קאמר מצילין: הברכות. מטבע ברכות שטבעו חכמים כגון י"ח ושאר ברכות: ומעניינות הרבה. מפרשיות שהיו כותבין בקמיעין פסוקים ללחש כגון כל המהלה וכגון לא תירא מפחד לילה: נשרפין במקומן. אם נפלה לליקה בשבת: כשרופי תורה. שהרי לא ילכס בשבת: לבדוקו. אם אמת היה הדבר: טמוס. קבוצות קונטרסים: היו כתובין. תורה נביאים וכתובים: חיבעי למ"ד. נכתבים בכל לשון מצילין תיבעי למ"ד אין מצילין: ללא מיקיים. אין מתקיים כדיו: הא רב המנונא תנא. מצילין: מאי תניא. היכא תניא: מדקאמר מגילה בדיו. וקתני דהא מן הדברים שבין ספרים למגילה ש"מ שאר ספרים נכתבים בסם ובסיקרא: כד חלוב. שם ארס: פ"ה ארויות. זהו שיעור לספר תורה שנמחק או צלה להיות עומד בקדושתו: כגון פסוק ויהי בנסוע הארון. שהוא ספר לעצמו כדלקמן ויש בה פ"ה ארויות: ללקט. שנספח כח חיבה ובמקום אחר חיבה: מהו. להציל: ומיבעי לך פסוק ויהי בנסוע הארון גופה. שנכתבה בצדה וחסרה אות מהו להציל: שאין בו כדי ללקוט. ובאותו ליקוט עצמו ליכא ארוכות: תרגום שכתובה. יגר שהודתא ושבעניאל כגון כלל חומרן להם (ימיהו י) שכתבו מקרא [א"ל] התרגום שבעזרא ובעניאל ובעזרא: כתב עברית. ארויות גדולות הן ואין דומות לכתב אשורית אף ע"פ שכתובין בלשון הקדש אלא שכתב הארויות משותות: ואין לרדך לומר תרגום שבעזרא ובעניאל ובעזרא. שכתבו תרגום כהלכתו: להשלים. אם היה בו כדי ללקט ותרגום זו משלימו מלכתף ומצילין בשביל: חיובתא דרב הונא. למדקתני ללקט ממכלל דמפורזות ניהו: בחיבות. הא דקתני ללקט דמשמע מפורזות לא ללקט אות וזאת לצד אלא ללקט חיבה שלימה חיבה כחן ומיכה כחן עד פ"ה ארויות וכי פלגינן בחיבות המפורזות: עשה לה סימניו מלמעלה ומלמטה. להדיב' מן הסמוכות לה: למעלה ולמטה. בתחלה ובסוף ויהי בנסוע הארון: (רש"י)

תוספות היו כתובים בסם ובסיקרא כו'. משמע דפשיטא ליה שאין קורין בהן דאי קורין בהן פשיטא דמצילין כדאמר לעיל וקשה לרשב"א דבסמוך משמע דפשיטא ליה לרש"י גלותא גופיה דקורין בהן דקאמר והתניא מצילין והיינו ההוא ברייתא דרבי יוחנן שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו אבל שאר ספרים נכתבין שלא בדיו ולפי מה שאפרש בסמוך דהך ברייתא איירי לענין הצלה אתי שפיר ולעולם אין קורין בהן: אבל הכא כיון דלא מיקיים לא. אע"ג דבפ"ב דגיתין (דף יט.) קרי להו דבר שמתקיים דתנן בכל כותבין בסם ובדיו ובסקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שמתקיים אומר ר"י דהתם קרי ליה מתקיים טפי משמשק ומי פירות דקתני התם בסיפא דאין כותבין בהן אבל אין מתקיימין כמו דיו אבל קשה לר"י דתנן בפ"ב דסוטה (דף יז:): גבי מגילת סוטה אין כותבין לא בקומוס . ולא בקנקנתום שגאמר ומה כתב שיכול למחוק אלמא קומוס וקנקנתום מתקיימין יתיר מדיו ואומר ר"י דלעולם אין מתקיימין כמו דיו ואין יכול למחות כמו דיו לפי שנבלעין בקלף: מגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו. משמע דשאר ספרים לא בעי ספר ודיו וקשה דבפ"ב המוציא יין (לעיל דף עט:): משמע דספר תורה בעי ספר דתנן על הנייר ועל המטלית פסולה ומוקי לה בס"ת וה"ה על הדיפתרא אע"ג דלא חשיב ליה לענין פסול ה"ג לא חשיב ליה לענין כשרות דקתני על הקלף ועל הדוכסוסוס כשריה ולא קתני דיפתרא ועוד תנן במסכת סופרים (פ"א) אין כותבין לא ע"ג דיפתרא ולא ע"ג נייר מחוק ועוד דמגילה פסולה אדיפתרא כדתנן בפ"ב דמגילה (דף יז.) וכן מגילת סוטה פסולה אדיפתרא כדאמר בפ"ב דסוטה (דף יז:): משום דבעיא ספר וכ"ש ס"ת דנקראת כמה פעמים ספר ודיו נמי ספרים נמי בעי רבי הבונה (לעיל קג:): כתבה שלא בדיו או שכתב האזכרות בזהב הרי אלו יגנוו ותיירך הרב יוסף דס"ת ודאי בעי ספר ודיו והכא איירי דווקא בשאר ספרים והא דלא קתני אין בין ספרים לס"ת ומגילה משום דס"ת נכתבים בכל לשון להכי לא עריב לה ואכתי קשה לר"י דתנן בפ"ק דמגילה (דף ח:): אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון כו' ופריך בגמרא וספרים נכתבין בכל לשון ורמיניהו מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא וכתב עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבו בכתב אשורית על הספר ובדיו ומשני כאן בספרים כאן במגילה כאן בגמרא היכא דהיא בשאר ספרים ורבי יהודה היא אלמא בשאר ספרים נמי בעי רבי יהודה ספר ודיו והוא הדין לרבנן דלא אשכחן דפליגי רבנן עליה אלא בכתב אשורית אבל בספר ודיו לא אשכחן דפליגי ועוד קשה דשיבך רב אשי התם שנינו קמא דמוקי לה במגילה ומסייע ליה ברייתא דהכא דקתני בהדיא דמגילה בעי שתהא כתובה אשורית וספר ודיו ורב אשי גופיה מייית לה הכא ונראה לר"י דדוקא לענין הצלה מיתניא הך ברייתא דאין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ואפי' בלא ספר ודיו חשיבו לענין דמצילין אותן מפני הדליקה אע"ג דלא חזו לקריאה משום דיש בהן אזכרות אבל במגילה אין מצילין אלא א"כ ראויה לקריאה שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו לפי שאין בה הזכרה וא"כ תיקשה מברייתא דהכא דאמר לעיל כל היכא דלא ניתנו לקרות בהן אין מצילין וי"ל דהא מסיק לעיל תנאי היא: מיתבי ס"ת שבלה אם יש בה כדי ללקט כו'. השתא משמע דמלשון ללקט קא פריך דמשמע אפי' מפורזות ותימא א"כ אמאי קא בעי מעיקרא מכוונסות או אפי' מפורזות פשיטא דאפי' מפורזות מדבעי רב הונא ס"ת שאין בו ללקט משמע הא יש. בו ללקט מצילין אע"פ שהן מפורזות: (תוספות)

ה"ג רש"י ז"ל וכן היא במקל הספרים: מאי תניא דתני' אין בין ספרים למגילה, אלא שהן נכתבין בכל לשון ומגילה עד שהיא כתובה אשורית וכו'. ופירש הוא ז"ל: דאלו דברים יש בין ספרים למגילה, שהמגילה לריבה שהיא כתובה אשורית וכו', אבל בספרים אע"פ שכתובין בכל לשון ושלא בדיו כשרין. ואינו נכון, דהא ריש גולה ודאי לא מנעיה ליה היכא נתנה ליקרות בהן דלפלו עממא מילין כדלמרינן לעיל, ועוד דלישנא דקאמר תעבי למאן דלמך מילין, תעבי למאן דלמך דאין מילין קא דייק הכי, ועוד דהא בהדיא תניא דפרק הבונה (ג, ק) כהנה כשיה או שכתב את השירה כיוצא בה ושלא בדיו הכי אלו יגזו, אלמא דיו בעיא. ועוד דהא כוליה מכתבה כתיבה גמירי, כדליתא במגילה (יט, א) דלמרינן כתיב הכא (ובתבנית) וזהכתיב אחר המלכה (אסתר ט, כט) וכוהיב הם (ירמיה לו, יט) ואינו כתיב (בספר) ועל הספר (ו) בדיו, אלמא כל היכא דכתיב ביה כתיבה כריך דיו, ובמסכת סופרים (ריב פ"א) אמרו כן בהדיא. וכתוב: רזו להעמיד הגירסא ואמרו דלא לענין הכשר קריאה תניא אלא לענין הלכה, כלומר אין בניהם למגילה לענין הלכה, אלא ששאר הספרים נולדו אע"פ שאינו כתובין אשורית וכו', ומגילה אין מילין אותה עד שהיא אשורית וכו', וטעמא משום דשאר ספרים לפי שיך בהן הזכות, אבל מגילה דלא כתיבה בה הזכות לא עד שהיא כתובה כהלכתה. וקשיא לי דלפי דבריהם לא מוכח מינה אלא למאן דלמך דאמר מילין, דהא תניא אלא שהן נכתבין בכל לשון, דלמאן אף בכל לשון מילין, והא כן רב ב"ר הונא היב קאמר ליה אי תניא תניא, דמי איכא למימר דכ"ר הסדא סבירא ליה ולא ככבוה. ויש לי לתרץ דכיון דליתו בעי אפילו למאן דלמך מילין, ואלוהא אהדר ליה רבה בר רב הונא אין מילין, כלפי ה' אמר ליה ריש גולהא והא תניא מילין ונקט מינה מיהא דחל דלמאן דלמך מילין בהא נמי מילין, ואמר ליה רבה אי תניא תניא, דלמאן דלמך מילין בהא נמי מילין. ומיהו אכתי לא מחוור, דלישנא דברייתא לא משמע דמיידי לענין הלכה אלא לענין הכשר כתיבה. על כן נראה לי דלא גרסינן לה כלל, והא דרב המנונא דלמך תנא מילין ברייתא היא דמפורשת בתוספתא (פ"ד, ה"ג). הא דבעא מיניה רב הונא בר חלב מרב נחמן ספר תורה שאין בו ללקט שמונים והמשך אחרות, כגון פרשת ויהי בנסוע הארון, ומילין ארוה מפני הדליקה. המיהא לי אמרו לא פשטה מדקתני דברייתא בהדיא, ספר תורה שכלה איש יס בו ללקט פ"ה אחרות כפרשת ויהי בנסוע הארון ומילין פחות מכן אין מילין. ועוד דמלישנא דבעיא משמע דליתו הוה ידע לה דברייתא, דהא נקט לישנא דברייתא ספר תורה שאין בו ללקט כפרשת ויהי בנסוע וכו'. ויש לומר דליתא דברייתא קאי והלכתה קא בעי מיניה אי היא ברייתא או לא ומשום דקשיא ליה לר' אבהו דקתני תרגום שכתבו מקרא וכו' מילין ארוה מפני הדליקה ואין לר' לומר תרגום שכתבו ודקא פריך ליה מינה ואזיל, ופריך ליה דאין מילין, ואי משום הייא, כי תניא הייא להגלים. (רש"י א)

דף קטז

שאיין זה מקומה ר' אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו כמאן אזלא הא דא"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן [משלי ט-א] חבבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה כמאן כר' מאן תנא דפליג עליה דר' רשב"ג הוא דתניא רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיקעך מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפרענות שנייה פורענות ראשונה לפרענות שנייה מאי היא [במדבר יא-א]. ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה [במדבר יג-א] ויסעו מהר ה' וא"ר חמא בר' חנינא שסרו מאחרי ה' והיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים איבעיא להו הגליונין של ש"ת מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין אותן מפני הדליקה ת"ש ש"ת שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תימק ליה משום גליונין דידיה בלה שאני ת"ש ש"ת שנמחא אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גליונין דידיה מקום הכתב לא קמיבעיא לי דכי קדוש אגב כתב הוא דקדוש אזל כתב אזלא לה קדושתיה כי קמיבעיא לי של מעלה ושל מטה שביין פרשה לפרשה שביין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר ותיפוק ליה משום ההוא דגייז ושידי ת"ש הגליונין של מעלה ושל מטה שביין פרשה לפרשה שביין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר מטמאין את הידים דילמא אגב ש"ת שאני ת"ש הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מאי לאו גליונין דספר תורה לא גליונין דספרי מינין השתא ספרי מינין גופיהו אין מצילין גליונין מבעיא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונים גופא הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגוון והשאר שורפין א"ר טרפון אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני אשורף אותם ואת האזכרות שבהן שאפי' אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהן הכתוב אומר [ישעיה ז-ח] [ג] אחר הדלת והמזוזה שמת זכרון א"ר ישמעאל ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמתילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד [תהילים קלט-כא] הלא משנאין ה' אשנא ובתקוממתך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפלות ולא מן המים ולא מדבר המאבדן בעי מיניה יוסף בר חנין מר' אבהו הני ספרי דבי אבידן מצילין אותן מפני הדליקה או לא והיא בידיה רב לא אזיל לבי אבידן וכו' ש' לבי נצרפי שמואל לבי אזיל לא אזיל לבי אבידן אמרו ליה לרבא מ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ניעקריה דוכתייה קשי לי מר בר יוסף אמר אנא מינייהו אנא ולא מסתיפנא מינייהו זימנא חדא אזיל בעו לסכוניה אימא שלום דביתיהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי הוה ההוא פילוסופא בשבבותיה

שאיין זה מקומה. שאינה ראויה לכאן דלאו בהליכות מסעות משתעי לעיל מינה אלא בדגלים היתה ראויה לכתב כפרשת במדבר סיני: לא מן השם הוא זה. לא זה השם של טעמי הסיומנות דמקומה הוא דפרשה זו בתחלת מסע שנסעו מהר סיני אייבי כדכתיב לעיל מיניה ויהי בחדש השני בשנה השנית בעשרים לחדש נעלה הענן וגו': ז' ספרי תורה. דפרשה זו ספר לעמנו נמאל סלמעלה ספר לעמנו ושלמטה ספר לעמנו [ואזיל] הואיל זה מקומה נמאל ספר וידבר נחלק לג' ספרים: עתידה פרשה זו. לעמוד שיהו כל הפורעניות בטלן ולא ידאגו לפורענות ויזר הרע בטל: מאחרי ה'. בתוך ג' ימים למסעם התאוו האספסוף תאוה להתרעם על הבשר כדי למרוד בהקב"ה: הגליונין. קלפים חלקים וקס"ד השתא דככל דרדיון שיהו חלקים קמיבעיא ליה כגון חלק סלמעלה ושלמטה ושממחה כתבו ונעשה חלק: בלה שאני. דכיון שכלה אף הגליון בטל וכי מיעביא ליה שהגליונין קיימים אלא שהכתב הלך: ותיפוק ליה משום גליון דידיה. דהיינו כל הספר תורה: מקום הכתב. שנמחה: לא מצעביא לי. דודאי מוגיע רע דכי קדיש מעיקרא לאו ללש גליון חלק קדיש אלא דלעשה דכתב וכיון דלאו ליה כתב פקע מקדושתיה: של מעלה ומטה. דמתחלה ללש חלק קדיש והשתא כשנמחה כתב הספר. נמי חלק הוא: ה"ג ותיפוק ליה משום ההוא דגייז ושידי. והכי פירושא ותיפוק לי' דאע"ז דאין בו כדי ללקט פ"ה אחרות הוה ליה למיתני דברייתא מילין משום ההוא ריוח של מעלה ומטה אלא לאו פשוט מינה דאין מילין ומשני דגייז ושידי שנחתו הגליונים ולא נשתייר בו אלא מקום הכתב: שבתחלת הספר ושכסוף הספר. שכולן היו כתובין כמגילה כס"ת ואמרי' בב"ב פ"ב (דף יג) ר' אבהו כתיב עמוד עמוד סופו כדי לגול היקף להקיף כל הכרד: מטמא את הידים. אם נגע בו ונגע בתרומה פוסלה דמגזירת י"ח דבר היא (לעיל דף יד). דילמא אגב ס"ת. שלא נמחה כתב הספר אלא כולו קיים וזה נגע בגליונים וכי מצעביא לן בממחה הספר ואין כאלו קדושה אלא משום גליון שמשו בעודו קיים: ספרי מינין. משתתים לע"ז וכתבו להן תורה נביאים כתובים אשורית ולשון הקודש: וספרי המינין גופיהו מילין. בתמיה: ספרי המינין הרי הן כגליונים. קלפים חלקים אלא נכתב בהם מעולם: קודר. חותך חתיכות חלק מקום השם: שאפי' רודף אדם להורגו. על עצמו קאמר: שהללו. נכרים העובדים ע"ז אינן מכירין שהרי בכך גלבו וכן למזוס אבותיה: ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרון. זכרון הוא בידך ואינה שמה כן אלא שהשכלת אוחי אחרי הדלת: כך אין מילין אותן. אפי' בחול: דכי אבידן. ספרים שכתבו להם המינין להתוכח עם ישראל ומקום שמתוכחשם קרי ליה כי אבידן: אין ולא. זימנן

אמר ליה אין זימנן א"ל לא: לבי נרפסי. ע"ז וכך שמה: וקשה לי. שְׁוֹשֵׁן נעשו גבשושית ולגחוחם בקש באל: אמרי ליה ניעקריה קשה לי דוכתי. קשהא קס גומא חי נמי נמימיו וקשה לי ריחו וכל זה שהיו מתווראין רב ורבא מלכת לבי אבינן שמה מחוד שיתוכחו יעמדו עליהם ויהרגום: מנייהו אנא. מכיזי הם: פילוסופא. מון: (כ"ז)

תוספות פורענות ראשונה ויסעו וא"ר חנינא שסרו מאחרי השם. פי'. בקונטרס שמה התחילו לשאול בשר ואומר ר"י דאין נ"ל כן אלא פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני אמר הקב"ה נסמך פורענות לפורענות לאו. אלא נפסוק פרשת ויהי בניסוע הארון: ספרי מינין כו' א"ר טרפון כו'. אומר ר"י דמיירי בנמצאו ביד מינין דאי כתבן מין הא אמר בפרק השולח (ניטין דף מה:): נמצא ביד מין יגזו כתבו מין ישרף דוחק לומר דאתי כר"ט ודלא כרבנן ורבי יוסי: כך אין מצילין אותן לא מן המים כו'. דלא תימא דוקא מן הדליקה אין מצילין משום דאי שרית ליה אתי לכבווי אלא אפילו היכא דליכא למיגזר מידי אסור לטלטלן ולהוציאן והך סיפא כרבנן דלרבי טרפון לא איצטריך: פילוסופא. מין כדפי' בקונטרס ורבינו שמע [מיהודי אחד שבא מארץ יון ואמר] דבלשון יון פלוספוס הוא דוד החכם ואית דגרסי פילא סבא והוא לשון לצון שחוק כדאמר באיכה רבתי דפלי ביהודאי פירוש ששחק ונתלוצץ: (תוספות)

רשב"א ההוא דגויזי ופלי. קשיא לי ותפוק ליה מיהא משום גויל שבין שיטה לשיטה, דלוי אמרת דגויזי נמי ופלי הא לכו ספר הוא זה ואנן ספר תורה שנמחק תנן. ויש לומר דבין שיטה לשיטה הכי הוא כמקום הכתב, שאף הוא לא קדוש אלא אגב הכתב, דלוי מניחו אלא להפריש ולהבדיל בין הכתב שהיא ניכר ונקרא, אלא שבין דף לך הוא משוייר לגוי וליופי ומעמלו הוא קדוש, והיינו דלא חכר בשום מקום בכלל שאלותיו שבין שיטה לשיטה, אלא שלמעלה ושלמטה שבין פסכה לפסכה שבין דף לך דף שנמחלה הספר והספר דכשפוק הספר, אבל שבין שיטה לשיטה

שבין שיטה לשיטה ללא מייבועא ליה. (רשב"א)

דף קטז ב

דהוה שקיל שמה דלא מקבל שוחדא בעו לאחוכי ביה אעייילא ליה שרגא דדהבא וואזול לקמיה אמרה ליה בעינא דניפלגי לי בנכסי דבי נשי אמר להו פלוגו א"ל כתיב לן במקום ברא ברתא לא תירות א"ל מן יומא דגליתון מארעכון איתגלית אורייתא דמשה ואיתיהבת ספרא אחריתי וכתיב ביה ברא וברתא כחדא ירתון למחר הדר עייל ליה איהו חמרא לובא אמר להו שפילית לסיפיה דספרא וכתב ביה אנא לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי [ולא] לאוספי על אורייתא דמשה אתיתי וכתיב ביה במקום ברא ברתא לא תירות אמרה ליה נהור נהוריד כשרגא א"ל רבן גמליאל אתא חמרא ובטש לשרגא: ומפני מה אין קורין כו': אמר רב לא שנו אלא בזמן בית המדרש אבל שלא בזמן בהמ"ד קורין ושמואל אמר אפילו שלא בזמן בית המדרש אין קורין איני והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ובהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא במקום בהמ"ד אבל שלא במקום בהמ"ד קורין ושמואל אמר בין במקום בהמ"ד בין שלא במקום בהמ"ד בזמן בהמ"ד אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין ואזא שמואל לטעמיה דבנהרדעא פסקי סידרא דכתובים במנחתא דשבתא רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא ושמואל כרבי נחמיה דתניא אע"פ שאמרנו כתבי הקדש אין קורין בהן אבל שונין בהן דורשין בהן נצרך לפסוק מביא ורואה בו א"ר נחמיה מפני מה אמרו כתבי הקדש אין קורין בהן כדי שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין וכ"ש בשטר הדיוטות: **מתני'** מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ואע"פ שיש בתוכן מעות ולהיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש בן

בתריא אומר אף למפולש: **גמ'** ת"ר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיטין את הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו בשלמא לרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דהא איתעביד ליה צורך גבוה אלא לרבנן מ"ט אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן דאמר קרא [משלי טז-ד] כל פעל ה' למענהו והכא מאי למענהו איכא רב יוסף אמר שלא יסריח רבא אמר שלא יהו קדשי שמים מוטלין כגבלה מאי בניניהו איכא בניניהו דמנח אפתורא דדהבא אי נמי יומא דאסתנא ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה האי פעל ה' למענהו מאי עביד ליה שלא יוציא את האימורין קודם הפשטת העור מ"ט אמר רב הונא בריה דרב נתן משום נימון אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי אהדרו ליה חברייא לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה הכי קאמרי ליה אם מצילין תיק הספר עם הספר לא נפשיט את הפסח מעורו מי דמי התם טלטול הכא מלאכה אמר רב אשי בתרתי פליגי פליגי בלטיול ופליגי במלאכה והכי קאמרי ליה אם מצילין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר

רש"י דהוה שקיל שמה דלא מקבל שוחדא. היה מוציא עליו שם שאינו מקבל שוחד מבעלי דיניו הבאין לפניו והיה מקבלו בסתרי א"ל. פילוסופא ל"ג מיומא דגליתון כו': שפילית. כל סוף הדבר הוא תחתית שלו ושייך למימר שפילית לסיפיה: נהור נהוריד כשרגא. הנהר אורד כשרגא רמזה שנתנה לו מנוחה בשוחד: אמר לו ר"ג אחא חמרא ובטשא. דחפשו לארץ כלומר אני נחתי בשוחד והכל כפי שישמעו המתחפשים שם ונבלתו ומי הוא: בזמן בית המדרש. קודם חכילה היו דורשים: שלא בזמן בית המדרש. לאחר חכילה לא דרשו משום שכתוב: פסקי סדרה ככתובים. והיו רגילים לקרוא בבהמ"ד פסחה ככתובים: במקום בבהמ"ד. שהחכם דורש דהיינו בבהמ"ד אבל בעלמא קורין: בין במקום בהמ"ד כו' בזמן בהמ"ד אין קורין. לפי שמבטלו מליכא אלא הדורש אבל שלא בזמן בהמ"ד כגון לאחר חכילה קורין: ושמואל. דאמר לעיל אפילו לאחר חכילה אין קורין: כו' נחמיה. אמרה למילתיה דלית ליה טעמא דאין קורין משום בטול אלא כדי שיאמרו קל וחומר לשיטה הדיוטות ומיהו שמואל הנהיג במקומו כדברי חכמים דמתני' דלמרי טעמא (דמתני') משום ביטול תורה הלכך לאחר חכילה דליכא דרשה קורין: שונין בהן. כגון מדרש שה"ש והקלה: שטר הדיוטות. כגון של חשבונות או איכות השלוחות למלא חפז: גמ' עד החזה. מתחיל מרגליו האחרונים עד החזה שיוכל להוציא אימורים שהקטר חלבי דוחין שבת ותו לא מפשיט מידי עד אורתא לזרד הדיוט הוא: למענהו. לכבודו: שלא יסריח. שהעור מחממו ומסריחו ואין זה כבודו להיות פסם אורכי שולחנו מנואל: אפתורי דהבא. שאינו מוטל בזיון אבל לשמא יסריח חייש רב יוסף ורבא לא חייש עד אורתא: יומא דאסתנא. רוח לפנותיה שהיא בינונית לא חמה ולא קנה כדלמרינון ביבמות שפיר העיר (דף עב). ואיזו רוח המסרחת רוח מזרחית בשעת החום כדלמרינון בגיטין (דף לא): אפילו שכתב זרע שצמעי אשה מסרחת בו דלתיב (הושע יג) יבא קדים רוח ה' ממזרח עולה וגו' יש מפשקין יומא דאסתנא רוח דרומית שהיא אוננת אמת שרוח דרומית אוננת אבל דאסתנא על כרחיך לפנותיה היא ונחה כדלמרינון בעלמא (עירובין ד' סה). לריכא שמעתיא לילתא כיומא דאסתנא ורוח דרומית היא בלשון ארמי יומא דאסתנא: קודם הפשטת העור. עד החזה: מ"ט. עור לאומורין מאי קא עביד: משום נימון. של אמר הנדבקין באימורין: חברייא. בני מחלוקתו: אם מצילין. בשבת: תיק עם הספר. ואע"פ שיש בחבוק מעות ומשום כבוד הספר שהוא אורד גבוה עבדין שהיה האלף מעות שהן אורד הדיוט: לא נפשיט את הפסח. בתמיה משום אורד גבוה לא שרי אורד הדיוט שהיה התם. תיק ומעות דקמייתא רחיה מיניה. טלטול בעלמא הוא: הכא. גבי פלוגתיהו דפסח דלמרי בה השתא מלאכה גמורה דהפשטה מאבות מלאכות הוא: בתרתי פליגי. גבי פסח פליגי בטלטולו דלמרי רבי ישמעאל לטלטל [הפסח] אחר

שהוא חיוני לחימומו אפי' מחמה לכל משום עור דלאו בר טלטול הוא ולא דמי לשלחין דלמרון בעמה טומנין (לעיל מט.) שמתלטלין אותן דהתם עור בהמה נסח דחיו למשטחה ולמזוגא עליה והכי קאמרי ליה. תשובה לענין טלטול: לא נטלטל עור אגב בשר. דהוי נמי כבוד שמים דבשר דומיא דבשר דמותר לטלטלו מחמה לכל ואגב בשר יטלטלו עור המחובר בו: (רש"י)

תוספות ושמאל דאמר בר' נחמיה. ולא פליג אדרב דשפיר מודה דלמתי' דמפרש טעמא מפני ביטול בית המדרש קורין שלא בזמן בית המדרש אלא בא לומר דר' נחמיה פליג עלה דמתני': וכו' ש בשטרי הדיוטות. פירש בקונטרס איגרות ותימה דנהגו העולם לקרות בכתב ואיגרות השלוחים ממקום למקום ולטלטלן ודאי שרי דהא ראוין לצור ע"פ צלוחית ונראה לר"י דלא קרי שטרי הדיוטות אלא שטרי חובות וכיוצא בהן אבל איגרות שרי דפעמים שיש בהן פקוח נפש ואפי' יודע שאין בו פקוח נפש מותר ר"ת דלא הוי שטרי הדיוטות כיון שאין צריך למה שכתוב בה לפי שידוע מה שבאיגרות ואם אינו יודע שמא יש בו צורך גדול או פקוח נפש ושרי וכו' מירושלמי דקאמר מפני מה אין קורין בכתבי הקדש מפני שטרי הדיוטות שאם אתה אומר לו שהוא מותר אף הוא אומר מה בכך אם אתעסק בשטרותי משמע דווקא בעין חובות ושטרות קאמר וכן פי' רש"י לקמן גבי גזירה שלא יקרא בשטרי הדיוטות דבשטרי מקח וממכר קאמר וכן הגיה בפי' כתב ידו ומיהו אותן מלחמות הכתובין בע"ז נראה לרבינו יהודה דאסור לעיין בהן דלא גרע מאה דתניא בפ' שואל (לקמן קמט.) כתב שתחת הצורה והדיוקנאות אסור לקרות בהן בשבת ואפי' בחול לא ידע ר"י מי התיר דהו"ל כמושב לצים: פליגי בטלטול בו. פי' אחר שנפשט כל העור פליגי דרבנן שרו לטלטל שעדיין צריך לבשר שלא יתלכלך ור' ישמעאל אסר אבל בשאינו מופשט אלא עד החזה שרי לכ"ע לטלטל כדמוכח בסמוך ואע"ג דר' ישמעאל לא שרי להפשיט אלא עד החזה מ"מ פליגי במופשט כולו כגון שעבר והפשיט אי נמי בתמידים ומוספים דמות להפשיטן: (תוספות)

רש"י א' רב אשי אמר לעולם כדלמרון ושמאל דלמרון כרבי נחמיה. פירש רש"י ז"ל: והא דפסקי סדרא בנהדרעא בכתובי, היינו משום דכיון דרבנן פליגי עליה דרבי נחמיה דרכים ניהו, הנהיגו הוא כדברי חכמים. אבל הר"ם בר יוסף ז"ל פירש דרבי נחמיה תרתי אית ליה משום ביטול בית המדרש ומשום שטרי הדיוטות והלכך אפילו שקל בזמן בית המדרש אסור משום שטרי הדיוטות, אבל למפטר בני כנישתא ממנהתא שרי, משום דליתיה רגילי לבתר אפטרחה דדקשו בה דכתיב הא ליכא משום שטרי הדיוטות וכדליתיה אבל שונון בהן ודורשין בהן. הא דלמרינו: ההם טלטלו הכא מלאכה. המיהא לי מאי קאמר ההם טלטלו, דלא הוה ליה למימר אלא ההם האלה דרבנן והכא מלאכה, דהא לאו משום טלטול הוא אלא מחמת האלה למבוי. ואולי משום דטלטלו מחמת האלה הוא דאסור כדליתיה בפרק קמא דביא (דף יב, א) נמלא שהטלטול והואלאה כענין אחד, ולפיכך אינו מקפיד מלהזכיר האלה בשלשן טלטול. ואי נמי מפני שההלה ענין זה הוא הטלטול שמתלטלו כדי להאיראו, לפיכך נהגו טלטול. פליגי בטלטול ופליגי במלאכה. פירוש דרבנן סבדי דמותר לטלטלו ואפילו לאחר הפשטה כולו, ורבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה אסר אפילו לא נפשט אלא עד החזה, ואפילו לטלטלו מחמה לכל. ופירש רש"י ז"ל משום דעור לאו בר טלטול הוא, ולא דמי לשלחין דלמרינו בפרק במה טומנין (מט, ב) שמתלטלין אוחס, דההם עור דבהמה גסה דחיו למשטחה ולמזוגא עליה, והכי קאמרי ליה רבנן לא לטלטלו עור אגב בשר, דבשר רחוי הוא לטלטלו מחמה לכל משום כבוד שמים שלא יסריהו, והלכך אף העור נטלטל אגב הבשר כשם שמתלטל חיק עם הספר, ופריך מי דמי ההם הספר מותר הוא לטלטלו ולפיכך אף התיק נעשה בסים לדבר המותר ומטלטל אף להלכה אגב הספר, אבל בשר לר' ישמעאל צורך הדיוט הוא והוא עצמו אסור לטלטלו, והלכך אפילו היה העור מותר לטלטלו מלד עצמו, מחמת הבשר היה נאסר לפי שנעשה בסים לדבר האסור, וכל שכן שהעור נמי אסור לטלטלו וכדלמרינו. ואינו מחוור, דלש כן היאך חוזר ואומר אם מתלטלין חיק הספר עם הספר ואע"פ שיש בהוהו מעות לא נטלטל עור אגב בשר, כיון דלחיק דבשר עצמו אסור לטלטלו מלד עצמו. ועוד דמה שכתב הוא ז"ל, דעור בהמה דקה אסור לטלטלו דלא תחיו אלא עור בהמה גסה, אינו מחוור, דהא תגן בפרקין (קמ, א) פורשין עור של גדי על גבי שיה חיה ומגדל מפני שהוא מחרך. והרבה פירושים נאמרו כאן, והגבון מה שפירש בו הרמב"ם ז"ל, דעור מותר היינו שלחין דהא חיו למזוגא עליהו, ובשר אסור לדבדי ר' ישמעאל דהא לא חיו עד לערב שאינו נאכל אלא בליטה וכלי וליה ביה כבוד שמים בנאכל להדיט, וכמו שפירש רש"י. והנהא לדבדיו קאמרי ליה, והכי קאמרי ליה לא לטלטלו עור אגב בשר דהוה חיו למזוגא עליהו (לעיל מז, א) שמתלטלין כוונתו אגב קיטמא דפירושן בקיטמיה, כלומר אע"ג דלית ביה היטמא, והכי נמי אע"פ דלית ביה בשר דלגיד ביה, ואמרינו מי דמי ההם העור הוא שנעשה בסים לבשר ונעשה כוונה וכיון דבשר אסור אף העור נעשה (רש"י א')

א קיז דף

מי דמי התם נעשה בסיס לדבר המותר הכא נעשה בסיס לדבר האסור אלא הכי קאמרי ליה אם מצילין תיק של ספר עם הספר ואע"פ שיש בתוכו מעות לא נטלטל עור אגב בשר מי דמי התם נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר הכא כולו נעשה בסיס לדבר האסור אלא הכי קאמרי ליה אם מביאין תיק שיש בתוכו מעות מעלמא להציל בו ספר תורה לא נטלטל עור אגב בשר והיא גופה מנלן אילימא דמדחיבא דאית ביה לא שדי להו איתויי נמי מיייתנין מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה הכא אדהכא והכי לישדינן אלא אמר מר בר רב אשי לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך הכא טלטול והכא מלאכה כגון דלא קבעי ליה לעור והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות דשקיל ליה בברזי: ולהיכן מצילין אותן וכו': היכי דמי מפולש היכי דמי שאינו מפולש אמר רב חסדא שלש מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפולש ותרווייהו אליבא דרבי אליעזר דתנן הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה אומרים או לחי או קורה ר' אליעזר אומר שני לחיים א"ל רבה ג' מחיצות ולחי אחד מפולש קרית ליה ועוד לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין אלא אמר רבה שתי מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפולש שתי מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפולש ותרווייהו אליבא דרבי יהודה דתניא יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי ר"ה עושה לחי מיכן ולחי מיכן או קורה מיכן וקורה מיכן נושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין ר"ה בכך א"ל אביי לדידך נמי לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין

רש"י ב' מי דמי. חיק הספר נעשה בסים לדבר המותר לטלטלו כלא שום דליקה דספר בר טלטול הוא ולדבר האסור כגון מעות: הכא. האי עור נעשה בסים לדבר שכולו אסור בטיטול שהבשר אסור לטלטלו דלא חיו להכילה עד אורחה דפסח אינו נאכל אלא בליטה וכלי ורבי ישמעאל ליה ליה כבוד שמים בנאכל להדיט ואפילו הי עור תורת כלי עליו מיהסר משום דהוי בסים לאיסור וכו' דהוא גופיה לאו בר טלטול הוא: אם מביאין חיק שכתובו מעות. דהוי בסים לדבר שכולו אסור ומניה בו ספר להצילו ואינו צריך להשליך המעות כדמפרש אהובל לא נטלטל עור אגב הבשר: אי נימא דמדחיבא דאית ביה. מעות עם הספר לא שדי להו לא מלכוד ליה הנא דיון למשדינהו דקדקתני ואע"פ שיש בתוכו מעות: איתויי נמי מיייתנין. מעלמא מאחזת זוית הביה חיק וכתובו מעות להגיה בתוכו ספר ולהצילו: מי דמי. היכא דהספר מונה עם המעות להיכא דהוא בל עכשיו להביאו עם המעות ולתה בו ספר: ההם. דספר ומעות בתוכו להכי לא מלכדינן ליה למשדינהו: דילמא דהכי והכי נפלה דליקה. על הספר: הכא. דלמיייהו ליה נישדינהו דרך ביאתהו כדאמרינן מעיקרא. דלא פליגי אלא בהפשטה ומיייהו רבנן ראייה מתוך הספר דמתני' דמלכוד מעות אגב ספר דרכי הדיוט אגב כרכי גבוה האויל וליכא שהות למשדינהו וה"נ אגב כרכי גבוה דכל פעל ה' למענהו יפשיט: ודקשיא לך ד' בלא עיני ליה לעור. אינו צריך לו לעור

ואינו מתכוון להפשיט משום עור ולא דמי להפשיט חילום ותחשים למשקן; והא ר"ף מודה בפסוק רישיה ולא ימות. והבא אע"ג דלא מיוכו מופשיט הוא; דקיקל ליה בבבוי. בתחומות דקות מפשיט וחומר לחון דרך הפשטה בכך ולאו מלמכה הוא חלל שצות; שני לחיים. לפתח שאין לו מחימה; זהו מבוי שאינו מופשט. כלומר מבוי הניתר בכל הכתובות בין בעירוב בין בשאר דברים וכל היתר שאר מצוות יש לו כגון שחיפה מצוותה; ומחוייהו. רבנן וכן בתורה סביב להו כ"א לחמר חון מבוי ואפילו סחוס ניתר בלחי א' והשמינין בן בחורא דנבאלת כחבי הקדש לא בעינן לחיים כרבי אליעזר; מופשט קרית ליה. נהי נמי דבעי ר' אליעזר לחיים מיהו מופשט לא מייקיה; ועוד לרבנן. לחמרי לשאון מופשט והאמרת דהיינו מבוי הניתר בכל הכתובות; נלמד לחון חף אוחליו ומשקין. כמו לחצר המערכת וחמאי פלגיהו מהדרי דגבי ספר קתני למבוי שאינו מופשט וגבי אוחליו קתני להיכן מילין אותן לחצר המערכת דמשמע אבל למבוי לא; שתי מחילות. מכאן ומכאן; שני לחיון. לחי לכל פתח ופתח; אליבא דרבי יהודה. לחמר בתי מחילות סגי ושני לחיים והתא בן בתירא למימר דלגבי ספר מודה ר' יהודה דסגי בחד דג' מחילות הוו; לדידך נמי. איכא למיפרך כהתפתח דלעיל; לרבנן. כיון דאמרת דהיינו כר' יהודה לרבנן דלמרי לשאון מופשט ומפרקי ליה לשאון חסר כלום כר' יהודה דלא בעי אלף שתי מחילות ושני לחיים אי הכי לרבנן וילך לחון אוחליו ומשקין כמו לחצר המערכת: (רש"י)

תוספות הכא נעשה בסיס לדבר האסור. פי' בקונטרס שהבשר אסור לטלטל שהרי אינו ראוי לאכילה עד הלילה ואינו נראה דא"כ היכי קאמר לא נטלטל עור אגב בשר כיון דבשר אסור לטלטל ונראה דלכ"ע בשר מותר לטלטל אע"ג דמאן דשרי בשר תפל בעלמא לטלטל היינו משום דחזי לכלבים והכא לא חזי לכלבים מ"מ משום בזיון קדשי שמים שרי לכ"ע ובטלטול עור אגב בשר הוא דפליגי והא דקאמר הכא דהיינו בסיס לדבר האסור היינו קודם שנשחטה היה בסיס לדבר האסור שכל בהמה מוקצה היא מטלטל: מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה. וא"ת אמאי לא קאמר התם נעשה בסיס לדבר המותר ולדבר האסור נעשה בסיס לדבר האסור גרידא וי"ל דאין נראה לו לחלק כיון דהשתא סבור שיכול לנער מעות מן הכיס ואפילו הכי א"צ לנער ושירי כל שהוא עושה להצלת ס"ת ה"ה דשרי להביא תיק שיש בו מעות גרידא: אדהכי והכי לשדינהו. משמע דאי לא מצי למשדי המעות הוה מצי להביא התיק עם המעות להביא בו ס"ת וא"כ כשאינו מופשט אלא עד החזה מותר לכ"ע לטלטל הואיל ולא מצי שדי ליה ולא פליגי אלא כשהופשט לגמרי כדפי' לעיל: דשקיל ליה בבבוי. פירש בקונטרס דאיכא שבות בכה"ג וקשה דהוה ליה למיתני בפסחים בפרק אלו דברים (דף סה:) הפשט דחיי שבת בהדי הנהו שבות דקתני התם דדחו שבת ונראה לר"י דליכא אפילו שבות דאינו מפשיט כשיעור חשיבות עור יחד ולא דמי למפיס מורסא דהתם פתח קעביד אך שא"צ לו וכן צד מזיקין מ"מ צד הוא אבל הכא דלא קא עביד הפשט אפי' שבות ליכא: (דשקיל ליה בבבוי). וא"ת דתני בסוף תמיד נשחט (פסחים סה:) תנא שחכה כל אחד ואחד נוטל פסחו בעורו אם כן לאו בבבוי היה מופשט ומשמע דבשבת איירי דאמתני' דהתם קאי דקתני ארביה עשר שחל בשבת ואיכא למימר דלא קאי אשבת א"נ נוטל בעורו שנשפט עד החזה ועוד אומר ר"י דאיכא למימר דרבנן לדברי רבי ישמעאל קאמרי לדידן מותר להפשיט לגמרי לדידן אוי לן מיהא מותר להפשיט בבבוי וא"ת לפי זה ה"ל למיחשב התם דחייית הפשט וי"ל דבפלוגתא לא קא מייירי דלר' ישמעאל לא דחי ליה הפשט כלל ואע"ג דחשיב הרבנות והבאתו מחוץ לתחום דפליגי בה ר"ע ור' אליעזר לא חשיב לה פלוגתא דר"א דשמותיה הוא ועוד דמהיה פלוגתא ליפנין דהזאה אינה דוחה להכי קתני לה: שלש מחיצות ושני לחיים כו'. השתא האי דמפרש לה הכי ומוקי תרוייהו אליבא דר"א ולא בעי למימר שלש מחיצות ולחי א' אינו מופשט ובלא לחי זהו מופשט והוה מפרש אליבא דהלכתא היינו משום דסבר דבלא לחי כלל לא הוה שרי בן בתירא דהוי כרמלית ולא דמי לחצר שאינה מעורבת דסיפא: ועוד לרבנן נציל לתוכו אוחליו ומשקין. (ואמאי נקט חצר מעורבת) ואדמפלגי בין חצר מעורבת למבוי הוה לן פלוגי בין מבוי משותף למבוי שאינו משותף דבמשותף יהא מותר להציל לתוכו אוחליו ומשקין ואמאי נקט חצר מעורבת: אלא אמר רבא כו'. תימה מה תירץ רבא מקושיא דנציל לתוכו אוחליו ומשקין ואומר ר"י דרבה רוצה לומר דרבנן סברי כרבי יהודה דוקא לצורך הצלת כתבי הקדש ולא לצורך אחר ואביי פריך משום דאינו נראה לו סברא שייסברו כר' יהודה לחצאין ומשני אביי ג' מחיצות כו' ולאביי לא סברי רבנן כר"א לחצאין דר"א להצלת כתבי הקדש סגי בלחי אחד כדמסיים ואזיל ואפילו לרבי אליעזר כו': (תוספות)

רש"י א' והחוייהו אליבא דרבי אליעזר. איכא למידיק מאי דוחקיה דמפיק להו מהלכתא. ויש לפרש משום דקשיא ליה היאך אפשר דבן בתירא מתיר בלא לחי כלל, דהא איכא לחלופי ברכות הרבים. ועוד לרבנן נליב אוחליו ומשקין. ולאו כדרך שהוה מילי כתבי הקודש קאמרי, דכתבי הקודש מילין אפילו לשאון משותף, ואילו אוחליו אינו מילי חלל במשותף דומיא לחצר המערכת, אלף הכי קאמר כיון דמוקמה ליה במבוי הראוי לשותף מאי עממה קתני כסיפא גבי הלכתא אוחליו לחצר המערכת, לימא למבוי המשותף וליפגו וליחני במבוי עצמו ולימא כל כתבי הקודש מילין, להיכן מילין למבוי, ואם היה משותף מילי לחבור אפילו אוחליו ומשקין. ואי נמי יש לפרש דהכי קאמר, כיון דמוקמת ליה במבוי גמור אלמא חף אהה מצריכו כל הלכות מבוי לומר שישנו חף משותף, ואם כן חף אוחליו ומשקין מילי. אמר ליה אביי לדידך נמי לרבנן נליב לחבור אוחליו ומשקין. איכא למידיק והא רבה גופיה קא מתיב הכי לרב חסדא, והיאך הוא לא נשמר ממנה. ועוד קשיא לך, רבה מאי דוחקיה דהא אוקמיה למתניתין כהלכתא וכתיב הלל ופשיט לו שלש מחילות ולחי אחד, דאי משום כן בחימה, השתא בתי מחילות ולחי אחד קא שרי לפום מאי דמוקי לה רבה השתא, כל שכן בשלש מחילות גמורות. ועם מה שתיירז הרמב"ם ז"ל בקושיא הראשונה עלתה לי תירוץ חף לקושיא זו, שהוא ז"ל תירץ דכיון דלחון לו חלל שתי מחילות ושתי לחיים אינו חסור כל כך דלגלל לחבור אוחליו ומשקין ואפילו במשותף, משום דלמי לכתוב הרבים, ומתוך שהוא כהול על ממונו אי שרייה ליה אחי להלוי חף לכתוב הרבים, ואמר ליה אביי לא, דאם איתא, חף אוחליו ומשקין שרי כיון דמבוי גמור הוא, וחף חני אומר דהיינו נמי דלא אוקמה רבה ככ"ה, משום דמורה רבה דאי שיש לו שלש מחילות ולחי אחד מבוי גמור הוא ובההוא אפילו אוחליו ומשקין מילי. (רש"י א')

דף קיז ב

אלא אמר רב אשי שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מופשט ג' מחיצות בלא לחי זהו מבוי המופשט ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה בחד לחי סגי: **מתני'** מצילין מזון ג' סעודות הראוי לאדם לחדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין

מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ'** מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי א"ל אביי אלא הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא ה"ג גזירה שמה יביא כלי דרך רה"ר גופא נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף נודמן לו אחרין מביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלוט ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קמיפלגי דתניא אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא ת"ר הציל פת נקיה אין מציל פת הדראה פת הדראה מציל פת נקיה ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת"ר שכת פת בתנור וקידש עליו היום ומצילין מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין אינו והא תנא דבי רבי ישמעאל **שמות ב-**

1] לא תעשה כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה כמה דאפשר לשנויי משנינן א"ר חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר [שמות טז-ה] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר אמר ר' אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות דכתיב לחם משנה אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא נדקט ובצע חדא אמר לקטו כתיב רבי זירא הוה בעע אכולה בשבת אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא אמר ליה כיון דכל יומא לא עביד והאידינא הוא דקעביד לא מיחזי כרעבתנותא רבי אמי ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עילויה אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו': ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש רבי חידקא אמר ארבע א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [שמות טז-ה] ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה בלילי שבת

רש"י אלא אמר רב אשי כו'. בין רבנן ובין בן בתירא כו' אליעזר שכירא ליה דבעי ג' מחילות וכו' לחיים בעלמא והכא לגבי ספר אמרי רבנן מודה ר' אליעזר בלחי אחד וכן בתירא אמר דמדה ר' אליעזר אף בלא לחי: בחד לחי סגי ליה. מילתא דרבנן קא מפריש: מתני' נפלה דליקה בלילי שבת. קודם חכילה: שחרית. קודם סעודה: לעולם הוא מיל. הואיל ויומא בר הכי הוא ובהיתרא טרם דהא בני מלטובל וניהו ולחצר המעורבת ואפי' טובא הוא שרי ליה אי לאו משום גזירה וכדמפרש בגמרא: גמ' מכדי בהיתרא קטרה. חזו לטובל ולחצר המעורבת: ואי שרית ליה. ללחמיהו בעלמא כולי האי מתוך שהוא בהול מינשי ליה שבת ואחרי נמי לכבויו: ויקלוט. קולוח הנופל מן האויר: ויכרך. סמוך לגג ענין שאינה אלא שאינו ראוי לשאוב שהגג חלק והיון אינו בגומא מדרך כלי לגג שזיב מן הגג לכלי והוא ארוח הכלי בידו: ההם מאי גזירה איכא. כיון דמדיד דהיתרא הוא אמאי לא יקלוט ויכרך: שמה יביא כלי כו'. מתוך שהוא מחזר על כלים הרבה ישכח ויביא: ולא יקלוט ואח"כ זמיון. אורחים דכשעת קליטה לא מיעביד ליה: און מערימין בכך. לזמן אורחים שאינו כריכין ללבוש וחיורו: שפלו לכו. ב"ט ואין שניהם ראויים לשחיטה ביום אחד: ואינו שוחטו. שמואל לא עזיבה שמה חבדו שמן ממנו: עד כאן לא קאמר ר' אליעזר. דאין מערימין: הילכך פת נקיה. לשלש סעודות: לא יזיל פת הדראה. פת קיבץ שניטל הדקה לפי שאין ערמה כשרה לומר פת הדראה נוחה לוי: אבל לא משבת ליום הכפורים. כגון חס לא יוה"כ באחד בשבת דהא לא אכיל עד לאורתא ולאורתא ליתרד ולייתי: ואין כריך לומר משבת ל"ט. דיכול להכין בו ביום: מרדה. כלי שרודין בו הפת ומפרידן אותו מכותל התור שגדבה בה לא ירדה אותו במרדה שהוא דרך חוץ: וישכים אלס. בע"ש לטרוח ולזמן האולת שבת: והכינו את אשר יביאו ללחצר. בשעת הבאה הכנה והבאה בהשקמה היא דכתיב ויקלוטו אותו בבקר בבקר (שמות טז): כלבועי. בכרת המזווא: נקיט תרתי. ארוח בידו: לקטו כתיב. דמשמע אחיה אבל ביעה לא כתיב משנה: בעל לכוליה שירותיה. פרוסה גדולה ודי לו בה לאותה סעודה ולכבוד שבת וגרמא כמחבב סעודה שבת להחזק וללבוש הרבה: כי מקלע להו. פעמים שהעירוב כביהם ופעמים כביהם אחד משאר בני אלס: שרו ביה. היינו בכרת המזווא שהוא התחלה חכילה. שרו מתחילין: תלתא היום. למנין שלש סעודות בא: (רש"י)

ותוספות הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו. הקשה הרב פורת אמאי לא פריך ממתניתין דריש חבית (לקמן קמג): דתנן חבית שנשברה מצילין ממנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים ובאו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג ותרץ דהיא איכא למימר כגון שהחבית בכרמלית דחיישין שמה יעביד כלי ד' אמות בכרמלית אבל בהך ברייתא קתני בהדיא בראש גגו ור"י תירץ דהתם מיירי כשנשפך היין לארץ דחיישין שמה יספוג אומר ה"ר שמואל בשם ר"ת דדוקא נשברה לו חבית אבל נסדקה ועושה טיף טיף מותר להביא כלים לקלוט ולצרף דאינו בהול כל כך להביא כלים דרך רה"ר כמו כשנשברה: כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויכרך. אומר ר"י דזו אף זו קתני לא מבעי לקלוט דמיכר שמציל דאסור אלא אפילו לצרף דלא מיכר כולי האי שהוא מציל אסור: הציל פת נקיה לא יציל פת הדראה. אומר ר"י כשאפ"ט של פסח מצות מסולת נקיה שיש לו די לצורך י"ט אין אופין אחריהן פת של הדראה אלא מתחילה יעשה של הדראה ואחרי כן יעשה הנקיה: אבל לא משבת ליום הכפורים. פירש בקונטרס למוצאי יוה"כ ב"ט שישטא דחול גמור הוא ומ"ש משבת למוצאי שבת וי"ל דמצוה לאכול במוצאי יוה"כ כדפי' לעיל (דף קיד): ועוד לפי שהתענו מותר יותר אי נמי ליום הכפורים עצמו קאמר ולהאכיל התינוקות: והתנא דבי רבי ישמעאל כל מלאכת עבודה לא תעשו. וא"ת ואמאי מייתי קרא דכל מלאכת עבודה דכתיב גבי י"ט הא אפי' בשבת דכתיב לא תעשה מלאכה סתם ולא כתיב עבודה שרי לתקוע ולרדות מן התורה כדמשמע הכא דאשבת מייתי לה ופירש רבינו שמואל דגרס כל מלאכה לא תעשו ורשב"א מפרש דלעולם מכל מלאכת עבודה אימעיט תקיעה ורדייה ושבת לפינן מ"ט דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמוח יב): שהיא חכמה ואינה מלאכה. וכיון דמדאורייתא שריא אע"ג דמדברין אסורא כדאמר בראש השנה (דף לג.) אין מעכבין את התינוקות מלתקוע הא נשים מעכבין הכא הוה לן למישרי משום ג' סעודות: (ותוספות)

רש"י אלא אמר רב אשי שלש מחילות ולחי אחד זהו מבוי שאינו מפולש כו' ואפילו כ"כ דלאמר בעי שני לחיים וכו'. פירש רש"י ז"ל: והרואייהו כר"א, ולפי פירוש קיימא בן כבן בתירה, כיוון דהקילו טפי בעלמא כחבי הקודם מהלכת אוכלין, ורבנן דבעו לגבי אוכלין שלש מחילות ופרי לחיים כר"א, אפילו הכי שרו בכהני הקודם אפילו בלחי אחד, אף אנו נאמר כיוון דקיימא בן כבית הלל דאפילו אוכלין מצילין למבוי שיש לו שלש מחילות ולחי אחד, לגבי כהני הקודם נהלך טפי ואפילו אין לו אלא שלש מחילות בלחוד בלא לחי נעיל. וכן כתב הר"ן הלוי ז"ל שגם הוא מפרש כדברי רש"י ז"ל, דהרואייהו אליבא דר"א, אבל אין פירוש מחזור, דלש כן הוי ליה לרב אשי למימר והרואייהו אליבא דר"א כמו שאמר רב חסדא, ורבה נמי דלאמר והרואייהו אליבא דרב יהודה. אלא רב אשי כב"ה מוקי לה, אלא דמי היכי דלא תוקשי אי הכי אפילו אוכלין ומשקין נעיל, קאמר דבהא אפילו ר"א מודה בה, משום דבעי תנא למיתנייהו אפילו כר"א, לא מני' למיתני' נעיל לטוב אוכלין ומשקין, והשתא אחיה מתניתין כהלכתא, וכן פסק הרב אלפס ז"ל בהלכות. ואף ר"א ז"ל פסק בה הלכה כתנא קמא דמתניתין. מהא דתני: הילכך פת נקיה אין מיל פת הדראה. דקדקו בחוב' לחסור גס ביום טוב (שני) למי שיש לו פת נקיה שלא יפאה פת הדראה. ואינו מחזור בעיני, דהא לגבי האלה אסורו אפילו הדברים המותרים בעלמא מפני שהוא בהול על ממונו והשך דלמא אחי לכבויו, אבל ביום טוב אש הטיבתו פת הדראה אופה ואינו ננעם. מצילין מיום הכיפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכיפורים. מדקאמר אבל לא משבת ליום הכיפורים, ולא קאמר ולא מיום הכיפורים למוצאי יום הכיפורים, שמע מינה מצילין. והבין נמי איכא בהדיא פירושא (דפרקין ה"ג) דגרסין התם: ביום הכיפורים מאי אית לך על דעתין דרבנן לא יזיל כלום, כל עמא מודו שמצילין מזון סעודה אחת מפני הפסח וגרסי' הו היום מצילין לחולה ולסוקן ככבויו, ולרעבתן ככבויו. והא תנא דמי שמואל כל מלאכת עבודה יפאה תעשה שופר ורדיית הפת. איכא למיקר מאי קא מייתי מיום טוב לשבת, היום טוב שאינו דכתיב ביה מלאכת עבודה, אבל בשבת דכתיב לא תעשה כל מלאכה, הכל בכלל אסור. ועל כן פירש רבי שמואל ז"ל דלא גרסין כל מלאכת עבודה. אלא לא תעשה כל מלאכה. ואין זה נכון, חדא דאין הספריים מודין לו, ועוד מנא לן דכל מלאכה מוציא תעשה שופר ורדיית הפת, אדרבה מרבה הוא כל מלאכה לחסור, אלא ודאי כל מלאכת עבודה גרסין. וקושיא מעיקרא ליתא, כיון דלחיה מלאכה לגבי יום טוב גס לגבי שבת לא חשיבא מלאכה, דהא לא תהיך הכתוב ביום טוב אלא אוכל נפש בלבד וכדאמרין (מנחה ז, א) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, ואי נמי מכארי אוכל נפש, וא"ל לבית הלל (ביבא יב, א) כל מה שאפשר להחיר משום מינוגו שהוא באוכל נפש, והלכך קאמרינן הכתוב תעשה שופר ורדיית הפת מכלל אסור מלאכה יום טוב שמעת מינה דלחיה מלאכה. אבל הרמב"ם ז"ל פירש הענין, משום דגבי חג המנוחה כתיב (שמות יב, טו) כל מלאכה לא תעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש וגו' מפני שכתוב בהן כל מלאכה הוצרך להוציא בפירוש אוכל נפש, אבל בשאר החגים דלא כתיב בהם אלא כל מלאכת עבודה, לא הוצרך הכתוב להוציא בפירוש אוכל נפש, שאין בכלל מלאכת עבודה אוכל נפש שהיא אינה מלאכה עבודה אלא מלאכת הגולה, ובמקום אחר כתיב בחג המנוחה לא תעשה מלאכה (דברים טז, ח), ומפני שלא אמר כל לא הוצרך הכתוב להחיר שם אוכל נפש בפירוש, ועוד במקום אחר כתיב (ויקרא כג, ה) בחג המנוחה כל מלאכת עבודה לא תעשו, ומכאן למדו להחיר תעשה שופר ורדיית הפת, דהיינו מלאכה עבודה למעוטי מאי, אי למעוטי אוכל נפש, הרי תחירו בפירוש בחג המנוחה, אלא ודאי להוציא אלו שאינו מלאכה בלא, אלא אפי' שאמר בו הכתוב בפירוש כל מלאכה חוץ מאוכל נפש, אפילו הכי תעשה שופר ורדיית הפת הותרו בו דלמא אינו בכלל כל מלאכה, וכיון שאין אף בשבת ויום הכיפורים שכתוב בהן לא תעשה כל מלאכה מותר דאין בכלל כל מלאכה. רבי זירא בעל אכולהו שירותיה. פירש רש"י ז"ל: חכמה גדולה שיש בה די לכולהו שירותיה, וכן פירש גם בדבריהם (לט, ט). ואינו מחזור בעיני, דהא אינו ענין שמענתו, ועוד דלדרכה כל שהוא מרבה בהחיה הוי ענין יפה, וכדאמרין התם (מו, א) בעל הבית בוצע כפי צרכו בענין יפה, והיכי קרי ליה רבי רעבתנותא. אלא נראה לי דבעל על כל הכחות קאמר, ומשום דקאמרין נקטו תרתי ופולע חדא. קאמר הכא ר' זירא בעל אכולהו ככרות דמנחי קמיה, ויפאה ויחייב דלמירין דמנחי כרעבתנותא. כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש. כתב הרב בעל הלכות ז"ל דאין חיוב סעודות אלו להיתכן בשחרית ובמנחה. אלא אפילו במספר בלמעט סעודתו בכרבת המזון והחור ואוכל שפיר דמי, ולדבריו לא האמרין בסמוך קעורו שאכל בהן שחיה מדיחן ללבוש בהן כהרים כהרים מדיחן ללבוש בהן במנחה, לא שיהיה החיוב בחיובו אפילו בזמנים אלו, אלא אורחא דמילתא נקט. וכן יש שאומרים שאפילו עבד אותו שלש סעודות כמני תרגימי שפיר דמי, והא דלקשינן לקמן (קיה, א) מהא שיש לו מזו חריבין סעודות, ואמרין לרבנן חמיסר הויין ואי ר' חקא שחסי הויין, ההם נמי משום דלורחא דלחייב דלא קעבי סעודה אלא על הפת קאמר הכין, דאי בעי למיכל נהמא מהייבין למיתן ליה, והוא הדיון

נחלת יעקב אביך וגו' לא כאברהם שכתוב בו [\[בראשית יג-ג\]](#) קום התהלך בארץ לארכה וגו' ולא כיצחק שכתוב בו [\[בראשית כג-ג\]](#) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו [\[בראשית כח-יד\]](#) ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ר"ל בר יצחק אמר ניצול משעבוד גליות כתיב הכא והרכבתיך על במתי ארץ וכתיב התם [\[דברים לג-כט\]](#) ואתה על במותימו תדרוך אמר רב יהודה אמר רב כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר [\[תהילים לז-ד\]](#) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה איני יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשבת עונג זה עונג שבת במה מענגו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמ' דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומיין רב חייה בר אשי אמר רב אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג מאי היא א"ר פפא כסא דהרסנא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז [כדור] אנוש מוחלין לו שנאמר [\[ישעיה נב-ב\]](#) אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו אמר רב יהודה אמר רב אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר [\[שמות טז-כז\]](#) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וכתוב בתריה ויבא עמלק אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד גנאלים שנא' [\[ישעיה נד-ד\]](#) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתוב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו' אמר ר' יוסי יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת א"ר יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום איני והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף כי קאמרין בפסוקי דמרא א"ר יוסי יהא חלקי ממתפללים עם דמדומי חמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מצוה להתפלל עם דמדומי חמה א"ר זירא מאי קרא [\[תהילים עב-ה\]](#) ייראוך עם משמ ולפני ירח דור דורים וא"ר יוסי יהא חלקי ממתן בחולי מעיים דאמר מר רובן של צדיקים מתים בחולי מעיים וא"ר יוסי יהא חלקי ממתן בדרך מצוה וא"ר יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בצפורי וא"ר יוסי יהא חלקי ממושיבי בהמ"ד ולא ממעמידי בהמ"ד וא"ר יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה וא"ר יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו אמר רב פפא לדידי חשדן ולא הוה בי א"ר יוסי חמש בעילות בעלתה ונטעתי חמשה ארזים בישראל ומאן אינן ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר בר"י ור' חלפתא בר"י ור' אבטילס בר"י ורבי מנחם בר' יוסי והאיכא ורדימס היינו ורדימס היינו מנחם ואמאי קרי ליה ורדימס שפניו דומין לורד למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים אלא אימא חמש בעילות בעלתה ושניתי אמר רבי יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי אמר ר' יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי איני והאמר ליה לרבי מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש אמר להו מימי לא נסתכלתי במילה שלי ברבי מילתא אחריתי הוה ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו וא"ר יוסי מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי וא"ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה וא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת אמר רב יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע תיתי לי דלא סגיגא ד' אמות בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפילין ואמר ר"ל תיתי לי דקיימית מצות ציצית אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבון במאי זהיר טפי אמר ליה בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה

רש"י נחלת יעקב. ולא נחלת אברהם ויחזק: לארכה ולרבה. ארץ זו ולא יתה: הארצות האל. ותו לא: תבשיל של תרדין. חשב הוא: ראשי שומיין. חשוכים היו להן: כסא דהרסנא. דגים קטנים מטוגנים בשמן קרביהן ובקמח: דור אנוש. התחילו לעבוד ע"ז דכתיב (בראשית ד) אז הוחל לקרוא וגו': בתריה. דבר יהיא פרשתא: הרי זה מחרף ומגדף. שניצחיהם הראשונים חיקו לומר בפריקים לשבח והודיה כדלמרינן בערבי פסחים (דף ק"ז). וזה הקוראה תמיד בלח עתה אינו אלא כזמזמר שיר ומתלוץ: פסוקי דמרא. שני מזמורים של היוליס הללו את ה' מן השמים הללו אל בקדש: דמדומי חמה. כשהיא ארומה שחית אחרי הגלגל מיד היא ארומה וערבת סמוך לשקיעתה: עם שמש. עם זריחה: ולפני ירח. קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה: ממתי מחולי בני מעיים. שמתייסין ביסודין ומתמרקין עונותיהן: ממכניסי שבת בטבריא. מפני שהיא עמוקה ומחשכת מבעוד יום וסבובין שהשכה וממוציאי שבת בצפורי שישבת בראש ההר ובעוד כשהחמה שוקעת נראית שם אור גדול ומחלקין ללחא: ממושיבי בית המדרש. חזנים מחספי הלמידים בכל יום בלח: ממעמידי. ממונים לעת האוכל לומר הגיע עת לעמוד ולחכות: ממחלקי. לנענים צדקה דלמרינן בבבא בתרא פ"ק (דף ה): צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה והמחלקים אותה עליהם לבדוק לפי הרכיך לכל אחד ואחד ופעמים שקדובין דעמם לרחם על זה ולחלוק יותר מן הרכיך שאומדן אותו בהרואה ואומדן את חברו בלמנוס: בעלתה ושניתי. כדי שיהיו זכרים דלמך מר הוואה שיהיו בניו זכרים יבעול ושנה (עירובין דף ק:): לא קריתי לאשתי אשתי. שאף שיהא חולין שלי יש ללמוד הימנה חכמה: אשתי ביתי. שהיא עיקר של בית: ולשורי שדי. שהיא עיקר של דעה דכתיב ורב תבואות בכח שור (משלי יד): לא נסתכלתי בו. מרוב כניעות: והא אמרו לו בו. וא"כ לרבי יוסי נמי הוה ליה למיקרייה רבינו הקדוש: תחת אבנטו. מן האבנטו ולמטה: לא ראו קורות בו. כשפושט חלוקו ופושטו) כמו שהיא לובש דרך ראשו ומכסה את עצמו תחלה משום כניעותו ויושב במטתו: לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. שאם בא מי שאמרתי עליו דבר ושאל אם אמרתי כן עליו לא חזרתי בי לאמר אינו כדכריו לפי שמתחלה אמרתי וקסבר כל מילתא דמתאמרא באפי מיה לית בה משום ליטנא בישא וכן מפרש במסכת ערכין (דף טו): דקיימתי מצות תפילין. שלא הלך ארבע אמות בלח תפילין וכן לענין זליית: עד דרמיה. שהקנה זה לשון חליית זליית כדלמרינן בעלמא (תענית ד' כב.). לא רמי חוטי: דשלים מסכתיה. שגרסה: (רש"י)

תוספות רובם של צדיקים מתים בחולי מעיים. מ' בקונטרס למרק עונותיהם ור"י אומר כי יש במדרש למרק אכילה מן המעיים להיות נקיים וטהורים כמלאכי השרת: אימא ה' בעילות בעלתה ושניתי. ובירושלמי משני דיבמות היו ולא רצה לקיים בהן מצות עונה אלא רק כדי לקיים מצות יבום דהיינו ביאה ראשונה: אילו היו אומרים לי חברי עלה לדוכן. לא ידע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה של כהנים אמרה תורה לברך את ישראל: עיון תפלה. מ' בכונת הלב וכן היא דאלו דברים שאוכל מפירותיהן בעולם הזה (לקמן דף קכז). דחשיב עיון תפלה אבל הא דאמר בברכות (דף לב: ונה). המעין בתפלתו סוף בא לידו כאב לב ההוא עיון דאצפה מתי יעשה הקב"ה בקשתו שסבור שתפלתו מקובלת כדמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלה לב וכן היא דאמר ר"י שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה [ומסור דין לשמים על חבריו] והא דאמר בפרק גט פשוט (ב"ב קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום לשון הרע והרהור עבירה ועיון תפלה אין לפרש שמצפה מתי תיעשה בקשתו שהרבה בני אדם ניצולים מזה אלא הוה כי ההוא דשמעתין כלומר שאינו מתכוין בתפלה שאי אפשר ליהרר כדלמרינן בירושלמי מחזיקנא טיבו לרישא דכי מטא למודים מנפשיה כרע: (תוספות)

עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותי אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישראל מתליסר טבחי ומשלים להו אצינורא דדשא ואמר להו אשור הייא אשור הייא ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן לביש גונדא דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פריס סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתפינא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפיק אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפשי נכסיה טובא אמרי ליה כדלאי כלהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוהו ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא' במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר **[דברים יד-כב]** עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייה בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתונות וצלוחיות קבועות בו ועלי כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים וכשמניחים אותו אומרים **[תהילים כד-א]** לה' הארץ ומלואה וגו' וכשמסלקין אותו אומרים **[תהילים קטו-טז]** השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו **[אשרף שזכית]** וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב **[ישעיה נח-יג]** ולקדוש ה' מכובד א"ל זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתייה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישראל וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוהי אי רגיליתו לאחרוהי אקדמוהי רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היבא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היבא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא

רש"י עבידנא יומא טבא לרבנן. להלמדיהם ראש ישיבה היה: תוהו לי. יסולם סכרי: דכי אתי אורבא מרבנן כו'. שחיבה תלמידי חכמים עלי: דלא מזיגנא רישא רבי סדיא. אורי מניח ראשי על הכר: כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה. עד שרצה אם יש דבריו לזכותו: מתעטף. כנגדים נאים: בואו כלה. הכי קרי ליה לזביתא שבת מתוך חביבות: טחיי. רוקיין טחין פניהו בשומן חליה או בשמן: מי עדיפת לו מינה. כלום אתה חשוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנונו ולא היינו יודעים שבתא: מהלכיר טבחי. לטעום שבת מן המזבחה: איסתירי. סלעים איסתירי פשיטי סלעים מדין: וכן א' מר' סבלע זורי והיינו חזי דינר: ומשלים להו אצינורא דדשא. לפני בואם להביא לו הבקר היה מזמן להן מעותיהן על פתחו ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר בצומנותיהם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת ולי נראה ומשלים להו אצינורא דדשא כשהיה מביא ראשונה היה נותנה לשמשין המכניס סעודה על פתח ביתו ולא היה נכנס אלמלא ממחר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: אתכתקא דשינא. פשטוד"ל ופלידקטו"ל: כיסא מתקפל) של שן שחשוב היה ועשירי: ומשיף טרל. נופח משם טרל לכבוד השבת ורבינו לוי גרס אתכתקא דשאגא תהיה: לביש גונדל. כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי להתנהג בחשיבות מלהתעסק בהשקלי שבת ולא יטנף בגדיו בבישול קדוה: לתנא דבי רבי ישמעאל כו'. דבישול קדוה מטנף בגדים: מחריך רישא. אם היה עם ראש בהמה לחרוך מהרכו הוא בעלמא: פריס. לשון פרומים מחתך: מלאת אמותי. מלית האור בעלים דקיס: מכתף ועייל מכתף ונפיק. בע"ש יואל ונכנס להביא תמיד משואות כלי השמש ובגדי חופש ומגדים כדאם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו וחדד לכבודו ולתורה כשביאו: מוקר שבי. מכבד שבתו: אמרי ליה כללתי. להאי נכרי: כללתי. חוסיס בטוכביס: אכיל להו. סופר ליפול דידו: אוחתה בסייניה. עשה לו כובע של כד וקבלו במשכמהו של זהב וקבעו בו מרגליות וקבע את זו עמה: סייניה. כובע ורבינו הלוי גרס בסדיניה בסודרו וראשון הגון לי והוא לשון ר' יצחק ב"ר יהודה: תריסר עיליתו דדינרי. עליות מלכות דינרי זהב ומגומא בעלמא הוא כלומר הוה עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תריסר גמלי ספיקו טריפתא (חולין דף לה) וכן תריסר טבחי דלעיל: במה הן זוכין. לעושר גדול כוה: לה' הארץ. דלחין חנו רשאין ליהנות עד שנכרך שמו בצרכת הלחם: והארץ נתן לבני אדם. ע"י מתנתו נהנינו הטובה הזאת: מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד ה' מלכוד. מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל דלקדוש ה' לאו אשבת קאי: וכבדתו. אשבת מהדר דאי ביה"כ כתיב ביה מכובד: להקדים. זמן סעודה שבת לזמן סעודת חול זהו כבודו: ללחור. זהו כבודו שהוא מתאוה ללכוד: במאי נשנייה. במאי נשנייה משרא יומי: אי רגיליתו לאקדומי. סעודהכס בבקר אחרוהי: רב ששה סגו נהור היה ואינו רואה עת האכילה וקשה דורש שבת מושיב התלמידים במקום שהגיע עם החמה לנת האוכל כדי שיטעמו וימירו לקום: דמטי טולא. שיטננו: הייא. מהר: (רש"י)

תוספות בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"ת דעיליתא שם כלי הוא כדאמרין בריש כיצד מעברין (עירובין דף נג:) עלת נקפת בכדה: רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר. ולא פליגי אלא רב איירי בדרכו לאחר ושמואל איירי בדרכו להקדים כדאמרין בסמוך: (תוספות)

מהדר אזוזי זוזי דרבנן א"ל במטותא מינייהו לא תחללוניה אמר רבא ואיתימא ר' יהושע בן לוי אפי' יחיד המתפלל בע"ש צריך לומר ויכולו דאמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר ויכולו אל תקרי ויכולו אלא ויכלו אמר רבי אלעזר מניין שהדיבור כמעשה שנאמר **[תהילים לג-ו]** בדבר ה' שמים נעשו אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו **[ישעיה ו-ז]** וסר עונך וחטאתך תכופר תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכשבו לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטות מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך

רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כן ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו אמר ר' אלעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ואמר ר' חנינא לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית חמין במוצאי שבת מלוגמא פת חמה במוצאי שבת מלוגמא ר' אבהו הוה עבדין ליה באפקי שבתא עיגלא תילתא הוה אכיל מיניה כוליתא כי גדל אבימי בריה א"ל למה לך לאפסודי כולי האי נשבוך כוליתא ממעלי שבתא שבקוהו ואתא אריא אכליה אריב"ל כל העונה אמן יהא שמייה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר [\[שופטים ה-ב\]](#) בפרוע פרעות ישראל בהתנדב עם ברכו ה' מ"ט בפרוע פרעות משום דברכו ה' רבי חייה בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו כתיב הכא בפרוע פרעות וכתבית התם [\[שמות לב-כה\]](#) כי פרוע הוא אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר [\[ישעיה כו-ב\]](#) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן מאי אמן א"ר חנינא אל מלך נאמן א"ר יהודה בריה דרב שמואל משמיה דרב אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת שנאמר [\[ירמיה יז-כז\]](#) ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה מאי ולא תכבה אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת שנאמר [\[יחזקאל כב-כז\]](#) ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם אמר ר' אבהו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית שנאמר [\[ישעיה ה-יא\]](#) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו' וכתב [\[ישעיה ה-יב\]](#) והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם ואת פועל ה' לא יביטו וכתב [\[ישעיה ה-יג\]](#) לכן גלה עמי מבלי דעת אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר [\[ירמיה ו-יא\]](#) שפוך על עולל בחוף וגו' מה טעם שפוך משום דעולל בחוף אמר עולל לא חרבה ירושלים אלא מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה שנאמר [\[ירמיה ו-טו\]](#) הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו' אמר ר' יצחק לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושו קטן וגדול שנאמר [\[ישעיה כד-ב\]](#) והיה כעם ככהן וכתב בתריה הובק הובק הארץ אמר רב עמרם בריה דר"ש בר אבא א"ר שמעון בר אבא א"ר חנינא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנאמר [\[איכה א-ג\]](#) היו שריה כאילים לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה א"ר יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה ת"ח שנאמר [\[דברי הימים ב לו-טז\]](#) ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעצבים ובניאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד [ל] אין מרפא מאי עד לאין מרפא אמר רב יהודה אמר רב כל המבזה ת"ח אין לו רמוה למכתו אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [\[דברי הימים א טז-כב\]](#) אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן א"ל רב פפא לאביי ידידי ודידך מאי א"ל אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא ואמר ריש לקיש משום ר"י נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש ואמר ר"ל לר"י נשיאה כן מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה ואמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [\[ירמיה ה-א\]](#) שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא [ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש] [אם יש איש] עושה משפט מבקש אמונה ואסלה לה איני והאמר רב קטינא אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [\[ישעיה גו-ג\]](#) כי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לכה קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין בהן כשמלה ישנו בידיך והמכשלה הזאת תחת ידך

רש"י מהדר אחוזי זוזי דרבנן. כשהיה רואה אותן זוגות זוגות ומדברין בתורה מחזר אחריהם ואומר להם במטותא מנכון לכו והתסקרו בעונג שבת ולא תחללוניה לטבול תענוגים: ויכול. הקב"ה זה שמספר שבטו של מקום וכשבה של צנה: יסדר אדם שלחנו בע"ש. ללילי צנה: במו"ש. נמי כבוד שבת ללוות ביולתו דרך כבוד כאלם המלוה את המלך בלאתו מן העיר: חמין. לשתות ולרחוץ: מלוגמא. רפואה: אכליה אריח לעגל הראוי לשהוט: בכל כחו. בכל כוונתו: פריעו פרעות. ביטול פורעניות כגון פריע דמחרימין בטל: בהתנדב עם ברכו. כשמתנדבין ישראל לכרך את בוראן: כי פריע. כי פריעו אהין ע"ז והכי קאמר בהבטל פריעות ע"ז ששתקעו ושתכחם שלא יזכר עונם מקום התנדב עם הוה: אל מלך נאמן. כך מעיד על בוראן שהוא אל מלך נאמן: שאין בני אדם מלויין לכבותה. בשבת: שבת. בזמן ק"ש וכן מלחרי בשבת: והיה כנור ונבל. כסיפיה דקרא ואת פועל ה' לא יביטו לא שמו לב ליחד שמו על בריהו: שפוך על עולל. רישא דקרא ואת חמת ה' נלחתי הכיל שפוך וגו' שפוך החמה נקמה בשביל שפולל לחוף ובטלין מבית רבן: הובישו כי תועבה עשו וגו'. סיפיה דקרא גם בוש לא יבושו וגם הכלל לא כו': במשיחי אלו תינוקות של בית רבן. שדך תינוקות למושקו בשמן: ובניאיו אלו תלמידי חכמים. שנאמר ונביא לבב חכמה (התלים ט): מחריבין. איכא שזיר: מחרימין. ליכא שזיר: מתכסין בהן כשמלה. כששאלין אותן טעמי תורה הללו עושין עמון כמעלימין את דכריהם מפני שאין יודעים להשיב: שכן בידך. אתה בקי לפיכך קאין תהיה לנו ותלמדנו חכמה: (רש"י)

תוספות ומצא נר דלוק ושולחן ערוך. וא"ת דאמר בריש ערבי פסחים (דף ק): ושיון שאין מביאין את השולחן אפי' קידש וי"ל דערך הוא במקום אחר אלא שאין מביאין אותו עד אחר הקידוש כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבת כדאיתא בשאלות דרב אחאי ודוקא בימיהם שהיו להם שלחנות קטנים לפני כל אחד ואחד אבל שלנו גדולים הם וקשה לטלטלם: כל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו. פי' בכל כוונתו וכן פירש רש"י ור"י אומר דיש בפסיקתא במעשה דר' ישמעאל בן אלישע דקאמר התם כשישראל כנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמייה רבא מברך בקול רם מבטלים גזירות קשות: א"ר חנינא אל מלך נאמן. צריך להרהר בו בשעה שאומר אמן:

דף קכ

דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אלא אם כן נכשלים בהן ישנו תחת ידיך קצין תהיה לנו [\[ישעיה גז-ז\]](#) ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש וגו' אין ישא אלא לשון שבעה וכן הוא אומר לא תשא את שם ה' לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי עצמן בבית המדרש ובביתו אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא וממאי דילמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרו ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש כלל לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במשא ומתן: **מתני'** מצילין סל מלא ככרות אע"פ שיש בו מאה סעודות ועיגול של דבילה וחבית של יין ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פיקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מצילין אותו לחצר המעורבת בן בתירה אומר אף לשאינה מעורבת ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולבוש כל מה שיכול ללבש ועוטף כל מה שיכול לעטוף ר' יוסי אומר י"ח כלים וחזר ולבוש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי: **גמ'** והא תנא ליה. רישא

ג' סעודות ותו לא אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל בא להציל מציל את כולן בא לקפל אינו מקפל אלא מזון ג' סעודות ר' אבא בר זבדא אמר רב אידי ואידי בבא לקפל ולא קשיא כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת בעי רב הונא בריה דרב יהושע פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מאי כבא להציל דמי או כבא לקפל דמי מדאמר רבא אטעיה רב שיזבי לרב חסדא ודרש ובלבד שלא יביא כלי שהוא מחזיק יותר מג' סעודות ש"מ כבא להציל דמי ושפיר דמי א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי טעותא אמר ליה דקתני ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלטו כלי אחר ויצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל: ועיגול של דבילה כו': חשבון מאי עבידתיה מהפקירא קזכו אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא חסידי אגרא דשבתא שקלי אלא אמר רבא הכא בירא שמים עסקינן ולא ניחא ליה דליתנהי מאחרים ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרך והכי קאמר ואם היו פיקחין ידיעו דכה"ג לאו שכר

שבת הוא עושינו עמו חשבון לאחר השבת: ולהיכן מצילין כו' מ"ש הכא דקתני לכם ומ"ש הכא דקתני עמי אמרי גבי מזונות קתני לכם משום דלא קא חזו אלא מזון ג' סעודות אבל גבי לבושים קתני עמי משום דקחזי ליה לכולי יומא: ת"ר לובש מוציא ופושט וחוזר ולובש ומוציא ופושט ואפילו כל היום כולו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים ואלו הם שמנה עשר כלים מקטורן ואוקלי ופונדא קלבוס של פשתן וחלוק ואפיליות ומעפורת ושני ספרקין ושני מנעלים ושני אנפילאות וב' פרגד וחגור שבמתניו וכובע שבראשו וסודר שבצוארו: **מתני'** ר' שמעון בן ננס אומר פורטין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בה את האור מפני שהוא מחרך ועושינו מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין

מ"ס לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מ"ס מצד אחר ואם כבתה מיתבי טלית שאחז בה האור מצד אחד פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ספר תורה שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה

רש"י דברים שאין אדם עומד בהן. על צוריו לאומרו כהלכתו: אלא אם כן נכשל בהן. עד שאומרו ב' ו' פעמים בשיבוש דיינו טעמי תורה המסותרין: לא היה חובש. אינו גריל להיות חובש כהן כהן. אהיה הרגלתי כמו שחוק לרעהו אהיה (איוב יב) אני הוה: וממאי. דמשום דיש בהו אמנה הוא דילמא על כרחיך לריכוס שיבוש האמת: לאי אמר להו גמירא. אהו טעמי תורה: אמרי ליה. שאוליס אומא לן: ומשני הוה ליה למימר גמר וזכח מאי לא היה חובש. מודה הוא על האמת שלא יגע בתורה: בדברי תורה. היו נאמניו ואין מתהללים על שקר: מתני' ועיגול של דבילה. שהוא גדול ויש בו סעודות הרבה: ואם היו פקחין. לישאל שכן פועלים: כל כלי תשמעו. שאריבין לו לאותו היום כגון כוסות וקיתוניות: ו"ח כלים. מפרש להו בגמרא שכן דרך ללבוש בחול יחד אבל טפי מהכי לא ואינו פושטן לחזור וללבוש ולהילך אחרים: גמ' בצל להילך. [שהילך] כשל [ואחד] דקתני של מלא ככרות ואינו טורח אלא להילך מתוך הדליקה צבת אחת מאלו כל מה שצבס דהא חלה זימנא הוא מה לי פורתא מה לי טובא: צבת לקבל. כלים הרבה זה עם זה לטרוח וולאוספסן ולחזור ולהוציא מזון ג' סעודות הוא דיכול להילך בכלים הרבה וכו' לא שכל א' טורח בעצמו הוא: פירש טליתו וקופל הגיט. הביא אובליו והניח וחזר והביא והניח מהו: צבת להילך דמי. הואיל ואין כאן אלא כלי אחד ובפעם אחת הוא מוציאם: או כצבת לקבל דמי. הואיל וטורח לאסוף ולכנסו: אטעיייה רב שיזבי לרב חסדא. שדרש לפניו והורה לו רב חסדא ומהאמר רבא אטעיייה שמע מינה טעוהא הוא מביא כלי ומניח תחתיה ודרכ רב שיזבי לרב חסדא ובלבד שלא יתן כלי המחזיק יותר משלש סעודות והורה לו רב חסדא ומדלחמך רבא אטעיייה שמע מינה טעוהא הוא דלפילו מחזיק סעודות הרבה מותר כיון דחד מנא הוא והאי כמקפל ונתון בכלי אחד דמי דהא מעט מעט הוא נופל ומטפטף בו ש"מ בחד מנא כצבת להילך דמי: מאי טעוהא. מנא לך דטעוהא הוא בידיה: אמר ליה. מדקתני בה צברייתא: ובלבד שלא יביא כלי אחר וכו'. ש"מ כלים טובא הוא דלפילו אבל צבת שפיר דמי: מהפיקרא וכו'. דהא הילכו לם קאמר להו לאכריהם ואם פקחים הם ועכבו הכל הוה ליה למינני: מלת חסידות. שמחזירין לו: חסידו אגרא דצבתא שקלי. צתמיה אם חסידים הם יק להם לוותר משלםם בכל דבר שיש בו נדנד עזיבה ואע"ג דלאו שר צבת גמור הוא שהרי לא התנה ומהפיקרא קא זכו מיהו חסיד לא מיקרי אר"כ מוותר משלו: הכא בירא שמים עסקין. המליך הוא ירא שמים הוא ולא חסיד לוותר משלו: דלא ניחא ליה דליהני מאחרני. בזכיה דהפיקרא דידע דלא מרצונו הפיקרו: ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח. דלאו חסיד הוא ולמחול על שלו: והכי קאמר כו'. כלומר דהאי אם היו פקחין דמתני' לאו פקחין בדיון קאמר לטורח את דרצו להם דלאם יעכבו הכל הוה ליה למתני אלא לאו הכי קאמר הגי יראי שמים הם פקחין הן בהלכות צבת דידעי דכה"ג לאו שר צבת הוא דמעיקרא לאו דרעתא דשר פטולה נחית עושין עמו חשבון והכי קאמר דרוב חסדא נמי קאי אלא לאו שר צבתא לרב חסדא לסימניה: לחצר המעורבת. ואפי' הכי טובא לא לילכו כדלמאר לעיל (דף ק"ה): מתוך שבהו אי שרי לאיעסוקי בהלכה כולי האי אחי לכבושי: מקטורן. מניט"ל (גלמיה): אונקלי. לבוש רחב פניו שריניט"ל (שרצונ"א): לבוש רחב (אכממעו): (לבוש ערבי) ובלשון ערבי מחשי"ה: פונדא. אזור חלול מעל למדיו: קלבוס. נבי"ש וגניט"ל: מקטורן מרופד ואורו היו לובשים מתחת לכסויין כדי להגן על הגוף מפני כובע המתכת): : חלוק. קמי"ש (גופייה, כותונת והבגד שרובשים על עור הבשר. עד הדורות האחרונים היו לובשים על הגוף מעין כותונת ארוכה): על צשרו: ואפילו. סדן להתעטף בו כולו: מעפורת. לעטף ראשו: ושני ספרקין. פייש"ל (פייש"ל: רצועה): אנפיליות. קלנ"ש (קלנ"ש: בתי-רגליים (כמין גרביים עשויים מבל) של זמרי: פרגוד. גניט"ל (ויטויל"ש: בתי-צרכיים) ובלשון חסדא קני חז"ן (קנייהושי"ש: מכנסים-צרכיים): חגור. על חלוקו מצפונים: וסודר שבצוארו. ותליון ראשו לפניו לקנה בו פיו ועיניו: מתני' עור של גדי. לה: מפני שהוא מחרך. מן האור ובלע"ז רטרי"ט (ריטרי"ט: ע: מתחזק (או מקוון)) ואינו נשרף ומתוך כך הוא מגין על התיבה: בין מלאים. מ"ס: שאין יכולין לקבל כח האור. מפני שהדשים הם: (רש"י)

תוספות אידי ואידי בבא לקפל. פירש הרב פורת דלקפל היינו אפי' בא לקפל דר' אבא אין חילוק בין לקפל בין להציל דאפילו להציל בחצר אחרת לא שרי אלא מזון ג' סעודות אבל אין נראה לומר דלהציל שרי אפילו מאה סעודות בחצר אחרת גם לרבי אבא דאם כן הוה ליה לאוקומי מתני' אידי ואידי בחצר אחרת וכאן בבא לקפל וכאן בבא להציל: נותן מ"ס מצד זה. פירש רשב"ם לאו דוקא על הטלית דהא ק"ל במ' דם חטאת (ובאים צד): דבבגד שרייתו זהו כיבושו ולעיל בסוף פרק שמנה שרצים (דף ק"א). פירשתי: (תוספות)

רש"י מתני': מילין של מלא ככרות וכו'. ואומר לאחרים חטאו והצילו לכם. יושלמי (דפרקין ה"ז): שך הוא דרכו להזמין אורחים בשבת. ופושט וחוזר ולבוש ואמר באור והצילו עמי. יושלמי (שם ה"ה): שכן דרכם להשאיל כלים. גמרא: פירש טליתו וקופל. כלומר: שהביא כלים והגיהן בתוך טליתו וקופל טליתו עליהם, ואסוקתא דכצבת להציל דמי, כיון שלא הוציא את כל דבריו לפני עצמו. ומכאן הביאו התוס' קושית לדברי רש"י ז"ל, שפירש בסוף פרה קמא דמכילתו (וי, ב) הא דלמרינו חרי הלמדיה חד מילי בחד מאלנא וחד מילי בדר' וה' מלני, ובפסוקתא דרב הונא ורבי אבה בר זבדא, שהיה מקפל ד' וה' כלים ומניחן בכלי אחד ומוציאן. ואינו דהא אסוקתא הכי דכצבת להציל דמי, ואפילו רב הונא שרי. ועל כן פירשו הם שם שהיה מילין מזון הרבה בכלים מוחלקין (הרבה) ומוציא וחוזר ומוציא, ובאותה חלה, כרב אבה בר זבדא. אבל הרב רבינו משה ב"ן ז"ל פירש כאן, פירש טליתו והביא כלים ושפכן לתוך טליתו, ולא שהיה מוציא כלים מקופלן בתוך טליתו, ומשום דרב הונא חסר בכלים המוקפלים והתיר במילין ואפילו הרבה, שאל ר' הונא בריה דרב יהושע צביא כלים ושפכן לתוך טליתו ומקפל ומוציא מאי, משום דהא דמיא למילין בחדא משום דאינו מוציא אלא בכלי אחד, ובחדא למקפל שמצביא כלים הרבה ומקפל לתוך טליתו. לובש ומוציא ופושט וחוזר ולבוש ומוציא. והא דלא שרינו הכי בצובליו ומשקין, משום דהתם כיון שצידו הוא מוציא, מתוך שהוא בהול על ממונו אי שרית ליה אחי לכבושי, אבל הכא כיון שאין אתה מתירין אלא דרך לבישה, רמי אנפשיה ומודכר. הא דר"י יהודה טלית שאחז בה האור מנא אחד נותנין עליה מ"ס מנא אחד. השמיטה הרב אלפסי ז"ל, והביא בייחא דקתני טלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה, לומר שאין הלכה כרב יהודה. ואע"פ שאמרנו דרב יהודה דלמר כרבי שמעון בן ננס, וקיימא לן כר' שמעון בן ננס. יק לומר שהרב ז"ל סבור דרב יהודה הוא דסבידא ליה דר"ש בן ננס פליג אפילו צבת אע"ג דמקרב את כבויו. והא דתנו בפרק כירה (מו, ב) נותנין כלי תחת הנר לקבל ניארות ובלבד שלא יתן לחורו מ"ס, ר' יוסי הוא ולא רבנן ודקרא סלקא דעתך ההם למימר, אבל און דסבידא לן כלאוקימתא דרב אשי דלאוקמה להאיא חפילו לרבנן ואומר דמקרב את הכבויו הוא ואפילו לרבנן אסור וכדליתא צברייתא כדליתא התם, שמענין נמי דעד כאן לא שרי ר"ש בן ננס הרב אלא במחילת כלים דלפטר דלא מתבקעין, אבל במחילתא של מ"ס לא שרי, ובהא לא פליגי. וכן חילוקי הראש"ד והרמב"ם ז"ל להעמיד דברי הרב אלפסי ז"ל. אבל אינו מיושב בעיני כל הצורך, דלא איתא, הוה ליה הכא נמי לאקשויי, אימר דשמעת ליה לר"ש בן ננס גורם כבויו, מקרב כבויו מ"ס שמעת ליה, והא תנו נותנין כלי תחת הנר וכו' אבל לא יתן לחורו מ"ס, וכו' חומא רבי יוסי היא וכו' והוא כדליתא וכו' בה התם בסוף פרה (מו, ב), אלא שמקרב את כבויו שאמרנו שם, פירוש אחר אחר יק לו וכבר כתבתי במקומו בסעיפתא דשמיא. (רש"י א)

הוא דאמר כר' שמעון בן ננס אימר דאמר רבי שמעון בן ננס מפני שהוא מחרך גרם כיבוי מי אמר אין מדקתני סיפא רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאינן יכולים לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה מכלל דתנא קמא שרי ת"ר נר שעל גבי טבלא מנער את הטבלא והיא נופלת ואם כבתה כבתה אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור תנא נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו ואם כבתה כבתה לייט עלה רב אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא לייט עלה רב אילימא משום דרב סבר לה כרבי יהודה ותנא קתני לה כר' שמעון משום דרב סבר לה כר' יהודה כל דתני כר' שמעון מילט לייט ליה אמר ליה בהא אפילו ר' שמעון מודה דהא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אמר רב יהודה פותח אדם דלת כנגד מדורה בשבת לייט עלה אביי במאי עסקינן אילימא ברוח מצויה מאי טעמיה דמאן דאסר אי ברוח שאינה מצויה מאי טעמא דמאן דשרי לעולם ברוח מצויה מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: עושין מחיצה כו': למימרא דרבנן סברי גרם כבוי מותר ור' יוסי סבר גרם כבוי אסור והא איפכא שמעינן להו דתניא עושין מחיצה בכלים ריקנין ובמלאין שאין דרכן להשתבר ואלו מלאין שאין דרכן להשתבר כלי מתכות רבי יוסי אומר אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה אין דרכן להשתבר וכי תימא איפוך מתני' ורבי יוסי דברייתא לדבריהם קאמר ומי מצית אפכת לה והאמר רבה בר תחליפא משמיה דרב מאן תנא גרם כבוי אסור ר' יוסי אלא לעולם לא תיפוך וברייתא כולה ר' יוסי היא וחסורי מחסרה והכי קתני עושין מחיצה בכלים ריקנין ובמלאים שאין דרכן להשתבר ואלו הן כלים שאין דרכן להשתבר כלי מתכות וכלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה נמי אין דרכן להשתבר שר' יוסי אומר אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה אין דרכן להשתבר ורמי דרבנן אדרבנן ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דתניא הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו הרי זה לא ירחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת נדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליה גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר לעולם יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפוף שאני תימא דאמר קרא [\[דברים יב-ג\]](#) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם עשייה הוא דאסור גרמא שרי אי הכי הכא נמי כתיב [\[שמות כ-ד\]](#)

טבילה בזמנה לאו מצוה ומהדרין ור' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא מהדרין וסבר ר' יוסי טבילה בזמנה מצוה והתניא הזב והזבה המצורע והמצורעת בועל נדה וטמא מת טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה בעל קרי טובל והולך כל היום כולו ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול והיא ר' יוסי בר' יהודה היא דאמר דייה טבילה באחרונה: [מתני'](#) נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שבייתו עליהן אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששבייתו עליהן: [גמ'](#) א"ר אמי בדליקה התיירו לומר כל המכבה אינו מפסיד נימא מסייע ליה נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שבייתו עליהן כבה הוא דלא אמרינן ליה הא כל המכבה אינו מפסיד אמרינן ליה אימא סיפא אל תכבה לא אמרינן ליה וכל המכבה אינו מפסיד נמי לא אמרינן ליה אלא מהא ליכא למשמע מינה ת"ר מעשה ונפלה דליקה בחצירו של יוסף בן סימאי בשיחין ובאו אנשי גיסטרא של ציפורי לכבות מפני שאפטרופוס של מלך היה ולא הניחן מפני כבוד השבת ונעשה לו נס וירדו גשמים וכיבו לערב שיגר לכל אחד מהן שתי סלעין ולאפרכוס שבהן חמשים וכששמעו חכמים בדבר אמרו לא היה צריך לכך שהרי שנינו נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה: אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששבייתו עליהן: שמעת מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו אמר רבי יוחנן בקטן העושה לדעת אביו דכוותה גבי נכרי דקא עביד לדעתיה דישראל מי שרי נכרי לדעתיה דנפשיה עביד: [מתני'](#) כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך א"ר יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת: [גמ'](#) רב יהודה ורב ירמיה בר אבא ורב חנן בר רבא איקלעו לבי אבין דמן נשיקא לרב יהודה ורב ירמיה בר אבא

רש"י טבילה בזמנה מצוה. דכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים (דברים כג): לאו מצוה. ואי לא משכח גמי האידינא לישהתי עד למחר ולמ"ד לאו מצוה קרא עלה טובה קמ"ל כדי שיעריב משום ביום לאחר טבילה שאם ימתין לטבול עד הלילה לא יחל לו הערב שמש עד ליל המחרת: הזב והזבה כו'. ברייתא זו אלל יוה"כ שנויה בחוספתא דיומא (פ"ד): הזב והזבה והמצורע ובעל נדה וטמא מת טובלין ביום. משאחר המזרח ביום השביעי שלהם וטעמא כפ"ב דמגילה (דף כ). מקרא דביום השביעי מקלף שביעי ספירה ואם חל שביעי שלהם ביום"כ טובלין כדרכן לטבול לערב: נדה ויולדת. טובלות כדרכן בלילי יוה"כ אם חל שביעי שלהם בערב יוה"כ שאינה יכולה לטבול ביום ז' דכתיב זה תהיה בנדתה בהוייתה האל כל ז' (פסחים דף א:): בעל קרי. שצריך טבילה לדברי תורה מדברי סופרים ואפי' אין אורכל טהרות לבו ביום: טובל כל היום כו'. ואע"פ שראה קרי מן המנחה ולמעלה לאחר שהתפלל המנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול לתפלת ערבית אפי' טובל ביו"כ מבעוד יום אע"פ שאסור ברחיצת הרשות דטבילה בזמנה מצוה: ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה. אם ראה קרי לאחר שהתפלל תפלת מנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול ויתפלל תפלת ערבית ותפלת נעילה נמי ס"ל שזכור להתפלל בלילה כרב דאמר (יומא דף פז). תפלת נעילה פוטרת של ערבית: און צריך לטבול. ביום משום זמן טבילה דלאו מצוה לטבילה בזמנה: דייה לטבילה שהיא באחרונה. במסכת נדה בפרק המפלת גבי אשה שיצאה מלחא וצאה ריקנית ואינה יודעת מתי ילדה למרכינין לה ל"ה טבילות לספק ד' טבילות שעליה טבילה זכר ל"ה או טבילה נקבה לשבעים וצליה או שמא יולדת זכר בזוב וצריכה אף טבילה זכר ביום שבעה לספורים שלה או יולדת נקבה בזוב היתה ומשום דלא ידעין מתי ילדה ואימתי מתי זמן טבילה דייה מרכינין לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילה ופליג ר' יוסי ברבי יהודה עלה ואמר דייה לטבילה שהיא באחרונה לסוף ספורים של נקבה דהיינו לפוף של שבעים שאם ילדה נקבה בזוב טמאה שבעים ללידתה וז' נקיים בשביל הזיבה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה: מתני' און אומרים לו כבה. רבנן גזור על אמירה לנכרי משום שבות: ולא תכבה. און צריך למחות בידו אלל ירחוץ ויכבה: שאין שבייתו. של נכרי עליהן דישראל אינו מזהיר על שבייתו של נכרי שאינו עבדו: גמ' כבה הוא דלא אמרינן ליה. שעושה שגוהו ממש: הא כל המכבה אינו מפסיד כו'. ונכרי מדעתיה דייה עביד שריא: אל תכבה הוא דלא אמרינן ליה. שאינו צריך למחות בינו ומיניה גיילי דעתא דלא יפסיד בדבר נמי לא משתרי דחי גיילי דעתא שרי למה ליה למיתני סיפא און צריך למחות: אלל המכא ליכא למישמע מיניה. דודאי מתניתין לאו כולה דוקא אלל חלה מינייהו דוקא או רישא או סיפא ותנא אידך אטו ההיא ולא ידעין הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה: גיסטרא. שלטון: אפטרופוס. ממונה על ממונו: שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית

דיון מלווין להפרישו. והקשי לר' יוחנן דאמר ביבמות (דף קיד.) לרבה בר בר חנה דלירכבו ליה מפתחות של בית המדרש כשנת דבר טל' וטלוחא לטייבוי. התם דלי משכחי לה מייתי להו: על דעת אביו. בקטן שידע להבחין שהכניז זה נוח לאביו ועושה נשפילו: נכרי אדעתיה דנפשיה עבדי. ואפילו יודע שגוה לו לישאל הא הלא הלכתא עלמא מתכוין שידע שלא יפסיד: מתני' כופין קערה. של חרס: על גבי הכר. ובלבד שלא יכנה ואע"פ שגוטל כלי להלל קורה שאינה ניטלת בשבת הא ארבעין מינה (דף מג.) לכדי יתכן דלמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ואיני ברצון למקומו: מעשה באל. כפיית כלי על עקרה: בערב. מקום: חוששני לו מחטאת. כיון דלא היה עקרב רץ אחריזי איני יודע אם חייב משום איה אם לאו וחוששני לומר חייב חטאת הוא: (רש"י)

תוספות הכי גרסי' ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. וכן גירסת ר"ש ור"ת אבל לא גרסי' אינו יכול לטבול דאפי' מאן דסבר טבילה בזמנה לאו מצוה שרי לטבול כדמשמע בסוף מסכת יומא (דף פז:): דפריך לרב דאמר תפלת נעילה מוטרט של ערבית משום דקסבר דתפלת נעילה בלילה והתניא אור יוה"כ ב' נעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית כו' ומשני תנאי היא דתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טובלין בלילה בעל קרי טובל והולך עד המנחה דסבר תפלת נעילה בלילה וטבילה בזמנה לאו מצוה ר' יוסי אומר כל היום כולו טובל דתפלת נעילה ביום אלמא אע"ג דת"ק סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה אפי' קתני כל חייבי טבילות טבילתן ביום אפילו טמא מת וטמא שרץ שאין צריכין טבילה לתפלה יכולין לטבול והא דפירש בקונטרס דר' יוסי כרב דאמר תפלת נעילה בלילה לא דק דבשלמי יומא (דף פח.) פריך מהך ברייתא דר' יוסי אדר"י דהכא קאמר מן המנחה ולמעלה א"צ לטבול ובהיא קאמר כל היום ומשני דהכא איירי בדצלי כבר תפלת נעילה והתם בדלא צלי ובכולהו רבי יוסי דלא כרב: רבי יוסי בר' יהודה היא. וא"ת א"כ בשילהי יומא (דף פח.) מנא ליה לרב דההוא ת"ק דברייתא קמייא דקאמר דבעל קרי טובל עד המנחה אתי כוותיה דתפלת נעילה בלילה דילמא איירי בדצלי וטבילה בזמנה לאו מצוה ור' יוסי סבר מצוה ותנא קמא דהכא הוא ר' יוסי דהתם ויש לומר דסבר דר' יוסי דהכא ודהתם מסתמא חד תנא הוא ותרוייהו רבי יוסי ברבי יהודה איירי בטבילת בעל קרי ביו"כ וא"כ קשיא ר' יוסי בר' יהודה אדר' יוסי בר' יהודה וע"כ אית לן לשנויי הא דצלי והא דלא צלי: אין אומרים לו כה. אפי' באיסור דרבנן אמירה לנכרי שבות כדאמרין לקמן בפרק שואל (דף קג.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי מעלים כו' דמוקי לה בחברו נכרי וכן מוכח בפרק הדר (דף סז:): גבי נייטי חמימי מגו ביתא: אלא מהא ליכא למישמע מינה. מ"מ קי"ל בר' אמי ובירושלמי אמר שעשה ר' אמי מעשה כזה: שמע מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין עליו להפרישו. ג"ל דמוקי מתניתין כרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה או כר"ש וכשצריך לאותו כיבוי כגון לעשות פחמין דבאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (ביבמות קיד.) דאין ב"ד מצווין להפרישו ונראה דמייירי בקטן שלא הגיע לחינוך דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנוכו מ"ש דצריך להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דמפריך ביבמות הוה מצי לשנויי כשהגיע לחינוך אלא דניחא ליה לאוקמי בכל ענין והא דבעי לאיתויי התם דאין ב"ד מצווין להפרישו מדקתני תינוק יונק והולך וקתני ובגדול אסור משמע דוקא גדול אבל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסכתא מפרש שעמא משום דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חביו והאי שעמא לא שייך אלא בן שתים או שלש שנים: (תוספות)

רש"י שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מלווין עליו להפרישו. וא"ת והא לרבי שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וליכא אלא איסורא דרבנן, והתם ביבמות בפרק חרש (קיד.) א' אמרין דלכלי עגמא באיסורי דרבנן אין בית דין מלווין להפרישו. יש לומר דלגמא מתניתין כר' יהודה, אי נמי כר' שמעון וצריך לפתחון, כך תיכלו בתוס'. ולי נראה דאין לרבי לר' דהכא דהתם קא מתמה, והכי קאמר שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מלווין להפרישו ואפילו דרבנן, ואסיקנא בקטן העושה על דעת אביו, וכיון שכן אפילו דרבנן נמי נמי מפרישו דהוה ליה כמו שגוהו אביו לעשות. ואפילו לפי מה שכתבתי במסכת יבמות (סג.) דלר' דקיימא לן דאפילו בלאורייתא אין בית דין מלווין להפריש, באיסורי דרבנן ספיני ליה בידיה. הא לא קשיא ליה, דכיון דעביד לאורד אביו ולא לאורד אביו, אכל לאורד עגמא שרי. וכבר כתבתי שם בלחוד שם כשהיה דל' קת' וכן נראה לי קת' ממה שאמרו כגון בירושלמי דנרסין בירושלמי (הלכה ז): אכל קטן שכל נבלות אין שומעין לו, לא כן תני ראו אותו יואל ומלקט עשבים אין את זקוק לו, תמן שן לו לורד בעשבים כרס הכא אין לו לורד בכבוי. אלא דלפי זה לא היינו שומעין לו אפילו בשאין עושה על דעת אביו, וזה שלא כדרך גמחתו. (רש"י)

דף קכא - ב

איתו להו פורייתא לרב חנן בר רבא לא איתו ליה אשכחיה מתני ליה לבריה ועל צוואה של קטן מפני קטן א"ל אבין שטיא מתני שטותא לבניה והלא היא עצמה מוכנת לכלבים וכ"ל דלא חזיא ליה מאתמול והתניא נהרות המושבין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ואלא היכי אתנייה אימא על צוואה של תרגולים מפני קטן ותימק ליה דהו גרף של רעי וכ"ל גרף של רעי אגב מנא אין איהו גופיה לא והא הוה עכבר דאישתכח באיסורמקי דרב אשי ואמר להו נקוטו בצוצייתיה ואפקוה באשפה וקטן באשפה מאי בעי ליה בחצר חצר נמי גרף של רעי הוא באשפה שבחצר: ועל עקרב שלא תישך: א"ר יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין בשבת מתיב רב יוסף חמשה נהרגין בשבת ואלו הן זבוב שבארץ מצרים וצירעה שבגינה ועקרב שבחדייב ונחש שבא"י וכלב שוטה בכל מקום מני אילימא ר' יהודה הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה אלא לאו ר"ש והני הוא דשרי אחרני לא אמר ר' ירמיה. ומאן נימא לן דהא מתרצתא היא דילמא משבשתא היא אמר רב יוסף אנא מתנינא לה ואותיבנא לה ואנא מתרצנא לה ברצו אחריו ודברי הכל תני תנא קמיה דרבא בר רב הונא ההורג נחשים ועקרבים בשבת אין רוח חסידים נוחה הימנו א"ל ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה מהם ופליגא דרב הונא דרב הונא חזייה לההוא גברא דקא קטיל זיבורא א"ל שלימתינהו לכולהו ת"ר נזדמנו לו נחשים ועקרבים הרגן בידוע שנזדמנו לו להורגן לא הרגן בידוע שנזדמנו להורגו ונעשה לו נס מן השמים אמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בנישופין בו א"ר אבא בר כהנא פעם אחת נפל אחד בבמה"ד ועמד ניותי אחד והרגו אמר רבי פגע בו כיוצא בו איבעיא להו פגע בו כיוצא בו דשפיר עביד או לא ת"ש דר' אבא בריה דר' חייא בר אבא ור' זירא הוה יתבי אקילעא דבי ר' ינאי נפק מילתא מבינייהו בעו מיניה מר' ינאי מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת אמר להו צירעה אני הורג נחש ועקרב לא כ"ש דילמא לפי תומו דאמר רב יהודה רוק דורסו לפי תומו ואמר רב ששת נחש דורסו לפי תומו ואמר רב קטיא עקרב דורסו לפי תומו אבא בר מרתא דהוא אבא בר מנימיה הוה מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי איתיהו קא מצערא ליה הוה שדי רוקא אמר להו ריש גלותא איתו מאנא סחיפו עליה אמר להו לא צריכתו הכי א"ר יהודה רוק דורסו לפי תומו אמר להו צורבא מרבנן הוא שבקוהו אמר ר' אבא בר כהנא א"ר חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בשתי ידיים

רש"י גמ' איתו להו פורייתא. מטות לישב עליהן: לא איתו ליה. והוסיפוהו לחדש: מפני קטן. שלא יעשה בו ויתלכד: א"ל. רב חנן שהיה כעוס ומתכוין להקניטו לר' אביו: והלא מוכנת לכלבים. ולמה לי לכפות כלי יפנה משם שהרי ראוייה לטלטל: דלא חזיא מאתמול. שהיום נולדה: נהרות המושבים כרגלי כל אדם. משום דמדי דנייד הוא ולא קני עפיה ואע"פ שכל מחוץ לתחום כל אדם מולכין למקום שעירב לו לר' מיהו שמעין מינה דמותרין בטלטול ואע"ג דמאתמול לא הוה הגי קמו כיון דלוחייהו בכפי דעתיה עלייהו ה"נ כיון דלוחייהו דקטן בכפי דעתיה עליה דלבי חיהו יאכלנה לכלבים: א"ל ר' אביו. ואלא היכי אתנייה: טאה שך תרגולים. דלא חזיא לכלבים וכן קטן דקתני מתניתין שמטתה בה קטן קאמר ובשביב הקטן אמר כופין: חישוק ליה דנרף שך רעי הוא. דמאוס ונפשייה דהא קי"ל במסכת פילה גרף שך רעי מותר להוציאו לאשפה: וכי חומא גרף שך רעי דמותר אגב מנא אין. הא דקיי"ל מותר להוציאו משום דרמי במנא דנרף הייט כלי חרס העשוי לכך ואגב מנא הוא דקרי לטלטוליה אבל בפני עגמא לא הכא לאו במנא רמי: באסורמקי. בשמים: בלאורייתא. כיצבו אלמא בלאו מנא נמי מטלטלי ליה: ומשני באשפה. דלא רמי קמיייהו

ולא גרף של רעי הוא: קטן באשפה מאי בעי. הם אשפה ברה"ר הוא ומאי בעי קטן הם דקא מיכסי ליה בשביל קטן; ומשני בחצר. דקחיה קטן הם הפ"ד בחצר
ללא אשפה וקפידן סוף סוף גרף של רעי הוא ומשני באשפה שבחצר: כל המזיקין. ההורגין: נהרגין בשבת. וקפ"ד אפי' אין רצון אחריו ומשום דכ"ש דמלכא
שאינה לריבה לגופה מדרבנן היא לאשפיה והכל לא גזור: (נהרגין בשבת. אפי' אין רצון אחריו) משום דכ"ל דסתמן הורגין הן: האמרי חייב עליה. והיכי שרי במלכא
גטוהא בשאין רצון אחריו לדיכא פקוח נפש; ומאן לימאן כן כו'. דרב יוסף הוא מתני ליה כלקמון ולא דבבי ר' חייא ור' אבשיא מיתניא וכל מתניא ללא מתניא
במספחא דר' חייא ור' אבשיא איכא לסקויה במשפחא ולא מוהבין מינה: אלא תניא לה. במתניא יודי ואלא אהביןא בני מדקשא דר' יהושע בן לוי: ואלא מתרנא
לה. ללא תיקי כי אמר ר' יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין ברצון אחריו קאמר דפקוח נפש הוא: ודברי הכל. ואפי' לר' יהודה והא דחמשה נהרגין בשאין רצון אחריו
ור' שמעון: אין רוח חסידים נוחה הימנו. דעתן של חסידים אינה מעורבת עמו שאינו הגון ובעיניהם על מה שעשה: נוטה. עריבה אין מתרנא במעשיו: אמר ליה. רבא
לתנא: ואותן חסידים. השגחין אותו על כך אין רוח חכמים עריבה עמהם להיות נוטה ומושבת כמה שרואין במדת חסידים הללו דשפיר עביד דחי לא מזיקין השתא
סופן לזיק בשעת כעסן; שלימתינה לכולהו. הרגת את כוון כלומר מה אהני בהא אכתי טובא איכא אלמא לאו שפיר עביד והא דרבא פליג אלדאבה: שנודמנו לו להורגן.
לכך באלו לידו שזימן לו המקום לאבדן לפי שהיו עתידות להזיק וגלגלו זכות על ידי זכאלו: לא הרגן ביודע שנודמנו לו להרוג אותו. והרלה לו הקב"ה שחטא ללא שנעשה
לו נס: שנישפון בו. ככה"ה קהני ביודע שנודמנו להורגו נישפון כך דרך הגהש עושה כעון שריקה כשהוא רואה שגורא וכועס: נותין. על שם מקומו ושראל היה: דשפיר
עביד. ויכולא בו דקאמר לאו לגנאי הוא אלא הנחש רודף ועשה זה כיוולא בו: או לא. ויכולא בו דקאמר לגנאי הוא: כרעה אני הורג. בשבת לכלות מזיקין ואף על פי
שאינה מועדת כאלו: לא כל שכן. אלמא שפיר עביד: דילמא לפי תומו. לא שיעמוד עליו ויהרגו ליה ללא כשהוא הולך לתומו ונחש או עקרב בפניו אין כריד לישמט
ממנו אלא דורסו והולך ואם מת דבריכתו ימות הואיל ולא נהבין דדבר שאין מתכוין לר' יהודה מדרבנן הוא ולענין מזיקין לא גזור: רוק דורסו לפי תומו. שאין מתכוין
למרח ולשאוי גומת דלף על גב דממילא ממרח הוא כי לא מיכוין שרי משום מאיסותא: הוא שדי רוקא. היה רוק מוטל לפניהם וצבת היה: פמוטות. מנורות ולא של
חליות היו: (כ"ש"י)

הוספות כל המזיקין נהרגין בשבת. אף על גב דתנן במתניתין ועל עקרב שלא ישוך איצטריך לאשמעינן דהריגה נמי שרינן דסלקא דעתך דאסירא משום דמיפרסמא
מילתא טפי מבגדיה ומהאי טעמא נמי פליג רב הונא בסמוך ואסר הריגה: ברצין אחריו וד"ה. פי' בקונט' דרבי יהושע בן לוי ברצין אחריו והוי פקוח נפש וברייתא באין
רצין וכר"ש וקשה דא"כ תקשה מהך ברייתא לרבא בר רב הונא דשרי להרוג נחשים ועקרבים בשבת דע"כ באין רצין אחריו מיידי דאי ברצין אחריו אמאי אין רוח
חסידים נוחה הימנו לפירוש הקונטרס דברצין אחריו איכא פקוח נפש ועוד ביותי שהרג נחש ומיבעיא לן אי שפיר עביד תיפשוט מהכא דלא שרינן לר"ש באין רצין אלא
ה' בלבד ועוד קשה לר"י דלישנא דאנא מתרנא לה משמע לברייתא עצמה ונראה לר"י לפרש דברייתא ברצין אחריו וד"ה פירוש אפילו ר' יהודה מודה דחמשה שרי
להרוג ברצין אחריו אבל שאר אסור להורגן אפילו רצין אחריו לר' יהודה ור' יהושע בן לוי כר"ש דשרי שאר אפילו באין רצין אחריו ורב הונא דאסיר בסמוך לא סבר כרבי
יהושע בן לוי ונראה לר"י וכן פירש ר"ח שאין להקל כרבי יהושע בן לוי אלא כהנהו אמוראי דלקמן דלא שרו אלא בדריסה לפי תומו: (תוספות)

רש"י הכי גרים רש"י ז"ל: זארה של קטן והא חזיא לכלבים, ותנן מחתכין את הגבלה לפני הכלבים, וכי תימא נולד הוא, והא תניא נהרות המושכין ומעיות הנובעין הרי הן
כרגלי כל אדם, אלמא כיון דהכי אורחיהו דעתיה עליה, הכא נמי כיון דאורחיהו דהכי דעתיה עליה. ויש מקשים עליו מדלמרינן בריש פרק קמח דבינה (ב, א) במאי חי בחרגולא
העומדת לגלל ביצים נולד הוא, ואי איתא מאי קושיא, הא כיון דאורחיהו דהכי דעתיה עליה. ויש מפרשים דהתם בעומדת לגלל ביצים לאפרוחים קאמר. ואינו מחזור, דלא כן מאי
קאמר בתרגומא דהעומדת לגלל ביצים, דמשמע דעיקרא דמלתא דהרגולא תליא חי עומדת לאכילה או לגלל ביצים, ועוד דתניא התם (ד, א) ביצה תחבל אגב אימה, ואמרינן עלה
הכא במאי עסקינן כגון שלחנה חסד, נשחטה הובצר הדבר לאכילה עומדת, לא נשחטה הובצר הדבר לגלל ביצים עומדת, ואם איתא אפילו לא נשחטה היחך הובצר הדבר לגלל
ביצים לאפרוחים עומדת, דלמא לגלל ביצים לאכילה עומדת שכן הרבה עושין כן. אלא יש לתרץ לדברי רש"י ז"ל, דהתם כיון דלאירא באימא בגופה דמיא, וכיון דלימא אסירא איהי
נמי אסירא. אלא דלמא איכא למימא מדלפליגי ב"ש וז"ה (לקמן מהג, א) בקליפין ועלמיה, וחד מנייהו אמר מסלק את הטבלא ווערה אבל קליפין ועלמיה גופייהו לא ומשום
מוקלה, ואמאי הוא כיון דעתייהו למיכליהו לפירי דעתייהו אקליפין למהיב לבהמה, דהתם בראשון לבהמה קא מיירו. וחו אפר שהוסק ביום טוב דלמרינן בפרק קמח דבינה (ה, א)
דאסור, והא דעתייהו חנוכה המוכנים לתבשילו, וא"כ נימא דדעתיה נמי אפרחא. ויש לומר דכל שעומד למאכל אדם ולתשימו, לא יהיב דעתיה אלא לכך ולא מסיק אדעתיה פסולת
דיקיה, דאין דעתיה דלתיש אלא אמאי דחי ליה, אבל דלח חזי, מסיק אדעתיה לאומנו לבהמה. אבל ובספריס) לא גרסין הכי כדגריס רש"י ז"ל, אלא הכי גרסין: טאה של קטן
גרף של רעי הוא. וכן נראה גירסת הגאונים, והכי איתא בהלכות הרב אלפסי ז"ל. אבל בירושלמי (ה"ח) מלחתי כדברי רש"י ז"ל, דגרסין התם: טאה של קטן ולא מאכל של חרגולין
איתו, מר עובדא אמר היפתר באלין דרביביא שלא יבואו ליד מימות. ברצין אחריו ודברי הכל. הרב בעל ההלכות וכן הרשב"ד וה"ח ז"ל פירש דברייתא, כלומר ברייתא דקתני
חמשה נהרגין ודברי הכל, כלומר דלפיו רבי יהודה מודה בה, אבל שאר המזיקין שאין מנאין כל כך להזיק, אפילו ברצון אחריו אין נהרגין לר' יהודה, אבל לר"ש אפילו שאר המזיקין
נהרגין ואפילו אין רצון אחריו, כיון דליכא אלא איסורי דרבנן במקום הזיקא שרי, ור' יהושע בן לוי כר"ש. ויש דקדקו שאם כפירושם מאי קאמר ודברי הכל, דלא היה ליה למימר
אלא ברצין אחריו ור' יהודה היא, דהא ר"ש אפילו בשאין רצון אחריו שרי. ועוד תמיהא לי היחך אפרש שיאמר ר' יהודה דנתח רודפו להבישו אסור להורגו, והלא פקוח נפש הוא,
אלא דרבי יהושע בן לוי קאי, כלומר אלא מתרנא ליה לר' יהושע בן לוי דרצון אחריו קאמר ודברי הכל, וברייתא ר' שמעון היא ואפילו בשאין רצון אחריו. וכן נראה מדברי הרב
אלפסי ז"ל. ואפילו גרסין דלמא מתרנא לה, כלומר דוקמה דר' יהושע בן לוי ברצין אחריו, ומתרנא (ליה) [לה] ברייתא דוקמה כר' שמעון ואפילו בשאין רצון. ומיהו אי גרסין
מתרנא ליה אחי שפיר טפי. ומיהו קיימא לן כר"ש במלכא שאינה לריבה לגופה, משום דסתמא דמתניתא כותיה, ורבא דהא בהרעה נמי כותיה, ואפילו הכי בשאר המזיקין כשאין
רצון אחריו משנה בהריגתן כל מה שאפשר לשנויי, אם אפשר לטרוך לן ואינו הורגו, דהא תנן כופין קערה על עקרב שלא תשור דלמא כופין ולא הורגו. ושמע"ג לידה נמי אב
מלכא הוא, מיהו לא מיכרח למתא כולי האי, ואי לא אפשר ליה בהבין דורסו לפי תומו, והיינו דרב דשם דלמא לתמן נחש דורסו לפי תומו. ונמלחא אומר ברצין אחריו כולהו נהרגין
להדיא ואפילו כר"י משום פקוח נפש, בשאין רצון אחריו חמשה המנויין בדרייתא נהרגין להדיא לר"ש מפני שהוקפו מלו, שאר המזיקין בשאין רצון אחריו אין נהרגין להדיא ואפילו
לר"ש, אלא דורסו לפי תומו. הא דלמא רב ששם נחש דורסו לפי תומו. פירש רש"י ז"ל, שאינו כריד ליה זיהר ממנו שלא ידרכנו אלא דורסו לפי תומו. ונראה מדבריו דלא התירו אלא
משום דבר שאין מתכוון וכר"ש. ואינו מחזור, דהא דהא קאמר ר' ינאי כרעה אני הורג דמשמע לכתחילה ומתכוון. ועוד מדלמא ליה אבא בר מרחה דבבי ריש גותא לא כריכיהו,
הכי אמר רב יהודה רוק דורסו לפי תומו, ומנא ליה שזדמן להם לדורסו בלא מתכוון. ועוד דמכל מקום לריכיים היו לבוף עליו כלי עד שזדמן להם לדורסו לפי תומו. ועוד דאי
אפשר לומר דהא קמ"ל דדוקא לפי תומו אבל במתכוון לא, דהא משמע דלהיתרא קא חתא לאשמעינן, דאי לא לימא נחש חיו הורגו אלא דורסו לפי תומו. אלא הכי פירוש דורסו
אפילו במתכוון, אלא שהוא עושה לפי תומו שמרחה עמו כחילו אינו מתכוון, דכל כמה דלפטר לשנויי משנינו, וכדכתבין לעיל. אמר ליה רבי זירא ביטולן באדם אחד או אפילו
בשני בני אדם, אמר ליה כחותן של בית אביו. כלומר: אפילו נטילין בשני בני אדם. ובירושמי (פסקיון, ה"א) נחלקו בשבא, דאיכא מאן דלמא התם כלי שניטל בשנים מטלטלין
אותו, אבל שבא וארכבה חמשה אין מטלטלין אותו, ואמר ר' זירא מכיון דלח אמר בשנים מותר, מעתה אפילו בארכבה וחמשה. וכן הלכתא, מדלמרינן בעירובין (קב, א) היא
שריתא דהוא בי ר' פתח דהו שקלי לה בי עשרה ושדו ליה ארשא. (רש"י"א)

א"ל כאותן של בית אביך ואמר ר' אבא בר כהנא אמר ר' חנינא קרונות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בניטלין באדם אחד או בשני בני אדם א"ל כאותן של בית אביך ואמר ר' אבא בר כהנא התיר להם ר' חנינא לבית רבי לשתות יין בקרונות של נכרי בחותם אחד ולא ידענא אי משום דסבר לה כר' אליעזר אי משום אימתא דבי נשיאה: **מתני'** נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור עשה נכרי כבש לירד בו יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה

ועשה נכרי כבש לירד בו וירדו בו ר"ג וזקנים: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן נר משום דנר לאחד נר למאה אבל מים ליגזר דילמא אתי לאפושי בשביל ישראל וכבש ל"ל מעשה דרבן גמליאל וזקנים קמ"ל ת"ר נכרי שליטת עשבים מאכיל אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור בד"א שאין מכירו אבל מכירו אסור איני והאמר רב הונא אמר רבי חנינא מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת אבל לא על גבי מוקצה בשבת דקאים לה באפה ואזלא היא ואכלה אמר רב מר בד"א שאין מכירו אבל מכירו אסור הא רבן גמליאל מכירו הוא אמר אביי שלא בפניו הוא רבא אמר אפי' תימא בפניו נר לאחד נר למאה מיתבי אמר להן רבן גמליאל הואיל ושלא בפנינו עשאו נרד בו אימא הואיל ועשאו נרד בו תא שמע עיר שישאל ונכרים דרין בתוכה והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת אם רוב נכרים מותר לרחוץ בה מיד אם רוב ישראל ימתין בכדי שיחמו חמין התם כי מחממי אדעתא דרובא מחממי תא שמע נר הדלוק במסיבה אם רוב נכרים מותר להשתמש לאורה אם רוב ישראל אסור מחצה על מחצה אסור התם נמי כי מדלקי

רש"י של בית אביך. דקטנותו היו אצל גדולות אדם קובע להם מקום: קרונות. עשויות לבני אדם: אי משום דסבר כרבי אליעזר. דלמר במסכת ע"ז (דף ל"ה) אין מותר בחותם אחד: אי משום אימתא דבי נשיאה. שהיה הנכרי המביאו ירא מן הנשיא שהיה עליהם ע"פ המלכות ומשום דליידי ר' אבה בר כהנא לעיל גבי נחש נקט כל הני בשמייה: מתני' אם בשביל ישראל אסור. מדרכנו: מילא מים. מכור כרה"י: כבש. עושין כספיה גדולה לירד בו מפנייה לבישה: גמי' נר לאחד נר למאה. כיון דנכרי ללכו הילוקו לוכא למימר דבשביל ישראל אפי' כבש למה לי. הא דומיא דנר הוא כבש לאחד כבש למאה: מאכיל אחריו ישראל. תא דהמתו ואחריו דוקא נקט ככולו דנכרי ללכו עמו עבדי: אבל מכירו אסור. קס"ד דעביד נמי אדעתא דלידי: מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים. מחוברייה: כבשה. לרעות ולכילא למיזוג קמא יתלוג ויתכיל: ואינו מעמידה ע"ג מוקצה. קמא יטול כיון ויתכיל והא נמי מוקצין נינהו לגבי טלטול דלחמולו חו מחוברין: דקאים ליה בלחיה. קלא הפנה למקום אחר: ואזלא ואכלה. אבל הוא אינו עומד על העשבים קרוב להם לניחוש קמא יטול ויתכיל והא נמי מוקצין נינהו לגבי טלטול דלחמולו חו מחוברין: דקאים ליה בלחיה. קלא הפנה למקום אחר: ואזלא ואכלה. דניכיון ליה: נר לאחד נר למאה. כבש לאחד כבש למאה אבל גבי עשבים כהארו מכירו מרבה בשביל: הואיל ושלח בפניו כו'. קשיא לרבה דשמעינן מינה דפניו אסור ואע"פ שאין כחן מרבה בשביל: אימא הואיל ועשאו נרד בו. וטעמא לאו משום קלא בפניו הוא אלא הכי הוא מעשה: מותר לרחוץ בה מיד. למולאי קשה: כבדי שיהמו חמין. קלא יהנה כמה שהקדמו להם כבש וכן ככל מעשה קשה נהנו חכמים שיעור להמתין לערב כבדי שיעשו והא הכא דחמוס לאחד לחמין למאה דכבת אחת מחממן וקתני אם רוב ישראל דהוי דומיא דמכירו דמסיק אדעתיה לעשות אף בשביל אסור ואע"ג דקלא בפניו וקשיא בין לבדי בין לרבה: אדעתא דרובא מחממי. ועיקר חיובו השבת בשביל אכל נכרי וישראל דנכרי אדעתא דנפשיה הוא דעביד קרי לבדי קלא בפניו ולרבה אפי' בפניו: נר הדלוק במסיבה. קל בני אדם: אם רוב ישראל אסור. והא הכא דהוי דומיא דמכירו הואיל ורובא נינהו אסוק דעתיא להלדקי אף בשביל אסור וקתני אסור: (רש"י)

תוספות אמר ליה כאותן של בית אביך. פי' שהם גדולים או קטנים דאית להו חידיקי כמו שפירשתי לעיל (דף לה.): משתמש ישראל לאורה. ולא גזרינן שמא ידליק כדגזרינן בפ"ק ביצה (דף ג.) פירות הנושרין שמא יעלה ויתלשו ובמשקין שזבו שמא יסחוט משום דסחיטה ותלישה הם קלים לנשות ואדם להוט אחיהם לפי שהן דבר אכילה אבל בכל הני דהכא אינן קלין לעשות כל כך ואין אדם להוט אחריהן: ואם בשביל ישראל אסור. נראה דאסור לכל ישראל דדוקא בחוץ לתחום דרבנן אמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ.) ובאין צדין (ביצה דף כה.) הבא בשביל ישראל אחר אבל באיסורא דאורייתא כי הכא לא ואע"ג דישראל המושל בשבת בשוגג יאכל התם לא חיישינן אי שרית ליה לאכול דילמא אתי לבשוילי במזיד דהא איכא איסור סקילה וחמירי עליה אבל בנכרי העושה לצורך ישראל אי שרית ליה אתי למימר לנכרי לעשות בשבילו ולא דמי להא דאמר לעיל נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה והכא אסור כשעושה בשביל ישראל דכי אמרינן דנכרי אדעתא דנפשיה קא עביד ח"מ בכיבי וכיוצא בו שאין ישראל נהנה במעשה הנכרי אבל הכא שגוף ישראל נהנה במעשה של נכרי לא אמרינן אדעתא דנפשיה קעביד. הואיל והנכרי מוכרין להגותו כן פירש רבינו שמעון הזקן: משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. אמר ר"ת מדנקט בהמתו ולא נקט מילא מים לעצמו דדוקא להשקות בהמתו אסור משום שלא היה יכול להביא לתוך הבור אבל הוא עצמו שרי דמטפס ועולה מטפס ויורד וכיון שיכול ליכנס לתוך הבור ולשתות לא אסור לו בשביל שמילא אותם נכרי והא דאסרינן בגמרא נכרי שליטת עשבים לצורך ישראל אינן דישאל יכול להעמיד בהמתו על גבי העשבים במחבור אמר ר"ת דהתם נמי איירי בתרי עברי דנהרא שלא היה יכול להביא בהמה לשם ואע"ג דהך בבא דמילא מים משום חידיש דהיתרא קתני לה כדמוכח בגמרא מיהא בהמתו משום איסורא נקט לה וה"ל אליהו הביא ראייה להתייר מפירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו שלא הפסידו היתירן הראשון כדאמר בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מא.) ה"ה המים שמתחילה היה יכול לבא שם והביאו דרך רה"ר דשרו ולא דמי דהתם לא אתעבידא בהו איסורא דאורייתא מיהו לענין אותו ישראל עצמו לא מצינו חילוק ור"י אמר דה"ל לישראל עצמו אסור והאי דנקט בהמתו לאשמעינן רבותא דלא גזרינן דילמא אתי לאפושי בשביל ישראל שבהמה רגילה לשתות הרבה אבל ישראל עצמו פשיטא דשתה אחריו דילמא למיחש כולי האי דילמא אתי לאפושי בשביליה אחת מושך הרבה לצורכו ולצורך ישראל ולפי זה אם נמשכו המים לצורך ישראל זה אסור לכל ישראל אי איכא איסורא דאורייתא כוון שמיא דרך רה"ר או מרה"ל לרה"ר אבל כדמילתא שרי לישראל אחריו שרצו לומר דדוקא שתייה אסורה אבל לרחוץ ידיו ורגליו ושאר תשמישין שרי כדאמר בפרק חרש (יבמות דף קיד.) רבי יצחק אירכסו ליה מפתחות דבי מדרשא כו' אמר ליה דבר טליא וטליא לטיילו התם דאי משכח להו מייית להו אלמא יכולין ליהנות מפתחות להשתמש בהם בשבת ואין נראה לר"י כלל דהתם אין עושין לדעת ישראל ועוד דהרי כבש נר וכמה דברים דאסור להשתמש בהם בשבת כשנעשין לצורך ישראל ה"נ לא שגא שתייה לא שגא שאר תשמישין אסיירי: איני והאמר רב הונא אמר רב חנינא מעמיד אדם כו' אבל לא על גבי מוקצה. והני עשבים נמי מוקצין נינהו שילקטו היום מן המחובר וא"ל ולימא דהך ברייתא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה וי"ל דמשני לה אפילו כו' יהודה א"נ מודה ר"ש במוקצה מחובר כדפי' בקונטרס בפרק אין צדין (ביצה דף כד:) מדלא ליקטן מאתמול אקצינהו והוי בקרוגרות וצימוקים ובריש ביצה (דף ג.) דאסר פירות הנושרים משום גזירה שמא יעלה ויתלשו ולא אסר להו משום מוקצה משום דמוכנים לעורבים כי הייא דבמקום שנהגו (פסחים דף נו:) והכא איירי כשאין הבהמה יכולה לבא ולאכול מן המחובר ולהניי מן המוקצה א"נ עשבים מוקצין הם אפילו לר"ש לפי שאינו יושב ומצפה שילקטום אבל בנר יושב ומצפה מתי יכבש דאמרינן לעיל (דף מו:) וכן פירות הנושרין יושב ומצפה מתי יפלו ולהכי אי לאו טעמא דשמא יעלה ויתלשו הו שרו: מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת. כדדרשי' במכילתין למען ינוח שורך וחמורך וכו' יכול לא יניחונו תולש לא יניחונו עוקר ת"ל למען ינוח ואין זה נוח אלא צער. ר"ת: אמר אביי שלא בפניו הוה. נראה לר"י דמודה אביי דנר לאחד נר למאה אלא דסבר דהכא אם היה בפניו עיקר היה נעשה לצורך ר"ג שהיה נשיא ושרי וראש בספינה: (תוספות)

רש"י כאותן של בית אביך. פירש רש"י ז"ל: דקטנותו היו אצל גדולות אדם קובע להם מקום: קרונות. עשויות לבני אדם: אי משום דסבר כרבי אליעזר. דלמר במסכת ע"ז (דף ל"ה) אין מותר בחותם אחד: אי משום אימתא דבי נשיאה. שהיה הנכרי המביאו ירא מן הנשיא שהיה עליהם ע"פ המלכות ומשום דליידי ר' אבה בר כהנא לעיל גבי נחש נקט כל הני בשמייה: מתני' אם בשביל ישראל אסור. מדרכנו: מילא מים. מכור כרה"י: כבש. עושין כספיה גדולה לירד בו מפנייה לבישה: גמי' נר לאחד נר למאה. כיון דנכרי ללכו הילוקו לוכא למימר דבשביל ישראל אפי' כבש למה לי. הא דומיא דנר הוא כבש לאחד כבש למאה: מאכיל אחריו ישראל. תא דהמתו ואחריו דוקא נקט ככולו דנכרי ללכו עמו עבדי: אבל מכירו אסור. קס"ד דעביד נמי אדעתא דלידי: מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים. מחוברייה: כבשה. לרעות ולכילא למיזוג קמא יתלוג ויתכיל: ואינו מעמידה ע"ג מוקצה. קמא יטול כיון ויתכיל והא נמי מוקצין נינהו לגבי טלטול דלחמולו חו מחוברין: דקאים ליה בלחיה. קלא הפנה למקום אחר: ואזלא ואכלה. אבל הוא אינו עומד על העשבים קרוב להם לניחוש קמא יטול ויתכיל והא נמי מוקצין נינהו לגבי טלטול דלחמולו חו מחוברין: דקאים ליה בלחיה. קלא הפנה למקום אחר: ואזלא ואכלה. דניכיון ליה: נר לאחד נר למאה. כבש לאחד כבש למאה אבל גבי עשבים כהארו מכירו מרבה בשביל: הואיל ושלח בפניו כו'. קשיא לרבה דשמעינן מינה דפניו אסור ואע"פ שאין כחן מרבה בשביל: אימא הואיל ועשאו נרד בו. וטעמא לאו משום קלא בפניו הוא אלא הכי הוא מעשה: מותר לרחוץ בה מיד. למולאי קשה: כבדי שיהמו חמין. קלא יהנה כמה שהקדמו להם כבש וכן ככל מעשה קשה נהנו חכמים שיעור להמתין לערב כבדי שיעשו והא הכא דחמוס לאחד לחמין למאה דכבת אחת מחממן וקתני אם רוב ישראל דהוי דומיא דמכירו דמסיק אדעתיה לעשות אף בשביל אסור ואע"ג דקלא בפניו וקשיא בין לבדי בין לרבה: אדעתא דרובא מחממי. ועיקר חיובו השבת בשביל אכל נכרי וישראל דנכרי אדעתא דנפשיה הוא דעביד קרי לבדי קלא בפניו ולרבה אפי' בפניו: נר הדלוק במסיבה. קל בני אדם: אם רוב ישראל אסור. והא הכא דהוי דומיא דמכירו הואיל ורובא נינהו אסוק דעתיא להלדקי אף בשביל אסור וקתני אסור: (רש"י)

האופנים, יש מי שאומר דווקא שמהי אכל שאר השמושים מותר, וקא מייחזר רחיה מהיהא דלמרינן ביבמות (קיד, א) במפתחות כי מדרשא דלחמבידו ברשות הרבים, זיל דבר תמו טליא וטליאה דלי משכחו להו מייחזר להו, אם אחת כי מטו להו מאי הוי, והא לך אפשר ללשונותי ביה. והם השאו על זה מנר וכבש ומרחץ דלמרינן הכא כשנעשה על דעת ישראל, והיהו דיבמות בקטן העושה לדעת עמנו. ולדידי נראה דלפילו לדביהי מרחץ לוימא לן ללהשתמש בהו השאה קאמר ההם, דלמא כי היכי דלך לויכו לאבידו ולאשתמושי בהו לאורחא. אלא שאין לך כדן אלא אפילו לוימון. וכמו שאמרו בחסו'. ה' דנתיחא: עכו"ם שלקט עשבים ואם בשביל ישראל אסור. וכן נמי בנר וכבש ומרחץ. אכא למידק בהו, והלא המבשל בשבת בשוגג לכו"מ יאכל (חולין יד, א), והלכה כותיה לדעת רובן של פוסקים אלא דלך דלשני ליה בפרקא. ויש לומר דשאני ישראל לויכא למיגזר ביה שוגג אטו מזיד, דלפילו שריה ליה שוגג מידע ידע דאסור לעשות כן בלתי הויה, אבל במלכות הגעשה על ידי עכו"ם אי שריה ליה בדיעבד, אחי למימר ליה, דמלכות הגעשה על ידי עכו"ם קיולי ליה, ואף על גב דאמר ליה נמי לויכא אסורא דאורייתא, לאו גזירה לגזירה היא, אלא כולה חדא גזירה היא וכחותה שאמרו בשמעתא קמייתא דבינה (ג, א). ואלכבר אכא למידיק ליקט לעמנו היחך מאכיל אחרינן ישראל והדליה לעמנו היחך משתמש בו ישראל, והא תניא (ביצה ב, ד) עכו"ם שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחבר לקרקע אסור ולעבד אסור בכדי שיעשו, ומי לא עסקינן אפילו רוחה ארוח בוקח מן השוק ומביא לו, לך ליקטן בשביל ישראל, ועוד מאי שנא מפירות הגושנין או ממשקין שזבו. ויש לומר דמשקין שזבו ופירות הגושנין דממילא קא ארו אחי שריה ליה אחי למעבד איהו בידים דמיהא ליה, אבל כל מידי דלך אחי ממילא אלא חלי במעשה כנון אפיה ובישול ונר וכבש ונעשה על ידי עכו"ם בשביל עכו"ם, שרי אפילו לישראל לויכא למיגזר בהו מידי, דישראל בעכו"ם לא מיהא, אבל כשעשאן בשביל ישראל אי שריה ליה לישראל אחי למימר ליה כמו שכתבנו. ומיהו פירות שהלשן עכו"ם ואי נמי משקין הבאין על ידי שחיטת עכו"ם אסורין, דאין שריה ליה אחי למיכיל אפילו כשנשאו או כשזבו מעמנו וכולה חדא גזירה היא, וכדלמרינן ההם בבינה (ג, א) משקין שזבו טעמא מאי גזירה דלמא יסחוט, היא גופה גזירה ואין ניקוח וגיזור גזירה לגזירה, אין כולה חדא גזירה היא. ומאה שמעינן דעכו"ם שאם ארו או שבשל מידי דלכו מוקפה ואי נמי מידי דלית ביה משום בשולי עכו"ם לעמנו בשבת אובל אחרינן ישראל, אבל במידי דלחי ממילא לא. ואם האמר אם כן פירות הארמה שאין תהלשן ממילא, (א"כ) לשתרו בהלשן עכו"ם לעמנו. יש לומר דשאני ההם דכיון דלך עבדי דלחו אסורין משום מוקפה, ואפילו לכו' שמעון משום דבגרוגרות ולימוקין וניהו לדדיה דלחויי אפח דעתיה מנייהו כיון דלך תהלשן מעבד שבה, ואפילו דעכו"ם נמי אסורין, דכיון דכשלו אסורין מהאי טעמא אפילו בשל עכו"ם אסור כדי שלא תחלו. וכן כתב רש"י ז"ל בפרק אין דין (שם כד, ב) גבי מימרא דרב פפא דעכו"ם שהביא דורון לישראל. ועשבים דשרינן להחביל אחרינן ישראל לבהמה, דאין מוקפה לבהמה אלא משום טלוטלו של ישראל, והא ארוקיימא לך הכא בדיקא בשהו ואזלא וכללה. ככא אמר אפילו הימא בפניו נר ללחך נר למאה. ומיהו דחיי מודה לאביו דכל שלך בפניו אפילו לחפשי בשביל ישראל שרי, והיינו ברייתא דעכו"ם שלקט עשבים לבהמה, ובמכירו ובשלך בפניו נמי שרי והיינו דלבי, ואי מידי לויכא לחפשי בשביל ישראל כנר וכבש אפילו בפניו שרי והיינו דנכר. אבל אם עשאו בשביל ישראל לעולם אסור, ואפילו עשאו בשביל ישראל אחר אסור. ואם רוב עכו"ם מותר, והיינו מרחץ המרחתה בשבת ונר הדולה במסיפה. וטעמא משום דלמרינן דמסתמא עיקר כוונה ומועזי דלעתה דרובה הוה, וכאילו לא נעשה בשביל המיעוט דאין הולכין אלא אחר הרוב. ואי מחלה על מחלה ניהו, כיון דלויכא למימר דלעתה דישארל עבד אסור, וכדנתיא בברייתא בנר הדולה במסיפה. והני מילי בשלך עשה ללורך עמנו, אבל עשאו ללורך עמנו אפילו היו שם כמה ישראלים מותר, דלעולם עיקר דעתו אינה אלא לעמנו, וכדמוכח בעובדא דבסמוך, וזהוהוה מיעה היכי דמי אי רובא גוים היו אמאי אהדרינהו שמואל לפניה מנייהו, ואי רובא ישראל הוו ואי נמי מחלה על מחלה כי חייחי שטרי וקא קדי בהו מאי הוי, אלא שמע מינה דכל שהו עמנו משתמש בו שרי. וכן פירש רש"י ז"ל. וכן היא בירושלמי (בפרקין, ה"ט) דנרבינן ההם: נכרי שהלויק ללורכו וללורך ישראל, נשמיענו מן הדל, שמואל איתקבל גבי חד פרסי ואיטפי בזינא, אול הוא פרסי בעי מדלקתה והפך שמואל אפוי, כיון דחמיניה מתעסק בשטרותו ידע דלאו בגיניה הוה וחזר שמואל אפוי, א"ר יעקב בר אחא דתא אמרה ללרכו וללורך ישראל אסור, אמר רבי יוסי שניא היא שאין מטריחין את האדם ללאת מביתו למה הפך שמואל אפוי. ע"כ בירושלמי. ונראה דלך נרבינן אסור אלא מותר, מדלדרינהו שמואל לחפוי קא מייקו רחיה, והיינו דקא דחו ליה ר' יוסא דשניא היא דאין מטריחין על האדם ללאת מביתו, ואקשי ליה אי מהאי טעמא, אם כן מעיקרא אמאי אהדרינהו שמואל לחפוי. ומכאן נראה לי גם כן שאפילו ישראל יושב ועבד גוי והלויק את האש בשבת סמוך לו, אם אין הגוי מתחמם כנגדו אסור לישראל להתעבב ולשב שם, דהא סבר ר' יוסא למימר דאין מטריחין על האדם ללאת מביתו, ואהדרו ליה אם כן שמואל למה הפך לחפוי. ולפי מה שכתבתי דכשהגוי העושה משתמש בו, אפילו עושה ללרכו וללורך ישראל מותר, אינו מנגמם קתא, מהא דלקשינן מדר"ג והא ר"ג מכירו הוה, ואולדך אביו לאוקומי בשלך בפניו, ורביא משני מטעמא דנר ללחך נר למאה, דלמאה לאביו אי בפניו אסור, ולכרע במידי דלויכא לחפשי בשביל ישראל אסור, ואע"ג דההוא ללורך ישראל וללרכו הוה, ומעתה היהא דשמואל לך הויה רחיה, דהיה נר הוה ונר ללחך נר למאה. ויש לפרש דשאני כן גמליאל דכיון דנשיא ישראל הוה, עיקרו משום ידיה. ומכל מקום לפי תירוצי זה בעבד ושפחה המביא מים ללרכו וללורך ישראל אלוניו אסור, דעיקרו משום אלוניו הוה. ויש לומר עוד דשמואל ארוח גוי שעבד את הכבש, לא מאותן שהו בספינה הנריבין לירד היה אלא אחר שלך היה בספינה, אלא כדי שירדו משם הבאים בספינה. ובתוס' החיוו גווי המלקט עשבים ומחביל לבהמה של ישראל, שאין ישראל חייב למוענו, מדתנן (לעיל קכא, א) נכרי שכל לכבות אין אומרים לו ככה ואל תכבה, ואפשר שהוא כן, אלא שאין ריחיה מחוורת בעיני, דלמא ההם משום דבדליקה החיו, ותדע שאילו בעלמא מותר, רבי יוסף כן סימאי למה מנען (לעיל שם), אלא שהיה סבור דכי היכי דבעלמא אסור בדליקה נמי אסור, ושלחו ליה דלא. ומכל מקום במערים אסור בתוספות, מדלמרינן בפרק הפועלים (ב"מ ס, ב) גבי תורא דנגבין ארמאי, הערמה איתעבידא בהו לויכו לכוים. (רש"י א')

ב - קבב 27

אדעתא דרובא מדלקי שמואל איקלע לבי אבין תורן אתא ההו נכרי אדליק שרגא אהדרינהו שמואל לאפיה כיון דחזא דאייתי שטר וקא קרי אמר אדעתא דנפשיה הוא דאדליק אהדרינהו איהו לאפיה גבי שרגא:

רש"י אדעתא דרובא. הלכך ישראל עיקר ומחלה על מחלה נמי לויכא למיקם עלה דמלחא דלויכא למימר עיקר דעתיה דמלחא בשביל ישראל ולויכא למימר עיקר דעתיה דמלחא בשביל נכרי אלא נכרי וישראל והמדלקי עמנו משתמש לאורה ודאי עיקר דלעתה ידידי עבדי וכיון דנר ללחך נר למאה שרי: תורן. מקום: דלחיי שטר. ההוא דאדלקה: (רש"י)

תוספות אהדרינהו שמואל לאפיה. מיירי שהיה לכל הפחות מחצה על מחצה דמשום נר לאחד נר למאה לא משתריא אלא היכא שהוא ניכר שהוא עושה ללרכו דתו לא גזרינן אפילו במכירו שמה ירבה בשבילו: (תוספות)

רש"י א' אמר רב יהודה קורנן של אגוזים לפעוץ בו את האגוזים, הא של נפחים לא, דקסבר רב יהודה כל דבר שמלכתו לאיסור כלל כלל לא. והא דקתני בסופא (קכז, א) כל הכלים ניטלין ללורך ושלך ללורך, יש לפרש ללרכו יהודה כולה בכלים שמלכתו להיתר היא, וללורך ללורך גופו, ושלך ללורך ללורך מקומו, ורבי יוסי פליגי ושרי כל הכלים ואפילו

שמלכתו לחיסור, חוץ מן המסר הגדול ויהי של מהרישה, והתא ר' נחמיה למימר דלפילו מלכתו להיחר אינו ניטל אלף לטורף תשמישו בלבד. וא"ת כיון דלרב יהודה טורף מקומו של לטורף קרי ליה, רישא דמתניתין אמאי נקט לפצוע בו את האגוזים דמשמע דלטורף גופו דוקא, אבל שלף לטורף דהיינו לטורף מקומו לא, הוה ליה למיתני קורנס של אגוזים לטורף מקומו דהוי רבותא טפי. ותיירי הרמב"ן ז"ל, דנקט לפצוע בו את האגוזים לטורף מקומו דכלי שמלכתו לחיסור לפצוע בו את האגוזים לא, והדר תנו דכלי שמלכתו להיחר אפילו לטורף מקומו נמי שרי, כי היכי דלא הימא דדוקא לפצוע בו את האגוזים אבל לטורף מקומו לא, קא משמע לן דכל שמלכתו להיחר אפילו לטורף מקומו שרי. אבל לרבה בר נחמיה ולרבא בר רב יוסף בר חמא, כולה מתניתין אחיא כפשטא, דלרבה דסבירא ליה דכלי שמלכתו לחיסור לטורף גופו אין לטורף מקומו לא, רישא דמתניתין בבורכא של נפחים והלכך נקט לפצוע בו את האגוזים ולומר הא לטורף מקומו לא, וסיפא בכלי שמלכתו להיחר, ולטורף, לטורף גופו, שלף לטורף, לטורף מקומו. ולרבא בר רב יוסף בר חמא דחיה ליה דכלי שמלכתו לחיסור בין לטורף גופו בין לטורף מקומו מותר, לא קפיד תנא דמתניתין בין לטורף גופו בין לטורף מקומו, דכולה חדא מלכתא היא, וסיפא דקתני בין לטורף בין שלף לטורף, היינו לטורף גופו ולטורף מקומו, שלף לטורף מהמה לל וכומו שמפיש הוא בגמ'. ויש מהשאים היכי קאמר רב יהודה דדבר שמלכתו לחיסור אינו ניטל כלל, והא חיהו הוא דאמר בשלהי פרה כיהי (לעיל מו, א) גבי נר, דמשחא שרי דנפשא חסיר. והיילו דשאני נר שהוא אינו משמש מלכתא חיסור, אלא שנעשה בסיס לנר וזמן פחילה, והיינו נמי טעמא דפשוטות. אבל מכל מקום עדיין קשה, דהא חיהו שרי כלי קיוואו לעיל דריש פרה חלו קשרים (ק"ג, א), וכלי קיוואו כלים שעושין בהן מלכתא חיסור הן. ויש לומר דהנהו לבתר דשמעה להא מרבה אמרינהו, דהא אהביה רבה ואיתותה. ומיהו עדיין קשה ליה. רב יהודה אפילו מקמי דשמעה מרבה היכי אסיק דשעויה הון, דהא תניא (לקמן קכג, ב) התיירו וחזרו והתיירו והתיירו והתיירו ומתקומא ליה. ויש לומר דכתייבתא לא שמיעא ליה. ואי נמי יש לומר דר"י ודאי מסביר הוה סבר דלפילו כל שמלכתו לחיסור לטורף שרי, אלא דמתניתין הוה דמפרש, דקסבר דה"ק לא שרי אלא כלים שמלכתו להיחר, מדקתני רבי יוסף אומר כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול ויהי של מהרישה, דמשמע לא תה"ק לא, והא מני רבי נחמיה היא, וכתייבתא דלא כרבי נחמיה, דהא לא מיתוקומא ליה, ולעולם רב יהודה כרבה סבירא ליה, ובהכי מתרין לן כוליה קושין, והכין נמי מתקמין לה למתניתין כרבי נחמיה, ומיהו לא מתוקמא כרבי נחמיה לפום קושטא, משום דקשיא רחא ומולג וכדלחתינה רבה לרב יהודה. (רש"ב"א)

פרק שבע עשרה - כל הכלים

מתני' כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אע"פ שנתפרקו (בשבת) שאין דומין לדלתות הבית לפי שאין מן המוכן נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזין קרדום לחתוך בו את הדבילה מגירה לגור בה את הגבינה מגריפה לגרור בה את הגרוגרות את הרחת ואת המלגז לתת עליו לקטן את הכוש ואת הכרבר

לחתוב בו מחט של יד ליטול בו את הקוף ושל סקאים לפתוח בו את הדלת. **גמ'** כל הכלים ניטלין ואע"פ שנתפרקו ולא מיבעיא בחול אדרבה בשבת

מוכנין על גבי אביהן בחול אין מוכנין על גבי אביהן אמר אביי הכי קאמר כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אע"פ שנתפרקו בחול ניטלין בשבת ת"ר דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל נוטלין אבל לא מחזירין ושל לול של תרנגולים לא נוטלין ולא מחזירין בשלמא של לול של תרנגולים קסבר כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש שתירה בקרקע אלא של שידה ושל תיבה ושל מגדל מאי קסבר אי קסבר יש בנין בכלים יש שתירה בכלים ואי אין שתירה בכלים אין בנין בכלים אמר אביי לעולם קסבר יש בנין בכלים ויש שתירה בכלים ושיטילו קאמר א"ל רבא [שתי תשובות בדבר] חדא דנוטלין קתני ועוד מאי אבל לא מחזירין אלא אמר רבא קסבר אין בנין בכלים ואין שתירה בכלים וגזירה שמא יתקע: נוטל אדם קורנס כו': אמר רב יהודה קורנס של אגוזין לפצע בו את האגוזין אבל של נפחין לא קסבר דבר שמלכתו לחיסור אפילו לטורף גופו אסור א"ל רבא אלא מעתה סיפא דקתני ואת הרחת ואת המלגז לתת עליו לקטן רחת ומלגז מי מייחדי ליה לקטן אלא אמר רבא קורנס של נפחין לפצע בו האגוזין קסבר

רש"י מתני' כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהם. כל הכלים שיש להם דלתות כגון שידה חובה ומגדל ניטלין בשבת ודלתות שיש להם בלדן עמהן ניטלין עמהן: ואע"פ שנתפרקו. הדלתות מן הכלים ניטלין ואין דומין לדלתות הבית שאין ניטלין לפי דלתות הבית אינן מן המוכן לטלטל שאין כלי אבן או כלי אבן אביהן: קורנס. מרבו"ל (פטיף); דבילה. מאחר שעשאה עיגול עבה היא מחד וקשה כגבינה ורדף קורדום לחותכה: ומגיהה. קעון סכין ויש בו פנימות הרבה: לגור בה את הגבינה. לכתבו ולחלקו לפי שממחרת לחתוך דבר עב: מגריפה. ווד"ל (ודו"ל: יעה [וראה תיאורו של רש"י בחגיגה כ. ד"ה ומגריפה בתוכה]); לגרור בה את הגרוגרות. מן החביות: רחת. פאל"ה (פיל"ה: את-חפירה); מלגז. כמין עתר שקורין פורק"א (וקלשון) של ברזל וכו' ג' שיינים ומתקפין בו קא גנורו: לתת עליו לקטן. מוזונה: כוש. פלך פוש"ל (פלך); כרכר. ראי"ל (ריי"ל: כרכר [וראה תיאורו לעיל, ע"ה]); לחתוב בו. לכחול בו חותים וכל פירי רך: מחט של יד. מחט קטן שחופר בו גדלים: ושל סקאים. מחט גדולה שחופרים בה שקים: לפתוח בו את הדלת. מי שאבד משפתחו גמ' ולא מיבעיא בחול. קא סלקא דעתך ואע"פ שנתפרקו אבשבת דקתני רישא קאי ומשמע אע"פ שנתפרקו היום מותרים ולא מיבעיא אם נתפרקו מאתמול: ארבעה. מאי אע"פ שייך למתני הא ודאי נתפרקו בשבת איכא למישרי משום דכי קדיש יומא הוה מוכנין לטלטל אבן אביהן: הכי קאמר רבא. ואע"פ לא ארבותא דנתפרקו או בחול או בשבת קאי ולא מיבעיא כשהן מחזירין: נוטלין. משמע מספקין אותן בשבת [מהיתר] כיר שלהן: לרב. בנין העשוי להתינוקין: לא נוטלין ולא מחזירין. כדמפרש ואזיל חזרתו בנין ממש הוא וסילוקו סתירה גמורה היא: מאי קסבר. שמחיר סילוקו ואוסר חזרתו: אי קסבר יש בנין בכלים. וחזרתו בנין על כרחיה אם יש בנין שתייה ואמאי נוטלין: ושניטלו קאמר. וה"ק דלת של חובה שיהי ומגדל שניטלו אין מחזירין: מאי אבן. כיון דלא תנא נוטלין לא שייך למיתני אבן: לעולם קסבר אין סתירה אין סתירה ואין סתירה: הלכך נוטלין ומיהו אין מחזירין מדכונן: גזירה שמא יתקע. כחוקה בסכין ויתדות והוה ליה גמר מלכתא וחייב משום מכה בפטיש: קורנס של אגוזים. המיוחד לפגיעת אגוזים הוא דקתני מתניתין דנוטלין אותו למלכתו משום דקתני למלכתא היתר: אבל של נפחים. דקתני למלכתא חיסור לא: לטורף גופו. אגופו לרדף עוד למלכתא אחרת של היתר אין מטלטלין אותו לאותה מלכתא וכ"ש אם אין לרדף לגופו אלא לפנות מקומו דלחן מטלטלין: מי מייחדי לקטן. בשלמא כוליה הני דמתני' איכא לחוקמא בעשויין ומיהו דין לכך בר מהני דליכא דעביד להו להכי: (רש"י)

הוספות כל הכלים הניטלין בשבת דלתותיהן עמהם גריסין וכו' כל הכלים ניטלין דאין ניטלין כגון מסר הגדול ויתד של מחרישה דאפילו ר"ש מודה כדאיתא בשילהי מבילתין (דף קנז.) ובגון תלתא בת תרי כורי דאסר רבה בשילהי במה מדליקין (דף לה.) וכן חצוצרות לרבי יהודה ונר ישן מ"ר: אדרבה בשבת מוכנין אבן אביהן. אע"פ דלקמן בפירקין (דף קכד:) אמר איפכא גבי שברי כלי חרס דשרי לטלטל יותר כשנשברו בע"ש משנשברו בשבת לא דמיה דחכא אכתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי אבל לקמן לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת הלכך כשנשבר בשבת אסור טפי דהוי נולד: לעולם קסבר יש בנין בכלים כו'. וכשיטלו מטלטלין קאמר וה"פ הברייתא דלת של שידה תיבה ומגדל ניטלין פירוש מטלטלין כשיטלין ולא כפירוש הקונטרס דמפרש שניטלין דקתני היינו שניטלו קאמר כלומר כשיטלו אין מחזירין אותן דלא יתכן לפרש כן ניטלין דסיפא אלא לשון טלטול הוא כדפרשתי ופרדך והא נמי נוטלין קתני ועוד מאי אבל לא מחזירין דלא שייך למיתני אמילתיה דלא (דמיה) [שייך] כלל למאי דאירי בה דמעיקרא קאמר ניטלין שמונת לטלטל ואין בו אסור מוקצה והדר קאמר אבל לא מחזירין שהוא משום אסור בנין מאי ענין זה אצל זה לא שייך כה"ל למיתני אבל כלל: רחת ומלגז מי מייחדי ליה לקטן. ורב יהודה ידע ליה לסיפא אלא דילמא הוה מוקי לה בשיחזה לכך ככל הנד דמתניתין ואם תאמר והאמר רב יהודה אמר שמואל בפרק אלו קשרים (לעיל דף ק"ג.) כלי קיוואי מותר לטלטל בשבת דהיינו

לצורך גופו אע"פ שמלאכתו לאיסור ואין לומר (דמשמע) דשמואל קאמר ליה וליה לא סבירא ליה מדבעי מיניה מרב יהודה כובד עליון וכובד התחתון מהו אין ולא ופיא בדיה משמע דס"ל הכי ועוד דרב יהודה גופיה בסוף כירה (לעיל ד' מו.) קאמר שרגא דמישחא שרי לטלטלי ואין לומר דמירי כשייחדו להיתר כדמוקי רב יהודה הנך דמתני' דהא כלי קיואי לא משמע שייחדו דאם כן אפילו כובד העליון וכובד התחתון נמי ויש לומר דלא אסר רב יהודה אלא דומיא דפיצוע אגוזים שהיא מלאכה גרושה לגבי קורנס שמויחד למלאכה חשובה וכן כל הנך דמתניתין הוה אסור בלא ייחוד דמלאכת היתר שלהן מלאכה גרושה היא לגבי הנך כלים שמויחדו למלאכה חשובה אבל כלי קיואי ושרגא דמישחא מותר לטלטל לצורך גופן דמלאכה שלהן חשובה יותר מפיצוע אגוזים: (תוספות)

דף - קכג

דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר איתביה אביי לרבה מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה א"ל הא מני ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו איתביה (ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין) ושון שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו סבר לשנויי ליה כו' נחמיה כיון דשמעה להא דאמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב הכל מודים בסיכי זיירי ומזורי דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום ה"נ מייחד להו מקום איתמר ר' חיאי בר אבא אמר ר' יוחנן קורנס של זהבים שנינו רב שמן בר אבא אמר קורנס של בשמים שנינו מאן דאמר דבשמים כ"ש דזהבים מאן דאמר של זהבים אבל דבשמים קפיד עלייהו: ואת הכוש ואת הכרזר כו': ת"ר מנה שטמנה בתנן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור לטלטלה ר"א בן תדאי אומר תוחבין בכוש או בכרזר והן מנערות מאיליהם אמר רב נחמן הלכה כו' א"ל בן תדאי למימרא דסבר רב נחמן טלטול מן הצד לא שמה טלטול והאמר רב נחמן האי פוגלא מלמעל' למטה שרי ממטה למעלה אסיר הדר ביה רב נחמן מההיא: מחט של יד ליטול בה כו': שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו מחט שניטל חררה או עוקצה מהו א"ל תנייתו מחט של יד ליטול בה את הקוף וכי מה איכפת ליה לקוף בין נקובה לבין שאינה נקובה איתביה מחט שניטל חררה או עוקצה טהורה אמר אביי טומאה אשבת קרמית טומאה כלי מעשה בעינן לענין שבת מידי דחזי בעינן נמי חזיא למשקלא בה קוף אמר רבא מאן דקמותיב שפיר קמותיב מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא מיתבי מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד תרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי עסקינן זימנין דמימלך עלייהו ומשווי להו מנא אבל היכא דניטל חררה או עוקצה אדם זורקה לבין גרוטאות אסובי ינוקא רב נחמן אסיר ורב ששת שרי אמר רב נחמן מנא אמנא לה דתנן אין עושין

רש"י דבר שמלאכתו לאיסור. אם כריך בשבת לגופו של מלאכה אחרת של היתר מותר: מדוכה. שקובץ בה קוס: אם יש בה שום מטלטלין אותה. אגב הקוס: ואם לאו אין מטלטלין. כיון לישב עליה כיון דעיקר מלאכתו לשחיה דהיא מלאכה איסור משום טוחן: השמיש. השמיש המיוחד לו: ואין. כ"ש וב"ה שנתקרו בטעלון את העלי להקצב עליו בשר כיו"ט: שאם קצב עליו בשר. שעשה לצורך שמחה יו"ט: שאסור לטלטלו. דהיי דקשרו כ"ה משום שמחה יו"ט קשרו אלא משום דעלי מלאכתו לאיסור לכחשת טריגים וטיטו וקליפת עיס לטעם כהן ועורות אסור: הכל מודים. רבנן דאפילו דלר' נחמיה: בסיכי זיירי ומזורי. כלי זבועין הן ודכיו הוה פירש כלי אורנין סיכי הן עמודין זיירי הן קנים שבשתי ומזורי כובד עליון ותחתון ורשון נראה לי דזיירי לטון עולרים הן כמו מערכתא זיירא (ע"ד דף ס.א.) דקפיד עלייהו. האומן שלא יתלככו ואלא יתקממו: מייחד להם מקום. מקלה להן בידים: הני נמי. עלי ומזוכה: קורנס של זהבים. אע"פ דקפיד עליה קנה קפיד שיהא חלק לרדד טסין אפי"ה כיון שמתקן על ידי הכאה שמכה על הסדן לא מקלי ליה וכ"ש של שאר נפחים כרביה: בשמים. לשחוק בו: קפיד עליה. שלא ימאס: פנה. האנה שלא בשלה כל כרכה וטומנין בתנן להכשיל ותנן מוקלה הוי לטיט: אם מגולה מקלה. סיכול לאוחזה בתקום המגולה דאפי' טלטול מן האד ליכא שאין כריך להגביה התנן אלא מגביה מקום המגולה והתנן נשמת וטופל: פוגלא. כנו חוש שהטמינו בארץ ונתגלה רשון: מלמעלה למטה שרי. אם היה העליון שלה למעלה והתקד למטה ופשהא שולפה חוללה מעליון שלה לתחתון שלה ורוחב האטון למעלה מותר לזכא טלטול לטעם כלל שהרי נתגלה רשון: ממטה למעלה אסור. שמוז עפר לפי שהגומא הקלה מלמעלה ורוחב האטון מלמטה ואע"פ דטלטול עפר מן האד הוא שאינו אוחז משם בידו: חררה. חור שלה: עוקצה. פוינט"א (פוינט"א: חוד): מהו. לטלטלה מי בטל חררה כלי מינה או לא: כלי מעשה. שמעשה שלו קיים: ולא אמרו נקובה. להיות חררה כלי עליה יותר משאין נקובה אלא לענין טומאה וקס"ד דננטל חור שלה קאמר דלענין טומאה בטל שם כלי מינה ולטלטול שרי: בגולמי. גולמי מחטין העומדות ליתב דנקובה נמרה מלאכתה ושהינה נקובה אינה נמרה מלאכתה הלכך לענין טומאה הוא דלא היה כלי אכל בטלטול שריא דחזי לקוף: דמימלך. ולא נקיב לה: ומשווי לה מנא. כמוה שהיא ולגטיילת קוף: גרוטאות. שרי מחמת אדם זורק' לבין גרוטאות' ובעל שם כלי מינה: אסובי ינוקא. להחליק סדר אכריו כשהוא נולד אכריו מתפרקין וזכיר ליישב: אסיר. דדמי לתקון: (רש"י)

תוספות בסיכי זיירי ומזורי. פי' בערך פי' סיכי הם יתדות המוכנין לנפץ בהן משי וכיוצא בה תרוגס יתדות סיכי זיירי כלי עץ כמו קרשים שכובשין בהן בגדים דתנן (לקמן דף קמא.) מכבש של בעלי בתים מזורי כלי עץ שהכובס מכה בו הבגדים על האבן שמלבנו ואלו כלים מקפיד עליהם שלא יתקממו ולא יתפגמו שלא יתקלקלו הבגדים והמשי ומסיה דעתו מלטלטלן וכן מפרש בירושלמי זיירי דין עצר ביה מזורא דין חביט ביה ולפי' הקונט' דמפרש מזורי כובד עליון וכובד תחתון ג"ל דסבירא ליה כמאן דאסר בפרק אלו קשרים (לעיל דף קג.) הא נמי מייחד לה מקום. מ"מ משום שמחת יו"ט מותר לטלטלו לקצב עליו בשר: הדר ביה רב נחמן מההיא. מסתברא דמהיה הדר ביה מדאמר בפרק תולין (לקמן דף קמא.) אמרי בי רב תנינא דלא כרב נחמן: מנה שהטמינה כו'. מייירי שהניחה שם ע"מ ליטלה אבל אם הניחה שם לכל השבת הוי בסיס לדבר האסור כדאמר לקמן. בפרק נוטל (ד' קמב:) גבי אבן שעל פי החבית לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור: האי פוגלא. וא"ת האי פוגלא היכי דמי אי במניה מ"ט דמאן דשרי מלמטה למעלה הא אפילו ינעור לא שרי כ"ש טלטול מן הצד ואי בשכח מ"ט דמאן דאסר אפי' טלטול גמור שרי לצורך לטלטל אבן היתר לקמן בפרק נוטל (קמא.) ד' קמב:) במעות שעל גבי הכר בצריך למקומו דמטלטלו בעודן עליו ואבן שעל פי החבית כשהוא בין החביות מגביה ומטה כ"ש טלטול מן הצד וי"ל דמניה על מנת ליטלה איירי אע"פ דכשכח דמי כמו טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל בסוף במה טומנין (לעיל דף נא.) דשרי לנער משום דאין מניח לכל השבת ובעצמות וקליפין דריש ביצה (ד' ב.) דשרי ב"ה לשלק את הטבלא ולנער מ"מ לא היה לו להניח באותו ענין שיצטרך טלטול מן הצד ועצמות וקליפין לא מסתייה דלא לינח בהן על גבי השלחן וטמן וכיסה דפרק במה טומנין (לעיל ד' נא.) אין לחוש כיון דאפשר בניעור דאפילו טלטול מן הצד אינו: מדלענין טומאה לאו מנא לענין שבת נמי לאו מנא. תימא הא תנן לקמן כל הכלים הניטלין שבריהן ניטלין אע"פ דלענין טומאה לאו הוי מנא כשנשבר אלא על ידי ייחוד לפי' הקונטרס דסוף המצניע (לעיל דף צה:) י"ל דה"פ מדלענין טומאה לאו מנא אפי' על ידי ייחוד דכיון דניטל חררה או עוקצה לא מהני ביה ייחוד לענין שבת נמי לאו מנא היא אבל היכא דהוה מנא לענין טומאה ע"י ייחוד איכא למימר דהוי מנא לענין שבת אפי' בלא ייחוד כיון דיכול להיות כלי לענין טומאה וכן משמע בסמוך דתרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי דזימנין דמימלך עלייהו ומשווי להו מנא משמע דלכהי מותר לטלטל אע"פ דטהורה היא דאכתי לא מימלך עלה כיון שראוי ליחדה להיות כלי: אסובי ינוקא. לאו היינו לפופי ינוקא דשרי בפרק במה אשה (לעיל דף סו:) ולקמן בסוף חבית (דף קמז:) דהיינו שכורכין אותו בבגדים וקושרים בחגורה רחבה וכן פירש בקונטרס בסוף מפנין כי היכי דלא תקשי דרב נחמן אדרב נחמן דשרי התם לפופי והכא אסר אסובי והא דתנן בפ' חבית (שם) אין מעצבין את הקטן פריך לה התם אהיהא דלפופי ומוקי לה בחומרי שדרה דמיחזי כבונה וקשה דמייתי לה מאין עושין אפיקטויין שהוא תיקוני גברא כדפירש בקונטרס הוה ליה לאתויי מסיפא דאין

מעצבין את הקטן דהוי נמי תקוני ינוקא דמי טפי שהכל בקטן מענין אסובי ופירש רבינו תם דהכי נמי מיייתי ונקט רישא אין עושין אפיקטויוזין כו' עד אין מעצבין: (תוספות)

רש"א הא דלוחביה אביי לרבה ממדוכה. איכא למידק והא אביי נמי כרבה סבירא ליה דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מיהא שרי וכדלחיא לקמו, והיכא לא חסיק אדעתיה לאוקמה כרבי נחמיה. ויש לומר דהא דלקמן לבתר דשמעיה מרבה רביה הוה. ואי נמי לאפוקי מיניה תירוזה הוי בעי דלמא אית ליה לרבה תירוזה דלא שמיע ליה. ומיהו רבה נמי הוה אפשר ליה לאוקמה בצורך מקומו, אלמא משום דאין מטלטלין אוחה לגמרי משמע ליה וכדמשמע ליה נמי לרבי אלעזר לקמן דאוקמה קודם ההרה כלום, ולרבי נחמיה נמי ודאי לא מטלטלא ליה כלל למאי דסבירא ליה לרבה כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו לא, ואפילו לדין כיון דסבירא ליה לרבי נחמיה דאין כלי ניטל אלמא לצורך תשמישו, ותשמישה של מדוכה לאיסור הוא, הלכך אינו ניטל כלל. הא דתנן: מדוכה בזמן שיש בה שום מטלטלין אוחה. יש מי שפירש דהוא הדיו על ידי ככר, ואע"ג דלמרינן (לעיל מג, ב) לא אמרו ככר או תינוק אלמא למת בלבד, הני מיילי היכא דליכא תורת כלי כמת, אבל כל מיילי דאית ליה תורת כלי מיטלטל הוא על ידי ככר. וליחא. אלמא אף כן מוקשה מיטלטל על ידי ככר, וכל אמרו כאלו אלמא בשום וכיוצא בו הגדולין, והיינו טעמא משום דכיון דאין זו אסורה אלמא מחמת מלאכה, ועכשיו משמש היתר במלאכתו, הרי מה שאוסרה הוא מהירה, והוי ליה כקדמה מיטלטלת עם התבשיל. סיפא זיירי ומזורי. פירש רש"י ז"ל: בלשון אחד שהו כלי קיואי. ואינו מחזור, דהא אמרינן לעיל בפרק אלו הקשרים (ק"ג, א) דכלי קיואי לכוילי עלמא שרו, חוץ מכווד העליון וכבוד התחתון, ואפילו הגהו איכא מאן דשרי, וכדי ויהנן דבעא לרבי יהודה בר לויא ליפשטה מהא דרב, ואיכא למימר דלמא לא שמיעא ליה, והגי דהבא היינו כובד העליון וכובד התחתון, ואינו נכון. ויש מפרשים דכלי כובסין הן, וכן פירש בערוך (ערך זיירי). אסובי ינוקא. פירש רש"י: להחליק סדר אבריו ביה, דכשהוא נולד אבריו מתפרקין וצריך ליישבו, ולא דמי ללפופי דשרי לרביי הכל בשליה פרק חבית (קמז, ב), דהתם בבגדים הוא מחבש אותו וממילא הוה מחוקק, אבל אסובי ביד דמי לתקוני מנא. ויש שהקשו עליו, דלא איתא לא הוה ליה דלמיוי לאפיקטויוזין, דטפי הוה ליה דלמיוי למעלמין את התינוק דלמרינן לקמן (קמז, א) דלחסי. ור"מ ז"ל פירש אסובי גרמא דפומא דנפלא ליוקאי, ופעמים שמקיא על ידי כך והיינו מדמי לה לאפיקטויוזין. וכן פירש גם הר"ז הלוי ז"ל. ויש מקשים דהא רפואתו לאו משום הקאתו היא, והיא גופא נמי שריא דהא אינו מתקוין, ויש מפרשים כמו שפירש ר"ז, אלמא שאינו בא מלד הקאתו, אלמא כך מדמה אותו להקאתו דהיינו אפיקטויוזין, דקמו שחתימת האינטומא אסור לעשות לה רפואה באפיקטויוזין לפתחה כך שחתימת הגרון אסור לעשות לה רפואה באסובי כלי לפתחה. וכן פירשו בתוס'. (רש"א)

ב - קבא דף

אפיקטויוזין בשבת רוב ששת התם לאו אורחיה הכא אורחיה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוף ורב נחמן התם פקיד הכא לא פקיד: **מתני'** קנה של זיתים אם יש קשר בראשו מקבל טומאה ואם לאו אין מקבל טומאה בין כך ובין כך ניטל בשבת: **גמ'** אמאי פשוטי כלי עץ הוא ופשוטי כלי עץ אינן מקבלין טומאה מ"ט דומיא דשק בעינן תנא משמיה דר' נחמיה בשעה שמהפך בזיתים הופכו ורואה בו: **מתני'** ר' יוסי אומר. כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה: **גמ'** אמר ר' הני אוכלא דקצרי כיתד של מחרישה דמיא אמר אביי חרבא דאושכפי וסכינא דאשכבתא וחצינא דנגרי כיתד של מחרישה דמי ת"ר בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת מקצוע של דבילה וזוהמא ליסטרין של קדרה וסכין קטנה שעל גבי שלחן התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה מאי התירו וחזרו והתירו אמר אביי התירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך מקומו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא ועדיין בידו אחת אין בשתי ידיו לא עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת ואפ"י בשתי ידים א"ל רבא מכדי התירו קתני מה לי לצורך גופו מה לי לצורך מקומו אלא אמר רבא התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מצלל וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצלל לא ועדיין באדם אחד אין בשני בני אדם לא עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם איתנייה אביי מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה כבמא עסקינן מחמה לצלל איתנייה ושיון שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו הכא נמי מחמה לצלל אמר ר' חנינא (בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו דכתב **[נחמיה יג-טו]** בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכיים גאות בשבת ומביאים הערימות אמר ר' אלעזר קנין ומקלות גלוסטרא ומדוכה כולן קודם התרת כלים נשנו קנין דתנן לא סידור הקנין ולא נטילתן דוחה את השבת מקלות דתנן מקלות דקין חלקין היו שם ומניחו על כתפו ועל כתף חבריו ותולה ומפשיט (אמר) רבי אלעזר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח

רש"י אפיקטויוזין. להקיא אותה משקים ומקיא ולא לרפואה אלמא להריק את מעיו שיוכל ללכוד ולגתות [היוס] הרבה כדלמרינן בפרק חבית ואף על גב דלא גזיר בה משום שחיתת סומנון דהא לאו לרפואה היא אסור משום דמתקן גברא: הכא אורחיה. והוי הוא כמי שמאכילו ומשקהו: ליעול בה את הקוף. אלמא הקוין גברא במידי דלאו לרפואה לדיכא משום שחיתת סומנון שרי: פקיד. הקוף הזה אינו מחובר בו אלמא מופקד ונתון שם והוא לאו פקיד. ודמי למלאכה שמסדרן ומניסין למקום חבור: מתני' קנה של זיתים. לאחר מסיקתו אורב במעטן ושמן מחלסף בחוקו ונוח ללאת ויש לו קנה להפכו בו ולבדוק אם כמרו כל צרכן ומניעו לזית הבד: אם יש קשר בראשו. כעין פקק של קנה קולמוס: מקבל טומאה. דכלי הוא לפי שעב בראשו קתה: ואם לאו. לא דמי לכלי ובגמרא מפרש לה: גמ' ואמאי. כי יש בו קשר בראשו נהי נמי דקשר משוי ליה מנא. מיהו פשוטי כלי עץ הוא שאפילו הולב הוא. אין חללו עשוי לקבל כלום: הופכו ורואה. בחלל ראשו שמשתהיר שם על ידי שהוא פקוק בקשר מן השמן הוה הזיתים ובודק בו אם הגיעו לעצור וזו היא לו הקבלה בחלל שלו ואם לאו. שאין קשר בראשו. אין השמן נראית שם מפני שאינו פקוק וכו' חלל הלכך לאו לקבל הוא עשוי והוי פשוטי כלי עץ ובין כך ובין כך. ניטל בשבת דהא כלי הוא להפוך בו זיתים: מתני' מסר הגדול. מגינה גדולה שעשויה לקטף קורות: ויתד של מחרישה. הוא כלי גדול העשוי בסכין שבו עושין חריץ של תלם המענה קולמוס"א וקנקן של מחרשה (היתד הפולחת את הקרקע) בלעז דהקן פקיד עלייה ומייחד להם מקום דלא חזו למלאכה אחרת: גמ' אוכלא דקצרי. כלי נחושת העשוי כנפים נקבים והוא של כובסים ונתנו על הבגדים ומוקף בו המים עליהן וי"מ שמתמרין מוגמר מתחתיו והבגדים מונחין עליו ומתמרין דרך הנקבים: חרבא דאושכפי. סכין של רענון: וסכינא דאשכבתא. סכין של בית המקולין שהקצבין מקצבין בו בשר: חנינא. דלוי"א ודלוי"א: מעלד (מעין גרון). כל הני קפדי עלייהו משום דמפשיט ומקאי להו בידים: ג' כלים. וחו לאו לקמן אמרינן דבימי נחמיה בן חכליה בבית שני גזרו על טלטול כל הכלים כדי לגדור גדר להחמיר באיסורי שבת מפני שהיו מקילין בה: מקצוע. אומלל שמחתיקו בו דבילה יעשהו במקצועות מתרגמינן באומליותו (ישעיהו מד): זוהמא לטטרון. כף גדולה שמסלקין בו זוהמא של קדרה: וסכין קטן. שחתיקין בו לחם ובשר ואוכלין דהני תלדינן בתשמיש: התירו. עוד פשראו שחזרו להזהר קתה באיסור שבת וחזרו והתירו כשזיהרו יותר וחזרו והתירו ולקמייהו מפרש מאי כוליה הגך התירו: עד שאמרו. עוד חזרו והתירו את הכל על

שאלו הכל ניטלן חוץ מן המסר הגדול כו': התיכו. לטעם דבר שיעקר מלאכתו בחול להיות דבר המותר בשבת התיכו לטעם לטעם גופו אם הוצרך להשתמש בגוף הכלי אבל לא משום שהוצרך למקומו וחזרו והתיכו. את אלו לטעם מקומו: וחזרו והתיכו מי ששאלוהו לחיבור. והוצרך לו בשבת לגופו מלאכתו היתר ומיהו לא היתר אלו לטעם מקומו: כל הכלים. הלא שאלוהו חוץ מן המסר הגדול דלא שרי לא לטעם גופו ולא לטעם מקומו ואצ"ל דמתוך הכי הדך ביה לגבי רבה דלמך לעיל קורנן שן נפחיו שנינו דרבי שאלוהו לחיבור שרי לטעם גופו: א"ל רבא מנדי. לטעם התיכו בפעם ראשונה: מה לי גופו מה לי מקומו. תרווייהו טרד ניהו: מחמה ללא. שאינו כריך לו עשוי לא לגופו ולא למקומו אלא חס עליו שמה יתקבץ בחמה: עד שאלוהו. היינו עוד היתר אחרינה כל הכלים אפי' גדולים ומיהו לכלאוקומנה שן היתר אפי' מחמה ללא ושל חיבור לטעם גופו או מקומו: אין מטלטלין אותה. בשלמא לדידי אין מטלטלין אותה לטעם מקומו קאמר אלא לדידך אמאי: משנה זו. לעיל ברשאונה היו אומרינן ג' כלים והו לא משום דהו מזוללים בשבתות דכתיב בימים ההמה וגו': קנים ומקלות כו'. משניותו כדמפרש ואזיל: קודם התרת כלים. מנין היתרו שהתרו כולן לטעם גופו ולכ"כ אף לטעם מקומו: לא סידור קנים. שהיו נותנין במערכת לחם הפנים בין חלה לחלה להפרידן ליכנס הכוח ביניהן שלא יתעפשו: ולא נטילתן. מן המערכה ישנה: דוחה את השבת. אלא נכנס בע"ש ונטל קנים ולמחר מסלק המערכה ישנה ומסדר החדשה בלא קנים ולמולאי שבת נכנס ונתן קנים ביניהן זו נשנית קודם היתר מנין הראשון דהא מלאכתו להיות וקאמר להו לטעם גופו: מקלון דקין וחלקין היו. בעזרה בפסח שחל להיות י"ד בחול: (כ"ט)

תוספות וסכינא דאשכבתא. פירש בקונטרס סכין שהקצבים מקצבין בה בשר ו"מ סכין ששוחטין בה שמקפיד שלא תיפגם ויש ליהרהר שלא לטלטלו אפי' לצורך גופו דהו כיתד של מחרישה דאפי' ר"ש מודה כדאמרינן בסוף מכילתין (דף קנ'). מקצוע של דבילה. לא חשיב אלא כלים דלאו בני קיבול דהא פשיטא דכוסות וקערות וצלוחיות היו מטלטלין: איתביה אביי מדוכה. בשלמא לדידי מוקמינן לצורך מקומו וה"מ לשנויי כו' נחמיה כדשני לעיל ואביי נמי הוה ידע דהא משני ליה רבה הכי לעיל אלא פריך לרבה אולי יאמר תירוץ אחר ורבה לא בעי לשנויי כו' נחמיה דלית הלכתא כוותיה ורבה דמשני ליה כו' נחמיה משום דמשמע ליה אין מטלטלין אותם בשום ענין: הכא נמי מחמה לצל. והא דנקט לקצב עליו בשר אע"ג דלצורך גופו ומקומו נמי שרי לאשמעינן דאפילו בהא פליגי ב"ש דלא שרו מחמת שמחת יו"ט: לא סידור קנים. אע"ג דאין שבות במקדש כמה שבותים אשכחן במקדש שגזרו פעמים לצורך כי הכא בקנים ומקלות לפי שהיו מחללים את השבת: הרי היא ככל הכלים. אע"ג דקודם התרת כלים נשנית איכא למימ' ככל הכלים כעין כוסות וקערות: (תוספות)

רש"א עד שאלוהו כל הכלים ניטלן בשבת ואפילו בשני בני אדם. ואינו יודע כמה הן נחלקין אביי ורבה, לרבי אמר דוקא בחדם אחד ובניטל אפילו בשתי ידים, ורבה אמר אפילו בשני בני אדם. ויש לפרש לרבי סבר דכיון דלויכא לאוקמה בחדם אחד, לא מוקמינן לה בשני בני אדם, דהפשה מועט הפשה מרובה לא הפשה, ורבה סבר דכיון דקתני כל הכלים אפילו בשני בני אדם משמע. ואי נמי סבריה בעלמא הוא דפליגי, לרבי סבר דכל שאינו ניטל בחדם אחד, מקשה אותו מדעתו ואין מטלטלין אותו, ורבה סבר דלרבי בשני בני אדם, ובעיה הוה לעיל ספיקא כל כהני הודש בסופו (הקב, ח) גבי קרנות, ואסיקנא ההם דלרבי בשני בני אדם, ושני בני אדם לאו דוקא אלא אפילו ארבעה וחמשה, ופלוגתא הוה בידיה (פ"ג, ה"א) דגרסינן התם שהוא ניטל בשנים מטלטלין אותו בשנים, בשלשה ובחמשה אסור, א"ר זעירא מכיון דהוינא בשנים מותר, אף בהרבעה וחמשה מותר. איתביה אביי מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותו ואם לאו אין מטלטלין. תמיהא לי מאי קא מוהיב מינה רבי לרבה, דהא לדידיה נמי על כרחך אין מטלטלין אותה דקתני, היינו לטעם מקומו, אבל לטעם גופה מטלטלין אותה. ויש לומר דמשום דסביחא ליה לרבי דאין מטלטלין אותה כלל משמע, משום הכי קא מוהיב ליה לרבה מיניה, דלמא נפיק מיניה פירוקא חדא. ועוד יש לי לומר לרבי משמע ליה דאין מטלטלין אותה כלל קאמר ובלאמרי, והכי קאמר ליה בשלמא לדידי דלמינא דלצורך מקומו שכל לטעם קינין ליה, ומינה דל' נחמיה אפילו מלאכתו להיות לטעם מקומו לא שרי, מוקמינן לה למדוכה כו' נחמיה וכדלוקי לה רבה לעיל, אלא לדידך דלמחר דלצורך גופו וטורד מקומו סהדי ניהו, אם כן כמאן מוקמה לה, ואע"ג דהשתא לא איירי אינהו כלל בדר' נחמיה, מכלל פלוגתייהו נפקא להו כדלמרחן, ואי נמי עיקר חיובתיה דלרבי לקמן (הקב, ח) הוה גבי פירושא דמתניתין דהא פליגי התם בהדיה בדר' נחמיה, ולא דוקא מוהיב רבי לרבה הכל והתם, דלמרחן לא יומא לא ספיק ליה מינה, אלא דהלמודא הוה דמסדר להו בלחיקי ההך והתם. כך נראה ל.

דף קכד - א

ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתפו ותולה ומפשיט גלוסטרא דתנן נגר שיש בראשו גלוסטרא ר' יהושע אומר שומטה מן פתח זה ותולה בחבירו בשבת ר' טרפון אומר הרי הוא ככל הכלים ומיטלטל בחצר מדוכה הא דאמרן אמר רבה ממאי דילמא לעולם אימא לך לאחר התרת כלים נשנו קנים טעמא מאי משום איעפושיה בהאי פורתא לא מעפוש מקלות אפשר כו' אלעזר גלוסטרא כדדרי ינאי דאמר רבי ינאי בחצר שאינה מעורבת עסקינן רבי יהושע סבר תוך הפתח כלפנים דמי וקמטלטל מנא דבתים בחצר ור' טרפון סבר תוך הפתח כלחוץ דמי ומנא דחצר בחצר קא מטלטל מדוכה ר' נחמיה היא: **מתני'** כל הכלים ניטלן

לצורך ושלא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך: **גמ'** מאי לצורך ומאי שלא לצורך אמר רבה לצורך דבר שמלאכתו להיות לצורך גופו ולא לצורך דבר שמלאכתו להיות לצורך מקומו ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא ואתא רבי נחמיה למימר ואפילו דבר שמלאכתו להיות לצורך גופו אין לצורך מקומו לא אמר ליה רבא לצורך מקומו שלא לצורך קרית ליה אלא אמר רבא לצורך דבר שמלאכתו להיות בין לצורך גופו בין לצורך מקומו שלא לצורך ואפי' מחמה לצל ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא ואתא רבי נחמיה למימר ואפילו דבר שמלאכתו להיות לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא יתיב רב ספרא ורב אחא בר הונא ורב הונא בר חנינא ויתבי וקאמרי לרבה אליבא דרבי נחמיה הני קערות היכי מטלטלין אמר להו רב ספרא מידי דהוה אגוף של רעי אמר ליה אביי לרבה למר אליבא דרבי נחמיה הני קערות היכי מטלטלין להו אמר ליה רב ספרא חבירן תרגמה מידי דהוה אגוף של רעי איתביה אביי לרבה מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה הכא במאי עסקינן מחמה לצל איתביה ושון שאם קיצב עליו בשר שאסור לטלטלו הכא נמי מחמה לצל והא דתנן אין סומכין את הקדירה בבקעת וכן בדלת והא בקעת דביום טוב דבר שמלאכתו להיות הוא אלמא דבר שמלאכתו להיות בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אסור התם מאי טעמא כיון דבשבת דבר שמלאכתו לאיסור הוא גזירה יו"ט אטו שבת וכי תימא שבת גופיה תישתרי דהא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו שרי הני מילי היכא דאיכא תורת כלי עליו היכא דליכא תורת כלי עליו לא ומי גזרינן והתנן משילין פירות דרך ארובה ביום טוב אבל לא בשבת ומי לא גזרינן והתנן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבי יהושע דתניא אותו ואת בנו שנפלו לבור ר' אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לה פרנסה במקומו בשביל שלא ימות ר' יהושע אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דאפשר לפרנסה אבל היכא דלא אפשר לפרנסה לא אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דאפשר בהערמה אבל היכא דלא אפשר בהערמה לא אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן בית שמאי אומרים

רש"י ידו על כחף חברו. דלא מטלטלי מקלות: ג'וטרטא. דתנן רבי יהושע אמר נגר שיס בראשו ג'וטרטא שראשה עז וראוי לרוד בו פס וטועלין בו דלה: פומתא מפתח זה ותולה חברו. ואע"ג דלרוד גופו להלותו בחברו ולטועלו בו פומתו ע"י גרייה אבל טלטול גמור לא ואע"פ שמלאכתו להיזהר לא שרי ליה ללודך גופו: מדוכה הא דלמדון. לעיל רבא לעיל מחמה לכל ואצ"י שנייה רבא לעיל מחמה לכל ואצ"י שנייה רבא לעיל מחמה לכל ואע"פ שנייה רבא לעיל מחמה לכל ואע"פ שנייה רבא לעיל מחמה לכל: אוחס במערכה: משום אינפופאי. דלא סמיכין איסורא ומשום ההוא פורתא שיהאנה מתעבבת כלא קנים מליכי שבה לבטא והחדשה משבה למו"ש לא מיעפאי: כד"א. מניח ידו על כחף חבירו: שאינה מעורבת. שהרבה בחים פתוחים לה ולא עירבו דכלים ששבתו בנחים אסור להאצ"י לחצר ואשפתו בחצר מותר לטלטלן בחצר שהחצר כולה פרוח לעמנו הוא והבחים מיוחדים לכל איש ביחוד: חוד הפתח. שנטל הנגר משם: וקא מטלטל מנא דביה בחצר. הלכך שומטת אין דלטלטול מן הד' היא אבל טלטול גמור לא: מדוכה רבי נחמיה היא. דלמדו ובעירובין (דף לה.) אפיילו טלית ואצ"י חרוד אין ניטלין אלא לאורד השמיש המיוחד: מתני' ה"ג במתניחין כל הכלים ניטלין לאורד כו': גמי' מצי לאורד ומצי שלא לאורד אמר רבה כו'. לאורד דשרי תנא קמא היינו דבר שמלאכתו להיזהר ומטלטלו לאורד גופו: שלא לאורד דבר שמלאכתו להיזהר ומטלטלו שלא לאורד גופו אבל כר"ד למקומו: ודבר שמלאכתו לאיסור לאורד גופו. הוא דלאשחאףי אם כר"ד לו למלאכת היתר אבל שלא לאורד גופו ואע"ג דלרוד למקומו לא רבנא לטעמיה דלמדו לעיל (דף קכג:) גבי קורנא של נפחים גמי מותר לאורד גופו: ח"ל רבא כו' אלא אמר כו'. ולרבא דמוקי אליבא דרבי נחמיה דלאורד גופו ולאורד מקומו מותר ע"כ הא לאורד גופו כגון שזה השמיש מיוחד לו דהניח לקמו בפקר חבית (שבת דף קמו.) רבי נחמיה אומר אפיילו חרוד ואפיילו טלית אין ניטלין אלא לאורד השמיש ואורד מקומו גמי לרבא לאורד גופו ותשמיישו דמי ולרבה טורח גופו הוא דשרי רבי נחמיה ודוקא להשמייש המיוחד לו וכן לרבה דין לרבא דוקא דבר שמלאכתו להיזהר אבל דבר שמלאכתו לאיסור אפיילו לאורד גופו לא שרי רבי נחמיה דהאי טורח גופו לאו תשמייש המיוחד לו הוא דהא מיוחד למלאכת איסור: לרבה אליבא דרבי נחמיה. דלמדו דבר שמלאכתו להיזהר לאורד מקומו לא: הני קעדות. דלאחר אפיילו היכי מטלטל להו לסלקן מלפנינו: ואם לאו אין מטלטלין אוחס. בשלמא לרבה כגון דאין לרוד לגופו ולא למקומו אלא לרוד אוחס: וכן גדלת. ואוקימנא במסכת ביצה וכן הדלת אין סומכין בבקעת וכו"ו: קיימי. והא בקעת ביו"ט מלאכתה להיזהר היא. דלהסקא חזי וקיימא ודוקא לטלטלה לאורד גופו למלאכת אחרת וכל שכן לאורד מקומו: ומשני תמו שטעמא כיון דבשבת אסור דהא בקעת בשבת מלאכתה לאיסור היא ביום טוב גמי אסור גזירה יו"ט אטו שבת: משילין פירות דרך ארובה ביום טוב. שהדיל תנו אבל לא בשבת פירות השטעמים על הגג ליישן ולהא גשמים ממשמשים ובעין משילין דרך ארובה הגג דלא טריחא מילתא דנפלוגין מחליהו אלא דלא גזינן ופריכין ומי לא גזינן והתנן אין בין כו': לא קשיא הא. דהתנן משילין דשרי טריחא ביו"ט משום איבוד ממון רבי יהושע היא שהחיר להעלות בהמה בהעברה מן הבור: והא. דהתנן אין בין כו' ר"א היא: דלפסא בהעברה. דמניח כמאן דעביד לאורד יו"ט אבל גמי משילין לדיכא העברה לדמויי להחירא לא. (רש"י)

תוספות הא ר"א. ההיא דאין בין אע"ג דבפ"ק דמגילה (דף ז:) דייקין עלה הא לענין מבשרי אובל נפש זה זה שוין וקאמר מתני' דלא כרבי יהודה ור"א סבירא ליה כר"י ועדיפא מדרבי יהודה בדאמר בריש תולין (לקמן דף קלז:) איכא למימר דההוא תנא סבר לה כוותיה בחדא דגזירין יו"ט אטו שבת ופליג עליה במבשרין ועוד יש לומר דאין בין דפ"ק דמגילה מייירי במילי דאורייתא ואין בין דהא היינו דתנן במשילין (ביצה ד' לו:) דמייירי במילי דשבות ואינו מענין אחד דהכי פריך עלה בפ' משילין כדפריך הא בשמעתא ולא פריך בפ"ק דמגילה והא דייק התם הא לענין מבשרין זה זה שוין לא דייק בפרק משילין: (תוספות)

רשב"א אמר רבא ממאי דלמד לעולם אימא כך לאחר התרת כלים וכו'. בהאי פורתא לא מיעפא כלום, והלכך לאו טורח גופו מיקרי אלא הוי ליה כמחמה לכל. ואם תאמר אם כן לשהתי דהא כלי שמלאכתו להיזהר אפיילו מחמה לכל שרי דלרבה. ויש לומר דהכא רבה גרסינן, דהוא רבה בר רבא נחמיה הוינו לאורד המקומו דר' נחמיה, היינו לאורד השמיש המיוחד לו, הא לאו הכי לא, ובלאחינו (לקמן קמו, ח) דלר' נחמיה אין כלי ניטל אלא לאורד השמיש ואפיילו טלית ואפיילו חרוד, ותניא (לעיל לה, ב) אין מטלטלין לא השופר ולא את החטאות, ואוקימנא לאו כר' נחמיה כדאיחא בשלמי פרק במה מדליקין (לו, ח) ואע"ג דשופר הא חזי למלאכת היתר לגמרי מיהו להיזהר כדאיחא האם, ולקמן בסמוך תניא אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים, ואוקימנא כרבי נחמיה, אע"ג דהסקא ביום טוב מלאכה היזהר הוא אלא שאינה מלאכה המיוחדת להו, אלא על כרחין היא טורח גופו דר"ב דהכא אינו לאורד גופו דרבנו, אלא אורד השמיש המיוחד לו, כגון טלית ללבוש חרוד לנעב בו את הקדרה כסין לחתוך בה, ואורד מקומו גמי היינו לאורד השמיש המיוחד לו כר' נחמיה אליבא דרבא, דשם שמידין להשמיש בהם כך מיידין להשתתף אחר השמיש. וזו היא שיטת רש"י ז"ל. וכ"פ (ר"ח) ור"ח ז"ל. ולפי דבריו הא דהביט ששכרה, דהני שזכר אינם את החבית (קמו, ח) ומקומין לה בדיוסות ואליבא דר' נחמיה, ליידין אנו לפירש כגון ששברה במקומו של דיולה, ושלא כדברי רש"י ז"ל עלמנו שפירש שם בקדומו וסיף, והנב חורפיה לא עיין בה. ומעתה תתיבא שפיר הדין דלרבינו בפרק בכל מערבין (לה, ב) גבי תנו למגדל דקטיר במתנא ובעי למיפסקיה ואליבא דרבי נחמיה, והשחא הוי טעמא לפי שאינו עשוי למיפסק אלא לחתוך בו בשר ולפיכך לא הוי השמיש המיוחד לספין, וכן הטעם להא דלרבינו לקמן (קמו, ח) גבי חותמות אבל לא מפיקיה ולא חוזה. אבל ר"ח ז"ל הקשה עליו, דהא מדלפינו ר' נחמיה בסופא דמתנייהו דהכא, לכאורה משמע דכרישא לא פליגי אלא כולה תנאי מודו בה, דלמא לכל טורח גופו שיהא מלאכה היזהר שרי לטלטלה ואפיילו לרבי נחמיה. ואפשר לי לחרך בהא, דלמא נטר להו רבי נחמיה עד סופא ופליגי אכולהו. אלא הא קשיא לי קתא, מדקתמר ח"ק כל הכלים ניטלין לאורד ושלא לאורד, ורבי נחמיה פליג בו ואמר אין ניטלין אלא לאורד, לכאורה משמע דלא פליגי כלל אלא בשלא לאורד הא לאורד שוין בו, דהם איחא הוי ליה למימר אלא לאורד השמיש. ואפשר דמשום דה"ק הוסיף לייבא דלמדו לאורד, ולא פירש מצי לאורד, אמר איחא גמי לאורד, ועולם האי לאורד למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה. ור"ח ז"ל הקשה עדי, דדוקא הוא לחלק במימנא אהת בנימניה דרבה, בין גופו ומקומו דרבנו לגופו ומקומו דר' נחמיה. וגם בזה יש לי לומר דהכא סויד אלישנא דמתנייהו ודלמא. ומנא לפי דברי רש"י ז"ל, דכלי שמלאכתו לאיסור אינו ניטל כולל לאורד גופו לפי שאינו מיוחד אלא למלאכת איסור, אבל לאורד מקומו ניטל שהרי נטילתו בתשמיש המיוחד לו, ואע"ג דבטולא שמעתין שריא טפי לאורד גופו מלודך מקומו, הכא לא קשיא, דכדן הוא דאפיילו לאורד גופו יטלטלנו, אלא שאי אפשר לך משכחה לה טורח גופו. ולי נראה דיש לנו כיוצא בזה בפרק נוטל (קמו, ב), גבי כר שהניח עליו מעות דלאורד גופו אסור ולאורד מקומו מותר. אבל ר"ח פירש דלרבי רש"י ז"ל, דלרבי נחמיה אין כלי שמלאכתו לאיסור מיטלטל כלל ואפיילו לאורד מקומו דאינו השמיש המיוחד לו, דדוקא ככלי שמלאכתו להיזהר שרי לפי שמייהו להשתתף אחר השמיש, וזה הואיל ואינו משתמש בו אף הוא אינו מסלקו. והראשון נראה יותר. והיינו גמי דרבא לא ששכה פתרי במדוכה אלא במתמה לכל, ולא מצי לאוקמה כרבי נחמיה, ואילו מצי לאוקמה כרבי נחמיה טפי הוי נראה ליה לאוקמה כותיה משום דאין מטלטלין אותה לכאורה לגמרי משמע ודמקאז ליה אצ"י מינא. וכמו שכתבנו למעלה. ויש מפרשים, דלרבי נחמיה אפיילו כלי שמלאכתו לאיסור משכחה ליה לאורד השמיש, דלא אסר רבי נחמיה אלא במשנה אחרת למלאכה אחרת, כגון קורנא של נפחים לישב עליו או לכפות בו את הכלי ואף על גב דישבה ויסיחו מלאכה (גופו) של היזהר הוא, אבל לפעו בו אגוזים השמיש המיוחד לו הוא שהרי מיוחד הוא להכות בו, ואף על גב דמשנה אחרת מהכח מלאכה איסור להכח מלאכה היזהר, אין זה שינוי השמיש. וכן מבכדת של תמרה העשוין לכבוד את הביה שהיא מלאכה איסור למאן דלית ליה הכין, שרי לטלטלה לכבוד את המטות ואת השלחן שהן מלאכות של היזהר. ומדוכה לרבי נחמיה דלא שרי לפעו בטובה אגוזים, היינו דליכה חרוד ופיעה לחוד ולא מלאכה אחרת הו, וכן גמי היא דעירובין דמיפסק מיתנא בספין לאו מלאכתה היא, דחתיכה לחוד והשפתה לחוד. ויש מקיים לפירוש זה דלא כן יפסקו במספרים, וכן תחומת שקברקע יתחוך במספרים. ור"ח ז"ל של בערבין בפרק בכל מערבין (לה, ח) פירוש במנעל דקטיר במתנא עשקינן דעמי ספינא למיפסקיה ונאכד הספין, כלומר דלוי לא נאכד הספין עירובו עירוב כולו עמא דחתיכה השמיש המיוחד לו לספין הוא, אלא כשהנכד הספין איתו וטל לחתכו אלא לרוד קדומו או מנא שאין השמיש לבד, והלכך לכגון עירובו עירוב דכל הכלים ניטלין לאורד גופו, ור' אע"ג סבר כרבי נחמיה. ופירוש נכון הוא. ור"ח ז"ל פירש, דלרבי נחמיה אפיילו כלי שמלאכתו לאיסור לאורד גופו מותר, ודוקא לאורד השמיש שריגול לו לפעמים לעשות בו כחול ואע"פ שאינו מיוחד לבד, וחרודו וטלית דקאמר היינו לשנותו למלאכה שאינו רגיל בה כחול כלא, ורישא דמתנייהו דכל הכלים לכולי עלמא, ואפיילו רבי נחמיה מודה בה דכולהו הני דמתנייהו השמישן הוא ביהי בחול לעתים, והיינו דשרי רבי נחמיה ובהיאחזיה לטלטל אפיילו קדומו לחתוך בו את החבית האויל וריד לחתוך בו הגזירות הדורות, אבל היא דעירובין (לה, ח) דלשר לטלטל ספין למיפסק מיתנא, וקדומו לשבור בו את החבית, ושופר והטאות כשוחה, וספין להפיקע ולחתוך בו חותמות, ולהסיק ככלים, היינו דכל אלו משום שאינם רגילים כלל אלא באחראי בעלמא ולא מקיח דעתיה עלייהו, ולפיכך מתמיר רבי נחמיה דאין זה קרוי השמיש. ורבנן סבירי אפיילו אינו השמיש לאורד גופו קרי' ליה, ואע"פ שאינו רחוי לאותה מלאכה כגון חלוצות לגמרי מיהו אסור לאורד גופו ואפיילו למלאכה שאינו רגיל בה אלא באחראי בעלמא שרי לאורד גופו ולאורד מקומו, דמתנא דהא מתנייהו בין לר"ש בין לרבי יהודה היא. וכך גמי דסבירא ליה במוקא כר' יהודה, סבירא ליה כר' רבא כדליתא לקמן

בסמוך. וזקוק למלכאפה שהיא ראויה לה, אבל למלכאפה שאינו ראויה לה חסור, והיינו דלמסר חסרונות בשלהי פרק במה מדלוקין (לעיל לה, ב). וקשיא לי טועם להדין פירושה, הנה דלפיו לדידה ז"ל תיקשי ליה מאי דתקשי איהו לרש"י ז"ל, לטורך גופו וטורך מקומו לרבנן לאו היינו לטורך גופו וטורך מקומו דר' נחמיה. ועוד הנה מדלמך רב יהודה בריש פרקין (קכב, ב) קורנן של אגוזים לפעוה בו אגוזים אבל קורנן של נפחים לא, והקשיא ליה רבה רחמ ומזלג, ואתא אביי לסיועיה לרב יהודה ואוחביה לרבה ממזוכה, ופירקה רבה ואמר ה' מני ר' נחמיה היא, אלמא משמע דל' נחמיה קורנן של נפחים לפעוה בו אגוזים לא שרי וכרבי יהודה, ומתניתין דלא כר' נחמיה. ומכאן קשיא לי גם כן לפירוש האחר שכתבתי. ודברי רש"י ז"ל נראין עיקר. ירושלמי (פט"ז, ה"א): מדוכה אס יא בה שום מטלטלון אוחה, ואס לאו אין מטלטלון אוחה, רשב"ג אומר אס יהיה מדוכה קטנה ונתנה על גבי השלחן הרי היא כהערה ומטלטלון אוחה. ע"כ, ומסתברא דלא פליג בה ת"ק. מדתקשו: לרבה אליבא דר"ג הני קערות היכי מטלטלון להו. משמע דלרבה לא קשיא מינה מידי, משום דלרבה מטלטל להו לאורך מקומו, ומהא נמי שמעינן דכל שמטלטל לאורך מקומו, אין אומניו כיון שסלקו מאוחו מקום שהוא כריך לו שומטו מיד ומניחו במקומו, אלף כיון שמטלטלו לאורך מקומו מניחו בלויזה מקום שריצה, דאי לא, לרבה נמי תיקשי היכי מטלטלון להו ומפקינן להו מטלויה ביתא, והכי נמי מוכח כל ההיא סוגיא דפרק כירה (לעיל מז, ב) גבי טוקן כלי לקבל בו הגיטות. ה' דתגו בית שמאי אומיים אין מוליאין לא את הקטן ולא את הספר תורה וכו' ופיה הלל מחיירי. כבר כתבתי בארכה בפיעתא דשמיא במסכת ביאה (רשב"א)

ב קכד דף

אין מוציאין את הקטן ואת הולבד ואת ספר תורה לרה"ר ובית הלל מתירין אימר דשמעת להו לבית שמאי הוצאה טלטול מי שמעת להו וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא ואף רב סבר לה להא דרבה דאמר רב מר שלא יגנב זהו טלטול שלא לצורך ואסור טעמא שלא יגנב אבל לצורך גופו ולצורך מקומו מותר איני והא רב כהנא איקלע לבי רב ואמר אייתו ליה שותא לכהנא ליתבי עליה לאו למימרא דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא הכי אמר להו שיקולו שותא מקמי כהנא ואי בעית אימא התם מחמה לצל הוה רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא בי סדיותא בשמשא אתא לקמיה דרבה אמר ליה מהו טלטולינהו אמר ליה שרי אית לי אחרינא חזו לאורחין אית לי נמי לאורחין אמר ליה גלית אדעתיד דכרבה סבירא לך לכולי עלמא שרי לדידך אסיר אמר רבי אבא אמר רבי חייה בר אשי אמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטלן בשבת אבל של תמרה לא רבי אלעזר אומר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ולצורך מקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבה סבירא ליה אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה לעולם מחמה לצל לימא וכן אמר רבי אלעזר: מתני' כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהו עושיין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית שברי

זכוכית לכסות בהן את פי החבית שברי יודיה אומר בלבד שיהו עושיין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו מערב שבת דמר סבר מעין מלאכתן אין מעין מלאכה אחרת לא ומר סבר אפילו מעין מלאכה אחרת אבל נשברו בשבת דברי הכל מותרין הואיל ומוכנין על גבי אביהן מותר מותיב רב זוטראי מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דנשברו אמת אילימא דנשברו מערב יום טוב עצים בעלמא נינהו אלא לאו ביום טוב וקתני מסיקין בכלים ואין מסיקים בשברי כלים אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל שנשברו בשבת דמר סבר מוכן הוא ומר סבר נולד הוא אבל מערב שבת דברי הכל מותרין הואיל והוכנו למלאכה מבעוד יום תני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא איך כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים ותניא איך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים הא רבי יהודה הא רבי שמעון הא רבי נחמיה אמר רב נחמן הני ליבני דאישתיו מביינא שרי לטלטלינהו דחזו למיזגא עלייהו שריגניהו דאי אקציניהו אמר רב נחמן אמר שמואל חרס קטנה מותר לטלטל בחצר אבל בכרמלית לא ורב נחמן דזידיה אמר אפילו בכרמלית אבל ברה"ר לא ורבה אמר אפילו ברה"ר ואזדא רבא לטעמיה דרבה הוה קאזיל בריקתא דמחוזא אתווסאי מסיאנה טינא אתא שמעיה שקל חספא וקא מכפר ליה רמו ביה רבנן קלא אמר לא מיסתייא דלא גמירי מיגמר נמי מגמרי אילו בחצר הואי מי לא הוה חזיא לכסויי ביה מנא הכא נמי חזיא לדידי אמר רב יהודה אמר שמואל מגופת חבית שנכתתה מותר לטלטל בשבת תניא נמי הכי מגופה שנכתתה היא ושבריה מותר לטלטלה בשבת ולא יספות ממנה שבר לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה ואם זרקת באשפה אסור מתקיף לה רב פפא אלא מעתה זריק ליה לגלימיה ה"נ דאסור אלא אמר רב פפא

רש"י אין מוציאין. הוצאה שלא לצורך דלא אשתרי לכתחילה ביו"ט טפי מבשבה אלף חורב נפש והך דמשילין ב"ה: טלטול מי שמעת להו. דמשוי יו"ט לשבת: טלטול לאו לצורך הוצאה. בתמיה הלכך אי מזלזלת בטלטול מזלזלת בהוצאה: להא דרבה. דלמר טורך מקומו כטורך גופו: מר. פוש"י"ר ופוש"י"ר: (מכוס); שכל יגנב. דומיא דמחמה לכל ואסור דבר שמלאכתו לאיסור: שותא. מלואה: לאו למימרא כו'. למה לי לפשוט בהדיא ליתבי עליה לאו משום למימרא דהאי דשרי לטלטולי משום לצורך גופו הוא: שקיבו שותא מקמיה כהנא. דתיוב על מקומה קאמר וטורך מקומה הוא דהוה: מחמה לכל הוה. במקום הרע לה היתה ואי לאו דפריש בהדיא ליתבי עליה מאן לחזי סבר דמחמה לכל שרי ולמקומה לא היה כריך דלומא אישב במקומה: בי סדיותא. כריס של לבד שקורין פילטרא"א ופילטרא"א: שכלים (מלעיס של לָבָד): בי שמשי. בתמה: אמר ליה שרי. רבא לטעמיה דלמר דבר שמלאכתו להיתר אף מחמה לכל מותר: אית לי אחריני. איני כריך לגופו: דכרבה סבירא לך. דלמר מחמה לכל אסור והלכך דבר שמלאכתו להיתר שרי לגמרי ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו מותר מחמה לכל ואלא יגנב אסור: מכבדות. אישקוב"א (מטאטאים) שמכבדים בהן את השולחן: של מילתא. בגדים לכבד שולחן שמלאכתו להיתר: של תמרה. כעין שלטו לכבד את הבית דלמסור משום אשוי גומות דמורה רבי שמעון בפסוק רישיה ולא ימות: לצורך גופו. למלאכת היתר: אלא מחמה לכל בהא לימא רבי אלעזר אף של תמרה. דבר שמלאכתו לאיסור ליכא מאן דשרי מחמה לכל: וכן אמר רבי אלעזר. של מילתא מותר של תמרה אסור מחמה לכל: מתני' מעין מלאכה. שום מלאכה ואפי' אינה מעין הרשונה: לזוק לתוכה מתפס. ענה דומיא דעניה מעורבת במים: גמ' הואיל ומוכנין על גבי אביהן. כשקדש היום: מסיקין בכלים. ביו"ט שרי ראוין לטלטל ויטלטל ויתנס תוך הארו: ואין מסיקין בשברי כלים. דהוה להו מוקאין ולא חזו לטלטל: עמים בעלמא נינהו. דהא מאתמוול להסקה קיימי: וקתני אין מסיקין. ולא אמרינן מוכנין היו אגב אביהן אלא אמרינן נולד נינהו ואסור: מר סבר מוכן הוא. כיון דראוי לשום מלאכה ומר סבר נולד הוא דמאתמוול לאו להאי מלאכה הוה קאי הלכך: מעין מלאכתו בעינן: ה' רבי יהודה. מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דלית ליה מוקאיה ונולד כלים לאו מוקאיה נינהו שברים נולד נינהו: והא. דתני מסיקין בשניהם: רבי שמעון. דלית ליה מוקאיה ולית ליה נולד: והא. דתניא אף בכלים אין מסיקין: רבי נחמיה היא. דלמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו והאי לא מיוחד הוא לו דלאו להסקה קאי: דליתיה בה שהשלים בניית וניתוח מהשתא לא קיימי לבנין אלא לישב עליהם ותורת כלי עליהם: שריגניהו. אי סדן ז' על ז' ודאי אקציניהו לצורך בנין אחרי: בחצר. דשכיחי בה כלים שהחכם הזה ראויה להם לכיסוי ותורת כלי עליו: אבל לא בכרמלית. אפי' בתוך ד' אמות דלא שכיחי בה מלני ולא חזי לכסוי: אפילו בכרמלית. הואיל ולא רה"ר הוא שכיחי לחזי ויתבי התם וחזי לכסות בו חוק: ורבא אמר אף ברה"ר. כיון דבחרת כלי הוא בעלמא נמי לא פקע שם כלי מיניה: בריקתא. שם רה"ר: איתווסאי

מסאנינה טינא. נהלכך מנעלו בטיט: כפר ליה. מקנחו: אמר רבא לא מסתיהי דלא גמירי. מה אסור מה מותר: אלא מוגמר נמי מגמרי. מלמדו שיבוא צדיק לאחרי: לדידי. לקיטח וע"ג דלא שקיח הרי קם כלי עליו בחארי: שנתכחה. החצית: מגופה. של חבית שנתכחה החבית: היא. המגופה: וקבריה. של חבית ניטלין בשבת דחזו לכיטוי מנא: לא יספות. יתקן להחיר בליטותיו ועוקצו בשבת דעביד כלי והו מכה בפטיש: ואם זרק. מגופה זו לאשפה בטלה מתורת כלי: זרקיה לגלמיה. בשבת לאשפה ה"ג דאסור לטלטלי: (רש"י)

תוספות הא רבי נחמיה. דסבירא ליה דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו הרגיל בחול כדמפרש בפרק במה מדליקין (לעיל דף לו.) והאי נמי אין רגיל בחול לשרוף אותו: ורבא אמר אפילו ברה"ר. ובהני דנשברו בע"ש קאמר דאי בנשברו בשבת האמר בפרק נוטל (לקמן דף קמב:) דרבא אית ליה מוקצה וכל שכן נולד: (תוספות)

רש"י הא דאמר ליה רבא לרב מרי: חזו לאורחים. לכבדו קאמר ליה, דאינו לרבא אפילו לא חזו כלל וכל צריך להו מטלטלין מהמה ללא, וכדאמר ליה לבסוף. כהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה. ונראה כי זה"ג גריס: הוא דאמר כר"ש דאמר דבר שאין מהטון מוהל. ואכתי קשיא לי קתה דמכל מקום היכי מהמה ואמר כהא לימא ר"א אף בשל תמרה, כיון דאיכא למימר דכ"ש סבירא ליה. ושמא לא גריס ליה להאי לישנא טובה, אלא ה"ג בשל תמרה ור"א כר"ש סבירא ליה. (וולדיו) וולדבריו גירסא קיימא דאף של תמרה שרי, ומכדון את הבית דלא פסיק רישיה ולא ימות הוא, דיימנין דלא משוי ליה גומות. וכתב הראב"ד ז"ל דזוקא כשכבד את הבית מערב שבת, הא לאו הכי אסור, דולמי אחי לאשווי גומות, וזוקא בדליכא קליפי רמוגים וכיוצא בהו שאין ראוי לטלטל. ותמיהא לי שאם כן כלל וכלל לא יכבד דהא מזוי עפר ממקומו. והגאונים ז"ל כולם פסקו דמותר לכבד את הבית, ואפילו במכבדות של תמרה, וכבר הכתובה בארובה בסוף פרק המגליע (לה, א) בסיעתא דשמיא. שברי זכוכית לכסות פי הפך. ירושלמי (דפרקין, ה"ה): תמן חנינן (לעיל פ"א, ח) זכוכית כדי לגרוד בה בראש הכרכב, והכל הוא אמר הכוון רבי אחא רבי מישא רבי כהן בשם רבון דקסרין כאן בעבה כאן בחדה, ואיה דעבי מימר כאן במטלטל כאן במוציא. הכס קטנה מותר לטלטלה בחלל. פירוש: משום (דשייכו) [דשכיחו] בה כלים וחוציא לכסויי ביה מנא. וזוקא חרס דחתי משויורי כלים, אכל אבן דלא אחיא משויורי כלים לא, והיינו טעמא

טעמא דכל הני שמתחין. (רש"י)

דף קכה

אם זרקה מבעוד יום לאשפה אסורה אמר בר המדורי אמר שמואל קרומיות של מחצלת מותר לטלטל בשבת מ"ט אמר רבא בר המדורי אסברא לי מחצלת גופא למאי חזיא לכסויי ביה עפרא הני נמי חזיין לכסויי בהו טינופת א"ר זירא אמר רב שירי פרוזמיות אסור לטלטל בשבת אמר אביי במטלניות שאין בהן ג' על ג' דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים: ת"ר שברי תנור ישן הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר דברי ר' מ' ר' יהודה אומר אין ניטלין העיד ר' יוסי משום ר' א' בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלין בשבת ועל כיוסיו שאינו צריך בית יד במאי קמיפלגי אמר אביי בעושיין מעין מלאכה ואין עושיין מעין מלאכתן קמיפלגי ואזדא ר' יהודה לטעמיה ור' מ' לטעמיה מתקיף לה רבא אי הכי אדמיפלגי בשברי תנור ליפלגו בשברי כלים בעלמא אלא אמר רבא בשברי דהאי תנור קמיפלגי דתנן נתנו על פי הבור או על פי הדות ונתן שם אבן רבי יהודה אומר אם מסיק מלמטה והוא נסוק מלמעלה טמא ואם לאו טהור וחכמים אומרים הואיל והוסק מ"מ טמא ובמאי קמיפלגי בהאי קרא [ויקרא יא-לה] תנור וכירים יתץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם רבי יהודה סבר מחוסר נתיצה טמא שאין מחוסר נתיצה טהור ורבנן סברי טמאים יהיו לכם מ"מ ורבנן נמי הכתיב יתץ הוא לאידך גיסא דסלקא דעתך אמינא כיון דחבריה בארעא כנופא דארעא דמי קמ"ל אידך נמי הכתיב טמאים יהיו לכם היא כדרב יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת בהיסק ראשון אבל בהיסק שני אפילו תלוי בצואר גמל אמר עולא והיסק ראשון לרבנן אפילו תלוי בצואר גמל מתקיף לה רב אשי אי הכי אדמיפלגי בשברי תנור ליפלגו בתנור גופה השתא תנור גופה לרבי יהודה לא הוי מנא שבריו מיבעיא אלא אמר רב אשי לעולם כדאמרן מעיקרא ובעושה מעשה ורבי מאיר לדבריו דרבי יהודה קאמר לדידי אפילו בעושיין מעין מלאכה אלא לדידך אודי לי מיהא דכהאי גוונא מלאכתו הוא ורבי יהודה לא דמי התם הסקו מבפנים הכא הסקו מבחוץ התם מעומד הכא לאו מעומד: העיד ר' יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלין בשבת ועל כיוסיו שאינו צריך בית יד: אמר רבינא כמאן מטלטלין האידינא כיסוי דתנורי דמתא מחסיא דאין להם בית אחיזה כמאן כר"א בן יעקב. מתני' האבן בשקירייה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה

רש"י מבעוד יום. גלי דעתיה מאתמוול דלאו מנא הוא: קרומיות של מחצלת. שפפרדו מן מחצלת יסנה: בר המדורי אסברא לי. בר המדורי פירש לי טעמו של דבר: לכסותו בה עפרא. עומד לכסותו בו טאה אי נמי קלא יעלה האבן: שירי פרוזמיות. טליתות כדאמר בסוכה (דף יא.). רמא חכילתא בפירזמא דאיכא ביה: תנור ישן. שכבר הוסק וחרסו קשיי וחזו למלאכה: הרי הן ככל הכלים. לקמיה מפרש פלוגתייהו וטעמייהו: ועל כיוסיו. של תנור שאינו צריך בית יד דכלאו בית אחיזה מטלטלין ליה ופלוגתא היא במתניתין דאיכא למ"ד בעינן בית אחיזה: מעין מלאכה. כגון לכסות בהו פי חבית: ואין עושיין מעין מלאכתן. לפחות: ואזדא ר' מ' לטעמיה. דאמר במתניתין לא בעינן מעין מלאכתן: דהאי תנור. העשו כעין זה שגנו במשנה זו שאני מביא לך שלא נתקן כל דרכו מתחילתו ונשבר קמיפלגי: נתנו על פי הבור. תנורים שלהם עושיין קדידות גדולות ואין להם שוליים ומושיבו לארץ ומדביק טיט סביבותיו לעשותו עב שיחזיק חומו והיא קרויה טפילה והיא מגעת לארץ. ומתוך כך הבל שלו קיים ואם נתנו על פי הבור או על פי הדות שהיא כעין בור אלא שהבור בחפירה והדות בעיניו ונתן שם אבן צינו לבין דופן הבור לדוחקו שלא יפול ויהא עומד בצויר: ר' יהודה אומר. אם דופנותיו למעלה קרובים לדופני הבור שלא הארך לת ביניהם אלא אבן דקה ואין אור ניכר בין דופני התנור לדופני הבור שיעכב את היסק התנור אלא יועילו לו דופני הבור להחזיק את חומו ושוליו קרובים לשולי הבור שאם מסיקו אותו מלמטה שעושיין האור בבור והתנור ניסוק מלמעלה בתוכו מאור דרך שוליו או שהתנור בתוך חלל הבור באויר וההיסק עולה סביב דופנותיו וניסוק כגון שהקר מלמטה ורוב מלמעלה או הבור רחב מלמטה ופיו קצר טמא: ואם לאו. אלא נסוק כשאר תנורים מתוך טהור כדמפרש טעמא דבעינן מחוסר נתיחה שיהא קרוב להיות מחובר וכי אינו קרוב לארץ אין כך תנור נחז' מזה ואין כך קיים בו תנור וכיריים יותן דנתיחה לא שייכא אלא בענין מחובר וכשאר מחובר שצרי שייכא ביה: טמאים הם וטמאים יהיו לכם. דכפל ביה קרא רבויא הוא אש"ש שאינו מתוקן כל דרכו: הוא לאידך גיסא. האי יותן לאו לאגמורי קולא אתא וזמיימר דאי ליכא לקוימי ביה נתיחה כגון זה שאינו בניו ומחובר וממילא הוא נחז' לזויהו טהור דהדר תנא ביה קרא וטמאים יהיו לכם לרביי אלא לאגמורי חומרא אתא דלא תימא כל התנורים העושיין כהלכתן והמחברים לארץ הרי הן כשאר בתים וכקרקע דמי הואיל וחברן וכל לקבל טומאה קמ"ל יותן דאע"ג דשייכא ביה לון נתיחה כלומר דמחובר הוא טמא וכ"ש דמחוסר נתיחה: ביהסא ראשון. שלא הוסק מעולם והיסק ראשון שנחלקו בו דהוא משוי ליה כלי כדתנן במסכת כלים (פ"ה): איזהו גמר מלאכתו משויקתו לפחות בו סופגנין בהיהא פלוג ר' יהודה ואמר דאינו ראוי ליעשות כלי: אבל ביהסא

שני. שמתחלה נעשה כשאר תנאים מוזכר לארץ או לאבן עב והוסק גם ונעשה כלי וסוף נטלו משם ונתנו על פי הבור וכלן נעמא מודה ר' יהודה לאיתרבי מוטמאים יהיו לבסוף ואפילו תהי' בטורח גמל. אל"ב חלקו כדון טהרה תנור שרריך לטבול אף את חרסו ואינו נטהר בנטילתו שלם ממקומו: אמר עובד היסק ראשון לרבנו. להמרי מריבו דקרא ורע"ג לרון הכל שלו מתקיים ופה מקבל עומאה לא חימא נתנו ע"פ הבור דוקא אלא אפילו הללו בטורח גמל והוסק גם היסק ראשון עמא: מתקוף לה רב אשי. אחרת לאוקי פלוגתא טעמול שברי תנור יאן לעיל בשברים דכי האי תנור הוא גופיה ל' יהודה לאו מנא הוא: כדלמאן מעיקרה. בעשין מעין מלככה ולא מעין מלככהן ושברי תנור מעליא קאמר ודקשיא לך אמאי נקט תנור לפלוג בשברים כלי בהאי אינטריכא ליה ובעשין קתא מעין מלככה אפיהה כגון מעשה טפחא רעפים שקורין טובל"ש (טיוול"ש: רעפים) שמסיקין אותם ואופין בהן כך שברים אלו רחבים ומיהו אין להן תוך להסיקם מנפנים אלא מבחוץ כרעפים ולא משום דבעי רבי מאיר מעין מלככהן אלא משום דרבי יהודה נקט לה: ור"מ לדבריו דר' יהודה. נקט תנור וקאמר לדידי אפילו עושין מעין מלככה כדלמאן במתניתין: מעומד. בתנור אופין מעומד שהפת דבוקה דבופני התנור ועומדת ואינה מוטלת בשכיבה ע"ג אוליו כרעפים שהן שוכבות על רחבן: כיסוי לתנור דמתא מחסיא. כיסוי תנור של אותו מקום לא היה להן בית אחיה תנור מפני שפיו למעלה יאן לו כסוי שלא ילא הכל שלו לאחר שהדביק בו הפת מכסהו: מהני' האבן שדקיקויה. דלעת יבישה חלולה וממלאין בה מים ומתוך שהיא קלה אינה שואבת אלא אפה ונתנין בה אבן להכבידה: אם ממלאין בה ואינה נופלת. שקשורה ופה לפי הקיוריה פורא כלי: ואם לאו. הרי היא כשאר אבנים ואין מטלטל את הקיוריה דקשיא בסיס לאבן שנושאתה: (רש"י)

תוספות אם זרקה מבעוד יום. השתא לא פריך אלא מעתה זרק לגלימא מבעוד יום דכיון דלא היה מוכן מבעוד יום ליכא לדמויי לגלימי: מחצלת גופה למאי חזיא. לרווחא דמילתא מפרש הכי אע"ג דלא בעי מעין מלככה ראשונה כדאמר רב נחמן לעיל חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר משום דחזיא לכסויי בה מנא: הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר. לאו דוקא בחצר לרב נחמן ולרבא דשרו בכרמלית ורה"ר: בשעשין מעין מלככה ואין עושין מעין מלככה. והא דנקט תנור ישן דשברי תנור חדש אין ראוי לבלום: בשברי דהאי תנור קמיפלגי. לפי תירוץ זה תימה הא דנקט תנור ישן דבהיסק ראשון פלגי: כמאן בר' אליעזר בן יעקב. ה"ה דה"מ אלימור כרבי יוסי דשרי לקמן לטלטל כיסוי כלים שאין להם בית אחיה בכלי דחבריהו בארעא אלא משום דמשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי: (תוספות)

רש"י הא דלמך שמואל קדומיה של קנים מותר לטלטלן בשבת. איכא מאן דמפרש דוקא בשבטתה בשבת הא בחול לא. משום דלון אדם מלניעין אלא זרקון לאשפה או מיחוד להסקה ומיהו בשבטתה בשבת והוכנו אגב אביהם והכי נמי בשבת חזיון למלככהן ראשונה שרי, הא לא חזי למלככהן ראשונה לא ורע"ג לחזו לכפורי ביה טופא, כיון דבחול אדם זרקון לאשפה או מסיקן תחת חשילו, והיינו לאיתרבי דבר המזורי לפשה, משום דמחלל גופה למחוי חזיא לכסויי בה עפרא האי נמי חזיא לכסויי ביה טופא, ורע"ג דלא קיימא לן כרבי יהודה דבעי מעין מלככהן ראשונה. ומחט של יד שנטל חררה או עוקלה שאסר רבא לעיל (קבג, א) וקא יהיב טעמא לפי שאדם זרקתה בין גרוטאות, היא שניטל חררה ועוקלה מערב שבת, הא ניטלו בשבת שרי האיל והוכנו אגב אביהם וחזיון למלככהן הראשונה, דהא בחול נמי נוטלין בה את הקוץ. כך נראה לי לפי פירוש זה. הא דלמך ר' זירא אמר רב שייכי פרוחיות אסור לטלטלן. פירוש: שייכי טליות, ואמר אבוי במטליות שאין בהן שלש על שלש דלא חזיא לא לעניים ולא לעשירים, נראה משום דפחות מכן אינן ראוין כלל וסתמא אדם זרקון לאשפה, וכדמשמע פסקה כמה מדליקין (כט, ט) גבי פחילת הבגד שקפלה כי לא תלכו במגוד ולא היתור אחורי הדלת, מיהא כולו עלמא הו' ליה כשברי עריבה שאין בה כדי לכסות בה פי החבית. אבל ראייה בשם הרשב"ד דהכא בשיירי טלית של מזהו עסקינן דלא מוכיב ביה טופא, הא בשיירי טליות דעלמא אפילו פחות מכאן שרי דלא גרע מחרס קטנה דחזיא לכפורי טופא. מתקוף לה רב אשי חי הכי אדמיפלגי בשבריו לפלוג בתנור גופה. איכא למידק, וכי משום דטיהרה רחמנא לא מטלטלין ליה, מכל מקום מאנא הוא וכל הכלים ניטלין בשבת. ויש לומר דכיון דתנור ומלככהו הוא מיוחד ומלככהו לא חשיבא ליה מאנא אף הוא לא חשיבנן ליה כמאנא כלל, ולפיכך אין מטלטלין אותו. ואי נמי יאן לומר לדבריו דרבא קאמר, כגומר לרבא דמדמי טעמול לטומאה חי הכי לפלוג בתנור גופה. אמר רבינא כמאן מטלטלין האידנא כסויי דתנורה, כמאן כר"ס. והרב אלפסי ז"ל פסק בן דמטלטלין אותו ורע"ג שאין להם בית אחיה, וכן נראה מדלמך רבינא דמטלטלין. אלא שקשה עליו שהוא ז"ל פסק בשלי פסקין כתי' דמתניתין דאסר אפילו כיסויי כלים דחבריהו דארעא, והיינו כיסוי דתנורה, וזה מתפוסתיו של הר"ה הלוי ז"ל. ושמה הרב אלפסי ז"ל מפרש דחבריהו דארעא, כגון אותן חביות שחופרין גומא ומומנין כל גופן בחובה ואין נראה מהם כלל אלא פיהם, דהשתא הוא דאיכא למגוד אטו בור ודוה, אבל תנורין דעומדין על גבי קרקע אלא שזוליהו מחוברים בטיט לקרקע הרי הן ככלים, ומעדותו של ר' יוסי דלמך משמיה דר"א למדנו כן, וכי קאמר רבינא כמאן מטלטלין כיסוי דתנור, לאו דוקא דתנור אלא דתנור וכל דמי להו. וכן פירש הרמב"ם ז"ל (פכ"ה הל' ג). והרמב"ם ז"ל תירץ, דרבינא דוקא דתנור קאמר, וטעמא משום דהרי הוא כגופו של דבר, לפי שהתנור כריך לו שמסיעה באפייחה, מה שאין כן בשאר כיסויי הכלים. ולא ירדתי לסוף דעתו דכל שכן שהוספה לאוסר לטלטלו בלא בית יד, דהא עיקר טעמא דבית יד כי היכא דלהוי בה היכא דלא מטלטל ליה לגבי קרקע והוי ליה כגובה. ודברי הרמב"ם ז"ל

הרמב"ם ז"ל נראה מהם כלל אלא פיהם, דהשתא הוא דאיכא למגוד אטו בור ודוה, אבל תנורין דעומדין על גבי קרקע אלא שזוליהו מחוברים בטיט לקרקע

דף קבה ב

זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת פקק החלון ר"א אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו: **גמ'** תנן התם אבן שעל פי החבית מטה על צידה והיא נופלת אמר רבה א"ר אמי א"ר יוחנן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ורב יוסף א"ר אסי א"ר יוחנן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה כיסוי להחבית אמר רבה מותבינן אשמעתין האבן שבקיריהו אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ולא היא התם כיון דהדקה שויה דופן אמר רב יוסף ומותבינן אשמעתין לאו אין ממלאין בה ולא היא התם כיון דלא הדקה בטלוי בטלה במאי קמיפלגי מר סבר בעינן מעשה ומר סבר לא בעינן מעשה ואזדו לטעמיהו דכי אתא רב דימי א"ר חנינא ואמרי לה א"ר זירא א"ר חנינא פעם אחת הלך רבי למקום אחד ומצא נדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שישב עליהן למחר ולא הצריכן רבי למעשה ור' יוחנן אמר הצריכן רבי למעשה מאי אמר להו רבי אמי אמר צאו ולמדום אמר להו רבי אסי אמר צאו ושפספסום אמר להו איתמר ר' יוסי בן שאול אמר סואר של קורות הוה ר' יוחנן בן שאול אמר גושו של ספינה הוה מ"ד גושו כ"ש סואר ומ"ד סואר אבל גושו קפיד עליה: זמורה שהיא קשורה כו': קשורה אין לא קשורה לא לימא מתניתין דלא כרשב"ג דתניא חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לשיבה צריך לקשור רבן שמעון בן גמליאל אומר אין צריך לקשור אמר רב ששת אפי' תימא רשב"ג הכא במאי עסקינן במחורת אביה אי הכי קא משתמש במחובר לקרקע למטה מג' רב אשי אמר אפי' תימא בתלושה גזירה שמה יקטום: פקק החלון כו': אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט וא"צ לומר בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שר"א אומר אין מוסיפין ביו"ט וא"צ לומר בשבת וחכ"א מוסיפין בשבת וא"צ לומר ביו"ט: וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו: מאי בין כך ובין כך אמר ר' אבא אמר רב כהנא

רש"י זמורה. של גפן: שהיא קשורה בטפחה. פך ששואבין בו מן הבור או מן המעיין: ממלאין בה. קשורא כלי להך זמורה: והלוי. שאינו נגרר בחרץ שהחבל שהוא הקורו בו אינו מגיע לחרץ: אין פוקתין בו. דמיחזי כמוסוף על הבנין: בין כך ובין כך. צגמרא מפסח לה: גמ' חנו תהם. לקמן בהאי מסכתא: האבן שעל פי החבית. והאריך לטובל מן היין שבתוכה: מטה. החבית על גדה והיא נופלת: לא שנו. דמורה לטובל החבית והאבן עליה דקחני ואם היה בין חבית שירא להטוטה שם שלא תפול האבן על החבית שצלה מנביה ומטה על גדה והיא נופלת: בשוכת. האבן עליה שלא במתכוין: אבל במניח נעשית. החבית בסים לאבן שהיא דבר האיסור ואין מטלטל את החבית: ורבי יוסף א"ר אבי. לקולא אמר ר' יוחנן לא שנו דלורץ להטות את החבית ולא ניתן לטובל האבן להדיא: אלא בשוכת. ללא נחשוין לעשותה כלי: אבל במניח נעשה. האבן כיסוי לחבית ומגלה אותה כדרכה: אשמעתין. על שמועה שלי שאמרתו במניח אין האבן נעשה כלי: ממלאין בה. אלמא אבן נעשה כלי: הדהק. קשקה יפה: ואם לאו אין ממלאין. ולא אמרינן נעשה כלי בהנחה בעלמא וקשורא לדידי דלמרי לעיל במניח נעשה כיסוי לחבית: ולא היא. לא קשיא לי דהתם הואיל ובלא קשיא לא חזיא למחלות דהא נפלה והיא לאו דהקא בטובלי בטלה מחורח כלי גלי דעתיה דלא חשיב ליה אבל כיסוי חבית הנחה משויא ליה כלי: ואזודו לטעמיהו. ר' אמי ור' אבוי: נדבך של אבנים. אבנים סדורות ומוקטות לבנין: מאי אמר להו. מאי מעשה האריבין לבנין? אלא ולמדום. סדרו אותם והשיבום כדי שלא נלערך לנגע בהם למחר לפי שאין הזמנה במעשה וכל דהו מועלת לאבן לעשותה כלי ור' אמי לטעמיה דלמרי לעיל אין אבן נעשית כלי בהנחה: למדום. כדלמרי' במו"ק (ק"ז יב). עושה להם למודים לסדר נפרים על פי הבור: ושפספוס. מן הטוטט שיהו נאות לישב ולמחר תלמדום דמעשה כל דהו נעשה כלי: סואר של קורות. הוה ולא אבנים: סואר של קורות חשקות שמסדרין אותן לבנין כדי שלא יתעקמו: גשוף. עץ ארוך שגמגמשים בו המים לפני הספינה ליעד שהוא בעומקו שחובל ספינה להלך בהו: קפיד עליה. שלא יתעקם ומיחה ליה מקום ומקלה ליה בידים ואפי' לר"ש אסור לטובלו דמוקח מחמת הסכור כיוס אפי' ר"ש מורה: שאינה קשורה בלא. ואפי' יש עקמומית בראשה כעין מזלג שרואי להלות בה טפוח ולמחלות וחסב עליה: שגדן לעלים. שחתכן להיסק: לרדן להקור. מע"ש: באבית. גנפו: והא קא משתמש במחוכב. ואפילו קשורה מבעוד יום ליחס: למטה מג'. סומך להקרקע וכגון לשאוב מן המעיין שאינו עמוק ומותר להשתמש בחלון למטה מג' כדלמרי' בפרק בתרא דעירובין (ק"ז לטו) הוה שרשוי גבוהין מן הארץ ג' לא יקב עליהם: גזירה שמה יקטום. שמה למחר היה לו חרובה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונחה לקטום ונמלא עושה כלי ומייב משום מכה כפטוש אבל בחבית לשיבה ליכא למיגזר הכי הלכך במחשבה סגוי: שאין עושין אהל עראי. לפיכך מחללת על ד' מחילות או על ד' קונדסים להיות כל לאלה מן ההמה ודוקא גג אבל מחילה לאו אהל הוא ושרי לפורסה לנטיעות כדלמרי' עירובין (ד' טז). בעבדא דשמואל ופקה החלון דמחנה' משום דבנין קבוע הוא ומיחזי כמוסוף על הבנין: להוסוף. כגון שהיה מחללת פרוסה עליהן וחרובה ונשאר בה אורי ולמחר פושטא דומיא דפקה דמוסוף בעלמא הוא: (רש"י)

תוספות ואזודו לטעמיהו. תימה היכי הוה רבי אסי לטעמיה אדרבה פליגי דהכא קאמר ר' אסי נעשה כיסוי לחבית בהנחה גרידא בלא שום מעשה וגבי נדבך אמר ר' אסי צאו ושפספוס אמר להן דהיינו מעשה שהצריכן רבי ועוד קשה גבי נדבך קאמר דסגי בשפשוף ולקמן גבי כיסוי כלים א"ר אסי א"ר יוחנן והוא שיש בהם תורת כלי ויש לומר דכיסוי חבית סגי לה בהנחה שדרכו לעשותו כל דהו דלא בעי תיקון ומעשה גמור כשאר כיסוי כלים ונדבך של אבן מסותת ומרובע לבנין סגי להו בשפשוף אע"פ שלא קשר התם רב (אשי) גרסינן אי נמי ראוין הם לשיבה טפי מאבנים: הכל מודים שאין עושין. אהל עראי בתחלה. פי' בכוונ' דלא אסיר אהל אלא למעלה בגג אבל בדפנות לא כדמוכח בעובדא דשמואל בכל גנות (עירובין דף צד). דאיתמר חצר כותל שנפרצה רב אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה וזה מטלטל עד עיקר המחיצה והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא דשמואל הוה יתיב בההוא חצר נפל גודא דביני ביני אמר להו שמואל שקולו גלימא נגודי ליה אהרירינהו רב לאפיה ר' ושמואל למה ליה למיעבד הכי האמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה כו' שמואל לנטיעותא בעלמא הוא דעבד אהל משמע דאלא דדפנות שרי למיעבד הכי רב שהיה מקפיד לאו משום עשיית אהל דשרי כדברי רישית אלא הוה קפיד אמאי דהו מטלטלין גלימא ד' אמות בחצר וקשה דע"כ שייך איסור אהל אפילו בדפנות כדאיתא בעירובין בפרק מי שהוציאוהו (דף מד. ושם) גבי עשיית דופן סוכה דפרק התם והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחילה ומשני הא בדופן שלישיית והא בדופן רביעית אלא נראה לר"ת דשפיר שייך בדפנות אהל היבא דמחיצה מועלת להיתר ולהכי בדופן שלישיית דהיא מחיצה ומכשר ליה לסוכה חשיב עשיית אהל בתחילה אבל דופן רביעית אינה אלא תוספת בעלמא הואיל וכבר הסוכה היתה כשרה ועיקר פלוגתין דר"א ורבנן איתא באהל כבעשיית דופן דפקה החלון משמע בחלון שבכותל דאי בגג מיידי הוה ליה למימר ארובה כמו ששינו משילין פירות דרך ארובה (ביצה דף לה): ומיחה באהל שבגג נמי פליגי כדמוכח לקמן בפרק תולין (דף קלו): דמייית הך גבי תלית משמרת שהיא כפי גג וכן משמע בפרק בתרא דעירובין (דף קב). דאמר רבנן דייכרי דהווי בי רב הונא בימנא בעו טולא ובליליא בעו אוריא אתא לקמיה דרב אמר ליה כרוך בודיא ושיירי בה טפח דלמחר הוא מוסוף על אהל עראי ומותר ומשמע דהיינו נמי תוספת אהל עראי דבימי רבנן ורובא דשמואל (תוספות)

רשב"א הכל מודים שאין עושין אהל ארעי בתחלה ביום טוב לא נחלקו אלא להוסוף. וא"ת מנא ליה דפליגי בתוספת אהל ארעי, דלמא לא פליגי אלא בטובל בעלמא. יש לומר מאלפלוגו פסקה החלון ופליגי בנגר הנגרי, דלי בטובל לבד ליפולו בנגר הנגרי לבד, אבל השתא דפליגי פסקה החלון שמע מניה דגם בתוספת אהל פליגי, פליגי פסקה משום תוספת אהל ופליגי בנגר הנגרי משום טבטול כדלמרינן בסמוך כמחלוקה כאן כך מחלוקה בנגר הנגרי, דר"א סבר אש אין עליו תורת כלי אסור דהיינו קשור וחלוי, ורבנן שרו אע"פ שאינו חלוי והוא שיהא קשור. ועוד יש לומר דממתניתין גופיה נפקא להו, דקחני קשור וחלוי, וקשור ככולה שמעתין להיתר בטבטול וחלוי משום בנין. שאין עושין אהל עראי לכתחלה ביום טוב. פש"י ז"ל שאין קרוי אהל אלא כפורס על הגג לכל, אבל מן הגד לניעותא הוא ושרי, וכההיא דלמרינן בעירובין פרק כל גנות (לד, טו) גבי פלוגתא דרב ושמואל ככותל שבין שתי חצרות נכנס דרב אסר לטבול אהל בד' אמות, ושמואל שרי זה עד מקום עיקרו של כותל וזה עד מקום עיקרו של כותל, ולמרינן התם רב ושמואל הווי יתבי בההוא חצר נפל גודא דביני ביני, אמר להו שמואל נגודו לי גלימא, אהרירינהו רב לאפיה, ולמרינן ענה היכי עביד שמואל הכי והא הוא דלמרי זה מטלטל עד מקום עיקר מחסיה וזה מטלטל עד עיקר מחסיה, ופרקינן שמואל דעבד לנטיעותא בעלמא הוא דעבד, ולא חשקו והיכי עבד שמואל הכי דלא חזו עושין אהל עראי בתחלה בשבט, דאלמלא אין לחוש למחילת עראי מן הגד. ורב דלהרדיה לאפיה פירש רש"י ז"ל: משום דאסר להביא הגלימא, וכטעמיה דאסור לטבול אהל בארבע אמות, ומחזר כך מוחק רש"י ז"ל פסקה קמא דסוכה (טז, ב) ובעירובין פרק כולד משתתפין (פז, ב) מה שכתוב בספרים גבי ההיא דלמרינן פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מערב שבת, למחר פשקו סדינין על גבי עמודים והביאו ספר תורה וקראו בו, וגרסינן בספרים פשקו לכתחילה סלקא דעתך והא אמר מר אין עושין אהל עראי וכו', ומחקה רש"י לגיכא 12 דודאי במחילה לא גזרו, אלא הכי גרסי: פשקו סלקא דעתך ותו לא, כלומר והיאך הביאום דרך רשות הרבים. ומה שאסר ר"א כאן פסקה החלון אע"פ שהוא תוספת מן הגד, היינו משום דהוא מחילה קבועה, כך פירש רש"י ז"ל כאן. ואינו מביא כאן מחלוקה אלא לומר דר"א אסר להוסוף בכל מחילה שאסור לעשותה לכתחילה, בין מלמעלה ואפילו באהל עראי, בין מן הגד במחילה קבועה, ורבנן מחזיקין בין מן הגד במחילה קבועה כגון פסקה החלון אע"פ שאינו חלוי, ובתוספת אהל אפילו מלמעלה כגון עובדא דעירובין (קב, טו) דהנהו דככי ליה לר"א דבימנא בעו טולא ובליליא בעו אוריא, אהל לקמיה דרב אמר ליה זכ כרוך בודיא ושיירי בה טפח דלמחר הוא מוסוף על אהל עראי ומותר ומשמע דהיינו נמי תוספת אהל עראי דבימי רבנן ורובא דשמואל (תוספות)

רש"י המונח כאן וכו' אסור. פירש רש"י ז"ל: בשתוקעו בשבת היו בונה ואסור מדלוריייהא, וכתום' פירשו דלון כאן חלף איסורא דרבנן, דומיא דנועלין במקדש אבל לא במדינה לביכא (רש"י א)

דרבנן.

איסורא

אלף

לביכא

דף קכו - ב

שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו ומי בעי רשבי"ג תורת כלי עליו והתניא חריות של דקל שגדרן לשם עצים ונמלך עליהן לישיבה צריך לקשר רשבי"ג אומר אין צריך לקשר רבי יוחנן סבירא ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא דרש רבי יצחק נפחא אפתחא דריש גלותא הלכה כרבי אליעזר מתיב רב עמרם ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת א"ל [אביי] מאי דעתיך משום דקתני שתמא נגר הנגר נמי שתמא היא ואפי' הכי מעשה רב: **מתני'** (כל) כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה

ניטלין בשבת א"ר יוסי בד"א בכיסוי קרקעות אבל בכיסוי הכלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת: **גמ'** אמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן דכ"ע כסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה אין אי לא לא כסוי הכלים אע"ג דאין להם בית אחיזה כי פליגי בכלים דחבריניהו בארעא מ"ס גזרינן ומ"ס לא גזרינן לישנא אחרינא כי פליגי בכיסוי תנור מר מדמי ליה לכיסוי קרקע ומר מדמי ליה לכיסוי כלים:

רש"י שיש להן בית אחיזה. בית יד: ה"ג ואמר רב יהודה והוא שיש תורת כלי עליהן. שהכיסוי ראו לתשמיש עלמנו הוא לניטלין בשבת ואם אין תורת כלי עליו לא חמרינן כיסוי כלי הוא כלי ודלתות שיהיה היבדל ומגדל דהנא מתני' נוטלין יש תורת כלי עליהן דרשוין ליכא עליהן ולתה עליהן מזוגות לקטן ולקטן מפרש אמאי בעינן בית אחיזה הואיל ותורת כלי עליהן אלמא לרבי יוחנן מידי דליכא תורת כלי עליו לא מטלטלין והאי קנה מאי תורת כלי עליו איכא אי משום דפתח ונעול על און זו תורת כלי עליו אלף תורת בנין: וכ"ת הכא נמי דליכא תורת כלי עליו. שראוי להפך בו זיהים או לפעם בו אגוזים: (תורת כלי עליו. אפי' אינו ראו לדבר אחר): סבירא ליה כוותיה בחדא. דמתוקן ואע"פ שאינו קשור: ופליג עליה בחדא. דבעי תורת כלי: הלכה כרבי אליעזר. דבעינן קשור ותלוי: מדברייהם למדנו. כפ' בתרא בימי אביו שז' דקוק ובימי אבא שאול בן בעטנית שפקקו את המאור בטפיה וקשרו את המאורה בגמי לידע אם יש בניגית פתח טפה והתם מפרש לה וקתני מדברייהם למדנו: שפוקקין. את המאור בדבר שאינו קשור ותלוי: וקושרין. קשר שאינו של קיימא לכתחלה: ומודדין. מקוה ומטלניות: מאי דעתיך. דמתהבתי לרבי יצחק נפחא מהא מאי לטנין כך הא מני רבנן היא ואי משום דקתני לה סתמא מותבת ליה דמדתסא בן כרבנן הלכתא כותייהו: נגר הנגר נמי סתמא. קתני לה והתם בן בהא כרבי אליעזר דאסור: מעשה רב. למיכף מיניה דכיון דסמך למיעבד עובדא לקולא ע"מ הלכתא היא: מתני' בכיסוי קרקע. כגון כיסוי בור ודוח דהוי כבונה אי לאו דמוכחא בית אחיזה לילה דלמשקל ודלדורי עביד: גמ' א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהם. דכיווין הלכו חזו לתשמיש דעלמא אבל כיסוי כלי לא חמרינן כלי הוא: וד"ע. משום דלוקמא ר' יוחנן בשיש תורת כלי עליהן איכא תורת כלי עליו למומר דכי פליגי רבנן בכלים דחבריניהו דארעא פליגי דליבו כלים דעלמא אע"ג דלית להו לכיסוייהו בית אחיזה מוטלטלי דכיון דבאריכא תורת כלי עליהן קיימי מה לי איכא בית אחיזה מה לי איכא בית אחיזה אלף בכיסוי כלים המחוברי' לקרקע כגון תנור וכירים הוא דפליגי משום דדמו במקת לכיסוי בור ודוח וגזרינן הני אטו הני: (רש"י)

תוספות וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו. פי' בקונטרס שיהא ראוי לעשות שום תשמיש אחר ואין נראה לר"ת כי למה יש לנו להצריך שילדבר אחר יהא ראוי כיון שראוי לדבר זה אלא נראה לר"ת דה"פ דאיכא תורת כלי עליו שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך שמאחר שלכך תיקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו ראוי לדבר אחר כמו חריות של דקל שאינן ראויין לשום תשמיש אלא לישיבה אף על פי כן יכול להכניסם ולטלטלם בשבת ואבנים נמי אמרינן לעיל צאו ושיפשו ועוד אי תורת כלי עליהם ממש צריכא למימר דכלי ניטל לצורך גופו והא דאמר' בעירובין (ד' קב.) נגר הנגר עשה לו בית יד מהו א"ל בוכנא קאמרת פירוש ושרי לאו משום דאי לא הוה כבוכנא ע"י הבית יד הזה הוה אסור דאפילו לא חזי למילתא אחרייתא כיון שתקנוהו בידים לכך היה מותר אפי' בלא בית יד אלא נראה לר"י דהיה מייירי בנקמא דאסור לעיל מיני' בסמך משום דמיחזי כבונה פי' שנוצץ הנגר בתוך הנקב שבמפתח עד בתוך הארץ כדפירש בקונטרס התם ועלה קאי הא דעשה לו בית יד באותו נגר שנקמא אי נמי שמואל לטעמיה דסבר דטעמא דרבי יהודה משום בנין אפילו בלא נעיצת נגר בארץ וכן נראה יותר כי נקמא אין פירונו נעיצה בארץ אלא דומה שהוא מנין נשמת רק שאינו נשמת ממש כדמוכח בבביתא שהביא למעלה דקתני נגר אם נשמת כולו אסור נקמא מותר רבי יהודה אומר נקמא אע"פ שאינו נשמת ולא נודע פירוש נקמא היטב ובירושלמי גריסין נגר דר' אליעזר הוה קטיר בגמי נשמת אסור נקמא רבי יעקב בר אחא מורה בראשי אצבעותיו: ומדבריהן למדנו שפוקקין ומודדין. ואע"ג דטפיה לא מבטל ליה כמו פק דאמר' בפרק הישן (סוכה דף כח.) גבי שדין איכא למימר דמבטל ליה טפי מסדין ולא מצי למימר נמי פק דמזוה שאינו כדאמר' בשילהי מבייתין (ד' קנז:) גבי מדידה דהתם לא הוי איסור כל כך אלא משום דהוי עובדא דחול אבל פק דמשום תוספת אהל דדמי לבנין ליכא למישרי משום מצוה: (תוספות)

רש"י הא דא"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן. פירש רש"י ז"ל: שיהא ראו לתשמיש אחר. ור"ת ז"ל הקשה עליו כספר הישר (סי' כ"ה) דמה לנו שיהא ראו לתשמיש אחר, כיון שהוא ראו לתשמיש זה. ועוד הא אנו תנו כל הכלים ניטלין בשבת, ולמה יצריך רבי יוחנן ענגר וכסויי הכלים יותר מנשאר כלים, ואילו היה צריך שיהא תורת כלי עליו לנשאר דברים ולומר שיהא צריך כלי גמור בעלמא. בהא לא פליג ר' אליעזר ולא בעי כפי הא קשור ותלוי, ואין כך הנא דמהמיר ביותר מת"ק דרש"ג ובקשריה בעלמא שרי. על כן פירש הוא ז"ל דעיקר דברי רבי יוחנן אינו אלף שיהא מתוקנים לכך, ולאו תורת כלי ממש בעי אלף מעשה שגריה ורואי ותיקונו מוכיח עליו שהוא מתוקן לכך או שיקשרנו. ובהא הוא דפליג דרש"ג, דאילו רש"ג לא בעי לא מעשה ולא קשייה אלף מחשבה בעלמא, ורבי יוחנן פסיה כותיה דרש"ג בחדא דלא בעי קשור ותלוי, ופליג עליה בחדא דעמשהבא לחוד לא שרי ליה בעלמא עד שיעשה בו מעשה ויתקנו לפוס כך לפי מה שהוא צריך לו כנגד שיעשה לו גלוסטרעא או תיקון אחר שיהא נגר המתוקן להיות נועל בו, ולא משום דבעי גלוסטרעא לקויה כלי בעלמא. ונגר שפאן היינו נגר שגלקה מן העלים שאין עליו שום היכר כלל, ועל כן הצריך שיהקנוו בעמשה גמור שיהא ראו לנעול בו, וכסוי הכלים גם כן שדכפאן הם גם כן דפים בעלמא, ועל כן הצריך בהם רבי יוחנן תורת כלי, כלומר שיעשה בו מעשה שיהא ראו ויכר שהוא עומד לכך, ולא תורת כלי גמור שאם כן לא צריכא למימר. ומדברי הרשב"ד ז"ל נראה דתורת כלי ממש בעינן, ואע"ג ששנינו כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמשה, שאני כלים וכסויין דמייירי דמחברי בארעא. וזה לשוננו: לא הריכו הכתובים בית אחיזה ותורת כלי לכסוי אלף לכלים דחבריניהו דארעא, אי נמי לכל מידי דהוי תוספת או שמוש למחובר, כגון נגר הנגר או פקק ההלון וקנה שהתקינו להיות פתח ונועל בו. והיה (עירובין קב.) א, שיתא וסתיחא דבי מר שמואל וביבואה בהו משמשי מחובר דגזרינן בהו משום כסויי קרקעות והדומה להן, אבל כל דבר שהוא משמש את החלוש, אינו צריך בית אחיזה ולא תורת כלי אלף שיהא מתוקן, ואם חלמא אפילו מתוקן, לא, דהא תנו (קדו, ב) שבדי עריבה לכסות בה את פי החבית, וכי מי תיקנו ליה לכסויי הבית בשבת. ההם כיון דבאין מכלי גדול כבד הוכנו על גבי אביהן. ע"כ. וצריך לי עיון דאם כן מאי קא מקשה ומי אמר רבי יוחנן הכי, והא אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן, וכי הימא

דף

קבו

כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנין ומאי אבל לא את האוצר שלא יגמור כולו דילמא אתי לאשוויי גומות אבל אתחולי מתחיל ומני ר"ש היא דלית ליה מוקצה ת"ר אין מתחילין באוצר תחילה אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא עושה בו שביל והא אמרת אין מתחילין הכי קאמר עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו תנו רבנן תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה מע"ש מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי ר"ש ר' אחא מתיר כלפי לייא אלא אימא דברי ר' אחא ורבי שמעון מתיר תנא כמה שיעור תבואה צבורה לתך בעא מיניה בר נחומי בר זכריה מאבבי שיעור תבואה צבורה בכמה אמר ליה הרי אמרו שיעור תבואה צבורה לתך איבעיא להו הני ארבע וחמש קופות דקאמר בארבע וחמש קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף או דילמא למעוטי משוי עדיף ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של כדי שמן ושל כדי יין ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה מאי לאו באה קמיפלאי דמר סבר מעוטי בהילוכא עדיף ומר סבר מעוטי במשוי עדיף לא דכ"ע מעוטי בהילוכא עדיף ומי סברת בעשר ובחמש עשרה אקופות קאי אכדין קאי ולא קשיא הא דמשתקלי חד חד בקופה והא דמשתקלי תרי תרי והא דמשתקלי תלתא תלתא ובדקורי דהרפניא איבעיא להו הני ארבע וחמש דקאמר אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין ואת"ל הכל לפי האורחין חד גברא מפני לכולהו או דילמא גברא גברא מפני לנפשיה ת"ש דאמר רבה אמר רבי חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה עומרים ועימר רבי כל השדה כולה (שמע מינה הכל לפי האורחין) ורב יוסף א"ר הושעיא פעם אחת הלך ר' חייא למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר ר' חייא כל השדה כולה שמע מינה הכל לפי האורחין ועדיין תבעי לך חד גברא מפני ליה לכולא או דילמא כל גברא וגברא מפני לנפשיה ת"ש ועימר רבי ולטעמך רבי בדנפשיה עימר אלא צוה ועימר ולעולם כל חד וחד מפני לנפשיה: מפני האורחין וכו': א"ר יוחנן גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דמי מנהדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב [בראשית יח-ג] ויאמר (ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו' א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר (ה') אם נא מצאתי וגו' אמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה והדן את חברו לכף זכות איני והא אנון) תנן אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו ות"ת כנגד כולם] (הני אין מידי אחרינא לא)

רש"י כדאמרי אינשי. השבון קטן תחילה ואם יטעך ליותר יפנה יותר משום הכי נקט ד' ברישא והדר חמשה וה"ה אפילו טובא: שלא יגמור. משום אשוויי גומות: כיגלו. מפנה ברגלו לנכון ולכאן דרך הליכתו ללא היו טלעו: תבואה צבורה. מוכחה מילתא דהוקפה לאור: להסתפק. להאכיל לנפשו אסור דברי ר"ש ור' אחא כו': כלפי לייא. כנגד היכן פונה הדבר הזה האמור להיפך ר"ש מחיר מוקפה בכל מקום וכאן הוא מחמיר: לייא. היכן כגון חזבי לנפשו כגני לייא דברכות (דף נח.). לתך. אבל כצור מהכי לאו אורח הוא: לתך. הני כור הוא ט"ו סאון: ד' וה' קופות אין טפי לתך. בקופות עלמון הוא יפנה וימלאם אם יכלה או שק ככתפו שיעור קופה בפעם אחת אבל טפי להלך יותר מה' פעמים כגון לפנות בכלים קטנים וירבה בהילוך לתך: למעוטי בהילוכא עדיף. ורע"ג דלפוש משוי הוא: או דילמא מעוטי משוי עדיף. ולא כל לפנות בכלים קטנים כשיעור ה' קופות מותר ולרב הסדר קבעו לה דלמך ה' דוקא: ב' וכו'. ה"ה קופות קאי לומר שפנה בקופות קטנות וירבה בהילוך: אכדין קאי. ולא פליגי והכי קאמר ב' בט"ו יפנה בלוחות ה' קופות: הא דמשתקלי חדל חדל בקופה. הך דתניא ד' וה' ולא נחת למנינא דקדין איירי כדקני גדולים דמשתקלי חדל בקופה והך דתנא ב' בט"ו איירי כדקני קטנים עשר דמשתקלי תרי תרי בקופה ט"ו דמשתקלי תלתא תלתא בקופה דקטנים: כי דקורי דהרפניא. כדקני של הרפניא איבעיא להו. חליבא דרב הסדר: דחות לתלמידים. שאין מקום לתלמידים להושיב: ועימר. פנה את העומרים וכרמלית הואי וכפחות פחות מד' אמות: ת"ש ועימר רבי. אלמא חד גברא מפנייה: רבי נפשיה עימר. בתמינה וכו' אורחיה נפשיה כהשכמת ביהמ"ד. מדשוי להו במתנין: כי הדדי: מהשכמת בית המדרש. דתנא דידן אקדמה ברישא: אל נא תעבור. והניחו והלך לקבל האורחיים: ועיון תפלה. לכיון בתפלתו: (רש"י)

תוספות של כדי שמן ושל כדי יין. והא דתנן ב' המביא (ביצה דף כט:) כדי יין לא יביאם בסל ובקופה היינו ממקום רחוק דמיחזי כעובדין דחול אבל הכא בביתו: דכולי עלמא למעוטי בחלוקא עדיף. לא מצי למימר למעוטי במשוי עדיף דההיא דקתני ד' וה' קופות לא מצי סבר הכי דא"כ הוה ליה למיתני בעשר וט"ו כשיעור ה' קופות וא"ו והא תנן בפרק אין צדין (שם דף כה.) שחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמטה אלא מביאה לאיברים אף על גב דמפיש בהילוכא התם שאני דאיכא טירחא יותר מדאי להביאה שלימה א"נ משום דמיחזי כמוליכה למכור בשוק והא דאמרין בריש שואל (לקמן דף קמח.) היכי ליעבד דמליא בחצבא רבא תימלי בחצבא זוטא קא מפשא בהילוכא דמליא בחצבא זוטא תמלא בחצבא רבא קא מפשא במשוי התם כיון שנהגו למלאות המים בחצבא רבא או בחצבא זוטא קשה להם לשנות כממות שנהגו: אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין. וכאן יש להוכיח דהא דתנן במתניתין ד' וה' קופות קאי בשביל אדם אף דאי הוה נמי לפי האורחין אמאי נקט ד' וה' ועוד מדלא מספקא ליה אי חד מפני לכולהו או כל חד מפנייה אלא באת"ל הכל לפי האורחין משמע הא אם אמר אף על גב דאיתרמו ליה אורחין טובא ליכא לאיסתפוקי ואי אמרינן ד' וה' קופות הוה לפי האורחין אכתי איכא לספוקי אי חד גברא מפני לכולהו או כל חד מפני לנפשיה אלא משמע דפשיטא דד' וה' אינן לפי האורחין אלא אפילו לצורך אדם אחד: ולטעמך רבי בנפשיה עימר. פי' כל השדה כולה: דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן וגו'. קסבר כמאן דאמר בשבועות (דף לה:) דהאי השם קדש דאיכא מאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים היה מדבר שהיה מזמינם: אוכל מפירותיהן בעולם הזה. בפי"ק דקדושין (דף ט:) מפי' דהיינו אם היתה שקולה מרעת דשכר מצות בהאי עלמא ליכא: (תוספות)

רש"ז"א הכי גריס רש"י ז"ל, וכן היא בספרים שלנו: תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה מערב שבת מותר להסתפק ממנה בשבת. ולפי גירסא זו הך דתנא עלה וכמה שיעור תבואה צבורה לתך, חליבא דר' אחא היא, ולא קיימא לן חתיה אלא כר"ש, ואפילו לתך ואפילו כורים מתחיל בה אפילו בשבת. והרב אלפסי ז"ל שכתבה בהלכות, גריס בה מותר לטעמיה. וכתב הרמב"ן ז"ל לפי גירסא זו נראה שהרב ז"ל מפרשה כמתניתין במשנה מפני האורחיים, אלא דנמתיתין לתך שמענו אלא תבואה צבורה אכל תבואה צבורה שאלוהי לתך שמענו, ומתקן בה בכייתא רב אחא חסר לטעמך ור"ש מחיר, ותנא כמה תבואה צבורה אחר חליבא דר"ש, כלומר כמה שיעור תבואה צבורה אכל תבואה צבורה אחר חליבא דר"ש לטעמך לתך. ולפי דברי הירושלמי היינו נמי שיעור ארבע וחמש קופות דמתניתין, דביירושלמי (בפרקין, ה"א) גריסין ההס, ר' זעירא שאל לר' יאשיה כמה שיעור קופות, אמר ליה ללמוד סתום מן המפורש, דתניא בשלש קופות של שלש סאין תורמין את הלשכה. וכן נראה לי אפילו מוסויא דשמעתין דקופות שיעור ידוע יש להם, מדלויבעיא להו הני ארבע וחמש קופות ד' וה' אין כפטי לך או דלמא מעוטי במשוי עדיף, ואי קופות כל שהן בין קטנות בין גדולות קאמה, מאי קא מיעביעא להו, וכולה סוגיא מוכחה הכין. אבל בכייתא הרשונה דקתני אין מתחילין באוצר

דף קכח

אבל לא את הטבל וכו': פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ולא מעשר ראשון וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי שנטל ממנו מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה אביי: ולא את מעשר שני וכו': פשיטא לא צריכא דנפדו ולא נפדו כהלכתן מעשר שפדאו על גבי אסימון דרחמנא אמר **[דברים יד-כה]** וצרת הכסף בידך. דבר שיש בו צורה הקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו: ולא את הלוף: ת"ר מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי אמר אמימר והוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"ג ראוי אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתימא הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראויין לאותה איצטלא: חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינו למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן חבילי סיהא אוזב וקורנית הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימולל בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין מאי אמיתא ניגיא סיהא אמר רב יהודה (סיהא) צתרי אוזב אברתא קורנית קורניתא שמה והא הווא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיהא צתרי אוזב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו והא רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא הווא בר אוזא דהו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כיס קא חזינן הכא שאני בר אוזא דחזי לאומצא ת"ר דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו (וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים

רש"י שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: אסימון. שאין עליו צורה. חכב. עשב שמשחרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו' תיחם יהושע את הארץ לישראל: נעמיות. צנות היענה: יטלטלו. ראויה הוה להיות לו פילין והלכילין: על מכותיהן. בשבת ולא גזר משום שחיקת סממניו: שכן דרכן לסוך. בלא מכה הלכך. לאו מוכחא מילתא דלרפואה: התקינן. הזמינן: אסור לטלטלן. ואפילו הזמינן למאכל בהמה דטריחא היא: סיהא אוזב וקורנית. לקמיה מפרש לה: הכניסן לעצים לייבש: שלא יקטום בכלי. כדרך חול כדלחמן (לעיל דף ע"ג) הוא מאן דפריס סילקא דמי לטווחן. במילתיה דרבי יהודה גרסינן מולל ואוכל ובלבד שלא ימולל בכלי הרבה ודכמי' אומרים מולל בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך חול כך מלחתי בחוספתא דרבנן מחמרי דכבולי יתא חסור אלף בראשי אצבעותיו ומחו מולל כגון אם בלא לחול הזרע מולל השרביטין שהזרע בחוסה: וכן בחמיתא. לקמיה מפרש מאי אמיתא: ניגיא. מינטע' (מינטע' א: נענע): פיגם. רוד"א (פיגם) (כמנה): אכרי. שדריח' (למנה) (למנה) לוי"ה ל"א פוליאול (פוליאול: סוג של נענע): אכריחא. אישני' א' אישני' א': איזוב (ז) וזיהוי האמח אכריחא קשה: יש הרואים בו את הגומא, הסוף, שממנו נולד הפפירוס, ויש הרואים בו את אחד ממניי האוזב. גם תרגומו של רש"י בעייתו: חשי. שדריח' (למנה) ונתרה (למנה) וללשון הרשאה לן פורש: בשר תפל. שאינו מלוח ומחו דגריס הפוח היא היא: מותר לטלטלו. דלית ליה מוקצה בטלטלו: במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה. כלומר במוקצה לטלטל לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה דאמר לאוכלו ובלבד שלא ימולל בכלי הרבה כדרך חול: בשר תפל. משמשא לטולא. שלא יסריה: ואמר להו רב חסדא חסרון כיס חזינן הכא. שאתם מניחים אותה בשמש ומתחמם וסלקוהו על פיו מחממה לכל: באומצא. כשהוא חי אוכלין אותו. בלא מלח: דג תפל אסור לטלטלו. דלוינו ראויה לכלבים לכו דעתיה למישידיה אבל מלוח נאכל על פי ידו מלוח: (רש"י)

תוספות אבל לא את הטבל. והא דאמר רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו שלא החמירו כמו לענין טלטול בידים: שפדאו אגב אסימון. הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:) והוה מצי למימר מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה אלא משום דאם כן מאי קמ"ל אבל השתא קמ"ל כרבנן: ונתן הכסף וקם לו. אין הפסוק כן אלא ויסף חמישית כסף ערבך עליו וקם לו (ויקרא כז) ודרך. הש"ס לקצר ולומר בלשון אחר קצר כי התיא דפרק הדר (עירובין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה ובפרק הרואה (ברכות דף נה:) שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה וקשה לר"י נימא כסף דוקא וב"ת דשוה כסף ככסף חדא דגבי נזקין מצרכינן קרא ישיב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומנול למעוטי קרקע ואומר ר"י דמכלל ופרט נפקא כדתנן בבבבבב בפרק יש בכור לנחלה (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו לענין פדיון בכור דרשינן התם כלל ופרט ופדיון מבין חדש כלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל כו' ה"ג איכא למימר בפדיון הקדשות ונתן כלל כסף פרט וקם לו חזר וכלל כו' מיהו בת"כ דריש ליה מקרא אחריןא וכל ערבך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר תפדה יוכל בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא שלעים מניין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערבך א"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא כן דרך הש"ס שאינו מביא עיקר הדרשה כמו שרגיל להביא (כתובות דף מו:) בנעויה בית אביה כל שבה נעורים לאביה אע"ג דההוא בהפרת נדרים הוא דכתב וכו' הרבה: רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית. משמע דמדה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף וכל שכן דמתיר חרדל: הכניסן לעצים אין מסתפק. איכא למימר דה"ק הא שתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה כי היכי דלא תקשה רישא לסיפא: דחזי לאומצא. מכאן ראייה דם האברים שלא פירש מותר עקדמא דחזי לאומצא אע"ג דלא מליח: דג תפל אסור לטלטלו. תימיה מדשרי בשר תפל אלמא כר"ש איתא אס כן דג תפל נמי לישרי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר' יהודה איתא ודג תפל אע"פ שראוי לכלבים אסור לטלטלו דכל מידי דחזי לאינש לא מקצה לכלבים בשר תפל מותר לטלטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאכל לחיה: מטלטלין את העצמות. לר' יהודה דאית ליה מוקצה מיירי כגון שלא הי' עליה: בשר מאתמול: (תוספות)

רש"י מתני' קש וחבילי עטים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן. קשיא לי כיון דלראוין למה לי הכין, ומאי שנא משברי זכוכית דלע"ג דלחין לן נעמיות ולא הכינן לכך מטלטלין אותן האוכל וראוי להן, והכי נמי יטלטל מיהא את התבן דלראוין לבהמה שהיא מלואה. ויש לומר דשאיני הגי דפתתן להסקה קיימי וזו היא שפוסרתן עד שייכנס בפיו למאכל בהמה, אבל שברי זכוכית שאינו עומד לדבר אחר כפתתן כיון דחזי מיהא לנעמיות מטלטלין אותן. ונראה לי דנראה נמי פליגי

תנא דמתניתין אתנא דברייתא בחדל, תנא דמתניתין אכר ותנא דברייתא שרי מפני שהיא מאכל ליונים, תנא דמתניתין סבר סתמא למאכל אדם קא, וכיון דהשתא לא חזי ליה אע"ג דהשתא הוא מאכל נמי ליונים לא מטלטלין ליה, דמידי דחזי ליה (ד)מקלה ליה מוסיף, ותנא דברייתא סבר האיל והוא מאכל ליונים שהיא ידוע ליונים דעתו נמי ליונים, כלומר דלא מקלה ליה מנייהו וק"ל כהנא דמתניתין. ומוכל ואוכל. תוספתא במסכת יום טוב (פ"א, ה"ג): המוכל מלילות מערב שבת והמוכל מלילות מערב יום טוב והמוכל מלילות שבת, נגפה על יד ע"ל יד ואוכל, אבל לא בקנו ולא בהמחוי. וזו מכרעה דכדבי הרב אלפסי ז"ל שפסק שמוהר למלוכל בשבת כביום טוב אלא בשבת על ידי שניו בראשי אלבעותיו, וכיום טוב אפילו כדרכו, שלא כדברי הר"ז הלוי ז"ל. הכי גרים רש"י ז"ל: אחרת בשר חי מותר לטלטלו בשבת, בשר חלל רב הונא אמר מותר לטלטלו כו'. ואין גרסא נכונה בעיני, שלא מלאחי בשום מקום בשר חי כנגד בשר חלל, אלא אדרבה בשר חי משמע חלל, ובכל מקום שמפריש בין מליח לשאינו מליח נקיט בשר מליח כנגד בשר חלל, וכדקתני בבביתא דקמון דג מליח מותר לטלטלו בשבת דג חלל אסור לטלטלו, בשר בין חי בין מליח מותר לטלטלו, והנן (חולין ק"ג, ח) טהור מליח וטמא חלל וכן רבים. ועוד דאי חתפל למה אכר רב חסדא והא חזי ליה לאומנא, וכדמשני איהו נמי בכר ארוחא שאני בכר ארוחא דחזי לאומנא. ואם תאמר כי ארוחא דוקא דכתיב אבל בשר דעלמא לא, לא היא, דאם כן אפילו לר' שמעון לא יטלטלו דהא לדידיה לא חזי ליה, ואי משום כלבים נמי לא שרי ליה דמאי דחזי ליה מקלה ליה מכלבים, והיינו טעמא דג הפל דברייתא דלקמן. ועוד דבשר בהמה נמי חזי לאומנא, כדאמרין (חולין קטו, ב) שהושת בשבת מותר לכריח באומנא, והסתמא לאו בעוף מיידי. ובפרק כל הבשר (שם ק"ג, ח) אמרין, שאובר מפרקה של בהמה קודם שהלך נפשה גזל את הרבים ומבלעו דם באברים, ואיבעיא ליה האם גזל את הרבים ומבלעו דם נמי באברים ואי בעי למיכל מיניה באומנא לא מאי אכיל. וכל אומנא בלא מלח משמע בכל מקום. וגיטתא הספרים נכונה דגרסי בשר תפוח. וכן היא בהלכות הרי"ף ז"ל. ואע"פ דקתני בבביתא בשר תפוח מטלטלין מפני שהוא מאכל לחיה ולא הקשו ממנה לרב חסדא, דלמא לא הוה ידעי לה, ואי נמי מוקי לה כר' שמעון ורב חסדא כר' יהודה סבירא ליה. אלא דקשיא אפילו לר' יהודה לטלטלו דהרי הוא מאכל לחיה כדליתא בבביתא. וההיא בבביתא נמי קשיא לי אמאי נקט מפני שהוא מאכל לחיה, הוה ליה למימר לכלבים כלשנא דמתניתין (קנו, ח) מחמתין את הגבלה לפני הכלבים, ועוד שהן מניין יותר מן החיות. ועוד קשיא לי למה אמרו בין בבביתא בין בפלוגתא דרב הונא בשר תפוח, לנקוט בשר נבלה. ועל כן נראה לי דתפוח מחמת אדם קאמר, והיינו דרב חסדא (דאסור) ודאסור, דסבירא ליה דכיון דלא חזי אפילו לכלבים דאי אכלי מיניה מייחא, כל עכצמן אינו משהה אותו לחיה כדי שלא יאכלו ממנו כלביו וימותו, ורב הונא אמר מותר דהא חזי לחיה וכדקתני בבביתא, ובביתא לא שמיע ליה לרב חסדא והיינו דקתנו לה בבביתא כדאי מים מגולין. כך נראה לי. ודליתא בפירושי ההלכות לר' אבה מרי בר יוסף ז"ל דנתפח בשבת פליגי, ורב חסדא אכר משום נולד כרכי יהודה, ורב הונא שרי כרכי שמעון לית ליה נולד, אבל בנתפח מערב שבת לכולי עלמא שרי, והיינו בביתא. וכן הוא. אבל הרב אלפסי ז"ל אינו סובר כן, שהוא הביא סיוע לפסוק הלכה כר' הונא, מדמסייע ליה בביתא דלקמן דבשר תפוח. במוקלה לאכילה סבר לה כרכי יהודה. פירש רש"י ז"ל: באיסור אכילה מוקלה סבר לה כר' יהודה שאסור לאוכלו אבל שרי לטלטלו דדי לו שאסרתו עליו באכילה אלא מותר לטלטלו כר' שמעון. ויש מקשים והא אמרין בשלהי פרק קמא (יט, ב) בכרכי דזוגי דרב אסור. ויש לומר דבשר שמועד לאכילה הוא דשרי לטלטלו משום דדי לו שאסרתו לאכילה, אבל במה שאינו עומד לאכילה סבירא ליה כר"י. ועדיין קשה דהא אמר רב בפרק בירה (מה, ח) מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב ואוקמונא ההם כר' יהודה, ואע"ג דאיכא שמועין בשר דלאו לאכילה, הכי אסור לטלטלו. יש לומר שאף מותר השמן שפגם אינו ראוי לאכילה. וכל זה כפי גירסא של רש"י ז"ל גרים בשר חלל דאף הוא עומד לאכילה, אבל לגירסת הספרים והאלפסי ז"ל דגרסי בשר תפוח, אי אפשר לומר כן. ויש לומר שהיה דוגי מוקלה מחמת מילוח הוא, וכדמפסק ר"ת ז"ל מהלכות שפירקין על גבי דגים מלוחים ויהיו רע ומאכילין, וההיא דנר מוקלה מחמת איסור, ובמוקלה מחמת מילוח ומחמת איסור סבר לה נמי כותיה דרבי יהודה, וכדמוכח נמי בשלהי פרק בתרא דמכילתין (קנו, ח). (רש"י ח')

דף קכח ב

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראויין לחתול רשב"ג אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה: **מתני'** כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולות שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדן עגלון וסייחין אשה מדדה את בנה אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת

ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתבי

בהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא הא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא קא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן צער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא דחיי דרבנן: תרנגולות שברחה וכו': דוחין אין מדדן לא תנינא להא דת"ר מדדן בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולות תרנגולות מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקמיא נפשה תני חזא מדדן בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה ברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדוי מדדן הדר אמרת דוחין אין מדדן לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולות אמר אביי האי מאן דחישית תרנגולת לכבשינהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור

רבי יוסי אומר אף חותנין וכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רבי יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארך רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי

שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה כיצד מסעדין אוחזין את הולד שלא יפול לארך ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתירח ריחו ותרם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: מילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא לא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מדי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': תיפוק ליה משום חשיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין חשיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש חשיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שיערה דכמה דאפשר לשנויי משניין אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה (אני) בין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה

רש"י בשר תפוח. מסריהו: לחתול. לא מזיק ליה אדם דנחש שאף הנחשים היא אוכלת: מפני הסכנה. שמה יסאה אדם מהם: מתני' כופין סל לפני האפרוחים. אשמעינו דכלי נוטל לזכר שאינו נוטל בשבת ורבי יצחק משני לה בפ"ג בלריך למקומו: שברחה. מן הבית: דוחין. בימים: מדדן עגלון. אוחז בצוארו ובלדקו וגוררו ומסייעו ומנענעו לו ברגליו: אשה מדדה את בנה. אוחזה בצרועותיה ומאחוריו ומסייעתו והוא מניע רגליו והולך: שנטל אתה ומניח אחת. שהתוק מניע את רגליו כשמניח אחת מנביה אחת: אבל גורר אסור. מפני שנטעחתו: גמ' ואי לא כגון שהמים עמוקין: והא קמבעל כלי מהיכנו. דמשהניחם תחתיה אין יכול לטלטלו לדומה לכוחר בנין

מדרכנו: כבר בעלי חיים לאוריינות. גנאמר עזוב העזוב עמו ואיכא מאן דריש טעמא דקרא משום כבר בעלי חיים באלו מילואות (ב"מ דף קכג); מדדיון ללא. שלא יהא רחוחה בגפיה ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה: דמקפידא נפשה. מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל אבל אווזים כשאווזין בגפיהן הן מהלכין כרגליהן ומיהו ברה"ר לך משום שמה יגביה מן הארץ ונמצא נשאן דסתמא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמליע (לעיל דף קכג). גבי המוליח חיה ועוף בין חיין בין שחוטין חייה והאשה מדדה את בנה אפילו ברה"ר לחי נמי מגביה ליה חי נושא את עצמו דהיינו מוקמינן ההם דבאלס מודו רבנן לרבי נתן: מקפידא. כגון חקפו ידיו דחגיגה (דף קטז); און עוקרין. רגליה לגמרי מן הארץ דמוקפיה. היא לטלטלה: דרזוי מדדינן. אווזיה בשני לרדיה בידו ומדדה והוה עלטול טפי מלחיה דשחפה מלחיה: סיפא. דקתני דוחין אבל לא מדדיו: אהאן להנגולת. וישא בשאר עופות: לכבשינה לכרעיה בריעא. כדי שיהפכו ולא יוכל להתחזק עליהן; אי נמי לודלניהו. יגביהו שלא. יהו רגליו נוגעות לארץ: מהני' מסעדין. מפרש בגמרא: חכמה. מילדת: אין מילדיו את הבהמה ביום טוב. לאיכא טרחא יחיה: אבל מסעדין. אותה ב"ט: ומילדיו אשה בשבת. ואין כריך לומר דמסעדין וכל שכן ביום טוב: וקורין הטיבור. של ולד שהוא ארוך שאם לא יתקשר ויכרך בשום דבר ילאו מעיו אם יגביהו הטיבור: גמ' דוחק. שבצר של בהמה לפנים שהיא הולך בולט לחוץ: וטופח לו בחוטמו. שחיריו שהמוני לו ביריו: וטוח דל. של אמו בתוך פיו: מרחמין. מהאבין את ולדה עליה: בול של מלח. מלא אגרוף לכיב לה וזכרת כבר לידה ומרחמה את הולד אם רחמה: מי עליה. שורין את השליח במים: לא מרחקה. און דרבה לרחק: מביאה לה שמן. דרך רה"ר: ביד. בכפה ולא בכלי דכמה דלפטר משנינו: בשערה. סכה שערה שמו וקשבה אלהה מהנחתו ואין כאן חיובל שבת כיון שאין דרך הולאה ביד: פשיטא. היא פקוח נפש דוחה שבת: חיפוק ליה משום שחיה. למה לא הביאה לה בכלי שלא תחלל שבת שהולאה הכא נמי הא קמחללה בסחיה: און שחיה בשערה. שהיא קשה ואין בולע: דרך שערה. כורכת הכלי בראשה בשערה: חיה. יולדת: קבר. בית הרחם: (רש"י)

הוספות בשר תמוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לכלבים וי"ל דכריה יהודה אתיא ואינו מסריח כפירוש הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאיניש לא מקצה לכלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם ורב חסדא דלא שרי בשר תפל מהאי טעמא לית ליה כל ישראל בני מלכים: אין עוקרין בהמה חיה ועוף. לספרים דגרסי רה"ר הך ברייתא פליגא אקמייתא בתרתי דדייקינן הא דרזוי מדדינן אפילו ברה"ר ולעיל קתני דווקא בחצר ותו סיפא דמוקמת לתרגולת דאין מדדינן ברה"ר ולעיל קתני דאפי' בחצר לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אתי שפיר: קמ"ל איתובי מיתבא דעתה. אע"ג דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ מומחה והכא שריא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להשתכן על ידי פחד שתתפחד שמה אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שישתכן החולה ברעב: (תוספות)

רש"י והא קא מבטל כלי מהיכנו. ולא דמי לטופסין את הסל לפני האפרוחין דשרי במתניתין, ואוקימנא בפרק כירה (מג, א) אפילו כמ"ד אסור לבטל כלי מהיכנו, והיינו טעמא דההם לא קיימי אפרוחין אלא לפי שעה ויכול הוא להפריחו, אבל הכא דלמא לא תעלה, ודלמא מבטל כלי מהיכנו קאמר. כך נראה לי. מהני': און מילדיו את הבהמה. פירש רש"י ז"ל: משום טריחה. ולי נראה משום הגול לאוריינות. ותעד כך מדלקינן בגמרא גבי מילדיו את האשה ומחללין עליה את השבת, מכדי תנא ליה מילדיו את האשה וקורין לה חכמה, מחללין עליה את השבת לחתויי מאי, ואם איתא דמילדיו און בו אלא טריחה בעלמא, מאי קא מקשה מחללין לחתויי מאי, לחתויי אפילו חלול לאוריינות, ואי משום דתנא וקורין לה חכמה, אף היא דרבנן דתחומין לאו לאוריינות. גמרא: און שחיה בשערה. לא ידעתי לזה הירודן, אם כן מה הפך יש בין מביאה לה ביד למביאה לה בשערה דכולן משום שבות, ויחיה

ויהא	שנינו	יש	במביאה	בשערה	ממביאה	ביד.	(רש"י)
------	-------	----	--------	-------	--------	------	--------

דף קכט

צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אני צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת א"ל רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכה כמר זוטרא ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה עד מתי פתיחת הקבר אמר אביי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה שבעה ואמרי לה שלשים אמרי נהרדעי חיה ג' ול' ג' בין אמרה צריכה אני ובין אמרה לא צריכה אני מחללין עליה את השבת ז' אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת אמרה לא צריכה אני אין מחללין עליה את השבת ל' אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין ע"י ארמאי כדב עולא דבר דרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת וכדבר המנווג דאמר רב המנווג דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה ל' יום למאי הלכתא אמרי נהרדעי לטבילה אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה מחממה כי הא דברתיה דרב חסדא טבלה בגו תלתין יומין שלא בפני בעלה ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה דרבא למונבדיתא אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת (בימות הגשמים) סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא (ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאתמר) אמר רב חייה בר אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגר רב יהודה צלחו ליה פתורא דיונה לרבה צלחו ליה שרשיפא וא"ל אביי לרבה והא קעבר מר משום **[דברים כ"ט]** בל תשחית א"ל בל תשחית דגופאי עדיף לי אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעודה רב אמר בשר ושמואל אמר יין רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר יין סומקא חלף סומקא: (סימון רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חייו לא חס אני אוסר עליו דקפי טחליה רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא רבא מהדר אחמרא בר תלתא טרפי אמר להו רב נחמן בר יצחק לרבנן במטותא מיניכוי ביומא דהקזה אמרו לבתייכו נחמן אקלע לגבן וכולהו אערומי אסירי בר מהאי ערמה דשרי מאן דעביד מילתא ולא אפשר ליה לישקול זוזא מכא ולזיל לשב חנותא עד דטעים שיעור רביעתא ואי לא ליכול שב תמרי אוכמתא ולישוף מישחא בצידעיה וניגי בשמשא אבלט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא א"ל חכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא א"ל יומא דהקזה הוא ולא היא אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלה ביה תקופת תמוז וסבר לא איגלי ליה: (היקל) ברוב טעמא שהה סימן) רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חייו לא חס אני אוסר עליו רב ושמואל דאמרי תרווייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיה היכא דכריך יזקא דילמא שפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי יזקא ושאיף מיניה ואתי לדידי סכנה שמואל הוה רגיל ועבד מילתא בביתא דשב לביניא ואריחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק וחסר חד אריחא רב ושמואל דאמרי תרווייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים מידי אי פגע בשכבא ירקא אפיה אי פגע במאן דקטל נפשא מית אי פגע

רש"י כריכה אני. לחילוקי בין שאמרתי אין כריכה אני. וחברותיה אומרות שהיא כריכה מחללין; באגפיה. בזרועותיה שאינה יכולה להלך; חיה ג' ימים וז' ימים ול' יום. הזכירו בה לחילוקי הלכות חילול שבת ל' מז' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז'; כל כריכה חולה. והא חיה עד ל' יום סתמא חולה היא; דבר שאין בו סכנה. חולה שאם לא יעשו לו רפואה או אין מסוכן למות ומ"מ כריך הוא לה. אומר לרממאי ועושה. אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עלמא עושה לו; לטבילה. עד ל' יום לא תטבול מפני הגינה; שאין בעלה עמה. והיא טובלת לטהרה; בעלה מחממה לאחר טבילה בתשמש והגוף מתחמם מן הגוף; מדורה. היסק גדול; הקיף דס. וכ"ש חולה; ללחו ליה תתקח דשאלה. לא מלאו עינים מוכנים להיסק ביום הקזה וזוה וקבעו כסא של תהרה שהוא מעולה בדמים; פתורא דיונה. מין ארז הוא ורבינו הלוי אמר בוי"ש (אשכנזי); רבא ללחו ליה שרשיפא. ספסל; ויקח מנעלים. שאין לך ביזוי מן המהלך יחף בשוק; (מאי) כריכי סעודה. (כריכי) סעודת הקזה; ביומא דמלתא. דהקזה; דטחלי. טחול סומקא חלף סומקא; עד דנפיק חיה. הריח; מאוניה. מאונו מריחין היין; מריבדא דכוסילתא. נקבי כלי האומן שבצברו פלימי"א (פלימי"א); איומל (להקזת דס); עד דקפי טחליה. טחול שלו קף ביון; בד הלחא טרפי. בן ג' שנים שטענה אמו משקלט ג' עליון דקשין; לרבנו. להלמידי; אמרו נחמון איקלע לגבן. הרבו בסעודה כאילו אני סועד אלכס; בר מההיא ערמה; דמפרש ואזיז; ולא אפשר ליה. לקנות יין; לסקול זוזא מכא. זוז רע ופחות שאינו יולא בהולאה; ולחיל ללב חנותא. ודך הלוקחים לטועמו החלה שהיא טוב ויטעום וכשיתן לו הזוז והחזוני ימלאנו רע ולא יקבלנו והוא ילך לחנות אחרת ויעשה כן; ואי לא. דלחן לו זוז רע; ולישוף משחא כלידיעה. ברתא והמננים והשומן מחממין אותו; בישא מי הוה טבא. חוס השמש שהוא קשה לחדס כלום מטיב לו; היכא דכריך זיקא. אינדרו"ן; שיש בו חלונות והרוח נכנסת בהם נכרכת ומתגלגלת באינדרו"ן; דילמא שפי ליה אומנא. מריקו מדמו כמו השופה יין וחתבירו (ב"מ דף טו. ב.). ומוקי ליה ארביעתא. לא הניח בו דם אלף כדי חייו דהיינו רביעית והדר אתי ליה זיקא ושיק ליה מדם הגוהר בגופו ומחסרו משיעורו ומסכה; שב לבינו ואריחא. עובי החומה ז' לבינים מוטלן לחדון זה אלף זה דכל לבינה ג"ט ואריחא אריחא חזי לבינה טפה ומחלה; ארביס בנפשיה. הרביש בצלמו שהוא נחש; חסר חד אריחא. החומה היתה חסירה מעוביה אריחא; (רש"י)

ותוספות רבא משימה דרב יהודה אמר שבעה. לכאורה משמע דרבא לטעמיה דרב דברק הדר (עירובין דף טח. ב.) גבי ההוא ינוקא דאישתמוך חמימיה אמר ליה רבא נישיליה לאימיה אם צריכה ניחיימו אגב אימיה דמסתמא ביום שמיני היה קודם מילה שהיה צריך חמין למולו דלאחר מילה מסוכן הוא ובלא אימיה ביום שמיני מחללין עליו שבת והיינו לאחר שבעה דבבסתם הקבר בעינו צריכה מיהו ללישנא דאמרי לה לרבא שלשים תיקשי למה צריכה ועוד דבבונטרס פי' התם ניחיימו אגב אימיה ע"י נכרי וכן פירש ר"ח לכך יש לפרש דאבי רבא ואמרי לה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכו' (ותוספות)

רש"י אמר ליה הלכתא כמר זוטרא ספק נפשות להקל. ואפילו אמרה חייני כריכה מחללין עליה את השבת, דסחם דכריכי הנעשין לחיה בשהקבר פתוח, אם אינו נעשין לזו יש בה משום סכנת נפשות. והא דקאמרה אין אני כריכה ללמא חונכה הוא נקטא לה. וכתב הרמב"ן ז"ל דנראין הדברים כשאין שם רופא וכו', אבל אם יש שם רופא וכו' והאמר אינה כריכה שומעין לה ולהם. ונראה לבעולם אמרה כריכה אני שומעין לה. דכך יודע מרת נפשו, כיון דכולהו נשי סתמא מסוכות הן אלף ארון דכריכי. אבל לאחר שנסתם הקבר עד תשלום שבעה אמרה כריכה אני מחללין עליה השבת, ואף על גב דסחם נשי אינן מסוכנות לאותן דכריכי הארביין לה תוך שבעה שומעין לה דכך יודע מרת נפשו, ונראה דאפילו יש שם רופא ואומר אינה כריכה, דאפשר וקרב תוך שבעה שהיא כריכה, ולבשל לה בכלל דכריכי אלו. אבל לאחר שבעה עד תשלום שגושים אפילו אמרה כריכה אני, כיון שאין לה שום חולי אחר אלף ליה אין מחללין עליה, אבל עושין לה על ידי ארמאי. ונראה דדוקא על ידי ארמאי, אבל לא על ידי עבד ואפילו ערל, לחייב אדם על שביעת עבדו ועבד ערל הכתוב מדבר, ולכולי עלמא לעשות מלכתנו אסור כישראל, וכיון שעל ידי ישראל אסור אפילו על ידי עבד אסור. וכתב הרמב"ן ז"ל שגושים אפילו אמרה כריכה אני אין מחללין עליה את השבת אלף עושין לה על ידי ארמאי, פירוש מתירין לה אמירה לעב"ם במלכה גמורה ואין מתירין לה אפילו שבות דרבנו על ידי ישראל, וכדאמרינן בבבלי (כב, א) גבי אמימר דכחל מעב"ם, מאי דעמך משום דכריכי חולה נעשין על ידי עב"ם הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה, מר הא מסייע בהדיה דקא עמיז ופתח. והא עמיז ופתח שבות בעלמא הוא, שאפילו היה מסייע ממש הבוחלת אינו אלף משום שבות כדתנן בפרק המצטע ליעיל (ג, ב) ואפילו הכי אסור. וכן נמי הא דתניא (הלל, א) אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת, הכי נמי משמע דאסורין לדבריהם אסור לעשות לחולה. וקשיא לי דהא אמרינן (כתובות ט, א) לגבי גונח יונה חלב, מפרק כללחא די הוא וקמקא לערל לא גזרו רבנו. ובפרק אין מעמידין (ע"ז כה, ב) אמרינן אסור מניה הני מילי היכא דשחיקי סמנין מלחמול אבל משחיקי ואתויי דרך כשות הרבים לא, אלמא מתירין סמנין שחוקין לחולה שאין בו סכנה, ואף על פי שיש בו מלכה של דבריהם וכל על עין עלמה, וכן אמרו (לקמן קמה, א) מחזירין את השבת בשבת. ויש לומר כללחא יד ח"ע"פ שהוא שבות אינו דומה ולא נראה כעושה מלכה שאין בו משום מלכה העין התיירו משום חולה, מה שאין כן בפתח ומסייע לו שהיא מלכה הנעשית כן בחול ודומה למלכה שבת, וכן נמי טריפת יין ושמן לחולה עובדין דחול ניהו ואסורין ח"ע"פ שאין בהן מלכה וכן זו שנינו (לקמן קמו, א) מי שנפרק ידו או רגלו לא יטרפם בזונו, אבל רוחץ דכרבו ואם נפרק נתרפא. וכל זה בחולה שאין בו סכנה כלל כגון כוחל עין שאינה מורדת דאמימר בסוף אורכלא ופלוני עינא, אבל בחולי שיש בו סכנת חבר אחד עושין דכרבו מלכה של דבריהם, וזהו עין שמרדה דקא סלקא דעתך היכא דשחיקי סמנין שחולין אותה משום שהיא סכנת ערוון, אבל למשחא ואתויי בראש הרבים לא משום שאינה סכנת מיתה, וכן נראה מפירוש רש"י בפרק אין מעמידין (ע"ז ט) וזהו שאמרו הלכה מחזירין את השבת. והוי יודע שלא התיירו דברים הללו כלל אלף בדבר שיש ממנו חולי לכל הגוף של אדם, כגון חיה שלשים אי נמי בסכנת חבר, וכן מהלך עינא בסוף אורכלא ופלוני עינא שהוא נופל למשכב או מלטהר החולה ממנו, אבל חושש והוא מתחזק ככריח אין מתירין לו אפילו שבות של דבריהם ואפילו על ידי עב"ם, ולא עוד אלף דבר שאין בו מלכה ולא כלום בעולם גזרו משום שחיקת סמנין, והוה חושש בשנינו לא יגמע את החומץ, החושש במתניו לא יסוך יין, החושש בגרונו לא יערערטו בשמן (לקמן קיא, א), והוה חמין ושמן חוץ למכה שרי אבל תוך המכה אסור (לקמן קלה, ב), והוה חזרת רטיה במדינה שאסור (עירובין קב, ב), והוה רפואה שאסורין משום שחיקת סמנין אפילו בדבר שהביאין מותרים בו אם ראו כמו שנינו במשנת פרק שמונה עשרים (לעיל קט, ב), ואין כריך לפרש בזה יותר וכל המסכתא בשיטה זו הולכת ע"כ. בפלוגתא דרבי יודן ורב הונא בריה דרב יהושע במאימתי פתיחת הקבר. דאביי אמר משעה שהשכב על המשכב, ורב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדס שותה ויורד. כתב הרב אלפסי ז"ל מדקאמר משעה שהדס שותה ויורד ולא קאמר עד שיתחיל דם להיות שותה, שמעתי מניה דזמן של רב הונא הוה קודם לשיבת המשכב, וספק הלכה כאביי ואין מחללין עליה עד שהשכב על המשכב ויהא הדס שותה ויורד. והוא מן התוהמה למה לא הלך גם בזו להקל דהא ספק נפשות להקל. והרמב"ן ז"ל (פרק ב', הלכה י"ג) פסק משעה שהדס שותה ויורד. גם מה שדקדק משעה שהדס שותה ויורד, יש לציין דהא אביי ורב הונא אמאימתי פתיחת הקבר קיימי. הא דאמרי הרדעי שבעה אמרה כריכה אני מחללין עליה, אמרה אין אני כריכה אין מחללין עליה. קשיא דרישא אסיפא. ומיהו לפסק הלכה נקטינו כסיפא דדוקא אמרה אין כריכה אני, הא סתמא מחללין דספק נפשות להקל. וכן פסק הרב ז"ל בהלכות. אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה שלשים למאי הלכתא אמרי נהרדעי לטבילה. וא"ת מאי טעמא לא לאוקמוה להלל עליה שבת על ידי ארמאי, כדפריש לה אינהו לעיל. יש לומר דהיינו טעמא, דאם איתא דלענין חולל שבת קאמר לה הוה ליה למנהקט שלשה ושבועה ושלשים כדאמרינן לעיל, ומדלא אמר הכי שמע מניה דלאו בהא לא דינא קאי ואוקמוה לטבילה. כך נראה לי. (רש"י)

שהחוקה התורה מכשירין לא טרחינן ולא משנינן. והדע כן מדלמינין בגמרא מעשה היה ושכחו ולא הביאו חיזמל מערב שבת ולמחר הביאורו של ברטון רבי אליעזר דשרי אפילו ברשות הרבים, אלא כ"ש דתנו ר"ש אומר אחד גגות וחד חצרות וכו', אלמא לכדי אליעזר א"ע שיוכל להביאו דרך גגות וחצרות, אינו מביאו אלא דרך רשות הרבים ולא משנינן כלל. ועוד מדע דהך שרי רבי אליעזר להביאו בידו בהדיא ולא משנינן ביה להביאו בשעריו או כללית יד כדרך שאמרו בחיה בפרק מפנין (לעיל קכח, ב), אלמא לא משנינן כלל. ואם האמר אחי לא, והא (לקמן קלג, א) ח"ר שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה ויחדה את לא תעשה. יש לומר דשרי הכא דאי אפשר שלא לזהות מיהא לגבי מילה עגמה, והלכך אף היא ומכשיריה כמילה אריכותא דמו. ויש מי שאומר שאילו היה יכול להביאו דרך גגות בהדיא כל כך כדרך שהוא מביאו ברשות הרבים אפילו רבי אליעזר מודה דמביא דרך גגות, אבל כדרך הרבים קלרה וכלא טורח וכלא עיבוד ודרך גגות בעיבוד קלה לא משנינן כלל, ובשעריו נמי איכא עיבודא טפי והלכך לא טרחינן ולא משנינן. ומכל מקום לדברי כולם דוקא להביאו אפילו דרך רשות הרבים, אבל לעשות כלי כהחילה היכא לחיובא כלי ואפשר לחתוי דרך גגות וקרפופות ואפילו להביאו דרך רשות הרבים לא שרי ליה למעבד כלי, דהבאת כלי הוא לאורך מילה אבל עשיית כלי אינו לאורך מילה בלבד אלא אף לעשיית כלי. גמרא: כגון הפילון עדיין מרופה בידם דלמר ר' ינאי. מהתבאר דהא דר' ינאי כלי נקטה, דעיקרא דמלכתא היינו הא דלמינין פעם אחת גזרה מלכות הרשעה, דמינה שמעינן דלא מסר אדם עמנו עליה אלא חלשע בעל כנפים, ומשום כך עדיין רפויה בידם דמועטין שבשארכל מניחין הפילון. והא דלוייתו הא דר' ינאי משום דלוייתו לה כפוליה תלמודא כדאי הא דחלשע אייתי נמי הכא וכחחוליו מלכתא היא. אבל רש"י ז"ל לא פירש כן (בד"ה דר"ר ינאי), ואין פירושו מחזור בעיני כהן. (רש"י א)

ב קל דף

שלא ברצון ר"א מתקין לה רב יוסף שלא ברצון ר"א אדרבה ר"א הוא דשרי וכו' תימא שלא ברצון ר"א דשרי אפילו ברה"ר אלא ברצון רבנן דאסרו דרך רה"ר ושרו דרך גגות דרך חצירות וקרפופות ומי שרי והתניא כשם שאין מביאין אותו דרך רה"ר כך אין מביאין אותו לא דרך גגות ולא דרך קרפופות ולא דרך חצירות אלא אמר רב אשי שלא ברצון ר"א ומחלוקתו אלא ברצון ר"ש דתנו ר"ש אומר אחד גגות ואחד קרפופות ואחד חצירות כולן רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית בעא מיניה רבי זירא מר' אסי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו מי אמרינן כחצר דמי מה חצר אע"ג דלא ערבו מותר לטלטל בכולו האי נמי אע"ג דלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכולו או דילמא לא דמי לחצר דחצר אית ליה ד' מחיצות האי לית ליה ד' מחיצות א"ג חצר אית ליה ד' דירין האי לית ביה ד' דירין שתיק ולא א"ל ולא מידי זימנין אשכחיה דיתבי וקא אמר ר"ש בן לקיש משום ר' יהודה הנשיא פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מע"ש והביאוהו בשבת והיה הדבר קשה לחכמים היאך מניחין דברי חכמים ועושין כר"א חזא דר"א שמותי הוא ועוד יחיד ורבים הלכה כרבים וא"ר אושעיא שאילית את רבי יהודה הגוזר ואמר לי מבוי שלא נשתתפו בו הוה ואייתוהו מהאי רישא להאי רישא א"ל ס"ל למר מבוי שלא נשתתפו מותר לטלטל בכולו וא"ל אין א"ל והא זימנין בעאי מינך ולא אמרת לי הכי דילמא אגב שיטפך רהיט לך גמך א"ל אין אגב שיטפא רהיטא לי גמרי איתמר אמר רבי זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות אמר אביי הא מילתא אמרה רבי זירא ולא פירשה עד דאתא רבה בר אבהו ופירשה דאמר רב נחמן אמר רב רב אבהו אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות עם בתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות לא עירבו חצירות עם בתים מותר לטלטל בכולו אמר ליה רב חנינא חוזא לרבה מאי שנא כי עירבו חצירות עם בתים דניתקו חצירות ונעשו בתים ורב טעמיה דאמר רב אין המבוי יותר בלחי וקורה עד שיהו

רש"י דרך גגות ודרך חצירות. שלא עירבו זו עם זו ואיכא איסורא דרבנן; שלא ברצון ר"א ומחלוקתו. קאמר דר"א אפילו ברה"ר שרי וחינהו דלוייתו דרך חצרות וכו' דלוייתו דלוי ומכשירי מילה דוחין שבת ושלל ברטון החלוקין עליו דלשרי דרך חצרות העממיו חכמים דכרייה דלוייתו שבת אף במקום כרת: אלא ברטון ר"ש שמחיר אף לדבר הכרות: דתנו ר"ש אומר אחד גגות כו' כולן. ואפילו הן של בעלים הרבה מטלטלי מזה לזה לא אסרו מנשות לכרות אלא בתים: קרפופות. אם של בית אחרים הוא מטלטל בטובו ואם יותר ולא יוקף לדירה קרי ליה רשות אחת לגבי חצירו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה להוציא ולהכניס מזה לזה: ששבתו בתוכן. ששקטקט היום היו בחורבן ולא בחורף הבית דלויטו שבתו כלים בבית לא מביעילא היכא דלא עירבו בני בחי האחר דלויטו מבוי לחצר לא יוציאו כלי הבית אלא אפילו עירבו ומטלטל מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית מחצר או להבדלה שלח עירבו עמה: שלא נשתתפו בו. עירבו דחצירות במבוי קרי שיתוף: מהו לטלטל. בחורבן כולם ששבתו בחורבן ולהוציא מן החצר לחורבן פשיטא לן דלסור וכן ממנו לחצר: מה חצר אע"ג דלא עירבו. הרבה בתים ששבתו ביחד ואסור להכניס ולהוציא מבתיים לחצר ומחצר לבתיים: מותר לטלטל בטובו. מה שנמצא בחורבן או בגדין שפולין מן הבית לחורבן דרך מלבוש פושטין ומטלטלין בטובו לדברי הכל דג' מחלוקות הן בעירובין בפרק כל גגות לדברי ר' מאיר גגין רשות לעמון ומטלטלין מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה וחצרות רשות לעמון לטלטל מזו לזו בלא עירוב כלים ששבתו בחוסר אבל לא מגגין לחצרות וקרפופות רשות לעמון ולדברי חכמים גגין וחצרות רשות אחת וקרפופות רשות אחת ולדברי ר"ש כולן רשות אחת חוץ מן הבתים: א"ר חצר אית ביה דירין. כגומר עשויה להשתמש בה תדיר: האי און בו דירין. שהדירין בבתיים הן הבתים פתוחין לחצירות וחצירות למבוי: זמנין. פעם אחרת: אשכחיה. רבי זירא לר' אסי: שמותי הוא. ברבוייהו כדלמינין בהזב (ב"מ דף נט); ובתלמוד ירושלמי מ"פ שמותי הוא מתלמידי שמותי היה: וא"ר אושעיא. לאותן שהיה קשה עליהן מה ששמעו: שאילית את רבי יהודה הגוזר. המל את החיטוקות: ואייתוהו מהאי רישא. שהיה החיטוק בבית שבראש המבוי ואיזמל בבית שבראש האחר שנגזרו עד כאן דברי ר' אסי: א"ר. ר' זירא אלמא ס"ל למר מדלמך ליה להא ולא קשיא לך ביה מידי סבירא לך מותר לטלטל בטובו: הכי גרסינן והא וזמנין בעאי מינך ולא אמרה דילמא אגב שיטפא רהיטא לך. כשהיית שטוף בגרסתך לחזר על שמועה זו דר"ל עם מרובת גרסתך אחי לך דר' אושעיא בהדל דלוייתו עלה: ולא פירשה. אימתי מותר וחימתי אסור: עירבו חצירות. שבמבוי עם בתים שבני הבתים מוציאין לחצרותיהן שעירבו בתים הפתוחים לחצר יחד וכן בני חצר האחרת אבל בני החצרות לא נשתתפו במבוי: אין מטלטלין. במבוי אפי' כלים ששבתו בחוסר אלא בדי: לא עירבו חצרות עם בתיהן. שאסורים בני הבתים להוציא מבתיהן לחצריהם: מותר לטלטל בטובו. כלים ששבתו בחורבן וקמהים מפרש טעמיה: ונעשו בתים. בטובו לגבי הבתים ואין עם חצרות עליהם: (רש"י)

תוספות שלא ברצון ר"א דשרי אפי' ברה"ר. קשה לרשב"א הא אמרינן לקמן בפירקין (דף קלג). כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב כו' והכא כיון דאפשר לקיים את שניהם להביאו דרך גגות וחצירות וקרפופות אמאי יביאו אותו דרך רה"ר וליכא למימר דלגבי מילה דגלי רחמנא בה דדחי שבת כדדרשינן לקמן לא אמרינן הכי דהא לקמן גבי בשר אפי' במקום בהרת יקוף כו' אמרינן דר"ל דאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא כו': ומי שרי והתניא. וא"ת ולוקמי שהביאו דרך חצר מעורבת דהוי כרצון חכמים ושלא כרצון ר"א דשרי אפי' דרך רה"ר וי"ל דבכה"ג לא הוה שרי ר"א מן רה"ר כיון שיכול להביאו דרך חצר מעורבת בהיתר גמור א"ג לישנא דשכחו לא משמע כן דאי היתה מעורבת לא ה"ל למימר שכחו אלא לא חשו להביאו מע"ש כיון דבשבת אפשר להביאו בהיתר גמור אבל כי מסיק ברצון ר"ש אתי שפיר דקאמר שכחו שאם היו נזכרין מע"ש היו מביאין משום דפליגי רבנן עליה: ברצון ר"ש. ה"ה דהוה מצי למימר ברצון ר"מ שהביאו דרך גגות מגג לאו דרך חצרות מחצר לחצר כדמוכח בפרק כל גגות (עירובין דף פט). דאית ליה כל גגות העיר רשות אחת הן וכן חצרות וקרפופות אלא נקט ר' שמעון

דקי"ל כותיה: לכלים ששבתו לתוכו. וכן היה אותו איזמל: דרבי אליעזר שמותי הוא. מב"ש וכן מוכח בירושלמי במסכת תרומות בפרק טאה תרומה דנתן תתם טאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאין טהורין בית שמאי אוסרים וב"ה מתניין כו' עד לאחר שהודו ר"א אומר תירום ותישרף ואמר בגמרא בן פזי ורבי אייבו בר נגרי הוו יתבין ואמרי תנינן אחר שהודו ר"א אומר תירום ותישרף מי הודה למי א"ר אסי מתנייתין אמרה בן לאחר שהודו ר"א אומר תירום ותישרף ר"א לאו שמותי הוא הרי משמע דשמותי הוא מתלמידי ב"ש דמינה קא פשיט דב"ש הודו לב"ה. ר"ת: ניתקו חצרות ונעשו בתים. פירוש וחשיב כאילו אין כאן חצר כלל שהחצר נעשה בית וכשלא עירבו חשיבי בתים בליתנהו ומיהו חצר לא חשיב כליתא אע"פ שאסור לטלטל מתוכה למבוי כיון שאין דרך מפסיק בינו למבוי לא חשוב [בסתום] אבל בתים כסתומות חשיבי כיון שהחצר מפסיק בינם למבוי ודוקא היכא דלא נשתתפו בעיני בתים וחצרות פתוחין לתוכו אבל נשתתפו לא בעיני ומשני אפשר דמבטלי רשות גבי חד דהשתא איכא בית דלא חשיב כסתום ולא אמר נמי ניתקו חצרות כולם כיון דשאר הבתים אסורין בחצר ומפריך בית איכא בתים ליכא ולא מצי למימר דבטלי רשות גבי תרי שהם היו אסורין זה על זה ולא מצי למימר שהשנים עירבו דהא מדקאמר רב לא עירבו משמע לא עירבו כלל: (תוספות)

רש"ח דהניח והכמים אומרים כשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים, כך אין מביאין אותו דרך גגות והלכות ודך קפיפות. כלומר: והניח מילה עד למח, ודוקא בשאין סם אלף ישראל דלפילו שבות לשראל לא דחינו, אבל איכא עכו"ם אומר לו ומביאו דרך גגות, משום דלמריה לעכו"ם להביאו דרך גגות ליכא אלף שבות לשבות, ושבות לשבות לא גזרו במקום מילה, וכההיא דלמרינו ההם בעירובין בפרק הדך (סו, ב) ההוא ינוקא דלשפתיה חמיה אמר להו רבה זילו אמרו ליה לעכו"ם דליתיה ליה מגו ביתאי. וזו קדעת הרב אלפסי ז"ל שכתב כאן בהלכות דלאו דרך ר"ה הביאו, דלמריה לעכו"ם בדבר שיש בו מעשה כלומר מלכאה דלורייתא כגון עשיית כלי או הולאה לא התיירו לפילו במילה, ודלמריה ההם כההיא עובדא דינוקא דלשפתיה חמיה, דלמריה דכיון לרב יוסף הזאה, והאהד ליה רב יוסף ולא שני כך בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה, דהא מר נמי לא אמר ליה זיל אחים לך, אלמא אסור למימר זיל אחים לך אע"ג דישאל גופיה לא עבד מידי אלף אמריה בעלמא, כיון דלמר ליה למעבד מלכאה דלורייתא, והלכך לפילו למימר ליה לעכו"ם להביאו (לפילו) דרך רשות הרבים אסור. אבל הרב בעל הלכות ז"ל פירש: שבות שיש בו מעשה, כגון הזאה שהארעאל עמנו הוא עושה מעשה, ואע"פ שאין בו אלף שבות, העמידו דכרייה במקום כרת, אבל אמריה לעכו"ם שאין בה לשראל שום מעשה שרי, ואע"ג דליכא מלכאה גמורה אלף העכו"ם. ולא נגיים ההם דהא מר לא אמר ליה זיל אחים לך, לפילו למימר ליה להחם שרי, ולפיכך התייר הרב בעל ההלכות ז"ל היכא דליחבד איומל או חיפגום חמיה מילה, למימר ליה לעכו"ם ללכאוי, או לחאוי, ומההיא דלשפתיה חמיה. ויש מקשים על דברי הגאון ז"ל, דהא משמע דלמריה לעכו"ם במלכאה דלורייתא, חמיה טפי ממעשה דלשראל בדבר שאין בו אלף שבות, תדע כך דהא חמרינו בפרק המלניע (לעיל כז, ב) ההוא שכבא דהוא דברוקתה שרי להו רב נחמן דלשפוי לכרמליה, ואילו כר"ה (ב, א) חמרינו דבשבת ויום הכיפורים לא קרינו מיהא חמיה לפילו על ידי עממין, ויש מי שחירץ לדעת הגאונים דההם משום כבודו של מת הוא, לפי שבזיון הוא אלף המת דליחללו עליה שבת או יום הכיפורים במלכאה גמורה, ותדע כך דהא גבי מת חנו (לקמן קנא, ח) הרי זה לא יקבר בו עולמית, ואילו בשאר מלכות שרי לערב בכדי שיעשו. אבל בחום הכריעו דכדרי הכ"ף מלימד עובדא דלחמר ההם (עירובין סו, א) דינוקא דלשפתיה חמיה דלמר להו לשויליה לחמיה לא יריכא לחם לה עכו"ם אגב חמיה, דלמלא דוקא אגב חמיה הא לאו הכי לא, ואף על גב דלמריה בעלמא היא דקא עביד ישראל, וזו ראייה גזולה לדברי הרב אלפסי ז"ל אילו היה מודה בה"ב בגיטא ז"ל לא יגרס וליחם ליה עכו"ם, אלף ליחם ליה סהם, כלומר ואפילו ישראל לפי שעל האם מחללין את השבת כל שאמרה כריכה אנו, וכיון שכן אף להוסיף בשביל התינוק באותו מיחם מותר. ומיהו אכתי איכא למידק, דהא חמרי נהרדעי (לעיל קכט, א) לחיה שגשה ושבעה ושלשים, שגשה אפילו אמרה אין כריכה אני מחללין עליה את השבת, שבעה אמרה כריכה אני מחללין לא אמרה כריכה אני אין מחללין, אבל עושין על ידי עכו"ם, ויום מילה דלשפתיה חמיה לאחר שבעה הוא, ואפילו אמרה כריכה אני אין עושין על ידי ישראל, ואם כן על כרחין ליחם ליה עכו"ם, גרסינו. ויש לומר דהני שגשה ושבעה ושלשים מעת לעת ניהו, והלכך משכחת לה למילה בבעיה שבה וכגון שנוכל סומך גערב. ומכל מקום אכתי קשה דלוי על ידי ישראל חמרי אפילו להוסיף באותו מיחם עמנו בשבת אסור, ודלמרינו בפרק קמא דחולין (טו, ב) המבשל לחולה בשבת אסור לכריח אגרה שמה ירבה בשבילו, אלמא אפילו להוסיף אסור. ועוד דלמרינו במנחות פרק רבי ישמעאל (סד, ח) חולה שאמדהו לשחי גרונות, ויש שחי גרונות בשני עוקאים ושגה גרונות בעוקף אחד, הי מנייה מייחיו, תרי מייחיו דממעט באוכלא, או דלמא חלה מייחיו דמעט בשבילה, אלמא אפילו בשבילה חלה לרבות באוכלא אסור והכי נמי מאי שנה. ויש לומר דהבא איכא לודך מנהו ולא מתחמין כולי האי, דהא מלכאה כי האי קילא, ותדע דהא ביום טוב שרי לכהיליה ואפילו לאורך חול, דלמרינו בריש פרק יום טוב שחל להיות ערב שבת (ביצה יו, ח) ממלכה אשה קדמה בשביל ע"פ שאין כריכה אלף לחתיכה אחת, ממלכא נתחום הבית מים אע"פ שאין לריב אלף לחתון אחד. ויש מקשים על דברי רבנו האלפסי ז"ל מהא דלמרינו (גיטין ת, ב) הבהק עיר בא"י כותבין עליו ארנו ואפילו בשבת, ואע"ג דהכא איכא אמריה לעכו"ם בדבר שיש בו מלכאה גמורה, ויש מפרשים דמשום ישוב חרץ ישראל לא גזרו רבנו, ואין אמריהם בדברים כאלו זו דומה לזו. ותדע כך שהרי יש מהומות שהתירו אפילו שבות הנעשה ע"י ישראל עמנו במקום פסידא, כגון נזיר שעלו בו קשהים דהתירו לו למעבד ברגלו כליתא כחצובות (ס, ח) ולגבי דליקה (לעיל קכב, ח) לא התיירו לומר לעכו"ם כבה, ואע"ג דליכא אלף שבות לשבות, דלפילו כבוי עמנו חמיה מלכאה דלורייתא כפי הא דמלכאה שאינה כריכה לגופה היא, ולגבי מה נמי התיירו שבות כההיא דשכבא דהוא דדוקריה, ואילו לגבי מילה לא התיירו אפילו שבות על ידי ישראל, ואף על פי שהמילה חמורה שנכרתה עליה י"ג ביהיות. ומיהו ליטנא דלא שני כך בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה דלמרינו ההם בעירובין פרק הדך (סו, א) מוכרעא לי טפי דכדרי הרב בעל ההלכות ז"ל, וסם כתבתי בסייעתיא דשמיא. ומורי הרב ז"ל כתב בהלכותיו, לשבות שיש בו מעשה ושבות שאין בו מעשה דלמרינו ההם, כולם באמריה לעכו"ם הן וכדעת הרב אלפסי ז"ל, אלף שאין פירוש מעשה מלכאה כמו שפירש הרב ז"ל, שאפילו במביא דרך גגות מלכאה הוא עושה, ואי משום דלמיה מלכאה דלורייתא, היא לו לומר ולא שני כך בין שבות שיש בו מעשה דלורייתא, אלף שיש בו מעשה פיכוש שנתחדש בו מעשה בגופו של דבר, כגון עשיית כלי או אפיה ובשול ולהחם מים וכיוצא באלו שנתחדש ענין בגופו, ודמי האי מעשה ללישא דלמרינו (ב"ק ע"א, ח) לרבי יוחנן הסנדלר מעשה שבת דלורייתא, וההם לא קרי מעשה שבת אלף כגון אפיה ובישול וכיוצא בהן, אבל הבאת כלים ואוכלין מרשות לרשות ודאי לא מיתסרי אפילו לרבי יוחנן הסנדלר בהבאתן כיון שלא נתחדשה בהן הכנה בשבת ולפיכך החמירו באמריה לעכו"ם אפילו במקום מנהו היכא דקא מתקן ומהדש מידי בגוף הדבר משום דהוי טפי עובדיו דחול, אבל בשבות שאין בו מעשה בגופו של דבר כגון הולאה בלבד מרשות לרשות, אינו נראה כעובדיו דחול ולא החמירו באמריהם. אלו דברי מורי הרב זכרונו ברכה. ולדין דקיימא לן כר"ס באלה גגות ואחד חלרות ואחד מנורות ואחד קפיפות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן, מביא את האיומל אפילו על ידי ישראל, אבל שבת בתוך הבית אסור, והיינו דלמרינו (פסחים כב, ב) הזאה ערל ואיומל הגמזיו דכרייה במקום כרת. ובההיא דרמב"ן ז"ל שאין מחירין אפילו שבות שאין בו מעשה ועל ידי עכו"ם בשאר מנורות אלף במילה בלבד לפי שנתנה שבת ליתוחה אללה, אבל בשאר מנורות אין דוחין שבות ככלל, לפי שאין לנו הישר בשבות לשבות יותר משבות דמלכאה אלף בזה, וכן לענין חולה דלמרינו כל כרבי חולין נעשין על ידי ארמאי בשבת במלכאה גמורה, וכל שכן בשבות אמרו כדמוכה לעיל בפרק משני (קכט, ח) וכההיא דפרק הדך (עירובין סו, א) דמחמין לחמיה על ידי עכו"ם בשבת, ואמרינו נמי בפרק בתרא דביצה (כב, ח) חמיה כחל עינא מעכו"ם בשבת, ואמר ליה רב חשי מאי דעתך משום דלרבי חולה נעשין על ידי עכו"ם, מר הא קא מסייע, אלמא אפילו בוחל דהוא גופיה אין בו אלף שבות איונו נעשה ע"י עכו"ם אלף במקום חולי שאפילו המלכאה מותרת. והרמב"ם (הל' שבת פ"ו, ה"ט) התייר שבות לשבות לגבי שופר ולולב. ועוד דרבי אליעזר שמותי הוא. פירש קש"י ז"ל: שכרכוהו. ואינו מחזור, אטו משום שכרכוהו לא הוא הלכה כמותו בכל מקום, אלף פירוש שמותי מדביה שמותי, וכן מפורש בירושלמי (הרומות פ"ה ה"ב). (רש"ח ח)

בתים וחצרות פתוחין לתוכו והכא בתים איכא חצרות ליכא כי לא עירבו נמי ליחזינהו להני בתים כמאן דסתמי דמו וחצרות איכא ובתים ליכא אפשר דמבטלי ליה רשותא דכולהו לגבי חד סוף בית סוף בתים ליכא אפשר דמצרפא ועד פלגא דיומא לגבי חד מפלגיה דיומא ולפניא לגבי חד סוף סוף בעידנא דאיתיה להאי ליתיה להאי אלא אמר רב אשי מי גרם לחצרות שיאסרו בתים וליכא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת שהרי שתי הלחם חובת היום הן ולא למדן ר"א אלא מגזירה שוה דתניא ר' אליעזר אומר מניין למכשירי שתי הלחם שדוחין את השבת נאמרה הבאה בעומר ונאמרה הבאה בשתי הלחם מה הבאה האמורה בעומר מכשירין דוחין את השבת אף הבאה האמורה בשתי הלחם מכשירין דוחין את השבת מופני דאי לא מופני איכא למיפרך מה לעומר שכן אם מצא קצור קוצר תאמר בשתי הלחם שאם מצא קצור אינו קוצר לאי אפנויי מופני מכדי כתיב [\[ויקרא כג-י\]](#) והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן ביום הביאכם למה לי ש"מ לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמיעין ליה לר' אליעזר. דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין [\[ויקרא כג-יז\]](#) תביאו רבויא הוא למעוטי מאי אילימא למעוטי לולב והתניא לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א ואלא למעוטי סוכה והתניא סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר"א ואלא למעוטי מצה והתניא מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר ואלא למעוטי שופר והתניא שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א אמר רב אדא בר אבהו למעוטי ציצית לטליתו ומזוזה לפתחו תניא נמי הכי ושון שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה לפתחו שהוא חייב מאי טעמא אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להם זמן אמר ליה אביי אדרבה מדאין קבוע להם זמן

רפ"ו בתים וחצרות. שני בתים פתוחים לשתי חצרות שהם לכל חצר ושתי חצרות פתוחות למבו: כמאן דסתמי דמי. דהא לגבי מצוי כמאן דסתמי הוה דהא חצרות מפסיקות ביניהם שאין הבתים מואילין להם: אפשר דמבטלי. בני הבתים שפחדו כמות שיש להם בחצר לגבי חד מינייהו והוה כל החצר שבו ומותר להוציא מצוה לחצר: סוף סוף בית ארבע. בכל חצר בתים ליכא ורב בעי שני בתים לכל חצר: אלא אמר רב אשי. טעמא לאו משום בתים וחצרות פתוחות לחובו הוה דרב בין עירבו בין לא עירבו מכיון דפתוחי התי חצרות למבו ושני בתים לכל חצר תורת מצוי עליו ויתיר בלתי וקורה והיינו טעמא דכי עירבו בחצרות ולא נקשתפו במצוי אסור לטלטל בו ובי לא עירבו שרי: מי גרם לחצרות שיאסרו. על המצוי להצריכו שיתוף להוציא מן החצרות לחובו: בתים. הוה דגרמי לו דאי לאו משום בתים הוה ליה חצרות ומצוי רשות אחת דרב דלמנה לא הלא מלתא כ"פ סבירא ליה דלמך בעירובין (דף ע"ג). נג וזכר וקרא ומוצו כולן רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה ואמר רב ענה הלכה כר' שמעון והוה שכל עירבו בתים עם החצרות ללא שפתי מלתי דבתים בחצר הלכך לענין טלטול בחובו נמי כי לא עירבו חצרות עם הבתים שרי דהוה ליה כמו נקשתפו בו דמי גרם לו למצוי ליאסר ולהצטרך לשיתוף בתים גרמו לו ואינם שפתי נקשתפו ממנו ומותר להוציא מן החצרות למצוי כאלו נקשתפו ונשקפתו ללא מספקא לן דמותר לטלטל בטוב: לא לכל אמר רבי אליעזר. לא בכל מכשירי מצוה אמר כן ולקמן מפרש הי מכשירי מצוה אהא למעוטי: שתי הלחם. דלערת חובת יום הן ואין לאחרי עד למחר: ולא למדן רבי אליעזר. דלפייחיה תדחה שבת אלא בגזירה שוה ואי בכל מכשירי מצוה שפתי המצוה טהרה נקשתפו למצוי ליה גזירה שוה: מה הבאה האמורה בעומר מכשיריה. דהיינו קצירה טהרה והקדקה שלה דוחין את השבת כדלמרינן במנחות (דף ע"ג). כהניס דבקרביי נקשתפו מה חריש רשות אף קציר רשות ילא קצירת העומר שהיא מצוה: שכן מנא קצור. שכל בשם עומר מצוה לקצור לשמה דכתיב וקצרתם והבאתם הלכך קצירה גופיה מצוה היא תאמר בשתי הלחם שכל נאמר בהן קצירה: לא. במתה: מנא אחד. הבאה דעומר מופנה הבאה דשתי הלחם אינה מופנה דלריכה לגופה: ושמיעין ליה לרבי אליעזר דלמך. גזירה שוה שאינה מופנה משני דלדיה אלא מנא אחד למדין ומננה אם אין להשיב אבל יש להשיב משבינן ובמסכת יבמות בפרק מצות הוציא שמיעין ליה דלמך הכי דקתני הוציא בשמאל פסולה ורבי אליעזר מכשירי דלא ילוף רגל רגל ממטרע ופרטינן ור' אליעזר לא ילוף ממטרע והא תניא ר"א אומר מנין לרביעיה שהיא באוץ ימינית נאמר כלן אוון ואמר להבן אוון ובי' ומשנינן אוון אוון מופנה רגל רגל לא מופנה והאי לאו מופנה דקתמרינן משני דלדין תאמר דרגל דכתיב בחצירה איכתיבא לגופה אבל מנא אחד מופנה הוה דפרכת מטרע מופנה הוה הוה דעני דכולהו כתיבין במטרע עשיר: תבילו ריבויא הוה. דהא אההקדמה מנחה חדשה סמוך ומני למוכתה ממוסבתיים להם הנפשה ותבילו ותימה הוה: למעוטי מלי. הוה דלמך רבי יוחנן לעיל לא לכל אמר רבי אליעזר למעוטי הי מכשירים התי ללא דמי שבת: וכל מכשיריו. כנון לקולא מן המחוכר: למעוטי לייתי. שכל יתלנה בטליתו בשבת כדמפרש טעמא ואזיל: (רפ"ו)

תוספות אפשר דמבטלי רשות בו. וא"ת כי עירבו חצרות נמי עם בתים מצינן למימר שיש חצר למצוי כגון שביטלו אותו של חצר זה לרשות דכולהו שיש להם במצוי לבני חצר אחרת ויכולין לטלטל מן החצר למצוי הא לא בעי לאקשווי דאיכא למ"ד בעירובין (דף סו): אין ביטול רשות מחצר לחצר ועוד בדלאו הכי פריך שפיר: מכללא דיומא לפניא. רב לטעמיה דאמר במסכת עירובין (דף סח: ט) מבטלין וחוזרין ומבטלין: מי גרם לחצרות. אנו ק"ל דאפילו עירבו חצרות עם בתים מותר לטלטל דהא רב דאמר בעירובין לטעמיה דמסיק כרבי שמעון דוקא בלא עירבו אבל רבי יוחנן פסיק כר"ש בין עירבו בין לא עירבו וכר' יוחנן ק"ל: לא לכל אמר רבי אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת. לקמן מפרש דאתא למעוטי ציצית ומזוזה וה"פ לא כל מצות הנהגות שבת אמר ר' אליעזר שמכשירין דחו שבת שהי שתי הלחם בו ומשמע לכאורה דאי לא דאשכחן דמצריך ר' אליעזר ג"ש הוה גמרינן לציצית ומזוזה ממילה ונימא דמכשיריה דחו שבת ותימה הוה היכי שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה דמילה דין הוה דמכשיריה דוחין שבת דהיא עצמה דוחה שבת אבל ציצית ומזוזה אין במצותן דחייבת שבת: תאמר בשתי הלחם שאם מצא קצור אינו קוצר. תימה מאי קא פריך דהיא גופה נילף מינה מה העומר שאף על פי שמצא קצור קוצר אף שתי הלחם אם מצא קצור קוצר ונילף מינה תרתי מכשירין וקצירה ותיק ר"ת דהא לא דמי דנילף מינה קצירה שהרי בעצרת יהיו כל החיטין והשעורין קצורים ולא משמע דאתא ג"ש אלא מכשירין דחו שבת א"ל י"ל דהא לא מצי למימר נילף קצירה דמהיכא נפקא מן קצירת העומר דדחיה שבת מדכתיב בחריש ובקציר תשבות כדדרשינן במנחות בשילהי ר' ישמעאל (דף ע"ב). מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה ולא רחמנא דליכא למילף אלא לגבי העומר דכתיב ביה נמי קציר ולא לגבי שתי הלחם דלא כתיב בהו קציר ועל כרחיך דאי היינו טעמא דיליף גבי עומר קצירה משום דכתיב ביה קציר דאי לא הכי מ"ש דיליף טפי גבי עומר מגבי שתי הלחם דהכא נמי נימא יצא קצירת שתי הלחם שהיא מצוה: ושון שאם צייץ טליתו כו' מ"ט כו'. תימה מה צריך טעם לזה אלא משום דלא אשכחן דרביננהו קרא דכל אינך מצרכינן קרא לקמן דלא גמרי מהדדי ומיהו יש לומר דאיכא למילף ציצית ומזוזה מסוכה דמאי פרכת שכן נוהגת בלילות כבימים מזוזה נמי נוהג בלילות כבימים וכן ציצית דלרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בפרק התכלת (מנחות דף מ"ג). דלא דרשי וראינן אותו פרט לכסות לילה אלא פרט לכסות סומא ולהאי טעמא דפרישית דמסוכה יליף צריך לומר דציצית אם עבר זמנה בטלה דאי לא הכי איכא למפרך מה לטוסה שכן אם עבר זמנה בטלה דמסתבר דמילה אם עבר זמנה לא בטלה שאותה מילה עצמה שהוא מיחייב בשמיני הוא עושה בתשיעי שאם של בשמיני לא היה חוזר ומל בתשיעי אבל סוכה ציצית ומזוזה בכל יומא מיחייב בהן אפילו קיימם היום חייב לקיימם למחר הלכך כשעבר היום ולא עשאם מצות היום לא יקיים עוד לעולם ואם תאמר ומסוכה היכי מצי למילף וכן כל הנך דלקמן דפריך ניתבוח רחמנא בהאי וניתהו וניגמר מיניה אדרבה נגמר מכיבוד אב ואם ומבנין בית המקדש דלא דחו שבת (תוספות)

רשב"א אלא אמר רב אשי מי גרם לחצרות שיאסרו בתים, ואינו. ולית הלכתא כרב, אלא בין עירבו בין לא עירבו וכשמואל ור' יוחנן דלמרו הלכה כרבי שמעון דלמך (ו) בין עירבו בין לא עירבו, דלא גזרינן משום כלים שפחדו בחור הבית. והלכך כיון דמשתרי לטלטולי מחצר למצוי וממצוי לחצר לכלים שפחדו לחובו שרי נמי לטלטולי בטליתו מצוי, דהא דהא הוה. וכן כתבו בתוס'. מאי טעמא אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להן זמן. איכא למידק מאי תאמר מאי טעמא, והא אמרינן דלא לכל אמר רבי אליעזר אלא היכא דגלי קרא בהוציא והני ליה ליה מקרא. ויש לומר דטעמא דקרא קא בעי. ויש מפרשים דל"א נמי בעי מאי טעמא לא מייית ליה מסוכה, דמאי איכא למיפרך מה לטוסה שכן נוהגות בלילות כבימים, מזוזה הוה נהגה בלילות כבימים ועלית נמי נוהג הוה לרבנן אפילו בלילות דמוקמינן (לעיל כו, ג) ורואינן אותו פרט לכסות סומא. וכן תירצו בתוס'.

(רשב"א)

כל שעתא ושעתא זמניה הוא אלא אמר רב נחמן א"ר יצחק ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע הואיל ובידו להפקירן: אמר מר לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אלא אמר קרא [\[ויקרא כג-ז\]](#) ביום ביום אפילו בשבת ולמאי הלכתא אילימא לטלטול איצטריך קרא למישרי טלטול אלא למכשיריו ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא כג-מ\]](#) מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ימים ולא לילות ורבנן איצטריך ס"ד אמינא נילף שבעת ימים מסוכה מה להלן ימים ואפילו לילות אף כאן ימים ואפילו לילות קמ"ל וליכתוב רחמנא בלולב וניתו הנך ונילפו מיניה משום דאיכא למיפרך מה ללולב שכן טעון ארבעה מינים: סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה הוא אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אלא גמר שבעת ימים מלולב מה להלן מכשיריו דוחין את השבת אף כאן נמי מכשיריו דוחין את השבת וליכתוב רחמנא בסוכה וניתו הנך וניגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה לסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים: מזה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים אף כאן מכשיריה דוחין את השבת וליכתוב רחמנא במצה וניתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למצה שכן נהוגת בנשים כבאנשים: שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים אי ממצה שכן נהוגת בנשים כבאנשים אלא אמר קרא [\[במדבר כט-א\]](#) יום תרועה יהיה לכם ביום אפילו בשבת ולמאי אילימא לתקיעה הא תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא למכשירין ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא כה-ט\]](#) מביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם וגמרי מהדיד וליכתוב רחמנא בשופר וליתו הנך וליגמור מיניה מתקיעת שופר דראש השנה ליכא למיגמר שכן מנסת זכרונות של ישראל לאביהן שבשמים מתקיעות [שופר] דיוה"ב ליכא למיגמרי דאמר מר תקעו ב"ד שופר נפטרו עבדים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן: (אמר מר) מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מכולהו גמר כדאמרין ועוד מה להנך

רפ"ז כל שעתא זמניה הוא. וכיון שש לו טלית בכל יום שמשה בלא לציט עובר בעשה ואפילו מונח בקופסא הלכך כל יומא רמיא מנחתיה עליה: הואיל ובידו להפקירן, ופקי מנחתיה ולא עליה רמיא חובתיה: אי מעומר ופקי הלחם. וגמר במה מצינו: ביום ואפילו בנשים. מדלגא כתיב בראשון לדרשא אחא בכל יום שהא ראשון לה: ולמאי איצטריך לרבינו. להאי ואפילו בנשים אי נימא לטלטול כדמשמע קרא לקיחה טלטול בעלמא הוא ועדיין במתן תורה לא נאמר טלטול דאיצטריך קרא למישרי להאי: אלא למכשיריו. לויסורא דלורייתא הוא: מה להלן ימים ואפילו לילות. כדלפינן במסכת סוכה (דף מג:). ולכתוב רחמנא בלולב. למכשירין דחיו: וניתו. עומר ופקי הלחם מיניה למה ליה דתפיה כבולב: אי מלולב. במה מצינו מלולב שהא מלולב הוא ומכשיריו דוחין אף סוכה שהיא מלולב ומכשיריה דוחין: גמר 'ז ימים כו'. ובג"ש אחי ליה ורע"ג לוינה מופנה משני לדרוש דהא גבי לולב חד שבעת ימים הוא ופקי הלחם מיניה: אי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים. ואילו מזה לילה הראשון חובה ותו לל כדאמרין בפסחים (דף קכ:). וכתוב רחמנא. בהדיא במזה ונגמרו הנך כוליה מיניה: אי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים. ואילו מזה לילה הראשון חובה ותו וגו' כל שישנו בכל החלל חמץ ישנו בקום חטול מזה ונשים איתנהו בכל החלל חמץ דכל מלות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שאין הזמן גרמא חיובות לאפקוי סוכה ולולב דליתנהו בנשים דמלות עשה שהזמן גרמא הוא: ולמאי. האי קרא הי מילתא דתורה אחא למישרי בנשים אי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים. ואילו מזה לילה הראשון חובה ותו איסורא דלורייתא: מלכתא עבודה. של טורה: וגמרי מהדלי. במסכת ראש השנה (דף קג:). שאין הלמוד לומר בהדיא דהא קשיעי דהא ככמה קראי כתב לו דיוה"ב בחודש הקביעי מה ת"ל בחודש הקביעי שיהו כל תרועות משל חש הקביעי שוות: נפטרו עבדים לבתיהם. קריאת דכור דיוכל תלויה בה הלכך תשיבא: אי מכולהו. מלחת מכותו: כדאמרין. איכא למיפרך בכל הדא כל חמור האמור בה לעי: (רפ"ז)

תוספות כדאיתא בפ"ק דיבמות (דף ו.) וי"ל דהא הכי גמרי מה מצינו בהנך שמצות נהוגת בשבת ומכשיריה דחו שבת אף כל שמצות נהוגת בשבת מכשיריה דחו שבת הלכך לא שייך למילף מביבוי דהיינו המצוה עצמה ולא מכשיריה דשחוט לי בשל לי היינו כיבוד עצמו כשמתקן לו מאכלו והבנין נמי היו מצוה אחת שצוה הקדוש ברוך הוא לבנות בית המקדש: סד"א נילף שבעת ימים משבעת ימים מסוכה. וא"ת היכי תיסק אדעתיה לר"א דא"ש ג"ש הא אין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ למדה מרבו וי"ל דשמו בעלמא ניתנה למדרש: קמ"ל. ולא ידענא השתא האי שבעת ימים למאי אתיא דא"ש ג"ש דדרשינן בפ"ק דפסחים (דף ה.) מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג הא איכא למידרש משעבה בלא ימים: שכן טעון ארבעה מינים. אף על גב דעומר ושתי הלחם נמי מביאין עמהו כבשים ויין לניסוך ושמן למנחות שאני ד' מינים שבלולב ומעבדין זה את זה דאמר בפרק הקומץ (מנחות דף כז.) ובפרק התכלת (שם דף קד.) [אמרין] הכבשים אין מעבדין לא את העומר ולא את שתי הלחם והיינו טעון ד' מינים שאין מצות לולב כלל בלא ד' מינים אבל באלו יכולה להיות מצוותן בלא ד' מינים. הר"ב מר"ת: אי מעומר כו'. הכא לא דייקא תלמודא למילף מבנייהו דחיי אורחיה דתלמודא זימנין דייק וזימנין לא דייק ואי הוה דייק הוה משבח פירכ' הרב מר"ת א"י מילתא דאתיא במה הצד טרח וכתב לה קרא כמו מילתא דאתיא בקל וחומר והאי דקאמר תלמודא ניתב רחמנא בהאי ותיתי אידך מיניה פירוש ומאי צריך קרא היינו משום דאי בלא מה הצד הוה מצי למילף הך מצוה מאידך לא הוה כתב רחמנא קרא כיון דהוה פשוט כל כך דלא דמי למילתא דאתיא בקי"ו דהוה פשוט יותר: שבעת ימים מלולב. מופנה הוה משני צדדים גבי לולב לא איצטריך דא"ש ג"ש דדרשינן ימים ולא לילות מיהו לא הוה צריך למיכתב שבעת כלל דהוה מצי למיכתב ושמחת לפני וגו' בימים והוה לשון שבעת מיותר לג"ש וא"ת ור' אליעזר היכי דריש ימים ולא לילות כיון דאית ליה ג"ש היא גופה נילף מסוכה מה להלן ימים אפילו לילות אף לולב ימים ואפי' לילות ויש לומר דלית לן למילף בג"ש מילתא דלשון ג"ש גופא מוכחא דאינו כן דיימי משמע ולא לילות: ואי מסוכה שכן נהוגת בלילות כבימים. משמע דבעי למימר תאמר במצה שאינה נהוגת בלילות כבימים ואדרבה עיקר מצותה בלילה הראשון שנאמר בערב תאכלו מצות (שמות יב) והכי הוה מצי למימר שכן נהוגת בימים ובלילות: נפקא ליה מביום הכפורים. וגמרינן מהדדי כדדרשינן בראש השנה שיהו כל התקיעות של חודש השביעי שוות כדפירש בקונטרס ורבנן סברי דלא שייך לאקשווי אלא לומר שסדר תקיעות יהיו שוין ולענין סדר תקיעות מייתי לה התם אבל לומר דיום דאי לא איתקש דע"כ זמנא אינו שוה שיה בראש חודש וזה בעשור לחדש: (תוספות)

רפ"ח הואיל ובידו להפקירן. והא דלא אמר הואיל ובידו שלא ללבושו. פרא"ז ללפינו מונח בקופסא עבר עליה בעשה. ואינו מחוור, דלי משום הא אחיל דלא כהלכתא כלפי קופסא אינו חייבין בלילה ללבוש מנא הוא. ושאל משום דאיכא מאן דסבר ליה הכין במנחות (מד, א) לא נקט ליה הכין ונקט טעמא דלתי לכוולו. וטעמא דטלית על הפקר פטור מן הגליה, דלא עדיף מטלית שאלהי ללמרינן (חולין קי, ב) שהיא פטורה כל שלשים יום, וכן בית של הפקר פטור מן המזוה כדאמרין (מנחות מד, א) דשוכר פטור כל שלשים, ורע"ג דלחצר שלשים חייבין בין בלילה בין בזמחה, היינו מדרכנן דלוינו מלדורייתא אין הפרש בין תוך שלשים לחצר שלשים. ואם תאמר כיון דפטרי' הכא בית שאינו שלו ממוזוה, הא ללמרינן כריש פקח רשיתו הגז (חולין קלה, ב) מזוה אע"ג דכתיב ביתך (דברים יא, כ) לידך אין וכל דשופות כתב רחמנא למען ירכו וימסו וימי בניסם (שם, שם, כח). ואקשוני ואלא בידך למאי אחא, ופקינן לכדריבה דלחמך רבה דרך ביאתך מן הימין, לשיני ליה בידך למעוטי דר בבית שאינו שלו, וכדשיני בלילה כסופר למה לי לכדריב יהודה דלחמך עילת שאלה פטורה מן הגליה כל שאלשים יום. יש לומר דלחין הכי נמי אלא חזי מהרי טעמי נקט. הא ללמרינן: דרבנן איצטריך סלקא דעתך אמינא נילף שבעת ימים מסוכה וכו'. קשיא לי שם כן לא ככתוב רחמנא ימים דהא כולה מלתא מנייהו הרשון פקח לו. יש לומר דלחין לא כתב רחמנא ימים הוה אמינא דרמי' לניף שבעת ימים מסוכה, ואי משום דכתיב ביום (הוא) והראשון הוה אמינא גמי מולי בנבולין דלא חייב בהו רחמנא אלא יום אחד והכי נמי לא חייב בו אלא יום ולא לילה, אבל במקדש כי הוה לחייב ביה שבעת חייב ביה נמי לילות כימיס, אבל השתא דכתיב גס במקדש ימים כמו שכתוב בנבולין, גלי כן קרא דכי היכי דיוס שנאמר בנבולין דוקא ביום ולא בלילה, אף ימים שנאמר במקדש דוקא

ימים ולא לילות. ואחיה איכא למידק דאם בן שפיר קאמרי ליה רבנן לר"א. ויש לומר דר"א סבר דכיון דאיכא למידק ביום למילי אחיני דקשינן, וימים דכתיב גבי מקדש גלי נמי אגבולין, דכי הוי דמקדש אינו ניטל אלף ביום אע"פ שהממיר בו הכתוב להטעינו שבעה, כ"ג בגבולין שאינו ניטל אלף יום אחד שאינו ניטל בלילה אלף ביום, וגזירה שיה לא משבעת ימים היא אלף שבעה שבעה, ולא למילף בלוב מוסוכה אלף למילף סוכה מלוב, מה לובב מכשיריה דוחין את השבת אף סוכה מכשיריה דוחין את השבת, כדילוף מניה בסמוך ר"א, ולא הקיפא למחאה הוא, דהא גלי קרא בלובב דאינו נוהג בלילות מדכתיב ביה ימים. הא דלמרינן: גמר שבעת ימים שבעת ימים מלובב. איכא למידק דהא שבעת ימים דגבי לובב אינטינן, ואכתי מופנה משני דקדים ליתא אלף מופנה מלד אחד הוא, ואיכא למיפך מה ללובב שכן טעון ארבעת מיניו הוא. וכן נמי הא דלמרינן בסמוך יליף חמשה עשר חמשה עשר מהג הסוכות, לאו מופנה הוא. ויש לומר דגלי מלחא בעלמא הוא, כיון דגלי קרא בכל הנך מלות דלחו שבת, אבל כי אחיא למולף במה מלינו פרינן, משום דכמה מלינו כל דהו פרינן (חולין קיד, א). נפקא לן מביום הכפורים וגמרי מהדלי. ורבנן דלא ילפי, סבידא להו דלא גמרי אלף לסדר הקיעות, אבל לומים ולא ללילות לא גמרינן מהדלי, משום דכי הוי דהאי ברחשון והאי בעשור, איכא למימר נמי דהאי ביום והאי בלילה. הא דלמרינן: מה להאך שכן עבר זמנן בטלון. איכא למידק והא סוכה דלע"ג דלחיה לה מקמי שבת, אינה בטלה דעבר לה בחולו של מועד. ויש לומר מכל מקום זמן יש לה דאי עבר זמנה אין לה תשלומין. ועוד יש לומר דלמלאן אינטינן לר"א, ור"א סוכה לשבעה בעי, ואם אינו עושה חותה עכשיו אינו יכול לעשותה בחולו של מועד. כדלחיה ההם בסוכה (כו, ב). (רש"א)

דף קלב - א

שכן אם עבר זמנה בטלה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא [ויקרא יב-ג] וביום השמיני ימול בשר ערלתו ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא במילה וליתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפך מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות: ע"כ לא פליגי רבנן ערלתו אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דוחה שבת מנלן אמר עולא הלכה וכן אמר רבי יצחק הלכה מיתבי מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי אתי והתניא אמר לו רבי אלעזר (בן עזריה) עקיבא עצם כשעורה מטמא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא אות את אלא מעתה תפילין דכתיב בהן אות לידחי שבת אלא אתיא ברית גדול דכתיב ביה ברית לידחי שבת אלא אתיא דורות דורות ציצית דכתיב ביה דורות לידחי שבת אלא אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חד הוא דכתיב בהן ור' יוחנן אמר אמר קרא ביום ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהו ביום הכי נמי דחו שבת ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה הואי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה ההוא מבן שמנת ימים נפקא האי נמי מביום צוותו נפקא אע"ג דנפקא מביום צוותו אצטריכא סד"א הואיל וחס רחמנא עליה בלילות בלילה נמי ליתי קמ"ל מתקיף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונן כשר בהן הא אהדריה קרא רב אחא בר יעקב אמר קרא שמיני שמיני שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי דאי מחד היה אמינא שביעי הוא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחוורתא כדדרי יוחנן תניא כותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים [שמות לא-ד'] מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה אבל מילה דחיא מ"ט ק"ו הוא ומה צרע' שדוחה את העבודה

רש"י ש"ח עבר זמנן בטלון. הילכך דחו: וביום השמיני ימול ואפילו שבעת. ומילה גופה דלחיה דלחיה שבת אמרינן לקמן הלכה למשה מסיני אייתי ליה ביום למכשיריה: י"ג ברייתות. נאמרו לברכהה כפרת מילה (בראשית ז): והא תניא. במסכת נזיר: עקיבא עצם כשעורה הלכה. שהיה ר"ע דן ק"ו מניין לרביעית דם המת שהגזיר מגלח על חלה ק"ו מה עצם כשעורה שאינו מטמא בחלה נזיר מגלח על מנועו ומשאו רביעית דם שמתמאה בחלה דכתיב ועל כל נפש מה לא יבא אינו דין שהגזיר מגלח עליה ואמר ליה רבי אלעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה למשה מסיני שהיה נזיר מגלח עליה ורביעית דם אהה בל למוד ממנה בק"ו ואין דנין קל וחומר מהלכה דלא ניתנה תורה שבעל פה לידקש ב"ג מדות: אחיה אות אות. בשבת כתיב (שמות לא) כי אות היא ובמילה כתיב (בראשית ז) והיה לאות ברית מה להלן שבת אף כאלו שבת: אלף מעתה. אי הג' ג"ש לאות האמורה בשבת נאמרה בסני לידקש שחיה זו לדקש נאמרה ליגמר מניה נמי לתפילין: אלף אחיה ברית ברית. ההוא לאות אות לא נאמרה בסני ואין אדם דן גזרה שזה מעטמו אלף הך דכתיב ברית נאמרה בסני ובשבת כתיב ברית (שמות לא) לדורותם ברית עולם: גדול. בן שלש עשרה דהו מילה שלא בזמנה: דכתיב ביה ברית. ועל זכר אשר לא ימול וגו' את בריתיה הפר (בראשית ז) והאי קרא בגדול כתיב דמחייב ליה כהה שאם לא מלו אציו חייב למול את עצמו ולדיחי שבת ואנן אמרינן לקמן דלפילו יום טוב אינה דוחה אלף בזמנה: דורות דורות. בשבת כתיב לדורותם ברית עולם ובמילה קטן כתיב (שם) וכן שמנת ימים ימול לכס כל זכר לדורותיהם: ביום ואפילו שבעת. מדלח כתיב בשמיני ימול וכו' אליעזר דלפקיה למכשיריו מילה עצמה הלכה היא ופיקוח נפש לא אחיה ליה בק"ו ממילה אלף מקראי נפקא ליה כדלמרינן פסקא בתרא דיומא: מחוסרי כפרה. כל תמלאן שהוצרכו לקרבן זב וזהו יולדת ומזכרע נאמר בהן וביום השמיני: ביום אהו. את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרא ז) ביום ולא בלילה: אלף מעתה. משום דהוכשר להביא בלחות מכשירין בה שחר פסולין: יהא זר ואונן כשר בהן. אונן עד שלא נקבר מהו פסול לעבודה דכתיב (שם כה) כהן גדול לא יבא ולא ימלאו לא יעמא וכן המקדש לא יבא ולא יחלל והכי משמע אף ביום שמתו אציו ואמו אינו כריח ללאת מן המקדש אלף מקריב אונן ולא יחלל ועבודתו לא תהא מחוללת בכך הא אחר שלא יבא חולל: הא אהדריה קרא. לפסול בהו לילה דכתיב בהו וביום כדלמרינן וכיון דלענין לילה תורת כל הקרבנות עליהן לענין זר ואונן נמי תורת קרבן עליהן: שמיני. כל שהוא שמיני ואפילו שבעת וביום למעוטי לילה: תניא כותיה דר' יוחנן. דילוף מנזיבוס: מעיקרא מאי ניחא ליה. לחוקמי שמיני דוחק ואפילו שבעת דחיה מחלליה מות יומת אלף שחר מלאכות מאיזה טעם נראה לו כן: ולבסוף. כשהיפך דכיון דאמר או אינו אלף אפי' מילה ככלל מחלליה מות יומת דהוא דוחק דחיה שמיני ימול אלף שחר ימים: מאי קשיא ליה. בטעמא הראשון: אבל מילה דחיה. שבת בק"ו תויגמר מיניה למידי מחלליה מות יומת אלף שחר מלאכות ולמימר שמיני דוחק קאמר ואפי' ביום שבת: ומה לרעת שדוחה את העבודה. אהרה שהאירעה תורה על הארעת שלא לקוץ בהרה כדחיה (מכות דף כב). השמר נכנס הארעת אהרה בקוץ בהרה הכתוב מדבר והחמירה תורה באזהרה זו ללחות העבודה דקיימא לן בפסחים (דף סז). דעומתא מת נדחית בקרבן כבוד ולא זבין ומזריעו' ובטלים לעשות פסח ולא אמרינן יקוץ בהרה ויאלכו פסחים או הכהן יקוץ בהרה ויעבדו אס הכהנים תמאין בלרעת והקהל טהורין: (רש"י)

ותוספות והתניא אמר ליה רבי אלעזר כו'. ול"ג והתנן דכל זה אינו במשנה: היא מבן שמנות ימים נפקא. תימה דתניא בת"כ ומייתי לה בפרק הערל (ביבמות עב): השמיני ימול דתניא יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום אין לי אלא שנימול לח' נימול לט' לי' ול"א מניין שאינו נימול אלא ביום ת"ל וביום וב"ב דמגילה (דף כ):

נמי אמר אין מוהלין אלא ביום דכתיב וביום השמיני ויש לומר דסמיך אבן שמנת ימים ודרשא פשוטה נקט: אלא מעתה יהא זר ואונן כשר בהן. לאו דווקא נקט זר דהא בכלהו בזב וזבה וילדות ומצורע כתב בהו כהן: הא אהדריה קרא. והוה ליה דבר שיצא מן הכלל לידון בדבר החדש לאתויי בדלות שאי אתה יכול להחזירו לכללו לפסול לילה ואונן עד שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש הרי החזירה בפירוש וסל לילה וה"ה אונן וקשה ואמאי לא קאמר דאהדריה קרא מדכתיב כהן ולא זר ושמוא לשום דרשא אחריתי אתא: תניא כותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב. ודלא כרב נחמן בר יצחק דאמר אתיא אות ברית דורות לא הוי דאיהו מודה דדרשינן ביום כדדרשינן בברייתא ואות ברית דורות אתא למכשירין וביום למילה גופה ולית ליה למילה הלכה אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה לר' אליעזר [כדפי' רש"י והאי ברייתא דדרשי ביום אתיא כרבנן דביום] איצטרך למילה גופה ולהכי לא קאמר אלא דלא כרב אחא דברייתא מוכחא בהדיא דלא בעיא למדרש שמיני יומל. מ"ר: מה צרעת שדוחה את העבודה. תימה ולימא קל וחומר איפכא ותדחה עבודה את הצרעת שיקוף בהרתו כדי לעשות עבודה ומה שבת שדוחה את המילה ומילה דוחה את הצרעת עבודה דוחה אותה צרעת שדוחה מפני מילה אינו דין שתהא עבודה דוחה אותה והא דאמרין בפסחים בפרק אלו דברים (דף סז.) וישלחו מן המחנה כל צרוע זכר וכל טמא לנפש אם טמאי מתים משתלחין זבים ומצורעים לא כ"ש אלא יש לך שעה שזבין ומצורעים משתלחים ואין טמאי מתים משתלחים ואיזה זה פסח הבא (תוספות)

רשב"א ומה מילה שהיא אחד מאבריו של אדם דוחה השבת וכו'. איכא למידק מאי קל וחומר, דלמא שאני מילה לנכרתו עליוה"ג בריהוה, אי נמי משום דלית בה כרת בגדול, ודכפיון כתיב פק קמא דיבמות (ה, ג). הוילגו כהו"ס דהפך הכי פירושו ומה מילה שאינה אלא לקיום מטוה יחידית כבאר אחד מאבריו של אדם דוחה את השבת ת"ו לפקוח נפש שהיא לקיום כל המצוות שישמרו ויעשה כל המצוות. על כשעורה הלכה. פירוש: לגלגל בו את הגזירה, וכן נמי הא דילוף בקל וחומר לסד רביעית, היינו נמי לגלגל בו את הגזירה, אבל לטוהמה קרא כתיב וקדדשינן או בעלם (במדבר יט, טז) זו על כשעורה. וסד רביעית נפקא לן מדכתיב (ויקרא כה, יא) על כל נפשות מה, ודרשינן מינה להביא דם רביעית הבא משני מהים, כדאיתא בחולין פסקה במה המקהה (עב, א). והא דאמרין כתיב עירובין (ב, ד) וכיכיל מצרכין (בכרות מא, א) שיעורין דלורייתא נינהו, דכתיב ארץ חטה ושעורה שעורה זה על כשעורה, והסברא שיעורין מי כתיבי אלא הלכה נינהו וקרא סמכתא בעלמא הוא. לאו אעל כשעורה קאי אלא (אשערין) ואשארלו. הא דאקשינן: אלא מעתה תפילין דכתיב בהו את לידחו. לאו אהתחתן קאמר דהתחתן לאו מלכה היא, ולא עוד אלא תפילין דכתיב בהו זמן תפילין הוא, אמרין פסקה במה אשה יולדה (סא, א) דהוילג בתפילין פסוק משום דתרי מלבוש הוא, אלא אעשייתן קאמר דהיינו מכשירין, וכן נמי הא דאקשו ליתיה דכתיב בהו דורות לידחו שבת, מכשירין קאמר. ואע"ג דכתיב תפילין במילה לא שרו מכשירין ולא ילפי מהא אלא גופו של מטה, התם הוא דאיכא לחוקמה גזירה שיהא גופה של מילה, אבל תפילין ולייתא לכשתמלא לומר דנפקי מגזירה שיהא על כרחך לא איצטרך אלא למכשירין. אלא מעתה יהא זר כשר בהן ואונן כשר בהן, איכא למידק והיאך אפשר לומר כן, והלא כהן כתיב בהו. ויש לומר דזר כדי נסבה ואגב גירא דאונן נסביה. ועוד יש לומר דטעמיה דקרא קא בעי. וכן פירוש משם ר"ח ז"ל. ויש לומר עוד דלמא כהן דכתיב בהו לאו לעכב אלא ובלתיאן כהן כהן זר ולא הא ליכא כהן יהא זר כשר בו, כדי שלא תעכב כפרתו והאילו וחס רחמנא עליהו. הדר אהדריה קרא. פירוש: מדכתיב ביה ביום אהדריה קרא לכל תורת קרבנות לגמרי, משום דהוי ליה דבר שאינן לידון בדבר חדש שאי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש, ולפום כן איצטרך ביום להחזירו לכללו לגמרי. ואם תאמר לרבי יוחנן, ר"ח מכשירין מנא ליה. יש לומר דלר"ח איכא הלכה וקרא, הלכה לגופה של מילה, וקרא למכשירין. תניא כותיה דר' יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב. והוא הדין שהיא דלא כר"א, וכל שכן דהוי דלא כהני דאמרין הלכה, אלא דליניו הא סלקי בתיובתא. ורבי שמואל ז"ל פירש כגבא בהרא דלאו כגוס משמע, אלא כי תאמר בני מדרשא דהאי לישניה תניא סתיה ולא כפולגי אמרי הכי, והלא נמי הכי אתמר דרב אהמר דרב אהא שמייעא להו למאן דלוחתבה, ואמרה הכין. (רשב"א)

ב קלב דף

ועבודה דוחה את השבת מילה דוחה אותה שבת שנדחת מפני העבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר הדר אמר וממאי דצרעת חמורה דילמא שבת חמורה שכן יש בה עונשין ואזהרות הרבה (אי נמי) וממאי משום דחמירא צרעת היא דילמא משום גברא הוא דלא חזי ומה אני מקיים שמיני יומל חוץ משבת תלמוד לומר ביום אפילו בשבת: תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנהני מילי דתנו רבנן [ויקרא יב-ג] ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש שם בהרת יקוף ומה אני מקיים [דברים כד-ח] השמר בנגוע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה או אינו אלא אפילו מילה ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין בה בהרת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי ניחא ליה ולבסוף מאי קשיא ליה הכי קאמר ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש בהרת ומה אני מקיים השמר בנגוע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה אבל מילה דוחה את הצרעת מ"ט אתיא מק"ו ומה שבת חמורה מילה דוחה אותה צרעת לא כ"ש ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת לישראל אחרניא מילה דוחה את הצרעת מ"ט דאתי עשה ודחי לא תעשה ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר אימר דאמרין דאתי עשה ודחי את לא תעשה לא תעשה גרידא האי עשה ולא תעשה הוא ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין בה בהרת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת תינח גדול דכתיב בהו בשר קטן נמי כתיב ביה בשר בינוני מנלן אמר אביי אתיא מבייניא מגדול לא אתיא שכן ענוש כרת מקטן לא אתיא שכן מילה בזמנה הצד השווה שבהן שכן נימולין ודוחין את הצרעת אף כל שנימולין דוחין את הצרעת רבא אמר מילה בזמנה דוחה לא צריכא קרא מק"ו אתיא ומה שבת דחמירא דוחה צרעת לא כל שכן אמר ליה רב ספרא לרבא ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת התם לאו משום דחמירא צרעת אלא משום דגברא הוא דלא חזי אמאי ויקוף בהרתו ויעבוד מחוסר טבילה הוא תינח נגעים טמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר אלא א"ר אשי היכא אמרין דאתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ ציצית וכלאים דבעידנא דמתעקר לאו קא מוקי' עשה הכא בעידנא דמתעקר ללאו לא קא מוקים עשה והא דרבא ורב ספרא

רש"י ועבודה. חמורה היא שזוהי שבת בתמידין ומוספין וקרבנות ככור שזמנם קבוע: מילה דוחה אותה. את הצרעת כדתינח לקמן ימול בשר ערלתו אפילו במקום כרת יקוף: ומה או אינו דקאמר. דמשמע או אינו כן כמו שאמרנו אלא אפי' מילה נמי בכלל מהלליה מאי קשיא ליה דקא דרבי: הדר אמר תנא נפשיה ממאי דצרעת חמורה משבת דתימא ק"ו: דילמא שבת חמורה כו'. דהאי דצרעת דוחה עבודה ממאי דמשום חמירא דצרעת היא דילמא הא דלא אמרין ליה יקוף משום דגברא דלא חזי הוא דלכתמן דחי נמי קיין מחוסר טבילה והעבר שמע והיום לא יעבוד וטבול יום דמאורע כמאורע הלכך מהלליה מוח יומת אפילו במילה ועל כרחך שמיני ימול תחיה אלא שאר ימים: בין שלא בזמנה. כגון קטן חולה והמחיתו לו עד שיצריכה: כשר. ריבויא הוא ולדקשה: ה"ג ל"א מאי טעמא דחי עשה ודחי לא תעשה. מ"ט מילה דוחה צרעת דחתי עשה דימול ודחי לא תעשה דהשמר כך דהכי קי"ל ב"פ דיבמות (דף ג:) דחתי עשה ודחי לא תעשה: האי עשה ולא תעשה הוא. השמר לא תעשה הוא ולעשות ככל אשר יורו (דברים כד) היינו עשה: תינח גדול. בר עונשין דכתיב ביה בשר וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו (בכרשית יז) והאי דבר עונשין משתעי מדמחייב ליה כרת וקמן נמי בזמנה ביום השמיני כתיב ביה בשר ערלתו ומה שבת חמורה מילה דוחה צרעת לא כל שכן אמר ליה רב ספרא לרבא ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן נפקא לן מהמול לבס כל זכר (קדושין דף כט.). אחיה מביניא. הדר השוא שבהן שנימולין ודוחין את הצרעת אף חזי אביא בינוני שנימולין ודחה הצרעת: לא צריכא קרא כו'. וכי אחיה קרא לשלל בזמנה של בינוני: דגברא לא חזי. קס"ד מפני שהיא עומא וייתו דפריך ויקוף ויטהר ויעבוד: מחוסר טבילה. ולא חזי לעבודה דהאי יומא

ומשום למחר לתיאור לעבודה קמון לא מדחי: נגעים טהורין. כגון בהק ופרחה ככוליה ובכוליהו איחרכו לאיסור קאינה בסופיין אין לי אלא משנזקק לטומאה עד שלא נזקק לטומאה מניין ת"ל ככל אשר יורו: אלא אמר רב אשי. הא לאמרין שבת חמיאל מלרעה אע"ג דחייבה לרעה לעבודה לאו חומרא דיהה הוא אלא היינו טעמא כי אמרין אחי עשה ודחי לא עשה כגון מילה בררעה דבשעת קאינה דמיעקר לאו מקיים עשה וכן איצית דכלאים בשעת לבושה מעיקר לאו ומקיים עשה אבל לרעה ההקלטה משום עבודה בעידנא דמיעקר לאו דקאינה אחי לא מקיים עשה לעבודה היכך מידחיא עבודה ממילא ולא חומרא לרעה הוא: (רש"י)

הוספות בטומאה אלמא דצרת דוחה את העבודה נימא דהיינו כל זמן שהיא עליו ובק"ו ינלו שיקוף בהרתו כדי לעשות עבודה ועוד קשה לימא רציה תוכיח שדוחה את העבודה ואינו דוחה שבת אף אני אביא מילה וכי תימא מילה עדיפא שדוחה צרת הדוחה את העבודה אחתי נימא קבורת מת מצוה תוכיח דעדיפא ממילה שדוחה את המילה מולאחות הדוחה את הצרת הדוחה את העבודה הדוחה את השבת אפילו הכי לא דחיא שבת ויש לומר דהכי נמי הוה מצי למימר איפכא ורציה תוכיח או קבורת מת מצוה תוכיח אלא דניחא ליה לומר שיהא דוחה דנפקא ליה מביום דמילה דחיא שבת ועושה מתחילה ק"ו להעמיד דבריו וסותרו אחר כך שאינו ק"ו כלל ופריך ליה מיניה וביה: הדר אמר ממאי דשבת חמירא דילמא צרת חמירא. תימא דבברייתא דלעיל מסיק איפכא דלאו משום דצרת חמירא אלא משום גברא דלא חזי ורבא גופיה סבירא ליה הכי לקמן ועוד למאי דקאמר השתא מנלן דצרת דוחה את העבודה אימא דעבודה דוחה הצרת מק"ו ומה שבת חמורה [צרת לא כ"ש ואומר ר"י דלאהי לישנא] צריך לומר דגרסינן רבה הכא ולית ליה דרבא דלקמן דטעמא משום דגברא לא חזי וסבירא ליה כרב ספרא דפליג עליה דרבא לקמן והא דפשיט להו לרבה ורב ספרא דצרת דוחה עבודה מצי למימר דמקרא נפקא להו אבל רבא דס"ל גברא לא חזי לדידה לא בעי קרא ועוד נראה לרשב"א דאפי' ליכא קרא דצרת דוחה עבודה אתי שפיר אפילו לרב ספרא דלא קאמר רב ספרא שיהא הטעם ודאי דצרת דוחה עבודה משום חומרא דצרת אלא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי היכך דברייא דלעיל סתו ק"ו דקאמר וממאי דצרת חמירא דילמא משום גברא דלא חזי והכא ולקמן על מילתא דרבא דחינו בע"א ממאי דשבת חמירא דילמא צרת חמירא שכן דוחה את העבודה וזיל הכא קא מדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה ומהאי טעמא נמי ליכא למילף ביה ק"ו דעבודה תדחי צרת דשבת דחמורה דוחה צרת לא כ"ש דדימילתא דלעיל סתו ק"ו דקאמר וממאי דצרת חמירא דילמא משום גברא לא חזי: האי עשה ולא תעשה הוא. השמר היינו לאו ולעשות היינו עשה כדפי' בקונטרס ואע"ג דאמר בסוף פרק הקומץ (מנחות דף לו:): השמר דלאו לאו השמר דעשה עשה מכל מקום לאו מצות עשה הוא אלא לאו תעשה דאמר רחמנא הזהר פן תקוף בהרת תימא היכי מצוין למימר דלעשות אתא לעשה הא אמר לקמן דאיצטרך לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב של גבי רגלו ויש לפרש דעשה שמעוין מדכתיב לשומר ואם תאמר והא אמר בסמוך היכא אמרין דאתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בצרת אלמא דליכא בצרת אלא לאו ואר"ת דלא נקטינן אלא לסימנא בעלמא ואם תאמר והא דקיי"ל דאי עשה דוחה את לא תעשה ועשה נגמר ממילה בצרת דדחי וי"ל מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות: רבא אמר מילה בזמנה לא צריכא קרא. והילכך האי בשר דכתיב בה אם אינו ענין לזמנה תנחו ענין לשלא בזמנה ואו אינו דקתני הוה מפרש רבא כלישנא אחרת: (תוספות)

רש"י מאי טעמא דלחוי בק"ו שבת חמורה דוחה, לרעה לא כל שכן. קאיא לי להאי לישנא דמייחיה ליה בק"ו, דתינה מילה בזמנה דלחוי שבת, שלא בזמנה ללא דחוי שבת מנא ליה. ונראה לומר דכיון דלחוי בזמנה לא דחו שבת נדחה, כולה מילה חשבי' כחמורה וכולה בכלל מקרייה דוחה, ואורחיה דהלמודא דהכין, וכההוא דריש פרק קמא דייבמות דאמרין ההם (ו' א') דאשכחן דלחוי עשה ודחי לא תעשה גרידא, שיש עמו כרת מנין, ואחא למפסול מביניה דמילה ופסה דדוחין את השבת, ודחי' מה להבין שכן יש בה לא כרת, אלא אע"ג דמילת קטן אין בה כרת ודחוי שבת, מכל מקום כיון שעיקר מילה היא חמורה שיש בה כרת אע"ג דמילת קטן אין בה כרת אין הולכין בה אחר הפרט אלא אחר הכלל דמילה גופה מכל מקום חמורה היא שיש בה לא כרת, והכי נמי דטוהיה היא דעיקר מילה חמורה שיש בה לא כרת, והיינו נמי דלעיל אחוי לפשוטא דכין ק"ו, ורש"י דקתני דברייתא מילה בין בזמנה בין שלא בזמנה דוחה את הצרת. אי נמי איכא למימר דלא הפדינן בה משום דתנא דברייתא סמוך אהמקנא דילפוחא דמסיק ליה תנא משום דכתיב בה בשר, ובין בזמנה בין שלא בזמנה כתיב בשר. מכל מקום פשיטתא דמלחא כתיבא קמא קאי שפיר טפי. כך נראה לי. הו' דאמרין: אחי עשה ודחי לא תעשה הגי מילי לא תעשה גרידא, האי עשה ולא תעשה הוא. קאיא לי ומעיקרא מאי ניחא ליה דודאי לא אחי עשה ודחי עשה ולא תעשה, דמאי אולמיה דחאי עשה מהאי עשה. ויש לומר דלמלא הוה סבירא ליה דכיון דעשה דמילה חמיר דלחוי בה כרת ועוד דנכרתו עליה שלשה עשר ברייתא, דחי לעשה לרעה, וכדמשמע בריש פרק קמא דייבמות (ו' א') דחי לאו דכתב רחמנא (ויקרא יט, ג) שבתותי חשמורו אני ה', ומינה דרשינן אחי ואפי' חייבין כבדו, הייתי אומר דלחוי עשה דכדור אב ואם ודחי לאו ועשה דמחמר ואף על גב דמחמר איכא לאו ועשה, והיינו טעמא משום דעשה דכדור אב ואם חמיר טפי משום יהוקשה כבודו לכוון המקום, וכן נמי דמילתא דפסוק אלו מלאות (בב, א') גבי אמר לו אל תחוי, וכן נמי אמרו בגלות הקן (חולין קמא, א') דעשה דטהרת מארע חמיר משום שלום ביתו, והכי נמי משום חומר עשה דמילה היה סבור מעיקרא דלחוי ודחי לעשה ולא תעשה לרעה ולכסוף הדרי ביה. כך נראה לי. רבא אמר מילה בזמנה לא כריכה קרא, שבת חמורה דוחה לרעה לא כל שכן. פירוש: והלכך בשר דכתיב גבי קטן לא כריך לגופו, ואם אינו כריך לגופו תנחו לענין ביעונו ורביא לא אחי ליה תנא בק"ו כלישנא קמא, דאם כן מאי או אינו דקתני, אלא כלישנא דכחא דלחוי עשה ולא תעשה ולמילה שלא בזמנה. אמר ליה רב ספרא לרבא וממאי דשבת חמורה דלמא לרעה חמורה שכן דוחה את העבודה, אמר ליה ההם לאו משום חומרא דלרעה אלא משום דלחוי גברא לא חזי. מהסברא דכל מאן דלחוי ליה לרעה חמורה, על כרחי סבירא ליה דמכשירי מילה דוחין את השבת, דמילה גופה לא כריכה קרא דקל וחומר הוא, ומה לרעה דוחה שבת לא כל שכן (מילה), וכי איצטרך קרא דכיום השמיני (ויקרא יט, ג) דמנייה דרשינן ביום ולא בלילה ביום ואפילו בשבת, למכשירין איצטרך. וסבירא ליה נמי דמילה שלא בזמנה דלא דחוי שבת, היינו כטעמיה דרבא דלקמן דמייחיה לה מדכתיב (שמות יב, ז) הוא לבדו ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה דלחוי בקל וחומר. וכל הני אמוראי דלעיל דמייחיה לה למילה גופה דלחוי שבת, סבירא להו כרבא דלחוי דשבת חמורה, ולרעה דלחוי עבודה משום דגברא לא חזי הוא, וכי איצטרך למילה גופה איצטרך. ותמימה לי דאם כן רב ספרא כר"א סבירא ליה. ויש לומר דלחוי לאו משום דסבירא ליה הכין, אלא לפשוטו טעמא מיניה דרבא קאמר הכין. ואם תאמר אם כן דפלוגתא דר"א ורבנן בהא שייכה, כי קאמר הכא והא דרבא ורב ספרא תנחו היא ומייחיה ליה פלוגתא דתנאי דברייתא, וקמינהו פלוגתא דר"א ורבנן דמתניין. יש לומר דר"א נמי אפשר דלא סבירא ליה לרעה חמורה, אלא איהו מקרא והלכתא מייחיה להו, מילה הלכתא ומכשירין קרא ודכתיבין לעיל. כך נראה לי. תינה נגעים טמאין נגעים טהורין מאי איכא למימר. פירוש: דקיים להו לרבנן דלא יקוץ אפילו נגעים טהורין משום עבודה, אבל אלו במקום דמדיחיא עבודה לא אשכחו, דבשלתא דטמאין היימא לן בפסחים (סז, א') דטומאת מוח נדחית דכדור כבוד ולא בזמן ומזרעין וניחיון לפסח שני, אבל טהורין לא ידעוין מנא לן, אלא דהכי קיים להו לרבנן. הא דלחוי רב אשי: היכא אמרין דלחוי עשה ודחי לא תעשה, כגון מילה בררעה וכו' דבעידנא דעקר ליה ללאו קא מקיים עשה, הכא בעידנא דעקר ליה ללאו לאו מקיים עשה. ואיכא למידק היכי קא מסיק כן רב אשי טעמא משום דבעידנא דעקר לאו לאו מקיים עשה, והא לרעה עשה ולא תעשה הוא ולא אחי עשה ודחי לא תעשה ועשה. ויש מפרכים דלאו עיקר טעמא הוא אלא לומר דלחוי לא הו' אלא לא תעשה גרידא, כפי הלא אשכחו דמדיח. ואינו מחוור בעיני. ולפי מה שכתבתי אחי דמעיקרא סבירא ליה לחנא דברייתא דעשה דמילה חמיר טפי ודחי עשה ולא תעשה לרעה אחי שפיר, דניחא ליה לרב אשי למימר טעמא דסליק אפילו לכשהמנא לומר דקרא סלקא דעקר דתנא דברייתא למימר מעיקרא.

שיש שם בהרת ימול דברי רבי יאשיהו הא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא דובר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור רבא אמר אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה רבא שמעון בפסיק רישיה ולא ימות בתר דשמעה מרבא סברה איכא דמתני להא דאביי ורבא אהא [דברים כד-ח]. השומר בנגע הזרעת לשמור מאד ולעשות לעשות אי אתה עושה אבל עושה אמה בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתפיו ואם עברה עברה והא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא דובר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ורבא אמר אפילו תימא רבי שמעון ומודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לבתר דשמעה מרבא סברה ואביי אליבא דרבי שמעון האי בשר מאי עביד ליה אמר רב עמרם באומר לקוף בהרתו הוא מתכוין תינח גדול קטן מאי איכא למימר אמר רב משרשיא באומר אבי הבן לקוף בהרת דבנו הוא קא מתכוין ואי איכא אחר ליעביד אחר דאמר ר"ש בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה דליכא אחר: אמר מר יוס טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנא הני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא [שמות יב-ג]. לא תותירו ממנו עד בקר שאין ת"ל עד בקר מה ת"ל עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי אמר אמר קרא [במדבר כח-ג]. עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט רבא אמר אמר קרא [שמות יב-טז]. הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא מק"ו רב אשי אמר [ויקרא כג-ג]. שבתון עשה הוא והוא ליה ל"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: כלא אמר ר"ע וכו': אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע ותנן נמי גבי פסח כי האי גוונא כלא אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת שחייבה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע וצריכא דאי אשמעינן גבי מילה התם הוא דמכשירין אפשר לעשות מאתמול לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחו שבת ואי אשמעינן גבי פסח משום דלא נכרתו עליה ל"ג בריתות אבל מילה דנכרתו עליה ל"ג בריתות אימא לידחו שבת צריכא: מתני' עושין כל צרכי מילה [בשבת] מוהלין ופורעין ומוצאין ונותנין עליה איספולגית וכמון אם לא שחק מע"ש לועס בשיניו ונותן אם לא טרף יין ושמן מע"ש יתן זה בעצמו וזה בעצמו ואין עושין לה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת:

ר"ש י"ז תנאי היא. דליכא נפקא ליה מילה בזמנה מק"ו כרבה וכי אתא קרא לשלם בזמנה ואיכא ללא נפקא ליה בק"ו ואיכתיב למהי בזמנה כרב ספרא ושלם בזמנה אחיה מביניה: לרבי יהודה. רבי יאשיהו דמכריך קרא להכי כרבי יהודה סבירא ליה: מודה ר"ש שמעון בפסיק כו'. הולכך חי לא רבי קרא לא עבדי: סברה. נתן זה דעתיה וקבל ממנו: ה"ג לעשות עושה אמה בסיב שעל רגלו ובמוט שעל גבי כתפיו. ואינו כריך להזהר מלדחות סייב שקושר מנעולו ברגלו ומלישא משאיו על כתפיו: ואם עברה. הבהרת כרך עברה ואינו חושש לה להכי כתיב לעשות שמונת מלאכות: ואביי אליבא דר' שמעון. מעיקרא מקמי דסברה האי בשך מאי עביד ליה: באומר לקוף. גדול שהוא בר עונשין ואומר למוהל לקוף בהרתו כפונה ליה: קטן. ללא ידע לכונני מאי איכא למימר ועל כרחיך בהריויהו כתיב בשך כדאמרי' לעיל ובשך דכתיב גבי קטן כיום השמיני ל"ג: באומר רבי הבן לקוף. דמתכוין לטהרו והוא דמאי דלא ליעבד בידים ובמחוק: ואי איכא אחר. שאינו חושש לטהרו ליעבד אחר ולא ליקו אב להתם ואע"ג דכתיב קרא שהרי אהי יכול לקיים עשה בכל עקירתו לכו"ל ש' שמעון דהא אחר לא מיכוין ולא עבר ואמר ריש לקיש כו' ורביא למאי אתא: שאין הלמוד לומר עד בקר. הגיינא הגותר ממנו עד בקר דמאי למכתב הגותר בשך השקפו אלא אשריפה קאי והכי קאמר והגותר ממנו בזמן אשכרתי כד' דיינו בקר ראשון כשיבא בקר שני שהוא חולו של מועד שקפיו אצל ב"ט לא אלמא מידי דחול לא עבדינן ב"ט ופסח קרבן י"ד בניסן הוא שהוא חול ומילה שלם בזמנה נמי מידי דחול הוא דבשבת זו לא היה זמנה: ולא עולת חול ב"ט אכתי תמיד של ע"ט אין קרבין ב"ט ומילה שלם בזמנה נמי כעולת חול ב"ט דמי: דלתיבא כו'. השתדחה ומה צריכה עבודה עבודה מילה שלם בזמנה דוחה אותה כדאמרינן לעיל שבה שנתה מפני עבודה אינו דין שמיכה שלם בזמנה דוחה אותה להכי איכתיב לכו: ואין עשה. דמילה דוחה לא תעשה ועשה אצל בזמנה איכתיב פסח: גבי פסח. כל מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש כגון הבאתו מחוץ לחומה והחיתו יבלתו: וצריכא. למימר בהריויהו הלכה כר"ע דמכשירין לא דחו: מילה בזמנה ליכא כרת. דקטן לכו בר עונשין הוא ואכתיב לא מיחייב עליה כרת: מהני' מוהלין. חוהך את הערלה: ופורעין. את העור המכסה ראש הגיד: ומולאין את הדם ואף על גב דהיא עשיית חבורה שאין הדם ניקח מחיבורו אלא על ידי המלצה: איספולגית תחבושה: לועס בשיניו. כמה לאפשר לשנויי משנינו: לא טרף יין ושמן. כד היו רגילין והיא רפואה שמעבדין וטורפין בהקנה יין ושמן יחד כדרך שטורפין בליאם בקערה: חלוה. כעין כוס דחוק היו עושין ומליקים את ראש הגיד עד העטרה וקושרים אם כדו שלא יחזור העור לכסות את הגיד: לא התקין. לא הזמין: כורך על ידו. דרך מלבוש לשנותו מדרך האלה בחול: (ר"ש י"ז)

תוספות ואביי אליבא דר' שמעון. ולרבי יונתן לא מיבעיא ליה דמוקי ליה בינוני ולאביי נמי דאמר לעיל דבינוני אתי מביניא מצי למימר דסבר ר' יונתן מילתא דאתי בק"ו טרף וכתב לה קרא: באומר לקוף בהרתו הוא מתכוין. וא"ת אם כן אמאי קאמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה הא לר"ש נמי איצטריך בדאמר הוא ויש לומר דלשון ברייתא משמע דמייירי בלא מתכוין מדלא קתני בשר אע"ג דמתכוין לקוף בהרת ימול: ותנן נמי גבי פסח כה"ג אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע. והבא לא מריך הילכתא למשיחא משום דנפקא מינה גבי מילה אע"ג דגבי מילה נמי פסיק הכי מ"מ לאלומי פיסקא דמילה פסיק נמי גבי פסח אגב דפסיק גבי מילה דתיקף מינה שפסק ברור הוא לכל דבר: וצריכא דאי אשמעינן. אדרב יהוד' קאי דפסיק כו"ע הכא והתם דאי אדרבי עקיבא א"כ בפ' שתי הלחם (מנחות דף צו). דקתני נמי כלא אמר ר"ע הוה ליה למימר וצריכא וכן פירש בקונטרס: עושין כל צרכי מילה בשבת. אע"ג דלעיל נמי קתני בשילהי מפניו (ד' קכח). התם תני לה אגב גררא דמילי דתינוק אבל הכא עיקר: (תוספות)

רשב"א אמר אביי לא נצרכא אלא לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוון אסור. ומהא שמעינן דדבר שאין מתכוון לר' יהודה אסור מנדאורייתא. מדאיכתיב רחמנא למיפקי הבא. כד כתוב בספרי: וזלעשה, לעשות אי אתה עושה אצל אתה עושה בסיב שעל גבי רגלו. וקפיה לי טובא לגיבא זו, הדא לאם כן לעשות הוי כמו מעשות כלומר השמר מעשות, ואי אתא לא לעשה אלא ללל תעשה, ועשה בצרעת מנא ליה. ועוד מאי קא פריך בסמוך הא למה לי קרא דבר שאין מתכוון הוא, דהא קרא לכו למשחתי אחי אלא למיסר. ומיהו בזה איכא לחלוף דעל כרחין לא אחי אלא למישרי, דמי למיסר ככר כתיב (דברים כד, ח) השמר בנגע הצרעת לשמור מאד, למה לי דכתב רחמנא לעשות, אלא לומר כד איני מזהירך אלא לעשות אצל עושה אמה בסיב. והגירסא הגנונה כמו שגורם ר"ש י"ז ז"ל לעשות לעשות בסיב שעל גבי רגלו, והשתא פריך שפיר למה לי קרא להתייר דבר שאין מתכוון הוא, והשתא אחי שפיר נמי לעשה, דהכי קאמר אתה רשאי לעשות בסיב שעל גבי רגלו, והשתא פריך שפיר למה לי קרא להתייר דבר שאין מתכוון הוא, מכלל עשה עשה. בחר דשמעה מרבא סברה. ואיכא למידק בין לחייב בין לרבה, בין למאי דכ"ל לחייב מעיקרא, למה כן קרא למישרי מילה בצרעת השתא לגבי הרשות שרי במקום מלוא לב"ש, ולשהות קרא מוניה. ונראה לי דאיכתיב דהכא בשאנו עושה ממש לשון עולה אלא מלכתה הוא עושה וממילא מיקף קיוף, והלכך אי משום הא הוא אמרנה דוקא כבי הוא דשרי רחמנא הא בקוץ ממש בידים ומתכוון לקוף אלא שאין מתכוון לשם קליפת טהרה לא, הלכך איכתיב למיכתב בשך להתייר במקום מילה, שהוא קוץ בהרת בידים כנ"ל. והרמב"ם ז"ל תירך דלא בא הכתוב אלא להתייר אפילו מתכוון לקוף במקום מילה, פי' לפיכך לקוף בהרתו לטהר הוא מתכוון. ואביי למאי דלפיק דעתיה מעיקרא האי בשר לר"ש מאי עביד ליה, אמר רב עמרם באומר לקוף בהרתו הוא מתכוון. ואיכא למידק אם כן מאי דוחקיה דלחייב דהוא מוקים לה מעיקרא כר' יהודה דלא קיימאן לו כותיה, לוקמיה אפילו לר"ש דקיימאן לו כותיה בדבר שאין מתכוון. ועוד דהכין הוה שפיר טפי, דפריך לה אפילו למאי דסבירא ליה למ"ד דבעי לה דהא קאמר הא למה לי קרא דבר שאין מתכוון הוא, כלומר דבר שאין מתכוון מותר. ויש לומר משום דיומל בשך ערלתו משמע טפי במתכוון מולו ולא לקוף בהרתו. ומיהו לר"ש למאי דסבר ליה דשרי בעלמא אפילו בפסיק רישיה, על כרחין איכתיב ליה לחוקמיה באומר לקוף הוא מתכוון. תמיהא לי מן מאן דמתני לה להתייר דר' יאשיהו, אמאי קרי ליה דבר שאין מתכוון, הא מתכוון להקליף אלא שאינו מתכוון לטהר אלא ללול, ואין זה קרוי דבר שאין מתכוון אלא מלאכה שאינה צריכה לגופה. והא למה הדבר דומה למכבה גחלת של עץ בדשתי היבשים (לעיל כג, ח) דמתכוון לכבות ולא מחמת שהוא צריך לגופו של כבוי אלא כדו אלא כדו שאלו חוקו בה רבים, וקרי' לה מלאכה שאינה צריכה לגופה ולא דבר שאין מתכוון, וכדלתיבא פרה כיה (לעיל מה, ב) גבי המיחם שפינה דלמינון שמואל בדבר שאין מתכוון סבירא ליה כר"ש, במלאכה שאינה צריכה לגופה סבירא ליה כרבי יהודה. ויש לומר דאי כתב רחמנא בפירוש השמר בנגע הצרעת שלא תהוה הכי נמי, אלא השמר בנגע הצרעת כתב רחמנא, כלומר שלא יטהרנו אלא בהוראת כהן, ואין הוא דלמינון דכיון שכן אסור לקוף בהרת שמתירה הוא בקליפתו, והלכך כשהו קוץ לשם מילה הוי ליה דבר שאין מתכוון אצל טהרה. לבדו ולא למילה שלא בזמנה, דלתיבא בקל וחומר. איכא גירסאות דמסיימי בה הכין: ומה צריכה שפינו נדחה מפני טורף הדיוט נדחה מפני מילה שלם בזמנה, יום טוב שנתה מפני טורף הדיוט כגון שחייבה ובישול אינו דין שחאה מילה שלם בזמנה דוחה אותו. והיא גיטת גדולי הראשונים וכתובה בספר

איספליגת ומנון: שב מינחי הרב. ז' מנות של חלב: וחלה דקירה. שעה: קירא וקלבה רישינא רישינא: סרף-עץ וכאן, לא רק שהמלה הוועזית מופיעה בתוך פירוש רש"י בלי סימון הגרשיים המזיין את זכותה, שהוא דבר שכיח, אלא אפילו שולבה בטעות בתוך נוסח התלמוד. הוא זפת של עץ שמוציאים ממנו שלח ע"י האור והיא לבנה: הקרענה למנייהו. שהפסיד להם לבלות רפואה זו: שדקי לכו חדא. שלח גילוייה: (רש"י)

תוספות גדול בהדיא כתיב ביה. אע"ג דבכמה דוכתין תניא מה שבהדיא בפסוק איבעי למתני גדול שלא מל ענוש כרת: לועס בשיניו. אף על גב דאחר מילה חולה שיש בו סכנה הוא מ"מ כמה דאפשר לשנויי משנינו: (תוספות)

רש"י מאן תנא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא. איכא למידק והא רבנן לא שרו ההם הפשט כדרכו אלא בכרזו, לדיכא אלא משום שבות כדלמרינו בפרק כל הכבי הקדוש, (ק"ו, א) והכא גבי ז' עין שאינו מעבדין את המילה דקיל להו כדרכו איכא איסורא לאורייתא. ויש לומר דההם נמי רבנן בכל ענין שרו, ולטעמיה דר' ישמעאל קאמרי ליה לדין בכל ענין שרי משום דכתיב (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו שלח ידו ויהי קדש שמים מוטלון כנבלה, אלא לדין אורי נן מיהא דכרזו לדיכא אלא שבות לשתרי כדשריה להגיל חיק הספר עם הספר. אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי. כלחם הפנים, וסלקא בהבין, וכיון שכן קיימא לן כהאי ברייתא דכל היכא דפירש איתו חוזר על ז' עין שאין מעבדין, דרבנן ורבי יוסי הלכה כרבנן דרבי יוסי, ואף על גב דדחיה לה לברייתא מעיקרא מדר' ישמעאל ומדריבי יוסי, וכל שכן מדרבנן דפליגי עליה, השתא דלוחקומנא כרבנן דלחם הפנים אידחי כל מאי דלמרינו מעיקרא ושמעין דלא שייכי בהני פלוגתא דלעיל כלל. ונראה לי להביא ראיה, מדלמרינו לעיל דאפילו רבי יוסי דקדוש החדש מודה בה, ואילו הכא אמרי דלוחקא דלא כרבי יוסי דלחם הפנים, ואם איכא דהני פלוגתא שייך אהדדי בן אן תקשי לן דרבי יוסי אדרבי יוסי, שמע מינה דלא שייך כלל אהדדי ואידחי כל מאי דלמרינו מעיקרא. ולפיכך פסקו הגאונים והרב אלפסי ז"ל כהיא ברייתא, משום דליכא מאן דפליג עליה אלא רבי יוסי דלחם הפנים לכה, ולית הלכתא כותיה אלא כרבנן דרבי יוסי. (רש"י)

דף קלד - א

חספניתא מאי תקנתיה לימשי טובא במיא דסילקא: לא שחק מערב שבת: תנו רבנן דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא כמון ביו"ט דחזי לקדרה יין ושמן חזי נמי בשבת לחולה דתניא אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת אמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אף טורפין יין ושמן א"ר שמעון בן אלעזר פעם אחת חש רבי מאיר במעיו ובקשנו לטרוף לו יין ושמן ולא הנחנו אמרנו לו דבריך יבטלו בחייך אמר לנו אע"פ שאני אומר כך וחבירי אומרים כך מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי הוא ניהו דמחמיר אנפשיה אבל לכולי עלמא שרי התם לא בעי ליכא הכא בעי ליכא נמי ניעביד ולא לילך היינו דקתני נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו: ת"ר אין מסננין את החרדל במסנתת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא מהא דתנן נותנים ביצה במסנתת של חרדל א"ל התם לא מיחזי כבורר הכא מיחזי כבורר ואין ממתקין אותו בגחלת והתניא ממתקין אותו בגחלת לא קשיא כאן בגחלת של מתכת כאן בגחלת של עץ א"ל אביי לרב יוסף מ"ש מבישרא אגומרי א"ל התם לא אפשר הכא אפשר א"ל אביי לרב יוסף מהו לגבן א"ל אסור מ"ש מלישה א"ל התם לא אפשר הכא אפשר והא אמרי נהרדעי גבינה בת יומא מעליא הכי קאמרי דאפילו גבינה בת יומא מעליא: אין עושין לה חלוק כו': אמר אביי אמרה לי אם האי חלוק דינוקא לפניה לסיטרא לעילאי דילמא מידביק גרדא מיניה ואתי לידי כרות שפכה אמרה לי אביי עבדא כיסתתא לפלגא אמר אביי האי ינוקא דלית ליה חלוק ליתיה בליטא דאית ליה שיפתא וליכריה לשיפתא לתתאי ועייף ליה לעילאי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא ידיע מפקתיה לשיפיה מישחא ולוקמיה להדי יומא והיכא דזיג ליקרעיה בשערתא שתי וערב אבל בכלי מתכות לא משום דזריק ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מייץ מיקר דקר פומיה מאי תקנתיה ליתו כסא גומרי ולינקטיה ליה להדי פומיה דחיים פומיה ומייץ ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מנשתיה לינפפיה בנפוחתא ומנשתיה ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מעוי ליתו סילתא דאימיה ולישרקיה עילוייה ומעוי ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דקטין ליתיה לסיילתא דאימיה ולישרקיה עילוייה מקוטנא לאלומא ואי אלים מאלומא לוקטנא ואמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דסומק דאכתו לא איבלע ביה דמא ליתרוהו ליה עד דאיבלע ביה דמא ולימהלוהו דירוק ואכתו לא נפל ביה דמיה ליתרוהו עד דנפל ביה דמיה ולימהלוהו דתניא א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהיא אדום אמרתי לה המתני לו עד שיבלע בו דמו המתניה לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי שוב פעם אחת הלכתי למדינת פוטקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהיא ירוק הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתני לו עד שיבלע בו דמו והמתניה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין שמו נתן הבבלי על שמי:

רש"י חספניתא. פניו מהבקעות ואני אומר שהוא מין שחין שקורין אינייר"א (אוברידר"א: מין כרעית, שבה הפנים מהבקעות וזמלבינה את העור (aube – לבן)). ראה הערה בספר על הספק בזיהוין) והוא (בגרב) ובחרם שכתוב בתורה (דברים כח) והספניתא תרגום של חרס: במיא דסילקא. מרק תרדון: חזי לחולה. שאין בו סכנה: יבטלו. דהאי נמי חולה הוא: אבל לכולי עלמא שרי. ר"מ וסאם מחגי"ר ומאי תנו נותן זה בעצמו זה בעצמו: ההם. גבי שאר חוליים: לא בעו לויכא. לטרפו ולעברו יפה יפה: ולא לויכא. לא יערבנו כל כך: ומתוך היינו דקתני נותן זה בעצמו זה בעצמו. שמערב ואינו לוכד: אין מסננין את החרדל. ב"ט: במסנתת שלו. טעמא מפרש לקמיה דמיחזי כבורר שמשלך השובין שלו: ואין ממתקין אותו בגחלת. כדרך שרגילין לכבות לחורב את הגחלת או אבן ניסוקת: ונחנין בינה במסנתת של חרדל. ומסנתת בתוכו לייפות מראיהו: לא מיחזי כבורר. שכולה יוכאה דרך המסנתת ואין ממתקין שם פסולת: בגחלת של עץ. אסור דשייך בה כיבוי לפי שעושה פחם גחלה של מהכא לא שייך בה כיבוי דליתו נעשה פחם: ומ"ש מבישרא אגומרי. שזולין ב"ט וע"ג דמכבה: לא אפשר. לבלות מאתמול דביחא טפי אבל חרדל אפשר מאתמול: לבן. גבינה: מאי שנא מלישה. שלשין פת ביום טוב והאי נמי ללישה דמיא: לא אפשר. דפת חמה מעליא טפי הכא אפשר מאתמול: אימא אף גבינתא בת יומא מעליא. וכ"ש דלחמא: לפניו לטרעיה לעילאי. לאומרא שפשט פיה יהפוך ויקפל למעלה שלח ההא סמוכה לבשרו מפני שראש מקום חתך הבגד שם הוא ויוצאין ממנו גרדין שקורין פינינד"ז (ז'איות) ודלמא מדביקא גרדתא מיניה במכה וכשכח להפשיט החלוק מעל המיולה ישמט ויקרע את ראש הגיד ומשוי ליה כרות שפכה: אימיה דאביי. אומנתו: עבדא. לחינוקות הבאים לידה לתקן מילתו: כיסתתא לפלגא. דמילתא כים יהיה עושה של בגד לפנים בתוך החלוק ותופרתו מתוכו בתוך החלוק ומגיע למטה עד חצי החלוק כדי לחון בין האימרא ובין המיולה: ליתיה בליחא. מעט שחק של בגד שיהא בו אימרא לפי שהאימרא מהדקה יפה בבשר שלח ישמט החלוק מן הגיד: ולפניה שפכה לתתאי. לתחתית ראש הגיד יתן השפה וראש השני החלק יהא למעלה: ולעפיה לעילאי. אותו ראש העליון החלוק יקפל ויקפל כלפי חוץ מפני הגרדין שלח ידבקו במכה: דלא ידיע ביה מפקתיה. שאין ניכר בו נקב בית הרעוי ששם האולת זבלו: לשיפיה מישהא. שהשמן מכהיל הבשר: ולוקמיה להדי יומא. נד

המשמ: והיכא דזיג. שגלול כזוכות בידוע שהחלל כנגדו: בשעתה. בראש השעורה שהיא חדוד: דזיף. מנפחו אינפליי"ר (לנפח) בלע"ז: דלח מיזן. שלח יוכל לינה: מיקר הוא דקר פומיה. נטענו שפחו ואין בו כח למוץ בהו: ליתו כסא דגומרי. תשטח גחלים על דף או על כלי: וזוקמה להדי פומיה. ועמיד אלל פיו: דחיים פומיה. שיתחמם פיו: ומיזן. ונה: דלח מינשחא. שאין נשימה ניכרת בו שאין דופק כנגד לבו כדרך כל אדם: לינפיה בניפוחא. יניפו עליו בנפה שקורין וא"ן וי"ן: רחת וכלי שבו מרקידים את התבואה לנפוחה, בצורת מגש גדול של נכרים בעלי שתי ידיות:} דלח מעזו. אין רוחו נכנס ויולא יפה אליוני"א (אליוני"ר: לנשום) בלע"ז: סיחחא דלומיה. שליח שגולדה עמו: ולישרקיה עליה. יהליקנה על בשרו כמו אישרקווי אישרקווי (ע"ג ד' מ: אשאלדי"ר (אישל"אורי"ר: להחליק): דקטין. שהיא דק: מקוטנה לאולמא. השליח ראשה ח' קצר וראשה אחד רחב יהליקנה עליו מראש הקצר יתחילו וימשוכו לכל הרחב כלומר כן ירחיבו זה ויתעבה: ואי אלים. ולא מחמת בריאות אלל נפוח לישרקיה עליה מאולמא לקוטנה: דסומק. כל בשרו אדום: לא איבלע ביה דמיה. בבשרו דעכשיו כל דמו מזוי בין עור לבשר וכשמהליו אותו יולא כל דמו: ליתרחו ליה. ימתיו מלמוזו: לא נפל ביה דמא. לא בא בו דם ומתוך כך חלש הוא ואין בו כח וממהר לחלוש ולמות: לכרתי היס. ה"ג רחוקו שהיה ירוק האלתי בו ולא היה בו דם בכיתו חתי לגריעותא חדל לחי מהיל ליה לא נפק מיניה דמא והטפה דם בכיתו מורה כדכתיב (זכריה ט) גם את בדם בכיתו ועוד דמסוכו הוא ומשום חולשא שלח נוצר בו עדיין דס: (רש"י)

תוספות | הכא מיחזי כבורר. מיהו בורר לא הוי שגם הפסולת ראוי לאכילה ודמי למשמרת דריש תולין (לקמן ד' קלז:) דאיכא למ"ד חייב משום בורר: (תוספות)

ב קלד דף

מתני' מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר **[בראשית לד-כה]** ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ספק ואנדרוניגוס אין מחללין עליו את השבת ורבי יהודה מתיר באנדרוניגוס: **גמ'**

והא אמרת רישא מרחיצין רב יהודה ורבה בר אבוב דאמרי תרוייהו כיצד תני מרחיצין את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה כיצד מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי אמר רבא והא מרחיצין קתני אלא אמר רבא הכי קתני מרחיצין את הקטן בין מלפני מילה בין לאחר המילה ביום הראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים תניא כוותיה דרבא מרחיצין הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום ראשון כדרכו וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכשהו מזלפין אין מזלפין לא בכוס ולא בקערה ולא בכלי אלא ביד אתאן לתנא קמא מאי אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דגדול לא סליק בישראל הייא קטן סליק ביה בישראל הייא הוא דאתא לקמיה דרבא אורי ליה כשמעתיה איחלש רבא אמר אנא בהדי תרגימנא דסבי למה לי אמרו ליה רבנן לרבא והתניא כוותיה דמר אמר להו מתניתין כוותיהו דיקא ממאי מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת אי אמרת בשלמא תנא קמא מזלפין קאמר היינו דקאמר ליה ר"א בן עזריה מרחיצין אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר ומזלפין ביום השלישי האי רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין אף מרחיצין מיבעי ליה כי אתא רב דיימי אמר רבי אלעזר הלכה כר"א בן עזריה הוה בה במערבא הרחצת כל גופו או הרחצת מילה אמר להו הוא מרבנן ורבי יעקב שמייה מסתברא הרחצת כל גופו דאי ס"ד הרחצת מילה מי גרע מחמין על גבי מכה דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת מתקיף לה רב יוסף ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת לחמין שהוחמו מע"ש מתקיף לה רב דיימי וממאי דהכא בחמין שהוחמו בשבת פליגי דילמא בחמין שהוחמו בע"ש פליגי אמר אביי אנא בעאי דאישי ליה וקדם ושני ליה רב יוסף מפני שסכנה הוא לו איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אבהו א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר"א בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מע"ש בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה מפני שסכנה היא לו: גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נתון חוץ למכה ושותת יורד למכה מיתבי אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת התם משום שחיטה תא שמע אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת התם נמי משום שחיטה תניא כוותיה דשמואל אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת אבל נותנין חוץ למכה ושותת יורד למכה תנו רבנן נותנין על גבי המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיבתין יבשין קשיא כתיבתין אכתיתין לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי שמע מינה הני כתיבתין מסו: ספק ואנדרוניגוס כו': תנו רבנן **[ויקרא יב-ג]** ערלתו ודאי דוחה את השבת

רש"י | מתני' ומזלפין עליו. את החמין: ביד. אבל לא בכלי ובגמ' פריך הא אמרת רישא מרחיצין דמשמע כדרכו והדר תני אפילו לולף עליו בכלי אסור: ספק. כגון ספק כן ח' דקשים וספק כן ט' דהוא כאבן בעלמא ואין מילתו דוחה שבת (וספק כן ט'): ר' יהודה מתיר באנדרוניגוס. דליתרבי מקרחו דמפרש בגמ' לקמן: גמ' והא אמרת רישא מרחיצין. ואפילו כדרכו: כיצד קתני. מרחיצין דרישא לאו כדרכו הוא דהנא סופא לפרושי כיצד מרחיצין כגון לולף ביד ואפילו ביום ראשון: תניא כוותיה דרבא ט' ה"ג ביום השלישי מזלפין עליו ביד ולא גרסינן: אבל לא בכלי: אתאן לת"ק. הך סופא תנא קמא אמרה דאילו ר"א אפילו הרחצה כדרכו שרי: משום דגדול לא סליק בישראל הייא. היינו טעמא דמעשה שכם לאו ראייה גמורה היא משום דגדול אין מהם שבבשרו מעלה ארוכה מהר אבל קטן נהרפא מידי סכנתו מהר: אורי ליה כשמעתיה. החיר לו הרחיצה כדרכו ביום ראשון שחל להיות בשבת: איחלש. נעשה חולה והיה דואג שמה על כך נענש: אמר צהדי תרגימנא דסבי למה לי. מי היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו רב יהודה ורבה בר אבוב שפירשו שאסור להרחיץ: אי אמרת בשלמא ת"ק מזלפין. ביום ראשון קאמר ולא אייבי בהרחצה כלל בלחץ בזיוף היינו דלתא ר"א בן עזריה ופליגי ואמר מרחיצין: אלל אי אמרת. תנא קמא נמי מרחיצין אמר בשני הימים ולא פליגי ר"א אלל חוים שלישי דקאמר ת"ק מזלפין אף מרחיצין ביום השלישי מיבעי ליה: הוה בה. דייקי בה: דאי ס"ד הרחצת מילה מי גרע מחמין על גבי מכה. דשרי והכא אסרי רבנן בשלישי (בגמרי): ולא שני כו'. והכא גבי מילה בהוחמו בשבת עסקינן הלכך בשלישי ליתכא סכנתא לא: אמר אביי אנא בעאי דאישי ליה. רני הייתי רוצה לרחץ אתהפתא זו כדשני ליה רב יוסף מפני שסכנה היא לו: וקדם רב יוסף וסנייא ליה. דולדי מתניתין חמין שהוחמו בשבת נמי שרי בימים הראשונים ובר"א אף בשלישי מפני שמניעת חמין סכנה היא לו: אין נותנין כו'. ק"ד גזרה משום שחיטה סומנין כשמואל דטעמיה משום הכי הוא והיינו דקאמר אבל נתון חוץ למכה דלח מוכחא מילתא דלרפואה: מוך יבש וספוג יבש. דלחא לרפואה היא אלל שאלא ישרטו כגדיו הקאים מכהו: אבל לא כתיבתין יבשין ויבש. חתיכות כגדיו דקות משום דמסו וגזרו משום שחיטה סומנין: קשיא כתיבתין אכתיתין. רישא שרי מוך יבש דהיינו כתיבתין וסופא אסר כתיבתין: חתי. דקשים שלח היו על גבי מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו: ה"ג שמע מינה הני כתיבתין מסו: ערלתו ודאי דוחה את השבת. דבהאי קרא וביום השמיני דליפני מיניה אפילו בשבת כתיב כתיבתין ערלתו ומעוטא ערלתו שז לא ולא אחר ולמעוטי ספק אתא: (רש"י)

ותוספתו מי גרע מחמין על גבי מכה. והיכי אסרי רבנן בשלישי אע"ג דאיכא למימר דרב אמרה למילתיה כר"א בן עזריה דפסקינו. לעיל הלכתא כותיה משמע ליה דלכ"ע קאמר ועוד דאפילו לר"א בן עזריה פריך דמשמע דשרי בשלישי משום סכנה מדמייתיה קרא ויהי ביום השלישי ורב איירי במכה שאין בה סכנה: ואין מונעין חמין ושמין. פירש ה"ר יוסף מורת בשם רבינו שמואל דבמעורבת יחד איירי דאי לא חד באפי נפשיה מאי קמ"ל בשמן מתני' היא בפי' שמנה שרצים (לעיל דף קי"א). אבל סך הוא את השמן והיינו אפילו על גבי מכה מדקתני בני מלכים סכין ע"ג מכותיה שמן וורד מכלל דבשאר שמן מותר לאחר אפילו ע"ג מכה ושמואל נמי היכי הוה פליגי: (ותוספתו)

רשב"א האי ר' אליעזר בן עזריה אומר מרחיזין אף מרחיזין מיבעי ליה. קשיא לי והא כרייתא נמי דקתני בהדיא בדברי ח"ק ביום ראשון מרחיזין כדרכו, לא קתני בד"א בן עזריה אף מרחיזין, אלא מרחיזין כלישנא דמתניתין. ויש לומר דרבא משבש לה לכולה כרייתא. הא דלמרינו: אי אמרת ההלכת מילה מי גרע מחמין שעל גבי המכה. פירש רש"י ז"ל: מי גרע מחמין שעל גבי המכה דשרי, והבא אסרי רבנן בשלישי. ואינו מחוור בעיני, חדא דהא לא שייכא האי קושיא לתרגומא דרבא קמייחא ודתיחא כותיה, דהא בהדיא תניא כרייתא ברבנן, ובשלישי מוזכרין דלגמא רבנן לא אסרי בשלישי ליהן עליה חמין, והלכך אפילו תמלא לומר לתרגומא דסבי פליגי רבנן לגמרי ביום שלישי, ככל וזכרנו לא לא אפילו בזיוף, כיון דלישנא דרבא כרייתא לא פליגי, הוה ליה לרבי יעקב למימר בהדיא דאי אמרת להרחת מילה לתרגומא דסבי מי גרע מחמין. ועוד דהא אפילו לתרגומא דסבי, מנא ליה דפליגי לגמרי בשלישי, דהא כמתניתין לא פירשו רבנן לא יום ראשון ולא יום שלישי, אלא התמא קתני מרחיזין בין לפני מילה בין לאחר מילה. ואי משום דקתני ר"א בן עזריה אומר מרחיזין ביום השלישי, ללכאורה משמע דרבנן לא שרו ביום שלישי ככלל, דאי רבנן שרו לזוף אפילו ביום שלישי, ור"א בן עזריה שרי בזכותו להרחיז אפילו בשלישי, א"כ מאי שניא יום שלישי דנקט. לא היא דר"א לרבנן נקטה, לומר דאפילו בשלישי מרחיזין אותו, וכן נמי משמע מהא דלמך רבא, אי אמרת בשלמא ח"ק מוזכרין קתמא, היינו דלמך ר"א מרחיזין, אלא אי אמרת ח"ק מרחיזין ביום ראשון קתמא ומוזכרין ביום השלישי אותו, ור"א בן עזריה אף מרחיזין מיבעי ליה, והשתא אי אמרינן דלרבנן דלתרגומא דסבי ביום שלישי ככל וזכרנו לא, כל שכן דהוי ליה למיתני אף, כלומר אף ביום השלישי מרחיזין. ועוד דאי רבנן לגמרי אסרי אף לזוף ביום שלישי, מנא ליה דר"א פליגי בתרתי דלרבנן, ושרי ביום שלישי אפילו בהרחת גמורה, דלמא לא שרי אלא בחדא, כלומר דמוזכרין עליו ביום שלישי, ומרחיזין דר"א בן עזריה כמרחיזין דרבנן. ועוד מאי קא מייחא מרב דלמך אין מונעין חמין מעל גבי המכה, דלמא רב דלמך כר"א דהלכתא כותיה. אלא נראה לי דהכי פירושא אי אמרת ההלכת מילה, אמאי אשמועינן תנא במילה ליתני מכה וכל שכן מילה דמי גרע מילה ממה, ופירקין מי לא שני לך בין חמין שהחמו בשבת לחמין שהחמו מערב שבת, והלכך נקט מילה, משום דבמילה שרי אפילו בשהחמו בשבת, ואילו במכה ליכא מאן דשרי אלא בשהחמו מערב שבת. הלכך כר"א בן עזריה בין בחמין שהחמו בשבת בין בחמין שהחמו מערב שבת בין בהרחת כל גופו בין בהרחת מילה. פירוש: בשלישי וכל שכן בראשון ובשני דיותר מסובן ביום ראשון ושני מביום שלישי, שהרי לתרגומא דכרייתא רבנן דפליגי ביום שלישי, מודו ביום ראשון, והוא הדיון נמי לתרגומא דסבי, וכל שכן לפירושא של רש"י ז"ל פירוש לתרגומא דסבי דרבנן לא שרו בשלישי אפילו לזוף, וביום הראשון שרו לזוף מיהא, אלא לזוף לכולי עלמא טפי חמור ויש ראשון מביום שלישי, ויום שני נמי דכל דלא סליק טפי מלעטב ומסכתו. והא דקתני (בראשית לז, כה) ביום השלישי ביהושע כוראבים, לאו למימר דמסכתו דוקא ביום השלישי, אלא משום דבשלישי איכא חולשא טפי, והיינו דלחו עלייהו ביום השלישי ולא ביום הראשון ואף על גב דלכולי עלמא ביום ראשון מיהא מסכתו טפי, משום דלע"ג דמלעטב טפי מכל מקום ליכא חולשא. ולפני מילה נמי מרחיזין אותו אפילו בחמין שהחמו בשבת על ידי עכו"ם שהחמו מעלמא, ואפילו עבר ישראל ואמר ליה לעכו"ם זל אחים לי, ואפילו עבר נמי וחמין ישראל, דכל גמי משום קנס הוא דלמרינו ליה בעלמא, אבל הכא במקום מזה לא קנסו. והעד לך דאפילו לפני מילה מרחיזין אפילו בחמין שהחמו בשבת, דהא קתני במתניתין מרחיזין את המילה בין לפני מילה ובין לאחר מילה, אלא לפני מילה ולאחר מילה חד דינא איה להו בהא. ובמאי דמרחיזין או מוזכרין למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה לאחר מילה הכי נמי מרחיזין או מוזכרין נמי לפני מילה, ומתרגומא דרבא נמי שמעתינן לה, דהא לתרגומיה ח"ק שרי ביום שלישי כדרכו בין לפני מילה בין לאחר מילה, ומינה נשמע לר"א בן עזריה דכי היכי דשרי נמי רחילא כדרכו לאחר מילה הכי נמי לפני מילה. וכן פסק הרב אלפסי ז"ל משמא דרבנן, וכן כתב מורי הרב רבי יונה ז"ל בהלכותיו. ור"א היחך אפשר לומר להרחת דלפני מילה מותרת בחמין שהחמו בשבת, וכן ההלכתא כל גופו קודם מילה, והא מכסידי מילה ניהו, וחמין שהחמו בשבת אסורין מדכרייהם (לעיל טו, ב) בין בשבת בין ברחילא, וכן נמי ההלכתא כל גופו אסורה מדכרייהם ואפילו אכר אכר (לעיל מ, ה), ואין ה' קיימא לן כרבנן דר"א דלמרי מכסידי מילה ואפילו בדבר שאין בו אלא שבת דרבנן. יש לומר דחמין שהחמו בשבת קנס הוא דקנסו, ובמקום מזה לא גזרו, וכן ההלכתא כל גופו לאו מלפניה הוא שרי בזמן מותר, וכן פניו ידיו ורגליו אפילו בחמין שהחמו מערב שבת, אלא שאסורה מפני הבלטין שהיו מחמין בשבת, ובמקום מילה לא גזרו. וכן חירץ מורי הרב ר' יונה ז"ל. ואם תאמר עוד והא יביטין טעמא בגמרא להרחת דלאחר מילה בהרחת כל גופו ובחמין שהחמו בשבת מפני שסכנה היא לו, הא לפני מילה דאין שם סכנה ליתסר ותדחי מילה. חירץ מורי הרב ר' יונה ז"ל דמשום הכי נקט האי טעמא בגמרא, משום דלאחר מילה אי ליכא סכנה לא שריא ולא מידי ואפילו זיוף, אבל לפני מילה החירו לזורר המילה. ועוד דמשום הכי נקט בגמרא האי טעמא, לומר דעל כרחין חמין שהחמו בשבת נמי שריא. ומעתה ההלכה שהחירו לאחר מילה החירו לפני המילה דחד דינא איה להו בהא, וכדמכחא מתניתין כדלמך. ולי נראה דכיון דהארכא להחיר שבת דלמרינו לגבי מילה, לא ראו לאסור אף לפני מילה דהויא לה כחובא, לאחר מילה נחיר דלמרינו מפני שסכנה היא לו, הא אפילו קודם מילה וידעין בה הכל שעל כרחו יבא לידי כך, ועשוי נאסור, והלכך כל מה שהחירו דעין רחילא לאחר המילה החירו אף לפני המילה. והיכא דלישפוך חמין ואיבוד סממני לאחר מילה, מחמין וזוחקין מפני הסכנה, ומיהו כל היכא דלפטר לשניו משניו, וכדתיחא במתניתין לא שחק כמון מערב שבת לועם בשינוי, ולא יטרוף יין ושמן אלא נוקו וזה לפני עלמנו, ולפני עלמנו, כלומר בכלי בלא בילה כדליתא בגמרא. אבל אשפוך קודם מילה ואי אפשר לו להרחיזו לאחר מילה אלא אם יאמר לעכו"ם להחם דקא מייחא ביה שבת דרבנן שיש בו מלכא, ואי נמי דליתא ויטרוף ויפטרך שיראל להחם לו, זיה רחילא מחלוקה בין הגדולים, שהרמב"ן ז"ל כתב שאם יש לו חמין להרחיזו לפני המילה ואין לו להרחיזו לאחר מילה, שוחטין אותו ומלון אותו שאין כחו מבכירין דוחין כולם, ואחר שגמל הכי כחו סכנת נפשות שזוהה שבת, ואין אומרים תחנה מילה כדי שלא להביא אותו לסכנה ונדחה שבת, אלא מילה לעמה זוהה שבת וסכנת נפשות זוהה שבת, ואין למזהו אלא שעתה, ואין לדחות מילה מפני דחייה שבת שצדא אחר מכן מפני הסכנה. והיכי רחיה ממתניתין דקתני לא שחק כמון מערב שבת לועם ואם לא החקין מערב שבת כורך על אכעבו ומביא ואפילו מחיר אחרת, ולא קתני כשאין לו כמון דביתו או שאי אפשר ללעום בשינוי תחנה, ומדקתני תחנה ולא קתני נמי דחייה שמת עמה כדלמך. ועוד דכורך על אכעבו ומביא דרך רשות הרבים איסורא דלורייתא הוא דמשאוי הוא לו, אי נמי מחיר אחרת שלא נהפשו נמי איסורא הוא ונדחה מילה מידי דהוא ארזימל שאין מביאין אותו דרך עבר בשינוי ואפילו במבוי שאינו משוקף, אלא שאין צרכי סכנה שלפני מילה דוחין אותה מתחלה, אלא מל ואחר כך מחלל לזורר הסכנה ע"כ. ולפי דברי הרב ר' יונה ז"ל הא דלמרינו בעירובין (סו, ב) בההוא נוקא דלשפוך חמין, דקודם מילה הוא. ואין נראה כן מדברי הגאונים ז"ל, אלא ששפכו חמין דלאחר מילה. ולא החירו הגאונים ז"ל אלא דלשפוך חמין ואיבוד סממני לאחר מילה, הא קודם מילה תחנה, דעל כרחין אחי למיודחי שבת במישא סממני ומיחא חמין. וב"כ הרי"ז הלוי ז"ל מפורש. ומסתברא לי כותיהו דלמרינו דפסקה קמא דביבא (ב, ח) שהזוח ביה שמואי אומרים יפטר דקרא ויכסה, וב"ה אומרים לא יפטר אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום, ושון שאם שחט שיחפור דקרא ויכסה. ואם כדברי הרמב"ן ז"ל, לועלם שוחטין ואע"פ שאין לו דקר נעוץ מפני מזה שמתה יום טוב, דבשעת שחיטה אין כחו דחוי כלל, ולאחר שחיטה הרי כחו מזה עשה דכסוי, ומזה עשה הוא דדוחה שחיטה דקרא דלורייתא דרבנן הוא, ואין דוחין מזה שמתה יום טוב בשעתה שלא נבוא לידי איסורא דרבנן דלאחר שחיטה, אלא ודאי שמעתינן דכל דבר שאנו יודעין שבהלכת הענין צדא לידי איסור מלכא ואפילו דרבנן שאינה נחרת קודם זמן תחנה אותה מזה כדי שלא נבוא לכסוף לידי כך וכל שכן במלכא דלורייתא. ומה שהחירו לו לכסוף על אכעבו להביא מחיר שאינה מעורבת ולא דחו את המילה בכך, כדלמרינו לה מפני הבחא האיומל ואפילו דרך גנות והרפיפות. יוכלנא לשנויי, דאין הכי נמי אי חשודע מלתא מקמי מילה, ומתניתין דלא על ידי עבד לאחר מילה, ואפילו הכי כל היכא דליכא לשנויי משנינו. ואלא מיהו אפילו תמלא לומר דבשחיטה מקמי מילה מיידי, לא קשיא ולא מיהו, דהשתא שאנו דכיון דעל כרחין מייחא שבת דרבנן בלחא מילה בהבין דהיינו נחיתת הספליית משום דהוה ליה הני אי אפשר לעשותה מערב שבת, אפילו אחרת מקמי מילה נמי לא דחי' מילה מקמי שבת דלאחר מילה דאין בה איסורא דלורייתא, והא דלא קתני נמי לא הביא כמון מערב שבת או שאי אפשר לו ללעום תחנה מילה, אינה רחיה, דהא קתני ירשא כלל אמר ר' עקיבא כל מלכא שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, והלכך תנא לאו כדוכלא תני ואזיל, ואם אי אפשר לעשותה מערב שבת, אלא הבחא כמון ואפילו מרשות הרבים שרי, כיון דאפשר להביאו בשער או לאחר ידיו או לא אלא שבת דרבנן שאין בה מלכא דלורייתא, וכל שבת דלאחר מילה שאין בו מלכא שרי כדלמך, דמה לי דחייה שבת נחיתת הספליית.

מה לי שבת אחר דלאחר מילה, כך נראה לי. (רשב"א)

ולא ספק דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוניוס דוחה את השבת רבי יהודה אומר אנדרוניוס דוחה את השבת וענוש כרת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אינו צריך א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שערלה כבושה היא על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א א"צ להטיף ממנו דם ברית: אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן בן שבעה מחללין עליו את השבת ובן ח' אין מחללין עליו את השבת בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה ומניקתו מפני הסכנה איתמר רב אמר הלכה כות"ק ושמואל אמר הלכה כר"ש בן אלעזר רב אדא בר אבהו אתיליד ליה ההוא ינוקא כשהוא מהול אהדריה אתליסר מהולאי עד דשוייה כרות שפכה אמר תיתי לי דעברי אדרב אמר ליה רב נחמן ואדשמואל לא עבר אימר דאמר שמואל בחול בשבת מי אמר הוא סבר ודאי ערלה כבושה היא דאיתמר רבה אמר חיישין שמה ערלה כבושה היא רב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה היא אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא רבי אלעזר הקפר אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו לחלל עליו את השבת ב"ש אומרים מחללין עליו את השבת וב"ה אומרים אין מחללין עליו את השבת לאו מכלל דת"ק סבר מחללין עליו את השבת ודילמא ת"ק דריי הכל אין מחללין קאמר אם כן רבי אלעזר הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמעין דילמא ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: אמר ר' אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה וכל שאין אמו טמאה לידה אין נימול לשמונה שנאמר [ויקרא יב-ב](#) אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה וגו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו א"ל אביי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה א"ל נתנה תורה

ר"ש אנדרוניוס. ספק הוא ונולד בין השמשות נמי ספק זמנו הוא ספק אינו זמנו וכן נולד מהול ספק שמה ערלה כבושה היא העור דבוק בשכר ולקמיה פריך ספק קמא לחמייה מאי הואיל ותני כהני ספיקו: רבי יהודה אומר כו'. לקמיה יליף מילתיה: כ"ש אומרים צריך להטיף כו'. ואפילו הכי מודו דשבת לא דחי: צריך להטיף. חיישין שמה ערלה כבושה היא: על גר. דליכא שום ספק ערלה כגון ערבי מהול: כן ח' אין מחללין עליו. שהרי כמה הוא ואין מילתו מנחה ואי קשיא ח"כ לאו חילול הוא שהרי הוא כמתקן בשכר מת לקמן נמי מוקי האי חילול במכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר: מפני הסכנה. מפני שחלב הרבה בדדיה ומביאה לידו חולי: כות"ק. אליבא דר' דאמר ח"כ להטיף ממנו דם ברית: אהדריה התליסר מהולאי. סיטופו ממנו דם ברית ולא ראו משום דשבת הואי ואפילו כ"ש ספק הוא ואין מחללין: עד דשויה כרות שפכה. והוא עמנו מלו ועשאו כרות שפכה שחדך מן הגיד: אדרב. דלמר ח"כ להטיף: בשבת מי אמר. הא ספיקא הוא: והוא סבר. רב אלח סבר דודאי ערלה כבושה היא ומחללין: חיישין. הא דלמר ר"ש בן אלעזר לדברי הכל צריך להטיף אספיקא קאמר ובחול שמה ערלה כבושה היא ולענין שבת נמי ודאי לא מחללין: ודאי ערלה כבושה היא. ומחללין: לאו מכלל דת"ק. דר' אליעזר הקפר סבר דברי הכל מחללין ואנא דלמרי כוותיה: ה"ג וממאי דילמא מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין ח"כ רבי אלעזר טעמא דב"ש אתא לאשמעין כו'. ח"כ דתנא לעיל מיניה אמר דברי הכל אין מחללין ר' אליעזר הקפר דלחא ליפלוגי ולמימר דלאו דברי הכל הוא דהא ב"ש מחללין מאי רבותא אשמעין דב"ש פליגי בה הא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ומשניין דילמא הכי קאמר ר' אליעזר לת"ק דלמר בשבת לדברי הכל אין מחללין ופלוגתיהו בחול לכ"ה ח"כ להטיף ממנו דם ברית הא ליתא ללא נחלקו דבר זה אלח ודאי צריך ובשבת הוא דפליגי וטעמא דב"ה אתא לאשמעין דבחול צריך ולפוקי מת"ק דלמר כ"ה לא צריך: כל שאין אמו טמאה לידה. כגון יולד וזמן נכריה עולה ולמחר נתגייהו אין צנה ממחין עד שמהם אלח נימול מיד: דורות הראשונים. מאכרסה עד מתן תורה שנתנה מילה ולא נהגו טומאה: (ר"ש)

תוספות ולא ספק דוחה את השבת. נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא ולא איצטריך קרא להכי דהיכי תיסקו אדעתיה לחלל את השבת ולא ידענא אם הוא בר חיוב מילה או לא כדמפרש לקמן דספק נולד לה' או לח' ומשום נולד בין השמשות לא איצטריך נמי קרא דמוטב דתיבטל מצות מילה בשמיני מספיקא בשב ואל תעשה ואל יחלל שבת בידים מספק אלא נראה לר"י דעיקר האי קרא אתא לאנדרוניוס שאינו דוחה שבת ונולד כשהוא מהול ומיהו לא מחד ערלתו נפקי דאין סברא לומר שקוליס ויבואו שיניה אלא תרי קראי מתביי חד במילה בזמנה וביום השמיני ימול בשר ערלתו וחד במילה שלא בזמנה (דגדול וערל זכר אשר לא ימול לא ימול בשר ערלתו (בראשית ז) א"ג קרא אתא לאנדרוניוס ונולד כשהוא מהול מסברא ידעינן דאין צריך להטיף דם ברית ר"י. אי נמי עיקר קרא נולד כשהוא מהול ולאנדרוניוס לא צריך קרא דהא נפקא ליה לר' יהודה לקמן דאנדרוניוס טעון מילה מדכתוב כל זכר ורבנן הונו דרשי לדרשה אחריתי: לא נחלקו על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית בו' על מה נחלקו על גר שנתגייר. השתא משמע דיותר יש להצריך הטפה נולד כשהוא מהול מלנתגייר כשהוא מהול דהא נולד כ"ע מודו ובגר איכא פלוגתא וא"כ לקמן דפסיק רב הלכה כות"ק ומשמע דכותייהו קי"ל מדקאמר רב אדא בר אבהו תיתי לי דעברי אדרב וכי"ל דת"ק בנולד כשהוא מהול שאין צריך להטיף ממנו דם ברית כ"ש גר שנתגייר כשהוא מהול וה"ג לא פסקו כן אלא פסקו דקטן א"צ וגר צריך ובקטן ודאי כדן פסקו כשומעונו ובגר נמי נראה לר"י שסמכו אהיה דיבמות דפרק החולץ (דף מו: דתניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי רבי יהודה ור' יוסי אומר אין מטבילין אותו"ל דא"צ להטיף ממנו דם ברית בנתגייר כשהוא מהול לרבי יוסי אמאי אין מטבילין הרי הוא מהול לפנינו מאי נפקא מינה אם לא מלו אותו ב"ד לא יאה אלא ערבי מהול וגבועני מהול אלא ודאי צריך להטיף ממנו דם ברית ולכך אין מטבילין דאינו גר עד שימול ויטבול ונראה לרשב"א לתת טעם דבבר שהרי הסברא הפוכה מסברא דשמעתין והיינו טעמא דבין קטן שנולד כשהוא מהול ובין גר שנתגייר כשהוא מהול דין הוא דשניהם היו טעונים הטפת דם ברית אי לאו דדרשין הכא דקטן אין צריך להטיף ממנו משום דכתיב ערלתו ודוקא בקטן דגלי גלי בגר דלא גלי לא גלי ור"ח פסק איפכא מה"ג: בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו. נראה לר"י דעכשיו מותר לטלטל כל תינוקות שאין אנו בקיאין וכולם כמו ספק בן ח' ספק בן ט' ופעמים שהאשה מתעברת סמוך לטבילתה ופעמים שאינה מתעברת ומותר למולו בשבת ממ"נ כדאמרין לקמן (דף קלו). אפילו הוא בן שמונה ודאי כגון שלא פהם על אשתו אלא פעם אחת ופירש וילדה לטוף ח' אפילו הכי נראה לר"י דמותר לטלטלו ולמולו בשבת אם אין ריעותא בשעריו ובציפורניו כדאמר בפרק הערל (ביבמות דף פ:) דאמרין האי בר שבעה הוא ואישהויה אישתיה: מפני הסכנה. סכנת חלב כשיש הרבה בדין ולא חיישין שמה טלטל אותו ולא ידע רשב"א מאי איירא מפני הסכנה דאפילו לא יאה אלא צערא בעלמא מותר אפילו היא לחלוב עצמה ולהוציא חלב שבדין א"פ שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דחמי ראיסורא טפי מאיסור לטלטל נראה דשרי מידי דהוה אמפיס מורשא דשרינן משום צערא: מכלל דת"ק סבר ד"ה מחללין. ר' אלעזר הקפר ור"ש בן אלעזר תרווייהו קיימי ת"ק ור"ה ליה ר"א הקפר לר"ש בן אלעזר לא כך יש להשיב על דברי ת"ק אלא הכי אית לן למימר לא נחלקו בו' והשתא דייק שפיר מכלל דת"ק סבר וכו'. פירוש רשב"א: (תוספות)

רשב"א גירסה הגאונים ז"ל: אמר רבה מנא אמניא לה דתניא ר"א הקפר דברי אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה וכו', לאו מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין, אפ"כ ר"א הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמעין, דלמא הכי קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה דבר זה. ות"ק קאמר הכא היינו ר"ש בן אלעזר, וכן נמלא כבושפתא (פטי' ה' ח). והא דקאמר לאו מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין, יש מפרשים דלא אמרינן ת"ק דהיינו ר"ש בן אלעזר סבר דלריך להטיף ממנו דם ברית אפילו בשבת קאמר דודאי ערלה כבושה היא, היכי קאמר ר"א לא נחלקו ב"ש וב"ה בחול שצריך להטיף ממנו דם ברית, אמר ת"ק אפילו בשבת ואמר ליה איהו אפילו בחול, אלא שמע מינה דת"ק דהיינו ר"ש ב"ה לא אמר אלא בחול ואפילו כב"ש, ולפיכך אמר ליה ר"א הקפר דבדבר זה (הוא נחלקו) ולא נחלקו, ולכילוי עמלמא צריך ודאי להטיף ממנו דם ברית כדקאמר ר"ש בן אלעזר, אלא דמחללין בשבת היא, לכ"ה מחללין עליו את השבת, ונמלא רבה דלמר בין כ"ש בן אלעזר בין כ"ה בן אלעזר הקפר, רב יוסף דלא כהל. ויש מפרשים דהכי פירושה, לאו מכלל דת"ק סבר אין מחללין, דכיון דאשחך לר"א הקפר דלמר דספק ערלה כבושה היא לכ"ה, מסתמא אף ר"ש בן אלעזר הכי מבייא ליה, דמדר' אלעזר נשמע לר"ש, דכדכי לא טביל מחלוקת צניעה אלא במאי דאשחך להו דפליגי דהיינו כב"ש דלינה משנה. ולי נראה דטעמא משום דאשחך לרשב"א דמוסרין בהא את"ה, הכי נמי לר"א מוסרין אדר' שמעון, דכל תנא בתרא לטפוי מלתא קא

מימהל היכי מהלין ליה אמר רב אדא בר אבהו מלין אותו ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא אמר רבי בריה דרבינא אנא ורב נחומי בר זכריה תרגימנא מימהיל הכי נמי מהלין ליה לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דרבי אליעזר אמר אביי כתנאי **[ויקרא יא-לט]**. וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא בן שמנה שאין שחיטתו מטהרתו רבי יוסי ברבי יהודה ור' אלעזר בר' ש' אומרם שחיטתו מטהרתו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר חי הוא ומ' מת הוא אמר רבא אי הכי אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה אלא דכולי עלמא מת הוא ורבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי כטרפה טרפה לאו אף על גב דמתה היא שחיטתה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה טרפה היתה לה שעת הכושר האי לא היתה לה שעת הכושר וכ' טרפה מבטן מאי איכא למימר התם יש במינה שחיטה הכא אין במינה שחיטה איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא אם תמצאי לומר פליגי הלכה כמותו או אין הלכה כמותו ת"ש עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו ביי"ט הכא במאי עסקינן דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו ת"ש ושיון שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ה"נ שכלו לו חדשיו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל הלכה כמכלל דפליגי ש"מ אמר אביי נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא כי פליגי שפיקה ומת מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא למאי נפקא מיניה לפטור מן הייבוס נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא והא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועביד להו עיגלא תילתא ביממא דשבעה ואמרי ליה אי איתרחיתו ליה עד לאורתא הוה אכלין מיניה השתא לא אכלין מיניה אלא כשפיקה ומת דברי הכל מת הוא כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר מת הוא ומר סבר חי הוא בריה דרב דימי בר יוסף אתיליד ליה ההוא ינוקא בגו תלתין יומין שכבי יתיב קמתאביל עליוהי אמר ליה אבוה צווריתא קבעית למיכל אמר ליה קים לי ביה שכלו לו חדשיו רב אשי איקלע בי רב כהנא איתרע ביה מילתא בגו תלתין יומין חזייה דיתיב וקא מתאבל עליוהי אמר ליה לא סבר ליה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה קים לי בגויה שכלו לו חדשיו איתמר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא

רש"י מימהל היכי מהלין. שום קטן ביום השמיני בשבת דילמא נפל הוא ולא חיזי למוזע ועושה חבורה שלם לשם מואה: אם חי הוא. כלומר אם כלו לו חדשיו שפיר קא מהיל: מתחך בבשר. שחוטתו הוא ולא חבורה היא: לא נצרכה. הא דקתני אין מחללין אלא לענין מכשירי מילה לרבי אליעזר דאמר דחו שבת ה"מ דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו שעברו ט' חדשים משמשה עד שילדהו ולא שמה כל ימי עיבורה אבל ספק און מכשיריו דוחין דילמא לאו בר מימהל הוא ומחלל שבת בעשורו פתמים וברזל: כתנאי. נפל גמור אם חשבו כמת כדקאמר רב אדא בר אבהו דליתו אלא מחתך בבשר או לא והוא חבורה: לאלה להביא בן ח'. דכוליה קרא דריש ליה בחורית כהנים מן הבהמה מקלטה בהמה מטמאה ומקלטה אינה מטמאה פרט לטרפה ששחטה ומדממעט טרפה ששחטה מכלל דבטהורה קאי אשר היא לכם להביא בהמה טמאה לפי שפסקה ראשונה דכתיב בה לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ואינה מעלת גרה וגו' מוקי לה ההם כבשר מן החי הכתוב מדבר ופסקה זו במתה ודאי לאלה להביא בן ח' חדשים שאף שחיטתו מיתה ומטמאה: מר סבר חי הוא. לפיכך שחיטתו מטהרתו: לענין אכילה. אי מותר באכילה בשחיטתו אם לאו: טרפה. שחיטתה מטהרתה מכלמא כדפרישית: היתה לה שעת הכושר. לישחט וליטהר קודם שנטרפה: מי פליגי. למשקרי ולד של בהמה בתוך ח' ימים: שוחטים אותו ביו"ט. ואינו מוקלע שהרי בין השמטת נמי היה מוכן לגב אמו מיהו שמעינן מינה דמותר לכו ביום: ושיון. רבי יהודה ורבי שמעון שנתחברו בראשון מומין ביו"ט במסכת ביצה שאם נולד היום הוא ומומו עמו שהוה מן המוכן ומותר לקבר מומו ביו"ט ללא דמי כמתחן ביו"ט ללא איתחורא באיסורא ומוקמינן לה ההם כגון דיתבי דייני ההם ורחוהו בשעת לידה מיל: נפל מן הגג או אכלו ארי. שמת מחמת מיתה הבאה לו בתוך ל' מוקום אחר דברי הכל בחזקת כלו לו חדשיו קאי דאי לאו הך מיתה לא היה מת הילכך חי הוא ובראשיתו וכל ופטר את אמו מן החליצה וגי בהמה נמי סתם ולד בהמה ששחט בתוך ח' מותר באכילה ללא חנינא ביה ריעותא ורוב היולדות אינן מפילות: שפיקה. ביולי"ר ובדילוי"ר: לפה [לראש בית-יוסף על טור יו"ד סי' קפ"ט דה"מ "ומ"ש ופירש"י "כאלם..."] כלומר לאחר לידתו לא ראו בו אלא חיות מנעט שפיקה ומת וגבי אדם קאי: ה"ג ועבדו עגלה תילתא ביממא דשבעה: איתרחיתו. מלשחטו עד אורתא שהוה ליל שמיני: הוא אכלין מיניה. דמקלטה היום ככולו כדכתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חיזי ומיהו מיום השמיני הוא לירצה דלורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב (ז ק) ביום זאתו להקריב אבל מכלל נפל נפקי ליה וחיזי לאקדושי כדלמרינן בזבחים (דף יב). לילה לקדושה יום להרצאה והלכך לענין חולין חיזי מותרת למשחטיה ומיכל אלמא מאן דס"ל כרשב"ג פליגי במיתה הבאה לו ממקום אחר ואמר שפיקה הוא: שכיב בגו תלתין. ללידתו: לווייתא. מטעמים שמאכלין את האבן: קא בעית למיכל. לכך אתה מתאבל חנם: איתרע מילתא. אכילתו: בגו תלתין יומין. ללידת הולד: מת הולד בתוך ל'. ללידתו ולא היה לאכילתו בן אלא הוא ונולד לאחר מיתה אביו ועל ידו היו פוטרינן אמו מן החליצה אם היה בר קיימא: ועמדה ונתקדשה. לאחר זמן לפי שסבורה שאינה זקוקה ליבוס: (רש"י)

תוספות מימהל היכי מהלין ליה. מכאן משמע דלא איירי רשב"ג בן שמנה דוקא אלא בסתם ולדות וכן משמע לקמן דאמר ת"ש עגל שנולד ביי"ט שוחטין אותו ביי"ט ודחי דכלו לו חדשיו ואת"ל דלא איירי רשב"ג אלא בודאי בן שמנה הוה ליה לדחויי הב"ע בסתם ולדות ועוד אמר לקמן נפל מן הגג ואכלו ארי דברי הכל חי הוא ואי בודאי בן ח' איירי היכי תיסק אדעתיה לומר ד"ה חי הוא ובכולהו דלקמן נמי דמוקמינן בדיקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו וקשה לר"י מהא דאמרינן בפ' הערל (יבמות דף פ:) איהו בן ח' כל שאל כלו לו חדשיו רבי אומר שערו וצפרניו מוכיחין עליו כו' דאמר האי בר שבעה הוא ואישתהוי אישתהי ופריך הא דעבד רבה תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא כמאן כרבי כיון דאיכא רשב"ג דאמר אישתהי דתני כל ששהה כו' כרבי עבד אלמא משמע בהדיא דבודאי בן ח' איירי מדמוכה מיניה דמשתהי כרבי ומנא ליה דילמא לעולם ס"ל דלא. משתהי ובסתם ולדות איירי רשב"ג כדפרישית ואור"י דע"כ בודאי בן ח' נמי איירי דהא בתוספתא דמכילתין מילתיה דרשב"ג בטר מילתיה דרבנן ורבי דיבמות ואפלוגתייהו קאי דאיירי בן ח' וא"ת ובשמעתינן מנלן דבסתם ולדות ס"ל לרשב"ג הא לא שהה שפיקה הוי דילמא קסבר ולד מעליא הוי ולא איירי כלל בסתם ולדות אלא בודאי בן ח' ויש לומר דדייקינן מדקתני כל ששהה דכל משמע לרבות סתם דווקא שהה הא לא שהה' שפיקה הוי והא דמבעיא לן קמן אי פליגי רבנן עליה דרשב"ג היינו בסתם ולדות דבן ח' ודאי בהדיא קתני לה בתוספתא וא"ת והיכי פשיט לקמן מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג מכלל דפליגי בסתם ולדות תאמר דלעולם לא פליגי בסתם ולדות וכי פסיק רב יהודה כותיה הנ"מ בודאי בן ח' וי"ל דא"כ ה"ל למיתני הלכה כר' דליכא למימר דלא קאמר הלכה כרבי משום דבעי הוכחת סימנין שעריו וצפרניו אבל רשב"ג לא בעי דהא פשיטא דבן ח' שלא גמרו שעריו וצפרניו ל"ע לא חי ומדנקט רשב"ג ש"מ דבסתם ולדות איירי ופסק בכלא מילתא כותיה והשתא נמי אין צורך לדקדק מכל דבלאו הכי יש להוכיח דבסתם ולדות איירי כמו שהוכחתי (ר"י: צודניתא. גרס בערך לשון צידה ומזונות: (תוספות)

רש"ב"א

הא דלמרי אביי כתנאי. פירש רש"י ז"ל: לדבר אלא בר ההנה קאי, וכי אמרינו דכולי עלמא מה הוא, לומר דכולהו אית להו כרב אלא דמה הוא וכמהך בשר בעלמא הוא. ויש מרבוותא ז"ל שהקשו עליו, דלמא כן דכולהו סבירא להו דמהך בשר בעלמא הוא, היכי רבי יוסי בר יהודה ור"א בר"ש סברי דהוי כטריפה, דלא מהך מן הטריפה בשבת חייב משום חבורה, והשוטף את הטריפה חייב משום גטילה נשמה וכדאיתא בפסחים בפרק אלו דברים (עג, א), ולפיכך פירשנו דלרש"ב"א קאי. ואינו מחזור עניני, דלמא כן למסנהא דלמרינו דכולי עלמא מה הוא וכרש"ב"א, א"כ ר' יוסי בר יהודה ור"א בר"ש לכל הפחות דלא עבדי לה מתה טפי מטרפה, אם כן תהדר לה קושיא לדוכתייה דלדידהו היכי מהלינו. וליכא לומר דלרש"ב"א חייבא דידהו לא מהלינו אלא מי שכלו לו חקשו, דלמא כן לא הוה מקשינו היכי מהלינו, דמשמע דפשיטא להו דמהלי לכולי עלמא וליכא מאן דאשר אלא דטעמא איסורא להו היכי מהלינו, אלא נראה כמו פירש רש"י ז"ל. והא דלמרינו כטריפה לאו למימרא כטריפה ממש, אלא לטרה מידי נבלה בלחוד, וכדמפרשי אינהו טעמא דהא עיקר שחיטה אינה אלא להכשיר באכילה ואפי"ה אהני לה שחיטה לטרה מידי נבלה, דלמאכל שיש לה רוח חיים מהני לה שחיטה סימניה לטרה מידי נבלה, הכא נמי רש"ב"א דמת הוא שחיטה סימניו מטהרין אותו מידי נבלה, כן נראה לי לפי דברי רש"י ז"ל. ולכולי עלמא מהלינו ספקות ממה נפשך כרב אלא בר ההנה. והתימה מן הרב אלפסי ז"ל שכתב להא בריתא דספק בן שבעה ספק בן שמונה אין מהלליו עליו את השבת בפסק הלכה, ואילו בגמרא העמידה כר"א ולמכשירי מילה. ונראה שרש"ב"א סבור דלא קיימא לן כהא דרב אלא בר ההנה ודחייה בעלמא היא, ולא מהלי לרש"ב"א אלא מי שקיים לן בגויה שכלו לו חקשו. וכן כתב ר"ח ז"ל לית הלכתא כרב אלא בר ההנה דשנויא בעלמא היא, והא חאי שפיר לפי הפירוש השני שכתבנו בהא דלביי וכמו שכתבתי, ו"ע לפי דברייהם ז"ל. הא דלמרי אביי כשפיקה ומת דברי הכל מה הוא. פירש מורי הרב ז"ל: דלאו דוקא פיקה אלא הוא הדין לכהה ומת, דלמא כן מאי קאמר אביי ארי או שנפל מן הגג מר סבר ר' הוה, דלמא לא נחלקו אלא בשאכלו ארי, דאי לא לימא אביי אביי חלה ומת. אבל הר"ז הגוי ז"ל כתב דדוקא פיקה ומת דמוכחא מלחא דלית ביה ריעוהא, אבל חלה ומת הרי הוא כשכלו ארי דלפיקו בן קיימא נמי יהלה וימות. והא דלביי לא כתב הרב אלפסי ז"ל, לומר שאינה הלכה, דלדיחיהא לה מהא דלמרי רבא מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חוללת, ואוקימנא התם בריש פרק החולץ (יבמות לו, א) כרבנן דרבן שמעון בן גמליאל, דלמא אפילו בשלל אביי פליגי רבנן. וקאי לי קתא דאי איתא דהיא דרבא פליגי אלא ביני, אמאי לא חקשו ליה מינה כדחשקי ליה מיהא דרב פפא ורב הונא כריה דרב יהושע. ואפשר לומר דלא שמיע להו הדין דרבא. ועוד יש לומר דלא חקשינו הכי מדרב פפא ורב הונא כריה דרב יהושע, אלא לומר דמינה שמענו דלביי לא הכי אמרה אלא איפכא דמסתמא לא פליגי אדדי, אלא דרבא ודאי פליגי ואלא חקשינו דלביי מדרבא. אבל מורי הרב ז"ל ספקה להא דלביי בפסקי הלכותיו, וכתב דהיא דרבא בשנפל מן הגג או כשאכלו ארי. והר"ז הגוי ז"ל פירש דהיא דרבא בשחלה ומת דהיינו כשכלו ארי, ולא אמרינו אלא כשפיקה ומת, וכמו שכתבנו למעלה. (רש"ב"א)

ב - קלו דף

אם אשת ישראל היא חולצת אם אשת כהן היא אינה חולצת ורב שריא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת אמר ליה רבינא לרב שריא באורתא אמר רבא הכי לצפרא דהר ביה אמר ליה שריתוה יהא רעוא דתשרו תרבא: ר' יהודה מתיר וכו': אמר רב שיזבי אמר רב חסדא לא לכל אמר רבי יהודה אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ומנלן דלא מיערך דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה היא זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס

רש"י אם אשת ישראל היא. אם אינו כהן זה שנתקדשה לו ומוחרת בחלוטה: חוללת. מן הספק ואח"כ תנשא ואם כהן הוא שאם תחלוץ תהא אסורה לו סמכינן דלרבנן ואמרינן לכו נפל הוא ואינה חוללת: לאורתא אמר רבא הכי. כדקאמרת ללחא זו ואחת זו חולצת: ולפירא דהר ביה. ואמר אשת כהן אינה חוללת: אמר ליה. רב שריא לביי: שריתוה. כלל חליטה ועבדיתו ארבען שמעון יהא רעוא דתשרו חלב באכילה: לא לכל אמר ר"י. לא לכל דבר אמר ר"י: דלמא אנדרוגינוס זכר הוא אלא לענין מילה ככלד דליף ליה מריבויא דקרא כדלקמני: שאם אשה אומר. זכר הוא לכל דבר: בערכין יערך. האומר ערבו עלי יעריכוהו: הזכר. הי' יתירא קריש וגבי נקבה דריש ואם יתירא ולא טומטום ואנדרוגינוס: (רש"י)

תוספות ואם אשת כהן היא אינה חולצת. הקשה ה"ר משה מביהם ותחלוץ ומה בכך הא אמרי' בס"פ שני דיבמות (דף כג.) דספק חלוצה היא דנכנסה שריא דתנן התם אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ואמרינן בגמ' תני שיצא אפילו שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן ועל ספק חלוצה לא גזרו ואומר רבי דהאי דאינה חולצת בשמעתין לא משום שאם חלצה (לא) יהא מחויב להוציאה אלא כיון דאפשר בלא חליצה מוטב שלא תחלוץ שלא להוציא לעז על בניה כעין שמצינו בפרק בתרא דיבמות (דף ק"ט.) דתנן האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך. לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמה מעוברת צרתה ואמר בגמ' ולעולם אמר זעירי ג' לעצמה ט' לחבירתה וחולצת ממ"נ פ' שאם נתעברה צרתה וילדה מותרת לשוק בלא חליצה ואם לא נתעברה הרי חליצה פוטר ר' יוחנן אמר לעצמה ג' לחבירתה לעולם ופריך ותחלוץ ממ"נ ומשני גזירה שמה יהא ולד של קיימא ונמצא מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דילמא איכא דהוי בחליצה ולא הוה בהכרזה ואמרו קא שרו חלוצה לכהונה אלמא אנו מעגנין אשה זו לעולם משום טעמא דנמצא מצריכה כרוז לכהונה ולכן אין אנו מניחים לחלוץ וכל שכן הכא שיש לימנע יותר מחליצה ואיכא למיחש טפי שלא יאמרו קא שרו חלוצה לכהן. מ"ר: ואם אשת כהן היא אינה חולצת. דחי הוא אפילו כי לא שהה כרבנן כדא"י בהחולץ (יבמות דף לו.) ושם) והא דאמרין לעיל דהלכה כרש"ב"א היינו דוקא באשת ישראל אבל באשת כהן לא קי"ל כותיה להצריכה חליצה הואיל ואשת כהן היא. מ"ר: דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס. השתא משמע דריש מלשון זכר ונקבה ולא מיתורא דה' דהזכר ואם נקבה דאם לא כן מאי קפריך בסמוך ומ"ש גבי מילה מאי קרא צריך במילה לרבות ואנדרוגינוס וכו' נמי דגבי קידוש ממעט אנדרוגינוס בלא שום ייתור כדמוכח בפרק טרף בקלפי ביומא (דף מג. ושם) דאמר תנן התם הכל כשרים לקדש כו' ומפרש אשה מנלן אמר קרא ונתן ולא ונתנה כו' ומהיא טעמא דממעט אשה ממעט אנדרוגינוס וקשה לרבי דבנדה פרק המפלת (דף כח.) ושם) מיייתין הך מילתא דערבין וקאמר טעמא דכתב רחמנא הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לחד לא הוה ממעט להו אלמא מיתורא דואם הו' דהזכר דקריש ואומר רבי דדאי מיתורא דקריש כדמשמע התם והא דאיצטרך כל זכר גבי מילה לרבות אנדרוגינוס כי היכי דלא ניילף מערכין ומשום הכי גבי קידוש לא צריך למעט אנדרוגינוס דילפינן מערכין וממילה לא ילפינן דאית לן למילף מערכין לחומרא ופסול לקדש הוא. דאמר רב בהמפלת (גם זה שם) טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן ואודם כאתא אין חייבין על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ונקפא ליה התם ביאת מקדש מדכתוב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ופריך התם וכל היכא דכתב זכר ונקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס והתניא כו' דטעמא דכתב רחמנא הזכר ואם נקבה כו' והשתא מאי קפריך דבלא יתור נמי שפיר ממעט טומטום ואנדרוגינוס ממילה לחומרא לחייבו על ביאת מקדש מיהו קשה לרבי מהא דתני בבכורות בפרק אלו מומין (דף מג. ושם) הזכר ולא הנקבה כשהוא אומר למטה זכר שאין תלמוד לומר להוציא טומטום ואנדרוגינוס והשתא אמאי איצטרך קרא למעט טומטום ואנדרוגינוס שאינם קדושים לעולה תיפוק ליה משום דילפינן מערכין לחומרא דהיינו חומרא שאין קדושה חלה עליהם וצריך להביא קרבן אחר ובדוחק אומר ר"י דאדרבה היא קולא שאם לא מצא אלא אנדרוגינוס יהא יושב ובטל כעין שמצינו גבי סוכה בפרק לולב הגזול (דף לו.) דתניא ר' יהודה אומר אין סוכה נהוגת אלא ב' מינים שבלולב בלולב ודחין ונתן ומה לולב שאינו בלילת בכימים כו' אמרו לו כל שאתה דן שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא ד' מינין יהא יושב ובטל ומיהו לא דמיא שפיר לההיא דהתם דאי סופו להקל שאם לא מצא ד' מינים כל ימי סוכה נמצא המצוה עוברת ואי' לעשותה עוד אפילו ימצא אחרי כן אבל גבי קרבן אם אינו מוצא עכשיו אלא אנדרוגינוס אחר זמן ימצא ואי' תחילתו וסופו להחמיר הוא ועוד

אומר רבי דההוא קרא דהזכר גבי עולת נדבה הוא דכתיב ולא גבי חובה הלכך לא שייך התם יהא יושב ובטל כיון שאינו מחויב שום קרבן. מ"ר: הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס. בבכורות בפרק אלו מומין (מב. ושם) אמר סמי מכאן טומטום דתנן התם טומטום ואנדרוינוס אין שוחטין עליו לא במקדש ולא במדינה רבי ישמעאל אומר אין מום גדול מזה וחכ"א אינו בכור אלא נגזו ונעבד ואמר בגמ' אר"ח מחלוקת באנדרוינוס אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא אמר ליה אלא מעתה בערכין יערך אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס ומשני סמי מכאן טומטום ומשמע דהכי פריך. אלמה תניא הזכר ולא טומטום וכיון דאמרת דספיקא היא אצטריך קרא למעוטי ספיקא ומאי קשיא דבשלמא בההיא סוגיא דלעיל דהתם פריך גבי אנדרוינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא שפיר פריך שהרי אין סברא לומר שיהא ספק לפסוק דודאי ברור למקרא אם הוא זכר או נקבה ואם הוא אמת שהפסוק חושבו זכר למה ימעטנו שלא יהא קדוש לעולה ואם קרא חשיב ליה נקבה א"צ לכתוב למעטו אלא טומטום ודאי צריך קרא שיש מהן זכרים ויש מהן נקבות וכי האי גוונא שייך שפיר למקרא למעטו כיון שהוא ספק לנו אם הוא זכר או נקבה כעין שמצינו גבי מעשר בהמה דתנן בפ' בתרא דבכורות (דף נח:) ומייתי לה בפ"ק דב"מ (דף ו:): קפך אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין ומפרש התם. טעמא דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בנגעים ספק בהרת קדמה לשער לבן או שער לבן קדם לבהרת ונפקא לן בשלהי מסכת נזיר (דף סה.) דטהור מדכתיב לטהרו או לטמאו שפחה הכתוב תחילה בטהרה ונראה לר' דה"פ מילתא דרב חסדא אבל טומטום קדוש מספיקא משום דכל כמה דמצינן לאוקמי קרא למעט אנדרוינוס דממעטי להו רבנן מדכתיב הזכר כדדריש התם לעיל לית לן לאוקמי לקרא למעוטי טומטום משום דאם הוא זכר ודאי אין סברא למעוטי ואם הוא נקבה אין צריך קרא דהשתא פריך שפיר מערכין דלא הוה לן למעוטי טומטום כיון דאיכא לאוקמי קרא לאנדרוינוס לית לן למעוטי טומטום מיניה דליכא למימר ואם נקבה לאנדרוינוס לא איצטריך דכבר מיעטנו מהזכר מ"מ הוה אמיתא נהי דמעטיה קרא מערך איש מיהו לא גרע מאשה ויהא לו לכל הפחות ערך אשה הלכך לאנדרוינוס נמי אצטריך ואם נקבה לפיכך הוצרכו לתרץ סמי מכאן טומטום והא דתני בפ"ק דחגיגה (דף ד. ושם) דכורז להוציא טומטום ואנדרוינוס ולא פריך מינה בבכורות לרב חסדא ולישני סמי מכאן טומטום ונראה לר' דמקרא יתירא למעט טומטום דתרי זכרין ודאי פריך. בפ"ק דחגיגה בשלמא אנדרוינוס איצטריך סד"א הואיל ואית ליה זכרות ליחייב קמ"ל דבריה הוא בפני עצמו אלא טומטום ספיקא הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא ומשני כשביצו מבחוח ונראה לרבי דשפיר פריך דהתם ודאי לא הוה צריך קרא למעוטי טומטום דפשיטא בלא קרא דלא מייתי עולת ראייה דהיכי נעביד מספיקא לא מייתי על תנאי דאם נקבה הוא תהא עולת נדבה דהא עולת ראייה לא בעי סמיכה ואסור לסמוך משום עבודה בקדשים [ועולת נדבה בעי סמיכה] ואם לא יסמוך טוב שלא יביא כמו שמצינו גבי פסח בפסחים פרק האשה (דף פח:) דתניא חבורה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאה יבלת באחת מהן כולן יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני כו' עד דפריך וייתי מותר הפסח ומשני משום סמיכה דאילו מותר הפסח בעי סמיכה ואילו פסח לא בעי סמיכה אלמא משום סמיכה נמנעים מלעשות פסח כ"ש מלהביא עולת ראייה ובבכורות על מילתא דרב חסדא לא הוה מצי לשנויי כשביצו מבחוח דכ"ש דלא הוה ליה לקרא למעוטיה. מ"ר. וקשה לי לרב חסדא אמאי ממעט רב בנדה (תוספות)

דף קלו

וסתם ספרא רבי יהודה אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הכל כשרים לקדש חוץ מחש"ו רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוינוס ש"מ ומאי שנא מילה משום דכתיב [בראשית יז-ב] המול לכם כל זכר: **מתני**: מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של

אחר השבת בשבת חייב אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פטר: **גמ'** רב הונא מתני חייב רבי יהודה מתני פטור רב הונא מתני חייב דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פטר ושניהם לא למדוהו אלא מעבודת כוכבים ר' אליעזר סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטור דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פטר ושניהם לא למדוהו אלא מעבודת כוכבים ר"א סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ור' יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה תני ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פטור רישא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות א"ל רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא להאי גברא מיהא לא איתיהיב: **מתני**: קטן נימול לשמנה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולי"ב לא פחות ולא יותר הא כיצד כדרכו לשמנה נולד לבין השמשות נימול לט' ביה"ש של ע"ש נימול לעשרה יו"ט לאחר

השבת נימול לאחד עשר ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא: **גמ'** אמר שמואל חלצתו חמה ונתנין לו כל ז' להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת ת"ש דתני לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת **מתני**: אלו הן ציצין המעבדין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין

רש"י והא סתם ספרא הוא. דכתורה כהניס תניא לה וסתם ספרא רבי יהודה: לקדש. מי חטאת לזה אפר על המים: מכשיר בקטן ופוסל באשה. טעמיה מפרש בסדר יומא בפ"ג: וצאלנדרוינוס. שמע מינה דרבי יהודה כאלה משו ליה: כל זכר. ריבויא הוא: מתני: ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב. דטענה דבדר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלם לזכור ובהא חפילו רבי יהושע מודה: אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב. דמילה שלם בזמנה אינה דוחה שבת א"ג. דטענה דבדר מצוה שהיה טרוד בחצוה של שבת ומתוך כך טעה בזה וקח בזה עשה מצוה שהרי ראוהו הוא למול חלל שעינו דוחה שבת ס"ל ל"א טעה דבדר מצוה ועשה מצוה שיש בה חיוב חטאת חייב ורבי יהושע פטר דס"ל טעה דבדר מצוה ועשה מצוה פטור: גמ' רב הונא מתני. בהתניחן ברישא חייב לדברי הכל כהתנין לה חנו: ורב יהודה מתני ברישא פטור. דמטוין לה בשכח ומל את של ע"ש בשבת ופלוגתא היא בשל אחר השבת בשבת: שהוה חייב. דלע"ג דטריד במצוה וטעה בה כיון דלאו מצוה שעדיין לא הגיע זמנו למול חייב: חלל מע"ש. שהוקש כל חטאות שכתורה לחטאת ע"ז דכתיב תורה אחת והיה לכם וגו' בפרשה שלם כך אנשים גבי קרבן ע"ז: ור' יהושע התם. עובד עבודה כוכבים לא עשה מצוה: ה"ג רב יהודה מתני פטור דתניא אמר ר"מ לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול בע"ש ור' יהושע פטר: דמטוין לה בשכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב. לקמיה מתוך לה: דלא ניתנה שבת לידחות. שאין לו חטוא שיהא זמנו היום הלכך לא היה טרוד היום במצוה שלם היה מוטל עליו כלום לעשות ולא היה לו לטעות: מתני: נולד בין השמשות נימול לט'. שהרי ליום שמיני של מחר הוא נימול ושמת בין השמשות יום הוא ונימול לט': היה היום ע"ש. ח"ל למולו בשבת הבאה דשמת ט' הוא והוא ליה מילה שלם בזמנה ואינה דוחה שבת ואכיד להמתין

עד לאחר הקצת שהיא עשירה: הל' יו"ע להיות אחר הקצת. אין מילה שלא בזמנה דוחה אורו ונימוג ל"א: גמ' הלל'ת חמה. נשך ממנו החולי וי"א מגופו: דמי לולא. קס חכס: יום הבראתו כיום הולדו. ממתין לו כיום הולדו: מאי לאו. יום הולדו דווקא קאמר ללא בעינן מעת לעת: לא. כיום הולדו דקתני למיתב ליה ז' מיהו עדיף ויום הבראתו מהל דבעינן מעת לעת ומהל ליכא למשמע מידי: מתני' ל"אין. ר'עוה של בשר שגארו מן הערלה: עטרה. היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד לראשו: ואינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא דילפינן ביבמות (ד' ע). שערל אסור בתרומה: ואם היה בעל בשר. שהיה שמו ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנטלה ערלה כולו כחילו אורו בשר חוזר וחסה את הגיד: מתקנו. ומשפע באיזמל מאותו עובי: מפני מראית העין. שלא יהא נראה כערל: (רש"י)

תוספות | **טומטום** שראה לובן ואודם מביאת מקדש וכ"ת משום דאיכא קרא יתירא דדריש לה לטומטום דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו ואי למעוטי אנדרוינוס גרידא לא ה"ל למיכתב אלא זכר לא היא דאי לא כתב אלא זכר א"כ ה"א אשה לא מחייב' בביאת מקדש מדכתיב זכר ולא כתיב אדם ושמא י"ל דלית ליה לרב דר"ח דאיכא אמורא נמי דפליג עליה בבכורות וא"ת ומאי איצטריך רב למעוטי אנדרוינוס והא איהו ס"ל בפרק הערל ביבמות (דף פג.) דאנדרוינוס ספיקא הוא ואיצטריך קרא למעוטי ספק מיהו הא לא קשיא דה"א כשראה לובן ואודם כאחת יתחייב ממ"נ אבל הא. תימה כיון דסבר רב אנדרוינוס ספיקא הוא אמאי קאמר רב מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ואם הוא זכר ימעט אותו מזכר ואם הוא נקבה ימעט אותו מנקבה ומיהו י"ל דמשום טומטום נקטיה דפעמים הוא זכר ופעמים הוא נקבה: הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס. תימה לרבי דבפרק אלו מומין (בכורות דף מב.) גבי בכור מצריך הזכר הזכרים למעוטי טומטום ואנדרוינוס משמע התם דמהזכר לחודיה לא הוה מנעט לה והכא מנעטין ליה מהזכר לחודיה: (תוספות)

רש"י | הא דלמיתני: ומאי שנא גבי מילה ופרקינן דכתיב (בראשית יז, י) המול לכם כל זכר. משמע טעמא דכתיב כל זכר הא לאו הכי לא. וקשה דהא איצטריך למעוטי מערכין מדכתיב (ויקרא כז, ג ד) הזכר ואם נקבה, טעמא דכתיב ואם נקבה, הא זכר ונקבה משמע אפילו טומטום ואנדרוינוס. ויש לומר דזכר ונקבה זכר ודלוי נקבה ודאית משמע, ולא איצטריך גבי מערכין למכתב הזכר ואם נקבה, אלא משום דזכר ונקבה מצדו ליה לחלק בין עין איש לערך אשה, וכליתא במסכת נדה פירא המפלת (כת, ט) גבי המפלת טומטום ואנדרוינוס דלמיתני ההם וכל היכא דכתיב זכר ונקבה למעוטי טומטום ואנדרוינוס, והא גבי מערכין דכתיב הזכר ואם נקבה, והניח הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס, יכול לא יהא בערך איש אלא יהא בערך אשה ח"ל הזכר ואם נקבה, זכר ודלוי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוינוס, טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא לאו הכי מזכר ונקבה לא מימעטי, היא משמע

מנעט	לי	לחלק	בין	ערך	איש	לעךך	אשה.	(רש"י)
------	----	------	-----	-----	-----	------	------	--------

ב קלז דף

מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל: גמ'. אמר רבי אבינא א"ר ירמיה בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה: ואם היה בעל בשר וכו': אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו כ"ז שמתקשה ונראה מהול אינו צריך למול ואם לאו צריך למול במתניתא תנא רשב"ג אומר קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן שמתקשה ואינו נראה מהול צריך למול ואם לאו אינו צריך למול מאי בינייהו איכא בינייהו נראה ואינו נראה: מל ולא פרע: ת"ר. המל אומר אקב"ו על המילה אבי הבן אומר אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדים אומרים כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעו"ט והמברך אומר אשר קידש ידיד מבטן חוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צוה להציל ידיו שארינו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו בא"י כורת הברית המל את הגרים אומר ברוך אתה ה' אליהנו מלך העולם אקב"ו על המילה והמברך אומר אקב"ו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר [ירמיה לג-כה] אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי בא"י כורת הברית המל את העבדים אומר אקב"ו על המילה והמברך אומר אקב"ו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית חוקות שמים וארץ לא נתקיימו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי בא"י כורת הברית:

רש"י | פרע. גילה: גמ' טוב גובהה. לא חומא רוב העטרה דקתני מתני' רוב היקפה אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד: קטן המסורבל בבשר. פטר"י (פילטר"י): מרופד ומלשון feltre – לְבָד, כְּלִיעַל כְּדָל: בלע"ז ששמן ועבד ולאחר שנימוג נראה כמכסהו: כל זמן שמתקשה, ומתוך הקישוי מתפשט בשרו כדשמואל גרסינן ונראה מהול במתניתא גרסינן ואינו נראה מהול: איכא בינייהו נראה ואינו נראה. לשמואל נראה מהול הוא דלוי לר"י נראה ואינו נראה כר"י למתניתא אינו נראה הוא דלר"י נראה ואינו נראה ואינו נראה אינו נראה: יתח קרי ידיו מנעטן. יתח קרי ידיו על שם אשך אבהת (בראשית כב): מנעטן. דקודם שנוכל נתקדש למולו ז' דכתיב (שם יז) אבל שר אשתך וגו' והקימותי את בריתו אחר היינו מילה: בשאר. בבשרו: שם. חק של מילה: ולא לאו. אחריו: חתם ברות. ז' של ברית קדש: למה ללוי ידיו דשאריו משחה. מנהיגם דכתיב גם את דם בריתך אסיריך מצור אין מוס (זכריה ט): (רש"י)

תוספות | מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל. תימה אמאי איצטריך למיתני האי כיון דכבר תנא. דבשר החופה את רוב העטרה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב עטרה מכוסה: אבי הבן אומר כו'. רבינו שמואל גריס אבי הבן ברישא והדר המל אומר וכבר הנהיג לעשות כן לברך אבי הבן קודם המילה משום דלהכניסו להבא משמע כדאמרין בפ"ק דפסחים (ד' ז. ושם) בלבער כ"ע לא פליגי דלהבא משמע ועוד דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ור"ת החזיר המנהג לקדמותו וגריס המל ברישא והדר אבי הבן כמו שכתוב בכל הספרים וכן מוכח כולה סוגיא מדקאמר העומדים שם אומרים כשם שהכניסו לברית מכלל שכבר הכניסו ועוד דגבי גר דבסמוך גריס ברישא המל כו' והדר המברך אומר אקב"ו למול את הגרים ונראה הוא שזהו כנגד ברכת אבי הבן והתם א"א לנשות הגירסא שיש באותה ברכה להטיף מהן דם ברית כו' ברוך כורת הברית משמע דכל זה הוא אחר המילה ועוד דהמברך מברך לעולם אחר המילה כמו במילת קטן וההיא דפסחים ה"פ בלבער כ"ע לא פליגי דלהבא משמע טפי מלשעבר ומיהו לשעבר נמי משמע כי פליגי בעל ביעור מר סבר דמשמע מעיקרא טפי מלהבא ומר סבר להבא נמי משמע כמו מעיקרא והא דאמרין דכל המצות מברך עובר לעשייתן ה"מ כשהמברך עצמו עושה המצוה: ידיו מנעטן. אומר ר"ת שהוא אברהם אבינו שנקרא ידיו שנאמר (ירמיה יא) מה לידיי בבית כדדרשין במנחות בפרק כל המנחות (ד' נג: ושם) ושלשת האבות נזכרים חוק בשארו שם הוא יצחק וצאצאיו חתם באות ברית קדש הוא יעקב וצאצאיו הוא ובניו כמו שתרם יותן הצאצאים והצפיעות בניא ובני בניא (ישעיה כב) כלומר יוצאי צאצאיו: במצותיו וצונו למול את העבדים. שנאמר יליד בית ומקנת כסף (בראשית יז): (תוספות)

רש"י | אבי הבן מנעך אקב"ו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו. רבנו שמואל ז"ל היה אומר דלר"י לברך כן קודם המילה, דכל המצוה כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. וכ"ת ז"ל חלק עליו, ששמה סדר הבריתא שקנה תחלה ברכת המל ואח"כ ברכת אבי הבן, ועוד דקתני העומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית כו' דלמלא משמע שנכנס ונמוג ככה. ומה שאומרים להכניסו וצאצאיו בפסחים (ז, א) כולי עמא לא פליגי בלבער דלהבא משמע. לא קשיא דלאו למימרא דלהבא דוקא משמע ולא כשעבר, אלא דטפי משמע להבא

מלשעבר, אבל הכי נמי משמעת לשעבר, ובעל ביעור הוא דפליגי, דמר סבר דמעיקרא בלחוד משמע ומו סבר אפילו להבא משמע, והלכך להנניסו שפיר משמע לשעבר. ולא הכי לכל המלות שמבדך עליהן עובר לעשייתו, והבא אינו אלא שבח והודאה בעלמא על שזיכהו להנניסו בצדו, כמו אשר קדש ידיו מבטון. וידו מבטון. פירש רש"י ז"ל: דייטו יאחז שנתקדש מן הבטון. אבל ר"ת ז"ל כתב שזהו אברהם, כדלרשינו מה ליודי בביתו זה אברהם, כדליתא בפרק כל הנמוחה ברות מנה (ג, ב). ובצדקה זו מזכיר שלג האבות, ידו זה אברהם, חוק בשארו שם זה יאחז, ולא אליו חסם ברות בריה קדש זה יעקב. ואם תאמר מנה ליה באברהם שנתקדש מן הבטון. יש לומר דלמא קים ליה דילפי לה בגזירה שהידיעה ידיעה, באברהם כתיב כי ידיעתו, ולהלן כתיב (ירמיה א, ה) בטרם אלכך בבטון ידיעתך. ה"ג בהלכות הרי"ף ז"ל וכן הוא בספרים מזוייקים: המל את הגרים אומר ארבי"ו למוט הגרים ולהטוף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית לא נחיימו שמים וארץ כו' בא"י ברות הברית. ולאחר המילה אינו מבדך כלום. ואם תאמר למה בצדקת הגרים הקטו לומר למוט ולא על המילה כמו שאר הנמוטין, והיה להם לומר על מילה הגרים. כבר תירץ הרמב"ן ז"ל משום דמילת גר חובה גמורה היא על המל, ובעי לצדוקי למוט דהא לא סגי' דלאו איהו מהיל דלא אפשר למעבדה ע"י שליח, דכל דמהיל מלוה דנפשיה קא עביד. אלא דקשה לי תלה, דאם כן מאן דלא מהילה אבוא דבית דין מחויבים למימהליה כדלרשינו בפרק קמא דקדושין (פט, א) מהמוט לכס כל זכר, א"כ ההם ליבריד למוט, דכל מאן דמהיל ליה מלוה דנפשיה קא עביד. והתירוץ השני שחירץ הרב ז"ל טוב מן הראשון, שהוא ז"ל הקשה למה כללו כאן שחי הברכות של מילה באחיה ולא ברבו בה תחלה וסוף כשאר הנמוטין, וחירץ לפי שאינו גר עד שימול ויטבול לא ברבו עליה על המילה, כשם שאין מצרכין על הטבילה אלא הוא בעצמו בעלייתו מבדך עליה, אבל כללו הכל בצדקה זו לפי שדם המילה צריך שז"ל ישראל הוא ועל הברית אנו מצרכין. ובענין זה היא צדקה אחרונה, שמתכונן ארבי"ו על הנעיות ואסר לנו את הארוסות. ומה שתקנו בה [לומר] להטוף מהם דם ברית, לפי שיש כמה גרים שמתגיירין כשהן נמוטין ועיקר מילתן הטפת דם ברית, לפיכך הקטו לעולם כן. זו דעת הרמב"ן ז"ל וזה נכון. ויש ספרים שכתוב בהן, המל אומר על המילה והמבדך אומר למוט את הגרים. וכן כתב הרב בעל ההלכות ז"ל דתהיה הקטו תחלה וסוף כשאר המילות. והר"ם הלוי ז"ל הקשה עליו דהיך יבדך בכוף למוט, ולמוט להבא משמע וכדלרשינו בלבער. וכבר כתבתי למעלה משם דכוותו הרפתים ז"ל דלבער ולמוט ולהנניסו לא דוקא להבא, אלא דמשמע טפי להבא ומכל מקום לשעבר נמי משמע, מה שאין כן בעל ביעור דמשמע מעיקרא למ"ד דסביחא ליה הכין ההם, והיינו דמבדך אבי הבן להנניסו אחר מילה, והכא נמי כיון דלאחר המילה הוא מבדך אין לטענה בו שיהא מבדך להבא שכבר בידך לפניו צדקה אחרת אלא על המילה שכבר נעשתה. ולשון אחר כתב הרמב"ן ז"ל, שטפה צדקה הוא שקדשנו למוט הגרים כשהן באין אלינו להגייר ולהנניסו בצדקה. ומכל מקום גירסת הר"ף ז"ל נראה יותר, וכן הסכימה דעת כל גדולי האחרונים ז"ל.

הדדן עלך פקח רבי אליעזר (רשב"א)

פרק עשרים - תולין

מתני' רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביי"ט ונותנין לתלויה בשבת וחכ"א אין תולין את המשמרת ביי"ט ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה

ביו"ט: גמ' השתא ר"א אוסופי אהל עראי לא מוסיפין למיעבד לכתחלה שרי מאי היא דתנן פקח החלון ר"א אומר בזמן שקשור תוליו פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן. הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביי"ט ואין צ"ל בשבת לא תחלקו אלא להוסיף שר"א אומר אין מוסיפין ביי"ט ואין צ"ל בשבת וחכ"א מוסיפין בשבת ואין צ"ל ביום טוב ר"א סבר לה כרבי יהודה דתניא. אין בין יום טוב בשבת אלא אוכל נפש בלבד רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש הוא: שאי אפשר לעשות מערב יום טוב במכשירין שאפשר לעשות מערב יו"ט מי שמעת ליה דר"א עדיפא מדרבי יהודה: וחכ"א: איבעיא להו תלה מאי אמר רב יוסף תלה חייב חטאת א"ל אבבי אלא מעתה תלה כווא בסיכתא הכי נמי דמחייב

רש"י מתני' תולין את המשמרת. שמסננין בה שמרי יין ומוחה פיה לכל ד' בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי שקרוין אשטנדי'א (אישטינדי'א: מסננת וצ'ורת בד הגמחה על זרובותיו של כלי. במילונים לרפפתיה עתיקה מביאום רק את המשמעות "מיתוח" וז"ל וז"ל דעביד אהל שרי בי"ט כדמפרש בגמרא אבל צדקה מיתהלך לכתחילה לא אכל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסנן דליון דרך בורר בכך: גמ' פקח החלון. כגון ארובת הגג: אלא להוסיף. כגון פקח זה שאינו אלא תוספת עראי על האהל: סבר ליה כרבי יהודה. הלכך הכא שרי דמכשירי אוכל נפש הוא: שאי אפשר לעשותו מעיי"ט. כגון שפוד שנכרס ביי"ט: עדיפא. חזקה דהוא שרי אפילו מכשירין שאפשר לעשותו מעיי"ט: תלה כווא בסיכתא. תלה כלי קטן במגוד: ה"נ דמחייב. והכא מאי חייבא איכא באהל עראי כגון גמור לא הוי ומדרכנו הוא דמיתסר: (רש"י)

תוספות מתני' תולין. אבל נותנין לתלויה ביום טוב. וצריך לפרש ולומר שאם היה עושהו מאתמול לא היה טוב כל כך וחזק והא דתניא בפרקין דלעיל (ד' קלד. ושם) דאין מסננין את החרדל במסנתו שלו ביי"ט אם היה עושהו מאתמול לא היה מתקלקל: דרבי אליעזר עדיפא מדר"א. תימה ולר"א תיקשה ליה הנהו קראי דריש בפ"ק דמגילה (ד' ז): דקאמר רבי יהודה כתיב הוא וכתוב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר וכו' וכו' ר"א הוה דריש הוא לדרשה אחרינא א"כ מנ"ל התם דרבי יהודה הוה מפליג לימא דרבי יהודה הוה דריש ליה לדרשה אחריתי כו' אליעזר ונראה דבדאורייתא מודה ר' אליעזר דמכשירין דאפשר אסורים וכי שרי להו הכא ה"מ באהל עראי דאינו אלא מדרכנו גזירה אטו אהל קבע כדאמרין בביצה בפרק המביא (ד' לב): מיהו קשה מנ"ל דעדיפא דילמא בהא מודה אפילו רבי יהודה: (תוספות)

רשב"א דרבי אליעזר עדיפא מדרכי יהודה. יש לפרש דרבי אליעזר לית ליה הוא חלוקה, ויש לפרש דלית ליה וכרבי יהודה ממש, ומיהו דוקא במלכות דלורייחא אבל במלכות דרבנן שפיר דמי, כיון דהתורה התורה אפילו מכשירין שיש בהן מלכות גמורה בשאי אפשר לעשותן אף כגון החיור מלכות שבהן אע"פ שאפשר לעשותן מערב יו"ט, כן כתבו בתוס'. והראשון נראה לי עיקר, דאם איתא מנה ליה דר"א עדיפא מדרכי יהודה דלמא אף כ"י יתיר במלכות דרבנן ומדרכי יהודה נשמע ליה. ויש לדחות שהשיב בו, כן, כלומר כשהמלך לומר דר"א לא יתיר בשאפשר לעשותן דר"א עדיפא. תלה כווא בסיכתא הכי נמי דמחייב. ור"ת כיון דממדי אבי תלויה משמרת תלויה כווא, אם כן אף למה דקאמר איהו טעמא מדרכנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, ליתסר נמי למיתלי כווא בסיכתא. פירשו בתוס' דאי הוה מלכותייתא, דלאורייתא אף לחלק, אבל דרכנן יש לחלק, דה נראה כעובדין דחול והא אינו

(רשב"א) נראה.

אלא אמר אביי. מדרבנן היא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול מניקט אביי חומרי מתנינא ותני הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור אהלי קבע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת אבל מטה וכסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחילה: ואין נותנין לתלויה בשבת: איבעיא להו שימר מאי אמר רב כהנא שימר חייב חטאת מתקיף לה רב ששת מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחילה מתקיף לה רב יוסף אלמה לא הרי עיר של זהב דר"מ מחייב חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחילה מאי היא דתניא. לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצאה חייבת חטאת דברי ר"מ וחכמים אומרים לא תצא ואם יצאה פטורה. ר"א אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחילה א"ל אביי מי סברת ר"א אדר"מ קאי דאמר חייבת חטאת אדרבנן קאי דאמרי פטור אבל אסור ואמר להו איהו מותר לכתחילה. משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד אמר רבה כוונתי ידי מסתברא מה דרכו של בורר נוטל אוכל ומניח הפסולת אף הכא נמי נוטל את האוכל ומניח את הפסולת אמר ר' זירא כוונתי ידי מסתברא מה דרכו של מרקד פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה אף הכא נמי פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה תני רמי בר יחזקאל טלית כפולה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור היה כרוך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה לכתחילה בעא מיניה רב כהנא מרב כילה מהו א"ל אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא הא דקאמר אף מטה אסורה כדקדמנא הא דקאמר ליה אף כילה מותרת כדדמי בר יחזקאל כילה אסורה ומטה מותרת כדדידן אמר רב יוסף חזינא להו לכילי דבי רב הונא דמאורתא נגידו ומצפרא חביטא רמיא. אמר רב משום רבי חיאי וילון מותר לנטותו ומותר לפורוקו ואמר שמאל משום רבי חיאי

ר"פ א"ל אמר רבי מדרבנן. קאסרי לה חכמים דמתניחין דלח שביקין ליה למיהלילא למיעבד עובדא דחובי: מנקיט. מלקיטו: חומרי מתנינא. כללותו של כרייתתו: חומר קשר כלומר כללות שאלה כרייתות בגוד לבדה ובמשמרת לבדה וככילה לבדה ובכפא גלין לבדה ושנאן כוון הפטורין אבל אסורין בחומר אחד והמותרים לכתחילה בחומר אחד: הגוד. הוא עור של כהמה הפור ופיו רחב מאד ויש לו שני עינים ועובדי דרכים ממלאין אותו יין או חלב במקום שהוקעין שם להכילם ללון ופוטמין אותו ופיו מתוח ע"ג יחידות והרוח עוברת מתחתיו ומלטן שלא יתקלקל היין והיו דומה לאלה לאחר שנמתח: כילה. שיש בגגה טפה: וכסא גלין. כמו מטה גלגליתא דכירה (לעיל דף מו:): והוא שם מקום ומפקדון ומטותיו וכסאותו וטוענין אותו עמין וחזרין ומחזרין אותו: לא יעשה. להחיל ערשיו טיחו וכסא גלין נמי גזרה שמה יתקע בחוהי: אבל מטה. שלנו המחוברת ועומדת אם היה זקופה או מטה על קדיה מותר לנטותה לבשה על רגליה ור"מ דהשתא עביד אהל שרי לנא מידי עביד ליתובא בעלמא: כסא טרסקל. כך שמו ובלעז פלדשטוייל"י (פלדשטוייל"י: כיסא מתקפל) ועליו שם עור ומקפלין אותו וכשם שקפלין אותו סומכין אותו כמותו וכפוטמא ליאב עליו נוטה ויושב על ד' רגליים: ואסלא. עשוי כעין כסא טרסקל אבל עור הפרוש עליו נקוב לבית הכסא מותר לנטותו לכתחילה דהא עביד וקאי: שימר. נקן שמרים לתלויה וסין: חייבת חטאת. דלחו חקטיט הוא אהל משי: פטור. דחקטיט הוא ולכתחילה אסור דילמא שלפא ומחויא: יולאה אשה. דמאן דרכה למיפק צעיר של זהב אשה חשוכה ואשה חשוכה לא שלפא ומחויא: משום מאי מתרינן ביה. למשמרה: משום בורר. דהא נמי בורר הוא: כוונתי ידי מסתברא. דלי אחרו ביה משום בורר התראה היא: נוטל אוכל ומניח פסולת. ולכרע ה"ה נמי דלי אחרו ביה משום מרקד היא התראה אבל לכרע אי אחרו ביה משום בורר לאו התראה היא דלא דמי לבורר שהאובל למטה ופסולת מלמעלה מה שאין כן בבורר קטנית שהפסולת למטה: טלית כפולה לא יעשה. לשטוח טליתו על גבי ארבע יחידות ליאן תתחיה ורשאי מתקפלין לכאן ולכאן ללד הארץ והוא ליה לכתלים להגן מן החמה דהוי אהל: כך עליה. במעמד יום: חוט או משיחה. ונתנה על הגם שעל הקנף כשהיא מוטפת וכך עליה חוט כשמה צו לפורסה לכאן ולכאן מותר למושה צו בשבת דמוסיף על אהל ערשיו וכשמה לכתחילה: כדקדמנא. היינו גלגליתא שפוקה ומחויא והוא על מקום לשון אחר קמנאי מוכיב בגדי פשתן מוכיב עליה: כדדמי. כך עליה חוט: כדדידן. מטה שהיתה זקופה והוא מושגה על רגליה: דמאורתא נגידו ומצפרא חביטא. כלילי שבת רחמים פרוכות וצבקר רחמים מושלמים לארץ אלמא מותר לפוקה וה"ל מותר לנטותה: וילון. מפקד כנגד הפתח: מותר לנטותו. שאין אהל לא ששעין כעין גג: (ר"פ יז)

תוספות אלא אמר אביי מדרבנן. ואף על גב דתלא כווא בסיכתא אפילו איסור דרבנן ליכא במילי דרבנן שייך שפיר לחלק אבל אי במשמרת מדאורייתא אסור אין שייך לחלק. מ"ר: כסא גלין. לא כפי' הקונטרס מטה גלגליתא דשיליה כירה ואסור משום שמה יתקע דכולה שמעתא איירי באיסור אהל אלא היינו [בעין] מטה שפורסין עליה עור ואסור משום אהל כשמושיב תחילה המטה ואחר כך פורס העור דהוי מטה למעלה ואסור כדאיתא בביצה ב' המביא כדי יין (ד' לג.) דפוריא אסור מלמטה למעלה. מ"ר: כסא טרסקל. יש בהן עור וכשרוצה לישוב עליו נוטה העור ויושב על ד' רגלים כדפירש בקונטר' ובגון שהוא קבוע בכסא דאם לא כן היה אסור לנטותו כדאמר ב' המביא (שם דף לב:): אמר רב יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי פירוש כשנותנין עצים מכאן ומכאן ונותנין עליהם עצים ארוכים ארכן לרחב של אלו ובמביא תחילה עצים שנותן למעלה ואחר כך עצים שמכאן ומכאן אינו כן דרך שניית אהל לעשות הג תחילה והאחריו הדפנות ושרי וכו' ג' קיי מלמעלה למטה מלמטה למעלה אסור וכן ביעתא פירוש כשנותנין ביצים ע"ג האסכלא שקורין גרדי"ל וכשנותנין הביצים תחילה ואחיו בהן בידו עד שמביא הכלי תחתיהן שרי דהיינו מלמעלה למטה וכן קידרא שמושיבה על שתי חביות שצריך לאוחזה בידו ואחר כך לסדר תחתיה החביות וכן חביתא חביות שמסדרין באוצר ומושיבין אחת על גבי שתים וכן פוריא לפרוס העור תחילה באויר ואח"כ להביא המטה תחתיו ומיהו יש לפרש הך דשמעתא באינו קשור ומיירי כגון שעושה מלמעלה למטה אבל משמע דבכל ענין מיירי. מ"ר. וכל הנהו דאסורין בביצה אומר ר"ת דדוקא דברים שיש להם מחיצה עד לארץ אבל להושיב הקדרה על טרפיד ב"י שרי אפילו מלמעלה למטה להביא הטרפיד תחילה ואחר כך להושיב הקדרה וכן להושיב השולחן על גבי ספסליו וביעתא וקידרא וחביתא ופוריא י"ל שיש להם מחיצה. מ"ר: מי סברת דר' אליעזר קאי אדר"מ כו'. לא ידע רבי מאי קמשיני: מה דרכו של בורר. לא תקשה אהיהא דשיליה כלל גדול (לעיל דף עד.) כמו שפ"י שם (בד"ה בורר ואוכל): כך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה. כגון ששייר בה טפח דבענין אחר לא הוה שרי כדאשכחן בפרק בתרא דעירובין (דף קב.) כרך בודיא ושייר בה טפח למחר פושטת דמוסיף על אהל ערשיו הוא אי נמי כריכת חוט או משיחה מועלת בלא שייר בה טפח: בעא מיניה רב כהנא מרב כו'. ונראה לר"י ששאל לו סתם בכל כילות אם הם מותרות אמר ליה אפילו מטה יש מהן שאסורות חדר בעא אם כל מטות אסורות אמר ליה אף כילות מותרות אמר ליה כיון שאין אתה מחלק בשניהם מהו להשוותן כילה ומטה ובמקום שאסור בה כנגדו אסור בה א"ל כילה אסורה ומטה מותרת וכן יש לפרש שהיא דפרק אלו טרפות (חולין דף גג.) יש דרוסה לחתול א"ל אף לחולדה יש דרוסה לחתול ולא לחולדה אין דרוסה לחתול ולחולדה יש דרוסה לחתול ולחולדה אין דרוסה ומפרש התם דבגדיים וטלאים יש דרוסה לחתול ולא לחולדה ובאימרי רבבי אין דרוסה אפילו לחתול ובעופות יש דרוסה אפילו לחולדה ויש ליישב כעין שפירש הר"ר יצחק בן ר"מ (פ"ה) התם שכשהיה נוסק באימרי שאלו אם יש דרוסה לחולדה וכן כולם. מ"ר: אף כילה מותרת כדדמי בר יחזקאל. הוה מצי למימר כי ההיא דשנינו בסמוך לכילי דבי רב הונא ו"ל כדדמי בר יחזקאל הו: (תוספות)

רשב"א א"ל אמר רבי מדרבנן שאלה יעשה כדרך שהוא עושה בחול. פירש רש"י ז"ל דלחו משום אהל ערשיו הוא, אהל של יתקן לשמר קבוע כדרך שהוא עושה בחול, והכליה מתקמין לקמן (קלט, ט) תולה דלם את המשמרת ביום טוב לתלות בו אגוזים ורמונים ותולה בו שמרים, ואי טעמא משום אהל מה לי תולה רמונים מה לי תולה שמרים מכל מקום הא עביד אהל ערשיו, והקשה עליו הרמב"ן ז"ל דמלחקהו לעיל לר"א ארסופי על אהל ערשיו אסור לעשות, ואיך לכתהלה שרי, אלמא טעמא דמשמרת משום אהל ערשיו הוא. ומיך הוא ז"ל דלמלא סוגיא דלעיל בשיטה רב יוסף החמר. ומכל מקום עדיין קשה דהא מנקיט אביי חומרי מתנינא ותני משמרת כהדי כולה, משמע דמשמרת נמי משום אהל ערשיו הוא. על כן פירש הוא ז"ל דלחי ורזו משום אהל ערשיו החמר, וכלפי מלי דקחמר ר' יוסף חייב חטאת, אמר אביי לויכא אלא שבות בעלמא דהיינו עובדא דחול. והא דשכי' כרמונים משום דחולה לשמרים מותרת יפה וקובעה בכסין והחולה לרמונים אין כריך לקובעה ולא למתחה יפה ולאו אהל הוא כלל. ואין זה מחזור בעיני כלל, דלם משום דמותרת

רש"י כילת חתנים. לא דמיא לשאר כילות ששאר כילות פרוסות על גבי קיטוף שהיא ל' רגלים וש לה גג דהוי אהל ושל חתנים על גבי נקליטין שאינם אלא שנים בחמלעית המטה וקנה נתון עליהם והבגד נתון עליו ונופל לכהן ולכאן ואין לה גג טפה הלכך לאו אהל הוא: בפחות מג'. שהיא הולכת ומתפשטת למטה: ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפה. שאין כל זל נפשט למטה להתרחק טפה מכנגד אמצעותו דהיינו שאין ברחבו למטה טפחיים וכילת חתנים אינה עשויה לישן תחתיה: אבל נחתא מפויורא טפה. הוא טפה הוא קיר ללהל והמטה נעשית לו גג: סייאנא. כובע של לבד פלטרין"ץ (פילטרין"ץ): כובע של לָבָד) : אסור. ללאת בו בשבת ולקמיה מפשץ ואזיל: הא דלית ביה טפה. שהוא מתפשט להלן מראשו טפה אסור משום אהל: אלא מעתה שרביז בגלמיה טפה. הניח טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף והרחיקה להלן מראשו טפה: אלא. טעמא לאו משום אהל הוא אלא משום שלא יגביהו הרוח מראשו ואחי לחותיו ארבע אמות הלכך מיהדק בראשו שפיר פרי לא מיהדק אסור: תרתי בשבת וחדא בתורה. שהיית רגיל לומר שני דברים משמו בהלכות שבת ואחת בתורה דלקמן: גוד בכיסנא. גוד בלועותיו ומונח על מקום קבוע שלו: מותר לנטותו בשבת. והא דאמרן לעיל פטור אבל אסור היכא דלא הוי מחוקן בפיסוני: ב' בני אדם. לא מיימתח ליה שפיר: ב' אדם אחד. ממתח ליה שפיר שמתחו על יחד זו וקושרו בה וחוזר ומתחו על זו וקושרו בה כך פירשו רבותי וכן מלאחי בתשובת הגאונים ואינו יודע מהו: אידך. דשבת מאי היא: מירכותיה. פטופטים שלה כעין רגלים: שמה יתקע. כשמחבר לה הרגל יתקענה בחוק ויהי בונה אבל (ת"ק) היכא דלא נשמטה אלא אחת לא חייב למתקע כולי האי: הפלא ופלא. סיפא דקרא ואבדה חכמת חכמיו: בכרס. על שם שהיו יושבין שורות שורות בכרס: זו הלכה. כדכתיב (דברים ה) (להגיד לכם) את דבר ה' דהיינו תורה: זו נבואה. כדכתיב (הושע א) דבר ה' אשר היה אל הושע וגו': זה הקץ. לא ידענא מהיכא: בהדיא כתיב. ותורה שבכתב הרי כתובה ומונחת יקראו ויראו: שהתנור תחלה. שנטמא מן האויר כדכתיב (ויקרא יא) אל תוכו והוא חוזר ומטמא ארובין שכתובו מן האויר: כמאן דמלי טומאה. כשנפל הקרץ באויר דהא בלא נגיעה מטמא והלכך כמאן דמלי טומאה הוא והואי פת רחשונה: לא ס"ד. למיהא כמאן דמלי טומאה: דתיא יוכל יהו כל הכלים טמאים מאויר כלי חרס. שאם היה כלי אחר כתובו שטימא חרס הקרץ שכתובו חרס או מחמת שטימא חרס אויר כלי החיטין שהוא טמא: תלמוד לומר כל אשר כתובו טמא. וכמך ליה מכל האוכל אשר יאכל: ארובין ומשקין שכתובו טמאים ולא כלים שמע מינה תרתי חדא דלא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה דאם כן אם כלי שטף הוא הפנימי שטמא מגבו היא טמא דהא נע בטומאה אלא לא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה וארובין ומשקין שכתובין הוא דמטמא מחמת הכלי שהכלי ראשון והם שנים אבל כלים לא דהויא דאן טומאה זו בלא אלא מחמת הכלי אשמעינן האי קרא שאין כלי שאינו כל הנומאה מטמא כלי: (רש"י)

והספיק שאין בשיפועה טפה. הרבה יש תימה איך יתכן זה דא"כ למה הוא ראוי אם לכל השיפוע אין טפה ויש לפרש כגון שהסדין שפרוס על הכילה מונח על גבי קנים מרובים ולא פשוטו הסדין היטב ומונח ונופל בין קנה לקנה כעין שורות דיש עכשיו בין כל קנה שיפוע ואין באותו שיפוע טפה דוחק וי"מ שאין בשיפוע טפה בגובה י' כדשיא השיפוע טפה אין משם עד למטה גובה י' דלא חשיב אהל כדאשכחן בפ"ק דסוכה (דף י). דבכילה כי הק מותר לישן בסוכה דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר לישן בבילת חתנים אע"פ שיש לה גג והוא שאינה י' טפחים ואין נראה לר"י דדאי נהי דגבי סוכה לא חשיב אהל וכן לגבי ק"ש כדאיתא התם (דף י). מיהו לגבי שבת חשיב ואסירי שהרי משמרת וביעתא וקידרא וחביתא אסירי משום אהל ולא משמע שיש בגובהה י' טפחים. מ"ר. ועוד קשה מדלקמן גבי כפיפה מצרית ובשם רבינו שמואל פי' דל"ג להאי לישנא כלל שיפועי אהלים כאהלים דמו דבסוף פ"ק דסוכה (דף יט): מסקינן דשיפוע אהלים לאו כאהלים דמו ואי משום הא לא איריא דיש לפרש דהתם באין בשיפועו טפה והכא כשיש בשיפועו טפה: הא דמהדק. פירש ר"ח שאינו נכפף דאן נראה כעין אהל דלא מהדק שהוא נכפף ואז אין נראה כעין אהל: בר ה' זה הקץ. וכתוב גבי גלות שבעים לבלות דבר ה' מפי ירמיה (עזרא א). מ"ר: (תוספות)

רשב"א לא אמרן אלא דלא נחתא מפויורא טפה אבל נחתא מפויורא טפה אסור. לכיון שהכילה פרוסה לכל הויא לה מטה כעשיית גג בחמלע כולה, אבל מטה דיקר א"ע דנחתא לכיון מפויורא טפה לית לן בה, לכיון דפריסה סדינין על גבי מטה ואין בה משום אהל, לית לן בה. וכן כתב מורי הרב ז"ל. אלא לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק. פירוש: טעמא לאו משום אהל, אלא משום דלמא נפיל ואחי לחותיו. וכן פירש רש"י ז"ל, אבל רבינו חננאל ז"ל פירש לעולם משום אהל, וכשיהדק הוי ליה כאהל, אבל גלמיה דלא מיהדק לא הוי כאהל ושרי. ואינו מחזור. דאם כן הוי ליה למימה, לא קשיא הכא לא מיהדק הם מיהדק. הא דאמר רב לא שנו אלא בשני אדם אבל ב' אדם אחד אסור. פירש רש"י ז"ל: דבשני בני אדם אינו נמתח הטיב, אבל ב' אדם אחד שקושר על גבי קיטוף זה וחוזר וקושר על גבי קיטוף זה נמתח הטיב. אבל מורי הרב ז"ל פירש משום דב' אדם אחד הוי כעשיית אהל, שקושר וחוזר וקושר כדרך בנין שגונה מעט מעט, אבל בשני בני אדם שפורסין תחלה ואח"כ נוהגין על גבי קיטופיה, אין זה כבנין שאין לך בנין לשגונה כולו בבה אחת, והיינו דאמרינן ככילה דלא אפשר דלא ממתחא פורתא, ואינה נפרסת כולה בבה אחת. ולא ידעתי לכוף דעת מורי הרב ז"ל. דאם כן נתן דף על גבי מחילות הכי נמי דשרי, וקדדא דאמרינן בבינה (ג), א) דמלמטה למעלה אסירי, אמאי והא נתינת הקדדא על גבי המחילות בבה אחת הוא. ויש לפרש דהתם נמי דרך בנין בך, כיון שהוא עושה גם מחילותיה עכשו. (רשב"א)

קלט דף

הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראת דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר **[מיכה ג-ט]** שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון בדמים וירושלים בעולה ראשיה בשוחד ישפוטו וכהנהיג במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו'. רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג' פורעניות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמר **[מיכה ג-יב]** לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיני תהיה וחר הבית לבמות יער ואין הקב"ה משרה שכירתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר **[ישעיה א-כה]** ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבוד סגיך ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציק בכתחלה וגו'. אמר עולא אין ירושלים נפדה אלא בצדקה שנאמר **[ישעיה א-כז]** ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבוד סגיך אי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב **[צפניה ג-טו]** הסיר ה' משפטיו פנה אויבך אמר רבי מלאי משום ר"א בר' שמעון מ"ד **[ישעיה יד-ה]** שבר ה' מטה רשעים שבת מושלים שבר ה' מטה רשעים אלו הדיינין שנעשו מקל לחזניהם שבת מושלים אלו ת"ח שבמשפחות הדיינין מר זוטרא אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי משום ר"ל מאי דכתיב **[ישעיה נט-ג]** כי כפיכם נגואלו בדם ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה כי כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין לשונכם עולה תהגה אלו בעלי דינין ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתיב **[בראשית מט-כז]** ולקדקד נזיר אחיו ר' יוסי בר' חנינא אמר אף הן לא טעמו טעם יין דכתיב **[בראשית מג-לד]** וישתו וישכרו עמו מכלל דעד האידינא לא (הוה שיכרות) ואידך שיכרות הוא דלא הוה שתיה מיהא הוה אמר רבי מלאי בשכר **[שמות ד-יד]** וראך ושמח בלבו זכה לחשן המשפט על לבו: שלחו ליה בני בשכר ללוי כילה מהו כשותא בכרמא

מהו מת ב"ט מהו אדאזיל נח נפשיה דלוי אמר שמואל לרב מנשיא אי חכימת שלח להו שלח להו כילה חזרנו על כל צידי כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלח להו כדרמי בר יחזקאל לפי שאינן בני תורה כשותא בכרמא עירבובא ולישלח להו כדר"ט דתניא כישות ר' טרפון אומר אין כלאים בכרם וחכמים אומרים כלאים בכרם וק"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל לפי שאינן בני תורה מכריזו רב האי מאן דבעי למיזרע כשותא בכרמא לזרע רב עמרם חסידא מנגיד עילויה רב מרשיא יהיב ליה פרוטה לתינוק נכרי וזרע ליה וליתן ליה לתינוק ישראל אתי למיסרך וליתן ליה לגדול נכרי אתי לאיחלופי בישראל מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני איני והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי עובדא הוה בבי כנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת

רש"י הלכה כרורה. בטעמים שלא יחא בה מחלוקה: ג' עבירות. בשחד ושפוטו במחיר יורו ונבואיה ככסף יקסמו: ג' פורעניות. עדה החרש עיין תהיה ולכמות יערי: ויועלך כהתלה. ואחר כך יקרא לך עיר הגלגל לשרות בה שכינה: אי בטלי יחירי. ישראל מתייהרים בכלורית ובמלבושי יהירות כפרסים הללו: בטולי אמנושי. יטעלו מסיתים ומתיחים המשנאים אוחתו: סגיד. הם גמי הרוח שמגדלון עמנו לשון ישנה מאד (איוב ח) ואח"כ ואסירה כל דיילך חלו אותם המגדולים שגאלי ישראל מן הקב"ה שקריהם ונפחוחם: בטלי דייני. קשעים מישראל שמטין דין: בטלי. מעל ישראל: גזרפטי. נושאי שוטרי עובדי כוכבים: שטענו מקל לחזיונה. לשמיהן נותניו יד והיוין לכן לחזק לומר לא היה שליח ואזמין את פלוני לבי"ד אם לא תרצה שער ואחר פסק דין לא תרצנו לביכנס למשכנו: שבע משלים. מקל לחזיון של מושלים היינו דייני קשעים ש"ח שבמשפחותם להם למתק ולחגרוף שעל זיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהם ועושין סניגורין לדבריהם: לדייני בור. שבהשבעת אוחת ה"ח מעמידין דייני בור לזון את כל הבא והרבה דייני שאין נמלכים בהן ומטין אותן: כפיסה גוחלו כדס חלו הדיינין. שכפיון פשוטין להקבל פוחד ומטין את הדין וטולין ממון מן הבעלים שלא קדין וטונתו כשנגדו והרי הוא כעובד נשמתו: סופרי דיינין. שותפין שטות של רמיה: ערכי דיינין. מלמדין את בעלי דיינין לטעון: עמו. מכלל דעני השאלה: זכה לתשן המשפט. שכנגד הלכ שהיה גדול ממנו וקודם למשה נגלית שכינה על אהרן כדכתיב (שמואל א ג) הנגלה נגליתו אל בית אביך והאמרה לו נבואה של מזכרים הכתובה (ביחזקאל כ) עד וימרו בי ואע"פ לא נחקקו בו זוחת: בני בשכר. שם מקום: כילה מהו. לנעוהה כשבה: כשוחת. הימלון והומלו"ן: קשות (למה, שממנו מתייחס את הביורה) שגדל על ההגה מהו בכרמא ירק הוא וכלאים בכרם או חינן הוא ואינו כלאים בכרם: ולשלח להו. לך היתר בה: כדרמי בר יחזקאל. כך עליה חוט או משיהו: ומשיי לפי שאינן בני תורה. ומקילי טפי: עירבובא. כלאים: וק"ל. בכרית פסק כילד גבי ערלה וה"ל לכלאים שאלף היא מטה התלויה בארץ ואינה נוהגת מן התורה אלף בארץ: יהיב פרוטה לתינוק נכרי. הסבר בחוף לארץ שרי ומיהו כל כמה לאפשר משני שלא ילמדו להקל: (רש"י)

תוספות ולישלח להו כ"ט. הא לא פריך לישלח להו כ"ר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שירע חטה ושעורה וחרצן במפלות יד דשמה הם לא שאלו כשותא בכרמא מהו אלא היכא עשה כדון איסור כלאים ג' מינים כאחד ועוד שמה לא ס"ל כ"ר' יאשיה ואע"ג דק"ל כ"ר' יאשיה בספ"ק דקדושין (דף לו). א"ל לא צהריתו [לא] ק"ל כ"ר' יאשיה ואמר נמי בכרית פרק מי שמתו (דף כב). נהוג עלמא כותלת סבי כ"ר' אילעי בראשית הוגו כרבי יאשיה בכלאים כ"ר' יהודה בן בתירא בדברי תורה מיהו י"ל שלא היו שבורין בן דהא קאמר נמי נהוג כרבי יהודה בדברי תורה ואפ"ה פליגי עליה אמוראי טובא בשמעתא דהתם וקאמר נמי כרבי אילעי בראשית הוגו דאמר אינו נוהג אלא בארץ ואפ"ה אמרינן בחולין בשילהי פ' הזרוע (דף קלב). אמר רב חסדא האי טבאח דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמעתא דה' אלהי ישראל ואמר נמי דרבא קניס אטמא ואפילו רב נחמן גופיה דאמר נהוג עלמא כותלת סבי אמר התם דקניס גלימא וא"ת נהי דלא ס"ל כ"ר' יאשיה מ"מ לישלח להו כרבי יאשיה דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל וי"ל דלא שייך למימר הכי אלא במין של איסור דהמתירו ושובו מין היתר בארץ הלכה כמותו בחו"ל אבל בדבר שאינו תלוי אלא בארעיה חטה ושעורה וחרצן במפלות יד בהא לא אמר הלכה כמותו בחו"ל. מ"ר: רב עמרם חסידא מנגיד עלה רב מרשיא יהיב ליה פרוטה לנכרי כו'. קשיא לי אמאי הא אמרינן לעיל דהלכה כ"ט דמיקל בחו"ל וצריך לומר דבמקום לא היו בני תורה: וליתן ליה לתינוק ישראל. אומר רבי שקבלה הוא בידיו שזה המקשה רב אחא בר יעקב והיינו הא דאמר בעירובין בכל מערבין (דף מ: ושם) גבי ברכת זמן על הכוס ביו"כ דמפרש התם דלא אפשר דהיכי ליעביד כו' ליתביה לתינוק לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דילמא אתי למיסרך ולא מצינו במקום אחר דאית ליה לרב אחא האי סברא וי"מ דהוא ההוא דפ' בתרא דנדה (דף ס'): דאתקין בימא דתנמיא משום גנבי ולא חיישינן לטרף בתה במקום צורך ולא נהירא דמאי שנא דנקיט טפי רב אחא בר יעקב מכל שאר אמוראי דהתם ועל ההיא דהתם אומר ר"ת שמוטר ליתן לתינוק לשתות כוס של ברכה כי מיקלע מילה ביו"כ ולא חיישינן דילמא אתי למיסרך כיון שאין זה מנהג [בקבוע] ולא דמי לכוס דיו"כ דאי הווי יהיב ליה אתי למיסרך אף כשיהיה גדול כיון שעושין מנהג לשתות בכל שנה ושנה ביו"כ: (תוספות)

רש"י הא דאמרין: ולישלח להו כדרמי בר יחזקאל. ולא אמרינן ולישלח להו כינת חתיים. לא קשיא דלינתו כשיס גה גה קא מיבעיא להו. והא נמי דאמרין ולישלח להו כ"ר' טרפון. ולא אמרינן ולישלח להו כ"ר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שירע חטה ושעורה וחרצן במפלות יד, וקיימא לן כוחיה כדאמרין נהוג עלמא כהלחא סבי כ"ר' יאשיה בכלאים כדלחיה בכרית פרק מי שמתו (כב, א) ובפרק קמח דקדושין (לט, א) לא להריותו דקיימא לן כ"ר' יאשיה. אינתו בזרע חטה וכשות והלכן קא מצעיר להו, דמסקת להו אי מין חינן הא או ירק הוא. הא דאמרין: וליתן ליה לתינוק ישראל. פירשתיא ביבמות פרק חש (קיד, א) גבי קון ארובל נבלות חין בית דין מזווין להפרישן, כשייעתא דשמיא. הא דאמרין הכא: אחי למיסרך. ואמרין נמי הכי בעירובין (מ, ג) גבי זמן דיום הכפורים לטעמיה לטוקא, אחי למיסרך. מסתברא משום דהוה עובדין דלריכין לדיין, ובהני הוא דוקא דחיישינן לנלמא אחי למיסרך, אבל במידי דלרין לתינוק לא חיישינן להכי, דהא התם לא מטעמיה ליה לטוקא, ואילו לדיידי מאכילין ומשקין לאלתה ואפילו טובא, וכבר כתיב דכר זה והארכתי בדבר

דבר	זה,	בפרק	חש	ביבמות	(שם)	כשייעתא	דשמיא.	(רש"י א)
-----	-----	------	----	--------	------	---------	--------	----------

דף - **קלט** **ב**

ולא ידענא אי מלפניה אי מלאחריה ואתו לקמיה דרבי יוחנן ואמר להו יתעסקו ביה עממין ואמר רבא מת ב"ט ראשון יתעסקו בו עממין ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ואפילו ביו"ט שני של ראש השנה מה שאין בן בביצה לפי שאינן בני תורה: א"ר אבין בר רב הונא אמר רב חמא בר גוריא מנתעטף אדם כבילה ובכססיה ויוצא לרה"ר בשבת ואינו חושש מ"ש מדרב הונא דאמר רב הונא אמר רב היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהילכתה בשבת חייב חטאת צייצת לגבי טלית חשיבי ולא בטלי הני לא חשיבי ובטלי אמר רבה בר רב הונא מערים אדם על המשמרת ביו"ט לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים אמר רב אשי והוא דתלה בה רמונים מאי שנא מהא דתניא מטילין שכר במועד לצורך המועד שלא לצורך המועד אסור אחד שכר תמרים אחד שכר שעורים אע"פ שיש להן ישן מערים ושותה מן החדש התם לא מוכחא מילתא הכא מוכחא מילתא אמרו ליה רבנן לרב אשי חזי מר האי צורבא מרבנן ורב הונא ב"ר חיון שמה ואמרי ליה רב הונא בר' חלוון שמה דשקל ברא דתומא ומנח בברזא דדנא ואמר לאצנועיה קמיכוונא ואזיל ונאים במברא ועבר להך גיסא וסייר פירי ואמר אנא למינם קמיכוונא אמר להו הערמה קאמרת הערמה בדרבנן היא וצורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה: **מתני'** נתנין מים ע"ג השמרים בשביל שיצולו ומסניגין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית. ונתנין ביצה במסנתת של חרדל ועושין אנומלין בשבת ר' יהודה אומר בשבת בכוס ביו"ט בלגין ובמועד

בחבית רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין: גמ' אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורין לא מיתבי רבן

שמעון בן גמליאל אומר טורד אדם חבית של יין יינה ושמריה ונותן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש תרגמה זעירי בין הגיתות שנו: מסניגין את היין בסודרין: אמר רב חייא בר אבא דבבליה גומא: ובכפיפה מצרית: אמר רב חייא בר אשי אמר רב ובלבד שלא יגביה מקרקעתו של כלי טפח אמר רב האי פרוקא אפוליה דכובא שרי אפוליה כובא אסור אמר רב פפא לא ניהדק איניש צינייתא בפומיה דכוזני דחביתא משום דמיחזי כמשמרת דבי רב פפא שאפו שיכרא ממנא למנא אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא האיכא ניצוצות ניצוצות לבי רב פפא לא חשיבי: ונותנין ביצה במסנת: תני יעקב קרחה

רש"י ולא ידענא אי מלפניה. אם חל י"ט בע"ש ומה בו ביום ומפני שלא יוכלו להתעסק בו למחר התיירו לקוברו ע"י עממים: אי מלפניה. והוא מה שכתב ומפני שנתעסקו כבר והיה מסריח החיור: מה ביו"ט ראשון כו'. מה שנתעסקו כגון שמת בשבת ולמחר היה יו"ט: מה שאין כן בביאה. דאין כ"ה שהיה לימים טובים של גלויות לאילו כ"ה חמיר יו"ט שני ליליה ונולדה בזה אסורה בזה: מהעטף אדם בכילה. שהאף קסדין ומתעטף בה דרך מלבוש: וכססיה. לרעוה התלויות בה ולא אמרינן דהך לרעוה לאו לזרז עיטוף ניהו והוא משאוי ההוא שעתא שאין כוססדין עשוין אלא לנטותה בזה: חייב חטאת. ואילו לא היה מזויינת כלל לא מיחייב דהא לכושיה הוא אלמלא הליכות היוין לו משאוי האויל ואינו כמזותו אינו כריכין לה ומן הבגד ממש אינו ליתחשבינן כותיה: חשיבי. משום דלך תכלת הן ולא בטלי והוה זה משוי: מערים אדם על המשמרת ביו"ט. לרבנן דאמרי אין הולין את המשמרת ביום טוב ואוקימנא דטעמא לאו משום אהל אלא משום עובדא דחול מערים ותולה אהיה לזרז רמונים ללא עובדין דחול ניהו ומסנן בה שמרים האויל ונהלית דהא אמרינן נותנין להויה ביו"ט: והוא דהלי בה רמונים. ברישא דמוכה מילתא דמעיקרא לאו לשמרים תלייה: מטיילין. ברישא"ר ודליו"ר: לבשל (שכר) וכלומר, לשרות את השעורים במים כדי להכין את הברכה: בלע"ז: במועד. בחולו של מועד: מערים וסוהה מן החדש. אלמלא בלא שום הוכחה מותר להערים: הם לא מוכחא מילתא. דמילתא דליסורא הוא דהרואה אומר לזרז המועד הוא שאין הכל יודעין שיש לו מן היין הכא מוכחא מילתא דליסור דהא תולה משמרת לשמרים הוא תולה ואי לא יהיב בה רמונים ברישא להניע בעלמא כי יהיב בה שמרים מוכח דלשהי תלייה: ברא דתומא. כלע של סוס: ומנה דברא דלנא. מקום שיש בו נקב בחבית והיין יורא נהוה שם בשבת לסתום והוי כמתקן ומערים לפתחיה: ואומר אלכנעיה. להאי ברא דתומא מיכויא ועוד עבדו אחרייה אול נאים במבדא בספינה רחבה העשויה לעבור המים והיא של נכרי ויודע הוא שיעבירנה הנכרי לנד האחר: וסירי פירי. ואמשר שם פירות כרמו ונמלא שהנכרי מעבירי במים בשבת: הערמה דרבענן היא. ה"ג הך הערמה לאו דבאיסורא דאורייתא הוא אלא דבאיסורא דרבנן דא"ר עבדו ממש בלא הערמה אדרבענן הוא דעבר הלכך לזרעא מרבנן הוא לא אחמירו עליה דהוא לא אחי למעבד לפתחיה להדיא בלא הערמה לעבור שם לפני הכל: מתני' נותנין מים. בשבת ע"ג שמרים הנחונים במשמרת מבעוד יום: כדי שיזלו. שיהו כלולין לזוב את היין מפני הקמחים שקורים יי"ש (וייני"ש: כתמי עובש): בסודרין ובכפיפה מצרית. העשויה מצורי דקל: כפיפה. סל: ונותנין ביצה במסנת. שהחדל נהון בה להסתכן וקולטת את הפסולת ואף הביצה החלמון שלה נוטף ומסתכן עמו והוא ליה לחדל למרחה והחלבון שהוא קשור נשאר למעלה ורבינו הגוי פירש סיטונה של ביצה לתוך הפסולת היא ולא לתוך חרדל ובמסנת של חרדל הוא דשרי משום שינוי ויורד לתוך הקערה שהוא כלי שני ומתכלה התבשיל: אינו מלין. פושין (פוישין: שיקוי ורואה ברכות נ:): גלין. גדול מכוס והטו מחבית: גמ' טורד. מערבב: בין הגתות שנו. שכל היינות עבדין וסוהין אותן בשמריהם הלכך אין כחן תיקון דבלאו הכי משתתי: שלא יעשה גומא. מן הסודר כפי הכלי כי עובדא דחול אי נמי אחי לדיי כחיתה: שלא יגביה. הכפיפה מקרקעת כלי התחתון טפח כמדת אהל: פרוקא. בגד ששועתין על גיגית יין לכסותה: אפגלא דטובא שרי. דלאו אוהל הוא: לא ניהדק איניש צינייתא בפומא דכוזני דחביתא. כלי חרס קטן שמערין בו יין מחבית לא יתן בפיו השין וקמחים בחזקה לפי שאין לך מסנת גדולה מזו: שפו שיכרא. כל היכא דתני לטון שפוי בנחת הוא והפסולת נשאר בשוליה הכלי: והאיכא נילוטות. קטנות הגושפות באחרונה מתוך הפסולת שקורין כיו"ש (בריי"ש אגוטורד"ש: שעורב-בירה מטפסות ומדובר בנוזל של שעורים השרויות במים, כשהוא מטפסף בסוף העירוי מכלי אל כלי, ואז הוא נפרד מהפסולת הנשארת בכלי הראשון, ויש חשש למלככה של בוררין והגהו מוכחן דבורר הוא: נילוטות כי רב פפא לא חשיבי. שחטני מטייל שכר היה כדלמרינן בבבא מליעא (דף סה:) ופסחים (דף קיג.) הלכך אינו מקפיד לנילוטות כל כך וכשמגיע לנילוטות משלך הן ופסולתן לחוץ ותחילת שפיתן מן הפסולת ניכר דלאו בורר הוא: (רש"י)

תוספות יום טוב שני יתעסקו בו ישראל. וביצה (ד' ו.) מסקינן בתר הד מילתא אמר רבינא האידינא דאיכא חבירי חיישינן פירוש ולא יתעסקו בו ישראל פן יצאו עליהם חבירי לעשות מלאכה ביו"ט כיון שרואין שעושיין בשביל מת ומעשה היה והולכו מת חוץ לתחום ביו"ט והלכו אחריי בסוסים להתעסק במת וכעס ר"ת אף על ההולכים ברגל בלא סוסים ושמע רבי דטעמו משום דמסיק רבינא האידינא דאיכא חבירי ולדידן אע"ג דליכא למיחש יש לאסור כיון דמסיק הכי גם יש לירא פן יצאו השרים להתעסק במלאכתן ולכתוב מה שהם רוצים ושלא להם ר"ת בני בשכר אינם בני תורה בני מליאון (אותה העיר) בני תורה: יציאת חשיבי ולא בטלי. שאינם מבוטלין לפי שחשובים הם בעיניו שדעתו ליתן בטלית ציצית רביעית כך פי' ר"ח: הא לא חשיבי ובטלי על זה סמך רבי להניח באבנטו רצועות התלויות בו ויש שקושרים בהם בתי שוקים דבטלי דלא חשיבי כולי האי: מאי שנא מהא דתניא כו'. פי' [וס"ל כרבי יוסי בר' יהודה דאמר מערימין] לעיל בב' כל תבין (דף קיז:). תלא דבישרא כו'. לא כפירוש הקונטרס דפי' בשר מליח שתלו ליבשו דה"ל הא בפרק מפנין דמה שייך הכא ועוד למה מזכיר תלא ועוד מוכח לעיל בפרק מפנין (דף קכח.) דדג מליח נמי חזי לאומצא ועוד דהבא בטלטול איירי ואמרינן לעיל דרב במוקצה לטלטל סב לה כו"ש ונראה כפי' הערוך דמשום תלא נקטיה ובלא בשר אלא תלא דבישרא לא ממיאס ושרי לטלטלי ושל דגים מאיס והוי מוקצה מחמת מיאוס והשתא אתי שפיר באיסור דתלא כעין בישא דירקא ור' פי' לנו דלתלא דבשרא רגיל להיות בו תורת כלי אבל של דגים לא ולא משום מוקצה מחמת מיאוס דלא איירי שמעתין במוקצה מחמת מיאוס. מ"ר: (תוספות)

רש"י הא דלמרינן: מה ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין. פירש"י ז"ל: דוקא בלשמהי, כגון דמת בשבת והיה יום טוב לאחר השבת, או נמי כשיהא שבת מלפניה דחיישינן דלא יתקנה, ורואין מלמחר הכל במעשה דמעון ביום טוב הסמוך לשבת ולא ידענא אי מלפניה אי מלפניה, דאלמלא טעמא משום הא הוא דשרי להו רבי יוחנן. ולפי דברי רב ז"ל לא דלמרינן מר זוטרא דפרק קמא דביאה (ו, א) לא אמרן אלא דלשהיה ורב אשי אמר אע"ג דלא אשהיה ביו"ט שני הוא וכלמפרש רב אשי טעמא דאזיל, מאי טעמא דיום טוב שני לגבי מה כחול שזוה רבנן. וכבר הסכימו הגאונים ז"ל, דאפילו ביום טוב ראשון נמי אע"ג דלא אשהיה לא משהינן ליה, ורב אשי ומר זוטרא לא אפיליגו אלא ביום טוב שני משום דשבת דלית ביה מלככה ביד ישראל היא, ולזה הוא שהורכב רב אשי לתה טעם, אבל ביום טוב ראשון דעל ידי עממין לכולי עלמא אע"ג דלא אשהיה לא משהינן ליה, ומעשה דמעון משום דשבת מלפניה או מאחריה הוא דשאלו הם, אבל רבי יוחנן התייר להם לגמרי. ונראה לך קמא ראויה מדלמרינן סתם, ופירין מהא דרבי יהודה בר שילה, ואם איתא מאי קושיא דלמא בני בשכר לאו דלשהיה הוא, דהא סתם שאלו וסתם אסר להם. ומ"מ יש לדחות דמשום דלמרינן להם סתם לומר דלעולם אסור ואפילו דלשהיה, לפיכך הקשו עליו למה לא התייר דלשהיה מיהא כעובדא דמעון. ומכל מקום כן נהגו בכל המקומות להתעסק בו עממין ביום ראשון, וכיום שני אפילו ישראל, אע"ג דלא אשהיה ואפילו לחלוט לו קבר. והא דלמרינן להם בפרק קמא דביאה (ו, א) אפילו למיזן ליה אסא ואפילו למיזן ליה גומא, לאו דוקא הני ומאוס דטרחתו מועט וכמו שפירש"י ז"ל בנ"ב (סא). אלא אפילו הני קאמר, כלומר אע"פ שאפשר לו למה בלא הני, דהא אפשר בלא אסא ואפשר נמי לכריכו בתכריכו, וכל שכן הפירת קבר שאי אפשר למה בלא כן. והא דתנן במסכת מועד קטן (ט, ב) אין חופרין כוכין וקברות במועד. כבר תירץ הרב אלפסי ז"ל, דהתם בחופר במועד לקבור בו מתים שימותו, וכן היה דרכן לחפור ולהכין כוכין קודם מעשה. ומה שהקשה עליו הראב"ד ז"ל ד"ל א"כ למה התיירו להחריבו ולהאריך במועד כיון שאין בו טורח המועד. ותירץ הרמב"ם ז"ל לפי שכל דבר שיש בו טורח לרבים התיירו להקטין, אע"פ שאסור להתחיל בו, וכמו ששינוי שם ומתקין את הקולו המים שברשות הרבים וחוטטין אותו, ואוקימנא כשאין הרבים לריכין להם, ואעפ"כ כיון שאכרי רבים הן מותר לתקן אבל לא להתחיל, והבא נמי כרבי רבים הוא. ואפילו בקבר בני משפחה ואפילו של יחיד נמי אפשר שהוא מותר, דכיון דמזוה הוא התיירו בו מהלך מלככה אפילו שלא לזרז המועד כמו שהתיירו בלכרי רבים, וכל שכן שמה יעטרן לו במועד. וא"ת ערד והא תנן ההם וארון עם המת בחצר ר"י אומר אלא חסן כן היו לו נסרים המנוסרים מערב יום טוב, ואם כן האריך נהגו עכשיו לחלוט קבר שלא בפני המת. יש לומר דהואיל בחדש שאינו מפורסם, הא בחדש מפורסם מותר. והכין איתא בירושלמי. וכתב הרב אלפסי ז"ל בהלכות, וכיון שאין חופרין עכשיו אלא לזרז שנה הכל כחדש מפורסם, והכל יודעין לזרז מת דביומו הוא דשרי. והא דלמרינן יתעסקו בו עממין. יש מי שאומר דדוקא בקברות, אבל טלטלו מותר על ידי ככר או תיבה, והואילתו נמי מותרת כבי', דלמרינן מתוך שהתירה הואיל לזרז התורה נמי שלא לזרז. ויש מי שאומר להאיחא, וכן מוכיח להם הלשון שאמרו יתעסקו בו עממין ולא אמרו יקברוהו וכו'.

לדלמה כל עסקיו על ידי עממיו. ועממא דכיון דחי אפסר לקבורה בישראל לא תחירו הולאה בישראל, שאם תחיר בהם מקת מלכה שמה יעורו לגמור מלכה. ועוד שהן עעסקין בקבורה עלמה ומסייעין בה שהו חלו יום טוב לגמרי, והא דמיה להוהא דאקשין בפרק כל הכלים (לעיל קבד, ב) ובפרק קמא דביאה (ע"פ יב, א) אטו טעמיה לוא אורד הולאה הוא, ועוד שאין כחו משום כבודו של מה האויל ובסוף יתעסקו בו עממיו. ועוד כהב הרמב"ן ז"ל הולאה המת לקבורה כהולאה אגנים לבנין, שאין לומר בו מתוך משום דלא שייך ביה אורד היום. ואם תמיר שהו מלוא, הרי שריפת קדשים עשה ואינו דוחה יום טוב וכל שכן זה. ועוד דהא תמיר בפרק קמא דכתובות (ו, א) שאין מתוך אלא בהנאה שהו לכל נפש, והרי אין כחו הגאח נפש. ואין לומר מפני שאין (הגאח) הולאה ז' אריכה לגופה, אם כן בשבת יהיו, וכללו של דבר ששבת ויום טוב שוין בדבר זה, והמתיר בזה יחיד בזה. עד כאן. הא דתמיר רב אשי והוא שחלה בה רמונים. ואקשין עלה ממערים ופאה מן החדש, איכא למידק אדרבא התם נמי שותה קאמרינו, אבל אומר לשמות ואינו שותה לא תחירו. ותירץ הרמב"ן ז"ל דהכי קאמר והוא שחלה בה רמונים החלה, הא תלה בה רמונים החלה אף על פי שחלה בה רמונים לבסוף אסור, ואקשין עלה ממערים ופאה מן החדש, אף על פי שמתחלה הוא טורח הוכיח סופו על החלתו. ומתירץ התם לאו מוכחא מלחא דלחוב עבדי כיון דשחי לבסוף, אבל הכא מוכחא מלחא דלשמי תלה כיון דחלה בה שמרים תחלה, ומה שהולה בה רמונים לבסוף אמרינו האויל ועשה בה מלכתו משתמש הוא לשאר ארכיו. ואינו יודע טעם לקושיא ז'. ודלמי הא דאמר רב אשי והוא שחלה בה רמונים, שחלה תחלה קאמר, ולפיכך הקשה לו ממערים ופאה ואף על פי שיש לו מן הישן, ומוכיח דהקש המועד הוא דבעי ליה, ואפילו הכי כיון דשותה ממנו אמרינו דהוכיח סופו על החלתו, והכא נמי אף על פי שחלה תחלה שמרים, כשהלה לבסוף רמונים הוכיח סופו על החלתו, ופריק התם לא מוכחא מלחא, שאף על פי שיש לו ישן אין הכל יודעין בו שיש לו ישן ועוד דהרבה יש רואים בהקש מן הישן, הכא מוכחא מלחא ואף על פי שיש לו שמרים אסור תחלה. וכן נראה לי מדברי רש"י ז"ל, ומתני' ז' ומסננין את היון בסודרין. פירוש: יין עטור, דחי אפסר לפרש שמרים דהא יין קהני ואע"פ שמשנה כיון שהו בורר גמור אסור, וכן אי אפסר לומר יין לכול, דאם כן אפילו במשמרה כועירי, אלא על כרחין ביין עטור דכיון דאפסר למשתייה הכין אין כחו משום בורר, וכיון דמשנה קתא ומסננין בסודרין שרי. ומתני' ז' ונותנים בילה במסננת של חרדל. פירש רש"י ז"ל: משום רבותיו ז"ל שנותנים בילה בו דוקא משום שנינו, ויורד לתוך הקערה שהו כלי שני ומחלבין התבשיל. ואינו מחזור בעיני. שאילו דוקא במסננת של חרדל ומשום שנינו, אם כן מאי פריך אביי בפרק המילה (קלד, א) מהא דתניא אין מסננין את החרדל במסננת שלה ואין ממחיקין אותו בנהלת אמתיתיו והכא דתנן נותנין בילה במסננת של חרדל, ופריק התם לא מחזי כבורר הכא מחזי כבורר. ואם איתא מאי קושיא התם במסננת שלו ומשום הכי אסור, והכא במסננת של חרדל דאיכא שנינו ומשום הכי מותר. אלא נראה כפירוש הרש"ן שפירש רש"י ז"ל, שנותנין אותה במסננת שהחרדל נתון בה לבסוף, והחלמון שלה נוטף ומסנן עלמנו והוי לחרדל למראה, והחלבון שהו אסור נשאר למעלה, והיינו דאמרינו התם דלא מחזי כבורר, דאין כחו פסולת שהכל רחוי הוא, אלא שהו רואה לערב החלמון לבד עם החרדל לגוון. גמרא: הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב ובלבד שלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפת. משום שנינו קאמר הכי ולא משום אהל, דאם כן אפילו במסנן את היון בסודרין נימא הכין, אלא משום היכר, וכיון דהתם איכא היכר אחר דאינו עושה גומא שפיר דמי. מורי הרב ז"ל. הא דאמר רבא האו פונקא אפגלא דכובא שרי אפגלא כובא אסור. פירש רש"י ז"ל: משום אהל. וא"ת וכי בכיסוי כלים יש משום אהל. תירצו בתוס' דשאני כובא שהו רחב הרבה. ואינו מחזור בעיני, דאם כן היה לה לפרושי כמה יהא רחב שיהא אסור וכמה תכר ויהא מותר, ונתת דכרין לשיעורין, ואפילו כיסוי קרקעית שהו נראה יותר כהלה תחירו (לעיל קהו, א), ולא נתנו חכמים בו שיעור. ועוד אי משום אהל מאי שנה כולה מאי שנה פגלא, והא עובדא דרב הונא (עירובין קב, א) דהאור דכרי משום חוספת אהל ערמי תחירו, אבל אילו למה לפרוס על חזין של מתינות היה אסור. ויורה נראה דכרי הרב"ז ז"ל שפירש משום משמה, ואפגלא כובא אסור משום דמחזי כמשמרתה שכן דרכו בחול, אבל פגלא דכובא שרי דלוא היינו ארוחיה, וכי הא מלחא אמר רב פפא בסמוך לא ניהדוק איניש סתחא אפומא דכובא משום דמחזי כמשמרתה, וכיון דלא מהדק הוי ליה פגלא דכובא ושרי. ע"פ. ולדברי רש"י ז"ל נאטרך לפרש שלא יהא הכובא מלחא שאם כן אין כחו אהל אלא בשחמר טפח דהוי אהל. (רש"י א)

דף קמא - א

לפי שאין עושין אותה אלא לגוון איתמר חרדל שלשו מע"ש למחר אמר רב ממוח בכלי אבל לא ביד א"ל שמואל ביד אטו כל יומא ממוח ליה ביד מאכל חמורים הוא אלא אמר שמואל ממוח ביד ואינו ממוח בכלי אתמר ר"א אמר אחד זה ואחד זה אסור ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה מותר אביי ורבא דאמרו תרוייהו אין הלכה כרבי יוחנן קם רבי יוחנן בשיטתיה דר"א קם רבי אלעזר בשיטתיה דשמואל אביי ורבא דאמרי תרוייהו הלכה כרבי יוחנן אימיה דאביי עבדא ליה ולא אכל דביתהו דזעירא עבדא ליה לרב חייא בר אשי ולא אכיל א"ל לרבך עבידי ליה ואכל ואת לא אכלת אמר רבא בר שבא הוה קאימנא קמיה דרבינא ובחשי ליה בשופתא דתומא ואכל אמר מר זוטרא לית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאתמר חרדל שלשו מע"ש למחר ממוח ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף אלא מערב שחליים ששחקן מע"ש למחר נותן לתוכו שמו וחומץ וממשיך לתוכו אמיתא ולא יטרוף אלא מערב שום שריסקו מע"ש למחר נותן לתוכו ולא יטרוף אלא מערב וממשיך את אמיתא לתוכו מאי אמיתא ניניא אמר אביי ש"מ האי ניניא מעליא לתחלי: ועושין אנומלין בשבת: ת"ר עושין אנומלין בשבת ואין עושין אלונטיות ואיזו היא אנומלין יין ודבש ופלפלין אלונטיות יין ישן ומים צלולין ואפרסמון דעבדי לבי מסותא למיקר אמר רב יוסף זימנא חדא עליית בתר מר עוקבא לבי באני כי נפקי אתאי אשקין חמרא חד כסא וחשי מבינתא דראשי ועד טופרא דכרעי ואי אשקין כסא אחרינא הואי מסתפינא דלמא מנכו לי מזכותא דעלמא דאתי והא מר עוקבא דשתי כל יומא שאני מר עוקבא דדש ביה: **מתני'** אין שורין את החילתית בפושרין אבל נותן לתוך החומץ ואין שולין את הכרשינן ולא שפין אותן אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הכלכלה אין כוברין

את התבן בכברה ולא יתנונו על גבי מקום גבוה בשביל שירד המוץ אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האיבוס: **גמ'** איבעיא להו שרה מאי תרגמא רב אדא

נרשאה קמיה דרב יוסף שרה חייב חטאת א"ל אביי אלא מעתה שרה אומצא במיא הכי נמי דמיחייב אלא אמר אביי מדרבנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול בעא מיניה רבי יוחנן מר' ינאי מהו לשרות את החלתית בצונן א"ל אסור והא אנת תנן אין שורין את החלתית בפושרין הא בצונן מותר א"ל א"כ מה בין לי ולך מתניתין יחידאה היא דתניא אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בצונן רבי יוסי אומר בחמין אסור בצונן מותר למאי עבדי ליה ליוקרא דליבא רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא אתא לקמיה דמר עוקבא א"ל זיל שתי תלתא תיקלי חילתתא בתלתא יומי אזל אישתי חמשא בשבת ומעלי שבת לצפרא אזל שאל בי מדרשא אמרו ליה תנא דבי רב אדא ואמרי לה תנא דבי מר בר רב אדא שותה אדם קב או קביים ואינו חושש אמר להו לשתות לא קמביעיא לי כי אמיבעיא לי לשרות מאי אמר להו רב חייא בר אבין בדידי הוה עובדא ואתאי שאילתיה לרב אדא בר אהבה ולא הוה בידיה אתאי שאילתיה לרב הונא ואמר הכי קאמר רב שורה בצונן ומניח בחמה כמאן דשרי אפילו למאן דאסר ה"מ היכא דלא אישתי כלל אבל הכא כיון דאישתי חמשא ומעלי שבתא אי לא שתי בשבת מיסתתקן מיסתתקן ואויל רב אחא בר יוסף אכתמיה דרב נחמן בר יצחק בר אחתיה א"ל כי מטינן לבי רב ספרא עיילינא כי מטו עייליה בעא מיניה מהו לכסוכסי כיתניתא בשבתא לרכוכי כיתניתא קא מיכוין ושפיר דמי או דילמא לאולודי חורא קמיכוין ואסיר א"ל לרכוכי קא מיכוין ושפיר דמי כי נפק אתא א"ל מאי בעא מר מיניה מהו לכסוכסי כיתניתא בשבתא ואמר לי שפיר דמי ותבעי ליה למר סודרא סודרא לא קא מיבעיא לי דבעי מרב הונא ופשיטי לי ותפישיטי ליה למר מסודרא א"ל התם מיחזי כי אולודי חורא הכא לא מיחזי כאולודי חורא אמר רב חסדא האי כיתניתא

רש"י לפי שאין עושין אלא לגוון. למראה שהחלמונו יפה לגוון ולא החלבונו הלכך אידי ואידי אוכל הוא ואין כאן ברירה פסולת מאוכל: ממחו. דישטיפדי"ר ודישטיפרי"ר: לערבב (נוזל) בלע"ז במים או ביון: ממחו בכלי משמע זה שינוי שלו: ואינו ממחו ביד. לממחו ליה שפיר טפי: אלא אמר שמואל ממחו ביד. שאין זה דרכו בחול: קם ר' יוחנן בשטיטה דר"ח. חזר בו ואמר: אביי ורבא דאמרי תרווייהו הלכה כר' יוחנן. דלמסר: לרבך. לזעירי: בשופתא דחומא. אומנעי של שום: ולא יטרוף. כדרך שטרופין ביאים בקערה בקף דרך טריפה שמכה בכה: שחליים. כרישין והיו שוחקין אותם במים: ממשיך. נתון: אמויהא. מינט"א (נענע) בלע"ז: מעלילא להחלי. לערב עם שחליים: ואין עושין אלוניטיא. שאינה למשקה כמאן אלא לנגן לאחר המרחץ ודוגמת רפואה: והשי מביניהא דרישא. הרגשי ביניהו משערת ראשי עד לפני רגלי: מנכו לי מזכויחי. אם הייתי ניזול ממנו שלא אמות: שתי כל יומא. ולא היה מזקו: דלש ביה. רגיל בו: מהני' חילתיה. חלטי"א בלשון ישמעאל ובלע"ז לזרי"א (לזר"א): חלחית וחלחית היא שרף המופק משורשן של כמה, הנקרא גם הוא חלחית, שריחו חריף והיו משתמשים בו לתבלין ולרפואה: ושורין אותו בשורשין ושורין אותו המים לרפואה: אבל נתון החלחית: בחור החומץ. ומטבל בו מאכלו ולקמיה מפרש אמאי אין שורין: ואין שולין את הכרשינין. מליף עליהם מים בכלי כבד פסולת נופל דרך נקבי הכברה ונמאל נחברר (דף יד): אף מדיח ושוה: ולא שפין אותו. ביד להסיר פסולת דהוה ליה בורק: אבל נתון לחור הכברה. ובע"פ דפעמים שהפסולת נופל דרך נקבי הכברה ונמאל נחברר מאליו: תנן. הוא שעושין מן הקש מחתפין אותו במוריגין ועושה כל זבב השבולת הבן: מוז. הוא מזקן השבולת העליון ואינו ראוי למאכל ויובדין אותו בכבדין שיפול המוז: אבל נוטל בכברה. ליתן בחור האבוס ובע"פ שהמוז נופל מאליו כר"ש דלמר דבר שאין מחכוין מותר: גמ' שרה. חלחית בשורשין מאי: אומנא. בשר חיי: שלא יעשה בו. לא שפקיה רבנן למעבד עובדי דחול: אם כן. דלא ידענא לפרושי מהני' טפי מינד מה בין לי ולך: מהניחין יחידהא היא. ור' יוסי אמרה אבל לרבנן אף באינו אסור: ליוקרא לדיבא. שלבו כבד עליו: הלהא תקלי חילתהא. משקל ג' זהובים: שאיל בי מדרשא. מה יעשה בשבת: לשתות לא קמיבעיא לי. דכלאו רפואה משקה הוא ותנן כל המשקין שותה (לעיל דף קט): לשרות. נתנן מהניחין אין שורין: כמאן דשרי. בעיא הוא הך דרב לימא כרבי יוסי דשרי באינו אבל לרבנן אסור: עיילינא. הכניסני ואיש זקן היה: לכספסו כינתיהא: חלקו כחנות של פשתן שנתכנסה והרי היא קמה ומשפשה בין שתי ידיו והיא מתרככה ואף הליבון שלה מזהיל על ידי השפשה: אולודי חיורה. הליבון מזהיל: ההם מיחזי כאולודי חיורה. שמקפיד על ליבון וזהו של סודר יותר מפיחיהא. (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רשב"א ההם מיחזי כי אולודי חיורה. פירש רש"י ז"ל: שהסודר אסור דמחזי כאולודי חיורה שאדם מקפיד בו יותר. והקשה הרמב"ן ז"ל דלא איתא דרב הונא לאיסורא פשיט ליה, אם כן היבא אמר ליה רב נחמן והפשוט ליה למר מסודרה, אדרבה כיון דרב הסדא פשיט ליה בכיתנא להתיירא ורב הונא פשיט ליה בסודרה לאיסורא, ורב נחמן הוה סבירא ליה דחז דונא אית להו. לא הוה ליה למיזמר והפשוט לה דלדריבה מקשא השו פשטי האדלי. על כן פירש הוא ז"ל דרב הונא פשיט ליה אף בסודרה להתיירא, ואפילו הכי תא סלקא דעתך דכיתנא אסור ופשט ליה רב הסדא להתיירא. וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שלא כהב להא דסודר, דאלמא תרווייהו להתיירא. ואינה קושיא לפי דעתו. דמשום דרב הונא רביה דרב הסדא אמר ליה והפשוט ליה למר מסודרה כלומר לאיסורא, בע"פ דלמר לו רב הסדא דשרי. אלא הא קשיא לי דכיון דפשט ליה רב הסדא להתיירא, אם איתא דרב הונא פשיט ליה בסודרה לאיסורא, כי אמר ליה רב נחמן ולבטי ליה למר סודרה היכי סתים וזהו פירוש דע"פ דלמר הוה אפשיט ליה, דמשמע פשט ליה ביה כדפשט ליה רב הסדא בכיתנא, והוה ליה למימר ופשט ליה לאיסורא. אלא שמנאחי במקלם ספרים שכתוב בהן כך ופשט ליה לאיסורא, ואין רוב הספרים מסכימין לגירסא זו. (רשב"א)

דף קמ

משלפו לדידה מנייא שרי קניא ממנה אסור אמר רבא ואם כלי קינאי הוא מותר אמר רב חסדא האי כישתא דירקא אי חזיא למאכל בהמה שרי לטלטולי ואי לא אסיר אמר רב חייה בר אשי אמר רב האי תליא דבשרא שרי לטלטולי דכוורי אסיר אמר רב קטינא העומד באמצע המטה כאילו עומד בכריסה של אשה ולא מילתא היא ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין ירקא ליזבין אריבא כישא כי כישא ואורכא ממילא ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין קניא ליזבין אריבא טונא כי טונא ואורכא ממילא ואמר רב חסדא בר בי רב [דלא נפישא ליה ריפתא] לא ליכול ירקא משום דגריר ואמר רב חסדא אנה לא בעניויתי אכלי ירקא ולא בעתירוית אכלי ירקא בעניויתי משום דגריר בעתירוית דאמינא היבא דעייל ירקא ליעול בשרא וכורי ואמר רב חסדא בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא לא ליבעצ בעויעי ואמר רב חסדא בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא לא ליבעצ מ"ט דלא עביד בעין יפה ואמר רב חסדא אנה מעיקרא לא הווי בצענא עד דשדאי ידי בכולי מנא ואשכחי [ביה כל צרכי] ואמר רב חסדא האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי ואכל דחיטי קעבר משום בל תשחית ואמר רב פפא האי מאן דאפשר למישתי שיכרא ושתי חמרא עובר משום בל תשחית ולא מילתא היא בל תשחית דגופא עדיף ואמר רב חסדא בר בי רב דלית ליה משחא נימשי במיא דחריצי ואמר רב חסדא בר בי רב דזבין אומצא ליזבין אונקא דאית ביה תלתא מיני בישרא וא"ר חסדא בר בי רב דזבין כיתוניתא ליזבן מנדה אבא וניחורה כל תלתין יומין דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא ואנא ערבא מאי כיתוניתא כיתא נאה וא"ר חסדא בר בי רב לא ליתניב אציפתא חדתא דמכליא מאניה וא"ר חסדא בר בי רב לא לישדר מאניה לאושפיזיה לחוריה ליה דלאו אורח ארעא דילמא חזי ביה מידי ואתי למגניא אמר להו רב חסדא לבנתיה תיהוי צניעתן באפי גברייכו לא תיכלון נהמא באפי גברייכו לא תיכלון ירקא בליליא לא תיכלון תמרי בליליא ולא תשתון שיכרא בליליא ולא תיפון היבא דמפני גברייכו וכי קא קארי אבבא איניש מנו אלא מני נקיש מרגניתא בחדא ידיה וכורא בחדא ידיה מרגניתא אחוי להו וכורא לא אחוי להו עד דמיצטערן והדר אחוי להו: אין שולין את הכרשינין: מתני' דלא כי האי תנא דתניא ר"א בן יעקב אומר אין משגיחין בכברה כל עיקר: **מתני'** גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדין מפני הרעי דברי רבי דוסא וחכמים אוסרין נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת: **גמ'** איבעיא להו רבנן ארישא פליגי או אסיפא פליגי או אתרוייהו פליגי ת"ש דתניא וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה לא יסלקנו לצדין אמר רב חסדא מחלוקת באיבוס של קרקע אבל באיבוס של כלי דברי הכל מותר ואיבוס של קרקע מי איכא למאן דשרי הא קא משוי גומות אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר חסדא מחלוקת באיבוס של כלי אבל באיבוס של קרקע דברי הכל אסור: ונטולין מלפני בהמה: תנא חדא נוטלין מלפני בהמה שפיה יפה ונותנין לפני בהמה שפיה רע ותניא אידך נוטלין מלפני בהמה שפיה רע ונותנין לפני בהמה שפיה יפה ואמר אביי אמר ר' יפה אמר אביי אידי ואידי מקמי חמרא לקמי תורא מקמי חמרא לא שקלינן תורא לקמי חמרא לא שקלינן והא דקתני נוטל מלפני בהמה שפיה יפה בחמור דלית ליה ירירי ונותנין לפני בהמה שפיה רע בפרה

רש"י משלפא לדידה מנייא. כששוחין אותה לנגבה תוחבים קנה מצית יד לביית יד וכשנוטלה בשבת ישלפנה מן הקנה ולא תקנה ממנה דלא חזי לטלטולי ולהקנה קאז: ואם כלי קינאי היא. קנה של אורגים דתורת כלי עליו שרי: תליא דבשרא. בשר מליח התלו לייבשו ומלא החבל קרי תליא: שרי. דנכלח חיי בצומנא: דכוורי. אין

נאכלין חייו: באמצע מטה. שאיש ואשתו רגילין בה ליאן: כאילו עומד בו'. דמהרהר: לזבין אריכה. אגודה ארוכה של כרוב ארוך ושל כרישין ארוכים: כשא כי כשא. שכל אגודות הגנין שוות בעינין שלכונן מדה אחת לחבל שהוא אגוד צו: ואורכה ממלכה. כלומר ארכו של זה שהוא ארוך מחבירו הוא משתכר צו: קניא. חבילי קניס לעמים: לא ליכול ירכא. יחי חי כרישין צירפוי"ל צירפוי"ל: תמקא (?) והוא כמות הדומה לפטרוסיליון, אלא שעליו יותר רחבים. אין המלה הגרפתית בזה לתרסם "ירקא", אלא לתת דוגמא של ירק הגורר את התואבוןן והחליים: משום דגירי ליבא. ומאכילו לחם הרבה ואין בו: לא ליבעע בצוני. מורקסילוני"ט ומורקסילוני"ט: בכסיה: כלע"ז לא יאכל עכשיו מעט פת שימאלא וז' ולאחר שעה מעט מפני שאין לו דרך שביעה אלא ירפך ויאכל יחד: מעיקרא. קודם שנתעשרתי: עד דקלאי ידי ככולא מנא. כשהייתי ממשמש בכל ומואלא צו פת הרבה הייתי מצדד המוציא: לית ליה משחא. שהיו סכין וידיון שמן קודם מים אחרונים להעביר את הזהמא: במיא דחריצי. הנקיים יחד וגדל עליהם ירקרוקית עצה ונוחה כשמן: אונקא. אורא: התלח מיני בשרא. יטעום בו ג' מיני מטעמים שמן וכחוש וגיד האורא: מדנהר אבא. מאורו מקום שפשתו יפה: דמפטיא ליה תריסר ירחי שחא ואנא ערבא. אני ערב בדבר שחתקיים לו שנה שלימה והפטיהו שלא יטכרד לקנות חלק: כיהא נאה. כת נאה ראויה להאיב בעליה בכת נאה: אציפתא חדתא. מחללת חדשה של גמי לח וזחלוחית הגמי מבלה הבגדים: לאופיאל. לפונדקית שלו לא ישלח חלקו ללבן: דילמא חזיא ביה. קרי ומגניא עליה: לא תיכלון הנמא באפי גבויכו. פעמים האכל הרבה והתגנה עליו: לא תיכלון ירקא בליה. מפני ריח הפה: שיכרא וחמרי. משלשלין ומציאין לדי הפחה: היכא דמפני גבויכו. בגיבו בפניהם שדות ואפילו שלא בפניהם שמכיר מקומו ומקומם ונמאס' לו בזכרו: לא חומרן מנו. מי הוא לשון זכר לא תרגילו לשונכם לדבר עם זכרים: אלא מני. מי היא: נקיש מרגניתא בחדא ידיו וברא בחדא ידיו. כשבעליך ממשמש ביד להתאוות ליד לתשמש ואוחז הדדים בידו אחת והאחרת עד אוחז מקום: מרגניתא אחוין ליה. הדדיו המוציא לו שחתרבה תאורו ומקום תשמש אל תמציא לו מהר כדי שיתרבה תאורו וחבירו ויטעור הדך אחיו ליה: כורא. לשון כור ארפין (לעיל דף עה). לשון אחר בור לשון בור שוחה: מהניתין. דקתני אכל נותנין לתוך הכברה: מהני' גורפין מלפני הפטם. שור שמפטמין אותו גורפין אבוס שלפניו בשבת לתת לחוכו התבן והשעורין ולא יתערב בהן עפרורית ויקרץ במאכלו: ומסלקין תבן שלפניו ללדדיו כשהוא רב כדי שלא ידכסו ברעיו והכמים אוסרים. מפ' בגמ' היא: ונטולין מלפני בהמה זו. שעורין ותבן ונותנין לפני זו ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוא אלא דלא חזי הוא דאין בהמה קלה במאכל הניטול מלפני חביריה: גמ' ארישא פליגי. אגורפין ואסרי לגרוף משום דפעמים שהאבוס של קרקע וקא מכון לאשויי גומות שלא יפלו השעורים לתוכו: או אסיפא פליגי. ומשום דלא חזי שיש צו שנמאס במדרס רגליו: תא שמע. דלחרוייהו פליגי: אחד זה ואחד זה. אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקו ללדדיו: של קרקע. כעין שעורין גדר קטן לפני בהמה ונותנין מאכל לפניו ממנו דאיכא למיחש לאשויי גומות: מחלוקת באבוס של כלי. וגזרו רבנן גזרה אטו של קרקע: שפיה יפה. לקמיה מפרש: אידי ואידי. שתיהן המשניות סבירא להו: מקמי חמרא לקמי תורא שקלינן. שאינו מטייל ריחין ואין מה שלפניו נמאס ורואו לתת לפני שור: מקמי תורא לקמי חמרא לא שקלינן. (רש"י)

תוספות אבל באיבוס של קרקע דברי הכל אסור. אע"ג דמרבץ שרינן לרבי שמעון (לעיל דף צה.) הכא רגילות הוא להתכין לאשוויי גומות וחיישינן טפי שמא יתכונן: (תוספות)

רש"י תלמי דבשרא. פריש"י ז"ל בשר מליח התלוי ליבשו, ומלא התכל קרוי תלמי דבשרא ושכי דנאכל חי באומאלא, דכוורי אסור דאין נאכלין חייו. והקשו עליו בתוספות דאם כן לימא בשר מליח וזמא ליה למימר תלמי דבשרא. ועוד דאם כן בפרק מפניו (קכח, א) הוה ליה לחייו, דמייתי התם בשר הפוח בשר מליח ורג מליח והפל. על כן פירשו בתוספות דתלמי היינו העץ שתולין בו בשר, כלומר דחורת כלי עליו דרגילות הוא להלניעו, אכל דכוורי לא אלא כל שנתחמש צו זרקו לבין העצים. אכל באבוס של קרקע דברי הכל אסור. דגזרינן דלמא אחי לאשוויי גומות ביד. (רש"י)

דף קמא

דאית לה יריי והא דקתני נוטלין מלפני בהמה שפיה רע בחמור דלא דייק ואכיל ונותנין לפני בהמה שפיה יפה בפרה דדייקא ואכלה: **מתני'** הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו אלא מנענעו בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענעו בידו מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא כובשין ושל כובשין לא יגע בו ר' יהודה אומר אם היה מותר מע"ש מתיר את כולו ושומטו: **גמ'** אמר רב נחמן האי מוגלא מלמעלה למטה שרי מלמעלה למעלה אסיר

אמר רב אדא בר אבא אמרי בי רב תנינא דלא כרב נחמן הקש שע"ג המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענעו בידו ש"מ טלטול מן הצד לא שמיה טלטול ש"מ אמר רב יהודה הני פלפלי מידק חדא חדא בקתא דסכינא שרי תרתני אסיר רבא אמר כיון דמשני אפילו טובא נמי אמר רב יהודה מאן דסחי במיא לינגיב נפשיה ברישא והדר לישליק דילמא אתי לאתויי ד' אמות בכרמלית אי הכי כי קא נחית נמי קא דחי כחו ד' אמות ואסיר כחו בכרמלית לא גזרו אמר אביי ואיתמא רב יהודה טיט שע"ג רגלו מקנחו בקרקע ואין מקנחו בכותל אמר רבא מ"ט בכותל לא משום דמיחזי כבונה הא בנין חקלאה הוא אלא אמר רבא מקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע דילמא אתי לאשוויי גומות איתמר מר בריה דרבינא אמר אחד זה ואחד זה אסור רב פפא אמר אחד זה ואחד זה מותר למר בריה דרבינא במאי מקנחי ליה מקנחי ליה בקורה אמר רבא לא ליתב איניש אפומיה דליחייא דילמא מיגדרא ליה חפץ ואתי לאתויי ואמר רבא לא ליצדד איניש כובא דילמא אתי לאשוויי גומות ואמר רבא לא ליהדוק איניש אודרא בפומא דשישא דילמא אתי לידי שחיטה אמר רב כהנא טיט שע"ג בגדו מכסכוסו מבפנים ואין מכסכוסו מבחוץ מיתבי טיט שע"ג מנעלו מגררו בגב סכין ושעל בגדו מגררו בצפרון ובלבד שלא יכסכוס מאי לאו שלא יכסכוס כלל לא שלא יכסכוס מבחוץ אלא מבפנים א"ר אבהו א"ר אלעזר אמר ר' ינאי מגררין מעל חדש אבל לא יישן

רש"י דאית לה ריחי. ואימאם והא דקרי לה הכא פיה יפה והכא פיה רע כדמפרש ואזיל פיה יפה דלית ליה ריחי פיה רע דלא דייק ואכיל שאוכל קוים וברקנים: **מתני'** הקש שעל המטה. וסתמא להסקה ומוקפה הוא וצא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא קף ורד לשכב: לא ינענעו בידו. דמוקפה הוא: אכל מנענעו בגופו. ככתפיו וטלטול מן האד הוא דלא שמה טלטול: או שהיה עליו כר או סדין. דגלי דעתיא דלחקייה לשיכיה מעתה תורת כלי עליו: מכבש. פריש"א (ומכבש (לגיהרץ בגדים)) שני לוחים ארוכים וכבדים וסודרין בגדים על התחתון ומוכדין העליון עליו וכובשים את הבגדים על ידי יתדות שיש בעמודים קבועין מנוקבין בארבע הפאות של התחתונה והעליונה מנוקבת בארבע זוויותיה ועולה ויורדת בעמודים וכפי מה שהוא רוצה לכבש מורידה ותוחב יחד נקב בעמוד ואינה יכולה לעלות: מתירין. את המכבש שנוטל את היתד והוא יתיר דיינו אורך שבת שנוטל את הכלים: אכל כל כובשין. דיינו אורך חובל: ושל כובשין לא יגע בו. מפני שהוא עשוי לתקן הבגדים ותוחבו

בחזקה ומיהדק והתרה שָׁלוּ זומה לְסַחֲרָה: גמ' האי פוגלָה. אָנון שְׁטוּמָנון בְּקִרְקַע לְהַתְקִיִּים כַּפְסָה לְחַלְטָו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה שְׂרִי אִם הִיא רִאשָׁה מִלְמַעְלָה וְעוֹקֶפָה מִלְמַטָּה וְחוֹלְלָה מִרְאשָׁה הַעֲבָה תְּחִילָה וְעוֹקֶפָה נִמְשָׁךְ אַחֲרֶיהָ מוֹתֵר לְפִי שְׁהוֹמָה רַחֲבָה מִלְמַעְלָה וְאִין מִזִּין הִקְרַקַע כְּשֶׁהוּא שְׁמִטָּה אֲבָל אִם חוֹלְלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה שְׁתַּחֲתוּנָה נַחֵן לְמַעְלָה וְרִאשָׁה עֲלוֹנָה שְׁהוּא עַבְד נַחֵן לְמַטָּה הוּא שְׁמִטָּה מִסְפּוֹה לְרִאשָׁה אֲסוּר לְפִי שְׁהוֹמָה קֶרֶה מִלְמַעְלָה וְכִשְׁהוּא חוֹלְלָה מִזִּין הַעֲבָר וּמְטַלְטְלוּ וְעוֹ"ג דְּטַלְטְלוּ מִן הַלֵּךְ הוּא שְׁמִיטָה טַלְטְלוּ וְאֲסוּר: תְּנִיחָה לְכַ"ר. דְּחִילוּ מִמַּתְנִיחֵן שְׁמַעֲיָן לְכָל שְׁמִיטָה טַלְטְלוּ קֶרֶה מִלְמַעְלָה וְכִשְׁהוּא חוֹלְלָה מִזִּין הַעֲבָר וּמְטַלְטְלוּ וְעוֹ"ג דְּטַלְטְלוּ אֲבָל כְּלַחֲרֵי יָד: דְּקַמְשָׁנִי. שְׁלָח בְּרַחֲמֵי וְשָׁלַח בְּמַדוּכָה: לְאֲחֵיו ד' אַמּוֹת. מִיִּם שְׁעָלוּ: קָה לְמִי כְחוּ. אֵת הַמַּיִם ד' אַמּוֹת: אַחַד זֶה וְאֶחָד זֶה אֲסוּר. זֶה מִשּׁוּם בּוֹנֵה זֶה מִשּׁוּם אֲשׁוּוּי גוּמָה: אַחַד זֶה וְאֶחָד זֶה מוֹתֵר. אִין דְּרַךְ מִתְכַּוֵּן בְּכַךְ וְקוּ"ל כְּר"ף: עֲבֹרָה. בְּעַזְזָה הַמְטוּלָה עַל הַקְרַקַע: אֲסוּמָה לְחַיִּי. שְׁל מְבִיז לְיֹכֵבֵה אֲסוּר: אֲדוּרָה. מוֹכִיחַ שְׁתַּחֲתוּן בְּהוּא פִי הַפֶּךְ: שִׁשָּׁה. פֶּךְ: מִכְסָכְסוּ. מִשְׁפָּסְפוּ: מִכְסָּפִים. לְכָל מוֹכַח מוֹלְחָה לְאִתְחַזְוִי כַּמְלָכָן וּמְלָכָן לָא הוּי לְאִין נוֹתֵן עִם מִיִּם: כְּסָכּוּס דְּמִי לְמַכְסָּב: אֲבָל לָא יִשָּׁן. שְׁקוּלְפוּ וְהוּי מִמַּחֵה: (כְּ"י)

תוספות הקש ש"ע"ג המטה. בריש פרק כירה (דף לו:): פי' מה הוא קש: הני פלפלי מידק חדא כו'. פירש ר"ת בשאלתות דרב אחאי בפרשת אמור אל הכהנים מפרש דבי"ט מיירי וקשה לר' דהוה ליה לפרש בהדיא כיון דבמכילתין לא מיירי אלא בשבת ועוד היכי אסר רב יהודה כולי האי בפלפלין הא אפילו מלח שרינא בפ"ק דביצה (ד' יד.) במדוך של עץ אלא נראה לרבי דהכא בשבת איירי ואגב דאיירי בטלטול ע"י שינוי מיייתי ליה הכא ובבבליה שמעתא נמי מיייתי מילי דשבת טובא אע"ג דלא שייכן הכא כולי האי אב"ד נראה לר"י דשרי בלא שינוי אפי' במדוך של אבן כשאר תבלין דתנן בפ"ק דביצה (שם) ב"ה אומר תבלין נדוכין במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ ואמרי' בגמרא דכ"ע מלח בעי שינוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר כולן מפיגין טעמן ומלח אין מפיגה טעמא מאי בינייהו איכא בינייהו דידע מאי בעי בשולי אי נמי מוריקא פירוש מוריקא אינה מפיגה טעמא למ"ד משום הפגת טעם אסור ולמ"ד משום כל הקדרות כו' שרי א"כ פלפלין דהכא נמי שרי דאין כל הקדרות צריכות פלפלין וא"כ (ס"א ואי נמי) למ"ד נמי משום הפגת טעם פלפלין שרו דצריך לומר נמי שמפיגים טעמם מלח קאמר איכא בינייהו פלפלין ומיהו אומר רבי דאין זה דקדוק שצריך לפרש שם בע"א דקשיא למ"ד דשרי מוריקא משום דאין כל הקדרות צריכות מוריקא א"כ יהא מותר לקצרו ולחכותו מן המחובר אע"כ צריך לפרש יש בו הפגת טעם ולא כשאר תבלין להכי שרי למ"ד אין כל הקדרות כו' כיון דאיכא נמי קצת הפגת טעמא והשתא אתי שפיר דלקצור אסור ומהשתא אין ראיה להתיר פלפלין דשמא אין בהם הפגת טעם כלל ומיהו אומר ר"י דע"כ הם מפיגין טעמם דתנן בפ"ב דביצה (ד' כג.) ג' דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרין שוחקין את הפלפלין ברחים שלהן והיכי הוה שרי רבי אלעזר בן עזריה אי לא מפיגין טעמא ואין סברא לומר דבהא פליגי רבי אלעזר בן עזריה ורבנן דמר סבר דמפיגין טעמא ומר סבר אין מפיגין טעמא אלא מדשרי ר' אלעזר בן עזריה ש"מ דמפיגין טעמא ורבנן דאסרין משום דברחים שלהם מיהו י' טפי כי עובדא דחול ועוד תניא בהדיא בתוספתא דביצה בתר פלוגתא דבית שמאי ובית הלל הפלפלין כתבלין על כן נראה לר"י דמותר לכתוש פלפלין ביום טוב אפילו במדוך של אבן ומיהו היכא ידע מאי קדרה בעי בשולי אסור במדוך של אבן דלא ידענא כמאן הלכתא ואוליגין לחומרא ולא שייך למימר בשל סופרים הלך אחר המיקל היכא דאם הוא קולא בדבר אחד חומרא הוא בדבר אחר מיהו במדוך של עץ ממי' שרי אפי' במדוכה של אבן כעין שלנו שקורין מורטי"ר כיון שהמדוך של עץ דלא אסרין התם היכא ידע מאי קדרה בעי בשולי אלא בלא שינוי ושמין הנדוכים בי"ט נראה לר"י דשרי אפי' ידע מאי קדרה בעי בשולי לפי שמפיגין טעמן ויתר מוא ושרי מידי דהוה אשוחט ומבשל דשרי ל"כ אפילו ידע מאי קדרה בעי בשולי דנראה הוא דהפגת טעם היינו שתש כח התבלין ואינם חדיין כל כך ויכול לתקן הדבר כשמרבה התבלין אבל הפגת טעם שומין אין יכול לתקן מידי דהוה אשוחט ואופה ומבשל וגם רוח רעה שורה עליהן [נדה יז] אם דכן מערב י"ט אפילו במדוך של אבן או של ברזל שרי ועוד דאין נראה. שיהו בכלל תבלין דלא מיקרי תבלין אלא בירקות כעין כמון אבל שומין ובצלים אינם בכלל תבלין: דילמא אתי לאשוויי גומות. אע"ג דרבא ס"ל בסוף פ"ב דביצה (ד' כג.) בדבר שאין מתכוין כר"ש גזרין הכא כשיהא עסוק לקנח רגלו ישכח שבת ויתכוין לאשוויי גומות כעין שמצינו בפ' בתרא דעירובין (ד' קד.) דנשים המשחקות באגוזים ובתפוחים אסור דילמא אתי לאשוויי גומות כלומר במתכוין שמשכחת שבת מחמת שחוק שלהן: אודרא אפומא דשישא. פי' בפ' ח' שרצים (לעיל ד' קיא:): [בד"ה האי מסוכרייתא שם ע"א]: (תוספות)

רש"י הני פלפלי מידק חלח חלח בקתא דסכינא שרי. יא מי שפירשה ביום טוב, והרב אלפסי פירש, בשבת. וכן הכריעו בתוספות, דלי ביום טוב מאי שנא מהתבלין שזוכו כדרך ואפילו מלח נידוך בהללח בכל דבר (בילה יד, א), והנן נמי (בילה כג, א) אין שוחקין פלפלין ברחים שלהן, דלחלמא דוקא ברחים הוא לאסור משום דהו עוון ח' כדרך מותר. ובהדיא הנו בתוספתא (פט"ו, ה"ג) אין כותשין את המלח במדוך של עץ אבן מרסק הוא ביד של סכין ובעז הפכור ואינו חושש, אין מרסקין דבילה וגרוגרות ואת החרוצים לפני הקונים אבן מרסק הוא ביד הסכין ובעז הפכור ואינו חושש, חלמא אפילו בשבת כשינוי שרי, והכא לא אסר רבי יהודה אלא בפלפלי לרכיכי למידק טפי, ואפילו הכי הלכתא כרבא דשרי ואפילו טובא נמי. אלא אמר רבא מהקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע דלמא אתי לאשוויי גומות. פירוש: לפי שדמם מחזיר למקום גומא לקנח בו רגליו, כי במימור אינו מקנחו היטב, ומותר שהוא מקנחו שם שמה יכסה ויכונן להשוות את הגומא. אבל אין לפרשה משום דדכב שאין מתכוון אסור, דהא רבא כר"ש ספירא ליה כדליתא בשלהי פ"ב דבילה (כג, א) וכן הא דלמך רבא בסמוך לא כללד אינוס כובא חאריעא דלמא אתי לאשוויי גומות, מהאי טעמא נמי הוא לפי שהא חריך למקום שיה שישב הכובא היטב, חוששין שמה יכסה הגומות ביד או בלדוד הכובא כבונה, וכמו שאמרנו שם גבי אבוס דבשל קרקע כלולי עלמא אסור מהאי טעמא, וכמו שגם כן אסור בעירובין (קה, א) נשים המשחקות בלחוזים ובתפוחים לחתו לאשוויי גומות, כלומר במתכוון. והרב אלפסי ז"ל פסק בהא כרבא, לאסור לקנח על גבי קרקע. אבל הר"ז הגוי ז"ל פסק כרב פפא משום דבתרא הוא. והרמב"ן ז"ל השיג עליו דמכל מקום רבא רביה רב פפא הוא, ואין הלכה כהלמדי במקום הרב. ולא ירדתי לסוף דעתו. דהא דבתרא לא אמר הכי, דהא רב נחמן רביה רבא הוא ואפילו כן הלכה כרבא כשלל היה יושב רבא לפני רב נחמן, וכל מקום דליכא אמר ליה רבא לכך נחמן בלחוד חשיבין ליה תלמיד יושב לפני רבו ואין הלכה כמותו, אבל כשהתקו שניהם כשני חולקים בעלמא הלכה כרבא, והכי נמי רב פפא הוא דנחלק על רבא, והלכתא כותיה דבתרא הוא. (רש"י א)

דף קמא ב

במה מגררו א"ר אבהו בגב סכין א"ל ההוא סבא סמי דידך מקמי הא דתני רבי חייה אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן ולא יסוך את רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל אבל סך את רגלו שמן ומניח בתוך המנעל או בתוך הסנדל וסך כל גופו שמן ומתעגל ע"ג קטבליא ואינו חושש אמר רב חסדא לא שנו אלא לצחצחו אבל לעבדו אסור לעבדו אסור פשיטא ותו לצחצחו מי איכא מאן דשרי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב חסדא לא שנו אלא שיעור לצחצחו אבל שיעור לעבדו אסור ת"ר לא יצא קטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול ולא תצא אשה במנעל מרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה ואין יוצאין במנעל חדש באיזה מנעל אמרו במנעל של אשה תני בר קפרא ל"ש אלא שלא יצאה בו שעה אחת מבעוד יום אבל יצאה בו מע"ש מותר תני חדא שומטין מנעל מעל גבי אימוס ותניא איידך אין שומטין לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן דתנן מנעל שעל גבי אימוס רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים הניחא לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר שפיר אלא לאביי דאמר לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור מאי איכא במאי דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו מותר לצורך עסקינן ברפוי דתניא רבי יהודה אומר אם היה רפוי מותר טעמא דרפוי הא לא רפוי לא הניחא לאביי דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור שפיר אלא לרבא דאמר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר מאי איירא רפוי אפי' לא רפוי נמי ההיא דרבי יהודה משום דרבי אליעזר הוא דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אליעזר אם היה רפוי מותר:

רש"י במה מנצח. והוא בתוך המנעל. מפני שהמנעל נהגה ממנו ונמצא מעבדו: מהעגל. מהתגלגל: הטבלאי. עור שלוק שעושה ממנו משטחות לשלחן ולמטה: אלא למהלכו. לא שנו דמותו כסוף שמו לרגלו ונתנו בתוך המנעל אלא שמהכוין למהלכו למנעל: ולמהלכו מי שרי. במהכוין הא חיבא למיגור אטו לעבדו: שיעור למהלכו. שלא היה כ"כ שמו הנישף לעור מגופו כדי לעבד לעור אלא למהלכו ומיחו איהו אפי' למהלכו לא מהכוין: לא יאל. אדם הטן במנעל שהוא גדול לו משום דטופל מרגלו ואחי לחימו: אבל יולא בחלוק גדול. דלא נפיל מיניה וזמישף ואחויי לא חיישין דלא קאי ערום בשוק: מרופט. קרוע מזמעה דגנאי הוא לה וכי חייכי ענה שלפה ומייתי לה: ולא תחלוך בו. למהלכו דלאו נעל מעליה הוא: במנעל חדש. כדמפרש ואזיל שלא יאלה בו מבוער יום ובאשה קיימינן דאשה מקפדת אם אינו מכוון למטה רגלה אבל יאלה בו כבר הכירה בו דמכוון הוא לה אז אינה מקפדת: אימום. פורמ"ה ופורמ"א: לורה, תבנית ומדובר כאן בתבנית ששמים בתוך הנעל, כדי לשמור או לתקן לורה. ר' אליעזר מטהר. אלמא לאו כלי הוא ובשבת נמי אסור לטלטלו: הגיחא לרבא דאמר. בפ' כל הכלים דבר שמלכתה לאיסור בין שהוא כריך להשתמש בגופו של כלי בין שאינו כריך אלא למקומו מותר לטלטלו מאחר שזורה כלי עליו שפיר איכא לאוקומי להא דהני שומטין כרבנן דכוון דכלי הוא ואימום נמי כלי הוא ואף על גב דמלכתה דאימום לאיסור לתקן מנעל מוטלטלן להאי אימום משום אורח מקומו דהיינו מנעל שהאימום נחוץ לחוכו: אלא לאביי. נהי נמי דמנעל שעל האימום לרבנן כלי הוא אימום מיהא מלכתה לאיסור הוא זה ששומט ממנו את המנעל אינו כריך לגופו של אימום והיכי מוטלטל ליה: ברפוי. שהמנעל נשמט מאליו ואי' לטלטל האימום: הא לאו רפוי לא. וע"כ טעמא משום דאימום אסור לטלטל ללורך מקומו: ה"ג היא רבי יהודה משום רבי אליעזר הוא. כי אמרה ליה ר' יהודה להווא דמפלוג בין רפוי לשאינו רפוי אביבא דרבי אליעזר אמר דאמר מנעל שעל האימום לאו גמר כלי הוא כל זמן שמחוסר האלצה ולענון שבת נמי אסור לטלטלו משום דלאו כלי הוא ואשמעינן דרפוי לאו מחוסר האלצה הוא ומותר לטלטלו דאינו לרבנן אף על גב דאין רפוי מותר דטעמא דשאין רפוי אסור לרבי יהודה לאו משום אימום הוא אלא משום מנעל גופיה: (רש"י)

תוספות במנעל מרופט כו' ואם חלצה חליצתה כשרה. וא"ת אמאי גזרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) מנעל אטו מנעל מרופט כיון דדיעבד חליצתה כשרה ואומר ר"י דגזרינן אטו מרופט יותר מדאי שאינו חופה רוב רגלו דאם חלצה בו אין חליצתה כשרה. מ"ר: ההיא דרבי יהודה משום דרבי אליעזר היא. מכאן ראה דרבי יהודה שרי דבר שמלכתה לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו כמו שפירשתי בסוף פרק במה מדליקין (דף לו: ד"ה הא ר"י: (תוספות)

רשב"א הא דהניח: לא תלא אשה במנעל המרופט ולא תחלוך בו ואם חלצה חליצתה כשרה. דוקא בשאינו מרופט כשרה, דאינו כן חליצתה פסולה. ותדע נך מדלמרינן ריש פסקא מלת חליצה (יבמות קב, א) דאין חולטין במנעל מאי טעמא גזירה משום מנעל המרופט, ואם איתא דככל מנעל מרופט חליצתה כשרה בדיעבד, היכי גזרינן ביה, אלא כדלמנן. הדנו עגך פסק תולין (רשב"א)

פרק עשרים ואחת - נוטל

מתני' נוטל אדם את בנו והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה: **גמ'** אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור תינוק חי וכיס תלוי לו בצוארו חייב משום כיס וליחייב נמי משום תינוק רבא כרבי נתן סבירא ליה. דאמר חי נושא את עצמו וליבטל כיס לגבי תינוק מי לא נתן את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו מטה לגבי חי מביטלי ליה כיס לגבי תינוק לא מביטלי ליה תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור וליחייב משום תינוק רבא כר"ש ס"ל דאמר כל מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה תנן נוטל אדם את בנו והאבן בידו אמרי דבי רבי ינאי בתינוק שיש לו גיעגעועין על אביו אי הכי

רש"י מתני' נוטל והאבן בידו. בחכר ולא. אמרי' דמטלטל לאבן: עם הטהורה. אגב הטהורה ואגב חולין אבל טמאה בחפי נפשה לאו בה טלטול הוא: אף מעלין את המדומע. סאה תרומה שנפלה לק' של חולין דק"ל דעולה מותר להעלותו לסאה תרומה מהן בשבת והיו החולין מותרין ולא אמרינן מתקן הוא ובגמרא מפרש טעמא: גמ' חייב משום כיס. ולא משום תינוק כדמפרש ואזיל משום כיס מיהו חייב ולא אמרינן איהו לא מפיק ליה אלא תינוק קא מפיק ליה ולקמיה פריך לה ממתניתין: פטור. לגמרי כדמפרש ואזיל: מטה לגבי חי מביטל לה. להיות טפילה לו שהרי כריך לה: מלאכה שאינה כריכה לגופה. ומוליא מה דקדוה מלאכה שא"צ לגופה היא כדלמך בהמנעי' וכיס שהיה תלוי בטארו לקחה בו אגב מריה מביטל ליה לגבי תינוק שמת ולא חזיב ליה היא שעתא: והאבן בידו. מדקשי ליה בטלטול בחכר ק"מ לאו כמאן דנקיט לה איהו לאבן דמי ולגבי כיס היכי מחייבת ליה: בחיובק שיש לו גיעגעועין על אביו. שאם לא יטלנו יחלה ולא העמידו טלטולו שלא בידים במקום סכנה ואע"כ לאו סכנה נפש גמורה אלא סכנת חולין: (רש"י)

תוספות מתני' נוטל. רבא כרבי נתן ס"ל. פירש' בפ' המצניע (לעיל ד' צד.): תינוק מת וכיס תלוי בצוארו פטור. דאגב מריה מביטל ליה לכיס א"נ תינוק חי הוא צריך לכיס לטייל בו התינוק אבל תינוק מת מה צריך לכיס והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור שלא הוציא כדרך המוציאין: אי הכי מאי איריא אבן אפי' דינר נמי. אי אמרת בשלמא דתרוייהו מביטל להו בין אבן ובין דינר ואין כאן טלטול מוקצה כלל היינו דנקט אבן משום דאי נפיל לא אתי אבוח לאתויי אבל דינר אי נפיל אתי אבוח לאתויי לא אלא אי אמרינן דתרוייהו לא בטלי ואפ"ה שרינן איסור מוקצה כשמטלטל התינוק עם האבן משום גיעגעועין בדינר נמי לישרתי דלא שייך למימר דילמא אתי אבוח לאתויי דמאי נפקא לן מינה דהשתא נמי דאיכא איסור מוקצה שרינן ליה משום גיעגעועין ומשני דאע"פ שיש איסור מוקצה כשמטלטל התינוק עם האבן ושרינן ליה משום גיעגעועין מיהו יש לנו להחמיר במוקצה יותר כשמטלטלו בידים משמטלטלו אגב תינוק אף על גב דבההיא שעתא נמי איכא מוקצה הלכך גזרינן דילמא נפיל בדינר אתי אבוח לאתויי. כך פירש רבינו שמואל: (תוספות)

רשב"א מתני': נוטל אדם את בנו והאבן בידו. בגמרא מוקי לה בחיובק שיש לו גיעגעועין על אביו, וכלכלה דלא שייך (בס) ובהו האי טעמא, היינו משום שהוא כריך לפיחות שבתוכה. גמרא: רבא כרבי נתן סבירא ליה דלמך חי נושא את עצמו. איכא למיקד דהא רבא גופיה דלמך לעיל פסק המנעי' (לד, א) דבאשם אפילו רבנן מודו ליה לרבי נתן, ולא נחלקו אלא בבהמה חיה ועוף. ויש לומר דהכא בחיובק הטן דכיון דמשרביט נפשיה דינו כבהמה. ואכתי איכא למיקד מלמרינן בפרק מפנין (קכת, ב) האשה מדדה את בנה ברכות הרביים, ולא גזרינן דלמך אחי לטלטוליה משום דאדם נושא את עצמו, ולא פליגי רבנן עליה וכדפירש רש"י ההם, דלממא אפילו בקטן מודו רבנן. ויש לומר דההם בחיובק הגוטל רגלו אחת ומנה אחרת דכיון דמכיר בהלך לא משרביט נפשיה, אבל בגורר שאינו מגביה רגלו כלל משרביט נפשיה כבהמה ופלוגתא היא דר' נתן ורבנן, ומיהו בגורר אפילו ר' נתן מודה ללכתחלה אסור דומיא דבהמה, דלא פליגי אלא בחיובק חטאת, ומיהו בקטן גמור שאינו מכיר בהלך כלל וכלל כגון קטן בן שמונה או בן חודש וכיוצא בזה, אפשר דלפילו רבי

וגמלת אחרונה זו נופלת בתוך ק' של חולין: בטל בק'. והו להו כולהו חולין ומיהו כיון דלכריד להעבירה ע"כ המעלה מתקנו: נתון עיניו. במדומע כלל זה להעבירה לתרומה ואוכל כלל אחר הלכך הואיל וכלל העלמה מתחיל ואוכל לון חיקון שהכללתו: (רש"י)

תוספות ונשדיניהו לפירי ונשדייה לאבן. ואם תאמר גבי קטן נמי נשדייה לאבן מידו ואמאי שרי לטלטלי עם האבן וי"ל אם ישליכו מידו יצעק התינוק ויבכה וא"ת מ"ש דלא שרינו לטלטל תינוק אלא כשיש לו גיעוגועין תיבטל אבן אגב תינוק כמו שהיא בטלה אגב כלכלה מלאה פירות וי"ל דאינו צריך כל כך לטלטל התינוק וא"ת אפילו אין הכלכלה מלאה פירות תיבטל האבן אגבה כי היכי דבטלי בפ"ב דביצה (דף כא:). שו"ר. הכוס אגב הכוס אי לאו דאיסורי הנאה נינהו וי"ל שאני שירי דגריעי יותר מדאי ובטלו טפי וכן צ"ל מתוך שמעתא גופה דביצה כמו שפירשתי לעיל בסוף כירה (דף מז. בד"ה הוה): ונשדיניהו לפירי ונשדייה לאבן כו'. וא"ת מכל מקום נינקטיניהו לפירי בידיים ויניח האבן בכלכלה והא אמרינו לקמן לא שנו אלא שטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה וטמאה למטה שקיל לה לטהורה ושביק לה לטמאה והיינו על כרחך בידיו דאי זריק לה בכלי א"כ גם בטמאה למעלה יכול לזרוקה בכלי אלא שמע מינה דשקיל לה בידיו וא"כ הכי נמי לשקליניהו לפירי בידיו וי"ל דמירי שפי הכלכלה צר הוא ואינו יכול להכניס שם ידיו אי נמי י"ל דההיא דלקמן מיירי בתרומה שהיא בכלים קטנים בתוך הקופה שאין דרך להניח טמאה וטהורה ביחד אלא בכלים זה בפני עצמו וזה בפ"ע ולהכי מצי שקיל לטהורה שהיא למעלה בידיו אבל כלכלה דהכא אין כאן קטנים ולא מצי נקיש להו בידיו פו יפול לארץ והשתא לא צריכנא לשינויא קמא דפירות המיטנפין דהא כיון דאבן עצמה היו דופן לכלכלה אפי' הוי שדי לפירות ולאבן והדר שקיל לפירי ושביק לאבן לא הוי ליה במאי לאנחיניהו כיון שהכלכלה פחותה שהאבן נעשה לה דופן. והא דלא קאמר אלא לפי שלא הוזכר אמורא לעיל. א"כ השתא יש להעמיד נמי בפירות המיטנפין דאל"כ נובל של השליך הסל בקרקע והלויד בכלכלה מעט מעט כמה שתוכל להחזיק עד מקום הפחת. מ"ר: הכא נמי בפירות המיטנפין. וא"ת אכתי יטלם בידו ויניחם בתוך כלי אחר או על גבי טבלא או ע"ג סדר כדמוכח בסמוך גבי תרומה דאמר רב חסדא לא שנו אלא שטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה וטמאה למטה שקיל לטהורה ושביק הטמאה ואע"ג דמוקמינן נמי בפירות המיטנפין וי"ל דהתם מיירי כגון שטהורה מונחת בסלים קטנים בפני עצמה וכן הטמאה ואותם סלים מונחים בתוך כלי אחד גדול והיו סלים של טהורה למעלה מסלים של טמאה דיכול לקח סלי טהורה ולהניחם ע"ג קרקע אבל אם מונחת זו על גב זו בלא שום כלי כי הכא שהפירות מונחים ביחד בהא דאי לא אמר שביק לה לטמאה ושקיל לה לטהורה. מ"ר: שנפלה לפחות מק' חולין. מכאן משמע דתרומה עולה באחד ומאה עם האיסור ורש"י לא פירש כן בפרק גיד הנשה (חולין דף צט:). גבי כל איסורין שבתורה במאה דלפירי' שישתו לא אתי' מסקנא הכי: (תוספות)

רש"י האי להקשין: למה לא תהוי הכלכלה בסוס לדבר האסור. קשיא לי היכי מקשה הכא להדיא, דלמלא בשוכה הוה, לטולה מתניתין בשוכה דהנן (להמן עמוד ב) האבן שעל פי החבית מטה על דעה ותנן מעות שעל הכר נוער את הכר, ואוקימנא בגמרא דוקא בשוכה אבל במניה נעשה בסוס לדבר האסור. ויש לומר דעל כרחו משנתנו קשיא, דהא אפילו נוקמה בשוכה, קשיא לן אמאי נטלה והאבן בשוכה, יעבר את הכלכלה והיא נופלת, ודקתנן באבן שעל פי החבית וכמעשה שעל גבי הכר, וכדלקשינן נמי לבתר דלוקמה ר' יוחנן במלכה פירוק, וכיון שכן לא דק להקשויי אי בשוכה לנערה וחי במניה נעשה בסוס. ומיהו לא אסיק אדעתיה ללוקמה בלכ"ד למקומה, משום דכולה מתניתין לכו בלכ"ד למקומה הוה, לא כן מטלטל הוה אפילו את החבית ואת הכר בעודן עליהו וכדליתא בגמרא, ועוד דלוקמה לטול אדם את בנו קתני לה דלנענעו לכו ולא ללכ"ד מקומו של חיטה. כך נראה לי. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הכא בכלכלה מלאה פירות עסקינן. כלומר: דהוי ליה בסוס לדבר המותר ולדבר האסור דשוי, ולקשינן ולשיניהו לפירי ולשיניהו לאבן. קשיא לי היכי דמי, אי באבן שאינה תפוסה למה ליה דקדי לה דהא בעינא ולא חשיבא, וכדלמרינן גבי כנונא בשלהי פרה כירה (מז, ח) מטלטלין כנונא אגב קיטמא ואע"ג דליתא שביק עינים משום דלא חשיב. ואי באבן תפוסה אע"ג דמלכה פירות תפוסה, וכדלמרינן גבי מוכני (מד, ב) שביק עליה מעות שאסור לטלטלה אע"ג דהוי בסוס לדבר המותר ולדבר האסור, וכן נמי בתוק הספר עם הספר אע"ג שיש בתוכו מעוה, דדוקא משום הלכה כתבי הקודש החיוו כדליתא פיק כל כתבי הקודש (קטז, ב). ויש לומר דמעוה חשיב ולא בעינא, ולעולם נעשה כלי בסוס להן אף על פי שהו מעורבין עם כלים, אבל אבן כיון שיש עמה פירות אין הכלי נעשה בסוס לה אלא לפירות, ומיהו כל היכא דמצי לנערה מנערה דחשיבא קתא. ועוד דיש לומר דלפירו דלא חשיבא כל היכא דמצי לנערה מנערה, וכנונא לא אפשר לנערה שביק עינים שבתוכה, כדי שלא יפוזר האפר שבתוכה. הכא בכלכלה פחותה עסקינן. ואיכא למידק, ולישקול לכו לפירי ולשיקול לה לכלכלה וכדלמרינן בסמוך גבי תרומה טהורה, לא שנו אלא כשהטהורה למטה וטמאה למעלה, אבל טהורה למעלה שקיל לה לטהורה ושביק לה לטמאה. ויש לומר דהתם כשהתרומה טהורה בכלי אחד וטמאה בכלי אחר ושניהם בתוך כלי גדול, דהא אפשר ליה ללשקול טהורה בכלי אלא שהוה כלי פתוח דמי מנער לה נפלה, אבל הכא אי שביק לכלכלה מ"ר: ליה כלי לטלטלה כנוי. כך חירנו בתוס'. (רש"י)

דף קמב - ב

והא מפיילג פליג עילוייה דתניא רבי יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה רבי שמעון בן אלעזר אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר דרבי יהודה עדיפא מדר"ש בן אלעזר: **מתני'** האבן שע"פ החבית מטה על צדה והיא נופלת היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת מעות שעל הכר מנער את

הכר והן נופלות היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה: **גמ'** אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בשוכה אבל

במניה נעשה בסיס לדבר האסור: [היתה בין החביות כו']: מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רשב"ג היא דתנן הבורר קטנית ביו"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי ותניא אמר רשב"ג במה דברים אמורים שהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל בורר אוכל והא הכא דכי אוכל מרובה על הפסולת דמי הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה יין עד דשקיל לה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי: היתה בין החביות מגביה: תניא רבי יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה מגביה למקום אחר ומטה על צדה והיא נופלת ונוטל הימנה מה שצריך לו ומחזירה למקומה: מעות שעל הכר: אמר רב חייה בר אשי אמר רב לא שנו אלא בשוכה אבל במניה נעשה בסיס לדבר האסור אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו וכן תני חייה בר רב מדיפתי לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו: מעות שעל הכר מנער וכו': א"ר אושעיא שכח ארנני בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר רב יצחק שכח לבינה בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר רבי יהודה בר שילא אמר ר' אסי פעם אחת שכחו דסקיא מלאה מעות בסרטיא ובאו ושאלו את ר' יוחנן ואמר להן הניחו עליה ככר או תינוק וטלטלוה אמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא בשוכה רב אשי אמר אפילו שכח נמי [לא] ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד אביי מנח כפא אכפי רבא מנח סכינא אבר יונה ומטלטלה אמר רב יוסף כמה חריפא שמעתתא דדרדקי אימר דאמור רבנן בשוכה לכתחילה מי אמור אמר אביי אי לאו דאדם חשוב אנא כפא אכפי למה לי הא חזו למיזגא עליהו אמר רבא אנא אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר יונה למה לי הא חזי לי לאומצא טעמא דחזי לאומצא הא לא חזי לאומצא לא למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה והאמר רבא לשמעיה טווי לי בר אוזא ושדי מיעיה לשונרא

רש"י והא מיפליג פליג עולויה. ואמר כיון דאפשר ליה למועבד עונג שבת ככה"ל ליתן עינוו בלד זה ולאכול בלד אחר און מעלון; דרבי יהודה עדיפא. מיהל טפי פורחא ואמר כיון דיכול ליתן (עליו) עינוו בלד זה ולאכול בלד זה לא הוה מחקו בהעלאתו ומעלון; מהני' משה על כלה. משה חבית על כלה אם כריך לטורל מן היון והאבן טופל ולא יטלנה בידים; היתה בין החביות. וירא שלא תפול האבן על החביות ויפצרים: מגביה. לחבית כולה ומסלקה מבין החביות וסם משה על כלה: לשלטה. שום דבר מיראם כנון רוק או לואה: מקנחה בסמרטוט. ולא יתן עליה מים דסחם כר של בנד הוא ובנד שרייתו במים הוא ככוסו; היתה. לשלטה ז' על כר של עור דלאו בר כיבוס הוא: טוחן עליה מים עד שחבלה. ומיהו כיבוס ממש לא והואיל וסחם כרים וכסחות רכים נינהו שייך למימר בהו כיבוס בעורות רכין ומיהו שרייתו לא זהו ככוסו וכן מפורש בזבחים בפרק דס חטאת: גמ' לא שט. משה על כלה דחבית: אלא בשכח. ששכח האבן עליה בין השמשות ולא מדעתה: נעשה חבית כסוס לדבר האסור. ואסור להטותה שאף החבית מוקחה: מאן תנא. דמתניחון דקתני מגביה ומטה על כלה דלית ליה דבי טרח מטרח חבית דהוי היחרא ולא יטול האבן ממש דהוי איסורא ואע"ג דהשחא נמי אבן מטלטל כהדי חבית: רבן שמעון. אליבא דביה הלל: בורר אוכל ואוכל. המאכל יטול והפסולת ישאר בכלי: בורר כדרכו. נוטל פסולת ומניח אוכל אם ירעה: כשהאוכל מרובה על הפסולת. דאי שקיל אוכל מפי' בטרחה: דברי הכל בורר אוכל. דבהיתירא טרח ולא באיסורא ופריקו והא הכא דמתניחון דלכולל מרובה על הפסולת וכי מגביה האבן עם החבית טרח טפי והוה למשקל פסולת כר"ש: כיון דאי בעי למשקל. לטובי יון מן החבית לא משתקיל ליה יון שבשוליה עד דשקיל ומגביה לה לחבית כפסולת מרובה דמי דאי בהחלתו לא מגביה לה לחבית סוף סוף מיבעי ליה לאגבהה הו לחבית הלכך הוה ליה מפי' בטרחה: ה"ג לא משתקיל ליה עד דשקיל לה ו"ג עד דשקיל לה לאבן: היתה החבית מונחת באויר. כלומר במקום מכונס שארצין שם חביות הרבה ודואג שמה יטלה והפול האבן על החבית שאלה: לא שט. דמנערי: נעשה. הכר בסים למעות ואף הכר אסור בטלטול: לא שט. דמנערי וטונו מטלטלה בעורן עליה: אלא שרייך לגופו. של כר לשכב עליו הלכך בניעור סגיא וקדי ליה בחתייה: אכל כריך למקומו. של כר. מטלטלו עם המעות למקום אחר: דשקיל מלחה מעות. גרסינן: בסרטיא. רה"ר: היתור עליה ככר או היתוק. דלישתיה לטלטלה אגבייהו תוך ד' אמות וטלטלה פחות מן ד' אמות או במחית של בני אדם כדלמרי' בעירובין (דף מג:); בשוכה. אכל במנה מדעת מערב (יום) שבת לא היתור לו לטלטלה ע"י ככר או היתוק: אלא למת. משום כבוד הבריות כשמוטל בהמה: אבוי מנה כפא אכיופי. מניה הירוד על העומרים לטלטלן אגב הירוד: אבוי ונה. חי ובלאן מליה: חריפא שמעתתא דדרדקי. סבורים הם שהם חריפים: אימר דלמור רבנן. בארנקי ודשקיל מניה עליה ככר או היתוק בשכחה ובמקום הורפה ומשום הפסד ממון: אמר רבוי. אלא שפיר מטלטלנה כיפי ואפילו בלא תרודה: אי לאו דלרס השוכר חנא. ואנא מהמיר על עצמי שלא ללמוד ממני להקל בטרסין: כפא אכיופי למה לי. בלאו כפא נמי שרי לטלטלינהו דהא חזו למיגא עלייהו: לאומלא. לואכלו חי בשבת שיש בני אדם שדעתן יפה ואוכלים בשר חי וקרבו לאומלא: הא לא חזי לאומלא לא. ואע"ג דחזו לשונרא דלמרינן מוכן ללמד לא הוה מוכן לכלבים: כר' יהודה. במסכת ביצה (דף ו:); טווי לי בר אווא. ביום טוב: ושדי מיעיה לשונרא. אלא מטלטל להו משום שונרא ואע"ג דהאידנא לא חזי ללמד דלאו אורח ארעא למיכלא ביום טוב ומיהו מאתמוול ללמד הו קיימי: (רש"י)

תוספות שאוכל מרובה על הפסולת. פי' בקונטרס משום דהשתא הו טרחא יתירא למישקליה לאוכל ואינו נראה לר"י דאי משום טרחא הו מאי קאמרי בסמוך הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא מישתקיל ליה עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי היכי הו משום האי טעמא כפסולת מרובה על. האוכל ולכך הוצרך רש"י לפרש דלי' עד דשקיל ליה לאבן על כן נראה לר"י דטעמא משום דכי אוכל מרובה על הפסולת הוה פסולת בבטל לגבי רבו ומותר ליטלו מן האוכל ולדורקו אבל פסולת מרובה על האוכל לא בטיל ליה פסולת לגבי אוכל והשתא אתי שפיר גירסת הספרים דגבי חבית נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי דכיון שאין יכול כלל ליטול מן היין בלא נטילת האבן לא חשיב בבטיל לגבי האוכל כיון שהאוכל אינו ניכר כלל ואינו יכול ליטול הימנו כשהאבן על פי החבית. מ"ר. והא דמוקי לה בספ"ק דביצה (ד' יד: ושם) כגון דנמיש בטרחה וזוטר בשיעורא אוכל קאי ולא אפסולת ולפירש"י קאי אפסולת ולא אוכל [וע"כ לא יברור הפסולת דנמיש בטרחה]: לא שנו אלא בשבח. וא"ת תרתי דרב למה לי וי"ל דאם מכלל חבירתה איתמר והא לא תקשה תרתי מתני' למה לי דהוה אמינא אבן ודאי שרי בשבח שניאה טפי ככיסוי החבית אבל מעות שעל גבי הכר אפילו בשבח ה"א דאסיר: (תוספות)

רשב"א מאן תנא דכל היכא דליבא איסורא והמירא בהיתירא טרחין באיסורא לא טרחין. פירוש: לפי שכיון שהאבן מונחת על פי החבית שיש בה יין שהוה כריך לו ולא נעשית חבית בסים לאבן, אלא דין הוא שהנטל האבן, והיה ראוי שהעשה אבן זו כפסולת שבאובליו, שהוה עפרויה ופסולת וטופת ואעפ"כ ניטלון בפני עצמן, הכא נמי הנטל בעצמה כדי שיהיו המשקין שבהם מתקנים לאכילה, דמאי שנא אבן שעל גבה מאבן שבהם הפירות עמון נטלת כפסולת שבאובליו, אלא מפני שפסולת מרובה אין טורחין אלא בהיתר, דהא כריך למישקלה לחבית כדמפרש ואזיל, כגמתי הרמב"ן ז"ל. טעמא דחזי לאומלא הא לא חזי לאומלא לא חלמא רבא כר"י סבר ליה. איכא למידק דהא מידי דחזי ליה לאינוש לא מקנה ליה לכלבים, וכיון דהשתא לא חזי ליה עד מוצאי שבת מודה ביה ר"ש דאסור לטלטלו, וכדלמרינן לעיל בפרק מפנין (קכח, א) דג תפל אסור לטלטלו, ואם כן אי לא חזי לאומלא אפילו ר"ש מודה ביה. ויש לומר דהכי קאמר טעמא דחזי לאומלא, הא לא חזי לאומלא אלא לכלבים כגון בשר הפוח שחפה בו ביום לא מטלטלי' ליה והא דלמי כר"י. והא אמר ליה רבא לשמעיה טוי לי בר אווא ושדי מעיה לשונרא. פירש רש"י ז"ל: ששחטה ביום טוב ובני מעיה לא חזי ביום טוב לאכילה דחזו דרך לחכות בני מעים ביום טוב, ומשני כיון דמסרחין כלומר אי מנענע להו עד לערב מאתמוול דעתיה עליה. ואינו מחורר, דאם כן שאע"פ שראוין למאכל אדם כיון שאין דרכו לחכות אותו ביום טוב אסור לטלטלו, אם כן תקשי ליה מדידה דלמר אי לאו דלרס חשבו אנא סכינא אבר יונה למאי והא חזי לאומלא, ואי איתא אע"ג דחזי לאומלא מכל מקום הא לא בעדיי אינשי דלכלי בר יונה חי בשבת, אלא מעגנו בכשר מבושל ומבושם. ועוד דהא שרינן לטלטל בשר חי ומליה, אע"פ שאין דרכן של בני אדם לחכות כן בשבת. ועוד דהא לדברי רש"י ז"ל שכתב דליירי בששחטה ביום טוב דלע"ג דדעתיה עליה מאתמוול מכל מקום נולד הוא לר' יהודה, דומיא דגרעניי תמרה וכדלמרי' בפרק במה מדליקין (כט, א) מסיקין בתמרים, אכלן אין מסיקין בגרענייהו, דלע"ג דמאתמוול ידע דבעי למיכליהו וגרענייהו לא חזי ליה ודעתיה עלייהו. ולפירש פירשן בחוב' שם בפרק במה מדליקין דהכא בששחטה מערב יום טוב (הוא דמסרחו), ואע"ג דבערב יום טוב חזי מעיה ללרס והשתא הוא דלמסרחו, כיון דידע דמסרחי דעתיה עלייהו מאתמוול למישקליהו לשונרא. ואם תלמר מכל מקום תקשי מהא דתמרים שאפילו מאתמ לא הוה ראוי ללרס דעתיה עליהו להסקה, ואפילו הכי כיון דמעיקרה מיכסו והשתא מיגלו חשיבין להו נולד והכי נמי לא שנא. יש לומר דהתם כיון שהאוכל כריך לניעון הרי הם כאוכל עצמן, ואע"פ שדעתיה עליהו להסיקו תחת חשיבו כשיאכלם הוה להו כנוול, אכל בני מעים אחר ששחט האוון אין האוון כריך אליהם, וכיון שדעתיה להשליכם לכלבים כשיסריחו (רשב"א)

אמר דהתם אף על פי שלא יחדה למעות בטלה היא לגבי מעות דחשיבי, אבל הכא נרעוין בטלי לגבי טבלא. הדרן עלך פרה נוטל חמס (רפ"ח)

פרק עשרים ושתיים - חבית

דף קמג ב

מתני' חבית שנשברה מצילין הימנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים באו והצילו לכם ובלבד שלא יספוגו את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ורבי אליעזר

מתיר: **גמ'** תנא לא יספוגו ביין ולא יטפח בשמן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ת"ר נתפזרו לו פירות בחצר מלקט על יד עד ולא אבל לא לתוך

הסל ולא לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: אין סוחטין את הפירות: אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים מ"ט כיון דלסחיטה נינהו והייב דעתיה ועולא אמר רב חלוק היה ר' יהודה אף בזיתים וענבים ורבי יוחנן אמר הלכה כרבי יהודה בשאר פירות ואין הלכה כרבי יהודה בזיתים וענבים אמר רבא אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות א"ל רבי ירמיה לרבי אבא אלא במאי פליגי א"ל לבי תשכח אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא בתותים ורמונים פליגי דתניא זיתים שמשך מהן שמן וענבים שמשך מהן יין והכניסו בין לאוכל בין למשקין היוצא מהן אסור תותים שמשך מהן מים ורמונים שמשך מהן יין והכניסו לאוכלין היוצא מהן מותר למשקין ולסתם היוצא מהן אסור דרבי יהודה וחכמים אומרים בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן אסור וסבר רבי יהודה סתם אסור והתנן חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון חלב בהמה אינו מטמא אלא לרצון אמר ר' עקיבא קל וחומר הוא ומה חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים מטמא לרצון ושלא לרצון חלב בהמה שמיחד בין לקטנים בין לגדולים אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון אמרו לו אם טמא חלב האשה שלא לרצון שדם מגפתה טמא יטמא חלב הבהמה

רפ"י מהני חבית מצילין הימנה מזון ג' סעודות. ואפילו בכלים הרבה. דלילו כחד מנא אמרי' ככל כתבי הקדש (לעיל דף קב). דכמה דבעי מליכי. לכס. כל אחד מזון ג' סעודות: ובלבד שלא יספוגו. שלא יקום ספוג במקום היין לחזור ולהטפחו בכלי גזירה שמה יספוג: אין סוחטין את הפירות. דהוא ליה מפרק תולדה דלישה: אסורין. גזירה שמה יספוגו לכתחילה: רבי יהודה אומר אם לאוכלין. הם מכוונין אותם פירות היוצא מהן מותר ללא נוחל ליה כמה שזבו וליכא למגזר בהן שמה יספוגו: ואם למשקין. מכוונין אסורין לניחא ליה במאי דנפקא מיניהו ונתקיימה מחשבתו ואיכא למיגזר שמה יספוגו והכי אמרי' כביצה דטעמא דמשקין שזבו משום שמה יספוגו הוא: חלות דבש. מחחר שמרוסקין הדבש זב מאליו מתוך השערה ואין דרך לסוחטו הלכך רבי אליעזר מתיר וחכמים אסורין גזירה חלו שמיין מרוסקין דילמא מרסק להו: גמ' ויטפת. מניחם בו כפו והקמנו דבש בה ומקנחו בשפת הכלי ואסרוה משום עובדין לחול: מודה ר' יהודה בזיתים. דלע"ג דהכניסו לאוכלין היוצא מהן אסור דמיון דרובן לפחיטה קיימי כי אתו ליהי משקה יהיב דעתיה למיהוי נוחל ליה כהכי: אפי' בזיתים וענבים. הואיל והני לאוכלין נכנסו: מסתברא בתותים ורמונים פליגי. דליכא דבעי להו למשקין הלכך משו להו רבנן כבש: שמשך. זב מאליו כמו נהרות המושקין (לעיל דף קכא). והכניסו. מהחילתו בין לאוכלין בין למשקין כו' דרמונים קיי יין משום להיות להו קויהא: והכ"א כו'. והא דנקט רב נחמן לישגא דמסתברא ולא אמר בהדיא דתותים ורמונים פליגי משום דליכא למומר פליגי בתותים ורמונים וה"ה לשאר פירות ולהודיעך כחו דרבי יהודה נקטו להו ואי משום כרייתא דלקמנו דשמענו מינה דמודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות לאו בהדיא שמעינן לה דליכא למומר רבי יהודה היא כדפרקינן עלה: וסבר רבי יהודה סתם. שלא פירש לאוכל ולכל למשקה היו המשקה הזב מהן אסור: והתנן חלב האשה מטמא. מקשרי: לרצון ושלא לרצון. בין שילא שלא לרצון בלרצון שזה חלב קרוי משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שופטים ד): חלב הבהמה אינו מטמא אלא אם כן ילא לרצון. ואי לא חשיב משקה ואם נגע בו כרץ אינו מקבל עומאה וטעמא מפרש לקמיה: (רפ"י)

הוספות מתני' חבית. ובלבד שלא יספוג. אפילו יש לו עור בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור כדמפרש בגמרא שלא יעשה כדרך שעושה בחול: מלקט על יד עד יד ואוכל. נראה דל"ג ואוכל מדקתי. סיפא אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה משמע הנך דיוקא אסיירי משום עובדא דחול אבל לתוך כפו שרי: ורבי יוחנן אמר הלכה כרבי יהודה בשאר פירות. בריש משכת ביצה (דף ג. ושמ) רבי יוחנן רמי דר' יהודה אדרבי יהודה תנן ר"י אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר אם למשקין כו' אלמא לא לאוכלין אוכלא דאיתא ועוד אמר ר"י מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון אוכלה בשני אין בראשון לא ואמר רבי יוחנן מוחלת השטיה וצריך לומר דההיא דמתנה אדם מחליף דאי מתני' מחליף אדם כן במאי דנקט הכא ר' יהודה הוה ליה למינקט רבנן וה"ל למימר הלכה כרבנן בשאר פירות. מ"ר. ולי נראה דאפילו אפיך מתני' אתי שפיר כעין שמצינו בב"ק בפרק הגזול קמא (דף צו:): דתנן גזל בהמה והוכישה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזלה ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך ואמר בגמרא אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב הלכה כר"מ ופרך ורב שביק רבנן ועביד כר"מ כו' עד דמסיק דרב מתניתין איכא אתנא' אלמא אע"פ שהיה שונה במתניתין וכו' א"א בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך וה"ל למימר השתא הלכה כחכמים אפי"ה נקט ר"מ לפי מה שהאחרים שונים המשנה ה"ג נקט רבי יוחנן רבי יהודה בשמעתין וכן נמי מצינו בשילהי פ"ק דסוכה (דף יט): דתנן העושה סוכתו כמין צריך ר"א פוסל וחכמים מכשירין ואמרין בגמרא אביי אשכחיה לרב יוסף דגני בכילת חתנים בסוכה א"ל כמאן כר"א א"ל שבקת רבנן ועבדת כר"א אמר ליה ברייתא איכא תניא השתא היה לו להשיב רב יוסף כרבנן ולא כר"א כיון דאיהו איכא תני. אלא כן דרך הש"ס בכל מקום. נראה לי: הלכה כר' יהודה בשאר פירות. אע"ג דבריש ביצה (ד' ג.) גזר ר' יוחנן ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו והכא לא גזר בשאר פירות ל"ל דשייך טפי לגזור בביצה לפי שהיא עומדת ליסחט מן התרנגולת ודרך לגומעה חיה אבל שאר פירות אין עומדים ליסחט כלל. מ"ר: שמשך מהן שמן כו'. פ"י בקונט' שמשך זב מאליו כמו נהרות המושקין ולפירושו צריך לומר הכניסו בין לאוכלין כו' היינו

הכניסו מתחילתו ואין הלשון משמע כן ועוד קשה לר"י דאי משך מאליו קאמר גבי תותים שמשך מהם מים ה"ל למימר שמשכו או שנמשכו דמים בכל מקום לשון רבים ועוד קשה לר"י אם כן הך ברייתא הוה תיובתא דרב ורבי יוחנן דאמרי לעיל חלוק היה רבי יהודה בזיתים וענבים דהא משמע דבזיתים וענבים מודה אלא נראה לר"י דמשך אדם קאי וסחטן תחילה ושוב הכניסו דהשתא. לרב ורבי יוחנן דסברי חלוק היה רבי יהודה בזיתים וענבים נקט דוקא משך דאיכא למיחש טפי דילמא יהיב דעתיה לטחוט משקה אחר שהכניסו נמי לאכילה מאחר שסחטן תחילה להוציא מהן משקה הא לא משך לא ולשמואל דאמר מודה רבי יהודה בזיתים וענבים נקט משך משום רבותא דתותים ורמונים דאפילו משך הכניסו לאוכלין היוצא מהן מותר. מ"ר: חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון. והא דנתן במסכת מנשיין (פ"א) כל משקה שתחילתו לרצון אף על פי שאין סופו לרצון או שסופו לרצון אף על פי שאין תחילתו לרצון מכשיר לא דמי רצון דהתם לרצון דהא דהתם מיירי בשעת נפילתו על הזרעים שיהא לרצון דבעינן יתן דומיא דכי יתן מה יתן דניחא ליה אף יתן דניחא ליה אבל הכא מיירי בשעת פרישה מן האשה או מן הבהמה: לרצון ושלא לרצון. כדמפרש בסמוך טעמא משום דם מגפתה טמא וחלב ודם חד הוא דדם נעבר ונעשה חלב ולא צריכין למה שפי' בקונט' משום דאיכא משקה שאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו ונראה לר"י דהא דאיצטריך לפרש האי טעמא בפ' דם נדה (נדה דף נה:): גבי חלב האשה הנ"מ לרבי עקיבא דשמעתין דלית ליה טעמא דפרישה או למאן דלית ליה דם נעבר ונעשה חלב אבל לרבנן דשמעתין לא צריך כדפרישית לחלב האשה אלא דוקא לטמא חלב בהמה לרצון. מ"ר: (תוספות)

רש"ח נפחו לו פירותיו בחלרו מלקט על יד על יד ואוכל חבל כל לתוך הסל ולא לתוך הקופה. כתב מורי הרב ז"ל בהלכותיה כגון שנתפזרו לו בהלרו חנה וחתה הנה, חבל במקום אחד מלקט לתוך הסל כמו שאמרנו בגמרא בענין הא דהגן בפרק טטל (קמ"ג, ח) כלכלה והלבוש בחוכה ולקטינה לפירי ולקטינה ללבוש ולקטינהו. והרמב"ן ז"ל פירש כגון שנפלו לו בחלרו בתוך כרורות ועפוריות שבהלר, והיינו דנקט חלרו. וקלף נראה כן מן התוספתא (פ"ו, ה"ו) דליתא התם: פירות שנתפזרו מלקט אחד ולאכול, נתעברו לו עם פירות אחרים, כורר ומניח על השלחן כורר ומשליך לפני בהמתו, כרן אלו לעמנו ואלו לעמנו או שלקט מהוכן עפר ולרבות, הרי זה חייב. ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות. ואי קשיא לך הא דנתן (ב, א) בילה שטלמה ביום טוב בית הלל אורסין, והא מפרש טעמא התם (ג, ח) רבי יתחק גזירה משום משקין שזב, והא הכל מודו רבנן לרבי יהודה בשאר פירות דלאו בני סחיטה נינהו, וכל שכן בביצה דהוה להו למישרי דלא שייך בה סחיטה. יא ומר דלרבי יתחק סבירא ליה דלפילו בשאר פירות פליגי עליה, ומשמע דרבי יוחנן נמי הכי סבירא ליה הכא, ורבי יוחנן ורבי יתחק אמרו דבר אחד כדליתא התם. ועוד יא לי מירוך אחר בו כבר הארכתי במקומו בריש פרק קמא דביצה בסייפתא דשמיא (גי, א ד"ה כוליה). הא דליתא זיתים שמשך מהן שמן וענבים שמשך מהן יין וכו'. פירש רש"י ז"ל: שז מהן כמו נהרות המושפין, ואינו מחוור, לרש כן הוה ליה למימר שנמשך מהן שמן, ואי נמי שמשכו שמן. ועוד לרש איתא ליקשי מינה לרב ועולא ורבי יוחנן דכולהו סבירא להו דחלוק היה רבי יהודה לפיכך זיתים וענבים, ואילו הכא קתני בהדיא זיתים שמשך מהן שמן וכו', בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן אסור דברי ר' יהודה, אלמא דמודה לחכמים בזיתים וענבים וכדליתא רב יהודה משמיה דשמואל, ולפיכך פירש בתוס' שמשך בעל הבית מהן משקין מהלך ואחר כך הכניסו לאוכלין, ואמרי לך רב ועולא ורבי יוחנן דדוקא בשמשך מהן משקין מהלך ואחר כך הכניסו לאוכלין הוא דלסבר רבי יהודה, משום דכיון דמעיקרא היב דעתיה למשקין וסחטן א"ע' שנמלך עליהו לכוף לאוכלין אפילו הכי אי שית ליה הוולא מהן היב דעתיה וסחטן, אבל אם הכניסו מהלך לאוכלין כפי הא דרש"י פליגי רבי יהודה, ורב יהודה אמר שמואל סבר דהוא הדיון למכניסין מהלך לאוכלין. וסבר ר' יהודה סתם אסור והתנן חלב האשה וכו'. ואי קשיא לך ומנא ליה דהא דהתנן רבי יהודה היא. כבר נשמר רש"י ז"ל וכתב דכל שכן אי רבנן קתני לה, דהשתא אפילו לרבנן דמחמרי שרי בסתם ר' יהודה דמיקל כל כל שכן, והיקשי בין לרבנן בין לרבי יהודה. (רש"ח א')

קמ"ד - א

שלא לרצון שדם מגפתה טהור אמר להן מחמיר אני בחלב מדם שהחולב לרפואה טמא והמקיז לרפואה טהור אמרו לו סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקין היוצאין מהן לרצון טמאין שלא לרצון טהורים מאי לאו לרצון דניחא ליה שלא לרצון בסתמא ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו שלא לרצון ולא כלום תותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כ"ש לא לרצון בסתמא שלא לרצון דגלי אדעתיה דאמר לא ניחא לי ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים כיון דלאיבוד קיימי מעיקרא אפקורי מפקרי להו אשכחן ר' יהודה דמודי לרבנן בזיתים וענבים רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות מנול דתניא סוחטין

רש"י שדם מגפתה. כל אשה אם נגף רגלה או ידה וכל חבורה שילא ממנה דם כדליתא בפרק דם הנדה (נדה דף קה:): דם חללים דהיינו דם הרגו מקרי משקה שנאמר ודם חללים ישתה ודם מגפתה מפרש התם דם חללים הוא דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא וחלב כדם מגפתה דדם נעבר. ונעשה חלב ודם מגפתה סתמיה שלא לרצון הוא וטמא: יטמא חלב דבהמה שלא לרצון. בתמיה שהרי דם מגפתה טהור דבהמה לאו בכלל חלב הוא ומיהו דם שחיטה מכשר משום דליתא דלמיס דכתיב (דברים יב) על הארץ תשפכו כמים: מחמיר אני בחלב. לטמאו אף שלא לרצון מכם: שהחולב. לרפואת הבהמה שלא זיקנה חלבה טמא דהא לרצון הוא והמקיז דם לבהמה לרפואה טהור דם מגפתה הוא והואיל והחולב לרפואה טמא אף הגוץ שלא לרצון טמא: אמרו לו. אינו דומה שלא לרצון לרצון שהרי סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקה טהור: שלא לרצון בסתמא. וקתני טהורין דלא חשיב משקה אי רבי יהודה קאמר לה קשיא ולי רבנן קאמרי כל שכן טהורין לרבי יהודה דהא מידי דלרבנן משקה הוא לרבי יהודה לאו משקה הוא וכו"ש מידי דלרבנן לאו משקה הוא והשתא ומה זיתים וענבים כו' והוא הדיון מלי למיכרי נמי זיתים וענבים אזיתים וענבים דקתני לעיל דמודה בהו רבי יהודה דלף לאוכלין הוולא מהן אסור אלף הא אלימא ליה בלחשוי דתותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו קתני לעיל דסתם אסור והכא קתני דלפי' זיתים וענבים סתמא לאו למשקה: דגלי דעתיה. דהיינו דאמר לא ניחא לי והוי גילוי דעתא טפי מהכניסו לאוכלין: ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים וכו'. ודוקא נקט סלין שהמשקה הנוטף מהן נופל לארץ והולך לאיבוד הלכך סתמא לא ניחא ליה: אפקורי מפקרי. להראו משקה חלב שרר כלים אפילו תותים ורמונים אימא לך סתמא למשקה: (רש"י)

תוספות מחמיר אני בחלב מדם שהחולב לרפואה טמא והמקיז לרפואה טהור. א"כ מאי דמטמינן חלב האשה לא מחמת דם הוא דדם נעבר ונעשה חלב דא"כ חולב לרפואה טהור כמו דם אלא ודאי משום דכתיב ותפתח את נאד החלב ואומר רבי דבתנן נקט חולב לרפואה דהכי נמי הו"מ להשיב לרבנן בחלב בהמה גופה שדמה טהור וחלבה טמא א"כ החלב אינו טמא מחמת דם אלא משום דכתיב ותפתח את נאד החלב וא"כ שלא לרצון נמי מהאי טעמא יאה טמא. מ"ר: סלי זיתים וענבים יוכיחו שמשקה היוצא מהן לרצון טמא לרצון טהור. בשילהי מסכת מנשיין מסיים לא אם אמרת בסלי זיתים וענבים שהרי תחילתו אוכל וסופו משקה תאמרו בחלב שתחילתו וסופו משקה: מאי לאו לרצון דניחא ליה ושלא לרצון בסתמא. ולרצון ושלא לרצון דגבי חלב אשה ליכא למימר דמיירי בשלא לרצון בסתמא ודוקא בסתמא אבל אמר לא ניחא לי אינו מטמא דהא לפי מה שפירשתי הטעם משום דם מגפתה אפי' אמר לא ניחא לי נמי מטמא אלא משמע דשלא לרצון דקתני בכולהו באשה ובהמה זיתים וענבים מיירי בכל ענין בין מסתמא בין אמר לא ניחא לי: תותים ורמונים דלא בני סחיטה נינהו. תימה לי מאי קשה דילמא הא דתניא לעיל גבי תותים ורמונים למשקין ולסתם היוצא מהן אסור ה"מ במשך דוקא והכא בלא משך איירי הלכך שלא לרצון דהיינו בסתמא לא חשיב משקה: לא לרצון בסתמא ושלא לרצון דגלי דעתיה דאמר לא ניחא לי. דתניא התם בכריתות פרק אמרו לו (דף יג.) היתירו לו למעט טמא מת להניק את בנה ובנה טהור ופריך בנה אמאי טהור כיון דינק חלב איטמי ליה מחלב וכי תימא לא איתכשר איתכשר בטיפה המלוכלכת ע"פ חד דוד וא"ע דחלב אשה משקה הוא ואין צריך הכשר [משמע ליה] דמה שהוא בני התינוק

שהתינוק יונק חשיב כאוכל וצריך הכשר לפי זהו מאכלו של תינוק וקאמר דאיתכשר בטיפה המלוכלכת בפי הדיד דהוי משקה כסתם חלב דלאו לאוכל בעי ליה ומשני רב נחמן אמר רב בר אבון בתקיפה אחת שלא הניח טיפה המלוכלכת ע"פ הדיד אמר רבא שתי תשובות בדבר חזק דקא חזינו ליה לפומיה דינוקא דמלא חלבא ועוד מקום חלב מעין הוא דהא תנן חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון מאי הו"מ למיפך אלמא לרצון חשיב כי משקה ואשה דמניקה את בנה לרצון הוא אלא אמר רבא כי עד ולרבא מקום כמעין גם בפי התינוק נמי יאה חשוב כמשקה כמו שאם היה מעין ואין צריך הכשר כך צריך לפרש דאת"ל דאינו מזכיר מעין אלא כלומר כמשקה חשיב א"כ מאי צריך למימר שלא לרצון מאי היא כי דמיקתני לרצון מטמא הו"מ למיפך אלמא לרצון חשיב כי משקה ואשה דמניקה את בנה לרצון הוא אלא אמר רבא כי עד ולרבא מקום חלב מעין הוא ולא צריך הכשר והתנן האשה שנטף חלב מדדיה ונפל לאויר התנור טמא וקשיא לן במאי איתכשר ואמר ר' יוחנן בטיפה המלוכלכת ע"פ הדיד והשתא קשה לר"י מאי קאמר במאי איתכשר דמדבעי הכשר אלמא אוכל חשיב ליה וא"כ איך יטמא אוכל את התנור והא אין אוכל מטמא כלי ואומר ר"י דה"פ וקשיא לן במאי איתכשר כלומר לא מבעיא שאין התנור טמא אלא חלב הנוטף מדדיה גופה אמאי יאה טמא לא לא איתכשר ומשני בטיפה המלוכלכת ע"פ הדיד ואתה טיפה עצמה המלוכלכת ע"פ הדיד תטמא התנור שהיא חשובה משקה ומשקה מטמא כלי כדאמרין בפ' קמא דמכילתין (דף יג): והשתא פריך שפיר לרבא דאמר דאפילו אמר לא ניחא לי מטמא חלב האשה דחשיב משקה והכא חשיב ליה אוכל אבל לר"נ אמר רבה בר אבון אתי שפיר דהכא דאמר לא ניחא לי ודאי חשיב ליה אוכל ונטף חלב מדדיה חשיב לא ניחא ליה כיון שהוא נופל לאויר תנור ואזיל לאיבוד דודאי לא ניחא ליה ועוד פריך התם לרבא מדתניא ט' משקין בזב הזיעה וליחה סרוחה והריעי טהורים מכלום דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה מטמא טומאת משקין ברביעית וקו וזונו ומימי רגליו מטמא טומאה חמורה בכל שהוא ואי אמרת מקום חלב מעין הוא חלב באשה נמי יטמא טומאה חמורה בכל שהוא כזבוב ורוקו וקשה לרבי מאי קפריך לעולם מעין הוא ואפ"ה לא יטמא טומאה חמורה משום דבעינן דומיא דרוק כדאייתא בנדה (ד' נו). מה הוה רוק שמתגלגל ויוצא וחוזר ונבלע אף כל שמתגלגל ויוצא וחוזר ונבלע יצא חלב שבאשה שמתגלגל ויוצא ואינו חוזר ונבלע ותימה הוא לומר דמה שהוא חוזר ונבלע גרם לו ליחשב כמעין ומכל מקום ודאי כן הוא וצריך לומר דמה שהיה חושבו רבא כמעין להיות חשיב משקה בפי התינוק היינו משום דסלקא דעתיה שחוזר ונבלע ומייתיה ראייה מן המשנה דחוזר ונבלע הוא מדקתני מטמא שלא לרצון דהיינו אמר לא ניחא לי א"כ חוזר ונבלע הוא דאי לאו הכי אם אמר לא ניחא ליה לא יהיה מטמא והשתא פריך ליה מהכא דאינו חוזר ונבלע אלמא מקום חלב האשה לאו מעין הוא ופריך אי הכי קשה הא דקתני מטמא שלא לרצון ומשני מי סברת שלא לרצון דלא ניחא ליה לא ניחא ליה לרצון בשתמא דדעתיה דתינוק קרובה גבי חלב אבל אמר לא ניחא ליה טהור וההיא דנטף חלב מדדיה ונפל לתוך התנור כאומר לא ניחא ליה חשיב ונכתי קשה דדומיא דהכי אית לן למימר בחלב האשה דאזיל לאיבוד וא"כ היינו באומר לא ניחא ליה והתם מטמא דוקא שתמא אבל לא ניחא ליה טהור ועוד קשה לרבי מאי קאמר התם אלא קשה הא מתני' וקאמר נמי מי סברת שלא לרצון לא ניחא ליה וקאמר דלא ניחא ליה טהור ואמאי והא טעמא שלא לרצון טמא היינו משום דחשיב דם מגפתו דדם נעבר ונעשה חלב כדפי' לעיל וא"כ גם אמר לא ניחא ליה נמי יאה טמא. מ"ד: (תוספות)

רש"י והא דלמרינן נמי השתא ומה זיתים וענבים דבני סחיטה ניהו שלא לרצון ולא כלום הוא, וזיתים ורמונים דלאו בני סחיטה ניהו לא כל שכן. פירש רש"י ז"ל: הוא הדין דהוה ליה להקשיא זיתים וענבים וזיתים ורמונים, דהתני נעיל כרבי יהודה לאוכלין היוצא מהן (מוהב) ואסורין, אלא אלוני חליים ליה להקשיא וכו' והכא אפילו כסתם נמי שכינן וכל שכן כשהניסן לאוכלין, ובמאי דמפרקינן ומפרקינן לרצון כסתמא, שלא לרצון נגלי דעתיה דלמח פסיוס לא ניחא לי, איתרבו כולהו קושיי, דשפי עדיף אומר פסיוס לא ניחא לי כמשקין ממניסין לאוכלין. אבל הרמב"ן ז"ל פירש דמדרבנן לא הקיף ליה כלל, משום דכיון דלמחי רבנן אפילו כחיותם ורמונים שהניסן לאוכלין היוצא מהם אסור, שמע מינה דלאו משום דמשקין ניהו, אלא משום דגזרינן בהו משום שמה יסוטי, אטו זיתים וענבים דהא דמו למשקין, וכן בזיתים וענבים לרבי יהודה כיון דהניסן אפילו לאוכלין אסור, אי אפשר דמשום דחשיב ליהו משקין הוא, אלא משום גזירה שכיח דערבן לשהוט אותו ומלמד עליהם אסורין משום שמה ימלך עליהן לשהטן, א"כ לרבי יהודה משום נולד, דליהו אית ליה מוקפה נולד בכל מקום, אלא כחיותם ורמונים דשרי רבי יהודה לאוכלין ואסור למשקין ולסתם שמע מינה דמשקין ניהו כסתמא דסתם כמפרש למשקין דמי, ומשום הכי קא מקשה מק"ו דחיותם ורמונים ומדריבי יהודה ולא מזיתים וענבים ומדריבנן. וא"ת לימא ליה מתניתין רבנן היא ולא חיקשי. לא קשיא דהא עדיף חיוביה טפי, ועוד דלגבי משקין ולא משקין לא פליגי, ומדריבי יהודה נשמע לרצון דסתם משקין הוא, עד כאן. והוא הנכון שבשמועה זו. חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון. פירוש: כדמפרש ואזיל דסם מגפתה טמא. וחלב ההמה מטמא לרצון ואינו מטמא שלא לרצון. כתבו בתוספות דלרבי עיון מתי שגל חלב בהמה דבעי תהלתו לרצון, וכן בסלי זיתים וענבים כדלייתא בסמוך, ומתי שגל מים דלא בעינן תהלת נביעתו לרצון, דמי גשמים לא בעינן לרצון אלא בשעת (נביעתו ו)אירידתו על הפירות. והיולד דהתם כמסקת מכשירין (פרק ח', משנה ח') משמע דלף בני גשמים בעינן תהלת נביעתו לרצון. והכי תנינן לה בפרק בתרא דמסכת מכשירין בהא פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן: אמר להם לא אם אמרתם בסלי זיתים וענבים שהתלתו אוכל וסופן משקה תאמרו בחלב שהתלתו וסופן משקה, אמר ר"ש עד כאן היתה תשובה, מכאן ואילך היינו משיבין לפניו, מי גשמים ויכחו שהתלתו וסופן משקה ואינו מטמאין אלא לרצון, אמר לנו לא אם אמרתם בני גשמים שהרי אין רובן לרצון אלא לרצות ולחילנות, ורוב החלב לרצון. ומשמע מהכא דלרבינן כל המשקין אינן מטמאין אלא כשהיה תהלתו לרצון חוץ מחלב האשה בלבד, וטעמא משום דסם מגפתה טמא. פירש רש"י ז"ל: והכא כדסם מגפתה דדם נעבר ונעשה חלב, ודם מגפתה סתמא שלא לרצון הוא ויטמא. והקשה עליו ר"ש ז"ל כפי' המשנה אסור לו כמסכת מכשירין (פ"ו, מ"ה) דאם כן למה לרבי תרי קראי כמסכת נדה בפרק דם הגדה (נה, ב) דלסם וחלב ואפילו יהיו אותו קראי אסמכתא בעלמא. ועוד מה משיב רבי עקיבא מחמיר אני בחלב, שהרי דם וחלב חדא מלתא ניהו. ועוד בפרק כל היד (גדה יט, ב) אמרינן אין דם ידוק מכשיר לרבנן, ואמאי מי גרע מהלב. ועוד למה לי קרא בתוספתא דשבת (פ"ט, ה"ד) דלסם הדוא שמכשיר מדפתיב (ויקרא יב, ז) מקור דמיה וכתביב (וצביה יג, א) יהי מקור נפתח לבית וגו'. ולפיכך הוא ז"ל פירש דמשום שיש חומרא בדין קאמרו, שאפילו דם מגפתה טמא, ובשלא הקיף לשחיה קאמרו דאי איתקף לשחיה אפילו כבהמה נמי מכשיר וכדתנן התם במכשירין, וטעמא משום דלחשביה. שאני סלי זיתים וענבים דכיון דלאיבוד קיימי מעיקרא אפקורי מפקד להו. ואם תאמר והא הבולב לנת הוכשר ואפילו בקופות שאינן מזופפות (לעיל טז, א). ויש לומר דהתם משום גזירה

בולב	בקופות	מזופפות	הוא,	ובמפרש	לכאור	גזרו	ולא	בסה.	(רש"י)
------	--------	---------	------	--------	-------	------	-----	------	--------

דף קמד - ב

במגעין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים וממאי דרבנן היא דילמא ר' יהודה היא ותהי נמי ר' יהודה אימר דשמעת ליה לר' יהודה יצאו מעצמן סוחטין לכתחילה מי שמעת ליה אלא מאי אית לך למימר כיון דלאו בני סחיטה ניהו אפילו לכתחילה אפילו תימא רבנן כיון דלאו בני סחיטה ניהו אפילו לכתחילה ש"מ רבנן היא ש"מ של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא כמותר מנשיא א"ל רבא לרב נחמן מנשיא בן מנחם תנא הוא וכי תימא הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו מנשיא בן מנחם הוא רובא דעלמא אין דתנן המקיים קוצים בכרם ר"א אומר קדש וכו' אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין וא"כ חנינא מ"ט דרבי אליעזר שכן בערביא מקיימין קוצי שדות לגמליהם מידי איריא דערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם אלא אלא טעמא כדרב חסדא דאמר רב חסדא תרדין שחטן ונתנן במקוה מוסלין את המקוה בשינוי מראה והא לאו בני סחיטה ניהו אלא מאי אית לך למימר כיון דאחשבינהו הוה להו משקה ה"נ כיון דאחשבינהו הוה להו משקה רב פפא אמר משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה מוסל את המקוה בשינוי מראה תנן התם נפל לתוכו יין או חומץ ומוחל ושינה מראיו פסול מאן תנא דמוחל משקה הוא אמר אביי רבי יעקב היא דתניא ר' יעקב אומר

מוחל הרי הוא כמשקה ומה טעם אמרו מוחל היוצא בתחלה טהור לפי שאינו רוצה בקיומו ר"ש ואומר מוחל אינו כמשקה ומה טעם אמרו מוחל היוצא מעיקול בית הברד טמא לפי שאי אפשר לו בלא ציחצושי שמן מאי בינייהו איכא בינייהו דאתי בתר איצטתא רבא אמר משום דהוי דבר שאין עושין הימנו מקוה ופוסל את המקוה בשינוי מראה אמר רב יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה אלמא קסבר משקה הבא לאוכל אוכל הוא מתיב רמי בר חמא זב שחולב את העז החלב טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכלין אוכל הוא במאי איתכשר כדאמר ר' יוחנן בטיפה המלוכלכת ע"פ הוד הכא נמי בטיפה המלוכלכת ע"פ הוד מתיב רבינא טמא מת שחטו זיתים וענבים

רפ"ו פגנעין פרוני"ש (פרוני"ש; צופים) בלע"ז ולהוציא מויהן בשותה; ובפרישין. קווינו"ץ (קרוני"ץ; חבוסים (פירות)); ובצורקין. קורמ"ש (קורמ"ש; פירות העוזר (שית בר) ורחה לעיל לח.)) דלאו אורחיהו בהכי ואין כאן משום דש; אבל לא ברמונים. דאורחיהו בהכי; ואל בית מנשיא. היו רגילין לטחוט רמונים בחול אלמא איכא דסחיט להו הלכך בשבת אסור: אלא מאי אית כך למימר. ל"י יהודה כיון דלאו בני סחיטה כו' וכי היכי דלרבי יהודה פרי לכתחילה מהאי טעמא מהשתא אפי' תימא רבנן וזרו ליה מהאי טעמא: מנשיא תנא הוא. בחמיה וכי איהו פליג למימר דשבת אסור דתימא הלכתא כותיה והא לא הוירכז אלא לדברי התנא לרביה דהאי תנא הוא סבר כותיה; וכו'. הא דלמיר הלכה כשל בית מנשיא ה"ק הלכה כהאי תנא דלמיר כרימונים הואיל וקאי מנשיא כותיה דסוחטין כרימונים בחול אלמא בני סחיטה נינהו; היו רוצה לעלמא. דמשום איהו לחודיה נשווי דרך רמונים לסחיטה; קווינו"ש (פירות של קרדה ורחה לעיל יא.); מקדש. את התבואה משום כללום דרביהו הוא; ואמר רבי חנינא כו'. אלמא משום חד מקום דלחשבינו משינון להו דבר חשוד; אחרת. הוא וחסבינות דרכים הוי חשיבותא; הכא. חד גברא לחודיה הוא נימא בטלה דעתו; אלא היינו טעמא. דרב נחמן דלמיר הלכה אין סוחטין; כרב חסדא. אע"ג דלעלמא לא חשיב כיון דלחשיב איהו הוי לדידיה משקה והכי מפרש רב נחמן לכדייתא דלעיל סוחטין פגנעין ובפרישין למתא הפרי ולא ללורך המשקה אבל לא כרימונים ואפילו למתאן דשל בית מנשיא הוי סוחטין בחול ללורך משקה הלכך בשבת אסור אפי' למתא הואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה ולא משום דמנשיא רוצה לעלמא אלא חיישין אי שרית ליה למתא אחי למעבד לשום משקה וכיון דלחיה מחשב ליה הוי משקה ומחייב אבל פגנעין ליכא למיחש דלון אדם עושה אותו למשקה; פגנעין מרחה. לא בשלשט לוגין דלא הוירכזו שלש לוגין אלא במים שרובין אבל שאר משקין לא פסלי אר"כ נשתנה מרחה המקוה על ידיה; רב פפא אמר. טעמא דתרידן לאו משום חשיבותא דלחשבינו הוא ולעולם לאו משקה נינהו והא דמפסול משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה שאינו מים או שלג או ברד פוסל את המקוה פגנעין מרחה; נפל לתוכו. של מקוה אין או חומץ או מוחל והוא כמין מים זב מן הזיתים ו' מינים י"ב בו פטועין מתחילה במעטן להתחמם ולהתבטל מאליהן מוחל זב מהן והוא לכול כמים ולחשוד עמדות ימים ודחקו זה את זה חוזר מוחל לזב מהן והוא קרוב להיות כשמן ולחשוד שערך להוציא שמן בבית הברד ומשתהה התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד בהו בבית הברד חוזר מוחל זב מהן; מאן תנא דמוחל משקה הוא. ה"ק דלון מקוה נפסל אלא על ידי משקה ואפילו פגנעין מרחה; בתחילה. בתחילת טעינתו של זיתים; מעוקל בית הברד. לאחר שנסחט פגנעין או לפני סחיטתו; מאי בינייהו. במאי פליגי הואיל ותריוויה מודו דמוחל היוצא בתחילה טהור והיוצא מעקל בית הברד טמא באיזה מוחל נחלקו דלמיר הוי משקה וטמא ולמיר לא הוי משקה וטהור; דלתי בתר איצטתא. לאחר שהתחילו להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים; רבא אמר. קמייתא דקתני מוחל פוסל מקוה דברי הכל הוא ומשום דהוי כו'; לתוך הקדרה. של תבשיל לתקנו דמוחל מילתא דלאו למשקה בעי ליה אלא לאוכל ואין זה דרך פריקתו והוי כמפריד לזב ממוחל; אבל לא לתוך הקערה. דזמנין דלמשקה קאי ואף על גב דבעקרה לא. שתי איניש לא מוחל מילתא ואיכא איסור; אלמא. מדקאמר סוחט לתוך הקדרה קסבר כו'; התלב טמא. שהזב מטמא כל דבר במשך והרי היסט הקיטוח ולא תפסליג בין לתוך הקדרה בין לתוך הכוס; ואי אמרת אוכל הוא. הא אין אוכל מקבל טומאה שלא בהכשר והאי במאי איתכשר; כדאמר רבי יוחנן. במסכת כריתות גבי האשה שנטף חלב מדדיה; בעיפה המלוכלכת על פי הדל. טיפה רחשונה מלכלכת בה פי הדל בלעת וטוהה ליהלב וההיא הוי משקה כסתא חלב דלא לאוכל בעי ליה; טמא מת שחטו זיתים וענבים (רפ"ו)

תוספות מי דמי ערביא אתרא הוא. הו"מ למיפדך הניחא לרבי אליעזר לרבנן מאי איכא למימר אלא פריד דאפילו לרבי אליעזר לא ניחא. ומה שקשה מאנשי הוצל דפרק המצניע (לעיל דף צב:) פירשתי שם (ד"ה ואת"ל בפגנעין כו' היינו סחיטה משום אבל השתא אי אפשר לומר דהא פשיטא דאסור דכיון דאחשיבה הוה ליה משקה אלא סוחטין דקתני היינו בליצי"ר/בלע"ז למתא הפרי כדפי' בקונטרס: אמר אביי ר' יעקב היא. קשה לי לימא דהאי מוחל דקתני היינו במוחל היוצא מעקול בית הברד דברי הכל ובי תימא מדקתני מוחל שמתא משמע דבכל מוחל איירי לא היא דע"כ אפי' לרבי יעקב לא איירי בכל מוחל דהא מודה דמוחל היוצא בתחילה טהור י"ל דמוחל היוצא מעקול בית הברד לא הוה קרינן ליה מוחל שתם כיון דאי אפשר לו בלא צחצושי שמן; חולב אדם עז כו'. נראה לר"ת דהיינו דווקא ביי"ט דחזיה בהמה לאכילה הוי כמו אוכלא דאיפתא אבל בשבת לא חזיה לשחיטה כמו דש חשיבא שהבהמה היא כפסולת וכשחולב הוי כנוטל אוכל מתוך פסולת וכן משמע בבב"ג דבי"ט איירי ומיהו סחיטת זיתים וענבים דשרי לעיל לתוך הקדרה היינו אפי' בשבת כיון דאשכול חזיה לאכילה: (תוספות)

רפ"ח מי דמי ערביא אתרא הוא. כלומר אחרת לגמלים היא וכיון שיש שם רוב גמלים שפיר קא מקיימי, דכל מקום שנמליהו מרובין לריכין לקוין ומקיימין אותו, אבל רמונים אין דרכו של אדם לסוחטן, ובית מנשיא פסוחטין הרמונים בטלה דעתן אלל כל אדם. הכא נמי כיון דסחיט להו לחשבינהו. קשיא לי דכיון דלרב נחמן לא חשיבין ליה משקה אלא משום דלחשבינהו, אם כן מאי טעמא דרבנן דלסרי אפילו כשהניסין לאוכלין. ויש לי לומר דקסברי רבנן דכיון דיש מקלה בני אדם פסוחטין אותו כבית מנשיא, איכא למיגזר בהו דלמא לאו נמי חשיב ליה משקה, ואי שרית ליה כשיאלו מעלמא ואפילו כשהניסין לאוכלין, יהיב דעתיה וסחיט. הכא נמי כיון דסחיט להו לחשבינהו והוי ליה משקה. וא"ת אם כן פגנעין ועוזרין נמי לא יסחוט והיכי שבי להו תנא דכדייתא, דהא התם נמי כיון דסחיט להו לחשבינהו והוי ליה משקה. כבר פש"י ז"ל דקסבר רב נחמן דכדייתא הוי קאמר סוחטין פגנעין ועוזרין כמי לתתא אבל לא להוציא מהן משקה, אבל רמונים ותותים כיון דלויכא מאן דסחיט להו כבית מנשיא, יהיב דעתיה וסחיט כהוציא מהן משקה. ונמצא לפי פש"י ז"ל דלפילו פגנעין ועוזרין אסור לסוחטן בתוך הקרה להוציא מהן משקה. ואינו מחזור. ויש מי שפירש דתותין ורמונים ובכשן סחטן ולאו למשקה, הא בשסחטן ואחשיבניהו (ו)הוי ליה משקה כיון דלויכא קת בני אדם דסחיט להו כבית מנשיא, אבל פגנעין ועוזרין שאין דרכן של בני אדם לסוחטן אפילו סחיט להו האי בטלה דעתו אלל כל אדם ולא הוי משקה אלא כמפריד אוכל מתוך אוכל, והלכך סוחטין אותו לכתחלה ואפילו לתוך הקערה והיינו דשדי להו תנא דכדייתא. וזה נכון. וכן פירש מורי הרב רבינו יונה ורמב"ן ז"ל. וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שפסק כסתמא דכדייתא דסוחטין לכתחלה פגנעין ובפרישין ועוזרין. הא דלמיר רב פפא משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה. לא למימר דלתי לאפלוגי דעיקר מאי דקא פסיק רב נחמן ואמר הלכה כשל בית מנשיא, דלפטר דלתי דהתם כיון דלחשבינהו הוה ליה משקה, אלא אמאי דקא מדמי לה להאי דלמיר רב חסדא הוא דפליג לומר דהאי דרב חסדא טעמא אחינהו אית ליה, ורבא נמי דלית ליה כהאי סברא דרב פפא בסמוך לא פליג דרב נחמן, אלא דלחשבינהו דלתי בלחוד דלא משקב ללחודיהו מתניתין אלא כו' יעקב, דרב נחמן ואצ"י קיימי בהא כדלחש שיעתא דלתי פוסל את המקוה פגנעין מרחה אלא משקה בלחוד, ורב פפא סבירא ליה דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה פוסל פגנעין מרחה, ובהא בלחוד הוא דפליגי אבל בדינא דרב נחמן לענין סחיטת תותים ורמונים ובמשקה היוצא מהם, לא פליג עליה כלל. הא דלמיר רב יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה. אפילו בשבת קאמר דלמיר רבנן הלמד מענינו הוא, דהא הכא גבי שבת קיימין ועד השתא בסחיטת פירות בשבת ובמסקין היוצא מהן עסקין, ואף על גב דבמתניתין ובכדייתא מודו בין רבנן בין רבי יהודה דלון סוחטין אפילו בתותים ורמונים לכתחילה וכל שכן זיתים וענבים, ואפילו כשהניסין לאוכלין ואלו מעלמא קאמר לעיל רב יהודה גופיה משמיה דשמואל דמודה להו רבי יהודה לחכמים, הכא שאני פסוחטן לתוך הקדרה שיש בה אוכל, וקסבר דמשקה הכא לאוכל הוי הוא כחולב, והוי ליה כמפריד אוכל מתוך אוכל דשדי לכתחילה. ועוד דתניא לקמן (ה) סוחטין כבשים ללורך בשבת אבל לא למולאי שבת, וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת, וחוקימנא לה בין לבין בין לשמואל בין לרבי יוחנן דוקא פסוחטן לגופו, אבל למימיהו בין לבין בין לשמואל פטור אבל אסור, וזיתים וענבים חייב חטאת, ולרבי יוחנן בין בכשין בין שלקות למימיהו חייב חטאת כסוחט זיתים וענבים, והיא נמי בסוחט לתוך הקערה היא מתייהב, אבל לתוך הקדרה מותר. ותדע כך דהא שמואל דשדי הכא אפילו לכתחילה ואפילו זיתים וענבים לתוך הקדרה, קאמר התם דלפילו בכשין ושלקות למימיהו פטור אבל אסור וזיתים וענבים חייב חטאת. וזו היא ראייה שאין עליה השויה, וכן דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכות. הא דלייק רב חסדא דשמואל ואמר מדברי רבנן נלמד חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה. פירש הגאונים ז"ל וכן הרב אלפסי ז"ל בהלכות דוקא ביום טוב אבל לא בשבת, ואע"ג דלחוקימנא היא דשמואל אפילו בשבת, לא דייק מינה רב חסדא דההו נמי חליבת עז דליא חיה ואפי' פסול לאוכלה בימיה

בשבת כסחיטת עגבים שאפשר ללבושן כמות שהן, אלא לעגון קדחה וקערה קאמרג והאי כדוינה והאי כדוינה. ור"ת ז"ל בן כתב דהא דרב חסדא דוקא ביום טוב, ומשום דכיון דלפשר לו לאכילת אפיילו העו היו היה כמפריד אוכל מתוך אוכל, לכשתמלא לומר דמסקה הבא לאוכל כחובל דמי, אבל בשבת כיון דלא אפשר לשחוט וללבוש העו בעלמא, אפיילו תמלא לומר דמסקה הבא לאוכל כחובל דמי. מכל מקום הוי ליה בשעה שהו חובל כבורר אוכל מתוך הפסולת וחיב משום בורר. אבל גדולי האחרונים ומקלח מן הראשונים הסכימו דלפיכך בשבת האמרי. וכן דלוי נראה, שאולולא בן הוה ליה לרב חסדא לפרושי כי היבא דלא נטעה במלתייה, כיון דהיא דשמואל בשבת היא אמורה, ואי משום טעמא דר"ת ז"ל, לא היא, דהבא לאו אוכל מתוך פסולת הוא דהא חזיא ליה למיכל אלא דמאס אוסורא קשבת דרכיב עליה, ואפיילו ביומיה נמי חזיא לעבו"ס ולחוליה, הלכך הבא לאו בורר הוא אוכל מתוך פסולת אלא כמפקח אוכל מתוך אוכל, ומשום מוקלה נמי ליכא אף על גב דבהמה לא חזיא, דשמואל כר"ש סבירא ליה דלית ליה מוקלה ולא נולד. וכן כתב הרמב"ן זכורנו לברכה. ועוד כתב ז"ל והוא הנכון דליון מוקלה שקפץ מעלמו אוסור אלא למלכתו, כגון שוחט בשבת שאסור משום מוקלה הא כל שלא עבר על השבת ואפיילו בשוגג ממיילא הותרה, כדלמרינן (ביבא ב, ב) בבבליה שגולדה בשבת שנת דעלמא תשתרי ולא אסרינן לה משום מוקלה. אלא שגולדה להוסיף על דבריו דלאו דוקא שוחט, אלא גופה של בהמה אפיילו מהה מעלמה אף ע"פ שלא עבר על השבת ומיילא הותרה כדלמרינן בבבליה, אפיילו הכי אסורה להאכילה לכלבים ומשום מוקלה, וכדברי האומר (ביבא ב, ב) מודה היה רבי שמעון בעבלי חיים שמתו, אלא דהם טעמא אחרניה היא, דכיון דלא אפשר לו להכניס ולהחיה ביומה לגמרי מקלה לה מן מדעתו דליון אדם יושב ומלכה מתי חמותו בהמתו, אבל כל מידי דלפשר ומאוי לבא ביומו בלא אוסור לא מקלה ליה מדעתו, והיינו טעמיה דביבא שגולדה ביום טוב דעלמא, והיינו טעמיה דחובל עו לתוך הקדחה. (רש"ב א)

דף קמה

כביצה מכוננת טהור הא יותר מכביצה טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכל אוכל הוא במאי איתכשר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בסוחט לתוך הקערה א"ר ירמיה כתיבא המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ס משקה הבא לאוכל אוכל הוא ומ"ס לאו אוכל הוא אמר רב פפא דכולי עלמא משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא והכא במשקה הבא לאיבוד קמיפלגי מר סבר משקה הוא ומ"ס לאו משקה הוא ובפלוגתא דהני תנאי דתניא המפצע בזיתים בידים מסואבות הוכשר לסופתן במלח לא הוכשר לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס משקה העומד לאיבוד משקה הוא ומ"ס לאו משקה הוא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני תנאי במשקה העומד לאיבוד פליגי והנך תנאי במשקה העומד לצחצחו קמיפלגי א"ר זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדחה אבל לא לתוך הקערה ודג לצירו אפילו לתוך הקערה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי אתון משמיה דרב מתניתון ולא קשיא לכו אנן משמיה דשמואל מתנינן לה וקשיא לן מי אמר שמואל דג לצירו אפי' לתוך הקערה והאיתמר כבשים שחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור א"ל האלהים איוב יט-כז עיני ראו ולא זר (כלו כליותי בחקי וגו') מפומיה ד' ירמיה שמע לי ו' ירמיה מר' זירא ו' זירא מרב חייא בר אשי ורב חייא בר אשי מרב: גופא כבשים שחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר אחד זה ואחד זה לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור רבי יוחנן אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת מיתבי סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת קשיא לה קשיא לשמואל קשיא לר' יוחנן רב מתרץ לטעמיה ר' יוחנן מתרץ לטעמיה רב מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש בד"א לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת שמואל מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת הוא הדין לשלקות בד"א לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת ר' יוחנן מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים לצורך השבת אבל לא למוצ"ש אחד כבשים ואחד שלקות בד"א לגופן אבל למימיהן לא יסחוט ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת אמר רב חייא בר אשי אמר רב דבר תורה אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד וכן תני דבי מנשה דבר תורה אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד ואין עד מפי עד כשר

רש"י כביצה מכוננת טהור. משנה היא במסכת טהרות ומפרש בה בהדיא ובלבד שלא יגע במשקה שאינו נוגע אלא באוכל וכיון דכביצה מכוננת הוא לכי כחיט טיפה קיימית חסר ליה מכביצה ואין האוכל אע"פ שהוא טמא מטמא המשקה שאין אוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה אבל אם היה נוגע במשקה איטמי ליה משקה מטיפה ראשונה שהמשקה מקבל טומאה בכל שהוא וה"ל תני בה בהדיא יותר מכביצה טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמאה בכביצה וטמא מת דווקא נקט שאינו מטמא בהיסט וה"ל טמא שרץ וכל טמאי נגע וטמא מה לרבותא נקט דהוי אב הטומאה משום דקתני סיפא אבל זב שחוטת זיתים וענבים אפי' בגריר יחדי טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמא המשקה במשך הזב: ואי אמרת כו'. דק"ס דאפי' שוחט לתוך הקדושה: כתנאי. משקה הבא לאוכל אוכל הוא משקה הוא: המחליק בענבים. נחוס המחליק פני כרותיו בענבים שוחט המשקה על הככר: הוכשר. האוכל הענבים הוכשרו: הבא. לצורך אוכל כגון שחטן לשם הפה: ה"ג דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא. אלא משקה הוא והיינו טעמא דמ"ד לא הוכשר שמתחלה נכחט אדעתא דחזיל לאיבוד שהאור שארבו וקורפו: המפלע בזיהוס. בלל"י ר' (לחבוט, לטפח) כדי שיהיו רכין: הוכשר. דניחא ליה במשחא דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרכיב טעם: לפופתן במלח. שמתוך שהן קשין און המלח נדבק בהן ומפלעם לרכין נמחור מעט: לא הוכשר. דלא מכיון למשקה דידהו דליעקה: לידע אם הגיעו זיתיו למסוק. לריד הוא לרלות אם שומנו נוח ללאת מיהו המשקה אויל לאיבוד: הני תנאי. דמפלע דלוי במשקה העומד לאיבוד פליגי כדלמרי' אבל תנאי דמחליק לאו בעומד לאיבוד פליגי דלאו לאיבוד חזל שהרי ללאת האוכל נתנו והרי מחלחלו אלא במשקה העומד ללאתו לאוכל קא מיפלגי דא"ל משקה הבא לאוכל משקה הוא ה"מ היבא דקא שריף ליה א"ל שטר ביה ריפתא דתורת משקה עביד אבל ללאתו פליגי: ודג לליר. כחיטת דג בהויא לכו לאו משקה הוא אלא אוכלו: כבשין. ירק חי כבשין ביון וחומץ: לגופו. אם ללכות הכבשים סוחטין משקה האף עליהן והנבלע בהן מותר לכתחילה ללא מפרק הוא האויל ולא למשקה הוא לריד: פטור. שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יולא מן הכבשים שלא נדל בתוכו אבל אסור אטו זיתים וענבים: שלקות. אפיילו למימיהן לאו משקה ניטא אלא אוכל: למימיהן פטור אבל אסור. והא שלקות דומיא דג ללירן הוא ולא שרי ליה שמואל לכתחילה: עיני ראו ולא זר. הא דבעינא למימר כך דמשמיה דרב איתמר: סוחטין כבשין. ולא מפליגי בין לגופן בין למימיהן וקשיא לכולהו דליכא בהו דשרי כבשין למימיהן לכתחילה: דבר תורה. כלומר אסרה תורה מלכתה ודריסת זיתים וענבים הוא דהויא מלכתה אבל שאר דריכות לאו אורחיהו בהכי ולא מלכתה ניטא: (רש"י)

ווספות כביצה מכוננת טהור. פי' בקונטרס שאע"פ שהאוכל טמא אינו מטמא את המשקה שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה והאי טעמא לא ניחא אלא למ"ד בפרק כל שעה (פסחים דף לג: ושם) משקים מיפקד פקדי אבל למ"ד התם מיבלע בליעו טמאים המשקין מאליהן כיון שנגע באוכל [ומשני התם דבמתני' מיירי בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי שחית להו וכי שחית להו בציר שעוריה והשתא לפי רש"י מה בכך] מיד כשיצאה הטיפה ראשונה נטמא האויל ואוכל מקבל טומאה בכל שהוא ומה שהקשה ר"ת. לפירו' פי' לעיל בריש המצניע (דף צא:). דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא. לא מצניג למימר דכ"ע אוכל הוא א"כ מ"ס דמ"ד הוכשר:

אם הגיעו זיתיו למסוק כו'. מה שקשה ליה לרב נחמן דמפרש בפ"ק (דף יז). דגורו לבצור בטהרה משום דפעמים שאדם הולך כו'. שם פירשתי בד"ה גורני: כבשים שחטן לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור. רב לטעמיה דאמר לקמן דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים ולפירוש הקונטרס דמי' משום דאתי המשקה מעלמא קשה לרבי אמאי גזרו להדוקי אודרא אפומא דשישא בשלהי תולין (לעיל דף קמא). שמו יסוחו הא אפילו שחט ליכא איסור דאורייתא מיהו י"ל דהתם רבא דקאמר לה וס"ל כו' יוחנן דמחייב חטאת: ורבי יוחנן אמר אחד כבשין ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת. ובדג לצירו נמי הוה מחייב ר' יוחנן חטאת לתוך הקערה דג לצירו מדמינן לשלקות בבולה שמעתיא דפריך מדשמואל דשלקות אהתיא דג לצירו ופי' ר' דהלכה כו' יוחנן דקיי"ל בוחתיא לבי רב ושמואל ושמועין ממילתא דר"י שאסור לטחוט כבשים ושלקות למימיהן ואם שחט חייב חטאת ולא הפריש בסחיטה בין קדירה לקערה' אלא הכל אסור מתוך אלו דברים מתברר שאין הלכה לא כשמואל ולא כרב שאמרו סוחט אדם אשכול של. ענבים לתוך הקדירה וש שמעמדין דברי רב ושמואל ביו"ט מדדייק רב חסדא מדברי שמואל כן ואין לנו להדורי אפריכי ולאפוקי שמעתא מדוכתיה אלא ודאי בשבת קאמרי רב ושמואל ואין הלכה כמותן לא בשבת ולא ביו"ט ע"כ פי' ר"ח ומה שדקדק מדלא מפליג ר' יוחנן משמע דמירי אפילו לתוך הקדירה אין זה דיוק דהא רב ושמואל נמי אסרי שתמא בכבשים למימיהן ואע"ג דשרו לטחוט בהדיא אשכול של ענבים לתוך הקדירה ומה שדחה דברי המעמידין דברי רב ושמואל ביו"ט ואמר ר"ת שהדין עמו אבל דברי רב חסדא ביום טוב כדפירשתי לעיל: (תוספות)

רש"ז"ח הוא מתייב לה והוא מפרק לה סוחט לתוך הקערה. והוא הדין דהו ליה לתרוזי הכין הדליא הא דמתייב כמי כב יחזקאל זב שהלכ את העז בחולב לתוך הקערה, אלף לארוחה דמתנייהו קאמר כלומר לפילו בחולב לתוך הקערה היא מתנייהו, ומשום טפה המלוכלכת על פי הדד וקושטא דמלתא קא מתרץ. גירסתו של רש"י ז"ל: אמר רב פפא דכולי עלמא משה הבא לאוכל לאו כחולב. ופסטיגא דמלתא לכאורה ודאי הכי אורא שפיר, ומכל מקום לענין פסק הלכה לא קיימא לן הכי, אלף כרב יהודה אמר שמואל, ורבינא נמי הכי משמע דספיקא ליה מדמתייב ומפרק לה, והוא דרמי כב יחזקאל נמי תרעה בגמרא כשמואל דמשמע ודאי דבעלי הגמרא הכין ספיקא להו, ורבי יצחק אמר ר' חייא בר אשי משמיה דרב טוחיא דשמואל דסוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקערה. וגויסתא הגאונים ז"ל נכונה מוז, שהם ז"ל גורסין דכולי עלמא דמשה הבא לאוכל כחולב דמי, וה"פ מר סבר דמשה הולך לאכול משה הוה, כלומר רבי יהודה דלמר הוכשר דלע"ג דמשה הבא לאוכל בעלמא כחולב, הכא כיון דהולך לאכיל שפיר ורמי נשאר בתוך האוכל לאו כחולב הוא אלף כמשה דעלמא שמינו בא לתוך חולב, ומר סבר דלע"ג דהולך לאכול דכסוף מכל מקום השתא מחליק בהם את הפה וליפותו הוא דקא עביד הלכך כמשה הבא לאכול דעלמא הוא ואוכל הוא. והשתא לא אחיא הא דרב פפא דלא הלכתא. למימיהן פטור אבל אסור. פירש רש"י: משום דליון המשקה הוה מגופו אלף משה שנגעל בהם, והלכך אינו כמפרק אבל אסור גזירה טעו זיתים וענבים. והקשו עליו בתוס' מלמתינן לעיל דפסק תולין (קמא, ח) לא ליהדוק אינא אורכא אפומא דשישא דלמא אתו ליהי סחיטה, וכן אסור לעיל (קמג, ח) ספוג בזמן שאין לו בית אחיה. אלף פירושא משום דספיקא לן כהנא דבי מנשיא דלמר לקמן בסמוך דדבר תורה אינו חייב אלף דריכת זיתים וענבים בלבד משום דכופו למשקין, והלכך כשסוחטו הו ליה כדריכת זיתים וענבים, אלף שאר פירות רובן לאכילה הן עומדין, ואפילו יהיב דעתיה וסחיט, בטלה דעתו אלף כל העולם ואפילו כריך לו לא חשיב משה אלף חולב. רב מתרץ לטעמיה ושמואל מתרץ לטעמיה. ולענין פסק הלכה, כללל דכולה שמעתין סוחטין כפרישין וכפגעין ובעודקין וכל כיוצא בהן שאין דרכן של בני אדם לסוחטן, לפי שאינו אלף כמפריש חולב אלף בני אדם, והלכך אינו רמה סוחט ואפילו לתוך הקערה דלאו משה כלל. וזה כדעת הגאונים ז"ל ואלף כדברי רש"י ז"ל, והדברים נראין כן באמת כדברי הגאונים ז"ל. אלף דברים שדרכן של בני אדם לסוחט אותן לעתים אסור לכתחילה כחתיים ורמונים שהרי יש קהת בני אדם שסוחטים אותם ואינו מפסיקו, אלף היוצא מהן מותר והוא שהכניסו לאוכלין דקיימא לן בשאר פירות כו' יהודה ודפסקי ר' יוחנן, ואם ובוחר ומליזות וחלות דבש דתנן (לעיל יט, ח) השם והבוחר והמליזות שרסקן מפעוד יוס' ר' גשמעאל אומר יגמור משתהשך רבי קניבא אומר לא יגמור ואמרינן בשלהי פסק קמא דמכלתין (סג) במתוספין ליה כולי עלמא לא פליגי דאסור, היינו משום דהני טפי קיימי לסחיטה מפעודין ופרישין, והכי הם כחתיים ורמונים, והלכך לכתחילה אסור, ועוד דלרבי יוחנן אפילו בשלקות וכבשין ודג לצירו לתוך הקערה חטאת הוא דמתייב, והלכך לכתחילה דברי יוחנן אפילו חיוב חטאת נמי איכא. זיתים וענבים היוצא מהם אסור ואפילו הכניסו לאוכלין, דקיימא לן בהא כרענן וכדפסק ר' יוחנן, ועוד דלמר רב יהודה אמר שמואל דלפירו ר' יהודה מודה בהן לחכמים, אלף מותר לסחטן לכתחילה לתוך הקערה, דמשה הבא כחולב דמי. ולענין כבשים ושלקות לגופן כולי עלמא לא פליגי דשרי, ואפילו לתוך הקערה למימיהן, לע"ג דר' יוחנן מחייב חטאת לא קיימא לן כוחיה, אלף כרב ושמואל דמתווייהו אומרינן אינו חייב חטאת, והו ליה מרי לגבי ר' יוחנן דקיימא לן כוחיהו. ועוד דתנא דבי מנשיא דבר תורה אינו חייב אלף על דריכת זיתים וענבים בלבד. אלף למימיהן דרב שרי לשלקין וכבשין פטור אבל אסור ושמואל אמר בתרווייהו פטור אבל אסור, קיימא לן בהא כשמואל משום דבענין אסורא שמואל ורבי יוחנן קיימי בתדא שיטתא וליכא בינייהו אלף חיוב חטאת, הלכך קיימא לן כוחיה דשמואל דפטור אבל אסור מיהא. וכן פסק הרב אלפסי ז"ל, והלכך דג לצירו דקשרי רב ואפילו לתוך הקערה לא קיימא לן כוחיה, דרב חזיל בה לטעמיה דשרי שלקות אפילו לכתחילה בין לגופן בין למימיהן, והלכך אפילו דג לצירו לתוך הקערה אסור לתוך הקערה מותר, ואין לריך לומר לחלוב לתוך הקערה בין בשבת בין ביום טוב אסור, ואפילו ליה כהמה ביום טוב דהו מפרק כללאל דאסור אלף במקום דער כגון גונה וכיוצא בו כדליהא כחכותא דפסקי אף על פי (ס, ח). אלף לתוך הקערה ביום טוב מותר דמשה הבא לאוכל כחולב דמי, ואלף אמר רב הסדא מדברי רבינו נלמוד חולב אדם עז לתוך הקערה אלף לא לתוך הקערה, ואפילו בשבת נראין הדברים שהו מותר, אלף שכבר הוה הגאונים לכאור ולהם שומעין

דף - קמא ב

אלא לעדות אשה בלבד איבעיא להו עד מפי עד לעדות בכור מהו רב אמי אסיר ורב אסי שרי א"ל רב אמי לרב אסי והא תנא דבי מנשיא אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד אימא לעדות שהאשה כשרה לה בלבד רב יימר אכשר עד מפי עד לבכור קרי עליה מרימר יימר שרי בוכרא והלכתא עד מפי עד כשר לבכור: חלות דבש: כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור"א ור"ש מתירין אמר רב יוסף גברא יתירא אתא לאשמעינן א"ל אביי טובא קמ"ל דאי ממתניתין הוה אמינא התם הוא דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא אבל הכא דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה אימא לא קמ"ל: **מתני'** כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מערב שבת מידחין אותו בחמין בשבת חוץ

מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) וקוליים האיסיפנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן: **גמ'** כגון מאי אמר רב ספרא כגון תרנגולתא דר' אבא ואמר רב

ספרא זימנא חדא איקלעית להתם ואוכלן מיניה ואי לא רבי אבא דאשקיינו חמרא בר תלתא טרפי איתנסי רבי יוחנן רייק מכותח דבלבאי אמר רב יוסף ולירוק אנן מתרנגולתא דרבי אבא ועוד אמר רב גזא זימנא חדא איקלעית להתם ועבדית כותח דבלבאי שאילו מיניה כל בריחי מערבא: כל שלא בא בחמין וכו': הדיח מאי אמר רב יוסף הדיח חייב חטאת אמר מר בריה דרבינא אף אנן נמי תנינא חוץ ממליח ישן וקוליים האיסיפנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן שמע מינה יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנס אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי מפני מה עופות שבבבל שמינס א"ל כלך למדבר עזה ויראך שמינס מהן מפני מה מועדים שבבבל שמינס מהן מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין לפי שאינן בני תורה מפני מה עובדי כוכבים מזהמה' מפני שאוכלין שקצי' ורמשי' איתער בהו רבי יוחנן אמר להו דרדקי לא כך אמרתי לכם **[משלי ז-ד]** אמור לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך ואמרה ואם לאו לא תאמרהו אמרו ליה ולימא לן מר איזה מהן מפני מה עופות שבבבל שמינס מפני שלא גלו שנאמר **[ירמיה מח-יא]** שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ובגולה לא הלך והכא מנלן דגלו דתניא רבי יהודה אומר ג"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר **[ירמיה**

ט-ט על ההרים אשא בני ונהי וגו' מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמ' בגימטריא חמשיין ותרתין הו' א"ר יעקב א"ר יוחנן כולן חזרו חוץ מקוליים האיסיפנין דאמר רב הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שלא היו באותה קללה דכתבי **[הושע ב-ג]** והשבתי כל משושה חנה חדשה ושבתה וכל מועדה וכתבי **[ישעיה א-ד]** חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי היו עלי לטורח מאי היו עלי לטורח א"ר אלעזר אמר הקב"ה לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהן א"ר יצחק אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי ואמר רבי חנינא אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריה אגמון וקמטון ובעל זמורה מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין לפי שאינו בני מקומן דאמרי אינשי במתא שמאי בלא מתא תותבאי **[ישעיה כז-ו]** הבאים ירש יעקב יציץ ופרח ישראל תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין שלא עמדו על הר סיני שבשעה

רפ"ו לעדות אשה. זומר לאשה מה בעלך דלקיכו בה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקועי רבנן לקדושין מיניה: לעדות בכור. בכור ביד כהן כשנתנו יסראל לו שלם וארבע בו רב מוס קי"ל בכסרות (דף לה). נחשדו כהנים להטיל מוס בכסור ואין נאמן לומר מוס זה נפל בו מאיליו ואין להביא עדים ואמרינן ההם לאשה כשרה לעדות זו: אימא לעדות שהאשה כשרה לה. והאי נמי כשרה לה: נכרה יחיאל. ר"ש דמתני' ר"א חנן בה: אחא לאשמעינן. בתמיה כלומר מה בא ללמדנו אם לא זאת: מהני? כל שבה בחמין. כלומר שנתבשל: שרין אותו בחמין. כדי שיהא נמוח: וכל שבה בא בחמין. כגון בשר יבש שאוכלין אותו חי ע"י הדקה: מדיחין אותו. ולא אמרי' זהו בישוליה אבל לא שרין: חוץ מן המליח יין. דג מליח של שנה שעבריה: וקוליים האוספין. שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין והגך אפילו הדחה נמי לא שיהו גמר מלאכתו והיו בשול: גמ' כגון מאי. היו בא בחמין שחזרין ושרין אותו בחמין: חרנגולתיה דר' אבה. מבשלה וקורה אותה ימים רבים בחמין למחות מלאה ואוכלה לרפואה: בר תלחא טרפי. בן ג' שנים: אתוטי. הייתי נאנח להקיא מחמת מיאוס: רייק. רוקק מטוחא דבכלאי כזוכרו שהיה מאוס בעיניו: אמר רב יוסף כו'. קשה היה בעיניו שנמאסין בני בעל על בני ארץ ישראל אמר חנו נמי יש לנו לרוק מתרנגולתיה דר' אבה שהם ארוכים: ועוד הוהא. חינו מאוס כל כך בעיני אחר בני מערבא: דהא אמר רב גזא כו'. ושאינו מיניה אותו כותח: בריחא. חוליס: הדחיה. קוליים מאי: חייב חטאת. דהוי בישול: מפני מה עופות שבבבל שמיים. משל א"י: כך. לפה כך חלף שקיזר הלשון: למדבר עזה. והיא מא"י: מועדים שבבבל שמיים. רגילים לשמוח במועדים יותר מא"י: מפני שהם נעיים. וכל השנה אין להם שמחה במאכל ומשעה ואין להם מרגוע ממלאכה לפיכך במועדים כל שמחה: מאינין. מאינין עלמון בלבושים נאים: מאינין. מקוסטין: שאין בני תורה. כל כך לכבדו כבני ארץ ישראל מחמת תורהם מכבדים אותם מחמת לבושיהן שגראין חשבים: דדקיי. בחורים שלם הגיעו לסבבא: מפני שלם גלו. העופות כמו אותו של א"י כדלמינן לקמן: שאין מואב מנעוריו וגו'. סיפיה דקרא על כן עמד טעמו בו אלמא הגולין מפיגין טעמן ושמנו: נ"ב שנה. משגלו בימי דקיהו בחברות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש ואז עלו מהם לייסד את הבית ו"ח שנים קודם גמר הבנין שהיא לסוף ע' שנה בשנת שהם לכריש כדלמינן (דף יא): וכולן חזרו. הבהמה ועופות ואף הדגים חוץ מן קוליים האוספין וכולן חזרו דהא עד בהמה כתיב ומכלל דמכאן ואילך הדור חוץ מקוליים כדמפרש: הגי מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם. מדדוהו שבבבל מחזירין מים הנשפכים בהן לעין עיטם שהיא מקום גבוה שבה"י שאותו מעיין מביא מים לביה טבילה כה"ג ביה"כ דמתוקן בחומה עזרה על גבי שער המים כדלמינן בסדר יומא (דף לא). עין עיטם גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמות והיאך מחזירין שיש בפרת סילוטה וסלמות למטה מן הקרקע (היס) ודרך אותן סולמות חוזרין המים לא"י וחזרין וטבעין במעיינות והדגים חזרו דרך אותן סולמות שנוחים להעלותן יותר מדרך פרת עלמנו: והאי. קוליים האוספין: כיון דלא שריר שדריה. אין קשה שדריה: לבו ולהטיל עליהם עול ולא שמחוקין וכללן משמחת הרגל אבל הקללה גרמה לכך: קומטין קומטין: רזון וכאן רש"י מאיין בפירוש, שהמלה התלמודית היא בעצמה "לשון לעז". ואמנם הגרסה הגבוהה היא בארמית "קומטין" ובארפתית "קומטון", אלא שבדפוסים התבדלו ביניהם: בדפוס וילנא קוראים בנוסח התלמוד "קמטון" ובדפוסים אחרים "קומטין", והלעז עלמנו השמטון. לשון לעז הוא שלטון: בולשת. חיל המגד: יפועי וטבילת מא"י: שאין במקומם. שמא"י גלו לשם והגולה לתקום נכרי מאיין עלמנו במלבושים שיהא חשוב: בתתא שמאי. בעירי איני כריך להתכבד אלא בשמי שאני ניכר בו: בלא מתא. במקום שאינה עירי: תוחבאי. כבודי תהיו בשמלתי שמלתו מתרגמין תוחביה (שמות כב): לילין. אומין: הבאים. אותן של יעקב שיבאו לבבל ישרשו ויעשו יצין ופרחים לתורה וסייעתא אחיה לר' יוחנן דטעמא דלמינין לכו לפי שאין בני תורה כדרכי אפי' אלא לפי שאין במקומן: (רש"י)

תוספות בהמה בגימטריא. אסמכתא בעלמא היא דנ"ב נפקא לן בלאו גימטריא כדפי' בקונטרס: (תוספות)

דף קמו

שבה נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבי' שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הו' דכתבי **[דברים כט-ד]** את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דר' אבא בר כהנא דא"ר אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד י"ב שבטים שלא היה בהן שום דופי: **מתני'** שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ואין נוקבין מגופה של חבית דברי ר' יהודה וחכמים מתירין ולא יקבנה מצדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעה מפני שהוא ממרח אמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר

חוששני לוי מחטאת: **גמ'** א"ר אושעיא ל"ש אלא דרוסות אבל מפורדות לא ומפורדות לא מיתביא ר' שמעון בן גמליאל אומר מביא אדם את החבית של יין ומתיז ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש בהיא רבנן מתני' רבי נחמיה היא ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה ובדרוסות לוקמה במפורדות ורבנן אמר רבא מתני' קשיתה מאי איריא דתני גרוגרות ליתני פירות אלא ש"מ בדרוסות תניא חדא חותלות של גרוגרות ושל תמרים מתיר ומפקיע וחותר ותניא אידך מתיר אבל לא מפקיע ולא חותרך לא קשיא הא רבנן הא ר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר אפי' תרווד ואפילו טלית ואפילו סכין אין ניטלן אלא לצורך תשמישן בעו מיניה מרב ששת מהו למיברז חביתא בבורטיא בשבתא לפיתחא קמיכוין ואסירי או דילמא לעין יפה קמיכוין ושירי א"ל לפיתחא קא מכיון ואסירי מיתבי רש"י: אומר מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף התם ודאי לעין יפה קמיכוין הכא אם איתא דלעין יפה קמיכוין לפתוחי מיפתח: אין נוקבין מגופה וכו': אמר רב הונא מחלוקת למעלה אבל מן הצד דברי הכל אסור והיינו דקתני לא יקבנה מצדה ורב חסדא אמר מחלוקת מן הצד אבל על גבה דברי הכל מותר והא דקתני לא יקבנה מצדה התם בגופה דחבית תנו רבנן אין נוקבין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף מוסיף ויש אומרים אין מוסיפין ושיון שנוקבין נקב ישן לכתחילה ותנא קמא מאי שנא מנקב חדש דלא דקא מתקן פיתחא אוסופי נמי קא מתקן

פיתחא אמר רבה דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח ורבתן הוא דגזרו משום לול של תרנגולין דעביד לעילוי אירא ולאפוקי הבלא ואם בא להוסיף מוסיף אוסופי ודאי בלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי

רש"י כשבא נחש על חוה. כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב (בראשית ג) הנחש השיאנו לשון נשואין: גרים מאי. שלא היו על הר סיני מהיכן פסקה זומחה: מזלייהו הו. כשיני וכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונחפצו מכל מום ואף עורים ופסחים שהיו בישראל כדתיבא בפסרי: ופליגא. הא דלמרחן ללא פסקה זומחה עד סיני: מהני. שובר. אדם חבית. מליאה גרוגרות בסכין או בסיף לאכול ממנה גרוגרות דאין במקלקל שום איסור בשבת: ובלבד שלא יתכוון לעשות כלי. לנזקבה יפה פתח נאה: אין נוקבין מגופה. הדבוקה בפה החבית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אבל כי נקב לה מהקן פתחא: והכמים מהירין. דאין דרך פתח לחבית בכך: ולא יקבנה מלידה. בגמרא מפרש לה: שהוא ממרה. ויש כאן משום ממחה: בערב. מדינה: מחטאת. שמה מירח השעורה לזבקה בדופני הכלי סביב הנקב: גמ' לא שנו. דשובר החבית ומטלטל הסיף לכך: אלא בדרוסות. שהגרוגרות דרוסות בעיגול והתכוון ממנו בקורוס או בסיף ואידי מטלטל סוף לחתוך גרוגרות חבר ביה נמי לחבית: אבל מפורדות. שא"ל לחתוך לא יטלטל סוף לשבור החבית דמהני' ר' נחמיה דלמרחן אין כלי נוטל אלא להשמיש המיוחד לו כדמוקי לקמן: ואינו חושש. ואע"פ דאין ללא להמחיתה קאי: רבנן היא. דפליגי אדר' נחמיה ואמרי כל הכלים נוטלין לאורז ושלא לאורז: חותלות. כלי של כפות המרים ועושין כמין סלים ונתונים לחוכ המרים רעים להבשיל: מחיה. אם הכסוי קשור בחבל: אבל לא משקיע. סוחר דקשרתו החבל בכלי: ולא חותך. דאין כלי נוטל אלא לאורז השמישו וסכין אינו עשוי לכך: למיבחר. לחתוך פוינדור' א' (פוינדור' א': לנקב) בלע"ז: בבורטיא. בזומה לחתוכו בדופניה לנקב: לעין יפה. להרחיב מולא היין בנקב גדול מלמלל נקב ליה כדרך הנזקין נקב עגול ויפה: ההם ודאי לעין יפה קמייכוין. שמרחיב פיה למטה ממגופתה כדתיבא מתוך את ראשה שפת פיה: לפחוי מפתח. יטול מגופתה: למעלה. בראש המגופה ההם הוא דשרו רבנן ללא אורחא למיעבד פתחא ההם אלא נוטל כל המגופה: אבל מלמלל. זמנין דעביד לה משום פתחא ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת זיין: היינו דקתני ולא יקבנה מלמלל. ואמגופה קאי ודברי הכל: מחלוקת מן הלל. ההם הוא דקאסר רבי יהודה משום דלויכא דעבדי ליה פתחא: אין נוקבין נקב חשך. בכלי יין. שנסתם דכי חוזר ופותח לאו כעושה פתח הוא שהרי עשוי ועומד והסימון לאו כלום: אוסופי נמי קמתקן פתחא. שמרחיבו ויש כאן משום גמר מלכאה: הבלל. כרחוק שלא ימותו התרנגולין: ואם בא להוסיף מוסיף. ולא גזירין דלמלא אחי לאוסופי בלול של תרנגולין דלא מוסיף איניש עליה: (רש"י)

התוספות שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות. בגמרא מוקי לה בדרוסות לרבי נחמיה אבל לרבנן דרבי נחמיה שרי אפילו מפורדות ותימה לרבי מהא דתנן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לד: ושם) גבי עירוב נתנו במגדל ונועל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב ופריך בגמרא אמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא ומשני רב ושמואל דאמרי תרווייהו הכא במגדל של בנין עסקינן ור"מ היא כו' ואמאי מבעי ליה לאוקמא הכי ומעיקרא נמי מאי קאמר והלא יכול לשבר ולפתוח את המגדל וליטול את העירוב כי היכי דהכא שרי לשבר החבית וליטול הגרוגרות ואם באת לחלק בין נטילת העירוב לנטילת הגרוגרות א"כ קשה היכי מוקי לה התם כו' מאיר ונראה דהתם אסור לשבר את המגדל והכא דשרי לשבר את החבית משום דמיידי במוסתקי כדמוקי לה בביצה פרק המביא כדי יין (דף לג: ושם) ומפ' רש"י התם דהיינו חבית שבורה ומדבקין שבריה בשרף של עץ. שעושה ממנו זפת וקורין ריישינא' ומש"ה דוקא חבית שרי דמחמת גריעותו לא חייס עליה וליכא למיחש שמה יתכוון לעשות כלי וכן כולה שמעתא דהכא במוסתקי ואע"ג דהתם בביצה לא מוקמינן הכי אלא לר"א דפריך ולית ליה לר"א הא דתנן שובר אדם את החבית כו' ועלה משני מהני: במוסתקי מ"מ אפילו לרבנן מיבעי לאוקמי הכי דרבנן לא פליגי אדר"א דקאמר לא יקטמו פי' לא יקטום את ההדס להריח בו אלא משום דאיהו סבירא ליה דבקטימת קיסם חייב חטאת כשקוטמו לחצות בו שיניו וא"כ אי לא מוקמינן לה במוסתקי עלייהו איכא למיפרך ולית להו הא דתנן כו' הלכך מיבעי לן למימר דאליבא דכולהו מיידי מתניתין במוסתקי והשתא אתיא שמעתא שפיר. מ"ר. ובגמ' ירושלמי בפרק בכל מערבין מצאתי הודא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר החבית לאכול ממנה גרוגרות: מתיר ומפקיע וחותר. אומר רבי מההיא דעירובין (דף לד: ושם) יש ללמוד דהא דאמרין (ביצה דף לא: ושם) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותר כגון דקטיר במיתנא אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור לשבר ולהפקיע מדקשיא ליה התם אמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר דפשיטא ליה שאינו יכול להפקיע הפותחת וליטול העירוב אע"פ שסתם מגדל שבכל הש"ס הוא כלי כמו הצד צבי לבית ונפור למגדל וכי ההיא דבריש כל הכלים (לעיל קכב:) ובמסקנא נמי לא בעי לאוקמי אלא בקטיר במיתנא דהיינו דוקא חותמות שבכלים אבל דבר שהוא חוק כעין פותחת לא הוה שרי ת"ק. מ"ר: הא רבנן והא ר' נחמיה. תימה לי אמאי לא מוקי תרווייהו כו' נחמיה והא דקתני מתיר מפקיע וחותר ביי"ט והא דקתני מתיר אבל לא מפקיע וחותר בשבת דאיכא תנא ד"ל הכי אליבא דר' נחמיה בפי' המביא כדי יין (לב: ושם) ד"ל דיחא ליה למימר חדא כרבנן מדנימא תרווייהו כו' נחמיה: (תוספות)

רש"י מהני: שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות. פירש רש"י ז"ל: משום שאין במקלקל שום איסור שבת. ואינו מחזור בעיני, דאי משום מקלקל כפתחילה מי שרי. ויש לומר כיון דעלמא במקלקל פטור אבל אסור הכא משום אורז שבת מותר לפתחילה. אלא דלכתי קשיא שהרי ביום טוב פקח המביא (ביצה לג, א) גבי ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם וכו' אמרינן תני חלה קוטמו ומריח בו, והניח אידך לא יקטמו להריח בו, פירש ע"ז בשמים, ופריך אמר ר' זירא אמר ר' הוסיא לא קשיא הא ברכין הא בקשין. והקשין מאי שנה מהא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוון לעשות כלי, ואם איתא מאי קושיא, שאני הכא דמקלקל הוא וכיון דעלמא פטור אבל אסור הכא מותר לפתחילה. וכתוב' הקשו על משנתנו דהכא מהא דתנן בעירובין בפרק בכל מערבין (לה, ב) נתנו במגדל ואבד המפתח עירובו עירוב, ר"ל אומר אם אין ידוע שהפתח נמקומו אין עירובו עירוב, והאוקומנא פלוגתייהו במגדל של עץ דקטיר במתנא ובעי סכינא למוסתקיה, ורבנן סבור כל הכלים נוטלין בשבת לאורז ונ"ל א"כ סבר כו' נחמיה דלמרחן אין כלי נוטל אלא לאורז השמישו ואפילו עליה ואפילו חרוה, הא לאו הכי אפילו רבנן מודו דאין עירובו עירוב דהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר ולא שרינו לשבור את המגדל. ומשום כך אמרו דמתניתין דהכא במוסתקי, כלומר בחבית של חתיכות מחוברות במוסתקי דהוא כלי רעוע ולא שייך כפי האוי כלני בנין וסחירה, וכדאוקומה ההם במסכת ביצה פקח המביא, ואע"פ דלא מוקמינן לה התם בכין אלא לר"א, מכל מקום גם לרבנן נמי על כרחין אלטרבינו לאוקומה בהכין, אע"פ דרבנן לא מחייבי חטאת בקוטם את הקיסם בין לחלוט בו שיניו בין לפתוח בו את הלחם, מכל מקום הא אמרינן דבין כך ובין כך פטור אבל אסור, ואילו הכא קשיא לפתחילה. ואף פירוש זה אינו מחזור בעיני, מדלמרחן בגמרא דעבו מיניה מרב שבת מהו למיבדח חביתא בבורטיא, לפתחא קמכוון ואסור או דלמא לעין יפה קא מכוון ואפירי למי. ועוד דלא איתא הא דלמרחן (ביצה שם) רבה בר רב הונא ורבין בר רב אלה כי הוון בר יב יהודה הוה מפשה ויהיב לנא אלוותא אלוותא אע"פ דחזיא לפתחא דלמרחן ור"א, כמאן תרמייהו, והתם אוקומנא לנא כרבנן (והתם) ומוקמינן הייא לנא לחבית ולא מתוקמנא לעולם אלא כרב יהודה, אלא משום דלא תקשו מתניתין לר"א כלומר דלא נימא דלית ליה לר"א מתניתין דשובר את החבית אלטרבינו דלחוקה ולאוקומה למתניתין במוסתקי, אבל הייא דלחוקה אלוותא לעולם רבנן ולא ר"א, ואם איתא דמתניתין לרבנן נמי דוקא במוסתקי דרב יהודה כמאן. אלא נראה דבין כך ובין כך אפילו בלא מוסתקי לרבנן שרי דלעין יפה קא מכוון, אבל בנותן עירובו במגדל היינו טעמא משום דהתם במגדל גדול מיידי דהוי כמו אהל ושייך ביה בנין וסחירה, הא במגדל קטן לא שייך ביה טעמא דבין וסחירה, והיינו טעמא דחבית. וכן פירש"י ז"ל שם בעירובין, וכן מוכח כל אורה סוגיא (שם), דאין בנין בכלים ואין סחירה בכלים ומותר לשובר, אלא טעמא דמגדל משום דאין לו דין כלי. וגמרא: הא דמתיב מברייתא דקתני: מביא אדם חבית של יין ומחיו ראשה בסיף. תמיהא לי אמאי לא מתיב מתניתין דקתני שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות. ויש לומר דאי מתניתין הוה אמיינא דוקא שובר דודאי לאו לפתחא קא מכוון, וכדקתני בהדיא ובלבד שלא יתכוון לעשות כלי. (רש"י)

משום ריחשא וי"א אין מוסיפים זימנין דלא תקניה מעיקרא ואתי לארוחי ביה דרש רב נחמן משום רבי יוחנן הלכה כיש אומרים: ושון שנוקבין נקב ישן לכתחלה: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לשמר אבל לחזק אסור היכי דמי לשמר היכי דמי לחזק א"ר חסדא למעלה מן היין זהו לשמר למטה מן היין זהו לחזק רבא אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר והיכי דמי לחזק כגון שניקבה למטה מן השמרים א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך בית סתום יש לו ארבע אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו גובתא רב אסור ושמואל שרי מחתך לכתחלה דכ"ע לא פליגי דאסור אהדורי דכ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי דחתיכה ולא מתקנא מאן דאסר גזרינן דילמא אתי למיחתך לכתחלה ומאן דשרי לא גזרינן כתנאי אין חותכין שפופרת ביו"ט וא"צ לומר בשבת נפלה (אין) מחזירין אותה בשבת ואין צריך לומר ביו"ט ור' יאשיה מיקל ר' יאשיה אהייה אילימא ארישא הא קמתקן מנא אלא אסיפא ת"ק נמי מישרא קשרי אלא דחתיכה ולא מתקנא איכא בינייהו מ"ס גזרינן מ"ס לא גזרינן דרש רב שישא בריה דרב אידי משמיה דר' יוחנן הלכה כר' יאשיה: ואם היתה נקובה וכו': מי שחא רב אסור ושמואל שרי מאן דאסר גזרינן משום שעה ומאן דשרי לא גזרינן אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב מישחא שרי אמר טובות רישבא אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור מ"ס רב יימר מדפתי אמר גזירה משום מרזב רב אשי אמר גזירה שמא יקטום מאי בינייהו איכא בינייהו דקטים ומנחי בי סדיא רב אסור ושמואל שרי ברכין דכולי עלמא לא פליגי דשרי בקשין דכ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי במיעי מאן דאסר מיחזי כמשוי ומאן דשרי לא מיחזי כמשוי והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לההוא אתרא דלא הוה ליה רווחא נפק יתיב בכרמלית אייתו ליה בי סדיא לא יתיב מאן דחזא סבר משום דבי סדיא אסור ולא היא דרב אכרוזי מכרזי בי סדיא שרי ומשום כבוד רבותינו לא ישב עליו ומאן נינהו רב כהנא ורב אבי: **מתני'** נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שישנו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש הגיע לחצר החיצונה שוטחן

בחמה אבל לא כנגד העם: **גמ'** פשיטא מהו דתימא ניגור משום אשווי גומות קא משמע לן: ואת המים היפים ברעים: פשיטא סיפא איצטריכא ליה ואת הצונן בחמה הא נמי פשיטא מהו דתימא ניגזור דילמא אתי לאטמוני ברמץ קמ"ל: מי שנשרו וכו': אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור תנן שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם תנאי היא דתניא שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ר"א ור"ש אוסרין אמר רב הונא

רש"י משום ריחשא. שלא יכנס בו שרץ כגון נמייה וחולדה שמתיחס את התרנגולים: זימנין דלא תקניה מעיקרא. שיהא כדי להוציא הכל ולהכניס את האויר: לא שנו. דנוקבין: אלא במקום. דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יאכל ויהא חזק וכוון דלאו סתימה מעליותא עבדי לה לאו כלום הוא: לחזק. שיחזק הכלי שלא יאכל וינו האויר וסתימה מעליותא היא כי הדר נקיב לה היא כפותה לכתחלה: למטה מן היין נמי לשמר הוא. כיון דלאו כובד היין נשען עליו סגי ליה בסתימה כל דהו: למטה מן השמרים. אכל שוליו שכל כובד היין נשען עמו: הגיה דמסייע לך. דלא פקע שם פתח מיניה אלא בסתימה מעליותא: בית סתום יש לו ד"א. קי"ל כדבבא בהרא חזר מתחלתה לפי פתחיה לפי פתחיה הפתוחין לה אם באו לחלק את החצר בין שנים שהיה ליה בית שפתוחין לו לחצר שני פתחים ולזה בית שפתוחין לו לחצר ד' פתחים נוטל לכל פתח ארבע אמות בחצר נגד פתחו למדת רוחב פתחו והשאר חולקין בצוה ואם נסתם אחד מהם קודם חלוקת החצר ולא פירץ את פצימיו אלא סתם בין שני הפצימין אינו מפסיד ודיון פתחו בכך פירץ את פצימיו ואח"כ סתמו פקע שם פתח מיניה: בית סתום. והמת בתוכו אינו מטמא סביביו: פרץ פצימיו. והמתו נעשה קבר ומטמא סביביו ד"א כלומר בסוטה (ד' מד.) מת תופס ד"א לטומאה וגזירה דרבנן שמה יאהיל ולא יבין: גובתא. לתקוע קנה חלול נקב החבית: לתקוע קנה חלול נקב החבית שיהא היין דרך הקנה: מחתך. רונגיו"ר (לעגל וכלומר, לחדל את הקנה עד שיהיה מעוגל, כדי שייכנס בדיוק נקב החבית) לתקוע למדת הנקב: אהדורי. אם נפלה: ולא מתקנא. לא ניתנה נקב ליעד אם למדתו היא: או לימא ארישא. לחותכה ולשפופתה: משחא. שמן עב: אסור. למרחו: טרפא דאסא. לתת עלה של הדם נקב החבית שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם: גזירה משום מרזב. שמה יכין מרזב: שמה יקטום. העלה מן הענף וכיון דקטמיה הוא ליה כמתקן כלי דחתיכה במסכת ביצה (דף ג:) לחלוט בו שינוי לא יקטמנו ואם קטמו חייב חטאת: בי סדיא. לבדיו שקורין פלטר"ש (פילטריו"ש: לבדים (מלעיס של לַבְדִּי)) ועשוין לקפלו החתום במקום מושבם של הלמדיים: אסר. להביאו דרך מלבוש דרך רשות הרבים כשהוא מעוטף בו: ברכין. שדרכו להתחמם בהן: דשרו. דלמבגש הן: ולא הוה ליה רוחא. בבית המקום מושבם של הלמדיים: ומשום כבוד רבותינו. שלא היה להן דבר ליטב עליו ויושבין על גבי קרקע: רב כהנא ורב אבי. הלמדיי חברים היו לו: מתני' לתוך הבור. שאין בו מים: שיהא שמור. שלא יסריח מחמת החום: ואת המים היפים ברעים. כלי מלא מים יפס לתוך מקוה מים רעים להשתמר שינוי ולא יחמו: מי שנשרו. שנפלו למים בשבת: לתוך החיצונה. הסמוכה למבוא העיר בתוך העיר שהיא מקום משתמר: שוטחן בחמה. לייבש: אבל לא כנגד העם. שיהשויהו שכבסו: גמ' פשיטא. דנותנין תבשיל לתוך הבור: גומות. שבקרקע הבור שיהו שון להשיב הקדרה: (רש"י)

תוספות משום ריחשא. ואטו פתחא אחרינא דליכא למיחש לריחשא לא גזרינן דדוקא אטו לול של תרנגולין גזרינן דלא מסקי אינשי אדעתיהו שיהא עשוי להכניס ולהוציא: פרץ פצימיו מטמא כל סביביו. פי' בקונטרס כל סביביו ד' אמות כקבר ואין נראה לזקני הרב ר' שמשון זצ"ל דכיון דמסיימי מחיצתא ולית לן למיחש שמה יעלה על הבית ויהאיל עליו ולא ידע לית לן לימר דמטמא ד' אמות כל סביביו כדמוכח בסוטה פרק משום מלחמה (ד' מד.) גבי חצר הקבר העומד בתוכה טהור הני מילי חצר הקבר דמסיימא מחיצתא אבל מת בעלמא תפיס ומשמע דבמת נמי היכא דמסיימא לא נטמא כל סביביו ד' אמות אלא נראה לו דהכי פי' זיזין באותו בית שבוטלין מחוץ לבית מכל צד ויש בהם פותח טפח בכל אחד אם הבית סתום ועדיין נראית בו צורת הפתח אינו מטמא שסתמו של מת עומד לצאת דרך הפתח פרץ פצימיו וחזר ובנאו כשאר כותל ולא נותר בו כלל פתח מטמא כל סביביו דכל חד וחד איכא לסופיה דילמא דרך אותו מקום יצא מן הבית מיהו לאו פירכא היא כולי האי מה שהקשה לפירוש הקונטרס ד"ל שלא חלקו חכמים במת ועוד נראה דלא קשה כלל לפי' הקונטרס דבית נמי לא מסיימי מחיצתא שהיא מטמא הנוגע בכתלים אפילו לא יעלה על גביו קבר שמתמא במגע אפילו מן הצד כדתימא בספרי בפרשת פרה אדומה או בקבר זה קבר סתום או אינו אלא קבר פתוח אמרת ק"ו ומה אהל שמקבל טומאה אינו מטמא מכל צדדין כשהוא פתוח קבר שאינו מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא מכל צדדין כשהוא פתוח אלאמא כשהוא סתום מטמא אף הנוגע מן הצד: הלכה כרבי יאשיה. הלכך מותר לתת לכתחילה גובתא שקורין רזי"ל בחבית: משום מרזב. פי' הרב פור"ת שלא יבוא ליתן על גגו מרזב וקשה דגובתא נמי נגזר אלא נראה לרבי כפי' הקונ' שלא יתקן מרזב לינוי שיפול היין בתוכו וילך למרחוק דכשוקח עלה של הדס ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב אבל גובתא שאינו עושה בו שום מעשה לא גזרינן. מ"ר: אייתו ליה בי סדיא. בי מיעי הוה דאי לאו הכי היכי איתמר מכללא: מי שנשרו כליו במים. בדרך גרסינן לשון נפילה לא כפי' הקונטרס לעיל בפרק במה אשה (דף סה.) שנשרו במי גשמים דהא אמרינן בביצה בפרק משילין (דף לה.) מאן דתני מנשרין לא משתבש כדתנן מי שנשרו כליו במים בדרך אלאמא לשון נפילה הוא. מ"ר: (תוספות)

רש"י בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ פצימיו מטמא כל סביביו. פירש רש"י ז"ל: כיון קבר לגזור חכמים לטמא את סביביו ד' אמות גזרו שמה יאהיל ולא יבין. ובהם' השנו עליו שהרי בסוטה בפרק משום מלחמה (מד, א) אמרינן כהניא דהיכא דמסיימי מחיצתא לא גזרינן. ומשום הכי פירשו הם ז"ל כהניא דכילא (ביצה י, א) מת בבית ולה פתחים הרבה כולן טמאים, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין, והכי נמי בזמן שלא פרץ פצימיו הכי הוא פתוח ואינו מטמא כלים שחתה זיזין שבסביבות הבית אלא מה שחתה הזיז שעל אותו הפתח, אבל פרץ פצימיו אז אינו ראוי לילא בלוחו פתח יודר מנשאר מקומות, והלכך כל הכלים שחתה כל זיזין הסביבות טמאין. ומתני' זו מי ששקרו כליו בדרך. פירוש: מי שנפלו כליו במים מלשון פירות הנושרין ואינו לשון שריה, כמו שפירש"י ז"ל, ותדע כך מדלמרינן בריש פרק משילין (ביצה לה, ב) מאן דתני מנשרין לא משתבש כדתנן התם מי שנשרו כליו במים: כניס. כליו. ששקרו

המנער טליתו בשבת חייב חטאת ולא אמרן אלא בחדתי אבל בעתיקי לית לן בה ולא אמרן אלא באוכמי אבל בחיורי וסומקי לית לן בה והוא דקפיד עלייהו עולא איקלע לפומבדיתא חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו אמר קמחללין רבנן שבתא אמר להו רב יהודה נפוצי ליה באפיה אנן לא קפדינן מידי אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף א"ל ה' לי כומתאי [חזא דאיכא] טלא עליה הוה קמחוס למיתבה ליה א"ל נפוץ שדי אנן לא קפדינן מידי אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן היוצא בטלית מקופלת מונחת לו על כתיפו בשבת חייב חטאת תנ"ה סוחרי כסות היוצאים בטליתות מקופלות ומונחות על כתיפן בשבת חייבין חטאת ולא סוחרי כסות בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרךן של מוכרין לצאת כך וחונני היוצא במעות הצרוורין לו בסדינו חייב חטאת ולא חונני בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכו של חונני לצאת כך והרטנין יוצאין בסודרין שעל כתיפן ולא רטנין בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרךן של רטנין לצאת בכך א"ר יהודה מעשה בהורקנוס בנו של רבי אליעזר בן הורקנוס שיצא בסודר שעל כתיפו בשבת אלא שנימא כרוכה לו באצבעו וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו אפילו אין נימא כרוכה לו באצבעו דרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרב חסדא הלכה א"ע"פ שאין נימא כרוכה לו באצבעותיו עולא איקלע לבי אסי בר היני בעו מיניה מהו לעשות מרזב בשבת אמר להו הכי אמר רבי אלעי אסור לעשות מרזב בשבת מאי מרזב אמר ר' זירא כיסי בבלייתא ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא א"ל הכי מאי א"ל אסור והכי מאי א"ל אסור אמר רב פפא נקוט האי כללא בידך כל אדעתא דלכנופי אסור כל דלהתנאות שרי כי הא דרב שישא בריה דרב אידי מתנאה בסדינו הוה כי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והיו שני צידי טליתו מונחין על כתיפו אמר לפניו יהושע בן זירוז בן חמוי של רבי מאיר בזו לא חייב ר' מאיר חטאת אמר ליה דקדק רבי מאיר עד כאן שלשל רבי טליתו כי אתא רבין אמר לא יהושע בן זירוז הוה אלא יהושע בן כפוסאי היה חתנו של ר' עקיבא אמר בזו לא חייב ר' עקיבא חטאת אמר לו דקדק ר"ע עד כאן שלשל רבי טליתו כי אתא רב שמואל בר רב יהודה אמר נשאל איתמר: **מתני'** הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלונטיאות לא יביאם בידו אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטיא אחת פניהם ידיהם ורגליהם ומביאין אותן בידן כסין ומשמשיין אבל לא מתעמלין ולא מתגוררין אין יורדין לקורדימא ואין עושיין אפיקטוויזין ואין מעצבין את הקטן ואין מחזירין את השבר מי

שנפרקה ידו ורגלו לא יטרפם בצונן אבל רוחץ הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא: **גמ'** קתני מי מערה דומיא דמי טבריא מה מי טבריא חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל

רש"י המנער טליתו. מן העפר: חייב חטאת. דהו ליבונה: אלא באוכמי. שהאבן מהלכה מרחיחה וקפיד עליה: והוא דקפיד עלייהו. לזבושן עד שיגעו: המחללי שבתא. וגלימיו אוכמי הו: לא קפדינן. לא איכפת לן אם יש עליה אבן הלכך לאו ליבון הוא: כומתאי. כובעי: הוא קא מחסם. לשון לא תחוס (דברים כה): למיתבא ליה. שצריך לנער הטל מעליה: בטלית מקופלת. לאחר שנתנה על ראשו הבדיה שיפוליה על כתפיו: חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש: והרטנין. על שם מקום: נימא כרוכה לו לאצבעו. שלא יפול מכתפיו: דר היני: מרזב. מפרש לקמיה: כיסוי בבלייתא. שמשלחין בנדיהם מן הארץ כסון ארוכין וכו' ופלין אוחו כלפי מעלה פתולג"ש (קפליס) ומחזיקין אותו ע"י חוטין והיינו כמין כוס וכמו מרזב: אסור. משום חטוי מנה: הכי מאי. קולט חלוקו (בפניו) בענין אחד ושאלו כגון זה מרזב או לא וחוזר וקולטו בענין אחר ושאלו: לכנופי. שהיא מתוקן תמיד להעמיד קיפולו לטוב: להתנאות. לפי שעה: מתנאה בסדינו. אחר שנתעפף היה מתקנו על גופו ומיישבו וכו' קאמר כלומר אלמלא דלורחיה דהכי וה"ה לשתת: שני צידי טליתו. שבימינו ובשמאלו ללד הקרקע: בן זירוז בן חמוי בן חייב ר"מ חטאת. בתמיה דלון זה דרך מלבוש אלא דרך משוי: דקדק ר"מ ע"כ. בתמיה לחייב חטאת בדבר הדומה להיות מותר כזה שאינה מקופלת ואחוריה נופלין למטה מכתפיו אלא שקדיה הו מונחין על כתפו: שכל. הוריה למטה שקבל דבריו: נשאל איתמר. לא אירע מעשה זה לרבי אלא שאלו לפניו מהו ללכת בו ובקש להתיי עד שאמרו לפניו משום רבי מאיר חייב חטאת דליו סבר האריל ואינה מקופלת דהכי אחוריה הו נופלין למטה מן כתפיו אלא שקדיה הו מונחים על כתפיו הו סבר דרך מלבוש הוא: מתני' מי מערה. מי מקוה מקוה שהו חס ואין חומנו ולא ודוקא חמין נקט ומש"ה קתני הרוחץ דיעבד: ונסתפג. וקניה: אפי' בעשר אלונטיאות. סדינן שמקמחין כן וסיפג כן זה אחר זה וכו' הו לא נפשי מיא בכל חד אפי' לא יביאם בידו בחוץ ביהו אפי' ע"י עירוב שמה יבא ויסתו כבואו: אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרוכין הו ממכרי אהדי: מסתפגין באלונטיא אחת. והיינו נמי כבואו חדל אלונטיא לעשרה נפישא ביה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידים: פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמילתא נקט וה"ה לכל גופם: כסין. שמן בשבת: ומשמשיין. ביד על כל הגוף להנאה: אבל לא מתעמלין. לשפסף כחה: ולא מתגוררין. גרסינן (מובא בטעות במקום "גרטי"ר" שפירושן לגר) במגרתה שקורין אשטרייל"א (אשטרייל"א: קרלפת, מגרדת) דהו עובדא דחול: לקורדימא. שם הגהר ובגמ' מפרש טעמא: אפיקטוויזין. להקיא: ואין מעצבין את הקטן. לשון ידך עלבונן (איוב י) שמתקנים ומיישבוין עלמותיו וחוליות שדרתו כמדת כלמו ובגמרא אמר טעמא: ואין מחזירין את השבר. על שם ששבר. כל רפואה אסורה משום שחיקת סמנון: נפרקה. אלוויש"ר (אשטרייל"א: שמוטה ומדובר ביד או ברגל שנקעה, דהיינו שעממה ולא מפרקה) בלעז שאלא העלם מפרק שבו: לא יטרפם. לשון ביאים טרופות בקערה (חולין דף סד:). (רש"י)

תוספות המנער טליתו. פי' ר"ח מן הטל שעליו דהיינו כיבוס וליבון חייב חטאת וכן משמע דהו דומיא דכומתא דרב יוסף אבל בניעור מן העפר כדפירש בקונטרס אין נראה שהיה שייך ליבון: היוצא בטלית מקופלת. אידי דאירינן במי שנשרו כליו בדרך שאו דרך הוא לקפל טליתו נקטיה כהא: הרטנין. רטנין כמו הרטנין (הערות פ' הריצים): מהו לעשות מרזב. נראה לרבי דלענין איסור הוצאה איירי כמו טלית של ד' בגמ' ולוקח שני צידי רוחב טליתו של צד ימינו ונותן על כתף השמאלית ואינו מושטו על כתף אלא מקופל ומונח על כתפו והיינו דקאמר מאי מרזב כיסי בבלייתא שקורין פרונצד"ה דכשהו מונח כמו שפירשתי יש בו כיסים מרובים וכל כיסא וכיסא נראה כמין מרזב ומייבא ליה אי איכא איסור הוצאה בכך כיון שאינה דרך מלבוש והיינו דקאמר כל אדעתא לכנופי אסור דהיינו כמו שפירשתי ששני צידי הימין מקובצים ומונחים על כתף השמאלית שיכול לילך במהרה. ולא יכביד עליו טליתו אדעתא דלהתנאות שפיר דמי והיינו כשאין צידי טליתו מוקבצין אלא צד אחד מונחת על כתפו אצל צוארו וצד האחר נופל על שכמו עד הדרת ואין בו שום כיסוי והיינו שלשל רבי טליתו דבסמוך שלשל אותו כמו שפירשתי כעין להתנאות והיינו דרך מלבוש וכן פירש בערוך ערך מרזב אסור לעשות מרזב בשבת מירוש כשיעטוף אדם טליתו ויקפלי שני קצותיו כעין דרך קיפול ויניחנה על שכמו השמאלית ויחזור ויקפל שאר הטלית שבצד הימין ויניחנה בכתפו רק מה שפירש שקורין מרזב מה שטליתו מושפלת מהנה ומהנה וחלל כנגד השדרה דנראה כמין מרזב אינו נראה לרבי דא"כ מאי קאמר בתר הכי מאי מרזב כיסי בבלייתא הלא אינו עשוי כעין כיסא. מ"י: אף מי מערה חמין. שהוחמו באור דאי בחמי טבריא שרי לכתחילה כדאמר בפרק כירה (ד' מ. ושם) והניחו לן חמי טבריא ובפרק שמונה שרצים (ד' קס. ושם): דיעבד אין. אמי מערה קאי ולא תנא במתני' חמי טבריא אלא למידק אף מי מערה חמין: (תוספות)

רש"ב"א

ו[ומראה] המנער טלית. פירש רש"י ז"ל מפני האבק ומשום מלכו. ובחוס' הקשו ללא מנינו לבון ככיוצא בזה. אבל ר"ח ז"ל פירש מנער את הטלית מן הטל כהאי דרבה דבסמוך ומשום מכבה, ולמאן דקפיד הוה פסוק רישיה, ולמאן דלא קפיד ליכא אלא דבר שאין מתכוון שאינו כבוד גמור. טלית מקופלת. פירש רש"י ז"ל לאחר שנתנה על ראשו הגביה שפולתה על כתפו חייב טטלתה שאין זה דרך מלבוש. ומה שאלא רבי לשדה והניח שני ידיו עליהו על כתפו, לאו בענין זה הוה. דטלית מקופלת היינו פשטי ידיו הטלית שלפניה ושללחיה מונחין על כתפו כגון שאנו מהמעטפין בטליתות, אבל היא דרבי לא הפל אלא הדלדון שלפניו בלבד והיה סבור שזה מותר, וחזר בו מהסדהותיה דהני רבנן. ומכאן יא לראסור בהתיים שלנו שלא יאלו בטליתותיהם בשרות הרבים עד שיטלשו. וכן אסר מורי הרב ז"ל. הא דלמר רבי אלעזר אסור לעשות מרוב בשבת. ופירש רבי זירא בימי בבלייתא, פירש הרי"א: שטליתו מופשלת הנה והנה והלל כנגד השדרה שהיא קעין מרוב, וכן פירש בערוך (ערך מרוב). והקשו בחוס' שאין זה דומה לכוס. ורש"י ז"ל פירש שמסלקין בגדיהו מן הארץ כשהו ארוכין ופולטין אותן כלפי מעלה פרו"ש בלע"ז ומחזיקין אותן בחוטי ונראין כיוס ומרוב ואסור משום הקוני מנא, ורב פפא נהו כלל בדבר שכל שהוא לנפשו ולהעמיד כן תמיד מתוקנין אסור, אבל להתנאות לפי שעה מותר. וגם זה אינו מחוור בעיני. דלוי ענין לשמועתנו, דהבא בראסור האלה חייבין לומר מה שאינו דרך מלבוש ואסור לאלת בו משום משוי, ולא חייב בראסור הקוני כלי. והם [החוס'] פירשו כיוס בבלייתא שמקפלו טליתו מן הדלדון על כתיפו ועושין קפולין הרבה זה על גב זה זה קטן מזה ודומה למרוב שאין דפנות בין זה לזה ויחוי כנתיים, ואינו דרך מלבוש אלא כמשוי ואסור לאלת בו, ואמר רב פפא אדעתא לנפשו כלומר שמקפלו כמו שיטול כדי לרוץ מהר אסור דזה דרך משוי, אבל להתנאות שאין מקפלו כל כך אלא מעט כדי להתנאות בטליתו שפיר דמי לדרך מלבוש בכך, וכן פירש מורי הרב ז"ל. ואין זה דומה לטלית מקופלה, כי טלית מקופלת היינו שראשי הטלית כלומר שפולתה מקופלים ומנחים על כתפו, אבל זה אינו מניח השופלים ממש על כתפו אלא שמקפל לדדי הטלית מכאן ומכאן. ומתני': הרוחץ במי מערה ובמי טבילה ובהספג אפילו בעשר אלונטיות לא יביאם בידו. הא דקתני נסחפ, לאו דוקא נסחפ, אלא אפילו לכתחילה מסחפן בהו וכדקתני אבל עשרה בני אדם מסחפין, ואין בין יחיד למרובין אלא שיחיד לא יביאנו למאן משתלי וסחפי, ובדיים לא חיישין כדל דוד מדכר לחבדיה, אבל לענין מסחפן הוא הדיו ליחיד, דלוי לא, ליתני לא יסתפג ואם נסחפן לא יביא ובהיה הניח בבלייתא מסחפן אדם באלונטיות ומניחה בחלון. וקשיא לי למה לא אסור להסחפן למאן סחפי וכדלמרינן בפרק אלו קשרים (היג, ב) היה מהלך בשבת ופגע בחמת המים אם יוכל להניח רגלו הרשונה קודם שיעקור רגלו שניה מותר, ואם לאו אסור, ודקתני עליה רבא היכי ליעביד, לינחות זמנין דמיתוסן מאניה מיל ואתי לדי סחיטה, וההם חיישין אפילו אלדמאן אהוואן מאניה, כל שכן הכא דמסחפן בהו ממש. ועוד הוה דריש פירש טומנון (מה, א) דפרס דסחורא אפומא דבובא, וזוהיה (רבא) ורבהו משום דלגמא סחיט. ויש לומר דלא אסור להסחפן כיוחך דאם כן אתה אסור עליו אפילו רחיה, שאין דרך לרחוץ בלא להסחפן ואין הדבר עומד, ובמקומות אחרים נמי החזירו ללודך, כגון שומר פירות שהחזירו לו לעבור עד לאורו במים (יומא עז, ב), ואינו כריך להבייה בגדיו, ואלדכא אמרו ובלבד שלא יוליאו ידו מהחת שפת חוקו. הרוחץ ליעבד און לכתחילה לא. כתב הרי"ף ז"ל: ואי קשיא כן הא דגרסינן בפרק שמה שאלים (קט, א) רוחצין במי גרר ובחמי טביליה, אלמא רוחצין לכתחילה. ומיך דהרוחץ לאו אחמי טביליה קרוי אלא אחמי מערה, ולא הני טביליה אלא לגלויי אחמי מערה, מה מי טביליה חמין אף מי מערה חמין, ומי מערה אחמי לא שרי לכתחילה משום דמטללא כדלמרינן בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק, ג) מי מערה מרבעא ומטללא, הלכך נפיש הבלא ידידה ואתי לדי זועה ומשום הכי אסור לכתחילה. ואין זה מחוור. שהייעה וחקר מותרת מן החיולה, דלא נאסרה זיעה אפילו בחמי האור אלא משום גזירה דרחייה כדלמיה בפרק כירה (מ, א) וכיון דרחייה דחמי טביליה מותרת כל שכן הייעה בהו. ועוד דלוי מי מערה דחמי טביליה חמין, מילי קאמר מני רבי שמעון, דהא אפילו רבי יהודה לא פליג אלא בחמי האור, אלא מי מערה דחמי האור קאמר, שכן דרכן להסחפן מערב שבת וכדי להעמיד חומן מניחן במערה דמטללא, ולעולם מי טביליה אפילו מטללא נמי דלגמרי החזירו חמי טביליה, וכמו שאמרנו בפרק כירה (שם) ראו שאין הדבר עומד החזירו להם חמי טביליה, ומשמע דלגמרי החזירו. וכן דעה מורי

מורי הרב ודעה הרמב"ן ז"ל. (רש"ב"א)

דף קמז ב

דלהשתתף כל גופו אפי' לכתחילה שפיר דמי מני ר"ש היא דתניא לא ישתתף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות: רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפילו הני דלא נפישו בהו מיא כיון דחד הוא אתי לדיי סחיטה וסיפא רבותא קמ"ל אפילו הני דנפישו בהו מיא כיון דרבים נינהו מדברי אהדדי: תנו רבנן מסתפג אדם באלונטיות ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאולירין מפני שחשודים על אותו דבר רבי שמעון אומר מסתפג באלונטיות אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אמר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אמר ליה הא ר' שמעון הא רבי הא שמואל הא ר' יוחנן ר' שמעון הא דאמרן רבי דתניא אמר רבי כשהיינו למדין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטיות מחצר לגג ומגן לקרפף עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתפג אדם באלונטיות ומביאה בידו לתוך ביתו ר' יוחנן דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטיות ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות לא יביאם בידו ההוא כבן חכנאי מתני לה א"ר חייא בר אבא אר"י האולירין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן סכנייתא צריך לקשר ב' ראשיה למטה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למטה מכתפיים אמר להו רבא לבני מחווא כי מעבריתו מאני לבני חילא שרביבו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת"ר סכין וממשמשין בני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול היכי עביד ר' חמא בר חנינא אמר סך ואח"כ ממשמש ר' יוחנן אמר סך וממשמש בבת אחת: אבל לא מתעמלין: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אסור לעמוד בקרקעיתא של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אמר ר' יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשרים ואחד יום ועצרת מן המנין איבעיא להו עצרת (בתחלה) להאי גיטא או להאי גיטא ת"ש דאמר שמואל כולהו שקייני מדיבחה ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקריר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון דחמנים עלמא טפי מעלי אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא **שמות יב-ב** החדש הזה לכם אמר החרש היה לכם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ר' נהוראי אומר היו גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחרריך שחברריך יקיימיה בידך ואל בינתך אל תשען תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגררין: ת"ר אין גוררין במגרת בשבת רש"י/ג אומר אם היו רגלי מלובכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא: אין יורדין לקורדימא וכו': מאי טעמא משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר אף בחול אסור מפני הפסד אוכלין: ואין מעצבין את הקטן: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לפופי ינוקא בשבת שפיר דמי והאנן תנן אין מעצבין התם בחומרי שדרה דמיחוי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אמר רבי חנא בגדתאה אמר שמואל

רש"י גמ' דלהשתתף. שופכן על גופו ללאו דרך רחילה הוא שרי לכתחילה אפי' בחמין: סיפא. אבל עשרה בני אדם כו': ומניחה בחלון. הסמוכה לכוהל המרחץ: לאולירין. כלנים: על אותו דבר. סחיטה: הא רבי והא ר"ש כו'. הכי כל אלו שמחזירין: מתיר לגג כו'. ר"ש לטעמיה דאמר בעירובין (עף, ד) אחד גגות אחד הכירות ור' קרפיפות כולן קרות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה: עד שהיינו מגיעין כו'. ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין במקום הפקר: כבן חכנאי מתני לה. דברי כן חכנאי מסיים בה ולאו סתמא: האולירין. כלנים: מביאין בלרי נשים. סדינים שהגשים מסתפגין בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ: סכנייתא.

סודר גדול שהלוי לו בין כהפיו וראשו עטוף בו: לריד לקשור שני ראשיו. זה בזה שלל הפול מראשו: כי מעבריתו מאני לבני חילל. כשהציאו בגדי העובדי טובבי בני החיל המוטלי' עליכם לשמןן ואתם מביאים להם בשבת דרך קשות רכבים: שרביבו בהו למטה מכהפיים. שלל יהיו שוליהם מונחים ככהפיהם אלל משוכי' למטה שיהא נראה לבוש: סך ורח"כ מממשק. וקסבר[בחול מממשק ואחר כך סך: דיומסית. שם נהר שמימו מלוחים: שמעמלת. מחממת: ומרפא. שהטיט מלוח: כל ימיה. ימי רפואה: להאי גיסא כו'. מחמלת הימים או בסוף: שקייני. משקין לרפואה: מדבחה לעצרת. אללמא עצרת בסוף: חמרה דפרוגיהאל. שם מדינה שיינה משוכת: קפחו עשרת הפבטים. שהיו בעלי הגאה ועסוקים בכך ולא היו עסוקים בחורה ואלו חברות רעה: לההם. לפורגיהאל ודיומסיה: אימשיך כתייבו. אחר היין והרחיאה: איעקב הלמודיה. נעקר הלמודו ושכחו: הרפא. היה לבס: היו גולה למקום חורה. אם ת"ח אחת אל תשב אלל במקום ת"ח חבדך ואלל האמר הלמודים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה אחיה גולה: שחציריך יקיימוה בידך. שההא רגיל אללם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה וההא סדורה כפיך ואלל תשכח הימנה: ואלל בינתך אלל תשענו. לומר חכם גדול אני וזכרן וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשכח חבדה ממני: מנרת. אשטריי"ל (אושטריי"ל: הרפעת, מנרת) ואדם מנרר בה: מנרתה דכפאל. לשבת: משום פיקא. טיט של אוחו נהר מחליק ובגדי האדם נטורין במים כשהוא נופל ואחי לידי סחיטה: אלל בסם. דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סמנון: אלל ביד. להכניס יד לחוד גרונו עד שיקרא מותר: מפני הפסד אוכלין. שבעמיו ומחוד כך הוא רעב וחוזר ואוכל: לפופי. אונמלטי"א (אונמלטי"א: לחתל ורחא סוטה יא: וב"מ עד. 1.7.1) כמו שפשי' לקטן שיתישבו אבריו ולא יתעקס: בחומרי דערה. חוליות של דעה שנתפרקה אחת מהן ולאחר זמן קמייירי דחי ביום לידה אמרי' (לעיל דף הקטו): כל האומר בפ' תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת: (רש"י)

תוספות דתניא א"ר כשהיינו למדין תורה כו'. מסתמא יחידי היה שלא היה אלא אחד מתלמידיו עמו כשהיה רוחך כדתניא במקום שנהגו (פסחים דף נא.) שלא ירוחך תלמיד עם רבו ואם היה רבו צריך לו מותר ומסתמא ר"ש לא היה צריך אלא לאחד כשהיה רוחך וכשהיה שבים לביתם היה התלמיד נושא האלוטית בפני עצמה שר"ש לא היה נושא עמו דהא ס"ל שחייד מותר להביאה ולא חיישין לסחיטה והא דקאמר היינו ר"ל כל אחד ואחד בפני עצמו כשהיה מגיע יומו לשמש רבו ולעיל בפ' בירה (דף מ: גרסינו מעשה בתלמיד של ר' מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ויש ספרים דגרסי תלמידיו ואינו ובכל הספרים גרסי לקמן בפרק שואל (דף קנא:) תלמידו. מ"ר: צריך לקשר שני ראשיו למטה. בגיטין בפ' הנזקין (דף נט.) מפרש דסכניתא הוא בגד דק דאמרין סוכני וחומר כי אמגוזא ופלגא דאמגוזא ומשום הכי צריך לקשר שני ראשיו למטה שלא יפריחו מעליו הרוח ואתי לאתויי או משום דנראה כעין משוי לפי שהוא דק מאד ואינו נראה מלבוש א"כ נראה קשור: אין מעצבין את הקטן. פירשונו (בריש כל הכלים) (דף קכ"ג.) ד"ה אסובי: (תוספות)

רשב"א הא דלמרינו: רבי היא דהנשא אמר רבי כשהיינו למדין תורה אלל ר"ש כו'. איכא למידא ומאי ראה והא ההם אחריו הו בהדיה. וכדתיבא היינו מעלין שמו ואלוטיתיה. ולא תסרו אלל ביחוד. ותירצו בחוס' ז"ל דמסתמא כיון דסביבא ליה כותיה בעלזר וגו' וקפח שהא כרשות אחד, מסתמא הוא הדיון נמי דסביבא ליה כותיה בהא נמי וביחוד היה מביאו. ולי נראה כדיון שהיה עמו לא היו נוהגין בפניו שלל כדבריו שלל לכבוד את המלכה עמו בבית. הדיון עלך פרק חבית (רשב"א)

דף קמח - א

הלכה מחזירין את השבר רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא לא על לפירוקיה דרב יהודה שדריה לאדא דיילא א"ל זיל גרביה אזיל גרביה אתא אשכחיה דקא דריש אין מחזירין את השבר א"ל הכי אמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל הלכה מחזירין את השבר א"ל הא חנא דידן והא שמואל דידן ולא שמיע לי ולא בדינא גרבתין: מי שנפרקה ידו כו': רב אויא הוה יתיב קמיה דרב יוסף שניא ליה ידיה א"ל הכי מאי אסור והכי מאי א"ל אסור אדהכי איתפח ידיה א"ל מאי תביע לך הא תנן מי שנפרקה ידו או רגלו לא יטרפם בצונן אבל רוחך כדרכו ואם נתרפא נתרפא א"ל ולא תנן אין מחזירין את השבר ואמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל הלכה מחזירין את השבר אמר ליה כולהו בחדא מחיתא מחיתנהו היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר:

רש"י הלכה מחזירין את השבר. סביבא ליה לשמואל מחזירין תנו: אדא דיילא. מנשטרי"ל (מינישטרי"ל: פקיד, שוטר) ממונה: גרביה. קח בגדו עד שיבא: אחא. רבה אשכחיה לרבי יהודה כו': הא חנא דידן. ממקומנו הוא ולא שמענו זאת מפיו עד הנה: ולא בדינא גרבתין. בתמיה שאילו לא באת למדנו: שניא ליה ידיה. נקנתיה ידו ממקומה אשכחיינו"ר: (אשכחיינו"ר: למשום וראה לעיל קמ"ז.) כלע"ה: הכי מאי. היה עושה בענינים הרבה ושאל: חדל מחיתא מחיתנהו. באריגה אחת ארנהו: היכא דאיתמר. דמתניתין לאו דוקא תנן איתמר: (רש"י)

רשב"א ומתני': ובלבד שלל יאמר לו הלויני. וגסיס שאינו מכירות בין הלויני להשילוני לריכות לומר תן לי ויבואל בזה מלשונות שאין משמען לשון הלוואה. וגמרתא: אמר ליה השילוני לא אחי למיכתב. הלויני אחי למכתב. פירש רש"י ז"ל: משום דסתם הלוואה שלושים יום, וכדי שלל ישכח כותב על פנקסו, אלל שאלה און לה זמן אלל כל זמן שמשאלו רוצה ליתול את שלו טוטל, ולפיכך האריכוהו לומר כאלו השילוני אף על גב שאינו חוזר בעין וכל שאינו חוזר בעין לא שייך ביה לשון השאלה אלל לשון הלוואה. דהכי קאמר ליה הריני מחזיר לך כל זמן שתראה כמו שאלה. והא דלמרינו במנחות (מד, א) טלית שאולה כל שלושים יום שפורה מן הלויית, לאו משום דשאלה סתמא שלושים יום, אלל משום דלרבו של בני אדם להשאל בפירוש כליהם עד שלושים יום, הלכך אף זה כשאינו מטייל בה לויית לא אחי לויי חשלה. דמימר אמרו דטלית שאולה היא, הא בבהר מכלן אחי לויי חשלה, ולעולם המשאל סתם און לו זמן, וכשרא דמטללחא נמי דכל שלושים יום און לו חזקה (ב"ב ז' א, ב), היינו משום דסתם בני אדם אינם מקפידין בכך עד שלושים יום. אלל ר"ת ז"ל וכן הרב בעל העיטור ז"ל סוברין דשאלה כהלוואה דבדק זה דסתמו שלושים יום מהיהא דמנחות, והא הכי קאמר: שאלה כיון שהיא חוזרת בעיניה ואינו רואה אותה לא חייב לשכחה, מה שאין כן בהלוואה דחייב לשכחה ואחי למיכתב, והכא נמי אע"פ דלוינה חוזרת בעין, כיון דהוי ליה למימר הלויני ואמר השילוני מינכרל מלתא ולא אחי למיכתב. ודברי רש"י ז"ל נראין עיקר. וכן משמע בסמוך וכמו שאני עתיד לכתוב בסיעתא דשמיאל. ומכל מקום מסתברא שאפילו לדברי רש"י ז"ל אסור לומר לו הלויני על מנת שחאזיר לך כל זמן שתראה, דכיון דהלוואה היא שנתנה להלוואה והוא אומר לו כלשון הלוואה, אע"פ שהתנה עמו שיחזיר לו כל זמן שיצאה, אפילו הכי און דרכן של מלזים לתבוע ולחזוק את הלוואה תוך שלושים, ואחי למכתב דלא מינכרל מלתא. ומדע לך, דאפילו כי אמר השילוני לא סני ליה בהכין אי לאו משום דשרו ליה רבנן משום דלא ליה לאימטועי משמחת יום טוב. ה"ג רש"י ז"ל: אמר ליה כיון דהשילוני שרו ליה רבנן הלויני לא שרו ליה רבנן מינכרל מלתא ולא אחי למיכתב. והיא גירסא דייקא. ויש ספרים שכתוב בהן: א"ל בחול דלא שניא כי אמר ליה הלויני לא שניא כי אמר ליה השילוני לא קפידון ועלוייה, אחי למכתב, בשבת דהשילוני שרו ליה רבנן הלויני לא שרו ליה רבנן, מינכרל מלתא ולא אחי למיכתב. וג"ל לפרשה הכין וכיון דבכול זימנין דבעי למימר הלויני, כלומר בדברים שהן הלוואה שנתנו להלוואה, ואפילו הכי אמר השילוני והוא כותב על פנקסו, א"כ אף בשבת מאי היכרל אית ליה, דאון בין לשון

הלוואה ללשון שלמה ולא כלום, ובהתווייהו אחי למיכתב כדרך שהוא כותב בחול, א"ל בחול כיון שנתנה להלוואה מידע ידע להלוואה היא ואע"ג דל"ל לשון שלמה, והלכך הוא כותב כחלו אמר לו הלווי, אבל הכא דנדוקא א"ל השאלני ללא שרו ליה רבנן למימר ליה הלווי, מינכרא ליה מלתא ולא אחי למיכתב. (רש"י א')

פרק עשרים ושלוש - שואל

מתני' שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלווי וכן האשה מחבירתה ככרות ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון

לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב: **גמ'** א"ל רבא בר רב חנן

לאבבי מאי שנה השאלני ומאי שנה הלווי אמר ליה השאלני לא אתי למיכתב הלווי אתי למיכתב והא כיון דבחול זימנין דבעי למימר ליה הלווי וא"ל השאלני ולא קפיד עילויה ואתי למיכתב בשבת נמי אתי למיכתב א"ל (בחול דלא שנה כי א"ל הלווי ל"ש כי א"ל השאלני לא קפדין עילויה אתי למיכתב דהשאלני הוא דשרו ליה רבנן הלווי לא שרו ליה מינכרא מילתא ולא אתי למיכתב א"ל רבא בר רב חנן לאבבי מכדי אמרו רבנן כל מילי דיום טוב כמה דאפשר לשנויי משנינן הני דמליין חצבייהו מ"מ לא משנין משום דלא אפשר היכי לעבדי דמליין בחצבא רבא לימלו בחצבא זוטא הא קא מפשו בהילוכא דמליין בחצבא זוטא לימלו בחצבא רבא קא מפשו במשוי

רש"י מתני' שואל שלא יאמר הלווי. מפרש בגמרא: שחל להיות בשבת. ולא נזכר מע"ש לקנות: לאחר יו"ט. ליום שלישי: גמ' הלווי. משמע לזמן מרובה וקו"ל במסכת מכות (דף ג:) סהם הלוואה ל' יום ואח"כ מלוה זה לכתוב על פנקסו כך וכך הלווייה כדי שלא ישכח: א"ל. וכיון דבחול נמי זימנין דבעי למימר הלווי ואמר השאלני: ולא קפיד עליה. והו"ל הלוואה: בשבת נמי. כי אמר השאלני כבר להלוואה היא ואתי למכתב ומאי היכר איכא: ה"ג א"ל בשבת כיון השאלני שרו ליה רבנן הלווי ללא שרו ליה מינכרא מילתא ולא אחי למכתב: אמרו רבנן. במסכת ביצה: כל כמה דאפשר לשנויי משנינן. דאמרינן המביא כדי יין ללא יביאם ככל ובקופה כו': (רש"י י')

הוספת מתני' שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלווי. פירש רש"י טעמא משום דסתם הלוואה ל' יום ולפי שהוא לזמן מרובה יותר משאלה אתי למיכתב וקשה לר"ת דסתם שאלה ל' יום כדאמר במנחות בהתכלת (דף מד.) טלית שאלה כל ל' יום פטורה מן הציצית ואמרינן נמי התם הדר באכסני' בא"י והשוכר בית בחו"ל כל ל' יום פטור מן המזוזה מכאן ואילך חייב במזוזה אלמא דסתם שאלה ל' יום איתא ולהכי פטורה כל ל' יום דאמר שאלה היא אבל מכאן ואילך נראה כמו שלו ומיהו יכול לומר לרש"י לאו משום דאי מתבע ליה לדינא בתוך ל' יום שאין צריך להחזיר דודאי היה חייב להחזיר דעבידי אינשי דמשאלי פחות משלשים יום אבל טפי לא משאלי הלכך עד ל' יום אמרי אינשי שאלה היא ור"י פירש לנו דהיינו טעמא בשאלה לפי שהיא חוזרת בעין לא אתי למיכתב אבל לשון הלוואה אינו חוזר בעין ואתי למיכתב ואע"ג דכי שאל מיניה כדי יין וכדי שמן לא הדרי בעין מ"מ מתוך שמזכיר לו לשון שאלה זכור הוא ולא אתי למיכתב. מ"ר וכן. פירש ה"ר פורת: אתקין רבא במחוזא דדרו בדוחקא כו'. ברוב ספרים אינו כתוב כאן ולא בפירוש רש"י ובריש המביא כדי יין (ביצה דף ל. ושם) נראה שהוא מקומו וזה לשון פירוש הקונטרס בביצה דדרו בדוחקא משוי אדם יחיד נושא בחול על כתיפו בטורח אם בא לשאתו לצורך יום טוב ביו"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו ביו"ט. בדיגלא עתר שקורין פורק"א כדרך נושאי מלח למכור מפני שצריך לשנות וכשמשנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח ביו"ט ועתר זה נוח לשאת בו משא כבד וכשנושא בו חבית הנישאת בכתיף ישנה להקל דדרו בדיגלא משוי חבית גדולה שרגילה לשאת בדיגלא לידרו באגרא ישאנו ביו"ט וב' בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שינוי להקל דדרו באגרא במוט על כתפיהם לידרו ביו"ט אותו משוי באכפא במוט בידיים משום שינוי ואפילו אינו להקל מ"מ שינוי הוא ואינו מרבה טורח בשינוי דדרו באכפא ניפרוס סודרא קל הוא ואינו מכביד ושינוי בעלמא הוא ולהצנע עד כאן לשונו ומשמע מתוך פירושו דכל אלה משוי אחד להם בשוה ואין זה נושא יותר אלא שנושא משאו בענין אחר ממה שהיה רגיל זה דחקו שאם נפרש שכל אלו ממעטים משאם מאשר היו רגילים לשאת קשיא הא דאמר בסמוך מפשי בהילוכא משמע מפירושא דאגרא נושאים שני בני אדם שפיר במוט בשנים ויש בו משוי שני בני אדם שנושאים כל מה שרגילין לשאת בדיגלא ודיגלא היא משוי שני בני אדם כדמשמע בבבא מציעא בס"פ השוכר את האומנים (דף פג.) וקשיא לר' דהתם משמע נמי דאגרא אין בו משוי לשני בני אדם דאמר התם דדרו באגרא ואיתבר משלם פלגא מ"ט נפיש לחי וזוטר לתרי ודמי לפשיעה ודמי לאונס בדיגלא משלם כולה משמע דלא היו זוטר לתרי נראה דאגרא לשום אדם אינו נראה עובדא דחול כמו דיגלא ומשום הכי דדרו בדיגלא לידרו באגרא ואע"פ שמפשי בהילוכא יכול לשנות כיון שאינו נראה כל כך עובדא דחול והשתא אתי שפיר דדרו באגרא לידרו באכפא אע"פ שבוחדי מרבה במשואי הוא בנושא בידיים המוט מכשנושאו על כתיפו מ"מ כיון שאינו נראה עובדא דחול כמו אגרא יכול לעשות כעין שמצינו גבי בהמה מסוכנת דתנן בביצה (דף כה.) שחטה בשדה לא יביאנה במוט אלא מביאה בידו אברים ותנן נמי (דף ט: ושם) בהמביא כדי יין לא יביאם בסל ובקופה אלא מביא הוא על כתפיו או לפניו אלמא הני אע"ג דמפשי בהילוכא כיון שאינו עושה כל כך כדרך שעושה בחול יש לו לשנות וההיא דבסמוך דמליין בחצבא זוטא דמליין בחצבא רבה תרווייהו עובדא דחול ובענין שנושאים זה נושאים זה הלכך אין לו לשנות לא להקל ולא להכביד כדמי טעמא ובההיא דלעיל בריש מפנין (דף קכז.) לא שייכא עובדא דחול שאינו מטלטל אלא בבית מוזיא לויית. מ"ר. ובההיא דשחטה בשדה פירש בריש מפנין (ג"ז שם) בע"א וכמו שפירש כאן עיקר ועוד קשה לי לפי הקונטרס דדרו באכפא אמאי ניפרוס סודרא עליה הוה ליה למימר לידרו באגרא כיון שאינו משנה להכביד יותר מאכפא כמו שמשמע נמי מתוך פירושו ולפירוש רבי אתי שפיר: (תוספות)

ב - קמח דף

ניפרוס סודרא אתי לידי שחיטה נכסייה בנכתמא זימנין דמיפסק ואתי למקטריה הלכך לא אפשר וא"ל רבא בר רב חנן לאבבי תנן לא מספקין ולא מטפיקין ולא מרקדין ביו"ט וקא חזינן דעבדין ולא אמרינן להו ולא מידי ולטעמיך הא דאמר רבא לא ליתבי איניש אפומא דלחייא דילמא מינגדר ליה חפך ואתי לאיתויי והא קא חזינן נמי דמותבי חצבי ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין סבור מינה הני"מ דרבנן אבל בדאורייתא לא ולא היא ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא דהא תוספת דיוה"ב דאורייתא היא וקא חזינן להו דקאכלי ושתו עד שתחשך ולא אמרי

להו ולא מידי: וכן אשה מחבירתה ככרות: בשבת הוא דאסיר אבל בחול שפיר דמי לימא מתני' דלא כהלל דתנן וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחבירתה עד שתעשינה דמים שמה יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית אפילו ניתנה הלל הא באתרא דקיץ דמיה הא באתרא דלא קיץ דמיה: ואם אינו מאמינו: איתמר הלכותא יו"ט רב יוסף אמר לא ניתנה ליתבע ורבה איתר ליתבע רב יוסף אמר לא ניתנה ליתבע דאי אמרת ניתנה ליתבע אתי למיכתב רבה אמר ניתנה ליתבע דאי אמרת לא ניתנה לא יהיב ליה ואתי לאימנועי משמחת יו"ט וכן אמר אינו מאמינו מניח טליתו אצלו אי אמרת בשלמא לא ניתנה ליתבע משום הכי מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת אלא אי אמרת ניתנה ליתבע אמאי מניח טליתו אצלו ליתן ליה ולתבעיה אמר לא בעינא דליקום דבינא דדיינא מתיב רב אידי בר אבין השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה חדש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט ואי לא ניתנה ליתבע לא ניתנה ליתבע אמאי אינו משמט דאי יהיב ליה שקיל מכלל דרישא אי יהיב ליה לא שקיל רישא צריך למימר ליה משמט אני סיפא לא צריך למימר ליה משמט אני כדתנן המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני ואם אמר לו אעפ"כ יקבל ממנו משום שנאמר **[דברים טו-ב]** וזה דבר השמטה רב אויב שקיל משכונא רבה בר עולא מעריס איערומי: וכן ערב פסח: א"ר יוחנן מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביו"ט נימא מסייע ליה וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונטול את פסחו ועושה עמו חשבון לאחר יו"ט הכא במאי עסקינן בממנה אחרים עמו על פסחו דמעיקרא מקימש וקאי והא אנן תנן אין נמנין על הבמה בתחילה ביו"ט שאני הכא כיון דרגיל אצלו כמאן דאימני ביה מעיקרא דמי והא תני רבי הושיעא הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ונותן לו טלה לפסחו ומקדישו ויוצא בו התם נמי כיון דרגיל אצלו אקדושי ליה מעיקרא והא מקדיש קתני הקדש עילוי מדרבנן ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומות ומעשרות כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו בשבת לא קשיא כאן בחובות שקבוע להן זמן כאן בחובות שאין קבוע להן זמן: **מתני'** מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב מפיו אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה ומטילין חלשין על הקדשים ביו"ט אבל לא על המנות:

רש"י בנכתמה. כסווי: זימנין דמיפסק כו'. כיון דמלכתי ליה כסווי קטר ליה כדן וזימנין דמיפסק ואחי למקטריה והיא קטר של קיימא דלסור מדלורייא: ואחי לדי סמיטת. ודקאמר במסכת ביצה ניפרוס סודרלא עליוה כו' והתם בדבר יבש קח מיירי: אין מספקין. כף אל כף משום אכל: מטפחין. על הלב: מרקדון. לשמחה וטעמא מפרש במסכת ביצה שמה יתקן כלי שיר: אפומא דלחייא. לפי שאין ניכר כל כך בין מבו לכה"י: ואחי לחתוי. הפך המתנגלגל דו"ך לחמות. ומגנר לחיבון ומייקון ליה ל"י: בשבת הוא דלסור. לומר הלויי משום מכתב: הא בחול שרי. ולא חיישין לרביה רחף על גב דבשלאן הלאה קאמר ליה: באתרא דקיץ דמייא. לככות לא אחי לדי רביה שאם יוקירו יתן דמיה: לא ניתנה ליתבע. כ"ד שאין ב"ד נוקהין לה לעולם: דנינא ווינא. לא לכה לרין ולא לכוור דיון ולהטריח את עצמו: השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה. של מוצאי צביעות ללוקחים ובהקפה וקו"ל צביעות משמטת בסופה דכתיב מקד: אם היה חדש. אלו מעובר ועשו ראש השנה שני ימים משמט דיום טוב ראשון של סוף צביעות היה ומלמא זו הלאה צביעות ואם לאו הלאה מוצאי צביעות ואינו משמט: ל"ג אי אמרת בשלמא כו' ה"ג אם לא ניתנה ליתבע מאי משמט הריאין ואין ב"ד נוקהין לכופו שמוטה הוא ועומדת: דחול הוא. שהרי חדש מעובר ולא היו יו"ט עד למחר הלכך אי לאו דצביעות הוא הוה גבי: אם לאו אינו משמט. אלמא ניתנה ליתבע ומשני מאי אינו משמט דאי יהיב ליה שקיל: מכלל דרישא אי יהיב ליה לא שקיל. בהמיה: רישא. דהלאה צביעות היא אי נמי יהיב ליה ליה צריך למימר ליה מלה משמט אני: ואם אמר. ליה אעפ"כ אינו חפץ שימשטו יקבל ממנו: דבר השמטה. אפילו מקבל חובו זכיר לו שמיטה דבדור: שקיל משכונא. בשעת הלאה מהלכות יו"ט: מעריס איערומי. לאחר יו"ט לוקח ממנו שום חפץ ומעכב: פסחו בשבת. אם חל יו"ט בשבת: וחגיגתו ביו"ט. ביום הקרבתה מותר להקדיש ואע"ג דתנן אלו הן משום שבת אין מקדישין הגי כיון דהקרבתו דוחה קדושתו דוחה: בממנה אחרים עמו. כדכתיב (שמות יב) במסכת נפשות: על פסחו. שהיה קדוש ועומד מאתמול: אקדושי. מקדיש ליה רועה מע"ש שהרי יודע שזה סומך עליו: עילוי. מעלה בעלמא שיקדישו בעלים: הא. דקתני אין מקדישין בחובות שאין קבוע להן זמן תאי שאין הקרבתו דוחה שבת: מתני' פפרותיו. מיני מעדנים: אכל לא מן הכתב. אם כתב מע"ש כך וכך אורחים פלוני ופלוני זמנתי כדי שלא ישכחם לא יקרא בלוחות כתב בשבת ובגמ' מפרש טעמא: מפיו. לשון פייס מטיל פייס לחלק מי מגיע כל מנה ומנה: ובלבד שלא יתכוין לעשות כו'. שהיה המנות שוות ולא תהא אחת גדולה ואחת קטנה לזכות בגדולה הוכה ע"פ הגורל והמהחייב ע"פ הגורל לקטנה וטלנה ובגמ' מפרש טעמא: חלשים. גורלות: על הקדשים. בין הכהנים: אכל לא על המנות. בגמרא מפרש: (רש"י)

תוספות ניפרוס סודרא עליה אתי למסחטיה. מכאן מייתי ר"ת ראיא דבין ושמן לא שייכא סחיטה לעיל בשלהי שמונה שריצם (דף קיא. בד"ה האי מסוכרייתא) פירשתי: לא מספקין ולא מטפחין. לא כפי' הקונטרס משום דא"כ מאי איריא ביו"ט אפי' בחול המועד נמי אסור כדתנן במועד קטן פרק בירא (דף כח: כה) נשים במועד מענות אבל לא מטפחות אלא נראה לרבי משום שמחה רגילין לספק ולטפח בהשמעת קול ואסור שמה יתקן כלי שיר כדמפרש בהמוצא תפילין (עירובין דף קד:). וכן היה הלל אומר. כרבנן דפליגי עליה באיזהו נסך (ב"מ ד' עה.) וקו"ל: רבה אמר ניתנה ליתבע. הלכה כרבה לגבי רב יוסף: ורב אויב רב עולא מחמירי אנפשייהו כ"ה בס"א דאי אמרת ניתנה ליתבע אתי למיכתב. אע"פ שמזכיר לו לשון שאלה: דאיגלאי מילתא דבחול הויא. ורב יוסף לא מיירי אלא בשבת ויו"ט ודאי: והא אנן תנן אין נימנין כו'. פירש ה"ר פורת בשם רבינו שמואל דל"ג ליה חדא דמה שייך לחקשות נמנין של רשות למנין של מצוה ועוד דמפרש התם בביצה פרק אין צדין (דף כז:): מאי אין נמנין אין מוסקין דמים בתחילה לבהמה ביו"ט הרי אני עמך בסלע הריני עמך בשתיים אבל אומר לו הריני עמך שלשילי ולרביע: (תוספות)

רש"י בשבת הוא דלסור הא בחול שפיר דמי לימא מתנייהו דלא כהלל. ואיכא למידק למה ליה למימר מדיוקא, לימא דהדיא שואל אדם מחבירו כדי יין ושמן נימא מתנייהו דלא כהלל, א"י מדתנן וכן שואלת אשה מחבירתה ככרות. וי"ל דמהני ליכא למשמע מידי, דלמא כיון דהשאלני א"ל ושאלה כל אימת דבעי חבתי לה לפי שעה לא חייש הלל, אכל הלויי דשליש יום כתיב הא חייש שמה יוקרו החטים. וזו ראיא לדברי רש"י וי"ל דשאלה אין לה זמן. לא תהא אשה לחבירתה ככר עד שתעשה דמים. הקשה הרמב"ם ז"ל אמאי לא תהא דלא בשעת הלאה למו מידו עבדי, ולא היו ליה למימר אלא אשה שהלכה ככר מחבירתה והוקר נותנת לה דמיו. ויתיר הוא ז"ל דמתוך שהוא דבר מועט חוששין אשת"ע שהוקרו תתן לה ככר, דלומרת שמה תחזוק בין שביעותיה ככרת עין. ולפי דבריו נטכר לבשר הא דפיקהו, הא באתרא דקייץ דמיייה הא באתרא דלא קייץ דמיייה, דכיון דקייץ דמיייה אם יוקרו החטים תעשה עמא כחילו אין לה ככר ותתן לה דמיו שהן קצובין וידועין בשעת ההלואה. ואין צורך לכך אלא מפני שסתם ככרות של בעל הבית אין נעשין במדה ידועה ואין להם קצב אחד לכל, והן אין מקפידין זה על זה להשיב לחמם במשקל, לפיכך חש הלל שמה יוקרו החטים וכיון דלא קייץ דמיה אינו יודעין כמה היה שוה ובלאין לדי ריבית בסופו, ולפיכך אסור בהלאתו עד שתעשה דמים, ואוקימנא באתרא דקייץ דמיייה, כלומר ואינו באין לדי ריבית שכבר ידוע להן דמיו. וכן נראה מפירוש רש"י כמו שפרשתי. ונראה לי ראיא דקאמר אתרא דקייץ דמיייה ואתרא דלא קייץ דמיייה, ולא קאמר הא בשלמא השער הא בשלמא ילא השער. הא דלמר רב יוסף הלאה יום טוב לא נתנה ליתבע דאי נתנה ליתבע אתי למיכתב. הקשי לי והא אמרתי דהשאלני מינכר מלחא ולא אחי למיכתב, ורב יוסף אפילו אמר ליה בשלמא שאלה קאמר, מדשאלני וטרינן עמא למידק ממתינו, ורבא נמי דלמר נתנה ליתבע מורה הוא דאיכא למיחש דלמלא אתי למיכתב, אלא משום דלא יתיי לאימנועי משמחת יום טוב שרו ליה רבנן. ויש לומר דכיון דלא הלאה היא ונתנה הלאה ומידע ידע דלא להאדורי מיד שאילו מינה, אע"ג דלמר ליה בשלמא שאלה איכא למיחש דלמלא אתי למיכתב, והלכך עד דלמר בשלמא שאלה ועוד דלומר בעל הבית בדעתו שאם רצה הלא שאלה להחזיר לו מדעתו לא יתבענו בבית דין דעין מתנה היא, לא שכינן ליה. ולשון שאלה משום תרתי תרתי ליה, חדא דלמיה ליה היכרא וליגמר דעתיה, ועוד דאי בעי הלא ליה בין ידיה לדדיה מלי העב כל אימת דבעי, ומשום הא לא אחי למיכתב, אכל בשלמא הלאה איכא תרתי לביעותא, חדא דלא מינכר ליה מלחא, ועוד שהיא לזמן מרובה ואפילו גמר בלביה דלא ליתבעיה כפי דינא אלא בין ידיה לדדיה אחי למיכתב. כך נראה לי. אי אמרת בשלמא דלא ניתנה ליתבע משום הכי מניח טליתו אצלו. פירוש: ומייה לא אחי למיכתב כיון דמשכונא הוא בידו. ה"ג רש"י ז"ל: אם החדש מעובר משמט, ואי אמרת לא ניתנה ליתבע מאי משמט, שמוט ועומד הוא. ואינו מחזור, דלמלא משמט דקאמר שריד לומר לו משמט אני. אלא הכי גרסינן והוא גירסת הספרים, אי אמרת בשלמא ניתנה ליתבע משום הכי משמט, שלא יתבענו, ואפילו יתן לו מדעתו צריך לומר לו משמט אני, אלא אי אמרת לא ניתנה ליתבע מאי משמט, אי שלא להועבו בבית דין שמוט ועומד הוא, ואי למימר ליה משמט אני, לא צריך דלא הרינן ביה לא יגוש וכל דלא הרינן ביה לא יגוש לא צריך למימר ליה משמט אני. שאני התם דלגלאי מלחא דחול הוא. ומכאן נראה לי ללמוד דלכוכלי בעלמא ביום טוב שני ניתנה ליתבע. רב אויב שקיל משכונא ורבה דר עולא מעריס ערומי. ולענין פסק הלכה: יש מי שפוסק כמ"ד ניתנה ליתבע, וגרסינן בה רבה, דהוא בר פלוגתיה דרב יוסף, והלכתא כרבה בר משדה ענין ומחלה (ב"ב קוד, ב), ואע"פ שיש לומר דלא נאמר אותו הכלל אלא כמה שנתלך בבבא בתרא, מכל מקום כל היכא דליכא ראיא לחד מייניהו דלחזי מינה כחד מסתמא כרבה נקטינן, ומתא דרב אויב

ורבא בר עולא ליכא למשמע מידי, דלוינהו אחמורי מחמרי אנפשייהו, ואי נמי למיפס מידי בית דין טועין. ויש מי שגורס רבא, דהוא רבא בביה דרב יוסף בר חמא, ואפילו הכי נא פוסקין כמותו משום דכתבא היא וקיימא לן כותיה. ומכל מקום לכולי עלמא אי תפש לא משקינן מיניה, כי האי דרבה בר עולא דמעריס ושקיל מיניה, ועוד דלנן לא ניתנה להבעע כלומר בביה דין קאמרינן הא בין דידיה לדידיה תבע, ואי תפש תפש, ולא עוד אלא דאי חזיל אידך תפש מידי מיניה דמלוה כנגד מאי תפיש הוא מיניה, מפקינן מיניה לזוה ויהבינן ליה, דהשתא לא הולאח יום טוב מגבינן אלא גזילה הוא דמפקינן מיניה, ולא מיהו לא הוה ליה רוב תפיש מיניה הוה תפיש מידי מיניה דמלוה כנגד מאי תפיש הוא מיניה, דלא גזילה אלא דידיה הוא דקא שקיל. ומתני'! מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב. כתבו במוס' דלא אסרו מהוה הכתב אלא בקורא בפיו דומיא דמונה בפיו דקתני, אבל להסתכל בכתב ולמנות במחשבתו מותר דהא אית ליה היכרא. ומורי הרב ז"ל כתב דבין כך ובין כך אסור, דההיא ברייתא דמייחנן בשלהי שמועין, דקתני כתב המהלך תחת האזרה ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת, תני בה בחוספתא (פי"ה, ה"א) אסור להסתכל בו. (רש"י)

דף קמט

גמ' מ"ט רב ביבי אמר גזירה שמה ימחוק אביי אמר גזירה שמה יקרא בשטרי הדיוטות מאי בינייהו א"ב דכתב אכותל ומידלי למ"ד שמה ימחוק לא חיישינן ולמ"ד שמה יקרא חיישינן ולמ"ד שמה ימחוק ליחוש שמה יקרא ותו לשמה ימחוק לא חיישינן והתניא לא יקרא לאור הנר ואמר רבה אפי' גבוה שתי קומות אפי' גבוה שתי מרדעות אפי' עשרה בתים זה ע"ג זה לא יקרא אלא איכא בינייהו דכתב אכותל ומיתתי למאן דאמר שמה ימחוק חיישינן למ"ד שמה יקרא לא חיישינן גודא בשטרא לא מיחלף ולמ"ד שמה יקרא ליחוש שמה ימחוק אלא איכא בינייהו דחייק אטבלא ואפינקס למ"ד שמה ימחוק לא חיישינן למ"ד שמה יקרא חיישינן ולמ"ד שמה ימחוק ליחוש שמה יקרא וכ"ל טבלא ופינקס בשטרא לא מיחלף והתניא מונה אדם כמה מבפנים וכמה מבחוץ וכמה מנות עתיד להניח לפנייהם מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שעל גבי טבלא ופינקס היכי דמי אילימא דכתיב מיכתב מ"ש הכא ומ"ש הכא אלא לאו דחייק וקתני מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שע"ג טבלא ופינקס אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקא קשיא לך דרבה דרבה תנאי היא דתניא מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב ר' אחא מתיר מכתב שעל גבי הכותל היכי דמי אילימא דכתיב מתתא ליחוש שמה ימחוק אלא לאו דכתב ומידלי ושי"מ דרבה תנאי היא שי"מ והני תנאי כהני תנאי דתניא אין רואין במראה בשבת רבי מאיר מתיר במראה הקבוע בכותל מ"ש הקבוע בכותל דאדהכי והכי מדבר שאינו קבוע נמי אדהכי והכי מדבר הכא במראה של מתכת עסקינן וכדבר נחמן אמר רבה בר אבא דא"ר נחמן אמר רבה בר אבא מפני מה אמרו מראה של מתכת אסורה מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלין תנו רבנן כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת ודיוקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר [\[ויקרא יט-ד\]](#) אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא אמר רבי חנין אל תפנו אל מדעתכם: מפני אדם עם בניו וכו': עם בניו ועם בני ביתו אין ועם אחר לא מאי טעמא כדבר יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לוויין ופורעין ביו"ט

רש"י גמ' מ"ט. אבל לא מן הכתב: שמה ימחוק. מן האורחיו שיראה שלא הכין להם כל כרכס ויתחרטו זימנן יותר מן הראוי וימחוק מן הכתב כדי שלא יקראם השמים: כל הני שמה יקרא בשטרי הדיוטות של מקח וממכר קאמרי: דכתב. מנייהו אכותל דבין: ומידלי. שאינו מגיע לשם למחוק: (אפילו גבוה שאינו מגיע לשם למחוק) אפילו גבוה. שאינו מגיע שם להטות נגר אסור דהאזיל וגמור אסור גבוה נמי אסור שלא תחלוף: ומיתתי. שנמנן ויכול להגיע שם ולמחוק: ולמ"ד שמה יקרא. היכא דליכא למיחש לשמה יקרא ליחוש לשמה ימחוק: דחייק. בסכין בחוד העץ בטבלא שאין נהנה למחוק ודאיהי מדכר וליכא למיחש למחוק: גודא. כותל: פינקס. כעין לוחות של סוחריים: כמה בפנים וכמה בחוץ. את מי ומוי אושפי בפנים במקום המכוסך ואת מי ומוי אושפי בחוץ שאינה כל כך ספוינן: אבל לא מכתב שעל גבי טבלא ופינקס. גודא בשטרא לא מיחלף אבל בטבלא ופינקס מיחלף: ודכתיב מיכתב. כתב של דיו: אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי. שאינו יכול למחוק ולשמה יקרא לא חיישינן גודא בשטרא לא מיחלף ודקא שקיל לך דלע"ג מידלי ליהסרי כדכרבה דאמר גבי נר פליגי' נהוים: דכרבה תנאי היא. דליכא דחייק לשלל תחלוף באיסור שבת דכרבה ואיכא דמפליגי: ליחוש לשמה ימחוק. דהא ר' אחא כותל דוקא נקט ואי מתתי מה לי כותל מה לי אגרת: און רואין במראה. מירואין ר' (מירואין): ר' (אין) לפי שהרואה במראה אינו כריד אלא לתקן שערות ראשו וקונו הלכך חיישי' שמה יראה נימין המדולדלות שאינן שוות עם שאר השער ויגלחון: דאדהכי והכי. שילך להביא תער או מספריים: מדכר. שהוא שבת: של מהכת. שאינו כריד להביא מספריים שהיא עלמה מגלחתי השערה: כתב המהלך תחת האזרה ותחת הדיוקנאות. כגון בני אדם המלבישים בכותל חיות משוגות או דיוקנות של בני אדם של מעשים כגון מלחמה דוד וגלית וכותבין תחתיה זו זורת חיה פלונית זו דיוקנית פלונית ופלונית: אסור לקרותו בשבת. שמה יקרא בשטרי הדיוטות: אל מדעתכם. אל אשר אדם עושי' מדעת לבבם וחלל שכלם. חלילים לשון חללים: עם בניו ובני ביתו אין עם אחר לא. מדלל תנא ומפסי על המנוה: משום לוויין ופורעין. גזור בהו רבנן שמה יכתוב: המקפידין. שאין מנוחלים ומותרין זה לזה: (רש"י)

תוספות ולמ"ד שמה ימחוק ליחוש שמה יקרא. ולא מסיק אדעתיה גודא בשטרא לא מיחלף: בשטרי הדיוטות. פי' בקונט' של מקח וממכר ולעיל בפרק כל כתבי (דף קז: ושם) פירש איגרות השלוחות למצוא חפץ: אלא איכא בינייהו דכתיב אכותל ומתתאי. ולא ידענא אמאי נקט מתתאי כיון ד"ד"כ"ע"ד אית להו דרבה: אילימא דכתיב מיכתב מ"ש הכא מ"ש הכא. פירוש תרוייהו יאה אסור שמה ימחוק: לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקשיא לך דרבה דרבה תנאי היא. לפירוש הקונטרס ז"ל דהשתא דמוקי לה דכתיב אכותל ומידלי למ"ד שמה ימחוק איכא דאית ליה דרבה ולמ"ד שמה יקרא לית ליה דרבה והשתא מיבעיא לן למימר דבדרבה פליגי תנאי כי היכי דפליגי אמוראי דהכא וברייתא קמיייתא מיתוקמא שפיר דכתיב מכתב אכותל ומידלי דכולהו אמוראי גודא בשטרא לא מיחלף וקשה לפירוש זה דהשתא לא הוה פלוגתייהו כדוה מוקמת לה מעיקרא למאן דאמר שמה ימחוק לא חיישינן למאן דאמר שמה יקרא חיישי' וה"ר פורת פירש דאביי ורב ביבי תרוייהו לית להו דרבה דפליגי בכתב אכותל ולהכי קאמר דתנאי לא מיחלף למאן דאמר שמה ימחוק לא חיישינן כיון דמידלי ולית לן דרבה ולשמה יקרא נמי לא חייש קסבר גודא בשטרא לא מיחלף ולמ"ד שמה יקרא חייש דקסבר גודא בשטרא מיחלף ואביי לא הוה מוקי פלוגתייהו דרבי אחא ורבנן כרבה דא"כ ר' אחא ע"כ לית ליה דאביי דשרי בכותל אלמא קסבר גודא בשטרא לא מיחלף וא"כ כמאי סבירא ליה דאפילו רבנן לא פליגי עליה דר' אחא אלא משום דאית להו דרבה וגזרינן שמה ימחוק אלא הוה מפירש אביי דכ"ע לית להו דרבה ולא חיישינן לשמה ימחוק במידלי ובגודא בשטרא מיחלף פליגי והא דקאמר שי"מ דרבה תנאי היא הו"מ למימר ודאי לכ"ע לית להו דרבה כדמפרש לאביי אלא דלא מצי למוכח הא בהדיא ולהכי קאמר דתנאי היא וליכא לאקשווי לרבה והא לא מצי למימר דפליגי בחייק מיחך רבי אחא ורבנן ובגודא בשטרא מיחלף פליגי אבל כ"ע אית להו דרבה משום דסברא הוא כיון דחייק ואיתא נמי בכותל פשיטא דבהא לא הוה אמרי רבנן דגודא בשטרא מיחלף וצריך לאוקמא השתא ברייתא דלעיל דחייק מיחך למאן דסבר גודא בשטרא מיחלף וקשה קצת לפירוש זה דה"ל למימר דכ"ע לית להו דרבה ואביי ורב ביבי בגודא אי מיחלף בשטרא פליגי: ודיוקני עצמה אף בחול אסור. נראה דבשויה לשם עבודת גלולים אמר אבל לנוי מותר כדמשמע מבנין של קדושים דלא הוה מסתכלי בצורתא דזוהא (ע"ז דף ג.) מכלל דאחרניי הוה מסתכלי: בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום מנין. פירוש לפי שמקפידין זה על זה עוברין אפילו על מה שאין שאר בני אדם עוברין משום מדה כדאמרין בביצה (דף בט.) יכול אדם לומר לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה פירוש כלי שמודדין בו אסור דדמי למקח וממכר והם כיון שהם מקפידים כל כלים הוי לגבייהו

מדה לפי שמקפידין לידע שיעורו לשלם להם הכלי וכן משקל ששוקלים וממוזים זה כנגד זה ביד ואמרינן בביצה אין משגיחין במאוזנים ביום טוב ומשום מנין כדאמר בביצה (דף כט:) הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כו' ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח שאם היו נותנים מאה אגוזים בדינר ולקח כבר תשעים לא יאמר לו תן לי עשרים. אגוזים שאתחייב לך עשרה אגוזים שנראה שעושה להשלים הדינר אבל יכול לומר לו תן לי כ' אגוזים סתם ובני חבורה המקפידים אסור שיבא לידי איסור שיוזכרו להשלים וכדברי בית הלל אף משום רבית דכשהו מחזירין זה לזה הם מקפידים מה ששוות יותר וקשה (תוספות)

רש"א [וגמרא:] אלא איכא בינייהו דכתב רבא ומהתא. קשה לי למה ליה למהידר מאוקימתא קמייתא ולחוקמה בלאוקימתא אחריתי דהא הלמודא משום דתרויז לרבה דלא ליפולגו עליה הוא דמהדר השתא בחד אוקימתא, וכיון שכן היא אוקימתא דלעיל שפיר אחיה, ולא הוה ליה אלא לאפוקי לסבירא דידהו בלחוד ולימא אלא למ"ד שמה ימחוק איכא וכדכניה, ולמ"ד שמה יקרא גודא בשטרלא לא מיהלף. ויש לומר דהא דקאמר השתא אלא דכתב רבא ומהתא לאו דוקא מהתא ממש, אלא משום דמעיקרא קטנה ומילדי דדוקא דקאמר הכא אפילו מתתא, דלא תימא למ"ד גודא בשטרלא לא מיהלף דוקא דמלמלא דלא דמי לשטרלא דקמייהו ליה בידיה. לא לעולם דכתב רבא ומהתא ומילדי. פירש הרב אלפסי דעל מאי בינייהו קא מהדר. ולפי דכרו נפרש שמעתינו כך: לעולם אימא כך דלחייב בינייהו דכתב ומילדי דלאוקימתא מעיקרא, ולמ"ד שמה ימחוק ליכא, ולשמה יקרא נמי ליכא למימא משום דקסבר גודא בשטרלא לא מיהלף, ולמ"ד שמה יקרא איכא דקסבר גודא בשטרלא מיהלף, אבל לשמה ימחוק ליכא, דלחייב נמי ליה ליה דרבה דאם איתא אכתי איתא אמאי אמר שמה יקרא, והא דלמרינן הא דרבה תנאי היא, למאי דסבירא ליה לרבה דקאמר, כלומר דרבה מוקי לטובא דתיהו דבתי, וכדלחייב תנאי דאין רואין במראה פליגי ודאי דדרבה, ורבה דלמרי כה"ק דתריהו בינייהו. אבל רב זבדי ואבוי לא שצקי ת"ק ואמרי ביחידא, אלא סבירא ליה דלא דכחי פליגי, אלא בין ת"ק בין רבי אחא ליה ליה דרבה בגודא, אלא חי מיהלף בשטרלא או לא פליגי, דת"ק סבר מיהלף ור' אחא סבר לא מיהלף, וכייהא דקתני מונה ארס את ארוחין כמה פנינים וכמה דחוץ מכתב שעל בני הכולל דלמלא גודא בשטרלא לא מיהלף, היאר דנחייק מיהא כלאוקימתא לה מעיקרא, ובכי הא דלחייב לא מיהלף דלא דמי לשטרלא ככלל, אבל כי דכחיב מייכתב דמי לה קתה דהאי מייכתב והאי מייכתב, כתב דכחיב מיהלף, וז' שטיה על דרך הרב אלפסי ז"ל. ולדידי קשיא לי דאם איתא דהאי לא לעולם דכחיב אכתי ומילדי לאוקימתא קמייהו הדר, לא הוה ליה למימנר לא לעולם אלא הכי הוה ליה למימנר אלא לעולם. ועוד כיון דלחייב להאי אוקימתא דחייק אטבבלא ואפנתק, מאי טעמא נדי מניה ושבקיה ליה והדריה לאוקימתא קמייהו כל איכא לחייב לא לחזוקיה. ועוד ש' סבירא רחוקה מאד דעד השתא פשיטא בן בטולה שמעתין גודא בשטרלא לא מיהלף והשתא דלמרינן דגודא בשטרלא אי מיהלף חי לא פליגי. ועוד דלחן תריהו אקשין לעיל אהיהא אוקימתא ולמ"ד שמה ימחוק ליחוש שמה יקרא כלומר גודא בשטרלא מיהלף וכו' לשמה ימחוק לא מיישין והא חנו וכו', וכיון דלמרינן להאי אוקימתא ואתי לפיקוי מאי דלחשין עליה מעיקרא אוקימתא ודקא קשיא לך דרבה, תנאי היא, הכי הוה ליה למימנר ודקא קשיא ליה למאן דלמר שמה ימחוק, קסבר גודא בשטרלא לא מיהלף. ואפילו תאמר דמשום דעד השתא נקטי' הא דרבה בקושטא והשתא אחי לחדויה ולחזויה משום הכי אלטרירי לפיקוי ולמימנר והא דרבה תנאי היא, אבל חידך קושיא דלחוש שמה יקרא לא אלטרירי לחאדורי ענה, משום דהיינו עיקר פלוגתייהו, ועוד דלדרכה בטולה שמעתין הוא נקטינן עד השתא גודא בשטרלא לא מיהלף, לא היא דלדרכה כיון דמעיקרא (בהדי) [ובאה] אוקימתא קשיא בן האי, והשתא עבדי עיקר פלוגתייהו בהא טפי הוה ליה לפיקוי בהדיא. ונראה לי דהאי לא לעולם דכחיב איתא דמימנר ארס את ארוחין כמה פנינים קאי, ולאחזוקי אוקימתא דלאוקימתא דלחייב בינייהו דחייק אטבבלא ואפנתק, ולמ"ד שמה ימחוק ליחוש שמה יקרא לא מיישין דמלמלא איתא דחייק ארוחין כמה פנינים ומהלך בשטרלא. ודקא קשיא לך עלה דחייק דמימנר ארס את ארוחין, אחי לחדויה דהכי קאמר לעולם טבבלא ופנתק לא מיהלף ודקא קשיא ליה דחייק דקתני לא מן הכתב שעל בני טבבלא דלא משכחה לה פתרי אלא דחייק מיהא, לא לעולם דכחיב מייכתב והיינו דטבבלא ופנתק לא, דפנתק דכתב ומטבבלא דכתב דעלמא מיהלף ועוד דשמה ימחוק, ודקא קשיא לך דחייק אי הכי מאי שנא כותל מאי שנא פנתק ליחוש שמה ימחוק, דמילדי. ובייחא דקתני אכל לא מן הכתב שעל בני טבבלא הוא הדיון דהוה מזי לאפולגוי בטולה עמוז בין מילדי למתתא, אלא היא דלגב ארוחיה קמ"ל דטבבלא ופנתק דכתב מכתב חף משום שמה יקרא איכא דמיהלף בשטרלא מדשכחיה לכותל ונקיט פנתק, ונפקא מניה היבא דקרי אחריוויהו בהדיה דליכא משום שמה ימחוק דכל חד וחד מדכר לחכיה, כלאמרינן גבי חין ארוחין לאור הנר כפ"ק דמנכסין (יב, א), וכדלמרינן (קמז, א) בעשרה מסתפין באלונטיה אחת דפיקון דחביה, והשתא אחיה כולה שמעתין שפיר. ומכל מקום לענין פסק הלכה נראה לי שהכל עולה לענין אחד, דכתב בין בשטרלא בין בפנתק כלולי עלמא אסור, או משום שמה יקרא או משום שמה ימחוק. ובטבבלא ומתתא משום שמה ימחוק ובכותל ומילדי נמי משום שמה יקרא כרבה, וכת"ק דמימנר ארס את ארוחין ומהלך בשטרלא. וכת"ק דאין רואין במראה, ולחייב נמי דחייק דמימנר ארס את ארוחין כמה פנינים וכמה בחוץ ככתב שעל בני הכולל דחייק מיהא הוא, ואפטר נמי דרב זבדי כרבה סבר ליה אלא דמוקי דחייק דמימנר ארס את ארוחין כמה פנינים וכמה בחוץ ככתב שעל בני הכולל דחייק מיהא, ובהא פלוגתא דלחייב ורב זבדי קיימא בן כחייב דלמר טבבלא בשטרלא מיהלף הואיל והרואין ומטבבלא, משום דכיון דלשטרלא דחייק דמימנר ארס את ארוחין כמה פנינים הכין דייקא, וסבירא דהלמודא הכין אע"ג דשנינו ומוקמינן דכחיב מייכתב אשניו דחייק לא סמיכין, ולא שצקינן סבירא דפשיטא ליה להלמודא דחייק דמימנר ארס בעלמא. וכן פסק גס רבינו אלפסי ז"ל לפי שיתאו אע"פ שלא מן הטענה שכתבתי פסק בן. והר"ז הלוי ז"ל פירש שמועה זו בענין אחר וכתב דלחייב ליה ליה דרבה, והביא ראיה מהא דתנן דפיק המולא פליגין (עירובין ה, א) הקורא בספר על האסקופה, ואוקמה חביי בסקופת כרמלית וכמות הרבים עוברת לפניו, ואקשין ענה ופיקין התם אלא הבא בסקופה ארוחין עסקין דלדכחי ואלהי מידכר. ואינו נראה לי, דהא לאו אבוי אמרה מדלמא אמרינן אלא אמר אבוי, אלא פיקויה דלחייב פריקין ליה וגמרא פיקו פיקוהא אחריו, ואפטר נמי דהואל פיקוהא אחיה כרבה שלא כל הגזירות שוות בכל מקום אלא שלא גזרו משום כתיב הקודש. ולענין קריאה באגרות שזום בשבת, אסור גזירה משום קריאה בשטר דהיינו שטרות של מקח וממכר, וכל שכן לדברי רש"י ז"ל שפירש (לעיל קמז, ב) שטרות הדיוטות אגרות שזום. דהא דמראה של מהכתב עסקין וכו' מפני שאדם עשוי להסיר בה נימון. הר"ם בר יוסף פירש דעיקר גזירה משום מראה של מהכתב היא, ולא היה מיהו משום דלידיה גזרו בכל מראה, והא דקאמר הבא בשל מהכתב עסקין אעיקר תהנתא קאי, כלומר דמשום אלא ליה ליה גזרו, ובהיהא דלמרינן ריש פיק קמא דבינה (ב, ב) הבא ביום טוב אחר השבת עסקין, ואפילו הכי שבת דעלמא ויום טוב דעלמא אסור, אלא הכי קאמר משום גזירה יום טוב אחר השבת עסקין. ואין בן דעת הרי"ף ז"ל, אלא דוקא במראה של מהכתב אסור, ותדע לך דלא גזרו מין אטו מין דלמא בן היהא גזירה לגזירה, ותדע לך דהא רבה לא גזר מין אטו מין, דהא אמרינן (לעיל יב, ב) אי ארס חשבו הוא מותר, ולא גזרינן חשבו אטו שאינו חשבו, וכן בשמש (סס) חלקו בין משחל לנפטה. ועוד הקשה עליו הרמב"ן ז"ל דאי איתא דת"ק בכל מראות אסור ור' לא אסר אלא בשל מהכתב שאינה קבועה בלבד, הוה ליה למימר ור' מחיר בכל המראות חוץ משל מהכתב שאינה קבועה, דהשתא דקאמר הסם ר' מחיר במראה הקבועה, משמע דלא נחלק אלא בקבועה בלבד הא בשאינה קבועה מודה לרבנו. ואם תאמר אין הכי נמי, אם בן אית ליה ל' נמי הא דרבה, דלא אמרינן דהכי והכי מידכר, ואם בן טבלא כל דכרו, דלס בן בשל מהכתב הקבועה נאסור דלא אמרינן דלחייב בו, ואפילו תמאי לומר דטעמא דקבועה משום דכין קבועה לשאינה קבועה לא טעו אינשי, מכל מקום נטרך לדורות דהא דרבה לאו כהני תנאי, ואין כהני תנאי מוקמינן לה. וכן דעת מורי הרב ז"ל. ועל בן נהגו נשים להסתכל במראה של זכוכית בשבת שלא גזרו עליה כלל. והר"ז סבור דלעת הר"ם בר יוסף, ועם כל זה הראה פנים להחיר נשים בשל זכוכית. (רש"א)

ב - **קמט** **דף**

וכדברי (ב"ה) אף משום רבית אי הכי בניו ובניו ביתו נמי בניו ובניו ביתו היינו טעמא דרוב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מותר להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטימן טעם רבית אי הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה נמי אין ח"ו וחסוריה מיחסרה והכי קתני מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן

אפי' מנה גדולה כנגד מנה קטנה מ"ט כדרב יהודה אמר רב עם בניו ועם בני ביתו אין עם אחרים לא מ"ט כדרב יהודה אמר שמואל מנה גדולה כנגד מנה קטנה אף בחול לאחרים אסור מ"ט משום קוביא: מטילין חלשין על וכו': מאי אבל לא על המנות א"ר יעקב בריה דרב יעקב אבל לא על המנות של חול ביו"ט פשיטא מהו דתימא הואיל וכתביב [הושע ד-ד] ועמד כמריבי כהן אפי' מנות דחול נמי קמ"ל וא"ר יעקב בריה דרב יעקב כל שחבירו נענש על דזו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה מנולן אילימא משום דכתביב [מלכים א-כב-ב] ויאמר ה' מי יתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויאמר זה בכה וזה אמר בכה ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו וגו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל בניאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן ואמרניו מאי רוח א"ר יוחנן זה רוחו של נבות ומאי צא אמר רב צא ממחיצתי ודילמא התם היינו טעמא דכתביב [תהילים קא-ז] דובר שקרים לא יכון אלא מהבא [חבקות ב-טז] שבעת קלון מכבוד שנה גם אתה והערל וגו' שבעת קלון מכבוד זה נבוכדנצר שנה גם אתה והערל זה צדקיהו חדא דכוליה קרא נבוכדנצר כתיב ועוד צדקיהו צדיקא מאי הוה ליה למיעבד ליה דא"ר יהודה אמר רב בשעה שבקש אותו רשע לעשות לאותו צדיק כך וכו' אלא מהבא [משלי יז-כז] גם ענוש לצדיק לא טוב אין לא טוב אלא רע וכתביב [תהילים ה-ה] כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' ולא יגור במגורך רע מאי משמע דהאי חלשין לישנא דפורא הוא דכתביב [ישעיה יד-יב] איך נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש על גוים וגו' אמר רבה בר רב הונא מלמד שהיה מטיל פור על גדולי מלכות לידע איזה בן יומו של משכב זכור וכתביב [ישעיה יד-יח] כל מלכי גוים כולם וגו' אמר רבי יוחנן שנחו ממשכב זכור וא"ר יוחנן כל ימיו של אותו רשע לא נמצא שחוק בפה כל בריה שנאמר [ישעיה יד-ז] נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה מכלל דעד השתא לא הוה רנה ואמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן אסור לעמוד בביתו של אותו רשע שנא' [ישעיה יג-כא] וישעירים ירקדו שם ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש אותו רשע לעשות לאותו צדיק כך נמשכה ערלתו שלש מאות אמה והיתה מחזרת על כל המסיבה כולה שנאמר שבעת קלון מכבוד שנה גם אתה והערל ערל בגימטריא שלש מאות הוי ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שירד אותו רשע לגיהנם רעשו כל יורדי גיהנם אמרו שמא למשול עליהם הוא בא או ליחלות כמותם הוא בא שנאמר [ישעיה יד-ג] גם אתה חולית כמונו אלינו נמשלת יצאתה ב'ק ואמרה [יחזקאל לב-טז] ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים [ישעיה יד-ד] איך שבת נוגש שבתה מדהבה א"ר יהודה אמר רב שבתה אומה זו שאמרה

רש"י [וכדכרי (ביה) הלל דחייש שמא יוקירו חיטי בהלואת ככרות אף משום רבייה: בניו ובני ביתו נמי. ליחוש לרכיב וכל הגוי: להלוות. משלו: בניו ובני ביתו. הסמוכים על שלחנו דכיון דהכל משלו אין כאן רבייה: להטעימון טעם רבייה. שידעו כמה קשה חלמא כיון דמשלו הוא אין כאן איסור רבייה והלכך גבי מדה ומשקל ומנין נמי לכו קפידא הוא חלל להשוויה כלל קנאה: אי הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה נמי. דמקמי טעמא לקמן משום קוביא ואפי' בחול אסור וכיון דהכל משלו חלמא אסור להטעימון טעמא קוביא בעלמא הוא: מאי טעמא מותר. ולא חייש לקוביא: כדרב יהודה אמר רב. להטעימון בעלמא הוא: עם אחר לא כדרב יהודה אמר שמואל. לכיון דמקפידין עוברין משום מדה ומשקל ומנין: משום קוביא. דגזל הוא דלסתמך לא קניא והא דלסתמך דסמך על הגורל אם יכול גורל לאמנה הגדולה אזכה בה ולפיכך תלה ענמו אף לגורל הקטנה על הספק ואילו יודע מהתהלל שכן לא היה מתרצה: של חול. של קדשים של אחרות: כמריבי כהן. כהנשיא חלו שהם בעלי מריבה: אפי' דחול נמי. לישתרי לכו הפסים ביו"ט כי היכי דלא לינעו: זה ככה. חנוי אפתנו ככה: שבעת קלון. נבוכדנצר משמעו שהיה מטיל משכב זכור על המלכים וכשאינן יזמו של לדקיהו נמשכה ערלתו ג' מאות אמה והיינו שבעת קלון: חדא דכוליה קרא נבוכדנצר כתיב. שפיר מלת לאוקמי כוליה נבוכדנצר וה"ק שנה גם אתה כחומר שהיית מקלה אותו והערל וההגברל וההגברל: בשעה ששעה לו כו'. לקמן היא מדקחמך לאותו צדיק של חול. מאי חנוי: ענוש לצדיק לא טוב. צדיק המעניש לא טוב וכיון דליתו טוב הכי הוא רע: וכתביב לא יגורך רע. חלמא אינו נכנס במחיצתו: חולש על גוים. נבוכדנצר כתיב: וישעירים ירקדו שם. ולא אנשיס ובכדיל הבריות מסתלקין המזיקין וגמלא מבטל וזירת המלך: המסיבה. מלכים שהיו מסובין ויושבין לפניו: גם אתה חולית כמונו אליתו וגו'. ביורדי גיהנם כתיב דכתיב לעיל מינה שאלו מתחת גרזה כך לקראת בואך וגו': חולית כמונו אליתו נמשלה. לכו ממשלה: נעמת. סבור אתה להיות נעוט מן האחרים: (רש"י)

תוספות [לפירוש זה דאם הלל לא איירי אלא במקפידין אם כן אמאי קאמר לעיל לימא מתניתין דלא כהלל והא הלל במקפידין איירי ומתניתין דלעיל אתי שפיר כותיה דהא רישא באין מקפידין איירי דקתני שואל דאילו במקפידין אסרינן שאלה לפי מה שפירש' להכי נראה לפרש עוברין משום מדה ומשום משקל כלומר קרובין לבא לידו כן שיעברו משום מדה שע"י שמקפידין זה ע"י ורגילין ליקח במדה זה מזה גם ביו"ט יעשו כך וגם כל בני אדם היו אסורין בכלי של מדה כדאמר בביצה (דף כט: ושם) אבל במקפידין נותן הוא עצה שלא ישתמפו שקרובים הן לבא לידי איסור מדה וכן לידי איסור משקל מתוך שרגילים לשקול על ידי הקפדתן גם ביו"ט לא ירגישו עד שישקלו ולדין מנין כשישאל אחד מהן ס' אגוזים יאמר לו תן לי מ' להשלים ק' כמו שרגילין לעשות ומשום לויין ופוערין ביו"ט כדאמר לעיל דלשון הלואה אסור והם מתוך שמקפידים יזכירו לשון הלואה לפי שיאמר השואל אם אזכיר לו לשון שאלה משמע דהדרא בעיניה לכך אומר לשון הלואה וכדברי הלל אף משום רבייה דכשלוין זה מזה כבר באין לידי רבייה לפי שפעמים שזה משלם יותר שאע"פ שמקפיד הוא בוש הוא שלא ישלם כמו שהלהו בשביל שההנהו וכיון שאינו מוחל הוא רבייה אבל שאר בני אדם מחלי ולא היו רבייה והשתא מתני' איירי במקפידין דסתם שכנים שאינם חברים מקפידין ומ"מ דרך שאלה מותר ומה שדברו כאן על מקפידין לא אמרינן אלא גבי חבורה שרגילים לישאל זה מזה תדיר ואתי לידי איסור אבל שכנים שאינם חברים תדירין כל כך לשאל זה מזה מותרים ואין לגזור בהם שמוא יבאו לידי איסור ולהכי לא משני כי אמר מתני' דלא כהלל דמתניתין איירי כשאין מקפידין משום דסתמא דמתני' איירי במקפידין כדפרישית. מ"ר: מאי טעמא משום קוביא. היינו כרבי יהודה בשם רבי טרפון דאמר אין אחד מהן נזיר שלא נתנה נזירות אלא להפלאה וסבירא ליה דלא מחית אינש לספיקא ולית הלכתא הכי אלא כאידך דר' יהודה כדפסיקין בסנהדרין בפרק זה בורר (דף כה. ושם). מ"ר מטילין חלשין על הקדשים ביו"ט. תימה דאמר בפרק ב' דקדושים (דף נג. ושם) דאין. חולקין זבחים כנגד זבחים ומנחה כנגד מנחה ומפיק לה מלכל בני אהרן תהיה איש כחאויו ועוד דפריך התם מוהצנועים מושכין ידיהם והגרנים חולקין מאי חולקין חוטפין כו' ואומר רבי דאין מעולת בהם חלוקה וגורל שיהא ממונו לקדש בו את האשה ולהוציא דביינים אבל מ"מ מטילין היו חלשין לתת לכל א' חלקו פן ירבו ביחד כדכתיב (הושע ד) ועמד כמריבי כהן הוא דמשני התם חולקין לאו דוקא אלא חוטפין ולא משני הכי משו' דחולקין משמע כפינן לחלוק ע"כ מחמת שחוטפין אותן שאינם שלהם. מ"ר: (תוספות)

רש"י [הא דלמרינן: מפסי אדם עם בניו כו'. כהג הראב"ד ז"ל לית הלכתא הכי, אלא אפילו עם בניו אסור, ואפילו בחול משום קוביא ומאי דשרינן הכא מטעמיה דכ"י אמר רב דאמר מותר אדם להלוות בניו ובני ביתו כדי להטעימון טעם רבייה, הא אמרינן התם דאין הלכתא כותיה משום דלמא אהי למסדר. (רש"י)]

קנ-דף

מדוד והבא ואיכא דאמרי שאמרה מאד מאד הביא בלא מדה [דניאל ד-לג]. ורבי יתירה הוספת לי אמר רב יהודה אמר רב ירמיה בר אבא מלמד שרכב על ארי זכר וקשר נתניו בראשו לקיים מה שנא' [ירמיה כז-ו] וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו: **מתני'** לא יסבור אדם פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים אין מחשיבין על התחום לשכור לו פועלים ולהביא פירות אבל מחשיבין הוא לשמור ומביא פירות בידו כלל אמר אבא שאלו כל שאני זכאי באמרתו

רשאי אני להחשיך עליו: **גמ'** (פשיטא) מ"ש הוא ומ"ש חבירו אמר רב פפא חבר נכרי מתקיף לה רב אשי אמירה לנכרי שבות אלא אמר רב אשי אפילו

תימא חבירו ישראל הא קמ"ל לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים אבל אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב ומתני' מני כרבי יהושע בן קרח דתניא לא יאמר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב רבי יהושע בן קרח אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהושע בן קרח ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מ"ט דרבי יהושע בן קרח דכתיב **[ישעיה נח-יג]** מצוא חפצך ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר רמי ליה רב אחא בר רב הונא לרבא מי אמר ר' יוחנן דיבור אסור הרהור מותר אלמא הרהור לאו כדיבור דמי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא שאני התם דבעינן **[דברים כג-טו]** והיה מחניך קדוש וליכא הכא נמי כתיב **[דברים כג-טו]** ולא יראה בך ערות דבר והוא מיבעי ליה לכדרב יהודה דאמר רב יהודה עכו"ם ערום אסור לקרות קרית שמע כנגדו מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא ישראל אסור אבל עכו"ם כיון דכתיב ביה **[יחזקאל כג-כ]** אשר בשר חמורים בשרם אימא שפיר דמי קמ"ל אימא הכי נמי אמר קרא **[בראשית ט-כג]** וערות אביהם לא ראו ודיבור מי אסיר והא רב חסדא ורב המנוא דאמרי תרויהו חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקים צדקה לעניים בשבת וא"ר יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח נפש ופיקוח רבים בשבת והולכין לבתי כנסיות לפקח על עסקי רבים בשבת וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן הולכין לטריטאות ולקרקסאות ולבסילקאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקות ליתא בשבת ועל התינוק למדו ספר ולמדו אומנות אמר קרא ממצוא חפצך ודבר דבר חפצך אסורים חפצי שמים מותרין א"ר יהודה אמר שמואל חשבונות של **[מלך]** ושל מה בכך מותר לחשבן בשבת תנ"ה חשבונות שעברו ושעתידין להיו אסור לחשבן של מלך

רש"י מדוד. מעות ודינרי זהב והבא: ורבו יתירה הוספת ליה. לאחר שהיה ז' שנים בהמה וחזר למלכותו היה משתבח כן ומהו התוספת שקשר תנין גדול נחש גדול כדלחשן של ארץ כמין אפסר: מתני' לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים. דכתיב **[ישעיה נח]** ממנוח חפצך: ולא יאמר לחבירו כו'. בגמרא פריך פשיטא כיון דהוא אסור חבירו נמי אסור דהא ישראל הוא והאסורו עובר משום לפני עור לא תתן מכשול: אין מחשיכין על התחום. לקרב עלמנו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהא קרוב למקום הפועלים או לפירם להביא פירות לכל דבר שאסור לעשות בשבת אסור להחשיך עליו: אבל מחשיך הוא. להיות קרוב ללחשן לשמור פירותיו או למקום חמור: ומביא פירות בידו. האילו ועיקר מחשבתו לא היה לכך: כלל אמר אבא שאול. נתון היה כלל בדבר זה להוסיף דברים אחרים כיוצא בו ולקמיה מפרש לאחיי מאי: כל שאני זכאי באחיי. שאני רשאי לאומרו לחבירו או לנכרי בשבת לעשות למאלי שבת רשאי אני להחשיך עליו: גמ' מאי שנא כו'. ופשיטא דכיון דאמר לא יאמר ר"ה לא יאמר לחבירו דהא ישראל הוא כמותו ולא מלי לאורניהו: אמירה לנכרי שבות. וכבר סתמה רבי למתני' נכרי שבת לכבות אין אומרים לו כבה: הא קמ"ל. משנה יתירה בהדיא הוא דלא לימא ליה אבל סתמה שרי ליה למימר: הנראה. עכשיו נראה חם תעמוד עמי לערב חם תבא אלי לפשתחך שניהם יודעין שעל מנת לשכרו לפעולתו הוא מזהיר וכיון דלא מפרש בהדיא שרי כדמפרש טעמא לקמן דבור אסור הרהור מותר: מותר להרהר. בדברי תורה: והיה מחניך קדוש. ולא כתיב ביה דבר אלא מקום חנייתך תהא בקדושה וטעמא משום דישתכל מהרהרין תמיד בדברי תורה: ערות דבר. אלמא לא אסור ליה אלא בשעת דבור: והיא כדכר יהודה. כלומר לעולם והיה מחניך קדוש משום הרהור תורה ואפי' אין דבור ולא יראה בך ערות דבר במילתא אחריתי מידי דאסור בשעת הדבור ולא בשעת הרהור כגון להסתכל בערוה: ערו"ם ערו"ם. כ"ס ישראל כדמפרש ואולי: אימא שפיר דמי. דכמההו בעלמא הוא: וערות אביהם. אלמא ערוה הוא בן נח: ודבור מי אסור והא אמר רב חסדא כו'. וכל הני דבור הוא: פקוח נפש. בדבר שיש בו סכנה פקוח דיקומצדיומי"ט: דישקומצדיומי"ט: חילוף וכוונת רש"י, כפי הנראה, להצביע על המשמעות בין השימושים השונים של הגזרון "פקוח": "פיקוח-נפש", "המפקח את הגבל" ואולי גם "אין מפקחין": ופקוח דכביס. כגון לכשוה: טריטאות וקרקסאות ובסילקאות. מיני פלטיין הם שם גאספו לבית הוועד: ללמדו אומנות. דהא נמי מלמדו אומנות מלמדו לטעות ומלמדו לפיגן מפרש בקדושין בהאשה ניקינת (ד' לז): של מלך. של עשה שאינו שלו ואין לרד בכך כגון הרוצה לננות בית כד וכך לרד להוציא בו ול"כ כמו מה כך מה לך ולחשבונות הללו הרי אין לרד בהן לא כך ולא לאחר כגון הדין דפשיטא: (רש"י)

תוספות מה לי הוא ומה לי חבירו. ואם תאמר ונימא דחבירו היינו דאמר ליה שכור לי פועלים למחר וי"ל דא"כ מאי איריא חבירו אפי' הוא נמי לא מצי למימר אשכור פועלים למחר דעד כאן לא קאמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר אלא משום דאם יש בורגנין הולך הא לאו הכי לא: ורבי יהושע בן קרח היא. יש מפרש דר"ע קרוי קרחה שהיה קרח כדתיא בפרק בתרא דבכורות (דף נח. ושם) אמר בן עזאי כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה ואומר שזה היה ר"ע והיה לו בן שמו יהושע כדאמר בפרק קמא דשבוותא א"ל ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע ואין נראה לר"ע דמה שקראו בן עזאי לר"ע קרח בבדיחותא בעלמא אין לנו לקרותו כן כל שעה דלשון גנות הוא שגא' עלה קרח עלה קרח (מלכים ב ב) ואמרינן נמי לקמן (דף קנב.) אמר ליה ההוא צדוקי לר' יהושע בן קרח מהכא לקרתינא כמה הרי שהיה מגנה אותו על שהיה קרח ועוד אמר' במגילה פרק בתרא (דף כח.) שאל רבי את רבי יהושע בן קרח במה הארכת ימים כו' א"ל רבי ברכינא א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ואי ר' יהושע בן קרח בנו של ר"ע והא קיימא לן דלא נשא ר"ע בת כלבא שבוט עד שקליבו עליו לצדוק בתורה וזו היה בן מ' דתניא בסוף ספרי מ' שנה שימש ת"ח מ' שנה פירנס את ישראל וכל ימיו ק"ב שנים ואמר' בקידושין פרק בתרא (דף עב.) עד שלא מת ר"ע נולד רבי ואפילו נולד ר' יהושע בשנה ראשונה שנשאה לא נשאר כי אם פ' שנים מר"ע ורבי יהושע בשעה שבידך את רבי היה בן ק"מ שנים לכל הפחות שבפחות מע' שנה לא היה מברכו ואז היה רבי לכל הפחות בן ס' וא"כ לא היה מברכו רק מ' שנים ועוד נראה שלא נשאה עד שעסק בי רב תרי סרי ותרי סרי שנין נמצא כשהיה רבי יהושע בן קרח בן ק"מ היה רבי יותר מחצי ימיו לכך נראה לר"ע דלא ר"ע היה אלא איניש אחרנא היה ששמו קרחה וקרחה הוא שם אדם כמו קרח ונולד הרבה קודם ר' יהושע בנו של ר"ע. מ"ר: אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב. י"א דדווקא לחבירו אבל לנכרי אסור לפי שהוא **[עושה]** לדעת אותה **[אמירה]** ואינו נראה דהא שרינן ליה הכא משו' דדבור אסור והרהור מותר **[א"כ]** ל"ש נכרי ל"ש ישראל. מ"ר: ודיבור מי אסור. מ"ר מן התורה דהא מדשרינן דיבור של מצוה מכלל דמדאורייתא שרי: ואמר ר"א פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ת מה צריך לאתויי הא ה"ל לאתויי מילתייהו ובית הלל **[בפיי"ז]** **[בתוספתא]** דתני אין פוסקים צדקה אפי' להשיא יתום ויתומה ואין משדכין על התינוקות לארס בו בדרי בית שמאי ובית הלל מתיירין וצ"ל דינחא ליה לאתויי מילתא דרבי אלעזר דמהתם לא הוה שמעינן פסיקת צדקה לעניים דהא לא שרי בית הלל אלא להשיא יתום ויתומה: **(תוספות)**

רש"י הא דלמך רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהושע בן קרחה. קשה לי דהא אוקימנא סתם מהניחין כרבי יהושע בן קרחה. ורבי יוחנן הלכה כסתם משנה איה ליה בכל מקום ואפילו תמלי לומר אמוראי ניהו, הוי ליה למימר הכי. וסתם נאמר דכ"י לא מפרש למתניחין הכי ולא ידעין הכי מפרש לה. **(רש"י)**

ושל מה בכך מותר לחושבן ורמינהו חושבין חשבונות שאינן צריכין ואין מחשבין חשבונות שצריכין בשבת כיצד אומר אדם לחבירו כך וכך פועלים הוצאתי על שדה זו כך וכך דירנין הוצאתי על דירה זו אבל לא יאמר לו כך וכך הוצאתי וכך וכך אני עתיד להוציא ולטעמך קשיא לך היא גופא אלא הא דאיכא אגרא ואגרא גביה הא דליכא אגרא דאגרא גביה: אין מחשיבין: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגוררה ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גררה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו א"ר יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכתוב פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך תנו אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות בשלמא לשכור פועלים דבשבת לא מצי אגר אלא להביא פירות לימא שאם יש שם מחיצות מביא משכחת לה בפירות המחוברים והתני ר' אושעיא אין מחשיבין על התחום להביא תבן וקש בשלמא קש משכחת לה במחבור אלא תבן היכי משכחת לה בתיבנא סריא ת"ש מחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת על עסקי כלה ומת אין על עסקי אחר לא בשלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה למיגזא ליה אסא אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין וקתני מת אין אבל אחר לא ואמאי לימא. שאם יש שם מחיצות מביא מת נמי משכחת לה למיגזא ליה גלימא: אבל מחשיבין: ואע"ג דלא אבדיל והאמר רבי אלעזר בן אנטיגוס משום רבי אליעזר בן יעקב אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל וכי תימא דאבדיל בתפלה והאמר רב יהודה אמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וכי תימא דאבדיל על הכוס כוס בשדה מי איכא תרגומא רבי נתן בר אמי קמיה דרבא בין הגיתות שנו א"ל ר' אבא לרב אשי במערבא אמרין הכי המבדיל בין קודש לחול ועדינן צורכין אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוא אמר המבדיל בין קודש לחול ומסלתין סילתי: כלל אמר אבא שאול כל שאני וכו': (אביעיא להו) אבא שאול אחימא ארישא קאי אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים להביא פירות

רש"י ושל מה בכך. כגון שכבר היו לאורך חלק שעברו כגון כך וכך הוצאתי בזמני זה: חשבונות שעברו. לקמן מוקי לה דלא עברו לגמרי שעדיין שכן הפועלים עליו שלח נתנו להן ושל מה בכך שעברו לגמרי ואין שכן פועלים עליו: כך וכך הוצאתי. אלמא עברו מותרין: תקשי לך היא גופא. כרייתא קמייתא רישא קתני שעברו אסורין וסיפא קתני של מה בכך מותרין היינו עברו: אלף. איך גדול הוא ובעל ענפים הרבה ושקפה מיני אורכל יש בפירותיו אבינות תפריסין וולבני: שאם יש בורגנין. מע' אמה לע' אמה הולך אפי' בשבת שהכל חסוב כעיר אחת וכל העיר כד' אמות כדאמרין בעירובין (דף כח). וכיון דהוא דבר שיש לו היתר על ידי הקנה בשבת מותר ללאמר אפילו במקום שאין שם היתר: המחוברים. שא"ל לקלן בשבת ע"י שום הקנה: קש. וזכות השבולים אשטר"ל"א וראשט"ט"א: קש (וראה לעיל כו:): כתיבנא סריא. שאפי' יש מחיצות אינו מביא משום דמוקפה הוא: על עסקי כלה ומת אין. דחפשי שמיסן הן אכל על עסקי אחר אפי' דומיא דכלה לא: בשלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה. דלסוף להחשיך כגון לחתוך מן המחוברי: למיגזא ליה אסא. דעברו לה נגנא דלסוף לכלתא: אלא עסקי מת מאי היא. הבאה דלחון ותכריכין ואמאי לאחר לא לימא הויא וחס יש שם מחיצות מביא: למיגזא ליה גלימא. לקמן ו' תכריכין דלחון היתר לדבר היום כלל: ואע"ג דלא אבדיל. אפיסא דמתני' מתמה דקתני ומביא פירות בידו לקלן מן המחוברי בלא הבדלה: בין הגיתות שנו. דאיכא כוס בשדה: המבדיל בין קודש לחול. להיכירא בעלמא ללוות את המלך: ועדינן צורכין. ואחר כך חנו מצרכין על הכוס בכמה גמורה דהבדלה וכו"ל דלא אבדיל בתפלה מותר לנשאות תכריכו וחוזר ומבדיל על הכוס: ומסלתין סילתי. חוטבין עניים: אחימא. קאי ומשוי כלל: אי ניימא ארישא. דקתני ת"ק לאוסורא וקתני אבא שאול כשויה בה כלל א"ר דכלל לאוסורא ה"ל למימא בהדיא כל שאינו זכאי באמירה כגון חלו שאינו קשאי חומר לחבירו שפור לו פועלים או הבא לו פירות למוציא שבת אינו קשאי להחשיך מיבעי ליה: (רש"י)

תוספות ואין מחשיבין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות. השתא משמע דוקא על התחום אבל בתוך התחום מחשיבין לשכור פועלי' ולהביא פירות' וקשה לרבי דבסוף פ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ח:): תניא לא יהלך אדם לתוך שדהו לידע מה צריכה כיוצא בו לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד ואומר רבי דהתם מינכרא מילתא דאינו מטייל אלא ליכנס למרחץ מיד אחר השבת שעל פתח מדינה רגילים להיות מרחצות כדאמרין בפ"ק דמגילה (דף ו:): ה' מאות מעלות עשן חוץ לחומה אבל הכא אין הוכחה מ"כ בתוך התחום המחשיך לשכור פועלים ולהביא פירות וכי האי גוונא משני התם. מ"ר: אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו. מתוך פירוש הקונטרס משמע לשמור חוץ לתחום וכן משמע פשט המשנה וקשה לרבי מהא דאמר שמואל בגמ' מותר לאדם לומר לחבירו לכתוב פלוני אני הולך למחר ומירך תנו אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים כו' והשתא מתניתין גופיה תירקשי ליה דמוכחא מילתא כוותיה דשמואל מדקתני בסופא כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו יכול אני להחשיך עליו וקא מפרש בגמ' דמה שמותר לומר מותר להחשיך וא"כ מדשרינן להחשיך לשמור חוץ לתחום אלמא שרי למימר חוץ לתחום אני הולך למחר דהא בהא תליא והיינו כשמואל ואינו יודע מאי קשיא דאי לא דשמואל מתני' אתיא שפיר דה"א אין לך דבר שלא יהא מותר לאדם לומר על עצמו ואפי' אשכור פועלים למחר או אבנה בנין זה יכול לומר בשבת דהוה אמינא דווקא לחבירו אסור לומר שכור לי פועלים למחר דמהני אמירתו אבל על עצמו יכול לומר כל מה שירצה דלא מהני אמירתו וכי תלי אבא שאלו ההשכחה ה"מ באמירה לחבירו דיש אסורה ויש מותרת אבל אם איתא לדשמואל פריך שפיר דאסור כל אמירות אפילו על עצמו אלא דווקא לכתוב פלוני אני הולך למחר משום טעמא דשאם יש שם בורגנין הולך והשתא פריך כיון דאי לאו האי טעמא הוה אסרת ליה אלא משום האי טעמא דווקא שרית ליה א"כ מתני' נמי תשרי להביא פירות שאם יש מחיצות מביא. ג"ל: לכתוב פלוני אני הולך. תימא מאי איריא הוא אפילו לחבירו נמי יכול לומר לך לי לכתוב פלוני למחר מהאי טעמא דקאמר מדשרי שמואל לקמן לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך אפילו בשבת כ"ש שיכול לומר שמור לי למחר ואין לפרש דשאני התם שכן בתחומא אבל אין יכול לומר לחבירו שמור לי פירות שחוץ לתחומך דהוה שאלו הוא שאפילו זה יכול לומר מכיון שמותר להחשיך ג"ל דלא נקט שמואל דוקא לכתוב פלוני אני הולך דהוה הדין לחבירו יכול לומר לך לי לכתוב פלוני למחר: בשלמא קש במחובר משכחת לה. ה"נ הו"מ למימר מטעם מוקפה דהא אינו ראו לאמלא בהמה כדאמר לעיל (דף קמא). הקש שע"ג המטה לא יענענו כו' אלא רבנות קאמר דאפילו במחובר משכחת לה: במחובר משכחת לה. ואמר רבי דלאו משום תלישה נקט לה דאע"ג שמוכר לארץ אין בו איסור תלישה כיון שישב אינו יונק מן הארץ כדמוכח בחולין פרק העור והרוטב (דף קכז: ושם) דאמר תאנים שצמקו באביהן ממשמאן טומאת אוכלין והתולש ממנה בשבת חייב טומאת דווקא צמקו אבל יבשו לא וכן משמע בכל הסוגיא דיבשו הן ועוקציהן מטמא טומאת אוכלין ואין דינו ככל מחובר והא דקאמר הכא במחובר משכחת לה היינו משום איסור ייפוי קרקע כדאמר לעיל התולש עולשין בשבת חייב טומאת בפרק הבונה (לעיל דף קג). והא דפריך בפרק המוציא תבילין (עירובין דף ק:): אמרין יבש הא קא נתרי פירי משמע שיש ביבש איסור תלישה ואמר רבי דמייירי התם ביבשו הן ולא עוקציהן: בתיבנא סריא. והא דאמר לקמן פרק מי שהחשיך (דף קנה:): מפרכין תבן ואסתפתא לפני בהמה ומוקי לה בתיבנא סריא משמע דחוי לבהמה אומר רבי דמייירי כגון דלא סרי' כולי האי: אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין. תימא אמאי לא קאמר למיגזא ליה אסא שהיו רגילין להביא אסא למת בדאשכחן בנדה (דף לז:): דשזור אסא מערסא לערסא ו"ל ע"כ צ"ל ארון ותכריכין כדקתני במתני' בהדיא. מ"ר: (תוספות)

רש"י הא דאמר רבי יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכתוב פלוני אני הולך לכתוב. פירוש: לשם חנו הולך בה עמי, דאי לא מאי קאמר, פשיטא. בשלמא קש משכחת לה במחובר. פירוש: דלא מצי הלבוש משום דמזוי עפר ממקומו, ואי נמי משום דמפיה הקרקע חייב משום חושך, כדאמרין בריש פרק הבונה (קג, ח) החולש עולשין והמזוד ורדין אש ליפוח את הקרקע כל שהו. ואי אפשר לפרש כן משום עוקר דבר מגדולו, דקש יבש הוא ואינו יונק כלל מן הקרקע. וכן פירוש בתוספות. וכן משמע בפרק העור והרוטב (חולין קכז, ב) דלמרינן התם תאנים שצמקו באביהן מטמאן טומאת אוכלין, והתולש בשבת חייב, דוקא למקו אכל יבשו לא מחייב, וכן מוכחא טולה שעתמה התם. משכחת לה בתפלה סריא. כלומר: וכיון דלא מטלטל ליה משום מוקפה ואע"ג דלית ביה חלל איסורא דכתיב, אף הוא אינו זכאי באמירתו. על עסקי כלה ומת אין. על עסקי אחר לא. בשלמא אחר דומיא לכלה, משכחת לה למיגזא ליה אסא. כהבו בתוס', דמהא שמעינן דלפילו בדבר דאיכא איסור דלחוייתא כגון למיגזא ליה אסא אפילו לחה, דוקא להחשיך על התחום אסור משום דמוכחא מלתא, אבל תוך התחום דלא מוכחא מלתא מותר. ואי קשיא לך הא דלמרינן בעירובין (לה, ב) לא יעטיל אדם בתוך שדהו לרבות מה היא כריכה, וכן לא יעטיל לפתח מדינה כדי שיכנס מיד. התם הוא דבתוך שדה שהיא כריכה לניר ולעבור דלמינכרא מלתא, וכן מטייל לפתח מדינה שהמרחק שם ומנכרא מלתא ואחי לדי חשדא. אמרינן המבדיל בין קודש לחול ומסלתין סילתי. פירש רש"י ז"ל: המבדיל בין קודש לחול להיכירא ללוות את המלך, ועדינן צורכין ואח"כ חנו מצרכין על הכוס. נראה שהוא ז"ל מפרש לה לכו שלם שם כלל, ואינו אומר אלא כך המבדיל בין קודש לחול ומיד עושה זכרינו וכלכלה שהבדיל בתפלה. אבל רש"י פירש בשם, ונראה שהוא ז"ל מפרש גם כן בכוס וכרס נתן בר אחי דתרגומא קמי דבר דוקא בין הגתות. ונראה לי כן ממה שכתב רש"י בפסחים פרקי פסחים (קה, ח) דבר אפי' ורב כהנא ורבה אית להו דלחון קריד לומר אלא הבדלה אחת כהבדלה של ר' יהודה הנשיא דלמלתא זכת הבדלה גמורה היא וכו', ואי לא, למאן כי הוה דלא לריכא לתתא עד דמבדיל על הכוס. ובגדני רש"י ז"ל משהתירא, דלא איתא דבר אפי' אלא לשמעינן דעד דמבדיל על הכוס לא עדינן צורכין, הו' ליה למימר כי הוינא בי רב כהנא אמרינן הבדלה על הכוס ואפיקון סלתין. כך נראה לי. (רש"י ח)

האי כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני בחשיכתו כל שאני זכאי באמירתו איני רשאי בחשיכתו מיבעי ליה אלא אסיפא קאי אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו האי כל שאני זכאי בחשיכתו רשאי אני באמירתו מיבעי ליה לעולם אסיפא קאי ואבא שאול אהא קאי דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי וקאמר אבא שאול לת"ק מי לא מודית דמותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי ואימא כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו כלל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר אין מחשיכין על התחום להביא בהמה היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו ומחשיכין לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין ואומרים לו לך למקום פלוני ואם לא מצאת במקום פלוני הבא ממקום פלוני לא מצאת במנה הבא במאתים ר' יוסי ברבי יהודה אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח: **מתני'** מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכים נכרי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל א"כ באו ממקום קרוב עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית:

גמ' מאי ממקום קרוב רב אמר ממקום קרוב ממש ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו דיקא מתניתין כוותיה דשמואל דקתני עשה לו ארון וחפר לו קבר יקבר בו ישראל אלמא מספיקא שרי הכא נמי מספיקא שרי ותניא כוותיה דרב עיר שישראל ונכרים דרים בה והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת אם רוב נכרים לערב רוחץ בה מיד אם רוב ישראל ימתין עד כדי שיחמו חמין מחצה על מחצה (אסור וימתין) עד כדי שיחמו חמין ר' יהודה אומר באמבטי קטנה אם יש בה רשות רוחץ בה מיד מאי רשות אמר רב יהודה אמר רב יצחק בריה דרב יהודה אם יש בה אדם חשוב שיש לו עשרה עבדים שמחממין לו י' קומקומין בבת אחת באמבטי קטנה מותר לרוחץ בה מיד: עשו לו ארון וחפרו לו קבר וכו': אמאי הכא נמי ימתין בכדי שיעשו אמר עולא בעומד באסרטיא תינח קבר ארון נמאי איכא למימר א"ר אבהו במוטל על קברו: **מתני'** עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיז בו אבר שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל

רש"י אלא חסיפא קאי. דקאמר ת"ק להיתרחא אבל מחשיך הוא לשמור ותחתיה חזיה ושווייה ביה כלללא להביא כל כיוצא בהן: האי כל שאני זכאי להחשיך עליו זכאי אני בחשיכתו מיבעי ליה. דהיתר להשיגה תנו והיתר דלמורה לא תנו והיכי תלי תניא דכלל תניא: לעולם חסיפא קאי. כדקאמרת ודקשיא לך המורה מוכיח קאמר ליה להיתרחא תלי בה התשכה אהא קאי דאמר רב יהודה כו' אלמא זכאי אני בחשיכתו ואבא שאול ות"ק כוליה פשיטא ליה הא דשמואל וקאמר ליה אבא שאול לת"ק מי לא מודית בהא שאתה מתיר להחשיך דמותר הוא לומר כדשמואל אלמא הואיל ומותר לומר מותר להחשיך הלבך אמאי נקטת התשכה לשמור לחודא שוי כלללא למיתלח ואימא כל שאני זכאי בחשיכתו רשאי אני להחשיך עליו דש"מ הך וס"מ מת וכלה דהא נמי זכאי בחשיכתו הוא כדמפרש לקמן והלבך מחשיכין עליו וסיפא דמתני' דקתני מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה אבא שאול היא: כלל אמר אבא שאול כו'. והאי נמי זכאי בחשיכתו סיפא ואומר לו לך למקום פלוני: סכום מקח. מנה ומאתים: מתני' נכרי שהביא חלילין בשבת. בשביל ישראל: לא יספוד בהן ישראל. לעולם והקסא הוא משום דמוכחא מילתא דבשבינו הוצאו לחין דרך להביא חלילין אלא בשביל מה: ממקום קרוב. בתוך התחום: עשו לו ארון. בשביל נכרי או למכור: גמ' רב אמר ממקום קרוב ממש. כלומר שידוע לנו כיור הדבר דממקום קרוב באו שרביטוס שהיו בביתו: ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. אפיטו הביא מחוץ לעיר אנו תולין להחיר ואומרים שמא בתוך התחום לנו ערב שבת וסופדין בהן במו"ל מיד וחיישינן נמי אמרינן לקולא כדאמר' במס' חגיגה (דף טו.) גבי בתולה שעבירה חיישינן שמא באמבטי עבירה ונתתה לכהונה ולשמואל הכי קאמר מתני' לא יספוד בהן ישראל א"כ יש לתלות שכלו ממקום קרוב ולפוקי בידוע דמחז' לתחום באו: ה"ג דיקא מתני' כוותיה דשמואל ותניא כוותיה דרב: יקבר בו ישראל. דתלינן מספיקא שמא לזכור נכרי נעשה: תניא כוותיה דרב. דספיקא אסור דקתני מחלה על מחלה ימתין בכדי שיחמו חמין וא"ל בכדי שיחמו חמין מיהא שרי הכא תני לא יספוד בהן משמע לעולם הכא מוכחא מילתא אבל במרחץ לא מוכחא מילתא כולי האי הואיל ואיכא נכרים: באמבטי קטנה. שיש לתלות ולומר משחשיבה החומה על ידי עבדים וקומקומין הרבה: אם יש בה רשות. אדם חשוב שליט: רוחץ בה. ישראל מיד דיש לומר משחשיבה החומה חמין לאותו נכרי לישאף אחרינא גרסינן תניא כוותיה דשמואל ולא גרסי' דיקא מתני' כו' עד מספיקא שרי ומייחי סייעאל לשמואל מדרכי יהודה דתלינן לקולא וישאף לא קשיא ליה כיון דמחלה על מחלה ולדאי בשביל ישראל ונכרים החמו שהרי לא לאדם אחד לבדו החמו דנימא ספיקא נכרי ספק לישראל ולגון זה נראה לי עיקר ודכווי נמי לא גרסי' לעיל להא דקתני עשה נכרי את הארון עד מספיקא שרי ומיהו לא מפרשי לה כדפרישית: ימתין בכדי שיעשו. נהי ללא מוכחא מילתא מיהו י"ל שמא בשביל ישראל נעשה: בעומד. הקבר באסרטיא שאין דרך ישראל לקבר שם דודאי לא נעשה בשביל ישראל: ארון מאי איכא למימר. להוכיח ללא בשביל ישראל נעשה: במוטל. הארון: על קברו. שכל נכרי באסרטיא דמוכח דלשם אותו קבר נעשה הארון: מתני' ומדיחין. במים: שלא יזיז בו אבר. לא יזיז בו אבר. לא יזיז בו אבר: רש"י

תוספות האי כל שאני רשאי בחשיכתו רשאי אני באמירתו מיבעי ליה. תימה הא דכי פריך לעיל האי כל שאני רשאי באמירתו איני רשאי בחשיכתו מיבעי ליה מכלל דאי הוה תנן הכי הוה אתי שפיר אע"ג דתלי חשיכה באמירה וי"ל התם שאני דלא הוה תלי תניא בדלא תניא דאמירה נמי תניא לעיל לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים אבל השתא תלי תניא בדלא תניא דהיתר אמירה לא תניא אבל היתר החשכה תניא: לעולם אסיפא קאי דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך. אע"פ שהוא אינו יכול לילך לשומרן יכול לומר לחבירו לשומרן ומתניתין הכי קאמר כל שאני זכאי באמירתו כגון לפקח על עסקי כלה ועל עסקי מת ויכול לומר לחבירו לעשות למחר רשאי אני להחשיך עליו וכ"ש מה שאני זכאי לומר לעשות היום כמו שמור לי פירות שבתחומך אע"פ שאני רשאי לילך שם היום דמותר להחשיך עליו: אין מחשיכין על התחום להביא בהמה. יש ספרים דגרסי מחשיכים לפי שאם יש שם בורגנים הולך ומביא ונתוספתא גרס אין מחשיכין וי"ל דאירי בהמה שאינה יכולה לבא ברגליה כגון טלה קטן א"כ ישאורו בתוך חשיכתו שאפילו יש מחיצות אינו רשאי להביא דאסור לטלטל בעלי חיים שהם מוקצים: נכרי שהביא חלילים בשבת לא יספוד בהן ישראל לא כפי' הקונטרס שפירש עולמית מדפריך בגמרא גבי עשה נכרי ארון וחפר לו קבר יקבר בו ישראל אמאי הכא נמי נימא ימתין בכדי שיעשו ואמאי קאמר נמי אי לאו דקאי אחלילים על כן נראה דלא יספוד בהן ישראל היינו עד כדי שיבואו דסתם חלילים אין מביאין אותן לשם אדם אחד אלא לשם כמה בני אדם: א"כ באו ממקום קרוב. תימה לרבי מה מהני שבאו ממקום קרוב הלא הביאם דרך רה"ר ומה לי ארון וקבר שנעשו בשבת ומה לי חלילים שהובאו דרך רה"ר וי"ל דהביא ממקום קרוב לא מהני כל כך בהבאתו: דיקא מתניתין כוותיה דשמואל כו' יקבר בו ישראל אלמא מספיקא שרי. תימה היכי מוכיחא מינה דמספיקא שרי והא מוקמ' לה בעומד באסרטיא דודאי לצורך נכרי נעשה מיהו אומר רבי דל"ג ליה להא דקתני עשו לו ארון כו' ול"ג נמי בסמוך ת"כ גם כפי' הקונט' ל"ג אלא ה"ג דיקא נמי ממתני' עיר שישראל ונכרים דרים בה כו' ומשנה היא במסכת מנשיין (פ"ב משנה ה') יהודה אומר אם יש בה רשות רוחץ בה מיד אלמא תלינן להתיר כמו כן גבי חלילין יש לתלות בהיתר ולומר חוץ לחומה לנו. מ"ר: (תוספות)

רש"ח

אמר רב יהודה אמר שמואל מותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות (שבתהומין) ושבתהומין. כלומר: אע"פ שהוא אינו יכול לייבא שם דביון שהוא מותר לישראל חבירו לשמור און בחמימתו כלום. וכתבו בחום' דמהא שמעין דישאלא שקבל עליו שבת קודם שחשבה מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה פלונית, האילו הוא נעשית בהיהר לעשהה אהיה. ודוקא לישראל חבירו מותר ואע"פ שהוא אינו יכול לעשות, אבל לעבו"ם אסור לומר לו שמור לי פירותיו שחזן התחום דכל דבר שאינו עשה אינו אומר לעבו"ם ועושה, ומסתברא בחומר לו לעבו"ם כך שמור לי פירותי שצמקום פלוני בדוקא, אבל אם העבו"ם כבר באותו תחום, כל שכן שמוהר לומר לעבו"ם, דלא אמרו כל שאינו עושה אינו אומר לעבו"ם להחמיר עליו יותר מישראל חבירו. והא דתניא: אין מחשיבין על התחום להביא בהמה. קשיא לי למה אינו מחשיב שרי יא שם בורגנין מביא, ותנו אבל מחשיב הוא לשמור ומביא פירות, ואבא שאלו נמי לא נחלק בה דלון מחשיבין להביא בהמה כלל, ודבדי הכל היא, והיאך לא הקשו ממנה לר' יהודה אמר שמואל לעיל. ומקלה נטחאות מלאחי, מחשיבין על התחום, והיא נראית עיקר. וכן מלאחי גם בחוספתא (פי"ה, ה"א), ולפי גירסת הספרים כר"י לי עיון. הא דלאמר אבא שאלו אומר לו כך צמקום פלוני ואם לא מלאכה צמקום פלוני הבא ממקום פלוני. פירושו: כך למחר והביא למחר, אבל היום אסור דהא תלמודא אסור אפילו הלך מעלמנו והביא, כדתנן (לקמן): עבו"ם שהביא חליטין בשבת לא יספוד בהן ישראל. מהני: עבו"ם שהביא חליטין בשבת לא יספוד בהן ישראל. ועוד דאי משום דנעשית בהן מלאכה דאורייתא תניסין ואסרינו לעולם, אפילו כשהביאין ממקום קרוב יאסרו לעולם, שהרי נעשית בהן מלאכה דאורייתא שהניסין מרשות הרבים לרשות היחיד. עשו לו ארון וכו' ואם צבציל ישראל לא יקבר בו עלומית. ואוקימנא בגמרא דוקא בקבר העומד באסרטיא וארון העומד על הקבר דמקום פרהסיא וגנאי הוא למה שנקבר בקבר שנעשית בו מלאכה דאורייתא מחמתו באיסור, אבל כשאינו עומד באסרטיא מותר בכדי שיעשה. ויש מקלה מרביותא שאמרו דוקא אורו ישראל הוא ללא יקבר בו עלומית בשעומד באסרטיא, ובשאינו עומד באסרטיא הוא שצריך להתחין בכדי שיעשה, הא ללא מותר לקבר בו מיה, שאין האיסור אלא כדי שלא יחמר לעבו"ם לעשות, הא ישראל אחר שלא נעשית מלאכה צבציל מותר. והביאו רביה ממה ששנו כחן בחוספתא (פי"ה, ה"א): עבו"ם שהביא חליטין צבציל ישראל בשבת לא יספוד בהן אורו ישראל אבל ישראל אחר מותר, עשו לו ארון והפירו בו את הקבר לא יקבר בהן אורו ישראל ולישראל אחר מותר. ע"כ בחוספתא. ומדלא תני לא יקבר בו עלומית ועוד דקתני עבו"ם שהביא חליטין לא יספוד בהן אורו ישראל, משמע דלא יקבר ולא יספוד עד כדי שיעשו האמרו וכשאינו עומד באסרטיא, ואפילו הכי תני אבל ישראל אחר מותר, דאלמלא לא בעינן כדי שיעשו אלא לאורו ישראל ממש שנעשית מלאכה צבציל. והא דלאמר רב פפא בפרק און לדין (ביבא נד, ב) עבו"ם שהביא דורין לישראל אם יש מאורו המין במחוצר אסור ולעבר מותרין בכדי שיעשו, ואם אין מאורו המין מחוצר בתוך התחום מותרין חוץ לתחום הבא צבציל ישראל זה מותר צבציל ישראל אחר, אם יש מאורו המין במחוצר לערב מותרין בכדי שיעשו דקאמר לאורו ישראל שהובאו צבצילי קאמר, אבל לאחר מותר מיד דכל שבה מחמת זה או שנעשה מחמת זה מותר לישראל אחר. והא דלא קאמר בה והבא צבציל ישראל זה מותר לישראל אחר דקאמר בסופא, היינו משום דביומון אסורין לכולי עלמא משום דלסורין משום מוקלה וכל שהוא אסור משום מוקלה אסור לא כמו לה שהובאו צבצילי, וכיון דביומא לא מצי פליגי בין הבא צבצילי לישראל אחר, לא ניתא ליה למימר ולאפילו צבצילי בערב בכדי שיעשו לישראל זה ולישראל אחר מותר מיה, משום דהא דפליגי בסופא גבי התחומין היינו להתירו אפילו ביומון לישראל אחר. והא דתנן (לעיל קכב, ג) עבו"ם שהגליק את הגר משתמש לאורו ישראל ואם צבציל ישראל אסור, לאורו ישראל שצלוהה מסיבה קאמר הא ישראל אחר מותר. וכן דעת הרשב"א דבעירובין פקח מי שהוציאוהו בשמעתא דהשולח כלי מהעב"ם (מו"ג, ב), והביא רביה מן המבשל בשבת דלאמר ר"מ בשוגג יאכל במזיד לא יאכל, והוא דלא יאכל הא אחר יאכל, ואיהו ז"ל סבור דהלכתא כר"מ דהא כי מודה ליה רב תלמידיה מורי ליה כר"מ (חולין טו, א), ועוד דהא רבי חייה בר אבא דריש ליה בפרקא כר"מ (לעיל לה, א), ורביה רב יוסף ורב נחמן דבבבלי ניהו כרבי חייה בר אבא סבירא ליה ופרשי שמעתיה, וכיון שכן לא עדיף חיוב חטאת שנעשה על ידי עבו"ם צבציל ישראל מחיוב חטאת שנעשה במזיד על ידי ישראל. אלו הן דבדי הרב ז"ל שכתב שם בעירובין. ולפי דבריהם הכי מפרשין לה להמתיחין דהבא, עבו"ם שהביא חליטין לא יספוד בהן שום ישראל למזלץ שבת עד שיעשה כדי שיבואו מאורו מקום רחוק שדרכן להביאן משם, אלא אם כן באו ממקום קרוב ועממא שלא הובאו צבצילי ישראל ידוע, אלא מפני שאין דרכן של עבו"ם ללמוד בחליטין סתמא דמלתא צבצילי ישראל הובאו, ולא צבצילי ישראל ידוע שאינו כן אורו ישראל היה אסור אבל לישראל אחר מותר דהבא צבצילי ישראל זה וכו', אבל הכל דלא הובאו צבצילי ישראל ידוע כל ישראל אסורין בו. ומיהו כיון שלא הביאו בפירוש צבצילי ישראל מותרין לערב בכדי שיבואו ממקום רחוק ואע"פ שהביאו בפרהסיא דומיא דהפירו את הקבר דאוקימנא באסרטיא, ואם באו ממקום קרוב מותרין כלומר ואפילו לאורו ישראל עממו מותרין מיה, כלומר כשיעור שיבאו מאורו מקום קרוב. והא דלאמרינן התם אם אין באותו המין במחוצר לקרקע בתוך התחום מותרין, ביום טוב דוקא קאמר אבל בשבת אסורין ולעבר בכדי שיבאו משם כיון שהביאין דרך רשות הרבים או בכרמליה. עשו לו ארון והפירו (בו) ולו את הקבר. כלומר: בשעשו ארון סהם והפירו קבר סהם, סתמא דמלתא צבצילי עבו"ם הוא שנעשו ולפיכך קובר בו ישראל למזלץ שבת מיד ממש בלחי שימתין כלל, ואם צבצילי ישראל בפירוש לא יקבר בו אורו ישראל לעולם, ובשעומד באסרטיא דלאוקימנא לה בגמרא, הא כשאינו עומד באסרטיא מותר אפילו לאורו ישראל בכדי שיעשו אלא לישראל אחר מותר מיה, ודלתינא בחוספתא אבל ישראל אחר מותר. ואילו היה רצונו לקברו בשבת, אפילו בשבת היה מותר לקברו שם, דמה שנעשה צבצילי ישראל זה מותר לאחור ולא דמי לפירות צמון שצבצילי צמון צבצילי ישראל לכל ביומון, דהתם היינו טעמא משום דהוה ליה מוקלין כלל, ואפילו שבת מעלמנו או שנתלשם צבצילי עבו"ם ממש אסור והחמירו אפילו בספיקתו, וכדיקיימא לן גבי ביבא שנטלנה ביום טוב דלאמרינן (ביבא ג, ב) וספיקתא אסורה, משום דהיי ליה דבר שיש לו מחירין. ויש מפרשים דכל דבר שנעשית מלאכה בשבת צבצילי ישראל אסור לכל ישראל עד כדי שיעשו, דהייא דלאמר רב פפא אם יש באותו המין במחוצר אסור ולעבר בכדי שיעשו, לכל קאמר, דכי היכי דלאור דקאמר אסורין לכל קאמר, הא דלאמר נמי ולעבר אסור בכדי שיעשו אורו אסורין ליה ביומון קאמר. וכן כתב רש"י ז"ל בביבא פקח און לדין (כה, א) ד"ה חוץ לתחום) בהיהר דרב פפא. והוא ז"ל כתב דטעמא משום דהו מוקלה אפילו רבי שמעון מודה במקלה כי האי דכברוגרות וזימוןין דמי. ואין טעמא מחזור, דכיון דלאסורין לערב בכדי שיעשו כבר נחביר דלון זה משום מוקלה ולא משום נולד שאינו כן היה לערב מותרין מיד דלא מצינו מוקלה שנאסר לערב, אלא טעמא משום שנעשית בהן מלאכה דאורייתא צבצילי ישראל הוא. והיכא דליקט עבו"ם לעלמנו דלאסורין לישראל ביומון, ודלתינא בעירובין (מו"ג, א) גבי הורא פתחא דלחא למחוצא אע"פ דלא נעשה בהן איסור אסרי התנ"ם לעלמנו הוא עושה, התם טעמא משום דזריזין בהו משום שמה יעלה ויחלוש, דלפילו בפירות הנושרין מעלמנו גזרו. וכן נמי מתניחין דלמזותיה חיה ועוף שצבצילי און לדין (כה, א) שאסרו אפילו בשאין לריבין לידה, היינו טעמא נמי משום דזריזין שמה יבואו לידה לידה, דעל כרחך אינו משום איסור מלאכה שנעשה בהן, דהתנו צבצילי קמא דשבת (זו, ב) און פורסין מטודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיטרו מכבוד יום וזבת הלל מתירין. ומה שהתירו כשאין צמון במחוצר אפילו ביומון לאחר, היינו דוקא באיסור תחומין, והקילו בהן לפי שאין איסורין שיה לזיה שהוא חוץ לתחום אסור וזיה שהוא בתוך התחום מותרין, וכיון שמתירין אפילו בתחומן לישראל זה הריזו בהן אפילו לזיה שאלה היה בתחומן והוא שלא בא צבצילי. והיאך תניא בחוספתא אם צבצילי ישראל לא יספוד בהן אורו ישראל אבל לישראל אחר מותר, לאחר שהמתין כדי שיבואו ממקומו קאמר, ובשביבין בפרהסיא קאמר דלאורו ישראל שהובאו בפרסום צבצילי אסורין דלאמרינן בגמרא בקבר העומד באסרטיא, אבל לישראל אחר מותר לאחר כדי שיבאו ממקום רחוק, וכן בקבר, הא כדי שיעשו אסור לכל. ומכל מקום למדנו לדבדי כולם דהא דקתני הכל לא יקבר בו עלומית, דוקא אורו ישראל שנעשה צבצילי אבל לישראל אחר מותר והוא שימתין בכדי שיעשו. גמרא: מאי מקום קרוב רב אמר מקום קרוב ממש ושמואל אמר חיישין שמה חוץ לחומה לנו. פירש רש"י ז"ל ששמואל לקולא, ואשכחן חוששין לקולא כחותה שאמרו בחגיגה (טו, א) חוששין שמה באמצעי עיבירה, וכן חוששין משום גזות ואין חוששין משום קדושין (גיטין עג, ב). והבי פירושו: רב אמר מקום קרוב ממש, דלא מותר מיד כלומר וכשיעור שיבאו ממקום קרוב, אבל אם הדבר ספק אסור עד שימתין בכדי שיבואו ממקום רחוק, ושמואל אמר אפילו לא נודע לו בבירור חלוין הדבר להקל ואינו אומר לא באו בשבת אלא מחוץ לחומה, שאינו אומר חוץ לחומה לנו ומעבר שבת הובאו שם, ומתניחין דקתני לא יספוד בהן אלא אם כן באו ממקום קרוב, הכי קאמר לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן יש לחלות שבהו ממקום קרוב, ולאפיקו שאם נודע שבהו ממקום רחוק. ואולי הוצרך לומר כן ללמד שאפילו יש חליטין במקום קרוב שהיה יכול להביא משם והא לא הביא אלא ממקום רחוק, און אומרים לא נגה זה אלא בכדי שיבואו ממקום קרוב שהרי מצינו לו במקום קרוב, ולפיכך לא ימתין אלא בכדי שיבואו ממקום קרוב כדי שלא יהנה בביבאן בשבת הא יותר מכלן לא שריי לא נהנה, אפילו כן כיון שאלו באו ממקום רחוק לא יספוד בהן עד שימתין כדי שיבואו משם. ובהא דקאמר רבא: דיקא מתניחין סתויה. יש גירסאות הדיבא בפירוש רש"י, והגירסא הנכונה כן היא: אמר רבא דיקא מתניחין סתויה דשמואל, והנן עיר ישראל ועבו"ם דרין בחובה וכו', ומשנה היא במסכת מכשירין (פ"ב, מ"ה) וביעתיה דשמואל מדבדי יהודה דלאמר באמצעי קטנה אם יש שם רשות מותר לרחוץ בה מיד שאינו אומר משהשכה החומר, דאלמלא חלוין להקל בהמתנה של ערב, ולא פליגי ת"ק עליה דרבי יהודה. וביבא נמי דקתני מהתא על מהתא אסור לא פליגי רבי יהודה, ולא תיובתה דשמואל היא, דכיון דמרחץ גדולה היא כי מתמנה לה ארעתה דכלהו מחמתה לה והלכך צריך שימתין בכדי שימתין חמין, והא דקתני באמצעי קטנה רוחץ בה מיה, לוא מיד ממש קאמר אלא בהמתנת זמן מועט שחובל בהמתנת ע"י רוב בני אדם ביחד. ואי קשיא לך הדיא דרב פפא דלאמר אם יש מאורו המין במחוצר לקרקע אסור ולעבר בכדי שיעשו, דאלמלא אפילו בהמתנת הערב לא תלין להקל ואע"פ דליכא למיתב מערב יום טוב ואי נמי צבציל עבו"ם נתלשו. כבר חירץ מורי הרב ז"ל דכל שיש מאורו המין במחוצר דרכן ע"כ בני אדם ללכת אורו ליומון ואין לוקימין במעבר להניען למחרתו, וכיון שרובן עושין כן און חולין בהן להקל. ולכיווי קשיא לי, דהא משמע דעבו"ם שהביא דורין לישראל ואין מאורו המין מחוצר לקרקע דלאמרינן בתוך התחום מותרין, דוקא שבידוע שלא הביאין מחוץ לתחום, הא סתמא און אומרים שמה חוץ לחומה לנו

אלה חוששין שמה מרוץ לתחום ברו, וכדאמרינן בעירובין [פרק] בכל מערבין (מ, א) גבי ליפתא דלתי למחוזא וחזיא רבא דמנישא ואמר הא ודלמי מאלתמוול עקירא, מאי אמרת מרוץ לתחום תלמי הבל בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר, וכל שכן האי דלדעתה עכו"ם תלמי, דלאלמא משמע דבסתמא חוששין שמה מרוץ לתחום תלמי, ורבא קרא מייתי הבל סייעא לשמואל הוא דקאמר לה ההם, וכיון שכן היאך אפשר דכיומה מחזיקין ליה בסתמא דמרוץ לתחום תלמי והוא גופיה שרי לערב מיד משום דמחזיקין ליה דמרוץ לתחום תלמי. ומלאתי לכוונתו הנרפאים ז"ל במסכת עירובין (מ, ד) דכל שהביא עכו"ם לישראל ביום טוב, מסתמא אנו מחזיקין אותו שמתוך התחום הביאו, ונסמכו על זו דשמואל דהכא, וכפירוש של רש"י ז"ל. ושמה הם סבורים דהא דלאמר רבא ההם בליפתא מאי אמרת מרוץ לתחום תלמי דלרוחא דמלתא אומר כן, כלומר אפילו לרב דחייש לשמה ממקום רחוק ברו כדליתא הבל בההיא לא חיישין, דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכל שכן דרובן עכו"ם הוא ומסתמא מחמת עכו"ם הביאות. ומיהו נראה דלא נחלקו רב ושמואל אלא במביא חליץ ערקו להביאו מרוץ לתחום, ואי נמי בעכו"ם שאינו ערוי עמו כגון ההיא עובדא דליפתא, דכלל גבי איכא למיחש לשמה מרוץ לתחום הביאות, אבל בעכו"ם שריו עמו בעיר ופירות המלויין בעיר משני מה נחוש בהן לשמה מרוץ לתחום הביאות, דכרבה נימא כלן נמאלו וכאן היו, ועוד דפסק בשל דבריהם הוא ולקולא, וכן מלאתי להראש"י בעירובין (מז, ב) בשמעתא דנכסי העכו"ם קוין שביה גבי השאל כל מן העכו"ם ביום טוב. והגאונים ז"ל פירשו דשמואל להחמיר. והכי פירושא: רב אמר ממקום קרוב ממש, דכיון שריונו היום מביאו מתוך ביתו או ממקום קרוב די לו בכך, ושמואל אמר לעולם אסור עד שנגע בבירור שלא ברו בשבת ממקום רחוק, הא כפסק חוששין שמה בליה הביאות ממקום רחוק אלא שלטו מרוץ לתחום ועכשיו הוא שמביאו לתוך לחומה, וסייעיה רבא לשמואל מדתגן מחלה על מחלה אסור ולא הלגן לומר דבשביל העכו"ם הריון שם ואחיו, ואי נמי יש לפקש מדקתני מרחץ המרחצת בשבת אם רוב ישראל אסור קא מייתי ראיה, מדלגן תלינן מאמש ואחיו חמיו ופקחו נקביו היה. וכן פירש הרמב"ן ז"ל. והא דרבי יהודה בלמבטוי הטנה משום דלפטר שיחמו בעשרה בני אדם לאחר שהשקה, והרי המחזיק זה כדי שיחמו חמיו ומותר לכולי עלמא. ומורי הרב ז"ל הקשה לפירוש זה, שאם כן לא היה ליה לשמואל למימר חוששין שמה מרוץ לתחום לנו שאין זה עיקר החשש, אלא כך היה ליה למימר שמה ממקום רחוק ברו הליה, ועיקר החשש היה לו להזכיר. ואמאי הבל נמי ימחין בכדי שיעשה. פירש רש"י דלרישא דמתניתין קאי דקתני עשו לו ארון והפרו לו את הקבר יקבר בו ישראל כלומר מיד ממש, ואמאי ימחין בכדי שיעשו, דלף על גב דבשביבו עושה מן הסתם אינו ברור שהוא ודאי כן דליתא לספוקי למאן בשביל ישראל וימחין בכדי שיעשו, ופירוק בעומד באסרטיא שניכר בודאי דמתמת עכו"ם נעשה, וכן ארון שעומד על קברו דעכו"ם, אבל סופא דקתני אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית אפילו אינו עומד באסרטיא קאמר. וכן נראה גם מדברי הרב אלפסי ז"ל שלא הביא בהלכות הא דלסרטיא אלא מתניתין לבדה כלורתה. ואינו מחוור, אלא אפסוף דקתני אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית קאמר, ופירוק בעומד באסרטיא וגנאי הוא לו לישראל ליקבר בקבר שנתהלל שבת בשבילו.

ב קנא דף

שימתינן קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף: **גמ'**

והאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ביקש להדיח קרקע אמר לו אין מדיחין לסוך קרקע אמר לו אין סכין קרקע בקרקע מחלפא מת בקרקע לא מיחלף כל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר מביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין על כריסו כדי שלא תמוח ופוקין את נקביו כדי שלא יתכנס בהן הרוח ואף שלמה אמר בחכמתו **[קהלת יב-ו]** עד שלא ירתק חבל הכסף זה חוט השדרה ותרופך גולת הזהב זה אמה ותשבר כד על המבוע זה הכרס ונרוך הגלגל אל הבור זה פרש וכן הוא אומר **[מלאכי ב-ג]** זוריתי פרש על פניכם פרש חניכם אמר רב הונא ואמר לה תניא ר' שמעון בן בני אדם שומניחין לבדן ועושיין כל ימיהם כחגים אמר רבי לוי אמר רב פפי א"ר יחושע לאחר שלשה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי: **מתני'** אין מעצמין את המת בשבת ולא בחול עם יציאת נפש והמעצים עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים: **גמ'** תנו רבנן המעצמו עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים משל לנר שבה והולכת אדם מניח אצבעו עליה מיד כבתה תניא רשב"ג אומר הרוצה שיתעצמו עיניו של מת נופח לו יין בחוטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי רגליו והן מתעצמין מאליהן תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו כיון שמת אדם בטל מן המצות והיינו דא"ר יוחנן **[תהילים פח-ו]** במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא ר' שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים אבל עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים שנאמר **[בראשית ט-ב]** ומוראכם וחתכם יהיה כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון שמת בטלה אימתו אמר רב פפא נקיטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חזינן דנפיל ההוא כדרימי בר אבא דאמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר **[תהילים מט-יג]** אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו אמר רבי חנינא אסור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחזתו לילית ותניא רשב"ג אומר עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודך בידך ואף שלמה אמר בחכמתו **[קהלת יב-א]** וזכור את בוראיך בימי בחורותיך עד [אשר] (ש) לא יבואו ימי הרעה אלו ימי הזקנה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד שנא' **[דברים טו-יא]** כי לא יחדל אביון מקרב הארץ תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בנו ואם בנו לא בא בנו בא שנאמר **[דברים טו-י]** כי בגלל הדבר הזה תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם א"ר יוסף נקיטינן האי צורבא מרבין לא מיעני והא קא חזינן דמיעני אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר אמר לה רבי חייא לדביתהו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבינך אמרה ליה מילט קא לייטת להו אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם תניא ר' גמליאל ברבי אומר **[דברים יג-יח]** ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים **[קהלת יב-ב]** עד אשר לא תחשך השמש והאור זו דפחת והחוטם והירח זו נשמה והכוכבים אלו הלסתות ושבו העינים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי אמר שמואל האי דמתעא עד ארבעין שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא ואמר רב נחמן האי כוחלא עד ארבעין שנין מרווח מכאן ואילך אפילו מליא כאביסנא דגירדאי אוקומי מוקים ארווחי לא מרווח מאי קא משמע לן דכמה דאלימ מכוחלא טפי מעלי ר' חנינא שכיבא ליה בריתה לא הוה קא בכי עלה אמרה ליה דביתהו תרנגולתא אפיקת מבינתך אמר לה תרתי תכלא ועירא סבר לה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות הן שלש ושלש רעות שלש על שול ושול בכי

רש"י שימתינן. שלא יסריה מחמת חוס הסדין והכריס: קושרין את הלחי. של מת שהיה פיו הולך ונפתח קושרין את לחיו כדי שלא יפתח פיו ויזר: ולא שיעלה. להסגיר מנהג שנתה דהיינו מזוז אבר אלא שלא יוסיף ליפתח: סומכין אותה בספסל. שהרי תורת כלי עליו: לא שתעלה. דהוה ליה כוונה: גמ' ואמר לו אין סכין. אלמא דבר האסור לטלטל אסור לסוך: קרקע בקרקע מיהלף. כלומר ההוא לאו משום טלטול הוא אלא משום אשווי גוומת ואע"ג דמרחץ רפסא אבנים הוא וליכא למיחש לאשווי גוומת מיהלף מיהא בקרקע אחר: כל כרכי המת לאתויי מאי. דלך תנן: כלי מיקר. שמביאים קריות כגון זכוכית: ואף שלמה אמר בחכמתו. שכריסו של מת נפתח

ובנקעה: זה חוט השדרה. שהיא כמון חבל ולכן ככסף: זו אמה. שהיא מעין של חולדה כמו גולות מים (יהושע טו): זה פרש. וגלגל לָשׁוֹן גַּלְגַּל (יחזקאל ד): אל הבור. שנטל לתוך פיו: כהגים. כהעגונגים: מהני' און מעגמון. את עינו בשבת אפילו אחר יליאת הנפש דמוז' בו אברי: אופך דמים. כדמפרש בבביתא בגמ' שבעטורח מועט מקרב מיחהו: גמ' ואוחז בשני גודלי רגליו. עורקו בלעגותיו: וחסה. לָשׁוֹן חיותה: אריה אבי הרי לא נפיל. להורגן כדכתי' ומוראכס תרי וכתוב על כל חית הארץ ואפי' ארי: כדכתי' בר אבא. דנקנסה עליו מיהה ונדמה לארי כבהמה: נמשך. מי שחיה מושלח בו זיווע שכבהמה נדמה: עשה. דקה: עד שחיה מואל. למי לעשות: ומטוי לך. ממון: ועודך בידך. עודך בקריתך קודם שמתה: לא זכות. לא דבר לזכות בו שטובע עשירים: ולא חובה. לאמץ לב ולקפוץ יד: על מדה זו. שלא יבא לידי עניות דדבר המזומן הוא לבא או עליו או על בנו או על בן בנו: ונתן לך רחמים. שחרהם על הבריות: זו פתחה. המלך שהיא חלק ומנהיג יותר מכל הפרטוף: זה חוטם. שהיא תואר פני אדם: זו שמה. כדכתיב נר אלהים נשמת אדם (משלי כ): הלפתות. לחיים: וקבו העבים. חשכת עינים יבא ויכסה המאור אחר שירבה צרכיו בזקנותו מחמת השות כח זכות רבות עליו: מרווח. מאור עינים: אפילו מליא. כחלל בעינו כמכחול גדול: כאביסנא של גרדלי. כובד של גרדיים אינשובל"ש (אינשובל"ש: כובד ורעה לעיל קו"ג) בלע"ז: אוקומי. המאור מוקים שלא יחשיך יותר ממה שהיא: מאי קמ"ל. בהא דלמר אפי' כאביסנא דגרדלי: אלום. עב: מוחלל. עץ שהיא מכניס בשפופרת ונתון בעינו וקרוין לו מכחול: חיכלא ועיורא. שיכול בניס ועיורון הדמעה: של כפי. מתוך אכל ורעה: (רש"י)

תוספות | אין פירוש לקטע זה (תוספות)

רש"י א' | הניח רבי שמעון בן אלעזר אומר עשה עד שאתה מואל ומטוי לך ועודך בידך, ואף שלמה המלך ע"ה בחכמתו אמר (קהלת יב, א) וזכור את בוראך בימי בחוכותיך. הדון עגן פסק שאל (רש"י א')

דף קנב

ושל בית הכסא רעות של סם ושל שחוק ושל פירות ימות [קהלת יב-ג]. ביום שיזועו שומרי הבית והתעונו וגו' ביום שיזועו שומרי הבית אלו הכסלים והצלעות והתעונו אנשי החיל אלו שוקים ובטלו הטוחנות אלו שינים וחשכו הרואות בארבות אלו עינים א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה מ"ט לא אתית לבי אבידן א"ל טור תלג סחרוני גלידין כלבוהי לא נבחין טחונהי לא טחונין בי רב אמרי אדלא אבידנא בחישנא תניא רבי יוסי בר קיסמא אומר טבא תרי מתלת ווי לה לחדא דאזלא ולא אתיא מאי היא א"ר חסדא ינקותא כי אתא רב דימי אמר ינקותא כלילא דוורדא סבותא כלילא דחילפא תנא משמיה דרבי מאיר דוק בככי ותשכח בניגרי שנאמר [ירמיה מד-ז] ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו א"ל שמואל לרב יהודה שיננא שרי שקיד ועייל לחמך עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי א"ל הוא גוזאה לר' יהושע בן קרחה מהכא לקרחינא כמה הוי א"ל כמהכא לגוזניא א"ל צדוקי ברחא קרחא בארבעה אמר ליה עיקרא שליפא בתמניא חזייה דלא סיים מסאניה א"ל דעל סוס מלך דעל חמור בן חורין ודמנעלי בריגלוהי בר איניש דלא הא ולא הא דחפיר וקביר טב מיניא א"ל גוזא גוזא תלת אמרת לי תלת שמעת הדרת פנים זקן שמחת לב אשה [תהילים קכז-ג] נחלת ה' בניים ברוך המקום שמנעך מכולם א"ל קרחא מצויינא אמר ליה עיקרא שליפא תוכחה א"ל רבי לר' שמעון בן חלפתא מפני מה לא הקבלנו פניך ברול כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך א"ל שלעים נעשו גבוהים קרובים נעשו רחוקים משתים נעשו שלש משים שלום בבית בטל: [קהלת יב-ד] וסגרו דלתים בשוק וגו' אלו נקביו של אדם בשפל קול הטחנה בשביל קורקבן שאינו טוחן ויקום לקול הצפור שאפילו צפור מנערתו משנתו וישחו כל בנות השיר שאפילו (קול שירים ושירות) דמות עליו כשוחה ואף ברזילי הגלעדי אמר לדוד [שמואל ב יט-לו] בן שמונים שנה אנכי היום האדע בין טוב לרע מכאן שדעות של זקנים משתנות אם יטעם עבדך את אשר אוכל ואת אשר אשתה מכאן ששפתותיהן של זקנים מתרפסות אם אשמע עוד בקול שרים ושרות מכאן שאזניהם של זקנים מתכבדות אמר רב ברזילי הגלעדי שקרא הוה דההיא אמתא דהויא בי רבי בת תשעין ותרתינן שנין והות טעמא קידרא רבא אמר ברזילי הגלעדי שטוף בזמה הוה וכל השטוף בזמה זקנה קופצת עליו תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין חכמה נחוספת בהם שנאמר [איוב יב-יב] בישישים חכמה ואורך ימים תבונה ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות נחוספת בהן שנאמר [איוב יב-כ] מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח גם מגובה ייראו שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו כהרי. הרים וחתותיהם בדרך בשעה שמהלך בדרך נעשו לו תוהים וינאץ השקד זו קליבותיו ויסתבל החגב אלו עגבות ותפר האביונה זו חמדה רב כהנא הוה פסיק סידרא קמיה דרב כי מטא להאי קרא גניד ואתנח אמר ש"מ בטל ליה חמדיה דרב אמר רב כהנא מאי דכתיב [תהילים לג-ט] כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בניים תנא אשה חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה [קהלת יב-ה] כי הולך האדם אל בית עולמו א"ר יצחק מלמד שכל צדיק וצדיק נותנין לו מדור לפי כבודו משל למלך שנכנס הוא ועבדיו לעיר כשהן נכנסין כולן בשער אחד נכנסין כשהן לנין כל אחד ואחד נותנין לו מדור לפי כבודו ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [קהלת יא-י] כי הילדות והשחרות הבל דברים שאדם עושה בילדותו משחירות פניו לעת זקנתו ואמר רבי יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר [איוב יד-כב] אך בשרו עליו יכאב אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שנה ונפשו עליו תאבל וכתוב [בראשית נ-ג] ויעש לאביו אבל שבעת ימים אמר רב יהודה מת שאין לו מנחמין הולכין י' בני אדם ויושבין במקומו הוא דשכיב בשבבותיה דרב יהודה לא היו לו מנחמין

רש"י ב' | של בית הכסא. מתוך יסוריו: של פירות. כגון ריח חרדל: הכסלים. ליפלאנא"ש ופלאנא"ש: כסלים (השיריים הפנימיים של הירך סמוך לכליה) ורעה ב"מ כנ"י: והלעלות. שהן אומרים בני המעיים וחיותו של אדם וכוונתו בעדם: אלו שוקיים. שכוו של אדם נסמך עליהם: לבי אבידן. מקום העשוי להחוכח שם זקוקים וביטויים עם ישראל במקראות: טור תלג. ההר נעשה שלב כלומר ראשי לבן: סחרוני גלידין. סביבותיו של הר מלאו קרח כלומר שפמי וזקניו הלבינו: כלבוהי לא נבחין. קולו אינו נשמע: טחונהי. השניים: הלכלא אבידנא בחישנא. אחר מה שלא אבד ממני חני מפשפף מרוב זקנה אני הולך שחוח ומנענע ונראה כמי שמתקף ליני הנאבד לו: תחיה עבא מתחל. טובים ב' הרגלים של ימי בחרות מג' של זקנה שצריך משענת עם רגליו: ווי לה. חבל עליה כלומר יש לו להתאונן ולצערון ווי ההולכת ואינה חוזרת: מילא דוורדא. נור של ורד: חילפי. אורטיא"ש (סרפדיס): דוק בככי ותשכח בניגרי. אכול הרבה וממלא האכילה בפסיעותיך שחוקך כחך דוק כמו אכלה מדקה (דניאל ז) לָשׁוֹן כוסס: שרי שקיד. פתח פיך: גוזא. סרים ולדוקי היה: מהכא לקרחינא כמה הוי. כמה מהלך יש מכאן עד הקרח ולהקניטו על הקרחו נחכוון: כמהכא לגוזניא. כמו שמתחל עד הסרים: אמר ליה לדוקי כרחא קרחא בארבעה. שהקרח לקוח בארבעה. כרחא קרחא הוא עז על שם שאינו מלוכב בלמר כרחא קרוי קרחא: אמר ליה. רבי יהושע: עיקרא שליפא. שה שפיו עקורים ונחוקין ונחוקין בשמנה: חזייה. לדוקי לרבי יהושע דלא סיים מסאניה: קרחא מרמינא. אתה הקרח במריבה אתה בלח עמדי בתמיה: אמר לו רבי יהושע עיקרא שליפא תוכחה. אתה הסרים להקניטו ולהחוכח עמי באת: לא הקבלנו פניך לא הקבלת פני ורדך ענוה קאמר ליה:

הלענים קטנים נעשו גבוהים שקנתי: קרובים. נדמין לי כרחוקים: שהים נעשו לי שלש. שצריך אני משענה: משים שלום צבית. אבר השמים: לישנה אחריה קרובים נעשו רחוקים מרוב חלשות של אדם כשמזקין כריך להרחיק רגליו זה מזה: שאינו טוחן. שאין בני מעיו טוחנין אכילתו: קורחבן. הוא המסס שקורין אנפיי"ל (אנפיו"ל): המסס (החלק השלישי בקבית מעלי-הגירה): כל צות השיר. כל קולות של שיר הויין ליה שוחה: שדעתו של זקנים משתנות. דכתיב האדע בין טוב לרע וזקנה מרובה קאמרי: מהרפתות. מהרפתות כמו מנעל המרופס (לעיל דף קמ"א): מהרפדות. כמו ואזינו הכבד (ישעיה ו'): שטוף: כמו סוס שטוף במלחמה (יחזקאל ח) להוט אחר הדבר ורודף: וטעם זקנים יקרו. וע"כ מדקשי קראי אהדדי. חד מתוקם בחכמים וחד בזקני השוק: מגובה ייראו. יראים הם הזקנים מגבששית צדרכים ואומרים גבוהים הם: תוהים: פחדים: וינאץ השקד. אילו של שקדים יאין והיו בולטין נאים שלו: זו קליבוסת. עגס של הנק"א (מותן) שהירך תקוע בו בולט ויזאף מרוב השות כמו: ויסתבל החגב. דומה עליו כסבל משא כבד: והפר האביונה. הבטל התאוה המדת השמים: פסיק סידרא. מסדר פראיות של פסוקים: נגיד ואיתנת. רב: חמדיה. תאוות: זו אשה. אם לא על פי גזרת המלך לא היה ראוי להתאוות לה שהיא כחמת מלאה מיאום והכל ראים אחריה: מדור לפי כבודו. מדלל כתיב אל בית העולם ש"מ כל אחד ואחד לבית המוכן לו: בשער אחד. אף כן הכל מתים בענין אחד: שאדם עושה בילדותו. רוב השמים: משחירים פניו. מתיש כמו: שאין לו מנחמים און לו אכלים שיהו לריכין לנחמו: במקומו. במקום שמת (ש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף קנב

כל יומא הוה דבר רב יהודה בי עשרה ויתבי בדוכתיה לאחר שבעה ימים איתחזי ליה בחילמיה דרב יהודה ואמר ליה תנוח דעתך שהנחת את דעתי א"ר אבהו כל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי בה רבי חייה ר"ש ברבי חד אמר עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר מאן דאמר עד שיתעכל הבשר דכתיב [\[איוב יד-כב\]](#) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל מאן דאמר עד שיסתם הגולל דכתיב [\[קהלת יב-ז\]](#) וישב העפר על הארץ כשהיה וגו' ת"ר [\[קהלת יב-ז\]](#). והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה תנה לו כמו שנתנה לך בטהרה אף אתה בטהרה משל למלך ב"ז שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהן קיפלום והניחוים בקופסא טפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה לימים ביקש המלך את כליו פקחין שבהן החזירוים לו כשהן מלובכין שמח המלך לקראת פקחין ועס לקראת טפשים על פקחין אמר יתנוו כלי לאוצר והם ילכו לבתיהם לשלום ועל טפשים אמר כלי יתנוו לכובס והן יתחבשו בבית האסורים אף קב"ה על גופן של צדיקים אומר [\[ישעיה גב-ב\]](#) יבא שלום ינוחו על משכבותם ועל נשמתן הוא אומר [\[שמואל א כה-כט\]](#) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים על גופן של רשעים הוא אומר [\[ישעיה מח-כב\]](#) אין שלום אמר ה' לרשעים ועל נשמתן הוא אומר [\[שמואל א כה-כט\]](#) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע תניא ר' אליעזר אומר נשמתן של צדיקים נגזזות תחת כסא הכבוד שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל רשעים זוממות והולכות [ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאך אחר עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה] שנא' ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע א"ל רב ר' של בינונים מאי א"ל איכא שכיבנא לא אמרי לכו האי מילתא הכי אמר שמואל אלו ואלו לדומה נמסרין הללו יש להן מנוח הללו אין להן מנוח אמר (יה) רב מרי עתידים צדיקים דהו עפרא דכתיב [\[קהלת יב-ז\]](#) וישב העפר על הארץ כשהיה הנהו קפולאי דהו קפלי בארעא דרב נחמן) נחר בהו רב אחאי בר יאשיה אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן ניהו מר אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה א"ל ולאו אמר רב מרי עתידים צדיקי דהו עפרא א"ל ומני מרי דלא ידענא ליה א"ל והא קרא כתיב וישב העפר על הארץ כשהיה אמר ליה דאקרייך קהלת לא אקרייך משלי דכתיב [\[משלי יד-ל\]](#) ורקב עצמות קנאה כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים גששיה חזייה דאית ביה מששא אמר ליה ליקום מר לגווייה דביתא אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית דכתיב [\[יחזקאל לז-ג\]](#) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם א"ל והכתיב [\[בראשית ג-ט\]](#) כי עפר אתה ואל עפר תשוב א"ל ההוא שעה אחת קודם תחית המתים א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים נגזזות תחת כסא הכבוד אובא טמיה היכא אסקיה לשמואל בנגידא א"ל התם בתוך שנים עשר חדש הוה דתניא כל י"ב חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש הגוף בטל

רש"י כל יומא. ז' ימי אכילתו: גולל. הוא כיסוי שנותנים על ארונות: ונפשו עליו תאבל. כל זמן שיש לו נפש לא חיות לבדו: וישב העפר. גופו קרוי עפר ומשכב אל הארץ כשהיה מיד והרוח תשוב שאין בו רוח עוד: אשר נתנה. קרא יתירה הוא לירשע הוי זהיר שתשיבנה אליו כמה שנתנה לך נקיה בלי עון: כלי יתנוו לאור. להנעניע אף זו חיתונת תחת כסא הכבוד: לכובס. ללבוש אף זו לגיהנם לזרעם שם: צבית האסורים. בחשך בלא אורה ושלום: כף הקלע. רחב הרעועה שנתון הארץ לחוכה לקלע עשויה כעין כף: ככור החיים וגו'. את ה' אלהיך עמו בכסאו: זוממות. כמו בזממא דפרזלא (לעיל דף נ"א): חבושות צבית הסוהר: חלו ואלו. רשעים ובינונים: לדומה. מלאך הממונה על הרחוקות: דהו עפרא. אפילו צדיקים נרקבים ונעשים אפר: קפולאי. חופרים: נחר בהו רבי אחאי. שהיה נקבר שם: ללא ידענא ליה. ואינו חש לדבריו: מי שיש לו קנאה. ותחרות על חברו: עצמותיו מרקיבים. ועליו נאמר וישב אל הארץ: ליקום מר לגווייה. יבא חזוני לבית: בפתחי. בהעלאתו עד שיעלנו הקדוש צדוק הוא מקבוצתו אין לנו רשות לעלות: והא כתיב ואל עפר תשוב. והאי ליכא למימר כרשעים לחודייהו דכל קללותיו של אלה"ר כל זכותיו שוין בהו: אובא טמיה. בעלת אוב שמתהמש בעצמות טמיה בלשון ארמי בעצמות וכן פירש רב האי בפירושו של הירושלמי בית שהא מלא טמיה מלא עממות: בנגידא. כן קורין למכשפות של אוב בלשון ארמי: (ש"י)

תוספות עד שיסתם הגולל. בכל מקום מפרש רש"י דגולל הוא כיסוי ארונו של מת ודופק דף שנתון מצידו ונקרא דופק על שם שהמת דופק שם כמו חתיכה גופה תיהו סימן אי דאדפאט אי דאטמא בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כג): שנקרא דופק לפי שהשמימה דופקת ואין נראה לר"ת מדאמר בברכות פרק מי שמתו (דף יט: ושם) מדלגים היינו ע"ג ארונות לקראת מלכי אומות העולם ואי ארון היינו גולל דופק היאך היו מדלגין עליו והלא גולל דופק מטמאין באהל כדאמר בחולין בפרק העור והרטוב (דף קכו): גולל דופק מטמא במגע ובאהל ואינו מטמא במשא ועוד דאמר בעירובין (דף טו:): כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא גולל לקבר ולא דופן לסוכה ולא לחי למבוה ואי כפי' הקונט' וכי דרך לעשות כיסוי ארון מבעלי חיים ועוד בפרק בהמה המקשה (חולין עב). מרבינן דופק דאטמא מדכתיב על פני השדה ולפי' הקונטרס הוא מונח בקרקע דהיינו ארון ולא על פני השדה ועוד דתנן במס' אהלות פ"ב (משנה ד) דופק דופקים טהור ואי כפירוש הקונטרס וכי דרך להניח שני קרשים מימין המת ופירש ר"ת דגולל היינו אבן גדולה שעל ארונו של מת שקורין מצבה וגוללין אותה שם הקרוב' לסימן ולשון גולל נופל באבן כדכתיב (בראשית כט) וגללו את האבן וגולל אבן אליו תשוב (משלי כו) דופק הם שתי אבני' שנותנין אחת לראשו ואחת לרגליו לציון ופעמים שעדיין האבן אינה מוכנת לשום שם נותנין שם בהמה או שם דבר לסימן עד שימצאו אבן והיינו דתנן בעירובין (דף טו). דדבר שיש בו רוח חיים אין עושין בו' ובההיא דמדלגין היינו ע"ג ארונות שלא היה שם לא גולל ולא דופק ומחמת המת לא היינו מיטמאים כדמפרש התם שהיה ברוב ארונות חלל טפח ומרבי נמי שפיר גולל דופק מעל פני השדה והא דאמר דופק דופקים פעמים שמניחים

הגולל ע"ג שתי אבנים ועוד מניחין לראש הגולל אבן אחת ולסופו אבן אחרת ולא תקשה לר' יהושע דאמר בפרק קמא דתובות (דף ד: ושם) מאימתי חל אבילות משיסתם הגולל במקום שאין גולל מתי חל די"ל מכי אהדרי אפייהו מקברא כדאמר במו"ק (ד' כב.) בהנהו דלא אזלי בתר שכבא מנו מכי אהדרי אפייהו וש דוחין ראה של ר"ת דמאי דמיייתי ראה מדמדלגין היינו אף על פי שהגולל מטמא באהל מ"מ יכולין היינו לדלג ולטמא עצמנו בגולל דהא תניא כל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליו וגולל ודופק אין הנזיר מגלח עליה כדתנן במסכת נזיר פרק כ"ג (דף נד.) ואמר ר"ת דמשבשתא היא דמסכת שמחות דהא הש"ס ערוך דרביעית דם אין הנזיר מגלח עליו כדתנן התם בגזיר וכהן מוזהר ואם הברייתא בהש"ס הוה פריך עלה ומשבש לה כדאשכחין בכמה דוכתין דמשבש להו ואפילו הוויא מתרצתא אכתי היאך מדלגין הלא מחמת המת היו מיטמאים והגולל ודופק לא היו חוצצין ומה שהביא ראה מעירונין יש דוחין דאע"פ שאין רגילות לעשות כסוי ארון מבעלי חיים כמה דברים אשכחן דלא שכיחי ומיירי בהו הש"ס להראות לנו הדין ודרוש שכר כדאמר' בבהמה המקשה (חולין דף ט.) בלעתו חולדה והוציאתו והכניסו והקיאנו ויצא מאליהו מהו הדיק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה מהו ואף על פי שזה לא יהיה לעולם ועוד מקשינן לפירוש ר"ת מדתני בהדיא בתוספתא דאהלות בפרק אמר רבי יהודה שתי אבנים גדולות שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתייהן טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי שנייה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתצא ומה דרך שתצא שייך לפירוש ר"ת ובערוך פירש בענין אחר בערך גלל וכפירושו יתכן מה שבתוספתא: (תוספות)

דף קנג

ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מהספדו של אדם ניכר אם בן העוה"ב הוא אם לאו איני והאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת אחים בהספידא דהתם קאימנא לא קשיא הא דמחמו ליה ואחים הא דמחמו ליה ולא אחים א"ל אביי לרבה כגון מר דנסו ליה כולהו מומבדייתי מאן אחים הספידא א"ל מיסתיא את ורבה בר רב חנן בעא מניה רבי אלעזר מרב איזוהו בן העוה"ב א"ל [\[ישעיה ל-כא\]](#) ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאלו ר' חנינא אמר כל שדעת רבותינו נוחה הימנו [\[קהלת יב-ה\]](#) וסבבו בשוק הסופדים בני גלילא אמרי עשה דברים לפני מותך בני יהודה אמרי עשה דברים לאחר מותך ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה תנן התם רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע איזוהו יום ימות אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמר בחכמתו [\[קהלת ט-ח\]](#) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר א"ר יוחנן בן זכאי משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פיקחין שבהן קישטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך טיפשין שבהן הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח בפתאום ביקש המלך את עבדיו פיקחין שבהן נכנסו לפניו שבהן מקושטין והטיפשיים נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פיקחים וכעס לקראת טיפשיים אמר הללו שקישטו את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא קישטו עצמן לסעודה יעמדו ויראו חתנו של ר"מ משום ר"מ אמר אף הן נראין כמשמשין אלא אלו ואלו וישבין הללו ואוכלו והללו רעבין הללו שותין והללו צמאים שנאמר [\[ישעיה סה-ג\]](#) כה אמר ה' הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאנה הנה עבדי ירונו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב ד"א בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלו ציצית ושמן על ראשך אל יחסר אלו תפילין:

רש"י א"ל א"ל כ"ל פ"ג הוא. שאם קשה היה הכל בוכין עליו ומורידין דמעות ומספרים שבו: אחים בהספידא דהתם קאימנא. כשעת מיתתו התאמץ בהספד שלי קיהחמומו וימכרו רחמי העומדים ויבכו: דהתם קאימנא. כשעת הספד ואשמע ח"ך תחתום לחלמא חיטריך לרב לאזוהויה דהספדא וכיון דכב נכרמא רבא וכן העולם הבא למה ליה לאזוהויה הא אמר מהספדו ניכר: הא דמחממי ליה. להספידא ואחיה ר' לעולם חמומו בעי שאין בני אדם נכמרים כל כך על זקן ומיהו לחדס הסוד כי מחמומו בהספידא מחמומו וכו' כולהו ולמי שאינו הסוד כל כך מחמומו ליה ולא מחמומו: דסנו ליה טולבא פומבדייתי. משום דמוכח להו במילי דשמיה וכו' פומבדייתי רמזין הן כדלמרינן בשחיטת חולין (חולין כ"ז). פומבדייתי לוייך שני אושפיזין: ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו. מאחרי מטבח כשמתה ששמעו כשיאמרו זה הדרך שהלך זה לכו בה מונבעתא שהיא בן העוה"ב: טחא הימנו. דעשה נוחה עליהם ממה שצומעו עליו וזמין בו: עשה דברים. שיאמרו לפני מותך בהספדך: לאחר מותך. היא היא אלא שנגללו היו הספדנו לפני המטה וביהודה לאחר המטה: וכ"ף. שמשין שאינו יודע איזוהו יום ימות וטובה תשובה יום אחד לפני מיתתו נמצא כל ימיו בתשובה יהיו: בגדיך לבנים. נשמך טהורה ונקיה: כלום חסר בית המלך. בתמיה הכל מוכן ושמה יביהילנו לבא פתאום ואנו זכרינן לויכנס לסעודה מקושטין: כלום יש סעודה בלא טורח. עדיין יטרבו לטרוח לאורכי סעודה של בית המלך ושל לנו שרות הרבה להתקטט: יעמדו ויראו. ואף לעוה"ב דזיקים ויזכוס ואוכלים ורקעיים עומדים ורואים: ר"מ אומר. אין עומדין וזמין ש"כ אף הם היו נראים מן הקרואים ולשמן שכן דרך המספרים עומדים ואין כלין בושא: זה יאמרו. שמתלבו: הבגד: אלו תפילין. שהם עם משמן טוב דכתיב ורחי כל עמי הארץ כי עם וגו' ותנא ר"ל הגזול אומר אלו תפילין שבראש (ברכות דף ו: ר"ע)

תוספות ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת. אף על פי כן כשהיא רוצה היא יורדת כי היא דלעיל דרבי אחי בר יאשיה ובהיא מעשה דר' בנאה דחזקה הבתים (ב"ב דף נח. ושם) דרוה מצייני מערתא כי מטא למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאלעזר עבד אברהם דקאי אבאבא אמר ליה מאי קא עבדי אברהם כו' אמר ליה ניעול ונתייב כו' אע"פ שנשמתו היתה גנוזה מתחת כסא הכבוד. מ"ר: (תוספות)

רש"י א"ל ומתני: אין עמו נכרי מניחו על החמור. ואוקימנא בגמרא כשהיא עומדת נוטה עליה. הא לאו הכי אסור משום מחמה, וכאן התיירו לו טלטול משום גזירה דלדס בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אחי להחיי, וכשהגיע לחצר החלונית חוזר לאיסורו ואין מלטול לאלף כלים הראויין ללטול. ובתוה בתוה"ש בשם ר"ת ז"ל וכן בספר התרומות (סי' רכו) מכאן יש ללמוד למי שמתירא מן הלכטיים או מן השלטון שהוא מותר ללטול את המעוה כדי שיתביא, דמשום הפסד התיירו לו ללטולו כמו שהתיירו כאן. אבל הרמב"ם ז"ל חולק בדבר, ואומר שלא התיירו בלא אלא דוקא כמה שהוא בירו, משום דקים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו לזרקו מידו, אבל מה שאינו צריך לו טלטולו משום הפסד ממונו. ותדע לך שהיא דליתיה לא התיירו לו חסדו אלא פמיה לעבו"ם, ותדע לך שא"ל עבו"ם שבל לבכות און פומריס לו ככה ואל תכבה, ותנו (לעיל קטו, ב) מלטולין תיח הספר עם הספר ואע"פ שיש בתוכו מעוה, ומשום הללתי כתיבי הקושש דמי אמרת לישידייהו דהתיי ותיי נפלה לתיקה כדליתא התם בפרק כל כתיבי. ועוד דלמרינן לעיל בפרק נוטל (קמ"ג, ב) פעם אחת שכחו חרנקי מלחה מעוה בסרטיא, ואמר להם ר' יוחנן הניחו עליה ככר או חמור וטלטליה, ואסוק רב אשי התם דלא אמרו ככר או חמור אלא למת בלבד, וקיימא לן ככר אשי דאסור לטלטלו, והכל קיימא לן בני שהשקין לו בדרך שמתלטהו פחות פחות מארבע אמות, ואפילו ר' יוחנן לא אמר התם לטלטלו פחות פחות מארבע, אף על פי שרש"י ז"ל כן פירש שם, אלא במחילה של בני אדם קאמר, דמי פחות פחות מארבע מפני מה אוספו בהעברה להעביר הככר ללא זריק פחות פחות מארבע אמות שהוא אסור לכתחילה. ועוד כתב הרב ז"ל דדוקא למי שהשקין לו בדרך, הא שוכח ויואל כביסו לדרך אסור. ומקלמ דברי הרב ז"ל אין מחורין בעיני, לפי שאני סבור דבין השקין לו בדרך בין שכה ואלא שלא מדעת כביסו בין שכיסו בידו בין שהיה לפניו הכל מותר, דהא טעם תלמודא לפי שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו הוא, ומה לי בידו מה לי בעינו והוא רואה אותו אצל הכל אחד. ותדע לך שהיא אמרו בגמרא ללא שנו אלא כיסו אבל מליאה לא, וכן לא אמרו אלא דלא תתיי לידיה אבל תתיי לידיה כביסיה דמי, דלגמרא לא אסרו מליאה אלא בידה חזי לידיה, ומינה דמיסיה כענין זה דלא תפיס ליה בידיה שרי, וגם ביואל שוכח הוא הדיו והוא הטעם, דמי לא שרית לי אחי

לחיות. וגם מה שהביא הרב מדליקה שלח התירו זה אמירה לעכו"ם משום הפסד ממונו, אינה ראויה נמורה בעיני, לדלמא ההם טעמא אחרינא משום דלתיקה דולקת והולכת ואי שרית ליה איכא למויחא דלמא משתי מחדך שהוא בהול על ממונו ואחי לכבויו עד שלא תגיע שם דליקה, אבל משום דלמא מליד ברשות הרבים ליכא. ותדע כן דהתם כל דאיכא למויחא ברשות הרבים אמרו כן, ומנו שאמרו בגמרא (לעיל ק"ז, ח) במליד למבווי המפולג דאי שרית ליה במבווי המפולג אחי לחותיי ברשות הרבים, אבל במליד למבווי שאינו מפולג או לחצר המעורבת לא חיישינן דלמא מליד ברשות הרבים אלח דלמא אחי לכבויו ומנו טעמא אחרינא, והלכך במחייבא מפני לטעום או שטעון כשאתה בל להתיר לו לטלטל ולהאניעו בביתו אי נמי בהלך המעורבת למה אהה חושש לו שיתלטל משום הפסד ממונו ומה בכך. והיה דפרק גטל (קמ"ב, ב) דמשמע ודאי שאובר לטלטל פחות פחות מד' אמות ולפי המסקנא אפילו במחילה של בני אדם אסור מפני איסור טלטול כרב אשי. ההם איכא למימר משום דבעיר הוא ואפשר לו ליטב ולשמור עד הערב, אבל בדרך שהוא בחזקת סנה או נמי אפילו בבית במחייבא מפני לטעום אינו אומר שהוא מותר. ואי קשיא כן דהא נשברה לו חזית בראש גגו (לעיל ק"ז, ב) שלא החיונו לו להטיל בשני כלים אלא מזון שלש סעודות וטעמא משום גזירה דשמא יביא כלים דרך רשות הרבים כדי להטיל. ההם נמי מפני שהוא אזיל לחיבור ופעמים שאין עמו כלים רקים ואי שרית ליה אחי לחותיי כלים מר"ה ומליד, מה שאין בו לחוש כאן. והלא מיהו אין דינם של רבותינו הדרפקים ז"ל נראה בעיני, דהכא לאו משום הפסד התירו לו לטלטלו ולהעביר פחות פחות מארבע אמות, אלא מפני שהוא במקום שאם לא התירו לו כן אינו מעמיד עצמו על ממונו ואחי לידי איסורא דאורייתא. ותדע כך, שהרי שנינו הגיע להלך החיונה גטל כלים הגטלון בשבת ושאינו גטלון בשבת מחירי הכלים והשקין נופלין מאחליהו, ואמרינן בגמרא דאפילו בשליפא רבדי דקרני דלומנא דההפסד מרובה לא חששו ומאדבן ביד ואע"פ שעד עכשיו התירו לטלטל בעודו בדרך, דלמא שמעינן מינה בהדיא ללא התירו לו כלל משום הפסד ממונו אלא מפני שהוא במקום שקרוב לבא בו לידי איסורא דאורייתא, אבל בני שמחורא מפני לטעום מאי איכא, אי לא שרית ליה אחי לטלטלו, אטו כדי שלא יבא לידי טלטול מי שרינו ליה טלטול, הלכך לא שרינו ליה כלל. כן נראה לי. איכא דאמרי בעי רבא מליחא הבא לידו מהו. ושלחא בחיקו. ונראה דאע"ג דהו תרי לטעמי, בדרבנן הו, וכלישנא קמא נקטינן קולבא דהיכא דחתי לידיה מערב שבת אע"ג דלא טרח ביה כביסיה דמי ושרי, ועוד דאפילו להאי לישנא בתרא בחיקו הו' דשלחא ושל דברייה להקל. אלא היכא דלא אחי לידיה אסור. ומשמע מפשוטן של דברים דמליחא דלא אחי לידיה בכל ענין אסור, דהא נתינה לנכרי קיל מכולה דלחיתא בסמוך, ובין דאפילו לנכרי לא שרו ליה רבנן כל על גבי חמור ורחש שוטה וקטן, וכל שכן להוליכה פחות פחות מארבע אמות שלא ראו לגלות אפילו בכיסו. וכן פסק הר"מ והראב"ד ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל (פ"ו, מה' שבת הכ"ב) כתב: במה דברים אמורים בכיסו, אבל במליחא לא יתן לעכו"ם אלא יוליכנה פחות מארבע אמות. וכבר הרמב"ם ז"ל טעם לדבריו לפי שכיסו הוא בהול על ממונו נחפז ללכת ואמא יוליכנה ארבע אמות, לפיכך לא התירו לו לכתחילה להוליכה פחות מארבע אמות ולאסור לנמי לא ראו שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, אבל בני מליחא אסרו לו להת לנכרי (דלפי שאדם מעמיד עצמו עליה, והתירו להוליכה פחות מארבע אמות דלא חושא מלהא כולי האי, וכדרך שהתירו במזלח הפילון (עירובין ז, ח) להכניסן פחות פחות מארבע אמות. ואינו נכון כלל דכיון שאמרו כאן בגמרא אבל מליחא לא, אם איחא דהולכה פחות פחות מארבע אמות שרינו בה לא הו' שהיו מינה ומכל מקום הו' אמרין אבל מוליכה פחות פחות מד' אמות, דלשון חכמים עושב. גם הרמב"ם ז"ל כתב שלא מליחא שהתירו זה במליחא אלא התפילון, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן, והטעם עצמו אינו נכון, וגם הראב"ד ז"ל השיג עליו בזה בהשגות שלו. מוספתא (פרק י"ח, הלכה ב'): מי שהשקיד בדרך נותן כיסו לעכו"ם, אין עמו עכו"ם מניחו על החמור, הגיע לחצר החיונה גטל את הכלים הגטלון וכו', במה דברים אמורים בעכו"ם שהוא מכירו, אבל בעכו"ם שאינו מכירו מהלך אחריו עד שהוא מגיע לביתו. מאי טעמא חמור אהה מלווה על שביחתו. פירוש: לא שיהא בזה משום שביחה, דהא תנינן בסמוך שכהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטלו ממנה, אלא מה שאי אפשר לו להטיל עליו כלים רקים ואי שרית ליה אחי לחותיי כלים מר"ה (רש"י א')

פרק עשרים וארבע - מי שהחשיך

מתני' מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיונה נוטל את הכלים הניטלון בשבת ושאינו ניטלון בשבת מתייר החבלים והשקין נופלין מאחליהם: **גמ'** מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתב כיסיה לנכרי קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא שרית ליה אתי לאיתיידי ד' אמות ברה"ר אמר רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא פשיטא כיסו תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו מציאה והאי דקתני כיסו אורחא דמילתא קתני קמ"ל ולא אמרן אלא דלא אתי לידיה אבל אתי לידיה ככיסיה דמי איכא דאמרי בעי רבא מציאה הבאה לידו מהו כיון דאתא לידיה ככיסיה דמי או דילמא כיון דלא טרח בה לאו ככיסיה דמי תיקו: אין עמו נכרי: טעמא דאין עמו נכרי הא יש עמו נכרי לנכרי יהיב ליה מאי טעמא חמור אתה מצווה על שביחתו נכרי אי אתה מצווה על שביחתו חמור וחרש שוטה וקטן אחמור מנח ליה לחרש שוטה וקטן לא יהיב ליה מ"ט הני אדם האי לאו אדם חרש ושוטה לשוטה שוטה וקטן לשוטה איבעיא להו חרש וקטן מאי אליבא דר"א לא תיבעי לך דתניא ר' יצחק אומר משום ר' אליעזר תרומת חרש

רש"י מתני' מי שהחשיך. נותן כיסו לנכרי. מצעוד יוס: ואם אין עמו. הא יש עמו לנכרי עדיף כדמפרש בגמרא: לחצר החיונה. של עיר שהוא מקום המשחמך ראשון ובלא לפרק מן החמור: נוטל. בידו מעליו כלים הניטלון בשבת ושאינו ניטלון מחירי החבלים של אוכף שהן קשורים בהן והשקין נופלין: גמ' מאי טעמא שרי ליה למיתב לנכרי. והרי הוא שלוחו ליטעו בשבת: מעמיד עצמו. מלהטיל ממונו: דוקא כיסו. דכיון דטרח בה שעי"י טורח הוא משחכר חיים עבה ואי לא שרית ליה הא אחי לחותיי: ולא אמרן. דמליחא לא אלא דלא אחי לידיה קודם שתחשיך ולא הבטיחה ולא זכה בה: האי אדם. ויש בנימינו שחייב צמטות ואחי לחותיי: לשוטה. יהיב דלית ליה דעת כלל אבל חרש דעתא קלישתא איה ליה כדלמרי' ביבמות (דף ק"ג). (רש"י)

תוספות מתני' מי שהחשיך כו' חרש שוטה וקטן. אע"ג דאמר לעיל בפרק כל כתבי (דף קכ"א). גבי קטן שבה לכבות דקטן העושה לדעת אביו אסור מיהו הכא לא מיירי כיון דעביד הקטן עקירה והנחה אלא כדאמרינן לקמן גבי חמור כשהיא מהלכת מניחו עליה וכשהיא עומדת נוטל הימנה. מ"י: (תוספות)

היון כשהוא נותנו לחרש שוטה וקטן, וכל שכן היא דלילו ונתנו להן כשהן עומדן הא חיתא בגדול כבולא בזה חיוב הטאת, וכל שגנפו חיתא לרוביתא או אמרינן לקטן למיעבד חיתא נמו חסורא לרוביתא, דכתיב (ויקרא יא, מז) לל תאכלום קרינן ביה לל תאכלום, ואמרינן ביבמות פרק חרש (קיד, א) לא יאמר חרש לתיקון הבא לי חותם הבא לי מפאה חבל מניחו חולב מניחו זרקו, ולעיל (קכא, א) נמי חיתא קטן שפא לכבוה אין שומעין, ולרוביתא בגמרא בטעם העושה על דעת אביו, כלומר ועובר בזה משום לא תעשה (וכל) מלפאה חתה ופנ (שמות כ, ט). כשהיא מהלכת נותנו עליה. כתב הרמב"ם (טס; ו) אסור לו להאניהא אפילו בקול כ"ו שהיא עליה, כדי שלא יהא מחמר בשבת. ואינו מחוור בעיני כלל, שהרי כיון שאינו מניח עליה עד שהיא מהלכת אינו מחמר, ועוד דהא אמרינן הכא דכל שפחיתו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכחילה. (רשב"א)

דף קנד - א

רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמה בשבת בשוגג אינו חייב חטאת במזיד חייב סקילה מתיב רבא המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה מי קתני הא אין חייבין כו' הכי קאמר דבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה ויש דבר שאין חייבין על שגגתו חטאת וחייבין על זדונו סקילה ומאי ניהו מחמר רבא אחוה דרב מרי בר רחל ואמרי לה אבוה דרב מרי בר רחל ללישנא בתרא קשיא הא דרב אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסיה דבבל דילמא תרי מרי בר רחל הוה מתני לה להא שמעתיא משמיה דרבי יוחנן לפטור אמר רבי יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום בשוגג לא מחייב חטאת דהוקשה כל התורה כולה לעז' במזיד נמי לא מחייב דתנן. המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מחייב דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו

רש"י רב זביד מתני. להא דרמי בר חמא הכי: אינו חייב חטאת. דילפינן מע"ז דעד לעבדי מעשה בגופיה: אבל במזיד חייב סקילה. מהיקשא דלחא וזהמתך דלעיל: מי קתני. הך דיקא דדייקין הא אין חייב כו' דילמא הכי קאמר המחלל בדבר שחייבין על שגגתו חטאת (חייבים על זדונו סקילה) הא דכר שאין חייבים על שגגתו חטאת יש מהן שחייבין על זדונו סקילה ויש שאין חייבין ומאי ניהו דחייבין ועל זדונו סקילה ואין חייבין על שגגתו חטאת מחמה; ואמרי לה אבוה דרב מרי בר רחל ל"ג דלבוה דרב מרי חסורא גיורא שמה ומאן דגרם ליה גרם בתריה הכי להך לישנא בתרא קשיא הך דרב אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסיה דבבל והך מילתא כמסקת יבמות היא (דף. מה): בפורסיה בלע"ז מנשטר"ל (מנישטר"ל: פקיד, שטרך) הן שטרסיה ואף על גב דלמחר מר כל משמיות שפחה משום לא יהא אלא מקרב אחיך האו כיון דלמנו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה: לאזהרת מיתת בית דין. דלשר מלפאת דשבת נמי מהאי קרא נפקא להא אזהרה הלכך לאזהרת מיתת בית דין ניתן ללא ענש מיתה אלא אם כן הזהיר הלכך עיקר אזהרתו למקום שיש בו מיתה אחרי וכל למלקות: (רש"י)

תוספות ואמרי לה רבא אבוה דרב מרי בר רחל. לא גרסינן ליה דהא מוכח ביבמות דאבוה דרב מרי גר הוה דאמר בהחולץ (יבמות מה: ושם) רב אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה אפורסיה דבבל וקאמר כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וליכא למימר דרבא אבוה דרב מרי נמי גר הוה דאם כן הוה ליה למימר רבא גיורא כדאמר הש"ס בעלמא איסור גיורא ועוד דאביו של רב מרי בר רחל משמע בבבא בתרא פרק מי שמת (דף קמט. ושם) דהיינו איסור גיורא דאמרינן איסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי רב רבא ורב מרי בריה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הוה אע"ג דהתם לא גרסינן רב מרי בר רחל בריה דומה הוה שאותו היה מיהו אי אמרינן שהוא היה רב מרי בר רחל צריכא למימר דאיסור גיורא בא על רחל בת מר שמואל קודם שנתגייר דהא קאמר התם דהורתו שלא בקדושה הוה ורחל בת מר שמואל היתה כדאמר בכמה דוכתין רב מרי בר רחל בתמר שמואל ואמרינן בכתובות (דף כג.) דבנתיה דמר שמואל אישתביין ושמה אז בא עליה ואף על גב דאתו לקמיה דר"ח ואמרו שלבתי וטהורה אני לאו כוליה אמרו הכי מיהו תימה אי רב מרי בריה דאיסור גיורא היינו ההוא דיבמות איך חי איסור כל כך מימות רב עד רבא והא רב יהודה תלמידו של רב ואמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא ואפילו רב מרי בנו כבר היה גדול בתורה הרבה בימי רב מדמיניה אפורסיה דבבל ורב מרי נמי איך יתכן שחי כ"כ ונראה כפירוש ר"ח דגרסינן ביבמות דרב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ואע"ג דביום שמת רבא נולד רב אשי יכול להיות שהיה רב מרי קטן בימי רבא ובימי רב אשי כבר היה גדול בתורה וזקן ומנייהו אפורסיה דבבל וכן ודאי נראה דיש בספרים רבים שכתוב בהם בשמעתא לאמרי לה והקשה דרב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ומשני תרי רב מרי הוה ופירוש הוא שנכתב בספרים. מ"ר: בלאו נמי לא מחייב דה"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. תימה לר"י מה בכך מ"מ ילקה על לאו דלא תעשה כל מלאכה דכיון שבא להזהיר על מחמר ובחמור ליכא מיתה אע"פ שבא להזהיר נמי על שאר מלאכות דשייך בהו מיתה מכל מקום יש לו ללקות כדאשכחן בבבא קמא (דף עד: ושם) דפליגי ר' יוחנן ור"א התם בעדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הומוו דחד אמר נהרגין וחד אמר אין נהרגין ואמרינן נמי תסתיים דר' דלעזר דאמר אין נהרגין דאמר ר"א עדים שהוכחשו בתחילה לוקין ואע"ג דבעלמא ניתן לאו דלא תענה לאזהרת מיתת ב"ד היכא דהומוו תחילה ועוד תימה לר"י דכל לאוין שבעולם שניתנו לאזהרת מיתת ב"ד יהיו לוקין עליהם כשלא התרו בהם למיתה אלא למלקות מההוא טעמא דלא ניתנו באותה שעה לאזהרת מיתת ב"ד ונראה לר"י הרשע וכיון דכתב בלא תענה מלקות בהדיא אע"ג דניתן לאזהרת מיתת ב"ד אית לו לאוקמי בכל מיילי דלא מצוי אתי לידי מיתה ומהאי טעמא נמי אתי שפיר הא דאמר במכות בגמרא מעידין אנו את איש פלוני שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ומצאנו זוממים לוקין ומשלמין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים כל המשלם אינו לוקה דקאמר בשלמא לרבנן כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' וקשה לר"י ל"ל למימר טעמא דרבנן משום כדי רשעתו תיפוק ליה דרבנן מוקמי לא תענה לאזהרה לעדים זוממים ולא למלקות כדמוכח התם על משנת מעידים אנו את איש פלוני שחייב מלקות ארבעים וקשה לר"י נמי היכי מצוי למימר לרבנן דלאזהרה דעדים זוממים הוא דאתא ולא למלקות הא בהזמה דגלות וכן גרושה מודו רבנן דאיכא מלקות ולמאי דפרישית אתי שפיר דכי היכי דלא אתי לידי מיתה או לידי מלקות ע"י כאשר זמם לוקה משום לא תענה כיון דהתם לא צריך קרא דלא תענה לאזהרה לכאשר זמם משום הכי לקי במעידים אנו בפלוני שהוא בן גרושה או שחייב גלות ואתי נמי שפיר הא דתני טעמא דרבנן התם משום כדי רשעתו דאי לאו משום כדי רשעתו היו לוקין משום לא תענה אפי' לרבנן דאע"ג דסבירא להו דלא תענה אזהרה לכאשר זמם הוא דאתא דלא ענש כאשר זמם אלא אם כן הזהיר והוי כלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ותייך דההוא שנויא לא הוה אתי אלא לרבנן דר' מאיר איכא תרי לאוין חד לאזהרה כזמם זמם היכא דזמם מיתה או מלקות וחד למיליק עליה ולהכי ניהא טפי למימר טעמא דלאו שאין בו. מעשה לאוקמא מילתא בין לרבנן בין לרבי מאיר דמתניתין דמכות דאע"ג דטעמא דלאו שאין בו תעשה נמי לא אתי לר"י ולמאי דפי' איצטרך והצדיק מלקות אפי' למאן דמחייב בלאו שאין בו מעשה ועוד היה רגיל לתרץ כיון דלא תענה שדיו כתיב אפי' ולהכי מחייב מלקות כאילו נכתב אבן גרושה ואגלות וכאילו נכתב לא תענה שקר בממון ולבן גרושה וגלות שאו לא היה הכתב לממון ניתן לאזהרה כאשר זמם ולכן היה ראוי ללקות עליו נמי השתא אע"פ שזה לא היה ראוי ללקות על אותו הניתן לאזהרת מיתה אפי' כשאינו יכול לבא לידי מיתה עבשיו יש ללקות עליו כל זמן שלא יוכל לבא לידי מיתה הוואיל ונכתב על מיתה וממון ביחד סתם וניתן להלקות עליו בהזמת מיתה. נמי ניתן ללקות כל זמן שלא יוכל לבא לידי מיתה ולפי טעם זה לא היה יכול לתרץ בריש מכות משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כי פריך ותיפוק ליה משום לא תענה דאע"פ שניתן

לאזהרת מיתה יש ללקות עליו הואיל ונכתב סתם על מיתה דברים אחרים כדפרישית ולפי לשון זה לא אתי דרשה דוהצדיקו אלא למאן דאית ליה לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו כדמשני בריש מכות אבל קשה דבכל הש"ס חשיב לאו דשבת ניתן לאזהרת מיתה ב"ד ואמאי הא קאי נמי אלאו דמחמר ואהאיא דאיסי (לעיל דף ו:)
דליכא מיתה וי"ל כיון דכתיב כל העושה בו מלאכה יומת משמע סתם מלאכה דשבת היינו שבמיתה ולהכי לא משמע לאו דמלאכה דאיסי אבל לאו דלא תענה משמע שאר דברים שאין בהן מיתה ומלקות וכן לאו דמחמר דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך משמע שאר חיובי שבת טפי ממחמר מדכתיב אתה כדקאמר הכא א"י מדכתיב לא תעשה ולא כתיב לא תעשו והוצאה נמי אע"ג דנפקא מאל יצא (עירובין יז:). בהדי תחומין דבמלקות אין לוקין עליו אפי"ל לא תרו בו למיתה דכל סתם הוצאה דשבת איתא בקרא דזיכלא העם המביא ותירוץ ראשון נראה לר"י עיקר. מ"ר: (תוספות)

ב קנד דף

ואפי"ל מ"ד לוקין ליכתוב רחמנא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך אתה למה לי הוא ניהו דמיחייב בהמתו לא מיחייב: הגיע לחצר החיצונה: אמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר החבלים והשקין נופלים והאנן תנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת כי קאמר רב הונא בקרינא דאומנא דלא חזיא ליה והא קא מבטל כלי מהיכנו בשליפי וטרי מיתבי היתה בהמתו טעונה טבל ועשיות מתיר את החבלים והשקין נופלין ואע"פ שמשתברין התם כבולסא דיקא נמי דקתני דומיא דטבל מה טבל דלא חזי ליה אף הכא נמי לא חזי ליה ומאי אע"פ שמשתברין מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו קמ"ל תניא ר"ש בן יוחי אומר היתה בהמתו טעונה שלף של תבואה מניח ראשו תחתיה ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו חמורו של רבן גמליאל היתה טעונה דבש ולא רצה למרקה עד מוצאי שבת למוצאי שבת מתה והאנן תנן נוטל כלים הניטלין כשהדביש הדביש למאי חזי לכתיתא דגמלי ויתיר חבלים ויפלו שקין מיצטרו זיקי ויביא כרים וכסתות ויניח תחתיהן מטנפי וקמבטל כלי מהיכנו והאיכא צער בעלי חיים קסבר צער בעלי חיים דרבנן אביי אשכחיה ליה לרבה דקא משפשא ליה לבריה אגבא דחמרא א"ל קא משתמש מר בעלי חיים א"ל צדדין הן וצדדין לא גזרו בהו רבנן מנא תימרא דתנן מתיר חבלים והשקין נופלין מאי לאו בחבר גוולקי דהו להו צדדין וצדדין לא גזרו בהו רבנן לא בחבר אגלווקי דלא הו צדדין אי נמי בלבנתא איתביה שתים בידי אדם ואחת באילן כשרה ואין עולין לה ביו"ט מאי לאו דחק ביה באילן דהו להו צדדין וצדדין אסורין לא דכפיה לאילן ואנן סיכוך עילויה דקמשמש באילן א"ה אימא סיפא שלש בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביו"ט ואי דכפיה לאילן אמאי עולין לה ביו"ט ואלא מאי צדדין אסורין סוף סוף אמאי עולין לה ביו"ט אלא התם בנוואא פרסכנא דאילן גופיה דופן בעלמא הוא דשוויה דיקא נמי דקתני זה הכלל כל אילו שינטל האילן ויכולה לעמוד עולין לה ביו"ט ש"מ לימא כתנאי אין עולין לה ביו"ט רשב"א אומר משום ר"מ עולין לה ביו"ט מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס צדדין אסורין ומר סבר מותרין אמר אביי לא דב"ע צדדין אסורין והכא בצדי צדדין קמיפלגי מ"ס צדי צדדין אסורין ומ"ס צדי צדדין מותרין רבא אמר מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין מאן דשרי בצדי צדדין שרי נמי בצדדין איתביה רב משרשיא לרבא נעץ

רש"י ואפי"ל מ"ד לוקין. במכות מכות (דף יג:). הכא אפי"ל לאו ליכא דאי לאוהורי אמלכא שעל ידו וע"י בהמתו אחא כגון מחמר ליכתוב לא תעשה כל מלאכה ובהמתך מאי אתה משמע אתה לבדך ובהמתך לבדה: בהמתו. במלאכה הנעשית ע"י בהמתו לא מיחייב לאו גמור ללקות עליו: טעונה כלי זכוכית. שאין ניטלין בידו להניחן לארץ: והאנן תנן נוטל את הכלים הניטלין. וכלי זכוכית ניטלין הן ולמה לי מחיר את החבלים: דלומני. מקיז דם שאין רחויין בשבת לכלום לפי שמאוסים: והא מבטל כלי. כרים וכסתות כשניטלו תחת דבר שאין ניטל מבטלן מהיכנו דקוב לא יטלם משם ודמי כסותה: בשליפי וטרי. משארות קטנים שאומט הכר מהתחיהם ונפלין על הכר השני וכן עד שמגיעין לארץ: עששיות של זכוכית. מש"ש (מש"ש: גוש"ש, עשחות) בע"ז ואע"פ שהעששיות משתברין אלמא אסור להניח כרים וכסתות תחתיהם: כבולסא. החיות רחבות של זכוכית שאינם כלים ועשין מהן חלונות וכיון דליכא פסולא בשבירתן וסופן להחך בחיתוכות קטנות לא שרו להביא כרים ולהניח תחתיהם: וטבל לא חזי ליה. דמקלסא הוא ואפי"ו לכהנים לא חזי: ומאי אף על פי שמשתברין. הא ליכא פסולא: מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו. ויביר כרים ויניח תחתיהם דהא ורזי אי אפשי בלא הפסד מועט שניטלות ניתזין בשבירתן שאינם רחויין לכלום: שלף. משוי של תבואה של טבל: והא חזן תנן כו'. ודש ניטל בשבת ואמאי לא רצה למרקה: כשהדביש. החמץ: למאי חזי. ואמאי אייתי רבן גמליאל: לכתיתא דגמלי. לכתיה של גמלים דרזישוד"א (רזישוד"א: א: קיהוין, פגימח): ויתיר החבלים ויפלו שקים. דהיי תנן מתניתין דבר שאינו ניטל ומשני מ"טרו ויהי נכתיב הגזרות כשפולחן לארץ: מטנפי. דבר האשך עליהם וקא מבטל כלי מהיכנו דקוב אין רחויין לכו ביום לכלום: והא איכא צער בעלי חיים. ולית דלורייתא ולידית דרבנן ביטול כלי מהיכנו: קסבר. ר"ג צער בעלי חיים דרבנן ופולגתא היא בלאו מילואות (כ"מ לב:). דמשפשא לבריה אגבא דחמרא בשבת לשעשע החיות: קא משתמש מר בעלי חיים. והנן (ביצה דף לו.) לא רוכבין על גבי בהמה וה"ה לכל תשמיש: דלדיון. שאינו מרכיבו עליו אלא משפשו על גבי ואין זה דרך תשמישו ורבנן לא גזרו בהו: מאי לאו בחבר גוולקי. דהו להו צדדין גוולקי עשקני"ם חבר גוולקי. שאים שאין מחוברות יחד ברצועה ומרכיבו על החמור זו מכאן וזו מכאן וצריך לסלקן יחד וליקרב אלל החמור ומשפשו עלמנו וגשעו גופו כצדי החמור: חבר גוולקי. שאים שאין מחוברות יחד אלא על ידי טבעת מתכת שבראש הרצועה ובו מסמך קטן כעין שעשין לחבק שקורין אינגל"א (חבק (רצועת-בטן לבוס וכו') (כ"ז)) שאינו צריך אלא למשוך מעט והמסמך יולא והן מתנתקות זו מזו: אי נמי בלכתא. כעין שעשין לדרדור יין שיש בהן טבעות של חבל לכל אחד ואחד ומכניס טבעת בטבעת ונוטל עץ כפוף קטן ומכניסו בפנימי וקוב אינו יולא מחברו וכשכא לסלקו מושך העץ אליו והן מתנתקות זה מזה ונפלין: שאים בידי אדם ואחת באילן. גבי פוכה תנן שפשיה בג' דפנות ואם עשה שאים כהלבנתו והשלישי עשה באילן כשירה דפנות לא איכפת לן אם מחוברות הם וה"ה אם חזן נקבעת באילן והא דנקט שאים בידי אדם כדוחא אשמועינן דלפיו הכי אין עולין לה לאכול ולישן בצוחה סוכה ב"ט מפני שסככה קשור בדפניה ונשען עליה והוא משתמש על סככה ונותן כליו ונמלא משתמש באילן כל כניסה וסוכה נקוט בשלשן עליה במסכת סוכה לפי שרובן עשין סוכותיהן בראש גגן דכנניה דוכתן תנן בהי חזן מטריחין אורו לעלות אמר להם העולם לסוכה אכל מוריד הוא את הכלים וכן הרבה: מאי לאו דחק ביה באילן. ואותיב ביה קנים של דפנות נקבים ענקה הרבה בגופו של אילן וסיכך קוב על אורן דפנות ומ"מ אין כולן תשמיש אלא כצדי אילן: לענפיו העלוניים הטה לצד אילן דהו חזן וכן זה לאו וקשרן אלו עם אלו ומהן נעשה הדופן: אמאי עולין לה ביו"ט. הרי הסכך נשען עליו והוא משתמש בו: ה"ג אלא מאי צדדין אסורין סוף סוף אמאי עולין לה ביו"ט אלא התם בנוואא פרסכנא דאילן גופיה דופן בעלמא שוויה. גוואא פרסכנא אילן שענפים הרבה יוצאין ומתפשטין לכלאן ולכלאן ושוניו דופן בעלמא לסוכה ולא סמך הסכך עליהם ולהכי נקט גוואא פרסכנא ולא שפשיה כדקא"ס ד' דכפיהם ולפני כגון דלא סמך הסכך עליה משום דקיון דדופן רביעי הוא שאינו צריך לסוכה דהא בג' כשירה והסכך נמי לא סמך עליהם לא טרח למעבד לו דופן להכי אוקמא בגוואא פרסכנא וממילא הוא בלא טרחא: מאי לאו בהא קמיפלגי כו'. וכגון דחק באילן ומותיב קנים בצדדין וסיכך עליהם דהו ליה משתמש בצדדין כשמשתמשין על ידי סככה דלא לאו בהא פליגי במאי מוקמא פלוגתייהו דהא כולי עלמא סברי אסור אסור להשתמש באילן: אמר אביי. א"י כהכי פליגי ליכא למימר דסביחא ליה (לח"ק) דלדיון מותרין דהני לאו צדדין וניהו אלא כדי דלדים שהקנים הנחונים בנקבים צדדין והסיכוך הנחון על גבן כדי דלדים וכצדי דלדים פליגי: (כ"ש"י)

תוספות והא מבטל כלי מהיכנו. פירשנו למעלה בפרק כירה (דף מג.): שנים בידי אדם ואחת באילן. בסוכה ב"ב (דף כב: ושם) תנן העושה סוכתו בראש האילן יש לפרש בשני ענינים העושה סוכתו בראש האילן כגון שהסכך של סוכה על גבי האילן והאילן סומך אותה שאין יכול לעלות על אותו סכך אלא אם כן ישתמש באילן שרגליו היו לנתת בליהן על הסכך א"י יש לפרש שהתקרה סמוכה באילן שבנאה בגובה ותחתיה על האילן דהשתא כל שעה שהוא מהלך בסוכה משתמש באילן: בחיבור גולקמי. שני שקין אחד בימין החמור ואחד משמאלו ובראש כל אחד מן השקין רצועה אחת וקושרין אותן שתי הרצועות יחד ועכשיו מונח הקשר כנגד גבו של החמור והשקין מבדידין לכאן ולכאן ואי אפשר להחיר הקשר אם לא יגביהו השקין מעט ונסמכין שתי השקין בכריסו של החמור והווי להו כצדדים: (תוספות)

רש"א כי האמר רב הונא בקרנא דלומנא דלא חזיין ליה. קשיא לי קרנא דלומנא נמי חזי לכסויי ביה מנא דהוי ליה כסרגא דנפטא דשרינא אליבא דר"ש שפיר פרה כירה (מו), א) ורב הונא במוקצה לטלטול כ"ש סביבא ליה כדאמרין בפרק מפנין (קכח, א). ויש לומר דקרנא דלומנא מאי טפי משכנגא דנפטא ולא חזי לכסויי ביה מנא כלל. ואי נמי משום דלא נפיל מיתהב לא עביד לכסויי ביה מנא. והא מבטל כלי מהיכנו, בשלישי זוטרי. פירוש: אבל שלישי רבדכי לא משום דאי שמיט כרים מתחתיהם מתוך כובדן מיתבדי, והלכך אי אפשר לנערו ולסלקו עד לערב, והוי ליה מבטל כלי מהיכנו לכולי שבת ואסור. ואם האמר שלישי רבדכי נמי יביא כרים ויניח תחתיה, ואי משום ביטול כלי מהיכנו לכשיטרו לכרים יסלק שלישי ביד דהא כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לאורך מקומו וכדאמר רבא בפרק כל הכלים (קכד, א), ורב דהוי רביה דרב הונא הכי סביבא ליה כדאיתא בפרק כל הכלים (סג), ובשלאח כסלקו מעל גבי חמור אסור, משום דהא גבה דחמורא לא לריך ליה כלל בשבת, אבל מעל גבי כרים מיהא שרי. ואיתא לה"ז הגוי זכרונו לברכה שכתב שכל שאינו ראוי בשום דבר לטלטלו לאורך גופו, אין מטלטליו אחרו לאורך מקומו. ואינו מחזור בעיניו. שהרי לרבי נחמיה כלי שמלאכתו לאיסור אין ראוי לטלטלו לאורך גופו כלל, לפי שאין כלי ניטל לדידיה אלא לאורך תשמישו המיוחד לו בלבד, ואפילו כן לאורך מקומו מטלטליו אחרו, וכפי פירוש של רש"י ז"ל כמו שכתבנו שם (לעיל קכד, א) בפייטתא דשמיאל, וכן נראה כדבריו. ונראה לי דלוי' היו שלישי רבדכי מוטליו על גבי כרים וכסתות אי נמי מעל גבי קרקע והוא לריך למקומו מטלטליו לאורך מקומו, אבל להביא כרים לכהחילה ולקיים תחתיהם כדי שיטלטלו ביד לאחר מכן לאורך מה שעשיתו לו מקום בידיים לא, שאינו בדיו דמה שהוא אסור לטלטלו נסבב ונגרסו אלו לטלטלו ממנו בידיים. ועוד דמחזי כחובל לטיטו מעל גבי חמורו אסרו ואתה ב"א להחיר לטרוח ולהביא כלים ולטלטלו בידיים לבסוף. ואינו דומה למה שהחיר רב הונא להביא כרים ולהניח תחת שלישי זוטרי, דהאם לא מטלטל ליה בידיים, אבל מנער הוא את הכר והו נפולין מאליו. כך נראה לי. הא דלקשינן: והא מבטל כלי מהיכנו. ואוקימנא בשלישי זוטרי, כלומר שיכול לנער, משמע דכל שיכול לנער לא חשבין ליה כמבטל כלי מהיכנו, דבטול לשהיה אינו בטול אלא אם כן הוא מבטל לכולי יומא. אויבא למידק דהא אמר רב הסדא בפרק כירה (מב, ב) אין נותנין כלי תחת חרגולא לחבל ביהמה, וקא מפיש רב יוסף טעמא דהם משום דקא מבטל כלי מהיכנו, והא ביהמה כשלישי זוטרי הוא ויכול לנערה. ותירץ הרב רבינו זרחיה הלוי ז"ל דהאם מבטל כלי אלא הביאה לכוף יומא. ואינו מחזור בעיני כלל. דאם כן מאי קא מקשי עליה ממתנייהו ונותנין כלי תחת הכר לטלטלו, ואיטריך לשנויי לטלטלו אין בהם ממש, וכן מותנין כלי תחת הלהך, ומנא ליה דתנא במבטל ליה לכולי שבת מיירי. אלא יש לומר דלא החירו אפילו בטול לשהיה אלא להאכל הפסד מרובה, וכדאיתא בסמוך גבי עשירות מהו דתנינא להפסד מועט נמי חששו קא משמעו לן דלא החירו אלא משום הפסד מרובה. והא דמקשה דהם מכופין את הסל לפני האפוחיון שיענו ויכדו, ופיקוין משום דמותר לטלטלו אחר שידו, דאלמלא לא חיישינן לטלטול שעה. יש לומר דהאם נמי הפסד מרובה הוא שאם לא יענו לקיימיהם מתפזרים חילך ואילך ויחבדו. ואי נמי כיון דשעוין לירד מעצמם ואין לריך לטלטלו אפילו מן האד לא חיישינן. ואם האמר כיון שהכר מלאכתו להחיר למה לא יטלטלו אפילו משום הפסד מועט, כיון שהוא יכול לנער בכל עת שיטרוך לו. יש לומר דלענין האלה חששו שמא יביא כלי דרד ראיה הרבים, אלא שבמקום הפסד מרובה לא חששו. הא דשרי רבא רב הונא בשלישי זוטרי. ולא אסר משום דאין כלי ניטל אלא לדיבר שניתל, אע"ג דמשמע פרה כירה (מג, ב) גבי נותנין כלי תחת הכר לטלטלו דרב הונא איה ליה דרבי יתחא. כבר כתבתי שם בחרוכה בפייטתא דשמיאל. היתה בהמתו טעונה בטל ועשית מתיר את החבליים. פירוש: דוקא טבל שאין לריך כלי כגון תבואה ופירות, אבל תבואה ופירות וכן טבל שהוא לריך לכולי מביא כרים ומניח תחתיה, ואמרין עלה דהאם (לעיל מג, א) טבל מוכן הוא אלא שבת שעת עבר ותיקנו מתוקן, והכא הכי האמר היתה בהמתו טעונה טבל אינה נוטלת בעצמו לפי שאינו ראוי לטלטל וכדתנן בפרק מפנין (הסו, ב) אבל לא את הטבל, ואם טעונה עשית דומיא דטבל דיינו כולבא שאינו ראוי ביומיה לכלום אינו מביא כלים ומניח תחתיה. ככולבא. הא דאוקמא כולבא ולא אוקמא בקרני דלומנא ובשלישי רבדכי, אויבא למימר משום דדומיא דטבל דתני שאינו ראוי עד שיתקנו ואפילו בחול, ועשית נמי שאינו ראוי אפילו בחול עד שיתקנו. מכניס ראשו תחתיה ומסלקו לד אחר. ואע"ג דלטלטול מהלך דבר המוקצה כלטלטול כולו, וכדתנן לעיל בפרק שאל (קנא, א) עשין כל כרמי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיז בו אבר, הכא משום הפסד בהמתו, ועוד דלטלטול מן האד הוא שאינו מטלטלו ביד אלא בראשו החירו. והא אויבא זכר בעלי חיים. כלומר: היא מלאווייתא. ופירש"י ז"ל שהוא דאורייתא והיא דאורייתא ודמי בטול כלי מהיכנו דרבנן. ונראה שהוא ז"ל סבור דלמא דקאמרין מטנפי וקא מבטל כלי מהיכנו קאי, אבל ה"ש ב"ן ז"ל הקשה עליו דאפילו תמלי לומר דלער בעלי חיים דאורייתא למה יבטל כלי מהיכנו לדחות והאי של דברייהם כדאי, דהרבא יחיר חבליים ואע"ג דמלכרו זיקי, דאי משום הפסד הא לא שרינן לטלטל כלי מהיכנו אפילו במקום הפסד מרובה בשלישי רבדכי. אלא אעיקר עובדא קאי, כלומר משני מה לא לא רע לפרקה ומשום דלא ליטרו זיקי, והא זכר בעלי חיים דאורייתא וקא עביד דאורייתא, ופיקו קא סבר זכר בעלי חיים דרבנן, ובמקום פסידא לא חששו לנער בעלי חיים. וזה נכון. שהים בידי אדם ואחת באילן כשרה ואין עולין לה ביום טוב. פירוש: מפני שהיו גרילין להניח תחתיה על הסכך וממלא משתמש באילן, אי נמי בשתחתיה הסוכה נסמך על האילן לכל שעה שהולך בסוכה משתמש באילן, וכן פירשנו בתוס' ז"ל. אבל אילו היה הסכך נסמך על האילן ואינו משתמש על גבי הסכך מותר, שאינו אסור להשתמש תחת האילן עליו של אילן עצמו וכל שכן תחת כל הסוכה הנסמכת באילן. (רש"א)

דף קנה - א

יתד באילן ותלה בה כלכלה למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב עירוב טעמא דנעץ יתד באילן הא לא נעץ אפילו למטה מ' טפחים אין עירובו עירוב והא תנא דקאסר בצדדין וקשרי בצדי צדדין אמר רב פפא הכא בכלכלה דחוקה עסקינן דבהדי דשקיל ליה לעירוב קמניד ליה לאילן וקמשמש באילן גופיה והלכתא. צדדין אסורין צדי צדדין מותרין אמר רב אשי השתא דאמרת צדדין אסורין האי דרגא דמדלא לא לינחיה איניש אדיקלא דהו להו צדדין אלא לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא וכי סליק לא לינח כרעיה אגוואזי אלא ליתנח אקנין: **תנא** מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה

ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה: **גמ'**

אמר רב הונא הן הן פקיעין הן הן כיפין פקיעין תרי כיפין תלתא זירין דאריזי וה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין והוא הדין לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר אמר רב חסדא מאי טעמא דרב הונא קא סבר למטרט באוכלא טרחינן לשווי אוכלא לא משוינן רב יהודה אמר הן הן פקיעין הן הן זירין פקיעין תרי זירין תלתא כיפין דאריזי וה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספסוי לא וכיפין פספסוי נמי מפספסין אבל לא הזירין לפספס אלא להתיר אמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה קסבר שווי אוכלא משוינן מטרט באוכלא לא טרחינן תנן אין מרסקין את השחת ואת החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה מאי לאו חרובין דומיא דשחת מה שחת דרכיכי אף חרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ותובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא לא שחת דומיא דחרובין מה חרובין דאקושי אף שחת: דאקושי היכי משכחת לה בעילי זוטרי ת"ש רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה אין לגסה לא אי אמרת בשלמא ת"ק סבר מיטרט באוכלא לא טרחינן שווי משוינן היינו דקא אמר ר' יהודה החרובין לדקה נמי שווי אוכלא הוא אלא אי אמרת ת"ק סבר שווי אוכלא

לא משויינן מיטרח באוכלא מטרחינן רבי יהודה דמתיר בחרוינן לדקה כל שכן לגסה מי סברת דקה דקה ממש מאי דקה גסה ומאי קרי לה דקה דדייקא
באוכלא הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה מכלל דרבי יהודה דקה דקה ממש קאמר קשיא תא שמע מחתכין

רש"י יתד. נגר: ותלה זה כלכלה. ונתן זה עירובו והוא נחכוון לשבות למטה תחת האילן; למטה מי' טפחים. אם הכלכלה בתוך י' לארץ עירובו עירוב דהוא ועירובו
בר"ה ר' אבל למעלה מי' וחסם כלכלה רחבה ארבעה הויא לה כלכלה רשות היחיד והוא נחכוון לשבות ברשות הרבים ואינו יכול ליתבו שם ולכלכלו וכוון דלינה סעודה
הראויה לו אינו קונה שביחה על ידה: טעמא דנעץ יתד. דכי שקיל לעירובו משתמש בצדי לדיון אבל לא נעץ יתד אלף הקרה בצדי איכן לא: הכא כלכלה דחוקה. שפיה
כר וקרה היא ומכניס ידו לתוכה בדוחק הלכך אי ממש הוא קטר לה בצדי איכן כי שקיל ליה לעירוביה מניד ליה לאיכן הלכך כי איכא יתד הוא דקרי ואי לא לא: האי
דרגא דמללא. סולם שעולין בו לסוכת נוצרים שעושין ע"ג קונדיסין גבוהין והוא סמוכה לאילן; לא לינחיה. ראש הסולם אדיקלא לא יסמוך ראש הסולם ללד דקל דכי
סליק משתמש בצדיון: אלף לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא. יתקע יתד בצדי האילן ויסמוך הסולם עליו דהוא ליה יתד כדדים וסולם כזי לדיון: וכי סליק לא לינח כרעיה
על היתד אלף אקניא. על שליבות הסולם או קנים היוצאים מהקונדיסין: מתני' פקיעי עמיר. קשין של שבליס (שאוחס) שאוגדים מתחין אותם שיהו נוחין לבהמה
לאוכלה: מפספסין. שכן דרך שמשפזים לבהמה העשבים ויפיו לה לאוכלן שכשהן דחוקין מתחממין ואינה מריחה ריחה כל כך וקאה בהן: את הכיפין. מפשג בגמרא וכן
זרין: אין מרסקין. אין מתחין: שחת. עשב של תבואה והוא אספסתא ומשום לטידיחא ללא כריך הוא: רבי יהודה מתיר בחרוינן לדקה. ששינה דקות וקשין לה: גמ' הן
הן פקיעין הן הן כיפין. כולן קשין של שבלין הן מיהו פקיעין חרי שאינן קשורין אלף בשני ראשים: כיפין חלת. קשורין ג' ואלגודים: זרין דלרזא. ענפים לחין של ארז
שמזרדין אותם ובעודם לחין ראוין לבהמה ורוב בני אדם מנחין אותם לעצים: וה"ק מתחין פקיעי עמיר ומפספסין. דכיון דמעיקרא אוכלא ניהו מותר לטרות בהן
להכשירם למתקן לה ואת הכיפין אף הן מתחין ומפספסין ואע"ג דנפיש טרחייהו אבל לא הזרין לא לפספס ולא להחיר דכיון דמעיקרא סתמייהו לאו אוכלא והשתא
הוא דמשוי להו אוכלא ה"ל אולרי אוכלא בשבת: מיטרח באוכלא. בדבר שהחילתו אוכל קודם תיקון זה טרחינן ומכשינן לייפותו לה: הן הן פקיעין הן הן זרין. שניהן
בקשים של שבליס ומה שהתיר בזה התיר בזה ודקתני אבל לא הזרין אפספוס קאי: וה"ק מתחין פקיעי עמיר. לכל זמן שהיא קשור לאו אוכלא הוא ומתירו לשווי
אוכלא ומשום לעב בהמה שרי אבל פספוס לא דסגוי ליה בהתרה ואיחעביד אוכלא ופספוסיהו לתענוג בעלמא הוא ומטרח באוכל בדבר שהוא כבד אוכל בלא תיקון זה
לא טרחינן ומפספסין את הכיפין דלרזא דכלאו פספוס לא הוי אוכלא אבל לא את הזרין לפספוס אלף להחיר שלשה אוגדיהן בפקיעין דהתרת אוגדיהן שווי אוכלא הוא:
אין מרסקין. סיפא דמתניתין היא וחד טעמא: דרכיכי. כגון חרוינן לחין דלרזאין למאכל בהמה בלא ריסוק וריסוק ליהו לתענוג בעלמא: דלקושי. קשין כגון שיבשו:
בעילי זוטרי. עיריסי קטנים שאף השתה קשה להם ואריכה ריסוק לשווי אוכלא: לדקה אין. דהוא ליה שווי אוכלא: לגסה לא. דהוא ליה מטרח באוכלא: אי אמרת
בשבלמא. שמע רבי יהודה לת"ק דלמחר מיטרח באוכלין אסור ואין מרסקין בכרכי קאמר אבל שווי אוכלא שרי היינו דקאמר רבי יהודה חרוינן לדקה לן לן למיטר
שווי אוכלא הוא ואע"ג דרכיכי אלף אי אמרת הסבר ת"ק מיטרח באוכלא שרי שווי אוכלא אסור ואין מרסקין דקאמר דלקושי קאמר שווי אוכלא הוי: רבי יהודה
מתיר בחרוינן לדקה. בתמיה הא כל שכן לגסה למיטרח באוכלא הוא וקרי הכי ה"ל למיתני ור' יהודה מתיר בחרוינן לגסה דהוא ליה מיטרח באוכלא הוא ואל לית
למיתני דר' יהודה מפיד שווי אוכלא שרי מיטרח באוכלא אסור דהא ת"ק דלקושי קאמר וגבי גסה נמי שווי אוכלא הוא וה"ל למיתני ורבי יהודה מתיר סתמא בין
דקה בין גסה ועוד הוה ליה למיטרי נמי זרין להחיר ולפספס שווי אוכלא נמי הוא: דדייקא. כוססת יפה ומדקת אוכלין בפייה: והא מדקתני רישא בין דקה בין גסה
שמע מינה דקה ממש. ורבי יהודה לת"ק קאי: (רש"י)

תוספות למטה מי' טפחים עירובו עירוב. קשה אמאי עירובו עירוב והא כרמלית הוא כיון שרחבה ארבעה ואסור לטלטל לרה"ר וי"ל אין כרמלית בכלים כדפירש
בקונטרס בפ"ק דמכילתין. (דף ה. ח.) גבי היתה קומתו מונחת בו' אי נמי כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: אמר רב פפא הכא בכלכלה
דחוקה עסקינן. מדמשני רב פפא הכי משמע דסבירא ליה צדדין מותרין ורב אשי משמע בסמוך דסבר דאסורין מדאמר רב אשי בסמוך השתא דאמרת צדדין אסורין
וקשה לי הא איכא שמעינן להו במסכת חגיגה בפ"ב (דף יז. ושם) דאמר רב פפא שמע מינה צדדין אסורין דאי שלקא דעתך צדדין מותרים נסמוך ארישא צדדין נינהו
. רב אשי אמר אפילו תימא צדדין מותרין כל דלהדי גבה כגבה דמי: והלכתא צדדין אסורין צדי צדדין מותרין. ותימה לרבי אמאי לא חשיב הני בהדי יע"ל קג"ם דהלכה
כאביי (בבבא מציעא דף כב:) דאמר רבא מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין אבביי אמר בצדדין כולי עלמא לא פליגי [דאסור] ובצדי צדדין פליגי: רב יהודה אמר הן.
הן פקיעין כו' וה"ק מתירם פקיעי עמיר כו'. פירש בקונטרס דהתרת פקיעים היא שווי אוכלא וצריך לפרש נמי בהא דרב יהודה חשיב התרת פקיעין שווי אוכלא
ורב הונא לא חשיב לה שווי אוכלא מדשרי לה ואין נראה לרבינו תם לאפלונינהו בהכי אלא לתרויהו לא היא התרת פקיעי עמיר לא שווי אוכלא ולא מיטרח באוכלא
דלא שייך טורח בהתרה ולהכי שריא לתרויהו. מ"ר: (תוספות)

רש"י והלכתא לדיון אסורין כזי לדיון מותרין. ואם תאמר אם כן למה לא מנו אותה עם יע"ל קג"ם דהלכתא כאביי (קידושין נב, א. ב"מ כב, ע). יש לומר דלכיון בין בצדדין
בין בצדי לדיון אסר, וכת"ק לחין עולין לה ביום טוב, ואנן פסקינן כ"ש כן אלעזר דשרי בצדי לדיון. מאי טעמא דרבי יהודה, קסבר שווי אוכלין משוינן טרחא באוכלא לא טרחינן.
קשיא לי דהא חנן בפרק מפנין (הכו, ט) חבילי קש וחבילי עלים וחבילי זרין אף החקוין למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן, אלמא כל שאינו מתקן למאכל
בהמה מערב שבת אפילו בטלטל אסורין, וכל שכן ללא מטלטלין ומשוין. ויש לומר דהתם בלא בעי להו למאכל בהמה אלף לאורד מקומו, ואי נמי לאורד עממן לישב עליהן.
(רש"י א')

דף קנה - ב

את הדלועין לפני הבהמה ואת הבהמה לפני הכלבים מאי לאו דלועין דומיא דנבלה מה נבלה דרכיכא אף דלועין דרכיכי אלמא טרחינן באוכלא ותיובתא דרב
יהודה אמר לך רב יהודה לא נבלה דומיא דדלועין מה דלועין דאשוני אף נבלה דאשוני והיכי משכחת לה בבשר פילי א"נ בגורייתא זוטרי תא שמע דתני
רב חנן מנהרדעא מפריכין תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא תבן בתיבנא סריא אספסתא בעילי זוטרי: **מתני'** אין אובסין את הגמל ולא דורסין
אבל מלעיטין ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסין אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני בדורים ולפני יונים
שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדיסיות: **גמ'** מאי אין אובסין אמר רב יהודה אין עושין לה אבוס בתוך מעיה מי איכא כי האי

גוונא אין וכדאמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דאכלא כורא ואטעינא כורא: אין מאמירין: איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה אמר רב יהודה המראה למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה למקום שיכולה להחזיר רב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר והמראה בכלי הלעטה ביד מתיב רב יוסף מהלקטין לתרנגולין ואין צריך לומר שמלקטין ואין מלקטין ליוני שובך וליוני עלייה ואין צריך לומר שאין מהלקטין מאי מהלקטין ומאי מלקטין אילימא מהלקטין דספי ליה בידים מלקטין דשדי ליה קמיייהו מכלל דיוני שובך ויוני עלייה מישדא קמיייהו נמי לא אלא לאו מהלקטין למקום שאינה יכולה להחזיר מלקטין למקום שיכולה להחזיר מכלל דהמראה בכלי ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לעולם מהלקטין דספי ליה בידים מלקטין דשדי ליה קמיייהו ודקא קשיא לך יוני שובך ויוני עלייה למישדא קמיייהו נמי לא הני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך כדתינא נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה זה מזונותיו עליך וזה אין מזונותיו עליך אמר רב אשי מתינתין נמי דיקא אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ולפני תרנגולין ולפני יוני הרדיסיות מ"ט לאו משום דהני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך וליטעמך מאי איריא מיא אפילו חיטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי באגמא דרש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב [\[משלי כט-ז\]](#) (יודע) צדיק דין דלים יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו ג' ימים כדתנן כמה תשהה אכילתו במעיו ויהא טמא בכלב ג' ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אמר רב המנונא שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משח אודניה וחוטרא אבתריה הני מילי בדברא אבל במתא לא דאתא למסרך אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא תניא כוותיה דרב יהודה איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן: מהלקטין לתרנגולין כו': אמר אביי אמרייה קמיה דמר מתינתין מני ואמר לי ר' יוסי בר יהודה היא דתינא אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי בר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם אלא קמח דבר גיבול הוא אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה לא סלקא דעתך דתינא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי רבי ר' יוסי בר יהודה אומר נותנין מים למורסן ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין מאן י"א ר' חסדא

רש"י את הלועזין. התלושין ולא אמרינן מוקאין הן לבהמה דמאכל חסם הן: אשוי. קשין: א"ר. כלבים דקאמר בגוריייהא זוטרי דכל נבלה קשה להן: ומערכין. התבן והאספסתא יחד והבהמה אוכלת התבן בשביל האספסתא: תבן כתיבנא סריח. ללא חזיה והשתא משוי לה אוכלת והאי סריח לאו סריח לגמרי דההיא לוינא קיימא ואסורה לטלטל: מתני' אין אוכסין. מאכילין אותו הרבה על כרחו ותוחבין לו בגרונו ובגמרא מפרש לון אוכסין עושין לה כמין אובסין בתוך מעייה: ולא דורסין. שורס לה בתוך גרונה את השעורין ומייה לך הוי כל כך כמו אוכסין: אבל מלעיטין. מפרש בגמרא: אין מאמירין. מפרש בגמרא: מפרש בגמרא: אין נותנין מים לפני דבורים. מפרש טעמא בגמרא אי משום דאין מזונותיהן עליו שזולתן ואוכלין בשדה אי משום דמיא באגמא סכיח להו: הרדיסאות. על שם מקומן וניזונין בתוך הבית: גמ' כי האי גוונא. שזכרנוהו כל כך שירחיבו מעייה ככאוס: אטענה כורא. על גבה למזונות לדרך לבד שאר משאיות: למקום שאינה יכולה להחזיר. שתחבו לה לפנים מבית הבלעיה: בכלי. בתרוד: דספי בידים. תוחבו לתוך פיה: אלף יוני שובך וכו'. בתמיה ואמאי לך מאי טרחא איכא: אלף לאו כו'. ומדמהלקטין דמתניתין למקום שאינה יכולה להחזיר נמי שרי שמע מינה מלעיטין דעגלים וגמלים למקום שאינה יכולה להחזיר ושכי אלף דגבי בהמה קרי ליה הלעטה וגבי עופות קרי ליה הלקט ועל כרחו אין מאמירין דקאמר בכלי הוא: לעולם מהלקטין דספי ליה בידים. ולמקום שיכולה להחזיר: אין מזונותן עליך. דשכיח להו בדבכא: חזיר אין מזונותן עליך. דלרור יהודי שגבל חזירים: מתני' נמי דוקא. דלפיו שדי קמיייהו נמי לא: דשכיח באגמא. אבל מזונות לא שכיח להו: שמזונותיו מועטין. שאין חס עליו לתת לו מזונות הרבה: כמה תשהה במעיו. דהכלב אשר מת ומה הכלב בבית חוד ג' ימים מטמא בבהל אבל בחייו לא מטמא דטומאה בלועה כבעלי חיים לא מיטמא כדאמר בהמה המקשה (חולין דף ע"א): שמע מינה. מדקאמר שהקפיד הקדוש בכוח הוא על מזונותיו: משח אודניה. מעט כמות אוננו וחוטרה בתריה יכה במקל מיד שלף יתא מרגילו אלף: אבל במתא לא. ליתיה ליה מידי אי לאו דידה הוא: משום דלתי למסרך. בתריה ויפסידו: לית דעתיר מחזירא. שכל מאכל רחוי לו ומולא לאכול ואף מאכילין לו הרבה: כוותיה דרב יהודה. שהמראה למקום שאינו יכול להחזיר: פוקס את פיה. נותן חכה לתוך פיה שלף תוכל לסגור פיה: ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת. והמים מזכרין לתוך בית בליעתה על כרחיה: מאכילה מעומד. נותן לתוך פיה וכל זמן שאינו מרביצה אינו יכול לתחוב כל כך ויכול להחזירה: מתניתין מני. דקתני נותן מים לתוך המורסן דתינא מים לא זה גיבול: אפי' ר' יוסי מודה. דזה גיבול: קלי. קמח של תבואה שנתייבשה כשהן קליות בתנור ואותו קמח לעולם מתוק והוא קמחא דאבסוגא ועושין ממנו שתייה משמן ומים ומלח שמערבין בו: (רש"י)

תוספות אין אוכסין את הגמל וכו'. והא דאמרינן בעירובין פרק עושין פסין (דף כ: ושם) גמל שראשו ורובו מבפנים אוכסין אותו מבפנים הך אביסה לאו היינו אביסה ממש דהא אמרינן הכא אין אוכסין כו' והיא אביסה היינו הלעטה וכן מירש רבינו שמואל: אלא קמח דבר גיבול הוא. מירשתי לעיל בפ"ק (דף יח. ושם): (תוספות)

רש"י [מתני': אין אוכסין את הגמל. ואי קשיא לך הא דאמרינן בעירובין פרק עושין פסין (כ, ב) גמל שראשו ורובו מבפנים אוכסין אותו מבפנים. פירש רבנו שמואל דהיא הלעטה היא] (רש"י) אין אוכסין את הגמל. ולא

(רש"י)

בלישנא.

דק

ולא

א

-

קנו

דף

רבי יוסי בר' יהודה היא והנ"מ הוא דמשני היכי משני א"ר חסדא על יד על יד ושויין שבחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי והאמרת אין גובלין ל"ק הא בעבה הא ברכה והני מילי הוא דמשני היכי משני אמר רב יוסף בחול נותן את החומץ ואח"כ נותן את השתית בשבת נותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ לוי בריה דרב הונא בר חייה אשכחיה לגבלא דבי נשיה דקא גביל וספי ליה לתוריה בטש ביה אתא אבוא אשכחיה א"ל הכי אמר אבוא דאמך משמיה דרב ומנו רבי ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלישניה מהלקטין ליה וה"מ הוא דמשני היכי משני אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי שתי וערב והא לא מערב שמיר אמר רב יהודה מנעורו לכלי כתיב אפינקסיה דזעירי אמרית קדם רבי ומנו רבי חייה מהו לגבל אמר אסור מהו לפרק אמר מותר אמר רב [מנשיא] חד קמי חד תרי קמי תרי שמיר דמי תלתא קמי תרי אסור רב יוסף אמר קב ואפילו קביים עולא אמר כור ואפילו כוריים כתיב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבי ומנו רבינו הקדוש על דהו גבלין שתייתא בבבל והוה צוח רבי ומנו רבינו הקדוש על דהו גבלין שתייתא ולית דשמיע ליה ולית חילא מדיה למיסר מדריבי יוסי בר' יהודה כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מאי [ולא חדא ביה] אילימא ולא חד לטיבו והאמר רב אשי אנא בחד בשבא אלא לאו חדא לבישו והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקוזתא הוויין בחד בשבא אנא מלך והוה הוה ריש גנבי אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו (מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך) האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגון מ"ט משום דאפילו ביה מיא האי מאן

דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא מ"ט משום דאיברו ביה עשבים האי מאן דבארבעה בשבא יהי גבר חכים) ונהיר מ"ט משום דאיתלו ביה מאורות האי מאן דבמחשה בשבא יהי גבר גומל חסדים מ"ט משום דאיברו ביה זדים ועופות האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזון אמר ר"נ בר יצחק חזון במצות האי מאן דבשבתא יהי בשבתא ימות על דאחילו עלוהי יומא רבא דשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחמה יהי גבר זיתון יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורזוהי גליין אם גניב לא מצלח האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מ"ט משום דאיתליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בבאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורזוהי כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתא יהי גבר מחשבתיא בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עליה בטלין האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן אמר ר"נ בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבאח אי מוהלא אמר רבא אנא במאדים הואי אמר אביי מר נמי עניש וקטיל איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דא"ר יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר **[ירמיה יב]** כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה הם יחתו ולא ישראל ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר **[בראשית טו-ה]** ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע **[בראשית טו-ג]** בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו **[בראשית טו-ד]** כי אם אשר יצא ממעדך אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא באיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתך

רש"י רבי יוסי בר יהודה היא. (דלוי רבי לא מהני ליה שינוי דמנהיגת מים מוחיבד פילכו במידי ללאו בר גיבול כדאמרינן גבי מורסן אכל לרבי יוסי בר יהודה) דלמר עד שיגבל הכא גובלין כללחך יד כדמפרש ואזיל וה"מ הוא דקא משני: שוחטין. בתרווד דהיינו גובלין: ושוחים זיתום המרמי. דבללאו רפואה נמי משקה הוא דתנן כל המשקין שותה חרם לרפואה (לגבי דף קט:): בעבה. אין גובלין ברכה בוחשין שאין זו לשה: בחול נתון החומץ פו'. כלומר כן דרכו בחול: לגבלא דבי שניה. שומר בהמות אביו ומגבל מאכליו: דקא גביל. מורסן ע"י שינוי: כדמפרש ואזיל והוא דקא משני: ולא מספיו. לתורי אין מהמירין אותן: ודלא לקיט בלשניה. עגל קטן שעדיין לא לומד לחכות: והני מילי. דלמרן דמותר לגבל מורסן: שחי וערב. פעם אחת מוליד המקל שחי ופעם אחת ערב: מנערו לכלי. והוא מהערב מאליו: אפינקסיה. לוחות קשורות זו עם זו כאותן של סוחרים. מהו לפרק. לתת מתוך כלי שלפני בהמה ז"ו ולתת לפני חכמה: חדא קמי חלה. מילתא באפי נפשה היא חדא מדה שרגילין לתת לפני בהמה מותר לתת לפנייה בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלות בלבוש אחד: אכל תלתא קמי תרתי. האזיל ובחול לא ייבד להו כי האי הו טרחה ללא לריד וכ"ש תרתי קמי חלה: אמריה קמי רבי. רבי לוי משתעי דהוא אמר קדם רבי על הנד אינשי דגבלין שיהיה: יהא מדרי יוסי בר יהודה. בר פלוגתיה דהוא שרי לעיל אף בעבה ועל ידי שינוי והו נהיגין כמותו: האי מאן דכחד בשבא. הנוכל דכחד בשבא: יהא גבר ולא חדא ביה. יהא אדם שלם במדה אחת יהא ולא אחת בו ממדה אחרת ולקמן מפרש לה ואזיל: והוא ריש גנבי. דלמר דכחד בשבא יהא ראש כמו שהיו ראש למשעה בראשית מיהו שמע מינה דלולא בו לדיקום ורשעים: דלופליגו מיהו. כך הוא יבדל מכל אדם: גנאי. נואף: דלויבו ביה עשבים. דתתי (בראשית א) תדשא הארץ והוא דבר שפנה ורבה מאד וממחר לגדל ולקטוף דהוא ענין פריטות אשווי"א (אשווי"ר: לטעות מהדרך, לחרוג מהקו, לפרוץ גדר) בלע"ז ול"א] ללא כהוב למינאו בעשבים כלוויים (ועוד) שיואלין בערבוביא וינקין זו מזו: ונהיר. זיתון: דליתלו ביה מאורות. וכתבי ותורה אור: דלויבו ביה דגים ועופות. שאין טורחין ללחכות וכן ללפניו האור הוויין חזון. מחזר אחר מלתו: חזון במלתו. שכן דרך ע"ש לחזר אחר מלתו שבה: וקדישא רבה יתקרי שיהא פרוש וקדוש דכתיב (שמות כ) וקדישהו: אמר להו רבי חנינא. לתלמידים שקראו פנקסו של ר' יהושע: מזל שעה. ז' מזלות הן המשמשין את השעות חנכ"ל ש"ס חמה היינו חמה ממש והוא אחד מן המזלות וכן לפניהו האור הוויין כוכבים: זיתון. כשמם המאיר: אכיל מדיליה. כשמם שאינו מסויג גבול רעהו למשול בלילה: ורזוהי גליין. אין לו קשות לכסותו סודו ונסתרותיו אלא כשמם הזה שהוא פומבי לכל: דלוי ביה נורא. אש תלוי בחוהו מזל יצר של שמיש בוער כהטור: מזל כוכב הוא סופר של מזל חמה לכבוד דרך הילוכו ותקופותיו ומזוי אלכו המידי: סביל מרעין. כלבנה זו שמתנונה והולכה: גנאי וסחיר. כלבנה זו שגדילה ומתמעטת: אכיל לא דיליה. כלבנה המסוגת גבול החמה למשול אף ביום: ורזוהי כסיין. כלבנה שאינה מאירה: דבשבתא. מזל כוכב ששמו שבתאי: בטלין. כמו לא ישבתו (בראשית ח): דקרו במלות. דקרו לעניים דקרי ליה מזה (ככל) לשון אגדה: גנבא. ליסטים הורג נפשות: אומנא. מקיז דם: עניש. בני אדם העובדין על דבריו: מזל מחכים. לפי המזל היא החכמה כדאמר דבחמה נהיר וחכים ויש מזל לישראל שאין הפלה וצדקה משנה את המזל: אין מזל לישראל. דעל ידי הפלה וזכות משנה מזלו לטובה: אילטגנינות. חכמה המזלות: לא מאילטגנינותיה. היינו דכתיב ויולא אותו החוצה חוץ מאילטגנינותיה: (רש"י)

תוספות מהו לפרק. מירש בקונטרס לפרק מלפני בהמה זו וליתן לפני אחרת וכן מירש בערוך בערך פרק וקשה לר"י דהיינו מתנייתין גבי בהמה (לעיל דף קמ:): ונראה לר"י לפרק היינו להריק המים וגם המורסן מכלי אל כלי שתגבל היטב ובערוך מירש כמה לשונות: אין מזל לישראל. והא דאמר רבא בישליה מו"ק (דף כח. וס) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (דף נ. וס) זכה מוספין לו לא זכה פוחתין לו (דאין מזל לישראל): (תוספות)

רשב"א הא דכתיב אפקסיה דעירי וכו' מהו לגבל אמר ליה אסור. כתבה הרב אלפסי ז"ל, ונראה מדבריו שהלכה כן. והר"ז הלוי ז"ל כתב דלכא קיימא לן הכי, לשמעתיא כרבי אזולא, ופליג עליה רבי יוסי בר יהודה, וקיימא לן כותיה. והרמב"ן ז"ל כתב, דהכא בגבול גמור קאמר, והבין תרלתא דשמעתא לגבול מורסן דתרגולין לעולם אסור. קלי ושחיה לאדם מותר על ידי שינוי ואף ע"ג דמגבל כל לרכו. וממרס ביד מורסן לשורים היינו דר' ירמיה ומותר בשאינו מגבל כל לרכו אלא שחי וערב ללא מערב שפיר וחזר ומנערו לכלי וזהו פנקסו של זעירי, מהו לגבל כל לרכו לשורים אמר ליה אסור, מהו לפרק מכלי דהיינו יעור ואמר ליה מותר, ואפיקתא אפילו כור ואפילו כורים על דרך זה. וכן זה שכתב רבינו ז"ל מה שאמרו הא בעבה הא ברכה, שאמרו בגמרא לחרץ ואין, הא לדברי רבי יוסי בן יהודה שחיהו מותר, להחיר בלא שינוי ברכה נהפוך, הא במשנה על ידי על יד מותרין, ולפיכך כתבה רבנו הגדול ז"ל, עד כאן. ומדבריו למדנו, פירוש לפרק, דהיינו יעור מכלי אל כלי, ולא כדברי רש"י דפירש לפרק מלפני זו ולתת בפני בהמה אחרת. ואין פירוש מחזור, דזו מחמתן היא דפירק תולין (לעיל קמ, ב) נוטלין מלפני בהמה זו ונתנו לפני בהמה שפיה רע, אלא הפירוש הגון הוא כפירוש זה, היינו לפרק ולנער מכלי אל כלי, ועוד דבר הלמד מענינו

דקאי צדק במעבר מהדרגה ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתיב [ישעיה מא-ב] מי העיר ממזרח צדק יקראוהו ולרגלו ומדשמואל נמי אין מזל לישראל דשמואל
ואבלט הווי יתבי והווי קאזלי הנך אינשי לאגמא א"ל אבלט לשמואל האי גברא אזיל ולא אתי טריק ליה חיזיא ומיית א"ל שמואל אי בר ישראל הוא אזיל ואתי
אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חיזיא דפסיק ושדי בתרתי גובי א"ל שמואל מאי עבדת א"ל כל יומא הווי מרמינן ריפתא בהדי הדדי
ואכלינן האינדא הווי איכא חד מינן דלא הווי ליה ריפתא הווי קא מיכסף אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה
כי היכי דלא ליכסיף א"ל מצוה עבדת נפק שמואל ודרש [משלי י-ב] וצדקה תציל ממות ולא ממייתה משונה אלא ממייתה עצמה ומדר"ע נמי אין מזל לישראל
דר"ע הווי ליה בריתא אמרי ליה כלדאי הווי יומא דעיילה לבי גננא טריק לה חיזיא ומייתא הווי דאיגא אמילתא טובא הווי יומא שקלתה למכבנתא דצתא
גוודא איתרמי איתבי בעיניה דחיזיא לצפרא כי קא שקלה לה הווי קא טריק ואתי חיזיא בתרה אמר לה אבוי מאי עבדת אמרה ליה בפניא אתא עניא קרא
אבבא והווי טרידי כולי עלמא בסעודתא וליכא דשמעיה קאימנא שקלתו לריסתנאי דיהבית לי יהבתיה ניהליה אמר לה מצוה עבדת נפק ר"ע ודרש וצדקה
תציל ממות ולא ממייתה משונה אלא ממייתה עצמה ומדר"ג בר יצחק נמי אין מזל לישראל דאימיה דר"ג בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הווי לא שקבתיה
גלויי רישיה אמרה ליה כסי רישיך כי היכי דתיהו עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא הווי ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל
גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה לקיבורא בשיניה: **מתני'** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני

הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן: **גמ'** איתמר (ער"ל שח"ז סימן) אמר עולא הלכה כרבי יהודה
(ושמואל אמר הלכה כר"ש) ואף רב סבר הלכה כרבי יהודה מדכרכי דזוזי דרב אסר ושמואל שרי ואף לוי סבר הלכה כרבי יהודה כי הא דלוי כי הווי מייתי
טריפתא לקמיה ביומא טבא לא הווי חזי לא אלא כי יתיב אקילקילתא דאמר דילמא לא מתכשרא ואפילו לכלבים לא חיזיא ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון
ואף זעירי סבר הלכה כר"ש דנתן בהמה שמתה לא יזינה ממקומה ותרגמא זעירי בבהמת קדשים אבל בחולין שפיר דמי ואף רבי יוחנן אמר הלכה כר"ש
ומי א"ר יוחנן הכי והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן

רש"י דקאי צדק, שהוא מזל שלך; במערכ. שהוא מקום מלונן ואין ראו להוליד כך מלאחי בהש"ס רבינו הלוי: במזרחו. שהוא מקום חוס: דקד. הקב"ה קראו להביאו
למזמרה: לרגלו. כשפילו: אכלט. שם חכם נכרי היה וחזיה בטובים: חזיל ואחי. דאין מזל לישראל ויעיל לו תפלה: בתרתי גובי. בשתי החיכות שקלטו עם הקנים בלא
יודע: מרמינן בהדי. מעילין פת [ובלן] לכל החכמה כאלה ואוכלין יחד והאלה גובה מוכן: אנא קאימנא ומרמינא. אנבה ואשים כסלו: שוואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה.
עשיתי עמי כגובה ממנו ונחתי משלי חלקו: לא ממייתה משונה. ומייה מייה הבונה ימות אלא ממייתה עצמה מלכת ונותנת חיים: כללוא. חוים בטובים: דלתא. החכמה:
למכבנתא. וארסיפניגל"א: [ארסיפניגל"א: סיה ובכמה כתי' המלה חסרה, ובאחדים יס כחן מלה אחרת: נושק"א – ראה לעיל ג. ו-11] בלע"ז נושק"א של זהב
ש"ס כמו כס בראשונה: ריפתנא. אמנטיפניגל"א: [אמיניטפניגל"א: מנה, משאת וכפי הגרחה, הגרסה הנכונה כחן ובכרבות מז. היא דשתנא, כמו שם נ11]: ובעי
רחמי. בקש רחמים שלא יטוטו בך ויר הרע: קיבורא. השכול תמרים והדקל לא שלו היה: מתני' את הדלועין. התלושין ומייה סתמן לוא למאכל בהמה קיימי אלא לחדם:
ואת הנבלה. שנתבלה היום וכן השמשות היתה עומדת לחדם וא"פ"ה מחתכין: גמ' כר"ש. דלית ליה מוקצה: מדכרכי דזוזי. מתאלת העשויות לפסיונות לככות פרקמטיא
שבתוכן. זוזי פסיונות בשלון חרמי כך מלאחי בתשובת הגאונים: כי הווי מייתי טריפתא לקמיה. בהמה שגולד בה. ספק טריפות וריכה להורחת חסם: אקילקילתא על
האשפה שאם ירלנה טריפה יניחה שם: ואפילו לכלבים לא חיזיא. דנשחטה היום ולא יוכלו לטלטל כרבי יהודה: תרגמא זעירי. במסכת ביצה בבהמת קדשים דאסורה
בהנאה ולא חיזיא לכלבים הא דחולין שפיר דמי להאכילה לכלבים: (רש"י)

תוספות כלדאי. בכולה סוגיא משמע דהיינו חזים בכובכים ולא כמו שפירש"י בערבי פסחים (דף קיג): מניין שאין שואלין בכלדאים שנאמר תמים תהיה וגו' ופירש
דהיינו אוב ועוד קשה דבהדיא כתיב אל תפנו וגו' ובספרי דרש מנין שאין שואלין בגורלות שנאמר תמים תהיה וגורל וחזיה בכובכים חזא מילתא היא: רבי יהודה אומר
אם לא היתה נבלה מע"ש כו'. תימה היכי מוכח בפסחים פרק מקום שנהגו בסופו (דף נו: ושם) ובפ"ק דביצה (דף ו: ושם) מהך מתניתין דמוכן לאדם לא הוי מוכן
לכלבים לעולם מוכן לאדם הוי מוכן לכלבים והכא היינו טעמא דאסירא לכלבים משום דהוי מוקצה מחמת איסור שלא היתה ראויה חיה (לא) לאדם (ולא לכלבים)
ותירץ ר"י דיש דברים ראויים ליתן לפני הכלבים חיים כגון עופות וכיוצא בהן הלכך אי לא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים הווי שריא ליתן לכלבים וה"ר יצחק בן
הר"ר מאיר גריס במתני' אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה השתא אתי שפיר בפשיטות דמוכן שפיר לאדם ואינו מוקצה מחמת איסור ולא נהירא לי דבריש ביצה (דף
ב.) דייק מינה דגבי שבת סתם לה תנא כר"ש אלמא גבי שבת מייתינהו"ר פורת מפרש דמשונה יתירה דייק דה"ל למתני אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה ותו לא
דמאי צ"ל לפי שאינה מן המוכן אלא להכי תני לה דאפילו הוי מוכן לאדם לגמרי שלא היה מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים. מ"ר: ושמואל אמר הלכה כר"ש.
תימה לר"י תרתי דשמואל למה לי דתיפוק ליה מההיא דכרכי דזוזי ועו לחלבה ורחל לגיזתה דשיליה פ"ק (דף יט: ושם) ותירץ ר"י דמוקצה דהתם קיל ממוקצה דהכא:
תרגמא זעירי בבהמת קדשים. תימה לר"י היכי מוכח מהכא דס"ל כר"ש ע"כ איצטרך לאוקמה בבהמת קדשים כדמוכח פרק אין צדין (ביצה דף כז:): משום דמתני'
נמי דיקא דקתני עלה ולא החלה שנטמאת מה חלה דקדשים אף בהמה דקדשים ומכא האי דיקא פריך התם למר בר אמימר דאמר מודה היה ר"ש בבעלי חיים שמתו
שאסורין ודחיק ר"י לתרץ דהכי קים ליה להש"ס שלא פירש זעירי כן אלא משום דבעי לאוקמה כר"ש. מ"ר: והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין כו'.
תימה לר"י היכי מוכח מהכא דלא ס"ל כר"ש דההיא ודאי כרבי יהודה דשמא אית ליה לרבי יוחנן מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא וקורה שנטברה
אפילו לר"ש איתקצאי בין השמשות קודם שבירתה דהוי מוקצה מחמת חסרון כוס דמודה ביה ר"ש אבל במתניתין לא איתקצאי בין השמשות דלית ליה ההיא מוקצה
מה שהיא עומדת לאדם והיה רוצה רבי לתרץ דאי אית ליה לר' יוחנן מיגו דאיתקצאי היה אוסר ודאי לטלטל בהמה שנתבלה בשבת שהרי נהי שהיתה ראויה לכלבים
בלא שחיטה כדפירשית לעיל מיהו לטלטל היתה אסורה דכולי עלמא מודו דבעלי חיים הם מוקצים הווי לן למימר מיגו דאיתקצאי ודנתי לפני רבי כיון שהיא ראויה
לכלבים משום שהיא מוקצה לטלטל אין לנו לאוסרה לטלטל נבלה בשבת מידי דהוה אפירות הנושרין דתלינן טעמא בריש ביצה (דף ג.) שמא יעלה ויתלוש ומשום
מוקצה לא אסירי לטלטל כיון דחזו לעורבים בעודן מחוברין אע"פ שבעת חבורן היו אסורין לטלטל ותירץ רבי דמסתמא מתניתין ככל ענין איירי בין אותן שראויין
לכלבים בעודן חיים בין שאינן ראויין לכלבים דבכולהו שרי ר"ש ואכולהו קאי רבי יוחנן דאמר הלכה כרבי שמעון דמתניתין ולא למחצה אלמא לית ליה מיגו דאיתקצאי.
מ"ר: והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. בריש ביצה (דף ב.) אמרין גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש משמע דחשיב לסתמא דמתני' סתמא. אמר רבי לאו משום
סתמא קאמר דודאי לא חשיב כסתמא כיון דמתניתין נמי פליג רבי יהודה וסתמא לאו דוקא אלא חשיב כרבים. מ"ר: (תוספות)

רשב"א ואף רבי יוחנן סבר הלכה כרבי שמעון. והא דלא אמר מהיכא שמעינן ליה לר' יוחנן, כדלמא כרב זעירי ושמואל, משום דסוגיא דפרק כירה (לעיל מו, א) קמא ליה,
דהתם שקלעין וטרינו טובא אי כר"ש סבירא ליה ואי כר"י סבירא ליה, והכא מסיק דכר"ש סבירא ליה. (רשב"א)

אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט רבי יוחנן ההוא כרבי יוסי בר יהודה מתני לה תא שמע מתחילין בערימת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה התבן בארזי ואשוחי דמוקצה מחמת חסרון כיס אפילו רבי שמעון מודה ת"ש אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הביציות ר' יוחנן שתמא אחרינא אשכח ב"ש אומרם מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה אומרם מסלק את הטבלה כולה ומנערה וא"ר חנמן אנו אין לנו אלא ב"ש רבי יהודה ובי"ה כר"ש פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת חסרון כיס אפילו ר"ש מודה דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה: **מתני** מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת ומוקפין את המאור ומודדין את המטלות ומודדין את המקוה ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי

לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו ומדבריהם למדנו שפוקין ומודדין וקשרין בשבת: **גמ'** איבעיא להו הפרה בין לצורך ובין שלא לצורך ושאלה

לצורך אין שלא לצורך לא ומשום הכי קפליגיהו מהדדי או דילמא הפרה נמי לצורך אין שלא לצורך לא והא דקא פליג להו מהדדי משום דהפרה אין צריך ב"ד ושאלה צריכה ב"ד ת"ש דתני זוטי דבי רב פפא מפירין נדרים בשבת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא לישנא אחרינא איבעיא להו לצורך אתרווייהו קתני ושלא לצורך לא אלמא הפרת נדרים מעת לעת או דילמא כי קתני לצורך אשאלה הוא דקתני אבל הפרת נדרים אפילו שלא לצורך אלמא הפרת נדרים כל היום תא שמע דתני רב זוטי דבי רב פפי מפירין נדרים בשבת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא אלמא הפרת נדרים מעת לעת א"ר אשי והאנן תנן הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה לילי שבת מיפר לילי שבת ויום השבת עד שתחשך נדרה עם חשכה מיפר עד שלא תחשך שאם לא הפר משחשכה אינו יכול להפר תנאי היא דתנאי הפרת נדרים כל היום ר' יוסי בר יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אמרו מעת לעת: ונשאלים לנדרים: איבעיא להו כשלא היה לו פנאי או דלמא אפילו היה לו פנאי תא שמע דאזדקיכו ליה רבנן לרב זוטרא בריה דרב זירא ושרו ליה נדריה ואף על גב דהוה ליה פנאי: שפקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי: אמר רב יהודה אמר רב הילקטי קטנה היתה בין שני בתים [וטומאה היתה שם]

רש"י אין מבקעין עצים מן הקורות: סוחר של הקורות המוקצות וסדורות לבנין: ולא מן קורה. הישנה שנשברה היום ומהשתא להסקה קיימא ואפ"ה אסור הואיל וזין השמטה לא איתכן להכי: מתחילין. להסיק בערימת התבן קא הלכא דעתך דבתיבנא כריא דסתמיה להסקה: אבל לא בעצים כדמוקצה. שהניחם כדחבה שאחורי ביתו והקסל לימות הסתיו. מוקצה חרבה שאחורי בתים שהקצה אחורי ביתו להכניס שם דבר לאורכי: בארזי ואשוחי. ארז זכר וארז נקבה שעומדין לבנין: משקין. אורחא דמילתא נקט משום סירכא דמשכא שיהא נוחה להפשיט: מדבריות. שדועות באפר תמיד ולגות בתוך החתום: סתמא אחרינא. בית הלל חשיב כסתמא: כל הכלים ניטלין. ואפ"י מלכתהן לאיסור ורבי שמעון היא: חוץ מן המסר הגדול. מגינה היא לאומנין לקרן בה עצים ומוקצה מחמת חסרון כיס הוא שלא יתבררו חריצים שהיא עשויה כסכין מלא פנימות: ויתד של מחרישה. החופר את הקרקע קולט"ר [א וקנהקן של מחרשה (היתד הפולחת את הקרקע)] בלע"ז: ומתני מפירין. בעל לאשתו: ונשאלין. לחכס: שהן לצורך השבת. כגון שנדר שלא לכתוב [היום]: ופוקין את המאור. כדכתיב ללמנו (לעיל דף קכה): פוקין את החלון: ומודדין את המקוה. במדה שיהא שם עמק שלש אמות מים ורוחב אמה על אמה: ואת המטלית. שהיא שלש על שלש אצבעות כגון אם היתה עמאה ונגעה בטירות: בטפיח. פך של חרס וזכירו כפי"ז (דף קכה): זמורה היא הקורה בטפיח ממלאין בה בשבת: מקודה. כלי חרס: לידע אם יש בגיגית פותח טפח. בגמרא מפרש לה: וקושרין. קשר שאינו של קיימא אפילו כסתמיה: ומודדין להלמד על דבר הוראה: גמ' איבעיא להו הפרה. דמתניתין בין לצורך ובין שלא לצורך השבת דגבי הפרה ביום שמעו כתיב (במדבר ט) ולא תיפר האדמה שוב אינו מיפר: ושאלה לצורך אין שלא לצורך לא. דיכול לישאל למחר ומשום הכי מפליג להו מהדדי ולא קתני מפירין ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת דלא קאי לצורך חלה אשאלה: בית דין. חכס: הכי גרסי' ל"א איבעיא להו (במסכת נדרים דף עז). לצורך אתרווייהו קאי. אהפריה ואשאלה אבל הפרה שלא לצורך לא חלמא הפרת נדרים מעת לעת והא דלפר משחשך בתוך מעת לעת של שמיעה הלכך שלא לצורך לא שריע: בשבת: כל היום. עד שתחשך וחו' לא ואפילו שמע סמוך לחשיכה הלכך אפי' שלא לצורך שאם לא יפר עכשיו לא יפר עוד: לצורך השבת. חלמא הפרת נדרים מעת לעת של שמיעה הלכך שלא לצורך לא מדלח שרי אלא לצורך: להקל ולהחמיר. כלומר פעמים שיש שהות גדול ופעמים שאינו חלח מעט: איבעיא להו. הא דקתני נשאלין לנדרים שהן לצורך: כשלא היה לו פנאי. כשלא. מערב שבת קאמר או אפילו כשהיה לו פנאי: הילקטי קטנה. שכיב קטן בין שני בתים: (רש"י)

תוספות אין משקין ושוחטין את המדבריות. הוה מצי למימר דהני כגורגרות וצמוקין דמיין כדאמר בפרק כירה (לעיל דף מה:): לבר ממוקצה מחמת איסור. וכגון איסור דחיייה בידים כגון נר שהדליקו באותו שבת כדפירשתי בפ"ק בסופו: והלכתא מעת לעת. לא גרס בפירוש ר"ח דבנדרים משמע דלית הלכתא הכי דאמר בפרק נערה המאורסה (כתובות דף עו:): אין הלכה כאותו הזוג. מ"ד: הלקטי קטנה. מפרש בקונטרס שביל קטן היתה בין שני בתים והגיגית סדוקה מונחת על גבן והמת מוטל בהלקטי תחת הגיגית נגד הסדק וקשרו המקידה לידע אם יש בסדק פותח טפח ולהאי פירושא קשה לר"י דאפי' אין בסדק פותח טפח כיון שהמת נגדו לא חשבינן לה כמאהיל על המת כיון שאין [זה] דרך מאהיל כדמוכח במסכת אהלות (פ"י מ"ה) ומייתני לה בסוף פרק קמא דסוכה (דף יח. ושם) אין בארובה פותח טפח והמת בבית מה שבבית כנגד ארובה טהור המת כנגד ארובה מה שבבית טהור וכיון שהמת היה נגד הסדק מה היה להם לקשור המקודה ועוד פירש שלפני מות המת פקקו המאור בטפיח ולא הבין רבי לפירושו הלא אותו לא היה מת שרי לא ידעו אם למעלה הימנו היה פותח טפח והמת היה כולו תחת הסדק אלא ודאי כזית מן המת היה וא"כ לא היה לו לומר לפני מות המת אלא לפני שבה כזית מן המת לשם ומיהו יתכן לומר שהמת היה כולו מוטל תחת הגיגית שלא כנגד הסדק והגיגית היתה סדוקה באמצע מראשה לסופה ואילו היה באותו סדק על פני כולו פותח טפח לא היתה טומאה עוברת דלא חשיב כאהל אחד אבל אין בו פותח טפח כאלו אין כאן סדק וחשיב כאהל אחד ומביא את הטומאה לבית וקושיא ראשונה מכל מקום במקומה עומדת ונראה כפירוש ר"ח דמפרש דהלקטי היינו תל המתלקט ואותה הלקטי היתה בין שני בתים והמת היה בבית אחד ואותה הגיגית היתה למעלה מן התל עד לתקרה ואותה הגיגית לא היתה טמאה שהרי בטלה שם ואם לא היתה סדוקה לא היה הבית אחר טמא אלא הגיגית היתה סדוקה מצדה והשתא אתי שפיר דקתני סדוקה לפי שהיא מצדה אבל לפירוש הקונטרס לא אתי שפיר דכיון דפירש שהסדק למעלה מן הגיגית היה לו לומר פתוחה ולא סדוקה אבל לפר"ח אתי שפיר שהסדק היה מן הצד וקשרו את המקידה לידע אם יש פותח טפח ויש לנו לומר שאותו חור היה עשוי לתשמיש דחור העשוי לתשמיש שיעורו בפתח טפח ואם היה פותח טפח הבית אחר טמא ואם לאו טהור ומיהו קשה לר"י לפירוש ר"ח דלא הוה ליה למימר על גבן אלא על גבה. מ"ד: (תוספות)

רשב"א הא דלקטינן לרבי יוחנן מסתמא מתניתין דאין משקין ושוחטין את המדבריות. הוה מצי לטעיני דמדבריות כגורגרות וצמוקין ניהו דמודה בהו ר"ש, וכדליתא דמשני לה הכין בפרק כירה (שם), אלא דהכא לא סבר לה כהא שנויא. והא דמקטינן הכא לרבי יוחנן מהני סתמא וסביעיה מסתמא אחרינא ולא מייחו מתניתין דמוכני בזמן שיש עליה מעוה, כדמקטינן מינה עליה דרבי יוחנן בפרק כירה (שם) כבר כתבתי שם בחרובה בסביעיה דשמיא. מזה דלפליגו כאן רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת הלכה כר"ש, לבד ממוקצה מחמת חסרון כיס, וחד אמר לבד ממוקצה מחמת מיאוס. שמעינן מינה דככל מאי דאפליג ר"ש בשבת כגון מוקצה ונוגד ודבר שאין מתכוון ומלכתא שאינה לריכה לגופה הלכה כר"ש, דאי במוקצה לבד קאמר, מאי בכל השבת דקאמר. ועוד דלפיו במוקצה לית הלכתא כותיה כבולה, דהא חיובא מוקצה מחמת איסור, ואלייבא דחד מייניהו אפילו במוקצה מחמת מיאוס לא, ומאי בכל השבת. ועוד אילו כן, למ"ד הם דאין הלכה כמותו במוקצה מחמת חסרון כיס לבד, אבל במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כמותו, למה פסקו כאן כר"ש והוצרכו להוציא ולמעט מוקצה מחמת חסרון כיס, לימא הלכה כר"מ דלית ליה הכין בפרק כירה. וכן כתב הרמב"ן. וכבר כתבתי למעלה (קכא. ט) שר"ח והראב"ד ז"ל כן כתבו דהלכה כר"ש אפילו במלכתא שאינה לריכה לגופה. אבל שלא לצורך לא חלמא הפרה נדרים מעת לעת. כלומר: ואם לא יפר בשבת עדיין לא חלח אה זכותו שהרי יכול הוא לפר למחר עד מעת לעת, והלכך לאו לצורך השבת הוא. ואם חלמא רבנא ערב שבת בין השמטה מן חיובא למימר. יך לומר דהא דבר שאינו מלווה הוא ולדבר שאינו מלווה לא חלח. ויש מי שומר דכי אמרינן נמי שלא לצורך לא הגי מוילי חיובא דלפשי, כגון ששמע בשבת דלפשי למלוואי שבת, הא קודם השבת דלא אפשר למלוואי שבת מיפר אפילו בשבת ושפיר דמי.

דמי. הדרן. עג"ך. פרק. מי. שההשך. סליק. מסכת. שבת. (רשב"א)

ב

-

קנז

דף

וגיגית סדוקה מונחת על גבן ומקקו את המאור בטפיה וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש שם בגיגית פותח טפח אם לאו: ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת: עולא איקלע לבי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב הונא דיתיב באוונא דמיא וקא משח ליה אמר ליה אימר דאמרי רבנן מדידה דמצוה דלאו מצוה מי אמור אמר ליה מתעסק בעלמא אנא:

רש"י וגיגית סדוקה מונחת על גביו. והמת מוטל בהילקטי תחת הגיגית [וכנגד] הסדק ולפני מות המת פקקו בשבת המאור בטפיה שמא אין בסדק הגיגית פותח טפח ונמלא המת מוטל באלה שאין לו מקום ללאת דרך מעלה וחור שבין שני בתים מכניס את הטומאה לכל שני במלא אגרוף לפיכך סתמוהו בכלי חרס וגבו כנגד ההילקט וכלי חרס אינו מטמא מנבו וחולץ: וקשרו מקידה. שהיא רחבה טפח: בגמי לידע. אם חכנס בסדק הגיגית ובמסכת אהלות (פ"י) שנינו (דאין) חילוק בארובה שבתוך הבית וטומאה מקלחה כנגד ארובה ומקלחה בתוך הבית בין יש בארובה פותח טפח לאין בארובה פותח טפח ואינו לא יכולתי להבין בו ולהכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מיבטל ליה להיות קשר של קיימא דמנתק כשיבש: באוונא. בגיגית מלאה מים: מתעסק. שלא ללמד לאל לאיעסוקי בעלמא: (רש"י)

תוספות באוונא דמיא. אמבטי של מים וכך פירש בערוך: מדידה דמצוה דלאו דמצוה מי אמור כו'. בפקיקה לא בעינן של מצוה כדפירש' לעיל בשילהי כל הכלים (דף קכו:)

אלא דווקא במדידה בעינן של מצוה: (תוספות)

